

Holy Bible

Aionian Edition®

**Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible**

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ©
Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩthingũre
Kikuyu Bible

CC Attribution ShareAlike 4.0, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 2/21/2024

Source copyright: CC Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 2013

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 4.19.2 (Pro) on 4/23/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern public domain translation in every language

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kikuyu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* © is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Kĩambĩrĩria	11
Thaama	41
Alawii	66
Ndari	85
Gũcookerithia	110
Joshua	131
Atiirĩrĩri	147
Ruthu	162
1 Samũeli	164
2 Samũeli	183
1 Athamaki	199
2 Athamaki	219
1 Maũndũ	238
2 Maũndũ	256
Ezara	277
Nehemia	283
Esiteri	292
Ayubu	297
Thaburi	312
Thimo	349
Kohelethu	362
Rwĩmbo	367
Isaia	370
Jeremia	402
Macakaya	437
Ezekieli	440
Danieli	472
Hosea	482
Joeli	487
Amosi	489
Obadia	493
Jona	494
Mika	496
Nahumu	499
Habakuku	501
Zefania	503
Hagai	505
Zekaria	506
Malaki	511

NEW TESTAMENT

Mathayo	515
Mariko	534
Luka	546
Johana	567
Atũmwo	582
Aroma	603
1 Akorinitho	613
2 Akorinitho	622
Agalatia	628
Aefeso	631
Afilipi	634
Akolosai	637
1 Athesalonike	639
2 Athesalonike	641
1 Timotheo	642
2 Timotheo	645
Tito	647
Filemona	649
Ahibirania	650
Jakubu	657
1 Petero	660
2 Petero	663
1 Johana	665
2 Johana	668
3 Johana	669
Judasi	670
Kũguũrĩrio	671

APPENDIX

Reader's Guide

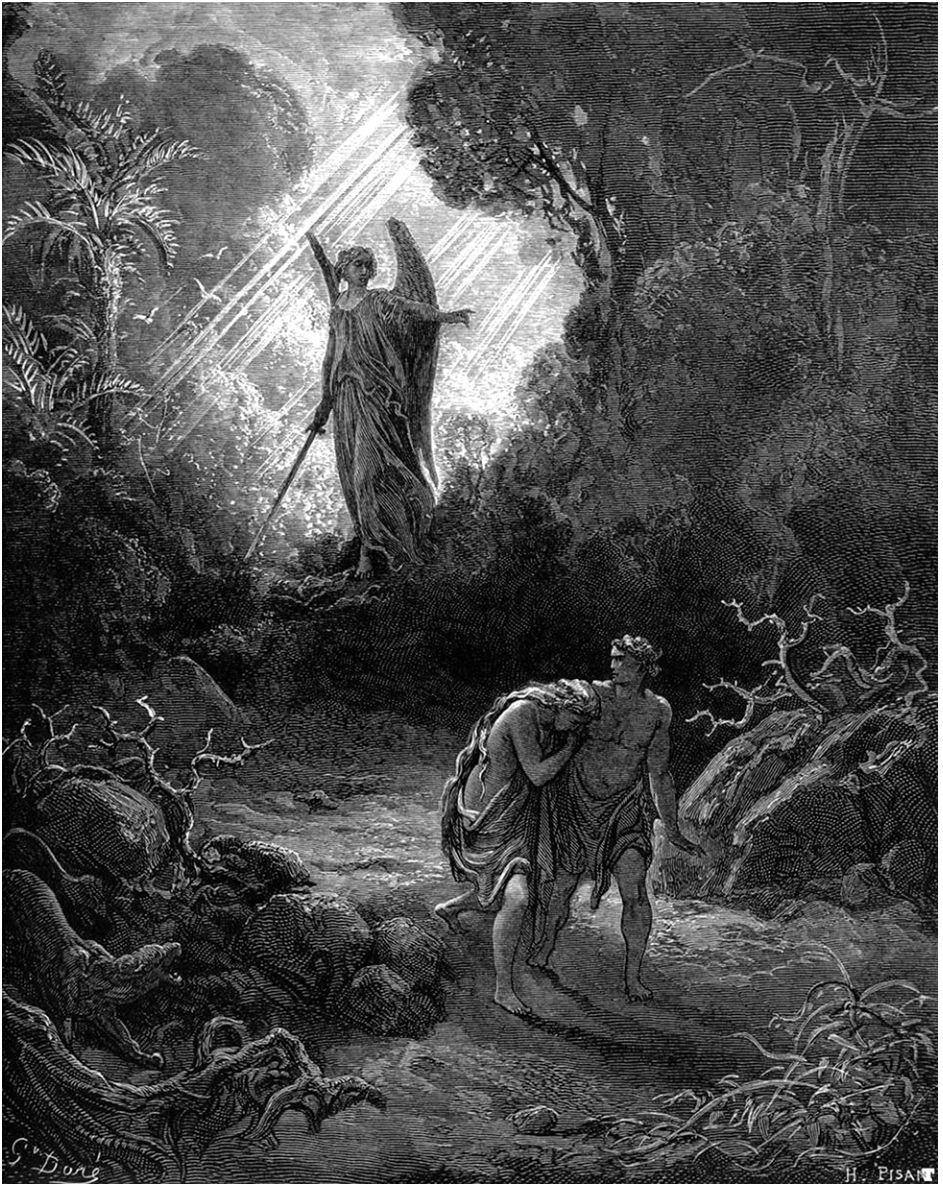
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni,
o na rũhiũ rwa njora rwarĩĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe,
nĩ ũndũ wa kũgĩĩra njĩra ya gũthĩĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.*

Kĩambĩĩria 3:24

Kĩambĩrĩria

1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai niombire igũrũ na thĩ. **2** Hĩndĩ iyo thĩ ndĩarĩ ũrĩa yatarĩĩ na ndĩarĩ na kindũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũria kũriku, nake Roho wa Ngai aareerete igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nikũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. **4** Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. **5** Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. Ũcio ũgĩtuika mũthenya wa mbere. **6** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nikũgĩe warĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra warĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya warĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ riaguo. Na gũgĩtuika o ũguo. **8** Ngai agĩta warĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. Ũcio ũgĩtuika mũthenya wa keerĩ. **9** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuika o ũguo. **10** Ngai agĩta kũria kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩrĩre akĩmeeta “marĩa.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **11** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ imere mĩmera: Mĩmera rĩrĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ rĩrĩa ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩĩnĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **12** Thĩ ikĩmera mĩmera: Mĩmera igũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ igũciara matunda marĩ na mbeũ thĩĩnĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **13** Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. Ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatatu. **14** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nikũgĩe imũrĩ warĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na miaka. **15** Na ituĩke imũrĩ warĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuika o ũguo. **16** Ngai niombire imũrĩ igĩrĩ nene. Kĩmũrĩ kĩrĩa kĩnenanene, nĩkĩo rĩũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kĩmũrĩ kĩrĩa kĩninanĩnĩ, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na nĩngĩ akĩũmba njata. **17** Ngai agĩciiga warĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, **18** ciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagĩe nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **19** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. Ũcio ũgĩtuika mũthenya wa kana. **20** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiyrũwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbũkagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtuĩkania warĩ wa matu mairũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe irĩa nene cia irĩa-inĩ na kiũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni o yothe rĩ mathagu kũringana na mĩthemba wayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **22** Ngai agĩcirathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ marĩa-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” **23** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. Ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatanu. **24** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na ciũmbe irĩa ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba wayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **25** Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **26** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũmbeĩ andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane

na ithuĩ, nao maathage thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ **28** Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre thĩ na mũmĩtoorie. Athagai thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mwathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩa ithiagĩra thĩ.” **29** Nĩngĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mĩmera yothe ya thĩ rĩa ĩciaraga mbeũ, na mũtĩ o wothe ũrĩa ũciaraga matunda marĩ mbeũ thĩĩnĩ. Iyo igũtuika irio cianyu. **30** Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia rĩera-inĩ, o na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ, na kindũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo-rĩ, ndaacihe mĩmera mĩruru yothe ituĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuika o ũguo. **31** Ngai akĩona atĩ kindũ kĩrĩa gĩothe oombite kĩarĩ kĩega mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. Ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatandatũ.

2 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wothe. **2** Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkĩtie wĩra ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhurũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩra-inĩ wake wothe. **3** Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondu nĩ mũthenya ũrĩa we aahurũkire kuuma wĩra-inĩ wothe ũrĩa aarutĩte wa ũũmbi. **4** Ũcio nĩguo ũhoru ũrĩa wigĩrĩ igũrũ na thĩ rĩrĩa ciombirwo. Rĩrĩa Jehova Ngai ombire thĩ na igũrũ-rĩ, **5** gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ũkamera. Nĩ tondu Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, **6** no tũrũũ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igũrũ guothe. **7** Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhũhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ũcio akĩgĩa na muoyo. **8** Nĩngĩ Jehova Ngai niathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkũo aigire mũndũ ũcio oombĩte. **9** Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ imere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ikĩoneka na maitho na yaciara matunda mega ma kũrĩa. Gatagatĩ ka mũgũnda ũcio nĩ haarĩ na mũtĩ wa muoyo, na mũtĩ wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru. **10** Na nĩ kwarĩ rũũ rwathereraga ruumĩte Edeni rũkaihũgia mũgũnda ũcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuika njũũ inya. **11** Rũũ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Havila, kũrĩa kũrĩ thahabu. **12** (Thahabu ya bũrũri ũcio nĩ njega; nĩngĩ kũu no kũrĩ maguta manungĩ wega metagwo bendora, na tũhiga twa goru twĩtagwo onigithi.) **13** Rũũ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Kushi. **14** Rũũ rwa gatatu rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Ashuri. Naruo rũũ rwa kana rwĩtagwo Farati. **15** Jehova Ngai akĩoya mũndũ ũcio oombĩte, akĩmũtũga mũgũnda-inĩ ũcio wa Edeni aũrimage na aũmenyagĩrĩre. **16** Nake Jehova Ngai agĩatha mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũrĩe maciaro ma mũtĩ o wothe ũrĩ mũgũnda ũyũ; **17** no rĩrĩ, ndũkanarĩe maciaro ma mũtĩ ũrĩa wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru, nĩgũkorwo rĩrĩa ũkaamarĩa, ti-itherũ no gũkũa ũgaakua.” **18** Nĩngĩ Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Ti wega mũndũ ũyũ aikare arĩ wiki. Nĩngũmũmbĩra mũteithia ũrĩa ũmwagĩrĩre.” **19** Na rĩrĩ, Jehova Ngai nĩ oombĩte nyamũ ciothe cia gĩthaka na nyoni cia rĩera-inĩ kuuma tĩrĩ-inĩ. Agĩcĩrehe kũrĩ mũndũ ũcio one marĩtwa marĩa egũcitua; na ũrĩa mũndũ ũcio aatũire kiũmbe o gĩothe kĩ muoyo, rĩu rĩgĩtuika rĩtwa rĩakĩo. **20** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio akĩhe mahiũ mothe marĩtwa, o na nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ ciothe cia gĩthaka. No Adamu ndooneirwo mũteithia ũmwagĩrĩre. **21**

Ni undũ ũcio Jehova Ngai agĩtũma mũndũ ũcio akome toro mũnene mũno; na rĩria aakomete, Jehova Ngai akiruta rūbaru rūmwe rwa mũndũ ũcio na agĩcookia nyama hau rwarĩ. **22** Hĩndĩ iyo Jehova Ngai akĩũmba mũndũ-wa-nja kuuma rūbaru rūria aarufite kũrĩ mũndũ ũcio na akĩrehe mũndũ-wa-nja ũcio kũrĩ we. **23** Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Hĩ! Rĩu-rĩ, rĩrĩ nĩ ihĩndĩ kuuma mahĩndĩ makwa, na nyama cia mwĩrĩ wakwa. Arĩtagwo mũndũ-wa-nja, tondũ aarutirwo kuuma kũrĩ mũndũ mũrũme.” **24** Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao magatuika mwĩrĩ ũmwe. **25** Aco eerĩ, mũndũ ũcio na mũtumia wake, maarĩ njaga, na matiaconokaga.

3 Na rĩrĩ, nyoka yarĩ na wara mũingĩ gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka iria Jehova Ngai oombĩte. Nyoka iyo ikĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩ oigire mũtikanaarĩ maciaro kuuma mũtĩ o wotho wa mũgũnda ũyũ?” **2** Mũndũ-wa-nja ũcio agĩcookeria nyoka iyo atĩrĩ, “No tũrie matunda ma mitĩ rĩria rĩrĩ mũgũnda ũyũ, **3** no Ngai aatwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanaarĩ matunda ma mũtĩ ũria ũrĩ gatagatĩ ka mũgũnda ũyũ, na mũtikanaũhutie, nĩguo mũtigakue.’” **4** No nyoka ikĩria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ mũtingĩka. **5** No Ngai nĩoĩ atĩ rĩria mũkaaria matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mũtũike o ta Ngai, mũmenyage wega na ũũru.” **6** Rĩria mũndũ-wa-nja ũcio onire atĩ matunda ma mũtĩ ũcio maarĩ mega ma kũria, na ma kwendeka makionwo na maitho, o na ma kwĩrĩrĩro nĩ undũ wa kũhĩgia mũndũ, agĩtua mamwe, akĩria. Agĩcokoa akĩhe mũthuuri wake, ũria maarĩ nake, nake akĩria. **7** Hĩndĩ iyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ undũ ũcio magĩtumia mathangũ ma mũkũyũ, magĩthondekera kĩndũ gĩa kũhumbĩra njaga yao. **8** Hwaĩ-inĩ rĩria rĩria rĩrarũre-rĩ, mũndũ ũcio na mũtumia wake makĩigua makinya ma Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha mitĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. **9** No Jehova Ngai agĩta mũndũ ũcio, akĩmũria atĩrĩ, “Ūrĩ ha?” **10** Nake akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ ngũiguire ũgĩceera mũgũnda-inĩ ndeetigira tondũ nyuma njaga; nĩ undũ ũcio ndeetha.” **11** Nake Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Nũũ ũkwĩrĩre atĩ ũrĩ njaga? Kai ũrĩte matunda ma mũtĩ ũria ndagwaathire ngĩkwĩra ndũkanaũrie?” **12** Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Mũndũ-wa-nja ũria waheire ndũũranie nake nĩwe ũtheire matunda mamwe ma mũtĩ ũcio, na nĩ ndaria.” **13** Nake Jehova Ngai akĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Atĩ nĩ atĩa wĩkĩte?” Mũndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Nĩ nyoka iheenirĩ na nĩ ndaria matunda macio.” **14** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai akĩria nyoka atĩrĩ, “Tondũ nĩwĩkĩte ũguo-rĩ, ‘Wee ũrogwatĩ nĩ kĩrumi gũkĩra mahiũ mothe na gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthakal Ūrĩthiiga na nda, na ũrĩrĩaga rũkũngũ matukũ mothe ma muoyo waku. **15** Na nĩngũtũma kũgie ũthũ gatagatĩ gaku na mũndũ-wa-nja ũyũ, na gatagatĩ ka rũciarorwaku na rwake; nake nĩagakũhehenja mũtwe, nawe nĩũkamũgũtha ndiira ya kũgũrũ gwake.’” **16** Nĩngĩ akĩria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Nĩngũkũingĩhĩria ruo mũno hĩndĩ ya gũciara; ũrĩciaraga ciana na ruo. Merĩrĩria maku marĩkoragwo marĩ harĩ mũthuuri guo, nake nĩarĩgwathaga.” **17** Nĩngĩ Ngai akĩria Adamu atĩrĩ, “Tondũ nĩwathĩkĩre mũtumia waku, na warĩa matunda ma mũtĩ ũria ndagwaathire, ngĩkwĩra atĩ, ‘Ndũkanaarĩ, ‘Thĩ nĩyaurumwo nĩ undũ waku; ũrĩrĩaga irio ciayo na ruo rwa mũnoga matukũ mothe ma muoyo waku. **18** Irĩgũciaragira mũigua na mahiũ ma nyeki-inĩ, nawe ũrĩrĩaga mũmera ya mũgũnda. **19** Ūrĩrĩaga irio cia thithino ya mũnoga yaku, o ngĩnya rĩria ũgaacooka tĩrĩ-inĩ,

tondũ nokuo warufitwo; tondũ wee ũrĩ rũkũngũ na ũgaacooka o rũkũngũ-inĩ.” **20** Adamu agĩta mũtumia wake Hawa, tondũ nĩwe watũkĩre nyina wa arĩa othe matũũraga muoyo. **21** Jehova Ngai agĩthondekera Adamu na mũtumia wake nguo cia njũũa, akĩmahumba. **22** Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩatuĩkite o ta ũmwe witũ, akamenya wega na ũũru. Ndagĩrĩre gwĩtkĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre ngĩnya tene.” **23** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni athĩ akarĩmage tĩrĩ-inĩ kũria aarufitwo. **24** Ngai aarikia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerebi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rũhĩũ rwa njora rwarĩrĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ undũ wa kũgĩfira njĩra ya gũthĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.

4 Nake Adamu agĩkoma na mũtumia wake Hawa, nake akĩgĩnda, agĩciara Kaini. Nake akiuga atĩrĩ, “Ndĩkũgĩa na mwana wa kahĩ nĩ undũ wa gũteithio nĩ Jehova.” **2** Thuutha ũcio agĩciara Habili, mũrũ wa nyina. Habili aarĩ mũrũthi wa mbũri nake Kaini aarĩ mũrĩmi. **3** Maikarĩte kwa ihinda-rĩ, Kaini akĩrehe maciaro mamwe ma mũgũnda marĩ igongona kũrĩ Jehova. **4** No Habili akĩrehe marĩgĩthathi mamwe marĩa manoro ma rũũru rwake. Nake Jehova agĩkenio nĩ Habili na igongona rĩake, **5** no ndaakenirio nĩ Kaini na igongona rĩake. Nĩ undũ ũcio Kaini akĩrakara mũno, na agĩtukia gĩthiithi. **6** Nake Jehova Ngai akĩũria Kaini atĩrĩ, “Ūrakarĩe nĩkĩ? Na nĩ kĩ gĩtũmũte ũtukie gĩthiithi? **7** Ūngĩka ũria kwagĩrĩre-rĩ, no wage gwĩtkĩrika? No ũngĩaga gwĩka ũria kwagĩrĩre-rĩ, mehĩa makuoheirie mũrango-inĩ waku makĩenda gũgwatha; no wee no ngĩnya ũmatoorie.” **8** Thuutha ũcio Kaini akĩria mũrũ wa nyina Habili atĩrĩ, “Nĩtumagare tũthĩ mũgũnda.” Na rĩria maarĩ kũu mũgũnda, Kaini agĩtharĩkĩra mũrũ wa nyina Habili, akĩmũũraga. **9** Nake Jehova akĩũria Kaini atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ-wa-nyũkwa Habili?” Nake akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ, kai arĩ nĩ mũmenyererĩ wa mũrũ-wa-maitũ?” **10** Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte? Ta thĩkĩrĩria! Thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa nĩrangarĩ rĩ tĩrĩ-inĩ. **11** Na rĩria, nĩũgwatũwo nĩ kĩrumi na ũkainagatwo mũgũnda ũria waathamirĩ kanua kaguo kwamũkĩra thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa kuuma guoko-inĩ gwaku. **12** Rĩria ũrũrĩmagarĩ, ndũgacooka gũgũciarĩra maciaro maguo. Ūgũtuika mũndũ ũtakĩndagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ.” **13** Nake Kaini akĩria Jehova atĩrĩ, “Iherithia rĩakwa nĩ inene gũkĩra ũria inghota gwĩtiiria. **14** Ūmũthĩ ũyũ nĩũranyingata kuuma mũgũnda ũyũ na ndũũre hĩthĩwo ũthĩũ waku; ngũtuika mũndũ ũtakĩndagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ, na ũria wotho ũkaanyona nĩakanjũrago.” **15** No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, ti ũguo; mũndũ o na ũrĩkũ angĩkooara Kaini, nĩakarĩhio maita mũgwĩngarĩ.” Jehova agĩcokoa agĩkĩra Kaini rũũri nĩgeetha ũria wotho ũngĩmuona ndakamũũrage! **16** Nĩ undũ ũcio Kaini akĩehera akĩuma harĩ Jehova, na agĩtũũra bũrũrĩ-inĩ wa Nodu, mwena wa irathĩro rĩa Edeni. **17** Kaini agĩkoma na mũtumia wake, na akĩgĩa nda, agĩciara Enoku. Hĩndĩ iyo Kaini nĩakaga itũũra inene, na aarikia kũrĩtaka, akĩrĩta Enoku o ta ũria mũrũũ eetagwo. **18** Nake Enoku agĩciarĩrwo Iradu, nake Iradu aarĩ ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarĩ ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarĩ ithe wa Lameku. **19** Lameku ũcio akĩhĩkia andũ-a-nja eerĩ, ũmwe eetagwo Ada na ũria ũngĩ eetagwo Zila. **20** Ada agĩciara Jubali; na nĩwe ithe wa andũ arĩa matũũraga hema-inĩ na marĩthagia mahiũ. **21** Mũrũ-wa nyina eetagwo Jubali; nake nĩwe ithe wa andũ arĩa othe mahũũraga inanda cia mũgeeto na makahuha mũtĩrĩrũ. **22** Zila o nake aarĩ na

mürüü, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nīwe waturaga indo cia mīthemba yothe cia gīcango na cia kīgera. Tubali-Kaini aarī na mwarī wa nyina wetagwo Naama. **23** Lameku akīra atumia ake atīrī, “Ada na Zila, taa thīkīrīria; inyuū atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa. Nīnjūragite mūdū nī ūndū wa kīnguraria. **24** Angīkorwo Kaini arīhagīrio maita mūgwanja-rī, Lameku nake akarīhīrio maita mīrongo mūgwanja na mūgwanja.” **25** Nake Adamu agīkoma na mūtumia wake rīngī, nake agīciara kaana ga kahī, na agīgatua Sethi, akiuga atīrī, “Ngai nīaheete mwana ūngī handū ha Habili, ūria Kaini ooragire.” **26** Sethi o nake aarī na mūrūü wake, nake akīmūtua rīitwa Enoshu. Hīndī iyo nīrīo andū mambīrīrie gūkaīra rīitwa rīa Jehova.

5 Ūyū nīguo ūhorō ūria wandikītwo wīgī njjarwa cia Adamu. Hīndī ūria Ngai oombire mūdū-rī, amūūmbire na mūhianīre wa Ngai. **2** Ngai aamooombire mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja na akīmarathima. Na aarīkia kūmomba, akīmeeta “mūdū.” **3** Adamu aakinya mīaka igana na mīrongo itatū-rī, akīgīa na mūrūü wamūtūkīte na wa mūhianīre wake; nake akīmūtua Sethi. **4** Na thuutha wa Sethi gūciarwo-rī, Adamu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **5** Mīaka yothe ūria Adamu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itatū, agīcooka agīkua. **6** Sethi aakinya mīaka igana na itano-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Enoshu. **7** Na thuutha wa Enoshu gūciarwo-rī, Sethi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mūgwanja na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **8** Mīaka yothe ūria Sethi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi na ūria, agīcooka agīkua. **9** Enoshu aakinya mīaka mīrongo kenda-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Kenani. **10** Na thuutha wa Kenani gūciarwo-rī, Enoshu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na ikūmi na itano, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **11** Mīaka yothe ūria Enoshu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na itano, agīcooka agīkua. **12** Kenani aakinya mīaka mīrongo mūgwanja-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Mahalaleli. **13** Na thuutha wa Mahalaleli gūciarwo-rī, Kenani agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo ina, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **14** Mīaka yothe ūria Kenani aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi, agīcooka agīkua. **15** Mahalaleli aakinya mīaka mīrongo itandatū na itano-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Jaredi. **16** Na thuutha wa Jaredi gūciarwo-rī, Mahalaleli agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo itatū, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **17** Mīaka yothe ūria Mahalaleli aatūūrire muoyo yarī mīaka magana manana na mīrongo kenda na itano, agīcooka agīkua. **18** Jaredi aakinya mīaka igana na mīrongo itandatū na ūria-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Enoku. **19** Na thuutha wa Enoku gūciarwo-rī, Jaredi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **20** Mīaka yothe ūria Jaredi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itandatū na ūria, agīcooka agīkua. **21** Enoku aakinya mīaka mīrongo itandatū na itano-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Methusela. **22** Na thuutha wa Methusela gūciarwo-rī, Enoku agītūūra atwaranaga na Ngai mīaka magana matatū, akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **23** Mīaka yothe ūria Enoku aatūūrire muoyo yarī mīaka magana matatū na mīrongo itandatū na itano. **24** Enoku agītwarana na Ngai ngīnya akīagwo tondū Ngai nīamuoire. **25** Methusela aakinya mīaka igana na mīrongo īnana na mūgwanja-rī, akīgīa na

mūrūü wetagwo Lameku. **26** Na thuutha wa Lameku gūciarwo-rī, Methusela agītūūra muoyo mīaka īngī magana mūgwanja na mīrongo īnana na ūria, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **27** Mīaka yothe ūria Methusela aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itandatū na kenda, agīcooka agīkua. **28** Lameku aakinya mīaka igana na mīrongo īnana na ūria-rī, akīgīa mwana wa kahī. **29** Nake agīgatua Nuhu, akiuga atīrī, “Nīarītūhooragīria ruo rwa wīra na mīnoga ya moko maitū rīria tūkūrīma, tondū Jehova nīarumire thī.” **30** Thuutha wa Nuhu gūciarwo-rī, Lameku agītūūra muoyo mīaka īngī magana matano na mīrongo kenda na itano, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **31** Mīaka yothe ūria Lameku aatūūrire muoyo yarī mīaka magana mūgwanja na mīrongo mūgwanja na mūgwanja, agīcooka agīkua. **32** Nuhu aakinya ūkūrū wa mīaka magana matano-rī, akīgīa na ariū ake na nīo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6 Rīria andū maambīrīrie kūngītha thī na magīciarīrwo airītu-rī, **2** ariū a Ngai makīona atī airītu a andū maarī athaka, nao makīhīkia o ūria mūdū ethuuragiana. **3** Nake Jehova akiuga atīrī, “Roho wakwa ndegūtūūra agianaga na mūdū ngīnya tene, tondū mūdū nī wa gūkua; matukū make marīkoragwo marī mīaka igana na mīrongo ūria.” **4** Na rīrī, matukū-inī macio, o na thuutha ūcio, rīria Anefli matūūruga gūkū thī, nīrīo ariū a Ngai maakomire na airītu a andū na magīciara ciana nao. Ciana icio nīcio ciarī njamba cia tene na andū ariā maarī igweta. **5** Jehova akīona ūria waganu wa andū waingīhīte gūkū thī, na atī merīrīria ma meciiria ma ngoro ciao maarī mooru hīndī ciothe. **6** Jehova akīnyitwo nī kīeha nī ūndū wa kūūmba mūdū gūkū thī, na ngoro yake ikīyūrwo nī ruo. **7** Nī ūndū ūcio Jehova akiuga atīrī, “Nīngūniina andū, o ariā nī ndombire, mathire kuuma thī, andū na nyamū, na ciūmbe iria ithiagīra thī, o na nyoni cia rīera-inī, nīgūkorwo ndī na kīeha nī ūndū wa gūciūmba.” **8** No Nuhu agītīkīrika maitho-inī ma Jehova. **9** Ūyū nīguo ūhorō wa Nuhu. Nuhu aarī mūdū mūthingu, ūtaarī na ūcuuke kūrī andū a hīndī yake, na nīatwaranaga na Ngai. **10** Nuhu aarī na ariū atatū: nīo Shemu, na Hamu na Jafethu. **11** Thī nayo yarī thūku maitho-inī ma Jehova na yayūrītwo nī maūdū ma ūhinya. **12** Ngai nīonire ūria thī yathūkīte, nīgūkorwo andū othe a thī nīmathūkīte mīthīye kao. **13** Nī ūndū ūcio Jehova akīra Nuhu atīrī, “Nīnduite itua kūniina andū aya othe, nīgūkorwo thī nī iyyūrītwo nī maūdū ma ūhinya nī ūndū wao. Ti-itherū nīngūmaniinanīria hamwe na thī. **14** Nī ūndū ūcio-rī, wiyakīre thabina ya mīti ya mīthithinda; na ūthondeke tūnyūmba thīnī, na ūmīhake rami thīnī na nja. **15** Na ūkūmīaka ūū: Ūraiha wa thabina ūkorwo ūri butī magana mana na mīrongo itano, na wariī wa buti mīrongo mūgwanja na ithano na buti mīrongo ina na ithano, kūrāiha na igūrū. **16** Ūmīgite igūrū, nō ūtigie buti imwe na nuthu mwena wa igūrū wa thingo. Wikīre mūrango mwena-inī wa thabina, na ūmīake ūri na ngoroba ya thī, na ya gatagatī, na ya igūrū. **17** Nīngūrehe mūiyūro wa maafī gūkū thī wa kūniina kīndū gīothe kīrī muoyo gūkū thī, kīūmbe o gīothe kīrī na mīhūmū ya muoyo thīnī wakīo. Indo ciothe irī thī nīkūniinwo. **18** No nīngūthondeka kīrīkanīro nawe. Wee nīūgatoonya thabina, wee mwene na ariū aku na mūtumia waku, na atumia a ariū aku. **19** Nīngī nīūkaingīria ciūmbe cia mīthemba yothe thīnī wa thabina, o mūthemba ciūmbe igīrī, wa njamba na wa nga, nīguo itūūre muoyo, o hamwe nawe. **20** O mūthemba wa nyoni, na o mūthemba wa nyamū ciothe na ciūmbe ciothe iria ithiagīra thī, nīūgooka kūrī we igīrī igīrī

niguo itũire muoyo. **21** Nũkamaatha mĩthemba yothe ya irio iria irĩagwo, ũcige irĩ irio ciaku na ciacio.” **22** Nuhu agĩka maĩndũ mothe o ta ũria Ngai aamwathĩe eke.

7 Ningĩ Jehova akĩra Nuhu atĩrĩ, “Toonyi thabina thĩĩnĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ nĩnyonete ũrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. **2** Na ũtoonye thĩĩnĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe irĩa itarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothe irĩa irĩ thaahu, o njamba na nga yayo, **3** o na ningĩ ũtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio itũũrio muoyo thĩ yothe. **4** Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuri mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ĩna mũthenya na ũtukũ, na niine ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo iria nĩ ndombire, ithire thĩ.” **5** Nake Nuhu agĩka ũria wotho Mwathani aamwathĩe eke. **6** Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩria mũiyũro ũcio wa maaĩ waiyũire thĩ. **7** Nake Nuhu na ariũ ake na mũtumia wake na atumia a ariũ ake magĩtoonyi thabina mořire mũiyũro ũcio wa maaĩ. **8** Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, **9** njamba na nga-rĩ, igũka kũrĩ Nuhu igĩtoonyi thabina, o ta ũria Ngai aathite Nuhu. **10** Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ũkĩyũra thĩ. **11** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ũria Nuhu akinyirĩe mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ũcio niguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũria kũriku ciatuthĩkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. **12** Nayo mbura ikiura thĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ. **13** Mũthenya o ro ũcio niguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mũtumia wake na atumia a ariũ ake atatu maatoonyire thabina. **14** Nao maarĩ na mĩthemba yothe ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mĩthemba yacio, na kindũ gĩothe kĩrĩ mathagu. **15** Ciũmbe ciothe iria irĩ mĩhũmũ ya muoyo igũka kũrĩ Nuhu igĩtoonyi thabina igĩrĩ igĩrĩ. **16** Nyamũ iria ciatoonyire thĩĩnĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothe ya indo iria irĩ muoyo, o ta ũria Ngai aathite Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩria thĩĩnĩ. **17** Handũ ha matukũ mĩrongo ĩna, mũiyũro ũcio ũgĩthĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ũria maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina ĩyo na igũrũ mũno na ikĩreera igũrũ rĩa maaĩ. **18** Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ. **19** Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio irĩma ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. **20** Maaĩ macio maambatire makĩhumbĩra irĩma na makĩria ma buti mĩrongo ĩrĩ. **21** Kindũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathiaga gũkũ thĩ gĩgĩka, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunjite thĩ, o na andũ othe. **22** Kindũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo manĩrũ-inĩ makĩo gĩgĩka. **23** Kindũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩĩnĩ wa thabina. **24** Maaĩ macio magĩkara mahumbĩrite thĩ matukũ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtano.

8 No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia gĩthaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thĩĩnĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thĩ,

namo maaĩ makĩambĩrĩria kũhũa. **2** Nacio ithima cia kũria kũriku na ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. **3** Namo maaĩ magĩthĩ makĩhũũaga, magĩthiraga thĩ. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo ĩtano-rĩ, maaĩ magĩkorwo manyihanyihite, **4** naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. **5** Maaĩ macio magĩthĩ na mbere na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkĩambĩrĩria kuoneka. **6** Na thuutha wa matukũ mĩrongo ĩna, Nuhu akĩhingũra ndĩrica irĩa aakite thabina-inĩ, **7** na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rĩgĩtũra rĩumbũkaga kindũ o nginya rĩria maaĩ maahũire thĩ. **8** Ningĩ akĩrekereria ndutura ithĩ ikarore kana maaĩ nĩmahũite gũkũ thĩ. **9** No ndutura ĩyo ndĩonire handũ ha kũũmba tondũ thĩ yothe yaiyũrĩtuo nĩ maaĩ; nĩ undũ ũcio igĩcooka thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmũyo, akĩmĩtoonyia thabina thĩĩnĩ kũu we aarĩ. **10** Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. **11** Rĩria ndutura ĩyo yamũcookeire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuũite ithangũ rĩa mũtamaiyũ na mũkanye wayo, rĩatuĩtuo o hĩndĩ ĩyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaĩ nĩmahũite thĩ. **12** Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcooka akĩrekereria ndutura ĩyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ĩno ndĩigana kũmũcookerera. **13** Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ũria Nuhu akinyirĩe mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio niguo maaĩ maahũire biũ gũkũ thĩ. Nake Nuhu akĩeheria kĩria kĩagĩtite thabina, agĩkiona atĩ thĩ nĩyanĩarite. **14** Gũgĩkina mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thĩ nĩyanĩarite biũ. **15** Ningĩ Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, **16** “Uma thabina, wee na mũtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. **17** Hingũrĩra mĩthemba yothe ya ciũmbe iria irĩ muoyo icio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, nĩgeetha ciongerereka thĩ, na iciarane cingĩe gũkũ thĩ.” **18** Nĩ undũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mũtumia wake, na atumia a ariũ ake. **19** Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na nyoni ciothe, na kindũ o gĩothe gĩthiagĩra gũkũ thĩ, ciothe cikiuma thabina, mũthemba o mũthemba. **20** Nake Nuhu agĩakĩra Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho. **21** Nake Jehova agĩkeno nĩ mũtararĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thĩ rĩngĩ nĩ undũ wa mũndũ, o na gũtuika merĩrĩra ma ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njikite. **22** “Mahinda mothe marĩa thĩ igũtũra-rĩ, kũrikoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9 Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranaĩ na mũingĩhe na mũiyũre thĩ. **2** Nyamũ ciothe cia thĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmwĩtagĩra na imakage nĩ inyuũ, ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na thamaki ciothe cia iria-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. **3** Kindũ gĩothe gĩtũrũraga muoyo na gĩthiaga-rĩ, gĩgĩtuĩka irio cianyu. O ta ũria ndamũheire mĩmera irĩa mĩruru mĩrĩage, rĩu nĩ ndamũhe indo ciothe itũke irio cianyu. **4** “No rĩrĩ, mũtikanaře nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. **5** Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gũitwo gwa thakame yanyu. Nĩmĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na irĩkũ. Nake mũndũ angĩta thakame ya

mündü üngi, o nake niakarhio thakame iyo. **6** "Mündü o wothe ügaita thakame ya mündü üngi, thakame yake o nayo igaitwo ni mündü; nigükorwo Ngai ombire mündü na mühianire wake. **7** No inyu-ri, ciaranai na müüngihe; muongerereke thi na müiyüre kuo." **8** Ningi Ngai akira Nuhu hamwe na ariu ake atiri, **9** "Riu ni nunguthondeka kirikaniro giakwa na inyu, na njaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, **10** o na hamwe na kiümbe giothe kiri muoyo kia iria muraari nacio; nicio nyoni, na mahiu o na nyamu cia githaka ciothe iria cioimire thabina hamwe na inyu, ici nicio ciümbe ciothe iri muoyo giku thi. **11** Nindathondeka kirikaniro giakwa na inyu: Gütiri händi ingi muoyo wothe ükaaniinwo na müiyüro wa maai; gütiri händi ingi gukaagia müiyüro wa maai wa küniina thi." **12** Ningi Ngai akiuga atiri, "Giki nikio kimenyithia gia kirikaniro kiria ndirarikarira na inyu na ciümbe ciothe iri muoyo iri hamwe na inyu, kirikaniro kia njjarwa ciothe iria igooka: **13** Nindekira mükünga-mbura wakwa matu-ini, na niguo ügütuika kimenyithia gia kirikaniro gatagati gwaka na andu a thi. **14** Händi iria yothe ngaarehe matu iguru ria thi, naguo mükünga-mbura woneke matu-ini macio, **15** nändiririkanaga kirikaniro giakwa gatagati kanyu na ni, na gatagati ga ciümbe cia mithemba yothe iria itüüraga muoyo. Gütiri händi ingi maai magatuika müiyüro wa küniina miyo yothe. **16** Riria riothe mükünga-mbura üronekaga itu-ini-ri, ndüwonaga ngaririkana kirikaniro kiria gia gütüüra nginya tene gatagati ka Ngai na ciümbe cia mithemba yothe iria itüüraga muoyo giku thi." **17** Ni undü ücio Ngai akira Nuhu atiri, "Giki nikio kimenyithia gia kirikaniro kiria ndathondeka gatagati gwaka na kindu giothe kiri muoyo giku thi." **18** Ariu a Nuhu aria moimire thabina maari Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu niwe waru ithe wa Kaanani). **19** Acio atatu nio maari ariu a Nuhu, na kuuma küri o gükiuma andu aria othe maahurunjirwo thi yothe. **20** Nuhu aari mürimi, na nihaandire mügünda wa mithabibu. **21** Riria aanyuire ndibej ya mithabibu iyo, akirio, na agikoma thini wa hema yake atehumbirite. **22** Hamu, ithe wa Kaanani, nionire njaga ya ithe, na akira ariu a nyina eer aria maari nja. **23** No Shemu na Jafethu makioya nguo makigirira ciande; magithii na kihutaati, makihumbira njaga ya ithe. Mothii ma maahügükite na kungü niguo matikoone njaga ya ithe wao. **24** Riria Nuhu aariükirwo na akimenya üria müriu wake üria müniini aamwikite-ri, **25** akiuga atiri, "Kaanani aronyiitwo ni kirumi! Agaatuika ngombo ya kuhinyirio biu ni ariu a nyina." **26** Ningi akiuga atiri, "Jehova aroagathwo, o we Ngai wa Shemu! Kaanani arotuika ngombo ya Shemu. **27** Ngai aroaramia mihaka ya Jafethu; Jafethu arotüüra hema-ini cia Shemu, na Kaanani arotuika ngombo yake." **28** Thuutha wa müiyüro wa maai güthira-ri, Nuhu aatüürire muoyo miaka magana matatu na mirongo itano. **29** Miaka yothe iria Nuhu aatüürire muoyo yari miaka magana kenda na mirongo itano, agicooka agikua.

10 Üyu niguo ühoro wa njjarwa cia Nuhu, nio Shemu, na Hamu, na Jafethu, aria o ene maagüre na ariu thuutha wa müiyüro wa maai. **2** Ariu a Jafethu ni aya: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **3** Ariu a Gomeri ni aya: Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima. **4** Ariu a Javani ni aya: Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **5** (Kuuma küri o gükiuma andu aria matüüraga ndwere-ini cia iria, o andu na rügongo rwao kuringana na mihiriga yao, mabürüri-ini mao, na o andu na rüthiomi rwao.) **6** Nao ariu a Hamu ni aya: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani.

7 Ariu a Kushi ni aya: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Nao ariu a Raama ni: Sheba, na Dedani. **8** Kushi niwe waru ithe wa Nimurodi, üria waküre agituika njamba ya hinya ya ita guku thi. **9** Aari müguimi waru hinya mbere ya Jehova; na nikio kwiragwo atiri, "O ta Nimurodi, müguimi üri hinya mbere ya Jehova." **10** Matüüra ma mbere ma üthamaki wake maari Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, küu Shinaru. **11** Kuuma bürüri ücio wa Shinaru agithii bürüri wa Ashuri, nakuo küu agiaka matüüra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, **12** na Reseni, itüüra riri gatagati ka Nineve na Kala; riu niro riri itüüra inene. **13** Nake Miziraimu niwe waru ithe wa Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafithi, **14** na Apathirusi, na Akasulhi (Afilisti moimire kuuma haru o), na Akafitori. **15** Kaanani niwe waru ithe wa Sidoni irigithathi riake, na Ahiti, **16** na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **17** na Ahivi, na Ariki, na Asiniti, **18** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. Thuutha ücio mihiriga ya Kaanani ikihurunjuka, **19** mihaka ya Kaanani yoimite Sidoni irorete Gerari igakinya Gaza, ningi ikarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha. **20** Acio nio ariu a Hamu kuringana na mihiriga yao, na thiomu ciao, maru ng'ongo ciao, na mabürüri-ini mao. **21** Shemu o nake niaciarüro ariu ake. Müru wa nyina na Shemu üria waru mükürü eetagwo Jafethu. Shemu niwe waru ithe wa rüruka ruothe rwa ariu a Eberi. **22** Ariu a Shemu ni aya: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu. **23** Nao ariu a Aramu ni aya: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **24** Arafakasadi niwe waru ithe wa Shela, nake Shela aari ithe wa Eberi. **25** Eberi nake niaciarüro ariu eer: Ümwe eetagwo Pelegu, tondü händi yake thi nyagayukanire; müru wa nyina eetagwo Jokitani. **26** Jokitani niwe waru ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **27** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **28** na Obali, na Abimaeli, na Sheba, **29** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nio maari ariu a Jokitani. **30** Rügongo rüria maatüüraga ruoimite Meshu rügathi rürorete Safari, küu mwena wa irathiro wa bürüri üria üri irima. **31** Acio nio ariu a Shemu kuringana na mihiriga yao, na thiomu ciao, maru ng'ongo ciao na mabürüri-ini mao. **32** Iyo niyo mihiriga ya ariu a Nuhu kuringana na njjaru ciao, maru mabürüri-ini mao. Kuuma küri o, ndüri ikihurunjuka thi yothe thuutha wa müiyüro wa maai.

11 Händi iyo ya tene-ri, andu othe a thi maari na rüthiomi rümwe na mwario o ümwe. **2** Na riria andu maathiiaga na mwena wa irathiro, magikinya weru-ini üria mwaraganu wa Shinaru, na magitüüra kuo. **3** Nao makirana atiri, "Ükai tüümbe maturubari na tümacine wega." Magitüüra maturubari handu ha mahiga, na rami handu ha thimiti. **4** Ningi magicooka makiuga atiri, "Ükai, rekei twiyakire itüüra inene, rina müthirigo müraaya na iguru, ükinye o matu-ini, nigeetha twigire igweta, na niguo tütkaanahurunjwo thi yothe." **5** No riri, Jehova agikürüka oke one itüüra riu na müthirigo ücio andu acio maakaga. **6** Jehova akiuga atiri na ngoro yake, "Angikorwo na undu wa üümwe wa kwaria rüthiomi rümwe andu aya nimambiriria gwika üü-ri, gütiri undu makaabanga gwika ükaamarema. **7** Ükai, tüükürüka tükahingicane rüthiomi rwao, nigeetha matigacooke küguithania miario mündü na üria üngi." **8** Ni undü ücio, kuuma hau Jehova akimahurunja thi yothe, nio magitiga gwaka itüüra riu inene. **9** Na nikio itüüra riu rietirwo Babeli, tondü nikuo Jehova aahingicanirie rüthiomi rwa andu a thi yothe. Kuuma küu, Jehova akimahurunja thi yothe. **10** Üyu

niguo uhoru wa Shemu. Miaka irīr̄ī thuutha wa mūiyuro wa maaī-r̄ī, r̄ir̄ia Shemu aar̄ī na uk̄ur̄u wa miaka igana rimw̄er̄ī, niguo aatukire ithe wa Arafakasadi. **11** Shemu aatũir̄ire muoyo miaka magana matano thuutha wa gũtuika ithe wa Arafakasadi, na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **12** Nake Arafakasadi aakinya miaka mirongo itatũ na itano, agĩtuika ithe wa Shela. **13** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Shela, Arafakasadi agĩtũura muoyo miaka inḡī magana mana na itatũ, na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **14** Nake Shela aakinya miaka mirongo itatũ, agĩtuika ithe wa Eberi. **15** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Eberi, Shela agĩtũura muoyo miaka inḡī magana mana na itatũ, na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **16** Nake Eberi aakinya miaka mirongo itatũ na ina, agĩtuika ithe wa Pelegu. **17** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Pelegu, Eberi agĩtũura muoyo miaka inḡī magana mana na mirongo itatũ, na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **18** Nake Pelegu aakinya miaka mirongo itatũ, agĩtuika ithe wa Reu. **19** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Reu, Pelegu agĩtũura muoyo miaka inḡī magana meer̄ī na kenda na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **20** Nake Reu aakinya miaka mirongo itatũ na ir̄ī, agĩtuika ithe wa Serugu. **21** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Serugu, Reu agĩtũura muoyo miaka inḡī magana meer̄ī na mũgwanja na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **22** Nake Serugu aakinya miaka mirongo itatũ, agĩtuika ithe wa Nahoru. **23** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Nahoru, Serugu agĩtũura muoyo miaka inḡī magana meer̄ī na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **24** Nake Nahoru aakinya miaka mirongo ir̄ī na kenda, agĩtuika ithe wa Tera. **25** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Tera, Nahoru agĩtũura muoyo miaka inḡī igana na ikũmi na kenda, na akiḡia na ciana inḡī cia aanake na cia air̄itu. **26** Thuutha wa Tera gũkinya miaka mirongo mũgwanja, agĩtuika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. **27** Ūyũ niguo uhoru wa Tera. Tera niwe war̄ī ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agĩtuika ithe wa Loti. **28** Ithe wao Tera ar̄ī o muoyo-r̄ī, Harani niakuire ar̄ī bũrũrī-inĩ wa Uri-kwa-Akalidei, kũria aaciar̄ir̄wo. **29** Aburamu na Nahoru o eer̄ī nĩmahikanir̄ie. Mũtumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mũtumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aar̄ī mwar̄ī wa Harani. Harani niwe war̄ī ithe wa Milika na Isika. **30** Na r̄ir̄ī, Sarai aar̄ī thaata; ndaar̄ī na ciana. **31** Nake Tera akioya mũrũu wake Aburamu, na Loti mũrũu wa mũrũwe Harani, na Sarai mũtumia wa mũrũu iwe Aburamu; na mũtumia magara hamwe moime bũrũrī wa Uri-kwa-Akalidei mathĩī Kaanani. No r̄ir̄ia maakinyire bũrũrī wetagwo Harani, magĩtũura kuo. **32** Tera agĩtũura muoyo miaka inḡī magana meer̄ī na itano, na agĩkuira kũu Harani.

12 Nake Jehova nĩeer̄ie Aburamu atĩr̄ī, “Thaama uume bũrũrī wanyu na ūtuge andũ anyu, na nyũmba ya thoguo, ūthĩī bũrũrī ūria ngaakuonia. **2** “Nĩī nĩngagũtua rũr̄ir̄ī rũnene, na nĩngakũrathima; nĩngatũma rĩitwa riaku riḡie igweta, nawe nĩngatuika kirathimo. **3** Nĩngarathima ar̄ia magaaakũrathima, na ūria o wotho ūgaakũruma na nĩī nĩngatũma anyiitwo nĩ kirumi; nao andũ othe a thĩī nĩmakarathimwo nĩ ūndũ waku.” **4** Nĩ ūndũ ūcio Aburamu akiumagara agĩthĩī, o ta ūria Jehova aamwathĩte; nake Loti agĩthĩī nake. Aburamu aar̄ī na miaka mirongo mũgwanja na itano r̄ir̄ia oimire Harani. **5** Nake niathiire na mũtumia wake Sarai, na Loti, mũrũu wa mũrũu wa nyina, na indo ciothe iria maagĩte nacio, na andũ ar̄ia maagĩte nao kũu Harani, na makiumagara marorete bũrũrī wa Kaanani, na magĩkinya kuo. **6** Aburamu agĩtuikanir̄ia bũrũrī

ũcio agĩkinya handũ haar̄ī na mũtĩī mũnene wa More kũu Shekemu. Hindĩ ūyo Akaanani nĩo maatũũraga bũrũrī ūcio. **7** Nake Jehova akiumir̄ira Aburamu, akĩmwira atĩr̄ī, “Bũrũrī ūyũ niguo ngaah̄e rũciaro rwaku.” Nĩ ūndũ ūcio Aburamu agĩakira Jehova kigongona hau, o we Jehova ūcio wamuumir̄iire. **8** Kuuma hau agĩthĩī erekeire ir̄ima iria ir̄ī mwena wa irathiro wa itũũra r̄ia Betheli, na akĩamba hema yake, Betheli igĩkorwo ir̄ī mwena wa ithũuro na itũũra r̄ia Ai r̄ir̄ī mwena wa irathiro. Hau niho aakĩire Jehova kigongona na agĩkaira rĩitwa r̄ia Jehova. **9** Thuutha-inĩ Aburamu akiumagara inḡī agĩthĩī na mbere na rũgendo arerete Negevu. **10** Na r̄ir̄ī, nĩ kwagĩire ng’aragu bũrũrī ūcio, nake Aburamu agĩkũrũka athĩī Misiri ngaikare kuo kwa ihinda, tondũ ng’aragu nĩ yar̄ī nene mũno. **11** Ar̄ī o hakuhī gũtoonya Misiri-r̄ī, akĩra mũtumia wake Sarai atĩr̄ī, “Nĩnjũũ atĩ ūrī mũndũ-wa-nja kĩrorerwa. **12** Na r̄ir̄ī, andũ a Misiri makuona mekuuga atĩr̄ī, ‘Ūyũ nĩ mũtumia wake,’ tondũ ūcio manjirage no wee makũreke itũũre muoyo, makuo. **13** Nĩ ūndũ ūcio wee uga atĩ ūrī mwar̄ī wa baba, nĩgeetha ūhonokie muoyo wakwa na manjike wega nĩ ūndũ waku.” **14** R̄ir̄ia Aburamu aakinyire Misiri, andũ a Misiri makiona atĩ mũtumia wake aar̄ī kĩrorerwa biũ. **15** Nao anene a Firaũni mamuona, makĩmũgaathĩr̄ia kũr̄ī Firaũni, na makĩmuoya makĩmũtwara nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki. **16** Nake Firaũni agĩtuga Aburamu nĩ ūndũ wa Sarai, na Aburamu akiḡia na mbũrī na ng’ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arũme na cia air̄itu, na ngamĩra. **17** No Jehova akĩnyamaria Firaũni na nyũmba yake na mirimĩ mũru nĩ ūndũ wa Sarai, mũtumia wa Aburamu. **18** Nĩ ūndũ ūcio Firaũni agĩtũmanira Aburamu akĩmũria atĩr̄ī, “Nĩ atĩa ūũ ūnjikite? Nĩ kĩī kiagĩr̄irie ūnjĩre atĩ ūyũ nĩ mũtumia waku? **19** Nĩ kĩī giatũmire uuge, ‘Ūyũ nĩ mwar̄ī wa baba,’ na nĩkĩo ndaamuoire atũke mũtumia wakwa? Mũtumia waku niwe ūyũ! Muoye mũthĩī!” **20** Hindĩ ūyo Firaũni agĩathana akĩra andũ ake ūria megwika Aburamu, nao makĩmumagara ar̄ī na mũtumia wake na indo ciothe iria aar̄ī nacio.

13 Nĩ ūndũ ūcio Aburamu akĩambata akiuma Misiri agĩthĩī Negevu, ar̄ī na mũtumia wake na indo ciothe iria aar̄ī nacio, na Loti agĩthĩī hamwe nake. **2** Aburamu niatongete mũno na ūtonga wa mahiũ, na wa betha, na wa thahabu. **3** Kuuma kũu Negevu niathiire kũndũ na kũndũ o nginya agĩkinya Betheli, o har̄ia aambite hema yake r̄ia mbere gatagati ka Betheli na Ai, **4** na hau niho aakite kigongona ihinda r̄ia mbere. Na Aburamu agĩkaira rĩitwa r̄ia Jehova ho. **5** Na r̄ir̄ī, Loti, ūria matwaranaga na Aburamu, o nake aar̄ī na ndũũru cia mbũrī, na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ. **6** Nĩ ūndũ ūcio bũrũrī ūcio ndũngĩahotire kũmagiania ūrĩithio mar̄ī hamwe, nĩ tondũ indo ciao ciar̄ī nyingĩ mũno, ūndũ matangĩahotire gũikarania hamwe. **7** Na nĩ kwagĩire ngũũ gatagati ka ar̄iithī a Aburamu na ar̄iithī a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatũũraga o bũrũrī-inĩ ūcio hindĩ ūyo. **8** Nĩ ūndũ ūcio Aburamu akĩra Loti atĩr̄ī, “Nĩtũtuge kũgia na ngũũ gatagati gaitũ nawe, kana gatagati ka ar̄iithī aku na ar̄iithī akwa, nĩ tondũ tũr̄ī andũ a nyũmba imwe. **9** Githĩī bũrũrī ūyũ wotho ndũr̄ī mbere yaku? Reke tũtigane. Wathĩī mwena wa ūmotho, na niĩ ngũthĩī mwena wa ūr̄io; wathĩī mwena wa ūr̄io, na niĩ ngũthĩī mwena wa ūmotho.” **10** Loti niatiir̄ire maitho, akibaara, akiona atĩ kiaragana gĩothe kĩa Jorodani kiar̄ī na maaī mainḡī, gĩgakĩhaana o ta mũgũnda ūria wa Jehova, na o ta bũrũrī wa Misiri, ūria ūng’etheire Zoari. (Hindĩ ūyo nĩ mbere ya Jehova kũnũha Sodomu na Gomora.) **11** Nĩ ūndũ ūcio Loti agĩthũũr̄ira kiaragana kĩa Jorodani gĩothe

na akiumagara erekeire irathiro. Andũ acio eerĩ magĩtigana: **12** Aburamu agĩtũura bũrũri wa Kaanani, nake Loti agĩtũura matũũra-inĩ ma kiaragana kũu, akĩamba hema ciake hakuhi na Sodomu. **13** Na rĩrĩ, andũ a Sodomu maarĩ aaganu, na makehagĩria Jehova mũno. **14** Aburamu na Loti maatigana-rĩ, Jehova akĩra Aburamu atĩrĩ, “Ta tiira maitho maatu na igũrũ ũri o hau ũri, ũrore mwena wa gathigathini na gũthini, irathiro na ithũiro. **15** Bũrũri ũria wotho ũkuona nĩngũkũhe ũtuĩke waku, na wa rũciaro rwaku nginya tene. **16** Nĩngaatũma rũciaro rwaku rũngĩthe o ta rũkũngũ rwa thĩ, na kũngĩkorwo kũri mũndũ ũngihota gũtara rũkũngũ rwa thĩ-rĩ, o na rũciaro rwaku no rũgitarĩke. **17** Ũkĩra ũthĩ, ũtuĩkane bũrũri ũyũ iraihu waguo na warĩi waguo, tondũ nĩngũkũhe guo.” **18** Nĩ undũ ũcio Aburamu akĩambũra hema ciake, agĩthĩi gĩtũũra hakuhi na mitĩ irĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure kũu Hebironi, na agĩakira Jehova kĩgongona hau.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasar, na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, **2** nĩmatĩire ita kũrũna na Bera mũthamaki wa Sodomu, na Birisha mũthamaki wa Gomora, na Shinabu mũthamaki wa Adima, na Shemeberi mũthamaki wa Zeboimu na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). **3** Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩrĩire hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbi). **4** Ihinda rĩa mĩaka ikũmi na rĩrĩ maatũire matungatagĩra Mũthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ makĩregana na watho wake. **5** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna-rĩ, Mũthamaki Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ hamwe nake magĩthĩi makĩhootha Arefai kũu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, **6** nao Ahori makĩmahootera bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru, o nginya Eli-Parani gũkuhi na werũ. **7** Nĩngĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthĩi Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshi), magĩtoora rũgongo ruothe rwa Amaleki, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru. **8** Nĩngĩ mũthamaki wa Sodomu, na mũthamaki wa Gomora, na mũthamaki wa Adima, na mũthamaki wa Zeboimu, na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthĩi makĩhaarĩria ita rĩao rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, **9** mahũũrane na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, na Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasar, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. **10** Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrĩte marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgĩna kuo nao arĩa angĩ makũrĩra irĩma-inĩ. **11** Athamaki acio ana magĩtũyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciaku ciothe; magĩcooka magĩthĩira. **12** Nĩngĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo ciake, tondũ aatũũraga kũu Sodomu. **13** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wahanokete gũtawhorĩ, agĩũka na akĩra Aburamu ũria Mũhibirania ũhoro ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhi na mitĩ irĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure ũria Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, o othe maarĩ rũmwe na Aburamu. **14** Rĩrĩa Aburamu aĩguire atĩ mũndũ ũcio wao nĩanyiĩtũwo agatahwo-rĩ, agĩta andũ magana matatũ na ikũmi na anana arĩa maarutitwo kũrũ mbaara na maacĩrĩrwo gwake mũciĩ, makĩngatithia thũ icio o nginya Dani. **15** Ũtukũ-rĩ, Aburamu akĩgayania andũ ake mamatharĩkire, nake akĩmahoota na akĩmaingatithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ gathigathini wa Dameski. **16** Aburamu

agĩcookithia indo ciothe iria ciatahitwo, na Loti mũndũ ũcio wao, na indo ciake ciothe, hamwe na andũ-a-nja na andũ arĩa angĩ. **17** Aburamu acooka kuuma kũhootha Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mũthamaki wa Sodomu agĩthĩi kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kio gĩtagwo Gĩtuamba-kĩa-Mũthamaki). **18** Nake Melikisedeki mũthamaki wa Salemu akĩrehe mĩgate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno. **19** Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ, “Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **20** Nĩngĩ Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno arogaathwo, o ũcio ũranekire thũ ciaku moko-inĩ maku.” Nake Aburamu akĩhe Melikisedeki gĩcunji gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria aatũnyĩte athamaki arĩa ana. **21** Nake mũthamaki wa Sodomu akĩra Aburamu atĩrĩ, “Nĩ nengera o andũ tu, ũrigie na indo itũĩke ciaku.” **22** No Aburamu akĩra mũthamaki ũcio wa Sodomu atĩrĩ, “Nĩnyambararĩtie guoko gwakwa na igũrũ na ngehĩta na mwĩhĩtwa kũri Jehova Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno, Mũmbi wa igũrũ na thĩ, **23** atĩ ndĩngĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩmwe gĩaku, o na karũrigi kana kamũkwa ga kĩaatũ, nĩgeetha ndũkanoĩge atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ndatongĩrie Aburamu.’ **24** Nĩngĩtĩkĩra kuoya kĩndũ, o tĩga kĩrĩa kĩrĩtũwo nĩ andũ akwa, na igai rĩa andũ arĩa tũrathĩite nao, na nĩo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nĩmooe rũgai rwao.”

15 Thuutha wa maũndũ macio, ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Aburamu na kĩoneki, akĩmwĩra atĩrĩ: “Aburamu, ndũgetĩgĩre. Nĩ nĩ nĩ ngo yaku, na nĩ nĩ kĩheo gĩaku kĩnene.” **2** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, hihĩ nĩ kĩi ũkũũhe, kuona atĩ ndĩrĩ mwana, na ũria ũkaagaya mũciĩ ũyũ wakwa nĩ Eliezeri wa Dameski?” **3** Nĩngĩ Aburamu akiuga atĩrĩ, “Nĩwagĩte kũũhe ciana; nĩ undũ ũcio ndũngata ya mũciĩ wakwa nĩyo ikaangaya.” **4** Hindĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Aburamu, akĩrwo atĩrĩ, “Aca, Eliezeri tiwe ũgaakũgaya, no mũrũguo ũria ũkoima mũthĩimo waku nĩwe ũgaakũgaya.” **5** Akĩumia Aburamu nja, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tiira maitho ũrore igũrũ na ũtare njata, angĩkorwo ti-itherũ no ũciutare.” Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” **6** Aburamu agĩtũkia Jehova. Nake Jehova agĩkenio nĩ wĩtikio ũcio, akĩmũtwa mũthingu. **7** Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova ũria wakũrĩte bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei, nĩgeetha ngũhe bũrũri ũyũ ũtuĩke igai rĩaku.” **8** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, ũngĩmenyithia nakĩ atĩ nĩũgatuĩka igai rĩaku?” **9** Nĩ undũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta ndeehera moori, na mbũri, na ndũrũme, na o ĩmwe yacio ĩkorwo ĩri na mĩaka itatũ, o hamwe na ndutura, na gĩcui kĩa ndirahũgĩ.” **10** Aburamu akĩrehera Jehova indo ciothe, agĩciatũrania njatũ igĩrĩ, na agĩciara mũhari, o rwatũ rũkaringana na rwatũ rũria rũngĩ; no nyoni-rĩ, aaciũraga ndaaciatũranirie. **11** Nacio nderi ikĩharũrũkĩra nyama icio, no Aburamu agĩcingata, agĩciũmbũra. **12** Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania ikĩmũnyĩta. **13** Nĩngĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njiaro ciaku nĩũgatũũra irĩ ageni bũrũri ũtarĩ wacio, na nĩũgatuuo ngombo na inyariirwo mĩaka magana mana. **14** No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũũ igatungata irĩ ngombo, na thuutha ũcio nĩkoima kuo irĩ na ũtonga mũngĩ. **15** No wee-rĩ, ũgaakua na thayũ, na ũgaathikwo ũri na ũkũrũ mwega. **16** Rũciaro-inĩ rwa kana-rĩ, njiaro ciaku nĩũgacooka gũkũ, nĩũgĩkorwo mehĩa ma Aamori matĩkinyĩte harĩa ho.” **17** Na rĩrĩ, riũa riathũa na kwagĩa nduma-rĩ, hakĩoneka nyũngũ ya mwaki yatoogaga na kĩmũrĩ gĩkĩrĩrĩmbũka gĩgĩtuĩkanĩria

gatagati ka njatū icio. **18** Mūthenya ūcio, Jehova akirīkanīra na Aburamu kirīkanīro, akimwīra atīrī, “Nindahe njiaro ciaku būrūrī ūyū, kuuma rūū rwa Misiri nginya rūū rūrīa rūnene rwa Farati: **19** būrūrī wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, **20** na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, **21** na wa Amori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajobusi.”

16 Na rīrī, Sarai mūtumia wa Aburamu ndaamūciarīre ciana. No nī aarī na mūrītu Mūmisiri wamūtungatagīra wetagwo Hagari; **2** tondu ūcio Sarai akīra Aburamu atīrī, “Jehova nīagīrīte ngē na ciana. Thī ūkome na ndungata yakwa ya mūrītu; hihi kwahoteka ngē na rūciaro nī ūndū wake.” Nake Aburamu agītīkanīa na ūrīa Sarai oigire. **3** Nī ūndū ūcio, thuutha wa Aburamu gūkorwo atūrīre Kaanani mīaka ikūmī-rī, mūtumia wake Sarai akīoya Hagari Mūmisiri ūrīa warī ndungata yake ya mūrītu, akīmūneana kūrī mūthuuriwe atūke mūtumia wake. **4** Nake Aburamu agīkoma na Hagari, nake akīgīa nda. Na rīrīa aamenyire atī nīagīte nda-rī, akiambīrīra kūnyarara Sarai mwathi wake. **5** Hīndī ūyo Sarai akīra Aburamu atīrī, “Ūru ūyū ūrathīnīa-rī, ūrogūcookerera arī we. Ndaneanire ndungata yakwa moko-inī maku, na rīu tondu nīmenyete atī rī na nda, no kūnyarara. Jehova arotūtūthania nīi nawe.” **6** Aburamu akīmūcookeria atīrī, “Ntungata yaku rī moko-inī maku. İka nayo ūrīa ūkuona kwagīrīre.” Nake Sarai akīnyamaria Hagari mūno; nī ūndū ūcio Hagari akīmūrīra. **7** Mūraika wa Jehova agīkora Hagari hakuhi na handū haatherūkaga maai werū-inī; gathima kau kaarī mūkīra-inī wa njīra rīra ya gūthī Shuri. **8** Mūraika akīmūrīra atīrī, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kū na wathī kū?” Hagari akīmūcookeria atīrī, “Nī kūrīra ndīroorīra Sarai ūrīa mwathi wakwa.” **9** Nīngī mūraika wa Jehova akīmwīra atīrī, “Cooka kūrī mūtumia ūcio mwathi waku na ūmwīnyīhīrie.” **10** Nīngī mūraika agīcooka akīmwīra atīrī, “Nīngāingīhia njiaro ciaku ūndū itagaatarīka.” **11** Mūraika wa Jehova nīngī akīmwīra atīrī: “Rīu ūrī na nda, na nūgaciara kaana ga kahī, na ūgaagatua Ishumaeli. Nīgūkorwo Jehova nīagīte ūhoru wa mīnyamaro yaku. **12** Mūrīguo agaatūka wa mbūrūrū ta ndīgiri ya githaka; guoko gwake gūgookagīra andū othe, nao andū othe mamūkagīrīre: agaatūra na ūthū na arīu a ithe othe.” **13** Nake Hagari akīre Jehova ūcio wamwarīrie rītwa rīrī: “Wee nīwe Ngai ūrī ūnyonaga,” nīgūkorwo oigire atīrī, “Rīu nī ndīkuona ūrīa ūnyonaga.” **14** Nīko gīthima kīu gīetirwo Biri-Lahai-Roi, na kīrī o ho, kūu gatagati ga Kadeshi na Beredi. **15** Nī ūndū ūcio Hagari agīciarīra Aburamu mwana wa kahī, nake Aburamu agītua kaana kau aaciārīrwo Ishumaeli. **16** Aburamu aarī wa mīaka mīrongo īnana na itandatū rīrī Hagari aamūciarīre Ishumaeli.

17 Na rīrī, rīrīa Aburamu aarī na ūkūrī wa mīaka mīrongo kenda na kenda-rī, Jehova nīaumūrīre, akīmwīra atīrī, “Nī nī nī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe; tūra ūnjathīkagīra, na ūtarī na ūcuuke. **2** Na nī nīngūtūrīa kirīkanīro gatagati gakwa nawe, na nīngāingīhia mūgana waku mūno.” **3** Aburamu agīturumithia ūthūi wake thī, nake Ngai akīmwīra atīrī, **4** “Hakwa-rī, gīkī nīko kirīkanīro gīakwa nawe: Wee nūgatūka ithe wa ndūrīrī nīngī. **5** Ndūgūcooka gītwo Aburamu; ūrīttagwo Iburahīmu, nīgūkorwo nīngūtūte ithe wa ndūrīrī nīngī. **6** Nīngūtūma ūciare mūno; na ndūme ūtūke ithe wa ndūrīrī nīngī, nao athamaki nīmakoima thīnī waku. **7** Nīngūtūhondeka kirīkanīro gīakwa kīrī kirīkanīro gīa gūtūra tene na tene gatagati gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nīguo ndūke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha

waku. **8** Nīngakūhe būrūrī ūyū wothe wa Kaanani, kūrīa ūrī mūgeni rīu, ūtūre ūrī igai rīaku na rīa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nīngatūka Ngai wao.” **9** Nīngī Ngai agīcooka akīra Iburahīmu atīrī, “Wee-rī, no nginya ūmenyagīrīre kirīkanīro gīakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harī njiarwa na njiarwa iria igooka. **10** Gīkī nīko kirīkanīro gīakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kirīkanīro kīrīa ūrīmenyagīrīra: Arūme othe thīnī wanyu nīmarīruaga. **11** Mūrīruaga nīguo ūndū ūcio ūtūke kīmenyithia gīa kirīkanīro gatagati gakwa nawe. **12** Harī njiarwa iria igooka thuutha, mūdū mūrūme wothe thīnī wanyu no nginya arue arī na ūkūrī wa thīkū inyanya, kūrūtia arīa maciarītuo thīnī wa nyūmba yaku kana arīa magūrītuo na mbeeca kuuma kūrī andū a kūngī-arīa matarī a rūciaro rwaku. **13** Mūdū ūcio, wagūciarīrwo nyūmba-inī yaku kana wakūgūrwo na mbeeca ciaku-rī, no nginya arue. Kirīkanīro gīakwa kīa mūrī yanyu gīgūtūka kirīkanīro gīa gūtūra tene na tene. **14** Mūdū mūrūme wothe ūtarī mūrūu, ūrīa ūtarūthīto mwīrī wake-rī, nīakeherio harī andū ao; ūcio ndahingīte kirīkanīro gīakwa.” **15** Nīngī Ngai akīra Iburahīmu atīrī, “Ha ūhoru wa Sarai mūtumia waku-rī, ndūgūcooka kūmwīta Sarai; arīttagwo Sarai. **16** Nīngūmūrathima, na ti-itherū nīngūkūhe mwana wa kahī ūciarīrwo nīwe. Nīngūmūrathima nīguo atūke nyina wa ndūrīrī; athamaki a ndūrīrī makoima hariwe.” **17** Iburahīmu agīturumithia ūthūi wake thī, agīcooka agītheke, akīyūrīa na ngoro atīrī, “Mūdū ūrī na mīaka igana nīegūciara mwana wa kahī? Sara no aciare mwana arī na mīaka mīrongo kenda?” **18** Nake Iburahīmu akīra Ngai atīrī, “Naarī korwo Ishumaeli atūra arathimagwo nīwel!” **19** Nake Ngai akīmūcookeria atīrī, “İ nīguo, no mūtumia waku Sara nīagagūciarīra kahī, na nīgaagatua Isaaka. Nīngathondeka kirīkanīro nake gīa gūtūra tene na tene harī njiaro ciake iria igooka thuutha waku. **20** Na ha ūhoru wa Ishumaeli, nīndakūga: Ti-itherū nīngūmūrathima; nīngūtūma aciarane, aingīthe mūno. Nīagatūka ithe wa aathani ikūmī na eerī, na nīngamūtua rūrīrī rūnene. **21** No kirīkanīro gīakwa ngaathondeka na Isaaka, ūrīa Sara egūgūciarīra mwaka ūyū ūgūka, ihinda-inī ta rūrī tūrī.” **22** Ngai aarīka kwaria na Iburahīmu, akiambata, akīmūtiga. **23** Mūthenya o ro ūcio, Iburahīmu akīoya mūrīu wake Ishumaeli, na arīa othe maciarīrwo gwake, o na arīa magūrītuo na mbeeca ciake, mūdū mūrūme wothe wa nyūmba yake, akimarūthia, o ta ūrīa Ngai aamwīrīte. **24** Iburahīmu aarī wa mīaka mīrongo kenda na kenda rīra aaruire, **25** nake mūrīu wake Ishumaeli aarī wa mīaka ikūmī na itatū. **26** Iburahīmu na mūrīu wake Ishumaeli maaruire hamwe mūthenya o ro ūcio. **27** Na mūdū mūrūme wothe thīnī wa nyūmba ya Iburahīmu, arīa maciarīrwo gwake, kana mūdū wagūrītuo kuuma kūrī mūdū wa kūngī, maaruanīre hamwe nake.

18 Mūthenya ūmwe Jehova nī oimīrīre Iburahīmu rīrīa aikarīte mūromo-inī wa hema yake kahūhī na mītī rīra mīnene ya mīgandi ya Mamure, ihinda rīa mīarahō. **2** Na rīrī, Iburahīmu atīra maitho-rī, akīona andū atatū marīgāmīte o hakuhi nake. Rīrīa aamoonire, akīhīūha akīuma mūromo-inī wa hema yake, agīthī kūmatūnga, na agīturumithia ūthūi wake thī. **3** Akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, angīkorwo nīndetīkīrīka maitho-inī maku, ndūkahītūke ndungata yaku. **4** Reke tūū tūnīnī tūrehwo, na inyūu inyuothe mwīthambe magūrī na mūhurūke kūrīru-inī kīa mūtī ūyū. **5** Na nī thī ndīmūrehere kīndū gīa kūrīa, nīgeetha mūcooko nī hinya, kuona atī nīm wagūtūka kwa ndungata yanyu, nīguo mūcooke

mwithiire.” Makimūcookeria atiri, “Ni wega muno, ika o ūguo woiga.” **6** Ni undu ūcio Ibrahīmu akihūha agithi hema-ini kūrī Sara, akimwira atiri, “Oya ibaba ithatu cia mūtu ūria mūhinyu wega, ūlkande na ūruge migate naihenya.” **7** Ningi Ibrahīmu agiteng’era rūuru-ini, agithuura njaū njega na njororo, akimīnengera ndungata, nayo ikimithinja naihenya. **8** Ningi Ibrahīmu akimarehera iria imata na iria rīa mwītha, na nyama cia njaū iyo yathinjitwo, agiciiga hau mbere yao. Nake akirūgama hakuhī nao mūtī-ini rīria maarīaga. **9** Maarīkia kūrīa makimūuria atiri, “Sara mūtumia waku-rī, arī kū?” **10** Ibrahīmu akimācookeria atiri, “Arī kūria hema thiini.” **11** Nake Jehova akiuga atiri, “Ti-itheru nīngooka kūrī we rīngi hīndi o ta īno mwaka ūyū ūroka, na Sara mūtumia waku niagaciara kaana ga kahī.” Nake Sara niathikagiriira arī hau mūromo-ini wa hema irīa yari thuuha wa Ibrahīmu. **12** Na rīri, Ibrahīmu na Sara maarī akūrū na magatindika mīaka yao ma, nake Sara akahitūkia mīaka ya gūciara. **13** Ni undu ūcio, Sara agithekera, akīyūria atiri, “Thuuha wa gūkūra ūū-rī, na mwathi wakwa nī mūkūrū-rī, no ngīgie na gīkeno kīu?” **14** Nake Jehova akīuria Ibrahīmu atiri, “Ni kī giatūma Sara atheke na eyūrie, ‘Ti-itheru no ngēe na mwana ndī mūkūrū ūguo?’ **15** Kai kūrī undū ūngīrema Jehova? Mwaka ūyū ūroka-rī, nīngacooka ihinda rīria rīamūre, nake Sara niagaciara kaana ga kahī.” **16** Sara agitigira mūno, nī undu ūcio akiheenanā, akiuga atiri, “Nī ndinatheka.” **17** Nake Jehova akiuga atiri, “Nī ma niwatheka.” **18** Rīria andū acio mookīrie mathi-rī, makierekera na Sodomu, nake Ibrahīmu agitwarana nao amoiagarīa. **19** Hīndi iyo Jehova akīyūria atiri, “No hithe Ibrahīmu ūria ndirenda gwīka? **20** Ti-itheru Ibrahīmu niagatuika rūrīri rūnene na rwa hinya, na ndūriri ciothe cia thī nīkarathimwo nī undū wake. **21** Nīgūkorwo nīndimūthuurīte nīgeetha onagiriire ciana ciaka, na nyūmba yake, na arīa magooka thuuha wake, kūrīmagia mīthiire ya Jehova na undū wa gwīkaga ūria kwagiriire, na kihooto, nīgeetha Jehova akaahingīria Ibrahīmu ūria aamwiriire.” **22** Ningi Jehova akiuga atiri, “Mūkayo wīgī Sodomu na Gomora nī mūnene mūno, nāguo wīha wao nī mūuru mūno. **23** Ni undu ūcio nī nīngūkūrūka thī nyone kana ūuru ūria mekīte nūūigana ikaya rīria rīnginyiire. Na aakorwo tīguo-rī, nīngūmenya ūria ngwīka.” **24** Ni undu ūcio andū acio makiuma hau magithi merekeire Sodomu, no Ibrahīmu agitigwo arūgamite mbere ya Jehova. **25** Nake Ibrahīmu agīkuhīria Jehova akimūria atiri, “Andū arīa athīngu ūkūmanīanīria hamwe na arīa aaganu? **26** Ī kūngīkorwo kūrī na andū mīrongo itano athīngu itūūra-ini rīu inene? Ti-itheru no ūrīniine na ndūrīhonokie nī undū wa andū acio mīrongo itano athīngu marī kuo? **27** Ūroaga gwīka undū ta ūcio, wa kūrīaganīria arīa athīngu hamwe na arīa aaganu, arīa athīngu na arīa aaganu ūmanaranīrie undū ūmwe. Ūroaga gwīka undū ta ūcio! Mūtuanīri ciira wa thī yothē-rī, githi ndagiriirwo nī gwīka ūria kwagiriire?” **28** Nake Jehova akiuga atiri, “Ingīkora andū mīrongo itano athīngu kūu itūūra rīu inene rīa Sodomu-rī, nīngūhonokia kūdū kūu giothe nī undū wao.” **29** Ningi Ibrahīmu akīaria rīngi, akiuga atiri: “Rīu tondū nīngūmīrīrie ngīnya ndaaria na Mwathani, o na gūtuika ndī o rūkūngū na mūhu-rī, atiri, **30** Ī hangīaga andū atano a acio mīrongo itano athīngu? Nī ūngīniina itūūra rīu inene rīothe nī undū wa kwaga acio atano?” Jehova akimwira atiri, “Ingīkora andū mīrongo ina na atano kuo, ndikūrīniina.” **31** O rīngi Ibrahīmu akimwarīria akimūria atiri, “Ī ūngīkora andū mīrongo ina tu kuo?” Nake akiuga atiri, “Nī undū wa acio mīrongo ina-rī, ndikūrīniina.” **32** Ningi Ibrahīmu akiuga atiri,

“Mwathani aroaga kūrakara, no areke njarie. Ī ūngīkora andū mīrongo itatu kuo?” Nake akimūcookeria atiri, “Ndikūrīniina ingīkora andū mīrongo itatu kuo.” **33** Ibrahīmu akiuga atiri, “Rīu tondū nīngūmīrīrie ngīnya ndaaria na Mwathani-rī, Ī kūngīoneka o andū mīrongo rīri kuo?” Nake Jehova akiuga atiri, “Nī undū wa acio mīrongo rīri, ndikūrīniina.” **34** Ningi akiuga atiri, “Mwathani aroaga kūrakara no areke njarie rīngi rīmwe. Ī kūngīoneka o andū ikūmi kuo?” Nake Jehova agīcookia, akiuga atiri, “Nī undū wa acio ikūmi-rī, ndikūrīniina.” **35** Rīria Jehova aarīkīrie kwaria na Ibrahīmu, agithīra, nake Ibrahīmu agīcooka mūci.

19 Nao araka acio eerī magīkīnya Sodomu hwaī-ini, nake Loti aikarīte kīhingo-ini gīa itūūra rīu inene. Rīria aamoonire-rī, agūkīra nīguo amatūnge, na agiturumithia ūthūu wake thī. **2** Akīmeera atiri, “Aathi akwa, ndamūthaiha ūkai mūtoonye nyūmba ya ndungata yanyu. No mwīthambe magūrū na mūrārīrie, na rūciini tene mūrōoke gūthi na mbere na rūgendo rwanu.” No-o makimūcookeria atiri, “Aca, ithū tūkūraara nja kīhaaro-ini.” **3** Nowe Loti akīmarīngīria na hinya mūno mathi gwake mūci, ngīnya magitīkīra. Magithi nake, magitōonya nyūmba gwake. Nake akīmathondekera irio, akīruga migate itaarī ndawa ya kūmbia, nao makīria. **4** Matanathī gūkoma-rī, arūme othe a kuuma ituri ciothe cia itūūra rīu rīa Sodomu, arīa ethī na arīa akūrū, makīrīgiicīria nyūmba ya Loti. **5** Nao magitīa Loti, makimūria atiri, “Andū arīa mookire gwaku ūtukū ūyū-rī, marī-kū? Marehe na gūkū nja, tūkome nao.” **6** Loti akīuma na nja amatūnge, na akīhinga mūrango, **7** akīmeera atiri, “Aca, arata akwa; mūtigeke undū ūcio wa waganu. **8** Atiriirī, ndī na airītu akwa eerī matarī maakoma na mūdū mūrūme. Rekei ndīmarehe na gūkū rīa, na inyū mūwe o ūria mūkwenda nao. No mūtigeke undū o na ūrīkū kūrī andū aya, tondū mokīte gwakwa na no ngīnya ndīmagitīre.” **9** Nao makimūcookeria atiri, “Ehera.” Na makiuga atiri, “Mūdū ūyū ookire gūkū arī mūgeni, na rīu arenda gūtīcīrīrīthi! Wee nīwe tūgwīka ūuru gūkīra acio!” Magīkīrīria kūhatīria Loti, na magīkuhīria nīguo moīnange mūrango. **10** No ageni acio maarī thīni magītambūrīkia moko, makīguacia Loti, makimūcookia nyūmba na makīhinga mūrango. **11** Magīcooka makīhūra andū acio maarī nja ya mūrango wa nyūmba, ethī na akūrū, na ūtumumo nīgeetha mage kuona mūrango. **12** Andū acio eerī makīria Loti atiri, “Ūrī na andū angī aku gūkū, ta arīa mahikītie airītu aku, aanake kana airītu aku, kana mūdū ūngī waku o wothe ūrī itūūra-ini rīri inene? Moīmagarīe muume gūkū, **13** tondū nītūkwanaga kūdū gūkū. Mūkayo ūria ūkīirwo Jehova okīrīre andū a gūkū nī mūnene mūno, na niatūtūmīte tūke tūrīanange.” **14** Ni undu ūcio Loti akīmagara, agithi akīaria na athoni ake, arīa maarī mahikīe airītu ake. Akīmeera atiri, “Mwīhikei muume kūdū gūkū, nī undū Jehova arī hakuhī kwanaga itūūra rīri inene!” No athoni ake magīciiria nī itherū aamīngaga. **15** Rūciini ruoro rūgītema-rī, araka acio makīhīhīka Loti, makimwira atiri, “Wīhike! Oya mūtumia waku na airītu aku eerī arīa marī gūkū, kana mūniinanīrio na itūūra rīri rīkīherithio.” **16** Rīria Loti aahindahindire-rī, andū acio makīmūnyīta guoko, na moko ma mūtumia wake na ma airītu ake eerī, na makīmōmagarīa o wega ngīnya nja ya itūūra rīu inene, nīgūkorwo Jehova nīamaigūriire tha. **17** Na maarīkia kūmaruta nja ya itūūra, ūmwe wao akīmeera atiri, “Mwītharee mūhonokie mīoyo yanyu! Mūtīkehūgure, na mūtīkarūgame handū o na ha gūkū kīaragana-ini gīkī!

Ūrīrai irīma-inī, kana mūnīnwo!” **18** No Loti akīmeera atīrī, “Aca, aathi akwa, ndamūthaitha! **19** Tondū ndungata yanyu nī itīkīrīkīte maithe-inī manyu, na nīmūnyonetie utugi mūnene wa kūhonokia muoyo wakwa, no ndingihota kūūrīra irīma-inī; mwanangīko ūyū nīūkūngorerera, na nīngūkua. **20** Ta rorai, haarīa harī na itūūra rīrī hakuhī ingūūrīra, na nī inini. Rekei nūrīre kuo, nī itūūra inini mūno, gīthī tīguo? Naguo muoyo wakwa nīūkūhonoka.” **21** Nake mūraika akīmūrīra atīrī, “Nī wega mūno, nīngūkūgūrīra ihooya rīu o narīo; Ndīkūharagania itūūra rīu warīa ūhorō warīo. **22** No rīrī, ūrīra kuo na ihenya, nī ūndū gūtīrī ūndū ingīka ngīnya ūkīnye kuo.” (Nīkīo itūūra rīu rīttagwo Zoari.) **23** Loti agīkīnya Zoari-rī, rīua nīrīarīkīte kūratha. **24** Nake Jehova akīūrīra Sodomu na Gomora mwaki wa ūbīrītī uumīte igūrū kūrī Jehova. **25** Nake akīharagania matūūra macio manene, na kīaragana kīu gīothe, o hamwe na arīa othe maatūire matūūra-inī macio manene, o na mīmera yothe ya būrītī ūcio. **26** No mūtūmia wa Loti nīehūgūrīre na thuutha, nake agītūika gītugī gīa cumbī. **27** Mūthenya ūyū ūngī rūcīinī tene-rī, Iburahīmu agītūkīra na agīcooka handū harīa aarūgamīte mbere ya Jehova. **28** Agīcūthīrīra mwena wa Sodomu na Gomora, būrītī wothe wa kīaragana kīu, nake akīona ndogo ndumanu yambafite na igūrū kuuma būrītī-inī ūcio, ihaana ta ndogo yumīte icua-inī. **29** Nī ūndū ūcio, rīrīa Jehova aanangire matūūra macio manene ma kīaragana kīu, nīarīrīkanire Iburahīmu, na akīruta Loti mwanangīko-inī ūcio waharaganirīe matūūra macio manene kūrīa Loti atūire. **30** Thuutha ūcio Loti akīuma Zoari, agīthī gītūūra kīrīma-inī arī hamwe na airītū ake eerī, tondū nietīgīrīre gūikara Zoari. We na airītū ake eerī magītūūra ngurunga-inī. **31** Mūthenya ūmwe-rī, mūrītū ūrīa warī mūkūrū akīra ūrīa warī mūnīni atīrī, “Ithe witū nī mūkūrū, na gūtīrī mūdū mūrūme ūrī hakuhī wa gūkoma na ithuī, ta ūrīa arī mūtugo kūdū gothe gūkū thī. **32** Reke tūhe ithe witū ndībe anye nīgeetha tūkome nake, na tūtūūrīe rūciarō rwītū na ūndū wa ithe witū.” **33** Ūtukū ūcio magītūma ithe wao anyue ndībe, na mūrītū ūrīa mūkūrū agītūnya na agīkoma nake. Nowe Loti ndaamenyire rīrīa mūrītū aakomire kana rīrīa ookīrīre. **34** Mūthenya ūyū ūngī, mūrītū ūrīa mūkūrū akīra ūrīa mūnīni atīrī, “Hwai ūtukū nī nī ndīrakomire na ithe witū. Reke tūmūhe ndībe rīngī anyue ūtukū wa ūmūthī, nawe ūthī ūkome nake, nīgeetha tūtūūrīe rūciarō rwītū na ūndū wa ithe witū.” **35** Nī ūndū ūcio magītūma ithe wao anyue ndībe ūtukū ūcio o naguo, nake mūrītū ūrīa warī mūnīni agītūnya agīkoma nake. O rīngī Loti ndaamenyire rīrīa mūrītū aakomire kana rīrīa ookīrīre. **36** Nī ūndū ūcio airītū acio eerī a Loti makīgīa nda na ithe wao. **37** Mūrītū ūrīa mūkūrū agīciara kahī na agīgatua Moabi, na nīwe ithe wa andū a Moabi gwata ūmūthī. **38** Mūrītū ūrīa mūnīni o nake agīciara kahī, nake agīgatua Beni-Amī, na nīwe ithe wa Aamoni arīa marī kuo ngīnya ūmūthī.

20 Na rīrī, Iburahīmu nīomire kūa aarī, agīthī mwena wa Negevu, na agītūūra gatagatī ga Kadeshi na Shurī. Gwa kahinda nīatūūrīre Gerarī **2** na arī kīu Iburahīmu oigaga atīrī ha ūhorō wa mūtūmia wake Sara, “Ūyū nī mwarī wa baba.” Tondū ūcio Abīmeleku mūthamaki wa Gerarī agītūmanīra Sara na akīmuoya. **3** No rīrī, Ngai akīmūrīra Abīmeleku ūtukū na kīroto, akīmūrīra atīrī, “Wee-rī, no ta ūkūite tondū mūdū-wa-nja ūcio woete nī mūtūmia wene.” **4** No Abīmeleku ndaakoretwo akūhīrīrīe Sara, nī ūndū ūcio akīūrīa atīrī, “Mwathani, no wanange rūrīrī rūtehīte? **5** Gīthī ti we wanjīrīre, ‘Ūyū nī mwarī wa baba?’ Na nīngī o nake Sara

gīthī ndoigire atīrī, ‘Ūyū nī mūrū wa baba?’ Njīkīte ūndū ūcio na ūrīngīrīru wa ngoro na moko matarī ūciuke.” **6** Nīngī Ngai akīmūrīra atīrī kīroto-inī, “Ī, nīnjūū ūrekīte ūguo na ūrīngīrīru wa ngoro, na nīkīo ndīrakūgīrīrīe ūnjīhīrīe. Nīkīo itanareka ūmūhutīe. **7** Rū-rī, cookeria mūdū ūcio mūtūmia wake, nīgūkorwo nī mūnabī, nake nīgūkūhoora, na nīgūtūūra muoyo. No waga kīmūcookia-rī, ūmenye tī-ītherū wee nīgūgūkua, na andū aku othe nīmegūkua.” **8** Mūthenya ūyū ūngī rūcīinī tene, Abīmeleku agītūmanīra anene ake othe, na aarīka kūmeera maīndū marīa mothe meekīkīte, andū acio magītūgīra mūno. **9** Abīmeleku agīcooka agītū Iburahīmu na akīmūrīra atīrī, “Nī atīa ūguo ūtwīkīte? Nī atīa ngwīhīrīe, nīguo ūndeherere nī na ūthamaki wakwa ūru mūnene ūguo? Ūnjīkīte maīndū mataagīrīre gwīkwo.” **10** Nīngī Abīmeleku akīūrīa Iburahīmu atīrī, “Nī kī gītūmīre wīke ūguo?” **11** Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Ndeīrīe atīrī, ‘Kūdū gūkū andū matītīgīrīte Ngai, na nīmekūnjūrāga nī ūndū wa mūtūmia wakwa.’ **12** O na kūrī ūguo, tī-ītherū nī mwarī wa-baba, mūrītū wa baba; no tūtīrī a nyina ūmwe, nīkīo aatūkīre mūtūmia wakwa. **13** Na rīrīa Ngai aandūtīre kuuma nyūmba-inī ya baba thī ngorūūrāge, ndeīrīe mūtūmia wakwa atīrī, ‘Ūtū nīguo ūrīnyonagīa wendo waku: Kūrīa gothe tūrīthīaga, uugage atīrī ūhorō-inī ūnjīgī. ‘Ūyū nī mūrū wa baba.’” **14** Iburahīmu aarīka kwaria, Abīmeleku akīruta ng’ōndu na ng’ombe, na ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na agīcihe Iburahīmu, na akīmūcookeria Sara mūtūmia wake. **15** Nīngī Abīmeleku akīmūrīra atīrī, “Būrītī wakwa ūrī mbere yaku; tūra harīa hothe ūngienda.” **16** Nake Abīmeleku akīra Sara atīrī, “Nīngūhe mūrū-wa-thoguo cekerī 1,000 cia betha itūke cia kūrīhīrīa ihītīa rīrīa ūhītīrīo mbere ya andū aya othe mūrī nao; we ndūrī ūru wīkīte.” **17** Nake Iburahīmu akīhooya Ngai, nake Ngai akīhonia Abīmeleku, na mūtūmia wake, na ngombo ciake cia airītū nīguo mahote gūciara ciana rīngī, **18** nīgūkorwo Jehova nīahīngīte nda cia andū-a-nja othe a nyūmba ya Abīmeleku, makaaga kūgīa ciana, nī ūndū wa Abīmeleku kuoya Sara mūtūmia wa Iburahīmu.

21 Nake Jehova agītuga Sara o ta ūrīa oīgīte, na Jehova akīhīngīrīa Sara kīrīkanīro kīrīa aamwīrīre. **2** Sara akīgīa nda, na agīciarīra Iburahīmu kaana ga kahī ūkūrū-inī wake, o ihinda rīrīa Jehova aamwīrīte. **3** Iburahīmu agītua kaana kau ga kahī aaciārīrūro nī Sara, Isaaka. **4** Na rīrīa mūrīū ūcio wake Isaaka akīnyirīe thīkū inyanya-rī, Iburahīmu akīmūrīruithīa, o ta ūrīa Ngai aamwathīte. **5** Iburahīmu aarī na mīaka igana rīmwe rīrīa mūrīū wake Isaaka aaciārīrūro. **6** Sara akiuga atīrī, “Ngai nīatūmīte theke, na mūdū o wothe ūrīguaga ūhorō ūcio nīarīthekaga hamwe na nī.” **7** Agīcooka akiuga atīrī, “Nū ūngīerīe Iburahīmu atī Sara nīakongīthīa ciana? No rīrī, nīndīmūciārīre kaana ga kahī ūkūrū-inī wake.” **8** Nako kaana kau gagīkūra na gagītīgīthio kuonga; naguo mūthenya ūrīa Isaaka aatīgīthīrīo kuonga-rī, Iburahīmu akīrugīthīa iruga inene. **9** No Sara akīona atī mūrīū wa Hagarī ūrīa Mūmīsīrī aaciārīre Iburahīmu aarī na kīnyūrūrī. **10** Nake akīra Iburahīmu atīrī, “Ingata ngombo īno ya mūdū-wa-nja hamwe na mūrīū, tondū mūrīū ūcio wa ngombo īyo ya mūdū-wa-nja ndakagayana igai na mūrīū wakwa Isaaka.” **11** Naguo ūhorō ūcio ūgīthīnīa Iburahīmu mūno tondū wakonī mūrīū. **12** No Ngai akīmūrīra atīrī, “Tiga gūthīnīka mūno nī ūndū wa kīmwana kīu, na ndungata īyo yaku ya mūdū-wa-nja. Thīkīrīrīa ūrīa wothe Sara egūkīra, tondū rūciarō rūrīa rūgeetanīo nawe rūkoima harī Isaaka. **13** O na nīngī

ningatūma mūriū wa ndungata iyo ya mūdū-wa-nja atūke rūriū rūnene, tondu nī rūciaro rwaku.” **14** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene Iburahīmu akīoia irio na mondo ya rūūa iri na maaī, na agīcinengera Hagari. Akīmūgīrīra ciande-inī ciake, agīcooka akīmumagara hamwe na kīmwana kīu. Nake Hagari agīthiira, na agītūrurwo nī njira arī kīu werū-inī wa Birishiba. **15** Na rīria maaī marīa maaī rūūa-inī maathirire-rī, Hagari akīga kīmwana kīu rungu rwa kīhinga kīmwe. **16** Nake agīthiathiia, agīkara thī handū hataarī haraihu, ta ha rūkia rīa mūgū, tondu eeciiririe atīrī, “Ndingīropera kīmwana gīakwa gīgīkua.” Na aikarite hau hakuhi, akīambīrīria kūgīrīka. **17** Nake Ngai akīga kīmwana kīu gīkīrīra, nake mūraika wa Ngai agīta Hagari arī kīu igūrū akīmūria atīrī, “Nī kī kīragūthīnia Hagari? Tīga gwītīgīra; Ngai nīaigūite kīrīro gīa kīmwana kīu kīrī o hau kīrī. **18** Tīira kīmwana kīu na igūrū, na ūkīnyīitīre na guoko, nīgūkorwo nīngagīta rūriū rūnene.” **19** Hīndī iyo Ngai akīmūhīngīra maitho, nake akīona gīthima kīa maaī. Agīthī ho, akīyūria rūūa maaī, na akīhe kīmwana kīu kīnyue. **20** Ngai nīakorirwo hamwe na kīmwana kīu o ūria gīakūraga. Gīatūūire werū-inī, na gīgītuika mūrathi na ūta. **21** Hīndī iyo aatūūraga Werū-inī wa Parani-rī, nyina akīmwethera mūtumia kuuma Misiri. **22** Ihinda-inī-rīu Abimeleku na Fikolu mūnene wa mbūtū ciake cia ita makīra Iburahīmu atīrī, “Ngai arī hamwe nawe maūdū-inī mothe marīa wīkaga. **23** Rīu-rī, wīhite ūrī mbere ya Ngai atī ndūkanjuukanīrīra, kana ūcukanīre cīana ciakwa, o na kana njjaro ciakwa. Nyonaga ūtūgī nī na būrūrī ūyū we ūtūūraga ūrī mūgeni o ta ūria nī nguonetie ūtūgī.” **24** Iburahīmu agīcooka atīrī, “Nīndehīta.” **25** Nīngī Iburahīmu agītētia Abimeleku nī ūndū wa gīthima kīa maaī kīrīa ndungata cia Abimeleku cīamūtunyīte. **26** No Abimeleku akiuga atīrī, “Ndiū nū ūkīte ūndū ūcio. Wee ndwanjīrīre, na ndaigua ūhoro ūcio ūmūthī.” **27** Nī ūndū ūcio Iburahīmu akīrehe ng’ōndu na ng’ōmbē akīhe Abimeleku, nao andū acio eerī makīgīa na kīrīkanīro. **28** Iburahīmu akīamūra mīatī mūgwanja kuuma rūūru-inī rwake. **29** Nake Abimeleku akīūria Iburahīmu atīrī, “Mīatī īno mūgwanja-rī, wamīamūra kuuma rūūru-inī nīkī?” **30** Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Ītīkīra kuuma mīatī īno mūgwanja kuuma kūrī nī, ītūke ūria atī nī nī ndenjire gīthima gīkī.” **31** Tondū ūcio handū hau hagītūwo Birishiba tondu hau nī ho andū acio eerī mehītīre mwīhitwa. **32** Thuutha wa kūrīkanīra kīrīko kīu kīu Birishiba, Abimeleku na Fikolu mūnene wa mbūtū ciake cia ita, magīcooka būrūrī wa Afilīstī. **33** Nake Iburahīmu akīhanda mūtī wa mūbīnde kīu Birishiba, na agīkaīra rīitwa rīa Jehova, o we Mūrūngu Ūria-Ūtūūraga-Tene-na-Tene, arī handū hau. **34** Nake Iburahīmu agīkara būrūrī-inī ūcio wa Afilīstī ihinda irāya ma.

22 Thuutha wa maūdū macio-rī, Ngai nīageririe Iburahīmu. Ngai akīmūwīta atīrī, “Iburahīmu!” Nake agīcooka atīrī, “Nī ūyū haha.” **2** Nake Ngai akīmūwīra atīrī, “Oya mūriū waku, o we ūria wa mūmwe Isaaka, ūria wendete, ūthī rūgongo rwa Moria, na ūmūrute ta igongona rīa njjino kuo kīrīma-inī kīmwe kīa rīia ngakuonia.” **3** Nī ūndū ūcio mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Iburahīmu agītūkīra, agītandīka ndigiri yake. Akīoia ndungata ciake igīrī na mūriū wake Isaaka. Aarīkia gwātīra ngū cia kīugana igongona rīa njjino-rī, akīumagara erekeire handū harīa Ngai aamwīrite. **4** Mūthenya wa gatātū, Iburahīmu agītīra maitho na akīona handū hau harī o kūraya. **5** Akīra ndungata ciake atīrī, “Ikaragai haha na ndigiri īno, na nī na kīmwana gīakwa tūthī harīa tūkahooe Ngai, na tūcooke tūmūcookerere.” **6** Iburahīmu agīkīoia ngū icio cia igongona

rīa njjino, agīciigīrīra mūriū wake Isaaka, nake agīkūua mwaki na kahiū. Na rīria o eerī mathiaga hamwe, **7** Isaaka akīaria, agīta ithe Iburahīmu atīrī, “Babal!” Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Nī ūyū, mūrū wakwa.” Isaaka akiuga atīrī, “Ndiirona tūrī na mwaki na ngū! No rīrī, gatūrūme ka igongona rīa njjino karī ha?” **8** Iburahīmu agīcooka atīrī, “Mūrū wakwa, Ngai we mwene niekūheana gatūrūme ka igongona rīa njjino.” Nao eerī magīthī na mbere marī hamwe. **9** Maakīnya handū harīa Ngai aamwīrite-rī, Iburahīmu agīaka kīgongona ho na akīara ngū igūrū rīakīo. Agīcooka akīoia mūriū wake Isaaka na akīmūkoma kīgongona-inī kīu igūrū rīa ngū. **10** Nīngī akīoia kahiū, agītambūrūkia guoko gwake, oorage mūrū. **11** No mūraika wa Jehova akīmūwīta kuuma igūrū, akiuga atīrī, “Iburahīmu! Iburahīmu!” Nake Iburahīmu agīcooka atīrī, “Nī ūyū haha.” **12** Akīmūwīra atīrī, “Ndiukahutie kīmwana kīu na guoko gwaku, na ndūgagīke ūndū o na ūrīkū. Rīu nīndamenya atī nīwītīgīrite Ngai, tondu ndūnarega kūruta mūrūgu, o we mūrūgu waku wa mūmwe, arī igongona.” **13** Nake Iburahīmu agītīra maitho, na hau kīhinga-inī akīona ndūrūme īnyīitītwo hīa nī mīrita. Agīthī ho, akīoia ndūrūme iyo na akīmūra ite igongona rīa njjino handū ha mūrū. **14** Nī ūndū ūcio Iburahīmu agīta handū hau Jehova-Nīarīheana. Na ngīnya ūmūthī kuugawo atīrī, “Kīrīma-inī kīa Jehova-rī, nīarītūheaga.” **15** Nake mūraika wa Jehova arī igūrū, agīta Iburahīmu hīndī ya keerī, **16** akīmūwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Nīndīhītīte na nī mwene, atī tondu nīwīkīte ūndū ūyū na ndūnarega kūdūtīra mūrūgu, o mūrūgu waku wa mūmwe-rī, **17** tī-ītherū nīngakūrūthima na ndūme njjaro ciaku cīngīhe ta njjata cia matu-inī na ta mūthanga ūria ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. Njjaro ciaku nī ikegwātīra matūūra marīa manene ma thū ciacio, **18** na nī ūndū wa rūciaro rwaku, ndūrīrī ciothe cia thī nīkarathimwo, tondu wee nīnīnjathīkīre.” **19** Nake Iburahīmu agīcookerera ndungata ciake, magīthī hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahīmu agītūra kīu Birishiba. **20** Thuutha wa maūdū macio Iburahīmu agīkīnyīrwo nī ūhoro, akīrwo atīrī, “Milika o nake nīagīte na cīana; nīacīarīre mūrū-wa-nyūkwa Nahoru cīana: **21** Uzu nīwe wa irīgīthathi, na mūrū wa nīna nī Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), **22** na Kesedu, na Hazo, na Pilidashu, na Jidīlafu, na Bethueli.” **23** Bethueli nīwe watūkīre ithe wa Rebeka. Acio nīo arīu arīa anana Milika aacīarīre Nahoru, mūrū wa nyina na Iburahīmu. **24** Thuriya yake, irīa yetagwo Reuma, o nayo yarī na arīu ake, nīo Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23 Sara aatūūire muoyo agīkīnya mīaka igana rīmwe na mīrongo īrī na mūgwanja. **2** Nake aakūirīre Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), būrūrī-inī wa Kaanani; nake Iburahīmu agīthī, agīcakaīra Sara na akīmūrīrīra. **3** Nīngī Iburahīmu agītūkīra akīuma hau mwīrī wa mūtumia wake warī, agīthī akīarīria Ahiti akīmeera atīrī, **4** “Nī ndī mūgeni na mūgendi gūkū kwanyu. Nyenderia handū gūkū ha gūthikana nīgeetha hote gūthika mūtumia wakwa ūria ūkūte.” **5** Nao Ahiti magīcookeria Iburahīmu atīrī: **6** “Mūthuuri ūyū, ta tūthīkīrīrie. Wee ūrī mūthamakī ūrī hīnya gatagātī-inī gaitū. Thika mūtumia waku mbīrīra-inī īmwe ya iria njega cīitū. Gūtīrī mūdū witū ūngīkūgīria mbīrīra ya gūthika mūtumia waku.” **7** Iburahīmu agītūkīra akīanamīra mbere ya Ahiti, andū acio ene būrūrī. **8** Akīmeera atīrī, “Angīkorwo nīmūwītīkīrite thike mūtumia wakwa-rī, gīthīkīrīrie, na mūthaitamīrīre kūrī Efironi mūrū wa Zoharu, **9** nīguo anyenderie ngurunga ya Makipela, irīa yake īrī mūthīa-inī wa gīthaka gīake. Mūrīrie

anyenderie na thogora ūria ūmūgana, itũike handũ hakwa ha gũthikana gũkũ kwanyu.” **10** Nake Efironi ūcio Mũhiti aikarĩte thĩ o hau gatagati-inĩ ka andũ arĩa angĩ; tondu ūcio agĩcookeria Ibrahĩmu akĩũguagwo nĩ Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu riake. **11** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, thikĩrĩria; nĩndakũhe gĩthaka kĩa, na nĩndakũhe ngurunga iyo irĩ thĩnĩ wakĩo. Ndakũhe andũ akwa makionaga. Thika mĩtumia waku.” **12** O rĩngĩ Ibrahĩmu akĩĩnamĩrĩra mbere ya andũ acio ene bũrũri, **13** na akiarĩria Efironi andũ acio makiũguaga, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩra gũũthikĩrĩria. Nĩngũrĩha thogora wa gĩthaka kĩa. Amũkĩra mbeeca kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha hote gũthika mĩtumia wakwa kuo.” **14** Efironi agĩcookeria Ibrahĩmu atĩrĩ, **15** “Ta thikĩrĩria, mwathi wakwa; gĩthaka kĩa kĩngĩuma cekeri magana mana ma betha, no rĩrĩ, kĩa nĩ kĩ gatagati gaku na nĩ? Thĩũ ūthike mĩtumia waku.” **16** Ibrahĩmu agĩũtikĩra thogora wa Efironi na akĩmũthĩmĩra betha irĩa aagwetete andũ a Ahiti othe makiũguaga; cekeri magana mana cia betha cia mũgana wa gĩthimo kĩa onjorithia. **17** Nĩ ūndũ ūcio, gĩthaka kĩa Efironi kĩa kĩarĩ Makipela hakuĩ na Mamure-gĩthaka na ngurunga iyo, na mĩti yothē irĩa yarĩ mĩhaka-inĩ ya gĩthaka kĩa ikĩgarũrĩro **18** Ibrahĩmu mbere ya Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. **19** Thuuha wa ūguo, Ibrahĩmu agĩthika Sara mĩtumia wake ngurunga-inĩ iyo yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuĩ na Mamure (irĩa irĩ Hebroni), bũrũri-inĩ wa Kaanani. **20** Nĩ ūndũ ūcio gĩthaka kĩa na ngurunga iyo yarĩ kuo ikĩgarũrĩro Ibrahĩmu nĩ Ahiti irĩ handũ ha gũthikanaga.

24 Na rĩrĩ, Ibrahĩmu aarĩ mũkũrũ na agatĩndĩka mĩaka. Nake Jehova nĩamũrathĩmite maũndũ-inĩ make mothe. **2** Nake akĩĩra ndungata irĩa yarĩ nene mũcĩ-inĩ wake, o irĩa yarĩũgamĩrĩre indo ciothe irĩa aarĩ nacio atĩrĩ, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kĩa gĩa kwa. **3** Nĩngwenda wĩhĩte na rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa igũrũ na Ngai wa thĩ, atĩ ndũgethara mũrũ wakwa mĩtumia kuuma kũrĩ arĩtu a Akaanani aya ndũũraga thĩnĩ wao, **4** no nĩũgathi bũrũri-inĩ wakwa na kũrĩ andũ a nyũmba itũ, na wethere mũrũ wakwa Isaaka mĩtumia kũu.” **5** Ndongata iyo ikĩmũria atĩrĩ, “I mũndũ-wa-nja ūcio angĩkaarega gũũka na nĩ bũrũri-inĩ ūyũ? Ngaacookia mũrũguo bũrũri ūria woimire?” **6** Ibrahĩmu akĩmwĩra atĩrĩ, “Menyerera, ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu! **7** Jehova, o we Ngai wa igũrũ ūria wandutire kuuma nyũmba ya baba na kuuma bũrũri ūria ndaciarĩrwo na akĩnjarĩria na akĩnjĩra na mwĩhitwa atĩrĩ, ‘Rũciaro rwaku nĩngarũhe bũrũri ūyũ’ we nĩwe ūgaatũma mũraika wake mbere yaku nĩguo ūkoonera mũrũ wakwa mĩtumia kuuma kuo. **8** Mũndũ-wa-nja ūcio angĩkaarega gũũka nawe-rĩ, ndũkoochwō nĩ mwĩhitwa ūyũ wakwa; no ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu.” **9** Nĩ ūndũ ūcio ndungata iyo ikĩga guoko kwayo rungu rwa kĩa kĩa Ibrahĩmu ūcio mwathi wayo, na ikĩhĩta na mwĩhitwa harĩ we kũringana na ūhorō ūcio. **10** Ndongata iyo igĩcooka ikĩoya ngamĩra ikũmi cia mwathi wayo na ikĩumagara ikuĩte mĩthemba yothē ya indo njega kuuma kũrĩ mwathi wayo. Igĩthĩ igĩkinya itũũra rĩrĩa Nahoru aatũũraga mwena wa gathigathini-ithũiro wa Mesopotamia. **11** Nayo igĩtũma ngamĩra ikome nja ya itũũra hakuĩ na gĩthima kĩa maaĩ; kwari kĩhwa-inĩ rĩria andũ-a-nja maathĩaga gũtaha maaĩ. **12** Igĩcooka ikĩhooya, ikiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, Ngai wa Ibrahĩmu mwathi wakwa, tũma ngaacĩre ūmũthĩ na ūtuge mwathi wakwa Ibrahĩmu. **13** Rora, ndũgamĩte haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, nao arĩtu a ene itũũra nĩ maroka gũtaha maaĩ. **14** Kũrotũka atĩrĩ, atĩ rĩria ndĩrĩa

mũrĩtu atĩrĩ, ‘Ndakũhooya, he ndigithũ yaku nyue maaĩ,’ nake oige atĩrĩ, ‘Nyua na nĩngũtahĩra o na ngamĩra ciaku,’ reke ūcio atũike nĩwe ūthuurĩre ndungata yaku Isaaka. Na ūndũ ūcio ūtũme nĩ menyē atĩ nĩtũugĩte mwathi wakwa.” **15** Itanarĩkia kũhooya-rĩ, Rebeka agĩũka akũũte ndigithũ kĩa-ene-inĩ. Aarĩ mũrĩtu wa Bethueli mũrũ wa Milika, ūria warĩ mĩtumia wa Nahoru mũrũ wa nyina na Ibrahĩmu. **16** Mũrĩtu ūcio aarĩ mũthaka mũno, mũrĩtu gathĩrange; gũtĩrĩ mũndũ mũrũme wakomete nake. Agĩkũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, akĩyũria ndigithũ yake maaĩ, agĩcooka akĩambata rĩngĩ. **17** Nayo ndungata iyo ikĩhĩhua ikamũtũnge, na ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitaha, he tũũ tũnini twa kũnyua kuuma ndigithũ-inĩ yaku.” **18** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akĩruta ndigithũ mũtwe na ihēnya, akĩmĩnyĩta na moko, na akĩmũhe maaĩ. **19** Na aarĩka kũmũhe maaĩ ma kũnyua, agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nĩngũtahĩra ngamĩra ciaku, o nacio o nginya ciaganie kũnyua.” **20** Agĩkionoreria maaĩ maria maaĩ ndigithũ yake mũharatĩ-inĩ na ihēnya, agĩcooka agĩteng’era gĩthima-inĩ gũtaha maaĩ mangĩ, agĩtaha ma kũigana ngamĩra ciake ciothe. **21** Mũndũ ūcio akĩmwĩrorera atekwaria, nĩguo amenye kana Jehova nĩagacĩrĩthĩte rĩngendo wake kana ndaarũgacĩrĩthĩte. **22** Rĩria ngamĩra ciarĩkire kũnyua maaĩ-rĩ, mũndũ ūcio akĩruta gĩcũhĩ kĩa inĩrũ gĩa thahabu kĩa ūrĩtu wa nuthu cekeri, na bangiri igĩrĩ cia thahabu cia ūrĩtu wa cekeri ikũmi, akĩmwĩkĩra. **23** Agĩcooka akĩmũria atĩrĩ, “Wee ūrĩ mwarĩ wa ū? Ndagũthaitaha ta njĩra atĩrĩ, mũcĩ gwa thogoro-rĩ, he handũ tũngĩrarĩra?” **24** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mwarĩ wa Bethueli, mũrũ ūria Milika aciarĩre Nahoru.” **25** Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ na rĩa na nyeki nyingĩ, o na handũ wee ūngĩrarĩra.” **26** Mũndũ ūcio akĩĩnamĩrĩra thĩ, akĩhooya Jehova, **27** akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Ibrahĩmu mwathi wakwa, o ūcio ūtatigĩte kuonania ūtũgi na wĩhokeku wake kũrĩ mwathi wakwa. Hakwa-rĩ, Jehova nĩandongoretie rĩngendo-inĩ, akanginyia kwa andũ a nyũmba ya mwathi wakwa.” **28** Nake mũrĩtu ūcio agĩteng’era, agĩthĩ akĩhe andũ a nyũmba ya nyina ndeto icio. **29** Na rĩrĩ, Rebeka aarĩ na mũrũ wa nyina wetagwo Labani, nake akĩumagara ahiũhĩte, agĩthĩ kũrĩ mũndũ ūcio hau gĩthima-inĩ kĩa maaĩ. **30** Rĩria onire gĩcũhĩ kĩa inĩrũ na bangiri irĩ moko-inĩ ma mwarĩ wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ūria mũndũ ūcio aamwĩrĩte-rĩ, agĩthĩ kũrĩ mũndũ ūcio, akĩmũkora arũgamĩte harĩ ngamĩra ciake hakuĩ na gĩthima kĩa maaĩ. **31** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũcĩ, wee ūrathĩmĩtuo nĩ Jehova. Ūrũgamĩte haha nja niki? Nĩhaarĩre nyũmba yaku na handũ ha ngamĩra.” **32** Nĩ ūndũ ūcio mũndũ ūcio agĩtoonya nyũmba, nacio ngamĩra ikĩrũro mĩrigo. Ngamĩra ikĩreherwo rĩa na nyeki, nake mũndũ ūcio na andũ arĩa aarĩ nao makĩreherwo maaĩ ma gwĩthamba magũrũ. **33** Nĩngĩ akĩreherwo irio, nowe akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩngĩria, itambĩte kũmwĩra ūndũ ūria ūndehete gũkũ.” Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Gitwĩre.” **34** Nake agĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Ibrahĩmu.” **35** “Jehova nĩarathĩmite mwathi wakwa mũno, na nĩ atongete mũno. Nĩamũheete ng’ondũ na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na ngamĩra o na ndigiri. **36** Nake Sara mĩtumia wa mwathi wakwa nĩamũciarĩre kĩmwana arĩ o mũkũrũ, nake nĩakĩheete indo ciake ciothe. **37** Nake mwathi wakwa agĩtũma ndĩhĩte akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanethere mũrũ wakwa mĩtumia kuuma kũrĩ arĩtu a Akaanani, a gũkũ bũrũri ūyũ ndũũraga, **38** no ūthĩ kũrĩ nyũmba ya baba na kũrĩ mũhĩrĩga wakwa, na ūrutire mũrũ wakwa mĩtumia kuo.’ **39** “Nĩngĩ ngũria mwathi wakwa atĩrĩ, ‘I mũndũ-wa-nja ūcio angĩrega gũũka na nĩ?’ **40** “Nake

akinjookeria atiri, 'Jehova uria nduire thiaga mbere yake, niagatuma muraika wake athi nawe, na atume rugendo rwaku rugaacire, nigeetha ukaarutira muriu wakwa mutumia kuuma kuri mühriga wakwa na kuuma kuri andu a nyumba ya baba. 41 Ningi wathii kuri mühriga wakwa-ri, niukohorwo kuuma kuri mwihitwa wakwa; o na mangikaarega kumunengerana kuri we, niukohorwo kuuma kuri mwihitwa ucio wakwa.'" 42 Agithii na mbere, akiuga atiri, "Umuthi riria nginyire githima-ini kia maa, njugire atiri, 'Wee Jehova Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, ungenda, ndaguthaitha, gacirithia rugendo ruru njukite. 43 Ta kione, nungii haha githima-ini kia maa; mairitu angikia gutaha maa na nii ndimwira atiri, 'Itikira nyue tuii tunini kuuma ndigithu-ini yaku,' 44 nake anginjira atiri, 'Nyua na ningutahira ngamira ciaku o nacio,' niagituike niwe mundu-wa-nja uria Jehova athuuriire muriu wa mwathi wakwa.' 45 'Itanarika kuhooa uguo na ngoro-ri, Rebeka oka ar na ndigithu yake kiande. Nake aikurika githima-ini kia maa, aataha maa na nii ndamwira atiri, 'Ndaguthaitha he maa nyue.' 46 'Aaruta ndigithu yake kiande o naihenya anjira atiri, 'Nyua, na ningunyuthia o na ngamira ciaku.' Ni undu ucio ndanya maa na ahe ngamira o nacio. 47 'Na nii ndamuria atiri, 'Uri mwar wa u? 'Nake anjookeria atiri, 'Ndi mwar wa Bethueli muru wa Nahoru, uria Milika aamuciarire.' 'Na nii ndakimwika gicuhini iuri, na bangiri moko, 48 ndacooka ndainamira ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, uria undongoretie na njira iria njagiru nyone muru wa mwathi wakwa mwar wa muriu wa muru wa nyina nake. 49 Na riri, angikorwo ni mtuonania utugi na wihokeku kuri mwathi wakwa, njirai; na angikorwo tigo, munjire nigeetha na nii menye na kuria ngurora." 50 Labani na Bethueli magicookia atiri, "Undu uy uumite kuri Jehova; ithu tungigikwira atia? 51 Rebeka niwe uy; muo muthi agatuke mutumia wa muriu wa mwathi waku, o ta uria Jehova oigite." 52 Riria ndungata ya Iburahimu yaiguire uria moigire, ikiinamira, igiturumithia uhiu wayo thi mbere ya Jehova. 53 Ningi ndungata yo ikruta thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na igiiche Rebeka; igicooka ikihe Labani muru wa nyina, o na nyina, iheo cia goro. 54 Ndungata yo na andu aria yar nao makira na makinyua, na makiraara kuu utuku ucio. Na riria mookirire muthenya uy ung rucini tene, ikiuga atiri, "Reke ndithire kuri mwathi wakwa." 55 No Labani muru wa nyina na mairitu, o na nyina, makiuga atiri, "Reke mairitu uy aikare na ithu ta matuku ikumi; mucooke muthi." 56 No yo ikimeera atiri, "Tigai kungiria thi, kuona ati Jehova niagacirithie rugendo rwakwa. Reke ndithire kuri mwathi wakwa." 57 Nao makiuga atiri, "Reke twite mairitu tumurie uhoro ucio." 58 Ni undu ucio magita Rebeka, makimuria atiri, "Niguthii na mundu uy? "Nake akiuga atiri, "Ninguthii." 59 Ni undu ucio magitikiria Rebeka mwar wa nyina ucio ethire, hamwe na mumurori, na ndungata ya Iburahimu na andu ake. 60 Nao magikirathima Rebeka makimwira atiri, "Mwar wa maitu, uroingha utuika nyina wa ngiri maita ngiri, naruo ruciaro rwaku rurowatira ihingo cia thi ciao." 61 Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andu-a-nja, makithaarira na makihaca ngamira, na magithi na mundu ucio. Ni undu ucio ndungata yo ikioya Rebeka igithiira. 62 Na riri, Isaaka niomite Biri-Lahai-Roi, ni undu aatuiraga Negevu. 63 Hwai-ini umweri, niathire na kuu mugunda-ini agecuuranganie, na aatiira maitho, akiona ngamira ciukite. 64 O nake Rebeka agitiira maitho akiona Isaaka. Akiuma ngamira iguru, 65 na akuria ndungata yo atiri, "Mundu uria uri kuria mugunda uroka

gütütunga nuu?" Ndungata yo igicookia atiri, "Ni mwathi wakwa." Nake Rebeka akioya taama wake akithumbira. 66 Nayo ndungata yo ikira Isaaka uria wotho yekite. 67 Nake Isaaka agitoonya Rebeka hema-ini ya nyina Sara, akimuhikia. Ni undu ucio agituika mutumia wake, na akimwenda; nake Isaaka akihoorerio ihooru ria gikuu kia nyina.

25 Thuutha ucio Iburahimu ni aahikirie mutumia ung, wetagwo Ketura. 2 Nake akimuciarira arii atandat, na nio Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. 3 Jokishani niwe war ithe wa Sheba na Dedani; nacio njaro cia Dedani nicio ciari Aashuri, na Aletushi na Aleumi. 4 Nao arii a Midiani maar Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maar njaro cia Ketura. 5 Nake Iburahimu akigaia Isaaka indo ciothe iria aari nacio. 6 No ari o muoyori, akie arii a thuriya ciake iheo, agicooka akimeheranira na muriu Isaaka magithi na kuu bururi wa irathiro. 7 Miaka yotho iria Iburahimu aatuirire muoyo yar miaka igana rimwe na mirongo mugwanja na itano. 8 Iburahimu agituikana na agiku ari muthuuri muniaru, ari mukuru na akainghia miaka, agithikwo hamwe na andu ao aria maakuite. 9 Nao arii ake, Isaaka na Ishumaeli, makimuthika ngurunga-ini ya Makipela hakuhi na Mamure, githaka-ini kia Efroni muru wa Zoharu uria Muihi, 10 githaka kiria Iburahimu agaurie kuuma kuri Ahi. Hau niho Iburahimu aathikirwo hamwe na Sara mutumia wake. 11 Thuutha wa gikuu kia Iburahimu-ri, Ngai niarathimire muriu Isaaka uria watuiraga hakuhi na Biri-Lahai-Roi. 12 Uy niguu uhoro wa Ishumaeli muru wa Iburahimu, uria waciariwo Iburahimu ni Hagari uria Mumisiri, ndungata ya Sara. 13 Maya nimo maritwa ma arii a Ishumaeli, maandikitwo kuringana na uria maarumanirire guciarwo: Irigithathi ria Ishumaeli riar Nebaiothu, rikarumirwo ni Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, 14 na Mishima, na Duma, na Masa, 15 na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. 16 Acio nio maar arii a Ishumaeli, na nacio nimo maritwa ma aathani ikumi na eeri a mühriga yo kuringana na kuria maatuiraga na kambi ciao. 17 Miaka yotho iria Ishumaeli aatuirire muoyo yar miaka igana rimwe na mirongo itatu na mugwanja. Agicooka agituikana agikua, na agithikwo hamwe na andu ao aria maakuite. 18 Njaro cia Ishumaeli igitura kuuma Havila nginya Shuri, gukuh na maha ka Misiri werekeire bururi wa Ashuri. Nao magitura na rumena na arii aria ang othe a ithe wao. 19 Uy niguu uhoro wa Isaaka muru wa Iburahimu. Iburahimu niwe waciari Isaaka. 20 nake Isaaka aari na miaka mirongo ina riria aahikirie Rebeka, mwar wa Bethueli uria Musuriata wa Padani-Aramu, na aari mwar wa nyina na Labani uria Musuriata. 21 Isaaka agithaitha Jehova ni undu wa mutumia wake tondu aari thaata. Nake Jehova akigua mahooya make, na Rebeka mutumia wake akigia nda. 22 Natuo twana tuu tukigianira kuu nda yake, nake akiyira atiri, "Undu uy urekika kuri ni niki?" Ni undu ucio agithi guturia uhoro har Jehova. 23 Nake Jehova akimwira atiri, "Nduri igiri iri nda yaku, na andu a mithemba iri kuuma nda yaku nimagatigithanio; githemba kimwe nigigakiria kiria kingi hinya, na uria mukuru niagatungatira uria munini." 24 Na riria ihinda riake riakinyire ria guciara, angikorwo ni tuii twa mahatha aari natuo nda. 25 Kara kaambre guciarwo kaari gatune na mwiri wako wotho wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondu ucio magigatua Esaü. 26 Thuutha ucio muru wa nyina agiciarwo guoko gwake kunyitite ndiira ya Esaü; tondu ucio agituo Jakubu. Isaaka aari na miaka mirongo itandat riria Rebeka aaciari twana tuu. 27 Natuo

tümwana tüu tügiküra, nake Esaü agituika müguimi müügi, mündü wa werü, no Jakubu aari mündü mühooreri, waikaraga hakuhi na müci. **28** Isaaka eendete Esaü tondü nî eendete nyama cia üguimi, no Rebeka eendete Jakubu. **29** Müthenya ümwe Jakubu niarugaga gïtoero kïa ndengü ndune, nake Esaü agüka kuuma werü-ini ahütii müno. **30** Akïira Jakubu atiri, “Ta he gïtoero kïu üraru! Ndî mühütu müno!” (Nikïo gïatümiré acooke gwïtwo Edomu.) **31** Jakubu akimücookeria atiri, “Amba ünenderie ürigithathi wakul!” **32** Nake Esaü akiuga atiri, “Ngiré gükua, ürigithathi üyü ükaang’una na ki?” **33** No Jakubu akimwira atiri, “Amba whïthe kürî nii.” Nake akïhita na mwhïtwa, akïenderia Jakubu ürigithathi wake. **34** Nake Jakubu akïhe Esaü mügate na gïtoero kïa ndengü. Nake akïria na akinyua, agïcooka agïükïra agïthiira. Tondü ücio Esaü akinyarara ürigithathi wake.

26 Na rïri, nî kwagïire ng’aragu ingï bürüri-ini ücio, tïga ïria ya mbere ya hïndi ya Iburahïmu, nake Isaaka agïthii Gerari kürî Abimeleku müthamaki wa Afilisti. **2** Jehova akiumïrïra Isaaka, akimwira atiri, “Ndügaikürüke üthii Misiri; tüüra bürüri o ïria ndrïrkwira ütüure. **3** Ikara bürüri-ini üyü kwa ihünda, na ningükorwo hamwe nawe na ningükürathima. Nigükorwo nïwe na njïaro ciaku ngühe mabürüri maya mothe na hingie mwhïtwa ïria ndehïtire kürî thoguo Iburahïmu. **4** Ningatüma njïaro ciaku cingïhe ta njata cia matu-ini na ningamahe mabürüri maya mothe, na nî ündü wa rüciaro rwaku, ndrïrï ciothe cia thï nikarathimwo, **5** tondü Iburahïmu nïanjathikïre na akïrümïa ïria ndendaga, akïrümïrïra maathani makwa, na matuïro makwa ma kürümïrïrwo, na mawatho makwa.” **6** Nî ündü ücio Isaaka agïkara o kïu Gerari. **7** Rïria andü a kïu maamüriire ühoro wa mütumia wake-rï, we akiuga atiri, “Nî mwarï wa baba,” tondü nietigïrïre kuuga, “Nî mütumia wakwa.” Eeciirïre atiri, “Andü a gükü mahota künjüraga nî ündü wa Rebeka, tondü aari müthaka.” **8** Na thuutha wa Isaaka arikïtie gükara kïu kahinda karaihu-rï, Abimeleku müthamaki wa Afilisti nïacüthïrïire nja na ndrïca, nake akïona Isaaka akïhambata mütumia wake Rebeka. **9** Nî ündü ücio Abimeleku agïtumanïra Isaaka, akimüria atiri, “Ti-itherü üyü nî mütumia wakul! Nî kïi gïatümiré uuge atï, ‘Üyü nî mwarï wa baba?’” Isaaka akimücookeria atiri, “Tondü ndeciirïre ndahota küüragwo nî ündü wake.” **10** Ningï Abimeleku akimüria atiri, “Nî atïa üguo ütükïte? Ì mündü mürumé ümwe wa gükü angïrakorïrwo akomete na mütumia waku, nawe ügïtïme tünyïitwo nî ihïtia?” **11** Nî ündü ücio Abimeleku akïruta watho kürî andü othe, akiuga atiri, “Mündü o na ürïkü üngïthïnia mündü üyü kana mütumia wake no küüragwo akooragwo.” **12** Nake Isaaka akïhaanda irïo bürüri ücio, na mwaka o ro ücio akïgetha maita igana, tondü Jehova nïamürathimïre. **13** Nake Isaaka agïtonga, naguo ütonga wake ügïthï o üküingïhaga o ngïnya agïtonga müno. **14** Aari na ndüuru nyingï cia mbüri na cia ng’ombe, na ndungata nyingï, o ngïnya Afilisti makimüguïra üuru. **15** Tondü ücio, ithima iria ciothe ndungata cia ithe cienjete hïndi ya ithe Iburahïmu-rï, Afilisti magïcithïka, magïciyüria türi. **16** Ningï Abimeleku akïira Isaaka atiri, “Ükïra üthii, ütweherere, tondü nügüite na hïnya müno gütükïra.” **17** Nî ündü ücio Isaaka agïthaama, akïehera kïu, agïthii kwamba hema Gïtuamba-ini kïa Gerari, na agïtüra kïu. **18** Isaaka agïthiküria ithima iria cienjete hïndi ya ithe Iburahïmu, o icïo Afilisti maathikïte thuutha wa Iburahïmu gükua, na agïciita marïtwa o marïa ithe aacihete. **19** Na rïri, ndungata cia Isaaka nïcienjire kïu gïtuamba-ini na igïkora gïthima kïa

maaï mega kuo. **20** No rïri, arïithi a Gerari makïnegenania na arïithi a Isaaka, makïmeera atiri, “Maaï maya nî maitü!” Nake agïta gïthima kïu Eseku, tondü nïmakararanirïe nake. **21** Ningï ndungata icïo ciake ikïenja gïthima kingï, no-o nakïo makïnegenanïria, nake Isaaka agïgïta Sitina. **22** Nake agïthaama kïu, agïthii akïenja gïthima kingï, na matïanegeanirïe na mündü. Nake agïgïta Rehobothu, akiuga atiri, “Rïu Jehova nïatüheete üikaro müïganu, na nïtügütheeremera bürüri-ini üyü.” **23** Agïcooka akïuma kïu, agïthii Birishiba. **24** Utükü icïo aakinyire kïu, Jehova akïmumïrïra, akïmwïra atiri, “Nî nï Ngai wa thoguo Iburahïmu. Ndükantigïre, tondü ndî hamwe nawe; ningükürathima na nyingïhe njïaro ciaku nî ündü wa Iburahïmu ndungata yakwa.” **25** Isaaka agïka kïgongona kïu, na agïkaira rïtwa rïa Jehova. Akïamba hema yake o kïu, nacio ndungata ciake ikïenja gïthima o kuo. **26** Hïndi ïyo Abimeleku agïthii kürî Isaaka oimite Gerari, marï na Ahuzathu ïria wamütaaraga, na Fikolu münene wa ita ciake. **27** Isaaka akïmooria atiri, “Muoka kürî nï nïki, kuona atï nïmwathüürïre na mükïnyingata?” **28** Nao makimücookeria atiri, “Nïtuonete hatari nganja atï Jehova arï hamwe nawe, na nî ündü ücio tuoiga atiri, ‘Nî kwagïrïre tügie na mwhïtwa wa üiguano gatagatï gaitü’: ïi, gatagatï gaitü nawe. Reke tügie na kirikanïro nawe, **29** atï ndüगतwika üuru, o ta ïria o na ithuü tütaagüthïnnirïe, no hïndi ciothe twagwïkaga wega, na tügïkumagaria üthii na thayü. Na rïu nïürathimïtwo nî Jehova.” **30** Isaaka akïmarugïthïria iruga, nao makïria na makïnyua. **31** Müthenya üyü üngï, rüciinï tene, andü acïo na Isaaka makïhïthanïra mwhïtwa mündü na ïria üngï. Isaaka agïcooka akïmoimagaria, magïthiira, makimütiga na thayü. **32** Müthenya o ro ücio maathiire, ndungata cia Isaaka igïka, ikïmwïra ühoro wa gïthima kïria cienjete, ikiuga atiri, “Nïtwakïnyïra maaï!” **33** Nake agïta gïthima kïu Shiba, na ngïnya ümüthï itüüra rïu rïtütüraga rïtagwo Birishiba. **34** Esaü aakïnyia mïaka mïrongo ïna, akïhïkia Judithi mwarï wa Beerï ïria Mühiti, o na ningï akïhïkia Basemathu mwarï wa Eloni ïria Mühiti. **35** Nao magïtuïka kïhumo gïa kïeha kürî Isaaka na Rebeka.

27 Rïria Isaaka aakïrïre na maitho make makïaga hïnya ündü atangïahotïre kuona-rï, agïtumanïra Esaü müriü wake ïria mükürü, akïmwïra atiri, “Mürü wakwa.” Nake Esaü akimücookeria atiri, “Nii üyü haha.” **2** Isaaka akïmwïra atiri, “Rïu nï ndï mükürü na ndiü müthenya ïria ingïkua. **3** Rïu-rï, oya indo ciaku cia üguimi; üta na mïguï yaku, na uumagare üthii werü-ini ükangümiré nyamü cia gïthaka. **4** Thondekera irïo njega iria nyendete na ündehere ndïe, nïgeetha ngürathime na kïrathimo gïakwa itanakua.” **5** Na rïri, Rebeka agïkorwo nïathikïrïire Isaaka akïhe müriü Esaü ühoro ücio. Na rïria Esaü aathiire werü-ini kïguïma nyamü nïguo amïnükïe-rï, **6** Rebeka akïira müriü Jakubu atiri, “Nî ndaigua thoguo akïira Esaü mürü wa nyüka atiri, **7** Ndehere nyamü ya kïguïma na üthondekere irïo njega ndïe, nïgeetha ngürathime na kïrathimo gïakwa ndï mbere ya Jehova itanakua.” **8** Rïu, wee mürü wakwa-rï, thikïrïria wega na wïke ïria ngükwïra: **9** Thïi rüuru-ini rwa mbüri ündehere tüüri twïrï twa mbüri tûria trega biü, nïguo thondekere thoguo irïo njega, o ta ïria endaga ithondekwo. **10** Ücooke icïo ücitwarïe thoguo arïe nïgeetha akürathime na kïrathimo gïake atanakua.” **11** No Jakubu akïira nyïna Rebeka atiri, “Esaü mürü wa maitü nî wa mwïrï üri guoya, na mwïrï wakwa ndrïri guoya. **12** Ìi baba angïhaambata? Ingïonekana ngïmühenia na nï ndïreherere

kirumi handū ha kirathimo.” 13 Nyina akimwira atiri, “Muru wakwa, reke kirumi kiu kinjookerere, wee ika o uria ndrarkwira; thii undehere tuuri tuu.” 14 Ni undu ucio Jakubu agithii, akigura tuuri, na agiturehere nyina, nake agithondeka irio njega o ta iria ithe eendete. 15 Ningi Rebeka akiyoa nguo iria ciari njega cia Esaū mūriū wake ūria mūkurū iria aari nacio nyūmba agicūmba Jakubu mūriū wake ūria mūnini. 16 Agicooka akihumbira moko make na ngingo kūrīa gūtaari guoya na njūūa cia tuuri tuu. 17 Agicooka akinengera Jakubu mūriū wake irio icio ciari njega na mūgate ūria aathondekete. 18 Nake Jakubu agithii kūrī ithe, akiuga atiri, “Baba.” Nake Isaaka agicookia atiri, “Ni ūyū, mūru wakwa; wee nīwe ū?” 19 Jakubu akīra ithe atiri, “Ni nī Esaū mūriū waku wa irigithathi. Njikite o ta ūria ūnjūire. Ndagūthaita witiire ūrie nyama imwe cia ūgūmi wakwa nigeetha ūndathime na kirathimo giaku.” 20 Nake Isaaka akīria mūriū atiri, “Muru wakwa, kai waciona narua atia?” Nake akimūcookeria atiri, “Ni tondu Jehova Ngai waku nīaheire ūhootani.” 21 Ningi Isaaka akīra Jakubu atiri, “Ta ūka hakuhi mūru wakwa, nīguo ngūhambate menye kana ti-itherū nīwe Esaū mūru wakwa kana tigo.” 22 Ni undu ucio Jakubu agikuhirira ithe Isaaka, nake akimūhambata, akiuga atiri, “Mugambo nī wa Jakubu, no moko nī ma Esaū.” 23 Na ndaigana kumūkūrana tondu moko make maarī na guoya ta ma mūru wa nyina Esaū; nī undu ucio akimūrathima. 24 O ringi akimūria atiri, “Ti-itherū nīwe mūru wakwa Esaū?” Nake agicookia atiri, “Ti nī nī.” 25 Agicooka akimwira atiri, “Muru wakwa ndehere nyama imwe cia ūgūmi waku nde nigeetha ngirathimo na kirathimo giakwa.” Jakubu akimūrehera nake akīria, na akimūrehera ndibei na akīnyua. 26 Ningi ithe Isaaka akimwira atiri, “Muru wakwa, ūka haha ūmumunye”. 27 Nake agithii hari we na akimūmumunya. Riria Isaaka aiguire kiheera kia nguo ciaka, akimūrathima, akiuga atiri, “Hi, kiheera kia mūru wakwa nī ta kiheera giā githaka kiria kirathimitwo nī Jehova. 28 Ngai arokūhe ime rīa igūru o na ūnoru wa thī, na ūingī wa ngano na wa ndibei ya mūhīhano. 29 Ndūiri irogūtungatagira nayo mīhīriga ya andū ikūinamagīre. Tuika mwathi wa ariū a thoguo, nao ariū a nyūkwa marokūinamagīria. Ariā mangikūruma na kirumi marocokererwo nīkio, nao ariā magaakūrathima marorathimagwo.” 30 Na riri, Isaaka aarikia kumūrathima na Jakubu aarikia kuuma hari ithe o ro ūguo-rī, mūru wa nyina Esaū agūka kuuma kūgūma. 31 O nake agithondeka irio njega na agicirehere ithe. Agicooka akimwira atiri, “Baba, witiire ūrie nyama imwe cia ūgūmi wakwa nigeetha ūndathime na kirathimo giaku.” 32 Nake ithe Isaaka akimūria atiri, “We nīwe ū?” Nake akimūcookeria atiri, “Ni nī Esaū, mūru waku wa irigithathi.” 33 Isaaka agikūinaina nyama akīria atiri, “Nūū ūcio ūngi ūkūgūmīte, na andehera nyama? Ndaciria o ro rīu ūtanooka, na ndamūrathima, na ti-itherū nī mūrathime.” 34 Riria Esaū aiguire ciugo cia ithe, agitumūka na kiriro kinene na kia ruo, akīra ithe atiri, “Ndaathima! O na nī baba ndaathima!” 35 No ithe akimwira atiri, “Muru wa nyūkwa okire na wara, aheenia, na oya kirathimo giaku.” 36 Esaū akiuga atiri, “Githi nī ma nīkio etagwo Jakubu? Ari kūheenia maita maya meeri; nīoire ūrigithathi wakwa, na rīu nīoya kirathimo giakwa!” Agicooka akīria ithe atiri, “Ndūnandigiria kirathimo o na kimwe?” 37 Isaaka agicookeria Esaū atiri, “Ndīmūture mwathi waku na andū ao othe ndaamata ndungata ciaka, na ndamūhe ngano na ndibei ya mūhīhano imūtūragie. Ni undu ucio nī atia ingithota gūgwikira, mūru wakwa?” 38 Esaū akīria ithe atiri, “Baba, ndūri na kirathimo o na kimwe ūndigirie?

Ndaathima o na nī, baba!” Na hīndi iyo Esaū akīria anīre. 39 Nake ithe Isaaka akimūcookeria atiri, “Wee ūgaatūragie kūrīhu na ūnoru wa thī, kūrīhu na ime rīria riumaga igūru. 40 Ūgaatūragio nī rūhiū rwa njora na nūgatungataga mūru wa nyūkwa. No riri, rīria ūkaaremwo nīgūkirīria-rī, nīukeruta icooki riake ngingo, ūrite.” 41 Esaū agithūra Jakubu nī undu wa kirathimo kīu aaheirwo nī ithe. Nake akiuga na ngoro atiri, “Matukū ma gūcakaīra baba makirī gūkinya; maathira nīguo ngooraga mūru wa maitū Jakubu.” 42 Riria Rebeka eerirwo ūria Esaū mūriū ūcio wake mūkurū oigite, agitūmanira Jakubu mūriū wake ūria mūnini, akimwira atiri, “Esaū mūru wa nyūkwa arehooreria marakara na gwīcīria ūria egikūragā. 43 Rīu mūru wakwa-rī, ika o ūria ngūkwira. Thii o ro rīu ūire Harani, kwa mūru wa maitū Labani. 44 Nawe ūikare nake kwa ihinda nginya mang’ūri ma mūru wa nyūkwa mahūahūe. 45 Riria mūru wa nyūkwa agaatiga gūkūrakira, na ariganirwo nī ūria wamwīre-rī, nīngagūtūmanira ūcooke mūci. Ingikūrwō nī inyuū mūri eeri mūthenya o ro ūmwe niki?” 46 Ningi Rebeka akīra Isaaka atiri, “Nīnogetio nī mūtūire nī undu wa andū-a-nja aya a Ahiti. Jakubu angīhīkania kuuma kūrī andū-a-nja aya a Ahiti a būrūri ūyū-rī, ta andū-a-nja aya Esaū ahikītie-rī, hatiri bata wa gūtūra muoyo.”

28 Tondū ūcio, Isaaka agūta Jakubu akimūrathima na akimwathā, akimwira atiri, “Ndūkanahīkie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani. 2 Ūkīra ūthī Padani-Aramu, kwa nyūmba ya Bethueli ithe wa nyūkwa. Wīcarīre mūtumia kuuma kūrī airītu a Labani, mūru wa nyina na nyūkwa. 3 Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokūrathima na atūme ūciarane mūno na ūingīhe o ngīnya ūgaatūka rūriri rwa andū aingī. 4 Ngai arokūhe kirathimo kīria aaheire Iburahīmu hamwe na njīaro ciaku, nīgeetha wīgwatīre būrūri ūyū ūratūra rīu ūri ta mūgeni, o būrūri ūyū Ngai eerīre Iburahīmu.” 5 Isaaka akīra Jakubu athīi, nake agithīi Padani-Aramu kwa Labani mūru wa Bethueli ūria Mūsuriata, mūru wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaū. 6 Na riri, Esaū nīamenyire atī Isaaka nīarathimīte Jakubu na akamūtūma Padani-Aramu akahīkanie kuo, na atī rīria aamūrathimīre nīamwathīre, akimwira atiri, “Ndūkanahīkie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani.” 7 O na akīmenya atī Jakubu nīathīkīre ithe na nyina na nīathiite Padani-Aramu. 8 Ningi Esaū agikūūrana atī andū-a-nja ayo a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; 9 nī undū ūcio, agithīi gwa Ishumaeli na akīhīkia Mahalathu, mwarī wa nyina na Nebaiothu, mūritu wa Ishumaeli mūriū wa Iburahīmu, akīmūongerera hari atumia ariā angī aari nao. 10 Jakubu oima Birishīa aathiire erekeire Harani. 11 Na aakīnya handū hana-rī, akīraarīria no tondu rīū nī rīathūite. Akīoya ihiga rīmwe hau, agītīira harī mūtwe nīguo akome. 12 Nake akīrota, akīona ngathī iturumīte thī, na mūthia wayo ūgakinya igūru matu-inī, nao araika a Ngai mambataga magūkūrikaga nayo. 13 Jakubu akīona Jehova arūgamīte igūru rīa ngathī iyo akimwira atiri, “Ni nī Jehova, Ngai wa thoguo Iburahīmu na Ngai wa Isaaka. Būrūri ūyū ūkomete nīngakūhe, wee hamwe na njīaro ciaku. 14 Njīaro ciaku ikaingīha ta rūkūngū rwa thī, na nīgatambūrūka na mwena wa ithūiro, na mwena wa irathīro, na wa gathīgathini, o na wa gūthini. Andū a mīhīriga yothē ya thī nīmakarathimwo nī undū waku, na nī undū wa rūciaro rwaku. 15 Na nī ndī hamwe nawe, na nīndikūmenyagīria kūrīa guothe ūrīthīiaga, na nīngagūcookia būrūri ūyū. Ndigagūtiganīria ngīnya ngaahīngīa maūdū marīa ndakwīria.” 16 Riria Jakubu ookīrīre, agīciiriā atiri, “Ti-

itheru Jehova ari handu haha, na ndiikuuu.” 17 Agikigua guoya, akiuga atiri, “Kai handu haha ni ha kumakania-ili Haha niho nyumba ya Ngai; na giki nkiko kihingo kia iguru-kwa-Ngai.” 18 Muthenya iyu ungi rucini tene, Jakubu akioya ihiga riria etiirite nario mutwe, akirirugamia ta gitugu, akiritiriria maguta. 19 Agicooka agita handu hau Betheli, o na gutuika mbere iyo ituura riu rietagwo Luzu. 20 Ningi Jakubu akithita na mwihitwa, akiuga atiri, “Ngai angikorwo hamwe na ni, na aamenyerere rugendo-ini ruru ndirathii, na aaheage irio cia kura na nguo cia kwihumba, 21 nguo ngacooka nyumba-ini ya baba na thayu-ri, Jehova nagaatuka Ngai wakwa, 22 nario ihiga riri ndaarugamia ta gitugu rigaatuika nyumba ya Ngai, na kiria o giothe ukaahe, ningakuhe gicunji gia ikumi.”

29 Thuutha ucio Jakubu agithi na mbere na rugendo rwake, agikinya bururi wa andu a mwena wa irathiro. 2 Na riri, akiona githima weru-ini, na nduuru ithatu cia mburi ikomete hakuhi nakio, tondu cianyuthago maaf kuuma githima-ini kiu. Nario ihiga riria riakanikite muro mo ya githima kiu riri inene muno. 3 Na nduuru ciothe ciarikia kururungana hau, arithi nao maagararagia ihiga riheberio muro mo-ini wa githima, makahe nduuru maaf. Magacooka magacookia ihiga handu hario muro mo-ini wa githima. 4 Jakubu akitura arithi acio atiri, “Arii a baba, muumite ku?” Nao makimucokeria atiri, “Tuumite Harani.” 5 Akimooria atiri, “Ni muu i Labani muru wa Nahoru?” Nao magicookia “Ii, ni tumuuu.” 6 Ningi Jakubu akimooria atiri, “No mwega?” Makiuga atiri, “Ii, ni mwega. Na riri, mwarir Rakeli-ri, niwe uria uroka na ng’ondu.” 7 Nake Jakubu akimeera uu, “Atiriri, riua riri o iguru; na ti ihinda ria gicookaniriria nduuru. Heei ng’ondu maaf, mucooke muthi mugaciriithe.” 8 Nao makimucokeria atiri, “Tutingika uguo o nginya nduuru ciothe icookaniriro, nario ihiga rigaragario kuuma muro mo ya githima, tucooke tuhe ng’ondu maaf.” 9 O akimaragaria-ri, Rakeli agikinya na ng’ondu cia ithe, tondu aari muriithi. 10 Riria Jakubu onire Rakeli mwarir wa Labani, muru wa nyina na nyina, na ng’ondu cia Labani, agithi, akigararagia ihiga, akirheberia muro mo-ini wa githima na akihe ng’ondu cia mamawe maaf. 11 Ningi Jakubu akimumunya Rakeli, na akirira aniriire. 12 Jakubu nieerite Rakeli ati ni metainwo na ithe, na ati aari muru wa Rebeka. Ni undu ucio Rakeli agiteng’era akira ithe uho ucio. 13 Labani aarika kugua uho wa Jakubu, muriu wa mwarir wa nyina, akihiuha agithi kumutunga. Akimuhimbiria akimumunya, na akimutwara mucii, na ari kuu mucii Jakubu akihe Labani uho ucio wotho. 14 Nake Labani akimwira atiri, “Ti-itheru, uri wa muthiimo wakwa na thakame yakwa.” Thuutha wa Jakubu guikara nake mweri mugima, 15 Labani akimuuria atiri, “Urindutagira wira o uguo tuh tondu uri wa mbari ciitu? Njira mucaara uria ukwenda.” 16 Na riri, Labani aari na airitu eer; uria mukuru eetagwo Lea, nake uria munini eetagwo Rakeli. 17 Lea aari na maitho mataari na hinya, na Rakeli ombitwo ari kiforerwa na aari muthaka. 18 Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atiri, “Ningugutagira miaka mugwanja, undihe na kuuhe Rakeli, mwariguo uria munini.” 19 Labani agicookia atiri, “Ni kaba ndimuheanite kuri we gukira ndimuhe mundu ungi. Ikara guku na ni, undungate.” 20 Ni undu ucio Jakubu agitungata miaka mugwanja nguo aheo Rakeli, no hari we yari o ta matuku manini ni undu wa uria aamwendete. 21 Miaka iyo yathira Jakubu akira Labani atiri, “Riu kihe mutumia wakwa ndimuhikie, tondu nindirarikirie ihinda riakwa ria gutungata.” 22 Ni undu ucio Labani agikitungania andu a kuu

othe, akimarugira iruga. 23 No riria hwai-ini wakinyire-ri, akioya mwarir Lea, akimunegera Jakubu, nake Jakubu agikoma nake. 24 Ningi Labani akiheana Zilipa, ndungata yake ya muritu kuri mwarir imutungatagire. 25 Na gwakia rucini-ri, Jakubu akiona ati aaheetwo Lea! Tondu ucio Jakubu akitura Labani atiri, “Hi ni atia uu wanjika? Githi ndiragutungatagira ni undu wa Rakeli? Utheenetie niki?” 26 Labani akimucokeria atiri, “Ti mutugo witu guku kuheana muritu uria munini ahike mbere ya uria mukuru: 27 Rukia kiumia kia muritu iyu wahikia, na nitugucooka tukuhe o na ucio ungi munini, nawe undutire wira miaka ingi mugwanja.” 28 Nake Jakubu agika o uguo. Akirika kiumia kia Lea, nake Labani akimunegera mwarir Rakeli atuike mutumia wake. 29 Labani akiheana Biliha, ndungata yake ya muritu, kuri Rakeli imutungatagire. 30 Jakubu agikoma na Rakeli o nake, na akienda Rakeli gukira Lea. Na akirutira Labani wira miaka ingi mugwanja. 31 Riria Jehova onire ati Lea ndendeetwo-ri, akihingura nda yake, no Rakeli aari thaata. 32 Lea akigia nda na agiciara kahii. Nake agigatua Rubeni, akiuga atiri, “Ni tondu Jehova nionete minyamaro yakwa. Ti-itheru, riu muthuuri wakwa nekunyenda.” 33 Na akigia nda ringi, na riria aaciariere kahii, akiuga atiri, “Tondu Jehova niaiguire ati ndiri mwende-ri, niaheete gaka o nako.” Nake agigatua Simeoni. 34 O ringi akigia nda na riria aaciariere kahii, akiuga atiri, “Ihinda riri muthuuri wakwa no ekwiohania na ni tondu ndimuciarire ihu ithatu.” Ni undu ucio agigatua Lawi. 35 Agicooka akigia nda ringi, agiciara kahii kangi, akiuga atiri, “Ihinda riri ni ngugooa Jehova.” Ni undu ucio agigatua Juda. Agicooka akirugama kugia ciana.

30 Riria Rakeli onire ati ndaraciara Jakubu ciana-ri, akiuguira mwarir wa nyina uuru. Ni undu ucio akira Jakubu atiri, “He ciana kana nguel!” 2 Jakubu akirakarioro ni Rakeli akimuuria atiri, “Kaari ni ndi ithenya ria Ngai uria ukumite ciana?” 3 Rakeli akimwira atiri, “Biliha ndungata yakwa ya muritu iri haha; koma nayo nigeetha injiariere ciana, na ni ngie na nyumba na undu wayo.” 4 Ni undu ucio akimuhe Biliha ndungata yake ya muritu iri ta mutumia wake. Jakubu agikoma nayo, 5 nake Biliha akigia nda, akimuciarira kahii. 6 Rakeli akiuga atiri, “Ngai niandihiria na niaiguire guthaithana gwakwa, na niaheete kahii.” Na tondu ucio, agigatua Dani. 7 Biliha ndungata iyo ya Rakeli ikigia nda ingi, na igiciarira Jakubu kahii ga keer. 8 Nake Rakeli akiuga atiri, “Ni ngoretwo na kugiana kune na mwarir wa maitu, na ni hootanite.” Ni undu ucio agigatua Nafitali. 9 Na riria Lea onire ati niarugamite kugia ciana-ri, akioya Zilipa ndungata yake ya muritu akimuhe Jakubu iri ta mutumia wake. 10 Nake Zilipa, ndungata iyo ya Lea, igiciarira Jakubu kahii. 11 Nake Lea akiuga atiri, “Hi, kai iyu ni munyaka-ili” Ni undu ucio agigatua Gadi. 12 Zilipa ndungata iyo ya Lea igiciarira Jakubu kahii ga keer. 13 Ningi Lea akiuga atiri, “Kai ndi mukenu-ili Andu-a-nja marinjitaga mukenu.” Ni undu ucio agigatua Asheri. 14 Na riri, hinda ya kugetha ngano-ri, Rubeni agithi mugunda-ini na akiona mimeria wa mandariki, na akirehera nyina Lea. Nake Rakeli akira Lea atiri, “Ndaguthaitha he mandariki mamwe ma muruguo.” 15 Nake Lea akimucokeria atiri, “Kai ari undu munini kundunya muthuuri wakwa? Riu ningi nuukuoya mandariki ma muru wakwa o namo?” Rakeli akimwira atiri, “He mandariki ma muruguo, nake Jakubu akome nawe umuthi.” 16 Na riria Jakubu ookire hwai-ini oimite mugunda-ri, Lea agithi kumutunga. Akimwira atiri, “No nginya ukome na ni, tondu ningugurire na mandariki ma muru wakwa.” Ni undu ucio agikoma nake

ütukü ücio. **17** Nake Ngai akĩgũa mahooya ma Lea, nake akĩgĩa nda na agĩciarĩra Jakubu kahĩ ga gatanu. **18** Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete kĩheo nĩ ùndũ wa kũheana ndungata yakwa ya mũirĩtu kũrĩ mũthuuri wakwa.” Nĩ ùndũ ücio agĩgatua Isakaru. **19** Lea agĩcooka akĩgĩa nda ãngĩ, na agĩciarĩra Jakubu, kahĩ ga gatandatũ. **20** Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai ekũhe kĩheo kia goro mũno. Rĩu mũthuuri wakwa nĩarĩheega gĩtĩo tondũ ndĩmũciarĩre ihĩ ithathatũ.” Nĩ ùndũ ücio agĩgatua Zebuluni. **21** Thuutha ücio agĩciara mũirĩtu na akĩmũtua Dina. **22** Thuutha ücio Ngai akĩrĩrikana Rakeli, akĩmũgũa, na akĩhingũra nda yake. **23** Nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩanjehererĩa thoni.” **24** Nake agĩgatua Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai arohe kahĩ kangĩ!” **25** Thuutha wa Rakeli gũciara Jusufu, Jakubu akĩra Labani atĩrĩ, “Ndekereria ndĩthĩre, nĩguo njooke bũrũri wĩtũ. **26** Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arĩa ngũtungatĩre nĩ ùndũ wao, na nĩ ndĩthĩre. Wene nĩũũ wĩra ũria ngũrutĩre.” **27** No Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, ndagũthaita ikaranga. Nĩmenyete na ùndũ wa ũragũri atĩ Jehova nĩandathĩmĩte nĩ ùndũ waku.” **28** Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Njĩra mũcaara ũria ũkwenda na nĩ ngũkũrĩha.” **29** Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩũũ ũria ngũrutĩre wĩra na ũria menyereire mahĩu maku nginya makaingĩha. **30** Kĩrĩa kĩnini warĩ nakĩo itaanoka nĩkĩingĩhĩte mũno, nake Jehova nĩakũrathĩmĩte kũrĩa guothe ngoretwo. No rĩrĩ, ngeekĩra nyũmba yakwa ùndũ rĩ?” **31** Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngũhe kĩ?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkahe kĩndũ o na kĩ. Korwo no ũnjĩkĩre ùndũ ũyũ ũmwe tu, no thĩ na mbere na kũrĩthia ndũuru ciaku na gũcimenyereera: **32** Naguo ùndũ ücio nĩ ũyũ: Njĩtikĩria thĩ ndũuru-inĩ ciaku ciothe ũmũthĩ, na njeherie thĩnĩ wacio ng’ondũ irĩa ciothe irĩ maara kana irĩ marooro, na ndũrũme ciothe irĩa njĩrũ na mbũri ciothe irĩa irĩ maara na irĩ maroro. Icio nĩcio igĩtuĩka mũcaara wakwa. **33** Naguo wĩhokeku wakwa nĩguo ũkaanjarĩrĩa thuutha-inĩ, rĩrĩa rĩothe ũngũka kuona mũcaara ũria ũndĩhĩte. Mbũri o yothe itarĩ maara kana maroro, kana ndũrũme o yothe itarĩ njĩrũ, ingĩgaakorwo nacio, agĩatuĩka nĩ cia ũci.” **34** Nake Labani akiuga atĩrĩ, “Nĩndetikĩra; reke gũtuĩke o ro ũguo woiga.” **35** Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Labani akĩheheria thenge ciothe irĩa ciarĩ maara na irĩa ciarĩ na maroro, na mĩgoma yothe irĩa yarĩ maara na irĩa yarĩ na maroro (irĩa ciothe ciarĩ na handũ herũ), na ndũrũme ciothe irĩa ciarĩ njĩrũ agĩcineana kũrĩ arĩũ ake macĩrĩthage. **36** Ningĩ agĩcieheranĩria na irĩa ãngĩ na ũraihũ wa rũgendo rwa mĩthenya itatũ gatagatĩ gake na Jakubu. Nake Jakubu agĩthĩ na mbere kũrĩthia ndũuru irĩa ãngĩ cia Labani ciatigarire. **37** No rĩrĩ, Jakubu agĩtema thanju njĩgũ cia mũribina, na mũrothi, na cio mũarimaũ, agĩciĩkĩra mĩcoora mĩerũ na ùndũ wa kũnũra igako agatũma werũ wa thĩnĩ na thanju icio wonekane. **38** Agĩcooka akĩgĩa thanju icio oonũrite mĩtaru-inĩ yothe irĩa yanyuagĩrwo maaĩ, nĩgeetha ikoragwo irĩ mbere ya mbũri rĩrĩa cioka kũnyua maaĩ. Rĩrĩa ndũuru icio ciakorwo irĩ na mũrukĩ na cioka kũnyua maaĩ-rĩ, **39** igakĩhaicanĩra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ücio igaciara tũũri tũri na manyaga, kana maara, kana marooro. **40** Jakubu akĩamũrania tũũri tũu kuuma rũuru-inĩ rwa Labani, na tũgetindia, na agatũma icio ãngĩ ãng’ethere irĩa ciarĩ na maroro na irĩa njĩrũ cia Labani. Nĩ ùndũ ücio agĩthondedera ndũuru ciake mwene, na ndaacituranĩre na cia Labani. **41** Hĩndĩ irĩa yothe mbũri irĩa ciarĩ na hinya ciagĩa na mũrukĩ-rĩ, Jakubu aigaga thanju icio mĩtaru-inĩ ya maaĩ mbere yacio, nĩgeetha cihacanĩre hakuĩ na thanju icio; **42** no ãngĩakorirwo nĩ irĩa

itaarĩ na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nĩ ùndũ ücio mbũri irĩa ciarĩ mocu igĩtuĩka cia Labani, na irĩa ciarĩ hinya igĩtuĩka cia Jakubu. **43** Nĩ ùndũ wa gwĩka ũguo, mũndũ ücio ti Jakubu agĩkĩrĩrĩa kũgĩa na indo nyingĩ, akĩgĩa na mahĩu maingĩ, na ndungata cia arĩtu na cia arũme, o na ngamĩra na ndigiri.

31 Jakubu nĩagũire arĩũ a Labani makiuga atĩrĩ, “Jakubu nĩoete indo irĩa ciothe iraarĩ cia baba na ũtonga ũria wothe arĩ naguo eyoneire kuuma indo-inĩ cia baba.” **2** Ningĩ Jakubu akiona atĩ Labani ndaamwendete ta ũria aamwendete mbere iyo. **3** Nake Jehova akĩra Jakubu atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa maithe manyu na kũrĩ andũ anyu, na nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe.” **4** Nĩ ùndũ ücio Jakubu agĩtũmanĩra Rakeli na Lea mathĩ kũrĩ we kũu werũ-inĩ kũrĩa mahĩu make maarĩ. **5** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete atĩ wendo wa thoguo harĩ nĩi ti ta ũria ararĩ naguo hau mbere, no Ngai wa baba nĩakorotwo hamwe na nĩi. **6** Inyuĩ eerĩ nĩmũũ atĩ ndutĩre thoguo wĩra na hinya wakwa wothe, **7** no thoguo nĩaheenete na akagarĩra mũcaara wakwa maita ikũmi. No rĩrĩ, Ngai ndarĩ aamwĩtikĩria anjĩke ũuru. **8** Thoguo angĩoigire atĩrĩ, ‘Mbũri irĩa irĩ maara nĩcio mũcaara waku,’ hĩndĩ irĩ mahĩu mothe magaciara tũũri tũri na maara; na angĩoigire atĩrĩ, ‘Iria irĩ marooro nĩcio mũcaara waku,’ namo mahĩu magaciara tũũri tũri na marooro. **9** Nĩ ùndũ ücio, Ngai nĩatunyĩte thoguo mahĩu make na akamaheana kũrĩ nĩi. **10** “Ihinda rĩrĩa mahĩu maahaicanaga, rĩmwe nĩandarootie kiroto na ndarora na igĩrũ ngĩona atĩ thenge irĩa cihahaicaga mahĩu ciarĩ na manyaga, na ciarĩ na maara, o na ciarĩ na marooro. **11** Nake mũraika wa Ngai akĩnjarĩria ndĩ kiroto-inĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Jakubu.’ Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩũ ũyũ haha.’ **12** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ta tiira maitho na igĩrũ wone atĩ thenge irĩa ciothe irahaica mahĩu nĩ irĩa irĩ na manyaga, na irĩa irĩ na maara, na irĩa irĩ na marooro; nĩgũkorwo nĩnyonete maũndũ marĩa mothe Labani agwĩkĩte. **13** Nĩ nĩi Ngai wa Betheli, kũrĩa waitĩrĩre gĩtũgĩ maguta, na nokuo wehĩtĩre na mwĩhitwa nĩ ùndũ wakwa. Rĩu uma bũrũri ũyũ narua ũcooke bũrũri rĩa waciarĩrwo.” **14** Nake Rakeli na Lea makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũ-rĩ, no anga tũri na kĩndũ kana igai indo-inĩ cia baba? **15** Gĩthĩ ndatũtuaga o ta tũri andũ a kũngĩ? To gũtwendia aatwendirie, no rĩu nĩarĩkĩte kũhũthĩra indo irĩa twagũrĩrwo nacio. **16** Ti-itherũ ũtonga ũria wothe Ngai atunyĩte baba nĩ wĩtũ na ciana ciũtũ. Nĩ ùndũ ücio ika ũria wone Ngai akĩwirĩte wike.” **17** Nĩ ùndũ ücio Jakubu akĩhaarĩria, akĩgĩrĩria ciana ciake na atumia ake igĩrũ rĩa ngamĩra, **18** na akiumagaria mahĩu make mothe mathĩ mbere yake hamwe na indo ciake ciothe irĩa aagĩte nacio kũu Padani-Aramu, nĩguo athĩ kũrĩ ithe isaaka o kũu bũrũri wa Kaanani. **19** Hĩndĩ iyo, Labani aathiite kwenja ng’ondũ ciake guoya-rĩ, Rakeli akĩya ngai cia ithe cia mĩhianano. **20** Nĩ ùndũ ücio Jakubu akĩheenia Labani ücio Mũsuriata tondũ ndaamwĩre nĩ kũura aroora. **21** Nake akĩra na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, na aringa Rũũ rwa Farati, akĩerekeria bũrũri wa irĩma wa Gileadi. **22** Mũthenya wa itatũ kuuma Jakubu oora, Labani akĩrwo atĩ Jakubu nĩorĩte. **23** Agĩkĩoya andũ a nyũmba yao, akĩngatana na Jakubu matukũ mũgwanja na akĩmũkĩnyĩra kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi. **24** No Ngai akiumĩrĩra Labani ücio Mũsuriata kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya wĩre Jakubu ùndũ o na ũrũkũ, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru.” **25** Na rĩrĩ, Jakubu aambĩte hema yake kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi rĩrĩa Labani aamũkĩnyĩrĩre, nake Labani na andũ a nyũmba yao makĩamba hema ciao kuo. **26** Nake Labani akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ wĩkĩte? Nĩũtheenetie, na ũgathĩ na arĩtu akwa ta andũ matahĩtuo mbaara-inĩ. **27** Nĩ

kĩ gĩatũmire ũre na hitho, na ũuheenie? Waregire kũnjĩra nĩkĩ, nĩguo ngumagarie na gĩkeno na gũkũmĩra nyĩmbo na ihembe na inanda cia mũgeeto? **28** O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njũgire airĩtu akwa ũhoro. Niwikite ũndũ wa ũrimũ. **29** Ndĩ na hinya wa gũkũgera ngero; no rĩrĩ, ũtukũ wa ira Ngai wa thoguo aranjĩrĩre atĩrĩ, “Menya wĩre Jakubu ũndũ, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru.” **30** Rĩu-rĩ, nĩumagarĩte nĩ ũndũ nĩũrerĩrĩria gũcoka nyũmba-inĩ ya thoguo. No rĩrĩ, ũrakũyĩre ngai ciakwa nĩkĩ?” **31** Jakubu agĩcookeria Labani atĩrĩ, “Nĩndetĩgirĩre tondu ndeciirĩre wahota kũndunya airĩtu aku na hinya. **32** No rĩrĩ, ũrĩa ũgũkora arĩ na ngai ciaku-rĩ, ndegũtũũra muoyo. Tuĩria wone kana kũrĩ kĩndũ giaku ndĩ nakĩo andũ aya aitũ marĩ ho; na wakĩona-rĩ, ũkĩoe.” No Jakubu ndooĩ atĩ Rakeli nĩaiyĩte ngai icio. **33** Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩtoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, no ndaigana kuona kĩndũ. Oima hema ya Lea, agĩtoonya ya Rakeli. **34** Rakeli oete ngai icio cia mĩhianano na agacikia matandĩko-inĩ na ngamũira thĩĩnĩ na akamaikarĩra. Labani akiururia kĩrĩa gĩothe kĩarĩ hema-inĩ iyo na ndaigana kuona kĩndũ. **35** Nake Rakeli akĩira ithe atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ndũkandakarĩre nĩ ũndũ ndinakũrũgamĩra; nĩgũkorwo nĩ maũndũ ma andũ-a-nja ndĩ namo.” Nĩ ũndũ ũcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio. **36** Jakubu agĩkĩrakara na agĩtetia Labani, akĩmũuria atĩrĩ, “Ihĩtia riakwa nĩ rĩrĩkũ? Nĩ rĩhia rĩrĩkũ njĩkite rĩtũmĩte ũnyingathĩe ũguo? **37** Rĩu tondu nĩwoiruria indo ciakwa ciothe-rĩ, nĩ kĩĩ wona kĩa indo cia gwaku mũciĩ? Kĩige haha mbere ya andũ aya anyu na mbere ya andũ akwa nĩguo matũtũthianie ciira. **38** “Ngũrũtĩre wĩra miaka mĩrongo ĩrĩ. Ng’ondũ ciaku na mbũri ciaku itirĩ ciahuna, na ndĩrĩ ndarĩa ndũrũme cia mahiũ maku. **39** Nĩngĩ ndĩrĩ ndakũrehera iria ciatambuuragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka; no nĩ nĩ ndaarĩhaga ngathĩi hathara. Nĩngĩ-rĩ, nĩwandĩhagia rĩia yothie yaiywo kũrĩ mũthenya kana kũrĩ ũtukũ. **40** ũguo nĩguo ndũũrĩte: Ndaarugagwo nĩ ũrugarĩ wa mũthenya na ngarĩĩo nĩ heho ya ũtukũ, naguo toro ũkĩnjũrĩra. **41** ũguo nĩguo ndũũrĩte gwaku mũciĩ handũ-inĩ ha miaka iyo mĩrongo ĩrĩ. Ndakũrutĩre wĩra miaka ikũmi na ĩna nĩ ũndũ wa airĩtu aku eerĩ, na miaka itandatũ nĩ ũndũ wa mahiũ maku; no rĩrĩ, wagarũrĩre mũcaara wakwa maita ikũmi. **42** Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahĩmu na nĩwe wĩtĩgĩrĩtwo nĩ Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na nĩ-rĩ, ti-itherũ ũngĩranymugarĩre moko matheri. No Ngai nĩonete gũthĩĩnĩka gwakwa na wĩra wa moko makwa, na nĩkĩo arakũrũthĩrie ũtukũ wa ira.” **43** Nake Labani agĩcookeria Jakubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atumia aya aku nĩ airĩtu akwa, ciana ici o nacio nĩ ciana ciakwa, namo mahiũ maya-rĩ, no mahiũ makwa. Kĩrĩa gĩothe ũroona nĩ gĩakwa. No rĩrĩ, nĩ atĩa ĩngĩhota gwika airĩtu aya akwa kana njĩke ciana ici maciarĩte ũmũthĩ? **44** Rĩu gĩũke, reke tũgie na kĩrikanĩro nĩ nawe, na ũreke gĩtũke mũira gatagatĩ gaitũ.” **45** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda ta gĩtũgĩ. **46** Akĩira andũ a nyũmba yake atĩrĩ, “Cookanĩrĩria mahiga.” Nĩ ũndũ ũcio makĩũngania mahiga makĩamaganĩrĩra hiba, magĩcoka makĩranĩra irio hau hakuhĩ na hiba iyo. **47** Labani akĩmũita Jagarĩ-Sahadutha, nake Jakubu akĩmũita Galeedi. **48** Labani akiuga atĩrĩ, “ũmũthĩ hiba ĩno nĩ mũira gatagatĩ gakwa nawe.” Kĩu nĩkĩo gĩatũmire hetwo Galeedi. **49** O na nĩngĩ hagĩtwo Mizipa, tondu oigire atĩrĩ, “Jehova arotũmenyagĩrĩra rĩria tũraihanĩrĩria. **50** Wee ũngĩgaathĩnia airĩtu akwa kana ũmahikĩrĩre atumia ngai, o na hangĩgakorwo hatarĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, ririkana atĩ Ngai, nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe.” **51** Nĩngĩ Labani akĩira Jakubu atĩrĩ, “Īno nĩ hĩba, na gĩkĩ nĩ

gĩtũgĩ kĩrĩa ndahaanda gatagatĩ gaku na nĩ. **52** Hĩba ĩno nĩ mũira, na gĩtũgĩ gĩkĩ nĩ mũira, atĩ ndigakĩra hiba ĩno njũke mwena waku ngũgere ngero, na atĩ nawe ndũgakĩra hiba ĩno, kana ũkĩre gĩtũgĩ gĩkĩ ũũke mwena wakwa ũngere ngero. **53** Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Nahoru, o we Ngai wa ithe wao-rĩ, arotũtũthiania ciira.” Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩĩthia na mwĩhitwa rĩtwa-inĩ ria ũcio Wĩtĩgĩrĩtwo nĩ ithe Isaaka. **54** Jakubu akĩruta igongona kũu bũrũri-inĩ ũcio wa irĩma, na agĩta andũ a nyũmba yake marĩianĩre. Na marĩkia kũrĩa-rĩ, makĩraara o kũu. **55** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Labani akĩmumunya ciana cia ciana ciake o na airĩtu ake, akĩmoigĩra ũhoro na akĩmarathima. Agĩcoka akĩmatiga agĩcoka gwake mũciĩ.

32 Jakubu nĩathiire na mbere na rũgendo rwake, na agĩtũngwo nĩ araiika a Ngai. **2** Na rĩrĩa Jakubu aamoonire, akiuga atĩrĩ, “Īno nĩ mbũtũ ya Ngai!” Nĩ ũndũ ũcio agĩta handũ hau Mahanaimu. **3** Nĩngĩ Jakubu agĩtũma andũ mathĩi mbere yake kũrĩ mũrũ wa nyina Esaũ kũu Seiru, bũrũri-inĩ wa Edomu. **4** Akĩmataara, akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũgũthĩi kwĩra mwathi wakwa Esaũ: ‘Ndingata yaku Jakubu ikuuga atĩrĩ, ndĩraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rĩu. **5** Ndĩ na ng’ombe na ndigĩri, na ng’ondũ na mbũri, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja. Na rĩu ndagũtũmĩra ndũmĩrĩri, we mwathi wakwa, nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku.’” **6** Rĩria atũmwo maacookire kũrĩ Jakubu makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũrathĩre kũrĩ mũrũ wa nyũkwa Esaũ, na rĩu nĩarooka gũgũtũnga, na arĩ na andũ magana mana.” **7** Jakubu akĩmaka mũno na akĩnyamarĩka, akĩganyania andũ arĩa aarĩ no ikundi igĩrĩ, o na ndũũru cia mbũri na ndũũru cia ng’ombe o na ngamũira nacio. **8** Agĩciĩria atĩrĩ, “Esaũ agĩũka atharĩkire gĩkundi kĩmwere-rĩ, gĩkundi kĩu kĩngĩ no kĩũre.” **9** Nĩngĩ Jakubu akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai wa baba Iburahĩmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ũrĩa wanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Cooka bũrũri waku na wa andũ andũ na nĩngatũma ũgaacĩre,’ **10** ndĩrĩ mwagĩrĩru wa kuonio ũtũgĩ ũyũ wothe na wĩhokeku ũrĩa ũnyonetie nĩ ndungata yaku. Ngĩringa Jorodani-rĩ, ndaarĩ o na rũthanju rwakwa rwiki, no rĩu ndũkĩte ikundi igĩrĩ. **11** Ndagũthaitaha honokia kuuma moko-inĩ ma mũrũ wa maitũ Esaũ, nĩgũkorwo nĩndĩretĩgĩra ndagoke gũtharĩkĩra, nĩ hamwe na ciana ici, na nyina maacio. **12** No nĩ uugĩte atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩngatũma ũgaacĩre na ndũme njiaro ciaku cingĩthe ta mũthanga wa iria-inĩ, ũrĩa ũtangĩtarĩka.’” **13** Akĩraara hau ũtukũ ũcio, na kuuma kũrĩ kĩrĩa aarĩ nakĩo, agĩthuurĩra mũrũ wa nyina Esaũ kĩheo gĩkĩ; **14** mbũri magana meerĩ cia mĩgoma na thenge mĩrongo ĩrĩ, ng’ondũ magana meerĩ na ndũrũme mĩrongo ĩrĩ, **15** ngamũira mĩrongo ĩtatũ cia mĩgoma na njaũ ciacio, ng’ombe mĩrongo ĩna na ndegwa ikũmi, na ndigĩri mĩrongo ĩrĩ cia mĩgoma na ikũmi cia njamba. **16** Agĩcinengera ndungata ciake, o rũũru mwanya, na akĩra ndungata icio ciake atĩrĩ, “Thiĩagai mbere yakwa, na mũtĩgĩthũkanie rũũru na rũũru rũria rĩngĩ.” **17** Nĩngĩ agĩtaara ũrĩa wamatongoretie, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩria mũrũ wa maitũ Esaũ arĩgũtũnga na akũũrie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ waũ? Na wathĩi kũ? Na ũhiũ ũyũ wothe ũrĩ mbere yaku nĩ waũ?’” **18** Nawe nĩũrĩmũcookeria ũmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ cia ndungata yaku Jakubu. Nĩ kĩheo gĩa kũhe mwathi wakwa Esaũ, na Jakubu arĩ thũutha witũ agĩũka.’” **19** Agĩcoka agĩtaara wa keerĩ na wa gatatu, na arĩa othe marũmagĩrĩra ndũũru icio, akĩmeera atĩrĩ, “Ūguo nĩguo mũrĩrĩraga Esaũ mwamũtũnga. **20** Na mũtikanaage kũmwĩra atĩrĩ, ‘Jakubu ndungata yaku arĩ thũutha witũ agĩũka.’” Tondu eeciirĩre atĩrĩ, “Ngũmũhooreria na iheo ici ngũtũma mbere

yakwa; thuutha-inĩ ndamuona-rĩ, hihi ahota kũnyamũkĩra.” 21 Nĩ ùndũ ùcio iheo ùcio Jakubu aaheanĩte igĩthiaga mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ùtukũ ùcio. 22 Na ùtukũ o ro ùcio, Jakubu agũũkĩra, akĩoya atumia ake eerĩ, na ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, na ariũ ake ikũmi na ùmwe, na akĩmaringĩria iringĩro rĩa Jaboku. 23 Aarĩka kũmaringia, akĩringia indo iria ciothe aarĩ nacio. 24 Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagũũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. 25 Na rĩrĩa mũndũ ùcio onire atĩ ndangĩmũhootha-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩngana na mũndũ ùcio. 26 Na mũndũ ùcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩre tondũ nĩ gwatharerũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ùthĩ ùtandathimĩte.” 27 Nake mũndũ ùcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.” 28 Ningĩ mũndũ ùcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtowo Jakubu, no ùrĩitagwo Isiraeli, tondũ mũngianĩte na Ngai o na andũ, na ùkahootana.” 29 Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita, njĩra rĩitwa rĩaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ùranjũria rĩitwa rĩaku wa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau. 30 Nĩ ùndũ ùcio Jakubu agĩĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ùthĩũ kwa ùthĩũ, na akahonokia muoyo wakwa.” 31 Nario rĩũa rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na nĩathuaga nĩ ùndũ nĩathenyũkĩtowo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. 32 Nĩ tondũ ùcio, nginyagia ùmũthĩ ùyũ andũ a Isiraeli matĩrĩaga mũkiha ùrĩa ùnyĩtanite na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu rĩahũtirio hakahũ ùcio.

33 Na rĩrĩ, Jakubu agĩĩra maitho, akĩona Esaũ agũũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ùndũ ùcio akĩganyania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. 2 Akĩga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuuru. 3 Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa akahũrĩirĩe mũrũ wa nyina, akĩnamĩra, agĩnyurumithia ùthĩũ wake thĩ maita mũgwanya. 4 No Esaũ akĩhanũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyĩta, akĩmũhĩmbĩria, akĩmũmumunya. Nao makĩrĩranĩra. 5 Ningĩ Esaũ agĩĩra maitho akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a ù?” Jakubu agĩcooka atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ùndũ wa ùtugi wake.” 6 Hindĩ òyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkũhĩrĩria na makĩnamĩrĩra. 7 Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, magĩũka na makĩnamĩrĩra. Marĩgĩrĩro, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩnamĩrĩra. 8 Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtĩmũ gĩa kũndũmĩra ikĩndĩ icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcooka atĩrĩ, “Nigeetha njĩtikĩrike maitho-inĩ maku, wee mwathi wakwa.” 9 No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ùrĩ nacio wee mwene.” 10 Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaita! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ makũrĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ùndũ kuona ùthĩũ waku no ta kuona ùthĩũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. 11 Ndagũthaita itĩkĩra kĩheo kũu ùreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrĩe-rĩ, Esaũ agĩcĩtikĩra. 12 Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩ; nĩngũtwarana nawe.” 13 No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoĩ atĩ twana tũtũ tũtĩrĩ na hinya, na no nginya menyerene ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtwarwo na ihenya o na mũthenya ùmwe, nyamũ ciothe no ikue. 14 Nĩ ùndũ ùcio mwathi wakwa nĩathĩage

mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩĩ o kahora kũringana na mũthĩre wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩrĩa ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.” 15 Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kĩreke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.” Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ùgwĩka ùguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrĩke maitho-inĩ ma mwathi wakwa.” 16 Nĩ ùndũ ùcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ùcio agĩthĩ arorete Seiru. 17 Nowe Jakubu, agĩthĩ Sukothu, kũria eyakĩre nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu. 18 Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkina o wega itũũra-inĩ rĩria inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakahũ na itũũra rĩu inene. 19 Nake agĩũra gĩcunji kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. 20 Agĩaka kĩgongona handũ hau, na agĩgũta Eli-Elohe-Isiraeli.

34 Na rĩrĩ, mũthenya ùmwe, Dina mũirĩtu ùrĩa Lea aacĩrĩre Jakubu, nĩathĩre gũceerera andũ-a-nja a bũrũri ùcio. 2 Na rĩrĩa Shekemu mũrũ wa Hamoru ùrĩa Mũhivi, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyĩta, agĩkoma nake na hinya. 3 Na ngoro yake ikũguocĩrĩro nĩ Dina mwarĩ ùcio wa Jakubu, na akienda mũirĩtu ùcio na akĩmwarĩria wega. 4 Nake Shekemu akĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩrĩa harĩ ithe wa mũirĩtu ùyũ atuĩke mũtumia wakwa.” 5 Rĩria Jakubu aigũire atĩ mwarĩ Dina nĩarĩkĩte gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gĩthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkĩra na ùhoro ùcio o nginya rĩria mainũkire. 6 Hindĩ òyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthĩ kwaria na Jakubu. 7 Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ùrĩa gwekĩkĩte. Nao makĩyũrwo nĩ kieha na mang’ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekĩte ùndũ wa thoni thĩĩni wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ùndũ ùrĩa ùtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. 8 No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro ya mũrũ wakwa Shekemu nĩguucĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaita itĩkĩrai amũhĩkĩte atuĩke mũtumia wake. 9 Rekei tũhikanagie; mũtũheage airĩtu anyu na inyũ tũkamũheaga airĩtu aitũ. 10 Inyũ no mũtũũre hamwe na ithũ; bũrũri ùyũ gũtirĩ handũ mũrĩgĩrĩrio. Tũurai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwĩgĩre na indo ciagua.” 11 Ningĩ Shekemu akĩra ithe wa Dina na ariũ a ithe atĩrĩ, “Rekei njĩtikĩrĩke maitho-inĩ manyu na nĩngũmũhe o kĩria gĩothe mũngĩnjĩtia. 12 Njĩtiaĩ rĩrĩracio rwa mũhiki na kĩheo kĩria ingĩrehe, o mũigana ùrĩa mũngĩenda, na nĩngũrĩha o kĩria gĩothe mũngĩnjĩtia. No ndamũthaita mũũhe mũirĩtu ùyũ atuĩke mũtumia wakwa.” 13 Na tondũ mwarĩ wa nyina Dina nĩarĩkĩte gũthũkio-rĩ, ariũ a Jakubu rĩria maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magĩcooka ùhoro ùcio na njĩra ya maheeni. 14 Makĩmeera atĩrĩ, “Tũtingĩka ùndũ ta ùcio; tũtingĩheana mwarĩ witũ kũrĩ mũndũ ùtarĩ mũruu. ùndũ ùcio no ùtũũke wa gũtũnyararithia. 15 Tũkũmwĩtikiria tondũ wa gĩtũmi o kĩmwe tu; inyũ mũtũũke ta ithũ na ùndũ wa kũrũthia arũme anyu othe. 16 Hindĩ òyo nĩmũrĩhikagie airĩtu aitũ na nĩtũrĩhikagie airĩtu anyu. Nĩtũgũtũũrania na inyũ na tũtũũke andũ amwe. 17 No angĩkorwo mũtigĩwĩkĩra kũrua-rĩ, tũkuoya mwarĩ witũ twĩthĩre.” 18 ùhoro ùcio ùkĩoneka ùrĩ mwega nĩ Hamoru na mũrũri Shekemu. 19 Tondũ nĩwe warĩ mũtũũ mũno kũrĩ andũ othe a nyũmba ya ithe, mwanake ùcio ndaateire ihinda rĩa gwĩka ùrĩa moĩgĩre, tondũ nĩakenetio nĩ mwarĩ wa Jakubu. 20 Nĩ ùndũ ùcio Hamoru na mũrũri Shekemu magĩthĩ kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene makaare na andũ ao a itũũra rĩu. 21 Nao makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ arata aitũ; rekei matũũre bũrũri-inĩ witũ na monjorithagie kuo; bũrũri ùyũ nĩ mũnene wa kũmagana. Ithũ na tũhikie airĩtu

ao, nao no mahikie airĩtu aitũ. **22** No andũ acio mangĩtikĩra gĩtũũrانيا na ithũũ ta rĩrĩrĩ rĩmwe angĩkorwo arũme aitũ othe nĩmekũrua, o ta ũrĩa o marũite. **23** Githĩ mahiũ mao, na indo ciao ciothe, o na nyamũ iria ingĩ ciao ciothe itigũgĩtuika cĩitũ? Nĩ ũndũ ũcio rekei tũmetikĩre, na nĩ megũtũũrانيا na ithũũ. **24** Arũme arĩa othe maathĩte kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene magĩtikĩrania na Hamoru na mĩrĩũ Shekemu, na arũme othe a itũũra rĩu makĩrua. **25** Thuutha wa mĩthenya itatũ, hĩndĩ rĩrĩa othe maarĩ na ruo ariũ eerĩ a Jakubu, Simeoni na Lawi, ariũ a nyina na Dina, makĩoya hiũ ciao cia njora magĩtharĩkĩa itũũra rĩu hĩndĩ rĩrĩa rĩtekũũaga makĩũraga arũme othe. **26** Ningĩ makĩũraga Hamoru na mĩrĩũ Shekemu na rĩhiũ rwa njora, na makĩruta Dina nyũmba-inĩ ya Shekemu, magĩthĩra. **27** Ariũ arĩa angĩ a Jakubu magĩkĩnya kũu ciimba ciarĩ, na magĩtahĩra indo cia itũũra rĩu mwarĩ wa ithe wao aathũkĩrĩo. **28** Nao magĩtaha ndũũru cia mbũri na cia ng'ombe na ndigiri, na indo iria ingĩ ciao ciothe iria ciarĩ itũũra-inĩ rĩu inene, na iria ciarĩ mĩgũnda-inĩ. **29** Na magĩkuua ũtonga wothe wa itũũra, na atumia othe na ciana, magĩtaha indo ciothe iria ciarĩ nyũmba-inĩ icio. **30** Nake Jakubu akĩra Simeoni na Lawi atĩrĩ, "Nĩmwandehera thĩna nĩ ũndũ wa gũtũma menwo nĩ Akaanani na Aperi, andũ arĩa matũũraga bũrĩri ũyũ. Ithũũ tũrĩ anini tũgĩtarwo, na manginyiitana manjũkĩrĩre na matharĩkĩrĩrĩ, nĩ na nyũmba yakwa no tũniinwo." **31** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩkũraagĩrĩre atue mwarĩ wa maitũ ta mũmaraya?"

35 Thuutha wa ũguo Ngai akĩra Jakubu atĩrĩ, "Ambata, ũthĩ Betheli ũgatũũre kuo, na wakĩre Ngai kĩgongona kuo, o we ũrĩa wakuumĩrĩre rĩrĩa woragĩra mũrũ wa nyũkwa Esaũ." **2** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩra andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, "Eheriai ngai cia mĩhianano iria mĩrĩ nacio, na mwĩtherie inyuũ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. **3** Mũcooke mũũkĩre, mũreke tũthĩ twambate Betheli, ngaakĩre Ngai kĩgongona kuo, ũrĩa wanjũtikĩre mũthenya ũrĩa ndaarĩ thĩna-inĩ, na ũrĩa ũkoretwo na nĩ kũrĩa guothe ndanathĩ." **4** Nĩ ũndũ ũcio makĩnengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria maarĩ nacio, na irengeeri iria ciarĩ matũ mao, nake Jakubu agĩcĩthika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũu Shekemu. **5** Nao makĩumagara, magĩthĩra, namo matũũra maria maamathĩũrũkĩrĩre makĩnyitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtĩrĩ o na ũmwe wamaingatĩthirĩe. **6** Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magĩkĩnya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrĩri-inĩ wa Kaanani. **7** Agĩaka kĩgongona kũu, na agĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩgũrĩrĩre rĩrĩa ooragĩra mũrũ wa nyina. **8** Nake Debora mũreri wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũ Aloni-Bakuthu. **9** Thuutha wa Jakubu agĩcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. **10** Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Rĩtwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩtagwo Isiraeli." Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta Isiraeli. **11** Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ nĩ nĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rĩrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩkoima harĩwe, na athamaki nĩmakoima mwĩrĩ-inĩ waku. **12** Bũrĩri ũrĩa nĩ ndaheire Iburahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrĩri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku." **13** Hĩndĩ ũyo Ngai akĩambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragĩra. **14** Jakubu akĩhaanda gĩtũgĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgĩtĩrĩria ndibei; agĩcooka agĩgĩtĩrĩria maguta. **15** Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩrĩre Betheli. **16** Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makĩuma Betheli magĩthĩ na mbere na rũgendo. Na matigairie

hanini makĩnye Efiratha-rĩ, Rakeli akĩambĩrĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thĩna mũingĩ mũno. **17** Na tondũ aarĩ na thĩna mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarĩthia akĩmwĩra atĩrĩ, "Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ." **18** Na atanatũkana, tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatawa Benjamini. **19** Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethilehemu). **20** Jakubu akĩhaanda gĩtũgĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtũgĩ kũu nĩkĩo kĩonanagia mbĩrĩra ya Rakeli. **21** Isiraeli agĩthĩ o na mbere na rũgendo na akĩamba hema yake mwena ũrĩa ũngĩ wa Migidali-Ederi. **22** Hĩndĩ ũyo Isiraeli aatũũraga bũrĩri ũcio-rĩ, Rubeni agĩthĩ, agĩkoma na Bilihia, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩgũga ũhoru ũcio. Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ: **23** Ariũ a Lea maarĩ: Rubeni irigĩthathi rĩa Jakubu, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni. **24** Ariũ a Rakeli maarĩ: Jusufu na Benjamini. **25** Ariũ a Bilihia ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ: Dani na Nafitali. **26** Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ: Gadĩ na Asheri. Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kũu Padani-Aramu. **27** Na Jakubu agĩkĩnya mũcĩrĩ kũrĩ ithe Isaaka kũu Mamure, hakuhi na Kiriathu-Ariba (nikuo Hebroni), kũrĩa Iburahĩmu na Isaaka maatũũrĩte. **28** Isaaka aatũũrĩre muoyo miaka igana na mĩrongo inana. **29** Agĩcooka agĩtũkana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na miaka mĩingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36 Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ (na nowe Edomu). **2** Esaũ ahikĩrie atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũrĩa Mũhivi, **3** o na ningĩ Basemathu ũrĩa warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu. **4** Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, **5** nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kũu Kaanani. **6** Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciake, na indo ciothe iria aagĩte nacio kũu Kaanani, na agĩthĩ bũrĩri waraihanĩrĩrie na mũrũ wa nyina Jakubu. **7** Indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe; bũrĩri ũrĩa maatũũraga ndũngĩahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao. **8** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agĩthĩ gũtũũra bũrĩri wa irĩma wa Seiru. **9** ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kũu bũrĩri-inĩ wa irĩma wa Seiru. **10** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Esaũ: nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **11** Ariũ a Elifazu nĩ aya: nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu. **12** Elifazu mũrũ wa Esaũ o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, irĩa yamũciarĩre Amaleki. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ. **13** Ariũ a Reueli nĩ aya: nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **14** Ariũ a Esaũ arĩa aaciarĩrwo nĩ Oholibama mũtumia wake mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni: nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. **15** Nao aya nĩo maarĩ anene thĩnĩ wa njiaro cia Esaũ: Ariũ a Elifazu irigĩthathi rĩa Esaũ: Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, **16** na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Ada. **17** Ariũ a Reueli mũrũ wa Esaũ: Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩo anene arĩa Reueli aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **18** Ariũ a Oholibama mũtumia

wa Esaū: Anene maarī Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nō anene arīa maaciarirwo nī Oholibama mūtumia wa Esaū mwarī wa Ana. **19** Aya nō maarī arīū a Esaū (na nowe Edomu), na acio nō maarī anene ao. **20** Aya nō maarī arīū a Seiru ūrīa Mūhori arīa maatūrāga būrūrī ūcio: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **21** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Arīū acio a Seiru nō maarī anene a Ahoiri kūu Edomu. **22** Arīū a Lotani maarī: Hori, na Homani. Timina aarī mwarī wa nyina na Lotani. **23** Arīū a Shobali maarī: Alivani, na Manahathu, na Ebalī, na Shefo, na Onamu. **24** Arīū a Zibeoni maarī: Aia, na Ana. Ūyū nīwe Ana ūrīa wonire ithima cia maaī mahiū werū-inī rīrīa arīthāgia ndigiri cia ithe Zibeoni. **25** Ciana cia Ana ciarī: Dishoni, na Oholibama mwarī wa Ana. **26** Arīū a Dishoni maarī: Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani. **27** Arīū a Ezeri maarī: Bilihani, na Zaavani, na Akani. **28** Arīū a Dishani maarī Uzu, na Arani. **29** Aya nō maarī anene a Ahoiri: nī Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **30** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nō maarī anene a Ahoiri, kūrīngana na ikundi ciao kūu būrūrī wa Seiru. **31** Aya nō maarī athamaki arīa maathamakaga Edomu o mbere ya Isiraēli gūtanāgia na mūthamaki o na ūmwe: **32** Bela mūrū wa Beori nīwe watuūkire mūthamaki wa Edomu. Itūūra rīake inene rīetagwo Dinihaba. **33** Rīrīa Bela aakuire, Jobabu mūrū wa Zera wa kuuma Bozira agītuika mūthamaki ithenya rīake. **34** Rīrīa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma būrūrī wa Atemani agītuika mūthamaki ithenya rīake. **35** Rīrīa Hushamu aakuire, Hadadi mūrū wa Bedadi, ūrīa wahootire Midiani kūu būrūrī wa Moabi, agītuika mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Avithu. **36** Rīrīa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agītuika mūthamaki ithenya rīake. **37** Rīrīa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kūu gūkuhī na Rūū rwa Farati, agītuika mūthamaki ithenya rīake. **38** Rīrīa Shauli aakuire, Baali-Hanani mūrū wa Akibori agītuika mūthamaki ithenya rīake. **39** Rīrīa Baali-Hanani mūrū wa Akibori aakuire, Hadadi agītuika mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Pau, na mūtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarī wa Matiredi, ūrīa warī mwarī wa Mezahabu. **40** Aya nō maarī anene kuuma kūrī njaro cia Esaū, kūrīngana na marīftwa mao, na mīhīrīga, na ng'ongo ciao: Timina, na Aliva, na Jethethu, **41** na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **42** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **43** na Magidieli, na Iramu. Acio nō maarī anene a Edomu, kūrīngana na kūrīa maatūrāga būrūrī-inī ūrīa watuūkīte wao. Esaū ūcio nīwe warī ithe wa andū a Edomu.

37 Jakubu nīatūrīre būrūrī-inī ūrīa ithe aakarīte, nīguo būrūrī wa Kaanani. **2** Ūyū nīguo ūhoro wa Jakubu. Jusufu arī mwanake mūnini wa miaka ikūmi na mūgwanja aarīthāgia mbūrī marī na arīū a ithe, na arīū a Biliha, na arīū a Zilipa, atumia a ithe, nake agītwarīra ithe wao ūhoro mūrū ūkonī arīū a ithe. **3** Na rīrī, Isiraēli niendeete Jusufu gūkīra arīū arīa angī ake othe, tondu aamūciarire arī mūkūrū; na nīamūtumithīrie kanjū ya goro ng'emie wega mūno. **4** Na rīrīa arīū a ithe moonire atī ithe nīamwendete kūmakīrārī, makīmūmena na matingīamwarīrie kiugo o na kīmwe kiega. **5** Ūtukū ūmwe Jusufu nīarootire kīroto, na rīrīa eerire arīū a ithe ūhoro wakio, makīmūmena makīrīa. **6** Akīmeera atīrī, “Thikīrīrīa ūhoro wa kīroto gīkī ndootete: **7** Tūrōhaga itīā cia ngano tūrī mūgūnda-inī, na o rīmwe gītīā gīakwa kīrehaanda na igūrū, nacio itīā cianyu irathiūrūrūkīrīa gīakwa, na irakīnamīrīra.” **8** Arīū a ithe makīmūrīa atīrī, “Anga nīūrenda gūtūthamakīra? Anga ti-itherū nīūgatwatha?” Nao

magīkīrīrīa kūmūmena nī ūndū wa kīroto kīu gīake, na nī ūndū wa ciugo ciake. **9** Nīngī Jusufu akīroto kīroto kīngī, na akīrīra arīū a ithe ūhoro wakio. Akīmeera atīrī, “Thikīrīrīa, nīndīrārootire kīroto kīngī, na ihinda rīrī, ndīrārootire rīūa, na mweri, na njata ikūmi na ūmwe ikīnyinamīrīra.” **10** Rīrīa eerire ithe o na arīū a ithe ūhoro ūcio, ithe akīmūkūma, akīmūrīa atīrī, “Nī kīroto kīa mūthema ūrīkū kīu ūrotete? Anga nyūkwa, na nī, na arīū a thoguo nītūgooka, na tūnamīrīre thī mbere yaku?” **11** Arīū a ithe nīmamūgūfīrīe ūru, no ithe agīkara agīciirāgia ūhoro wa irooto icio. **12** Na rīrī, arīū a ithe nīmathīte kūrīthīa mbūrī cia ithe wao gūkuhī na Shekemu, **13** nake Isiraēli akīrīra Jusufu atīrī, “O ta ūrīa ūū, arīū a thoguo nīmararīthīa mbūrī gūkuhī na Shekemu. Ūka, nīngūgūtūma kūrī o.” Nake akīmūcookeria, akīmūwīra atīrī, “Ūguo noguo.” **14** Nī ūndū ūcio Isiraēli akīmūwīra atīrī, “Thī ūkarore kana arīū a thoguo marī o ho o wega, o ūndū ūmwe na mbūrī, na ūnjokerie ūhoro.” Nake akīmūtūma kuuma Gītuamba-inī kīa Hebironi. Rīrīa Jusufu aakinyire Shekemu, **15** mūndū ūmwe akīmūona akīrūrūra mīgūnda-inī, akīmūrīa atīrī, “Nī kī ūracaria?” **16** Nake Jusufu agīcooka atīrī, “Nī arīū a baba ndīracaria. No ūnjīre kūrīa mararīthīa mbūrī ciao?” **17** Mūndū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīmōimite gūkū. Ndīraugire makiuga atīrī, “Rekei tūthī Dothani.”” Nī ūndū ūcio Jusufu akīrūmīrīra arīū a ithe, na akīmākora hakuhī na Dothani. **18** No makīmūona arī haraaya, na ataanakinya harīa maarī, magīciirīra kūmūrāga. **19** Makīrīna atīrī, “Mūrōti ūrīa nīokite! **20** Ūkai; rekei tūmūrāge na tūmūkie irima mīrore rīa mao, na tuuge atī nī nyamū njūru ūmūrīte. Nītūkione ūrīa irooto icio ciake ikaahinga.” **21** No rīrīa Rubeni aigūire ūguo, akīgeria kūhonokia Jusufu kuuma moko-inī mao. Akiuga atīrī, “Rekei tūtige kūmūrāga. **22** Mūtigaite thakame. Mūkieie irima-inī rīrī rī gūkū werū-inī, no mūtīkamwīke ūru.” Rubeni oigaga ūguo nīgeetha amūhonokie kuuma kūrī o, nīguo amūcooke kūrī ithe. **23** Na rīrīa Jusufu aakinyire harī arīū a ithe, makīmūruta kanjū yake rīrī eekīrīte, o rīrī yarī ya goro na ng'emie wega mūno. **24** Makīmūnyīta, makīmūkīa irima rīu. Na rīrī, irima rīrī rīarī rīmūkū; rīrīarī na maaī. **25** Magīcooka magīkīra thī kūrī irio ciao, magītiira maitho makīona gīkundi kīnena kīa Aishumaeli gīgūka kīumīte Gileadi. Ngamīra ciao ciakuuithīto mahuti manungi wega, na ūbani, na ūkī-wa-ngoma ūrīa wītagwo manemane, na makūrūkīte mathīi matware indo icio Misiri. **26** Juda akīra arīū a ithe atīrī, “Nī ūumithio ūrīkū tūkuona tūngūrāga mūrū wa ithe wītū na tūhīthe gīkū gīake? **27** Rekei tūmwenderie Aishumaeli aya, no tūtīkamwīke ūru na moko maitū, tondu ūyū nī mūrū wa ithe wītū, tūrī a mūthīmo ūmwe na thakame o ūmwe.” Nao arīū a ithe magītīkīra. **28** Nī ūndū ūcio hīndī rīra onjorīthia icio Amīdiani maahītūkagīra hau, arīū a ithe makīrīta Jusufu irima, na makīmwendete cekerī mīrongo rīrī cia betha kūrī Aishumaeli acio, nao makīmūtwarā Misiri. **29** Rīrīa Rubeni aacookire irima-inī na akīona atī Jusufu ndaarī ho, agītēbūrānga nguo ciake. **30** Agīcooka kūrī arīū a ithe akīmeera atīrī, “Kamwana karīa gatīrī ho! Nī ngwīka atīa?” **31** Nao makīoya kanjū ya Jusufu, magīthīnja mbūrī na magītōboka kanjū iyo thīnī wa thakame iyo. **32** Magīcooka makīoya kanjū iyo yagemetio, makīmūtwarīra ithe wao makīmūwīra atīrī, “Kanjū ūno nī kīmīona tūrāmōnīre. Mīrore wega wone kana hīhī nī kanjū rīra ya mūrūguo.” **33** Nake akīmīmenya, akiuga atīrī, “Nī kanjū ya mūrū wakwa! Nyamū njūru nīmūrīte. Ti-itherū Jusufu nīarīkīte kūrāragwo, agatambuurwo icunjī.” **34** Nīngī Jakubu agītēbūrānga nguo ciake, agīkīra nguo ya ikūnia, na agīcākīra mūrīu matukū

maingĩ. **35** Ariũ ake othe na airĩtu ake magũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atĩrĩ, “Acal Ngathĩ mbĩrĩra kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ùndũ ùcio ithe agĩthĩ na mbere kũmũrĩrĩra. (Sheol h7585) **36** Nao Amidiani acio makiendia Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ùmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni.

38 Ihinda-inĩ rĩ-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. **2** Juda arĩ kũu agĩcemanja na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; **3** nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, gagĩtuuo Eri. **4** Akĩgĩa nda ñgĩ, agĩciara kahĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. **5** O na ñingĩ agĩciara kahĩ kangĩ, agĩgatua Shela. Aagaciariĩre kũu Chezub. **6** Maagĩmara Juda akĩgũrĩra Eri ũria warĩ irigithathi riake, mũtũmia wetagwo Tamaru. **7** No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ùndũ ùcio Jehova akĩmũũraga. **8** Nake Juda akĩra Onani atĩrĩ, “Koma na mũtũmia wa mũrũ wa nyũkwa, ùmũhingĩrie ũria wagĩrĩrwo nĩkũmwĩka ũrĩ mũrũ wa nyina na mũthuuri wake, ñguo ũciarĩre mũrũ wa nyũkwa rũciaro.” **9** Nake Onani nĩamenyaga atĩ rũciaro rũu rũtigatũka rwake; nĩ ùndũ ùcio o akoma na mũtũmia wa mũrũ wa nyina, agaita mbeũ ya ũciarĩ thĩ, ñguo ndagaciariĩre mũrũ wa nyina rũciaro. **10** Ùndũ ùcio ekire warĩ mũũru maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ùndũ ùcio o nake akĩũragwo nĩ Jehova. **11** Juda akĩra Tamaru mũtũmia wa mũrũ atĩrĩ, “Thĩ ũtũũre mũrũ wa ndigwa gwa thoguo mũcĩ ngĩnya mũrũ wakwa Shela agimare.” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “O nake Shela ahota gũkua ta ariũ a nyina.” Nĩ ùndũ ùcio Tamaru agĩthĩ gũtũũra mũcĩ gwa ithe. **12** Thuutha wa ihinda iraya, mũtũmia wa Juda, mwarĩ wa Shua, agĩkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nĩ kieha, akiambata agĩthĩ Timina kũrĩ andũ arĩa meenjaga ng'õndu ciake guoya, na agĩthĩ hamwe na mũrata wake, Hira wa Adulamu. **13** Na rĩria Tamaru eerirwo atĩrĩ, “Ithe wa mũthuuriguo erekeire Timina kwenga ng'õndu ciake guoya,” **14** akĩruta nguo ciake cia mũtũmia wa ndigwa, akĩhumbira na taama ngĩnya ũthĩũ ñguo ndakae kũmenyeka, agĩkara thĩ itoonyero-inĩ rĩa Enaimu, rĩria rĩarĩ njĩra-inĩ ya gũthĩ Timina. Nĩgũkorwo nĩonire atĩ, o na gũtũka Shela aarĩ mũndũ mũgĩma, Juda ndaheanite Tamaru kũrĩ we atũke mũtũmia wake. **15** Rĩria Juda aamuonire-rĩ, agĩciiria atĩ Tamaru aarĩ mũmaraya tondũ niehumbĩrite ũthĩũ. **16** Na tondũ ndoo atĩ aarĩ mũtũmia wa mũrũ, agĩthĩ harĩ we mũkĩra-inĩ wa njĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, itĩkĩra ngome nawe.” Mũtũmia ùcio akĩmũũria atĩrĩ, “Na nĩ kĩ ũkũũhe ñguo ngome nawe?” **17** Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngũgũtũmĩra koori kuuma rũũru-inĩ rwakwa.” Mũtũmia ùcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũkũndĩgĩra kindũ gĩa kũrũgamĩrĩra kĩranĩro gĩaku ngĩnya rĩria ũgaakaneana?” **18** Juda akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngũtigire kĩ gĩa kũrũgamĩrĩra?” Mũtũmia ùcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩdgira gĩcũhĩ kĩa rũũri rwaku na rũrigi rwakĩo, o na rũthanju rũu rũrĩ guoko-inĩ gwaku.” Nĩ ùndũ ùcio Juda agĩtigira mũtũmia ùcio indo icio na agĩkoma nake; na Tamaru akĩgĩa nda yake. **19** Mũtũmia ùcio aarĩkia gwĩthĩra, akĩaũra taama wake, akĩhumba nguo ciake cia mũtũmia wa ndigwa ringĩ. **20** Rĩria Juda atũmire mũratawe ùcio wa kũu Adulamu na koori nĩgeetha acookerio indo icio cia kũrũgamĩrĩra kuuma kũrĩ mũtũmia ùcio-rĩ, ndaamuonire. **21** Nake akĩũria andũ arĩa maatũũraga kũu atĩrĩ, “Arĩ ha mũmaraya ũria ũraarĩ haha mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Enaimu?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Haha hatĩrĩ hakorwo na mũmaraya.” **22** Nĩ ùndũ ùcio agĩcooka kũrĩ Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndinamuona. Hamwe na ũguo-rĩ,

andũ arĩa matũũraga hau moigire atĩrĩ, ‘Haha hatĩrĩ hakorwo na mũmaraya.’” **23** Nake Juda akiuga atĩrĩ, “Nĩakĩrekwũ aikare na kĩria arĩ nakĩo, kana tũtũke a gũthekeerwo. Nĩngĩ-rĩ, nĩngũmũtũmĩre koori gaka, no ndũnamuona.” **24** Thuutha wa mĩeri itatũ, Juda akĩrwo atĩrĩ, “Tamaru mũtũmia wa mũrũguo nĩehĩtie, akahũũra ũmaraya, na nĩ ùndũ ùcio arĩ na nda.” Juda akiuga atĩrĩ, “Mumie mũmũrehe, acinwo akue!” **25** Na rĩria oimagio-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri kũrĩ ithe wa mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ùndũ na nda ya mũndũ ũria mwene indo ici.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ta rora kana no ũmenye nũũ mwene gĩcũhĩ gĩki kĩ na mũhũuri, na rũrigi rũrũ, o na rũthanju rũrũ.” **26** Juda agĩcimemya, na akiuga atĩrĩ, “Mũtũmia ũyũ nĩ mũthĩngu kũngĩra; ekĩte ũguo nĩgũkorwo ndiamũheanire kũrĩ mũrũ wakwa Shela.” Juda ndaacookire gũkoma nake ringĩ. **27** Rĩria ihinda riake riakinyire rĩa gũciara-rĩ, kwarĩ na tũhĩ twĩrĩ twa mahata nda yake. **28** Na rĩria aaciara-rĩ, kamwe gatuo gagĩcomora guoko; nake mũmũciarĩthia akĩoya uthi mũtune, akĩwoherera guoko-inĩ gwako, na akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe woima mbere.” **29** No rĩria aacookire guoko na thĩĩni, mũrũ wa nyina akĩuma, nake mũciarĩthania akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ nĩguo weturĩra njĩra!” Nake agĩtuuo Perezũ. **30** Nake mũrũ wa nyina ũria warĩ na uthi mũtune guoko-inĩ gwake akĩuma, nake agĩtuuo Zera.

39 Na rĩrĩ, Jusufu nĩakĩkũrĩkĩrio o ngĩnya bũrũri wa Misiri. Nake Potifaru, Mũmisiri ùmwe wa anene a Firaũni, na mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni, akĩmũgũra kuuma kũrĩ Aishumaeli arĩa maamũwarĩte kũu. **2** Nake Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nake akĩgaacĩra, na agĩtũũra nyũmba-inĩ ya Mũmisiri ùcio mwathi wake. **3** Na rĩria mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nake, na atĩ Jehova nĩatũmĩte Jusufu agaacĩre maĩndũ-inĩ mothe maria ekaga-rĩ, **4** Jusufu agĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ make na agĩtũka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akĩmũtua mũrori wa nyũmba yake na akĩmũwĩhokera ũmenyereri wa kĩria gĩothe aarĩ nakĩo. **5** Kuuma hĩndĩ irĩa aamũtũwe mũrori wa nyũmba yake na kĩria gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mũmisiri ùcio nĩ ùndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kĩarĩ igũrũ wa indo ciothe cia Potifaru, irĩa ciarĩ nyũmba o na irĩa ciarĩ mũgũnda. **6** Nĩ ùndũ ùcio agĩtigira Jusufu indo ciothe irĩa aarĩ nacio acĩmenyagĩrĩre; rĩria rĩothe Jusufu aarĩ mũrũgamĩrĩri-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kindũ o nakĩ tĩga o irio irĩa aarĩtiaga. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mwega, **7** na thuutha wa ihinda, mũtũmia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” **8** No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ùndũ mũrori-rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kindũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo irĩa ciothe arĩ nacio nĩanjĩhokeire ndĩcĩmenyagĩrĩre. **9** Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ mũnene nyũmba ñno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kindũ o nakĩ, tĩga wee wiki, tondũ ũrĩ mũtũmia wake. Ndaakĩhota atĩa gwĩka ùndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” **10** Na o na gũtũka nĩaringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nake-rĩ, Jusufu nĩaregire gũkoma nake o na kana gũkorwo hamwe nake. **11** No mũthenya ũmwe Jusufu nĩaingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ñmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩĩni. **12** Mũtũmia ùcio akĩnyĩita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mũtũmia ùcio, akĩuma nyũmba akũũra. **13** Na rĩria mũtũmia ùcio onire atĩ Jusufu nĩatĩga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, **14** agĩta ndungata cia nyũmba yake, agĩciira atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithũ nĩgeetha atũnyarare!

Egũũkĩte haha nĩguo akome na nĩ, na nĩ ndakaya. **15** Na rĩria aigua ngĩkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora. **16** Nake agĩkara na nguo ñyongya rĩria mwathi wa Jusufu aainũkire. **17** Nake mĩtumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo ñria ya Mũhibirania, ñria watũreheire igũũkĩte kũrĩ nĩ kũnyarara. **18** No rĩria njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ñno harĩ nĩ, yoima nyũmba na yora.” **19** Rĩria mwathi wa Jusufu aigũire rũgano rũu aaheirwo nĩ mĩtumia wake, rĩria aamwĩrĩre, “Ūguo nĩguo ngombo yaku ñnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. **20** Nake mwathi wa Jusufu akĩnyĩta Jusufu akĩmũkia njeera, kũndũ kũria gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki. **21** No hĩndĩ ñyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, **21** Jehova aarĩ hamwe nake; akĩmũtuga na agĩtũma etĩkĩrĩke maitho-ĩnĩ ma mũnene wa njeera. **22** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maũndũ mothe marĩa meekagwo kũu. **23** Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maũndũ-ĩnĩ mothe marĩa ekaga.

40 Thuutha ũcio-rĩ, mũndũ ũria watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mũndũ ũria wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩthĩria mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. **2** Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, **3** na akĩmahingĩrĩthia nyũmba ya mũnene wa arĩa arangĩri njeera, o ñria Jusufu oheetwo. **4** Mũnene wa arangĩri akĩmaneana kũrĩ Jusufu amarorage, nake Jusufu akĩmatungatĩra. Na thuutha wa gũkara kĩoho-ĩnĩ kwa ihĩnda-rĩ, **5** o ũmwe wa acio eerĩ, ũria watwaragĩra mũthamaki ndibei na mũthondeki wa mĩgate ya mũthamaki wa Misiri, o acio maahingĩrwo njeera, makĩroota irooto ũtukũ ũmwe, na o kĩroto kĩarĩ na mũtaũrĩre wakĩo. **6** Rĩria Jusufu aathiire kũrĩ o rũciĩnĩ rwa mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, akiona marĩ na kieha. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩũria anene acio a Firaũni, o acio moohetwo hamwe nake nyũmba-ĩnĩ ya mwathi wake, atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩtũmĩte mĩtukie ithiithi cianyu ũmũthĩ?” **8** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũ ithuerĩ nĩtũrotete irooto, na gũtirĩ mũndũ wa Ngai?” Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũtaũri ti wa Ngai? Njĩraĩ irooto cianyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa arĩa maatwaragĩra mũthamaki ndibei akĩra Jusufu kĩroto giake. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩroto-ĩnĩ giakwa ndĩronire mũthabĩbũ ũrĩ mbere yakwa, **10** na ũraarĩ na hongĩ ithatũ. Nacio iraaruta Kĩro o ũguo iracanũka, nacio imanĩjika cia thabĩbũ irerua. **11** Na nĩ ndĩrakorwo nyiĩtĩte gĩkombe kĩa Firaũni na guoko, ndĩrooya thabĩbũ icio, ndĩraacihĩra gĩkombe-ĩnĩ kĩa Firaũni, na ndĩramũnengera.” **12** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũri wakĩo nĩ ũyũ: Honge icio ithatũ nĩ mũthenya itatũ. **13** Mũthenya itatũ ñtanathira-rĩ, Firaũni nĩegũgũtũgũria na agũccookie wĩra-ĩnĩ waku, na ũcoke kũnengagĩra Firaũni gĩkombe giakũ, o ta ũria wegara rĩria warĩ mũmũhe ndibei. **14** No rĩria maũndũ maku makaagaacĩra-rĩ, ũkandĩrikana ũnjũgũire tha, ũngweete harĩ Firaũni, ũndute gũkũ njeera. **15** Tondũ nĩkũnyĩitwo ndaanyĩitirwo na hinya, ngĩrutwo bũrĩri wa Ahĩbirania, na ningĩ o na gũkũ gũtirĩ ũndũ mũũru ndeekĩte wa gũtũma njkio njeera.” **16** Na rĩria mũnene wa arĩa athondeki mĩgate onire atĩ Jusufu nĩataũra kĩroto kũu wegara-rĩ, akĩra Jusufu atĩrĩ, “O na nĩ ndĩrarootete: Ndirakuũite ikabũ ithatũ cia mĩgate na mũtwe. **17** Gĩkabũ kĩria kĩrarigĩte igũrũ kĩraarĩ na mĩgate ya mũthemba yothĩ ithondekĩrwo Firaũni; no nacio

nyoni iramĩrĩaga ñrĩ o gĩkabũ-ĩnĩ ndĩgĩkuũite na mũtwe.” **18** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũri wakĩo nĩ ũyũ: Ikabũ icio ithatũ nĩ mũthenya itatũ. **19** Mũthenya itatũ ñtanathira-rĩ, Firaũni nĩagagũtĩnithia mũtwe na akwambĩthie mũtĩ igũrũ. Nacio nyoni nĩkarĩa nyama cia mwĩrĩ waku.” **20** Na rĩrĩ, mũthenya wa gataũ warĩ wa kũrĩrikana gũciaruo kwa Firaũni, nake akĩrũgĩthĩria anene ake iruga inene. Nake akĩrĩrikana mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate mbere ya anene arĩa angĩ ake: **21** Agĩccookie mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei wĩra-ĩnĩ wake, nĩgeetha acooke gũtwarũra Firaũni gĩkombe rĩngĩ. **22** No rĩrĩ, mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate-rĩ, akĩmũcuria mũtĩ igũrũ o ta ũria Jusufu aamerĩte ũtaũri-ĩnĩ wake. **23** No mũnene ũcio wa arĩa maatwaragĩra Firaũni ndibei ndaigana kũrĩrikana Jusufu; nĩariganĩrwo nĩwe.

41 Na rĩrĩ, mĩaka ñrĩ mĩgima yathira-rĩ, Firaũni akĩroota kĩroto: Akĩona arũgamĩte rũteere-ĩnĩ rwa Rũũ rwa Nĩlĩ; **2** na rĩrĩ, gũkũmĩra ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma thĩnĩ wa rũũ rũu, na igĩtĩka kũria nyeki ithanjĩ-ĩnĩ. **3** Thuutha wacio rĩ, hakũmĩra ng'ombe ñng'ĩ mũgwanja, njong'ĩ na hĩnju, kuuma rũũ rũu rwa Nĩlĩ, na ikĩrũgama mwena-ĩnĩ harĩa icio ñng'ĩ ciarũgamĩte hũgũrũrũ-ĩnĩ cia rũũ. **4** Na rĩrĩ, ng'ombe icio njong'ĩ na hĩnju ikĩria ng'ombe irĩa mũgwanja njega na noru. Hĩndĩ ñyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro. **5** Nĩngĩ Firaũni agĩkoma rĩngĩ na akĩroota kĩroto gĩa keerĩ: Magira mũgwanja mega ma ngano, maĩyũrite ngano, maakũraga kamũtĩ-ĩnĩ kamwe ka ngano. **6** Thuutha wamo gũgũthethũka magira mangĩ mũgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macĩnitwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. **7** Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mũgwanja maarĩ mega na maĩyũrite ngano. Hĩndĩ ñyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro, agũkũra agikora nĩ kũroota ekũrootaga. **8** Rũciĩnĩ agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtirĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũria. **9** Hĩndĩ ñyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩra Firaũni atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩndarĩkianio mahĩthia makwa. **10** Hĩndĩ ñmwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njeera nyũmba-ĩnĩ ya mũnene wa arangĩri. **11** ũtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kĩroto, na o kĩroto kĩarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. **12** Na rĩrĩ, kũu njeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩri. Na ithũ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũria; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kĩroto giakũ. **13** Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũria aatũtaũrĩre. Nĩ ngĩccookie wĩra-ĩnĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcuurio mũtĩ igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeera narua. Na aarĩka kwĩyenja na kũruta nguo irĩa arĩ nacio na gwĩkĩra ñng'ĩ, agĩthĩ mbere ya Firaũni. **15** Nake Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndirarootire kĩroto na gũtirĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjũgũte gũkũrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kĩroto no ũhote gũgĩtaũra.” **16** Jusufu agĩccookie Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.” **17** Hĩndĩ ñyo Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Kĩroto-ĩnĩ giakwara, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-ĩnĩ cia Rũũ rwa Nĩlĩ, **18** rĩria haroimĩre ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma rũũ, na iraitika kũria kũu ithanjĩ-ĩnĩ. **19** Thuutha wacio kĩccookie kũroimĩra ng'ombe ñng'ĩ mũgwanja hinyaru, njong'ĩ mũno na hĩnju. Ndirĩ ndona ng'ombe njong'ĩ ta icio bũrĩri-ĩnĩ wothe wa Misiri. **20** Nacio ng'ombe icio hĩnju na njong'ĩ irarĩ ng'ombe

iria mūgwanja noru iria iromirite mbere. **21** No riri, o na ciarikia gūcira-rī, gūtirī mūdū ūngiramenyire atī nīrarite; tondū ironekaga irī o njong'ī o ta mbere. Hīndī iyo ndirokīra. **22** “Ningī irooto-inī ciakwa-rī, nīndironire magira mūgwanja mega ma ngano na maiyūrite ngano, magikūra kamūtī-inī ka ngano. **23** Thuutha wamo, magira mangī mūgwanja marathethūka, marī mahoochu na macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro. **24** Namo magira macio mahīnju marameria magira marīa mūgwanja mega. Ndiraheire andū-ago ūhoro ūcio, no gūtirī na ūmwe ūrahohire kūndaūrīa irooto icio.” **25** Nake Jusufu akīra Firaūni atirī, “Irooto cia Firaūni cieri no kiroto kimwe. Ngai niaguūirīe Firaūni ūria akirīi gwika. **26** Ng'ombe iria mūgwanja njega nī miaka mūgwanja, na magira marīa mūgwanja mega ma ngano nī miaka mūgwanja; kiroto kiu no kimwe. **27** Nacio ng'ombe icio mūgwanja hīnju na njong'ī iria cioimīre thuutha nī miaka mūgwanja, no na taguo magira marīa mūgwanja mataarī ngano macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro: iyo nī miaka mūgwanja ya ng'aragu. **28** “Na o ta ūria ndeera Firaūni: Ngai nī oneetie Firaūni ūria akirīi gwika. **29** Nīgūgūkorwo na miaka mūgwanja ya būthi mūnene būrūri wothe wa Misiri, **30** no nīgūgūcoka kūrūmīrīrwo nī miaka mūgwanja ya ng'aragu. Naguo būthi ūcio wothe wa Misiri nīūkariganīra, nayo ng'aragu nīkananga būrūri ūyū. **31** Būthi wa būrūri ndūkarikanwo, tondū ng'aragu ūria igacooka kūgia nīgakorwo irī nene mūno. **32** Gītūmi kīa Firaūni aheo kiroto kiu maita meerī, nī tondū Ngai niatūtie nīegwīka ūndū ūcio, na ekūwīka o narua. **33** “Rīu Firaūni niacarie mūdū ūū gūkūrana maūdū na mūdū mūgī, amūtue mūrūgamīrīri wa būrūri wa Misiri. **34** O na ningī Firaūni niagithuure atabarī a būrūri a kuoyaga gīcunjī gīa ithano kīa magetha ma Misiri miaka-inī iyo mūgwanja ya būthi. **35** Nao nīmacoocanīrīrie irio icio ciothe cia miaka iyo mīega irooka, na ngano iyo ikorwo watho-inī wa Firaūni, iigwo matūūra-inī irī irio. **36** Nacio irio icio ciagīrīrie kūigwo irī mūthiithū wa būrūri, ikaahūthīrwo hīndī irīa ya miaka mūgwanja ya ng'aragu ūria ikaagīa Misiri, nīgeetha būrūri ndūkanathūkio nī ng'aragu iyo.” **37** Firaūni na anene ake makīona mūbango ūcio ūrī mwega. **38** Nī ūndū ūcio Firaūni akīmōoria atirī, “No tuone mūdū ūngī ta ūyū, mūdū ūrī na roho wa Ngai thīnī wake?” **39** Firaūni agīkīra Jusufu atirī, “Kuona atī Ngai niakūmenyithītie maūdū maya mothe-rī, gūtirī mūdū ūngī ūngikūrana maūdū na mūgī ta we. **40** Wee nīwe ūkūrūgamīrīra nyūmba yakwa ya ūthamaki, na andū akwa othe mariathikagira watho waku. ūndū ngūgūkīra naguo no atirī, nī nī nī Mūthamaki.” **41** Nī ūndū ūcio Firaūni akīra Jusufu atirī, “Kuuma rīu nīndagūtua mūrūgamīrīri wa būrūri wothe wa Misiri.” **42** Ningī Firaūni akīrūta gīcūhī gīake kīa mūhūiri kuuma kīara gīake agīgīkīra kīara-inī kīa Jusufu. Agīcōoka akīmūhumba nguo cia gatani njega, na kīrengēerī gīa thahabu ngingo. **43** Ningī agītūma akūo na ngāari yake ya ita, arī mūdū wa keerī harī we wathani-inī, nao andū magīthī makīanagīrīra marī mbere yake atirī, “Eherai njīra-inī!” Nī ūndū ūcio Firaūni agītua Jusufu mūrūgamīrīri wa būrūri wothe wa Misiri. **44** Ningī Firaūni akīra Jusufu atirī, “Nī nī Firaūni, no rirī, hatarī na rūtha rwaku, gūtirī mūdū ūgeeka ūndū atarī na rūtha rwaku gūkū Misiri guothe.” **45** Nake Firaūni agītua Jusufu Zafenathu-Panea, na akīmūhe Asenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu, atūke mūtūma wake. Nake Jusufu agītūkanīa būrūri wothe wa Misiri. **46** Jusufu aarī na miaka mirongo itatī rīria atooniyire ūtungata-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akīehera mbere ya Firaūni, agītūkanīa būrūri wothe wa Misiri. **47** Na rirī, ihinda rīa miaka

īyo mūgwanja ya būthi, būrūri ūcio ūgīciara maciaro maingī mūno. **48** Nake Jusufu agīcoocanīrīria irio ciothe cia būrūri wa Misiri iria ciagīre kuo miaka iyo mūgwanja ya būthi, na agīciigitha matūūra-inī marīa manene. O itūūra inene akaiga irio iria ciakūrāgio mīgūnda-inī irīa yarīthīrūrūkīrie. **49** Jusufu agīkīgitha ngano nyingī mūno, o ta mūthanga wa iria-inī; yarī nyingī mūno, o ngīya agītīga kūiga maandiko ma mūigana wayo tondū ndīngīthīmīkire. **50** Miaka ya ng'aragu itaanakīnya-rī, Jusufu niaciarīrwo tūhī twīrī nī Asenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu. **51** Jusufu agītīa irīgīthathi riake Manase, akiuga atirī, “Nī tondū Ngai niatūmīte ndiganīrwo nī thīna wakwa wothe na nyūmba ya baba yothe.” **52** Nako kahī ga keerī, agīgeeta Efiraimu, akiuga atirī, “Nī tondū Ngai niatūmīte ngē na maciaro būrūri-inī wa mīnyamaro yakwa.” **53** Nayo miaka mūgwanja ya būthi kūu Misiri igīthira, **54** na miaka mūgwanja ya ng'aragu ikīambīrīria, o ta ūria Jusufu oigīte. Kwarī na ng'aragu mabūrūri-inī marīa mangī mothe, no būrūri wa Misiri wothe warī na irio. **55** Na rīria andū a Misiri othe maambīrīrie kūigua ng'aragu-rī, magīkīra Firaūni amahe irio. Nake Firaūni akīmeera atirī, “Thīi kūrī Jusufu na mwīke ūria ekūmwīra.” **56** Rīria ng'aragu yaigīre būrūri wothe-rī, Jusufu akīhīngūra makūmbī ma irio, akīenderia andū a Misiri ngano, nīgūkorwo ng'aragu yarī nene mūno Misiri guothe. **57** Namo mabūrūri mothe magīūka Misiri kūrī Jusufu kūgūra ngano, tondū ng'aragu iyo yarī nene mūno thī yothe.

42 Rīria Jakubu aamenyire atī Misiri nī kwarī na ngano, akīra arīu ake atirī, “Nī kī gītūmīte mūikare o ro ūguo mūcūthānīrīrie?” **2** Agīthī na mbere akīmeera atirī, “Nīnjīgūite atī Misiri kūrī na ngano. Ikūrūkai kuo mūgatūgūrīrie irio, nīgeetha tūtūire muoyo tūtīgakue.” **3** Nao arīu ikūmi a ithe na Jusufu magīkūrūka, magīthī kūgūra ngano Misiri. **4** No Jakubu ndaatūmīre Benjaminī mūrū wa nyina na Jusufu athī na arīa angī, tondū nīetīgagīra ndakone mūtino. **5** Nī ūndū ūcio arīu a Isiraeli magīthī marī hamwe na arīa angī maathīte kūgūra ngano Misiri, tondū būrūri wa Kaanani o naguo warī na ng'aragu. **6** Na rirī, Jusufu nīwe warī mwathi wa būrūri wa Misiri na nīwe wendagīria andū othe a būrūri ngano. Nī ūndū ūcio rīria arīu a ithe maakīnyire kuo-rī, makīmūinamīrīra, magītūrumīthia mothīu mao thī. **7** Na rīria Jusufu onire arīu a ithe, o ro rīmwe akīmāoria, no agītūta ndamooī na akīmaarīria arī na ūūru, akīmōoria atirī, “Mūmīte kū?” Nao makīmūcookeria atirī, “Tuumīte būrūri wa Kaanani tūgooka kūgūra irio.” **8** O na gūtūka Jusufu nīamenyire arīu a ithe-rī, o matiigana kūmūmenya. **9** Ningī akīrīrikana irooto ciake iria aarootete imakonīi, akīmeera atirī, “Inyū mūrī athīgaanī! Mūkīte kūrora būrūri wītū kūrīa ūtarī mūgītīre.” **10** Nao makīmūcookeria atirī, “Aca, mwathi wītū! Ndungata ciaku ciūkīte o kūgūra irio tu. **11** Ithūi ithuothe tūrī arīu a mūthuuri ūmwe. Ithūi ndungata ciaku tūrī andū ehokeku, tūtīri athīgaani.” **12** Nake Jusufu akīmeera atirī, “Aca! Mūkīte kūrora būrūri wītū kūrīa ūtarī mūgītīre.” **13** No makīmūcookeria atirī, “Ndungata ciaku ciarī andū ikūmi na eerī, arīu a mūthuuri ūmwe, ūria ūtūūraga būrūri wa Kaanani. ūria mūnini biū nīwe ūrī na baba rīu, na ūmwe wītū ndarī ho.” **14** Jusufu akīmeera atirī, “No ta ūria ndamwīra: Inyū mūrī athīgaani! **15** Na ūū nīguo mūkūmenyeka atī mūrī andū a ma: Ti-itherū, o ta ūria Firaūni atūūraga muoyo-rī, mūtīngūma kūdū gūkū ngīya ūria mūnini wanyu oke. **16** Tūmai ūmwe wanyu athī agīre mūrū wa thoguo ūcio ūngī; inyū aya angī nī mūgūkio njēera nīgeetha ciugo cianyu icio

mwarĩtie irorwo kana nĩ ũhoro wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tiguu-rĩ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo, inyuĩ mũrĩ athigaani!" **17** Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mĩthenya itatũ. **18** Mũthenya wa itatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, "Tondũ ndĩ mwtĩgĩrĩ Ngai-rĩ, ikai ũũ nĩguo mũtũũre muoyo: **19** Angkorwo mũrĩ andũ ehokeku, itĩkĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyuĩ aria angĩ mũthĩ mũtwarĩre andũ anyu ngano nĩ ũndũ wa ng'aragu irĩa marĩ nayo. **20** No rĩrĩ, no nginya mũndehere mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrĩke kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtĩgakue." Nao magĩka o ũguo. **21** Nao makĩirana atĩrĩ, "Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mũrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũria aarĩ na thĩna rĩrĩa atũthaihaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũguu; na no kĩo tũnyĩitwo nĩ thĩna ũyũ." **22** Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, "Gĩthĩ ndiamwĩrĩre mũtĩkehĩrie kamwana kau? No inyuĩ mũkĩrega gũũthikĩrĩria Rĩu no nginya tũrĩhio thakame yake." **23** No matiamenaga atĩ Jusufu nĩaguaga ũria moigaga, tondũ we aatũmagĩra mũtabuti akĩmaarĩria. **24** Jusufu akĩmahutĩra akĩmeherera, akĩambĩrĩria kũrĩra; ningĩ agĩcooka agĩthĩĩ akĩmaarĩria ringĩ. Akĩnyĩitthia Simeoni akĩeherio harĩo na akĩohwo makĩonaga. **25** Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ ikũnia ikũnia-inĩ riake, na maheo rĩgu wa rũgendo. Thuutha wa gwĩkĩrwo maũndũ macio, **26** makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo iyo ya ngano na makĩumagara. **27** Harĩa maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia riake ahe ndigiri yake irio, nake akona betha ciake hau mũromo-inĩ wa ikũnia riake. **28** Akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, "Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; ĩ ici haha ikũnia-inĩ riakwa." Ngoro ciao ikĩnyĩitwo nĩ ihooru na makĩrorana makĩinainaga, makĩũrania atĩrĩ, "Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkite?" **29** Na rĩrĩa maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, **30** "Mũndũ ũria mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrĩre na ũũru mũingĩ na agĩtũtua ta twathiite gũthigaana bũrũri ũcio. **31** No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, 'Ithuĩ tũrĩ andũ ehokeku; tũtĩrĩ athigaani. **32** Twarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe. ũmwe ndarĩ ho, na ũria mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.' **33** "Ningĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, 'Gĩkĩ nĩkĩo gĩgĩtũma menyē kana mũrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mũrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩ mũcitwarĩre andũ a nyũmba cianyu acio marĩ na ng'aragu. **34** No mũndehere mũrũ wa thoguo ũria mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtĩrĩ athigaani, mũrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ iyo nĩngamũcookeria mũrũ wa thoguo, na nĩmũgetikĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ." **35** Na rĩrĩa moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩohe kĩa betha ciake ikũnia-inĩ riake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. **36** Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, "Mũrĩ kũũnĩria ciana ciakwa, Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjamini. Maũndũ maya mothe nĩ nĩ mokĩrĩre!" **37** Hĩndĩ iyo Rubeni akĩra ithe atĩrĩ, "Nũkoooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookia Benjamini harĩwe. Reke akorwo ũmenyererĩ-inĩ wakwa, na nĩngamũcookia." **38** No Jakubu akiuga atĩrĩ, "Mũrũ na wakwa ndegũkũrũka athĩ na inyuĩ; mũrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigarĩte. Angĩnyĩitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rũu mũrathĩrĩ-rĩ, mwtũma mbuĩ ici ciakwa ithĩĩ mbĩrĩra-inĩ na kĩa." (Sheol h7585)

43 Na rĩrĩ, ng'aragu iyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. **2** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maarĩrĩre ngano yothe irĩa maagũrĩte Misiri igĩthira-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, "Cookai

Misiri ringĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini." **3** No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũndũ ũcio aatwĩthĩrĩre agĩtwĩra atĩrĩ, 'Mũtikooona ũthĩũ wakwa ringĩ tĩga mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.' **4** Akorwo nĩgũtũtũma hamwe na mũrũ wa ithe witũ Benjamini, nĩtũgũkũrũka tũthĩ tũkũgũrĩre irio. **5** No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtũgũkũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, 'Mũtikooona ũthĩũ wakwa ringĩ tĩga no mũrũ wa thoguo akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.'" **6** Nake Isiraeli akĩmoooria atĩrĩ, Mwandehereire thĩna ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mũrĩ na mũrũ wa ithe wanyu ũngĩ? **7** Makĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩĩ ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩrĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, 'Ithe wanyu arĩ o muoyo? Nĩ mũrĩ na mũrũ wa thoguo ũngĩ?' Ithuĩ no gũcookia twacookagia ciũria ciake. Tũngĩamenyire atĩa atĩ no oige, 'Thĩĩ mũrehe mũrũ wa thoguo gũkũ?'" **8** Ningĩ Juda akĩra Isiraeli ithe atĩrĩ, "Njĩtikĩria thĩ na kamwana gaka, na nĩtũgũthĩ o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũũre muoyo, na tũtĩgakue. **9** Nĩ mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩ ũkoooria ũhoro wake. Ingĩkaaga kũmũcookia kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookererwo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma mũro wakwa wothe. **10** ũria kũrĩ nĩ atĩ, korwo tũtĩnatĩndĩrĩra ũhoro ũyũ tũngĩthĩte ria keerĩ na tũgacooka." **11** Nake Isiraeli, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, "Kũngĩkorwo no nginya athĩrĩ-rĩ, ikai ũũ: Ikĩrai maciaro marĩa mega mũno ma bũrũri ũyũ mondo-inĩ cianyu, mũkũrũkĩrie mũndũ ũcio marĩ kĩheo, na mahuti manini marĩa manungĩ wega na kaũkũĩ kanini, na ũbani na ũkĩ-wa-ngoma ũria witagwo manemane, na njothi na rothi. **12** Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcooke betha iria ciacooketio mĩromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. **13** Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcooke kũrĩ mũndũ ũcio o narua. **14** Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arõtuma mũtũgũrwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etikĩre mũcooke na mũrũ wa thoguo wanyu ũcio ũngĩ o na Benjamini. Hakwa-rĩ, akorwo nĩ ngũkuĩrwo-rĩ, nĩ ngũrwo." **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoyia iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthĩĩ na Benjamini. Magĩkũrũka na ihena Misiri na makĩneana kũrĩ Jusufu. **16** Rĩria Jusufu onire Benjamini arĩ hamwe nao-rĩ, akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, "Twaro andũ aya gwakwa mũciĩ, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mĩaraho; tondũ nĩ mekũrianĩra na nĩ mĩaraho." **17** Nake mũndũ ũcio agĩka o ta ũria Jusufu aamwĩrĩte, na akĩmatwara kwa Jusufu mũciĩ. **18** Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũciĩ. Magĩciũria atĩrĩ, "Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha iria ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtũ ngombo ciake, na oe ndigiri ciitũ." **19** Tondũ ũcio makĩambata magĩthĩĩ kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwarĩria marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. **20** Makĩmwĩra atĩrĩ, "Twaũthaiha mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. **21** No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũria yoheetwo irĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. **22** Na ningĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia kũgũra irio. Tũtũĩ nũu wekirire betha ciitũ makũnia-inĩ maitũ." **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, "Gũtĩrĩ na thĩna, tĩgai gwĩtĩgĩra. Ngai wanyu, o we Ngai wa ithe wanyu, nĩwe wamũheire kĩgĩna makũnia-inĩ manyu; betha cianyu nĩndacĩamũkĩire." Agĩcooka akĩmarehera Simeoni. **24** Nĩngĩ mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩmatwara mũciĩ kwa Jusufu, akĩmahe maai ma gwĩthamba magũrũ, na akĩhe ndigiri ciao gĩa kũria. **25** Nao makĩhaarĩria iheo ciao cia kũhe Jusufu

ooka mīaraho, tondū nīmaiguīte atī nīmekūria irio kuo. **26** Rīria Jusufu ookire mūcī-rī, makīmūthe iheo iria maarehete kīu nyūmba-inī, na makīnamīria, magīturumithia mothiū mao thī mbere yake. **27** Nake akīmahooya ūhorō, akīmooria, “Mūkūrū ūria mwaheire ūhorō wake-rī, nī mūhorō? Arī o muoyo?” **28** Makīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ūcio ithe witū arī o muoyo na ndarī na ūru.” Nao makīnamīria mamūhe gītīo. **29** Na aaroranga akīona mūrū wa nyina Benjamini, ūria maaciaranīrwo nake; akīmooria atīrī, “Ūyū nīwe mūrū wa thoguo ūria mūnini biū, ūria mwaheire ūhorō wake?” Agīcooka akīmwira atīrī, “Mūrū wakwa, Ngai arogūtuga.” **30** Na rīrī, aigua ta ekumwo nī ngoro nī kuona mūrū wa nyina Benjamini-rī, Jusufu agīkiuma na ihenya agīthīi gūcaria handū angīrīria. Nake agīthīi kanyūmba gake ga thīini akīrīria kuo. **31** Na aarīkia gīwthamba ūthiū akīuma, akīyūmīria, akiuga atīrī, “Igai irio metha-inī.” **32** Makīgīra Jusufu irio ciake arī witū, na arīū a ithe marī oiki, nao andū a Misiri marī oiki, tondū andū a Misiri matingīarīniire na Ahibirania tondū warī thaahu harīo. **33** Andū acio maaikarītio mbere yake kūrīngana na ūkūrū wao, kuuma irīgīthathi nginya ūria warī mūnini biū; nao makīrorana o mūdū na mūdū nī kūgega. **34** Rīria maihūrīrwo irio kuuma metha-inī ya Jusufu-rī, rwīga rwa Benjamini rwarī maita matano gūkīra rwa arīa angī. Nao makīria na makīnyuuanīra nake mategīwītīga.

44 Nake Jusufu agīatha mūnene wa nyūmba yake, akīmwira atīrī, “Iyūria makūnia ma andū aya irio nyingī o ta ūria mangīhota gūkuua, na wīkire betha ya mūdū o mūdū mūromo-inī wa ikūnia riake. **2** Nīngī wīkire gīkombe gīakwa kīria kīa betha mūromo-inī wa ikūnia rīa ūria mūnini biū wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake mūnene ūcio agīka o ūria Jusufu aamwīre. **3** Rūciini gwakīa-rī, andū acio makīumagario hamwe na ndigiri ciao. **4** Matanathīi kūraya na itūura rīu inene-rī, Jusufu akīra mūnene wa nyūmba yake atīrī, “Rūmīria andū acio o rīu, na wamakīnyīra ūmoorie atīrī, ‘Mwarīha wega na ūru nīkī? **5** Gīthī gīkombe gīkī tikio mwathi wakwa anyuuga nako na akaragūra nakīo? Ūndū ūyū mwīkite nī ūndū mūuru mūno.’” **6** Na rīria aamakīnyīre-rī, agīcookeria ciugo icio kūrī o. **7** Nao makīmūria atīrī, “Mwathi witū ekwarīa maūndū ta macio nīkī? Ithūi ndungata ciaku tūroaga gwīka ūndū ta ūcio! **8** Ithūi o na nītūragūcookeirie betha irīa twakorire mīromo-inī ya makūnia maitū kuuma būrūri wa Kaanani; nī kī kīngītūma tūiye betha kana thahabu kuuma nyūmba ya mwathi waku? **9** Ndungata o na ūmwe yaku yakorwo īrī nakīo-rī, no īgūkua, na ithūi aya angī tūtūike ngombo cia mwathi witū.” **10** Nake akiuga atīrī, “Nī wega, nīgūtūke o ūgu mwoiga. Ūria ūgūkorwo nakio nīwe ūgūtūka ngombo yakwa; inyuū arīa angī mūtīrī na ūcuuke.” **11** O mūdū o mūdū agīkūrūkia ikūnia riake thī na ihenya na akīrītumūra. **12** Nake mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akīambīrīria gūcaria gīkombe, ambīrīrie harī ūria mūkūrū wao na akīrīkīria harī ūria mūnini biū. Nakio gīkombe kū gīkioneka ikūnia-inī rīa Benjamini. **13** Nao moona ūguo-rī, magītembūranga nguo ciao. Magīcooka makīhaicia mīrigo yao ndigiri igūrū magīcooka na thūutha kūu itūura-inī inene. **14** Jusufu aarī o kūu nyūmba rīria Juda na arīū a ithe maatoonyire kuo. Nao makīgūthīa thī mbere yake. **15** Jusufu akīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūyū mwīkite? Kai mūtūo atī mūdū ta nīi no ahote kūmenya maūndū na nīra ya ūragūrī?” **16** Juda akīmūcookeria atīrī, “Nī atīa tūngīra mwathi witū? Tūngīuga atīa? Tūngīhota atīa kuonania atī tūtīhītie? Ngai nīwe ūguūrītie mahītia

ma ndungata ciaku. Rīu ithūi tūrī ngombo cia mwathi witū, ithuothe ūndū ūmwe na ūria ūkorirwo na gīkombe kīu.” **17** No Jusufu akiuga atīrī, “Nīroaga gwīka ūndū ta ūcio! Mūdū ūria ūkorirwo na gīkombe kīu nowe ūgūtūka ngombo yakwa. Inyuū aya angī, cookai kūrī ithe wanyu na thayū.” **18** No Juda agīthīi harī we, akiuga atīrī, “Ndagūthaita mwathi wakwa, ītkīria ndungata yaku yarīrie mwathi wakwa. Ndūkarakarīre ndungata yaku o na gūtūka ūiganaine na Firaūni we mwene. **19** Mwathi wakwa, wee worīrie ndungata ciaku atīrī, ‘Nī mūrī ithe wanyu kana mūrū wa thoguo wanyu ūngī?’ **20** Na ithūi tūgīgūcookeria atīrī, ‘Tūrī na ithe witū mūthuru mūkūrū mūno, na kūrī kamwana kanini aacīrīrwo ūkūrū-inī wake. Mūrū-wa-nyina na kamwana kau nī mūkuū, na nowe wiki wa arīū a nyina ūtigarīte, na ithe nīamwendete mūno.’ **21** “Hīndī ūyo ūkīra ndungata ciaku atīrī, ‘Thīi mūmūkūrūkie mūmūrehe ndīmwonere.’ **22** Na ithūi tūkīra mwathi witū atīrī, ‘Kamwana kau gatingūma harī ithe; kangūma harī we, ithe no gūkua angīkua.’ **23** No wee werire ndungata ciaku atīrī, ‘Tiga mūkire na mūrū wa thoguo ūcio mūnini biū, mūtūkoona ūthiū wakwa rīngī.’ **24** Na twaintīka kūrī ndungata yaku ūcio ithe witū, tūkīmwira ūria we mwathi witū woigīte. **25** “Nīngī ithe witū agītīwa atīrī, ‘Cookai, mūthī mūgūre irio ingī nini.’ **26** No ithūi tūkīmwira atīrī, ‘Tūtingīkūrūka kuo. No gūkorirwo nītūgūthī na mūrīū waku ūyū mūnini biū. Tūtingīona ūthiū wa mūdū ūcio tiga mūrīū waku ūyū akorirwo na ithūi.’ **27** “Nayo ndungata yaku ūcio ithe witū agītīwa atīrī, ‘Inyuū nīmūū atī mūtūmia wakwa Rakeli aanjīrīre arīū eerī. **28** Ūmwe wacio niathiire na ndacooke, na nī ngūga atīrī, ‘Tī-itherū nīatambuurīto nī nyamū!’ Na kuuma hīndī ūyo ndīrī ndamuona rīngī. **29** Mūngīoya ūyū ūngī nake akoone mūtīno-rī, mwatūma mbūu ici ciakwa ithī mbīrīra na kīeha.’ (Sheol h7585) **30** “Na rīrī, kamwana gaka kangīaga gūthīi na nī tūgācooka kūrī ndungata yaku ūcio baba, o baba ūcio muoyo wake wohanītio na muoyo wa kamwana gaka-rī, **31** oone atī kamwana gaka tūtīrī nako, no gūkua agaakua. Ithūi ndungata ciaku tūgīgūrūkie mbūu cia ithe witū mbīrīra-inī na kīeha. (Sheol h7585) **32** Nīi ndungata yaku-rī, nīnderūtīre kūrī baba gīkamēyerera. Ngīuga atīrī, ‘Ingīkaaga gūgācooka kūrī we-rī, nīngacookererwo nī ihītia rīrī ndī mbere ya baba, matukū mothe ma muoyo wakwa!’ **33** “Na rīu ndagūthaita ūreke nīi ndungata yaku ndigwo gūkū ndūike ngombo ya mwathi wakwa handū ha kamwana gaka, na wītīkīrie kamwana gaka kainūke na arīū a ithe. **34** Ingīhota atīa kūnūka kūrī baba itarī na kamwana gaka? Aca! Ndūkareke ngoone kīeha kīria kīngīnyīta baba.”

45 Hīndī ūyo Jusufu akīremwo nī kwīyūmīria mbere ya arīa othe maamūtungataga, akīanīria na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Andū othe nīmehere harī nīi!” Tondū ūcio, hatīarī mūdū o na ūmwe warī na Jusufu rīria emenyithanirie kūrī arīū a ithe. **2** Na akīria anīrīre o nginya andū a Misiri makīmūgūa, o na andū a nyūmba ya Firaūni makīgūga ūhorō wa kīrīro kīu. **3** Jusufu akīra arīū a ithe atīrī, “Nī nīi Jusufu! Baba arī o muoyo?” No arīū a ithe matīahotīre kūmūcookeria, nīgūkorwo nīmamakīte mūno marī mbere yake. **4** Nīngī Jusufu akīra arīū a ithe atīrī, “Ta ngūhīrīria.” Meeka ūguo-rī, akīmeera atīrī, “Nī nīi mūrū wa thoguo ūyū, ūria mwendīrie Misiri! **5** Na rīu, mūtīgathīnīke kana mwīrarakīre nīkūnyendīa gūkū, tondū nī Ngai wandūmīre nījūke mbere yanyu nīgeetha honokie mīoyo. **6** Handū-inī ha mīaka rīrī rīu gūkoretwo na ng’aragu būrūri-inī, na mīaka itano īgūka gūtīgūkorwo na kūrīma kana

kügetha. 7 No Ngai aandũmire mbere yanyu nĩguo ndũme matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie miyoyo yanyu na kũhonokania kũnene. 8 “Nĩ undũ ũcio-rĩ, ti inyuĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩanduĩte ta ithe wa Firaũni, na mwathi wa nyũmba yake yothe o na mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri. 9 Na rĩu hĩhũha mũcooke kũrĩ baba mũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo mũrũguo Jusufu ekuga: Ngai nĩanduĩte mwathi wa bũrũri wa Misiri guothe. Ikũrũka ũũke kũrĩ nĩ; ndũgũaikare. 10 Ūgũtũũra bũrũri wa Gosheni na ũkorwo ũrĩ hakuĩ na nĩ, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndũũru ciaku cia mbũri na cia ng’ombe, na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo. 11 Kĩu nĩkũo ndĩrĩgũteithagĩria tondu kũrĩ na mĩaka ingĩ itano ya ng’aragu itigarĩte. Kwaga ũguo wee na nyũmba yaku na andũ arĩa othe makwĩgĩ nĩmũgũtuĩka athĩnĩki.’ 12 “Inyuĩ nĩmũreyonera, o na Benjamini mũrũ wa maitũ akeyonera, atĩ nĩ nĩ mwene ndĩramwarĩria. 13 Na mwĩre baha ũhoru wa gĩtũo kĩrĩa gĩothe heetwo gũkũ Misiri, na ũrĩa wothe mwĩoneire, na mũũkũrũkie baba gũkũ narua.” 14 Nĩngĩ akĩhĩmbĩria mũrũ wa nyina Benjamini na akĩrĩra, o nake Benjamini akĩmũhĩmbĩria akĩrĩraga. 15 Na akĩmumunya arĩu a ithe othe na akĩmahĩmbĩria akĩrĩraga. Thuutha ũcio arĩu a ithe makĩaranĩra nake. 16 Na rĩrĩa ũhoru ũcio waiurũro nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni, atĩ arĩu a ithe na Jusufu nĩmókĩte-rĩ, Firaũni na anene ake othe magĩkena. 17 Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “ĩra arĩu a thoguo atĩrĩ, ‘ĩkai ũũ: Igrĩrĩrĩ nyamũ cianyu mũrĩgo mũcooke bũrũri wa Kaanani, 18 na mũndehere ithe wanyu na andũ a nyũmba cianyu. Na nĩ nĩngamũhe kũndũ kũrĩa kwega mũno bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũkenagĩre ũhoru wa bũrũri ũyũ.’ 19 “Nĩngĩ nĩwathĩrĩro ũmeere atĩrĩ: ‘ĩkai ũũ: Oyai makaari mamwe kuuma gũkũ Misiri nĩ undũ wa ciana na atumia anyu, mũgĩre ithe wanyu mũũke. 20 Na mũtigatindanĩre na indo cianyu tondu maũndũ mothe marĩa mega mũno ma Misiri megũtuĩka manyu.” 21 Nĩ undũ ũcio arĩu a Isiraeli magũka o ro ũguo. Jusufu akĩmahe makaari o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte na agĩcooka akĩmahe rĩgu wa rũgendo rwao. 22 Nĩngĩ akĩhe o mũndũ o mũndũ wao nguo njerũ, no Benjamini-rĩ, akĩmũhe betha magana matatũ, na nguo ithano cia kũgarũrĩa. 23 Na indo ici nĩcio aatũũire ithe: Ndĩgĩri ikũmi ikuũite indo irĩa njega mũno cia Misiri, na ndĩgĩri ingĩ ikũmi cia mĩgoma ikuũite ngano na mĩgate na rĩgu wake wa rũgendo. 24 Agĩcooka akĩmagaria arĩu a ithe, na magĩthĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikanegenanie mũrĩ njĩra-inĩ!” 25 Nĩ undũ ũcio makĩambata makũma Misiri, magĩthĩ magĩkinya kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani. 26 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu arĩ o muoyo! Na nĩwe mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri.” Jakubu akĩgegeara; akĩaga kũmetĩkia. 27 No rĩrĩa maamwĩre maũndũ marĩa mothe Jusufu aamerĩte, na rĩrĩa onire makaari marĩa Jusufu aatũmĩte na kũmũkuua mamũtware Misiri-rĩ, roho wa Jakubu ithe wao ũkĩarahũka. 28 Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩka! Mũrũ wakwa Jusufu arĩ o muoyo. Nĩngũthĩ ngamuone itanakua.”

46 Nĩ undũ ũcio Isiraeli akĩmagaria na indo ciothe irĩa aarĩ nacio, na aakinya Birishiba-rĩ, akĩrũtĩra Ngai wa ithe Isaaka magongona. 2 Nake Ngai akĩarĩria Isiraeli na kĩoneki ũtũkũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jakubul Jakubul!” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” 3 Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Ngai, Ngai wa thoguo. Ndũgetĩgĩre gũkũrũka ũthĩ Misiri, tondu nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene mũno kũu. 4 O na nĩngũkũrũkania nawe kũu Misiri, na ti-itherũ nĩ ngagũcooka gũkũ rĩngĩ. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nĩkũo gĩgaakũhinga maitho wakua.” 5 Hĩndĩ ũyo Jakubu akĩma Birishiba, nao arĩu a Isiraeli magĩkuua

ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marĩa Firaũni aatũmĩte ma kũmũkuua. 6 O na nĩngĩ magĩthĩ na mahĩu mao na indo irĩa ciothe maagĩte nacio marĩ kũu Kaanani, na Jakubu na rũciarũ rwake ruothe magĩthĩ Misiri. 7 Aathiire Misiri na arĩu ake na tũmwana twa arĩu ake, agĩthĩ na arĩtu ake na tũrĩtu twa arĩtu ake, ũguo nĩ kuuga rũciarũ rwake ruothe. 8 Maya nĩmo marĩtwa ma arĩu a Isiraeli (Jakubu na njĩaro ciake) arĩa maathiire Misiri: Rubeni irigĩthathi rĩa Jakubu. 9 Arĩu a Rubeni maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. 10 Arĩu a Simeoni maarĩ: Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli mũrũ wa mũtumia ũrĩa Mũkaanani. 11 Arĩu a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kothathu, na Merari. 12 Arĩu a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nĩmakuĩrĩre bũrũri wa Kaanani.) Nao arĩu a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamuli. 13 Arĩu a Isakaru maarĩ: Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni. 14 Arĩu a Zebuluni maarĩ: Seredi, na Eloni, na Jahaleeli. 15 Acio nĩo arĩu arĩa Lea aaciarĩre Jakubu kũu Padani-Aramu, hamwe na mwarĩ Dina. Arĩu acio na arĩtu ake othe maarĩ mĩrongo itatũ na atatũ. 16 Arĩu a Gadi maarĩ: Zifioni, na Hagi, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Areli. 17 Nao Arĩu a Asheri maarĩ: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina aarĩ Sera. Arĩu a Beria maarĩ: Heberi na Malikieli. 18 Icio nĩcio ciana irĩa ciaciarĩrwo Jakubu nĩ Zilipa, ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Lea; ciothe ciarĩ ciana ikũmi na ithathatũ. 19 Arĩu a Rakeli mũtumia wa Jakubu maarĩ: Jusufu na Benjamini. 20 Nake Jusufu arĩ kũu Misiri, nĩaciarĩrwo Manase na Efiraimu nĩ Aasenatu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu. 21 Nao arĩu a Benjamini maarĩ: Bela, na Bekeri, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi. 22 Acio nĩo arĩu a Rakeli arĩa maaciarĩrwo Jakubu othe maarĩ andũ ikũmi na ana. 23 Mũrĩu wa Dani aarĩ: Hushimu. 24 Nao Arĩu a Nafitali maarĩ: Jahazeeli, na Guni, na Jazeri, na Shilemu. 25 Acio nĩo arĩu arĩa maaciarĩrwo Jakubu nĩ Bililha ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Rakeli, othe maarĩ mũgwanja. 26 Andũ othe arĩa maathiire na Jakubu Misiri, arĩa maarĩ a njĩaro ciake tũtegũtara atumia a arĩu ake, maarĩ andũ mĩrongo itandatũ na atandatũ. 27 Hamwe na arĩu arĩa eerĩ a Jusufu arĩa aaciarĩre Misiri, andũ a nyũmba ya Jakubu arĩa maathiire Misiri maarĩ mĩrongo mũgwanja. 28 Nake Jakubu agĩtũma Juda athĩ mbere yake kũrĩ Jusufu nĩgeetha athĩrĩrwo njĩra ya gũthĩ Gosheni. Rĩrĩa maakinyire bũrũri wa Gosheni, 29 Jusufu akĩhaarĩria ngaari yake ya mbarathi, na agĩthĩ Gosheni gũtũnga ithe Isiraeli. Na Jusufu aakinya o ũguo harĩ ithe, akĩmũhĩmbĩria na akĩrĩra ihinda inene. 30 Nake Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Rĩu no ngĩkue, kuona atĩ nĩndeyonera nĩ mwene atĩ ũrĩ o muoyo.” 31 Hĩndĩ ũyo Jusufu akĩra arĩu a ithe na andũ a nyũmba ya ithe atĩrĩ, Nĩngwambata thĩ njarie na Firaũni, ndĩmwĩre atĩrĩ, Arĩu a baba, na nyũmba ya baba, arĩa maratũũraga bũrũri wa Kaanani, nĩmókĩte kũrĩ nĩ. 32 Andũ acio nĩ arĩthĩ; marĩthagia mahĩu, na mokĩte na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, na indo ciothe ciao. 33 Na rĩrĩa Firaũni arĩmwĩta na amũũre atĩrĩ, “Inyuĩ mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” 34 mwagĩrĩrwo mũmũcookerie atĩrĩ, “Ithũ ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩthagia mahĩu kuuma ũnini witũ, o ta ũrĩa maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ ũyo nĩmũgetĩkĩro mũtũũre mwena wa Gosheni, tondu arĩthĩ othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47 Jusufu agĩthĩ akĩra Firaũni atĩrĩ, “Baba na arĩu a baba hamwe na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe na indo

ciao ciothe nimokite kuuma bürüri wa Kaanani, na rüu marí Gosheni.” 2 Ningí agíthuurá aríü a íthe atano na akímatwara mbere ya Firaüni. 3 Firaüni akímooria atírí, “Múrutaga wíra úrikú?” Nao magícookeria Firaüni atírí, “Íthuí ndungata ciaku túrí aríithi, o ta úríá maithe maitü maarí.” 4 Ningí makímwíra atírí, “Túúkíte gúikara gúkü kwa íhinda, tondu ng’aragu íno ní nene kúu Kaanani, na ndúúru cia ndungata ciaku ní ciagíte úríithio. Ní úndü úcio twagúthaitha wítikíríe ndungata ciaku ítúúre Gosheni.” 5 Firaüni akíira Jusufu atírí, “Thoguo na aríü a thoguo mokíte kúrí we, 6 na bürüri wa Misiri úrí mbere yaku; he thoguo na aríü a thoguo mwena úríá mwega múno wa bürüri úyü. Reke maikare Gosheni. Na rírí, angíkorwo níúúú amwe ao marí na úúgí wa mwanya-rí, matue arúgamíríri a mahíü makwa.” 7 Ningí Jusufu akírehe íthe Jakubu mbere ya Firaüni. Na Jakubu aríikíra kúrathima Firaüni-rí, 8 Firaüni akímúúria atírí, “Úrí na miáka íigana?” 9 Nake Jakubu akíira Firaüni atírí, “Miáka yakwa ya kúúrúúra ní ígana rímwe na mírongo ítatü. Miáka yakwa íkoretwo ní mínini na ya mítangiko, na ndúigana míaka ya kúúrúúra kwa maithe makwa.” 10 Jakubu agícooka akírathima Firaüni na akíehera akiuma hau Firaüni aarí. 11 Ní úndü úcio Jusufu akíthe íthe na aríü a íthe útúúro kúu Misiri na akímahe mígúnda mwena úríá mwega múno wa bürüri úcio, rúgongo rwa Ramesese o ta úríá Firaüni aathaníte. 12 Ningí Jusufu níaheaga íthe na aríü a íthe na andü a nyúmba ya íthe othe írio kúringana na múigana wa ciana ciao. 13 Na rírí, gútiarí írio mwena úcio wothe, tondu ng’aragu yarí nene múno; na Misiri na Kaanani cierí ní ciahinyírírkíte ní úndü wa ng’aragu úyo. 14 Jusufu akíungania mbeeca íria ciothe íngíonekire bürüri wa Misiri na wa Kaanani, írí íríhi ríá ngano íríá andü maagíruga, nake agícítwara nyúmba-iní ya úthamaki ya Firaüni. 15 Na ríríá mbeeca cia andü a Misiri na cia andü a Kaanani ciathirire-rí, andü a Misiri othe magíthíi kúrí Jusufu, makímwíra atírí, “Túhe írio. Túngígikua útwíroreire níki? Mbeeca ciitü níithíríte biü.” 16 Nake Jusufu akímacookeria atírí, “Ndeherai mahíü manyu, na níngúmwenderia írio ní úndü wa mo tondu mbeeca ní thíru.” 17 Ní úndü úcio magítwaríra Jusufu mahíü mao, nake akímakúúraníríria írio na mbarathí ciao, na ng’óndu na mbúri ciao, na ng’ómbe na ndígiri ciao. Nake Jusufu akímateithíríria mwaka úcio wothe na írio, magícikúúrania na mahíü mao mothe. 18 Naguo mwaka úcio wathira-rí, magúka kúrí we mwaka úyü úngí, makímwíra atírí, “Tútingíhota kúhitha mwathi wítü úndü, kuona atí mbeeca ciitü níithíríte, na mahíü maitü ríu ní maku, na gútirí kíndü gítigaire kía mwathi wítü tíga mírí íitü na íthaka ciitü. 19 Túngígikua útwíroreire níki, íthuí na íthaka ciitü hamwe? Túgúraníríe hamwe na íthaka ciitü, útúhe írio, na íthuí na íthaka ciitü tútúike ngombo cia Firaüni. Túhe mbeü nígeetha tútúúre muoyo, tútigakue, na níguo bürüri wítü ndúkanangíke.” 20 Ní úndü úcio Jusufu akígúúria Firaüni bürüri wothe wa Misiri. Nao andü a Misiri makíendia íthaka ciao, múndü o múndü, ní úndü ng’aragu níyamahatírírie múno. Naguo bürüri wothe úgítúka wa Firaüni. 21 Nake Jusufu agígítua andü ngombo kuuma mwena úmwe wa Misiri nginya úríá úngí. 22 No rírí, ndaigana kúgúra íthaka cia athínjírí-ngai akuo, tondu o maarí na ígai maaheagwo ní Firaüni, na maarí na írio cia kúmaigana kuuma kúrí ígai ríu Firaüni aamaheaga. Kíu níkío gíatúmiré mage kwendia íthaka ciao. 23 Nake Jusufu akíira andü acio atírí, “Ríu tondu úmúthí níndámúgúra hamwe na íthaka cianyu mútúike a Firaüni-rí, mbeü cianyu nício íci; oyai múkaahaande mígúnda. 24 No ríríá múkaagetha, múkaahe Firaüni gícunjí gía gatano. Ícunjí ício íngí inya harí íthano no mwígíre írí

mbeü cia kúhaanda na írio cianyu ene na cia nyúmba cianyu, na cia ciana cianyu.” 25 Nao makiuga atírí, “Níwahonokia míoyo íitü. Túroogítíkíríka maitho-iní ma mwathi wítü; íthuí túgútúúra túrí ngombo cia Firaüni.” 26 Ní úndü úcio Jusufu akíruta watho úkoníi íthaka cia Misiri, na níúúúre nginya úmúthí, atí gícunjí gía gatano kía magetha ní kía Firaüni. No íthaka cia athínjírí-ngai akuo itaatuíkire cia Firaüni. 27 Nao andü a Isiraéli magítúúra Misiri bürüri-iní wa Gosheni. Makígíá na indo kuo na magícíarana, makíingíha múno. 28 Jakubu aikaríre Misiri míaka ikúmi na múgwanja, nayo míaka yake íríá aatúúúre muoya aríü míaka ígana rímwe na mírongo ína na múgwanja. 29 Na ríríá íhinda ríá Isiraéli ríá gúkuu ríakuhíríire-rí, agítúmaníra múriü wake Jusufu, akímwíra atírí, “Angíkorwo nínjítíkíríkíte maitho-iní maku-rí, íga guoko gwaku rungu rwa kíero gíakwa, na únjírre atí níúkanjika maúndü ma útúgi na ma wíhokeku. Ndúkanaathike gúkü Misiri, 30 no ríríá ngahuríkia hamwe na maithe makue, úkanguua, úndute Misiri, úgaathike o haríá mathíkítwo.” Nake Jusufu akiuga atírí, “Níngéeka o úguo woiga.” 31 Nake Isiraéli akímwíra atírí, “Wíhíte na mwíhitwa.” Nake Jusufu akíúhíta harí we na mwíhitwa, nake Isiraéli akíhooya enyítíríre múthígí wake.

48 Thuutha-iní úcio Jusufu akírwo atírí, “Thoguo ní múúruu.” Ní úndü úcio akíoya aríü ake eerí, Manase na Efraimu, agíthí kúmúroora. 2 Na ríríá Jakubu eeríro atírí, “Múrúguo Jusufu níoka gúkuona,” Isiraéli akíyúúmiríria, agíikara thí úrír-iní. 3 Jakubu akíira Jusufu atírí, “Ngai Mwene-Hinya-Wothe nínyumíríre ndí Luzu bürüri-iní wa Kaanani, na akíndathima, 4 akínjírta atírí, ‘Níngatúma úciarane na úngíhe. Níngagútua kírindí kía andü, na níngaheana bürüri úyü kúrí njario ciaku íria ígooka thuutha waku útúúke wacío tene na tene.’ 5 ‘Ríu-rí, aríü akue eerí aríá maaciarírwo gúkü Misiri ítanooka kúrí we-rí, megútuuo ta marí akwa; Efraimu na Manase meegútuúka akwa, o ta úríá Rubeni na Simeoni marí akwa. 6 Ciana íria íngí úngiciarírwo thuutha wao ní ciaku; kúríá makagaya mageetanagio na marítwa ma aríü a íthe wao. 7 Na ríríá ndacookaga kuuma Padani, ngínyíitwo ní kíeha gía gúkuúrwo ní Rakeli kúu bürüri-iní wa Kaanani túrí o rúgendo-iní, haku hí na Efiratha. Ní úndü úcio ngímúthíka hau múkíra-iní wa njíra ya gúthí Efiratha” (na nokuo Bethlehemu). 8 Na ríríá Isiraéli onire aríü a Jusufu, akíúria atírí, “Aya ní a?” 9 Jusufu akíira íthe atírí, “Ní aríü akwa aríá Ngai aaheete ndí gúkü.” Nake Isiraéli akiuga atírí, “Mareharehe harí ní ndímarathime.” 10 Na rírí, maitho ma Isiraéli nímooríte ní gúkúra, na ndoonaga wega. Jusufu agíkírehe aríü ake haku hí na Isiraéli, nake Jakubu akímamunya na akímahímberíria. 11 Isiraéli akíira Jusufu atírí, “Ndieciragía níngona úthíü waku ríngí, na ríu Ngai níanjítíkírítie nyone o na ciana ciaku.” 12 Nake Jusufu akímaruta maru-iní ma Isiraéli, akínamíríria úthíü akíúturumíthia thí. 13 Jusufu akíoya aríü ake eerí, Efraimu arí mwena wake wa úrío aamwerekíre guoko-iní kwa úmotho gwa Isiraéli, na Manase arí mwena wake wa úmotho aamwerekíre guoko-iní kwa úrío gwa Isiraéli, akímarehe haku hí nake. 14 No Isiraéli agítambúúria guoko gwake kwa úrío agíkúgíríra mútwe wa Efraimu, o na gútuúka níwe warí múnini, na akíhítúkiana moko make, akígíríra guoko gwake kwa úmotho mútwe-iní wa Manase, o na gútuúka Manase níwe warí írigíthathi. 15 Ningí akírathima Jusufu, akiuga atírí, “Ngai úríá maithe makwa íburahímu na ísaaka maatungatagíra, Ngai úríá úkoretwo arí múríithi wakwa mútúúúre-iní wakwa wothe nginya úmúthí, 16 na Múraika úríá úthonoketie kuuma mítino-

ini yotho, arorathima imwana ici. Iroetanagio na rītwā riakwa, na cīftanagio na marītwā ma maithe makwa, Iburahīmu na Isaaka, na maroingha mūno gūkū thī.” 17 Na rīrīa Jusufu onire atī ithe aigīrīre guoko gwake kwa ūrīo mūtwe-inī wa Efiraimurī, ndaakenire; akīnyīta guoko gwa ithe akweherie kuuma mūtwe-inī wa Efiraimu, akūigīrīre mūtwe-inī wa Manase. 18 Jusufu akīmīwira atīrī, “Aca, baba ūyū nīwe irigithathi; mūigīrīre guoko gwaku kwa ūrīo mūtwe.” 19 No ithe akīrega, akiuga atīrī, “Nīnjūū ūguo mūrū wakwa, nīnjūū. O nake nīagatuīka rūrīrī, na nīakanenēha. No rīrī, mūrū wa nyina ūrīa mūnīni nīakanenēha kūmūkīra, nacio njīaro ciake itūike gīkūdi kīa ndūrīrī.” 20 Akīmarathima mūthenya ūcio, akiuga atīrī, “Isiraeli akaarathimanaga akīgwetaga rītwā riaku akoiga atīrī: ‘Ngai arotūma ūtūike o ta Efiraimu na Manase.’” Nī ūndū ūcio akīgwetā Efiraimu mbere ya Manase. 21 Nīngī Isiraeli akīrīra Jusufu atīrī, “Ndi hakuhi gūkua, no Ngai nīegūkorwo hamwe na inyuū, na nīkamūcookīa būrūrī-inī wa maithe manyu. 22 Nawe, ūrī ta mwathi wa arīū a thoguo-rī, nīndakūhe rūgongo rwa būrūrī ūrīa ndaatunyire Aamori na rūhiū rwakwa rwa njora na ūta wakwa.”

49 Nīngī Jakubu agītūmanīra arīū ake, akīmeera atīrī: “Cookanīrīrai haha nīgeetha ndīmwire ūrīa gūgekīka kūrī inyuū matukū-inī marīa magooka. 2 “Ūnganai na mūthikīrīre, inyuū arīū a Jakubu; thikīrīrai Isiraeli ithe wanyu. 3 “Rubeni, ūrī irigithathi riakwa, ūhoti wakwa, kīonithania kīa mbere kīa hinya wakwa; ūkīrīte arīa angī na gūtīka, ūkamakīra na hinya. 4 Wagagīte ta maai, na nī ūndū ūcio ndīgūcookā gūkīra arīa angī, tondū nīwahācīre ūrīrī wa thoguo, ūgīthāahīa ūrīrī wakwa. 5 “Sīmeoni na Lawī nī a nyina ūmwe, hīū cīao cīa njora nī indo cīa mbaara cīa ūhīna. 6 Ngoro yakwa ndūkanatoonye ndundu-inī yao, ndūkananyītane na kīungano kīao, nīgūkorwo nīmooragīte andū marakarīte, na magatemanga ndegwa magūrū matūthiithie o ūrīa mangīendire. 7 Marakaya mao mahīū mūno, na mang’ūrī mao matarī tha, maronyiitwo nī kirūmi. Ngaamaharagania thīnī wa Jakubu na ndīmahurunjīre thīnī wa Isiraeli. 8 “Juda, arīū a thoguo nīmagagūkūmia; nakuo guoko gwaku nīgūgatooria thū ciaku; arīū a thoguo nīmagakūināmīrīra. 9 Juda, we ūrī kīana kīa mūrūūthi, mūrū wakwa; we ūcookaga kuuma ūguūmi-inī ūhūūnīte ūguūmi waku. O ta mūrūūthī-rī, ethunaga na agakoma thī, o ta mūrūūthi wa mūgoma-rī, nūū ūngīthīgīrīra kūmwarahūra? 10 Rūthanju rwa ūthamaki rūtikōima harī Juda, o na kana rūthanju rwa ūnene rūthenge gatagatī-inī ka magūrū make, o ngīnya agooka ūrīa mwene ruo, o we ūrīa ūgaathīkagīrwo nī thī. 11 Akoohagīrīra ndigiri yake mūthabībū-inī, nayo njaū yake ya ndigiri amīohagīrīre rūhonge-inī rūrīa rwega mūno. Agaathambagia nguo ciake na ndibei, na kanjū ciake na ūtune wa thabībū. 12 Maithe make makīra gūkīra ndibei, namo magego make merūhe gūkīra irīa. 13 “Zebuluni agaātūra hīgūrūrī-inī cīa irīa, na atūike handū hēga ha gūkaragwo nī marīkabu; mīhaka yake īgaakīna o Sīdōni. 14 “Isakaru nī ndigiri rīrīa rīrī hinya ikomete gatagatī ka mīrigo rīrī. 15 Rīrīa akoona ūrīa ihūrūko wake ūrī mwega, na ūrīa būrūrī wake wagīrīte-rī, no rīto akaināmīrīra kīande gīake akuee mīrigo, na etīkīre kūrta wīra ūtarī mūcaara. 16 “Danī agaacīrīrīra andū ake na kīhooto, arī ta mūhīrīgā ūmwe wa Isiraeli. 17 Danī agaatuīka ta nyoka rīrī mūkīra-inī wa njīra, atuīke ta ndūira rīrī gacīra-inī, rīrīa rīrwaga ndīira cīa mbarathi, na tondū ūcio mūmīwarīthīa akagūa na ngara. 18 “Wee Jehova-rī, njeterēire kīhonokania gwaku. 19 “Gadī nīagatharīkīrwo nī ikūndi cia

atunyani, nowe nīagacītharīkīra aciingatīthie. 20 “Irio cīa Asheri nī cīa kūgoma mwīrī; na akaaheanaga irīo njega ingīkenīa mūthamaki. 21 “Nafitali nī ta thīiya ya mūgoma īrekereirīo, rīrīa cīaraga tūthīiya tūthaka. 22 “Jusufu nī mūthabībū ūrīa ūciaraga, mūthabībū ūrīa ūciaraga ūrī hakuhi na gīthīma, ūrīa honge ciaguo itambagīrīra rūthingo. 23 Aikīa a mīgū nīmamūtharīkīre marī na marūrū; makīmūkīrīa mīgū marī na ūuru mūingī. 24 No ūta wake ndwenyenyekīre, moko make marī hinya magīkara merūmīte nī ūndū wa guoko kwa Mwene-Hīnya wa Jakubu, na nī ūndū wa Mūrīithi, o we Ihiga rīa Isiraeli, 25 nī ūndū wa Ngai wa thoguo, ūrīa ūgūteithīa, na tondū wa Mwene-Hīnya-Wothe, ūrīa ūkīrathīmagā na irathīmo cīa igūrū, na irathīmo cīa kūrīa kūrīku mūhuro wa thī, o na irathīmo cīa nyondo na cīa ndā. 26 Irathīmo cīa thoguo nī makīrīa ma irathīmo cīa irīma irīa cīa tene, na nī makīrīa ma ūtonga wa tūrīma tūrīa tūkūrū. Ici cīothe nīreko ihurūke mūtwe-inī wa Jusufu, o thīithi-inī wa ūcio ūhāana ta mwana wa mūthamaki harī arīū a ithe. 27 “Benjamīni ahaana ta njūū rīrīa ngoroku; kīroko-inī atambuura gīrīa agūmīte, hwaī-inī akagayania kīrīa atahīte.” 28 Iyo yotho nīyo mīhīrīgā rīrīa ikūmi na rīrī ya Isiraeli, na ūguo nīguo ithe wa aameerīe rīrīa aamarathīmagā, akīhe o mūdū kīrathīmo kīrīa kīamwagīrīre. 29 Nīngī Jakubu akīmahe mawatho maya: “Ndi hakuhi gūkua. Mūgaathīka harīa maithe makwa mathīkītwo, ngurunga-inī rīrīa rīrī gīthaka-inī kīa Efroni ūrīa Mūhīti, 30 ngurunga rīrīa rīrī gīthaka-inī kīa Makīpela hakuhi na Mamure kīū Kaanani, rīrīa Iburahīmu aagūrānīrīe na gīthaka kīū, rīrī handū ha gīthīkana, kuuma kūrī Efroni ūrīa Mūhīti. 31 Hau nīho Iburahīmu na mūtūmia wake Sara maathīkīrwo, na no ho Isaaka na Rebeka mūtūmia wake maathīkīrwo, na no ho ndaathīkīre Lea. 32 Gīthaka kīū na ngurunga īyo ciagūrīrwo kuuma kūrī Ahethi.” 33 Nake Jakubu aarīka kūhe arīū ake ūhoro ūcio-rī, agīthuna magūrū make arī o gītanda-inī, agītūkana, agīcookanīrīro kūrī andū ao arīa maakuīte.

50 Nake Jusufu agīkūgūthīa thī mbere ya ithe, akīmūrīrīra na akīmūmumunya. 2 Nīngī agīcookā agīatha athondekani arīa maarī ndungata ciake mathondeke mwīrī wa ithe Isiraeli nīguo ndūkabuthe. Nī ūndū ūcio athondekani makīmūthondeka, 3 handū ha ihīnda rīa thīkū mīrongo īna, tondū rīu nīrīto ihīnda rīrīa rīabatarainīe rīa kūūthondeka. Nao andū a Mīsīrī makīmūcakīra matukū mīrongo mūgwānja. 4 Namo matukū ma kūmūcakīra maathīra-rī, Jusufu akīra kīama kīa Fīraūni atīrī, “Angīkorwo nīnjītkīrīkīte maithe-inī manyurī, njarīrīrai kūrī Fīraūni. Mwīrei atīrī, 5 “Baba nīatūmīre ndīhīte na mwīhītwa, akiuga atīrī, “Ndi hakuhi gūkua; na ndakua ūgaathīka mbīrīra-inī rīrī nī mwene ndeyenjeire būrūrī-inī wa Kaanani.” Rīu rekei nyamate thī ngathīke baba; na nīngūcookā hūdūke.” 6 Nake Fīraūni akīmūtūmanīra, akīmīwira atīrī, “Ambata, ūthī ūgathīke thoguo, o ta ūrīa aatūmīre wīhīte.” 7 Nī ūndū ūcio Jusufu akīambata agīthī gūthīka ithe. Nao anene othe a Fīraūni magīthī nake, andū a gītīfo othe a kīama kīa Fīraūni o na andū arīa atīka a Mīsīrī othe, 8 o hamwe na andū othe a nyūmba ya Jusufu, na arīū a ithe, na arīa othe maarī a nyūmba ya ithe. No cīana cīki na ndūuru cīao cīa mbūrī na cīa ng’ombe cīatīgītwo Gosheni. 9 Thigari cīa ngārī cīa ita na cīa mbarathi o na cīo igīthī nake. Kīarī gīkūndī kinene mūno kīa andū. 10 Nao maakīnya ihūhīro-inī rīa ngano rīa Atadī, hakuhi na Jorodani, makīrīra manīrīre marī na ruo; na hau Jusufu agīcakīra ithe matukū mīgwānja. 11 Na rīrīa Akaanani arīa maatūrāga kīu moonire

macakaya macio hau ihuhīro-inī rīa ngano rīa Atadi, makīrana atīrī, “Andū a Misiri marī na igongona rīa macakaya ma kīeha.” Na nikīo handū hau hakuhi na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu. **12** Nī ūndū ūcio ariū a Jakubu magūka o ūrīa aamaathīte: **13** Makīmūkuua makīmūtware būrūri wa Kaanani, na makīmūthika ngurunga-inī rīa yarī gīthaka-inī kīa Makipela, hakuhi na Mamure, rīa Ibrahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu kīrī handū ha gūthikanwo kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **14** Thuutha wa gūthika ithe-rī, Jusufu agīcooka Misiri hamwe na ariū a ithe na arīa othe maathīte nake gūthika ithe. **15** Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe wao nīakua, makiuga atīrī, “I angikorwo Jusufu niatūūire atūiguagira ūuru, na atūrīhie maūru marīa mothe twamwikire?” **16** Nī ūndū ūcio magītūmana kūrī Jusufu makiuga atīrī, “Thoguo atanakua nīatigire oiga atīrī: **17** ‘Ūtū nīguo mūkeera Jusufu: ndagūthaiha ūrekere ariū a thoguo mehīa na mahītia marīa meekire nī ūndū nīmagwikire ūuru mūno.’ Na rīu twagūthaiha wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehīa macio.” Na rīrīa ndūmīrīri yao yamūkinyīre, Jusufu akīrīra. **18** Ariū a ithe magīcooka magīthī kūrī we, makīgūthia thī mbere yake, makiuga atīrī, “Tūrī ngombo ciaku.” **19** No Jusufu akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgira. Kai nī akīrī nī Ngai? **20** Inyūi mwaciirīte kūnjika ūuru, no Ngai aanjīrīre ūndū mwega nīguo akinyanīrie ūrīa kūrīkīka rīu, ūhorō wa kūhonokīa mīoyo ya andū aingī. **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūtigetīgīre. Nīndūmūheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akīmōmīrīria na akīmarīria wega. **22** Jusufu agīkara Misiri, hamwe na andū othe a nyūmba ya ithe. Aatūirīre muoyo mīaka igana rīmwe na ikūmi, **23** na akīona rūciaro rwa gatātū rwa ciana cia Efiraimu. O na ciana cia Makiru mūrū wa Manase ciaciarwo nīciaigīrīrwo maru-inī ma Jusufu. **24** Nīngī Jusufu akīra ariū a ithe atīrī, “Ndī hakuhi gūkua. No rīrī, ti-itherū Ngai nīagooka kūmūrora amūteithie na amūrute kuuma būrūri ūyū, amūtware būrūri ūrīa erīre Ibrahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhītwā.” **25** Nake Jusufu agītūma ariū a Isiraeli mehīte na mwīhītwā, akīmeera atīrī, “Ti-itherū Ngai nīagooka kūmūteithia, na hīndī iyo yakinya no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu agīkua, arī na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe na ikūmi. Thuutha wa kūmūthondeka ndakabuthe, makīmūiga ithandūkū-inī rīa gūthikwo narīo o kūu Misiri.

Thaama

1 Maya nimo maritwa ma arü a Isiraeli arü maathiire bürüri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mündü na andü a nyumba yake: **2** Nao ni Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; **3** Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; **4** Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. **5** Njiaro cia Jakubu ciothe ciari mirongo mugwanja; nowe Jusufu, aari bürüri wa Misiri o na mbere iyo. **6** Na riri, Jusufu na arü a ithe othe, na rüciaro rüu ruothe rwa ihinda rüu magikua, **7** no andü a Isiraeli magäciarana na maküingha müno, magituka aingä makiria, o nginya makiiyüra bürüri ücio. **8** Na riri, müthamaki üngi ütooti ühoro wa Jusufu aküambiriria güthamaka küu bürüri wa Misiri. **9** Nake aküira andü ake atiri, “Onei, andü a Isiraeli nimaingihite müno makiria, magatükiria hinya. **10** Güikei, no nginya tûmathii na wara niguo matikae küingha müno gükira üü, tondu künggä mbaara, na manyitane na thü ciitü na marüe na ithui, na macooke moore moime bürüri üyü.” **11** Ni ündü ücio andü a Misiri makimaigira arori a ngombo mamahinyiririe na ündü wa kümarutithia wira wa hinya, na andü a Isiraeli magäka Pithomu na Ramesese marü matüüra manene ma küigwo indo cia Firaüni. **12** No o üria maathiire na mbere kühinyiririo-ri, noguo maaciaranire na makiiyüra bürüri-ini ücio; ni ündü ücio andü a Misiri maküambiriria gwitigira andü a Isiraeli müno, **13** na makimahinyiriria na wira matekumaigüira tha. **14** Andü a Misiri magitüma mütüürire wa andü a Isiraeli üge na ruo rüküru ni ündü wa wira müritü wa güthondeka maturubarü na thimiti, hamwe na mawira ma mithemba yothe migünda-ini; andü a Misiri maamahinyagiriria matekumaigüira tha mawira-ini mao mothe. **15** Müthamaki wa bürüri wa Misiri aküira Shifira na Pua, aciarithania arü maateithagia atumia a Ahibirania, atiri, **16** “Riria müriteithagia atumia a Ahibirania makigä ciana, na mwamarora marü gitanda-ini gä kügüra mwana-ri, müngiona ni kahü kooragei, no kangikorwo kari kairitu, mukareka gatüüre muoyo.” **17** Na riri, aciarithania acio tondu nimetigirite Ngai, matigana gwika üria müthamaki wa bürüri wa Misiri aamerite meke; makireka tühü tüu tütüüre muoyo. **18** Nake müthamaki ücio wa bürüri wa Misiri agüta aciarithania acio, akimooria atiri, “Mwikite üü niki? Ni ki gitümite müreke tühü tütüüre muoyo?” **19** Nao aciarithania acio magicookeria Firaüni atiri, “Atumia a Ahibirania matihaana ta atumia a Misiri; o ni ahüu magäga ciana aciarithania matanakinya.” **20** Ni ündü ücio Ngai agigitanahira aciarithania acio, nao andü a Isiraeli makiongerereka o na maküingha makiria. **21** Na riri, tondu aciarithania acio nimetigirite Ngai, akimahe ciana ciao küümbe. **22** Nake Firaüni agiathia andü ake othe atiri: “Kahü o gothe gaaciarwo ni Mühibirania no nginya mügagaikia Rüü rwa Nili, no müreke kairitu o gothe gatüüre muoyo.”

2 Na riri, mündü ümwe wa nyumba ya Lawi niahikirie mütumia wa mühiriga wa Alawii, **2** nake akigä nda, agiciara kahü. Riria onire kaari kaana gathaka-ri, agikahitha nyumba mieri itatü. **3** No riria aaremirwo nigukahitha ringi-ri, agigathondekera gikabü gä ithanji na agigithinga na rami. Agicooka agikomia kaana kau thüini wakio, agikahitha mathanji-ini küu hügürürü-ini cia Nili. **4** Mwarü wa nyina na kaana kau aarügamaga haraaya niguo one ündü üria ünggakora. **5** Na riri, mwarü wa Firaüni agiikürüka Nili niguo agethambe, nacio ndungata ciake ciacerangaga küu hügürürü-ini cia rüü rüu. Nake akiona gikabü küu küu ithanji-ini, na agitüma ngombo

yake ya müiritu ikigüre. **6** Agikünura gikabü küu na akiona kaana kau. Agikaigüra tha tondu nikariraga. Nake akiuga atiri, “Gaka ni kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.” **7** Nake mwarü wa nyina na kaana kau aküüria mwarü wa Firaüni atiri, “Ngacarie mütumia ümwe Mühibirania akürerere kaana gaka?” **8** Nake agicookia atiri, “Ii, thii.” Nake müiritu ücio agithii, akigüra nyina wa kaana kau. **9** Mwarü wa Firaüni akimwira atiri, “Oya kaana gaka ükanderere, nündirükürühaga.” Ni ündü ücio mütumia ücio aküya kaana kau agikarera. **10** Riria kaana kau gaakürire-ri, agigatwarira mwarü wa Firaüni nako gagituka ta mürii. Agigeeta Musa, akiuga atiri, “Ni tondu ndakurutire maa-ini.” **11** Thuuha wa Musa gütüka mündü mügimari, müthenya ümwe niathiire güceera haria andü ao maarü, nake akimabaara makirutithio wira na hinya. Ningi akiona Mümisiri akihüura Mühibirania, ümwe wa andü ake mwene. **12** Nake acüthiriria miëna yothe na ndone ündü-ri, aküüraga Mümisiri ücio, na akimüthika müthanga-ini. **13** Müthenya üyü üngi akiumagara na akiona Ahibirania eerü makirüa. Aküüria üria wogitanite atiri, “Üraringa Mühibirania wanyu niki?” **14** Nake mündü ücio akimüüria atiri, “Nüu wagütüire mwathi na mütuithania wa maciira maitü? Anga niüreciiria künjüraga o ta üria ürooragire Mümisiri?” Nake Musa agitigira na agiciiria atiri, “Üria ndirekire no nginya ükorwo nümenyekete.” **15** Riria Firaüni aigüire ühoro ücio, akigeria küuragithia Musa, nowe Musa aküüria Firaüni agithii gütüura Midiani, küria aikarire thü kahühi na güthima. **16** Na riri, Jethero müthinjirngai wa Midiani aari na airitu ake mügwanja, nao magituka gütaha maaü na küiyüria miharatü manyuithie rüuru rwa mbüri rwa ithe wao. **17** Ariithi amwe nimookire na maküingata airitu acio, no Musa agüküira, akimateithüra na akithe ühiü wao maaü. **18** Riria airitu acio maainükire küri ithe wao Reueli-ri, akimooria atiri, “Ni kii gätüma mücooke narua ügu ümüthi?” **19** Makimücookeria atiri, “Mümisiri ümwe niatüteithürire küri ariithi; o na niwe ütatahiire maaü na atüheera mbüri ciitü maaü.” **20** Jethero akimooria atiri, “Na akiri kü?” “Mümütigire niki? Thii mümwite, oke ariianire na ithui.” **21** Nake Musa agitükira gükara kwa mündü ücio, nake akimühe mwarü wetagwo Zipora amühikie. **22** Zipora agiciara kaana ga kahü, nake Musa agigeeta Gerishomu, tondu oigire atiri, “Nduikite mügeni bürüri wene.” **23** Thuuha wa ihinda iraya-ri, müthamaki wa bürüri wa Misiri niakuire. Andü a Isiraeli magäcaaya ni ündü wa ükombo, na makirirüra Ngai; nakio kiro kiao atü mateithio ni ündü wa ükombo gikikinyira Ngai. **24** Nake Ngai akigüa gücaaya kwao nake akiririkana kirikanro gäke na Iburahimu, na Isaaka na Jakubu. **25** Ni ündü ücio Ngai akiona gütangika kwa andü a Isiraeli, nake akirümbüya ühoro wao.

3 Na riri, Musa ni küüithia ariithagia rüuru rwa mbüri rwa müthoni-we Jethero, müthinjirngai wa Midiani, nake agitongoria rüuru rüu rwa mbüri mwena üüria üngi wa werü küraya ma, na agikinya Horebu, kirüma-ini kia Ngai. **2** Ari küu-ri, akiumirirwo ni müraika wa Jehova ari ninimbi-ini cia mwaki ikiuma kihinga-ini. Musa akiona atü o na gütüka kihinga nigakanaga-ri, githiahiaga. **3** Ni ündü ücio Musa agiciiria atiri, “Ningüthii ho nigeetha nyone ündü üyü mügeni, menyë kiria kiragiria kihinga kihie.” **4** Riria Jehova onire atü niathiü hau gücühiriria, Ngai akimwita ari kihinga-ini, “Musa! Musa! Nake Musa agititika, akiuga atiri, “Niü üyü haha.” **5** Nake Ngai akimwira atiri, “Ndügakühiririe haha. Ruta iraatü ciaku magürü, nigükorwo handü hau ürügamite ni handü hatheru.”

6 Ningi akimwira atiri, "Nii ni ni Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahimu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu." Kahinda kau Musa akihitha ithi wake, tondu nietigirire kuroa Ngai. 7 Jehova akiuga atiri; "Ti-itheru ninyonete mnyamaro ya andu akwa kuu bururi wa Misiri. Ninjiguite kiriro kiao ni undu wa arugamirira na ngombo aria mamahinyagirira, na ningurumbuya uhoro wa kunyamarika kwao. 8 Ni undu ucio ninjikurukite nguo ndimateithure kuuma moko-ini ma andu a Misiri, ndimarute bururi ucio, ndimatware bururi mwege na mwarii, bururi uri buhi wa iria na uuki, kura gutuoragwo ni Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperi, na Ahivi, na Ajebusi. 9 Na riu kiriro kia andu a Israeli nikinginyire, na ninyonete uria andu a bururi wa Misiri maramahinyirira. 10 Ni undu ucio, thii. Ndiragutuma kuri Firauni ukarute andu akwa a Israeli moime bururi wa Misiri." 11 No Musa akiria Ngai atiri, "Nii ndi u wa guthi kwa Firauni ngarute andu a Israeli moime bururi wa Misiri?" 12 Nake Ngai agicookia atiri, "Ndirikoragwo hamwe nawe. Nguo undu uyü nguo ugaatuika kimenyithia gia ati ni ni ngutumite: Riria ukaaruta andu a Israeli moime bururi wa Misiri, nimumkahooyagira Ngai kirima-ini giki." 13 Musa akira Ngai atiri, "Inghithi kuri andu a Israeli ndimeere atiri, 'Ni Ngai wa maithe manyu wanduma kuri inyu,' nao manjüire atiri, 'Ngai ucio etagwo atia?' ngaamacookeria atia?" 14 Ngai akira Musa atiri, "Ni NDÜIRE O TA ÜRIA NDÜIRE. Ira andu a Israeli atiri, Üria witagwo 'Ni NDÜIRE niwe undumite kuri inyu.'" 15 Ningi Ngai agicookia akira Musa atiri, "Ira andu a Israeli atiri, 'Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahimu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu niandumite kuri inyu.' Riri niri rüta riakwa nginya tene, rüta riria ndiririkanagwo nario kuuma njiarwa na njiarwa. 16 "Thii, ucookanirire athuuri a Israeli, ümeere atiri, 'Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahimu, na Isaaka, na Jakubu nianyumirire akanjira atiri: Nindorete na ngoona maundu maria mwikitwo kuu bururi wa Misiri, 17 na ninduute ningumüruta kuuma mnyamaro-ini manyu kuu bururi wa Misiri, ndimutware bururi wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperi, na Ahivi, na Ajebusi, bururi uri buhi wa iria na uuki." 18 "Athuuri acio a Israeli nimagathikirira. Ningi wee na athuuri acio nimugathii kuri muthamaki wa bururi wa Misiri na mumwire atiri, 'Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, niaritie na ithu. Ni undu ucio twitikirie tuthi rugendo rwa mithenya itatu weru-ini tukarutire Jehova Ngai witu magongona." 19 No ninjüü ati muthamaki ucio wa bururi wa Misiri ndakamwikiria muthi, tige guoko gwakwa kwa hinya kumhatirire gwika üguo. 20 Ni undu ucio ningatamburukia guoko gwakwa hüere andu a Misiri na maundu mothe ma mategania maria ngeeka thini wao. Thutha ucio, niakamwikiria muthi. 21 "Na ningatuma mwitikirie ni andu a Misiri, nigeetha riria mukoimagara, mutikanathii moko matheri. 22 Mundu-wa-nja o wotho Misiraeli niakahooya mundu wa itüura riake, na ahoce mundu-wa-nja o wotho matüuranagia nake gwake nyumba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mukaahumba ciana cianyu cia aanake na cia airitu. Na ni undu ucio nimugataha andu acio a Misiri."

4 Musa akimucookeria atiri, "I mangirega kunjitikia kana kunjigua, na manjire atiri, 'Jehova ndakuumirire?'" 2 Nake Jehova akimuria atiri, "Ni kii kuu uri nakio guoko?" Nake agicookia atiri, "Ni rüthanju." 3 Jehova akimwira atiri, "Rukie thii." Musa akirukia thii, naruo rugituka nyoka, nake

akimwira. 4 Nake Jehova akimwira atiri, "Tamburukia guoko umnyiiete muting'oe." Ni undu ucio Musa agitamburukia guoko akimnyiieta, nayo ikigarurika, igituka rüthanju guoko-ini gwake. 5 Nake Jehova akiuga atiri, "Undu uyü nguo wa gutuma metike ati Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahimu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu niakuumirire." 6 Ningi Jehova akiuga atiri, "Ika guoko nguo-ini yaku." Ni undu ucio Musa agikia guoko nguo-ini yake, na riria aakurutire kwarü na mangü, gükeerüha ta ira. 7 Jehova agicookia akimwira atiri, "Cookia guoko nguo-ini yaku." Ni undu ucio Musa agicookia guoko nguo-ini, na riria aakurutire kwagarukite gúkaahanana na mwiri ucio üngi wake. 8 Ningi Jehova akiuga atiri, "Mangia gügwitikia na kurumbüya kama kia mbere, no gükorwo nimagetikia gia keeri. 9 No mangia güwikia ciana ici cieri kana mage güküguarü, ügaataha maa kuuma Rüü rwa Nili na ümaite thii. Maa macio ügaataha kuuma rüü nimagatuka thakame maitwo thii." 10 Musa akira Jehova atiri, "Wee, Mwathani, niüü ni ndiri ndatuika mundu mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambirira kwaria na ni ndungata yaku. Nii ndiri mituki ya mario, na ndi rürim rürüt." 11 Jehova akimwira atiri, "Nüü waheire mundu kana? Nüü ütümaga mundu aage kügua kana aremwo ni kwaria? Nüü ütümaga mundu one kana atuike mutumumu? Githi ti nii, Jehova? 12 Na riri, thii; ningakuhotithia kwaria na ngurute uria ükoiga." 13 No Musa akiuga atiri, "Mwathani, ndagüthaita tüma mundu üngi akaarie." 14 Namo marakara ma Jehova makirimbükira Musa, akimuria atiri, "I muru wa nyitwa Harüni, uria Mülawii-rü, ndangaria? Ninjüü no aarie wega. Ari njira-ini agüka gügütünga, na niegükena akuona. 15 Ürimwaragira na ukamwira uria ekuuga, na ningamühotithia inyu eeri kwaria, na ndimurute uria mügeeka. 16 Niakararia andu handu haku, na agatuika taari we kanu gaku, nawe ütuika ta uri Ngai hari we. 17 No oya rüthanju rüru nguo ühotage kuringa ciana naruo." 18 Nake Musa agicookia kwa Jethero müthoni-we, akimwira atiri, "Njitikiria njooke bururi wa Misiri kuri andu aitü, ngarore kana ni kuri matüire muoyo." Jethero akiuga atiri, "Thii, ndakühoora thayu." 19 Na riri, Jehova niaririre Musa ari o kuu Midiani, akimwira atiri, "Cooka bururi wa Misiri, nigukorwo andu othe aria meendaga güküraga nimakuite." 20 Ni undu ucio Musa akioya mutumia wake na ariu ake, akimahaicia ndigiri na makimbirira rugendo rwa gücoka bururi wa Misiri. Nake akioya rüthanju rwa Ngai akirünyiieta na guoko. 21 Jehova akira Musa atiri, "Wacooka bururi wa Misiri-rü, tigirira ni weka morirü mothe maria ngühotithite gwika mbere ya Firauni. No ningomia ngoro yake nigeetha ndagetikirie andu mathii. 22 Ningi wira Firauni atiri, 'Üü nguo Jehova ekuuga: Israeli niwe müri wakwa wa irigithathi, 23 na nindakwirire atiri, 'Reke müriü wakwa athii akaahooe.' No niwaregire kumwikiria athii; ni undu ucio ningooraga müriü waku wa irigithathi.'" 24 Mari handu haria mararirire marü rugendo-ini-rü, Jehova akimwira Musa, na aari hakuhi kumüraga. 25 No Zipora akioya kahiga kaari kogi ta kahuü, akiruthia müriü, na akihutithia gikonde kiu nyariri cia Musa. Agicookia akimwira atiri, "Ti-itheru uri müthuuri wakwa wa thakame." 26 Ni undu ucio Jehova agitigana nake. (Hindi üyo mutumia ucio wake oigire "uri müthuuri wakwa wa thakame" aaragia uhoro wa irua.) 27 Nake Jehova akira Harüni atiri, "Thii weru-ini ügathagane Musa." Ni undu ucio Harüni agitünga Musa kirima-ini kia Ngai, akimühimbiria. 28 Nake Musa akira Harüni uria wotho Jehova amütumite akioje,

o na ningi ūhoro wa ciamia ciothe iria aamwathite aringe. **29** Musa na Harūni magicookanirīria athuuri a Isiraēli othe, **30** nake Harūni akīmeera ūrīa wothe Jehova eerīte Musa. O na ningi Musa akīringa ciamia mbere yao; **31** nao magiitkia. Na rīria maiguire ati Jehova nīameciirītie na akona mīnyamaro yao-rī, makīinamīrīra, magīthathaiya.

5 Thuutha-inī Musa na Harūni nīmathiire kūrī Firaūni, makīmwīra atīrī, “Jehova, o we Ngai wa Isiraēli, ogīte ūu: ‘Reke andū akwa mathiī, nīgeetha makagīe na giathi gīakwa werū-inī.’” **2** Nake Firaūni akīmooria atīrī, “Jehova nīwe ū, atī ndīmwathikīre na ndekereerie andū a Isiraēli mathiī? Nī ndiū Jehova na ndikūrekereria andū a Isiraēli mathiī.” **3** Ningī makīmwīra atīrī, “Ngai wa Ahibiriana nīatwarīrie. Nī ūndū ūcio twītikīrie tūthī rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona, kwaga ūguo no atūrehithīrie mīthiro kana atūniine na rūhiū rwa njora.” **4** No mūthamaki wa būrūri wa Misiri akīmooria atīrī, “Musa na Harūni, nī kī kīratūma mūrute andū wīra-inī wao? Cookai wīra-inī wanyu!” **5** Nake Firaūni akiuga atīrī, “Ta rorai, andū a būrūri rīu nīmaingīhīte, na inyuī nīmūragīria marute wīra.” **6** Mūthenya o ūcio Firaūni agīatha arūgamīrīri a ngombo o na nyabaara cia andū, akīmeera atīrī, **7** “Mūtīgacooke kūhe andū a Isiraēli nyeki ya gūthondeka maturubarī; nīmathiī magecarīrie nyeki o ene. **8** No mūmeere atī no ngīnya mathondeke maturubarī mūigana o ta w mbere; mūtīkamanyīhīrie gīthimo. Nī igūūta; nīkīo mararīra makoiga atīrī, ‘Nītūrekwō tūthī tūkarutīre Ngai witū igongona.’ **9** Maritūhīrie wīra nīgeetha makoragwō makīruta wīra hīndi ciothe, na mūtige gūthikīrīria ūhoro wa maheeni.” **10** Nao arūgamīrīri a ngombo na nyabaara cia andū magīthī makīra andū atīrī, “Firaūni ekuuga ūu: ‘Ndigūcōoka kūmūhe nyeki rīngī. **11** Thiī mūgecarīrie nyeki yanyu kūrīa guothe mūrīmīona, no wīra wanyu ndūkūnyihanyīhīo o na hanini.’” **12** Nī ūndū ūcio andū makīhurunjūkīra būrūri wa Misiri guothe kūngīana makoni na ngano mamatūmīre ta nyeki. **13** Arūgamīrīri a ngombo makīmahinyīrīria mūno, makameeraga atīrī, “Rīkīai wīra ūrīa mwagīrīrwo wa o mūthenya, o ta ūrīa mwekaga rīria mwaheagwō nyeki.” **14** Nao andū a Isiraēli arīa maarī nyabaara arīa maathuurītwo nī anene a ngombo a Firaūni magakīhūragwō, makoorio atīrī, “Nī kī kiragīrīrie mūhingīe mūigana wa maturubarī ma ira kana ma ūmūthī, ta ūrīa mūrēkaga mbere?” **15** Nao andū a Isiraēli arīa maarī nyabaara magīthī kūrī Firaūni kūmūthaita, makīmūria atīrī: “Nī kī gītūmite wīke ndungata ciaku maīndū maya? **16** Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tūrerwo, ‘Thondekai maturubarī!’ Ndungata ciaku nīirahūrwo, no andū aku nīo marī na mahītia.” **17** Nake Firaūni agīcōocka atīrī, “Igūūta ici! Inyuī mūrī igūūta! Nīkīo mūrīaikara mūkiugaga atīrī, ‘Nītūrekwō tūkarutīre Jehova igongona.’” **18** Cookai wīra-inī. Mūtīkūheo nyeki, na no ngīnya mūthondeke mūigana wa maturubarī marīa mwagīrīrwo.” **19** Nao andū a Isiraēli arīa maarī nyabaara makīmenya atī maarī thīina-inī rīria meerīrwo atīrī, “Mūtīkūnyīhīrio mūigana wa maturubarī marīa mwagīrīrwo gūthondeka o mūthenya.” **20** Rīria moimire harī Firaūni-rī, magīkora Musa na Harūni arīa maameteerie, na nīo anyabara acio makīmeera atīrī, “Jehova aromuona na amūtūre ciira! Mūtūmite tūtūike kīndū kīnungū kūrī Firaūni na anene ake, na mūkamane rūhiū rwa njora moko-inī mao matūūrage.” **22** Musa agīcōocka kūrī, Jehova akīmūria atīrī, “Mwathani, nī kī gītūmite ūrehithīrie andū aya thīina? Gīkī nīkīo gīatūmīre ūndūme? **23** Kuuma rīria ndaathīre kūrī

Firaūni kūmwarīria thīini wa rītwa rīaku, nīareheire andū aya thīina, nawe ūkaaga gūteithūra andū aku o na hanini.”

6 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Rīu nīūkuona ūrīa ngwīka Firaūni: Nī tondu wa guoko gwakwa kūrī hinya-rī, nīakamarekereria mathiī; na ningī nī tondu wa guoko gwakwa kūrī hinya, nīakamaingata moime būrūri wake.” **2** Ngai agīcōocka akīra Musa atīrī, “Nī nī Jehova. **3** Nī nī ndoimīrīrie Iburahīmu, na Isaaka, o na Jakubu ndī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe, no matīamenyīre na rītwa rīu rīakwa Jehova. **4** O na nīndathondekire kīrīkanīro gīakwa nao atī nīngamahe būrūri wa Kaanani, kūrīa maatūūraga marī ageni. **5** Na makīria-rī, nīnjīguite gūcaaya kwa andū a Isiraēli, arīa matūtūwo ngombo nī andū a Misiri, na nīndīrīkanīte kīrīkanīro gīakwa nao. **6** “Nī ūndū ūcio, ira andū a Isiraēli atīrī: ‘Nī nī nī Jehova, na nīngamwūra icooki rīu mūigīrīrwo nī andū a Misiri. Nīngamwūhōra mūtige gūcōocka gūtūika ngombo ciao, na nīngamūkūūra ndambūrūkītie guoko na ciiko nene cia ūtuanīri ciira. **7** Ngaamuoya ta andū akwa kīūmbe, na ndūike Ngai wanyu. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrūtīre icooki-inī rīa andū a Misiri. **8** Na nīngamūtūra būrūri ūrīa ndeerānīre na mwīhītwa nyambararītie guoko atī nīngaahe Iburahīmu, na Isaaka, o na Jakubu. Nīguo ngūmūhe mūwīgwatīre ūtūike wanyu. Nī nī nī Jehova.’” **9** Musa agīkīheana ūhoro ūcio kūrī andū a Isiraēli, no matīamūiguire nī ūrīa maakuite ngoro nīkūhīnyīrīrio nī ūkombo. **10** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **11** “Thīi wīre Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri arekererie andū a Isiraēli moime būrūri wake.” **12** No Musa akīra Jehova atīrī, “Angīkorwo andū a Isiraēli matīngīnjigwa-rī, nīkī kīngītūma Firaūni anjigwe, kuona njaragīa ngītōndoiraga?” **13** Ngai nīacookīre akīaria na Musa na Harūni ūhoro wīgī andū a Isiraēli na Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri na akīmaatha marute andū a Isiraēli moime būrūri wa Misiri. **14** Aya nīo maarī atongoria a nyūmba ciao: Ariū a Rubenī ūrīa irīgīthathi rīa Isiraēli maarī Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nīo maarī mbarī atī Rubenī. **15** Ariū a Simeoni maarī Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ūrīa warī mūrīū wa mūtūmia Mūkaanani. Acio nīo maarī mbarī cia Simeoni. **16** Maya nīmo maarī marītīwa ma arīū a Lawī kūringana na maandīko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawī aatūūrīre muoyo mīaka 137. **17** Ariū a Gerishoni kūringana na mbarī ciao maarī Libini na Shimei. **18** Ariū a Kohathu maarī Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli. Kohathu aatūūrīre muoyo mīaka 133. **19** Ariū a Merari maarī Mahali na Mushi. Acio nīo maarī mbarī cia Lawī kūringana na maandīko mao. **20** Amuramu nīahīkīrie mwarī wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ūrīa wamūciarīre Harūni na Musa. Amuramu aatūūrīre muoyo mīaka 137. **21** Ariū a Iziharu maarī Kora, na Nefegu, na Zikiri. **22** Ariū a Uzieli maarī Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri. **23** Harūni nīahīkīrie Elisheba, mwarī wa Aminadabu, o ūrīa warī mwarī wa nyina na Nahashoni, nake akīmūciarīra Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **24** Ariū a Kora maarī Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nīo mbarī cia Akora. **25** Eleazaru mūrū wa Harūni nīahīkīrie mūrītū ūmwe wa Putieli, nake akīmūciarīra Finehasi. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Alawī, o mbarī o mbarī. **26** Harūni o ūcio, marī na Musa, nīo meerīrwo nī Jehova atīrī, “Rutai andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri kūringana na ikundi ciao.” **27** Nīo maarīrie Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, ūhoro wa kūruta andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri. Maarī Musa

o ūcio na Harūni. **28** Na rīrī, hīndī īrīa Jehova aarīrie Musa arī kīu būrūri wa Misiri-rī, **29** aamwīrire atīrī, “Nīī nī nīī Jehova. Īra Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri ūrīa wothe ngūkūwīra.” **30** No Musa akīira Jehova atīrī, “Kuona njaragia ngītondoiraga-rī, Firaūni angīkīnjigua niki?”

7 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “We ngūtūite ta Ngai hari Firaūni, nake mūrū wa nyūkwa Harūni egūtūika mūnabii waku. **2** Wee ūriugaga ūrīa wothe ndīgathaga, nake mūrū wa nyūkwa Harūni nīwe ūrīrāga Firaūni arekererie andū a Isiraēli moime būrūri wake. **3** No nīngūtūma ngoro ya Firaūni yūme, na o na ndaingīhia ciama ciakwa na morirū gūkū būrūri wa Misiri-rī, **4** ndakamūigua. Ningī nīngatambūrūkia guoko gwakwa kūu būrūri wa Misiri, na ndute ikundi cia andū akwa a Isiraēli moime kuo na ūndū wa ciiko nene cia ūtuanīri ciira. **5** Nao andū a Misiri nīmakamēna atī nī nī nīī Jehova, rīrīa ngataambūrūkia guoko gwakwa njūkīrīre būrūri wa Misiri na ndute andū a Isiraēli moime kuo.” **6** Musa na Harūni magīka o ūrīa Jehova aamaathīte meke. **7** Musa aarī na miāka mīrongo īnana nake Harūni miāka mīrongo īnana na itatū hīndī īrīa maaragia na Firaūni. **8** Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, **9** “Rīrīa Firaūni arīmwīra atīrī, ‘Ringai kīama,’ nawe Musa wīre Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku, ūrūkie thī o hau mbere ya Firaūni,’ naruo rūtūike nyoka.” **10** Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthī kūrī Firaūni, nao magīka o ta ūrīa maathitwo nī Jehova. Harūni agīkia rūthanju rwake thī mbere ya Firaūni na anene ake, naruo rūgītūika nyoka. **11** Nake Firaūni agīta andū arīa oogī o na ago, na aringi ciama a Misiri, nao magīka o ūguo magītūmīra maugī mao ma ūgo. **12** O mūdū agīkia rūthanju rwake thī na rūgītūika nyoka. Nao rūthanju rwa Harūni rūkīmeria thanju ciao. **13** No rīrī, ngoro ya Firaūni ikīūma nake akīrega kūmaigua, o ta ūrīa Jehova oigīte. **14** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Ngoro ya Firaūni ndīngīrorora; nīaregete kūrekereria andū mathīi. **15** Nūgūthī kūrī Firaūni rūciinī agīthī rūū. Weterere mūcemanie nake hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Nili, na ūthī na rūthanju rūrīa rwagarūrūkie rūgātūika nyoka. **16** Ūcooke ūmwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nīandūmīte ngwīre ūū: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre marī werū-inī. No ngīnya rīu nīuregete gūthikīrīra. **17** Jehova ekuuga atīrī: Ūndū ūyū nīguo ūgūtūma ūmenye atī nī nī nīī Jehova: Ngūgūtha maai ma Rūū rwa Nili na rūthanju rūrī rūrī guoko-inī gwakwa, namo magarūrūke matūike thakame. **18** Thamaki iria irī thīnī wa Rūū rwa Nili nīgūkuu, naruo rūū rūnunge; andū a Misiri maremwō nī kūnyua maai maruo.” **19** Jehova akīira Musa atīrī, “Īra Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku na ūtambūrūkie guoko igūrū rīa maai ma būrūri wa Misiri, na igūrū rīa tūrūū, na mītaro, na tūmaria o na kūrīa guothe kūhīngīrīrie maai nakuo guothe gūtūike thakame. Thakame ikaiyūra kūdū guothe būrūri wa Misiri, o na kūu ndoo-inī cia mītī na mītūngī-inī ya mahiga.” **20** Musa na Harūni magīka o ūrīa Jehova aathanīte. Agīkīambaria rūthanju rwake arī mbere ya Firaūni na anene ake, nake akīgūtha maai ma Rūū rwa Nili, namo maai mothe makīgarūrūka magītūika thakame. **21** Thamaki iria ciarī Rūū rwa Nili igīkuu, naruo rūū rūkīnunga ūuru mūno, ngīnya andū a būrūri wa Misiri makīremwō nī kūnyua maai maruo. Būrūri wa Misiri wothe ūkīyūra thakame. **22** No aringi ciama a būrūri wa Misiri magīka maūdū o ta macio na ūndū wa maugī mao ma ūgo, nayo ngoro ya Firaūni ikīūma; akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova oigīte. **23** Handū ha kūigua-rī, akīhūdūka agīthī nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na ndaigana

kūrūmbūyīa ūhoro ūcio ngoro-inī yake. **24** Nao andū othe a Misiri makīenja ithima gūkūhī na Rūū rwa Nili nīguo mone maai ma kūnyua, tondū matingīahotire kūnyua maai ma rūū rūu. **25** Mīthenya mūgwanja nīyahītūkire thuutha wa Jehova kūgūtha maai ma Nili.

8 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni ūmwīre atīrī, ‘Jehova oigīte ūū: Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre. **2** Ūngīrega kūmarekereria mathīi, nīngūhūra būrūri waku wothe na mūthiro wa ciūra. **3** Rūū rwa Nili rūkūyūra ciūra. Igūtūka ciambate o ngīnya nyūmba yaku ya ūthamaki o na nyūmba yaku ya toro o ngīnya ūrīrī waku igūrū, itoonye nyūmba cia anene aku, o na irīgīrīre andū aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inī maku na mīharatī-inī ya gūkandīrwo mūtū. **4** Ciūra icio ikūrīgīrīre na irīgīrīre andū aku o na anene aku.” **5** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Īra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia guoko gwaku na rūthanju igūrū rīa tūrūū, na mītaro, na tūmaria, ūtūme ciūra ciūke būrūri-inī wa Misiri.” **6** Nī ūndū ūcio Harūni agītambūrūkia guoko gwake igūrū rīa maai ma būrūri wa Misiri, nacio ciūra ikiumīra ikīyūra būrūri. **7** No aringi ciama a būrūri wa Misiri magīka maūdū o ta macio na ūndū wa maugī mao ma ūgo, o nao magītūma ciūra ciūke būrūri wa Misiri. **8** Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Hooyai Jehova anjehererie na ehererie andū akwa ciūra ici, na nīngūrekereria andū anyu mathīi makarutīre Jehova magongona.” **9** Musa akīira Firaūni atīrī, “Wee nīwe ngūhe gītūo gīa gūtūa ihinda rīa gūkūhoera, wee na anene aku o na andū aku nīguo inyuī na nyūmba cianyu mwehererwo nī ciūra, itigare o iria irī thīnī na Rūū rwa Nili.” **10** Firaūni akiuga atīrī, “Mūkaahoera rūciū.” Nake Musa akīmūcookeria atīrī, “Nīgūtūike ūguo woiga, nīgeetha ūmenye atī gūtīrī mūdū ūhaana ta Jehova Ngai witū. **11** Ciūra nīcīgūkweherera na ciehere nyūmba ciaku, cieherere anene aku na andū aku; itigare o iria irī rūū-inī rwa Nili.” **12** Na rīrīa Musa na Harūni mehēreire Firaūni, Musa agīkaīra Jehova ūhoro wigī ciūra iria aarehīthīrie Firaūni. **13** Nake Jehova agīka o ūrīa Musa aahoote. Ciūra iria ciarī nyūmba, na iria ciarī nīja na iria ciarī mīgūnda igīkuu. **14** Ikīūnganio ikīigwo irūndo, nacio ikīnungia būrūri. **15** No rīrīa Firaūni onire atī marīkūhoorerwo nī thīna-rī, akīūmia ngoro na akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova oigīte. **16** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Īra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia rūthanju rwaku ūgūthe rūkūngū rūrīa rūrī thī,’ na būrūri-inī wothe wa Misiri-rī, rūkūngū rūu rūgūtūika rwagī.” **17** Nao magīka ūguo; na rīrīa Harūni aatambūrūkīrie guoko anyiitīe rūthanju-rī, agūtha rūkūngū naguo, rwagī rūgītambīrīra andū na nyamū. Rūkūngū ruothe būrūri-inī wa Misiri rūgītūika rwagī. **18** No hīndī iria aringi a ciama a būrūri wa Misiri maagerīrie kūrehe rwagī na maugī mao ma ūgo-rī, nīmaremīrwo. Naruo rwagī rūgītambīrīra andū na nyamū. **19** Aringi acio a ciama makīira Firaūni atīrī, “Ūyū nī hīnya wa kīara kīa Ngai.” No Firaūni akīūmia ngoro akīrega kūigua, o ta ūrīa Jehova oigīte. **20** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Ūkīra rūciinī tene, uumīrīre Firaūni agīthī Rūū rwa Nili, ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre. **21** Ūngīaga kūreka mathīi-rī, ngūkūdehēra mīrumbī ya ngī, ndehere anene aku na andū aku, o na ndēcīrehe nyūmba-inī cianyu. Nyūmba cia andū a Misiri ikīyūra ngī, o na ningī ciyūre thī kūrīa guothe marī. **22** “No rīrī, mīthenya ūcio ngeeka ūndū ūrī ngūrani būrūri-inī wa Gosheni, kūrīa andū akwa matūrāga; gūtīkagīa na mīrumbī ya ngī kūu, nīgeetha ūmenye atī nīī, Jehova, ndī būrūri-inī

üyü. **23** Níngékíra ngúirani gatagatí ka andú akwa na aku. Rúciú nírió kíama gíkí gígekíka.” **24** Na úguo noguo Jehova eekire. Ngí mírumbí mínene ikíyúra nyúmba ya úthamaki ya Firaúni na igútoonya nyúmba cia anene ake, naguo búrúri wa Misiri wothe úkianangwo ní ngíocio. **25** Níngí Firaúni agúta Musa na Harúni, akímeera atírí, “Thíi múkarutíre Ngai wanyu iruta gúku búrúri-iní.” **26** No Musa akímwíra atírí, “Gútingíagírira gwíka úguo. Magongona maría tükúrútíra Jehova Ngai witú ní mekuoneka marí magigi ní andú a Misiri. Túngírúta magongona marí magigi maitho-iní mao-rí, gíthí matígútúhúura na mahiga nyugoto?” **27** No nginya túthí rúgendo rwa míthenya ítatú werú-iní tükúrútre Jehova Ngai witú magongona, o ta úríra atwathíte.” **28** Firaúni akiuga atírí, “Níngúmúrekereria múthí múkarutíre Jehova Ngai wanyu magongona werú-iní, no mútígathí kúrúya múno. Na ríu, hoerai.” **29** Musa agícooka atírí, “Ndaarikia kuuma haríwe, níngúhooya Jehova, na rúciú ní náoikoma kúrí Firaúni na anene ake, na andú ake. No úkímenyerere atí Firaúni ndageke úndú wa kúheenania ríngí, na úndú wa kwaga kúrekereria andú mathíi makarutíre Jehova magongona.” **30** Musa agíkúma harí Firaúni, akíhooya Jehova, **31** nake Jehova agúka úríra Musa aamúhoire; nacio ngí ikíeherera Firaúni, na anene ake, na andú ake, na gútirí ngí yatigarire. **32** No rírí, o na ihinda rírí Firaúni akúmia ngoro yake akírega kúrekereria andú mathíi.

9 Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Thíi kúrí Firaúni úkamwíre atírí, Jehova, o we Ngai wa Ahíberania ekuuga úú: “Rekereria andú akwa mathíi, nígeetha makandungatíre.” **2** Úngírega kúmarekereria, na úthíi na mbere kúmarígíríra-rí, **3** guoko kwa Jehova nígúkúrehithíria úhiú waku úríra úrí úríthio-iní múthiro múuru múno kúrí mbarathi cianyú na ndígiri, na ngámíra, na ng’ombe cianyú, na ng’ondú na mbúri. **4** No Jehova níagekíra ngúirani gatagatí ka úhiú wa andú a Isiraéli na andú a Misiri, nígeetha gútíkagíe nyamú ya Múisiraéli igúkua.” **5** Jehova agítua ihinda, na akiuga atírí, “Rúciú Jehova níageeka úndú úyú gúku búrúri-iní.” **6** Na múthenya úyú úngí Jehova agígíka o úguo: Úhiú wothe wa andú a Misiri úgíkua, no gútirí nyamú o na ímwe ya Múisiraéli yakuire. **7** Firaúni agítúma andú magatúíre úhoro, nao makíona atí gútiarí nyamú o na ímwe ya andú a Isiraéli yakuite. No rírí, ngoro yake ndíororoire na ndaigana kúrekereria andú mathíi. **8** Níngí Jehova akíra Musa na Harúni atírí, “Oyai ngundi cia mbíro kuuma ríko ríríra inene, nake Musa amíikie igúru mbere ya Firaúni. **9** Mbíro íyo níngatúika rúkúngú rúhinyu, naruo rúiyúre búrúri wothe wa Misiri, rúcooke rútuúke mahúha ma íronda mírí-iní ya andú na ya nyamú búrúri-iní úcio wothe.” **10** Ní úndú úcio magíkíoya mbíro kuuma ríko inene, makírúgama mbere ya Firaúni. Musa akímíikia igúru, namo mahúha ma íronda makúmíra mírí-iní ya andú o na ya nyamú. **11** Aríngí ciana a Misiri matíngíahotire kúrúgama mbere ya Musa ní úndú wa mahúha maría maarí namo, hamwe na andú othe a búrúri wa Misiri. **12** No Jehova akúmia ngoro ya Firaúni, akírega kúguu Musa na Harúni, o ta úríra Jehova eeríte Musa. **13** Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Úkíra rúciiní tene, úkarúgame mbere ya Firaúni úmwíre atírí, “Úú níguo Jehova Ngai wa Ahíberania ekuuga: Rekereria andú akwa mathíi, nígeetha makahooe, **14** kana ihinda rírí ngútúmiré míthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andú aku, níguo úmenye atí gútirí úngí úhaana ta ní gúku thí guothe. **15** Nígúkorwo nginya ríu níngíhotete gútambúrúka guoko gwakwa, ngakúhúura na ngahúura andú aku na múthiro úríra úngímúniiníte inyuothe

thí. **16** No ngúrúgamítie ní úndú wa gítúmi gíkí kíúmbe, atí nguoníe hinya wakwa, na atí ríftwa ríakwa ríhunjo thí yothe. **17** No wíyúmitie kúhinyíríra andú akwa na úkagíría mathíi. **18** Ní úndú úcio-rí, rúciú ihinda ta rírí ngoíría mbura ya mbembe njúru múno, ítarí yoirá ingí tayo gúku búrúri wa Misiri kuuma ríría Misiri kwambíríie gútúúrwó nginya ríu. **19** Gíathane ríu atí úhiú waku na índíothe íria úrí nacio múgúnda itoonyio handú ingúgítía, tondu mbura íyo ya mbembe yoiríra múndú o wothe úrí nja kana nyamú ítarehetwo múcií o yothe na írú kúu múgúnda no ígúkua.” **20** Anene acío a Firaúni aría meetígríte kíugo kía Jehova makíhíha gútoonyia ngombo ciao na úhiú wao nyúmba thíi. **21** No aría mateetígríte kíugo kía Jehova maatígire ngombo ciao na úhiú wao múgúnda-iní. **22** Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Tambúrúka guoko úkúroretie matu-iní nígeetha mbura ya mbembe yure búrúri wa Misiri guothe; yuríre andú, na nyamú na yuríre kíndú gíothe kírkúra mígúnda-iní ya búrúri wa Misiri.” **23** Ríría Musa aatambúrúkirie rúthanju arúroretie matu-iní, Jehova agítúma kúgíe na marurumí hamwe na mbura ya mbembe, naruo rúheni rúkíhenúka thí. Ní úndú úcio Jehova akiúra mbura ya mbembe kúu búrúri wa Misiri; **24** mbura ya mbembe ígíkúra, naruo rúheni rúkíhenúka kíndú guothe. Níkío kíarí kíhuhúkanio kíria kíuru múno kíonekaníte búrúri wothe wa Misiri kuuma wambíríra gútúúrwó ní andú. **25** Mbura íyo ya mbembe íkiura búrúri wothe wa Misiri, íkiúra kíndú gíothe kíarí múgúnda, andú o hamwe na nyamú; ígíthúka kíndú gíothe kíarí múgúnda na ígíkáhúra míti yothe. **26** Kíndú kúria mbura íyo ya mbembe ítoíríre no búrúri wa Goshení, kúria andú a Isiraéli maarí. **27** Nake Firaúni agítua Musa na Harúni, akímeera atírí, “Íhinda rírí níngíthíte. Jehova níwe wa ma; ní na andú akwa níthúthíte. **28** Hooyai Jehova, nígúkorwo nítúiganíte marurumí na mbura ya mbembe íria tuonete. Níngúmúrekereria múthí; mútígúikara gúku ríngí.” **29** Musa akímúcookeria atírí, “Ndoima ítúura rírí inene, níngútambúrúka moko hoee Jehova. Marurumí nímegúthira, na gútígúkorwo na mbura íngí ya mbembe, nígeetha úmenye atí thí ní ya Jehova. **30** No níngúú atí wee na anene aku mútirí múretígíra Jehova Ngai.” **31** (Úguta na cairí níciathúkirio, ní úndú cairí níyarutíte magíra, naguo úguta úkaruta kíro. **32** No rírí, ngano o na gúthemethu ítiathúkirio, tondu ítiarí ngúru.) **33** Híndí íyo Musa akíehera harí Firaúni na akíuma nja ya ítúura inene. Agítambúrúka moko amaroretie na kúrí Jehova; marurumí na mbura ya mbembe ígíthira, na gútiacookire kuura. **34** Ríría Firaúni onire atí mbura ya mbembe na marurumí níciathira akíthia ríngí; we na anene ake makúmia ngoro ciao. **35** Ní úndú úcio ngoro ya Firaúni yarí nyúmú na ndangárekereríre andú a Isiraéli mathíi, o ta úríra Jehova aarítie na kanua ka Musa.

10 Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Thíi kúrí Firaúni, níngúkorwo nínyúmitie ngoro yake na ngoro cia anene ake nígeetha níngé ciana ici ciakwa gatagatí-iní kao; **2** níguo múkeeraga ciana cianyú na ciana ciacio úríra ndokíríre andú a Misiri, na úría ndaringíre ciana ciakwa gatagatí-iní kao, níguo múmenye atí ní ní ní Jehova.” **3** Ní úndú úcio Musa na Harúni magíthí kúrí Firaúni makímwíra atírí, “Jehova Ngai wa Ahíberania ekuuga úú: ‘Úgúikara nginya rí úregete kúnjinyíhíria?’ Rekereria andú akwa mathíi, nígeetha makandungatíre. **4** Warega kúmarekereria-rí, rúciú níngarehíthia ngígí búrúri úyú wanyu. **5** Ikaiyúra thí, ímíhumbíre yage kuoneka. Níkaría kíria gíothe gítígítio ní mbura ya mbembe, o na írie míti yothe íria írakúra mígúnda-

inĩ yanyu. **6** Ikaiyũra nyũmba ciaku, na cia anene aku, na cia andũ othe a Misiri, ũndũ maithe manyu kana maguuka manyu matarĩ mona kuuma rĩria mambĩriire gũtũura bũrũri ũyũ nginya riu.” Nake Musa akĩgarũrũka akieherera Firaũni. **7** Anene a Firaũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũndũ ũyũ egũtũura arĩ mũtego harĩ ithu? Rekereria andũ aya mathiĩ, nĩgeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndũramenya atĩ bũrũri wa Misiri nĩwanangĩtwo?” **8** Musa na Harũni magĩcookio kũrĩ Firaũni. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũkahooe Jehova Ngai wanyu; no rĩrĩ, nĩ arĩkũ megũthii?” **9** Musa akĩmũcookieria atĩrĩ, “Tũgũthiĩ na andũ aitũ arĩa ethĩ o na arĩa akũrũ, tũthiĩ na aanake na airĩtu aitũ, na tũthiĩ na ũhũũ witũ wothe, tondu tũrathii gũkũngũra Jehova na iruga inene.” **10** Firaũni akiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ Jehova arogĩkara na inyuũ ingĩmũrekereria mũthiĩ na atumia anyu na ciana cianyu-ĩl Hatiriĩ njanja mũri na muoroto mũũru. **11** Aca! Thiĩ o arũme oiki, mũthiĩ mũhooe Jehova, nigũkorwo ũguo nigũmo mũkoretwo mũkienda.” Nao Musa na Harũni makĩangĩtwo, makiehera mbere ya Firaũni. **12** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri nĩgeetha ngigĩ ciũke ciyũre bũrũri ũyũ wothe, nacio irĩe kĩndũ gĩothe kĩrũkũra mĩgũnda-inĩ, kĩria gĩothe gĩatigirio nĩ mbura ya mbembe.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia rũthanju rwake igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri, nake Jehova agĩtũma rũhuho ruumite irathĩro rũhurutane kũu bũrũri ũcio mũthenya wothe na ũtukũ wothe. Gũgĩkinya rũciĩnĩ rũhuho rũu nĩ rwarehete ngigĩ. **14** Nacio ngigĩ icio ikĩhithũkĩra bũrũri wa Misiri wothe na igĩkĩara kũndũ guothe bũrũri-inĩ irĩ nyĩngĩ mũno. Mbere iyo gũtiagũite mũthiwo wa ngigĩ ta ũcio na gũtikagĩa ũngĩ ta ũcio. **15** Ikĩhumbĩra thĩ yothe o nginya ikĩra. Ikĩria kĩria gĩothe gĩatigariĩo nĩ mbura ya mbembe, kĩria gĩothe gĩakũrũga mĩgũnda o na matunda marĩa maarĩ mĩti-inĩ. Gũtirĩ kĩndũ kĩgũ gĩatigarire mũti-inĩ kana mũmera bũrũri-inĩ wothe wa Misiri. **16** Nake Firaũni agĩta Musa na Harũni narua, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wanyu, o na inyuũ nĩndĩmũhĩrie. **17** Riu ndekerei mehia makwa o rĩngĩ na mũhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mũthiwo ũyũ mũũru.” **18** Hindĩ iyo Musa akieherera Firaũni agĩthĩ akĩhooya Jehova. **19** Nake Jehova akĩgarũra rũhuho, akĩrũtua rũhuho rũnene rwa kuuma ithũro, naruo rũkĩũmbũra ngigĩ icio, rũgĩcitwara Iria-inĩ Itune. Gũtirĩ gakiĩ o na kamwe gaatigarire bũrũri wa Misiri. **20** No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, nake akĩrega kũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ. **21** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ikũroretie igũrũ matu-inĩ nĩgeetha nduma iĩyũre bũrũri wa Misiri, nduma ingĩhutika.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia guoko akũroretie igũrũ matu-inĩ, nayo nduma nene ikĩyũra bũrũri wa Misiri mũthenya itatu. **23** Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kuona ũria ũngĩ kana oime gwake handũ ha mũthenya itatu. No andũ a Isiraeli, othe kũria maikaraga kwari na ũtheri. **24** Ningĩ Firaũni agĩta Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ mũkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathiĩ na inyuũ; no rĩrĩ, mũtĩge ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe.” **25** No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya ũtũwikĩrie tũkarũtie Jehova Ngai witũ magongona na maruta ma njino. **26** ũhũũ witũ no nginya tũthiĩ nagũ; gũtirĩ o na ihũngũ tũgũtiga na thuutha. No nginya tũhũthĩre imwe ciacio tũkĩhooya Jehova Ngai witũ, na tũtĩngĩmenya nĩ irĩkũ irĩbatarania mahooya-inĩ nginya tũkĩnye kũu.” **27** No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, nake akĩrega kũmarekereria mathiĩ. **28** Firaũni akĩra Musa atĩrĩ, “Uma, ũnjehere! Wĩmenyerere ndũkanooke mbere yakwa rĩngĩ! Mũthenya ũria ũkoona ũthiũ

wakwa, no gũkua ũgaakua.” **29** Musa akĩmũcookieria atĩrĩ, “O ta ũguo woĩga, ndigooka mbere yaku rĩngĩ.”

11 Na rĩri, Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Nĩngũrehere Firaũni na bũrũri wa Misiri mũthiwo ũngĩ ũmwe. Thuutha ũcio, nĩakamũrekereria mũthiĩ mume gũkũ, na rĩria ageeka ũguo, nĩkũmũngata akaamũngata biũ. **2** Īra arũme othe, o hamwe na andũ-a-nja mahooe andũ a matũũra mao indo cia betha na cia thahabu.” **3** (Jehova agĩtũma andũ acio metikĩrike nĩ andũ a Misiri, na Musa we mwene aarĩ mũtũku mũno kũu bũrũri wa Misiri nĩ anene a Firaũni o na andũ arĩa agĩ.) **4** Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Kũri ta ũtukũ gatagatĩ nĩngatuĩkania bũrũri wa Misiri wothe. **5** Mwana wothe wa kahiĩ wa irigithathi gũkũ bũrũri wa Misiri nĩagaakua, kwambĩrĩria irigithathi rĩa Firaũni, rĩria rĩikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene, nginya irigithathi rĩa ngombo ya mũrĩtu, ũria ũrutaga wĩra gĩthiĩ-inĩ, na marigithathi mothe ma ng’ombe o namo. **6** Nĩgũkaagĩ kĩrĩro kĩnene bũrũri wa Misiri wothe, kĩrĩro kĩũru gĩtarĩ gĩakorwo kuo, na gĩtakagĩ kuo rĩngĩ o na rĩ. **7** No gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, gũtirĩ ngũi iĩgaakũgĩra mũndũ, kana ikũgire nyamũ.’ Hindĩ iyo nĩũkamenya atĩ Jehova nĩekĩrite ngũũrĩnĩ harĩ andũ a Misiri na andũ a Isiraeli. **8** Anene aya aku othe magooka kũrĩ niĩ, manyinamĩrĩre makiugaga atĩrĩ, ‘Thiĩ, we mwene o na andũ arĩa makĩrũmĩrĩre!’ Thuutha ũcio nĩngathii.’ Hindĩ iyo Musa, acinĩtwo nĩ marakara, akieherera Firaũni. **9** Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Firaũni nĩakarega gũkũgũga, nĩgeetha morirũ makwa gũkũ bũrũri wa Misiri mongerereke.” **10** Musa na Harũni nĩmarĩngire morirũ maya mothe mbere ya Firaũni, no Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, na ndaigana kũrekereria andũ a Isiraeli moime bũrũri-inĩ wake.

12 Jehova akĩra Musa na Harũni marĩ kũu bũrũri wa Misiri atĩrĩ, **2** “Mweri ũyũ nigũo ũgũtuĩka mweri wa mbere harĩ inyuũ, ũtũke mweri wa mbere wa mwaka wanyu. **3** Īrai andũ othe a Isiraeli atĩ mũthenya wa ikũmi mweri ũyũ, o mũndũ akanyĩtĩra andũ a nyũmba yake gatũrũme; o nyũmba gatũrũme kamwe. **4** Nyũmba ingĩgakorwo irĩ nini mũno, ũndũ itangĩniina gatũrũme kamwe-rĩ, nĩmanĩtanĩre gatũrũme kamwe na nyũmba irĩa mahakanĩte nayo, marĩkitie gwĩtara mũtigana wao meturaniĩre. Rorai na mũtue wega nĩ tũtũrũme tũtigana tũkabatarania kũringana na mũrĩre wa o mũndũ. **5** Nyamũ iria mũgũthuura no nginya ikorwo irĩ tũtũrũme twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na itarĩ na kaũũgũ, na mũgaacĩruta kuuma harĩ ng’ondũ kana mbũri. **6** Cimenyerereĩ nginya mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri, hindĩ irĩa andũ othe a Isiraeli magaacithĩnja hwaĩ-inĩ. **7** Hindĩ iyo makooya thakame imwe ya tũtũrũme tũu, nao mamihake hingĩro-inĩ cia igũrũ na cia mĩena ya mũrango wa nyũmba irĩa makaarĩra tũtũrũme tũu. **8** ũtukũ o ũcio makaarĩra nyama icio ihĩhitio na mwaki, marĩanĩrie na nyeni ndũrũ na mĩgate itarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. **9** Mũtĩkanarie nyama irĩ njĩthĩ kana itherũkĩtio na maaĩ, no ihĩhio na mwaki, mũtwe, na magũrũ o na nyama cia nda. **10** Mũtĩkanatĩge imwe ciacio ikinyĩrie rũciĩnĩ; iria ingĩtigara nginya rũciĩnĩ, no nginya mũgaacĩna. **11** ũũ nigũo mũkaarĩra nyama icio: mũkorwo mwĩhotorete mĩcibi yanyu njohero, na iraatũ cianyu irĩ magũrũ, na mĩtirĩma yanyu irĩ moko. Mũgaacĩria naihenya; iyo nĩyo Bathaka ya Jehova. **12** “O ũtukũ ũcio nĩngatuĩkanĩria bũrũri wa Misiri, na nĩngooraga marigithathi mothe ma andũ na ma nyamũ, na nĩngatũra ngai cia bũrũri wa Misiri ciothe ciira. Nĩ nĩ niĩ Jehova. **13** Thakame

iyu igaatuika rüüri rwanu nyumba-ini iria mügaakorwo müri, na riria ngoona thakame-ri, no kumühütika ngaamühütika. Gütiri müthiro ukamühutia händi iria ngaahüura büürü wa Misiri. **14** “Müthenya ücio nimürüririkanaga; ükungüyagirei harí njarwa iria igooka üri wa giathi kia Jehova, üri ündü wathanitwo wa gütüura. **15** Ihinda ria mithenya müganja, mükaariaga migate itari mükire ndawa ya kümbia. Müthenya wa mbere mükeeheria ndawa ya kümbia kuuma nyumba cianyu, nigikorwo mündü o wothe üngiria kindü kiri ndawa ya kümbia kuuma müthenya wa mbere nginya wa müganja-ri, niakingatwo ehario harí andü a Isiraeli. **16** Giái na kiungano githeru müthenya wa mbere, na müge na kingi müthenya wa müganja. Mütikanarute wira o na ürükü mithenya iyo, tiga o wa kühaariria irio cia küriü nî mündü wothe, üguo noguo müngüka. **17** “Küngürai Giathi kia Migate Itari Ndawa ya Kümbia, tondu nî müthenya üyü kiümbe ndamürutire müri ikundi kuuma büürü wa Misiri. Küngürai müthenya üyü üri ündü wathanitwo wa gütüura nginya njarwa iria igooka. **18** Mweri wa mbere müriiaga migate itari na ndawa ya kümbia, kwambiriria hwaí-ini wa müthenya wa ikümi na ina, nginya hwaí-ini wa müthenya wa mirongo iri na ümwê. **19** Handü ha matukü müganja, gütikoneke ndawa ya kümbia migate nyumba-ini cianyu. Na riri, mündü o wothe üngiria kindü kiri na ndawa ya kümbia niakingatwo athengio müngi-ini wa Isiraeli, arí mügeni, kana aciaritwo arí Müisiraeli. **20** Mütikanarie kindü gikiritwo ndawa ya kümbia. Küria guothe mügaatüura, mükaariaga migate itari ndawa ya kümbia.” **21** Nake Musa agüta athuari a Isiraeli othe, akimeera atiri, “Thüi o narua mügathuure nyamü nî ündü wa nyumba cianyu na müthiñe gatürüme ka Bathaka. **22** Oyai kiöhe kia mahuti ma müthobi, mügitobokie karaí-ini kari na thakame, mücooke mümihake hingiro ya igürü wa mürango, o na miëna yeerí ya hingiro cia mürango. Gütikagie mündü o na ümwe wanyu ükuuma nja ya nyumba yake nginya rüciini. **23** Händi iria Jehova arituikania büürü niguo orage andü a Misiri-ri, niariona thakame iyo iri igürü na miëna ya hingiro cia mürango, nake ahitüke müromo wa nyumba iyo, na niakagiria müniinani atoonye nyumba cianyu amüürage. **24** “Athikira úrutani üyü taari watho wa gütüura wathikagirwo nî inyuü na njiaro cianyu. **25** Riria mügaatoonya büürü üria Jehova akaamühe ta üria eraniire-ri, mükaamenyagiria giathi giki. **26** Na riria ciana cianyu ikamüüria atiri, ‘Giathi giki kiugite atia harí inyuü?’ **27** Mügaacira atiri, ‘Nî igongona ria Bathaka ria kúrutira Jehova, üria waagararire nyumba cia andü a Isiraeli kúu büürü wa Misiri, na akílonokia andü a nyumba ciitü händi iria ooragire andü a Misiri.’” Nao andü maküinamiriria mothüi mao, makíhooya. **28** Andü a Isiraeli magügika o üria Jehova aathire Musa na Harüni. **29** O ütükü gatagati Jehova aküraga marigithathi mothe kúu büürü wa Misiri, kwambiriria irigithathi ria Firaüni, üria waikaragira giti kia ünene, nginya irigithathi ria mündü muohe üria warí njeera na marigithathi ma mahiü mothe. **30** Firaüni na anene ake othe o na andü a Misiri othe, magügikira kúri o ütükü, nakuo gükigia kíroo kinene kúu büürü wa Misiri, nigikorwo gütiari nyumba itaari na mündü wakuüte. **31** O ütükü ücio, Firaüni agüita Musa na Harüni, akimeera atiri, “Ükirai! Ehererai andü akwa, inyuü o na andü a Isiraeli othe! Thüi mügatungatire Jehova o ta üria müürütie. **32** Oyai ndüuru cianyu cia mbüri na cia ng’ombe o ta üria müroigite na müthi. Na mündathime o na nî.” **33** Nao andü a Misiri makíhika andü acio moime büürü ücio na ihenya, nigikorwo moigire atiri, “Kwaga üguo, tügükua ithuothe!” **34**

Nî ündü ücio andü a Isiraeli makioya kimere kiao gütanekirwo ndawa ya kümbia, na magügikua na ciande, nayo miharati yoohereirwo nguo-ini. **35** Nao andü a Isiraeli magügika o ta üria meeritwo nî Musa na makíhooya andü a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na nguo. **36** Jehova agütüma andü acio metikirike nî andü a Misiri nao makímahe kiria güothe meetirire; nî ündü ücio magütaha indo cia andü a Misiri. **37** Andü a Isiraeli makíambiriria rügendo kuuma Ramesese magüthi Sukothu. Arüme aria metwaraga na magürü maarí ta 600,000 hategütarwo atumia na ciana. **38** Na andü angí aingí nímathiire na makíambatia nao, hamwe na ndüuru nene cia mahüi ma mbüri na ng’ombe. **39** Kimere kiria maarütie büürü wa Misiri níko maatumirire güthondeka migate itari ndawa ya kümbia. Kimere kiu gütiari na ndawa ya kümbia tondu níküingatwo maingatiwo büürü wa Misiri, na matigana kügia na ihinda ria kühaariria irio ciao. **40** Ihinda riria andü a Isiraeli maatüürire büürü wa Misiri nî róka 430. **41** Haria miaka iyo 430 yathiriire-ri, müthenya o ro ücio, niguo ikundi ciothe cia andü a Jehova cioimire büürü wa Misiri. **42** Tondü ütükü ücio niguo Jehova aikarire eigüite niguo amarute büürü wa Misiri-ri, na ütükü üyü nao andü a Isiraeli othe nímariikaraga meigüite niguo matüage Jehova njarwa-ini ciothe iria igooka. **43** Jehova aküra Musa na Harüni atiri, “Maya nimo mawatho ma Bathaka: “Gütiri mügeni üngiria Bathaka iyo. **44** Ngombo o yothe ügürüte no irie Bathaka iyo thuutha wa kümiruithia, **45** no müraririri kana mürutü wira wa mücaara ndakanamirire. **46** “No nginya iriügirwo thüini wa nyumba o imwe, mütikanoimie nyama o na irükü nja ya nyumba. Mütikanoine ihindi o na rímwe riayo. **47** Müngi wothe wa Isiraeli no nginya ükungüire Bathaka. **48** “Mügeni ütüürüte thüini wanyu na niekwenda gükungüura Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arüme othe a nyumba yake; thuutha ücio níroo angküngüura Bathaka ta mündü üciarirwo büürü-ini. Gütiri mündü mürumê ütari müruu üngiria Bathaka. **49** Watho o ücio noguo ügwatha aria maciaritwo marí a büürü, o na ageni aria matüüranagia na inyuü.” **50** Andü a Isiraeli othe magügika o üria Jehova aathite Musa na Harüni. **51** Na müthenya o ro ücio, Jehova akiruta andü a Isiraeli kuuma büürü wa Misiri na ikundi ciao.

13 Nake Jehova aküra Musa atiri, **2** “Nyamürira marigithathi mothe ma twana twa tühü. Maciaro ma mbere ma nda o yothe gatagati-ini ka andü a Isiraeli nî makwa, marí ma mündü kana ma nyamü.” **3** Nake Musa aküra andü atiri, “Ririkanagai müthenya üyü, müthenya üria mwoimire büürü wa Misiri, mükiuma büürü wa ükombo, tondu Jehova niamürutire kuo na guoko kwa hinya. Mütikariage kindü kiri na ndawa ya kümbia. **4** Ümüthi, mweri-ini üyü wa Abibu, niguo müroimagara müthü. **5** Riria Jehova akaamükinyia büürü wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajebusi büürü üria eehitire mbere ya maithe manyu ma tene atí niakamühe büürü üri büthi wa iria na üükü-ri, mükaamenyagiria giathi giki mweri-ini üyü: **6** Ihinda ria mithenya müganja mükaariaga migate itari mükire ndawa ya kümbia na müthenya wa müganja müthondeke iruga inene nî ündü wa Jehova. **7** Riagai migate itari mükire ndawa ya kümbia ihinda ria müthenya iyo müganja; gütikoneke kindü kiri na ndawa ya kümbia gatagati kanyu, kana ndawa ya kümbia yoneke handü o hothe mihakaini yanyu. **8** Müthenya ücio o mündü ere müriü atiri, ‘Ndireka üü tondu wa üria Jehova aanjükiire riria ndoimire büürü wa Misiri.’ **9** Kümeyerera müthenya üyü níkuo kúritükaga ta rüuri guoko-ini gwaku, na kiririkania üthü-ini waku, atí

watho wa Jehova niŋŋikaraga iromo-ini ciaku. Niŋŋukorwo Jehova niakurutire bururi wa Misiri na guoko gwake kwa hinya. **10** No nginya murumie watho uyū mwathane ihinda riaguo riakinya, mwaka o mwaka. **11** “Thuutha wa Jehova kumukinyia bururi wa Akaanani na amūhe guo, o ta ūria eeraniire na mwihitwa kūrī inyuī o na maithē manyu ma tene-rī, **12** nīmūkahe Jehova maciaro ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ūhiū wanyu nī ma Jehova. **13** Mūgaakūiraga irigithathi o rīothe rīa ndigiri na gatūrume, mo mūngiaga kūrīkūūra-rī, mūrīune ngingo. Kūūragai marigithathi mothe manyu ma aanake. **14** “Matukū-ini marīa magooka, rīria mūrūrgo agaakūūra atīrī, ‘Ūū nī kuuga atīa?’ mwīre atīrī, ‘Jehova aaturutire bururi wa Misiri, agītūruta bururi wa ūkombo, na guoko gwake kwa hinya. **15** Rīria Firaūni omirīe mūtwe akīrega gūtūrēkereria-rī, Jehova niooragire marigithathi ma bururi wa Misiri mothe, andū o na nīomō. Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga ndutīre Jehova igongona rīa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakūūra mūrū wakwa mothe wa irigithathi. **16** Naguo ūndū ūcio ūrītūkaga ta rūūrī guoko-ini gwaku, o na ūtūkage kionania gītūrītō ūthiū-ini waku, atī Jehova niatūrutire bururi wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.” **17** Rīria Firaūni aarekerire andū a Isiraēli mathī-rī, Ngai ndaamatongoreire njīra-ini ya kūhītūkīra bururi wa Afilisti, o na gūtūka iyo nīyo yarī njīra irīa nguhi. Niŋŋukorwo Ngai oigire atīrī, “Mangīcēmania na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke bururi wa Misiri.” **18** Nī ūndū ūcio Ngai agītongoria andū acio mathiūrūrūkīre njīra ya werū-ini mērekeire Iria Itune. Andū a Isiraēli maambatire makiuma bururi wa Misiri meeohete indo cia mbaara. **19** Musa niakuuire mahīndī ma Jusufu, nī ūndū Jusufu niēhītithīe arī ū a Isiraēli na mwihitwa. Oigīte atīrī, “Ti-itherū Ngai niakamūteithia, na inyuī hīndī iyo no nginya mūgaakuu mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.” **20** Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambī ciao Ethamu ndeere-ini cia werū. **21** Mūthenya, Jehova aathīiaga mbere yao arī gītugī-ini gīa itu gīa kūmoonēria njīra, na ūtukū-rī, aathīiaga mbere yao arī gītugī-ini kīa mwaki amamūrīkīre njīra, nīgeetha mahote gīthiū mūthenya o na ūtukū. **22** Gītugī gīa itu mūthenya kana gītugī kīa mwaki ūtukū, gītūrī kīheraga handū hakīo mbere ya andū acio.

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ūra andū a Isiraēli macooke na thuutha, na mambe hema gūkūhi na Pi-Hahirothu, gatagatī ka Migidoli na iria. Nīmambe hema hūgūrūrū-ini cia iria, kūng’ethanīra na Baali-Zefoni. **3** Firaūni niageciiria atīrī, ‘andū a Isiraēli marī na kirigīcano no kūrūūra marorūra bururi-ini, mahīngīrīrio nī werū.’ **4** Na nīngomia ngoro ya Firaūni, nake nīakamaingathīa. No nī mwene nīngēgīra na riiri nī ūndū wa Firaūni na mbūtū yake yothe ya ita, nao andū a Misiri nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.” Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli magītka o ūguo merītō. **5** Rīria mūthamaki wa bururi wa Misiri eerīro atī andū acio nīmōrīte-rī, Firaūni na anene ake makīrīcūkwo ūhoro ūcio, magīkiuga atīrī, “Hi! Tweka atīa? Twarekereria andū a Isiraēli mathīi na ithuī tuorīrwo nī ūtungata wao?” **6** Nī ūndū ūcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarīro, na agītīi na mbūtū yake ya ita. **7** Agītīi na ngaari cia ita 600 iria njega mūno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingī ciothe cia bururi wa Misiri, ciothe irīgāmīrīrwo nī anene. **8** Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni mūthamaki wa bururi wa Misiri, na nī ūndū ūcio akīrūmīrīra andū a Isiraēli na ihenya arīa moimagarīte makinyūkīte na ūcamba. **9** Andū a Misiri,

hamwe na mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi, na thigari, makīrūmīrīra andū a Isiraēli na ihenya makīmakinīra harīa maambīte hema rūteere-ini rwa iria, hakuhi na Pi-Hahirothu kūng’etherā Baali-Zefoni. **10** Firaūni akūhīrīra-rī, andū a Isiraēli makīhūgūra, makīona andū a Misiri mamoimīte thuutha makīmaka mūno, magīkīra Jehova. **11** Makīra Musa atīrī, “Nī mbīria gūtāarī bururi wa Misiri, nīguo ūtūrehe tūkuire gūkū werū-ini? Nī atīa ūū ūtūkīte ūgatūruta bururi wa Misiri? **12** Gītīi tūtiakwīrīre tūrī o bururi wa Misiri atī ūtigane na ithuī, ūreke tūtungatīre andū a bururi wa Misiri? Kūngīarī wega tūtungatīre andū a Misiri kūrī gūkūra werū-ini!” **13** Musa agīcookeria andū acio atīrī, “Tīgai gwītīgīra. Mwīhaandeī wega, na nīmūkuona ūhonokio ūria Jehova ekūmūrehere ūmūthī. Andū a Misiri aya mūrōna ūmūthī, mūtīkamona rīngī. **14** Jehova niēkūmūrūrīra, mūbatīe o gūkīra mūhooreire.” **15** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūrangīra nīki? Ūra andū a Isiraēli mathīi na mbere. **16** Oya rūthanju rwaku, na ūtambūrūkīe guoko igūrū wa iria ūgayanīe maa nīgeetha andū a Isiraēli matūkanīre iria-ini, mathiīrīre thī nyūmū. **17** Nīngūūmia ngoro cia andū a Misiri nīgeetha o nao mamarūmīrīre. Na nīngēgīra riiri nī ūndū wa Firaūni na mbūtū yake ya ita, o na nī ūndū wa ngaari ciake cia ita, o na andū ake arīa mathiiga mahaicīte mbarathi. **18** Nao andū a Misiri nīmakamenya atī nī nī nī Jehova hīndī iyo ngingīra riiri nī ūndū wa Firaūni, na ngaari ciake cia ita na andū ake arīa mathiiga mahaicīte mbarathi.” **19** Hīndī iyo mūrāka wa Ngai irīa wathīiaga atongoreie mbūtū ya thigari cia Isiraēli, akīehera agīcooka thuutha wao. Gītugī gīa itu nakīo gīkiama hau mbere, gītūrīgama thuutha wao, **20** gītīgīa gatagatī ga thigari cia Misiri na cia Isiraēli. Ūtukū wothe itu rīu rīgītīra nduma mwena ūmwe, na ūtheri mwena ūria ūngī; nī ūndū ūcio gītūrī andū makūhīrīre arīa angī ūtukū wothe. **21** Ningī Musa agītambūrūkīa guoko igūrū wa iria, na ūtukū wothe Jehova agītīndīka iria na thuutha na ūndū wa rūhuho rwa kuuma mwena wa irathīro, na agītūma hau hatūke thī nyūmū. Maaī macio makīgayūkana, **22** nao andū a Isiraēli makīringa iria mahītūkīre thī nyūmū, maaī marūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmōtho. **23** Nao andū a Misiri makīmārūmīrīra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi makīmārūmīrīra nginya iria-ini. **24** Rūciinī ruoro rūgītēma-rī, Jehova agīcūthīrīra mbūtū ya ita ya andū a Misiri arī gītugī-ini kīa mwaki na gīa itu, nake akīmīrigīcia. **25** Agītūma magūrū ma ngaari ciao cia ita macooke nīgeetha makorwo na ūtūna wa gūcitwarīthia. Nao andū a Misiri makiuga atīrī, “Nītūreī twehere harī andū aya a Isiraēli! Jehova niwe ūramarūrīra kūrī andū a Misiri.” **26** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Tambūrūkīa guoko igūrū wa iria nīgeetha maaī macooke mahabanīre andū a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi.” **27** Musa agītambūrūkīa guoko gwake igūrū wa iria, na gūgīkīa-rī, iria rīgīcooka gūtīherera o ta mbere. Nao andū a Misiri makīgēria kūrīrīra, no Jehova akīmahabanīria iria-ini thīnī. **28** Maaī magīcookana, magītīka ngaari cia ita na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi; nīo mbūtū yothe ya Firaūni irīa yarūmīrīre andū a Isiraēli iria-ini. Gītūrī o na ūmwe wao wahonokīre. **29** No andū a Isiraēli maaringīre iria magereire njīra nyūmū, rūthingo rwa maaī rūrūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmōtho. **30** Mūthenya ūcio Jehova akīhonokīa Isiraēli kuuma moko-ini ma andū a Misiri, nao andū a Isiraēli makīōnera ciimba cia andū a Misiri kūu hūgūrūrū-ini cia iria. **31** Na rīria andū a Isiraēli moonire hinya mūnene ūria

Jehova onirie andũ a Misiri-rĩ, andũ acio magũitĩgĩra Jehova na makĩmwiĩhoka o na makĩĩhoka Musa ndungata yake.

15 Hĩndĩ iyo Musa na andũ a Isiraeli makĩĩnĩra Jehova rwĩmbo rurũ: “Nĩngũĩnĩra Jehova, nĩgũkorwo nĩwe ũtũgũĩritio mũno. Mbarathi amĩkĩtie iria-inĩ hamwe na mũmĩhaici. **2** Jehova nĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa; nĩwe ũtuĩkĩtie ũhonokio wakwa. Nĩwe Ngai wakwa na nĩndĩmũgocaga, Nĩwe Ngai wa baba na nĩndĩmũtũgagĩria. **3** Jehova nĩ njamba ya ita; Jehova nĩrio rĩitwa riake. **4** Ngaari cia ita cia Firaũni na mbũtũ yake aamĩkĩtie iria-inĩ. Anene arĩa ega mũno a Firaũni moorĩre maaĩ-inĩ ma Iria Itune. **5** Maaĩ marĩa mariku nĩmamathikĩtie; Nao magakĩrĩkĩra kũria kũriku ta ihiga. **6** “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrio kwarĩ gwa kũgegania, gũkagĩa hinya. Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrio nĩ gwathuthangĩre thũ. **7** Nĩ ũndũ wa ũnene waku wa magegania, nĩwakurumanĩre arĩa magũũkĩĩre. Nĩwaitũrĩre marakara maku mahĩ; makĩmacina taarĩ mahuti. **8** Na ũndũ wa mũrurumo wa mihũmũ ya manĩrũ maku-rĩ, maaĩ nĩmeiganĩrĩre hĩba. Makũmbĩ ma maaĩ makĩrũgama ta rũthingo; maaĩ ma kũria kũriku makĩnyĩtana gatagatĩ ka iria. **9** “Thũ nayo yetĩtie, ikoiga atĩrĩ, ‘Nĩngamarũmĩrĩra na ihinya, ndĩmakinyĩre. Ngagayania indo iria matahĩte, ndĩhũnĩrĩre nacio. Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora, nakuo guoko gwakwa kũmaniĩne.’ **10** No wahũire rũhuho rũkĩhurutana, narĩo iria rĩkĩmathika, makĩrika ta kĩgera maaĩ-inĩ maĩngĩ. **11** “Wee Jehova-rĩ, nũ ũhaana tawe harĩ ngai ciothe? Nũ ũhaana tawe, wee ũrĩ ũtheru wa magegania, wee wĩgũĩritwo nĩ ũndũ wa riiri waku, wee wĩkaga maũndũ ma magegania? **12** Watambũrũkĩrie guoko gwaku kwa ũrio, nayo thĩ ikĩmameria. **13** “Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, nĩgũtongoria andũ arĩa ũkũũrite. Nĩũkamatongoria na ũndũ wa hinya waku, ũmatware nginya gũikaro gĩaku gĩtheru. **14** Ndũrĩrĩ ikaigua, nacio ciĩnaine; ruo rũnyĩte andũ a Filistia. **15** Aathani a Edomu nĩmakamaka mũno, na atongoria a Moabi manyĩitwo nĩ kũĩnaina, andũ a Kaanani makaiyũrwo nĩ maaĩ nda; **16** guoya na kĩmako nĩmakinyĩrĩra. Na ũndũ wa hinya wa guoko gwaku-rĩ, makahaana ta ihiga matekwĩnyagunya, nginya andũ aku, Wee Jehova, maringe, nginya andũ arĩa wegũrĩre maringe. **17** ũkaamarehe thĩĩnĩ na ũmahaande kĩrĩma-inĩ kia igai riaku, o handũ harĩa, Wee Jehova, wombire hatũkie gũikaro gĩaku, handũ-harĩa-haamũre, harĩa Wee Jehova, wahaandire na moko maku. **18** Jehova agaathamaka tene na tene.” **19** Hĩndĩ irĩa mbarathi cia Firaũni, na ngaari cia ita, na andũ arĩa maathĩiaga mahaicite mbarathi maatoonyire iria-inĩ-rĩ, Jehova agĩcookania maaĩ ma iria, makĩmathika. No rĩrĩ, andũ a Isiraeli maatuĩkanĩre iria-inĩ mathĩĩrithe thĩ nyũmũ. **20** Hĩndĩ iyo Miriamu irĩa mũnabĩ mũndũ-wa-nja, mwarĩ wa nyina na Harũni, akioya kĩhembe gĩa kũinio, nao atumia othe makĩmuuma thũthũ marĩ na ihembe ciao makĩnaga. **21** Miriamu akĩmainĩra atĩrĩ: “Inĩraj Jehova, nĩgũkorwo nĩwe ũtũgũĩritio mũno. Mbarathi amĩkĩtie iria-inĩ, hamwe na mũmĩhaici.” **22** Nĩngĩ Musa agĩtongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magĩthĩ Werũ wa Shuri. Magĩthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ na matekuona maaĩ. **23** Rĩrĩa maakinyire Mara, matĩngĩahotire kũnyua maaĩ makuo tondũ maarĩ marũrũ. (Nĩkĩo handũ hau hetagwo Mara.) **24** Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩteta Musa, makiuga atĩrĩ, “Tũkũnyua kĩ?” **25** Nake Musa agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmuonya kamũtĩ. Agĩgaikia maaĩ-inĩ, namo makĩgĩa mũcamo mwega. O hau Jehova agĩathana, akĩmathondekera watho na uuge wa kũrũmagĩrĩro, na akĩmagereria ho. **26**

Akiuga atĩrĩ, “Mũngĩthĩkĩrĩria mũgamba wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwĩke maũndũ marĩa magĩrĩre maithe-inĩ make, mũngĩrũmbũiya maathani make na mũmenyerere wathani wake wothe-rĩ, ndikamũrehera mũrimũ o na ũmwe wa irĩa ndareheire andũ a Misiri, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũhonagia.” **27** Nĩngĩ magĩkinya Elimu, harĩa haarĩ ithima ikĩmi na igĩrĩ, na mitende mĩrongo mũgwanja, nao makĩamba hema hau hakuhĩ na maaĩ.

16 Mũngĩ wothe wa Isiraeli nĩwoimagararire ũkiuma Elimu ũgĩkinya Werũ wa Sini, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka Elimu na kĩrĩma gĩa Sinai, mũthenya wa ikĩmi na itano wa mweri wa keerĩ thũthũ wao kuuma bũrũri wa Misiri. **2** Kũu werũ-inĩ, mũngĩ ũcio wothe nĩwatetĩrie Musa na Harũni. **3** Andũ a Isiraeli makĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo Jehova aatũragĩire bũrũri wa Misiri na guoko gwake! Kũu twakaraga tũthũrũkĩrie nyũngũ cia nyama, na tũkarĩaga o kĩria gĩothe twendaga, no inyuũ mũtũrehehe gũkũ werũ-inĩ nĩguo mũũrage kĩungano gĩkĩ gĩothe na ng’aragu.” **4** Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩgũmũrĩria mĩgate kuuma igũrũ ta mbura. Andũ mariumaga nja o mũthenya makongania mĩgate ya kũmaigana o mũthenya ũcio. Nĩgũmageria na njira iyo nyone kana nĩmekũrũmĩrĩra ũrutani wakwa. **5** Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, marĩharagĩria kĩrĩa mainũkia, nakĩo gĩkoragwo kĩrĩ maita meerĩ ma kĩrĩa monganagia mĩthenya irĩa ingĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Hwaĩ-inĩ-rĩ, nĩmũrimenya atĩ nĩ Jehova wamũrĩre bũrũri wa Misiri, **7** na rũciĩnĩ nĩmũkona riiri wa Jehova, tondũ nĩaguĩte ũrĩa mũmũtetetie. Ithũ tũkĩrĩ a, atĩ nĩguo mũtũtetie?” **8** O na nĩngĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũkamenya atĩ ũcio nĩ Jehova, rĩrĩa akaamũhe nyama mũrĩe hwaĩ-inĩ na amũhe mĩgate irĩa yothe mũkwenda rũciĩnĩ, tondũ nĩaguĩte ũrĩa mũmũtetetie. Ithũ tũkĩrĩ a? Ti ithũ mũratetia, no nĩ Jehova mũratetia.” **9** Nĩngĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Ira mũngĩ wothe wa Isiraeli atĩrĩ, ‘Ŭkai mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩaguĩte gũteta kwanyu.’” **10** Hĩndĩ irĩa Harũni aaragĩria mũngĩ wothe wa Isiraeli-rĩ, makĩrora na mwena wa werũ-inĩ, na kũu makĩona riiri wa Jehova ũrĩ itu-inĩ. **11** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Nĩngũguĩte gũteta kwa andũ a Isiraeli. Meere atĩrĩ, ‘Hwaĩ-inĩ mũrĩrĩaga nyama na rũciĩnĩ mũkarĩa mĩgate mũkahaũna. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ, nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’” **13** Hwaĩ-inĩ ũcio gũgũtũka tũnyoni tũrĩa twitagwo tũmakia-arũme tũkũyũra kambĩ ciao. Naguo rũciĩnĩ kwarĩ ime riathũrũrũkĩrie kambĩ ciao. **14** Ime riathũrũrũ-rĩ, gũkĩoneka tũthendũ twa gĩthũrũrũ tũhaana maaĩ magandĩ nĩ mbaa, tũgwite thĩ kũu werũ-inĩ. **15** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩrĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kĩrĩ. Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate irĩa Jehova amũheete murie. **16** Jehova aathanite ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o irĩa ikĩmũigana. Oyagai o kibaba kĩmwe kia omeri kia o mũndũ wothe ũrĩ hema-inĩ cianyu.’” **17** Andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa meerĩro; amwe makĩũngania mũngĩ, na amwe makĩũngania mũnini. **18** Na rĩrĩa yathimĩrwo na kibaba kia omeri, gũkĩoneka atĩ ũrĩa wonganĩte mũngĩ-rĩ, ndaarĩ na mũngĩ makĩria; nake ũrĩa wonganĩre mũnini, ndaarĩ na mũnini makĩria. O mũndũ oonganĩte mũigana wa ũrĩa aabataire. **19** Nĩngĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagie mũndũ ũkũiga kĩndũ o na kĩnini kĩayo nginya rũciĩnĩ.” **20** No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũrĩa Musa oigire; makĩũgĩra imwe yayo nginya rũciĩnĩ, nayo igĩkorwo iytũrĩte igunyũ na ikambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrakario nĩo. **21** O rũciĩnĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga irĩa abatairio nĩyo, narĩo riũa riathũha igatweka. **22**

Müthenya wa gatandatü-rí, nímooonganagia maita meeri; ibaba igírí cia omeri harí o mündü. Nao atongoria a müngí magüka makíira Musa ühoro ücio. **23** Nake Musa akímeera atírí, “Üü nígúo Jehova aathaníte, ‘Rüciü nî müthenya wa kühurúka, Thabatü Theru ya Jehova. Nî ündü ücio rugai íría yothe múkwenda kúruga, na múcamúkíe kíría gíothe múkwenda gúcamúkía. Kíría gígütigara-rí, múkíige nginya rúciini.” **24** Nî ündü ücio makíiga imwe nginya rúciini, o ta úria maathítwo nî Musa, nacio itígiana kúnunga, kana kúgía na igunyü. **25** Musa akímeera atírí, “Círíe ümúthí, tondü ümúthí nî müthenya wa Thabatü ya Jehova. Ümúthí mütingúciona igwíte thí. **26** Müthenya itandatü nígúo múricüangania, no müthenya wa mügwanja-rí, ücio wa Thabatü, gütíríkoragwo kúrí kíndü o na kí.” **27** No rírí, andü amwe makíumagara müthenya ücio wa mügwanja, magíthíi gúciüngania, nao matiigana kuona kíndü. **28** Nngí Jehova akíira Musa atírí, “Nî nginya híndí íríkú mügütüura múregete kúmenyerera maathani makwa na kúgúa úrutani wakwa? **29** Menyai atí Jehova niamúheete Thabatü; na níkió amúheaga mígate ya müthenya rírí müthenya ücio wa gatandatü. Mündü o wothe níaikarage haría arí müthenya ücio wa mügwanja; gütikanagáe mündü úkumagara.” **30** Nî ündü ücio andü makíhurúka müthenya wa mügwanja. **31** Andü a Isiraeli magíta mígate íyo mana. Maarí merü ta mbegü cia korianda, na maacamaga ta túmígate túthondeketo na úúki. **32** Musa akiuga atírí, “Jehova aathaníte atírí; ‘Oyai kíbaba kía omeri ímwe ya mana na múkíige nî ündü wa njjarwa iria igooka thuutha, nígeetha makooka mígate íría ndaamúheire múríte múrí werü-iní, ríría ndamúrúrite búrtüri wa Misiri.” **33** Nî ündü ücio Musa akíira Harúni atírí, “Oya ndígíthü na wíkire omeri ímwe ya mana thíini wayo. Nngí úcooke úmíige mbere ya Jehova úgírwo njjarwa iria igooka thuutha.” **34** O ta úria Jehova aathire Musa-rí, Harúni akíiga mana mbere ya ithandúkú ría Úira, nígúo matúúre ho. **35** Andü a Isiraeli maaríire mana míaka mírongo ina nginya magíkinya búrtüri úria watúúragwo nî andü; maaríire mana nginya ríría maakinyire múhaka-iní wa Kaanani. **36** (Omeri ímwe íigana ta gícunjí gía ikúmi kía eba ímwe.)

17 Müngí wothe wa Isiraeli úkiomagara kuuma Werü wa Sini, úkoimaga handü hamwe úgathíi haría hangí o ta úria Jehova aathanaga. Makíamba hema ciao Refidimu, no gütíarí maaí ma kúnyuuo nî andü acio. **2** Nî ündü ücio andü acio makínenenia Musa, makímwíra atírí, “Túhe maaí ma kúnyua.” Nake Musa akímacookeria atírí, “Múranegenia níki? Ní kíi gígütüma múgerie Jehova?” **3** No andü nímanyootire marí kúu, nao magíetie Musa makímúria atírí, “Watúrúrite búrtüri wa Misiri níki, túuke útüúrage na nyoota íthuú na ciana ciitü na úhiü witü?” **4** Nake Musa agíkaíra Jehova akímúria atírí, “Nngwíka atía na andü aya? Marí hakuhi kühúura na mahiga nyugoto.” **5** Jehova agícóokeria Musa, akímwíra atírí, “Thíi mbere ya andü aya. Thíii na athuuri amwe a Isiraeli na úkuue rúthanju ríría wagúthire Nilí naruo. **6** Níi ngúrúgama hau mbere yaku, o hau hakuhi na rwaro rwa ihiga kúu Horebu. Gútha ihiga, na maaí nímekuuma thíini warío nígúo andü manyue.” Nî ündü ücio Musa agíika úguo athuuri a Isiraeli makíonaga. **7** Nake agíta handü hau Masa na Meriba, tondü ního andü a Isiraeli maanegenirre na makígéria Jehova, makíúragia atírí, “Íi Jehova arí hamwe na íthuú kana aca?” **8** Andü a Amaleki nímookire makíhithúkíra andü a Isiraeli kúu Refidimu. **9** Musa akíira Joshua atírí, “Thuura andü amwe aitü mumagare múkahúurane na andü a Amaleki. Rúciü

ngaarúgama kíríma igúrú nyiítíte rúthanju rwa Ngai na guoko.” **10** Nî ündü ücio Joshua akíhúurana na andü a Amaleki o ta úria Musa aathaníte; nake Musa, na Harúni na Huri makíhaica kíríma-iní. **11** Ríría ríothe Musa akoragwo oete moko make na igúrú-rí, andü a Isiraeli makahootana, no ríría agúithia moko make, andü a Amaleki makahootana. **12** Ríría Musa aanogire moko-rí, makíoya ihiga makíiga thí akíríkaríra. Harúni na Huri magíkinyiitírira moko make, o úmwe akanyíitírira guoko kúmwe, na ücio úngí kúu kúngí. Nî ündü ücio moko ma Musa magíikara mambarairio nginya riúa ríghíthúa. **13** Nî ündü ücio Joshua akíhota mbáitü cia andü a Amaleki na rúhiü rwa njjora. **14** Nngí Jehova akíira Musa atírí, “Andíka úndü úyü íbukui-iní ría gíkúnjo úrú ündü wa gütüura úríríkanagwo na úreke Joshua aúigue, tondü níngeheria ríitwa ría Amaleki bíü nao matigacooka kúríríkanwo gíkú thí.” **15** Musa agíika kíggongona na agígíita atírí “Jehova Níwe Bendera yakwa.” **16** Akiuga atírí, “Nígúkorwo moko nímambaririo na igúrú kwereka gíí-iní kía únene kía Jehova. Jehova aríhúurana na andü a Amaleki kuuma njjarwa na njjarwa.”

18 Na rírí, Jethero, úria warí müthínjiri ngai wa Midiani na müthoni-we wa Musa, akíigua maündü mothe maría Ngai eekíire Musa na andü ake a Isiraeli, na úria Jehova aarutire andü a Isiraeli kuuma búrtüri wa Misiri. **2** Thuutha wa Musa gúcookia mútümia wake Zipora, müthoni-we Jethero niamwámúkirire, **3** hamwe na aríu ake eerí. Múriü úmwe eetagwo Gerishomu, nígúkorwo Musa oigire atírí, “Nínduíkíte múgeni búrtüri-iní wene”; **4** múriü ücio úngí eetagwo Eliezeri, nígúkorwo oigire atírí, “Ngai wa baba níwe warí múteithia wakwa; níahonokirie kuuma rúhiü-iní rwa Firaúni.” **5** Jethero, müthoni-we wa Musa, hamwe na mútümia wa Musa na aríu ake, magítúka kúri we kúu werü-iní, kúria aambíte hema hakuhi na kíríma kía Ngai. **6** Jethero niamútümaniire akoiga atírí, “Níi, müthoni-guo Jethero, níndírooka kúri we túri na mútümia waku na aríu aku eerí.” **7** Nî ündü ücio Musa agíkíumagara agatúnge müthoni-we, akínámírira, akímúmununya. Makígeithania, na magícóoka magítoonya hema thíini. **8** Musa akihe müthoni-we úhoro wothe wa úria Jehova eekire Firaúni na andü a Misiri nî ündü wa andü a Isiraeli na, akímwíra mathíina mothe maría moonete rúgendo-iní, na úria Jehova aamahonoketie. **9** Jethero níakenirio ní kúigua maündü macio mothe mega maría Jehova eekíire Isiraeli, nî ündü wa kúhonokia andü a Isiraeli kuuma guoko-iní kwa andü a Misiri. **10** Jethero akiuga atírí, “Jehova arogoocwo, úria wamúteithúire kuuma guoko-iní kwa andü a Misiri na gwa Firaúni, na agíteithúra andü kuuma guoko-iní kwa andü a Misiri. **11** Ríu níi nímenyete atí Jehova ní múnene gúkíra ngai iria ingí ciothe, nígúkorwo úguo nígúo eekire aría maahatíríire Isiraeli metíte.” **12** Híndí íyo Jethero, müthoni-we wa Musa, akírehe maruta ma njino na magongona mangí ma kúrúfira Ngai, nake Harúni agítúka marí na athuuri othe a Isiraeli nígúo maríaniire irio na müthoni-we wa Musa, marí mbere ya Ngai. **13** Müthenya úyü úngí Musa agíkaríra gíti nígúo atuithanie andü ciira, nao andü makírúgama mamúthiúrúríkíire kuuma rúciini nginya o hwaí-iní. **14** Ríría müthoni-we onire wíra úria wothe Musa aarutáira andü, akímúria atírí, “Ní wíra úríkú úyü úrarutíra andü aya? Ní kíi gígütüma úrute wíra wa gútuithania ciira úrú o wíki, nao andü aya othe matindage marúngíi magúthiúrúríkíire kuuma rúciini nginya o hwaí-iní?” **15** Musa akímúcookeria, akímwíra atírí, “Tondü andü aya marokaga kúrí níi nígúo mamenye wendi wa Ngai. **16** Ríría ríothe marí na ündü matekúguanıra,

urehagwo kūrī nī, na nī ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa Ngai na mawatho make.” 17 Mūthoni-we wa Musa akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūrīa ūreka ti wega. 18 Wee, na andū aya marooka kūrī we nīmūkwīnogia na mīnoga. Wīra ūyū nī mūrītū mūno makīria harīwe; ndūngūhota ūrī wiki. 19 Rūrī, ta thīkīrīria ngūtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuika mūtūmwo wa Ngai kūrī andū aya, na ūkamūtwaragīra maīndū marīa matekūguānīra. 20 Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na ūmoonie nījira njega ya mūtūūrīre na mawīra marīa magīrīire kūrta. 21 No rīrī, thuura andū marī na ūhoti kuuma andū-inī aya, andū etigīri Ngai, na andū ehokeku arīa mathūire kwamūkīra ihaki, na ūmatue anene a kūrūgamagīrīra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmī. 22 Reke matuīke a gūtūithania andū aya ciira mahinda mothe, no makūrehagīre macīra marīa marītū; marīa mahūthū makamatuithanagia arī o. Ūndū ūcio nīgūkūhūthīria mūrigo, tondū nīmārīgayanaga nawe. 23 Ūngīka ūguo na Ngai agwathe, nūrīhotaga gwītīria mīnoga, na andū aya othe marīinūkaga maiganīire.” 24 Musa nīathīkīrīrie mūthoni-we na agīka ūrīa wothe aamūtaarīre. 25 Agīthuura andū marī na ūhoti kuuma Isiraēli gothe, akīmatua atongoria a andū acio; akīmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmī. 26 Magītuika a gūtūithanagia andū ciira hīndī ciothe. Macīra marīa marītū magatwarīra Musa, no marīa mahūthū magatuithanagia arī o. 27 Musa agīcooka akiugīra mūthoni-we ūhorō, nake Jethero agīcooka būrūrī wake mwene.

19 Mweri wa gatātū thuutha wa andū a Isiraēli kuuma būrūrī wa Mīsīrī, mūthenya o ūcio-rī, magīkinya Werū wa Sīnai. 2 Thuutha wa kuuma Refīdīm, magītoonya werū wa Sīnai, nao andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu werū-inī, magūrū-inī ma kīrīma kīu kīa Sīnai. 3 Nīngī Musa akīambata kīrīma-inī harī Ngai, nake Jehova akīmwīta arī kīrīma-inī, akīmwīra atīrī, “Ūū nīgūo ūkwīra nyūmba ya Jakubu, na wīre andū a Isiraēli: 4 ‘Inyūē ene nīmweyoneire ūrīa Ndeekire būrūrī wa Mīsīrī, o na ūrīa ndahaanire ta ndamūkwīre na mathagu ma nderī, ngīmūrehe harī nī. 5 Na rīrī, mūngūnjathīkīra biū na mūmenyerere kīrīkanīro gīakwa-rī, gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, inyūē mūgaatuika andū akwa a gorō. O na gūtūika thī yothe nī yakwa-rī, 6 inyūē mūgaatuika ūthamaki wakwa wa athīnjīrī-Ngai na rūrīrī rwamūre.’ Cīugo icio nīcio ūkwīra andū a Isiraēli.” 7 Nī ūndū ūcio Musa agīcooka, na agītā athuuri arīa matongoragīa andū, akīmahe ūhorō wothe ūrīa Jehova aamwathīte ameere. 8 Nao andū acio magītīkanīria hamwe makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte.” Nī ūndū ūcio Musa agīcookeria Jehova ūhorō ūrīa moigīre. 9 Jehova akīra Musa atīrī, “Nīngūtika kūrī inyūē ndī thīnī wa itu itumanu, nīgeetha andū maanjīgue ngīaria nawe, nao nī megūtūūra makwīhokete.” Musa agīcooka akīra Jehova ūrīa andū moigīte. 10 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Thī kūrī andū ūmatherie ūmūthī na rūcīū. Meere mathambie nguō ciao, 11 na makorwo mehaarīrie mūthenya wa gatātū, tondū mūthenya ūcio Jehova nīagīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sīnai andū othe makīonaga. 12 Īkīra mīhaka īthīūrūrūkīrie kīrīma, na ūmeere ūū, ‘Mwīmenyerere mūtīkahaice kīrīma kana mūhutie magūrū-inī ma kīo. Ūrīa wothe ūkaahutia kīrīma ti-ītherū nīakooraugwo. 13 Ti-ītherū nīakahūūrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mīgū; hatīrī guoko gūkaamūhutia. Ndagētīkīrio atūūre muoyo, arī mūdū kana nyamū.’ No rīrī corō wa rūhīa rwa ndūrūme ūrīgamba, no rīo marīhaica kīrīma

igūrū.” 14 Thuutha wa Musa gūkūrūka oimite kīrīma-inī agīthī kūrī andū, akīmatheria, nao magīthambīa nguō ciao. 15 Nīngī akīmeera atīrī, “Mwīhaarīrie nī ūndū wa mūthenya wa gatātū. Mūtīgakome na andū-a-nja.” 16 Rūcīnī rwa mūthenya wa gatātū, gūkīgīa ngwa o na heni, na itu itumanu rīgīkara igūrū rīa kīrīma, gūkīgīguo mūgambo mūnene wa corō. Andū othe arīa maarī kambī, makiinaina. 17 Hīndī iyo Musa agītongoria andū kuuma kambī magacemanie na Ngai, nao makīrūgama magūrū-inī ma kīrīma. 18 Kīrīma gīa Sīnai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondū Jehova aikūrūkīre igūrū wakīo arī mwakī-inī. Nayo ndogo igītōogororoka kuuma igūrū rīa kīrīma ta ndogo ikuumo rīiko-inī inene; nako kīrīma gīgīthīgītha na hinya, 19 naguo mūgambo wa corō ūgīkīrīrīria kūneneha. Nake Musa akīaria, naguo mūgambo wa Ngai ūkīmūcookeria. 20 Jehova agīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sīnai na agītā Musa ahaice kūu kīrīma igūrū. Nī ūndū ūcio Musa akīhaica, 21 nake Jehova akīmwīra atīrī, “Īkūrūka na ūkaanie andū matikehatīrīrie kwambata gūtūka kuona Jehova, nīgūo aingī ao matīgakue. 22 O na athīnjīrī-Ngai arīa me gūthengerera Jehova, no ngīna metherie kana Jehova amahīthūkīre, amaniine.” 23 Musa akīra Jehova atīrī, “Andū matingīhaica Kīrīma gīa Sīnai tondū we mwene nīwatūkaanire, ūgītūwīra atīrī, ‘Īkīra mūhaka ūthīūrūrūkīrie kīrīma, na ūkīamūre gītūike gītheru.’” 24 Jehova akīmūcookeria atīrī, “Īkūrūka, mwambate na Harūnī. No athīnjīrī-Ngai na andū matikehatīrīrie kwambata mathī kūrī Jehova kana amahīthūkīre amaniine.” 25 Nī ūndū ūcio Musa agīkūrūka kūrī andū acio, akīmahe ūhorō ūcio.

20 Nake Ngai akīaria cīugo ici ciothe, akiuga atīrī: 2 “Nī nī Jehova Ngai waku, ūrīa wakūrūtīre būrūrī wa Mīsīrī, kuuma būrūrī wa ūkombo. 3 “Ndukānagīe na ngai ingī tīga nī. 4 “Ndukānethondekīre mūhīano mūcīūthie wa mūhīanire wa kīndū o gīothe kīrī kūrūria igūrū kana gūkū thī, kana kīrī maaī-inī marīa marī mūhuro wa thī. 5 Ndukānacīnamīrīre kana ūcīhooe, nīgūkorwo nī, Jehova Ngai waku, ndī Ngai ūrī ūru, herīthagīa rīana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao ngīna rūcīaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū arīa maathūire, 6 no ngonania wendo kūrī njīarwa ngiri na ngiri cia andū arīa manyendete na magaathīkīra maathani makwa. 7 “Ndukānagwete rītīwa rīa Jehova Ngai waku na ītherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūdū ndehītie ūrīa ūgwetaga rītīwa rīake na ītherū. 8 “Rīrīkanaga mūthenya wa Thabatū ūwamūrage. 9 Rutaga wīra waku wothe mūthenya itandatū, 10 no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrū-guo, kana mwarī-guo, kana ndungata yaku ya mūdū mūrūme, kana ya mūdū-wa-nja, kana ūhīu waku, kana mīgēnī ūrī gwaku mūcī. 11 Nīgūkorwo Jehova ombire igūrū na thī, na irīa rīrīa inene na indo ciothe irīa irī kuo, na mīthenya itandatū, no akīhūrūka mūthenya wa mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehova akīrathīma mūthenya ūcio wa Thabatū, akīwaamūra. 12 “Tīia thoguo na nyūkwa, nīgeetha ūtūūre matukū maingī būrūrī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe. 13 “Ndukānoragane. 14 “Ndukānathananie. 15 “Ndukānaiye. 16 “Ndukānagīrīre mūdū ūrīa ūngī kīgeenyō. 17 “Ndukānacumīkīre nyūmba ya mūdū ūrīa ūngī. Ndukānacumīkīre mūtūmia wa mūdū ūngī, kana ūcumīkīre ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kīndū gīothe gīake.” 18 Rīrīa andū maigūire marurumī, na makīona rūheni, na makīuga corō ūkīgamba, na makīona kīrīma gīgītoga ndogo, makīinaina nī guoya. Magīkara o haraaya, 19 na

makīra Musa atīrī, “Twarīrie arī we, na nītūgūkūigua, no tīga kūreka twarīrio nī Ngai, tūtīgakue.” **20** Musa akīra andū acio atīrī, “Tigai gwtīgīra. Ngai okīte kūmūgeria, nīgeetha mūtūire mwītīgīrite Ngai, mwagage kwīhia.” **21** Andū acio magīgīikara o haraaya, nowe Musa agīthengerera harīa haarī nduma ndumanu, harīa Ngai aarī. **22** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Ira andū a Isiraeli undū ūyū: ‘Nīmweyona inyuū ene atī ndaaria na inyuū ndī o igūrū: **23** Mūtikanathondeke ngai ingī cia kūhooyagwo hamwe na nī; mūtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu. **24** “Njakīrai kīgongona gīa tīrī, na mūrūtīre ng’ondū na mbūri na ng’ombe cianyu ho irī magongona manyu ma njino na ma ūiguanu. Kūrīa guothe ngaatūma rītwa rīakwa rītīagwo, nīndīūkaga kūrī inyuū na ngamūrathima. **25** Mūngīnjakīra kīgongona kīa mahīga, mūtīgagīake na mahīga marīa maacūhie, nīgūkorwo mūngīgaatūmīra kīndū gīa gwacūhia nīmūgagīthaahia. **26** Mūtikanahaice kīgongona gīakwa na ngathī, nīguo njaga yanyu ndikanonekanīre ho.’

21 “Maya nīmo mawatho marīa ūkūhe andū a Isiraeli: **2** “Ūngīgīra Mūhibirania arī ndungata, agaakūrūtīra wīra mīaka itandatū. No mwaka wa mūgwanja, nīūkamūrekereria athīi, na ndagakūrīha kīndū. **3** Angīgooka arī wiki, akaarekererio athīi arī o wiki; no angīgooka arī na mūtumia, makaarekererio mathīi marī hamwe. **4** Mwathi wa ndungata īyo angīmīhe mūtumia nake mūtumia ūcio amūciarīe ciana cia aanake na airītu, mūtumia ūcio na ciana ciake magaatūka a mwathi ūcio wake, na no ndungata īyo ya mūdū mūrūme ikaarekererio īthīi. **5** “No ndungata īyo īngīkaaria, īmwīre atīrī, ‘Nīnyendetē mwathi wakwa, na mūtumia wakwa na ciana na ndikwenda kūrekererio thīi.’ **6** hīndī īyo mwathi wa ndungata īyo nīakamītwarā mbere ya atūithania ciira. Akaamītwarā mūrango-īnī, kana hīngīro-īnī ya mūrango, na amītūre gūtū na mūkuha. Nayo ndungata īyo īgaatūka ya mwathi ūcio matukū ma muoyo wothē. **7** “Mūdū angīndia mwarī agatūike ndungata, ndīkarekererio īthīi ta ūria ndungata cia arūme ciikagwo. **8** Īngīaga gūkenia mwathi ūria wamīthuurīte, no ngīnya etīkīre ndungata īyo ikūūrwo. Ndarī na kīhooito gīa kwendia ndungata īyo kūrī ageni, tondū nīagīte kwīhokeka harī yo. **9** Angīmīūrīria mūrīu, no ngīnya amītūe ta irī mwarī wake mwene. **10** Mūrīu angīhīka mūtumia ūngī, ndakaimē ūria wa mbere irio na nguo, na ndakamūme kīhooito gīake ta mūtumia wake. **11** Angīaga kūmūhīngīria maūdū maya matatū-rī, akīrekererio athīi, gūtārī na mbeeca ikūrīhwo. **12** “Mūdū ūria ūngīgūtha mūdū amūūrage, ti-ītherū o nake no akooragwo. **13** No rīrī, angīkorwo ekīte ūguo atekwenda-rī, no gūtūike nī Ngai ūtūmīte undū ūcio wīkīte, nake mūdū ūcio nīakoōrīra kūdū kūrīa ngaathuura. **14** No mūdū angītūmīra mawara na oorage mūdū ūria ūngī akiendaga-rī, mweherīe kīgongona-īnī gīakwa, na mūmūrūage. **15** “Mūdū ūria ūngītharīkīra ithe kana nyina no ngīnya ooragwo. **16** “Mūdū ūngīya mūdū ūngī na hīnya akamwendīe, kana o na anyītwo arī nake atanamwendīa-rī, no ngīnya ooragwo. **17** “Mūdū ūria ūngīruma ithe kana nyina no ngīnya ooragwo. **18** “Andū mangīgūgitana na ūmwe arīnge ūria ūngī na ihīga kana na ngūdī na aage gūkua, no akome ūrīrī kwa ihīnda-rī, **19** ūcio mūrīngani ndagacookererwo nī malīthīa angīkorwo ūria waringītwo nīakehota na etware nja na mūtīrima wake. No rīrī, no ngīnya arīhe mahīnda ma mūdū ūcio mūtīhie marīa morīte na one atī nīahona biū. **20** “Mūdū angīhūra ngombo yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja na rūthanju,

nayo ngombo īyo ikue nī ihūra rīu-rī, no ngīnya aherīthio, **21** no ndangīherīthio ngombo īyo īngīarahūka thuutha wa mūthenya ūmwe kana rīrī, tondū ngombo īyo nī kīndū gīake. **22** “Andū mangīkorwo makīrūa, marīnge mūtumia ūrī nda, ahune no ndagīe na thīina ūngī-rī, ūria ūmūrīngīte nīakarīha kīrīa gīothe mūthuuri wa mūtumia ūcio ageetia, īgootī rīetīkīria. **23** No mūtumia ūcio angīthio ūrū, muoyo nīūrīhagio na muoyo, na **24** rīitho rīrīhagio na rīitho, na īgego rīrīhagio na īgego, na guoko kūrīhagio na guoko, na kīgūrū kūrīhagio na kīgūrū, na **25** ihīa rīrīhagio na ihīa, na itīhia rīrīhagio na itīhia, naruo rūhara rūrīhagio na rūhara. **26** “Mūdū angīgūtha ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja rīitho narīo rīthūke-rī, no ngīnya akaarekereria ndungata īyo īthīire, undū ūcio ūtūike nīguo irīhi rīa rīitho. **27** Na angīgūra īgego rīa ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, no ngīnya arekererie ndungata īyo īthīire, undū ūcio ūtūike nīguo irīhi rīa īgego. **28** “Ndegwa īngītheeca mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja na rūhīa akue, ndegwa īyo no ngīnya ihūūrwo na mahīga ngīnya ikue, na nyama ciayo itīkarīto. No mwene ndegwa ndangīūrīo. **29** No rīrī, angīkorwo ndegwa īyo nīmenyerete gūtheeca andū na rūhīa, na mwene nīamenyīthīthio ūhoro ūcio nake akaaga kūmīhīngīra, nayo īcooke yūrage mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja-rī, ndegwa īyo no ngīnya ihūūrwo na mahīga ikue, na mwene o nake no ngīnya ooragwo. **30** Na rīrī, angītūika nī gwītio irīhi-rī, no akūre muoyo wake na kūrīha kīrīa gīothe angītīo. **31** Watho ūyū noguo ūrīgāmīrīire ndegwa īngītheeca mwanake kana mūrīrīte wa mūdū na rūhīa. **32** Ndegwa īngītheeca ngombo ya mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, mwene no ngīnya arīhe cekerī mīrongo itatū cia betha kūrī mwathi wa ngombo īyo, nayo ndegwa īyo no ngīnya ihūūrwo na mahīga. **33** “Mūdū angīkunūra irīma, kana enje rīmwe na aage kūrīkunīka, nayo ndegwa kana ndīgīrī īgwe thīnī warīo, **34** mwene irīma rīu no ngīnya arīhe hāthara īyo; no ngīnya arīhe mwene nyamū, nayo nyamū īyo ikūite itūike yake. **35** “Ndegwa ya mūdū īngīthīha ndegwa ya mūdū ūngī ikue, andū acio nīmakendia ndegwa irīa rīrī muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamū īyo ikūite. **36** No rīrī, kūngīkorwo nīkūmenyekete atī ndegwa īyo nīmenyerete gūtheecana na rūhīa, nake mwene akaaga kūmīhīngīra-rī, no ngīnya mwene arīhe, nyamū irīhīo na nyamū īngī, na irīa ikūite itūike yake.

22 “Mūdū angīya ndegwa kana ng’ondū, na amīthīnje kana amīendīe-rī, no ngīnya arīhe ndegwa ithano nī undū wa ndegwa īyo na ng’ondū inya nī undū wa ng’ondū īyo. **2** “Mūci angīnyīitwo agītua nyūmba nake agūthwo akue-rī, mūmūgūthī ndarī na ihīthī rīa gūita thakame; **3** no undū ūcio ūngīkīka thuutha wa rīua kūrātha, mūdū ūcio wagūthana arī na ihīthī rīa gūita thakame. “Mūci no ngīnya arīhe kīrīa aiyīte, no angīkorwo ndarī na kīndū, no ngīnya endio nīguo kīrīa aiyīte kīrīhwo. **4** “Nyamū irīa īyītwo īngīonekana rīrī muoyo moko-īnī make, rīrī ndegwa kana ndīgīrī kana ng’ondū no ngīnya arīhe maita meerī. **5** “Mūdū angīrīthīa ūhūi wake mūgūnda wene o na kana arīthīe mūgūnda wene wa mīthabībū, aūrekererie ūrie mūgūnda wa mūdū ūngī-rī, no ngīnya arīhe na indo irīa njega cia mūgūnda wake o na arīhe na thabībū irīa njega mūno cia mūgūnda wake. **6** “Mwaki ūngītūthūka na ūcīne ihīnga cia mūguo ngīnya ūkīnyīre itīia cia ngano kana ngano īrūngī, kana ūcīne mūgūnda wothē, mwakīa wa mwakī ūcio no ngīnya arīhe ngano īyo. **7** “Mūdū angīhīthīa mūdū wa itūūra rīake betha kana indo amūīgīre-rī, nacio indo icio ciywo kuuma nyūmba yake, mūci ūcio

anginyiitwo no nginya arihe indo icio maita meerī. **8** No mūci ūcio angāga kūnyitwo, mwene nyūmba no nginya athīi mbere ya aciirithania nīguo kūmenyeke kana nīwe ūiyite indo icio cia mūndū ūcio ūngī. **9** Ha ūhorō o wothē wa mūndū gūkorwo na kīndū na nījira īrīa itagīrīre, kīrī ndegwa, kana ndigiri, kana ng'ōndu, kana nguo, kana kīndū kīngī gīothe kūrīte kīrīa mūndū ūngī angīguā atīrī, 'Kīndū gīkī nī giakwa,' andū acio eerī no nginya marehe ūhorō wao mbere ya aciirithania. Mūndū ūrīa aciirithania magatua atī nēihīte-rī, no nginya arihe mūndū ūcio ūngī maita meerī. **10** "Mūndū angīhithia mūndū wa itūūra riāke ndigiri, kana ndegwa, kana ng'ōndu kana nyamū o thothe amūgīre, nayo ikue, kana itihio, kana īiywo, hatarī mūndū ūroona-rī, **11** ūhorō ūcio wao ūgaatuo na nījira ya kwīhita mwīhitwa mbere ya Jehova atī ūrīa ūhithīto tiwe ūiyite indo icio. Mwene nake etīkīre mwīhitwa ūcio, na hatīkagīa ūhorō wa kūrīhania. **12** No angīkorwo nyamū nīkīiywo yayīroo kuuma kūrīa yahīthīo-rī, no nginya mūndū ūcio arihe mwene. **13** Angīkorwo yatambuurīro nī nyamū cia gīthaka, nīakonania matigari matūike ūira, na ndakaarīhio nyamū iyo itambuurītwo nī nyamū. **14** "Mūndū angīgwatio nyamū ya mūndū ūngī, nayo itihio kana ikue mwene atarī hakuhi, no nginya amīrīhe. **15** No nyamū iyo ingīkorwo īrī na mwene-rī, ūrīa ūgwatīto ndangīmīrīha. Angīkorwo nyamū nīgīkōmborīthio yakōmborīthīto, mbeeca irīa ikōmboretwo nīrīhīte hathara iyo. **16** "Mūndū angīuha mūrītu gathirange ūtoorīto kūhīko, nake akome nake, no nginya arihe rūracio, nake mūrītu ūcio atūike mūtumia wake. **17** Ithe wa mūrītu angīrega biū kūmūheana kūrī mūndū ūcio, no nginya mūndū ūcio arihe rūracio rwa airītu gathirange. **18** "Mūtīgetīkīrīe mūndū-wa-nīa mūrōgī atūūre muoyo. **19** "Mūndū ūngīgwata nyamū no nginya ooragwo. **20** "Mūndū ūkaarūtīra ngai ngī iruta tīga Jehova nīakanīniwo. **21** "Mūtīgeke mūgeni ūuru kana mūmūhīnyīrīre, nīgūkorwo o na inyuī mwarī ageni būrūrī wa Misiri. **22** "Mūtīkanahīnyīrīre mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. **23** Mūngīka ūguo nao mangāire, hatīrī nganjā nīngāigwa kīrīro kīao. **24** Nīngacīnwo nī marakara, na nīngamūūraga na rīhīu rwa njora, nao atumia anyi matūike a ndigwa na cīana cīanyu itūike cia ngoriai. **25** "Ūngīkōmbere mūndū ūmwe wakwa gatagatī-inī kanyu mbeeca abatairio nīcio-rī, ndūgatūke ta mūkōmbanīrī wa mbeeca; ndūkamūrīhie uumīthio wacio. **26** Mūndū ūngī angīkūnengera nguo yake ya igūrū īrīgāmīrīre thīrī, mūcookerīe rīua rītanathūa, **27** tondū noyo arī nayo ya kwīhumbīra. Angīkūhumbīra nakī agīkoma? Angāira, nīngamūigwa, nīgūkorwo ndī mūigwa tha. **28** "Ndūkanarume Ngai kana ūrume mūnene wa andū anyu. **29** "Ndūgacerīthīrīe maruta kuuma makūmbī-inī maku kana mahīhīro-inī maku ma ndibeī. "No nginya ūiheage marīgīthathi ma arīu aku. **30** Wīkage o ūguo mwena-inī wīgīī ng'ombe na ng'ōndu ciaku. Irīa cīacīarwo ūrekega īgākara na manyīna mīthenya mūgwanjā, mūthenya wa īnana ūgacīneana kūrī nī. **31** "Inyuī mūgūtūika andū akwa aamūre. Nī ūndū ūcio mūtīkanarīe nyama cia nyamū ndamburange nī nyamū cia gīthaka; cīikagīrīe ngui.

23 "Ndūkanamemerekīe ndeto cia maheeni. Ndūgateithīrīe mūndū mwaganu na ūndū wa kūrīgāmīrīra ūira wa maheeni. **2** "Ndūkarūmanīrīre na mūngīgī gwīka ūūru. Ūngīruta ūira īgootī-inī, ndūkōgomīe kīhōoto ūkīnyītanīra na mūngīgī, **3** na ndūkōnānīe kīmenyano harī mūndū mūthīnī cīira-inī wake. **4** "Ūngīona ndegwa kana ndigiri ya mūndū mūrī ūthū nake yūrīte-rī, tīgīrīra atī nīwamīcōokīa kūrī we. **5**

Ūngīona ndigiri ya mūndū ūgūthūire īgwīte īkaremererwo nī mūrīgo wayo-rī, ndūkamītīge hau; no nginya ūmūteithīe kūmīkīrīa. **6** "Ndūkanaime andū anyu arīa athīnī kīhōoto cīira-inī wao. **7** Ndūkahutānīe na thītango ya maheeni, na ndūkōorage mūndū ūtarī na mahītia kana mūndū mwīhoheku, nīgūkorwo ndīkarekereria mūndū mwīhīa. **8** "Ndūkōe ihakī, nīgūkorwo ihakī nīrītūmaga arīa monaga matūike atumume, na rīkōogomīa ciugo cia andū arīa athīngu. **9** "Ndūkahatīrīrīe mūgeni; inyuī nīmūū ūrīa mūgeni aīguaga, tondū mwarī ageni būrūrī wa Misiri. **10** "Haandaga irio mīgūnda yaku mīaka itādatū, na ūkagetha irio iria icīarīte mīaka iyo, **11** no mwaka wa mūgwanjā ūkarekaga mīgūnda ūkare ūguo ūtarīmītwo na ūtekūhūthīrwo. Nao arīa athīnī gatagatī ka andū anyu makonaga irio kuuma mīgūnda ūcio, nacio nyamū cia gīthaka ikarīnaga kīrīa marītīgagīa. Īkaga o ūguo na mīgūnda waku wa mīthabībū na wa mītamaīyū. **12** "Rutaga wīra waku mīthenya itādatū, no mūthenya wa mūgwanjā ndūkanarute wīra, nīgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurūke, nayo ngombo īrīa īcīarīrwo gwaku, kana mūgeni, o nao magīage na ihinda rīa kūnogoka. **13** "Menyagīrīra wīkage maūndū marīa mothe ngwīrīte. Ndūkanagwete marītīwa ma ngai ngī; ndūkareke maīguo makīgwetwo na kanua gaku. **14** "Gīagai na gīathī gīa gūkīngūūra maita matatū o mwaka. **15** "Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate Itarī na Ndawa ya Kūmbīa; handū ha mīthenya mūgwanjā ūrīage mīgate itarī na ndawa ya kūmbīa, o ta ūrīa ndagwaathīre. Īkaga ūndū ūyū hīndī īrīa itūitwo mwerī-inī wa Abibu, tondū nī mwerī-inī ūcio woīmīre būrūrī wa Misiri. "Gūtīkanagīe mūndū ūrīkaga mbere yakwa moko matherī. **16** "Kūngūyagīra Gīathī kīa Magetha na macīaro ma mbere ma irio iria ūhaandīte mīgūnda yaku. "Kūngūyagīra Gīathī kīa lgetha mūthīa-inī wa mwaka, rīrīa ūgūcōokanīrīrīa irio ciaku kuuma mīgūnda. **17** "Arūme othe nīmarīthīiaga mbere ya Mwathani Jehova maita matatū o mwaka. **18** "Ndūkanandūtīre thakame ya īgongona hamwe na kīndū kīrī na ndawa ya kūmbīa. "Maguta ma maruta makwa ma gīathī matīkagīwo nginya rūcīnī. **19** "Rehaga indo iria njeja cia macīaro ma mbere nyūmba-inī ya Jehova Ngai waku. "Ndūkanaruge koori na iria rīa nyina. **20** "Na rīrī, nī nīndīratūma mūrīka athīi mbere yanyu, amūrāngīre nījira-inī na amūkīnyīe handū harīa ndīmūhaarīrīe. **21** Igūagai na mwathīkagīre ūrīa ekūmwīra. Mūtīkanamūkararīe tondū ndakamūrekerā ūremī wanyu, nīgūkorwo Rīitwa rīakwa rīrī thīnī nake. **22** Mūngīmūigwa kūna ūrīa aroīga, na mwīke ūrīa wothē ngaamwīra, nīngatūka thū kūrī thū cīanyu, na nījūrīre arīa makaamūkīrīra. **23** Mūrīka wakwa nīagathīi mbere yanyu, na amūkīnyīe būrūrī wa Aamori, na Ahīti, na Aperīzi, na Akaanānī, na Ahīvī, na Ajebusī, na nī nīngamanīina biū. **24** Mūtīkanaināmīrīre ngai ciao, kana mūcīhohe, kana mūrīmīrīre mītūgo yao. No nginya mūcīanange, nayo mīhīanano ya ngai ciao cia mahīga mūmīuanage tūcunjī. **25** Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nīarīrathīmaga irio cīanyu na maaī manyu. Nīndīmweheragīrīa mīrīmū gatagatī-inī kanyu, **26** na gūtīrī mūndū ūkaahuna kana atūike thaata būrūrī-inī wanyu. Nīndīmūkīnyagīrīa matukū marīa mwathīrīro ma gūtūra muoyo. **27** "Nīngūtūma kīmakanīa gīakwa mbere yanyu, na ndūme ndūrīrī iria mūrīkoragīrīra inyīitwo nī kīrīgīcāno. Nīndītūmaga thū cīanyu imūtūragīre. **28** Nīngatūma magī mbere yanyu, maīngate Ahīvī, na Akaanānī na Ahīti mamweherere. **29** No rīrī, ndīkamaīngata o mwaka ūmwe, tondū būrūrī wahota gūcōoka gīthaka, nacio nyamū cia gīthaka imūīngīhīre mūno. **30** Ndīmāīngataga o kahora o kahora, nginya rīrīa mūkaīngīha mūhote kwīnyītīra būrūrī ūcio. **31** "Nīngēkīra mīhaka yanyu

kuuma Iria Itune, ndimikürükie nginya Iria ría Afilisti, na kuuma werü-ini nginya Rüü rwa Farati. Andü aría maikaraga kúu nĩngamaneana moko-ini manyu, na inyuü mūmaingate mamweherere. **32** Mütikagie na kírikanĩro nao kana na ngai ciao. **33** Mütikareke matüüre bürüri-ini wanyu; nĩ tondü no matüme münjĩhirie, nĩ tondü kúhooya ngai icio ciao ti-itherü nĩgukamütoonya mütēgo-ina.”

24 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ambata, üuke kürĩ Jehova, wee na Harüni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mĩrongo mũgwanja a Isiraeli, mūinamĩrĩre mūhooe mürĩ haraaya, **2** no Musa wiki ũgakuhĩrĩa Jehova; acio angĩ matigooke hakuhi. Nao andũ acio angĩ a Isiraeli matikambate nawe.” **3** Nake Musa agĩthĩ na akĩra andũ ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andũ magĩtikanĩria na mũgambo ũmwe, makiuga atĩrĩ, “Üria wothe Jehova oigĩte, nĩtũgwika.” **4** Nake Musa akĩandĩka ũhorho wothe ũria Jehova aarĩtie. Mũthenya ũyü ũngĩ agĩkũria rüciini tene, agĩaka kĩgongona magürü-inĩ na kĩrima, na akĩrũgamia itugĩ ikümi na igĩrĩ cia mahiga irĩngamĩrĩre mĩhĩrĩa ikümi na ĩrĩ a Isiraeli. **5** Ningĩ agĩtũma aanake amwe a Isiraeli, nao makĩruta magongona ma njino, na magĩthĩnja tũtegwa tũrĩ igongona rĩa ũiguano kürĩ Jehova. **6** Musa akĩoya nuthu ya thakame yatuo akĩmĩkĩra mbakũri-ini, na nuthu ĩria ĩngĩ akĩmĩminjaminjĩria kĩgongona kũ. **7** Ningĩ akĩoya ĩbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, na akĩrĩthomera andũ. Nao andũ magĩtikanĩria, makiuga atĩrĩ, “Nĩtũgwika ũria wothe Jehova oigĩte; nĩtũgwathĩka.” **8** Musa agĩcokoa akĩoya thakame ĩyo, akĩmĩminjaminjĩria andũ, na akiuga atĩrĩ, “Ino nĩ thakame ya kĩrĩkanĩro kĩria Jehova aarĩkanĩre na inyuü kũringana na ciugo ici ciothe.” **9** Musa na Harüni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mĩrongo mũgwanja a Isiraeli makĩambata, **10** na makĩona Ngai wa Isiraeli. Rungu rwa makinya make haarĩ handũ haakĩtwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igürü rĩo rĩene. **11** No Jehova ndaigana kũhũra atongoria acio a Isiraeli; nĩmoonire Ngai, na makĩria na makĩnyua. **12** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ambata, üuke kürĩ nĩ kĩrima igürü, na ũikare ho, na nĩngũcokoa ngũnengere ihengere cia mahiga, irĩ na maandĩko ma watho na maathani marĩa nyandĩkĩte nĩguo ũmarutage andũ a Isiraeli.” **13** Ningĩ Musa akĩumagara marĩ na mütēithĩrĩa wake Joshua, nake Musa akĩambata kĩrima-inĩ kĩa Ngai. **14** Akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Twteterere haha nginya rĩria tũgaacooka. Harüni na Huri marĩ hamwe na inyuü, mündü o wothe ũria ũngĩgia na ciira nĩathĩiage kürĩ o.” **15** Rĩria Musa aambatire kĩrima-inĩ, itu rikĩhumbĩra kĩrima, **16** naguo riiri wa Jehova ũgĩkara igürü rĩa Kĩrima gĩa Sinai. Kĩrima gĩkĩhumbĩrowo nĩ itu rĩu mĩthenya ĩtandatũ, na mũthenya wa mũgwanja Jehova agĩta Musa arĩ itu-inĩ rĩu. **17** andũ a Isiraeli moonaga riiri wa Jehova ũtarĩ ta mwaki wa kũniinana ũrĩ kĩrima igürü. **18** Hindi ĩyo Musa agĩtoonya itu-inĩ o akĩambataga kĩrima. Agĩkara kũu kĩrima-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya.

25 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “İra andũ a Isiraeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kürĩ mündü o wothe ũria ngoro yake ikwenda kũheana. **3** Maruta marĩa ũrĩamũkagĩra kuuma kürĩ o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; **4** na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakũ, na gatani ĩria njega, o na guoya wa mbũri; **5** na njũcia cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mütune, na njũcia cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; **6** na maguta ma mütamayıü ma gwakĩa tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma gũitanĩrĩro,

na ũbumba ũria münungi wega; **7** na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-ini na gakuo ga gĩthũri. **8** “Ningĩ ũnjakĩthĩrie handũ haamũre, na nĩ nĩngatũuranagia nao. **9** Thondekai hema ĩno nyamũre, na mwĩkire indo cia thĩini kũringana na mũhano ũria ngũkuonia. **10** “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. ũraihu warĩo ũkorwo ũrĩ mikono ĩrĩ na nuthu, na kwarama kwario gũkorwo kürĩ mũkono ũmwe na nuthu, na kũraihna na igürü kwario gũkorwo nĩ mũkono ũmwe na nuthu. **11** Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩini, na mũrĩtirihie na mũcibi wa thahabu mĩena yothe. **12** Rĩtwekerie icũhi inya cia thahabu, na ũcioherere magürü-ini marĩo mana, icũhi igĩrĩ mwena ũmwe na icũhi igĩrĩ mwena ũria ũngĩ. **13** ũcokoe ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. **14** Toonya mĩtĩ ĩyo mĩraaya icũhi-ini ĩria ĩrĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rikũũkage. **15** Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ĩrekwo ĩkarage icũhi-ini cia ithandũkũ rĩrĩ, na ndĩkeheragio. **16** ũcokoe wĩkire thĩini wa ithandũkũ rĩu ũira, ũria ngũkũhe. **17** “Thondeka gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu therie, gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihna wa mikono ĩrĩ na nuthu, na warĩ wa mũkono ũmwe na nuthu. **18** Na ũture makerubi meerĩ ma thahabu, ũmekire mĩthia-ini ya gĩtĩ kũ gĩa tha. **19** Thondeka ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-ini ũmwe, na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-ini ũria ũngĩ wa gĩtĩ gĩa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanite na gĩtĩ gĩa tha mĩthia-ini yeerĩ. **20** Makerubi macio makorwo matambũrĩkĩtie mathagu mamo na igürü, magathiika gĩtĩ kũ gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranite, na marorete gĩtĩ kũ gĩa tha. **21** Igĩrĩra gĩtĩ kũ gĩa tha igürü rĩa ithandũkũ, na wĩkire thĩini wa ithandũkũ rĩu ũira ũria ngũkũhe. **22** Na hau igürü wa gĩtĩ gĩa tha, gatagati ka makerubi macio meerĩ marĩ igürü wa ithandũkũ rĩa ũira nĩngacemania nawe ngũhe maathani makwa mothe nĩ undũ wa andũ a Isiraeli. **23** “Thondeka metha na mbaũ cia mũgaa, ũraihna wayo ũkorwo ũrĩ wa mikono ĩrĩ, na warĩ wayo ũkorwo ũrĩ wa mũkono ũmwe, na kũraihna na igürü ĩkorwo ĩrĩ na mũkono ũmwe na nuthu. **24** ũmĩgemie na thahabu therie, na ũmĩtirihie na mũcibi wa thahabu. **25** Mĩthondekere karũbaũ gaceke ka warĩ wa rũhi gathĩrũrũkĩrie metha ĩyo, na ũgaturihie na mũcibi wa thahabu. **26** Thondekera metha ĩyo icũhi inya cia thahabu, ũcioherere koono-ini ĩria inya o harĩa magürü macio mana marĩ. **27** Icũhi icio ĩkorwo ĩrĩ hakuhi na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha inyiitagĩrĩre mĩtĩ ĩria ya gũkuuaga metha ĩyo. **28** Thondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, ũmĩgemie na thahabu na ũkuuaga metha nayo. **29** Na ũthondeke thaani ciayo, na thaani nene cia thahabu therie na ndigithũ, na mbakũri cia gũitaga maruta. **30** Iga mĩgate ĩria ĩgagwo mbere yakwa igürü rĩa metha ĩyo, nayo ĩkarage hau mbere yakwa mahinda mothe. **31** “Thondeka mütĩ wa kũigĩrĩrowo matawa ma thahabu therie, kĩrũgamo o na gĩtina kĩgago ĩturwo inyiitanite; ikombe ciaguo ihaana ta mahũa, na tũkonyo twaguo o na mahũa ĩkorwo ĩrĩ kindũ kĩmwe inyiitanite naguo. **32** Honge ithathatũ ciumĩre mĩena-ini ya mürũgamo wa mütĩ ũcio wa kũigĩrĩrowo matawa, ithatũ mwena ũmwe na ithatũ mwena ũria ũngĩ. **33** Ikombe ithatũ ĩturĩtwo na mũhiano wa mahũa ma mũrothi ĩrĩ na tũkonyo na mahũa ĩkorwo ĩrĩ rũhonge-ini rũmwe, nacio ithatũ ĩkorwo rĩu rĩngĩ; honge icio ciothe ithathatũ ĩkorwo ihaana o ũguo, ciumĩre mütĩ-ini ũcio wa kũigĩrĩrowo matawa. **34** Na mütĩ-ini ũcio wa kũigĩrĩra matawa hagie ikombe inya cia mũhiano wa mahũa ma mũrothi ĩrĩ na tũkonyo na mahũa. **35** Gakonyo kamwe gakorwo karĩ rungu rwa honge cia mbere igĩrĩ ciumĩre mürũgamo-ini wa

mütī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kagīe rungu rwa hongē cia keerī igīrī, nako gakonyo ga gatātū kagīe thī wa hongē cia gatātū igīrī, ciothe nī hongē ithathātū. **36** Tūkonyo tūu na hongē icio ikorwo irī kindū kīmwe na mütī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo na thahabu therie. **37** “Ningī ūthondeke matawa mūgwanja maguo na ūmaigīrīre igūrū riagu nīgeetha mamūrīke hau mbere ya guo. **38** Magathī ma gūtīnia ndaambī na thaani cia mūrārī wa ndaambī ikorwo irī cia thahabu therie. **39** Taranda ya thahabu therie ihūthīrwo gūthondeke mütī wa kūigīrīrwo matawa o na indo icio ciothe. **40** Ūtigīrīre atī nīwacithondeka kūringana na mūhianīre ūria wonirio ūrī kīrīma-inī.

26 “Thondeka hema nyamūre irī na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na igemio na makerubi nī mūtumi mūūgī na wīra ūcio. **2** Itambaya icio cia gūcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mikono mīrongo īrī na īnana kūraiha na mikono īna kwarama. **3** Itambaya ithano-rī, itumanio hamwe, na icio ingī ithano itumanio hamwe. **4** Kundīka ciana cia gītambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mūico wa mwena ūmwe, na wīke o ro ūguo harī gītambaya kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. **5** Kundīka ciana mīrongo itano gītambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio, na ingī mīrongo itano gītambaya-inī kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, na ūringithanie o kīana na kīrīa kīngī. **6** Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo itano cia thahabu, na ūcilūthīre na kuohithania itambaya icio cia gūcuurio nīguo hema ūyo nyamūre itūike kindū kīmwe. **7** “Tuma itambaya ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri itūike hema ya kūhumbīra hema irīa nyamūre. **8** Itambaya icio ciothe ikūmi na kīmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo irī mikono mīrongo itātū kūraiha na mikono īna kwarama. **9** Tumania itambaya ithano cia icio cia gūcuurio itūike kindū kīmwe, nacio icio ingī ithathātū itumanio hamwe. Kūnja gītambaya gīa gatandatū maita meerī mwena wa mbere wa hema. **10** Kundīka ciana mīrongo itano mūthia-inī wa itambaya cia gūcuurio cia mwena ūmwe, ningī wīke o ūguo mūthia-inī wa itambaya icio cia mwena ūria ūngī. **11** Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo itano cia gīcango, na ūcitoonyie ciana-inī nīgeetha hema ūyo itūike kindū kīmwe. **12** Harī ūraiha wa gītambaya gīa gūcuurio ūria ūngitigara, nuthu ya gītambaya kīrīa gītīgairē nī gīcunjuure mwena wa thuutha wa hema ūyo nyamūre. **13** Itambaya cia gūcuurio cia hema ikorwo iraihitē kūrī icio ingī na mūkono ūmwe mīena yeerī; kīrīa gīgūtīgare gīcunjuure kīhumbīre mīena ya hema ūyo nyamūre. **14** Thondekera hema ūyo kīandaria kīa njūa cia ndūrīme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo ūkīhumbīre na njūa cia pomboo. **15** “Thondeka mbaū cia kūrīgama cia mütī wa mūgaa cia gwaka hema ūyo nyamūre. **16** O rūbaū-inī rūkorwo rūrī rwa mikono ikūmi kūraiha na mūkono ūmwe na nuthu kwarama, **17** mbaū icio igīe na tūhocio tūcomokete tūgananiīrie. Thondeka mbaū icio ciothe cia Hema-irīa-Nyamūre na njīra ūyo. **18** Thondeka mbaū mīrongo īrīrī cia mwena wa gūthini wa hema ūyo nyamūre, **19** na ūthondeke itina cia betha mīrongo īna cia gūikarīrwo nī mbaū icio mīrongo īrīrī, o rūbaū rūmwe rūgakarīra itina igīrī, o rūmwe rūkorwo rūrī rungu rwa kahocio. **20** Ningī mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema ūyo nyamūre, thondeka mbaū mīrongo īrīrī **21** na itina mīrongo īna cia betha o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **22** Thondeka mbaū ithathātū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia

wa ithūro wa hema ūyo nyamūre, **23** na ūthondeke mbaū igīrī cia koine cia mwena wa na thuutha. **24** Koine-inī icio cierī nō nginya ikorwo irī mbaū igīrī igīrī kuuma thī nginya igūrū, na ciohanio na mūrīnga ūmwe; koine cierī igakorwo itarī ūguo. **25** Nī ūndū ūcio hegīkorwo na mbaū inyanya, na itina ikūmi na ithathātū cia betha, o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **26** “Ningī ūthondeke mīgamba ya mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa mbaū cia mwena ūmwe wa hema ūyo nyamūre, **27** na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena wa ithūro mūthia-inī ūria wa na thuutha wa hema ūyo nyamūre. **28** Mūgamba wa gatagatī uume mūthia ūmwe nginya ūria ūngī, ūgereire gatagatī ka mbaū icio. **29** Gemia mbaū icio na thahabu, na ūthondeke mīrīnga ya thahabu ya kūnyiitīrīra mīgamba ūyo. O nayo mīgamba ūyo mīgemo na thahabu. **30** “Aka hema ūyo nyamūre kūringana na mūhianīre ūria wonirio rīrīa warī kīrīma-inī. **31** “Tuma gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani irīa yogothetwo wega na ikagemio na makerubi nī mūbundi mūūgī. **32** Cuuria gītambaya kīu na tūcuurio twa thahabu ikīngī-inī inya cia mūgaa iria igemetio na thahabu, na ikarīgama igūrū rīa njikarīro inya cia betha. **33** Cuuria gītambaya kīu gīa gūcuurio na ngathīka, na ūcooke ūige ithandūkū rīa ūira thuutha wa gītambaya kīu gīa gūcuurio. Gītambaya kīu gīa gūcuurio kīhakanie Handū-harīa-Hatheru na Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **34** Igīrīra gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīa ūira thīnī na Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **35** Iga metha nja ya gītambaya kīu gīa gūcuurio mwena wa gathigathini wa hema ūyo nyamūre, nago mütī wa kūigīrīra matawa ūūige mwena wa gūthini ūng’ethanīre na metha ūyo. **36** “Itoonjero-inī rīa hema, thondeka gītambaya gīa gūcuurio kīa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa yogothetwo wega, kīgemio nī mūgemia mūūgī. **37** Thondekera gītambaya kīu gīa gūcuurio tūcuurio twa thahabu na itugī ithano cia mūgaa igemetio na thahabu. Na ūcitwekerie itina ithano cia gīcango.

27 “Aka kīgongona na mbaū cia mūgaa, kīa mikono itātū kūraiha na igūrū; gīkorwo kīiganaine mīena yothē, mikono itano kūraiha na mikono itano kwarama. **2** Thondeka hīa inya, o rūmwe koine-inī imwe ya kīgongona, nīgeetha hīa inya na kīgongona ikorwo irī kindū kīmwe, nakīo kīgongona kīu ūkīgemie na gīcango. **3** Thondeka indo ciothe cia kīgongona irī cia gīcango, ūgīthondekere nyūngū cia kūrutaga mūhu, na icakūrī na mbakūrī cia gwīkīrwo thakame ya kūminjaminja, na njibe cia kūnyiita nyama, na ngō cia mwaki. **4** Thondekera kīgongona kīu gītara, na ningī ūthondeke mūkwa wa gīcango, na ūthondeke mīrīnga ya gīcango, o ūmwe wīkīrwo koine-inī iria inya cia mūkwa ūcio. **5** ūige gītara kīu rungu wa muoho wa kīgongona nīgeetha rīkīnye nuthu ya ūraiha wa kīgongona. **6** Thondeka itugī cia mūgaa nī ūndū wa kīgongona na ūcīgemie na gīcango. **7** Itugī icio itoonyo mīrīnga-inī ūyo nīgeetha igakoragwo īikarīre mīena-inī yeerī ya kīgongona hīndī ya gūgīkuua. **8** Thondeka kīgongona kīu na mbaū nīguo kīgīe na irima gatagatī. Ūgīthondeke o ta ūria wonirio rīrīa warī kīrīma-inī. **9** “Thondeka nja ya hema irīa nyamūre; mwena wa gūthini ūkorwo ūrī wa mikono igana kūraiha na ūgīe na itambaya cia gūcuurio cia gatani ūria mwogothē wega, **10** ūkorwo na itugī mīrongo īrīrī na itina mīrongo īrīrī cia gīcango, irī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha itugī-inī. **11** Mwena wa gathigathini o nago ūkorwo ūrī na mikono igana kūraiha

na ūgie na itambaya cia gūcuurio, ūgie na itugī mirongo ūrī na itina mirongo ūrī cia gīcango, irī na tūcuurio na tūmikwa twa betha itugī-inī. **12** “Mwena wa ithūro wa nja ūyo ūkorwo ūrī wa mikono mirongo itano kwarama na ūgie na itambaya cia gūcuurio na itugī ikūmi na itina ikūmi. **13** Mwena wa irathīro, kwereka kūrīa rīua rīrathagīra, nja ūyo ūkorwo ūrī ya warīi wa mikono mirongo itano. **14** Itambaya cia gūcuurio ikorwo irī cia ūrīhau wa mikono ikūmi na itano na ikorwo irī mwena ūmwe wa itoonyero rīa nja ūyo, na ikorwo na itugī ithatū na itina ithatū, **15** na itambaya ingī cia gūcuurio cia ūrīhau wa mikono ikūmi na itano ikorwo mwena ūcio ūngī wa itoonyero, na ikorwo irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** “Naguo ūhoro wa itoonyero rīa nja ūyo, wikīre gītambaya gīa gūcuurio gīkorwo kīrī kīa ūrīhau wa mikono mirongo ūrī, kīa ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani rīra yogothetwo wega, wīra wa mūgemia mūgī, na gīkorwo na itugī inya na itina inya. **17** Itugī ciothe gūthiūrūrūkīra nja ūyo, igīe na tūmikwa na tūcuurio twa betha na itina cia gīcango. **18** Nja ūyo ikorwo na ūrīhau wa mikono igana, na mikono mirongo itano kwarama, na ikorwo na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mikono itano kūrīhau na igūrū, na irī na itina cia gīcango. **19** Indo iria ingī ciothe cia gūtūmīrwo wīra-inī wa hema rīra nyamūre, irī cia wīra o na ūrīkū, o hamwe na hīgī cia kwamba hema na cia nja ciothe, nīkorwo irī cia gīcango. **20** “Atha andū a Isiraeli makūrehere maguta marīa makeere wega ma ndamayiū hihe ma gūkūhega ūtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanīte. **21** Thīnī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, nja ya gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa ūira, Harūni na arīū ake nīmaigage matawa maakanīte mbere ya Jehova kuuma hwaī-inī o ngīnya rūciinī. Ūndū ūyū ūtūike watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene thīnī wa Isiraeli njarwa-inī ciothe iria igooka.

28 “Tūmanīra Harūni mūrū wa nyūkwa oke harīwe kuuma gatagatī ka andū a Isiraeli, hamwe na arīū ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **2** Tūmīra Harūni mūrū wa nyūkwa nguo nyamūre, cia kūmūnenehagia na kūmūtīithagia. **3** Arīria mabundi marīa marī na ūgī wa gūtuma, nguo arīa nīi heete ūgī maūdū-inī ta macio, nīguo matumīre Harūni nguo cia kwīhumba akīamūrwo, nīguo andungatagīre arī mūthīnjīri-Ngai. **4** Nacio ici nīcio nguo iria megūtuma: gakuo ga gīthūri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjū ya taama ng’emie wega, na kīremba, na mūcibi. Nguo ici nyamūre megūcitumīra Harūni mūrū wa nyūkwa na arīū ake nīguo mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **5** Nī mahūthīre thahabu, na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani rīra njega. **6** “Tuma ebodi ya ndigī cia rangi wa thahabu na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū na ya gatani rīra yogothetwo wega, wīra wa mūbundi mūgī. **7** Nī wega ebodi ūyo igīe na tūmikwa twīrī twa kūmīnyīithanīria ciande-inī, tūtumīrīrwo mīthia-inī yeerī yayo nīgeetha ndaamī ciayo cīerī inyīitane. **8** Naguo mūcibi wayo wa njohero ūrīa mūtune wega ūkorwo ūhaana tayo na ūrī wa gīcunji kīmwe na ebodi ūyo na ūthondeketwo na ndigī cia rangi wa thahabu, na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani njogothē wega. **9** “Oya tūhiga twīrī twa onigīthi ūkurure marīitwa ma arīū a Isiraeli igūrū rīatuo **10** marūmanīrīre ūrīa maaciariwo,

ūkurure marīitwa matandatū kahiga-inī kamwe, na matandatū kau kangī. **11** Kurura marīitwa ma arīū a Isiraeli tūhiga-inī tūu twīrī ta ūrīa mūrengi wa tūhiga twa goro akururaga kahengere ga gwīkīra mūhūiri. Ūcooke ūtūtumīrīre tūkonyo-inī twa thahabu, **12** na ūtuoherere ndaamī-inī cia kīande cia ebodi, tūrī tūhiga twa kīrīrikania kīa arīū a Isiraeli. Harūni nīarīkuuaga marīitwa macio ciande-inī ciake matūike kīrīrikania mbere ya Jehova. **13** Thondeka tūkonyo tūgemu twa thahabu **14** na irengeeri igīrī cia thahabu therie, ihaana ta mūkanda, nacio ūcīnyīitithanie na tūkonyo tūu. **15** “Thondekithia gakuo ga gīthūri ga gwīkagīrwo itūiro-inī rīa ciira, nako gatumwo nī mūtumi mūgī. Gathondeke ta ebodi: karī ka ndigī cia rangi wa thahabu na ka ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū na gatani rīra yogothetwo wega. **16** Gakuo kau gakorwo kaiganaine mīena yothe ina inji kenda kūrīhau na inji kenda kwarama, na koinanīrwo maita meerī. **17** Ūcooke ūgatūmīrīre mīhari ina ya tūhiga twa goro. Mūhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ūrīa mūtune, na ka yakuti rīra ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **18** mūhari wa keerī ūtumīrīre kahiga ga thumarati, na ka yakuti rīra ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **19** mūhari wa gatātū ūtumīrīre kahiga ka wakiki ūrīa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **20** naguo mūhari wa kana ūtumīrīrwo kahiga ga thumarati rīra theru, na ka onigīthi, na ka njathibi. Ūtūtumīrīre tūkonyo-inī tūgemu twa thahabu. **21** Hagīkorwo harī na tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe karūgamīrīre marīitwa ma arīū a Isiraeli, o kamwe gakururwo rīitwa rīra mūhīrīga ūmwe wa rīra ikūmi na ūrī ya Isiraeli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūiri gakururagwo. **22** “Thondekera gakuo kau ga gīthūri irengeeri njogothē cia thahabu therie ihaana ta mūkanda. **23** Gathondekere mīrīnga ūrīrī ya thahabu, ūmīohereeri mīthia-inī ūrīrī ya gakuo kau ga gīthūri. **24** Ohania irengeeri igīrī cia thahabu mīrīnga-inī hau mīthia-inī ya gakuo ga gīthūri, **25** nayo mīthia rīra ingī ya irengeeri yohithanio na tūkonyo tūrīa twīrī, ūmīnyīitithanie na ndaamī cia kīande cia ebodi mwena wa na mbere. **26** Thondeka mīrīnga ūrīrī ya thahabu ūmīnyīitithanie na mīthia rīra ingī ūrīrī ya gakuo ga gīthūri mwena wa na thīnī kūrīgania na ebodi. **27** Thondeka mīrīnga ingī ūrīrī ya thahabu na ūmīnyīitithanie magūrū-inī ma ndaamī cia kīande mwena-inī wa mbere wa ebodi, hakuhi na rūtumo, igūrū hanini wa mūcibi wa njohero ya ebodi. **28** Mīrīnga ya gakuo ga gīthūri rīrohithanagio na mīrīnga ya ebodi na rūrīgi rwa bururu, na inyīitithanio na mūcibi wa njohero, nīgeetha gakuo ga gīthūri gatikarekanie na ebodi. **29** “Rīria rīothe Harūni arītoonyaga Handū-harīa-Hatheru, arīkuuaga marīitwa ma arīū a Isiraeli marī gīthūri-inī gīake gakuo-inī ga gīthūri ga itūiro rīa ciira, arī kīrīrikania gīa gūtūra mbere ya Jehova. **30** Ningī wikīre Kīrimu na Thumim thīnī wa gakuo kau ga gīthūri, nīgeetha ciikarage gīthūri-inī kīa Harūni rīrīa rīothe arītoonyaga agathīi mbere ya Jehova. Ūguo nīguo Harūni arīkuuaga ūhoti wa gūtua gīra andū a Isiraeli ciira gīthūri-inī gīake arī mbere ya Jehova. **31** “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, **32** na ikorwo na harūkīro ya mūtwe gatagatī kayo. Ikorwo itīrīhito mīthia-inī ta kara ya ngingo gūthiūrūrūkīra iharūkīro rīu rīa mūtwe, nīgeetha ndīgatarūke. **33** Thondeka tūcunjuura tūtārīi ta matunda ma makomamanga twa ndigī cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo ūyo, tūhakanītio na ngengere cia thahabu. **34** Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathīi mahakanītio gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo ūyo ndaaya. **35** Harūni no

nginya ehumbage nguo iyo hĩndĩ ciothe rĩria egũtungata. Ngengere nĩirĩguagwo ikĩgamba rĩria egũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rĩria ekuuma ho, nĩgeetha ndagakue. **36** “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ũgakurure ta ũrĩa mũhũiri ũkururagwo, ũkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRIRE JEHOVA. **37** Koherere rũrigi rwa rangi wa bururu nĩguo ũkanyiithanie na kiremba, gakorwo karĩ mwena wa mbere wa kiremba. **38** Karĩkoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni, nake agakuuaga mahĩtia makoniĩ iheo iria theru, iria andũ a Isiraeli mangĩkorwo mamũrĩre Jehova, o na irĩ cia mũthemba o na ũrĩkũ. Gatanji kau gakoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni hĩndĩ ciothe nĩgeetha magetikĩrikaga nĩ Jehova. **39** “Kanjũ nĩĩtumwo irĩ ya gatani rĩa njega mũno, o na ũtume kiremba na gatani rĩa njega mũno. Mũcibi ũtumwo nĩ mũgemia ũrĩa mũũgi na wĩra ũcio. **40** Tumĩra arĩũ a Harũni kanjũ, na mĩcibi, na tũmĩcibi twa kĩongo, cia gũtũma manenehagio na maheagwo gũtũcio. **41** Warĩkia kũhumba mũrũ wa nyũkwa na arĩũ ake nguo icio-rĩ, ũmatĩrĩrie maguta na ũmaamũre. ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **42** “Matumithĩrie thuruarĩ cia thĩĩni cia gatani, cia kũhumbĩra njaga ya mĩrĩ yao kuuma njohero nginya ciero-inĩ. **43** Harũni na arĩũ ake no nginya maciĩhumbage rĩria rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩthengerera kĩgongona marutĩre wĩra Handũ-harĩa-Hatheru nĩgeetha matikahitĩe, nao makue. “Ūyũ nĩũtuĩke watho wa kũrũmagĩrĩro tene na tene nĩ Harũni na njjaro ciake.

29 “Na rĩrĩ, ũũ nĩguo ũgwĩka nĩgeetha wamũre Harũni na arĩũ ake, nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai: Oya gatagwa kamwe na ndũrũme igĩrĩ itarĩ kaũũgũ. **2** Na kuuma mũtu-inĩ mũhinyu mũno wa ngano ũtarĩ ndawa ya kũmbia, ũthondeke mĩgate na keki itukanĩtio na maguta na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **3** Kĩra indo icio gĩkabũ-inĩ na ũcinenganĩre ũguo hamwe na ndegwa iyo na ndũrũme icio cieri. **4** Ūcooke ũrehe Harũni na arĩũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, ũmathambie na maafi. **5** Oya nguo icio, ũhumbe Harũni kanjũ, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga gĩthũri. Muohe ebodi na mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mũtume wegwa. **6** Mwĩkĩre kiremba mũtwe, nako gatanji karĩa kaamũre ũgekĩre kiremba-inĩ kũ. **7** Oya maguta ma gũitanĩrĩro ũmũtĩrĩrie mũtwe ũmwamũre. **8** Rehe arĩũ ake na ũmahumbe kanjũ, **9** na ũmoohe tũmĩcibi twa mũtwe. Nĩngĩ wohe Harũni na arĩũ ake mĩcibi. ũthĩnjĩri-Ngai nĩ wao ũrĩ watho wa kũrũmagĩrĩro tene na tene. Ūguo nĩguo ũkaamũra Harũni na arĩũ ake. **10** “Rehe ndegwa iyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nake Harũni na arĩũ ake mĩgĩrĩre moko mao mũtwe wayo. **11** Ūcooke ũmĩthĩnjĩre mbere ya Jehova o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **12** Nĩngĩ woe thakame ĩmwe ya ndegwa iyo, ũmĩhake hĩa cia kĩgongona na kĩara gĩaku, iyo ĩngĩ ũmĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. **13** Nĩngĩ woe maguta mothe marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na marĩa mahumbĩre ini, na higo cieri na maguta ma cio ũmacinĩre hau kĩgongona-inĩ. **14** No nyama cia ndegwa iyo hamwe na rũũa na mahu ũcinĩre nja ya kambĩ. Rĩũ nĩ iruta rĩa mehĩa. **15** “Oya ndũrũme ĩmwe nake Harũni na arĩũ ake mamũgĩrĩre moko mao mũtwe igũrũ wayo. **16** Mĩthĩnje na woe thakame, ũminĩnjĩrie kĩgongona mĩena yothe. **17** Tinangĩa ndũrũme tũcunjĩ, na ũthambie nyama cia nda, na magĩrũ mayo, ũciĩge hamwe na mũtwe na tũcunjĩ tũũ tũngĩ. **18** Ūcooke ũcinĩre ndũrũme iyo yothe igũrũ wa kĩgongona. Rĩũ nĩ iruta rĩa njjoro rĩa kũrutĩra Jehova,

rĩrĩ mũtararĩko mwega rĩrutĩrwo Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **19** “Oya ndũrũme iyo ĩngĩ, nake Harũni na arĩũ ake mamũgĩrĩre moko mao mũtwe. **20** Mĩthĩnje, woe thakame ĩmwe yayo ũmĩhake moni cia matũ ma ũrĩo ma Harũni na arĩũ ake o na ciara iria nene cia moko maoo ma ũrĩo, na ciara iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ūcooke ũminĩnjĩrie kĩgongona thakame mĩena yothe. **21** Na woe thakame ĩmwe kuuma kĩgongona-inĩ na maguta ma gũitanĩrĩro ũcinĩnjĩrie Harũni na nguo ciake, na arĩũ ake na nguo ciao. Hĩndĩ iyo Harũni na arĩũ ake hamwe na nguo ciao nĩmagatuika aamũre. **22** “Oya maguta mamwe na ndũrũme iyo, maguta ma mũtĩng’oe ũrĩa mũnũro, na maguta marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na maguta marĩa mahumbĩre ini, na higo cieri na maguta ma cio, na kĩero kĩa mwena wa ũrĩo. (Iyo nĩyo ndũrũme ya igongona rĩa kwamũrana.) **23** Kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia kĩa rĩa mbere ya Jehova, oya maguta ũmwe na keki ĩthondeketwo na maguta, na woe kamũgate kahũthũ. **24** Indo ici ciothe cineane moko-inĩ ma Harũni na arĩũ ake, ũcooke ũcithũngũthie mbere ya Jehova irĩ Igongona rĩa gũthũngũthio. **25** Nĩngĩ ũcooke woe indo icio kuuma moko-inĩ mao, ũcinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ hamwe na iruta rĩa njjoro, ĩtuĩke mũtararĩko mwega harĩ Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **26** Warĩkia kũrũta gĩthũri kĩa ndũrũme iyo ya kĩa mũrano kĩa Harũni, gũthũngũthie mbere ya Jehova rĩrĩ iruta rĩa gũthũngũthio, nakĩo gĩtuĩke rwĩga rwaku. **27** “Amũra icunjĩ cia ndũrũme iyo ya kĩa mũrano iria irĩ cia Harũni na arĩũ ake nacio nĩ: gĩthũri kĩa gĩathũngũthio na kiero kĩa kĩaheanĩtwo. **28** Indo icio ĩtuĩke rwĩga rwa kũheagwo Harũni na arĩũ ake nĩ andũ a Isiraeli hĩndĩ ciothe. Nĩrĩo iruta rĩria andũ a Isiraeli marĩrutagĩra Jehova kuuma maruta-inĩ ma ũguano. **29** “Nguo iria nyamũre cia Harũni igũtuika cia njjaro ciake, nĩgeetha magaitagĩrĩro maguta na makaamũragwo maciĩhumbite. **30** Mũriũ ũrĩa ũkamũgaya atũke mũthĩnjĩri-Ngai na oke gũtungata thĩĩni wa Handũ-Harĩa-Hatheru, Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo arĩhumbaga nguo icio mĩthenya mũgwanja. **31** “Oya ndũrũme iyo ya kĩa mũrano nacio nyama ciayo ũcirugĩre handũ harĩa hatheru. **32** Harũni na arĩũ ake marĩragĩra nyama cia ndũrũme iyo na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **33** Nĩmarĩrĩaga indo icio irutĩtwo cia horohio nĩ ũndũ wa kwamũrwo kwao na gũtherio. No itikanarĩo nĩ mũndũ ũngĩ, nĩ ũndũ nĩ theru. **34** Na rĩrĩ, nyama cia ndũrũme iyo ya kĩa mũrano kana mĩgate ĩngĩtĩra nginya rĩciĩnĩ-rĩ, nĩciĩnwo. Itikanarĩo tondu nĩ theru. **35** “Ika Harũni na arĩũ ake maũndũ mothe marĩa ngwathĩte, na ũniine mĩthenya mũgwanja ũkĩmaamũra. **36** Rutagai ndegwa ĩmwe o mĩthenya, irĩ iruta rĩa mehĩa rĩa kũhorohanĩria. Theria kĩgongona na ũndũ wa gũkĩhoroheria na gũgĩtĩria maguta, ũkĩamũre. **37** Gĩa na horohio ya kĩgongona mĩthenya mũgwanja ya gũkĩamũra. Thuutha ũcio kĩgongona kũ nĩgĩgũtuika gĩtheru mũno, nakĩo kĩa gĩothe kĩrĩkĩhutagĩa kĩrĩtuĩkaga gĩtheru. **38** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩndũ kĩa ũrĩrutaga hĩndĩ ciothe kĩgongona-inĩ o mĩthenya: tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe. **39** Gatũrũme kamwe gakarutwo rĩciĩnĩ na karĩa kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairĩa. **40** Gatũrũme ka mbere gakarutanagĩrio na mũtu mũhinyu mũno gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ũtukanĩtio na maguta ma mũtamaiyũ gacunjĩ ka inya ka hini ĩmwe na ndibe gacunjĩ ka inya ka hini ĩmwe, irĩ kĩndũ gĩa kũnyũuo. **41** Ruta gatũrũme kau kangĩ igongona hwaĩ-inĩ kũrĩ mairĩa, hamwe na iruta rĩa mũtu na rĩa kĩndũ gĩa kũnyũuo o ta cia rĩciĩnĩ, arĩ guo mũtararĩko mwega, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa

gücinwo na mwaki. **42** “Harĩ njiaro iria igooka, iruta rĩrĩ rĩa njino rikaarutagwo hĩndĩ ciothe itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gütüŋanwo mbere ya Jehova. Hau niho ndĩcemanagia nawe na njaragie nawe; **43** ningĩ hau no ho ndĩcemanagia na andũ a Isiraeli, naho nihaakamũrwo nĩ riiri wakwa. **44** “Nĩ undũ ücio nĩngamũra Hema-ĩyo-ya-Gütüŋanwo na kigongona na nyamũre Harũni na ariũ ake mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **45** Ningĩ nĩngatũũrania na andũ a Isiraeli na ndũike Ngai wao. **46** Nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wao, ũria wamarutire bũrũri wa Misiri nĩgeetha ndũuranagie nao. Nĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wao.

30 “Thondeka kigongona kĩa mbaũ cia mũgaa gĩa gücinagĩa ũbumba. **2** Nĩgikorwo kĩa ganaine miẽna yothe mũkono ũmwe kũraihia na mũkono ũmwe kwama na mikonu rĩrĩ kũraihia na igũrũ, hĩa ciakio itũike kindũ o ro kimwe na kigongona. **3** Kĩgemie igũrũ, o na miẽna yothe, o na hĩa ciakio, na thahabu therie, na ũgĩtirĩhe na mũcibi wa thahabu ũgĩthĩũrũkĩrie. **4** Thondekera kigongona kũu mirĩnga iĩri, ũmĩohere the w mũcibi ũcio, iĩri mwena ũmwe, na iĩri mwena ũria ũngĩ inyitagitĩre mitĩ rĩa miraaaya itũmagĩrwo gügĩkuua. **5** Thondeka mitĩ miraaaya ya mbaũ cia mũgaa, na ũmĩgemie na thahabu. **6** Iga kigongona kũu mbere ya gitambaya gĩa gücuurio kĩria kĩri mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩria kĩri igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa ũira, harĩa ngaacemanania nawe. **7** “Harũni no nginya acinĩre ũbumba mũnungĩ wega hau igũrũ rĩa kigongona o rĩciĩni rĩria egũthondeka matawa. **8** No nginya acine ũbumba rĩngĩ agĩakia matawa hwaĩ-inĩ kũri mairia, nĩgeetha ũbumba ũkarage ũgĩcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova, njiarwa na njiarwa iria igooka. **9** Ndũkanacinĩre ũbumba wa mũthemba ũngĩ kigongona-inĩ giki kana ũrutire ho iruta rĩa njino, kana rĩa mũtu, na ndũkanaitĩrĩre iruta rĩa kũnyuuo igũrũ rĩakio. **10** Harũni nĩarutage horohio hĩa-inĩ cia kigongona kũu o mwaka riita rĩmwe. Horohio ino ya o mwaka no nginya irutagwo na thakame ya iruta rĩa kũhoroheria mehia, nginya njiarwa iria igooka. Horohio iyo nĩ igongona ithero mũno harĩ Jehova.” **11** Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Rĩria ũgũtara andũ a Isiraeli-rĩ, o mũndũ no nginya arutagĩre Jehova kindũ gĩa gükũũra muoyo wake rĩria egũtarwo. Na gũtirĩ mũthĩro ũkaamakora ũkimatara. **13** Mũndũ o wothe ũrĩkĩraga agathĩi mwena wa andũ arĩa marĩkĩtie gũtarwo, nĩarĩrutaga nuthu ya cekeri kũringana na irĩa cekeri ya harĩa haamũre itariĩ rĩa rĩrĩ na ũritũ wa geera mĩrongo iĩri. Nuthu iyo ya cekeri nĩ iruta kũri Jehova. **14** Ariã othe marĩkĩraga magathĩi mwena wa arĩa marĩkĩtie gũtarwo, marĩ na ũkũrũ wa miãka mĩrongo iĩri na makĩria, no nginya maheage Jehova iruta rĩu. **15** Ariã atongu matĩrĩheanaga makĩria ya nuthu ya cekeri, nao arĩa athĩni matĩrĩheanaga kindũ kinini gükĩra nuthu ya cekeri hĩndĩ ya kũrutĩra Jehova horohio ya mioyo yao. **16** Amũkĩra mbeeca cia horohio kuuma kũri andũ a Isiraeli nawe ũcihũthĩre ũtungata-inĩ wa Hema-ya-Gütüŋanwo. ũguo ũgaatuika kĩririkano kĩa andũ a Isiraeli mbere ya Jehova makĩrutĩra mioyo yao horohio.” **17** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **18** “Thondeka kĩraĩ gĩa gwĩthambagĩa gĩa gĩcango, kĩri na kĩgũrũ gĩakio gĩa gĩcango. ũkĩge gatagatĩ ka Hema-ya-Gütüŋanwo na kigongona, na ũgĩkĩre maai. **19** Harũni na ariũ ake marĩthambaga moko mao na nyarĩri na maai macio. **20** Rĩria rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gütüŋanwo, marĩthambaga na maai nĩgeetha matigakue. O na ningĩ rĩria mathengerera kigongona nĩguo marutĩre Jehova iruta rĩa gücinwo na mwaki, **21** marĩthambaga moko na nyarĩri nĩgeetha matigakue. ũndũ ücio ũgaatuika watho

wa kũrũmĩrĩrwo tene na tene nĩ Harũni na njiaro ciake, na njiarwa ciao ciothe iria igooka.” **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **23** “Oya mahuti maya manungi wega: cekeri 500 cia manemane rĩa ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nĩ cekeri 250) cia ndarathini nungi wega, na cekeri 250 cia karamathi nungi wega, **24** cekeri 500 cia mwĩnũ, ciothe kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, na hini ya maga ma mitamayiũ. **25** Indo ici ũcihthondeke itũike maguta matheru ma gũitanĩrĩrio matukanĩtio makanunga wega marutĩrwo wĩra nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Macio matũike maguta matheru ma gũitanagĩrĩrio. **26** Ningĩ ũhũthĩre maguta macio gũitĩrĩria Hema-ya-Gütüŋanwo, na ithandũkũ rĩa ũira, **27** na metha na indo ciayo ciothe, na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciaguo, na kigongona gĩa gücinĩra ũbumba, na **28** kigongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakio ciothe, na kĩraĩ na kĩgũrũ gĩakio. **29** Nĩũgaciamũra nĩgeetha itũike theru mũno makĩria, nakio kĩria giothe gĩgaciluthia nĩgĩgatũika gĩtheru. **30** “Itĩrĩria Harũni na ariũ ake maguta ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **31** Iĩa andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Maya nĩmo maguta makwa marĩa matheru ma gũitanagĩrĩrio ma njiarwa iria igooka. **32** Ndũkanamaitĩrĩre mĩrĩri ya arũme, na ndũkanathondeke maguta mangĩ na mũthondekere ücio. Nĩ matheru na nĩ wega ũmatuagie atĩ nĩ matheru. **33** Mũndũ wothe ũrĩthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mũndũ o wothe ũngĩmaitĩrĩria mũndũ ũtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, niãkaingatwo kuuma kũri andũ ao.” **34** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Oya mahuti manungi wega marĩa metagwo thitakiti, na onuka na garibane, hamwe na ũbani ũria mwega mũno, mothe mathimĩtwo maiganaine, **35** na ũthondekithie magĩe na mũtarariko mwega wa ũbumba; wĩra ücio ũrutwo nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Makorwo mekĩrĩtwo cumbi, na marĩ matheru na makaamũrwo. **36** Thũthĩia mahuti mamwe matũike mũtu, naguo ũũge mbere ya ithandũkũ rĩa ũira thĩini wa Hema-ya-Gütüŋanwo, harĩa ndĩcemanagia nawe. ũgaakorwo ũrĩ mũtheru mũno harĩwe. **37** Mũtikanethondekere ũbumba wa mũthemba ũyũ nĩ undũ wa inyũĩ ene; ũtuagei mũtheru nĩ undũ wa Jehova. **38** Mũndũ o na ũrĩkũ ũria ũgathondeka ũngĩ taguo nĩguo ekenagie na mũtarariko waguo niãkaingatwo kuuma kũri andũ ao.”

31 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Ta rora wone, nĩthuurĩte Bezaleli mũrũ wa Uri ũria mũriũ wa Huri wa mũhĩrĩga wa Juda, **3** na nĩndĩmũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ na ũhoti na ũmenyo mawĩra-inĩ ma mũthemba yothe ya moko; **4** ya gücora mĩcoro ya ũũgĩ indo-inĩ cia thahabu, na betha na gĩcango, na **5** gwacũhĩa tũhiga twa goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mũthemba yothe ya ũbundi. **6** O na rĩrĩ, nĩthuurĩte Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku, wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩguo ateithagie Bezaleli wĩra. Ningĩ niheete mabundi mothe ũũgĩ wa gũthondeka indo ciothe iria ngwathite: **7** nacio nĩ Hema-ya-Gütüŋanwo, na ithandũkũ rĩa ũira, na gĩtĩ gĩa tha kĩria kĩri igũrũ rĩarĩo, na indo iria ingĩ ciothe cia hema, **8** nacio nĩ metha na indo ciayo, na mũtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kigongona gĩa gücinĩra ũbumba, na **9** kigongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakio, na kĩraĩ na kĩgũrũ gĩakio, **10** o na nguo iria ndume, iria theru cia kwĩhumbwo nĩ Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai na nguo cia kwĩhumbwo nĩ ariũ ake rĩria megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai, **11** na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega wa Handũ-harĩa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ũria

ngwathite.” 12 Ningi Jehova akira Musa atiri, 13 “Ira andu a Israeli uu: ‘No nginya muthemage Thabatu ciakwa. Ruru nruo rugatuika ruri gatagati gakwa na inyu njiarwa iria igooka, nguo mumenye ati ni ni Jehova uria umuthera. 14 “Menyagirira Thabatu tondū ni muthena mutheru hari inyu. Mündū ūngūthaaha no nginya ooragwo; mündū ūngiruta wira muthenya ūcio niakaingato kuuma kuru andu ao. 15 Wira nūrutagwo mithenya itandatu, no muthenya wa mūgwanja ni Thabatu theru ya Jehova ya andu kūhuruka. Ūria wothē ūkaaruta wira muthenya wa Thabatu no nginya ooragwo. 16 andu a Israeli nimathikagire Thabatu, mamikunguyagire ituke kirikanro gū gutūra njiarwa iria igooka. 17 Ruru nruo rūgaatuika ruri gatagati gakwa na andu a Israeli nginya tene, nigukorwo Jehova ombire iguru na thi na mithenya itandatu na muthenya wa mūgwanja ndaigana kuruta wira, akihuruka.” 18 Rira Jehova aarikirie kwaria na Musa kū iguru rā Kirima gĩa Sinai, akimūnengera ihengere ocio igiri cia Ūira, o ihengere ocio cia mahiga, o ocio ciandikito wa kīara kīa Ngai.

32 Rira andu moonire atī Musa nīakarire mūno atakurūkite kuuma kīrīma-ini, magicookanirira harūni makimwira atiri, “Ūka, tūthondekere ngai iria iritūtongoragia. Ha ūhoro wa mündū ūyū ūgwitwo Musa, ūria watūrutire bururi wa Misiri, tūtiū ūria onete.” 2 Harūni akimacookeria akimeera atiri, “Rutai icūhi cia thahabu iria iri matū ma atumia anyu, na aanae na aritu anyu mūndehere.” 3 Ni ūndū ūcio andū othe makiruta icūhi cia thahabu ocio ciarī matū-ini mao magicirehere Harūni. 4 Nake akioya indo iria maamūreheire, agicitwekia agitūmira indo cia ūbundi gūcithondeka mūhianano wa njaū. Nao andū makiuga atiri, “Ici nicio ngai ciaku, we Israeli, iria ciakurutire bururi wa Misiri.” 5 Rira Harūni onire ūguo, agiaka kigongona mbere ya njaū iyo, na akianirira, akiuga atiri, “Rūciū nigūgakorwo na gīathi kīa Jehova.” 6 Ni ūndū ūcio muthenya ūyū ūngi andū magiūkira rūciini tene, makiruta magongona ma njino na ma ūguano. Thutha ūcio magiūkara thi kūrīa na kūnyua, magicooka magiūkira kūna na gwienia. 7 Nake Jehova akira Musa atiri, “Ikūrūka, tondū andū aku arīa warutire bururi wa Misiri nimethūkitie. 8 Nimagarurūkite narua magatiga ūria ndaamathite, na nimethondekeire mūhianano wa gūtwekio ūhaana njaū. Nimaūnamiriire na makuurufira iruta makugaga atiri, ‘Ici nicio ngai ciaku, we Israeli, iria ciakurutire bururi wa Misiri.’” 9 Jehova akira Musa atiri, “Ninyonete andū aya, ni andū momitie ngingo. 10 Riu tigana na ni nigeetha marakara makwa mamaririmbūkire, nigeetha ndimaniine. Ningacooka ngūte ruriri rūnene.” 11 No Musa agithaita Jehova Ngai wake, akimwira atiri, “Wee Jehova, ūngicinwo ni marakara ūkūrīre andū aku nikī, o arīa warutire kuuma bururi wa Misiri na guoko gwaku kūrī ūhoti na ūkīmaruta kuo na hinya mūnene? 12 Ni kī kingitūma andū a Misiri moige atiri, ‘Aamarutire bururi wa Misiri arī na muoroto wa kūmekā ūru amooragire irīma-ini, na amaniine mathire gūkū thi?’ Tiga kūrakara mūno; wīricūkwo ndūkarehere andū aku mwanangiko. 13 Ririkana ndungata ciaku lburahīmu, na Isaka, na Israeli, arīa wee wehīre kūrī o na mwīhitwa ūkīgwetaga, ūkiuga atiri: ‘Nīngatūma njiaro ciaku cingīhe ta njata cia matu-ini, na nīngahe njiaro ciaku bururi ūyū wothē ūria ndaameriire, naguo ūgaatuika igai rīao nginya tene.’” 14 Hīndi iyo Jehova akīricūkwo, na ndaigana kūrēhere andū ake mwanangiko ūria oigite atī niēkūmarehera. 15 Musa akihūndūka, agīkūrūka kuuma kīrīma igurū akuute

ihengere ocio igiri cia Ūira na moko make. Ciarī nyandike miēna yeerī, mbere na thutha. 16 Ihengere ocio ciarī wira wa Ngai; maandiko macio maarī maandiko ma Ngai makururitwo ihengere-ini ocio. 17 Rira Joshua aiguire inegene rīa andū makiugirira akira Musa atiri, “Kūrī mbugiririo ya mbaara kambī-ini.” 18 Musa akimūcookeria atiri, “Ti migambo ya ūhootani, na ti migambo ya kūhootwo; ni migambo ya kūna ndīraigua.” 19 Rira Musa akihūriire kambī, na akiona njaū na ndūrūhi rira yarī kūrūdi kūu, agicinwo ni marakara, nake agīkia ihengere ocio thi, ikiunikanga icunji o hau magitū-ini ma kīrīma. 20 Nake akīnyīta njaū iyo maathondekete, akimicina na mwaki, agicooka akimithia, igitūka mūtu, akūikia maa-ini na agīatha andū a Israeli manyue maa macio. 21 Nake Musa akīria Harūni atiri, “Andū aya maragwikire atīa nigeetha ūmatoonyie mehīa-ini manene ū?” 22 Nake Harūni akimūcookeria, akimwira atiri, “Tiga kūrakara, mwathi wakwa; wee nūtiū ūria andū aya mendete gwika ūru. 23 Maanjirire atiri, ‘Tūthondekere ngai iria iritūtongoragia. Ha ūhoro wa mündū ūyū ūgwitwo Musa, ūria watūrutire bururi wa Misiri-rī, tūtiū ūria onire.’ 24 Ni ūndū ūcio ngīmeera atiri, ‘Ūria wothē ūri na mathaga ma thahabu, nīarute.’ Nao makūnengera indo ocio cia thahabu, ngiciika riiko, nacio ikiuma njaū ino!” 25 Musa akiona atī andū nimakararitie, na atī Harūni nīamarekereire meke ūria mekwenda, nginya magaatuika andū a gūthekagirirwo ni thi ciao. 26 Ni ūndū ūcio akirūgama itoonyero-ini rīa kambī, akiuga atiri, “Ūria wothē ūri mwena wa Jehova-rī, nioke haha.” Nao Alawī othe makirūgama mwena wake. 27 Nake akimeera atiri, “Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atiri, ‘O mündū niyohe rūhiū rwa njora njohoro. Hungurai kambī ino kuuma mwena ūmwe nginya ūria ūngi, o mündū nīoorage mūrū wa nyina na oorage mūrātawe na mündū wa itūra rīake.’” 28 Alawī magūka ta ūria maathirwo ni Musa, na muthenya ūcio gūkiuragwo andū ta 3,000. 29 Nake Musa akiuga atiri, “Nimwarīkia kwamūrirwo Jehova ūmūthi, nigukorwo nīmwareganire na ariū anyu na mūkīregana na arīa mūciarānirwo nao, na Jehova nīamūrathima ūmūthi.” 30 Muthenya ūyū ūngi Musa akira andū atiri, “Nimwīhīte mūno. No rīu, nīngwambata kūrī Jehova; hihi no kūhoteke ndimurutire horohio ni ūndū wa rīhia rīanyu.” 31 Ni ūndū ūcio Musa agicooka kūrī Jehova, akimwira atiri, “Hi, kai andū aya nimekite rīhia inene-! Nimethondekeire ngai cia thahabu. 32 No rīu-rī, ndagūthaita marekere mehīa mao; angikorwo ndūkūmarekera, o na ni tharia ibuku-ini rira wandikite andū aku.” 33 Nake Jehova agicookeria Musa atiri, “Ūria wothē ūnjihiriire, nīngamūtharia ibuku-ini rīakwa. 34 Riu gīthī, ūtongorie andū ocio mathi bururi ūria ndaririe ūhoro wago, nake mūraika wakwa niakamūtongoria. Na rīri, hīndi ya kūmaherithia yakinya-rī, no ngaamaherithia ni ūndū wa mehīa mao.” 35 Nake Jehova akihūra andū ocio na mūthiro ni tondū wa ūria meekire na njaū iyo yathondeketwo ni Harūni.

33 Ningi Jehova akira Musa atiri, “Umai handū haha, wee na andū arīa warutire kuuma bururi wa Misiri, mwambate bururi ūria nderiire lburahīmu, na Isaka na Jakubu na mwīhitwa ngiuga atiri, ‘Nīngāuhe njiaro ciaku.’ 2 Nīngitūma mūraika mbere yanyu na nīngaingata Akaanani, na Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi. 3 Ambata mūthi bururi ūcio ūri būthi wa iria na ūkū. No ni ndigathī na inyuī, tondū mūrī andū momitie ngingo na ndahota kūmūniinira njīra-ini.” 4 Rira andū ocio maiguire ciugo ocio cia kūmathīnia ngoro, makīambirira gūcakaya na gūtiri mündū wacookire

kwiŋhumba mathaga. **5** Nigūkorwo Jehova nieerite Musa atiri, “Ira andu a Israeli atiri, ‘Inyuū mūrī andū momitie ngingo. Ingitwarana na inyuū o na kahinda kanini, ndahota kumūniina. Riu rutai mathaga manyu, na nīngūmenya ūrīa ngwika na inyuū.’” **6** Nī ūndū ūcio andū a Israeli makirufira mathaga mau hau kirima-ini kīa Horebu. **7** Na riri, Musa niāmenyerete kuoya hema akamiamba nja ya kambī ūyo handū haraaya na kambī, akamiita “Hema-ya-Gūtūngano.” Mūdū o wothe ūngēndire gūtūria ūhorō kūrī Jehova, aathiiaga hema-ini ūyo ya gūtūngano kūu nja ya kambī. **8** Na riria riothe Musa aathiiaga hema-ini, andū othe mookiraga makarūgama nja ya hema ciao, magacūthirira Musa nginya riria aritoanya hema ūyo. **9** Musa agitoonya hema ūyo, gītugi gīa itu gīaikūrūkaga gīgakara itoonyero-ini Jehova akiaria na Musa. **10** Riria andū mona gītugi kīu gīa itu kirūgamite itoonyero-ini rīa hema ūyo, othe maarūgama makahooa o mūdū arī itoonyero-ini rīa hema yake. **11** Jehova agakiaria na Musa makionanaga ūthiū kwa ūthiū o ta ūria mūdū maaragia na mūratawe. Thuutha ūcio Musa agacooka kambī, no Joshua mūrū wa Nuni, mwanake ūria wamūteithagia, ndoimaga hema-ini ūyo. **12** Musa akīra Jehova atiri, “Ūkoretwo ūkīnjīra atiri, ‘Tongoria andū aya,’ no ndūmenyithite ūria ūkūdūmīra tūthī nake. Nīnjirite atiri, ‘Nīngūū na rīitwa, na wī mwitīkīrīku harī nii.’” **13** Angikorwo nūkenetio nī nīi, menyithia njira ciaku nīgeetha ngūmenye na thīi na mbere gwitīkīrīka niwe. Ririkana atī rūriri rūrū nī andū aku.” **14** Jehova akīmūcookeria atiri, “Nīi Mwene nīngūtwarana na inyuū na ndīmūthe ūhurūko.” **15** Nake Musa akīmūwira atiri, “Angikorwo ndūgūtwarana hamwe na ithuū, ndūgatūme tuume haha. **16** Mūdū o na ūrikū angikīmenya atīa atī nūkenetio nī nīi, na ūgakenio nī andū aku, tīga no ūtwaranire na ithuū? Nī kīi kīngī kīngionania ngūūrani yakwa na ya andū aku kuuma kūrī andū arīa angī othe marī thī ūno?” **17** Nake Jehova akīra Musa atiri, “Nīngwīka o ūria ūnjūūrīte njike, tondū nīngenetio nīwe, na nīngūū na rīitwa rīaku.” **18** Nīngī Musa akiuga atiri, “Nyonia riiri waku ūria ūtariī.” **19** Nake Jehova akīmūwira atiri, “Nīngūtūma wega wakwa wothe ūhitūre mbere yaku, na nīngwanīra rīitwa rīakwa, Jehova, mbere yaku: Nīndīguagīra tha ūria ndenda kūguīra tha, na nīndīcaayagīra ūria ndenda gūcāira.” **20** No Jehova akiuga atiri, “Nīngūgiona ūthiū wakwa, nīgūkorwo gūtiri mūdū ūngiona ūthiū wakwa na acooke atūre muoyo.” **21** Nīngī Jehova akiuga atiri, “Nī harī handū hakuhi na nīi, harīa ūngirūgama igūrū rīa mwaro rwa ihiga. **22** Riria riiri wakwa ūrikorwo ūkīhītūkīra hau-rī, nīndīgūtōonyia mwanya-ini wa rwaro rūu rwa ihiga, ngūhumbīre na guoko gwakwa nginya hitūke handū hau. **23** Riria ndrīeheria guoko gwakwa, nawe niūrinyona na thuutha; no ūthiū wakwa ndūngionwo.”

34 Nake Jehova akīra Musa atiri, “Icūhia ihengere igiri cia mahiga o ta iria cia mbere, na nīngūciandīka ciugo iria ciaandīkitwo ihengere-ini iria cia mbere, iria woragire. **2** Wīhaarīre rūciini, ūcooke wambate kīrīma gīa Sinai. Ūrūgame mbere yakwa hau kīrīma igūrū. **3** Gūtīkagīe mūdū ūkwambatania hamwe nawe kana onekane handū o hothe kūu kīrīma-ini; o na gūtīkagīe ndūūru cia mbūri kana cia ng’ombe ingirīthio kūu mbere ya kīrīma.” **4** Nī ūndū ūcio Musa agīcūhia ihengere igiri cia mahiga o ta iria cia mbere na akīroka kwambata kīrīma gīa Sinai rūciini tene, o ta ūria Jehova aamwathīte; agīthīi akuūte ihengere icio igiri na moko. **5** Nake Jehova agīkūrūka arī itu-ini, akīrūgama hau harī we, na akīanīrira rīitwa rīake, Jehova. **6** Agīkīhītūkīra mbere ya Musa

akīanagīrira akoiga atiri, “Jehova, Jehova, Ngai ūria mūcaayaniri na mūtugi, ūtahiūhaga kūrakara, ūyūrītwo nī wendani na wīhokeku, **7** ūtūūrāgia wendani kūrī andū ngiri na ngiri, na akohanagira waganu, na ūremi, o na mehīa. No riri, ndaagaga kūherithia arīa mehīte; niāherithāgia ciana na ciana ciacio nī ūndū wa mehīa ma maithe mau, nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana.” **8** Musa agīkīnamīrira thī o rīmwe, akīhooya. **9** Akiuga atiri, “Wee Mwathani, angikorwo nīnjitīkīrīkite maitho-ini maku, ndagūthaiha Mwathani twarana na ithuū. O na gūtūika aya nī andū momītie ngingo-rī, tuohere waganu witū o na mehīa maitū, na ūtūme tūtūike igai rīaku.” **10** Nīngī Jehova akiuga atiri, “Nīngūgīa na kīrīkanīro nawe. Nīndīrīkaga morirū matarī mekwo rūriri-ini o na rūrīkū thīini wa thī yothe mbere ya andū aya aku othe. Andū arīa mūtūūranāgia nao nīmakeyōnera ūria nīi, Jehova, ngeeka ūndū wa kūmakania nī ūndū waku. **11** Athīkīra ūria ngūgwatha ūmūthī. Nīngarūtūrira Aamori, na Akaanani, na Ahiti, na Aperi, na Ahivi na Ajebusi mbere yaku makweherere. **12** Wīmenyerere ndūkagīe kīrīko na andū arīa matūūrāgia būrūri-ini ūcio ūrathīi, matigatūike mūtego harīwe. **13** Nīmūkoināgia igongona ciao, na mūthethere mahiga mau maamūre, na mūtemange itugī ciao cia Ashera. **14** Mūtikanahooe ngai ingi o na irīkū, nīgūkorwo Jehova, ūria rīitwa rīake arī Mūigua Ūiru, nī Ngai ūri ūiru. **15** “Mwīmenyerere mūtīkagīe kīrīko na andū arīa matūūrāgia būrūri-ini ūcio; nīgūkorwo riria maahūūra ūmaraya na ngai ciao na magacirufira iruta, nīmarīmūwīta, na inyuū nīmūrūrīāgia indo cia magongona macio mau. **16** Na riria mūngīthūura airītu amwe ao matūike atumia a aanake anyu, nao airītu acio mahūūre ūmaraya na ngai ciao, nīmakonereria arīū anyu gwika ūguo. **17** “Nīdūkanathondeke mīhianano ya gūtwekio. **18** “Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia. Handū-ini ha mīthenya mūgwanja, rīagai migate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia, o ta ūria ndaamwathire. **19** **19** Irīgīthathi rīa nda o yothe nī rīakwa, hamwe na marīgīthathi mothe ma njamba ma mahiū manyu, marī ma kuuma ndūūrū-ini cia ng’ombe kana cia mbūri. **20** Irīgīthathi rīa ndigiri ūrīrīkūūrāgia na gatūrūme, no ūngīaga kūrīkūūra, riune ngingo. Nao arīū aku a marīgīthathi ūmakūūrāgia. “Gūtikanagīe mūdū o na ūmwe ūrītūkaga mbere yakwa moko matheri. **21** “Rutaga wīra mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanja ūhurūkage; o na hīndi ya icimba na ya magetha no nginya ūhurūke. **22** “Kūngūyagīra Gīathī-gīa-Ciumia, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gīathī-gīa-Gūcookereria irio makūmbī-ini mūthia-ini wa mwaka. **23** Arūme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Israeli, maita matatū o mwaka. **24** Nīngarūtūrira ndūriri iweherere, na nīnganenehia mīhaka ya būrūri wanyu na gūtiri mūdū ūgaacumīkīra būrūri wanyu riria mūrīkoragwo mūtīambata maita matatū o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu. **25** “Nīdūkanandutīre thakame ya igongona itukanīte na kīndū gīkīre ndawa ya kūmbia, na mūtikanareke kīndū kīa igongona rīa Bathaka kīraare nginya rūciini. **26** “Rehagai maciaro ma mbere marīa mega mūno ma mīgūnda yanyu, mūmarehage nyūmba ya Jehova Ngai wanyu. “Mūtikanaruge koori na iria rīa nyina.” **27** Nīngī Jehova akīra Musa atiri, “Andīka ciugo ici, nīgūkorwo kūringana na ciugo ici, nīndagīa na kīrīkanīro nawe o na Israeli.” **28** Musa aikarīe na Jehova hau matukū mīrongo ina, mūthenya na ūtukū, atekūrīa irio kana akanyua maa. Na agīkīandīka ihengere-ini icio ciugo cia

kirikaniro kiu, na nicio Maathani maria ikumi. **29** Riria Musa aikurikire kuuma kirima gia Sinai ari na ihengere igiri cia Uira moko-ini make, ndaamenyaga ati uithiu wake niwakengaga ni undu niaritie na Jehova. **30** Riria Haruni na andu a Israeli othe moonire Musa, uithiu wake niwakengaga, nao magitigira kumukuhirira. **31** No Musa akimeeta; ni undu ucio Haruni na atongoria othe a muingi magicooka hari we, nake akimaarira. **32** Thuutha ucio andu a Israeli othe makimukuhirira, nake akimahe mawatho mothe maria Jehova amuheete kiu Kirima-ini gia Sinai. **33** Riria Musa aarikirie kumaarira, akihumbira uithiu wake na taama wa kwihumbira uithiu. **34** No riria riothe aatoonyaga hari Jehova maranire, niarutaga taama ucio wa kwihumbira uithiu nginya oime ho. Na riria oka kur andu a Israeli na aameera uria aathitwo, **35** makona uithiu wake o ukengete. Nake Musa agacooka taama ucio wa kwihumbira uithiu nginya riria ringi agaathii kwaria na Jehova.

35 Musa nionganirie muingi wothe wa andu a Israeli, akimeera atiri, "Maya nimo maundu maria Jehova aamwathite mwikage: **2** Wira niurutagwo mithenya itandatui, no muthenya wa mugwanja rikoragwo uri muthenya wanyu mutheru, Thabatui ya Jehova ya kuhurika. Uria ukaaruta wira muthenya ucio no nginya ooragwo. **3** Mutigaakagie mwaki muthenya ucio wa Thabatui kuria guothe murituuraga." **4** Musa akira muingi wothe wa andu a Israeli atiri, "Uu nguwo Jehova aathanite: **5** Rutirai Jehova maruta kuuma indo-ini iria muri nacio. Mundu uria wothe ukugua akienda, niarehere Jehova iruta ria thahabu, na ria betha na ria gicango; **6** na ria ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku; o na gatani iria njega; na guoya wa mburi; **7** njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune igatuniha, na njua cia pombo; na mbaui cia mugaa; **8** na maguta ma mutamayi ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwikirwo maguta-ini ma gutanirio, na ma ubumba uria munungi wega; **9** na tuhiga twa onigithi na tuhiga tungi twa goro twa gutumirwo nguwo ya ebodi na gaku ga githuri. **10** "Aria othe mari na uugi wa ubundi gatagati-ini kanyu, nimoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanite, nacio ni: **11** Hema iria nyamure na hema yayo o na kindu gia kumhumbira, na ngathika cia kunyuita, na mbaui ciakio, na migamba yakio, na itugi na itina ciayo; **12** na ithanduku ria kirikaniro hamwe na mifi yario, na giti gia tha, hamwe na gitambaya gia gucuurio kiria gia kuhakania; **13** metha na mifi yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na migate ya kugwo mbere ya Jehova, **14** na muti wa kugirirwo matawa ma kumirikaga, hamwe na indo ciaguo, na matawa hamwe na maguta ma kumaakia; **15** na kigongona kia ubumba na mifi yakio, na maguta ma gutanirio, na ubumba munungi wega; na gitambaya gia gucuurio murango-ini wa itoonyero-ini ria hema iyo nyamure; **16** na kigongona kia iruta ria njino hamwe na gitara giakio gia gicango, na mifi yakio, na indo ciakio ciothe; na kirai gia gicango na kigurui giakio; **17** na itambaya cia gucuurio cia itoonyero ria nja hamwe na itugi na itina ciacio na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero ria kuuma nja ya hema **18** na higi cia hema iria nyamure, na cia nja yayo, na mikanda yayo; **19** na nguwo ndume cia kwihumbagwo mundu agitungata ari handu-haria-haamure; nicio nguwo iria nyamure cia Haruni uria muthinjiri-Ngai o na cia ariu ake riria megitungata mari athinjiri-Ngai." **20** Naguo muingi wothe wa andu a Israeli ukiehera hari Musa, **21** na mundu o wothe uria weyendeire na ngoro yake yahiahiaga, niokire na akiehera Jehova kindu gia kumurutira ni undu wa wira wa hema-ya-Guttinganwo na

mawira mayo mothe, o na ni undu wa nguwo iria nyamure. **22** Aria maiguire metikira uhoru ucio, arume na andu-a-nja o undu umwe, nimookire na makirehe mathaga ma thahabu ma mithemba yothe: namo ni mbini ng'emie cia gwikirwo nguwo-ini, na icuhi cia matu, na icuhi cia ciara na mathaga mangi. Othe nimairehe thahabu yao ituike iruta ria guthunguthio hari Jehova. **23** Uria wothe wari na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mutune ta gakaraku, kana gatani iria njega, kana guoya wa mburi, kana njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune igatuniha, kana njua cia pombo, niacirehire. **24** Andu aria maarehere iruta ria betha kana ria gicango, maarirehire riri iruta hari Jehova, na uria wothe wari na mbaui cia mugaa ni undu wa wira ucio niacirehire. **25** Mundu-wa-nja o wothe wari muingi wira-ini wa kuogotha ndigi na moko make, akirehe kiria ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mutune ta gakaraku, kana gatani iria njega. **26** Nao andu-a-nja othe aria meyendeire na ni maar ni uugi ucio, nimoogothire ndigi cia guoya wa mburi. **27** Atongoria marehere tuhiga twa onigithi na tuhiga tungi twa goro tutumirwo nguwo-ini ya ebodi na gaku ga githuri. **28** Nimacookire makirehe mahuti manungi wega, na maguta ma mitamayi ma gwakia tawa, na maguta ma gutanirio o na ma guthondeka ubumba uria munungi wega. **29** Andu a Israeli othe, arume na andu-a-nja aria meyendeire, nimairehere Jehova maruta ma kwiyendera ni undu wa wira uria Jehova aamaathite na kanua ka Musa marute. **30** Ningi Musa akira andu a Israeli atiri, "Onei, Jehova niathuurite Bezaleli muru wa Uri uria murui wa Huri, wa mhiriga wa Juda, **31** na niamuyiritie na Roho wa Ngai, na uugi, na uhoti, na umenyo wa mawira mothe ma ubundi **32** nigeetha athugunde micoro ya uugi ya indo-ini cia thahabu, na betha, na gicango, **33** na gwacuhia tuhiga twa goro twa guthecererwo indo-ini, na kuruta wira wa gukaaya mbaui, na kuruta mawira ma micoro ma mithemba yothe ya ubundi. **34** Na eer, we mari na Oholiabu muru wa Ahisamaku wa mhiriga wa Dani, nimaheete uhoti wa kuruta andu aria ang. **35** Niamayiritie na uugi wa kuruta mawira mothe, mari mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria njega, o na atumi: othe mari mabundi moogi, na acori oogi.

36 "Ni undu ucio Bezaleli, na Oholiabu, na mundu o wothe wari muingi na wira, aria Jehova aheete uugi na uhoti wa kumenya kuruta wira ucio wothe wa gwaka handu-haria-haamure, makiruta wira ucio o ta uria Mwathani aathanite urutwo." **2** Ningi Musa agite Bezaleli na Oholiabu na mundu o wothe wari muingi, uria Jehova aheete uhoti, na uria wari na wendo wa guka kuruta wira ucio. **3** Nao makiamukira kuuma kuri Musa maruta mothe maria andu a Israeli maarehete ma kuruta wira wa gwaka handu-haria-haamure. Nao andu magithi o na mbere kurehe maruta ma kwiyendera rucini o rucini. **4** Ni undu ucio mabundi mothe maria maar ni uugi, aria maarutaga wira wothe wa gwaka handu-haria-haamure, makimba gutiga wira wao, **5** na makira Musa atiri, "Andu nimaarehe indo makiria ya iria ibataranie wira-ini uria Jehova aathanite urutwo." **6** Nake Musa akiruta watho, nao magitwara uhoru ucio kambi-ini guothe: "Guthi mundu murume kana mundu-wa-nja ugucooka kurehe iruta ringi ni undu wa handu-haria-haamure." Ni undu ucio andu makirigirio gucooka kurehe indo ingi, **7** tondu indo iria maar nacio ciari nyingi

makiria ma iria ciabatarainie kūruta wira ūcio wothē. **8** Andū othe ariā maarī ogi thīnī wa aruti a wira magīthondeka hema nyamūre na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na ikīgemia na makerubi nī mūtumi mūūgi wa wira ūcio. **9** Itambaya ciothe cia gūcuurio nīciaiganaine, ciarī cia mikono mīrongo īrī na īnana kūrāiha, na mīkono īna kwarama. **10** Makīnyitithania itambaya ithano hamwe, na magīka o ro ūguo na icio ingī ithano. **11** Ningī magikundika ciana cia gītambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīrī kīrī mūico-inī wa mwena ūmwe, na magīka o ro ūguo harī gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. **12** Magīcooka magikundika ciana ingī mīrongo itano gītambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio kīa mwena ūmwe, na ingī mīrongo itano gītambaya-inī gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, o kīana kīringaine na kīrīa kīngī. **13** Ningī magīthondeka ngathīka mīrongo itano cia thahabu na magīchūthīra kūohithania itambaya icio cia gūcuurio cia mīena yeerī, nī ūndū ūcio hema īyo nyamūre igītuika kīndū kīmwe. **14** Ningī magītuma itambaya cia gūcuurio ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri igītuika cia kūhumbīra hema īrīa nyamūre. **15** Itambaya icio ciothe cia gūcuurio ikūmi na kīmwe nīciaiganaine; ciarī cia mikono mīrongo itatū kūrāiha, na mīkono īna kwarama. **16** Magītumithania itambaya ithano cia gūcuurio igītuika kīndū kīmwe, na cio icio ingī ithathatū igītumithanio hamwe. **17** Ningī magikundika ciana mīrongo itano mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūrīa ūngī. **18** Ningī magīthondeka ngathīka mīrongo itano cia gīcango cia kuohania hema itūike kīndū kīmwe. **19** Magīcooka magīthondekera hema kīhumbīri kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo hakīhumbīrwo na njūa cia pombo. **20** Ningī magīthondeka buremu cia kūmīrūgamia cia mbaū cia mūtī wa mūgaa nī ūndū wa hema īyo nyamūre. **21** O buremu yarī ya mikono ikūmi kūrāiha, na mīkono ūmwe na nuthu kwarama, **22** natuo tūhocio tūgīcomoka tūagananīrīe. Maathondekire buremu ciothe cia hema īyo nyamūre na njīra īyo. **23** Ningī magīthondeka buremu mīrongo īrī cia mwena wa gūthini wa hema īyo nyamūre, **24** na magīthondeka itina mīrongo īna cia betha cia gwīkīrwo rungu rwacio; o itina igīrī ikanyiitīrīra buremu īmwe, rungu rwa kahocio kamwe. **25** Cia mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, magīthondeka buremu mīrongo īrī **26** na itina mīrongo īna cia betha, o igīrī igakarīrwo nī buremu īmwe. **27** Ningī magīthondeka buremu ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūro wa hema īyo nyamūre, **28** na buremu igīrī igīthondekwo nī ūndū wa tūkoine-inī twa hema īyo nyamūre cia mwena wa na thuutha. **29** Koine-inī ici cierī, buremu ciarī igīrī igīrī, kuuma thī nginya igūrū, ikohanio na mūrīnga ūmwe; nacio cierī igakorwo ihaanaine. **30** Nī ūndū ūcio haarī na buremu inyanya na itina ikūmi na ithathatū cia betha; o igīrī igakarīrwo nī buremu īmwe. **31** Magīcooka magīthondeka mīgamba wa mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa buremu cia mwena ūmwe wa hema īyo nyamūre, **32** na itano nī ūndū wa buremu cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa buremu cia mwena wa ithūro, mūthia-inī wa na thuutha wa hema īyo nyamūre. **33** Maathondekire mīgamba wa gatagatī uumīte mūthia ūmwe nginya ūrīa ūngī hau gatagatī ga buremu icio. **34** Nimagemirie buremu icio na

thahabu, na magīthondeka mīrīnga ya thahabu ya kūnyitīrīra mīgamba īyo. Magīcooka makīgemia mīgamba īyo na thahabu. **35** Nīmatumire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njogothē wega, na gīkīgemia na makerubi nī mūbūndū mūūgi. **36** Makīmīthondekera itugī inya cia mbaū cia mūgaa na magīcīgemia na thahabu. Magīcooka magīthondeka tūcuurio twa thahabu, na magītwekia itina inya ciacio cia betha. **37** Itoonyero-inī rīa hema makīrīthondekera gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njogothē wega, nakīo kiagemetio nī mūgemia mūūgi; **38** na magīthondeka itugī ithano īrī na tūcuurio twacio. Makīgemia itugī icio na igūrū na mīcibi yacio na thahabu, na magīcithondekera itina ithano cia gīcango.

37 Bezaleli nīathondekire ithandūkū rīa kīrīkanīro rīa mbaū cia mūgaa, mūigana wa mīkono īrī kūrāiha, na mīkono ūmwe na nuthu kwarama, na mīkono ūmwe na nuthu kūrāiha na igūrū. **2** Akīrīgemia na thahabu therie thīnī na nja, na akīrītīrīha na mūcibi wa thahabu mīena yothe. **3** Nīarītwekeirie icūhī inya cia thahabu na agīcīohania na magūrū marīo mana, o icūhī igīrī mwena ūmwe na icūhī igīrī mwena ūrīa ūngī. **4** Ningī agīthondeka mītī mīraaya ya mūgaa na akīmīgemia na thahabu. **5** Agīcooka agītoonyia mītī īyo mīraaya mīrīnga-inī īyo yarī mīena-inī ya ithandūkū īrī ya kūrīkuua. **6** Nīarīthondekeire gītī gīa tha gīa thahabu, therie kīa ūrāihu wa mīkono īrī na nuthu, na warīī wa mīkono ūmwe na nuthu. **7** Agīcooka agītura makerubi meerī ma thahabu akīmēkīra mīthia-inī ya gītī kīu gīa tha. **8** Nīathondekire ikerubi rīmwe rīikare mūthia-inī ūmwe na ikerubi rīu rīngī rīikare mūthia-inī ūrīa ūngī; mīthia-inī īyo yeerī akīmathondeka marī kīndū kīmwe na gītī gīa tha. **9** Mathagu ma makerubi macio matambūrūkītio na igūrū, magathīka gītī kīu gīa tha. Makerubi macio maathondeketwo maroranīte, na marorete gītī kīu gīa tha. **10** Nīmathondekire metha ya mbaū cia mūgaa, ūrāihu wayo warī mīkono īrī, na warīī wayo warī mīkono ūmwe, na kūrāiha na igūrū kwayo kwarī mīkono ūmwe na nuthu. **11** Ningī makīmīgemia na thahabu therie, na makīmītīrīha na mūcibi wa thahabu. **12** Magīcooka makīmīthondekera karūbaū gaceke ka warīī wa rūhī, gagīthiūrūrūkīria metha īyo, na magīgatīrīha na mūcibi wa thahabu. **13** Magītwekeria metha īyo mīrīnga īna ya thahabu, na makīmīoherera koine-inī inya ciayo, o harīa magūrū mayo mana maarī. **14** Icūhī icio ciekīrīrwo hakuhī na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha īnyīitagīrīre mītī īrīa mīraaya yahūthagīrwo gūkuua metha īyo. **15** Mītī īyo mīraaya ya gūkuua metha yarī ya mbaū cia mūgaa, na ikāgemio na thahabu. **16** Ningī magīthondeka indo cia thahabu therie, cia kūigagīrīrwo metha, na nacio nī: thaani, na thaani nene, na mbakūrī, na ndīgīthū cia gūitaga iruta rīa kūnyuuo. **17** Nīmathondekire mūtī wa kūigīrīrwo matawa wa thahabu therie. Mūrūgamo waguo na gītina kīaguo igīturuw īnyīitanīte o hamwe na ikombe ciaguo na mahūa maguo, na tūkonyo twaguo; ciothe igīkorwo īrī kīndū kīmwe naguo. **18** Mūtī ūcio warī na hongē ithathatū ciumīte mīena-inī ya mūrūgamo wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa; ithatū mwena ūmwe, na ithatū mwena ūrīa ūngī. **19** Ikombe ithatū ciaturīrwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, īrī na tūkonyo na mahūa, igakorwo rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū igakorwo rūhonge-inī rūu rūngī; hongē icio ciothe ithathatū cīahaanaga ūguo ciumīte mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **20** Na mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa haarī na ikombe inya

ciathondeketwo ihaana ta mahūa ma mūrothi, iri na tūkonyo na mahūa. **21** Gakonyo kamwe kaarī rungu rwa hongē igīrī ciūmīte mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kaarī rungu rwa hongē cia keerī igīrī, na gakonyo ga gatātū kaarī rungu rwa hongē cia gatātū igīrī; ciothe ciarī hongē ithathatū. **22** Tūkonyo na hongē ciarī kindū kīmwē na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo kuuma thahabu therie. **23** Nīmathondekire matawa mūgwanja maguo, o ūndū ūmwē na magathī ma gūtīnīa ndaambī, na thaani cia mūrārī wa ndaambī, cia thahabu therie. **24** Maahūthīrīre taranda īmwē ya thahabu therie gūthondeka mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe. **25** Nīmathondekire kīgongona gīa gūcinīra ūbumba na mbaū cia mūgaa. Kīaiganaine mīēna yothe, mūigana wa mūkono ūmwē kūraiha, na mūkono ūmwē kwarama, na mikono īrī kūraiha na igūrū. Hīa ciakio ciarī kindū kīmwē na kīgongona. **26** Magīkīgemia igūrū na mīēna yothe o na hīa ciakio na thahabu therie na magīgītīrīha na mūcibi wa thahabu ūgīgīthiūrūrūkīria. **27** Magīthondeka mīrīnga īrī ya thahabu mūhuro wa mūcibi ūcio, īrīrī mwēna ūmwē na īrīrī mwēna ūria ūngī. Mīrīnga īyo nīyo yatooonyago mītī īria mīraihi yatūmagīrwo gūgīkuua. **28** Magīcooka magīthondeka mītī īngī mīraaya wa mūgaa na makīmīgemia na thahabu. **29** O na nīngī magīthondeka maguta matheru ma gūitanīrīro na ūbumba mūnūngi wegā ūria mūtherie, wīra wa mūthondekī mūūgī wa maguta.

38 Nīmakire kīgongona kīa iruta rīa njino kīa mbaū cia mūgaa, kīa mikono itātū kūraiha na igūrū; kīaiganaine mīēna yothe; mikono itano kūraiha na mikono itano kwarama. **2** Nīmathondekire hīa īnī, o rūmwē koine-inī īmwē ya kīgongona, nī ūndū ūcio hīa icio na kīgongona igītūka kindū kīmwē, na makīgemia kīgongona kīu na gīcango. **3** Nīmathondekire indo ciakio ciothe irī cia gīcango; na nīcio nyūngū, na icakūrī, na mbakūrī cia wīra wa kūminjāmīnjīria, na njibe cia nyama, na ngō cia mwaki. **4** Nīmathondekire kīrūtara gīa kīgongona gīa gīcango, gīa kūigwo rungu rwa muoho wakīo, rūkīnye nuthu ya ūraihi wa kīgongona. **5** Magītwekīa mīrīnga ya gīcango ya kūnyīitīrīra mītī īria mīraaya ya koine inya cia kīrūtara gīa gīcango. **6** Magīthondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa na magīcīgemia na gīcango. **7** Magītoonyia itugī icio mīrīnga-inī nīguo ikoragwo mīēna-inī ya kīgongona nī ūndū wa gūgīkuua. Maagīthondekire na mbaū, kīrī na ihoro thīinī. **8** Nīmathondekire kīraī gīa gīwithambīra gīa gīcango na kīgūrū gīakīo gīa gīcango kuuma icicio-inī cia andū-a-nja arīa maarutaga wīra itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **9** Thuutha ūcio magīthondeka nja ya hema īyo nyamūre. Mwēna wa gūthīni ūgīkīrwo ūrī wa mīkono igana kūraiha, na warī na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wegā. **10** Itambaya icio ciarī na itugī mīrongo īrī, na itina ciacio mīrongo īrīrī cia gīcango, na tūcuurio na tūmīkwa twa betha, twīkīrītwo itugī-inī icio. **11** Mwēna wa gathīgathīni o naguo warī wa mīkono igana kūraiha, na warī na itugī mīrongo īrīrī na itina ciacio mīrongo īrīrī cia gīcango, na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī. **12** Mwēna wa ithūiro wa nja īyo warī wa mīkono mīrongo itano kwarama na warī na itambaya cia gūcuurio, na itugī ikūmī na itina ikūmī na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī. **13** Mwēna wa irathīro o naguo warī wa mīkono mīrongo itano kwarama. **14** Itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraihi wa mīkono ikūmī na itano, na ciarī mwēna ūmwē wa itoonyero rīa nja īyo, irī na itugī ithatū na

itina ithatū; **15** na itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraihi wa mīkono ikūmī na itano na ciarī mwēna ūcio ūngī wa itoonyero, irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** Itambaya ciothe cia gūcuurio iria ciathīūrūrūkīrie nja ciarī cia gatani yogothetwo wegā. **17** Itina cia itugī icio ciarī cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa tūria twēkīrītwo itugī-inī twarī twa betha na igūrū wacio ciagemetio na betha; Nī ūndū ūcio itugī ciothe cia nja īyo ciarī na tūmīkwa twa betha. **18** Itambaya cia gūcuurio cia itoonyero rīa nja īyo ciarī cia ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria njogothē wegā; wīra wa mūgemia mūūgī. Yarī ya mīkono mīrongo īrī kūraiha, na mīkono itano kūraiha na igūrū, o ta ūria itambaya cia gūcuurio cia nja īyo ciarīrī. **19** Na īgīkorwo na itugī inya na itina inya cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa twacio twarī twa betha, na igūrū wacio ciagemetio na betha. **20** Hīgī ciothe cia hema īyo nyamūre na cia nja īria yamīthīūrūrūkīrie ciarī cia gīcango. **21** Ūyū nīguo mūigana wa indo iria cīahūthīrīrwo gwaka hema īyo nyamūre, Hema-īria-ya-Ūira, iria ciandīkīrwo nī Alawīi o ta ūria Musa aathanīte matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai. **22** (Bezalelī mūrū wa Uri, ūria warī mūrū wa Huri, wa mūhīrīga wa Juda, nīathondekire kīrīa gīothē Jehova aathīte Musa; **23** nake aarī hamwe na Oholiabu mūrū wa Ahīsamaku, wa mūhīrīga wa Dani, ūria warī mūbundi na mūcori mūūgī, na wamenyete kūgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria njega.) **24** Mūigana wa thahabu yothe īria yarutirwo kuuma kūrī iruta rīa gūthūngūthio īria yahūthīrīrwo kūruta wīra wothe wa handū-harīa-haamūre, yarī taranda 29 na cekeri 730, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre. **25** Betha īria yarehirwo nī mūingī ūria watarirwo hīndī ya itarana yarī taranda 100 na cekeri 1,775, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, **26** o mūdū aarufite beka īmwē, nayo nī ūndū ūmwē na nuthu ya cekeri, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, nayo yarutirwo nī mūdū o wothe wakīraga agathīī harī arīa maatarītwo, arīa maarī na ūkūrū wa miaka mīrongo īrīrī na makīria, nao othe maarī arūme 603,550. **27** Taranda icio 100 cia betha cīahūthīrīrwo gūtwekīa itina cia handū-harīa-haamūre na itina cia itambaya cia gūcuurio; taranda 100 igīaka itina 100, ūguo nī ta kuuga taranda īmwē īgaaka gītina kīmwē. **28** Nīmahūthīrīre cekeri icio 1,775 gūthondeka tūcuurio twa itugī, na kūgemia itugī na igūrū, na gūthondeka tūmīkwa twacio. **29** Gīcango kīrīa kīarufītwo kuuma iruta rīa gūthūngūthio kīarī gīa taranda 70 na cekeri 2,400. **30** Maahūthīrīre gīcango kīu na gūthondeka itina cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na gwaka kīgongona gīa gīcango hamwe na kīrūtara gīakīo gīa gīcango na indo ciakio ciothe, **31** na gwaka itina cia nja īria yamīthīūrūrūkīrie na itina iria cia itoonyero rīayo, na hīgī ciothe cia hema īyo nyamūre, na hīgī cia nja īria yamīthīūrūrūkīrie.

39 Nīmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, cia kūrutaga wīra nacio handū-harīa-haamūre. Magīcooka magītumīra Harūni nguo theru, o ta ūria Jehova aathīte Musa. **2** Nīmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani īria yogothetwo wegā. **3** Nīmahūthīrīre thahabu makīmītua tūbaati tūhūthu, magītūtīnangīa nguucio cia gūtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria

njega, wira wa mubundi muugi. 4 Ningi nimatumire ndaami cia ciande cia ebodi, nacio ikiohererwo koine-ini igiri ciayo, niguu inyiitithanio nayo. 5 Naguo mucibi wayo wa njohero watumitwo wega ukahaanana nayo, na waro o gicunji kimwe na ebodi, na ugathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria yogothetwo wega, o ta uria Jehova aathite Musa. 6 Nao magitumirira tuhiga twa onigithi tukonyo-ini twa thahabu, na magitukurura maritwa ma arii a Israeli, o ta uria mundu akururaga kahengere ka muhuri. 7 Magicooka magituoherera ndaami-ini cia ciande cia ebodi turi twa kiririkania kia arii a Israeli, o ta uria Jehova aathite Musa. 8 Magithondeka gakuo ga gwikirwo ga githuri; kari wira wa mubundi muugi. Magigathondeka o ta ebodi iyo: kari ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria yogothetwo wega. 9 Gakuo kau kaiganaine mienu yothe ina, kari ka inji kenda kuraiha na inji kenda kwarama, na gakoinanirwo maita meeri. 10 Ningi magigatumirira mihari ina ya tuhiga twa goro. Muhari wa mbere magitumirira kahiga ka wakiki uria mutune, na ka yakuti iria ihaana ngoikoni, na ka baregethu; 11 muhari wa keeri magitumirira kahiga ga thumarati, na ka yakuti iria ya rangi wa bururu, na ka arimathi; 12 muhari wa gatatu magitumirira kahiga ka wakiki uria wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; 13 muhari wa kana magitumirira kahiga ga thumarati iria theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tugitumirirwo tukonyo-ini tugemie twa thahabu. 14 Tugikorwo turi tuhiga ikumi na twiri, o kamwe gakarugamirira rimwe ria maritwa ma arii a Israeli, o kamwe gagakururwo ritwa ria muhiriga umwe wa iria ikumi na iri ya Israeli, o ta uria kahengere ka muhuri gakururagwo. 15 Nimathondekeire gakuo kau ga githuri migathi ya thahabu therie, ihaana ta mukanda. 16 Ningi magithondeka tukonyo twiri tugemie twa thahabu, na miringa iri ya thahabu, na makioherera miringa iyo koine-ini igiri cia gakuo kau ga githuri. 17 Makinyiitithania migathi iyo iri ya thahabu na miringa iria yari koine-ini cia gakuo kau ga githuri, 18 na mithia iria ingi ya migathi makiminyiitithania na tukonyo tui twiri twari tugemie twa thahabu, magituoherera na ndaami cia kiande kia ebodi mwena wa mbere. 19 Magithondeka miringa iri ya thahabu na makiminyiitithania na koine igiri cia gakuo ga githuri muico-ini wa na thini, kurigania na ebodi. 20 Magicooka magithondeka miringa ingi iri ya thahabu na makiminyiitithania na mwena wa maguru-ini na ndaami cia kiande mwena-ini wa mbere wa ebodi, hakuhi na rutumo, iguru hanini wa mucibi wa ebodi. 21 Makioherera miringa ya gakuo ga githuri kuri miringa ya ebodi na ruringi rwa rangi wa bururu, magicinyiitithania na mucibi wa njohero nigeetha gakuo ga githuri gatikarekania na ebodi, o ta uria Jehova aathite Musa. 22 Nimatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mutheri, nayo yatumitwo ni mutumi muugi. 23 Yari na harukirio ya gutoonyeria mutwe gatagati kayo, ningi igitirihwo mithia-ini ta kara, nigeetha ndigataruke. 24 Ningi magithondeka tucunjuura tutarii ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria yogothetwo wega, tugithiururuka rutumo rwa maguru-ini na nguo iyo ndaaya. 25 Magicooka magithondeka ngengere cia thahabu therie magitumirira rutumo-ini riu gatagati ga tucunjuura tui tahaana matunda ma makomamanga. 26 Ngengere na tucunjuura tui tahaana matunda ma makomamanga igithi ihakanitio githiururuka

rutumo rwa nguo iyo ndaaya; ya kwihumbwo ni mundu agitungata, o ta uria Jehova aathite Musa. 27 Nimatumire Haruni na arii ake kanji cia gatani njega, itumitwo ni mutumi muugi. 28 Makimatumira iremba cia gatani njega, na tukubia twa gatani, na thuruari cia thini cia gatani iria yogothetwo wega. 29 Mucibi wari wa gatani iria njogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, wira wa mugemia muugi, o ta uria Jehova aathite Musa. 30 Magithondeka gatanji kaamure ga thahabu therie, na iguru riako magikurura, o ta uria muhuri ukururagwo, ciugo ici: MÜTHERU MWAMÜRİE JEHOVA. 31 Ningi makioherera gatanji kau na ruringi rwa rangi wa bururu, magikanyitithania na kiremba, o ta uria Jehova aathite Musa. 32 Ni undu uciu wira wothe wa gwaka hema iyo nyamure na Hema-ya-Gütunganwo ukirika. Andu a Israeli magika maundu mothe o ta uria Jehova aathite Musa. 33 Ningi makirehe hema iyo nyamure kuri Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathika ciayo, na buremu, na migamba, na itugi na itina ciayo; 34 na kihumbiri kia njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune, igatunha, na kihumbiri kia njua cia pomboo, na gitambaya gia gucuurio gia kuhakania; 35 ithanduku ria Uira na miti miraa ya yari, hamwe na giti gia tha; 36 metha na indo ciayo ciothe, na migate ya kugwo Mbere ya Jehova; 37 muti wa thahabu therie wa kugirirwo matawa, hamwe na mihari ya matawa na indo ciayo ciothe, o na maguta ma kumaakia; 38 kigongona gia thahabu, na maguta ma gutaniriro, na ubumba muningi wega, na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero-ini ria hema; 39 kigongona gia gicango hamwe na kirutara giakio gia gicango na itugi ciakio na indo ciakio ciothe; na kirai gia gwithambira na kiguru giakio; 40 itambaya cia gucuurio cia nja, na itugi ciakio, na itina ciakio, na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero ria kuuma nja wa hema; na mikanda na higi cia nja; na indo ciothe cia hema iria nyamure, na Hema-ya-Gütunganwo; 41 na nguo ndume cia kwihumbwo ni mundu agitungata thini wa handu-haria-haamure, nguo iria theru cia Haruni iria muthinjiri-Ngai, o na cia arii ake cia kwihumba riria mekuruta wira wa muthinjiri-Ngai. 42 Andu a Israeli maarutire wira wothe o ta uria Jehova aathite Musa. 43 Musa akiona wira iria warutitwo nake akiona ati nimaurutite o ta uria Jehova aathanite. Ni undu uciu Musa akimarathima.

40 Ningi Jehova akira Musa atiri: 2 “Ugaaka hema iyo nyamure, nio Hema-ya-Gütunganwo, muthenya wa mbere wa mweri wa mbere. 3 Niuuka ithanduku ria Uira thini wayo, na ihakanie ithanduku riu na gitambaya gia gucuurio. 4 Ningi niugatoonya metha na umigirire indo ciayo, na ucibange wega. Ningi itoonye muti wa tawa, na uuigirire matawa maguo. 5 Ningi uige kigongona gia thahabu gia gucinirwo ubumba mbere ya ithanduku riu ria Uira, na wikire gitambaya gia gucuurio itoonyero-ini ria hema iyo nyamure. 6 “Iga kigongona kia maruta ma njino mbere ya itoonyero ria hema iyo nyamure, na nio Hema-ya-Gütunganwo; 7 uige kirai gia gwithambirwo gatagati ka Hema-ya-Gütunganwo na kigongona, na ugirikre maai. 8 Aka nja imithiururukire, na wikire gitambaya gia gucuurio itoonyero-ini ria nja iyo. 9 “Oya maguta ma gutaniriro, na uifirire hema iyo nyamure na kiria giothe kir thini wayo; miamure na indo ciayo ciothe, na niigatuka theru. 10 Ningi uifirire maguta kigongona kia maruta ma njino na indo ciakio ciothe; wamure kigongona kiu, nakio nigatuka githeru muno. 11 Itirira kirai gia gwithambirwo na kiguru giakio maguta, uciamure. 12 “Rehe

Harūni na ariū ake itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūmathambie na maaī. **13** Ningī ūhumbe Harūni nguo iria theru, ūmūtīrīrie maguta, na ūmwamūre nīguo andungatīre arī mūthīnjīri-Ngai. **14** Rehe ariū ake, ūmahumbe kanjū. **15** Maitīrīrie maguta o ta ūrīa ūitīrīrie ithe wao, nīguo mandungatīre marī athīnjīri-Ngai. Gūtīrīrio maguta kwao nīkūmatoonyia ūtungata-inī wa ūthīnjīri-Ngai ūrīa ūgūtūra njjarwa-inī ciothe iria igooka.” **16** Nake Musa agīka maīndū mothe o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **17** Nī ūndū ūcio hema iyo nyamūre īgīakwo mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inī wa keerī. **18** Rīrīa Musa aakire hema iyo nyamūre, nīagire itina handū ha cio, na akīrūgamia buremu, agītoonyia mīgamba na akīrūgamia itugī. **19** Ningī agītambūrīkia hema igūrū rīa hema iyo nyamūre na akīgīrīra kīhumbīri igūrū rīa hema o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **20** Agīcooka akīoya ihengere cia Ūira, na agīciiga thīinī wa ithandūkū rīa kīrīkanīro. Akīnyīitithania mītī rīa mīraaya na ithandūkū, na akīiga gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīu. **21** Ningī akīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro thīinī wa hema iyo nyamūre, na agīkīra gītambaya gīa kūhakanīa na akīhakanīa ithandūkū rīa Ūira o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **22** Musa akīiga metha thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo mwena wa gathīgathini wa hema iyo nyamūre, nja ya gītambaya gīa gūcuurio **23** na akīgīrīra mīgata igūrū rīayo o hau mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **24** Akīiga mūtī wa kīgīrīrwo matawa thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo ūng’etheire metha mwena wa gūthini wa hema iyo nyamūre, **25** na agīakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **26** Musa agītoonyia kīgongona gīa thahabu thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo hau mbere ya gītambaya gīa gūcuurio, **27** na agīcinīra ūbumba ūrīa mūnungi wega ho o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **28** Ningī agīcuuria gītambaya itoonyero-inī rīa hema iyo nyamūre. **29** Ningī akīiga kīgongona kīa maruta ma njino hakuī na itoonyero rīa hema iyo nyamūre, nīyo Hema-ya-Gūtūnganwo, na akīrutīra magongona ma njino igūrū rīakīo o na magongona ma ngano, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **30** Nīagire kīraī gīa gwīthambīrwo gatagatī ka Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na agīgīkīra maaī ma gwīthamba, **31** nake Musa na Harūni na ariū ake magītūmīra maaī macio gwīthamba moko na magūrū. **32** Nīmethambaga hīndī ciothe magītoonyia Hema-ya-Gūtūnganwo kana magīkūhīrīria kīgongona o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **33** Ningī Musa agīaka nja gūthīūrūrīka hema iyo nyamūre na kīgongona na agīkīra gītambaya gīa gūcuurio itoonyero rīa nja iyo. Na nī ūndū ūcio Musa akīrīkia wīra ūcio. **34** Hīndī iyo itu rīkīhumbīra Hema-ya-Gūtūnganwo, naguo riiri wa Jehova ūkīyūra hema iyo nyamūre. **35** Musa ndangīahotire gūtoonyia Hema-ya-Gūtūnganwo tondū itu rīakarīte igūrū rīayo, naguo riiri wa Jehova ūkaiyūra hema iyo nyamūre. **36** Ng’endo-inī ciothe cia andū a Isīraelī-rī, hīndī rīa yothe itu rīoyagwo na igūrū kuuma hema iyo nyamūre, nīguo moimagaraga; **37** no itu rīaga kuoywo na igūrū, nao makaaga kuumagara, nginya mūthenya ūrīa rīkoywo na igūrū. **38** Nī ūndū ūcio itu rīa Jehova rīakaraga igūrū wa hema iyo nyamūre mūthenya, naguo mwaki wakoragwo itu-inī rīu ūtūkū, rīgakionagwo nī nyūmba yothe ya Isīraelī mahinda mothe ng’endo-inī ciao ciothe.

Alawii

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũemeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũĩkũ arĩrutagĩra Jehova iruta, nĩarehage maruta ma nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri. **3** “Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, nĩarutage nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. No nginya amĩneane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo nĩgeetha etikĩrĩke harĩ Jehova. **4** Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetĩkĩrwo handũ-inĩ hake, ĩtuĩke ya kũmũhoroheria. **5** Nake nĩagethĩnjĩra gatagwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao arĩu a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona miẽna yothe mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **6** Nĩakaruta nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. **7** Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kĩgongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. **8** Ningĩ arĩu a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gatagwa, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **9** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũũru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. **11** Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kĩgongona, nao arĩu a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũ miẽna yothe. **12** Nĩagatinangia nyamũ ĩyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ ĩyo, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **13** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothe na amicinĩre hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **14** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩana kĩa ndutura. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamĩrehe kĩgongona-inĩ, amĩthiore ngingo ĩtinĩke mĩtwe, amicinĩre kĩgongona igũrũ; nayo thakame yayo ĩtuo hau mwena-inĩ wa kĩgongona. **16** No ambe arute kabutu kayo hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kĩgongona, harĩa mũhu ũitagwo. **17** Nĩakamĩatũrania, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmitaniana biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amicinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kĩgongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

2 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta rĩa ke no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu ũria mũhinyu mũno. Nĩũitĩrĩrie maguta na awĩkire ũbani, **2** acooke aũtwarĩre arĩu a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarũma ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wothe, na acicinĩre igũrũ rĩa kĩgongona ĩtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano, ũrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Mũtu ũria ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mũtu nĩ wa Harũni na arĩu ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩria rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **4**

“Mũngĩrehe iruta rĩa mũtu rĩhĩhĩriro riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu mũhinyu mũno, keki irugĩtuo itarĩ na ndawa ya kũmbia, itukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia tũhakĩtuo maguta. **5** Angĩkorwo iruta rĩanyu rĩa mũtu nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ wa rũgĩo-rĩ, no nginya ũthondekwo na mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na ũtarĩ na ndawa ya kũmbia. **6** ũwenyũrange cienyũ, ũũitĩrĩrie maguta; rĩu nĩ iruta rĩa mũtu. **7** Igongona rĩanyu rĩa mũtu rĩngĩgĩkorwo nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ rĩa rũgĩo-rĩ, igongona rĩu nĩrĩthondekwo na mũtu ũria mũhinyu mũno na maguta. **8** Reherai Jehova iruta rĩa mũtu rĩthondeketwo na indo icio; rĩneanwo kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nake arĩtware kĩgongona-inĩ. **9** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kuuma iruta rĩu rĩa mũtu na arĩcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona kũu, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** Mũtu ũria ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mũtu nĩ wa Harũni na arĩu ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩria rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **11** “Iruta o rĩothe rĩa mũtu rĩria mũrĩrehagĩra Jehova no nginya rĩthondekagwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, nĩgũkorwo mũtĩgacina ndawa ya kũmbia kana ũũkĩ mũkĩrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. **12** Indo icio no mũcũrutĩre Jehova ĩrĩ iruta rĩa maciaro ma mbere, no itikarutuo kĩgongona-inĩ ĩrĩ na mũtararĩko mwega. **13** Nĩ mũgĩkĩraga cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe ma mũtu. Mũtikanaage gwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mũtu; ĩkĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe. **14** “Mũngĩkarehe Jehova iruta rĩa mũtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mũtu wa ngano ya mũgethano ĩrĩ ĩhĩie na mwaki. **15** Na mwĩkire maguta na ũbani igũrũ rĩayo; rĩu nĩ iruta rĩa mũtu. **16** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacina gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kĩa ngano thĩye ĩrĩ na maguta hamwe na ũbani wothe, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

3 “Iruta rĩa mũndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ũguano-rĩ, nake arute nyamũ rũũru-inĩ rwa ng’ombe, ĩrĩ ya njamba kana ya nga, nĩakinengere Jehova nyamũ itarĩ na kaũũgũ. **2** Mũndũ ũcio nĩagĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa ke, na acooke amĩthĩnjĩre hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. Nao arĩu a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminjaminjĩria kĩgongona thakame yako miẽna yothe. **3** Kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa ũguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũria ruothe rũhumbĩre nyama cia nda na rũria rũnyĩitaine nacio, **4** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩre hakuĩĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩre ini, amarutanĩrie na higo icio. **5** Nao arĩu a Harũni macicinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ, ciigĩrĩrwo igũrũ rĩa iruta rĩu rĩa njino rĩria nario rĩgĩrĩrwo igũrũ rĩa ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **6** “Mũndũ angĩkaruta nyamũ rũũru-inĩ rwa mbũri, ĩrĩ ya kũrutĩra Jehova iruta rĩa ũguano, nĩakaruta ndũrĩme kana mwatĩ itarĩ na kaũũgũ. **7** Angĩkaruta gatũrĩme-rĩ, nĩagakaniana mbere ya Jehova. **8** Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa ke, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. Nao arĩu a Harũni moe thakame yako mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũu miẽna yothe. **9** Kuuma harĩ iruta rĩu rĩa ũguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ maguta mako, na mũtĩng’oe wothe ũria mũnoru ũtinĩrĩro gĩtina-inĩ kĩa rũcuthĩ, na maguta ma rũambũ mothe marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na marĩa manyĩitaine nacio, **10** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩre hakuĩĩ na honge,

na maría mahumbiire ini, amarutanirire na higo icio. **11** Nake muthinjiri-Ngai niagacinira kigongona-ini iri irio, riri ni iruta rirutiirwo Jehova ria gucinwo na mwaki. **12** “Na angikorwo iruta riake ni mburi, niamineane mbere ya Jehova. **13** Niaagirire guoko gwake iguru ria mutwe wayo, na acooke amithinjire mbere ya Hema-ya-Gutunganwo. Nao ariu a Haruni moe thakame yayo, mamiminjamine njira kigongona miena yothe. **14** Kuuma hari kiria akaaheana, niakarutira Jehova iruta ria gucinwo na mwaki: na ni maguta mothe ma ruambu maria mahumbirite nyama ciothe cia nda na maria manyitane nacio, **15** higo cieri na maguta maria macihumbiire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbiire ini, amarutanirire na higo icio. **16** Nake muthinjiri-Ngai niagacinira kigongona-ini iri irio, riri ni iruta ria gucinwo na mwaki, riri na mutarariko mwega. Maguta mothe ni ma Jehova. **17** “Undu iyu ugaatuika watho wa gutuura urumagirirwo ni njaro iria igooka, kuria guothe mugautura: Mutikaniye maguta kana thakame.”

4 Nake Jehova akira Musa atiri: **2** “Ira andu a Israeli u: Riria mundu o na uriku angihia atekwenda, na eke undu uria mukanie thini na maathani mothe ma Jehova: **3** “Kungikorwo ni muthinjiri-Ngai uria mutirire maguta wihitie na atume andu mahitie-ri, no nginya arehere Jehova ndegwa itari nguru na itari na kauugu, iri iruta ria kuhoroheria mehia macio ekite. **4** No nginya aneane ndegwa iyo mromo-ini wa Hema-ya-Gutunganwo ar mbere ya Jehova. Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wayo, na acooke amithinjire hau mbere ya Jehova. **5** Ningi muthinjiri-Ngai ucio mutirire maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa iyo amitware thini wa Hema-ya-Gutunganwo. **6** Na niagatobokia kiara giake thakame-ini iyo, aminjamine imwe yayo mbere ya Jehova maita mugwanja, hau mbere ya gitambaya kiria gia gucuurio kia handu-haria-haamure. **7** Ningi muthinjiri-Ngai ucio niakoya thakame imwe ahake hia cia kigongona kia ubani uria munungi wega kiria kiri mbere ya Jehova kuu Hema-ya-Gutunganwo. Thakame ya ndegwa iyo iria igaatigara niakamita thi gitina-ini gia kigongona kia iruta ria njino hau mromo-ini wa Hema-ya-Gutunganwo. **8** Niakaruta maguta mothe ma ndegwa iyo ya igongona ria kuhoroherio mehia, namo nimo ruambu ruria ruothe ruhumbiire nyama cia nda na ruria runyitane nacio, **9** higo cieri hamwe na maguta maria macihumbiire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbiire ini, amarutanirire na higo icio, **10** akaaruta maguta macio o ta uria marutagwo ndegwa iria ithinjagwo iri iruta ria uiguano. Nake muthinjiri-Ngai niagacinira kigongona-ini kia igongona ria njino, **11** na ruu rwa ndegwa iyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mutwe na mathagiro, na nyama cia nda na mahu, **12** uguo ni ta kuuga nyama icio ingi ciothe cia ndegwa iyo, no nginya agaaciruta nja ya kamb, acitware handu hatari thaahu, haria mihu uitagwo, na acinire na mwaki wa ngu hau mhu-ini ucio. **13** “Na kirindi githe kia Israeli kingekhia gitewenda, giike undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova, o na angikorwo kirindi kuu gituu undu ucio, nikihitie. **14** Riria gikaamenya mehia maria giikite, kungano kuu nigikaruta gategwa ka igongona ria kuhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gutunganwo. **15** Athuari a kirindi kuu nikaagirira moko mao iguru ria mutwe wa ndegwa iyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa iyo ithinjirwo o ro hau mbere ya Jehova. **16** Ningi muthinjiri-Ngai ucio mutirire maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa iyo amitoonyie thini wa Hema-ya-Gutunganwo. **17** Niagatobokia

kiara giake thakame-ini iyo, aminjamine mbere ya Jehova maita mugwanja hau mbere ya gitambaya kiria gia gucuurio. **18** Niakoya thakame imwe ahake hia cia kigongona kiria kiri hau mbere ya Jehova kuu Hema-ini-ya-Gutunganwo. Thakame iria igaatigara niakamita thi gitina-ini gia kigongona kia iruta ria njino hau mromo-ini wa Hema-ya-Gutunganwo. **19** Niakamiruta maguta mayo mothe amacinire iguru ria kigongona, **20** na eke ndegwa iyo o ta uria eekire ndegwa ya iruta ria kuhoroherio mehia. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nimakakerwo. **21** Ningi niakoimia ndegwa iyo amitware nja ya kamb na amicine o ta uria acinire ndegwa iria ya mbere. Riu nriro igongona ria kuhoroheria mehia ma kirindi kuu. **22** “Riria mitongoria angihia atekwenda, na eke undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, niahitie. **23** Riria angimenyithio mehia maria ekite, no nginya arehe thenge itari na kauugu iri iruta riake. **24** Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wa thenge iyo na acooke amithinjire haria iruta ria njino rithinjagirwo hau mbere ya Jehova. Riri nriro iruta ria kuhoroherio mehia. **25** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta riu ria mehia na kiara giake, na amihake hia cia kigongona kia iruta ria njino, nayo thakame iyo ingi amite gitina-ini gia kigongona. **26** Ningi niagacinira maguta mothe kigongona-ini iguru o ta uria acinire maguta ma iruta ria uiguano. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akaahoroheria mehia ma mundu ucio, nake niakakerwo. **27** “Mundu umwe thini wa kirindi angihia atekwenda na eke undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova, niahitie. **28** Riria angimenyithio amenye mehia maria ekite, no nginya arehe harika itari na kauugu ar iruta riake ni undu ria mehia macio ekite. **29** Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wa harika iyo ya iruta ria kuhoroherio mehia, na amithinjire haria iruta ria njino rithinjagirwo. **30** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe na kiara giake, na amihake hia cia kigongona kia iruta ria njino, nayo thakame iyo ingi amite gitina-ini gia kigongona. **31** Niakaruta maguta mothe o ta uria maguta marutagwo kuuma iruta ria uiguano, nake muthinjiri-Ngai niakacinira kigongona-ini iguru matuike mutarariko mwega wa gukenia Jehova. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akaahoroheria mundu ucio, nake niakakerwo. **32** “Angikaarehe kagonduka iri iruta riake ria kuhoroherio mehia, niakarehe kamwafi gataru na kauugu. **33** Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wako, na agathinje gatuike iruta ria kuhoroherio mehia, agathinjire haria iruta ria njino rithinjagirwo. **34** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta riu ria mehia na kiara giake, nayo amihake hia cia kigongona kia iruta ria njino, nayo thakame iyo ingi amite gitina-ini gia kigongona. **35** Niakaruta maguta mothe, o ta uria maguta marutagwo kuuma kuri kagonduka iruta ria uiguano, na muthinjiri-Ngai niakacinira kigongona-ini, maigirirwo iguru ria maruta maria marutiirwo Jehova na mwaki. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akaamuhoroheria ni undu wa mehia maria ekite, nake niakakerwo.

5 “Mundu angiga kuruta ura riria etitwo arute ura iguru ria undu oonete kana akaigua, mundu ucio niahitie, na niagacokererwo ni wihia ucio wake. **2** “Kana mundu angihutia kundu o naki kiri thaahu, kiri kiimba kia nyamu ya githaka iri thaahu kana kia uhiu iri thaahu, kana gia ciombe iria itambaga thi iri thaahu, o na aakorwo ndoo undu ucio, mundu ucio nianiyititwo ni thaahu na niahitie. **3** “Kana angihutia

irira ikaaruga nyama icio no nginya yuragwo; no ingikaarugwo na nyungu ya gicango-ri, nyungu iyo nifgakumuthwo, iooke ikamurwo na maa. **29** Mündü mürüme o wothe wa nyumba ya müthinjiri-Ngai no arie nyama icio; iruta riu ni itheru müno makiria. **30** No iruta o riothe ria mehia riria thakame yario itwaritwo thini wa Hema-ya-Gütünganwo, iri ya kühorohaniria thini wa Handü-Haria-Hatheru-ri, ritikanario; no nginya ricinwo.

7 “Ino niyo mitabarire ya iruta ria irihi ria mahitia, nario ni itheru müno makiria: **2** Iruta riu ria irihi ria mahitia rigaathinjagirwo o haria iruta ria njino rithinjagirwo, na thakame yario iminjaminjirio kigongona miena yothe. **3** Nake müthinjiri-Ngai niarirutaga maguta mothe mario: maguta ma müting’oe uria münoru, na maguta maria mahumbiire nyama cia nda, **4** higo cieri na maguta ma cio maria machumbiire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbiire ini, marutanagario na higo icio. **5** Nake müthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini, matuike iruta rirutiirwo Jehova ria gücinwo na mwaki. Riu niro iruta ria irihi ria mahitia. **6** Mündü mürüme o wothe wa nyumba ya müthinjiri-Ngai no arie nyama cia iruta riu, na no nginya ririrwo handü hatheru; ni iruta itheru müno makiria. **7** “Watho wa iruta ria kühoroherio mehia na wa iruta ria irihi ria mahitia no ümwe: nyama ciamo ni cia müthinjiri-Ngai uria kühorohaniria nacio. **8** Müthinjiri-Ngai uria üruta iruta ria njino ria mündü o wothe we no arigie na rüta. **9** Iruta riothe ria mütu rirugirwo riiko-ini kana rigakarangwo na rügio kana na kibaati ni ria müthinjiri-Ngai uria üririrutagira Jehova, **10** nario iruta o riothe ria mütu ütukanitio na maguta kana ritari maguta o nario ni ria ariu othe a Harüni, marigayane riiganaine. **11** “Ino niyo mitabarire ya iruta ria üiguano riria mündü angineana küri Jehova: **12** “Angikorwo eküruta ni ündü wa gücookia ngaatho-ri, ni arutanirie iruta riu ria gücookia ngaatho hamwe na tümigate türügüto tütarä na ndawa ya kümbia ütukanitio na maguta na tümigate türia tühüthü türügüto tütarä na ndawa ya kümbia türü tühake maguta, na tümigate twa mütu uria mühinyu müno, ükimanitio wega na ügatukanio na maguta. **13** Ningi hamwe na iruta riake ria üiguano ria gücookia ngaatho-ri, niakarütaniria na tümigate türügüto na ndawa ya kümbia. **14** Niakarehe o kindü kimwe kimwe küri iruta, kiheo kiheanitwo harä Jehova; ni kĩa müthinjiri-Ngai uria üminjaminjaga thakame iyo ya iruta riu ria üiguano. **15** Nyama icio cia iruta riu riake ria üiguano ria gücookia ngaatho no nginya irio müthenya o ro ücio ikaarutiirwo Jehova; ndakanatigie gicunji na na kimwe gikinye rüciini. **16** “No riri, angikorwo iruta riake riumanite na ündü wa mwihitwa ehitite, kana ni ria kwiyendera-ri, iruta riu rikaario müthenya o ro ücio akaariruta, no kiria giothe gigaatigara no kirio müthenya üyü üngi. **17** Nyama ciothe cia igongona riu ingitigara ikinyie müthenya wa gatatu-ri, no nginya icinwo na mwaki. **18** Nyama cia iruta ria üiguano ingirio müthenya wa gatatu-ri, iruta riu ritigetikirika. Mündü ücio ürütite agaatarwo ta atarutite kindü, tondü ti ritheru; uria wothe ükaaria o na kanini kario niagacookerewo ni wihia ücio. **19** “Nyama iria ingihutania na kindü o ro giothe küri na thaahu itikanario; no nginya icinwo na mwaki. **20** No nyama icio ingi mündü o ro wothe ütethaahitie no acirie. **20** No mündü o wothe wihahitite angikaaria nyama cia iruta riu ria üiguano rirutiirwo Jehova-ri, mündü ücio no nginya akaingatwo kuuma küri andü ao. **21** Mündü o wothe angikaahutia kindü küri na thaahu, ari thaahu uumite harä

mündü, kana nyamü iri na thaahu, kana kindü o ro giothe küri biü küri na thaahu, na acooke arie nyama o yothe ya iruta riu ria üiguano rirutiirwo Jehova-ri, mündü ücio no nginya aingatwo kuuma küri andü ao.” **22** Ningi Jehova aküira Musa atiri, **23** “Ira andü a Israeli atiri, ‘Mütikanarie maguta o na marikü, na ng’ombe kana ma ng’ondü, o na kana ma mburi. **24** Müngigaakora nyamü ikuite, kana ikooragwo ni nyamü cia githaka, maguta mayo no mahüthirwo na ündü üngi o wothe, no mütikanamarie. **25** Mündü o wothe angiria maguta ma nyamü irutiirwo Jehova iruta ria gücinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma küri andü ao. **26** Na küria giothe mügaatüura-ri, mütikanarie thakame ya müthemba o na ürükü, iri ya nyoni kana ya nyamü. **27** Mündü o wothe angikaaria thakame, no nginya aingatwo kuuma küri andü ao.” **28** Ningi Jehova aküira Musa atiri, **29** “Ira andü a Israeli atiri, ‘Mündü o wothe üngirehere Jehova iruta ria üiguano, akaarehe gicunji kiaro küri igongona riake mwene küri Jehova. **30** Kiria akaaruta agaakirehe na moko make we mwene gütuike iruta ria kürutirwo Jehova na gücinwo na mwaki; niakarehe maguta, hamwe na githüri, na agithüngüthie mbere ya Jehova gütuike iruta ria githüngüthio. **31** Müthinjiri-Ngai niagaacinira maguta macio kigongona-ini, no githüri gütuike kĩa Harüni na ariu ake. **32** No nginya müheage müthinjiri-Ngai kiero kĩa ürio kĩa maruta manyu ma üiguano küri kiheo kianyu küri o. **33** Müriü wa Harüni uria ürakorohaniria na thakame na maguta ma iruta riu ria iruta ria üiguano-ri, niakaho kiero kĩa mwena wa ürio küri rwiga rwake. **34** Kuuma harä iruta ria üiguano ria andü a Israeli, niyoete githüri kiria githüngüthio, na kiero kiria kineanitwo küri ni, ngacihä Harüni uria müthinjiri-Ngai na küri ariu ake ituike rwiga rwao rwa händi ciothe kuuma küri andü a Israeli.” **35** Giki nikio gicunji kĩa maruta maria maarutagirwo Jehova macinitwo na mwaki, kiria kigaaiirwo Harüni na ariu ake müthenya uria maamüirwo matungatigire Jehova marä athinjiri-Ngai. **36** Müthenya uria maaitiririo maguta, Jehova niathanire atä andü a Israeli mamaheage nyama icio händi ciothe ituike rwiga rwao nginya njiarwa iria igooka. **37** Ino niyo mitabarire ya maruta ma njino, na ma mütu, na ma kühoroherio mehia, na ma mahitia, na ma kiamürano, na ma üiguano, **38** maria Jehova aaheire Musa ari Kirima-ini gĩa Sinai, müthenya uria aathire andü a Israeli marehagire Jehova maruta mao küu Werü-ini wa Sinai.

8 Nake Jehova aküira Musa atiri, **2** “Rehe Harüni na ariu ake, na nguo ciao, na maguta ma güitaniririo, na ndegwa ya iruta ria kühoroherio mehia, na ndürüme igiri, na gikabü kĩa migate irugitwo itari na ndawa ya kümbia, **3** ücooke ücookaniririe kiüngano giothe kĩa andü a Israeli müromo-ini wa Hema-ya-Gütünganwo.” **4** Musa agüka o ta uria Jehova aamwathite, nakio kiüngano kiu gügicookanirira müromo-ini wa Hema-ya-Gütünganwo. **5** Nake Musa aküira kiüngano kü atiri, “Üü niguu Jehova aathanite gwikwo” **6** Nake Musa akirehe Harüni na ariu ake hau mbere, akimathambia na maa. **7** Agücooka akihumba Harüni kanju, na akimuhua mücibi, na akimühumba nguo iria ya igürü ndaaya, na akimwikira ebodi. Ningi akümüherera ebodi na mücibi wa njohero uria watumitwo wega; ni ündü ücio ükiohererwo harä we, akimühotora naguo. **8** Agücooka akimwikira gakuo ga githüri, na gakuo-ini kau agükira Urimu na Thumimu. **9** Ningi akioha Harüni kiremba mütwe, na agükira gathuuma ga thahabu, nako ni tanji nyamüre, akimükira mwena wa mbere wa kiremba o ta uria Jehova aathite Musa. **10** Ningi Musa aköya maguta

maría ma güitanírírio na akímaifíríria Hema-íría-Nyamüre na kíria gíothe kíarí thíini wayo, na ní ündü ücio agíciámúra. **11** Níaminjámínjíríie kígongona kíu maguta mamwe ma macio maita mügwanja, agítíríria kígongona kíu maguta hamwe na indo ciakío ciothe, na mbakúri hamwe na mirügamo yakío, agíciámúra. **12** Níaitírírie Harúni maguta mamwe mütwe akímütíríria maguta nígeetha amwamüre. **13** Ningí akírehe ariü a Harúni hau mbere na akímahumba kanjú, akímooha mícibi na akímekíra tükúbia mütwe, o ta úria Jehova aathíte Musa. **14** Ningí akíneana ndegwa ya iruta ría kúhoroherio mehía, nake Harúni na ariü ake makígíríra moko mao igürü ría mütwe wa ndegwa íyo. **15** Musa agíthínja ndegwa íyo, na akíoya thakame ímwe yayo na kíara gíake, akímihaka híia ciothe cia kígongona nígeetha atherie kígongona. Agícooka agíta thakame íyo íngí gítina-iní gía kígongona. Ní ündü ücio agíciámúra níguo akíhoroherio. **16** Ningí Musa akíoya maguta mothe maría maahumbíire nyama cia nda, na maría maahumbíire ini, na hígo cieri na maguta ma cio, akímaciníra kígongona-iní. **17** No ndegwa íyo, hamwe na rúua rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agíciiníra nja ya kambí, o ta úria Jehova aathíte Musa. **18** Agícooka akíneana ndürúme ya iruta ría njino, nake Harúni na ariü ake makígíríra moko mao igürü ría mütwe wa ndürúme íyo. **19** Musa agícooka agíthínja ndürúme íyo, na akíminjámínjíríia thakame yayo míena yothe ya kígongona. **20** Agícooka agítinangia ndürúme íyo icunjí, na agícina mütwe na icunjí ício na maguta. **21** Musa níathambirie nyama cia nda na mathagiro na maá, na agíciníra ndürúme íyo yothe kígongona-iní, ígítuika iruta ría njino rírí na mütararíko mwega, narío ní iruta rírütírwo Jehova ría gücinwo na mwaki, o ta úria Jehova aathíte Musa. **22** Ningí Musa akíneana ndürúme íyo íngí, níyo ndürúme ya kíamúrano, nake Harúni na ariü ake makígíríra moko mao igürü ría mütwe wayo. **23** Musa agíthínja ndürúme íyo, na akíoya thakame ímwe yayo akímihaka moni ya gütü kwa úrío kwa Harúni, na kíara gíake kíria kíneana gía gügürü gwake kwa úrío, na kíara gíake kíria kíneana gía kügürü gwake kwa úrío. **24** Ningí Musa akírehe ariü a Harúni hau mbere, na akímahaka thakame ímwe moni cia matú mao ma úrío, na ciara ciao íria nene cia moko mao ma úrío, na ciara ciao íria nene cia magürü mao ma úrío. Ningí akíminjámínjíríia kígongona thakame míena yothe. **25** Agícooka akíoya maguta, maguta ma mütíng'oe múnoru, na maguta mothe maría mahumbíire nyama cia nda, na maría mahumbíire ini, na hígo cieri na maguta ma cio, o na kíero kía mwena wa úrío. **26** Ningí kuuma gíkabü-iní kía mígate íria yarugítwo ítarí ndawa ya kúmbia, kíria kíarí hau mbere ya Jehova, akíoya kamügate, na kamügate kangí kaarugítwo na maguta, na kamügate kangí kahúthü; agítügíríra igürü ría icunjí cia maguta macio na kíero-iní kíu kía úrío. **27** Indo ício ciothe agíciígíríra moko-iní ma Harúni na ma ariü ake, agícihüngúthíríia mbere ya Jehova ítuíke iruta ría güthüngúthío. **28** Ningí Musa agícooka agícioya kuuma moko-iní mao, agíciiníra kígongona-iní igürü ría iruta ría njino, írí iruta ría kíamúrano rírí na mütararíko mwega, nírio iruta rírütírwo Jehova ría gücinwo na mwaki. **29** Musa agícooka akíoya gíthürí kíri rwíga rwake thíini wa ndürúme íyo ya kíamúrano, agíthüngúthíríia mbere ya Jehova gítuúke iruta ría güthüngúthío, o ta úria Jehova aathíte Musa. **30** Ningí Musa akíoya maguta mamwe ma macio ma güitanírírio, na thakame ímwe kuuma kígongona-iní agíciinjámínjíríia Harúni hamwe na nguó ciake, na ariü ake hamwe na nguó ciao. Ní ündü ücio akíamúra Harúni na nguó ciake, na ariü ake na

nguó ciao. **31** Ningí Musa akíira Harúni na ariü ake atírí, “Rugírí nyama ício itoonyero-iní ría Hema-ya-Gütünganwo na mícíríire o hau hamwe na mígate kuuma gíkabü-iní kía iruta ría kíamúrano, o ta úria njathaníte ngoíga atírí, ‘Harúni na ariü ake nímacíríage.’” **32** Ningí múcooke múcine nyama na mígate íria ígütigara. **33** Mútikehere itoonyero-iní ría Hema-ya-Gütünganwo ihinda ría míthenya mügwanja, nginya matukú manyu na kwamürwo mahinge, ní ündü kwamürwo kwanyu gügaikara míthenya mügwanja. **34** Úria gwíkitwo úmúthí, gwathanítwo ní Jehova níguo múhoroherio. **35** No nginya múikare itoonyero-iní ría Hema-ya-Gütünganwo míthenya mügwanja, míthenya na ütükü, níguo múhingie úria Jehova arenda, níguo mútigakue; nígükorwo úguo níguo njathítwo.” **36** Ní ündü ücio Harúni na ariü ake magítka maündü maría mothe Jehova aathíte Musa mekwo.

9 Múthenya wa ínana wakinya, Musa agíta Harúni na ariü ake, na athuuri a Isiraeli. **2** Akíira Harúni atírí, “Oya njaü ya ndegwa ya iruta ríaku ría kúhoroherio mehía na ndürúme ya iruta ríaku ría njino, cieri ítigakorwo na kaüügü, úcineane hau mbere ya Jehova. **3** Úcooke wíre andü a Isiraeli atírí: ‘Oyí thenge ya iruta ría kúhoroherio mehía, na gacá na gatürúme, twerí twa úkürü wa mwaka úmwe na tútarí na kaüügü, tútuúke iruta ría njino, **4** na muoye ndegwa na ndürúme cia iruta ría úiguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta ría mütü ütukanítio na maguta. Nígükorwo úmúthí Jehova níekümümiríra.’” **5** Nao magítwara indo ício Musa aathaníte irutwo mbere ya Hema-ya-Gütünganwo, nakío kíüngano kía andü a Isiraeli gíothe gígíkuhíríria, gíkírügama hau mbere ya Jehova. **6** Musa agícooka akímeera atírí, “Úü níguo Jehova aathaníte mwíke, níguo ríiri wa Jehova úmuumíríre.” **7** Musa akíira Harúni atírí, “Úka kígongona-iní úrute igongona ríaku ría kúhoroherio mehía na iruta ríaku ría njino, wíhoroherie wee mwene na úhoroherie andü aya; úcooke úrute igongona ría indo íria andü marehete úmahoroherie, o ta úria Jehova aathaníte.” **8** Ní ündü ücio Harúni agítúka kígongona-iní, agíthínja gacáa ka iruta ría kúhoroherio mehía, ní ündü wake mwene. **9** Ariü ake makímúrehere thakame íyo, nake agítobokia kíara gíake thakame-iní íyo, akímihaka híia cia kígongona; nayo thakame íyo íngí akímíta hau gítina-iní gía kígongona. **10** Agícooka agíciníra maguta hau kígongona igürü, na hígo cieri na maguta maría mahumbíire ini, ma kuuma iruta-iní ríu ría kúhoroherio mehía, o ta úria Jehova aathíte Musa; **11** nacio nyama cia iruta ríu na rúua agíciníra nja ya kambí. **12** Ningí agíthínja iruta ría njino. Nao ariü ake makímünengera thakame íyo, nake akímínjámínjíríia kígongona míena yothe. **13** Nao makímünengera iruta ríu ría njino gücinjí kímwega kwa kímwe, o hamwe na mütwe, nake agíciníra kígongona-iní. **14** Ningí agíthambía nyama cia nda na mathagiro na agíciníra igürü ría iruta ría njino hau kígongona-iní. **15** Ningí Harúni akírehe iruta ríríia ríarí ría kúrütírwo andü. Akíoya thenge íria ya kúrütírwo andü ríi iruta ría kúmahoroheria mehía akímíthínja akímíruta ní ündü wa iruta ría kúhoroheria mehía, o ta úria ekíte íyo ya mbere. **16** Harúni akírehe iruta ríu ría njino akíríruta o ta úria gwaütítwo. **17** Agícooka akírehe iruta ría mütü, akírúma ngundi yaguo, na akíciiníra igürü ría kígongona hamwe na iruta ría njino ría rúciini. **18** Ningí agíthínja ndegwa na ndürúme írí iruta ría úiguano ní ündü wa andü. Ariü ake makímünengera thakame yacio, nake akímínjámínjíríia kígongona míena yothe. **19** No maguta ma ndegwa, na ma ndürúme, na ma mütíng'oe múnoru, na ma ríambü, na hígo

cierī na maguta marīa mahumbūire ini, **20** icio magīciigīrīra ithūri-ini, nake Harūni agīcinīra maguta macio kīgongonani. **21** Harūni agīcooka agithūngūthia ithūri icio na kiero kīa mwena wa ūrio mbere ya Jehova iri iruta rīa gūthūngūthio, o ta ūria Musa aathanite. **22** Ningī Harūni akīambararia moko make amaroretie na kūrī andū akīmarathima. Na tondu nīarikītie kūrta iruta rīu rīa kūhoroherio mehia, na iruta rīa njino, na iruta rīa ūiguano, agīkūrūka kuuma kīgongonani. **23** Musa na Harūni magīthīi magītoonya Hema-ini-ya-Gūtūnganwo. Rīria moimire nja, makīrathima andū; naguo riiri wa Jehova ūkiūmīrīra andū othe. **24** Mwaki ūkiūma harī Jehova ūgīcina iruta rīu rīa njino na maguta marīa maari kīgongonani. Na rīria andū othe maawoonire makīanīrīra nī gūkena, makīianīrīra maturumithītie mothiū mao thī.

10 Na rīrī, ariū a Harūni, nīo Nadabu na Abihu, nīmoire ngīo ciao cia ūbani, magīcikīra mwaki na makīongerera ūbani; na makīrehe mwaki ūteetikīrītio mbere ya Jehova, ūria wareganite na watho wa Jehova. **2** Nī ūndū ūcio mwaki ūkiūma kūrī Jehova, ūkiūmaniina, nao magīkūrīra o hau mbere ya Jehova. **3** Ningī Musa akīra Harūni atīrī, “Ūndū ūyū nīguo Jehova aarīre, rīria oigire atīrī: “Gatagati-inī ka andū ariā marīthengagīrīra, nīndīrīionanagia ndī mūtheru; nīndīrītīagwo mbere ya andū othe.” Nake Harūni agīkīra ki. **4** Musa agīta Mishaeli na Elizafani, ariū a Uzieli, ithe mūnini wa Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkai haha, muoye ciimba cia ariū a ithe wanyu, mūciūmie nja ya kambī haraihu na itoonyero rīa handū-harīa-haamūre.” **5** Nī ūndū ūcio magīūka, makīmakuua, marī o na kanjū ciao, makīmatwara nja ya kambī, o ta ūria Musa aathanite. **6** Ningī Musa akīra Harūni na ariū ake Eleazaru na Ithamaru atīrī, “Mūtikanareke njuirī cianyu ciikare itarī njanūre, kana mūtembūrānge nguo cianyu, nīguo mūtīgakue, na mūtūme Jehova arakarīre kīrīndī gīkī giothe. No rīrī, rekei andū a nyūmba yanyu, nyūmba yothē ya Isiraeli, macakaire acio Jehova aniinīte na mwaki. **7** Mūtikehere itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīguo mūtīgakue, tondu nīmūtīrīrio maguta ma Jehova.” Nī ūndū ūcio magīūka o ta ūria Musa aameerire. **8** Ningī Jehova akīra Harūni atīrī, **9** “Wee na ariū aku-rī, mūtikananyue ndibei kana kīndū o gīothe kīngītūma mūndū arīo rīria rīothe mūrītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo, nīguo mūtīgakue. Ūndū ūcio nī ūtūike watho mwandike wa gūtūra ngīya njarwa-inī iria igooka. **10** No ngīya mūkūtūranage indo iria nyamūre na iria itarī nyamūre, o na iria irī thaahu na iria itarī thaahu, **11** na no ngīya mūrutage andū a Isiraeli watho wothē wa kūrūmagīrīrwo, ūria Jehova aamaheire na kanua ka Musa.” **12** Ningī Musa akīra Harūni na ariū ake ariā maatigaire, nīo Eleazaru na Ithamaru, atīrī, “Oyai iruta rīu rīa mūtu rīatigītie kuuma harī maruta marīa maarūtīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki, mūrīrīe rīthondeketo rītarī na ndawa ya kūimbīa, mūrīre hau mwena-inī wa kīgongona, nī ūndū nī iruta rītheru mūno makīria. **13** Mūrīrīre handū hatheru, tondu nī rīwaga rwaku na rwa ariū aku kuuma maruta-inī marīa marūtīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki; tondu ūguo nīguo njathītwo. **14** No wee, na ariū aku na airītu aku no mūrīe gīthūri kīria gīathūngūthītio, na kiero kīria kīaheanītwo. Mūcirīre handū hatarī thaahu; icio nīwe ūheetwo hamwe na ciana ciaku itūike rīwaga rwanyu rwa maruta ma ūiguano ma andū a Isiraeli. **15** Kiero kīu kīarufītwo, na gīthūri kīu gīathūngūthītio, no ngīya irehanīrio na maguta ma maruta ma gūcinwo na mwaki, na ithūngūthio mbere ya Jehova, itūike igongona rīa gūthūngūthio. Rūrū nīruo rīwaga rwaku

na rwa ciana ciaku hīndī ciothe, o ta ūria Jehova aathanite.” **16** Rīria Musa oorīrīre ūhoro wa mbūrī rīra ya iruta rīa kūhoroherio mehīa, na akīmenya atī nīyarīkītie gūcinwo biū-rī, akīrakarīra Eleazaru na Ithamaru, ariū a Harūni ariā maatigaire, akīmoora atīrī, **17** “Nī kīi kīgīrīre mūrīre iruta rīu rīa kūhoroheria mehīa handū-harīa-haamūre? Nī iruta itheru mūno makīria; mwaheirwo iruta rīu rīa kweheragia mahītia ma kīrīndī rīria mūkūmahoroheria hau mbere ya Jehova. **18** Kuona atī thakame yayo ndīnatoonyio thīini wa Handū-hau-Hatheru-rī, nīmūkwagīrīrwo nīkūrīra mbūrī iyo Handū-hau-Haamūre, o ta ūria ndaathanire.” **19** Harūni agīcookeria Musa, akīmūra atīrī, “Ūmūthī nīmarutire igongona rīao rīa kūhoroherio mehīa, na iruta rīao rīa njino hau mbere ya Jehova, no maūndū ta macio o na nīi manangora. Ingīkūrīte iruta rīu rīa kūhoroherio mehīa ūmūthī-rī, ūndū ūcio nīfūngīkenirīe Jehova?” **20** Hīndī rīra Musa aigūire ūhoro ūcio-rī, akīganīra.

11 Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Irai andū a Isiraeli ūi, ‘Gatagati-inī ka nyamū ciothe iria irī būrūrī-inī-rī, icī nīcio mūngīria: **3** No mūrīe nyamū o yothē irī mahūngū marekanītie gatagati biū na icookagia ithagumia. **4** “Nī kūrī nyamū imwe icookagia o ithagumia tu, na ingī irī o mahūngū marekanītie; icio mūtikanacīrie. Ngamīra o na aakorwo nīicookagia ithagumia-rī, mahūngū mayo matirekanītie; iyo irī thaahu harī inyuī. **5** Gīkami o na aakorwo nīgīicookagia ithagumia-rī, mahūngū makīo matirekanītie; kīu kūrī thaahu harī inyuī. **6** Mbūkū o na aakorwo nīicookagia ithagumia-rī, mahūngū mayo matirekanītie; iyo irī thaahu harī inyuī. **7** Nayo ngūrwe o na aakorwo mahūngū mayo nīmarekanītie biū-rī, ndīicookagia ithagumia; iyo irī thaahu harī inyuī. **8** Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhītie ciimba ciacio; icio irī thaahu harī inyuī. **9** “Harī cīumbe ciothe iria itūūrāga maa-inī ma iria na ma tūrūi-rī, no mūrīe ciothe iria irī mathagu manyiitaine na nī irī ngaracū mwīrī. **10** No cīumbe ciothe iria irī iria-inī kana tūrūi-inī, na itirī mathagu manyiitaine o hamwe na ngaracū mwīrī, irī imwe cia iria ithiagia irī hamwe, kana irī ciothe cia iria irī muoyo kīu maa-inī; no ngīya mūcīthūre biū. **11** Na tondu no ngīya mūcīthūre-rī, mūtikanarīe nyama ciacio, na no ngīya mūthūre ciimba ciacio biū. **12** Kīndū o gīothe gītūūrāga maa-inī na gītīrī mathagu manyiitaine kana ngaracū mwīrī, nīciagūtūhūrwo nī inyuī biū. **13** “Icī nīcio nyoni iria mwagīrīrwo nīgūthūra na mūtangīria tondu nī thūre; nacio nī nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, **14** na hūngū iria ndune, na mūthemba o wothē wa hūngū iria njirū, **15** na mahuru mothe, **16** na ndundu iria irī rūhia, na ndundu iria īgambaga, na nyoni ya iria-inī iria irī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwigī, **17** na gatundu karīa kanini, na nyoni ya iria-inī iria irī ngingo ndaaya, na ndundu iria nene, **18** na ndundu iria njerū, na ndundu ya werū-inī, na hūngū ya iria-inī, **19** na karoga-ngunū, na mīthemba yothē ya cūcū-wanjoka, na hudihuda, o na rūhuhu. **20** “Tūnyamū tuothe tūrīa tūmbūkaga na tūthiagira thī na magūrū mana nī mwagīrīrwo nī gūtūthūra mūno. **21** No nī kūrī tūnyamū tūmwe tūrī mathagu na tūthiaga na magūrū mana tūrīa mūngīria; natuo nī tūrīa tūrī na magūrū marī nyuniro ma gūtūteithia kūrīga. **22** Thīini wa tuo no mūrīe mīthemba yothē ya ngigī, na ndararīke, na ngīria, o na kana ndaahi. **23** No tūnyamū tūu tūngī tuothe tūrī mathagu na tūrī na magūrū mana no ngīya mūtūthūre mūno. **24** “Nīmūgethaahia na maūndū maya; ūria wothē ūngīhutia ciimba ciatuo agaatinda ari na thaahu o ngīya hwaī-inī. **25** Mūndū o thothe ūkooya kīimba gīatuo

no nginya athambie nguo ciake, na niagatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **26** “Nyamū o yothe irekanitie mahungū no matirekanitie biū, kana irīa itacookagia ithagumia, iyo irī thaahu harī inyuī; mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīa imwe yacio niakanyiitwo nī thaahu. **27** Harī nyamū ciothe iria ithiiaga na magūrū mana-rī, iria ikinyaga na ithu irī thaahu harī inyuī; mündū ūria wothē ūkaahutia ciimba ciacio agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **28** Mündū o wothē ūngōya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. Icio irī thaahu harī inyuī. **29** “Harī nyamū ciothe iria ithiagiira thī, ici nicio irī thaahu harī inyuī: mūrūngūru na mbia, na njagathi iria nene cia mīthemba yothē, **30** na gīthenyūka, na kīgurumūki, na njagathi, na gīcagathi kirīa kīa mahiga-inī, na kīmbu. **31** Harī iria ciothe ithiagiira thī, ici irī thaahu harī inyuī. Mündū o wothē ūngīchutia ikūite-rī, agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **32** Rīrīa imwe yacio ingikua na igiūre kīndū, kīndū kīu o na kīngikorwo kirī kīa wīra ūrīkū, nīgīkanyiitwo nī thaahu, o na aakorwo gīthondeketwo na mbaū, kana gītambaya, kana rūūa kana ikūnia. Nīkirindwo maaī-inī; gīgaakorwo kirī na thaahu o nginya hwaī-inī, na nīgīgacooka gīthirwo nī thaahu. **33** Nyamū imwe ya icio ingīgūa thīni na nyūngū ya rīumba-rī, kīndū kirīa gīothe kirī thīni wayo nīgīkanyiitwo nī thaahu, na no nginya mūrūrage nyūngū iyo. **34** Irio o ciothe ingīrīno o ikorwo irī na maaī moimīte nyūngū-inī ta iyo irī na thaahu, na kīndū o gīothe gīa kūnyuuo kīumīte thīni wayo kirī na thaahu. **35** Kīndū o gīothe kīngīkaagwīrwo nī kīimba kīmwe gīacio, nīgīkanyiitwo nī thaahu; rīiko kana nyūngū ya kūruga no nginya ciūrāgwō. Indo icio irī na thaahu, nacio indo icio nīgīgatuīka thaahu harī inyuī. **36** No rīrī, gīthima kana irima rīa maaī, icio itingīnyīitwo nī thaahu, no mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīmwe kīa indo icio irī thaahu niakanyiitwo nī thaahu. **37** Kīimba kīngīkaagwīra mbeū o na irīkū cia kūhaandwo, itikanyiitwo nī thaahu. **38** No mbeū icio ingīkorwo irīnditwo maaī-inī, nakīo kīimba gīcīgūire, mbeū icio irī na thaahu harī inyuī. **39** “Nyamū irīa mwītkīrītīo kūrīa ingikua, mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīayo agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **40** Mündū o wothē ūngīrīa nyama cia kīimba kīu no nginya athambie nguo ciake, nake agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. Mündū o wothē ūngōya kīimba kīu no nginya athambie nguo ciake, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **41** “Kīūmbe gīothe kirīa gītambaga thī nīgīthūire; ti gīa kūrīo. **42** Mūtikanarīe kīūmbe gīothe kirīa gītambaga thī, kana gīthiīaga na nda, kana na magūrū mothe mana, kana magūrū maingī; icio mūcīthūire mūno. **43** Mūtikanethaahie na kīūmbe o na kīmwe gīacio. Mūtikanēikīre thaahu nī ūndū wacio kana mwīreke imūgwatie thaahu. **44** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu; mwīamūrei na mwītherie, tondū nī ndī mūtheru. Mūtikanethaahie na kīūmbe o gīothe kirīa gītambaga thī. **45** Nī nī nī Jehova ūrīa wamūrūtire kuuma būrūrī wa Misirī ndūike Ngai wanyu; nī ūndū ūcio mwītherie, tondū nī ndī mūtheru. **46** “Macio nīmo mawatho marīa makoniī nyamū, na nyoni, na kīndū gīothe kirī muoyo kirīa gīthiīagira maaī-inī, na kīūmbe o ro gīothe kirīa gītambaga thī. **47** No nginya mūkūūranage nyamū iria irī thaahu na iria itarī thaahu, na mūkūūranage ciūmbe iria irī muoyo ingīrīno na iria itangīrīo.”

12 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ira andū a Isiraeli ūū: “Mündū-wa-nja angīgīa nda aciare kahī, niagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja o ta ūrīa aikaraga arī na thaahu

ihinda rīake rīa mweri. **3** Na mūthenya wa kanana wakinya, kahī kau nīgākaruithio. **4** Nake mündū-wa-nja ūcio no nginya eterere mīthenya mīrongo itatū na itatū nīgūo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndanahutie kīndū kīamūre kana atoonye handū-harīa-haamūre o nginya matukū ma gūtherio gwake mathire. **5** No angīciara mwana wa kairītu, agaikara arī na thaahu ciunia igīrī, o ta ūrīa aikaraga arī na thaahu ihinda rīake rīa mweri. Ningī no nginya eterere mīthenya mīrongo itandatū na itandatū nīgūo atherio thaahu wa kuura thakame. **6** “Hīndī irīa matukū make ma gūtherio, marī ma kahī kana ma kairītu, makahinga-rī, niakarehera mūthīnjīrī-Ngai gatūrūme ka mwaka ūmwe hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, karī iruta rīa njino, na atware gatutura kana ndirahūgī ya iruta rīa kūhoroherio mehīa. **7** Nake mūthīnjīrī-Ngai niagacirūtīra hau mbere ya Jehova nīgūo amūhoroherie, nake mündū-wa-nja ūcio niagathirwo nī thaahu wa kuuma gwa thakame. “Macio nīmo mawatho ma mündū-wa-nja ūrīa ūciarite kahī kana kairītu. **8** Angīkorwo ndangīhota kūruta gatūrūme, niakaruta ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, kamwe ka iruta rīa njino na karīa kangī ka iruta rīa kūhoroherio mehīa. Ūguo nīgūo mūthīnjīrī-Ngai akaamūhoroheria, nake mündū-wa-nja ūcio niagathera.”

13 Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Hīndī irīa mündū o wothē angīgīa na handū haimbu, kana mūtūnda, kana handū hakaragacūku ngoothi-inī yake, harīa hangītuika mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no nginya atwarwo kūrī Harūni, ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, kana kūrī ūmwe wa arīū ake ūrīa mūthīnjīrī-Ngai. **3** Nake mūthīnjīrī-Ngai arore kīronda kīu kūrī ngoothi-inī yake, na angīkorwo njuīrī ya handū hau harūaru nīgārūrūkīte ikerūha, na kīronda kīu kionwo kirīkīre thīni wa mwīrī gūkīra harīa ngoothi yakinya-rī, ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio. Nake mūthīnjīrī-Ngai aarīka kūmūrora, niagacooka atue atī mündū ūcio arī na thaahu. **4** Angīkorwo kīmeni kīu arī nakīo ngoothi-inī yake nīkīerūhīte na gītīrīkīre ngoothi-inī, nayo njuīrī yaho ndīerūhīte-rī, mūthīnjīrī-Ngai nīakaiga mündū ūcio mūrūaru handū mwanya mīthenya mūgwanja. **5** Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīrī-Ngai niakamūrora na angīkoona atī kīronda gītīgarūrūkīte na gītīthegeete-rī, niakamūiga handū mwanya mīthenya ingī mūgwanja. **6** Mūthenya wa mūgwanja mūthīnjīrī-Ngai, niakamūrora o rīngī, na angīkorwo kīronda kīu nīkīrathira na gītīthegeete ngoothi-inī-rī, mūthīnjīrī-Ngai niagatua atī mündū ūcio ndarī na thaahu; iyo no mītūnda. Mündū ūcio no nginya athambie nguo ciake, nake niagathera, athirwo nī thaahu. **7** No mūtūnda ūcio ūngīthegea ngoothi-inī yake thuuha wa kwīonania harī mūthīnjīrī-Ngai, nīgūo atūike ndarī na thaahu, no nginya acooke kūrī mūthīnjīrī-Ngai rīngī. **8** Mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakamūrora, na angīkorwo mūtūnda ūthegeete ngoothi-inī, niakamūtua atī arī na thaahu; ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio. **9** “Rīrīa mündū o wothē angīgīa na mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no nginya atwarwo harī mūthīnjīrī-Ngai. **10** Mūthīnjīrī-Ngai niakamūrora, na hangīkorwo harī na handū haimbu hakeerūha ngoothi-inī hagatūma njuīrī yerūhe, na angīkorwo handū hau haimbu nīhatūrīkīte hakaģīa kīronda-rī, **11** ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūtangīhona, nake mūthīnjīrī-Ngai niagatua atī mündū ūcio arī na thaahu. Ndamūiga handū mwanya, tondū mündū ūcio nīarīkīte kūģīa na thaahu. **12** “No rīrī, mūrīmū ūcio ūngīhunja ngoothi-inī yake yothē, na harīa hothe mūthīnjīrī-Ngai angīhota kuona oone atī

mürimü ücio üiyürite ngoothi-ini ya mündü ücio mürüaru kuuma mütwe nginya magürü-rí, **13** müthinjiri-Ngai ücio niakamürora, na aakorwo mürimü ücio ni üiyürite mwiri wake wothé, niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu. Kuona ati nierühite kundü guothe-rí, ndari na thaahu. **14** No händi íría yothe mündü ücio angionwo arí na ironda-rí, niagatuika arí na thaahu. **15** Ríría müthinjiri-Ngai angiona kironda-rí, niagatua ati mündü ücio arí na thaahu. Kironda kiu kírí na thaahu; mündü ücio arí na mürimü üngigwatanio. **16** No kironda kiu kinggarürüka kierühe, no nginya mündü ücio athii hari müthinjiri-Ngai. **17** Nake müthinjiri-Ngai ücio niakamürora, na aakorwo ironda nicierühite-rí, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio mürüaru ndari na thaahu, nake niagatuika ndari na thaahu. **18** "Ríría mündü angigia na ihüha ngoothi-ini yake na ricooke rihone. **19** naho hau ihüha ríraari haimbe na herühe, kana hagié na kameni gatune-rí, no nginya athii akeyonanie kúri müthinjiri-Ngai. **20** Müthinjiri-Ngai ücio niakarora handü hau, na hangioneka ni harikiire gükíra ngoothi, na njuiri cياهو ikerüha, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu. Ni mürimü wa ngoothi üngigwatanio ütuthükite haria ihüha rü ríraari. **21** No, müthinjiri-Ngai angírorá handü hau one hatiri na njuiri njerü thini yaho, na hatirikiire gükíra ngoothi, na nihahohete-rí, händi iyo müthinjiri-Ngai niakamüiga handü mwanya ihinda ría mithenya mügwanja. **22** Küngikorwo kironda kía ihüha rü nikírathegea ngoothi-ini, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni mürimü üngigwatanio. **23** No handü hau hangikorwo hatigarükite na hatithegeete, kiu no kirema kía ihüha, nake müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu. **24** "Mündü angigia na ihia ngoothi-ini yake, narío ihia rü rigie na kironda gitunhe kana kierühe-rí, **25** müthinjiri-Ngai ücio niakarora handü hau, na angikorwo njuiri cياهو nicierühite, na hakorwo hakioneka harikiire gükíra ngoothi-rí, ücio ni mürimü üngigwatanio ütürikiire ihia-ini rü. Nake müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni mürimü wa ngoothi üngigwatanio. **26** No müthinjiri-Ngai angikaarora one ati hatiri na njuiri njerü kirema-ini kiu na ti harikiru gükíra ngoothi yake na nihahohete-rí, thuutha ücio müthinjiri-Ngai niakamüiga handü mwanya mithenya mügwanja. **27** Müthenya wa mügwanja müthinjiri-Ngai niakamürora ringi, naguo mürimü ücio üngikorwo niúrathegea ngoothi-ini-rí, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni mürimü wa ngoothi üngigwatanio. **28** No handü hau hangikorwo hatigarükite, na hatithegeete ngoothi-ini, no nihahohete, ücio ni üumbu wa ihia rü, nake müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu; kiu no kirema kía ihia. **29** "Mündü mürüme kana mündü-wa-nja angikorwo na kironda mütwe kana kíreru-rí, **30** müthinjiri-Ngai niakarora kironda kiu, na kingioneka kirikiire gükíra ngoothi, nayo njuiri yaho ikorwo ni ya rangi wa ngoikoni, na ikorwo iri njeke, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni ühere, ni mürimü wa mangü ma mütwe kana ma kíreru. **31** No händi íría müthinjiri-Ngai angírorá kironda kía müthebma ücio, na gikorwo ti kirikiru gükíra ngoothi, na hatiri njuiri njerü thini wakío, händi iyo müthinjiri-Ngai niakaiga mündü ücio mürüaru handü mwanya mithenya mügwanja. **32** Müthenya wa mügwanja, müthinjiri-Ngai ücio niakarora kironda kiu ringi na angikorwo ühere ücio ndüthegeete na hatiri njuiri cia rangi wa ngoikoni, na gitikuonka kirikiire gükíra ngoothi-rí, **33** no nginya mündü ücio enjwo tiga o haria harüaru, nake müthinjiri-Ngai niakamüiga handü mwanya mithenya ingi mügwanja.

34 Müthenya wa mügwanja, müthinjiri-Ngai ücio niakarora ühere ücio o ringi, na angikorwo ndüthegeete ngoothi-ini na ndukuonka ürikiire gükíra ngoothi-rí, müthinjiri-Ngai ücio niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na niagatuika ndari na thaahu. **35** No, ühere ücio, üngithegea ngoothi-ini thuutha wa mündü ücio gütuwo ati ndari na thaahu-rí, **36** müthinjiri-Ngai ücio niakamürora na angikorwo ühere ücio niúthegeete ngoothi-ini, müthinjiri-Ngai ücio ndakabatario nikürora njuiri cia rangi wa ngoikoni; mündü ücio arí na thaahu. **37** No müthinjiri-Ngai angikooona ati hatiri na úgarürüku na nihamerete njuiri njiri, ühere ücio niúhoneté. Mündü ücio ndari na thaahu, nake Müthinjiri-Ngai niakamütua ndari na thaahu. **38** "Händi íría mündü mürüme kana mündü-wa-nja angigia na tümeni twerü ngoothi-ini-rí, **39** müthinjiri-Ngai niagatürora, na tuo tüngikorwo ti twerü müno-rí, ücio ni mütünda ütángirwaria mündü ütuthükite ngoothi-ini; mündü ücio ndari na thaahu. **40** "Händi íría mündü angimunyüka njuiri na agie na kihara-rí, ücio ndari na thaahu. **41** Angikorwo amunyükite njuiri irutitie na thiithi akagia kihara kía na mbere, ücio ndari na thaahu. **42** No angikorwo arí na kironda gütwene kihara-ini kana thiithi-ini wake-rí, ücio ni mürimü üngigwatanio ürathüthüka kihara-ini kana thiithi-ini wake. **43** Müthinjiri-Ngai niakamürora, na angikorwo kironda kiu kiimbite kihara-ini kana thiithi-ini ni gitune gikahaana ta mürimü wa ngoothi üngigwatanio-rí, **44** mündü ücio ni mürüaru na arí na thaahu. Müthinjiri-Ngai niakamütua arí na thaahu ni undü wa kironda kiu kírí mütwe wake. **45** "Mündü üri na mürimü ta ücio üngigwatanio-rí, no nginya ehumbe nguo ndarüku, na arekererie njuiri yake, na ahumbire kanua gake, athii akianagírira akiugaga atiri, 'Ndí na thaahu! Ndí na thaahu!' **46** Ríría riothe mündü ücio arí na mürimü ücio, arikoragwo arí na thaahu. No nginya atüürage wiki, na no nginya atüürage nja ya kambí. **47** "Nguo o na iriku ingiguma, iri ya guoya wa ng'öndu kana ya gatani, **48** kana ya taama o wothé ütümítwo na ndigi njogothé kana taama wa gatani, kana guoya wa ng'öndu, kana rüüa o ruothé, kana kindü o gíothé gíthondeketo na rüüa-rí, **49** na angikorwo ügumu ücio iri nguo-ini, kana rüüa-ini, kana taama-ini wa ndigi njogothé, kana taama-ini o wothé mütume, kana kindü-ini o gíothé gítümítwo na rüüa-rí, ügumu ücio üngikorwo na rangi ta wa nyeki nduru kana mütume, ücio ni ügumu ürathégea, na no nginya wonio müthinjiri-Ngai. **50** Müthinjiri-Ngai niakarora ügumu ücio, na aige kindü kiu kírí na ügumu handü mwanya mithenya mügwanja. **51** Müthenya wa mügwanja niakarora kindü kiu, na angikorwo ügumu ücio niúthegeete nguo-ini, kana ndigi-ini njogothé, kana taama-ini mütume, kana rüüa-ini, rüri rwa kürütirwo wíra o na ürükü, ücio ni ügumu wa kwananga; kindü kiu kírí na thaahu. **52** No nginya acine nguo iyo, kana ndigi icio njogothé, kana taama ücio mütume na guoya wa ng'öndu kana gatani, kana kindü kingi gíothé kía rüüa rüria rügwatie ügumu ücio, ni undü ügumu ücio ni wa kwananga; kindü kiu no nginya gicínwo. **53** "No ríri, ríría müthinjiri-Ngai angírorá kindü kiu, ügumu ücio úkorwo ndüthegeete nguo-ini iyo, kana ndigi-ini icio njogothé kana taama-ini ücio mütume, kana kindü kía rüüa-rí, **54** niagaathana kindü kiu kígwatíio ügumu gíthambio. Ningi niagaküiga handü mwanya mithenya ingi mügwanja. **55** Thuutha wa kindü kiu kígwatíio ügumu güthambio-rí, müthinjiri-Ngai niagakírorá, na angikorwo ügumu ücio ndári undü úgarürükite, o na gütuika ndüthegeete-rí, kindü kiu kírí na thaahu. Nigicínwo na mwaki, o na aakorwo ügumu ünyiiíté mwena ümwe kana üría üngí.

56 Hindi iria muthinjiri-Ngai angirora kindu kiu na akore ugumu ucio unyihanyijihite thuutha wa kindu kiu guthambio-ri, niagatembura nguo iyo ehierie hau he na ugumu kuuma nguoini iyo, kana ruua-ini, kana ndigi-ini icio njogotho, kana taama-ini ucio mutume. 57 No ugumu ucio ungicooka woneke nguoini, kana harid ndigi icio njogotho, kana taama ucio mutume, kana kindu kia ruua, ugumu ucio niguthegea urathegea, na kiria giothe kiriri na ugumu ucio no nginya ginwo na mwaki. 58 Nguo iyo, kana ndigi icio njogotho, kana taama mutume, kana kindu kia ruua kiria githambio gikaniinwo ugumu ucio no nginya githambio ringi, na ni gigaathirwo ni thaahu.” 59 Macio nimo mawatho maria makoni indoro inyititwo ni ugumu, iri cia guoya wa ng’ondo, kana taama wa gatani, kana ndigi njogotho, kana taama mutume, kana kindu o giothe kia ruua, nimo mawatho ma gutua kana indo icio iri na thaahu kana itiri na thaahu.

14 Ningi Jehova akira Musa atiri, 2 “Maya nimo mawatho makoni mundu muriaru hindi yake ya gutherio thaahu, riria aarehwo kuri muthinjiri-Ngai: 3 Muthinjiri-Ngai niakoima nja ya kamb amurore. Angikorwo mundu ucio ni ahonete murimu ucio wa kugwatanio wa ngoothi, 4 muthinjiri-Ngai niagaathana areherwo nyoni igiri iri muoyo na itari na thaahu, na kamuti ka mutarakwa, na ririgi rwa rangi wa gakaraku, na muthobi irehwo ni undu wa mundu ucio ugutherio. 5 Muthinjiri-Ngai acooke aathane ati nyoni imwe yacio ithinjirwo iguru ria nyungu ya rumba iri na maa matahitwo o hindi iyo. 6 Ningi acooke oe nyoni iyo iri muoyo, amitobokie, hamwe na kamuti kau ka mutarakwa, na ririgi riu rwa gakaraku na muthobi thini wa thakame ya nyoni iyo ithinjirwo iguru wa maa macio matahitwo o hindi iyo. 7 Muthinjiri-Ngai niakaminjira mundu ucio uratherio murimu ucio ungigwatanio thakame iyo maita mugwanja, na acooke oige ati mundu ucio ndari na thaahu. Ningi acooke arekererie nyoni iyo ingi iri muoyo yumbuke ithi weru-ini. 8 “Mundu ucio utheretio no nginya athambie nguo ciako, no nginya enjwo njuiri yake yotho na ethambe na maa nguo athirwo ni thaahu. Thuutha ucio, no atonye kamb; no riri, no nginya aikare nja ya hema yake mithenya mugwanja. 9 Muthenya wa mugwanja no nginya enjwo njuiri yake yotho; no nginya enjwo mutwe, na nderu, na ngobe, na njuiri iria ingi ciako ciothe. Na no nginya athambie nguo ciako na ethambe na maa, nake niagathirwo ni thaahu. 10 “Muthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarire muthinjiri-Ngai tuturume twiri na kamwati, o kamwe ka ukuru wa mwaka imwe, na ciothe ikorwo itari na kauugu, atware hamwe na icunji ithatu cia ikumi cia eba ya mutu mhinu utukanitio na maguta ni undu wa iruta ria mutu, na kabakuri kamwe ka maguta. 11 Muthinjiri-Ngai uria ugaatua ati mundu ucio ndari na thaahu niagatwara mundu ucio uratherio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. 12 “Ningi muthinjiri-Ngai ucio niakoya gatirume kamwe gatio, akarate kari iruta ria mahitia, hamwe na kabakuri kau ka maguta; niagacithunguthiria hau mbere ya Jehova ituike iruta ria guthunguthio. 13 Niagathinjira gatirume kau handu haria hatheru, haria iruta ria kuhoroherio mehia na iruta ria njino ithinjirwo. O ta uria iruta ria kuhoroherio mehia riri muthinjiri-Ngai-ri, no taguo iruta ria mahitia riri riako, riu ni iruta itheru muno makiria. 14 Muthinjiri-Ngai ucio niakoya thakame imwe ya iruta riu ria mahitia na amihake moni ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio, na

kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio. 15 Muthinjiri-Ngai niagacooka oe maguta mamwe maria mar kabakuri-ini amaitirire ruih wake rwa mwena wa umotho, 16 acooke atobokie kiara giako kia muoroto kia urio maguta-ini macio mar ruih wake, aminjaminje maguta mamwe ma macio mar kiara giako mbere ya Jehova maita mugwanja. 17 Muthinjiri-Ngai ucio niakoya maguta mamwe ma maria matigaire ruih wake amahake moni ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio, na kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio, iguru ria thakame iyo ya iruta ria mahitia. 18 Namo maguta macio mangi mar ruih wake, muthinjiri-Ngai niakamahaka mutwe wa mundu ucio uratherio ni guo amuhoroherie hau mbere ya Jehova. 19 “Ningi muthinjiri-Ngai niakaruta igongona ria kuhoroherio mehia ahoroherie mundu ucio uratherio thaahu wake. Thuutha ucio, muthinjiri-Ngai niagathinja iruta ria njino 20 na aritirire kigongona-ini, hamwe na iruta ria mutu nguo amuhoroherie, nake athirwo ni thaahu. 21 “No riri angikorwo mundu ucio ni muthini na ndanghota kuruta indo icio, no nginya arute gatirume kamwe gatiuke iruta ria mahitia ria guthunguthio ni guo rimuhoroherie, hamwe na gicunji gia ikumi kia eba ya mutu uria mhinu muno utukanitio na maguta, rituike iruta ria mutu, na kabakuri ka maguta, 22 na ndirahugi igiri kana tututuura twiri, o iria angihota kuruta, imwe ituike ya iruta ria kuhoroherio mehia, na iria ingi ya iruta ria njino. 23 “Muthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kuri muthinjiri-Ngai hau itoonyero ria Hema-ya-Gutunganwo ni geetha atherio hau mbere ya Jehova. 24 Nake muthinjiri-Ngai niakoya gatirume kau ka iruta ria mahitia, hamwe na kabakuri ka maguta, acithunguthirie mbere ya Jehova ituike iruta ria guthunguthio. 25 Niagathinja gatirume ka iruta ria mahitia na acooke oe thakame imwe yako amihake moni ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na amihake kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio na kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio. 26 Muthinjiri-Ngai niagekira maguta mamwe ruih rwa mwena wake wa umotho, 27 na aminjaminje maguta mamwe ma macio mar ruih wake na kiara kia muoroto gia guoko gwake kwa urio, hau mbere ya Jehova, maita mugwanja. 28 Maguta mamwe ma macio mar ruih wake amahake o haria aahakite thakame ya iruta ria mahitia, moni-ini ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio na kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio. 29 Namo maguta macio mangi mar ruih wake, muthinjiri-Ngai niakamahaka mutwe wa mundu ucio uratherio, ni guo amuhoroherie hau mbere ya Jehova. 30 Ningi niakaruta igongona ria ndirahugi kana tututuura, o iria mundu ucio angihota kuruta, 31 imwe iri iruta ria kuhoroherio mehia na iyo ingi iri iruta ria njino, o hamwe na iruta ria mutu. Uguo nguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mundu ucio uratherio hau mbere ya Jehova.” 32 Macio nimo mawatho makoni mundu o wotho uria uri na murimu wa ngoothi ungigwatanio, na ndanghota kuruta iruta riria rathanitwo ria gutherio gwake. 33 Ningi Jehova akira Musa na Haruni atiri, 34 “Riria mugakinya bururi wa Kaanani, uria ngumhe utuike igai rianyu, na ni njikire ugumu uguthegea nyumba thini bururi-ini ucio-ri, 35 mwene nyumba iyo no nginya athi akeere muthinjiri-Ngai atiri, ‘Ninyonet kindu kihaana ta ugumu thini wa nyumba yakwa.’ 36 Muthinjiri-Ngai ucio niagaathana indo ciothe irutwo nyumba iyo atanatonye kurora ugumu ucio, ni geetha gitukage kindu o na kimwe kir nyumba iyo kingituuo ati kiriri na thaahu. Thuutha wa uguo

mūthīnjīri-Ngai nīagatoonya arore nyūmba ūyo. **37** Nīakarora ūgumu rūthingo-inī, na aakorwo rūri na tūrima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mūtune tūhaana ta tūtoonyete thīni wa rūthingo-rī, **38** mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoima nja ya nyūmba ūyo na acooke amīhinge gwa kahinda ka mīthenya mūgwanja. **39** Mūthenya wa mūgwanja wakinya, mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi arore nyūmba ūyo. Angīona ūgumu ūcio nīthegeete thingo-inī, **40** nīagaathana mahiga marīa marī na ūgumu mamomorwo na mateo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. **41** Nīagaathana thingo ciothe ikūrūrwo mwena wa na thīni, namo makūrūro macio mateo kīara-inī na kūu nja ya itūūra. **42** Nīngī moe mahiga mangī make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rūmba rīerū mathinge nyūmba ūyo narīo. **43** “Ūgumu ūcio ūngīcooka woneke rīngī nyūmba-inī ūyo, thuutha wa mahiga macio kūmomorwo, na thingo icio gūkūrūrwo na igathiingwo rīngī-rī, **44** mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi amīrore rīngī, na angīona ūgumu ūcio nīthegeete nyūmba-inī ūyo, ūcio nī ūgumu wa kwananga; nyūmba ūyo ūri na thaahu. **45** No nginya ūmomorwo: mahiga mayo, na mbaū, na thingo ciothe, nacio indo icio itwarwo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. **46** “Mūndū o wothe ūngītoonya nyūmba ūyo hīndi ūyo ūri hīnge nīakanyiitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī. **47** Mūndū o wothe ūngīkoma kana arīre irio nyūmba ūyo, no nginya athambie nguo ciake. **48** “No rīri, mūthīnjīri-Ngai angīūka kūmīrora akore afī ūgumu ūcio ndūthegeete thuutha wa nyūmba ūyo gūthingwo rīngī-rī, nīagatua atī nyūmba ūyo ndrī na thaahu, nīgūkoro ūgumu ūcio nīūthirite. **49** Nīgeetha atherie nyūmba ūyo, nīakoya nyoni igīrī, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi. **50** Nīagathīnjīra nyoni ūmwe ya icio igūrū rīa nyūngū ya rūmba ūri na maaī matahītwo o hīndi ūyo. **51** Acooke oe kamūtī ka mūtarakwa, na mūthobi, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū na nyoni ūyo ūri muoyo, acitobokie thīni wa thakame ūyo ya nyoni ūyo thīnje, na maaī-inī macio matahītwo o hīndi ūyo, aminjaminjīrie nyūmba ūyo maita mūgwanja. **52** Nīagatheria nyūmba ūyo na thakame ya nyoni ūyo, na maaī macio matahītwo o hīndi ūyo, na nyoni ūyo ūri muoyo, na kamūtī kau ka mūtarakwa, na mūthobi ūcio, na rūrigi rūu rwa rangi wa gakarakū. **53** Acooke arekererie nyoni ūyo ūri muoyo yūmbūke ūthīi na kūu werū-inī, nja ya itūūra. Ūguo nīguo akaahoroheria nyūmba ūyo, nayo nīgathirwo nī thaahu.” **54** Macio nīmo mawatho makoniī mūrīmū o ro wothe wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na ūhere, **55** na ūgumu ūri nguo-inī kana thīni wa nyūmba, **56** na handū haimbu, na handū harī na mūtūnda, kana handū hakaragacūku, **57** nīguo kūmenyekage rīrīa kīndū gītarī na thaahu na rīrīa kīrī na thaahu. Macio nīmo mawatho makoniī mūrīmū ya ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na makoniī ūgumu.

15 Nake Jehova akīra Musa na Harīni atīrī, **2** “Arīriarī andū a Israeli, mūmeere ūū: ‘Rīrīa mūndū mūrīmū o wothe angīkorwo akiura kuuma njaga-inī yake, kuura kūu nī thaahu. **3** Mūndū ūcio arīkoragwo arī na thaahu hīndi ūrīa angīkorwo akiura hīndi ciothe, o na kana angītiga kuura. Kuura kūu arī nakuo kūrītūmaga athaaha na njīra ici: **4** “Ūrīrī o wothe mūndū ūcio ūkuura angīkomera nīkanyiitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe kīrīa angīkarīra nīgīkanyiitwo nī thaahu. **5** Mūndū ūrīa ūngīhutia ūrīrī ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **6** Mūndū o wothe ūngīkarīra kīndū gīkarīrwo nī mūndū ūcio ūroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe

na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **7** “Mūndū o wothe ūngīhutia mūndū ūcio ūroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **8** “Mūndū ūcio ūroira angītūira mūndū ūtarī na thaahu mata-rī, mūndū ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **9** “Matandīko mothe marīa mūndū ūcio ūroira angīkarīra akuuītwo nī nyamū, nīmakanyiitwo nī thaahu, **10** nake mūndū o wothe ūngīhutia kīndū o na kīmwe gīkarīre nī mūndū ūcio, nīakanyiitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī; ūrīa wothe ūngīgūngania indo icio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **11** “Mūndū ūcio ūkuura angīhutia mūndū atethambīte moko na maaī, mūndū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **12** “Nyūngū ya rūmba ūrīa mūndū ūcio angīhutia, no nginya yūragwo, na kīndū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī. **13** “Rīrīa mūndū ūcio angīhonio mūrīmū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja nīguo ambīrīrie gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, matahītwo o hīndi ūyo, nake nīgathirwo nī thaahu. **14** Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndrīahūgī igīrī kana tūtūtuura twīrī, athīi mbere ya Jehova hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. **15** Nake mūthīnjīri-Ngai nīagaciruta igongona, ūmwe ūri iruta rīa kūhoroherio mehīa na ūrīa ūngī ūri iruta rīa njino. Ūguo nīguo akaahoroheria mūndū ūcio hau mbere ya Jehova, nī ūndū wa kuura gwake. **16** “Rīrīa mūndū mūrīmū angiumwo nī hinya wa arūme, no nginya ethambe mwīrī wothe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **17** Nguo o yothe kana rūtūa ingītīkīrwo nī hinya wa arūme handū, no nginya ithambio na maaī, na itiinde irī na thaahu o nginya hwaī-inī. **18** Rīrīa mūndū mūrīmū akomania na mūndū-wa-nja, nake oimwo nī hinya wa arūme, o eerī no nginya methambe na maaī, nao matiinde marī na thaahu o nginya hwaī-inī. **19** “Rīrīa mūndū-wa-nja ekuura ihinda-inī rīake rīa mweri, nīagaikara mīthenya mūgwanja arī na thaahu, nake mūndū o wothe ūngīmūhutia, atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **20** “Kīndū o gīothe angīkomera ihinda-inī rīake rīa mweri nīgīkanyiitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe angīkarīra nīgīkanyiitwo nī thaahu. **21** Mūndū o wothe ūngīhutia ūrīrī wake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **22** Mūndū o wothe ūngīhutia kīndū o gīothe aikarīre no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **23** Kīndū kīu kīngīkorwo nī ūrīrī, kana o kīndū kīngī mūndū-wa-nja ūcio aikarīre, hīndi ūyo mūndū wothe angīkīhutia, nīagatīnda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **24** “Mūndū mūrīmū angīkoma nake na ahutio nī thakame ya ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja; naguo ūrīrī o wothe angīkomera nīkanyiitwo nī thaahu. **25** “Rīrīa mūndū-wa-nja angīura thakame ategītīgīthīria mīthenya mīngī ihinda rītarī rīake rīa mweri, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu rīrīa rīothe ekuura ūguo, o ta ūrīa akoragwo arī na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri. **26** Ūrīrī wothe ūrīa angīkoma rīrīa rīothe ekuura ūguo, nīkanyiitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri, na kīrīa gīothe angīkarīra nī gīkaanyiitwo nī thaahu, o ta ūrīa gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mweri. **27** Mūndū o wothe angīcīhutia nīakanyiitwo nī thaahu; nake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na

maai, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **28** “Aarikia gũtĩga kuura, nĩageterera mũthenya mũgwanja, na thuutha ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu. **29** Mũthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, acirehere mũthĩnjĩrĩ-Ngai hau itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **30** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakaruta ĩmwe ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia, nayo ĩyo ingĩ ĩrĩ iruta rĩa njino. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩrĩ-Ngai akaamũhoroheria hau mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa thaahu wa kuura kũu gwake. **31** “No nginya mwehanĩrĩrie andũ a Isiraeli na indo iria ingĩmagwatia thaahu, nĩgeetha matikanakue marĩ na thaahu nĩ ũndũ wa gũthaahia gũikaro giakwa kĩrĩa kĩrĩ gatagatĩ kao.” **32** Macio nĩmo mawatho marĩa makoniĩ mũndũ ũrĩa ũkuura, na ma mũndũ o wothe ũrĩa ũnyĩitĩtwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kuumwo nĩ hinya wa arũme, **33** na ma mũndũ-wa-nja nĩ ũndũ wa ihinda riake rĩa mweri, na ma mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩa ũkuura, na ma mũndũ mũrũme ũrĩa ũngĩkoma na mũndũ-wa-nja ũrĩa ũrĩ na thaahu.

16 Nake Jehova akĩarĩria Musa thuutha wa gĩkuũ kĩa arĩu arĩa eerĩ a Harũni arĩa maakuire rĩrĩa mookire magĩkuhĩrĩria mbere ya Jehova. **2** Jehova akĩra Musa atĩrĩ: “Īra mũrũ wa nyũkwa Harũni ndagatoonyage o rĩrĩa enda Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, hau thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuuria kĩrĩa kĩrĩ mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩrĩa kĩrĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro ndakae gũkua, tondũ hau nĩho ndiyumagĩria ndĩ thĩnĩ na itu hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha. **3** “Ūũ nĩguo Harũni arĩtoonyaga harĩa haamũre: arĩtoonyaga na gategwa ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ĩmwe ya iruta rĩa njino. **4** Nĩarĩhumbaga kanjũ ya gatani rĩa nyamũre, na thuruarĩ cia thĩnĩ cia gatani iriganie na mwĩrĩ wake, nĩarĩthoraga mũcibi ũrĩa wa gatani, na akeoha kĩremba kĩrĩa gĩa gatani. Īcio nĩcio nguo iria nyamũre; nĩ ũndũ ũcio no nginya ethambe na maaĩ mbere ya gũcĩhumba. **5** Nĩakoya thenge igĩrĩ cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ya iruta rĩa njino kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli. **6** “Harũni nĩakaruta ndegwa ĩyo ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake. **7** Ningĩ nĩakoya thenge ĩcio cieri acineane hau mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **8** Nĩagacuũkĩra thenge ĩcio cieri mĩtĩ, ũmwe nĩ wa Jehova, nague ũcio ũngĩrĩ na wa mbũri ya kũrekererio ikuũithĩtio mehia. **9** Harũni nĩakaruta thenge ĩria ikaagũrwo nĩ mũtĩ wa mwena wa Jehova, amĩrute ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia. **10** No thenge ĩria ikaagũrwo nĩ mũtĩ ĩtuĩke ya kũrekererio ikuũithĩtio mehia nĩkaneanwo mbere ya Jehova ĩrĩ muoyo, ĩtuĩke ya kũhorohanĩria, na ũndũ wa kũmirekereria ĩthĩire werũ-inĩ, ĩrĩ yo ya kũrekererio ikuũithĩtio mehia. **11** “Harũni nĩakarehe ndegwa ĩyo ĩtuĩke ya iruta rĩa mehia make mwene, nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake, na nĩagathĩnja ndegwa ĩyo nĩ ũndũ wa iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene. **12** Nĩakoya rũgĩo rwa ũbani rũiyũrĩtio makara ma mwaki marutĩtwo kigongona-inĩ mbere ya Jehova, na ngundi igĩrĩ cia ũbani mũhinyu ũrĩa ũtararĩkaga wega, na acitware na kũu thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio. **13** Nĩagekĩra ũbani ũcio mwaki-inĩ mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ũbani ũcio nĩgathĩka gĩtĩ kũu gĩa tha, kũu kĩrĩ igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa ũira, nĩguo ndagakue. **14** Ningĩ nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo na kiara gĩake, amĩminjaminje mwena wa mbere wa gĩtĩ kũu gĩa tha; ningĩ nĩakaminjamina ĩmwe yayo na kiara gĩake maita mũgwanja hau mbere ya gĩtĩ kũu gĩa tha. **15** “Ningĩ nĩagathĩnja thenge

ĩria ya iruta rĩa kũhoroherio mehia makoniĩ andũ acio, na atware thakame yayo thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio, eke nayo o ta ũria eekire thakame ya ndegwa ĩyo: amĩminjaminje igũrũ rĩa gĩtĩ kũu gĩa tha o na mbere yakĩo. **16** Ũguo nĩguo akaahoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno tondũ wa thaahu na ũremi wa andũ a Isiraeli, kũringana na mehia mao mothe. Na ũguo noguo ageeka nĩ ũndũ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, ĩria ĩrĩ gatagatĩ ka na thaahu wao. **17** Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũgaakorwo thĩnĩ na Hema-ya-Gũtũnganwo kuuma ihinda rĩria Harũni agaathĩ kũhoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nginya hĩndĩ ĩria akoma ho, arĩkĩte kwĩhoroheria we mwene, na akahoroheria nyũmba yake na akahoroheria kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. **18** “Ningĩ nĩakoima athĩ kĩgongona-inĩ kĩrĩa kĩrĩ hau mbere ya Jehova akĩhoroherie. Nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, na thakame ĩmwe ya thenge, amĩhake hĩa ciothe cia kigongona kũu. **19** Nĩakaminjamina thakame ĩmwe na kiara gĩake igũrũ rĩakĩo maita mũgwanja, agũtherie na akĩamũre nĩguo gĩthirwo nĩ thaahu wa andũ a Isiraeli. **20** “Harũni aarikia kũhoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na Hema-ya-Gũtũnganwo na kigongona kũu, nĩakarehe thenge ĩria ĩrĩ muoyo. **21** Nĩakagĩrĩa moko make meerĩ igũrũ rĩa mũtwe wa thenge ĩyo ĩrĩ muoyo, na oimbũrĩre hau igũrũ riayo waganu wothe na ũremi wa andũ a Isiraeli, oimbũre mehia mao mothe, amacookererie igũrũ rĩa mũtwe wayo. Nĩakarekereria thenge ĩyo ĩthĩire werũ-inĩ ĩmenyereirwo nĩ mũndũ ũrĩa ũthuurĩrwo wĩra ũcio. **22** Thenge ĩyo nĩgakuũithio mehia mao mothe, ĩmatware kũndũ kũrĩa gĩtatũuragwo nĩ Andũ; nake mũndũ ũcio nĩakarekereria thenge ĩyo na kũu werũ-inĩ. **23** “Harũni nĩagacooka atoonye Hema-ya-Gũtũnganwo arute nguo ĩcio cia gatani iria eekĩrĩre mbere ya gĩtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, nake acitge kuo. **24** Nĩagethamba mwĩrĩ na maaĩ, arĩ handũ hatheru na acooke ehumbe nguo ciake cia ndũire. Acooke oime nja na erutĩre iruta rĩa njino nĩ ũndũ wake mwene, na arute iruta rĩa njino nĩ ũndũ wa andũ, nĩguo ehoroherie we mwene na ahoroherie andũ arĩa angĩ. **25** Ningĩ nĩagacĩnĩra maguta ma iruta rĩa kũhoroherio mehia igũrũ rĩa kigongona. **26** “Mũndũ ũcio ũrekagĩrĩa thenge ĩyo ya gũkuũithio mehia no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ; thuutha ũcio acooke atoonye kambĩ. **27** Ndegwa ĩyo na thenge, iria cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarĩtwo Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ya kũhorohanĩria, no nginya ciumio nja ya kambĩ; njũa ciacio na nyama, na mahu ciothe ĩcinwo ihĩe biũ. **28** Mũndũ ũrĩa ũgacĩcina no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ; thuutha ũcio no acooke atoonye kambĩ. **29** “Ūndũ ũyũ ũgũtuika watho mwandike wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ inyuĩ: Mũthenya wa ikũmĩ mweri-inĩ wa mũgwanjo no nginya mwĩimage ĩrĩo, na mũtikarutage wĩra o na ũrĩkũ, arĩ mũndũ ũciarĩrwo bũrĩrwo wanyu, kana arĩ mũgeni ũrĩa ũtũuranagia na inyuĩ, **30** tondũ mũthenya ũcio nĩmũkahoroherio, nĩguo mũtherio. Hĩndĩ ĩyo nĩmũgatherio kuuma kũrĩ mehia manyu mothe mũrĩ hau mbere ya Jehova. **31** Īyo nĩ Thabatũ ya kũhurũka, na no nginya mwĩimage irio; ũyũ nĩ watho mwandike wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe. **32** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ĩria mũitĩrĩre maguta na akaamũrwo gũcokoa ithenya rĩa ithe ta mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũrĩa mũnene nĩwe ũkaahoroheria andũ. Nĩakelumbaga nguo iria nyamũre cia gatani **33** na ahoroherie Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na kigongona, na athĩnjĩrĩ-Ngai, na andũ othe a mũingĩ wa Isiraeli. **34** “Ūndũ ũyũ ũgũtuika watho mwandike wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ inyuĩ; horohio ĩrĩrutagwo riita rĩmwe o mwaka nĩ ũndũ wa mehia

mothe ma andú a Isiraeli.” Na gügükwó o ta úria Jehova aathite Musa gwíakagwo.

17 Ningí Jehova akíra Musa atírí, **2** “Aríría Harúni, na ariú ake na andú othe a Isiraeli, úmeere atírí: ‘Úú nígúo Jehova aathanite: **3** Mündú o wothe Múisiraeli úrírutaga igongona ría ndegwa, kana ría gatúrúme, kana ría mbúri thíini wa kambí kana nja ya kambí, **4** handú ha kúrirehe itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo, arírute rírí igongona ría kúrúfirwo Jehova hau mbere ya Hema-íría-Nyamúre ya Jehova-rí, mündú úcio níagatuwo arí na mahítia ma güita thakame; mündú úcio níaitíte thakame, na no nginya aingatwo kuuma kúri andú ao. **5** Úndú úyú níwagútúma andú a Isiraeli matwaragire Jehova magongona maría ríu mararúfirwo werú-iní. No nginya mamarehagire múthínjiri-Ngai, úguo ní kuuga kúri Jehova, hau itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo, marutwo marí maruta ma úiguano. **6** Múthínjiri-Ngai níakaminjamina thakame kíngongona-iní kía Jehova hau itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo, na acine magata marí mütararíko mwege wa gükenia Jehova. **7** Matikanacooke o na rí kúrúta magongona ma o na maríkú kúri mihianano ya mbúri íría mahúúraga úmaraya nayo. Úyú ní watho mwandíke wa kúrúmagíríwo híndí ciothe kúri o, na kúri njiarwa iria igooka.’ **8** “Meere atírí: ‘Múisiraeli o wothe, kana múgeni o na úríkú útúúranagia nao, úkaaruta iruta ría njino, kana arute igongona, **9** na ndarítware hau itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo arírúte Jehova-rí, mündú úcio no nginya aingatwo kuuma kúri andú ao. **10** “Múisiraeli wothe kana múgeni o wothe útúúranagia nao úkaaríta thakame o yothe, níngahúgúkúra mündú úcio úríite thakame, na níngamúngata kuuma kúri andú ao. **11** Nígúkorwo muoyo wa kíumbe úri thíini wa thakame, na níyo ndímúheete mwíhorohagíríe nayo kíngongona-iní; thakame níyo íhorohagíría muoyo wa mündú. **12** Ní úndú úcio ngwíra andú a Isiraeli atírí, “Gútírí mündú o na úmwe thíini wanyu wagíríirwo ní kúria thakame, o na múgeni úria útúúranagia na inyuú ndakanaríe thakame.” **13** “Múisiraeli o wothe, kana múgeni o wothe útúúranagia na inyuú, úkaaguima nyamú kana nyoni o yothe íngíríio, no nginya agaíta thakame yayo thí, acooke amíthike na tíiri, **14** tondú muoyo wa kíumbe gíothe ní thakame yakío. Níkío njírúite andú a Isiraeli atírí, “Mútkanaríe thakame ya kíumbe o gíothe, tondú muoyo wa kíumbe ní thakame yakío; mündú o wothe úngímíría no nginya aingatwo.” **15** “Mündú o wothe, arí wa güciaríirwo búríri wanyu kana arí múgeni, angíkaaríta nyamú íkuíte kana ítambuurangítwo ní nyamú cia gíthaka-rí, no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe na maaí, na atiinde na thaahu nginya o hwaí-iní; thuutha úcio níagathirwo ní thaahu. **16** No angíkaaga güthamba nguo ciake na aage gwíthamba-rí, níagacookerewo ní úúru úcio wake.””

18 Nake Jehova akíra Musa atírí, **2** “Aríría andú a Isiraeli, úmeere atírí: ‘Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **3** Mútkaneke maúndú maría andú a Misírí, kúria mwatúúraga, meekaga, na mútkaneke maúndú maría meekagwo búríri wa Kaanani, kúria ndiramútware. Mútkarúmíríre míthíire yao. **4** No nginya mwathíkagíríe mawatho makwa na múmenyagíríe gwathíkúra kírira kía watho wakwa wa kúrúmíríirwo. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** Túúrai múrúmitíe kírira kía watho wakwa wa kúrúmíríirwo, na mawatho makwa, nígúkorwo mündú úria úríimathíkagíría níarítúúrio muoyo nímo. Níi ní níi Jehova. **6** “Gútírí mündú o na úríkú úgaathengerera mündú wa nyúmba

yake níguo makomanie; níi ní níi Jehova. **7** “Núúkanaconorithie thoguo ní úndú wa gükoma na nyúkwá. Úcio ní nyúkwá; ndúkanakome nake. **8** “Núúkanakome na mútumia wa thoguo; úguo ní güconorithia thoguo. **9** “Núúkanakome na mwarí wa nyúkwá, kana mwarí wa thoguo úria múciarítwo ní ithe úmwe kana mwarí wa nyúkwá úria mútarí a ithe úmwe. **10** “Núúkanakome na mwarí wa múrúguo kana mwarí wa mwaríguo; úguo ní gwíconorithia. **11** “Núúkanakome na mwarí wa mündú-wa-nja wa thoguo, úria úciarítwo ní thoguo; úcio no ta mwarí wa nyúkwá. **12** “Núúkanakome na mwarí wa nyina na thoguo; úcio ní mündú wa nyúmba ya thoguo. **13** “Núúkanakome na tataguo, úcio ní mündú wa nyúmba ímwe na nyúkwá. **14** “Núúkanaconorithie múrú wa nyina na thoguo, na úndú wa güthengerera mútumia wake níguo múkomanie; úcio ní tataguo. **15** “Núúkanakome na mútumia wa múrúguo. Úcio ní mútumia wa múrúguo; ndúkanakome nake. **16** “Núúkanakome na mútumia wa múrú wa nyúkwá; úguo nígüconorithia múrú wa nyúkwá. **17** “Núúkanakome na mündú-wa-nja úcooke úkome na mwarí. Núúkanakome na mwarí wa múrú, kana mwarí wa mwarí; acio ní andú a nyúmba yake. Úcio ní waganu. **18** “Núúkanahíkíe mwarí wa nyina na mútumia waku atúike múru wa mútumia waku, úkomage nake mútumia waku arí muoyo. **19** “Núúkanathengerere mündú-wa-nja múkomanie ríría arí na thaahu wa híndí yake ya mweri. **20** “Núúkanakome na mútumia wa mündú úngí, ndúgethaahie nake. **21** “Mútkananeane ciana cianyu irúfirwo Moleku igongona, mútkanathaahie ríitwa ría Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **22** “Núúkanakome na mündú múrúme ta úria mündú akomaga na mündú-wa-nja; úndú úcio úri magígí. **23** “Núúkanakome na nyamú nawe wíthaahie nayo. Mündú-wa-nja ndakanetware harí nyamú akome nayo; gwíka úguo ní waganu múkíru njano. **24** “Mútkanethaahie na úndú o na úmwe wa macio, tondú úguo níguo ndúrírí iria ngúingata imweherere ciethaahirie. **25** O naguo búríri níwathaahirio; ní úndú úcio ngúíherithíría mehia maguo, naguo búríri úcio úgítahika aría maatúúraga kuo. **26** No inyuú, no nginya múrúmie kírra kía watho wa kúrúmíríirwo, na mawatho makwa. Andú aría maciaríirwo búríri wanyu, kana ageni aría matúúranagia na inyuú, matikaneke úndú o na úríkú wa macio marí magígí, **27** nígúkorwo maúndú macio mothe nímo meekagwo ní andú aría maatúúraga búríri úcio mbere wanyu, naguo búríri úcio úkíníitwo ní thaahu. **28** O na inyuú múngígwatia búríri úcio thaahu, níkamútahíka o ta úria watahíkire aría maatúúraga kuo mbere wanyu. **29** “Mündú o wothe úngíka úndú o na úmwe wa maúndú macio marí magígí, andú ta acio no nginya maingatwo kuuma kúri andú ao. **30** Rúmiai maúndú maría ndímwathíte na mútkanarúmíríre mítugo íyo íri magígí, íría yekagwo mútaanoka, na mútkanethaahie nayo. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.””

19 Ningí Jehova akíra Musa atírí, **2** “Aríría kíúngano gíothe kía Isiraeli, úmeere atírí, “Tuíkai atheru tondú níi, Jehova Ngai wanyu, ndí mútheru. **3** “O mündú wanyu no nginya atíie nyina na ithe, na no nginya múrúmagie Thabatú ciakwa. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **4** “Mútkanandíríke, míhooyage míhianano kana mwíthondekere ngai cia kígera gítweketio. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** “Ríría múkúrúfira Jehova igongona ría úiguano, rírutagei na njíra íría íngítúma igongona ríu ríanyu ríitíkíríke. **6** Igongona ríu múrírííage o múthenya úcio ríarutwo, kana múthenya úyú úngí; kíndú o gíothe kía ríó kíngítigara gíkinyie múthenya wa gatatú, no nginya gícínwo

kihie biu. 7 Kindu o na kiriku kiaro kingikarino muthenya wa gatatu, igongona riu ti ritheru na ritigetikirwo. 8 Mundu o wotho ungiriria muthenya wa gatatu, niagacookerero ni uuru ucio ekite, tondu niathaahitie kindu kiarufiirwo Jehova kiritheru; mundu ucio no nginya aingatwo kuuma kuri andu ao. 9 "Riria mukugetha irio bururi-ini wanyu, mutikanagethe nginya ndeere-ini cia migunda yanyu, o na mutikanonganie ruutiki rwa magetha manyu. 10 Mutigacookage ringi kuaara migunda-ini yanyu ya mithabibu, o na mutikahaarage thabibu iria iguute thi. Citigagiriei andu aria athini na aria ageni. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 11 "Mutikanaiye. "Mutikanaheenanie. "Mundu ndakanahenie uria ungi. 12 "Mutikanehite na maheeni mukigwetaga riitwa riakwa, na ni undu ucio muthaahie riitwa ria Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova. 13 "Mutikaheenie mundu uria ungi, muoe indo ciake kana mumutunye indo ciake. "Mutikanakarie mucaara wa muruti wa wira ukinyie ruciu. 14 "Mutikanarume mundu utaiuguaga, kana mugigire mutumumu kindu gfa kumuhinga, no mwitigagirei Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova. 15 "Mutikanoogomie kihooto; ndukanacaire mundu tondu ni muthini kana mundu munene uri igweta, no tuagirai mundu uria ungi ciira na kihooto. 16 "Mutikanorure mugicambanagia gatagati-ini ka andu anyu. "Mutikaneke undu ungirehere mundu uria ungi ugwati. Nii ni ni Jehova. 17 "Ndukanathure muru wa thoguo ngoro-ini yaku. Kaanagia mundu uria ungi maundu utekuthithira nigeetha ndukanagwatanire nake mahitia-ini make. 18 "Ndukanerihirie kana utume mundu wanyu uthu, no endaga manderi uria ungi o ta uria wiyendete we mwene. Nii ni ni Jehova. 19 "Rumagiai uuge wakwa. "Ndukanaciarithanie nyamu itari cia kiruka kimwe. "Ndukanahaande mugunda waku mbeu mithemba iri. "Ndukanehumbe nguo itumitwo na ndigi mithemba iri itahaanaine. 20 "Mundu murume angikoma na mundu-wa-nja ngombo, nake aakorwo nimuturie ni mundu ungi, no ndakurirwo kana akarekererio, no nginya maherithio ta uria kwagiriire. No matikooragwo, tondu mundu-wa-nja ucio ndatigite gutuika ngombo. 21 Nake mundu murume ucio-ri, no nginya arute ndurume, amitware itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutungano wituie iruta ria kirufiirwo Jehova ria kuhoroherio mahitia. 22 Muthinjiri-Ngai niakahoroheria mundu ucio na ndurume iyo ya iruta ria mahitia, irufiirwo hau mbere ya Jehova ni undu wa rihia riu ehitie, nake niakakerwo rihia riake. 23 "Riria mugaatonya bururi ucio wa Kaanari, na mahaande miti ya mithemba yotho iciraga maciaro-ri, ni mugaatua ati maciaro macio mari na thaahu. Ihinda ria miaka itatu nimukamatua ati mari na thaahu, na matikanarino. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nimagatuika matheru, matuika maruta ma kugocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatanu, no murie maciaro mayo. Uguo nguo magetha manyu makoongerereka. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 26 "Mutikanarie nyama iri na thakame thini wayo. "Mutigekage maundu ma kuragura kana ma kurogana. 27 "Mutikanenje njuiri cianyu thikiriro-ini kana murenge mithia ya nderu cianyu. 28 "Mutikanetemange muri yanyu ni undu wa andu aria akuu, kana mwikire maruri miri-ini yanyu. Nii ni ni Jehova. 29 "Ndukanaagithie mwariguo gitio na undu wa kumurekereria atuike mumaraya, kana undu ucio utume bururi ugaturukire umaraya, na uyirwo ni waganu. 30 "Menyagirai Thabat ciakwa, na mutiige handu hakwa haria haamure. Nii ni ni Jehova. 31 "Mutikanaturie maundu kuri andu aria mari maroho ma kuragura kana arogi, nigukorwo nimakamugwatia thaahu. Nii ni ni Jehova Ngai

wanyu. 32 "Rumagairai andu aria akuru, mumatiige; heagai andu aria akuru gitio, na mwitigagire Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova. 33 "Hindi iria mugeni aatuirania na inyu bururi-ini wanyu, mutikanamwike uuru. 34 Mugeni uria utuiranagia na inyu no nginya atuagwo taari mundu uciarirwo bururi wanyu. Mwendei ta uria mwendete inyu ene, nigukorwo o na inyu mwar ageni bururi wa Misiri. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 35 "Mutikahuthagire ithimi itari cia kihooto riria muguthima uraihu, kana uritu, kana ungi. 36 Huthagirai ithimi cia kihooto, na mahiga ma guthima ma kihooto, na eba ya kihooto, na hini ya kihooto. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu uria wamurire bururi wa Misiri. 37 "Rumagiai iria ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mumarumagiriire. Nii ni ni Jehova."

20 Ningi Jehova akira Musa atiri, 2 "Ira andu a Israeli atiri: "Muisraeli o wotho kana mugeni o wotho uria utiura bururi wa Israeli ukaheana umwe wa ciana ciake kuri ngai iria itagwo Moleku, no nginya akooragwo. Muingi wotho ni ukaamuhura na mahiga nyugoto. 3 Ningahugukira mundu ucio, na ningamungata kuuma kuri andu ao; tondu wa kuheana ciana ciake kuri Moleku, niathaahitie handu hakwa haria haamure na agathaahia riitwa riakwa itheru. 4 Muingi ucio wa andu ungikaaga kuhierithia mundu ucio uheanite umwe wa ciana ciake kuri Moleku, mage kumuragura-ri, 5 ningahugukira mundu ucio, hamwe na andu a nyumba yake, na ndimaingate kuuma kuri andu ao, we mwene na aria othe mamurumagiriira na kuhura umaraya na Moleku. 6 "Ningahugukira mundu uria utuiragia maundu kuuma kuri andu aria mari na maroho ma kuragura na kuuma kuri arogi, nguo ahure umaraya na undu wa kumarumirira, na ningamungata kuuma kuri andu ao. 7 "Mwiyamurei mutuika atheru tondu nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 8 Rumagiai iria ciakwa cia watho na mucirumagiriire. Nii ni ni Jehova, uria umutheragia. 9 "Mundu o wotho ungiruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Niarumite ithe kana akaruma nyina, na thakame yake niikamucokerera. 10 "Mundu murume angharia na mutumia wa mundu ungi, atharie na mutumia wa mundu wa itura riake, itharia icio cieri, mundu murume ucio na mutumia, no nginya mooragwo. 11 "Mundu murume angikoma na mutumia wa ithe, niaconorithitie ithe. Mundu murume ucio na mutumia ucio eeri no nginya mooragwo; thakame yao niikamacokerera. 12 "Mundu murume angikoma na mutumia wa muriu, eeri no nginya mooragwo. Undu ucio mekete ni waganu ukirite njano; thakame yao niikamacokerera. 13 "Mundu murume angikoma na mundu murume ungi ta uria mundu akomaga na mundu-wa-nja-ri, andu acio eeri nimekete undu uri magigi. No nginya mooragwo; thakame yao niikamacokerera. 14 "Mundu murume anghikia mundu-wa-nja na ahikie nyina, ucio ni waganu. Mundu murume ucio na andu-a-nja acio eeri no nginya macinwo na mwaki, nigeetha gutikanakorwo na waganu thini wanyu. 15 "Mundu murume angikoma na nyamu-ri, no nginya mundu ucio ooragwo, na no nginya murage nyamu iyo. 16 "Mundu-wa-nja angitwaririra hari nyamu nguo akome nayo-ri, nimukooraga mundu-wa-nja ucio hamwe na nyamu iyo. No nginya mundu-wa-nja ucio ooragwo na nyamu iyo yuragwo; thakame yake niikamacokerera, na thakame ya nyamu iyo imicokerere. 17 "Mundu murume anghikia mwar wa ithe, ari mwar wa ithe kana wa nyina, na makomanie, icio ni njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kuri andu ao. Niaconorithitie mwar wa ithe. Na

niagacokererwo nĩ ũuru ũcio ekĩte. **18** “Mũndũ mĩrũme angĩkoma na mũndũ-wa-nja hĩndĩ yake ya mweri, niaguũria riurĩro riake, o nake mũndũ-wa-nja ũcio agakĩguũria riurĩro riã thakame yake. Andũ acio eerĩ nĩmakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **19** “Ndũkanakome na tataguo kana mwarĩ wa nyina na thoguo, nĩ undũ gwĩka ũguo nĩ gũconorithia mũndũ ũrĩa mũrĩ rũrĩa; inyuĩ eerĩ nĩmũgacokererwo nĩ ũuru ũcio mwĩkĩte. **20** “Mũndũ angĩkoma na tatawe-rĩ, nĩaconorithĩte mamawe. Nĩmagacokererwo nĩ ũuru ũcio mekĩte; magaakua matarĩ magĩa mwana. **21** “Mũndũ angĩhikia mũtumia wa mũrũ wa nyina ũcio nĩ thaahu, nĩaconorithĩte mũrũ wa nyina. Megũthũra matarĩ magĩa mwana. **22** “Rũmagai irĩa ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mũmarũmagĩrĩre, nĩguo mũtũũre bũrũri ũrĩa ndĩramũtware, na nĩgeetha ndũkanamũtahĩke. **23** Mũtikanatũũre kũringana na mũtugo ya ndũrĩrĩ irĩa ngũingata imwoherere. Ndacimenire nĩ tondũ nĩciekire maũndũ macio mothe. **24** No nĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩmũkegwatĩra bũrũri wao; nĩngamũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.” Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamwamũrĩre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. **25** “Nĩ undũ ũcio no nginya mũkũũranage nyamũ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu, na nyoni irĩa itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu. Mũtikanethaahie na nyamũ kana nyoni o na irĩkũ, kana kĩndũ o gĩothe gĩthĩagĩra thĩ, iria ciothe ndaamũranirie tondũ irĩ thaahu harĩ inyuĩ. **26** No nginya mũtuĩke atheru harĩ nĩ, tondũ nĩ, Jehova, ndĩ mũtheru, na nĩndĩmwamũranĩtie na ndũrĩrĩ iria ingĩ mũtuĩke akwa kĩũmbe. **27** “Mũndũ mĩrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩ maroho marĩa maragũrũga kana mũrogi thĩĩnĩ wanyu, no nginya makooragwo. Mũmahũũre na mahiga nyuguto. Thakame yao nĩkamacokererwa.”

21 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Arĩria athĩnjĩri-Ngai, nĩo ariũ a Harũni, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie nĩ undũ wa mũndũ wao ũkuĩte, **2** tiga no akorirwo arĩ mũndũ wa nyũmba yake, ta nyina kana ithe, kana mũrũũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina, **3** kana mwarĩ wa nyina ũtarĩ mũhũku ũrĩa atheithagia nĩ undũ ndarĩ na mũthũuri, nĩ undũ wake-rĩ, no ethaahie. **4** Ndakanethaahie nĩ undũ wa athoni ake, na nĩ undũ ũcio anyĩitwo nĩ thaahu. **5** “Athĩnjĩri-Ngai matikanenjwo mũtwe, kana marengerere mũthia ya nderu ciao kana metemange mũrĩrĩ yao nĩ undũ wa gũkũrwo. **6** No nginya makorwo marĩ atheru harĩ Ngai wao, na matikanethaahie rĩtwa rĩa Ngai wao. Tondũ nĩo matwaragĩra Jehova indo iria arutĩrwo irĩ iruta rĩa njino, nĩcio irio cia Ngai wao, no nginya makorwo marĩ atheru. **7** “Athĩnjĩri-Ngai matikanahĩke andũ-a-nja arĩa methaahĩtie na ũmaraya, kana arĩa matiganĩte na athũuri ao, tondũ athĩnjĩri-Ngai nĩ atheru harĩ Ngai wao. **8** Matuagei atheru, tondũ nĩo marutagĩra Ngai wanyu irio iria arutĩrwo igongona. Matuagei atheru, tondũ nĩ Jehova ndĩ mũtheru, o nĩ ũrĩa ũmũtheragia. **9** “Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩthaahia na gĩtuĩka mũmaraya, nĩaconorithĩte ithe; no nginya acinwo na mwaki. **10** “Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka ariũ-a-ithie, na ũitĩrĩrio maguta mũtwe na akaamũrwo nĩguo ehumbage nguo cia ũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarekererie njũrĩrĩ yake iikare itarĩ njanũre kana atembũrange nguo ciake. **11** Ndakanatoonye handũ harĩ kĩĩmba. Ndakanethaahie o na aakorwo nĩ undũ wa ithe kana nyina, **12** o na ndakanoinwe handũ-harĩa-haamũre ha Ngai wake, kana ahathaahie, tondũ nĩamũrĩtwo, agaitĩrĩrio maguta ma Ngai wake. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **13** “Mũndũ-wa-nja ũrĩa akaahikia no nginya agaakorwo arĩ

mũrĩrũ gathĩrange. **14** Ndakanahĩke mũtumia wa ndigwa, kana mũtumia matiganĩte na mũthũurĩwe, kana mũndũ-wa-nja wĩthaahĩtie na ũmaraya, no akaahikia mũrĩrũ gathĩrange wa andũ ao, **15** nĩgeetha ndakanethaahie rũciaro rwake gatagatĩ ka andũ ao. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũtheragia.” **16** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **17** “Ira Harũni atĩrĩ: ‘Harĩ njjarwa iria igooka, gũtĩrĩ mũndũ wa njjaro ciaku ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo arutĩre Ngai wake irio cia igongona. **18** Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria: mũndũ mũtumumu kana gĩthua, kana mũndũ mũthũku ũthũũ, kana ũrĩ na wonje, **19** mũndũ mwonju kũgũrũ kana guoko, **20** mũndũ ũrĩ iguku kana mũhomu, mũndũ ũrĩ na kaũũgũ ka rĩitho, kana mũndũ ũrĩ na ironda iratogota kana iroira, kana mũthũku nyee. **21** Gũtĩrĩ mũndũ wa njjaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩ kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo atware maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma njino. ũcio ũrĩ na kaũũgũ ndakanakuhĩrĩre atĩ nĩguo arute irio cio cia Ngai wake cia igongona. **22** We no arĩe irio iria theru mũno cia Ngai wake, o na irio iria theru; **23** no rĩrĩ, nĩ undũ wa ũũgũ ũcio wake, ndakanakuhĩrĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio kana athengerere kigongona, nĩgeetha ndagathaahie handũ hau hakwa harĩa haamũre. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmatheragia.” **24** Nĩ undũ ũcio Musa akĩra Harũni na ariũ ake ũguo, o na akĩra andũ a Isiraeli othe.

22 Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Ira Harũni na ariũ ake matĩĩage maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maanyamũrĩre, nĩgeetha matikanethaahie rĩtwa riakwa itheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **3** “Meere atĩrĩ, ‘Njjarwa iria igooka thuutha, mũndũ o na ũrĩkũ wa njjaro cianyu angĩgakorwo ethaahĩtie, nake akuhĩrĩre maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maamũrĩre Jehova, mũndũ ũcio no nginya aingatwo, eheme mbere yakwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **4** “Mũndũ wa njjaro cia Harũni angĩkorwo arĩ na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio, kana mwĩrĩ wake ũkoira, ndakaarĩa indo iria theru irutĩtuo cia maruta, nginya agaathirwo nĩ thaahu. Nĩngĩ niakanyĩitwo nĩ thaahu angĩkaahutia kĩndũ gĩthaahie nĩ kĩĩmba, kana ahutie mũndũ o wothe ũrĩa uumĩtuo nĩ hinya wa arũme, **5** o na kana angĩhutia kĩndũ o gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ kĩrĩa kĩngĩmũgwatia thaahu, kana ahutie mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtũma anyĩitwo nĩ thaahu, o na thaahu ũcio ũngĩkorwo nĩ ũrĩkũ. **6** Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ o na kĩrĩkũ ta kũ niakanyĩitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Ndakanarie kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa maruta marĩa maamũre, no akorirwo ethambite mwĩrĩ na maaĩ. **7** Riũa riathũa niagathirwo nĩ thaahu, na thautha ũcio no arĩe maruta marĩa maamũre, tondũ nĩcio irio ciake. **8** Ndakanarie nyama cia nyamũ ikuĩte, kana nyama cia nyamũ itambuũrĩtuo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩguo ndakae gũthaahio nĩcio. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **9** “Athĩnjĩri-Ngai nĩmarũmagie mawatho makwa nĩgeetha matikahĩtagie, nao makue nĩ undũ wa kwaga gũtĩra mawatho macio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmatheragia. **10** “Gũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũtarĩ wa nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai wagĩrĩrwo nĩ kũrĩa maruta marĩa matheru, o na mũgeni wa mũthĩnjĩri-Ngai, kana mũrũti wa wĩra gwake o nao matigacĩrĩe. **11** No mũthĩnjĩri-Ngai angĩgũra ngombo na mbeeca, kana ngombo icĩarĩrwo gwake mũcĩĩ, ngombo iyo no irĩe irio ciake. **12** Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩhikia nĩ mũndũ ũtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarie kĩndũ o na kĩmwe kĩa maruta macio matheru. **13** No mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩtuĩka mũtumia wa ndigwa, kana matigane na mũthũurĩwe na ndarĩ ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ, no arĩe irio icio nyamũre cia ithe. No

mündü ütetikirithio, ndakanarie kindü o na kimwe giacio. **14** “Mündü o wotho angiria maruta matheru atekumenya, no nginya acookerie muthinjiri-Ngai kindü kiu kiamure arithe na ongerere gicunji gia gatano gia thogora wakio. **15** Athinjiri-Ngai matikanathaahie maruta maria matheru maria andu a Isiraeli maratagira Jehova, **16** na undu wa kumetikiria marie maruta macio matheru, na uguo utime mucookerewo ni mahitia maria mungirihio. Nii ni ni Jehova uria umatheragia.” **17** Ningi Jehova akira Musa atiri, **18** “Ariria Haruni na ariu ake, na warire andu a Isiraeli othe, umeere atiri: ‘Mündü o na uriku thini wanyu, aru Misiraeli kana aru mugeni ütutura Isiraeli, angikaarutira Jehova kiohe kia iruta ria njino ni undu wa kuhingia mwihitwa, kana kiri kia iruta ria kwiyendera, **19** no nginya akaaruta njamba itari na kaugü kuuma kuri ng’ombe, kana ng’andu, kana mburi, nigeetha kiohe kiu guttikirike handu-ini hanyu. **20** Mutikanarehe kindü o na kiriku kiri na kaugü, tondu gitegetikirika handu-ini hanyu. **21** Riria mündü arirutaga kindü kiumite rurü-ini rwake rwa ng’ombe kana rwa mburi, kiri kia iruta ria uguano ria kurutirwo Jehova, niguu ahingie mwihitwa wa mwanya, kana kia iruta ria kwiyendera, no nginya gikoragwo gitari na kaugü kana kameni niguu guttikirike. **22** Mutikanarutire Jehova nyamu ndumumu kana ndihie, kana irathua, kana kindü o giothe kiri na mbatata, kana kiri na ironda iratogota kana iroira. Mutikanaigirire o na imwe ya icio kigongona-ini ituike ya iruta ria gucinwo na mwaki haru Jehova. **23** No riri, no murute ndegwa, kana ng’andu nyonju kana homu, iri ya igongona ria kwiyendera, no iyo ndingitirwo ituike ya kuhingia mwihitwa. **24** Mutikanarutire Jehova nyamu iria ithihio nyee, kana ikamendereka, kana ndarure, kana hakure. Mutikanarute magongona ta macio bururi-ini wanyu, **25** na mutikanamukire nyamu ta icio kuuma kuri mündü mugeni atiri niguu mucirute ituike irio cia Ngai wanyu. Nyamu ta icio itingitirika handu-ini hanyu, ni undu ni nyonju, na iri na ugü.” **26** Ningi Jehova akira Musa atiri, **27** “Riria gacaü, kana gatürume, kana koori gaaciarwo, karikaraga na nyina mithenya mugwanja. Kuuma muthenya wa kanana na thutha ücio, nigagetikirika gatuike iruta ria gucinwo na mwaki haru Jehova. **28** Mutikanathinje ng’ombe kana ng’andu hamwe na mwana wayo muthenya umwe. **29** “Riria mukuruta igongona ria gucookeria Jehova ngaatho, rirutagei na njira ya gutuma ritikirike ni undu wanyu. **30** No nginya ririo muthenya o ro ücio riarutwo; mutikanatigie kindü kiario gikinyie riciini. Nii ni ni Jehova. **31** “Rumagiai maathani makwa na mumarumagirire. Nii ni ni Jehova. **32** Mutikanathaahie ritwa riakwa itheru. No nginya andu a Isiraeli mamenyage atiri ndi mutheru. Nii ni ni Jehova uria umutheragia, **33** na uria wamurure bururi wa Misiri nduie Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova.”

23 Ningi Jehova akira Musa atiri, **2** “Ariria andu a Isiraeli, umeere atiri: ‘Ici nicio ciathi ciakwa iria ciathanitwo, o iria ciathanitwo cia Jehova, iria mukaahunjaniria uhoro wacio atiri ni ciungano theru. **3** “Kuri na mithenya itandatu riria mungiruta wira, no muthenya wa mugwanja ni Thabatü ya kuhurika, muthenya wa kiungano githeru. Mutikanarute wira o na uriku; kuria guothe mugatüura, iyo ni Thabatü ya Jehova. **4** “Ici nicio ciathi iria ciathanitwo cia Jehova, nicio ciungano iria theru, iria mirihunjanagira mahinda ma cio makinya. **5** Bathaka ya Jehova iriambagirira hwa-ini kwaira, muthenya wa ikumi na ina wa mweri wa mbere. **6** Muthenya wa ikumi na itano, wa mweri ücio niguu giathi kia Jehova kia Migate itari

Mikiire Ndawa ya Kumbia kirambagirira, na kwa ihinda ria mithenya mugwanja no nginya miriage migate itari na ndawa ya kumbia. **7** Muthenya wa mbere mugie na kiungano githeru, na mutikarute wira uria murutaga. **8** Mithenya mugwanja rutagiri Jehova iruta ria gucinwo na mwaki. Na muthenya wa mugwanja, mugie na kiungano githeru, na mutikanarute wira uria murutaga.” **9** Ningi Jehova akira Musa atiri, **10** “Ariria andu a Isiraeli, umeere atiri: ‘Riria mugaaotoonya bururi ücio ngümühe na mugethe magetha maguo, nimukarehere muthinjiri-Ngai kiohe kia mbere kia ngano iria mukaagetha. **11** Nake athungüthie kiohe kiu mbere ya Jehova niguu guttikirike handu-ini hanyu; muthinjiri-Ngai agagithungüthia muthenya uria urumirire Thabatü. **12** Muthenya ücio mugathungüthia kiohe kiu, no nginya mukaarutira Jehova iruta ria njino ria gatürume ka ukürü wa mwaka umwe gatari na kaugü, **13** hamwe na iruta riaro ria mütu wa githimi gia icunji igiri cia ikumi cia eba imwe ya mütu uria mühinyu müno ütukanitio na maguta, niri iruta rirutirwo Jehova ria gucinwo na mwaki, riri na mutarariko mwega, na iruta ria künyuu, riri gacunji kamwe ka inya ka hini imwe ya ndibe. **14** Mutikanarie mugate o na uriku, kana ngano ya kuhihio, kana ya mugethano, o nginya muthenya uria mukaarehera Ngai wanyu iruta riri. Undu üyu ituike watho mwandike wa gutüura nginya kuri njiarwa iria igooka, kuria guothe mugatüura. **15** “Kuuma muthenya uria urumirire Thabatü, muthenya uria mawatwari kiohe kia iruta ria güthungüthio, mugatara ciunia ingi mugwanja. **16** Mutare matukü mirongo itano kuuma muthenya uria urumirire Thabatü ya kuhingithia mugwanja, mucooke murutire Jehova iruta ria mütu wa ngano ya mugethano. **17** Kuuma kuria guothe mütüura, mürehe migate riri ithondeketwo na tucunji twiri twa ikumi twa eba imwe ya mütu uria mühinyu müno, irugitwo na ndawa ya kumbia, ituike ya iruta ria güthungüthio ria maciaro ma mbere marutirwo Jehova. **18** Rutanirai migate iyo na tütürume mugwanja, o kamwe kari na ukürü wa mwaka umwe, na tütari na kaugü, na gategwa kamwe, na ndürume igiri. Nacio igatuika iruta ria njino rirutirwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mütu na ma künyuu, riri ni iruta ria gucinwo na mwaki, riri na mutarariko mwega wa gükenia Jehova. **19** Mucooke murute thenge imwe ya igongona ria kühoroherio mehia, na tütürume twiri, o kamwe kari na ukürü wa mwaka umwe, twa iruta ria uguano. **20** Muthinjiri-Ngai nigathungüthia tütürume tüu tweeri mbere ya Jehova, tütuike iruta ria güthungüthio, hamwe na migate iyo ya maciaro ma mbere. Macio ni maruta matheru marutirwo Jehova ni undu wa muthinjiri-Ngai. **21** Muthenya o ro ücio, nimukahunjaniria kiungano githeru, na mutikanarute wira uria murutaga. Üyu niguu ugatuika watho mwandike wa gutüura nginya haru njiarwa iria igooka, o kuria guothe mugatüura. **22** “Riria mukaagetha irio bururi-ini wanyu, mutikanagethe nginya ndeere-ini cia mugunda wanyu, o na mutikanonganie rütiki rwa magetha manyu. Rütigagirie andu aria athini na aria ageni. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu.” **23** Ningi Jehova akira Musa atiri, **24** “Ira andu a Isiraeli atiri: ‘Muthenya wa mbere wa mweri wa mugwanja-ri, nimurigiaga na muthenya wa kuhurika, kiungano githeru, na uririkanagwo na undu wa kühuha türumbeta. **25** Mutikanarute wira uria murutaga, no murutagire Jehova iruta ria gucinwo na mwaki.” **26** Ningi Jehova akira Musa atiri, **27** “Muthenya wa ikumi wa mweri üyu na kiungano, niguu Muthenya wa Kühoroherio Mehia. Mugie na kiungano githeru na mwimage irio, na murutagire Jehova iruta ria gucinwo na mwaki. **28** Mutikanarute wira

müthenya ücio, tondü nîguo Müthenya wa Kùhoroherio Mehia, hîndî irîa mürahoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. **29** Mündü o na ürikü ürîa ütakaema irio müthenya ücio niakaingatwo kuuma kûri andü ao. **30** Mündü o wothé ikaaruta wîra müthenya ücio nîngamûniina kuuma thîini wa andü ao. **31** Mütikanarute wîra o na ürikü. Üyü ügütuka watho mwandike wa gütüura nginya harî njiarwa iria igooka, o kûria guothe mügaatüura. **32** Iyo nî Thabatü yanyu ya kùhurûka, na no nginya mwüime irio. Kuuma hwaî-inî wa müthenya wa kenda wa mweri o ro ücio nginya hwaî-inî wa müthenya ücio üngî, nîmürîmenyagîrîa Thabatü yanyu.” **33** Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **34** “Îra andü a Isiraeli atîrî: ‘Müthenya wa ikûmi na îtano wa mweri wa mûgwanja nîguo Giathî kîa Jehova gîa Ithünû gîkaambîrîria, na gîgaakara mîthenya mûgwanja. **35** Müthenya wa mbere nî wa kûngano gîtheru; mütikanarute wîra ürîa mûrutaga. **36** Mîthenya mûgwanja mûkaarutagîra Jehova maruta ma gûcinwo na mwaki, naguo müthenya wa înana-rî, mûgîe na kûngano gîtheru, na mûrutîre Jehova iruta rîa gûcinwo na mwaki. Müthenya ücio nîguo wa kûhinga kûngano; mütikanarute wîra ürîa mûrutaga. **37** “(Cî nîcio ciathî cia Jehova iria ciathanîtwo, iria mûkaahunjanîria irî ciûngano theru cia kûherere Jehova maruta ma gûcinwo na mwaki, na nîmo maruta ma njino, na maruta ma mûtu, na magongona na maruta ma kûnyuuo marîa marîbataranagîa o müthenya. **38** Maruta maya nî ma kuongererwo harî marîa mangî ma Thabatü cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kîria gîothe mwîranîre na mwîhîta, na maruta mothe ma kwiyendera marîa mûrutagîra Jehova.) **39** “Nî ündü ücio, kwambîrîria müthenya wa ikûmi na îtano wa mweri wa mûgwanja, mwarîkia kûgetha irio bûrûri-inî, nî mügaakûngûira gîathî kîu kîa Jehova mîthenya mûgwanja. Müthenya wa mbere nî wa kùhurûka, na müthenya wa înana o naguo no wa kùhurûka. **40** Müthenya wa mbere nîmûkooya maciaro marîa mega müno ma mitî, na mathîgî ma mîtende, na hongecia mitî irîa îrî na mathangû maingî, na cia mitî irîa îmeraga türüü-inî, na mukene mûrî mbere ya Jehova Ngai wanyu müthenya mûgwanja. **41** Kûngûyagîrai ündü üyü arî gîathî kîa Jehova mîthenya mûgwanja o mwaka. Ündü üyü nî ütuike watho mwandike wa gütüura nginya harî njiarwa iria igooka; kûngûyagîrai ündü ücio mweri-inî wa mûgwanja. **42** Ikaragai ithünû-inî müthenya mûgwanja. Andü a Isiraeli arîa othe maciarîrwo Isiraeli magaaikaraga ithünû-inî, **43** nî ündü ücio njiaro cianyu nîkamenya atî nî nî ndaatümiré andü a Isiraeli maikare ithünû-inî hîndî irîa ndaamartîre bûrûri wa Misiri. Nî nî nî Jehova Ngai wanyu.” **44** Nî ündü ücio Musa akîanîrîa kûri andü a Isiraeli ühoro wa ciathî icio ciathanîtwo cia Jehova.

24 Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **2** “Atha andü a Isiraeli makûrehere maguta marîa makeere wega ma ndamayiü hihe ma gûkûheaga ütheri, nîgeetha matawa maikarage maakanîte hîndî ciothe. **3** Nja ya gîtabanga gîa gûcuurio kîria kîrî mbere ya ithandükü rîa Üira o kûu Hema-inî-ya-Gütûnganwo-rî, Harûni nîamenyagîrîe matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaî-inî o nginya rûciinî, hîndî ciothe. Ündü üyü ügaatuika watho mwandike wa gütüura wa njiarwa iria igooka. **4** Matawa macio marî mbere ya Jehova, o macio maigîrîrwo mütî-inî wa matawa wa thahabu irîa therie no nginya mamenyagîrîrwo hîndî ciothe. **5** “Oya mütu ürîa mühinyu müno, üthondeke mîgate ikûmi na îrî, o mûgate ümwe ürugwo na tûcunjî twîrî twa ikûmi twa eba îmwe. **6** Ücooke ümiare mîhari îrî, o mûhari mîgate îtandatü, ümîgîrîre

igîrû rîa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. **7** Na o mûhari-inî nîhaigwo übani ürîa mütherie ütuike gîcunjî gîa kîrîrikano ürûgamîrîre mîgate îyo, na ütuike iruta rîa njino rîrutîrwo Jehova na mwaki. **8** Mîgate îyo nî îigagwo mbere ya Jehova hîndî ciothe, o Thabatü o Thabatü, îrûgamagîrîre andü a Isiraeli, ütuike kîrîkanîro gîa gütüura. **9** Mîgate îyo nî ya Harûni na arîu ake, nao mamîriagîre handü hatheru, nî tondü mîgate îyo nî gîcunjî gîtheru müno harî rwîga rwao rwa maruta marîa marutîrwo Jehova ma gûcinwo na mwaki.” **10** Na îrî, mûrû wa mütumia Müisiraeli, no ithe aarî Mûmisiri, niathiire gûceerera andü a Isiraeli, nake mündü ücio na Müisiraeli makîrîa marî kûu kambî. **11** Ücio mûrû wa mütumia Müisiraeli nîarumire Rîtwa rîa Ngai na kîrumi; nî ündü ücio makîmütwarîra Musa. (Nyina wa mündü ücio eetagwo Shelomithu, mwarî wa Dibiri ürîa Müdani.) **12** Makîmütîka thîinî, makîmûrangîra nginya rîria mangîamenyire wega wendi wa Jehova. **13** Nake Jehova akîra Musa atîrî: **14** “Twarâ mûrumani ücio nja ya kambî. Andü arîa othe maamûguire akîrumana mamûgîrîre moko mütwe, nakîo kûngano gîothe kîmûhüüre na mahiga nyuguto. **15** Îra andü a Isiraeli atîrî, ‘Mündü o na ürikü angîkaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo nî üuru ücio ekîte: **16** Mündü o na ürikü ükaaruma rîtwa rîa Jehova no nginya akooragwo. Kûngano gîothe gîa Isiraeli no nginya gîkaamûhüura na mahiga nyuguto. Aakorwo arî mûgeni kana arî mündü üciarîrwo bûrûri-inî wanyu, rîria akaaruma Rîtwa rîu rîa Jehova, no nginya akooragwo. **17** “Mündü o na ürikü angîkooraga mündü üngî, no nginya nake akooragwo. **18** Mündü o na ürikü angîrûraga nyamû wa mündü ürîa üngî, no nginya akaamîrîha, nyamû îrîhwo na nyamû îngî. **19** Mündü o na ürikü angîgatihiha ürîa üngî, o ürîa ekanîte no nginya nake ekwo o üguo: **20** Mündü oina mündü ürîa üngî ihîndî, nake akoinwo ihîndî, rîiitho rîrîhagio na riitho, igego rîrîhagio na igego. O ürîa mündü atîhiite mündü üngî, o nake atîhiio o ro üguo. **21** Mündü ürîa ükoooraga nyamû nîakamîrîha, no ürîa ükoooraga mündü ürîa üngî no nginya akooragwo. **22** Mûrîkoragwo na watho o ro ümwe ükonî mûgeni na mündü ürîa üciarîrwo bûrûri wanyu. Nî nî nî Jehova Ngai wanyu.” **23** Nake Musa akîarîria andü a Isiraeli, nao magîtwara mündü ücio warumîte Ngai nja ya kambî, makîmûhüura na mahiga nyuguto. Nao andü a Isiraeli magîka o ta ürîa Jehova aathîte Musa.

25 Nake Jehova akîra Musa Kîrîma-inî gîa Sinai atîrî, **2** “Arîria andü a Isiraeli, ümeere atîrî, ‘Hîndî irîa mügaatoonya bûrûri ürîa ngaamûhe-rî, bûrûri ücio guo mwene no nginya ükaagîaga na Thabatü ürîa yamûrîrwo Jehova. **3** Mûkaahaandaga mîgûnda yanyu miaka îtandatü, na müehage mîgûnda yanyu ya thabibû mükamîcehaga miaka îtandatü mîgîcookanagîrîria maciaro mayo. **4** No mwaka wa mûgwanja wakinya, bûrûri ücio nîukagîa na Thabatü ya kùhurûka, Thabatü yamûrîrwo Jehova; mütikanahaande kîndü mîgûnda kana mücehe mîthabibû yanyu. **5** Irio iria ikeemeria, nîcio cia maîtîka-rî, mütikanacigetie kana mügethe thabibû cia mîthabibû yanyu îyo îtarî mîrutîre wîra. Bûrûri ücio no nginya ükaagîa na mwaka wa kùhurûka. **6** Kîria gîothe bûrûri ücio ügaaciara mwaka-inî ücio wa Thabatü gîgaatuika irio cianyu, inyuü ene na cia ndungata cianyu cia arûme na cia andü-a-nja, na cia aruti anyu a wîra wa mücaara, na mûraarîrîri ürîa müikaranîtie nake, **7** o hamwe na mahîü manyu na nyamû cia gîthaka iria itûuraga bûrûri wanyu. Kîria gîothe bûrûri ücio ügaaciara no kîrîo. **8** “Tarai Thabatü

mūgwanja cia miaka, miaka mūgwanja maita mūgwanja, nīguo Thabatū icio mūgwanja cia miaka ihinge miaka mīrongo ina na kenda. **9** Ningī mūcooke mūhuhe karumbeta kūdū guothe mūthenya wa ikūmi wa mweri wa mūgwanja; Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, mūkaahuha karumbeta kūdū guothe būrūri-inī wanyu. **10** Amūrai mwaka ūcio wa mīrongo itano, na mūhunjanīrie ūhoru wa kūhorwo kwa andū othe arīa matūūruga būrūri ūcio wothe. Mwaka ūcio ūgaatuika wa Jubili nī ūndū wanyu; o mūdū wanyu niagacooka kūrīa ithaka cia nyūmba yao irī, na kūrīa andū a mūhīrīga wao marī. **11** Mwaka ūcio wa mīrongo itano ūgaatuika wa Jubili kūrī inyu; mūtikanahaanda na mūtikanagethe kirīa gīkūrītie kio kiene, kana mūgethe mīthabibū irīa itarī mīrutīre wīra. **12** Nīgūkorwo īyo nī Jubili, na nīyo ūgaatuika theru kūrī inyu; rītagai o kirīa gīkūrītie mīgūnda-inī. **13** “Mwaka-inī ūyū wa Jubili, o mūdū no nginya acooke gīthaka-inī gīake. **14** “Mūngikenderia mūdū wa būrūri wanyu mīgūnda kana mūgūre mīgūnda kūrī we, mūtikanahaenanie mūdū na ūrīa ūngī. **15** Mūrīgūraga mīgūnda wa mūdū wa būrūri wanyu kūrīngana na ūrīa miaka itīhīrīte thuutha wa Jubili. Nake mwendia akaawendagia kūrīngana na miaka irīa īgakorwo itigarite wa magetha. **16** Miaka īngīkorwo itigarite mīngī, mūkongerera thogora, na miaka īngīkorwo itigarite mīnini, mūkanyihia thogora, nī ūndū kirīa arakwenderia nī mūigana wa magetha. **17** Mūtikanahaenanie mūdū na ūrīa ūngī, no mwītīgagīre Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. **18** “Rūmagīrīrai kirīra kīa watho wakwa na mwīmēnyagīrīre nīguo mwathīgagīre mawatho makwa, na inyu nī mūgaatūūra būrūri ūcio mūrī na thayū. **19** Naguo būrūri ūcio nīūgaciaraga maciaro maguo, na inyu nīmūkarīiaga mīkahūūna na mūtūire kuo mūrī na thayū. **20** Mwashota kūūria atīrī, “Tūkaarīa kī mwaka wa mūgwanja aakorwo tūtīkaahaanda kana tūgethe?” **21** Nīngamūtūmīra kirāthimo mwaka-inī ūcio wa gatandātū nīguo mīgūnda yanyu ūgaaciara maciaro ma kūmūigana miaka itatū. **22** Mūkīhaanda mwaka-inī wa kanana, mūkaarīiaga irio irīa mwaigīte mūthīthū, na mūgaacīrīa nginya mūgethe maciaro ma mwaka wa kenda. **23** “Mīgūnda ndīkanendio biū, tondū būrūri nī wakwa na inyu mūrī o ageni kuo, na nī nī ndīmūkōmborithītie. **24** Būrūri wothe ūrīa mwīnyīitīre ūgaatuika wanyu, no nginya kūgīe na mweke wa gūkūūruga mīgūnda iyo. **25** “Mūdū wa būrūri wanyu angīthīna na endie gīcunjī kīa mīgūnda wake, mūdū ūrīa wa hakuhi mūno wa nyūmba yake nīagooka na akūūre mīgūnda ūcio mūdū wao eendētie. **26** No rīrī, mūdū angīkorwo ndarī na mūdū wa kūmūkūūrīra mīgūnda, na we mwene atonge agīe na indo ciiganīte kūūkūūra, **27** nīwe ūgaatua thogora kūrīngana na miaka irīa mīthiru kuuma rīrīa aawendīre, na acooke mbeeca icio ingī kūrī mūdū rīa eendīre; thuutha ūcio no acooke mīgūnda-inī wake. **28** No angīaga kūgīa na indo cia kūmūrīhārī, gīcunjī kirīa eendīre gīgūtūūra kīrī kīa mūgūrī nginya Mwaka wa Jubili. Gīgaacookio hīndī ya Jubili, na hīndī iyo no acooke gīthaka-inī gīake. **29** “Mūdū angīkeendīa nyūmba irī itūūra-inī inene rīrīgīre, nīarīkoragwo arī na kīhooto gīa kūmīkūūra ihinda rīa mwaka mūgīma kuuma amīendia. Thīnī wa ihinda rīu no amīkūūre. **30** Ingīaga gūkūūrwo mwaka ūmwe ūtanathira, nyūmba īyo irī itūūra-inī inene rīrīgīre nīgatuika wa mūmīgūrī na nījaro ciake nginya tene. Nyūmba īyo ndīgaacookerio mwene Mwaka wa Jubili. **31** No nyūmba cia tūūūra-inī tūrīa tūtārī tūirīgīre, irītuagwo ta mīgūnda ya kūdū gūtārī kūrīge. Icio no ikūūrwo, na nī īgaacookio Mwaka wa Jubili. **32** “Alawī hīndī ciothe nī marī na kīhooto

gīa gūkūūruga nyūmba ciao irīa irī matūūra-inī ma Alawī, marīa megwatīre. **33** Nī ūndū ūcio indo cia Alawī no ikūūrwo, ūguo nī ta kuuga atī, nyūmba nyendīe itūūra-inī o rīothe rīao, nīngacookio Mwaka wa Jubili, tondū nyūmba irīa irī matūūra-inī ma Alawī nīcio igai rīao thīnī wa andū a Isīraeli. **34** No ithaka cia ūrīithio cia matūūra mao itikanendio; icio nī ciao nginya tene. **35** “Mūdū wa būrūri wanyu angīthīna nginya aremwo nī kwīrūgamīrīra gatagatī kanyu, mūteithagīe o ta ūrīa mūngīteithīa mūgeni kana mūdū ūrarīrīre kwanyu, nīgeetha ahote gūtūūrania na inyu. **36** Mūtikanamūrīthie uumithio o na ūrīkū, no mwītīgagīre Ngai wanyu, nīgeetha mūdū wa būrūri wanyu ahote gūtūūrania na inyu. **37** Mūtikanamūkombere mbeeca nīguo acooke na maciaro, kana mūmwenderie irio nīguo muone uumithio. **38** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrūtīre būrūri wa Misiri nīguo ndīmūhe būrūri wa Kaanani na ndūike Ngai wanyu. **39** “Mūdū wa būrūri wanyu angīthīna arī gatagatī kanyu, nake eyendīe harī inyu, mūtikanamūrūtīthie wīra ta ngombo. **40** Mūkaamūtua ta mūrūtī wa wīra wa mūcaara kana ta mūdū ūrarīrīre kwanyu; mūdū ūcio akaamūrūtīra wīra nginya Mwaka wa Jubili. **41** Thuutha ūcio mūdū ūcio na ciana ciake nīmakarekererio, nake acooke kūrī andū a mūhīrīga wake, na gīthaka-inī kīa maithe make ma tene. **42** Tondū andū a Isīraeli nī ndungata ciakwa, irīa ndaarūtīre būrūri wa Misiri, matikanendio matūike ngombo. **43** Mūtīkamaathage mūtēkūmaiguūra tha, no mwītīgagīre Ngai wanyu. **44** “Ngombo cīanyu cīa arūme na cīa andū-a-nja irīumaga ndūrīrī-inī irīa imūrīgīcīrīe; kuuma kūrī ndūrīrī icio no mūdūrīge ngombo. **45** O na ningī no mwīgūrīre ngombo kuuma kūrī andū arīa mararīrīre kwanyu na kuuma kūrī andū a mīhīrīga yao arīa maciarīrwo būrūri wanyu, nao matūike indo cīanyu. **46** Andū acio no mūmēegaīre kūrī ciana cīanyu matūike igai rīrīa mūmagāīre, na no mūmatue ngombo rīrīa rīothe marī muoyo, no mūtīkanaathe andū anyu a Isīraeli mūtēkūmaiguūra tha. **47** “No rīrī, mūgeni kana mūdū ūrīa ūrarīrīre kwanyu angītonga arī gatagatī kanyu, nake mūdū wa būrūri wanyu athīne na eyendīe kūrī mūgeni ūrīa ūtūūranītie na inyu, kana kūrī mūdū wa mūhīrīga wa mūdū ūndū mūgeni-rī, **48** mūdū ūcio no arīkoragwo arī na kīhooto gīa gūkūūrwo thuutha wa kwīyendīa. Mūdū wa nyūmba yao no amīkūūre: **49** Ithe mūnini kana ithe mūkūrū, kana mūrū wa ithe, kana mūdū wa rūrīra rwa mūhīrīga wao no amīkūūre; kana we mwene angīgaacīra, no ekūūre. **50** Mūdū ūcio na mūmīgūrīre magaatara ihinda rīrīa rīthiru kuuma mwaka ūrīa eyendīre nginya rīrīa Mwaka wa Jubili ūgaakinya. Thogora wa kūrēkererio gwake ūkaaringana na irīhī rīa mūdū wa mūcaara thīnī wa miaka iyo. **51** Angīkorwo nī miaka mīngī itigarite, nīakarīha gīcunjī kinene gīa thogora ūrīa aagūrītwo naguo. **52** No angīkorwo no miaka mīnini itigarite Mwaka wa Jubili ūkīnye, īyo noyo agaataa arīhe gūkūūranio gwake kūrīngana na ūrīa kwagīrīre. **53** Agaatuuo ta mūdū wa mūcaara mwaka o mwaka; na no nginya mūmenyagīrīre atī mūmīgūrī ndarīmwashaga atekūmūiguūra tha. **54** “O na angīaga gūkūūrwo na nīrīa īmwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubili wakinya, **55** nīgūkorwo andū a Isīraeli nī ndungata ciakwa. Acio nī ndungata ciakwa, irīa ndaarūtīre būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

26 “Mūtikanethondekere mīhianano kana mwīrūgamīrie mūhianire wa kūdū kana ihiga rīamūre rīa kūhooywo, mūtīkaige ihiga rīacūhie būrūri-inī wanyu atī nīguo

mūrīnamagirire. Nii nī nī Jehova Ngai wanyu. **2** “Menyagirirai Thabatū ciakwa na mūtīāage handū hakwa haria haamūre. Nii nī nī Jehova. **3** “Mūngūrūmīrira kīrira kīa watho wakwa na mūmenyagirire gwathikagira maathani makwa, **4** nīngamuragīria mbura imera ciayo ciakinya, na mīgūnda yanyu nīrīciaraga irio, nayo mītī ya mīgūnda yanyu īciarage maciaro mayo. **5** Mūrīhūrāga ngano yanyu mūgakinyīria magetha ma thabībū, namo magetha ma thabībū magakinyīria hīndī ya mahaanda, na mūrīrīāga irio mūkahūūna, na mūtūūre būrīri wanyu mūrī na thayū. **6** “Nīngatūma būrīri wanyu ūgē na thayū, na mūrīkomaga gūtārī mūdū ūngītūma mwītīgīre. Nīnganiina nyamū njūru ciehere būrīri-inī wanyu. Nacio itigacooka kuoneka būrīri-inī wanyu. **7** Nīmūkaingathīa thū cianyu, na mūcihoote mbaara-inī. **8** Andū atano anyu makaahūūra andū īgana, nao andū anyu īgana makaahūūra andū ngiri ikūmi, nacio thū nī mūgaacihoota mūciūrāge na rūhīū rwa njora. **9** “Nīngamuonia ūtūgi wakwa, na ndūme mūciarane na mūingīe, na nīngatūūria kīrīkanīro gīakwa na inyu. **10** Mūgaakorāgo o mūkīria magetha ma mwaka mūthiru nginya rīrīa mūkaamaruta nja nīguo mūgē na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. **11** Ngaiga gīarko gīakwa gatagatī kanyu, na ndīkamūthūūra. **12** Ngaathīāga ndī gatagatī kanyu, ndūike Ngai wanyu, na inyu mūtūike andū akwa. **13** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrūtire būrīri wa Misiri, nīguo mūtīge gūtūika ngombo cia andū a Misiri; ndoinangire macooki ma ngīngo cianyu ngītūma mūhotage gūthīi mwīhaandīte wago. **14** “No mūngīkaaga kūnjīgwa, mwage kūhīngia maathani macio mothe, **15** na mūngīrega kīrīra gīakwa kīa watho na mūthūūre mawatho makwa, na mwage kūhīngia maathani makwa, na nī ūndū ūcio mūthūkie kīrīkanīro gīakwa-rī, **16** Nī na nī nīngamwīka maūndū maya: Nīngamūrehere kīmakō, na ndīmūrehere ndwari cia kūmūniina na ūndū wa kūhīūha kwa mūrī kūrīa gūkaamūte maitho, na gūtūme mūrwo nī hinya. Mūkaahaanda mbeū tūhū, nī ūndū īkaarīagwo nī thū cianyu. **17** Nīngamūrūthīa ndīmūkūrīre nīguo mūhootwo nī thū cianyu; arīa mamūthūūre nīo makaamwathaga, na mūkooraga hatarī mūdū ūmīngatīhīte. **18** “Angīkorwo o na mwekwo maūndū macio mūtīkanjīgwa-rī, ngaakīrīria kūmūherithīa nī ūndū wa mehīa manyu maita mūgwanja. **19** Nīnganiina rūng’athio rwa mwītīio wanyu, na ndūme matu matūike ta cuuma, nayo thī yūme itūike ta gīcango. **20** Mūkaahūthīra hinya wanyu o tūhū, tondu tīri wanyu ndūkagethwo kīndū, kana mītī ya būrīri wanyu īciare maciaro mayo. **21** “Nīngī mūngīthīi na mbere na mīthīire ya kūnēmera, na mwage kūnjīgwa, nīngakīrīria kūmūngīhīria mahūūra mangī maita mūgwanja o ūrīa mehīa manyu magīrīrwo nī kūherithio. **22** Nīngamūrehere nyamū cia gīthaka imūkūrīre, nacio imūtunye ciana cianyu, na īniine ng’ombe cianyu, o na itūme mūigana wanyu ūnyīlīe ūtī atī barabara cianyu ciage andū. **23** “Nīngī kūngīkorwo o na mwekwo maūndū macio no mūkaarega kūnjookerera na mūgīthīi na mbere kūnjūkīrīra-rī, **24** nī na nī nīngamūkūrīra, na nīngakīrīria kūmūhūūra nī ūndū wa mehīa manyu maita mangī mūgwanja. **25** Nīngamūrehehithīria rūhīū rwa njora rūrīhīrie kīrīkanīro kīrīa mūthūkītie. Muorīra matūūra-inī marīa manene manyu, nīngamūrehehithīria mūthīro thīīnī wanyu, na ndīmūrekererie moko-inī ma thū cianyu. **26** Rīria ngaamwagereria makūmbī manyu ma irio, andū-a-nja ikūmi makaarugagira mīgate yanyu rīiko rīmwe, nao macooke kūmūrehera mīgate iyo itīmītwo na ratiri. Mūkaamīrīāga na mūtīhūūne. **27** “Nīngī kūngīkorwo o na mwekwo maūndū macio mūtīkanjīgwa-rī, no mūthīi

o na mbere kūnjūkīrīra, **28** nī na nī nīngamūkūrīra na marakara na nī mwene ngīrīrie kūmūherithīa maita mangī mūgwanja nī ūndū wa mehīa manyu. **29** Mūkaarīāga nyama cia arīū na aarī anyu. **30** Nīngī nīngananga kūndū kwanyu kūrīa gūtūūgīru, na ndemange magongona manyu ma ūbani na njooke ngīgīre ciimba cianyu igūrū rīa mīhianano īyo yanyu ītarī muoyo, na ndīmūthūūre. **31** Matūūra manyu marīa manene nīngamananga na handū hanyu harīa haamūre ndīhoonūhe, o na ndīgakenio nī mūtārārīko mwega wa maruta manyu. **32** Nīngonūha būrīri ūcio, harīa thū cianyu irīa itūūrāga kuo īgege. **33** Nīngamūharāgana ndūrīrī-inī na njomere rūhīū rwakwa rwa njora ndīmūngatīhīte. Naguo būrīri wanyu ndīūnūhe, namo matūūra manyu marīa manene ndīmānange. **34** Thuutha ūcio, būrīri ūcio nīūgakena mīaka ya Thabatū hīndī iyo yothe ūgaakorwo ūkīrīte ihooru, na inyu mūrī būrīri-inī wa thū cianyu; naguo būrīri nūkahurūka, na ūkenere thabatū ciaguo. **35** Ihinda rīrīa būrīri ūcio ūgaakorwo ūkīrīte ihooru, nūkahurūka kūrīa wagīte kūhurūka hīndī ya Thabatū irīa mwtūūrīte kuo. **36** “Nao arīa anyu magaatigara, nīngatūma ngoro ciao inyiitwo nī guoya marī mabūrīrī-inī macio ma thū ciao, o nginya ithangū rīabarabario nī rūhūho rīgatūma moore. Nao makooraga o ta ūrīa mūdū ooragira rūhīū rwa njora, na nīmakagūūga o na gūtārī mūdū ūmaingatīhīte. **37** Makaahīnganaga makīūra o ta andū maroorīra rūhīū rwa njora o na gūtārī mūdū ūmaingatīhīte. Nī ūndū ūcio mūtīkahota gwītīiriia thū cianyu. **38** Mūgaathīrīra kuo ndūrīrī-inī; būrīri wa thū cianyu ūkaamūrīa ūmūniine. **39** Nao andū anyu arīa magaatigara nīmakoorwo nī hinya marī kūū būrīri-inī ūcio wa thū ciao nī ūndū wa mehīa mao; o na nīngī nī ūndū wa mehīa ma maithe mao, nī makoorwo nī hinya. **40** “No mangīkoimbūra mehīa mao na mehīa ma maithe mao, o na mehīa ma kūnēmera na ma kūnjūkīrīra, **41** kūrīa gwatūmire ndīmookīrīre nginya ngīmatwarīthīa būrīri wa thū ciao, thuutha ūcio rīrīa ngoro icio ciao nyūmū īkenyīlīia na cītīkīre ihūūra rīa mehīa mao-rī, **42** nīngarīrikana kīrīkanīro gīakwa na Jakubu, na kīrīkanīro gīakwa na Isaaka, na kīrīkanīro gīakwa na Iburahīmu, na ndīrikane būrīri ūcio. **43** Nīgūkorwo būrīri ūcio nīūgatīganīrio nīo, naguo nīūgakena Thabatū ciaguo rīrīa ūgaakira ihooru ūtarī nao. Nīmakarīhio mehīa mao nī ūndū nīmāregire mawatho makwa na magīthūūra kīrīra gīakwa kīa watho. **44** No rīrī, o na gūtārī ūguo, hīndī īyo marī būrīri-inī wa thū ciao, ndīkamarega kana ndīmathūūre biū ūndū ūngītūma ndīmāniine biū, thūkie kīrīkanīro gīakwa nao. Nī nī nī Jehova Ngai wao. **45** No nī ūndū wao, nīngarīrikana kīrīkanīro gīakwa na maithe mao, arīa ndaarūtire būrīri wa Misiri mbere ya ndūrīrī nīgeetha ndūike Ngai wao. Nī nī nī Jehova.” **46** Icio nīcio irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na matūrō ma kīra na mawatho marīa Jehova aarīkanīre na andū a Isiraelī Kīrīma-inī gīa Sīnai, akīra Musa amamenyithanie kūrī andū a Isiraelī.

27 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraelī, ūmeere atīrī: ‘Mūdū o wothe angīkeehīta mwīhitwa wa mwanya wa kwamūrīra Jehova andū, na ūndū wa kūrūta indo irīa cīganiire iruta rīu, **3** nīūgaatua irīhī rīa mūdū mūrūme wa kuuma mīaka mīrongo īrī nginya mīaka mīrongo itandatū rīkorwo rīrī cekerī mīrongo itano cia betha, kūringana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, **4** na aakorwo nī mūdū-wa-nja, ūgaatua irīhī rīkorwo rīrī cekerī mīrongo itatū. **5** Aakorwo nī mūdū wa kuuma mīaka itano nginya mīrongo īrī, ūgaatua irīhī rīa mūdū mūrūme rītūike nī cekerī mīrongo

ĩrĩ, na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **6** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mweri ũmwe nginya mĩaka itano, ũgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtuĩke nĩ cekerĩ ithano cia betha, na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekerĩ ithatũ cia betha. **7** Aakorwo nĩ mũndũ wa mĩaka mĩrongo itandatũ kana makĩria, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mĩrũme rĩtuĩke nĩ cekerĩ ikũmi na ithano, na rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **8** Angĩkorwo mũndũ ũria wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa nĩ mũthĩni mũno ndaangĩhota kũriha irĩhi rĩria rĩtuĩtwo, nĩagatwara mũndũ ũcio kũri mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũgaatua irĩhi rĩria mũndũ ũcio wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa angĩhota kũriha. **9** “Angĩkorwo kĩndũ kĩria eeraniire na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ingĩtikĩrika irĩ iruta kũri Jehova, nyamũ ta ĩyo ĩheanĩtwo kũri Jehova irĩtuĩkaga nĩ nyamũre. **10** Ndakanamikũuranie kana amĩgarũranie, aige irĩa njega ithenya rĩa irĩa njũru, kana aige irĩa njũru ithenya rĩa irĩa njega; angĩgakũurania nyamũ ĩyo na ĩngĩ, cieri ĩyo ya mbere na ĩyo ya gũkũurano nĩagatuika nyamũre. **11** Angĩkorwo kĩndũ kũu ehĩtĩte kũruta nĩ nyamũ ĩri na thaahu, irĩa itangĩtikĩrika irĩ iruta kũri Jehova, nyamũ ĩyo no nginya itwarĩrwo mũthĩnjĩri-Ngai, **12** ũria ũgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **13** Angĩkorwo mwene no ende gũkũura nyamũ ĩyo, no nginya ongerere gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtuĩtwo. **14** “Mũndũ angĩamũra nyũmba yake irĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **15** Mũndũ ũria wamũrite nyũmba yake angĩmikũura-rĩ, no nginya ongerere gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba ĩyo nĩagatuika yake rĩngĩ. **16** “Angĩkorwo mũndũ nĩakamũrĩra Jehova gĩcunji kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora waguo ũgaatuuo kũringana na mbeũ iria ingĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, iria arĩ kibaba kĩmwe kĩa omeri ya mbeũ cia cairi. **17** Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubili, thogora ũria ũtuĩtwo nĩguo ũgaatuika thogora waguo. **18** No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubili, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora kũringana na mĩaka irĩa itigarĩte Jubili irĩa ĩngĩ ĩgĩgaakinya, nague thogora waguo nĩũkanyihanyihio. **19** Mũndũ ũcio wamũrite mũgũnda wake angĩenda kũũkũura, nĩakongerera gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora waguo, mũgũnda ũcio ũcooke ũtuĩke wake rĩngĩ. **20** No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũura mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hĩndĩ ũgaakũrwo o na rĩ. **21** Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubili, nĩagatuika mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuika mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai. **22** “Nĩngĩ mũndũ angĩkaamũrĩra Jehova mũgũnda ũria agũrite, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, **23** mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora waguo nginya Mwaka wa Jubili, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha irĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. **24** Mwaka-inĩ wa Jubili, mũgũnda ũcio nĩũgacookerera mwene ũria wamwendeirie, ũria warĩ mwene mũgũnda ũcio. **25** Thogora wothe ũrituagwo kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo ĩrĩ harĩ cekerĩ ĩmwe. **26** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩra Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng'ondũ, icio nĩ cia Jehova. **27** Angĩkorwo nĩ nyamũ ĩmwe ya iria irĩ thaahu, no amĩgĩre na thogora ũria ĩtuĩrĩrwo, ongerere gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmikũura, nyamũ ĩyo nĩkeendio na thogora ũria ũtuĩtwo. **28** “No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩria aamũrĩre Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kĩngĩendio kana gĩkũrwo; indo

ciotie ciamũrĩrwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova. **29** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩrwo kũũragwo ũngĩkũrwo; no nginya ooragwo. **30** “Gĩcunji gĩa ikũmi kĩa indo ciotie cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunji kũu kĩamũrĩrwo Jehova. **31** Mũndũ angĩgakũura gĩcunji gĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtuĩtwo. **32** Gĩcunji gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũuru rwa ng'ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yothe irĩa ĩhitũkagira rungu rwa rũthanju rwa mũrĩthi nĩkamũrĩrwo Jehova. **33** Mũndũ ndagathuure irĩa njega kana irĩa njũru, kana akũuranie. Angĩgakũurania nyamũ ĩyo na ĩngĩ, cieri, ya mbere na ĩyo ya gũkũurano, nĩ igaatuika nyamũre, na icio itingĩkũrwo.” **34** Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrima-inĩ gĩa Sinai makonĩ andũ a Isiraeli.

Ndari

1 Na riri, Jehova akiriria Musa ar' Hema-ini ya Gutunganwo kuu Weru-ini wa Sinai muthenya wa mbere wa mweri wa keeri, mwaka-ini wa keeri kuuma andu a Israeli moima bururi wa Misiri. Akimwira atiri: **2** "Tara kirindi g'ithe kia andu a Israeli, umatare na mbari ciao, na nyumba ciao uria itarii, mundu murume o mundu murume andikwo r'itwa riake. **3** Wee muri na Haruni mutare ikundi cia arume othe aria mari Israeli, aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihota guthii ita-ini. **4** Mundu umwe kuuma o m'uhiriga, na akorwo ar' mutongoria wa nyumba yao, nio mekumuteithia. **5** Maya nimo maritwa ma andu aria marimuteithag'iriria: kuuma m'uhiriga wa Rubeni, ni Elizuru muru wa Shedeuru; **6** kuuma m'uhiriga wa Simeoni, ni Shelumeli muru wa Zurishadai; **7** kuuma m'uhiriga wa Juda, ni Nahashoni muru wa Aminadabu; **8** kuuma m'uhiriga wa Isakaru, ni Nethaneli muru wa Zuaru; **9** kuuma m'uhiriga wa Zebuluni, ni Eliabu muru wa Heloni; **10** kuuma ariu a Jusufu: kuuma Efiraimu, ni Elishama muru wa Amihudu; kuuma Manase, ni Gamalieli muru wa Pedazuru; **11** kuuma m'uhiriga wa Benjimini, ni Abidani muru wa Gideoni; **12** kuuma m'uhiriga wa Dani, ni Ahiezeri muru wa Amishadai; **13** kuuma m'uhiriga wa Asheri, ni Pagieli muru wa Okirani; **14** kuuma m'uhiriga wa Gadi, ni Eliasafu muru wa Deueli; **15** kuuma m'uhiriga wa Nafitali, ni Ahira muru wa Enani." **16** Acio nio andu aria maathuurirwo kuuma kuri kirindi g'ia Israeli, mari atongoria a m'uhiriga ya maithe mao ma tene. Nio mari atongoria a m'uhiriga ya Israeli. **17** Musa na Haruni makioya andu acio maheetwo maritwa mao. **18** Mag'icooka mag'itwa kirindi g'ithe hamwe muthenya wa mbere wa mweri wa keeri. Andu makionania ruruka rwao kuringana na mbari na nyumba ciao, nao arume aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria mak'andikwo, o mundu o mundu na r'itwa riake, **19** o ta uria Jehova aathite Musa. Ni undu ucio akimatara mari kuu Weru-ini wa Sinai: **20** Kuuma njiaro-ini cia Rubeni, muru wa irigithathi wa Israeli: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari na nyumba ciao. **21** Kuuma m'uhiriga wa Rubeni mari andu 46,500. **22** Kuuma njiaro-ini cia Simeoni: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mag'itarwo na mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari na nyumba ciao. **23** Kuuma m'uhiriga wa Simeoni mari andu 59,300. **24** Kuuma njiaro-ini cia Gadi: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **25** Kuuma m'uhiriga wa Gadi mari andu 45,650. **26** Kuuma njiaro-ini cia Juda: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **27** Kuuma m'uhiriga wa Juda mari andu 74,600. **28** Kuuma njiaro-ini cia Isakaru: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **29** Kuuma m'uhiriga wa Isakaru mari andu 54,400. **30** Kuuma njiaro-ini cia Zebuluni: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini

mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **31** Kuuma m'uhiriga wa Zebuluni mari andu 57,400. **32** Kuuma kuri ariu a Jusufu: Kuuma njiaro-ini cia Efiraimu: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **33** Kuuma m'uhiriga wa Efiraimu mari andu 40,500. **34** Kuuma njiaro-ini cia Manase: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **35** Kuuma m'uhiriga-ini wa Manase mari andu 32,200. **36** Kuuma njiaro-ini cia Benjimini: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **37** Kuuma m'uhiriga wa Benjimini mari andu 35,400. **38** Kuuma njiaro-ini cia Dani: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **39** Kuuma m'uhiriga wa Dani mari andu 62,700. **40** Kuuma njiaro-ini cia Asheri: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **41** Kuuma m'uhiriga wa Asheri mari andu 41,500. **42** Kuuma njiaro-ini cia Nafitali: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mak'andikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **43** Kuuma m'uhiriga wa Nafitali mari andu 53,400. **44** Acio nio andu aria maatarirwo ni Musa na Haruni na atongoria aria ikumi na eeri a Israeli, o umwe wao arugamirire nyumba yake. **45** Andu othe a Israeli aria maakinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mag'itarwo kuringana na nyumba ciao. **46** Andu acio othe mari hamwe mari 603,550. **47** No riri, andu a nyumba a m'uhiriga wa Lawi matataririo hamwe na andu aria ang' a Israeli. **48** Jehova n'eerite Musa atiri, **49** "Mutigatare andu a m'uhiriga wa Lawi kana mumataranirire na andu aria ang' a Israeli. **50** Handu ha uguo-ri, amurai Alawii matuik'e arori a hema ya Uira, mamenyagirire indo ciothe hema, na kindu o g'ithe kia hema iyo. Nio marikuuaga hema iyo o na indo ciothe ciayo; na mamimenyagirire na mamithiururukag'irire na hema ciao. **51** Riria r'iothe hema iyo ig'uthaamio, Alawii acio nio marim'amburaga, na riria r'iothe hema iyo ikwambwor-ri, Alawii acio nio marim'ambanga. Mundu ung' o na uruk' ang'amikuhiriria niakoogawo. **52** Andu a Israeli mariambaga hema ciao kuringana na ikundi ciao, o mundu kamb'ini yake haria bendera yake iri. **53** No riri, Alawii mariambaga hema ciao mathiururuk'irire hema ya Uira nigeetha kirindi kiu kia Israeli g'itigakororerwo ni mang'uri ma Ngai. Alawii nio marihokagirwo umenyereeri wa hema iyo ya Uira." **54** Nao andu a Israeli mag'itka maundu macio o ta uria Jehova aathite Musa.

2 Nake Jehova ak'ira Musa na Haruni atiri, **2** "Andu a Israeli nimabage hema ciao irigiic'irire Hema-ya-Gutunganwo no iri haraaya nayo, o mundu ar' haria bendera yake iri iria iri na maruri ma nyumba yao." **3** Mwenya wa irathiro, kuria riua r'irathag'ira-ri, niho ikundi cia kamb'ini yake m'uhiriga wa Juda

ikaamba hema haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Juda ni Nahashoni muru wa Aminadabu. **4** Gikundi giake ni kia andu 74,600. **5** Mühiriga wa Isakaru ukaamba hema ciao mariganitie na andu a Juda. Mütongoria wa andu a Isakaru ni Nethaneli muru wa Zuaru. **6** Gikundi giake ni kia andu 54,400. **7** Mühiriga wa Zebuluni nigu ugacookerera. Mütongoria wa andu a Zebuluni ni Eliabu muru wa Heloni. **8** Gikundi giake ni kia andu 57,400. **9** Andu othe aria maagaarwo guikara kamb ya Juda, kuringana na ikundi ciao-ri, ni andu 186,400. Acio nio makaamba kuumagara. **10** Mwena wa guthini niho ikundi cia kamb ya mühiriga wa Rubeni igaakorwo, haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Rubeni ni Elizuru muru wa Shedeuru. **11** Gikundi giake ni kia andu 46,500. **12** Mühiriga wa Simeoni ukaamba hema ciao mariganitie na Rubeni. Mütongoria wa andu a Simeoni ni Shelumieli muru wa Zurishadai. **13** Gikundi giake ni kia andu 59,300. **14** Mühiriga wa Gadi nigu ugacookerera. Mütongoria wa andu a Gadi ni Eliasafu muru wa Deueli. **15** Gikundi giake ni kia andu 45,650. **16** Andu othe aria magaarwo guikara kamb ya Rubeni, kuringana na ikundi ciao-ri, ni andu 151,450. Acio nio magaatuka a keeri kuumagara. **17** Nayo Hema-ya-Gütunganwo na kamb ya Alawii moimagare mar gatagati ga kamb icio ingi. Makoimagara marimanirire kuringana na uria hema cia kamb ciao ciambitwo, o kamb iri handu hayo nyene o haria bendera yao iri. **18** Mwena wa ithuro nikuo ikundi cia kamb ya mühiriga wa Efiraimu igukorwo, o haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Efiraimu ni Elishama muru wa Amihudu. **19** Gikundi giake ni kia andu 40,500. **20** Mühiriga wa Manase nigu ukurigania nao. Mütongoria wa andu a Manase ni Gamalieli muru wa Pedazuru. **21** Gikundi giake ni kia andu 32,200. **22** Mühiriga wa Benjamini nigu ugacookerera. Mütongoria wa andu a Benjamini ni Abidani muru wa Gideoni. **23** Gikundi giake ni kia andu 35,400. **24** Andu othe aria maagaarwo guikara kamb ya Efiraimu, kuringana na ikundi ciao-ri, ni andu 108,100. Acio nio marithiiga mar a gatati. **25** Mwena wa gathigathini nikuo ikundi cia kamb ya mühiriga wa Dani igukorwo, haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Dani ni Ahiezeri muru wa Amishadai. **26** Gikundi giake ni kia andu 62,700. **27** Mühiriga wa Asheri ukaamba hema ciao mariganitie nao. Mütongoria wa andu a Asheri ni Pagieli muru wa Okirani. **28** Gikundi giake ni kia andu 41,500. **29** Mühiriga wa Nafitali nigu ugacookerera. Mütongoria wa andu a Nafitali ni Ahieru muru wa Enani. **30** Gikundi giake ni kia andu 53,400. **31** Andu othe aria magaarwo guikara kamb ya Dani ni andu 157,600. Acio nio magaaakorwo mar a muthia kuumagara, mar haria bendera ciao iri. **32** Acio nio andu a Israeli, aria maatarirwo kuringana na nyumba ciao. Aria othe maar kamb-ini kuringana na ikundi ciao-ri, maar andu 603,550. **33** No riri, Alawii matiataramirio na andu aria ang a Israeli, ta uria Jehova aathite Musa. **34** Ni undu icio andu a Israeli magika maundu mothe maria Jehova aathite Musa, na tondu icio maambire hema haria bendera ciao ciari, na uguo noguo moimagare, o mütongoria na andu a mühiriga wake na nyumba yake.

3 Uyu nigu uhoro wa njari cia Haruni na Musa hndi iria Jehova aarire na Musa Kirima-ini gia Sinai. **2** Maritwa ma ariu a Haruni maar Nadabu uria war irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **3** Macio nimo maritwa ma ariu a Haruni, nao maar athinjiri-Ngai aitaririe maguta, aria maamuritwo matungatage mar athinjiri-Ngai. **4** Na

riri, Nadabu na Abihu nimakuire mar mbere ya Jehova riria maarutaga igongona na mwaki utari mwitikirie mbere yake Weru-ini wa Sinai. Matiar na ciana cia aanake; ni undu icio, Eleazaru na Ithamaru nio matungataga mar athinjiri-Ngai hndi iria yothe ithe wao Haruni aari muoyo. **5** Nake Jehova akira Musa atiri, **6** "Rehe andu a mühiriga wa Lawi umaneane kuri Haruni muthinjiri-Ngai, nigu mamuteithagie. **7** Marirutaga wira wa kumutungatira, na matungatagie kirindi kiu giothe hau Hema-ini-ya-Gütunganwo na undu wa kuruta wira wa hema iyo. **8** Nao marimenyagirira indo ciothe cia Hema-ya-Gütunganwo, mahingage maundu maria magirire ni gwikwo ni andu a Israeli na undu wa kuruta wira wa hema iyo. **9** Neana Alawii acio kuri Haruni na ariu ake; nio andu a Israeli aria mekuneanwo kuri we biu. **10** Amira Haruni na ariu ake matungatage mar athinjiri-Ngai; mundu ungi o woth uria urikuahagirira haria haamure no nginya ooragwo." **11** Ningi Jehova akira Musa atiri, **12** "Ni ni ni thuurite Alawii kuuma kuri andu a Israeli ithenya ria marigithathi ma arume aria marigithathitwo ni andu-a-nja othe a Israeli. Alawii ni akwa, **13** nigukorwo marigithathi mothe ni makwa. Hndi iria ndooragie marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamurire marigithathi mothe ma Israeli, mar ma mundu kana ma nyamu. Macio ni makwa kiembe. Ni ni ni Jehova." **14** Ningi Jehova akira Musa kuu Weru-ini wa Sinai atiri, **15** "Tara Alawii kuringana na nyumba ciao na mbari ciao. Tara arume othe aria makinyitie mweri umwe na makiria." **16** Ni undu icio, Musa akimatara o ta uria aathitwo ni kiugo kia Jehova. **17** Maya nimo maritwa ma ariu a Lawi: Ni Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **18** Maya nimo maritwa ma mbari cia Agerishoni: Ni Libini na Shime. **19** Mbari cia Akohathu ciari: Amuramu, na Iziharu na Heberoni, na Uzieli. **20** Mbari cia Amerari: ciari Mahali na Mushi. Ici nicio ciari mbari cia Alawii, kuringana na nyumba ciao. **21** Gerishoni aar na mbari cia Alabini na Ashimei; ici nicio ciari mbari cia Agerishoni. **22** Arume aria othe maakinyitie mweri umwe na makiria aria maatarirwo maar andu 7,500. **23** Mbari icio cia Agerishoni ciari ciamb hema ciao mwena wa ithuro, thuutha wa Hema-iria-Nyamure. **24** Mütongoria wa nyumba cia Agerishoni aar Eliasafu muru wa Laeli. **25** Hau Hema-ini-ya-Gütunganwo-ri, Agerishoni nio maar na wira wa kumenyerera Hema-ryo-Nyamure na hema, na ciandarua cia kumhumbira, na gitambaya gia gucuurio itoonyero ria Hema-ya-Gütunganwo, **26** na itambaya cia gucuurio cia kuirigira nja, na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero ria nja iria ithiurukirire Hema iyo nyamure na kigongona na mihindo, na indo ciothe iria ikonainie na wira wacio. **27** Kohathu aar na mbari cia Aamuramu, na Aiziharu, na Aheberoni, na Uzieli; icio nicio ciari mbari cia Akohathu. **28** Arume aria othe maakinyitie mweri umwe na makiria maar andu 8,600. Wira wa Akohathu war wa kumenyerera haria haamure. **29** Mbari cia Akohathu ciari ciambage hema mwena wa guthini wa Hema-iria-Nyamure. **30** Mütongoria wa nyumba cia mbari cia Akohathu aar Elizafani muru wa Uzieli. **31** Wira wao war wa kumenyerera ithanduki ria kirikangiro, na metha, na muthi uria wa kuirigirwo matawa, na igongono, na indo cia gutumirwo haria haamure, na gitambaya gia gucuurio gia kuhakania, o na indo ciothe ciakonainie na muthurire wacio. **32** Mütongoria munene wa Alawii aar Eleazaru muru wa Haruni, uria muthinjiri-Ngai. Niwe watuirwo murugamiriri wa aria maamenyagirira haria haamure. **33** Merari aar na mbari cia Amahali na Amushi; icio nicio ciari mbari cia Merari. **34** Arume aria othe maatarirwo aria maakinyitie mweri umwe na

makiria maarĩ andũ 6,200. **35** Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ ya Merari aarĩ Zurieli mũrũ wa Abihaili; nao maarĩ maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-ĩria-Nyamũre. **36** Amerari maamũrirwo mamenyagĩrĩre buremu ya hema ĩria yaamũritwo, na mĩgũko yayo, na itugĩ, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wira, na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩre wacio, **37** o na mamenyagĩrĩre itugĩ iria ciirigite nja yayo hamwe na itina ciacio, na higĩ cia hema na mĩhũndo yayo. **38** Musa na Harũni na arĩũ ake maarĩ mambage hema ciao mwena wa irathĩro wa Hema-ĩyo-Nyamũre, mang'etheire irathĩro, o hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Wira wao warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Mũndũ ũngĩ o wothe ũngiakuhĩrĩrie hau haamũre aarĩ ooragwo. **39** Alawii arĩa othe maatarirwo ta ũria Jehova aathite Musa na Harũni kũringana na mbarĩ ciao, hamwe na arũme othe arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makiria, maarĩ andũ 22,000. **40** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tara marigithathi ma arũme othe ma andũ a Isiraeli arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makiria, na wandĩke marĩitwa mao. **41** Nyamũrĩra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli; o naguo ũhũi wa Alawii ũwaamũre handũ ha marigithathi mothe ma mahiũ ma andũ a Isiraeli. Nĩ nĩ nĩ Jehova." **42** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtara marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, o ta ũria Jehova aamwathite. **43** Marigithathi mothe ma arũme arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makiria, maandĩko wa marĩitwa mao, maarĩ andũ 22,273. **44** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **45** "Amũra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, naguo ũhũi wa Alawii ũwaamũre handũ ha mahiũ mao. Alawii megũtuĩka akwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **46** Gũkũra marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrite mũigana wa Alawii-rĩ, **47** oya cekerĩ ithano irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre, ĩria ũritũ wayo ũrĩ gera mĩrongo ĩrĩ. **48** Mbeeca icio cia gũkũra andũ a Isiraeli acio makĩrite-rĩ, cinengere Harũni na arĩũ ake." **49** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũra andũ acio makĩrite mũigana wa andũ arĩa maakũrĩitwo nĩ Alawii. **50** Kuuma kũri marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũritũ wa cekerĩ 1,365 kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre. **51** Musa akĩnengera Harũni na arĩũ ake mbeeca icio ciakũrĩite andũ, o ta ũria aathĩtwa nĩ kiugo kĩa Jehova.

4 Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ: **2** "Thĩnĩ wa Alawii-rĩ, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **3** Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wira-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **4** "Ūyũ nĩguo wira wa Akohathu thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wira wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. **5** Rĩria kambĩ ĩgũthaama-rĩ, Harũni na arĩũ ake marĩtoonyaga thĩnĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanania na makahumbĩra ithandũkũ rĩa Ūira nakĩo. **6** Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ riacio, na matoonyie mĩti ya kũrikuua handũ hayo. **7** "Nao maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa metha ya mĩgate ĩria ĩigagwo mbere ya Jehova, na mamiĩgĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuuo; na mĩgate ĩria ĩigagwo hau hĩndĩ ciothe ĩikare o hau igũrũ. **8** Macooke maĩgĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igũrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kĩa na njũũ cia pomboo, na matoonyie mĩti ya kũrikuua handũ hayo. **9** "Ningĩ moe gĩtambaya kĩa

rangi wa bururu, mahumbĩre mũti ũria wa kũigĩrĩrwo matawa marĩa mamũrikaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtinia ndaambi, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambi, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. **10** Ningĩ makũnje mũti ũcio na indo ciagua ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macĩgĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. **11** "Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na matoonyie mĩti ĩria ya gũgĩkuua handũ hayo. **12** "Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-haria-haamũre, macĩkũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, machumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macĩgĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. **13** "Ningĩ nĩ marute mũhu kuuma kĩgongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi igũrũ riakĩo. **14** Ningĩ maĩgĩrĩre indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kĩgongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngĩo cia mwaki, na njibe, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminĩria. Igũrũ riakĩo nĩ maare gĩthii kĩa njũũ cia pomboo na matoonyie mĩti ya gũgĩkuua handũ hayo. **15** "Thuutha wa Harũni na arĩũ ake kũrĩkia kũhumbĩra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamũre, na rĩria andũ a kambĩ mehaarĩria gũthaama-rĩ, arĩũ a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamũre matigakue. Akohathu acio nĩo magakuua indo iria irĩ thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **16** "Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai, niwe ũrĩmenyagĩrĩra maguta ma gwakia tawa, na ũbumba ũria ũnungaga wega, na mũtu ũria ũrutagwo hĩndĩ ciothe, o na maguta marĩa maitanagĩrĩrio. Niwe ũrĩmenyagĩrĩra Hema-ĩyo-Nyamũre irĩ yothe na indo iria ciothe irĩ thĩnĩ wayo, nĩcio indo iria nyamũre ciĩkĩritwo kuo, na indo cia wira." **17** Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **18** "Menyerera mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Akohathu matikaneherio kuuma kũri Alawii. **19** Nĩguo matũĩre muoyo na matikae gũkua rĩa mangĩkuhĩrĩra indo iria theru mũno-rĩ, mekagĩrei ũũ: Harũni na arĩũ ake nĩo marĩtoonyaga handũ harĩa hatheru, na makagaĩra o mũndũ wira wake na kĩria egũkuua. **20** No arĩũ a Kohathu matikanatoonye thĩnĩ kuona indo iria theru o na hanini, nĩguo matigaakue." **21** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **22** "Tara Agerishoni o nao kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. **23** Ūtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wira-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **24** "Ūyũ nĩguo ũtungata wa mbarĩ cia Agerishoni rĩria mekũrũta wira na gũkuua mĩrigo: **25** Nĩo marĩkuuaga itambaya cia gũcuurio cia Hema-ĩria-Nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo cia kũmĩhumbĩra, o na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo cia kũmĩhumbĩra na igũrũ, na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, **26** na itambaya cia gũcuurio iria cia kũirĩgira nja ĩria ĩthĩũrũkĩrie Hema-ĩyo-Nyamũre na kĩgongona, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ, na mĩhĩndo na indo ciothe itũmagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. Agerishoni acio nĩo marĩrutaga wira wothe ũria wagĩrĩre kũrutwo na indo icio. **27** Ūtungata wao wothe, ũrĩ wa gũkuua mĩrigo kana wa kũrũta wira ũngĩ, ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Harũni na arĩũ ake. Nĩ inyuĩ mũrĩmagayagĩra wira wao wa kĩria gĩothe marĩkuuaga. **28** Ūcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Agerishoni Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Wira wao ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai. **29** "Tara Amerari kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **30** Tara arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wira-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **31** Ūyũ nĩguo wira wao ũria

marirutaga magitungata Hema-ini-ya-Gütunganwo: wira wao ni gūkuuaga buremu cia Hema-iyō-Nyamūre, na mīgīko yayo, na itugī na itina ciacio, **32** o ūndū ūmwe na itugī iria ciirigite nja hamwe na itina ciacio, na hīgī cia hema na mīhīndo, na indo ciothe ciacio na kīndū gīothe gikonainie na kūruta wira ūcio. Gayagira o mūdū indo iria agīrīrwo nī gūkuua. **33** Ūcio nīguo ūtungata wa mbarī ya Amerari rīrīa marirutaga wira Hema-ini-ya-Gütunganwo, matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai.” **34** Na rīrī, Musa, na Harūni, na atongoria a kīrīndī nīmatarīre Akohathu acio kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao. **35** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wira-ini wa Hema-ya-Gütunganwo, **36** matarītwo na mbarī ciao, maarī andū 2,750 **37** Ūcio nīguo warī mūigana wa andū othe arīa maarī a mbarī cia Akohathu arīa maatungataga thīnī wa Hema-ya-Gütunganwo. Musa na Harūni maatarīre kūrīngana na ūrīa Jehova aathīte Musa. **38** Agerishoni maatarīrwo kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao. **39** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wira-ini wa Hema-ya-Gütunganwo, **40** matarītwo na mbarī na nyūmba ciao, maarī andū 2,630. **41** Ūcio nīguo warī mūigana wa mbarī cia Agerishoni arīa maatungataga thīnī wa Hema-ya-Gütunganwo. Musa na Harūni maatarīre kūrīngana na watho wa Jehova. **42** Amerari maatarīrwo kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao. **43** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wira-ini wa Hema-ya-Gütunganwo, **44** matarītwo na mbarī ciao, maarī andū 3,200. **45** Ūcio nīguo warī mūigana wa mbarī cia Amerari. Musa na Harūni maatarīre kūrīngana na ūrīa Jehova aathīte Musa. **46** Nī ūndū ūcio, Musa na Harūni na atongoria a Isiraēli magītara Alawīi othe kūrīngana na mbarī ciao na nyūmba ciao. **47** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire kūruta wira wa gūtungata na gūkuua Hema-ya-Gütunganwo, **48** mūigana wao warī andū 8,580. **49** Kūrīngana na watho wa Jehova ūrīa aathīte Musa, mūdū o mūdū nīagayagīrwo wira wake, na akerwo kīrīa egūkuua. Ūguo nīguo maatarīrwo, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

5 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Atha andū a Isiraēli maingate kuuma kambī-inī yao mūdū o wothē ūrūarīte mūrīmū wa ngoothī ūrīa ūngīgwatanio, kana mūdū ūrī na handū o na ha he kuura, kana mūdū ūrī na thaahu nī ūndū wa kūhutha kīimba. **3** Ingata arūme o na andū-a-nja; ūmaingate nja ya kambī nīguo matigathaahie kambī yao kūrīa nī nīdūranagia na inyuī.” **4** Ūguo noguo andū a Isiraēli meekire; makīruta andū acio nja ya kambī. Magīka o ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkwo. **5** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **6** “Ira andū a Isiraēli atīrī, ‘Rīrīa mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja angīhītīria mūdū ūrīa ūngī na njira o yothe, na nī ūndū ūcio aage kwīhokeka harī Jehova-rī, mūdū ūcio nī mūhītia, **7** na no ngīnya oimbūre mehīa marīa ekīte. No ngīnya arute irīhi rīothe nī ūndū wa mahītia macio make, na ongerere gīcunjī gīa ithano kūrī irīhi rīu, anengere mūdū ūcio ahītīrie. **8** No mūdū ūcio angkorwo ndarī na mūdū wa nyūmba yao ūrīa ūngīrīhwo nī ūndū wa ihītia rīu, irīhi rīu rīrītūikaga rīa Jehova, na no ngīnya rīnengerwo mūthīnjīri-Ngai rīrī hamwe na ndūrūme ya kūrūtuo igongona rīa horohio nī ūndū wake. **9** Maruta mothe maamūre marīa andū a Isiraēli marīrehagīra mūthīnjīri-Ngai-rī, marītūikaga make. **10** Iheo cia o mūdū iria

nyamūre nī ciake we mwene, no kīrīa angīhe mūthīnjīri-Ngai, gīgaatuika kīa mūthīnjīri-Ngai ūcio.” **11** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **12** “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Mūtumia wa mūdū angīhīngīcānia mīthīire yake, atuīke ti mwīhokeku harī we **13** na ūndū wa gūkoma na mūdū ūngī, na ūndū ūcio ūhīthwo mūthuuriwe na thaahu wake wage kūmenyeka (tondū hatīrī mūrīa wa kūmuumbūra, na ndaakorereirwo agīka ūndū ūcio-rī), **14** na mūthuuriwe aigūire mūtumia wake ūiru na amwīkūūire atī nīethaahīte, kana amūgūire ūiru na amwīkūūire o na akorwo atethaahīte, **15** hīndī iyo nīatware mūtumia wake harī mūthīnjīri-Ngai. Nīngī no ngīnya atware gīcunjī gīa ikūmī kīa eba īmwe ya mūtū wa cairī nī ūndū wa mūtumia wake. Ndagaitīrīre mūtū ūcio maguta kana awīkire ūbumba, nī ūndū rīu nī iruta rīa mūtū rīrutagwo nī ūndū wa ūiru, iruta rīa mūtū rīa kīrīrikano, rīa kūrīrikanania ihītia rīu. **16** “‘Mūthīnjīri-Ngai nīagatwara mūtumia ūcio amūrūngamie mbere ya Jehova. **17** Acooke oe maaī maamūre marī ndīgīthū-inī ya rīūmba, na ahakūre rūkūngū hau thī ya Hema-īrīa-Nyamūre arwīkire maaī-inī macio. **18** Mūthīnjīri-Ngai aarīka kūrīgama mūtumia ūcio mbere ya Jehova, nīakamuohora njuīrī yake, acooke amūnengere iruta rīu rīa kīrīrikano rīa mūtū nī ūndū wa ūiru arīnyīte na moko, nake mūthīnjīri-Ngai we mwene akorwo anyīitīte maaī macio marūrū marīa marehaga kīrumi. **19** Mūthīnjīri-Ngai acooke ehītīthie mūtumia ūcio, amwīre atīrī, ‘Angīkorwo hatīrī mūdū ūngī ūkomete nawe, na ndūhīngīcanītie mīthīire yaku ūgethaahīa hīndī irīa ūrī na mūthuuri-rī, maaī maya marūrū marīa marehaga kīrumi maroaga gūgwīka ūiru. **20** No angīkorwo nūhīngīcanītie mīthīire yaku ūrī na mūthuuri na ūgethaahīa nī ūndū wa gūkoma na mūdū ūngī tīga mūthuuri-guo-rī,” **21** hīndī iyo mūthīnjīri-Ngai nīakehītīthīa mūtumia ūcio na mwīhītwa ūyū ūrehanagīra kīrumi, oige atīrī, ‘Jehova arotūma andū anyu makūrume na magūkaane, rīrīa agaatūma kīero gīaku kīhīnyare na nda yaku īimbe. **22** Namo maaī maya marehaga kīrumi marotoonya mwīrī waku, nayo nda yaku īimbe na kīero gīaku kīhīnyare.” “‘Nake mūtumia ūcio acooke oige atīrī, ‘Amenī, nīgūtūike ūguo.” **23** “‘Mūthīnjīri-Ngai nīakandīka irumī acio ībukū-inī rīa gīkūngū, acooke acīthambīrie maaī-inī macio marūrū. **24** Nīagatūma mūtumia ūcio anyue maaī macio marūrū marehaga kīrumi, namo maaī macio mamūtūonye na matūme aigue ruo rūnene mūno. **25** Mūthīnjīri-Ngai acooke oe iruta rīu rīa mūtū nī ūndū wa ūiru kuuma moko-inī ma mūtumia ūcio, arīthūngīthie mbere ya Jehova, na acooke arīrehe kīgongona-inī. **26** Nīngī mūthīnjīri-Ngai ūcio arūme ngundī īmwe ya mūtū ūcio ūrutītwo ūrī wa kīrīrikano na aūcinīre igūrū rīa kīgongona; thuutha ūcio atūme mūtumia ūcio anyue maaī macio. **27** Angīkorwo nīethaahīte na ti mwīhokeku harī mūthuuriwe-rī, rīrīa akaanyūthīo maaī macio marehaga kīrumi, nī makaamūtūonye matūme aigue ruo rūnene mūno, na nda yake īimbe na kīero gīake kīhīnyare, nake atuīke thaahu kūrī andū ao. **28** No rīrī, angīkorwo mūtumia ūcio ndethaahīte na akorwo nī mūthūngū-rī, ndagatūwo mūhītia, na nīakahota kūgīa na cīana. **29** “‘Ūyū nīguo watho wa ūiru rīrīa mūtumia angīhīngīcānia mīthīire yake, ethaahīe o arī na mūthuuri, **30** kana rīrīa mūdū mūrūme angīnyīitwo nī ūiru nī ūndū nīegwīkūūa mūtumia ūcio wake. Mūthīnjīri-Ngai arīmūrūgamagīa mbere ya Jehova na arīmūrīre watho ūcio wothē. **31** Mūthuuriwe nīagatūwo ndarī na ihītia o na rīrīkū, no mūtumia ūcio nīwe ūgaacookerewo nī mehīa maaī.”

6 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩra andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ mũrĩme kana mũndũ-wa-nja angĩenda kwĩhĩta mwĩhĩtwa wa mwanya, ũrĩ mwĩhĩtwa wa kwĩyamũrĩra Jehova atũike Mũnaziri, **3** no nginya atige kũnyua ndibei o na indo iria ingĩ ngagatu cia kũnyua, na ndakananyue thiki ithondeketwo kuuma kũrĩ ndibei kana kĩndũ kingĩ kĩgagatu gĩa kũnyua. Ndakananyue maafi ma thabibũ, kana arĩe thabibũ, kana thabibũ iria nyũmthĩe. **4** Hĩndĩ irĩa yothē arĩkoragwo arĩ Mũnaziri, ndakanarĩe kĩndũ gĩa kuuma he mũthabibũ, irĩ mbegũ kana makoni. **5** “Ihinda rĩothe rĩa mwĩhĩtwa ũcio wa kwĩyamũra, ndakananjwo mũtwe. No nginya aikarage arĩ mũtheru o nginya ihinda riake rĩa kwĩyamũrĩra Jehova rĩthire; no nginya areke njuĩrĩ cia mũtwe wake ikũre iraihe. **6** Ihinda rĩu rĩothe eyamũrĩre Jehova ndakanakuhĩrĩre kũimba. **7** O na ithe, kana nyina, kana mũrũ wa nyina, kana mwarĩ wa nyina angikua, ndakanethaahie nĩ ũndũ wao, tondu arĩ na rũrĩ rwa kwĩyamũrĩra Ngai mũtwe. **8** Ihinda rĩothe rĩa kwĩyamũra gwake arĩkoragwo aamũrĩrwo Jehova. **9** “Mũndũ angikua gĩkuũ kĩa narua arĩ ho, naguo ũndũ ũcio ũthaahie njuĩrĩ irĩa aamũrĩte, no nginya enjwo mũtwe mũthenya wake wa gũtherio, na nĩguo wa mũgwanja. **10** Ningĩ mũthenya wa ĩnana no nginya atware ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtũtuura twĩrĩ harĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **11** Nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai arute ĩmwe ĩtuĩke igongona rĩa kũhoroherio mehĩa, nayo ĩyo ingĩ ĩtuĩke nĩ iruta rĩa njino nĩguo ahoroherio, nĩ ũndũ nĩehĩtie nĩgũkorwo arĩ hamwe na kũimba. Mũthenya o ro ũcio no nginya aamũrĩre Jehova mũtwe wake rĩngĩ. **12** No nginya eyamũrĩre Jehova ihinda rĩu rĩa kwĩyamũra, na no nginya arute gatũrũme ka mwaka ũmwe gatũke ka igongona rĩa mahĩtia. Mũthenya irĩa mĩhĩtũku ndĩgũtarwo, tondu nĩathaahirio ihinda rĩrĩa eyaamũrĩte. **13** “Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo watho wa Mũnaziri ihinda riake rĩa kwĩyamũrĩra Ngai riathira. Nĩakarehwo itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **14** Hau niho akaarehe maruta make harĩ Jehova, namo nĩ: gatũrũme ka mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ gatũke ka iruta rĩa njino, na kamwafĩ ka mwaka ũmwe karĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, na ndũrũme ĩmwe ĩtarĩ na kaũũgũ ĩrĩ iruta rĩa ũguano, **15** hamwe na maruta ma mũtu na maruta ma kũnyuuo, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, na keki cia mũtu ũrĩa mũhĩnyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **16** “Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona rĩa kũhoroheria mehĩa o na iruta rĩa njino. **17** Nĩakarehe gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ mĩmbie na aruta ndũrũme ĩyo ĩrĩ igongona rĩa ũguano kũrĩ Jehova, hamwe na igongona rĩayo rĩa mũtu na rĩa indo cia kũnyuuo. **18** “Ningĩ hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, Mũnaziri no nginya enjwo njuĩrĩ rĩa aamũrĩte. Nĩakoya njuĩrĩ ĩyo na amĩkie mwaki-inĩ ũrĩa ũrĩ rungu rwa igongona rĩa ũguano. **19** “Thuutha wa Mũnaziri ũcio kwenjwo njuĩrĩ yake ya kwĩyamũra, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩ akoya kiandē gĩtherũkĩtio kĩa ndũrũme ĩyo, na keki na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa, cieri ĩtarĩ ndawa ya kũmbia. **20** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai acooke achiũngũthĩe mbere ya Jehova, ĩtuĩke igongona rĩa gũthũngũthĩ; nĩ nyamũre, na nĩ cia mũthĩnjĩrĩ-Ngai, hamwe na gĩthũrĩ kirĩa gĩthũngũthĩtio, o na kiero kirĩa kirũtĩtwo. Thuutha ũcio Mũnaziri no anyue ndibei. **21** “Ūcio nĩguo watho wa Mũnaziri ũrĩa wĩhĩtaga kũrutĩra Jehova indo kũringana na ũrĩa eyaamũrĩte, hamwe na kirĩa kingĩ gĩothe angĩhota kũruta. No nginya ahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ehĩtie, kũringana na watho wa Mũnaziri.” **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **23** “Ira Harũni na arĩ ake

atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũrĩrathimaga andũ a Isiraeli. Meragei atĩrĩ: **24** “”Jehova arokũrathima, na akũmenyagĩrĩre; **25** Jehova arotũma ũthĩu wake ũkwarĩre, na agũkinyagĩrĩe wega wake; **26** Jehova arogũtũrĩra gĩthĩthi giake, na akũhe thayũ.” **27** “Nĩ ũndũ ũcio athĩnjĩrĩ-Ngai nĩmarĩgwetaga rĩtwa riakwa kũrĩ andũ a Isiraeli, na nĩ nĩndĩmarathimaga.”

7 Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhaanda Hema-ĩrĩa-Nyamũre, nĩamĩtũrĩre maguta o na akĩmĩamũrĩra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Ningĩ agĩtũrĩra kigongona maguta, na agĩkĩamũra hamwe na indo ciakĩo ciothe. **2** Ningĩ atongoria a Isiraeli, atongoria a nyũmba ciao arĩa maarĩ atongoria a mĩhĩrĩga arĩa maarũgamĩrĩre andũ arĩa maatarĩtwo, makĩrehe maruta. **3** Maarehire Jehova ĩhe ikuũtwo nĩ ngaari ithathũ cia ng’ombe ĩrĩ humbire, hamwe na ndegwa ikũmi na igĩrĩ, ndegwa ĩmwe ĩkarutwo nĩ o mũtongoria, na ngaari ĩmwe ĩkarutwo nĩ atongoria eerĩ. Indo icio nĩcio maarehire mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre. **4** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **5** “Ītikĩra indo icio kuuma kũrĩ o, nĩguo ihũthĩrwo wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Ūciheane kũrĩ Alawii o ta ũrĩa wĩra wa mũndũ o mũndũ ũkũbatara.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya ngaari icio na ndegwa icio agĩciheana kũrĩ Alawii. **7** Aaheire Agerishoni ngaari igĩrĩ na ndegwa ĩnya, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga, **8** ningĩ akĩhe Amerari ngaari ĩnya na ndegwa ĩnyarĩ, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga. Othe maatongoragio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **9** No Musa ndaigana kũhe Akohathu kĩndũ o nakĩ, tondu wĩra wao warĩ wa gũkuuaga indo iria nyamũre na ciandē ciao, nĩgũkorwo ũcio nĩguo warĩ wĩra ũrĩa meehokeĩrwo. **10** Rĩrĩa kigongona gĩatĩrĩrĩro maguta, atongoria nĩmarehire maruta mao nĩguo kĩamũrwo, na makĩmaiga mbere ya kigongona kĩa. **11** Nĩ ũndũ Jehova nĩeerite Musa atĩrĩ, “O mũthenya, mũtongoria ũmwe arĩrehaga maruta make nĩ ũndũ wa kwamũrwo gwa kigongona.” **12** Mũndũ ũrĩa warehire maruta make mũthenya wa mbere aarĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu wa mũhĩrĩga wa Juda. **13** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũrĩ ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yayĩũrĩtio mũtu ũrĩa mũhĩnyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **14** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩyũrĩtio ũbumba; **15** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, Nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **16** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehĩa; **17** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo ĩrĩ igongona rĩa ũguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. **18** Mũthenya wa keerĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru, mũtongoria wa Aisakaru, nake akĩrehe maruta make. **19** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũrĩ ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yayĩũrĩtio mũtu ũrĩa mũhĩnyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **20** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩyũrĩtio ũbumba; **21** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **22** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehĩa; **23** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo ĩrĩ igongona

ria ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Nethaneli m̄rũ wa Zuaru. **24** Mũthenya wa gatatũ Eliabu m̄rũ wa Heloni, m̄tongoria wa andũ a Zebuluni, nake ak̄irehe maruta make. **25** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **26** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **27** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **28** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **29** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Eliabu m̄rũ wa Heloni. **30** Mũthenya wa kana, Elizuru m̄rũ wa Shedeuru, m̄tongoria wa andũ a Rubeni, nake ak̄irehe maruta make. **31** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya kũminjaminjĩria ya betha ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **32** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **33** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **34** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **35** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Elizuru m̄rũ wa Shedeuru. **36** Mũthenya wa gatano, Shelumieli m̄rũ wa Zurishadai, m̄tongoria wa andũ a Simeoni, nake ak̄irehe maruta make. **37** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **38** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **39** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **40** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **41** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Shelumieli m̄rũ wa Zurishadai. **42** Mũthenya wa gatandatũ Eliasafu m̄rũ wa Deueli, m̄tongoria wa andũ a Gadi, nake ak̄irehe maruta make. **43** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **44** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **45** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **46** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **47** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Eliasafu m̄rũ wa Deueli. **48** Mũthenya wa mũgwanja Elishama m̄rũ wa Amihudu, m̄tongoria wa andũ a Efiraimu, nake ak̄irehe maruta make. **49** Indo iria aarutire

ciarĩ thaani ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **50** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **51** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **52** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **53** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Elishama m̄rũ wa Amihudu. **54** Mũthenya wa kanana Gamalieli m̄rũ wa Pedazuru, m̄tongoria wa andũ a Manase, nake ak̄irehe maruta make. **55** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **56** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **57** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **58** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **59** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Gamalieli m̄rũ wa Pedazuru. **60** Mũthenya wa kenda, Abidani m̄rũ wa Gideoni, m̄tongoria wa andũ a Benjamini, nake ak̄irehe maruta make. **61** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **62** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **63** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **64** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **65** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Abidani m̄rũ wa Gideoni. **66** Mũthenya wa ikũmi Ahiezeri m̄rũ wa Amishadai, m̄tongoria wa andũ a Dani, nake ak̄irehe maruta make. **67** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄tu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄tu; **68** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **69** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **70** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **71** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Ahiezeri m̄rũ wa Amishadai. **72** Mũthenya wa ikũmi na ũmwe, Pagieli m̄rũ wa Okirani, m̄tongoria wa andũ a Asheri, nake ak̄irehe maruta make. **73** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄rongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄rongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe

iyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **74** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyūrītio ūbumba; **75** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **76** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **77** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani. **78** Mūthenya wa ikūmi na īrī Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make. **79** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe iyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **80** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyūrītio ūbumba; **81** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **82** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **83** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahira mūrū wa Enani. **84** Maya nimo maarī maruta ma atongoria a andū a Isiraēli nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona rīria gīaitagīrīrio maguta: ciarī thaani cia betha ikūmi na igīrī na mbakūrī cia betha cia kūminjaminjīria ikūmi na igīrī na thaani nene cia thahabu ikūmi na igīrī. **85** Thaani o īmwe ya betha yarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūrī o īmwe ya kūminjaminjīria yarī na ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja. Thaani cia betha ciothe ciarī na ūritū wa cekeri ngīrī igīrī na magana mana, kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. **86** Thaani iria nene ikūmi na igīrī cia thahabu ciyūrītio ūbumba ciarī na ūritū wa cekeri ikūmi o īmwe, kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. Thaani icio nene cia thahabu ciothe ciarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo īrī. **87** Mūigana wothe wa nyamū cia kūrutwo igongona rīa njino warī tūtegwa ikūmi na twīrī, na ndūrūme ikūmi na igīrī na tūtūrūme ikūmi na twīrī twa mwaka ūmwe, hamwe na maruta ma cio ma mūtu. Thenge ikūmi na igīrī ciarutirwo irī igongona rīa kūhoroherio mehia. **88** Mūigana wa nyamū ciothe cia igongona rīa ūiguano ciarī ndegwa mīrongo īrī na inya, na ndūrūme mīrongo itandatū, na thenge mīrongo itandatū, na tūtūrūme mīrongo itandatū twa mwaka ūmwe. Macio nīmo maarī maruta ma kwamūrwo gwa kīgongona thuutha wa kīarīkia gūitīrīrio maguta. **89** Rīria Musa atoonyire Hema-ya-Gūtūnganwo kwaria na Jehova-rī, nīaiguire mūgambo ūkīmwarīria kuuma gatagatī ka makerubi rīria meerī maarī igūrū rīa gīfī gīa tha, igūrū rīa ithandūkū rīa ūria. Nake Jehova akīmwarīria.

8 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria Harūni, ūmwīre atīrī, “Hīndī rīria ūribangaga matawa marīa mūgwanja, mabangage nīguo ūtherī wamo waragīre mwena wa na mbere wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa.”” **3** Harūnī agīka o ta ūguo; akībanga matawa macio amaroretie mwena ūria ūtheri wamo watheragīra hau mbere ya mūtī ūcio maagaigīrīrwo, o ta ūria Jehova aathīte Musa gwīkwo. **4** Mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo ūū: wathondeketwo na thahabu ya gūtūrwo, kuuma gītina-inī kīaguo o nginya kūrīa mahūa maguo maarī. Mūhianīre wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo o ta ūria mūhianīre wago wonetio Musa nī

Jehova. **5** Nake Jehova akīra Musa atīrī: **6** “Oya Alawīi ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraēli, ūmatherie mathirwo nī thaahu. **7** Ūkīmatheria ūgeekaga ūū: Maminjaminjīrie maaī ma kūmatheria thaahu; macooke menje njuīrī cia mīrīrī yao kūndū guothe na mathambie nguo ciao, nīguo metherie. **8** Nīngī ūreke moe gategwa hamwe na iruta rīako rīa mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nawe ūcooke woe gategwa kangī ga keerī ga kūrutwo igongona rīa kūhoroherio mehia. **9** Ūrehe Alawīi acio mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūcooke wīte kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli hamwe. **10** Ūrehe Alawīi acio mbere ya Jehova, nao andū a Isiraēli maaigīrīre moko mītwe. **11** Nake Harūnī arutīre Jehova Alawīi acio hau mbere yake taarī igongona rīa gūthūngūthio rīrutitwo nī andū a Isiraēli, nīguo maikarage mehaarīrie kūruta wīra wa Jehova. **12** “Thuutha ūcio Alawīi maigīrīre moko mao mītwe ya ndegwa icio, ūcīrutīre Jehova, īmwe itūike ya igongona rīa kūhoroherio mehia na iyo ingī itūike iruta rīa njino, nīgeetha Alawīi mahoroherio. **13** Reke Alawīi marūgame mbere ya Harūnī na arīū ake, na ūcooke ūmarutīre Jehova taarī igongona rīa gūthūngūthio. **14** Ūguo nīguo ūkaamūra Alawīi, ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraēli, nao Alawīi acio matūike akwa. **15** “Warīka gūtheria Alawīi acio na kūmaruta matūike ta igongona rīa gūthūngūthio-rī, nīmarutage wīra wao Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **16** Acio nīo andū a Isiraēli arīa mekūheanwo kūrī nī biū. Ndimeyoeire marī akwa ithenya rīa marigithathi ma ciana cia tūhī kuuma kūrī mūtūmia o wothē Mūisiraēli. **17** Irigithathi o rīothe rīa njamba gūkū Isiraēli, kana nī rīa mūndū kana nī rīa nyamū-rī, nī rīakwa. Rīria ndooragire marigithathi mothe kūu būrūrī wa Misirī-rī, hīndī iyo nīguo ndaamaamūrīre matūike akwa mwene. **18** Na nī nī njoete Alawīi ithenya rīa marigithathi mothe ma ciana cia tūhī thīnī wa Isiraēli. **19** Thīnī wa andū a Isiraēli othe-rī, nīheanīte Alawīi matūike iheo kūrī Harūnī na arīū ake, na marutage wīra Hema-inī-ino-ya-Gūtūnganwo handū ha andū a Isiraēli, na mamahorohagīrie nīgeetha andū a Isiraēli matīkae kūnīinwo na mūthiro hīndī rīria mangīkūhīrīria handū-harīa-haamūre.” **20** Musa, na Harūnī marī na kīrīndī kīu gīothe kīa andū a Isiraēli magīlka Alawīi o ta ūguo Jehova aathīte Musa. **21** Alawīi acio magītheria na magīthambia nguo ciao. Harūnī nake agīcooka akīmaruta ta igongona rīa gūthūngūthio mbere ya Jehova, na akīmahoroheria nīguo amatherie. **22** Thuutha ūcio, Alawīi magītoonya Hema-inī-īyo-ya-Gūtūnganwo marutage wīra wao marūgamīrīrwo nī Harūnī na arīū ake. Magīlka Alawīi acio o ta ūria Jehova aathīte Musa gwīkwo. **23** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **24** “Ūndū ūyū nīguo ūkonīī Alawīi: Atīrī, arūme othe arīa mahingītie mīaka mīrongo īrī na itano na makīria nīo marīūkaga kūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, **25** no mahingia mīaka mīrongo itano-rī, no nginya mahurūke kuuma wīra ūcio wao wa gūtūngata, matīgacooke kūruta wīra. **26** No rīrī, no mateithagīrīrie arīū a ithe wao rīria mekūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, no-o ene matīkarute wīra ūcio. Ūguo nīguo ūrīgayagīra Alawīi wīra ūria marīrutaga.”

9 Nake Jehova akīarīria Musa kūu Werū-inī wa Sinai mwerī-inī wa mbere wa mwaka wa keerī thuutha wa andū a Isiraēli kuuma būrūrī wa Misirī, akīmwīra atīrī, **2** “Īra andū a Isiraēli makūngūyagīre Gīathī-kīa-Bathaka ihīnda rīria rītūtītwo. **3** Kūngūyagīrai gīathī kīu ihīnda rīria rītūtītwo, hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mwerī ūyū, kūringana na mawatho makīo mothe na mūtabarīre wakīo.” **4** Nī ūndū ūcio Musa akīra andū a Isiraēli makūngūire Gīathī-kīa-Bathaka.

5 Nao magũka o ro ũguo kũu Werũ-inĩ wa Sinai hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. Andũ a Isiraeli magũka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aathite Musa. 6 No amwe ao matingĩakũngũire Giathĩ-kĩa-Bathaka mũthenya ũcio nĩ ũndũ nĩmagwatitwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ. Nĩ ũndũ ũcio magũka kũrĩ Musa na Harũni mũthenya o ro ũcio 7 makĩira Musa atĩrĩ, “Nĩ tũnyĩititwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ, no nĩ kĩĩ gĩgũtũma tũgirio kũneana indo cia kũrufira Jehova tũrĩ hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ ihinda rĩrĩa rĩruĩtũwe?” 8 Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Etererai nyambe ndũre ũhoro wa ũrĩa Jehova egwathana ũhoro wanyu.” 9 Jehova agĩcooka akĩira Musa atĩrĩ, 10 “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũndũ wanyu o na ũrĩkũ kana njiaro cianyu marĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ, kana akorwo arĩ rũgendo-inĩ-rĩ, mũndũ ũcio o nake no akũngũire Giathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova. 11 Marĩkũngũyagĩra giathĩ kũu hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Marĩrĩaga gatũrũme na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia na nyeni ndũrũ. 12 Matikanatĩgie gacunjĩ o na kamwe karaare nginya rĩciĩni kana moine ihĩndĩ rĩako o na rĩmwe. Rĩrĩa megũkũngũira Giathĩ-kĩa-Bathaka iyo no nginya marũmagĩrĩre mĩtabarĩre wakĩo wothe. 13 No mũndũ angĩkorwo ndarĩ na thaahu, na ndathĩite rũgendo, na aage gũkũngũira Giathĩ-kĩa-Bathaka, mũndũ ũcio nĩakaingawo athengio kuuma kũrĩ andũ ao, nĩ ũndũ ndaareheire Jehova indo iria arutagĩrwo ihinda rĩrĩa rĩruĩtũwo. Mũndũ ũcio nĩagacookerewo nĩ mehia make mwene. 14 “Mũgeni ũkaraniĩte na inyuĩ na ende gũkũngũira Giathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova-rĩ, no nginya eke ũguo kũringana na watho na mĩtabarĩre wakĩo. No nginya mũgĩage na mĩtabarĩre ya mũthemba ũmwe kũrĩ mũgeni na kũrĩ mũndũ ũrĩa ũciarĩrwo bũrĩrĩ wanyu.” 15 Mũthenya ũrĩa Hema-ĩrĩa-Nyamũre, o Hema-ĩyo-ya-Ūira yaambĩrwo-rĩ, itu rĩkĩmĩhumbĩra. Kuuma hwaĩ-inĩ nginya rĩciĩni itu rĩru rĩarĩ igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre na itu rĩru rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. 16 Ūguo nĩguo gwathiire na mbere gũikara; itu rĩkĩmĩhumbĩra ũtũkũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. 17 Hĩndĩ rĩrĩa yotho itu rĩru rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Isiraeli makoimagara magathĩ; na rĩrĩ, itu rĩru rĩarũgamĩra handũ, andũ a Isiraeli makaamba hema ciao ho. 18 Jehova aathana-rĩ, andũ a Isiraeli makoimagara magathĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ rĩrĩa yotho itu rĩru rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. 19 Hĩndĩ rĩrĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Isiraeli magathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. 20 Mahinda mamwe itu rĩru rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ aathana, makoimagara magathĩ. 21 Mahinda mamwe itu rĩru rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rĩciĩni, na itu rĩehera rĩciĩni-rĩ, makoimagara magathĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtũkũ, hĩndĩ o yotho itu rĩru rĩehera nao makoimagara magathĩ. 22 Itu rĩru rĩngĩaikarĩre igũrũ rĩa hema ĩyo mũthenya ĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Isiraeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩoimagarĩre mathĩ, no itu rĩru rĩehera makoimagara magathĩ. 23 Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ Jehova aathana makoimagara magathĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũrĩa aathaga Musa.

10 Jehova akĩira Musa atĩrĩ: 2 “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeke na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga

kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagara mathĩ. 3 Hĩndĩ rĩrĩa tũrumbeta twerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gikongana harĩwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 4 Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhw-rĩ, angoria, nĩo anene a mbarĩ cia Isiraeli, nĩo mariũnganaga harĩwe. 5 Rĩrĩa karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga rĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ikoimagara. 6 Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthini makoimagara. Mũgambo ũcio mũnene nĩguo kĩmenyithia gia kuumagara. 7 Nĩgeetha kĩrĩndĩ kũngane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no ti na mĩhũhĩre ta ĩyo ĩngĩ. 8 “Arĩu a Harũni, acio athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩo marihuhaga tũrumbeta tũu. Ūndũ ũcio ũtũkũ watho wa gũtũũrĩo nĩ inyuĩ na njjarwa iria igooka. 9 Rĩrĩa mũgũthĩ mbaara ĩrĩ bũrĩrĩ wanyu kũmbe mũkartĩe na thũ iria imũhinyagĩrĩrĩa-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu niakamũrĩrikana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. 10 Ningĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu iria njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ ũndũ wa maruta ma njino na maruta ma ũiguano, na nĩmo magaatũka kĩrĩrikano kĩanyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” 11 Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩrĩ, itu nĩrĩehereire kuuma hema-inĩ rĩa nyamũre ya Ūira. 12 Nao andũ a Isiraeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩrĩa itu rĩru rĩarũgamire Werũ-inĩ wa Parani. 13 Nao makiumagara, arĩ rĩrĩa mbere, o ta ũrĩa Jehova aathite Musa. 14 Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarĩre mbere, irũmĩrĩre bendera yao. Nake Nahashoni mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 15 Nethaneli mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, 16 nake Eliabu mũrũ wa Heloni nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. 17 Ningĩ Hema-ĩrĩa-Nyamũre ikĩambũrwo, nao Agerishoni na Amerari, arĩa maamikuuaga, makiumagara. 18 Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubeni ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩre bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 19 Shelumieli mũrũ wa Zurichadai nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeoni, 20 nake Eliasafu mũrũ wa Deueli nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. 21 Nao Akohathu makiumagara makuũite indo iria nyamũre. Hema-ĩrĩa-Nyamũre yarĩ ikorwo yaambĩtuo matanakinya. 22 Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubeni, irũmĩrĩre bendera yao. Elishama mũrũ wa Amihudu nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 23 Gamalieli mũrũ wa Pedazuru nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Manase, 24 nake Abidani mũrũ wa Gideoni nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Benjamin. 25 Kũrĩgĩrĩrĩa-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara ĩrĩ thũthũ wa icio ĩngĩ ciothe, ikiumagara ĩrũmĩrĩre bendera yao. Ahiezeri mũrũ wa Amishadai nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 26 Pagieli mũrũ wa Okirani nĩwe watongoragĩa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Asheri, 27 nake Ahira mũrũ wa Enani nĩwe watongoragĩa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Nafitali. 28 Ūguo nĩguo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarũmanĩrĩre ikiumagara. 29 Na rĩrĩ, Musa akĩira Hobabu mũrũ wa Reueli ũrĩa Mũmidiani ũrĩa warĩ mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthĩ kũrĩa Jehova aatwĩre ũhoro wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ Ūka tũthĩ nawe, na nĩtũgũwĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩre Isiraeli maũndũ mega.” 30 Hobabu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Aca, ndigũtũka; no ngũcoka bũrĩrĩ witũ na kũrĩ andũ

aitu.” 31 No Musa akimwira atiri, “Ndaguthaitha ndugatutige. Wee niũũ kindũ kũria tungiamba hema ciitũ gũkũ weru-inĩ, na no ũtuĩke maithe maitũ. 32 Ūngĩtwarana na ithuĩ-rĩ, nitũrikũgayagĩra kiria giothe kięga Jehova aritũheaga.” 33 Nĩ ũndũ ũcio makiumagara moimite hau kirĩma-inĩ kia Jehova, magithĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ. Nario ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro kia Jehova rigithĩ rimatongoretie mĩthenya iyo itatũ, nĩguo rikamacarĩrie handũ ha kũhurũka. 34 Nario itu rĩa Jehova riakoragwo igũrũ rĩao o mĩthenya makiumagara kuuma kambĩ. 35 Hindĩ rĩa yothe ithandũkũ roimugario, Musa akoiga atiri, “Jehova, arahũka! Thũ ciaku irohuranjũka; thũ ciaku irokũũrĩra.” 36 Hindĩ rĩa riagwo thĩ, akoiga atiri, “Jehova cookerera ngiri ici cia Israeli itangitarĩka.”

11 Na rĩri, andũ a Israeli magĩteta nĩ ũndũ wa moritũ mao, nakuo gũteta kwao gũkiũguo nĩ Jehova, na rĩria aamaiguire, agĩakanwo nĩ marakara, naguo mwaki ũkũma kũri Jehova, ũgiakana gatagati kao, na ũgĩcina ndeere imwe cia kambĩ. 2 Rĩria andũ acio maakaĩre Musa, Musa akihooya Jehova, naguo mwaki ũcio ũkihora. 3 Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagũtũw Tabera, tondu mwaki ũcio woimite kũri Jehova nĩwakanite gatagati kao. 4 Kirĩndĩ kirĩa kĩarũmanĩrĩrie nao makũma bũrũri wa Misiri gikiambĩrĩria kwĩrĩrĩria irio cia mĩthemba ingĩ, na o rĩngĩ andũ a Israeli makĩambĩrĩria kũrĩra, makiuga atiri, “Naarĩ korwo tũri na nyama cia kũria! 5 Nitũkũrirĩkana thamaki iria twarĩaga kũu bũrũri wa Misiri tũtekũgũra, o na marengi ma mĩthemba mĩthemba, na itũngũrũ cia mahuti, na itũngũrũ iria ndungu, o na itũngũrũ thumu. 6 No rĩu, tũtĩri na wendo wa kũria; na tũtĩri kindũ o nakĩ tuonaga, tĩga o mana maya moiki!” 7 Mana macio maahaanaga ta mbegũ cia mutĩ ũria wĩtagwo korianda, na mũhianĩre wamo watarĩ ta bedola. 8 Andũ maathĩiaga makamongania, magacooka makamathĩa na gĩthĩ kia moko, kana makamahũrĩra ndrĩ-inĩ na mũũthĩ. Maamarugaga na nyũngũ kana magathondeka tũmigate. Na maacamaga ta kindũ gĩthondeketwo na maguta ma mũtamaiyũ. 9 Rĩria kwagĩa ime ũtukũ kũu kambĩ-inĩ, mana macio makagũanĩra narĩo. 10 Musa nĩaiguire andũ a nyũmba ciothe makĩrĩra, o mũndũ arĩ mũromo-inĩ wa hema yake. Nake Jehova nĩarakarĩre mũno makĩria, na Musa agĩthĩnĩka. 11 Akĩũria Jehova atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmie ũrehere ndungata yaku thĩma ũyũ? Nĩ atĩ njĩkite ũkaaga gũgũkenia nĩguo ũnjĩgĩrĩre mũrĩgo wa andũ aya othe? 12 Kaĩ arĩ nĩ ithe wao? Kaĩ arĩ nĩ ndaacarĩre? Nĩ kĩ kiratũma ũnjĩre ndĩmakuue na moko makwa, ta ũria mũrerĩ wa mwana akuuaga kaana ka rũkenge, ndĩmatware bũrũri ũria werĩre maithe mao ma tene na mwĩhitwa? 13 Ingĩrũta nyama cia kũhe andũ aya othe kũ? Marandĩrĩra makiugaga atiri, ‘Tũhe nyama tũrie!’ 14 Ndingĩhota gũkuua andũ aya othe ndĩ nyĩki; mũrĩgo ũyũ nĩ mũritũ mũno kũri nĩ. 15 Angĩkorwo ũguo nĩguo ũkũnjĩka-rĩ, njũraga o ro rĩu, angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkite nĩwe, na ndũkareke nyone mwanangĩko wakwa mwene.” 16 Nake Jehova akĩria Musa atiri: “Ndehere athuuri mĩrongo mũgwanja a Israeli arĩa wee ũũ atĩ nĩ atongoria na anene thĩnĩ wa andũ aya. Ūmarehe Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩguo marũgame hau hamwe nawe. 17 Nĩ na nĩ nĩngũikũrũka ngwarĩrie ho, njoe Roho ũria ũri naguo na ndĩmekĩre Roho ũcio. Nao nĩmarĩgũitehagia gũkuua mũrĩgo wa andũ aya nĩgeetha ndũkaũkuuaga ũri wiki. 18 “Nĩngĩ wĩre andũ atiri, ‘Mwĩtherie, mwĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa rũciũ, rĩria mũkaaria nyama. Jehova nĩaramũiguire rĩria mũrarĩraga, mũkiugaga atiri, ‘Naarĩ korwo tũri na nyama cia kũria! Maũndũ maitũ maarĩ mega rĩria twarĩ bũrũri wa Misiri!’ Rũ-rĩ, Jehova

nĩekũmũhe nyama, na nĩmũgũcirĩa. 19 Na rĩri, mĩtũgũcirĩa o mĩthenya ũmwe, kana mĩthenya rĩri, kana itano, kana ikũmi, kana mĩthenya mĩrongo rĩri, 20 no mũgũcirĩa mweri mũgima, o nginya cieme na manĩrũ manyu, na inyuĩ mũcinyire, nĩ ũndũ nĩmũregete Jehova ũria ũri hamwe na inyuĩ, na mũkarĩra mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atiri, “Nĩ kĩ gĩatũmire tuume bũrũri wa Misiri?”” 21 No Musa akĩria Jehova atiri, “Andũ arĩa ndrĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woĩga atĩ, ‘Nĩngũmahe nyama cia kũria mweri mũgima!’ 22 Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-rĩ, no imaigne? O na mangĩtegerwo thamakĩ ciothe cia iria-inĩ-rĩ, no imaigne?” 23 Jehova agĩcookeria Musa atiri, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova nĩnyũihĩte? Rĩu wee, nĩũkuona kana ũria njũgite nĩũkahingio kana ndũkahingio.” 24 Nĩ ũndũ ũcio Musa akũma njã, akĩria andũ acio ũria Jehova oĩgite. Nake agĩcookerĩria athuuri amwe ao mĩrongo mũgwanja, akĩmarũgama marĩgĩcĩrĩe Hema iyo. 25 Nake Jehova agĩkũrũka na itu akĩria na Musa, akĩoya Roho ũria warĩ thĩnĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thĩnĩ wa athuuri acio mĩrongo mũgwanja. Rĩria Roho okire igũrũ rĩao-rĩ, makĩrathã mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ingĩ. 26 No rĩri, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, nĩmatĩgĩtũwo kambĩ. Nao nĩmandĩkitũwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathĩte Hema-inĩ iyo. No rĩri, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩrathã mohoro marĩ kũu kambĩ. 27 Mwanake ũmwe agĩteng’era akĩria Musa atiri, “Elidadi na Medadi nĩmararathã mohoro kũu kambĩ.” 28 Joshua mũrũ wa Nuni, ũria wateithagia Musa kuuma arĩ mũnĩni, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atiri, “Musa, mwathĩ wakwa, makaanie!” 29 No Musa akĩmũcookeria atiri, “Kaĩ ũkũguu ũru nĩ ũndũ wakwa? Nĩ ingĩenda andũ othe a Jehova makorwo marĩ anabĩ, na atĩ Jehova amekĩre Roho wake!” 30 Thuuthã ũcio Musa na athuuri acio a Israeli amekĩre magĩcooka kambĩ. 31 Na rĩri, rũhũho rũkũma harĩ Jehova, rũkĩrehe tũmakia-arũme kuuma iria-inĩ. Rũgĩtũgũthĩia tũthĩrũrũkĩrĩie mĩena yothe ya kambĩ butĩ ithatũ kuuma thĩ, handũ ha itĩna rĩa rũgendo rwa mĩthenya mũgima mbarĩ ciothe. 32 Mĩthenya ũcio wothe na ũtukũ, na mĩthenya ũcio ũngĩ wothe, andũ acio makiumagara makĩũngania tũmakia-arũme. Gũtĩri mũndũ wonganĩrie thuuthã wa homeri ikũmi. Nĩngĩ magĩtwanĩka gũthĩrũrũkĩria kambĩ yothe. 33 No rĩri, rĩria nyama icio ciarĩ tũnua-inĩ twao, o na itarĩ ndanũke-rĩ, marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ acio, akĩmahũũra na mũthiro mũnene. 34 Tondũ ũcio handũ hau hagũtũw Kabirotu-Hataava, nĩ ũndũ hau nĩho maathĩkire andũ arĩa maaiguĩte thuti ya irio ingĩ. 35 Kuuma Kibirothu-Hataava, andũ acio nĩmathĩire rũgendo, magĩkinya Hazerotũ, magĩkara kuo.

12 Nao Miriamu na Harũni magĩteta Musa, nĩ ũndũ wa mũtumia wake Mũkushi, nĩngĩkorwo Musa nĩ ahĩkĩtie Mũkushi. 2 Nĩngĩ nao mooragia atiri, “Anga Jehova angĩaria o na Musa wiki? Gĩthĩ o na ithuũ to atwarĩrie?” Nake Jehova akĩgũga ndeto icio. 3 (Na rĩri, Musa aarĩ mũndũ mwĩnyĩhia mũno, mwĩnyĩhia gũkĩra andũ arĩa angĩ othe gũkũ thĩ). 4 O rĩmwe Jehova akĩria Musa na Harũni na Miriamu atiri, “Inyuĩ atatũ umai mũũke Hema-inĩ iyo-ya-Gũtũnganwo.” Nĩ ũndũ ũcio othe atatũ makũma magĩthĩ ho. 5 Nĩngĩ Jehova agĩkũrũka arĩ thĩnĩ wa gĩtũgĩ gĩa itu, akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema iyo, na agĩta Harũni na Miriamu. Na eerĩ magĩthĩathĩa harĩ we, 6 nake akĩmeerã atiri, “Thĩkĩrĩriai ciugo ciakwa: “Rĩria mũnabĩ wa Jehova arĩ gatagati-inĩ kanyũ-rĩ, nĩ nĩndũmwĩguũragĩria na cioneke, na ngamwarĩria na irooto. 7 No ha ũhoro wa Musa

ndungata yakwa ndiikaga ūguo; we nī mwīhokeku thīnī wa nyūmba yakwa yothe. **8** Musa-rī, twaranagīria nake ūthiū kwa ūthiū, tūkaaranīria ūhoro mūtaūku, na ndimwaragīria na thimo; na nīwe wonaga ūria Jehova atarī. Nī kīī kīgīrīrie mwītīgīre gūtētia Musa ndungata yakwa?” **9** Nake Jehova agīcinwo nī marakara nī ūndū wao, agithīi akīmatiga. **10** Rīria itu rīru rieherire igūrū rīa Hema īyo, Miriamu agīkorwo aarūgamīte o ro hau, arī na mangū, akerūha o ta ira. Nake Harūni ehūgūra akīona atī Miriamu aarī na mangū; **11** nake akīira Musa atīrī, “Ndagūthaita, mwathi wakwa, ndagūtūrūthīrie wīhia ūcio twīkite na ūrimū. **12** Ndūkareke ahane ta kīhuno kīumite nda ya nyina mwīrī wakīo ūbuthie mwena ūmwe.” **13** Nī ūndū ūcio Musa agīkaira Jehova, akiuga atīrī, “Wee Ngai, ndagūthaita, mūhonie!” **14** Nake Jehova agīcookeria Musa, akīmwira atīrī, “Korwo ithe nīamūtūrīire mata ūthiū-rī, githī ndangaiakarire na thoni matukū mūgwanja? Mūhingīrīrie na kūu nja ya kambī matukū mūgwanja; na thuutha ūcio no acookio kambī.” **15** Nī ūndū ūcio Miriamu akīhingīrīrio na kūu nja ya kambī īyo matukū mūgwanja, nao andū acio angī matiathiire na mbere na rūgendo nginya rīria Miriamu aacookirio kambī. **16** Thuutha ūcio, andū acio a Isiraeli makīuma Hazerothu magithī makīamba hema ciao Werū-inī wa Parani.

13 Nake Jehova akīira Musa atīrī, **2** “Tūma arūme amwe mathiī magathigaane būrūri wa Kaanani, ūria ngūhe andū a Isiraeli. Tūma mūtongoria ūmwe wao, kuuma o mūhīrīga o mūhīrīga wa maithē mao.” **3** Nake Musa agāthīkīra watho wa Jehova, na agītūma andū acio kuuma Werū wa Parani. Andū acio othe maarī atongoria a andū a Isiraeli. **4** Maya nīmo marītwa ma atongoria acio: kuuma mūhīrīga wa Rubeni, aarī Shamua mūrū wa Zakuri; **5** kuuma mūhīrīga wa Simeoni, aarī Shafati mūrū wa Hori; **6** kuuma mūhīrīga wa Juda, aarī Kalebu mūrū wa Jefune; **7** kuuma mūhīrīga wa Isakaru, aarī Igalī mūrū wa Jusufu; **8** kuuma mūhīrīga wa Efiraimu, aarī Hoshea mūrū wa Nuni; **9** kuuma mūhīrīga wa Benjamīni, aarī Paliti mūrū wa Rafu; **10** kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, aarī Gadieli mūrū wa Sodi; **11** kuuma mūhīrīga wa Manase (na nīguo mūhīrīga wa Jusufu), aarī Gadi mūrū wa Susi; **12** kuuma mūhīrīga wa Dani, aarī Amieli mūrū wa Gemali; **13** kuuma mūhīrīga wa Asheri, aarī Sethuri mūrū wa Mikaeli; **14** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, aarī Nahabi mūrū wa Vofisi; **15** kuuma mūhīrīga wa Gadi, aarī Geueli mūrū wa Maki. **16** Macio nīmo marītwa ma andū arīa Musa aatūmire magathigaane būrūri ūcio. Nake Musa akīgarūra rītwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūtua Joshua. **17** Rīria Musa aatūmire andū acio magathigaane būrūri wa Kaanani, aameerire atīrī, “Ambatai mūtūkanīrie Negevu, mūthīi būrūri ūcio ūrī irīma. **18** Tūiriai būrūri ūcio ūria ūtārī, muone kana andū akuo marī na hinya kana matīrī hinya, o na kana nī aingī kana nī anini. **19** Ningī mūmenye būrūri ūcio matūrāga ūhaana atīa? Nī mwega kana nī mūūru? Matūrāga matūrā ma mūthemba ūrīku? Nī mairīgīre na thingo cia hinya kana tī mairīgīre? **20** Tīri wakuo ūtārī atīa? Nī mūnoru kana nī mūhinju? Kūrī mītī kana gūtīrī? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būrūri ūcio.” (Hīndī īyo nīguo mīthabībū yaambagīrīria kwīrua.) **21** Tondū ūcio makīamba magithigaana būrūri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. **22** Mambatire matūkanīrie Negevu na magikinya Hebroni kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūrāga. (Itūrā rīa Hebroni rīakītwa miāka mūgwanja mbere ya itūrā rīa Zoani gwakwo būrūri-inī wa Misiri.) **23** Rīria maakinire

Kīanda gīa Eshikoli, magītema rūhonge rwarī na kīmanjika kīmwe gīa thabībū. Andū eerī ao makīrīkuuanīra na mūtī, hamwe na makomamanga mamwe, na ngūyū. **24** Naho handū hau hagītwo Kīanda gīa Eshikoli nī ūndū wa kīmanjika kīu gīa thabībū kīria andū a Isiraeli acio maatemire ho. **25** Matukū mīrongo īna mathira magīcooka kuuma gūthigaana būrūri ūcio. **26** Nao magīcooka kūrī Musa, na Harūni na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli kūu Kadeshi o kūu Werū-inī wa Parani. Kūu makīhe Musa na Harūni, na kīūngano gīothe ūhoro ūcio na makīmooonia maciaro ma būrūri ūcio. **27** Makihe Musa ūhoro ūyū: “Nītwaatoonyire būrūri ūria watūtūmire, naguo nī būrūri ūrī būthi wa iria na ūkūlī Maya nīmo maciaro maguo. **28** No rīrī, andū arīa matūrāga kūu marī hinya, na matūrā ma nīmairīgīre na thingo cia hinya, na nī manene mūno. O na ningī nītuoire njiaro cia Anaki kuo. **29** Aamaleki matūrāga kūu Negevu; Ahiti, na Ajobusi, na Amori matūrāga būrūri ūrī irīma; Akaanani nao matūrāga ndwere-inī cia iria na hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani.” **30** Nake Kalebu agīkīria andū acio o hau mbere ya Musa, akiuga atīrī, “Nītwaogīrīrwo nī kwambata tūthī twīnyītīre būrūri ūcio, nī ūndū no tūhote gwīka ūguo.” **31** No andū arīa maambatīte nake makiuga atīrī, “Tūtīngītharīkīra andū acio, marī na hinya gūtūkīra.” **32** Nao makīhunja ūhoro mūrū kūrī andū a Isiraeli ūkonīi būrūri ūcio maathigaanite. Makiuga atīrī, “Būrūri ūcio tūrathigaanire nī būrūri ūgūtambuurā andū arīa matūrāga kuo ūkamanīina biū. Andū arīa othe tuonire kuo nī anene mūno. **33** Nītuoire Anefili kuo (njiaro cia Anaki, a kīruka kīa Anefili). Tweyonaga tūhaana ta ndaahi, o nao moonaga tūhaana o ta cio.”

14 Ūtukū ūcio andū othe a kīrīndī gīa Isiraeli makīrīra maanīrīre na mūgambo mūnene. **2** Andū acio othe a Isiraeli makinuguna nī ūndū wa Musa na Harūni, na kīūngano kīu gīothe gīkīmeera atīrī, “Naarī korwo twakuīrīre Misiri! Kana werū-inī ūyū! **3** Nī kīī gīgūtūma Jehova atūrehe būrūri ūyū atūrekererie tūrāgwō na rūhīū rwa njora? Atumia aitū na ciana ciitū megūtūka a gūtāhwo. Githī wega tī tūcooke būrūri wa Misiri?” **4** Nao makīrīra mūndū na ūria ūngī atīrī, “Twaogīrīrwo nī tūthūre mūtongoria tūcooke būrūri wa Misiri.” **5** Hīndī īyo Musa na Harūni makīgūthīa maturumithītie mothīū mao thī mbere ya kīūngano kīu gīothe kīa andū a Isiraeli kīria kīagomanite hau. **6** Joshua mūrū wa Nuni na Kalebu mūrū wa Jefune, arīa maarī hamwe na arīa maathīite gūthigaana būrūri ūcio magītebūrāngā nguo ciao. **7** Makīra kīūngano kīu gīothe kīa andū a Isiraeli atīrī, “Būrūri ūria twatūkanīrie na tūkūthigana, nī būrūri mwega mūno makīria. **8** Jehova angīkorwo nīakenetio nī ithuī, nīegūtūngoria tūtoonye būrūri ūcio, būrūri ūcio ūyūrīte būthi wa iria na ūkūlī, na nīegūtūhe guo ūtūke witū. **9** No rīrī, mūtīkaremere Jehova. Na mūtīgetīgīre andū a būrūri ūcio, nī ūndū tūkūmameria biū. Ūgītīrī wao nī mweherie, no Jehova arī hamwe na ithuī. Mūtīkametīgīre.” **10** No kīūngano kīu gīothe gīkīaria ūhoro wa kūmahūra na mahiga nyuguto. Hīndī īyo rīri wa Jehova ūkūmīrīra andū othe a Isiraeli hau Hema-inī ya Gūtūngano. **11** Nake Jehova akīūria Musa atīrī, “Andū aya megūtūra maanyararīte nginya-rī? Megūtūra maregete kūnjītikia nginya-rī, o na ningīte cīama nyingī ūguo gatagatī kao? **12** Nīngūmahūra na mūthiro ndīmaniine, no wee ngūgītua rūrīrī rūnene na rūrī na hinya kūmakīra.” **13** Musa akīria Jehova atīrī, “Andū a Misiri nīmakaigua ūhoro ūcio! Nīwe warutire andū aya makīuma gatagatī kao na ūndū wa ūhoti waku. **14** Nao nīmakeera aikari a būrūri ūyū ūhoro ūcio.

Nimaiguíte atí Wee, O Wee Jehova-rí, úkoragwo na andú aya, na atí Wee Jehova, wanonwo úthiú kwa úthiú, na atí itu riaku rúkaraga igúrú ríao, o na atí Wee úthiiaa mbere yao thíiní wa gítugí kía itu múthenya na úrú thíiní wa gítugí kía mwaki útukú. **15** Úngúrúaga andú aya othe o ro rímwe-rí, ndúrúrí iria ciguíte úhoro úyú waku níkoiga atírí, **16** 'Jehova níaremirwo nígúkinyia andú aya búrúrí úrú aameríre na mwíhitwa; ní úndú úcio akímooragíra werú-iní.' **17** "Na rírí, hinya wa Mwathani úrokíonekana o ta úrú ugíte, atírí: **18** 'Jehova ndahiúhaga kúrakara, ayúrútwo ní wendo, na níohanagíra mbere na úremi. No ndaagaga kúherithia mündú úrú whíite; níaherithagia ciana ní úndú wa mehía ma maithe nginya rúciaró rwa gatátú na rwa kana.' **19** Kúrúngana na wendo waku múnene-rí, ohera andú aya mehía mao, o ta úrú wanamarekera kuuma híndí ríao mómíre búrúrí wa Misírí nginya ríu." **20** Jehova akímúcookeria atírí, "Ní ndamarekera o ta úguo woria. **21** No rírí, tí-ítherú o ta úrú ní ndúúraga muoyo, na tí-ítherú o ta úrú ríirí wa Jehova úyúrúite thí yothé-rí, **22** gútírí o na úmwe wa andú aría moonire ríirí wakwa na cíama iría ndarúngúire kúú búrúrí wa Misírí o na gúkú werú-iní, no makínemera na makínemera maita ikúmi-rí, **23** gútírí o na úmwe wa acio úkooná búrúrí úcio ndéeríe maithe mao na tene na mwíhitwa. Gútírí o na úmwe wao wa aría maanyararíte úkaawona. **24** No tondú ndungata yakwa Kalebu arí na roho wa múthemba úngí na níanúmagírúra na ngoro yake yothé, níngamútúwara búrúrí úcio aathiíte, nacíó njiaro ciake níikaúgaya. **25** Na tondú andú a Amaleki na a Kaanani matúúraga cianda-iní-rí, rokai kúgarúruka mumagare múrorete na werú-iní, múthí na níjra ya Iria Itune." **26** Nake Jehova akíra Musa na Harúni atírí: **27** "Ní nginya híndí ríkú kí ríndí gíkí kíaganu gígúúúra kíngunagára? Nínjigúite mateta ma anuguníkí aya a Isiraéli. **28** Ní úndú úcio meere atírí, 'Jehova ekuuga úú: Tí-ítherú o ta úrú ní ndúúraga muoyo-rí, ní ngúmúwika o maúndú macío njigúite múkíaria. **29** Ciimba cianyu íkaagúa werú-iní úyú, inyuú aría othe múrú na úkúru wa míaka mírongo ríirí na makíría aría mwarúirwo híndí ya ítarana na aría manuguníte ní úndú wakwa. **30** Gútírí o na úmwe wanyú úgatoonya búrúrí úcio ndehítire nyambararíte guoko atí níúgatuúka wanyú, tíga o Kalebu múrú wa Jefune, na Joshua múrú wa Nuni. **31** No há úhoro wa cíana cianyu iría mwoigúire atí ní ígaatahwo-rí, níngamakínnya kuo makenagíre búrúrí úcio múregete. **32** No inyuú-rí, cíimba cianyu íkaagúa werú-iní úyú. **33** Ciana cianyu ígútuúka aríthí gúkú werú-iní míaka mírongo ína, ígíthíníkaga ní úndú wa kwaga kwíhokeka kwanyú, nginya rírú kímba kíanyú kía múthia gíkaagúa werú-iní. **34** Míaka mírongo ína, o mwaka úmwe úrúgámírúire múthenya úmwe wa míthenya mírongo ína írú mwathiganire búrúrí úcio, míaka íyo níyo múgaathínika ní úndú wa mehía manyú, na múmenye úúru wa gúúkirúro ní níi.' **35** Níi Jehova ní níi njarítie, na tí-ítherú níngéeka maúndú macío kúrú kí ríndí gíkí gíothé kíaganu, kíria gúcookanírúire hamwe kíngúkirúire. Gígaathírú werú-iní úyú; gúkú níkuo gígaakúra." **36** Ní úndú úcio, andú aría Musa aatúumíte magathigaane búrúrí úcio wa Kaanani, o acio macoókire na magítúma kí ríndí gíothé kíngunúire Musa ní kúmemerekia úhoro múúru wa búrúrí úcio, **37** andú acio mamemerekíre úhoro úcio múúru wa búrúrí úcio makíhúúro na múthiro, magíkuúra hau mbere ya Jehova. **38** Harí andú aría maathiíte gúthigaana búrúrí úcio, no Joshua múrú wa Nuni, na Kalebu múrú wa Jefune maatigarire. **39** Rírú Musa aaheire andú othe a Isiraéli úhoro úcio, makígírúka múno. **40** Múthenya úyú úngí rúciiní

tene makíambata marorete búrúrí úrú írú írima. Makiuga atírí, "Nítwíhítie, níúkwambata túthí nginya kúrú Jehova aatwírúire." **41** No Musa akímooria atírí, "Múraremera watho wa Jehova níki? Úndú úyú ndúngígaacira! **42** Mútikambate tondú Jehova ndarú hamwe na inyuú. Nímúkúhootwo ní thú cianyu, **43** nígúkorwo andú a Amaleki na Akaanani nímakarúwa na inyuú kúú. Ní úndú ní múhatúúre Jehova, nake ndegúkorwo hamwe na inyuú, na ní múkúúragwo na rúhíú rwa níjora." **44** No rírí, ní úndú wa mwíro wao, makíambata marorete búrúrí úrú írú írima o na gúkorwo Musa ndoimire kambí o na kana íthandúkú ría kírikaníro kía Jehova ríkúma kambí. **45** No rírí, andú a Amaleki na Akaanani ría maatúúraga búrúrí úcio úrú írú írima, magíúúúka, makímátharíkúra, na makímahúúra mamaikúúúkie o nginya Horoma.

15 Nake Jehova akíra Musa atírí, **2** "Arírú andú a Isiraéli, úmeere atírí: 'Thúutha wa gútoonya búrúrí úrú ngúmúhe útuúke múcíi wanyú, **3** na múrutúre Jehova maruta ma níjino kuuma rúúru rwa ng'ombe kana rwa mbúri, matúúke mútararúko wa gúkenia Jehova, marí maruta ma níjino, kana magongona, ní úndú wa níhítwa ya mwanya, kana maruta ma kwíyendera kana maruta ma ciathí-rí, **4** úrú úríreghaga írú ríake, arírúragúra Jehova írú ría mútu gícunjí gía ikúmi kía eba ímwe ya mútu múhinyú múno, útukanítio na gícunjí kía inya kía híni ímwe ya maguta. **5** Harí o gatúrúme ka írú ría níjino kana ígongona, haaragúra gícunjí kía inya kía híni ímwe ya ndíbe írú írú ría kúnyúuo. **6** "Ígongona ría ndúrúme-rí, haarírú ígongona ría mútu ícunjí ígírú cia ikúmi cia eba ímwe ya mútu múhinyú múno, útukanítio na gícunjí gía íthathú kía híni ímwe ya maguta, **7** na gícunjí gía íthathú kía híni ímwe ya ndíbe írú írú ría kúnyúuo. Rírú rírú mútararúko wa gúkenia Jehova. **8** "Rírú múkúhaarírú gategwa ní úndú wa írú ría níjino kana ígongona, ní úndú wa mwíhitwa wa mwanya kana írú ría úguano rírúúúro Jehova-rí, **9** rehagai hamwe na ndegwa íyo írú ría mútu ícunjí íthathú cia ikúmi cia eba ímwe ya mútu múhinyú múno, útukanítio na nuthu ya híni ímwe ya maguta. **10** O na níngí rehagai nuthu ya híni ímwe ya ndíbe írú írú ría kúnyúuo. Narío ígongona ríu rígaúka írú ría níjino rírú mútararúko wa gúkenia Jehova. **11** Ndegwa kana ndúrúme o yothé, kana gatúrúme kana koori o gothe, írihaaragúro o ro úguo. **12** Íkagai úguo harí o ímwe yacío ya íria cíothé múríharagúra. **13** "Múndú wothé úciarúúro kwanyú no nginya ekage maúndú macío úguo rírú aríreghaga írú ría gúcinwo na mwaki rírú mútararúko wa gúkenia Jehova. **14** Ní úndú wa níjarwa íria ígooka, rírú ríothé múgeni kana múndú úngí o wothé útúúranítie na inyuú arírúútaga írú ría gúcinwo na mwaki rírú mútararúko wa gúkenia Jehova-rí, no nginya ekage o ta úrú inyuú mwíkaga. **15** Kírúndí gíkí kíríkoragwo na watho o úmwe wanyú na harí múgeni úrú útúúranítie na inyuú; úyú ní watho wa gúúúra ní úndú wa níjarwa íria ígooka. Inyuú na múgeni múríkoragwo múrú o úndú úmwe maitho-iní ma Jehova. **16** Mawathó mamwe na mwathaníre úmwe níguo úríhúthagírú harí inyuú na harí múgeni úrú útúúranítie na inyuú." **17** Níngí Jehova akíra Musa atírí, **18** "Arírú andú a Isiraéli, úmeere atírí: 'Rírú múgatoonya búrúrí úrú ndramútúwara, **19** na múríe írio cia búrúrí úcio, heanai ímwe cíacio írú írú ría harí Jehova. **20** Ní múkaaruta túmígáte kuuma mútu-iní wanyú úrú múgaathía ría mbere na mútúheane túrí írú ría kíhúhúro-iní kía ngano. **21** Nímúkaheanaga írú rírú ría mútu úrú múgathía ría mbere kúrú Jehova níjarwa-iní cianyu cíothé íria

igooka thuutha. 22 “Na riri, mungikaaga kurumirira riathani o na rimwe rira maya Jehova aahaire Musa mutekwenda-ri, 23 riathani o riothe Jehova aamuheire na kanua ka Musa kuuma muthenya uria Jehova aamaheaire na kurumirira nginya njiarwa iria igooka, 24 na undu ucio ungikorwo wiktwo mutekwenda, kirindi gitekumena uhoro ucio, hndi iyo kirindi giothe nigikaruta gategwa gatuhe igongona ria njino rina mutarariko wa gukena Jehova, hamwe na maruta ma mutu na ma kunyuu, maria matuutwo, na thenge ya igongona ria kuhoroheria mehia. 25 Muthinjiri-Ngai niakahoroheria kirindi kiu giothe kia andu a Israeli, na nimakarekero, nigukorwo undu ucio ndwari wa ruturiko, na ni undu wa kurutira Jehova iruta ria gucinwo na mwaki ria mahitia mao, na iruta ria kuhoroherio mehia. 26 Kirindi giothe kia andu a Israeli na ageni aria matuuranagia nao nimakarekero, ni undu andu othe mehite matekwenda. 27 “No kungikorwo no mundu umwe wihite atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka umwe ka igongona ria kuhoroherio mehia. 28 Muthinjiri-Ngai niakahoroheria mundu ucio wihite atekwenda hau mbere ya Jehova na aarikia kuhoroherio, niakarekero. 29 Watho o ro umwe nigu urihuthagirwo haru mundu o wotho ukehia atekwenda, ari Muisraeli uciarirwo kwanyu kana ari mugeni. 30 “No mundu uria ukehia na ruturiko akiendaga, ari wa guciarirwo kwanyu kana ari mugeni, ucio niarumite Jehova, na mundu ucio no nginya aingatwo kuuma kuri andu ao. 31 Ni undu ni amenete kungo kia Jehova na akoina maathani make, mundu ucio ti-itheru no nginya aingatwo biu naguo wihia wake niukamucokerera.” 32 Hndi iria andu a Israeli maaru weru-ini, kuri mundu wonirwo akiuna ngu muthenya wa Thabat. 33 Aria maamuonire akiuna ngu makimutwara kuri Musa na Haruni, o na kuri kiungano kiu giothe gia Israeli, 34 na makimuhingira ni undu gutiamenyekaga uria agirirwo ni gwiko. 35 Nake Jehova akira Musa atiri, “Mundu ucio no nginya akue. Kiungano giothe kia Israeli no nginya kimuhure na mahiga nyuguto nja ya kambu.” 36 Ni undu ucio kiungano kiu gikimutwara nja ya kambu gikimuhura na mahiga nyuguto agikua, o ta uria Jehova aathite Musa. 37 Nake Jehova akira Musa atiri, 38 “Ariria andu a Israeli, umeere atiri: ‘Njiarwa-ini ciothe iria igooka, nimugatumagirira ciohe cia ndigi koine-ini ka nguo cianyu, o kiohe gikohererwo na rurigi rwa rangi wa bururu. 39 Ciohe icio nicio muriroraga nigu muririkanaga maathani mothe ma Jehova, nigu mumathikagire, mutikanahure umaraya na undu wa kurumirira meririra ma ngoro o na kana maitho manyu. 40 Ningi nimukaririkanaga gwachikagira maathani makwa mothe na mutuike andu mamurirwo Ngai wanyu. 41 Ni ni ni Jehova Ngai wanyu, uria wamurire bururi wa Misiri nigu nduika Ngai wanyu. Ni ni ni Jehova Ngai wanyu.”

16 Na riri, Kora muru wa Iziharu, muru wa Kohathu, uria waru muru wa Lawi, maru andu amwe a mhiriga wa Rubeni no Dathani na Abiramu, ariu a Eliabu, na Oni muru wa Pelethu, magituka a kung'athia. 2 Nao magikirira Musa. Hamwe nao haari arume a Israeli 250, atongoria mookaine a kirindi kiu aria maathurirwo maru a kiama. 3 Nao magituka maru gikundi makararie Musa na Haruni, makimeera atiri, “Inyu nimwitugiritie muno! Kirindi giki giothe ni githeru, mundu o mundu, nake Jehova ari hamwe nao. Ni ki gitumite mwitugirire iguru ria kiungano giki kia Jehova?” 4 Riria Musa aigire uguo-ri, akigua, agiturumithia ithu th. 5 Ningi agicooka akira Kora na arumiriri ake othe atiri: “Ruciini, Jehova niakonana nuu wake na nuu mutheru, na niakareka

mundu ucio amukuhirire. Mundu uria agaathuura, ucio niwe akaareka amukuhirire. 6 Wee Kora na arumiriri aku othe, uu nigu mugieka: mukoya ngio cia gucinira ubumba, 7 na ruciu mucikire mwaki na ubumba muru mbere ya Jehova. Mundu uria Jehova agaathuura-ri, ucio agaatuika niwe mutheru. Inyu Alawii nimwitugiritie muno!” 8 Ningi Musa akira Kora atiri, “Ta thikiririai inyu Alawii! 9 Anga mutiganire ni Ngai wa Israeli kumwamurania na kirindi kiria kingi giothe kia andu a Israeli, akamurehe hakuhi nake nigeetha murutage wira hema-ini iria nyamure ya Jehova, na murugamaga mbere ya kirindi mugitungatagire?” 10 Inyu hamwe na Alawii othe a thiritu yanyu niamurehe hakuhi nake, no riu murageria kuoya wira wa ithinjiri-Ngai o nago. 11 Wee na arumiriri aku othe munganite hamwe mukikire Jehova. Haruni nuu atiri nigu munugume ni undu wake?” 12 Musa agicooka agita Dathani na Abiramu, ariu a Eliabu. No-o makiuga atiri, “Tutiguka! 13 Anga ti kuganu atiri niwaturire bururi waru buthi wa iria na uuki uke uturugire weru-ini uyuu? Riu ningi urenda gutwatha?” 14 Ningi-ri, nduri uratukinya bururi uri na buthi wa iria na uuki, kana ugatue igai ria ithaka na migunda ya mithabibu. Ni ugukura andu aya maitho umaheenie? Aca, tutiguka!” 15 Nake Musa akirakara muno, akira Jehova atiri, “Ndugitike maruta mao. Ni ndioete o na ndigiri kuuma kuri o, o na ndihitire mundu wao o na umwe.” 16 Ningi Musa akira Kora atiri, “Wee na arumiriri aku othe mugooka mbere ya Jehova ruciu, wee, nao, na Haruni. 17 O mundu niakoya rugo rwake na arwikire ubumba, ngio ciothe ni 250, na mucirehe mbere ya Jehova. Wee, na Haruni, o na inyu murehe ngio cianyu.” 18 Ni undu ucio o mundu akioya rugo rwake, akirwikira mwaki na ubumba, na makirugamania mbere ya Musa na Haruni itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. 19 Riria Kora aarikirie gucokereria arumiriri ake othe nigu makararie Musa na Haruni marungu itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo-ri, riiri wa Jehova ukiumirira kiungano kiu giothe. 20 Nake Jehova akira Musa na Haruni atiri, 21 “Mwiyamuranie na kiungano giki nigu ndikiniine o ro rimwe.” 22 No Musa na Haruni makigithia magiturumithia mothi mao thi makianira makiuga atiri, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andu othe, ka ungirakarira kiungano giki giothe hndi iria ari o mundu umwe wihite?” 23 Nake Jehova akira Musa atiri, 24 “Ira kiungano giothe atiri, ‘Eherai kuuma hema-ini cia Kora na Dathani na Abiramu.’” 25 Musa agukira, agithi kuri Dathani na Abiramu, nao athuuri a Israeli makimuririra. 26 Nake agikaania kiungano kiu, agikira atiri, “Ehererai hema cia andu aya aaganu! Mutikahutie kindu o na kimwe kiao, nigu mutikaniinwo ni undu wa mehia mao mothe.” 27 Ni undu ucio andu makieherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani na Abiramu ni moimite makarugama na atumia ao, na ciana cia ngege itoonyero-ini ria hema ciao. 28 Ningi Musa akiuga atiri, “Undu uyuu nigu ugutuma mumenye atiri Jehova niwe undumite njike maundu maya mothe, na atiri ritari ithugunda riakwa: 29 Andu aya mangikua gikuu kia nduire-ri, o na kana mone maundu o ta maria makogua andu othe-ri, nimukumenya atiri ti Jehova undumite. 30 No Jehova angirehe undu ungi mweru biu, nayo thi yathamie kanua kayo imamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathii mbirira-ini maru muoyo, nimukamenya atiri andu aya ni manyararite Jehova.” (Sheol h7585) 31 Na riri, Musa aarikia kuuga uguo wotho, thi igatuka hau maru. 32 Nayo thi igithamia kanua kayo ikimameria, hamwe na andu ao na arumiriri othe a Kora, na indo ciao ciothe. 33 Nao magikurika mbirira maru muoyo hamwe na indo ciao

ciotthe; nayo thi ikimahumbira, magikua, magithengio kirindi-ini kiu. (Sheol h7585) **34** Ni undu wa kiriro kiao, andu othe a Isiraeli aria maamarigiicirire makiura, makianagirira atiri, "O na ithu thi nigutumerial!" **35** Naguo mwaki ukiuma kuri Jehova ugicina andu acio 250 aria maarehete ubumba. **36** Nake Jehova akira Musa atiri, **37** "Ira Eleazaru muru wa Haruni, uria muthinjiri-Ngai, oe ngio icio cia gucinirwo ubumba, acieherie hau irahura, na ahurunje makara macio handu haraaya, ni undu ngio icio ni nyamure, **38** ngio icio cia andu acio makuite ni undu wa mehia mao. Ngio icio niiturwo ituike mabati ma kuhumbira kigongona, ni undu niciarehetwo mbere ya Jehova, na igatuka nyamure. Nacio ni ituike kimenyithia haru andu a Isiraeli." **39** Ni undu ucio Eleazaru uria muthinjiri-Ngai akioya ngio icio cia gicango ciarehetwo ni andu acio maacinitwo, nake agiciturithia ituike cia kuhumbira kigongona, **40** agika o ta uria Jehova aathirire Musa. Undu uyü waru wa kuririkania andu a Isiraeli ati gutiri mundu o na uriku, tiga wa ruciaro rwa Haruni, wagirirwo ni guka gicina ubumba mbere ya Jehova, kana atuike ta Kora na arumiriri ake. **41** Muthenya uyü üngi, kirindi giothe kia andu a Isiraeli gigitetia Musa na Haruni, gikimeera atiri, "Inyuü ni müuragite andu a Jehova." **42** Na riria kiungano kiu gicookaniririre giukirire Musa na Haruni, o na gikirekera na kuria Hema-ya-Gütünganwo yari-ri, o rimwe itu rikihumbira hema iyo, naguo riiri wa Jehova ukionekana. **43** Nao Musa na Haruni magithi hau mbere ya Hema-ya-Gütünganwo, **44** nake Jehova akira Musa atiri, **45** "Ehererai mume kiungano-ini giki nguo ndikiniine o ro rimwe." No-o makiguthia thi, na magiturumithia mothii ma thi. **46** Ningi Musa akira Haruni atiri, "Oya rugio rwaku urwikire ubumba hamwe na mwaki wa kuuma kigongona-ini, na üthii narua kiungano-ini kiu ükioroherie. Mang'uri moimite kuri Jehova; müthiro niwambiririre kumaniina." **47** Ni undu ucio Haruni agika o ta uria Musa aamwirire, agiteng'era agitoonya thini wa kiungano kiu. Müthiro niwarikitie kwambiriria thini wa andu, no Haruni akiruta ubumba akimahoroheria. **48** Akirugama gatagati ka andu aria maaru muoyo na aria maakuite, naguo müthiro ügithira. **49** No andu 14,700 magikua ni undu wa müthiro ucio, kuonganiriria na andu aria maakuite ni undu wa Kora. **50** Thuutha ucio Haruni agicooka kuri Musa itoonyero-ini ria Hema-ya-Gütünganwo, tondü müthiro ucio niwathirite.

17 Nake Jehova akira Musa atiri, **2** "Ariria andu a Isiraeli, witie thanju ikumi na igiri, rumwe kuuma kuri o mutongoria wa mühiriga ya maithe mao. Andika ritwa ria o mundu rüthanju-ini rwake. **3** Rüthanju rwa Lawi urwandike ritwa ria Haruni, ni undu no ngina kugie na rüthanju rumwe rwa mutongoria wa o mühiriga wa maithe mao ma tene. **4** Igaai thanju icio thini wa Hema-ya-Gütünganwo hau mbere ya ithanduku ria Uira, haria ndunganaga nawe. **5** Rüthanju rwa mundu uria ni ngaathura nirugithunduka, na ni ndiyeherie künuguna guku ünugunagirwo hindu ciothe ni andu a Isiraeli." **6** Ni undu ucio Musa akiriria andu a Isiraeli, nao atongoria ao makimünengera thanju ikumi na igiri, o rumwe kuuma mutongoria wa o mühiriga wa maithe mao ma tene, naruo rüthanju rwa Haruni rwaru hamwe nacio. **7** Nake Musa akiga thanju icio mbere ya Jehova kiu Hema-ini-ya-Uira. **8** Muthenya uyü üngi-ri, Musa agitoonya thini wa Hema-ya-Uira akiona ati rüthanju rwa Haruni, rüria rwarugamirire nyumba ya Lawi, to güthunduru rwathundurite, no ni rwathuunite rükaruta kiro, na rugaciara ndothi. **9** Nake Musa akiruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova,

agiciiga mbere ya andu a Isiraeli othe. Nao magicirora, o mundu akioya rüthanju rwake mwene. **10** Ningi Jehova akira Musa atiri, "Cookia rüthanju rwa Haruni hau mbere ya ithanduku ria Uira, rugio ruri kimenyithia kuri andu acio aremi. Undu uyü nguo ükaaniina künuguna kwao kuri ni, nigeetha matigakue." **11** Nake Musa agika o ta uria Jehova aamwathite. **12** Andu a Isiraeli makira Musa atiri, "Nitungukua! Ithuotho nituürite! **13** Mundu o wotho o na üngikuhiriria Hema-iyö-Nyamure ya Jehova nengikua. Kai tügügikua ithuotho?"

18 Nake Jehova akira Haruni atiri, "Wee, na ariu aku, na andu a nyumba ya thoguo, ni inyuü müricookagirirwo ni mahitia maria mangikwo makonii handu-haria-haamure, na wee na ariu aku inyuü ni inyuü müricookagirirwo ni mahitia maria mangikwo makonii wira wa üthinjiri-Ngai. **2** Rehe Alawii a mbari yanyu, a mühiriga wa maithe manyu, nguo manyiitane na inyuü na mamuteithagirire riria wee na ariu aku mügütungata mbere ya Hema-ya-Uira. **3** Acio niwe mariathikagira na marutage wira wotho wa Hema iyo, no matikanakuhirire indo cia handu hau haamure kana kigongona, kana wee hamwe nao mukue. **4** Mariruthanagia wira na inyuü na mamenyagirire Hema-ya-Gütünganwo, marutage wira wotho wa Hema iyo na gutikagie na mundu üngi o wotho üngikuhiriria haria muri. **5** "Ni wira wanyu kumenyerera handu hau haamure o na kigongona, nguo mang'uri ma Jehova matikanakinyire andu a Isiraeli ringi. **6** Ni mwene nithuurite Alawii athiritu anyu kuuma thini wa andu a Isiraeli matuike kiheo kianyü, maamurirwo Jehova nguo marutage wira wa Hema-ya-Gütünganwo. **7** No riri, no wee na ariu aku müritungataga ta athinjiri-Ngai maundu-ini mothe ma kigongona, na mutungatage o na mwena ucio üngi wa gitambaya kiu gia kuhakania. Ni ndamühe ütungata wa üthinjiri-Ngai ta kiheo. Mundu üngi o wotho üngikuhiriria handu hau haamure no nginya ooragwo." **8** Ningi Jehova akira Haruni atiri, "Ni mwene ningutuute mümenyereri wa maruta maria ndehagwo; maruta mothe maamure maria andu a Isiraeli marindutagira ni ndakühe wee na ariu aku matuike gicunji giaku na rugai rwaku rwa mahinda mothe. **9** Wee üriheagwo gicunji kia maruta maria maamure müno maria matari ma gicinwo na mwaki. Kuuma kuri iheo ciothe iria andu a Isiraeli marindutagira iri maruta maamure müno, maru ma mütu, kana ma kühoroherio mehia, kana maruta ma mahitia, gicunji kiu ni giaku na ciana ciaku. **10** Riiga gicunji kiu ta kindu kiamure müno; mundu murume o wotho wa nyumba yaku niagakirriaga. Wee no nginya ütugae ati gicunji kiu ni kiamure. **11** "O na ningi ici no ciaku: kiria giothe kiamurüto kuuma iheo ciothe cia güthüngüthio cia andu a Isiraeli. Icio ndakühe wee, na ariu aku, na airitu aku, ituike rugai rwaku rwa hindu ciothe. Mundu o wotho wa nyumba yaku ütaru na thaahu no acirie. **12** "Nindakühe maguta mothe maria mega müno ma mütamaiyu na ndibei yotho iria njega müno ya mühiano, na ngano iria maheaga Jehova iri maciaro ma mbere ma magetha mao. **13** Maciaro mothe ma büteri ma mbere maria marirehagira Jehova marituikaga maku. Mundu o wotho wa nyumba yaku ütaru thaahu no amarie. **14** "Kindu giothe kiru Isiraeli kiria kiamurirwo Jehova ni giaku. **15** Marigithathi mothe, maru ma andu kana ma nyamü, maria marirutagirwo Jehova ni maku. No riri, no nginya üküirithagie irigithathi riothe ria kahii, na üküirithagie irigithathi ria njamba ria nyamü iria iri thaahu. **16** Marigithathi macio maru ma mweri ümwe, no nginya ükaamaküirithia na thogora wa

güküürana ūria ūtūtwo wa ceki ithano cia betha, kuringana na ceki ya handū-haria-haamūre, ūria ūri na ūritū wa geera mīrongo ūrī. **17** “No mūtikanakūūrithie marigithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondū, kana ma mbūrī; icio nī nyamūre. Thakame yacio nūminjaminjagwo kīgongona-inī igūrū, na maguta ma cio macinno na mwaki nīguo matuīke igongona rī na mūtatariko wa gūkenia Jehova. **18** Nyama ciacio nī ciaku, o ta ūria gīthūri kīa igongona rīa gūthūngūthio na kīero kīa ūrīo irī ciaku. **19** Kīria gīothe kīamūrāgīrwo Jehova nī andū a Isiraeli kīrī kīamūre nīndakūhe wee mwene, na ariū aku, na ariūtū aku, kīrī rūgai rwaku rwa hīndī ciothe. Nīkīo kīrikanīro gīa tene na tene gīa cumbi mbere ya Jehova kūrī wee na njiaro ciaku.” **20** Ningī Jehova akīira Harūni atīrī, “Wee ndūgakorwo na igai būrūrī-inī wao, kana ūgīe na rūgai thīnī wao; nī nī nī rūgai rwaku o na igai riaku thīnī wa andū a Isiraeli. **21** “Nīndahe Alawii icunjī ciothe cia ikūmi thīnī wa Isiraeli, arī rīo igai rīao nī ūndū wa wīra ūria marutaga rīrīa megūtūngata Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **22** Kuuma rīu andū a Isiraeli matigakuhagīrīrie Hema-ya-Gūtūnganwo, kana macookererwo nī mehīa mao, nao makue. **23** Alawii nīo marīrutaga wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo na nīo marīcookagīrīrwo nī mahītia marīa meekīrwo hau. Ūyū nī watho wa gūtūūrīo nī njiaro irīa igōoka. Matikagīa na igai thīnī wa andū a Isiraeli. **24** Handū ha ūguo-rī, ngūhe Alawii icunjī cia ikūmi irīa andū a Isiraeli marehaga irī maruta kūrī Jehova ituīke igai rīao. Nīkīo ndoigire igūrū rīao atīrī: ‘Matikagīa na igai thīnī wa andū a Isiraeli.’” **25** Jehova akīira Musa atīrī, **26** “Arīria Alawii, ūmeere atīrī: ‘Rīria mwamūkīra icunjī cia ikūmi kuuma kūrī andū a Isiraeli irīa ndīmūheete arī cio igai rīanyu-rī, no ngīnya mūrehage gīcunjī gīa ikūmi gīa gīcunjī kīu, kīrī iruta kūrī Jehova. **27** Maruta manyu marītuīkaga ta ngano ūria irūtītwo kīhuhīro-inī, kana ndibei ūria irūtītwo kīhīhīro-inī. **28** Ūguo nīguo o na inyū mūrīrutagīra Jehova iruta kuuma kūrī icunjī cia ikūmi irīa mūrīamūkagīra ciumīte kūrī andū a Isiraeli. Kuuma kūrī icunjī icio cia ikūmi, no ngīnya mūnengagīre Harūni mūthīnjīri-Ngai gīcunjī kīa Jehova. **29** No ngīnya mūkarutagīra Jehova gīcunjī kīria kīega mūno na kīria kīamūre mūno kīa indo ciothe irīa mūheetwo.’” **30** “Ūria Alawii atīrī, ‘Rīria mwaruta gīcunjī kīria kīega mūno-rī, kīrituīkaga ta iruta rīanyu rīumīte kīhuhīro-inī kīa ngano kana kīhīhīro-inī kīa ndibei. **31** Inyū na andū a nyūmba cianyu no mūrīre icio ingī handū o hothe, nīgūkorwo ūcio nī mūcaara wanyu nī ūndū wa wīra wanyu kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **32** Nī ūndū wa kūruta gīcunjī kīu kīega mūno gīacio, mūtīgaaatūrwo mahītia nī ūndū wa ūndū ūyū; na ningī mūtīgathaahīa maruta marīa maamūre ma andū a Isiraeli, na nī ūndū ūcio mūtīgaakua.”

19 Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, **2** “Ūndū ūyū nī wa kūrūmīrīrwo thīnī wa watho ūria Jehova aathanīte: Ūria andū a Isiraeli makūrehere moori ndune itarī kaūūgū kana kameni, na itarī yekīrwo icooki. **3** Mūmīnengere Eleazaru, ūria mūthīnjīri-Ngai; itwarwo nja ya kambī, na itīhīnjīrwo hau mbere yake. **4** Nake Eleazaru, ūcio mūthīnjīri-Ngai, oe thakame na kīara gīake, na amīminjaminje maita mūgwanja amīroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gūtūnganwo. **5** Nayo moori ūyō icinwo yothe akionaga, ūguo nī kuuga rūūa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. **6** Mūthīnjīri-Ngai ūcio oe rūkū rwa mūtarakwa, na mūthobi, na guoya wa rangi wa gakarakū, aciīke igūrū wa moori ūyō ūrahīa. **7** Thuutha wa ūguo mūthīnjīri-Ngai ūcio no ngīnya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī. Thuutha ūcio no acooke kambī,

no arī na thaahu o ngīnya hwaī-inī. **8** Mūndū ūria ūrīcinaga moori ūyō no ngīnya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, na o nake atiinde arī na thaahu ngīnya hwaī-inī. **9** “Mūndū ūtarī na thaahu acooke ahakūre mūhu ūcio wa moori ūyō na aūige handū hatarī na thaahu nja ya kambī. Mūhu ūcio ūigagwo nī kīrīndī kīa andū a Isiraeli, nīgeetha ūhūthagīrwo maaī-inī ma kūniina thaahu; ūcio nīguo wa gūtheranaga kuuma mehīa-inī. **10** Mūndū ūria ūrīhakūrāga mūhu wa moori ūyō, no ngīnya athambie nguo ciake, o nake atiinde arī na thaahu ngīnya hwaī-inī. Ūndū ūyū nī watho wa gūtūūra harī andū a Isiraeli na ageni arīa matūūranaga nao. **11** “Mūndū ūria ūngīhutia kīimba kīa mūndū o na ūrīkū arīkaraga arī na thaahu mīthenya mūgwanja. **12** No ngīnya etherie na maaī mūthenya wa gatātū, na mūthenya wa mūgwanja; hīndī ūyō athīrwo nī thaahu. No angīaga gwītheria mūthenya wa gatātū na wa mūgwanja, ndagaathīrwo nī thaahu. **13** Mūndū o wothe ūngīhutia kīimba kīa mūndū o na ūrīkū na aage gwītheria, ūcio nīathaahītie Hema-īria-Nyamūre ya Jehova. Mūndū ūcio no ngīnya aingatwo oime Isiraeli. Tondū ndaminjaminjīrio maaī ma kūniina thaahu, mūndū ūcio arī na thaahu; thaahu wake ndūthīrite. **14** “Ūyū nīguo watho wa kūrūmīrīrwo rīria mūndū akuira hema-inī: Mūndū o na ūrīkū ūngītoya hema ūyō, mūndū o na ūrīkū ūria ūgaakorwo thīnī wayo-rī, nīakanyītwo nī thaahu mīthenya mūgwanja, **15** nakīo kīndū o gīothe kīa nyūmba gīgaakorwo gītārī gīkunike nīgīkanyītwo nī thaahu. **16** “Mūndū o na ūrīkū ūri na kūu nja ūngīhutia mūndū ūragītwo na rūhīu rwa njora kana mūndū ūkuite gīkuū kīa ndūere, kana mūndū o wothe ūngīhutia ihīndī rīa mūndū kana mbīrīa, ūcio nīakanyītwo nī thaahu mīthenya mūgwanja. **17** “Nī ūndū wa mūndū ūrī na thaahu, ikīra mūhu wa moori ūria yacīnītwo irī ya gūtherania ndigīthū-inī, nago ūitīrīrio maaī matahītwo o hīndī ūyō. **18** Nake mūndū ūtarī na thaahu nīoe mūthobi aūtobokie maaī-inī macio, na aminjaminjīrie hema ūyō na indo ciayo ciothe, na andū arīa maaī kūu thīnī. Ningī no ngīnya aminjaminjīrie mūndū ūria wothe ūhūtītie ihīndī rīa mūndū, kana mbīrīa, kana mūndū ūragītwo, kana mūndū ūkuite gīkuū kīa ndūere. **19** Mūndū ūria ūtarī na thaahu nīakaminjaminjīria mūndū ūcio ūrī na thaahu maaī macio mūthenya wa gatātū na wa mūgwanja, nago mūthenya wa mūgwanja nīguo akamūtheria. Nake mūndū ūcio ūgūtherio no ngīnya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nago hwaī-inī ūcio nīagakorwo athīrītwo nī thaahu. **20** No rīrī, mūndū ūrī na thaahu angīaga gwītheria, no ngīnya aingatwo kuuma kūrī kīrīndī, nī ūndū nīathaahītie handū-haria-haamūre ha Jehova. Nīgūkorwo ndaminjaminjīrio maaī ma kūniina thaahu, nī ūndū ūcio arī na thaahu. **21** Ūyū nī watho wao wa gūtūūra. “Mūndū ūcio wakūminjaminjanīria maaī macio ma kūniina thaahu no ngīnya o nake athambie nguo ciake, na mūndū o wothe ūngīhutia maaī macio ma kūniina thaahu nīagatīnda arī na thaahu ngīnya hwaī-inī. **22** Kīndū gīothe mūndū ūrī na thaahu akaahutia nīgīkanyītwo nī thaahu, na mūndū ūria ūngīhutia kīndū kīu nīagatīnda arī na thaahu ngīnya hwaī-inī.”

20 Na rīrī, mweri wa mbere, kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli gīgīkina kūu Werū-inī wa Zini, na gīgīkara Kadeshī. Nake Mirīamu agīkuīra kūu na agīthikwo o ro kuo. **2** Na rīrī, handū hau hatiarī maaī ma kīnyuuo nī kīrīndī, nao andū acio makīūngana, magītūkīrīra Musa na Harūni. **3** Makīnegenia Musa, makiuga atīrī, “Naarī korwo nītwaquire rīrīa arīu a ithe witū maakuire marī mbere ya Jehova! **4** Nī

kĩ gĩatũmire mũrehe kĩrĩndĩ kĩa Jehova werũ-inĩ ũyũ, nĩguo ithũĩ na mahiũ maitũ tũkũire gũkũ? **5** Mwatũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, mũgĩtũrehe kũndũ gũkũ kũũru ũũ? Gũkũ gũtirĩ ngano kana ngũyũ, kana thabibũ, kana makomamanga. O na gũtirĩ maaĩ ma kũnyua!" **6** Musa na Harũni makiuma hau kiungano kĩarĩ, magĩthĩĩ nginya o itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũngano makĩgũthia na magĩturumithia mothiũ mao thĩ, naguo riiri wa Jehova ũkimoimĩrĩra. **7** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **8** "Oya rũthanju rwaku, nawe na mũrũ wa nyũkwa Harũni mũcokanĩrĩre kĩrĩndĩ kũ hamwe. Arĩria rwaro rũrũ rwa ihiga makwĩroreire, na nĩrũkuuma maaĩ. Nawe ũrutire kĩrĩndĩ maaĩ rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga, nĩgeetha kĩnyoe hamwe na mahiũ ma kĩa." **9** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya rũthanju akĩrũruta hau mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathite. **10** Nake Musa na Harũni magĩcokanĩrĩria kĩrĩndĩ kũ hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akĩmeera atĩrĩ, "Ta thĩkĩrĩriai, inyuĩ aremi aya, no nginya tũmũrutire maaĩ kuuma rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga?" **11** Musa agĩcokoa akĩoya guoko gwake na igũrũ, akĩgũtha rwaro rũrũ rwa ihiga na rũthanju rwake maita meerĩ. Maaĩ makĩbororoka, nakĩo kĩrĩndĩ kũ gĩkĩnyua, o na mahiũ makĩo makĩnyua. **12** No Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, "Tondũ mũtananjĩtikia nĩguo muonianie atĩ nĩ ndĩ mũtheru, mũtũme heo gĩtĩio maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli, inyuĩ mũtigaakinyia kĩrĩndĩ gĩkĩ bũrũri ũria ndĩmaheete." **13** Macio nĩmo maarĩ maaĩ ma Meriba, kũria andũ a Isiraeli maatetanirie na Jehova na kũria eyonanirie atĩ nĩ mũtheru thĩniĩ wao. **14** Musa agĩtũma andũ kuuma Kadeshi mathĩĩ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwire atĩrĩ: "Mũrũ wa nyũkwa Isiraeli oiga atĩrĩ: Wee nĩũũ mathĩĩna marĩa mothe tũkoretwo namo. **15** Maithe maitũ ma tene nĩmakĩrũkĩre magĩthĩĩ bũrũri wa Misiri, na ithũ tũgĩtũra kuo miaka mũingĩ. Andũ a Misiri nĩmatũhiinyĩrĩre mũno ithũĩ ene o na maithe maitũ, **16** no rĩria twakaĩre Jehova-rĩ, nĩagũire kĩrĩo gĩtũ nake agĩtũma mũraika agĩtũruta kũ bũrũri wa Misiri. "Na rĩru tũrĩ gũkũ Kadeshi, itũura rĩria rĩ mũthia-inĩ wa bũrũri waku. **17** Ndagũthaita ũtũtũkĩrie tũtũkanĩrie bũrũri waku. Tũtũkũgerera mĩgũnda-inĩ ya irio, kana ya mũthabibũ, kana tũnyue maaĩ ma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njira rĩa nene ya mũthamaki, na tũtũgũkerũra na mwena wa ũrĩo o na kana wa ũmortho, o nginya tũtũkanie bũrũri waku." **18** No Edomu akĩmũcokeria atĩrĩ: "Ndũgĩtũkanĩria gũkũ; na ũngĩgeria-rĩ, tũkuumagara mũmũtharĩkĩre na rũhiũ rwa njora." **19** Andũ a Isiraeli acio makĩmũcokeria atĩrĩ, "Ithũ tũkũgerera o njira rĩa nene, na ithũĩ ene kana mahiũ maitũ tũngĩnyua maaĩ manyu-rĩ, nĩtũkũrĩha. Tũrenda o tũtũkanie tũthĩite na magũrũ tu hataĩ ũndũ ũngĩ." **20** Nĩngĩ Edomu agĩcokoa atĩrĩ: "Aca, mũtũgĩtũkanĩria gũkũ." Hĩndĩ ũyo Edomu akiumagara akamatarĩkĩre, arĩ mbũtũ nene ĩna hinya mũingĩ. **21** Tondũ Edomu ndaametikĩrĩre matũkanĩrie bũrũri wao-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũndũka, magĩtigana nao. **22** Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkũma kũu Kadeshi na magĩkinya Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu. **23** Marĩ kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, hakuhi na mũhaka wa Edomu, Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **24** "Rĩru Harũni nĩegũkua. Ndegũtũonyua bũrũri ũria ngũhe andũ a Isiraeli, nĩ ũndũ inyuĩ eerĩ nĩmwaremeire watho wakwa kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. **25** Oya Harũni na mũrĩũ Eleazaru, ũmatware Kĩrĩma-igũrũ kĩa Horu. **26** ũrute Harũni nguo ciake, ũcihũmbe mũrĩũ Eleazaru, nĩ ũndũ Harũni nĩegũkua, na egũkũira o ro kũu." **27** Musa agĩka o ta ũria Jehova aamwathite; makĩambata Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu makĩonagwo nĩ kĩrĩndĩ kũ gĩothe. **28** Musa akĩruta Harũni nguo ciake, agĩcihũmba mũrĩũ Eleazaru. Nake

Harũni agĩkũira kũu kĩrĩma igũrũ. Nake Musa na Eleazaru magĩkũrũka makiuma kũu kĩrĩma igũrũ, **29** na rĩria kĩrĩndĩ kũu kĩamenyire atĩ Harũni nĩakuĩte, andũ othe a nyũmba ya Isiraeli makĩmũcakaĩra mĩthenya mĩrongo ĩtatũ.

21 Na rĩrĩ, rĩria mũthamaki Mũkaanani wa Aradi, ũria watũũraga Negevu, aigũire atĩ Isiraeli nĩokagĩra njira ya Atharimu, agĩthĩĩ agĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na agĩtaha amwe ao. **2** Nao andũ Isiraeli makĩhĩta na mwĩhĩtwa ũyũ harĩ Jehova makiuga atĩrĩ: "ũngĩneana andũ aya moko-inĩ maitũ-rĩ, nĩtũkananga matũũra mao marĩa manene biũ." **3** Nake Jehova akĩgũga ihooya rĩa andũ a Isiraeli na akĩneana andũ acio a Kaanani kũrĩ o. Nao makĩananga andũ acio biũ hamwe na matũũra mao; nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũwo Horoma. **4** Nao andũ a Isiraeli makĩnyia rũgendo kuuma Kĩrĩma kĩa Horu magereire njira ya gũthĩĩ Iria Itune, nĩguo mathĩrũrũke bũrũri wa Edomu. No andũ acio magĩthethũka marĩ njira-inĩ; **5** nao magĩtũkĩrĩra Ngai o na Musa na mũario makiuga atĩrĩ, "Mwatũrutire bũrũri wa Misiri tũke tũkũire gũkũ werũ-inĩ nĩkĩ? Gũkũ gũtirĩ irio! Na gũtirĩ maaĩ! O na nĩtũthĩre irio ici itarĩ kiene!" **6** Nake Jehova akĩmatũmĩra nyoka ciarĩ na thumu; ikĩrũma andũ a Isiraeli, na aingĩ ao magĩkua. **7** Andũ acio magĩthĩĩ kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩtwehirie rĩria twaaririe tũgũtũkĩrĩra Jehova hamwe nawe. Hooya nĩguo Jehova atwehererie nyoka ici." Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhoera andũ acio. **8** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Thondeka nyoka ũmĩcuurie gĩtũgĩ igũrũ; mũndũ o wothe ũrĩrũmagwo-rĩ, aamĩrora nĩarĩtũũraga muoyo." **9** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩthondeka nyoka ya gĩcango, akĩmĩcuuria gĩtũgĩ igũrũ. Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa mũndũ o wothe aarũmwo nĩ nyoka na aarora nyoka ũyo ya gĩcango, agatũũra muoyo. **10** Andũ a Isiraeli makiumagara, magĩthĩĩ makĩamba hema ciao Obothu. **11** Nĩngĩ makiuma Obothu magĩthĩĩ lye-Abarimu, makĩamba hema ciao werũ-inĩ ũria ũng'ethanĩre na Moabi mwena wa irathĩro. **12** Kuuma kũu magĩthĩĩ na mbere, makĩamba hema ciao Kĩanda kĩa Zeredi. **13** Moimagara kuuma kũu makĩamba hema kũrĩgania na Rũũ rwa Arinoni, kũu werũ ũria ũthĩite nginya bũrũri wa Aamori; nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wa Moabi na Aamori. **14** Na nĩkĩo Ibuku rĩa Mbaara cia Jehova riugĩte atĩrĩ: "... Wahebu thĩniĩ wa Sufa, na mikuru, Arinoni **15** na igaragara-inĩ cia mikuru rĩa ithĩite o nginya kũu Ari, na igatwarana na mũhaka wa Moabi." **16** Kuuma kũu magĩthĩĩ na mbere nginya kũu Biri, gĩthima-inĩ harĩa Jehova erire Musa atĩrĩ, "Cookereria andũ hamwe na nĩngũmahe maaĩ." **17** Hĩndĩ ũyo Isiraeli makiina rwĩmbo rũrũ: "Therũka maaĩ, wee gĩthima gĩkĩ! Inyuĩ na inyuĩ ĩna ũhoro wakĩo, **18** ũhoro wa gĩthima kĩria anene menjete, kĩria gĩathĩkũrĩrio nĩ andũ arĩa marĩ igweta, andũ arĩa marĩ igweta marĩ na njũgũma cia ũnene na mĩthĩngĩ yao." Nĩngĩ makiuma werũ-inĩ magĩthĩĩ Matana, **19** kuuma Matana magĩthĩĩ Nahalieli, kuuma Nahalieli magĩthĩĩ Bamothu, **20** na kuuma Bamothu magĩthĩĩ kĩanda kĩa Moabi, kũria gacũmbĩri ka Pisiga kang'etheire werũ ũria ũtarĩ kĩndũ. **21** Isiraeli nĩatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori makamwire atĩrĩ: **22** "Tũtũkĩrie tũtũkanĩrie bũrũri wanyu. Tũtũgũtũonyua mĩgũnda yanyu ya irio, kana ya mũthabibũ, kana tũnyue maaĩ kuuma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njira rĩa nene ya mũthamaki o nginya tũtũkanie bũrũri wanyu." **23** No Mũthamaki Sihoni akĩgĩria andũ a Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. We onganirie mbũtũ ciake ciothe cia ita, akiumagara agĩthĩĩ werũ-inĩ agatharĩkĩre andũ a Isiraeli. Rĩria aakinyire Jahazu-rĩ, akĩhũũrana na andũ a Isiraeli. **24** No

andú a Isiraéli makímooraga na hiú cia njora na magítunya múthamaki úcio búrúri wake kuumu Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o múhaka-iní wa andú a Amoni, tondu warí múirige na hinya múno. **25** Isiraéli agítunya Aamori matúúra mothe mao maría manene na magítúúra kuo, o hamwe na Heshiboni na tútúúra tuothe túria twarigainie naku. **26** Heshiboni nírio ríari itúúra inene ría Sihoni múthamaki wa Aamori, úria warúite na múthamaki wa Moabi úria waathanaga mbere iyo, na akamútunya búrúri wake wothe o nginya Arinoni. **27** Kíu níkió gítúumaga aini a marebeta moige atíri: “Úkaai Heshiboni nígeetha ríakwo ríngí; itúúra inene ría Sihoni níricokererio. **28** “Mwaki níwoimire kúu Heshiboni, rúrúmbí rúkiuma itúúra inene ría Sihoni. Úkíniina itúúra ría Ari Moabi, o atúuri a kúria gútúúgíru kwa Arinoni. **29** Kaí úri na haaro, wee Moabi-í Inyuú andú a Kemoshu! Kaí múri aanange-í. Níarekereirie aríu ake magatuika eethari, o na airítu ake akímakereria matahwo ní Sihoni múthamaki wa Aamori. **30** “No ithuí nítúumang’auranítie; Heshiboni kwanangítwo guothe nginya o Diboni. Túmamomorete tógakinya Nofa, itúúra ríria ríkuhanírírie na Medeba.” **31** Ní úndú úcio andú a Isiraéli magítúúra búrúri úcio wa Aamori. **32** Thuutha wa Musa gítúuma andú magathigaane Jazeri, andú a Isiraéli magítunya tútúúra túria twarigícírie itúúra ríu, na makíingata Aamori aría maarí kuo. **33** Níngí makígáruúka, makíambata na njíra marorete Bashani, nake Ogu múthamaki wa Bashani na mbútú ciake ciothe cia ita ita makiumagara makahúurane na Isiraéli kúu Edirei. **34** Nake Jehova akíira Musa atíri, “Ndúkamwítigíre, ní úndú níndímúneaníte moko-iní maku, hamwe na mbútú ciake ciothe cia ita, o na búrúri wake. Mwíke o úria wekire Sihoni múthamaki wa Aamori, úria waathanaga Heshiboni.” **35** Ní úndú úcio makíúraga Múthamaki Ogu hamwe na aríu ake, o na mbútú ciake ciothe cia ita, mategútúgia múndú o na úmwe muoyo. Nao andú a Isiraéli makígíwatíra búrúri wake.

22 Níngí andú a Isiraéli makínyíita rúgendo marorete werú wa Moabi na makíamba hema ciao húgúrúri-iní cia Rúú rwa Jorodani múrímo wa itúúra ría Jeriko. **2** Na rírí, Balaki múrú wa Ziporu níonete maúndú maría mothe Isiraéli meekíte Aamori, **3** nao andú a Moabi magítúúgíra múno ní úndú ní kwarí na andú aingí múno. Ti-itherú, andú a Moabi maiyúúrtwo ní guoya ní úndú wa andú a Isiraéli. **4** Andú a Moabi makíira athuuri a Midiani atíri, “Múingí úyú úkúria indo ciothe iria itúrigícírie, o ta úria ndegwa írúaga nyeki ya gíthaka.” Ní úndú úcio Balaki múrú wa Ziporu, úria warí múthamaki wa Moabi ihinda ríu, **5** agítúmaníra Balamu múrú wa Beori, úria warí Pethori, hakuhi na Rúú rwa Farati, kúu búrúri wao. Balaki akímwíra atíri: “Harí na andú mokíte moimíte búrúri wa Misiri; nao maiyúúrite búrúri úyú wothe, na maikaríte o hakuhi na ní. **6** Ndagúthaiha úka únumíre andú aya manyíitwo ní kírumi, ní úndú marí na hinya múno kúngíra. Úngímaruma kwahoteka ndímahoothe na ndímarutúúre moime búrúri úyú. Ní úndú nínjúú atí aría warathima nímarathimawgo, nao aría waruma ní manyíitagwo ní kírumi.” **7** Nao athuuri a Moabi na a Midiani magítúú makuúite írúha ría kúragúúrwó. Maakinya kúri Balamu, makímúhe úhoro úria Balaki oígíte. **8** Nake Balamu akímeera atíri, “Raraaí gúkú úmúthí, na níngamúcookeria macoocio maría Jehova ekúhe.” Ní úndú úcio anene a Moabi makíraarania nake. **9** Nake Ngai agíkora Balamu akímúúria atíri, “Andú aya múri nao ní a?” **10** Balamu agícookeria Ngai atíri, “Balaki múrú wa Ziporu, múthamaki wa Moabi, níwe úrandeheire ndímúríri íno: **11** ‘Kúri andú moimíte búrúri

wa Misiri makaiyúra búrúri úyú wothe. Ndagúthaiha úke únumíre o manyíitwo ní kírumi, no gúkorwo no húúrane nao ndímaingate moime búrúri úyú!” **12** No Ngai akíira Balamu atíri, “Ndagúthíi nao. Ndúkarume andú acio, tondu ní andú arathime.” **13** Rúciini rúru rúngí, Balamu agíkúra, akíira anene acio a Balaki atíri, “Cookai búrúri wanyu kíumbe, ní úndú Jehova níarega kínjútkíria túthí na inyuú.” **14** Ní úndú úcio anene a Moabi magícooka kúri Balaki makímwíra atíri, “Balamu níarega gúúka na ithuí.” **15** Níngí Balaki agítúuma anene angí aingí makíria na maarí igweta gúkúra acio a mbere. **16** Nao magítúú kúri Balamu makímwíra atíri: “Úú níguo Balaki múrú wa Ziporu ekuuga: Ndúgétíkire úndú o na úríkú úgírú úke kúri ní, **17** tondu níngúúríha wega múno, na njíke úria wothe úngiuga. Ndagúthaiha úka únumíre andú aya.” **18** No Balamu akímacookeria atíri, “O na Balaki angítúe nyumba yake ya únene úyúúrtio betha na thahabu-rí, ndingúka úndú o na úríkú, múnene kana múnini, wagararíte watho wa Jehova Ngai wakwa. **19** Na rírí, raraaí gúkú úmúthí, o ta úria acio angí mareekire, na níngítúúria úndú úria úngí Jehova ekúnjúra.” **20** Útukú úcio Ngai níakorire Balamu, akímwíra atíri, “Tondú andú aya ní mokíte gúgwíta, thíi nao, no wíke o úria wíki ngúkúwíra.” **21** Balamu agíkúra rúciini, agítandika ndígiri yake, na agítúú na anene acio a Moabi. **22** No Ngai níarakarire múno athíi, na múraika wa Jehova akírúgama njíra níguo amúgírúrie gúthíi. Balamu aahaicíte ndígiri yake, na ndungata ciake igírí ciarí hamwe nake. **23** Na rírí ndígiri yoonire múraika wa Jehova arúngí njíra, acomorete rúhú rwa njora, na arúnyíitite na guoko, ikígáruúka, igítóonya múgúnda. Nake Balamu akímíhúúra níguo ícooke njíra. **24** Nake múraika wa Jehova akírúgama njíra-iní yarí njeke gatagatí ka mígúnda rírí ya míthabíbú, na o múgúnda warí múirige. **25** Rírí ndígiri yoonire múraika wa Jehova-rí, ikítharíríria rúthingo-iní, ikíhinyíríria kúgúru kwa Balamu rúthingo-iní rúu. Ní úndú úcio akímíhúúra ríngí. **26** Níngí múraika wa Jehova agítúú mbere akírúgama handú haari haceke hataari na handú ha kwígáruúra, na mwena wa úrio kana wa úmótho. **27** Rírí ndígiri yoonire múraika wa Jehova hau, ígíkoma thí Balamu arí o igúru ríayo, nake akíraraka akímíhúúra na rúthanju rwake. **28** Nake Jehova agítumúra kanua ka ndígiri, nayo ikúúria Balamu atíri, “Níatía ngwíkíte tondu wahúúra maita maya matatú?” **29** Balamu akímícookeria atíri, “Wee úndúite kírímú! Korwo nyuma na rúhú rwa njora guoko-iní, ingíakúraga o ro ríu.” **30** Nayo ndígiri ikúúria Balamu atíri, “Gíthí ní ti ní ndígiri yaku, ríria útúire úhaicaga nginya úmúthí? Nímenyerete gúgwíka ta úú?” Balamu akiuga atíri, “Aca.” **31** Nake Jehova akíhíngúra maitho ma Balamu, nake akíona múraika wa Jehova arúngí njíra-iní acomorete rúhú rwa njora. Ní úndú úcio akíamíríra na akígúúthia, agíturumithia úthúú wake thí. **32** Múraika wa Jehova akímúúria atíri, “Ní kí gítúuma úhúúre ndígiri yaku maita macio matatú? Njúkíte haha ngúhíngírúrie ní úndú míthíre yaku ní ya úremi maitho-iní makwa. **33** Ndigiri íyonire, yanjeherera maita macio matatú. Korwo ndínanjeherera, hatírí nganja níngígúkúúragíte, no yo níngámíhónokia.” **34** Balamu akíira múraika úcio wa Jehova atíri, “Nínjítúie. Ndíkúú atí níúkúúragamíte njíra-iní úhíngírúrie. Na rírí, úngíkorwo ndúkenete-rí, níngúhúndúka.” **35** Múraika úcio wa Jehova akíira Balamu atíri, “Thí na andú acio, no uuge o ro úria ngúkúwíra.” Ní úndú úcio Balamu agítúú na anene acio a Balaki. **36** Rírí Balaki aigúire atí Balamu níarooka, agítúú kúmútúnga itúúra-iní ría Moabi, múhaka-iní wa Arinoni, o kúu múhaka wa búrúri wake. **37** Balaki

akūria Balamu atiri, “Githi ndiagūtūmaniire ūuke narua? Ni kii kiagiririe ūuke? Anga ndingihota gūkūriha?” **38** Balamu agicookia atiri, “Ni wega, nindagūka. No riri, ni no njuge o ūria ngwenda? Nii ngwaria o ūria Ngai anginjira njarie.” **39** Hindi iyo Balamu na Balaki magithi Kiriathu-Huzothu. **40** Balaki akiruta igongona ria ng’ombe na ng’ondu, na akie Balamu na anene aria maarī nake nyama imwe. **41** Kwarooka gūkia-rī, Balaki akioya Balamu makimbata nginya Bamothu-Baali, na marī kūu Balamu akiona gicunji kimwe kia andū acio.

23 Nake Balamu akīra Balaki atiri, “Njakira igongona mūgwanja haha, na ūhaaririe ndegwa mūgwanja na ndūrume mūgwanja.” **2** Balaki agūka o ūria Balamu oigite, na igūrū ria o kigongona-ini makarutira igongona ria ndegwa imwe na ndūrume imwe. **3** Ningi Balamu akīra Balaki atiri, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thi keheri-ini. Hihhi Jehova nēgūka acemanie na ni. Ūndū ūria wothe ekūngūria nīngūkūria.” Nake agithi handū hatheri hatūgūru. **4** Ngai agicemania nake hau, nake Balamu akimwira atiri, “Nihaaririe igongona mūgwanja, na o kigongona-ini ngaruta ndegwa imwe na ndūrume imwe.” **5** Nake Jehova agūkūria ndūmiriri yake kanua ka Balamu, akimwira atiri, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmiriri ino.” **6** Tondū ūcio Balamu agicooka kūrī Balaki, akimūkora arūngii hakuhi na igongona riake, marī hamwe na anene othe a Moabi. **7** Nake Balamu akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Balaki andehithite kuuma būruri wa Aramu, mūthamaki wa Moabi akanduta kuuma irīma-ini cia mwena wa irathiro. Akoiga atiri, “Ūka ūnumire Jakubu; ūka ūthitange Israeli.” **8** Ndaakihota atia kūrūma arīa Ngai atarumite? Ndaakihota atia gūthitanga arīa Jehova atathitangite? **9** Kuuma tūcūmbiri twa ndworo cia mahiga nīndramoona, kuuma kūrīa gūtūgūru nīndramoona. Ndirona andū matūūruga meikaritie, nao matiitaraga atī o nī amwe a ndūriri. **10** Nū ūngihota gūtara rūkūngū rwa Jakubu, kana atare gicunji kīa inya kīa Israeli? Rekei ngue gīkū kīa arīa athingu, na marigirio makwa-rī, marotuika ta maol!” **11** Balaki akūria Balamu atiri, “Wanjika atia? Ngūrehire ūnumire thi ciakwa, no ndūrī ūreka ūndū o tīga kūmarathima!” **12** Balamu akimūria atiri, “Githi ndiagiriro njarie o kīria Jehova ekīrite kanua-ini gakwa?” **13** Ningi Balaki akimwira atiri, “Ūka tūthi nawe handū hangī harīa ūkūmoona; ūkūmoona o gicunji kimwe kīao, no ti othe hamwe. Na ūri hau ūnumire andū acio.” **14** Nī ūndū ūcio akimūtara githaka-ini gīa Zofimu, gacūmbiri ga Kīrīma kīa Pisiga, naho hau agīaka igongona mūgwanja, na o kigongona-ini agithinjira ndegwa imwe na ndūrume imwe. **15** Balamu akīra Balaki atiri, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thi ngacemania nake haaria.” **16** Jehova agicemania na Balamu, agūkūria ndūmiriri kanua gake, akimwira atiri, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmiriri ino.” **17** Tondū ūcio Balamu agicooka kūrī Balaki na akimūkora arūngii hakuhi na iruta riake, marī hamwe na anene a Moabi. Balaki akimūria atiri, “Jehova oiga atia?” **18** Balamu agicooka akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Arahūka, wee Balaki na ūigue; Thikīria, wee mūrū wa Ziporu. **19** Ngai ti mūdū, atī nīguo aheenanie, o na ti mūrū wa mūdū, atī nīguo ericūkwō. No oige ūndū na ndawīke? No eranire ūndū na ndaūhingie? **20** Nii njathitwo ndathimane; nake arathimanite-rī, ndingihota kūrūra ūndū ūcio. **21** “Gūtiri mūtino wonekete harī Jakubu, gūtiri ihooru rīonetwo thīni wa Israeli. Jehova Ngai wao arī hamwe nao; kayū ka mūthamaki karī thīni wao. **22** Ngai nīamarutire būruri wa Misiri; marī na hinya o ta ndegwa ya githaka. **23** Gūtiri

ūrogi ūngūraga Jakubu, gūtiri ūragūri ūngūthūka Israeli. Rīu ha ūhoro wa Jakubu na wa Israeli kūrīranagwo atiri, “Ta kionei ūria Ngai ekite!” **24** Andū acio maarahūkaga ta mūrūthi wa nga; mookagira ta mūrūthi wa njamba, ūria ūtanghūrūka ūtarite kīria ūnyitite, na ūkanyua thakame ya kīria ūragite.” **25** Ningi Balaki akīra Balamu atiri, “Ndukamarume o na atia, na ndukamarathime o na atia!” **26** Balamu akimūcookeria atiri, “Githi ndiakwīre no nginya njike ūria wothe Jehova oigite?” **27** Ningi Balaki akīra Balamu atiri, “Ūka tūthi ngūtware handū hangī. Hihhi Ngai no agwītikire ūnumire andū aya ūri hau.” **28** Balaki akīya Balamu akimūtara kīrīma igūrū kīa Peoru, kīng’ethera Werū ūria ūtari kīndū. **29** Nake Balamu akimwira atiri, “Njakira igongona mūgwanja haha, na ūhaaririe ndegwa mūgwanja na ndūrume mūgwanja.” **30** Balaki agūka o ta ūria Balamu oigite, na o kigongona-ini agithinjira ndegwa imwe na ndūrume imwe.

24 Na riri, rīria Balamu onire atī Jehova nīakenaga nī kūrathima Israeli-rī, ndaacookire kūrūmirira ūragūri ta ūria ekaga mahinda macio mangi, no ehūgūre akīroa werū-ini. **2** Rīria Balamu eroreire akiona ūria Israeli maambite hema kūrīngana na mīhīrīga yao-rī, akīyūrwo nī Roho wa Ngai, **3** nake akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Ino nīyo ndūmiriri ya Balamu mūrū wa Beori, ndūmiriri ya mūdū ūria riitho riake rionaga wega, **4** ndūmiriri ya mūdū ūria ūguaga ciugo cia Ngai, ūria wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūgūuaga agakoma thi, namo maitho make makahingūka: **5** “Kaī hema ciaku, wee Jakubu, nī thaka-rī, o na ciikaro ciaku igagithakara, wee Israeli-ī! **6** “Igītambūrūkite o ta cianda, ikahaana ta mīgūnda irī hūgūrūrū cia rīū-īni, itarī ta mīti ya thubiri ihaanditwo nī Jehova, o na ta mītarakwa irī hakuhi na maaī. **7** Maaī makaiyūra ndoo ciuo nginya maithike; o nayo mbegū yao igakorwo na maaī maingī. “Mūthamaki wao akaaneneha gūkīra Agagi; ūthamaki wao nūgaatūgīrio. **8** “Ngai aamarutire būruri wa Misiri; marī na hinya ta wa ndegwa ya githaka. Matambuura gūdūrī iria imathūire, na makoinanga mahīndi ma cio tūcunji; macitheega na mīgū yao. **9** O ta mūrūthi, methunaga magīkoma, o ta mūrūthi wa mūgoma, nū ūngīgeria kūmaarahūra? “Arīa makūrathimaga marorathimwo, nao arīa makūrūmaga maronyitwo nī kīrumī!” **10** Nake Balaki agicunwo nī marakara nī ūndū wa Balamu. Akīhūra hī ciake, akimwira atiri, “Ndagwītire ūnumire thi ciakwa, no wee ūcīrathimite maita macio matatū. **11** Na riri, ūkīra o rīu ūinūke! Ndoigite nīngūkūrīha wega mūno, no Jehova nīagirītie ūrīhwo.” **12** Balamu agicookeria Balaki atiri, “Githi ndierire andū arīa wandūmīre atiri, **13** ‘O na Balaki angūhe nyūmba yake ya ūthamaki ūyūrūthi betha na thahabu, ndingihota gwīka ūndū wakwa mwene, mwega kana mūrū, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ūria Jehova oigite?’ **14** Na riri, nī nīngūcooka o kūrī andū aitū, no ūka, ngūmenyithie ūria andū aya mageeka andū aku matukū marīa magooka.” **15** Ningi akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Ino nīyo ndūmiriri ya Balamu mūrū wa Beori, ndūmiriri ya mūdū ūria riitho riake rionaga wega, **16** ndūmiriri ya mūdū ūria ūguaga ciugo cia Ngai, ūria ūri na ūmenyo umite kūrī Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, ūria wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūgūuaga agakoma thi, namo maitho make makahingūka, ekua ū: **17** “Nīndīramoona, no ti rīu; nīndīmūcūthīrīrie, no ndarī hakuhi. Njata nīkoima kūrī Jakubu; njūgūma ya ūnene yume kūrī Israeli. Nīakahenja mothū ma Moabi, na ahehenje, mahīndi ma mītwe ya arīu

othe a Shethu. **18** Edomu nígúkahootwo; Seiru, thú yake, niakahootwo, no Isiraeli agakíríríria kúgĩa na hinya. **19** Mwachani múnene akoiama kúri Jakubu na aanange andú arĩa magaaorwo matigaire a itúúra inene.” **20** Ningĩ Balamu akiona Amaleki, na akíaria ndúmíriri yake, akiuga atírí: “Amaleki níwe warí wa mbere harí ndúriri, no marigírírío-inĩ níakanangwo.” **21** Ningĩ akiona Akeni, na akíaria ndúmíriri yake, akiuga atírí: “Gĩikaro gĩaku ní kigitire, gítara gĩaku gĩakitwo thĩini wa rworo rwa ihiga; **22** no rírí, inyuú andú a Akeni nímukanangwo hĩndi írĩa Ashuri makaamútaha.” **23** Ningĩ akíaria ndúmíriri yake, akiuga atírí: “Hĩ! Níú úngítúura muoyo rírĩa Ngai areka úguo? **24** Meeri níngooka ciumũ hígúrú-inĩ cia Kitimu; níguatoria Ashuri o na Eberi, no rírí, o nacio níkaanangwo.” **25** Nake Balamu agígúkúra, akíinũka gwake muciĩ, nake Balaki agithĩ na njira ciake.

25 Hĩndi írĩa andú a Isiraeli maikaraga Shitimu-rĩ, arũme a Isiraeli makĩambírĩa gũtharia na andú-a-nja a Moabi, **2** arĩa mameetaga magongona-inĩ na ngai ciao. Andú acio a Isiraeli makíria na makĩnamírĩria mbere ya ngai icio. **3** Nĩ undú úcio andú a Isiraeli makĩnyĩtĩria nao kũhooya ngai ya Baali ya Peori. Namo marakara ma Jehova makĩmarĩmbũkĩra. **4** Jehova akĩra Musa atírí, “Oya atongoria othe a andú aya, úmoorage na úmaanike mũthenya barigici mbere ya Jehova, níguo marakara mahiũ ma Jehova matigakinyĩre andú a Isiraeli.” **5** Nĩ undú úcio Musa akĩra acirithania a Isiraeli atírí, “O mũndũ wanyu no nginya oorage arũme anyu arĩa manyĩtĩriaire na andú a Moabi kũhooya Baali ya Peori.” **6** O hĩndi iyo mũndũ mĩrũme Mũisiraeli akĩrehe mũndũ-wa-nja Mũmidiani muciĩ gwake akĩonagwo nĩ Musa na kũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli, o hĩndi írĩa maarĩgĩra itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gútũnganwo. **7** Rírĩa Finehasi mĩrũ wa Eleazaru, mĩrũ wa Harũni írĩa mũthĩnjĩri-Ngai, onire undú úcio-rĩ, akiuma kũngano-inĩ kũ, akĩoya itimũ, **8** akĩrũmĩrĩria Mũisiraeli úcio nginya hema-inĩ yake. Akĩmatheeca na itimũ rũ, akĩmatũrĩkana eerĩ, itimũ rũ rĩgĩtũrĩkana Mũisiraeli úcio o na rĩgĩtheeca mũndũ-wa-nja úcio. Hĩndi iyo mũthĩro úcio wokĩrĩre andú a Isiraeli úgĩthira; **9** no andú arĩa maakuire nĩ undú wa mũthĩro úcio maarĩ andú 24,000. **10** Nake Jehova akĩra Musa atírí, **11** “Finehasi, mĩrũ wa Eleazaru, mĩrũ wa Harũni írĩa mũthĩnjĩri-Ngai, niatũmĩre marakara makwa meherere andú a Isiraeli; nĩ undú níahĩahĩre ngoro o ta írĩa ndaiguite nĩ undú wa gĩtĩo gĩakwa thĩini wao, na nĩ undú úcio o na ndahĩahĩa ndiamaniĩre. **12** Nĩ undú úcio írĩa Finehasi atírí, nĩ ngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ nake. **13** We na njiaro ciake nĩ makagĩa na kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura kĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩ undú níahĩahĩre ngoro nĩ undú wa gĩtĩo kĩa Ngai wake, na akĩhorheria andú a Isiraeli.” **14** Mũisiraeli úcio woragĩrwo marĩ na mũndũ-wa-nja Mũmidiani eetagwo Zimuri mĩrũ wa Salu, mũtongoria wa nyũmba ya Asimeoni. **15** Nake mũndũ-wa-nja úcio Mũmidiani woragĩrwo, eetagwo Kozibi mwarĩ wa Zuru, múnene wa mũhĩrĩga thĩini wa nyũmba imwe ya Amidiani. **16** Jehova akĩra Musa atírí, **17** “Tua andú a Midiani thũ cianyu na úmoorage, **18** tondũ nĩmamũtuire thũ ciao rírĩa maamũheenirĩe úhoro-inĩ wa kũhoera kũ Peori na wa mwarĩ wa nyina wao Kozibi, mwarĩ wa mũtongoria Mũmidiani, mũndũ-wa-nja írĩa woragĩrwo rírĩa mũthĩro wokire nĩ undú wa Peori.”

26 Na rírí, thũthua wa mũthĩro úcio Jehova akĩra Musa na Eleazaru mĩrũ wa Harũni, írĩa mũthĩnjĩri-Ngai atírí, **2** “Tarai kĩrĩndi gĩothe kĩa andú a Isiraeli kũringana na nyũmba

ciao, andú arĩa othe maakinyĩtie miaka mĩrongo írĩ na makíria, arĩa mangĩhota gũthĩ ita-inĩ marĩ mbũtũ cia Isiraeli.” **3** Nĩ undú úcio, Musa na Eleazaru írĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩarĩria andú a Isiraeli kũu werũ-inĩ wa Moabi hakuhi na Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo wa Jeriko, makĩmeera atírí, **4** “Tarai andú arĩa maakinyĩtie miaka mĩrongo írĩ na makíria, o ta írĩa Jehova aathĩte Musa.” Aya nĩo andú a Isiraeli arĩa moimire bũrũri wa Misiri; **5** Njiaro cia Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli ciarĩ ici: kuuma kũri Hanoku, nĩ mbarĩ ya Ahanoku; kuuma kũri Palu, nĩ mbarĩ ya Apalu; **6** kuuma kũri Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi; kuuma kũri Karimi, nĩ mbarĩ ya Akarimi. **7** Icio nĩcio mbarĩ cia Rubeni; arĩa maatarirwo maarĩ andú 43,730. **8** Mũrũ wa Palu arĩ Eliabu, **9** nao arĩu a Eliabu maarĩ Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nĩo maarĩ anene a kĩrĩndi, na nĩo maaremeire Musa na Harũni na maarĩ amwe a arũmĩrĩri a Kora rírĩa maaremeire Jehova. **10** Nayo thĩ ígĩathamia kanua kayo íkimameria hamwe na Kora, írĩa arũmĩrĩri ake maakuire rírĩa mwaki wacinire arũme arĩa 250. Nao magĩtuika kĩonereria gĩa gũkaania arĩa angĩ. **11** No rírí, rũciaroro rwa Kora rũtiathĩrĩre. **12** Nacio njiaro cia Simeoni kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici: kuuma kũri Nemueli, nĩ mbarĩ ya Anemueli; kuuma kũri Jamini, nĩ mbarĩ ya Ajamini; kuuma kũri Jakini, nĩ mbarĩ ya Ajakini; **13** kuuma kũri Zera, nĩ mbarĩ ya Azera; kuuma kũri Shauli, nĩ mbarĩ ya Ashaulu. **14** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Simeoni; nao maarĩ andú 22,200. **15** Nacio njiaro cia Gadi kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici: kuuma kũri Zefoni, nĩ mbarĩ ya Azefoni; kuuma kũri Hagi, nĩ mbarĩ ya Ahagi; kuuma kũri Shuni, nĩ mbarĩ ya Ashuni; **16** kuuma kũri Ozini, nĩ mbarĩ ya Aozini; kuuma kũri Eri, nĩ mbarĩ ya Aeri; **17** kuuma kũri Arodi, nĩ mbarĩ ya Aarodi; kuuma kũri Areli, nĩ mbarĩ ya Aareli. **18** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Gadi; arĩa maatarirwo maarĩ andú 40,500. **19** Eri na Onani, maarĩ arĩu a Juda, no maakuĩrĩre Kaanani. **20** Nacio njiaro cia Juda kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici: kuuma kũri Shela, nĩ mbarĩ ya Ashela; kuuma kũri Perezu, nĩ mbarĩ ya Aperezuz; kuuma kũri Zera, nĩ mbarĩ ya Azera. **21** Nacio njiaro cia Perezu ciarĩ ici: kuuma kũri Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi; kuuma kũri Hamuli, nĩ mbarĩ ya Ahamuli. **22** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Juda; arĩa maatarirwo maarĩ andú 76,500. **23** Nacio njiaro cia Isakaru kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũri Tola, nĩ mbarĩ ya Atola; kuuma kũri Puva, nĩ mbarĩ ya Apuva; **24** kuuma kũri Jashubu, nĩ mbarĩ ya Ajashubu; kuuma kũri Shimuroni, nĩ mbarĩ ya Ashimuroni. **25** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Isakaru; arĩa maatarirwo maarĩ andú 64,300. **26** Nacio njiaro cia Zebuluni kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũri Seredi, nĩ mbarĩ ya Aseredi; kuuma kũri Eloni, nĩ mbarĩ ya Aeloni, na kuuma kũri Jahaleeli, nĩ mbarĩ ya Ajahaleeli. **27** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Zebuluni; arĩa maatarirwo maarĩ andú 60,500. **28** Nacio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao kuuma kũri Manase na Efraimu ciarĩ ici: **29** Njiaro cia Manase: kuuma kũri Makiru, nĩ mbarĩ ya Amakiru (Makiru níwe warĩ ithe wa Gileadi); kuuma kũri Gileadi nĩ mbarĩ ya Agileadi. **30** Ici nĩcio njiaro cia Gileadi: kuuma kũri Iezeri, nĩ mbarĩ ya Aiezeli; kuuma kũri Heleku, nĩ mbarĩ ya Aheleku; **31** kuuma kũri Asirieli, nĩ mbarĩ ya Aasirieli; kuuma kũri Shekemu, nĩ mbarĩ ya Ashekemu; **32** kuuma kũri Shemida, nĩ mbarĩ ya Ashemida; kuuma kũri Heferi, nĩ mbarĩ ya Aheferi. **33** (Zelofehadi mĩrũ wa Heferi ndaarĩ na aanake, no airĩtu atheri, nao marĩitwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.) **34** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Manase, arĩa maatarirwo maarĩ andú 52,700. **35** Ici nĩcio njiaro cia Efraimu kũringana na mbarĩ ciao: kuuma kũri Shuthela, nĩ mbarĩ ya Ashuthela; kuuma kũri Bekeri, nĩ mbarĩ ya Abekeri;

kuuma kūrī Tahani nī mbarī ya Atahani. **36** Ici nīcio ciarī njjaro cia Shuthela; kuuma kūrī Erani, nī mbarī ya Aerani. **37** Ici nīcio ciarī mbarī cia Efiraimu; arīa maatarirwo maarī andū 32,500. Icio nīcio njjaro cia Jusufu kūrīngana na mbarī ciao. **38** Nacio njjaro cia Benjamini kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Bela, nī mbarī ya Abela; kuuma kūrī Ashibeli, nī mbarī ya Aashibeli; kuuma kūrī Ahiramū, nī mbarī ya Aahiramū; **39** kuuma kūrī Shefufamu, nī mbarī ya Ashefufamu; kuuma kūrī Hufamu, nī mbarī ya Ahufamu. **40** Nacio njjaro cia Bela kuuma kūrī Aridi na Naamani ciarī ici: kuuma kūrī Aridi, nī mbarī ya Aaridi; na kuuma kūrī Naamani nī mbarī ya Anaamani. **41** Ici nīcio ciarī mbarī cia Benjamini; arīa maatarirwo maarī andū 45,600. **42** Nacio njjaro cia Dani kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Shuhamu nī mbarī ya Ashuhamu. Icio nīcio ciarī mbarī ya Dani. **43** Acio othe maarī a mbarī cia Ashuhamu na arīa maatarirwo maarī andū 64,400. **44** Nacio njjaro cia Asheri kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Imuna, nī mbarī ya Aimuna; kuuma kūrī Ishivi, nī mbarī ya Aishivi; kuuma kūrī Beria, nī mbarī ya Aberia; **45** nao aya nīo maarī a njjaro cia Beria: kuuma kūrī Heberi, nī mbarī ya Aheberi; na kuuma kūrī Malikieli, nī mbarī ya Amalikieli. **46** (Asheri aarī na mwarī wetagwo Sera.) **47** Icio nīcio ciarī mbarī cia Asheri; arīa maatarirwo maarī andū 53,400. **48** Nacio njjaro cia Nafitali kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Jahazeeli, nī mbarī ya Ajahazeeli; kuuma kūrī Guni, nī mbarī ya Aguni; **49** kuuma kūrī Jezeri, nī mbarī ya Ajezeri; kuuma kūrī Shilemu, nī mbarī ya Ashilemu. **50** Ici nīcio ciarī mbarī cia Nafitali; arīa maatarirwo maarī andū 45,400. **51** Mūigana wa arūme acio othe a Isiraēli maarī andū 601,730. **52** Jehova akīra Musa atīrī, **53** “Būrūrī ūyū nīguo makagaīrwo ūitūke igai rīao kūrīngana na mūigana wa marīitwa mao. **54** Andū arīa aingī ūmagāire igai inene, nao arīa maanyīlha ūmagāire igai inini; o mūhīrīga ūheo igai rīaguo kūrīngana na mūigana wa andū arīa maandīkītwo. **55** Na ūmenyerere wega atī, būrūrī ūyū ūkaaheanwo na ūndū wa gūcuuka mītī. Kīrīa o gīkundi gīkaagaya gīkaringana na marīitwa ma mīhīrīga ya maithe mao ma tene. **56** O igai rīkaheanwo na ūndū wa gūcuuka mītī kūrī ikundi irīa nene na irīa nini.” **57** Aya nīo Alawī arīa maatarirwo kūrīngana na mbarī ciao: kuuma kūrī Gerishoni, nī mbarī ya Agerishoni; kuuma kūrī Kohathu, nī mbarī ya Akohathu; kuuma kūrī Merari, nī mbarī ya Amerari. **58** O nacio ici ciarī mbarī cia Alawī: mbarī ya Alibini, na mbarī ya Ahebironi, na mbarī ya Amahali, na mbarī ya Amushi, na mbarī ya Akora. (Kohathu aarī guka wa Amuramū; **59** nake mūtumia wa Amuramū eetagwo Jokebedi, wa rūciaro rwa Lawi, waciariirwo Alawī kūu būrūrī wa Misiri. Nake Jokebedi agīciarīra Amuramū Harūni, na Musa, na mwarī wa nyina wao Miriamu. **60** Harūni nīwe warī ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. **61** No Nadabu na Abihu nīmakuire rīra maarūtīre Jehova igongona na mwaki ūtaarī mwītīkīrie.) **62** Alawī othe arūme a ūkūrū wa mweri ūmwe na makīria arīa maatarirwo maarī andū 23,000. Matiataranīrio hamwe na andū a Isiraēli arīa angī tondu matiagaire kīndū hamwe na andū arīa angī. **63** Acio nīo maatarirwo nī Musa na Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai rīrīa maatarīre andū a Isiraēli werū-inī wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Jorodani, mūrīmo ūyū wa Jeriko. **64** Hatīarī o na ūmwe wa arīa matarītwo nī Musa na Harūni ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, hīndī rīra maatarīre andū a Isiraēli werū-inī wa Sinai. **65** Nī ūndū Jehova nieerīte andū a Isiraēli atī ti-itherū no nginga makuīre werū-inī, na gūtīrī o

na ūmwe wao watigarire, tiga no Kalebu mūrū wa Jefune, na Joshua mūrū wa Nuni.

27 Na rīrī, airītu acio a Zelofehadi mūrū wa Heferi mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase maarī a mbarī cia Manase mūrū wa Jusufu. Marīitwa ma airītu acio maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nīmathiire, magīkuhīrīria **2** itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, makīrūgama mbere ya Musa, na Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kīūngano gīothe gīa Isiraēli, makiuga atīrī, **3** “Ithe witū aakuīrīre werū-inī. Ndaarī ūmwe wa arūmīrīri a Kora, arīa manyīitanire mokīrīre Jehova, no aakuire nī ūndū wa mehīa make mwene na ndaarī na aanake. **4** Nī kī gīgūtūma rītwa rīa awa rīniinwo mbarī-inī yao, nī ūndū atī ndaarī na mwanake? Tūhe igai hamwe na andū a nyūmba ya ithe witū.” **5** Nī ūndū ūcio Musa agītwarīra Jehova ūhoro ūcio wao, **6** nake Jehova akīmwīra atīrī, **7** “Ūguo airītu a Zelofehadi maroiga nī kīhooito. Ti-itherū nī wega ūmaheanīre igai rīao na andū a nyūmba ya ithe wao, o narīo igai rīa ithe wao ūmahe. **8** “Ira andū a Isiraēli atīrī, “Mūndū angīkua na ndatige mwana wa kahī, mwarī nīaheo igai rīake. **9** Angīgakorwo atarī na mūrīrū-rī, heagai arīu a nyina igai rīake. **10** Angīgakorwo atarī na arīu a nyina-rī, heagai arīu a nyina na ithe igai rīake. **11** Angīkorwo ithe ndaarī na arīu a nyina-rī, heagai mūndū wa mbarī yao ūrīa marī a igai rīake, nīguo rītūike rīake. Ūndū ūcio ūgūtūka watho wa kūrūmagīrīrwo nī andū a Isiraēli, o ta ūrīa Jehova aathire Musa.” **12** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūkīra wambate kīrīma-inī gīkī, kūu rūgongo rwa Abarimu, wīrorere būrūrī ūrīa heete andū a Isiraēli. **13** Warīkia kūwona, we nīūgūkua o ta ūrīa Harūni mūrū wa nyūkwa aakuire, na ūcookanīrīro na andū anyu, **14** nīgūkorwo rīra kīrīndī kīanemeire hau maa-inī ma Werū wa Zīnī, wee na Harūni inyuī eerī mūtīathīkīire watho wakwa, nīmwigire kūndīthīa nīguo muonianie atī ndī mūtheru mbere ya maitho mao.” (Maaī macio nī marīa ma Meriba Kadeshi, Werū-inī wa Zīnī.) **15** Musa akīra Jehova atīrī, **16** “Jehova-Ngai wa marocho ma andū othe, nīagīthūre mūndū atūike mūrōri wa kīrīndī gīkī, **17** atwaranage nakīo gīkīumagara na gīkīnūka, ūrīa ūrīgītongoragia gīgīthīi na gīgīcooka, nīguo kīrīndī gīkī kīa Jehova gītīgatūike ta ng’ondū itarī na mūrīthī.” **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīra Musa atīrī, “Oya Joshua mūrū wa Nuni, mūndū ūrīo na roho thīnī waku, na ūmūgīrīre guoko gwaku. **19** Mūrūgamie mbere ya Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na mbere ya kīūngano gīothe ūmūtue mūtongoria wao hau mbere yao. **20** Ūmūhe ūhoti ūmwe waku, nīgeetha kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli kīmwathīkagīre. **21** Nake arūtūmagie mbere ya Eleazaru ūcio mūthīnjīrī-Ngai, ūrīa ūrīmūtūagīria ūhoro na ūndū wa kūrīria Urīmu mbere ya Jehova. Rīrīa aathana, hamwe na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli makoimagara, nīngī aathana rīngī makaintīka.” **22** Musa agūka o ta ūguo Jehova aamwathīte. Akīoya Joshua, na akīmūrūgamia mbere ya Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai o na mbere ya kīūngano kīu gīothe. **23** Nīngī akīmūgīrīra moko make na akīmūtua mūtongoria wao o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

28 Jehova akīra Musa atīrī, **2** “He andū a Isiraēli watho ūyū, ūmeere atīrī: ‘Menyagīrīrai muone atī nī mwandehere irio cia maruta makwa ma gūcinwo na mwaki ihinda rīrīa rīagīrīre, irī mūtatarīko mwega wa kūngenia.’ **3** Meere atīrī, ‘Rīrī nīrīo iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrīa mūrīrehagīra Jehova: nī tūtūrīme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe,

tútarí na kaúügü, rítuike igongona ría kúrutagwo ría njino hĩndĩ ciothe o múthenya. **4** Haaragíríai gatúrúme kamwe rúciinĩ, na karía kangĩ hwaĩ-inĩ kúrĩ mairia, **5** hamwe na iruta ría mútu gĩcunjĩ gĩa ikúmi kĩa eba ìmwe ya mútu múhinyu múno, útukaniĩtio na gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ìmwe ya maguta mahihĩtwo kuuma kúrĩ ndamayıũ. **6** Ríu nĩrío igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe ríría ríiaathanirwo Kírĩma-inĩ gĩa Sinai, rírĩ mútararĩko mwega, igongona rírutúrwo Jehova ría gúcinwo na mwakĩ. **7** Nakío kĩndũ gĩa kúnyuuo kíría kírĩrutanağĩrio na igongona ríu kírĩkoragwo kírĩ gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ìmwe ya ndibeĩ ngagutu harĩ o gatúrúme kamwe. Itagírai Jehova iruta ría ría kúnyuuo handũ-harĩa-haamúwe. **8** Haaragíríai gatúrúme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kúrĩ mairia hamwe na iruta ría mútu o na iruta ría kĩndũ gĩa kúnyuuo o ta úrĩa múharagíría ría rúciinĩ. Ríu nĩrío igongona ría gúcinwo na mwakĩ rírĩ na mútararĩko mwega wa gúkenia Jehova. **9** “Múthenya wa thabatũ-rĩ, rutagai iruta ría tútúrúme twírĩ, o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, tútarĩ na kaúügũ, hamwe na kĩndũ kĩa iruta ría kúnyuuo, na iruta ría mútu icunjĩ igírĩ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta. **10** Rírĩ nĩrío igongona ría njino ría kúrutagwo o múthenya wothe wa Thabatũ, hamwe na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe, na iruta ría kĩndũ kĩa ría gĩa kúnyuuo. **11** “Kĩambírĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagírai Jehova igongona ría njino ría tútegwa twírĩ na ndúrúme ìmwe na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, tuothe tútarĩ na kaúügũ. **12** Harĩ o ndegwa hagiage na iruta ría mútu icunjĩ ithatũ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno, útukaniĩtio na maguta; na harĩ ndúrúme hagiage iruta ría mútu icunjĩ igírĩ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta; **13** na harĩ o gatúrúme hagiage na iruta ría mútu gĩcunjĩ gĩa ikúmi kĩa eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta. Rírĩ nĩ igongona ría njino, rírĩ na mútararĩko mwega, rírutúrwo Jehova na úndũ wa gúcinwo na mwakĩ. **14** Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta ría kúnyuuo ría nuthu ya hini ìmwe ya ndibeĩ; na harĩ ndúrúme, nĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ìmwe; na harĩ o gatúrúme, nĩ gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ìmwe. Ríu nĩrío igongona ría njino ría o mweri ríría rírutagwo o karúgamo ka mweri, mwaka wothe. **15** Hamwe na igongona ría njino ría ría hĩndĩ ciothe na kĩndũ kĩa ría gĩa kúnyuuo, Jehova nĩarĩrutagúrwo thenge ìmwe írĩ ya igongona ría kúhoroheria mehĩa. **16** “Múthenya wa ikúmi na ìna wa mweri wa mbere nĩrío múrikoragwo na Bathaka ya Jehova. **17** Múthenya wa ikúmi na ìtano wa mweri úcio nĩguo múrĩgiaga na gĩathĩ; múthenya mógwanja múrĩage mĩgate ìtarĩ mĩkĩre ndawa ya kúmbia. **18** Múthenya wa mbere mógĩage na kúngano kiamúre na mútikarutage wĩra wa ndúire. **19** Rehagírai Jehova iruta ría gúcinwo na mwakĩ, igongona ría njino ría tútegwa twírĩ, na ndúrúme ìmwe na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügũ. **20** Harĩ o ndegwa ìmwe haaragíríai iruta ría mútu gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ikúmi kĩa eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta; harĩ ndúrúme gĩcunjĩ kĩa igírĩ gĩa ikúmi; **21** na harĩ o gatúrúme gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikúmi. **22** Na múrutage thenge ìmwe írĩ igongona ría kúmúhoroheria mehĩa. **23** Haaragíríai icio hamwe na maruta ma rúciinĩ ma njino marĩa ma hĩndĩ ciothe. **24** Úguo nĩguo múrĩharagíría irio cia gúcinwo na mwakĩ o múthenya matukũ mógwanja nĩguo ituíke mútararĩko mwega wa gúkenia Jehova; rírĩharagírío hamwe na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe na iruta ría ría ría kúnyuuo. **25** Múthenya wa mógwanja mógĩage na kúngano kiamúre, na mútikarutage

wĩra wa ndúire. **26** “Múthenya wa kúruta maciaro ma mbere, ríría múrehagíría Jehova maruta ma ngano ya múgethano hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ciumia-rĩ, gĩagai na kúngano kiamúre, na mútikarutage wĩra wa ndúire. **27** Rehagai igongona ría njino ría tútegwa twírĩ, na ndúrúme ìmwe, na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, rítuike mútararĩko mwega wa gúkenia Jehova. **28** Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta ría mútu ría icunjĩ ithatũ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta; nayo ndúrúme írutanĩrio na icunjĩ igírĩ cia ikúmi, **29** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu mógwanja. **30** Múcirutanĩrie na thenge ìmwe ya kúmúhoroheria mehĩa. **31** Haaragíríai icio hamwe na indo ciacio cia kúnyuuo, hamwe na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe na maruta marío ma mútu. Na múmenyagírĩre nyamũ icio itikanakorwo na kaúügũ.

29 “Múthenya wa mbere wa mweri wa mógwanja, gĩagai na kúngano kiamúre na mútikarute wĩra wa ndúire. Nĩ múthenya wanyu wa kúhuhaga túrumbeta. **2** Haaragíríai igongona ría njino, ría gategwa kamwe na ndúrúme ìmwe na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügũ, írĩ ta mútararĩko mwega wa gúkenia Jehova. **3** Na harĩ o ndegwa ìyo hakorwo na iruta ría mútu icunjĩ ithatũ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta; nayo ndúrúme írutanĩrio na icunjĩ igírĩ cia ikúmi; **4** na o gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu mógwanja. **5** Múcirutanĩrie na thenge ìmwe írĩ igongona ría kúmúhoroheria mehĩa. **6** Icio nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o múthenya, hamwe na maruta macio ma mútu na ma indo cia kúnyuuo o ta úrĩa útuĩtuo. Macio nĩ maruta marutúrwo Jehova maciniĩtuo na mwakĩ, marĩ na mútararĩko wa kúnungwa wega. **7** “Múthenya wa ikúmi wa mweri úyũ wa mógwanja, gĩagai na kúngano gĩtheru. No nginya mwĩimage irio na mútikarute wĩra. **8** Rehagai igongona ría njino ría mútararĩko mwega wa gúkenia Jehova ría gategwa kamwe na ndúrúme ìmwe, na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügũ. **9** Hamwe na ndegwa ìyo haragíríai iruta ría mútu icunjĩ ithatũ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta; nayo ndúrúme írutanĩrio na icunjĩ igírĩ cia ikúmi; **10** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu mógwanja. **11** Múcirutanĩrie na thenge ìmwe írĩ igongona ría kúhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona ría horohio, na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta ría mútu, na maruta mao ma kúnyuuo. **12** “Múthenya wa ikúmi na ìtano mweri wa mógwanja, gĩagai na kúngano kiamúre na mútikarute wĩra wa ndúire. Kúngúrĩai Jehova na gĩathĩ múthenya mógwanja. **13** Rehagai maruta ma gúcinwo na mwakĩ marĩ na mútararĩko mwega wa gúkenia Jehova, igongona ría njino ría tútegwa ikúmi na tútatũ, na ndúrúme igírĩ, na tútúrúme ikúmi na túna o kamwe ka úkúrũ wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügũ. **14** Harĩ o ndegwa icio ikúmi na ithatũ-rĩ, haragíríai iruta ría mútu icunjĩ ithatũ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mútu múhinyu múno útukaniĩtio na maguta; harĩ o ndúrúme ìmwe ya icio igírĩ, írutanĩrio na icunjĩ igírĩ cia ikúmi; **15** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu ikúmi na túna. **16** Múcirutanĩrie na thenge ìmwe írĩ igongona ría kúhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta ría mútu na iruta ría kúnyuuo. **17** “Múthenya wa keerĩ, haaragíríai tútegwa ikúmi na twírĩ, na ndúrúme igírĩ, na tútúrúme ikúmi na túna o

kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **18** Hamwe na ndegwa na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **19** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta riao ría künnyuuo. **20** “Müthenya wa gatatu-rí, haaragíriai ndegwa ikümi na imwe, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **21** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, mühaaragíriai maruta macio ma mütu, na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **22** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **23** “Müthenya wa kana-rí, haaragíriai ndegwa ikümi, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **24** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **25** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **26** “Müthenya wa gatano, haaragíriai ndegwa kenda, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **27** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **28** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría künnyuuo. **29** “Müthenya wa gatandatú-rí, haaragíriai ndegwa inyanya, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **30** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **31** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **32** “Müthenya wa mügwanja, haaragíriai ndegwa mügwanja, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **33** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **34** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **35** “Müthenya wa kanana-rí, gíagai na kíingano na mütkarute wira wa ndüire. **36** Rehagai iruta ría gücingano na mwaki rírí mütararíko mwega wa gükenia Jehova, igongona ría njino ría ndegwa imwe, na ndürüme imwe, na tütürüme mügwanja o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **37** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **38** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **39** “Hamwe na mwihítwa na maruta manyu ma kwiyendera-rí, haaragíriai indo icio ní ündü wa Jehova ciathĩ-ní cianyu iria ciathaníwo: na nicio maruta manyu ma njino, na maruta ma mütu, na maruta ma künnyuuo, na maruta ma

üiguano.” **40** Musa akíira andú a Isiraeli maündü maría mothe Jehova aamwathíte.

30 Musa akíira atongoria a mihíríga ya Isiraeli atírí: “Üü níguo Jehova aathaníte: **2** Ríría mündü angíhíta mwihítwa harí Jehova kana ehíte mwihítwa wa kwihinga mühingo na ündü wa kíraníro, ndakanericükwo, na no nginya eke maündü maría mothe ehítíte. **3** “Ríría müírítu úri gwa ithe mücií angíhíta mwihítwa kúri Jehova, kana ehinge na mühingo na ündü wa kíraníro, **4** nake ithe aigue úhoro wa mwihítwa úcio wake, kana kíraníro kúu, no aage kúmúwira ündü hĩndí íyo, mihítwa yake yothe, na kíraníro kíria güothe ehingíte nakío we mwene, nígatúura. **5** No ithe angímúkaania aigua úhoro wa mihítwa íyo, hatírí o na kímwe kía mihítwa íyo yake, kana círaníro icio ehingíte nacio we mwene, igatúura; nake Jehova níakamúrekerá ní ündü ithe níamúgírítie eke ündü úcio. **6** “No angíhika aríkítie kwihíta, kana thuutha wa kwíraníra ündü na kanua gake ateciírítie úhoro wa kíraníro kúu ehingíte nakío, **7** nake müthuuriwe aigue úhoro úcio na aage kúmúwira ündü, hĩndí íyo mihítwa yake kana círaníro icio ehingíte nacio we mwene nígatúura. **8** No müthuuriwe angímúkaania ríría aigua úhoro wa mihítwa íyo, níakeheria mwihítwa úcio úmuohete, kana kíraníro kíria ehingíte nakío we mwene ateciírítie, nake Jehova níakamúrekerá. **9** “Mwihítwa o wothe kana ündü úria mütumia wa ndigwa kana mütumia úria útiganíte na müthuuriwe angkorwo ehítie níatúüre aürímítie. **10** “Mütumia úri na müthuuriwe angíhíta kana ehinge we mwene na kíraníro kía mihítwa, **11** nake müthuuriwe aigue úhoro úcio, no aage kúmúwira ündü kana aage kúmúgíría, hĩndí íyo mihítwa yake yothe, kana círaníro iria ehingíte nacio we mwene, nígatúura. **12** No müthuuriwe angígerega na úhoro úcio hĩndí íyo aüigua-rí, hatírí o na kímwe kía mihítwa kana círaníro iria ciúmíte kanua gake igaatúura. Müthuuriwe níareganíte nacio, nake Jehova níakamúrekerá. **13** Müthuuriwe no etikíre kana aregane na mwihítwa o wothe úria angíhíta kana kíraníro kíria eraníire na mwihítwa güa kwírega we mwene. **14** No müthuuriwe angíaga kúmúwira ündü igürü ría úhoro úcio müthenya o müthenya, níetikírítie mihítwa yake kana círaníro iria imuohete. Níetikírítie maündü macio ní ündü wa kwaga kúmúwira ündü ríría aigua úhoro úcio. **15** No angígerega maündü macio thuutha hanini, aaríka kúmaigua, níwe üngícokererwo ní mahítwa ma mütumia wake.” **16** Macio nímo mawatho maría Jehova aaheire Musa makoníi mündü na mütumia wake, na makoníi ithe na mwarí úria úri gwake mücií.

31 Nake Jehova akíira Musa atírí: **2** “Rihíría andú a Isiraeli harí andú a Midiani. Na thuutha úcio níügúcooka úkie.” **3** Ní ündü úcio Musa akíira andú acio atírí, “Andú amwe anyu nímeohe indo ciao cia mbaara mathíi makahúürane na andú a Midiani níguo maríhirie Jehova kúri o. **4** Túmai andú 1,000 kuuma kúri o mühíríga wa Isiraeli mbaara-iní.” **5** Ní ündü úcio andú 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kúri o mühíríga, makíneanwo kuuma mühíríga ya Isiraeli. **6** Musa akímatúma mbaara-iní, o 1,000 kuuma harí o mühíríga, marí hamwe na Finehasi múru wa Eleazaru úria müthínjiri-Ngai, úria wakuuire indo cia handú-haria-haamüre, o na túrumbeta twa kúhuhwo. **7** Nao makíhúürana na andú a Midiani o ta úria Jehova aathíte Musa, na makíúraga arúme othe. **8** Gatagatí ka aría mooragire ní Evi, na Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki aría atano a Midiani. O

na ningi nimooragire Balamu mürü wa Beori na rühiu rwa njora. **9** Nao andü a Isiraeli magitaha andü-a-nja a Midiani na ciana, na magikuaa ndüuru ciothe cia andü a Midiani cia ng'ombe na cia mbüri, na magitaha indo iria ingi ciothe. **10** Magicina matüura mothe küria andü a Midiani maatüürte, o ündü ümwe na kamb' ciao. **11** Magikuaa indo ciothe iria maatahite na iria maatunyanite hamwe na andü na nyamü, **12** na magitwara andü aria matahitwo na indo icio maatunyanite, na iria maatahite küri Musa na küri Eleazaru üria müthinjiri-Ngai na küri küngano kia andü a Isiraeli küu kamb' yar' werüni wa Moabi, hügürür-ini cia Rüüi rwa Jorodani mürümo wa Jeriko. **13** Musa, na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai na atongoria othe a kirindi magithii kumatunga nja ya kamb'. **14** Musa akirakarira anene a mbütü icio cia ita na atongoria a mbütü cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbütü cia o igana, igana, aria moimite mbaara-ini. **15** Akimooria atiri, "Ka' mwithikiritie andü a nja othe matüüre muoyo? **16** Acio nio maatumürire mataaro ma Balamu, na nio maatumüre andü a Isiraeli matirike Jehova ühoro-ini üria wekikire küu Peori, naguo ündü ücio ükirehithiria andü a Jehova müthiro. **17** Ni ündü ücio, üragai tühi tüothe. Na ningi müürage mündü-wa-nja wothe üri wakoma na mündü mürüme, **18** no mwihonokerie müritu o wothe üria ütari wakoma na mündü mürüme. **19** "Inyuothe aria müüragite mündü o wothe kana mükahutia mündü o wothe müürage no nginya müikare nja ya kamb' müthenya mügwanja. Müthenya wa itatü na mügwanja, no nginya mwitherie inyu ene na aria mütahite. **20** Theriai nguo ciothe, o ündü ümwe na kindü giothe githondeketwo na rüta, kana guoya wa mbüri kana mbaü." **21** Ningi Eleazaru üria müthinjiri-Ngai aküra thigari iria ciathiite mbaara-ini atiri, "Watho üria Jehova aaheire Musa uugite atiri: **22** Thahabu, na betha, na gicango, na kigera, na ibati, na rübüüa **23** na kindü o giothe kingihota gwitiiria mwaki, no nginya kihitukagirio mwaki-ini nigeetha githirwo ni thaahu. No riri, no nginya gicooke githerio na maai maria ma küniina thaahu. Nakio kindü giothe gitangitiiria mwaki no nginya kihitukirio maa-ini macio. **24** Müthenya wa mügwanja-ri, thambiai nguo cianyü na inyuü ni mügaathirwo ni thaahu. Thuutha ücio no mütoonye kamb'. **25** Nake Jehova aküra Musa atiri, **26** "Wee na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai na atongoria a nyumba cia kirindi giki no nginya mütare andü othe na nyamü iria ciatahirwo. **27** Ganyai indo cia iria ndahe gatagati ga thigari iria ciathiite mbaara-ini na kirindi kiria kingi. **28** Kuuma küri thigari iria ciarüire mbaara, rutai gicunj' kia Jehova, kindü kimwe thini na indo magana matano, mar' andü, kana ng'ombe, kana ndigiri, kana ng'öndu, o na kana mbüri. **29** Oya gicunj' giki kuuma har' nuthu ya igai riao mükinengere Eleazaru üria müthinjiri-Ngai kir' gicunj' kia Jehova. **30** Kuuma küri nuthu ya gicunj' kia andü a Isiraeli, thura kindü kimwe kuuma har' o gikundi kia mirongo itano, kir' kia andü, kana ng'ombe, kana ndigiri, kana ng'öndu, kana mbüri o na kana nyamü ingi. Cinengere Alawii aria wira wao üri kümenyerera Hema-iria-Nyamüre ya Jehova." **31** Ni ündü ücio Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai magika o ta üria Jehova aathite Musa. **32** Indo cia güthawo cia iria ciatgarite kuuma küri indo iria ciatunyanitwo ni thigari ciar' ng'öndu 675,000, **33** na ng'ombe 72,000, **34** na ndigiri 61,000 **35** na andü-a-nja 32,000 aria mataakomete na mündü mürüme. **36** Nuthu ya igai riao andü aria maarüite mbaara-ini ciar': ng'öndu 337,500, **37** na kuuma har' icio Jehova akirutirwo ng'öndu 675; **38** nacio ng'ombe ciar' 36,000 na kuuma har' icio Jehova akirutirwo ng'ombe 72; **39** nacio ndigiri ciar' 30,500, na kuuma

har' icio Jehova akirutirwo ndigiri 61; **40** andü maar' 16,000, na kuuma küri o Jehova akirutirwo andü 32. **41** Musa akinengera Eleazaru üria müthinjiri-Ngai gicunj' kia Jehova, o ta üria Jehova aathite Musa. **42** Nuthu iria yar' ya andü a Isiraeli, iria Musa aamuranite na aria maathite mbaara-ini, **43** nuthu iria yaheirwo kirindi ciar' ng'öndu 337,500, **44** nacio ng'ombe ciar' 36,000, **45** nacio ndigiri ciar' 30,500, **46** nao andü maar' 16,000. **47** Kuuma küri nuthu iria yaheirwo andü a Isiraeli, Musa agithuura mündü ümwe kuuma küri andü mirongo itano, na nyamü ümwe kuuma küri nyamü mirongo itano, o ta üria Jehova aamwathite, na agiiche Alawii aria wira wao war' kümenyerera Hema-iria-Nyamüre ya Jehova. **48** Ningi anene aria matongoragia mbütü cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magithii har' Musa, **49** nao makimwira atiri, "Ndungata ciaku nitarite thigari iria twathaga na hatiri o na ümwe ütari ho. **50** Ni ündü ücio nitwarehe indo ici cia thahabu ituikie iruta riitü küri Jehova iria o ümwe witü eegwathiire, nacio ni icühi cia moko na bangiri cia moko, na icühi cia ciara, na cia matü, na migathi ya ngingo, niguo twihoroherie mbere ya Jehova." **51** Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai makiamükira thahabu iyo kuuma küri o, indo icio ciothe ciaturitwo wega. **52** Thahabu yothe iria yomire küri anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana iria Musa na Eleazaru maatwariire Jehova kir' kiheo, yar' ya üritü wa cekeri 16,750. **53** O müthigari netahiire indo ciake. **54** Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai makiamükira thahabu iyo kuuma küri anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magacirehe Hema-ini ya Gütunganwo ituikie kiririkania har' andü a Isiraeli mbere ya Jehova.

32 Na riri, andü a mihiriga ya Rubeni na Gadi, aria maar' na ndüuru nene cia ng'ombe na cia mbüri, nimoonire at' mabürüri ma Jazeri na Gileadi maar' mega na mahiü mao. **2** Ni ündü ücio magithii küri Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai, o na küri atongoria a kirindi, makiuga atiri, **3** "Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamü, na Nebo, o na Beoni, **4**bürüri üyü Jehova aatoorire andü akuo mbere ya andü a Isiraeli, ni kindü kwega kwa mahiü, na ithü ndungata ciaku tür' na mahiü." **5** Makiuga atiri, "Angikorwo nitwitikirite har' inyuü-ri, rekeibürüri üyü üheo ndungata cianyü ütuikie witü. Mütigatime türinge Rüüi rwa Jorodani." **6** Musa aküria andü a Gadi na a Rubeni atiri, "Andü anyu no mathii ita-ini mamütige müikarite gükü? **7** Ni kii gigitüma müürage ngoro cia andü a Isiraeli niguo mataringere rüüi matoonyebürüri üria Jehova amaheete? **8** Üguo noguo maith manyu meekire hind' iria ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barinea mathii magathigaanebürüri ücio. **9** Thuutha wa kwambata, magikinya kianda kia Eshikoli na makirorerabürüri ücio-ri, nimatüimire andü a Isiraeli makue ngoro makiga gütoonyebürüri üria Jehova amaheete. **10** Jehova agicinwo ni marakara müthenya ücio, akihita na mwithwa üyü: **11** 'Ni ündü nimagite künümürira na ngoro ciao küna, hatiri mündü o na ümwe wa ükürü wa miaka mirongo iri na makiria wa aria moimirebürüri wa Misiri ükoonabürüri üria nderiire Iburahimu na Isaaka, o na Jakubu na mwithwa, **12** gütiri o na ümwe tiga Kalebu müriü wa Jefune, üria Mükenizi, na Joshua müriü wa Nuni, ni ündü nimarümürüire Jehova na ngoro ciao küna.' **13** Jehova agicinwo ni marakara ni ündü wa Isiraeli, nake agitüma morüire werü-ini miaka mirongo ina, o nginya riria rüciaro

rūu ruothe rwehite maitho-ini make rwathirire. **14** “Na riri, mūri haha inyu, inyu ruciaro ruru rwa ehia, mucookeete ithenya rīa maithe manyu nigu mutume Jehova akiriririe kurakarira Israeli. **15** Mungigaruruka mutige kumurumirirari, nake Jehova nēgūtiganiria andū aya othe gūku werū-ini rīngi, na inyu mutuike gītumi gīa kumaniinithia.” **16** Nao magithii kuri Musa makimwira atiri, “Ithu tūkwennda gwakira ūhiwi witu ciugu gūku, na twakire andū-a-nja aitu na ciana matūura manene. **17** No riri, nitwiharirire kuoya indo ciitu cia mbaara na tūthii mbere ya andū a Israeli nginya tūmakinye kwao. Hindi iyo, andū-a-nja aitu na ciana maikarage matūura manene mairigire na hinya, nigeetha magitirwo kuuma kuri atūuri a būruri ūyū. **18** Tūtigacooka mīcīi iitu o nginya hindi iria Mūsiraēli o wothē akaamūkira igai riake. **19** Ithu tūtikaamūkira igai hamwe nao mūrīmo ūria ūngi wa Jorodani, nī undū igai riitū tūri narīo mwena wa irathiro wa Rūūi rwa Jorodani.” **20** Nake Musa akimeera atiri, “Mūngitka ūguo-ri, na mwiohe indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova nigu mukarūe, **21** na inyuothē mūngithii mwiohete indo cia mbaara, mūringe Rūūi rwa Jorodani mūrī mbere ya Jehova o nginya rīria akaingata thū ciake ciume mbere yake, **22** hindi iria būruri ūcio ūgaakorwo ūtooretio mbere ya Jehova, hindi iyo no mucooke mīcīi yanyu na muohorwo kuuma kīranīro kīanyu kuri Jehova o na kuri Israeli. Naguo būruri ūyū nūgatuika wanyu maitho-ini ma Jehova. **23** “No mūngikaaga gwika ūguo, nīmūkehīria Jehova; na mūmenye na ma ati mehīa manyu nīmakamūcookerera. **24** Akirai andū-a-nja anyu na ciana matūura manene na ciugu cia ndūuru cianyu, no hingiai ūguo mweranīra.” **25** Andū a Gadi na a Rubeni makīra Musa atiri, “Ithu ndungata ciaku nitūgwika o ta ūguo mwathi witu aathana. **26** Ciana ciitu na atumia aitu megūikara gūku matūura-ini manene ma Gileadi, undū ūmwe na ndūuru ciitu cia mbūri na cia ng’ombe. **27** No ithu ndungata ciaku-ri, o mūdū eyohete indo ciake cia mbaara, nitūkūringa mūrīmo ūria tūkarūe tūri mbere ya Jehova, o ta ūguo mwathi witu oiga.” **28** Nake Musa akiruta watho nī undū wao, akīarīria Eleazarū ūria mūthīnjiri-Ngai, na Joshua mūrū wa Nuni, na atongoria a nyūba cia mīhīrīga ya andū a Israeli, **29** akīmeera atiri, “Angikorwo andū a Gadi na a Rubeni nīmēkūringa Jorodani, o mūdū wao eyohete indo cia mbaara, marī hamwe na inyu marī mbere ya Jehova-ri, hindi iria būruri ūcio ūgatoorio mbere yanyu, nīmūkamahē būruri wa Gileadi ūtūike wao. **30** No mangīaga kūrīnga hamwe na inyu meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metikire igai rīao hamwe na inyu būruri wa Kaanani.” **31** Andū a Gadi na a Rubeni makīmūcookeria atiri, “Ntungata ciaku nī igwika o ta ūguo Jehova oigite. **32** Nitūkūringa tūri mbere ya Jehova tūtoonye būruri wa Kaanani twiohete indo cia mbaara, no kūdū kūrīa ithu tūkaagaya-ri, gūgaakorwo kuri mbarī ino ya Jorodani.” **33** Musa akihe andū a Gadi na a Rubeni na nuthu ya mūhīrīga wa Manase mūrū wa Jusufu, būruri ūria wothē wathamakagwo nī Sihoni mūthamaki wa Aamori, na ūria wothē wathamakagwo nī Ogu mūthamaki wa Bashani, akīmahē būruri ūcio wothē, na matūura manene makuo o na ng’ongo iria ciamarīgīcīrie. **34** Andū a Gadi nīmākire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, **35** na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, **36** na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarī matūura manene mairigire na hinya na magākira ndūuru ciao cia mbūri ciugu. **37** Nao andū a Rubeni magīaka Heshiboni, na Eleale, na Kirīathaimu rīngi, **38** o undū ūmwe na Nebo na Baali-Meoni (marītwa macio nīmagarūrīro) na Sibima. Nao makihe matūura macio

manene maakire marītwa mangi. **39** Nacio njiaro cia Makiru mūrū wa Manase igithii Gileadi, magikwinyiitira na makīngata Aamori arīa maarī kuo. **40** Nī undū ūcio Musa akiheana Gileadi kūrī andū a Makiru, acio njiaro cia Manase, nao magītūura kuo. **41** Na riri, Jauru wa ruciaro rwa Manase, akīinyiitira tūtūura twa Gileadi na agitwita Havothu-Jauru. **42** Nake Noba akīinyiitira Kenathu, na tūtūura twa twagūthiūrūrūkīrie agitwita Noba, o ta ūria we eetagwo.

33 Maya nimo matina ma rugendo rwa andū a Israeli riri moimire būruri wa Misiri marī ikundi matongoretio nī Musa na Harūni. **2** Musa nīandikire matina ma rugendo rwao o ta ūria aathitwo nī Jehova. Maya nimo matina ma rugendo rwao. **3** Andū a Israeli moimagarire kuuma Ramesese mūthenya wa ikūmi na itano mweri wa mbere, mūthenya ūria warūmīrīrie Bathaka. Makiumagara momirīrie, makionagwo nī andū othe a Misiri, **4** arīa maathikaga marigithathi mao mothe, marīa Jehova ooragite gatagati kao; nūgkorwo Jehova nīatiūrīrie ngai ciao ciira. **5** Andū a Israeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu. **6** Moima Sukothu, magithii makīamba hema ciao Ethamu, ndeere-ini cia werū. **7** Moima Ethamu, maacookire na thutha magithii Pi-Hahirothu, mwena wa irathiro wa Baali-Zefoni, makīamba hema ciao hakuhi na Migidoli. **8** Moima Pi-Hahirothu, magitūkaniria iria-ini gatagati, magikinya werū-ini, na maarīkia gūthii rūgendo rwa mīthenya itatū werū-ini ūcio wa Ethamu, makīamba hema ciao Mara. **9** Moima Mara maathire Elimu, kūrīa kwarī na ithima ikūmi na igiri, na mītende mīrongo mūgwanja, na makīamba hema kuo. **10** Moima Elimu magithii makīamba hema ciao hakuhi na Iria Itune. **11** Moima Iria Itune, magithii makīamba hema ciao werū-ini wa Sini. **12** Moima werū ūcio wa Sini, magithii makīamba hema ciao Dofika. **13** Moima Dofika, magithii makīamba hema ciao Alushu. **14** Moima Alushu, magithii makīamba hema ciao Refidimu, handū hataari na maaī ma kūnyuuo nī andū. **15** Moima Refidimu, magithii makīamba hema ciao Werū-ini wa Sinai. **16** Moima kūu Werū-ini wa Sinai, magithii makīamba hema ciao Kibirothu-Hataava. **17** Moima Kibirothu-Hataava magithii makīamba hema ciao Hazerothu. **18** Moima Hazerothu, magithii makīamba hema ciao Rithima. **19** Moima Rithima, magithii makīamba hema ciao Rimoni-Perezu. **20** Moima Rimoni-Perezu magithii makīamba hema ciao Libina. **21** Moima Libina, magithii makīamba hema ciao Risa. **22** Moima Risa, magithii makīamba hema ciao Kahelatha. **23** Moima Kahelatha, magithii makīamba hema ciao Kīrīma-ini gīa Sheferu. **24** Moima Kīrīma-ini gīa Sheferu, magithii makīamba hema ciao Harada. **25** Moima Harada, magithii makīamba hema ciao Makelothu. **26** Moima Makelothu magithii makīamba hema ciao Tahathu. **27** Moima Tahathu, magithii makīamba hema ciao Tera. **28** Moima Tera, magithii makīamba hema ciao Mithika. **29** Moima Mithika, magithii makīamba hema ciao Hashimona. **30** Moima Hashimona, magithii makīamba hema ciao Moserothu. **31** Moima Moserothu, magithii makīamba hema ciao Bene-Jaakani. **32** Moima Bene-Jaakani, magithii makīamba hema ciao Horu-Hagidigadi. **33** Moima Horu-Hagidigadi, magithii makīamba hema ciao Jotibatha. **34** Moima Jotibatha, magithii makīamba hema ciao Abirona. **35** Moima Abirona, magithii makīamba hema ciao Ezioni-Geberi. **36** Moima Ezioni-Geberi, magithii makīamba hema ciao Kadeshi, Werū-ini wa Zini. **37** Moima Kadeshi, magithii makīamba hema ciao Kīrīma-ini kīa Horu, mūhaka-ini wa Edomu. **38** O ta ūria aathitwo nī Jehova-ri, Harūni ūria mūthīnjiri-Ngai akīambata

Kirima kia Horu, haria aakuirire muthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-ini wa mirongo ina kuuma andu a Israeli moima bururi wa Misiri. **39** Haruni aari na ukuru wa miaka igana ria mirongo iri na itatu riria aakuirire kuu Kirima kia Horu. **40** Nake Aradi muthamaki wa Kaanani uria watuura Negevu wa Kaanani, akigua ati andu a Israeli maar njira magithi kuo. **41** Moima Kirima kia Horu, magithi makimba hema ciao Zalimona. **42** Moima Zalimona, magithi makimba hema ciao Punoni. **43** Moima Punoni, magithi makimba hema ciao Obothu. **44** Moima Obothu, magithi makimba hema ciao Iye-Abarimu, mihaka-ini wa Moabi. **45** Moima Iyimu, magithi makimba hema ciao Diboni-Gadi. **46** Moima Diboni-Gadi, magithi makimba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu. **47** Moima Alimoni-Dibilathaimu, magithi makimba hema ciao irima-ini cia Abarimu hakuhi na Nebo. **48** Moima irima-ini cia Abarimu, magithi makimba hema ciao weru-ini wa Moabi huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani murimo uria ungi wa Jeriko. **49** Maambire hema huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kuu weru-ini wa Moabi. **50** Kuu weru-ini wa Moabi huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani murimo uria ungi wa Jeriko, niku Jehova erire Musa atiri, **51** "Ariria andu a Israeli, na umeere atiri: 'Riria mukaaringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye Kaanani-ri, **52** mukaingata andu aria othe matuura bururi ucio, mehere mbere wanyu. Mukaananga mihianano yao yothe iria mucuhie, na mihianano yao iria ya gutweko, o na mumomore mahooero ma mothe ma kundu kura gutuuru. **53** Mwinyiitire bururi ucio utuikie wanyu na mutuuere kuo, nigukorwo ni ndimuheete bururi ucio utuikie wanyu. **54** Mukaagayania bururi ucio na undu wa kucukira miti, kuringana na mihiriga wanyu. Kuri gikundi kinene muheane igai inene, na gikundi kinini mukihe igai inini. Kira gikaamagura na undu wa gucuuka miti niko gigaatuika kiao. Nimugakugayania kuringana na mihiriga ya maithe manyu ma tene. **55** "No mungikaaga kuingata aturi a bururi ucio-ri, aria mugetikiria matigwo magatuika ngaracu cia kumuturaga maithe, o na matuikie migua ya kumutheecaga mbaru. Nao nimakamuthinagia kuu bururi ucio mugaatuura. **56** Na riri, undu uria ndaciirire kumeka-ri, utuikie niguu ngaamwika inyu."

34 Nake Jehova akira Musa atiri, **2** "Atha andu a Israeli, umeere atiri: 'Riria mugaatoonya Kaanani-ri, bururi ucio mukaagirwo utuikie igai rianyu ugaakorwo na mihaka ino: **3** "Mwena wanyu wa guthini ukoima Weru-ini wa Zini kuringana na mihaka wa Edomu. Mwena wa irathiro, mihaka wanyu wa mwena wa guthini ukaambirira muthia-ini wa Iria ria Cumbi. **4** utuikanirire mwena wa guthini urore Mwanya wa Akirabimu, uhiite na mbere o nginya Zini, na ukuru na mwena wa guthini wa Kadeshi-Barinea. Ningi ucooke ukinye Hazoru-Adari, na uumirire Azimoni, **5** kura ukarigiitika, unyitane na karuu k Misiri, na urikirie Iria-ini. **6** "Mihaka wanyu wa mwena wa ithuro ugaakorwo uri huguru-ini cia Iria riria Inene. Ucio niguu ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa ithuro. **7** "Naguu mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumite Iria riria Inene ugaakinya Kirima-ini kia Horu, **8** na kuuma Kirima kia Horu ugaakinya Lebo-Hamathu. Ningi mihaka ucio ugaakinya Zedadi, **9** uhihi na mbere nginya Zifroni, na ugaathirira Hazoru-Enani. Ucio niguu ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini. **10** "Na riri, mihaka wanyu wa mwena wa irathiro, ukoima Hazoru-Enani ukinye Shefamu. **11** Mihaka ucio ugaakirika kuuma Shefamu nginya Ribila,

mwena wa irathiro wa Aini, na uhihi na mbere utwaranite na hururika cia mwena wa irathiro wa Iria riria ria Kinerethu. **12** Ningi mihaka ucio ukurukanie na Ruiu rwa Jorodani, urikirie Iria-ini ria Cumbi. "Ucio niguu ugaatuika bururi wanyu, na mihaka yaguo miena yothe." **13** Musa agiatha andu a Israeli, akimeera atiri: "Mukaagaya bururi ucio na undu wa kucukira miti utuikie igai rianyu Jehova niathanite akoiga ukaaheo mihiriga iria kenda na nuthu, **14** Tondu nyumba cia mhiriga wa Rubeni, na mhiriga wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase nimarikite kwamukira igai riao. **15** Mihiriga iyo yeeri na nuthu nirikite kwamukira magari mayo mwena wa irathiro wa Ruiu rwa Jorodani wa Jeriko, kwereka irathiro ria riao." **16** Ningi Jehova akira Musa atiri, **17** "Maya nimo marituwa ma andu aria makaamugayania bururi ucio utuikie igai rianyu: ni Eleazar uria muthinjiri-Ngai na Joshua muru wa Nuni. **18** Na uthuere mutongoria umwe kuuma kuri o mhiriga nigeetha maithehirire kugayania bururi ucio. **19** Maya nimo marituwa ma: ni Kaleb muru wa Jefune, kuuma mhiriga wa Juda; **20** na Shemueli muru wa Amihudu, kuuma mhiriga wa Simeoni; **21** na Elidadi muru wa Kisiloni, kuuma mhiriga wa Benjamine; **22** na Buki muru wa Jogili, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Dani; **23** na Hanieli muru wa Efodi, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Manase muru wa Jusufu; **24** na Kemueli muru wa Shifitani, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Efiraimu muru wa Jusufu; **25** na Elizafani muru wa Paranaki, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Zebuluni; **26** na Palitili muru wa Azani, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Isakaru; **27** na Ahihudu muru wa Shelomi, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Asheri; **28** na Pedaheli muru wa Amihudu, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Nafitali." **29** Acio nio andu aria Jehova aathanire makaagira andu a Israeli magari mao kuu bururi wa Kaanani.

35 Na riri, kuu weru-ini wa Moabi gukuhi na Ruiu rwa Jorodani murimo uria ungi wa itura ria Jeriko, Jehova akira Musa atiri, **2** "Atha andu a Israeli mahe Alawii matuura mao ma gutuura kuuma kuri igai riria andu a Israeli makegwatira. Na macooke mamahe ithaka cia kurithia mahiu mao gukuhi na matuura macio. **3** Nao Alawii nimakaagia na matuura ma gutuura, na magie na kundu gwa kurithagia ng'ombe ciao, na mburi, o na uhihi uria ungi wao. **4** "Nacio ithaka cia kurithia mahiu mao iria ithiururukirie matuura maria mukaaha Alawii, igaatamburika buti 1,000 na magana matano kuuma ruthingo-ini rwa itura. **5** Kuuma nja ya itura-ri, muthime buti 3,000 mwena wa irathiro, na buti 3,000 mwena wa guthini, na buti 3,000 mwena wa ithuro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, nario itura rigie gatagati. Gicunji kiu kia bururi niko gigaatuika urithio wa matuura macio. **6** "Matuura matandatut ma macio mukaaha Alawii magatuika ma kurirwo, kura mundu uraganite angurira. Hamwe na macio matandatut, mahe matuura mangi mirongo ina na meeru. **7** Matuura mothe maria mukaaha Alawii no nginya magakorwo maru mirongo ina na manana, hamwe na ithaka cia kurithia mahiu mao. **8** Matuura maria mukaaha Alawii kuuma kuri bururi ucio andu a Israeli makegwatira, makaahanwo kuringana na uria igai ria o mhiriga rigana: Oyai matuura maing' kuuma kuri mhiriga uria uri na matuura maing', na muo matuura manini kuuma kuri mhiriga uria uri matuura manini." **9** Ningi Jehova akira Musa atiri: **10** "Ariria andu a Israeli, umeere atiri: 'Riria mukaaringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye bururi wa Kaanani-ri, **11** nimugathuura matuura mamwe matuikie matuura manene manyu ma kurirwo, kura

mündü ūraganite ataciirire gwika ūguo angüürira. **12** Macio magaatuika kündü gwa kúürirwo kuuma küri mündü ūria ūrihanagiria, nigeetha mündü ūria ūthitangirwo kúuragana ndagakue ataambite güciirithio mbere ya kirindī. **13** Matüura macio matandatü mükaaheana nimo magaatuika matüura manyu manene ma kúürirwo. **14** Heanai matüura matatü mwena üyu wa Rüüi rwa Jorodani na matatü kúu Kaanani matuike matüura manene ma kúürirwo. **15** Matüura macio matandatü magaatuika kündü gwa kúürirwo nī andü a Isiraeli, na ageni, o na andü aria angī matüuraga thiiñi wao, nigeetha mündü ūraganite ataciirire gwika ūguo ooragire kuo. **16** “Mündü angigütha ūria ūngī na kindü gia kigeraga, nake ūcio wagüthwo akue-rī, ūcio ūgüthanite nī müüragani; müüragani ūcio no nginya ooragwo. **17** Kana mündü o wothē ūngikorwo na ihiga ringüüragana guoko, nake agüthe mündü narío, mündü ūcio akue-rī, ūcio ūgüthanite nī müüragani; müüragani ūcio no nginya ooragwo. **18** Kana mündü o wothē ūngikorwo na müti ūngüüragana guoko, nake agüthe mündü naguo acooke akue-rī, ūcio ūgüthanite nī müüragani; müüragani ūcio no nginya ooragwo. **19** Mürihaniria wa thakame no nginya oorage müüragani ūcio; angimütünga no nginya amüürage. **20** Mündü o wothē angikorwo aciirire rümena na athinikanie ūria ūngī, kana amüükirie kindü akiendaga nake mügüthwo akue, **21** kana amügüthe ngundi arakarite amüürage, mündü ūcio no nginya ooragwo; ūcio nī müüragani. Mürihaniria wa thakame no nginya akooraga müüragani ūcio riria angimütünga. **22** “No riri, mündü angikorwo atari na rümena, na o rímwe athinikanie mündü ūngī kana amüükirie kindü atekwenda, **23** kana amügüthirre ihiga ringimüüraga atekümüona, nake mündü ūcio akue, no tondü ti thü yake na ningī ndaciirire kümügera ngero-rī, **24** händi iyo kiüngano kiu no nginya kimütuithanie ciira na mürihaniria wa thakame kuringana na mawatho maya. **25** Kiüngano kiu no nginya kigüthire mündü ūcio ūthitangirwo kúuragana kuuma küri mürihaniria wa thakame, na kimücooke itüura riu inene ría kúürirwo riria oorire. Nake no nginya aikare kuo o nginya riria müthinjiri-Ngai ūria münene agaakua, o ūcio waitiririo maguta maría maamüre. **26** “No riri, müthitangwo ūcio ūraganite angigaathii nja ya itüura riu inene ría kúürirwo riria oorire, **27** nake mürihaniria wa thakame amükore na kúu nja ya itüura riu inene, mürihaniria ūcio wa thakame no oorage mündü ūcio müthitange, na ndatuirwo ihitia ría kúuragana. **28** Mündü ūcio müthitange no nginya aikare thiiñi wa itüura riu riake inene ría kúürirwo o nginya riria müthinjiri-Ngai ūria münene agaakua; thuutha wa gikuü kía müthinjiri-Ngai ūcio münene, no acooke githakaini kiria eegwatiire. **29** “Maya nimo megütuika mawatho manyu ma kúrumagirirwo händi ciothe njirwa-ini iria igooka, o kúria mügaatüura. **30** “Mündü o wothē angüüraga mündü no nginya akooragwo ta müüragani, no no nginya hague na üira wa aira aingī. No gütirī mündü o na ü ikooragwo nī undü wa üira wa mündü ümwe. **31** “Mütikanamükire indo cia güküura muoyo wa müüragani, ūria wagüürirwo nī gükua. Titherü ūcio no nginya ooragwo. **32** “Mütikanamükire indo cia güküura muoyo wa mündü o wothē ūria üürire itüura inene ría kúürirwo, atī niguu mümwitikirie acooke agatüüre mügünda-ini wake mbere ya gikuü kía müthinjiri-Ngai ūria münene. **33** “Mütikanathaahie büürü ūria müri. Üiti wa thakame nī üthaahagia büürü, na horohio ndingirutirwo büürü ūria thakame irikitie güitwo, tige no irutirwo na thakame ya mündü ūcio wamüire. **34** Mütikanathaahie büürü ūria mütüuraga na

kúria nī ndüuraga, nī undü nī Jehova ndüuraga gatagati ka andü a Isiraeli.”

36 Atongoria a nyumba cia mbari ya Gileadi müru wa Makiru, müru wa Manase, aria maarī ya mbari cia njiaro cia Jusufu, nimathire na makaria marī mbere ya Musa na atongoria aria matongoragia nyumba cia andü a Isiraeli. **2** Makiuga atiri, “Riria Jehova aathire mwathi wakwa aheane büürü ütuike igai ría andü a Isiraeli na undü wa gücüküira miti-rī, Jehova niagwathire üheane igai ría müru wa ithe witu Zelifehadi küri airitu ake. **3** Na riri, mangikaahikio nī andü a mihiriga iyo ingi ya andü a Isiraeli, händi iyo igai riao niri keherio igai-ini ría maithe maitü rionganirio na igai ría mühiriga ūria makaahikira. Nī undü ūcio-rī, gücunji kía igai riria twagairwo niri keherio. **4** Riria mwaka wa Jubili wa andü a Isiraeli ügaakinya-rī, igai riao nirikonganirio na igai ría mühiriga ūria makaahikira, narío igai riao riherio kuuma küri igai ría mühiriga wa maithe maitü.” **5** Nake Musa, kuringana na watho wa Jehova, agiatha andü a Isiraeli, akimeera atiri, “Ügu mühiriga wa njiaro cia Jusufu üroiga nī undü wa kihooto. **6** Üi niguu Jehova athanite nī undü wa airitu a Zelifehadi: No mahikire mündü o wothē ūria mangüendera, angikorwo mekühika thiiñi wa mühiriga wa ithe wao. **7** Gütirī igai thiiñi wa Isiraeli rikoima mühiriga ümwe rituike ría mühiriga ūngi, nigükorwo Müisiraeli o wothē niagatüuria githaka kía mühiriga kiria maagaire kuuma küri maithe mao ma tene. **8** Müiritu o wothē ükaagaya githaka mühiriga-ini o wothē wa Isiraeli, no nginya ahikire mündü wa nyumba ya mühiriga wa ithe, nigeetha Müisiraeli o wothē atüüre enyitiire igai ría maithe. **9** Gütirī igai rikoima mühiriga ümwe rituike ría mühiriga ūngi, nigükorwo o mühiriga wa andü a Isiraeli üritüuraga githaka kiria ügaite.” **10** Nī undü ūcio airitu acio a Zelifehadi magijka o ta ūria Jehova aathite Musa. **11** Airitu a Zelifehadi, nio Mahala, na Tiriza, na Hogila, na Milika, na Noa, maahikirio nī ariu a müru wa nyina na ithe wao. **12** Maahikire thiiñi wa mbari cia njiaro cia Manase müru wa Jusufu, narío igai riao rigükara mbari-ini na mühiriga-ini wa ithe wao. **13** Macio nimo mawatho na matüiro ma kúrumirirwo maría Jehova aathire Musa eere andü a Isiraeli marī kúu werü wa Moabi hügürürü-ini cia Rüüi rwa Jorodani mürimo ūria ūngi wa Jeriko.

Gũcookerithia

1 Ūyũ nĩguo ūhoro ūrĩa Musa aariirie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. **2** (Kuuma Horebu gũthĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrĩma gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ūmwe.) **3** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ūmwe-rĩ, Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūrĩa wothe Jehova aamwathĩte ameere. **4** Ūndũ ūyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atooretie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa wathamakaga Heshiboni, na ningĩ niatooretie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūrĩa wathamakaga Asharothu arĩ kũu Edirei. **5** Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩriirie gũtaarĩria ūhoro wa watho ūyũ, akiuga atĩrĩ: **6** Jehova Ngai witũ aatwirire tũri kũu Horebu atĩrĩ, "Ihinda rĩria mũkarĩte kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩrĩiganĩte. **7** Thariaĩ kambĩ mũthĩ bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori; mũthĩ kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe iriganĩtie cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia iria, gũthĩ o nginya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o nginya rũũ rũria rũnene rwa Farati. **8** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ūyũ. Thĩĩ kuo mwĩgathĩre bũrũri ūcio Jehova ehĩtĩre na mwĩhĩtwa akiuga niakũhe maithe manyu Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njiaro ciao iria igooka thuutha wao." **9** Hĩndĩ ĩyo ndaamwĩrĩre atĩrĩ, "Wĩra wa kũmũrora nĩ mũritũ mũno, ndĩngũhota ndĩ o nyiki. **10** Jehova Ngai wanyu nĩamũngĩhĩtie mũno nginya ūmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. **11** Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũngĩhia maita ngiri, na amũrathĩme o ta ūrĩa eeraniire! **12** No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩina manyu, na mĩrigo yanyu, o na macĩira manyu ndĩ o nyiki? **13** Thuurai andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũorage." **14** Inyuĩ mwanjookeirie atĩrĩ, "Ūndũ ūcio watua nĩ ūgwĩka nĩ mwega." **15** Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngiri ngiri, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matũke anene a mĩhĩrĩga. **16** Na nĩndathĩre atũthania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ: Thikagĩrĩriaĩ maciira gatagatĩ-inĩ ka arĩu a ithe wanyu, na mũmatũthanagie na kĩhoo, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ūngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. **17** Mũtikanaathũtũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩriaĩ andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikanetĩgĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nigũkorwo ūtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūrĩa wothe wamũritũhĩra, na nĩndũthikagĩrĩria. **18** Na hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **19** Nĩngĩ o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩre-rĩ, nĩtwoimire Horebu, gũthĩhĩ twerekeire bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori tũtũkanĩrĩre werũ-inĩ ūcio mũnene na wa gwtĩgĩrwo, o ūcio mweyoneire, na nĩ ūndũ ūcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. **20** Hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩmũkinyĩte bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori, ūrĩa Jehova Ngai witũ aratũhe. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ūcio. Ambataĩ mũthĩ mwĩgathĩre ūtũke wanyu, o ta ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. Mũtikanetĩgĩre; kana mukue ngoro." **22** Nĩngĩ inyuĩ, inyuothie mũgũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩrĩ, "Reke tũtũme andũ mathĩĩ mbere itũ magatũhĩganĩre bũrũri ūcio,

matũcookerie ūhoro ūkonĩ njĩra ĩria twagĩrĩrwo kũgerera na matũũra marĩa tũgũkora." **23** Rĩciiria rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ūndũ ūcio ngĩthuura andũ ikũmi na eerĩ thĩĩnĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakũma mũndũ ūmwe. **24** Makĩumagara makĩambata bũrũri ūcio, wa irĩma, magĩkinya Gĩtuamba kĩa Eshikoli na magĩtũũria ūhoro wakĩo. **25** Nĩmakũire matunda mamwe ma bũrũri ūcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ūhoro atĩrĩ, "Bũrũri ūcio Jehova Ngai witũ aratũhe nĩ mwega." **26** No inyuĩ mũtiendaga kwambata mũthĩĩ kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. **27** Mũkĩnũgunĩka mũrĩ thĩĩnĩ wa hema cianyu, mũkiuga atĩrĩ, "Jehova nĩatũthũre; nĩkĩo aatũrutire bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori nĩguo matũniine. **28** Tũngĩgĩthĩ na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondu maroiga atĩrĩ, 'Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ araihu kũrĩ ithũ; matũũra mao nĩ manene mũno, na mairĩgĩrwo na thĩngĩ ikinyite o matu-inĩ. O na nĩtũronire arĩu a Anaki kuo.'" **29** Nĩ na nĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, "Mũtikamake, na mũtikametĩgĩre. **30** Jehova Ngai wanyu, ūrĩa ūrathĩĩ amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩra, o ta ūrĩa aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩonagĩra na maithe manyu, **31** na kũu werũ-inĩ kũu nĩmuonire Jehova Ngai wanyu ūrĩa aamũtwaraga amũkuũite, o ta ūrĩa mũndũ athĩiaga akuũite mũrũ, akĩmũkuua kũria guothie mwageire nginya mũgĩkinya gũkũ." **32** No o na muonete ūguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, **33** ūrĩa wathĩiaga amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanyu arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki ūtũkũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũrĩa mũngĩamba hema o na akamuonagĩa njĩra ĩria mũkũgera. **34** Rĩria Jehova aagũire ūrĩa mwogĩre, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: **35** "Gũtĩrĩ mũndũ o na ūmwe wa rũciaro rũrũ rwaganu ūkoona bũrũri ūcio mwega ūrĩa ndehĩtĩre atĩ nĩngũhe maithe manyu ma tene, **36** tĩga o Kalebu mũrũ wa Jefune. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ūcio aakinyite na magũrũ make, marĩ na njiaro ciake, tondu nĩarũmĩrĩre Jehova na ngoro yake kũna." **37** O na nĩ Jehova nĩandakarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, "O nawe ndũgatoonya bũrũri ūcio. **38** No ndungata yaku, Joshua mũrũ wa Nuni niakũtoonya. Mũmagĩrĩre, tondu nĩwe ūgatoongoria Isiraeli mathĩĩ makaũgĩga. **39** Na rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwogĩre atĩ nĩmagatahwo, na ciana cianyu o icio itakũũranĩte wega na ūũru, nĩigatoonya bũrũri ūcio. Nĩngũũheana kũrĩ o, nao megwathĩre ūtũke wao. **40** No inyuĩ-rĩ, hũndũkai, mumagare mũthĩĩ na njĩra ya werũ-inĩ mũrorete ĩria Itune." **41** Hĩndĩ ĩyo mũkĩnjookeiria atĩrĩ, "Nĩtũhĩtĩrĩre Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩte." Nĩ ūndũ ūcio inyuĩ inyuothie o mũndũ o mũndũ akĩoħa indo ciake cia mbaara, mwĩciĩrĩtie atĩ nĩ ūndũ mũhũthũ kwambata mũthĩĩ bũrũri ūcio ūrĩ irĩma. **42** No Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, "Meere ūũ, 'Tigai kwambata mũkarũe, tondu ndĩgũkorwo hamwe na inyuĩ. Nĩmũgũtorio nĩ thũ cianyu.'" **43** Nĩ ūndũ ūcio na nĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjĩgũ. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ ūndũ wa rũnana rwanyu mũkĩambata mũgĩthĩ bũrũri ūcio ūrĩ irĩma. **44** Nao Aamori arĩa maatũũraga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũngata ta mĩrumbĩ ya njũkĩ, no makĩmũhũra kuuma Seiru o nginya Horoma. **45** Mwacookire mũgũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũyia kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthĩkĩrĩria. **46** Na nĩ ūndũ ūcio mũgĩkĩra kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihinda rĩu rĩothe mwaikarĩre kuo.

2 Thuutha ūcio tũkĩhũndũka, tũkĩumagara tũrorete na werũ-inĩ, tũgĩthĩ na njĩra ĩria yerekeire ĩria Itune, o ta ūrĩa Jehova anjĩrĩte. Tũkĩũrũra bũrũri ūcio ūrĩ irĩma wa Seiru

ihinda iraya. **2** Nake Jehova agicooka akinjira atiri, **3** “Nimururite bururi iyu uri irima ihinda ria kugana; ru garurika murete mwena wa gathigathini. **4** Atha andu, umeere atiri: ‘Muri hakuli gutuikaniria bururi wa ariu a ithe wanyu, njaro cia Esaü, aria matuuraga Seiru. Nimekumwitigira, no inyu mwimyerere muno. **5** Mutikamoogite nigu murue, nigukorwo ndikumue bururi wao o na hanini, o na handu mungikinyithia kuguru. Niheete Esaü bururi ucio uri irima wa Seiru utuike wake mwene. **6** Irio iria muriraga na maa maria murinyuuga murimarhaga na betha.” **7** Jehova Ngai wanyu namurathimite wira-ini wote wa moko manyu. Niamumyerere rugendo-ini rwanu weru-ini iyu munene. Miaka iyo mirongo ina ithirite, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyu, na mutiri mwaga kindu o na ki. **8** Ni undu ucio tugikihitika kuu kwa ariu a ithe witu, njaro cia Esaü, acio maatüre kuu Seiru. Nitwatigire barabara ya guthi Araba iria yumite Elathu na Ezioni-Geberi, tukinyita barabara ya weru ya guthi Moabi. **9** Ningi Jehova akinjira atiri, “Ndugathinire andu a Moabi kana umogite nigu murue, nigukorwo ndikumue bururi wao o na hanini. Nindikite kuheana Ari kuri njaro cia Loti gutuike igai riao.” **10** (Aemi nio maatuuraga kuo tene, andu maarĩ hinya na aingi muno, na makaraiha ta ariu a Anaki. **11** O nao andu acio maatütwo Arefai, o ta Anaki, no andu a Moabi maameetaga Aemi. **12** Aahori tene maatuuraga Seiru, no njaro cia Esaü ikimaruturura, makiuma kuo. Njaro cia Esaü ikiniina Aahori, ikimeheria mbera yao, na magitüura kuo ithenya riao, o ta uria andu a Isiraeli meekire bururi-ini uria Jehova aamaheire megwatire utuike wao.) **13** Nake Jehova akiuga atiri, “Riu ukirai muringe Kianda gia Zeredi.” Ni undu ucio tugikiringa karuu kau. **14** Miaka mirongo itatu na inana niyathirire kuuma hinda iria tuomire Kadeshi-Barinea nginya riria twaringire Kianda kiu gia Zeredi. Ihinda-ini riu ruciaro ruothe rwa andu aria maathiiaga ita rugukorwo thuririte kuu kamb-ini, o ta uria Jehova aamerite na mwihitwa. **15** Guoko kwa Jehova ni kwamokiriire nginya hinda iria aamaniire biu, magithira kuu kamb-ini. **16** Na riri, riria mundu wa muthia gatagati-ini ka andu aria maathiiaga ita aakuire-ri, **17** Jehova akinjira atiri, **18** “Umuthi nimukihitika Ari, bururi-ini wa Moabi. **19** Mwakinya kuri Aamoni, mutikamathinire kana mumoogite nigu murue, nigukorwo ndikumue bururi o na umwe wa Aamoni. Ninduheanite kuri njaro cia Loti utuike igai riao.” **20** (O naguo ucio watuutwo ta bururi wa Arefai, aria matuurite kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. **21** Maarĩ andu marĩ hinya na aingi na makaraiha ta Aanaki. Jehova namaniire makieherera Aamoni, nao makimaingata magitüura kuo ithenya riao. **22** Uguo noguo Jehova eekire njaro cia Esaü aria maatürite Seiru, hinda iria aaniire Aahori mehere mbera yao. Nimamaruturire, na nio matuuraga kuo ithenya riao nginya umuthi. **23** Nao Aavi aria maatuuraga tutüura-ini guthi o nginya Gaza, namaniirwo ni Akafitori aria moimite Kafitori, nao magitüura kuo ithenya riao.) **24** “Umagarai muringe Kianda kia Arinoni. Na atiri, nianeite Sihoni uria, Mumori muthamaki wa Heshiboni, na bururi wake moko-ini manyu. Ambirirai kuria nake, mwigwatire bururi ucio. **25** Muthenya iyu wa umuthi nngwambirira gutuma andu a nduriri ciothe iria itüre gükü thi inyiitwo ni guoya na kimako ni undu wanyu. Ciaigua uhoro wanyu niukinaina na inyiitwo ni kigiriko kine ni undu wanyu.” **26** Turi weru-ini wa Kedemothu nindatüme andu kuri Sihoni muthamaki wa Heshiboni ngimüria tugie na thayu, na ngimwira atiri, **27** “Twitikirie tutuikanirie bururi waku. Tukurumirira barabara

iria nene tutikwahuka na mwena wa urio kana wa umotho. **28** Twenderie irio cia kuria na maa ma kunyua, turie na betha. No riri, utwitikirie tutuikanirie kuu na maguru, **29** o ta uria njaro cia Esaü iria ituuraga Seiru, na andu a Moabi aria matuuraga Ari maatwikire, nginya turinge Ruiu rwa Jorodani tukinye bururi uria Jehova Ngai witu aaratühe.” **30** No Sihoni muthamaki wa Heshiboni niaregire tutuikanirie kuo. Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niatüme roho wake üng’athie, na akümia ngoro yake, nigeetha amüneane moko-ini manyu, o ta uria ekite riu. **31** Jehova akinjira atiri, “Nindambirira küneana Sihoni na bururi wake kuri inyu. Ambirirai kumahüura mumatoorie, nigeetha mwigwatire bururi ucio wake.” **32** Hinda iria Sihoni oimagarire na mbütü yake yothe nigu acemanie na ithu mbaara-ini kuu Jahazu, **33** Jehova Ngai witu namüneanire moko-ini maitu na ithu tukimuhüura, tukimuuraga hamwe na ariu ake na mbütü yake yothe. **34** Hinda iyo tukinyita matüura make mothe tukimaananga biu, o na tukiniina arume, na andu-a-nja, o na ciana. Tütatigirie mundu o na umwe. **35** No mahiu na indo iria twatahira kuuma matüura macio twanyitire nitweyoire tugithi nacio. **36** Kuuma Aroeri muthia-ini wa kianda kia Arinoni, na kuuma itüura riria riarĩ kianda-ini kiu, nginya o Gileadi, gutiri itüura o na rimwe riatükiririe hinya. Jehova Ngai witu nianeanire matüura mothe kuri ithu. **37** No kuringana na watho wa Jehova Ngai witu, mütiigana gükuririra bururi o na uriku wa Aamoni, kana mugukiririra bururi uria wariganite na Ruiu rwa Jaboku, o na kana bururi uria üthiurükiririe matüura maria irima-ini.

3 Nitwacookire tukigaturika na tukimbata na njira türoreta Bashani, nake Ogu muthamaki wa Bashani akiumagara na mbütü ciake ciothe cia ita oke ahüurane na ithu kuu Edirei. **2** Nake Jehova akinjira atiri, “Ndukamwitigire, ni undu nindimüeanite hamwe na mbütü ciake ciothe cia ita na bururi wake moko-ini maku. Mwike o uria wekire Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni.” **3** Ni undu ucio Jehova Ngai witu akineana Ogu muthamaki wa Bashani moko-ini maitu na mbütü yake yothe. Tukimooraga na tütatigirie mundu o na umwe. **4** Ihinda-ini riu tukimatunya matüura mao mothe. Gutiri itüura o na rimwe ria matüura mao mirongo itandatü tutaamatuyire, maria maarĩ bururi-ini ucio wote wa Arigobu, ithamaki-ini wa Ogu kuu Bashani. **5** Matüura macio mothe maarĩ mairigire na hinya, na thingo ndaaya na iguru, na ihingo ciarĩ na migiko, na ningi no kwarĩ tütüura tuingi tutaarĩ tüirigire. **6** Nitwamanangire biu, o ta uria tweekite Sihoni muthamaki wa Heshiboni, tukianaga matüura mothe manene, o na tukiniina arume na andu-a-nja o na ciana. **7** No mahiu mothe na indo iria twatahira kuuma matüura macio mao manene nitwacioire tugithi nacio. **8** Ni undu ucio ihinda-ini riu nitwatumyanire bururi uria warĩ irathiro ria Ruiu rwa Jorodani, kuuma kuri athamaki acio eerĩ a Aamori, naguo uumite kianda kia Arinoni nginya kirima-ini kia Herimoni. **9** (Kirima kia Herimoni gitagwo Sirioni ni Asidoni; nao Aamori magitaga Seniru.) **10** Nitwatahira matüura mothe maria maarĩ kundü kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matüura ma kuria Ogu aathanaga kuu Bashani. **11** (No Ogu muthamaki wa Bashani wiki watigarire harĩ matigari wa Arefai. Gitanda giake kiari gia cuuma, na kiari na uraihu wa makiria ma buti ikümi na ithatu, na warii wa buti ithathatu. Gitanda kiu kiri o kuu Raba kwa Aamoni.) **12** Naguo bururi uria twatumyanire hinda iyo-ri, nindagaire andu

a Rubeni na a Gadi bŭrŭri ūria warŭ gathigathini wa Aroeri kŭnyitana na kŭanda kŭa Arinoni, hamwe na nuthu ya bŭrŭri ūria ūrŭ irŭma wa Gileadi, o hamwe na matŭūra makuo. **13** Nakuo kŭria kŭngŭ guothe gwatigaire kŭu Gileadi o na Bashani guothe, kŭria Ogu aathanaga, ngŭkŭhe nuthu ya mŭhŭrŭga wa Manase. (Bŭrŭri wothe wa Arigobu kŭu Bashani hŭndŭ ūmwe wetagwo bŭrŭri wa Arefai. **14** Jairu, wa rŭciaro rwa Manase, niŭegwatŭire bŭrŭri wothe wa Arigobu o nginya mŭhaka-inŭ wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gŭgŭtanio nake, nŭ ūndŭ ūcio Bashani gwŭtagwo Havothu-Jairu o nginya ūmŭthŭ.) **15** Na nŭndaheanire Gileadi kŭrŭ Makiru. **16** No andŭ a Rubeni na a Gadi ndaamaheire bŭrŭri ūria uumŭte Gileadi ūgaikŭrŭka nginya kŭanda kŭa Arinoni (mŭhaka warŭ gatagati ga kŭanda kŭu), ūgacooka ūgakinya rŭtŭi-inŭ rwa Jaboku, arŭ ruo mŭhaka wa Aamoni. **17** Mŭhaka wakuo wa mwena wa ithŭiro warŭ Rŭtŭi rwa Jorodani kŭu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inŭ rŭa Araba (niŭrŭo Iria rŭa Cumbŭ), mŭhuro wa iharŭrŭka cia Pisiga. **18** Hŭndŭ ūyo nŭndamwathire ngŭmwŭra atŭrŭ, “Jehova Ngai wanyu niŭamŭheete bŭrŭri ūyŭ mŭwŭgwatŭire. No andŭ anyu arŭa marŭ na hinya, arŭa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mŭrŭmo ūria ūngŭ mbere ya andŭ a Isiraeli arŭa a ithe wanyu. **19** No rŭrŭ, atumia anyu, na ciana cianyu, na a ūhiŭ wanyu (niŭnjŭtŭ nŭ mŭrŭ na ūhiŭ mŭtŭngŭ) no maikare matŭūra-inŭ marŭa ndŭmŭheete, **20** nginya rŭrŭa Jehova akaahe arŭa a thoguo ūhurŭko ta ūria amŭheete inyuŭ, nao makorwo meyoehere bŭrŭri ūria Jehova Ngai wanyu ekŭmahe, mŭrŭmo ūria ūngŭ wa Rŭtŭi rwa Jorodani. Thuutha ūcio-rŭ, o mŭndŭ wanyu no acooke handŭ harŭa ndŭmŭheete mwŭgwatŭire hatuŭke hanyu.” **21** Nŭngŭ ngŭiatha Joshua ngŭmwŭra atŭrŭ: “Niŭwŭoneire na maithe maku ūria wothe Jehova Ngai wanyu ekŭte athamaki acio eerŭ. Ūguo noguo Jehova ageeka mothamaki marŭa mothe marŭ kŭndŭ kŭu mŭrathŭi. **22** Ndŭkanametŭgire; Jehova Ngai wanyu niŭwe ūrŭmŭrŭagŭrŭa.” **23** Hŭndŭ ūyo nŭndathaitŭire Jehova ngŭmwŭra atŭrŭ: **24** “We Mwathani Jehova, niŭwambŭrŭire kuonia ndungata yaku ūnene waku na hinya wa guoko gwaku. Ni ūndŭ-rŭ, nŭ ngai irŭkŭ igŭrŭ kana thŭ ngŭŭka ciŭko cia hinya ta iria wee wŭkaga? **25** Reke ninge kŭndŭ kŭu mŭrŭmo wa Rŭtŭi rwa Jorodani ngeyonere bŭrŭri mwega, bŭrŭri ūcio mwega ūrŭ irŭma o na bŭrŭri wa Lebanoni.” **26** No nŭ ūndŭ wanyu-rŭ, Jehova niŭandakarŭire na ndangŭathikŭrŭire. Jehova akiuga atŭrŭ, “Reke ūhoro ūcio ūkinye hau, ndŭkanjarŭire rŭngŭ ūndŭ wŭgŭi ūhoro ūcio. **27** Ambata gacŭmbŭrŭ ga kŭrŭma kŭa Pisiga wirorere mwena wa ithŭiro, na wa gathigathini, na wa gŭthini, o na wa irathŭiro. Wirorere bŭrŭri ūcio na maithe maku, nŭ ūndŭ ndŭkŭringa rŭtŭi rŭrŭ rwa Jorodani. **28** No rŭrŭ, taara Joshua, na ūmŭmŭrŭire, na ūmwŭkŭre hinya, niŭgŭkorwo niŭwe ūgaatongoria andŭ aya maringe mathŭi mŭrŭmo ūria ūngŭ, na atŭme magae bŭrŭri ūcio ūkuona.” **29** Ni ūndŭ ūcio tŭgŭikara kŭu gŭtuamba-inŭ hakuhi na Bethi-Peori.

4 Atŭrŭrŭ, inyuŭ andŭ a Isiraeli, iguai watho wa kŭrŭmŭrŭro, na mawatho marŭa ngŭmŭruta. Marŭmagŭrŭire niŭgeetha mŭtŭtŭire muoyo na niŭguo mŭthŭi mŭtoonye mwŭgwatŭire bŭrŭri ūria Jehova Ngai wa maithe manyu aramŭhe. **2** Mŭtikanongerere ūria ngŭmwatha kana mŭrutarute, no rŭmagiaŭi maathani ma Jehova Ngai wanyu marŭa ngŭmŭhe. **3** Niŭmweyoneire na maithe manyu ūria Jehova eekire kŭu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu niŭnaniire gatagati-inŭ kanyu ūria wothe warŭmagŭrŭa Baali ya Peori, **4** no arŭa othe anyu maarŭmŭrŭire Jehova Ngai wanyu, marŭ muoyo nginya ūmŭthŭ. **5** Atŭrŭrŭ, nŭndŭmŭrutŭite watho wa kŭrŭmŭrŭro, na mawatho ta

ūria Jehova Ngai wakwa aanjathire, niŭgeetha mŭmarŭmagŭrŭire bŭrŭri-inŭ ūcio mŭgŭtoonyo mŭwŭgwatŭire. **6** Menyagŭrŭrai maathani macio wega, niŭgŭkorwo ūguo niŭguo ūkoonania ūgŭ na ūmenyo wanyu kŭrŭ ndŭrŭrŭ iria irŭguaga ūhoro wa watho ūyŭ wa kŭrŭmŭrŭro, ciugage atŭrŭ, “Ti-itherŭ rŭrŭrŭ rŭrŭ rŭnene niŭ rŭgŭ na niŭ andŭ marŭ na ūmenyo wa maŭndŭ.” **7** Niŭ rŭrŭrŭ rŭrŭkŭ rŭngŭ rŭnene ūu, rŭrŭ na ngai ciao irŭ hakuhi nao ta ūria Jehova Ngai witŭ akoragwo hakuhi na ithŭi rŭrŭa rŭothe tŭkŭmŭhooya? **8** Nŭngŭ niŭ rŭrŭrŭ rŭrŭkŭ rŭngŭ rŭnene ūu rŭrŭ na watho wa kŭrŭmŭrŭro, na mawatho ma kŭhooto ta maya ndŭramŭhe ūmŭthŭ? **9** Mwŭmenyerere, na mŭikare mwŭgŭite niŭgeetha mŭtikanariganŭro niŭ maŭndŭ marŭa muonete na maithe manyu, kana mŭreke mehere ngoro-inŭ cianyu matukŭ marŭa mothe mŭgŭtŭtŭra muoyo. Marutagei ciana cianyu o na ciana cia ciana cianyu iria igooka thuutha. **10** Rŭrŭkanai mŭthenya ūria mwarŭmagŭire mbere ya Jehova Ngai wanyu kŭu Horebu, rŭrŭa anjŭrŭire atŭrŭ, “Cookanŭrŭra andŭ mbere yakwa niŭguo maigue ciugo ciakwa, niŭgeetha mamenye kwŭndŭgŭra rŭrŭa rŭothe megŭtŭtŭra muoyo bŭrŭri ūcio, na marute ciana ciao maŭndŭ macio.” **11** Niŭwakuhŭrŭire na mŭkŭrŭgama magŭrŭ-inŭ ma kŭrŭma hŭndŭ irŭa kŭarŭrŭmbŭkaga mwaki wakinyŭte o igŭrŭ, gŭkŭgŭa na matu mairŭ na nduma ndumanu. **12** Hŭndŭ ūyo Jehova niŭamwarŭire arŭ thŭini wa mwaki ūcio. Niŭwagŭire mŭgambo, no gŭtŭrŭ kindŭ muonire; mŭgambo noguo warŭ ho. **13** Niŭamŭmenyithŭire ūhoro wa kŭrŭkanŭro gŭake, na niŭmo Maathani marŭa Ikŭmi, marŭa aamwathŭire mŭrŭmagŭrŭire, na agŭcooka akŭmaandika ihengere-inŭ igŭrŭ cia mahiga. **14** Na rŭrŭ, Jehova niŭanjathire o ihinda rŭu ndŭmŭrute watho ūcio wa kŭrŭmagŭrŭro, o na mawatho marŭa mŭrŭrŭmagŭrŭra mŭrŭ bŭrŭri ūcio mŭraringa Rŭtŭi rwa Jorodani mŭkawŭgwatŭire. **15** Mŭthenya ūria Jehova aamwarŭire o kŭu Horebu arŭ thŭini wa mwaki, mŭtionire mŭhianire o na ūrŭkŭ. Niŭ ūndŭ ūcio mwŭmenyagŭrŭire mŭno, **16** niŭgeetha mŭtikanethŭike na gwŭthondekera mŭhianano mŭicŭhie, mŭhiano wa kindŭ o gŭothe, ūthondeketwo ūrŭ mŭhianire wa mŭndŭ mŭrŭme kana wa mŭndŭ-wa-nja, irŭa kwa nyamŭ o yothe irŭ gŭkŭ thŭ, kana wa nyoni o yothe irŭ yambŭkaga rŭera-inŭ, **18** kana mŭhianire wa nyamŭ o na irŭkŭ itambaga thŭ, kana mŭhianire wa thamaki o na irŭkŭ irŭa irŭ maa-inŭ marŭa marŭ mŭhuro wa thŭ. **19** Na rŭrŭa mwarora igŭrŭ, muona riŭa, kana mweri na njata, arŭ cio mbŭtŭ ciothe cia igŭrŭ, mŭtikanaguucŭrŭro mŭciinamŭire, kana mŭhoee indo iria Jehova Ngai wanyu aagaŭire ndŭrŭrŭ iria ciothe irŭ gŭkŭ thŭ. **20** No inyuŭ-rŭ, Jehova niŭamŭrute icua-inŭ rŭu rŭa gŭtwekia igera akŭmŭruta bŭrŭri wa Misiri, niŭgeetha mŭtŭike andŭ ake kŭmbe, o ta ūria mŭtariŭ rŭu. **21** Jehova niŭandakarŭire niŭ ūndŭ wanyu, na akŭhŭta na mwŭhitwa akiuga atŭ ndikaringa Rŭtŭi rwa Jorodani, ndonye bŭrŭri ūcio mwega ūria Jehova Ngai wanyu aramŭhe ūrŭ igai rŭyanyu. **22** Niŭ ngaakuira bŭrŭri ūyŭ; ndikaringa Rŭtŭi rwa Jorodani; no inyuŭ mŭkŭrie kŭringa mŭrŭmo ūria ūngŭ mwŭgwatŭire bŭrŭri ūcio mwega. **23** Mwŭmenyerere mŭtikanariganŭro niŭ kŭrŭkanŭro kŭa Jehova Ngai wanyu kŭrŭa aarŭkanŭire na inyuŭ; mŭtikanethondekere mŭhianano wa kindŭ o gŭothe kŭrŭa Ngai akaanaitŭe. **24** Niŭgŭkorwo Jehova Ngai wanyu niŭ mwaki ūniinanaga, na niŭ Ngai ūrŭ ūru. **25** Thuutha wa kŭgŭa na ciana, o na ciana cia ciana cianyu, na mŭkorwo mŭtŭtŭrŭte bŭrŭri ūcio ihinda irayya, mŭngŭgacooka mwŭthŭkie mwŭthondekere mŭhianano mŭicŭhie wa mŭthemba o na ūrŭkŭ, na mwŭke maŭndŭ mooru maithe-inŭ ma Jehova Ngai wanyu, mŭtŭme arakare-rŭ, **26** ūmŭthŭ ndeeta igŭrŭ na thŭ ituŭke aira atŭ niŭmŭkaniinwo o narua kuuma bŭrŭri ūcio mŭraringa Rŭtŭi rwa

Jorodani mükawigwatire. Mütigatüura kündü kuu ihinda iraya na hatiri nganja ni mükaniinwo. **27** Jehova niakamuharagania kuri andu a nduriri, na no andu anini anyu magaatigara gatagati-ini ka nduriri iria Jehova akaamuharaganiria. **28** Muri kuu, nimumkahooyaga ingi ithondeketwo ni andu cia miti na cia mahiga, o iria itangihota kuona, kana ciigue, kana irie, o na kana ciigue muruki. **29** No mungigaacaria Jehova Ngai wanyu muri kuu, nimumkamuona, angikorwo nimumkamurongoria na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe. **30** Riria mugaakorwo muri mathina-ini na maundu maya mothe mekike kuri inyu, nimumcookerera Jehova Ngai wanyu na mimumwathikire matuku-ini ma thootha. **31** Nigukorwo Jehova Ngai wanyu ni Ngai uri-tha; ndakamutiganiria, kana amuniine, kana ariganirwo ni kirikaniro giake na maithe manyu ma tene kiria aarikanire nao na mwilitwa. **32** Na riri, uriai uhoru wa matuku maria mahituku, o maria maar mbere wanyu, kuuma muthenya uria Ngai ombire mundu guku thi; uriai kuuma gituri kimwe kia iguru nginya kiria kingi. Ni kuri kwahaana undu munene ta uyü, kana ni kuri kwaiguika undu ungi taguo? **33** Ni kuri andu ang mar maigua mugambo wa Ngai akaria ar thini na mwaki, ta uria inyu muguite, na magatüura muoyo? **34** Ni kuri ngai yanageria kwiyoea ruri irurutite thini wa ruria rüngi, na undu wa magerio, na kuringa ciana, na moriru, na kuhurana mbaara, na gwika maundu na njara iri na hinya na guoko gutamburukitio; o na kana ciiko ingi nene na cia gwitigirwo ta maundu maria mothe Jehova Ngai wanyu aamwiriire kuu bururi wa Misiri mukionagaria na maithe? **35** Muoniro maundu macio nigeetha munenye at Jehova nwe Ngai; tige o we wiki gutiri ungi. **36** Niatumire mugue mugambo wake kuuma iguru niguu amurute. Nakuo thi akimuonia mwaki wake munene, na mukigua ciugo ciake ikiuma mwaki-ini ucio. **37** Tondü niendeete maithe manyu ma tene, na agithuura njaro iria igooka thootha wao, niamurure bururi wa Misiri na hinya munene, na agitwarana na inyu, **38** nigeetha amuingatire nduriri nene na iri hinya kumukira, amurehe bururi wacio, amithe guo utuuke igai rianyu, ta uria gutari umuthi. **39** Menyai na muniyite na ngoro cianyu umuthi at Jehova nwe Ngai kuu iguru na guku thi. Gutiri ungi. **40** Rümia watho wake wa kurumirirwo na maathani make maria ngumühe umuthi, nigeetha muonage maundu mega inyu ene na ciana cianyu iria igooka thootha wanyu, na niguu mutüure matuku maing bururi uria Jehova Ngai wanyu ekümühe nginya tene. **41** Hindi yo Musa akiamura matüura matatu manene mwena wa irathiro wa Jorodani, **42** maria mundu o na uriku uragite mundu angiorire angikorwo oragite mundu wa itüura riake atathugundite, na atari na rüthüuro. Niangiorire itüura rimwe ria macio ahonokie muoyo wake. **43** Matüura macio nimo maya: Bezeri kuu weru-ini uria mwaraganu, ni undu wa andu a mühriga wa Rubeni; na Ramothu kuu Gileadi, ni undu wa andu a mühriga wa Gadi; na Golani kuu Bashani, ni undu wa mühriga wa Manase. **44** Uyü niguu watho uria Musa aacheire andu a Israeli maürmagirire. **45** Ici nicio irikaniro na watho wa kurumirirwo, na mawatho maria Musa aamaheire riria moimire bururi wa Misiri, **46** na maar gitaamba-ini gukuhi na Bethi-Peori, irathiro ria Rüü rwa Jorodani, bururi-ini wa Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni, niwe wahootirwo ni Musa na andu a Israeli hindi iria moimaga bururi wa Misiri. **47** Nimegwatire bururi wake na makigwatira bururi wa Ogu muthamaki wa Bashani, athamaki aacer a Aamori a kuu irathiro ria Rüü rwa Jorodani. **48** Bururi ucio uumite Aroeri, muthia-ini wa kianda kia Arinoni ugakinya

kirima-ini kia Sirioni (na niko Herimoni), **49** na ukanyiita Araba guothe mwena wa irathiro ria Rüü rwa Jorodani, o nginya iria ria Araba, muhuro wa iharurika cia Pisiga.

5 Musa naitire andu a Israeli othe, akimeera atiri: Inyu! Aisraeli, ta kiguei irira cia watho wa kurumirirwo, na mawatho maria ngumwira umuthi mukiguaga. Mumeerute na mutigirire ni mwarumirira. **2** Jehova Ngai witu narikanire kirikaniro na ithu kuu Horebu. **3** Jehova ndarikanire kirikaniro giki na maithe maitu oiki, no narikanire na ithu, ithuothe aria turi muoyo umuthi. **4** Jehova aaranire na inyu üthiu kwa üthiu ar thini na mwaki kirima iguru. **5** (Hindi yo ni ndarugamite gatagati kanyu na Jehova niguu ndimwire uhoru wa Jehova, ni tondü nimumwetigagira mwaki ucio, na mutiigana kwambata kirima iguru.) Nake akimwira atiri: **6** "Ni ni Jehova Ngai waku, uria wakurutire bururi wa Misiri, kuuma bururi wa ukombo. **7** "Ndukanagie na ngai ingi tige ni. **8** "Ndukanethondekere mihanano mucuhie wa mihanire wa kindu o giothe kiri kuria iguru, kana guku thi, kana kiri ma-ini maria maar mihuro wa thi. **9** Ndukanacinamirire kana ucihoee, nigukorwo ni Jehova Ngai waku ndi Ngai uri uru, herithagia ciana ni undu wa mehia ma maithe mao nginya ruciaro rwa gatatu na rwa kana rwa andu aria maathuire, **10** no ni ngonania wendo kuri njiarwa ngiri na ngiri cia andu aria manyendete na magathikira maathani makwa. **11** "Ndukanagwete ritwa ria Jehova Ngai waku na itheru, nigukorwo Jehova ndagatua at mundu ndehitie uria ugwetaga ritwa riake na itheru. **12** "Menyagirira muthenya wa Thabatu uwamurage, o ta uria Jehova Ngai waku agwathite. **13** Rutaga wira waku wothe mithenya itandatu, **14** no muthenya wa mugwanga ni Thabatu ya Jehova Ngai waku. Muthenya ucio ndukanarute wira o na uriku, wee mwene, kana muruguo, kana mwaruguo, kana ndungata yaku ya mundu murume kana ya mundu-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamu o na iriku yaku, kana mugeni uri gwaku mucii, nigeetha ndungata yaku ya mundu murume o na ya mundu-wa-nja o nacio ihuruke o tawe. **15** Ririkanaga o nawe war ngombo bururi wa Misiri, na at ni Jehova Ngai waku wakurutire kuo na njara iri hinya na guoko kwa uhoti gutamburukitio. Ni undu ucio Jehova Ngai waku agwathite umenagirire muthenya wa Thabatu. **16** "Tia thoguo na nyukwa o ta uria Jehova Ngai waku agwathite, nigeetha utüure matuku maing, na maundu maku magirire bururi-ini uria Jehova Ngai waku egukue. **17** "Ndukanoragane. **18** "Ndukanatharanie. **19** "Ndukanaiye. **20** "Ndukanagirire mundu uria ungi kigenyo. **21** "Ndukanacumikire mutumia wa mundu uria ungi. Ndukanaririre nyumba ya mundu uria ungi kana githaka giake, kana ndungata yake ya mundu murume kana ya mundu-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kindu o naki kia mundu uria ungi." **22** Macio nimo maathani maria Jehova aaririre ungoro wanyu wothe na mugambo munene kirima-ini kiu ar thini na mwaki, o na itu-ini, o na nduma ndumanu; na ndoongereire undu ungi. Agicooka akimaandika ihengere-ini igiri cia mahiga, akimengera. **23** Riria mwaiguire mugambo ukiuma nduma-ini yo, na kirima giganaganaga mwaki, athuuri na atongoria a mühriga wanyu yothe nimookire kuri ni. **24** Mukigua atiri, "Jehova Ngai witu niatuonete riiri wake na unene wake, na nitugite mugambo wake ukiuma mwaki-ini. Umuthi nitwonete at mundu no atüure muoyo o na Ngai aaritie nake. **25** No riri, tükua niki? Mwaki uyü munene üü ni ügütüniina, na nitügüka tungügu

mügambo wa Jehova Ngai witü hĩndĩ ingĩ. **26** Nĩ Ƴndũ-rĩ, nĩ mĩndũ Ƴrĩkũ Ƴrĩ muoyo Ƴrĩ waigua mĩgambo wa Ngai Ƴrĩa Ƴtũtũraga muoyo akĩaria arĩ thĩĩnĩ wa mwaki ta Ƴrĩa ithuĩ tũiguĩte, na agatũura muoyo? **27** Wee thĩĩ Ƴkũhĩrĩrie, Ƴigũe Ƴrĩa wotho Jehova Ngai witü ekuuga. Ƴcooke Ƴũke Ƴtũwĩre Ƴrĩa wotho Jehova Ngai witü egĩkwĩra. Nĩtũkũigua na twathĩke.” **28** Jehova nĩamũiguĩre rĩria mwanjaragĩria, nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte Ƴrĩa andũ aya makwĩrite. Ƴhoroo Ƴcio wotho maartie nĩ mwega. **29** Naarĩ korwo magĩa na ngoro ya gũtũma meĩndigagĩre na matũũre marũmitie maathani makwa hĩndĩ ciothe, nĩguo matũũre monaga maĩndũ mega o ene o na ciana ciao nginya tene! **30** “Thĩĩ Ƴmeere macooke hema-inĩ ciao. **31** No wee-rĩ, ikara haha harĩ nĩ nĩgeetha ngũhe Ƴhoroo wa maathani mothe, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa Ƴrĩmarutaga nĩguo mamarũmagĩrĩre marĩ bũrũri Ƴrĩa ngũmahe mawĩgawĩre Ƴtũike wao.” **32** Nĩ Ƴndũ Ƴcio, mwĩmenyerere nĩguo mwĩkage Ƴrĩa Jehova Ngai wanyu amwathĩte; mĩtikarore na mwena wa Ƴrĩro kana wa Ƴmũtho. **33** Thĩiagai na mĩthĩire irĩa yotho Jehova Ngai wanyu amwathĩte, nĩguo mĩtũũre muoyo na mũgaacĩre, na nĩguo mĩtũũme matukũ manyu maingĩhe ma gũtũura bũrũri Ƴcio mũkegwatĩra.

6 Na rĩrĩ, maya nĩmo maathani, na watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho marĩa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndĩmũrute nĩgeetha mũmamenyagĩrĩre mũrĩ bũrũri Ƴcio mũkũringa Rũũrĩ rwa Jorodani mũthĩĩ mũkawĩgawĩre Ƴtũike wanyu. **2** Nĩgeetha inyuĩ na ciana cianyu, na ciana ciao irĩa igooka thũthwa mũwĩtigagĩre Jehova Ngai wanyu rĩria rĩothe mũgũtũura muoyo, na Ƴndũ wa kũmenyerera watho wake wotho wa kũrũmĩrĩro, na maathani marĩa mothe ngũmũhe, na nĩguo mĩtũũre mũkenete matukũ maingĩ. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, thĩkĩrĩria na Ƴmenyagĩrĩre gwathĩkaga nĩgeetha Ƴtũũre wonaga maĩndũ mega, na nĩngĩ nĩgeetha mũingĩhe mũno mũrĩ bũrũri Ƴrĩ bũthĩ wa irĩa na Ƴũkĩ, o ta Ƴrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. **4** Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thĩkĩrĩria: Jehova Ngai witü, we wiki nowe Jehova. **5** Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yotho, na muoyo waku wotho, na hinya waku wotho. **6** Maathani maya ndĩrakũhe Ƴmũthĩ Ƴreke matũũre ngoro-inĩ yaku. **7** Ƴmarutage ciana ciaku na kĩyo. Aragia Ƴhoroo wamo rĩria Ƴkarĩte gwaku mũcĩĩ na rĩria Ƴgũthĩĩ na njĩra, o na rĩria Ƴkomete na rĩria wokĩra. **8** Mohagĩrĩre guokoinĩ gwaku marĩ imenyithia, na Ƴmohagĩrĩre Ƴthĩũ-inĩ waku. **9** Maandike hĩngĩro-inĩ cia mĩrango ya nyũmba ciaku, o na Ƴmaandike ihingo-inĩ ciaku. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Jehova Ngai waku agaagũkĩnyia bũrũri Ƴcio erĩre maithe maku na mwĩhĩtwa: akĩrĩra Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ nĩagakũhe bũrũri Ƴrĩ na matũura manene, mega, Ƴtaakĩte wee mwene, **11** na akũhe nyũmba cĩyũrĩte indo njega cia mĩthemba yotho, na tiwe mwene Ƴciyũrĩtie kuo, na ithima Ƴteenjete wee mwene, na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ na ya mĩtamaiyũ irĩa Ƴtaahandite wee mwene; hĩndĩ Ƴyo warĩa na wahũũna, **12** Ƴkamenyerera ndũkanariganĩro nĩ Jehova, Ƴrĩa wakũrutire bũrũri wa Misĩri, agĩkũruta bũrũri wa Ƴkombo. **13** Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, Ƴmũtungatĩre o we wiki, na rĩria Ƴkwĩhĩta Ƴgwetage rĩitwa rĩake. **14** Ndũkanarũmĩrĩre ngai ingĩ, ngai cia andũ arĩa makũrĩgĩcĩrĩre; **15** nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, Ƴrĩa Ƴrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ Ngai Ƴrĩ Ƴũru, na marakara make nĩmagagũkũrĩra magũcĩne, na makũniine biũ Ƴthĩre bũrũri-inĩ Ƴcio. **16** Mũtikanaage Jehova Ngai wanyu ta Ƴrĩa mwekire kũu Masa. **17** Mũtikanaage kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkanĩro, na kĩrĩra kĩa watho wake wa

kũrũmĩrĩro, marĩa akũheete Ƴrũmagĩrĩre. **18** Ƴkaga maĩndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha Ƴtũũre wonaga maĩndũ mega, nĩguo Ƴthĩĩ Ƴkegwatĩre bũrũri Ƴcio mwega Ƴrĩa Ngai erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, **19** atĩ nĩkaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta Ƴrĩa Jehova oĩgĩte. **20** Matukũ-inĩ na thũthwa, rĩria mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa irĩkanĩro Ƴcio, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kĩrĩ?” **21** Ƴkaamũcookeria atĩrĩ: “Ithuĩ twarĩ ngombo cia Firaũni kũu bũrũri wa Misĩri, no Jehova agĩtũruta bũrũri Ƴcio wa Misĩri na Ƴndũ wa guoko gwake kwa hinya. **22** Nĩtweyoneire na maithe maitũ Jehova akĩringa ciama na agĩka maĩndũ ma kũgeganĩa, maĩndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu bũrũri wa Misĩri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yotho. **23** No nĩatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe bũrũri Ƴyũ erĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa. **24** Nake Jehova agĩtũwathwa twathĩkagĩre kĩrĩra kĩa watho wotho wa kũrũmĩrĩro, na twĩtigagĩre Jehova Ngai witü, nĩgeetha tũgaacagĩre hĩndĩ ciothe, na tũtũũre muoyo o ta Ƴrĩa gũtarĩ Ƴmũthĩ. **25** Na ithuĩ tũngĩmenyerera gwathĩkĩra watho Ƴyũ wotho tũrĩ mbere ya Jehova Ngai witü, o ta Ƴrĩa atwathĩte-rĩ, Ƴcio nĩ Ƴgaatũka Ƴthũngu wĩtũ.”

7 Rĩria Jehova Ngai waku agaagũkĩnyia bũrũri Ƴrĩa Ƴratoonya Ƴkawĩgawĩre na aingate ndũrĩrĩ nyingĩ ikweherere, nacio nĩ Ahitĩ, na Agĩrĩgashĩ, na Aamori, na Akaanani, na Aperizĩ, na Ahivi na Ajobusi, ndũrĩrĩ mũgwanja nene na irĩ hinya gũgũkĩra-rĩ, **2** na rĩria Jehova Ngai waku agaacĩneana kũrĩ we nawe Ƴkorwo Ƴcĩtooretie, hĩndĩ Ƴyo no nginya Ƴgacĩniina biũ. Ndũkanagie na kĩrĩkanĩro nacio na ndũkanagĩgũre tha. **3** Mũtikanaage nacio. Mũtikanaheane airĩtu anyu kũrĩ aanake ao kana aanake anyu mahĩkie airĩtu ao, **4** nĩgũkorwo nĩmakagarĩra aanake anyu matĩge gũcooka kũnũmĩrĩra, na matũũke a gũtungatĩra ngai ingĩ, namo marakara ma Jehova nĩmakamũkũrĩra, mamũcĩne na mamũniine o narua. **5** Ƴũ nĩguo mũkaameeka: Mũkoinanga igongona ciao, na mũharaganie mahiga ma igongona ciao, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera, o na mũcĩne mĩhĩanano yao na mwaki. **6** Nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamũthurire kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ mũtũike rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rũrĩ bata mũno harĩ we. **7** Jehova ndaamwendire na akĩmũthũura tondũ mwarĩ aingĩ gũkĩra ndũrĩrĩ irĩa ingĩ, nĩgũkorwo nĩ inyuĩ mwarĩ anĩni mũno gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **8** No nĩ Ƴndũ wa Jehova kũmwenda na kũmenyerera mwĩhĩtwa Ƴrĩa eehĩtĩre maithe manyu ma tene, nĩkĩo aamũrutire na guoko gwake kũrĩ hinya, na akĩmũkũũra akĩmũruta bũrũri wa Ƴkombo, kuuma hinya-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misĩri. **9** Nĩ Ƴndũ Ƴcio kĩmenyeĩ atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai; o we Mũrungu Ƴrĩa mwĩhokeku, Ƴmenyagĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ njiaroo ngĩri cia andũ arĩa aamwendete, na makamenyerera maathani make. **10** No rĩrĩ, arĩa mamũthũire nĩakerĩhĩria na njĩra ya kũmaniina biũ makĩonaga; ndakagĩa thĩeya kwĩrĩhĩria harĩ andũ arĩa mamũthũire, makĩonaga. **11** Nĩ Ƴndũ Ƴcio, mwĩmenyerere mũrũmagĩrĩre maathani na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa ngũmũhe Ƴmũthĩ. **12** Mũngĩrũmbũyĩ mawatho macio na mũmamenyerere mũmarũmĩrĩre, nake Jehova Ngai wanyu nĩarĩgaga kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo na inyuĩ, o ta Ƴrĩa eehĩtĩre mbere ya maithe manyu. **13** Nĩarĩmwendaga na amũrathĩmage

na atumage müinghage. Niarirathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma migunda yanyu, marí ma ngano, na ma ndibei ya mühahano, na ma maguta, na ma njaü cia ndüüru cianyu na ma tütürüme twa ndüüru cia ng'ondü cianyu kúu bürüri-iní úria eehitire harí maithe manyu atí nñakamúhe. **14** Inyuü nímúkarathimwo gúkira rüríri rúngí o ruothe; gütírí mündü mürüme kana mündü-wa-nja wanyu úkaaga mwana, o na kana úhiü wanyu o wothé wage gúciara. **15** Jehova nñakamúgítira kuuma kúri mírímü yothe. Ndakamúrehithíria mírímü míuru ta íría muoi ríría mwarí kúu bürüri wa Misiri, no rírí, nñakamírehithíria andú aría othe mamúthüire. **16** No nginya múkaaniina ndürírí ciothe íría Jehova akaakereria acineane kúri inyuü; mütikanacigüire tha kana mütungatíre ngai ciacio, nigúkorwo úndü úcio no útuíke mútego kúri inyuü. **17** Mwahota kwírira atírí, “Ndürírí ici írí na hinya gütúkúra. Túngihota atía gúciingata?” **18** No mútikanaçitígíre; ririkanagai wega úria Jehova Ngai wanyu eekire Firaüni, o na úria eekire bürüri wa Misiri guothe. **19** Nímweyoneire na maitho manyu maúndü manene maría andú acio maageririo namo, o na ciana íría ciaringirwo, na maúndü ma kúgegania maría meekirwo; ningí müririkane úria Jehova Ngai wanyu aamúrütire bürüri wa Misiri na guoko kwa hinya na gütambürükítio. Úguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndürírí ocio ciothe múretígira ríu. **20** O na ningí, Jehova Ngai wanyu nñagatúma magí ma mboora gatagatí ga cio, nginya o na matígari ma cio maría makaamwíhitha makorwo mathiríte. **21** Mütikamakio nñicio, nigúkorwo Jehova Ngai wanyu, úria úrí hamwe na inyuü, ní Mürungu múnene na wa gwítígirwo. **22** Jehova Ngai wanyu nñakarutúrúra ndürírí ocio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mütigetkírío múciniine o rímwe, níguo nyamú cia gíthaka itikamúinghíre imúrigiçiríe. **23** No Jehova Ngai wanyu nñakaneane ndürírí ocio kúri inyuü, atúme igíe na kirígíicano kíene o nginya iniinwo. **24** Athamaki ao nñakamaneana moko-iní manyu, na inyuü nímúkaniina marítwa mao biü mehère gükü thí múhuro wa ríüa. Gütírí mündü úkaahota kúmwítíríia; ní múkaamaniina. **25** Míhiano ya ngai ciao nímúkamácina na mwaki. Mütikanacumíkíre betha na thahabu íría çikírítwo igúrú ríayo, kana múmíoe ituíke yanyu, mütikaguuçírío níyo múheeneke, nígúkorwo nírrí magigi kúri Jehova Ngai wanyu. **26** Ndúkanarehe kíndü kíri thaahu nyumba-iní yaku, nígeetha ndúkaamúrwo hamwe na kíndü kíu múniinwo. Kírege biü na úgíthüire, nígúkorwo nígítúitwo gía kúniinwo.

8 Maathani maya mothe ndíramúhe úmúthí ma kúrümíríra mamenyagírírei nígeetha mútúire, na müingíhe, na mútoonye mwígwatíre bürüri úria Jehova eríire maithe manyu ma tene na mwíhítwa. **2** Ririkanaí úria Jehova Ngai wanyu aamútongoríre njíra-iní yothe kúu werü-iní miaka íyo mírongo ína, akienda mwínyiihie na amúgerie níguo amenye maúndü maría maarí ngoro-iní cianyu, kana hihí nímúkamenyagíríra maathani make kana aca. **3** Nñatúmiré mwínyiihie, na akíreka múhúte agícocoka akímúhúúna na mana, maría mútaamenyete kana makamenyo ní maithe manyu, nígeetha amúrute atí tí írío ciki ingítúúria mündü muoyo, no ní kiugo o gíothe kíria kíngiuma kanua ka Jehova. **4** Nguo cianyu itíigana gütúika kana magúrú manyu makíimba ihinda-iní ríu ría míaka mírongo ína. **5** Kímenyei na ngoro cianyu atí o ta úria mündü ahúúraga múriü akímúrúnga, úguo noguo Jehova Ngai wanyu amúhúúraga. **6** Menyagírírai maathani ma Jehova Ngai wanyu, múthiagi na njíra ciake na múmwítigagíre. **7** Nígúkorwo Jehova Ngai wanyu aramútúwara bürüri mwega múno, bürüri úrí

túrúü, na úrí túria twa maai, na íthima cia maai megútherera kúu cianda-iní o na íríma-iní; **8** bürüri úrí na ngano na cairi, na úrí na míthabibü na müküyü, na míkomamanga, ningí ní bürüri úrí na maguta ma mítamajü na úükí; **9** ní bürüri útakanyiihia írío, na inyuü mútirí kíndü múkaaga, bürüri úria mahiga maguo arí igerá, na no mwenje icango íríma-iní çiaغو. **10** Ríría múkaaria múhúúne, múkaagooça Jehova Ngai wanyu ní úndü wa bürüri úcio mwega amúheete. **11** Mwímenyagírírei mútikanariganirwo ní Jehova Ngai wanyu, mwage kúmenyerera maathani make na mawatho make, na kíria kía watho wake wa kúrümíríwó úria ndíramúhe úmúthí. **12** Kwaga úguo, mwaría mwahúúna, na mwaka nyúmba njega na múçitúúre, **13** na ríría ndüüru cianyu cia ng'ombe na cia mbürí ikaaneneha, nacio betha na thahabu çiongerereke, na indo ciothe íría múri nacio ikorwo çiongererekeke múno-rí, **14** híndí íyo ngoro cianyu níkaaga ína na mwítúú, na nímúkariganirwo ní Jehova Ngai wanyu, o we úria wamúrütire bürüri wa Misiri, akímúruta bürüri wa úkombo. **15** Nñamútongoríre múgítúikaníría werú úcio múnene na wa kúmakania, bürüri úcio múng'aru útarí maai, na warí na nyoka njúru, o na túng'aurí. Nñamúrütíre maai ihiga-iní ría nyaigí. **16** Nñamúheire mana múríre kúu werü-iní, maría maithe manyu mataamenyete úhoro wamo, níguo atúme mwínyiihie, na akímúgeria nígeetha thuuathá-iní maúndü manyu makaagíríra. **17** Mwahota gúkeíra atírí, “Úhoti wítú na hinya wa moko maitú nício ituoneire útonga úyü.” **18** No rírí, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nígúkorwo níwe úmúhheaga úhoti wa kwígíra na útonga, na ní úndü ocio akahíngia kírikanirwo giake, kíria aaríkanírre na maithe manyu ma tene na mwíhítwa, o ta úria gütaríí úmúthí. **19** Múngíkariganirwo ní Jehova Ngai wanyu múrümíríre ngai ingí, múçihooe na múciinamíríre, ngúmumbúrúra múthenya wa úmúthí atí tí ítherü no múkaaniinwo. **20** Múkaaniinwo o ta ndürírí íría Jehova aaniinre agícíeheria mbere yanyu, ní úndü wa kwaga gwathíkíra Jehova Ngai wanyu.

9 Ta thikíríria wee Isiraeli. Ríu úrorete kúringa Rúüi rwa Jorodani úthíí úgatunye ndürírí nene na írí hinya gügúkíra, bürüri úrí na matúúra manene múno mathíürürükírío na thingo ikinyíte o igúrú. **2** Andú akuo marí hinya na ní araihu, níó Aanaki! Núüü úhoro wao, na níúguíte gúkírwo atírí: “Núü úngíhota gwítíríra andú a Anaki?” **3** No menya wega úmúthí atí Jehova Ngai waku níwe úkúringa athíi mbere yaku ahaana ta mwaki wa kúniinana. Nñakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe níukamarutúrúra úmaniine biü o narua, o ta úria Jehova aakwíríre. **4** Jehova Ngai waku aaríkí kúmaingata mehère mbere yaku-rí, ndúkaneíre atírí, “Jehova andehete gükü ndígwatíre bürüri úyü ní úndü wa úthingu wakwa.” Aca, tí úguo, no ní tondu wa waganu wa ndürírí ocio, níko Jehova egúciingata ciehere mbere yaku. **5** Tí úthingu waku o na kana úrúngíríru waku úgítúma úkegwatíre bürüri wacio; no ní tondu wa waganu wa ndürírí ocio-rí, Jehova Ngai waku níekúmarutúrúra mehère mbere yaku níguo ahíngie úria eehítire kíri maithe maku, níó Iburahímu, na Isaaka, na Jakubu. **6** Ní úndü úcio, kímenye atí tí úthingu waku útúmite Jehova Ngai waku akúhe bürüri úcio mwega úwígwatíre útuíke waku, nígúkorwo inyuü múri andú momítie ngingo. **7** Ririkanaga na ndúkanariganirwo ní úria warakaríre Jehova Ngai waku kúu werü-iní. Kuuma múthenya úria waimire bürüri wa Misiri nginya ríría mwakinyire gükü, múkoretwo múkíremera Jehova. **8** Múri kúu Horebu nímwatúmiré marakara ma Jehova maarahúke akírakara nginya akienda kúmuníina. **9** Ríría

ndaambatre kirima-ini nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandikitwo kirikaniro kiria Jehova aarikanire na inyu, nindaikarire kuu kirima iguru matuku mirongo ina, muthenya na utuku; ndiarire irio kana nginyua maa. **10** Jehova nianengerire ihengere igiri cia mahiga ciandikitwo na kiaru kia Ngai. Ciandikitwo maathani mothe maria Jehova aamwaririe kuu kirima-ini ari thini wa mwaki, muthenya uria mwagomanite. **11** Hindi iria matuku macio mirongo ina, muthenya na utuku, maathirire-ri, Jehova nianengerire ihengere icio igiri cia mahiga, ihengere icio cia kirikaniro. **12** Jehova agicooka akinjira atiri, "Ikuruka narua uume guku ni undu andu aku aria warutire bururi wa Misiri nimethukitie. Nimagarurukite o na ihenya magatiganiria maathani maria ndamaathire na nimethondekeire mihanano wa gutwekio." **13** Ningi Jehova akinjira atiri, "Andu aya nandimoonete, ngoona ati ni andu momitie ngingo muno! **14** Ndekereria, nguo ndimaniane na tharie ruitwa riao guku thi mhuro wa rita. Thuutha wa uguo njooke ngutue ruriri ruri hinya na ruri na andu aingi kumakira." **15** Ni undu ucio ngihunduka ngikuruka kuuma kirima iguru o gikirimbukaga mwaki. Nacio ihengere icio igiri cia kirikaniro ciari moko-ini makwa. **16** Riria ndaacuthirire, nndonire ati nianwehirie Jehova Ngai wanyu; ni mwethondekeire mihanano wa gutwekio uhaana ta nja. Nimwagarurukite o narua mugatiga kurumirira njira iria Jehova aamwathite murumagirire. **17** Ni undu ucio nginyiita ihengere icio igiri ngicirekania kuuma moko-ini makwa, nacio ikienyukanga icunji mukionagira na maitho manyu. **18** Ningi ngiguthia thi mbere ya Jehova matuku mirongo ina, muthenya na utuku; ndiigana kuria irio kana nginyua maa, ni undu wa mehia maria mothe mwekite, muggeeka maundu mooru maitho-ini ma Jehova, mugituma arakare. **19** Nindetigagira marakara na mang'uri ma Jehova, nigukorwo niamurakarire o kugana undu angiamuniire. No Jehova niathikiriire o ringi. **20** Nake Jehova niarakarire Haruni o kugana undu angiamuniire, no ihinda riu, nindahooire Haruni o nake. **21** Ningi ngicooka ngoya kindu kuu kianyu kia wihia, nakio niko nja iyo mwathondekete, na ngimcina na mwaki. Ngicooka ngimthethera ngimithia igituka mututu mihinyu ta rukungu, naruo rukungu riu ngirukia karuui gaathereraga koimite kirima-ini. **22** O na ningi nimwarakarire Jehova muri kuu Tabera, na Masa, na Kibirothu-Hataava. **23** Na riria Jehova aamutumire kuuma Kadashi-Barinea, aamwirire atiri, "Ambatai muthi mugegwafire bururi iria ndimuheete." No ni mwareire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mutiigana kumwihoka kana kumwathikira. **24** Kuuma riria ndamumenyire, muturaga muremeire Jehova. **25** Nindeguithirie thi mbere ya Jehova matuku macio mirongo ina, muthenya na utuku, tondu Jehova nioigite ati niekumuniina. **26** Ngihooya Jehova, ngimwira atiri, "Wee Mwathani Jehova, tiga kuniina andu aya aku, o aya igai riaku kumbe aria wakurire na undu wa hinya waku munene, ukimaruta bururi wa Misiri na guoko gwaku kwa hinya. **27** Ririkana ndungata ciaku Ibrahima, na Isaaka, na Jakubu. Tiga kurora umu wa ngoro cia andu aya, na waganu wao, o na mehia mao. **28** Kwaga uguo, bururi uria wee waturutire ukoiga atiri, 'Tondu Jehova ndangiahotire kumakinyia bururi uria aamerire, na ni tondu niamameneri, niko aamatarire weru-ini amooragire kuo.' **29** No andu aya ni aku, o igai riaku kumbe, aria warutire kuu na undu wa hinya waku munene, na guoko gwaku gutamburukitie."

10 Hindi iyo Jehova akinjira atiri, "Acuhia ihengere igiri cia mahiga ihaana ta iria cia mbere, ucooke wambate guku kuri ni kirima-ini. Na ucooke uthondeke ithanduku ria mba. **2** Ningwandika ciugo iria ciandikitwo ihengere-ini iria cia mbere, iria woragire. Nawe niugicooka uciukire thini wa ithanduku riu ria kirikaniro." **3** Ni undu ucio ngigithondeka ithanduku riu na mba cia mufi wa mugaa, na ngicuhia ihengere igiri cia mahiga ihaanaine na iria cia mbere, ngiambata kirima-ini nguute ihengere icio igiri na moko. **4** Jehova akiandika Maathani macio lkumi ihengere-ini acao, o ta uria maandikitwo hindi ya mbere, o maria aamwaririe kuu kirima-ini ari thini wa mwaki, muthenya uria mwagomanite. Jehova agicooka akinengera ihengere icio. **5** Na ni ngicooka ngigaruruka, ngikuruka, ngiuma kirima iguru, ngikira ihengere icio ithanduku-ini riu ndaathondekete o ta uria Jehova aanjathite, na niho iri o na riu. **6** (Andu a Israeli niathirire rugendo moimite ithima-ini cia andu a Jaakani, magikinya Mosera. Kuu niku Haruni aakurire, na nokuo aathikirwo; nake muriu Eliazaru agituika muthinjiri-Ngai ithenya riake. **7** Kuuma kuu magithi nginya Gudugoda, na magicooka magithi magikinya Jotibatha, bururi uri turuu. **8** Ihinda-ini riu Jehova niamurire mhiriga wa Lawi ukuaage ithanduku ria kirikaniro kia Jehova, na rugamaga mbere ya Jehova, utungatage na urathimanage ukigwetaga ruitwa riake, o ta uria meekaga umuthi. **9** Kuu niko gitumi kia Alawii gukorwo matari na igai riao kumbe gatagati ka arii a ithe wao; Jehova niwe igai riao, o ta uria Jehova Ngai wanyu aameerire.) **10** Nindaikarire kuu kirima-ini matuku mirongo ina, muthenya na utuku, o ta uria ndeekite hindi ya mbere, na ihinda riri o nario Jehova nianjiguire. Ndwari wendo wake amuniine. **11** Jehova akinjira atiri, "Thi ugatongorie andu aya kuria meguthi, nguo mathi megwafire bururi uria nderire maithe mao na mwihitwa ati ningamahe." **12** Na riri, wee Israeli, ni undu uriku Jehova Ngai waku endaga wike, tiga o witagagire Jehova Ngai waku, na uhiage na njira ciake ciothe, na umwendage, na utungatagire Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe o na muoyo waku wothe, **13** na umenyagire maathani ma Jehova, na kiria kia watho wake wa kurumirwo uria ngukhe umuthi nguo maundu maku magirire? **14** Jehova Ngai waku niwe mwene iguru, o na iguru riria riri kuraya kuu matu-ini, o na thi no yake na indo ciothe iria iri kuo. **15** No riri, o na kuri uguo, Jehova niakenirio ni maithe manyu ma tene na akimeenda, na akimthura inyu njiaro ciao har nduriri iria ingi ciothe, o ta uria gutari umuthi. **16** Ni undu ucio, ruithai ngoro cianyu na mutigacooke kumia ngingo cianyu ringi. **17** Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niwe Ngai wa ngai iria ingi, na Mwathani wa aathani, o we Murungu uria munene, uria uri hinya muno na kumakania, uria utathutukanagia, na ndoyaga mahaki. **18** Nariagirira ciira wa ciana cia ngoriai na wa atumia a ndigwa, na niendaga mundu wa kungi, akamuheaga irio na guo. **19** O na inyu no nginya mwendage andu a kungi, nigukorwo o na inyu mwatuiire muri andu a kungi bururi-ini wa Misiri. **20** Witagagire Jehova Ngai waku na umutungatagire. Winyitanagie nake, na ukilitha ugwetage ruitwa riake. **21** Ucio nowe urigocaga; na niwe Ngai waku, uria wagwikire maundu macio manene na ma kumakania maria weyoneire na maitho maku. **22** Maithe manyu ma tene aria maikurukire magithi bururi wa Misiri maar andu mirongo mugwanja, na riu Jehova Ngai waku niakiungihite o ta njata cia matu-ini.

11 Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagīrīre maūndū marīa endaga, arī kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make, na maathani make hīndī ciothe. **2** Rīrikana ūmūthī atī cīana ciaku itionire na itiamenyire kūherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene wake na guoko gwake kūrīa kūrī hinya, o na guoko gwake gūtambūrūkītio; **3** o na cīana irīa aaringire, na maūndū marīa eekire kūu būrūrī wa Misiri, na kūrī Fīraūni mūthamaki wa būrūrī wa Misiri, na būrūrī wake wothē; **4** na ūrīa eekire mbūtū cīa ita cīa būrūrī wa Misiri, na mbarathi cīao, na ngaarī cīao cīa ita, na ūrīa aamahubīkanirie na maāi ma Iria Itune hīndī ūyo maathingatanīe nao, na ūrīa Jehova aamarehithīrie mūthro wa gūtūūra. **5** Cīana cīanyu tīcio cionire ūrīa aamwīkīire mūrī kūu werū-inī, nginya rīrīa mwakinyire gūkū; **6** o na ūrīa eekire Dathani na Abīramu, arīū a Elīabu ūrīa Mūrubeni, rīrīa thī yamaathamīirie kanua kayo marī gatagatī ka andū a Isīraeli othe, thī ikīamerīa hamwe na nyūmba cīao, na hema cīao, na kīrīa gīothe maarī nakīo. **7** No nī maitho manyu meeyoneire maūndū macio mothe manene marīa Jehova ekīte. **8** Nī ūndū ūcio menyagīrīrai maathani mothe marīa ndīramūhe ūmūthī, nīgeetha mūgīe na hinya wa gūtoonya na wa gūtunyana būrūrī ūrīa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkawīgwathīre, **9** na nīgeetha mūgaatūūra matukū maingī būrūrī ūcio Jehova eehītire na mwīhītwa atī nīakaha maithe manyu ma tene na njiaro cīao, būrūrī ūrī būthi wa irīa na ūkī. **10** Būrūrī ūrīa mūrathīī mūkautunyane ndūhaana ta būrūrī wa Misiri, kūrīa muumethi, kūrīa mwahaandaga mbegū cīanyu na mūgaciunithagīra maāi na magūrū taarī mūginda wa mboga. **11** No rīrī, būrūrī ūrīa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkegwathīre nī būrūrī ūrī irīma na cīanda irīa inyuuaga maāi ma mbura kuuma igūrū. **12** Nī būrūrī ūmenyagīrīrwo nī Jehova Ngai wanyu; maitho ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maūcūthīrīrie kuuma kīambīrīria kīa mwaka nginya mūthia waguo. **13** Nī ūndū ūcio mūngīathīkīra maathani marīa ndīramūhe ūmūthī mūrī na wīhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūmūtungatagīre na ngoro cīanyu ciothe na muoyo wanyu wothe-rī, **14** hīndī ūyo nīngoirīa mbura būrūrī wanyu kīmera kīayo gākīnya, mbura ya mūrīngō na ya gūkūrīa irio, nīgeetha mūgaacookagīrīra ngano yanyu, na ndibeī ya mūhīhano na maguta. **15** Nīngatūma kūgīe na nyeki ithaka-inī nī ūndū wa ng'ombe cīanyu, na mūkārītaga mūkahūūna. **16** Mwīmenyagīrīre mūtīkanaguucīrīrio, mūgarūrūke mūhoore ngai ingī na mūciinamīrīre. **17** Mūngīkaguucīrīrio, marakara ma Jehova nīmakamūkīrīra mamūcīne, na nīakahinga igūrū nīgeetha gūtikoire nayo thī yage kūruta maciaro, na inyū nīmūgathīra o narua mwehere būrūrī ūcio mwega Jehova aramūhe. **18** Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-inī cīanyu na meciirīa-inī manyu; cīohagīrīre moko-inī manyu irī imenyīthia, na mūciohagīrīre mothīū-inī manyu. **19** Cīrutagei cīana cīanyu, na mūciaragīe rīrīa mūkārīte kwanyu mīcīi na rīrīa mūrathīi na njīra, na rīrīa mūkomete na rīrīa muokīra. **20** Cīandīkei hīngīro-inī cīa mīrango ya nyūmba cīanyu o na mūciandīkei ihingo-inī cīanyu, **21** nīgeetha matukū manyu na matukū ma cīana cīanyu maingīe kūu būrūrī-inī ūcio Jehova eehītire na mwīhītwa atī nīakaha maithe manyu ma tene; maingīe o ta matukū marīa igūrū rīgūtūūra rī igūrū wa thī. **22** Mūngīmenyerera wega maathani maya mothe ndīramūhe mūmarūmagīrīre, mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūthiage na njīra ciake ciothe na mūkarage mwīgwathānīe nake-rī, **23** hīndī ūyo Jehova nīakaingata ndūrīrī icio ciothe cīehere mbere yanyu, na inyūi mīgwathīre kūndū kūu kwa ndūrīrī nene na irī hinya

kūmūkīra. **24** Kūndū guothe kūrīa mūgaakinyīthia makinya manyu gūgaatūika kwanyu; būrūrī wanyu ūkoima werū-inī ūkīnye Lebanoni, na uume Rūūi rwa Faratī ūkīnye irīa-inī rīa mwena wa ithūiro. **25** Gūtīrī mūndū ūkaahota kūmūtīirīa. O ta ūrīa aamwīrīre, Jehova Ngai wanyu nīngatūma mwītīgīrwo nī andū a būrūrī wothē kūrīa guothe mūgaathīi. **26** Atīrīrī, ūmūthī ndīramūgīra kīrathimo mbere yanyu na ngamūgīra kīrumi, **27** ndīramūgīra kīrathimo angīkorwo nīmūgwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu marīa ndīramūhe ūmūthī; **28** na ngamūgīra kīrumi angīkorwo nīmūrīagaga gwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu mūgatiga gūtīhī na njīra irīa ngūmwatha ūmūthī, na ūndū wa kūrūmīrīra ngai ingī, irīa mūtoōi. **29** Rīrīa Jehova Ngai wanyu akaamūkīnyīa būrūrī ūrīa mūrathīī mūkawīgwathīre, nīmūkanīrīra ūhorō wa kīrathimo kū kīrīma-inī kīa Gerizimu, nakīo kīrumi mūheanire ūhorō wako kīrīma-inī kīa Ebali. **30** O ta ūrīa mūrī, irīma icio irī kūu mwīmo wa Rūūi rwa Jorodani, mwena wa ithūiro wa njīra kwerekerā na kūrīa rīua rīthūagīra, gūkuhī na mītī irīa mīnene ya More, kūu būrūrī wa andū a Kaanani arīa matūūraga Araba gūkuhī na Giligali. **31** Mūrī hakuhī kūringa Rūūi rwa Jorodani mūtoonye mūkegwathīre būrūrī ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe. Rīrīa mūgaakorwo mūwoete na mūgatūūra kuo-rī, **32** menyagīrīrai gwathīkīra kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ndīramūhe ūmūthī.

12 Ici nīcio irīra cīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa mwagīrīrwo nī kūmenyerera mūmarūmagīrīre mūrī būrūrī ūrīa Jehova Ngai wa maithe manyu amūheete mūwīgwathīre, rīrīa rīothe mūgūtūūra būrūrī-inī ūcio. **2** Mūkaananga biū kūndū guothe kūu igūrū wa irīma irīa ndaaya na tūrīma na rungu rwa mūtī o wothē mūruru kūrīa ndūrīrī icio mūkegwathīra būrūrī wacīo ihooyagīra ngai cīacīo. **3** Mūkoinanga igongona cīacīo, na mūharaganie mahīga mao marīa maamūre, na mūcīne itugī cīa Ashera cīacīo; mūtemange mīhianano ya ngai cīao, na mūtharie marītwa ma cīo mehene kūndū kūu. **4** Mūtīkanahooe Jehova Ngai wanyu ta ūrīa ndūrīrī icio ihooyaga ngai cīacīo. **5** No rīrī, no nginya mūgaacaria handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura thīnī wa mīhūrīga yanyu yothe, nīguo haamūrīrwo rītwa rīake, harī gīkarō gīake. Hau nīho mūrīthīiagā; **6** na nīho mūrītwaraga maruta manyu ma njīno na magongona manyu, na icunjī cīanyu cīa ikūmi na maruta ma mwanya, na kīrīa gīothe mūrīrutaga kīa mīhītwa yanyu, o na maruta manyu ma kwīyendera, na marīgīthathi ma ndūuru cīanyu cīa ng'ombe na cīa ng'ondu. **7** Mūrī hau mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyūi na andū a nyūmba cīanyu nīmūkarītaga na mūgakenera maūndū mothe marīa mūrīkaga na moko manyu, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīamūrathīmīte. **8** Mūtīkaneke ta ūrīa tūrēka tūrī gūkū ūmūthī, o ūrīa mūndū aroona kwagīrīre, **9** tondu mūtīrī mūrākīnyā ūhurūko-inī kana igāi-inī rīrīa Jehova Ngai wanyu aramūhe. **10** No nīmūkaringa Rūūi rwa Jorodani mūtūire būrūrī ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe ūtūike igai rīanyu, na nīakamūrūkīa harī thū cīanyu ciothe irīa imūthīūrūkīirīe, nīgeetha mūtūire mūtārī na ūgwati. **11** Hīndī ūyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamūrwo ha gūtūūra Rītwa rīake, nīho mūgaatwaraga indo ciothe irīa ngūmwatha mūtwarage: nacīo nī maruta manyu ma njīno, na magongona manyu, na icunjī cīanyu cīa ikūmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega irīa mwīrīre Jehova na mwīhītwa. **12** Na mūrī hau, mūkenage mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyūi ene, na arīū anyu, na arītu anyu, na ndungata cīanyu cīa arūme na

cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩgũnda kana igai rĩao ene. **13** Mwĩmenyererei mũtikanarũtĩre magongona manyu ma njino handũ harĩa hothe mũngĩenda. **14** Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mĩhĩrĩga yanyu, niho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndimwathĩte. **15** No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrie nyama nyingĩ o ũrĩa mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thĩiya, mũrie kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio. **16** No mũtikanarĩe thakame; mũitagei thĩ o taarĩ maai. **17** Mũtikanarĩre matũũra-inĩ manyu gĩcumjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndibei ya mũhihano, na maguta, kana marigithathi ma ndũuru cianyu cia ng'ombe na cia ng'ondũ, kana kindũ o gĩothe mwĩhĩtĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. **18** Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩrĩagĩra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na ariũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrikenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. **19** Menyererai mũtikanarekererere Alawii hĩndĩ irĩa yothe mũgũtũũra bũrũri ũcio wanyu. **20** Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũri waku o ta ũria aakwĩrĩre, nawe wende kũria nyama na uuge atĩrĩ, "Nĩngwenda nyama," hĩndĩ iyo no ũrie nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. **21** Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩrwo Rĩtwa riake nĩ hakũrĩhĩrĩrĩre-rĩ, no ũthĩnje nyamũ kuuma ndũuru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'ondũ irĩa Jehova akũheete, ta ũria ngwathĩte, na ũrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ũrie nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. **22** Rĩa nyama icio o ta ũria ũngĩrĩa nyama cia thwariga kana cia thĩiya. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩe nyama icio. **23** No ũmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondu thakame niyo muoyo, ndũkanarĩanĩrie muoyo ũcio na nyama. **24** Ndũkanarĩe thakame; mũite thĩ o ta maai. **25** Ndũkanamĩrie, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku irĩa igooka thutha waku, tondu ũrĩkoragwo ũgũka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **26** No rĩrĩ, nĩukoya indo ciaku irĩa nyamũre na kindũ kĩrĩa gĩothe wĩhĩtĩte atĩ nĩũkaruta, ũthĩ handũ harĩa Jehova agaathuura. **27** Rutĩra magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame iyo ya magongona macio maku no ngĩnya iitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcĩrĩe. **28** Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku irĩa igooka thutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondu ũrĩkoragwo ũgũka wega na ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku. **29** Jehova Ngai waku niakheheria mbere yaku ndũrĩrĩ irĩa ũkĩrĩrĩ kũhĩthũkĩra ũcitunye bũrũri. No rĩrĩa ũgaacingata na ũtũũre bũrũri wacio, **30** na ciarĩkia kũniinwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ũndũ wa gũtũria ũhoru wa ngai ciacio ũkũria atĩrĩ, "ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩ? Tũgwika o ta ũria ciĩkaga." **31** Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ũndũ ikihooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magĩgĩ marĩa Jehova athũire. O na nĩciĩnaga ariũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. **32** Tigĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ũndũ kana ũrutarute.

13 Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩini wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩaama kana wa ũrĩrũ, **2** naguo ũhoru ũcio aarĩtie wa kĩaama kana wa ũrĩrũ wĩkĩke-rĩ, acooke oige atĩrĩ, "Nĩtũrũmĩrĩre ngai ingĩ (ngai irĩa mũtooĩ) mũreke tũcĩhooe," **3** mũtikanathĩkĩrĩrie ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe. **4** Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩrĩra, na niwe mũrĩtĩtagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathĩkagĩre; mũtungatagĩrei na mwĩgwatanagie nake. **5** Mũnabii ũcio kana mũroti ũcio no ngĩnya oorogwo, tondu nĩahunjĩtie ũhoru wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo; nĩageretie kũmũgarũra mwehere njĩra irĩa Jehova Ngai wanyu aamwathire mũrũmagĩrĩre. No ngĩnya mũniine ũuru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **6** Mũrũ wa nyũkwa ũria mũciarĩanĩrwo, kana mũrũgũna kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ũria wendete, kana mũrataguo ũria mũmĩranĩtie ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, "Nĩtũthĩ tũkahooe ngai ingĩ" (ngai irĩa wee kana maitho manyu matooi, **7** ngai cia andũ arĩa mamũthĩrũrũkĩirĩe, marĩ gũkuhĩ, kana marĩ kũyara, kuuma mwena ũmwe wa bũrũri ngĩnya ũria ũngĩ), **8** ndũkanetikĩre ũhoru ũcio wake, kana ũmũthĩkĩrĩrie. Ndũkanamũguĩre tha. Ndũkanamũtĩge arĩ muoyo kana ũmũhĩthĩrĩre. **9** No ngĩnya ũkaamũũruga. Guoko gwaku nĩkuo gũgaakorwo kũrĩ kwa mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũruga, gũcooke kũrũmĩrĩrwo nĩ moko ma andũ arĩa angĩ othe. **10** Mũhũũrei na mahiga nyugoto ngĩnya akue, nĩ ũndũ nĩageretie kũmũgarũra amũrute njĩra-inĩ ya Jehova Ngai wanyu ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo. **11** Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli nĩmakagũa ũhoru ũcio nao nĩmagetĩra, na gũtĩrĩ mũndũ gatagatĩ kanyu ũgeeka ũndũ mũuru ta ũcio rĩngĩ. **12** Mũngĩkagũa ũhoru ũkĩheanwo ũkonii itũũra rĩmwe rĩa marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũtũũre kuo-rĩ, **13** atĩ andũ aaganu nĩmeyumĩrĩtie thĩini wanyu na makahĩtĩthia andũ a itũũra rĩao njĩra, makameera atĩrĩ, "Nĩtũthĩ tũkahooe ngai ingĩ" (ngai irĩa inyuĩ mũtooĩ), **14** hĩndĩ iyo no ngĩnya mũkooorĩria ũhoru ũcio, na mũũthuthuurie na mũtũũrĩre wega biũ. Mũngĩona nĩguo kũrĩ na kũmenyeke wega atĩ ũndũ ũcio ũrĩ magĩgĩ ũguo nĩwĩkĩkĩte thĩini wanyu-rĩ, **15** no ngĩnya mũkoooraga andũ arĩa othe matũũruga itũũra rĩu na rĩhiũ rwa njora. Itũũra rĩu nĩmũkarĩniina biũ, mũniine andũ a rĩo o na mahiũ makuo. **16** Mũgaacookanĩrĩria indo ciothe irĩa ndahe cia itũũra rĩu handũ hamwe o kũu gatagatĩ ga kĩaaro gĩa itũũra, mũcine itũũra rĩu biũ hamwe na indo ciarĩo cia gũtahwo, itũike igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova Ngai wanyu. Rĩgaatũũra rĩrĩ rĩanange ngĩnya tene, na rĩtigaakwo rĩngĩ. **17** Gũtĩrĩ kindũ o na kĩmwe kĩa indo icio itũũrĩrwo kũniinwo gĩgaakorwo kĩrĩ moko-inĩ manyu, nĩgeetha Jehova atĩge gũcinwo nĩ marakara make mahiũ; nake acooke amũguĩre tha, na amwĩke maũndũ ma ũtugi, na atũme mũngĩthe, o ta ũria erĩire maitho manyu ma tene na mwĩhĩtwa, **18** nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu na kũmenyerera maathani make mothe marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, na gwĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ make.

14 Inyuĩ nĩ inyuĩ ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mũtikanetemange kana mwenjwo ihara ũthĩũ-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ mũkuũ, **2** nĩgũkorwo mũrĩ andũ mamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ, Jehova nĩamũthuurĩte mũtũike andũ ake a bata. **3** Mũtikanarĩe kindũ

o naki kiri thaahu. **4** Ici nicio nyamū iria mwgāriirwo kūrīa: nī ndegwa, na ng'ōndu, na mbūri, **5** na thwariga, na thiiya, na thwara, na mbūri ya werū, na ndoo, na ngondi, o na ng'ōndu cia irīma-inī. **6** No mūrīe nyamū o yothe īrī mahūngū maatūku na makarekania na nīcookagīa ithagumia. **7** No rīrī, harī nyamū iria īcookagīa ithagumia kana irī mahūngū maatūku marekanītie biū, mūtikanarīe ngamīra, kana mbūkū, kana ikami. O na gūtuika nīcookagīa ithagumia, mahūngū ma cio ti maatūku, icio irī thaahu harī inyuī. **8** Nayo ngūrwe, o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītie biū-rī, ndīcookagīa ithagumia; īyo īrī thaahu harī inyuī. Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhutie ciamba ciacio. **9** Thīnī na nyamū ciothe iria itūūruga maā-inī, no mūrīāge irīa yothe īrī mathagu manyiitaine na īrī ngaracū mwīrī. **10** No irīa yothe itarī tūthagu na ngaracū, mūtikanamīrīe; nīgūkorwo īrī thaahu harī inyuī. **11** No mūrīe nyoni o yothe irīa itarī thaahu. **12** No ici mūtikanarīe: nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njīrū, **13** na hūngū iria ndune na mūthemba o wothē wa hūngū iria njīrū, **14** na mūthemba o wothē wa mahuru **15** na ndundu irīa īrī rūhīa, na ndundu irīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī irīa īrī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwīgī, **16** na gatundu karīa kanini, na ndundu irīa nene, o na ndundu irīa njērū, **17** na ndundu ya werū, na rwīgī rūnene rūrīa rūrīāga thamaki, na nyoni ya iria-inī irīa īrī ngingo ndaaya, **18** na karoga-ngunū, na mīthemba yothē ya cūcū-wa-njoka, na hudihuda, o na rūhuhu. **19** Tūnyamū tuothe tūrīa tūrī mathagu tūmbūkaga tūrī gitutu tūrī thaahu harī inyuī, mūtikanatūrīe. **20** No nyamū yothē īrī mathagu na ndrīrī thaahu no mūmīrīe. **21** Mūtikanarīe kindū o na kīrīkū kīrīa mūgaakora gīkuīte. No mūkīhe mūdū wa kūngī ūrīa itūūruga itūūra-inī o rīothe rīa matūūra manyu, nake no akīrīe, kana ūkīenderīe mūrūrīrī. No inyuī mūrī andū maamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Mūtikanaruge koori na iria rīa nyina. **22** Menyererai mūrutage gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro mothe ma mīgūnda yanyu mwaka o mwaka. **23** Rīagīrai gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu, na ndibei yanyu ya mūhīhano, na maḡata manyu, na marīgīthathi manyu ma ndūūru cianyu cia ng'ombe na cia mbūri mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūra Rīrīwa rīake, nīgeetha mwīrute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu hīndī ciothe. **24** No rīrī, handū hau hangīkorwo nī haraihu mūno, na Jehova Ngai wanyu nīamūrathimite na mūtīngīhota gūkuua gīcunjī kīanyu gīa ikūmi mūtware handū hau (nī ūndū handū hau Jehova agaathuura ha gūtūūra Rīrīwa rīake nīhamūrāihīrīrie mūno-rī), **25** hīndī īyo mūgaakūrania gīcunjī kīanyu gīa ikūmi na betha, na inyuī mūtware betha īyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **26** Hūthīrai betha īyo na kūgūra kīrīa gīothe mūngīenda: ng'ombe, kana ng'ōndu, kana ndibei o na kana kindū kīgagatie gīa kūnyua, kana o kindū gīothe kīrīa mūngīenda. Nīngī inyuī na andū a nyūmba cianyu mūkaarīra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mūkenete. **27** Na mūtikanarekererīe Alawī arīa matūūruga matūūra-inī manyu, nīgūkorwo matīrī gīthaka kana igai rīao ene. **28** Na rīrī, o miaka itatū yathira, mūrutage icunjī cia ikūmi cia uumithio wanyu wothē wa mwaka ūcio, mūgaaciga kūu matūūra-inī manyu, **29** nīgeetha Alawī (arīa matarī agāire gīthaka kana igai rīao ene), na andū a kūngī, na ciana cia ngorīai, na atumia a ndīgwa arīa matūūruga matūūra-inī manyu, magookaga makarīa na makahūūna, nīgūo Jehova Ngai wanyu amūrathimage wīra-inī wothē wa moko manyu.

15 Na rīrī, miaka mūgwanja yathira, no nginya mūkarekanagīra mathīrī. **2** ūndū ūcio mūrīwīkaga ūū: mūkombithania o wothē nīarīrekanagīra thīrī o wothē ūrīa akombeire Mūīsīraelī ūrīa ūngī. Ndakarandūra Mūīsīraelī ūrīa ūngī thīrī kana mūrū wa ithe, nī ūndū ihinda rīa Jehova rīa kūrēkanīra mathīrī nīrīhunjanīrīo. **3** No mūrāndūre mūdū wa kūngī thīrī, no rīrī, no nginya mūrēkanīre thīrī o wothē ūrīa mūrū wa thoguo arī naguo. **4** No rīrī, gūtīagīrīre gūkorwo na mūdū mūthīnī thīnī wanyu, nīgūkorwo mūrī būrūrī-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūwīgwatīre ūtuīke igai rīanyurī, nīakamūrathima mūno, **5** angīkorwo nīmūgawhīkīra Jehova Ngai wanyu biū, o na mūmenyagīrīe kūrūmagīrīra maathani maya mothe ngūmūhe ūmūthī. **6** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīakamūrathima ta ūrīa eeranīire, na nīmūgākombagīra ndūrīrī nyingī, no inyuī mūtīgaakombaga harī cio. Nīmūgaathaga ndūrīrī nyingī, no cio itīkamwathaga. **7** Kūngīgaakorwo na mūdū mūthīnī gatagatī-inī ka arīu a ithe wanyu itūūra-inī o rīothe kūu būrūrī-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe-rī, mūtikanamūmīrīe ngoro, kana mūtūike akarī kūrī mūrū wa ithe wanyu ūcio mūthīnī. **8** No rīrī, nī kaba mūmūtambūrīkīrīe guoko, na mūmūkombithīe kīrīa gīothe akooabatarīo nīkīo. **9** Mwīmenyererēe mūtikanagīe na meccīria moorū, mūkoiga atīrī: “Mwaka wa mūgwanja, mwaka ūrīa wa kūrēkanīra mathīrī ūrī hakuhi,” nīgūo mūtīkagīe na ngoro njūru, mwage gūtaanahīra mūrū wa ithe wanyu ūrīa ūbataire, kana mwage kūmūhe kindū. Nake hīndī īyo no akaīre Jehova nī ūndū wanyu, na inyuī nīmūkonwo mūwīhītie. **10** Heagai mūdū ta ūcio na ūtaana, na mwīkage ūndū ūcio na ngoro itarī na ūūru; na nī ūndū wa ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu nīarīmūrathimaga mawīra-inī manyu mothe, o na maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga. **11** Nīkūrīkoragwo na andū athīnī hīndī ciothe būrūrī-inī. Nī ūndū ūcio ngūmwatha mūtūike ataana kūrī arīu a ithe wanyu, na kūrī andū arīa athīnī o na abatarī arīa marīkoragwo būrūrī-inī wanyu. **12** Mūrū wa ithe wanyu Mūhībrania, arī mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, angīyendīa kūrī we na agūtungatīre miaka itandatū-rī, mwaka wa mūgwanja wakīnya no nginya ūkaamūrēkererīa athī. **13** Na rīrīa ūkaamūrēkererīa, ndūkanareke athī moko matherī. **14** Nīūkamūhe indo na ūtaana kuuma rūūru-inī rwaku, o na kuuma kīhūrīro-inī gīaku kīa ngano o na kīhīhīro-inī kīa ndibei. ūkaamūhe indo kūrīngana na ūrīa Jehova Ngai waku akūrathimīte. **15** Rīrīkanaga atī o na we warī ngombo kūu būrūrī wa Misīrī, no Jehova Ngai waku agīgūkūūra. Kīu nīkīo gīatūma ngūhe rīathani rīu ūmūthī. **16** No rīrī, ndungata yaku īngīgākūwīra atīrī, “Nī ndīkwenda gūgūtiga,” nī ūndū nīkwendete na ikenda andū a nyūmba yaku, na nī ūndū nīyonaga gwaku gwī kwega-rī, **17** hīndī īyo nīūgākīnyīta mūkuha, ūmūtūrīke gūtū īrī hau mūrāngo-inī, itūike ndungata yaku mūtūrūrīe wayo wothē. ūguo nogo ūgeeka ndungata yaku ya mūdū-wa-nja. **18** Ndūkone taarī ūndū ūrī hīnya kūrēkererīa ndungata yaku itīhī, nī ūndū ūtungata ūrīa īgūtungatīire miaka īyo itandatū nī ta maita meerī ma mūcaara wa mūdū wa kwandīkwo. Nake Jehova Ngai waku nīarīkūrathimaga maūndū-inī mothe marīa ūrīkaga. **19** Rutagīra Jehova Ngai waku marīgīthathi mothe ma njamba kuuma ndūūru-inī ciaku cia ng'ombe na cia mbūri. Ndūkanatware marīgīthathi maku ma ndegwa wīra-inī, na ndūkanamure marīgīthathi maku ma ng'ōndu guoya. **20** O mwaka, wee na andū a nyūmba yaku nīmūgacīrīagīra mbere ya Jehova Ngai waku handū harīa agaathuura. **21** Nyamū īngīgākōrwo īrī na kaūūgū, īkorwo īgīthua kana īrī ndumumu, kana īkorwo na ūūgū o na ūrīkū-rī, mūtikanamūrītīe Jehova

Ngai wanyu igongona. **22** Múkaamírira o kúu matúúra-inĩ manyu. No írĩio ní arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ na thaahu, o taarĩ thiiya kana thwariga maraarĩa. **23** No mütikarĩage thakame; mütagei thĩ o ta maai.

16 Menyagírĩrai mweri wa Abibu na müküngüyagĩre Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, ní úndũ mweri-inĩ wa Abibu nĩguo aamurutire búrũri wa Misiri kúri útukũ. **2** Nímũgathĩnjira Jehova Ngai wanyu igongona rĩa Bathaka rĩa nyamũ kuuma rúuru-inĩ rwanu rwa mbũri kana rwa ng'ombe, múcithĩnjire handũ harĩa Jehova agaathuura ha gütũũria Rĩtwa rĩake. **3** Mütikanamírĩanirie na mĩgate mĩkĩre ndawa ya kúmbia, no ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩe mĩgate itarĩ mĩmbie, arĩ yo mĩgate ya mĩnyamaro, ní úndũ mwoimire búrũri wa Misiri na ihinya, na nĩgeetha matukũ-inĩ mothe ma muoyo wanyu mũrĩkanage mũthenya úcio mwoimire búrũri wa Misiri. **4** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mütikanakorwo mũrĩ na ndawa ya kúmbia búrũri-inĩ wanyu wotho. Mütikanareke nyama o ciothe cia irĩa mükũruta igongona hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa mbere iraree nginya rĩciinĩ. **5** Mütikanathĩnjire igongona rĩa Bathaka itũũra-inĩ o rĩothe kũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, **6** tĩga o harĩa agaathuura ha gütũũria Rĩtwa rĩake. Hau nĩho mũkaarutĩra igongona rĩa Bathaka hwaĩ-inĩ rĩrĩa rĩũa rĩthĩaga, rĩtũike rĩa kũrĩrikana ihinda rĩrĩa mwoimire búrũri wa Misiri. **7** Mũkaarĩhĩhĩria na mũrĩrĩre handũ hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Nĩngĩ kwarooka gũkĩa múcooke hema-inĩ cianyu. **8** Ihinda rĩa mĩthenya itandatũ mũkaarĩaga mĩgate itarĩ mĩmbie, naguo mũthenya wa mũgwanja mũgĩe na kĩngano kiamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu, na mütikarute wĩra o na úrĩkũ. **9** Taragai ciumia mũgwanja kuuma mwambĩrĩria kũgetha ngano irĩa itarĩ ngethe. **10** Múcooke mükũngũire Gĩathĩ gĩa Ciumia ní úndũ wa Jehova Ngai wanyu, na úndũ wa kũruta maruta ma kwĩyendera maringaine na irathimo irĩa Jehova Ngai wanyu amũrathimĩte nacio. **11** Na mũkenagĩre Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa agaathuura ha gütũũria Rĩtwa rĩake, inyuĩ, na arĩu anyu, na arĩrutũ anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii arĩa marĩ matũũra-inĩ manyu, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndĩgwa arĩa matũũranagia na inyuĩ. **12** Rĩrikanaĩ atĩ mwarĩ ngombo kũu búrũri wa Misiri, na mũrũmagĩrĩre wega irĩra icio cia watho wa kũrũmĩrĩrwo. **13** Kũngũyagĩrai Gĩathĩ gĩa Ithũnũ mĩthenya mũgwanja thuutha wa gũcookereria maciaro marĩa moimĩte ihuhĩro-inĩ cianyu cia ngano, na ihihĩro-inĩ cianyu cia ndĩbei. **14** Kenagĩrai Gĩathĩ kũu kĩanyu, inyuĩ, na arĩu anyu, na arĩrutũ anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndĩgwa arĩa matũũruga matũũra-inĩ manyu. **15** Kũngũyagĩrai Gĩathĩ kũu kĩamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrathima magetha-inĩ manyu mothe, na mawĩra-inĩ mothe ma moko manyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu nĩgĩkaiganĩra. **16** Arũme othe anyu no nginya makeyumĩria mbere ya Jehova Ngai wanyu maĩta matatũ o mwaka marĩ handũ hau agaathuura: hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mĩmbie, na ya Gĩathĩ gĩa Ciumia, na ya Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. Gütikanagĩe mündũ úkoimĩra mbere ya Jehova moko matheri: **17** O úmwe wanyu no nginya akarehaga kĩheo kĩringaine na úria Jehova Ngai wanyu amũrathimĩte. **18** Mũgaathuura aciiri, o na anene a o mũhĩrĩga kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yotho wanyu o itũũra-inĩ o rĩothe Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, nao nĩmagatugĩra andũ ciira wega. **19** Mütikanahotomie

ciira kana mũgĩe na gũthutũkania. Mütikanamũkĩre ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga maitho ma mündũ mũgĩe matũũke matumumu, na rĩkoogomia ciugo cia mündũ úria mũthingu. **20** Rũmagĩrĩrai kĩhooto kĩo giiki, nĩgeetha mütũũre muoyo na mwĩgwatĩre búrũri úria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe. **21** Mütikanahaande gĩtugĩ kĩa Ashera mwena-inĩ wa kĩgongona kĩrĩa mũgaĩthondeka Jehova Ngai wanyu, **22** na mütikanaake ihiga rĩa kũhooyagwo, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu niathũire maúndũ macio.

17 Mütikanarutĩre Jehova Ngai wanyu igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'ondũ irĩ na kaũũgũ kana úũgũ, nĩgũkorwo úndũ úcio úrĩ thaahu harĩ Jehova. **2** Mündũ mũrũme kana mündũ-wa-nja útũũranagia na inyuĩ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũria Jehova ekũmũhe, angĩoneka agĩka úuru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu na úndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, **3** na agakararia rĩathani rĩakwa akahooya ngai ingĩ, na agaciinamĩrĩra kana akainamĩrĩra rĩũa, kana mweri, kana njata cia matu-inĩ, **4** na mũmenyithio úhoro úcio-rĩ, hĩndĩ iyo no nginya mũgaatũria úhoro úcio wega. **5** Kũngĩkorwo úhoro úcio ní wa ma, na hakorwo na úira atĩ úndũ úcio úrĩ thaahu nĩwikĩtwo thĩinĩ wa Isiraeli, **5** oyai mündũ mũrũme kana mündũ-wa-nja úcio wikĩte úndũ úcio mũuru mũmũtware kĩhĩngo-inĩ gĩa itũũra rĩanyu inene na inyuĩ mũmũhũre na mahĩga nyuguto nginya akue. **6** Na úndũ wa úira wa andũ eerĩ kana atatũ, mündũ no oragwo, no gũtĩrĩ mündũ úkooragwo na úndũ wa úira wa mündũ úmwe. **7** Moko ma aira cio no nginya makorwo marĩ ma mbere úhoro-inĩ úcio wa kũmũũraga, na thuutha úcio marũmĩrĩrwo ní moko ma andũ arĩa angĩ othe. No nginya mũniine úuru úcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **8** Kũngĩkaagĩa maciira magootĩ-inĩ manyu mũtangĩhota gũtua, marĩ ma úiti wa thakame, o na ma gũtũthania mündũ na mündũ úria úngĩ, kana mündũ úhũũrĩte úria úngĩ, matwaragei handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **9** Thĩĩĩ kũrĩ Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ mũtũthania ciira úria úrĩ wĩra-inĩ ihinda rĩu. Mũmoorie úhoro úcio nao mamuonie úria ciira úcio wagĩrĩre gũtuo. **10** No nginya mwĩke kũringana na matua marĩa makaamũhe mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Menyagírĩrai mwĩkage úria wotho marĩmwathaga mwĩke. **11** Íkagai kũringana na watho úria mamũrũtũre, na mũrũmĩrĩre matua mao marĩa mekũmũhe. Mütikanehũgũre mwena wa úrĩo kana wa úmtho, mütigane na úria mamwĩrĩte. **12** Mündũ úria úngĩonania kũnyarara mũtũthania ciira kana mũthĩnjĩri-Ngai, úria úrũgamaga agĩtungatĩra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya mũniine úuru úcio wehere Isiraeli. **13** Andũ othe nĩmakaiuga úhoro úcio nao metigĩre, na matigacooka gũkorwo marĩ na kĩnyararo rĩngĩ. **14** Rĩrĩa mũgaathĩĩ búrũri úria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, na mũkorwo mawĩgwatĩire na mũgaatũũra kuo, na muuge atĩrĩ, “Rekei tũgĩe na mũthamaki wĩtũ ta ndũrĩrĩ irĩa ciothe itũthĩrũrũkĩrie,” **15** Menyererai wega mũgaathuura mũthamaki úria Jehova Ngai wanyu amwamũrĩre. No nginya akoma gatagatĩ-inĩ ka arĩu a ithe wanyu. Mütĩgwathuure mündũ wa kũngĩ atũke mũthamaki wanyu, mündũ útarĩ mũrũ wa thoguo Mũisiraeli. **16** Mũthamaki úcio, o nake ndakaneingĩhĩrie mbarathi, kana atũme andũ macooke búrũri wa Misiri makamũgĩrĩre ingĩ, nĩgũkorwo Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, “Mütikanacokie na thuutha, mũgere njira iyo rĩngĩ.” **17** Nake ndakanahĩke atumia aingĩ, nĩguo ngoro yake ndikanagarũrũke. Nĩngĩ ndakaneingĩhĩrie betha na thahabu. **18** Rĩrĩa agaakarĩra gĩtĩ gĩake kĩa úthamaki, akoya ibuku rĩa gĩkũnjo, eyandĩkire watho úyũ, aũrutĩte ibuku-

inĩ rĩria riumĩte harĩ athĩnjĩri-Ngai, arĩ o Alawii. **19** Narĩo ibuku rĩu nĩaikarage narĩo, arĩthomage matukũ marĩa mothe egũtũra muoyo nĩguo erutage gwĩtigĩra Jehova Ngai, na arũmagĩrĩre wega ciugo ciothe cia watho ũyũ na irĩra cia watho wa kũrũmagĩrĩro, **20** na ndagetuage mwega gũkĩra arĩu a ithe agarũrũke mwena wa ũrio kana wa ũmotho atigane na watho. Hĩndĩ ũyo, we na njĩaro ciake nĩmagathamaka ihinda iraaaya ũthamaki-inĩ wake kũu Isiraeli.

18 Athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, hamwe na mũhĩrĩga ũcio wothe wa Lawi, matikagĩa na gĩthaka kana igai hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ. Magaatũrĩragio nĩ indo irĩa irutũrĩro Jehova cia igongona rĩa njino, nĩgũkorwo rĩu nĩrĩo igai rĩao. **2** Matikagaya igai gatagatĩ ka arĩu a ithe wao; nĩgũkorwo Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũria aamerĩre. **3** Indo ici nĩcio athĩnjĩri-Ngai magĩrĩrĩro nĩ kũhegwa ciumĩte kũrĩ andũ arĩa marĩrutaga igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'ondũ: nĩ guoko, na thĩia cieri, na nyama cia nda. **4** No nginya mũmaheage maciaro ma mbere ma ngano yanyu, na ma ndibeĩ yanyu ya mũhihano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng'ondũ cianyu cienjwo, **5** nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamatuurĩte hamwe na njĩaro ciao kuuma harĩ mĩhĩrĩga yanyu yothe, nĩgeetha marũgamage magatungataga thĩinĩ wa Rĩitwa rĩa Jehova hĩndĩ ciothe. **6** Mũlawii angĩthaama, oime kũria atũũrũga itũũra-inĩ rĩmwe rĩa matũũra manyu thĩinĩ wa Isiraeli, na oke endete mũno gũkinya handũ harĩa Jehova agaathuura-rĩ, **7** no atungate thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arĩa angĩ arĩa matungataga hau mbere ya Jehova. **8** Nake akaagairwo indo ciiganaine na cia arĩa angĩ, o na gũtuĩka nĩamũkĩrĩte mbeeca ciumanĩte na kwendia indo cia nyũmba yao. **9** Rĩria mũgaathĩ bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, mũtikanerute maũndũ ma kwĩgerekania na mũhĩre irĩa irĩ magĩgi ya ndũrĩrĩ irĩa irĩ kuo. **10** Rekeĩ gũtikanoneke mũndũ thĩinĩ wanyu ũkũruta igongona rĩa gũcina mũriũ kana mwarĩ, kana ũkũragũra, kana ũkũrogana, kana mũtuĩria wa nyoni ya mũndũ, kana mũndũ-mũgo, **11** kana mũrogani wa ithitũ, kana mũndũ ũrĩ na maroho ma kũragũra, kana mũrogĩ, o na kana mũndũ ũkaragũra na maroho ma andũ akuũ. **12** Mũndũ ũria wĩkaga maũndũ macio nĩonagwo arĩ magĩgi nĩ Jehova, na nĩ ũndũ wa maũndũ macio marĩ magĩgi, nĩkĩo Jehova Ngai wanyu ekũrutũũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu. **13** Inyũũ no nginya mũtuĩke andũ matarĩ ũcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu. **14** Ndũrĩrĩ irĩa mũgaatunya bũrũri-rĩ, nĩthikagĩrĩria arogĩ na andũ arĩa maragũraga. No inyũũ, Jehova Ngai wanyu ndamwĩtikĩrĩte gwĩka ũguo. **15** Jehova Ngai wanyu nĩakamũtũmĩra mũnabii o ta nĩĩ kuuma harĩ arĩu a thoguo. No nginya mũmũiguage. **16** Nĩgũkorwo ũguo nĩguo mworĩre Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu Horebu mũthenya ũria muonganĩte, rĩria mwoigĩre atĩrĩ, "Ndũkareke tũigũe mũgambo wa Jehova Ngai witũ, kana tuone mwaki ũcio mũnene rĩngĩ, nĩgeetha tũtigakue." **17** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: "Ūguo moĩga nĩ wega. **18** Nĩngamarahũrĩra mũnabii o tawe oime thĩinĩ wa arĩu a ithe wao; na nĩngekĩra ciugo ciakwa kanua gake, nake nĩakameera ũria wothe ngaamwatha. **19** Mũndũ o wothe ũkaarega kũigua ciugo ciakwa irĩa mũnabii ũcio akaaria thĩinĩ wa rĩitwa riakwa-rĩ, nĩĩ mwene nĩ nĩĩ ngamũũria ũhoro ũcio. **20** No rĩrĩ, mũnabii ũria ũkaaria ũndũ o na ũrĩkũ na mũgerero akĩgwetaga rĩitwa riakwa, oĩge ũndũ itamwathĩte, kana mũnabii ũria ũkaaria akĩgwetaga rĩitwa rĩa ngai ingĩ, no nginya akooragwo." **21** Mwahota kwĩyũria atĩrĩ, "Tũngĩkĩmenya atĩa rĩria ndũmĩrĩrĩ itaarĩtio nĩ Jehova?" **22** Ūndũ ũria mũnabii

angĩria rĩitwa-inĩ rĩa Jehova, naguo ũndũ ũcio wage kuoneka kana kũhinga, ũyo nĩ ndũmĩrĩrĩ itaarĩtio nĩ Jehova. Mũnabii ũcio aarĩtie na mwĩgerero. Mũtikanamwĩtigĩre.

19 Rĩria Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinĩte ndũrĩrĩ irĩa ekũmũhe bũrũri wacio, na rĩria na inyũũ mũgaakorwo mũrĩkĩtie kũingata ndũrĩrĩ icio, na mũgaatũũra matũũra ma cio na nyũmba ciacio, **2** hĩndĩ ũyo nĩmũkamũra matũũra matatũ marĩ handũ gatagatĩ ka bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. **3** Mũgaathondeka barabara cierekeire matũũra macio, naguo bũrũri ũcio Jehova ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, mũwatũre icunjĩ ithatũ, nĩgeetha mũndũ o wothe ũngĩũrũga mũndũ oragĩre kuo. **4** Ūyũ nĩguo watho ũkonĩĩ mũndũ ũria ũngĩũrũga mũndũ ũngĩ na oorĩre kuo nĩguo ahonokie muoyo wa wake, nake nĩ mũndũ ũria ũngĩũrũga mũndũ wa itũũra riake ataciĩrĩre gwĩka ũndũ ũcio, na akorwo ndaamũthũire mbere ũyo. **5** Ta rĩria mũndũ angĩthĩĩ mũtĩtũ marĩ na mũndũ wa itũũra riake makoine ngũ, na akĩhĩũria ithanwa ateme mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩrũke, rĩrũũge, rĩringe mũndũ ũcio wa itũũra riake, rĩmũũrage. Mũndũ ũcio no orĩre itũũra rĩmwe rĩa macio nĩguo ahonokie muoyo wake. **6** Angiaga gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩhanĩria wa thakame ahota gũthingatana nake arĩ na marakara amũnyĩite, angĩkorwo itũũra rĩa kũũrĩro nĩrĩraihĩrĩre mũno, amũũrage o na gũtuĩka ndagĩrĩre kũũragwo nĩ ũndũ ndaathũire mũndũ ũcio mbere ũyo. **7** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩria gĩatũma ndĩmwashe mwĩyamũrĩre matũũra manene matatũ ma kũũrĩro. **8** Jehova Ngai wanyu angĩkongerera mĩhaka ya bũrũri wanyu o ta ũria erĩre maithe manyu na mwĩhĩtwa, amũhe bũrũri wothe ũria aamerĩre, **9** nĩ ũndũ wa ũria mũgaakorwo mũmenyereire wega maathani maya ndĩramwatha ũmũthĩ, atĩ mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthĩage na njĩra ciake hĩndĩ ciothe, hĩndĩ ũyo nĩmũkamũra matũũra mangĩ matatũ ma kũũrĩro. **10** Mũgeeka ũguo nĩgeetha gũtikanaitwo thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wanyu, ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na nĩngĩ nĩgeetha mũtikagĩe na mahĩtia ma gũita thakame. **11** No mũndũ angĩkorwo athũire mũndũ wa itũũra riake, nake amuoherie njira-inĩ, amũtharĩkĩre amũũrage, acooke orĩre itũũra-inĩ rĩmwe rĩa macio-rĩ, **12** athuuri a itũũra riake nĩmakamũtũmanĩra, arehwo kuuma kũu itũũra-inĩ, mamũneane kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame nĩguo ooragwo. **13** Mũtikanamũĩguĩre tha. No nginya mũniĩne wĩhĩa wa ũtĩ wa thakame itarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wa Isiraeli, nĩgeetha maũndũ manyu magĩrĩre. **14** Mũndũ ndakaneherie ihiga rĩa mũhaka rĩa mũndũ ũria mariganĩtie, rĩria rĩahaandĩro nĩ arĩa maarĩ mbere yanyu igai-inĩ rĩria mũkaamũkĩra bũrũri-inĩ ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. **15** Mũira ũmwe te mũĩganu wa gũtũma mũndũ atũũro nĩ ũndũ wa ngero kana wa ihĩtia rĩria angĩkorwo ekĩte. No nginya ũhoro ũtũuo nĩ wa ma na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **16** Mũira ũrĩ na rũthũũro angĩrũgama gũthĩtangĩra mũndũ ngero, **17** andũ acio eerĩ magĩte na ngarari, no nginya marũgame harĩ Jehova, mbere ya athĩnjĩri-Ngai na aciirĩthania arĩa magaakorwo makĩruta wĩra ihĩnda-inĩ rĩu. **18** Acĩrĩthania acio no nginya matũũre ũhoro na kĩyo, na mũira ũcio angĩoneka nĩ wa maheeni, nĩaraigĩrĩra mũrũ wa ithe kĩgeenyorĩ, **19** hĩndĩ ũyo mũmũwĩke o ta ũria aciĩrĩre gwĩka mũrũ wa ithe. No nginya mũniĩne ũũru ũcio thĩinĩ wanyu. **20** Andũ arĩa angĩ nĩmakaigua gwĩko ũcio nao metĩgĩre, naguo ũndũ ũcio mũũru ndũgacooka gwĩkwuo rĩngĩ thĩinĩ wanyu. **21** Mũtikanaigũe tha; muoyo uumage muoyo, na riitho rĩumage riitho, na igeo rĩumage igeo, na guoko kuumage guoko, o na kũgũrũ kuumage kũgũrũ.

20 Riría mûgaathî kûrûa na thû cianyu na muone iri na mbarathi na ngaari cia ita na mbütü cia ita nyingî gûkîra cianyu, mûtikanaciitigîre, nî ündü Jehova Ngai wanyu, ûria wamûrutire bûrîri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuü. **2** Riría mûgaakorwo mûkühîrîrie gûthîi mbaara, mûthînjîri-Ngai nîgakuhîrîria mbütü cia ita na aciariirie. **3** Aciäre atîrî, “Thikîrîria wee Isiraeli, ümûthî nî ügûthîi mbaara-inî ûkarûe na thû ciaku. Ndûgakue ngoro kana wîtigîre na ndûkamake kana üinaine ürî mbere yacio. **4** Nîgûkorwo Jehova Ngai waku nîwe ügütwarana nawe nîguo akürüürîe kûrî thû ciaku, akûhootanîre.” **5** Anene nao nîmakooria mbütü ya ita atîrî: “Nî harî mündü wakîte nyûmba njeru na ndamîrugûrîite? Nîarekwo acooke müciî, ndagakuire mbaara-inî, nake mündü üngî atuike wa kûmîrugûria. **6** Nî harî mündü ûhaandite mügûnda wa mîthabîbü na ndambîrîirie gûkenera matunda maguo? Nîarekwo ainûke ndagakuire mbaara-inî nake mündü üngî atuike wa gûkenera matunda macio. **7** Nî harî mündü marîkaniire na mündü-wa-nja atî nîekûmûhîkia na ndamûhîkîtie? O nake nî ainûke ndagakuire mbaara-inî nake mündü-wa-nja ücio ahîkio nî mündü üngî.” **8** Nîngî anene nîmagacooka morie atîrî, “Nî harî mündü üretigîra kana agakua ngoro? Ücio nîarekwo ainûke nîgeetha ariü a ithe o nao matigakue ngoro.” **9** Riría anene makaarikia kwarîria mbütü cia ita-rî, nîmagathuura anene a ita a gütongoria mbütü icio. **10** Riría mûkaambata mûkahûire itûûra inene, mûkaamba kûûria andü a rîo metîkîre kûgîe thayü. **11** Mangîgetîkîra na mahîngure hîngio cia-rî, andü a itûûra rîu othe magaatûika a kûrutithio wîra na hinya, mamûrutagîre wîra. **12** Mangîkaarega kûgîe thayü na mambîrîirie kûrûa na inyuü, mûgaathîürûkîria itûûra rîu. **13** Riría Jehova Ngai wanyu akaarîneana moko-inî manyu-rî, mûkooraga arûme othe ariü marî thîini warîo. **14** No ha ûhoru wa andü-a-nja, na ciana, na mahiü, o na kindü kîria kîngî gîothe kîrî thîini wa itûûra rîu, no mücitahe ituike cianyu. Na rîrî, no mühûthîre indo icio Jehova Ngai wanyu amûheete kuuma kûrî thû cianyu. **15** Üguo nîguo mügeeka matûûra manene mothe marîa marî kûraya na kûrîa mûrî no ti ma ndürîrî iria irî gûkuhî na inyuü. **16** No rîrî, thîini wa matûûra manene ma ndürîrî marîa Jehova Ngai wanyu ekûmûhe matuike igai rîanyu, mûtikanatigîe kindü o nakî, kîhîhagia kana kîrî muoyo. **17** Mûkaamaniina biü; andü a Ahîti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi o ta ûria Jehova Ngai wanyu aamwathîte. **18** Kwaga üguo nîmakamûrta kûrûmîrîia maündü mothe marî magigi marîa mekaga makîhooya ngai ciao, na inyuü nîmûkehîria Jehova Ngai wanyu. **19** Mûngîgaakorwo mûthîürûkîirie itûûra ihinda iraa, mûkîrîhûura nîguo mûrîtahe, mûtikanathûkangîe mîti yarîo na kûmîtemanga na ithanwa, nî ündü no mûrie matunda mayo. Mûtikanamîteme. Mîti ya gîthaka ikîrî andü, atî nîguo mümîthîürûkîirie? **20** No rîrî, no müteme mîti îria mûkûmenya atî ti ya matunda, na mümîtûmîre gwithondekera mwîgitio wa rûirigo ngînya itûûra rîu rîrarûa na inyuü rîgwe.

21 Mündü angîkooneka oragîtwo, na akorwo akomete gîthaka-inî kûu bûrîri ücio Jehova Ngai wanyu ekûmûhe müwîgwatîre, na kwage kûmenyeka mündü ûria ümûragîte-rî, **2** athuuri anyu na aciirithania nîmakoiagara magathime itîna rîa kuuma harîa mwîrî ürî ngînya matûûra-inî marîa marî hakuhî naguo. **3** Nîngî athuuri a itûûra rîria rikuhîrîirie müno na harîa mwîrî ücio ürî nîmakanyîita moori îtarî yarutithio wîra na îtarî yohwo icooki, **4** nao mamîikûrûkie gîtuamba-inî gîtarî kîarîmwo kana gîkahaandwo, na kîrî

na karûü gegûtherera. Nîmakoinîra moori îyo ngingo kûu gîtuamba-inî kûu. **5** Nao athînjîri-Ngai, o acio ariü a Lawi, nîmakeyumîria nîgûkorwo Jehova Ngai wanyu nîamathuurîte nîguo matungatage na makarathimana makîgwetaga rîitwa rîa Jehova na magatuithanagia macîira ma andü ariü marî na ngarari o na ma andü maangîrûa. **6** Nîngî athuuri othe a itûûra rîria rikuhîrîirie müno harîa mwîrî ücio ürî nîmagethamba moko igûrû rîa moori îyo yunîtwo ngingo o kûu gîtuamba-inî, **7** na moige atîrî, “Moko maitü timo maaitire thakame îno, o na kana maitho maitü makîona ündü ücio ügîtkwo. **8** Îtikîra horohio îno nî ündü wa andü aku a Isiraeli, ariü Wee Jehova ükûürîte, na ütige kûmatua ahîtia ündü-inî wa thakame îno ya mündü îtarî na üûru.” Nayo thakame îyo îitîtwo nîkahoroherio. **9** Nî ündü ücio nîmûgetheria ihîtia-inî rîu rîa gûita thakame ya mündü îtarî na üûru, kuona atî nîmwîkite ündü ûria wagîrîire maitho-inî ma Jehova. **10** Rîria mûngîthîi kûrûa na thû cianyu, nake Jehova Ngai wanyu acirekererîe moko-inî manyu mücitahe-rî, **11** mûngîcooka muone thîini wa andü acio atahe harî na mündü-wa-nja mûthaka na ümwe wanyu aguacîrîrio nîwe, no amûhîkie atuike mütumia wake. **12** Nîakamûinûkia gwake müciî acooke atûme enjwo mütwê na arenge ndwara **13** na arute nguo iria eekîrîte rîria aatahagwo. Thuutha wa gûikara gwake müciî na acakaîre ithe na nyina ihinda rîa mweri mügîma-rî, hîndî îyo no athîi harî we, atuike mûthuuri wake nake atuike mütumia wake. **14** Angîkaaga gûkenio nîwe, nîakamwîtkîria athîi o kûria guothe angîenda. Ndanakanwendie kana amûte ngombo, kuona atî nîamwagîthîie gîtîio. **15** Mündü angîkorwo na atumia eerî, na akorwo endete ümwe na akaaga kwenda ücio üngî, na eerî mamûciarîre ciana cia ihîi, no mwana wa irigîthathi akorwo nî wa mütumia ûria atendete-rî, **16** angîkorwo akîgaîra ariü ake indo, ndakanaheane kîhooto kîa irigîthathi kûrî mûriü wa mütumia ûria eendete, handü ha kûhe mûriü ûria arî we irigîthathi kûna, mûriü ücio wa mütumia ûria atendete. **17** No ngînya onanie atî mûriü ücio wa mütumia ücio atendete nîwe irigîthathi na ündü wa kûmûhe indo maita meerî thîini wa indo iria ciothe arî nacio. Mûriü ücio nîwe kîonereria kîa mbere kîa hinya wa ithe. Kîhooto kîa mwana wa irigîthathi nî gîake. **18** Mündü angîkaagîa na mûriü ütangîigua na müremi, îtaathîkagîra ithe na nyina, na ütangîimaigua o na mamûhûura-rî, **19** ithe na nyina nîmakamûnyîita mamûtware kûrî athuuri hau kîhîngio-inî gîa itûûra. **20** Nao meere athuuri atîrî, “Mûriü îyü wîtü ndatûigua na nî müremi, ndangîwathîkîra. Atûûraga arî mûmarîama na arî mûrîu.” **21** Hîndî îyo andü othe a itûûra nao nîmakamûhûura na mahîga nyuguto ngînya akue. No ngînya müniine üuru ücio wehere gatagatî-inî kanyu. Ühoru ücio nîukaiguuo nî andü a Isiraeli othe nao meetigîre. **22** Mündü angîhîia wîhîia üngîtîma ooragwo, nake ooragwo na mwîrî wake ücuurio müti igûrû-rî, **23** mûtikanareke mwîrî ücio ûraare müti igûrû ütukû ücio wothe. Tigîrîrai nî mwamûthîka mûthenya o ro ücio, tondü mündü o na ürîkû mücuurie müti-inî nî mûrume nî Ngai. Mûtikanathaahie bûrîri ûria Jehova Ngai wanyu ekûmûhe ituike igai rîanyu.

22 Üngîkoona ndegwa kana ng'ondü ya mûrû wa ithe wanyu yûrite, ndûkamîtanîrie, no tigîrîra wona nîwamîcookia kûrî we. **2** Mûrû wa ithe wanyu ücio angîkorwo ndaikaraga hakuhî nawe, kana üngîkorwo ndûmûi, îkaamîtwara gwaku müciî ngînya rîria agooka kûmîcaria; hîndî îyo ümûcookerie. **3** Ügeeka o üguo, üngîkoona ndigîri ya mûrû wa thoguo, kana kabuti gake, kana o kindü gîothe atete, ndûkanetue ta

utacionete. 4 Ūngikoonā ndigiri ya mūrū wa thoguo, kana ndegwa yake igūtē njīra-inī, ndūkanamītiganīrie; mūteithīrie kūmīrūgamia. 5 Mūndū-wa-nja ndakanehumbe nguo cia arūme, kana mūndū mūrūme ehumbe nguo cia andū-a-nja, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīathūire mūndū o wothe wikaga ūguo. 6 Ūngigaakerera gītara kīa nyoni mūkīra-inī wa njīra, kīrī mūtī igūrū kana kīrī thī, nayo nyoni iyo ikorwo ikomereirie tūcui twayo kana matumbī, ndūkanoe nyoni iyo na tūcui twayo. 7 No woe tūcui, no no nginya ūkaarekereria nyina yūmbūke, nigeetha wonaga maūndū mega na ūtūire hīndī ndaaya. 8 Hīndī īria ūngika nyūmba njerū, ūkaamūkīra rūirigo rūmīthiūrūkīrie igūrū nigeetha ndūkaehithīrie andū a nyūmba yaku ūūru wa ūiti wa thakame, mūndū angikaagūa kuuma nyūmba igūrū. 9 Ndūkaahaande mbegū cia mīthemba īrī mūgūnda waku wa mīthabībū; ūngigeeka ūguo nīgūgathaaħa mīmera īria ūhaandite, no na maciario ma mūgūnda ūcio wa mīthabībū. 10 Ndūkanarīmīthie ndegwa na ndigiri ciohanītio mūrāū ūmwe. 11 Ndūkanehumbe nguo cia guoya wa ng'ondū na cia gatani cioathanītio hamwe. 12 Ohagīrīra ciohe cia ndigi mīthia-inī īria ĩna ya kabuti karīa wīhumbaga. 13 Mūndū angīħia mūtumia na thuuħa wa gūkoma nake acooke amūthūire, 14 na aarie ndeto cia kūmūcambīa, nake amūthūkīrie rītwa, oige atīrī, "Ndahīkīrie mūtumia ūyū, no rīrī, ndamūkūhīrīra ndionire imenyithia cia atī nī mūrītu gathirange," 15 hīndī iyo ithe na nyina nīmagatwara maūndū ma kuonania atī nī mūrītu gathirange harī athuuri hau kīħingo-inī gīa itūūra. 16 Ithe wa mūrītu nīakeera athuuri atīrī, "Ndaheanire mūrītu wakwa ahīkio nī mūndū ūyū, no rīrī, rīu nīamūthuurīte. 17 Nīamūcambītie akoiga atīrī, 'Ndiakorire mwarīguo arī mūrītu gathirange.' No rīrī, ĩci nīcio imenyithia cia kuonania atī mūrītu wakwa arī mūrītu gathirange." Hīndī iyo aciari a mūrītu ūcio nīmagatambūrūka gītambaya kīu mbere ya athuuri a itūūra, 18 nao athuuri acio nīmakanyīta mūndū ūcio mamūherīthie. 19 Nīmakamwītīa thīnjo ya cekerī igana rīmwe cia betha, macīneane kūrī ithe wa mūrītu, nī ūndū mūndū ūcio nīacambītie mūrītu gathirange wa Isīraeli. Mūrītu ūcio agaathīrī na mbere gūtūka mūtumia wake; ndakanamūte matukū mothe marīa egūtūūra muoyo. 20 No rīrī, kūngīgaatūka atī thītango iyo nī ya ma, na kwage kīmenyithia gīa kuonania atī mūrītu ūcio aarī gathirange, 21 nīakarehwo mūrango-inī wa nyūmba ya ithe, nao arūme a itūūra rīake nīmakamūhūūra na mahīga nyuguto nginya akue. Nīekite ūndū wa thoni thīnī wa Isīraeli nīkūhūūra ūmaraya arī o nyūmba gwa ithe. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. 22 Mūndū mūrūme angīnyītwo akomete na mūtumia wa mūndū ūngī, o eerī, mūndū mūrūme ūcio na mūtumia ūcio, no nginya makue. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere Isīraeli. 23 Mūndū angīcemanīa na mūrītu gathirange itūūra-inī orītio ahīkio, na mūndū ūcio akome nake, 24 nīmūkamanyīta eerī, mūmoimagarie kīħingo-inī gīa itūūra rīu, mūmahūire na mahīga nyuguto nginya makue; mūrītu ūcio akooragwo tondū aarī thīnī wa itūūra na ndoigire mbu nīguo atēthio, nake mūndū mūrūme ūcio akooragwo tondū wa gūthūka mūtumia wa mūndū ūngī. No nginya mūniine ūūru wehere gatagatī-inī kanyu. 25 No rīrī, mūndū mūrūme angīcemanīa na mūrītu ūrītio ahīkio arī na kīu nja ya itūūra, na amūnyīte na hīna, mūndū mūrūme ūcio wīkite ūguo nowe wīkī ūgaakua. 26 No rīrī, mūrītu ūcio mūtikanamwīke ūndū; ndeekite rīħia rīa gūtūma ooragwo. Ūndū ūcio nī ta wa mūndū ūria ūtharīkagīra akooraga mūndū wa itūūra rīake, 27 nīgūkorwo mūndū ūcio aacemanīrie na mūrītu ūcio na kīu

nja ya itūūra, o na gūtūka mūrītu ūcio ūrītio nīoigire mbu, hatīari na mūndū wakūmūteithūra. 28 Mūndū angīcemanīa na mūrītu gathirange ūtoorītio ahīkio, amūnyīte na hīna nao mamenyēke-rī, 29 mūndū ūcio nīakarīħa ithe wa mūrītu ūcio cekerī mīrongo ĩtano cia betha. Mūndū ūcio no nginya ahīkie mūrītu ūcio, nīgūkorwo nīamūthūkīte. Ndakanamūte matukū mothe marīa egūtūūra muoyo. 30 Mūndū mūrūme ndagīrīrwo nīkūħīka mūtumia wa ithe; ndakanacōnorīthie ūrīrī wa ithe.

23 Gūtīrī mūndū mūhakūre na ūndū wa kūhīhīnywo kana gūtīnio kīga giake gīa ūciari ūgaatoonya kīngano-inī kīa Jehova. 2 Gūtīrī mwana ūciarītwo kuuma ūhīkī-inī mūgīrie, kana mūndū o wothe wa rūciario rwake ūgaatoonya kīngano-inī kīa Jehova, o nginya rūciario rwa ikūmi. 3 Gūtīrī Mūamoni kana Mūmoabi, kana mūndū o wothe wa rūciario rwake, ūgaatoonya kīngano-inī kīa Jehova, o nginya rūciario rwa ikūmi. 4 Nīgūkorwo matiigana gūka kūmūtūnga na mīgate na maaī mūrī njīra mūkīuma būrūrī wa Misīri, na nīngī nīmarīħire Balamu mūrū wa Beorī kuuma Pethorī kīu Mesopotamīa nīguo oke amūrume. 5 O na kūrī o ro ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu ndaigana gūthīkīrīra Balamu, no agarūrīre kīrumī kīu gīgītūka kīrathimo harī inyuī, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīamwendete. 6 Mūtikanagīe kīrīko gīa gūtūūra ūrata nao hīndī īria yothe mūgūtūūra muoyo. 7 Mūtikanamene Mūedomu nīgūkorwo nī mūrū wa ithe wanyu. Mūtikanamene Mūmisīri, nī ūndū nīmwtūire mūrī agenī būrūrī wake. 8 Andū a rūciario rwa gatātī aria magaciario nio, no matooonye kīngano-inī kīa Jehova. 9 Hīndī īria mūngīamba kambī mūng'ethanīire na thū cīanyu, mūtīkahutanīe na kīndū kīrī thaahu. 10 Mūndū mūrūme ūmwe thīnī wanyu angīkorwo nīathaahīte nī ūndū wa ūndū ūria ūmūkorete ūtūkū, nīakoima na kīu nja ya kambī aikare kuo. 11 No rīrī, gwatua gūtūka nīethambe, na rīua rīgīthūa no acooke kambī-inī. 12 Thondekai handū nja ya kambī harīa mūrīthīaga gwīteithia. 13 Harī indo cīanyu cia wīra-rī, gīagai na kīndū gīa gūcimbaga nakīo, na rīria mūndū athīi gwīteithia, akēna irima agathīka kīoro gīake. 14 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīaceraceraga kīu kambī-inī wanyu nīguo amūgītīre na aneane thū cīanyu kūrī inyuī. Kambī wanyu no nginya ĩtuīke theru, nīgeetha ndakanooone ūndū ūtagīrīre gatagatī-inī kanyu, nake amweherere. 15 Ngombo ĩngīgakorwo yūrīire gwaku, ndūkanamīneane kūrī mwathi wayo. 16 Reke itūūra gatagatī kanyu kūrīa guothe ĩngīenda na itūūra-inī o rīothe rīria ĩngīthūra. Ndūkanamīhīnyīrie. 17 Gūtīrī Mūisīraeli, mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja, ūgaatūka mūmaraya wa ihoero. 18 Mūtikanarehe thīnī wa nyūmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ĩthūkūmītio na njīra ya ūmaraya wa andū-a-nja kana wa arūme ĩrī cia kūħingīa mwīħitwa o na ūrīkū, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīathūire maūndū macio meerī. 19 Ndūkanarīħie mūrū wa ithe wanyu uumīthio wa kīndū ūmūheete, ūrī wa mbeeca kana ĩrio kana wa kīndū kīngī o gīothe kīngīrehe uumīthio. 20 No ūrīħie mūndū wa kūngī uumīthio wa kīndū ūmuohoreire, no tī mūrū wa ithe wanyu Mūisīraeli, nīgeetha Jehova Ngai wanyu amūrathimage maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga būrūrī-inī ūria mūrathīi mūwīgwatīre. 21 Ūngīkeehīta mwīħitwa kūrī Jehova Ngai waku, ndūgekīre mūhūthīa kūħingīa mwīħitwa ūcio, nīgūkorwo Jehova Ngai waku ndarī hīndī atagakūrīa ūndū ūcio, na nīgatuuo nīwīħīte. 22 No ūngīaga kwīħīta mwīħitwa, ndūgaakorwo wīħīte. 23 Ūndū ūria wothe mīromo yaku ĩrīugaga no nginya ūūħingagīe, nī ūndū wehīre mwīħitwa kūrī Jehova Ngai waku na kanua gaku wīyēdeire. 24 Ūngītoonya

mügunda wa mithabibū wa mündū ūngī, no ūrie thabibū nginya ūhūne, no ndūgekire o na imwe kiondo-ini giaku. **25** Ūngitoonya mūgūnda wa ngano wa mündū ūngī, no ūbute magira mayo na moko, no ndūkanagethe ngano iyo yake.

24 Mündū angihikia mūtumia na age gūkenio nīwe nī ūndū wa kūmuona na ūndū ūtagiriire, nake mündū ūcio amwandikire marūa ma ndigano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, **2** na thuutha wa kuuma gwake mūciī, mūtumia ūcio atūke mūtumia wa mündū ūngī, **3** nake mūthuuriwe ūcio wa keeri age kūmwenda, na amwandikire marūa ma ndigano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, kana mūthuuri ūcio wa keeri akue, **4** mūthuuri wake ūria warī wa mbere, ūria wamūngatire, ndetikirītio kūmūhikia rīngī thuutha wa gūkorwo arikītie gūthūkio. Ūcio ūngitūka ūndū ūri thaahu maitho-ini ma Jehova. Mūtikanarehe wīha būriri-ini ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe ūtūke igai rīanyu. **5** Mündū angikorwo no hīndi arahikanarie, ndakanatūmwo mbaara-ini kana aheo wira ūngī o wothe. Ihinda rīa mwaka mūgima, niarekano aikare mūciī ambe akenie mūtumia wake ūcio ahikītie. **6** Ndūkanoe mahiga meeri ma gīthii ma mündū ūri na thiiri waku, o na kana ūthii na ihiga rīa igūrū riiki atī nīguo rīrūgamiriire thiiri ūcio, nī ūndū gwika ūguo no ta kuoya muoyo wa mündū ūcio. **7** Mündū angīnyitwo ayīte mūrū wa ithe Mūisraeli akamūtua ta ngombo kana akamwendia, mūci ūcio no nginya ooragwo. No nginya mūniine ūru wehere gatagati-ini kanyu. **8** Ha ūhoro wa mīrimū ya mangū, mwīmenyagiriire mūno gwika o ūria athīnjiri-Ngai, o acio Alawii, makaamūruta. No nginya mūrūmiriire wega ūria ndimathite. **9** Ririkanai ūria Jehova Ngai wanyu eekire Miriamu mūrī njira-ini mwarīka kuuma būriri wa Misiri. **10** Hīndi rīa ūngikombithia mündū wa itūūra kīndū o gīothe, ndūkanatoonye nyūmba yake, ūgīre kīria eraniire atī niakaruta kīrūgamiriire. **11** Ikara nja ūreke mündū ūcio ūkombithiite kīndū akūrehere kīria eraniire hau nja. **12** Mündū ūcio angikorwo arī mūthiini, ndūkanaraarie kīu eeraniire. **13** Mūcookerie kabuti gake rīa rītanathūa nīgeetha ehumbe agikoma. Hīndi iyo niagagūcookeria ngaatho, naguo ūndū ūcio nīūkonwo ūri gīko kīa ūthingu maitho-ini ma Jehova Ngai waku. **14** Ndūkanahinyiriire mündū wa kūrīthwo ūria mūthiini na mūbatari, arī mūrū wa ithe wanyu Mūisraeli kana mündū wa kūngī ūtūūruga itūūra rīmwe rīa matūūra manyu. **15** Mūrīthe mūcaara wake wa o mūthenya rīua rītanathūa, nī ūndū nī mūthiini na mūcaara ūcio nīguo ehokete. Kwaga ūguo, aahota gūkaīra Jehova igūrū riaku, nawe woneke wīhītie harī Jehova. **16** Maithe ma ciana matikooragwo nī ūndū wa mahītia ma ciana ciao, kana ciana ciūragwo nī ūndū wa mahītia ma maithe; o mündū arikuaga nī ūndū wa mehīa make mwene. **17** Ndūkanaagithie mündū wa kūngī kana mwana wa ngoriai kīhooito ciira-ini, kana woe kabuti ka mūtumia wa ndigwa kartūgamiriire thiiri. **18** Ririkanaga warī ngombo būriri wa Misiri, na Jehova Ngai wanyu niagūkūūre ūkiuma kuo. Nikio ndiragwatha wikage ūguo. **19** Rīria ūkūgetha mūgūnda waku, ūngiriganirwo nī gītīa, ndūgagūcookerie. Gītīgire mündū wa kūngī, na mwana wa ngoriai, na mūtumia wa ndigwa, nīgeetha Jehova Ngai waku akūrathimage wira-ini wothe wa moko maku. **20** Hīndi rīa ūkūhūrūra ndamayiū kuuma mītī-ini yaku, tigaga gūcookeria hongē ciaguo riita rīa keeri. Tigagīria andū a kūngī, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa matigari. **21** Hīndi rīa ūkūgetha thabibū mūgūnda waku wa mithabibū, ndūgacooke kūhaara rīngī iria ciatigwo. Tigagira mündū wa kūngī, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa

matigari. **22** Ririkanaga atī warī ngombo būriri wa Misiri. Nikio ndiragwatha wikage ūguo.

25 Hangīgīa ngarari gatagati ka andū eeri, nīmatware ciira ūcio igooti-ini, nao atuithania a ciira mamatuithanie, marekererie mündū ūria ūtari na mahītia, nake ūria ūri na mahītia mamūtuire itua. **2** Kūngioneka atī ūria ūri na mahītia niagiriire kūhūrwo, mūtuitania wa ciira niagaathana akome ahūrwo iboko iringaine na mahītia make, mūciiri ūcio akionaga, **3** no riri, ndakamūhūrithie iboko makiria ya mīrongo ina. Angihūrwo makiria ya iboko icio, mūrū wa thoguo aahota kuoneka arī mūmene maitho-ini maku. **4** Ndūkanoohe ndegwa kanua hīndi rīa ikūranga ngano ikīmihūra. **5** Mündū na mūrū wa nyina mangikorwo matūūranagia hamwe, na ūmwe wao akue atari na mwana wa kahī, mūtumia ūcio wake ndakanahike nja ya nyūmba iyo. Mūrū ūcio wa nyina na mūthuuriwe niakamuoya amūhikie, na amūhingirīe bata wake o ta mūrū wa nyina na mūthuuriwe. **6** Mwana wa mbere wa kahī ūria agaaciara nīwe ūgaatūria rītwa rīa ūcio ūkuite, nīgeetha rītwa riake ritikanathario riehere Isiraēli. **7** No riri, mündū angikorwo ndekwenda kūhikia mūtumia wa mūrū wa nyina, mūtumia ūcio niagathiī kūrī athuuri hau kīhingio-ini gīa itūūra, ameere atiri, “Mūrū wa nyina na mūthuuri wakwa niaregete gūtūūria rītwa rīa mūrū wa nyina gīkū Isiraēli. Niaregete kūhingia bata ūria mūrū wa nyina na mūthuuri wa mūtumia agiriirwo nī kūhingia.” **8** Hīndi iyo athuuri acio a itūūra riake nīmageta mündū ūcio mamwarīrie. Mündū ūcio angīgwatīria kuuga atiri, “Ndirenda kūmūhikia,” **9** mūtumia ūcio wa mūrū wa nyina niakambata athi harī we o hau harī athuuri acio, amūrute kīraatū kīmwe gīake, acooke amūtuire mata ūthiū, amwīre atiri, “Ūū nīguo mündū ūria warega gwaka nyūmba ya mūrū wa nyina ekagwo.” **10** Rūciaro rwa mündū ūcio kīu Isiraēli rūgeetagwo Nyūmba ya Mündū Ūrūtītwo Kīraatū. **11** Andū eeri mangikorwo makirūa, nake mūtumia wa ūmwe wao oke gūteithūra mūthuuri wake kuuma kūrī ūcio maraarūa nake, nake amūnyīte kīga gīake gīa ūciari, **12** niagatinio guoko kūu gwake. Ndakanai gūrwo tha. **13** Mūtūigaoragwo na mahiga ma gūthima meeri mataiganainie ūritū mondo-ini cianyu, rīmwe iritū na rīngī ihūthū. **14** Mūtūigaoragwo na igeri igiri itaiganaine nyūmba-ini cianyu, kīmwe kīnene na kīmwe kīnini. **15** No nginya mūkoragwo na ithimi na igeri iria ciagiriire na cia kwihokwo, nīgeetha matukū manyu maingīe ma gūtūūra būriri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe. **16** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu niathūire mündū o wothe wikaga maūndū macio, mündū o wothe wikaga maūndū matari ma wīhokeku. **17** Ririkanaga ūria Aamaleki maamwīkire mūrī njira-ini rīria mwōimire būriri wa Misiri. **18** Hīndi rīa mwarī anogu na mūgathirwo nī hinya, nīmācemanirie na inyu rīria mwarī rūgendo-ini na makiūruga andū othe arīa maarigītie na thuutha; makiāga gwītīgira Ngai. **19** Hīndi rīa Jehova Ngai wanyu akaamūhe ūhurūko kuuma kūrī thū iria ciothe imūrigiīrie būriri-ini ūria ekūmūhe mūwīgwatire ūtūke igai rīanyu-rī, mūkaaniina kīndū o gīothe kīngītuma Aamaleki maririkanwo gūkū thī guothe. Mūtikanariganirwo nī ūndū ūcio.

26 Rīria ūgaatoonya būriri ūria Jehova Ngai waku egikūhe ūri igai, na ūwīgwatire na ūtūire kuo, **2** nīūkoya maciario mamwe ma mbere ma kīria gīothe ūgaakūria tīiri-ini wa būriri icio Jehova Ngai arakūhe na ūmekire kiondo. Ūcooke ūthiī handū harīa Jehova Ngai waku agathuura ha gūtūūria Rītwa riake, **3** wīre mūthīnjiri-Ngai ūria ūri wira-ini hīndi iyo

atiri, “Nindoiga umuthi ndi mbere ya Jehova Ngai wakwa ati nindikitie gükinya bürüri üria Jehova eerire maithe maitu ma tene na mwihitwa ati niagatuhe.” **4** Nake müthinjiri-Ngai ücio niakamükira kiondo kiu kuuma moko-ini maku, akiige hau mbere ya kigongona kia Jehova Ngai waku. **5** Ningi nükoiga üri hau mbere ya Jehova Ngai waku atiri: “Baba aari Müsuriata watüüraga orüüraga, nake agükürüka agithi bürüri wa Misiri marí na andü mataari aingi, nao magitüüra kuo na magitüika rüriri rünene rüri hinya na rwa andü aingi. **6** No andü a Misiri nimatünyamarie na magitüma tüthünike, na magitüruthia wira wa hinya. **7** Hindí iyo tügikaíra Jehova, o we Ngai wa maithe maitu, nake Jehova akigua mügambo witu, na akiona mitangiko iitu, na wira müritü na üria twahiinyagiriio. **8** Ni ündü ücio Jehova agitüruta bürüri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gütambürükütio, akihüthira maündü manene ma kumakania, na akiringa ciama, o na agika maündü ma mageania. **9** Niatüehire kündü gükü na agitühe bürüri üyü, bürüri üri büthi wa iria na üüki; **10** na riri, nindarehe maciaro ma mbere ma türi üria, Wee Jehova, üheete.” Nawe üküge kiondo kiu mbere ya Jehova Ngai waku na ünamiñire mbere yake. **11** Wee mwene, na Alawii, o na andü a kungí aría marí thüini wanyu, nüügakenera maündü mothe mega maria Jehova Ngai wanyu amüheete na akaha andü a nyumba cianyu. **12** Riria ügaakorwo ürikitie kwamüra gicunji gia ikümi kia maciaro maku mothe mwaka-ini wa gatatu, mwaka ücio na kürutwo gicunji gia ikümi, nüügakiheana küri Alawii, na küri mündü wa kungí, na küri mwana wa ngoriai, o na küri mütumia wa ndigwa, nigeetha marie mahüüne marí kiu matüüra-ini manyu. **13** Ücooke wíre Jehova Ngai waku atiri, “Nindikitie küruta gicunji kiria kiamüre kuuuma nyumba-ini yakwa, na ni ndikheanite küri Mülawii, na küri mündü wa kungí, na küri mwana wa ngoriai, na küri mütumia wa ndigwa o ta üria wothe wathanite. Nditiganirie maathani maku o na kana ngariganirwo ni rimwe ríamo. **14** Ndirite gicunji o na kimwe gia kiria kiamüre hindí ya macakaya, kana ngeheria o na kimwe gíakio riria ndaari müthaahu, o na kana ngarutira aría akuü kímwe gíakio. Ninjathiküre Jehova Ngai wakwa, ninjikite o ta üria wothe ünjathite. **15** Kirore üri o kiu igürü, o kiu gitüüro gíaku githeru, ürathime andü aku a Isiraeli na bürüri üyü ütüheete o ta üria weriire maithe maitu ma tene na mwihitwa, bürüri üri büthi wa iria na üüki.” **16** Jehova Ngai waku egügwatha ümüthi ürümagiriire irira cia watho wa kürümírwo, na mawatho; ümenyerere kúmaathikira na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. **17** Nüumbüríte ümüthi ati Jehova niwe Ngai waku, na ati nüürithiagi na njira ciake, na nüürithakigira irira cia watho wake wa kürümírwo, na maathani make, o na mawatho, na ati nüürimwathakigira. **18** Nake Jehova nüombüríte ümüthi ati wee üri rüriri rwake, rüriri rwa bata müno o ta üria eeraniire, na ni ürümenyagira maathani make mothe. **19** Nüombüríte ati niagagütüügiria, ügie na ngumo na gitüo gükira ndüriri ciothe iria oombite, na nügatuika rüriri rütheru küri Jehova Ngai waku, o ta üria eeraniire.

27 Musa na athuuri a Isiraeli ni maathire andü, makimeera atiri: “Rümiai maathani maya mothe ndiramühe ümüthi. **2** Mwarikia kuringa Rüüi rwa Jorodani mütoonye bürüri üria Jehova Ngai wanyu ekümühe-ri, mükaahaanda mahiga manene na mümathinge na rümba. **3** Mükaandika igürü ríamo ciugo ciothe cia watho üyü mwarikia kuringa mürimo üüria üngi mütoonye bürüri ücio Jehova Ngai wanyu ekümühe, bürüri

ürü büthi wa iria na üüki, o ta üria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwiriire. **4** Na mwarikia kuringa Rüüi rwa Jorodani, mükaahaanda mahiga macio kirima-ini kia Ebalí, ta üria ndiramwatha ümüthi, na mümathinge na rümba. **5** Ningi mügaakira Jehova Ngai wanyu kigongona, kigongona kia mahiga. Mütkanahüthire kindü o gíothe gia kigera mahiga-ini macio. **6** Mügaakira Jehova Ngai wanyu kigongona na mahiga moimite mügünda, na mürutire Jehova Ngai wanyu maruta ma njino igürü wakio. **7** Mükarutira indo cia magongona ma üguano o hau, mücirire mügikenagira o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. **8** Na nümükandika ciugo ciothe cia watho üyü mahiga-ini macio mükaahaanda na ndemwa ikuoneka wega.” **9** Nake Musa na athinjiri-Ngai, aría maarí Alawii, maküira andü othe a Isiraeli atiri, “Ta kirai, inyuü andü a Isiraeli, na müthikiririe! Riu nümutükite andü a Jehova Ngai wanyu. **10** Athikirai Jehova Ngai wanyu na müürimire maathani make na kiria kia watho wake wa kürümírwo üria ndiramühe ümüthi.” **11** Müthenya o ro ücio, Musa agiatha andü acio, akimeera atiri: **12** Mwarikia kuringa Rüüi rwa Jorodani, mihiriga ino nükarügama kirima igürü kia Gerizimu irathime andü: Ni mühiriga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakuru, na wa Jusufu na wa Benjamini. **13** Nayo mihiriga ino nükarügama kirima igürü kia Ebalí yanirire irumi: Ni mühiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali. **14** Nao Alawii nümaakoiga ciugo na mügambo münene, meere andü othe a Isiraeli atiri: **15** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ücüchagia mühianano kana agatwekia mühianano, kindü ki magigi harí Jehova, wira wa moko ma mübundi, na akahaanda kindü kiu na hitho.” **16** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ütatiaga ithe kana nyina.” **17** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria weheragia ihiga ría mühaka wake na mündü wa itüüra.” **18** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ühithiagia mütumumu njira.” **19** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ütaciiragira mündü wa kungí, kana mwana wa ngoriai, kana mütumia wa ndigwa na kihooto.” **20** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ükomaga na mütumia wa ithe, nigükorwo ni üriri wa ithe aagire gitüo.” **21** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria üngikoma na nyamü o yothe.” **22** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ükomaga na mwarí wa nyina, kana na mwarí wa ithe.” **23** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ükomaga na nyina wa mütumia wake.” **24** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria üragaga mündü wa itüüra riake na hitho.” **25** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria wamükagira ihaki niguo oorage mündü ütari na ihitia.” **26** “Kügwatwo ni kirumi-ri, ni mündü üria ütariümugia ciugo cia watho üyü na ündü wa güchिंगia.”

28 Üngiathikira Jehova Ngai waku küna na ümenyerere maathani make mothe maria ngükühe ümüthi, Jehova Ngai waku niagagütüügiria igürü ría ndüriri ciothe cia thi. **2** Irathimo ici ciothe ni igagükinyira na itwaranage nawe üngiathikira Jehova Ngai waku: **3** Nükarathimwo küu itüüra-ini inene, na ürathimwo mügünda-ini. **4** Üciari wa nda yaku nükarathimwo, o na ürathimwo maciaro ma mügünda waku na maciaro ma mahiü maku, nimo njau cia ng’ombe ciaku na tüüri twa ndüüru ciaku cia mburi. **5** Kiondo gíaku o na ndriri yaku ya gükandira mütu nükarathimwo. **6** Nüürirathimagwo rinüküro-ini ría gwaku müci o na riumagarüro-ini. **7** Jehova nñarütumaga thü iria ingirahüka igüükirire ihothagüro mbere yaku. Irikühithakigira na njira imwe, no iriküüragira na njira müganja. **8** Jehova niagatüma kirathimo küu makümbi-

inĩ maku o na ùndũ-inĩ o wothe ùngĩka na moko maku. Jehova Ngai waku nĩagakũrathimĩra bũrũri-inĩ ùcio arakũhe. **9** Jehova nĩagakũhaanda agũtue rũrĩrĩ rwake rũtheru o ta ùria aakwirĩre na mwĩhĩtwa, ùngĩmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ùthiĩage na njĩra ciake. **10** Hindĩ ìyo nacio ndrũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ nĩcikoona atĩ wĩtanĩtio na rĩĩtwa rĩa Jehova, nacio nĩĩgagwĩtigĩra. **11** Jehova nĩagakũhe ùgaacĩru mũingĩ, akũgaacĩrithie ùciari-inĩ wa nda yaku, na maciario-inĩ ma ùhiũ waku, na maciario-inĩ ma mĩgũnda yaku, kũu bũrũri-inĩ ùria erĩire maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa atĩ nĩagakũhe. **12** Jehova nĩakahingũra igũrũ, o kũu kũrĩ nyũmba cia mũthĩthũ wa indo iria aheanaga, nĩguo oirĩre bũrũri waku mbura hindĩ yayo yakinya, na arathime wĩra wothe wa moko maku. Nĩũgakombagĩra ndrũrĩrĩ nyingĩ indo, no wee ndrũgakomba kuuma kũrĩ mũndũ o na ùrĩkũ. **13** Jehova agaagũtwa wa gũtongoria, no ti wa kũrigia. Ùngĩrũmbũyia maathani ma Jehova Ngai waku marĩa ndrĩrakũhe ùmũthĩ, na ùmenyerere ùmarĩmĩrĩre, ùrĩkoragwo hindĩ ciothe ùrĩ wa mbere na ndrũgatuĩka wa kũrigagia. **14** Ndrũkanehũgũre mwena wa ùrio kana wa ùmotho ùtigane na riathani o na rĩmwe rĩa maya ndrĩrakũhe ùmũthĩ, kana ùrũmagĩrĩre ngai ingĩ na ùcitungatagĩre. **15** No rĩrĩ, ùngĩgiaga gwathĩkĩra Jehova Ngai waku, na wage kũrũmĩrĩra wega maathani make mothe na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro iria ndrĩrakũhe ùmũthĩ, irumi ici ciothe nĩagagũkinyĩrĩra: **16** Nĩũkanyĩitwo nĩ kĩrumi ùrĩ itũũra-inĩ inene o na ùnyĩitwo nĩ kĩrumi ùrĩ mĩgũnda-inĩ. **17** Kĩondo giaku na ndrĩrĩ yaku ya gũkandĩrowo mũtu nĩkanyĩitwo nĩ kĩrumi. **18** Ùciari wa nda yaku nĩũkanyĩitwo nĩ kĩrumi, o na irio cia mĩgũnda waku, na mahiũ maku, ma njaũ cia ng'ombe na tũũri twa ndrũũru ciaku cia mbũri. **19** Nĩũkanyĩitwo nĩ kĩrumi rĩnĩkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ, na ùnyĩitwo nĩ kĩrumi ùkĩumagara. **20** Jehova nĩagakũrehithĩria irumi, na kirĩgicano, na ikũũma ùndũ-inĩ ùria wothe ùrĩkĩaga na guoko gwaku, nginya akũniine ùthire na ihenya nĩ ùndũ wa wĩhia ùria wĩkĩte wa kũmũtiganĩria. **21** Jehova nĩagakũhũũra na mĩrĩmũ nginya akũniine wehere bũrũri ùria ùratooonya ùwĩgwatĩre. **22** Jehova nĩagakũhũũra na mĩrĩmũ wa kũhũrũrũka mwĩrĩ, na wa kũhũhũa mwĩrĩ, na wa kũrugĩka, na agũcine na ùrugarĩ mũingĩ, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maũndũ macio makũhũũre nginya makũniine. **23** Matu marĩa marĩ igũrũ wa mũtwe waku nĩmagatuĩka gĩcango, nakuo thĩ waku gũtuĩke kĩgera. **24** Jehova nĩagatũma mbura ya bũrũri waku ùtuĩke rũkũngũ na mũtutu; ùgaakuurĩra yumĩte igũrũ nginya ùniinwo. **25** Jehova nĩagatũma ùhootwo nĩ thũ ciaku. Ùgaacĩhithũkĩra na njĩra ìmwe, no ùciũrĩre na njĩra mũgwanya, na nĩ ùgaatuĩka kindũ kĩ magigi harĩ mothamaki mothe ma thĩ. **26** Ciimba ciaku ùgaatuĩka irio cia nyoni ciothe cia rĩera-inĩ na cia nyamũ cia gũkũ thĩ, na gũtĩkagĩa mũndũ wa gũcihahũra ciũre. **27** Jehova nĩagakũhũũra na mahũha marĩa ma bũrũri wa Misiri, na mĩrĩmũ ya ngaaĩ, na ironda iratogota, na ùhere, na ndrũkahona. **28** Jehova nĩagakũhũũra na ùgũrũkĩ na ùtumumu, na kirĩgicano kĩa mecĩria. **29** Nĩũgathĩrĩ ùkĩhambatagĩria kũrĩ mũthenya barigici ta mũndũ mũtumumu arĩ nduma-inĩ. Ndrũkagaacĩra ùndũ-inĩ o wothe ùgeeka; mũthenya o mũthenya nĩũkahinyagĩrĩro na ùgatunywo indo ciaku, hatarĩ mũndũ ùngĩgũteithũra. **30** Nĩ ùkaagĩa kĩrĩko na mũndũ-wa-nja gĩa kũmũhĩkia, no mũndũ ùngĩ nĩakamuoya akome nake. Nĩũgaca nyũmba no ndrũkamĩtũũra. Nĩũkahaanda mĩgũnda wa mũthabĩbũ no ndrũkambĩrĩria gũkenera maciario mayo. **31** Ndegwa yaku nĩũgathĩnjwo ùkionaga na maitho maku, no ndrũkamĩria. Ùgaatunywo ndigiri yaku na hinya

na ndrũgacookio. Ng'õndu ciaku nĩũkaneanwo kũrĩ thũ ciaku na gũtĩrĩ mũndũ ùgaaciteithũkia. **32** Aanake aku na airĩtu aku nĩmakaneanwo kũrĩ rũrĩrĩ rũngĩ, namo maitho maku mathire hinya ùkĩmacũthĩrĩria mũthenya o mũthenya, na ndrũkahota gwika ùndũ na guoko gwaku. **33** Rũrĩrĩ ùtoofĩ nĩrũkarĩa irio cia bũrũri iria ùrutũire wĩra, na gũtĩrĩ kindũ ùkaagĩa nakiõ, tiga o kũhinyĩrĩro gũkĩru matukũ maku mothe. **34** Maũndũ marĩa ùkoona nĩ magaatũma ùgũrũke. **35** Jehova nĩakahũũra maru maku na magũrũ maku na mahũha marĩ ruo matangĩhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mũtwe waku. **36** Jehova nĩagagũtũwara hamwe na mũthamaki ùria wirũgamiĩrie agwathage kũrĩ rũrĩrĩ ùtoofĩ kana rũkamenywo nĩ maithe manyu. Ùrĩ kũu nĩũkahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mũtĩ na cia mahiga. **37** Ùgaatuĩka kindũ kĩ magigi, na kindũ gia gũthekererwo na kũnyararwo nĩ ndrũrĩrĩ ciothe kũu Jehova agaagũtũwara. **38** Ùkaahaanda mbegũ nyingĩ mĩgũnda-inĩ no ùkaagetha o tũnĩni, nĩ ùndũ nĩũkarĩõ nĩ ngigĩ. **39** Ùkaahaanda mĩgũnda ya mũthabĩbũ na ùmĩrĩmĩre, no ndrũkanyua ndibei yayo kana ùtue thabĩbũ, nĩ ùndũ igunyũ nĩagacĩria. **40** Ùgaakorwo na mũtĩ ya mũtamaiyũ bũrũri-inĩ waku wothe, no ndrũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ùndũ ndamaiyũ nĩũgaitika thĩ. **41** Ùkaagĩa na aanake na ùgie na airĩtu no ndrũgatuũra nao, nĩ ùndũ nĩmagatahwo mathĩrĩ ùkõmbo-inĩ. **42** Mĩrumbĩ ya ngigĩ nĩũkegwatĩra mũtĩ yaku yothe na irĩre irio cia bũrũri waku. **43** Mũndũ wa kũngĩ ùria ùtũũranagĩa na inyũũ gaakĩrĩrĩria kwambatĩra igũrũ rĩaku, na we ùkĩrĩrĩre o kũnyĩiha. **44** Nĩ agagũkombagĩra nowo ndrũkamũkombagĩra. Agaatuĩka wa gũtongoria nawe ùtuĩke wa kũrigia. **45** Irumi ici ciothe nĩagagũkinyĩrĩra. Nĩũgathĩngatana nawe ùgũtoorie nginya ikũniine, nĩ tondũ ndrũwathĩkĩre Jehova Ngai waku, na ndrũmenyerere maathani na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro iria aakũheire. **46** Igaatuĩka kĩmenyithia na ùgeganĩa harĩwe, o na harĩ njario ciaku nginya tene. **47** Tondũ ndrũũgana gũtungatĩra Jehova Ngai waku ùrĩ na gikeno na ùcanjamũkĩte hindĩ ya ùgaacĩru, **48** tondũ ùcio ùgaatungatĩra thũ ciaku iria Jehova agaagũtũmĩra ùgũũkĩrĩre, ùrĩ mũhũtu na ùnyootĩrĩ, na ùrĩ njaga na ùrĩ mũthĩnĩkũ mũno. Nĩagagwĩkĩra icookĩ rĩa kĩgera ngingo nginya akũniine. **49** Jehova nĩagakũrehithĩria rũrĩrĩ ruumĩte kũraya, rũgũũkĩrĩre, kuuma ituri-inĩ cia thĩ, rũmbũkĩte o ta nderi, rũrĩrĩ ùtangĩmenya rwario rwa ruo, **50** rũrĩrĩ rwa gwĩtigĩrwo, rũtangĩtĩrĩa andũ akĩrũ kana rũũgũire andũ ethĩ tha. **51** Nĩmakarĩrĩa njaũ cia mahiũ maku, na marĩe maciario ma bũrũri waku nginya makũniine. Matigagũtĩgĩria ngano, kana ndibei ya mũhĩhano, kana maguta, o na kana magũtĩgĩre njaũ o na ìmwe ya ndrũũru cia ng'ombe ciaku kana tũũri twa rũũru rwa mbũri ciaku, nginya ùthĩnĩke biũ. **52** Nĩmakarĩgĩcĩria matũũra mothe manene guothe bũrũri-inĩ waku, o nginya thĩngo icio ndaihu ciakĩtuo na hinya na wĩhokete imomoke. Nĩmakarĩgĩcĩria matũũra manene mothe marĩa marĩ bũrũri-inĩ ùria Jehova Ngai waku egũkũhe. **53** Tondũ wa thĩĩna ùria ùkaareherwo nĩ thũ yaku hindĩ ya kũrigĩcĩrio, nĩ ùkaarĩa maciario ma nda, ùrĩe nyama cia arĩũ na airĩtu arĩa Jehova Ngai waku akũheete. **54** O na mũndũ ùria mũhooreri mũno na ùrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu ndakaigũra mũrũ wa nyina tha, kana mũtumia wake ùria endete, kana ciana ciake iria itigaire, **55** na ndrũrĩ mũndũ o na ùmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araaria. Icio nocio kindũ kĩrĩa gaakorwo atigĩte nĩ ùndũ wa thĩĩna ùria thũ yaku ùgaakũrehere hindĩ rĩa ùkaarĩgĩcĩria matũũra maku manene mothe. **56** Mũndũ-wa-nja ùria mũhooreri mũno na ùrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ùcio ùrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndrũgũmĩrĩria kũhutia

thi na ikinya riake, niakaima muthuuriwe uria endete, na muriu kana mwar, 57 njogu iria yumite nda yake na ciana iria agaciara. Nigukorwo no ende gucirira na hitho hindi iyo ya kuringicirio na ya thina uria thu ciaku igaakurehere kuu matuura-ini manene manyu. 58 Ungaga kurumirira wega ciugo ciothe cia watho uyü, iria ciandikitwo ibuku-ini riri, na wage gutia rithwa riri riri riiri na ria gwitigirwo, ria Jehova Ngai waku, 59 Jehova niagakurehithiria mithiro ya kumakania, wee na njaro ciaku, na thina munene na wa ihinda iraya, o na mirimu muru na ya guikara muno. 60 Niagakurehithiria mirimu yothe ya bururi wa Misiri iria wetigirite, nayo niagakwigatirira. 61 O na ningi Jehova niagakurehithiria mirimu ya mithemba yothe o na mathina maria matari maandike lbuku-ini riri ria Watho, nginya uniuwo. 62 Inyu mwar ingi ta njata cia iguru, mugatigara o andu anini mugitarwo, ni undu wa kwaga gwathikira Jehova Ngai wanyu. 63 O ta uria Jehova aakeneire kumugaacirithia na kumuingithia, nogo agaakena akimuharagania na akimuniina. Nimukamunywo mweherio bururi uria murathii mwigwatire. 64 Ningi Jehova niagakuhurunga nduriri-ini ciothe, kuuma gituri kimwe gia thi nginya kiria kingi. Uri kuu ukahaoyaga ngai ingi, ngai cia miti na cia mahiga, iria wee o na maithe manyu mutoo. 65 Uri gatagati-ini ka nduriri ocio ndukooona undu mwega, kana wone handu ha kuhurukia ikinya ria kuguru gwaku. Muri kuu Jehova niagatuma utangike meciiria na maitho mage kuona, o na uuruwo ni hinya. 66 Ugaatüura na wagagu, üiyuritwo ni guoya utuku na muthenya, utari na ma ya utuuro waku. 67 Rucini ukoiga atiri, "Naari korwo ni hwa-ini!" Naguo hwa-ini ukoiga atiri, "Naari korwo ni rucini!" Tondü wa kimakania kiria gigaakorwo kimuyurite ngoro cianyu, na maundu maria maitho manyu makeyonera. 68 Jehova akaamuciooka bururi wa Misiri na meeri, rugendo rura ndoigire mutikanaruthi ringi. Muri kuu nikuo mukeneana mugurwo ni thu cianyu, muri ngombo cia arume na cia andu-a-nja, no gutiri mundu ukamugura.

29 Ici nicio ciugo cia kirikaniro kiria Jehova aathire Musa arikanire na andu a Israeli kuu Moabi, hamwe na kirikaniro kiria arikanire nao mar Horebu. 2 Musa nietire andu a Israeli othe, akimeera atiri: Maitho manyu nimeyoneire uria wothe Jehova eekire Firauni kuu bururi wa Misiri, na uria eekire anene ake othe na bururi wake wothe. 3 Nimweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maundu manene ma kugegania. 4 No nginya umuthi Jehova ndamuheete meciiria mar na umenyo, kana maitho me kuona, kana matu me kugua. 5 Ihinda riu ria miaka mirongo ina ndamutongorie weru-ini, nguo cianyu itiigana gutuika, o na kana iraatu iria ciari maguru manyu igitaruka. 6 Mutiigana kuria irio, kana mukinyua ndibei kana kindu kingi o githe kigagatu. Ndeekire undu ocio nigeetha mumenye ati ni ni ni Jehova Ngai wanyu. 7 Riria mwakinyire guku, Sihoni muthamaki wa Heshiboni, na Ogu muthamaki wa Bashani nimookire kuhurana na ihu, no nitwamotoorie. 8 Nitwegwatire bururi wao na tukiuheana utuika igai ria andu a mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase. 9 Rumirirai wega ciugo cia kirikaniro giki, niguo mugaacire maundu-ini mothe maria murikaga. 10 Inyu inuotho murugamite umuthi mbere ya Jehova Ngai wanyu, na atongoria anyu, na atongoria a mhiriga anyu, na athuuri anyu, na anene anyu, na arume aria ang othe a Israeli, 11 hamwe na ciana cianyu, na atumia anyu, na andu a kungi

aria matuuraaga kamb-ini cianyu, aria mamunagira ngu na makamuthaira maa. 12 Murugamite haha niguo mugie na kirikaniro na Jehova Ngai wanyu, kirikaniro kiria Jehova ekugia na inyu umuthi, na akihuire muhuuri na undu wa mwihitwa, 13 na agukire hinya kuna ati muri andu ake umuthi, na ati atuke Ngai wanyu, o ta uria aamwirire, na ningi o ta uria eehitire kuri maithe manyu lburahimu, na Isaaka, na Jakubu. 14 Ndirathondeka kirikaniro giki na mwihitwa na inyu inyuiki, 15 o inyu murugamite haha na ihu umuthi mbere ya Jehova Ngai witu, no ni hamwe na aria matari haha umuthi. 16 Inyu ene nimumu uria twatuuraaga bururi wa Misiri na uria twatuikanire mabururi-ini tuguka guku. 17 Gatagati-ini kao nimumonire mihanano yao iri thaahu, na ngai cia kuhoooyo cia miti na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. 18 Menyereai wega hatigakorwo mundu murume kana mundu-wa-nja, kana andu a nyumba imwe kana mhiriga gatagati-ini kanyu umuthi, ungigia na ngoro ya kuhutira Jehova Ngai witu athi akahooe ngai cia nduriri ocio; menyereai wega gutikage muri mururu gatagati kanyu ungiciara maciaro maruru ta nyongo. 19 Riria mundu ta ocio aigua ciugo cia mwihitwa uyü, eitagiria kirathimo, na ni undu ocio ageciiria atiri, "Ndikona ugwati na na ingikiria gutihi na njira yakwa mwene." Undu ocio niukarehe mwanangiko bururi uria uri maa, o na uria mung'aru. 20 Jehova ndari hinda akenda kumurekera; marakara make na kyo gake niakarimbukira mundu ocio. Irumi ciothe iria ciandikitwo lbuku-ini riri niikamukinyirira, nake Jehova niakahuura rithwa riake riehere guku thi. 21 Jehova niakamwamüra kuuma mhiriga-ini yothe ya Israeli, anyitwo ni mwanangiko, kuringana na irumi ciothe cia kirikaniro kiria kiandike thini wa lbuku riri ria Watho. 22 Ciana cianyu iria ikaamurumirira njaro-ini iria igooka thuutha, o na ageni aria magooka moimite mabururi ma kuraya nimakona mathina maria makorete bururi o na mirimu iria Jehova ahurite bururi nayo. 23 Bururi wothe ugaatuka kindu gutangikira kindu, kuyurite cumbi na ubiriti, gutiri kindu gikahaandwo na gutiri riya rigakura kuo, kana kindu kimere komo. Gukahaana ta mwanangiko wa matuura ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboim, maria Jehova aaharaganire ar na marakara mahiu. 24 Nduriri ciothe ikooria atiri, "Ni ki gitumite Jehova eke bururi uyü uguo? Marakara maya mahiu üü, ni ma ki?" 25 Nario icooko rigakorwo riri atiri, "Ni tondü andu aya nimatiganire kirikaniro kia Jehova, Ngai wa maithe mao, kirikaniro kiria aagire nao riria aamarutire bururi wa Misiri. 26 Nimamwehereire magithi kuhooya ngai ingi na magiciinamirira, ngai matooi, na ngai Jehova atamaheete. 27 Ni undu ocio marakara ma Jehova makirimbukira bururi uyü, akukinyirira irumi iria ciothe ciandikitwo lbuku-ini riri. 28 Ningi Jehova, ar na marakara mahiu na mang'uri manene, ni mamunyire kuuma bururi wa akimaika bururi ungi, ta uria gutari riu." 29 Maundu ma hitho ni ma Jehova Ngai witu, no maundu maria maguure ni maitu na ciana ciitu nginya tene, niguo turumagirire ciugo ciothe cia watho uyü.

30 Riria irathimo na irumi ici ciothe njigite mbere yaku igaagukinyirira, nawe uciamukire ngoro-ini yaku kuria guothe Jehova Ngai waku agaakuhurunjira nduriri-ini, 2 na riria wee mwene na ciana ciaku ugaacookerera Jehova Ngai waku na umwathikire na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, kuringana na uria wothe ngugwatha umuthiri, 3 hinda iyo Jehova Ngai waku niagagucokeria irathimo ciaku na akuigire tha, na niagagucokeria ringi, akurute

ndüriri-ini ciothe kûria aakûhurunjire. **4** O na ûngigaakorwo ûthaamirio bûruri ûria ûri kûraya mûno gûkû thî, Jehova Ngai waku nîagagûcokanîrîria, akûrute kuo agûcokooke bûruri-ini waku. **5** Nîagagûcokooke bûruri ûria warî wa maithe maku, na we nîukawigwatîra. Nîagatûma ûgaacîre na ûingîthe gûkîra maithe maku. **6** Jehova Ngai waku nîakaruiitha ngoro yaku na aruiithe ngoro cia njiaro ciaku, nîgeetha ûmwendage na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, nîguo ûtûûre muoyo. **7** Jehova Ngai waku nîagakinyîria irumi ici ciothe kûri thî ciaku iria igûthûire na ikûnyariiraga. **8** Nîugacooka gwathikîra Jehova ringî, na ûrûmirîre maathani make, o maya ndîrakûhe ûmûthî. **9** Hîndî iyo Jehova Ngai waku nîagatûma ûtheereme mûno wîra-ini wothe wa moko maku na maciaro-ini ma nda yaku, o na njaû cia mahiû maku na maciaro ma migûnda yaku. Jehova nîagakena ringî nî ûndû waku, na atûme ûgaacîre, o ta ûria aakenire nî ûndû wa maithe maku, **10** ûngîgaathikîra Jehova Ngai waku, na ûmenyagîrîre maathani make na irîra cia watho wake wa kûrûmirîrwo ûria wandikîtwo lbuku-ini rîri rîa Watho, na ûcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. **11** Na rîri, ûria ndîragwatha ûmûthî ti ûndû ûri hinya, ûngîkûrema, kana ûndû ûtanghîtha gwîka. **12** Ndûri igûrû matu-ini, atî no ûrie atîri, “Nûû ûkwambata igûrû, aûgîre atûrehere, na awanîrîre kûri ithuî nîguo tûwathikîre?” **13** O na ndûri mûrimo ûria ûngî wa iria, atî no ûrie atîri, “Nûû ûkûringa iria, aûgîre atûrehere, na awanîrîre kûri ithuî nîguo tûwathikîre?” **14** Aca, ti ûguo, kiugo kîri hakuhi mûno nawe; kîri o kanua-ini gaku na ngoro-ini yaku, nîguo ûgiathikîre. **15** Atîrîri, ûmûthî iyyû nîndaiga ûhoru wa gûtûura muoyo na wa ûgaacîru mbere yaku, o na wa gîkuû na wa mwanangîko. **16** Nîgûkorwo ndagwatha ûmûthî wendage Jehova Ngai waku, na ûthiiaage na njira ciake, na ûmenyagîrîre maathani make, na irîra cia watho wa kûrûmirîrwo, na mawatha; hîndî iyo nîugatûura muoyo na ûingîthe, nake Jehova Ngai waku nîagakûrathima ûri bûruri-ini ûria ûratoonya ûwigwatîre. **17** No ngoro yaku ñngîkagarûrika wage gwathîka, na ûguucîrîrio, ûinamîrîre ngai ingî ûcihooe, **18** ngûkwîra na ma ûmûthî atî no ûkaaniinwo. Ndûgatûura matukû maingî bûruri-ini ûria ûraringa Rûû rwa Jorodani ûutoonye na ûwigwatîre. **19** Ûmûthî ndeeta igûrû na thî ituîke aira atî nînjigîte mbere yaku ûhoru wa gûtûura muoyo na wa gîkuû, na wa irathimo na wa irumi. Na rîri, thuura muoyo, nîguo wee na ciana ciaku mûtûure muoyo, **20** na nîguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mûthikagîrîre mûgambo wake, na mûnyîitane nake. Nîgûkorwo Jehova nîwe muoyo waku, na nîagakûhe mîaka mîingî ya gûtûura bûruri-ini ûria eehîtire atî nîakauhe maithe maku, nîo lburahîmu, na Isaaka, na Jakubu.

31 Nake Musa akiumagara agîthîi akîarîria andû othe a Isiraeli na ciugo ici akîmeera atîri. **2** “Riu ndi na ûkûrû wa mîaka igana na mîrongo îiri, na ndingîhota kûmûtongoria ringî. Jehova nîanjîrîte atîri, ‘Wee ndûkûringa Rûû rwa Jorodani.’ **3** Jehova Ngai wanyu we mwene nîakarînga arî mbere yanyu. Nîakaniina ndûrîri ici mbere yanyu na inyuî nîmûkegwatîra bûruri wacio. Joshua o nake nîakarînga arî mbere yanyu ta ûria Jehova oigire. **4** Nake Jehova nîakameka o ta ûria eekire Sîhoni na Ogu, athamaki a Aamori, arîa aaniinire hamwe na bûruri wao. **5** Jehova nîakamaneana kûri inyuî, na inyuî no nginya mûkaameeka ûria wothe ndîmwathîte. **6** Gîai na hinya na mûmîrîrie. Mûtiigetîre kana mûmake nî ûndû wao, nîgûkorwo Jehova Ngai wanyu nî egûthîi hamwe na inyuî;

ndakamûtiga kana amûtirike.” **7** Nake Musa agîta Joshua, akîmwîra arî mbere ya andû othe a Isiraeli atîri, “Gîa na hinya, nîgûkorwo no nginya ûthîi na andû aya bûruri-ini ûria Jehova eehîtire kûri maithe mao ma tene atî nîakamahe, nawe no nginya ûkaaûganyania gatagatî-ini kao, ûtuîke igai rîao. **8** Jehova mwene nîegûthîi mbere yaku na nîarîkoragwo hamwe na we; ndarî hîndî agaagûtiga kana agûtirike. Ndûkanetîgîre, o na kana ûkue ngoro.” **9** Nî ûndû ûcio Musa akîandîka watho ûcio, agîcokooke akîûnengera athînjîri-Ngai, arîu a Lawi, arîa maakuîte ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova, o na akîûnengera athuuri othe a Isiraeli. **10** Nîngî Musa akîmaatha akîmeera atîri, “O mûthia-ini wa mîaka mûgwanja, mwaka-ini ûria iûitwo wa kûrekanîra mathiirî, hîndî ya Gîathi gîa Ithûnû-rî, **11** nîrîo andû othe a Isiraeli mariumagîra mbere ya Jehova Ngai wanyu handû harîa we mwene agaathuura, nîmûrimathomagîra watho iyyû mûri mbere yao makîiugaga. **12** Cookanagîrîria andû othe hamwe: arûme, na andû-a-nja, na ciana, na andû a kûngî arîa matûûruga matûûra-ini manyu, nîgeetha mathikîrîrie na merute gwîtigîra Jehova Ngai wanyu, na marûmagîrîre ciugo cia watho iyyû. **13** Ciana ciao iria itooi watho iyyû, no nginya ciûigûe, na ciirute gwîtigîra Jehova Ngai wanyu rîria rîothe mûgûtûura bûruri iyo mûraringa Rûû rwa Jorodani mûthîi mûkawigwatîre.” **14** Nake Jehova akîira Musa atîri, “Atîrîri, mûthenya wa gûkua gwaku ûri hakuhi. Îta Joshua mûûke nake na mûrûgame Hema-ini-ya-Gûtûnganwo, nîho ngûnengerera Joshua wîra.” Nî ûndû ûcio Musa na Joshua magûka makîrûgame Hema-ini-ya-Gûtûnganwo. **15** Hîndî iyo Jehova akîumîra Hema-ini iyo arî thîini wa gîtuigi gia itu, narîo itu rîu rîkîrûgama itoonyero-ini rîa Hema. **16** Nake Jehova akîira Musa atîri, “Wee nîukûhurîka hamwe na maithe maku, nao andû aya ihinda rîtarî kûrîihu nîmekûhûura ûmaraya na ngai cia kûngî cia bûruri ûria mûratoonya. Nîmakandîrika na mathûkie kîrîkanîro kîria ndaathondekete nao. **17** Mûthenya ûcio nîngamarakarîra na ndîmatîrike; nîngamahitha iûthîi wakwa, nao nîmakaniinwo. Nîmagakorwo nî mîanangîko mîingî na moritû maingî, nao mûthenya ûcio nî makooria atîri, ‘Gîthî mîanangîko îno ndîtûkorete nî ûndû Ngai ndakoretwo hamwe na ithuî?’ **18** Na hatarî nganja nîngamahitha iûthîi wakwa mûthenya ûcio, nî ûndû wa waganu wao wothe wa gûcookerera ngai ingî. **19** “No rîri, wîyandîkîre rwîmbo rûrû, na ûrûrute andû a Isiraeli, na ûreke marûine, nîguo rûtuîke iira wakwa wa kûmookîrîra. **20** Ndaarîkia kûmatoonya bûruri ûcio iûri bûthi wa iria na iûkî, bûruri ûcio ndeeriire maithe mao ma tene, na rîria makaarîa na mahûûne na matheereme, nîmakagarûkîra ngai ingî macihooe, maamene na mathûkie kîrîkanîro gîakwa. **21** Na rîria mîanangîko mîingî na moritû maingî makaamakora, rwîmbo rûrû nîrûgatuîka iira wa kûmookîrîra, nî ûndû njiaro ciao itakarîganînyu nîruo. Nînjûû iyo maciirîre gwîka, o na itarî ndîramatoonya bûruri ûria ndaamerîre na mwîhitwa.” **22** Nî ûndû ûcio Musa akîandîka rwîmbo rûu o mûthenya ûcio, na akîrûruta andû a Isiraeli. **23** Jehova nîaheire Joshua mûrû wa Nuni rîathani atîri: “Gîa na hinya na ûmîrîrie, nîgûkorwo nîwe ûgûkînyia andû a Isiraeli bûruri iûri ndamerîre na mwîhitwa, na Nîi mwene nîngûkorwo ndi hamwe nawe.” **24** Thuutha wa Musa kûrîkia kwandîka ciugo cia watho ûcio ibuku-ini kuuma kîambîrîria nginya mûthia, **25** nîaheire Alawîi arîa maakuuga ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova watho iyyû, **26** akîmeera atîri, “Oyai lbuku rîiri rîa Watho mûrîge mwena-ini wa ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova Ngai wanyu. Rîgûtûura hau rîri iira wa kûmûkagîrîra. **27** Nîgûkorwo nînjûû iira mûri aremi na mûkoomia ngingo. Angîkorwo

mükoretwo müremeire Jehova ndi muoyo na ndi hamwe na inyu-i-ri, mügaakiririria kürema atia ndakua! **28** Cookaniririai athuuri othe a mihiriga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nigeetha njarie ciugo ici makitiguagira, na njite iguru na thi irute üra wa kümookirira. **29** Nigukorwo ninjuü ndaarikia gükua inyuü ni mügethüka biü, na mügarürüke mütiige güthi na njira iria ndimwathite. Matukü maria magooka mwanangiko niükamükora, ni ündü nimügeeka maündü mooru maitho-ini ma Jehova, mütüme arakario ni kiria müthondekete na moko manyu.” **30** Nake Musa agcookera ciugo ici cia rwimbo ruru kuuma kiambirira nginya müthia, aküiguagwo ni kiungano gioma gĩa Israeli:

32 Ta thikiririra, wee iguru, ngühe ühoro; o na we thi-ri, ta igua ciugo cia kanua gakwa. **2** Reke ürutani wakwa uure ta mbura, nacio ciugo ciakwa igwe ta ime, ituike ta rüthuthuü rükiurira nyeki ya mümerano, o na ituike ta mbura nyingi ikiurira mimeru müthi. **3** Ninguhunja ühoro wa Ritwa ria Jehova. Hi, kigocei ünene wa Ngai witu! **4** We niwe Rwaro rwa lhiga, mawira nake ni makinyaniru, nacio njira ciake ciothe ni cia kihoto. Ni Ngai mwihokeku na ndahitaga, ni müringiruru, na ni wa kihoto. **5** Nimethaahitie hari we; ündü wa thoni ni ati ti ciana ciake ringi, no ni rüciaro rüremi na rwaganu. **6** Üü niguo müngirira wega wa Jehova, inyuü andü aya akügu na mwagite üügi? Githi tiwe lthe wanyu, o we Mümbire wanyu, üria wamümbire na agituma mwihande wega? **7** Ririkana matukü ma tene; wiciirre ühoro wa njiaro iria ihitükite. Üria thoguo na niegükwira, O na athuuri anyu na niegegüttaarira. **8** Riria Üria-üri-Iguru-Müno aahere ndüriri igai rñacio, riria aaganyirre iruka ciothe cia andü, niekirire andü othe mihaka, küringana na mügana wa arü a Israeli. **9** Ni gükorwo igai ria Jehova ni andü ake, Jakubu niwe igai riake riria eegaire. **10** Aamuonire arü kündü werü-ini, werü utari kindü, ügambagwo ni nyamü. Nake akimügütira na akimümenyerera; amüwangagira o ta kiüma kia riitho riake, **11** o ta üria nderi yarahüraga tücü twayo gitara-ini kiayo, ikareera iguru ria tücü twayo, itambürükitie mathagu mayo niguo ituoe, na igatükuu mathagu-ini mayo. **12** Jehova o we wiki niwe wamütongoririe; gütiari ngai ng'eni yari hamwe nake. **13** Atümirre ahaice kündü küria gütüügiru büürü-ini, na akimüthünia na matunda ma migünda. Niamüheire üükü uumite ihiga-ini, na akimühe maguta moimite ihiga-ini ria nyaigi; **14** akimühe ngorono na iria kuuma ndüuru-ini cia ng'ombe, na cia mburi na tütürüme tünoru. o na mburi na ndürüme iria njega müno cia Bashani, na ngano iria njega müno. Niwanyire thakame iri mühüyü ya thabibu, niyo ndibe yacio. **15** Jeshuruni nake aanorire, agikia haati; aahüünire, agitunguha, na agikenga mwiri. Agigütigana na Ngai üria wamümbire, na akirega Rwaro rwa lhiga, o ruo Mühonokia wake. **16** Nimatümirre aigue üuru ni ündü wa ngai icio ciao ng'eni, na makimüarakaria na mihianano yao iri magigi. **17** Nimarutire ndaimono magongona, iria itari Ngai: ngai iria matooi, ngai iria cieyumirite o ica-ikuhü, ngai iria iteetigiritwo ni maithe manyu. **18** Niwatiganiire Rwaro rwa lhiga, rüria rwagüciarire; ükiriganirwo ni Mürungu üria wagüciarire. **19** Jehova nionire ündü ücio nake akimarega ni ündü niarakaritio ni ariü ake na airüta ake. **20** Nake akiuga atiri, “Ningümahitha üthiü wakwa, nyone üria marigiriro mao magaakorwo matarii; nigukorwo ni rüciaro rüremi, ciana itaangihokeka. **21** Manjigüthirie üuru ni ündü wa ngai itari bata, na makindakaria na ngai ciao itari kiene. Ngaamaigüthia

üuru na rüriri hatari; ngaatuma marakario ni rüriri rütari na ümenyo. **22** Ni gükorwo mwaki niwakitio ni mang'uri makwa, üria wakanaga ügakinya mühuro wa kwa ngoma. Niükaniina thi na magetha mayo, na ümundie itina cia irima mwaki. (Sheol h7585) **23** “Ningamombirira müno na migü yakwa ndimühüthire ngimähüra nayo. **24** Ningamarehithiria ng'aragu ya kümahinyaria, ndimarehithirie güthina gĩa kümaniina na müthiro wa kümooraga; Ngaamarehithiria nyamü cia güthaka iri magego moogi, ndimarehithirie üruru wa ndüira iria inyororokaga rüküngu-ini. **25** Rühü rwa njora nirükaniina ciana ciao njira-ini ya itüira; kimako gikaamayiüra mari kwao micii. Aanake na airüta nimagathira, o hamwe na ngenge, na andü aria mari na mbuü. **26** Ndoigire ningamaharagania, na tharie küririkanwo kwao kuuma küri andü, **27** no nindetigirire kinyararo gĩa thi, niguo mümuko ndakaage gütaükirwo, oige atiri, “Guoko gwitü nigütooranitie; Jehova tiwe wükite üü wothe.” **28** Ni rüriri rüteciariga, matiri na gükürana thüini wao. **29** Naari korwo maari oogü mahote kümenya üguo na maküürane üria ühoro wao wa kürigirira ügaakorwo ütari! **30** Mündü ümwe angihota atia gütegeria andü ngiri, kana andü eerü matüme andü ngiri ikümü moore, tiga makorirwo meendite ni Rwaro rwa lhiga, tigua Jehova akorirwo amatiganiire? **31** Ni gükorwo ihiga riao ritihaana ta Rwaro rwa lhiga riitü, o ta üria o na thü ciitü ciüü. **32** Müthabibü wao uumite müthabibü-ini wa Sodomu, na ükoima migünda-ini ya Gomora. Thabibi ciayo ciyürite thumu, nacio ikümba ciacio ikarüra. **33** Ndbei yacio ni üruru wa ndüira, o guo thumu iria müuru müno wa ndüira. **34** “Githi ndikoretwo njigite ündü üyü wega ngaikara ndümenyerere müthiithü-ini wakwa? **35** Kürihaniria ni gwakwa; ni niü ngarihaniria. Ihinda riakinya, küguru kwao ni gügaatenderüka; müthenya wao wa mwanangiko üri hakuhi, nago müno wa ühiühite ümakore.” **36** Jehova niagacirithia andü ake, na aigüre ndungata ciake tha, riria akoona nimathiritwo ni hinya, na gütiri o na ümwe wao ütigarite, arü ngombo kana atari ngombo. **37** Nake ni akoiga atiri, “Riu ngai ciao ikiri ha, ihiga riu meehithaga hari ro, **38** ngai iria ciarüaga maguta ma magongona mao, na ikanyua ndibe ya indo iria ciarutagwo cia künyuuo? Reke cigükire imüethe! Reke imühe kügütio! **39** “Riu menyai ati niü mwene ni niü Ngai! Gütiri ngai üngü tigua niü. Ni niü njüraganaga na niü ndüüranagia muoyo, nindiihanitie na ningühonia, na gütiri o na ümwe üngihonokania kuuma guoko-ini gwakwa. **40** Nguoya guoko gwakwa na iguru njuge atiri: o ta üria ndüüraga muoyo nginya tene, **41** riria ngaanoora rühü rwakwa rwa njora rükahenia na ndürünyite na guoko gwakwa ngitua ciira, ningerihiria küri thü ciakwa, na ndürüthirie küri aria maathüre. **42** Ningatuma migü yakwa inyue thakame irüo, Naruo rühü rwakwa rwa njora rürüage nyama: iyo ni thakame ya aria moragitwo na aria matahitwo, na mitwe ya atongoria a thü.” **43** Inyuü ndüriri, kenai hamwe na andü ake, nigukorwo niakarhaniria thakame ya ndungata ciake; acirihirie hari thü ciake, na ahoroherie büürü wake, o na andü ake. **44** Musa nimookire na Joshua müru wa Nuni, na makiria ciugo ciothe cia rwimbo ruru andü makitiguaga. **45** Riria Musa aarikirie kühe andü a Israeli ühoro ücio, **46** akimeera atiri, “Ciugo ici ciothe ndaamwira ümüthi itari na itherü, rekei ciakere ngoroni cianyu, nigeetha mügaatha ciana cianyu gwathikira wega ciugo icio ciothe cia watho üyü. **47** Tu ciugo o üguo hari inyuü, no nicio muoyo wanyu. Niügatuma mütüme matukü maingü büürü üria müraranga Rüü rwa Jorodani mükawigwatire.” **48** Müthenya o ro ücio Jehova aküra Musa atiri, **49** “Ambata,

ükinye mwambato wa Abarimu o, kuu kíríma kía Nebo búrúri-
iní wa Moabi, kúng'ethaníra na Jeriko, wírorere Kaanani, búrúri
úría ndírahe andú a Isiraeli útuíke igai ríao. **50** Kíríma kúu
úkúhaica nítkio úgaakúira, nawe úcookanírírio hamwe na andú
anyu, o ta úría múrú wa nyúkwa Harúni aakuúríire kíríma-iní
kía Hora, nake agúcookanírírio hamwe na andú aría manakua.
51 Gítúmi kía úguo ní tondú inyuú eerí nímwagire kúnjítíkia
múrí mbere ya andú a Isiraeli o kuu maaí-iní ma Meriba
Kadeshí werú-iní wa Zini tondú mútiigana kúrúgamíríra útheru
wakwa harí andú a Isiraeli. **52** Ní undú úcio, ní úkuona búrúri
úcio úrú o haraaya; no ndúgatoonya búrúri úcio ndírahe andú a
Isiraeli.”

33 Gíkí nítkio kírathimo kíría Musa mündú wa Ngai
aarathimire andú a Isiraeli atanakua. **2** Akiuga atírí:
“Jehova níokire kuuma Sinai, na akímathererékúra kuuma
Seiru; akímaaríra kuuma kíríma gía Parani. Ookire na ikundi
cia aría atheru kuuma gúthini, akíuma íharúrúka-iní cia írma
ciake. **3** Ti-ítherú wee níwe wendete andú; aría othe atheru
marí guoko-iní gwaku. Othe mainamagíríra magúrú-iní maku,
makaamúkira úrutani kuuma haríwe, **4** watho úría twaheirwo
ní Musa, níguo igai ría úngano wa Jakubu. **5** Níwe warí
múthamaki wa Jeshuruni, ríría atongoria a andú moonganíte,
marí hamwe na mihíríga ya Isiraeli. **6** “Rubeni arotúúra na
ndagakue, o na kana andú ake manyíihe.” **7** Na ha úhoru wa
Juda akiuga atírí, “Wee Jehova, thikíríria kíróo kía Juda; múrehe
kúrú andú ake. Níarúagíríra maündú make na guoko gwake.
Wee-rí, túika wa kúmíteithia akírúa na thú ciake.” **8** Undú wígíi
Lawi oigire atírí: “Thumimu yaku na Urimu yaku ní cia mündú
úría úkenagio níwe. Níwamúgeririe arí kúu Masa; úkímúrúthia
kúu maaí-iní ma Meriba. **9** Úhoru wa íthe na nyina oigire
atírí, ‘Ndirameciiria.’ Ndaigana kúmenya ariú a íthe, kana
akírúmbúyia ciana ciake mwene, no níamenyereire kíugo
giaku, na akígítira kírikaniro giaku. **10** Níarutaga Jakubu kíria
kía watho waku, na akaruta Isiraeli watho waku. Níarutagíra
úbumba mbere yaku, na akurutíra magongona ma njino marí
magíma kígononga-iní gíaku. **11** Rathima úmenyi wake wa
wíra, Wee Jehova, na úkenagíre wíra wa moko make. Gútha
njohero cia aría mekúmútkíríra; ringa thú ciake itígacooke
kwarahúka ríngí.” **12** Undú wígíi Benjamini oigire atírí: “Reke
úría wendetwo na indo íría njega múno ireehagwo ní ríua, na
kíría kíega múno kíngiuma kúrú mweri; **15** aúrathime na íheo
íría thuuraníre cia írma-iní cia tene, na maciaro ma túrúma
twa tene na tene; **16** hamwe na íheo íría njega múno cia thí,
na indo íría ciyúríte kuo, na útugi úría waikaríte kíhinga-iní
kíría kíahíaga. Maündú maya mothe maroikara mútwe-iní wa
Jusufu, maroikara úthúú-iní wa múrúú wa múthamaki arí harí
ariú a íthe. **17** Únene-iní wake ahaana ta ndegwa ya írigithathi;
hía ciake igakíhaana ta cia ndegwa ya gíthaka-iní. Níagatheca
ndúrírí na cio, o na ndúrírí íría írí iturí cia thí. Úguo níguo
kúrú makúmi-iní ma ngiri ma Efiraimu; úguo noguo kúrú harí
ngiri na ngiri cia Manase.” **18** Undú wígíi Zebuluni oigire
atírí: “Kena, wee Zebuluni, úkiomagara, nawe Isakaru úkene
úrú hema-iní ciaku. **19** Nímagatúmaníra andú moke írma-
iní marutíre magongona ma úthingu kuo; nímakaaría indo
nyíngí cia íría-iní, na maríe mithithú íría mihithe múthanga-

iní.” **20** Undú wígíi Gadi oigire atírí: “Kúrathimwo ní úría
úkwarania míhaka ya Gadi! Gadi atúuraga kuo ta múrúúthi,
atambuura guoko kana mútwe. **21** Ethuuríre búrúri úría
mwege múno; akígírwo gícunji kía mútongoria. Ríría anene a
andú moonganire, ní eekire maündú ma kíhooto kía Jehova,
na matua makoní Isiraeli.” **22** Undú wígíi Dani oigire atírí: “Dani
ní kiana kía múrúúthi, kíguthúkte kiumíte Bashani.” **23** Undú
wígíi Nafitali oigire atírí: “Nafitali níaingíhírwo ní útugi wa
Jehova, na aiyúrútwo ní kírathimo gíake; níakagaya mwena wa
gúthini o nginya íría-iní.” **24** Undú wígíi Asheri oigire atírí:
“Múrúú úría múrathenge gúkira aría angí othe ní Asheri; ariú
a íthe maroowendaga, na arothambaga nyarírí ciake na
maguta. **25** Híngíro cia íhingo ciaku ígaakorwo írú cia kígera
na cia gícango, naguo hinya waku úkaaiganana na matukú
maku. **26** “Gútírí ngai úhaana ta Múrungu wa Jeshuruni, o
we úgeragíra ígúrú oke agúteithie, na agaakaríra matu onanie
únene wake. **27** Ngai úría útúuraga tene na tene níwe kíhitho
gíaku, namo moko make matúuraga nginya tene na tene marí
múhuro waku. Níakarutúrúra thú yaku yehere mbere yaku,
akiugaga atírí, ‘Míniine!’ **28** Ní undú úcio Isiraeli agaatúura arí
wiki atarí na úgwati; gíthima kía Jakubu níkígítire o kuu búrúri
wa ngano, na ndíbei wa múhihano, kúría íme ría ígúrú rítataga.
29 Kúrathimwo-rí, níwe Isiraeli! Núú úkíhaana ta we, rúrúri
rúhonoketio ní Jehova? Níwe ngo yaku na múgúteithia, na
nowe rúhíú rwaku rwa njora rúrú ríiri. Thú ciaku níikaigua
guoya írú mbere yaku, nawe níukarangíríria kúndú gwacio
kúría gútúúgíru.”

34 Thuutha wa úguo Musa akíambata kíríma kía Nebo oimite
werú-iní úría mwaraganu wa Moabi, agíkinya gacúmbírí
ka Pisiga, kúng'ethera Jeriko. Arí hau, Jehova akímuonia búrúri
wothe wa Kaanani, kuuma Gileadi magnya Dani, **2** na Nafitali
guothe, na búrúri wa Efiraimu na wa Manase, na búrúri wothe
wa Juda wothe nginya íría-iní ría mwena wa íthúúro, **3** na
akímuonia kuu Negevu na rúgongo ruothe kuuma Gítuamba
kía Jeriko, na Ítúúra ínene ría Míkíndú, gúthíi o nginya Zoari.
4 Níngí Jehova akímwíra atírí, “Úyú níguo búrúri úría nderíre
Íburahímu, na Ísaaka na Jakubu na mwíhítwa ríría ndoigire
atírí, ‘Níngáúhe njiaro cianyu.’ Níndareke úwone na maitho
maku, no ndúkúringa útoonye kuo.” **5** Nake Musa, ndungata
ya Jehova agíkúira kuu Moabi, o ta úría Jehova oigíte. **6** Nake
akímúthika kuu Moabi gítuamba kíria kíang'etheire Bethi-
Peorí, no nginya úmúthí gútírí mündú úú haría mbírira yake
írú. **7** Musa aarí na úkúrú wa míaka igana ría mírongo írú
agíkua, na maitho make matíorútwo ní hinya kana akoorwo
ní hinya wa mwírí. **8** Nao andú a Isiraeli magícaakíra Musa
kúu werú-iní úría mwaraganu wa Moabi íhinda ría matukú
mírongo ítatú, nginya matukú ma kúmúríríra na kúmúcaakíra
magíthira. **9** Na rírú, Joshua múrú wa Nuni níaiyúrútwo ní
roho wa úúgí, tondú Musa níamúgíríire moko make. Ní undú
úcio andú a Isiraeli makímúthikíríria, na magíka úría Jehova
aathíte Musa. **10** Kuuma híndí íyo, gútírí kwagía múnabíi
úngí ta Musa kuu Isiraeli, úría Jehova aamenyaníte nake úthíi
kwa úthíi, **11** na úría waringire ciana na agíka maündú ma
magegania maría Jehova aamútúmite ageeke kuu búrúri wa
Mísírí, na kúrú Fíraani, na kúrú anene ake othe, na kúrú búrúri
wake wothe. **12** Nígúkorwo gútírí mündú úrú wonania hinya
múnene kana ageeka cíiko cia kúmakania ta íría Musa eekire
maitho-iní ma andú a Isiraeli othe.

Joshua

1 Na riri, thuutha wa gikuu kia Musa ndungata ya Ngai, Jehova akira Joshua muru wa Nuni, uria watungatagira Musa, atiri: **2** "Musa ndungata yakwa niakuite. Na riri, wee na andu aya othe, mwihhaaririei kuringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye bururi uria ngumuhe, o ucio nguhe andu a Isiraeli. **3** Na riri, handu o hothe haria mugakinya na makinya manyu ninghamuhe, o ta uria ndeerire Musa. **4** Bururi wanyu ugaatamburuka kuuma weru-ini o nginya Lebanoni, na kuuma ruiu ruria runene rwa Farati, nguwo bururi wothe wa Ahiti, o nginya Iria-ini riria Inene ria mwena wa ithuro. **5** Gutikagira mundu ukaahota gugwitiiria matuku mothe ma muoyo waku. O ta uria ndaari na Musa, uguo nogu ngukorwo hamwe nawe; ndigagitaniria kana ngutirike. **6** "Gia na hinya na uumiririe, nigukorwo nwe ugutongoria andu aya mathii makaga bururi uria ndehitire na mwihitwa kuri maithe mao ati nngamahe. **7** Gia na hinya na uumiririe muno. Menyagirira gwachikagira watho wothe uria ndungata yakwa Musa aagwathire wikage; ndukanagaruruke na mwena wa urio kana wa umotho uutige, nigeetha ugugaga na uhootani kuria guothe urithiiga. **8** Ciugo cia lbuku riri ria Watho itikanatige kwario ni kanua gaku; no wicuturanagie uhoru wario muthenya na utuku, nigeetha umenyagirire gwika maundu maria mothe maandikitwo thini wario. Hindi iyo ni ukagaacira, na ugie na uhootani. **9** Githi ti ni ngwathite? Wee gia o na hinya na uumiririe. Ndukanetigire o na kana; uruwo ni hinya, nigukorwo Jehova Ngai waku ari hamwe nawe kuria guothe urithiiga." **10** Ni undu ucio Joshua agiatha anene aria maaroraga andu atiri: **11** "Tuikaniriai kamb-ini mukiraga andu atiri, 'Haaririai ringu muige, ni undu mithenya itatu kuuma umuthi yathira nguwo mukaaringa Ruiu rwa Jorodani nigeetha muthi mutoonye na mwigwathire bururi uria Jehova Ngai wanyu ekumuhe utuika wanyu.'" **12** Ningi Joshua akiriria andu a mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase, akimeera atiri, **13** "Ririkanai watho uria mwaherwo ni Musa ndungata ya Jehova, akiuga atiri, 'Jehova Ngai wanyu niamuheete uhoruko na niamuheete bururi uyü.'" **14** Atumia anyu, na ciana cianyu, na ihii wanyu no maikare bururi uria mwaherwo ni Musa mwena wa irathiro ria Ruiu rwa Jorodani, no arume othe anyu othe aria njamba cia ita meehete indo cia mbaara, no nginya maringe murimo uuria ung matongoretie ariu a ithe wanyu. No nginya mugateithie ariu a ithe wanyu. **15** nginya riria Jehova akaamahe uhoruko o ta uria amuheete inyu, na nginya riria o nao makegwathira bururi uria Jehova Ngai wanyu ekumahe. Thuutha ucio, no mucooke mugaikare bururi wanyu inyu ene, uria mwaherwo ni Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathiro wa Jorodani, ucio urorethe mwena uria riua rirathagira." **16** Hindi iyo magicookeria Joshua, makimwira atiri, "Nitugwika uria wothe ugutwatha na ni tuguthi kuria guothe ugututuma. **17** O ta uria twathikiire Musa maundu-ini mothe-ri, uguo nogu turingathikagira. No riri, Jehova Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta uria aari hamwe na Musa. **18** Mundu wothe ukaaremera uuge waku na arege gwathikira maundu mothe maria ukaamatha, no nginya mundu ucio akooragwo. No riri, gia na hinya na uumiririe!"

2 Nake Joshua muru wa Nuni agituma athigaani eeri kuuma Shitimu na hitho; akimeera atiri, "Thii mubaare bururi ucio, na makiria Jeriko." Ni undu ucio magithi, magitoonya

nyumba ya mumaraya wetagwo Rahabu, magikara kuo. **2** Nake muthamaki wa Jeriko akirwo atiri, "Ni kuri andu amwe a Isiraeli mokire guku utuku uyü guthigaana bururi uyü uria uhaana." **3** Ni undu ucio muthamaki wa Jeriko agitumana kuri Rahabu, akimwira atiri, "Andu acio mokire gwaku nyumba maruturire na nja, tondü mokite guthigaana bururi uyü wothe." **4** No riri, mundu-wa-nja ucio niarikitie kuoya andu acio eeri na akamahitha. Nake akiuga atiri, "Ii nguwo, andu acio nimegukite gwakwa, no ndinamenya kuria mekuumite. **5** Hwai-ini riria kihingo gia itüura inene kihingagwo-ri, andu acio nimehiire. Ndinamenya na kuria mathiire. Marumirire na inenya. Mwashota kumakinira." **6** (No riri, niamatwarite nyumba iguru, na akamahitha rungu rwa uguta uria aarite kuu nyumba iguru). **7** Ni undu ucio andu acio maatumitwo ni muthamaki makiumagara, makimarumirira na njira ria ithiiga mariuko-ini ma Ruiu rwa Jorodani, na riria andu acio mamarumirire moimire na nja o uguo-ri, kihingo gikihingwo. **8** Athigaani acio eeri matanakoma, mundu-wa-nja ucio akiambata kuu nyumba iguru, **9** na akimeera atiri, "Ninjüü ati Jehova niamuheete bururi uyü, na ati nitünyititwo ni guoya munene ni undu wanyu, o nginya ithuothu andu aria tütüraga bururi uyü tukaiyuru ni maa nda ni undu wanyu. **10** Nitüguite uria Jehova aahüithirie maa ma Iria Itune ni undu wanyu riria mwoimire bururi wa Misiri, na uria mwekire Sihoni na Ogu, athamaki aria eeri a Aamori o kuu mwena wa irathiro wa Ruiu rwa Jorodani, aria mwaninire biü. **11** Riria twaiguire uhoru ucio, ngoro ciitü niariringikire na umiriru wa mundu o mundu akirwo ni hinya ni undu wanyu, nigukorwo Jehova Ngai wanyu nwe Ngai wa kuu iguru o na wa guku thi. **12** Na riri, ndamuthaita mwihite na mwihitwa mukigwetaga ritwa ria Jehova ati nümükaiguira andu a nyumba iitü tha, na mümüike wega, tondü o na ni nindamüguira tha na ndamwika wega. Na münyonie undu ucio na kimenyithia kia ma **13** kia ati nümükahonokia baba na maitü, na ariu a baba o na aari a baba, na andu ao othe ciana ciao ciothe, na ati nümügatühonokia kuuma harü gikuu." **14** Nao andu acio makimuriria, makimwira atiri, "Ithuü turoka tungikaaga kuhonokia moyo wanyu! Waga kuuga uria türeeka, nitükaamwika maundu ma ütugi na ma kihooto riria Jehova agaathu bururi uyü." **15** Ni undu ucio akimaikurukia na mukanda, akimoimiria ndirica tondü nyumba ria aikaraga yaakitwo rüthingo-ini rwa itüura riu inene. **16** Na riri, niameerite atiri, "Thii kuria irima-ini nigeetha andu acio mamurumirire matikamuone. Mwiithie kuu mithenya itatu o nginya makorwo macookete, mucooke mwihire." **17** Nao andu acio makirra mundu-wa-nja ucio atiri, "Mwihitwa uyü watwihithia ndugatücookerera kana utwike üuru, **18** o tige wikire üü: riria tügaatunya bururi uyü-ri, ugakorwo woherie rurigi ruru rütune ndirica-ini o ino watüharurükiria, nawe ukorwo urehete thoguo na nyukwa, na ariu a thoguo, na andu anyu othe guku gwaku nyumba. **19** Mundu o wothe ukoima nja ya nyumba yaku athi na kuu barabara-ini-ri, thakame yake ikamücookerera we mwene; no ithuü tütigacookerewo ni üuru ni undu wake. No uhoru wa mundu o wothe ugakorwo nyumba hamwe nawe, thakame yake nügatücookerera angigeekwo üuru ni guoko kwa mundu o na uruku. **20** No riri üngaria uhoru uyü witü twi naguo, tütigacookerewo ni üuru ukoni mwihitwa uria watwihithia." **21** Nake agicookia, akimeera atiri, "Nidetikira; nigütuika o ta uguo mwoiga." Ni undu ucio agikimoigira uhoru, nao magithi. Na akioherera rurigi ruru rütune hau

ndirica-ini. **22** Maarikia kuumagara-ri, magithii irima-ini na magiikara kuo mithenya itatu, nginya riria andu ari maamarumiriire maahundukire. Andu acio maamacaritie kuu njira-ini iyo yothe kuri maathiriire, no matiigana kumona. **23** Thuutha wa uguo Hindi iyo nao andu acio eeri makiambiria gucooka. Magiikurika moimite na irima-ini, makiringa Ruiu rwa Jorodani, magikinya hari Joshua muru wa Nuni, na makimuhe ugoro wa maundu maria mothe maamakorete. **24** Makira Joshua atiri, "Ti-itheru Jehova niatuheete buriri ucio wotho, akauneana moko-ini maitu; andu othe a kuu nimauiyritwo ni guoya munene ni undu witu."

3 Rucini tene Joshua na andu othe a Israeli makiuma hau Shitimu, magithii nginya Jorodani, na matanaranga murimo ucio ungi magikara hau. **2** Thuutha wa mithenya itatu-ri, anene magithii kundu guothe giikaro-ini kuu, **3** magiatha andu, makimeera atiri: "Riria muriona ithanduku ria kirikanio kia Jehova Ngai wanyu, na muone athinjiri-Ngai, o acio Alawii, marikuuite-ri, mumagare muume haria muri na murumirira. **4** Hindi iyo niguu murimera njira iria murigera, nigukorwo mutiri mwagera njira iyo ringi. No riri, gatagati-ini kanyu na ithanduku riu, nihagie itina ta ria mikono ngiri igiri; mutikarikuhiirire." **5** Nake Joshua akira andu acio atiri, "Mwitherie, nigukorwo ruciu Jehova niageeka maundu na magegana gatagati-ini kanyu." **6** Nake Joshua akira athinjiri-Ngai atiri, "Oyai ithanduku ria kirikanio muthii mbere ya andu aya." Ni undu ucio makiroya, magithii mbere yao. **7** Nake Jehova akira Joshua atiri, "Umuthi ningwambirira gugutuugira maitho-ini ma andu othe a Israeli, niguu mamene ati ndirikoragwo hamwe nawe o ta uria ndaari hamwe na Musa. **8** Ira athinjiri-Ngai ari megukua ithanduku ria kirikanio atiri: 'Mwakinya huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani, muthii murugame Jorodani thini.'" **9** Nake Joshua akira andu a Israeli atiri, "Ukai haha mugue ciugo cia Jehova Ngai wanyu. **10** Ugoro uyu niguu urimumenyithia ati Ngai uria uri muoyo ari hamwe na inyu, na ati hatiri nganja niakamuingatira Akaanani, na Ahiti, na Ahivi, na Aperizi, na Agirigashi, na Aamori, na Ajobusi. **11** Atiriri, ithanduku ria kirikanio ria Mwathani wa thi yothe nirikuringa Ruiu rwa Jorodani mbere yanyu. **12** Na riri, thurai andu ikumi na eeri kuuma mihiriga-ini ya Israeli, o mihiriga mundu umwe. **13** Na riria athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio kia Jehova, o we Mwathani wa thi yothe, maritoboka thini wa Ruiu rwa Jorodani-ri, maa maruo maria maratherera maikurukite nimaritina na meyumba hiba." **14** Ni undu ucio riria andu moimagare makiuma kambu niguu maringe Ruiu rwa Jorodani, athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio magithii mbere yao. **15** Na riri, nigukorwo Ruiu rwa Jorodani niruiyuraga muno rugakira huguru ciaguo hindi ya magetha. No riria athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku riu maakinyire Ruiu rwa Jorodani, namo maguru mao magitoboka huguru-ini cia ruiu, **16** maa maria moimaga mwena wa na iguru wa ruiu magitiga gutherera maikurukite; makiiyumba hiba kundu kuraya muno nginya itura-ini rietagwo Adamu riria ri gukuhi na Zarehani, namo maa maria maathereraga marorete Iria-ini ria Araba (niru Iria ria Cumbi) magitina biu. Ni undu ucio andu makiringa mang'ethere Jeriko. **17** Athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio kia Jehova makirugama mehaandite wega kundu kumu gatagati ka Ruiu rwa Jorodani, nao andu a Israeli othe makihituka

makiringagira thi nyumu o nginya riria ruriri ruu ruothe rwarikirie kuringa ruiu rwa Jorodani.

4 Riria andu othe a ruriri ruu maarikirie kuringa Ruiu rwa Jorodani, Jehova akira Joshua atiri, **2** "Thuura andu ikumi na eeri kuuma gatagati-ini ka andu aya o mihiriga mundu umwe, **3** na umeeere moe mahiga ikumi na meeri kuuma gatagati ka Ruiu rwa Jorodani handu haria athinjiri-Ngai maarugamite, mamakuue maringe namo murimo mukamaige haria muriraara utuku uyu." **4** Ni undu ucio Joshua agita andu acio ikumi na eeri ari aathuurite kuuma kuri andu a Israeli, o mihiriga mundu umwe, **5** akimeera atiri, "Thii mbere ya ithanduku riu ria kirikanio kia Jehova Ngai wanyu, muthii o gatagati ka Ruiu rwa Jorodani. Mundu o mundu kuringana na mugana wa mihiriga ya Israeli, oe ihiga rimwe ariigirire kiande, **6** ruituke ruiri gatagati-ini kanyu. Mahinda maria magooka, riria ciana cianyu ikamuuria atiri, 'Gitumi kia mahiga maya ni kii?' **7** Mugaaciira ati gutherera kwa maa ma Jorodani ni gwatinithirio mbere ya ithanduku ria kirikanio kia Jehova. Hindi iria ithanduku riu riaringaga Jorodani-ri, maa ma Ruiu rwa Jorodani nimatinithirio. Mahiga maya megituika kiririkania gia kiririkanaga andu a Israeli uhoro ucio nginya tene." **8** Ni undu ucio andu a Israeli magika o ta uria maathitwo ni Joshua. Makioya mahiga ikumi na meeri kuuma gatagati ka Ruiu rwa Jorodani, kuringana na mugana wa mihiriga ya andu a Israeli, o ta uria Jehova eerite Joshua; nao magikua mahiga macio nginya kambu yao, makimaiga kuo. **9** Nake Joshua akihaanda mahiga macio ikumi na meeri, akimaiganirira hau gatagati ka Ruiu rwa Jorodani haria athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio maarugamite. Namu mari ho nginya umuthi. **10** Nigukorwo athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio maikare marungii hau gatagati ka Ruiu rwa Jorodani nginya hindi iria andu meekire maundu maria mothe Jehova aathite Joshua, na magikwo o ta uria Musa aathite Joshua mekwo. Nao andu magikihiuha, makiringa murimo, **11** na andu othe maarikia kuringa o uguo, ithanduku ria Jehova o narho na athinjiri-Ngai makiringa makionagwo ni andu othe. **12** Andu a mihiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase makiringa murimo, meeohete indo cia mbaara, mari mbere ya andu a Israeli, o ta uria Musa aamaathite. **13** Andu ta 40,000 methagathagite na meeohete indo cia mbaara makiringa murimo ucio, mari mbere ya Jehova, magikinya weru-ini wa Jeriko. **14** Muthenya ucio, Jehova agituugira Joshua maitho-ini ma andu a Israeli othe; nao makimwitigira matuku mothe maria aatuirire muoyo, o ta uria meetigirite Musa. **15** Ningi Jehova akira Joshua atiri, **16** "Atha athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria Uira mambate moimire Ruiu rwa Jorodani." **17** Ni undu ucio Joshua agiatha athinjiri-Ngai acio, akimeera atiri, "Ambatai mumire Jorodani." **18** Nao athinjiri-Ngai makimbata, makiuma ruiu makuuie ithanduku ria kirikanio kia Jehova. Maarikia gukinyithia maguru mao thi nyumu o uguo-ri, maa ma Ruiu rwa Jorodani magicookana handu hamo, ningi makiiyura huguru riu o ta mbere. **19** Na riri, muthenya wa ikumi na mweri wa mbere, andu acio makimbata, makiuma Jorodani na makimba kambu mwena wa irathiro wa Jeriko, o kuu Giligali. **20** Nake Joshua akiga mahiga maria ikumi na meeri maarutitwo Ruiu rwa Jorodani kuu Giligali. **21** Akira andu a Israeli atiri, "Mahinda maria magooka, riria njaro cianyu ikooria maithe ma cio atiri, 'Gitumi kia mahiga maya ni kii?' **22** Hindi iyo nimukamenyithia ciana cianyu uhoro, mumeere atiri, 'Andu a Israeli maaringire

Rũũ rwa Jorodani rũhũite rũgatuika thĩ nyũmũ. **23** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩahũithirie maaĩ ma Jorodani mbere wanyu nginya rĩrĩa mwarikire kũringa. Jehova Ngai wanyu eekire Rũũ rwa Jorodani o ta ũrĩa eekire Iria Itune rĩrĩa aarĩhũithirie mbere iitũ nginya rĩrĩa twarĩkirie kũringa. **24** Eekire ũguo nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ guoko kwa Jehova kũri hinya mũno, na nĩgeetha mũtũũre mwĩtigĩrĩte Jehova Ngai wanyu nginya tene.”

5 Na rĩrĩ, rĩrĩa athamaki othe a Aamori arĩa maarĩ kũu mwena wa ithũuro wa Rũũ rwa Jorodani, na athamaki othe a andũ a Kaanani arĩa maarĩ kũu ndwere-inĩ cia iria maiguire ũrĩa Jehova aahũithĩtie maaĩ ma Jorodani mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũkĩrĩkia kũringa mũrĩmo ũria ũngĩ, ngoro ciao ikĩyũrwũ nĩ guoya, na matiacookire kũgĩa na ũmĩrĩru wa kũng'ethanĩra na andũ a Isiraeli. **2** Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Thondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ, ũroke kwerũhia ũhoru wa irua harĩ andũ a Isiraeli.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩthondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ na akĩruithia arũme a Isiraeli kũu Gibeathi-Haaralothu. **4** Na rĩrĩ, kĩrĩa gĩatũmire Joshua aruithanie nĩ rĩrĩ: arũme arĩa othe moomĩre bũrũri wa Misiri, o acio othe maakinyĩtie miaka ya gũthĩ mbaara-rĩ, nĩmakuĩrĩre werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ thuuha wa kuuma bũrũri wa Misiri. **5** Arũme othe arĩa moomĩre bũrũri wa Misiri nĩmarũite, no andũ othe arĩa maaciariũro werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ rwa kuuma bũrũri wa Misiri matiarũite. **6** Andũ a Isiraeli moortũire werũ-inĩ miaka mũrongo ĩna nginya rĩrĩa andũ othe arĩa maakinyĩtie miaka ya gũthĩ mbaara rĩrĩa moimaga bũrũri wa Misiri maakuire, tondũ nĩmaregire gwathĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhĩtwa atĩ matikoona bũrũri ũrĩa eerĩire maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũki. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩarahũra arĩũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ ũndũ matiaruithĩtio marĩ rũgendo-inĩ. **8** Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rũrĩrĩ rũu ruothe, magĩkĩra o kũu maakĩte kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona. **9** Nĩngĩ Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩguo ndeheria rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyũ.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũwo Giligali nginya ũmũthĩ. **10** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magĩkũngũra Giathĩ kĩa Bathaka. **11** Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bũrũri ũcio; mĩgate itarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia, na ngano hĩhie. **12** Maarĩa irio cia bũrũri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacookire kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩrĩre maciaro ma Kaanani. **13** Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuhi na Jeriko, agĩtiira maithe akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhiũ njora, akarũnyĩta na guoko. Nake Joshua agĩthĩ o harĩa aarĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũũthia, agĩturumithia ũthũ thĩ, akĩhooya, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩrĩ irĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?” **15** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩka o ta ũguo.

6 Rũu-rĩ, itũũra rĩu rĩa Jeriko rĩahĩngĩtũo biũ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli. Gũtĩrĩ mũndũ woimaga nja kana agatũonyũ kuo. **2** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Nĩneanĩte itũũra rĩrĩ rĩa Jeriko moko-inĩ maku, o hamwe na mũthamaki wakuo, o na njamba cia hinya ciaku. **3** Thiũrũrũka itũũra rĩu inene hamwe na andũ anyũ othe a ita riita rĩmwe. Mwĩke ũguo mĩthenya itandatũ. **4** Na athĩnjĩrĩ-Ngai mũgwanja matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, makuũite macoro mũgwanja mathondeketwo na hĩa cia ndũrũme. Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, mũgaathĩrũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja, nao athĩnjĩrĩ-Ngai mathĩĩ makĩhuhaga macoro. **5** Rĩrĩa mũkaigũya mahuha macoro na mũgambo mũnene, ĩra andũ othe makaanĩrĩra na rĩanĩrĩra inene mũno; naruo rũthingo rwa itũũra rĩu nĩrũkamomoka, nao andũ othe matũonye itũũra rĩu, o mũndũ athĩite na mbere na kũrĩa arorete.” **6** Nĩ ũndũ ũcio, Joshua mũrũ wa Nuni agĩta athĩnjĩrĩ-Ngai, akĩmeera atĩrĩ, “Oyũ ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩrĩ-Ngai mũgwanja thĩĩnĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandũkũ rĩu.” **7** Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ mbere! Mũthĩĩ mũthĩrũrũkĩrĩte itũũra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.” **8** Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩra andũ, na athĩnjĩrĩ-Ngai acio mũgwanja makuũite macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkĩmarũmĩrĩra. **9** Nacio thĩgari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthĩĩ itongoretie athĩnjĩrĩ-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thĩgari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kuuma na thuuha. Hĩndĩ iyo yotho macoro no maahuhagwo. **10** No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtĩkananĩrĩre na mũgambo wa mbaara, o na kana mũreke mĩgambo wanyu ĩguo, o na mũtĩkoige ũndũ o na ũrĩkũ nginya mũthenya ũrĩa ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” **11** Nĩ ũndũ ũcio akiaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkuuo, rĩthĩrũrũkĩo itũũra-inĩ rĩu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtũkũ ũcio. **12** Rĩciĩnĩ rũrũ rũngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩrĩ-Ngai makĩoya ithandũkũ rĩa rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **13** Nao athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa mũgwanja makuũite macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ na mbere, makinyũkĩtie matongoretie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thĩgari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thĩgari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma na thuuha, o macoro makĩgabanga. **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthĩrũrũka itũũra rĩu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mĩthenya itandatũ. **15** Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, magĩũkĩra ruoro rũgĩtema na magĩthĩrũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja o ta thĩrĩ meekaga mĩthenya iyo ingĩ, tĩga atĩ mũthenya ũcio, maathĩrũrũkĩre itũũra rĩu inene maita mũgwanja. **16** Nao makĩrĩthĩrũrũka riita rĩa mũgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩrĩ-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩra andũ atĩrĩ, “Anĩrĩraĩ mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũũra rĩrĩrĩ! **17** Itũũra rĩrĩrĩ inene na kindũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo nĩkwamũrĩrwo Jehova, othe angango. No Rahabu ũrĩa mũmaraya wiki, na andũ ariia othe marĩ hamwe nake thĩĩnĩ na nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahĩthire athigaani arĩa twatũmĩte. **18** Na rĩrĩ, mwĩmenyerere mĩtikahutie indo icio ciamũrĩtũo cia kũnĩnwo, nĩgeetha mĩtikerehere mwanangiko nĩ ũndũ wa kuoya kindũ o na kĩrĩkũ gĩacio. Mũngĩcĩhũtia nĩmũgũtũma kambĩ ya Isiraeli itũke ya kũnĩnwo, na mũmĩrehere thĩĩna. **19** Betha yotho na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no

nginya ciigwo kígīna-inĩ gīake.” **20** Rīria coro wahuhirwo, andũ makīanīrīra, na rīria andũ maaguire mūgambo wa coro, makīanīrīra rīanīrīra inene, naruo rūthingo rūkīmomoka; nĩ undũ ūcio o mūdũ o mūdũ agītoonya itũūra rīu, na makīrītunyana. **21** Nao makīamūrīra Jehova itũūra rīu, na makīananga kīndũ o gīothe kīrīa kīarī muoyo kuo na rūhiũ rwa njora, arūme na andũ-a-nja, andũ ethī na akūrī, na ng’ombe, na ng’ondũ, na ndigiri. **22** Joshua akīra andũ arīa eerī maathiĩte gūthigaana būrūrī ūcio atīrī, “Thiĩ mūtōonye nyũmba ya mūtumia ūria mūmaraya, mūmuumie nja hamwe na andũ ao othe, o ta ūria mwamwīre na mwīhitwa.” **23** Nĩ undũ ūcio aanake acio maarĩ athigaani magītoonya na makīumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na arīu a nyina na andũ ao othe. Magīkīumia andũ a nyũmba yake othe, makīmaiga handũ kīu nja ya kambĩ ya Israeli. **24** Magīcōoka magīcina itũūra rīu inene rīothe, na kīrīa gīothe kīarī thiĩnī warīo, no betha na thahabu, na indo cia gicango na cia kīgera, magīciiga kīgīna-inĩ kīa nyũmba ya Jehova. **25** No rīrī, Joshua nīahonokīrie Rahabu ūria mūmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nīahithire andũ arīa Joshua aatũmīte magathigaane Jeriko nake atũūranagia na andũ a Israeli nginya ūmũthī. **26** Ihinda o ro atũ, Joshua akīhīthīa andũ acio na mwīhitwa, akiuga atīrī, “Kūgwatwo nĩ kīrumi maitho-inĩ ma Jehova-rī, nĩ mūdũ ūria ūkaageria gwaka itũūra rīrī inene rīa Jeriko rīngī: “Mūdũ ūria ūgaaka mīthingi ya itũūra rīrī, nīagakuīrwo nĩ mūrīũ wake wa irigīthathi; na akīrīgama ihingo cia itũūra rīrī, akūrīwo nĩ mūrīũ wake wa kīhinga-nda.” **27** Nĩ undũ ūcio Jehova agīkorwo arī hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikīhunja kūdũ guothe būrūrī ūcio.

7 No rīrī, andũ a Israeli nīmagire kwīhokeka ūhorō-inĩ ūkonī indo irīa cīamūrītwo cia kūnīnwo; nake Akani mūrũ wa Karimi, mūrũ wa Zimuri, mūrũ wa Zera, wa mūhīrīga wa Juda, nīoire imwe ciacio. Nĩ undũ ūcio Jehova agīcinwo nĩ marakara nĩ undũ wa Israeli. **2** Nīngī Joshua agītũma andũ kuuma Jeriko mathīi Ai, itũūra rīakuhanīrīrie na Bethi-Aveni mwena wa irathīro wa Betheli, akīmeera atīrī, “Ambatai mūthī mūgathigaane būrūrī ūcio.” Nĩ undũ ūcio andũ acio magīthīi na magīthigaana Ai. **3** Nao magīcōoka kūrī Joshua na makīmwīra atīrī, “Hatīrī bata wa andũ othe mambate makahūire itũūra rīa Ai. Rekiā andũ 2,000 kana ithatũ makarītunanye; tīga kūnōgia andũ othe, nīgūkorwo no andũ anīni marī kuo.” **4** Nĩ undũ ūcio no andũ ta 3,000 maambatire, no magītoorio nĩ andũ a Ai, **5** nao andũ acio a Ai makīrāga ta andũ mīrongo itatũ na atandatũ a Israeli. Nīmaingatire andũ a Israeli kuuma kīhingo-inĩ gīa itũūra rīu makīmākīnyia o kūrīa kwenjaguo mahiga, na makīmāhūrīra kīu igaragaro-inĩ. Ihūūra rīu rīgītũma ngoro cia andũ a Israeli irīngīke, na makīyūrwo nĩ maai nda. **6** Nake Joshua agītēmbūranga nguo ciake, akīgūthīa thī, agīturumithīa ūthīũ wake thī mbere ya ithandũkũ rīa kīrīkanīro kīa Jehova, agīkara hau nginya hwaī-inĩ. Nao athuuri a Israeli magīka o ta ūguo na makīhūrīra rūkīgũmīte. **7** Nake Joshua akiuga atīrī, “Hī, Mwathani Jehova, nĩ kī gītũmīre ūrehe andũ aya mūrīmo ūyũ wa Rūũ rwa Jorodani nīguo ūtūneane moko-inĩ ma Aamori, matũmīne? Naarī korwo nītwaiganīre tūtũire mūrīmo ūria ūngī wa Rūũ rwa Jorodani! **8** Wee Mwathani, ingīkiuga atīa, kuona atī Israeli nīmatooretī nī thũ ciao? **9** Andũ a Kaananī na andũ arīa angī a būrūrī ūyũ nīmarīgua ūhorō ūcio, nao matũthīrūrūkīrie, matũmīne biũ, meherie rītwa rītũ gūkũ thī. Nawe ūgaagīka atīa nĩ undũ wa rītwa rīu rīaku inene?” **10** Nake Jehova

akīra Joshua atīrī, “Ūkīra! Ūkīgūthīa ūturumithīte ūthīũ waku thī nīkī? **11** Israeli nīmehitīe; nīmathūkīte kīrīkanīro gīakwa kīrīa ndamaathire marūmagīrīre. Nīmoete indo imwe irīa cīamūrītwo cia kūnīnwo; nīmaiŷite, na makaheenanīa, o na magaciiganīria hamwe na indo ciao o ene. **12** Kīu nīkīo gītũmī kīrīa kīgīrītīe andũ a Israeli meetīrie thũ ciao; na nīkīo marorīra thũ ciao tondũ nīmatūkīte a kūnīnwo. Na nī ndīgūcōoka gūkorwo hamwe na inyuũ o tīga mūnīnīre kīndũ kīu kīamūrītwo gīa kūnīnwo kīehere thīnī wanyu. **13** “Ūkīra, ūthī ūtherie andũ acio. Thī ūmeere atīrī, ‘Mwītherie mīwīhaarīrie nĩ undũ wa rūciũ; nīgūkorwo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atīrī: Nĩ harī kīndũ kīamūrīe gīa kūnīnwo kīrī thīnī wanyu, inyuũ Israeli. Mūtīngīhota gwītīria thũ cīanyu o nginya rīrīa mūgaakīeheria kīume thīnī wanyu. **14** “Tondũ ūcio rūciũ kīroko mūkeyumīria inyuũ ene o mūhīrīga, o mūhīrīga. Na rīrī, mūhīrīga ūria Jehova agaathuura nīkeyumīria o mbarī, o mbarī; nayo mbarī ūria Jehova agaathuura nīkeyumīria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba ūria Jehova agaathuura nīkeyumīria o mūdũ, o mūdũ. **15** Mūdũ ūria ūkūnyīitwo na indo icio cīamūrītwo cia kūnīnwo nīagacinwo na mwakī hamwe na indo ciake ciothe. Nīgūkorwo nīathūkīte kīrīkanīro kīa Jehova, na nīekīte undũ wa thoni thīnī wa Israeli!” **16** Mūthēnya ūyũ ūngī rūciũnī tene, Joshua akīra andũ a Israeli moimīre o ta ūria mīhīrīga yao yatariĩ, nāguo mūhīrīga wa Juda ūgīthuurwo. **17** Mbarī cia Juda ikīmīra, nake agīthuurwa mbarī ya Azera. Agīcōoka akīmīria mbarī cia Azera mbere kūrīngana na nyũmba ciao, nake Zebedi agīthuurwo. **18** Nake Joshua akīmīria nyũmba yake mūdũ o mūdũ, nake Akani mūrũ wa Karimi, mūrũ wa Zimuri, mūrũ wa Zera, wa mūhīrīga wa Juda, agīthuurwo. **19** Nake Joshua akīra Akani atīrī, “Mūrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Israeli, na ūmūkumie. Njīra ūria wīkīte na ndūkaahithe.” **20** Nake Akani agīcōokia akīra Joshua atīrī, “Ti-itherũ nīnjīhīrie Jehova Ngai wa Israeli. Na ū nīguo njīkīte: **21** Rīria ndonire kabuti gathaka koimīte Babuloni, na cekerī magana meerī cia betha, na gīkama gīa thahabu kīa ūrītũ wa cekerī mīrongo itano thīnī wa indo irīa twatahīte, nīndaciīrīrie na ngīcioya, na ithīkītũ thī kīu hema-inĩ yakwa, nayo betha irī rungu wacio.” **22** Nĩ undũ ūcio Joshua agītũma andũ, nao makīhanyūka magīthīi nginya hema-inĩ yake, na magīkora indo icio ihīthītũ thīnī wa hema ūyo, nayo betha ūyo yaigītũo rungu rwacio. **23** Nao andũ acio makīruta indo icio kuuma hema-inĩ ūyo, magīcitwarīra Joshua o hamwe na andũ a Israeli othe, nao magīcītārania thī mbere ya Jehova. **24** Nake Joshua, hamwe na Israeli othe, makīnyīta Akani mūrũ wa Zera, na makīoya betha ūyo, na kabuti, na gīkama gīa thahabu, na arīũ ake na arīũ ake, na ng’ombe ciake, na ndigiri na ng’ondũ ciake, na makīoya hema yake o na indo ciothe irīa arī nacio, magīcitwara Gītũamba kīa Akori. **25** Nake Joshua akīmūrīra atīrī, “Nĩ kī gītũmīte ūtīrehere thīna ūyũ? Wee nawe ūmũthī nīkuonīo thīna nī Jehova.” Nao andũ a Israeli othe makīmūhūrīra na mahiga nyuguto, na maarīkia kūhūrīra acio angī na mahiga, makīmācina. **26** Magīcōoka makīhūmbīra Akani na hība nene mūno ya mahiga, namo mahiga macio marī o ho nginya ūmũthī. Nake Jehova agīthirwo nĩ marakara marīa maamūcinīte. Nĩ undũ ūcio handũ hau hagīcōoka gwītũo Gītũamba kīa Akori o nginya ūmũthī.

8 Nīngī Jehova akīra Joshua atīrī, “Ndūgetīgīre na ndūgakue ngoro. Thīnī na mbūtũ yothe ya ita, mwambate mūgatharīkīre itũūra rīa Ai. Nīgūkorwo nīneanīte mūthamaki wa Ai moko-inī manyu, hamwe na andũ ake, na itũūra rīake rīu inene na

būruri wake. 2 Ikai itūūra rīa Ai na mūthamaki warīo o ta ūrīa mwekire itūūra rīa Jeriko na mūthamaki warīo, o tīga atīrī, no muoye indo iria mūgūtaha, o na mahiū matuīke manyu. Oheriai andū a itūūra rīu inene na mwena wa na thuutha.”

3 Nī ūndū ūcio Joshua na mbūtū othe ya ita makiumagara magatharīkire Ai. Nake agithuura andū 30,000 arīa maarī njamba mūno akimatūma mathīī kūrī ūtukū. 4 akīmeera atīrī: “Ta thīkīrīriai wega. Inyuū mūkuoheria andū a itūūra rīu inene na mwena warīo wa na thuutha. Mūtīgaikare haraaya narīo. Inyuothe mūikare mwīguīte. 5 Nīi na arīa othe tūrī nao tūgūthengerera itūūra rīu inene kuuma na mbere na rīrīa andū acio mariumagara gūtūhūrīa o ta ūrīa meekire hīndī ya mbere-rī, tūmoorīre. 6 Nao matūingathīe o ngīnya tūmaguucīrīrie biū moime itūūra rīu inene, nīgūkorwo mariuga atīrī, ‘Nī ithūī maroorīra ta ūrīa meekire rīa mbere.’ Nī ūndū ūcio rīrīa tūrīmoorīra-rī, 7 īnyuū na inyuū mūkīre muume kūrīa mūmoohērie, mūtharīkire itūūra rīu inene na mūrītunyane. Jehova Ngai wanyu nēkūrīneana moko-inī manyu. 8 Na rīrī, mwarīkia kwīgwatīra itūūra rīu inene-rī, mūrīcīne. Ikai o ta ūrīa Jehova aathanīte gwīkwo. Mūtīgīrīre nī mwēka ūguo ndamwatha.”

9 Nake Joshua akīmeera moimagare, nao magīthī harīa maathīiaga kuoheria andū a itūūra rīu, na makīhītha metereie gatagatī ka Betheli na Ai, mwena wa ithūuro wa Ai, no Joshua araanarīe na andū arīa angī ūtukū ūcio. **10** Mūthenya ūyū ūngī rūcīnī tene, Joshua agīcookanīrīrīa andū ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraeli makīmatongoria marorete Ai. **11** Mbūtū othe ya ita rīrī yarī hamwe nake igīthī yambatīte, igīkuhūrīa itūūra rīu inene mariumīte na mbere. Nao makīamba hema mwena wa gathīgathīni wa Ai, na hagīkorwo nī haarī gītūamba gatagatī kao na itūūra rīu inene. **12** Joshua nīakoretwo oete andū ta 5,000 na akamaiga moheirie andū kūu gatagatī ka Betheli na Ai, mwena wa ithūuro wa itūūra rīu inene. **13** Magīgātha thīgari cīkare cīhaarīrie o andū handū hao, iria cīothe ciarī kambī igīkara mwena wa gathīgathīni wa itūūra rīu inene, na iria cīoheirie andū mwena wa ithūuro warīo. Naguo ūtukū ūcio Joshua agīthīī kūrāra kūu gītūamba-inī. **14** Rīrīa mūthamaki wa Ai onire ūndū ūcio, agīkūrīa na ihēnya rūcīnī tene, akīmagara na ihēnya hamwe na andū othe a itūūra rīu inene nīguo agacemanīe na Isiraeli marūe mbaara handū hana haang’ethanīire na Araba. No rīrī, ndaigana kūmenya atī nīmehīthīrwo na mwena wa thuutha wa itūūra rīu inene. **15** Nake Joshua na andū a Isiraeli othe magītūta ta mahūūrītwo magatoorio, nao makīura marorete na werū-inī. **16** Nao andū othe a itūūra rīa Ai magītītwo nīguo mamarūmīrīre, nao magītēng’eria Joshua makīguucīrīrio makīuma itūūra rīao. **17** Gūtīrī mūdū mūrūme o na ūmwe wa Ai kana Betheli ūtoimire gūthīī gūkīnyā andū a Isiraeli. Magītīga itūūra rīu rītaahingītīwo magītēng’eria andū a Isiraeli. **18** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ambararia itīmū rīu ūnyītīte na guoko, ūrīrorie mwena wa Ai, nīgūkorwo nīngūneana itūūra rīu inene moko-inī manyu.” Nī ūndū ūcio Joshua akīambararia itīmū rīake akīrīrorīa Ai. **19** Na rīrī, Joshua aarīkia gwīka ūguo, arūme arīa moohēte andū magīkūrīa narua, magītēng’era na ihēnya, magītōonya itūūra rīu na makīrītunyana, nīngī makīrīgwatīa mwaki o narua. **20** Na rīrīa andū acio a Ai maarorīe na thuutha na makīona ndogo yumīte itūūra rīu yambatīte na igūrū-rī, nao makīaga mweke wa gwithara na mwena o na ūrīkū, nīgūkorwo andū a Isiraeli arīa morīte marorete werū-inī nīmagarūrūkīre acio maamatēng’eraga. **21** Rīrīa Joshua na Isiraeli othe moonire atī andū ao arīa moohērie andū thuutha wa itūūra nīmarītunyanīte, na makīona ndogo

igītoga kuuma itūūra, makīgarūrūka na makīūraga andū acio a Ai. **22** Nao andū arīa maamohētie makīuma itūūra rīu inene matharīkire. Andū a Ai magīgīkīrwo gatagatī ka andū a Isiraeli, makīmagīa mbere na thuutha. Andū a Isiraeli makīmanīna, na matiatīgīrie mūdū o na ūmwe arī muoyo, kana makīreka o na ūmwe ahonoke. **23** No nīmanyītīre mūthamaki wa Ai arī muoyo, makīmūtwarīa Joshua. **24** Rīrīa andū a Isiraeli maarīkīrie kūrāra andū othe a Ai arīa maarī gīthaka-inī na kūu werū-inī, kūrīa maamatēng’ereirie-rī, na rīrīa andū acio othe maarīkīrie kūrārago na rūhīu rwa njora-rī, andū a Isiraeli othe magīcooka Ai na makīūraga andū arīa othe maarī kuo. **25** Andū arīa mooragīrwo mūthenya ūcio maarī andū 12,000, arūme na andū-a-nja; nao nī andū othe a itūūra rīa Ai. **26** Nīgūkorwo Joshua ndaigana gūthūna guoko kūrīa kwambaratīte itīmū rīake ngīnya rīrīa aarīkīrie kūnīina andū arīa othe maatūūraga Ai. **27** Nao andū a Isiraeli magīkuuīra ūhīu na indo iria maatahīte kuuma itūūra rīu inene, o ta ūrīa Jehova aathīte Joshua. **28** Nī ūndū ūcio Joshua agīcina Ai na akīrītua hiba ya mwanangīko ya gūtūūra, gūgītūka kūdū gūkīrīte ihooru ngīnya ūmūthī. **29** Joshua agīcooka agīcuuria mūthamaki ūcio wa Ai mūtī igūrū, akīreka aikare ho o ngīnya hwaī-inī. Rīua rīgīthūa-rī, Joshua agīathana atī mwīrī ūcio ūrutwo mūtī igūrū, ūkīko hau itoonyero-inī rīa kīhīngo gīa itūūra rīu, magīcooka makīūgīrīra hiba nene ya mahiga, nayo rīrī o ho ngīnya ūmūthī. **30** Thuutha wa ūguo Joshua agīkūrīa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, kīgongona o kūu kīrīma-inī kīa Ebali, **31** o ta ūrīa Musa ndungata ya Jehova aathīte andū a Isiraeli. Aagīkīre o ta ūrīa kwandīkītīwo thīnī na Ibuku rīa Watho wa Musa, kīgongona kīrī kīa mahiga matarī maicūhie, hatarī indo cīa wīra cīa kīgera ikūhūthīrwo ho. Igūrū rīakīo makīrūtīra Jehova maruta ma njīno na magongona ma ūguano. **32** Nake Joshua akīandīka watho wa Musa igūrū rīa mahiga macio, aandīkire andū a Isiraeli marī ho makīonagīra. **33** Na rīrī, andū a Isiraeli othe, na andū a kūngī na ene būruri o ūndū ūmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atūithania cīra, makīrūgama mīena yeerī ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova mang’etheire athīnjīrī-Ngai, arīa maarī Alawī na nīo maarīkuuaga. Nethu ya andū yarīgamate mbere ya kīrīma kīa Gerizīmu, na nuthu īyo īngī ikarūtīga mbere ya kīrīma kīa Ebali, o ta ūrīa Musa ndungata ya Jehova aathanīte mbere īyo rīrīa aarutanire ūhoro wa kūrāthīmaga andū a Isiraeli. **34** Thuutha ūcio, Joshua agīthoma ciugo cīothe cīa Watho, agīthoma irathīmo o na agīthoma irumi, o ta ūrīa kwaandīkītīwo Ibuku-inī rīa Watho. **35** Gūtīrī kiugo o na kīmwe kīa iria cīothe Musa aathanīte Joshua ataathōmēre kīūngano kīu gīothe kīa Isiraeli, o hamwe na andū-a-nja na cīana na andū o kūngī arīa maatūūrānagīa nao.

9 Na rīrīa athamaki othe arīa maarī mwena wa ithūuro wa Rūū rwa Jorodani maiguire maūdū macio, na arīa maarī būruri ūrīa ūrī irīma, na arīa maarī ituamba-ini cīikūrūko cīa irīma cīa mwena wa ithūuro, na kūu hūgūrūrū-inī cīa Iria rīrīa Inene guothe o ngīnya Lebanonī (nīo athamaki a andū a Ahitī, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivī, na Ajobusi), **2** magīcookanīrīra hamwe nīguo mahūūrane na Joshua na Isiraeli. **3** No rīrī, rīrīa andū a Gibeonī maiguire ūrīa Joshua ekīte itūūra rīa Jeriko o na rīa Ai, **4** magīka ūndū wa wara. Magītīhī marī ta andū matūmītwo marī na ndīgiri cīao ikūuithītīo makūnīa matarīkangu, na mondo ngūrū mūno cīa ndibei irī ndūkangu na igatumwo. **5** Nao arūme acio meekīrīte iraatī ciarī ndarūku, ciarī na iraka, na makehumba

nguo ngürü. Irio ciao ciothe iria meekuüre rĩgu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. **6** Nao magĩthĩ kũri Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkite kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondũ ũcio gĩai kĩrikanĩro na ithuĩ.” **7** Nao andũ a Isiraeli makĩra Ahivi acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgĩa kĩrikanĩro na inyuĩ?” **8** Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.” Ningĩ Joshua akĩmoooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a, na muumĩte kũ?” **9** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkite nĩ undũ wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nĩgũkorwo mũtũũgũite ũhoru wake: o na maĩndũ mothe marĩa eekire bũrũri wa Misiri, **10** na ũria wothē eekire athamaki arĩa eerĩ a Aamori kũu irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, nao nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani, ũria wathamakaga Ashitarothu. **11** Nao athuuri atongoria aĩtu na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri witũ nĩmatwirire atĩrĩ, ‘Kuuai irio nĩ undũ wa rũgendo rwanyu, mũthĩ mũcemanie na andũ acio, na mũmeere atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu; gĩai kĩrikanĩro na ithuĩ.’” **12** Irio ici ciitũ cia rĩgu ciarĩ hiũ mũthenya ũria tuoimire gwitũ tũke kũri inyuĩ. No rĩu ta kĩonei ũria ciũmĩte na ikagĩa mbuu. **13** Nacio mondo ici ciarĩ njerũ tũgĩcyũria ndibei, no rĩu ta kĩonei ũria itũkangĩte. Nacio nguo ciitũ na iraatũ nĩkũrĩte nĩ undũ wa rũgendo kũraha mũno.” **14** Nao andũ a Isiraeli makĩrora irio imwe cia andũ acio, no matiigana kũhooya kĩrĩa kuuma harĩ Jehova. **15** Nake Joshua akĩgĩa kĩrikanĩro gĩa thayũ nao atĩ areke matũũre muoyo, nao atongoria a kiũngano kũu kĩa andũ a Isiraeli magĩkĩra ũhoru ũcio hinya na mwĩhitwa. **16** Mũthenya itatũ thuutha wa kũgĩa na kĩrikanĩro kũu na andũ acio a Gibeoni, andũ a Isiraeli makĩgũga atĩ andũ acio maahakanĩte nao, na maatũũraga o hakuhĩ nao. **17** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli makĩumagara, na mũthenya wa gatatũ magĩkinya matũũra-inĩ mao manene, na nĩmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. **18** No andũ a Isiraeli matiigana kũmahũũra, nĩ undũ atongoria a kiũngano kĩa nĩmehĩtite na mwĩhitwa makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli. Nakĩo kiũngano kũu gĩothe gĩkinuguna nĩ undũ wa atongoria acio, **19** no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩtũhĩtite na mwĩhitwa tũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondũ ũcio tũtingĩmahutia. **20** ũria tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo, nĩgeetha tũtikanacookerewo nĩ marakara nĩ undũ wa kuuma mwĩhitwa ũria twhĩtĩre nĩ undũ wao.” **21** O na ningĩ makĩmeera atĩrĩ, “Reke matũũre muoyo, no matũũke a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa Isiraeli maaĩ.” Nĩ undũ ũcio atongoria makĩgĩa kĩrĩko kĩa kũri andũ acio a Gibeoni. **22** Ningĩ Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mũtũheenie rĩa mweigire atĩrĩ, “Tũtũũraga kũndũ kũraya mũno na inyuĩ, o rĩrĩa mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ? **23** Tondũ ũcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mũtigatiga gũtũka ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba ya Ngai wakwa maaĩ.” **24** Nao magĩcookeria Joshua makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o wega ũria Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamũhe bũrũri ũyũ wothē, na atĩ aniine andũ othe arĩa matũũraga kuo mehēre mbere yanyu. Nĩ undũ ũcio tũgĩtigira mũno, tweciria ũria mũngĩtũũraga, na nĩkĩo twekire undũ ũcio. **25** Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ maku. Twĩke undũ ũria wothē ũkuona rĩu mwega na wa kĩhotho.” **26** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩmahonokia kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. **27** Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩtũ andũ

acio a Gibeoni oini a ngũ na atahĩri mũngĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩri kĩgongona kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. ũguo nĩguo matũũre nginya ũmũthĩ.

10 Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aigũire atĩ Joshua nĩarĩkĩtie gũtũnyana itũũra rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩo o ta ũria ekĩte itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrikanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũũraga hakuhĩ nao-rĩ. **2** Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ undũ wa ũhoru ũcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũũra marĩa maakoragwo marĩ ma ũthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na ningĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. **3** Nĩ undũ ũcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Heberoni, na Piramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, **4** akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũũra Gibeoni, nĩ undũ nĩmagĩte kĩrikanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.” **5** Nao athamaki acio atano a Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Heberoni, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookerĩrĩa hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang'etheire itũũra rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra. **6** Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ũũke gũkũ narua nĩguo ũtũhonokie! Tũteithie nĩ undũ athamaki othe a Aamori arĩa matũũraga bũrũri ũria ũrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩre matũũkĩrĩre.” **7** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩambata akiama Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciake cia ita irĩa irĩ hinya. **8** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Nũkametĩgĩre, nĩ undũ nĩndimaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wao ũkũhota gũgũwĩtĩria.” **9** Thuutha wa gũthĩ ũtũkũ wothē kuuma Giligali, Joshua akĩmahĩthũkĩra o rĩmwe. **10** Nake Jehova akĩmarehere kĩrĩgĩcano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatooria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng'eria na njĩra irĩa yathĩite yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthĩ makĩmoooragaga o nginya Azeka na Makeda. **11** Hindĩ iyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azeka-rĩ, Jehova akĩmagũthĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingĩ makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtũwō nĩ andũ a Isiraeli na rĩhũrĩ rwa njora. **12** Mũthenya ũria Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩgũgaga, akĩmwĩra atĩrĩ: “We rĩũr-rĩ, rũgama o ũguo wihaande igũrũ rĩa Gibeoni, O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wihaande igũrũ rĩa Gĩtũamba kĩa Aijaloni.” **13** Nĩ undũ ũcio rĩa rĩkĩrũgama o ro ũguo, naguo mweri ũkĩrũgama, o nginya rĩrĩa rĩrĩrĩ rĩu rwerĩhĩire harĩ thũ ciao, o ta ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Jasharu. Rũũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagatĩ na rĩkĩamba gũtĩga gũthũa handũ ha mũthenya mũgima. **14** Gũtĩrĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ũcio mbere iyo kana thuutha ũcio, mũthenya ũria Jehova aacookirie mahooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli! **15** Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali. **16** Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmooorte na magathĩ makehitha thĩnĩ wa ngurunga kũu Makeda. **17** Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehĩtĩte ngurunga-inĩ kũu Makeda, **18** akiuga atĩrĩ, “Garagarĩ mahiga manene mũhĩnge mũromo wa ngurunga iyo na mũĩge arangĩrĩ ho. **19** No inyuĩ mũtigatĩthie.

Teng'eriai thū cianyu, mūcitharīkire mūcirutītie na thuuha, na mūtīkareke itoonye matūūra macio manene, nīgukorwo Jehova Ngai wanyu nīacineanīte moko-inī manyu.” **20** Nī ūndū ūcio Joshua hamwe na andū a Isiraēli makīmāniina biū, hakuhi kwage mūdū o na ūmwe ūgūtigara, no anini arīa maatigārire nīmahotire kūrīra matūūra mao manene marīa maarī mairīgīre. **21** Mbūtū yothe ya ita īgīgīcooka kambī kūrī Joshua o kūu Makeda na thayū, na gūtīrī mūdū o na ūmwe wacookire kwaria kiugo gīa gūūkīrīra andū a Isiraēli. **22** Joshua agīcooka akiuga atīrī, “Hingūrai mūromo wa ngurunga-inī na mūndehere athamaki acio atano.” **23** Nī ūndū ūcio magūka o ūguo, makīruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inī, na nīo athamaki a Jerusalemu, na Heberoni, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. **24** Athamaki acio marīkia kūrehwo harī Joshua, agītā andū othe a Isiraēli na akīra anene a ita arīa mathīte nake atīrī, “Ūkai haha, mūkinye athamaki aya ngingo.” Nī ūndū ūcio makīmūra, magīkinya athamaki acio ngingo. **25** Joshua akīmeera atīrī, “Mūtigetīgīre kana mūkie ngoro. Gīai na hinya na mūmūrīrie. Ū ūnguo Jehova arīkaga thū cianyu ciothe iria mūrītiaga nacio.” **26** Nake Joshua akīringa athamaki acio akīmōoraga, agīcooka akīmacuuria īgūrū rīa mītī itano, nao magītinda macunjūrīte mītī-inī īyo nginya hwaī-inī. **27** Rīua rīgīthūa-rī, Joshua agīathana, nayo mīrī ya andū acio īgīcuurūrio kuuma mītī-inī, īgīkio ngurunga irīa meehithīte; na hau mūromo-inī wa ngurunga īyo hākīgwo mahiga manene mūno, namo matūire ho o na ūmūthī. **28** Mūthenya ūcio, Joshua agītunyana itūūra rīa Makeda; akīniina mūthamaki na itūūra rīu na rūhiū rwa njora, na akīniina andū othe arīa maarī thīinī warīo biū. Ndaatigīrie mūdū o na ūmwe arī muoyo; na agūka mūthamaki wa Makeda o ta ūria eekire mūthamaki wa Jeriko. **29** Nīngī Joshua na Isiraēli rīothe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Makeda magīthīi nginya itūūra rīa Libina na makīrītharīkīra. **30** Nake Jehova akīneana itūūra rīu o narīo na mūthamaki warīo moko-inī ma andū a Isiraēli. Nake Joshua akīniina itūūra rīu na andū arīa maarī kuo na rūhiū rwa njora. Ndaigana gūtīgīa mūdū o na ūmwe thīinī warīo arī muoyo. Nake agūka mūthamaki warīo o ta ūria eekire mūthamaki wa Jeriko. **31** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Libina magīthīi nginya Lakishi; makīring'ēthera, makīrītharīkīra. **32** Nake Jehova akīneana Lakishi kūrī Isiraēli, nake Joshua akīrītunyana mūthenya wa keerī. Itūūra rīu akīrīniina na rūhiū rwa njora o hamwe na andū othe arīa maarī thīinī warīo, o ta ūria eekire Libina. **33** O hīndī īyo, nake Horamu mūthamaki wa Gezerī nīokīte gūteithīa Lakishi, no Joshua akīmūhōota hamwe na mbūtū yake, o nginya gūkīaga mūdū watigārire muoyo. **34** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Lakishi magīthīi nginya Egiloni; makīring'ēthera makīrītharīkīra. **35** Nao magītunyana itūūra rīu mūthenya o ro ūcio, na makīrīniina biū na rūhiū rwa njora, na makīniina andū othe arīa maarī thīinī warīo, o ta ūria meekīte Lakishi. **36** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake, makīambata kuuma Egiloni magīthīi nginya Heberoni, makīrītharīkīra. **37** Magītunyana itūūra rīu, na makīrīniina na rūhiū rwa njora hamwe na mūthamaki warīo, na tūtūūra twarīo, na arīa othe maarī thīinī watuo. Matiatigīrie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nao makīrīananga biū hamwe na arīa othe maarī thīinī warīo, o ta ūria meekīte Egiloni. **38** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī nake makīhūdūka, magītharīkīra Deberī. **39** Magītunyana itūūra rīu, na mūthamaki warīo, na tūtūūra twarīo, makīmāniina na rūhiū rwa njora. Makīananga arīa maarī thīinī warīo biū.

Matiatigīrie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nao magūka Deberī na mūthamaki warīo o ta ūria meekīte Libina na mūthamaki warīo, na noguo meekīte Heberoni. **40** Nī ūndū ūcio Joshua agītōoria mwena ūcio wothē, naguo būrūrī ūria ūrī irīma, o na Negevu, na ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūūro, o na kūu ciūkūrūko-inī cia irīma, hamwe na athamaki othe akūo. Ndaatigīrie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nīanangīre arīa othe maarī na mīhūmū, o ta ūria Jehova, Ngai wa Isiraēli aathanīte. **41** Joshua akīmātōoria kuuma Kadeshī-Barīnea nginya Gaza na kuuma mwena ūcio wothē wa Goshenī nginya Gibeoni. **42** Athamaki acio othe hamwe na mabūrūrī mao-rī, Joshua aamahōotire na itharīkīra rīmwe, nī ūndū Jehova, Ngai wa Isiraēli nīwe warūagīrīra Isiraēli. **43** Nake Joshua agīcooka hamwe na andū othe a Isiraēli kambī-inī kūu Giligali.

11 Na rīrī, rīrīa Jabini mūthamaki wa Hazoru aigūire ūhoro wa maūdū macio, agītūma ūhoro kūrī Jobabu mūthamaki wa Madoni, kūrī athamaki a Shimuroni na Akishafu, **2** o na kūrī athamaki a mwena wa gathigathini arīa maarī irīma-inī, o kūu Araba mwena wa gūthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithūūro, o na kūu Nafothu-Dori mwena wa ithūūro; **3** na kūrī Akaanani arīa matūire mwena wa irathīro na wa ithūūro; na kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kūu būrūrī ūcio wa irīma; o na kūrī Ahivi kūu mūhuro wa Herimoni rūgongo rwa Mizīpa. **4** Nao magītūka na mbūtū ciao ciothe cia ita, na gīkundi kīne kīa mbarathi na ngaari cia ita, maarī mbūtū nene mūno, makaingīa o ta mūthanga ūria ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. **5** Athamaki acio othe magīturanīra mbūtū ciao, na makīamba kambī hamwe gūkuhī na maafī ma Meromu, nīgeetha mahūūrane na Isiraēli. **6** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ndukametīgīre, tondu rūciū ihinda ta rīrī nīngamaneana othe kūrī Isiraēli, moragītwo. Mūgaatinīa mbarathi ciao mītari ithue, na mūcīne ngaari ciao cia ita na mwakī.” **7** Nī ūndū ūcio Joshua na mbūtū yake yothe ya ita, makīmākererera o rīmwe kūu maafī ma Meromu, makīmātharīkīra, **8** nake Jehova akīneana moko-inī ma Isiraēli. Nao makīmāhōota makīmāingātīthīa o nginya Sidoni irīa Nene, makīmākīnyīa Misirefothu-Aimu, o na makīmākīnyīa Gītūamba kīa Mizīpa kīrīa kīrī mwena wa irathīro, o nginya hākīaga mūdū watīgīrwo arī muoyo. **9** Joshua akīmeeka o ta ūria Jehova aathanīte: Agītīnīa mbarathi ciao mītari, na agīcina ngaari ciao cia ita na mwakī. **10** Nīngī Joshua akīhūdūka na agītunyana itūūra rīa Hazoru na akīūraga mūthamaki warīo na rūhiū rwa njora. (Hazoru nīrīo rīarī itūūra inene mothamaki-inī macio). **11** Nao makīūraga andū arīa othe maarī kuo na rūhiū rwa njora. Makīmāniina biū na matiīgana gūtīgīa kīndū o na kīmwe kīarī na mīhūmū, nake agīcina Hazoru na mwakī. **12** Nake Joshua agītunyana matūūra macio mothe ma ūthamaki na athamaki a mo, na akīmōoraga na rūhiū rwa njora. Akīmāniina biū, o ta ūria Musa ndungata ya Jehova aathanīte. **13** No rīrī, Isiraēli matiīgana gūcina itūūra o na rīmwe rīa marīa maakītwo ihumbu-inī, o tīga itūūra rīa Hazoru, rīrīa Joshua acīnīre. **14** Andū a Isiraēli nīmekūūire indo ciothe iria maatahire, na mahīū ma matūūra macio, no makīūraga andū othe na rūhiū rwa njora o nginya makīmāniina biū, na matiīgana gūtīgīa mūdū o na ūmwe warī na mīhūmū. **15** O ta ūria Jehova aathire ndungata yake Musa-rī, ūguo noguo nake Musa aathire Joshua; nake Joshua agūka o ta ūguo; gūtīrī ūndū o na ūmwe ateeekire wa maūdū marīa Jehova aathīte Musa mekwo. **16** Nī ūndū ūcio Joshua agītunyana būrūrī ūcio wothē: nīguo būrūrī ūria ūrī irīma, na būrūrī wothē wa Negevu, na

mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũiro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, **17** na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩa kĩrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩa Herimoni. Akĩnyiita athamaki ao othe, na akĩmahũura, akĩmooraga. **18** Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda iraya. **19** Na tĩga o Ahivi arĩa maatũruga Gibeoni, gũtirĩ itũura inene o na rĩmwe riagĩire kĩa kĩa kĩa na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũura macio mothe na undũ wa kũria mbaara nao. **20** Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũmire, momie ngo ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniine biũ, amaniine o kũmaniina atekũmaĩguĩra tha, o ta urĩa Jehova aathĩte Musa. **21** O hĩndĩ iyo Joshua agĩthĩĩ akĩniina andũ a Anaki kuuma bũrũri urĩa urĩ irĩma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe urĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe urĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniina biũ hamwe na matũura mao. **22** Na gũtirĩ mĩndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũura rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. **23** Nĩ undũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta urĩa Jehova aathĩte Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtũke igai rĩa na ũgagyo kũringana na urĩa mihĩrĩga yagayanĩtio. Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkiaga mbaara.

12 Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyiitĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũ rwa Arinoni nginya kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba: **2** Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, urĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũura rĩa Aroeri rĩrĩ rĩrĩ rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũura rĩa rĩrĩ rĩrĩ gatagati ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũ rwa Jaboku, rĩa rĩrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. **3** O na nĩathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya irĩa rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbi), nginya Bethi-Jeshimothu, na nĩngĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthĩni agakinya mũhuro wa kĩa kĩa iharũrũka cia Pisiga. **4** Nĩngĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, ũmwe wa matĩgari ma andũ a Refaimu arĩa maatũruga kũu Ashitarothu na Edirei. **5** Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni. **6** Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatoorire. Nake Musa ndungata ya Jehova akĩheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, gũtũke igai rĩa. **7** Acio nĩo athamaki a bũrũri urĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatoorire kũu mwena wa ithũiro wa Rũũ rwa Jorodani, kuuma Baali-Gadi, Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩa kĩrorete na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtio nĩ Joshua kũrĩ mihĩrĩga ya Isiraeli matũke magai mao kũringana na urĩa mihĩrĩga yao yagayanĩtio, **8** bũrũri urĩa urĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũiro, na Araba, na kũria kũrĩ ciũkũrĩko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperiži, na Ahivi, na Ajobusi): **9** mũthamaki wa Jeriko, ũmwe, na mũthamaki wa Ai (hakuhĩ na Betheli), ũmwe, **10** na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe, na mũthamaki wa Hebironi, ũmwe, **11** na mũthamaki wa Jaramuthu, ũmwe, na mũthamaki wa Lakishi, ũmwe, **12** na mũthamaki wa Egiloni, ũmwe, na

mũthamaki wa Gezeri, ũmwe, **13** na mũthamaki wa Debiri, ũmwe, na mũthamaki wa Gederi, ũmwe, **14** na mũthamaki wa Horoma, ũmwe, na mũthamaki wa Aradi, ũmwe, **15** na mũthamaki wa Libina, ũmwe, na mũthamaki wa Adulamu, ũmwe, **16** na mũthamaki wa Makeda, ũmwe, na mũthamaki wa Betheli, ũmwe, **17** na mũthamaki wa Tapua, ũmwe, na mũthamaki wa Heferi, ũmwe, **18** na mũthamaki wa Afeku, ũmwe, na mũthamaki wa Lasharoni, ũmwe, **19** na mũthamaki wa Madoni, ũmwe, na mũthamaki wa Hazoru, ũmwe, **20** na mũthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe, na mũthamaki wa Akishafu, ũmwe, **21** na mũthamaki wa Taanaka, ũmwe, na mũthamaki wa Megido, ũmwe, **22** na mũthamaki wa Kedeshi, ũmwe, na mũthamaki wa Jokineamu itũura rĩ kũu Karimeli, ũmwe, **23** na mũthamaki wa Dori (kũu Nafothu-Dori), ũmwe, na mũthamaki wa Goimu kũu Gilgali, ũmwe, **24** na mũthamaki wa Tiriza, ũmwe; athamaki acio othe maarĩ mĩrongo itatũ na ũmwe.

13 Na rĩrĩ, rĩrĩa Joshua aarĩ mĩndũ mũkũrũ na mĩaka yake ikaingĩra-rĩ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Urĩ mũkũrũ mũno, na no gũtigarite bũrũri mũnene mũno wa kwĩgwarĩwo ũtũke wanyu. **2** “Urĩ mũno bũrũri urĩa ũtigarite: nĩ ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Agheshuru: **3** kuuma Rũũ rwa Shihoru mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Mĩsiri, o nginya bũrũri wa Ekironi urĩa urĩ mwena wa gathigathini, urĩa wonagwo urĩ bũrũri wa Akaanani (nĩguo bũrũri wa aathani arĩa atano a Afilisti arĩa maathanaga kũu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bũrũri wa Aavimu); **4** kuuma gũthĩni, bũrũri wothe wa andũ a Akaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthĩĩ nginya Afeku, rũgongo rwa Aamori, **5** na bũrũri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩa kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu. **6** “Andũ othe arĩa maatũruga bũrũri urĩa urĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩo Asidoni othe, nĩ nĩ ngaamairaga mehene mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ũtigarite nĩwagaira Isiraeli bũrũri ũcio ũtũke igai rĩa o ta urĩa ngwathĩte, **7** na ũugae ũtũke igai harĩ mihĩrĩga iyo kenda, hamwe na nuthu ya mihĩrĩga wa Manase.” **8** Nuthu iyo ingĩ ya andũ a mihĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkĩte kwamũkĩra igai rĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, ta urĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete. **9** Naguo mũhaka ũcio woimite Aroeri rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũura rĩa rĩrĩ rĩrĩ gatagati ka mũkuru ũcio, hamwe na werũ urĩa mĩtũũgĩru kũu Medeba, nginya o Diboni, **10** na matũura mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, urĩa wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. **11** Nĩngĩ ũgakinya Gileadi, bũrũri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩa kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, **12** ũguo nĩ kuuga ũthamaki wothe wa Ogu kũu Bashani, urĩa waathanaga Ashitarothu na Edirei, nake ũcio nĩwe warĩ wa mũico wa matĩgari ma Arefaimu. Musa nĩmamatooretie na agataha bũrũri wao. **13** No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ a Geshuru na Maaka; nĩ undũ ũcio matũruga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **14** No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩa, o ta urĩa aamerĩre. **15** Nake Musa akĩgaira mihĩrĩga wa Rubeni, kũringana na urĩa mbarĩ ciao ciatarĩ: **16** Bũrũri urĩa uumĩte Aroeri rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũura rĩa rĩrĩ rĩrĩ gatagati ka mũkuru ũcio, na kũria guothe gũtũũgĩru kũhĩtũka Medeba, **17** nginya Heshiboni na

matũūra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgũru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na 18 Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na 19 Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩria rĩri kĩrima igũrũ kĩria kĩari kũu gĩtuamba kũu, 20 na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pisiga, na Bethi-Jeshimothu, 21 o na matũūra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgũru o hamwe na ũthamaki wothe wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũria waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyĩtanĩte na Sihoni arĩa maatũire bũrũri na 22. 22 Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu mũrũ wa Beori ũria warĩ mũragũri na rũhiũ rwa njora. 23 Mũhaka wa mũhĩrĩga wa Rubeni warĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. Matũūra macio hamwe na tũtũūra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. 24 Ũyũ nĩguo bũrũri ũria Musa aaheete mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ: 25 Nĩ bũrũri wa Jazeri, na matũūra mothe ma Gileadi, na nuthu ya bũrũri wa andũ a Amoni o nginya Aroeri, gũkuhĩ na Raba; 26 na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya bũrũri wa Debiri; 27 na kũu gĩtuamba-inĩ, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kũu kũngĩ gwanthagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, bũrũri ũria ũkinyĩte mũthia-inĩ wa Iria rĩa Kinerethu). 28 Matũūra macio hamwe na tũtũūra twamo nĩmo maatũũkire igai rĩa mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. 29 Ũyũ nĩguo bũrũri ũria Musa aaheete nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya nyũmba ya njiaro cia Manase, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ: 30 Nĩ bũrũri ũria uumĩte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kũria guothe gwanthagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, o na matũūra mothe ma Jairu kũu Bashani, namo mothe nĩ matũūra mĩrongo itandatũ, 31 nuthu ya Gileadi, na Ashitarothu na Edirei (matũūra ma mũthamaki ma Ogu marĩa maarĩ kũu Bashani). Kũu nĩkuo kwarĩ kwa njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya arĩu a Makiru, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. 32 Rĩrĩ nĩrĩo igai rĩria Musa aaheanĩte hĩndĩ rĩa aarĩ kũu werũ-inĩ wa Amoabi mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani, mwena wa irathĩro wa Jeriko. 33 No rĩrĩ, mũhĩrĩga wa Lawi ndwaheirwo igai nĩ Musa; Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩwe igai rĩa, o ta ũria aamerĩere.

14 Maya nĩmo mabũrũri marĩa andũ a Isiraeli maheirwo matũũke igai rĩa bũrũri-inĩ wa Kaanani, ũria Eleazaru mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na antongoria a mbarĩ cia mũhĩrĩga ya Isiraeli maamagĩĩre. 2 Magai mao maagairwo na njira ya gũcuukira mĩrĩ kũrĩ o mĩhĩrĩga iyo kenda na nuthu, o ta ũria Jehova aathite Musa, 3 nĩgũkorwo Musa nĩaheete mĩhĩrĩga rĩri na nuthu igai rĩa mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani. No rĩrĩ, ndaaheete Alawii igai hamwe na andũ acio angĩ, 4 nĩgũkorwo arĩu a Jusufu nĩmatũũkĩte mĩhĩrĩga rĩri, nĩyo mũhĩrĩga wa Manase, na wa Efiraimu. Alawii matiigana kũgaĩrwo ithaka tiga o matũūra ma gũtũūra, na ithaka iria ciarigĩciĩrie matũūra macio cia kũrĩthagia ndũũru ciao cia mbũri na ng'ombe. 5 Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩganyana bũrũri ũcio o ta ũria Jehova aathite Musa. 6 Na rĩrĩ, andũ a mũhĩrĩga wa Juda magĩthĩ kũri Joshua kũu Giligali, nake Kalebu mũrũ wa Jefune ũria Mũkenizi akĩmwĩra atĩrĩ, "Wee nũũ ũhoru ũria Jehova eerire Musa mũndũ wa Ngai ũkonĩ nĩ nawe tũrĩ kũu Kadeshi-Barinea. 7 Nĩ ndaarĩ na

ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ina hĩndĩ rĩa Musa ndungata ya Jehova aandũmire kuuma Kadeshi-Barinea thĩi ngathigaane bũrũri ũcio. Nĩndamũcookeirie ũhoru o ta ũria warĩ ngoro-inĩ yakwa, 8 no rĩrĩ, arĩu a ithe witũ arĩa twaambatanĩte nao nĩmatũmire ngoro cia andũ ciyũrwo nĩ guoya. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ nĩ ndarũmĩrĩre Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothe. 9 Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩhĩta na mwĩhitwa mũthenya o ro ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, 'Ti-itherũ bũrũri ũcio makinya maku marakinyangire ũgaatũka igai rĩaku na rĩa ciana ciaku nginya tene, nĩ ũndũ nĩrũmĩrĩre Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothe.' 10 "Na rĩrĩ, o ta ũria Jehova eraniire nĩageeka-rĩ, nĩandũrĩte muoyo mĩaka mĩrongo ina na itano kuuma hĩndĩ rĩa aarĩrie Musa akĩmũhe ũhoru ũcio, hĩndĩ iyo yothe Isiraeli moorũruga werũ-inĩ. Na rĩrĩ, ndĩ haha ũmũthĩ, ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo inana na itano! 11 Nĩ na hinya ũmũthĩ o ta ũria ndarĩ naguo mũthenya ũria Musa aandũmire; ndĩ na hinya wa gũthĩ mbaara-inĩ o ta ũria ndaarĩ naguo hĩndĩ iyo, hinya wa gũthĩ rũgendo kana wa kũinũka mũciĩ. 12 Tondũ ũcio rĩu kĩhe bũrũri ũyũ wa irĩa, o ũria Jehova aaririe ũhoru waguo mũthenya ũcio. Wee mwene nĩwaigũire mũthenya ũcio atĩ andũ a Anaki maarĩ kũndũ kũu, namo matũūra mao maarĩ manene na makairĩgĩrwo na hinya mũno, na rĩrĩ, Jehova angĩkorwo hamwe na nĩ andeithie-rĩ, nĩngĩmaingata o ta ũria oigire." 13 Nake Joshua agĩkĩrathima Kalebu mũrũ wa Jefune, na akĩmũhe Hebironi gũtũke igai rĩake. 14 Nĩ ũndũ ũcio Hebironi gũtũũre kũrĩ gwa Kalebu mũrũ wa Jefune ũcio Mũkenizi kuuma hĩndĩ iyo, nĩ ũndũ nĩrũmĩrĩre Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. 15 (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nĩ ũndũ gwetanĩtio na Ariba, ũria warĩ mũndũ mũnene mũno gũkĩra arĩa angĩ othe thĩinĩ wa andũ a Anaki). Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkiaga mbaara.

15 Naguo bũrũri ũria wagairwo mũhĩrĩga wa Juda, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ, wakinyĩte o mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Edomu, o na ũgakinya werũ-inĩ wa Zini gĩtũri-inĩ kĩa mwena ũcio wa gũthini. 2 Mũhaka wao wa mwena wa gũthini wambĩrĩre gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gũthini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, 3 mũhaka ũcio ũkahĩtũkĩra mwena wa gũthini wa Mwanya wa Akirabimu, ũgathĩ na mbere o nginya Zini, na ũkambatĩrĩra na mwena wa gũthini wa Kadeshi-Barinea. Nĩngĩ ũgathĩ wĩgiritanĩte na Hezironi, ũkambata ũgakinya Adari, nĩngĩ ũkarigĩcũka ũgakinya Karika. 4 Nĩngĩ wacookete ũgathĩ o ro ũguo nginya Azimoni, ũkoimĩrĩra karũũ ka bũrũri wa Misiri, ũkarĩkĩrĩra iria-inĩ. Ũyũ nĩguo mũhaka wao wa mwena wa gũthini. 5 Mũhaka wa mwena wa irathĩro warĩ Iria rĩa Cumbĩ nginya mũthia wa Rũũ rwa Jorodani. Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathini wambĩrĩre gĩcongoco-inĩ kĩa iria mũthia-inĩ wa Rũũ rwa Jorodani, 6 ũkambatĩrĩra nginya Bethi-Hogila, na ũgathĩ ũhĩtũkĩre mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ũkambata ũgakinya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. 7 Nĩngĩ mũhaka ũcio wacookete ũkambata nginya Debiri uumĩte Gĩtuamba kĩa Akori, ũgacooka ũkereka gathigathini o nginya itũũra-inĩ rĩa Giligali, rĩria rĩang'ethaniire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gũthini wa mũkuru ũcio. Wacookete ũgathĩ na mbere ũgakinya maa-inĩ ma Eni-Shemeshu, na ũkoimĩrĩra o kũu Eni-Rogeli. 8 Nĩngĩ ũkambatania na Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu ũkĩrũkanĩte na kiharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũũra inene rĩa Mũjebusi (na nĩrĩo Jerusalemu). Kuuma hau ũkambata nginya gacũmbĩrĩ ga karĩma karĩa karĩ mwena wa ithũro wa Gĩtuamba kĩa Hinomu o kũu mũthia wa gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. 9 Kuuma gacũmbĩrĩ ga

karīma mūhaka ūcio werekeire gīthima kīa maaī ma Nefitōa, ūkiūmīrīra matūūra-inī ma kīrīma kīa Efirōni, na ūgaikūrūka ūgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). **10** Ningī mūhaka ūcio ūkarigicūka na mwena wa ithūro uumite Baala ūgakinya Kīrīma kīa Seiru, ūgacooka ūgaikūrūkānia na kiharūrūka kīa mwena wa gathigathini wa kīrīma gīa Jearimu (nikīo Kesalōni), ūgathīi na mbere ūikūrūkīte nginya Bethi-Shemeshu, na ūgakīra nginya Timina. **11** Ningī mūhaka ūcio ūkoima hau, ūgathīi nginya kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ūkehiūria werekeire Shikerōni, ūkahītūka, ūgathīi kīrīma-inī kīa Baala, na ūgakinya Jabuneeli. Mūhaka ūcio wathīrīre o iria-inī. **12** Naguo mūhaka wa mwena wa ithūro wegiritanīte na hūgūrūrū cia Iria rīria Inene. Iyo nīyo mūhaka rīria yathīūrūrūkīrie andū a mūhīrīga wa Juda, o ta ūria mbarī ciao ciatarīi. **13** O ta ūria Jehova aamwathīte-rī, Joshua nīaheire Kalebu wa Jefune igai thīnī na mūhīrīga wa Juda, akīhoe Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nīwe warī ithe wa Anaki). **14** Nake Kalebu akīngata Anaki arīa atatū kuuma Hebironi, nīo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, arīa njiaro cia Anaki. **15** Ningī agīcōoka agīthīi kūrūa na andū arīa maatūrāga itūūra inene rīa Debiri (kūrīa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari). **16** Nake Kalebu akiuga atīrī, “Mūdū ūria ugūtharīkīra na atunyane Kiriathu-Sefari, ūcio nīwe ngūhe mwarī wakwa Akisa, amūhīkie.” **17** Nake Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu, nīwe watunyanire itūūra rīu; nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe mwarī Akisa atuīke mūtumia wake. **18** Mūthēna ūmwe rīria Akisa aathiire kūrī Othinieli-rī, akīringīria Akisa ahoōe mūgūnda kūrī ithe Kalebu. Aarīka kuuma igūrū rīa ndigiri yake, Kalebu akīmūria atīrī, “Ūkwenda ngwikīre atīa?” **19** Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndagūthaita ūndathime. Tondū nīūtheete būrūrī wa Negevu, he ithima cia maaī o nacio.” Nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe ithima cia mwena wa rūgongo na cia mwena wa kianda. **20** Rīrī nīrīo igai rīa mūhīrīga wa Juda, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi. **21** Matūūra marīa maarī mūthia wa gūthini ma mūhīrīga wa Juda thīnī wa Negevu kwerekerā mūhaka wa Edomu maarī maya: Kabazeeli, na Ederi, na Jaguri, **22** na Kina, na Dimona, na Adada, **23** na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, **24** na Zifu, na Telemu, na Bealothu, **25** na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norīo Hazoru), **26** na Amamu, na Shema, na Molada, **27** na Hazoru-Gada, na Heshimōni, na Bethi-Peletu, **28** na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, **29** na Baala, na Ilimu, na Ezemu, **30** na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, **31** na Zikilagi, na Madimāna, na Sanisana, **32** na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nī matūūra mīrongo rīrī na kenda na tūtūūra twamo. **33** Namo matūūra marīa maarī ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūro: maarī Eshitaoli, na Zora, na Ashina, **34** na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, **35** na Jaramuthu, na Adulamū, na Soko, na Azeka, **36** na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gedera (kana Gederothaimu); mothe maarī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. **37** Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, **38** na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, **39** na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, **40** na Kaboni, na Lahamasu, na Kitislishu, **41** na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe maarī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **42** na Libina, na Etheri, na Ashani, **43** na Ifita, na Ashina, na Neziibu, **44** na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe maarī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **45** Na Ekironi na micīi irīa yarithīūrūrūkīrie, na tūtūūra twamo; **46** ningī itūūra rīa Ekironi, nginya iria-inī na kūrīa guothe gwakuhīrīrie Ashidodi, hamwe na tūtūūra

twakuo; **47** o na Ashidodi na micīi irīa yarithīūrūrūkīrie, na tūtūūra twarīo; na Gaza na micīi irīa yarithīūrūrūkīrie, na tūtūūra twa rīo, nginya karūūi ka būrūrī wa Misiri, na hūgūrūrū cia Iria rīria Inene. **48** Namo matūūra ma būrūrī ūria ūrī irīma nī: Shamiru, na Jatiri, na Soko, **49** na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), **50** na Anabu, na Eshitemo, na Animu, **51** na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe maarī matūūra ikūmi na rīmwe na tūtūūra twamo. **52** Na Araba, na Duma, na Eshani, **53** na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, **54** Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), na Zioru; mothe maarī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **55** Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, **56** na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, **57** na Kaini, na Gibeā, na Timina; mothe maarī matūūra ikūmi na tūtūūra twamo. **58** Na Halihuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, **59** na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekonī; mothe maarī matūūra matandatū na tūtūūra twamo. **60** Kiriathu-Baali (na nikuo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matūūra meerī na tūtūūra twamo. **61** Nakuo kūu werū-inī matūūra maarī: Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, **62** na Nibushani, na itūūra inene rīa Cumbi, na Eni-Gedi; mothe maarī matūūra matandatū na tūtūūra twamo. **63** No rīrī, andū a Juda matiahotire kūingata Ajebusi, arīa maatūūrāga Jerusalemu; na Ajebusi matūūranagia na andū a Juda kūu Jerusalemu nginya ūmūthī.

16 Būrūrī ūria wagaīrwo ciana cia Jusufu wambīrīrie kuuma Jorodani o kūu Jeriko, mwena wa irathīro wa maaī ma Jeriko, ūkambata kuuma kūu Jeriko, ūgatuikanīria kūu werū-inī nginya būrūrī ūria ūrī irīma ūgakinya Betheli. **2** Wacookete ūgathīi na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ūkaringa ūgakinya būrūrī wa Aariki o kūu Atarothu, **3** ningī ūgaikūrūka na mwena wa ithūro, ūgakinya mūhaka-inī wa būrūrī wa Ajafileti, nginya rūgongo rwa Bethi-Horoni ya Mūhuro, na ūgacooka ūgathīi ūgakinya Gezeri, ūkarīkīrīria iria-inī. **4** Nī ūndū ūcio Manase na Efiraimu, njiaro cia Jusufu, ikīgwatīra igai rīao. **5** Ūyū nīguo warī būrūrī wa Efiraimu, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi: mwena wa irathīro, mūhaka wa igai rīao woimite Atarothu-Adari ūgathīi nginya Bethi-Horoni ya Rūgongo, **6** ūgathīi na mbere nginya iria-inī. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ūkarigicūka na mwena wa irathīro ūgakinya Taanathu-Shilo, ūkahītūkīra kuo ūrorete na mwena wa irathīro wa Janoa. **7** Ūgacooka ūgaikūrūka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ūkahutia Jeriko, na ūkoimīrīra Rūūi rwa Jorodani. **8** Kuuma Tapua mūhaka ūcio ūgathīi ūrorete na mwena wa ithūro, ūgakinya mūkuru wa Kana, na ūkarīkīrīria iria-inī. Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Efiraimu, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi. **9** Būrūrī ūcio mothe warī hamwe na matūūra mothe na tūtūūra twamo tūrīa Efiraimu maagaīrwo thīnī wa igai rīa andū a mūhīrīga wa Manase. **10** No andū a mūhīrīga wa Efiraimu matīgana kūrūtūrūra andū a Kaanani arīa maatūūrāga Gezeri; nginya ūmūthī andū a Kaanani matūūranagia hamwe na andū a Efiraimu, nao magītūka ndungata marutage wīra o ūrīa mangiathwo marute.

17 Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Manase arī we irigithathi rīa Jusufu, na rīa Makīru, ūria warī irigithathi rīa Manase. Makīru nīwe warī ithe wa andū a Gileadi, arīa maaherīwo Gileadi na Bashani nī ūndū andū a Makīru maarī njamba cia hinya. **2** Nī ūndū ūcio igai rīrī nīrīo rīarī rīa andū acio angī a Manase, na nīo mbarī cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida.

Cio nicio ciarĩ njiaro iria ingĩ cia arũme cia Manase mũrũ wa Jusufu kũringana na mbarĩ ciao. **3** No rĩrĩ, Zelofehadi mũrũ wa Heferi, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase ndaarĩ na ciana cia aanake o tiga cia airĩtu, nao marĩtwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. **4** Nao airĩtu acio magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria makimeera atĩrĩ, “Jehova nĩathire Musa atĩ o na ithuĩ tũheo igai hamwe na ariũ a ithe witũ.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩmahe igai mariganĩtie na ariũ a ithe wao o ta ũria Jehova aathanite. **5** Igai rĩa gĩthaka kĩa Manase rĩarĩ thanju ikũmi tũtũgũtara Gileadi na Bashani iria ciarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, **6** Na tondũ airĩtu acio a mũhĩrĩga wa Manase nĩmaheirwo igai hamwe na ariũ a mũhĩrĩga ũcio, bũrũri wa Gileadi ũgĩtuika wa njiaro iria ingĩ cia Manase. **7** Naguo bũrũri wa Manase woimĩte o kũu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathĩro wa Shekemu. Mũhaka wagereire mwena wa gũthini kuuma kũu ũgakinya kwa andũ arĩa maatũũraga Eni-Tapua. **8** (Bũrũri wa Tapua warĩ wa Manase, no itũura rĩa Tapu, rĩria rĩarĩ mũhaka-inĩ wa Manase, rĩarĩ rĩa andũ a Efiraimu). **9** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩ na mbere ũrorete mwena wa gũthini ũgĩkinya mũkuru wa karũũ gĩa Kana. Kũu kwarĩ na matũũra ma Efiraimu o hamwe na matũũra ma Manase, no mũhaka wa Manase warĩ mwena wa gathigathini wa mũkuru ũcio, na warĩkĩrĩrie o iria-inĩ. **10** Mwena wa gũthini bũrũri warĩ wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warĩ wa Manase. Bũrũri wa Manase wakinyite iria-inĩ, na ũkahakana na bũrũri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathĩro. **11** Kũu Isakaru na Asheri, Manase no aarĩ na matũũra, namo nĩ Bethi-Shani, na Ibleamu, na andũ a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na mĩcĩ irĩa yamathiũrũrũkĩrie (rĩa gatatu mũtaratara-inĩ nĩ Nafothu). **12** No rĩrĩ, andũ a Manase matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga matũũra macio, nĩgũkorwo andũ a Kaanani nĩmehotorete gũtũũra rũgongo rũu. **13** No rĩrĩ, rĩria andũ a Isiraeli maagiire hinya mũno, makĩhatĩrĩria andũ acio a Kaanani, makamarutithagia wĩra na hinya o ta ũria mangĩamaathire, no matiagana kũmaingata moime kũu biũ. **14** Ningĩ andũ a Jusufu makĩũria Joshua atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite tũtũhe o igai rĩmwe na gĩcunji o ro kĩmwe kĩrĩ igai rĩitũ? Tũrĩ andũ aingĩ na Jehova nĩatũrathimite mũno.” **15** Nake Joshua akĩmacookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo mũingĩthite-rĩ, na angĩkorwo bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩ mũnini mũno harĩ inyuĩ-rĩ, ambatai mũthĩ kũũria mũtĩtũ-inĩ na mwĩthererie bũrũri inyuĩ ene kũu bũrũri-inĩ wa Aperizi na wa Arefaimu.” **16** Andũ a Jusufu makĩmũcookeria atĩrĩ, “Bũrũri ũria wa irima ndũngĩtũigana, nao andũ a Kaanani arĩa othe matũũraga werũ-inĩ marĩ na ngaari cia ita cia igera, o andũ ũmwe na arĩa marĩ Bethi-Shani na matũũra makuo, na arĩa matũũraga gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **17** No Joshua akĩra nyũmba ya Jusufu, nĩo Efiraimu na Manase, atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ aingĩ mũno na mũkagĩa na hinya mũno. Mũtingĩtheo o igai rĩmwe, **18** no nĩmũkũheo mũtĩtũ wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma o naguo. Gũtherie, nginya o kũria guothe ũkinyite gũgaatũka kwanyu; o na akorwo andũ a Kaanani marĩ na ngaari cia ita cia igera, o na makorwo marĩ na hinya mũno-rĩ, no mũhote kũmaingata.”

18 Nakĩo kũingano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkũngana kũu Shilo na gĩkiamba Hema-ya-Gũtũnganwo kuo, tondũ nĩmarĩkĩtie gũtooria bũrũri ũcio ũgakorwo ũrĩ rungu rwao, **2** no nĩ gwatigarire mĩhĩrĩga mũgwanja ya Isiraeli irĩa itegwatĩire igai riyao. **3** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩũria andũ a Isiraeli atĩrĩ,

“Nĩ nginya rĩ mũgwaterera mũtegũthĩ kũgwatĩra bũrũri ũria Jehova Ngai wa maithe manyu aamũheire? **4** Thuurai andũ atatũ kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga, na nĩ nĩngũmatũma magatũrie ũria bũrũri ũcio ũtariĩ na maandĩke ũhoru wago, wa ũria ũngĩgairwo o mũhĩrĩga. Thuutha ũcio macooke moke kũrĩ nĩ. **5** Na inyuĩ nĩmũkaganya bũrũri ũcio icunji mũgwanja. Mũhĩrĩga wa Juda ũgakora o kũu bũrũri wago mwena wa gũthini, nayo nyũmba ya Jusufu iikare bũrũri wayo mwena wa gathigathini. **6** Mwarĩkia kwandĩka ũria ng'ongo icio mũgwanja ingĩganyo-rĩ, mũndehere ũhoru o haha, na nĩ ndĩmũcuukire mitĩ ndĩ mbere ya Jehova Ngai wĩtũ. **7** No rĩrĩ, Alawii matikagaya igai gatagati kanyu, nĩgũkorwo igai rĩa nĩ gũtungatĩra Jehova na wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai. Nao andũ a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkĩtie kũgwatĩra igai rĩa kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, kũria Musa ndungata ya Jehova aamaheire.” **8** Nao andũ acio makĩambĩrĩria kuumagara magatũrie bũrũri ũcio. Nake Joshua akĩmaatha, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie ũria bũrũri ũcio ũtariĩ na mwandĩke ũhoru wago. Thuutha ũcio mũcooke kũrĩ nĩ, na nĩ ndĩmũcuukire mitĩ o gũkũ Shilo ndĩ mbere ya Jehova.” **9** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩumagara magĩtuĩkania bũrũri ũcio, na makĩandĩka ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũria bũrũri ũcio watariĩ, o itũura, maũgaite icunji mũgwanja, na magĩcooka kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ, o kũu Shilo. **10** Nake Joshua akĩmacuukĩra mitĩ o kũu Shilo mbere ya Jehova, na hau nĩho aagaiire andũ a Isiraeli bũrũri ũcio kũringana na ũria mũhĩrĩga yao yagayanĩtio. **11** Na rĩrĩ, Joshua aacuukĩra bũrũri ũcio mĩtĩ-rĩ, wa mbere wagwĩrĩrie mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na rĩa mbarĩ ciao ciatariĩ. Bũrũri ũria maagairwo warĩ gatagati ka mũhĩrĩga wa Juda na wa Jusufu: **12** Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathini waambĩrĩrie Rũũ rwa Jorodani, ũkahĩtũkĩra kĩharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Jeriko, ũrorete mwena wa itũũro ũgakinya bũrũri ũria ũrĩ irĩma, ũkoimĩrĩra werũ wa Bethi-Aveni. **13** Kuuma kũu ũgakĩrania ũrorete na mwena wa kĩharũrũka kĩa gũthini kĩa Luzu (na norĩo Betheli) na ũgakĩrũka nginya Atarothu-Adari gũkuhĩ na kĩrĩma kĩa mwena wa gũthini wa itũũra rĩa Bethi-Horoni ya Mũhuro. **14** Kuuma kĩrĩma kĩria king'etheire Bethi-Horoni mwena wa gũthini, mũhaka ũcio ũkarĩgĩcũka na mwena wa na gũthini ũgereire na mwena wa itũũro, ũkĩumĩrĩra Kiriathu-Baali (na norĩo Kiriathu-Jearimu), itũũra rĩmwe rĩa andũ a Juda. ũguo nĩguo mũhaka ũcio watariĩ mwena wa itũũro. **15** Naguo mwena wa gũthini mũhaka waambĩrĩrie gĩturi-inĩ kĩa Kiriathu-Jearimu, ũgathĩ ũrorete mwena wa itũũro, ũkoimĩrĩra gĩthima-inĩ kĩa maaĩ ma Nefitoa. **16** Ningĩ mũhaka ũcio waikũrũkite o nginya magĩrũ-inĩ ma kĩrĩma kĩria kiang'etheire Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. Naguo ũgĩkũrũka na kĩanda gĩa Gĩtuamba kĩa Hinomu, wĩgĩranĩtie na kĩharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũũra inene rĩa Ajobusi, ũgĩkũrũka nginya Eni-Rogeli. **17** Mũhaka ũcio wacookete ũkegonya na mwena wa gathigathini, ũgathĩ nginya Eni-Shemeshu, na ũgathĩ na mbere nginya Galilothu, itũũra rĩa ring'etheire Mwanya wa Adumimu, ũgakĩrũka nginya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. **18** Mũhaka wathĩite na mbere nginya kĩharũrũka-inĩ gĩa gathigathini kĩa Bethi-Araba na ũgakĩrũka nginya Araba. **19** Ningĩ ũgacooka ũkarora kĩharũrũka kĩa mwena wa gathigathini kĩa Bethi-Hogila, na ũkoimĩrĩra gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gathigathini kĩa Iria rĩa Cumbi, o kũu mũthia-inĩ wa Rũũ rwa Jorodani mwena wa gũthini. ũcio nĩguo warĩ mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Rũũ rwa Jorodani nĩruo rwarĩ mũhaka wa mwena wa

irathiro. Iyo niyo yari mihaka iria yathiururukite igai ria mbari cia Benjaminini mienu iyo yothe. **21** Mühiriga wa Benjaminini, kuringana na uria mbari ciao ciatarii, warĩ na matũura maya: Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, **22** na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, **23** na Avimu, na Para, na Ofira, **24** Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarĩ matũura ikũmi na meeri na tũtũura twamo. **25** O na ningĩ warĩ na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, **26** na Mizipe, na Kefira, na Moza, **27** na Rechemu, na Iripeeli, na Tarala, **28** na Zela, na Elefu, na Itũura inene ria Ajebusi (na niĩro, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarĩ matũura ikũmi na mana na tũtũura twamo. Riu niĩro riarĩ igai ria mũhiriga wa Benjaminini kuringana na uria mbari ciao ciatarii.

19 Mũti wa keeri wagwĩire mũhiriga wa Simeoni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. Igai riao riarĩ thiini wa bũruri wa Juda. **2** Igai riu riao riarĩ na matũura maya: Birishiba (kana Shiba), na Molada, **3** na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, **4** na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, **5** na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, **6** na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarĩ matũura ikũmi na matatũ na tũtũura twamo. **7** Matũura maria mangĩ maarĩ Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matũura mana na tũtũura twamo, **8** hamwe na tũtũura tũria tũngĩ tuothe twathiururukĩire matũura macio o nginya Baalathu-Biri (norio Rama ya kũu Negevu). Riu niĩro riarĩ igai ria mũhiriga wa andũ a Simeoni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **9** Igai riu mũhiriga wa Simeoni wagaiĩro riarutirwo kuuma igai rĩa andũ a Juda, ni undũ gĩcunji kĩa Juda kiarĩ kinene gũkĩra uria maabataire. Ni undũ ũcio andũ a mũhiriga wa Simeoni makĩgwĩira igai rĩa thiini wa bũruri wa Juda. **10** Mũti wa gatatũ wagwĩire mũhiriga wa Zebuluni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii: Mũhaka wa igai riao wathiite nginya Saridi. **11** Mũhaka ũcio ũkiambata ũrorete na mwena wa ithũuro ũgĩkina Marala, ũkĩhutia Dabeshethu na ũgĩtambũrũka ũgĩkina karũũ karĩa kaarĩ hakuhi na Jokineamu. **12** ũgĩcooka ũkĩrigiicũka na mwena wa irathiro kuuma Saridi werekeire mwena uria riua rĩrathagĩra, ũrorete bũruri wa Kisilothu-Taboru, na ũkerekera Daberathu, ũkambata ũgĩkina Jafia. **13** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthii na mbere ũrorete mwena wa irathiro, ũgĩkina Gathi-Heferi na Ethĩ-Kazini; ũkiũmirĩra Rimoni, na ũkĩrigiicũka mwena wa Nea. **14** Kuuma hau mũhaka ũcio ũgĩthiurũka na mwena wa gathigathini, ũgĩkina Hanathoni, na ũkĩrikĩrĩra gĩtuambainĩ kĩa Ifita-Eli. **15** Matũura maria maanyiitwo ni mũhaka ũcio maarĩ Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethilehemu. Mothe maarĩ matũura ikũmi na meeri na tũtũura twamo. **16** Matũura macio na tũtũura twamo ni mo maarĩ igai rĩa Zebuluni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **17** Mũti wa kana wagwĩire mũhiriga wa Isakaru kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **18** Bũruri wao warĩ na matũura maya: Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, **19** na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, **20** na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, **21** na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. **22** Mũhaka wahuĩtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ũkarĩkĩrĩra Jorodani. Mothe maarĩ matũura ikũmi na matandatũ na tũtũura twamo. **23** Matũura macio na tũtũura twamo ni mo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Isakaru, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **24** Mũti wa gatano wagwĩire mũhiriga wa Asheri, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **25** Bũruri wao warĩ na matũura maya: Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, **26** na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa

ithũuro mũhaka wahuĩtie Karimeli na Shihoru-Libunathu. **27** ũgacooka ũkarĩgĩcũka ũrorete na mwena wa irathiro, ũgĩkina Bethi-Dagoni, ũkahutia Zebuluni na Gĩtuamba kĩa Ifita-Eli, ũgacooka ũkerekera mwena wa gathigathini ũgĩkina Bethi-Emeki na Neieli, ũhĩtũkĩre Kabuli mwena wa ũmotho. **28** Mũhaka ũcio ũgĩthii nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ũgĩkina Sidoni iria Nene. **29** Mũhaka ũcio ũgĩcooka ũkĩrigiicũka werekeire Rama, ũgĩthii nginya itũura inene rĩria rĩrĩge na hinya rĩa Turo, ũgĩcooka ũkĩrigiicũka ũgĩkina Hosa, na ũkiũmirĩra iria rĩria rĩrĩ gũkuhi na Akizibu, **30** o na matũura ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarĩ matũura mĩrongo rĩrĩ na meeri na tũtũura twamo. **31** Matũura macio hamwe na tũtũura twamo ni mo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Asheri, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **32** Mũti wa gatandatũ wagwĩire mũhiriga wa Nafitali, kuringana na uria mbari ciao ciatarii: **33** Mũhaka wao woiime Helefu o kũu mũti-inĩ uria mũnene thiini wa Zaananimu, ũkĩhĩtũkĩra Adami-Nekebu na Jabineeli, ũgĩkina Lakumu, na ũkĩrikĩrĩra Jorodani. **34** Mũhaka ũcio ũkĩrigiicũka ũrorete mwena wa ithũuro ũhĩtũkĩre Azinothu-Taboru, na ũkiũmirĩra Hukoku. Niwahuĩtie Zebuluni mwena wa gũthini, na ũkahutia Asheri mwena wa ithũuro, na ũkahutia Jorodani mwena wa irathiro. **35** Matũura maria maarĩ mairĩge na hinya maarĩ Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, **36** na Adama, na Rama, na Hazoru, **37** na Kedeshi, na Edirei, na Eni-Hazoru, **38** na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarĩ matũura ikũmi na kenda na tũtũura twamo. **39** Matũura macio na tũtũura twamo ni mo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Nafitali, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **40** Mũti wa mũgwanja wagwĩire mũhiriga wa Dani, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **41** Bũruri wa igai riao warĩ na matũura maya: Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu, **42** na Shaalabini, na Ajjaloni, na Ithila, **43** na Eloni, na Timina, na Ekironi, **44** na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, **45** na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, **46** na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gĩcunji kĩa king'etheire Jopa. **47** (No rĩrĩ, andũ a Dani ni maremirwo ni kwĩgwĩira bũruri wao; ni undũ ũcio makĩambata magĩtharĩkĩra itũura rĩa Leshemu, makĩrutunyana na makĩũraga andũ arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, narĩo rĩgĩgĩtuika riao. Nao magĩtũura kũu Leshemu. Makĩrĩtuwa Dani o ta uria ithe wao eetagwo.) **48** Matũura macio na tũtũura twamo ni mo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Dani, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **49** Rĩria maarĩkirie kũgaya bũruri ũcio kuringana na uria icunji ciaheanĩtwo-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhe Joshua mũrũ wa Nuni igai gatagati-inĩ kao, **50** o ta uria Jehova aathanĩte. Nao maamũheire itũura rĩria oorĩtie aheo narĩo ni Timuna-Sera o kũu bũruri uria ũrĩ irĩma wa Efirairimu. Nake agĩka itũura riu agĩtũura kuo. **51** Maya ni mo mabũruri maria Eleazaru uria mũhĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbari cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maaheanire na njĩra ya gũcuuka mĩti kũu Shilo o mbere ya Jehova itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. Na ni undũ ũcio makĩrĩka kũgaya bũruri ũcio.

20 Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, **2** "Ira andũ a Isiraeli mathuure matũura manene ma kũũrũro, maria ndamũheire ũhoro wamo rĩa ndaarire na Musa, **3** ni geetha mũndũ o wotho uria ũngũũraga mũndũ na njĩra ya mũtino na atekwenda-rĩ, no orĩre kuo na agĩe na ũgĩtĩri kuuma kũrĩ mũrĩhĩria wa thakame irĩa iĩitwo. **4** "Rĩria orĩra itũura rĩmwe rĩa macio manene-rĩ, niarĩrũgamaga kĩhingo-inĩ gĩa itũura riu

inene, nake akoiga ūria ekite arī mbere ya athuuri a itūūra rīu inene. Nao makamwītīkīria atūūre itūūra rīu rīao na makamūhe handū atūūranie nao. **5** Nake mūrīhīria wa thakame ūyo iītītwo angīmuma thuutha, matikaneane mūdū ūcio mūthitange, tondū oragite mūdū wa itūūra rīake atekwenda na ataciirīre gwīka ūguo. **6** Mūdū ūcio nīarekwo aikare itūūra rīu inene ngīnya hīndī ūria akaarūgama mbere ya andū monganīte aciirīthio, kana ngīnya rīrīa gīkuū kīa mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūcio ūratungata hīndī ūyo gīgaakīnya. Thuutha ūcio na acooke mūcīi gwake o itūūra-inī rīrīa oīmīte akīūra.” **7** Nī ūndū ūcio makāmūra Kedeshi itūūra rīrīa rīrī kūu Galīli būrūrī ūria ūrī irīma wa Nafitali, na Shekemu itūūra rīa būrūrī ūria ūrī irīma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nīkuo Hebironi) itūūra rīa būrūrī ūria ūrī irīma wa Juda. **8** Naguo mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko magīthuura Bezeri kūu werū-inī ūria mwaraganu mūhīrīga-inī wa Rubeni, na Ramothu kūu Gileadi mūhīrīga-inī wa Gadi, na Golani thīnī wa Bashani mūhīrīga-inī wa Manase. **9** Mūdū o wothē Mūisraēli o na kana mūdū wa kūngī ūtūūranagia nao ūria ūngūruga mūdū ataciirīre gwīka ūguo no oorīre matūūra-inī macio manene maathuurītwo nīguo ndakooragwo nī mūrīhanīria wa thakame ūyo iītītwo atanarūgama mbere ya andū monganīte aciirīthio.

21 Na rīrī, atongoria a nyūmba cia Alawīi magīthī kūrī Eleazaru kūrī mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Joshua mūrū wa Nuni, o na kūrī atongoria a nyūmba cia mīhīrīga rīa ingī ya Isiraēli **2** kūu Shilo būrūrī wa Kaanani makīmeera atīrī, “Jehova nīathanire na kanua ka Musa atī tūkaaheo matūūra ma gūtūūra, marī na kūdū gwa kūrīthagīria mahīu maitū.” **3** Nī ūndū ūcio, andū a Isiraēli makīhe Alawīi matūūra o hamwe na kūdū gwa kūrīthio kuuma magai-inī mao o ta ūria Jehova aathanīte: **4** Na rīrī, mītī yacuukwo-rī, mūtī wa mbere wagwīrīre mbarī ya Akohathu, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi. Alawīi arīa mbarī a rūciaro rwa Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai maaheirwo matūūra ikūmi na matatū kuuma mūhīrīga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamīni. **5** Acio angī a rūciaro rwa Kohathu maaheirwo matūūra ikūmi kuuma mbarī ya mūhīrīga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase. **6** Njīaro cia Gerishoni ciaheirwo matūūra ikūmi na matatū kuuma mbarī cia mūhīrīga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase kūu Bashani. **7** Njīaro cia Merari, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi, ciaheirwo matūūra ikūmi na meerī kuuma mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **8** Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli magīkīhe Alawīi matūūra macio na kūdū kūrīa kwamathīūrūrūkīrie kūrī ūrīthio wao o ta ūria Jehova aathanīte na kanua ka Musa. **9** Kuuma mūhīrīga wa Juda na wa Simeoni andū a Isiraēli makīheana matūūra maya magwetetwo na marīitwa **10** (matūūra maya maaheirwo njīaro cia Harūni arīa mbarī a mbarī cia Akohathu cia mūhīrīga wa Alawīi, nī ūndū nīo magwīrīrwo nī mūtī wa mbere): **11** Magīkīmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kūdū kūrīa gwathīūrūrūkīrie gwa kūrīthīrio mahīu kūu būrūrī ūria ūrī irīma wa Juda. (Ariba nīwe warī ithe wa Anaki). **12** No rīrī, mīgūnda na tūtūūra tūrīa wathīūrūrūkīrie itūūra rīu inene nīmaheete Kalebu mūrū wa Jefune gūtūike igai rīake. **13** Nī ūndū ūcio njīaro cia Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai magīcīhe Hebironi (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na ikīheo Libina, **14** na Jatiri, na Eshitemoa, **15** na Holoni, na Debiri, **16** na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; matūūra mothe mbarī kenda kuuma

kūrī mīhīrīga ūyo rīrī. **17** Na kuuma mūhīrīga wa Benjamīni makīheo Gibeoni, na Geba, **18** na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana. **19** Matūūra mothe ma athīnjīri-Ngai, arīa mbarī njīaro cia Harūni, mbarī ikūmi na matatū o hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio. **20** Nacio mbarī icio ingī ciatarīte cia Kohathu cia mūhīrīga wa Alawīi ciaheirwo matūūra kuuma kūrī mūhīrīga wa Efiraimu ta ūū: **21** Kūu būrūrī ūria ūrī irīma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Gezeri, **22** na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana. **23** Ningī kuuma mūhīrīga wa Dani makīheo Eliteke, na Gibethoni, **24** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana. **25** Kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase makīheo Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra meerī. **26** Matūūra macio mothe ikūmi hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio nīmo maaheirwo mbarī icio ingī cia Kohathu. **27** Na rīrī, mbarī cia Agerishoni cia mūhīrīga wa Alawīi ciaheirwo ta ūū: kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase, nī itūūra rīa Golani kūu Bashani (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra meerī; **28** kuuma mūhīrīga wa Isakaru, ikīheo Kishioni, na Deberathu, **29** na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana; **30** kuuma mūhīrīga wa Asheri, ikīheo Mīshali, na Abidoni **31** na Helikathu, na Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana; **32** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, ikīheo Kedeshi kūu Galīli (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra matatū. **33** Matūūra mothe ma mbarī cia Agerishoni mbarī ikūmi na matatū hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio. **34** Nacio mbarī cia Amerari (nao nīo Alawīi arīa angī maatigaire) makīheo: kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī itūūra rīa Jokineamu, na Karita, **35** na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana; **36** kuuma mūhīrīga wa Rubeni, ikīheo Bezeri, na Jahazu, **37** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana; **38** kuuma mūhīrīga wa Gadi, ikīheo Ramothu kūu Gileadi (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Mahanaimu, **39** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio; mothe mbarī matūūra mana. **40** Matūūra mothe marīa maaheirwo mbarī cia Amerari, nao nīo Alawīi arīa maatigaire, mbarī ikūmi na meerī. **41** Nī ūndū ūcio matūūra ma Alawīi thīnī wa būrūrī ūria wegwatīrwo nī andū a Isiraēli mbarī mīrongo ina na manana marī mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīthio. **42** O itūūra rīarī na ūrīthio ūria warīthīūrūrūkīrie; ūguo nīguo matūūra macio mothe maatarīi. **43** Nī ūndū ūcio Jehova akīhe Isiraēli ūhurūko mīena yothe, o ta ūria eerīte maithe mao na mwīhitwa. Maarīka kwīgwatīra būrūrī ūcio ūgītūika wao, magītūūra kuo. **44** Nake Jehova akīmahe ūhurūko na mīena yothe o ta ūria eerīte maithe mao na mwīhitwa. Gūtīrī thū o na imwe yao yahotire kūmeetiiria, nīgūkorwo Jehova nīaciheanīte moko-inī mao. **45** Gūtīrī kīrīkanīro o na kīmwe kīa maūdū marīa mega Jehova aameerīre gītaahingīrio; cīranīro icio ciothe nīcihingīrio.

22 Ningī Joshua agītā andū a Mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi. na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, **2** akīmeera

atiri, “Nimwikite maundu maria mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nimunjathikiire maundu-ini mothe maria ndimwathite. **3** Matuku macio mothe mathirite o nginya umuthi-ri, mutiri mwatiganiria ariu a thoguo, no nimurutite wira uria Jehova Ngai wanyu aamuheire. **4** Na riri, kuona ati Jehova niaheete ariu a thoguo uhuruko o ta uria eeraniire-ri, cookai muthii micii kwanyu bururi-ini uria Musa ndungata ya Jehova aamuheire murimo uria ungi wa Ruiu rwa Jorodani. **5** No riri, menyerera muno mutikanaage kuhingia maathani na watho uria Musa ndungata ya Jehova aamuheire; akimwira mwendage Jehova Ngai wanyu, na murumagie njira ciake ciothe, na mwathikagire maathani make, na mutiure mwigwatanitie nake, na mumutungatagire na ngoro cianyu ciothe na mioyo wanyu yothe.” **6** Nake Joshua akimarathima, akimeera mathii, nao magithii, makintika kwao micii. **7** (Musa niaheete nuthu imwe ya muhiriga wa Manase githaka kuu Bashani, nayo nuthu iyo ingi wa muhiriga ucio Joshua akimihe githaka mwena wa ithuuro wa Ruiu rwa Jorodani hamwe na ariu a ithe wao.) Riria Joshua aameerire mainuke-ri, niamarathimire, **8** akimeera atiri, “Cookai micii kwanyu hamwe na utonga wanyu munene, wa mahiu mangi, na betha, na thahabu, na icango, na igera, na nguo nyingi muno cia kwihumba, na muthii mugayera indo icio muthahite kuuma kuri thu cianyu na ariu a ithe wanyu.” **9** Ni undu ucio muhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magitiga andu a Israeli Shilo kuu Kaanani nguo macooke Gileadi, bururi wao kiumba, uria meegwatiire naguo o ta uria Jehova aathite Musa. **10** Riria maakinyire Gelliothu gukuhi na Ruiu rwa Jorodani kuu bururi wa Kaanani-ri, muhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya muhiriga wa Manase nimakire kigongona kinene biu o kuu hugururu-ini cia Ruiu rwa Jorodani. **11** Na riria andu a Israeli maaguire ati nimakite kigongona kuu muhaka-ini wa Kaanani kuu Gelliothu gukuhi na Ruiu rwa Jorodani mwena wa andu a Israeli-ri, **12** kiungano githo gia Israeli gikiungana Shilo nguo gikaruie nao. **13** Ni undu ucio andu a Israeli magituma Finehasi muru wa Eleazar uria muthinjiri-Ngai athii bururi wa Gileadi; athii kuri muhiriga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. **14** O hamwe nake, magituma atongoria ikumi o mutongoria umwe akarugamirira muhiriga o mundu umwe wa Israeli, o umwe wao niwe wari munene wa nyumba ya ithe thiiini wa mbari cia andu a Israeli. **15** Riria maathire Gileadi, magithii kuri muhiriga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makimeera atiri, **16** “Kiungano githo gia Jehova gikumuira atiri, ‘Ni kii gutumite mwage kwihokeka hari Ngai wa Israeli? Mwahota ati kuhutafira Jehova mukyakira kigongona nguo mukirire Jehova mumuremere? **17** Mehia maria meekirwo Peori matitiganite? Nginya umuthi uyū tūtirī wetheria mehia macio, o na gutūika muthiro niwokire iguru ria kirindi kia Jehova! **18** Riu na inyu ni Jehova mwaruhutafira? “Mungiremera Jehova umuthi, ruciu nake niakararira kirindi githo gia Israeli. **19** Angikorwo bururi uria mwigwatiire nimuthaahu-ri, ringai muuke bururi wa Jehova, kuria hema ya Jehova iri, mugayera bururi na ithu. No riri, mutikaremere Jehova kana muturemere na undu wa kwiyakira kigongona kianyu inyu ene, o tiga kigongona kiria kiri kia Jehova Ngai witu. **20** Riria Akani muru wa Zera aagire kwihokeka maundu-ini makonii indo iria ciamurituwa cia kuniinwo-ri, githi mang’uri matiakinuyire kirindi githo gia Israeli? Mundu ucio to we wiki wakuire ni undu wa mehia make.” **21** Hinda iyo andu a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magicookeria anene a mbari cia Israeli makimeera atiri: **22** “Jehova, Ngai, Mwene-

Hinya, o we Jehova! Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Niwe uui! Nario Israeli nirimenye! Angikorwo undu uyū ni wa uremi o na kana kwaga gwathikira Jehova, mutigatutigie muoyo umuthi. **23** Angikorwo nitwakite kigongona giutu ithu ene nguo tuhutafire Jehova, na turutage maruta ma njino na ma muti, o na kana tukarutagira igongona ria uiguano iguru riakio-ri, Jehova aroiyutira gitumi kia uhoro ucio hari ithu. **24** “Aca! Ithu twekire ugo ni undu wa gwigira ati muthenya umwe njaro cianyu ciahota gukeera ciitu atiri, ‘Inyu ni uhoro uriku muri naguo na Jehova Ngai wa Israeli? **25** Jehova niekirite mūhaka wa Ruiu rwa Jorodani ituuke wa gutuhakania ithu na inyu, na andu aya a Rubeni na Gadi! Gutiri undu mwitainwa na Jehova.’ Ni undu ucio njaro cianyu ciahota gutuma ciitu itige gucooka gwigira Jehova. **26** “Kiu niko giatumire tuage atiri, ‘Nitwahaarire twiakire kigongona, no ti kia maruta ma njino o na kana magongona mangi.’ **27** No riri, ni gituke ura gatagati gaitu na inyu na njiarwa iria igooka, ati turhooyagira Jehova hema-ini yake turi na maruta maitu ma njino, na magongona na maruta ma uiguano. Ningi matuku ma thuutha njaro cianyu itikeera njaro ciitu atiri, ‘Mutiri na igai hari Jehova.’ **28** “Na ithu tukiuga atiri, ‘Mangigaatwira ugo, o na kana meere njaro ciitu ugo-ri, nitukamacookeria, tumeere atiri: Ta rora muone mūhianire wa kigongona kia Jehova, kiria maithe maitu maakire, gitakiirwo ni undu wa maruta ma njino na magongona mangi, no gakiirwo nguo gituke ura gatagati gaitu na inyu.’ **29** “Kuroaga gutuika ugo, ati no turemere Jehova tumuhutafire umuthi na undu wa gwaka kigongona kingi gia keeri gia kurutira maruta ma njino, na maruta ma muti na magongona mangi, tiga o kigongona kia Jehova Ngai witu kiria giakitwo hema-ini yake.” **30** Riria Finehasi, muthinjiri-Ngai hamwe na atongoria a kirindi, o acio atongoria a mbari cia andu a Israeli maaguire uria Rubeni, na Gadi, na Manase moigire-ri, magikena. **31** Nake Finehasi muru wa Eleazar uria muthinjiri-Ngai akira Rubeni, na Gadi, na Manase atiri, “Umuthi nitwamenya ati Jehova ari hamwe na ithu, tondu muthiitire Jehova undu-ini uyū. Riu nimuteithukite andu a Israeli kuuma guokoni kwa Jehova.” **32** Nake Finehasi muru wa Eleazar, uria muthinjiri-Ngai, hamwe na atongoria magicooka Kaanani thuutha wa gucemanina na andu a Rubeni na Gadi kuu Gileadi, nao magicookeria andu a Israeli uhoro. **33** Nimakenire ni kugua uhoro ucio, na makigooa Ngai. Na matiigana gucooka kwaria uhoro wa kuria nao ati nguo maharaganie bururi uria andu a Rubeni na Gadi matuura. **34** Nao andu a Rubeni na Gadi magita kigongona kiu uu: Mura Gatagati Gaitu ati Jehova niwe Ngai.

23 Thuutha wa ihinda inene guthira na Jehova agikorwo aheete andu a Israeli uhuruko kuuma kuri thu ciao ciothe iria ciamathuurukiriire, na Joshua agikorwo aari mukuru muno na akainghia miaka-ri, **2** agita andu a Israeli othe, na athuuri ao, na atongoria, na atuthania a maciara, na anene, akimeera atiri: “Riu ni ndi mukuru na ngainghia miaka. **3** Inyu ene nimwoneire maundu maria mothe Jehova Ngai wanyu ekite nduriri ici ciothe Ni undu wanyu, nigikorwo ni Jehova Ngai wanyu wamuririire. **4** Ririkanai uria ndamugaire nduriri iria ciatarite ituke igai ria muhiriga wanyu, hamwe na mabururi na nduriri iria ni mwene ndatoorire, kuuma Ruiu rwa Jorodani o nginya Iria riria Inene ria mwena wa ithuuro. **5** Jehova Ngai wanyu we mwene niagaciingata imweherere. Niagacieheria mbere wanyu, na inyu nimukegwatira bururi

wao ūtũike wanyu, o ta ūria Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre. **6** “Gĩai na hinya mũno; mũrũmie na mwathĩkagĩre watho wothe ūria wandĩkĩtuo lbuku-inĩ rĩa watho wa Musa, mũtekũgarũrũka na mwena wa ūrĩo kana wa ūmotho. **7** Mũtikanagwatanĩre na ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu; mũtikanagwete marĩtwa ma ngai ciacio kana mwĩhĩte nacio. Mũtikanacitungatĩre kana mũciinamĩrĩre. **8** No inyuĩ no nginya mũrũmie kwĩgwatania na Jehova Ngai wanyu, o ta ūria mũkoretwo mũgĩka nginya ūmũthĩ. **9**” Jehova nĩamũngatĩre ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya mũno ikamweherera; na nginya ūmũthĩ ūyũ gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūhotete kũmwĩtiria. **10** Mũndũ ūmwe wanyu atooragĩa andũ ngiri, Nĩ ūndũ Jehova Ngai wanyu niwe ūmũrũagĩrĩra, o ta ūria eeranĩre. **11** Nĩ ūndũ ūcio mwĩmenyerere mũno nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu. **12** “No rĩrĩ, mũngĩgarũrũka na mũnyĩtanagĩre na matĩgarĩ ma ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu na mũhĩkanie nacio na mũgwatanĩre nacio, **13** hĩndĩ iyo na inyuĩ mũmenye wega atĩ Jehova Ngai wanyu ndagacooka kũingata ndũrĩrĩ ici ciehere mbere wanyu. No rĩrĩ, igaatuĩka cia kũmũheenereria o na ituĩke ta mĩtego ya kũmũgwatia, na ituĩke iboko cia kũmũhũura, na mĩgũua ya kũmũtura maitho, nginya mũthire bũrũri-inĩ ūyũ mwega, ūria Jehova Ngai wanyu amũheete. **14** “Rũu nĩ ngĩrie gwĩthĩra na njĩra irĩa andũ othe a thĩ mathiĩga. Nĩmũũ na ngoro cianyu ciothe, na maroho manyu atĩ gũtirĩ kũranĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre atahingĩte. Irĩkanĩro ciothe nĩihingĩtio, na gũtirĩ o na kĩmwe gĩtahingĩte. **15** No rĩrĩ, o ta ūria ciĩranĩro ciothe njega irĩa Ngai eeranĩre ihingĩte-rĩ, ūguo noguo Jehova akaamũrethĩrĩa ūruu ūria wothe oigĩte nĩakamũrehere, o nginya amũniine mwehere bũrũri-inĩ ūyũ mwega amũheete. **16** Mũngĩthũkĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na mũcooke gũtungatagĩra ngai ingĩ na mũgaciinamĩrĩra-rĩ, marakara ma Jehova nĩmakamũrĩmbũkĩra, na inyuĩ nĩmũgũka narua mũthire bũrũri ūyũ mwega amũheete.”

24 Ningĩ Joshua agĩcookanĩrĩria mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli kũu Shekemu. Agĩta athuuri, na atongoria, na atũthania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magĩthĩ makĩrũgama mbere ya Ngai. **2** Nake Joshua akĩra andũ othe atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Tene mũno maĩthe manyu, nĩo Tera ithe wa Ibrahĩmu na Nahoru, maatũuraga mũrĩmo ūria ūngĩ wa Rũũ rwa Farati na makahooyaga ngai ingĩ. **3** No nĩndarutire ithe wanyu Ibrahĩmu, oime bũrũri ūcio ūrĩ mũrĩmo wa rũũ rũu rwa Farati, ngĩmũtongoria kũu Kaanani guothe, na ngĩmũhe njĩaro nyingĩ. Nĩndamũheire Isaaka, **4** nake Isaaka ngĩmũhe Jakubu na Esaũ. Nĩndagaĩre Esaũ bũrũri ūria ūrĩ irĩma wa Seiru, no Jakubu na arĩu ake magĩkũrũka magĩthĩ Mĩsiri. **5**” Ningĩ ngĩcooka ngĩtũma Musa na Harũnĩ, na ngĩthũra andũ a Mĩsiri na maũndũ marĩa mothe ndeekire kũu, ngĩcooka ngĩmaruta kuo. **6** Rĩrĩa ndaarutire maĩthe manyu kũu bũrũri wa Mĩsiri, nĩmwakinyire irĩa-inĩ, nao andũ a Mĩsiri makĩmarũmĩrĩra na ngaari cia ita, na andũ mahacĩte mbarathĩ o nginya Iria Itune. **7** Nao andũ a Isiraeli magĩkaira Jehova amateithie, nake agĩkĩra nduma gatagatĩ kanyu na andũ a Mĩsiri; ningĩ agĩtũma irĩa rĩmakorere, akĩmathika narĩo. Nĩmweyoneire na maitho manyu ūria ndeekire andũ a Mĩsiri. Ningĩ mũngĩcooka mũgĩtũra werũ-inĩ matukũ maingĩ. **8** “Ningĩ ngĩmũtwarũ bũrũri wa Aamori arĩa maatũuraga mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani. Nao makĩrũna na inyuĩ na nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. Nĩndamaanangire mamweherere, na inyuĩ mũkĩgwatĩra bũrũri wao ūgĩtuĩka wanyu. **9** Na rĩrĩa Balaki

mũrũ wa Ziporu mũthamaki wa Moabi eharagĩria kũrũna wa Isiraeli-rĩ, nĩatũmanĩre Balamu mũrũ wa Beori nĩguo oke amũrume. **10** No nĩ ndingĩathĩkĩrĩrie Balamu; nĩ ūndũ ūcio agĩkĩrĩria kũmũrathĩma maita maingĩ, na nĩ ngĩmũhonokia kuuma moko-inĩ make. **11** “Ningĩ mũkĩringa Rũũ rwa Jorodani na mũgĩkinya Jeriko. Nao andũ a Jeriko makĩrũna na inyuĩ, o ta ūria Aamori, na Aperiži, na Akaanani, na Ahiti, na Agĩrigashi, na Ahivi, na Ajobusi o nao nĩmarũre na inyuĩ, no nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. **12** Ngĩcooka ngĩrekiya magĩ marĩ mboora mathĩ mbere wanyu, marĩa maamaingĩre mamweherere, o hamwe na athamaki arĩa eerĩ a Aamori. Ti inyuĩ mwamaingĩre na rũhiũ rwanyu rwa njora kana na ūta wanyu. **13** Nĩ ūndũ ūcio ngĩmũhe bũrũri mũtaanogetire na matũura mũtaakite; na nĩkuo mũtũuraga, mũkĩrĩaga maciaro ma mĩgũnda ya mĩthabĩbũ na mĩtamaiyũ irĩa mũtaahaandire. **14** “Na rĩrĩ, mwĩtĩgĩre Jehova na mũmũtungatagĩre mũtarĩ na ūhinga, na mũrĩ ehokeku kũna. Eheriaĩ ngai irĩa maĩthe manyu ma tene maahooyaga kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati, o na kũu bũrũri wa Mĩsiri, na mũtungatagĩre o Jehova. **15** No rĩrĩ, mũngĩona ūhoro ūcio wa gũtungatagĩra Jehova ta ūtamwagĩrĩre-rĩ, thuurai ūmũthĩ ūria mũrĩtungatagĩra, mũmenye kana nĩ ngai irĩa maĩthe manyu maatungatagĩra kũu mũrĩmo wa rũũ, kana nĩ ngai cia Aamori arĩa ene bũrũri ūyũ mũtũuraga. No ha ūhoro wakwa mwene na nyũmba yakwa-rĩ, tũrĩtungatagĩra Jehova.” **16** Nao andũ acio magĩcooka makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ūguo, atĩ tũtiganĩrie Jehova atĩ nĩguo tũtungatire ngai ingĩ! **17** Ngĩkũkorwo nĩ Jehova Ngai witũ we mwene watũrutire bũrũri wa Mĩsiri hamwe na maĩthe maĩtu, tũkũma bũrũri ūcio wa ūkombo, na akĩringa ciama icio nene ūguo na tũgĩciana na maĩthe maĩtu. Nĩaatũgĩtĩre rũgendo-inĩ rwiitũ ruothe kũria twagereire, o na tũrĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ciothe kũria twatũkanĩrie. **18** Nake Jehova nĩaingatire ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere iitũ, o hamwe na Aamori arĩa maatũuraga bũrũri-inĩ ūcio. Tondũ ūcio o na ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova, nĩ ūndũ niwe Ngai witũ.” **19** Nake Joshua akĩra andũ acio atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũtungatĩra Jehova. Jehova nĩ Ngai Mũtheru; we nĩ Ngai ūrĩ ūru. Ndamũrekeria ūremi wanyu o na kana mehia manyu. **20** Mũngĩgataĩnĩria Jehova na mũtungatĩre ngai cia kũngĩ, nĩakamũgarũrũka na amũrehere mwanangiko amũniine, o na amwikite maũndũ mega.” **21** No andũ acio makĩra Joshua atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova.” **22** Nake Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ ene mũrĩ aira a ūguo mwoiga, atĩ nĩmwaũura gũtungatagĩra Jehova.” Nao makĩmũcookeria, makĩmũwĩra atĩrĩ, “Iĩ, ithuĩ tũrĩ aira.” **23** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Rũu-rĩ, kieherieĩ ngai cia kũngĩ irĩa irĩ thĩinĩ wanyu, na mũheane ngoro cianyu biũ harĩ Jehova Ngai wa Isiraeli.” **24** Nao andũ acio makĩra Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova Ngai witũ na tũmwaĩthĩkagĩre.” **25** Mũthĩnya o ro ūcio Joshua agĩthondekera andũ kĩrĩkanĩro, na akĩmandikira kĩrĩa kĩa watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho, marĩ o kũu Shekemu. **26** Nake Joshua akĩandika maũndũ macio lbuku-inĩ rĩa Watho wa Ngai. Agĩcooka akĩoya ihiga inene, akĩrĩtũgamia hau gĩtina-inĩ kĩa mũtũ wa mũgandi hakuhi na handũ-harĩa-haamũre wa Jehova. **27** Akĩra andũ acio othe atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ! Ihiga rĩrĩ nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira witũ wa ūria tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe irĩa Jehova atwĩrĩte. Nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.” **28** Nake Joshua agĩcooka akĩra andũ acio mathĩi, o mũndũ acooke kũria igai rĩake rĩari. **29** Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ūkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. **30** Nao makĩmũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera

būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu gathigathini wa kīrīma kīa Gaashu. **31** Nao andū a Isiraeli magītungatīra Jehova matukū-inī mothe ma Joshua na ma athuuri arīa maatigirwo muoyo Joshua akua, o arīa maamenyete maūdū mothe marīa Jehova ekīte Nī ūndū wa Isiraeli. **32** Namo mahīndī ma Jusufu, marīa andū a Isiraeli maarehete kuuma būrūri wa Misiri, magīthikwo kūu Shekemu gacigo-inī ga gīthaka kīrīa Jakubu aagūrīte kuuma kūrī ariū a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rīu nīrīo rīatuūkire igai rīa njiaro cia Jusufu. **33** Nake Eleazaru mūrū wa Harūni agīkua na agīthikwo kūu Gibeā, kūrīa kwagairwo mūrīū Finehasi, o kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu.

Atiirĩrĩri

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathiĩ mbere magatũhũuranire kũrĩ andũ a Kaanani?” **2** Nake Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩo megũthiĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.” **3** Hindĩ iyo andũ a Juda makĩira andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao, atĩrĩ, “Ūkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũria twagairwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthiĩ na inyuĩ tũkahũũranire igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthiĩ hamwe nao. **4** Rĩria andũ a Juda maamatharikiire-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũruga arũme 10,000 kũu Bezeki. **5** Kũu nĩkuo maakorire Adoni-Bezeki, makihũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. **6** Adoni-Bezeki akiũra, no makimũteng’eria, makimũnyũita, makimũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ. **7** Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitiki rwa irio ruingu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandihite nĩ ũndũ wa ũria ndekire.” Nao makimũtware Jerusalemu, na agĩkuĩra kuo. **8** Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrutunyana, makĩũruga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcooka makĩrĩcina na mwaki. **9** Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro. **10** Ningĩ magĩthiĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga kũu Hebironi (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathĩi makĩhoota Sheshai, na Ahimani, na Talimai. **11** Kuuma kũu magĩthiĩ kũria na andũ arĩa maatũũruga Debiri (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) **12** Nake Kalebũ akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio niwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **13** Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebũ ũria mũnini, niwe watunyane itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebũ akimũhe mwarĩ Akisa atũike mũtumia wake. **14** Mũthenya ũmwe Akisa niathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahooe mũgũnda kũrĩ ithe Kalebũ. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebũ akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ūkwenda ngwikire atĩa?” **15** Nake akimũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ niũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maai o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebũ akimũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda. **16** Nacio njjaro cia mũthoniwe wa Musa, ũria Mũkeni, ikĩambata ikiuma Itũũra Inene rĩa Mikĩndũ irĩ hamwe na andũ a Juda, igĩthiĩ gũtũũrانيا na andũ a werũ wa Juda ũria ũrĩ Negevu gũkũhi na Aradi. **17** Nao andũ a Juda magĩthiĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũruga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. **18** O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana maatũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo. **19** Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkũnyũitira bũrũri ũria ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũruga kũria kwaraganu, nigũkorwo maarĩ na ngairĩ cia ita cia igera. **20** Na o ta ũria Musa eeraniire, Hebironi kwaheirwo Kalebũ, nake akĩngata ariũ atatuĩ a Anaki kuuma kuo. **21** No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi arĩa maatũũruga Jerusalemu. Andũ a Jebusi matũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya

ũmũthĩ. **22** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. **23** Rĩria maatũũrũre andũ magathigaane Betheli (kũria mbere iyo gwetagwo Luzu), **24** athigaani acio makĩona mũndũ akiuma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makimwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũria tũngĩtoonya itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwika maũndũ mega.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonia, nao makĩũruga andũ a itũũra rĩu inene na rĩhũu rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothe. **26** Mũndũ ũcio agĩcooka agĩthiĩ bũrũri wa Ahiti, kũria akakire itũũra inene, na akĩrĩta Luzu, na nĩrĩo rĩitwa rĩarĩo o na ũmũthĩ. **27** No andũ a Manase matiaingaitere andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibleamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigiĩciĩrie, tondũ andũ a Kaanani nĩmatũũte itua rĩa gũtũũra bũrũri ũcio. **28** Na rĩrĩ, rĩria andũ a Isiraeli maagĩre na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. **29** O nao andũ a Efraimũ matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũruga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathĩire o na mbere gũtũũrانيا hamwe nao. **30** O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũruga kũu Kitironi kana Nahaloli, arĩa maatigaire gatagati kao; no nĩmamarutithirie wĩra na hinya. **31** O na andũ a Asheri matiigana kũingata andũ othe arĩa maatũũruga Ako, kana arĩa maatũũruga Sidoni, kana arĩa maatũũruga Ahalabu, kana arĩa maatũũruga Akizibu, kana arĩa maatũũruga Heliba, kana arĩa maatũũruga Afeku, kana arĩa maatũũruga Rehobu, **32** na tondũ wa ũguo andũ a Asheri magĩtũũrانيا na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga bũrũri ũcio. **33** O nao andũ a Nafitali matiigana kũingata andũ arĩa maatũũruga kũu Bethi-Shemeshu, o na kana arĩa maatũũruga Bethi-Anathu; no andũ a Nafitali o nao maatũũranirie na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga bũrũri ũcio, no andũ arĩa maatũũruga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magĩtuika andũ ao a kũrutithagio wĩra wa hinya. **34** Andũ a Aamori makĩhingĩrĩria andũ a Dani kũu bũrũri ũria ũrĩ irĩma, makĩmagĩrĩrĩria gũikũrũka kũria kwaraganu. **35** Ningĩ Aamori nĩmatũũte itua rĩa gũtũũra Kĩrĩma-inĩ kĩa Herezu, na kĩa Aijaloni, na kĩa Shaalubimu, no rĩria andũ a nyũmba ya Jusufu maagĩre na hinya, o nao Aamori magĩtuika a kũrutithio wĩra wa hinya. **36** Mũhaka wa Aamori woimĩte Itũũkanĩrĩo rĩa Akirabimu, ũgakinya Sela na ũkahĩtũka.

2 Na rĩrĩ, mũraika wa Jehova nĩambatire agĩkinya Bokimu oimĩte Giligali, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndaamwambatire ngĩmũruta bũrũri wa Misiri na ngĩmũtongoria nginya bũrũri-inĩ ũria ndeeriire maithe manyu na mwĩhitwa atĩ nĩngamahe. Ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ngaathũkia kĩrĩkaniro giĩttĩ na inyuĩ, 2 na inyuĩ mũtikanagĩe na kĩrĩkaniro na andũ a bũrũri iũyũ, no nĩmũkoingana igongona ciao.’ No inyuĩ mũtiinjathĩkĩire. Mwikite ũguo nĩkĩ? **3** Nĩ ũndũ ũcio, ndamwĩra atĩrĩ, ndikũmaingata mamweherere; no megũtuika ta mĩigua imũtheecage miena, nacio ngai ciao itũike mũtego harĩ inyuĩ.” **4** Rĩria mũraika wa Jehova aarĩkirie kwarĩria andũ a Isiraeli maũndũ macio mothe, andũ makĩrĩa manĩrĩre, **5** nao magĩta handũ hau Bokimu. Nao makĩrutira Jehova magongona hau. **6** Thuutha wa Joshua kũrekereria andũ a Isiraeli-rĩ, andũ acio magĩthiĩ kwĩgwatĩra bũrũri, o mũndũ igai riake. **7** Nao andũ acio magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo marĩ muoyo Joshua akua, arĩa meyoire maũndũ mothe manene marĩa Jehova eekiire Isiraeli. **8** Nake Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, aakuire arĩ na ũkũrũ wa miaka igana na ikũmi. **9** Nao makimũthĩka kũu

githaka-inĩ giake o kũu Timinathu-Heresi bũrũri ũria ũri irĩma wa Efiraimu, mwena wa gathigathini wa Kĩrĩma kĩa Gaashu. **10** Thuutha wa rũciaro rũu ruothe gũkua, gũkigĩa na rũciaro rũngĩ rũtooi Jehova kana rũkamenya maũndũ marĩa eekũire Isiraeli. **11** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩnka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova na magĩtungatĩra ngai cia Baali. **12** Nao magĩtirika Jehova, Ngai wa maithe mao ũria wamarũtite bũrũri wa Misiri. Nao makĩrũmĩrĩra na makĩhooya ngai cia mũthemba mĩingĩ cia andũ arĩa maamarigiũcũirie, magĩtũma Jehova arakare **13** tondũ nĩmatirikĩte Jehova, magatungatagĩra Baali na Maashitarothu. **14** Nake Jehova akĩrakarĩra andũ a Isiraeli, akĩmaneana kũrĩ atharĩkanĩrĩ arĩa maatahire indo ciao. Akĩmareereria thũ ciao irĩa ciamathiũrũrũkũirie, na matiacookire gũciĩtiria. **15** Rĩrĩa rĩothe andũ a Isiraeli maathiiaga kũrũa, guoko kwa Jehova kwamookagĩrĩra magatoorio, o ta ũria eehĩtĩte na mwĩhitwa kũrĩ o. Nao makĩnyamarĩka mũno. **16** Ningĩ Jehova akĩmaarahũrĩra atĩĩrĩrĩ bũrũri arĩa maamahonokĩria moko-inĩ ma andũ acio maamatharĩkagĩra. **17** No rĩrĩ, o na kũrĩ ũguo, matiigana kũigua atĩĩrĩrĩ bũrũri acio ao, no nĩmahũũire ũmaraya na ũndũ wa kũhooya ngai ingĩ. Matiigana gwĩka ta maithe mao, no nĩmagarũrũkĩre narua, magĩtiga gũthĩ na mĩthĩire rĩa maithe mao maathiiaga nayo, nĩyo mĩthĩire ya gwachĩkĩra maathani ma Jehova. **18** Rĩrĩa rĩothe Jehova aamaarahũragĩra mũtiĩrĩrĩ bũrũri-rĩ, Jehova aakoragwo hamwe na mũtiĩrĩrĩ bũrũri ũcio, akamahonokagĩa moko-inĩ ma thũ ciao hĩndĩ irĩa yotho mũtiĩrĩrĩ bũrũri ũcio aarĩ muoyo; nĩgũkorwo Jehova nĩamaiguagĩra tha nĩ ũndũ wa ũria macaayaga nĩ kũhinyĩrĩro nĩ arĩa mamanyarĩira. **19** No mũtiĩrĩrĩ bũrũri akua, andũ magacookerera maũndũ mooru makĩria kũrĩ marĩa ma maithe mao, makarũmagĩrĩra ngai ingĩ, magacihooyaga na magacitungatĩra. Makĩrega gũtiga mũtugo iyo yao mũĩru na mĩthĩire yao ya ũremi. **20** Tondũ ũcio, Jehova agĩkĩrakario mũno nĩ andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ rũrĩrĩ rũrũ nĩrũthũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene, na nĩ rwagĩte kũnjigua-rĩ, **21** ndĩgũcoka kũrutũrũra rũrĩrĩ o na rũmwe rwa irĩa Joshua aatĩgĩre kuo agĩkua. **22** Nĩcio ngũhũthĩra kũgeria andũ a Isiraeli, nĩguo menyeka nĩmekũrũmia mĩthĩire ya Jehova, na maathiiage nayo o ta ũria maithe mao meekaga.” **23** Jehova nĩetĩkĩrĩrie ndũrĩrĩ icio itĩgare kuo, na ndaigana gũcirutũrũra o rĩmwe na ũndũ wa gũcĩneana moko-inĩ ma Joshua.

3 Icio nĩcio ndũrĩrĩ irĩa Jehova aatĩgĩrie kuo nĩguo ageragie andũ a Isiraeli arĩa mataamenyerete ũhoro wa mbaara cia kũu Kaanani. **2** (Eekire ũguo nĩgeetha arute njiaro cia andũ a Isiraeli ũhoro wa mbaara tondũ njiaro icio itiamenyete ũhoro wa kũrũa mbaara). **3** Ndũrĩrĩ icio nĩcio icio: aathani arĩa atano a Afilĩstĩ, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahĩvĩ arĩa maatũrũra irĩma-inĩ cia Lebanoni kuuma Kĩrĩma kĩa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. **4** Ciatĩgĩrio nĩgeetha igerie andũ a Isiraeli, nĩguo monwo kana nĩmarĩathĩkagĩra maathani ma Jehova marĩa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa. **5** Andũ a Isiraeli magĩtũũrĩana na Akaanani, na Ahĩti, na Aamori, na Aperizi, na Ahĩvĩ, na Ajobusi. **6** Nao makĩhĩkia airĩtu ao, na makĩheana airĩtu ao mahĩkio nĩ aanake a andũ acio, na magĩtungatĩra ngai ciao. **7** Andũ a Isiraeli nĩmekire ũũru maitho-inĩ ma Jehova; makĩrĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao, na magĩtungatĩra ngai cia Baali na cia Ashera. **8** Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ a Isiraeli o nginya akĩmarekereria moko-inĩ ma Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu-Naharaimu, ũria andũ a Isiraeli maatungatĩre

mĩaka ĩmana. **9** No rĩrĩa maarĩrĩre Jehova, akĩmaarahũrĩra mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Othinieli mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũria mũnini, nake akĩmahonokia. **10** Roho wa Jehova agĩũka igũrũ riake, agĩtuĩka mũtiĩrĩrĩ bũrũri wa Isiraeli na agĩthĩi ita-inĩ. Nake Jehova akĩneana Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu moko-inĩ ma Othinieli, nake akĩmũtooria. **11** Nĩ ũndũ ũcio bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo ĩna, nginya rĩrĩa Othinieli mũrũ wa Kenazu aakũire. **12** O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩnka ũũru maitho-inĩ ma Jehova, na tondũ wa gwĩka ũũru ũcio Jehova akĩhe Egiloni mũthamaki wa Moabi hinya wa gũtooria Isiraeli. **13** Egiloni akĩgĩra andũ a Amoni na Amaleki, makĩũngana hamwe nake magĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na makĩmatunya Itũũra rĩrĩa Inene rĩa Mĩkĩndũ. **14** Andũ a Isiraeli magĩtuĩka ndungata cia Egiloni mũthamaki wa Moabi mĩaka ikũmi na ĩmana. **15** O rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩrĩrĩa Jehova, nake akĩmahe mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Ehudu, warĩ wa kĩmohotho; mũrũ wa Gera ũria Mũbenjamini. Nao andũ a Isiraeli makĩmũtũma na irĩhi rĩa igooti kũrĩ Egiloni mũthamaki wa Moabi. **16** Na rĩrĩ, Ehudu nĩathondekete rũhiũ rwa njora rũũgĩ mĩena yeerĩ, ta rwa buti ĩmwe na nuthu kũraihũ rũria oohereire njohero-inĩ yake mwena wa ũrio nguo-inĩ thĩĩni. **17** Nake agĩtwarĩra Egiloni mũthamaki wa Moabi igooti, na rĩrĩ, Egiloni aarĩ mũndũ mũnoru mũno. **18** Thuutha wa Ehudu kũmũnengera igooti, akiumagaria andũ arĩa maarĩkuũite, magĩthĩi. **19** Nowe mwene aakinya mĩhianano-inĩ irĩa yarĩ hakuhi na Giligali, akĩhũndũka, agĩthĩi akĩra mũthamaki ũcio atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩrĩ yaku ya hitho.” Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Kiraai!” Nao arĩa othe maamũtungatagĩra makĩhehera harĩ we. **20** Nake Ehudu akĩmũkuhĩrĩra rĩrĩa aikarĩte arĩ o wiki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki ya igũrũ, irĩa aikaraga hĩndĩ ya rĩũa. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩrĩ yaku kuuma kũrĩ Ngai.” Na rĩrĩa mũthamaki ookagĩra kuuma gĩtĩ-inĩ kĩria aikarĩre, **21** Ehudu agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũmohotho, akĩruta rũhiũ rwa njora kuuma njohero-inĩ yake mwena wa ũrio, agĩtheeca mũthamaki ũcio nda. **22** O na mũtũ waruo ũgĩtoonya na rũhiũ rũkĩumanĩra na thuutha. Ehudu ndaacomorire rũhiũ, namo maguta makĩrũhũmbira. **23** Ningĩ Ehudu agĩthĩi gĩthaku-inĩ, akĩhinga mĩrango ya nyũmba iyo ya igũrũ, akĩmũhingĩrĩra kuo. **24** Ehudu aarĩkia gũthĩi, ndungata cia mũthamaki igĩũka igĩkora mĩrango ya nyũmba ya igũrũ irĩ mĩhinge, ikiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ gwĩteithia areteithia kanyũmba-inĩ ka na thĩĩni.” **25** Nacio igĩeterera o nginya igĩconoka, no rĩrĩa agĩere kũhingĩra mĩrango ya nyũmba, ikĩoya hĩngũro ikĩhingĩra mĩrango. Na hau ikĩona mũnene wao agũite thĩ arĩ mũkuũ. **26** Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo cieterere ihingĩrũrwo-rĩ, Ehudu akĩyũrĩra. Akĩhĩtũkĩra mĩhianano-inĩ akĩũrĩra Seira. **27** Aakinya kuo akĩhuha karumbeta kũũ bũrũri ũria ũri irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli makĩgũkũrũkũria nake moimĩte irĩma-inĩ, amatongoretie. **28** Akĩmaatha atĩrĩ, “Nũmĩrĩrai, nĩgũkorwo Jehova nĩaneanĩte Moabi thũ yanyu moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkũrũka makĩmũrũmĩrĩra, makĩnyĩta mariũko ma Rũũ rwa Jorodani marĩa maaringagĩrĩra bũrũri wa Moabi, na matiigana gwĩtikĩria mũndũ o na rũrĩkũ arĩngĩ rũũ rũu. **29** Na hĩndĩ iyo makĩũrũra andũ ta 10,000 a Moabi, na othe maarĩ andũ njamba na maarĩ na hinya; na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire. **30** Mũthenya ũcio andũ a Moabi magĩtuĩka ndungata cia andũ a Isiraeli, naguo bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo ĩmana. **31** Thuutha wa Ehudu hagiũka mũndũ wetagwo Shamigari mũrũ wa Anathu, ũria woragĩre Afilĩstĩ

magana matandatū na mūcengi ūrīa ūtindikaga ndegwa. O nake akīhonokia andū a Isiraeli.

4 Thuutha wa Ehdū gūkua-rī, andū a Isiraeli o rīngī magūka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova. **2** Nī ūndū ūcio Jehova akīmākererīa moko-inī ma Jabini, mūthamaki wa būrūrī wa Kaanani ūrīa waathanaga kūu Hazoru. Nake mūnene wa mbūtū ciake cia mbaara eetagwo Sisera, ūrīa watūūrāga kūu Haroshethu-Hagoyimu. **3** Jabini aarī na ngaari cia ita cia igera magana kenda, na nāhinyīrīrie andū a Isiraeli atarī na tha ihinda rīa miaka mīrongo īrī, nao andū a Isiraeli magīkaira Jehova amateithie. **4** Na rīrī, Debora, mūnabii mūndū-wa-nja, mūtumia wa Lapidothu, nīwe watongoragia Isiraeli hīndī īyo. **5** Nake aarī na handū ha gūciīrira rungu rwa Mūkīndū wa Debora, gatagatī ka Rama na Betheli kūu būrūrī ūrīa ūrī irīra wa Efiraimu, nao andū a Isiraeli maathīagia harī we nīgeetha amatuithanie maaciira. **6** Debora agītūmanira Baraka mūrū wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai wa Isiraeli nīaragwatha agakwīra atīrī, “Thīi, woe andū 10,000 a kuuma Nafitali na ūmatongorie ngīnya Kīrīma-inī kīa Taboru. **7** Nīi nīngūguaciīrīra Sisera, mūnene wa mbūtū cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari ciake ngīnya rūū-inī rwa Kishoni, ndīmūneane moko-inī maku.” **8** Nake Baraka akīmwīra atīrī, “Nīngūthīi aakorwo nīgūtwarana hamwe na nīi; no aakorwo ndūgūtwarana hamwe na nīi-rī, o na nīi ndigūthīi.” **9** Nake Debora akīmwīra atīrī, “Nī wega, nīngūtwarana nawe. No rīrī, nī ūndū wa ūrīa ūroya ūhorō ūyū-rī, gītīo gītīgatuika gīaku, nīgūkorwo Jehova nīekūneana Sisera moko-inī ma mūndū-wa-nja.” Nī ūndū ūcio Debora agītwarana na Baraka ngīnya Kadesi, **10** na kūu Baraka agītā andū a Zebuluni na a Nafitali. Andū 10,000 makīmūrūrīra, o na Debora agītīi hamwe nake. **11** Na rīrī, Heberī ūrīa Mūkeni nīeyamūrīte agatigana na Akeni arīa angī a rūciaro rwa Hobabu, mūthoni-we wa Musa, na akaamba hema yake mūtī-inī ūrīa mūnene kūu Zaananimu gūkuhī na Kadesi. **12** Nao andū makīhe Sisera ūhorō, atī Baraka mūrū wa Abinoamu nīambatīte agakīnya Kīrīma gīa Taboru. **13** Sisera agīcookanīrīra ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andū othe arīa maarī hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu ngīnya Rūūi rwa Kishoni. **14** Nake Debora akīra Baraka atīrī, “Thīi! Ūyū nīguo mūthenya ūrīa Jehova aneanīte Sisera moko-inī maku. Gītī Jehova tiwe ūthīte arī mbere yaku?” Nī ūndū ūcio Baraka agīkūrūka oimīte Kīrīma-inī gīa Taboru, arūmīrīrwo nī andū 10,000. **15** Rīrīa Baraka aamakūhīrīrie, Jehova akīngatīthia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbūtū yake yothē, akīmāhūra na rūhīi rwa njora, nake Sisera agītiganīra ngaari yake ya ita, akīra na magūrū. **16** No Baraka akīngatīthia ngaari icio cia ita o hamwe na mbūtū cia ita ngīnya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikūrāgwo na rūhīi rwa njora; na gūtīrī mūndū o na ūmwe watagarire. **17** No rīrī, Sisera agītīhara na magūrū, akīrūrīra hema-inī ya Jaeli, mūtumia wa Heberī ūrīa Mūkeni, nī ūndū kwarī na ūrata gatagatī-inī ka Jabini mūthamaki wa Hazoru na mbarī ya Heberī ūcio Mūkeni. **18** Jaeli akīmagara agatūnge Sisera, akīmwīra atīrī, “Ūka, mwathī wakwa, toonya thīnī. Ndugetīgīre.” Nī ūndū ūcio agītōnya hema thīnī nake Jaeli akīmūhumbīra. **19** Sisera akīuga atīrī, “Ndi mūnyootu, ndagūthaita he maai nyue.” Jaeli agīkunūra mbūthū ya iria, akīmūhe anyue, agīcooka akīmūhumbīra. **20** Sisera akīmwīra atīrī, “Rūgama mūrango-inī wa hema, na hangtūka mūndū akīurie atīrī, “Kūrī mūndū ūrī

gūkū?” uge atīrī, “Aca.”” **21** No Jaeli ūcio mūtumia wa Heberī akīoya hīgī ya hema na nyondo, agītīi acemete harīa Sisera aakomete anogete mūno. Akīhūūrīra hīgī īyo thīkīrīrio-inī, īgītūrīkanīa ngīnya īgītōnyerera thī, nake agīkua. **22** Baraka agītūka aingatīthīte Sisera, nake Jaeli agītīi kūmūtūnga. Akīmwīra atīrī, “Ūka, nīngūkuonia mūndū ūrīa ūracaria.” Nī ūndū ūcio Baraka agītōnya hamwe na Jaeli, na agīkora Sisera akomete thī arī mūkuū nayo hīgī īmūtūrīkanīte thīkīrīrio. **23** Mūthenya ūcio-rī, nīguo Ngai aatoorīrie Jabini, mūthamaki wa andū a Kaanani, mbere ya andū a Isiraeli. **24** Nakuo guoko kwa andū a Isiraeli gūgīkīrīrīra kūgīa na hīnya īgūrū rīa Jabini, mūthamaki wa andū a Kaanani, ngīnya makīmūniina biū.

5 Mūthenya ūcio Debora na Baraka mūrū wa Abinoamu makīna rwīmbo rūrī: **2** “Rīrīa anene a Isiraeli maatongoria, rīrīa andū meheana meyendeire-rī, goocai Jehova! **3** “Iguai ūhorō ūyū, inyuū athamaki! Thīkīrīraia, inyuū aathanī! Nīngūnīra Jehova, nīngūina; nīngūtūngīra Jehova rwīmbo, o we Ngai wa Isiraeli. **4** “Rīrīa Wee Jehova woimire Seiru, rīrīa woimire būrūrī wa Edomu, thī nīyainīre, īgūrū rīkura, namo matu magītā maai. **5** Irīma nīciangīthīre mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai, ikīinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli. **6** “Matukū-inī ma Shamigari mūrū wa Anathu, o na matukū-inī ma Jaeli, nīra nīciagīte andū a kūgerera; agendi maageraga tūcīra twa mīkīra. **7** Tūtūrūa tūkīaga andū kūu Isiraeli, tūkīaga andū, o ngīnya rīrī nīi, Debora, ndaarahūkīre, ngārāhūka ngītūka ta nyīna wa Isiraeli. **8** Hīndī irīa maathuurire ngai ng’eni, mbaara nīyokire o ihingo-inī cia itūūra inene, na gūtionekīre ngo kana itīmū harī andū 40,000 kūu Isiraeli. **9** Ngoro yakwa īrī hamwe na anene a Isiraeli, o hamwe na andū arīa merūtīre na kwīyendera gatagatī-inī ka andū. Goocai Jehova. **10** “Inyuū mūhaicaga ndīgīrī njerū, mūkarīre matandiko manyu, na inyuū mūthīaga na njīra, cūranīaia, **11** kūrī na mīgambo ya aini itahīro-inī rīa maai. Mainaga cīko cia ūthingu cia Jehova, cīko cia ūthingu cia njamba ciake kūu Isiraeli. “Nīngī andū a Jehova magītūrūka ngīnya ihingo-inī cia itūūra inene. **12** “Wee Debora, ūkīra! Ī ndūgūtīkīre! Ūkīra, ūkīra, ūkīye rwīmbo! Arahūka wee Baraka! Wee mūrū wa Abinoamu-rī, wīnyīrīre mīguate yaku.” **13** “Nīngī andū arīa maatigaire, magītūrūka kūrī andū arīa maarī igweta; andū a Jehova magītūka kūrī nīi hamwe na andū arīa mārī hīnya. **14** Amwe mookire kuuma Efiraimu, arīa iruka ciao ciarī kūu Amalekī; Benjamīni aarī hamwe na andū arīa maakūrūmīrīre. Anene a ita cia mbaara nīmakūrūkīre kuuma Makīru, nakuo Zebuluni gūkīuma arīa maanyītaga rūthanju rwa mūnene wa mbūtū cia ita. **15** Anene a Isakuru maarī hamwe na Debora; Ī-nī, Isakuru maarī na Baraka, mamumīte thuutha na ihenya o ngīnya kīanda-inī. Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwarī na ūhorō mūnene wa gwīcookera. **16** Nī kīi gītūmīre mūikare mīaki-inī mūiguage mahīi makīhūhīrwo mūrūrī? Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwarī ūhorō mūnene wa gwīcookera. **17** Gīleadī aikarīre o kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani. Nake Dani-rī, nī kīi gītūmīre atīndage marīkabu-inī? Asherī aikarīre o kūu ndwere-inī cia iria, agīkara icukīro-inī ciake cia marīkabu. **18** Andū a Zebuluni nīmetwarīrīre ūgwatī-inī wa gīkuū; o nake Nafitali agītūka o ūguo kūu gūtūgūrū werū-inī. **19** “Athamaki magītūka, makīrūa; athamaki a Kaanani makīrūra kūu Taanaka, gūkuhī na maai ma Megido, no matiakuire betha, o na kana ndaho. **20** Kūu īgūrū njata nīciarīre, o kūu njīra-inī ciacio ikīrūa mbaara na Sisera. **21** Rūūi rwa Kishoni nī rwamathererīrie, rūu rūūi rwa tene, Rūūi rwa Kishoni. Wee ngoro yakwa wītware, na ūgīe

na hinya! **22** Ningi mahungu ma mbarathi makirumia thi, iteng'ere, mbarathi ciake iri hinya igathi iteng'ere. **23** Nake muraika wa Jehova akiuga atiri, 'Merozu irogwatwo ni kirumi. Ari matuura kuo marogwatwo ni kirumi kira kiuru, ni undu matiokire guteithia Jehova, guteithia Jehova kuria na aria mar hinya.' **24** 'Jaeli mutumia wa Heberi uria Mukeni, arorathimwo gikira atumia aria ang'i, o we murathime muno har'i atumia aria matuura hema-ini. **25** Sisera aamuhoire maai, nake akimuhe iria; akimurehera iria imata na mbakiri inginyurwo ni andu aria me igweta. **26** Aatamburikirie guoko gwake akioya higi ya hema, akinyiita nyondo ya bundi na guoko kwa urio. Akiringa Sisera, akimuhehenja mutwe, akimutheca na agithethera thikirio yake. **27** Akinama maguru-ini make, akigua; agikoma hau. Akinama maguru-ini make, akigua; o hau ainamire, no ho aagure ari mukuu. **28** "Nyina wa Sisera agicuthirira na ndirica; akianirira ar'i garirica-ini kau, akiuga atiri, 'Ni ki gitumite ngari yake ya ita ikare uguo itookite? inegene ria maguru ma ngaari cia ita-ri, ricereirwo ku?' **29** Atumia ake aria oogi muno makamucokagira; o nake agecokagira na ngoro yake atiri, **30** 'Githi ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho: muiuru umwe kana eeri har'i o mundu, na nguo cia marangi maingi itahuruwo Sisera, nguo cia marangi maingi iria ng'emie, nguo iria ng'emie muno cia ngingo yakwa, icio ciothe ni cia gutahwo?' **31** "Ni undu icio thi ciaku irothira, Wee Jehova! No aria makwendete-ri, marotuika ta riua rikiratha riri na hinya waro." Naguo bururi icio ukigia na thayu ihinda ria mika mirongo ina.

6 Andu a Israeli o ringi nimekire maundu mooru maitho-ini ma Jehova, na ihinda ria miaka mugwanja Jehova akimaneana moko-ini ma Amidiani. **2** Na tondu hinya wa andu a Midiani niwamahatiririe muno, andu a Israeli nimethondekeire kundu gwa kwihitha mianya-ini ya irima, na ngurunga-ini, na cigitiro-ini iria numu. **3** Riria riothe andu a Israeli maahaandaga irio-ri, Amidiani, na Aamaleki, na andu ang'i a mwena wa irathiro nimatharikaga bururi icio. **4** Nao nimambite hema cia kuu bururi-ini, na magithukia irio iria ciari migunda kundu guothe o nginya Gaza, na matiigana gutigira andu a Israeli kindu o na kimwe kiri muoyo, ari ng'ondu kana ng'ombe, o na kana ndigiri. **5** Nigukorwo maambataga kuo na mahiu mao na hema ciao mahaana ta ngigi kuingiha. Andu na ngamiira ciao matingatarikire; magitharikira bururi icio nigeetha mawanange biu. **6** Amidiani makinyariira andu a Israeli o nginya andu a Israeli magikara Jehova amateithie. **7** Na riri, hundi iria andu a Israeli maaririre Jehova ni undu wa Amidiani-ri, Jehova **8** akimatumira munabii, uria wameerire atiri, 'Uu nguo Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga: Ni ndamurutire bururi wa Misiri, ngimuruta bururi wa ukombo. **9** Ni ni ndamutharire kuuma guoko-ini kwa andu a Misiri, na kuuma guoko-ini kwa aria othe maamuhinyagirira. Ngimaruturira mbere yanyu na ngimuhe bururi wao. **10** Ngimwira atiri, 'Ni ni ni Jehova Ngai wanyu; Mutikanahoe ngai cia Aamori, aria ene bururi uyututire.' No inyu mutiigana kunjigua." **11** Nake muraika wa Jehova agika agikara thi gitina-ini kia mugandi o kuu Ofira, mugandi wa Joashu uria Mubiezeri, haria muriu Gideoni aahuragira ngano kihihoro-ini kia ndibe nguo amihithe ndikonwo ni Amidiani. **12** Nake muraika icio wa Jehova akimurira Gideoni, akimwira atiri, "Jehova ari hamwe nawe, njamba ino iri hinya." **13** Nake Gideoni akimucokeria atiri, "No riri, mwathi wakwa, angikorwo Jehova ari hamwe na ithu-ri, ni ki gitumite maundu

maya mothe matukore? Makiri ha moriru make mothe maria maithie maithi maatwiraga uhoru wamo atiri, 'Githi ti Jehova watwambatarie agituruta bururi wa Misiri?' No riu-ri, Jehova niatutiganirire agatuneana guoko-ini kwa Midiani." **14** Nake Jehova akimugarurukira, akimwira atiri, "Thi na hinya icio iri naguo ukahonokia Israeli, umarute guoko-ini kwa Midiani. Githi ti ni ndiragotuma?" **15** Gideoni akimurira atiri, "No riri, Mwathani, ingikihota atia kuhonokia Israeli? Muthiriga witu nguo utari hinya thini wa Manase, na ningi ni ni muni muno nyumba-ini iitu." **16** Jehova akimucokeria atiri, "Ni nungukorwo ndi hamwe nawe, na niukuhura Amidiani umaniine othe me hamwe." **17** Nake Gideoni akimucokeria atiri, "Ingikorwo ninjirikirite maitho-ini maku-ri, kinyonie kimenyithia ati ti-itheru niwe uranjariria. **18** Ndaguthaita ndukae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta rikwa na ndrige mbere yaku." Nake Jehova akiuga atiri, "Ningweterera nginya uooke." **19** Gideoni agitoonya nyumba, agithinja koori, ningi agithondeka migate itari na ndawa ya kumbia kuuma eba imwe ya mutu. Agikira nyama icio gikabu-ini, naguo thathi wacio akiwikira nyungu-ini, agitwarira muraika na akimugira hau gitina-ini kia mugandi. **20** Nake muraika wa Ngai akimwira atiri, "Oya nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia, uciigirire ihiga-ini riri, na uciitirire thathi icio." Nake Gideoni agika uguo. **21** Nake muraika wa Jehova akihutia nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia na muthia wa rathanju rwake. Mwaki ugikana uumite ihiga-ini, ugicina nyama icio o hamwe na migate iyo. Nake muraika wa Jehova akiburira na ndaacokire kuonwo. **22** Riria Gideoni aamenyire ati oima muraika wa Jehova-ri, akianirira, akiuga atiri, "Iya wakwa-ri! Mwathani Jehova! Ninyonete muraika wa Jehova uthi kwa uthi!" **23** Nowe Jehova akimwira atiri, "Gai na thayu! Tiga gwitigira. Wee-ri, ndugukua." **24** Ni undu icio Gideoni agikira Jehova kigongona hau, agigita Jehova ni Thayu. Naki gituire kuu Ofira kwa Aabiezeri nginya umuthi. **25** O utuku icio Jehova akimwira atiri, "Oya ndegwa ya keeri kuuma ruuru-ini rwa thoguo ya miaka mugwanja. Uooke gutiithe kigongona gia thoguo kia Baali, na utemanga gutigi kia Ashera kiria kiri mwena-ini wakio. **26** Uooke wakire Jehova Ngai waku kigongona kiria kiagirire hau iguru ria haria hambatiru. Huthira ngu cia gutigi kia Ashera kiria utemangire, undutire ndegwa iyo ya keeri ituke igongona ria njino." **27** Ni undu icio Gideoni akioya ndungata ciake ikumi, agika o ta uria Jehova aamwirite. No riri, undu nietigagira andu a nyumba yao na andu a itura riu-ri, eekire maundu macio utuku handu ha muthenya. **28** Rucini kwarooka gika riria andu a itura mookirire-ri, kigongona kia Baali kiar kimomere, hamwe na gutigi kia Ashera gitemangirwo hau mwena-ini wakio, nayo ndegwa iyo ya keeri irutirwo kigongona-ini kiu kieri giakitwo! **29** Makurania atiri, "Nuu wikite uu?" Riria maaturirire wega, makirwo atiri, "Ni Gideoni muru wa Joashu wikite uguo." **30** Andu acio a itura makira Joashu atiri, "Umia muruguo na nja. No nginya akue, ni undu nioinangite kigongona kia Baali na agatemanga gutigi kia Ashera kiria kiri mwena-ini wakio." **31** Nowe Joashu agicokeria kirindi kiu kiamurigicirire ki na uru atiri, "Anga nimukwenda kururira Baali? Murageria kumuhonokia? Mundu uria ukumururira, icio ekuragwo gutanakia! Angikorwo Baali ni ngai-ri, no ahote kwirurira riria mundu angiananga kigongona giaka." **32** Ni undu icio muthenya icio magitua Gideoni "Jerubu-Baali," magiuga atiri, "Baali niarekwo arue nake me mwene," ni undu nioinangite kigongona kia Baali. **33** Na riri, Amidiani othe, na Amaleki,

na andũ angĩ a mwena wa irathĩro magĩcookanĩrĩa mbũtũ ciao cia ita, makĩringa mũrĩmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-inĩ kĩa Jezireeli. **34** Hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova agũka igũrũ rĩa Gideoni, nake akĩhuha karumbeta, agĩta Aabiezeri mamũrũmĩrĩre. **35** Agitũma andũ bũrũri wothwe wa Manase, akĩmeera meohe indo cia mbaara, o na agĩtũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o na makĩambata makamatũnge. **36** Nake Gideoni akĩraa Ngai atĩrĩ, “Ūngĩkorwo nĩũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta ũrĩa weraniire-rĩ, **37** atĩrĩ, nĩngũga rũua rwa ng’ondũ kũhũhĩro-inĩ kĩa ngano. Ime rĩngĩkorwo rũua-inĩ rwiki na kũu kũngĩ thĩ gwakorwo kũrĩ kũmũ-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩngamenya atĩ nĩũkũhonokia Isiraeli na ũndũ wa guoko gwakwa, o ta ũrĩa uugĩte.” **38** Na ũguo noguo gwaũkĩre. Gideoni akĩroka gũũkĩra rũciini tene mũthenya ũyũ ũngĩ; akĩhiha rũua rũu ime rũkũma maaĩ mbakũri ĩmwe. **39** Nĩngĩ Gideoni akĩraa Ngai atĩrĩ, “Ndũkake kũrĩkũhera nĩ nĩ. Ngĩrĩrĩa ngũhohe ũndũ ũngĩ ũmwe. Njĩtĩkĩria o igeria rĩngĩ rĩmwe na rũua rũrũ. Ihinda rĩrĩ reke rũua rũrũ rũkorwo rũrĩ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo nĩ ime.” **40** Ūtukũ ũcio Ngai agĩka o ro ũguo. No rũua rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre nĩ ime.

7 Rũciini tene, Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) na andũ ake othe nĩmambire hema gĩhĩma-inĩ kĩa Harodi. Kambĩ ya Amidiani yarĩ mwena wao wa gathĩgathini kũu gĩtũmba-inĩ, hakuhi na karĩma ka More. **2** Jehova akĩraa Gideoni atĩrĩ, “Ūri na andũ aĩngĩ mũno gũkĩra arĩa ngwenda nĩgeetha neane Amidiani moko-inĩ mao. Nĩgeetha Isiraeli matikanjĩtĩre atĩ nĩ hinya wao wamahonokia, **3** Na rĩrĩ, anĩrĩra kũrĩ andũ, ũmeere atĩrĩ, ‘Mũndũ o wothwe ũrainaina nĩ guoya no ahũndũke, ehene Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi.’” Nĩ ũndũ ũcio andũ 22,000 na igĩrĩ makĩehera, magĩtigara 10,000. **4** No Jehova akĩraa Gideoni atĩrĩ, “O na rĩu andũ no aĩngĩ mũno. Maikũrũkie maaĩ-inĩ, na nĩngũgũthũuranĩria andũ acio ho. Ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩngũthĩ hamwe nawe,’ ũcio nĩwe ũrĩthĩ nawe; no ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ ndegũthĩ hamwe nawe,’ ũcio ndegũthĩ nawe.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩkũrũkia andũ acio maaĩ-inĩ. Marĩ hau Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Amũrĩana arĩa mekũnyua maaĩ na rũrĩmĩ ta ũrĩa ngui ĩnyuuga na arĩa mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndũ.” **6** Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩturia ndũ makĩnyua maaĩ. **7** Jehova akĩraa Gideoni atĩrĩ, “Nĩngũmũhonokia na ũndũ wa andũ magana matatũ arĩa manyuire maaĩ na hĩ, neane Amidiani moko-inĩ manyu. Reke andũ acio angĩ othe mathĩ, o mũndũ aĩnũke gwake.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩraa andũ acio angĩ a Isiraeli macooke hema-inĩ ciao, no agĩtigwo na andũ magana matatũ, arĩa moire rĩgu na tũrumbeta twa acio mainũkĩre. Na rĩrĩ, kambĩ ya Amidiani yarĩ mũhuro wake o kũu kĩanda-inĩ. **9** Ūtukũ ũcio Jehova akĩraa Gideoni atĩrĩ, “Ūkĩra, ũikũrũkie ũtharĩkĩre kambĩ ĩyo ya Amidiani, tondũ nĩndĩmĩneante moko-inĩ maku. **10** No angĩkorwo nĩũgwĩtigira gũtharĩkĩra-rĩ, gũkũrũkie kambĩ-inĩ mũrĩ na Pura ndungata yaku, **11** na ũthĩkĩrĩre ũrĩa maroiga. Thuthua ũcio nĩũkũgia na hinya wa gũtharĩkĩra kambĩ ĩyo.” Nĩ ũndũ ũcio Gideoni na Pura ndungata yake magĩkũrũka nginya tũnyũmba-inĩ twa arangĩri a kambĩ ĩyo. **12** Nao Amidiani, na Aamaleki na andũ othe a mwena wa irathĩro maĩkarĩte kĩanda kũu maĩngĩhite ta ngĩgĩ. Ngamĩraa ciao itĩngĩtarĩkire nĩ ũndũ ciarĩ nyĩngĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia iria ũrĩa ũtangĩtarĩka. **13** Gideoni aakinyire ho o hĩndĩ ĩria mũndũ ũmwe eeraga mũratawe ũhoro wa kĩroto gĩake. Nake oigaga atĩrĩ, “Ndootee kĩroto ngooana mũgate wa cairi wa gĩthiũrũrĩ

ũũkĩte ũkagwĩra kambĩ ya Amidiani. Ūragũthire hema na hinya mũnene mũno, nginya hema ĩrang’ũka, ĩragũa.” **14** Mũrata wake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūyũ ti ũndũ ũngĩ tĩga rũhiũ rwa Gideoni mũrũ wa Joashu, ũrĩa Mũisiraeli. Ngai nĩaneante Amidiani na kambĩ yao yothwe moko-inĩ make.” **15** Rĩrĩa Gideoni aĩguire ũhoro wa kĩroto kũu na ũtũrĩ wakĩo, akĩhooya Ngai. Agĩcooka nginya kambĩ-inĩ ya Isiraeli akĩmeeta akĩmeera atĩrĩ, “Ūkĩra! Jehova nĩaneante kambĩ ya Amidiani moko-inĩ manyu.” **16** Akĩganyania andũ acio magana matatũ ikundũ ithatũ, akĩmanengera othe o mũndũ karumbeta na nyũngũ theri, rĩrĩ na kĩmũrĩ thĩnĩ. **17** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ndoraa. Mwĩke o ũrĩa ngwĩka. Hĩndĩ ĩria ndĩrĩkinya mũthia-inĩ wa kambĩ, mwĩke o ũrĩa ndĩrĩka. **18** Hĩndĩ ĩria nĩrĩ na arĩa othe ndĩ nao tũrihuha tũrumbeta twitũ, hĩndĩ ĩyo ĩnyuothwe mũthiũrũrũkĩrĩre kambĩ mũhũhe twanyu na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa Jehova o na wa Gideoni.’” **19** Gideoni na andũ acio igana rĩmwe arĩa maarĩ nake magĩkinya mũthia wa kambĩ o kiambĩrĩria-inĩ kĩa ũtukũ gatagati, thũutha hanini wa gũcjenjania arangĩri. Makĩhuha tũrumbeta twao na makĩũraga nyũngũ iria ciarĩ moko-inĩ mao. **20** Ikundũ icio ithatũ ikĩhuha tũrumbeta, na ikĩũraga nyũngũ. Maanyĩtĩte imũrĩ na moko mao ma ũmotho, na makanyiita tũrumbeta twao twa kũhuha na moko mao ma ũrĩro, nao makianĩrĩra atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!” **21** Na rĩrĩa o mũndũ aarũgamire handũ hake gũthiũrũrũkĩria kambĩ-rĩ, Amidiani othe magĩteng’era, magĩkayaga morĩte. **22** Hĩndĩ ĩria tũrumbeta tũu magana matatũ twahũhũro, Jehova agĩtũma andũ arĩa maarĩ kambĩ-inĩ yothwe mahũũrane na hĩ ciao cia njora mũndũ na mũndũ ũrĩa ũngĩ. Nayo mbũtũ ĩyo yothwe ikĩũrĩra Bethi-Shita ĩrorete Zerera o nginya mũhaka-inĩ wa Abeli-Mehola gũkuhi na Tabathu. **23** Andũ a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nĩmetirwo nao magĩteng’eria Amidiani. **24** Nake Gideoni agĩtũmana bũrũri wothwe ũrĩa wa ĩrima wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Ikũrũkia mũhũũrane na Amidiani na mwĩnyĩtĩre maaĩ ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Efiraimu nĩmetirwo, na makĩnyĩtĩra maaĩ ma Rũũ rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. **25** O na nĩngĩ nĩmanyĩtĩre atongoria eerĩ a Midiani, nĩo Orebu na Zeebu. Nao makĩũragira Orebu ihiga-inĩ rĩa Orebu, nake Zeebu makĩmũragira kihĩhĩro-inĩ kĩa ndibeĩ kĩa Zeebu. Nao magĩthĩngatana na Amidiani, na magĩtwara mitwe ya Orebu na Zeebu kũrĩ Gideoni, ũrĩa warĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani.

8 Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu makĩũria Gideoni atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtwĩke ũguo? Wagire gĩtũwĩta ũgĩthĩ kũhũũrana na Amidiani nĩkĩ?” Nao makĩmũtĩta mũno. **2** Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩatĩa nĩ njĩkĩte ngerekanĩtio na ĩnyũ? Gĩthĩ kũhaara thabĩbũ cia Efiraimu ti kwega gũkĩra magetha mothe ma thabĩbũ cia Abiezeri? **3** Ngai nĩaneantire Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inĩ manyu. Nĩatĩa nĩ hotete gwĩka ngerekanĩtio na ĩnyũ?” Maigua ũguo, marakara marĩa maamũrakarĩre namo magĩthĩra. **4** Gideoni na andũ ake magana matatũ, o na marĩ anogu, magĩteng’eria thũ ciao magĩkinya Jorodani na makĩringa rũũ rũu. **5** Nake akĩraa andũ a Sukothu atĩrĩ, “Heeĩ ita riakwa kĩndũ gia kũria; nĩ ũndũ nĩ anogu biũ, na no ndeng’eretie Zeba na Zalimuna, athamakĩ a Midiani.” **6** No anene a Sukothu makĩmũũria atĩrĩ, “Rĩrĩ-rĩ, ũkĩrĩ ũranyĩta Zeba na Zalimuna magakorwo marĩ moko-inĩ maku? Tũkũhe thĩgari ciaku irio nĩkĩ?” **7** Nake Gideoni akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo mwoiga, rĩrĩa Jehova arĩneana Zeba na Zalimuna moko-inĩ makwa, ndĩtembũranga

mīrī yanyu na mīguia ya werū-inī na mahiū ma nyeki-inī.”
8 Oima kīu akīambata nginya Penieli, akīmooria o ta ūguo oorītie andū a Sukothu, nao magīcookia o ta ūria andū a Sukothu maamtīcookeirie. **9** Nī ūndū ūcio akīra andū a Penieli atīrī, “Hīndī ūria ngaahūndūka hootanīte-rī, nī nīngamomora mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū.” **10** Nao Zeba na Zalimuna maarī kīu Karikori marī na ita rīa andū ta 15,000, acio oiki no-o maataigaire kuuma kūrī mbūtū ya andū a irathīro; andū 100,000 rīa mīrongo ūrī arīa maarūaga na hīū cia njora nī moragītwo. **11** Gideoni akīambata na njra ya andū arīa maikaraga hema-inī mwena wa irathīro rīa Noba na Jobibeha, akīmūrira mbūtū ūyo hīndī ūria itegeragīria kūrī na ūgwati. **12** Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerī a Midiani, makīūra, nowe akīmateng’eria, akīmānyīita, na akīhoota mbūtū ūyo yao yothe. **13** Gideoni mūrū wa Joashu akīhūndūka oimite mbaara-inī, agereire Ihūtūkīro rīa Heresi. **14** Nake akīnyīita mwanake wa Sukothu, na akīmūhooya ūhorō, nake mwanake ūcio akīmwandīkīra marītwa ma anene mīrongo mūgwanja na mūgwanja a Sukothu, na nīo athuuri a itūūra rīu. **15** Hīndī ūyo Gideoni agīūka, akīra andū a Sukothu atīrī, “Aya nīo Zeba na Zalimuna, arīa mwanūrūrīrie ūhorō wao, mūkiuga atīrī, ‘Anga nīūkīnyīitīte Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkihe andū aya aku anogu irio nīkī?’” **16** Agīkīnyīita athuuri acio a itūūra, nake akīherithia andū acio a Sukothu na mīguia ya werū-inī, na mahiū ma nyeki-inī. **17** Nīngī akīmomora mūthiringo ūcio mūrāihu na igūrū ya Penieli, na akīūrāga andū a itūūra rīu. **18** Hīndī ūyo akīūra Zeba na Zalimuna atīrī, “Andū arīa mworagīre kīu Tabori-rī, maahaanaga atīa?” Nao magīcookia atīrī, “Nī andū tawe, o ūmwe wao aahaanaga ta mūrū wa mūthamakī.” **19** Gideoni akīmacookeria atīrī, “Acio maarī arīu a baba, o na arīu a maitū. O ta ūria Jehova atūūrāga muoyo-rī, korwo nīmwanohokīrie mīoyo yao-rī, ndīngīamūrāga.” **20** Akīgarūrūkīra Jetheri, mūrūi wake wa irīgithathi, akīmūrira atīrī, “Moorage!” Nowe Jetheri ndaigana gūcomora rūhiū rwa njora, tondū aarī o kamwana kanīni, na nīetiagīra. **21** Zeba na Zalimuna makīra Gideoni atīrī, “Ūkīra, ūtūūrāge arī we. Tondū o ta ūria mūdū atarīi nogo hinya wake ūigana.” Nī ūndū ūcio Gideoni agīūkīra, akīmoora, na akīruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamīra ciao, agīthī nacio. **22** Andū a Isiraeli makīra Gideoni atīrī, “Tūthamakīre, wee, na mūrūguo, na mūrū wa mūrūguo o nake, nīgūkorwo wee nīūtūhonoketie, ūgatūruta moko-inī ma Midiani.” **23** Nowe Gideoni akīmeera atīrī, “Nī ndīkūmūthamakīra, o na kana mūrū wakwa. Jehova nīwe ūkūmūthamakīra.” **24** Nīngī akīmeera atīrī, “Harī ūndū ūngī ūmwe ngūmūhooya, naguo nī atī o ūmwe wanyu aaha gīcūhī kīmwe gīa gūtū kīa iria aatahīre.” (Ūcio warī mūtugo wa Aishumaeli, gwīkīra icūhī cia thahabu matū.) **25** Nao magīcookia atīrī, “Nītūgūciheana tūkenete.” Nī ūndū ūcio makīara nguo thī, na o mūdū agīkīa gīcūhī ho kuuma kūrī indo iria aatahīte. **26** Naguo ūritū wa icūhī icio cia thahabu aahoote wakīnyire cekeri 1,700, mathaga marīa mangī matatarītwo, na nīmo mīgathī, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehubagwo nī athamakī a Amidiani, kana mīnyororo ūria yarī ngingo cia ngamīra ciao. **27** Gideoni agīthondeka thahabu ūyo igītuika ebodi, ūria aigire kīu Ofira, itūūra rīake. Isiraeli othe makīhūūra ūmaraya na ūndū wa kīmīhooya marī kīu, nayo igītuika mūtēgo harī Gideoni na nyūmba yake. **28** Ūguo nīguo andū a Midiani maahootirwo nī andū a Isiraeli, na matīacookīre kwambararia mītwē rīngī. Matukū-inī marīa Gideoni aatūūrīre muoyo, būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū mīaka mīrongo ina. **29** Jerubu-Baali mūrū wa Joashu

nīacookīre gwake mūcīi gūtūūra kuo. **30** Na aarī na arīu mīrongo mūgwanja ake mwene, nī ūndū nī aarī na atumia aingī. **31** Nayo thuriya yake ūria yaikaraga Shekemu, nīyamūciarīre mwana wa kahī, ūria aatuire Abimeleku. **32** Gideoni mūrū wa Joashu aakuire arī mūkūrū mūno, na agīthikwo mbīrīra-inī ya ithe Joashu kīu Ofira ya Abiezeri. **33** Gideoni akua-rī, andū a Isiraeli o rīngī nīmahuūrīre ūmaraya na Mabaali. Makīrūgāmia Baali-Berithu itūike ngai yao, **34** na matīacookīre kūrīrikana Jehova Ngai wao, ūria wamahonoketie akamaruta moko-inī ma thū ciao ciothe iria ciarī mīena-inī yao yothe. **35** O na nīngī nīmagire gūcookia ngaatho kūrī nyūmba ya Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) nī ūndū wa maūndū marīa mothe mega aamekīire.

9 Abimeleku mūrū wa Jerubu-Baali nīathīre kūrī aa mamawe na andū othe a mbarī ya kūrīa nyina oimite kīu Shekemu, akīmeera atīrī, **2** “Ūria atūūrī othe a Shekemu atīrī, ‘Nī ūndū ūrīkū mwega na inyū. Nī mwathwo nī arīu mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, kana mūthamakīrwo nī mūdū ūmwe?’ Rīrikanai ndī wanyu, tumīte mūthīmo ūmwe.” **3** Rīria aa mamawe meerīe atūūrī a Shekemu ūhorō ūcio yothe, andū a Shekemu makīenda kūrīmūrīra Abimeleku nī ūndū nīmōigire atīrī, “Ūcio nī mūrū wa ithe witū.” **4** Nao makīmūhe cekeri mīrongo mūgwanja cia betha irūtītwo hekarū-inī ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agīcīhūthīra kwandīka andū matarī kīena na a mbūkīrīra, arīa maatuikīre arūmūrīri ake. **5** Agīthī gwega ithe mūcīi o kīu Ofira na akīragīthīria arīu a ithe mīrongo mūgwanja ihīga-inī rīmwe, nīo arīu a Jerubu-Baali. No Jothamu, mūrū wa Jerubu-Baali ūria warī kīhīnga-nda, nīahonokīre nī ūndū nīehīthīre. **6** Nao atūūrī othe a Shekemu na a Bethi-Milo makīūngana mūtī-inī ūria mūneno o hau gītugī-inī kīria kīrī Shekemu, magītua Abimeleku mūthamakī. **7** Hīndī ūria Jothamu aaheirwo ūhorō ūcio-rī, akīhaica Kīrīma-igūrū kīa Gerizimu na akīanīrīra, akīmeera atīrī, “Ta thīkīrīria inyū atūūrī a Shekemu, nīgeetha o nake Ngai amūthīkīrīre. **8** Mūthenya ūmwe mīthī nīyoimāgarīe igaitīrīrie ūmwe wayo maguta atūke mūthamakī wayo. Nayo ikīra mūtamaīyū atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamakī witū.’” **9** “No mūtamaīyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndīgane na maguta makwa marīa matūmaga ngai o na andū matīo, ngarīunge ūū na ūū igūrū rīa mītī ūria ūngī?’” **10** “Thuutha ūcio mītī ūyo ikīra mūkūyū atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamakī witū.’” **11** “No mūkūyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndīgane na ngūyū ciakwa njega ūyū na irī mūrū, ngarīunge ūū na ūū igūrū rīa mītī ūria ūngī?’” **12** “Nīngī mītī ikīra mūthabībū atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamakī witū.’” **13** “No mūthabībū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndīgane na ndībei yakwa ūria ikenagīa ngai o na andū, ngarīunge ūū na ūū igūrū rīa mītī ūria ūngī?’” **14** “Kūrīkīrīria mītī yothe ikīra mūtare wa gīthaka-inī atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamakī witū.’” **15** “Naguo mūtare ūcio wa gīthaka ūkīra mītī ūyo atīrī, ‘Kūngīkorwo ti-itherū nī mūkūwenda kūnjītīrīria maguta ndūike mūthamakī wanyu-rī, gīūkei mwīthīthe kīruru-inī gīakwa; no kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwakī ūrokīama mūtare-inī wa gīthaka ūcīne mītarakwa ya Lebanonī!’” **16** “No rīrī, agīkorwo mwēkīre ūndū ūcio na kīhooto, na mūrī na ngoro njega rīrīa mwatuire Abimeleku mūthamakī, na agīkorwo nīmwikīte Jerubu-Baali na nyūmba yake maūndū mega, mūkamwīka ūria agīrīrwo nī gwīkworī, **17** tondū mēba nīwe wamūrūrīre, agītwarīrīria muoyo wake ūgwati-inī nīgeetha amūhonokīe moko-inī ma Amidiani, **18** (no ūmūthī nīmūkīrīre nyūmba ya baba, mūkooragīra arīu ake mīrongo mūgwanja ihīga-inī rīmwe, na mūgatua Abimeleku, mūrū wa ngombo yake ya mūrītu, mūthamakī

wa atūiri a Shekemu tondū nī mūrū wa ithe wanyu), **19** mūngikorwo mwikite ūndū ūcio na kihooto, na mūrī na ngoro njega kūrī Jerubu-Baali na nyumba yake ūmūthī-rī, Abimeleku arotuika gikeno kianyū, o na inyūi mūgūtūike gikeno giāke! **20** No kūngikorwo tī ūguo-rī, mwaki ūrokūma harī Abimeleku ūmūcine, ūmūniine biū, atūiri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ūrokūma harī inyūi atūiri a Shekemu na Bethi-Milo, ūcine Abimeleku, ūmūniine biū.” **21** Hīndī ūyo Jothamu agūthara, akūūrīra kūu Biri, nake agītūūra kuo nī ūndū nētigagīra mūrū wa ithe, Abimeleku. **22** Thuutha wa Abimeleku gwathana Isiraeli māka itatū-rī, **23** Ngai agītūūra roho mūrū gatagatī ka Abimeleku na atūiri a Shekemu, arīa meekire maīndū mooru ma ūhinga kūrī Abimeleku. **24** Ngai eekire ūndū ūyū nīgeetha ngero ūria yagerirwo arīū mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, ya gūtūwo thakame yao, ūrihio mūrū wa ithe wao, Abimeleku, na ūrihio atūiri a Shekemu arīa maamūteithirie kūrāga arīū a ithe. **25** Nī ūndū wa kūrēgana nake-rī, atūiri acio a Shekemu nīmaigire andū irīma-inī nīguo mohie na matunye o mūdū ūria wahītūkaga indo ciāke, naguo ūhorō ūcio ūkīmenyithio Abimeleku. **26** Nake Gaali mūrū wa Ebedi hamwe na arīū a ithe magīthaamīra kūu Shekemu, nao atūiri akuo makīmūwīhoka. **27** Thuutha wa gūthīi mīgūnda-inī na gūcookereria thabībū na gūcihiha, makīgīa na iruga hekarū-inī ya ngai yao. Rīrīa maarīaga na makīnyuuga, makīruma Abimeleku. **28** Nake Gaali mūrū wa Ebedi akiuga atīrī, “Abimeleku nūū, na Shekemu nūū, nīguo tūtūike ndungata ciāke? Githī tī mūrū wa Jerubu-Baali, nake Zebulī githī tiwe mūnīni wake? Tungatīrai andū a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tūgūgītungatīra Abimeleku nīkī? **29** Naarī korwo andū aya me rungu rwa wathani wakwa! Hīndī ūyo nīi no ndimweherie. No njīre Abimeleku atīrī, ‘Īta ita rīaku rīothe!’” **30** Rīrīa Zebulī ūcio mwathi wa itūūra aigūire ūria Gaali mūrū wa Ebedi oigīte-rī, akīrakario nī ūhorō ūcio mūno. **31** Agītūūra Abimeleku andū na hithe, akīmūwīra atīrī, “Gaali mūrū wa Ebedi na arīū a ithe nīmokīte gūkū Shekemu, na nīmararahūra andū a itūūra magūūkīrīre. **32** Nī ūndū wa ūguo-rī, ūtūkū wakinya wee na andū akū mūūke mūmoohie mīgūnda-inī. **33** Rūciinī tene rīūa rīkīrathā-rī, ūthīi ūtharīkīre itūūra inene. Na rīra Gaali na andū ake mariumīra magūtharīkīre-rī, ūka ūria wothē guoko gwaku kūngīhota gwīka.” **34** Nī ūndū ūcio Abimeleku marī hamwe na mbūtū ciāke ciothe cia ita makīumagara ūtūkū, makīhitha gūkūhī na Shekemu marī ikundi inya. **35** Nake Gaali mūrū wa Ebedi nīoimagarīte akarūgama itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene, o hīndī ūyo Abimeleku na thigari ciāke moimagīra kūrīa meehithīte. **36** Rīrīa Gaali aamoonire-rī, akīra Zebulī atīrī, “Ta rora, harī na andū maroka maikūrūkīte kuuma irīma igūrū!” Nake Zebulī agīcooka atīrī, “Wee ūroona cīruru cia irīma taarī andū.” **37** No Gaali akīaria rīngī, akiuga atīrī: “Ta rora wone andū maroka maikūrūkīte moimite gatagatī ka būrūrī, na mbūtū ūria ūngī yūkīte yumīte na mwena wa mūtī wa mūrāgūrī.” **38** Nīngī Zebulī akīmūwīra atīrī, “Mwīgaatho waku ūkīrī ha rīu, wee woigire atīrī, ‘Abimeleku nūū atī nīguo atwathe?’ Githī andū aya tī o wanyūrūrīre. Umagara ūkarūe nao!” **39** Nī ūndū ūcio Gaali agītongoria atūiri a Shekemu makīhūrāna na Abimeleku. **40** Abimeleku akīmūteng’eria, nao andū aīngī makīgīa magurarītio makīūra kūu guothe o nginya itoonyero-inī rīa kīhingo. **41** Abimeleku agītūūra Aruma, nake Zebulī akīrutūrūra Gaali hamwe na arīū a ithe kuuma Shekemu. **42** Mūthēnya ūyū ūngī andū a Shekemu magīthī mīgūnda-inī, nake Abimeleku akīmenyithio ūhorō ūcio. **43** Nī ūndū ūcio akīoya andū ake, akīmagayania ikundi ithatū,

akīmaiga moherie andū mīgūnda-inī. Hīndī ūria onire andū acio magīka moimite itūūra-inī rīria inene, agītūūra amatharīkīre. **44** Abimeleku na ikundi iria aarī nacio makīgūthūka mbere nginya hau itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene, nacio ikundi acio ingī igīrī ikīgūthūkīra arīa maarī mīgūnda-inī, ikīmoora. **45** Abimeleku akīhūrāna na itūūra rīu inene mūthēnya wothē nginya akīrītaha na akūrāga andū a rīo othe. Nīngī akīananga itūūra rīu inene, na akīrītīrīria cumbī. **46** Rīrīa maigūire ūhorō ūcio, andū arīa maatūūrāga mūthīringo-inī wa Shekemu magītoonya kīhitho-inī kīa hinya kīa hekarū ya Eli-Berith. **47** Rīrīa Abimeleku aigūire atī nīmacookanīrīre kuo-rī, **48** we na andū ake othe makīambata Kīrīma-inī gīa Zalimuna. Akīoya ithanwa, agītema honge, na agīciigīrīra ciāde. Agīatha andū arīa maarī nake, akīmeera atīrī, “Narual Īkai ūguo muona ndekal!” **49** Nī ūndū ūcio andū acio othe magītema honge, na makīrūmīrīra Abimeleku. Magīciūmba hība kūnyīitana na kīhitho kīu kīa hinya magīciagwāta mwaki andū marī thīinī. Nī ūndū ūcio andū acio othe maarī thīinī wa mūthīringo ūcio wa Shekemu, ta andū 1,000, arūme na andū-a-nja, o nao magīka. **50** Abimeleku agīthīi itūūra rīa Thebezu, akīrīrigīcīria na akīrītunyana. **51** No rīrī, thīinī wa itūūra rīu inene nī kwarī na mūthīringo mūrūmo kūrīa arūme othe na andū-a-nja, na andū othe a itūūra rīu inene, moorīre. Makīhīngīra thīinī, na makīhaica mūthīringo igūrū. **52** Abimeleku agīthīi mūthīringo-inī ūcio, akīhithūkīra. No rīrīa akūhīrīre itoonyero rīa mūthīringo nīguo aūgwāte mwaki-rī, **53** mūtūmia ūmwe akīmūgūthīria ihiga rīa gīthīi mūtwe, rīkīmūhehenja mūtwe. **54** Nake agīta mūkuu wake wa indo cia mbaara na ihēnya, akīmūwīra atīrī, “Comora rūhīū rwaku rwa njora ūnjūrage, nīgeetha matikoigage atīrī, ‘Ooragīrwo nī mūdū-wa-nja.’” Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūtheeca, agīka. **55** Hīndī ūria andū a Isiraeli moonire atī Abimeleku nīakuite-rī, makīinūkīra. **56** Ūguo nīguo Ngai aarīhīre Abimeleku nī ūndū wa waganu ūria ekīte ithe, wa kūrāga arīū-a-ithe mīrongo mūgwanja. **57** Nīngī Ngai akīrīhīa andū a Shekemu nī ūndū wa waganu wao wothē. Kīrumi kīa Jothamu mūrū wa Jerubu-Baali gīkīmacookerera.

10 Thuutha wa Abimeleku, mūdū wa mūhīrīga wa Isakaru wetagwo Tola mūrū wa Pua, mūrū wa Dodo, akīarahūka ahonokī Isiraeli. Nake agītūūra Shamīru, kūu būrūrī ūria ūrī irīma wa Efiraimu. **2** Agītīrīrīra Isiraeli miāka mīrongo ūrī na itatū; agīcooka agīka, na agīthikwo kūu Shamīru. **3** Nake Tola akīrūmīrīrwo nī Jairu wa kuuma Gileadi, ūria watiirīrīre Isiraeli miāka mīrongo ūrī na ūrī. **4** Jairu aarī na arīū mīrongo itatū arīa mathīiaga mahaicite ndigiri mīrongo itatū. Maathaga matūūra mīrongo itatū kūu Gileadi, marīa nginya ūmūthī metagwo Havothu-Jairu. **5** Jairu akua aathīkirwo kūu Kamonu. **6** O rīngī andū a Isiraeli nīmekire maīndū mooru maitho-inī ma Jehova. Magītungatīra Mabaali na Maashitoretu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilīsti. Na tondū andū a Isiraeli nīmatiganīrīre Jehova na matiacookire kūmūtungatīra-rī, **7** akīrakario nīo. Akīmaneana moko-inī ma Afilīsti na moko-inī ma Aamoni, **8** arīa maamanyarīrīre na makīmahinyīrīria mwaka-inī ūcio. Nao makīhīnyīrīria andū a Isiraeli othe arīa maarī mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani kīu Gileadi, būrūrī wa Aamori, miāka ikūmi na īnana. **9** Nīngī Aamoni makīringa Rūū rwa Jorodani nīguo makarūe na andū a Juda, na andū a Benjamīni, o na nyūmba ya Efiraimu; nakuo Isiraeli gūkīgīa na kīnyarīrīko kīnēne. **10** Nīngī andū a Isiraeli magīkaīra

Jehova makimwira atiri, “Nitwihitite, tugatiganiria Ngai witu, tugatungafira Mabaali.” **11** Jehova akimacookeria atiri, “Hindi iria andu a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, **12** na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamuhinyiririe na mukingaira ndimuteithe-rĩ, githĩ ndiamuhonokirie kuuma moko-inĩ mao? **13** No inyuĩ nimwandiganirire na mugitungatira ngai ingĩ, tondu icio ndigacooka kumuhonokia o na rĩ. **14** Thĩĩ mugakaire ngai icio mwthuurire. Nĩmuhonokagie hĩndĩ irĩa mũranamarika!” **15** No andũ a Isiraeli makĩra Jehova atĩrĩ, “Nitwihitite. Ika na ithuĩ o ta urĩa ũkuona kwagĩrĩre, no rĩrĩ, twagũthaita ũtũhonokie rũ.” **16** Hĩndĩ iyo magĩkieheria ngai icio cia kũngĩ gatagatĩ-inĩ kao, na magitungatira Jehova. Nake ndangĩakĩrĩrĩre ringĩ kuona Isiraeli makinyariĩra. **17** Rĩrĩa Aamoni meerirwo moe indo cia mbaara na makĩamba hema ciao kũu Gileadi-rĩ, andũ a Isiraeli makĩũngana na makĩamba hema ciao kũu Mizipa. **18** Atongoria a andũ a Gileadi makĩrana atĩrĩ, “Mũndũ urĩa ũkwambĩrĩa kũria na Aamoni-rĩ, icio niwe ũgũtuika mũnene wa andũ arĩa matũũraga Gileadi.”

11 Na rĩrĩ, Jefitha aarĩ Mũgileadi warĩ njamba yarĩ hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarĩ mũmaraya. **2** Mũtumia wa Gileadi o nake akimũciarĩra aanake, na rĩrĩa maagimarire makĩũngata Jefitha. Nao makiuga atĩrĩ, “Wee ndũkagaya igai thĩini wa nyũmba iitũ, tondu ũrĩ wa mũtumia ũngĩ.” **3** Nĩ undũ icio Jefitha akĩũria ariũ a ithe, agĩthĩ gũtũura bũrũri wa Tobu, kũria gĩkundi kia andũ matarĩ kiene kiamũrigiĩcĩre na gĩkimũrũmirĩra. **4** Thuutha wa ihinda inini, hĩndĩ irĩa Aamoni maahaarĩrĩre mbaara na Isiraeli, **5** athuuri a Gileadi magĩthĩ kũgĩra Jefitha kuuma bũrũri wa Tobu. **6** Nao makimwira atĩrĩ, “Ūka, ũtuĩke mũnene witu wa ita, niĩgeetha tũhũurane na Aamoni.” **7** Jefitha akimeera atĩrĩ, “Githĩ mũtiathũũrĩre mukĩnyĩngata kuuma nyũmba ya baba? Nĩ kĩĩ kiratũma mũũke kũrĩ niĩ riu mũrĩ na thũina?” **8** Athuuri a Gileadi makimwira atĩrĩ, “O na kũrĩ ũguo, nitwagũcokerera; twarana na ithuĩ tũkahũũrane na Aamoni, na niĩgũtuika mũnene witu wa gwathaga andũ othe arĩa matũũraga Gileadi.” **9** Jefitha akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩnjookia ngahũũrane na Aamoni nake Jehova amaneane kũrĩ niĩ-rĩ, ti-itherũ niĩ nĩngatuĩka mũnene wanyu?” **10** Athuuri acio a Gileadi makimũcokeria atĩrĩ, “Jehova niwe mũira witu; nitũgwĩka o ta urĩa ũkuuga.” **11** Nĩ undũ icio Jefitha agĩthĩ hamwe na athuuri a Gileadi, na andũ acio makimũtua mũnene na mwathi wao. Nake agĩcokeria ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa. **12** Ningĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kũria gĩkĩ: “Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũrĩ naguo na ithuĩ niĩgeetha ũtharĩkĩre bũrũri witu?” **13** Mũthamaki wa Aamoni agĩcokeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa Isiraeli maambatire kuuma Misiri, niĩmoire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Riu njookeriai bũrũri icio na thayũ.” **14** Nake Jefitha agĩtũmana andũ ringĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, **15** akiuga atĩrĩ: “Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Isiraeli ndoore bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. **16** No rĩrĩa maambatire makiuma Misiri, Isiraeli maatuĩkanĩrĩre werũ-inĩ nginya Iria Itune, magikinya Kadeshi. **17** Ningĩ Isiraeli agĩtũmana andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ, “Twĩtikĩrie tũtuĩkanĩrĩre bũrũri-inĩ waku, mũthamaki wa Edomu ndaigana gũthĩkĩrĩra. Ningĩ magĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Moabi, nake akĩrega. Nĩ undũ icio Isiraeli magĩkara kũu Kadeshi. **18** “Magĩcooka magĩtuĩkanĩrĩa werũ-inĩ, magĩthĩũrũka bũrũri wa Edomu na Moabi, makĩgerera mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Moabi, na makĩamba hema ciao mũrĩmo ũũria ũngĩ wa Arinoni.

Nao matiatuonyire bũrũri wa Moabi, niĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wakuo. **19** “Ningĩ Isiraeli agĩtũmana andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, urĩa waathanaga Heshiboni, makimwira atĩrĩ, “Twĩtikĩrie tũhĩtũkĩre bũrũri-inĩ waku tũthĩ bũrũri witu.” **20** Na rĩrĩ, Sihoni ndaigana kwĩhoka Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. Akĩũngania ita rĩake rĩothe na akiamba hema kũu Jahazu, na akĩhũũrana na Isiraeli. **21** “Nake Jehova, Ngai wa Isiraeli, akĩneana Sihoni na andũ ake othe moko-inĩ ma Isiraeli, makimahoota. Isiraeli makĩyoera bũrũri wothe wa Aamori arĩa maatũũraga bũrũri icio, **22** magĩtũnyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werũ-inĩ nginya Jorodani. **23** “Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli niwe ũngatĩte Aamori akameheria mbere ya andũ ake Isiraeli-rĩ, wee ũkĩrĩ na kĩhooito kĩrĩkũ gĩa kũwĩgwatĩra? **24** Kaĩ ũtangioya kĩria Kemoshu ngai yaku ikũheete? Ithuĩ na ithuĩ twĩgwatĩre kĩria gĩothe Jehova Ngai witu atũheete. **25** Anga wee niĩkĩrĩte Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi? Nĩ kũrĩ hĩndĩ arĩ ahaarana na Isiraeli kana akĩrĩa nao? **26** Handũ ha mĩaka magana matatũ Isiraeli matũũrĩte kũu Heshiboni, na Aroeri, na matũũra marĩa mothe magũthĩũrũrũkĩrĩre, na matũũra mothe marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩĩ kĩagĩrĩre ũmeyerere ringĩ hĩndĩ iyo? **27** Nĩrĩ ndĩkũhĩrĩrĩre, no wee niĩranjanga ũũru nĩ undũ wa kũndehera mbaara. Reke Jehova, urĩa mũtuithania, atũthanie ciira ũyũ ũmũthĩ gatagatĩ ka andũ a Isiraeli na Aamoni.” **28** O na kũrĩ ũguo, mũthamaki wa Aamoni ndaigana kũrũmbũya ndũmirĩrĩ iyo aatũmirĩro nĩ Jefitha. **29** Hĩndĩ iyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi na Manase, akĩhĩtũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma kũu agĩthĩ gũkora Aamoni. **30** Nake Jefitha akĩhĩta mwĩhitwa mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ūngĩneana Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, **31** o kĩria gĩkoima nja na mũrango wa nyũmba yakwa kindũnge rĩrĩa ngaacooka hootanite kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatuika kia Jehova, na niĩngakĩruta gĩtuĩke igongona rĩa njino.” **32** Nake Jefitha agĩthĩ kũhũũrana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ make. **33** Agĩthũkangia matũũra mĩrongo rĩrĩ kuuma Aroeri nginya gĩkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. ũguo niĩguo Isiraeli maatoorĩre Aamoni. **34** Hĩndĩ irĩa Jefitha aacookire gwake mũcĩ kũu Mizipa-rĩ, nũu wagũkĩre kũmĩtũnga tiga mwarĩ, akĩmũinagĩra na akĩhũũraga tũhembe! Nake aarĩ mwana wa mũmwe. Tiga o we wiki, Jefitha ndaari na kahĩĩ kana kairĩtu. **35** Rĩrĩa aamuonire-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ūũ! Mwarĩ wakwa! Niwandua mũndũ mũthĩmũku na mũnyamarĩku nĩ undũ nĩndĩhĩtĩte mwĩhitwa harĩ Jehova urĩa itangĩaga kũhingia.” **36** Nake akĩmũcokeria atĩrĩ, “Baba, wee niweehĩtĩre mwĩhitwa kũrĩ Jehova. Njĩka o ta urĩa weranĩre, kuona atĩ Jehova niakũrĩhĩra harĩ Aamoni thũ ciaku.” **37** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “No niĩngũkũũria ũnjĩtikĩrie undũ ũyũ ũmwe: ũthĩ mieri rĩrĩ ngacangacange irĩma-inĩ na ndĩre hamwe na arata akwa, tondu ndikaahika.” **38** Akimwira atĩrĩ, “No ũthĩ.” Akimwĩtikĩria athĩ mieri rĩrĩ. We marĩ na airĩtu acio angĩ magĩthĩ irĩma-inĩ, makĩrĩranĩra tondu ndarĩ hĩndĩ angĩkaahika. **39** Thuutha wa mieri iyo rĩrĩ, agĩcoka kũrĩ ithe, nake akimwĩka o ta urĩa eehĩtĩte. Nake aarĩ mũrĩtu gathĩrange. Kumanangia na undũ icio, ũgĩtuika mũtugo wa andũ a Isiraeli, **40** atĩ o mwaka airĩtu a Isiraeli mathĩage nja mĩthenya ina kũrĩrikana mwarĩ wa Jefitha ũrĩa Mũgileadi.

12 Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu magĩcokanĩrĩra ikundi ciao cia ita, na makĩringa mũrĩmo wa Zafoni makĩra Jefitha atĩrĩ, “Wathĩre kũhũũrana na Aamoni na ndwatwĩre tũthĩ

nawe niki? Tügügücina hamwe na nyumba yaku.” 2 Jefitha akimacookeria atiri, “Nii na andu akwa turaari na kigano kinene na Aamoni, na o na gutuika nindetanire, inyu mütiahonokirie kuuma moko-ini mao. 3 Riria ndonire ati mutindeithia-ri, ngitwaririra ugwati-ini wa gikuu, ngiringa murimo uuria ungi ngahuurane na Aamoni, nake Jehova akiihotanira kuri o. Riu-ri, mugükite umuthi kuhurana na ni niki?” 4 Jefitha agicookanirira andu a Gileadi, makihuurana na andu a Efiraimu. Nao andu a Gileadi makimahura muno tondü andu a Efiraimu nimoigite atiri, “Inyu Agileadi aya ni küura mworire kuuma kuri Efiraimu na Manase.” 5 Nao Agileadi makigwatira mariuko na Rüü rwa Jorodani maria maaringirire küu Efiraimu, na riria riothe mündü wa Efiraimu uria watigaire oiga atiri, “Reke ninge murimo uria ungi,” Nao andu a Gileadi makamüria atiri, “Wee uri Muefiraimu?” Nake angicookirie oige, “Aca,” 6 makamwira atiri, “Ni wega, kiuge, ‘Shibolethu.’” Nake angioigire, “Sibolethu,” tondü ndangiahote kigweta kiugo kiu wega, makamünyita na makamüragira küu mariuko-ini ma Rüü rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makiragwo ihinda-ini riu. 7 Jefitha agitiirira Israeli miaka itandatü. Jefitha uria Mügleadi agicooka agikua, na agithikwo itüura-ini rimwe rüa küu Gileadi. 8 Thuutha wake, Ibizani wa küu Bethilehemu agitiirira Israeli. 9 Nake aari na aanake mirongo itatu na airitu mirongo itatu. Akiheana airitu ake mahikio ni aria maari nja ya mühiriga wake, nao aanake ake akimarehere airitu mirongo itatu kuuma nja ya mühiriga wake matuuke atumia o. Ibizani agitiirira Israeli miaka mugwanja. 10 Ibizani agicooka agikua, na agithikwo küu Bethilehemu. 11 Thuutha wake, Eloni uria Müzebuluni agitiirira Israeli miaka ikümi. 12 Eloni agicooka agikua, na agithikwo küu Ajjaloni bururi-ini wa Zebuloni. 13 Thuutha wake, Abidoni muru wa Hileli, kuuma Pirathoni, agitiirira Israeli. 14 Nake aari na aanake mirongo ina na ciana ciao mirongo itatu, nao maakuagwo ni ndigiri mirongo mugwanja. Agitiirira Israeli miaka inana. 15 Abidoni muru wa Hileli agicooka agikua, agithikwo Pirathoni küu Efiraimu, bururi uria uri irima wa Aamaleki.

13 O ringi andu a Israeli magika maündü mooru maitho-ini ma Jehova, na ni undü wa üguo Jehova akimaneana moko-ini ma Afilisti handu ha miaka mirongo ina. 2 Mündü ümwe waru wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mühiriga wa Adani, aari na mütumia waru thaata watürite atari na mwana. 3 Múraika wa Jehova akimuumirira, akimwira atiri, “Uri thaata na nduri mwana, no niükügia nda üciare kahii. 4 Na riri, wimenyere ndukananyue ndibe kana kindu o giothe kigagatu, na ndukanire kindu o giothe kiri thaahu, 5 tondü we niükügia nda na üciare kahii. 6 Githi kanyü gakaahüthirwo mütwe-ini wake, ni undü kahii kau gagaatika Münaziri wamüriro Ngai kuuma güciarwo, na niakambirira kuhonokia Israeli kuuma moko-ini ma Afilisti.” 6 Hindi iyo mütumia ücio agithi kuri müthuuriwe, akimwira atiri, “Mündü wa Ngai niokire kuri ni. Ekuonekaga ahaana ta múraika wa Ngai wa gwitigirwo muno. Ndinamüria küria oimite, nake ndananjira riitwa riake. 7 No nianjirire atiri, ‘Niükügia nda na üciare kahii. Ni undü wa üguo, ndukananyue ndibe kana kindu kigagatu, o na ndukarie kindu o giothe kiri thaahu, tondü kahii kau gagaakorwo kari Münaziri wa Ngai kuuma güciarwo nginya müthenya wako wa gükua.” 8 Hindi iyo Manoa akiihooya Jehova: “Mwathani nindagüthaiha, reke mündü ücio wa Ngai ügütümite kuri ithu oke ringi niguo atürute uria tükürera kahii kari gagaaciarwo.” 9 Ngai akigua

Manoa, na múraika wa Ngai agüka ringi kuri mütumia riria aari mügünda-ini; no müthuuriwe Manoa ndaari hamwe nake. 10 Nake mütumia akiihuha güthi kwira müthuuriwe, “Mündü uria wanyumirire müthenya uria ungi-ri, ari haha!” 11 Manoa agüküria, akirümirira mütumia wake. Riria aakinyire hari mündü ücio-ri, akimüria atiri, “We niwe warire na mütumia wakwa?” Nake akiuga atiri, “Ii, ni nüi.” 12 Ni undü ücio Manoa akimüria atiri, “Hindi uria ciugo ciaku ikaahinga-ri, watho wa mütürire wa kahii gaka na wira wako ügaakorwo uri ürikü?” 13 Múraika wa Jehova agicooka atiri, “Mütumia waku no nginya eeke uria wothe ndimwirite. 14 Ndakarie kindu o giothe kiumite müthabü-ini, kana anyue ndibe o yothe, kana kindu kingi gia künyua kigagatu kana arie kindu o giothe kiri thaahu. No nginya eeke maündü mothe maria ni ndimwathite.” 15 Manoa aküria múraika wa Jehova atiri, “No twende üikare nginya tügüthinjire koori.” 16 Múraika wa Jehova agicooka atiri, “O na wangiaria thi, ndiküria irio ciaku. No wahaarira igongona ria njino-ri, riu rürüire Jehova.” (Manoa ndaigana gükürana ati ücio aari múraika wa Jehova.) 17 Nake Manoa agitüria ühoro kuuma kuri múraika wa Jehova akimüria atiri, “Wee witagwo atia, niguo tugaagüti händi uria kiugo giaku gigaatüka kia ma?” 18 Nake agicooka atiri, “Ni ki gügütüma ünjüurie riitwa riakwa? Ndüngihota kürimanya, ni ria magegania.” 19 Hindi iyo Manoa akioya koori hamwe na mütu wa igongona, agicirüria Jehova igüru ria ihiga. Nake Jehova agika undü wa magegania o Manoa na mütumia wake meroreire: 20 O rürürimbi rükürimbükaga kuuma kigongona-ini rürörete igüru-ri, múraika wa Jehova akiambatira rürürimbi-ini rüu. Nake Manoa na mütumia wake mona üguo, makigüthia magiturumithia mothü mao thi. 21 Riria múraika ücio wa Jehova aagire gücooka kwiyonithania kuri Manoa na mütumia wake, Manoa akimanya ati ücio aari múraika wa Jehova. 22 Akira mütumia wake atiri, “Ithu riu no tügükua, tondü ni tuonete Ngai!” 23 No mütumia wake akimucookeria atiri, “Korwo Jehova niegütüite gütüraga-ri, ndangitikirire igongona ria njino na igongona ria mütu kuuma moko-ini maitü, o na kana atunione maündü maya mothe kana gütwira üguo aatwira riu.” 24 Mütumia ücio agiciara kahii na agigatua Samusoni. Gagiküria, nake Jehova agikarathima, 25 nake Roho wa Jehova akiambirira gükaarahura o hindi iyo kaari küu Mahane-Dani, gatagati ga Zora na Eshitaoli.

14 Na riri, Samusoni agükürüka agithi Timina, na küu akiona müiritu Müflisti. 2 Acooka müci, akira ithe na nyina atiri, “Ninyonete mündü-wa-nja Müflisti küu Timina; riu-ri, ngürirai we atüke mütumia wakwa.” 3 Ithe na nyina makimucookeria atiri, “Kai gitarü mündü-wa-nja ünügütkirika gatagati-ini ka andu a mühiriga wanyu o na kana gatagati-ini ka andu aitü othe? No nginya üthi kwa Afilisti acio mataruaga ügüre mütumia kuo?” No Samusoni akira ithe atiri, “Ngürira ücio. Ücio nowe ünjagürire.” 4 (Acia ri ake matiamenyaga ati undü ücio woimite kuri Jehova, uria wacaraga handu ha kütüria Afilisti amokirire, ni undü hindi iyo Afilisti nio maathaga Israeli.) 5 Samusoni agükürüka Timina mari hamwe na ithe na nyina. Na riria makühririre mügünda ya müthabü ya Timina-ri, o rimwe kiana kia mürüthi gügüka na küri we kimüraramire. 6 Roho wa Jehova agüka igüru riake na hinya nginya agitarüanga mürüthi ücio na moko matheri o ta uria angitarüanga koori. No ndaigana kwira ithe o na kana nyina uria ekite. 7 Nake agicooka agükürüka makiaranira na mündü-wa-nja ücio, na akimwenda. 8 Thuutha ücio, riria aacookaga

akamühikie-rí, agikerúra oone kúmba kia mürúthi úcio. Thíini wakío haari na mürumbí wa njúki na úuki, **9** úria aatahira na hí, agíthíi akíríaga. Na ríría aakinyírira aciari ake, akímagáira úúki úcio o nao makíúria. Nowe ndaigana kúmeera atí aarútte úúki úcio kímba-iní kia mürúthi. **10** Na rírí, íthe agíikúruka akooone mündú-wa-nja úcio. Nake Samusoni akírúgithia iruga kúu, o ta úria warí mútugo wa ahikania. **11** Na ríría andú maamuonire, makímúhe aanake mírongo ítatú maikare nake. **12** Samusoni akímeera atírí, “Rekei ndímúgwatie ndái, muona mwamítaúra míthenya-iní íno múgwanja ya iruga-rí, níngamúhe nguo cia gatani mírongo ítatú na nguo cia kúgarúríra mírongo ítatú. **13** Mwaremwo ní kúmitaúra-rí, no nginya múthe nguo cia gatani mírongo ítatú, na nguo cia kúgarúríra mírongo ítatú.” Nao makímwíra atírí, “Ta gítúgwatie ndái íyo yaku, túmíigúe.” **14** Nake akímeera atírí, “Kuuuma nyamú ndáni, gúkúuma kíndú kíngíríno; kuuma kúri nyamú íri hinya, gúkúuma kíndú kíri múrío.” Na handú ha míthenya ítatú, matiahote kúmitaúra. **15** Naguo múthenya wa ína wakinya, makíira mütumia wa Samusoni atírí, “Heenereria múthuuriguo níguo atútaúrre ndái íyo, kana tógúcine wee na nyúmba ya thoguo nginya múkúe. Anga mútwítíthe gúkú níguo mütútunye indo ciitú?” **16** Nake mütumia wa Samusoni akígúithia harí we, akíríraga akiugaga atírí, “Wee níúúthúire! Wee ndúnnyendete o na atía. Úgwatítie andú aítú ndái, na níuregete kúndaúríra ndái íyo.” Nake akímúcookeria atírí, “O na baba na maitú ndimataúríre, wee-rí, ngúgígútaúríra níki?” **17** Akíríra míthenya íyo yothe múgwanja ya iruga ríu, na múthenya wa múgwanja Samusoni akímumbúríra, ní úndú wa úria aikarire akímúringagíríra. Nake mütumia úcio agícooka agítaaríríra andú ao ndái íyo. **18** Ríúa rítanathúa múthenya úcio wa múgwanja, andú a itúúra ríu makímúúria atírí, “Ní kíi kíri múrío gúkúra úúki? Ní kíi kíri hinya gúkúra mürúthi?” Nake Samusoni akímeera atírí, “Korwo mútinaríma na moori yakwa-rí, mútingíahota gútaúra ndái yakwa.” **19** Nake Roho wa Jehova agúka igúrú ría Samusoni na hinya múnó. Nake agíikúruka nginya Ashikeloni, akíúraga andú mírongo ítatú akúo, akímatunya indo ciao, na akíheana nguo ciao kúri aría maataúríre ndái íyo. Na akíambata agíthíi gwa íthe múcúí arakaríe múnó. **20** Nake mütumia úcio wa Samusoni akíheanwo kúri múratawe úria wamúrúgamíríre úhiki-iní wake.

15 Thuutha úcio, ihinda-iní ría magetha wa ngano-rí, Samusoni akíoya koori na agíthíi gúceerera mütumia wake. Akiuga atírí, “Ngúthíi ndoonye kanyúmba-iní ka mütumia wakwa.” No íthe wa mütumia úcio akímúgíría atoonye kuo. **2** Íthe akímwíra atírí, “Níi ndaarí na ma atí níwamúthúúire bíú, ngíkímúheana kúri múrataguo. Gíthi mwarí wa nyina úria múnini ndakírí múthaka kúri we? Kímúoe íthenya ríake.” **3** Samusoni akímeera atírí, “Ríu ndí na kíhooto gía kwíríhíría harí Afilísti; tí-ítherú níngúmeka úúru bíú.” **4** Ní úndú úcio akiumagara, akínyíita mbwe magana matatú, agícíohithania míting’oe igírí igírí. Agícooka akíoherera gícinga harí o míting’oe íyo írí írí, **5** akígwatía ícinga ício mwaki na akírekereria mbwe ício ngano-iní ya Afilísti íría yarí mígúnda. Agícina ítíia cia ngano íría yarúgamítio mígúnda na ngano íría itaarí nethe, na agícina mígúnda ya míthabíbí na ya mítamaiyú. **6** Ríría Afilísti mooririe atírí, “Núú wíkúte úú?” Makírwo atírí, “Ní Samusoni, múthoni-we wa mündú úria Mútímína, tondú mütumia wake níaheirwo múratawe.” Ní úndú úcio Afilísti makíambata na magícina mütumia úcio o na íthe nginya magíkua. **7** Nake Samusoni akímeera atírí, “Kuona

atí ní úguo mweka, ndíkímútígíthíría nginya ndíríhíríe kúri inyuú.” **8** Agíkímataríkirá na úúru múnene na akíúraga aingí ao. Agícooka agíikúruka na agíikara ngurunga-iní ya íhiga ría Etamu. **9** Nao Afilísti makíambata na makíamba hema kúu Juda, makíaragana gúkúhi na Lehi. **10** Nao andú a Juda makíúria atírí, “Múúkíte kúhúúrana na íthuú níki?” Nao magícookia atírí, “Túúkíte kúnyíita Samusoni, túmwike o ta úria aatwíkire.” **11** Híndi íyo andú ngiri íthatú kuuma Juda magíikúruka nginya ngurunga-iní ya íhiga ría Etamu na makíira Samusoni atírí, “Kaí wee útakúuraníte atí Afilísti níno matwathaga? Ní atía útwíkire?” Nake agícookia atírí, “Níi ndímekíte o ta úria maanjíkire.” **12** Nao makímwíra atírí, “Túúkíte gúkuoha túkúneane kúri Afilísti.” Samusoni akiuga atírí, “Mwíhíte atí tí inyuú múkúnjúraga.” **13** Nao magícookia atírí, “Nítwetíkíra, íthuú no gúkuoha tógúkuoha túkúneane kúri o. Íthuú títígúkúúraga.” Ní úndú úcio makímúoha na mikanda írí mierú na makímwambatia kuuma rwaro-iní ríu rwa íhiga. **14** Ríría aakuhíríre Lehi-rí, Afilísti acio magíúka na kúri we makíanagíríra. Roho wa Jehova agúka igúrú ríake na hinya múnó. Mikanda íría ooohetwo moko nayo ígítúkanga o ta úguta múhiú, nayo míhíndo íyo íkígíta kuuma moko-iní make. **15** Akíona rúkambucu rwa ndigiri rútaarí rúkúru, akírúhúria na akíúraga andú ngiri ímwe. **16** Híndi íyo Samusoni akiuga atírí, “Njúragíte andú na rúkambucu rwa ndigiri híba na híba. Njúragíte andú ngiri ímwe na rúkambucu rwa ndigiri.” **17** Ríría aaríkirie kwaria-rí, agíte rúkambucu rúu; naho handú hau hagítwo Ramathu-Lehi. **18** Na tondú aarí múnúootu múnó, agíkaira Jehova, akiuga atírí, “Níúheete ndungata yaku úhootani múnene úú. No nginya ríu ngue ní nyoota ngwe moko-iní ma andú aría mataruaga?” **19** Híndi íyo Ngai agíthíkúria irima kúu Lehi, ríkúma maaí. Ríría Samusoni aanyuire, agícookererwo ní hinya na akíarahúka. Ní úndú úcio gíthima kíu gígítwo Eni-Hakore. Na kíri o ho kúu Lehi. **20** Samusoni aatiíríre Iríraeli míaka mírongo írí matukú-iní ma Afilísti.

16 Múthenya úmwe Samusoni níathiire Gaza, akíona múmaraya kuo. Agítoonya gwake níguo akome nake. **2** Andú a Gaza makírwo atírí, “Samusoni arí gúkú!” Ní úndú úcio magíthíúúrukíría handú hau, makíraara mamúohetie útukú wothe kíhingo-iní gía itúúra ríu inene. Nao matiigana kwehara ho útukú úcio, ní úndú moígíte atírí, “Rúciini gwakia, nítkaaamúúraga.” **3** Nowe Samusoni aakomire kuo nginya útukú gatagatí. Agícooka agíikúra akínyíita mírango ya kíhingo gía itúúra ríu inene, hamwe na itugí ciayo cieri, agícimunyaíría na ígera ciothe. Agícígíríra ciande, agícítwara kírima-igúrú kíria kíng’etheire Hebirion. **4** Thuutha úcio, níagíre úrata na mündú-wa-nja kúu gítuamba-iní gía Soreki na ríitwa ríake eetagwo Delila. **5** Nao aathani a Afilísti magíthíi kúri we, makímwíra atírí, “Rora kana wahota kúmúheenereria, akwíre hítho ya hinya úcio wate múnene, na úria túngímúkíría hinya níguo túmuohe, túmútoorie. O úmwe wítú níagakúhe cekerí ngiri ímwe na ígana ríimwe cia betha.” **6** Ní úndú úcio Delila akíira Samusoni atírí, “Njúra hítho ya hinya waku múnene, na úria úngíohwo na útoorio.” **7** Nake Samusoni akímúcookeria atírí, “Mündú o na úrukú angíinjoha na nga múgwanja cia mwogothano itarí nyúmithie-rí, níi ngwaga hinya ndúike o ta mündú úngú o wothe.” **8** Híndi íyo aathani a Afilísti makímúrehere nga múgwanja iria itaarí nyúmithie, nake akímúoha nacío. **9** Nao andú mehíthíte thíini wa nyúmba-rí, akímwíra atírí, “Samusoni, úrí múkore ní Afilísti!” Nowe

agĩtuanga nga icio na ùhùthù o ta ùria rùrigi rùtuikaga rwahutia rùrìrìmbì rwa mwaki. Nì ùndù ùcio hitho ya hinya wake ndiamenyekire. **10** Nake Delila akĩra Samusoni atĩrì, “Nñũduite mũndũ mũkĩgu; ùkaheenia. Ndagũthaiha njĩra kĩa ùngĩohwo nakĩo.” **11** Nake akĩmũcookeria atĩrì, “Mũndũ o na ùrĩkũ anginjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yahùthĩro, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ùngĩ o wothe.” **12** Nì ùndũ ùcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoha nayo. Hĩndĩ ìyo, andũ mehithite nyũmba thĩĩnĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrì, “Samusoni, ùrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ìyo kuuma moko-inĩ make o ta ùria angĩtuanga uthi. **13** Delila agĩcooka akĩra Samusoni atĩrì, “Nginya rĩu ùkoretwo ùkĩndua mũndũ mũkĩgu, ùkaheenia. Njĩra kĩa ùngĩohwo nakĩo.” Nake agĩcookia atĩrì, “Ùngĩogotha makundo maya mũgwanja ma njuĩrĩ ya mütwe wakwa ndigĩ-inĩ, ùciigĩrĩre mütambo-inĩ wa gütuma taama na ùcirũmie na higĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ùngĩ o wothe.” Nì ùndũ ùcio rĩa aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njuĩrĩ cia mütwe wake, agĩciogothania na ndigĩ, **14** na agĩcirũmia na higĩ. Agĩcooka akĩmwĩra o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrì, “Samusoni, ùrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia higĩ ìyo, o na mütambo ùria warĩ na ndigĩ. **15** Agĩcooka akĩmũria atĩrì, “Wahota atĩa kuuga atĩ nĩnyũyendete, rĩa ùtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ ùndũite mũndũ mũkĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hitho ya hinya ùcio waku mũnene.” **16** Nì ùndũ wa ùria aamũgiaga na akamũtĩndĩrĩa mũthenya o mũthenya, akĩmũngĩa o nginya hakuhi gũku. **17** Nì ùndũ ùcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrì, “Mütwe ùyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nĩ ùndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mũnazirĩ wamũrĩro Ngai kuuma rĩa ndaciarrwo. Ingĩenjwo-rĩ, hinya wakwa no ùnjeherere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ùngĩ o wothe.” **18** Na rĩa Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrì, “Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nì ùndũ nĩanjĩrĩte maũndũ mothe.” Nì ùndũ ùcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makuũite betha na moko. **19** Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ùmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njuĩrĩ yake, nao makĩambĩrĩa kũmũtooria. Naguo hinya wake ùkĩmuuma. **20** Hĩndĩ ìyo akĩmwĩra atĩrì, “Samusoni, ùrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake agĩkĩra kuuma toro, agĩciiria atĩrì, “Nĩngũma nja o ta tene na ndĩrĩbaribe, ndĩohore.” No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire. **21** Hĩndĩ ìyo Afilisti makĩmũnyĩita na hinya, makĩmũkũra maitho na makĩmũkũrĩa Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũga athĩage ngano arĩ kũu njeera. **22** No rĩrĩ, njuĩrĩ ya mütwe wake ikĩambĩrĩa gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo. **23** Na rĩa, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marutĩre Dagoni ngai yao igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrì, “Ngai iitũ nĩneanite Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ.” **24** Rĩa andũ maamuonire, makĩgooca ngai ìyo yao makiugaga atĩrì, “Ngai iitũ nĩneanite thũ iitũ moko-inĩ maitũ, thũ rĩa yathũkangĩre bũrũrĩ witũ na ikũũraga andũ aita aingĩ.” **25** Na rĩa ngoro ciao ciacanjamũkĩte, makĩanĩrĩra makiuga atĩrì, “Reheĩ Samusoni nĩguo oke atĩkenie.” Nì ùndũ ùcio makĩruta Samusoni njeera, nake agĩka maũndũ ma mathekania. Rĩa maamũrũgamĩrie gatagatĩ-inĩ ga itugĩ-rĩ, **26** Samusoni akĩra ndungata rĩa yamũnyĩite guoko atĩrì, “Njiga harĩa ingĩhota kũhutia itugĩ iria inyĩitĩrĩre hekarũ, nĩgeetha ndĩtiranie acio.” **27** Na rĩa, hekarũ ìyo yayĩũrĩte arũme na andũ-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarĩ kuo, na nyũmba igũrũ kwarĩ na arũme na andũ-a-nja ta ngiri ithatũ meroreire Samusoni

agĩka maũndũ ma kũmakenia. **28** Samusoni akĩhooya Jehova, akiuga atĩrì, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagũthaiha ùnjĩkĩre hinya o ihinda rĩngĩ rĩmwe, na ùreke ndĩrĩhĩrie kũrĩ Afilisti na igũtha rĩmwe nì ùndũ wa maitho makwa meerĩ.” **29** Hĩndĩ ìyo Samusoni akĩnyĩita itugĩ icio cieri cia gatagatĩ iria ciarũgamĩte hekarũ ìyo. Agĩtĩrانيا nacio, kĩmwe agĩkĩnyĩita na guoko gwake kwa ùrio na kĩa kĩngĩ na guoko gwake kwa ùmotho, **30** Samusoni akiuga atĩrì, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agĩcooka agĩcitĩndika na hinya wake wothe, nayo hekarũ ikĩgwĩra aathani acio hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩĩni wayo. Nì ùndũ ùcio akĩũraga andũ aingĩ agĩka gũkĩra arĩa ooragire arĩ muoyo. **31** Nao arĩ a ithe na nyũmba yothe ya ithe magĩkũrũka makamũgĩre. Makĩmũkuua makĩmũinũkia na makĩmũthika gatagatĩ ga Zora na Eshitaoli mbĩrĩra-inĩ ya ithe Manoa. Nake aatĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo rĩrĩ.

17 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Mika wa kuuma bũrũri ùria ùrĩ rĩma wa Efiraimu 2 akĩra nyina atĩrì, “Cekeri ngiri ìmwe na igana rĩmwe cia betha irĩa cioirwo kuuma kũrĩ we, na iria ndaiguire ùkĩrumanĩra kĩrumi-rĩ, nì nì nĩ ndacio; nì nì ndacioire.” Nake nyina akiuga atĩrì, “Mũrũ wakwa, Jehova arokũrathima.” **3** Rĩa aacookirie cekeri icio ngiri ìmwe na igana rĩmwe cia betha kũrĩ nyina-rĩ, nyina akiuga atĩrì, “Nì nĩndamũrĩra Jehova betha yakwa kũna nĩgeetha mũrũ wakwa athondeke mũhianano mũicũhie na mũhianano wa gütwekio. Nĩngũcookeria.” **4** Nì ùndũ ùcio agĩcookia betha ìyo kũrĩ nyina, nake nyina akĩoya cekeri magana meerĩ cia betha na agĩcineana kũrĩ müturi wa betha, ùria wacithondekire mũhianano wa gwacũho na mũhianano wa gütwekio. Nayo ikĩgwo thĩĩni wa nyũmba ya Mika. **5** Na rĩrĩ, mũndũ ùcio wetagwo Mika nì aarĩ na ihooro, nake agĩthondeka ebodi, na mũhianano ìmwe ya gütwekio na agĩtua mũrũ ùmwe wake mũthĩnjĩrĩ-ngai wake. **6** Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtĩarĩ mũthamaki; o mũndũ ekaga ùria oonaga kwagĩrĩre. **7** Mũlawii ùmwe mwanake kuuma itũura rĩa Bethlehemu ya Juda, watũũraga thĩĩni wa mũhĩrĩga wa Juda, **8** akiuma itũura-inĩ rĩu agĩthĩ gweetha kũndũ kũngĩ gwa gütũura. Arĩ njĩra-inĩ agĩkora nyũmba ya Mika rĩa yarĩ bũrũri-inĩ ùria wa rĩma wa Efiraimu. **9** Mika akĩmũria atĩrì, “Wee uumĩte kũ?” Nake akĩmũcookeria atĩrì, “Nì ndĩ Mũlawii kuuma Bethlehemu ya Juda, na ndireetha kũndũ gwa gütũura.” **10** Nake Mika akĩmwĩra atĩrì, “Tũũrania na nĩ ùtuĩke baba na mũthĩnjĩrĩ-ngai wakwa, na nĩndĩrĩkũheaga cekeri ikũmi cia betha o mwaka, na nguo ciaku cia kwĩhumba na irio cia kũria.” **11** Nì ùndũ ùcio Mũlawii ùcio agĩtũkĩra gütũũrania hamwe nake, na mwanake ùcio agĩtuika ta ùmwe wa arĩ ake. **12** Nĩngĩ Mika akĩamũra Mũlawii ùcio, nake mwanake ùcio agĩtuika mũthĩnjĩrĩ-ngai wake na agĩtũura gwake mũciĩ. **13** Nake Mika akiuga atĩrì, “Rĩu nĩndamenya atĩ Jehova nĩekĩnjĩka wega, nĩgũkorwo Mũlawii ùyũ nĩatuĩkĩte mũthĩnjĩrĩ-ngai wakwa.”

18 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtĩarĩ na mũthamaki. Na matukũ-inĩ macio mũhĩrĩga wa Dani nĩwacaragia kũndũ kwao gwa gütũura, tondu matiegwatĩre igai rĩao gatagatĩ-inĩ ka mũhĩrĩga ya Isiraeli. **2** Nì ùndũ ùcio andũ a Dani magĩthũura njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli itĩhĩ igathigaane bũrũri ùcio na itũrĩre ùhoro. Andũ a mũhĩrĩga wa Dani makĩmeera atĩrì, “Thĩĩ, mũgatũrĩre ùhoro wa bũrũri ùcio.” Andũ acio magĩtoonya bũrũri ùria ùrĩ rĩma wa Efiraimu na magikinya mũciĩ wa Mika kũria maarĩrĩre ùtukũ ùcio. **3** Na

rīria maakuhīrīrie nyūmba ya Mika, magikūarana mūgambo wa mwanake ūcio Mūlawii; nī ūndū ūcio magītoonya kuo makīmūria atīri, “Nūū wakūrehire gūkū? Nī kī ūreka kūndū gūkū? Nī kī gītūmite ūkorwo ūri gūkū?” **4** Nake akīmeera ūria Mika aamwīkire, akīmeera atīri, “We nīanyandikīte na nī ndī mūthīnjīri-Ngai wake.” **5** Nao magīcooka makīmwira atīri, “Twaḡūthaiha ūtūturire ūhoro kūri Ngai tūmenye kana rūgendo rwitū nīrūkūgaacīra.” **6** Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio akīmacookeria atīri, “Thīii na thayū. Rūgendo rwanyu nī rwītīkīrīku nī Jehova.” **7** Nī ūndū ūcio andū acio atano makiuma kuo na magikinya Laishi, kūria maakorire atī andū maatūūruga na thayū matari na ūgwati, o ta andū a Sidoni, mategwīkūna na mategwītīgira. Na tondu būrūri wao ndwarī kīndū waagaga, maarī atongu. Ningī maatūūruga kūraya na andū a Sidoni, na matiatarainie na mūndū o na ūrīkū. **8** Na rīria maacookire Zora na Eshitaoli, ariū a ithe makīmooria atīri, “Mūronire atīa?” **9** Magīcookia atīri, “Ūkīrai tūthīi tūkamatharīkire! Nītuonete atī būrūri ūcio nī mwega mūno. Anga gūtīri ūndū mūgwīka? Mūtīgathīe gūthīi mūkaūtunyane. **10** Mwakinya kuo, nīmūgūkorerera andū mategwīkūna ūgwati o na ūrīkū. Būrūri ūcio nī mūnene ūria Ngai aneanīte moko-inī manyu, būrūri ūtagaga kīndū o na kīrīkū.” **11** Hīndī ūcio andū magana matandatū a kuuma mūhīriga wa Dani, meehete indo cia mbaara, makiumagara kuuma Zora na Eshitaoli. **12** Marī njīra-inī, makīamba hema ciao gūkūhī na Kiriathu-Jearimu kūu Juda. Nīkīo gītūmaga handū hau he mwena wa ithūiro rīa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ūmūthī. **13** Kuuma kūu magīthīi na mbere nginya būrūri ūria ūri irīma wa Efiraimu na magikinya mūcīi wa Mika. **14** Ningī andū acio atano arīa maathigaanīte būrūri ūcio wa Laishi makīra ariū a ithe atīri, “Inyuū nīmūū atī nyūmba imwe ya icī irī na ebodi, na ngai ingī cia nyūmba, na mūhianano mūcūhie, na mūhianano wa gūtwekio? Riu nīmwanenya ūria mūgwīka.” **15** Nī ūndū ūcio magītoonya nyūmba ya mwanake ūcio Mūlawii o kūu mūcīi kwa Mika na makīmūgeithīa. **16** Nao andū acio a Dani magana matandatū meehete indo cia mbaara makīrūgama hau kīhingo-inī. **17** Andū acio atano arīa maathigaanīte būrūri ūcio magītoonya thīini, makīoya mūhianano ūria mūcūhie, na ebodi, na ngai icio ingī cia nyūmba na mūhianano wa gūtwekio, nake mūthīnjīri-Ngai o na andū acio magana matandatū meehete indo cia mbaara maarūgamite hau kīhingo-inī. **18** Rīria andū acio maatoonyire nyūmba ya Mika na makīoya mūhianano wa gwacūhio, na ebodi, na ngai icio ingī cia nyūmba, na mūhianano wa gūtwekio-rī, mūthīnjīri-ngai ūcio akīmooria atīri, “Nī atīa mūreka?” **19** Nao makīmūcookeria atīri, “Kira kī! Ndūkoige ūndū. Ūka ūtwarane na ithūi, ūtūike ithe witū na mūthīnjīri-Ngai witū. Gīthī itī wega ūgītungatīra rūrūrī na mūhīriga thīini wa Isiraēlī ūri mūthīnjīri-Ngai, handū ha gūtungatīra nyūmba ya mūndū ūmwe?” **20** Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio agīkena. Akīoya ebodi, na ngai iria ingī cia nyūmba, na mūhianano ūria mūcūhie, nake agīthīi na andū acio. **21** Nao makīhūndūka magīthīi matongoretio nī cīana ciao iria nini na mahiū mao, na indo ciao. **22** Rīria maakorīwo mathīite handū haraaya kuuma nyūmba ya Mika-rī, andū arīa maatūūruga hakuhī na Mika makīūngana hamwe na magikinyīra andū acio a Dani. **23** O andū acio makīmōigagīrīria-rī, andū a Dani makīhūgūra makīūria Mika atīri, “Kai wona atīa tondu weta andū ako othe marūe?” **24** Akīmacookeria atīri, “Muoire ngai iria ndehothekere, o na mūthīnjīri-ngai wakwa, na mwathīi. Nī kī kīngī ngīrī nakīo? Mwakīhota atīa kūūria atīri, ‘Kai wona atīa?’” **25** Andū acio a Dani magīcookia atīri, “Tiga gūkararania

na ithūi, kana ūtharīkīrwo nī andū amwe arīa me marakara, nawe hamwe na nyūmba yaku mūūrwo nī mīoyo yanyu.” **26** Nī ūndū ūcio andū acio a Dani magīthīira, nake Mika, ona atī maarī na hinya mūnene mūno kūmūkīra, akīhūndūka agīcooka mūcīi. **27** Ningī makīoya kīria Mika aathondekete, na mūthīnjīri-Ngai wake, magīthīi nginya Laishi, magīkīrīra andū maarī na thayū na matekūūaga ūndū. Makīmatharīkīra na rūhiū rwa njora na magīcina itūūra rīao inene. **28** Gūtīari na mūndū wa kūmahonokia tondu maatūūruga kūriahi na Sidoni na matiatarainie na mūndū o na ūrīkū. Itūūra rīu inene rīari gītūamba-inī kīria kīari hakuhī na Bethi-Rehobu. Andū acio a Dani magīka itūūra rīu inene rīngī na magīthaamīra kuo. **29** Makīrīta Dani o ta ithe wao Dani ūria waciarītwo nī Isiraēlī o na gūtūika itūūra rīu inene rīetawgo Laishi mbere īyo. **30** Andū a Dani makīhāandīra mīhianano kūu, nake Jonathani mūrū wa Gerishomu, mūrū wa Musa, na ariū ake magītūika athīnjīri-Ngai mūhīriga-inī wa Dani nginya hīndī iria andū acio maatahirwo makīrutwo būrūri ūcio. **31** Magīthīi na mbere kūhūthīra mīhianano irīa Mika aathondekete, ihinda rīria rīothe nyūmba ya Ngai yarī Shilo.

19 Matukū-inī macio Isiraēlī gūtīari na mūthamaki. Na rīri, Mūlawii watūūruga kūndū kūraya thīini wa būrūri ūria ūri irīma wa Efiraimu nīaigire thuriya ya kuuma Bethilehemu kūu Juda. **2** No thuriya īyo īkīaga kwīhokeka kūrī we. Nayo īkīmūtiga īgīcooka mūcīi gwa ithe kūu Bethilehemu ya Juda. Thuutha wa gūkorwo kūu mīeri īna, **3** mūthuuri wake agīthīi kūrī we kūmūringīrīria acooke. Aathīre na ndungata yake na ndigiri īgīri. Nake mūtūmia ūcio akīmūtoonyia nyūmba ya ithe, na rīria ithe aamuoniare, akīmūnyīta ūgeni akenete. **4** Mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmūringīrīria aikare; nī ūndū ūcio agīkara hamwe nake mīthenya itatū, arīāga na akanyua, na agakoma kuo. **5** Mūthenya wa īna magīkīra tene na akīhāarīria oimagare, no ithe wa mūrītu akīra mūthoni-we ūcio atīri, “Wikenie na kīndū gīa kūrīa; ūgīcooke ūgīthīi.” **6** Nī ūndū ūcio eerī magīkara thī kūrīa na kūnyua. Thuutha-inī ithe wa mūrītu akīmwira atīri, “Ndagūthaiha raara na wikenie.” **7** Na hīndī irīa mūndū ūcio ookīrīre athīi, mūthoni-we akīmūringīrīria araare; nī ūndū ūcio akīraara ūtukū ūcio. **8** Rūcīini rwa mūthenya wa gatano, okīra athīi, ithe wa mūrītu ūcio akīmwira atīri, “Wikenie. Eterera nginya mīarahol!” Nī ūndū ūcio eerī makīrīanīra. **9** Hīndī irīa mūndū ūcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookīrīre mathīi, mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmwira atīri, “Rīu ta thīkīrīria, nī hakuhī hwaī-inī raarīria nī ūndū gūkīrie gūtūka. Ikara ūhūrūke. Rūcīi rūcīini tene no ūkīre ūnūke.” **10** No rīri, tondu ndendire gūkara ūtukū ūngī, mūndū ūcio akiuma kuo agīthīi erekeire mwena wa Jebusi (na nīkūo, Jerusalemu), arī na ndigiri ciake cīerī cīohetwo matandīko na thuriya yake. **11** Rīria maakuhīrīrie Jebusi na kūrī hakuhī gūtūka-rī, ndungata īyo īkīra mwathi wayo atīri, “Rīu-rī, reke tūtīthie gūkū itūūra-inī rīrīrī inene rīa Ajebusi tūraarīrīre kuo.” **12** Mwathi wayo agīcookia atīri, “Aca. Tūtīgūtoonya itūūra inene rīa andū ageni, andū a rīo ti Aisiraēlī. Tūgūthīi nginya tūkīnye Gībea.” **13** Nake akiuga o rīngī atīri, “Nītūthīi tūgerie gūkinya Gībea kana Rama na tūrarīrīre itūūra rīmwe rīamo.” **14** Nī ūndū ūcio magīthīi na mbere, narō rīua rīgīthūa magīkorwo maakuhīrīria Gībea, kūu Benjamīni. **15** Kūu nīkūo maatīthīre maraarīrīre. Nao magīthīi magīkara thī kīhaaro-inī kinene gīa itūūra rīu inene, no gūtīri mūndū o na ūmwe wamanyiitire ūgeni mararīrīre gwake. **16** Hwaī-inī ūcio, mūthuuri ūmwe mūkūrū wa kuuma būrūri ūria

üri irima wa Efiraimu, watuüraga Gibe, (andü a kuu maarí Abenjamini), agiuka oimite wira mägünda-ini. **17** Na riría aarorire akiona mägendi ücio hau kihaaro-ini gía itüüra inene, mithuuri ücio akimüüría atiri, “Wathiü kü na uumite kü?” **18** Agicookia atiri, “Tuumite Bethlehemu ya Juda twerekeire kündü küraya thiiini wa bürüri üria ürí irima wa Efiraimu küría ndüüraga. Ndirari Bethlehemu ya Juda na riu ndirathi nyumba ya Jehova. Gütiri mündü o na ümwe ünyiiite ügeni gwake. **19** Ithuü türí na mahuti na irio cia ndigiri ciiti na migate na ndibe ni ündü witu ithuü ndungata ciaku, ni, na ndungata yaku ya müiritu, na mwanake üyü türí nake. Tütükübatario ni künü o na ki.” **20** Nake mithuuri ücio mükürü akimwira atiri, “Nünyiiitwo ügeni nyumba-ini ino yakwa, reke ngühe kiría giothe ubataritio nikio, no ndükaraare kihaaro.” **21** Ni ündü ücio akimütoonya nyumba yake na akihe ndigiri ciake gía küría. Maarikia gwithamba magürü-rí, makiría na makinyua. **22** Na hindi o iyo meekengia-rí, andü amwe aaganu a itüüra riu inene makirigiiciria nyumba iyo. Makihüüra mürango, na makigüthükira mithuuri ücio mükürü üria warí mwene nyumba iyo, makiuga atiri, “Ruta mündü ücio ükire nyumba yaku niguo tükome nake.” **23** Mwene nyumba iyo akiuma na nja akimeera atiri, “Aca, arata akwa, mütigeke ündü wa waganu üguo. Kuona ati mündü tyü ni mügeni wakwa-rí, tigai gwika ündü üyü wa thoni üguo. **24** Thikiririai, haha harí müiritu wakwa gathirange, na thuriya ya mügeni üyü. Ningumaruta na nja kürí inyuü riu, na no mümahüthire na mümeke o üria müngienda. No mündü üyü-rí, mütikamwike ündü wa thoni ta ücio.” **25** No andü acio matigana kümüthikiria. Ni ündü ücio, mündü ücio akioya thuriya yake na akimüruta na nja kürí o, nao makiminyiita na hinya na makiminyariira ütükü wothe, na gwakia makireka iithiire. **26** Na gügüthererüka-rí, mündü-wa-nja ücio agicooka nyumba küría mwathi wake aari, akigüa thi hau mürango-ini, na agikoma ho nginya gügüka. **27** Na riría mwathi wake ookirire rüciini na akihingüra mürango wa nyumba akiuma nja niguo ethiire-rí, thuriya yake yakomete hau igüwite müromo-ini wa nyumba, namo moko mayo maarí hingüro-ini. **28** Nake akimüira atiri, “Ükira; reke tüthii.” No ndiacookirie. Nake mündü ücio agicooka akimioya, akimigirira igürü ría ndigiri yake, makimüka. **29** Hindi iría aakinyire müci-rí, akioya kahiü agitinangia thuriya yake kiiga o kiiga icunjí ikümi na igiri, agicitüma ng’ongo ciothe cia Israeli, **30** na mündü o wothe üria wonire ündü ücio akiuga atiri, “Ündü ta üyü ndüri woinwo kana ügikwo, kuuma müthenya üria andü a Israeli moimire bürüri wa Misiri. Teciriei ühoro ücio na müwicüüranie, mütwire üria tügüwika!”

20 Na riri, andü a Israeli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma bürüri wothe wa Gileadi magüka o taari mündü ümwe, maküungana mbere ya Jehova küu Mizipa. **2** Atongoria a andü othe a mihiriga ya Israeli makirügama handü hao küu kiungano-ini kia andü a Ngai, marí thigari ngiri magana mana meehete hiü cia njora. **3** (Nao andü Benjamini makigüa ati andü a Israeli nimambatite nginya Mizipa.) Hindi iyo andü a Israeli makiuga atiri, “Ta twire üria ündü ücio müüru wekikire.” **4** Ni ündü ücio Mülawii ücio mithuuri wa mütümia üria woragitwo akiuga atiri, “Ni na thuriya yakwa tuokire Gibe ya andü a Benjamini türaaririre kuo. **5** Ütükü ücio andü a Gibe nimaanümiriire, na magithiürürükiria nyumba, mehaaririire künjüraga. Makinyiita thuriya yakwa na hinya, nginya igikua. **6** Ngioya thuriya yakwa, ngimitinaangia icunjí, na ngitüma o gücunjí o rügongo rwa igai ría Israeli, ni

üdü nimekete üdü wa thoni na wa gücoko thiiini wa Israeli. **7** Atiriri, inyuü andü a Israeli inyuothe, kiariie, müheane itua rianyu.” **8** Andü acio othe magükira o taari mündü ümwe, makiuga atiri, “Gütiri mündü o na ümwe witu üküünüka. Aca, gütiri o na ümwe witu ügücooka gwake müci. **9** No riri, ündü üria tügüwika Gibe ni üyü: Tükwambata küo tümookirire o ta üria ücuuku wa mifi ügütüonia. **10** Tüküruta andü ikümi thiiini wa o andü igana a mihiriga yothe ya Israeli, na andü igana thiiini wa o andü ngiri, na andü ngiri thiiini wa o andü ngiri ikümi, niguo magürire mbütü cia ita irio. Nigeetha riría mbütü cia ita igaakinya Gibe ya Benjamini, ikaameka maündü maringane na waganu wa andü akuo üria meekete thiiini wa Israeli.” **11** Tondü ücio andü othe a Israeli maküungana na makinyiitana o ta maarí mündü ümwe mahüire itüüra riu inene. **12** Mihiriga ya Israeli igitüma andü mathii küri mihiriga wothe wa Benjamini, makamoorie atiri, “Ni ngero iriki ino njuru üü ikitwo gatagati-ini kanyu? **13** Na riri, tünengerie andü acio aaganu a Gibe nigeetha tümoorage tweherie üuru ücio thiiini wa Israeli.” No andü a Benjamini matigana kügua andü acio angí a Israeli. **14** Moimire matüüra-ini mao, maküungana hamwe küu Gibe niguo mahüürane na andü a Israeli. **15** O ro rimwe andü a Benjamini magicookanirira andü ari marüaga na hiü cia njora 20,060 kuuma matüüra-ini mao, mongeirwo harí andü magana mügwanja ari maathuuritwo kuuma küri andü ari maatüüraga küu Gibe. **16** Gatagati-ini ga thigari icio ciothe ni kwari na andü magana mügwanja maathuuritwo a kimotho, na o ümwe wao niahotaga gükia ihiga na kigütha ündü angiringa rüciuri na nahitie. **17** Tige andü a Benjamini-rí, Israeli nimacookaniriri thigari 400 ari marüaga na hiü cia njora, na othe maarí andü a ita. **18** Andü a Israeli makümbata nginya Betheli na magitüria ühoro harí Ngai maküüria atiri, “Nü thiiini witu ükwambirira kühüürana na andü aya a Benjamini?” Nake Jehova agicookia atiri, “Juda niwe ükwambirira.” **19** Rüciini rürü rüngí andü a Israeli magükira na makümbata hema ciao gükuhi na Gibe. **20** Andü a Israeli makiumagara makahüürane na andü a Benjamini, na maküga andü o handü hao mbaara-ini marüe nao küu Gibe. **21** Nao andü a Benjamini makiuma küu Gibe na maküüraga andü a Israeli 22,000 küu mbaara-ini müthenya ücio. **22** No andü a Israeli makümanirira mündü na üria üngí na makirügama handü hao ringí o haria meigite müthenya ya mbere. **23** Nao andü a Israeli makümbata makiririra mbere ya Jehova nginya hwa-ini, nao magitüria ühoro harí Jehova atiri, “Hihi twambate ringí tükahüürane na andü a Benjamini, aya ariü a ithe witu?” Nake Jehova akimacookeria atiri, “Ambatai mükahüürane nao.” **24** Hindi iyo andü a Israeli magikuhirira andü a Benjamini müthenya wa keerí. **25** Müthenya ücio, riría Abenjamini mookire moimite Gibe mahüürane nao-rí, maküüraga andü a Israeli angí 18,000, othe meehete hiü cia njora. **26** Ningí andü a Israeli, marí othe, makümbata nginya Betheli, na küu magikara kuo makirira marí mbere ya Jehova. Maküthinga küría irio müthenya ücio o nginya hwa-ini, na makiruta maruta ma njino na maruta ma üiguano küri Jehova. **27** Nao andü a Israeli, magitüria ühoro harí Jehova. (Matukü-ini macio ithandükü ría kirikaniro kia Ngai riarí küu, **28** nake Finehasi müürü wa Eleazarü, müürü wa Harüni, niwe watungungaga mbere yario.) Nao maküüria atiri, “Nütükwambata ringí tükahüürane na Abenjamini ariü a ithe witu, kana tüigete?” Jehova akimacookeria atiri, “Thii, ni ündü rüciü ningamaneana moko-ini manyu.” **29** Nao andü a Israeli makimoheria mathiürürükirie Gibe. **30** Nao makümbata

makahūrana na andū a Benjamini mūthenya wa gataṭu na makirūgama handū hao nīguo mahūūrane na Gibeā o ta ūria meekite hau mbere. **31** Nao Abenjamini makiumīra mamatūnge na makīguucirīrio kūrāihu na itūūra rīu inene. Makiambirīria kūhūūra andū a Isiraeli o ta mbere ūyo, na andū ta mīrongo itatū makirūndirwo werū-inī na njīra-inī ūria ithiāga Betheli na ūria īngī Gibeā. **32** Rīrīa andū a Benjamini meeranaga atīrī, “Nītūramahoota o ta mbere,” noguo nao andū a Isiraeli meeranaga atīrī, “Rekei tūcooke na thuuṭha tūmaguucīrīrie moime itūūra-inī inene moke njīra-inī.” **33** Andū othe a Isiraeli makīheha harīa maarī na makirūgama handū hao kūu Baali-Tamaru, nao andū a Isiraeli arīa meehithīre andū a Benjamini makiumīra kūrīa meehithīte mwena wa ithūūro wa Gibeā. **34** Hīndī ūyo andū ngiri ikūmi arīa maarī njamba irīa thuuere cia Isiraeli magītharīkīra Gibeā kuuma na mbere. Nayo mbaara yarī nene ūū atī andū a Benjamini matiāgana gikūūrana ūria mwanāngiko wamakūhūrīrie. **35** Nake Jehova akīhooterā andū a Benjamini mbere ya Isiraeli, na mūthenya ūcio andū a Isiraeli makīūrāga andū a Benjamini 25,100, arīa meeohete hīū cia njora. **36** Tondū ūcio andū a Benjamini makīona atī nīmāatooretio. Na rīrī, andū a Isiraeli nīmooŋīre andū a Benjamini, nī ūndū nīmehokete andū arīa maigite a kuoheria andū a Benjamini gūkūhi na Gibeā. **37** Nao andū acio moohetie andū makīguthūka o rīmwe magītoonya Gibeā, makīaragana kuo na makīhūūra itūūra rīu inene rīothe na rūhīū rwa njora. **38** Nao andū a Isiraeli nī mabāngite na andū acio moohetie andū atī matooenge ndogo nene ithīi na igūrū yumite itūūra rīu inene, **39** nigeetha hīndī ūyo andū a Isiraeli magarūrūke na macooke mbaara-inī. Andū a Benjamini maakorirwo maambirīria kūrāga andū a Isiraeli (ta andū mīrongo itatū), nao makiuga atīrī, “Ithūū nītūramatooria o ta ūria twamekire mbaara-inī ya mbere.” **40** No rīrīa ndogo yambirīrie kwambata na igūrū yumite itūūra-inī rīu inenerī, andū a Benjamini makīhūgūra makīona ndogo itūūra-inī rīu inene rīothe yambatīte na igūrū matu-inī. **41** Hīndī ūyo andū a Isiraeli makīmagarūrūkīra nao andū a Benjamini makīnyitwo nī guoya mūnene, nī ūndū nīmakūūrānīre atī mwanāngiko nīwarīkītīe kūmakora. **42** Nī ūndū ūcio makīūrā andū a Isiraeli marorete na werū-inī, no matingīahotire kūrīra mbaara. Nao andū a Isiraeli arīa mookire moimite matūūra-inī makīmooŋīra kuo. **43** Magīthūrūrūkīra andū a Benjamini acio, makīmāteŋgerīa, na makīmakinīra na njīra hūthū kūu gūkūhi na Gibeā mwena wa irathīro. **44** Andū a Benjamini ngiri ikūmi na inyanya magīka, nao othe maarī arūi njamba. **45** Na rīrīa maagarūrūkire marorete na werū-inī nginya ihiga-inī rīa Rīmōni, andū a Isiraeli makīūrāgīra andū 5,000 njīra-inī icio. Nao magīkīrīrīria kūrūmīrīra andū a Benjamini o nginya Gīdomo na makīūrāga 2,000. **46** Mūthenya ūcio andū a Benjamini 25,000 arīa maarūga na hīū cia njora makīūrāgwo, na othe maarī arūi njamba. **47** No andū magana matandatū makīgarūrūka na makīūrāra werū-inī o nginya ihiga-inī rīa Rīmōni, na magīkara kuo mferī ina. **48** Nao andū a Isiraeli magīcooka nginya būrūri wa andū a Benjamini na makīhūūra matūūra mothe na rūhīū rwa njora, o gwata nyamū na kīndū o gīothe kīngī kīrīa maakoreire. Na matūūra mothe marīa maakorire makīmācina na mwakī.

21 Andū acio a Isiraeli nīmehītīte mwīhītwa marī kūu Mizīpa makoiga atīrī, “Gūtīrī o na ūmwe witū ūkaaneana mūrītū wake ahīkio nī Mūbenjamīni.” **2** Andū acio nīmāthīre Betheli, kūrīa maikarīre mbere ya Ngai o nginya hwaī-inī,

makiānīrīra na mūgambo makīrīra na kīgīrīko kīnene. **3** Nao makiuga atīrī, “Hīl Jehova Ngai wa Isiraeli, nī kī gītūmite ūndū ūyū woneke Isiraeli? Nī kī gītūma mūhīrīga ūmwe ūkorwo ūtarī ho thīnī wa Isiraeli ūmūthī?” **4** Mūthenya ūyū ūngī rūcīnī tene andū magīaka kīgongona na makīrūta maruta ma njīno o na maruta ma ūguano. **5** Hīndī ūyo andū a Isiraeli makīūrāra atīrī, “Mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli-rī, nūū ūtokite kūngana haha mbere ya Jehova?” Nīgūkorwo nīmehītīte mwīhītwa mūrūmu atī ūria ūkwaga gūūka kīūngano mbere ya Jehova kūu Mizīpa ti-itherū niagīrīre kūrāgwo. **6** Na rīrī, andū a Isiraeli magīcakaya nī ūndū wa arīū a ithe wao, andū a Benjamini, na makiuga atīrī, “Ūmūthī mūhīrīga ūmwe nīmweherie kuuma Isiraeli. **7** Tūngīhota atīa kuonera arīa matīgarīte atumia, kuona atī nītūhītīte mwīhītwa mbere ya Jehova atī tūtīkaamahe arītū aītū mamahīkie?” **8** Magīcooka makīūrāra atīrī, “Nī mūhīrīga ūrīkū wa Isiraeli ūtokite kīūngano-inī mbere ya Jehova kūu Mizīpa?” Nao makīnyera atī gūtīrī mūndū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokite kambī-inī ūyo nī ūndū wa kīūngano kīu. **9** Tondū rīrīa maatarire andū, nīmamenyire atī gūtīrī mūndū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi warī kuo. **10** Nī ūndū ūcio kīūngano kīu gīgītūma andū a kūrīa 12,000 marī na mawotha mathīi nginya Jabeshi-Gileadi na moorage arīa maatūūrāga kuo na rūhīū rwa njora, gwata atumia na ciana. **11** Nao makiuga atīrī, “Ūū nīguo mīgūwīka, ūragai mūndū mūrūme o wothe na mūndū-wa-nja o wothe ūria ūtarī gathīrange.” **12** Nao magīkora gatagatī-inī ka andū arīa maatūūrāga kūu Jabeshi-Gileadi arītū magana mana arīa mataakomete na mūndū mūrūme, makīmatwara kambī ūria yarī Shilo kūu Kaanani. **13** Nīngī kīūngano gīothe gīgītūma ihooya rīa thayū kūrī andū a Benjamini o hau rwaro-inī rwa ihiga rīa Rīmōni. **14** Nī ūndū ūcio andū a Benjamini makīhūndūka ihinda o rīu na makīheo andū-a-nja a Jabeshi-Gileadi arīa matooragītū. No matingīamaiganī. **15** Nao andū magīcakāira andū a Benjamini, tondū Jehova nīatūmire hagīe na ithenya mīhīrīga-inī ya Isiraeli. **16** Nao athuuri arīa akūrū a kīūngano makiuga atīrī, “Tondū andū-a-nja a Benjamini nīaniine-rī, tūkuonera arūme arīa matīgaire atumia kū?” **17** Makiuga atīrī, “Abenjamini arīa maahonokire no nginya magīe na a kūmagaya, nīguo gūtīkagīe mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli ūkūnīnūkio. **18** Tūtīngīmahe arītū aītū matūike atumia ao, nīgūkorwo ithūū andū a Isiraeli nītūwehītīre mwīhītwa ūyū: ‘Kūrūmwō-rī, nī mūndū ūria ūngīhe Mūbenjamīni mūtūmia.’ **19** No rīrī, nīkūgīga gīathī kīa Jehova o mwaka kūu Shilo, mwena wa gathīgathīna wa Betheli, na mwena wa irathīro wa njīra ūria ithīiāga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa gūthīni wa Lebona.” **20** Nī ūndū ūcio magīātha andū a Benjamini, makīmeera atīrī, “Thīī mwīhītwe kūu mīgūnda-inī ya mīthabībū **21** na mūkare mūrīkoraga. Rīrīa arītū a Shilo marīumīra meturanīre na arīa āngī rwīmbo-inī-rī, mūguthūke kuuma mīgūnda-inī ya mīthabībū, na o mūndū ehūrīrie mūtūmia kuuma kūrī arītū acio a Shilo, na mūthī būrūri wa Benjamini. **22** Rīrīa maithe mao kana arīū a maithe mao magatūrehera thītango, tūkaameera atīrī, ‘Tūkīe wega na kūmateithia, tondū tūtiameoneire atumia hīndī ya mbaara, no inyū mūtīrī na mahītia, tondū mūtīamaheire arītū anyu.’” **23** Ūguo nīguo andū a Benjamini meekire. O rīrīa arītū maainaga-rī, o mūndū akīnyīta ūmwe, na akīmūkuua agatūike mūtūmia wake. Hīndī ūyo magīcooka kūrī igai rīao, magīaka matūūra mao rīngī, na magītūūra kuo. **24** Na ihinda rīu andū a Isiraeli makīuma kūndū kūu, makiūnūka mūcī kūrī mīhīrīga yao na nyūmba ciao, o mūndū kūrī igai rīake. **25** Matukū-

inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa
oonaga kwagĩĩire.

Ruthu

1 Na rīrī, matukū-inī marīa atiirīriri būrūri maathanaga, nī kwagīre na ng'araga būrūri-inī, nake mūdū ūmwe wa Bethilehemu kūu Juda, marī na mūtumia wake, na ariū ake eerī, magīthī gūkara būrūri wa Moabi kwa ihinda. **2** Mūdū ūcio eetagwo Elimeleku, nake mūtumia wake eetagwo Naomi, namo marītwa ma ariū acio ake eerī nī Mahaloni na Kilioni. Nao maarī Afiratha kuuma Bethilehemu kūu Juda. Nao magīthī būrūri wa Moabi magītūūra kuo. **3** Na rīrī, Elimeleku mūthuuri wa Naomi agikua, nake Naomi agītigwo na ariū acio ake eerī. **4** Nao makīhikia andū-a-nja a Moabi, ūmwe eetagwo Oripa, na ūria ūngi Ruthu. Thuutha wa gūtūūra kūu ta ihinda rīa miaka ikūmi, **5** Mahaloni na Kilioni o nao magikua, nake Naomi agītigwo atarī na ariū ake eerī, o na kana mūthuuri. **6** Rīria Naomi aiguire arī kūu Moabi atī Jehova nīateithīe andū ake akamahe irio-rī, akīhaarīria hamwe na atumia acio a ariū ake oime būrūri wa Moabi acooke kwao. **7** We na atumia acio eerī a ariū ake makiumagara kuuma kūu maatūūra, makīnyīta njira nīgu macooke būrūri wa Juda. **8** Nake Naomi akīra atumia acio eerī a ariū ake atīrī, “Cookai, o mūdū athī mūciī kwa nyina. Jehova aromwīka maūdū mega, o ta ūria o na inyuū mwēkire acio maakuire, o na nī mwene. **9** Jehova arotūma o ūmwe wanyu eyonere ūhurūko mūciī wa mūthuuri ūngi.” Agīcooka akīmamunyia, nao makīra maanīrīe, **10** makīmūwira atīrī, “Ithui tūgūcooka nawe kūrī andū anyu.” **11** No Naomi akīmeera atīrī, “Aarī akwa, cookai mūciī kwanyu. Mūgūgīthī na nī nīkī? Nīngūkīgia na ariū angī nīgu macooke matūike athuuri anyu? **12** Aarī akwa, cookai kwanyu mūciī; nī ndī mūkūrū mūno wa kūgia na mūthuuri ūngi. O na ingīciiria atī harī na mwīhoko harī nī, na ngē na mūthuuri ūtukū ūyū na njiare aanake-rī, **13** mwakīmeterera o ngīnya hīndī rīria makaagimara? No mūikare mūtahīkīte mūmeterēre? Aca, aarī akwa. Nī ndī na ruo kūmūkīra, nīgūkorwo guoko kwa Jehova nīgūtambūrūkīte kūnganjūrīra!” **14** Nao maigua ūguo makīrīra rīngī. Nake Oripa akīmunyia nyaciarawe, akīmūgīra ūhorō. No Ruthu akīrūmanīrīra na nyaciarawe. **15** Nake Naomi akīmūwira atīrī, “Ta rora, mūtumia wa mūrū wa nyina na mūthuuri guo nīahūdūka acooke kūrī andū ao, o na kūrī ngai ciake. Cooka mūthī nake.” **16** No Ruthu akīmūcookeria, akīmūwira atīrī, “Tiga kūningīrīra ngūtige kana ngarūrūke ndige gūkūrūmīrīra. Kūrīa ūgūthī nīkuo ngūthī, na kūrīa ūgaatūūra nīkuo ngaatūūra. Andū anyu magaatuika andū aitū, nake Ngai waku atuīke Ngai wakwa. **17** Kūrīa ūgaakuīra nīkuo ngaakuīra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjīka ūruo makīria, kūngīkaagia ūndū o na ūmwe ūgaatūtīgīthania nī nawe, tīga o gīkuū gīkī!” **18** Rīria Naomi onire atī Ruthu nīatuīte itua rīa gūthī nake, agītīga kūmūngīrīria acooke. **19** Nī ūndū ūcio andū acio a nja eerī magīthī ngīnya magīkīnya Bethilehemu. Rīria maakīnyire Bethilehemu-rī, andū a itūūra rīu othe makīgega nī ūndū wao, nao andū-a-nja makīrūania atīrī, “Hī! Ūyū no akoror arī Naomi?” **20** Nake akīmeera atīrī, “Tīgai gūcooka kūnjīta Naomi, njītagaai Mara, nī ūndū Ngai Mwene-Hīnya-Wothe nīatūmīte mūtūūrīre wakwa ūtuīke wa ruo mūno. **21** Ndoimire gūkū njīyūrīrīre, no Jehova anjookia itarī kīndū. Mūngīcooka kūnjīta Naomi nīkī? Jehova nīanyarīrīre; Mwene-Hīnya-Wothe nīandehīthīrīre mathīna.” **22** Nī ūndū ūcio Naomi agīcooka kuuma Moabi marī hamwe na Ruthu ūcio Mūmoabi, mūtumia wa mūrīū, magīkīnya Bethilehemu hīndī rīria cairi yaambagīrīria kūgethwo.

2 Na rīrī, Naomi nīarī na mūdū wa mbarī yao mwena wa mūthuuriwe, kuuma mūhīrīga wa Elimeleku, mūdū warī igweta, wetagwo Boazu. **2** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akīra Naomi atīrī, “Reke thī mīgūnda-inī ngahaare cairi rīria itīgītio; ndī thuutha wa mūdū o wothē ūria ingītīkīrīka maitho-inī maku.” Nake Naomi akīmūwira atīrī, “Thī, mwarī wakwa.” **3** Nī ūndū ūcio akiumagara agīthī, akīambīrīria kūhaara cairi kūu mīgūnda-inī arī thuutha wa arīa maagethaga. Na gūgīkīnya atīrī, Ruthu ekorire akīruta wīra mīgūnda wa Boazu, ūcio warī wa mūhīrīga wa Elimeleku. **4** O hīndī ūyo Boazu agīkīnya oimīte Bethilehemu, na akīgeithīa acio maagethaga, akīmeera atīrī, “Jehova aroikara na inyuū!” Nao makīmūcookeria atīrī, “Jehova arokūrathīma!” **5** Boazu akīūra mūrūgamīrīri wa acio maagethaga atīrī, “Mūrītu ūūrīa nī wa ū?” **6** Nake mūrūgamīrīri akīmūcookeria atīrī, “Nī Mūmoabi ūria wokire na Naomi kuuma būrūri wa Moabi. **7** Nake oigire atīrī, ‘Ndagūthīhaitha ūnjītīkīre haare cairi, na nyūnganie rīria itīgītio itīa-inī ndī thuutha wa agethī.’ Nake aathī mīgūnda, na arutīte wīra ategūtīgīthīria kuuma o rūciinī ngīnya rīu, tīga o ihinda inini ekūhurūkīte haarīa kīruru-inī.” **8** Nī ūndū ūcio Boazu akīra Ruthu atīrī, “Mwarī wakwa, ta thīkīrīria, ndūgathī kūhaara cairi mīgūnda ūngī, na ndūkae kuuma gūkū. Ikara gūkū mūrī na ndungata ciakwa cia airītu. **9** Ūrorage mīgūnda ūria arūme aya megūkorwo makīgetha, na ūtwaranage na airītu acio. Nīndakaanīa arūme aya matīgakūhutīe. Na rīria rōthe ūngīnyoota, ūthī ūnyue maai kuuma ndīgīthū-inī irīa arūme aya matahīrīre.” **10** Rīria Ruthu aiguire ūguo, akīanamīrīra, agītūmīthīa ūthīu thī. Akiuga atīrī, “Nī kī gīatūma njītīkīrīka maitho-inī maku na wenda kūnjīka maūdū mega, ndī o mūdū wa kūngī?” **11** Boazu akīmūcookeria atīrī, “Nīnjīrītuo maūdū marīa mothe wīkīte nyaciaraguo kuuma hīndī rīria mūthuuri guo aakuire, na ūria watiganire na thoguo na nyūkwa, o na būrūri maku, ūgūkīa kūrī andū ūtaamenyanīte nao mbere ūyo. **12** Jehova arokūrīha nī ūndū wa ūguo wīkīte. Jehova Ngai wa Isīraeli, o ūria wee ūkīte kwīhītha mathagu-inī make, arokūrīha na irīhī inene.” **13** Nake Ruthu akiuga atīrī, “Mwathī wakwa, ndīrookīrīria gwītīkīrīka maitho-inī maku. Nīūthooreretie, na ūkaarīria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gūtūika nī ndīrī ta ūmwe wa ndungata akiuga cia airītu.” **14** Hīndī ya kūrīa irio yakīnya, Boazu akīmūwira atīrī, “Ūka haha. Oya mūgate ūtobokīe thīkī-inī ya ndībei.” Rīria Ruthu aikarīre thī na agethī, Boazu akīmūhe cairi hīhie. Nake akīria akīhūna, o ngīnya agītīga. **15** Na hīndī rīria ookīrīre akahaare-rī, Boazu agīatha andū ake akīmeera atīrī, “O na ahaara kūu itīa-inī, mūtīkamūtētie. **16** O na nī kaba mūrūtage cairi ūmwe kuuma itīa-inī, mūmīrekīe thī nī ūndū wake, mūmūtīgīre nīguo oke akīmīharaaga, no mūtīkamūtētie.” **17** Nī ūndū ūcio Ruthu akīhaara kūu mīgūnda ūcio ngīnya o hwaī-inī. Agīcooka akīhūūra cairi rīria aahaarīte, ūgīkīnya mūigana wa eba ūmwe. **18** Akīmūkuua, agīcooka itūūra-inī, nake nyaciarawe akīona cairi rīria yothē aahaarīte. Ruthu agīcooka akīmūrūtīra kīria atagītīe aahūna, akīmūnēngera. **19** Nyaciarawe akīmūūra atīrī, “Ūmūthī uuma kūhaara kū? Uuma kūruta wīra kū? Kūrīthīmwo nī mūdū ūcio ūkūmenyire, agwīka maūdū mega!” Nake Ruthu akīhe nyaciarawe ūhorō ūkonī mwene mīgūnda ūcio atīndīte akīruta wīra, akiuga atīrī, “Mwene mīgūnda ūcio ngūrūtaga wīra gwake ūmūthī-rī, etagwo Boazu.” **20** Naomi akīra mūtumia ūcio wa mūrīū atīrī, “Jehova aromūrīthīma! We ndatīgīte gwīka maūdū ma ūtūgī kūrī arīa me muoyo, o na arīa makuīte.” Nīngī Naomi akīra Ruthu atīrī, “Mūdū ūcio nī wa mbarī itū; o na nī ūmwe

wa arĩa mangĩtũmenyerera.” **21** Nake Ruthu ũcio Mũmoabi akiuga atĩrĩ, “O na anjĩirire atĩrĩ, ‘Ikara na aruti akwa a wĩra o nginya marikie kũgetha cairi yakwa yothē.”” **22** Naomi akĩrĩa Ruthu ũcio mĩtumia wa mĩrũũ atĩrĩ, “Ūndũ ũcio wa gũtwarana na airĩtu ake nĩũgũtũka mwega harĩwe, wee mwarĩ wakwa, tondu mũgũnda-inĩ wa mũndũ ũngĩ wahota kũgerwo ngero.” **23** Nĩ ūndũ ũcio Ruthu agĩkara hakuhĩ na ndungata cia airĩtu cia Boazu akĩhaaraga nginya magetha ma cairi na ma ngano magĩthira. Nake agĩtũra na nyaciarawe.

3 Mũthenya ũmwe-rĩ, Naomi, nyaciarawe wa Ruthu, akimwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, githĩ ndiagĩrĩrwo ngũcarĩrie mũciĩ waku, kũrĩa wee ũngĩona maũndũ mega? **2** Githĩ Boazu ũcio wee ũkoretwo na ndungata ciake cia airĩtu ti mũndũ wa rũrĩra rwitũ? Ūtũkũ ũyũ nĩguo ekũhuha cairi kihuhĩro-inĩ. **3** Withambe na wĩhake mageta mekũnunga wega, ningĩ wĩhũmbe nguo ciaku iria njega mũno. Ūcooke ũikũrũke ũkinye kihuhĩro-inĩ, no ndũkeyonithie mũndũ ũcio nginya arikie kũrĩa na kũnyua. **4** Rĩrĩa arĩkoma, wone harĩa akoma. Ningĩ ũthĩĩ ho na ũhumbũrie magũrũ make, ũkome ho. Nake niegũkwĩra ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **5** Ruthu akimũcookeria, akimwĩra atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe wanjĩra no mo ngwĩka.” **6** Nĩ ūndũ ũcio agĩkũrũka agĩkinya kihuhĩro-inĩ kiu, na agĩka ũrĩa wothe nyaciarawe aamwĩrite eeke. **7** Na rĩrĩa Boazu aarĩkirie kũrĩa na kũnyua, na agĩkorwo arĩ mũkenyu, agithĩ agĩkoma mũthia-inĩ biũ wa hĩba ya cairi. Nake Ruthu agithĩ acemete, akimũhumbũria magũrũ, agĩkoma ho. **8** Ūtũkũ gatagati, kindũ gĩkĩlahũra Boazu, nake egarũra, agĩkora nĩ mũndũ-wa-nja wakomete magũrũ-inĩ make. **9** Akimũũria atĩrĩ, “Nĩwe ũ?” Nake akimũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata yaku Ruthu. Tambũrũkia gĩcũri kĩa nguo yaku ũũhumbĩre, nĩ ūndũ wee nĩwe ũngĩtũmenyerera.” **10** Nake akimwĩra atĩrĩ, “Jehova arokũrathima mwarĩ wakwa. Ūtũgi ũrĩa wonania nĩũkĩrite ũrĩa wonanirie kiambĩrĩria-inĩ, nĩ ūndũ ndũnenda kũrũmanĩrĩra na aanaake, marĩ athĩni kana marĩ itonga. **11** Na rĩrĩ, mwarĩ wakwa, ndũgetĩre. Nĩngũgwĩkĩra ũrĩa wothe ũkũhooya. Andũ othe a itũũra rĩrĩ riitũ nĩmoũ atĩ wee ũrũ mũndũ-wa-nja ngatha. **12** O na gũtũka ndĩ ũmwe wa arĩa mangĩkũmenyerera-rĩ, nĩ harĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũmenyerera wa hakuhĩ kũngĩra. **13** Riu kĩaara haha ũtũkũ ũyũ, na rũciini gwakĩa angĩkorwo nĩekwenda gũkũmenyerera, nĩ wega; nĩagakũmenyerera. No angĩkorwo ndekwenda, o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, nĩngakũmenyerera. Kĩaara haha nginya rũciũ rũciini.” **14** Nĩ ūndũ ũcio Ruthu agĩkoma hau magũrũ-inĩ make nginya rũciini, no akĩroka gũũkĩra rũciini tene kũrĩ mairia, nake Boazu akimwĩra atĩrĩ, “Ndũkareke kũmenyeke atĩ nĩ kũrĩ mũndũ-wa-nja ũrokĩte kihuhĩro-inĩ.” **15** Ningĩ akimwĩra atĩrĩ, “Rehe nguo iyo wĩgĩrĩre wanĩrie.” Rĩrĩa eekire ũguo, Boazu agĩtĩrĩra ibaba ithathatũ cia cairi, akimũgĩrĩra. Nake Ruthu agĩcooka itũũra-inĩ. **16** Na rĩrĩa Ruthu aacookire kũrĩ nyaciarawe-rĩ, Naomi akimũũria atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, kũraathire atĩa?” Nake akimwĩra maũndũ marĩa mothe Boazu aamwĩkĩre. **17** Ningĩ agĩcooka akimwĩra atĩrĩ, “Ibaba ici ithathatũ cia cairi nĩwe ũũheire, na anjĩra atĩrĩ, ‘Tiga kũinũkĩra nyaciaraguo moko matheri.’” **18** Nake Naomi akimwĩra atĩrĩ, “Eterera o ro ũguo, mwarĩ wakwa, nginya ũmenye ũrĩa ũhoro ũcio ũgũthĩ, nĩgũkorwo mũndũ ũcio ndangĩhurũka nginya rĩrĩa aniine ũhoro ũcio ũmũthĩ.”

4 Na rĩrĩ, Boazu akĩambata agĩthĩ nginya kihingo-inĩ gĩa itũũra, agĩkara thĩ ho. Rĩrĩa mũndũ ũrĩa wa mbarĩ yao,

ũrĩa Boazu aarĩtie ũhoro wake ookire-rĩ, Boazu akimwĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ũka haha ũkare thĩ.” Nĩ ūndũ ũcio agithĩ hau agĩkara thĩ. **2** Boazu agĩta athuuri ikũmi a itũũra akĩmeera atĩrĩ, “Ta ikarai thĩ haha!” Nao magũka o ũguo. **3** Ningĩ akĩra mũndũ ũcio wa mbarĩ yao atĩrĩ, “Naomi ũrĩa ũracookire kuuma bũrũri wa Moabi-rĩ, niarendia gĩthaka kĩria kĩaarĩ kĩa Elimeleku, mũndũ wa mbarĩ ciitũ.” **4** Ndagĩciiria ngũhe ũhoro ũcio na ngwĩre ũgũre gĩthaka kiu ũrĩ mbere ya andũ aya maikarite haha o na mbere ya athuuri a andũ aitũ. Ūngĩkorwo nĩũgũgĩkũũra, ũgĩkũũre. No angĩkorwo ndũgwĩka ũguo-rĩ, nĩũjĩre nĩguo menye. Nĩgũkorwo hatĩrĩ mũndũ ũngĩ ũrĩ na kihooto gĩa gwĩka ũguo tĩga wee, na nĩ ngagũcooka.” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩkũũra.” **5** Boazu nake akiuga atĩrĩ, “Mũthenya ũrĩa ũkaagũra gĩthaka kiu kuuma kũrĩ Naomi, na kuuma kũrĩ Ruthu ũrĩa Mũmoabi, nĩũkahikia mũtumia wa ndigwa wa mũndũ ũcio wakuire, nĩgeetha ũtũũrie rĩrĩta rĩa ũcio ũkũite o hamwe na indo ciake.” **6** Na rĩrĩa mũndũ ũcio wa mbarĩ yao aigũire ũguo-rĩ, akiuga atĩrĩ, “Ndikũhota gũgĩkũũra, nĩ ūndũ ndahota gũthũkĩria ũgai wakwa nĩ mwene. Gĩgĩkũũre arĩ we. Nĩ ndingĩhota gwĩka ũguo.” **7** (Matukũ-inĩ ma tene thĩni wa Israeli-rĩ, mũtũguo wa gũkũũra kana gũkũũrania indo nĩguo maũndũ mothe marĩkio wega, mũndũ ũmwe wa eene ũhoro aarutaga kĩaaraatũ gĩa agakĩnengera mũndũ ũcio ũngĩ. Kũu Israeli ĩno nĩyo yarĩ njĩra ya gwĩkĩra ũira atĩ ūndũ ũrĩa mũtũgũnere nĩwarĩkĩria wega biũ.) **8** Nĩ ūndũ ũcio mũndũ ũcio wa mbarĩ yao akĩra Boazu atĩrĩ, “Kĩgũre wee mwene.” Na akĩruta kĩaaraatũ gĩa, akimũnengera. **9** Hĩndĩ iyo Boazu akĩra athuuri acio na andũ othe atĩrĩ, “Ūmũthĩ mũrĩ aira akwa atĩ nĩndagũra indo ciothe cia Elimeleku, na cia Kilioni, na cia Mahaloni kuuma kũrĩ Naomi. **10** Ningĩ nĩndahikia Ruthu ũrĩa Mũmoabi, mũtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atũkie mũtumia wakwa, nĩguo ndũũrie rĩrĩta rĩa ũcio ũkũite hamwe na indo ciake, nĩguo rĩrĩta rĩa kĩa rĩtĩkaanoore nyũmba-inĩ yao, kana rĩehere maandiko-inĩ marĩa maigĩtũ ma itũũra. Ūmũthĩ nĩmwatũka aira!” **11** Ningĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikarite hau kihingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mũndũ-wa-nja ũcio ũroka gwĩkuo mũciĩ atũke o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Israeli. Ūromenyeka kũu Efiratha, na ũgĩre igweta inene kũu Bethlehemu. **12** Ciana iria Jehova egũkũhe kuuma kũrĩ mũrĩtu ũcio irotũma nyũmba yaku ĩhaane ta ya Perezũ, ũrĩa Tamaru aacĩrĩre Juda.” **13** Nĩ ūndũ ũcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtũka mũtumia wake. Nĩngĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩre nda, na agĩciara kahĩ. **14** Nao andũ-a-nja makĩra Naomi atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ũrĩa ũtagũtũgĩte ũtarĩ na mũkũmenyereri. Kahĩ kau karogĩra ngumo njega Israeli guothe! **15** Kau nĩko gakerũhia mũtũũrĩre waku, na gagũtũũrie ũkũrũ-inĩ waku. Nĩ ūndũ mũtumia wa mũrũguo, ũrĩa ũkwendete na wa bata harĩ we gwĩkĩra aanaake mũgwanja, nĩwe ũgacĩarite.” **16** Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera. **17** Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahĩ.” Nao magĩgata Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesii, ũrĩa warĩ ithe wa Daudi. **18** Ici nacio nĩcio njiaro cia Perezũ: Perezũ nĩwe warĩ ithe wa Hezironi, **19** nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **20** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **21** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi. **22** nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, nake Jesii aarĩ ithe wa Daudi.

1 Samūeli

1 Na rīri, nī kwarī na mūdū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Mūefiraimu. **2** Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūrīa ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana. **3** Mwaka o mwaka mūdū ūcio nīambataga kuuma itūūra rīake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona. Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjīri-Ngai a Jehova. **4** Rīrīa rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, nīagayagira mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airītu. **5** No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondu nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingīte nda. **6** Na tondu Jehova nīamūhingīte nda-rī, mūruwe nīakaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'ūrīkie. **7** Naguo ūndū ūcio ūgīthī na mbere mwaka o mwaka. Rīrīa rīothe Hana aambataga athī nyūmba ya Jehova-rī, mūruwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrīa irio. **8** Nake Elikana mūthuuriwe akamūria afīrī, "Hana, ūrarīra nīkī? Ūraaga kūrīa nīkī? Ūkuite ngoro nīkī? Gīthī nī ndīkīrīte ihī ikūmi harīwe?" **9** Hīndī ūmwe maarīkia kūrīa na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agīkūrīa. Na rīrī, Eli, mūthīnjīri-Ngai, aikarīre gītī itoonyero rīa hekarū ya Jehova. **10** Hana akīrīra mūno na akīhooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. **11** Nake akīlīta mwīhitwa, akiuga afīrī, "Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngītīkīra kūrora thīna wa ndungata yaku na ūndīrikane, na ndūkarīganīrwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahī-rī, hīndī ūyo na nī nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtīrī hīndī rwenjī rūkaahutia mūtwe wake o na rī." **12** Na rīrīa aathiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbara kanua. **13** Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīcīainainaga, no mūgambo wake ndwaiguikaga. Eli agīciirīa afī nī kūrīo arītūto, **14** akīmūria afīrī, "Nī nginya rī ūgīkara ūrī mūrūtu? Eheria ndibe ūyo yaku." **15** Hana akīmūcookeria, akiuga afīrī, "Tīguo mwathi wakwa, nī ndī mūdū-wa-nja ūthīnīkīte mūno. Nndīnyūte ndibe kana njoohi; no nī ngoro yakwa ndīraitūrūrīra Jehova. **16** Tiga kuona ndungata yaku ta irī mūdū-wa-nja mwaganu; ngoretwo gūkū ngīhooya ndī na ruo rūingī o na kieha." **17** Eli akīmūcookeria afīrī, "Thīi na thayū, na Ngai wa Isīraeli aroītīkīra gīkūhe kūrīa ūmūhoote." **18** Nake akiuga afīrī, "Ndungata yaku rīoītīkīrīka maitho-inī maku." Nake Hana agīthīi na akīrīa irio, na ndaacookire gūtuka gīthīithi. **19** Magīkūrīa mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magīthīi kwao mūciī kūu Rama. Elikana agīkoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūrīrīkana. **20** Nī ūndū ūcio ihinda rīgīkinya Hana akīgīa nda na agīciara kahī. Agīgatua Samūeli, akiuga afīrī, "Nīgūkorwo nī kūhooya ndakahoire harī Jehova." **21** Rīrīa mūdū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyūmba yake yothē kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o mwaka na akahingie mwīhitwa wake-rī, **22** Hana ndaathiire. Eerīe mūthuuriwe afīrī, "Kahī gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndīkaneane kūrī Jehova, na gagaatūrāga kūu hīndī ciothe." **23** Mūthuuriwe Elikana akīmūrīra afīrī, "Ūka o ūrīa ūkuona kwagīrīe. Ikara gūkū o nginya rīrīa gagaatiga kuonga; we Jehova arotūma kiugo giake kihingie." Nī ūndū ūcio mūdū-wa-nja ūcio agīkara mūciī na agīkongithia nginya rīrīa aagatigithirie kuonga. **24** Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahī kau o karī kanani, hamwe

na ndegwa ya mīaka itatū, na eba ūmwe ya mūtu, na gītete kīa ndibe agīgatwara nyūmba ya Jehova kūu Shilo. **25** Maarīkia gūthīnja ndegwa-rī, magītware kahī kau kūrī Eli, **26** Nake Hana akīmūrīra afīrī, "Tī-itherū o ta ūrīa wee mwathi wakwa ūtūrāga muoyo-rī, nī nī mūdū-wa-nja ūrīa warūgamīte haha hakuhī nawe akīhooya Jehova. **27** Ndahooire heo kahī gaka, nake Jehova nīetīkīrīte kūūhe kīrīa ndamūhoore. **28** Tondu ūcio o na nī nīndakamūrīra Jehova. Matukū mothe marīa gegūtūrā muoyo-rī, gegūtūrā kaamūrīrwo Jehova." Nake akīhooya Jehova arī o hau.

2 Ningī Hana akīhooya, akiuga afīrī: **2** "Gūtīrī mūdū o na ū mūtheru ta Jehova; **3** "Mūtīgacooke kwaria na mwīkīrīro ūguo **4** "Mota ma njamba cia ita nīmoinangiku, **5** Arīa maarī ahūnu meyangīkithagia nīguo mone irio, **6** "Jehova nīwe ūrehaga gīkūu, na nīwe ūtūrāgia muoyo; (Sheol h7585) **7** Jehova nīwe ūtūmaga andū mathīne na arīa angī matonge; **8** Ooyaga mūthīni akamūruta rūkūngū-inī, **9** Nīakamenyerera makinya ma andū ake arīa atheru, **10** arīa makararagia Jehova nīmagathuthwo. **11** Nake Elikana akīnūka mūciī gwake Rama, no kahī kau gagītungatira Jehova karī harī Eli ūcio mūthīnjīri-Ngai. **12** Na rīrī, ariū a Eli maarī andū aaganu; matiatīte Jehova. **13** Na rīrī, warī mūtugo wa athīnjīri-Ngai harī andū, afī rīrīa mūdū o wothē aruta igongona, na rīrīa nyama ikīrugwo, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai yokaga na njibe ya mīthece itatū irī guoko-inī. **14** Yaikaga njibe ūyo nyūngū-inī ya kīgera, kana thaburia-inī, kana gīteng'ū-inī, kana nyūngū-inī ya rīūmba, nake mūthīnjīri-Ngai akeyoera o kīrīa gīothe njibe ingīarutire. Ūguo nīguo meekaga andū othe a Isīraeli arīa mookaga Shilo. **15** Na o na mbere ya maguta gūcinwo-rī, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai nīyokaga na ikeera mūdū ūrīa ūraruta igongona afīrī, "He mūthīnjīri-Ngai nyama imwe ahīhie; ndegwītīkīra nyama nduge kuuma kūrī we, tiga o nyama njithī." **16** Mūdū angīamwīrīre afīrī, "Reke maguta mambe macinwo, ūcooke woe kīrīa gīothe ūkwenda," ndungata yacookagia afīrī, "Aca, nengera o ru rīo; kwaga ūguo, ndīmīoe na hinya." **17** Wīhīa ūcio wa aanake a Eli warī mūnene mūno maitho-inī ma Jehova, nīgūkorwo nīmanyararaga magongona marīa andū maarutagira Jehova. **18** Nowe Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī o mwana mūnini, ehumbite ebodi ya gatani. **19** O mwaka nyina nīamūtumagira gakanjū, akamūtwarīra rīrīa megūthīi na mūthuuriwe kūruta igongona rīa mwaka o mwaka. **20** Eli nīarathimaga Elikana na mūtumia wake, akoiga afīrī, "Jehova arokūhe ciana na mūdū-wa-nja ūyū icooke ithenya rīa mwana ūyū aahoote, na agīcooka kūmūheana harī Jehova." Nao magacooka makainūka kwao mūciī. **21** Nake Jehova akīgūira Hana tha; akīgīa nda agīciara aanake atātū na airītu eerī. Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūrīra hau mbere ya Jehova. **22** Na rīrī, Eli aarī mūkūrū mūno, na nīaiguaga maūndū mothe marīa ariū ake meekaga Isīraeli guothe, na ūrīa maakomaga na andū-a-nja arīa maatungataga itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **23** Nī ūndū ūcio akīmooria afīrī, "Nī kī gītūmaga mwīke maūndū ta maya? Nīndīraigua kuuma kūrī andū othe ūhoru wa cīko ici cianyu cia waganu. **24** Aca, ariū akwa; ūhoru ūrīa ndīraigua ūkīhunja gatagatī ka andū a Jehova ti mweha. **25** Mūdū angīhīria mūdū ūrīa ūngī-rī, Ngai no amatehūrane; no mūdū angīhīria Jehova-rī, nūū ūngīmūthaitanīrīra?" No rīrī, aanake ake matīgana kūigua magīkaano nī ithe wao, nīgūkorwo Jehova nīatuūte nīekūmooaga. **26** Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūrīa, akīnēnehaga, akiendagwo nī Jehova o na andū. **27** Na rīrī,

mündü wa Ngai niokire kūrī Eli, akimwira atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Githi nī ndieguūrīrie nyūmba ya thoguo rīrīa maarī Misiri watho-inī wa Firaūni? 28 Ndathuure thoguo kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli atūike mūthīnjīri-Ngai wakwa, aambatage kīgongona-inī giākwa, na acinage ūbumba, na ehumbage ebodi arī mbere yakwa. Nīngī nīndaheire nyūmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nī andū a Isiraēli cia maruta ma gūcinwo na mwaki. 29 Nī kī gītūmite mūnyarare igongona rīakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irī cia gūkaro giākwa? Nī kī gītūmite ūtīie arīū aku kūngīra, mwīnoragie na icunjī iria njega cia iruta o rīothe rīrīa ndutagīrwo nī andū akwa a Isiraēli?’ 30 “Tōndū wa ūguo-rī, Jehova, Ngai wa Isiraēli, oigite atīrī, ‘Nīnderaniire atī nyūmba yaku na nyūmba ya thoguo nīgūtūūra indungatagīra nginya tene.’ No rīu Jehova oigite atīrī, ‘Ūndū ūcio ūrōndaihirīrīa Ariā mandīte nīndīrimatīaga, no arīa maamenete nīmarīmenagwo. 31 Hīndī nīroka rīrīa ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andū a nyūmba ya thoguo, nīgeetha gūtikanakorwo na mündū mūkūrū thīnī wa nyūmba yaku, 32 nawe nīūkona mīnyamaro gūkaro-inī giākwa. O na gūtūika ūndū mwega nīgeekwo Isiraēli, thīnī wa nyūmba yaku gūtīrī hēndī gūgakorwo mündū mūkūrū. 33 O mündū waku ūrī itakehira kīgongona-inī giākwa-rī, agaatigio no geetha agūtue mūtumumu na maithori, na aiguihagie ngoro yaku kīeha, nacio njiaro ciaku ciothe irīkuuaga o rīrīa ciatūika andū agima. 34 “Naguo ūndū ūrīa ūkūhaana kūrī arīū aku eerī, Hofini na Finehasi, ūgaatūka kīmenyithia kūrī wee na arīū aku, o eerī magaaaku mūthēnya ūmwe. 35 Na nī nīngethuurīra mūthīnjīri-Ngai mwīhokeku, ūrīa ūgeekaga kūrīngana na ūndū ūrīa ūrī ngoro-inī na meciiria-inī makwa. Nīngahaanda nyūmba yake itūūre rīrūmite, nake nīagatungataga mbere ya ūrīa wakwa mūitīrīrie maguta hīndī ciothe. 36 Nīngī mündū wothe ūrīa ūgaatigara wa nyūmba yaku, nīagooka amūnamīrīre nī ūndū wa gicunjī kīa betha na kenyū komū ka mūgate, amūthaithe amwīre atīrī, “Ta he wīra ūmwe wa ūthīnjīri-Ngai nīguo nyonage gīa kūrīa.””

3 Nake mwana ūcio ti Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī harī Eli. Matukū-inī macio kiugo kīa Jehova gītaiguagwo kaingī, na gūtionekega cioneki kaingī. 2 Ūtukū ūmwe Eli, ūrīa maitho make maambīrīrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakome o harīa aamenyerete. 3 Tawa wa Ngai ndwahorete, nake Samūeli aakomete kīu thīna wa hekarū ya Jehova, harīa ithandūkū rīa Ngai rīarī. 4 Hīndī ūyo Jehova agītā Samūeli. Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.” 5 Nake agīteng’era kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.” No Eli akiuga atīrī, “Nī ndītanīte; cooka ūgakome.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī agīkoma. 6 Jehova agītana rīngī, “Samūeli!” Nake Samūeli agīkūra, agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.” Eli akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, nī ndītanīte; cooka ūgakome.” 7 Hīndī ūyo Samūeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguūrīrio kiugo kīa Jehova. 8 Jehova nīetire Samūeli rīita rīa gatatū, nake Samūeli agīkūra agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.” Nake Eli akīmenya atī nī Jehova wetaga mwana ūcio. 9 Nī ūndū ūcio Eli akīra Samūeli atīrī, “Thī ūgakome, na wona aagwīta uuge atīrī, ‘Jehova, aria, nī ūndū ndungata yaku nīthikīrīrie.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī, na agīkoma harīa aakomaga. 10 Nake Jehova agītūka akīrīgama hau, agītana o ta mahinda macio mangī atīrī, “Samūeli! Samūeli!” Nake Samūeli akiuga atīrī, “Aria, nī ūndū ndungata yaku nīthikīrīrie.” 11 Nake Jehova akīra Samūeli atīrī, “Rora, nī ndī kahukī kwīa ūndū thīnī wa Isiraēli ūrīa

ūgaatūma matū ma mündū o wothe ūrīa ūkaūguu mararake. 12 Hīndī ūyo maūndū marīa mothe ndoigire ma gūkīrīra Eli na nyūmba yake nīngamahingīa kuuma kīambīrīria nginya mūthīa. 13 Nīgūkorwo nīndamwīrīre nīngatūira nyūmba yake ciira nginya tene nī ūndū wa mehīa marīa we oī ūhoro wamo; arīū ake nīmetuire andū a kūmeneka, nake akīremwo nī kūmakaaania. 14 Nī ūndū ūcio nīndehīrīre igūrū rīa nyūmba ya Eli ngiuga atīrī, ‘Waganu wa nyūmba ya Eli ndūrī hīndī ūkaahoroherio na igongona kana iruta.’” 15 Samūeli agīkoma o nginya rūciinī, na okīra akīhingīra mīrango ya nyūmba ya Jehova. Nīetigagīra kwīra Eli ūhoro wa kīoneki kīu, 16 no Eli akīmūwita, akiuga atīrī, “Samūeli, mūrū wakwa.” Nake Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.” 17 Eli akīmūūria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūcio Jehova arakwīrīre? Ndūkae kūhīthā ūndū ūcio. Ngai arogwīka ūndū mūrū makīria, ūngīhīthā ūndū o na ūmwe ūrīa arakwīrīre.” 18 Nī ūndū ūcio Samūeli akīmūwita maūndū mothe, na ndaamūhīrīre ūndū o na ūmwe. Eli agīcooka akiuga atīrī, “Ūcio nī Jehova; nīeke ūndū ūrīa ekuona wagīrīre maitho-inī make.” 19 Jehova nīakoragwo hamwe na Samūeli o ūrīa aakūrāga, na ndaarekire kiugo o na kīmwe giāke kīūrīre thī. 20 Nakuo Isiraēli aaothe kuuma Dani nginya Bīrīshiba magīkūūraana atī Samūeli gurī mūthūure atūike mūnābī ya Jehova. 21 Nake Jehova agīthī na mbere kuonekana kūu Shilo, na kūu nīkuo eguūrīrie kūrī Samūeli na ūndū wa kiugo giāke.

4 Na rīrī, andū a Isiraēli nīmoimagarire makarūe na Afīlisti. Andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu Ebeni-Ezeri, nao Afīlisti makīamba ciao kūu Afeku. 2 Afīlisti magītūma ita rīao rīgacemanie na Isiraēli, na o ūrīa mbaara yathīiaga na mbere-rī, noguo Isiraēli maahootagwo nī Afīlisti, arīa mooragire andū ta 4,000 kūu maarūagīra. 3 Rīrīa mbūtū ciacookire kambī-inī-rī, athuuri a Isiraēli makūrīra atīrī, “Jehova atūma tūhootwo nī Afīlisti ūmūthī nīkī? Nī tūgīrīe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Shilo, nīgeetha tūthī nārīo rītūhonokie kuuma moko-inī ma thī ciitū.” 4 Nī ūndū ūcio andū acio magītūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūkarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Ngai. 5 Rīrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraēli othe makiugīrīria na mīgambo mūnene o nginya thī ikīinaina. 6 Na rīrīa Afīlisti maaguire mbugīrīrio ūyo makīūraania atīrī, “Mbugīrīrio ūyo irī kambī-inī ya Ahībirania nī ya kīrī?” Hīndī ūrīa maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyite kambī-inī, 7 Afīlisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyīkīte kambī-inī, ithūf tūrī thīna-inī! Gūtīri kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. 8 Wūi-īya-witū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai iria ciathūrīre andū a Misiri na mīthīro ya mīthēmba yothe werū-inī. 9 Mwīyūmīrīrie, Afīlisti aya! Tuikai arūme ki, kana mūtuo ngombo cia Ahībirania, ta ūrīa matūire marī ngombo cianyu. Tuikai arūme ki, na mūrūe!” 10 Nī ūndū ūcio Afīlisti makīrūa nao, na andū a Isiraēli makīhootwo, nake o mündū akīūrīra hema-inī yake. Nayo njūrāgano yarī nene mūno; thigarī cia Isiraēli ngiri mīrango itatū iria ciathīiaga na magūrū ikīūrāgwo. 11 Nārīo ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua. 12 Mūthēnya o ro ūcio Mūbenjamīni ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthī nginya Shilo, nguo ciake irī ndembūkangu na aarī na tīrī mūtwe. 13 Na rīrīa aakinyire-rī, agīkora Eli aikarīre gītī giāke mūkīra-inī wa

njira, acūthiririre, tondu ngoro yake yari na guoya ni undu wa ithanduku rīa Ngai. Hindi iria mundu ūcio aatoonyire itūura-ini, na akīheana ūhorō ūria gwēkikite-rī, itūura rīothe rīgikayūrūrūka. **14** Rīria Eli aiguire mukayūrūrūko ūcio akūria atirī, “Gītūmi kīa inegene rīu nī kīi?” Nake mundu ūcio agithī narua harī Eli, **15** ūria warī na ikūrū wa mīaka mīrongo kenda na inana, ūria maitho make moorite, akaagaga kuona. **16** Akīria Eli atirī, “No hindi ndooka nyumite mbaara-ini; ndoora kuuma kuo o ūmūthi.” Eli akīmūria atirī, “Nī atīa gwīkikire mūrū wakwa?” **17** Mundu ūcio warehire ūhorō agīcookia atirī, “Andū a Isiraeli nīmōriire Afilisti, nayo mbūtū ya ita nīyūrāgītō mūno. O na arīū aku eerī, Hofini na Finehasi aari na nda na aatigītie hanini aciare. Na rīria aaiguire ūhorō ūcio wa atī ithandukū rīa Ngai nīrītahītō, na atī iciciarawe hamwe na mūthuuriwe nīmakūite-rī, akīnyitwō nī ruo rwa kūrūmwō na agīciara, no agītōoro nī ruo rwa gūciara. **20** Na rīria aakuaga, atumia arīa maamūiteithagīrīria makīmūria atirī, “Tiga gūkuā ngoro; nīwaciara kahīi.” No ndaacookirīe undū o na kana kūrūmbūiya ūhorō o na ūrīkū. **21** Nake agītua kahīi kau Ikabodu, akiuga atirī, “Rīiri nīweherete Isiraeli,” nī undū wa ithandukū rīa Ngai gūtahwō, na gūkuā gwa iciciarawe na mūthuuriwe. **22** Akiuga atirī, “Rīiri nīweherete ūkoima Isiraeli, nī undū ithandukū rīa Ngai nīrītahītō.”

5 Na rīri, Afilisti maarīka gūthā ithandukū rīa Ngai, makīrīruta kūu Ebeni-Ezeri, makīrītwarā Ashidodi. **2** Magīcooka magītwarā ithandukū rīu thīni wa hekarū ya ngai yao irīa yetagwō Dagoni, na makīrīga rīriganītie na Dagoni. **3** Rīria andū a Ashidodi mookīrīre rūciinī tene mūthenya ūyū ūngī-rī, magīkora Dagoni īgūite īgakoma na nda hau mbere ya ithandukū rīa Jehova! Makīoya Dagoni makīmīcookīa handū hayo. **4** No mookīra rūciinī rūrū rūngī-rī, magīkora Dagoni īgūite īgakoma na nda hau mbere ya ithandukū rīa Jehova! Mūtwe na moko mayo meerī nīcioinīkīte, ikagūa hau hīngīro-inī ya mūrango wa nyūmba; no mwīrī wayō watīgarīte. **5** Nīkīo ngīnya ūmūthī gūtīrī athīnjīri-ngai a Dagoni kana andū angī matōonyaga hekarū ya Dagoni kūu Ashidodi magereire hīngīro-inī īyo ya mūrango. **6** Nakuo guoko kwa Jehova gūkūmīra andū a Ashidodi na kūdū kūrīa kwariganītie nakuo; akīmārehere mwanangīko na akīmāhūura na mīrīmū ya mahūha. **7** Na rīria andū a Ashidodi moonire ūria gwēkīka, makiuga atirī, “Ithandukū rīa ngai ya Isiraeli rītīgūikara na ithū gūkū gwītū, nīgūkorwō guoko gwake nīgūtūmīre mūno hamwe na ngai iitū Dagoni.” **8** Nī undū wa ūguo magīcookanīrīria aathani othe a Afilisti, makīmoorīa atirī, “Tūgwīka atīa na ithandukū rīrī rīa ngai ya Isiraeli?” Nao magīcookīa atirī, “Rekei ithandukū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīthāamīrīo Gathu.” Nī undū ūcio magīthāamīa ithandukū rīu rīa Ngai wa Isiraeli. **9** No rīri, maarīka kūrīthāamīria kuo, guoko kwa Jehova gūgūkīrīra itūura rīu inene, gūkīgīa kīmakō kīnene. Akīhūura andū a itūura rīu inene, arīa ethī na arīa akūrū, akīmārehere mīrīmū ya mahūha. **10** Nī undū ūcio magītwarā ithandukū rīu rīa Ngai Ekironi. Na rīria ithandukū rīu rīa rīatoonyaga Ekironi-rī, andū a Ekironi makīanīrīra na mūgambo makiuga atirī, “Nīmāarehe ithandukū rīa ngai ya Isiraeli gūkū gwītū nīgūo matūūrāge ithū hamwe na andū aitū.” **11** Nī undū wa ūguo magīcookanīrīria

aathani othe a Afilisti makīmēera atirī, “Cookīa ithandukū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīehere gūkū; nīrīcookīo kūrīa rīumīte kana rītūūrāge hamwe na andū aitū.” Nīgūkorwō gūkū nīkīaiyūrītīe itūura rīu inene kīmakō; guoko kwa Ngai nī kwārīumīre mūno. **12** Nao arīa mataakuire makīhūūrwo na mīrīmū ya mahūha, nakīo kīrīro gīa itūura rīu inene gīgīkīnya o īgūrū kwa Ngai.

6 Na rīri, ithandukū rīa Jehova rīarīkīa gūikara būrūrī wa Afilisti mēeri mūgwanjā-rī, **2** Afilisti magīta athīnjīri-ngai na aragūrī, makīmoorīa atirī, “Tūgwīka atīa na ithandukū rīrī rīa Jehova? Twīre ūria tūngīrīcookīa kūrīa rīoimīte.” **3** Nao magīcookīa atirī, “Mūngīkorwō nī mūgūcookīa ithandukū rīa ngai ya Isiraeli, mūtīkarīcookīe rīrī itherī, no ngīnya mūrītūme na kīndū gīa kūrūtuo iruta rīa mahītia. Hindi īyo nīmūkaahona, na mūmenye kīrīa gītūmīte guoko gwake kwage kweherio īgūrū rīanyu.” **4** Afilisti makīūrīa atirī, “Nī iruta rīrīkū rīa mahītia tūngīmīrutīra?” Nao magīcookīa atirī, “Tūmīhīano tūtano twa thahabu tūhaana mahūha, na tūtano twa thahabu tūhaana tūbīa o ta ūria aathani a Afilisti maigana, nī undū inyūu na aathani anyu mūhūūrītō na mūthīro mūthēmba o ūmwe. **5** Thondekā tūmīhīano twa mahūha na twa tūbīa irīa irathūkīa būrūrī, na mūtīe ngai ya Isiraeli. No gūkorwō nīakeherīa guoko gwake kuume īgūrū rīanyu, o na īgūrū rīa ngai cīanyu, o na būrūrī wanyu. **6** Nī kīi gītūmīte mūmie ngoro cīanyu ta ūria andū a Mīsiri na Firāūnī meekire? Rīria aamahīnyīrīrie-rī, gīthī matīarekerēire andū a Isiraeli nīgūo mathīi? **7** “Na rīri, haarīriai ngāari njerū, na ng’ombe īgīrī njaiirī itarī cīohwo icookī. Muoherere ng’ombe īcio ngāari-inī īyo, no mweherie njāū cīacio mūcīhīngīre kīugū. **8** Oyai ithandukū rīa Jehova mūrīgīrīre īgūrū rīa ngāari, na mūiee gathandukū mwena-inī warīo na mūgekire indo īcio cīa thahabu īcio mūrāmīcookīa irī cīa iruta rīa mahītia. Rekei rīthīi, **9** no mūikare mūrīrorete. Rīngīambata rīkīnye būrūrī warīo, rīerekeire Bethi-Shemeshu-rī, nīgūgātūka atī nī Jehova ūtūrehere mūtino ūyū mūnene ūū. No kūngīkorwō tī ūguo, nītūkamēnya atī tī guoko gwake gwatūhūūrīre, no nī undū watūkorire o ūguo.” **10** Nī undū ūcio magīka ūguo. Makīoya ng’ombe īcio īgīrī magīcīoherera ngāari-inī, na makīhīngīra njāū cīacio kīugū. **11** Makīīgīrīra ithandukū rīa Jehova īgūrū rīa ngāari, na hamwe narīo makīīgīrīra gathandukū karīa karī na tūbīa tūu twa thahabu na tūmīhīano tūu twahaanaga mahūha. **12** Nīngī ng’ombe īcio īkiambata irūngīrīrie irorete Bethi-Shemeshu, īgīthī na njīra yothe īkīanagīa; itīakerūrīre na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. Nao aathani a Afilisti magīcīrīmīrīra o ngīnya mūhaka-inī wa Bethi-Shemeshu. **13** Hindi īyo andū a Bethi-Shemeshu nī kūgetha maagethaga ngano yao kīanda-inī, na rīria maatiire maitho makīona ithandukū rīa Ngai, magīkena nīkūrīona. **14** Nayo ngāari īgīkīnya mūgūnda-inī wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu, nayo īkīrūgama hakuhī na ihīga inene. Andū acīo magītūrāngā mīfī ya ngāari īyo, na makīrūtīra Jehova ng’ombe īcio īgongona rīa njino. **15** Nao Alawīi makrūtāa ithandukū rīa Jehova hamwe na gathandukū ka mīhīano īyo ya thahabu, makīmīgīrīra īgūrū rīa ihīga rīu inene. Mūthenya ūcio andū a Bethi-Shemeshu makīrūta ng’ombe īcio irī īgongona rīa njino harī Jehova. **16** Aathani acīo atano a Afilisti makīōnera maūdū macīo mothe, na magīcooka Ekironi mūthenya o ro ūcio. **17** Ino nīyo mīhīano ya mahūha ma thahabu irīa Afilisti maatūmīre irī īgongona rīa mahītia rīa kūrūtīrwo Jehova: Mūhīano o ūmwe warutagwō nī undū wa o itūura: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. **18** Naguo mūigana wa

mbia cia thahabu waiganaga o ta matũũra ma Afilisti ma aathani acio atano, matũũra macio maairigĩrwo na thingo cia hinya hamwe na tũtũra twa bũrũri wao. Narĩo ihiga rĩu inene harĩa maigĩrĩre ithandũkũ rĩa Jehova, nĩ mũira ngĩnya ũmũthĩ rĩrĩ kũu mũgũnda-inĩ ũcio wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu. **19** No Ngai akĩũraga andũ amwe a kũu Bethi-Shemeshu, akĩũraga andũ mĩrongo mũgwanja nĩ undũ nĩmarorire ithandũkũ rĩa Jehova thĩĩnĩ. Andũ makĩrĩra nĩ undũ wa ihũura rĩu inene Jehova aamahũũrite narĩo, **20** nao andũ a Bethi-Shemeshu makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩrũgama mbere ya Jehova, Ngai ũyũ mũtheru? Ithandũkũ rĩkwambatio kũrĩ ũ rĩoima haha?” **21** Ningĩ magĩtũũma kũrĩ andũ a Kiriathu-Jearimu, makĩmeera atĩrĩ, “Afilisti nĩmacookia ithandũkũ rĩa Jehova. Ikũrũkai mũrĩgĩre mũriambatie kwanyu.”

7 Nĩ undũ ũcio andũ a Kiriathu-Jearimu magĩthĩ, makĩgĩra ithandũkũ rĩa Jehova, makĩriambatia. Makĩrĩtwara mũcĩ wa Abinadabu kirĩma-igũrũ, na makĩamũra mũrĩu Eleazaru aikaragie ithandũkũ rĩa Jehova. **2** Ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro nĩriakarire Kiriathu-Jearimu ihinda iraa, ihinda rĩa mĩaka mĩrongo rĩrĩ rĩo thehe, nao andũ othe a Isiraeli magĩcakaya na makĩrongooria Jehova. **3** Nake Samũeli akĩra nyũmba yothe ya Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩkorwo nĩmũgũcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rĩ, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mwĩneane kũrĩ Jehova, na mũmũtungatĩre o we wiki, nake nĩakamũkũũra amũrute guoko-inĩ kwa Afilisti.” **4** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtigana na Mabaali na Maashitarothu, magĩtungatĩra Jehova o we wiki. **5** Ningĩ Samũeli akiuga atĩrĩ, “Cookanĩrĩria Isiraeli othe kũu Mizipa, na nĩ nĩngamũthaitanĩrĩra hari Jehova.” **6** Na rĩria maagomanite kũu Mizipa, magĩtaha maa makĩmaita mbere ya Jehova. Mũthenya ũcio makĩhinga kũria irĩa, na makiumbũra mehia mao makiugĩra kũu atĩrĩ, “Nĩ twihũire Jehova.” Nake Samũeli nĩwe warĩ mũtongoria wa Isiraeli kũu Mizipa. **7** Rĩria Afilisti maagũire atĩ Isiraeli maagomanite kũu Mizipa, aathani a Afilisti makĩambata magĩthĩ makamatharĩkĩre. Na rĩria andũ a Isiraeli maaigũire ũhoro ũcio, makĩnyĩtuo nĩ guoya nĩ undũ wa Afilisti. **8** Makĩra Samũeli atĩrĩ, “Ndũgaatĩe gũkaira Jehova Ngai witũ nĩ undũ witũ, nĩgeetha atũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti.” **9** Nake Samũeli akĩoya kagondũ koongaga na agĩkarutĩra Jehova igongona rĩa njino karĩ kagima o ro ũguo. Agĩkaira Jehova nĩ undũ wa Isiraeli, nake Jehova akĩmũcookeria ũhoro. **10** Na hĩndĩ irĩa Samũeli aarutaga igongona rĩa njino-rĩ, Afilisti magĩkũhĩrĩria nĩguo marũe na Isiraeli. No mũthenya ũcio Jehova akĩruruma na marurumĩ manene mũno ma gũkĩrĩra Afilisti, na agĩtũma mamake mũno o nginya magĩtoorio mũno mbere ya andũ a Isiraeli. **11** Nao andũ a Isiraeli makĩuma kũu Mizipa naihenya, magĩteng’eria Afilisti makĩmooragaga kũu njĩra-inĩ, makĩmakinyia mũhuro wa Bethi-Kari. **12** Ningĩ Samũeli akĩoya ihiga na akĩrihaanda gatagatĩ ka Mizipa na Shenĩ. Akĩrĩta Ebeni-Ezeri, akiuga atĩrĩ, “Nginyagia hau nĩ Jehova itũteithĩte.” **13** Nĩ undũ ũcio Afilisti magĩtoorio mũno na matiacookire gũtharĩkĩra bũrũri wa andũ a Isiraeli rĩngĩ. Ihinda rĩothe rĩria Samũeli aatũũire muoyo, guoko kwa Jehova gwatũũire gũkĩrĩre Afilisti. **14** Namu matũũra maria Afilisti maatahite kũrĩ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magĩcookerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩkũũra bũrũri ũria wariganĩte na matũũra macio nago kuuma kũrĩ watho wa Afilisti. Na gũkĩgĩa thayũ gatagatĩ ka Isiraeli na Aamori. **15** Samũeli agĩthĩ na mbere gũtiĩrĩra Isiraeli matukũ mothe ma muoyo wake. **16** Mwaka o mwaka

nĩathiũrũkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa, agatuithanagia andũ a Isiraeli ciira kũndũ guothe. **17** No nĩacookaga Rama hĩndĩ ciothe, kũria mũcĩ wake warĩ, o na kũu agatuithanagia ciira kũrĩ andũ a Isiraeli arĩ kũu. Nake agĩkaira Jehova kĩgongona kũu.

8 Rĩria Samũeli aakĩrĩre, nĩathuurire arĩu ake matũke atĩirĩri bũrũri wa Isiraeli. **2** Mũrĩu wake wa irigĩthathi eetagwo Joeli, nake wa keerĩ eetagwo Abija, nao maatungataga kũu Birihsiba. **3** No rĩrĩ, arĩu ake matiathĩre na mũthĩre ta yake. Nĩmagarũrũkire makĩrĩrĩria ũtonga ũtarĩ wa ma, na makaamũkagĩra mahaki, na makoogomagia kĩhoo. **4** Nĩ undũ ũcio athuuri othe a Isiraeli makĩũngana, magĩthĩ kũrĩ Samũeli o kũu Rama. **5** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũkũrũ, nao arĩu aku matirathĩ na mũthĩre ta yaku; rĩu thũura mũthamaki atũtongoragie o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.” **6** No rĩria maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũhe mũthamaki atũtongoragie.” Undũ ũcio ndwakenĩre Samũeli; nĩ undũ ũcio akĩhooya Jehova. **7** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria ũria wothe andũ aya marakwĩra; tiwe mararega, no nĩ nĩ mararega ndũke mũthamaki wao. **8** O ta ũria matũire megaka ũguo kuuma mũthenya ũria ndamambatĩre ngĩmaruta bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ, makandiganĩria magatungatĩra ngai ingĩ, ũguo noguo maragwĩka. **9** Na rĩrĩ, kimathĩkĩrĩre; no ũmataare, ũtĩrĩthie na ũreke mamenye ũria mũthamaki ũcio ũkaamathamakagĩra ageekaga.” **10** Nake Samũeli akĩra andũ acio maamwĩtagia mũthamaki ũhoro wothe wa Jehova. **11** Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki ũria ũkaamũthamakagĩra ageekaga: Nĩakoya arĩu anyu amatue a gũtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyũkage mbere ya ngaari ciake cia ita. **12** Amwe ao nĩakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mĩrongo itano, na arĩa angĩ marĩmage mĩgũnda yake na makamũgethara, o na angĩ mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. **13** Nĩakoya arĩtu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a migate. **14** Nĩakoyaga mĩgũnda yanyu, na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, na ya mĩtamaiyũ irĩa mĩega mũno amĩhe ndungata ciake. **15** Nĩakoyaga gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu na gĩa thabĩbũ cianyu akĩhe anene ake na ndungata ciake. **16** Ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-anya, na ng’ombe cianyu iria njega na ndigiri nĩagacoya itũkũe cia kũmũrutagĩra wĩra. **17** Nĩakoyaga gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa mahĩu manyu, o na inyuũ ene nĩ mũgaatũka ngombo ciake. **18** Mũthenya ũcio wakinya-rĩ, nĩmũgakaya nĩ undũ wa mũthamaki ũcio mwĩthũũrĩre, nake Jehova ndarĩ undũ akaamũcookeria mũthenya ũcio.” **19** No andũ acio makĩrega gũthĩkĩrĩria Samũeli makiuga atĩrĩ, “Aca! Ithũi tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra. **20** Ningĩ tũtuũke ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, tũrĩ na mũthamaki wa gũtũtongoragie na wa gũthĩaga mbere iitũ na wa kũrũaga mbaara ciitũ.” **21** Rĩria Samũeli aigũire ũhoro ũria wothe andũ acio moigire-rĩ, akĩũcookeria mbere ya Jehova. **22** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maigũe, ũmahe mũthamaki.” Nake Samũeli akĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ nĩacooke itũũra-inĩ riake.”

9 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ Mũbenjamini ũmwe, mũndũ warĩ igweta wetagwo Kishu mũrũ wa Abieli, mũrũ wa Zeroru, mũrũ wa Bekorathu, mũrũ wa Afia wa Benjamini. **2** Mũndũ ũcio aarĩ na mũrĩu wetagwo Saũlũ, mwanake kũrorerwa na gũtĩrĩ ũngĩ mangĩagananĩrio nake harĩ andũ a Isiraeli, nake aarĩ mũraihũ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe, kuuma ciande ciake gũthĩ na igũrũ

akirite andũ arĩa angĩ othe. **3** Na rĩrĩ, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saũlũ, ikĩũra, nake Kishu akĩĩra mũriũ Saũlũ atĩrĩ, “Oya ndungata imwe mũthĩ nayo mũgacarie ndigiri.” **4** Nĩ undũ ũcio akĩhitũkĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu na bũrũri wa Shalisha, no matiacionire. Magĩthĩ o na mbere magikinya rũgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarĩ kũu. Agĩcooka akĩgera rũgongo rwa Benjaminĩ, no matiacionire. **5** Rĩrĩa maakinyire rũgongo rwa Zufu, Saũlũ akĩĩra ndungata irĩa aarĩ nayo atĩrĩ, “Ūka, reke tũhũndũke; baka ahota gũtiga gwĩciiria ũhoro wa ndigiri ambĩrĩrie gũtũmakĩra.” **6** No ndungata agĩcooka atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, itũũra-inĩ rĩrĩ nĩ kũrĩ mũndũ wa Ngai; na nĩ mũtĩie mũno, na ũrĩa wotho oigaga mũhingaga. Nĩtũthĩ kuo o rĩu. Hihĩ no atwĩrĩre kũrĩa tũngĩcionia.” **7** Saũlũ akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Tũngĩthĩ-rĩ, nĩ kĩ tũngĩthe mũndũ ũcio? Irio nĩ thiru makũnia-inĩ maitũ. Tũtĩrĩ na kiheo gĩa gũtwarĩra mũndũ wa Ngai. Nĩ kĩ tũrĩ nakĩo?” **8** Ndungata iyo ikimũcookeria o rĩngĩ, ikiuga atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ndĩ na gĩcũnjĩ gĩa kana gĩa cekerĩ ya betha. Nĩngũmihe mũndũ wa Ngai nĩgeetha atwĩrĩre kũrĩa tũngĩcionia.” **9** (Tene thĩinĩ wa Isiraeli, mũndũ angĩathĩire kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ Ngai, oigaga atĩrĩ, “Ūka, tũthĩ kũrĩ muoni-maũndũ,” nĩ undũ ũrĩa wĩtagwo mũnabĩ matukũ maya hĩndĩ iyo eetagwo muoni-maũndũ.) **10** Saũlũ akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩ tũgĩthĩ.” Nĩ undũ ũcio magĩthĩ merekeire itũũra rĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aarĩ. **11** Na rĩrĩa maambataga kĩrĩma marorete itũũra-inĩ, magĩcemanĩa na airĩtu amwe magĩthĩ gũtaha maaĩ, makĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa muoni-maũndũ arĩ gũkũ?” **12** Nao magĩcooka atĩrĩ, “Ekuo, arĩ hau mbere yanyu. Hĩũhai, ooka itũũra-inĩ rĩitũ o ũmũthĩ, nĩ undũ andũ marĩ na igongona rĩkũrutĩrwo handũ harĩa hatũũgĩru. **13** O mwarĩkia gũtoonya itũũra-rĩ, nĩmũkũmuona atanabata handũ hau hatũũgĩru kũrĩa. Andũ matingĩambĩrĩria kũrĩa nginya arĩkinya, tondũ no nginya arathĩme igongona; thũutha-inĩ arĩa meĩtĩwo marĩe. Rĩu ambatai; ihinda rĩrĩrĩ nĩrĩo mũngĩmuona.” **14** Nao makĩambata itũũra-inĩ, na rĩrĩa maatoonyaga kuo-rĩ, makĩona Samũeli agĩũka na kũrĩ o akĩambata athĩ handũ harĩa hatũũgĩru. **15** Na mũthenya ũmwe mbere ya Saũlũ gũũka-rĩ, Jehova niaguũrĩrie Samũeli undũ ũyũ akamwĩra atĩrĩ, **16** “Rũciũ ihinda ta rĩrĩ nĩngagũtũmĩra mũndũ kuuma bũrũri wa Benjaminĩ. Mũtĩrĩrie maguta atũke mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli; niagakũũra andũ akwa kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. Nĩndorete andũ akwa, nĩ undũ kĩrĩro kĩa nĩkĩngĩnyĩrie.” **17** Hĩndĩ irĩa Samũeli onĩre Saũlũ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe mũndũ ũrĩa ndĩrakwĩrĩre ũhoro wake; nĩwe ũgaatha andũ akwa.” **18** Saũlũ agĩkuhĩrĩria Samũeli hau itoonyero-inĩ rĩa itũũra, akĩmũũria atĩrĩ, “Ndagũthaitħa no ũnjĩrĩre harĩa nyũmba ya muoni-maũndũ irĩ?” **19** Nake Samũeli agĩcooka atĩrĩ, “Nĩ nĩ niĩ muoni-maũndũ. Ambata, ũthĩi mbere yakwa nginya handũ harĩa hatũũgĩru, nigũkorwo ũmũthĩ nĩkũrĩanĩra na niĩ, na rũciĩnĩ nĩngakũrekereria ũthĩi, na ngwĩre maũndũ mothe marĩa me ngoro-inĩ yaku. **20** Ha ũhoro wa ndigiri irĩa wateire mĩthenya itatũ mĩhitũku-rĩ, ndũkamake nĩ undũ wacio; nĩirĩkĩtie kuoneka. Na nĩ kũrĩ ũ wendi wotho wa Isiraeli werekerio, angĩkorwo tĩ kũrĩ wee na nyũmba ya thoguo yotho?” **21** Nake Saũlũ agĩcooka atĩrĩ, “Gĩthĩ ndĩkĩrĩ Mũbenjaminĩ, kuuma mũhĩrĩga ũrĩa mũnĩni wa Isiraeli? Anga mbarĩ iitũ tiyo nĩni gũkĩra mbarĩ irĩa ingĩ cia mũhĩrĩga wa Benjaminĩ? Nĩ kĩ gĩgũtũma ũnjĩrie undũ ta ũcio?” **22** Nĩngĩ Samũeli akĩrehe Saũlũ na ndungata yake, akĩmatoonya nyũmba irĩa yariagĩrwo, na akĩmaikaria thĩ handũ ha andũ arĩa atĩku arĩa meefĩtwo; nao othe maarĩ ta andũ mĩrongo itatũ. **23** Samũeli akĩĩra ũrĩa

warugaga atĩrĩ, “Rehe gĩcũnjĩ kĩa nyama kĩrĩa ngũnengerire, kĩrĩa ngwĩrĩre ũge handũ mwanya.” **24** Nake ũcio warugaga akĩoya kũgũrũ kũu na kĩrĩa kĩarĩ kũgũrũ-inĩ, agĩkũiga mbere ya Saũlũ. Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo ũragĩrwo. Rĩa, tondũ nĩwe ũkũgĩrwo nĩ undũ wa ihinda rĩrĩrĩ, kuuma hĩndĩ irĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩnjĩtĩte ageni.’” Nake Saũlũ akĩrĩĩanĩra na Samũeli mũthenya ũcio. **25** Maikũrũka kuuma handũ hau hatũũgĩru na maakinya itũũra-inĩ-rĩ, Samũeli akĩaranĩria na Saũlũ marĩ nyũmba igũrũ. **26** Nao makĩrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene, nake Samũeli agĩta Saũlũ kũu nyũmba igũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩharĩrie na nĩngũkũrekereria ũthĩi.” Hĩndĩ irĩa Saũlũ ehaarĩrie, me hamwe na Samũeli makĩuma nja. **27** Hĩndĩ irĩa maikũrũkaga makĩnye mũthĩia wa itũũra-rĩ, Samũeli akĩĩra Saũlũ atĩrĩ, “Ira ndungata ĩno ithĩiage mbere iitũ, no wee ũtĩthie hanĩni ngũhe ndũmĩrĩri ya Ngai.” Nayo ndungata igĩũka o ũguo.

10 Nĩngĩ Samũeli akĩoya kinandũ kĩa maguta, akĩmaitĩrĩria Saũlũ mũtwe, na akĩmũmũmunya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ Jehova ndagũtĩrĩria maguta ũtũke mũtongoria wa igai rĩake? **2** ũmũthĩ twatĩgania, niũgũcemanĩa na andũ eerĩ hakũhe na mbĩrĩra ya Rakeli, kũu Zeliza mũhaka-inĩ wa Benjaminĩ. Nĩmarĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ndigiri irĩa wathĩire gũcaria-rĩ, nĩcionekete. Na rĩu thoguo nĩatĩgĩte gwĩciiria ũhoro wacio na nĩamakĩte nĩ undũ waku. Aroria atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa nĩ undũ wa mũrũ wakwa?’” **3** “Nĩngĩ kuuma kũu niũgũthĩi na mbere ũkĩnye mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene wa Taboru. Niũgũcemanĩa na andũ atatũ makĩambata mathĩi kũu Betheli kũrĩ Ngai. ũmwe arĩkorwo akuũte tũrĩ tũtatũ, ũrĩa ũngĩ mĩgate itatũ, na ũrĩa ũngĩ mondo ya ndĩbei. **4** Nao makũgeithie na makũhe mĩgate rĩrĩ, irĩa ũrĩamũkĩra kuuma kũrĩ o. **5** “Thũutha ũcio ũthĩi nginya Gĩbea ya Ngai, kũrĩa kũrĩ kambĩ ya Afilisti ya arangĩri. Na wakuhĩrĩria itũũra rĩu-rĩ, niũgũcemanĩa na mũtongoro wa gĩkundi kĩa anabĩ maikũrũkĩte makĩuma handũ hau hatũũgĩru marĩ na inanda cia kinũbi, na tũhembe, na mũtũrĩrũ, na inanda cia mũgeeto ikĩgambio mbere yao, na nĩmegũkorwo makĩratha mohoro. **6** Roho wa Jehova niẽgũtũka igũrũ rĩaku na hinya, na niũkũratha mohoro hamwe nao; nawe niũkũgarũrwo ũtũke mũndũ ũngĩ. **7** Marũũri macio maarĩkia kũhingio-rĩ, ĩka o ũrĩa guoko gwaku kũngĩhota gwĩka, nigũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe. **8** “Ikũrũka mbere yakwa nginya Giligali. Ti-itherũ nĩngaikũrũka njũke kũrĩ we ndute magongona ma njino na maruta ma ũguano. No no nginya weterere mũthenya mũgwanja nginya njũke harĩ we ngwĩre ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **9** Na rĩrĩa Saũlũ aahũndũkaga matigane na Samũeli-rĩ, Ngai akĩgarũra ngoro ya Saũlũ, namo marũũri macio mothe makĩhingio mũthenya o ro ũcio. **10** Rĩrĩa maakinyire Gĩbea-rĩ, mũtongoro wa anabĩ ũkĩmũtũnga; nake Roho wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya, agĩtũranĩra nao, na akĩratha mohoro. **11** Rĩrĩa andũ arĩa othe maamũũ maamuonire akĩratha mohoro me hamwe na anabĩ, makĩũranĩa atĩrĩ, “Nĩ undũ ũrĩkũ ũyũ wĩkĩkĩte kũrĩ mũrũ wa Kishu? Kĩrĩ Saũlũ atũkĩte wa thĩrĩtũ ya anabĩ?” **12** Mũndũ watũũrũga kũu agĩcooka atĩrĩ, “Nake ithe wao nũũ?” Naguo undũ ũcio ũgĩtũka undũ ũngĩtũka thĩmo, gũkũooragio atĩrĩ, “Saũlũ o nake nĩ wa gĩkundi kĩa anabĩ?” **13** Thũutha wa Saũlũ gũtiga kũratha mohoro, agĩthĩ handũ hau hatũũgĩru. **14** Hĩndĩ iyo ithe mũnĩni wa Saũlũ akĩũria Saũlũ na ndungata yake atĩrĩ, “Mũraarĩ kũ?” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Gwetha ndigiri, no rĩrĩa twaciagiire tũgĩthĩ kũrĩ Samũeli.” **15** Ithe mũnĩni wa Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Njĩra ũrĩa Samũeli aakwĩrĩre.” **16** Saũlũ agĩcooka atĩrĩ, “Nĩatwĩrĩre

o wega atĩ ndigiri nĩconekeke.” No nderire ithe mũnini ũria Samũeli aamwĩrĩre ũhoro ũkonĩĩ ũthamaki. **17** Samũeli agĩtũmanĩra andũ a Isiraeli mongane harĩ Jehova kũu Mizipa, **18** akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Nĩ nĩ nĩ ndaarutire Isiraeli, ngĩmambatia kuuma bũrũri wa Misiri, na nĩ nĩ ndaamũkũrĩre kuuma watho-inĩ wa Misiri, na mothamaki-inĩ mothe marĩa maamũhinyagĩrĩra.’” **19** No rĩrĩ, nĩmũregete Ngai wanyu, ũria ũmũhonokagia kuuma kũrĩ mĩnyamaro na mathĩna manyu mothe, na mũkoiga atĩrĩ, ‘Aca, tũhe mũthamaki atũthamakagĩre.’ Nĩ ũndũ ũcio riu mwĩneanei mbere ya Jehova ta ũria mĩhĩrĩga yanyu na mbarĩ cianyũ itarĩĩ.” **20** Rĩrĩa Samũeli aarehire mĩhĩrĩga yothye ya Isiraeli hakuhi-rĩ, mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo wathuurirwo. **21** Ningĩ akĩrehithia mĩhĩrĩga wa Benjamini hau mbere, mbarĩ o mbarĩ, na mbarĩ ya Matiri niyo yathuurirwo. Mũthia-inĩ Saũlũ mũrũ wa Kishu agĩthuurwo. No maamwetha matiigana kũmuona. **22** Nĩ ũndũ ũcio magĩtũria ũhoro makĩria harĩ Jehova, “Mũndũ ũcio nĩokĩte gũkũ?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ũ, ehithĩe harĩa indo ciigĩtuo.” **23** Nao magĩteng’era, makĩmũgĩra, na aarũgama gatagatĩ ka andũ-rĩ, nĩwe warĩ mũraihu gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **24** Samũeli akĩra andũ othe atĩrĩ, “Nĩmuona mũndũ ũria Jehova athuurĩte? Gũtirĩ mũndũ ũhaana take harĩ andũ aya othe.” Nao andũ makĩanĩria makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura ihinda irayal!” **25** Samũeli agĩtaarĩria andũ mawatho ma ũthamaki. Nake akĩmaandika gĩkũngo-inĩ akĩmaiga mbere ya Jehova. Ningĩ Samũeli akĩra andũ mathĩ, o mũndũ gwake mũciĩ. **26** Saũlũ o nake agĩthĩ gwake mũciĩ kũu Gibe, oimagarĩtĩ nĩ andũ njamba arĩa ngoro cio ciahutĩtĩ nĩ Ngai. **27** No andũ amwe a thogotho makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aahota atĩa gũtũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saũlũ agĩkirĩra ki.

11 Na rĩrĩ, Nahashu ũria Mũamoni niambatire agĩthĩ akĩrĩgĩcĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano, na ithũ nĩ tũrĩgũtungatagĩra.” **2** Nowe Nahashu ũcio Mũamoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano na inyuĩ mwetĩkĩra ũndũ ũyũ ũmwe: atĩ ngũũre riitho rĩa ũrĩo rĩa o mũndũ wothe nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.” **3** Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe, kũngĩaga mũndũ wa gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwĩneana kũrĩ we.” **4** Rĩria andũ acio matũmitwo maakinyire Gibe gwa Saũlũ na makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ-rĩ, andũ othe makĩrĩra maanĩrĩre. **5** Na rĩrĩ, Saũlũ nĩgũcooka aacooga oimĩte mĩgũnda-inĩ, oimĩte ndegwa ciake thutha, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ andũ aya moonete ũũru ũrĩkũ? Nĩ kĩrĩtũma marĩre?” Nao magĩcookera ũhoro ũcio makĩmwĩra ũria andũ a Jabeshi moigĩte. **6** Rĩria Saũlũ aigũire ũhoro ũcio, Roho wa Ngai agĩũka igĩrũ rĩake na hinya mũno, nake agĩcinwo nĩ marakara. **7** Akĩnyĩta ndegwa igĩrĩ, agĩcĩtinangia icunjĩ, na agĩtũma andũ Isiraeli guothe nacio, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo ndegwa cia mũndũ o wothe igĩkwĩwo ũria ũtekũrũmĩra Saũlũ na Samũeli.” Naguo guoya woimĩte harĩ Jehova ũkĩnyĩta andũ acio, nao makĩumagara ta maarĩ o mũndũ ũmwe. **8** Hĩndĩ rĩria Saũlũ aamatarire hamwe marĩ kũu Bezeki, andũ a Isiraeli maarĩ andũ ngĩri magana matatũ na andũ a Juda ngĩri mĩrongo itarĩ. **9** Nao makĩra andũ acio maatũmitwo atĩrĩ, “Ũra andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩria riũa rĩgaakorwo rĩhĩũhite, nĩguo mũkaahonokia.’” Rĩria andũ acio maatũmitwo mathĩre makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. **10** Nao

makĩra andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkeneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mĩtwĩke ũria wothe mũkoona kwagĩrĩre.” **11** Mũthenya ũyũ ũngĩ Saũlũ akĩganyia ita rĩake akĩga andũ ikundi ithatũ; na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩri rĩa gũgĩkia makĩhĩthũka kambĩ-inĩ ya Amoni makĩmooraga ngĩnya rĩria riũa rĩakoretwo rĩhĩũhite. Arĩa maatigarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ andũ ao eerĩ maatigĩtuo me hamwe. **12** Andũ acio magĩcooka makĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.” **13** Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya ũyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.” **14** Hĩndĩ iyo Samũeli agĩcooka akĩra andũ acio atĩrĩ, “Ũkai, tũthĩĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkindĩre ũthamaki.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũra na njira nene.

12 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndikĩtie gũthĩkĩrĩria ũria wothe mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthuurĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra. **2** Riu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao arĩũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ ngĩnya ũmũthĩ. **3** Nĩ nũngĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mũndũ ũyũ wake ũtirĩrio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndigiri yake? Nũũ ndaanahenia? Nũũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ndĩ ndaamtũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.” **4** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndurĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndurĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ o na ũrĩkũ.” **5** Samũeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoro-inĩ wanyu, o na mũndũ ũyũ atĩrĩrĩre maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.” Nao makiuga atĩrĩ, “Ũi we nĩ mũira.” **6** Samũeli agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. **7** Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthũngo marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu. **8** ‘Rĩria ciana cia Jakubu ciathĩre Misiri, nĩmakĩire Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni arĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ. **9** ‘No nĩmarĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendirie guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ ma Afilitĩ, na mũthamaki wa Moabi ũria warũire nao. **10** Nao magĩkĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtwĩthie; nĩtũtiganĩrĩre Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitharothu. No riu gĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.’” **11** Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samũeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyũ mĩnana-inĩ yothye; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũra mũtarĩ na ũgwati. **12** “No hĩndĩ rĩria muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũra-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra,’ o na gwatũka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. **13** Riu ũyũ nĩwe mũthamaki ũria mũthuurĩte, o ũria mwetĩre; oneĩ, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. **14** Mũngũtigĩra Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmũthĩkĩre, na mũtikaremere maathani make, na angĩkorwo inyuĩ na mũthamaki ũria

ükümüthamakira nímürürümagírira Jehova Ngai wanyu-rí, ní wega! **15** No mungíaga gwathíkira Jehova, na müremere maathani make-rí, guoko gwake nígukamúükírira ta úria guokíríre maithe manyu. **16** “Na rírí, rúgamai muone úndú úyú múnene Jehova akírí gwíka maithe-iní manyú! **17** Githí ríu ti híní ya magetha ma ngano? Níngúkáira Jehova atúme marurumí na mbura. Na inyuí nímúkamenya atí ní úndú múúru mwekire maithe-iní ma Jehova rírira mwetirie múthamaki.” **18** Níngí Samúeli agíkaira Jehova, na múthenya o ro úcio Jehova agítúma marurumí na mbura. Ní úndú úcio andú othe makímaka múno ní úndú wa Jehova na wa Samúeli. **19** Nao andú acio othe makíra Samúeli atírí, “Hooya Jehova Ngai waku ní úndú wa ndungata ciaku níguo tútigakue, níngúkorwo igírú ría mehia maitú mothe nítuongereire úúru wa gwítia múthamaki.” **20** Samúeli agícookia atírí, “Tigai gwítigíra, inyuí nímwíkíte úúru úyú wothe; no rírí, mútikananahutáire Jehova, no tungatírí Jehova na ngoro cianyu ciothe. **21** Mútikanagerúúkíre mihianano ya kúhooywo ya túhú. Ndingímúguna, o na ndíngímúhonokia, ní úndú ní ya túhú. **22** Ní úndú wa ríitwa ríake inene, Jehova ndagatíríka andú ake, ní úndú Jehova ndianeririo ní kúmútua andú ake. **23** No hakwa níí mwene-rí, ndíroaga kwíhíra Jehova ní úndú wa kwaga kúmúhoera. Na níngúmúrua njíra írira njega na njagírúru. **24** No mwítigagíre Jehova na múmútungatagíre múrí na wíhokeku ngoro-iní cianyu ciothe; cúrانيا maúndú manene maría amwíkúire. **25** No mungíkorwo nímúkúrúmanírira gwíkaga úúru-rí, inyuí hamwe na múthamaki wanyu nímúkaniinwo biú.”

13 Na rírí, Saúlú aarí wa miaka mirono ítatú rírira aatúíkire múthamaki, na agíthamakíra Isiraeli miaka mirono ína na rírí. **2** Saúlú níathuurire andú ngiri íthatú kuuma Isiraeli; ngiri ígírí magíikara nake kúu Mikimashi na búúrú úria úrí írira wa Betheli, nao andú ngiri maarí na Jonathani kúu Gibeá ya Benjamini. Andú aría angí akímeera mainúke kwao micíí. **3** Jonathani agítharíkíra irangíro ría Afilisti kúu Geba, nao Afilisti makígua úhoru úcio. Híndí íyo Saúlú akíhuhithia karumbeta búúrú wothe, akiuga atírí, “Ahibirania ní maiguel!” **4** Ní úndú úcio úhoru úyú úkígúuo Isiraeli guothe, gúkírwo atírí, “Saúlú níatharíkúire irangíro ría Afilisti, na rírí, andú a Isiraeli nímatúúkíte kíndú kíungu harí Afilisti.” Nao andú magíitwo níguo mongane na Saúlú kúu Giligali. **5** Nao Afilisti makítungana níguo marúe na andú a Isiraeli, marí na ngaari cia ita ngiri íthatú, na atwarithia a ngaari ício ngiri íthatú, nacio thigari ciao ciarí nyingí ta múthanga úria úrí húgúrú-rú-iní cia írira. Nao makíambata magíthíí makíamba hema ciao kúu Mikimashi, mwena wa irathíro wa Bethi-Aveni. **6** Híndí írira andú a Isiraeli moonire atí maarí handú hooru múno, na ita ríao níriahatíririo múno, makíhitha ngurungana-iní na ihinga-iní, na gatagatí ka ndwaro cia mahiga, na thíiní wa marima, o na marima-iní ma maaí. **7** O na Ahibirania amwe nímaringire múrimo wa Jorodani, magíkinya búúrú wa Gadí na Gileadí. Saúlú we mwene aatígítwo Giligali, nacio mbútú ciothe cia ita írira ciarí hamwe nake nícianainaga ní guoya. **8** Nake agíeterera míthenya múgwanja írira yatuítwo ní Samúeli; no Samúeli ndaigana gúúka Giligali, nao andú a Saúlú makíambírira kúhurunjúka. **9** Ní úndú úcio Saúlú akiuga atírí, “Ndeherai maruta ma igongona ría njino na maruta ma úiguano.” Nake Saúlú akíruta igongona ría njino. **10** O rírira aaríkirie kúruta igongona ríu, Samúeli agíkinya, nake Saúlú agíthíí kúmútúnga amúgeithie. **11** Samúeli akímúúria atírí, “Ní atía weka?” Nake Saúlú akímúcookia atírí, “Rírira nyonire atí

andú nímarahurunjúka, nawe ndúnooka ihinda rírira ríatúitwo, na atí Afilisti nímegwícookanagírírira kúu Mikimashi-rí, **12** ndeciiria atírí, ‘Ríu Afilisti nímegúúkúruka moke manjúkíríre gúkú Giligali, na ndithaithe Jehova níguo twítíkíríke níwe.’ Ní úndú úcio ndaigua níngajírírwo níkúruta igongona ría njino.” **13** Samúeli akímwíra atírí, “Níwíkíte úndú wa úkígú. Ndúmenyereire ríathani rírira Jehova Ngai waku aakútheire; korwo níwíkíte úguo-rí, níangíahaanda úthamaki waku thíiní wa Isiraeli útúúre tene na tene. **14** No ríu úthamaki waku ndúgútúúra; Jehova níacarítie mündú moimíránítie ngoro, na akamúthuura atuúke mútongoria wa andú ake, ní úndú ndúmenyereire watho wa Jehova.” **15** Híndí íyo Samúeli akiuma Giligali akíambata Gibeá ya Benjamini, nake Saúlú agítara andú aría aarí nao. Nao maarí ta andú magana matandatú. **16** Saúlú na múriú Jonathani na andú aría maarí nao maikaraga Gibeá ya Benjamini, rírira Afilisti maambíte hema ciao kúu Mikimashi. **17** Nacio ikundi cia atharíkíri ikuma kambí-iní ya Afilisti íri ikundi íthatú. Kímwe gíkírekerera mwena wa Ofara gúkuhí na Shuali, **18** kíria kíngí gíkírekerera Bethi-Horoni, na gía gatatú gíkírekerera múhaka-iní úria úng’etheire Kíanda gía Zeboimu kírore werú-iní. **19** Gútiarí múturi úng’onekire búúrú wothe wa Isiraeli, tondu Afilisti moígíte atírí, “Mangígia nake, Ahibirania no mathondeke híú cia njora na matimú!” **20** Ní úndú úcio andú othe a Isiraeli maikúrúka magathíí kúri Afilisti, makanooerwo híú ciao cia míraú, na thururu, na mathanwa, na híú cia igetha. **21** Thogora wa kúnoora híú cia míraú na thururu warí cekerí icunjí ígírí cia íthatú, naguo thogora wa kúnoora theeci, na mathanwa, na kúrúnga mícengi warí cekerí gícunjí kímwe gía íthatú. **22** Ní úndú úcio múthenya wa mbaara gútirí múthigari o na úmwe wa aría maarí na Saúlú na Jonathani warí na rúhíu rwa njora kana ítimú guoko-iní gwake; Saúlú na múriú Jonathani no-o maarí nacio. **23** Na rírí, gíkundi gía thigari cia Afilisti nígiathíte nginya kíhunguro-iní kúu Mikimashi.

14 Múthenya úmwe Jonathani múrú wa Saúlú akíira mwanake úria wamúkuuagíra indo cia mbaara atírí, “Úka túthíí kambí-iní ya Afilisti múrimo úria úngí.” No ndaigana kwíra ithe. **2** Saúlú aikarítie ndeere-iní cia Gibeá rungu rwa mútí wa múkomamanga kúu Migironi. Nao andú aría aarí nao maarí ta andú magana matandatú, **3** úmwe wao aarí Ahija, úria wehumbíte ebodi. Aarí múrú wa Ahitubu múrú wa nyina na Ikabodu, múrú wa Finehasi, úria múrú wa Eli, múthínjiri-Ngai wa Jehova kúu Shilo. Gútiarí mündú wamenyete atí Jonathani níathítie. **4** Miéna yeerí ya kíhunguro kíria Jonathani endaga gúkírira níguo akinye irangíro-iní ría Afilisti ní haarí na hurúúka cia ihiga; ímwe yetagwo Bozezi, na írira íngí Senehe. **5** Hurúúka ímwe yarí mwena wa gathigathini kúng’ethera Mikimashi, na íyo íngí yarí gúthini kúng’ethera Geba. **6** Jonathani akíira mwanake úcio wamúkuuagíra indo cia mbaara atírí, “Úka túthíí irangíro-iní ría andú acio mataruaga. Híhi no gúkorwo Jehova níegwíka úndú ní úndú wítú. Gútirí kíndú kíngígírira Jehova ahonokanie, andú marí aingí, kana marí anani.” **7** Múkuui wake wa indo cia mbaara akímwíra atírí, “Íka maúndú mothe maría wíciiritie gwíka, úgíthíí na mbere tondu níí ndí hamwe nawe maúndú-iní mothe.” **8** Jonathani akímwíra atírí, “Úka túringe múrimo úria úngí twarekire harí andú acio túmeonithie. **9** Mangítwíra atírí, ‘Etererai hau nginya túúke kúri inyuí,’ túgúikara o hau túri na tútikwambata túthíí kúri o. **10** No mangítwíra atírí, ‘Ambatai múúke kúri íthu,’ túkíambate, ní úndú kúu níkíu gígúútuika

kimenyithia giitū atī Jehova nīamaneanite moko-inī maitū.” **11** Nao eerī makīonithania irangīro-inī rīa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atīrī, “Hī, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inī makurumite kūrīa marehithite.” **12** Nao andū a irangīro-inī makīgūthūkīra atīrī, na mūkuui wake wa indo cia mbaara makīmeera atīrī, “Ambatai mūke kūrī ithūi na mūtīrī undū mūtekuona.” Nī undū ūcio Jonathani akīra mūkuui wake wa indo cia mbaara atīrī, “Ambata, ūnyume thuutha; Jehova nīamaneanite guoko-inī gwa Isiraēli.” **13** Jonathani akīambata, agithīi akurumite, na mūkuui wake wa indo cia mbaara amuumite thuutha. Nao Afilisti makīgūa mbere ya Jonathani, nake mūkuui wake wa indo cia mbaara akīmooraga arī thuutha wake. **14** Itharīkīra rīu rīa mbere rīa Jonathani marī na mūkuui wake wa indo cia mbaara rīoragire andū mīrongo rīrī gacigo-inī ka nuthu ya īka. **15** Hīndī iyo kīmako gīkīnyīta andū othe a ita, arīa maarī kambī-inī na mīgūnda-inī, o na arīa maarī irangīro-inī, na ikundi cia atharīkīrī, nayo thī īgīthingitha. Kīmako kīu kīarehetwo nī Ngai. **16** Arangīrī a Saūlū arīa maarī Gibeā ya Benjamīni makīona andū a ita rīu maharaganite mīena yothe. **17** Hīndī iyo Saūlū akīra andū arīa maarī nake atīrī, “Tarai andū a ita mūmenye nūū ūtarī ho.” Rīrīa meekire ūguo, magīkora nī Jonathani na mūkuui wake wa indo cia mbaara mataarī ho. **18** Saūlū akīra Ahija atīrī, “Rehe ithandūkū rīa Ngai.” (Mahinda macio ithandūkū rīu rīarī na andū a Isiraēli). **19** O hīndī iyo Saūlū aaragīria mūthīnjīrī-Ngai-rī, ironja rīrīa rīarī kambī-inī ya Afilisti rīgīkīrīrīria kūingīha. Nī undū ūcio Saūlū akīra mūthīnjīrī-Ngai ūcio atīrī, “Eheria guoko gwaku.” **20** Nīngī Saūlū na andū ake othe makīūngana, magīthīi mbaara-inī. Magīkorerera Afilisti marī na kīhīngīcāno kīnēne, magītemangana o ene na hīi cia njora. **21** Ahibirania arīa maarī na Afilisti mbere iyo na arīa maambīte magathīi hamwe nao kambī-inī ciao, makīgarūrūka magīcooka mwena wa andū a Isiraēli arīa maarī hamwe na Saūlū na Jonathani. **22** Rīrīa andū a Isiraēli arīa meehithite būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraīmu maiguire atī Afilisti nī kūūra mooraga-rī, nao makīngīra mbaara-inī, makīmateng’eria. **23** Ūguo nīguo Jehova ahonokīre Isiraēli mūthenya ūcio, nayo mbaara īgīthī na mbere ngīnya ikīhītūka Bethī-Aveni. **24** Na rīrī, andū a Isiraēli maarī thīina-inī mūnēne mūthenya ūcio, nī undū Saūlū nīamehītīthīte na mwīhītwa, akameera atīrī, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio gūtanatuka, iterīhīrie harī thū ciakwa!” Nī undū ūcio gūtīrī mūdū o na ūmwe wa ita rīu wacamire irio. **25** Ita rīothe rīgītoonya mūtītū, na kūu nī kwarī na ūūkī handū thī. **26** Rīrīa maatoonyire mūtītū nīmoonire ūūkī ūgītaata, no gūtīrī mūdū o na ūmwe waūcamire na kanua nī undū nīmetīgagīra mwīhītwa ūcio. **27** No Jonathani ndaiguīte atī ithe niehītīthīte andū na mwīhītwa; nī undū ūcio agītamabūrūka rūthanju rūrīa aanyītīte akīrūthōka igua-inī rīa ūūkī. Akūcama na kanua, namo maitho make magīthera. **28** Nake ūmwe wa thigari icio akīmwīra atīrī, “Thoguo niehītīthīte andū aya a ita na mwīhītwa mūrūmu, akoiga atīrī, ‘Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio ūmūthī!’ Nīkō andū aya mooritwo nī hīnya.” **29** Jonathani akiuga atīrī, “Baba nīatūmīte būrūrī ūgīe na thīina. Ta kionei ūrī maitho makwa matherire rīrīa njamire kaūūkī gaka kanini. **30** Gīthī gūtingīuma wega makīria korwo ūmūthī andū nīmekūrīte indo imwe cia iria matahīte kuuma kūrī thū ciao? Gīthī rūruga rīu rīa Afilisti rītingīuma inene makīria?” **31** Mūthenya ūcio, thuutha wa andū a Isiraēli kūhūra Afilisti kuuma Mikimashī ngīnya Aijaloni, magīkorwo manogeete mūno. **32** Nao makīgūthūkīra indo iria maatahīte, makīoya ng’ondū, na ng’ombe, na tūcāu,

magīcīthīnjīra hau thī, na magīcīrīanīria na thakame. **33** Hīndī iyo mūdū ūmwe akīra Saūlū atīrī, “Atīrīrī, ta kione andū aya nīmehīrie Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nake akiuga atīrī, “Nīmwaragara watho. Garagarai ihiga inene mūrīrehe haha o rīu.” **34** Agīcooka akīmeera atīrī, “Thīi kūrī andū, mūmeere atīrī, ‘O mūdū wanyu nīandehere ng’ombe yake na ng’ondū, mūcīthīnjīre haha na mūrīre. Tīgai kwīhīria Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.’” Nī undū ūcio o mūdū akīrehe ndegwa yake ūtūkū ūcio na akīmīthīnjīra hau. **35** Nīngī Saūlū agīakīra Jehova kīgongona; rīu nīrīo rīarī ihinda rīake rīa mbere gwīka ūguo. **36** Saūlū akiuga atīrī, “Nītūkūrūkei tūrūmūrīre Afilisti ūtūkū, tūmatahe ngīnya rūcīinī, na tūtīgatīgīe mūdū o na ūmwe wao arī muoyo.” Nao magīcooka atīrī, “Īka o ūrīa ūkuona wagīrīre mūno harīwe.” No mūthīnjīrī-Ngai akiuga atīrī, “Rekei tūtūrīre ūhorō kuuma kūrī Ngai o haha.” **37** Nī undū ūcio Saūlū akīra Ngai atīrī, “Nī wega njīkūrūke, nūrīrīre Afilisti? Nītūkūmāneana moko-inī ma andū a Isiraēli?” No Ngai ndaigana kūmūcookeria ūhorō mūthenya ūcio. **38** Nī undū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ūkai haha, inyuothe atongoria a ita, tūmenye wīhīa ūrīa wīkītwo ūmūthī. **39** Tī-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ūhonokagia Isiraēli atūūruga muoyo-rī, o na kūngītūka nī Jonathani mūrū wakwa wīkīte ūguo-rī, no ngīnya akue.” No gūtīrī mūdū o na thīina wao woigire undū. **40** Saūlū agīcooka akīra andū othe a Isiraēli atīrī, “Inyū rīgamaī haarīa; na nīi na Jonathani mūrū wakwa tūrūgame haha.” Nao andū magīcooka atīrī, “Īka ūrīa ūkuona kwagīrīre.” **41** Hīndī iyo Saūlū akīhooya Jehova Ngai wa Isiraēli, akiuga atīrī, “He icookio rīria rīgīrīre.” Mītī yacuukwo yagwīrīre Jonathani na Saūlū, nao andū acio makīoneka matiarī na ūcuuke. **42** Saūlū akiuga atīrī, “Tūcuukīre mītī nīi na Jonathani, mūrū wakwa.” Nake Jonathani akīgīrwō nī mūtī. **43** Hīndī iyo Saūlū akīra Jonathani atīrī, “Ta njīra nī atīa wīkīte.” Nī undū ūcio Jonathani akīmwīra atīrī, “No gūcama njamire kaūūkī kanini na mūthīa wa rūthanju rwakwa. Na rīrī, no ngīnya nīi ngue?” **44** Saūlū akiuga atīrī, “Ngai arothūūra na anjīke undū mūuru makīria, kūngīkorwo wee Jonathani ndūgūkua.” **45** No andū acio makīrīra Saūlū atīrī, “Jonathani nīagīrīrwo nī gūkua, arī we ūrehere Isiraēli ūhootani mūnēne ū? Aca, kūroaga gūtūka ūguo! Tī-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, gūtīrī rūcūrī o na rūmwe rwa mūtwe wake rūkūgūa thī, nīgūkorwo eekire ūguo ūmūthī na ūteithio wa Ngai.” Nī undū ūcio andū acio makīhonokia Jonathani, na ndaigana kūūruga. **46** Hīndī iyo Saūlū agītīga kūingātana na Afilisti, nao magīcooka būrūrī-inī wao. **47** Saūlū aambīrīria gūthamakīra Isiraēli, nīarūrīe na thū ciao ndwere-inī ciothe: akīrūa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kūrīa guothe eerekgāra, nīamanyarīraga akamaherithia. **48** Akīrūa na ūcama, akīhoota Aamalekī, na akīhonokia Isiraēli kuuma moko-inī ma arīa maamatahīte indo. **49** Arīū a Saūlū maarī Jonathani, na Ishivī, na Malikī-Shua. Mwarī wake ūrīa mūkūrū eetagwo Merabu, na ūrīa mūnīni eetagwo Mikali. **50** Mūtūmia wake eetagwo Ahinoamu mwarī wa Ahimaazu. Mūnēne wa ita rīa Saūlū eetagwo Abineri mūrū wa Neri, nake Neri arī ithe mūnīni wa Saūlū. **51** Kīshu ithe wa Saūlū, na Neri ithe wa Abineri maarī arīū a Abieli. **52** Matukū-inī mothe ma Saūlū nī kwarī na mbaara ndūrū cia kūrūa na Afilisti, na rīrīa rīothe Saūlū angīonire mūdū ūrī hīnya kana njamba, aamuoyaga, akamūtoonyia ita-inī rīake.

15 Na rīrī, Samūeli akīra Saūlū atīrī, “Nī nī nī ndatūmirwo nī Jehova ngūtīrīrie maguta ūtūke mūthamakī wa

andū ake a Isiraeli; nī undū ūcio rīu thikīrīria ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova. **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Nīngaherithia Aamaleki nī undū wa ūria meekire Isiraeli rīrīa maamoheirie nījira-inī makiambata moimīte būrūrī wa Misiri. **3** Na rīrī, thī ūgatharīkire Aamaleki, na ūniine biū kīrīa gīothe marī nakio. Ndūkamatiġie; ūraga arūme na andū-a-nja, na ciana na nenge, na ng’ombe na ng’ondu, na ngamīra na ndigiri.’ **4** Nī undū ūcio Saūlū agīta andū, akīmacooganīrīria kūu Telaimu; nao maarī thigari cia magūrū ngiri magana meerī na andū ngiri ikūmi kuuma Juda. **5** Saūlū agīthī itūūra inene rīa Amaleki, agīkara oheirie andū kīanda-inī. **6** Ningī akīra Akeni atīrī, “Thīi mweherere Aamaleki nīgeetha ndikamūniinanīrie nao; nī undū inyuū nīmwekire andū othe a Isiraeli maundū mega rīrīa maambataga moimīte Misiri.” Nī undū ūcio Akeni acio makieherera Aamaleki. **7** Nake Saūlū agītharīkīra Aamaleki amarutīte kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathīro wa Misiri. **8** Akīnyīita Agagi mūthamaki wa Aamaleki arī muoyo, nao andū ake othe akīmaniina biū na rūhiū rwa njora. **9** No Saūlū na ita rīake makīhonokia Agagi na ng’ondu imwe cia iria njega, na ng’ombe, na njaū iria ciarī noru, na tūtūrūme, na kīndū gīothe kīrīa kīarī kiega. Indo icio njega makiāga gūciiniina biū, no kīndū gīothe kīrīa gītangēndekire na kīhinyaru magīkīniina biū. **10** Ningī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Samūeli, akīrwo atīrī, **11** “Ndi na kieha nī gūta Saūlū mūthamaki, nī undū nīagarūrūkīte na akaaga kūhingia mawatho makwa.” Samūeli agītangīka na agīkaīra Jehova ūtūkū ūcio wothe. **12** Rūciinī tene-rī, Samūeli agītūkīra agīthī agatūnge Saūlū, no akīrwo atīrī, “Saūlū nīathiite Karimeli. Kūu nīakīte gītugī gīa gūtūma arīrikanagwo, na nīahūndūkīte agaikūrūka agathī Giligali.” **13** Rīrīa Samūeli aakinyire harī we, Saūlū akiuga atīrī, “Jehova arokūrathima! Nīhingītie mawatho ma Jehova.” **14** No Samūeli akīmūria atīrī, “Naguo mwanio ūcio wa ng’ondu ndīraigua nī wa kīi? Mwanio ūcio ndīraigua wa ng’ombe-rī, ūkīrī wa kīi?” **15** Saūlū agīcookia atīrī, “Thigari ici nīcio ciacirutire kwa Aamaleki; magītīgia ng’ondu imwe cia iria njega na ng’ombe cia kūrūtīra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingī nītwaciniinire biū.” **16** Samūeli akīra Saūlū atīrī, “Ta thikīrīria! Reke ngwīre ūria Jehova anjīrīte ūtūkū ūyū.” Nake Saūlū agīcookia atīrī, “Njīra.” **17** Samūeli akiuga atīrī, “O na gūtūka hīndī imwe nīweiraga-rī, gīthī ndwagītūikire mūtongoria wa mīhīrīga ya Isiraeli? Jehova nīagūtīrīrie maguta ūtūike mūthamaki wa Isiraeli. **18** Nake agītūma ūthī ūkarute wīra, agīkwīra atīrī, “Thī ūkaniine andū acio aaganu biū; ūrīe na Aamaleki acio nginya ūmaniine biū. **19** Waregire gwathīkīra Jehova nīkī? Nī kī gīatūmire ūguthūkīre indo cia ndaho, ūgīka ūuru maitho-inī ma Jehova?” **20** Nake Saūlū akiuga atīrī, “No nī nīndathīkīre Jehova; nīndathiire kūruta wīra ūria Jehova aandūmire ngarute. Nīndaniinire Aamaleki biū, na ngīrehe Agagi mūthamaki wao gūkū. **21** Thigari nīcio cioire ng’ondu na ng’ombe kuuma kūrī indo iria ciatahitwo, iria ciarī njega ikīamūrīrwo Ngai, nīguo irutīrwo Jehova Ngai waku igongona kūu Giligali.” **22** No Samūeli akīmūcookia atīrī, “Anga Jehova nīakenagio nī maruta ma njino na magongona ta ūria akenagio nī gwathīkīra mūgambo wa Jehova? Gwathīka nī kwega gūkīra igongona, na kūmūigua nī kwega gūkīra maguta ma ndūrūme. **23** Nī undū ūremi ūhaana ta wīhia wa kūhooya mīhaniano. Tondū nīuregete kiugo kīa Jehova, nake nīakīregete ta mūthamaki.” **24** Nake Saūlū akīra Samūeli atīrī, “Nīnjīhītie. Nīnjagararīte watho wa Jehova na uuge waku. Nī andū ndeetīgirire ngīkīmaathīkīra.

25 Rīu ndagūthaiha, ndekera mehīa makwa, na ūhūdūke ūtwarane na nī, nīgeetha ngahooe Jehova.” **26** No Samūeli akīmwīra atīrī, “Ndgīcooka hamwe nawe. Nīuregete kiugo kīa Jehova, nake Jehova nīakīregete ūtūike mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli!” **27** Rīrīa Samūeli aagarūrūkaga athīrī, Saūlū akīnyīita ruuno rwa nguoye, nayo īgītārūka. **28** Samūeli akīmwīra atīrī, “Jehova nīatarūra ūthamaki wa Isiraeli kuuma kūrī we ūmūthī na nīaūnengera mūdū ūngī wa andū a itūūra rīaku, mwega gūgūkīra. **29** ūria we Rīrī wa Isiraeli ndaheenanagia kana akericūkwo; nī undū we ti mūdū, atī nīguo ericūkwo.” **30** Saūlū agīcookia atīrī, “Nīnjīhītie, no ndagūthaiha ndīithīa harī athuuri a andū akwa na andū Isiraeli; cookania na nī, nīgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” **31** Nī undū ūcio Samūeli agīcookania na Saūlū, nake Saūlū akīhooya Jehova. **32** Samūeli agīcooka akīmwīra atīrī, “Ndehera Agagi mūthamaki wa Aamaleki.” Agagi agītūka kūrī we arī na ūmīrīru, agīciiragia atīrī, “Ti-itherū ruo rwa gīkū nīrūthengu.” **33** No Samūeli akiuga atīrī, “O ta ūria rūhiū rwaku rwa njora rūtūmīte andū-a-nja moorwo nī ciana-rī, noguo nyūkwa egūikara thīnī wa andū-a-nja atarī na mwana.” Nake Samūeli akīrūgīra Agagi mbere ya Jehova kūu Giligali. **34** Samūeli agīcooka agīthī Rama, no Saūlū akīambata mūciī gwake Gībea itūūra rīake. **35** Nginya mūthenya ūria Samūeli aakuire, ndaathiire kuona Saūlū rīngī, o na gūtūka Samūeli nīamūcakayagīra. Nake Jehova akīigua kieha nī undū nīatūite Saūlū mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli.

16 Nake Jehova akīūra Samūeli atīrī, “Nī nginya rī ūkūrīrīra Saūlū, nīgūkorwo nīndīmūregete ta mūthamaki wa Isiraeli? Iyūrīa rūhīa rwaku maguta, na umagare, ūthī; ndīragūtūma ūthīi kwa Jesii wa itūūra rīa Bethilehemu. Nīthuurīte ūmwe wa arīu ake atūike mūthamaki.” **2** No Samūeli akīmūria atīrī, “Ingīthīi kīu atīa? Saūlū nīarīguu ūhoru ūcio nake anjūrage.” Jehova akīmwīra atīrī, “Oya moori, ūthīi nayo na uuge atīrī, ‘Njūkīte kūrūtīra Jehova igongona.’ **3** Na wīte Jesii oke igongona-inī rīu, na nīndīrīkuonia ūria ūrika. Nawe ūitīrīrie maguta mūdū ūria ndīrīkuonia.” **4** Samūeli agīka o ta ūria Jehova aamwīrīte eeke. Rīrīa aakinyire Bethilehemu, athuuri a itūūra makīmūtūnga makiinainaga. Makīmūria atīrī, “Ūkūite na thayū?” **5** Samūeli akīmacookeria atīrī, “Ī, njūkīte na thayū; njūkīte kūrūtīra Jehova igongona. Mwītherīe, mūke hamwe na nīi igongona-inī.” Agīcooka agītherīa Jesii na arīu ake, akīmeeta igongona-inī rīu. **6** Rīrīa arīu a Jesii maakinyire-rī, Samūeli akiona Eliabu, agīciirīa atīrī, “Ti-itherū, ūria Jehova aītīrīrie maguta arūngīi haha mbere ya Jehova.” **7** No Jehova akīra Samūeli atīrī, “Tīga kūmūrora gīthīi kana ūraihu wake, nīgūkorwo nīndīmūregete, tondū Jehova ndaroraga maundū marīa mūdū aroraga. Mūdū wa gūkū thī aroraga mūdū gīthīi, no Jehova aroraga ngoro thīnī.” **8** Ningī Jesii agīta Abīnadabu akīmūhītūkīra mbere ya Samūeli. No Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” **9** Ningī Jesii akīhītūkīthīa Shama, no Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” **10** Jesii akīrehe arīu ake mūgwanja arīa maahītūkīre harī Samūeli, no Samūeli akīmwīra atīrī, “Jehova ndathuurīte aya.” **11** Nī undū ūcio akīūra Jesii atīrī, “Arīu aku othe marī haha?” Jesii agīcookia atīrī, “Nī harī ūria mūnīnī wao; no arī rītūru akīrīthīa ng’ondu.” Samūeli akīmwīra atīrī, “Mūtūmanīre; tūtingīkara thī atookīte.” **12** Nī undū ūcio agītūmana, nake akīrehwo. Aarī mūtune, akaagīra gīthīi na agathakara mūno akīoneka. Jehova agīcooka akiuga atīrī, “Ūkīra ūmūtīrīrie maguta; ūyū nīwe.” **13** Nī undū ūcio

Samuēli akioya rühia rwa maguta akimūitiriria maguta ariū a nyina makionaga; kuuma mūthenya ūcio Roho wa Jehova agūka igūrū rīa Daudi na hinya. Nake Samuēli agīcooka agithī Rama. **14** Na rīrī, Roho wa Jehova nīeherete kūrī Saülū, na roho mūuru uumite kūrī Jehova nīwamūnyariiraga. **15** Nacio ndungata cia Saülū ikimwira atirī, “Atirirī, nī roho mūuru uumite kūrī Ngai ūrakūnyariira. **16** Reke mwathi witū aathe ndungata ciake iria irī haha icarie mūdū ūria ūngikūhūirira kinanda kīa mūgeeto. Nīarīhūiraga kinanda rīria roho mūuru uumite kūrī Ngai wagūkora, nawe nūrūguaga wega.” **17** Nī ūndū ūcio Saülū akīra ndungata ciake atirī, “Caria mūdū ūū kūhūira kinanda wega na mūmūrehe harī nī.” **18** Ndungata imwe yake igīcooka atirī, “Nīnyonete mūrū ūmwe wa Jesii kuuma Bethilehemu ūū kūhūira kinanda kīa mūgeeto. Nī mūdū mūmiriru na nī njamba ya ita. Nīoi kwaria wega na nī mūdū kīrorerwa. Nake Jehova arī hamwe nake.” **19** Nī ūndū ūcio Saülū agītuma andū kūrī Jesii, akimwira atirī, “Ndūmīra mūrūguo Daudi, ūria ūrarīithia ng’ondu.” **20** Nī ūndū ūcio Jesii akioya ndigiri ikuuīte mīgate, na mondo ya ndibe, na koori, agīcīnengerā mūrūwe Daudi atwarīre Saülū. **21** Daudi agithī kūrī Saülū, akīngira ūtungata-inī wake. Saülū akīmwendā mūno, nake Daudi agītūika ūmwe wa kūmūkuagirā indo cia mbaara. **22** Nīngī Saülū agītūika ūhorō kūrī Jesii, akimwira atirī, “Itikīria Daudi aikare ūtungata-inī wakwa nīgūkorwo nīngeneto nīwe.” **23** Hīndī irīa yothe roho ūcio mūuru uumite kūrī Ngai wakoraga Saülū, Daudi nīoyaga kinanda gīake kīa mūgeeto na agakīhūira. Nake Saülū akahoorera; akaigua wega, nagu roho ūcio mūuru ūkamweherera.

17 Na rīrī, Afilisti nīmoonganirie mbūtū ciao cia mbaara, na magīcicookanīrīria kūu Soko thīni na Juda. Makīamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagatī ga Soko na Azeka. **2** Saülū na andū a Isiraēli makīūngana, makīamba hema ciao kīanda-inī kīa Ela, makīhaariira ūria mekūrūa na Afilisti. **3** Afilisti magīkara kīrīma-inī kīmwe, nao andū a Isiraēli magīkara kīria kīngī, hagakīgia kīanda gatagatī kao. **4** Njamba imwe yetagwo Goliathū, ūria woiimite Gathu, akiumīra hau kambī-inī ya Afilisti. Nake aarī na ūraiha wa makīria ma buti kenda. **5** Eekīrite ngūbia ya gīcango mūtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gīcango irī na ūritū wa cekerī ngiri ithano; **6** eyohete indo cia kūgītira mūthiimo cia gīcango, na agacuuria kiberethī gīa gīcango gatagatī ga ciande ciake. **7** Mūtī wa itimū rīake waiganaga ta mūtī wa mūtūmi ngoora, nakīo kīgera kīa mūtwe warīo kīarī na ūritū wa cekerī magana matandatū. Nake mīkuui wa ngo yake akamūthīi mbere. **8** Goliathū akīrūgama, akīanīrīra kūrī itungati cia Isiraēli, akiaga atirī, “Nī kīi gītūmīte mūike mwīyaae mīhari ya mbaara? Githī nīi ndikīrī Mūfilisti, na inyu githī mūtīkīrī ndungata cia Saülū? Thuurai mūdū ūmwe mūreke aikūrūke oke kūrī nīi. **9** Angīhota kūrūa na nīi na anjūrage-rī, ithū tūgūtūika ndungata cianyu; no ndamūtooria na ndīmūūrage-rī, inyu mūgūtūika ndungata ciitū na mūtūtungatagīre.” **10** Nīngī Mūfilisti ūcio akiaga atirī, “Ūmūthī nīndoogita itungati cia Isiraēli! Heei mūdū tūrūe nake.” **11** Rīrīa maiguire ciugo cia Mūfilisti ūcio, Saülū na andū othe a Isiraēli makīmaka, magītīgira mūno. **12** Na rīrī, Daudi aarī mūrū wa Mūefiratha wetagwo Jesii, woiimite Bethilehemu ya Juda. Jesii aarī na ariū anana, na matukū-inī ma Saülū aarī mūdū mūkūrū, agatīndikanga mīaka. **13** Ariū atatū a Jesii arīa akūrū nīmathiite na Saülū mbaara-inī: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerī Abinadabu; na wa gatātū Shama. **14** Daudi nīwe warī mūnini wao. Acio

atatū akūrū nīmarūmīrīre Saülū, **15** no Daudi agathiaga gwī Saülū, na agacooka nīguo akarīithie ng’ondu cia ithe kīu Bethilehemu. **16** Ihinda rīa matukū mīrongo ina Mūfilisti ūcio nīoimagīra o rūciinī na hwaī-inī, akarūgama akeyonithania harīo. **17** Na rīrī, Jesii akīra mūrū Daudi atirī, “Oya eba ino ya ngano hīhie, na mīgate ino ikūmī nī ūndū wa ariū a nyūkwa, ūhiuhe ūcitware kūu kambī-inī. **18** Nacio cienyū ici ikūmī cia ngorono ūcitware kūrī mūnene wa gīkundi kīao. Ūkīrore ūria ariū a nyūkwa matarīi ūnjookerie ūhorō wao wa kūnyūmīrīria. **19** Na rīrī, marī hamwe na Saülū na andū othe a Isiraēli kīanda-inī kīa Ela makīrūa na Afilisti.” **20** Kwarooka gūkīa-rī, Daudi agītiga mbūrī irī na mūrūthi, akioya mīrigo, akiumagara agīthī, o ta ūria Jesii aamwathīrīre. Nake agikinya kambī-inī o rīria mbūtū cia ita cioimagaraga ikang’ethanīre, irī na mbugīrīrio ya mbaara. **21** Andū a Isiraēli na Afilisti maaharagīria ita ciao igaikara ing’ethanīre. **22** Nake Daudi agītiga indo iria aakuūte harī mūdū ūria wamenyagirā indo, agīteng’era harīa ikundi icio cia mbaara ciarī na akigeithia ariū a nyina. **23** Rīria aaragia nao, Goliathū, njamba iyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikiumīra gīkundi-inī kīayo ikīanagīrīra ciugo cia kūmoogita o ta ūria yamenyerete, nake Daudi akīigua. **24** Rīria andū a Isiraēli moonire mūdū ūcio, othe makīmūūrīra marī na guoya mūnene. **25** Na rīrī, andū a Isiraēli mooranaga atirī, “Nīmūkuona ūria mūdū ūyū aikaraga akiumagīra? Oimagīra nīgeetha oogite Isiraēli. Mūthamaki nīekūheana ūtonga mūingī kūrī mūdū ūria ūngīmūraga. Nīegūcooka ahe mūdū ūcio mūrītu wake amūhīkie, nayo nyumba ya ithe ndīgūcooka kūrīha igooti thīni wa Isiraēli.” **26** Daudi akīūria andū arīa maarūngīi hakuhi nake atirī, “Atī mūdū ūria ūkūrūaga Mūfilisti ūyū, na ehererie Isiraēli thoni ici egwīkwo atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu nake nūū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūria ūrī muoyo?” **27** Nao magīcookera ūhorō ūcio maaragia, makīmwira atirī, “Ūguo nīguo gūgwīkwo kūrī mūdū ūria ūkūmūūraga.” **28** Hīndī irīa Eliabu, mūrū wa nyina ūria mūkūrū, aamūguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūūria atirī, “Nī kīi gītūmīte ūikūrūke gūkū? Na nūū ūratīgīre ng’ondu icio itarī nīyngī kūu werū-inī? Nīnjūū ūria ūrī mwītīi, na ūria ngoro yaku irī maramari; ūikūrūkite gūkū no ūndū wa kīrorera mbaara.” **29** Daudi akiuga atirī, “Kaī ndagīka atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?” **30** Nake agīcooka akīhūgūkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhorō o ro ūcio, nao andū makīmūcookeria ūhorō o ta mbere. **31** Ūhorō ūcio Daudi oigire nīwaigīrwo, ūkīmenyithio Saülū, nake Saülū agītūmana ageetwo. **32** Daudi akīra Saülū atirī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthīi ikarte nake.” **33** Saülū akīmūcookeria atirī, “Ndūngīhota gūthīi kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arīaga mbaara kuuma arī o mūnini.” **34** No Daudi akīra Saülū atirī, “Nīi ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ondu cia baba. Na rīria mūrūūthi kana nduba īngīnyīta na ikue ng’ondu kuuma rūuru-inī, **35** ndīmīrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ondu iyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīria yenda kūndīgīrīra ngamīnyīta nderu, ngamīgūtha, ngamīūraga. **36** Ndungata yaku yanooraga mūrūūthi na nduba o cierī; Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu o nake egūtūika o ta imwe yacio, tondu nīogītite ita rīa Ngai ūria ūrī muoyo. **37** Jehova ūria wahonokirie harī gīthu kīa mūrūūthi o na gīthu kīa ndubarī, nīekūhonokia guoko-inī kwa Mūfilisti ūyū.” Saülū akīra Daudi atirī, “Thīi, na Jehova arororwo hamwe nawe.” **38** Hīndī iyo Saülū akīhumba Daudi nguo ciake na, akīmwīkīra nguo ya

kigera na ngúbia ya gícango mütwe. **39** Daudi akítoha rúhiu rwake rwa njora igúrú ría nguo icio, na akígéria gúkinyúkia, tondú ndaacimenyerete. No akíira Saúlú atírí, “Ndingíhota gúthíi na indo ici, ní ùndú ndicimenyerete.” Nake agíciruta. **40** Agícóoka akínyiita rúthanju rwake na guoko, agíthuura túhiga tútano túnyoroku kuuma karúú-iní, agítwíkíra kamúhuko-iní gake ka múriithi, akínyiita kígútha gíake na guoko, agítíhí, agíkúhíríria Múfilisti úcio. **41** Híndí íyo Múfilisti úcio no gúúka ookaga akúhírírie Daudi, na mündú úria wamúkuuagíra ngo arí mbere yake. **42** Nake akírorá Daudi, akíona atí aarí o mündú múnini, mútune mwírí na agathakara, nake akímúira. **43** Akíira Daudi atírí, “Kai ní ndí ngui atí níguo úgúike kúrí ní na thanju?” Nake Múfilisti úcio akíruma Daudi akígwetaga ngai ciake. **44** Akímwíra atírí, “Úka haha, na níngúhe nyoni cia ríera-iní na nyamú cia gíthaka nyama ciakul.” **45** Daudi akíira Múfilisti úcio atírí, “Wee úroka kúrí ní na rúhiu rwa njora, na itimú na kíberethi, no ní ndíroka kúrí we na rítwa ría Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai úria mwene ita ría Israeli, úria wee únyararithíie. **46** Úmúthí Jehova níegúkúneana kúrí ní, na níngúkúgútha úgwe thí, na ngútinie kíongo. Úmúthí níngúhe nyoni cia ríera-iní na nyamú cia gíthaka ciimba cia ita ría Afilisti, nayo thí mothe ímenye atí ní kúrí Ngai thíní na Israeli. **47** Aría othé yonganíte haha nímekúmenya atí Jehova ndahonokanagia na rúhiu rwa njora kana itimú; níngúkorwo mbaara ní ya Jehova, níekúmúneana inyuothe moko-iní maitú.” **48** Na ríría Múfilisti úcio aamúkúhagíríria níguo amútharíkíerí, Daudi agíteng’era na ihenya ekeire na kúria mbaara yarí níguo amútúnge. **49** Agíkíka guoko mondo-iní yake akíruta kahiga kamwe, akíhíúria kígútha, nake akígútha Múfilisti úcio thíithi. Kahiga kau gagítoonyerera thíithi-iní wake, akígúia, agíturumithia úthíu wake thí. **50** Ní ùndú úcio Daudi akíhoota Múfilisti úcio na kígútha na kahiga; ndaarí na rúhiu rwa njora guoko-iní gwake akígútha Múfilisti úcio na akímúúraga. **51** Daudi agíteng’era, akírúgama igúrú ríake. Akínyiita rúhiu rwa njora rwa Múfilisti úcio akírúcomora njora-iní. Thuutha wa kúmúúraga-rí, agítinia kíongo gíake na rúhiu rúu rwa njora. Ríría Afilisti moonire atí njamba yao ní yakua, makígarúrúka, makúúra. **52** Andú a Israeli na Juda makímúira maaníríire, makíngatithia Afilisti nginya itoonyero ría Gathu na nginya ihingo-iní cia Ekironi. Aría moragítwo maagwíte njira-iní íría íthiagiaga Sharaimu nginya Gathu na Ekironi. **53** Ríría andú a Israeli maacookire kuuma kúingathia Afilisti, magítaha indo kambí-iní ciao. **54** Daudi akíoya mütwe wa Múfilisti úcio, akítúwara Jerusalem, na akíga indo cia Múfilisti úcio cia mbaara hema-iní yake mwene. **55** Na ríría Saúlú eroreire Daudi agítíhí gútúnga Múfilisti, akíúria Abina, múnene wa mbútú cia ita, atírí, “Mwanake úyú ní múriú wau?” Abina akímúcookeria atírí, “Tí-itherú o ta úria útúúraga muoyo wee múthamaki, ní ndíú ní wau.” **56** Nake múthamaki akímwíra atírí, “Ta gítúúrie úmenye mwanake úcio ní múriú wau.” **57** Na thuutha wa Daudi gícóoka kuuma kúúraga Múfilisti-rí, Abina akímúoya na akímútwara mbere ya Saúlú, o anyíite mütwe wa Múfilisti úcio. **58** Saúlú akímúúria atírí, “Mwanake úyú, úrí múriú wau?” Nake Daudi akímwíra atírí, “Ní ndí múrú wa ndungata yaku Jesi wa Bethlehemu.”

18 Thuutha wa Daudi kúríkíra kwaria na Saúlú, Jonathani akímúirania ngoro na Daudi, akímwenda o ta úria eyendete we mwene. **2** Kuuma múthenya úcio Saúlú akíga Daudi gwake na ndaarekire acooke kúúntúka múcú gwa íthe. **3** Nake Jonathani akígá kírkáníro na Daudi ní ùndú níamwendete

o ta úria eyendete we mwene. **4** Jonathani akíruta nguo íría ndaaya yake ya igúrú íría eehumbíte akímíhe Daudi, hamwe na kanjú yake, na rúhiu rwake rwa njora, na úta wake na múcibi wake. **5** Úria wothé Saúlú aatúmaga Daudi ageeke, níawíkaga úkagaacíra, nginya Saúlú akímúúta múrúgamíríri múnene wa mbútú cia ita. Úndú úcio úgíkénia andú othe, na úgíkénia anene a Saúlú o nao. **6** Ríría andú mainúka, thuutha wa Daudi kúúraga Múfilisti úcio-rí, andú-a-nja makíuma matúúra-iní mothe ma Israeli makíinaga na makírúgarúgaga, níguo magatúnge Múthamaki Saúlú marí na túhembe na inanda makíinaga nyímbo cia gíkeno. **7** Makírúgarúgaga, makíina atírí: “Saúlú níeyúragíire andú ngírí nyingí, nake Daudi akeyúragíra andú ngírí makúmi maingí.” **8** Saúlú níarakarire múno; ikúngúyia ríu ríkímúigúthia úuru múno. Agícíiría atírí, “Maráhe Daudi úhootani wa kúúraga andú ngírí makúmi maingí, no ní ngooraga o ngírí nini. Agítígítie ùndú úngí úrúkú, tígá kwíyoera úthamaki?” **9** Na kuuma híndí íyo Saúlú akíambíríria kúguúra Daudi úuru na kúmúúúia. **10** Múthenya úyú úngí roho múuru uumíte kúrí Ngai úgúúka na hinya múno igúrú ría Saúlú. Nake akíambíríria kwaria ta múgúrúki arí nyúmbe yake thíní, Daudi aahúúraga kíndana kía múgeeto, o ta úria aamenyerete gwika. Saúlú aarí na itimú guoko, **11** nake akímúúkíria, eíríte atírí, “Ngútheecithania Daudi na rúthingo.” Nowe Daudi akímweherera maita meerí akíuma harí we. **12** Saúlú níetígíríte Daudi, ní ùndú Jehova aarí hamwe na Daudi, no níatigáníire Saúlú. **13** Ní ùndú úcio akíeheria Daudi harí we akímúúta múnene wa thigari ngírí, nake Daudi agatongoragia mbútú icio kúu ita-iní ciao. **14** Úndú o wothé úria ekaga níwagaacagíra, ní ùndú Jehova aarí hamwe nake. **15** Ríría Saúlú onire úria Daudi agacíire, akímúúgíra. **16** No andú othe a Israeli na Juda nímendete Daudi ní ùndú níamatongoragia kúu ita-iní ciao. **17** Saúlú akíira Daudi atírí, “Úyú ní Merabu, múirítu wakwa úria múkúre. Níwe ngúkúhe úmúhíkíe; wee ndungatíra na úcamba, na úhúúrane mbaara cia Jehova.” Ní ùndú Saúlú eíríte atírí, “Ní ndíkúúúkíríria na guoko gwakwa. Afilisti ní meke úguo arí ol!” **18** No Daudi akíira Saúlú atírí, “Ní ngírí ú, nayo nyúmbe yakwa kana múhíríga wa baba thíní wa Israeli, úkírí kí, atí níguo ní ndúke múthoni-we wa múthamaki?” **19** Ní ùndú úcio ríría ihinda ríakinyire ría Merabu, mwarí wa Saúlú kúnengerwo Daudi-rí, akíneanwo ahíkio ní Adiríeli wa Mehola. **20** Na rírí, Mikali mwarí wa Saúlú níendete Daudi, na ríría meerire Saúlú úhoro úcio, agíkénia. **21** Nake agícíiría atírí, “Níngúmúhe we, níguo atúke mútego harí we níguo guoko kwa Afilisti kúmúúkíríre.” Ní ùndú úcio Saúlú akíira Daudi atírí, “Ríu úrí na mweke wa keerí wa gúúka múthoni wakwa.” **22** Níngí Saúlú agíatha ndungata ciake, agícíira atírí, “Aríríai Daudi keheri-iní, múmwíre atírí, Atírírí, múthamaki níakenetio níwe na ndungata ciake ciothe níikwendete; ríu gítúike múthoni-we.” **23** Nao magícookeria ciugo icio kúrí Daudi. No Daudi akiuga atírí, “Múgwícíiría ní ùndú múnini gúúka múthoni-we wa múthamaki? Ní ndí mündú múthíní na ndúúkaine.” **24** Ríría ndungata cia Saúlú ciamwíríre úria Daudi oiga-rí, **25** Saúlú agícóoka atírí, “Írai Daudi atírí, ‘Múthamaki ndekwenda íríhí ríngí o ríothé ría rúrócio o tígá ikonde cia nyama igana cia Afilisti, níguo aríhírío kúrí thú ciake.’” Múbango wa Saúlú warí atí Daudi oragwo ní Afilisti. **26** Ríría ndungata cierié Daudi maúndú macío-rí, Daudi agíkénio ní úhoro wa gúúka múthoni-we wa múthamaki. Ní ùndú úcio mbere ya ihinda ríría ríahanítwo rítanathíra-rí, **27** Daudi na andú ake makíumagara, makíúraga Afilisti magana meerí. Akírehe ikonde ciao cia nyama na agícineana ciothe kúrí múthamaki nígeetha atúke

mũthoni-we. Saũlũ agĩcooka akĩmũnengera Mikali mũirĩtu wake nĩguo amũhikie. **28** Rĩria Saũlũ aamenyire atĩ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, na atĩ mwarĩ Mikali nĩendeete Daudi rĩ, **29** Saũlũ agĩkĩrĩria kũmwĩtigĩra, nake agĩtũũra arĩ thũ yake matukũ make marĩa maatigaire. **30** Anene a ita cia Afilisti magĩthĩĩ o na mbere mbaara-inĩ, na o rĩria rĩothe meekaga ũguo, Daudi agĩthĩĩ na mbere kũgĩa na ũhootani gũkĩra anene acio angĩ a Saũlũ, narĩo rĩitwa rĩake rikĩmenyeka mũno.

19 Na rĩrĩ, Saũlũ akĩra mũriũ Jonathani na ndungata ciake ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani nĩendeete Daudi mũno, **2** nake akĩmũkunyĩra ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba Saũlũ nĩaracaria mweke wa gũkũũraga. Nĩ ũndũ ũcio ũkemenyerera rũciũ rũciĩnĩ; ũthĩĩ wĩthithe handũ, na ũikare ho. **3** Nĩ nĩngathiĩ ndũenge hamwe na baba kũu mũgũnda-inĩ, kũu ũgaakorwo ũrĩ. Nĩngaaria nake ũhoru ũgũkonĩĩ na ũria ngaamenya nĩngakwĩra.” **4** Jonathani akĩra ithe Saũlũ wega wa Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki aage gwĩka Daudi ndungata yake ũũru; ndakwĩthĩrie, na ũria ekĩte ũkoretwo ũrĩ uumithio mũnene kũrĩ we. **5** Nĩetooniyirie ũgwati-inĩ rĩria ooragire Mũfilisti. Nake Jehova akĩhe Israeli guothe ũhootani mũnene mũno, ũkĩionera ũndũ ũcio na ũgĩkena. Nĩ kĩ kĩngĩtũma wĩke mũndũ ũtarĩ na ihĩtia ta Daudi ũũru, ũmũũrage hatarĩ na gĩtũmĩ?” **6** Saũlũ nĩathĩkĩrĩrie Jonathani na akĩhĩta akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, Daudi ndekũũraga.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Jonathani agĩta Daudi akĩmwĩra ũhoru ũcio maaragia wothie. Akĩmũtũra kũrĩ Saũlũ, nake Daudi agĩkara na Saũlũ o ta mbere. **8** Nĩ kwagĩire na mbaara rĩngĩ, na Daudi agĩthĩĩ akĩrũa na Afilisti. Nake akĩmahũũra na hinya mũno nginya makĩmũũrĩra. **9** No roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova ũgĩkora Saũlũ rĩria aikarĩte gwake nyũmba arĩ na itĩmũ rĩake guoko-inĩ. Hĩndĩ iyo Daudi aahũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto. **10** Saũlũ akĩgeria kũmũthecereria rũthingo-inĩ na itĩmũ rĩake, no Daudi akĩmweherera o rĩria aakagĩa itĩmũ rũthingo-inĩ. ũtukũ ũcio Daudi akĩũra. **11** Saũlũ agĩtũma andũ kwa Daudi makaraangĩre nyũmba yake na mamũũrage gwakĩa. No Mikali, mũtũmia wa Daudi, akĩmũkunyĩra ũhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Waga kũũra ũtukũ wa ũmũthĩ, ũhonokie muoyo waku-rĩ, rũciũ nĩũkooragwo.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Mikali agũkũrũkĩria Daudi ndĩrica-inĩ, nake akĩyũrĩra, akĩhonoka. **13** Nĩngĩ Mikali akĩoya mũhianano na akĩũiga ũrĩrĩ igũrũ, akĩũhumbĩra na gĩtama na akĩwĩkĩra guoya wa mbũri mũtwe. **14** Hĩndĩ rĩria Saũlũ aatũmire andũ makanyĩte Daudi, Mikali akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũrũaru.” **15** Nĩngĩ Saũlũ agĩtũma andũ acio macooke makarore Daudi, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrehei kũrĩ nĩ arĩ o ũrĩrĩ wake, nĩguo ndĩmũũrage.” **16** No rĩria andũ maatooniyire kuo, magĩkora no mũhianano warĩ ũrĩrĩ, na ũgũkũro guoya wa mbũri mũtwe. **17** Saũlũ akĩra Mikali atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũũheenie ũguo, na ũkarekereria thũ yakwa yũre, nĩgeetha ihonoke?” Mikali akĩmwĩra atĩrĩ, “Aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke nĩ ndĩyũrĩre. Ngũgĩkũũraga nĩ ũndũ kĩ?’” **18** Nake Daudi akĩũra, akĩhonoka, na agĩthĩ gwĩ Samũeli kũu Rama, akĩmwĩra ũria wothie Saũlũ aamwikĩte. Nĩngĩ Daudi na Samũeli magĩthĩĩ Naiothu, magĩkara kuo. **19** ũhoru ũgĩkinyĩra Saũlũ, akĩrũwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Naiothu, kũu Rama”; **20** nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ makamũnyĩte. No hĩndĩ rĩria moonire gĩkundi kĩa anabĩ gĩkĩratha mohoro, matongoretio nĩ Samũeli arũgamĩte hau, Roho wa Ngai agĩkora andũ a Saũlũ, o nao makĩratha mohoro. **21** Saũlũ akĩheo ũhoru ũcio, nake agĩtũma andũ angĩ, nao makĩratha mohoro. Saũlũ agĩtũma andũ riita rĩa gatatũ, o nao makĩratha mohoro. **22** Thũthũ wa maũndũ mothe, o

nake we mwene agĩthĩĩ Rama na agĩkinya irima-inĩ rĩa maaĩ rĩria inene kũu Seku. Nake akĩũria atĩrĩ, “Samũeli na Daudi marĩ ha?” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Marĩ Naiothu, kũu Rama.” **23** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩthĩĩ Naiothu, kũu Rama. No Roho wa Ngai ũkĩmũkora, agĩthĩĩ akĩrathaga mohoro nginya agĩkinya Naiothu. **24** Akĩũra nguoci ciake cia igũrũ, o na nĩngĩ akĩratha mohoro arĩ mbere ya Samũeli. Agĩkoma ũguo mũthenya ũcio wothie, o na ũtukũ. Kũu nĩkĩo gĩtũmaga andũ moorie atĩrĩ, “Saũlũ nake no ũmwe wa anabĩ?”

20 Na rĩrĩ, Daudi akĩũra, akiama Naiothu kũu Rama agĩthĩĩ kũrĩ Jonathani, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njĩkĩte? Nĩ ngero rĩrĩkũ nĩ ngerete? Thoguo ndĩmũhĩtĩrie atĩa atĩ nĩkĩo arageria kũnjũraga?” **2** Jonathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũroaga gĩtũũka ũguo; wee ndũgũku! Atĩrĩrĩ, baba ndarĩ ũndũ ekaga o na ũmwe mũnene kana mũnĩni ataamenyithĩe. Egũkĩhitha ũndũ ta ũcio nĩkĩ? ũguo ti guol!” **3** No Daudi akĩhĩta akiuga atĩrĩ, “Thoguo nĩoĩ o wega mũno atĩ nĩnjĩtĩkĩrĩkĩte nĩwe, nake nĩeĩrĩte atĩrĩ, ‘Jonathani ndagĩrĩrwo nĩ kũmenya ũndũ ũyũ, ndakae kũnyĩtuo nĩ kĩa.’ No rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, na ũria we mwene ũtũũraga muoyo-rĩ, hatigaire o ikinya rĩmwe gatagatĩ gwaku na gĩkũũ.” **4** Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “ũndũ o wothie ũngĩenda njĩke-rĩ, nĩngũgwĩkĩra.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, rũciũ nĩ gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri na nĩnjagĩrĩrwo gũkaarianĩra hamwe na mũthamaki, no reke thũĩ ngehithe mĩgũnda-inĩ nginya mũthenya wa gatatũ hwaĩ-inĩ. **6** No thoguo angĩnjaga-rĩ, mwĩre atĩrĩ, ‘Daudi nĩarathaitĩre ndĩmũwĩtĩkĩrie aguthũke Bethilehemu itũũra-inĩ rĩa, nĩ ũndũ nĩ kũrĩ na igongona rikĩrũtuo kuo rĩa mwaka nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wao wothie.’ **7** Angĩkoiga atĩrĩ, ‘Nĩ wega mũno,’ hĩndĩ iyo ndungata yaku nĩngakorwo na thayũ. No angĩkaarakara-rĩ, nĩũkamenya na ma atĩ nĩatũite nĩekũngera ngero. **8** No wee rĩ, onania wendani kũrĩ ndungata yaku, nĩ ũndũ nĩngũite kĩrĩkanĩro nayo mbere ya Jehova. Kũngĩkorwo ndĩ na mahĩtia-rĩ, njũraga wee mwene! ũgũkĩneana kũrĩ thoguo nĩkĩ?” **9** Jonathani akiuga atĩrĩ, “Kũroaga gĩtũũka ũguo! Korwo nĩ kũrĩ kaũndũ o na kanĩni njũtũ atĩ baba nĩatũite gũkũgera ngero-rĩ, gĩthĩ to ngwĩre?” **10** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo angĩgagũcookeria arĩ na marũrũ-rĩ, ngaahoe ũhoru mũũ?” **11** Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “ũka, tũthĩ na kũu mũgũnda-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ kuo me hamwe. **12** Nĩngĩ Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa Jehova o we Ngai wa Israeli, ti-itherũ nĩngaaria na baba ihinda ta rĩrĩ mũthenya wa gatatũ! Angĩgakorwo akenetio nĩ wee-rĩ, gĩthĩ to ngũtũmanĩre ngũmenyithie ũhoru ũcio? **13** No baba angĩtua nĩ egũkũgera ngero-rĩ, Jehova aroherithia na anjĩke ũũru makĩria, ingĩkaaga gũkũmenyithia, na ndeke ũthĩĩ na thayũ. Jehova arorokwo hamwe nawe o ta ũria akoretwo arĩ hamwe na baba. **14** No nyonia tha iria itathiraga ta iria cia Jehova matukũ marĩa ngũtũũra muoyo, nĩguo ndikanooragwo, **15** na ndũkaneherie tha ciaku o na rĩ kuuma kũrĩ nyũmba yakwa, o na hĩndĩ rĩa Jehova agaakorwo anĩnĩte thũ ciothe cia Daudi gũkũ thĩ.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Jonathani akĩgĩa kĩrĩkanĩro na nyũmba ya Daudi, akiuga atĩrĩ, “Jehova arorĩhĩria Daudi kũrĩ thũ ciake.” **17** Nake Jonathani agĩtũma Daudi akiĩndĩre mwĩhĩtwa wake nĩ ũndũ nĩamwendete, nĩgũkorwo aamwendete o ta ũria eyendete we mwene. **18** Nĩngĩ Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Rũciũ nĩ gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri. Wee nĩũkoneka ndũrĩ ho, nĩ ũndũ gĩtũ gĩaku gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheri. **19** Mũthenya wa gatatũ gwatua gĩtũka-rĩ, ũgaathĩ handũ harĩa wehithĩte hĩndĩ rĩa thĩna ũyũ waambĩrĩrie, na weterere hau ihĩga-inĩ rĩa Ezeli. **20**

Ningaikia miguu itatu mwena-ini wario, taari wathi ngwigeru. **21** Ningi ningatuma kahii ndikeere atiri, "Thii ugacarie miguu iyo." Ingigakeera atiri, 'Miguu iri mwena uyuu waku; mirehe haha,' hinda iyo ugooka, ni undu ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, nduri uru ukoona; no thayu. **22** No ingikeera kahii kau atiri, 'Miguu iri mbere yaku,' hinda iyo no nginya ithii, ni undu Jehova niakurekairie ithii. **23** Naguo uhoru uria twaranirie nawe-ri, ririkana, Jehova niwe muira gatagati gakwa nawe nginya tene." **24** Ni undu ucio Daudi akilitha kuu mugunda-ini, na hinda iria gathi ga Karugamo ka Mweri gakiyire-ri, muthamaki agikara thi arie irio. **25** Agikara thi handi haria aamenyerete, kurigania na ruingho, ang'ethanire na Jonathani, nake Abineri agikara thi kurigania na Saulu, no handu ha Daudi haari hatheri. **26** Saulu ndoigire undu muthenya ucio, ni undu eeciiririe atiri, "No nginya gukorwo kuri undu wikikite kuri Daudi akanyiitwo ni thaahu; ti-itheru ari na thaahu." **27** No muthenya uyuu ingi, muthenya wa keeri wa mweri ucio, handu ha Daudi haari o hatheri ringi. Hinda iyo Saulu akiuria muriu Jonathani atiri, "Ni kii kigiritie muru wa Jesii oke iruga-ini ira na umuthi?" **28** Jonathani agicookia atiri, "Daudi niarathaithe ndimwikirie athii Bethlehemu. **29** Aranjirire atiri, 'Reke thi, ni undu andu a nyumba iitu mari na igongona kuu ituura-ini, na muru wa baba nianjathite ngorwo ho. Ingikorwo ninjithikirikite niwe-ri, reke thi ngoone ariu a baba.' Undu ucio niguu ugiritie oke metha-ini ya muthamaki." **30** Marakara ma Saulu magiakanira Jonathani, akimwira atiri, "Wee muru wa mutumia mwaganu na muremi! Githi ndii atii wee niyuyiitanite na muru wa Jesii niguu agiconorithie na aconorithie nyukwa uria waguciarire?" **31** Hinda iria yothe muru wa Jesii egutuura muoyo guku thi, wee ndukehaanda kana uthamaki waku wihaande. Riu mutumanire oke kuri nii, tondu no nginya akue!" **32** Jonathani akiuria ithe atiri, "Ni kii gigituma ooragwo? Ni afia ekite?" **33** No Saulu akimukiria itimu riake niguu amuurage. Nake Jonathani akimenya atii ithe niatuute itua ria kuuraga Daudi. **34** Jonathani agiukira, akiuma metha-ini ari murakaru muno; na muthenya ucio wa keeri wa mweri ucio, ndaariere irio ni undu aari na kieha ni uria ithe ekite Daudi ciiko cia kumiconorithia. **35** Rucinin ruru ringi Jonathani akiumagara, agithii kuu mugunda agacemanie na Daudi. Nake agithii na kahii kanini; **36** akiira kahii kau atiri, "Teng'era ugacarie miguu iria nguikia." Na riria kahii kau gaateng'era-ri, agikia miguu mbere yako. **37** Hinda iria kahii kau gaakinyire haria miguu wa Jonathani wagwite-ri, Jonathani agigeeta agikeera atiri, "Githi miguu nduri mbere yaku?" **38** Ningi akianirira agikeera atiri, "Hiuha! Hanyuka! Ndukarugamel!" Kahii kau gakioya miguu ucio, gagicooka kuri mwathi wako. **39** (Kahii kau gatiir undu kaamenyaga uhoru-ini ucio; tiga Jonathani na Daudi maamenyaga uhoru ucio.) **40** Ningi Jonathani akinengera kahii kau indo ciake cia mbaara, agikeera atiri, "Kuuu, thi na indo ici ucicookie ituura-ini." **41** Thuutha wa kahii kau guthii-ri, Daudi agiukira akiuma mwena wa guthini wa ihiga riu, akiinamirira maita matatu mbere ya Jonathani, agiturumithagia ithii wake thi. Magicooka makimumunyana o eer, makiriranira, no Daudi niwe warirere muno makiria. **42** Jonathani akiira Daudi atiri, "Thii na thayu, tondu nitwehitire na mwihitwa tutuurie urata gatagati gaitu thiiini wa ritwa ria Jehova, tukiuga atiri, 'Jehova niwe muira gatagati gakwa nawe, na gatagati ka njaro ciaku na njaro ciakwa nginya tene.'" Daudi agiukira agithiira, nake Jonathani agicooka ituura-ini.

21 Na riri, Daudi agithii Nobu, kuri Ahimeleku uria muthinjiri-Ngai. Ahimeleku aamutunga akimaina, akimuria atiri, "Ka uru wiki niki? Ni kii mutari na mundu ingi?" **2** Daudi agicookeria Ahimeleku ucio muthinjiri-Ngai atiri, "Ni muthamaki unjathite ngeke undu muna na akanjira atiri, 'Mundu o na u ndakamene undu uria ngutumite na uria ngwathite.' No andu ukawa-ri, ni ndimerite tucemanie handu hana. **3** Na riri, ni kii uri nakio gia kuria? He migate itano, kana o kiria giothe unghota kuona." **4** No muthinjiri-Ngai ucio agicookeria Daudi atiri, "Ndiri na migate iria ihuthiirwo kurii, no riri, hana ni haru migate iria miamure, angikorwo andu acio mathutanitie na andu-a-nja." **5** Daudi agicookia atiri, "Ti-itheru tuitoretwo hamwe na andu-a-nja, o ta uria ari mutugo witu riria riothe ngumagara. Indo cia andu aya ni theru o na gutuika mari mawira-ini matari maamure. Umuthi indo ciao itikiri nyamure makiria!" **6** Ni undu ucio muthinjiri-Ngai ucio akimunengera migate iyo miamure, nigikorwo hau hatiaru na migate ingi tiga migate iria yaigagwo mbere ya Jehova, na niyeheretio mbere ya Jehova muthenya ucio, na hakaigwo migate ingi mihiu. **7** Na riri, muthenya ucio, haari na mundu umwe waru ndungata ya Saulu, aahingirio hau mbere ya Jehova; nake etagwo Doegu uria Miedomo, uria waru munene wa arithi a Saulu. **8** Daudi akiuria Ahimeleku atiri, "Ka utari na itimu kana ruhiu rwa njora haha? Ndinooka na ruhiu rwakwa rwa njora kana kindu kingi kia mbaara, ni undu wira wa muthamaki uuma wa ihenya." **9** Muthinjiri-Ngai ucio agicookia atiri, "Ruhii rwa njora rwa Goliathu, Mufilisti uria woragire Gitumba-ini kia Ela, ruri haha; naruo ruohetwo na taama ruakaigwo thuutha wa ebodi. Ingikorwo niukurwenda-ri, ruoe; gutiri na ruhiu ringi rwa njora tiga o riu." Daudi akiuga atiri, "Gutiri ruhiu ringi taruo; kirunengere." **10** Muthenya ucio Daudi akirira Saulu, agithii kuri Akishi muthamaki wa Gathu. **11** No ndungata cia Akishi ikimwira atiri, "Githi uyuu ti Daudi, uria muthamaki wa bururi? Githi tiwe mainagira nyimbo-ini ciao atiri: "Saulu niyeyuragire andu ngiri nyingi, na Daudi akeyuragira andu ngiri makumi maingi?" **12** Nake Daudi akiaga uhoru ucio ngoro-ini na agithigira Akishi muthamaki wa Gathu muno. **13** Ni undu ucio akigirukithia mbere yao; na riria aari moko-ini mao, agitua ta mundu muguriki, akiharaga mirango ya kihingo, agitaga ruta ruikurukanitie na nderu ciake. **14** Akishi akiira ndungata ciake atiri, "Ta rorai mundu uyuu! Ni muguruku! Mwakimurehe kuri nii niki?" **15** Ka nyiilitie aguruki atii niguu mundehe mundu uyuu haha eke maundu ta maya mbere yakwa? Mundu uyuu no nginya oke nyumba yakwa?"

22 Na riri, Daudi akiuma Gathu na akirira ngurunga-ini ya Adulamu. Riria ariu a ithe na andu a nyumba ya ithe maiguire uguo-ri, magikiruka kuri we. **2** Aria othe maaru na minyamaro, kana thiiir kana makaaga kuganira makiungana haru we, nake agituika mutongoria wao. Aari na andu ta magana mana. **3** Kuuma kuu, Daudi agithii Mizipa kuu Moabi, akiuria muthamaki wa Moabi atiri, "Niugwikiria baba na maitu moke maikare nawe nginya riria ngaamenya uria Ngai ekunjikira?" **4** Ni undu ucio akimatigira muthamaki wa Moabi, nao magikara nake ihinda riothe riria Daudi ari kihitho-ini. **5** No munabii Gadi akiira Daudi atiri, "Tiga gukara kihitho-ini. Thi bururi wa Juda." Ni undu ucio Daudi akiuma kuu agithii mutitu wa Herethu. **6** Na riri, Saulu akiuga atii Daudi na andu ake nimonetwo. Nake Saulu aikarite thi gitina-ini kia muti wa mubinde Kirima-ini kia Gibea anyiitite itimu riake na guoko,

nao anene ake othe marūgamite mamūthiūrūrūkiirie. 7 Nake Saūlü akīmeera atīrī, “Ta thikīrīria, andū a Benjamīni! Anga mūrū wa Jesii nīakamūhe mīgūnda ya irio na ya mīthabībū inyuothe? Anga nīakamūtua anene a ita a kūrūgamīrīra andū ngīri, na a kūrūgamīrīra andū magana? 8 Kū nīkīo gītūmīte inyuothe mūciire kūnjūkīrīra? Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīnjīra rīrīa mūrū wakwa egūthōdeka kīrīkanīro na mūrū wa Jesii. Gūtīrī o na ūmwe wanyu wōciirītie ūhoro wakwa kana akanjīra atī mūrū wakwa nīakīrīrīre ndungata yakwa īikare īnjoheirie, ta ūrīa īreeka ūmūthī.” 9 No Doegu ūrīa Mūedomu, ūrīa warūgamīte hamwe na anene a Saūlü, akiuga atīrī, “Nīndonīre mūrū wa Jesii okīte kūrī Ahīmeleku mūrū wa Ahitubu kūu Nobu. 10 Ahīmeleku nīamūtūirīre ūhoro harī Jehova; agīcooka akīmūhe irio, na rūhīū rwa njora rwa Goliathū ūrīa Mūfīlīstī.” 11 Nīngī mūthamaki agītūmanīra mūthīnjīrī-Ngai Ahīmeleku mūrū wa Ahitubu, na nyūmba ya ithe yothe, arīa mūrū athīnjīrī-Ngai kūu Nobu, nao othe magūka kūrī mūthamaki. 12 Saūlü akīmūwīra atīrī, “Ta thikīrīria rū, mūrū wa Ahitubu.” Nake agīcookia atīrī, “Ī, mwathi wakwa.” 13 Saūlü akīmūwīra atīrī, “Nī kī gītūmīte mūciirīre kūnjūkīrīra, wee na mūrū wa Jesii, nawe ūkamūhe mīgate, o na rūhīū rwa njora, na ūkamūtūirīra ūhoro harī Jehova, nīgeetha anemere na aikare anjoheirie, ta ūrīa ekite ūmūthī?” 14 Ahīmeleku agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nūū thīnī na ndungata ciaku ciothe mwathīki ta Daudī, mūthoni-we wa mūthamaki, mūrōri wa arangīri aku, na nīatiikite mūno thīnī wa nyūmba yaku? 15 Mūthenya ūcio nīguo warī wa mbere wa kūmūtūirīra ūhoro harī Jehova? Aca tīguo! Reke mūthamaki ndageciirīre ndungata yaku kana mūdū o na ūrīkū wa nyūmba ya ithe, nīgūkorwo ndungata yaku ndīrī ūndū o na ūmwe yūū wa maūdū maya mothe.” 16 No mūthamaki akīmūwīra atīrī, “Ti-itherū, wee Ahīmeleku nīgūgūka, wee na andū othe a nyūmba ya thoguo.” 17 Nīngī mūthamaki agīatha thigari iria ciamūrūgamīrīre, agīcīra atīrī: “Hūgūkaai mūrūrage athīnjīrī-Ngai a Jehova nī ūndū o nao nīmanyiitaniire na Daudī. Nīmamenyire nī kūūra ooraga, na matiigana kūnjīra.” No anene a mūthamaki makīreega gūtambūrūkia guoko moorage athīnjīrī-Ngai a Jehova. 18 Mūthamaki agīcooka agīatha Doegu, akīmūwīra atīrī, “Hūgūka ūrage athīnjīrī-Ngai.” Nī ūndū ūcio Doegu ūcio Mūedomu akīhūgūka akīmooorage. Mūthenya ūcio akūrāga andū mīrongo īnana na atano arīa mēehumbite ebodi ya gatani. 19 Agīcooka akīhūūra Nobu, itūūra rū rīa athīnjīrī-Ngai, na rūhīū rwa njora, akūrāga arūme na andū-a-nja, ciana ciarīo o na ngege, na ng’ombe ciarīo, na ndigiri o na ng’ōndu. 20 No Abiatharu, mūrū ūmwe wa Ahīmeleku mūrū wa Ahitubu, akīhonoka, akūrā, na akīrūmīrīra Daudī. 21 Akūrā Daudī atī Saūlü nīoragite athīnjīrī-Ngai a Jehova. 22 Nake Daudī akūrā Abiatharu atīrī, “Mūthenya ūcio, rīra Doegu ūcio Mūedomu aarī kuo-rī, nīndamenyire atī no ngīnya ere Saūlü. Nī nī ndehithīrie nyūmba yothe ya thoguo gīkūū. 23 Ikara hamwe na nī; ndūgetīgīre; mūdū ūrīa ūracaria muoyo waku, o na wakwa o nāguo nīarāucaria. Ūrī hamwe na nī ūrī mūmenyerere.”

23 Na rīrī, Daudī akūrwo atīrī, “Atīrīrī, Afīlīstī nīmararūa na itūūra rīa Keila, na magatūnyana ngano īrīa īrī mahūhīro-inī.” 2 Nake agītūirīa ūhoro harī Jehova, akūrīra atīrī, “Nīnjagīrīrwo nīgūthī gūtharīkīra Afīlīstī acio?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīī ūgatharīkīre Afīlīstī nīguo ūhonokie Keila.” 3 No andū a Daudī makīmūwīra atīrī, “Gūkū Juda nītūrētīgīra. Gīthī tūtīgūgūtīgīra makīria twathīī Keila

tūkārīe na mbūtū cia Afīlīstī!” 4 O rīngī Daudī agītūirīa ūhoro harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka ūthīī Keila, nī ūndū nīngūneana Afīlīstī guoko-inī gwaku.” 5 Nī ūndū ūcio Daudī na andū ake magīthīī Keila, makīrīra na Afīlīstī, na makīmātaha mahiū mao. Akīrehera Afīlīstī hathara nene, na akīhonokia andū a Keila. 6 (Na rīrī, Abiatharu mūrū wa Ahīmeleku nīokīte akūuīte ebodi rīra aikūrūkie, akūrīra kūrī Daudī kūu Keila.) 7 Saūlü akūrwo atī Daudī nīathīite Keila, nake akiuga atīrī, “Ngai nīamūneanīte kūrī nīī, nīgūkorwo Daudī nīehingīrīrie na ūndū wa gūtūonya itūūra rīrī na ihingo na mīgīko.” 8 Nake Saūlü agītā mbūtūī cīake ciothe mathīī mbaara, nīguo maikūrūkie Keila makahingīrīrie Daudī na andū ake. 9 Hīndī īrīa Daudī aamenyire atī Saūlü nīaciirīre kūmwīka ūūru-rī, akūrā Abiatharu mūthīnjīrī-Ngai atīrī, “Rehe ebodi īyo.” 10 Daudī akiuga atīrī, “Wee Jehova, Ngai wa Isīraēlī, ndungata yaku nī īguīte hatarī nganja atī Saūlü nīarooka Keila aniine itūūra rīrī nī ūndū wakwa. 11 Hīhī aikari a Keila nīmekūūneana kūrī we? Hīhī Saūlü nīegūkūrūka gūkū, ta ūrīa ndungata yaku īguīte? Wee Jehova, Ngai wa Isīraēlī, menyīthia ndungata yaku ūhoro.” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīegūkūrūka.” 12 O rīngī Daudī akūrīra atīrī, “Hīhī aikari a Keila nīmekūūneana, nīī na andū ake, kūrī Saūlü?” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīmegūkūneana.” 13 Nī ūndū ūcio Daudī na andū ake, andū ta magana matandatū, makīuma Keila, na magīkara magīcangacangaga kūndū na kūndū. Rīrīa Saūlü eerīrwo atī Daudī nīorīte akoima Keila, agītīga gūthīī kuo. 14 Nake Daudī agīkara cīhītho cia werū-inī na īrīma-inī cia Werū wa Zīfu. O mūthenya Saūlü nīamūcaraga, no Ngai ndaaneanire Daudī moko-inī make. 15 Rīrīa Daudī aarī Horeshu kūu Werū wa Zīfu, akīmenya atī Saūlü okīte nīguo amūūrage. 16 Nake Jonathani mūrū wa Saūlü agīthīī kūrī Daudī kūu Horeshu na akīmūteithia kwīyūmīrīra thīnī wa Ngai. 17 Nake akīmūwīra atīrī, “Tīga gwītīgīra, Baba Saūlü ndagakūhutia na guoko gwake. Wee nīgūgathamakīra Isīraēlī, na nīī ndūike mūnīni waku. O na Baba Saūlü, nīōī ūguo.” 18 Nao eerī makīgīa kīrīkanīro mbere ya Jehova. Thūutha ūcio Jonathani akīnīka, no Daudī agītīgwo kūu Horeshu. 19 Nao andū a Azīfu makīambata magīthīī kūrī Saūlü kūu Gībea makīmūwīra atīrī, “Gīthī Daudī ndehithīte gatagatī-inī gaitū cīhītho-inī cia gūkū Horeshu, kīrīma-īgūrū kīa Hakīla, mwena wa gūthīni wa Jeshīmōnī? 20 Na rīrī, wee mūthamaki, ikūrūka ūike o rīrīa rīothe ūngīenda gūūka, na ithū nī īgūrū rīitū kūmūneana kūrī mūthamaki.” 21 Saūlü akīmācookeria atīrī, “Jehova aromūrāthima nī ūndū wa kwīnjīrīra. 22 Thīī mūkehaarīrie makīria. Tuīrīai nī kū Daudī amenyerete gūthīiaga, na nūū ūmuonete kuo. Njīrītwo atī nī mūdū mwara mūno. 23 Tuīrīai ūhoro wa kūrīa guothe ehithaga na mūndehere ūhoro mūkīnyanīru. Na nīī nīngūcooka thīī na inyuū; angīkorwo arī kūndū gūkū-rī, nīngāmūcarīa mīhīrīga-inī yothe ya Juda.” 24 Nī ūndū ūcio makīmagara magīthīī kūu Zīfu, magīkīnya mbere ya Saūlü. Na rīrī, Daudī na andū ake maarī kūu Werū-inī wa Maonī, kūu Araba mwena wa gūthīni wa Jeshīmōnī. 25 Nake Saūlü na andū ake makīambīrīra kūmacaria, na rīrīa Daudī eerīrwo ūhoro ūcio, agīkūrūka agīthīī rwaro-inī rwa ihiga, agīkara kūu Werū-inī wa Maonī. Rīrīa Saūlü aīguire ūhoro ūcio-rī, o nake agīthīī kūu Werū-inī wa Maonī aīngatīthīte Daudī na ihēnya. 26 Saūlü aagerete mwena ūmwe wa kīrīma, nake Daudī na andū ake makagerera mwena ūrīa ūngī, mahiūhīte nīguo morīre Saūlü. Na rīrīa Saūlü na thigari cīake maakūhagīrīra Daudī na andū ake nīguo mamanyiite-rī, 27 hagūka mūdū watūmītwo kūrī Saūlü, akīmūwīra atīrī, “Ūka na ihēnya! Afīlīstī nīmatharīkīre būrūrī.”

28 Hindi iyo Saülü agítiga kúrümírira Daudi, agíthii agacemanie na Afilisti. Nákio metaga handü hau Sela-Hamalekothu. 29 Nake Daudi akiambata akiuma küu agíthii gütüura ciilhitho-iní cia Eni-Gedi.

24 Na ríri, thuutha wa Saülü gücooka kuuma küingatithia Afilisti, akírwo atírí, “Daudi arí Werü-iní wa Eni-Gedi.” 2 Ní undü ücio Saülü akíoya andü ngiri ithatü aría athuure kuuma Isiraéli guothe magíthii gücária Daudi na andü ake gükuhí na ndwaro cia mahiga kúria gütüuragwo ní Mbürí cia Werü. 3 Nake agíkinya ciugü-iní cia ng’öndu iria ciarí njíra-iní; naho ní haarí na ngurunga, nake Saülü agítoonya thíini ageteithie. Daudi na andü ake maarí küu thíini müno, ngurunga-iní. 4 Nao andü a Daudi makímwíra atírí, “Üyü nígwo müthenya úria Jehova aaririe úhoro wagu, agíkwíra atírí, ‘Ninganeana thú yaku moko-iní maku ümíke úria úkwenda.’” Nake Daudi agíkuruma atekuwono, agíthii agítinia gícürí kía nguo ya Saülü. 5 Thuutha-iní, Daudi akígua ngoro ikímüciirithia ní undü wa gütinia gícürí kía nguo ya Saülü. 6 Akíira andü ake atírí, “Jehova arongiria njike undü ta ücio kúri mwathi wakwa, ücio müitíríre maguta wa Jehova, kana ndímwike úuru na guoko gwakwa; ní undü níwe müitíríre maguta wa Jehova.” 7 Aaríka kwaria ciugo ício, Daudi agikaania andü ake, na ndaamarekire mookíríre Saülü. Nake Saülü akiuma ngurunga-iní, na agíthíira. 8 Níngí Daudi akiuma ngurunga-iní iyo, akíamírira agíta Saülü, akímwíra atírí, “Wee mwathi wakwa, müthamaki!” Ríria Saülü eehügíríre, Daudi akíinamírira, agíturumithia úthü thí. 9 Akíira Saülü atírí, “Ní kí gítumaga úthikíríre andü ríria mekuuga atírí, ‘Daudi níeciragíria gügwika úuru?’ 10 Ümúthí níweyonera na maitho maku úria Jehova egükúneaníte moko-iní wakwa küu ngurunga-iní. Kúri andü amwe maníingíríre ngúúrage, no ndakúhonokia; ndoiga atírí, ‘Ndikuo ya guoko gwaka njike mwathi wakwa úuru, ní undü níwe müitíríre maguta wa Jehova.’ 11 Baba, ta kíone, rora gícunjí gíki kía nguo yaku, gíki kíri guoko-iní gwakwa! Ndinirie gícunjí kía nguo yaku, no ndinakúúrage. Ríu menyá na úkúurane atí ní ndírí na íhítia ría gwíka úuru kana ría úremi. Ní ndikúhítíríre, no wee níúranjaria únjúrage. 12 Jehova arotútuithania ciira ní nawe. Na Jehova arondíhíria maúru maría wee únjúkíte, no guoko gwakwa gütigakúhútia. 13 O ta úria kúri thimo yugaga atírí, ‘Waganu uumaga o harí aría aaganu,’ ní undü ücio guoko gwakwa gütigakúhútia. 14 “Múthamaki wa Isiraéli oimíte gwake ookíríre ú? Nüü úingatíthíte? Ní ngui nguú? Kana ní thuya? 15 Jehova arotútuithania na atue ciira gatagatí gaitü. Aroeciiria úhoro wakwa na aúrúgamie; arondúúria na aahonokie kuuma guoko-iní gwaku.” 16 Ríria Daudi aaríkie kuuga úguo-rí, Saülü akímúria atírí, “Ücio ní mógambo waku, Daudi múru wakwa?” Nake akírira aaníríre. 17 Akímwíra atírí, “Wee úri müthingu kúngíra. Níúnjúkíte wega, no ní ngagwíka úuru. 18 Níwaríka o ríu kúnjúra undü mwega únjúkíte; Jehova níekúneaníte moko-iní maku, no wee ndúnanjúrage. 19 Ríria mündü ona thú yake-rí, níarekaga íthii atamíkíte úuru? Jehova arogwíka maündü mega ní undü wa úria únjúkíte úmúthí. 20 Nínjúú atí tí-ítherü níúgatuíka müthamaki, na atí úthamaki wa Isiraéli níúkehaanda moko-iní maku. 21 Ríu wíhite harí ní na ríitwa ría Jehova atí ndúkaniina njíaro ciakwa kana ríitwa ríakwa ríthire kuuma nyúmba-iní ya baba.” 22 Ní undü ücio Daudi akíhíta harí Saülü. Nake Saülü agícooka müci, no Daudi na andü ake makíambata magíthii kíilhitho-iní.

25 Na ríri, Samüeli agíkua, nao andü othe a Isiraéli makíungana makímúríra; makímúthika müci gwake küu Rama. Nake Daudi agíkurúka agíthii Werü wa Maoni. 2 Mündü úmwe wa küu Maoni, úria warí na indo küu Karimeli, aarí mütongu müno. Aarí na mbúri ngiri ímwe na ng’öndu ngiri ithatü, iria aamuraga guoya küu Karimeli. 3 Nake eetagwo Nabali, na mütumia wake eetagwo Abigaili. Aarí mütumia müügi na müthaka, no müthuuriwe, úria warí Múkaletu, aarí müuru na múkarí maündü-iní make. 4 Daudi arí werü-iní níaiguire atí Nabali ní ng’öndu aramura guoya. 5 Ní undü ücio agítuma aanake ikümü akímeera atírí, “Ambatai müthii kúri Nabali küu Karimeli na mümúgeithie müwítaníte na ní. 6 Mwíre atírí; ‘Úrotúura míaka míngí! Úrogía na úgima, wee na nyúmba yaku! O na kíria güothe úri nákió kíroogía na úhooreril! 7 “Na ríri, ndíraigua atí ní hindi ya kútura ng’öndu guoya. Ríria aríthi aku maarí hamwe na íthuí, tútiamekire úuru, na íhinda ríria ríothe maarí Karimeli gütirí kíndü o na kíme kíao kíorire. 8 Úria ndungata ciaku na níügúkwíra. Ní undü wa úguo íka aanake acio akwa maündü mega, nígúkorwo túúkíte híndí ya gíkeno. Ndagúthaita úhe ndungata ciaku na múrúguo Daudi kíria güothe úngímoonera.” 9 Ríria andü a Daudi maakínyire-rí, makíhe Nabali ndímíríre iyo ya Daudi. Nao magícooka magíeterera. 10 Nabali agícookeria ndungata cia Daudi atírí, “Daudi núú? Múru wa Jesi úyü ní úrikú? Ndungata nyingí níroora íkoima kúri aathani acio matukú maya. 11 Ní kí kíngítuma njoe mígate yakwa, na maaí, na nyama iria thínjúre andü akwa a kútura ng’öndu guoya, ndícihe andü itooó kúria moimíte?” 12 Andü acio a Daudi makíhúndúka, magícooka na thuutha. Híndí ríria maakínyire, makíheana úhoro ücio wothé. 13 Daudi akíira andü ake atírí, “Mwíohé híü cianyu cia njora!” Nao makítoha híü ciao cia njora, o nake Daudi akítoha rwake. Andü ta magana mana makíambata hamwe na Daudi, nao andü magana meerí magítigwo maikarítie indo. 14 Na ríri, úmwe wa ndungata cia Nabali akíira Abigaili mütumia wa Nabali atírí, “Daudi níaratúmite ndungata ciake kuuma werü-iní írehere mwathi wítü ngeithi, nake araciruma. 15 No andü acio nímatwíke wega. Matiatwíke úuru, íhinda ríothe ríria twarí küü mígúnda-iní hakuhi nao, na gütirí kíndü kíorire. 16 Útukú na müthenya maarí ta rúthingo rwatúrigíciirie híndí ciothe ríria twaríthagia ng’öndu ciitü gükuhí nao. 17 Ríu-rí, wíciirie wone úria wagíríroo ní gwíka, ní undü mwanangíko níúkúhíríre mwathi wítü na nyúmba yake yothé. Ní mündü mwaganu úú atí gütirí mündü úngímwaríria.” 18 Abigaili ndaateire íhinda. Akíoya mígate magana meerí, na mondo ígírí cia ndíbei, na ng’öndu íthano írí thínje, na íbaba íthano cia ngano híhíe, na ímanjúka ígana cia thabibü nyúmü, na íkúmba magana meerí cia ngüyü, agíciigírira ndígiri ígírü. 19 Níngí akíira ndungata ciake atírí, “Thíiagá mbere; níngúmúrímírira.” No ndeere müthuuriwe Nabali úhoro ücio. 20 Na ríria aathiiaga ahaicíte ndígiri yake agereire múkuru warí kírima-iní, Daudi na andü ake magíuka maikúrúkte na kíria aarí, agícemanía nao. 21 Daudi aakoretwo oiga atírí, “Warí wíra wa túhü, ní ngarorera mündü ücio indo ciake küu werü-iní, nígeetha gütikagie kíndü o na kíme giake gíkwúra. Nake andíhite wega na úuru. 22 Ngai aroheríthia Daudi, na amwíke úuru makíria, íngígaatigía mündü múrúme o na úmwe muoyo úria úmúkoníí rúciü rúciini!” 23 Ríria Abigaili onire Daudi, akíihúha kuuma ígírü ría ndígiri yake na akíinamírira mbere ya Daudi aturumíthíte úthü thí. 24 Akígúithia magúrú-iní make, akímwíra atírí, “Mwathi wakwa, reke úuru úyü únjúkerere ndí nyiki. Ndagúthaita, reke ndungata yaku íkwaríre; úthikíríre

urĩa ndungata yaku irenda kuuga. **25** Mwathi wakwa aroaga kũrũmbũyiya mũndũ ũcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rĩtwa riake, rĩtwa riake riugĩte mũndũ mũkĩngu, na akoragwo arĩ o mũkĩngu. No niĩ ndungata yaku-rĩ, ndionire andũ acio mwathi wakwa aatũmĩte. **26** “Na rĩrĩ, kuona atĩ wee mwathi wakwa, Jehova niakweheraniĩre na ũiti wa thakame, na kwaga kwĩrĩhĩria na moko maku-rĩ, ti-itherũ o ta urĩa Jehova atũiraga muoyo na urĩa wee ũtũiraga muoyo-rĩ, thũ ciaku na arĩa othe mangiẽnda gwĩka mwathi wakwa ũuru marohaana ta Nabali. **27** Na ũreke kũheo gĩkĩ, kĩria ndungata yaku ireheire mwathi wakwa, kinengerwo andũ arĩa makũrũmĩriire. **28** Ndagũthaiha ũreke ndungata yaku ihĩtia riayo, nigũkorwo no nginya Jehova agaatumã nyũmba ya mwathi wakwa itũike ya ũthamaki wa gũtũura, tonduũ arũaga mbaara cia Jehova. Gũtikanoneke ũndũ mũuru thĩĩni waku hĩndĩ irĩa yothẽ ũgũtũura muoyo. **29** O na kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũgũthingatĩe akũrute muoyo-rĩ, muoyo wa mwathi wakwa nũgũakorwo wohanĩtio wega na kũheo kĩa arĩa marĩ muoyo nĩ Jehova Ngai waku. No mũoyo ya thũ ciaku niakamũĩkia kũraiho ta iĩkĩtio na kĩgũtha. **30** Rĩria Jehova agaakorwo ekĩte mwathi wakwa maĩndũ mothe mega marĩa eeraniĩre mamũkonĩĩ, na akorwo agũtuĩte mũtongoria wa gũtongoragia Isiraeli-rĩ, **31** mwathi wakwa ndakanakorwo arĩ na mũrĩgo wa kũmũritũhĩria thĩĩni wa thamiri yake ni ũndũ wa gũitĩthia thakame hatarĩ na gĩtũmi kana akorwo erĩhĩrie. Na hĩndĩ irĩa Jehova akaarehera mwathi wakwa ũhootanĩ-rĩ, ũkaaririkana ndungata yaku.” **32** Daudi akĩra Abigaili atĩrĩ, “Jehova, Ngai wa Isiraeli, arogocwo, ũcio ũgũtũmire ũmũthĩ ũũke ũcemanie na niĩ. **33** ũrorathimwo ni ũndũ wa itua riaku riẽga na kũngĩria ndigaitẽ thakame ũmũthĩ, na ndikerĩhĩrie na moko makwa. **34** Tiga ni ũguo-rĩ, ti-itherũ o ta urĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli, atũiraga muoyo, ũcio ũgĩrĩrie ngũgere ngero, korwo ndũnooka na ihenyã kũndũnga-rĩ, gũtirĩ mũndũ mũrũme o na ũmwe ũkonĩĩ Nabali ũngĩakorwo arĩ muoyo gũgĩkia.” **35** Ningĩ Daudi akĩamũkĩra kĩria aamũreheire kuuma guoko-inĩ gwake, na akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka na thayũ. Nĩndaigũ ũhorõ waku na nĩndetĩkĩra ihooya riaku.” **36** Rĩria Abigaili aathiire kũrĩ Nabali, akĩmũkora arĩ nyũmba thĩĩni arugĩthĩtie iruga ta rĩa mũthamaki. Ngoro yake yarĩ njanjamũku na aarĩ mũrĩũũ mũno. Nĩ ũndũ ũcio ndarĩ ũndũ aamwĩrĩre nginya rĩria gwakĩre. **37** Ningĩ rũciĩni gwakĩa, rĩria Nabali aarĩũkirwo, mũtumia wake akĩmwĩra maĩndũ macio mothe; ngoro yake iĩgĩkĩra, akĩhaana ta ihiga. **38** Thuutha wa mũthenya ta ikũmi, Jehova akĩgũtha Nabali, nake agĩkua. **39** Hĩndĩ irĩa Daudi aagũire atĩ Nabali niakuĩte, akiuga atĩrĩ, “Jehova arogocwo, urĩa ũndũrĩre mbaara iitũ na Nabali ni ũndũ wa kũũnyarara. Niagĩrĩrĩrie ndungata yake ndĩgeekẽ ũuru, na agacookereria Nabali ũuru wake we mwene.” Daudi agĩcooka agĩtũmanĩra Abigaili, akĩmũria atũke mũtumia wake. **40** Ndongata ciakẽ igĩthĩĩ Karimeli, ikĩra Abigaili atĩrĩ, “Daudi niatũtũmĩte kũrĩ we tũgũtware ũgatũke mũtumia wake.” **41** Akĩnamĩrĩra, agĩturumĩthia ũthĩũ thĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Niĩ ndungata yanyu ya mũndũ-wa-nja ndĩ haha, nĩndihaarĩrie gũtungatĩra na gũthambia magũrũ ma ndungata cia mwathi wakwa.” **42** Abigaili akĩhaica ndĩgiri na ihenyã, agĩthĩĩ na airĩtu ake atano a kũmũtungataga, agĩtwarana hamwe na andũ acio maatumĩtwo nĩ Daudi, agĩtuũka mũtumia wake. **43** Daudi niyahĩkĩtie Ahinoamu wa Jezireeli, nao eerĩ maarĩ atumia ake. **44** No Saũlũ niãheanĩte mwarĩ Mikali, mũtumia wa Daudi, kũrĩ Palitĩeli wa Laishi, urĩa warĩ wa kuuma Galimu.

26 Na rĩrĩ, andũ a Zifu magĩthĩĩ kũrĩ Saũlũ kũu Gibea makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ Daudi ndehĩthĩte karĩma ka Hakila, karĩa kang’etheire Jeshimoni?” **2** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩkũrũka nginya Werũ wa Zifu, arĩ na andũ ake ngĩri ithatũ a Isiraeli arĩa maathuurĩtwo, mathĩĩ magacarie Daudi kuo. **3** Saũlũ akĩamba hema ciakẽ njĩra-inĩ hakuhi na kĩrima kĩa Hakila kĩria king’etheire Jeshimoni, nowẽ Daudi agĩkĩkara kũu werũ-inĩ. Rĩria onire atĩ Saũlũ niãmũrũmĩrĩre kũu-rĩ, **4** agĩtũma athĩgaani na akĩmenya atĩ ti-itherũ Saũlũ niakĩnyĩte kuo. **5** Nake Daudi akĩumagara agĩthĩĩ harĩa Saũlũ aambĩte hema. Akĩona harĩa Saũlũ na Abineri mũrũ wa Neri, mwathi wa mbũtũ cia ita, maakomete. Saũlũ aakomete thĩĩni wa kambĩ, nacio mbũtũ cia ita ikaamba hema ikamũthĩũrũkĩria. **6** Daudi agĩcooka akĩũria Ahimeleku urĩa Mũhiti, na Abishai mũrũ wa Zerua, mũrũ wa nyina na Joabu, atĩrĩ, “Nũũ ũgũkũrũkana na niĩ kambĩ-inĩ harĩa Saũlũ arĩ?” Abishai akiuga atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩĩ nawe.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na Abishai magĩthĩĩ kũrĩ ita rĩũ ũtukũ, nake Saũlũ aarĩ kũu kambĩ thĩĩni akomete toro, na itimũ riakẽ riãhaandĩtwo hakuhi na mũtwe wake. Nake Abineri na thĩgari maakomete makamũthĩũrũkĩria. **8** Abishai akĩra Daudi atĩrĩ, “ũmũthĩ Ngai niãneanĩte thũ yaku moko-inĩ maku. Na rĩrĩ, reke ndĩmũthecihanie na thĩ na itimũ riakwa, itheeca o rĩmwe; ndikũmũtheeca keeri.” **9** No Daudi akĩra Abishai atĩrĩ, “Tiga kũmũniina! Nũũ ũngĩtambũrũkia guoko ookĩrĩre urĩa mũitĩrĩre maguta wa Jehova, na atũũke ndehĩtie?” **10** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ta urĩa Jehova atũũraga muoyo, Jehova we mwene nĩwe ũkũmũhũura; kana ihinda riakẽ rĩkinye, agĩkue, kana athĩĩ mbaara-inĩ, agathĩrĩre kuo. **11** No Jehova arongĩria ndambũrũkie guoko kũrĩ urĩa mũitĩrĩre maguta wa Jehova, ndĩmũũkĩrĩre. Na rĩrĩ, oya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio irĩ hakuhi na mũtwe wake, twĩthĩre.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩoya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio ciarĩ hakuhi na mũtwe wa Saũlũ, magĩthĩĩ. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wonire kana akĩmenya ũhorõ ũcio, o na gũtirĩ mũndũ wokĩrĩre. Othe maarĩ toro, nigũkorwo Jehova niatũmĩte manyĩtwo nĩ toro mũnene. **13** Daudi agĩcooka akĩringa mũrĩmo urĩa ũngĩ, akĩrũgama kĩrima-igũrũ handũ haraaya; naho nĩ haarĩ itĩina inene gatagati kao. **14** Nake akĩanĩrĩra, agĩtana kũrĩ ita rĩũ rĩa Saũlũ, na kũrĩ Abineri mũrũ wa Neri, akĩũria atĩrĩ, “Anga ndũkũnjookeria, Abineri?” Abineri akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ ũreta mũthamaki?” **15** Daudi akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ ndũri mũndũ mũrũme? Ningĩ-rĩ, nũũ ũtarĩũ ta we thĩĩni wa Isiraeli? Nĩ kĩĩ kĩagĩria ũrangĩre mũthamaki, ũcio mwathi waku? Nĩ harĩ mũndũ ũgũtũkĩte kũniina mũthamaki ũcio mwathi waku. **16** ũguo wee wĩkĩte ti ũndũ mwega. Ti-itherũ o ta urĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, wee na andũ aku mwagĩrĩrwo ni kũũragwo, nĩ ũndũ mũtiinarangĩra mwathi wanyu, ũcio mũitĩrĩre maguta wa Jehova. Ta rorai hau mũrĩ. Itimũ rĩa mũthamaki na mbũthũ yake ya maaĩ irĩa ciũma hakuhi na mũtwe wake irĩ ha?” **17** Saũlũ akĩmenya mũgambo wa Daudi, akĩũria atĩrĩ, “ũcio nĩ mũgambo waku, Daudi, mũrũ wakwa?” Daudi agĩcooka atĩrĩ, “Tĩ nĩguo, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” **18** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwathi wakwa aingathĩtie ndungata yake? Nĩ atĩa njĩkĩte, na nĩ ũuru ũrũkũ nyonetwo nago?” **19** Atĩrĩrĩ, reke mũthamaki mwathi wakwa athĩkĩrĩre ũhorõ wa ndungata yake. Angĩkorwo Jehova nĩwe ũkũringĩrĩre ũnjũkĩrĩre-rĩ, aroĩtĩkĩra igongona. No angĩkorwo nĩ andũ mekĩte ũguo-rĩ, marogwato nĩ kĩrumi marĩ mbere ya Jehova! Nĩmanyangatĩte, njehererẽ gĩcunjĩ gĩakwa harĩ igai rĩa Jehova, na makoiga atĩrĩ, ‘Thĩĩ ũgatungĩre ngai ingĩ.’ **20** Na rĩrĩ, ndũkareke thakame yakwa iĩtĩke thĩ haraaya na harĩa Jehova

ari. Muthamaki wa Isiraeli oimagarite agacarie thuya, ta uria mundu aguimaga ngware irima-ini.” **21** Nake Saulu agicookia atiri, “Nii ninjihitie. Cooka, wee Daudi, muru wakwa. Ni undu ni wonire muoyo wakwa uri wa goro umuthi, ndikaageria gikugera ngero ringi. Ti-itheru ninjikite ta mundu mukigu, na ngahitia makiria.” **22** Nake Daudi agicookia atiri, “i riri itimu ria muthamaki. Reke umwe wa aanake acio aku oke arigire. **23** Jehova niwe urihaga o mundu ni undu wa uthingu wake, na wihokeku wake. Jehova niugukuneanite moko-ini makwa umuthi, no ni ndingitamburukia guoko njukirire uria mutirire maguta wa Jehova. **24** Ti-itheru o ta uguo ni nyonete muoyo waku uri wa goro umuthi, Jehova arotuma muoyo wakwa o nago woneke uri wa goro, na aahonokie kuuma mathina-ini mothe.” **25** Saulu agicooka akira Daudi atiri, “Urorathimwo, wee muru wakwa, Daudi; niugeeka maundu manene, na ti-itheru niukahootana.” Ni undu ucio Daudi agithi, nake Saulu akihunduka, akimuka.

27 No riri, Daudi agiciiria atiri, “Muthenya umwe nindiriniinwo ni guoko gwa Saulu. Undu uria mwega ingika ni kuiria bururi wa Afilisti. Hindi iyo Saulu niagatiga kunjaria kundu o na ku thini wa Isiraeli, na ni ningehonokia guoko-ini gwake.” **2** Ni undu ucio Daudi na andu magana matandatuti ari maar nake makiuma, magithi kuri Akishi muru wa Maoku, muthamaki wa Gathu. **3** Daudi na andu ake magituirania na Akishi kuu Gathu. Mundu o mundu aari na andu a nyumba yake, na Daudi aari na atumia ake eeri: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili wa Karimeli, mutumia wa ndigwa wa Nabali. **4** Riria Saulu eerirwo ati Daudi niurire Gathu, ndaacookire kumucaria ringi. **5** Ningi Daudi akira Akishi atiri, “Angikorwo ninjirikirite maitho-ini maku-ri, reke heo handu itura-ini rimwe ria bururi uyū, ngatūre kuo. Ni kii gigituma ndungata yaku itūre itūra ria ūthamaki hamwe nawe?” **6** Ni undu ucio Akishi akimūhe Zikilagi mūthenya o ro ūcio, nario ritūre riri ria athamaki a Juda kuuma hīndi iyo. **7** Daudi agikara bururi wa Afilisti mwaka umwe na mieri ina. **8** Na riri, Daudi na andu ake makimbata magithi magitharikira andu a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andu acio maatūraga thini wa bururi uria ūthite ugakinya Shuri na Misiri.) **9** Riria riote Daudi aatharikaga kundū, ndaatigagia mundū murūme kana mundū-wa-nja muoyo, aamoragaga agataha ng’onde na ng’ombe, na ndigiri na ngamira, na nguo. Thuutha ucio agacooka agathii kuri Akishi. **10** Riria Akishi aamūria atiri, “Uuma gūtharikira kū ūmūthi?” Daudi akamwira atiri, “Nyuma gūtharikira Negevu kuu Juda,” kana “Gūtharikira Negevu ya Jerameeli,” kana “Gūtharikira Negevu ya Akeni.” **11** Ndaatigirie mundū murūme kana mundū-wa-nja muoyo nigu matwarwo Gathu, ni undu eeciirire atiri, “Maahota gutucukanirira moige atiri, ‘Uu nigu Daudi ekite.’” Na ucio nigu wari mutugo wake hīndi iria yothe aatūirire bururi wa Afilisti. **12** Nake Akishi niēhokete Daudi na akeiraga atiri, “Niatukite kindū githūre kūrī andū ake a Isiraeli, na egūtuika ndungata yakwa nginya tene.”

28 Na riri, matuku-ini macio Afilisti makitungania mbutu ciao makaru na Isiraeli. Akishi akira Daudi atiri, “No nginya umenye ati wee na andu aku nimugatwarana na ni ita-ini.” **2** Daudi akimwira atiri, “Hindi iyo nigu ūironera uria ndungata yaku ingihota gwika.” Akishi akimucokeria atiri, “Uguo ni wega, na ni ningūtua mūnangiri wa hīndi ciothe.” **3** Hindi iyo Samūeli niakuite, na Isiraeli othe makamūcakaia na

makamūthika itūra-ini riake ria Rama. Saulu, nake niangatite ago na araguri makoima bururi ucio. **4** Afilisti makitungana na magithi makimba hema ciao kuu Shunemu, nake Saulu agicookanirira andu a Isiraeli othe na akiamba hema kuu Giliboa. **5** Hindi iria Saulu, onire mbutu ya ita ya Afilisti, agitigira; ngoro yake ikiiyurwo ni guoya. **6** Nake agituiria ūhoro kuuma kuri Jehova, no Jehova ndaigana kumucokeria na irooto kana Urimu, o na kana anabii. **7** Saulu agicooka akira ndungata ciake atiri, “Njarirai mundu-wa-nja muraguri, nigu thii ngatūre ūhoro kuuma kuri we.” Nao makiuga atiri, “Ni kuri muraguri umwe kuu Eni-Dori.” **8** Ni undu ucio Saulu agikūgira nigu ndakamenyeke, akihumba ngu ingi, na we na andu eeri magithi utuku kuri mundu-wa-nja ucio. Akimwira atiri, “Ndagurira na roho, na ūdehere mundu uria ngūgweta.” **9** No mundu-wa-nja ucio akimwira atiri, “Ti-itheru niūū uria Saulu ekite, niāniinīte ago na araguri kuuma bururi uyū. Ni kii githūte wambire muoyo wakwa mitego ūdehere giku giakwa?” **10** Saulu akihita hari we na ritwa ria Jehova, akiuga atiri, “Ti-itheru o ta uria Jehova atūruga muoyo-ri, ndukherithio ni undu wa undu uyū.” **11** Nigi mundu-wa-nja ucio akimūria atiri, “Ni mundu ūriku ngūkūrehithiria?” Akiuga atiri, “Rehe Samūeli.” **12** Hindi iria mundu-wa-nja ucio onire Samūeli, agikayurūka na mūgambo mūnene, akira Saulu atiri, “Waheenia niki? Wee niwe Saulu!” **13** Muthamaki nake akimwira atiri, “Tiga gwigira. Ni kii ūroona?” Mundu-wa-nja ucio akiuga atiri, “Ndirona roho uumite na thi.” **14** Akūria atiri, “Ahaana atia?” Nake akiuga atiri, “Ni mundu mikuru ūraambata ehumbite nguo ndaaya.” Hindi iyo Saulu akimena ati ucio aari Samūeli, akianamirira, agikoma na nda, agiturumithia ūthi thi. **15** Samūeli akūria Saulu atiri, “Ni kii gigituma ūthīnie, ūkandehithia giku?” Saulu akiuga atiri, “Ndī mūnyamariku mūno. Afilisti nīmararūa na niī, na Ngai nīanjehereire, akaaga kījookeria ūhoro na njira ya anabii, kana ya irooto. Ni undu ucio ndagwita ūnjire uria ngwika.” **16** Samūeli akiuga atiri, “Ugūkinjūria niki, kuona ati riu Jehova niakwehereire na agatūka thu yaku?” **17** Jehova niekete o ta uria oigire na kanua gwaka. Jehova niagitunyite ūthamaki uume moko-ini maku, na akānengera mundu wa itūra riaku, niwe Daudi. **18** Ni undu wee ndwathikire Jehova, kana ūgikinyira Amaleki manguri make mahiū, niki Jehova agwikite uguo umuthi. **19** Jehova niugukūneana, wee hamwe na Isiraeli, kuri Afilisti, na ruci wee na ariu aku mugaakorwo mur hamwe na ni. Jehova niagacooka aneane mbutu cia ita cia Isiraeli kuri Afilisti.” **20** o hīndi iyo Saulu akigūa, agitamburukia thi aiyurtwo ni guoya ni undu wa ūhoro ucio wa Samūeli. Hinya wake ūgithira, tondū ndaarite kindū mūthenya ucio wothe o na ūtuku. **21** Hindi iria mundu-wa-nja ucio okire kuri Saulu na akiona uria aamakite, akimwira atiri, “Atiriri, ndungata yaku wa mundu-wa-nja niigwathikire. Ndatwaririra muoyo wakwa ūgwati-ini, ndeeka uria ūnjirire njike. **22** Riu ndagūthaita, thikirira ndungata yaku, ūreke ngūhe tūrio nigu ūrie ūgite na hinya ūhote gūthi rūgendo.” **23** Nake akirega, akiuga atiri, “Ndikūria.” No andu ake makinyitanira hamwe na mundu-wa-nja ucio, makimuringirira, nake akimauga. Agikura hau thi agikarira uriri. **24** Mundu-wa-nja ucio ni aari na njaū noru kuu nyumba, iria aathinjire o narua. Akioya mutū, akūkanda na akiruga migate itari na ndawa ya kūmbia. **25** Agicooka agitwarira Saulu na andu ake, nao makiria. Na ūtuku o ro ucio magūkira magithi.

29 Na riri, Afilisti mag'cokaniriria mbutu ciao cia ita kuu Afeku, nao Isiraeli mak'amba hema hakuhi na githima kiria kiar' kuu Jezireeli. **2** Na riria aathani a Afilisti maahitukaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andu ake maathiaga mar' thuutha hamwe na Akishi. **3** Anene acio a ita rira Afilisti mak'uria atiri, "Ni atia uhoro wa Ahibirania aya?" Akishi ag'cokia atiri, "Githi uyü ti Daudi, uria wara munene wa Saulu muthamaki wa Isiraeli? Akoretwo ar' hamwe na ni mak'iria ma mwaka umwe na kuuma muthenya uria oimire gwa Saulu, nginyagia umuthi, ndiri ndamuona na ihitia." **4** No anene a mbutu cia ita cia Afilisti makimurakarira, makimwira atiri, "Ira mundu uyü ahunduke niguo acooke handu haria wamuheire. Ndeguthi hamwe na ithu mbaara-ini ndakae gutugaruruka riria turaru. Ni undu ungi uriku mundu uyü angika maiguthanie na mwathi wake, tiga kuiraga andu atiti?" **5** Githi uyü ti Daudi uria mainire nyimbo-ini ciao uu: "Saulu nieyuragiire andu ngiri nyingi, nake Daudi akoraaga ngiri makumi maingi?" **6** Ni undu ucio Akishi ag'ita Daudi, akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, niukoretwo uri mwihokeku, na no njigwe wega tugitungata hamwe nawe ita-ini. Kuuma muthenya uria wokire kuri ni nginya riu, ndiri ndoona ihitia riaku, no anene aya a mbutu cia ita matig'witikira. **7** Hunduka ithi na thayü; ndugeeke undu ungirakarira anene a Afilisti." **8** Daudi ak'uria atiri, "Ni atia njikite? Ni atia wonete muturu na ndungata yaku kuuma muthenya uria ndookire kuri we nginya riu? Ni ki gikugiria thi ngarie na thu cia muthamaki, mwathi wakwa?" **9** Akishi akimucokeria atiri, "Ninjüü at' ukoretwo uri mwega maitho-ini makwa ta muraika wa Ngai; no riri, anene a mbutu cia ita rira Afilisti moigite atiri, 'Ucio ndangitikirio atwarane na ithu kuu mbaara-ini.' **10** Riu rooka guukira rucini tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku iria muukite ucio, na muume giku rucini gugitheruka." **11** Ni undu ucio Daudi na andu ake makirooka guukira rucini tene niguo macooke bururi-ini wa Afilisti, nao Afilisti mak'ambata magithi Jezireeli.

30 Na riri, Daudi na andu ake maakinyire Zikilagi muthenya wa gatatu. No Amaleki mag'korwo ni matharikiire Negevu na Zikilagi. Nimahurite Zikilagi na makaricina, **2** na nimatahite andu-a-nja aria othe maar' kuo, andu ethi o na aria akuru. Matiagna kuiraga mundu o na umwe, no nimamakuire magithi nao. **3** Riria Daudi na andu ake mookire Zikilagi, maakorire ricin'itwo na mwaki, na atumia ao na ariu ao na airitu ao magatahwo. **4** Ni undu ucio Daudi na andu ake mak'irira maaniriire nginya makiaga hinya wa kurira ringi. **5** Atumia a Daudi eer' nimatahitwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigali uria wara mutumia na ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. **6** Daudi akinyariira muno ni undu andu nimaciriire kumuhura na mahiga; o mundu ar' na maruru ngoro ni undu wa aanake na airitu ake. No Daudi ak'iga na hinya thini na Jehova Ngai wake. **7** Daudi ag'cokia ak'ira Abiatharu, muthinjiri-Ngai, muru wa Ahimeleku atiri, "Ndeehera ebodi." Nake Abiatharu akimurehera ebodi, **8** nake Daudi ag'ituira uhoro kuri Jehova, ak'uria atiri, "Nyingatithie mbutu iyo itutharikiire? Ngingumikinyira?" Akimucokeria atiri, "Mirumirire, hatar' nganja niukumikinyira na niukuhota guucokia kiria gitahe." **9** Daudi na andu magana matandat' uria maar' hamwe nake magikinya Mukuru wa Besori, hara amwe ao matagirwo thuutha, **10** nigukorwo andu ta magana meer' maar' anogu muno, makiremwo ni kuringa mukuru ucio. No Daudi na andu magana mana magithi na mbere kumarumirira.

11 Nao mag'korerera Mumisiri weru-ini, makimutwara kuri Daudi. Makimuhe maai ma kinyua na irio cia kuria, **12** na kinyu kia nguyu hihe na imanjika igiri cia thabibu nyumithie. Akiria ag'cokwo ni hinya, ni undu ndarite irio kana akanyua maai handu ha mithenya itatu, utuku na muthenya. **13** Daudi akimuria atiri, "We uri wa u na uumite ku?" Ag'cokia atiri, "Ni Mumisiri, ngombo ya mundu Mumaleki. Mwathi wakwa aandiganiri ndaruara, mithenya itatu ithirite. **14** Nitwatharikiire Negevu ya Akerethi, na rugongo rwa bururi wa Juda, na Negevu ya Kalebü, na tugicina Zikilagi." **15** Daudi akimuria atiri, "Wahota kundongoria unjikirike kuri mbutu iyo iratharikiire?" Mundu ucio ag'cokia atiri, "White na mwihitwa mbere ya Ngai at' ndukunjuraga, kana uneane kuri mwathi wakwa, na ningugutwara, tukurike thithi kuria mar'." **16** Ag'ongoria Daudi, mag'kurika, nao makimakora kuu, maharaganite bururi-ini ucio, mak'ira na makinyua, mag'kenagia ni undu wa uria maatahite indo nyingi kuuma bururi wa Afilisti, na kuuma Juda. **17** Daudi akimahura kuuma hwa-ini kuri mairia nginya hwa-ini wa muthenya uyü ungi, na gutiri mundu o na umwe worire, tiga o aanake magana mana aria maahaicire ngamira ciao mak'ura. **18** Daudi ag'cokia indo ciothe iria Amaleki maakuute, o hamwe na atumia ake eer'. **19** Gutiri kindu o na kimwe kiagire: mundu mwithi kana mukuru, kamwana kana kairitu, indo iria ciothe ciatahitwo kana kindu o giothe kiria maakuute. Daudi ag'cokithia indo ciothe. **20** Nake akioya nduru ciothe cia mburi na ng'ombe, no andu ake mag'citwara mbere ya mahiu maria mangi, makiugaga atiri, "Ici ni indo iria Daudi aatahite." **21** Ningi Daudi agikinya hari andu aria magana meer' aria maanogete muno makaremwo ni kumumirira na magatigwo thuutha hau mukuru-ini wa Besori. Mag'uka guthagaana Daudi na andu aria maar' nake. Riria Daudi na andu ake maakuhiriire, akimageithia. **22** No andu aria othe aaganu na aria a haaro thini wa arumirira a Daudi makiuga atiri, "Tondü matiathire hamwe na ithu-ri, tükügayana nao indo cia gutahwo iria tucokithitie. No riri, o mundu no oe mutumia wake na ciana athi." **23** Daudi ag'cokia atiri, "Aca, ariu a baba, mütünga üguo na indo iria Jehova atuheete. Niatugitiire na akaneana mbutu iria ciatüküriire moko-ini maitu. **24** Nuu üngithikirira üguo müroiga? Igai rira mundu uria watigirwo akirora indo riküiganana na rira uria waikurikire agithi mbaara-ini. Othe mekugayana o undu umwe." **25** Daudi ag'itua undu ucio utuuke kirira na watho wa kurumagirwo kuu Isiraeli kuuma muthenya ucio nginya umuthi. **26** Riria Daudi akinyire Zikilagi, ag'itumira athuuri a Juda aria maar' arata ake indo imwe cia iria ciatahitwo, akimeera atiri, "Giki ni kiheo kianyü hari indo iria itahitwo kuuma kuri thu cia Jehova." **27** Ag'itumira aria maar' Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatri; **28** na aria maar' Aroeri, na Sifimothu, na Eshitemoa, **29** na Rakali; na aria maar' matüira ma Ajerameeli, na Akeni; **30** o na aria maar' Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, **31** na Hebroni; na aria maar' kundü guothe kuria Daudi na andu ake moortürite.

31 Na riri, Afilisti makihurana na Isiraeli; nao andu a Isiraeli makimoorira, na aingi ao mak'iragirwo kuu Kirima-ini kia Giliboa. **2** Afilisti mak'hatirira Saulu na ariu ake muno, na mak'iraga arü acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. **3** Na riri, mbaara niyaneneheire Saulu muno muno, na riria aikia a miguu maamukinyire, makimuguraria muno. **4** Nake Saulu ak'ira mukuui wake wa indo cia mbaara atiri, "Comora rühiu rwaku rwa njora üthece naruo, niguo andu aya

mataruaga matigooke maatheece na maanyararithie.” No riri, mukuui ucio wake wa indo cia mbaara agitiigira muno, akirega gwika uguo; ni undu ucio Saulu akiya ruhiu rwake rwa njora, akirugwira. **5** Riria mukuui wake wa indo cia mbaara onire ati Saulu niakua-ri, o nake akirugwira ruhiu rwake rwa njora, agikua. **6** Ni undu ucio Saulu, na ariu ake atatu, na mukuui wake wa indo cia mbaara, na andu ake othe magikua hamwe muthenya o ro ucio. **7** Riria andu a Isiraeli aria maarĩ mwena ucio ungĩ wa kianda na aria maarĩ murimo wa Jorodani moonire ati mbutu ya ita ya Isiraeli niyoora, na ati Saulu na ariu ake nimakuiteri, magitiganiria matuura mao makiura. Nao Afilisti magithi magituura kuo. **8** Muthenya uyũ ungĩ, Afilisti magithi kubora ciimba, magikora Saulu na ariu ake atatu makuite kuu Kirima-ini kia Giliboa. **9** Nao makimutinia mutwe na akiya indo ciake cia mbaara, magicooka magituma andu mathi bururi wothe wa Afilisti makaanire uhoro ucio thini wa hekaru ya mihianano yao ya kuhoooywo, na kuri andu ao. **10** Makiga indo cia Saulu cia mbaara thini wa hekaru ya Ashitarothu, na mwiri wake makwoherera ruthingo-ini rwa Bethi-Shani. **11** No riria andu a Jabeshi-Gileadi maaiguire uria Afilisti meekite Saulu-ri, **12** njamba ciao cia ita igithi utuku wothe nginya Bethi-Shani. Makiruta mwiri wa Saulu na ya ariu ake atatu kuuma ruthingo-ini rwa Bethi-Shani, na magithi nayo Jabeshi, magicooka makimicinira kuo. **13** Magicooka akiya mahindi macio mao na makimathika gitina-ini kia muti wa mubinde kuu Jabeshi, na makithinga kuria irio mithenya mugwanja.

2 Samūeli

1 Na rīri, thuutha wa gīkuū gīa Saūlū, Daudi agīkorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agīkara kūu Zikilagi mīthenya ūrī. **2** Mūthenya wa itatū-rī, hagīka mūndū oimite kambī-inī ya Saūlū, arī na nguo ndembūkangu na rūkūngū mūtwe. Hindī ūrīa aakinyire harī Daudi, akīgūthīa thī nguo amūhe gītīfo. **3** Daudi akīmūria atīrī, “Wee uumite kū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī kūra nūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Isiraeli.” **4** Daudi akīmūria atīrī, “Kaī gwīkīkīte atīa? Ta nūrīa.” Nake akīmūria atīrī, “Andū nīmōrite makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmōragītwo. Nake Saūlū na mūrīu Jonathani nīmakuite.” **5** Ningī Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhorō ūcio atīrī, “Ūmenyete atīa atī Saūlū na mūrīu Jonathani nīmakuite?” **6** Mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndīrakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndīronire Saūlū, etiranīte na itimū rīake, akīrī gūkorererwo nī ngaari cia ita na ahaici a mbarathi. **7** Rīria eehūgūrire, akīnyona, na akīnjīta, na nī ngīmūria atīrī, “Ūngīenda ngwīkīre atīa?” **8** “Nake akīnjūria atīrī, ‘Wee ūrī ū?’ ‘Ngīmūcookeria atīrī, Nīi ndī Mūamaleki.’ **9** “Ningī akīnjūria atīrī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nīi ndī na ruo rūnene mūno rwa gīkuū, no ndī o muoyo.’ **10** “Nī ūndū ūcio ngīthī harī we, ngīmūraga, tondu nīndamenyire atī arīkīte kīgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī ūria yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūria warī guoko gwake, na nīcio indo ūria ndarehara mwathi wakwa.” **11** Hindī ūyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīta nguo ciao, magīcītembūranga. **12** Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīhīnga kūrīa irio ngīnya hwaī-inī, nī ūndū wa Saūlū na mūrīu Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Isiraeli, tondu nīmōragītwo na rūhīu rwa njora. **13** Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhorō atīrī, “Wee uumite kū?” Nake agīcookia atīrī, “Nīi ndī mūrīu wa mūndū wa kūngī, Mūamaleki.” **14** Daudi akīmūria atīrī, “Nī kī kiragīrie wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūirage mūtīrīre maguta wa Jehova?” **15** Ningī Daudi agītā ūmwe wa andū ake, akīmūria atīrī, “Thīi, ūmūrage!” Nake akīmūringa, agīkua. **16** Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atīrī, “Thakame yaku īrogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūira wa gūgūkīrīra, rīria ugīre atīrī, Nīndīrooagīre mūtīrīre maguta wa Jehova.” **17** Nake Daudi agīcakāra Saūlū na mūrīu Jonathani, **18** na agīthana atī andū a Juda marutwo icakaya rīrī rītāgwo rwīmbo rwa ūta (narīo rīandīkītuo lbuku-inī rīa Jasharu): **19** “Wee Isiraeli, rīri waku ūragītwo irīma-inī ciaku. **20** “Ūhorō ūyū ndūkaheanwo Gathu, **21** “Atīrīrī, inyū irīma cia Giliboa, **22** Kuuma kūrī thakame ya arīa moragītwo, **23** “Saūlū na Jonathani, **24** “Inyū arīrta ya Isiraeli, **25** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgwīrīre mbaara-inī-ī! **26** Nīi ndī na kīeha nī ūndū waku Jonathani, wee mūrū wa baba; **27** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgwīte-ī!

2 Na rīri, thuutha wa ihinda rīu, Daudi agītūria ūhorō harī Jehova, akīūria atīrī, “Nyambate thīi itūūra-inī rīmwe rīa matūūra ma Juda?” Jehova akīmūria atīrī, “Ambata.” Nake Daudi akīūria atīrī, “Nī rīrīkū ngūthīi?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīi Heberoni.” **2** Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīthī Heberoni na atumia ake eerī, Ahinoamu ūria Mūjezeeli, na Abigaili ūria warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali ūria woimite Karimeli. **3** Ningī Daudi agīthī hamwe na andū arīa aarī nao, o mūndū na andū a nyūmba yake, nao magītūria Heberoni, na matūūra-inī makuo. **4** Hindī ūyo

andū a Juda magīka Heberoni, magītīrīria Daudi maguta kuo, atūke mūthamaki wa nyūmba ya Juda. Rīria Daudi eerirwo atī andū a Jabeshi-Gileadi nīo maathikire Saūlū-rī, **5** agītūma andū kūrī andū a Jabeshi-Gileadi makameere atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū nīmūonanīte ūtugi kūrī mwathi wanyu Saūlū na ūndū wa kīmūthika. **6** Jehova aromuonia ūtugi na wīhokeku wake, o na nīi ningūwīka maūndū mega ta macio nī ūndū nīmūwīkīte ūndū ūcio. **7** Na rīri, ūmīrīria mūtūke njamba, nīgūkorwo Saūlū mwathi wanyu nīakūite, nao andū a nyūmba ya Juda nīmanjītīrīre maguta ndūke mūthamaki wao.” **8** Mahinda macio, Abineri mūrū wa Neri, mūnene wa mbūtū cia ita cia Saūlū, nīoete Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū akamūtwarā Mahanaimu. **9** Akīmūtua mūthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Isiraeli guothe. **10** Nake Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aarī wa mīaka mīrongo īna hindī ūria aatūkīre mūthamaki wa Isiraeli, agīthamaka mīaka ūrī. No rīri, nyūmba ya Juda yarūmīrīre Daudi. **11** Ihinda rīria Daudi aarī mūthamaki kūu Heberoni agīthamakīra nyūmba ya Juda, rīarī mīaka mūgwanja na mīeri itandatū. **12** Abineri mūrū wa Neri, hamwe na andū a Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, makūma Mahanaimu magīthī Gibeoni. **13** Joabu mūrū wa Zerua na andū a Daudi makūmagara, magītūngana nūo karia-inī ka Gibeoni. Gīkundi kīmwe gīgīkara thī mwena ūmwe wa Karia kau na gīkundi kīu kīngī gīgīkara mwena ūcio ūngī. **14** Hindī ūyo Abineri akīra Joabu atīrī, “Nī tuoe aanake amwe mokīre marūe marī mbere iitū.” Joabu agīcookia atīrī, “Ūguo nī wega, nī meeke ūguo.” **15** Nī ūndū ūcio makūrūgama magītarwo, andū ikūmi na eerī a Abenjamini na Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, na ikūmi na eerī a Daudi. **16** Hindī ūyo o mūndū akīnyīta mūndū ūria merekanīre mūtwe, akīmūtheeca na rūhīu mbaru-inī ciake, nao makīgūanīra thī o ro hamwe. Nī ūndū ūcio kūndū kūu gūgūngwo Helikathu-Hazurimu, na gwī kūu Gibeoni. **17** Mbaara ikīrūra mūno mūthenya ūcio, nake Abineri na andū a Isiraeli makīhootwo nī andū a Daudi. **18** Nao arīū atatū a Zerua maarī ho: Nao nī Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rīri, Asaheli aarī mūhūthū magūrū, akagīa ihenya o ta thwariga. **19** Nao agīteng'eria Abineri atekūgarūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, amūingathīte. **20** Nake Abineri akīrora na thuutha wake, akīūria atīrī, “Asaheli, kaarī we?” Nake agīcookia atīrī, “Nī nī nīi.” **21** Nake Abineri akīmūria atīrī, “Garūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; ūnyīte mwanake ūmwe na ūmūtunye indo ciake cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gūtiga kūmūhanyūkia. **22** O rīngī, Abineri agīkaania Asaheli, akīmūria atīrī, “Tiga kūndeng'eria! Kīria kīngītūma ngūūrage, nī kīi? Ingīhota atīa kūng'ethanīra na mūrū wa nyūkwa Joabu?” **23** No Asaheli ndaatige kūmūhanyūkia; nī ūndū ūcio Abineri agītheeca Asaheli nda na mūthīa wa itimū rīake, narīo itimū rikūmanīra na mūgongo. Nake akīgūa hau agīkua o hīndī ūyo. Na mūndū o wotho aakīnya hau Asaheli aagwīte akūite, akarūgama ho. **24** No Joabu na Abishai magīteng'eria Abineri, narīo rīua rīgīthūa-rī, magīkīnya kīrīma-inī kīa Ama, kīria kīri hakuhī na Gīa, njīra ya gūthī werū-inī wa Gibeoni. **25** Hindī ūyo andū a Benjamini magīcookanīra hamwe, makīrūmīrīra Abineri. Nao magīthondeka gīkundi thīnī wao, makīrūgama igūrū rīa kīrīma. **26** Abineri agītā Joabu aanīrīre, akīmūria atīrī, “Rūhīu rwa njora rīgūtūūra rūnīinanaga ngīnya tene? Anga ndūramenya atī ūhorō ūyū ūkarīgīrīria na ūrūrū? Ūgūikara ngīnya rī ūrīte andū aku magīge gūteng'eria arīu a ithe wao?” **27** Joabu agīcookia atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Ngai atūrūaga muoyo, korwo ndūnaaria-rī, andū aya mangīathīi

o na mbere güteng'eria ariü a ithe wao nginya rüciini." **28** Nĩ ündü ücio Joabu akihuha karumbeta, nao andü othe makirügama; matiacookire kühanyüka Isiraeli kana kürüa ringi. **29** Utukü ücio wotho Abineri na andü ake magitukaniria Araba. Makiringa Jorodani, magithii na mbere matukaniriie Bithironi guothe, na magikinya Mahanaimu. **30** Nake Joabu agithiga güteng'eria Abineri, akihündüka agicookaniria andü ake othe. Andü ikümi na kenda a Daudi makioneke matiarü ho, Asaheli atataritwo. **31** No andü a Daudi nimooragite andü a Benjamini magana matatü ma mirongo itandatü aria maarü na Abineri. **32** Nao makioya Asaheli, makimüthika mbirira-ini ya ithe küu Bethilehema. Ningi Joabu na andü ake magithii ütuku wotho, magikinya Hebironi gügüka.

3 Na riri, mbaara gatagati ka nyumba ya Saulu na nyumba ya Daudi nyatüürire ihinda iraya. Daudi agikiririria kügia hinya; nayo nyumba ya Saulu igikiririria kwaga hinya. **2** Nake Daudi niagüre na ciana cia aanake ari küu Hebironi: Müriü wake wa irigithathi eetagwo Amunoni üria waciariitwo ni Ahinoamu üria Müjezeireli; **3** Müriü wa keeri eetagwo Kileabu üria waciariitwo ni Abigaili üria warü mütumia wa ndigwa wa Nabali üria Mukarimeli; na wa gatatu aari Abisalomu üria waciariitwo ni Maaka mwarü wa Talimai müthamaki wa Geshuru; **4** wa kana aari Adonija üria waciariitwo ni Hagithu; wa gatano aari Shefatia üria waciariitwo ni Abitali; **5** na wa gatandatü aari Ithireamu müriü wa Egila mütumia wa Daudi. Acio nio maaciariitwo Daudi küu Hebironi. **6** Hindi ya mbaara ya nyumba ya Saulu na nyumba ya Daudi, Abineri no kügia agataga na hinya ari thüini wa nyumba ya Saulu. **7** Na riri, Saulu ni ari na thuriya yetagwo Rizipa mwarü wa Aia. Nake Ishi-Boshethu aküria Abineri atiri, "Wakomire na thuriya ya baba niki?" **8** Abineri niarakarire müno tondü wa kwirwo üguo ni Ishi-Boshethu, nake akimicookeria atiri, "Ka ndikiri mütwé wa ngui mwena-ini wa Juda? Ümüthi üyü ni ndi rümwe na nyumba ya thoguo Saulu na andü a nyumba yake na arata. Nii ndiri ndaamüneana küri Daudi. No riu üranjira ati nihititie ihitia ühoro-ini ukoniü mündü-wa-nja üyü! **9** Ngai arothüura, nii Abineri, na anjike üuru makiria, ingiaga kühingiria Daudi üria Jehova aamwiriire na mwihitwa, **10** na ndute üthamaki nyumba-ini ya Saulu, na ndugamie gitü kía Daudi kía ünene igirü wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba." **11** Ishi-Boshethu ndaigana kwira Abineri ündü üngi tondü niämwigirite. **12** Ningi Abineri agitüma andü küri Daudi makamwire atiri, "Bürüri üyü ni wau? Nitügie na kirikaniro nawe, na ningügteithia ngürehere andü a Isiraeli othe mwena waku." **13** Nake Daudi akiaga atiri, "Üguo ni wega. Nitükügia na kirikaniro nawe. No ni hari ündü ümwe ngwenda wike: ndukanooke mbere yakwa angikorwo ndükarehe Mikali mwarü wa Saulu hindi iria ügooka künyona." **14** Ningi Daudi agitüma andü küri Ishi-Boshethu müriü wa Saulu makamwire atiri, "Ngera mütumia wakwa Mikali, üria ndagürire na ikonde igana rimwe cia Afilisti." **15** Ni ündü ücio Ishi-Boshethu agiathana Mikali agirwo kuuma küri müthuuriwe Palitiei müriü wa Laishi. **16** No riri, müthuuriwe, agitwarana nake, agithii amürümiriie akiriraga nginya Bahurimu. Hindi iyo Abineri akimwira atiri, "Cooka müciil!" Ni ündü ücio agicooka müci. **17** Nake Abineri akiaraniria na athuuri a Isiraeli akimeera atiri, "Kwa ihinda nimükoretwo mwiririire gütua Daudi müthamaki wanyu. **18** Mütigike üguo riu! Nigükorwo Jehova nierire Daudi atiri, 'Na ündü wa ndungata yakwa Daudi ningahonokia andü akwa a Isiraeli kuuma guoko-ini kwa

Afilisti na kuuma guoko-ini gwa thü ciao ciothe.'" **19** Nake Abineri niacookire akiaraniria na andü a Benjamini. Agicooka agithii Hebironi akeere Daudi maündü mothe maria Isiraeli na nyumba yotho ya Benjamini meendaga gwika. **20** Riria Abineri, üria warü na andü mirongo iri ookire küri Daudi küu Hebironi, Daudi akimürugithiria iruga hamwe na andü ake. **21** Hindi iyo Abineri akira Daudi atiri, "Reke thii o ro riu ngacookaniriie andü a Isiraeli othe ni ündü wa müthamaki mwathi wakwa, niageetha marikanire nawe, na niguo üthamakagire o küria guothe ngoro yaku iririire." Ni ündü ücio Daudi agitüma Abineri athii, nake agithii na thayü. **22** Hindi o iyo andü a Daudi, na Joabu magicooka kuuma mbaara-ini, na magüka na indo nyingi iria maatahite. No Abineri ndaari hamwe na Daudi küu Hebironi, tondü Daudi niämwirite athii, nake agithii na thayü. **23** Riria Joabu na thigari ciothe iria ciari hamwe nake maakinyire-ri, akirwo ati Abineri müriü wa Neri niokite küri müthamaki, na ati müthamaki niarekire athii, nake agithii na thayü. **24** Ni ündü ücio Joabu agithii küri müthamaki akimüuria atiri, "Ni atia üguo weka? Ta kione, Abineri niokire küri wee. Ürekire athii niki? Riu niagithiire! **25** Wee niüü ati Abineri müriü wa Neri egükite gükühenea na güthigaana mithiire yaku, na amene maündü maria mothe üreka." **26** Hindi iria Joabu oimire hari Daudi, agitüma andü makinire Abineri, nao makimücookia kuuma githima-ini gía Sira. No Daudi ndaigana kümenya ühoro ücio. **27** Na riri, riria Abineri aacookire Hebironi, Joabu akimütwara keheri-ini kihingo-ini, ta ekwenda kwaria nake na hithe. Na marü hau, akimütheeca nda agüka, niguo arihirie thakame ya müriü wa nyina Asaheli. **28** Thuutha ücio, riria Daudi aigüire ühoro ücio, akiuga atiri, "Nii na üthamaki wakwa tütiri na ihitia nginya tene mbere ya Jehova ühoro-ini wa thakame ya Abineri müriü wa Neri. **29** Thakame yake irocookerera Joabu na nyumba ya ithe yothel! Nayo nyumba ya Joabu ndikanaage mündü ümwe üri na kirona gikuuira thakame, kana mangü, kana mündü üriithiaga na miti, kana mündü üragitwo na rühiü rwa njora, kana mündü wagite irio." **30** (Joabu na Bishai müriü wa nyina mooragire Abineri tondü niooragite Asaheli müriü wa nyina wao mbaara-ini küu Gibeoni.) **31** Hindi iyo Daudi akira Joabu na andü othe aria aari nao atiri, "Tembürangai nguo cianyu na mwihumbe makünia, na müthii mügicakayaga mbere ya Abineri." Nake Daudi ücio müthamaki agithii arümiriire ndayaya iria yakuüte kiimba. **32** Nao magithika Abineri küu Hebironi, nake müthamaki akirira aaniriire hau mbirira-ini ya Abineri. O nao andü othe makirira. **33** Müthamaki aküina icakaya riri ni ündü wa Abineri: "Abineri niaragiriirwo nigükua ta andü aria moinaga watho? **34** Moko maku matiarü moohe, namo magürü maku matiarü moohe na nyororo. Wagüire o ta mündü üria ügüüaga mbere ya andü aria aaganu." Nao andü othe makirira ringi ni ündü wake. **35** Ningi andü othe magüka na makiringiriria Daudi arie irio gütanatuka, no Daudi akihita na mwihitwa, akiuga atiri, "Ngai arothüura, o na anjike üuru makiria, ingicama irio kana kindü kingi riua ritanathüa!" **36** Nao andü acio othe maakiona üria gwathii magikena; ti-itherü, maündü mothe maria müthamaki eekire nimamakenirire. **37** Ni ündü ücio andü othe na Isiraeli guothe makimenya müthenya ücio ati müthamaki ndaari na itemi ühoro-ini wa gikuu kía Abineri müriü wa Neri. **38** Ningi müthamaki aküira andü ake atiri, "Ka mütarameya ati mündü münene na üri igweta müno niarikitie gükua ümüthi thüini wa Isiraeli? **39** Na riri, ümüthi, o na ngükorwo ndimüthiriie maguta ndüike müthamaki, ndiri na hinya, nao ariü aya a Zerua iri marü

na hinya mūno kūngira. Jehova arorihia mwiki ūuru kūringana na ciiko ciake njūrul!”

4 Na rīrī, hīndī irīa Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aaguire atī Abineri nīakūirīre kūu Hebironi-rī, akīūrwo nī hinya, nao andū othe a Isiraēli makīmaka. **2** Nake mūrū wa Saūlū aarī na andū eerī arīa maarī atongoria a ikundi cia gūtharikanīra. Ūmwe eetagwo Baana na ūcio ūngī Rekabu; maarī arīū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi wa mūhīrīga wa Benjamīni; Beerothu gūtaragwo ta gīcunjī kīa Benjamīni, **3** tondu andū a Beerothu nīmōorīre Gitaimu na matūūrīte kuo ta andū a kūngī nginyagia ūmūthī. **4** (Jonathani mūrū wa Saūlū aarī na mūrūū wonjete magūrū meerī. Aarī na ūkūrū wa mīaka itano rīrīa ūhorō wa Saūlū na Jonathani wamakinyīre kuuma Jezireeli. Nake mūreri wake akīmūkuua, akīūra; na rīrīa aahiūhīte akīūra-rī, mwana ūcio akīgīa agītūika kīonje. Rīitwa rīake rīari Mefiboshethu.) **5** Nake Rekabu na Baana, arīū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi, magīthī marorete nyūmba-inī ya Ishi-Boshethu, na magīkinya kuo rīrīa gūkoragwo kūrī ūrugarī mūthenya, rīrīa aahurūkīte mīaraho. **6** Nao makīngīra nyūmba ya thīnī metuīte ta meendaga gūkuua ngano, makīmūtheeca nda. Nake Rekabu na mūrū wa nyina Baana makīūra. **7** Maingīrīre nyūmba hīndī irīa aakomete gītanda-inī nyūmba yake ya toro. Maarīkia kūmūtheeca na kūmūūraga, magītīnia mūtwe wake. Makīūkuua, magīthī ūtūkū wothe magerete njīra ya Araba. **8** Magītwarīra Daudi mūtwe wa Ishi-Boshethu kūu Hebironi, makīūra mūthamakī atīrī, “ī ūyū mūtwe wa Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, thū yaku, ūrīa wageragia gūkūūraga. Ūmūthī nīgūo Jehova arīhīria mwathi wakwa mūthamakī gwī Saūlū na rūciarō rwake.” **9** Nake Daudi agīcookeria Rekabu na Baana, mūrū wa nyina, arīū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, ūrīa ūhonoketie kuuma mathīna-inī mothe, **10** rīrīa mūdū aanjīrīre atīrī, ‘Saūlū nīakuīte’, agīcīiira atī nī ūhorō mwega andehera, ndamūnyīire ngīmūūrāgira kūu Zikilagi. Kīu nīkīo kīheo kīrīa ndamūheire nī ūndū wa ndūmīrīrī ūyo yake! **11** Akīrī makīria atīa, hīndī irīa andū aaganu moragite mūdū ūtarī na ihītia thīnī na nyūmba yake akomete ūrīrī-inī wake, gīthī ndiagīrīrīro nī gwītia thakame yake kuuma moko-inī manyu na ndīmweherie muume thī!” **12** Nī ūndū ūcio Daudi agīatha andū ake, nao makīmōoraga. Makīmatīnia moko na magūrū, na magīcuuria mīrīrī ūyo hau karia-inī kūu Hebironi. No rīrī, makīōya mūtwe wa Ishi-Boshethu na makīūthīka mbīrīra-inī ya Abineri kūu Hebironi.

5 Na rīrī, mīhīrīga yothe ya Isiraēli igīthī kūrī Daudi kūu Hebironi ikīmwīra atīrī, “Ithuī tūrī a mūthīmo waku na thakame yaku. **2** Ihinda rīrīa Saūlū aarī mūthamakī witū-rī, wee nīwe watongoragia mbūtū cia Isiraēli igīthī ita. Nake Jehova agīkwīra atīrī, ‘Wee nīgūatūika mūrīithi wa andū akwa a Isiraēli, na ūtūike mwathi wao.’” **3** Rīrīa athuuri othe a Isiraēli maathihe Hebironi kūrī Mūthamakī Daudi, mūthamakī nīagīire na kīrīkanīro nao mbere ya Jehova o kūu Hebironi, nao magītīrīrīra Daudi maguta mūtwe atūike mūthamakī wa Isiraēli. **4** Daudi aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo itatū rīrīa aatūkīre mūthamakī, na agīthamakī mīaka mīrongo ina. **5** Aathamakīre Juda mīaka mūgwanja na mīeri itandatū arī Hebironi, na agīthamakī Isiraēli guothe mīaka mīrongo itatū na itatū arī Jerusalemu. **6** Mūthamakī na andū ake magīthī Jerusalemu magatharīkīre Ajebusi, arīa matūūraga kuo. Nao Ajebusi makīra Daudi atīrī, “Ndūgūtoonya gūkū; tondu andū arīa megūkūgīrīrīra ūtoonye nī arīa atumumu na cionje.”

Tondū meiraga atīrī, “Daudi ndangīhota gūtoonya kuo.” **7** No rīrī, Daudi niatunyanire kīhitho kīa hinya gīa Zayuni, na nīkīo gīttagwo itūūra inene rīa Daudi. **8** Mūthenya o ro ūcio Daudi akiuga atīrī, “Mūdū wothe ūngītooria Ajebusi no agerire mūtaro-inī wa maaī nīgūo akinyīre andū acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thū cia Daudi.” Kīu nīkīo gītūmaga moige atīrī, “Andū atumumu na arīa mathuaga’ matigatoonya nyūmba ya ūthamakī.” **9** Nake Daudi agītūūra kīhitho-inī kīu kīa hinya, agīgītua itūūra inene rīa Daudi. Nake Daudi agīakīrīra itūūra rīu inene kuuma Milo arīcocketie na thīnī. **10** Daudi agīkīrīrīra kūgīa na hinya tondu Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe aarī hamwe nake. **11** Na rīrī, Hiramū mūthamakī wa Turo agītūmīra Daudi andū, hamwe na mīgogo ya mītarakwa, na atharamara, na aaki na mahiga, nao magīakīra Daudi nyūmba ya ūthamakī. **12** Nake Daudi akīmenya atī Jehova nīamūhaandīte atūike mūthamakī wa Isiraēli na agatūgīrīa ūthamakī wake nī ūndū wa andū ake a Isiraēli. **13** Aarīkia kuuma Hebironi, Daudi nīagīre na thurīya ingī na akīhīkia atumia kūu Jerusalemu, na agīciarīrwo aanake na airītu angī. **14** Maya nīmo marītwa ma ciana irīa acciarīre kūu Jerusalemu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **15** na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, **16** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti. **17** Hīndī irīa Afilīstī maaiguire atī Daudi nīaitīrīrio maguta agatūika mūthamakī wa Isiraēli, makīambata magīthī na mbūtū ciao ciothe makamūcarīe, no Daudi aigua ūhorō ūcio agīkūrūka agīthī kīhitho-inī kīa hinya. **18** Na rīrī, Afilīstī nīmokīte na makeyaraganā gītūmba-inī kīa Refaimu; **19** nī ūndū ūcio Daudi agītūrīra ūhorō kūrī Jehova, akīmūrīra atīrī, “Thī ngatharīkīre Afilīstī? Nīkūmāneana kūrī nī?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thī, nīgūkorwo ti-itherū nī ngūneana Afilīstī kūrī we.” **20** Nī ūndū ūcio Daudi agīthī Baalī-Perazimu, na agītōoreria Afilīstī na kuo. Akiuga atīrī, “O ta ūrīa maaī moīnaga, noguo Jehova aharaganītie thū ciakwa mbere yakwa.” Nī ūndū ūcio handū hau hagītwo Baalī-Perazimu. **21** Nao Afilīstī magītiganīria mīhianano yao kūu, nake Daudi na andū ake makīmōya magīthī nayo. **22** Afilīstī nīmambatire o rīngī makīaraganā Gītūmba-inī kīa Refaimu; **23** nī ūndū ūcio Daudi agītūrīra ūhorō harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Tiga kwambata ūthī ūrūngīrīre, no thīūrūrūka ūmoime na thuutha, ūmatharīkīre ūmarūtītie na mbere ya mītī ya mīkūngūgū. **24** Rīrīa ūrīgua mūkubio uumite igūrū rīa mītī ya mīkūngūgū-rī, thī narua, tondu ūguo nīkuonania atī Jehova nīathīite mbere yaku nīgūo aahūre mbūtū cia Afilīstī.” **25** Nī ūndū ūcio Daudi agīka o ta ūrīa Jehova aamwathīte, akīhūra Afilīstī amarūtītie Gibeoni, o ngīnya Gezeri.

6 O rīngī, Daudi agīcookerīrīra andū arīa maarī njamba a Isiraēli othe, nao maarī ngiri mīrongo itatū. **2** Daudi arī hamwe na andū acio ake othe magīthī moimite Baala kūu Juda makambatie ithandūkū rīa Ngai marīrute kuo, ithandūkū rīrīa rītanītio na Rīitwa Rīake, nagu ūguo nī ta kuuga Rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūkaraga gatagatī ka makerubi marīa marī igūrū rīa ithandūkū rīu. **3** Nao makīgīrīra ithandūkū rīa Ngai ngaarī-inī njerū ya ng’ombe, makīrīrūta nyūmba ya Abinadabu, irīa yarī kīrīma-inī. Nao Uza na Ahio, arīū a Abinadabu, nīo maatongoretie ngaari ūyo njerū **4** irī na ithandūkū rīu rīa Ngai igūrū rīayo, nake Ahio nīwe warītongoretie. **5** Nake Daudi na nyūmba yothe ya Isiraēli maarīuhāgia na hinya wao wothe marī mbere ya Jehova, makaina nyimbo na inanda cia kīnūbi, na inanda cia mūgeeto, na tūhembe, na njingiri na thaani irīa ihūrīthanagio ikagamba.

6 Hĩndĩ irĩa maakinyire kihuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Nakoni, ndegwa ikĩhĩngwo, Uza agĩtambũrũkia guoko akanyiitĩria ithandũkũ rĩa Ngai tondũ ndegwa nĩ cahĩngĩtwo. 7 Namo marakara ma Jehova magĩakaniĩra Uza tondũ wa gũiko kũu gĩa kwaga gĩtĩio; Nĩ undũ ũcio Ngai akĩmũgũtha akigũa, agĩkuĩra hakuhi na ithandũkũ rĩa Ngai. 8 Nake Daudi akĩrakara tondũ mang'ũri ma Jehova nĩmookĩrĩre Uza, na nginya ũmũthĩ handũ hau hetagwo Perezu-Uza. 9 Nake Daudi agĩtĩgĩra Jehova mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, "Ngaahota atĩa kũnũkia ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova?" 10 Nake ndetĩkĩre gũtware ithandũkũ rĩu rĩa Jehova kũu aatũire, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarĩre kwa Obedi-Edomu ũria Mũgiiti. 11 Ithandũkũ rĩu rĩa Jehova rĩgũkara nyũmba-inĩ ya Obedi-Edomu ũria Mũgiiti mĩeri itatũ, nake Jehova akĩmũrathima hamwe na nyũmba yake yothē. 12 Na rĩrĩ, Mũthamaki Daudi akĩrĩwo atĩrĩ, "Jehova nĩarathimĩte nyũmba ya Obedi-Edomu na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, tondũ wa ithandũkũ rĩa Ngai." Nĩ undũ ũcio Daudi agĩkũrũka akĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu akĩrĩtwara itũũra inene rĩa Daudi akenete. 13 Na rĩrĩ, andũ acio maakuũite ithandũkũ rĩa Jehova maakinya makinya matandatũ-rĩ, Daudi akĩruta igongona rĩa ndegwa na gacaũ kanoru. 14 Daudi akĩina arĩ mbere ya Jehova na hinya wake wothe, ehumbĩte ebodi ya gatani; 15 nĩ undũ ũcio Daudi na nyũmba yothē ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩra na makĩhuhaga tũrumbeta. 16 Hĩndĩ irĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga itũũra inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndĩrica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩrũga-rũga akĩinaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake. 17 Nao makĩrehe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrĩga handũ harĩo thĩinĩ wa hema irĩa Daudi aambĩte nĩ undũ warĩo, nake Daudi akĩruta maruta ma njino na ma ũguano mbere ya Jehova. 18 Aarĩkia kũruta magongona ma njino, na maruta ma ũguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 19 Ningĩ akĩheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabibũ, na gĩcunjĩ kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wothe warĩ gĩkundu-inĩ kũu gĩa Isiraeli, arũme na andũ-a-nja o undũ ũmwe. Nao andũ othe makĩntũka mĩcĩĩ kwao. 20 Hĩndĩ irĩa Daudi aacookĩre mũcĩĩ akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩũka kũmũtũnga, akiuga atĩrĩ, "Kaĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩakĩionanĩte ũmũthĩ-ĩ, agakĩruta nguo mbere ya ngombo cia airĩtu na ndungata ciake, o ta ũria mũndũ ũtarĩ thoni angĩka!" 21 Daudi akĩira Mikali atĩrĩ, "Nyuma mbere ya Jehova ũria wathuurire nĩ handũ ha thoguo kana mũndũ o na ũmwe wa nyũmba yake, hĩndĩ irĩa aathuurire ndũike mũthamaki wa gũthamakĩra andũ a Jehova, nĩo andũ a Isiraeli, na nĩ undũ ũcio na nginya nyine ndĩ mbere ya Jehova. 22 O na nĩ ngũkĩrĩrĩria kwĩyagithia gĩtĩio gũkĩra ũũ, na nĩngwĩnyĩhia maitho-inĩ makwa. No rĩrĩ, ndungata icio cia airĩtu wagweta-rĩ, nĩ nĩgũtĩio ngũtĩio nĩcio." 23 Nake Mikali mwarĩ wa Saũlũ ndaagũire ciana nginya mũthenya ũria aakuire.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthamaki gũkara nyũmba yake ya ũthamaki, nake Jehova akamũhe ũhurũko agatiga gũũkĩrĩro nĩ thũ ciake ciothe irĩa ciamũrigũcĩrĩrĩe-rĩ, 2 akĩira mũnabĩ Nathani atĩrĩ, "Nĩ njĩkaraga nyũmba ya ũthamaki yaakĩtwa na mĩtarakwa, o rĩrĩa ithandũkũ rĩa Ngai rĩgĩtwo hema-inĩ." 3 Nathani agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, "Undũ ũria ũrecĩria, gwika ika guo tondũ Jehova arĩ hamwe nawe." 4 ũtukũ ũcio kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Nathani, akĩrĩwo atĩrĩ: 5 "Thĩ ũkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, 'Jehova ekuuga ũũ:

Anga we nĩwe ũkũnjakĩra nyũmba nĩguo ndĩmũtũre? 6 Nĩ ndĩrĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ũria ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũũraga thĩaga kũndũ na kũndũ ndĩ hema-inĩ arĩ yo gĩtũũro gĩakwa. 7 Kũria guothe ndanathĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mũtongoria o na ũmwe wao, arĩa ndaathire marĩithagie andũ akwa a Isiraeli, atĩrĩ, "Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?" 8 "Na rĩrĩ, irĩa ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: Ndaakũrutire rĩrũrĩ-inĩ ngĩgũtĩgithia kũrũmĩrĩra mahĩũ nĩguo ũtũike mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. 9 Nĩ ngorotwo nawe o kũria guothe wanathĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikeheera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩitwa rĩaku rĩtũike inene, o ta marĩitwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. 10 Na nĩngaahē andũ akwa a Isiraeli handũ, na ndimahaande wega nĩgeetha magĩe na mũcĩĩ wao kũmbe, na matigacooka gũthĩnika. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, o ta ũria maatũire meekaga kĩambĩrĩria-inĩ, 11 o na ũria matũire meekaga kuuma rĩria ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. Ningĩ nĩngakũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciaku ciothe." 12 Jehova egũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũkaarũgamia nyũmba yaku: 12 Hĩndĩ irĩa matukũ maku magaaathira, ũhurũke hamwe na maithē maku, nĩngarahũra mbere yaku iooke ithenya rĩaku, irĩa ikoima mũthĩimo waku wee mwene, na nĩngarũgamia ũthamaki wake. 13 ũcio nĩwe ũgaaka nyũmba itanĩtio na Rĩitwa Rĩakwa, na nĩngarũgamia gĩtĩ kĩa ũnene wake nginya tene. 14 Ningatũka ithe, nake atũike mũrũ wakwa. Hĩndĩ irĩa ageeka ũũru, ngamũherithia na rũthanju rwa andũ, na ahũũrwo mahũũra nĩ andũ. 15 No rĩrĩ, wendo wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũkeherio kũrĩ we, ta ũria ndaaweheririe harĩ Saũlũ, ũria ndeheririe mbere yaku. 16 Nyũmba yaku na ũthamaki waku igũtũũra mbere yakwa nginya tene; o nakĩo gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩgũtũũra kĩrĩ kĩrũmu wega nginya tene." 17 Nake Nathani akĩira Daudi ciugo ciothe cia ũguũrio ũcio. 18 Nake Mũthamaki Daudi agĩtoonya, agĩkara thĩ mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ: "Nĩ ndĩkĩrĩ ũ, Wee Mwathani Jehova, nayo nyũmba yakwa-rĩ, ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩkĩo ũnginyĩte nginya haha? 19 Na rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, wonete undũ ũcio ta ũrĩ mũnini maitho-inĩ maku, nawe ũgacooka kwaria ũhoru wa matukũ marĩa magooka makonĩ nyũmba ya ndungata yaku. Ningĩ Wee Mwathani Jehova ino niyo njira yaku irĩa waragĩria andũ nayo? 20 "Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra? Nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova, nĩũ ndungata yaku. 21 Nĩ undũ wa kiugo gĩaku, na kũringana na wendo waku, nĩwĩkĩte undũ ũyũ mũnene ũguo, na ũkaũmenyĩthia ndungata yaku. 22 "Wee Mwathani Jehova, kaĩ ũkĩrĩ mũnene-ĩ! Gũtĩrĩ ũngĩ tawe, na gũtĩrĩ Ngai ũngĩ tiga wee, o ta ũria tũgũite na matũ maitũ. 23 Na nũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rĩrũrĩ rũmwe gũkũ thĩ rũria Ngai waruo aakũũrĩre rĩtũũke andũ ake, nĩgeetha wĩgĩre igweta, na wĩke maũndũ manene ma magegania na ma gwĩtigĩrwo, na undũ wa kũngata ndũrĩrĩ na ngai ciao ciehere mbere ya andũ aku, arĩa wakũũrĩre kuuma bũrũri wa Misiri? 24 Wee nĩũrũgamĩte andũ aku a Isiraeli matũũke andũ aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nĩtũũkĩte Ngai wao. 25 "Na rĩrĩ, Jehova Ngai, tũma kĩranĩro kĩrĩa wĩranĩre gĩkonĩ ndungata yaku na nyũmba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩre, 26 nĩgeetha rĩitwa rĩaku rĩnenehe nginya tene. Ningĩ andũ nĩmakoiga atĩrĩ, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe Ngai wa Isiraeli!' Nayo nyũmba ya ndungata yaku Daudi nĩkehaanda mbere yaku. 27 "Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nĩguũrĩrĩre ndungata yaku undũ ũyũ, ũkoiga atĩrĩ, 'Nĩngagwakĩra nyũmba.'

Ni undũ ũcio ndungata yaku nĩgũite na ũmĩrũru wa kũhooya ihooya rĩrĩ. **28** Wee Mwathani Jehova, Wee nĩwe Ngai! Ciugo ciaku nĩciakwĩhokwo, na nĩwĩrĩre ndungata yaku maũndũ macio mega. **29** Rĩu nĩwonete kwagĩrĩre ũrathime nyũmba ya ndungata yaku, nĩgeetha itũũre mbere yaku nginya tene maitho-inĩ maku; nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova nĩwe warĩite, na nĩ undũ wa kirathimo gĩaku, nyũmba ya ndungata yaku itũũre ĩraathimitwo nginya tene.”

8 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Daudi nĩatharĩkiire Afilisti na akĩmatooria biũ, na agĩtunyana Methegi-Amma kuuma watho-inĩ wa Afilisti. **2** Nĩngĩ Daudi nĩatoorĩre andũ a Moabi. Agĩtũma makome thĩ na akĩmathima na ũraihu wa rũrigi. Aamathima-rĩ, ithimi igĩrĩ ciao makooraagwo, na gĩthimi gĩa gatatũ mageetikĩrio matũũre muoyo. Nĩ undũ ũcio andũ a Moabi magĩtuika ndungata cia Daudi na makamũrehagĩra igooti. **3** Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũrũ wa Rehobu, mũthamaki wa Zoba, rĩrĩa aathiite gũcokia bũrũri ũrĩa aatunyĩtwo gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati. **4** Nake Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngĩri ĩmwe, na andũ a gũcítwara ngĩri mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngĩri mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magũrũ agĩtũma ithue ciothe tiga o igana rĩmwe. **5** Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũteithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũruga Asuriata ngĩri mĩrongo ĩrĩ na igĩrĩ. **6** Akĩiga mbũtũ cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski. Nao Asuriata magĩtuika a gwachagwo nĩwe makamũrehagĩra igooti. Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **7** Na rĩrĩ, Daudi agĩkuua ngo cia thahabu iria ciarĩ cia atongoria a Hadadezeri agĩcĩrehe Jerusalemu. **8** Kuuma matũũra ma Teba na Berothai, marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Mũthamaki Daudi agĩkuua kuuma kuo indo nyingĩ mũno cia gĩcango. **9** Rĩrĩa Tou mũthamaki wa Hamathu aaiguire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rĩ, **10** agĩtũma mũriũ Joramũ kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ undũ wa kũhoota Hadadezeri, ũrĩa wakoretwo akĩrũa na Tou. Joramũ akĩmũrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gĩcango. **11** Mũthamaki Daudi akĩamũrĩa Jehova indo icio, o ta ũrĩa aamũrite betha na thahabu kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe iria aatooretie. **12** Nacio nĩ Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Nĩngĩ akĩamũra indo iria aatahite kuuma kũrĩ Hadadezeri mũrũ wa Rehobu mũthamaki wa Zoba. **13** Nake Daudi akĩgĩa igweta hĩndĩ ĩrĩa oimire kũũraga andũ a Edomu ngĩri ikũmi na inyanya Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. **14** Nake akĩiga thigari cia kũrangĩra Edomu guothe, nao andũ a Edomu othe magĩtuika ndungata cia Daudi. Nake Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **15** Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kihooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩrĩre. **16** Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mũnene wa ita; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ehiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **17** nake Zadoku mũrũ wa Ahitubu na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩrĩ-Ngai; nake Seraia aarĩ mwandĩki. **18** Nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao arĩũ a Daudi maarĩ ataari a mũthamaki.

9 Nake Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũmwe ũtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ũria ingĩtuga nĩ undũ wa Jonathani?” **2** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na ndungata ya mũciĩ wa Saũlũ yetagwo Ziba. Nao makĩmũita ithĩi mbere ya Daudi, nake mũthamaki akĩmũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Ziba?” Nayo igĩcokia

atĩrĩ, “Ĩrĩ nĩ nĩ ndungata yaku.” **3** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ũria ingĩtonia ũtugi wa Ngai?” Nake Ziba agĩcokia mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na mũrũ wa Jonathani; nake nĩ mwonju magũrũ meeri.” **4** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Arĩ ha?” Ziba akĩmũcokia atĩrĩ, “Arĩ mũciĩ kwa Makiru mũrũ wa Amieli kũu Lo-Debari.” **5** Nĩ undũ ũcio, Mũthamaki Daudi agĩtũmana areehwo kuuma nyũmba ya Makiru mũrũ wa Amieli, kũu Lo-Debari. **6** Rĩrĩa Mefiboshethu mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Saũlũ, ookire harĩ Daudi, akĩnamĩrĩra amũhe gĩtũo. Nake Daudi akĩmwĩta “Mefiboshethu!” Nake agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ ndungata yaku.” **7** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩngũgĩtuga nĩ undũ wa thoguo Jonathani. Nĩngũgĩcokia gĩthaka gĩothe kĩrĩa kĩarĩ gĩa gukuguo Saũlũ, nawe ũrĩrĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” **8** Nake Mefiboshethu akĩnamĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ndungata yaku ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo ũrũmbũnye nguũ ta nĩ?” **9** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra Ziba, ndungata ya Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku indo ciothe iria ciarĩ cia Saũlũ na cia nyũmba yake. **10** Wee, hamwe na arĩũ aku na ndungata ciaku, nĩ inyuũ mũrĩmũrĩmagĩra mũgũnda, na mũkainũkia magetha, nĩgeetha mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku onage irio. Nake Mefiboshethu, mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku, arĩrĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” (Na rĩrĩ, Ziba aarĩ na arĩũ ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ.) **11** Nĩngĩ Ziba akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩngũwĩka o ũria wotho mũthamaki, mwathi wakwa, egwetha ndungata yake ĩke.” Nĩ undũ ũcio Mefiboshethu aarĩagĩra irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ũmwe wa arĩũ a mũthamaki. **12** Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mũciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. **13** Nake Mefiboshethu agĩtũra Jerusalemu, tondũ aarĩagĩra irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake arĩ mwonju magũrũ meeri.

10 Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni agĩkuua, nake Hanuni, mũriũ, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩcĩria atĩrĩ, “Nĩnguanonia ũtugi kũrĩ Hanuni mũrũ wa Nahashu, o ta ũrĩa ithe aanjĩkire maũndũ ma ũtugi.” Nĩ undũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ undũ wa gũkũrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmitwo nĩ Daudi maakĩnyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩrĩa Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūrecĩria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ undũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Gĩthĩ Daudi ndatũmĩte andũ aya kũrĩ we nĩgeetha matũũrie na mathigaane itũũra rĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtũnyane?” **4** Nĩ undũ ũcio Hanuni akĩnyitĩthia andũ acio a Daudi, na akĩmenjĩthia nederu rwere rũmwe, na agĩtĩnia nguũ ciao irima gatagatĩ ka njĩkarĩro, na akĩmaingata. **5** Hĩndĩ ĩrĩa Daudi eerirwo ũhoru ũcio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorĩthĩto mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikara kũu Jeriko nginya nederu cianyu ikũre, mũcooke mũtũke.” **6** Rĩrĩa Aamoni maamenyire atĩ nĩmatũkĩte kĩndũ kĩnũngu harĩ Daudi-rĩ, makĩandika thigari cia magĩrũ cia Asuriata ngĩri mĩrongo ĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngĩri ĩmwe, o na nĩngĩ andũ ngĩri ikũmi na igĩrĩ kuuma Tobu. **7** Nake Daudi aigua ũhoru ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. **8** Nao Aamoni makĩumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-

inĩ. **9** Nake Joabu akiona atĩ thigari nĩciarĩte mĩhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nĩ ùndũ ùcio agĩthuura mbùtũ imwe iria ciarĩ njamba mũno kũu Isiraeli, agĩcĩtũma ikarũe na Asuriata. **10** Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina, na akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. **11** Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ùke ùndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya-rĩ, nĩngũũka ngũteithie. **12** Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ùcamba nĩ ùndũ wa andũ aitũ na nĩ ùndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ùria ekuona kwagĩrĩre maitho-inĩ make.” **13** Ningĩ Joabu na mbùtũ ciake magĩtharĩkĩra Asuriata, no makĩmoorĩra. **14** Rĩria Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroorarĩ, o nao makĩũrĩra Abishai, magĩtoonya thĩinĩ wa itũũra rĩria inene. Nĩ ùndũ ùcio Joabu agĩcooka agĩtiga kũrũa na Aamoni na agĩthĩĩ Jerusalemu. **15** Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli-rĩ, magĩcookanĩrĩra hamwe rĩngĩ. **16** Hadadezeri areehithĩte Asuriata kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati; magĩthĩĩ nginya Helamu marĩ hamwe, na Shobaki mũnene wa mbùtũ ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie. **17** Rĩria Daudi eerirwo ùhoro ùcio-rĩ, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani na magĩthĩĩ nginya Helamu. Nao Asuriata makĩara mĩhari ya thigari cia mbaara igatũngane na Daudi, makĩrũa nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata acio makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũruga andũ magana mũgwanja arĩa maatwarithagia ngaari ciao cia ita, na thigari cia magũrũ ngĩrĩ mũrongo ìna. Ningĩ akĩũruga Shobaki mũnene wa mbùtũ ciao, agĩkuĩra kũu. **19** Rĩria athamakĩ arĩa othe maarĩ ndungata cia Hadadezeri moonire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na andũ a Isiraeli na magĩtũka a gwashagwo nĩo. Nĩ ùndũ ùcio Asuriata magĩtĩgĩra gũcooka gũteithia Aamoni hĩndĩ ingĩ.

11 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yaakinya ihinda rĩria athamakĩ maathĩiiga mbaara-inĩ-rĩ, Daudi agĩtũma Joabu hamwe na andũ a mũthamaki na mbùtũ ciothe cia mbaara cia andũ a Isiraeli. Makĩananga Aamoni magĩcooka makĩrĩgĩcĩria Raba. Nowe Daudi agĩtigwo Jerusalemu. **2** Hwaĩ-inĩ ùmwe-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma gĩtanda-inĩ gĩake agĩthĩĩ gũceeranga kũu igũrũ rĩa nyũmba ya ùthamakĩ. Arĩ nyũmba igũrũ akiona mũndũ-wa-nja agĩthamba. Mũndũ-wa-nja ùcio aarĩ mũthaka mũno, **3** nake Daudi agĩtũma mũndũ agatũrĩre ùhoro wake. Mũndũ ùcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ùcio ti Bathisheba, mwarĩ wa Eliamu mũtũmia wa Uria ùria Mũhiti?” **4** Hĩndĩ ìyo Daudi agĩtũma andũ makamũgĩre. Mũndũ-wa-nja ùcio agĩũka kũrĩ Daudi, nake agĩkoma nake. (Nĩgũkorwo nĩthereetie ihinda rĩake rĩa mweri), nake agĩgĩcookera gwake mũcĩ. **5** Mũndũ-wa-nja ùcio akĩgĩa nda na agĩtũmanĩra Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ na nda.” **6** Nĩ ùndũ ùcio Daudi agĩtũma mũndũ athĩĩ kũrĩ Joabu amwĩre atĩrĩ: “Ndũmĩra Uria ùria Mũhiti.” Nake Joabu agĩtũma Uria kũrĩ Daudi. **7** Rĩria Uria ookire, Daudi akĩmũũria ùhoro wa ùria Joabu aatarĩ, na ùhoro wa ùria thigari ciatarĩ, na ùria mbaara yathiiga na mbere. **8** Ningĩ Daudi akĩra Uria atĩrĩ, “Ikũrũka gwaku mũcĩ ùgethambe magũrũ.” Nĩ ùndũ ùcio Uria akiuma nyũmba ya ùthamakĩ, na akĩrũmĩrĩrio kĩheo kuuma kũrĩ mũthamakĩ. **9** No Uria agĩkoma itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya ùthamakĩ hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gũikũrũka athĩ gwake mũcĩ. **10** Rĩria Daudi eerirwo atĩrĩ, “Uria ndaanathĩĩ mũcĩ,” akĩmũũria atĩrĩ, “Gĩthĩ to hĩndĩ woka kuuma kũraya? Nĩ kĩĩ kĩragĩrĩrie ùthĩĩ mũcĩ?” **11** Uria akĩra Daudi atĩrĩ, “Ithandũkũ rĩa Jehova, na andũ a Isiraeli na a Juda maikarĩte hema-inĩ, na mwathi wakwa Joabu na andũ a

mwathi wakwa maikarĩte kambĩ kũu werũ-inĩ. Ingĩrahotire atĩa gũthĩĩ mũcĩĩ gwakwa, ngarĩe na nganyue, na ngome na mũtũmia wakwa? Ti-itherũ o ta ùria ùtũũraga muoyo, ndingĩka ùndũ ta ùcio!” **12** Ningĩ Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikara gũkũ mũthenya ùngĩ ùmwe, na rũcũ ùningagũtũma ùcooke.” Nĩ ùndũ ùcio Uria agĩkara Jerusalemu mũthenya ùcio na ùcio ùngĩ warũmĩrĩre. **13** Hĩndĩ ìria Daudi aamwĩtĩre, akĩrĩnũria na akĩnyuuanĩra nake, ningĩ Daudi agĩtũma arĩio nĩ njoohi. No hwaĩ-inĩ Uria agĩthĩĩ gũkoma mũgeeka-inĩ wake arĩ hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gũthĩĩ gwake mũcĩ. **14** Rũcũinĩ Daudi akĩandĩkĩra Joabu marũa, akĩmanengera Uria atĩre. **15** Marĩa macio maandĩkĩtuo atĩrĩ, “Twarĩa Uria harĩa mbaara ùhĩire mũno. Ùcooke ùmũtiganĩrie nĩgeetha ooragwo.” **16** Rĩria Joabu aarĩgĩcĩrĩre itũũra rĩria inene, akĩga Uria harĩa aamenyaga nĩho haarĩ agĩrĩrĩ arĩa maarĩ njamba. **17** Hĩndĩ ìria andũ a itũũra rĩu inene mookire kũrũa na Joabu-rĩ, andũ amwe a mbùtũ cia ita cia Daudi makĩũragwo; o nake Uria ùria Mũhiti agĩkua. **18** Joabu agĩtũma mũndũ kũrĩ Daudi akamũhe ùhoro wothe wa mbaara ìyo. **19** Nake agĩatha mũndũ ùcio aatũmire atĩrĩ: “Warĩkia kũhe mũthamakĩ ùhoro ìyũ wothe wa mbaara, **20** marakara ma mũthamakĩ maahota kũrĩrĩmbũka, nake aahota gũkũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmire mũkũhĩrĩre mũno itũũra inene mũkarĩte? Kĩĩ mũtooi atĩ no mamũrathe na mĩgũ marĩ rũthingo-inĩ?’ **21** Nũũ woragire Abimeleku mũrũ wa Jerubu-Beshethu? Gĩthĩ ti mũndũ-wa-nja wamũkĩrĩre ihiga rĩa gĩthĩĩ arĩ rũthingo-inĩ igũrũ? Gĩthĩ ti kĩo gĩatũmire akũire kũu Thebezu? Nĩ kĩĩ kĩratũmire mũthĩ hakahũ mũno na rũthingo? Angĩgakũũria ùguo-rĩ, nawe ùkaamũcookeria atĩrĩ, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ùria Mũhiti nĩmũkũ.’” **22** Nake mũndũ ùcio akiumagara agĩthĩĩ, na aakinya, akĩra Daudi maũndũ mothe marĩa Joabu aamũtũmĩte akoige. **23** Nake mũndũ ùcio watũmĩtuo akĩra Daudi atĩrĩ, “Andũ acio maratũkĩrĩre hinya, marooka kũrũa na itũũ werũ-inĩ, no tũrakĩmahũndũra nginya itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩria inene. **24** Hĩndĩ ìyo aikia a mĩgũ maraikĩria ndungata ciaku mĩgũ marĩ rũthingo igũrũ, na andũ amwe a mũthamakĩ nĩmakuĩte. O na ningĩ ndungata yaku, Uria ùria Mũhiti, nĩkuĩte.” **25** Nake Daudi akĩra mũndũ ùcio atĩrĩ, “Thĩĩ wĩre Joabu atĩrĩ: ‘Tiga kũigua ùũru nĩ ùhoro ùcio; rũhũ rũniinaga mũndũ ùmwe o ta ùria rũniinaga ùria ùngĩ. Thĩĩ na mbere gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene ùrianange.’ Wĩre Joabu ùguo nĩgeetha ùmũmĩrĩre.” **26** Rĩria mũtũmia wa Uria aigũire atĩ mũthũuriwe nĩakuĩte-rĩ, akĩmũcakaĩra. **27** Ihinda rĩa gũcakaya riathira-rĩ, Daudi akiuga areehwo gwake nyũmba, nake agĩtũka mũtũmia wake, na akĩmũciarĩra kahĩ. No rĩrĩ, ùndũ ùcio Daudi ekĩte nĩwarakarĩre Jehova.

12 Nake Jehova agĩtũma Nathani kũrĩ Daudi. Na aakinya harĩ we Nathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na andũ eerĩ, ùmwe aarĩ gĩtonga na ùria ùngĩ aarĩ mũthĩĩni. **2** Mũndũ ùcio warĩ gĩtonga aarĩ na ndũũru nyingĩ cia ng’ondũ na cia ng’ombe, **3** no ùcio warĩ mũthĩĩni ndaarĩ na kĩndũ tiga o kamwatĩ kanĩni aagũrĩre. Agĩkarera, nako gagĩkũra karĩ hamwe nake na ciana ciake. Kaarĩiiga irio ciake, na gakanyuuagĩra gĩkombe gĩake na gaakomaga gĩthũri-inĩ gĩake. Nako kaarĩ o ta mwarĩ. **4** “Na rĩrĩ, mũgeni agĩũka gwa gĩtonga kũu, no gĩtonga kũu gĩkĩrega kuoya ng’ondũ ìmwe yakĩo kana ng’ombe gĩthondekere mũgeni ùcio wokĩte gwakĩo gĩa kũria. Handũ ha ùguo, gĩkĩoya kamwatĩ karĩa kaarĩ ka mũthĩĩni na gĩgĩthĩnjira mũndũ ùcio wokĩte gwakĩo mũcĩ.” **5** Daudi agĩcinwo nĩ marakara nĩ ùndũ wa mũndũ ùcio, akĩra

Nathani atiri, “Ti-itheru o ta uria Jehova aturaga muoyo, mundu ucio wikite uguo agirirwo ni guka! 6 No nginya arihe kamwati kau maita mana, tondū niekite undū ta ucio na akaaga kuguanira tha.” 7 Hindi iyo Nathani akira Daudi atiri, “Wee niwe mundu ucio! Uu nigu Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga: ‘Ndagutirire maguta utuike muthamaki wa Israeli, na ngikuhonika kuuma guoko-ini gwa Saulu. 8 Nindakuheire nyumba ya mwathi waku, o na ngikuhe atumia a mwathi waku maikare githuri-ini giaku. Nindakuheire nyumba ya Israeli na Juda. Na kungikorwo maundu macio maarī manini na matiakuganite-ri, ningiakuheire maundu mangi maingi. 9 Ni ki gitumite unyarare kiugu kia Jehova, ugeeka uru maitho-ini make? Niwooragithirie Uria uria Muhiti na ruihu rwa njora, na ukioya mutumia wake atuike mutumia waku. Wamuragithirie na ruihu rwa njora rwa andu a Amoni. 10 Na ni undu ucio, ruihu rwa njora rutikeehera nyumba yaku, ni undu niwaanarare ni, na ukioya mutumia wa Uria uria Muhiti atuike mutumia waku.’ 11 ‘Jehova ekuuga uu: ‘Ningikuhethiria thina kuuma nyumba yaku wee mwene. O maitho-ini maku nungoya atumia aku, ndimahe mundu wa nyumba yaku, nake niagakoma na atumia acio aku muthenya barigici. 12 Wekire undu ucio na hito, no ni ngeeka undu iyu muthenya barigici andu a Israeli othe makionaga.’ 13 Hindi iyo Daudi akira Nathani atiri, ‘Ninjihire Jehova.’ Nathani agicookia atiri, ‘Jehova niakwehereirie mehia maku. Ndugukua. 14 No tondū nitumite thu cia Jehova imumene muno ni undu wa gwika uguo-ri, mwana ucio ucirarimo ngegukua.’ 15 Nathani aarika kumtici-ri, Jehova agituma mwana ucio mutumia wa Uria aacirire Daudi aruare. 16 Daudi agithaita Ngai ni undu wa mwana ucio. Akihinga kuria irio, agitoonya nyumba yake, agikoma thi utuku ucio wotho. 17 Nao athuuri a nyumba yake magithi hakuhi nake nigu mamurugamie na iguru nowe akirega, na ndaigana kurianira irio nao. 18 Muthenya wa mugwanja wakinya-ri, mwana ucio agikua. Nacio ndungata cia Daudi igitigira kumwira ati mwana ucio niakuite. Tondū cioigire atiri, ‘Riria mwana oima muoyo, twaririre Daudi na akaaga gutthikirira. Twahota atia kumwira ati mwana niakuite? Aahota kwigera ngero.’ 19 No Daudi akiona ati ndungata ciake naciahehanaga, akimanya ati mwana ucio niakuite. Nake akirua atiri, ‘Kai mwana akuite?’ Nao magicookia atiri, ‘Ii, niakuite.’ 20 Hindi iyo Daudi agukira. Aarika gwithamba, akihaka maguta na akigarurira nguo ciake, agithi nyumba ya Jehova, akiinamirira, na akihooya. Ningi agicooka agithi gwake mucii, agitia irio, nao andu ake makimurehere, akiria. 21 Ndungata ciake ikimuria atiri, ‘Ureka uguo niki? Riria mwana arari muoyo niurehingite na ukarira, no mwana akua-ri, wokira na waria irio!’ 22 Nake agicookia atiri, ‘Hindi iri mwana arari muoyo-ri, ndirehingaga na ngarira. ngicirira atiri, ‘Nuu uu? Jehova aahota kunjiguira tha areke mwana ucio atuire muoyo.’ 23 No riu tondū niakuite-ri, ni ki gigituma ndihinge? Ndaahota kumuriukia? Ni ni ngaathii kuri we, no ndangicooka kuri ni.’ 24 Hindi iyo Daudi akihooreria mutumia wake Bathisheba, agithi kuri we na agikoma nake. Nake agiciara kahii; nao magigatua Solomoni. Nake Jehova agikenda; 25 na tondū Jehova niakendete-ri, agituma munabii Nathani athii agakaha riitwa Jedidia. 26 Hindi iyo Joabu akihura Raba itura ria andu a Amoni, na agitunya kihingo kia hinya kia uthamaki. 27 Ningi Joabu agituma andu kuri Daudi, akiaga atiri, ‘Nihuiranite na itura ria Raba o na ngatunya maaf mario. 28 Na riri, cookanirira ikundi icio ingi cia mbutu cia ita, nigu ithiururukie itura

riu inene irigwatire. Angikorwo ti uguo ningwigwatira itura riu inene, nario riitanagio na ni.’ 29 Ni undu ucio Daudi agicookanirira mbutu ciake ciothe cia ita agithi Raba, na akiritharika, akiritunya. 30 Nake akioya thumbi ya mutwe ya muthamaki wao, na uritu wayo warī taranda imwe ya thahabu, na ni yagemetio na tuhiga twa goro, nayo ikiagirwo mutwe wa Daudi. Nake agitaha indo nyingi muno kuuma itura riu inene, 31 akiruturira aikari akuo, akimahe wira wa gwatura mbaū na muthumeno, na aruti wira na haru cia igera na wa mathanwa, na wira wa guthondeka maturubari. Nake eekire uguo matura-ini mothe ma Amoni. Thuutha ucio Daudi na mbutu ciake ciothe cia ita magicooka Jerusalemu.

13 Thuutha wa mahinda macio-ri, Abisalomu muru wa Daudi aari na mwarī wa nyina muthaka muno wetagwo Tamaru, nake Amunoni muru wa Daudi akimwenda muno. 2 Amunoni agitangika nginya agitua ni mururu ni undu wa mwarī wa ithe Tamaru, nigikorwo aari muritu gathirange, na nionaga ari hinya kumwika undu o na uriku. 3 Na riri, Amunoni aari na muratawe wetagwo Jonadabu muru wa Shimea, muru wa nyina na Daudi. Jonadabu aari mundu mwara muno. 4 Akiria Amunoni atiri, ‘Ni ki gitumite wee muru wa muthamaki woneke o ukihinyirika rucini o rucini? Kai utanginjira gitumi?’ Amunoni akimwira atiri, ‘Ni kwenda nyendeete Tamaru, mwarī wa nyina na Abisalomu muru wa baba.’ 5 Jonadabu akimwira atiri, ‘Thi iri na witue ati iri mururu. Riria thoguo aruka gukuona, umwira atiri, ‘No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aahe kindu gā kuria. Andugire irio ngionaga, nigu ndimuone, na ningi ndie acinyiite na guoko gwake.’ 6 Ni undu ucio Amunoni agikoma na agitua ni mururu. Na riria muthamaki ookire kumuona, Amunoni akimwira atiri, ‘No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aathondekere tumigate ngionaga, nigu ndie anyiite na guoko gwake.’ 7 Daudi agitumanira Tamaru nyumba-ini ya uthamaki, akimwira atiri, ‘Thi nyumba ya muru wa thoguo Amunoni, umthondekere irio.’ 8 Ni undu ucio Tamaru agithi nyumba ya muru wa ithe Amunoni, akimukora akomete. Akioya mutu, akikanda, agithondeka migate Amunoni akimuonaga, na akiuruga. 9 Agicooka akioya rugio, akimuhurira mugate, nowe akirega kuria. Amunoni akiaga atiri, ‘Andu othe nimehero haha.’ Ni undu ucio andu othe makiuma nja, makimutiga. 10 Hindi iyo Amunoni akira Tamaru atiri, ‘Ndehera irio haha nyumba yakwa ya toro, nigu ndie ucinyiite na guoko gwaku.’ Nake Tamaru akioya mugate uria aathondekete, akutwarira muru wa ithe Amunoni nyumba yake ya toro. 11 No riria aamutwarire nigu arie, Amunoni akimuniya, akiaga atiri, ‘Uka ngome nawe, mwarī wa baba.’ 12 Nake akimwira atiri, ‘Aca, muru wa baba! Tiga kunyiita na hinya. Undu ta iyu ndwagirire gwiko Israeli! Tiga gwika undu iyu wa waganu. 13 Ha uhero wakwa naguo atia? Thoni ciakwa ingcitwara naku? O nawe-ri, uhero waku ugukara atia? Ukuoneka uhaana ta mundu umwe wa andu ari aaganu na akigu thini na Israeli. Ndaguthaita aria na muthamaki; tondū ndangigira uuhikie.’ 14 Nowe akirega kumugua, na tondū aari na hinya kumukira, akimuniya na agikoma nake na hinya. 15 Ningi Amunoni akimuthura na rithuru runene makiria. Ti-itheru, aamuthurire gukura uria aamwendete. Amunoni akimwira atiri, ‘Ukura, wehere hahal!’ 16 Tamaru akimwira atiri, ‘Aca! Kunyingata thi ni ihitia inene makiria gukura uguo wanjika.’ Nowe akirega kumugua. 17 Nake Amunoni agita ndungata yake, akimira atiri, ‘Eheria

mündu-wa-nja üyü haha, na oima ühinge mûrango.” 18 Nî ündü ücio ndungata yake ikimûikia na nja, na ikihinga mûrango. Nake Tamaru eehumbite nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondu airitu aria gathirange a mûthamaki meehumbaga nguo ta iyo. 19 Tamaru akiiitiriria mûhu mûtwe, na agitarûra nguo iyo ndaaya ng'emie iria eehumbite. Agicooka akiiigirira guoko gwake mûtwe, agithii akiriraga aanirire. 20 Nake mûrû wa nyina Abisalomu akimûuria atiri, “Kaî muuma na Amunoni, mûrû wa thoguo? Riu ta gikire, mwarî wa maitû, tondu we nî mûrû wa thoguo. Tiga kûigua ûuru ngoro nî ündü wa ündü ücio.” Nake Tamaru agitûra mucii kwa mûrû wa nyina Abisalomu, arî mündü-wa-nja ura na kieha kinene. 21 Hîndi iria Mûthamaki Daudi aiguire maündü macio mothe-rî, akirakara mûno. 22 Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ündü o na ürîkû, mwega kana mûuru; niathûurire Amunoni tondu nîaconorithithe mwarî wa nyina Tamaru. 23 Mîaka iri yathira, hîndi iria amuri a ng'ondû guoya a Abisalomu maarî kûu Baali-Hazoru hakuhi na mûhaka wa Efiraimurî, agîta ariû a mûthamaki othe mathii kuo. 24 Abisalomu agithii kûrî mûthamaki, akimwira atiri, “Ndungata yaku niitite amuri ng'ondû guoya. Hii mûthamaki na anene ake no moke tûkorwo hamwe.” 25 Mûthamaki agicooka atiri, “Aca, mûrû wakwa. Tûtiagirirwo nî gûthii ithuothe; twahota gûtuika mûrigo harîwe.” O na gûtuika Abisalomu nîamûthathire-rî, niaregire biû gûthii, no akimûthe kirathimo giake. 26 Ningî Abisalomu akimwira atiri, “Angikorwo ti ûguo-rî, ndagûthaita ureke mûrû wa baba Amunoni athii na ithui.” Nake mûthamaki akimûuria atiri, “Nî kî gîgûtûma athii na inyu?” 27 Nowe Abisalomu akimûringiriria, na nî ündü ücio mûthamaki akireka Amunoni mathii nake, hamwe na ariû acio angî a mûthamaki. 28 Abisalomu agîatha andû ake, akîmeera atiri, “Ta thikîriaia! Rîria Amunoni arikorwo akenete nî kûnyua ndibei akarîo, na inyu ndimwîre atiri, ‘Ringai agwe thî,’ hîndi iyo mûûragei. Mûtigetigîre. Githi ti nî ndimûheete watho ücio? Umîrîria mûtûike njamba.” 29 Nî ündü ücio andû a Abisalomu magûika Amunoni o ta uria Abisalomu amaathite. Hîndi iyo ariû othe a mûthamaki magûikira, makîhaica nyûmbi ciao, makîura. 30 Marî njira-inî makûira-rî, ûhoro üco igûkinyira Daudi, akîrwo atiri, “Abisalomu nîoragite ariû othe a mûthamaki; gûtirî o na ûmwe ütigarite.” 31 Nake mûthamaki agûkîra, agîtembûranga nguo ciake, agikoma thî; o nacio ndungata ciake ikîrûgama hakuhi nake, na igîtembûranga nguo ciacio. 32 No Jonadabu mûrû wa Shimea, mûrû wa nyina na Daudi, akiuga atiri, “Mwathi wakwa, tiga gwîciiria atî moragite ariû othe a mûthamaki; no Amunoni wiki ûkuite. Ündü ücio ütûire urî muoroto wa Abisalomu kuuma mûthenya uria Amunoni aanyiitire mwarî wa nyina Tamaru na hinya. 33 Mûthamaki mwathi wakwa ndagîrwo nîkûrûmbûiya ûhoro ücio wa atî ariû othe a mûthamaki nimakuite. Amunoni nowe wiki ûkuite.” 34 Hîndi iyo Abisalomu nîakoretwo orite. Na rîrî, mündü uria warangarira itûura agîcûthiriria na akîona andû aingî njira-inî mwena wake wa ithûuro, maikûrûkîre mwena-inî wa kîrîma. Nake mûrangirî agithii akîra mûthamaki atiri, “Nîndirona andû mwena uria wa Horonaimu, mwena-inî wa kîrîma.” 35 Jonadabu akîra mûthamaki atiri, “Ta kîone, ariû a mûthamaki marî haha; o ta uria ndungata yaku ikwîrîre, ûguo noguo gûtarîi.” 36 Na aarîkia kwaria o ro ûguo-rî, ariû a mûthamaki magûika makîrîraga na mûgambo mûnene. O nake mûthamaki na ndungata ciake ciothe makîrîra marî na ruo rûnene. 37 Nake Abisalomu akîura agithii gwa Talimai mûrû wa Amihudi, mûthamaki wa Geshuru. Nowe Mûthamaki

Daudi agîcakaîra mûriû mûthenya o mûthenya. 38 Thuutha wa Abisalomu kûurîra Geshuru, aikarire kuo mîaka itatû. 39 Nayo ngoro ya mûthamaki niyeriragîria gûthii kûrî Abisalomu, tondu nîahooreretio ûhoro-inî ûkonii gîkuû kia Amunoni.

14 Na rîrî, Joabu mûrû wa Zeruia nîamenyete atî ngoro ya mûthamaki niyeriragîria kuona Abisalomu. 2 Nî ündü ücio, Joabu agîtûma mündü athii Tekoa akagîre mündü-wa-nja warî mûügî, areehwo kuuma kûu. Akîra mündü-wa-nja ücio atiri, “Wîtue atî niûracakaya. Wihumba nguo cia macakaya, na ndûkehake magata o na marîkû. Wîtue ta mündü-wa-nja ûikarite matukû maingî akîrîrîra mündü mûkuû. 3 Ucooke ithii kûrî mûthamaki umwarire ciugo ici.” Nake Joabu akimwira uria ekuuga. 4 Rîria mündü-wa-nja ücio wa kuuma Tekoa aathire kûrî mûthamaki, akîgûithia, agîturumithia ithii thi nguo amûhe gîthio, akimwira atiri, “Wee mûthamaki, ndeithia!” 5 Nake mûthamaki akimûuria atiri, “Nî kî kîragûthûnia?” Nake akiuga atiri, “Ti-itherû nî ndî mündü-wa-nja wa ndigwa; mûthuuri wakwa nîakuite. 6 Nî ndungata yaku ndîrarî na ariû eerî. Nao maroogitana me mûgûnda, na harakîaga mündü hau wa kûmateithûrana. Umwe aragûtha uria ûngî na aramûrûga. 7 Na rîrî, mûhîrîga wotho nîûkîrîre ndungata yaku; ûkoiga atiri, “Tûnengere mündü uria uragite mûrû wa nyina, nîgeetha tûmûûrage nî ündü wa muoyo wa mûrû wa nyina uria ooragite; tûkîniine mûgai o nake.” Nao mangîika ûguo no mahorie ikara rîria rîraakana, na no rîo riiki ndigairie, maniine rîtwa rîa mûthuuri wakwa, o na maniine njiaro ciake gûkû thî.” 8 Nake mûthamaki akîra mündü-wa-nja ücio atiri, “Inûka, na nîngûruta watho nî ündü waku.” 9 No mündü-wa-nja ücio wa Tekoa akimwira atiri, “Mûthamaki mwathi wakwa, reke ûuru ücio ûnjokerere hamwe na nyûmba ya baba, na ureke wee mûthamaki na gîti gîaku gia ûthamaki wage gûcookererwo nî ûuru o na ürîkû.” 10 Nake mûthamaki agîcooka atiri, “Mündü o na û angîkwîra ündü o na ürîkû, mûrehe kûrî nî, nake ndagacooka gûgûthûnia ringî.” 11 Nake mündü-wa-nja ücio akimwira atiri, “Reke mûthamaki agwete rîtwa rîa Jehova Ngai wake, nguo agirirîre mûrîrîria wa thakame ndakae kûûragana ringî, nîgeetha mûriû wakwa ndakae kûûragwo.” Nake mûthamaki akimwira atiri, “Ti-itherû o ta uria Jehova atûûraga muoyo-rî, gûtirî rûcuîrî o na rûmwe rwa mûtwe wa mûrûguo rûkûgûa thî.” 12 Ningî mündü-wa-nja ücio akimwira atiri, “Reke ndungata yaku ikwîre kiugo wee mûthamaki, mwathi wakwa.” Nake agîcooka atiri, “Kîarie.” 13 Mündü-wa-nja ücio akimûuria atiri, “Nî kî gîtûmitte wee ûthondeke ündü ta üyü wa gûûkîrîra andû a Ngai? Rîria mûthamaki oiga ûguo-rî, githi tiwe wîtuîrîre ciira, nîgûkorwo mûthamaki ndacookite mûriû wake uria mûingate mucii? 14 Ta uria maaî maitîkaga thî, marîa matangîoeka-rî, no taguo arî o nginya ithui tûkue. No Ngai ndarutaga mündü muoyo; handû ha gwîka ûguo-rî, athondekaga njira nîgeetha mündü uria mûingate ndakae gûtûura ta aeteetwo biû agathengio harî we. 15 “Na rîrî, njukite gûkwîra ûhoro üyü wee mûthamaki mwathi wakwa tondu andû nîmatûmîte nî ndîtigîre. Ndungata yaku îciirite atiri, ‘Nî nîngwarîria mûthamaki; no gûkorwo nîegwîka uria ndungata yake ikûmûuria; 16 no gûkorwo mûthamaki nîegwîkîra kûhonokia ndungata yake kuuma guoko-inî kwa mündü uria urageria gûtûniina nî hamwe na mûriû wakwa, matweherie kuuma kûrî igai rîria twaheirwo nî Ngai.’ 17 “Na rîrî, ndungata yaku igûkwîra atiri, ‘Kiugo gîaku mûthamaki mwathi wakwa kîrondeehere ûhurîko, nîgûkorwo mûthamaki mwathi wakwa ahaana ta mûraika wa Ngai wa gûkûûrana

wega na ūru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.” 18 Hīndi ūyo mūthamaki akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ndūkaahithe ūndū o wothē ūrīa ngūkūria.” Nake mūdū-wa-nja ūcio akīmūra atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa nīakarīe.” 19 Nake mūthamaki akīmūria atīrī, “Githī mūtinyiitanīre na Joabu ūhorō-inī ūyū wothē?” Nake mūdū-wa-nja akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūria ūtūrāga muoyo, wee mūthamaki mwathi wakwa, gūtīrī mūdū ūngīhūgūra mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, aregane na ūndū o wothē ūrīa mūthamaki mwathi wakwa angīuga. Ī nīguo, nī ndungata yaku Joabu yanjīrīre njike ūndū ūyū, na nīwe wīkīrīte ciugo ici ciothe kanua-inī ka ndungata yaku. 20 Nake Joabu, ndungata yaku nīwe wīkīte ūguo nīgeetha agarūre ūndū ūrīa ūrī ho ihinda rīrī. Mwathi wakwa arī ūgī ta wa mūraika wa Ngai; nīamenyaga ūndū wothē ūrīa wīkīkaga būrūrī-inī.” 21 Mūthamaki akīra Joabu atīrī, “Nī wega, nīngwīka ūguo. Thīi, ūcooke mwanake ūcio ti Abisalomu.” 22 Joabu akīgūthīa aturumithīte ūthīu thī nīguo amūhe gītīo, na akīrathīma mūthamaki. Joabu akīmūra atīrī, “Ūmūthī ndungata yaku nīyamenya atī nīrīkīte gwītīkīrīka maitho-inī maku mūthamaki mwathi wakwa, tondū mūthamaki nīetīkīrīte ihooya rīa ndungata yake.” 23 Hīndi ūyo Joabu agīthī Geshuru, na agīcookia Abisalomu Jerusalemu. 24 Nowe mūthamaki akīmūra atīrī, “No ngīnya athīi mūci gwake mwene; ndakarekwo oone ūthīu wakwa.” Nī ūndū ūcio Abisalomu agīthī mūci gwake na ndaigana kuona ūthīu wa mūthamaki. 25 Thīini wa Isiraeli guothe gūtīarī mūdū ūngī o na ūmwe waganagwo gūthakara ta Abisalomu. Kuuma rūcūrī rwake rwa mūtwe ngīnya nyarīrī ciake ndaarī na kameni. 26 Rīrīa rīothe eenjaga njuūrī cia mūtwe wake, nīenjagwo o mwaka wathīra rīrīa njuūrī yamūrītūhīra mūno, angāmīthīmīre, ūrītū wayo wakoragwo ūrī cekerī magana meerī, kūringana na gīthīmī kīa mūthamaki. 27 Nake Abisalomu nīacīarīe aanake atatū na mūrītū ūmwe. Nake mwarī eetagwo Tamaru, na aarī mūdū-wa-nja mūthaka. 28 Abisalomu aatūrīre mīaka īrī Jerusalemu atarī oona ūthīu wa mūthamaki. 29 Nīngī Abisalomu agītūmanīra Joabu nīguo amūtūme kūrī mūthamaki, no Joabu akīrega gūthīi kūrī we. Nīngī akīmūtūmanīra rīita rīa keerī, no akīrega gūthīi. 30 Hīndi ūyo akīra ndungata ciake atīrī, “Atīrīrī, mīgūnda wa Joabu ūhakanīte na wakwa, na arī na cairī kuo. Thīi mūmīcīne na mwakī.” Nī ūndū ūcio ndungata cia Abisalomu ikīgwatīa mīgūnda ūcio mwakī ūkīhīa. 31 Hīndi ūyo Joabu agīthī mūci kwa Abisalomu, akīmūra atīrī, “Nī kīi gīatūma ndungata ciaku icīne mīgūnda wakwa?” 32 Nake Abisalomu akīra Joabu atīrī, “Ndagūtūmanīre, ngīkwīra atīrī, “Ūka, nīguo ngūtūme kwa mūthamaki, ūkamūrie atīrī, “Nī kīi gīatūmīre nyume Geshuru? Ūngīrī ūndū mwega korwo nīkuo ndūūraga o na rīu!” Rī-rī, nīngwenda kuona ūthīu wa mūthamaki, na hangīkorwo nī harī na ūndū njīkīte mūuru, nīakīmījūrage.” 33 Nī ūndū ūcio Joabu agīthī kūrī mūthamaki, na akīmūhe ūhorō ūcio. Hīndi ūyo mūthamaki agīta Abisalomu, nake agūka, akīnamīrīra aturumithīte ūthīu thī mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmumunya Abisalomu.

15 Na rīrī, thūthūtha wa maūdū macio, Abisalomu agīthōndekera ngaarī cia ita na mbarathi, na andū mīrongo itano a gūthīiaga mbere yake mateng’erete. 2 Nake ookīraga rūcīnī tene akarūngama mūkīra-inī wa njīra rīra yathīiaga kihīngō-inī gīa itūūra rīrīa inene. Na rīrīa mūdū o wothē ooka arī na mateta ma gūtwarīra mūthamaki nīguo atue itua-rī, Abisalomu akamwīta, akamūria atīrī, “Uumīte itūūra rīrīkū?” Nake akāmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku yumīte

mūhīrīga-inī ūmwe wa Isiraeli.” 3 Nīngī Abisalomu akamwīra atīrī, “Atīrīrī mateta maku nī ma kīhōoto na nī magīrīre, no gūtīrī mūdū ūthūurītwo wa kūrūgamīrīra mūthamaki ūngīgūthīkīrīra.” 4 Nīngī Abisalomu akamwīra atīrī, “Naarī korwo ndaatūuo mūcīrī wa būrūrī ūyū! Hīndi ūyo mūdū o wothē ūrī na mateta kana ciira no ooke kūrī nīi, na nī ngatīgīrīra ciira wake nīwatūuo na kīhōoto.” 5 Nīngī hīndi ciothe rīrīa mūdū wothē amūkuhīrīra ainamīrīre mbere yake, Abisalomu agatambūrūkia guoko, akamūhībīria na akamīmumunya. 6 Abisalomu ekaga ūguo kūrī andū othe a Isiraeli arīa mookaga kūrī mūthamaki gūcīria kīhōoto, na nī ūndū ūcio akīgūcīrīra ngoro cia andū a Isiraeli. 7 Na rīrī, mīaka īna yathīra, Abisalomu akīra mūthamaki atīrī, “Njītikīria thīi Hebrīoni nīgeetha ngahīngīe mwīhītwa ūrīa ndeēhītīre harī Jehova. 8 Hīndi rīra ndungata yaku yatūūraga Geshuru kūu Suriata, nīndeēhītīre na mwīhītwa ngiuga atīrī, ‘Jehova angīanjookīa Jerusalemu, nīngamūhooya ndī kūu Hebrīoni.’” 9 Nake mūthamaki akīmūra atīrī, “Thīi na thayū.” Nī ūndū ūcio Abisalomu agīthī Hebrīoni. 10 Hīndi ūyo Abisalomu agītūma andū na hitho mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli makoige atīrī, “Rīrīa mūrīuga tūrumbeta twahuhwo, hīndi ūyo muuge atīrī, ‘Abisalomu nīwe mūthamaki wa Hebrīoni.’” 11 Andū magana meerī kuuma Jerusalemu nīo maathīte hamwe na Abisalomu. Meetītwo marī ageni, na magīthīi matekūmenya nī ūuru meekaga, matīrī ūndū maamenyaga ūhorō-inī ūcio. 12 Na hīndi rīra Abisalomu aarutaga magongona-rī, agītūmanīra Ahīhofelī ūrīa Mūgīloni, o ūrīa waheaga Daudī kīrīra, oke kuuma itūūra rīao rīa Gilo. Na nī ūndū ūcio ndundu ya gūkīrīra mūthamaki ikīgīa na hīnya, nao arūmīrīrī a Abisalomu magīkīrīrīra kūngīha. 13 Na rīrī, hagūka mūdū ūmwe watūmītwo kūrī Daudī, akīmūra atīrī, “Ngoro cia andū othe a Isiraeli irūmīrīre Abisalomu.” 14 Hīndi ūyo Daudī akīra anene ake othe arīa aarī nao Jerusalemu atīrī, “Ūkai! No ngīnya tūire; kwaga ūguo gūtīrī o na ūmwe witū ūkūhōnoka kūrūragwo nī Abisalomu. No ngīnya tūthīi o ro rīu, kana Abisalomu oke narua atūkorerere, atūhubanīrīe na atwanange, na ahūire itūūra rīrīi inene na rūhīu rwa njora.” 15 Nao anene a mūthamaki makīmūcookeria atīrī, “Ndungata ciaku nīcīhaarīre gwīka ūndū o wothē ūrīa mūthamaki mwathi witū angīthūura wīkwō.” 16 Nake mūthamaki akīmagara, arūmīrīrīro nī andū a nyūmba yake yothe; no agītiga thuriya ikūmi cia kūmenyerera nyūmba ya mūthamaki. 17 Nī ūndū ūcio mūthamaki akīmagara, arūmīrīrīro nī andū acio othe, magīthīi handū haraaga, makīrīgama ho. 18 Nao andū ake othe makīmūhītūka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatū arīa maatwaranīte hamwe nake kuuma Gathu, makīhītūka magīthīi mbere ya mūthamaki. 19 Mūthamaki akīria Itai ūrīa Mūgīiti atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūthīi hamwe na ithūi? Cooka ūgīakare hamwe na Mūthamaki Abisalomu. Wee ūrī mūdū wa kūngī, mūdū ūthaamīte akoima būrūrī wake. 20 Ūrookire o ira. Ingīgūtīkīria atīa wambīrīrie kūrūūra na ithūi, o rīrīa itaramenya kūrīa ndīrathīi? Hūdūka, woe andū a būrūrī wanyu ūcooke nao. Naguo ūtugi na wīhokeku iroikara hamwe nawe.” 21 No Itai agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, na o ta ūrīa wee mūthamaki mwathi wakwa ūtūūraga muoyo-rī, harīa hothe mūthamaki mwathi wakwa angīkorwo arī, o na kūngīkorwo nī gūtūūra muoyo kana gūkua, hau no ho ndungata yaku īgaakorwo īrī.” 22 Nake Daudī akīra Itai atīrī, “Thīi na mbere, ūthīi ūhītūkīte.” Nī ūndū ūcio Itai ūrīa Mūgīiti agīthīi ahītūkīte hamwe na andū ake othe, na andū a nyūmba yake arīa maarī hamwe nake. 23 Nao andū

othe a бүрүрү үcio makirira na мүgambo мүnene riria andu acio othe maahitukaga. Muthamaki o nake akiringa мүrүmo uria ungwi wa karuui ga Kidironi, nao andu othe magithi merere weru-ini. **24** Zadoku o nake aari ho, na Alawii othe aria maari hamwe nake nio maakuute ithanduku ria kirikaniro kia Ngai. Nao makigwa ithanduku ria kirikaniro kia Ngai thi, nake Abiatharu akiruta magongona nginya riria andu othe maarikirie kuuma ituura riu inene. **25** Ningi muthamaki akira Zadoku atiri, "Oya ithanduku ria Ngai uricooke ituura-ini riu inene. Ingitikirika maitho-ini ma Jehova-ri, nikanjookia na atume ndrione na nyone giikaro giake ringi. **26** No angikiuga atiri, "Nii ndikenetio niwe," hndi iyo nii nindihairie; nianjike o uria wothe angiona kwagirire." **27** Ningi muthamaki akira Zadoku uria muthinjiri-Ngai atiri, "Githi wee nduri muoni-maundu? Cooka uhihi ituura-ini riu inene na thayu, muri na murguo Ahimaazu, na Jonathani muriu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu muthi na ariu acio anyu eer. **28** Na nii ngiikara njeterere mariuko-ini kuu weru-ini, o nginya hndi riria ukaandehithiria uhoru unjire uria maundu matarii." **29** Ni undu ucio Zadoku na Abiatharu magikua ithanduku ria Ngai, makiricookia Jerusalem na magiikara kuo. **30** No Daudi agithi na mbere kwabeta kirima kia mitamaiyu, o akiriraga; niahumbirite mutwe, na aari maguru matheri. Andu othe aria aari nao-ri, o nao nimehumbirite mutwe, nao maambatire o makiriraga. **31** Na riri, Daudi niamenyithitio atiri, "Ahithofeli aari hamwe na aria maari ndundu na Abisalomu." Ni undu ucio Daudi akihooa atiri, "Wee Jehova, garua kirira kia Ahithofeli, ugutue urimu." **32** Na riria Daudi aakinyire gacumbiri ga kirima, haria andu maahooagira Ngai-ri, Hushai uria Muariki aari hau kumutunga, atemburangite nguo yake ndaaya, na akeitirira tiri mutwe. **33** Nake Daudi akimwira atiri, "Ungikorwo niuguthi na nii, uguutua murgu haru nii. **34** No ungicooka ituura-ini riu inene na wire Abisalomu atiri, 'Ningutuika ndungata yaku wee muthamaki; ndraturire ndi ndungata ya thoguo mbere iyo, na riu ngutuika ndungata yaku,' hndi iyo no undeithie guthukia mataaro ma Ahithofeli. **35** Githi Zadoku na Abiatharu aria athinjiri-Ngai matiigukorwo kuu hamwe nawe? Meerage andu o wothe unguigua nyumba-ini ya muthamaki. **36** Ariu ao eer, Ahimaazu muriu wa Zadoku, na Jonathani muriu wa Abiatharu mari kuu hamwe nao. Matumage kuriu nii na undu o wothe unguigua." **37** Ni undu ucio Hushai murata wa Daudi agicooka, na agikinya Jerusalem o riria Abisalomu aatoonyaga ituura riu inene.

16 Na riri, Daudi aakorirwo ahitikite gacumbiri ga kirima o hanini-ri, agikora Ziba, ndungata ya Mefibosethu, imweterere imutunge. Aari na ndigiri igiri ciatandikito na igakuua migate magana meer na imanjika cia thabibu nyumu igana rimwe, na ikumba igana cia nguyu, o na mondo ya ndibei. **2** Nake muthamaki akuria Ziba atiri, "Ni ki gutumite urehe indo ici?" Nake Ziba agicooka atiri, "Ndigiri ni cia gukuua andu a nyumba ya muthamaki, nayo migate na matunda ni cia kurio ni andu, nayo ndibe niyakunyuuo ni aria mangiruro ni hinya guku weru-ini." **3** Muthamaki agicooka akimuria atiri, "Ari ha muru wa muriu wa mwathi waku?" Nake Ziba akiuga atiri, "Aikarite Jerusalem, tondu areciiria atiri, 'Umuthi nyumba ya Israeli nikanjookeria uthamaki wa guka.'" **4** Ningi muthamaki akira Ziba atiri, "Indo ciothe iria iraraa cia Mefibosethu kuuma riu ni ciaku." Nake Ziba akiuga atiri, "Nindakwinyihiria; reke njitikirike maitho-ini maku, wee muthamaki, mwathi wakwa." **5** Muthamaki Daudi aakuhirira Bahurimu-ri, mundu

wa muhiriga wa nyumba ya Saulu agiuka oimite kuo. Nake eetagwo Shimei muru wa Gera; agiuka akirumanaga. **6** Agikiria Daudi na anene othe a muthamaki mahiga, o na gutuika mbutu ciothe cia ita na arangiri maari mwena wa Daudi wa urio na wa umotho. **7** Shimei akirumanaga, akiuga atiri, "Thi na kuu, thi na kuu, wee muti wa thakame, wee kimaramari giki! **8** Jehova niakurihitie, thakame yothe iria wanaita ya nyumba ya Saulu, uria wathanaga ithenya riake. Jehova nianeanite uthamaki kuri murguo Abisalomu. Wee niukinyirwo ni mwanangiko tondu uri muti wa thakame!" **9** Hndi iyo Abishai muru wa Zeruia akiuria muthamaki atiri, "Ni ki kiratuma ngui iwo ngu urime muthamaki mwathi wakwa? Reke ninge murimo ndimutinie mutwe." **10** No muthamaki akiuga atiri, "Tunyiitaniire undu urikuu ni na inyu, inyu ariu a Zeruia? Angikorwo ararumana tondu Jehova niawirite atiri, 'Ruma Daudi,' nuu ungmuria atiri, 'Ugwika uguo niki?'" **11** Ningi Daudi akira Abishai na anene ake othe atiri, "Muru wakwa, uria uumite muthimo-ini wakwa, niwe uraageria kunduta muoyo. Githi Mubenjamine iyu ndangigika makiria ma uguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondu Jehova niwe umwirite eke uguo. **12** Hihhi no gukorwo Jehova niakuona thina wakwa, na niakanthia na wega ni undu wa irumi icia ndrurumwo umuthi." **13** Ni undu ucio Daudi na andu ake magithi na mbere magereire njira nake Shimei akagera mwena-ini wa kirima ang'ethaniire nao, agithi akirumanaga, na akimukagira mahiga, na akatuminjagira tiri. **14** Nake muthamaki na andu othe aria maari nake magikinya kuria maathiaga manogeete. Na kuu niuko Daudi aahurikire, akinogoka. **15** Hndi iyo Abisalomu na andu othe a Israeli magiuka Jerusalem, na Ahithofeli agikorwo hamwe nao. **16** Hndi iyo Hushai uria Muariki, murata wa Daudi, agithi kuri Abisalomu, akimwira atiri, "Muthamaki arotuura nginya tene! Muthamaki arotuura nginya tene!" **17** Abisalomu akuria Hushai atiri, "Uyu nguwo wendo uria wonetie murata waku? Ni ki kiragirire ithi na murata waku?" **18** Nake Hushai akira Abisalomu atiri, "Aca, uria ithuurtwo ni Jehova, na agathuurwo ni andu aya, na agathuurwo ni andu othe a Israeli, ni ndi wake, na njikare nake. **19** Ningi-ri, njagirirwo niugutungatira uu? Githi ndiagirirwo ni gutungatira muriu? O ta uria ndaatungatire thoguo, noguo ngugutuungatira." **20** Abisalomu akira Ahithofeli atiri, "Tuhe utaaroo waku. Twagirirwo ni gwika atia?" **21** Ahithofeli agicooka atiri, "Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nigeetha irorage giikaro kia muthamaki. Hndi iyo andu othe a Israeli nimakaigua atf wee wimuthiire biu ni thoguo, namo moko ma andu aria othe uri nao nimekugia hinya." **22** Ni undu ucio makimbira Abisalomu hema nyumba iguru, nake agikoma na thuriya cia ithe mbere ya andu othe a Israeli. **23** No riri, matuku-ini macio mataaro maria Ahithofeli aheanaga maahaanaga ta ma mundu uhoote kirira kuri Ngai. Uguo nguwo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17 Ahithofeli akira Abisalomu atiri, "Reke thure andu ngiri ikumi na igiri nguwo tuthi utuku o ro iyu tugakinyire Daudi. **2** Na ndimutharikire o ro riu ari munogu na atari na hinya. Ndimumakie, na andu aria othe aria mari hamwe nake moore. Njurage o muthamaki we wiki, **3** na hndiire andu othe macooke kuri we. Gikuu kia mundu ucio uracarua gicucocooka andu othe harwe; gutiri mndi ukugurara." **4** Nario ithugunda riu rikioneke riri riega ni Abisalomu na athuuri othe a Israeli. **5** No Abisalomu akiuga atiri, "Tumanirai Hushai uria Muariki o nake, nguwo tugue uria ekuuga." **6** Na riria Hushai ookire,

Abisalomu akimwira atiri, “Ahithofeli niaheanite mataaro maya. Ni wega twike ugo aroiga? Angikorwo ti ugo-ri, tuhe woni waku.” 7 Hushai agicookeria Abisalomu atiri, “Itaaro riria Ahithofeli aheanite ti riega ihinda-ini riri. 8 Wee nuu thogu na andu ake; ni andu njamba, na ni njamba ta nduba itunyitwo mwana yogo. Ningi thogu ari na umenyo wa mbaara; ndari hinci angiraarania na mbutu cia ita. 9 O na riu ahithitwo ngurunga kana akahithwo handu hang. Angitharikiria mbutu ciaku cia ita mbere-ri, uria wothe ukaigua uhoru ucio akoiga atiri, ‘Mbutu cia ita Abisalomu nciuragitwo.’ 10 Hindi iyo o na muthigari uria njamba, uria ngoro yake ihana ta ngoro ya muruuthi-ri, niakaringika ni guoya, tondū Isiraeli othe ni moofi atiri, thogu ni njamba ya ita na atiri andu ari maru nake ni njamba. 11 “Ni undu ucio ngugutaara atiri: Reke andu othe a Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba, acio aingi muno ta muthanga wa hugururu cia iria, moonganio othe macoonanire hariwe, na wee mwene umatongorie magithii ita-ini. 12 Hindi iyo nitukaamutharikiria haria hothe tungumuona, tumumbirire o ta uria ime riguga thi. Nigikorwo we mwene o na kana mundu o na umwe wake gutiri ugaatigara muoyo. 13 O na ningi angigatoonya ituura inene, andu othe a Isiraeli makaarehe mihindo ituura-ini riu, tukururije turtwara gituamba-ini, o nginya kwage gacunj kario kangoneka.” 14 Nake Abisalomu na andu othe a Isiraeli makiuga atiri, “Utaaro wa Hushai uria Muariki ni mwega gukira wa Ahithofeli.” Nigikorwo Jehova niatuite afi nieguthikia utaaranu ucio mwega wa Ahithofeli zigetha arehithire Abisalomu mwanagocio. 15 Hushai akira Nadeotha na Abiatharu, acio athinjiri-Ngai, atiri, “Ahithofeli niataarite Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke una na una, no ni ndimataarite meeke una na una. 16 Riu tumana kuri Daudi narua, umwire atiri, ‘Utuku uyū menyā ndukaraare mariuko-ini kuu weru-ini; ringa murimo na ndukaage gwika ugo, kwaga ugo muthamaki na ari othe ari nao nimekuniinwo.’” 17 Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya muritu niyo yari ithii ikamahe uhoru ucio, nao mathii makeere Muthamaki Daudi, tondū matingetikirire kuonwo magitooonya ituura-ini riu inene. 18 No kamwana kanini nikamonire na gakira Abisalomu. Ni undu ucio andu acio eeri makiumagara na ihanya magitooonya nyumba ya mundu kuu Bahurimu. Nake aari na githima hau nja ya mucii wake, nao makiharurika thii ni wakio. 19 Nake mutumia wa mundu ucio akioya kindu gfa kuhumbira, aggitamburukia iguru rira murimo wa githima, na akianika ngano iguru riakio. Na gutiri mundu o na umwe wamenyire uhoru ucio. 20 Na riria andu a Abisalomu mookire kuri mutumia ucio kuu nyumba gwake-ri, makimuria atiri, “Ahimaazu na Jonathani maru ha?” Nake mutumia ucio akimacoookeria atiri, “Maringire murimo uuria wa karuu.” Nao andu acio makimacaria no mationire mundu; ni undu ucio magicooka Jerusalemu. 21 Thuutha wa andu acio guthii, Jonathani na Ahimaazu makiuma githima-ini, na magitwarira Muthamaki Daudi uhoru ucio. Makimwira atiri, “Wihaarire uringē rūū o narua, Ahithofeli ni ataaranite una na una wa guguthurira.” 22 Ni undu ucio Daudi na andu othe ari maru nake maguthira na makiringa rūū rwa Jorodani. Na gugikira gutiri mundu uitaaringite rūū rwa Jorodani. 23 Na riria Ahithofeli onire afi mataaro make matiinarumirirwori, agitandika ndigiri yake, akiniuka gwake mucii ituura-ini rieke. Agithondeka maundu nake, agicooka akiiita. Ni undu ucio agikua na agithikwo mbirira-ini ya ithe. 24 Daudi agithii Mahanaimu, nake Abisalomu akiringa rūū rwa Jorodani hamwe na andu othe a Isiraeli. 25 Abisalomu niathuurite

Amasa atuke munene wa mbutu cia ita ithonya rira Joabu. Amasa aari muru othe mundu wetagwo Jetheri, Muisiraeli uria wahikite Abigaili, mwaru wa Nahashu, mwaru wa nyina na Zerua nyina wa Joabu. 26 Andu a Isiraeli na Abisalomu maambite hema ciao bururi-ini wa Gileadi. 27 Na riria Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi muru wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makiri muru wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai uria Mugileadi kuuma Rogelimu 28 makirehe indo cia gukomera, na mbakiri, na indo cia rumba. Ningi makirehe ngano na cairi, na mutu na ngano hihie, na mboco na ndengu, 29 na ukii na ngoro, na ng'ondo na maguta mamata ma iria rira ng'ombe, nigetha Daudi na andu ake marie. Tondū moigire atiri, “Andu aya ni ahuuutu, na makanoga, na makanyootera guku weru-ini.”

18 Na riri, Daudi akitungania andu ari maru nake, na agithuura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. 2 Daudi agituma mbutu icio cia ita ithii ikaruē, gicunji gia ithatu giathagwo ni Joabu, na gicunji gia ithatu giathagwo ni Abishai muru wa nyina na Joabu, muru wa Zerua, na gicunji kingi gia ithatu gigaathwo ni Itai uria Mugithi. Nake muthamaki akira mbutu icio cia ita atiri, “Titheru ni mwene ningumagarania na inyu.” 3 No andu acio makimwira atiri, “Wee nduguthi; tungigaakirio hinya tuurere-ri, matingirumbuyia uhoru witu. O na nuthu iitu ingikua-ri, matingirumbuyia uhoru ucio; no wee uri bata gukira andu ngiri ikumi aitū. Riu ni kaba ituteithirire uri guku ituura-ini riri inene.” 4 Nake muthamaki agicookia atiri, “Ni ngwika uria wothe mukuona kwagithire.” Ni undu ucio muthamaki akirigama kihingo-ini riria andu acio othe moimagaraga maru ikundi cia andu igana igana, na cia ngiri ngiri. 5 Muthamaki agiatha Joabu, na Abishai, na Itai, akimeera atiri, “Menyerera mwanake ucio ugwitwo Abisalomu ni undu wakwa.” Nacio mbutu ciothe cia ita nciaiguire muthamaki akiheana watho ni undu wa Abisalomu kuri o umwe wa anene a mbutu cia ita. 6 Mbutu icio cia ita ikerekerua weru-ini ikaruē na Isiraeli, nayo mbaara ikiruruwo mutitu-ini wa Efiraimu. 7 Kuu niuku mbutu cia ita cia Isiraeli ciatooreiro ni andu a Daudi. Nao ari maakuire muthenya ucio maaru aingi muno, maaru andu ngiri mirongo iri. 8 Mbaara ikhurunjika bururi wothe, naguo mutitu ukiniina andu aingi muthenya ucio gukira ari maaniinwo ni ruhiu rwa njora. 9 Nake Abisalomu agicemania na andu a Daudi. Nake aahaicite nyumbū yake, na riria nyumbū yathiiagira rungu rwa honge ndumanu cia mugandi munene, mutwe wa Abisalomu ukhata muti-ini. Nake agitigwo acunjuurite riera-ini, nayo nyumbū rira aahaicite igithii o na mbere. 10 Hindi iria mundu umwe wa onire ugo, akira Joabu atiri, “Nindona Abisalomu acunjuurite muti-ini wa mugandi.” 11 Joabu akira mundu uria wamwirere ugo atiri, “Ati kii! Niwamuona? Ni kii kiagiria umuguthe agwe thi o ro hau? Niningiakuhe ceki ikumi cia betha, na mutibi wa mundu njamba.” 12 No mundu ucio agicookia atiri, “O na ingithimwo ceki ngiri imwe njikirwo guoko, ndingitamburukia muru wa muthamaki guoko ndimwike uuru. Muthamaki aagwathire wee, na Abishai, na Itai tukiguaga, akimwira atiri, ‘Menyerera mwanake ucio ugwitwo Abisalomu ni undu wakwa.’ 13 Na ingitwaririre muoyo wakwa thina-ini, na tondū gutiri undu ithagwo muthamaki, no wetherie undiganire.” 14 Joabu akiuga atiri, “Ni ndigute mahinda ni undu waku.” Ni undu ucio akioya matimū matatū, agithii, akimutheeca namo ngoro Abisalomu ari o muoyo hau muti-ini wa mugandi-ini ucio.

15 Nao andũ ikũmĩ arĩa maakuuagĩra Joabu indo cia mbaara makĩrigiicĩria Abisalomu, makĩmũhũũra, makĩmũũruga. **16** Hĩndĩ iyo Joabu akĩhuha karumbeta, nacio mbũtũ cia ita igĩtiga gũteng'eria andũ a Isiraeli, tondũ Joabu nĩaciũrũgamirie. **17** Nao makĩoya Abisalomu, makĩmũũkia irima inene kũu mũtĩtũ, na makĩũmba hĩba nene ya mahiga igũrũ rĩake. Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli makĩũũria kwao mĩcĩ. **18** Hĩndĩ irĩa aarĩ muoyo, Abisalomu nĩeyakĩire gĩtugĩ agĩkĩhaanda Gĩtuamba-inĩ kĩa Mũthamaki kĩrĩ gĩa kĩririkano gĩake, tondũ eeciĩrĩtie atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩrĩ na kahĩĩ kangĩtũũria rĩtwa rĩakwa.” Agĩĩta gĩtugĩ kũu rĩtwa rĩake, nakĩo gĩĩtagwo Gĩtugĩ kĩa Abisalomu nginya ũmũthĩ. **19** Na rĩrĩ, Ahimaazu mũrũ wa Zadoku akiuga atĩrĩ, “Reke hanyũke ngatwarĩre mũthamaki ũhoru atĩ Jehova nĩamũhonoketie kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciake.” **20** Joabu akĩmũwĩra atĩrĩ, “Wee tiwe wagĩrĩrwo nĩ gũtwara ũhoru ũcio ũmũthĩ. Reke ũgaatwara ũhoru ihinda rĩngĩ, no ndũgũwika ũguo ũmũthĩ, tondũ mũrũ wa mũthamaki niakuĩte.” **21** Hĩndĩ iyo Joabu akĩĩra Mũkushi ũmwe atĩrĩ, “Thĩĩ ũkeere mũthamaki ũrĩa wonete.” Mũkushi ũcio akĩĩnamĩrĩra mbere ya Joabu na akĩĩhanyũka agĩthĩ. **22** Ahimaazu mũrũ wa Zadoku akĩĩra Joabu rĩngĩ atĩrĩ, “O ũrĩa kũrĩtũũka, reke nũmĩrĩre Mũkushi ũcio.” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũkwenda gũthĩ nĩki? Wee ndũrĩ na ũhoru ũrĩa ũngĩheerwo kĩheo.” **23** Nake akiuga atĩrĩ, “O ũrĩa kũrĩtũũka, nĩngwenda kũhanyũka.” Nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuga atĩrĩ, “Kĩhanyũke!” Hĩndĩ iyo Ahimaazu akĩĩhanyũka agereire werũ-inĩ, akĩhĩtũka Mũkushi. **24** Daudi aikairĩtie thĩ gatagatĩ ga kĩhingo kĩa na thĩĩnĩ na kĩa nja-rĩ, mũrangĩrĩ agĩthĩ kĩhingo-igũrũ agereire rũthingo-inĩ. Na rĩrĩa aacũthĩrĩrie nja, akĩona mũndũ ahanyũkite arĩ o wiki. **25** Nake mũrangĩrĩ agĩĩta mũthamaki na akĩmũmenyithĩa ũhoru ũcio. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Akorwo arĩ wiki, akĩrĩ na ũhoru mwega.” Nake mũndũ ũcio agĩkũhĩrĩra o gũkuhĩrĩra. **26** Nĩngĩ mũrangĩrĩ akĩona mũndũ ũngĩ ahanyũkite, agĩĩta mũrangĩrĩ wa kĩhingo, akĩmũwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũndũ ũngĩ ahanyũkite arĩ o wiki!” Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “No nginya o nake akorwo ararehe ũhoru mwega.” **27** Mũrangĩrĩ akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona mũndũ ũcio wa mbere akĩĩhanyũka ta Ahimaazu mũrũ wa Zadoku.” Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ mũndũ mwega, arooka arĩ na ũhoru mwega.” **28** Nĩngĩ Ahimaazu agĩĩta mũthamaki, akĩmũwĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ na ũũru!” Akĩĩnamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturũmĩthĩtie ũthĩũ thĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogoocwo! Nĩaneanĩte andũ arĩa maatambũrũkĩtie moko mookĩrĩre mũthamaki mwathi wakwa.” **29** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mwanake ũcio ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Nake Ahimaazu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnyonire kĩrigiicano kĩnene rĩrĩa Joabu ekwendaga gũtũma ndungata ya mũthamaki o na nĩĩ, ndungata yaku, no ndĩnamenya kĩa gĩa kũĩ.” **30** Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Rũgama haha mwena-inĩ weterere.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ mwena-inĩ, akĩrũgama ho. **31** Hĩndĩ iyo Mũkushi agĩkĩnya, akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, ta igua ũhoru ũyũ mwega! Jehova niakũhonoketie ũmũthĩ kuuma kũrĩ arĩa maragũũkĩrĩre.” **32** Mũthamaki akĩũria Mũkushi atĩrĩ, “Mwanake ũria ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Mũkushi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thũ ciothe cia mũthamaki mwathi wakwa, na andũ arĩa othe mangũũkĩra makũgere ngero marotũũka ta mwanake ũcio.” **33** Mũthamaki akĩĩnaina. Akĩhaica, agĩthĩ nyũmba ya igũrũ ya kĩhingo-inĩ, akĩrĩa. Agĩthĩ akĩugaga atĩrĩ, “Ŭũĩ mũrũ wakwa Abisalomu! Mũrũ wakwa, mũrũ wakwa Abisalomu! Naarĩ korwo nĩ nĩ ndĩrakire handũ haku, ũũĩ mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!”

19 Nake Joabu akĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki niararĩra agĩcakayagĩra Abisalomu.” **2** Naguo ũhootani wa mũthenya ũcio wa mbũtũ cia ita ciothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtũũka macakaya, tondũ mũthenya ũcio mbũtũ cia ita nĩciagũire gũkĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki arĩ na kĩa na nĩ ũndũ wa mũrũ.” **3** Mũthenya ũcio andũ magĩcooka itũũra-inĩ inene na hito, o ta ũria andũ macoocaga na hito maconokete rĩrĩa moorite kuuma mbaara-inĩ. **4** Nake mũthamaki akĩhumbĩra ũthĩũ, akĩrĩa na mũgambo mũnene akiugaga atĩrĩ, “Ŭũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa! Ŭũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!” **5** Hĩndĩ iyo Joabu agĩtonya nyũmba kũrĩ mũthamaki, akĩmũwĩra atĩrĩ, “Ŭmũthĩ mũconorĩthĩte andũ aku othe, arĩa marĩkĩtie kũhonokia muoyo waku, na mĩoyo ya arĩũ aku na ya airĩtu aku, na mĩoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. **6** Wee wendete arĩa magũthũire, na ũkamenĩ arĩa makwendete. Ŭmũthĩ nĩwonanĩtie biũ atĩ ndũrĩ bata na anene a mbũtũ cia ita o na andũ ao. Nĩĩ nguona atĩ wee gĩkeno gĩaku kĩngĩrĩ rĩrĩa Abisalomu agĩrĩ muoyo ũmũthĩ na ithuothe tũkorwo tũkuĩte. **7** Rĩũ ũkĩra ũthĩũ ũkoomĩrĩre andũ aku ũmekĩre hinya. Nĩĩ ngwĩhĩta na rĩtwa rĩa Jehova atĩ aakorwo ndũkuuma ũthĩũ gũtanatuka, gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũgũkorwo mwena waku. Ŭndũ ũyũ ũgũtũũka mũrũ kũrĩ we gũkĩra maũndũ mothe mooru marĩa managũũkora kuuma ũrĩ mũnĩnĩ nginya rĩũ.” **8** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agũũkĩra, agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩhingo-inĩ. Hĩndĩ irĩa andũ meerirwo atĩrĩ, “Mũthamaki aikarĩtie kĩhingo-inĩ,” othe magĩũka mbere yake. Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorite magacooka kwao mĩcĩ. **9** Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, andũ othe maakararanagĩa makoĩga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩwe watũkũũrĩre kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ; nĩwe watũhonokĩrie kuuma guoko-inĩ kwa Afĩlisti. No rĩũ nĩoorĩte akoima bũrĩrĩ-inĩ akĩũrĩra Abisalomu; **10** nake Abisalomu ũria waitĩrĩrie maguta atũthamakĩre-rĩ, niakũũrĩre mbaara-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio mwagĩte kwaria ũhoru wa gũcookia mũthamaki nĩki?” **11** Mũthamaki Daudi niatũmanire kũrĩ Zadoku na Abiatharu, athĩnjĩrĩ-Ngai, makeerwo atĩrĩ, “Ŭriai athuuri a Juda atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gũgũtũma mũrigie thũũthũ harĩ gũcookia mũthamaki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, kuona atĩ ũrĩa kũraario Isiraeli guothe ngũngũkĩrĩre mũthamaki kũrĩa aikaraga?’ **12** Inyũĩ mũrĩ arĩũ a baba, tũrĩ a mũthĩimo ũmwe, na thakame ĩmwe. Nĩ kũĩ kĩngĩtũma mũtũũke a kũrigĩa thũũthũ kũnũkĩa mũthamaki?’ **13** Nĩngĩ mwĩre Amasa atĩrĩ, ‘Gĩthĩ wee ndũrĩ wa mũthĩimo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothũũra na na anjĩke ũũru makĩria, angĩkorwo kuuma rĩũ gũthĩrĩ na mbere wee tiwe ũgũtũũka mũnene wa mbũtũ ciakwa cia ita ithenya rĩa Joabu.’” **14** Nake mũthamaki akĩguucĩrĩra ngoro cia andũ othe a Juda ta ciarĩ ngoro ya mũndũ ũmwe. Nao magĩtũmana kũrĩ mũthamaki, makiuga atĩrĩ, “Cooka, wee hamwe na andũ aku othe.” **15** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩcooka agĩthĩ agĩkĩnya Jorodani. Na rĩrĩ, andũ a Juda nĩmookĩte Giligali ngũgu matũnge mũthamaki mamũringie Rũũĩ rwa Jorodani. **16** Nake Shimeĩ mũrũ wa Gera, Mũbenjaminĩ kuuma Bahurĩmu, agũũkũrũka na ihenya marĩ na andũ a Juda ngũgu magatũnge Mũthamaki Daudi. **17** Nake aarĩ na andũ a Benjaminĩ ngĩrĩ ĩmwe, o hamwe na Ziba ndungata ya mũcĩĩ wa Saũlũ, na arĩũ ake ikũmĩ na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩrĩ. Nao makĩhanyũka nginya Rũũĩ rwa Jorodani harĩa mũthamaki aarĩ. **18** Makĩringĩra irĩũko-inĩ ngũgu marĩngie andũ a nyũmba ya mũthamaki na meeke o ũria angĩdenda. Hĩndĩ irĩa Shimeĩ mũrũ wa Gera aaringĩre Rũũĩ rwa Jorodani akĩgũthĩta thĩ mbere ya mũthamaki, **19** na akĩmũwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩ atĩge kũndua mwĩhĩa. Tĩga kũrĩrikana ũria ndungata yaku yakere mahĩtĩ mũthenya ũrĩa

mūthamaki mwathi wakwa oimire Jerusalemu. Mūthamaki niatige kūga ūhoro ūcio meciiria-ini make. **20** Nīgūkorwo ni ndungata yaku nīnjūū atī nīnjihitīe, no ūmūthī nīndoka haha ndī mūdū wa mbere wa nyūmba yothe ya andū a Jusufu; ndaikūrūka njūke ndūnge mūthamaki mwathi wakwa.” **21** Nīngī Abishai mūrū wa Zerua akiuga atīrī, “Githī Shimeī ndagīrīre nī kūuragwo nī ūndū wa ūria ūke? Niarumire mūtīrīre maguta wa Jehova.” **22** Nake Daudi agīcookia atīrī, “Tūnyītanīre ūndū ūrīkū na inyuī, inyuī arīū a Zerua? Ūmūthī nīguo mūgūtūka thū ciakwa! No kūhoteke mūdū o na ūrīkū ooragwo thīnī wa Isiraēli ūmūthī? Githī nī ndīkūū atī ūmūthī nī nī mūthamaki wa Isiraēli?” **23** Nī ūndū ūcio mūthamaki akīra Shimeī atīrī, “Wee ndūgūka.” Nake mūthamaki akīmūhe ūhoro ūcio na mwīhītwa. **24** Na rīrī, Mefiboshethu, mwana wa mūrīū wa Saūlū, o nake nīaikūrūkire agīthī gūtūnga mūthamaki. Nake ndethambite magūrū kana akenja nderu, o na kana akahūra nguo ciake kuuma mūthenya ūria mūthamaki aathiire ngīna mūthenya ūria aacookire arī na thayū. **25** Rīrīa oimire Jerusalemu agatūnge mūthamaki, mūthamaki akīmūrīa atīrī, “Mefiboshethu, nī kī kiagirīre ūthī na nī?” **26** Nake akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, nīgūkorwo nī ndungata yaku ndī mwonju, ‘Ndoigire atīrī, nīngūgīrīra ndīgīrī yakwa matandīko na ndīmīhaice, nīguo hote gūthī na mūthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akīngunyanīra. **27** Na nīacambītīe ndungata yaku kūrī mūthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mūthamaki ahaana ta mūrīka wa Ngai; nī ūndū ūcio īka ūria ūkuona kwagīrīre. **28** Njīaro ciothe cia guka ciagīrīrwo nī kūuragwo nī mūthamaki mwathi wakwa. No wee nīwaheire ndungata yaku handū na arīa marūagīra metha-inī yaku. Nī ūndū ūcio ndī na kīhoo to kīrīkū gīa gūgūkīra rīngī mūthamaki wakwa?” **29** Mūthamaki akīmūrīa atīrī, “Nī kī kīngītūma warīe makīria ma ūguo? Ndaathana atī wee na Ziba mūgayane mūgūnda.” **30** Mefiboshethu akīra mūthamaki atīrī, “Reke oe mīgūnda yothe, kuona atī wee mwathi wakwa nīūcooke te mūcī na thayū.” **31** Nīngī Barizilai, ūria Mūgīleadī agīkūrūka kuuma Rogelīmu akārīnge Rūū rwa Jorodanī me hamwe na mūthamaki, na amumagīre njīra-inī ya kuuma kīū. **32** Na rīrī, Barizilai aarī mūthuuri mūkūrū mūno wa mīaka mīrongo īnana. Nīwe waheaga mūthamaki irīo hīndī rīra aikarīte Mahanaimu, tondū aarī mūdū mūtongu mūno. **33** Nake mūthamaki akīra Barizilai atīrī, “Nītūrīnge mūrīmo nawe, tūthī ūikare hamwe na nī Jerusalemu, na nīndīrīkūheaga irīo.” **34** Nowe Barizilai agīcookerīa mūthamaki atīrī, “Nī mīaka īngī ūgana atīa nī ngūtūra muoyo nīguo nyambate thī Jerusalemu hamwe na mūthamaki? **35** Rīū ndī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īnana. No menyē ūtiganu wa ūndū mwega na mūrū? Ndungata yaku yahota gūcama kīrīa rīrīa na kīrīa iranyua? No hote kūguā mīgambo ya arūme na ya andū-a-nja makīna? Nī kī kīngītūma ndungata yaku ītuīke mūrīgo ūngī kūrī mūthamaki mwathi wakwa? **36** Ndungata yaku nīkūrīnga Rūū rwa Jorodanī hamwe na mūthamaki handū ha ītīna inīnī, no nī kī kīngītūma mūthamaki andīhe nī na njīra īyo? **37** Reke ndungata yaku īcooke, nīgeetha ngakuūra itūūra-inī rīakwa hakūhī na mbīrīra ya baba na maitū. No rīrī, ndungata yaku Kimuhamu nīrīnge hamwe na mūthamaki mwathi wakwa. Mīke o ūria ūkuona kwagīrīre.” **38** Mūthamaki akiuga atīrī, “Kimuhamu nīekūrīnga hamwe na nī, na nīngūmwīka o ūria ūngīona kwagīrīre. Na ūria wothe ūngīenda kuuma kūrī nī nī ngūgwīkīra.” **39** Nī ūndū ūcio andū othe makīrīnga Rūū rwa Jorodanī, nake mūthamaki agīcooka akīringa. Mūthamaki akīmumunya Barizilai na akīmūrathīma, nake Barizilai agīcooka

gwake mūcī. **40** Rīrīa mūthamaki aaringire mūrīmo agīkīnya gīgīgī, Kimuhamu akīringa hamwe nake. Nacio mbūtū ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbūtū cia ita cia Isiraēli ikīringīa mūthamaki. **41** Thuutha wa kahinda kanīnī andū othe a Isiraēli nīmookaga kūrī mūthamaki makamwīra atīrī, “Nī kī gīatūmire arīū a baba, andū a Juda, matūtūnye mūthamaki na wara, na mamūcooke nyūmba yake kuuma mūrīmo wa Jorodanī, hamwe na andū ake othe?” **42** Andū othe a Juda magīcookerīa andū a Isiraēli atīrī, “Twekire ūguo tondū mūthamaki nī wa nyūmba iitī. Nī kī gīgītūma mūrakario nī ūhoro ūcio? Nī irīo tūrīte cia mūthamaki? Nī harī kīndū twīoye itūhū ene?” **43** Nīngī andū a Isiraēli magīcookerīa andū a Juda atīrī, “Ithū tūrī na icunjī ikūmī kūrī mūthamaki, na hamwe na ūguo-rī, tūrī na kīhoo to gīa gītūka a Daudi gūkīra inyuī. Nī ūndū ūcio nī kī gīgītūma mūtūmene? Githī tī itūhū twarī a mbere kwaria ūhoro wa gūcookia mūthamaki witū?” No andū a Juda magīcookerīa marī na ūuru mūingī mūno o na gūkīra andū a Isiraēli.

20 Na rīrī, kwārī mūdū wa ngūī wetagwo Sheba mūrū wa Bikirī, Mūbenjamīnī, nake agīkorwo aarī hau. Akīhuha karumbeta, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ithū tūtīrī na igai harī Daudi, tūtīrī na handū harī mūrū wa Jesīi! O mūdū nīacooke hema-inī yake, inyuī andū a Isiraēli!” **2** Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraēli magītīganīra Daudi, makīrūmīra Sheba mūrū wa Bikirī. No andū a Juda makīrūmīra mūthamaki wao kuuma Jorodanī ngīna Jerusalemu. **3** Rīrīa Daudi aacookire gīkarō kīa nyūmba yake ya ūthamaki kūu Jerusalemu-rī, akīoya thuriya irīa ikūmī aatīgīte imenyagīrīre nyūmba ya ūthamaki, makīgwo nyūmba marangagīrwo. Nīamaheaga irīo, no ndaakomire nao. Maatūūra ga marī ahīngīre na matarīi ta atumīa a ndīgwa ngīna mūthenya wa gūka. **4** Nake mūthamaki akīra Amasa atīrī, “Tūmanīra andū a Juda moke kūrī nī mūrīa wa matukū matatū mataanathīra, nawe mwene ūgaakorwo ho.” **5** No rīrīa Amasa aathiire gwīta andū a Juda, agīkara bhīnda irāya kūrī rīrīa mūthamaki aamwīrīte. **6** Daudi akīra Abishai atīrī, “Rīu Sheba mūrū wa Bikirī nīegūtūgera ngero nene kūrī rīra twagerīrwo nī Abīsalomu. Oya andū a mwathi waku mūmūteng’erīe, kwaga ūguo aahota kuona matūūra mairīgīre oorīre kuo, na itūhū twage kīmuona.” **7** Nī ūndū ūcio andū a Joabu, na Akerethī, na Apelethī, na njamba ciothe irīa ciarī hīnya makīumagara matongoretīo nī Abīshai. Nao magīthī moimīte Jerusalemu, matong’eretīe Sheba mūrū wa Bikirī. **8** Rīrīa maarī ihīga-inī rīrīa inene kūu Gibeonī, Amasa agīūka kūmatūnga. Joabu eehumbīte nguo ciake cia mbaara, na akehōtora mūcībī na rūhīū rūrī njora thīnī. Rīrīa aathiire mbere, rūhīū rūu rūkīuma njora-inī. **9** Joabu akīra Amasa atīrī, “Ūrī mwega, mūrū wa baba?” Hīndī īyo Joabu akīnyīita Amasa nderu na guoko gwake kwa ūrīo nīguo amūmumunye. **10** Amasa ndaatīndīrīre na rūhīū rūrīa Joabu aanyītīte na guoko, nake Joabu akīmūtheeca nda naruo, namo mara make makīuma makīgūa thī, na ndaigana kūmūtheeca rīngī, nake Amasa agīka. Nīngī Joabu na mūrū wa nyīna Abīshai magīteng’erīa Sheba mūrū wa Bikirī. **11** Ūmwe wa andū a Joabu akīrūgama mwēna-inī wa Amasa, akiuga atīrī, “Mūdū ūria wothe ūrī mwēna wa Joabu na mwēna wa Daudi, nīarūmīrīre Joabu!” **12** Nake Amasa eegaragarīa thakame-inī yake arī njīra gatagatī, nake mūdū ūcio akīona atī mbūtū ciothe cia ita nīciarūgamaga hau. Rīrīa aamenyīre atī o mūdū aakīnyaga harī Amasa akarūgama-rī, akīmūkururīa kuuma njīra-inī, akīmūga gīthaka-inī, na akīmūhūmbīra na nguo. **13** Amasa aarīkīa kweherīo njīra-inī, andū othe

makirūmirira Joabu, magiteng'eria Sheba mūrū wa Bikiri. **14** Sheba akihitūkiria mihiriga-ini yothe ya Isiraeli, agikinya Abeli-Bethi-Maaka, akihitūkiria būruri-ini wothe wa Aberi, aria moonganire hamwe na makimūrūmirira. **15** Nacio mbūtū ciothe cia ita hamwe na Joabu igitūka na ikirigiiciria Sheba kuu Abeli-Bethi-Maaka. Magithondeka kihumbu gia tiri kuringania na itūūra, nakio gikiambatio nginya rūthingo rwa na nja rwa ūgitiri wa itūūra. Na riria maahūuraga rūthingo niguomarūmomore-ri, **16** mūdū-wa-nja ūmwe mūgi agitana arithiini wa itūūra riū, akiuga atiri, "Ta thikiriria! Ta thikiriria! Irai Joabu oke haha niguonjare nake." **17** Nake agithii erekere harī we; nake mūdū-wa-nja ūcio akimūūra atiri, "Wee nwe Joabu?" Nake agicookia atiri, "Ii ni nii." Nake akiuga atiri, "Githikiririe ūria ndungata yaku ikuuga." Nake akiuga atiri, "Ni thikiririe." **18** Mūdū-wa-nja ūcio agithii na mbere kwaria, akiuga atiri, "Tene-ri, ciugo ici niciaragio, gūkeero atiri 'Andū makaahooyaga kirira kuu Abeli.' Naguo ūhoro ūgaathirira kuo. **19** Ithu-ri, tūri andū a thayū na ehokeku thiini wa Isiraeli. Wee ūrageria kwananga itūūra riri, na niro nyina wa Isiraeli. Ni kii gigitūma wende kūniina igai ria Jehova?" **20** Joabu agicookia atiri, "Ūhoro ūcio ūrondahiria! Ūhoro wa kūniina na kwananga ūrondahiria. **21** Ūguo tiguu ūhoro ūtari. Mūdū witagwo Sheba mūrū wa Bikiri, kuuma būruri ūria ūri irima wa Efiraimu, niarikitie kwambararia guoko ookirire mūthamaki, ookirire Daudi. Tūngereei mūdū ūcio ūmwe tu, na nīgūtigana na itūūra riri." Mūdū-wa-nja ūcio akira Joabu atiri, "Nīgūkirio mūtwe wake kuuma rūthingo-ini." **22** Hīndi iyo mūtūmia ūcio agithii kūrū andū othe aria na matao macio make ma ūgi, nao magithina mūtwe wa Sheba mūrū wa Bikiri, makūkiria Joabu. Ni ūndū ūcio Joabu akihuha karumbeta, nao andū ake makiharagana kuuma itūūra-ini, o mūdū agicooka gwake mūci. Nake Joabu agicooka kūrū mūthamaki kuu Jerusalem. **23** Joabu nwe warī mūnene wa mbūtū ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mūrū wa Jehoiada aari mūnene wa Akerethi, o na Apelethi; **24** Adoniram aari mūtongoria wa kūrūtithia wira wa hinya; nake Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu nwe warī mwandiki wa mūdū ma ihinda riū; **25** nake Sheva nwe warī mwandiki-marū; Zadoku na Abiatharu maarī athinjiri-Ngai; **26** nake Ira, ūria Mūnjairi, aari mūthinjiri-Ngai wa Daudi.

21 Na riri, hīndi ya wathani wa Daudi, ni kwagire na ng'aragu ya miaka itatū irūmaniri; ni ūndū ūcio Daudi agitūria ūhoro harī Jehova. Nake Jehova akiuga atiri, "Ūndū ūyū ūrekika ni ūndū wa Saūlū o na ūndū wa nyūmba yake iria yaitithagia thakame; ni ūndū wa ūria ooragire andū a Gibeoni." **2** Nake mūthamaki agitia andū a Gibeoni akiria nao. (Na riri, andū acio a Gibeoni matiarī amwe na Isiraeli no maarī matigari ma Aamori; no andū a Isiraeli nimehitite atī matikamooraga, no Saūlū ni ūndū wa kyo kiria aari nakio ni ūndū wa Isiraeli na Juda niageririe kūmaniina.) **3** Nake Daudi akūria andū acio a Gibeoni atiri, "Mūngienda ndimwikire atia? Ni ūndū ūrikū ingika tūguane niguu mūratheme igai ria Jehova?" **4** Nao andū a Gibeoni makimūcookeria atiri, "Tūtiagirirwo ni kūria tūheo betha kana thahabu kuuma kūrī Saūlū, kana nyūmba yake, o na tūtiri na kihooto gia kūrūaga mūdū o na ūmwe thiini wa Isiraeli." Daudi akimooria atiri, "Niatia mūngienda ndimwikire?" **5** Nao magicookeria mūthamaki atiri, "Ha ūhoro wa mūdū ūria watūniini na agitūcira ūuru nigeetha tūhire, niguu tūtikagie na handū o na ha thiini wa Isiraeli-ri, **6** reke tūneo arūme mūgwanja a njaro ciake

nigeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kuu Gibeja ya Saūlū, ūria mūthuure wa Jehova." Ni ūndū ūcio mūthamaki akiuga atiri, "Nīgūmaneana kūrī inyu." **7** Na riri, mūthamaki akihonokia Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saūlū, ni ūndū wa mwihitwa ūria Daudi na Jonathani mūrū wa Saūlū meehitaniire mbere ya Jehova. **8** No mūthamaki agikua Arimoni na Mefiboshethu, ariū acio eerī a Aia, mwarī wa Rizipa, aria aaciari Saūlū, hamwe na ariū atano a Merabu mwarī wa Saūlū, aria aaciari Adirieli mūrū wa Barizilai ūria Mūmeholathu; **9** Nake akimaneana kūrī Gibeoni, aria maamoragire na makimooraganio kirima-ini mbere ya Jehova. Acio othe mūgwanja maagire hamwe; moagirwo hīndi ya matukū ma kiambirira kia magetha, o riria magetha ma cairi maambagiri. **10** Rizipa mwarī wa Aia akioya nguo ya ikūnia, na akimara hau ihiga igitū. Kuuma kiambirira kia magetha nginya riria mbura yoirire mīri iyo, ndaarekire ciimba icio ihutio ni nyoni cia riera-ini mūthenya, kana ihutio ni nyamū cia githaka ūtukū. **11** Hīndi iria Daudi eerirwo ūria Rizipa mwarī wa Aia, thuriya ya Saūlū, eekite-ri, **12** agithii, agikua mahīndi ma Saūlū o na ma mūrū Jonathani kuuma kwa andū a Jabeshi-Gileadi. Maamarutite na hito kuuma kihaoro-ini kia mūngi kuu Bethi-Shani, haria Afilisti maamacuuriite, thuutha wa kūrūragira Saūlū kuu Giliboa. **13** Daudi agikua mahīndi ma Saūlū na ma mūrū Jonathani kuuma kuu, na mahīndi ma andū aria moragitwo makaaraganio kuu makūnganio. **14** Nao magithika mahīndi ma Saūlū na ma mūrū Jonathani mbirira-ini ya Kishu, ithe wa Saūlū, kuu Zela thiini wa Benjamini, na magika maūdū mothe maria mūthamaki aathanite. Thuutha ūcio Ngai agicookia mahooya maria maahoetwo ni ūndū wa būruri. **15** O ringi ni kwagire mbaara gatagati ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agikūrūka agithii hamwe na andū ake makarūe na Afilisti, na akinoga mūno. **16** Nake Ishibi-Benobu ūria warī ūmwe wa njaro cia Rafa, ūria mūthia wa itimū riake warī na ūritū wa cekerī magana matatū, na aari na rūhiū rwa njora rwerū, ūcio akiuga nekūuraga Daudi. **17** No riri, Abishai mūrū wa Zerua akihonokia Daudi; akigūtha Mūfilisti ūcio akigūa, akimūuraga. Nīngi andū a Daudi makihita kūrū we makiuga atiri, "Gūtiri hīndi ūgacooka gūthii mbaara-ini na ithui, nigeetha tawa wa Isiraeli ndūkahorio." **18** Nīngi thuutha wa mahinda macio, makigia na mbaara ingi na Afilisti kuu Gobu. Hīndi iyo Sibekai ūria Mūhushathi akūuraga Safu, ūmwe wa njaro cia Rafa. **19** Nīngi mbaara-ini ingi makirūa na Afilisti kuu Gobu, Elihanani mūrū wa Jaare-Oregimu ūria Mūbethilehemu akūuraga Goliathū ūria Mūgiiti, ūria warī na itimū riri na mūtū ūigana ta mūtū wa mūtūmi ngoora. **20** Nīngi mbaara-ini ingi iria yari kuu Gathu, nakuo kwarī na mūdū mūnene mūno, warī na ciara ithathatū o guoko, na ciara ithathatū o kūrū, ciothe ciari ciari mirongo riri na inya. O na nīngi aari wa rūciaro rwa Rafa. **21** Riria aanyūririe andū a Isiraeli, Jonathani mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi, akimūuraga. **22** Andū acio ana maarī a rūciaro rwa Rafa kuu Gathu nao makigūa moko-ini ma Daudi na andū ake.

22 Daudi nianiire Jehova na ciugo cia rwiombo rūrū riria Jehova aamūhonokirie kuuma guoko-ini gwa thū ciake ciothe na kuuma guoko-ini gwa Saūlū. **2** Akiuga atiri: **3** Ngai wakwa nwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nwe rūrūro riakwa, **4** Ngayagira Jehova, ūria wagiriire kūgocagwo, **5** "Ndihiū cia gikuu niciahiirūrikirie; **6** Mihindo ya mbirira igithiorokeria; (Sheol h7585) **7** Mīnyamaro-ini yakwa ndakaiire Jehova; **8** "Thi ikūnaina na igithingitha; **9** Ndogo ikūma

maniürü-ini make ikiambata na igürü; **10** Aahingüre igürü agükürüka thi; **11** Ombükire akuuüwō nī ikerubi; **12** Ehumbirire na nduma, **13** Kuuma ükengi ùria warī harī we, **14** Jehova akiruruma arī kūu igürü; **15** Aikirie mīguī, akiharagania thū, **16** Hīndī ÷yo mikuru ya iria ikōnekana, **17** “Agītambürükia guoko gwake kuuma o kūu igürü akīnyūia; **18** Andeithūrire thū yakwa irī hinya, **19** Maanjhōtoreire mūthenya ùria ndaarī na mũtino, **20** Andutire na nja akīndwara handū haari, **21** “Jehova anjikīire maündū kuringana na ūthingu wakwa, **22** Nīgükorwo nūnūmītie njira cia Jehova; **23** Mawatho make mothe marī mbere yakwa; **24** Ngoretwo itari na ūcuuke ndī mbere yake, **25** Jehova andihite kuringana na ūthingu wakwa, **26** “Ūrī mwihokeku harī arīa makwihokete, **27** kūrī ùria wītheragia wōnanagia ūrī mūtheru, **28** Wee ūhonokagia andū arīa enyīilia, **29** Wee Jehova, nīwe tawa wakwa, **30** Ndī na ūteithio waku no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita; **31** “Mūrungu-rī, njira ciake nīnginyaniurī; **32** Nī ūndū-rī, nūū Mūrungu tiga Jehova? **33** Nī Mūrungu ūhōtoraga hinya na ūhōti, **34** Atūmaga magūrū makwa mateng’ere o ta ma thwariga; **35** We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara; **36** Ūūheaga ngo yaku ya ūhootani; **37** Ūnjaramagīria njīra ya kūrīa thīiagīra, **38** “Ndaingatithirie thū ciakwa na ngōcihehenja; **39** Ndacihelenjire biū, ikiremwo nī gūkīra, **40** Wee ūūheaga hinya wa kūrīa mbaara, **41** Watūmire thū ciakwa ihūndūke ciūre, **42** Maakaire mateithio, no hatiarī na wa kūmahonokia, **43** Ndaamahūūrire makīhaana ta rūkūngū rūhinyu rwa thī; **44** “Nūūhōnokete ngaaga gūtharīkīrwo nī andū akwa; **45** andū a kūngī mokaga kūrī nī nyeniīhītie; **46** Othe makuuaga ngoro; **47** “Jehova atūūruga muoyo! We Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! **48** We nīwe Mūrungu ūrīa ūndihagīria, **49** nīwe ūūhonokagia kuuma kūrī thū ciakwa. **50** Nī ūndū ūcio, Wee Jehova, nīndīkūgoocaga ndī gatagatī ka ndūrīrī, **51** Aheaga mūthamaki wake ūhootani mūnene;

23 Ici nīcio ciugo cia kūrīgīrīria cia Daudi: **2** “Roho wa Jehova nīarīrie na kanua gakwa; **3** Ngai wa Isiraeli nīarīrie, **4** atuīkaga ta ūtheri wa rūcīni rūia rīkīratha, **5** “Githī nyūmba yakwa ti nūngīrīru harī Mūrungu? **6** No andū arīa aaganu othe magaateo ta mīigua, **7** Ūrīa wothe ūhutagia mīigua **8** Maya nīmo marītwa ma andū a Daudi arīa maarī njamba: Joshebu-Bashebethu ūrīa Mūtakemoni aarī mūnene wa arīa atātū; nake oire itimū riake, akīhūūra andū magana manana, na akīmooraga mbaara-inī ÷mwe. **9** Mūnini wake egetagwo Eleazaru mūrū wa Dodai, ūrīa Mūahohi. Arī ūmwe wa arīa atātū maarī njamba, aarī hamwe na Daudi hīndī irīa moogitire Afilisti arīa manganīte hamwe kūu Pasi-Damimu marīe mbaara. Hīndī ÷yo andū a Isiraeli makīūra, **10** noowe ndoorire, akīrūgama hau, akīhūūra Afilisti acio ngīnya guoko gwake gūkīganda kūnyūitīte rūhiū rwa njora o ro ūguo. Jehova akīrehe ūhootani mūnene mūthenya ūcio. Nacio mbūtū cia ita igīcooka kūrī Eleazaru, magatahe indo cia andū arīa akuū. **11** Ūrīa warūmīrīire aarī Shama mūrū wa Agee ūrīa Mūharari. Rīrīa Afilisti manganīre hamwe handū haari mūgūnda wayīrūtē ndengū, ita rīa Isiraeli rīkīmōōrīra. **12** No Shama ndoorire, akīrūgama gatagatī ka mūgūnda ūcio. Akūgītira na akūrūaga Afilisti acio, nake Jehova akīrehe ūhootani mūnene. **13** Hīndī ya magetha-rī, andū atātū thīnī na arīa mīrongo itātū anene magīkūrūka kūrī Daudi kūu ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī irīa mbūtū ya Afilisti yambite hema Gītuamba-inī kīa Refaimu. **14** Ihinda-inī rūu Daudi aarī kīhitho-inī kīa hinya, nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. **15** Daudi akīrīrīria maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūndū ūngīndehera maaī ma kūnyua kuuma gīthīma-inī kīrīa kīrī

hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemul!” **16** Nī ūndū ūcio andū acio atātū maarī njamba magītuīkanīria gatagatī-inī ga ita rīa Afilisti, magītaha maaī gīthīma-inī kīu kīarī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu na makīmatwarīra Daudi. No Daudi akīregā kūmanyua; akīmaita mbere ya Jehova. **17** Daudi akiuga atīrī, “Jehova, ūhoro ūyū ūrondaihīrīria, njage gwīka ūguo! Githī ÷no ti thakame ya andū arīa megūthīite magetwarīria ūgwati-inī wa gīkuū?” Nake Daudi akīregā kūnyua maaī macio. Maündū ta macio nīmo meekagwo nī njamba icio ithatū. **18** Abishai mūrū wa nyina na Joabu mūrū wa Zerua aarī mūnene wa acio atātū. Nake akīoya itimū rīake agītharīkīra andū magana matatū, akīmooraga; nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atātū. **19** Githī ndaakīgīire na igweta inene gūkīra acio Atātū? Nīwe watūkīre mūnene wao, o na gūtūika ndaataranīrio nao. **20** Benaia mūrū wa Jehoīada aarī mūrū njamba wa kuuma Kabizeeli, ūrīa wekire maündū manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia Moabi. Nīngī nīaotoonyire irima mūthenya warī na tharunji, akīūruga mūrūitūthi. **21** Nīooragire Mūmisiri mūndū warī mūnene mūno. O na gūtūika Mūmisiri ūcio nīanyīitē itimū na guoko gwake, Benaia aathīre akīmūtharīkīra na njūgūma. Nake akīhuria itimū rūu rīarī guoko-inī kwa Mūmisiri ūcio na akīmūūruga na itimū rūu rīake. **22** Macio nīmo maündū ma ūcamba marīa meekīrwo nī Benaia mūrū wa Jehoīada; o nake aarī igweta o ta andū arīa atātū maarī njamba. **23** Nīatītūwo gūkīra arīa Mīrongo Itātū, no ndaataranīrio na acio Atātū. Nake Daudi akīmūtū mūnene wa arīa maamūrangagīra. **24** Thīnī na andū acio Mīrongo Itātū, arīa angī maarī: Asaheli mūrū wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrū wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, **25** na Shama ūrīa Mūharodi, na Elikā ūrīa Mūharodi, **26** na Helezu ūrīa Mūpaliti, na Ira mūrū wa Ikeshu kuuma Tekoa, **27** na Abiezeri kuuma Anathothu, na Mēbunai ūrīa Mūhushathi, **28** na Zalimoni ūrīa Mūahohi, na Maharai ūrīa Mūnetofathi, **29** na Helebu mūrū wa Baana ūrīa Mūnetofathi, na Ithai mūrū wa Ribai wa kuuma Gibeā kūu Benjaminī, **30** na Benaia ūrīa Mūpirathoni, na Hīdai wa kuuma tūrūtū-inī twa Gaashu, **31** na Abi-Aliboni ūrīa Mūaribathi, na Azamavethu ūrīa Mūbahurimu, **32** na Eliahaba ūrīa Mūshaaliboni, na arīa a Jasheni, na Jonathani **33** mūrū wa Shama ūrīa Mūharari, na Ahiamu mūrū wa Sharari ūrīa Mūharari, **34** na Elifeleti mūrū wa Ahasabai ūrīa Mūmaakathi, na Eliamu mūrū wa Ahithofeli ūrīa Mūgiloni, **35** Herezo ūrīa Mūkarimeli, na Parai ūrīa Mūaribi, **36** na Igalī mūrū wa Nathani kuuma Zoba, na mūrū wa Hagili, **37** na Zelu ūrīa Mūamoni, na Naharai ūrīa Mūbeerothi, ūrīa wakuuagīra Joabu mūrū wa Zerua indo ciake cia mbaara, **38** na Ira ūrīa Mūithiri, na Garebi ūrīa Mūithiri, **39** na Uria ūrīa Mūhīti. Andū acio othe maarī mīrongo itātū na mūgwanja.

24 Nīngī marakara ma Jehova magīakanīra Isiraeli, nake agīkīra Daudi meciiria nīguo amokīrīre, akīmūwīra atīrī, “Thī ūgatara andū a Isiraeli na a Juda.” **2** Nī ūndū ūcio mūthamaki akīra Joabu na anene a mbūtū cia ita arīa maarī hamwe nake atīrī, “Thīnī kūndū guothe mīhīrīga-inī ya Isiraeli kuuma Dani ngīnya Bīrishiba na mūtara andū arīa mangīthī mbaara, nīgeetha menye ūrīa maigana.” **3** No Joabu agīcookeria mūthamaki atīrī, “Jehova Ngai waku angīrongerera mbūtū cia ita maita igana, namo maitho ma mūthamaki marokōionera. No nī kī gīgītūma mūthamaki mwathi wakwa ende gwīka ūndū ta ūyū?” **4** No rīrī, mūthamaki, agīkararīa Joabu na anene a mbūtū cia ita; nī ūndū ūcio makīehera mbere ya mūthamaki, magīthī gūtara andū a Isiraeli arīa mangīathiire mbaara. **5** Nao

marikia kuringa Rūū rwa Jorodani, makĩamba hema hakuhi na Aroeri, mwena wa gũthini wa itũura mũkuru-inĩ ũcio, magĩtuikanĩria bũrũri wa Gadi magĩkinya Jazeri. **6** Magĩthĩ Gileadi na bũrũri-inĩ ũcio wa Tahatimu-Hodishi, magĩkinya Dani-Jaani magĩthĩrũrũka magĩkinya Sidoni. **7** Magĩcooka magĩthĩ merekeire kĩirigo kĩa hinya gĩa Turo na matũura-inĩ mothe ma andũ a Ahivi na ma Kaanani. Marigĩrĩrio-ini magĩthĩ Birishiba kũu Negevu ya Juda. **8** Maarikia gũthĩ bũrũri-inĩ wothe, magĩcooka Jerusalemu thuutha wa mĩeri kenda na matukũ mĩrongo ĩrĩ. **9** Joabu agĩcookeria mũthamaki ũhoru wa mũigana wa andũ arĩa mangĩathiire mbaara: Thĩinĩ wa Isiraeli kwarĩ andũ ngiri magana manana andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ na mangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, nakuo Juda maarĩ ngiri magana matano. **10** Nake Daudi agĩthĩnĩka mũno ngoro thuutha wa gũtara andũ acio a mbaara, akĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩhitie mũno nĩ undũ wa ũguo njikite. Rĩu, Wee Jehova-rĩ, ndagũthaiha ũnjehererie mahĩtia, nĩ ndungata yaku. Nĩnjikite undũ wa ũrimũ mũno.” **11** Daudi atanokĩra rũciinĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii Gadi, ũrĩa wonagĩra Daudi maĩndũ, akĩrwo atĩrĩ: **12** “Thĩ ũkeere Daudi ũu, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ũrĩ na maĩndũ matatũ ma gũthuura. Nawe ũthuure ũmwe wamo ũria ngũkũherithia naguo.’” **13** Nĩ undũ ũcio Gadi agĩthĩ kũrĩ Daudi, akimwĩra atĩrĩ, “Nĩukwenda bũrũri waku ũgĩe ng’aragu mĩaka ĩtatũ? Kana ũũrĩre thũ ciaku mĩeri ĩtatũ igũteng’eretie? Kana kũgĩe matukũ matatũ ma mũrimũ wa mũthiro bũrũri-inĩ waku? Rĩu-rĩ, wĩciirie ũhoru ũcio ũtue itua rĩrĩa ngũcookeria ũcio undũmĩte.” **14** Daudi akĩra Gadi atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na thĩina mũnene mũno. Nĩtũrekuwo tũgwĩre moko-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo tha ciake nĩ nyingĩ; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.” **15** Nĩ undũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro kuuma rũciinĩ rũu nginya ihĩnda rĩrĩa rĩatuĩtwo; nao andũ ngiri mĩrongo mũgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magĩkua. **16** Rĩrĩa mũraika aatambũrũkirie guoko gwake nĩguo aanange Jerusalemu-rĩ, Jehova akĩigua kĩa nĩ undũ wa kĩnyariĩrĩko kĩu akĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tĩgĩra haul Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ ĩyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna, ũrĩa Mũjebusi. **17** Rĩrĩa Daudi onire mũraika ũcio woragaga andũ-rĩ, akĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ njĩhitie o na ngeeka ũũru. Andũ aya matariĩ o ta ng’ondu. Nĩatĩa mekĩte? Reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩ na nyũmba yakwa.” **18** Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Gadi agĩthĩ kũrĩ Daudi, akimwĩra atĩrĩ, “Ambata, ũthĩ wakĩre Jehova kĩgongona, hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi.” **19** Nĩ undũ ũcio Daudi aktambata o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Gadi. **20** Rĩrĩa Arauna aacũthĩrĩrie akĩona mũthamaki na andũ ake magĩũka marorete na kũrĩ we, akiuma nja, akĩnamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturumithĩtie ũthĩu thĩ. **21** Arauna akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma mũthamaki mwathi wakwa oke kũrĩ ndungata yake?” Nake Daudi akimũcookeria atĩrĩ, “Ndooka kũgũra kĩhuhĩro gĩaku kĩa ngano, nĩguo njakĩre Jehova kĩgongona, nĩgeetha mũthiro ũyũ ũkorete andũ ũthire.” **22** Arauna akĩra Daudi atĩrĩ, “Reke mũthamaki mwathi wakwa oe kĩrĩa gĩothe angĩenda akĩrute igongona. Ici nĩ ndegwa cia igongona rĩa njino, na ici nĩcio indo cia kũhuhĩra ngano namo macooki ma ndegwa matũke ngũ. **23** Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Arauna nĩaheana indo icio ciothe kũrĩ mũthamaki.” Arauna agĩcooka akimwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogwĩtikĩra.” **24** Mũthamaki agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ngũrĩhe nĩ undũ wakĩo. Ndikũrutĩra Jehova Ngai wakwa igongona rĩa njino rĩa kĩndũ kĩrĩa itarĩhĩire thogora.” Nĩ undũ ũcio Daudi akĩgũra kĩhuhĩro kĩu kĩa ngano

na ndegwa icio na cekeri mĩrongo ĩtano cia betha. **25** Daudi agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, na akĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano. Hĩndĩ ĩyo Jehova agĩcooka mahooya nĩ undũ wa bũrũri, naguo mũthiro ũrĩa warĩ Isiraeli ũgĩthira.

1 Athamaki

1 Hīndi ūria Mūthamaki Daudi aakūrire na agatindika miakārī, ndaiguaga ūrugārī o na mamūhumbīra na ngu. **2** Nī ūndū ūcio ndungata ciake ikīmūwira atīrī, “Reke tūcarie mūirītu mwīthī gathirange, atungatagīre mūthamaki na ūndū wa kūmūmenyerera, na akomage hamwe nake nīguo mūthamaki, mwathi witū, aiguaga ūrugārī.” **3** Magīetha mūirītu mūthaka Isiraēli guothe, makīona Abishagī ūria Mūshunamī, na makīmūrehe kūrī mūthamaki. **4** Mūirītu ūcio aarī mūthaka mūno; nake akīmēnyerera mūthamaki na akīmūtungatīra, no mūthamaki ndaigana gūkoma nake. **5** Na rīrī, Adonija, ūria nyina aarī Hagithu, akiyūmīria, akiuga atīrī, “Nī nī ngūtuika mūthamaki.” Nī ūndū ūcio agīthagathaga ngaarī cia ita na mbarathi, na andū mīrongō itano mathiীগe mateng’erete marī mbere yake. **6** (Ithe ndaamūkanītie ūndū, kana akamūūria atīrī, “Wīkīte ūna na ūna nīkī?” Nīngī aarī mūndū mūthaka mūno, na nīwe waciarītwo thuutha wa Abisalomu.) **7** Nake Adonija akīrīkanīra na Joabu mūrū wa Zeruia, na Abiatharu mūthīnjīrī-Ngai, nao magītīkīra kūmūteithīrīria. **8** No Zadoku mūthīnjīrī-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Nathani ūria mūnabīi, na Shimei, na Rei, na arangīrī arīa a mwanya a Daudi matianyiitanīre na Adonija. **9** Nake Adonija akīrūta igongona rīa ng’ōndu, na ng’ōmbe, na njaū iria noru lhigani rīa Zohelēthu, hakuhī na Eni-Rogeli. Nake agītīa arīū a ithe othe, na nīo arīū a mūthamaki, na andū othe a Juda arīa maarī anene a nyūmba ya ūthamaki, **10** no ndaigana gwīta Nathani ūria mūnabīi, kana Benaia, kana arangīrī arīa a mwanya, o na kana mūrū wa ithe Solomoni. **11** Nake Nathani akīūria Bathisheba, nyina wa Solomoni atīrī, “Nūūguite atī Adonija mūrū wa Hagithu nīatuikīte mūthamaki, Daudi mwathi witū atekūmenya? **12** Na rīrī, reke ngūtaare ūria ūngīhota kūhonokia muoyo waku na muoyo wa mūrūguo Solomoni. **13** Ūkīra ūthīfī kūrī Mūthamaki Daudi ūmwīre atīrī, ‘Mūthamaki mwathi wakwa, gīthī ndwehītīre kūrī nīi, ndungata yaku ūkīnjīrīa atīrī: ‘Tī-itherū Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa gīa ūthamaki?’ Rīu-rī, nī kīi gītūmīte Adonija atūike mūthamaki?’ **14** Ūrī o kīū ūkīaria na mūthamaki, na nīi njūke ndoonyo kuo nīguo njīkīre hinya ūguo ūkūmwīra.” **15** Nī ūndū ūcio Bathisheba agīthīi kuona mūthamaki ūcio mūrū kanyūmba gake ga thīnīi, kūrīa aatungatagīro nī Abishagī ūria Mūshunamī. **16** Bathisheba akīnamīrīra, agītūria ndu mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmūūria atīrī, “Ūkwenda atīa?” **17** Akīmūcookeria atīrī, “Mwathi wakwa, wee mwene nīwehītīre harī nīi ndungata yaku na rīitwa rīa Jehova Ngai waku, ūkiuga atīrī: ‘Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa kīa ūnene.’” **18** No rīrī, Adonija nīatuikīte mūthamaki, na wee mūthamaki mwathi wakwa ndūmenyete ūhoro ūcio. **19** Nīarūtīte igongona inene rīa ng’ōmbe nyingī, na njaū noru, na ng’ōndu, na ageeta arīū a mūthamaki othe, na Abiatharu ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Joabu ūria mūnene wa mbūtū cia ita, no ndetīte Solomoni ndungata yaku. **20** Mūthamaki mwathi wakwa, andū a Isiraēli othe nīwe macūthīrīrie, nīguo ūmamenyithie nūū ūgaakarīra gītī kīa ūnene thuutha waku wee mūthamaki, mwathi wakwa. **21** Kwaga ūguo-rī, rīria mūthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurūke hamwe na maithe make, nīi na mūrū wakwa Solomoni tūgaatuuo ta andū ageri ngero.” **22** Hīndi ūria aaragīa na mūthamaki, Nathani ūria

mūnabīi agīkinya. **23** Nao makīra mūthamaki atīrī, “Mūnabīi Nathani arī haha.” Nī ūndū ūcio Nathani agīthīi mbere ya mūthamaki, akīnamīrīra, agītūrumithia ūthīū thī. **24** Nathani akīūria atīrī, “Wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nīūtuite atī Adonija nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha waku, na atī nīwe ūgaakarīra gītī gīaku kīa ūnene? **25** Ūmūthī nīaikūrūkīte na akaruta igongona inene rīa ng’ōmbe nyingī, na njaū noru, na ng’ōndu. Na ageeta arīū a mūthamaki othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ūria mūthīnjīrī-Ngai. Rīu nī kūrīa maraarīa na makanyua marī hamwe nake, makiugaga atīrī, ‘Mūthamaki Adonija arotūūra ngīya tene!’ **26** No rīrī, nīi ndungata yaku, na Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwīta. **27** Ūndū ūyū-rī, nī mūthamaki mwathi wakwa wīkīte atamenyithītie ndungata ciake nūū ūgītūkarīra gītī kīa ūnene kīa mūthamaki mwathi wakwa thuutha wake?” **28** Hīndi ūyo Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Bathisheba oke.” Nī ūndū ūcio Bathisheba agītūka harī mūthamaki, akīrūgama mbere yake. **29** Nake mūthamaki akīlīhīta, akiuga atīrī: “O ta ūria Jehova atūūraga muoyo, ūria wanaahonokia kuuma mathīina-inī mothe, **30** ti-itherū ūmūthī nīguo ngūhingīa ūria ndehītīre kūrī we na rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraēli, ngīkwīra atīrī: Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa kīa ūnene handū hakwa.” **31** Nake Bathisheba akīnamīrīra, agītūrumithia ūthīū thī, na agītūria ndu mbere ya mūthamaki, akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa Daudi arotūūra ngīya tene!” **32** Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada moke.” Rīria mookire mbere ya mūthamaki, **33** akīmeera atīrī, “Thīiī na ndungata cia mwathi wanyu na mūhaicie Solomoni mūrū wakwa igūrū rīa nyūmbū yakwa, mūmūikūrūkīe ngīya Gihoni. **34** Mūrī kīū, mūrēke Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai na Nathani ūria mūnabīi mamūitīrīrie maguta atūike mūthamaki wa Isiraēli. Nīngī mūhuhe karumbeta, na mwānīrīre atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni arotūūra ngīya tene!’ **35** Nīngī mūcooke mwambate nake, oke akīarīre gītī gīakwa kīa ūnene, na athamake handū hakwa. Nīndīmūthūitīe aathanage Isiraēli na Juda.” **36** Benaia mūrū wa Jehoiada agīcookeria mūthamaki atīrī, “Amenī! Jehova, Ngai wa mūthamaki mwathi wakwa arotūma gūtūike guo. **37** O ta ūria Jehova akoretwo arī hamwe na mūthamaki mwathi wakwa, aroikara hamwe na Solomoni na atūme wathani wake ūnenehe gūkīra wathani wa mūthamaki mwathi wakwa Daudi!” **38** Tondū ūcio Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi, magītīkūrūka, makīhaicia Solomoni nyūmbū ya Mūthamaki Daudi, makīmumagaria ngīya Gihoni. **39** Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai akīrūta rūhīa rwa maguta kuuma hema-inī rīria nyāmūre na agītīrīria Solomoni. Nīngī makīhuha karumbeta, nao andū othe makīamīrīra, makiuga atīrī, “Mūthamaki Solomoni arotūūra ngīya tene!” **40** Andū othe makīambata mamūūmīrīrie, makīhuhaga mītūrīrū me na gīkeno kīnene, ngīya thī īgīthingitha nī mūrūrumo. **41** Adonija na ageni othe arīa maarī hamwe nake makiigua mūrūrumo ūcio rīria maarī hakuhī kūrīkīa iruga rīao. Rīria maiguire mūgambo wa karumbeta, Joabu akīūria atīrī, “Inegene rīu rīothe rīrī itūūra-inī nī rīa kīi?” **42** O akīaragīa-rī, Jonathani mūrū wa Abiatharu ūria mūthīnjīrī-Ngai agīkinya. Adonija akīmūwira atīrī, “Toonyā thīnī. Mūndū wa bata tawe no ngīya akorwo nī ūhoro mwega aatūrehere.” **43** Jonathani agīcookia atīrī; “Aca ti ūguo! Mūthamaki Daudi mwathi witū nīatuite Solomoni mūthamaki.

44 Múthamaki n̄oimagarítie Solomoni hamwe na Zadoku úria mûthĩnjĩri-Ngai, na Nathani úria múnabii, na Benaia mûrú wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na n̄mahaicítie Solomoni nyũmbũ ya múthamaki, **45** na r̄iri, Zadoku úria mûthĩnjĩri-Ngai, na Nathani úria múnabii n̄imamúitĩriire maguta kúu Gihoni atũike múthamaki. Kuuma hau n̄imambatife makiugagir̄ira, nar̄io itũúra riothe r̄ikamaamũkũria. R̄iu nr̄io enene r̄iria m̄úraigua. **46** O na ningĩ, Solomoni n̄iaikar̄iire gitĩ ḡiake k̄ia ũene ḡia ũthamaki. **47** Ningĩ atongoria a ũthamaki n̄imokite ḡicookeria Múthamaki Daudi, mwathĩ witũ, ngaatho, makoiga atĩrĩ: 'Ngai waku arotũma r̄iitwa r̄ia Solomoni r̄igie na ngumo gũkĩra riaku, naguo ũthamaki wake ũronenaha gũkĩra waku!' Nake múthamaki n̄ainamĩr̄ira na aakĩgooca ar̄io o ḡitandinĩ, **48** oiga atĩrĩ, 'Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, úria witĩkiritie maitho makwa meyonere mwana ũmwe wakwa agĩkar̄ira gitĩ ḡiakwa k̄ia ũene ũmũthĩ.'" **49** Hĩndĩ ũyo ageni othe a Adonija makĩmaka, magũkũria, magũthĩria, o mũndũ na nj̄ira yake. **50** No r̄irĩ, Adonija, n̄i ũndũ wa ḡwitiḡira Solomoni, agĩthĩ akĩnyitĩr̄ira h̄ia cia k̄igongona. **51** Hĩndĩ ũyo Solomoni akĩmenyithio atĩrĩ, "Adonija n̄iaretiḡira Múthamaki Solomoni, na n̄ienyiitĩr̄ire h̄ia cia k̄igongona. Aroiga atĩrĩ, 'Múthamaki Solomoni n̄iehithe har̄i n̄i ũmũthĩ anj̄ĩre atĩ ndekũũraga ndungata yake na r̄ihũi rwa nj̄ora.'" **52** Solomoni agĩcookia atĩrĩ, "Anḡona atĩ n̄i mũndũ wagĩr̄iire, gũtir̄i r̄ucũr̄i r̄wake rwa mũtwe r̄ukaagũa thĩ; no anḡioneka na ũũru no agaakua." **53** Ningĩ Múthamaki Solomoni agĩtũma andũ, nao makĩmũkũrũkia kuuma k̄igongona-inĩ. Adonija akĩnamĩr̄ira har̄i Múthamaki Solomoni, nake Solomoni akĩmwĩra atĩrĩ, "Inũka gwaku mũcĩ."

2 R̄ir̄ia ihinda r̄ia Daudi r̄iakuhĩr̄iire r̄ia gũkua-r̄i, agĩatha m̄urũ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, **2** "R̄iu ndĩ hakuhi gũthĩ na nj̄ira r̄ir̄ia ũgeragwo n̄i andũ othe a thĩ; n̄i ũndũ ũci-r̄i, ḡia na hinya, wonanie atĩ ũr̄i mũndũ m̄urũme ki, **3** na ũmenyaḡir̄ie úria Jehova Ngai waku endaga: ũthĩiage na nj̄ira ciake, na ũmenyaḡir̄ie r̄ir̄ia cia watho wake wa kũrũm̄ir̄irwo na maathani make, na mawatho make na maĩndũ mar̄ia endaga, o ta úria maandikitwo Watho-inĩ wa Musa, n̄igeetha ũgaacire maĩndũ-inĩ mothe mar̄ia ũr̄ikaga na kũria guothe ũr̄ithĩiaga, **4** n̄igeetha Jehova atũurie k̄ĩranĩro k̄ir̄ia aanj̄ĩr̄iire, akiuga ũũ: 'Nj̄aro ciaku ingikaamenyerera m̄itũũr̄ire wacio, na ithĩiage r̄i na wihokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciir̄a macio mothe, gwaku gũtikaga mũndũ wa gũkar̄ira gitĩ k̄ia ũene ḡia Isiraeli.' **5** "R̄iu wee mwene niũũ úria Joabu m̄urũ wa Zeruia aanj̄ikire, na úria eekire anene eer̄i a mbũtũ cia ita cia Isiraeli, n̄io Abineri m̄urũ wa Neri, na Amasa m̄urũ wa Jetheri. Niamooragire, agĩũ thakame yao hĩndi ya thayũ, o taar̄i hĩndi ya mbaara, nayo thakame ũyo ik̄iḡia mũcibi-inĩ wake wa njohero, na iraatũ-inĩ cia magũrũ make. **6** Ika úria ũkuona kwaḡir̄iire kũringana na ũũḡi waku, no ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũr̄i mbũ ũkinye mbĩr̄ira-inĩ na thayũ. (Sheol h7585) **7** "No ar̄iũ a Barizlai wa Gilead ũmatugage wega, na ũreke matũke amwe a ar̄ia m̄urĩĩgiaga nao metha-inĩ yaku. N̄io mandũgamĩr̄iire r̄ir̄ia ndooraḡira m̄urũ wa thoguo Abisalomu. **8** "Na ũr̄irikane Shimei m̄urũ wa Gera, úria Mubbenjamini kuuma Bahurimu, ar̄i gũkũ nawe, na n̄iwe wanumire na irumi ndũrũ mũthenya úria ndaathĩiaga Mahanaimu. R̄ir̄ia ookire kũndũnga hau Jordani, n̄indehitire kũr̄i we na r̄iitwa r̄ia Jehova, nḡimwĩra atĩrĩ, 'Ndigakũũraga na r̄ihũi rwa nj̄ora.' **9** No r̄ir̄i, tiga kuona ta atar̄i na ihitĩa. Wee ũr̄i mũndũ mũũḡi; nũkamenya úria ũkaamwĩka. Ndũkanareke mũtwe ũcio waka

ũr̄i mbũ ũgaathikwo ũtar̄i na thakame." (Sheol h7585) **10** Na r̄ir̄i, Daudi akĩhũrũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩnĩ na Itũúra inene r̄ia Daudi. **11** Athamakiire Isiraeli miaka m̄irongo ũna: miaka mũgwanja aathamakire ar̄i Hebironi, nayo miaka m̄irongo itatũ na itatũ agĩthamaka ar̄i Jerusalemu. **12** N̄i ũndũ ũcio Solomoni agĩkar̄ira ḡitĩ k̄ia ũene k̄ia ithe Daudi, naguo wathani wake ũkĩhaanda, ũkĩrũma biũ. **13** Na r̄ir̄i, Adonija m̄urũ wa Hagithu, agĩthĩ har̄i Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akĩmũuria atĩrĩ, "Ũkĩte na thayũ?" Nake agĩcookia atĩrĩ, "Ũi, ndooka na thayũ." **14** Agĩcookia akiuga atĩrĩ, "Ndi na ũndũ ngũkwira." Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nj̄ira." **15** Agikiuga atĩrĩ, "O ta ũria wee ũũ-r̄i, ũthamaki ũyũ wari wakwa. Andũ a Isiraeli othe n̄i niĩ meetaḡir̄ira ndũike múthamaki wao. No maĩndũ makĩgarũrũka, naguo ũthamaki niũthĩite kũr̄i m̄urũ wa Baba; tondu ũheanĩtũ kũr̄i we nĩ Jehova. **16** Na r̄ir̄i, ndi na ihooya ngwenda gũkũhooya, na ndũkarege." Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "No ũr̄ihooye." **17** Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, "Ũtik̄ira kũr̄ia Múthamaki Solomoni, n̄i ũndũ wee ndangĩkũregera, aahe Abishagi úria Mũshunami atũike m̄itũmia wakwa." **18** Bathisheba agĩcookia atĩrĩ, "Nĩ wega, nĩ ngũkar̄ir̄ira har̄i múthamaki." **19** R̄ir̄ia Bathisheba athĩire kũr̄i Múthamaki Solomoni akamũhe ũhoro wa Adonija-r̄i, múthamaki agĩkũira na igũrũ akĩmũtũnga, akĩmũnamĩr̄ira, na agĩkar̄ira gitĩ ḡiake k̄ia ũene. Akirehithĩria nyina gitĩ k̄ia ũene, nake nyina akĩmũikara guoko gwake kwa ũrio. **20** Nake nyina akiuga atĩrĩ, "Ndi na kaĩndũ kanini ngwenda gũkũhooya, na ndũake kũrega." Múthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, "Maitũ, ũria ndũkũrega." **21** N̄i ũndũ ũcio nyina akiuga atĩrĩ, "Reke Abishagi úria Mũshunami ahikio n̄i m̄urũ wa thoguo Adonija." **22** Múthamaki Solomoni akĩr̄ira nyina atĩrĩ, "Nĩ k̄i ḡgũtũma ũrie Abishagi úria Mũshunami ahikio n̄i Adonija? Ndũkĩmũũr̄iire ũthamaki o naguo, o na ti we ũkĩr̄i m̄urũ kũr̄i niĩ, ũr̄i-ni, ũḡitũke wake, na wa Abiatharu úria m̄ũthĩnjĩri-Ngai wa Joabu m̄urũ wa Zeruia!" **23** Hĩndĩ ũyo Múthamaki Solomoni akĩh̄ita na r̄iitwa r̄ia Jehova, akiuga ũũ: "Ngai arooherithia o na anj̄ih̄ire mũno, aakorwo Adonija ndekũr̄iha na muoyo wake n̄i ũndũ wa ũndũ ũcio oritĩ! **24** Na r̄ir̄i, ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũm̄ite ngaacire ũthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agetik̄ira ndũike wa r̄uciaro rwa nyũmba ya ũthamaki, o ta ũria eraniire-r̄i, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!" **25** N̄i ũndũ ũcio Múthamaki Solomoni agĩatha Benaia m̄urũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga. **26** Múthamaki akĩr̄ia Abiatharu úria m̄ũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, "Cooka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee waḡir̄irwo n̄i gũkua, no ndigũkũũraga r̄iu, tondu n̄iwakuuga ithandũkũ r̄ia Mwathani Jehova hĩndi ya baba Daudi, na n̄iwagwatanĩire na baka moritũ-inĩ make mothe." **27** N̄i ũndũ ũcio Solomoni akieheria Abiatharu atige gũtũka m̄ũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo k̄ia Jehova k̄ir̄ia aarĩire kũu Shilo, ḡikonĩ nyũmba ya Eli, ḡikĩhinga. **28** R̄ir̄ia ũhoro ũcio wakinyĩire Joabu, úria wacĩr̄iire gwĩka ũũru mar̄i na Adonija, o na gũtũka ndaanyitiir̄iire na Abisalomu, akũũr̄ira hema-inĩ ya Jehova na akĩnyitĩr̄ira h̄ia cia k̄igongona. **29** Múthamaki Solomoni akĩr̄ro atĩ Joabu orĩre hema-inĩ ya Jehova na aar̄i hakuhi na k̄igongona. Hĩndĩ ũyo Solomoni agĩatha Benaia m̄urũ wa Jehoiada atĩrĩ, "Thĩ, ũmũũrage!" **30** N̄i ũndũ ũcio Benaia akĩngira hema ũyo ya Jehova akĩr̄a Joabu atĩrĩ, "Múthamaki oiga atĩrĩ, 'Uma na nja!'" No Joabu agĩcookia atĩrĩ, "Aca, ngũkũr̄ia haha." Benaia agĩcookeria múthamaki ũhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, "Joabu anj̄ir̄ira ũna na ũna." **31** Hĩndĩ ũyo múthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, "Ika o ũguo

oiga. Mũrurage na ùmũthike, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthirwo nĩ ihĩtia rĩa thakame írĩa yaitirwo tũhũ nĩ Joabu. **32** Jehova nĩegũtũma acookererwo nĩ thakame írĩa aaitire, tondũ nĩatharĩkĩre andũ eerĩ, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora, baba Daudi atooĩ akĩmooraga marĩ eerĩ, Abineri mũrũ wa Neri, ùrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraeli, na Amasa mũrũ wa Jetheri, ùrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĩ andũ ega na arũngĩrĩru kũmũkĩra. **33** Ihĩtia rĩu rĩa gũita thakame yao rĩrocookerera Joabu na njiaro ciake nginya tene. No kũrĩ Daudi na njiaro ciake, na nyũmba yake na ùthamaki wake, thayũ wa Jehova ùrogĩa kũrĩ o nginya tene.” **34** Nĩ ùndũ ùcio Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩthĩi akĩgũtha Joabu akĩmũũruga, nake agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake kũu werũ-inĩ. **35** Mũthamaki akĩnenehia Benaia mũrũ wa Jehoiada akĩmũtũta mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĩcookia Zadoku mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Abiatharu. **36** Ningĩ mũthamaki agĩtũmana Shimee eetwo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩakĩre nyũmba Jerusalemu na ùtũũre kuo, no ndũkanathĩi kũndũ kũngĩ. **37** Mũthenya ùrĩa ùkoima kuo ùringe Mũkuru wa Kidironi, ùmenye wega no ùgaakua; nayo thakame yaku nĩngagũcookerera wee mwene.” **38** Shimee agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ùguo woiga nĩ wega. Ndungata yaku nĩngũwĩka o ta ùrĩa mũthamaki mwathi wakwa oiga.” Nake Shimee agĩkĩra Jerusalemu ihinda iraa. **39** No mĩaka itatũ yathira-rĩ, ngombo igĩrĩ cia Shimee ikĩũra igĩthĩi kwa Akishi, mũrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimee akĩrwo atĩrĩ, “Ngombo ciaku irĩ Gathu.” **40** Kũigua ùguo-rĩ, Shimee agĩtandika ndigĩrĩ yake, agĩthĩi kwa Akishi kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĩ ùndũ ùcio Shimee agĩthĩi na agĩcookia ngombo ciake kuumu Gathu. **41** Rĩrĩa Solomoni eerirwo atĩ Shimee nĩomĩte Jerusalemu agathĩi Gathu na agacooka-rĩ, **42** mũthamaki agĩtũmanĩra Shimee, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiakwĩhĩthĩrie na rĩtwa rĩa Jehova na ngĩgũkaania, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Mũthenya ùrĩa ùkoimagara ùthĩi handũ hangĩ, ùmenye kũna no ùgaakua?’ Nawe hĩndĩ iyo ùkĩnjookeria atĩrĩ, ‘Ùguo woiga nĩ wega. Nĩ nĩngwathĩka.’ **43** Rũ-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte wage kũhingia mwĩhĩtwa waku harĩ Jehova, na wathĩkĩre watho ùrĩa ndaakũheire?” **44** Ningĩ mũthamaki akĩra Shimee atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ngoro-inĩ yaku ùũru ùrĩa wotho wekire baba Daudi. Rĩu Jehova nĩegũtũma ùcookererwo nĩ ùũru waku. **45** No Mũthamaki Solomoni nĩekũrathimwo, nakĩo gĩtĩ kĩa ùnene wa Daudi gĩtũũre gĩkĩgĩtĩre mbere ya Jehova nginya tene.” **46** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩi akĩgũtha Shimee akĩmũũruga. Ùthamaki naguo ùkĩthaanda ùrũmĩte biũ moko-inĩ ma Solomoni.

3 Nake Solomoni akĩgĩa ngwatanĩro na Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Mĩsiri, na akĩhĩkia mwarĩ. Akĩmũrehe itũũra inene rĩa Daudi, nginya rĩria aarĩkĩrie gwaka nyũmba yake ya ùthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthingo rũria rwathĩũrũrũkĩrie Jerusalemu. **2** Na rĩrĩ, andũ no maarutagĩra magongona kũndũ kũria gũtũũgũru, tondũ gũtiarĩ hekarũ yaakĩrwo rĩtwa rĩa Jehova hĩndĩ iyo. **3** Solomoni nĩonanirie wendo wake kũrĩ Jehova nĩ ùndũ wa gũthĩi na mũthĩire ya kĩrĩra na watho wa ithe Daudi, tĩga rĩrĩ, nĩarutagĩra magongona na agacĩnĩra ùbumba kũndũ kũria gũtũũgũru. **4** Mũthamaki agĩthĩi Gibeoni kũruta magongona, nĩgũkorwo kũu nĩkũo kũndũ kũria gũtũũgũru gwekĩrĩrwo mũno, na Solomoni akĩrutĩra magongona ngĩri imwe ma njino kĩgongona-inĩ kũu. **5** Nakuo kũu Gibeoni Jehova akĩmũrĩra Solomoni ùtukũ kĩroto-inĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya o kĩria gĩothe ùngĩenda

ngũhe.” **6** Nake Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩwonirie baba Daudi ndungata yaku ùtũgi mũnene, tondũ aarĩ mwĩhokeku harĩ we, na aarĩ mũthingu, na mũrũngĩrĩru ngoro-inĩ. Nĩũthĩite na mbere kũmuonia ùtũgi ùcio mũnene, na nĩmũheete mũrũu wa gũĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ùnene ùmũthĩ. **7** “Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai wakwa nĩũtũite ndungata yaku mũthamaki handũ ha baba Daudi. No nĩ ndĩ o mwana mũnini na ndĩri na ùmenyo wa kũruta wĩra wakwa. **8** Ndungata yaku rĩrĩ haha gatagatĩ ka andũ aya wee wĩthuurĩre, nao nĩ andũ aingĩ matangĩgerekere na matangĩtarĩka. **9** Nĩ ùndũ ùcio he ndungata yaku ngoro rĩrĩ na ùmenyo wa gũthamakĩra andũ, akũ na gũkũũrana wega na ùũru. Tondũ-rĩ, nũũ ùngĩhota gũthamakĩra andũ aya kuo aingĩ ùũ?” **10** Jehova nĩakenire nĩ ùndũ wa Solomoni kũmũũria ùndũ ùcio. **11** Nĩ ùndũ ùcio Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Kuona ùguo nĩguo wahooya, na ndũnahooya ùngĩhĩrio matukũ ma gũtũũra muoyo, kana ùtonga waku wee mwene, o na kana thũ ciaku iniinwo, no wahooya ùmenyo wa kũrũgamĩrĩra kĩhooto-rĩ, **12** nĩngũwĩka o ùguo wahooya. Nĩngũkũhe ngoro ĩ na ùũgĩ na gũkũũrana, nĩguo gũtũũke atĩ gũtĩrĩ kwagĩa mũndũ ùngĩ tawe, na gũtĩrĩ hĩndĩ gũkaagĩa ùngĩ tawe. **13** O na ningĩ nĩngũkũhe maĩndũ marĩa ùtanahooya, na nĩmo ùtonga hamwe na gĩtĩo, nĩgeetha matukũ marĩa mothe ùgĩtũũra muoyo, gũtĩkanagĩe mũthamaki ùngĩ ùngĩanaine nawe. **14** Na ùngĩthĩiaga na mũthĩire yakwa, na wathĩkĩagĩre kĩrĩra na watho wakwa, ta ùrĩa thoguo Daudi eekire, nĩngakũhe matukũ maingĩ ma gũtũũra muoyo.” **15** Hĩndĩ iyo Solomoni agĩkũũra toro, akĩmenya atĩ kũu kĩarĩ kĩroto. Agĩcooka Jerusalemu, agĩthĩi mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na akĩruta igongona rĩa njino na rĩa ngwatanĩro. Ningĩ akĩrugĩthĩria andũ othe a nyũmba ya mũthamaki iruga. **16** Thuutha ùcio andũ-a-nja eerĩ a maraya magĩũka kũrĩ mũthamaki, makĩrũgama mbere yake. **17** Ùmwe wao akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, mũndũ-wa-nja ùyũ na nĩ tũũkaraga nyũmba imwe. Na nĩndĩrĩcĩarĩre mwana arĩ ho. **18** Mĩthenya itatũ thuutha wa gũciara mwana, mũndũ-wa-nja ùyũ o nake araciara mwana. Tũraarĩ o ithũĩ eerĩ; gũtĩrarĩ mũndũ ùngĩ thĩnĩ wa nyũmba iyo, tĩga o ithũĩ ithuerĩ. **19** “Ùtukũ-rĩ, mũndũ-wa-nja ùyũ arakomera mwana wake, arakua. **20** Nĩ ùndũ ùcio arookĩra ùtukũ gatagatĩ, areheria mwana wakwa harĩ nĩ, rĩrĩa nĩ ndungata yaku ndĩrarĩ toro. Aramũũga gĩthũri-inĩ gĩake, na araiaga mũrũwe gĩthũri-inĩ gĩakwa arĩ mũkuũ. **21** Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ, ngũtũkĩra nĩguo yongĩthĩe mwana wakwa, ndĩrona nĩ mũkuũ! No rĩria ndĩramũrorire wega na ùtheri wa rũciĩnĩ, ndĩrona atĩ ùcio tĩ mwana ùria ndacĩarĩte.” **22** Mũndũ-wa-nja ùcio ùngĩ akiuga atĩrĩ, “Aca! Ùyũ ùrĩ muoyo nĩwe mwana wakwa; ùyũ mũkuũ nĩwe waku.” No ùcio wa mbere akĩrega biũ, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ùyũ mũkuũ nĩwe waku, na ùyũ ùrĩ muoyo nĩwe wakwa.” Nĩ ùndũ ùcio magĩkarania mbere ya mũthamaki. **23** Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ùyũ aroiga atĩrĩ, ‘Mwana wakwa nĩwe ùrĩ muoyo na waku nĩwe mũkuũ,’ o rĩria ùrĩa ùngĩ aroiga atĩrĩ, ‘Aca! Ùyũ mũkuũ nĩwe waku, na wakwa nĩ ùyũ ùrĩ muoyo.’” **24** Ningĩ mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ndeherai rũhiũ rwa njora.” Nĩ ùndũ ùcio makĩrehera mũthamaki rũhiũ rwa njora. **25** Nake agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Mwana ùyũ ùrĩ muoyo nĩataninio maita meerĩ, nuthu iheo mũndũ-wa-nja ùmwe, na nuthu iyo ùngĩ iheo mũndũ-wa-nja ùcio ùngĩ.” **26** Mũndũ-wa-nja ùrĩa mwana wake aarĩ muoyo akĩringwo nĩ tha nĩ ùndũ wa mwana wake, akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ndagũthaita mwathi wakwa, mũnengere mwana ùyũ ùrĩ muoyo, tĩga kũmũũragal!” No ùcio ùngĩ akiuga atĩrĩ, “Ndegũtũũka waku kana wakwa. Nĩataninio maita meerĩ!” **27** Nake mũthamaki agĩtũa ciira atĩrĩ, “Nengerai mũndũ-wa-nja

üyü wa mbere mwana üyü üri muoyo. Mütikamüürage; niwe nyina.” **28** Riría andü othe a Isiraeli maiguire üria müthamaki aatua ciira ücio, magütigira müthamaki tondü nimooneire aari na üügi müingü kuuma kürü Ngai wa gütua ciira na kihooto.

4 Ní ündü ücio Solomoni agithamaka Isiraeli guothe. **2** Aya nio maarí anene ake: Azaria mürü wa Zadoku aari müthinjiri-Ngai; **3** nao Elihorefu na Ahija, ariü a Shisha, nio maarí aandiki-marüa; na Jehoshafatu mürü wa Ahiludu, üria waandikaga maündü ma ihinda riu; **4** nake Benaia mürü wa Jehoiada niwe warí müene wa mbütü cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarí athinjiri-Ngai; **5** nake Azaria mürü wa Nathani niwe warí mürügamiñiri wa anene a ng’ongo; nake Zabudu mürü wa Nathani aari müthinjiri-Ngai na mütaari wa müthamaki; **6** nake Ahisharu aari mürügamiñiri wa nyumba ya müthamaki; nake Adoniram mürü wa Abida aari mürügamiñiri wa ariä maarutithagio wira na hinya. **7** Ningí Solomoni aari na abarüthi ikümi na eerí ariä marügamiñire ng’ongo ciothe cia Isiraeli, na nio maarehaga irio cia kürüo ní müthamaki na andü a nyumba ya üthamaki. O ümwe wao aarehaga irio cia küigana mweri ümwe thüini wa mwaka. **8** Maya nimo marítwa ma abarüthi acio: Beni-Huri niwe warügamiñire bürüri üria üri iríma wa Efiraimu; **9** na Beni-Dekeri akarügamiñira Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani; **10** nake Beni-Hesedi akarügamiñira Arubothu (Soko na bürüri wothe wa Heferi warí wake); **11** na Beni-Abinadabu akarügamiñira Nafathu-Dori (nake niwe wahikitie Tafathu mwarí wa Solomoni); **12** na Baana mürü wa Ahiludu akarügamiñira Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kürigania na Zarethani mühuo wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kung’ethera Jokimeamu; **13** Nake Beni-Geberi akarügamiñira Ramoth-Gileadi (itüüro cia Jairu mürü wa Manase küu Gileadi ciari ciake, o hamwe na ng’ongo cia Arigobu küu Bashani, o na matüüra manene makuo mirongo itandatü maarigiicirio na thingo, na maarí na ihingo ciari na migiiko ya gicango); **14** o nake Ahinadabu mürü wa Ido akarügamiñira Mahanaimu; **15** na Alimaaza akarügamiñira Nafitali (nake aahikitie Basemathu mwarí wa Solomoni); **16** na Baana mürü wa Hushai akarügamiñira Asheri na Alothu; **17** nake Jehoshafatu mürü wa Parua akarügamiñira Isakaru; **18** nake Shimei mürü wa Ela akarügamiñira Benjamini; **19** na Geberi mürü wa Uri akarügamiñira Gileadi (bürüri wa Sihoni müthamaki wa Aamori, na bürüri wa Ogu müthamaki wa Bashani). Nowe wiki warí barüthi wa gwatha rügongo rüu. **20** Andü a Juda na a Isiraeli maarí aingí müno ta müthanga wa iria-iní. Maaríaga, na makanyua, na magakena. **21** Nake Solomoni niathamakäire mothamaki mothe kuuma Rüü rwa Farati nginya bürüri wa Afilisti, o nginya mühaka-iní wa Misiri. Mabürüri macio nimamürehagira igooti na magitüüra maathagwo ní Solomoni matukü make mothe. **22** Mahüthiro ma Solomoni ma o müthenya maarí maya: kori mirongo itatü cia mütu üria mühinyu müno, na kori mirongo itandatü cia mütu, **23** ng’ombe ikümi cia gütüürwo, na ng’ombe mirongo ñiri cia rüüru, na ng’ondü na mbüri igana rimwe, na thiyya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mücií iria iriñagwo. **24** Nigükorwo niwe wathamakagira mothamaki mothe maría maarí ithüüro ría Rüü rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na ní kwarí na thayü miëna yothe. **25** Riría ríothe Solomoni aari muoyo-rí, Juda na Isiraeli, kuuma Dani nginya Birishiba, maatüüraga na thayü o mündü mügünda-iní wake wa mithabibü na miküyü. **26** Solomoni aari na ciugü cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikümi na igiri.

27 Nao anene a ng’ongo, o mündü mweri wake niarehagira Müthamaki Solomoni mahüthiro ma kümügigana hamwe na ariä othe mookaga metha-iní yake. Ningí magatigirira atí gütirí kindü o na kimwe kiagaga. **28** Ningí nimarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kürüo ní mbarathi cia ita na mbarathi icio ingí handü haría haagüüre. **29** Ngai niarehe Solomoni üügí na ümenyi müingí müno wa maündü, na ütaüku waingüñite ta müthanga üri hügürürü-iní cia iria. **30** Üügí wa Solomoni warí müene gükíra üügí wa andü othe a mwena wa irathiro, o na ügakíra üügí wothe wa andü a Misiri. **31** Aari müügí gükíra mündü üngí o wothe, gwata Ethani üria Müezara, na aari müügí gükíra Hemani, na gükíra Kalikoli, na Darida, ariü a Maholu. Ngumo yake igítaamba kürí ndürüri iria ciothe ciathiürüküürie küu. **32** Níathugundire thimo ngiri ithatü, na nyimbo ciake ciari ngiri imwe na ithano. **33** Niataaragira ühoro wa mükürüre wa mímëra, kuuma mütarakwa wa Lebanoni o nginya müthobi üria üküraga thingo-iní. Ningí niarutanaga ühoro wa nyamü na nyoni, na nyamü iria itaambaga thí, na thamaki. **34** Andü a ndürüri ciothe nimookaga güthikíríria üügí wa Solomoni matümüto ní athamaki othe a thí, ariä maiguíte ühoro wa üügí wake.

5 Riría Hiramü müthamaki wa Turo aiguire atí Solomoni náitüüriro maguta agatüika müthamaki handü ha ithe Daudi-rí, agütüma ndungata ciake kürí Solomoni, tondü we nimatüire marí ürata na Daudi. **2** Nake Solomoni agicookeria Hiramü ndümürü ino: **3** “Wee nüükümenya atí tondü wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciümüte miëna yothe, we ndaahotire gwaka hekarü iitanitio na Ríitwa ría Jehova Ngai wake, o nginya ríría Jehova aigire thü ciake rungu rwa makinya make. **4** No riu Jehova Ngai wakwa niäheete ühurüku miëna yothe, na gütirí na thü kana ügwati. **5** Ní ündü ücio nündüite atí nüngwaka hekarü iitanitio na Ríitwa ría Jehova Ngai wakwa, o ta üria Jehova eerire baba Daudi ríría oigire atiri, ‘Mürü waku üria ngaikariria güti kia ünene handü hakurí, niwe ügaaka hekarü iitanitio na Ríitwa riakwa.’ **6** “Ní ündü ücio athana nigüo ndemerowo mütarakwa ya Lebanoni. Andü akwa nimarütithanagia wira na andü aku, na nindirüküríhaga mücaara wa andü aku o ta üria üngiuga. Wee níüüü atí tütüri na andü marí na ümenyo wa gwatüra mbaü ta andü a Sidoni.” **7** Riría Hiramü aiguire ndümürü ya Solomoni, agikëna müno, akiuga atiri, “Ümüthí Jehova arogoocwo, nigükorwo niäheete Daudi müriü müügí wa gwatha rürüri rürü rüene.” **8** Ní ündü ücio Hiramü agütümana kürí Solomoni, akimwira atiri: “Ninyiitite ndümürüri iria wandümüire, na nüngwika üria wothe ükwenda harí kürehithia mügöyo ya mütarakwa na ya mithengera. **9** Andü akwa nímëküükürüka kuuma Lebanoni nginya iria-iní, na nüngümüükürüka na iria yohanitio hamwe o nginya haría ükuuga. Nüngamíohoraníría hau, nawe ümíoe, üthíi nayo. Nawe üküñingiríe wendi wakwa na ündü wa kühe nyumba yakwa ya üthamaki irio.” **10** Ügüo nigüo Hiramü aathiire na mbere gütwaríra Solomoni mügöyo ya mütarakwa na ya mithengera iria endaga. **11** Nake Solomoni niarehaga Hiramü ngano wa kürüo gwake mücií ya kori ngiri mirongo ñiri, hamwe na mbathi ngiri mirongo ñiri cia maguta ma mitamayiü mahihe wega. Solomoni agithü na mbere gwika Hiramü ügüo mwaka o mwaka. **12** Jehova niarehe Solomoni üügí, o ta üria aamwürüre. Na gükigia na thayü gatagati ka Hiramü na Solomoni, nao eerí magüthondeka kirikanoro kia üiguano. **13** Müthamaki Solomoni akiandikithia aruti wira 30,000 na hinya kuuma Isiraeli guothe. **14** Aamatümagä marí ikundi cia andü

ngiri ikūmi o mweri, mathiī ituanira rīa wīra kūu Lebanoni; nī ūndū ūcio magakaraga mweri ūmwe Lebanoni, na mīeri tīri kwao mūciī. Adoniramu nīwe warī mūrūgamīrīri wa andū acio marutithagio wīra na hinya. **15** Solomoni nī aarī na andū 70,000 a gūkuua mīrigo, na acūhīa a mahiga 80,000 kūu irīma-inī, **16** o ūndū ūmwe na anyabara 3,300 a kūrūgamīrīra wīra ūcio, na magatongoria aruti acio a wīra. **17** Mūthamaki agīathana, nao makīenja mahiga manene na mega, na maicūhītio marī ma gwaka mūthingi wa hekarū. **18** Mabundi ma Solomoni, na ma Hiram, na andū a Gebali, nīmarengire na makīhaarīria mbaū o na mahiga nī ūndū wa gwaka hekarū.

6 Mwaka-inī wa magana mana na mīrongo īnana, thuuha wa andū a Isiraēli kuuma būrīri wa Misiri, o mwaka-inī wa īna wa Solomoni gūthamakīra Isiraēli, mweri-inī wa Zivu, nāguo nīguo mweri wa keerī-rī, Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova. **2** Hekarū irīa Mūthamaki Solomoni aakīire Jehova yarī na ūraihu wa mīkono mīrongo itandatū, na warīi wa mīkono mīrongo tīri, na ūraihu wa na igūrū wa mīkono mīrongo itatū. **3** Gīthaku kīa mwena wa mbere wa nyūmba iyo nene ya hekarū nīkongereire warīi wa hekarū, nakio kiarī kīa mīkono mīrongo tīri, na gīgacomoka mīkono ikūmi kuuma na mwena wa mbere wa hekarū. **4** Nake agīakīra hekarū ndirica ngundeeru cia na igūrū. **5** Nīaakithirie tūnyūmba twa mīena-inī, tūgīthiūrūkīria hekarū yothē tūnyūitanīte na thingo cia nyūmba irīa nene ya hekarū na cia handū-harīa-haamūre ha na thīinī. **6** Ngoroba ya thī mūno yarī na warīi wa mīkono itano, na ya gatagatī yarī na warīi wa mīkono itandatū, na ya gatatū yarī na warīi wa mīkono mūgwanja. Nīathondekire mbako ithiūrūkīrie mwena wa na nja wa hekarū, nīgeetha mbaū irīa ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inī cia hekarū. **7** Hekarū igīakwo-rī, mahiga marīa maicūhīrio kwere no mo maahūthīrīrwo, na gūtiarī nyondo, kana ithanwa, kana kīndū kīngī gīa kīgera kīaiguirwo hau mwako-inī wa hekarū hīndī irīa yothē yaakagwo. **8** Mūromo wa gūtiāna ngoroba ya thī warī mwena wa gūthīni wa hekarū; nīngī nī haarī na ngathī ya kwambata ngoroba ya gatagatī na kuuma hau igathiī ngoroba ya gatatū. **9** Nī ūndū ūcio agīaka hekarū na akīmīrīkia, akīmīgita na mīgamba na mbaū cia mītarakwa. **10** Na nīakīrīire tūnyūmba twa rwere tūthiūrūkīrie hekarū, ūraihu wa o kamwe warī mīkono itano kūrīaiha na igūrū, natuo twanyīitithanītio na hekarū na mīgamba ya mītarakwa. **11** Kiugo kīa Jehova nīgīakinyīire Solomoni, akīrwo atīrī: **12** "Ha ūhoro wa hekarū īno ūraaka-rī, ūngīrūmīrīra uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathīkagīre, nīngakūhīngīria kīranīro kīria ndaaheire thoguo Daudi. **13** Na nīngatūūrania na andū a Isiraēli, na ndigatiganīria andū akwa a Isiraēli." **14** Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. **15** Nake akīhumbīra thingo cia thīinī na mbaū cia mītarakwa, ciarītuo kuuma thī ya hekarū ngīnya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkīarwo mbaū cia mūthengera. **16** Mwena wa thuuha wa hekarū akīgayania mīkono mīrongo tīri na mbaū cia mītarakwa kuuma thī ngīnya igūrū, nīgeetha hekarū-inī hagīe handū haamūre thīinī, hatūike Harīa-Hatheru-Mūno. **17** Ūraihu wa nyūmba irīa nene yarī mbere ya kanyūmba kau warī wa mīkono mīrongo īna kūrīaiha. **18** Hekarū thīinī kwahumbīrītuo na mbaū cia mītarakwa, ciicūhītio magemio mahaana tūbūthū na mahūa macanūku. Indo ciothe ciarī cia mītarakwa; gūtiarī ihiga o na rīmwe rīonekaga. **19** Thīinī wa handū-harīa-haamūre, hekarū thīinī nīathondekire handū ha kūigīrīra ithandūkū rīa

kīrīkanīro kīa Jehova. **20** Hau thīinī haamūre, ūraihu waho warī mīkono mīrongo tīri, na warīi wa mīkono mīrongo tīri, na mīkono mīrongo tīri kūrīaiha na igūrū. Nake nīagemīrie mwena wa thīinī na thahabu therie, na nīngī akīgemia kīgongona kīu na mbaū cia mītarakwa. **21** Solomoni aahumbīre hekarū thīinī na thahabu therie, na agīkīrania irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rīa hau thīinī haamūre harīa haagemetio na thahabu. **22** Nī ūndū ūcio akīgemia thīinī guothe na thahabu. Nīngī nīagemīrie kīgongona kīrīa kīarī thīinī wa handū-harīa-haamūre na thahabu. **23** Hau thīinī haamūre, agīthondeka makerubi meerī na mbaū cia mītamaiyū, ikerubi o rīmwe rīarī rīa mīkono ikūmi kūrīaiha na igūrū. **24** Ikerubi rīa mbere rīarī na ithagu rīa mīkono itano kūrīaiha, na rīu rīngī mīkono itano; ūguo nī kuuga mīkono ikūmi kuuma mūthīa wa ithagu rīmwe ngīnya mūthīa wa ithagu rīrīa rīngī. **25** Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa mīkono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na makahaanana. **26** Ūraihu wa o ikerubi rīmwe warī wa mīkono ikūmi. **27** Nīaigire makerubi macio kanyūmba ga thīinī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu mamō. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rīu rīngī rīgaturuma rūthingo rūu rīngī. Na mathagu mamō magaturumīra gatagatī ga kanyūmba. **28** Nīaagemīrie makerubi macio na thahabu. **29** Thingo-inī irīa ciathiūrūkīrie hekarū, thīinī wa tūnyūmba twa thīinī na twa na nja, agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende, na ma mahūa macanūku. **30** Nīngī akīhumbīra thī ya tūnyūmba twa thīinī na twa nja ya hekarū na thahabu. **31** Narīo itoonyero rīa hau thīinī haamūre agīthondeka mīrango ya mbaū cia mītamaiyū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena itano. **32** Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamaiyū agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende na ma mahūa macanūku, na akīgemia makerubi na mīti ya mītende na thahabu hūire. **33** O ūndū ūmwe nīathondekire buremu irī na mīena īna cia mītamaiyū cia itoonyero rīa nyūmba irīa nene. **34** Nīngī agīthondeka mīrango tīri ya mbaū cia mīthengera, o mūrango warī na icunjī igīrī ciekūnjaga wahingūrwo. **35** Nīacūhīrie makerubi, na mīti ya mītende, na mahūa macanūku igūrū rīa mīrango iyo, na akīmīgemia na thahabu hūire rīgananiīrie wega maicūhīo-inī macio. **36** Na nīaakire nja ya thīinī na mīhari itatū ya mahiga maicūhīe na mūhari ūngī ūmwe wa mīgamba mīcūhīe ya mītarakwa. **37** Mūthingi wa hekarū iyo ya Jehova wakīrwo mwaka wa īna wa mweri wa Zivu. **38** Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe mweri-inī wa Bulu, nīguo mweri wa īnana, nīguo hekarū yarīkire hamwe na maūndū mayo mothe kūrīngana na ūrīa yerītuo yakwo. Aikarīre ihinda rīa mīaka mūgwanja akīmīaka.

7 No rīrī, Solomoni aambīrīria gwaka nyūmba yake ya ūthamaki-rī, aaniinire mīaka ikūmi na itatū kūrīkia kūmīka. **2** Nīaakire nyūmba īngī ya ūthamaki yetagwo Nyūmba ya ūthamaki ya Mūtītū wa Lebanoni, na yarī ya mīkono igana kūrīaiha, na mīkono mīrongo itano kwarama, na mīkono mīrongo itatū kūrīaiha na igūrū. Nīngī yarī na mīhari īna ya itugī cia mītarakwa irīa cianyīitīrīre mīgamba ya mītarakwa. **3** Nyūmba iyo yagitīrwo na mbaū cia mītarakwa irīa ciarī igūrū wa mīgamba irīa yaigīrīrwo igūrū wa itugī, mīgamba yothē yarī mīrongo īna na itano, o mūhari warī na mīgamba ikūmi na itano. **4** Ndirica ciayo ciekīrītuo igūrū, igagūkīrwo ithatū ithatū, īng'ethaniīre. **5** Mīrango yothē yarī na buremu cia mīena īna; yekīrītuo mwena wa na mbere itatū itatū, īng'ethaniīre. **6** Nīathondekire gīthaku kīa mūhari wa itugī, kīa

urairu wa mikono mirongo itano, na wari wa mikono mirongo itatu. Mbere yakio haari na githaku kingi, na mbere ya githaku kiu gia keeri haari na itugi, na hakagitwo iguru. 7 Nyaakire nyumba ya giti kia unene, na Nyumba ya Gucirira, kuria aatuithanagiria ciira. Nake akimikira mbaui cia mitarakwa kuuma thi nginya iguru. 8 Nayo nyumba yake ya gukara ya uthamaki, yaakitwo mwena wa na thutha, na yaakitwo o ta iyo ingi. Ningi Solomoni nyaakire nyumba ingi ta iyo ya uthamaki, akimikira mwaru wa Firauni uria aahikitie. 9 Miako iyo yothe, kuuma mwena wa nja nginya nja iria nene, na kuuma muthingi nginya rwembeya-ini, yaakitwo na mahiga maria mega muno matinitio na githimo, na makarengererwo na muthumeno mwena wa na thini na wa na nja. 10 Mithingi yaakitwo na mahiga manene ma muthemba mweka, mamwe ma mikono ikumi, na mamwe ma mikono inana. 11 Iguru gwakitwo na mahiga maria mega muno matinitio na githimo, na mbaui cia mitarakwa. 12 Nayo nja iria nene yaithiururukirio na ruingho rwa mihari itatu ya mahiga maicuhie, na mihari umwe wa migamba mirengerere ya mitarakwa, o ta uria nja ya hekaru ya Jehova yataru, na githaku kiayo. 13 Muthamaki Solomoni niatumanire Turo nigeetha areherwo Huramu, 14 uria nyina aari mutumia wa ndigwa wa muhiriga wa Nafiliti, nake ithe aari wa Turo, nake aari muturi wa icango. Nake Huramu aari mutugi muno, na akamenya maundu mothe ma uthondeki wa indo cia gicango. Nookire kuri Muthamaki Solomoni, na akiruta mawira mothe maria aaheirwo. 15 Niathondekire itugi igiri cia gicango, o kimwe kiaru na urairu wa mikono ikumi na inana, na ruringi ruria ruingathiururukirie gitugi kimwe rwaru rwa mikono ikumi na iri. 16 Nigi niathondekire ciongo cia gicango gitwekie cia kugirira iguru ria itugi ocio, o kiongo kimwe kiaru na urairu wa mikono itano. 17 Irengeri githikanitio ta mnyororo igicuroo niguo igemie ciongo cia itugi ocio, irengeri mugwanja igekirwo kiongo-ini kimwe. 18 Niathondekire makomamanga mihari iri ikirigiciria irengeri ocio ciagathikanitio ta mnyororo cia kugemia ciongo iria ciari iguru ria itugi. O kiongo agigika o uguo. 19 Ciongo iria ciari iguru wa itugi cia githaku ciathondeketwo na mihanire wa mahua ma itoka, na ciari na urairu wa mikono ina. 20 Ciongo cia itugi ocio cieri, iguru ria haria hahaanaga ta mbakuri haria haariganitie na irengeri iria ciagathikanitio ta mnyororo, haari na makomamanga magana meeri mekitwo mihari mihari magathiururukiria ciongo ocio. 21 Nahaandire itugi ocio githaku-ini kia hekaru. Gitugi kia mwena wa guthini agigita Jakini, nakio kia mwena wa gathigathini agigita Boazu. 22 Ciongo iria ciari iguru wa itugi ocio ciathondeketwo na mihanire wa mahua ma itoka. Ni undu ocio wira wa itugi ukirika. 23 Nigi agiaka itangi ria githiururi ria kigera gitwekie inene muno riria rietago Karia, riaru ria mikono ikumi kuuma mwena umwe wa rutiirho nginya uria ungi, na mikono itano kuraiha na iguru. Itangi riu riathimwo na ruringi githiururi kiaro kiaru kia mikono mirongo itatu. 24 Muhuro wa rutiirho niriathiururukirio na magemio maahaanane na tubuthu, o mukono umwe tubuthu ikumi. Tubuthu tuu twagitwo mihari iri tugitwakanirio na Karia kau, tugituka kindu kimwe nako. 25 Nako Karia kau kaigirirwo iguru ria mihiano ya ndegwa ikumi na igiri; ithatu ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatu ikarora mwena wa ithiuro, na ithatu ikarora mwena wa guthini, na ithatu ikarora mwena wa irathiuro. Karia kau kaigirirwo iguru riacio, nacio ciga cia na thutha cia ndegwa ocio nicio ciarorete na kuu thini. 26 Utungu wa Karia kau waiganane na wari wa ruhi. Rutiirho rwako rwataru ta

rutiirho rwa gikombe, kana ta gitoka gicanuku. Karia kau kaiganagira maai mbathi ngiri igiri. 27 Nigi agiaka makaari ikumi na gicango mangiaguucirio; o giakari kimwe kiaru kia urairu wa mikono ina, na wari wa mikono ina, na urairu wa na iguru wa mikono itatu. 28 Makaari macio maakitwo ta uu: maaru na icunji cia mienu inyiitihanitio na buremu. 29 Iacunji iria ciari gatagati ka buremu, o na buremu cio nyene, ciaru na mihiano ya miruuthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa iguru na wa muhuro wa mihiano ya miruuthi na ya ndegwa ni gwekiritwo magemio ma mahua mature. 30 O giakari kiaru na maguru mana ma gicango, maaru na igera cia gicango cia kugathikania kuguru na kuguru kuria kungi, na o kimwe kiaru na kirai kianyitirirwo ni itugi inya iria ciatwekaniirio na mahua mature mwena o mwena. 31 Mwena wa thini wa giakari kiu kwaru na muro mo wari na buremu ya githiururi ya mukono umwe kurika. Muromo ocio wari wa githiururi, na hamwe na njikariro yaguo yaru ya mukono umwe na nuthu. Guthiururukiria muro mo wakio ni ha kururirwo magemio. Iacunji cia mienu ya giakari kiu nicaiganane mienu yothe ina, na itiaru cia githiururi. 32 Maguru macio mana mekitwo rungu rwa icunji cia mienu, nacio igera cia kugathikania maguru cianyitihanitio na giakari kiu. Nacio wari wa o kuguru wari wa mukono umwe na nuthu. 33 Maguru macio maathondeketwo ta maguru ma ngaari ya ita, nacio igera cia kugathikania kuguru na kuguru kuria kungi, na mibara, na miringa ya kuguru, na tuga rwa githiururi turia tukoragwo gatagati ga kuguru, ciothe ciathondeketwo na kigera gitwekie. 34 O giakari ni kiaru na nyiitiro inya, o koine-ini nyiitiro imwe, icomokete kuuma giakari-ini. nigukorwo 35 Mwena wa na iguru wa giakari kiu wathiururukirio na mucibi wa wari wa nuthu ya mukono kurika. Itugi na icunji cia mienu nicyaniitihanitio na mwena wa na iguru wa giakari kiu. 36 Nake Huramu agikurura mihiano ya makerubi, na ya miruuthi, na ya miti ya mikindu mienu-ini ya itugi, na icunji-ini cia mienu haria hothe hangonekire, na hagathiururukirio na mahua mienu yothe. 37 Uguo niguo aathondekire makaari macio ikumi. Mothe maatwekeirio handu hamwe, na makahaanana biu na makaiganana. 38 Nigi niathondekire irai ikumi cia gicango, o kimwe kaiganagira maai mbathi mirongo ina, na kiaru kia mikono ina kwarama, o kirai kimwe giakagirirwo giakari-ini kimwe gia ocio ikumi. 39 Nigaire ikaari ithano ciacio mwena wa guthini wa hekaru, na ikaari ithano mwena wa gathigathini. Nigairire Karia mwena wa guthini, agikaiga koine-ini ya guthini ya mwena wa irathiuro wa hekaru. 40 Nigi Huramu niathondekire irai, na icakuri, na mbakuri cia kuminjaminjira. Ni undu ocio Huramu akirikia wira wothe uria aaheetwo arute ni Muthamaki Solomoni thini wa hekaru ya Jehova: 41 itugi ocio igiri; na ciongo ocio igiri ciahanaanaga ta mbakuri iri iguru wa itugi ocio; na irengeri iria igiri ciagathikanitio ta mnyororo iria ciagemetie ciongo ocio ciari iguru wa itugi; 42 na makomamanga 400 ma irengeri iria igiri ciagathikanitio ta mnyororo (mihari iri ya makomamanga o haru kirengeri kimwe ikagemia ciongo ocio ciahanaanaga ta mbakuri iria ciari iguru wa itugi); 43 na makaari ikumi na irai ciamo ikumi; 44 na Karia na mihiano ya ndegwa ikumi na igiri rungu rwako; 45 o na nyungu, na icakuri, na mbakuri cia kuminjaminjira. Indo ocio ciothe Huramu aathondekeire Muthamaki Solomoni cia hekaru ya Jehova ciari cia gicango gikumthe gikahenia. 46 Muthamaki aatwekithagaria indo ocio kuria gwathondekagirwo indo cia rumba kiu weru-ini wa Jorodani gatagati ga Sukothu na Zarethani. 47 Solomoni

ndaathimire indo icio tondū ciarī nyingī mūno; ūritū wa gicango ndwamenyekanire ūria waiganaga. **48** Ningī Solomoni nīathondekithirie indo ciothe iria ciarī thīnī wa hekarū ya Jehova: Aathondekire kigongona gīa thahabu; na metha ya thahabu ya kūgīrīra mīgate ūria yaigawo mbere ya Jehova; **49** na mītī ya kūgīrīrow mataka ya thahabu therie (itano ikaigwo mwena wa ūrio, na itano ikaigwo mwena wa ūmtho, mwena wa mbere wa nyūmba wa na thīnī); na wīra wa magemio wa mahūa ma thahabu, na matawa, na mīlhatō; **50** na irāi cia thahabu therie, na magathī ma kūrenga ndaambi, na mbakūrī cia kūminjaminjira, na thaani, na ngō cia mwaki; na icūhī cia thahabu cia mīrango ya kanyūmba karīa kaari thīnī mūno, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o na icūhī cia thahabu cia mīrango ya nyūmba ūria nene ya hekarū. **51** Rīria wīra wothē ūria Mūthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekarū ya Jehova wathirire-rī, akirehithia indo iria ithe Daudi aamūrīte, nīcio betha, na thahabu, na indo cia nyūmba, agcīiiga harīa haigawo igīina cia hekarū ya Jehova.

8 Ningī Mūthamaki Solomoni agīta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mīhīrīga, na anene a nyūmba cia andū a Isiraeli moke kūrī we Jerusalem, nīguo maambatie ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Zayuni, Itūūra rīria inene rīa Daudi. **2** Nao andū othe a Isiraeli magīūka hamwe kūrī Mūthamaki Solomoni hīndī ya gīathī kīa mweri wa Ethanimu, nīguo mweri wa mūganja. **3** Rīria athuuri othe a Isiraeli maakinyire-rī, athīnjīri-Ngai makīoia ithandūkū rīu, **4** nao makīambatia ithandūkū rīa Jehova hamwe na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo ciothe iria nyamūre ciarī thīnī wayo. Nao athīnjīri-Ngai na Alawī magīciambatia, **5** nake Mūthamaki Solomoni na kūngano gīothe gīa Isiraeli kīria gīacemanītie harī we kīrī mbere ya ithandūkū rīu, gīkīrūta igongona rīa ng'ōndu nyingī na ng'ombe nyingī mūno, ūū atī itingīandīkīrwo mūigana wacio kana itarīke. **6** Nao athīnjīri-Ngai magīcooka makīrehe ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova handū harīo thīnī wa hekarū, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, makīrīiga rungu rwa mathagu ma makerubi. **7** Makerubi macio maatambūrūkītie mathagu mamō igūrū rīa harīa haigītwō ithandūkū rīu, na makahumbīra ithandūkū, o na mītī yarīo ya kūrīkuua. **8** Mītī ūyo yarī mīraiho mūno, ūndū mīthia yayo yoonagwo nī mūdndū arī mbere ya Handū-harīa-Hatheru, no ndionekaga nī mūdndū arī nja ya Handū-harīa-Hatheru; na ūrī o ho ngīnya ūmūthī. **9** Thīnī wa ithandūkū rīu gūtīarī na kīndū kīngī tīga o ihengere iria igīrī cia mahīga iria Musa aigīte ho rīria aarī Horebu, kūrīa Jehova aarīkanīre kīrīkanīro na andū a Isiraeli maarīkia kuuma būrūrī wa Misīri. **10** Rīria athīnjīri-Ngai meeherie makīuma Handū-harīa-Hatheru, itū rīkūyīra hekarū ya Jehova. **11** Nao athīnjīri-Ngai matingīahotire kūrūta wīra wao nī ūndū wa itū rīu, nīgūkorwo riiri wa Jehova nīwaiyūrīte hekarū yake. **12** Ningī Solomoni akiuga atīrī, “Jehova oigīte atī nīarīkaraga thīnī wa itū rīria itumanu; **13** no rīrī, tī-itherū nīngwakīire hekarū kīrorerwa, handū haku ha gūtūūra ngīnya tene.” **14** O hīndī ūyo kūngano gīothe gīa Isiraeli kīrūgamīte o hau, mūthamaki agīkīhūgīkīra, agīkīrathīma. **15** Ningī akiuga atīrī: “Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ūria ūhingītie na guoko gwake mwene ūria eerīre baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nīgūkorwo oigīre atīrī, **16** ‘Kuuuma mūthenya ūria ndaarutire andū akwa a Isiraeli kuuma Misīri, ndīrī ndathuura itūūra inene thīnī wa mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli, atī nīguo njakīrwo hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīakwa kuo, no nīndathuure Daudi athamakīre andū akwa Isiraeli.’” **17** “Baba

Daudi nīatuīte na ngoro yake gwaka hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **18** No Jehova eerīre baba, Daudi, atīrī, ‘Tondū nīwatuīte na ngoro yaku kūnjakīra hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīakwa-rī, nī wekire wega nī gwīciiria ūguo ngoro-inī yaku. **19** No rīrī, wee tīwe ūgwaka hekarū ūyo, no nī mūrūguo, ūria uumīte mūthīmo-inī waku na thakame-inī yaku, icio nīwe ūgaaka hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīakwa.’” **20** “Jehova nīatūūrītie kīrīkanīro kīu, na rīu nīnjookete ithenya rīa baba Daudi, na ngaikarīra gītī kīa ūnene gīa Isiraeli, o ta ūria Jehova eeranīire, na nīnjakīte hekarū ūria ūtanītio na Rīrtwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli. **21** Hau nīho thondekete handū ha kūga ithandūkū rīria rī na kīrīkanīro kīria Jehova aarīkanīre na maithe maitū, rīria aamarutire būrūrī wa Misīri.’” **22** Hīndī ūyo Solomoni akīrūgama mbere ya kīgongona kīa Jehova, o hau mbere ya kūngano gīothe kīa Isiraeli, agītambūrūkīa moko make na igūrū, **23** akiuga atīrī: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gūtīrī Ngai ūngī ūhaana tawe kūu igūrū kana gūkū thī, o wee ūhingīgia kīrīkanīro kīa wendo harī ndungata ciaku iria irūmagīrīra njīra yaku na ngoro ciacio ciothe. **24** Wee nūhingīrie baba, Daudi ndungata yaku kīrīkanīro gīaku; ūndū ūria weranīire na kanua gaku nūhingītie na guoko gwaku, o ta ūria kūhaana ūmūthī. **25** “Na rīrī, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hīngīria baba, Daudi ndungata yaku ciiranīro iria wamwīrīre rīria woigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdndū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli arī mbere yakwa, angīkorwo arīu aku nīmarīthīiiga na mīthīre ya gīrīre mbere yakwa, o ta ūria wee ūtūire ūthīiiga mbere yakwa.’” **26** Na rīrī, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kīguo kīaku kīria werīre baba, Daudi ndungata yaku, kīhīngē. **27** “No kūhoteke Ngai atūūre gūkū thī? Igūrū, o na kūrīa igūrū mūno-rī, wee ndūngīganīra kuo. Hekarū ūno njakīte-rī, gīthī ndīkīrī nīni makīria! **28** No o na kūrī ūguo-rī, thīkīrīria ihooya rīa ndungata yaku, igīthaitana ūguīrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gūkaya na ihooya rīria ndungata yaku ūrakūhooya ūrī mbere yaku ūmūthī. **29** Maithe maku maroikara marorete hekarū ūno ūtūkū na mūthenya, o handū haha wee woigire atīrī, ‘Rīrtwa rīakwa rīrīkoragwo ho,’ nīgeetha ūiguage ūguo rīria ndungata yaku ūrīhooyaga ūrorete handū haha. **30** Igua gūthaitana kwa ndungata yaku na kwa andū aku a Isiraeli rīria mekūhooya marorete handū haha. ūigūe ūrī kūu igūrū, o kūu gūikaro gīaku, na watūigua ūgatūrekerā. **31** “Rīria mūdndū angīhīrīria mūdndū wa itūūra rīake na gūtūike no ngīnya ehīte, nake oke ehītre hau mbere ya kīgongona gīaku hekarū-inī ūno-rī, **32** hīndī ūyo nī ūkaigua ūrī kūu igūrū na ūtue itua. ūtūithanie ndungata ciaku ciira, ūria mūhītia atūrwo ciira na acookererwo nī mahītia make marīa ekīte. Nake ūria ūtehītie ūmūtue ndehītie, na nī ūndū ūcio wonanie atī tī mwīhia. **33** “Rīria andū aku a Isiraeli mahootwo nī thū nī ūndū nīmakūhīrīre, no magūcookerere na moimbere rīrtwa rīaku, na mahooe magīgūthaitaga marī hekarū-inī ūno-rī, **34** hīndī ūyo nūkamaigua ūrī kūu igūrū, na ūrekere andū aku a Isiraeli mehīa mao na ūmacookie būrūrī ūria waheire maithe mao. **35** “Rīria igūrū rīkaahīngwo na mbura yage kuura tondū wa ūria andū aku makūhīrīre-rī, mangīkaahoooya marorete handū haha na moimbere rīrtwa rīaku, na magarūrūke matigane na mehīa mao, tondū nīūmanyamarītie-rī, **36** hīndī ūyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū, na ūrekere ndungata ciaku, andū aku a Isiraeli, mehīa mao. Marute mūtūūrīre ūria mwagīrū, na ūmoirīre mbura būrūrī-inī ūcio waheire andū aku ūtūike igai rīao. **37** “Kūngīkaagia ng'aragu kana mūthīro būrūrī-inī, kana mīgūnda ihīe nī mbaa kana mbuu, kana gūtūke ngīgī kana ngūnga, kana thū imarīgīcīrie itūūra-inī rīmwe rīao, na mwanangīko o na

urikū kana mūrimū ūngigooka-rī, **38** na rīria mūdū o na urikū wa andū aku a Isiraēli angikaahooya kana athaithane, o mūdū aamenya mīnyamaro irīa arī nayo ngoro-inī yake, na atambūrūkie moko make amerekeire hekarū-inī ūno-rī, **39** hīndī ūyo ūkaigua ūrī kūu igūrū gīkaro-inī gīaku, ūmarekere, na ūtūire o mūdū itua kūrīngana na ūria wothe ekīte, tondū we nīū ngoro yake, (nīgūkorwo nowe wiki ūūi ngoro cia andū othe), **40** nīgeetha matūūre magwītīgīrite matukū mothe marīa megūtūūra būrūrī ūria waheire maithe maitū. **41** “Ha ūhoro wa mūdū wa kūngī ūria ūtarī wa andū aku a Isiraēli, no nīoimite būrūrī wa kūrīya nī ūndū wa Rīitwa rīaku, **42** tondū andū nīmakaigua ngumo ya Rīitwa rīaku inene, na ūhoro wa cīko cia guoko gwaku kūrī hinya gūtambūrūkītio, rīria agooka ahoōe erekeire hekarū ūno, **43** hīndī ūyo nīūkamaigua ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī gīaku, na mūdū ūcio wa kūngī ūkamūhīngīria ūria wothe agakūhooya, nīgeetha andū othe a thī mamenye rīitwa rīaku na magwītīgīre o ta ūria andū aku a Isiraēli magwītīgīrite, na mamenye atī nyūmba ūno njakīte īitanītio na Rīitwa rīaku. **44** “Rīria andū aku maathī mbaara-inī kūrīa na thū ciao, o kūrīa ūngīmatūma, nao mahooe Jehova merekeire itūūra rīrī inene ūthuurīte na hekarū ūno njakīte īitanītio na Rīitwa rīaku, **45** hīndī ūyo ūkaigua mahooya na gūthaithana kwao ūrī kūu igūrū na ūmatīrīre ūhoro-inī ūcio wao. **46** “Rīria makwīhīria, nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūtehagia, nawe ūmarakarīre ūmaneane kūrī thū, nacio imatahe imatware būrūrī wacio, ūrī kūrīya kana ūrī gūkuhī; **47** nao mangīcookera ngoro-inī ciao marī o kūu būrūrī ūria maatahīrwo, na merire, na magūthaithe marī o kūu būrūrī wa acio mamatooretie, na moige atīrī, ‘Nītwīhītie, na nītwīkīte mahītia, na tūgeka maūdū ma waganu’; **48** na mangīgagūcookerera na ngoro ciao ciothe, na mīoyo yao, marī būrūrī wa thū ciao iria ciamatahīre, nao mahooe merekeire būrūrī ūria waheire maithe mao, na merekeire itūūra rīria inene rīria ūthuurīte na hekarū ūno njakīte īitanītio na Rīitwa rīaku-rī; **49** hīndī ūyo ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī gīaku, ūkaigua ihooya rīao na mathaithana mao, na ūmatīrīre ūhoro-inī ūcio wao. **50** Na ūkarekera andū aku, o acio makwīhītie; ūmarekere mahītia marīa mothe magwīkīte, na ūtūme acio mamatooretie mamaigūre tha; **51** tondū nī andū aku na igai rīaku, o andū arīa warutire būrūrī wa Misiri, ūkīmaruta kuuma mwakī-inī ūcio mūhiū wa gūtwekia kīgera. **52** “Ūrohīngīra maitho maku na ūigūe mathaithana ma ndungata yaku na ma andū aku a Isiraēli, nīngī wītīkīre kūmathikagīrīria rīria rīothe maagūkaīra. **53** Nīgūkorwo nīwe wamathuurire kuuma thīni wa ndūrīrī ciothe cia thī matūike igai rīaku kīumbe, o ta ūria woimbūrīre na kanua ka ndungata yaku Musa, hīndī irīa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitū kuuma būrūrī wa Misiri.” **54** Rīria Solomoni aarīkirie mahooya macio mothe na gūthaitha Jehova-rī, agūkīra, akīehera mbere ya kīgongona kīa Jehova, harīa aaturīke ndu aambararītie moko make na igūrū. **55** Akīrīgama na akīrathima kīūngano gīothe gīa Isiraēli na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: **56** “Jehova arogoocwo, ūria ūheete andū ake a Isiraēli ūhurūko o ta ūria eranīre. Gūtīrī kiugo o na kīmwe gīa cīranīro ciothe iria njega iria eeranīre na kanua ka ndungata yake Musa gītahīngīte. **57** Jehova Ngai witū aroikara hamwe na ithū o ta ūria aarī hamwe na maithe maitū; aroaga gūtūtīganīria o na kana gūtūtīrika. **58** Arotūma ngoro ciitū imūcookerere, tūthīiage na njira ciake ciothe, na tūmenyagīrīre maathani make, na kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make marīa aaheire maithe maitū. **59** Na rīrī, ciugo ici ciakwa, iria hoote ndī mbere ya Jehova, irokihīrīria Jehova Ngai witū mūthenya na ūtūkū,

nīguo atīragīrīre maūdū ma ndungata yake na andū ake a Isiraēli, kūrīngana na mabataro ma o mūthenya, **60** nīgeetha andū othe a thī mamenye atī Jehova nīwe Ngai, na gūtīrī ūngī take. **61** No ngoro cianyu no nginya cīheane biū kūrī Jehova Ngai witū, mūtūūrage kūrīngana na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na gwathīkīra maathani make, ta ūria kūrī rīu.” **62** Hīndī ūyo mūthamaki na andū othe a Isiraēli makīruta magongona hau mbere ya Jehova. **63** Solomoni nīarutīre Jehova igongona rīa ūiguano ta ūū: ng’ombe ngiri mīrongo rīrī na igīrī, na ng’ondū na mbūrī ngiri igana rīa mīrongo rīrī. Nī ūndū ūcio mūthamaki na andū a Isiraēli othe makīamūra hekarū ya Jehova. **64** Mūthenya o ro ūcio mūthamaki nīamūrīre gīcigo gīa gatagatī kīa nja irīa rīrī mbere ya hekarū ya Jehova, na akīrutīra igongona rīa njino ho, na rīa mūtū na rīa maguta ma igongona rīa ūiguano, tondū kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova gītīngīaigānīre magongona ma njino, na magongona ma mūtū na maguta ma magongona ma ūiguano. **65** Nī ūndū ūcio Solomoni agīkorwo na gīathī hīndī ūyo arī hamwe na andū a Isiraēli, maarī kīūngano kīnene, andū kuuma Lebo-Hamathu nginya Karūū ka Misiri. Magīkūngūra gīathī kīu mbere ya Jehova Ngai witū mīthenya mūgwanja, na mīthenya ūngī mūgwanja, yothe yarī mīthenya ikūmi na īna. **66** Mūthenya ūria warūmīrīre akīra andū acio mainūke. Makīrathima mūthamaki magīcooka makīinūka makenete na maigūte wega ngoro, nī ūndū wa maūdū mothe mega marīa Jehova ekīte nī ūndū wa ndungata yake Daudi na nī ūndū wa andū ake a Isiraēli.

9 Rīria Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba ya ūthamaki, na akīhīngīa maūdū marīa mothe erīrīre gwīka-rī, **2** Jehova akīmūmīrīra hīndī ya keerī, o ta ūria aamūmīrīre arī Gibeoni. **3** Jehova akīmūmīra atīrī: “Nīnjigūte kūhooya na gūthaithana kūrīa ūhoote ūrī mbere yakwa; nīnyamūrīte hekarū ūno, irīa wee wakīte, nīgeetha ndūme Rīitwa rīakwa rītūire kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa nīrīkoragwo kuo hīndī ciothe. **4** “No wee mwene-rī, ūngīthīiaga mbere yakwa na wīhooke wa ngoro na ūrūngīrīru ta ūria thoguo Daudi ekaga, na wīkage ūria ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, **5** Nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene thīnī na Isiraēli nginya tene, o ta ūria nderīre thoguo Daudi rīria ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraēli o naarī.’ **6** “No wee kana arīu aku mūngīkagarūrūka mūtīgane na nīi, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīrīa nīi ndīmūheete na mūthīi mūgatungatīre ngai ngī na mūcihoōe-rī, **7** hīndī ūyo nīngeheria andū a Isiraēli būrūrī ūyū ndīmaheete na ndīganīre hekarū ūno nyamūrīte īitanio na Rīitwa rīakwa. Būrūrī wa Isiraēli ūgaatūka wa kuunagwo thimo, na kīndū gīa gūthekererwo nī andū othe. **8** Na o na gūtūika hekarū ūno nī ya kūgegania-rī, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmakamakaga na manyūrīre moige atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū ūno ūndū ta ūyū?’ **9** Andū nīmagacookīa moige atīrī, ‘Nī tondū nīmatīganīrīre Jehova Ngai wao, ūria warutire maithe mao būrūrī wa Misiri, makahīmbīria ngai ngī, na magacihooya na magacitungatīra; nīkīo Jehova amareehīthīre mwanangīko ūyū wothe.” **10** Thutha wa mīaka mīrongo rīrī, o ihinda rīria Solomoni aakīre nyūmba icio cieri; na nīcio hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, **11** Mūthamaki Solomoni nīaheire Hīramu mūthamaki wa Turo matūūra mīrongo rīrī kūu Galilī, tondū Hīramu nīamūrīreheire mītarakwa yothe, na

mithengera, na thahabu iria aabatairio nício. **12** No hĩndĩ irĩa Hiram uoimire Turo nĩguo akoone matũũra marĩa aahetwo nĩ Solomoni, ndaakenirio nĩmo. **13** Nake akĩũria Solomoni atĩrĩ, “Mũrũ wa baba, nĩ matũũra matarĩ atĩa maya ũũheete?” Akĩmatua Bũrũri wa Kabuli, na noguo metagwo o na ũmũthĩ. **14** Na rĩrĩ, Hiram nĩarĩkĩtie gũtũmĩra Mũthamaki Solomoni taranda igana rĩa mĩrongo ĩrĩ cia thahabu. **15** Ũyũ nĩguo ũhoro wa ũrĩa Mũthamaki Solomoni aarutithirie andũ wĩra na hinya matekwiyendera wa gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, na mbenji, na rũthongo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. **16** Firaũni mũthamaki wa Misiri nĩatharĩkĩre na akĩnyĩta Gezeru. Agĩgũcina na mwaki, na akĩũraga andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kuo, na agĩcooka agĩkũhe mwarĩ, mũtumia wa Solomoni, arĩ kĩahe kĩa ũhiki. **17** Nake Solomoni agĩaka Gezeru rĩngĩ. Nĩakire Bethi-Horoni ya mũhuro, na **18** Baalathu, na Tadimori rĩa werũ-inĩ, thĩĩnĩ wa bũrũri wake, **19** o na nĩngĩ nĩakire matũũra manene ma kũiga indo ciake na matũũra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kĩrĩa gĩothe eerĩĩrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na bũrũri wothe ũrĩa aathanaga. **20** Andũ othe arĩa maatĩgaire kuuma kũri Aamori, na Ahiti, na Aperiži, na Ahivi, na Ajobusi (andũ acio matiarĩ andũ a Isiraeli), **21** ũguo nĩ kuuga njiaro ciao iria ciatĩgarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataaniĩnĩte, acio nĩo maandĩkithirio nĩ Solomoni matũũke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ. **22** No Solomoni ndaatuire mũndũ o na ũmwe wa Isiraeli ngombo; nĩo maarĩ andũ ake a kũrĩa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. **23** Nĩngĩ nĩ kwari atongoria a anene 550 arĩa maarutithagia mawĩra mothe ma Solomoni na makarũgamĩrĩra aruti wĩra. **24** Rĩrĩa mwarĩ wa Firaũni aambatire kuuma itũũra inene rĩa Daudi agĩthĩĩ gũikara nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa Solomoni aamwakĩire, hĩndĩ iyo nĩguo Solomoni aathondekire mbenji cia kũmĩnyĩtĩrĩra. **25** Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ũguano kĩgongona-inĩ kĩrĩa aakĩire Jehova maĩta matatũ o mwaka, agacĩnaga ũbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nĩ ũndũ ũcio akahingia watho wa hekarũ. **26** Nĩngĩ Mũthamaki Solomoni agĩaka marikabu nyingĩ kũu Ezioni-Geberi, gũkuhĩ na Elothu kũu Edomu, hũgũrũrũ-inĩ cia Iria Itune. **27** Nake Hiram agĩtũma andũ ake, atwarithia a marikabu arĩa maamenyete ũhoro wa iria, nĩguo matungatage marikabu-inĩ marĩ na andũ a Solomoni. **28** Magĩthĩĩ nginya Ofiri, na makĩrehe taranda magana mana ma mĩrongo ĩrĩ cia thahabu, iria maatwariire Mũthamaki Solomoni.

10 Rĩrĩa Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa Sheba aigũire ngumo ya Solomoni na ũhoro wa ngwatanĩro yake na rĩtwa rĩa Jehova-rĩ, agĩũka kũmũgeria na ũndũ wa kũmũũria ciũria nditũ. **2** Agĩkinya Jerusalemu arũmirĩrwo nĩ andũ aingĩ mũno, na ngamĩrĩa ikũũte mahuti marĩa manungĩ wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goru, agĩthĩĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maũndũ mothe marĩa maarĩ mecĩria-inĩ make. **3** Nake Solomoni agĩcooka ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũthamaki aaremĩrwo nĩkũmũtaarĩra. **4** Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wothe wa Solomoni o na nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa aakĩte, **5** na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumĩte, na arĩa maamũheaga gĩa kũnyua, o na magongona ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno. **6** Akĩrĩa Mũthamaki Solomoni atĩrĩ, “Ũhoro ũrĩa ndaigũire ndĩ bũrũri

wakwa ũkonĩĩ maũndũ marĩa wĩkĩte, o na ũũgĩ waku, nĩ ũhoro wa ma kũna. **7** No ndiefĩkĩre maũndũ macio nginya rĩrĩa ndĩrokire gũkũ, na ndireyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-itherũ, o na ndierĩtwo nuthu ya maũndũ macio. Ũhoro wa ũũgĩ waku o na ũtonga waku, nĩkĩrĩte mũno makĩria ũrĩa wothe ndaigũite. **8** Kai gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Nĩngĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! **9** Jehova Ngai waku arogoocwo, ũrĩa ũkenetio nĩwe, agagũkarĩria gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli. Tondũ wa wendo wa Jehova wa tene na tene kũrĩ Isiraeli, nĩagũtũite mũthamaki, nĩgeetha ũtũũrie kĩhooto na ũthingu. **10** Agĩkĩhe mũthamaki taranda igana rĩa mĩrongo ĩrĩ, cia thahabu, na mahuti marĩa manungĩ wega maingĩ mũno, na tũhiga twa goru. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ kũrĩ kwarehwo mahuti manungĩ wega ta marĩa Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aahere Mũthamaki Solomoni. **11** (Marikabu cia Hiram nĩ ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na ikĩrehe mĩrigo mĩnene ya mĩthandari na tũhiga twa goru kuuma kuo. **12** Mũthamaki aahũthĩrĩre mĩthandari iyo gwaka itugĩ cia gũtĩrĩrĩra hekarũ ya Jehova na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi. Kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ kwarehwo kuuma na nja kana gũkooneka mĩthandari mĩingĩ ũguo.) **13** Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki ũcio mũndũ-wa-nja wa Sheba indo nyingĩ cia ũtaana wake na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe eerĩĩrie na aahooire. Thuutha ũcio Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agĩcooka bũrũri wake mwene. **14** Ũrĩtũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda magana matandatũ ma mĩrongo ĩtandatũ, **15** ĩtataraniĩrio na igooti rĩa athũgũri na onjorithia na ya kuuma kũrĩ athamaki a Arabia, othe, na abarũthi a bũrũri. **16** Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene magana meeri cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũrĩtũ wa beka magana matandatũ cia thahabu. **17** Nĩngĩ agĩthondeka ngo nini magana matatũ cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũrĩtũ wa mina ithatũ cia thahabu. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtĩtũ wa Lebanoni. **18** Nĩngĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩnene mũno, kĩgemetio mwena wa na thĩĩnĩ na mĩguongo na mwena wa na nja gĩkagemo na thahabu therie. **19** Gĩtĩ kũu kĩa ũnene kiarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na thuutha wakĩo igũrũ kiarĩ gĩa gũthĩũrũri. Miena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũu kiarĩ na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrũgamĩte miena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **20** Mĩhiano ĩngĩ ikũmi na ĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ iyo ya makinya matandatũ. O ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mĩrũũthi o mwena. Gũtirĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũu gĩathondeketwo mbere iyo gĩa ũthamaki ũngĩ o na ũrĩkũ. **21** Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni aanyuuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtĩtũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kindũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatugwo kindũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **22** Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria-inĩ, hamwe na marikabu cia Hiram. O riita rĩmwe thĩĩnĩ wa miaka ĩtatũ, nĩciacookaga ikũũte thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ. **23** Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. **24** Andũ a thĩ yothe nĩmacaragia ũrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigwe ũũgĩ ũrĩa Ngai eekĩrite ngoro-inĩ yake. **25** Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũreahagĩra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungĩ wega, na mbarathi,

na nyumba. **26** Solomoni niacookaniririre ngaari cia ita na mbarathi; aari na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 iria aigite matuura-ini manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingi hakuhi nake kuu Jerusalemu. **27** Muthamaki niatumire betha cingihe Jerusalemu o ta mahiga, mitarakwa nayo yari muingi o ta miti ya mikiyuri iria iri maguru-ini ma irima. **28** Mbarathi cia Solomoni cioimaga bururi wa Misiri na Kilikia. Onjorithia a muthamaki maciguraga kuuma Kilikia. **29** Ngaari imwe ya ita maamiguraga kuuma Misiri, ikoima cekeri magana matandatui cia betha, nayo mbarathi imwe ikoima cekeri igana ria mirongo itano. Nao nimaciendagiria athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

11 Muthamaki Solomoni niendire andu-a-nja aingi a kundui kungi o hamwe na mwaru wa Firauni, niahikirie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. **2** Moimite nduriri-ini iria Jehova eerite Israeli atiri, "Mutikanahikanie nao, tondui ti-itheru nimakagarura ngoro cianyu irumirire ngai ciao." No riri, Solomoni agikuririra kumeenda. **3** Aari na atumia magana mugwanja kuuma nyumba cia uthamaki, na thuriya magana matatu, nao atumia acio ake makimuhithia. **4** O uria Solomoni aathiire agikuraga, nogo atumia ake maaguacagirira ngoro yake kurumirira ngai ingi, nake akiaga kuheana ngoro yake kuna kuri Jehova Ngai wake, ta uria ngoro ya ithe Daudi yatarui. **5** Akirumirira Ashitorethu ngai ya nga ya andu a Sidoni, na Moleku ngai iria meneku ya Aamoni. **6** Ni undu acio Solomoni agika uuru maitho-ini ma Jehova; ndaurumirire Jehova kuna ta uria ithe Daudi eekite. **7** Solomoni niakire Kemoshu ngai iria meneku ya Moabi, na Moleku ngai iria meneku ya Aamoni handu hatuuguru, o kuu karima-ini kari kari mwena wa irathiro wa Jerusalemu. **8** Eekire o uguo kuri atumia aria anga ake othe a kungi, aria maacinaga ubumba na makarutira ngai ciao magongona. **9** Jehova niarakaririo ni Solomoni tondui ngoro yake niyahutatire Jehova, o we Ngai wa Israeli, uria wamuimirire maita meeri. **10** O na gutuika niakanitie Solomoni kurumirira ngai ingi-ri, Solomoni ndaigana kurumia watho wa Jehova. **11** Ni undu acio Jehova akira Solomoni atiri, "Kuona ati uguo nigo wonete ari wega, na niuregete kurumirira kirikanio giakwa na kirira kia watho wakwa gi kurumirirwo kiria ngwathite-ri, ti-itheru ningagutunya uthamaki ndiurute kuri we, ndiunengere umwe wa ndungata ciaku. **12** No riri, ni undu wa thoguo Daudi-ri, ndigwika undu acio hindu iria we uri muoyo. No ningautunya muruguo. **13** No ndikamutunya uthamaki wothe, no ningamuhe mhiriga umwe ni undu wa Daudi ndungata yakwa, na ni undu wa Jerusalemu, ituura rira thuurite." **14** Nake Jehova akirahurira Solomoni thu, niyo Hadadi uria Muedomu, wa ruciaro rwa uthamaki wa Edomu. **15** Mbere iyo riria Daudi aaruga na Edomu, Joabu munene wa ita, uria wathite guthika aria maakuite-ri, niioragire arume othe kuu Edomu. **16** Joabu na andu a Israeli othe maikarire kuu mieri itandatui, nginya rira maaniire arume othe kuu Edomu. **17** No Hadadi ari o kahiri-ri, akurira bururi wa Misiri maru hamwe na anene amwe a Edomu aria maatungatire ithe. **18** Nao makiuma Midiani magithi Parani. Ngingi makioya andu anga kuu Parani, magithi bururi wa Misiri, kuri Firauni muthamaki wa Misiri, uria waheire Hadadi nyumba, na githaka, na akimuhe irio. **19** Firauni niakenirio muno ni Hadadi o nginya akimuhe mwaru wa nyina na Tahapenesi, mutumia wa muthamaki, nigo amuhikie atuike mutumia wake. **20** Mwaru wa nyina na Tahapenesi akimuciarira kahii geetagwo Genubathu kari kaareirwo nyumba-ini ya muthamaki ni

Tahapenesi. Genubathu agituurania na ciana cia Firauni kuo. **21** Hadadi ari kuu Misiri akigwa ati Daudi niaturukite hamwe na maithe make, na ati Joabu munene wa ita o nake niarikitie guku. Hindi iyo Hadadi akira Firauni atiri, "Njirikiria thi, nigo njooke bururi witu." **22** Firauni akimuria atiri, "Ni kii wagite guku ati nigo uooke bururi wanyu?" Hadadi agicookia atiri, "Gutiri, no njirikiria thi!" **23** Nake Ngai akirahura thu ingi ya guturira Solomoni, nayo ni Rezoni muru wa Eliada, uria worite akoima kuri munene wake, Hadadezeri muthamaki wa Zoba. **24** Akiyunganiria andu, na agituika mutongoria wa gikundi kia aremi rira Daudi aaniire ita cia Zoba; aremi acio magithi Dameski, magituura kuo, na makioya wathani. **25** Rezoni aari thu ya Israeli rira riote Solomoni aaturire muoyo, akiongerera thiina uria warehetwo ni Hadadi. Ni undu acio Rezoni agathana kuu Suriata na niathure Israeli muno. **26** Ngingi Jeroboamu muru wa Nebati akiremera muthamaki. Aari umwe wa anene a Solomoni, Muefiraumu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aari mutumia wa ndigwa. **27** Uu nigo aaremeire Muthamaki: Solomoni niathondekete mbenji na agacookereria ruingho rwa ituura inene ria ithe Daudi. **28** Na riri, Jeroboamu aari mundu muhoti, na rira Solomoni onire muririre wake wa rira uria waru mwega, akimutua murugamirira wa aruti wira othe a nyumba ya Jusufu. **29** Ihinda-ini riu, Jeroboamu oimaga Jerusalemu, nake Ahija munabii wa Shilo agicemania nake, ehumbite nguo njeru. Nao eeri maaru oiki kuu githaka-ini, **30** nake Ahija akioya nguo iyo njeru eehumbite, akimaturia icunji ikumi na igiri. **31** Hindi ngeru akira Jeroboamu atiri, "Wiyobera icunji ikumi, nigukorwo uu nigo Jehova, Ngai wa Israeli, oigite: 'Atiriri, ningweheria uthamaki guoko-ini gwa Solomoni, na ningukuhe mhiriga ikumi. **32** No ni undu wa ndungata yakwa Daudi na ituura inene ria Jerusalemu, rira thuurite kuuma kuri mhiriga yothe ya Israeli, ningumutugira mhiriga umwe. **33** Ngwika uguo, ni tondui nmandiganirire, makainamirira Ashitorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andu a Moabi, na Moleku ngai ya andu a Amoni, na magatiga guthi na njira ciakwa, o na makarega gwika uria kwagirire maitho-ini makwa, o na matirumagia iria ciakwa na mawatho ta uria Daudi ithe wa Solomoni ekaga. **34** "No riri, ndikweheria uthamaki wothe guoko-ini gwa Solomoni; nindimutuete mwathani matuku-ini mothe ma muoyo wake, ni undu wa Daudi ndungata yakwa, uria ndathurire o we warumirire maathani makwa na irira ciakwa. **35** Ningeheria uthamaki moko-ini ma muru na nguhe mhiriga ikumi. **36** Ngingahe muru mhiriga umwe, nigeetha ndungata yakwa Daudi ituurie tawa mbere yakwa hindi ciothe kuu Jerusalemu, ituura rira inene kuria ndathurire ndurie Riitwa riakwa kuo. **37** No wee-ri, ningakuoya, na nigungathama maundu-ini mothe maria ngoro yaku ikeeririra; niugatua muthamaki wa Israeli. **38** Ungika uria wothe nguwatha, na uhiage na njira ciakwa, na wikega uria kwagirire maitho-ini makwa na undu wa kurumia iria ciakwa na maathani makwa, o ta uria ndungata yakwa Daudi yekaga-ri, nindirikoragwo hamwe nawe. Nyumba yaku ningamitua ya uthamaki ya gutuura, o ta uria ndaakire nyumba ya Daudi na ningakuhe Israeli. **39** Ninganyariira njiaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene." **40** Solomoni niagerire kiuraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu akurira bururi wa Misiri kwa Muthamaki Shishaka, na agika kuo nginya rira Solomoni akuure. **41** Maundu maria mangi makoni wathani wa Solomoni, uria wothe eekire, na uigi uria onanirire-ri, githi matandikito wibu-ini ria ciiko cia Solomoni? **42** Solomoni aathamakire

Isiraeli ríothe arí Jerusalemu miaka mirongo ina. **43** Agícooka akíhurúka hamwe na maithe make, na agíthikwo itúúra inene ría ithe Daudi. Nake müríü Rehoboamu agítuika múthamaki ithenya riake.

12 Rehoboamu niathiire Shekemu, nígúkorwo andú a Isiraeli othe nímathiite kuo makamútue múthamaki. **2** Rírí Jeroboamu mürü wa Nebatí aiguire úhoro úcio (aarí o Misírí, kúria ooríire eherere Múthamaki Solomoni), akiuma Misírí, akíúka. **3** Ní úndú úcio andú a Isiraeli magítúmaníra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kíungano gíothe gía Isiraeli magíthí kúrí Rehoboamu makímwíra atírí: **4** “Thoguo niatúgíríire icooki irítú, no ríu túhúthíríe wíra úcio múritú na icooki ríu irítú rírí aatúgíríire, na níúrígútungatagíra.” **5** Rehoboamu akímácookeria atírí, “Thíii múgaacooka kúrí ní thuutha wa míthenya ítatú.” Ní úndú úcio andú magíthíira. **6** Thuutha úcio Múthamaki Rehoboamu akíhooya kírrí kúrí athuuri aría maatungatagíra ithe Solomoni rírí aarí muoyo. Akímooria atírí, “Múngíndaara njookerie andú aya atía?” **7** Nao makímúcookeria atírí, “Úmúthí úngítíkíra gútuika ndungata ya andú aya na úmatungúre, na úmacookerie na njíra njagíríru-rí, megítúúra marí ndungata ciaku híndí ciothe.” **8** No Rehoboamu akíregana na útaaro úria athuuri acio maamúheire, na akíhooya kírrí kuuma kúrí aanake a riika riake, aría maamútungatagíra. **9** Akímooria atírí, “Inyu múngíndaara atía? Andú aya mananjíra atí, “Túhúthíríe icooki rírí thoguo aatúgíríire” Ingímácookeria atía?” **10** Aanake acio a riika riake makímúcookeria atírí, “Cookeria andú acio makwíríte atí, “Thoguo niatúgíríire icooki irítú, nowe túhúthíríe icooki ríu, úmeere atírí, “kaara gakwa ka múira ní gatungu gúkira njohero ya baba. **11** Baba aamúgíríire icooki irítú; ní níngúrírítúhia makírí. Baba aamúhúúraga na íboko; no ní níndírímúhúúraga na túng’aurí.” **12** Thuutha wa míthenya ítatú Jeroboamu na andú othe magícooka kúrí Rehoboamu, o ta úria múthamaki oigite atírí, “Múgaacooka kúrí ní thuutha wa míthenya ítatú.” **13** Múthamaki agícookeria andú acio úhoro ehíte múno. Akíregana na útaaro úria aaheetwo ní athuuri, **14** akírímíríra útaaro wa aanake, akiuga atírí, “Baba níamúrítúhíríe icooki, no ní níngúrírítúhia makírí. Baba aamúhúúraga na íboko; ní níndírímúhúúraga na túng’aurí.” **15** Ní úndú úcio múthamaki ndaigana gúthíkíríra andú acio, tondu máundú macio meekikire moimite kúrí Jehova, níguo kíguo kíhingio kíria Jehova eerire Jeroboamu mürü wa Nebatí na kanua ka Ahija úria Múshiloni. **16** Rírí andú othe a Isiraeli moonire atí múthamaki úcio níarega kúmathíkíríra, magícookeria múthamaki atírí: “Túrí na igai ríríkú harí Daudi, na ní gícunjí ríríkú túrí nakío harí mürü wa Jesí? Cooka hema-iní ciaku wee Isiraeli! Wee Daudi-rí, menyerera nyumba yaku wee mwene.” Ní úndú úcio andú othe a Isiraeli makínúka. **17** No andú a Isiraeli aría maatúúraga matúúra-iní ma Juda-rí, Rehoboamu agíthí na mbere kúmathamakíra. **18** Múthamaki Rehoboamu agítúma Adoníramu úria warí múrúgamíríri wa andú aría maarutithagío wíra na hinya, no andú a Isiraeli makímúhúúra na mahiga nyuguto, agíkua. No Rehoboamu agíthara, akíhaica ngaarí-iní yake ya ita, akíúrríra Jerusalemu. **19** Ní úndú úcio andú a Isiraeli matúire maremeire nyumba ya Daudi nginya úmúthí. **20** Rírí andú a Isiraeli othe maaguiré atí Jeroboamu níacookete kuuma búrúri wa Misírí, makímútúmaníra oke kíungano-iní, na makímútua múthamaki wa Isiraeli guothe. Múhíríga wa Juda noguo wíki warúmíríire nyumba ya Daudi. **21** Rírí Rehoboamu

aakinyire Jerusalemu, akíungania andú othe a nyumba ya Juda na a múhíríga wa Benjamíní andú 180,000 a kúria mbaara nígeetha makarúe na nyumba ya Isiraeli, níguo macookerie Rehoboamu mürü wa Solomoni úthamaki. **22** No rírí, kíguo kía Ngai gígíkinyíra Shemaia mündú wa Ngai akíúrríro atírí: **23** “Thíi wíre Rehoboamu mürü wa Solomoni múthamaki wa Juda, na nyumba ya Juda yothe o na ya Benjamíní na andú aría angí othe, úmeere atírí, **24** ‘Jehova ekuuga úú: Tigai kwambata múkahúúrane na aríu a ithe wanyu, andú a Isiraeli. O mündú wanyu wothe níacooke múcií, nígúkorwo ní ní njíkíte úndú úyú.’” Ní úndú úcio magíthíkíra kíguo kía Jehova, magícooke múcií o ta úria Jehova aathaníte. **25** Nake Jeroboamu akíúrrígíra itúúra ría Shekemu na rúthingo rwa hinya thíini wa búrúri úria úri írírma wa Efiraimu, agítúúra kuo. Kuuma kúu agíthí agíaka itúúra ría Penieli. **26** Jeroboamu agítúúra atírí, “Úthamaki wahota gúcookerera nyumba ya Daudi. **27** Andú aya mangíambata mathíi makarute magongona hekarú-iní ya Jehova kúu Jerusalemu-rí, nímagacooka gwathíkíra mwathi wao Rehoboamu múthamaki wa Juda. Nímakanjúraga na macookerere Múthamaki Rehoboamu.” **28** Thuutha wa kúhooya útaaro, múthamaki níathondekire míhianano írri na njáú cia thahabu. Akíra andú atírí, “Úhoro wa kwambata Jerusalemu níúkúmúrítúhíra múno. Atírí Isiraeli, ici ngai cianyu, iria ciamúrúte búrúri wa Misírí.” **29** Múhianano úmwe akíúga Betheli, na úria úngí akíúga Dani. **30** Naguo úndú úyú úgítuika mehía; nígúkorwo andú nímathiiga o nginya Dani kúhooya múhianano úria warí kúu. **31** Jeroboamu níacokere mahooero kúndú kúria gútúúgíru, na agíthura athínjírí-ngai a kuuma kúrí andú a míthemba yothe, o na gútuika matiarí Alawí. **32** Akíambíríra gíathí múthenya wa ikúmi na ítano mweri-iní wa ínana, útuíke ta gíathí kíria kíngomanagwo Juda, na akírútra magongona kíngongona-iní. Eekere úguo kúu Betheli, akírútra míhianano íyo ya njáú aathondekete magongona. Ningí kúu Betheli akíúga athínjírí-ngai kúndú kúu gútúúgíru aathondekete. **33** Múthenya wa ikúmi na ítano mweri-iní wa ínana, mweri úria eethuuríire we mwene, akíruta magongona kíngongona-iní kíria aakíte kúu Betheli. Ní úndú úcio akíambíríra gíathí kúu ní úndú wa andú a Isiraeli, na akíambata kíngongona-iní kúruuta magongona.

13 Na rírí, mündú úmwe wa Ngai ní oimire Juda arí na ndúmíríri ya Ngai, agíthí Betheli, agíkora Jeroboamu arúgamíte kíngongona-iní arute igongona. **2** Akíaníríra, agítúúrríra kíngongona kúu na ndúmíríri ya Jehova, agíkúrra atírí, “Wee kíngongona gíkí, kíngongona gíkí! Jehova ekuuga úú, ‘Nyumba ya Daudi nígúgaciawo kaana ga kahí, nako gageetwo Josia. Nako nígakaruta athínjírí-Ngai a gúku gútúúgíru igongona haha igúrú ríaku, o acio marutagíra magongona haha, na mahíndí ma andú nímagacínírwó igúrú ríaku.” **3** Múthenya o ro úcio, mündú úcio wa Ngai akíhehena kíményithia, akiuga atírí: “Gíkí níko kíményithia kíria Jehova onaníte: Kíngongona nígúgwatúkana, naguo múhu úria úri igúrú ríakío úitike.” **4** Rírí Múthamaki Jeroboamu aaguiré úria mündú úcio wa Ngai aaníríire agókíríra kíngongona kúu kíarí Betheli, agítambúrúka guoko gwake arú aatongona-iní, akiuga atírí, “Múnyíite!” No rírí, guoko kúu aatambúrúkiire mündú úcio gúkíonja, na ndangíahotire gúgúthuna ríngí. **5** Nako kíngongona kúu gígíatúkana, naguo múhu wakío úgíitika, kúringana na kíményithia kíria mündú úcio wa Ngai aheaníte na úndú wa ndúmíríri ya Jehova. **6** Ningí múthamaki akíra mündú úcio wa Ngai atírí, “Thaitaníra harí Jehova Ngai waku, na

ũhuoore niguo guoko gwakwa kũhonio.” Nĩ ùndũ ùcio, mũndũ ùcio wa Ngai agĩthaitha Jehova, nakuo guoko kwa mũthamaki gũkĩhona na gũgĩcooka o ùrĩa kwarĩ mbere. **7** Mũthamaki akĩra mũndũ ùcio wa Ngai atĩrĩ, “Ùka tũthĩ mũciĩ ùkarĩe, na nĩngũkũhe kũheo.” **8** No mũndũ ùcio wa Ngai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “O na korwo no ùhe nuthu ya indo ciaku-rĩ, nĩ ndĩngĩthĩ nawe, o na ndĩngĩrĩa irio kana nyue maai gũkũ. **9** Nĩgũkorwo nĩnjathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova, ngeerwo atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio, kana ùnyue maai, o na kana ùcookere njĩra rĩa wagereire ùgĩthĩ.’” **10** Nĩ ùndũ ùcio akĩgera njĩra ùngĩ na ndaacookeire rĩa aagereire agĩthĩ Betheli. **11** Na rĩrĩ, nĩ kwari mũnabii mũkũrũ watũũruga Betheli, nao arĩũ ake magũka makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe mũndũ ùcio wa Ngai eekĩte kũu mũthenya ùcio. O na nĩngĩ makĩhe ithe wao ùhoru ùrĩa eerire mũthamaki. **12** Ithe wao akĩmooira atĩrĩ, “Agereire njĩra rĩrĩkũ?” Nao arĩũ ake makĩmuonia njĩra rĩa mũndũ ùcio wa Ngai woimĩte Juda aagereire. **13** Nĩ ùndũ ùcio akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao marĩkia kũmũtandĩkĩra ndigiri akĩmũkarĩra **14** na akĩrũmĩrĩra mũndũ ùcio wa Ngai. Akĩmũkora aikarĩte thĩ rungu rwa mũti wa mũgandĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ wa Ngai ùũria uumĩte Juda?” Mũndũ ùcio wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ “Ìĩ nĩ nĩ.” **15** Nĩ ùndũ ùcio mũnabii ùcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ùka tũthĩ mũciĩ ùkarĩe.” **16** Mũndũ ùcio wa Ngai akiuga atĩrĩ, “Ndingĩcooka na thuutha tũthĩ nawe, o na nĩngĩ ndĩngĩrĩa irio kana nyuanĩre maai nawe gũkũ. **17** Tondũ nĩnjĩrĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio kana ùnyue maai kũu o na kana ùcookere njĩra rĩa wagereire ùgĩthĩ.’” **18** Mũnabii ùcio mũkũrũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na nĩ ndĩ mũnabii tawe. Mũraika nĩanjariĩrie na kiugo kĩa Jehova anjĩra atĩrĩ: ‘Mũgũire mũcooke nake gwaku mũciĩ niguo arĩe irio na anyue maai.’” (No nĩkũmũheenia aamũheenaagia). **19** Nĩ ùndũ ùcio mũndũ ùcio wa Ngai agĩcooka nake gwake mũciĩ, akĩrĩa na akĩnyua. **20** Maikarĩte o metha-inĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkĩnyĩra mũnabii ùcio mũkũrũ ùrĩa wacooketie mũnabii wa kuuma Juda na thuutha. **21** Akĩanĩrĩra, akĩra mũndũ ùcio wa Ngai ùrĩa woimĩte Juda atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: ‘Nĩũreganĩte na kiugo kĩa Jehova, na ùkaaga kũrũmia watho ùrĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. **22** No nĩũcookete na thuutha, na ùkarĩa irio na ùkanyua maai kũndũ kũrĩa aakwĩrĩre ndũkaarĩe na ndũkanyue kũndũ kuo. Nĩ ùndũ ùcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maitha maku.’” **23** Rĩrĩa mũndũ ùcio wa Ngai aarĩkĩrie kũrĩa na kũnyua-rĩ, mũnabii ùrĩa wamũcooketie na thuutha akĩmũtandĩkĩra ndigiri yake. **24** Na agĩthĩ na njĩra-rĩ, agĩtũngana na mũrũũthĩ ùkĩmũũruga, naguwo mwĩrĩ wake ùkĩgũa thĩ hau njĩra-inĩ, nayo ndigiri na mũrũũthĩ cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. **25** Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ùgũite hau thĩ, na mũrũũthĩ ùrũgamĩte o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthĩ makĩheana ùhoru ùcio itũũra-inĩ inene rĩrĩa mũnabii ùcio mũkũrũ aatũũruga. **26** Rĩrĩa mũnabii ùrĩa wamũcooketie na thuutha kuuma rũgendo-inĩ rwake aigũire ùhoru ùcio, akiuga atĩrĩ, “Ùcio nĩ mũndũ ùrĩa wa Ngai ùrĩa ùrãreganire na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanĩte kũrĩ mũrũũthĩ ùrĩa ùmũtambuurĩte na ùkaamũũruga, o ta ùrĩa kiugo kĩa Jehova kiamwĩrĩte.” **27** Mũnabii ùcio mũkũrũ akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magũka o ùguo. **28** Nake akĩumagara agĩthĩ, agĩkora mwĩrĩ ùgũũthĩtio njĩra-inĩ, na mũrũũthĩ na ndigiri irũgamĩte o hau warĩ. Mũrũũthĩ ndwarĩte mwĩrĩ ùcio kana ùgatambuura ndigiri. **29** Nĩ ùndũ ùcio mũnabii ùcio akĩoya mwĩrĩ wa mũndũ ùcio wa Ngai, akĩũgĩrĩa igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcookia itũũra-inĩ rĩaake inene nĩgeetha amũcakaĩre na amũthĩke. **30** Nake akĩga mwĩrĩ ùcio

mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaĩra makiugaga atĩrĩ, “Ùũĩ mũrũ wa baba-ĩ!” **31** Aarĩkia kũmũthĩka, akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Rĩrĩa ngaakua, mũgaathĩka mbĩrĩra-inĩ ìno harĩa mũndũ ùyũ wa Ngai athĩkĩtwo; mũkaĩga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. **32** Nĩgũkorwo ùhoru ùrĩa aaheanire uumanĩte na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩa kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ Betheli o na mahooero mothe marĩa maai kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩnĩ wa matũũra ma Samaria-rĩ, ti-itherũ ùndũ ùcio no nginya ùkaahingio.” **33** O na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganire na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mũndũ o wothe ùngĩendire gũtuĩka mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũruga nĩ ùndũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. **34** Macio nĩmo maarĩ mehĩa ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmire igwe na ìniinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Abija mũrũ wa Jeroboamu akĩrwarĩ, **2** nake Jeroboamu akĩra mũtũmia wake atĩrĩ, “Wĩgarũre nĩgeetha ndũake kũmenyeka atĩ nĩwe mũtũmia wa Jeroboamu. Ùcooke ùthĩ Shilo. Ahija ùrĩa mũnabii nĩkuo arĩ, ùrĩa wanjĩrĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. **3** Kuua mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ùũkĩ, ùthĩ kũrĩ we. Nĩegũkwĩra ùrĩa ùhoru wa kamwana gaka ùgaikara.” **4** Nĩ ùndũ ùcio mũtũmia wa Jeroboamu agũka ùguo eerirwo na agĩthĩ mũciĩ kwa Ahija kũu Shilo. Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maitho nĩ gũkũra. **5** Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mũtumia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũũria ùhoru wa mũrũũ ùndũ nĩ mũrũaru, nawe ùmũcookerie ùna na ùna. Aakinya-rĩ, egwĩtwa taarĩ mũndũ ùngĩ.” **6** Nĩ ùndũ ùcio rĩrĩa Ahija aagũire mũkĩnyo wa magũrũ make arĩ mũrangonĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya, mũtũmia wa Jeroboamu. Ùretua tiwe nĩkĩ? Nĩndũmĩtwo kũrĩ we na ùhoru ùtarĩ mwega. **7** Thĩ, kũrĩ Jeroboamu ùmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ùngĩgũta mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Ndaatunyanire ùthamaki kuuma kũrĩ nyũmba ya Daudi, ngĩkũnenger, no wee ndũkoretwo ùhaana ta ndungata yakwa Daudi, ùrĩa watũire arũmĩtie maathani makwa, na akanũmĩrĩra na ngoro yake yothe, agekaga o ùrĩa wiki wagĩrĩre maitho-inĩ makwa. **9** Wee nĩwikite maũndũ maĩngĩ mooru, gũkĩra andũ arĩa othe makoretwo marĩ mbere yaku. Nĩwithondekeire ngai ùngĩ, o na mĩhianano ya kũhooywo ìthondeketwo na kĩgera. Nĩũtũmĩte ndakare na ùkaahutatĩra. **10** “Nĩ ùndũ wa ùguo-rĩ, nĩngũrehere nyũmba ya Jeroboamu mwanangĩko. Nĩngwehereria Jeroboamu mwana o wothe wa kahĩ thĩnĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. Nĩngacina nyũmba ya Jeroboamu o ta ùrĩa mũndũ acinaga mai nginya magathira. **11** Ngui nĩikaarĩa andũ a Jeroboamu arĩa magaakũra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakũra mĩgũnda-inĩ. Jehova niguo oigĩte!’ **12** “No wee-rĩ, cooka mũciĩ. O wakinya itũũra-inĩ inene-rĩ, noguo mwana ùcio arĩkuu. **13** Isiraeli othe nĩmakũcakaĩra na mamũthĩke. Ùcio nowe wiki wa Jeroboamu ùgaathikwo, tondũ nowe wiki thĩnĩ wa nyũmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete ùndũ mwega thĩnĩ wake. **14** ‘Jehova we mwene nĩakarũgamia mũthamaki ùngĩ wa gũthamakĩra Isiraeli ùrĩa ùkaaniina nyũmba ya Jeroboamu. Ùmũthĩ niguo mũthenyal! Atĩ atĩa? Ìĩ, aminĩne o ro rĩu. **15** Nake Jehova nĩakahũura Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjĩ rĩrainaina rĩrĩ maai-inĩ. Nĩakamunya andũ a Isiraeli kuuma bũrũrĩ ùyũ mwega ùrĩa aaheire maitha mao, na amahurunje mũrĩmo ùrĩa ùngĩ wa Rũrĩ rwa Farati,

tondu nīmarakaririe Jehova nī ūndū wa gwīthondekera itugi cia Ashera. **16** Nīagatiganiṛia andū a Isiraēli nī ūndū wa mehia marīa Jeroboamu ekīte, na nīngī agatūma Isiraēli meehie.” **17** Nake mūtumia wa Jeroboamu agīūkīra, agīthīi Tiriza. Rīrīa aakinyire mūromo-inī wa nyūmba, kahīi kau gagīkua. **18** Nao magīgāthika, na andū a Isiraēli othe magīgacakaīra, o ta ūrīa Jehova oigīte na kanua ka ndungeta yake Ahija, ūrīa mūnabii. **19** Maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na ūrīa aathanire, nīmandīke ibuku-inī rīa athamaki a Isiraēli. **20** Aathamakire mīaka mīrongo tīrī na tīrī, agīcooka akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīu Nadabu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **21** Rehoboamu mūrū wa Solomoni nīwe warī mūthamaki wa Juda. Aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo ina na ūmwe rīrīa aatuikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na mūgwanja, itūūra-inī inene rīrīa Jehova aathuurite kuuma mihīrīga-inī yothē wa Isiraēli, nīgeetha Rīitwa rīake rītūūre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. **22** Nao andū a Juda nīmekire maūndū ma waganu maitho-inī ma Jehova. Nī ūndū wa mehia marīa meekire, nīmarahūrire marakara make, akīgūa ūiru nī ūndū nīmehītie, gūkīra ūrīa maithe ma meehītie. **23** Nīngī magīthondekera kūndū kūrīa gūtūūgīru, na mahiga maamūre, na itugi cia Ashera, o harīa hothe haarī karīma karaihu, na rungu rwa mūtī o wothē waramītie honge. **24** O na nī kwarī maraya ma arūme mahooero-inī kūu būrūrī-inī; andū acio magīka maūndū mothe marīa maarī magigi ma ndūrūrī iria Jehova aaingatīte mbere ya andū a Isiraēli matanoka kuo. **25** Mwaka-inī wa itano wa Mūthamaki Rehoboamu-rī, Shishaka mūthamaki wa Misiri agītharīkīra Jerusalemu. **26** Nake agīkuua igīma cia hekarū ya Jehova na igīma cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithītie. **27** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondeka ngo ingī cia gīcango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. **28** Rīrīa rīothe mūthamaki aathiaga hekarū-inī ya Jehova, arangīri acio maathiaga nake makuūite ngo icio, na thuutha ūcio magacicooka nyūmba-inī ya arangīri. **29** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī mothe makoniī wathani wa Rehoboamu na ūrīa wothē eekire-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? **30** Hīndī ciothe nī gwakoragwo na mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu. **31** Nake Rehoboamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīīni wa itūūra inene rīa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. Nake mūrīu Abija agītuika mūthamaki ithenya rīake.

15 Mwaka wa ikūmi na īnana wa ūthamaki wa Jeroboamu mūrū wa Nebatī-rī, nīguo Abija aatuikire mūthamaki wa Juda, **2** na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka itatū. Nyina eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu. **3** Nīekire mehia marīa mothe ithe eekite mbere yake; ndeyamūrīire Jehova Ngai wake na ngoro yake yothē, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarīi. **4** No rīrī, nī ūndū wa Daudi, Jehova Ngai wake akīmūhe tawa kūu Jerusalemu na ūndū wa gūtua mūrīu mūthamaki ithenya rīake, na gūtūma itūūra rīa Jerusalemu rīrūme. **5** Nīgūkorwo Daudi nīekite ūrīa kwagīrīire maitho-inī ma Jehova, na ndaagire kūrūmia watho o na ūmwe wa Jehova matukū-inī mothe ma muoyo wake, tīga ūhoro-inī wa Uria ūrīa Mūhiti. **6** Na rīrī, gwatūūraga mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu hīndī rīa yothē Abija aarī muoyo. **7** Maūndū marīa mangī

makoniī wathani wa Abija na ūrīa wothē eekire-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? Na nī kwarī mbaara gatagatī ka Abija na Jeroboamu. **8** Nake Abija akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo thīīni wa itūūra inene rīa Daudi. Nake mūrīu Asa agītuika mūthamaki ithenya rīake. **9** Mwaka wa mīrongo tīrī wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraēli-rī, nīguo Asa aatuikire mūthamaki wa Juda, **10** nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo ina na ūmwe. Cūwe wake eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu. **11** Asa nīekire ūrīa kwagīrīire maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekite. **12** Nīaingatire maraya ma arūme ma mahooero-inī moime būrūrī ūcio, na akīeheria mīhianano yothē ya kūhooyagwo rīa maithe make maathondekete. **13** O na nīeherie cūwe wake Maaka atige gūtūika mūthamaki-mūndū-wa-nja, tondu nīathondekete gītugī kīa Ashera, kīndū kīrī magīgī mūno. Asa agīkīmomora, agīgīcinīra kīanda-inī gīa Kidironi. **14** O na gūtūika ndaathengīre mahooero marīa maarī kūndū gūtūūgīru-rī, ngoro ya Asa nīyerūtīire Jehova mūtūūre-inī wake wothē. **15** Nīarehire kūu hekarū ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamūrīte. **16** Gwatūūre mbaara gatagatī ka Asa na Baasha mūthamaki wa Isiraēli, hīndī yothē ya wathani wao. **17** Baasha mūthamaki wa Isiraēli nīambatire agīūkīra Juda na agīka rūthingo rwa hinya kūu Rama, nīgeetha agīrīrīrie andū matikoime kana matoonye būrūrī wa Asa mūthamaki wa Juda. **18** Nīngī Asa akīruta betha na thahabu ciothe iria ciatarīte kīgīna-inī kīa hekarū ya Jehova na kīa nyūmba yake ya ūthamaki. Nake agīcīhokera anene ace makīwarīte Beni-Hadadi mūrū wa Taburimoni, mūrū wa Hezoni, mūthamaki wa Suriata, ūrīa waathanaga Dameski. **19** Nake akīmūwīra atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko gītū nawe, o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, kīheo kīa betha na thahabu nīko ndagūtūmīra. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha mūthamaki wa Isiraēli nīguo atigane na nīi.” **20** Beni-Hadadi agīūkīra ūhoro wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūūre matūūra ma Isiraēli. Nake agītooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafatīli. **21** Hīndī rīa Baasha aigūre ūhoro ūcio, agītīga gwaka Rama, agīthīi gūikara Tiriza. **22** Nīngī Mūthamaki Asa akīruta watho kūu Juda guothe, gūtīrī mūndū watīgīrīrwo, nao magīkuua mahiga na mbaū iria Baasha aahūthagīra Rama. Indo icio nīcio Mūthamaki Asa aakire nacio Geba kūu Benjamīni, o na agīka kūu Mizīpa. **23** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī mothe makoniī wathani wa Asa, marīa mothe aahingīrie, na ūrīa wothē eekire, o na matūūra marīa aakire-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? Na rīrī, Asa aakūra akīrwara magūrū. **24** Hīndī iyo Asa akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīīni wa itūūra inene rīa ithe Daudi. Nake mūrīu Jehoshafatu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **25** Nadabu mūrū wa Jeroboamu aatuikire mūthamaki wa Isiraēli mwaka wa keerī wa Asa mūthamaki wa Juda, nake agīthamakīra Isiraēli mīaka tīrī. **26** Nīekire maūndū ma waganu maitho-inī ma Jehova, akīrūmīra mīthīire ya ithe na mehia make marīa maatūūre andū a Isiraēli meehie. **27** Baasha mūrū wa Ahija wa nyūmba ya Isakarū nīaciirīre kūmūkīrīra, nake akīmūūragīra kūu Gibethoni, itūūra rīa Afīlisti, rīrīa Nadabu na Isiraēli othe marīgīcīrīrie. **28** Baasha ooragire Nadabu mwaka wa gatatū wa Asa mūthamaki wa Juda na agītuika mūthamaki ithenya rīake. **29** Aambīrīra gūthamaka-rī, nīooragire andū a nyūmba ya Jeroboamu othe. Ndaatīgīrie Jeroboamu mūndū o na ūmwe

arī muoyo, no aamaniinire othe, kúringana na kiugo kía Jehova kíria aaririe na kanua ka ndungata yake Ahija úria Múshiloni, **30** ní úndú wa mehia maría Jeroboamu ekíte na agítuma Isiraeli mehie, na ní úndú níarakarítie Jehova, Ngai wa Isiraeli. **31** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Nadabu, na maría mothe eekire-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **32** Gwatúire mbaara gatagati ka Asa na Baasha múthamaki wa Isiraeli hĩndi yothe ya wathani wao. **33** Mwaka wa gatátú wa Asa, múthamaki wa Juda-rí, níguo Baasha múrú wa Ahija aatuikire múthamaki wa Isiraeli guothe arí kúu Tiriza, na agíthamaka mĩaka mĩrongo íiri na ína. **34** Niekire maúndú ma waganu maitho-ini ma Jehova, akírúmirira mĩthiire ya Jeroboamu, na mehia make maría maatúimire andú a Isiraeli meehie.

16 Ningí kiugo kía Jehova gígikinya kúri Jehu múrú wa Hanani gia gúúkirira Baasha, akírwo atírí, **2** “Ndakúrutire kuuma rúkúngú-iní nggítua mütongoria wa andú akwa a Isiraeli, no wee úkirúmirira mĩthiire ya Jeroboamu, na úgítuma andú akwa a Isiraeli meehie, makĩndakaria ní úndú wa mehia mao. **3** Ní úndú úcio ngirie kúniina Baasha na nyumba yake, na níngatuma nyumba yaku ituíke ta íria ya Jeroboamu múrú wa Nebati. **4** Ngui níakaría andú a Baasha aría magakuúra itúúra-iní inene, nacio nyoni cia riera-iní irie aría magakuúra mĩgúnda-iní.” **5** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Baasha, na úria eekire o na maría aahingirie-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **6** Baasha akĩhurúka hamwe na maithe make, na agíthikwo kúu Tiriza. Nake múriú Ela agítuika múthamaki ithenya riake. **7** O na ningí kiugo kía Jehova gígikinya kúri múnabii Jehu, múrú wa Hanani, gíkonií Baasha na nyumba yake, tonúu wa waganu wake wothe úria eekite maitho-ini ma Jehova, akamúrakaria ní úndú wa maúndú maría eekite, na ní úndú wa kúhaana ta nyumba ya Jeroboamu, o na ningí tonúu wa kúminiina. **8** Mwaka wa mĩrongo íiri na itandatú wa Asa, múthamaki wa Juda, níguo Ela múrú wa Baasha aatuikire múthamaki wa Isiraeli, agíthamaka arí Tiriza mĩaka íiri. **9** Nake Zimuri, úmwe wa anene ake, úria waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agiciirira úria ekúmúkirira. Hĩndi íyo Ela aarí Tiriza, akinyua njoohi múciú kwa Ariza úria warí múrori wa nyumba ya úthamaki kúu Tiriza. **10** Zimuri agítóonya kuo, akímúgútha, akímúragu mwaka-iní wa mĩrongo íiri na mógwanja wa Asa múthamaki wa Juda. Nake agítuika múthamaki ithenya riake. **11** Aambírira gúthamaka o ro úguo, na agíkarira giti kía únene-rí, akúraga andú a nyumba ya Baasha othe. Ndaatigirie múndú múrúme o na úmwe, arí múndú wao kana múrata. **12** Ní úndú úcio Zimuri akíniina nyumba yothe ya Baasha, kúringana na kiugo kía Jehova kíria kíarítio na kanua ka múnabii Jehu gia gúúkirira Baasha. **13** Ní úndú wa mehia maría mothe Baasha na múriú Ela meekite na magatuma andú a Isiraeli mehie, na makírakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, ní úndú wa mĩhianano yao ya kúhooywo itaarí kiene. **14** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Ela na úria wothe eekire-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **15** Mwaka wa mĩrongo íiri na mógwanja wa Asa múthamaki wa Juda, Zimuri níathamakire kúu Tiriza mĩthenya mógwanja. Mbúti cia ita ciakite kambí hakúhi na Gibethoni, itúúra ría Afilisti. **16** Nao andú a Isiraeli maarí kúu kambí makiigua atí Zimuri níaciirire múthamaki na akamúraga. Múthenya o ro úcio, marí o kúu kambí makianírira atí Omuri úria warí múnene wa

ita níwe múthamaki wa Isiraeli. **17** Hĩndi íyo Omuri na andú a Isiraeli othe aría maarí hamwe nake makíehera Gibethoni na makírigiicírira itúúra inene ría Tiriza marítahe. **18** Hĩndi íria Zimuri onire atí itúúra inene nírianyitwo-rí, agítóonya gúkaro-iní gia kwígítira kía nyumba ya úthamaki, agígicina na mwaki arí kuo thĩni. Ní úndú úcio agíkua, **19** ní úndú wa mehia maría eekite, ageeka maúndú mooru maitho-iní ma Jehova, na gúthií na mĩthiire ya Jeroboamu o na mehia maría eekite agatuma Isiraeli meehie. **20** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Zimuri, o na maúndú ma úremi maría eekire-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **21** Hĩndi íyo andú a Isiraeli magiatúkana ikundi igírí, nuthu ímwe makírúmirira Tibini múrú wa Ginathu atuíke múthamaki, nayo nuthu íyo íngi makírúmirira Omuri. **22** No rírí, arúmírira a Omuri magítóoria arúmírira a Tibini múrú wa Ginathu; Ní úndú úcio Tibini agíkua, nake Omuri agítuika múthamaki. **23** Mwaka wa mĩrongo itatú na úmwe wa Asa múthamaki wa Juda, níguo Omuri aatuikire múthamaki wa Isiraeli, nake agíthamaka mĩaka ikúmi na íiri, itandatú yayo aathamakire arí Tiriza. **24** Nake akígúra karíma ga Samaria kuuma kúri Shemeru na taranda igírí cia betha, na agíka itúúra inene hau karíma igúrú, akírítia Samaria, arítanitie na Shemeru úria wakoretwo arí mwene karíma kau. **25** No rírí, Omuri níekire maúndú mooru maitho-iní ma Jehova, akíthia makíria ya andú othe aría maarí mbere yake. **26** Niathiire na mĩthiire yothe ya Jeroboamu múrú wa Nebati, na mehia-iní make maría maatúimire andú a Isiraeli meehie; ní úndú úcio makírakaria Jehova Ngai wa Isiraeli ní úndú wa ngai ciao cia mĩhianano yao ya kúhooywo itarí kiene. **27** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Omuri, úria eekire na maría ahingirie-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **28** Omuri akíhurúka hamwe na maithe make, agíthikwo Samaria. Nake múriú Ahabu agítuika múthamaki ithenya riake. **29** Mwaka wa mĩrongo itatú na ínana wa Asa, múthamaki wa Juda, Ahabu múrú wa Omuri agítuika múthamaki wa Isiraeli, nake agíthamakira Isiraeli arí Samaria mĩaka mĩrongo íiri na íiri. **30** Ahabu múrú wa Omuri níekire maúndú maingí mooru maitho-iní ma Jehova, makíria ya múndú o wothe wa aría maarí mbere yake. **31** We to kuona onire gwíka mehia ta ma Jeroboamu múrú wa Nebati arí kaúndú kanini, no-o na níahikirie Jezebeli mwarí wa Ethibaali múthamaki wa Asidoni, na akíambírira gútungata na kúhooya Baali. **32** Níathondekeire Baali kíngongona thĩni wa hekarú ya Baali íria aakire kúu Samaria. **33** Ningí Ahabu níathondekire gítugí kía Ashera, na agíka maúndú maingí mooru gúkira úria athamaki othe a Isiraeli aría maarí mbere yake meekite ma gútuma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare. **34** Ihinda-iní ría Ahabu, Hielí wa kuuma Betheli níacooreirie itúúra ría Jeriko. Aahaandire mĩthingí waku na thogora wa gúkuirwo ní múriú wake wa irigithathi Abiramu, nacio ihingo ciakuo agíciaka na thogora wa gúkuirwo ní múriú wake Segubu úria warí múnini, kúringana na kiugo kía Jehova kíria kíarítio ní Joshua múrú wa Nuni.

17 Na rírí, Elia úria Mútishibi kuuma Tishibi, thĩni wa Gileadi, akíira Ahabu atírí, “O ta úria Jehova, Ngai wa Isiraeli, atúúraga muoyo, úria níi ndungatagira-rí, mĩaka íria ígúúka gútgúcooka kúgia ime kana mbura, tígá na úndú wa kiugo giakwa.” **2** Ningí kiugo kía Jehova gígikinya Elia akírwo atírí, **3** “Úkíra uume gúkú, werekere mwena wa irathíro, úkehithe múkuru-iní wa Kerithu mwena wa irathíro

wa Jorodani. 4 Ūrinyuuaga maai karūū-ini kau, na ninjathite mahuru makūrehagire irio kuo.” 5 Nī ūndū ūcio Elija agīka o ta ūria Jehova aamwīre. Agithii mūkuru-ini wa Kerithu, mwena wa irathiro wa Jorodani, na agtikara kuo. 6 Mahuru maamūtwaragira mūgate na nyama rūciini, na makamūtwarira mūgate na nyama hwa-ini, nake akanyuuaga maai ma karūū kau. 7 Thuutha ūcio, karūū kau gakhūa tondū gūtikoretwo kūrī na mbura būrūri ūcio. 8 Hīndī ūyo kiugo kīa Jehova gīgikinyīra Elija rīngī, akīrwo atīrī, 9 “Thii o rīmwe nginya Zarefathu kūu Sidoni ūgaikare kuo. Nīnjathite mūtumia wa ndigwa wa kūu ūgakehe ireo.” 10 Nī ūndū ūcio agithii Zarefathu. Hīndī ūria aakinyire kīhingo-ini gīa itūura, agīkora mūtumia wa ndigwa hau akīūngania tūkū. Akīmwīta, akīmūria atīrī, “Wahota kūndehera tūūi tūnini na gīkombe nīgeetha nyue?” 11 Mūtumia ūcio agītua gūthii kūmūgīrira maai-rī, akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Ndagūthaita ndehera kīenyū kīa mūgate ndīe.” 12 Mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova Ngai waku atūūraga muoyo-rī, nī ndīrī na mūgate na kamūtu kanini karī ndīgithū-ini na tūguta tūnini tūrī cuba-ini. Na rīu ndīrongania tūkū tūtū ndware mūciī, nīgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nīguo tūrīe tūcooke tūkue.” 13 Elija akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgira. Thii mūciī na wīke o rō ūguo woiga. No wambe ūndugire kamūgate kanini kuumanagia na kīrīa ūrī nakīo, ūndehera ūcooke wīthondekere wee na mwana waku. 14 Tondū ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga: ‘Ndgīthū ndīrī hīndī īgathira mūtu namo maguta matirī hīndī magathira cuba-ini, nginya mūthenya ūria Jehova akaheana mbura būrūri-ini ūyū.’” 15 Nake agithii agīka o ūguo Elija aamwīre. Nī ūndū ūcio o mūthenya nī kwarī na irio cia Elija, na cia mūtumia ūcio na nyūmba yake. 16 Nīgūkorwo ndīgithū ndīathiraga mūtu nayo cuba ndīathiraga maguta, kūrīngana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija. 17 Thuutha ūcio mūrīu wa mūtumia ūcio mwene mūciī akīrwarā. Nake akīhīrwo mūno makīria, nginya agītiga kūhīhia. 18 Mūtumia ūcio akīra Elija atīrī, “Nī ūhorō ūrīkū ūrī naguo na nī, wee mīndū wa Ngai? Kai wokire kūndīrīkīania mehīa makwa, na tūūrage mūrū wakwa?” 19 Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Nengera mūrūguo,” akīmūrta moko-ini make, akīmūtwarā kanyūmba ka igūrū karīa aikaraga, akīmūkoma ūrīrī-ini wake. 20 Nake agīkaira Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova Ngai wakwa, kai ningī warehere mūtumia ūyū wa ndigwa mūtino, ūyū njīkarīte ndī mūgeni gwake, na ūndū wa kūrēka mūrīu wake akue?” 21 Nake agītambūrūkia igūrū rīa kahīi kau maita matatū na agīkaira Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahīi gaka ūgacookerere!” 22 Jehova akīgua gūkaya kwa Elija, naguo muoyo wa kahīi kau ūgīgacookerera, gagīcooka muoyo. 23 Elija akīoya mwana ūcio akīmūkūrūkia kuuma kanyūmba ka igūrū, akīmūtoonyia nyūmba. Akīmūnengera nyina, akīmwīra atīrī, “Ta kīrore, mūrūguo arī muoyol!” 24 Nake mūtumia ūcio akīra Elija atīrī, “Rīu nīndamenya atī ūrī mīndū wa Ngai, na atī kiugo kīa Jehova kīrīa kīumīte kanua gaku nī kīa ma.”

18 Thuutha wa ihinda iraya, mwaka-ini wa gatātū, kiugo kīa Jehova gīgikinyīra Elija, akīrwo atīrī, “Ūkīra ūthii ūkeyonanie harī Ahabu, na thuutha wa ūguo nīnguuria mbura būrūri-ini ūyū.” 2 Nī ūndū ūcio Elija agithii kwīnonania kūrī Ahabu. Na rīrī, ng’aragu yarī nene mūno kūu Samaria, 3 nake Ahabu nīatūmanīre Obadia ūrīa warī mūrūgamīrīrī wa nyūmba yake ya ūthamaki. (Obadia aarī mwītīkia weheanīte mūno kūrī Jehova. 4 Rīrīa Jezebeli ooragithagia anabii a Jehova,

Obadia nīoete anabii igana rīmwe akamahitha ngurunga-ini igīrī, o īmwe andū mīrongo ītano, na akamaheaga irio na maai.) 5 Ahabu akīra Obadia atīrī, “Thiūrūrūka būrūri wothe ūthii ithima-ini ciothe, na itumba-ini. No gūkorwo tuona handū harī nyeki īngītūria mbarathi na nyūmbū muoyo, nīguo tūtīkoorage nyamū o na īmwe iitū.” 6 Nī ūndū ūcio makīgayana būrūri ūcio o eerī o mīndū kūrīa egūtīkanīria, Ahabu agithii mwena ūmwe na Obadia agithii mwena ūrīa ūngī. 7 Rīrīa Obadia aathīiaga-rī, agītūngana na Elija. Obadia akīmūmenya, akīnamīrira, agītūrumithia ūthii thī, akīmūria atīrī, “Ti-itherū nīwe, mwathi wakwa Elija?” 8 Nake agīcooka atīrī, “Tī nī nī, thii ūkeere Ahabu mwathi waku atīrī, ‘Elija arī gūkū.’” 9 Obadia akīmūria atīrī, “Kai njīkite ūuru ūrīkū, nīguo ūūneane nī ndungata yaku moko-ini ma Ahabu njūrāgwō? 10 Ti-itheru o ta ūria Jehova Ngai waku atūūraga muoyo-rī, gūtīrī rūrīrī kana ūthamaki mwathi wakwa atarī aatūmana ūgacario. Na rūrīrī kana ūthamaki o wothe woiga ndūrī kuo, nake akehīthithia andū akuo moige na ma atī matikuonete. 11 Na rīu ūranjīra thii kūrī mwathi wakwa ngamwīre atīrī, ‘Elija arī gūkū.’ 12 Nī ndiū kūrīa Roho wa Jehova agīgūtwarā twatigana nawe. Ingīthii njīre Ahabu ūguo na acooke akwagerī, nīekūnjūraga. No nī ndungata yaku ndūire wooyāa Jehova kuuma ndī o mūnini. 13 Wee mwathi wakwa-rī, kai ūtari waigua ūrīa ndeekire rīrīa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ūrīa ndaahithire anabii a Jehova igana rīmwe ngurunga-ini igīrī, o īmwe anabii mīrongo ītano, na ngamaheaga irio na maai? 14 Na rīu ūranjīra thii kūrī mwathi wakwa ngamwīre atīrī, ‘Elija arī gūkū.’ Nīekūnjūraga!” 15 Elija akīmwīra atīrī, “O ta ūria Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ūrīa ndungatagīra atūūraga muoyo-rī, ti-itherū nīngwōnīthania nī mwene kūrī Ahabu ūmūthī.” 16 Nī ūndū ūcio Obadia agithii gūtūnga Ahabu akīmwīra ūhorō ūcio, nake Ahabu agithii gūtūnga Elija. 17 Rīrīa Ahabu onire Elija, akīmwīra atīrī, “Wee nīwe, wee mūnyariiri wa Isiraēli?” 18 Elija akīmūcookeria atīrī, “Nīi ndinyariirite Isiraēli. No wee na nyūmba ya thoguo, nī inyuū mwīkite ūguo. Nīmwatiganīire maathani ma Jehova na mūkīrūmīrīa Baali. 19 Rīu tūmana andū moime Isiraēli guothe, moke tūcemanie nao Kīrīma-ini gīa Karimeli. Na ūrehe anabii arīa a Baali magana mana ma mīrongo ītano na anabii a Ashera magana mana, arīa marīāgira metha-ini ya Jezebeli.” 20 Nī ūndū ūcio Ahabu agītūmana Isiraēli guothe na agīcookanīrīria anabii Kīrīma-ini gīa Karimeli. 21 Elija agithii mbere ya andū akīmeera atīrī, “Nī nginya rī mūgūtūura mūthanganagīria njīra igīrī? Agīkorwo Jehova nīwe Ngai-rī, mūrūmīrīre, no agīkorwo Baali nīwe Ngai-rī, mūkīmūrūmīrīre we.” No andū acio matiamūcookeirie ūndū o na ūmwe. 22 Hīndī ūyo Elija akīmeera atīrī, “Nīi nyiki no nīi ndīgītwo ndī mūnabii wa Jehova, no Baali arī na anabii magana mana ma mīrongo ītano. 23 Tūreherei ndegwa igīrī. Reke methuurire ndegwa īmwe, na mamītīnangie icunjī, macooke mamīgīrīre ngū igūrū, no matigaakie mwaki. Na nīi haarīre ndegwa ūyo īngī, na ndīmīgīrīre ngū igūrū, na ndigwakia mwaki. 24 Ningī mūcooke mūkāire rīitwa rīa ngai wanyu, na nīi ngāire rīitwa rīa Jehova. Na ngai ūrīa ūgūcooka mahooya na ūndū wa kūrēhe mwaki-rī, ūcio nīwe Ngai.” Nao andū othe makiuga atīrī, “Ūguo woiga nī wega.” 25 Elija akīra anabii a Baali atīrī, “Thuurai ndegwa īmwe, mwambīrīre kīmīhaarīria, tondū nī inyuū mūkīrī aingī. Mūkāire rīitwa rīa ngai wanyu, na mūtīgaakie mwaki.” 26 Tondū ūcio makīoya ndegwa rīra maahīrewo makīmīhaarīria. Magīkaira rīitwa rīa Baali kuuma rūciini nginya mīaraho, makīanīrīra makiuga atīrī, “Wee Baali tūgie!” No matiigana

gücookerio, tondü gütiari mündü wa kumacookeria. Nao makirügariga, makinaga, na magthiürürüka kigongona kü maathondekete. **27** Miaraho yakinya-rí, Elia akiambiria kumanyürüria, akimeera atiri, “Aniriri müno! Ti-itherü we akiri ngai! No gükorwo e na maündü areciiria, kana e na mihang’o, kana agathi rüendo. No gükorwo niakomete na no nginya okirio.” **28** Tondü ücio makianirira müno, na magthimanga na hiü cia njora na matimü, nginya thakame ikiambiria künyürürüka, tondü ücio niguu warí mütuگو wao. **29** Na riri, miaraho yahitüka-rí, magthii o na mbere na ürathi wao wa matuhüü nginya ihinda ría igongona ría hwa-iní. No gütiari na macookiga, na gütiari o na ümwe wa kumacookeria, na gütiari o na ümwe wa kumarumbüya. **30** Ningi Elia akira andü othe atiri, “Okokaai hakuhi na ni!” Nao andü acio magthii hakuhi nake. Elia agicookereria kigongona kía Jehova tondü nigthükangitio. **31** Elia akioya mahiga ikümi na meeri küringana na mihiriga ya njarwa cia Jakubu, üria wakinyiirwo ni kiugo kía Jehova akirwo atiri, “Üritagwo Isiraeli.” **32** Nake agiaka kigongona na mahiga macio riütwa-iní ría Jehova, na akienja mütaru mwarí üngiganira ibaba igiri cia mbegü, ükiriigiciria kigongona kü. **33** Akira ngu, agithinga ndegwa iyo icunji, na akimiirira ngu igürü. Ningi akimeera atiri, “Iyuria mitüngi ina minene maai, mümafiririe igürü ría iruta na igürü ría ngu.” **34** Akimeera atiri, “Ikai üguo ringi,” nao magika o ro üguo. Akimaatha akimeera atiri, “Ikai üguo riita ría gatatu,” nao magika üguo riita ría gatatu. **35** Nao maai macio magtherera güthiürürüka kigongona, o na makiyüra mütaru. **36** Ihinda ría küruta igongona-rí, münbii Elia agiokooka hau mbere na akiooya atiri: “Wee Jehova Ngai wa Ibrahümu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kümenyeke ümüthi atí Wee niwe Ngai thüni wa Isiraeli, na ningi atí ni ndjandjagata yaku na njikite maündü maya mothe o ta üria ünjathite. **37** Njigwa, Wee Jehova, njigwa, nigeetha andü aya mamenye atí Wee Jehova niwe Ngai, na atí nüükügarüta ngoro ciao igicookerere.” **38** Naguo mwaki wa Jehova ügikürüka ügicina igonaa, na ngu icio, na mahiga, o na türi, ningi üking’aria maai maría maari mütaru. **39** Hündi iria andü othe moonire ündü ücio, makigüta, magthürumithia mothüü thí, makianirira makiuga atiri, “Jehova niwe Ngai! Jehova niwe Ngai!” **40** Nake Elia agiatha andü acio akimeera atiri, “Nyiitai anabii acio a Baali. Mütikareke o na ümwe wao oore!” Nao makimanyiita, nake Elia akiuga maikürüko gütaamba-iní gía Kishoni mooragirwo kuo. **41** Nake Elia akira Ahabu atiri, “Thii ürre na ünuye tondü küri na mühüyüko wa mbura nene.” **42** Ni ündü ücio Ahabu agithii, akiria na akinyua, nowe Elia akiambata Kirima igürü gía Karimeli, akimamirira nginya thí, agitoonya mütwegatagati ka maru make. **43** Nake akira ndungata yake atiri, “Thii ütühiririe iria-iní,” nayo ikiambata igicüthiriria. Ikiuga atiri, “Hatiri kindü.” Nake Elia akimüra icooke ho ringi na ringi maita mügwanja. **44** Riita ría mügwanja ndungata iyo ikimwira atiri, “Ni harí na gatü kanini kaigana guoko kwa mündü karoimira kuuma iria-iní.” Ni ündü ücio Elia akimüra atiri, “Thii ükeere Ahabu atiri, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ükürüke ütanahingiriro ni mbura.’” **45** Hündi iyo igürü rigithimba ni ündü wa matu, na rühuho rükühurutana, gükiura mbura nene, nake Ahabu akilhaica ngaari yake agithii Jezireeli. **46** Naguo hinya wa Jehova ügüka igürü ría Elia, akihotora akirümia nguo yake na mücibi, akihanyüka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19 Na riri, Ahabu akira Jezebeli üria wothe Elia eekite, o na üria ooragithitie anabii othe a Baali na rühiü rwa njora. **2** Ni ündü ücio Jezebeli agitümira Elia mündü akamwira atiri, “Ngai ciakwa iroothüüra o na ikiriririe güthüüra, angikorwo ihinda ta riri rüciü, ndigatüma muoyo waku ühaane ta wa ümwe wa anabii acio ürooragire.” **3** Elia agithigira akira nguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba küu Juda, agithiga ndungata yake kuo, **4** nowe mwene, agithii rüendo rwa müthenya ümwe na küu werü-iní. Agikinya müti-iní wa mwethia, agiikara thü küürü-iní kiagu, akiooya akue. Akiuga atiri, “Jehova, niyonete mathüna ma künjinga. Oya muoyo wakwa; ni ndiri mwega gükara maithe makwa ma tene.” **5** Agikoma toro hau rungu rwa müti ücio. O rimwe müraika akimühütia, akimwira atiri, “Ükira ürre.” **6** Akithigüra, na hau mütweg-iní wake haari na mügate wahithitio na makara mahiü, na ni haari na ndigithü yarí na maai. Akiria na akinyua, agicooka agikoma ringi. **7** Müraika ücio wa Jehova akimükora hündi ya keeri, akimühütia, akimwira atiri, “Ükira ürre nigükorwo rüendo rüria rüri mbere yaku ni rüraiho müno.” **8** Ni ündü ücio agükira akiria na akinyua. Akigü na hinya ni ündü wa irio icio, agithii matukü mirongo ina, müthenya na ütükü, nginya agikinya Horebu, kirima-iní kía Ngai. **9** Küu agithii agitoonya ngurunga, akiraara ho. Nakiü kiugo kía Jehova gikimükinyira, akürüo atiri, “Elia, üreka atia haha?” **10** Nake agicooka atiri, “Niü ngoretwo ndí na kiyü kinene ni ündü wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andü a Isiraeli nao nimaregete kirikaniro giaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rühiü rwa njora. No niü nyiki ndigarite, na rüu o na niü nimarageria künjüraga.” **11** Nake Jehova akimwira atiri, “Uma üthii ürügame kirima-iní mbere ya Jehova, nigükorwo Jehova akiriü kühitükira ho.” Hündi iyo rühuho rüene rwa hinya rügiatüranga irima na rügithethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaari rühuho-iní rüu. Thuutha wa rühuho gükigüta güthingithia, no Jehova ndaari güthingithia-iní kü. **12** Thuutha wa güthingithia gügüka mwaki, no Jehova ndaari mwaki-iní ücio, na thuutha wa mwaki ücio gügüka mügambo müceke, mühooreru. **13** Riria Elia aguire mügambo ücio, akigücuca nguo yake akühübiria üthiü, na akiuma akirügama müromo-iní wa ngurunga. Hündi iyo mügambo ükimüüria atiri, “Elia, üreka atia haha?” **14** Nake agicooka atiri, “Niü ngoretwo ndí na kiyü kinene ni ündü wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andü a Isiraeli nao nimaregete kirikaniro giaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rühiü rwa njora. No niü nyiki ndigarite, na rüu o na niü nimarageria künjüraga.” **15** Jehova akimwira atiri, “Ükira ücookero o njira iria woküre, üthii nginya Werü wa Dameski. Wakinya kuo-rí, ütühiririe Hazaeli maguta atuike müthamaki wa Suriata. **16** Ücooke ütühiririe Jehu mürü wa Nimushi maguta atuike müthamaki wa Isiraeli, na ütühiririe Elisha mürü wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta niguu atuike münbii ithenya riaku. **17** Jehu niakooraga üria wothe ükaahonoka rühiü rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha niakooraga üria wothe ükaahonoka rühiü rwa njora rwa Jehu. **18** Na riri, ninditigürie ngiri mügwanja thüni wa Isiraeli, othe aría matari maaturüria Baali ndu, na matari maamimumunya.” **19** Ni ündü ücio Elia akiuma küu, agithii agikora Elisha mürü wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikümi na igiri ciohanitio na macooki igiri igiri, nowe aatarwathigia icooki ría ikümi na meeri. Elia agithii harí we na akimükiria nguo yake ya igürü. **20** Nake Elisha agitiganirira ndegwa ciaka akirümirira Elia. Akimwira atiri, “Njitikiria ngoigire baba na maitü ühoro, njooke

njũke tũthĩi nawe.” Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Cooka, kaĩ arĩ atĩa ndagwĩka?” **21** Nĩ ũndũ ũcio Elisha akĩmũtĩga, agĩcooka. Akĩoya ndegwa icio ciake cia macooki, agĩcithĩnja. Agĩakia mwaki na mĩraũ, akĩruga nyama, agĩcihe andũ makĩrĩa. Thuutha ũcio akiumagara, akĩrũmĩrĩra Elija, agĩtuĩka mũteithia wake.

20 Na rĩrĩ, Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake ciothe cia ita, agĩwarana hamwe na athamaki mĩrongo itatũ na eerĩ, marĩ na mbarathi na ngaari cia ita, akĩambata akĩrigicĩria itũũra rĩa Samaria na akĩrĩtharĩkĩra. **2** Agĩtũma andũ mathĩi itũũra rĩu inene kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, makamwĩre atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ũũ: **3** ‘Betha na thahabu ciaku nĩ ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arĩa ega mũno, nĩ akwa.’” **4** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “O ũguo uugĩte, wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩ mwene ndĩ waku, na kĩrĩa gĩothe ndĩ nakĩo nĩ gĩaku.” **5** Nao andũ acio maatũmitwo magĩcooka rĩngĩ makiuga atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ũũ: ‘Ndaatũmanire ngianda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. **6** No ihinda ta rĩrĩ rũciũ nĩngatũma anene akwa moke moiruarie nyũmba ya ũthamaki na nyũmba cia anene aku. Nĩmagataha indo ciothe iria cia bata, macikuu.’” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩta athuuri othe a bũrũri ũcio, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtirona atĩ mũndũ ũyũ nĩ haaro aracaria! Rĩria aatũmanire agĩtĩa atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rĩ, nĩ ndiamũgiririe.” **8** Athuuri na andũ othe makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kũmũthikĩrĩa, na ndũgetikire maũndũ macio mothe arenda.” **9** Nake agĩcookeria andũ acio maatũmitwo nĩ Beni-Hadadi, akĩmeera atĩrĩ, “Irĩ mũthamaki, mwathi wakwa atĩrĩ, ndungata yaku nĩngwĩka maũndũ marĩa woririe rĩa mbere, no ũndũ ũyũ ũrenda rĩu ndingĩwĩĩkĩra.” Magĩthĩi magĩcookeria Beni-Hadadi ũhoru ũcio. **10** Nĩngĩ Beni-Hadadi agĩtũma ũhoru rĩngĩ kũrĩ Ahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai iroothũra na ikĩrĩrĩrie gũthũra, kũngĩtigara rũkũngĩ Samaria rũiganu rwa kũhe andũ akwa o mũndũ ngundi imwe.” **11** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcooka atĩrĩ, “Mwĩre ũũ: ‘Mũndũ ũrĩa ũreyooha indo cia mbaara ndaagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩia ta mũndũ ũrĩa ũraciruta.’” **12** Hĩndĩ irĩa Beni-Hadadi agĩũre ũhoru ũcio rĩria we na athamaki acio manyuuga me hema-inĩ ciao, agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩrie gũtharĩkĩra Samaria.” Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene. **13** Ihinda rĩu mũnabii agĩũka kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrona ita rĩrĩ inene ũũ? Nĩngũrĩneana moko-inĩ maku ũmũthĩ, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ nĩ Jehova.’” **14** Nake Ahabu akĩũria atĩrĩ, “No nũũ ũgwĩka ũguo?” Nake mũnabii ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Anene ethĩ arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩ megwĩka ũguo.” Nĩngĩ akĩũria atĩrĩ, “Na nũũ ũkaambĩrĩria mbaara?” Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe ũkaambĩrĩria.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩta anene arĩa ethĩ 232 arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri. Nĩngĩ agĩcookanĩrĩria andũ acio angĩ a andũ a Isiraeli othe maarĩ 7,000. **16** Nao makiumagara mĩaraho hĩndĩ irĩa Beni-Hadadi na athamaki acio mĩrongo itatũ na eerĩ arĩa maarĩ rũmwe nake, maanyuuga njoohi marĩ hema-inĩ ciao. **17** Anene acio ethĩ matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩ maathĩre mbere. Hĩndĩ iyo Beni-Hadadi nĩatũmĩte andũ a gũthigaana, nao makĩmũrehere ũhoru atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na andũ marooka moimĩte Samaria.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo mokĩte na thayũ-

rĩ, manyĩite marĩ muoyo; angĩkorwo nĩ mbaara wa marehe-rĩ, manyĩite marĩ muoyo.” **19** Anene acio ethĩ atongoria a mbũtũ cia bũrũri makiumagara kuuma itũũra-inĩ marũmĩrĩrwo nĩ mbũtũ ya ita, **20** na o mũndũ akĩũraga thũ yake. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata makĩũra maingatĩthĩtio nĩ andũ a Isiraeli. No Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata akĩũra ahaicĩte mbarathi me na andũ amwe ake arĩa ahaici a mbarathi. **21** Mũthamaki wa Isiraeli akĩmatĩndĩka na agĩtooria mbarathi na ngaari cia ita, akĩũraga Asuriata aingĩ mũno. **22** Thuutha ũcio mũnabii agĩkora mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie wega, na wone ũria kwagĩrĩre nĩ gwĩkwwo, tondu kĩmera kĩrĩa gũũka mũthamaki wa Suriata nĩagagũtharĩkĩra rĩngĩ.” **23** Ihinda-inĩ rĩu anene a mũthamaki wa Suriata makĩmũtaara atĩrĩ, “Ngai cia andũ a Isiraeli nĩ ngai cia irĩma-inĩ. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire matũkĩrie hinya. No tũngĩhũũrana nao werũ-inĩ, ti-itherũ nĩtũkamakĩria hinya. **24** Ika atĩrĩ: Eheria athamaki othe kuuma mbũtũ-inĩ ciao, na ũmakũũranie na anene angĩ. **25** No nginya warahũre ita ta rĩria wateire, mbarathi o harĩ mbarathi, na ngaari ya ita harĩ o ngaari ya ita, nĩgeetha tũhote kũrĩa na Isiraeli werũ-inĩ. Ti-itherũ hĩndĩ iyo nĩ tũgaakorwo tũrĩ na hinya kũmakĩra.” Mũthamaki agĩtũkania nao na agĩka o ũguo. **26** Kĩmera kĩrĩa kĩarũmĩrĩre gĩakinya-rĩ, Beni-Hadadi agĩcookanĩrĩria Asuriata, magĩthĩ Afeki makarũwe na andũ a Isiraeli. **27** Rĩria andũ a Isiraeli o nao maacookanĩrĩrio na makĩneo indo ciothe, makiumagara magatũngane nao. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao ing’ethanĩre nao matarĩi ta tũrũuru twĩrĩ wa mbũri. Hĩndĩ iyo Asuriata maiyũrite bũrũri ũcio wothe. **28** Mũndũ wa Ngai agĩũka, akĩũra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Tondu Asuriata mareciiria Jehova nĩ ngai wa irĩma-inĩ na ti ngai wa ituamba-inĩ-rĩ, nĩngũneana mbũtũ ino nene ũũ moko-inĩ maku, nawe ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’” **29** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja maikarĩre mambite hema ciao mang’ethanĩre, na mĩthenya wa mũgwanja makĩambĩrĩria mbaara. Andũ a Isiraeli makĩũraga thĩgari 100,000 cia magĩrũrũ cia Asuriata, mĩthenya ũmwe. **30** Acio angĩ makĩũria itũũra inene rĩa Afeki, kũria rũthĩngo rwagwĩrĩre andũ a 27,000. Nake Beni-Hadadi akĩũria itũũra inene akĩhĩtha kanyũmba ga thĩnĩ. **31** Anene ake makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩtũguĩte atĩ athamaki a nyũmba ya Isiraeli nĩ marĩ tha. Twĩtikĩrie tũthĩi kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli twĩhotorete nguo cia makũnia njohero na twĩrigicĩrie mĩhĩndo mĩtwe iitũ. No gũkorwo nĩagetĩkĩra kũhonokia muoyo waku.” **32** Makĩhĩhota nguo cia makũnia njohero, na makĩrigicĩria mĩhĩndo mĩtwe nao, magĩthĩi kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egũkwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita reke ndũire muoyo.’” Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Arĩ o muoyo? ũcio-rĩ, nĩ mũrũ wa baba.” **33** Andũ acio makĩguo ũguo meerwo naĩ kĩmenyithia kĩa, makĩgwafĩria kiũgo gĩa, makiuga atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, Beni-Hadadi nĩ mũrũ wa thoguo.” Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Thĩi mũmũrehe.” Rĩria Beni-Hadadi oimĩrĩre, Ahabu akĩmũingĩria ngaari-inĩ yake ya ita. **34** Beni-Hadadi akĩũra Mũthamaki Ahabu atĩrĩ, “Nĩngũgũcookeria matũũra marĩa baba aatũnyire thoguo, nawe ũthondeke kũndũ kwa wonjoria thĩnĩ wa Dameski, o ta ũria baba eekite Samaria.” Nake Ahabu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩgĩa na kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano witũ nawe, nĩngũrekereria ũthĩi.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthondeka kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano, akĩmũwĩkĩria athĩi. **35** Na ũndũ wa kiũgo kĩa Jehova, mũndũ ũmwe wa arĩa a anabii nĩerĩe mũndũ wa thĩritũ yake atĩrĩ, “Ngũtha na mũtĩ waku wa mbaara,” no mũndũ ũcio akĩrega. **36** Nĩ ũndũ ũcio mũnabii akĩmwĩra atĩrĩ,

“Tondū ndūnathikira Jehova-rī, wathii wandiga o ūguo niūkūūrāgwō nī mūrūūthi.” Na thuuha wa mūdū ūcio gūthi-rī, agikorwo nī mūrūūthi, ūkīmūūrāga. **37** Ningī mūnābii akīona mūdū ūngī, akīmūūrā atīrī, “Ndagūthaiha ngūtha,” nake mūdū ūcio akīmūūgūtha na akīmūūthiia. **38** Mūnābii agīthī, akīrūgama mūkīra-inī wa njira etereire mūthamaki. Ehumbirite maitho na gītambaya kīa mūtwe nīguo ndakamenyeke. **39** Na rīrī mūthamaki aahītūkaga-rī, mūnābii ūcio akīmūūrā, akīmūūrā atīrī, “Nii ndungata yaku ndirathite harīa mbaara ineneheire, nake mūdū ūmwe arooka kūrī nī arī na mūdū mūtahe, aranjīra atīrī, ‘Rangīra mūdū ūyū, na angīra, wee nīwe ūkoarogō handū hake, kana ūrīhe taranda imwe ya betha.’” **40** Hīndī rīrī ndungata yaku yaḡīre na mīhang’o ya haha na harīa mūdū ūcio akīūra.” Mūthamaki wa Isiraeli akiuga atīrī, “Rīu nīrīo itūro rīaku, o ta ūguo wee mwene woiga.” **41** Hīndī iyo mūnābii akīheheria gītambaya maitho-inī na ihēnya, nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūmenya atī nī ūmwe wa anābii. **42** Akīūra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīūrekereire mūdū ūrīa nī ndiratuite atī no ngīnya akue. Nī ūndū ūcio wee nīwe ūgūkua handū hake, nao andū aku moorogō handū ha andū ake.’” **43** Mūthamaki wa Isiraeli agīthī Samaria nyūmba-inī yake ya ūthamaki athitīte gīthiithi na arī mūrakarū.

21 Na rīrī, thuuha ūcio gūkūgīa na ūndū wakonīi mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjezeireeli. Mūgūnda ūcio wa mīthabībū warī kūu Jezireeli, hakuhi na nyūmba ya ūthamaki ya Ahabu mūthamaki wa Samaria. **2** Nake Ahabu akīūra Nabothu atīrī, “He mūgūnda waku wa mīthabībū haandage mboga, tondū ūrī hakuhi na nyūmba yakwa ya ūthamaki. Nīngūgūkūūrānīria na mūgūnda ūngī wa mīthabībū mwega gūkīra iyū, kana ūngīona arī wega, no ngūhe mbeeca ciiganite thogora wāguo.” **3** No Nabothu akīmūcookeria atīrī, “Jehova arogīria ngūhe igai rīa maithē makwa.” **4** Nī ūndū ūcio Ahabu akīnūka athitīte gīthiithi na arī mūrakarū, tondū Nabothu ūrīa Mūjezeireeli nīamwīre atīrī, “Ndingikūhe igai rīa maithē makwa.” Agīkoma ūrīrī wake ang’athīte na akīrega kūrīa irio. **5** Nake Jezebeli mūtumia wake akīngīra akīmūūrā atīrī, “Nī kīi gītūmite ūtukie gīthiithi? Ūrārega kūrīa irio nīkī?” **6** Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī tondū njīrīre Nabothu ūrīa Mūjezeireeli atīrī, ‘Nyenderia mūgūnda waku wa mīthabībū, kana ūngīona kwagīrīre, ngūhe mūgūnda ūngī wa mīthabībū handū hāguo.’ No anjīra atīrī, ‘Ndingikūhe mūgūnda wakwa wa mīthabībū.’” **7** Jezebeli mūtumia wake akīmūūrā atīrī, “Ūguo nīguo ūgwīka arī we mūthamaki wa Isiraeli? Ūkīra ūrīel Kena. Nī nīi ngūkūhe mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūcio Mūjezeireeli.” **8** Nī ūndū ūcio akīandīka marūa na rītwa rīa Ahabu, na akīmāhūūra mūhūūrī wake, akīmatūma kūrī athuuri na anene arīa maatūūrānāgia na Nabothu itūūra-inī rīake inene. **9** Marūa-inī macio aandīkīte ūū: “Anīrīrai mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na mūkarīrie Nabothu handū ekuoneka, gatagatī ka andū. **10** No mūīge imaramari igīrī imūng’etheire, mūciire irute ūira wa atī nīarūmīte Ngai na akaruma mūthamaki. Mūcooke mūmūumie nja ya itūūra mūmūhūre na mahiga nyuguto ngīnya akue.” **11** Nī ūndū ūcio athuuri na anene arīa maatūūrāga itūūra-inī inene rīa Nabothu magūka o ta ūrīa Jezebeli aathanite marūa-inī macio aamaandīkīre. **12** Makīānīria mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na magīkarīria Nabothu handū ekuoneka, gatagatī-inī ka andū. **13** Ningī imaramari igīrī igūkara imūng’etheire, na ikīrūta thitango ya gūkīrīra Nabothu mbere ya andū, ikiuga

atīrī, “Nabothu nīarūmīte Ngai, na akaruma mūthamaki.” Nī ūndū ūcio makīmūumia nja ya itūūra inene, makīmūhūūra na mahiga nyuguto ngīnya agīkua. **14** Magīcooka magītware ūhorō kūrī Jezebeli, makīmūūrā atīrī, “Nabothu nīmūhūūre na mahiga nyuguto na nī mūkuū.” **15** Jezebeli aarīka kūigua atī Nabothu nīahūrītwa na mahiga nyuguto agakua-rī, akīūra Ahabu atīrī “Ūkīra wīgwatire mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjezeireeli ūcio araregete gūkwenderia. Ndarī muoyo, nīakuīte.” **16** Hīndī rīrī Ahabu aigūire atī Nabothu nīakuīte, agīkūūra, agīkūrūka akegwatire mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu. **17** Na rīrī, kiugo kīa Jehova gīgīkīnyīra Elīja ūrīa Mūtishibi akīrīwō atīrī, **18** “Ikūrūka ūgatūnge Ahabu mūthamaki wa Isiraeli, ūrīa wathanaga Samaria. Rīu arī mūgūnda-inī wa mīthabībū wa Nabothu kūrīa athīite kwīgwatira mūgūnda ūcio ūtūike wake. **19** Mwirē atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Gīthī ndūūrāgīte mūdū na ūkaamūtunya indo ciake?’ Ningī ūmīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Handū harīa ngui iracūnīre thakame ya Nabothu-rī, hau no ho ngui igaacūnīra thakame yaku, īi, yaku wee mwene!’” **20** Nake Ahabu akīūra Elīja atīrī, “Wee thū yakwa, anga nīwangora!” Nake Elīja agīcookia atīrī, “Ūi, nīndagūkora, tondū nīwīrūtīre gwīka ūūru maitho-inī ma Jehova. **21** ‘Na rīrī, nīngūkūūheher mwanangīko. Nīngīnīna njīaro ciaku, na nīnīre Ahabu ciana ciothe cia arūme thīnī wa Isiraeli, arī ngombo kana ūrīa ūtarī ngombo. **22** Nīngatūma nyūmba yaku ihaane o ta ya Jeroboamu mūrū wa Nebatī, na ta ya Baasha mūrū wa Ahīja, tondū nīūdakarītie na ūgatūma Isiraeli mehīe.’” **23** “Nāguo ūhorō ūkonīi Jezebeli, Jehova ekuuga ūū: ‘Ngui nīgatambūūrāngīra Jezebeli rūthīngō-inī rwa Jezireeli.’” **24** “Andū a Ahabu arīa magāakūūra itūūra-inī, makaarīto nī ngui. Nao arīa magāakūūra mūgūnda-inī makaarīto nī nyoni cia rīera-inī.” **25** (Na rīrī, gūtīrī kuoneka mūdū ta Ahabu werūtīre gwīka ūūru maitho-inī ma Jehova, arīngīrīrio nī mūtumia wake Jezebeli. **26** Mītugo yake yarī mīuru mūno nī ūndū wa kūrīmīrīra mīhianano ya kūhooywo ta ūrīa Aamori meekaga, arīa Jehova aingatire akīmeheria mbere ya Isiraeli.) **27** Hīndī rīrī Ahabu aigūire ciugo icio, agītārāngā nguo ciake, akīhumba nguo ya ikūnia na akīhīnga kūrīa irio. Aakomaga ehumbite nguo ya ikūnia na agathīnga enyīhītie. **28** Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīgīkīnyīra Elīja ūrīa Mūtishibi, akīūrīo atīrī: **29** “Nīwonete ūrīa Ahabu enyīhītie mbere yakwa? Tondū we nīenyīhītie, ndikarehe mwanangīko iyū matukū-inī make, no nīngāūrehere nyūmba yake matukū-inī ma mūrīo.”

22 Na rīrī, kwa ihinda rīa mīaka itātū gūtīarī na mbaara gatagatī ga Suriata na Isiraeli. **2** No mwaka-inī wa gatatū, Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agīkūrūka, agīthī gūceerera mūthamaki wa Isiraeli. **3** Mūthamaki wa Isiraeli nīakoretwo eera anene ake atīrī, “Gīthī mūtīū atī Ramothu-Gileadi nī itūūra rīitū, na gūtīrī ūndū tūreka wa kūrīoya rīngī kuuma kūrī mūthamaki wa Suriata?” **4** Nī ūndū ūcio akīūrīa Jehoshafatu atīrī, “Nīūgūthī na nīi tūkahūūrānīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu agīcookeria mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Nīi nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **5** No Jehoshafatu agīcooka akīūra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Amba ūtūrie na ūmenye ūtaaro wa Jehova.” **6** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīcookānīria anābii hamwe, nao maarī anābii ta magana mana, akīmooria atīrī, “Thīi ngahūūrānīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana ndigathī?” Makīmūcookeria atīrī, “Thīi, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” **7** Nowe Jehoshafatu akīūrīa atīrī, “Kaī gūkū

gütari münabii wa Jehova ūria tūngitūria ūhoro kuuma kūrī we?” **8** Mūthamaki wa Isiraeli agicookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūdū ūmwe ūria ūngītūtūria ūhoro kuuma kūrī Jehova, no nūndimūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagira ūndū mwega, no maūdū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaya mūrū wa Imula.” No Jehoshafatu agicookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.” **9** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīta ūmwe wa anene ake, akīmwira atīrī, “Ndehera Mikaya mūrū wa Imula narua.” **10** Hīndī iyo mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda mehumbite nguo ciao cia ūthamaki na magakarīra itī ciao cia ūnene hau kīhuhīro-inī kia ngano, itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīa Samaria, nao anabii othe maarī ho makīratha me mbere yao. **11** Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgera, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Cīa nīcio mūgatheeca Asuriata nacio ngīna mūmaniine.’” **12** Nao anabii acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoiga atīrī, “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nīgūtōoria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **13** Mūdū ūria watūmitwo ageete Mikaya akīmwira ūū, “Atīrīrī, anabii arīa angī othe maarīte o ta mūdū ūmwe, nao mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītīkiano na kīao, na warie ūndū mwega.” **14** Nowe Mikaya akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, nī ngūmwira o ūria Jehova ekūnjīra.” **15** Hīndī rīra aakinyire-rī, mūthamaki akīmūria atīrī, “Mikaya, tūthī tūkahūranire itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana tūtagathīrī?” Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkire na ūhootane, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **16** Mūthamaki akīmwira atīrī, “Nī maita maigana ngūtūura ngwīhīthagīa ndūkae kūnjīra ūhoro ūngī, tīga ūhoro wa ma thīnī wa rītwa rīa Jehova?” **17** Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Ndirōnīre andū a Isiraeli othe mahurunjūkīire irīma-inī ta ng’ondū itarī na mūrīthī, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matīrī na mwathi. O mūdū nīarekwo ainūke gwake na thayū.’” **18** Nake mūthamaki wa Isiraeli akīra Jehoshafatu atīrī, “Gīthī ndikwīrīre atī ndarī hīndī angīdathīra ūhoro mwega, tīga o ūria mūrū?” **19** Mikaya agīthī na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thīkīrīra kiugo kīa Jehova: Ndirōnīre Jehova aikarīire gītī gīake kīa ūnene arī na mbūtū yothe ya igūrū irūgamīte imūthīrūkīrīre mwena wa ūrio na wa ūmotho. **20** Nake Jehova akīria atīrī, ‘Nūū ūkūheenerīa Ahabu nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athīi agakūire kuo?’ ‘Ūmwe akiuga ūū, na ūria ūngī ūū. **21** Marīgīrīro-inī roho ūmwe ūkūmīra, ūkūrīgama mbere ya Jehova, ūkiuga atīrī, ‘Nī nī ngūmūheenerīa.’ **22** ‘Jehova akīria atīrī, ‘Ūkūmūheenerīa atīa?’ ‘Naguo ūkiuga atīrī, ‘Nīgūthī ngūthī nduīke roho wa maheeni tūnua-inī twa anabii ake othe.’ ‘Jehova akiuga atīrī, ‘Wee nīkūhota kūmūheenerīa. Thī ūgeeke ūguo.’ **23** ‘Nī ūndū ūcio Jehova nīekīrīte roho wa maheeni tūnua-inī twa anabii aya aku othe. Jehova nīagwathīrīrīe mwanangīko.’ **24** Hīndī iyo Zedekia mūrū wa Kenaana agīkūhīrīra na akīgūtha Mikaya rūhī rwa ūthī. Akīmūria atīrī, ‘Kaī roho wa Jehova aragereire kūrī rīra aroimire kūrī nī, nīguo aarie nawe?’ **25** Mikaya agicookia atīrī, ‘Nīkūmenya mūthenya ūria ūgaathīrī kwīhītha kanyūmba ka na thīnī.’ **26** Mūthamaki wa Isiraeli agīathana, akiuga atīrī, ‘Oyai Mikaya mūmūcooke kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa mūthamaki, **27** na muge atīrī, ‘Mūthamaki ekuuga ūū: Mūdū ūyū nīaikio njeera na ndakāheo kīndū gīa kūrīa tīga mūgate na maaī, ngīna rīrīa ngaacooka na thayū.’” **28** Mikaya akiuga atīrī, ‘Ūngīgaacooka na thayū-rī,

no gūtūikire atī Jehova ndaarīte na nī.’ Agīcooka akiuga atīrī, “Iguai ūhoro wakwa, inyūfī andū aya inyuothe!” **29** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makīambata ngīna Ramothu-Gileadi. **30** Nake mūthamaki wa Isiraeli akīra Jehoshafatu atīrī, “Nīngūtōonia mbaara-inī ndīgarūrīte ndikamenyeke, no wee wīkīre nguo cia ūthamaki.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli akīgarūrā ndakamenyeke na agītōonia mbaara-inī. **31** Na rīrī, mūthamaki wa Suriata nīathīte anene ake mīrongo itatū na eerī a ngaari cia ita, akoiga atīrī, “Mūtīkarūe na mūdū o na ūmwe, mūnene kana mūnīni, tīga o mūthamaki wa Isiraeli.” **32** Rīrīa anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magūcīrīra atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe mūthamaki wa Isiraeli” Nī ūndū ūcio makīgarūrūka mamūtharīkire, no rīrīa Jehoshafatu aakaire-rī, **33** anene acio a ngaari cia ita makiona atī ūcio ti mūthamaki wa Isiraeli, magītīga kūmūngatīthia. **34** No mūdū ūmwe akīgeeta ūta wake, agūkīa mūguū o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Isiraeli o gatagatī-inī ka magathīkanīrio na nguo yake ya mbaara. Nake mūthamaki akīra mūtwarīthīa wa ngaari yake ya ita atīrī, “Garūrā ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” **35** Nayo mbaara ikīnēneha, igīthī na mbere mūthenya wothe, nake mūthamaki agūkara anyītīrīrwo ngaari-inī yake ya ita ang’etheire Asuriata. Nayo thakame ikīura kuuma kīronda gīake hau aagurarītio, igītīka ngaari-inī ya ita, na hwaī-inī ūcio agīkua. **36** Rīua rīgīthūa, gūkīanīrīrwo kūrī mbūtū cia ita, ikīrwo atīrī, “O mūdū nīainūke itūūra rīake; o mūdū nīacooke būrūrī wake!” **37** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīkua na agītwarwo Samaria, makīmūthīka kuo. **38** Nao magīthambīria ngaari iyo ya ita karia-inī ga Samaria, (harīa maraya meethambagīra), nacio ngui igīcūna thakame yake, o ta ūria kiugo kīa Jehova kīoigīte. **39** Namo maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Ahabu, hamwe na maūdū marīa we eekire, na nyūmba ya ūthamaki rīra akāthīrīe na ikīgemo na mīguongo, o na matūūra marīa airīgīre na thingo cia hīnya, gīthī maūdū macīo matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraeli? **40** Ahabu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrū Azīa agītūika mūthamaki ithenya rīake. **41** Jehoshafatu mūrū wa Asa aatūikire mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa īna wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli. **42** Jehoshafatu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo itatū na itano rīrīa aatūikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo rīrī na itano. Nyīna eetagwo Azuba mwarī wa Shīlīhi. **43** No maūdū-inī mothe, aarūmīrīre mīthīre ya ithe Asa na ndarī hīndī aatīganire nayo; nīekīre matūdū marīa magīrīre maitho-inī ma Jehova. O na kūrī ūguo-rī, kūdū kūrīa gūtūgūrū gūtīehērīro, nao andū magīthī na mbere kūrūrīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. **44** Nīngī Jehoshafatu magīkara marī na thayū na mūthamaki wa Isiraeli. **45** Maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Jehoshafatu, na maūdū marīa aahīngīre, o na ūhootani wake mbaara-inī, gīthī matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Juda? **46** Nake akīnīna būrūrī-inī arūme arīa maahūrāga ūmaraya na arūme arīa angī mahooero-inī, arīa maatīgare kuo kuuma hīndī ya ūthamaki wa ithe Asa. **47** Hīndī iyo gūtīarī mūthamaki Edomu; mūnīni wa mūthamaki nīwe waathanaga. **48** Nake Jehoshafatu nīakīre marīkabu nīngī cia wonjoria, cia gūthī kīgīra thahabu Ofīrī, no itīgīgana gūthī, tondū nīcīoinīkangīre kūu Ezīonī-Geberī. **49** Hīndī iyo Azīa mūrū wa Ahabu akīra Jehoshafatu atīrī, “Itīkīria andū akwa matherere hamwe na andū aku,” nowe Jehoshafatu akīrega. **50** Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthīkwo hamwe nao itūūra-inī rīa ithe Daudī.

Nake mūriū Jehoramu agīthamaka ithenya riake. **51** Ahazia mūrū wa Ahabu aatuikire mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria mwaka-inī wa ikūmi na mūgwanja wa Jehoshafatu, mūthamaki wa Juda, nake agīthamakira Isiraeli miaka iiri. **52** Nake agūka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, tondū nīarūmīrīre mīthiire ya ithe na nyina na mīthiire ya Jeroboamu mūrū wa Nebati, ūria watūmire Isiraeli mehie. **53** Nake agitungafira Baali, akīmīnamīrira akīmīhooya, na akīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ūria ithe eekite.

2 Athamaki

1 Na riri, thuutha wa gikuu kia Ahabu, andu a Moabi makirega gwachikira Israeli. **2** Na riri, Ahazia niagwite kuuma ndirica-ini ya nyimba yake ya iguru kuu Samaria, akagarario. Ni undu ucio agituma andu, akimeera atiri, "Thii mukoore Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihini munguhona nguraro ici." **3** No muraika wa Jehova akira Elija uria Mutishibi atiri, "Ambata, uithi utungane na andu acio matumitwo ni muthamaki wa Samaria, umoorie atiri, 'Ni Ngai gutari thini wa Israeli niguu muthi mukahooe uhoro kuuma kuri Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?'" **4** Ni undu ucio Jehova ekuuga uu: 'Ndikuuma gitanda-ini hau ukomete. Ti-itheru niugukua!'" Ni undu ucio Elija agithi. **5** Riria andu acio maatumitwo maacookire kuri muthamaki, akimooria atiri, "Ni kii giatuma mucooke?" **6** Nao makimucookeria atiri, "Ni hari na mundu ukire gututunga, aatwira atiri, 'Cookai kuri muthamaki uria ututumite, mumwire atiri, 'Jehova ekuria atiri: Ni Ngai gutari thini wa Israeli niguu utume andu makahooe uhoro kuuma kuri Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Ni undu ucio ndikuuma gitanda-ini hau ukomete. Ti-itheru niugukua!'" **7** Nake muthamaki akimooria atiri, "Mundu ucio ukire kumutunga na aamwira ugo-ri, ekuhaanaga atia?" **8** Nao makimucookeria atiri, "Ni mundu wihumbite nguo ya guoya, na akeoha mucibi wa ngothi njohero." **9** Nake muthamaki akiuga atiri, "Ucio oima Elija uria Mutishibi." **9** Nake agitumira Elija munene wa thigari ari na gikundi giake kia andu mirongo itano; munene ucio akiambata kuri Elija, uria waikarite gacumbiri ga kirima, akimwira atiri, "Wee mundu wa Ngai, muthamaki ekuuga atiri, 'Ikuruka!'" **10** Nake Elija agicookeria munene ucio atiri, "Akorwo ndi mundu wa Ngai-ri, mwaki niukuruke uume iguru, ugucine hamwe na andu aya aku mirongo itano!" Hindi o iyo mwaki ugikuruka kuuma iguru, ugucina munene ucio hamwe na andu ake. **11** Ningi muthamaki agitumira Elija munene ugi wa thigari ari na andu ake mirongo itano. Nake munene ucio akimwira atiri, "Wee mundu wa Ngai, muthamaki ekuuga atiri, 'Ikuruka narual!'" **12** Nake Elija akimucookeria atiri, "Akorwo ndi mundu wa Ngai-ri, mwaki niukuruke uume iguru, ugucine hamwe na andu aya aku mirongo itano!" Hindi iyo mwaki wa Ngai ugikuruka kuuma iguru, ugucina munene ucio hamwe na andu ake mirongo itano. **13** Ni undu ucio muthamaki agituma munene wa gatatu na andu ake mirongo itano. Munene ucio wa gatatu akiambata, agituria ndu mbere ya Elija. Akimuthaitha, akimwira atiri, "Wee mundu wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andu aya mirongo itano wonwo uri kindi kiri bata niwe, ithu ndungata ciaku!" **14** Kione, mwaki niukuruke kuuma iguru, na ugacina anene acio eeri a mbere hamwe na andu ao. No riri, reke muoyo wakwa wonwo uri kindi kiri bata niwe!" **15** Nake muraika wa Jehova akira Elija atiri, "Ikurukania hamwe nake, na ndukamwitigire." Ni undu ucio Elija agikira, agikurukania nake ngua kuri muthamaki. **16** Nake akira muthamaki atiri, "Jehova ekuuga uu: Ni Ngai gutari thini wa Israeli wa kuhooyo uhoro niwe, ati nikio ugutuma andu makahooe uhoro kuri Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondū niwikite ugo-ri, nduri hindi ukoima gitanda-ini kiu ukomeire. Ti-itheru niugukua!" **17** Ni undu ucio agikua, kuringana na kiogo kia Jehova kira kiaritio ni Elija. Na tondū Ahazia ndaari na mwana wa kahiri-ri, Joram niwe watukire muthamaki ithenya riake mwaka-ini wa keeri wa Jehoramuru muru wa Jehoshafatu muthamaki wa Juda. **18** Maundu maria

mangi mothe makonii wathani wa Ahazia, na maria eekire-ri, githi matandikitwo ibuku-ini ria maundu ma ihinda ria athamaki a Israeli?

2 Hindi iria Jehova aari hakuhi kuoya Elija amutware iguru ari thini wa kihuhukano kia ruhuho-ri, Elija na Elisha maar njira-ini makiuma Giligali. **2** Nake Elija akira Elisha atiri, "Ikara haha; tondū Jehova niandumite thii Betheli." Nowe Elisha akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo na o ta uria utuuraga muoyo-ri, ni ndigugutiga." Ni undu ucio magithi magithi Betheli. **3** Hindi iyo thiritu ya anabii a kuu Betheli magitua kuri Elisha, makimuria atiri, "Niumenyete ati Jehova niekuoya mwathi waku amweherie hariwe umuthi?" Nake Elisha akimacookeria atiri, "Ti ninjui, no mutikaarie uhoro ucio." **4** Ningi Elija akimwira atiri, "Elisha, ikara haha; tondū Jehova niandumite thii Jeriko." Nake akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo na o ta uria wee utuuraga muoyo-ri, ni ndigugutiga." Ni undu ucio magithi Jeriko. **5** Nao andu a thiritu ya anabii a kuu Jeriko magikora Elisha makimuria atiri, "Niumenyete ati Jehova niekuoya mwathi waku amweherie hariwe umuthi?" Nake Elisha akimacookeria atiri, "Ti ninjui, no mutikaarie uhoro ucio." **6** Ningi Elija akimwira atiri, "Ikara haha, tondū Jehova niandumite thii Jorodani." Nake akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, na o ta uria wee utuuraga muoyo-ri, ni ndigugutiga." Ni undu ucio-ri, o eeri magithi na mbere na rugendo. **7** Nao andu mirongo itano a thiritu ya anabii magithi makirugama haraaya, marorete haria Elija na Elisha maarungi, hau rui-ini rwa Jorodani. **8** Nake Elija akiruta nguo yake ya iguru, akimikunja, akigutha maa nayo. Namo maa makigayukana mwena wa urio na wa umotho, nao eeri makiringa thii nyumu. **9** Riria maarikirie kuringa-ri, Elija akira Elisha atiri, "Njira atiri, niatia ingigwika itaneherio hariwe?" Nake Elisha akimucookeria atiri, "Ngwenda kugaya hinya wa roho waku maita meerii." **10** Nake Elija akiuga atiri, "Undu ucio wahooya ni undu muritu, no riri, wanyona ngieherio hariwe-ri, niugutika waku, no Waga kunyona ndugutika waku." **11** Na riri, riria maatwanite makiaragia, o rimwe ngaari yaririmbukaga mwaki na mbarathi ciaririmbukaga mwaki ikumira na ikimatigithukania eeri, na Elija akiambata iguru ari thini wa kihuhukano kia ruhuho. **12** Elisha ona ugo agikaya, akiuga atiri, "Uui baba-i! Uui baba-i! Ngairi cia ita na ahaici a mbarathi a Israeli!" Nake Elisha ndaacookire kumuona ringi. Hindi iyo akiaura nguo ciake, agicitemburanga. **13** Nake akioya nguo ya iguru iria yagwite kuuma hari Elija na agithi akirugama hugururu-ini cia Ruiu rwa Jorodani. **14** Ningi akioya nguo iyo ya iguru yagwite ikoma hari Elija, akigutha maa nayo. Akuria atiri, "Riu akiri ha Jehova, Ngai wa Elija?" Na riria aaguthire maa, makigayukana maita meerii mwena wa urio na mwena wa umotho, nake akiringa. **15** Andu a thiritu ya anabii kuuma Jeriko aria maacuthiriie makiuga atiri, "Roho wa Elija riu uri iguru ria Elisha." Nao magithi kumutunga, makiinamirira thii mbere yake. **16** Nao makiuga atiri, "Ta kirore, ithu ndungata ciaku turi na andu mari hinya mirongo itano. Metikirie mathii magacarie mwathi waku. No gukorwo Roho wa Jehova amuire amutwara kirima-ini kana gituamba-ini." Nake Elisha akimacookeria atiri, "Aca, tigai kumatama." **17** No makimuringirira o nginya agconoka, akiremwo ni kurega. Ni undu ucio akiuga atiri, "Matumei." Nao magituma andu mirongo itano, aria maamwethire mithenya itatu, no matiigana kumuona. **18** Na riria maacookire kuri

Elisha, ūria waikaraga Jeriko, akimeera atiri, “Githi ndiamwirire mutigathi?” **19** Andu a itũura riu inene makũra Elisha atiri, “Mwathi witũ, itũura rĩri rĩri handũ hega, o ta ūria ūreyonera, no maaĩ marĩo nĩ marĩrũ, naguo bũrĩri ndũgĩaga kindũ.” **20** Nake akiuga atiri, “Ndeherai mbakũri njerũ, na mũmũkĩre cumbi.” Nĩ undũ ūcio makĩmũhere. **21** Nake agĩthĩ gĩthima-inĩ, agĩkĩa cumbĩ maaĩ-inĩ, akiuga atiri, “Jehova ekuuga ūũ, ‘Nĩndathondeka maaĩ maya. Matigacooka kũrehe gĩkuũ kana matũme bũrĩri wage kũgia kindũ ringĩ.” **22** Namo maaĩ macio matũire marĩ mega nginya ūmũthĩ, kũringana na kiugo kĩria kĩarĩtio nĩ Elisha. **23** Nake Elisha akiuga kũu, agĩthĩ Betheli. Na rĩria aarĩ njira-inĩ agĩthĩ-rĩ, imwana imwe ikũma itũura-inĩ, ikĩmũnyũrũria, ikiuga atiri, “Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ! Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ!” **24** Nake akĩthũgũra, agĩcĩrora, agĩcĩrũma na kĩrũmi rĩtwa-inĩ rĩa Jehova. Nacio nduba igĩri ikũma gĩthaka-inĩ, igĩtambuura imwana mĩrongo ina na igĩri cĩacio. **25** Nake agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli, na kũma kũu agĩcũoka Samaria.

3 Na rĩri, Joramũ mũrũ wa Ahabũ agĩtũũka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na inana wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩathana mĩaka ikũmi na rĩri. **2** Nake agũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ūria ithe na nyina meekĩte. We nĩheririe ihiga rĩria rĩamũrĩro Baali rĩria rĩakĩtuo nĩ ithe. **3** No rĩri, nĩarũmĩrĩre mehĩa ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa eehĩre na agĩtũma andũ a Isiraeli o nao meehĩe, na ndaigana kũmatiga. **4** Na rĩri, Meshũ mũthamaki wa Moabi nĩarĩthagia ng’ondũ na nĩari atwaragĩre mũthamaki wa Isiraeli tũtũrũme 100,000 na guoya wa ndũrũme 100,000. **5** No rĩria Ahabũ akũure, mũthamaki wa Moabi akĩremera mũthamaki wa Isiraeli. **6** Nĩ undũ ūcio ihĩnda rĩu Mũthamaki Joramũ, akiuga Samaria na agĩcũokanĩrĩria andũ a Isiraeli othe. **7** Nĩngĩ agĩtũmĩra Jehoshafatu mũthamaki wa Juda ndũmĩrĩri ĩno: “Mũthamaki wa Moabi nĩanjũkĩrĩre akanemera. Nĩũgũthĩ na nĩ tũkahũũrane na Moabi?” Nake akĩmũcũokeria atiri, “Nĩ, nĩngũthĩ nawe, nĩ nawe tũri undũ ūmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **8** Jehoshafatu akĩmũũria atiri, “Tũkũgera njira rĩkũ tũkamatharĩkĩre?” Joramũ akĩmũcũokeria atiri, “Tũkũgera njira ya werũ-inĩ wa Edomu.” **9** Nĩ undũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli akiugagara, marĩ na mũthamaki wa Juda, na wa Edomu. Thuutha wa gũthĩũrũrũka mĩthenya mũgwanja-rĩ, thĩgari itiarĩ na maaĩ ma kũnyua kana maaĩ ma nyamũ iria maaĩ nacio. **10** Mũthamaki wa Isiraeli akĩũria atiri, “Ūũ nĩatĩ! Kaĩ Jehova atwĩtĩte tũri athamaki atatũ hamwe nĩgeetha atũneane kũri Moabi?” **11** Nowe Jehoshafatu akĩũria atiri, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabĩi wa Jehova ūria ūngĩtũũrĩria ūhorũ harĩ Jehova?” Nake mũtongoria ūmwe wa mũthamaki wa Isiraeli agĩcũokĩria atiri, “Elisha mũrũ wa Shafatu arĩ gũkũ. Nĩwe waitagĩrĩria Elija maaĩ moko.” **12** Jehoshafatu akiuga atiri, “Kiugo kĩa Jehova kĩri hamwe nake.” Nĩ undũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli marĩ na Jehoshafatu na mũthamaki wa Edomu magĩkũrũka kũri Elisha. **13** Elisha akĩria mũthamaki wa Isiraeli atiri, “Ndĩ na ūhorũ ūrĩkũ nawe? Thĩ kũri anabĩi a thoguo na anabĩi a nyũkwa.” Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcũokeria atiri, “Aca, tũtĩngĩthĩ nĩ undũ nĩ Jehova ūtũtũite ithũ athamaki atatũ nĩguo atũneane kũri Moabi.” **14** Elisha akiuga atiri, “Tĩtherũ o ta ūria Jehova Mwene-Hinya-Wothe atũũraga muoyo, ūria nĩ ndungatagĩra, tĩga nĩ undũ wa gũconokera Jehoshafatu mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩ ndĩngĩakwĩhũgũrĩra o na kana nyone ta wĩ ho. **15** No rĩri, ndeherai mũhũũri wa kĩnanda kĩa

mũgeeto.” O rĩria mũhũũri wa kĩnanda aahũraga-rĩ, guoko kwa Jehova gũkĩgia igũrũ rĩa Elisha **16** nake akiuga atiri, “Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Enjai mĩtaro iyũre gĩtũamba gĩkĩ. **17** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ūũ: Mũtikũona rũhuho kana mbura, no rĩri, gĩtũamba gĩkĩ nĩgĩkũiyũra maaĩ, na inyuĩ, na ng’ombe cianyu na nyamũ icio ingĩ cianyu mũmanyue. **18** Undũ ūyũ nĩ mũhũthũ maitho-inĩ ma Jehova; na nĩngĩ nĩekũneana Moabi moko-inĩ manyu. **19** Nĩmũkang’aurania itũura rĩothe rĩriigĩrwo na rũthingo rwa hĩnya, na itũura rĩothe inene. Nĩmũgatema mũtĩ wothe mwega, na mũthĩke ithima ciothe, na mũthũkangĩe mĩgũnda yothe mĩega na mahiga.” **20** Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, ta ihĩnda rĩria rĩrutagwo igongona, maaĩ magĩtherera kũma mwena wa Edomu! Naguo bũrĩri ūcio ūkĩiyũra maaĩ. **21** Na rĩri, andũ a Moabi othe nĩmaiguĩte atĩ athamaki acio nĩmokĩte kũria nao; nĩ undũ ūcio mũndũ mũrũme wothe, mwĩthĩ na mũkũrũ, ūria ūngĩahotire gũkũua indo cia mbaara, agĩtũwo na makĩgũmo mũhaka-inĩ. **22** Rĩria mookĩrĩe rũciinĩ tene-rĩ, rĩria nĩrĩarĩte maaĩ-inĩ macio igũrũ. Andũ a Moabi marĩ mũrĩmo ūria ūngĩ makĩona maaĩ maaĩ matũne ta thakame. **23** Nao makĩrana atiri, “Rĩria nĩ thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nĩmarũte na makooragana o ene. Andũ a Moabi, nĩtũthĩi tũgatahe indo!” **24** No rĩria andũ a Moabi mookĩre kũu kambĩ-inĩ cia Isiraeli-rĩ, Isiraeli makĩarahũka na makĩhũũrana nao o nginya andũ a Moabi makĩũra. Nao andũ a Isiraeli magĩtharĩkĩra bũrĩri ūcio na makĩũraga andũ a Moabi. **25** Nao makĩananga matũũra, na o mũndũ agĩkĩa ihiga mũgũnda-inĩ wothe ūria warĩ mwega, o nginya ikĩiyũra mahiga. Nĩngĩ magĩthĩka ithima ciothe, na magĩtema mũtĩ o wothe mwega. Itũura rĩa Kiriharesethu no rĩo rĩatĩgarĩre rĩtarĩ imomore mahiga, no arũme maaĩ na igũtha o narĩo makĩrĩgĩcĩria, makĩrĩtharĩkĩra. **26** Rĩria mũthamaki wa Moabi onire atĩ mbaara nĩyamũhatĩrĩria rĩ, agĩthĩ na andũ magana mũgwanja marĩ na hũu cia njira makarũe na mũthamaki wa Edomu, no matiahotire. **27** Hĩndĩ iyo akĩoya mũrĩũ wake wa irĩgĩthathi, o we ūria ūngĩathamakire ithenya rĩake, akĩmũruta arĩ igongona igũrũ rĩa rũthingo rwa itũura riu inene. Nao andũ a Isiraeli makĩrakara mũno; makĩmweherera, magĩcũoka bũrĩri wao.

4 Na rĩri, mũtũmia wa mũndũ ūmwe wa thĩritũ ya anabĩi agĩkĩra Elisha, akĩmwĩra atiri, “Ndingata yaku, mũthuuri wakwa, nĩakuĩte, na wee nĩũũ atĩ araarĩ mwĩtigĩri Jehova. No rĩri, mũndũ ūria araarĩ na thĩiri wake nĩarooka kũiyũra tũmwana twakwa tũerĩ tũtũke ngombo ciake.” **2** Elisha akĩmũũria atiri, “Ingĩhota gũgũteithĩa atĩa? Ta njĩra atiri, nĩ kĩ ūri nakĩo nyũmba gwaku?” Nake akĩmũcũokeria atiri, “Ndingata yaku ndĩri na kindũ o nakĩ, tĩga o tũguta tũnini.” **3** Elisha akiuga atiri, “Thĩ kũri andũ a itũura rĩaku othe ūhooe ndĩgĩthũ itarĩ kindũ. Ūhooe ndĩgĩthũ nĩngĩ. **4** Ūcũoke ūtoonye nyũmba yaku thĩnĩ hamwe na arĩũ aku, na ūhĩnge mũrangũ. Ūtĩrĩre maguta ndĩgĩthũ-inĩ icio ciothe, na o rĩa yaiyũra ūkamũgia mwena-inĩ.” **5** Nake akĩmũtĩga, na thuutha ūcio mũtũmia ūcio akĩhĩngĩra nyũmba hamwe na arĩũ ake. Nao makamũrehağĩra ndĩgĩthũ, nake agĩthĩ na mbere gũtĩrĩra maguta. **6** Rĩria ndĩgĩthũ ciothe cĩaiyũrĩre, akĩria mũrĩũ atiri, “Ndehere ndĩgĩthũ ingĩ.” No mũrĩũ akĩmũcũokeria atiri, “Hatĩrĩ ndĩgĩthũ ingĩ itĩgarĩte.” Namo maguta magĩthĩra. **7** Agĩthĩ akĩra mũndũ wa Ngai ūhorũ ūcio, nake akĩmwĩra atiri, “Thĩ wendĩ maguta ūrĩhe mathĩrĩ maku. We na arĩũ aku-rĩ, mũtũũrio nĩ kĩria gĩgũtĩgara.” **8** Na rĩri, mũthenya ūmwe Elisha agĩthĩ Shunemu, na kũu nĩ kwarĩ na mũtũmia warĩ mũtongu, ūria wamũringĩrĩre mathĩ

gwake akarie irio. Nĩ ùndũ ùcio rĩria rĩothe aahitũkagĩra hau niatoonyaga kuo akaria irio. 9 Mũtumia ùcio akĩra mũthuurire atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ mũndũ ùyũ ùhitũkagĩra gũkũ gwiitũ kaingĩ nĩ mũndũ mũtheru wa Ngai. 10 Reke twake kanyũmba kanini nyũmba-igũrũ na tũige gitanda, na metha, na gĩtĩ, na tawa nĩ ùndũ wake. Nĩgeetha aikaraga ho rĩria ooka gũkũ gwiitũ.” 11 Mũthenya ùmwe rĩria Elisha ookire-rĩ, akiambata kanyũmba-inĩ gake na agikoma kuo. 12 Akĩra Gehazi ndungata yake atĩrĩ, “Ìta mũtumia ùcio Mũshunani.” Nĩ ùndũ ùcio akĩmwĩta nake akĩrũgama mbere yake. 13 Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ìra mũtumia ùcio atĩrĩ, Nĩwĩthĩntie mũno nĩ ùndũ witi. Na rĩrĩ, ùngienda gwĩkirwo atĩa? No tũkarĩrĩre harĩ mũthamaki kana harĩ mũnene wa mbũtũ ya ita?” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩrĩ na thĩina, ndũuranagia na andũ aitũ.” 14 Ningĩ Elisha akiũria Gehazi atĩrĩ, “Mũtumia ùyũ angĩkirwo atĩa?” Gehazi akiuga atĩrĩ, “Ndarĩ mwana wa kahĩĩ, na mũthuurire nĩ mũkũrũ.” 15 Hĩndĩ òyo Elisha akiuga atĩrĩ, “Mwĩte.” Nĩ ùndũ ùcio Gehazi akĩmwĩta, nake mũtumia ùcio akĩrũgama mũromoinĩ. 16 Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ìhinda ta rĩrĩ mwaka ùyũ ùgũũka-rĩ, nũĩkanyĩita mwana waku wa kahĩĩ na moko maku.” Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, tĩa kũheenĩ ndungata yaku, wee mũndũ wa Ngai!” 17 No rĩrĩ, mũtumia ùcio akĩgia nda, na mwaka ùcio ùngĩ ihinda o ta rĩa agĩcaria kahĩĩ, o ta ùria Elisha aamwĩrite. 18 Mwana ùcio agĩkũra, na mũthenya ùmwe akiumagara, agĩthĩĩ kũrĩ ithe, ùria warĩ hamwe na ageithi. 19 Nake akĩra ithe atĩrĩ, “Wũĩ mũtwe-ĩ! Wũĩ mũtwe-ĩ!” Nake ithe akĩra ndungata atĩrĩ, “Mũkuue ùmũwarĩre nyina.” 20 Na thũutha wa ndungata kũmũkũna na kũmũtarĩra nyina-rĩ, mwana ùcio agĩkara magũrũ-inĩ ma nyina nginya miaraho, agĩcooka agĩkua. 21 Nyina agĩthĩĩ, akĩmũkoma ùrĩrĩ-inĩ wa mũndũ wa Ngai, agĩcooka akĩhinga mũrango, agĩthĩĩ. 22 Nake agĩta mũthuurire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha ùndũmĩre ndungata ùmwe na ndigĩrĩ, nĩguo thĩĩ kũrĩ mũndũ wa Ngai na ihenya na njooke.” 23 Nake akĩmũũria atĩrĩ, “Ùgũthĩĩ kũrĩ we ùmũthĩ nĩkĩ, na ti Karũgamo ka Mweri kana Thabatũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ na thĩina.” 24 Agĩtandĩka ndigĩrĩ, na akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Teng’eria ndigĩrĩ, na ndũgaathĩ kahora tĩa ngwĩrĩre.” 25 Nĩ ùndũ ùcio akĩmbĩrĩria rũgendo, agĩkinya kũrĩ mũndũ wa Ngai Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Nake mũndũ wa Ngai rĩria aamuonire arĩ o haraihu akĩra ndungata yake Gehazi atĩrĩ, “Ta cũthĩrĩria! ùria nĩ mũtumia ùria Mũshunani! 26 Hanyũka ùmũtũnge na ùmũũrie atĩrĩ, ‘Wee ùrĩ mwega? Ì mũthuurĩ waku no mwega? Mwana waku no mwega?’” Nake mũtumia ùcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega.” 27 Mũtumia ùcio aakinya harĩ mũndũ wa Ngai Kĩrĩma-inĩ, akĩmũnyĩita magũrũ. Nake Gehazi agĩũka kũmweheria, no mũndũ wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tigana nake! Arĩ na ruo rũnene mũno ngoro, no Jehova nĩahithĩe ùhoro ùyũ akaaga kũmũnyithia gĩtũmi kia guo.” 28 Nake mũtumia ùcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, nĩndakũũrĩtie ùhe kahĩĩ? Gĩthĩ ndiakwirĩre, ‘Nũkarahũre mwĩhoko wakwa?’” 29 Nake Elisha akĩra Gehazi atĩrĩ, “Wĩothe mũcibi njohero na ùkuue rũthanju rwakwa na guoko, ùhanyũke. Ùngĩcemanĩa na mũndũ o wothĩ ndũkamũgeithia, na mũndũ o wothĩ angĩkũgeithia ndũkamũcookerie. Ùthĩĩ ùigĩrĩre rũthanju rwakwa ùthĩũ-inĩ wa kamwana kau.” 30 Nowe nyina wa mwana akiuga atĩrĩ, “Tĩ-ithero o ta ùria Jehova atũũraga muoyo, na o ta ùria wee ùtũũraga muoyo-rĩ, nĩĩ ndigũgũgĩa.” Nĩ ùndũ ùcio Elisha agĩkũra, akĩmũũrĩria. 31 Na rĩrĩ, Gehazi agĩthĩĩ arĩ mbere yake, akĩgĩrĩra rũthanju ùthĩũ-inĩ wa kahĩĩ kau, no gatiagambire kana kwĩnyagunya. Nĩ ùndũ ùcio Gehazi akĩhũndũka agatũnge

Elisha, na akĩmwĩra atĩrĩ, “Kamwana gatiinokĩra.” 32 Rĩria Elisha aakinyire nyũmba, agĩkora kamwana gakomete gĩtandinĩ gĩake karĩ gakuũ. 33 Nake agĩtoonya thĩĩnĩ, akĩhingĩra na mũrango marĩ o eerĩ nako, akĩhooya Jehova. 34 Ningĩ akĩhaica ùrĩrĩ, agĩkoma kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rĩria eetambũrĩkĩtie igũrũ rĩako, mwĩrĩ wa kamwana kau ùkĩgĩa ùrugarĩ. 35 Nake Elisha agĩkũra, akĩehera, akĩũrũũranga kanyũmba thĩĩnĩ, agĩcooka gĩtandinĩ, agĩtambũrũkia rĩngĩ igũrũ rĩako. Kamwana kau gagĩathimũra maita mũgwanja, na gakĩhingũra maitho. 36 Nake Elisha agĩta Gehazi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ìta mũtumia ùcio Mũshunani.” Nake akĩmwĩta. Rĩria mũtumia ookire-rĩ, Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũrũguo.” 37 Nake agĩtoonya, akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make, akĩĩnamia ùthĩũ thĩ. Agĩcooka akĩoya mwana wake, akiuma. 38 Nake Elisha agĩcooka Gilgali, nakuo kũũ bũrũri-inĩ ùcio nĩ kwari na ng’aragu. Rĩria thĩritũ ya anabii yacemanagia nake, akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Hagĩra nyũngũ nene ùrugĩre andũ aya irio.” 39 Hĩndĩ òyo ùmwe wa anabii agĩthĩĩ mũgũnda gwetha nyeni, agĩkora rũngũ rwa gĩthaka. Agĩtũ maciaro maruo, akĩmajũria ruono-inĩ rwa nguo yake ya igũrũ. Acooka akĩmatinangĩria nyũngũ-inĩ òyo yarugaga irio, o ta gũtũka gũtĩrĩ mũndũ wamenyire ciarĩ kĩĩ. 40 Andũocio makĩhĩrũwio irio icio, no rĩria maambĩrĩrie gũcĩria-rĩ, magikaya makiuga atĩrĩ, “Wũĩ mũndũ wa Ngai, nyũngũ-inĩ òyo he na gĩkuũ!” Nao makĩremwo nĩ gũcĩria. 41 Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Rehei mũtu.” Nake akĩwĩkĩra nyũngũ-inĩ òyo, akiuga atĩrĩ, “Ìhũria andũ marĩe.” Na hakiaga kĩndũ kingĩmathũkia irio-inĩ icio. 42 Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ oimite Baali-Shalisha, akĩehera mũndũ wa Ngai mgĩgate mũrongo rĩrĩ ya cairi, rĩria yarugĩtuo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mũgethano. Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe.” 43 Nayo ndungata yake ikĩmũũria atĩrĩ, “Ndaahota atĩa kũhe andũ igana rĩmwe mgĩgate òno?” No Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe. Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ùũ: ‘Mekũria na matigie.’” 44 Nake akĩnengera andũ, makĩria na igĩtigara, kũringana na kiugu kia Jehova.

5 Na rĩrĩ, Naamani aarĩ mũnene wa mbũtũ cia ita ita cia mũthamaki wa Suriata. Aarĩ mũndũ mũnene maitho-inĩ ma mwathi wake na aarĩ mũndũ watĩkĩtie mũno, tondu Jehova nĩamũhũthĩrite kũhe andũ a Suriata ùhootani. Aarĩ mũthĩgari njamba, no aarĩ na mangũ. 2 Na rĩrĩ, mbũtũ cia Suriata nĩciathĩite nja na igataha mũĩrĩtu mũnini kuuma Isiraeli, nake aatungatagĩra mũtumia wa Naamani. 3 Nake mũĩrĩtu ùcio akĩra mwathi wake mũndũ-wa-nja atĩrĩ, “Naarĩ korwo mwathi wakwa Naamani no one mũnabii ùria ùrĩ Samaria! no amũhonie mangũ make.” 4 Naamani agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki mwathi wake na akĩmwĩra ùria mũĩrĩtu ùcio woimĩte Isiraeli oigĩte. 5 Nake mũthamaki ùcio wa Suriata akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gerĩa ùthĩĩ. Nĩngĩtũmĩra mũthamaki wa Isiraeli marũa.” Nĩ ùndũ ùcio Naamani akiumagara na agĩkuua taranda ikũmi cia betha, na cekerĩ 6,000 cia thahabu, na nguo cia magariĩra ikũmi. 6 Marũa marĩa atwariĩre mũthamaki wa Isiraeli maandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩndatũma ndungata yakwa Naamani na marũa maya kũrĩ we, nĩgeetha ùmũhonie mangũ make.” 7 Rĩria mũthamaki wa Isiraeli aathomfire marũa macĩo-rĩ, agĩtemburanga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ Ngai? Ndaahota kũũraga na gũcooka muoyo rĩngĩ? Nĩĩ kĩĩ gĩgĩtũma mũndũ ùyũ atũme mũndũ kũrĩ nĩĩ atĩ ahonio mangũ make? Ta kĩone, arageria kũnjũgĩta!” 8 Rĩria Elisha mũndũ wa Ngai aigũire atĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩatemburangĩte nguo ciake-rĩ, akĩmũtũmĩra ndũmĩrĩrĩ òno:

“Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũtembũrange nguo ciaku? Reke mũndũ ũcio oke kũrĩ nĩ, na nĩekũmenya atĩ nĩ kũrĩ mũnabii thĩĩnĩ wa Isiraeli.” **9** Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩthĩ hamwe na mbarathi ciake na ngaari cia ita o nginya mũromo-inĩ wa nyũmba ya Elisha. **10** Nake Elisha akĩmũtũmĩra mũndũ amwĩre atĩrĩ, “Thĩĩ wĩthambe maita mũgwanja rũũ-inĩ rwa Jorodani, na mwĩrĩ waku nĩũkũhonia, na nĩũgũthera.” **11** No Naamani agĩthĩ arakarĩte, akiuga atĩrĩ, “Ngwĩciiragia atĩ ti-itherũ mũnabii nĩekuuma nja oke kũrĩ nĩ, na arũgame akaĩre rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, acooke atĩngũthĩe guoko gwake igũrũ rĩa handũ hau harũaru, aahonie mangũ. **12** Gĩthĩ njũũ cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gũkĩra maa o mothe ma Isiraeli? Gĩthĩ ndĩngĩthambire thĩĩnĩ wacio therio?” Nĩ ũndũ ũcio akĩhũndũka, agĩthĩ arakarĩte mũno. **13** Ndongata cia Naamani igĩthĩ hari we ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ithe wĩtũ, korwo mũnabii akwĩre wĩke ũndũ mũnene gũkĩra ũyũ-rĩ, gĩthĩ ndũngĩwĩkire? Gĩthĩ to wĩke makĩria ũndũ ũyũ aakwĩra, ‘Wĩthambe, ũtherio!’” **14** Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩkũrũka, agĩtobokia Jorodani maita mũgwanja, o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai aamwĩrite, naguo mwĩrĩ wake ũkĩhonia, ũgũthera ũkĩhaana ta wa kaana kanini. **15** Hĩndĩ ũyo Naamani na arĩa othe maamũteithagia magĩcooka kũrĩ mũndũ wa Ngai. Nake akĩrũgama mbere yake, akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ gũtĩrĩ Ngai ũngĩ thĩ yothe tĩga gũkũ Isiraeli. Ndagũthaita wĩtĩkĩre kuoya kĩheo kuuma kũrĩ ndungata yaku.” **16** Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova ũrĩa ndungatagĩra atũũruga muoyo-rĩ, nĩ ndĩngĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩ.” Na rĩrĩ, o na gũtũka Naamani nĩamũringĩrĩre mũno-rĩ, nĩaregĩre. **17** Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũngĩoya-rĩ, ndagũthaita ũreke nĩ ndungata yaku heo tĩrĩ ũrĩa wothe ũngĩkuo nĩ nyũmbũ igĩrĩ, nĩgũkorwo ndungata yaku ndĩrĩ hĩndĩ igacooka kũruta maruta ma njino kana magongona kũrĩ ngai ĩngĩ, tĩga o Jehova. **18** No rĩrĩ, Jehova arorekera ndungata yaku ũndũ-inĩ o ũyũ ũmwe: Rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa arĩtoonyaga hekarũ ya Rimoni amĩnamĩrĩre etiranĩtie na guoko gwakwa, na nĩ nyinamĩrĩre ho-rĩ, rĩrĩa ngainamĩrĩra ndĩ hekarũ-inĩ ya Rimoni, Jehova arorekera ndungata yaku nĩ ũndũ wa gwĩka ũyũ.” **19** Hĩndĩ ũyo Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ.” Thuutha wa Naamani gũkorwo athĩite itĩĩna-rĩ, **20** Gehazi, ndungata ya Elisha mũndũ wa Ngai, agĩciirĩa atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩahũthĩria Naamani ũcio Mũsuriata maũndũ nĩ kũrega kwamũkĩra indo irĩa ekũmũreheire. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũruga muoyo-rĩ, nĩ nĩ ngũhanyũka ndĩmũkĩnyĩre nĩguo njoe kĩndũ kuuma harĩwe.” **21** Tondũ ũcio Gehazi akĩhũha nĩguo akĩnyĩre Naamani. Rĩrĩa Naamani aamuonire ahanyũkĩte arorete na kũrĩ we-rĩ, akiuma ngaari-inĩ ya ita nĩguo amũtũnge. Akĩmũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega?” **22** Nake Gehazi agĩcooka atĩrĩ, “Ĩ, maũndũ mothe nĩ mega. Mwathi wakwa aandũma ngwĩre atĩrĩ, ‘Aanake eerũ kuuma thĩrĩtũ-inĩ ya anabii mooka kũrĩ nĩ o rĩu, moimĩte bũrũrĩ ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. Ndagũthaita ũmahe taranda ĩmwe ya betha, na nguo cia magarũrĩra meerĩ.’” **23** Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Itĩkĩra woe taranda igĩrĩ.” Agĩthaita Gehazi acĩtũkĩre, nĩngĩ akĩoha taranda igĩrĩ cia thahabu agĩcĩkĩra mĩhũko-inĩ rĩrĩ hamwe na nguo cia magarũrĩra meerĩ. Nake akĩnengera ndungata ciake igĩrĩ, igĩkuua, igĩthĩ mbere ya Gehazi. **24** Rĩrĩa Gehazi aakĩnyĩre kĩrĩma-inĩ, agĩtĩa ndungata indo icio, agĩcĩgia nyũmba. Nake akiugĩra ndungata icio ũhoro, nacio igĩthĩra. **25** Thuutha ũcio agĩtoonya nyũmba akĩrũgama mbere ya mwathi wake Elisha. Nake Elisha akĩmũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?” Nake Gehazi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndongata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthĩte.” **26**

Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩrĩa mũndũ ũcio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaiyũ na ya mĩthabĩbũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? **27** Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njĩaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ ũyo Gehazi akĩhehera harĩ Elisha arĩ na mangũ na akertũha, akahaana o ta irĩa.

6 Na rĩrĩ, thĩrĩtũ ya anabii ikĩĩra Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. **2** Wĩtĩkĩrie tũthĩ Jorodani, o mũndũ wĩtũ akũee ĩtũgĩ kuo; na ũwĩtĩkĩrie twake handũ ha gũtũũruga kũu.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ.” **3** Nĩngĩ ũmwe wao akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita wĩtĩkĩre gũthĩ na ndungata ciaku.” Nake Elisha agĩcooka atĩrĩ, “Ĩ, nĩtũgũthĩ na ndungata ciaku.” **4** Nake Elisha agĩthĩ hamwe nao. Nao magĩthĩ Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩtĩ. **5** Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mĩtĩ-rĩ, ithanwa rĩkĩgũa maa-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, rĩuma rĩa kũhooya!” **6** Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonire handũ hau, Elisha agĩtĩna kamũtĩ, agĩgalkia ho, narĩo ithanwa rĩkĩrera maa ĩngĩ. **7** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ũcio agĩtambũrũka guoko, akĩrĩoya. **8** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Isiraeli. Thuutha wa kũrĩkanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.” **9** Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkĩra.” **10** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩtũma andũ magatũrĩre ũhoro wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie ũhoro waho. Mahinda maĩngĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Isiraeli kũndũ kũria aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaikaraga ehũũgĩte. **11** ũndũ ũcio ũkĩrakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩta anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuũ ũũ, nũ wĩtũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Isiraeli?” **12** Nake ũmwe wa anene ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtĩrĩ o na ũmwe wĩtũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũrĩa mũnabii kũu Isiraeli nĩwe wĩragia mũthamaki wa Isiraeli ciugo nginya irĩa waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.” **13** Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatũrĩre kũria arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyĩte.” Nake mũthamaki agĩcookerio ũhoro akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” **14** Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩ ũtũkũ, ikĩrĩgĩcĩria itũũra rĩu. **15** Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrĩre, ikĩuma nja rĩciĩnĩ tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarĩgĩcĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũ, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?” **16** Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tĩga gwĩtĩgĩra, nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena wĩtũ nĩ aĩngĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.” **17** Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhĩngũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhĩngũra maitho ma ndungata ĩyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irĩgĩcĩrie Elisha. **18** Na rĩrĩa thũ ciake ciakĩrũkaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na ũtumumu.” Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmahũũra na ũtumumu, o ta ũrĩa Elisha aahoete. **19** Elisha akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno tĩyo njĩra, o na rĩrĩ rĩrĩo itũũra. Nũmĩrĩrai, na nĩngũmũtũra kũrĩ mũndũ ũrĩa mũracaria.” Nake akĩmatũra nginya Samaria. **20** Maarĩkia kũĩngĩra itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hĩngũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.” Nake Jehova akĩmahĩngũra

maitho, nao makiona, magũkora marĩ thĩni wa Samaria. 21 Rĩria mũthamaki wa Isiraeli aamoonire-rĩ, akũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndĩmooorage? Nĩ wega ndĩmooorage?” 22 Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkamooorage. No ũurage andũ arĩa wĩnyitĩre na rūhũ rwaku rwa njora kana ũta? Mahe irio na maai, marĩe na manye, macooke mathiĩ kũrĩ mwathi wao.” 23 Nĩ ũndũ ũcio akĩmathondekera iruga inene, nao maarikia kũria na kũnyua, akĩmoigĩra ũhoru nao magĩcooka kũrĩ mwathi wao. Nĩ ũndũ ũcio mbũtũ cia ita cia Suriata igĩtiga gũtharĩkĩra bũrĩri wa Isiraeli ringĩ. 24 Na rĩrĩ, thuuha ũcio Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcokooanĩria mbũtũ ciake cia ita ciothe, igĩthĩ, ikĩrigiciiria Samaria irĩtũnyane. 25 Na gũkĩgĩa na ng’aragu nene mũno itũura rĩu inene. Kĩrigiciirio kwario gũgũkara ihinda iraaŷa ũũ atĩ mũtwe wa ndigiri wendagio cekerĩ mirongo inana cia betha, nakio kibaba kĩmwe kĩa mai ma ndutura gikeendio cekerĩ ithano. 26 Na rĩria mũthamaki wa Isiraeli aahĩtũkagira rũthingo igũrũ-rĩ, mũtumia ũmwe akĩmũkaĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!” 27 Nake mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo Jehova ndangĩwotheithia-rĩ, nĩ ingĩkũrutĩra ũtheithio kũ? Nĩ kuuma kĩhũhũro-inĩ kĩa ngano, kana nĩ kuuma kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibeĩ?” 28 Nĩngĩ agĩcoka akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ kĩragũthĩnia?” Nake agĩcoka atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie ũmũthĩ, naruo rĩcũũ tũkaaria mũriũ wakwa.’ 29 Nĩ ũndũ ũcio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ũyũ ũngĩ ndĩramwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie,’ no aramũhitha.” 30 Na rĩria mũthamaki aagũĩre ciugo cia mũtumia ũcio-rĩ, agĩtembũranga nguwo ciake. O agĩthiagĩra rũthingo igũrũ-rĩ, andũ magĩcũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbĩte nguwo ya ikũnia thĩni. 31 Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjĩka ũũru, na akĩrĩrĩre kũnjĩka ũũru, angĩkorwo mũtwe wa Elisha mũrũ wa Shafatu nĩgũkorwo ũnyĩitaino na mwĩrĩ wake ũmũthĩ!” 32 Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiĩge mbere yake, no mũndũ ũcio ataanakĩnya, Elisha akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Hĩ ĩ nĩmũrona ũria mũũragani ũyũ andũmĩre mũndũ oke andĩne mũtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ũcio ooka-rĩ, mũhĩnge mũrango, na mũũnyĩitĩrĩre ndakaingĩre. Githĩ mũkubio wa magũrũ ma mwathi wake ndũrĩ o thuuha wake?” 33 O akĩaria nao-rĩ, mũndũ ũcio watũmitwo agĩkũrũka, agĩkĩnya harĩ we. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Mwanangĩko ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova. Nĩ kũrĩ kĩngĩtũma njeterere Jehova makĩria ma ũguo?”

7 Elisha akiuga atĩrĩ, “Thikĩrĩria kiugo kĩa Jehova. Jehova ekuuga ũũ: Ihinda ta rĩrĩ rĩcũrũ-rĩ, kibaba kĩmwe kĩa mũtu mũhĩnyu gikeendio cekerĩ ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekerĩ ĩmwe hau kĩhĩngo-inĩ gĩa Samaria.” 2 Nake mũnene ũria wateithagia mũthamaki akĩra mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova anghĩngũra ndĩrica cia igũrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩukawona na maitho maku, no ndũkaaria o na kĩ!” 3 Na rĩrĩ, nĩ kwari na andũ ana maarũarĩte mangũ, maakaraga itoonyero-inĩ rĩa kĩhĩngo gĩa itũura inene. Makĩrana atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ gĩgĩtũma tũikare haha ngĩnya tũkue?” 4 Tũngũgũ atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩ thĩni wa itũura, o nakuo kũrĩ na ng’aragu, na no tũgũkuu. Na tũngũkara haha, no tũgũkuu. Nĩ ũndũ ũcio rekei tũthĩ kũu kambĩ-inĩ ya Asuriata, twĩneane kũrĩo. Mangĩtũhonokia, tũgĩtũre muoyo; mangĩtũuraga, tũgĩkue.” 5 Hwaĩ-inĩ gũkĩra magũkĩra, magĩthĩ kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nao maakĩnya nyumĩrĩra ya kambĩ, magĩkora gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe

kuo, 6 nĩgũkorwo Jehova nĩatũmĩte andũ a ita rĩa Asuriata maigue mũkubio wa ngaarĩ cia ita, na wa mbarathi, na wa mbũtũ nene; nĩ ũndũ ũcio makĩrana atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakomboretethamaki a Ahiti na a Misiri nĩguo matũtharĩkĩre!” 7 Nĩ ũndũ ũcio magũkĩra, makĩura hwaĩ-inĩ na mairia, magĩtiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magĩtiga kambĩ o ro ũguo yarĩ, na makĩura nĩguo mahonokie mĩoyo yao. 8 Andũ arĩa maarĩ na mangũ magĩkĩnya nyumĩrĩra ya kambĩ, na magĩtoonya hema-inĩ ĩmwe. Makĩria na makĩnyua, na magĩkuu betha, na thahabu, o na nguwo, magĩthĩ magĩchitha. Magĩcooka ringĩ magĩtoonya hema ingĩ, makĩoya indo iria ciarĩ kuo o nacio magĩchitha. 9 Magĩcooka makĩrana atĩrĩ, “Rĩu tũtĩreke wega. Mũthenya ũyũ nĩ wa kũheana ũhoru mwega, na ithuĩ no gũkĩra tũkĩrĩte nāguo. Tũngĩeterera ngĩnya gũkie, no tũherithio. Rekei tũthĩ o ro rĩu, tũkaheane ũhoru ũyũ nyũmba-inĩ ya mũthamaki.” 10 Nao magĩthĩ magĩta arangĩrĩ a ihĩngo cia itũura, makĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩte kambĩ-inĩ ya Asuriata, na gũtirĩ mũndũ ũrĩ kuo, gũtirĩ o na mũgambo wa mũndũ, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ũria ciarĩ.” 11 Nao arangĩrĩ a ihĩngo makĩanĩrĩra ũhoru ũcio, nāguo ũgĩkĩnyĩra nyũmba ya mũthamaki. 12 Nake mũthamaki agũkũra ũtũkũ, na akĩra anene ake atĩrĩ, “Nĩngũmwĩra ũria Asuriata matwĩkĩte. Nĩmamenyetete tũrĩ na ng’aragu, nĩ ũndũ ũcio nĩkio matigĩte kambĩ, makeetha kũu gĩthaka-inĩ, magĩciirira atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩmekuuma itũura-inĩ na hĩndĩ ĩyo tũmanyĩte mĩgwate marĩ muoyo na tũtoonye itũura-inĩ inene.’” 13 Nake ĩmwe wa anene ake agĩcoka atĩrĩ, “Tũma andũ amwe mathĩ na mbarathi ithano iria itĩgaire itũura-inĩ. ũhoru wao githĩ ndũgũkihaana o ta wa Isiraeli othe arĩa marĩ gũkũ thĩni. ĩ-rĩ, megũkorwo mahaana o ta Isiraeli aya othe makĩrĩ gũthira. Nĩ ũndũ ũcio reke tũmatũme magatũrie ũria kũhaana.” 14 Nĩ ũndũ ũcio magĩthũra ngaarĩ igĩrĩ cia ita na mbarathi ciacio, nake mũthamaki akĩmatũma marũmĩrĩre mbũtũ cia ita cia Asuriata. Nake agĩatha atwarithia akĩmeera atĩrĩ, “Thĩ mũgatũrie ũria kũhaana.” 15 Makĩmarũmĩrĩra o ngĩnya Jorodani, magĩkora njĩra ĩyũrĩte nguwo na indo iria Asuriata maateete marĩ ihinya-inĩ makĩura. Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatũmitwo makĩhũndũka na magĩcookeria mũthamaki ũhoru ũcio. 16 Hĩndĩ ĩyo andũ makĩumagaga, magĩthĩ na magĩtaha indo kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nĩ ũndũ ũcio kibaba kĩmwe kĩa mũtu kiendagio cekerĩ ĩmwe, na ibaba igĩrĩ cia cairi ciendagio cekerĩ ĩmwe o ta ũria Jehova oigĩte. 17 Na rĩrĩ, mũthamaki agĩte mũnene ũria wamũteithagia akorwo arĩ mũrũgamĩrĩri wa kĩhĩngo, nao andũ makĩmũrangĩrĩrĩa hau kĩhĩngo-inĩ, agĩkuu, o ta ũria mũndũ wa Ngai oigĩte rĩrĩa mũthamaki aathiĩte gwake mũcĩ. 18 ũndũ ũcio wekĩkire o ta ũria mũndũ wa Ngai eerĩte mũthamaki: “Ihinda o ta rĩrĩ rĩcũrũ, kibaba kĩmwe kĩa mũtu gĩkeendio cekerĩ ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekerĩ ĩmwe kĩhĩngo-inĩ gĩa Samaria.” 19 Mũnene ũcio eerĩte mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova anghĩngũra ndĩrica cia igũrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake mũndũ wa Ngai aamũcookeirĩ atĩrĩ, “Nĩukawona na maitho maku, no ndũkaaria o na kĩ!” 20 ũguo noguo gwekĩkire kũrĩ mũnene ũcio, nĩgũkorwo andũ maamũrangĩrĩrĩa hau kĩhĩngo-inĩ, agĩkuu.

8 Na rĩrĩ, Elisha akĩra mũtumia ũria aarĩkũirĩre mwana atĩrĩ, “Thĩ hamwe na andũ a nyũmba yaku mũgaikare kwa ihinda kũria mũngĩhota gũkĩra, tondũ Jehova nĩatũte kũgĩe ng’aragu bũrũrĩ-inĩ ũyũ, irĩa ikũmĩna miaka mũgwanja.” 2 Nake mũtumia ũcio agĩka o ta ũria mũndũ wa Ngai oigĩte. We mwene

na andú a nyumba yake magithii na magiikara bürüri wa Afilisti miaka mûgwanja. **3** Na riri, miaka mûgwanja yathira-ri, akiuma bürüri wa Afilisti, agithii kûri mûthamaki kûmûthaita ni undu wa nyumba na githaka giake. **4** Mûthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mündu wa Ngai, akimwira atiri, "Ta njira maundú mothe manene maria Elisha aaneke." **5** O riria Gehazi eeraga mûthamaki uria Elisha aariukirie mündü-ri, mütumia uria wariukirio mürüri ni Elisha agiuka giuthaita mûthamaki ni undu wa nyumba na githaka giake. Nake Gehazi akiuga atiri, "Mûthamaki mwathi wakwa, üyü niwe mütumia ücio, na mürüri uria wariukirio ni Elisha niwe üyü." **6** Nake mûthamaki aküria mütumia ühoro ücio, nake akimûhe ühoro. Ningi mûthamaki aküria münene ümwe wake ühoro wa mütumia ücio, akimwira atiri, "Mücookerie kiria giothe kiarî giake, hamwe na uumithio wothe wa githaka giake, kuuma müthenya uria oimire bürüri üyü o nginya riu." **7** Na riri, Elisha agithii Dameski, nake Beni-Hadadi mûthamaki wa Suriata aari mürüaru. Riria mûthamaki eerirwo atiri, "Mündü wa Ngai niokite nginya gûkü." **8** aküria Hazaeli atiri, "Oya kiheo, üthii ütunge mündü wa Ngai. Tuuria ühoro harî Jehova na undu wake; müurie atiri, "Nii ningühona ndwari ino?" **9** Ni undü ücio Hazaeli agithii gütunga Elisha, akuuite kiheo kia indo iria njega cia Dameski, ikuuütwo ni ngamüira mirongo ina. Hazaeli agithii, akirügama mbere ya Elisha, akimwira atiri, "Mürüguo Beni-Hadadi mûthamaki wa Suriata niwe wandüma ngüurie atiri, "Nii ningühona ndwari ino?" **10** Nake Elisha agiçookia atiri, "Thii ümwire atiri, "Ti-itherü niükühona," no Jehova nianguurire ate ni egükua." **11** Elisha akimüçooküria maitho amüröreie nginya Hazaeli agiçonoka. Nake mündü wa Ngai akiambiriria kûrira. **12** Nake Hazaeli akimüüria atiri, "Ni kî kiratüma mwathi wakwa arire?" Nake agiçookia atiri, "Ni undü ninjüü üuru uria ükaarehere andu a Isiraeli. Niügacina çiçitiro ciao iria nüma, na ürage aanake ao na rühiu rwa njora, ütunganie twana twao thi, na ütärüre nda cia andü-a-nja aria marî nda." **13** Nake Hazaeli akimüüria atiri, "Ndungata ino yaku itariü ta ngui-rî, yahota atia gwika undü münene üguo?" Nake Elisha akimücookeria atiri, "Jehova niyanonetie ati nügutaika mûthamaki wa Suriata." **14** Ningi Hazaeli agitigana na Elisha agiçooka kûri mwathi wake. Riria Beni-Hadadi aamüüriie atiri, "Elisha akwîrre atia?" Hazaeli akimücookeria atiri, "Anjüriie ti-itherü niükühona." **15** No müthenya üyü üngi Hazaeli akioya taama mürüti, akiütobokia maa-ini, akihumbira mûthamaki üthiü naguo, o nginya agükua. Nake Hazaeli agithamaka ithenya riake. **16** Mwaka-ini wa itano wa wathani wa Joram mürü wa Ahabu mûthamaki wa Isiraeli-rî, Jehoram mürü wa Jehoshafatu akiambiriria giuthamaka Juda. **17** Jehoram aari na ükürü wa miaka mirongo itatü na iri riria aatuikire mûthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu miaka inana. **18** Niathiire na mithiire ya athamaki a Isiraeli, o ta uria nyumba ya Ahabu yekite, nigükorwo aahikirie mwarî wa Ahabu. Niekire maundü mooru maitho-ini ma Jehova. **19** No riri, ni undü wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nieranire ati niegütüria tawa ni undu wa Daudi na njioro ciake nginya tene. **20** Mahinda ma Jehoram-rî, andü a Edomu ni maremeire Juda na makigia na mûthamaki wao ene. **21** Ni undü ücio Jehoram agithii Zairu hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andü a Edomu makimüriçiciria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agüküria na aküria ütükü; narîo ita riake, o na kûri o üguo, riküura rigiçooka müçii. **22** Nginyagia ümüthi andü a Edomu matüüraga maremeire Juda. Andü a Libina o nao makirega watho wa Juda o ihinda-ini riu. **23** Maundü maria

mangi makonii wathani wa Jehoram, na maria mothe eekire, githi matiandikütwo ibuku-ini ria maundü ma mahinda ma athamaki a Juda? **24** Nake Jehoram akihurüka hamwe na maithe make na agithikwo hamwe nao itüüra-ini ria Daudi. Nake mürü Ahazia agitüka mûthamaki ithenya riake. **25** Mwaka-ini wa ikümi na uria wa wathani wa Joram mürü wa Ahabu mûthamaki wa Isiraeli-rî, Ahazia mürü wa Jehoram mûthamaki wa Juda niguo ambirürie giuthamaka. **26** Ahazia aari na ükürü wa miaka mirongo iri na iri riria aatuikire mûthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu mwaka ümwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarî wa mwana wa Omuri mûthamaki wa Isiraeli. **27** Nake Ahazia agithii na mithiire ya nyumba ya Ahabu, na agiika üuru maitho-ini ma Jehova o ta uria nyumba ya Ahabu yekite, nigükorwo nimatarainie na nyumba ya Ahabu ni undü wa kuhikania kuo. **28** Ahazia nimathire na Joram mürü wa Ahabu niguo makarü na Hazaeli mûthamaki wa Suriata kûu Ramothu-Gileadi. Nao Asuriata makigumaria Joram; **29** ni undü ücio Mûthamaki Joram akihündüka, agithii Jezireeli niguo akahonie nguraro iria aaguraritio ni Asuriata kûu Ramothu makirüa na Hazaeli mûthamaki wa Suriata. Händi üyo Ahazia mürü wa Jehoram mûthamaki wa Juda agükürüka, agithii Jezireeli akarore Joram mürü wa Ahabu, tondu niagaritio.

9 Na riri, münabii Elisha agüta mündü ümwe wa thiritü ya anabii, akimwira atiri, "Thinikira nguo yaku ya igürü müçibi-ini, na ükuue mbüthü ino ya maguta, üthii nginya Ramothu-Gileadi. **2** Wakinya küu, ücarie Jehu mürü wa Jehoshafatu, mürü wa Nimushi. Üthii kûri we, ümütigithanie na andü a thiritü yake, ümüingirie kanyümba ga thiini. **3** Ücooke woe mbüthü ya maguta ümütiririre müte na uge atiri, 'Jehova ekuuga üü: Ndagüitiriria maguta ütuikie mûthamaki wa Isiraeli.' Ücooke ühingüre mürango üre; ndügaikare!" **4** Ni undü ücio mwanake ücio münabii agithii nginya Ramothu-Gileadi. **5** Riria aakinyire kuo, agikora anene a mbütü cia ita makarite hamwe. Aküria münene wa atiri, "Münene, ndi na ndümürüri yaku." Nake Jehu aküria atiri, "Ithuothe-rî, ni ürükü üri na ndümürüri yake?" Nake akimücookeria atiri, "Niwe münene, ndümürüri ni yaku." **6** Jehu agüküria, akiingira nyumba. Nake münabii agitiriria Jehu maguta müte, akiuga atiri, "Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga üü: 'Ndagüitiriria maguta ütuikie mûthamaki wa andü a Jehova a Isiraeli. **7** Wee-rî, niükaniina nyumba ya Ahabu mwathi waku nigeeetha ndürihirie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame ya ndungata cia Jehova ciothe iria yaitirwo ni Jezebeli. **8** Nyumba yothe ya Ahabu nigagathira biü. Ninganiina nyumba yothe ya Ahabu na ndimüniinire arüme othe, ariä ngombo na ariä matari ngombo thiini wa Isiraeli. **9** Nyumba ya Ahabu ngaamüta o ta nyumba ya Jeroboamu mürü wa Nebati, na ta ya Baasha mürü wa Ahija. **10** Ha ühoro wa Jezebeli-rî, agaatambuurrangwo ni ngui ari mügunda-ini wa Jezireeli, na gütiri mündü ükaamüthika." Nake akihingüra mürango aküra. **11** Händi iria Jehu oimire nja kûri anene a thiritü yake, mündü ümwe wa akimüüria atiri, "Maundü mothe ni mega? Mügürüki ücio egüküite kûri we nikî?" Nake Jehu agiçookia atiri, "Wee niüü mündü ücio o na maundü maria aaragia." **12** Nao makiuga atiri, "Tiga gütiheenia, twire ma." Jehu akiuga atiri, "Anjüria üü: 'Jehova ekuuga atiri: Ndagüitiriria maguta ütuikie mûthamaki wa Isiraeli.'" **13** Nao makihüha kuoya nguo ciao cia igürü, magiçiana ngathî-ini cia nyumba arügame ho, magiçooka makihüha karumbeta na makianirira atiri, "Jehu niwe mûthamaki!" **14** Ni undü ücio, Jehu mürü wa

Jehoshafatu, mūrū, wa Nimushi, agiciirira gūükirira Joramū. (Hindī tyo Joramū na Isiraēli yothe maagitagira Ramothu-Gileadi, kuuma kūrī Hazaeli mūthamaki wa Suriata. **15** No Mūthamaki Joramū nāacookete Jezireeli akahonie ironda iria aaguraritio nī Asuriata, rīria maarūaga na Hazaeli mūthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atirī, “Angikorwo nīmwetikira ūguo, mūtīkareke mūndū o na ūmwe oime itūūra-inī athīi akaheane ūhorō ūcio Jezireeli.” **16** Ningī Jehu akīhaica ngaari yake ya ita, agīthī Jezireeli, tondu nīkūo Joramū aahurūkīte, na Ahazia mūthamaki wa Judā nīaikūrūkīte agathīi kūmūrōra. **17** Hindī irīa mūrōri wa itūūra aarūgamīte mūthiringo-inī mūrāihu na igūrū kūu Jezireeli, akīona mbūtū cia ita cia Jehu igītūka, agītana, akiuga atirī, “Nīndīrona mbūtū cia ita igītūka.” Nake Joramū agīathana, akiuga atirī, “Ethaai mūndū wa mbarathi, ūmūtūme athīi acitūnge, aciūrīe atirī, ‘Mūūkīte na thayū?’” **18** Nake mūndū ūcio akīhaica mbarathi, agīthīi gūtūnga Jehu, akīmūrira atirī, “Ūū nīguo mūthamaki ekūrīa: ‘Wee-rī, ūūkīte na thayū?’” Nake Jehu akīmūcookeria atirī, “Ūrī na ūhorō ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhorō, akiuga atirī, “Mūndū ūria twatūma nīakinya harīo, na ndaracooka na gūkū.” **19** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūndū wa keeri wa mbarathi. Aakinya kūrī o akīmeera atirī, “Ūū nīguo mūthamaki eekūrīa: ‘Mūūkīte na thayū?’” Nake Jehu agīcookia atirī, “Ūrī na ūhorō ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” **20** Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhorō, akiuga atirī, “Nīakinya harīo, no-o nake ndaracooka na gūkū. Mūtwarire wa ngaari ya ita nī ta mūtwarire wa Jehu mūrū wa Nimushi; atwarithagia ta mūgūrūkī.” **21** Nake Joramū agīathana, akiuga atirī, “Ohererai mbarathi ngaari-inī yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramū mūthamaki wa Isiraēli na Ahazia mūthamaki wa Judā makīomagara, o mūndū arī ngaari-inī yake ya ita, magatūnge Jehu. Magīcemania nake kamūgūnda-inī karīa kaarī ka Nabothu ūria Mūjezeeli. **22** Rīria Joramū onire Jehu, akīmūrīa atirī, “Jehu, ūūkīte na thayū?” Nake Jehu agīcookia atirī, “Kūngīgīa na thayū atīa, ūhooi wa mīhianano wothe na ūrōgi wa nyūkwa, Zezebeli, ūingīhīte ūū?” **23** Joramū akīgarūrūka akīūra, akiuga atirī, “Ahazia, kūrī na njikanirīrio!” **24** Hindī tyo Jehu akīruta ūta wake, akīratha Joramū gatagatī ga ciande. Naguo mūguī ūgītheeca ngoro yake, agītungumana ngaari-inī yake. **25** Nake Jehu akīra Bidikari mūnene wa ngaari yake ya ita atirī, “Muoe ūmūkie mūgūnda-inī ūria warī wa Nabothu ūria Mūjezeeli. Ririkana rīria nīi nawe twatwaraga ngaari cia ita tūrī thuutha wa ithe Ahabu, rīria Jehova aarīrie ūrathi ūyū ūmūkonīi, akiuga ūū: **26** ‘Mūthenya wa ira nīndīronire thakame ya Nabothu na thakame ya arīū ake, nīguo Jehova ekuuga, na ti-itherū nīngatūma ūmīrīthire mūgūnda-inī o ūyū, nīguo Jehova ekuuga.’ Rīū kīmuoe, ūmūkie mūgūnda-inī ūyū, kūrīngana na kiugo kīa Jehova.” **27** Hindī irīa Ahazia mūthamaki wa Judā onire ūria kwahaana, akīūra na njīra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akīmūhanyūkīa, akīanagīrīra atirī, “Mūūragei o nake!” Nao makīmūgurarīria arī ngaari-inī yake ya ita erekeire Guri hakuhi na ibileamu, no akīūrīra Megido, agīkūira kuo. **28** Nacio ndungata ciake ikīmūkuua na ngaari ya ita, ikīmūtwarā Jerusalem, na makīmūthika hamwe na maithe make mbīrīra-inī yake, itūūra-inī rīa Daudi. **29** (Ahazia aatūkīte mūthamaki wa Judā mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Joramū mūrū wa Ahabu.) **30** Ningī Jehu agīthīi Jezireeli. Na rīria Zezebeli aaguire ūguo-rī, akīhaka maithe make rangi na akīgemia njūrī yake, agīcūthīria nja arī ndirica-inī. **31** Rīria Jehu aatoonyaga kīhingo-inī, Zezebeli akīmūrīa atirī, “Ūūkīte na thayū, Zimuri, wee mūrāgi wa

mwathi waku?” **32** Nake Jehu akīrora na igūrū ndirica-inī, agītana akīūrīa atirī, “Nūū ūrī mwena wakwa? Nūū?” Nao andū eerī kana atatū maarī ahakūre makīmūrōra arī thī. **33** Nake Jehu akiuga atirī, “Mūūkie thī!” Nī ūndū ūcio makīmūkia akīgūa thī, nayo thakame ūmwe yake ikīmīnjūkīra rūthingo o hamwe na mbarathi iria ciamūrāngagīrīria thī na magūrū ma cio. **34** Jehu agītoonya nyūmba ya ūthamaki thīnī akīria na akīnyua. Nake akiuga atirī, “Menyererai mūndū-wa-nja ūcio mūrume, na mūmūthike tondu araarī mwarī wa mūthamaki.” **35** No rīria maathīre nja makamūthike, matiakorire kīndū o na kīmwe kīa mwīri wake, tika o ihīndī rīa mūtwe wake, na magūrū, na moko make. **36** Nao makīhūndūka, makīūra Jehu ūhorō ūcio, nake akiuga atirī, “Gīkī nī kiugo kīa Jehova kīria aarīrie na kanua ka ndungata yake Elija ūria Mūtshibi, akiuga atirī: Ngui nīkaaria mwīri wa Zezebeli kamūgūnda-inī ka Jezireeli. **37** Nakīo kīimba kīa Zezebeli gīgaatūka o ta rūrua kīrī thī kamūgūnda-inī ka Jezireeli, nīgeetha gūtīkagīe mūndū ūkaahota kuuga atirī, ‘Ūyū nī Zezebeli.’”

10 Na rīrī, Samaria kwarī na arīū a nyūmba ya Ahabu mīrongo mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehu akīandīka marīa akīmātūma Samaria kūrī anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akīmeera atirī, **2** “Tondū mūrī na ciana cia mwathi wanyu, na ningī mūrī na ngaari cia ita na mbarathi, na itūūra inene rīrīgīre na thingo cia hinya, o na indo cia mbaara-rī, marūa maya maamūkīnyīra-rī, **3** thuurai mūrū ūria mwega na mwagīrīru mūno wa mwathi wanyu, na mūmūkarīrie gītī kīa ūnene gīa ithe. Mūcooke mūrūrīre nyūmba ya mwathi wanyu.” **4** No-o makīmaka makiuga atirī, “Angīkorwo athamaki eerī matiigana kūmūtōoria-rī, ithūi twakīhota atīa?” **5** Nī ūndū ūcio ūria warī mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na mwathi wa itūūra, na athuuri, na areri a ciana magītūmīra Jehu ndūmīrīri īno: “Ithūi tūrī ndungata ciaku, na nītūgwīka ūria wothe ūkuuga. Tūtīgūtwa mūndū o na ūmwe mūthamaki; wee kīo o ūria ūngīona kwagīrīre.” **6** Nake Jehu akīmaandīkīra marūa me arī akīmeera atirī, “Angīkorwo mūrī mwena wakwa na nīmūkūnjathīkīra, ūragai arīū a mwathi wanyu, mūgooka na ciongo ciao gūkū Jezireeli ihinda o ta rīrī rūcīū.” Na rīrī, arīū a mūthamaki mīrongo mūgwanja maarī na atongoria a itūūra arīa maamareraga. **7** Na rīria marūa maakīnyire, andū acio makīnyīta arīū acio mīrongo mūgwanja a mūthamaki na makīmooonga othe. Magītīra ciongo ciao ikabū-inī, magīcitwarīra Jehu o kūu Jezireeli. **8** Rīria mūndū ūria watūmītwo aakīnyire, akīra Jehu atirī, “Nīmarehe ciongo cia ciana cia mūthamaki.” Nake Jehu agīathana, akiuga atirī, “Ciigei irūndo igīri itoonyero-inī rīa itūūra o ngīnya rūcīnī.” **9** Rūcīnī rūrū rūngī Jehu akīumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atirī, “Inyūi mūtīhītīte. Nīi nī nī ndaciirīre ndundu ya gūūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūrāga, no nūū ūragīte andū aya othe? **10** Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītīo nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gītakahingio. Jehova ekīte o ūria oigīte na kanua ka ndungata yake Elija.” **11** Nī ūndū ūcio Jehu akīūrāga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire kūu Jezireeli, o ūndū ūmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhi, o na athīnjīri-ngai ake, na gūtīrī mūndū wahonokire. **12** Jehu agīcooka akīumagara, agīthīi Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arīthī-rī, **13** agītūngana na andū amwe arīa maatarainie na Ahazia mūthamaki wa Judā akīmoooria atirī, “Inyūi mūrī a?” Nao magīcookia atirī, “Ithūi tūrī a nyūmba ya Ahazia, na tūūkīte kūgeithia mbarī ya mūthamaki, na ya mūtūmia wa mūthamaki.” **14** Nake agīathana atirī,

“Nimanyiitwo marī muoyo!” Nī ūndū ūcio makimatwara marī muoyo makimooragira githima-inī kia Bethi-Ekedi, maarī andū mīrongo ina na eerī. Gūtīrī mūdū o na ūmwe wahonokire. **15** Nake aarīkia kuuma kūu, agīkora Jehonadabu mūrū wa Rekabu, o nake okīte kūmūtūnga. Nake Jehu akīmūgeithia, akīmūūria atīrī, “Wee ūrī na ūguano na nīi, o ta ūrīa ndī na ūguano nawe?” Nake Jehonadabu akīmūcookeria atīrī, “Ī ndī naguo.” Nake Jehu akiuga atīrī, “Kūngikorwo nī ūguo-rī, rehe guoko.” Nī ūndū ūcio Jehonadabu agīka ūguo, nake Jehu akīmūteithīrīria kūhaica ngaari-inī ya ita. **16** Nake Jehu akīmūwira atīrī, “Ūka tūthīi nawe ūkeonere ūria ndīrutanīrie na kīyo nī ūndū wa Jehova.” Nake akīmūkuua na ngaari yake ya ita. **17** Rīria Jehu aakinyire Samaria-rī, akīūruga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire, akīmāniina kūringana na kiugo kia Jehova kīria kīarītio nī Elīja. **18** Ningī Jehu agīcookereria andū othe hamwe, akīmeera atīrī, “Ahabu aatungatīre Baali o hanini; no Jehu ekūmūtungatīra makīria. **19** Na rīrī, tūmanīrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athīnjīri-ngai ayo othe. Tigīrīrai atī gūtīrī o na ūmwe ūtarī ho, tondu nīngūrūtira Baali igongona inene. Mūdū wothe ūkwaga gūūka, ndegūtūūra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ūguo arī na wara wa kūruga atungati othe a Baali. **20** Nake Jehu akiuga atīrī, “Ītanai kīūngano gīa gūtūiithia Baali.” Nī ūndū ūcio magīkianīrīria kīūngano kīu. **21** Nake agīcooka agītūma ūhoro kūdū guothe Isiraēli, nao atungati othe a Baali magūtūka; na gūtīrī o na ūmwe watīrīre. Makīgomana hekarū-inī ya Baali o ngīnya ikīyūra kuuma mwena ūmwe ngīnya ūrīa ūngī. **22** Nake Jehu akīra mūkaria wa harīa nguo ciaigawo atīrī, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nī ūndū ūcio agīcīrehere nguo. **23** Hīndī ūyo Jehu na Jehonadabu mūrū wa Rekabu magītōonya hekarū ya Baali. Jehu akīra ndungata cia Baali atīrī, “Rorai mīena yothe muone atī gūtīrī ndungata cia Jehova irī haha hamwe na inyuū, o tīga ndungata cia Baali.” **24** Nī ūndū ūcio magītōonya marute magongona, na maruta ma njīno. Na rīrī, Jehu nīagīte arūme mīrongo īnana kūu nja akameera atīrī: “Ūmwe wanyu agīrekereria mūdū wa arīa ngūneana mokinī manyu oore-rī, we egūkua ithenya rīa mūdū ūcio.” **25** Rīria Jehu aarīkirie kūruta igongona rīa njīno-rī, agīatha arangīri na anene ao atīrī, “Toonyai thīnī mūmoorage; mūtīkareke mūdū o na ūmwe wao oore.” Nī ūndū ūcio makīmooraga na hīū cia njora. Nao arangīri na anene ao magīkia mīrī yao nja, magīcooka magītōonya ihooero rīa na thīnī rīa hekarū ya Baali. **26** Nao makīrīta ihiga rīria rīamūre nja ya hekarū ya Baali na makīrīcina. **27** Makīmōmora ihiga rīria rīamūre rīa Baali, na magītharia hekarū ya Baali makīmītua kīoro o na ngīnya ūmūthī. **28** Nī ūndū ūcio Jehu akīniina biū ūhooi wa Baali thīnī wa Isiraēli. **29** No rīrī, ndaatigānīre na mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa atūmīre Isiraēli meehīe ma kūhooya mīhianano ya njaū ya thahabu kūu Betheli na Dani. **30** Nake Jehova akīra Jehu atīrī, “Tondū nīwikīte wega, ūkahingīa ūrīa kwagīrīre maitho-inī makwa, na ūgeeka nyūmba ya Ahabu ūrīa ndaatanyīte kūmekā-rī, njīaro ciaku igūtūūra ithamakagīra Isiraēli ngīnya rīciaro rwa kana.” **31** No Jehu ndaigana kūmenyerera kūiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraēli, na ngoro yake yothe. Ndaigana gūtīgana na mehīa ma Jeroboamu, marīa atūmīte andū a Isiraēli mehīe. **32** Matukū-inī macio, Jehova nīambīrīrie kūnyīhīa mīhaka ya Isiraēli. Hazael nīatoorīre andū a Isiraēli būrūrī-inī wao wothe **33** mwena wa irathīro wa Jorodani na būrūrī-inī wothe wa Gileadi, (Būrūrī wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gūtwarana na mūkuru wa Arinoni, kūgerera Gileadi ngīnya Bashani. **34** Ha

ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Jehu-rī, na marīa mothe eekire, na marīa mothe ahingīre-rī, gīthī matīandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli? **35** Nake Jehu akīhurūka na maithē make na agīthīkwo Samaria. Nake mūrūi Jehoahazu agītūka mūthamaki ithenya rīake. **36** Nario ihinda rīria Jehu aathamakīre Isiraēli kūu Samaria rīari mīaka mīrongo īrī na īnana.

11 Rīria Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūrūi nīakua-rī, agīthī na mbere kūruga andū othe a nyūmba yothe ya ūthamaki. **2** No rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramū na mwarī wa nyina na Ahazia, akīoya Joashu mūrū wa Ahazia akīmweheria kuuma kūrī arīu a mūthamaki arīa maakīrie kūruga. Akīmūga hamwe na mūreri wake kanyūmba ga gūkoma, akīmūhitha kuuma kūrī Athalia; nī ūndū ūcio Joashu ndaigana kūruga. **3** Aikarīre ahithītwo hamwe na mūreri wake thīnī wa hekarū ya Jehova mīaka ītandatū rīria Athalia aathamakīre būrūrī ūcio. **4** Mwaka-inī wa mūgwanja, Jehoīada agītūmanīra anene a ikundi arīa maathaga thigari igana rīmwe, thīnī wa andū arīa meetagwo Akarī, na arangīri nao magūtūka kūrī we kūu hekarū-inī ya Jehova. Nake akīgīa kīrīkanīro nao na akīmēhītīthīria kūu hekarū-inī ya Jehova. Agīcooka akīmōonia mūrūi wa mūthamaki. **5** Akīmātha akīmeera atīrī, “Mūgūwīka ūū: Inyuū arīa othe mūgaakorwo mūrī wīra mūthenya wa thabatū-rī, gīcunjī kīmwe kīanyu gīa ithatū gīkaarangīra nyūmba ya ūthamaki, **6** nakīo gīcunjī gīa ithatū kīrangīre Kīhingo gīa Suri, ningī gīcunjī gīa ithatū gīkorwo kīhingo-inī kīria kīrī thuutha wa arangīri arīa mateithanagīa kūrangīra hekarū, **7** na inyuū andū arīa makoragwo thīnī wa ikundi icio ingī igīrī, arīa matakoragwo wīra mūthenya wa thabatū-rī, othe mākāarangīra hekarū nī ūndū wa mūthamaki. **8** Mūikare mūthīūrūrūkīrie mūthamaki, o mūdū anyītīte indo ciake cia mbaara na guoko. Mūdū o na ūrīkū angīkaamūkuhīrīria no ngīnya ooragwo. Mūikare hakuhi na mūthamaki o harīa hothe angīthīi.” **9** Nao anene a ita arīa maathaga ikundi cia andū igana rīmwe magīka o ta ūrīa Jehoīada, mūthīnjīri-Ngai aathanīte. O mūnene akīoya andū ake, arīa maathīaga wīra mūthenya ūcio wa thabatū na arīa moimagīra wīra hīndī ūyo, othe magūtūka kūrī Jehoīada mūthīnjīri-Ngai. **10** Nake akīhe anene acio matīmū na ngo iria ciarī cia Mūthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarū-inī ya Jehova. **11** Nao arangīri, o mūdū arī na indo ciake cia mbaara, magīthīūrūrūkīria mūthamaki hau hakuhi na kīgongona, na magīthīūrūrūkīria hekarū kuuma mwena wa gūthīni ngīnya mwena wa gathigathīni wayo. **12** Jehoīada akīrehe mūrū wa mūthamaki akīmūkīra thūmbī, akīmūnēgera Ibuku rīa Kīrīkanīro, na akīmwanīrīra atī nīwe mūthamaki. Makīmūtīrīria maguta, nao andū makīhūra hī na makīanīrīra makiugaga atīrī, “Mūthamaki arotūūra ngīnya tene!” **13** Rīria Athalia aagīure inegene rīa andū na arangīri, agīthīi kūrī andū hekarū-inī ya Jehova. **14** Agīcūthīrīria na akīona mūthamaki arūgamīte gītugī-inī o ta ūrīa mūtūgo warī. Nao anene na ahūi tūrumbeta maarūgamīte hakuhi na mūthamaki, nao andū othe a būrūrī magakena makīhuhaga tūrumbeta. Nake Athalia agītēmbūranga nguo ciake cia igūrū, na akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ungumanīa! Ungumanīa!” **15** Jehoīada mūthīnjīri-Ngai agīatha anene a ita a thigari igana rīa maarī arūgamīrī a mbūtū, akīmeera atīrī, “Mūrūtūrūrīe, mūmūrēhe arī gatagati ga thigari, na mūdū o wothe ūngīmūma thuutha, ooragwo.” Nīgūkorwo mūthīnjīri-Ngai nīoigīte atīrī, “Ndakooragīrwo hekarū-inī ya Jehova.” **16** Nī ūndū ūcio makīmūnyīitīra harīa mbarathi ciatoonyagīra

igithiū nja cia nyūmba ya ūthamaki, makimūuragira hau. **17** Nake Jehoiada akigya na kirikaniro gatagati ka Jehova, na mūthamaki, o na andū, ati o nimegūtuika andū a Jehova. Ningi agicooka agithondeka kirikaniro gatagati ka mūthamaki na andū. **18** Nao andū othe a būrūri magithiū hekarū-ini ya Baali na makimūtharia. Makiumanga igongona na mihianano, na makūuragira Matani ūria warī mūthinjiri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. Ningi Jehoiada mūthinjiri-Ngai akūga arangiri hau hekarū-ini ya Jehova. **19** Nake agithiū na anene a ita arīa maarūgamagiriira ikundi cia thigari igana igana, na Akari, na arangiri, o hamwe na andū othe a būrūri, na marī hamwe makiruta mūthamaki hekarū-ini ya Jehova makimūtware nyūmba ya ūthamaki matoooyeire kihingo-ini kīa arangiri. Hīndi iyo mūthamaki agīlkarīra gitī gīake kīa ūnene kūu nyūmba-ini ya ūthamaki. **20** Nao andū othe a būrūri magikena. Narīo itūura rikihoorera, tondū Athalia nīarīkītie kūūragero na rūhiū rwa njora nyūmba-ini ya ūthamaki. **21** Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīria aambiriire gwathana.

12 Na rīri, mwaka-ini wa mūgwanja wa Jehu, Joashu agītuika mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalem miaka mīrongo īna. Nyina eetagwo Zibia; na oimite Birishiba. **2** Joashu nīekire maūndū marīa magiriire maitho-ini ma Jehova miaka īria yothe Jehoiada mūthinjiri-Ngai aamūtarire. **3** No rīri, kūndū kūrīa gūtūūguru gwa kūrūtira magongona gūtīehieriro; andū mathiire na mbere kūrūtira magongona na gūcinira ūmba kuo. **4** Joashu akīra athinjiri-Ngai atiri, “Cookanīriai mbeeca iria ciothe irehagwo iri cia maruta marīa maamūre ma hekarū ya Jehova, na mbeeca iria irutagwo cia gwītara, na mbeeca iria ciamūkagīrwo kuuma mīhīthwa-ini ya andū o na mbeeca iria irehagwo hekarū na ūndū wa kwiyendera. **5** Itikīriai mūthinjiri-Ngai o wothē aamūkagīre mbeeca kuuma kūrī ūmwe wa aigi a kīgīina, na mūreke ihūthirwo na gūcookereria hekarū kūrīa guothe īngīkorwo iri tharūku.” **6** Na rīri, o na gūkinyīria mwaka-ini wa mīrongo īri na itatū wa Mūthamaki Joashu, athinjiri-Ngai magīkorwo matiacookererie hekarū. **7** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Joashu agīta Jehoiada ūria mūthinjiri-Ngai na athinjiri-Ngai arīa angī, akīmooria atiri, “Nī kī mūtāracookereria hekarū kūrīa itharūkīte? Mūtīgeetie mbeeca ingī kuuma kūrī aigi kīgīina, wo cineanei nīguo icookererie hekarū kūrīa itharūkīte.” **8** Nao athinjiri-Ngai magītikīra atī matikūngania mbeeca ingī kuuma kūrī andū, na atī o ene tio megūcookereria hekarū. **9** Nake Jehoiada ūria mūthinjiri-Ngai akīoya ithandūkū na agītūra nguniko yarīo irima. Akīrīga mwena wa ūrīo wa mūndū agītōonyo hekarū ya Jehova. Athinjiri-Ngai arīa maarangagira itoonyero magīkīra mbeeca ciothe ithandūkū-ini iria ciarehagwo hekarū-ini ya Jehova. **10** Hīndi irīa yothē moonaga mbeeca nīciaingīha ithandūkū-ini, mwandiki-marūa wa mūthamaki na mūthinjiri-Ngai ūria mūnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarū-ini ya Jehova na magacīkīra mihuko. **11** Rīria mūigana wa mbeeca wahinga, makanengera andū arīa maathuuritwo matuīke arori a wīra wa hekarū. Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra wa hekarū ya Jehova na andū a wīra wa mbaū, na aaki, **12** na arīa maakaga na mahiga, na acūhīa a mahiga. Maagūruga mbaū na mahiga maicūhie nī ūndū wa gūcookereria hekarū ya Jehova kūrīa yatharūkīte na makarīha mahūthiro mothe ma gūcookereria hekarū. **13** Mbeeca iria ciarehagwo hekarū-ini itiahūthagīrwo na gūthondeka irāi cia betha, kana magathī ma gūthima ndaambi, kana mbakūrī cia kūminjaminja, kana tūrumbeta, kana kīndū o gīothe gīa thahabu kana gīa

betha nī ūndū wa hekarū ya Jehova. **14** Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra arīa maarutaga wīra wa gūcookereria hekarū. **15** Matoragia mathabu ma mbeeca kuuma kūrī andū arīa maanengerete mbeeca marīhe aruti a wīra, tondū andū acio maarī ehoheku biū. **16** Mbeeca cia maruta ma mahītia, na maruta ma mehīa itiarehagwo hekarū-ini ya Jehova, icio ciarī cia athinjiri-Ngai. **17** Ihinda-ini o rīu Hazaeli mūthamaki wa Suriata akīambata agīthiū agītharīkīra Gathu na akīrītaha. Ningi akīhūndūka, agīthiū gūtharīkīra Jerusalem. **18** No rīri, Joashu mūthamaki wa Juda akīoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamūrwo nī maithe make, nao nī Jehoshafatu, na Jehoramu na Ahazia, athamaki a Juda o na iheo iria we mwene aamūrīte, o na thahabu iria ciakoretwo kīgīina-ini kīa hekarū ya Jehova, o na iria ciarī nyūmba ya ūthamaki, agīcineana itwarīrwo Hazaeli mūthamaki wa Suriata, nake agīthiū, agītiga gūtharīkīra Jerusalem. **19** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Joashu, na ūria wothē eekire-rī, gīthi matīandīkitwo ibuku-ini rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nao anene ake makīmūciirīra ndundu mamūkīrīre, makīmūuragira Bethi-Milo, njira-ini ya gūthiī Sila. **21** Nao anene arīa maamūragire nī Jozakaru mūrū wa Shimeathu, na Jehozabadu mūrū wa Shomeru. Joashu agīka na agīthikwo hamwe na maithe make itūūra-ini rīa Daudi. Nake mūrū Amazia agītuika mūthamaki ithenya rīake.

13 Na rīri, mwaka-ini wa mīrongo īri na itatū wa wathani wa Joashu mūrū wa Ahazia mūthamaki wa Juda, Jehoahazu mūrū wa Jehu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīathana miaka ikūmi na mūgwanja. **2** Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova nī ūndū wa kūrūmīria mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli meehie, nake ndaigana kūmatiga. **3** Nī ūndū ūcio Jehova agīcinwo nī marakara nī ūndū wa Isiraeli, nake akīmaneana ihinda irāya moko-ini ma Hazaeli mūthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mūrū wake. **4** Nake Jehoahazu agīthaiha Jehova, nake Jehova akīmūgisa tondū nionete ūria mūthamaki wa Suriata aahinyagīrīria Isiraeli. **5** Nake Jehova akīhe Isiraeli mūhonokia, akīmaruta kuuma watho-ini wa Suriata. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītūūra mīciī-ini yao o ta tene. **6** No rīri, matiigana gūtīgana na mehīa ma nyūmba ya Jeroboamu, marīa aatūmīte Isiraeli meehie; na magīthiī na mbere namo, o na ningī gītugī kīa Ashera gīgītūūra kūrūgamīte kūu Samaria. **7** Gūtīri kīndū gītīgarītio gīa ita rīa Jehoahazu, tīga andū arīa maathīaga mahaičite mbarathi mīrongo itano, na ngaari ikūmi cia ita, na thigari cia magūrū 10,000, nīgīkorwo mūthamaki wa Suriata nīathūkītie icio ingī agīticia o ta rūkūngū rwa kihuhīro-ini. **8** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoahazu, na ūria wothē eekire, na maūndū marīa aahingirīrī, gīthi matīandīkitwo ibuku-ini rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **9** Nake Jehoahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo Samaria. Nake mūrūi Jehoashu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **10** Mwaka-ini wa mīrongo itatū na mūgwanja wa Joashu mūthamaki wa Juda, Jehoashu mūrū wa Jehoahazu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka miaka ikūmi na itandatū. **11** Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova, na ndaatiigane na mehīa o na mamwe ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo. **12** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoashu, na ūria wothē eekire, na maūndū marīa aahingirīe, o na mbaara yake na Amazia mūthamaki wa Juda-rī, gīthi matīandīkitwo

ibuku-ini rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? **13** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agũkarĩra gĩtĩ giake kĩa ũnene. Jehoashu aathikirwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. **14** Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mũrũaru mũrimũ ũria wamũũragire. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩ kũmuona na akĩmũrĩra. Akiuga atĩrĩ, “Wũ baba-ĩ! Wũ baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaci a mbarathi a Isiraeli!” **15** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ũta o na mĩguĩ.” nake agũka o ũguo. **16** Nake akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ũta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩngũra ndĩrĩa ya irathĩro,” Nake akĩmĩhĩngũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mũguĩ!” Nake akĩũikia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũguĩ wa Jehova wa ũhootani, wa kũhoota Asuriata! Nĩũkahoota Asuriata kũu Afeki na ũmaniine biũ.” **18** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mĩguĩ,” Nake mũthamaki akĩmĩoya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mĩgũthĩthĩ thĩ.” Nake akĩmĩgũthĩthĩ thĩ maita matatũ, agĩtiga. **19** Nake mũndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ũndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkwagĩrĩrwo nĩ kũmĩringĩthĩ maita matano kana matandatũ; ũguo nĩguo ũngĩgaatooria andũ a Suriata na ũmaniine biũ. No rĩu ũkaamahoota o maita matatũ tu.” **20** Nake Elisha agĩkuo na agĩthikwo. Na rĩrĩ, atharĩkĩri a kuuma Moabi maahũthĩrĩte gũtoonya bũrũri-inĩ o kĩambĩrĩria kĩa mwaka. **21** Hĩndĩ ĩmwe andũ amwe a Isiraeli magĩthĩka mũndũ-rĩ, o rĩmwe makĩona gĩkundi kĩa atharĩkĩri; nĩ ũndũ ũcio magĩthĩka kĩa mĩmba kĩa mũndũ ũcio maathĩkaga mbĩrĩra-inĩ ya Elisha. Hĩndĩ ĩria kĩa mĩmba kĩa kĩaahutanĩre na mahĩndĩ ma Elisha, mũndũ ũcio akĩrũka, akĩrũgama na magũrũ make. **22** Hazaeli mũthamaki wa Suriata aahĩnyĩrĩre Isiraeli matukũ mothe ma ũthamaki wa Jehoahazu. **23** No rĩrĩ, Jehova akĩmatuga na akĩmaĩguĩra tha, akĩmarũmbũiya nĩ ũndũ wa kĩrĩkanĩro giake na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ũmũthĩ, akoretwo atekwenda kũmaniina kana kũmaĩngata mberẽ mberẽ yake. **24** Hazaeli mũthamaki wa Suriata agĩkuo, nake mũriũ Beni-Hadadi agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **25** Hĩndĩ ĩyo Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtunya Beni-Hadadi mũrũ wa Hazaeli matũũra marĩa Hazaeli aatahĩte mbaara-inĩ kuuma kũrĩrĩrĩ the Jehoahazu. Joashu aamũtoorie maita matatũ, na nĩ ũndũ ũcio agĩcooka matũũra ma Isiraeli.

14 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli, Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Aarĩ wa miaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩria aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalem miaka mĩrongo ĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na omĩte Jerusalem. **3** Nĩekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ũria ithe Daudi eekĩte. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ũria ithe Joashu ekaga. **4** No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩrũ gũtĩherĩro; andũ maathĩre o na mberẽ kũrutĩra magongona na gũcĩnĩra ũbumba kuo. **5** Thuutha wa ũthamaki gũkorwo ũrũmĩte moko-inĩ make, akĩrũgaga anene arĩa moragĩte ithe Joashu ũria warĩ mũthamaki. **6** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga arĩu a oragani acio, kũringana na ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matĩkororagwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehĩa make mwene.” **7** Nĩngĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtũmba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunyana itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtũa Jokĩtheeli, rĩtũwa rĩria rĩtagwo nginya ũmũthĩ. **8** Hĩndĩ ĩyo Amazia agĩtũma andũ

kũrĩ Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũrũ wa Jehu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ūka tũng’ethanĩre ũthũi kwa ũthũ.” **9** No rĩrĩ, Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩre mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwarĩguo ahĩkio nĩ mũrũ kwaka.’ Hĩndĩ ĩyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni igĩũka ikĩrangĩrĩria mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **10** Ti-itherũ nĩũtooretie Edomu, na rĩu nĩũtũkĩte mwĩtĩĩ. Wĩgaathe nĩ ũndũ wa ũhootani waku, no ikara mwĩcĩ! Nĩ kĩ gĩgũtũma wĩherehe thĩĩna, wĩnĩnĩthĩe we mwene, o hamwe na andũ a Juda?” **11** O na kũrĩ ũguo, Amazia ndaigana gũthĩkĩrĩria; nĩ ũndũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩnĩ wa Juda. **12** Andũ a Juda makĩhũũrwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mũndũ akĩũrũra gwake mwĩcĩ. **13** Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyĩta Amazia mũthamaki wa Juda mũrũ wa Joashu mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Nĩngĩ Jehoashu agĩthĩ Jerusalem na akĩmomora rũthĩngũ rwa Jerusalem, kuuma Kĩhĩngũ-inĩ kĩa Efiraimu nginya Kĩhĩngũ gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ kũraihũ. **14** Nake akĩoya thahabu yothe na betha na indo ciothe irĩa ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova na irĩa ciarĩ igĩũna-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki. Nĩngĩ agĩtaha andũ na agĩcooka Samaria. **15** Ha ũhorũ wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahĩngĩre, o hamwe na mbaara yake rĩa maarũire na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, gĩthĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **16** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Jeroboamu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **17** Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũire muoyo miaka ikũmi na ĩtano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. **18** Ha ũhorũ wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, gĩthĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **19** Nao andũ makĩgĩa ndũya ya kũmũkĩrĩra kũu Jerusalem, nake Amazia akĩũrũra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩre kũu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. **20** Nĩacookĩro akuũtũwo na mbarathi, agĩthikwo Jerusalem hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. **21** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda makĩoya Azaria arĩ na miaka ikũmi na ĩtandatũ, makĩmũtũua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **22** Nĩwe waakire Elathu rĩngĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtano wa wathani wa Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu, mũthamaki wa Isiraeli agĩtũka mũthamaki kũu Samaria, na agĩthamaka miaka mĩrongo ĩna na ũmwe. **24** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaaitĩngĩre na mehĩa o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehĩe. **25** Nĩwe wacookĩre mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩrĩtĩo nĩ ndungata yake Jona mũrũ wa Amitai, ũria warĩ mũnabĩ kuuma Gathi-Heferi. **26** Jehova nĩonete ruo rũnene rwa andũ othe a Isiraeli, arĩa maarĩ ngombo na arĩa mataarĩ ngombo, akĩona ũria maathĩnĩkĩte, na gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmateithĩa. **27** Na tondu Jehova ndoigite atĩ nĩegũtharia rĩtũwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-rĩ, nĩamahonokĩre na guoko kwa Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu. **28** Ha ũhorũ wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, ũria wothe eekire, o na mbaara irĩa aahootanire, o

na ūria aatunyanire Isiraeli matūūra ma Dameski na Hamathu, marīa maarī ma Juda tene-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **29** Jeroboamu nīahurūkire hamwe na maithe make, o acio maarī athamaki a Isiraeli. Nake mūrū Zekaria agītuika mūthamaki ithenya rīake.

15 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli, Azaria mūrū wa Amazia mūthamaki wa Juda, akīambīrīria gūthamaka. **2** Nake aarī na ūkūrū wa mīaka ikūmi na itandatū rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo itano na īrī. Nyina eetagwo Jekolia, na oimīte Jerusalemu. **3** Nake nīekire maūndū marīa maarī magīrīru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria ithe Amazia eekīte. **4** No rīrī, kūndū kūrīa gūtūūgīru gūtīeherio; andū maathiire o na mbere kūrūtīra magongona o na gūcīnīra ūbumba kuo. **5** Jehova nīahūūire mūthamaki na mangū o nginya mūthenya ūria aakuire, na aatūūire nyūmba arī wiki. Jothamu mūrū wa mūthamaki akīrūgamīrīra nyūmba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būrūrī ūcio. **6** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Azaria, na ūria wothe eekire, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **7** Azaria akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hakuī nao itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrū Jothamu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **8** Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itatū na īnana wa Azaria mūthamaki wa Juda, Zekaria mūrū wa Jeroboamu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīeri itandatū. **9** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria maithe make meekīte. Ndaigana gūtiga mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **10** Shalumu mūrū wa Jabeshi nīaciirīre gūūkīrīra Zekaria. Akīmūtharīkīra mbere ya andū, akīmūūraga, nake agītuika mūthamaki ithenya rīake. **11** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Zekaria, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **12** Nī ūndū ūcio kiugo kīa Jehova kīria kīarīrīro Jehu nīkīahingire, kīria kīoigīte atīrī: “Njīaro ciaku nīgaikarīra gītī kīa ūnene wa Isiraeli nginya rūciaro rwa kana.” **13** Na rīrī, Shalumu mūrū wa Jabeshi aatuikire mūthamaki mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa ūthamaki wa Uzia mūthamaki wa Juda, nake agīthamaka mweri ūmwe kūu Samaria. **14** Menahemu mūrū wa Gadī akiuma Tiriza, agīthī Samaria. Agītharīkīra Shalumu mūrū wa Jabeshi kūu Samaria, akīmūūraga, na agītuika mūthamaki ithenya rīake. **15** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Shalumu, na ndundu ya gūūkanīrīra rīria aatongoretie, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **16** Hīndī īyo Menahemu, arutīte Tiriza agītharīkīra Tifisa, na akīūraga mīndū wothe warī itūūra, rīu inene thīinī o na arīa maarī hakuī narīo, tondū nīmaregire kūhingūra ihingo ciao. Akīhūūra Tifisa, na agītarūra nda cia andū-a-nja arīa maarī na nda. **17** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa Azaria mūthamaki wa Juda, Menahemu mūrū wa Gadī agītuika mūthamaki wa Isiraeli, na agīthamaka Samaria mīaka ikūmi. **18** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Hīndī ya wathani wake wothe, ndaigana gūtīgana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **19** Hīndī īyo Puli mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūrī ūcio, nake Menahemu akīmūthe taranda ngiri īmwe cia betha nīguo amūteithīrīre kūrūmia ūthamaki wake wega. **20** Menahemu agītīa mbeeca icio na hinya kuuma kūrī andū a Isiraeli. Mūndū o wothe gītonga aarī arute cekeri mīrongo itano cia betha, nīguo iheo mūthamaki

wa Ashuri. Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Ashuri akīehera, na ndaikarīre būrūrī ūcio rīngī. **21** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Menahemu, na ūria eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **22** Menahemu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrū Pekaia agītuika mūthamaki ithenya rīake. **23** Mwaka-inī wa mīrongo itano wa ūthamaki wa Azaria mūthamaki wa Juda, Pekaia mūrū wa Menahemu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka īrī. **24** Pekaia agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtiga mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **25** Ūmwe wa anene ake, Pekaia mūrū wa Remalia, agīciirīra ndundu ya kūmūūkīrīra. Arī na andū mīrongo itano kuuma Gileadi, agīthī, akīūraga Pekaia hamwe na Arigobu na Arieihi, kūu Samaria, kīrigo-inī gīa kwīgītīra kīa nyūmba ya ūthamaki. Nī ūndū ūcio, Peka akīūraga Pekaia na agītuika mūthamaki ithenya rīake. **26** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Pekaia, na ūria wothe eekire-rī, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **27** Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itano na īrī wa Azaria mūthamaki wa Juda, Peka mūrū wa Remalia agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka mīrongo īrī. **28** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtīgana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **29** Hīndī ya Peka mūthamaki wa Isiraeli, nīguo Tigilathu-Pileseru, mūthamaki wa Ashuri, ookire agītunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshi na Hazoru. Niatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na būrūrī wothe wa Nafitali na agīthamīria andū aakuo Ashuri. **30** Nīngī Hoshea mūrū wa Ela agīciirīra ndundu ya gūūkīrīra Peka mūrū wa Remalia. Nake akīmūtharīkīra na akīmūūraga, agīcooka agītuika mūthamaki ithenya rīake, mwaka-inī wa mīrongo īrī wa ūthamaki wa Jothamu mūrū wa Uzia. **31** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Peka, na ūria wothe eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **32** Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa ūthamaki wa Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Isiraeli, Jothamu mūrū wa Uzia mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. **33** Aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nyina eetagwo Jerusha mwarī wa Zadoku. **34** Nīekire maūndū marīa magīrīre maitho-inī ma Jehova o ta ūria ithe Uzia eekīte. **35** No rīrī, kūndū kūrīa gūtūūgīru gūtīeherio; andū maathiire o na mbere kūrūtīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. Jothamu agīka rīngī kīhingo kīa rūgongo kīa hekarū ya Jehova. **36** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jothamu, na ūria eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **37** (Matukū-inī macio Jehova akīambīrīria gūtūma Rezini mūthamaki wa Suriata, na Peka mūrū wa Remalia, mokīrīre Juda.) **38** Nake Jothamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao itūūra inene rīa Daudi, na norīo itūūra rīa ithe. Nake mūrū Ahazu agītuika mūthamaki ithenya rīake.

16 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi na mūgwanja wa ūthamaki wa Peka mūrū wa Remalia, Ahazu mūrū wa Jothamu mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. **2** Ahazu aarī wa mīaka mīrongo īrī rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nake ndaigana gwīka maūndū magīrīre maitho-inī ma Jehova Ngai wake, ta ūria ithe Daudi eekīte. **3** Aathiaga na mīthīre ya athamaki a Isiraeli,

o na akiruta mürüü ari igongona ría njino, akirümírira njira iria iri magi cia ndüriri iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Israeli. **4** Nīaarutiire magongona na agcīnīra ūbumba kūdū kūrīa gūtūūgīru, na tūcūmbīrī-inī twa irīma, o na rungu rwa mitī ūria mūruru. **5** Hīndī ūyo Rezini mūthamaki wa Suriata, na Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Israeli, makiumagara makahūirane na Jerusalem, na makirīgīcīria Ahazu, no matiamūtoorie. **6** Hīndī ūyo Rezini mūthamaki wa Suriata agītunyana itūūra rīa Elathu, akīrīcookeria Suriata, na akīngata andū a Juda. Andū a Edomu magīthamāria Elathu, na matūire kuo nginya ūmūthī. **7** Ahazu agītuma andū kūrī Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri makamwīre atīrī, “Nī nīi ndungata na ngombo yaku. Ambata, ūke ūhōnokie kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Suriata na mūthamaki wa Israeli, arīa maratharīkīra.” **8** Nake Ahazu agīkuua betha na thahabu iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na igīna-inī iria cia nyūba ya ūthamaki, na agīcītuma irī iheo kūrī mūthamaki wa Ashuri. **9** Mūthamaki wa Ashuri agītīkīra na ūndū wa gūtharīkīra itūūra rīa Dameski na akīrītunyana. Agīthamāria atūūrī akuo akīmatwara Kiri na akīūruga Rezini. **10** Hīndī ūyo Mūthamaki Ahazu agīthī Dameski gūtūngana na Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Nake akīona kīgongona kūu Dameski, agītūmīra ūria mūthīnjīri-Ngai mūcoro wa kīgongona kīu o na mwakīre wakīo o ta ūria gīakītwo. **11** Nī ūndū ūcio ūria ūria mūthīnjīri-Ngai agīaka kīgongona kūrīngana na ūria wothē aatūmīrwo, gīcōretwo nī Mūthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agīkīrīkīa mbere ya Mūthamaki Ahazu gūcooka. **12** Rīrīa mūthamaki aacookire kuuma Dameski na akīona kīgongona kīu, agīkuhīrīria na akīrūtīra igongona igūrū rīakīo. **13** Akīruta igongona rīake rīa njino na rīa mūtū, na agītīrīria indo iria irutagwo cia kūnyuo na akīmīnjāmīnjīria kīgongona kīu thakame ya maruta ma ūguano. **14** Nakīo kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova, agīkīruta mwena wa na mbere wa hekarū, kuuma gatagatī-inī ga kīgongona kīu kīerū na hekarū ya Jehova, agīkīga mwena wa gathīgathini wa kīgongona kīu kīerū. **15** Hīndī ūyo Mūthamaki Ahazu akīhe ūria ūria mūthīnjīri-Ngai mawatho maya: “Igūrū rīa kīgongona kīu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūcīini, na iruta rīa mūtū rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtū, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūrī, na iruta rīao rīa mūtū na iruta rīao rīa kūnyuo. Na ūmīnjāmīnjīrie kīgongona thakame yothē ya maruta ma njino na ya magongona. No kīgongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūria ūhorō kuuma kūrī Jehova.” **16** Nake ūria ūria mūthīnjīri-Ngai agīka o ta ūria Mūthamaki Ahazu aamwathīte. **17** Mūthamaki Ahazu akīeheria icunjī cia mwena-inī, na akīeheria irāī kuuma makaarī-inī macio. Akīeheria itangi rīria rīetagwo Karia igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria ciakanyiitīrīre, na agīkaigīrīra itina-inī cia mahiga. **18** Nīeherie gīthaku gīa Thabatū kīrīa gīakītwo hekarū-inī, na agīthamāria itoonyero rīa athamaki hau nja ya hekarū ya Jehova, nīguo akenie mūthamaki wa Ashuri. **19** Ha ūhorō wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Ahazu, na ūria eekire-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nake Ahazu akīhurīka hamwe na maithe make, na agīthikwo hamwe nao Itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrū Hezekia agītūika mūthamaki ithenyā rīake.

17 Na rīrī, mwaka wa mīrongo rīrī wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mūrū wa Ela agītūika mūthamaki wa Israeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka kenda. **2** Agīka maūdū

mooru maitho-inī ma Jehova, no ti ta ūria athamaki a Israeli arīa maarī mbere yake meekite. **3** Shalīmaneseru mūthamaki wa Ashuri akīambata agatharīkīre Hoshea, ūria warī ndungata ya Shalīmaneseru na nīamūrīhaga igooti. **4** No mūthamaki wa Ashuri nīamenyire atī Hoshea aarī mūkunyaarī, nīgūkorwo nīatūmīte andū kūrī Soo mūthamaki wa Misiri, na nīatīgīte kūrīha igooti rīa mūthamaki wa Ashuri ta ūria ekaga mbere mwaka o mwaka. Nī ūndū ūcio Shalīmaneseru akīmūnyīta, na akīmūhīngīra njeera. **5** Mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūrī wothē, agīkīnya Samaria na akīrīgīcīria miaka itatū. **6** Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Hoshea nīguo mūthamaki wa Ashuri aatunyaire Samaria, agīthamāria andū a Israeli būrūrī wa Ashuri. Akīmahe ūtūūro kūu Hala na Gozani, Rūū-inī rwa Haboru, na matūūra-inī ma Amedi. **7** Maūdū macio mothe meekīre nī ūndū andū a Israeli nīemhīrie Jehova Ngai wao, ūria wamarutīte būrūrī wa Misiri moime watho-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīmāmīrīra ngai ingī, magīcihooya, **8** na makīrūmīrīra mītugo ya ndūriri iria ciaingātītwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrīra mītugo irīa yambīrīrio nī athamaki a Israeli. **9** Nao andū a Israeli magīka maūdū na hitho ma gūūkīrīra Jehova Ngai wao marīa mataagīrīre. Kuuma mūthīringo-inī wa kūrīngāra nginya itūūra rīria rīarīgīrwo rūthīngō rwa hinya, makīakīra kūdū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. **10** Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūdū kūrīa gōthe gūtūūgīru o na rungu rwa mitī rīria mūruru. **11** Nīmācinagīra ūbumba handū hothe hatūūgīru, o ta ūria ndūriri iria Jehova aaingatīte ciehere mbere yao ciekgaga. Magīka maūdū ma waganu ma kūrakarīa Jehova. **12** Nīmahoire mīhianano o na gūtūika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtīkaneke ūguo.” **13** Nake Jehova agīkaania andū a Israeli na andū a Juda na ūndū wa anabīi ake othe na andū arīa moonaga maūdū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtīgane na njira cianyu cia waganu. Rūmagīai maathani na irīra cia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, kūrīngana na watho wothē ūria ndaathire maithe manyu maathīkagīre, na ūria ndaamūreheire na tūnua twa anabīi ndungata ciakwa.” **14** No matiigana kūrīngū, no momīrie ngoro ciao o ta ūria maithe mao meekire, arīa mateehokīre Jehova Ngai wao. **15** Nao makīrega irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo na kīrīkanīro kīrīa aarīkaniire na maithe mao, na mīkaana irīa aamaheete. Nao maarūmīrīre mīhianano itarī kiene, nao magītūika kīndū gītārī bata. Meegerekānīre na ndūriri iria ciamarīgīcīrie, o na gūtūika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtīgeke ta ūria ndūriri icio ciakaga,” nao magīka maūdū marīa Jehova aamagīrītīe gwīka. **16** Nīmātiganīrie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthōndekera mīhianano rīrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthōndeka gītugī kīa Ashera. Nao makīmāmīrīra cīumbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. **17** Nīngī makūrīta aīrītū na aanae ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhorō na makaragūra, na makītheana gwīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakarīa. **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Israeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūrīhīga wa Juda watīgīrwo. **19** O nao andū a Juda matiarūmīrīre maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīre mītugo irīa yambīrīrio nī andū a Israeli. **20** Nī ūndū ūcio Jehova akīrega andū a Israeli othe, akīmāherīthīa na akīmāneana moko-inī ma thū, o nginya akīmāingata mehēre mbere yake. **21** Na rīria aamūrānīre andū a Israeli na nyūba ya Daudī-rī, nīguo maatūire Jeroboamu mūrū wa Nebatī mūthamaki wao. Nake Jeroboamu akīguucīrīria andū a Israeli matige

kürümírira Jehova, agítúma meehie ríthia inene. **22** Andú a Isiraeli makírímírira mehia mothe ma Jeroboamu, na matiigana gúcooka gútigana namo, **23** nginya rírira Jehova aameheririe mbere yake o ta úria aameríte na kanua ka ndungata ciacie ciothe cia anabii. Ní úndú úcio andú a Isiraeli makíheherio búrúri wao, magíthamírío Ashuri, na no kuo marí. **24** Nake múthamaki wa Ashuri akíruta andú Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarivaimu, akímahe matúúra ma Samaria ithenya ría andú a Isiraeli. Makígwatíra Samaria, na magíikara matúúra-iní makuo. **25** Híndí ría maambíríríe gúikara kuo matíahooyaga Jehova; ní úndú úcio Jehova akímatúúma mírúúthi kuo, íkúragá andú amwe. **26** Nake múthamaki wa Ashuri agíkinyírío úhoro akírwo atírí: “Andú aría wathaamirie úkímatwara matúúra-iní ma Samaria matíúú úria ngai ya búrúri úcio yendaga. Nímatúúmiré mírúúthi ría íramooraga, tondu andú nímarígítwo ní kí ngai íyo yendaga.” **27** Híndí íyo múthamaki wa Ashuri agíathana atírí: “Reke múthínjírí-Ngai úmwe wa aría maatahírwo kuumá Samaria acooke agatúúre kuo, nígeetha arute andú úria ngai ya búrúri úcio yendaga.” **28** Ní úndú úcio múthínjírí-Ngai úmwe wa aría maatahítwo kuumá Samaria agíthíi gútúúra Betheli, akímaruta kíhooya Jehova. **29** No rírí, o rúrírí rúgítíthondekera ngai kúhuo matúúra-iní mothe maría maatúúragá, magíciaga mahooero-iní maría maathondeketwo ní andú a Samaria kúndú kúria gútúúgírú. **30** Andú a kuumá Babuloni magíthondeka múhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andú a Kutho magíthondeka Nerigali, nao andú a Hamathu magíthondeka Ashima; **31** nao andú a Aavi magíthondeka Nibihazi na Tarataka, nao andú a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irí ta magongona kúrí Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. **32** Nímahooyaga Jehova, no níngí magíthuura andú a míthemba yothe yao matuíke aruti wíra ta athínjírí-Ngai mahooero-iní ma kúndú kúria gútúúgírú. **33** Nímahooyaga Jehova, na no maatungatagíra ngai ciao, kúringana na mítugo ya ndúrírí cia kúria maarutítwo. **34** Nginyagia úmúthí matúúre marúmitie mítugo yao ya tene. Nao matíhooyaga Jehova kana gwathíkíra írira cia watho wake wa kúrímírírwó, na matúúro maría matúútwo, na watho na maathani maría Jehova aaheire níjaro cia Jakubu, úria aatúire Isiraeli. **35** Rírira Jehova aaríkaníire kírikaníro na andú a Isiraeli-rí, aamaathire atírí: “Mútikanahooe ngai íngí, kana múciinamíríre, kana múcitungatíre, kana múciurutíre ígongona. **36** No Jehova úria wamúrúture búrúri wa Misiri na hinya múnene na atambúrúkítie guoko gwake, úcio nowe wiki mwagírírwó níkúhooyaga. Níwe múrínamagíríra, na níwe múrírutagíra magongona. **37** Híndí ciothe no nginya múmenyagíríre kírira kía watho wake wa kúrímírírwó na matúúro maría matúútwo, na mawatho, o na maathani maría aamwandíkíire. Mútikanahooe ngai íngí. **38** Mútikariganírwó ní kírikaníro kíria ndaaríkaníire na inyuú, na mútikanahooe ngai íngí. **39** No rírí, múhooyage Jehova Ngai wanyu; tondu níwe úkaamúkúúra guoko-iní gwa thú cianyu ciothe.” **40** No rírí, matiigana kúnjuga, no maathíire o na mbere na mítugo yao ya tene. **41** O na rírira andú acio mahooyaga Jehova, no maatungatagíra ngai ciao cia míhianano. Nginyagia úmúthí ciana ciao na ciana cia ciana ciao íthiiga na mbere gwíka o ta úria maithe mao meekaga.

18 Na rírí, mwaka-iní wa ítatú wa Hoshea múrú wa Ela múthamaki wa Isiraeli, níguo Hezekia múrú wa Ahazu múthamaki wa Juda aambíríríe gúthamaka. **2** Aarí wa míaka mírongo tírri na ítano rírira aatúikire múthamaki, nake

agíthamaka arí Jerusalemu míaka mírongo tírri na kenda. Nyina eetagwo Abja mwarí wa Zekaria. **3** Nake agíika maúndú maría magíríire maitho-iní ma Jehova, o ta úria ithe Daudi eekíte. **4** Níheheririe kúndú kúria gútúúgírú, akíhehenja mahiga maría maamúrírwo ngai cia míhianano, na agítemenga ítuquí cia Ashera. Nayo nyoka ya gícano ría yathondeketwo ní Musa akímíunanga túcunjí, nígúkorwo nginyagia íhinda ríu andú a Isiraeli nímamícínagíra úbumba. Nayo yetagwo Nehushitani. **5** Nake Hezekia agítúúra ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gútiarí múndú úngí take harí athamaki othe a Juda, mbere yake kana aría mookire thootha wake. **6** Níatúúirre arúgamíte waga harí Jehova na ndaigana gútiaga kúmúrímírira; na níatúúire arúmitie maathani ma Jehova maría aaheire Musa. **7** Nake Jehova aarí hamwe nake; nake Hezekia akígaacíra maúndú-iní mothe maría ekaga. Níngí níareganire na watho wa múthamaki wa Ashuri, na akírega kúmútungata. **8** Níatooririe Afilisti kuuma múthiringo-iní wa arangírí nginya ítuúra-iní rírira ríarígítwo na rúthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matúúra makuo. **9** Mwaka-iní wa ína wa úthamaki wa Hezekia, na níguo warí mwaka wa mógwanja wa Hoshea múrú wa Ela múthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru múthamaki wa Ashuri níathíire kúria na ítuúra ría Samaria na akírígígíciaría. **10** Na thootha wa míaka ítatú Ashuri magítunyana Samaria. Ní úndú úcio ítuúra ría Samaria rígitahwo mwaka-iní wa ítandatú wa úthamaki wa Hezekia, na warí mwaka wa kenda wa úthamaki wa Hoshea múthamaki wa Isiraeli. **11** Nake múthamaki wa Ashuri agíthamírira andú a Isiraeli kúu Ashuri, akímahe útuúro Hala, kúu Gozani ndwere-iní cia Rúú rwa Haboru na matúúra-iní ma Amedi. **12** Úndú úcio wekíkire ní úndú nímagíte gwathíkíra Jehova Ngai wao, no magíthúkia kírikaníro giake, na úria wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathíre. Matíathíkíríríe maathani macío kana makímahingia. **13** Mwaka-iní wa ikúmi na ína wa úthamaki wa Hezekia, Senakeribu múthamaki wa Ashuri agítharíkíra matúúra mothe manene ma Juda maría mairígírwo na thingo cia hinya, na akímatunyana. **14** Ní úndú úcio Hezekia múthamaki wa Juda agítúúra múthamaki wa Ashuri úria warí kúu Lakishi ndúmíríri íno: “Níhítítie. Njeherera na níngúkúríria kíria gíothe úngínjítia.” Nake múthamaki wa Ashuri agítíia Hezekia múthamaki wa Juda taranda magana matatú cia betha, na taranda mírongo ítatú cia thahabu kía hinya. **15** Ní úndú úcio Hezekia akímúhe betha íria ciothe cionekire hekarú-iní ya Jehova na ígúna-iní ciothe cia nyúmba ya úthamaki. **16** Íhinda-iní ríu, Hezekia múthamaki wa Juda akíruta thahabu ría yagemetie mírango na ítuquí cia mírango ya hekarú ya Jehova na akímíhe múthamaki wa Ashuri. **17** Múthamaki wa Ashuri agítúma mwathí úria múnene wa mbútú ciothe cia ita, na múrúgamíríri wa anere aría arí, na mwathí wa mbútú cia mbaara, marí na mbútú nene ya íta kuumá Lakishi mathíi kúri Múthamaki Hezekia kúu Jerusalemu. Magíkinya Jerusalemu na makírúgama mútaro-iní wa Karia ka Rúgongo, níjira-iní ya gúthíi Múgúnda-iní wa Múthambia Nguo. **18** Magítúmaníra múthamaki; nake Eliakimu múrú wa Hilikia múrúgamíríri wa nyúmba ya úthamaki, na Shebina úria mwandíkí-marúa, na Joa múrú wa Asafu úria warí mwandiki wa maúndú ma íhinda ríu, makiumagara mathíi kúri o. **19** Nake múnene wa mbútú cia ita akímeera atírí, “Írai Hezekia atírí: “Múthamaki úria múnene, o we múthamaki wa Ashuri, ekuuga atírí: Úrutíte úmíríru úcio úri naguo kí? **20** Wee uugaga úri na hinya wa mbútú cia ita, na níúú kúria, no waragia o ciugo cia túhú. Núú úcio wíhokete atí níguo únemere? **21** Atírírí, wee wíhokete andú a Misiri acio mahaana ta kamúrangi koinikangu, karía

gathecaga mündü guoko, gakamūguraria etiirania nako! Ūguo nīguo Firāini mūthamaki wa Misiri ahaana kūrī arīa othe mamwīhokaga. **22** O na ūngīnjīra atīrī, “Ithuī twīhokete Jehova Ngai witū”, gīthi tiwe wehereirio kündü kūrīa gūtūūgīru, na igongona irīa ciarī kuo nī Hezekia, akīra andū a Juda na Jerusalem atīrī, “No ngīnya mūhooyagīre mbere ya kīgongona gīkī kīrī Jerusalem?” **23** “Rīu-rī, ūka ūgēiugīthanie na mwathi wakwa, mūthamaki wa Ashuri: Nīngūkūhe mbarathi ngiri igīrī angīkorwo ūrī na andū mangīcitwarīthia! **24** Wakīhota gītōoria o na mūnene ūrīa mūnini mūno thīini wa anene a mwathi wakwa, na na gūtūika mwīhokete ngaari cia ita na andū arīa mathiāga mahaičite mbarathi a Misiri? **25** Na nīngī-rī, njūkīte gūtharīkīra na kwananga kündü gūkū iterīitwo nī Jehova? Jehova we mwene nīwe wanjīrīre njūke hūire būrūrī ūyū, na ndīwanange.” **26** Nake Eliakimu mūrū wa Hilikia, na Shebina, na Joa makīra mūnene ūcio wa mbūtū cia ita atīrī, “Twağūthaiha arīria ndungata ciaku na rūthiomi rwa Asuriata, tonđū nītūrūū. Tīga gūtwarīra na rūthiomi rwa Kīhibirania, andū aya marī rūthingo-inī makīiugua.” **27** No mūnene ūcio wa mbūtū cia ita agīcookia atīrī, “Kaī ndatūmīrwo nī mwathi wakwa kūrī mwathi wanyu na kūrī inyuī ndīmīrē maūndū maya, na ti kūrī andū aya maikarīte rūthingo igūrū, o aya makaarīa kīoro kīao na manye mathugumo mao o ene o ta ūrīa inyuī mūgeeka?” **28** Nīngī mūnene wa mbūtū cia ita akīrūgama, akīanīra na rūthiomi rwa Kīhibirania, akiuga atīrī: “Thikīrīria ndūmīrīri ya mūthamaki ūrīa mūnene, mūthamaki wa Ashuri! **29** Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtīgētīkīre Hezekia amūheenie. Nđangīhota kūmūnokīa kuma guoko-inī gwakwa. **30** Mūtīgētīkīre Hezekia amūringīrīre kwīhoka Jehova hīndī rīra ekuuga atīrī, ‘Ti-itherū Jehova nīegūtūhonokīa; itūūra rīrī rītīkaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.’ **31** “Mūtīgathikīrīre Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga ūū: Rekei tūiguane, na mūke kūrī nī. Mwēka ūguo o ūmwe wanyu nīakarīaga kuma kūrī mūtī wake wa mūthabībū na mūkūyū, na anyuūage maaī ma gīthima giāke, **32** ngīnya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūrī ūrīa ūhaana ta wanyu, būrūrī ūrī ngano na ndībei ya mūhīhano, būrūrī ūrī irio na mīgūnda ya mīthabībū, būrūrī ūrī mītī ya mītamaiyū na ūūkī. Thuurai muoyo no ti gīkuū! “Mūtīgathikīrīre Hezekia, nīgūkorwo nīaramūhītīthia rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jehova nīegūtūhonokīa.’ **33** Nī kūrī ngai ya būrūrī o na ūrīkū rīrī yahonokīa būrūrī wayo kuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? **34** Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kūrī? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irī kūrī? Nīihonokīe Samaria kuma guoko-inī gwakwa? **35** Nī ngai rīrīkū harī ngai ciothe cia mabūrūrī macio yanahonokīa būrūrī wayo kuma kūrī nīi? Gwakīhoteka atīa Jehova ahonokī Jerusalem kuma guoko-inī gwakwa?” **36** No andū acio magīkīra kīa, na matīrī ūndū maamūcookeirīe, tonđū mūthamaki nīamathīte, akameera atīrī, “Mūtīkamūcookerīe ūndū.” **37** Hīndī ūyo Eliakimu mūrū wa Hilikia ūrīa mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīkī-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūrīa mwandīkī wa maūndū na hīnda rīu, magīthī kūrī Hezekia, matembūrangīte nguo ciao, na makīmīra ūrīa mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigīte.

19 Rīrīa Mūthamaki Hezekia aigūire ūguo, agītēmbūranga nguo ciake na akīthumba nguo ya ikūnia, agīthīi, agītōonya hekarū ya Jehova thīini. **2** Agītūma Eliakimu ūrīa warī mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīkī-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbīte nguo cia makūnia, mathīi kūrī Isaiā mūrū wa

Amozu, ūrīa mūnabīi. **3** Makīmīra atīrī, “Ūtū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa mīnyamaro, na ikūūmana, na gīconoko, o ta ihinda rīa ciana rīa gūciarwo rīakīnya na hīnya wa gūciara ūkaaga. **4** No gūkorwo Jehova Ngai waku nīekūigua ciugo ciothe cia mūnene wa mbūtū cia ita, ūrīa mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri, atūmīte oke anyūrūrīe Ngai ūrī muoyo, na amūkūūme nī ūndū wa ūhoro ūcio Jehova Ngai waku aigūite. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matigaire muoyo.” **5** Rīrīa anene a Mūthamaki Hezekia maakīnyire kūrī Isaiā-rī, **6** Isaiā akīmeera atīrī, “Iraī mwathi wanyu atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tīga gwtīgīra nī ūndū wa ūrīa ūgūite ciugo cio atungati a mūthamaki wa Ashuri manumīte nacio. **7** Ta thikīrīria! Nīi nīngwīkīra roho wa mūthēmba mūna thīini wake, nīguo rīrīa arīigua ūhoro mūna-rī, acooke būrūrī wake, na arī kūu ndūme ooragwo na rūhīu rwa njora.” **8** Rīrīa mūnene wa mbūtū cia ita aigūire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishi, akīehera Jerusalem, agīthīi agīkora mūthamaki akīrīa mbaara na Libina. **9** Na rīrī, Senakeribu agīkīnyīrwo nī ūhoro wa atī Tirihaka, ūrīa Mūkushi mūthamaki wa Misiri, nīoimagarīte, oke arūe nake. Nī ūndū ūcio agītūma andū rīngī kūrī Hezekia marī na ūhoro ūyū: **10** ‘Iraī Hezekia mūthamaki wa Juda atīrī: Nđūgetīkīre Ngai ūcio wīhokete akūheenie rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jerusalem ndīngīneanwo kūrī mūthamaki wa Ashuri.’ **11** Ti-itherū nīūgūite ūrīa athamaki a Ashuri mekīte mabūrūrī-inī mothe, ūrīa maamanīire biū. Inyuī mūngīthonoka atīa? **12** Na rīrī, ngai cia ndūrūrī irīa cīaniinīrwo nī maithe maitū ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Refezu, na andū a Edeni arīa maarī Telasarū-rī, nīcīamahonokīre? **13** Mūthamaki wa Hamathu na kana mūthamaki wa Aripadi, kana mūthamaki wa itūūra inene rīa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rī, arī ha?” **14** Hezekia akīnyīita marūa kuma kūrī andū arīa maatūmītwa, na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmātambūrūkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akīhooya Jehova, akiuga atīrī: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, o wee ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi, Wee wīkī nowe Ngai igūrū rīa mothamaki mothe ma thī. Wee nīwe wombere igūrū na thī. **16** Tega matū maku Wee Jehova, ūigūe; hīngūra maitho maku Wee Jehova, wone; ūigūe ciugo cia Senakeribu irīa atūmīte cia kūrūma Ngai ūrīa ūrī muoyo. **17** ‘Ti-itherū Jehova, athamaki a Ashuri nīmanangīte biū ndūrūrī na mabūrūrī macio. **18** Na nīmaikītie ngai ciao mwaki-inī na magacīthūkangīa, tonđū itīarī ngai, no ciarī mītī na mahīga, ciathonoketwo na moko ma andū. **19** Na rīrī, Wee Jehova Ngai witū, tūhonokīe kuma guoko-inī gwake, nīgeetha mothamaki mothe ma thī mamenye atī Wee Jehova, o Wee wīkī, nīwe Ngai.” **20** Hīndī ūyo Isaiā mūrū wa Amozu agītūma ndūmīrīri kūrī Hezekia, akīmīra atīrī: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga: Nīnjīgūite mahooya maku makonīi Senakeribu mūthamaki wa Ashuri. **21** Ūyū nīguo ūhoro ūrīa Jehova arītie wa kūmūkīrīra: “Mūrītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni, nīakūmenete na agakūnyarua. Mwarī wa Jerusalem arīania mūtwe rīrīa wee ūroora. **22** Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū? Nīngī-rī, nūū ūgūthūkīre na mūgambo, na ūgakūrīra maitho na mwītīo? Wee ūgookīrīra ūrīa Mūtheru wa Isiraēli! **23** Ūtūmīte andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atīrī, “Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita-rī, nīnyambatīte ngakīnya tūcūmbīrī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītārakwa yakuo irīa mīraihū mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīngīnyīte mūthia wakuo kūrīa kūrīya mūno, kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega

mūno. **24** Ninyenje itihima mabūriri ma kungī, na ngyanya maai kuo. Nihūthitīe tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.” **25** “Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio, matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio, na rīu nīndūhīngitīe, atī wee nītūtīmīte matiūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matuīke hība cia mahiga. **26** Andū akuo magīthitio hinya, magegearīte na magaconorithio. Mahaana mīmera īrī mīgūnda, makoororoa o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, īrīa yūmaga ītanakūra. **27** “No nīnjūū kūrīa ūikaraga. **28** Tondū nīndakarīere, na rīng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa, nīngūwīkīra gīcūhī gīakwa inīūrū, na matamu makwa ndīmōhe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere njīra o īyo wokīere.” **29** “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia giaku, wee Hezekia: “Mwaka-inī ūyū ūkūrīa irio cia maitīka, naguo mwaka wa keerī ūrīe kīrīa gīgaathundūka kuuma harī mo. No mwaka-inī wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrīe maciaro mayo. **30** Na o rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagaikūrūkia mīrī na thī, na maciare maciaro na igūrū. **31** Nīgūkorwo Jerusalem nīgūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkūndi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkīo gīkaahingia ūguo. **32** “Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū igūrū rīa mūthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itūūra rīrī inene, kana arathūkie mūguī kuo. Ndagooka mbere ya rīo na ngo, kana arīrigīcīrīe na ihumbu cia tīrī, arīūkīrīe. **33** Njīra īrīa ookīre-rī, no yo agaacookera; ndagatoonya itūūra rīrī inene, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **34** Nīngagītīra itūūra rīrī inene na ndrīhionokie, nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **35** Ūtukū o ro ūcio mūrīka wa Jehova agīthīi akūrūra andū 185,000 kūu kambī ya Ashuri. Rīrīa andū mookīrīe rūcīinī tene, magīkora kūu no cimba therī! **36** Nī ūndū ūcio Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharia kambī agīthīi. Agīcookā Nineve agīkara kuo. **37** Na rīrī, mūthenya ūmwe, rīrīa aahooyaga arī hekarū-inī ya ngai yake Nīsiroku, arīū ake eerī Adarameleki na Sharezeru makīmūrāga na rūhīū rūa njora, na makūrīra būrīri wa Ararati. Nake mūrīū Esari-Hadoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

20 Matukū-inī macio Hezekia akīrwarā, na aarī hakuhī gūkua. Mūnabīi Isāia mūrū wa Amozu agīthīi kūrī we, akīmūrā atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Thondeka maīndū ma mūcīi waku, tondū nīgūkua, ndūkūhona.” **2** Hezekia akīhūgūra ūthīū wake, akīrora rūthīngō-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atīrī, **3** “Wee Jehova, rīrīkana ūrīa ngoretwo ngīthīi na mīthīire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ūrīa kwagīrīire maitho-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. **4** Isāia atanakinya nja ya gatagati-rī, kiugo kīa Jehova gīkīmūkīnyīra, akīrīro atīrī: **5** “Cooka, ūkeere Hezekia mītongoria wa andū akwa atīrī, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: Nīnjiguīte ihooya rīaku, na ngoona maithori maku; nīngūkūhonia. Mūthenya wa itatū kuuma rīu nīūkambata ūthīi hekarū-inī ya Jehova. **6** Nīngūkūongerera mīaka ikūmi na itano ya gūtūura muoyo. Na nīngūkūhonia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgītīra itūūra rīrī inene nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **7** Nīngī Isāia akiuga atīrī, “Thondekai gīkūmba kīa ngūyū.” Nao magīka o ūguo, na magīkīgīrīra ihūha-inī rīu, nake Hezekia akīhona. **8** Hezekia nīoorītīe Isāia atīrī, “Kīmenyithia gīgaakorwo kīrī kīrīkū kīa

atī Jehova nīekūūhonia, na atī nīngambata thīi hekarū-inī ya Jehova mūthenya wa gatātū kuuma ūmūthī?” **9** Nake Isāia akīmūcookera atīrī, “Gīkī nīkīo kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe, kīa atī Jehova nīegwīka ūndū ūcio akwīrīre: Ūkwenda kūruru gīthīi mbere makinya ikūmi, kana gīcooke thuutha makinya ikūmi?” **10** Nake Hezekia akiuga atīrī, “Kūruru gūthīi na mbere makinya ikūmi nī ūndū mūhūthū, nī kaba kūruru gīcooke na thuutha makinya ikūmi.” **11** Nake mūnabīi Isāia agīkīra Jehova, nake Jehova agītūma kūruru gīcooke na thuutha makinya macio ikūmi marīa gīaikūrūkīte ngathī-inī ya Ahazu. **12** Ihinda-inī rīu-rī, Merodaki-Baladani mūrū wa Baladani mūthamaki wa Babuloni nīatūmīre Hezekia marīa na kīheo, tondū nīaiguīte ūhorō wa ndwari ya Hezekia. **13** Hezekia akīmūkīra andū arīa maatūmitwo, na akīmōonia indo ciothe iria agīte makūmbī make, akīmōonia betha, na thahabu, na mahuti marīa manungī wega, na maguta marīa mega mūno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarī giīna-inī ciake. Gūtīrī kīndū o na kīmwe thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kana kīarī ūthamaki-inī wake wothē Hezekia ataamoonīre. **14** Hīndī īyo mūnabīi Isāia agīthīi kūrī Mūthamaki Hezekia akīmūūrīa atīrī, “Andū acio moiga atīa, na makuumite kūrī?” Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Moimīte būrūrī wa kīraya, megūkīte kuuma būrūrī wa Babuloni.” **15** Nake mūnabīi akīūrīa atīrī, “Nī kīī monire nyūmba-inī yaku ya ūthamaki?” Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Monire indo ciothe nyūmba-inī yakwa ya ūthamaki. Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīrī giīna-inī ciakwa itanamonia.” **16** Nake Isāia akīra Hezekia atīrī, “Ta iuga kiugo kīa Jehova: **17** I-itherū ihinda nīrīgakinya, rīrīa indo ciothe iria irī thīinī wa nyūmba yaku ya ūthamaki, na indo iria ciothe maithē maku matūire maigīte nginya ūmūthī, īgaakuo itwarwo Babuloni. Gūtīrī o na kīmwe gīgaatigara, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Na andū amwe a rūcīaro rwaku, o arīa moimīte mūthīmo-inī na thakame-inī yaku, o arīa wee ūgūciara, nīmagathaamio, na nīmakaahakūrwo nīguo matungatage nyūmba-inī ya mūthamaki wa Babuloni.” **19** Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Kiugo kīa Jehova kīrīa warīa nī kīega,” Tondū eeciirīre atīrī, “Gīthī gītīgūkorwo na thayū na ūgītīrī matukū-inī mothe ma muoyo wakwa?” **20** Ha ūhorō wa maīndū marīa mangī makonīi wathani wa Hezekia, na marīa mothe eekire, na ūrīa aathondekire Karia, o na mūtaro wa kūrēhe maai itūūra-inī, gīthī matiandīkītūo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **21** Nake Hezekia akīhurūka hamwe na maithē make. Nake mūrīū Manase agītūika mūthamaki ithenya rīake.

21 Na rīrī, Manase aarī wa mīaka ikūmi na rīrī rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīathana arī Jerusalemē mīaka mīrōngō itano na itano. Nyina eetagwo Hefiziba. **2** Agīka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova, akīrūmīrīra mītugo rīrī magigi ya ndūrīrī iria Jehova aingatīte ciehere mbere ya Isīraeli. **3** Nīaakire rīngī kīndū kūrīa gūtūūgīru, o kūrīa ithe Hezekia aanangīte; nīngī agīaka igongona cia Baali na agīaka itugī cia Ashera, o ta ūrīa Ahabu mūthamaki wa Isīraeli eekīte. Nīainamīrīre mbūtū cia igūrū ciothe na agīcihooya. **4** Agīaka magongona thīinī wa hekarū ya Jehova, o irīa Jehova oigīte ūhorō wayo atīrī, “Thīinī wa Jerusalemē nīkuo ngaatūūrīa rītīwa rīakwa.” **5** Thīinī wa nja ciarī cia hekarū ya Jehova, agīaka igongona cia mbūtū ciothe cia igūrū. **6** Nake akīruta mūrīū wake arī igongona rīa njīno, na nīaragūrāga na agatūrīa nyoni, na akarogana, na agathiiga kūrī andū arīa marī maroho ma kūrāgūra. Agīka maīndū maingī mooru maitho-inī ma Jehova, nginya akīmūrākaria. **7** Nīoore mūhianano mūtūcīhe

urĩa aathondekete wa gütugi kĩa Ashera, akĩũiga hekarũ thĩĩni, o nyũmba iyo Jehova eerĩte Daudi na mũriũ Solomoni uhoru wayo atĩrĩ, “Nĩngatũũria rĩitwa riakwa nginya tene thĩĩni wa hekarũ ĩno na thĩĩni wa Jerusalemu, kũria thuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe wa Isiraeli. **8** Ndirĩ hĩndĩ ĩngĩ ngaatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli morũũre, moime burũrĩ urĩa ndaaheire maithe mao ma tene, mamenyagĩrĩre mekage maũndũ marĩa mothe ndĩmathĩte, na marũmie Watho urĩa maaheirwo nĩ Musa ndungata yakwa.” **9** No andũ acio matiigana kũigua. Manase akĩmahĩthia, nĩ undũ wa ũguo magĩka maũndũ mooru gũkĩra ndũrĩrĩ irĩa Jehova aaniĩnĩre mbere ya andũ a Isiraeli. **10** Jehova oigire na tũnua twa ndungata ciake cia anabii atĩrĩ: **11** “Manase mũthamaki wa Juda nĩekĩte mehĩa marĩ magigi. Ageeka maũndũ mooru gũkĩra Aamori arĩa maarĩ mbere yake, na agatongoria andũ a Juda kwĩhia nĩ undũ wa kũhooya mĩhianano yake. **12** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: Nĩngũrehere Jerusalemu na Juda mwanangiko urĩa ũgaatũma andũ arĩa makaigua uhoru ũcio mararakwo nĩ matũ mao. **13** Nĩngatambũrũkĩria Jerusalemu rũrigi rwa gũthima rũria rwahũthĩrĩrwo rwa gũũkĩrĩra Samaria na kabirũ karĩa kahũthĩrĩrwo gũũkĩrĩra nyũmba ya Ahabu. Nĩngaherithia na niine andũ a Jerusalemu o ta urĩa mũndũ ahuuraga thaani, akamikurumania. **14** Nĩngatiganiĩria matĩgari ma igari riakwa, na ndĩmaneane kũrĩ thũ ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao nĩ thũ ciao ciothe, **15** tondũ nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa, makaandakaria, kuuma mũthenya urĩa maithe mao moimire Misiri nginyagia ũmũthĩ.” **16** Nĩngĩ Manase nĩaitire thakame nyĩngĩ mũno ya andũ matehitie, ikĩyũra Jerusalemu kuuma gĩturi kĩmwe nginya kĩrĩa kĩngĩ, tũtegũtara mehĩa marĩa aatũmite andũ a Juda meehie, nĩ undũ wa ũguo magũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **17** Ha uhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, na marĩa mothe eekire, hamwe na mehĩa marĩa eekire-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo mabuku-inĩ ma mahinda ma athamaki a Juda? **18** Manase akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake wa ũthamaki, nĩguo mũgũnda wa Uza. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **19** Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩria aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩaka ĩrĩ. Nyina eetagwo Meshulemethu mwarĩ wa Haruzu; oimĩte Jotiba. **20** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta urĩa ithe Manase eekĩte. **21** Nĩathiire na mĩthĩire yothe ya ithe; akĩhooya mĩhianano irĩa ithe aahooyaga, na akĩmĩnamĩrĩra. **22** Agĩtigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kũrũmĩrĩra Jehova. **23** Anene a Amoni makĩmũciĩrĩra ndundu, na makĩũragĩra mũthamaki kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. **24** Nao andũ a burũri makĩũraga arĩa othe maathugũndĩte gũũkĩrĩra Mũthamaki Amoni na magĩtwa mũriũ Josia mũthamaki ithenya riake. **25** Ha uhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Amoni, na urĩa eekire-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **26** Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ yake mũgũnda-inĩ wa Uza. Nake mũriũ Josia agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake.

22 Na rĩrĩ, Josia aarĩ wa mĩaka ĩnana rĩrĩa aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ũmwe. Nyina eetagwo Jedida mwarĩ wa Adaia; oimĩte Bozikathu. **2** Nake agĩka urĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na agĩthĩĩ na mĩthĩire yothe ya ithe Daudi atekwĩhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **3** Mwaka-inĩ wa ikũmĩ na ĩnana wa wathani wake, Mũthamaki Josia

agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia mũrũ wa Meshulamu, urĩa warĩ mwandĩki-marũia, athĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. Akĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Ambata, ũthĩĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai urĩa mũnene na ũmwĩre ahaarĩrie mbeeca irĩa irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova, irĩa arangĩri a mĩrongo monganĩte kuuma kũrĩ andũ. **5** Nao macĩhokere andũ arĩa mathuurĩtwa a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ. Andũ acio ũtigĩrĩre nĩ marĩa arutĩ a wĩra arĩa macookagĩrĩria hekarũ ya Jehova, **6** nao nĩ atharamara, na andũ a gwaka, na aaki a mahiga. Na nĩngĩ ũtigĩrĩre nĩmagũra mbaũ na mahiga maicũhie ma gũcookereria hekarũ. **7** No rĩrĩ, to nginya maheane mathabu ma mbeeca irĩa meehokeirwo, tondũ mararuta wĩra ũcio na kwĩhokeka.” **8** Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai urĩa mũnene akĩra Shafani ũcio mwandiki marũia atĩrĩ, “Nĩnyonete Ibuku rĩa Watho thĩĩni wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani nake akĩrĩthoma. **9** Nake Shafani ũcio mwandiki-marũia agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki na akĩmũhe uhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ: “Anene aku nĩmarĩhĩte mbeeca irĩa ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nĩmacĩhokeire kũrĩ arutĩ a wĩra na arũgamĩrĩri a hekarũ.” **10** Nĩngĩ Shafani ũcio mwandiki-marũia akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩanengera ibuku.” Nake Shafani akĩrĩthomera mũthamaki. **11** Rĩria mũthamaki aagũire ciugo cia Ibuku rĩu rĩa Watho-rĩ, agĩtemburanga nguo ciake. **12** Akĩruta mawatho maya kũrĩ Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Akiboru mũrũ wa Mikaia, na kũrĩ Shafani ũcio mwandiki-marũia, na kũrĩ Asaia urĩa mũrori wa maũndũ ma mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **13** “Thĩĩ mũkanduĩrĩre uhoru kũrĩ Jehova, na mũtũĩrĩre andũ, o na Juda yothe, urĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩonekete. Marakara ma Jehova nĩ maingĩ, marĩa marakana nĩ undũ witũ, tondũ maithe maitũ matiaathĩkĩire uhoru wa ibuku rĩrĩrĩ; na matiekire kũringana na uhoru urĩa wothe wandĩkitwo thĩĩni warĩo urĩa ũtũkonĩĩ.” **14** Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahikamu, na Akiboru, na Shafani, na Asaia magĩthĩĩ kwaria na Hulida urĩa mũnabii mũndũ-wanja urĩa warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tikiva, mũrũ wa Harĩhasi urĩa warĩ mũmenyereri wa nguo cia mũthamaki, Hulida aatũũraga Jerusalemu, rũgongo rwa keerĩ. **15** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ĩrai mũndũ urĩa ũmũtũmite kũrĩ nĩ atĩrĩ, **16** ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrethia mwanangiko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo kũringana na maũndũ marĩa mothe mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩria mũthamaki wa Juda athomete. **17** Tondũ nĩmandĩrĩkĩte, na magacinĩra ngai ĩngĩ ũmba, na makaandakaria nĩ undũ wa mĩhianano yothe irĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmakaniĩre kũndũ gũkũ, na matingĩhoreka.’ **18** ĩrai mũthamaki wa Juda, urĩa ũmũtũmite mũũke mũtũrĩre uhoru kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ uhoru wĩgĩĩ ciugo irĩa ũĩguĩte: **19** Tondũ ngoro yaku nĩyagherire na ũkĩnĩhĩria Jehova rĩria waigũire uhoru urĩa njarĩte wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, atĩ nĩmakanyĩitwo nĩ kĩrumi na mwanangiko, na tondũ nĩwatembũrangire nguo ciaku na ũkĩrĩra ũrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũguĩte, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **20** Nĩ undũ ũcio nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maithe maku matikoona mwanangiko urĩa ngaarehe kũndũ gũkũ.” Nĩ undũ ũcio magĩcookereria mũthamaki uhoru ũcio.

23 Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na Jerusalemu moongane hamwe. **2** Nake akĩambata agĩthĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, andũ othe kuuma

urĩa münini muno nginya urĩa münene muno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia ibuku rĩa Kĩrikanĩro, rĩria rionekeke thĩĩni wa hekarũ ya Jehova makĩguuga. **3** Nake mũthamaki akĩrũgama hau gĩtugĩ-inĩ, akĩerũhia kĩrikanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩa Jehova, na arũmie maathani make, na maawho make, o na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmirĩro wa ngoro yake yothe, na muoyo wake wothe, nĩguo ahingie ciugo cia kĩrikanĩro irĩa ciaandĩkitwo ibuku-inĩ rĩu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe makĩranĩra atĩ nĩmarĩhingagia kĩrikanĩro kũ. **4** Nake mũthamaki agĩatha Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai urĩa münene, na athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ anini ake, na aikaria a mirango, mathengie kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova indo ciothe irĩa ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbũtũ yothe ya igũrũ, agĩcicinĩra nja ya Jerusalemu mĩgũnda-inĩ ya Gĩtuamba gĩa Kidironi, na agĩtwara mũhu wacio Betheli. **5** Nake akĩheria athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano arĩa maamũrĩtuo nĩ athamaki a Juda macinagĩre ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru thĩĩni wa matũũra ma Juda na matũũra marĩa maarigiĩcĩrie Jerusalemu, arĩa maacinagĩra Baali ũbumba, na rĩua, na mweri, na njata irĩa nene, o na mbũtũ ciothe cia igũrũ. **6** Nake akĩruta gĩtugĩ kĩa Ashera kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩgĩtwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi nja ya Jerusalemu, na agĩcicinĩra kũ. Agĩgĩthia, gĩgĩtuika ta rũkũngũ, akĩhurunjira rũkũngũ rũu rwakĩo mbĩrĩra-inĩ cia andũ arĩa mataarĩ na igweta. **7** Nĩngĩ agĩcũoka akimomora nyũmba cia ihoero cia maraya ma arũme, irĩa ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nokuo atumia maatumagĩra macuka ma Ashera. **8** Josia akĩrehe athĩnjĩri-Ngai othe kuuma matũũra-inĩ mothe ma Juda, na agĩtharia kũndũ kũria gũtũũgĩru, kuuma Geba nginya Birishiba kũria athĩnjĩri-ngai maacinagĩra ũbumba, akimomora igongona irĩa ciarĩ ihingo-inĩ, o na itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Joshua, münene wa itũũra rĩria inene, kĩria kĩarĩ mwena wa ũmoho wa kĩhingo gĩa itũũra rĩu inene. **9** O na gwatuika athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũria gũtũũgĩru matiatungataga kĩgongona-inĩ kĩa Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩĩmbie hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ. **10** Nĩaathũkĩrie Tofetĩ rĩa yarĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩ undũ ũcio gũtĩrĩ mũndũ ũngĩarũtie mũrũĩ kana mwarĩ arĩ igongona rĩa njino kũrĩ Moleku. **11** Akĩheria mbarathĩ irĩa athamaki a Juda maamũrĩre rĩua kuuma itoonyero-inĩ rĩa hekarũ ya Jehova. Nacio ciarĩ nja hakuĩ na kanyũmba ka münene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agĩcũoka agĩcina ngaari cia ita irĩa ciamũrĩro rĩua. **12** Nĩngĩ akimomora igongona irĩa ciakĩtuo nĩ athamaki a Juda nyũmba igũrũ hakuĩ na kanyũmba ka igũrũ ka Ahazu, na igongona irĩa ciakĩtuo nĩ Manase kũu nja ciarĩ cia hekarũ ya Jehova. Agĩcieheria kuuma hau, agĩcihehenja tũcunjĩ, na agĩte rũkũngũ rĩu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. **13** Mũthamaki agĩcũoka agĩthũkia kũndũ kũria gũtũũgĩru kũria kwarĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu, mwena wa gũthini wa Kĩrĩma gĩa Kũniinanĩrwo, kũria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aakĩre Ashitoretu ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩ thaahu ya Asidoni, na kũria aakĩre Kemoshu ngai ĩrĩ thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai ĩrĩ magigi ya andũ a Amoni. **14** Josia akĩhehenja mahiga marĩa maamũre, na akimomora mĩhianano ya itugĩ cia Ashera, na agĩkũhumbĩra na mahĩndĩ ma andũ. **15** O nakĩo kĩgongona kĩria kĩarĩ Betheli, handũ harĩa hatũũgĩru haathondeketwo nĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati, urĩa watũmire Isiraeli meehie, kĩgongona kũu na handũ hau hatũũgĩru, agĩcimomora. Agĩcina handũ hau hatũũgĩru, akĩhathĩa nginya hagĩtuika mũtu, na agĩcina gĩtugĩ kĩa Ashera o nakĩo. **16** Nĩngĩ Josia akĩroranga kũu, na rĩria onire mbĩrĩra irĩa ciarĩ

mwena-inĩ wa kĩrĩma, agĩthĩkũrĩthia mahĩndĩ kuuma mbĩrĩra-inĩ, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ nĩguo agĩthaahie, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩria kĩarĩtio nĩ mũndũ wa Ngai urĩa warathĩte maũndũ macio matanekĩka. **17** Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mbĩrĩra rĩria ndĩrona nĩ ya ũ?” Nao andũ a itũũra rĩu inene makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra ya mũndũ wa Ngai urĩa woimite Juda, na akaria maũndũ ma gũkĩrĩra kĩgongona kĩa Betheli, o maũndũ marĩa warĩkia gwĩka ihiga rĩu.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Tiganai nayo. Mũtĩgetĩkĩrie mũndũ o naũ aringĩthie mahĩndĩ make.” Nĩ undũ ũcio matiahutirie mahĩndĩ make o na ma mũnabĩ urĩa woimite Samaria. **19** O ta urĩa Josia eekite Betheli, Josia nĩeherie na agĩthaahia mahooero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru marĩa maakitwo nĩ athamaki a Isiraeli matũũra-inĩ ma Samaria marĩa marakarĩtie Jehova. **20** Josia akĩũragira athĩnjĩri-ngai othe a kũndũ kũu gũtũũgĩru igũrũ rĩa igongona icio, na agĩcinĩra mahĩndĩ ma andũ igũrũ rĩacio. Agĩcũoka agĩthĩ Jerusalemu. **21** Mũthamaki akĩruta watho tũyũ kũrĩ andũ othe, akĩmeera atĩrĩ, “Kũngũirai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta urĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Kĩrikanĩro.” **22** Na gũtiarĩ na Bathaka ĩngĩ yakũngũirwo ta ĩyo kuuma hĩndĩ ya atĩrĩrĩrĩ bũrũri arĩa matongoragia Isiraeli kana matukũ-inĩ mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Mũthamaki Josia, Bathaka ĩyo ya Jehova nĩyakũngũirwo kũu Jerusalemu. **24** Nĩngĩ Josia nĩeherie aragũrĩ, na andũ arĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, na ngai cia kũhooya nacio mĩcĩ-inĩ, na ngai cia mĩhianano, na indo irĩa ĩngĩ ciothe irĩ magigi cionekire kũu Juda na Jerusalemu. Eekire ũguo ahingie watho urĩa waandĩkitwo ibuku-inĩ rĩria Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai onire hekarũ-inĩ ya Jehova. **25** Mbere na thuutha wa Josia gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ take, wacookereire Jehova ta urĩa eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na hinya wake wothe, kũringana na watho wothe wa Musa. **26** No rĩrĩ, Jehova ndaigana kũgarũrũka atige marakara make mahiũ, marĩa maakanaga ma gũũkĩrĩra Juda, nĩ undũ wa maũndũ marĩa mothe Manase eekite ma kũmũrakaria. **27** Nĩ undũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta urĩa ndeherie Isiraeli, na nĩngarega Jerusalemu, itũũra inene rĩria ndeethũrĩre, na ndege hekarũ ĩno, rĩa ndoigire ũhoru wayo atĩrĩ, “Kũu nĩkũo Rĩtwa rĩakwa rĩgaatũũra.” **28** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Josia, na marĩa eekire, gĩthĩ matandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **29** Hĩndĩ rĩa Josia aarĩ mũthamaki-rĩ, nĩguo Firaũni-Neko mũthamaki wa Misĩri aambatire Rũũ-inĩ rwa Farati agateithie mũthamaki wa Ashuri. Nake Mũthamaki Josia agĩthĩ kũmũtũnga mbaara-inĩ, no rĩrĩ, Neko akĩrĩa nake, akĩmũũragĩra kũu Megido. **30** Nacio ndungata cia Josia igĩkuua mwĩrĩ wake na ngai ya ĩta kuuma Megido, ikĩũrehe Jerusalemu, na ikimũthika mbĩrĩra-inĩ yake. Nao andũ a bũrũri makĩoya Jehoahazu mũrũ wa Josia, makĩmũitĩrĩa maguta, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe. **31** Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtarĩ rĩria aatũkĩre mũthamaki, na agĩthamaka Jerusalemu mĩerĩ ĩtarĩ. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimite Libina. **32** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta urĩa maithe make meekite. **33** Firaũni Neko nĩamuohire na mĩnyororo kũu Ribila, bũrũri wa Hamathu, nĩguo ndakae gwathana Jerusalemu, na akĩhatĩrĩria andũ a Juda marute igooti rĩa taranda igana rĩmwe cia betha, na taranda ĩmwe ya thahabu. **34** Firaũni Neko agĩtua Eliakimu mũrũrĩ wa Josia mũthamaki ithenya rĩa ithe Josia, na akĩgarũra rĩtwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu, no agĩkuua Jehoahazu

akimütwara Misiri, na kuu nkuo aakuirire. **35** Jehoiakimu akirha Firauni Neko betha na thahabu iria eetiie. Nigeetha ahothe gwika uguo, agitia andu a bururi igooti na hinya, agikungania betha na thahabu kuuma kuri andu a bururi kuringana na uhoti wao. **36** Jehoiakimu aari wa miaka mirongo iri na itano riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na umwe. Nyina etagwo Zebida mwaru wa Pedaia; nake oimite Ruma. **37** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova o ta uria maithe make meekite.

24 Hindi ya uthamaki wa Jehoiakimu-ri, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni agitharikira bururi, na Jehoiakimu agituika ndungata yake miaka itatu. No Jehoiakimu akigarurika, akiremera Nebukadinezaru. **2** Jehova agituma mbutu cia gutahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahurane nake. Agicituma ikaanange Juda, kuringana na uria kiugo kia Jehova giataru, kiria kiaritio ni ndungata ciake cia anabii. **3** Ti-itheru maundu macio meekikire Juda kuringana na watho wa Jehova, niguu ameherie moime mbere yake tondü wa mehia ma Manase na uria wothe eekite, **4** o hamwe na guita thakame ya andu matehiti. Nigukorwo niayuritie Jerusalemu na thakame ya andu matehiti, nake Jehova ndaigana kumarekera. **5** Ha uhoru wa maundu maria mangi makoni wathani wa Jehoiakimu, na maria mothe eekire, githi matiaandikitu ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **6** Jehoiakimu akihurika na maithe make. Nake muru Jehoiakini agituika muthamaki ithenya riake. **7** Muthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bururi wake ringi, tondü muthamaki wa Babuloni niatunyanite bururi wothe uria wari wa muthamaki wa Misiri kuuma Karuu ka Misiri nginya Ruu rwa Farati. **8** Jehoiakini aari wa miaka ikumi na inana riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka Jerusalemu mieri itatu. Nyina eetagwo Nehushita mwaru wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. **9** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe eekite. **10** Hindi iyo anene a Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni magiika nginya Jerusalemu, makirigiciria itura riu, **11** nake Nebukadinezaru we mwene agiika nginya itura-ini riu inene, hindi iyo anene ake maaririgicirie. **12** Nake Jehoiakini muthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andu aria maaru igweta, na anene ake othe makineana kuri Nebukadinezaru. Mwaka-ini wa inana wa wathani wa Babuloni niguu aanyiitire Jehoiakini. **13** Nebukadinezaru niarutire mithiithu yothe kuuma hekaru-ini ya Jehova na nyumba-ini ya uthamaki, agikuuwa indo ciothe cia thahabu iria Solomoni muthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekaru ya Jehova, o ta uria Jehova oigite. **14** Agikuuwa andu othe a Jerusalemu akimatwara ithaamirio: anene othe, na aru a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maaru andu 10,000. No andu aria maaru athini muno a bururi ucio no-o maatigirwo. **15** Nebukadinezaru agitwara Jehoiakini ari mugwate nginya Babuloni. Ningi agicooka agikuuwa nyina wa muthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a bururi. **16** Ningi muthamaki wa Babuloni agithaamiria mbutu yothe ya ita nginya Babuloni; ita riothe ria andu 7,000 aria aru, na me hinya na mangihota kurua, na mabundi na aturi 1,000. **17** Agicooka agitua Matania, mama-we wa Jehoiakini, muthamaki ithenya riake, na akigarura riitwa riake, akimuta Zedekia. **18** Zedekia aari wa miaka mirongo iri na umwe riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na umwe. Nyina eetagwo Hamutali mwaru wa Jeremia, na oimite Libina. **19** Nake agika maundu

mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria Jehoiakimu eekite. **20** Maundu macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda ni tondü wa marakara ma Jehova, na muthia-ini akimaingata mehere mbere yake. Nake Zedekia akiremera muthamaki wa Babuloni.

25 Ni undu ucio, mwaka-ini wa kenda wa uthamaki wa Zedekia, muthenya wa ikumi, wa mweri wa ikumi, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni agithi kuhurana na Jerusalemu ari na ita riake riothe. Nake akiamba hema nja ya itura riu inene, na agiaka indo cia kumuteithia gutharikira itura miene yothe yario. **2** Nario itura rikirigicirie nginya mwaka wa ikumi na umwe wa Muthamaki Zedekia. **3** Na riri, muthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikineneha itura-ini, o nginya gukiaga irio cia kurio ni andu. **4** Hindi iyo ruingho rwa itura riu inene rukimomorwo, nayo mbutu yothe ya ita itura utuku igereire kihingo-ini kiria kiaru gatagati ga thingo ciaru hakuhi na mugunda wa muthamaki, o na gutuika andu a Babuloni nimarigicirie itura riu inene. Nayo itura irete Araba, **5** no mbutu ya ita ya Babuloni igiteng'eria muthamaki, ikimukinyira weru-ini uria mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe niamurantio nake na ikahurunjika. **6** Nayo mbutu ya ita ikinyiita muthamaki ucio, na agitwarwo kuri muthamaki wa Babuloni kuu Ribila kuria aatuirwo ciira. **7** Makuraga ariu a Zedekia o hau mbere yake, magicooka makimukura maitho, makimuoha na bingu cia gicango, na makimutwara Babuloni. **8** Muthenya wa mugwanja wa mweri wa itano mwaka-ini wa ikumi na kenda wa Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani munene wa arangiri a muthamaki, ndungata nene ya muthamaki wa Babuloni, agiika Jerusalemu. **9** Agicina hekaru ya Jehova, na nyumba ya uthamaki, o na nyumba ciothe cia Jerusalemu. Agicina nyumba yothe yari ya bata. **10** Nayo mbutu yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio ni munene wa arangiri a muthamaki ikimomora thingo iria ciathuurukirio Jerusalemu. **11** Nebuzaradani munene wa arangiri niathaamirie andu aria othe maatigaire kuu itura-ini inene, hamwe na kirindi kuu kingi, na aria othe maathite kuri muthamaki wa Babuloni. **12** No munene ucio wa ita agitia andu amwe a aria athini muno a bururi ucio, niguu marutage wira migunda-ini ya muthabibu na migunda-ini iria ingi. **13** Andu a Babuloni nimoinangire itugi cia gicango, na metha cia kuhirira indo, na Karia ga gicango, iria ciaru hekaru-ini ya Jehova, na magikuuwa icango ucio magicitwara Babuloni. **14** Ningi magikuuwa nyungu, na icakuri, na magathi ma gutinia ndaambi, na mbakuri, na indo ciothe cia icango iria ciathuhagirwo wira-ini wa hekaru, magithi ngio. **15** Munene ucio wa thigari cia muthamaki niakuire nacio cia mwaki na mbakuri cia kuminjamingiria, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha. **16** Nako gicango kuuma itugi iria igiri, na gia Karia, na kia makaari maria Solomoni aakite maru ma hekaru ya Jehova, gitingithimikire ni kuingiha. **17** Gitugi o kimwe kiaru kia uraihu wa buti mirongo iri na mugwanja. Nako kiongo giako kiria kiaru iguru ria gitugi kimwe giacio kiaru kia buti inya na nuthu kuraiha na iguru, na kiagemetio na githiururukirio na mukwa na makomamanga ma gicango. Gitugi kuu kingi na mukwa wakio nikiahaanaine na kuu kingi. **18** Munene ucio wa arangiri nianyiitire Seraia muthinjiri-Ngai uria munene, na Zefania uria muthinjiri-Ngai wa keeri, na arangiri aria atatu maarangira mirango. **19** Haru aria angu maatigaire kuu itura-ini inene, akinyiita munene uria warugamirire andu a mbaara, na andu atano aria mataaraga muthamaki. Ningi agikuuwa mwandiki-maru

ūrīa mūnene na nowe warī mūrōri mūnene wa wandīkithia wa andū a būrūrī ūcio, na andū ake mīrongo itandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. **20** Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri akīmakuua othe, akīmatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. **21** Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragithīria kūu Ribila, būrūrī wa Hamathu. Nī ūndū ūcio andū a Juda magītwarwo ithaamīrio, kūrāya na būrūrī wao. **22** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthuura Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūrōri wa andū arīa maatigirwo Juda. **23** Rīria anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maaiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīathuurite Gedalia atuīke barūthi, magīthiī kūrī Gedalia kūu Mizipa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūria Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. **24** Gedalia akīhīta mwīhītwa wa kūmoomīrīria hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra anene a Babuloni. Ikarai būrūrī-inī na mūtungatagīre mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūikara wega.” **25** No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūria warī wa thakame ya ūthamaki, agīuka na andū ikūmi, akīūrāga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizipa. **26** Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūria mūnini mūno ngīnya ūria mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makīūrīra Misiri nī ūndū wa gwītīgīra andū a Babuloni. **27** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na mūgwanja kuuma rīria Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būrūrī ūngī, mwaka-inī o ūria Evili-Merodaki aatuīkire mūthamaki wa Babuloni, nī ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mūthenya wa mīrongo īrī na mūgwanja mweri-inī wa ikūmi na īrī. **28** Akīmwarīria na ūhooreri na akīmūhe gītī gīa kūmūtīithia gūkīra athamaki acio angī maarī nao kūu Babuloni. **29** Nī ūndū ūcio Jehoiakini akīruta nguo ciake cia njeera, na agītūūra arīagīra metha-inī ya mūthamaki matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo. **30** Mūthamaki ūcio nīaheaga Jehoiakini indo cia kūmūteithia cia o mūthenya, matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo.

1 Maündũ

1 Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, **2** na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, **3** na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu. **4** Ariũ a Nuhu maarĩ: Shemu, na Hamu, na Jafethu. **5** Ariũ a Jafethu maarĩ: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **6** Ariũ a Gomeri maarĩ: Ashikenazu, na Difatha, na Togarima. **7** Ariũ a Javani maarĩ: Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **8** Ariũ a Hamu maarĩ: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **9** Ariũ a Kushi maarĩ: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Ariũ a Raama maarĩ: Sheba, na Dedani. **10** Kushi niwe warĩ ithe wa Nimurodi ũria wakũire agĩtuĩka njamba ya ita ĩrĩ hinya thĩĩni wa thĩ. **11** Miziraimu niwe warĩ ithe wa andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, **12** na Pathirusimu, na Kasuluhimu (niwe warĩ kĩhumo kĩa Afilisti), o na Kafitorimu. **13** Kaanani niwe warĩ ithe wa **14** Sidoni, mũriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **15** na Ahivi, na Aariki, na Asini, **16** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. **17** Ariũ a Shemu maarĩ: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu. Ariũ a Aramu maarĩ: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **18** Arafakasadi niwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **19** Eberi aarĩ na ariũ eerĩ: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondu hĩndi yake nĩro thĩ yagayũkanirio; na mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **20** Jokitani niwe warĩ ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **21** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **22** na Ebali, na Abimaeli, na Sheba, **23** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani. **24** Shemu, na Arafakasadi, na Shela, **25** na Eberi, na Pelegu, na Reu, **26** na Serugu, na Nahoru, na Tera, **27** na Aburamu (na niwe Iburahĩmu). **28** Ariũ a Iburahĩmu maarĩ: Isaaka na Ishumaeli. **29** Ici nĩcio njiaro ciao: Nebaiothu niwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, **30** na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, **31** na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli. **32** Ariũ a Keturu, ũria warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ: Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua. Ariũ a Jokishani maarĩ: Sheba na Dedani. **33** Ariũ a Midiani maarĩ: Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa. Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Keturu. **34** Iburahĩmu niwe warĩ ithe wa Isaaka. Ariũ a Isaaka maarĩ: Esaũ na Isiraeli. **35** Ariũ a Esaũ maarĩ: Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora. **36** Ariũ a Elifazu maarĩ: Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu; na Amaleki, ũria waciariro nĩ Timina. **37** Ariũ a Reueli maarĩ: Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. **38** Ariũ a Seiru maarĩ: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. **39** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori na Homamu. Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **40** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia na Ana. **41** Mũriũ wa Ana aarĩ: Dishoni. Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani. **42** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. Ariũ a Dishani maarĩ: Uzu, na Arani. **43** Nao aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gũthamakirwo nĩ mũthamaki o na ũmwe: Nĩ Bela mũrũ wa Beori, narĩo itũura riake inene rĩetagwo Dinhaba. **44** Rĩria Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **45** Rĩria Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki

ithenya riake. **46** Rĩria Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi ũria wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. Itũura riake inene rĩetagwo Avithu. **47** Rĩria Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **48** Rĩria Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkũhĩ na Rũũ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **49** Rĩria Shauli aakuire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **50** Rĩria Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. Itũura riake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũria warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. **51** Hadadi o nake agĩkua. Anene a Edomu maarĩ: **52** Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **53** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **54** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu.

2 Aya nĩo maarĩ ariũ a Isiraeli: Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni, **2** na Dani, na Jusufu, na Benjamini, na Nafitali, na Gadi, na Asheri. **3** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciariũro Juda nĩ mũtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga. **4** Tamaru, mũtumia wa mũrũ wa Juda, akĩmũciarĩra Perezu na Zera. Ariũ othe a Juda maarĩ atano. **5** Ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamula. **6** Ariũ a Zera maarĩ: Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano. **7** Mũriũ wa Karimi aarĩ: Akaru, ũria wareheire Isiraeli thĩĩna nĩ ũndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre. **8** Mũriũ wa Ethani aarĩ: Azaria. **9** Ariũ arĩa maaciariũro Hezironi maarĩ: Jerameeli, na Ramu, na Kalebu. **10** Ramu niwe warĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ũria warĩ mũtongoria wa andũ a Juda. **11** Nahashoni niwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, **12** nake Boazu niwe warĩ ithe wa Obedi, ũria warĩ ithe wa Jesii. **13** Jesii niwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi riake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatatũ, **14** na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, **15** na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũganjwa. **16** Nao aarĩ a nyina maarĩ Zeruia na Abigaili. Ariũ a Zeruia maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. **17** Abigaili niwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ũria Mũishumaeli. **18** Kalebu mũrũ wa Hezironi niagiire ciana na mũtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mũtumia ũcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. **19** Hĩndi ĩria Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ũria wamũciarĩre Huru. **20** Huru niwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri niwe warĩ ithe wa Bezaleli. **21** Thuutha ũcio, Hezironi agikoma na mwarĩ wa Makiru ũria warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa miaka mirono itandatũ akĩmũhikia), nake akĩmũciarĩra Segubu. **22** Segubu niwe warĩ ithe wa Jairu, ũria warĩ na matũura mirono ĩrĩ na matatũ kũu Gileadi. **23** (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũura ma Havothu-Jairu, o hamne na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthũũrũũkiire, namo maarĩ matũura mirono itandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi. **24** Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-ri, Abija mũtumia wa Hezironi akĩmũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa. **25** Ariũ a Jerameeli, ũria warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ: Ramu ũria warĩ irigithathi riake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. **26** Jerameeli aarĩ na mũtumia ũngĩ wetagwo Atara, nake niwe warĩ nyina wa Onamu. **27** Ariũ a Ramu, ũria warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ: Maazu, na Jamini, na Ekeri. **28**

Ariü a Onamu maarî: Shamai na Jada. Nao ariü a Shamai maarî: Nadabu na Abishuri. **29** Mütumia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ūria wamüciariire Ahabani na Molidi. **30** Ariü a Nadabu maarî: Seledi na Apaimu. No riri, Seledi aakuire atari na ciana. **31** Mürü wa Apaimu aari: Ishi, ūria warî ithe wa Sheshani. Nake Sheshani nîwe warî ithe wa Ahalai. **32** Ariü a Jada, mürü wa nyina na Shamai, maarî: Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atari na ciana. **33** Ariü a Jonathani maarî: Pelethu na Zaza. Acio nîo maarî njiaro cia Jerameeli. **34** Sheshani ndaari na aanake, no airitu. Aari na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. **35** Sheshani akihe Jariha ndungata iyo yake mwarî imühikie, nake akigja mwana wetagwo Atai. **36** Atai nîwe warî ithe wa Nathani, nake Nathani nîwe warî ithe wa Zabadi, **37** nake Zabadi nîwe warî ithe wa Efilali, nake Efilali nîwe warî ithe wa Obedi, **38** nake Obedi nîwe warî ithe wa Jehu, nake Jehu nîwe warî ithe wa Azaria, **39** nake Azaria nîwe warî ithe wa Helezu, nake Helezu nîwe warî ithe wa Eleasa, **40** nake Eleasa nîwe warî ithe wa Sisimai, nake Sisimai nîwe warî ithe wa Shalumu, **41** nake Shalumu nîwe warî ithe wa Jekamia, nake Jekamia nîwe warî ithe wa Elishama. **42** Ariü a Kalebu, ūria warî mürü wa nyina na Jerameeli, maarî: Meshia irigithathi riake, na nîwe warî ithe wa Zifu, na mürü Maresha ūria warî ithe wa Heberoni. **43** Ariü a Heberoni maarî: Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. **44** Shema nîwe warî ithe wa Rahamu, na Rahamu nîwe warî ithe wa Jorikeamu. Rekemu aari ithe wa Shamai. **45** Mürü wa Shamai aari Maoni, nake nîwe warî ithe wa Bethi-Zuru. **46** Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nîwe warî nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nîwe warî ithe wa Gazezi. **47** Ariü a Jahadai maarî: Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu. **48** Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nîwe warî nyina wa Sheberi na Tirihana. **49** Ningi nowe waciariire Shaafu ūria warî ithe wa Madimama, na Sheva ithe wa Makibena na Gibe. Mwarî wa Kalebu eetagwo Akisa. **50** Acio nîo maarî njiaro cia Kalebu. Ariü a Huru, irigithathi rîa Efiratha, maarî: Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, **51** na Salima ithe wa Bethilehemu, na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi. **52** Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciari: Haroe, na nuthu ya Amanahathi, **53** na mihiiriga ya Kiriathu-Jearimu iira yatarîi ta ū: Aithiri, na Aputhi, na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kûri acio gükigja njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli. **54** Njiaro cia Salima ciari: Bethilehemu ūria Mûnetofathi, na Aatirothu-Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, **55** na mihiiriga ya aandiki-marûa ariä maatüiraga Jabezu iira yatarîi ta ū: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nîo Akeni ariä moimite harî Hamathu, ithe wa nyumba ya Rekabu.

3 Aya nîo maarî ariü a Daudi ariä maaciariirwo Heberoni: Irigithathi rîari Amunoni mürü wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keeri aari Danieli mürü wa Abigali wa kuuma Karimeli; **2** nake wa gatatu aari Abisalumu mürü wa Maaka mwarî wa Talimai müthamaki wa Geshuru; nake wa kana aari Adonija mürü wa Hagithu; **3** nake wa gatano aari Shefatia mürü wa Abitali; nake wa gatandatü aari Ithireamu ūria aaciariirwo nî mütumia wake Egila. **4** Acio atandatü maaciariirwo Daudi kûu Heberoni, kûria aathamakiire miäka müganja na mîeri itandatü. Daudi aathamakire ari Jerusaleumu miäka mîrongo itatü na itatü, **5** nacio ici nicio ciana ciäke iria ciaciariirwo kûu: Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciariirwo nî Bathisheba mwarî wa Amieli. **6** Ningi nî kwarî na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, **7** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **8** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maarî kenda. **9**

Acio othe maarî ariü a Daudi, ariü a thuriya ciäke matataritwo. Nake Tamaru nîwe warî mwarî wa ithe wao. **10** Mürü wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake mürü eetagwo Abija, nake Asa aari mürü wa Abija, nake Jehoshafatu aari mürü wa Asa, **11** nake Jehoram aari mürü wa Jehoshafatu, nake Ahazia aari mürü wa Jehoram, nake Joashu aari mürü wa Ahazia, **12** nake Amazia aari mürü wa Joashu, nake Azaria aari mürü wa Amazia, nake Jothamu aari mürü wa Azaria, **13** nake Ahazu aari mürü wa Jothamu, nake Hezekia aari mürü wa Ahazu, nake Manase aari mürü wa Hezekia, **14** nake Amoni aari mürü wa Manase, nake Josia aari mürü wa Amoni. **15** Ariü a Josia maarî: Johanani irigithathi riäke, nake wa keeri aari Jehoiakimu, nake wa gatatu aari Zedekia, nake wa kana aari Shalumu. **16** Ariä maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarî: mürü Jekonia na Zedekia. **17** Njiaro cia Jekonia, ūria watahitwo, ciari: Mürü Shealtieli, **18** na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia. **19** Ariü a Pedaia maarî: Zerubabeli na Shimei. Ariü a Zerubabeli maarî: Meshulam na Hanania; Shelomithu aari mwarî wa nyina wao. **20** Ni kwarî na ariü angî atano, nao ni: Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi. **21** Njiaro cia Hanania ciari: Pelatia, na Jeshaja, na ningi nî kwarî na ariü a Rafaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania. **22** Njiaro cia Shekania ciari: Shemaia na ariü ake: Hatushu, na Igalî, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarî atandatü. **23** Ariü a Nearia maarî: Elioena, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarî atatu. **24** Ariü a Elioena maarî: Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarî müganja.

4 Njiaro cia Juda ciari: Perezu, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali. **2** Reala mürü wa Shobali nîwe warî ithe wa Jahathu, nake Jahathu nîwe warî ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nicio ciari mbarî cia Azorathi. **3** Ariü a Etamu maarî: Jezireeli, na Ishima, na Idbasha. Mwarî wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. **4** Penueli nîwe warî ithe wa Gedori, nake Ezeri nîwe warî ithe wa Husha. Ici nicio ciari njiaro cia Huru ūria irigithathi rîa Efiratha, na ithe wa Bethilehemu. **5** Ashuri ithe wa Tekoa aari na atumia eerî, nîo Hela na Naara. **6** Naara akimüciariira Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nicio ciari njiaro cia Naara. **7** Ariü a Hela maarî: Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, **8** na Kozu, ūria warî ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mihiiriga ya Ahariheli mürü wa Harumu. **9** Jabezu aari mütüku müno gükira ariü a nyina. Nyina nîwe wamütuire Jabezu, tondu oigire atiri, “Ndaamüciariire na ruo.” **10** Nake Jabezu agikaïra Ngai wa Israeli, akiuga atiri, “Naari korwo wandathima na ünjarämîrie miäka wa büriü wakwa! Reke guoko gwaku gükorwo hamwe na nî, na üngitire harî ūuru nîguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akiuga ihooya riäke. **11** Kelubu, mürü wa nyina na Shuha, nîwe warî ithe wa Mehuru, ūria warî ithe wa Eshitoni. **12** Eshitoni nîwe warî ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ūria warî ithe wa Iri-Nahashu. Acio nîo maarî andü a Reka. **13** Ariü a Kenazu maarî: Othinieli na Seraia. Ariü a Othinieli maarî: Hathathu, na Meonothai. **14** Meonothai nîwe warî ithe wa Ofara. Seraia nîwe warî ithe wa Joabu ūria ithe wa andü a Ge-Harashimu. Gwetagwo üguo nî ündü andü akuo maarî mabundi. **15** Ariü a Kalebu, mürü wa Jefune, maarî: Iru, na Ela, na Naamu. Mürü wa Ela eetagwo: Kenazu. **16** Ariü a Jehaleleli maarî: Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli. **17** Ariü a Ezara maarî: Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mütumia ümwe wa Meredi nîwe

waciariwe Miriamu, na Shamai, na Ishiba ūria warī ithe wa Eshitemoa. **18** (Mūtumia wake wa kuuma Judea agiciara Jeredi ūria ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio n̄io maarī ciana cia Bithia mwarī wa Firaūni ūria wahikītio n̄i Meredi. **19** Ariū a mūtumia wa Hodia (mwarī wa nyina na Nahamu) maarī: Ithe wa Keila ūria Mūgarimi, na Eshitemoa ūria Mūmaakathi. **20** Ariū a Shimoni maarī: Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni. Njiaro cia Ishi n̄i: Zohethu na Beni-Zohethu. **21** Nao ariū a Shela mūrū wa Juda maarī: Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarī cia ariā maathondekaga gatani irīa njega kūu Bethi-Ashibe, **22** na Jokimu, na andū a Kozeba, na Joashu na Sarafi ariā maathanaga būrūri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ūhoro ūyū ūrutitwo maandiko-inī ma tene mūno.) **23** Acio n̄io moombaga indo cia r̄ūmba, nao maatūiraga Netaimu na Gedera; maikaraga kūu, marutagire mūthamaki wīra. **24** Njiaro cia Simeoni n̄i: Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli; **25** Shalumu aarī mūrū wa Shauli, nake Mibisamu aarī mūrū wa Shalumu, nake Mishima aarī mūrū wa Mibisamu. **26** Njiaro cia Mishima ciarī: Mūrū Hamueli, na Zakuri mūrū wa Hamueli, na Shimei mūrū wa Zakuri. **27** Shimei aarī na ariū ikūmi na atandatū na ariūtu atandatū, no ariū a nyina matiarī na ciana nyingī; n̄i ūndū ūcio mbari yao ndiongererekire ta ya andū a Juda. **28** Nao maatūiraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, **29** na Biliha, na Ezemu, na Toladi, **30** na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, **31** na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaramu. Macio n̄imo maarī matūira mao nginya rīria Daudi aathamakaga. **32** Matūira matano marīa maamarigiicīrie maarī: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, **33** na tūtūira tūnini tūria twarigiicīrie matūira macio o nginya Baalathu. Macio n̄imo maarī ūtūiro wao. Nao n̄imaigaga maandiko ma njjarwa. **34** Meshobabu, na Jamuleki, na Joshua mūrū wa Amazia, **35** na Joeli; na Jehu mūrū wa Joshibia, mūrū wa Seraia, mūrū wa Asieli; **36** o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; **37** na Ziza mūrū wa Shifi, mūrū wa Aloni, mūrū wa Jedaia, mūrū wa Shimuri, mūrū wa Shemaia. **38** Andū acio marīitwa mao magwetetwo hau irigīti n̄io maarī atongoria a mbarī ciao. Nyūmba ciao n̄iongererekire mūno, **39** nao magīthīi m̄haka-inī ya Gedori mwena wa irathiro wa gītumba kiu gūcāria ūrīthio wa mahiū mao. **40** Nimoonire kūndū kūnoru kūrī ūrīthio mwega, būrūri warī mwarī, ūri na thayū na ūkahoora. Na rīri, andū a Hamu amwe n̄io maatūiraga kuo mbere. **41** Andū ariā marīitwa mao maandikītwo mookite kuo matukū-inī ma Hezekia mūthamaki wa Juda. Nao magītharīkīra andū a Hamu ciikaro-inī cia andū acio o na cia Ameunimu ariā maatūiraga kuo, na makīmāniina biū o ta ūria gūtariī nginya ūmūthī. Nao magītūira ciikaro-inī cia andū acio tondū kwarī na ūrīthio mwega wa mahiū mao. **42** Nao andū magana matano a nyūmba ya Simeoni, matongoretio n̄i Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariū a Ishi, magītharīkīra būrūri ūria ūri irīma wa Seiru. **43** Nao makīūruga Aamaleki ariā meetharīte magatigara, nao matūire kuo nginya ūmūthī.

5 Ariū a Rubeni ūria irigithathi rīa Isiraēli (nīwe warī irigithathi, no rīria aathaahirie ūrīri wa ithe, ūrigithathi wake waheirwo ariū a Jusufu mūrū wa Isiraēli; n̄i ūndū ūcio, ndangāndikīrwo maandiko-inī ma njjarwa kūrīngana na ūrigithathi wake, **2** o na gūtūika Juda nīwe warī hinya gūkīra ariū a ithe, na mūtongoria oimite gwake-rī, ūrigithathi watūkire wa Jusufu); **3** ariū a Rubeni, irigithathi rīa Isiraēli,

maarī: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **4** Njiaro cia Joeli ciarī: Mūrū Shemaia, na mūrū Gogu, na mūrū Shimei, **5** na mūrū Mika, na mūrū Reaia, na mūrū Baali, **6** na mūrū Beera, ūria watahirwo agīthamio n̄i Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Beera nīwe warī mūtongoria wa andū a Rubeni. **7** Andū ao kūrīngana na mbarī ciao, mandikītwo kūrīngana na maandiko ma njjarwa ciao maarī aya: Jeeli ūria mūnene, na Zekaria, **8** na Bela mūrū wa Azazi, mūrū wa Shema, mūrū wa Joeli. Maatūiraga r̄ugongo r̄ūria ruumite Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. **9** Maikarire būrūri mwena wa irathiro nginya r̄uteere-inī rwa werū ūria ūtambūrūkīte nginya Rūū rwa Farati, tondū mahiū mao n̄imaingīhire mūno marī kūu Gileadi. **10** Hīndī ya wathani wa Saūlū n̄imarūire na Ahagari, na makīmahoota; nao makīnyīitira ciikaro cia Ahagari acio r̄ugongo-inī ruothe rwa mwena wa irathiro wa Gileadi. **11** Nao andū a Gadi maatūire mariganītie na andū a Rubeni kūu būrūri wa Bashani, o nginya Saleka: **12** Joeli nīwe warī mūnene kūu Bashani, mūnini wake aarī Shafamu, akarūmīrīrwo n̄i Janai, na Shafati. **13** Andū ao kūrīngana na nyūmba ciao maarī: Mikaeli, na Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarī andū mūgwanja. **14** Acio n̄io maarī ariū a Abihali mūrū wa Huru, mūrū wa Jaroa, mūrū wa Gileadi, mūrū wa Mikaeli, mūrū wa Jeshishai, mūrū wa Jahido, mūrū wa Buzi. **15** Ahi mūrū wa Abidieli, mūrū wa Guni nīwe warī mūtongoria wa nyūmba yao. **16** Nao andū a Gadi maatūiraga Gileadi, kūu Bashani na matūira-inī marīa maakuhīriire kuo, o na kūrīa guothe ūrīthio wa Sharoni wakinyite. **17** Ūhoro ūyū wothe n̄i wandikīrwo maandiko-inī ma njjarwa ciao hīndī irīa Jothamu mūthamaki wa Juda na Jeroboamu mūthamaki wa Isiraēli maathamakaga. **18** Andū a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, maarī na andū 44,760 mehaariire gūthīi mbaara-inī: andū marī na hinya wa mwīri, na mangīahotire kūhūthira ngo, na rūhiū rwa njjora, na mooī gūikia mīguī na ūta, na maarūtītwo kūrīa mbaara. **19** Nao makīhithūkīra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. **20** Nimateithirio kūmahūira, nake Ngai akīneana Ahagari moko-inī mao, marī hamwe na ariā othe maamateithaga, tondū n̄imamūkīre marī mbaara-inī. N̄iamacookeirie mahooya mao, n̄i ūndū n̄imamwihokete. **21** Magītaha mahiū ma Ahagari acio: ngamīra 50,000, na ng'ōndu 250,000, na ndigiri 2,000, ningī n̄imatahire andū 100,000, **22** na angī angī makīūragwo, tondū Ngai nīwe wamarūagīra. Nao magīkara būrūri ūcio o nginya hīndī irīa maatahirwo rīngī. **23** Andū a nuthu ya mūhīrīga wa Manase maarī angī mūno; maatūire būrūri ūcio kuuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ūguo n̄i kuuga nginya Seniru (n̄ikīo Kīrīma kia Herimoni). **24** Aya n̄io maarī atongoria a nyūmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarī atongoria a nyūmba ciao, na njamba cia ita, na andū marī igweta. **25** No matiarī ehokeku harī Ngai wa maithe mao, tondū nimeheanite kūrī ngai cia andū a būrūri ūcio, ariā Ngai aaniinīte mehene mbere yao. **26** N̄i ūndū ūcio Ngai wa Isiraēli akīarahūra roho wa Puli mūthamaki wa Ashuri (ūguo n̄i kuuga Tigilathu-Pileseru, mūthamaki wa Ashuri), ūria watahire andū a Rubeni, na andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, akīmatwara ithaamīrio. Akīmathaamīria Hala, na Habori, na Hara, na rūū-inī rwa Gozani, kūrīa matūire nginya ūmūthī.

6 Ariū a Lawi maarī: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **2** Ariū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharū, na Hebironi, na Uzieli. **3** Ciana cia Amuramu ciarī: Harūni, na Musa, na

Miriamu. Ariü a Harüni maarî: Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **4** Eleazaru nîwe warî ithe wa Finehasi, na Finehasi nîwe warî ithe wa Abishua, **5** na Abishua nîwe warî ithe wa Buki, na Buki nîwe warî ithe wa Uzi, **6** na Uzi nîwe warî ithe wa Zerahia, na Zerahia nîwe warî ithe wa Meraiothu, **7** na Meraiothu nîwe warî ithe wa Amaria, na Amaria nîwe warî ithe wa Ahitubu, **8** na Ahitubu nîwe warî ithe wa Zadoku, na Zadoku nîwe warî ithe wa Ahimaazu, **9** na Ahimaazu nîwe warî ithe wa Azaria, na Azaria nîwe warî ithe wa Johananî, **10** na Johananî nîwe warî ithe wa Azaria (ürîa watungataga arî müthinjîri-Ngai thîini wa hekarü írîa Solomoni aakire kûu Jerusalemu), **11** na Azaria nîwe warî ithe wa Amaria, na Amaria nîwe warî ithe wa Ahitubu, **12** na Ahitubu nîwe warî ithe wa Zadoku, na Zadoku nîwe warî ithe wa Shalumu, **13** na Shalumu nîwe warî ithe wa Hilikia, na Hilikia nîwe warî ithe wa Azaria, **14** na Azaria nîwe warî ithe wa Seraia, na Seraia nîwe warî ithe wa Jehozadaku. **15** Jehozadaku nîthaaamirio hîndî írîa Jehova aarekereirie andü a Juda na a Jerusalemu matahwo nî Nebukadinezaru. **16** Ariü a Lawi maarî: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **17** Maya nîmo marîitwa ma ariü a Gerishoni: Libini na Shimei. **18** Ariü a Kohathu maarî: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzeli. **19** Ariü a Merari maarî: Mahili na Mushî. Icio nîcio mbarî cia Alawii ciandikîtwo kûringana na maithe mao: **20** Ariü a Gerishoni maarî: müriü Libini, nake Jehathu aarî müriü wa Libini, nake Zima aarî müriü wa Jehathu, **21** nake Joa aarî müriü wa Zima, nake Ido aarî müriü wa Joa, nake Zera aarî müriü wa Ido, nake Jeatherai aarî müriü wa Zera. **22** Njiaro cia Kohathu ciarî: müriü Aminadabu, nake Kora aarî müriü wa Aminadabu, nake Asiru aarî müriü wa Kora, **23** nake Elikana aarî müriü wa Asiru, nake Ebiasafu aarî müriü wa Elikana, nake Asiru aarî müriü wa Ebiasafu, **24** nake Tahathu aarî müriü wa Asiru, nake Urieli aarî müriü wa Tahathu, nake Uzia aarî müriü wa Urieli, nake Shauli aarî müriü wa Uzia. **25** Njiaro cia Elikana ciarî: Amasai na Ahimothu, **26** nake müriü aarî Elikana, nake Zofai aarî müriü wa Elikana, nake Nahathu aarî müriü wa Zofai, **27** nake Eliabu aarî müriü wa Nahathu, nake Jerohamu aarî müriü wa Eliabu, nake Elikana aarî müriü wa Jerohamu, nake Samüeli aarî müriü wa Elikana. **28** Ariü a Samüeli maarî: Joeli irigithathi, na müriü wa keerî aarî Abija. **29** Njiaro cia Merari ciarî: Mahili, nake müriü aarî Libini, nake Shimei aarî müriü wa Libini, nake Uza aarî müriü wa Shimei, **30** nake Shimea aarî müriü wa Uza, nake Hagia aarî müriü wa Shimea, nake Asaia aarî müriü wa Hagia. **31** Aya nîo andü ariä Daudi aatuire arügämîriri a üini nyûmba-inî ya Jehova thuutha wa ithandükü rîa kirikanîro gükinya kûu. **32** Maatungataga na üini Hema-inî-ya-Gütünganwo o nginya rîria Solomoni aakire hekarü ya Jehova kûu Jerusalemu. Nao maarutaga wîra wao kûringana na mawatho marîa maatuítwo. **33** Aya nîo andü ariä maarutaga wîra, hamwe na ariü ao: Kuuma kürî Akohathu maarî: Hemani ürîa müini, müriü wa Joeli, müriü wa Samüeli, **34** müriü wa Elikana, müriü wa Jerohamu, müriü wa Elieli, müriü wa Toa, **35** müriü wa Zufu, müriü wa Elikana, müriü wa Mahathu müriü wa Amasai, **36** müriü wa Elikana, müriü wa Joeli, müriü wa Azaria, müriü wa Zefania, **37** müriü wa Tahathu, müriü wa Asiru, müriü wa Ebiasafu, müriü wa Kora, **38** müriü wa Iziharu, müriü wa Kohathu, müriü wa Lawi, müriü wa Isiraeli; **39** na Asafu, müthiritü wa Hemani, ürîa watungataga mwena wake wa ürîo: Asafu aarî müriü wa Berekia, müriü wa Shimea, **40** müriü wa Mikaeli, müriü wa Baaseia, müriü wa Malikija **41** müriü wa Ethini, müriü wa Zera, müriü wa Adaia, **42** müriü wa Ethani, müriü wa Zima, müriü wa Shimei, **43** müriü wa Jahathu, müriü

wa Gerishoni, müriü wa Lawi; **44** na kuuma kürî athiritü ao, Amerari, ariä maatungataga marî mwena wake wa ümotho, maarî: Ethani müriü wa Kishi, müriü wa Abudi, müriü wa Maluku, **45** müriü wa Hashabia, müriü wa Amazia, müriü wa Hilikia, **46** müriü wa Amuzî, müriü wa Bani, müriü wa Shemeri, **47** müriü wa Mahali, müriü wa Mushi, müriü wa Merari, müriü wa Lawi. **48** Alawii ariä maarî a thiritü yao maagaîrwo mawîra marîa mangî mothe ma hema írîa nyamûre, o îyo nyûmba ya Ngai. **49** No Harüni na njiaro ciäke nîo maarutaga magongona kîgongona-inî kîa igongona rîa njino, na kîgongona-inî gîa gücînîrwo übumba, na wîra wothe warutagwo ükonainie na Handü-hau-Hatheru-Müno, nî ündü wa kûhoroheria andü a Isiraeli mehia, kûringana na ürîa Musa ndungata ya Ngai yaathanîte. **50** Ici nîcio njiaro cia Harüni: Müriü aarî Eliazaru, nake müriü wake aarî Finehasi, nake Abishua aarî müriü wa Finehasi, **51** nake Buki aarî müriü wa Abishua, nake Uzi aarî müriü wa Buki, nake Zerahia aarî müriü wa Uzi, **52** nake Meraiothu aarî müriü wa Zerahia, nake Amaria aarî müriü wa Meraiothu, nake Ahitubu aarî müriü wa Amaria, **53** nake Zadoku aarî müriü wa Ahitubu, nake Ahimaazu aarî müriü wa Zadoku. **54** Na rîrî, gükü nîkuo kündü kürîa maagaîrwo kürî bürîri wao (nakuo kwagaîrwo njiaro cia Harüni iria ciarî cia mbarî ya Kohathu, tondü igai rîa mbere rîarî rîao): **55** Maacheirwo Hebironi kûu Juda, o hamwe na ürîithio ürîa warigiciîrie. **56** No mîgûnda na matüüra marîa maakuhîrîrie itüüra inene maacheirwo Kalebu müriü wa Jefune. **57** Nî ündü ücio njiaro cia Harüni ciaheirwo Hebironi (itüüra inene rîa kûürîra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, **58** na Hileni, na Debrî, **59** na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na ürîithio wamo. **60** Na kuuma mühîrîga wa Benjamini maacheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na ürîithio wamo. Matüüra marîa maagaîrwo mühîrîga ya Akohathu mothe maarî ikümi na matatü. **61** Njiaro icio ingî cia Kohathu ciaheirwo matüüra ikümi, kuuma kürî nuthu ya mühîrîga wa Manase. **62** Njiaro cia Gerishoni, mbarî o mbarî ciagaîrwo matüüra ikümi na matatü kuuma kürî mühîrîga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma kürî gücünjî kîa mühîrîga wa Manase ürîa ürî Bashani. **63** Njiaro cia Merari, mbarî o mbarî, ciagaîrwo matüüra ikümi na meeri kuuma kürî mühîrîga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **64** Nî ündü ücio andü a Isiraeli makîhe Alawii matüüra macio na ürîithio wamo. **65** Kuuma mühîrîga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makîmahe matüüra macio magwetetwo. **66** Mbarî imwe cia Akohathu ciaheirwo matüüra nî mühîrîga wa Efraimu matuîke bürîri wao. **67** Kuuma bürîri ürîa ürî irîma wa Efraimu maacheirwo Shekemu (itüüra rîa kûürîra), na Gezeri, **68** na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, **69** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na ürîithio wamo. **70** Na kuuma nuthu ya mühîrîga wa Manase-rî, andü a Isiraeli makîheana matüüra ma Aneri na Bileamu, hamwe na ürîithio wamo, kürî mbarî iria ingî cia Akohathu. **71** Agerishoni maagaîrwo matüüra maya: Kuuma nuthu ya mühîrîga wa Manase makîheo Golani kûu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na ürîithio wamo; **72** Kuuma mühîrîga wa Isakaru makîheo Kadeshi, na Daberathu, **73** na Ramothu, na Anemu, hamwe na ürîithio wamo; **74** Kuuma mühîrîga wa Asheri makîheo Mashali, na Abidoni, **75** na Hukoku, na Rehobu, hamwe na ürîithio wamo; **76** Na kuuma mühîrîga wa Nafitali makîheo Kedeshi kûu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na ürîithio wamo. **77** Amerari (Alawii ariä angî) maagaîrwo matüüra maya: Kuuma mühîrîga wa Zebuluni makîheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na ürîithio wamo; **78** kuuma mühîrîga wa

Rubeni mūrīmo wa Jorodani mwena wa irathiro wa Jeriko, makīheo Bezeri werū-inī, na Jahaza, **79** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ūrīthio wamo; **80** na kuuma mūhīrīga wa Gadī makīheo Ramothu o kūu Gileadi, na Mahanaimu, **81** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ūrīthio wamo.

7 Ariū a Isakaru maarī: Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarī ana. **2** Ariū a Tola maarī: Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarī atongoria a nyūmba ciao. Hīndī ya wathani wa Daudi, njjaro cia Tola iria ciaandikītmo maandiko-inī ma njjarwa ciao marī andū a kūrūa mbaara maarī 22,600. **3** Mūrīū wa Uzi aarī: Izirahia. Ariū a Izirahia maarī: Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarī anene a andū ao. **4** Kūringana na maandiko ma njjarwa cia nyūmba ciao, maarī na arūme mehaarīrie kūrūa mbaara 36,000, nīgūkorwo maarī na atumia aingī na ciana nyingī. **5** Andū ao arīa maangīarūire mbaara kuuma mihīrīga-inī yothe ya Isakaru, kūringana na maandiko ma njjarwa ciao, maarī 87,000 marī othe. **6** Ariū atatu a Benjamini maarī: Bela, na Bekeri, na Jediaeli. **7** Ariū a Bela maarī: Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarī atano, na maarī atongoria a nyūmba ciao. Maandiko ma njjarwa ciao moonanagia arūme a kūrūa mbaara maarī 22,034. **8** Ariū a Bekeri maarī: Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarī ariū a Bekeri. **9** Maandiko ma njjarwa ciao moonanagia atongoria a nyūmba, na arūme a kūrūa mbaara 20,200. **10** Mūrīū wa Jediaeli aarī: Bilihani. Ariū a Bilihani maarī: Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. **11** Ariū acio othe a Jediaeli maarī atongoria a nyūmba ciao. Nī kwarī na arūme 17,200 a kūrūa mehaarīrie gūthīū mbaara-inī. **12** Nao andū a Shupimu na a Hupimu maarī a rūciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarī a rūciaro rwa Aheri. **13** Ariū a Nafitali maarī: Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalamu; aya maarī a rūciaro rwa Biliha. **14** Njjaro cia Manase ciarī: Asirieli, ūria aaciārīrwo nī thuriya yake ūria yarī Mūarāmīti. Ningī thuriya ūyo ikīmūciarīra Makiru, ūria warī ithe wa Gileadi. **15** Makiru aahikanirīe kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarī wa nyina eetagwo Maaka. ūria ūngī wa rūciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciārīte o airītu. **16** Mūtumia wa Makiru, Maaka nīaciārīre mwanake na akīmūtua Pereshu. Mūrū wa nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariū a Shereshu maarī Ulamu na Rakemu. **17** Mūrīū wa Ulamu eetagwo: Bedani. Acio nīo maarī ariū a Gileadi mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase. **18** Mwarī wa nyina Hamolekethu nīaciārīre Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala. **19** Ariū a Shemida maarī: Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu. **20** Njjaro cia Efiraimu ciarī: Shuthela na mūrīū Beredi, na Tahathu mūrīū wa Beredi, na Eleada mūrīū wa Tahathu, na Tahathu mūrīū wa Eleada, na mūrīū Zabadi, na Shuthela mūrīū wa Zabadi, **21** na Zabadi aarī mūrīū wa Tahathu, nake Shuthela aarī mūrīū wa Zabadi. Ezeri na Eleadi mooragīrwo nī andū arīa maaciārīrwo Gathi hīndī ūria maathīite gūtaha mahīū mao. **22** Ithe wao Efiraimu nīamacakāire mīthenya mīngī, nao andū ao magīūka kūmūhooreria. **23** Ningī agīkoma na mūtumia wake rīngī, nake akīgīa nda agīciara kahīi. Nake agīgatua Beria, tondū nī gwakoretwo na mūtino thīīni wa nyūmba yake. **24** Mwarī wa Efiraimu eetagwo Sheera, ūria waakire Bethi-Horoni ya kīanda na ya rūgongo, na agīaka Uzeni-Sheera. **25** Refa aarī mūrīū wa Efiraimu, na mūrīū eetagwo Resefu, na Tela mūrīū wa Resefu, na Tahani mūrīū wa Tela, **26** na Ladani mūrīū wa

Tahani, na Amihudu mūrīū wa Ladani, na Elishama mūrīū wa Amihudu, **27** na Nuni mūrīū wa Elishama, na Joshua mūrīū wa Nuni. **28** Ithaka na ciikaro ciao ciarī Betheli, na matūūra marīa maakūrigīciārīe, na nī Naara mwena wa irathiro, na Gezeri na matūūra makuo ma mwena wa ithūiro, na Shekemu na matūūra makuo, ngīnya Gaza na matūūra makuo. **29** Kūringania na mīhaka ya Manase maarī na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matūūra makuo. Njjaro cia Jusufu mūrū wa Isiraeli nīcio ciakaraga matūūra macio. **30** Ariū a Asheri maarī: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarī wa nyina wao eetagwo Sera. **31** Ariū a Beria maarī: Heberi na Malikīeli ūria warī ithe wa Birizaithu. **32** Heberi nīwe warī ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarī wa nyina wao eetagwo Shua. **33** Ariū a Jafileti maarī: Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarī ariū a Jefileti. **34** Ariū a Shomeri maarī: Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu. **35** Ariū a mūrū wa nyina na Helemu maarī: Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali. **36** Ariū a Zofa maarī: Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, **37** na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera. **38** Ariū a Jetheri maarī: Jefune, na Pisipa, na Ara. **39** Ariū a Ula maarī: Ara, na Hanieli, na Rizia. **40** Acio othe maarī njjaro cia Asheri; nīo maarī atongoria a nyūmba ciao, na andū athuure, na njamba cia ita, na atongoria arīa maarī igweta. Mūigana wa andū arīa maangīathiire mbaara kūringana na maandiko ma njjarwa ciao maarī 26,000.

8 Benjamini nīwe warī ithe wa Bela, mūrīū wake wa irigithathi; Ashibeli aarī mūrīū wa keeri, nake Ahara wa gatatu, **2** nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano. **3** Ariū a Bela maarī: Adari, na Gera, na Abihudu, **4** na Abishua, na Naamani, na Ahoa, **5** na Gera, na Shefufani, na Huramu. **6** Aya nīo maarī njjaro cia Ehudu, arīa maarī atongoria a nyūmba cia arīa maatūūruga Geba, na nīo maathaamīrio Manahathu: **7** Naamani, na Ahija, na Gera ūria wamathaamirīe, na nīwe warī ithe wa Uza na Ahihudu. **8** Shaharaimu nīaciārīrwo ciana kūu Moabi thutha wa gūte atumia ake Hushimu na Baara. **9** Mūtumia wake Hodeshu akīmūciarīra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Meshu, na Malikamu, **10** na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nīo maarī ariū ake, na maarī atongoria a nyūmba ciao. **11** Mūtumia wake Hushimu akīmūciarīra Ahitubu na Elipaali. **12** Ariū a Elipaali maarī: Eberi, na Mishamu, na Shemedi (ūria wakire Ono, o na Lodi na matūūra marīa maakūrigīciārīe), **13** na Beria, na Shema arīa maarī atongoria a nyūmba cia arīa maatūūruga Aijaloni, na nīo maingatire andū arīa maatūūruga Gathu. **14** Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, **15** na Zebadia, na Aradi, na Ederi, **16** na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarī ariū a Beria. **17** Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, **18** na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarī ariū a Elipaali. **19** Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, **20** na Elienai, na Zilethai, na Elieli, **21** na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarī ariū a Shimei. **22** Ishipani, na Eberi, na Elieli, **23** na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, **24** na Hanania, na Elamu, na Anithothija, **25** na Ifidea, na Penueli maarī ariū a Shashaka. **26** Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, **27** na Jareshia, na Elija, na Zikiri maarī ariū a Jerohamu. **28** Aya othe maarī atongoria a nyūmba o na anene, ta ūria maandikītmo maandiko-inī ma njjarwa ciao, na maakaraga Jerusalemu. **29** Jeieli ithe wa Gibeoni aatūūruga Gibeoni. Mūtumia wake eetagwo Maaka, **30** na mūrīū wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarūmīrīrwo nī Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **31** na Gedori, na Ahio, na Zekeri, **32** na Mikilothu ūria warī ithe wa Shimea. O nao maakaraga hakuhi na andū ao kūu

Jerusalemu. **33** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ. Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani **34** Mũriũ wa Jonathani: eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **35** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu. **36** Ahazu aarĩ ithe wa Jehoada, nake Jehoada aarĩ ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **37** Moza aarĩ ithe wa Binea; nake Rafa aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Rafa, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **38** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli. **39** Ariũ a Esheku, mũrũ wa nyina, maarĩ: Ulamu irigithathi riake, na Jeushu wa keerĩ, na Elifeleti wa gatatũ. **40** Ariũ a Ulamu maarĩ njamba cia ita, na nĩmamenyete gũtũmĩra ũta. Maarĩ na ariũ aingĩ o na ciana cia ciana ciao, na othe maarĩ 150. Acio othe nĩo maarĩ njiaro cia Benjamini.

9 Andũ a Isiraeli othe nĩmandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa maria maarĩ mbuku-inĩ ya athamaki a Isiraeli. Andũ a Juda nĩmatahĩtwo magatwarwo Babuloni nĩ undũ na kwaga kwĩhoake. **2** Na rĩrĩ, andũ arĩa maambire gũcooka gũikara mĩgũnda-inĩ yao o kũu matũũra-inĩ mao, maarĩ andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjiri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ. **3** Andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu kuuma Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarĩ: **4** Uthai mũrũ wa Amihudu, mũrũ wa Omuri, mũrũ wa Imuri, mũrũ wa Bani wa Rũciaroro rwa Perezu mũrũ wa Juda. **5** Andũ a Shiloni maarĩ: Asaia ũria warĩ irigithathi, na ariũ ake. **6** Kuuma Zera aarĩ: Jeueli. Andũ othe a kuuma Juda maarĩ 690. **7** Andũ a Benjamini maarĩ: Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Hodavia, mũrũ wa Hasenua; **8** na Ibinea mũrũ wa Jerohamu; Ela mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Mikiri; na Meshulamu mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Reueli, mũrũ wa Ibinija. **9** Andũ a kuuma Benjamini, ta ũria maandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao. **10** Athĩnjiri-Ngai maarĩ: Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini; **11** na Azaria mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu ũria warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; **12** na Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija; na Maasai mũrũ wa Adieli, mũrũ wa Jahazera, mũrũ wa Meshulam, mũrũ wa Meshilemithu, mũrũ wa Imeri. **13** Athĩnjiri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ũhoti, na nĩ meehokeyirwo gũtungata nyũmba-inĩ ya Ngai. **14** Alawii maarĩ: Shemaia mũrũ wa Hashubu, mũrũ wa Azirikamu, mũrũ wa Hashabia ũria Mũmerari, **15** na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mũrũ wa Mika, mũrũ wa Zikiri, mũrũ wa Asafu; **16** na Obadia mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Galali, mũrũ wa Jeduthuni; na Berekia mũrũ wa Asa, mũrũ wa Elikana, arĩa maakaraga matũũra-inĩ ma Anetofathi. **17** Arangĩri a ihingo maarĩ: Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariũ a nyina, na Shalumu mũnene wao, **18** acio maigĩtwo kĩhingo-inĩ kia mũthamaki mwena wa irathiro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gikundi kia Alawii. **19** Shalumu mũrũ wa Kore, mũrũ wa Ebasafu, mũrũ wa Kora, na athiritũ ake arangĩri a ihingo kuuma nyũmba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeyirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa hema o ta ũria maithe mao meehokeyirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa Gũikaro kia Jehova. **20** Mahinda ma mbere Finehasi mũrũ wa Eleazaru nĩwe warũgamagĩrĩra arangĩri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake. **21** Zekaria mũrũ wa Meshelema nĩwe warĩ

mũrangĩri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **22** Arĩa othe maathuurĩtwo matũike arangĩri a ihingo maarĩ 212. Marĩtwa mao nĩmandikirwo maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, matũũra-inĩ mao. Arangĩri a ihingo maigĩrwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samũeli ũria muoni-maũndũ. **23** O ene na njiaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩra ũrangĩri wa ihingo cia nyũmba ya Jehova, nyũmba rĩa yetagwo Hema. **24** Arangĩri a ihingo maarĩ miẽna yothe ina: irathĩro, na ithũiro, na gathigathini, na gũthini. **25** Ariũ a ithe wao a matũũra mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mũthenya mũgwanja. **26** No anene arĩa ana maaroga arangĩri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmehokeyirwo kũmenyerera tũnyũmba na igĩĩna cia nyũmba ya Ngai. **27** Maikaraga ũtukũ wothe hakuhi na nyũmba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩra cabi ya kũmĩhingĩra o rũciĩnĩ. **28** Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ũtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmaccitaraga kĩrutwo na igĩcooko nyũmba thĩĩnĩ. **29** Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyerera indo cia nyũmba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibei, na maguta, na ũbani, na mahuti maria manungi wega. **30** No athĩnjiri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gũtũkania mahuti macio manungi wega. **31** Mũlawii yetagwo Matithia, irigithathi rĩa Shalumu ũria Mũkoora, nĩwe wehokeyirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. **32** Ariũ a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩra ũthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩro metha-inĩ hĩndĩ ya thabatu. **33** Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyũmba cia Alawii, maakaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩĩnĩ na matiarutaga mawĩra mangĩ tondũ maarĩ a kũmenyerera wĩra ũcio wao mũthenya na ũtukũ. **34** Acio othe maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, na anene o ta ũria maandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa njjarwa ciao, nao maatũũraga Jerusalemu. **35** Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni. Mũtũmia wake eetagwo Maaka, **36** na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **37** na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. **38** Mikilothu nĩwe warĩ ithe wa Shimeami. O nao maakaraga hakuhi na andũ ao kũu Jerusalemu. **39** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ, nake Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali. **40** Mũriũ wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **41** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu. **42** Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **43** Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **44** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

10 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũre na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmooorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kia Gĩliboa. **2** Afilisti makĩhatĩrĩra Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ rĩa aikia a mĩguũ maamũkinyĩrĩre, makĩmũguraria. **4** Nake Saũlũ akĩra mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyarathia.” No mũndũ ũcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩũtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ undũ ũcio Saũlũ akioya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. **5** Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ niakua, o

nake akigwira rūhiu rwake rwa njora, agikua. 6 Nī ūndū ūcio Saūlū na ariū ake atātū magikua, nao andū othe a nyūmba yake magīgikua o hamwe. 7 Rīrīa andū a Isiraeli othe ariā maari kīanda moonire atī itā nīrīorīte, na atī Saūlū na ariū ake nīmakuīte-rī, magītiganīria matūūra mao, makīūra; nao Afilisti magīthī magīkara kuo. 8 Mūthenya ūyū ūngī, Afilisti magīthī gūcuuma ciimba, magīkora Saūlū na ariū ake makūite kīu Kīrīma-inī kīa Giliboa. 9 Makīmūbora, na magīkuua mūtwe wake, na indo ciake cia mbaara; magīcooka magītūma andū mathiū būrūri wothe wa Afilisti makaanīrīre ūhorō ūcio kūrī mīhianayo yao ya kūhooywo, na kūrī andū ao. 10 Makīgia indo cia Saūlū cia mbaara thīnī wa hekarū ya ngai ciao, naguo mūtwe wake makīwoherera kīu hekarū ya Dagoni. 11 No rīrīa andū a Jabeshi-Gileadi maaignire ūhorō wa maūndū marīa mothe Afilisti meekite Saūlū-rī, 12 njamba ciao cia ita igīthī, igikuaa mīrī ya Saūlū na ya ariū ake, ikīmīrehe Jabeshi. Magīcooka magīthīka mahīndi mao gītina-inī kīa mūtī ūrīa mūnene kīu Jabeshi, na makīhinga kūrīa irio mīthenya mūgwanja. 13 Saūlū aakuire nī ūndū ndaarī mwīhoheku kūrī Jehova; ndaamenyereire kiugo kīa Jehova, o na nīahooire kīrīra kuuma kūrī mūrāgūrī atī amūtongorie, 14 no ndahooire kīrīra kūrī Jehova. Nī ūndū ūcio Jehova akīmūuraga, na akīneana ūthamaki kūrī Daudi mūrū wa Jesiū.

11 Hīndī ūyo andū othe a Isiraeli magīcookanīrīra harī Daudi kīu Hebironi, makīmūwira atīrī, “Itūhī tūrī a mūthiimo na thakame yaku. 2 Ihinda rīrīa rīhītūkīte, o na Saūlū arī o mūthamaki, wee nīwe ūratongoragia Isiraeli mbaara-inī ciao. Nake Jehova Ngai waku agīkwīra atīrī, “Nīwe ūkaarīthīa andū akwa Isiraeli, na nīgūatuīka mwathi wao.” 3 Nī ūndū ūcio athuuri othe a Isiraeli magīthī Hebironi kūrī Mūthamaki Daudi, nake Daudi akīgīa na kīrīkanīro nao mbera ya Jehova o kīu Hebironi, nao magītīrīria Daudi maguta mūtwe atuīke mūthamaki wa Isiraeli, o ta ūrīa Jehova eranīire na kanua ga Samūēli. 4 Daudi hamwe na andū a Isiraeli othe magīthī gūtharīkīra Jerusalem, o kīu gwetagwo Jebusi. Nao Ajebusi arīa maatūūruga kīu 5 makīra Daudi atīrī, “Ndūngītoonya gūkū.” No rīrī, Daudi nīagītunyanire gīkaro kīu kīairīgīrwo na thingo cia hinya gīa Zayuni, Itūūra Inene rīa Daudi. 6 Daudi oigīte atīrī, “Ūrīa wothe ūgūtongoria mbaara ya kūhūūra Ajebusi nīwe ūgaatuīka mūnene wa thigari ciothe.” Joabu mūrū wa Zeruia nīwe waambire kwambata, na nī ūndū ūcio nīwe wātuikire mūnene wa thigari. 7 Daudi agīgītūūra gīkaro kīu kīairīgīrwo na rūthingo rwa hinya, na nī ūndū ūcio gīgītwo Itūūra Inene rīa Daudi. 8 Nake agīka itūūra inene rīthīūrūkūrīre gīkaro kīu, kuuma benji-inī nginya rūthingo-inī rūrīa rwakirīgīcīrie, nake Joabu agīcookereria mīena rīa īngī ya itūūra rīu inene. 9 Daudi agīkīrīrīria kūgīa na ūhoti mūngī, tondu Jehova Mwene-Hinya-Wothe aari hamwe nake. 10 Aya nīo maarī anene a andū ariā njamba a Daudi, o ene hamwe na andū a Isiraeli othe, nīmatīrīrīre ūthamaki wake na hinya nīguo ūtheereme būrūri wothe, o ta ūrīa Jehova eeranīire. 11 Maya nīmo marītwa ma andū acio maarī njamba a Daudi: Jashobeamu ūrīa Mūhakimoni nake aari mūtongoria wa anene; nīwe woire itīmū rīake ahūūrane na andū 300, nake akīmooraga mbaara-inī īmwe. 12 Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū wa Dodo ūrīa Mūahohi, ūmwe wa andū atātū ariā maarī njamba. 13 Nake aari hamwe na Daudi kīu Pasī-Damimu hīndī ūrīa Afilisti moonganīte marūe nao. Maarī handū haari mūgūnda waiyūire cairi, nacio thigari ikūrīra Afilisti. 14 No-o nīmaregeire gatagatī ka mūgūnda ūcio. Makīgītīra, na

makīūruga Afilisti, nake Jehova akīmahe ūhootani mūnene. 15 Anene atātū a acio mīrongo itātū, nīmaikūrūkire magīthī kūrī Daudi ihiga-inī rīrīa rīarī ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī ūrīa mbūtū ya Afilisti yaambīte hema Kīanda kīa Refaimu. 16 Hīndī ūyo Daudi aari kīlhitho-inī kīrūmu nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. 17 Daudi akīūrīrīria maai, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūndū ūngīdehera maai ma kūnyua kuuma gīthīma-inī kīrīa kīrī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemul!” 18 Nī ūndū ūcio andū acio atātū magītūikanīria gatagatī ka ita rīa Afilisti, magitaha maai gīthīma-inī kīu kīari hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu, na makīmatwarīa Daudi. No Daudi akīrega kūmanyua; akīmaita mbera ya Jehova. 19 Akiuga atīrī, “Ngai arogīria njike ūguo! No ngīnyue thakame ya andū aya mathīrīre ūgwatī-inī wa gīkuū?” Tondu nīmathīrīre ūgwatī-inī wa gīkuū nīguo mamarehe-rī, Daudi akīrega kūmanyua. Maūndū ta macio nīmo meekagwo nī njamba icio ithatū. 20 Abishai mūrū wa nyina na Joabu nīwe warī mūnene wa acio Atātū. Nake akīoya itīmū rīake, agītharīkīra andū magana matatū, akīmooraga, nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atātū. 21 Nīatīkīre mūno gūkīra acio angī Atātū na agītūika mwathi wao o na gūtūika ndaataranīrio nao. 22 Benaia mūrū wa Jehoiada aari mūrū njamba wa kuuma kabizeeli, ūrīa wēkire maūndū manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia Moabi. Ningī nīatoonyire irima mūthenya warī na tharunji, na akīūruga mūrūthī. 23 Na nīooragire Mūmisiri warī wa ūraihu wa buti mūgwanja na nuthu. O na gūtūika Mūmisiri ūcio nīanyiitīte itīmū rīaiganaga ta mūtī wa mūtumi ngoora, Benaia akīmūtharīkīra na njūgūma. Akīhuria itīmū kuuma guoko-inī kwa Mūmisiri ūcio, na akīmūūruga na itīmū rīu rīake. 24 Macio nīmo maūndū ma ūcamba marīa mekirwo nī Benaia mūrū wa Jehoiada. O nake aari igweta o ta andū ariā atātū maarī njamba. 25 Nīatītwo gūkīra ariā Mīrongo Itātū, no ndaataranīrio na acio Atātū. Nake Daudi akīmūtua mūnene wa ariā maamūrangāgīra. 26 Andū ariā maarī njamba maarī: Asaheli mūrū wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrū wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, 27 na Shamothe ūrīa Mūharori, na Helezu ūrīa Mūpeloni, 28 na Ira mūrū wa Ikeshu kuuma Tekoa, na Abiezeri kuuma Anathothu, 29 na Sibekai ūrīa Mūhushathi, na Ilai ūrīa Mūahohi, 30 na Maharai ūrīa Mūnetofathi, na Helebu mūrū wa Baana ūrīa Mūnetofathi, 31 na Ithai mūrū wa Ribai, wa kuuma Gibeā kīu Benjamīni, na Benaia ūrīa Mūpirathoni, 32 na Hurai kuuma tūrūū-inī twa Gaashu, na Abieli ūrīa Mūaribathi, 33 na Azamavethu ūrīa Mūbahurimu, na Eliahaba ūrīa Mūshaaliboni, 34 na ariū a Hashemu ūrīa Mūgizoni, na Jonathanani mūrū wa Shage ūrīa Mūharari, 35 na Ahiamu mūrū wa Sakaru ūrīa Mūharari, na Elifali mūrū wa Uri, 36 na Heferi ūrīa Mūmekerathi, na Ahija ūrīa Mūpeloni, 37 na Hezoro ūrīa Mūkarimeli, na Naarai mūrū wa Ezibai, 38 na Joeli mūrū wa ithe na Nathani, na Mībīharī mūrū wa Hagari, 39 na Zeleku ūrīa Mūamoni, na Naharai ūrīa Mūberothi, ūrīa wakuuagīra Joabu mūrū wa Zeruia indo cia mbaara, 40 na Ira ūrīa Mūithiri, na Garebu ūrīa Mūithiri, 41 na ūrīa ūrīa Mūhiti, na Zabadi mūrū wa Ahalai, 42 na Adina mūrū wa Shiza ūrīa Mūrūbeni, ūrīa warī mūnene wa Arubeni, ari na andū mīrongo itātū ariā maarī nake, 43 na Hanani mūrū wa Maaka, na Joshafatu ūrīa Mūmithini, 44 na Uzia ūrīa Mūshiterathi, na Shama na Jeieli, ariū a Hothamu ūrīa Mūaroeri, 45 na Jediaeli mūrū wa Shimuri, o na Joha mūrū wa ithe ūrīa Mūtizi, 46 na Elieli ūrīa Mūmahavi, na Jeribai na Joshavia, ariū a Elinaamu, na Ithima ūrīa Mūmoabi, 47 na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ūrīa Mūmezobai.

12 Aya nio andu aria mookire kuri Daudi ari kuu Zikilagi, hinda iria aangatitwo akehera maito-ini ma Saulu muru wa Kishu (maari amwe a njamba cia ita iria ciamuteithirie mbaara-ini; **2** Nao maakuuaga mota na nimoofi guikia miguu, na guikia mahiga na kigutha, na guoko kwa urio kana kwa umotho; maari a mbari imwe na Saulu kuuma muhiriga wa Benjaminini), nao maari: **3** Ahiezeri uria waru munene wao na Joashu, ariu a Shema uria Mugebea; na Jezieli, na Peleti, ariu a Azimavethu; na Beraka, na Jehu uria Muanathothu, **4** na Ishimaia uria Mugebeoni, mundu waru njamba thini wa andu aria Mirongo Itatu, nake aari mutongoria umwe thini wa acio Mirongo Itatu; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu uria Mugeberathi, **5** na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia uria Muharufi; **6** na Elikana, na Isha, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu aria maari a mbari ya Kora; **7** na Joela, na Zebadia, ariu a Jerohamu kuuma Gedoru. **8** Agadi amwe nimagarurukire magi-cooka mwena wa Daudi o kuu weru-ini kihitho-ini giake. Maari njamba cia ita iri urume ciehaaririie guthi mbaara, na nimoofi kuhuthira ngo na itimu. Mothiu mao maahaanaga ta mothiu ma miruthi, na maari ihenya ta thwariga iri irima-ini. **9** Ezeri niwe waru munene wao, na Obadia aari munini wake; nake Eliabu aari wa gatatu, **10** na Mishimana aari wa kana, na Jeremia aari wa gatano, **11** na Atai aari wa gatandatuu, na Elieli aari wa mugwanja, **12** na Johanani aari wa kanana, na Elizabadu aari wa kenda, **13** na Jeremia aari wa ikumi, na Makabani aari wa ikumi na umwe. **14** Agadi acio maari anene a mbutu cia ita; uria waru munini muno wao aaruaga mbaara iria ingiaruruwo ni andu igana, nake uria waru munene muno wao aaruaga mbaara iria ingiaruruwo ni andu ngiri imwe. **15** Nio maaringire Ruiu rwa Jorodani mweri wa mbere riria rwayiurite nginya rukoina huguruu ciaru ciothe, na makiingatithia andu aria othe maakaraga cianda-ini cia mwena wa irathiro na mwena wa ithuro. **16** Andu amwe a kuuma Benjaminini na angu a kuuma Juda o nao magiuka kuri Daudi kuu kihitho-ini giake. **17** Daudi agithi kumatunga, akimeera atiri, "Angikorwo mirooka kuri ni na thayu kundeithia-ri, nindihaririie kumwamukira tutuuke kindu kimwe; no angikorwo mutuuke kungunya nira kuri thu ciakwa o riria itarenda haaro-ri, Ngai wa maithe maitu arorora undu ucio na amutuire ciira." **18** Hindi iyo Roho agikurukira Amasai, munene wa aria Mirongo Itatu, akiuga atiri: "Turi aku, wee Daudi! Turi hamwe nawe, wee muru wa Jesii! Urogaacira, ugaacire ki, na aria maguteithagia marogaacira, nigukorwo Ngai waku nifeguteithia." Ni undu ucio Daudi akimaamukira na akimatua atongoria a mbutu ciake cia gutharukira thu. **19** Andu amwe a Manase nimagarurukire magithi mwena wa Daudi riria aathiere na Afilisti kuhurana na Saulu. (Daudi na andu ake matiateithirie Afilisti, tonduu thuuha wa kwanirira, aathani ao nimamungatire. Maamwirire atiri, "Tukaarha na moyo iitu anggatutiganiria acokerere mwathi wake Saulu.") **20** Hindi iria Daudi aathiere Zikilagi, aya nio andu a Manase aria maagarurukire magithi mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngiri kuu Manase. **21** Nimateithirie Daudi kuuma kuri mbutu iria ciamutharikiire, nigukorwo othe maari njamba cia ita iri urume, na maari anene a ita ciake. **22** Muthenya o muthenya andu nimookaga guteithia Daudi, o nginya akigfa na mbutu nene, o ta mbutu ya Ngai. **23** Uyu ngiu mugana wa andu aria meehaririie guthi mbaara aria maathiere Hebroni kuri Daudi niageetha magarure ithamaki wa Saulu, maunengere Daudi, o ta uria Jehova oigite: **24** andu a

Juda aria meehaririie kuria mbaara maakuite ngo na matimu, maari 6,800; **25** andu a Simeoni aria njamba cia ita meehaririie kuria mbaara, maari 7,100; **26** andu a Alawii maari 4,600; **27** amwe ao maari Jehoiada, mutongoria wa nyumba ya Haruni uria waru na andu 3,700, **28** na Zadoku, mwanake munini waru njamba ya ita iri urume, uria waru na anene a thigari mirongo iri na eeri kuuma nyumba yake; **29** andu a Benjaminini, na nio maari a mbari imwe na Saulu, maari 3,000; aingi ao maatuirite maathikagira nyumba ya Saulu, o nginya hinda iyo; **30** andu a Efiraimu, njamba cia ita iri urume na iri ngumo muhiriga-ini yao, maari 20,800; **31** andu a nuthu ya muhiriga wa Manase, aria maagwetetwo na maritwa nguwo mathii matue Daudi muthamaki, maari 18,000; **32** andu a Isakaru, aria maari na umenyo wa mahinda, na makamenya uria Isiraeli magiruruwo ni gwika, maari anene 200 aria maathaga andu othe a nyumba ciao; **33** andu a Zebuluni, thigari iria ciamenyete mbaara, na nimehaririie kuria mbaara me na mithemba yothye ya indo cia mbaara, nguwo mateithie Daudi mari na ngoro imwe, nao maari 50,000; **34** andu a Nafitali maari anene 1,000 hamwe na andu 37,000 aria makuite ngo na matimu; **35** andu a Dani aria meehaririie kuria mbaara, maari 28,600; **36** andu a Asheri, thigari iria ciamenyete mbaara na meehaririie kuria mbaara, maari 40,000; **37** na kuuma mwena wa irathiro wa Jorodani, andu a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya muhiriga wa Manase, mari na mithemba yothye ya indo cia mbaara, maari 120,000. **38** Acio othe maari andu a kuria aria meerute gitungata mari ita-ini. Magiuka Hebroni mari na ngoro imwe ya gutua Daudi muthamaki wa Isiraeli guothe. Andu a Isiraeli aria angu othe o nao maari na riciiria o rimwe ria gutua Daudi muthamaki. **39** Andu acio maikarire kuu na Daudi mithenya itatu makiria na makinyua, nigukorwo andu a nyumba ciao nimaheanite irio ni undu wao. **40** O na ningi andu aria maatuirira hakuhi nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nimaheare irio ikuuutwo ni ndigiri, na ngamira, na nyumbuu, na ndegwa. Ni kwahetwo mutu muingi, na ngumba cia nguyu na cia thabibu nyumu, na ndibei, na maguta, na ng'ombe, na ng'andu, nigukorwo kwari na gikeno kuu Isiraeli.

13 Daudi nimagire ndundu na anene ake a ita, aria maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. **2** Ningi agicooka akira kiungano githe gia Isiraeli atiri, "Mungiona kwagirire na angikorwo ni kwenda kwa Jehova Ngai witu, ni tutume uhoru kunduu na kunduu kuri ariu a ithe witu aria angu mari kunduu guothe ng'ongo-ini cia Isiraeli, o na kuri athinjiri-Ngai na Alawii aria me hamwe nao maatuuira-ini mao na uruthio-ini wao, moke manyitanire na itatu. **3** Niturehie ithanduku ria kirikaniro ria Ngai witu turicooke kuri ituu, nigukorwo tutiatuugagia uhoru haru rio hindi ya ithamaki wa Saulu." **4** Kiungano githe gigitukira gwika uguo tonduu andu othe nimooinire undu ucio niwagirire. **5** Ni undu ucio Daudi agicookanirira andu a Isiraeli othe kuuma Ruiu rwa Shihoru kuu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagire ithanduku ria Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. **6** Daudi na andu a Isiraeli othe aria maari nake magithi Baala kuu Juda (nikuo Kiriathu-Jearimu) makagire ithanduku ria Jehova Ngai uria uikariire gitia kina unene gatagati ka makerubi, o ithanduku ruu ritanitio na Riitwa riake. **7** Makiruta ithanduku ria Ngai kuuma nyumba ya Abinadabu rikuuutwo na ikaari rieru, ritongoretio ni Uza na Ahio. **8** Daudi na andu a Isiraeli othe magikungura na hinya wao wothe mari mbere ya Ngai, makiinaga na inanda cia mugheeto na cia kinubi, na tuiheme, na thani iria ihuurithanagio ikagamba, na

türumbeta. **9** Hindî írîa maakinyire kihühîro-inî kia ngano gîa Kidoni, Uza agîtambürîukia guoko nîguo anyiitîrîre ithandûkû rîu rîa kîrîkanîro, tondû ndegwa nîchiahîngîrwo. **10** Na rîrî, marakara ma Jehova nîmakanîre Uza, akîmûgûtha, akîgûa tondû nîanyiitire ithandûkû rîu na guoko. Nî ûndû úcio Uza agîkûira o hau mbere ya Ngai. **11** Nake Daudi akîrakara tondû mang'ûrî ma Jehova nîmookîrîre Uza, nî ûndû úcio handû hau hetagwo Perezû-Uza ngînya ûmûthî. **12** Daudi agîtigîra Ngai mûthenya úcio, akîûria atîrî, "Ngaahota atîa kûrehe ithandûkû rîrîrî rîa Ngai kûrî nîi?" **13** Tondû úcio Daudi ndaathiire na ithandûkû rîu Itûûra-inî Inene rîa Daudi. Handû ha úguo, aarîtwarîre kwa Obedi-Edomu ûria Mûgîiti. **14** Ithandûkû rîu rîa Ngai rîaîkarire na andû a nyûmba ya Obedi-Edomu gwake mûcîi mîeri îtatû, nake Jehova akîrathîma andû a mûcîi wake, o na kîrîa gîothe aarî nakîo.

14 Na rîrî, Hîramu mûthamaki wa Turo, nîatûmûre Daudi andû, marî na mîgogo ya mîtarakwa, na aaki a mahîga na a mbaû, nîguo mamwakîre nyûmba ya îthamaki. **2** Nake Daudi nîamenyire atî Jehova nîamûhaandîte atuíke mûthamaki wa Ísraeli, na atî îthamaki wae nafîitûngîrîtîro mûno nî ûndû wa andû ake a Ísraeli. **3** Daudi nîahîkîre atumîa angî arî kûu Jerusalemu, nake agîtuîka ithe wa aanake na airîtu angî. **4** Maya nîmo marîftwa ma ciana cîake írîa cîaciariîrwo kûu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **5** na Ibiharu, na Elishua, na Elîpeleti, **6** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **7** na Elishama, na Beelîada, na Elîfeleti. **8** Na rîrîa Afîlistî maagîuire atî Daudi nîaitîrîiro maguta agatuîka mûthamaki wa Ísraeli guothe-rî, makîambata, magîthîi na mbütû ciao cîothe makamûcarîe, nake Daudi aigua úhoro úcio akiumagara, agîthîi akahûûrane nao. **9** Na rîrî, Afîlistî nîmookîe magatharîkîra Gîtuamba kîa Refaimu; **10** nî ûndû úcio Daudi agîtuîria úhoro kûrî Ngai, akîmûûria atîrî, "Thîi ngatharîkîre Afîlistî? Nîukûmâneana moko-inî makwa?" Nake Jehova akîmûcookeria atîrî, "Thîi, nîngûmâneana moko-inî maku." **11** Nî ûndû úcio Daudi na andû ake makîambata, magîthîi ngînya Baalî-Perazîmu, na akîmatooreria kuo. Nake akiuga atîrî, "O ta ûrîa maafî moínaga, noguo Ngai aharaganîite thû cîakwa na guoko gwakwa." Nî ûndû úcio handû hau hagîftwo Baalî-Perazîmu. **12** Afîlistî magîtîganîria ngai ciao kûu, nake Daudi agîathana ngai ício ícinwo na mwaki. **13** Afîlistî nîmatharîkîre Gîtuamba kûu rîngî; **14** nî ûndû úcio Daudi agîtuîria úhoro harî Ngai rîngî, nake Ngai akîmûcookeria atîrî, "Tîga kwambata, no mathîûrûkîrie, na ûmatharîkîre ûmarutîite na mbere ya mîti ya mîkûngûgû. **15** Rîria îrîgîua mîkubîo uumîte igûrû rîa mîti îyo ya mîkûngûgû-rî, thîi úkarûe, tondû úguo nîkuonania atî Ngai arî mbere yaku akîhûûra ita rîa Afîlistî." **16** Nî ûndû úcio Daudi agîtkîa o ta úria Ngai aamwathîte, nao makîhûûra mbütû cia Afîlistî, o kuuma Gîbeoni ngînya Gezerî. **17** Nî ûndû úcio ngumo ya Daudi íkîhunja o búrûrî o búrûrî, nake Jehova agîtîma ndûrîrî cîothe ímwîtgîre.

15 Daudi aarîkia gwaka nyûmba cîake mwene kûu Itûûra Inene rîa Daudi, nîahaarîire handû ha kûiga ithandûkû rîa Ngai, na akîrîambîra herma. **2** Nîngî Daudi akiuga atîrî, "Gûtirî mîundû úngî wagîrîrwo nî gîkuua ithandûkû rîa Ngai tîga o Alawîi, tondû nîo Jehova aathuurîre makuuaga ithandûkû rîu rîa Jehova na mamûtungatagîre ngînya tene." **3** Daudi nîacookanîrîire andû othe a Ísraeli hamwe kûu Jerusalemu nîguo marehe ithandûkû rîa Jehova handû harîa aarîthondekeire. **4** Nîacookanîrîire njîaro cia Harûni na Alawîi

ta úu: **5** Kuuma kûrî njîaro cia Kohathu, Úrieli nîwe warî mûtongoria, na andû a nyûmba yao **120**; **6** kuuma kûrî njîaro cia Merari, Asaia nîwe warî mûtongoria, na andû a nyûmba yao **220**; **7** kuuma kûrî njîaro cia Gerishoni, Joelî nîwe warî mûtongoria, na andû a nyûmba yao **130**; **8** kuuma kûrî njîaro cia Elizafani, Shemaia nîwe warî mûtongoria, na andû a nyûmba yao **200**; **9** kuuma kûrî njîaro cia Hebîroni, Elîeli nîwe warî mûtongoria, na andû a nyûmba yao **80**; **10** kuuma kûrî njîaro cia Úzieli, Aminadabu nîwe warî mûtongoria, na andû a nyûmba yao **112**. **11** Nîngî Daudi agîita Zadoku na Abiatharu arîa athînjîrî-Ngai, na Úrieli, na Asaia, na Joelî, na Shemaia, na Elîeli, na Aminadabu arîa Alawîi. **12** Akîmeera atîrî, "Nî inyuî anene a nyûmba cia Alawîi; inyuî ene na Alawîi arîa angî no ngînya mwîtherie na mwambatie ithandûkû rîa Jehova Ngai wa Ísraeli ngînya handû harîa ndrîthondekeire. **13** Nî ûndû inyuî, Alawîi, mûtiarîambatarie ihînda rîa mbere, nîkîo Jehova Ngai witû aatûûkîrîre na marakara. Tûtiigana gûtuîria úhoro wa úria tûngîekîre kûrî we, kûringana na úria gwatuîtwo." **14** Nî ûndû úcio, athînjîrî-Ngai na Alawîi magîtheria nîgeetha maambatie ithandûkû rîa Jehova, Ngai wa Ísraeli. **15** Nao Alawîi magîkuua ithandûkû rîa Ngai na mîti mîraaya mamûgîrîre cîande, o ta úria Musa aathanite kûringana na kiugo kîa Jehova. **16** Daudi akîra atongoria a Alawîi mathuurê arîu a ithe wao matuîke aini, nao maine nyûmbo cia gîkeno makîhûûraga inanda cia kînûbî, na cia mûgeeto, na thaani írîa ihûûrîthanagîo ikagamba. **17** Nî ûndû úcio Alawîi magîthuura Hemani mûrû wa Joelî; kuuma harî arîu a ithe, na magîthuura Asafu mûrû wa Berekîa; na kuuma harî arîu a ithe Amerarî magîthuura Ethani mûrû wa Kushaia; **18** na nîngî hamwe nao magîthuura arîu a ithe matuîke anîni ao wathani-inî. nao nî: Zekaria, na Jaazîeli, na Shemîramothu, na Jehîeli, na Úni, na Elîabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithîa, na Elîfelehu, na Mikîneia, na Obedi-Edomu, na Jeelî, arîa arangîri íhingo. **19** Hemani, na Asafu na Ethani maarî aini na maahûûrîthanagîa thaani cia gîcango; **20** Zekaria, na Azieli, na Shemîramothu, na Jehîeli, na Úni, na Elîabu, na Maaseia, na Benaia maarî a kûhûûra inanda cia kînûbî, kûringana na Alamothu. **21** Nake Matithîa, na Elîfelehu, na Mikîneia, na Obedi-Edomu, na Jeelî, na Azazia maarî a kûhûûra inanda cia mûgeeto, matongoretîe kûringana na Shemînithu (úguo nî ta kuuga mûgambo úkûruruma). **22** Kenania úria mûtongoria wa Alawîi nîwe wartîgâmîrîre úini; úcio nîguo warî wîra wake tondû aarî na úûgî wa guo. **23** Berekîa na Elîkana nîo maarî a kûrangîra mîrango nî ûndû wa ithandûkû rîu. **24** Athînjîrî-Ngai, nîo Shebania, na Joshafatu, na Nethanelî, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Elîezerî maarî a kûhuha türumbeta mbere ya ithandûkû rîa Ngai. Obedi-Edomu na Jehîa o nao maarî arangîri a mîrango nî ûndû wa ithandûkû rîu. **25** Nî ûndû úcio Daudi na athuuru a Ísraeli, na anene a ikundî cia ngîri, magîthîi kwambatia ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova kuuma nyûmba ya Obedi-Edomu makenete. **26** Tondû Ngai nîateithîite Alawîi arîa maakuuga ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova-rî, ndegwa mûgwanja na ndûrûme mûgwanja nîciarîturîwo igongona. **27** Hindî îyo Daudi eehumbîte ngu yo igûrî ndaaya ya gatani írîa njega, na noguo Alawîi othe arîa makuûite ithandûkû rîu mehumbîte, o na aini na Kenania úria warî mûtongoria wa úini. O na nîngî Daudi nîehumbîte ebodi ya gatani. **28** Nî ûndû úcio andû othe a Ísraeli makîambatia ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova makîangîrîra, makîhubaga macoro na türumbeta, na makîhûûrîthanagîa thaani írîa ihûûrîthanagîo na ikagamba, na makîhûûraga inanda cia kînûbî na cia mûgeeto. **29** Hindî írîa

ithandükü rĩa kirikanĩro kĩa Jehova riatoonyaga Itũura Inene rĩa Daudi-ri, Mikali mwarĩ wa Saũlũ niacũthĩriirie arĩ ndirica-inĩ. Na rĩria onire Mũthamaki Daudi akĩina akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16 Alawii makĩrehe ithandükü rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩĩnĩ wa hema ãria yaambĩtuo nĩ Daudi nĩ ãndũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ãguano. **2** Daudi aarĩka kũruta maruta ma njino na maruta ma ãguano-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩĩnĩ wa rĩrĩtwa rĩa Jehova. **3** Nĩngĩ akĩhe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kĩa nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ. **4** Niathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandükü rĩa Jehova, na mathaithanagĩre andũ, na macookagĩe ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: **5** Asafu ãria warĩ mũnene wao, na mũnĩni wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũuraga inanda cia kĩnũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagĩe thaania rĩa ihũũrithanagio ikagamba, **6** nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhua tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandükü rĩa kirikanĩro kĩa Ngai. **7** Mũthenya ãcio ãndũ wa mbere, ãria Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ãno ya gũcookeria Jehova ngaatho: **8** Cookeria Jehova ngaatho, kaĩrai rĩtwa rĩake; menyithania ndũrĩri-inĩ ãria ekĩte. **9** Mũnĩrei, mũmũĩnĩre mũkĩmũgocaga, mũheane ãhoro wa cĩko ciake ciothe cia magegania. **10** Mwirahai nĩ ãndũ wa rĩrĩtwa rĩake itheru; ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩ ikene. **11** Mathaai Jehova o na hinya wake; mũmaathage ãthĩũ wake hĩndĩ ciothe. **12** Ririkana mũgaganĩa marĩa ekĩte, na ciana ciake, na matũro ma ciara marĩa atũte, **13** inyũ njiaro cia Isiraeli ndungata yake, o inyũ ciana cia Jakubu, inyũ andũ ake arĩa athuurĩte. **14** Jehova nĩwe Ngai witũ; matũro make ma ciara marĩ thĩ yotho. **15** Nĩarĩkanaga kirikanĩro gĩake nginya tene, nikĩo kiugo kirĩa aathanĩre, kirũmagĩrĩro nĩ njĩarwa ngiri, **16** kirikanĩro kirĩa aarĩkanĩre na lburahĩmu, na nogo mwhĩtwa ãria ehĩtĩre harĩ Isaaka. **17** Nĩagĩkirĩre hinya harĩ Jakubu kirĩ kirĩa gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩro, agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kirĩ kirikanĩro gĩa gũtũura tene na tene, akiuga atĩri: **18** “Wee nĩwe ngaahĩ burĩri wa Kaanani, ãtũũke igai rĩria ãkaagaya.” **19** Hĩndĩ ãria maarĩ o anini magĩtarwo, o anini biũ, na maarĩ agenĩ kuo-rĩ, **20** moorũũruga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũria rũngĩ, na kuuma ãthamaki-inĩ ãmwe nginya ãria ãngĩ. **21** Ndarĩ mũndũ o na ãmwe etĩkĩrĩre amanyarĩre; nĩarũthĩrĩe athamaki nĩ ãndũ wao, akĩmeera atĩri: **22** “Mũtikanahutĩe andũ arĩa akwa aĩtĩrĩre maguta; mũtĩkaneke anabĩ akwa ãũru.” **23** Nĩraĩ Jehova, inyũ andũ a thĩ yotho; mũhunzagĩe ãhonokio wake mũthenya o mũthenya. **24** Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ, mũmbũre mawĩko make ma magegania kũrĩ andũ othe. **25** Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgoocwo mũno; nĩwe wa gwĩtĩgĩro gũkĩra ngai ciothe. **26** Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano, no Jehova nĩwe wombire igũrũ. **27** Riiri na ãnene irĩ mbere yake; hinya na gĩkeno itũũruga gwake. **28** Tũũgĩraĩ Jehova, inyũ mĩhĩrĩga ya ndũrĩrĩ, mũtũũgĩrĩe Jehova nĩ ãndũ wa riiri na hinya wake, **29** Tũũgĩraĩ Jehova, nĩ ãndũ wa riiri ãria wagĩrĩre rĩrĩtwa rĩake. Mũhereĩ maruta na mũũke mbere yake; mũhoee Jehova thĩĩnĩ wa riiri wa ãtheru wake. **30** Inainai mũrĩ mbere yake, inyũ andũ a thĩ yotho! Thĩ ihaandĩtuo ikarũma; ndĩngĩnyenyeka. **31** Igũrũ nĩ rĩkeno, thĩ nĩcanjamũke; nakuo ndũrĩrĩ-inĩ nĩ kuugwo atĩri, “Jehova nĩwe ãthamakaga!” **32** Iria nĩ rĩrurũme, na indo

iria ciothe irĩ thĩĩnĩ warĩo; mĩgũnda nĩkenerĩrũke na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ wayo! **33** Hĩndĩ ãyo mũtĩ ya mũtĩtũ nĩkaina; ãĩne nĩ gũkeno ãrĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩarooka gũcĩirĩthia thĩ. **34** Cookeria Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mweya; wendo wake itũũruga nginya tene. **35** Anĩĩraĩ muuge atĩrĩ, “Tũhonokĩe, Wee Ngai Mũhonokia witũ; tũcookanĩrĩre na itũtũkũre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ, nĩguo tũcookagĩrĩe rĩrĩtwa rĩaku itheru ngaatho, nĩgeetha twĩrahage nĩ ãndũ wa ãgocci waku.” **36** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene na tene, nginya tene na tene. Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Ameni” na “Goocai Jehova.” **37** Daudi agĩtĩga Asafu na athiritũ ake hau mbere ya ithandükü rĩa kirikanĩro kĩa Jehova nĩguo matungatage kuo hĩndĩ ciothe, kũringana na mabata ma o mũthenya. **38** O na nĩngĩ agĩtĩga Obedi-Edomu na athiritũ ake mĩrongo itandatũ na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu mũrũ wa Jeduthuni marĩ na Hosa maarĩ arangĩri a kihingo. **39** Daudi agĩtĩga Zadoku ãria mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ hau mbere ya hema ãria nyamũre, kũndũ kũria gũtũũgĩru kũu Gibeoni, **40** nĩguo marutagĩre Jehova maruta ma njino kĩgongona-inĩ kĩa maruta ma njino hĩndĩ ciothe, rũcĩnĩ na hwaĩ-inĩ, kũringana na ãria kwandĩkĩtuo watho-inĩ wa Jehova ãria aaheete andũ a Isiraeli. **41** Arĩa maarĩ hamwe nao nĩ Hemani na Jeduthuni, na arĩa angĩ maarĩ athuure na makagwetwo na marĩtwa nĩgeetha macookagĩrĩe Jehova ngaatho, makiugaga atĩri, “Tondũ wendo wake itũũruga nginya tene.” **42** Hemani na Jeduthuni nĩo meehokeirwo kũhũha tũrumbeta, na kũhũũrithania thaani irĩa ihũũrithanagio ikagamba, o na kũhũũruga inanda irĩa ingĩ cia kũina rwĩmbo rwamũre. Ariũ a Jeduthuni nĩo maaherwo wĩra wa kũrangĩra kihingo. **43** Hĩndĩ ãyo andũ othe magĩthĩi o mũndũ gwake mũcĩĩ, nake Daudi agĩcooka mũcĩĩ akarathime andũ a nyũmba yake.

17 Thuutha wa Daudi gũkara nyũmba yake ya ãthamaki kwa ihinda, akĩra mũnabĩ Nathani atĩri, “Nĩ njĩkaraga nyũmba ya ãthamaki yakĩtuo na mĩtarakwa, o rĩria ithandükü rĩa kirikanĩro kĩa Jehova rĩgĩtuo hema-inĩ.” **2** Nathani agĩcookeria Daudi atĩri, “ũndũ ãria ãrũcĩria gwĩka-rĩ, wĩke, nĩgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe.” **3** ũtũkũ ãcio kiugo kĩa Ngai gĩgĩkĩnyĩra Nathani, akĩrũro atĩri: **4** “Thĩ ãkeere ndungata yakwa Daudi atĩri, ‘Jehova ekuuga ãũ: Wee tĩwe wa kũnjakĩra nyũmba ya gũtũũra. **5** Nĩ ndĩrĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ãria ndaarũtĩre andũ a Isiraeli kuuma burĩri wa Misiri nginya ãmũthĩ. Nũũruga hema-inĩ, thaamaga kuuma handũ hamwe ngathĩ harĩa hangĩ, ngoima gĩkaro kĩmwe ngathĩ kĩrĩa kĩngĩ. **6** Kũria guothe ndaanathĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mũtongoria o na ãmwe wa arĩa ndaathire marĩithagĩe andũ akwa atĩri, “Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?” **7** “Na rĩrĩ, ãra ndungata yakwa Daudi atĩri, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ãũ: Ndaakũrutire rũũru-inĩ, ngĩgũtĩgithia kũrũmĩrĩra mahĩũ nĩguo ãtũũke mwathĩ wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Nĩngoretwo nawe kũria guothe wanathĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Riu nĩngũtũma rĩrĩtwa rĩaku rĩtũũke inene o ta marĩtwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. **9** Na nĩngaahe andũ akwa a Isiraeli handũ na ndĩmahaande wegũ nĩgeetha magĩe na mũcĩĩ wao kũmbe, na matigacooka gũthĩmĩka. Andũ aaganu matigacooka kũmahĩnyĩrĩria rĩngĩ, ta ãria meekaga kĩambĩrĩria-inĩ **10** na matiĩre meekaga kuuma rĩria ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. O na nĩngatorĩa thũ cyanu ciothe. “Na nĩngĩ ngũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe

ügügwakira nyumba: **11** Hindī iria matukū maku magaathira nawe ūthi ūgatūiranie na maithe manyu, nīngarūgamia mūdū wa rūciaro rwaku athamake ithenya riaku, agaakorwo arī ūmwe wa ariū aku, na nīngahaanda ūthamaki wake. **12** Ūcio niwe ūkaanjakira nyumba, na nīngahaanda gītī giake kia ūnene nginya tene. **13** Nīngatuika ithe, nake niagatuika mūrū wakwa. Ndikheheria wendo wakwa harī we, ta ūria ndehereirie ūria warī mbere yaku. **14** Nīngamūtua mwathi wa nyumba yakwa na ūthamaki wakwa nginya tene; gītī giake kia ūnene gihehaanda nginya tene.” **15** Nathani akimenyithia Daudi ūhoro wa ūguirio ūcio wothe. **16** Nake Mūthamaki Daudi agītūonya, agūikara thī mbere ya Jehova, akiuga atiri: “Nī ndikiri ū, Wee Jehova Ngai, nayo nyumba yakwa-rī, ikiri kī, atī nīkio ūnginyithie nginya haha? **17** Na ta ūndū ūcio ūri o mūnini maitho-inī maku, Wee Ngai-rī, niwarithie ūhoro wa matukū maria magooka makoniī nyumba ya ndungata yaku. Na riu Wee Jehova Ngai, ūnyonete ta ndī mūdū ūmwe wa arīa atūigirie mūno. **18** “Nī atīa ūngī Daudi angikwira nī ūndū wa gūtīa ndungata yaku? Nīgukorwo niūū ndungata yaku, Wee Jehova. **19** Nī ūndū wa ndungata yaku na kūringana na wendo wakurī, nīwikite ūndū ūyū mūnene na ūgatūma ciiranīro ici nene imenyake. **20** “Gūtiri ūngī ūhaana tawe, Wee Jehova, na gūtiri Ngai ūngī tiga Wee, o ta ūria tūguite na matū maitū. **21** Na nū ūhaana ta andū aku a Isiraeli, rūriri rūmwe gūkū thī rūria Ngai waruo aakūirire rūtūike andū ake, nigeetha wigūre igweta, na wīke maūdū manene na ma magegania ma gwītīgirwo, nī ūndū wa kūngata ndūriri ciehere mbere ya andū aku arīa wakūirire kuuma būruri wa Misiri? **22** Watūmire andū aku a Isiraeli matūike andū aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, niūtuikite Ngai wao. **23** “Na riri, Jehova, tūma kīranīro kīria weraniire gikonī ndungata yaku na nyumba yake kīrūme nginya tene. Na wīke o ta ūguo wīranīre, **24** nigeetha kīranīro kīu kīhaande, nario rītwa riaku rīnenehe nginya tene. Nīngī andū nīmakoiga atiri, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, niwe Ngai wa andū a Isiraeli!’ Na nyumba ya ndungata yaku Daudi nīkhehaanda mbere yaku.” **25** “Wee Ngai wakwa, nīguūirire ndungata yaku atī nīkamākira nyumba. Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīgūite na ūmiriru wa gūkūhooya. **26** Wee Jehova, niwe Ngai! Nīwīrīre ndungata yaku maūdū maya mega. **27** Riu niwonete kwagīrīre ūrathime nyumba ya ndungata yaku, nigeetha itūre nginya tene maitho-inī maku; nīgukorwo, Wee Jehova niūmirathimite, na iğūtūra irī ndaathime nginya tene.”

18 Thuutha wa mahinda macio, Daudi nīatharikiire Afilisti na akīmatooria biū, na agītunyana Gathu na matūūra maria maarīgīciire kuuma watho-inī wa Afilisti. **2** O na nīngī Daudi nīahootire andū a Moabi, na magītuika a gwathwo niwe, makamūrutağira igooti. **3** Nīngī Daudi nīahūiranire na Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, akīmūngata akimūkinya Hamathu, rīria mūthamaki ūcio aathiiaga gūtūma wathani wake ūrūme wega ndwere-inī cia Rūū rwa Farati. **4** Daudi akīmūtunya ngaari ciake cia ita ngiri imwe, na andū a gūcitwara ngiri mūgwanja, na thigari cia magūrū ngiri mirongo riri. Nake agītemenga mbarathi icio cia mbaara magūrū, agīcithuithia ciothe tige o igana rīmwe. **5** Rīria Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, Daudi akūruga Asuriata 22,000. **6** Akīga mbūtū ciake cia kūrangira ūthamaki wa Asuriata kū Dameski, nao Asuriata magītuika a gwathagwo niwe na makamūrutağira igooti. Jehova nīaheire Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiiaga. **7** Daudi nīatunyanire

ngo cia thahabu iria ciari na anene a Hadadezeri, na agīcitwara Jerusalemu. **8** Kuuma matūūra ma Teba na Kuni maria maarī ma Hadadezeri, Daudi agītunyana gīcango kīngī mūno kīria Solomoni aahūthirire gūthondeka Karia ga gīcango, na itugi, na mīthemba mīngī ya indo cia gīcango. **9** Rīria Tou, mūthamaki wa Hamathu, aiguire atī Daudi nīahootete mbūtū ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba-rī, **10** agītūma mūrū Hadoramu kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkūngūre nī ūndū wa kūhoota Hadadezeri ūria wakoretwo akīria na Tou. Hadoramu agītwarīra Daudi indo cia mīthemba mīngī ithondeketwo na thahabu na betha na gīcango. **11** Mūthamaki Daudi akīamūrira Jehova indo icio o ta ūria aamūrīte betha na thahabu iria aatahite kuuma kūrī andū a ndūriri ici ciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kūrī Amoni na Afilisti, na Amaleki. **12** Abishai mūrū wa Zeruia nīooragire andū a Edomu 18,000 o kūu Gītuamba-inī gīa Cumbī. **13** Nake akīga mbūtū cia kūrangira kūu Edomu nao andū a Edomu othe magītuika a gwathagwo nī Daudi. Jehova nīaheire Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiiaga. **14** Daudi nīathamakire Isiraeli guothe, akahūthagira kīhooto, na akahingīria andū ake othe maūdū maria maagīrīre. **15** Joabu mūrū wa Zeruia niwe warī mūnene wa ita, nake Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu niwe warī mwandiki wa maūdū ma ihinda riu. **16** Zadoku mūrū wa Ahitubu, na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu maarī athīnjiri-Ngai, nake Shavisha niwe warī mwandiki-maria; **17** Benaia mūrū wa Jehoiada niwe warī mūnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariū a Daudi nīo maarī atongoria na anene a gūikaranagia na mūthamaki.

19 Thuutha wa mahinda macio-rī, Nahashu mūthamaki wa Aamoni agīkua, nake mūrū agītuika mūthamaki ithenya riake. **2** Nake Daudi agīciiria atiri, “Nīngwika Hanuni mūrū wa Nahashu maūdū mega ma ūtugi tondū ithe nīanjikire maūdū mega ma ūtugi.” Nī ūndū ūcio Daudi agītūma andū kūrī Hanuni makamūcakaithie nī ūndū wa gūkūirwo nī ithe. Rīria andū acio maātūmitwo nī Daudi maakinyire kūrī Hanuni o kūu būruri wa Amoni nīguo mamūcakaithie-rī, **3** andū arīa maarī igweta a Amoni makīrūria Hanuni atiri, “Ūreciiria Daudi nī thoguo aratīia nī ūndū wa gūgūtūmīra andū magūcakaithie? Githī andū ake matiukite kūrī we matūirre na mathigaane būruri nīguo macooke maūtunyanee?” **4** Nī ūndū ūcio Hanuni akīnyīithia andū acio a Daudi, akīmenyithia nderu, nacio nguo ciao igītīnio irima gatagati ka njikariro, na akīmaingata. **5** Rīria mūdū ūmwe aakinyīirre Daudi ūhoro wa andū acio-rī, Daudi agītūma andū makamatūnge, tondū andū acio nīmaconorithitio mūno. Mūthamaki akiuga atiri, “Ikarai kūu Jeriko nginya nderu cianyu ikūre, mūcooke mūke.” **6** Rīria andū a Amoni maamenyire atī nīmatukite kīndū kīnungu harī Daudi-rī, Hanuni na andū a Amoni makīneana betha taranda ngiri imwe cia gūkombora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. **7** Magīkombora ngaari cia ita ngiri mirongo itatū na igiri na atwarithia a cio, hamwe na mūthamaki wa Maaka na mbūtū ciake, arīa mookire makīamba hema hakuhi na Medeba; hīndī iyo andū a Amoni nao magīcookanīrīro kuuma matūūra-inī mao, magīthi kūrū mbaara. **8** Nake Daudi aigua ūhoro ūcio-rī, agītūma Joabu na ita rīothe rīa mbaara. **9** Nao andū a Amoni makiumagara, makīarania mbūtū cia mbaara kīhingo-inī gīa itūūra rīao inene, nao athamaki arīa mookite mbaara, magīkorwo maarī oiki kūu werū-inī. **10** Joabu nīonire atī thigari nīciaraniitio mbere yake o na thuutha wake; nī ūndū ūcio agīthura mbūtū imwe

iria njega mũno kũu Isiraeli, agĩcĩtũma ikarũe na Asuriata. **11** Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina. Nao akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. **12** Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya, nĩngagũteithia. **13** Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ, na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwika ũria ekuona kwagĩrĩire maitho-inĩ make.” **14** Nake Joabu arĩ na mbũtũ ciake agĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmũũrĩra. **15** Rĩrĩra Aamoni moonĩre atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũũria Abishai mũrũ wa nyina magĩtoonya itũũra thĩĩni. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka Jerusalemu. **16** Thuuha thĩ wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli, magĩtũma andũ makarehithie Asuriata a kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati matongoretio nĩ Shofaku ũria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hadadezeri. **17** Rĩrĩra Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake akĩmakinyĩra na akiĩga mbũtũ ciake imang’etheire. Daudi akĩhaarĩria mbũtũ ciake nĩguo itũngane na Asuriata acio mbaara-inĩ, nao Asuriata makĩrũia nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata makĩũũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũũraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngĩri mũgwanja, na thigari ciao cia magũrũ ngĩri mũrongo ina. Nĩngĩ akĩũũraga Shofaku, mũnene wa mbũtũ cio. **19** Hĩndĩ rĩa andũ ndungata cia Hadadezeri cionire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na Daudi, nao magĩtũũka a gwathagwo nĩwe. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata matiacookire gwĩtkĩra gũteithia Aamoni rĩngĩ.

20 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yakinya, ihinda rĩrĩ athamaki maathiiaga mbaara, Joabu agĩtongoria mbũtũ cia ita. Nake akĩananga bũrũri wa Aamoni, na agĩthĩ Raba akĩrĩngĩcĩria, no Daudi agĩtigwo Jerusalemu. Joabu agĩtharĩkĩra Raba agĩtiga aarĩananga. **2** Daudi akĩruta mũthamaki wao thũmbĩ mũtwe, nayo yarĩ na ũritũ wa taranda imwe ya thahabu, na nĩyagemetio na tũhiga twa goru, nayo ikĩgĩrĩrwo mũtwe wa Daudi. Nake agĩthaha indo nyingĩ mũno kuuma itũũra rĩu inene, **3** na akĩrutũũra aikari akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mũthumeno, na kũruta wĩra na harũ cia igera na mathanwa. ũguo nĩguo Daudi eekire matũũra mothe ma Amoni. Thuutha ũcio Daudi na mbũtũ ciake ciothe cia ita magĩcooka Jerusalemu. **4** Mahinda macio-rĩ, gũkĩgĩa mbaara ya kũrũa na Afilisti kũu Gezeri. Hĩndĩ iyo Sibekai ũria Mũhushathi akĩũũraga Sipai, ũmwe wa njjaro cia Refai, no Aafilisti magĩtoorio biũ. **5** Mbaara-inĩ ingĩ makĩrũia na Afilisti, nake Elihanani mũrũ wa Jairu akĩũũraga Lahami mũrũ wa nyina na Goliathũ, ũria Mũgiiti, ũria warĩ na itimũ rĩarĩ na mũtĩ waiganaga tũ mũtĩ wa mũtũmi nngooru. **6** Nĩngĩ mbaara-inĩ ingĩ rĩa yarũũrwo Gathu, kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mũrongo iĩri na inya. O nake aarĩ wa rũciaro rwa Rafa. **7** Rĩrĩra aanyũrĩrie andũ a Isiraeli, Jonathani mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akĩmũũũrĩra. **8** Acio nĩo maarĩ a rũciaro rwa Rafa wa kũu Gathu, nao makĩũũragwo nĩ Daudi na andũ ake.

21 Na rĩrĩ, Shaitani nĩookĩrĩire andũ a Isiraeli, na akĩarahũra Daudi nĩguo atarithie andũ a Isiraeli. **2** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩũũra Joabu na anene a mbũtũ cia ita atĩrĩ: “Thĩĩi mũgatara andũ a Isiraeli kuuma Birishiba nginya Dani, mũcooke mũndehere ũhoro nĩguo menye ũria maigana.” **3** Nowe Joabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova aroingĩhia mbũtũ ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa mũthamaki, gĩthĩ othe matĩri watho-inĩ waku? Nĩ kĩ gĩgũtũma mwathi wakwa ende gwĩka ũguo? Nĩ kĩ gĩgũtũma ahĩthithie Isiraeli?” **4** No rĩrĩ, mũthamaki

agĩkararia Joabu; nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuma hau agĩthĩ Isiraeli guothe, na agĩcooka Jerusalemu. **5** Joabu akĩmenyithia Daudi mũigana wa andũ arĩa maangĩarũire mbaara ta ũũ: Isiraeli guothe kwarĩ na andũ 1,100,000 arĩa maangĩahotire kũhũthĩra rũhĩũ rwa njora, thĩĩni wao haarĩ na andũ 470,000 kuuma Juda. **6** No rĩrĩ, Joabu ndaatarire andũ a Lawi na a Benjamini, tondũ watho ũcio wa mũthamaki nĩwamũigũthithie ũũru mũno. **7** O na nĩngĩ watho ũcio warĩ mũũũru maitho-inĩ ma Ngai; nĩ ũndũ ũcio akiherithia Isiraeli. **8** Hĩndĩ iyo Daudi akĩũũra Ngai atĩrĩ, “Nĩnjĩthithie mũno nĩ gwika ũndũ ũyũ. Rĩu ndagũthaita ũnjehererie mahitia, nĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkithie ũndũ wa ũrimũ mũno.” **9** Nake Jehova akĩũũra Gadi rĩra woonagĩra Daudi maũndũ atĩrĩ, **10** “Thĩi ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: ũrĩ na maũndũ matatũ ma gũthũura. Nowe ũthũure ũmwe wamo ũria ngĩkũherithia naguo.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Thuura ũndũ ũmwe wa maya: **12** ũthũure miaka itatũ ya ng’arũga, kana mĩeri itatũ ya kũniinwo nĩ thũ ciaku igũthĩngaitũe na hiũ ciao cia njora, kana mĩthenya itatũ ya rũhĩũ rwa njora rwa Jehova, naguo nĩ atĩ kũgie na mĩthenya ya mũthiro bũrũri-inĩ, rĩrĩra mũraika wa Jehova akaaniinana Isiraeli guothe.’ Na rĩrĩ, tua itua ũnjĩire ũria ngũthĩi gwĩcookeria ũria ũndũmitũe.” **13** Daudi akĩũũra Gadi atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndũ na thĩĩna mũno. Nĩ kaba nĩ ngwe moko-inĩ ma Jehova, tondũ tha ciake nĩ nyingĩ mũno; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro, na andũ a Isiraeli 70,000 magĩkua. **15** Nake Ngai agĩtũma mũraika akanange Jerusalemu. No rĩrĩ mũraika ekaga ũguo-rĩ, Jehova akiona ũndũ ũcio na akĩgũga kĩa nĩ ũndũ wa kĩnyariĩrĩko kũu, nake akĩũũra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tĩgĩra haul Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ iyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kihuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũria Mũjebusi. **16** Nake Daudi akĩrorra igũrũ akiona mũraika wa Jehova arĩngĩ gĩgatagĩ ka igũrũ na thĩ acomorete rũhĩũ rwa njora, arũnyĩtũte na guoko gwake gũtambũrũkĩiro Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbĩte nguo cia makũnia, makĩgũga magĩturumithia mothũĩ mao thĩ. **17** Daudi akĩũũra Ngai atĩrĩ, “Gĩthĩ thĩ nĩ ndaathanire atĩ arũi a mbaara matarwo? Nĩ nĩ nĩ njĩthĩte o na ngeeka ũũru. Andũ aya matarĩi o ta ng’andu. Nĩ atĩa mekĩte? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩ na nyũmba yakwa, no rĩrĩ, ndũkareke mũthiro ũyũ ũikare na andũ aku.” **18** Nake mũraika wa Jehova agĩthaha Gadi eere Daudi aambate athĩi agaakĩre Jehova kĩgongona o kũu kihuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũria Mũjebusi. **19** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩambata agĩathĩkĩra kiugo kũu Gadi aarĩthie thĩĩni wa rĩtwa rĩa Jehova. **20** Hĩndĩ rĩa Arauna aakonyoraga ngano-rĩ, akĩhũgũra akiona mũraika ũcio; nao arĩũ ake ana arĩa maarĩ nake makĩhitha. **21** Nake Daudi agĩkũhĩrĩra, na rĩrĩra Arauna aarore akĩmuona, akiuma kihuhĩro-inĩ kĩa ngano, akĩĩnamĩrĩria mũtwe wabe mberu ya Daudi, na agĩturumithia ũthũ thĩ. **22** Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩjĩtkĩria njakire Jehova kĩgongona haha kihuhĩro-inĩ gĩkĩ giaku kĩa ngano, nĩguo mũthiro ũyũ ũkorete andũ ũthire. Nyenderia o ũria thogora wakĩo ũigana.” **23** Arauna akĩũũra Daudi atĩrĩ, “Kĩoe! Reke mũthamaki mwathi wakwa eeke ũndũ ũria ũngĩmũkenia. Na rĩrĩ, nĩngũkũhe ndegwa ici irutwo igongona rĩa njino, ihũũri ici cia ngano ituũke ngũ, ngano nayo ituũke ya igongona rĩa mũtu. Icio ciothe nĩngũkũhe.” **24** Nowe Mũthamaki Daudi agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ndĩhe thogora wakĩo ũria ũigana. Ndingĩrutĩra Jehova kĩndũ giaku, kana ndute igongona rĩa njino na kĩndũ kĩria itarutĩne thogora.” **25** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩũũra Arauna cekeri magana matandatũ cia thahabu nĩ ũndũ

wa handū hau. **26** Daudi agāikira Jehova kigongona handū hau, na akiruta maruta ma njino na maruta ma ūguano. Agāikira Jehova, nake Jehova akimwītika na njira ya mwaki uumite igūrū, ūgiakana kigongona-inī kīu kīa maruta ma njino. **27** Ningī Jehova akīarīria mūraika ūcio nake agīcooka rūhiū rwake njora. **28** Hīndī iyo, rīria Daudi onire atī Ngai nīamūigūite arī kīu kihuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūcio Mūjebusi-rī, akīrutīra magongona hau. **29** Hema ya Jehova irīa nyamūre irīa Musa aathondekeire werū-inī, na kigongona kīa maruta ma njino, hīndī iyo ciarī harīa hatūūgīru o kīu Gibeoni. **30** No rīrī, Daudi ndangīathiire mbere yakīo gūtiūria ūhorō harī Ngai tonđū nietgagīra rūhiū rwa njora rwa mūraika ūcio wa Jehova.

22 Hīndī iyo Daudi akiuga atīrī, “Nyūmba ya Jehova Ngai ūgaakwo haha, o na kigongona gīa kūrutagīrwo maruta ma njino nī Isiraēli.” **2** Nī ūndū ūcio Daudi agīathana atī ageni othe arīa maatūūraga Isiraēli macookanīrīrio, nake agīthuura kuuma thīnī wao mabundi a mahiga, nigeetha mahaarīrie na maicūhie mahiga ma gwaka nyūmba ya Ngai. **3** Nake akīruta igera nyingī cia gūthondeka mīcumarī ya mīrango ya ihingo na ya kūnyīitthania indo cia nyūmba thīnī, na gīcango kīngī gītangīthimīka. **4** Ningī akīruta mīgogo ya mītarakwa itangītarīka, nīgūkorwo andū a Sidoni na a Turo nīmareheire Daudi mīgogo mīngī. **5** Daudi akiuga atīrī, “Mūrīū wakwa Solomoni nī mwīthī na ndarī na ūgū ya kūgana, nayo nyūmba irīa ūgwakīrwo Jehova ya gīrīrwo nīgūkorwo rī na ūthaka mūnene na ngumo na rīiri maitho-inī ma ndūrīrī ciothe. Nī ūndū ūcio nī ngūhaarīria mwako wayo.” Nī ūndū ūcio Daudi akīhaarīria maūndū ma mwako ūcio na njira nene atanakua. **6** Ningī agīta mūrīū Solomoni akīmwatha aakire Jehova Ngai wa Isiraēli nyūmba. **7** Daudi akīra Solomoni ū: “Mūrū wakwa, ndūire nyendaga gwaka nyūmba itanītio na rīitwa rīa Jehova Ngai wakwa. **8** No rīrī, kiugo gīkī kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngīrwo atīrī, ‘Wee nīūitīte thakame nyingī na ūkarīa mbaara nyingī. Ndūgwaka nyūmba itanītio na rīitwa rīakwa, nī ūndū nīūitīthīte thakame nyingī gūkū thī, maitho-inī makwa. **9** No nīūkagīa na mūrīū ūrīa ūgaatuika mūndū wa thayū na wa kūhoorera, na nīngamūhe ūhurūko kuuma kūrī thū ciake mīena yothe. Rīitwa rīake ageetwo Solomoni, na hīndī ya ūthamaki wake nīngaahe Isiraēli thayū na ūhurūko. **10** Ūcio nīwe ūgaaka nyūmba itanītio na Rīitwa rīakwa. Agaatuika mūrū wakwa, na nī ndūkie ithe. Ningī nīngahaanda gīti kīa ūnene wake kīu Isiraēli ngīnya tene. **11** “Na rīrī, mūrū wakwa, Jehova aroikara nawe, na ūrogaacīra na wake nyūmba ya Jehova Ngai waku, ta ūrīa oigire nīūgeeka. **12** Jehova arokūhe ūbaarīrīri na ūmenyo rīria agaakūnēgera ūthamaki wa Isiraēli, nigeetha ūrūmie watho wa Jehova Ngai waku. **13** Hīndī iyo wee nīūkagaacīra, ūngīgatuika wa kūmenyagīrīra kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo o na watho ūrīa Jehova aaheire Musa nī ūndū wa Isiraēli. Gīa na hīnya na ūmīrīrie. Ndūgetīgīre kana ūkue ngoro. **14** “Nīndūtīte wīra mūnene wa kūhaarīria mwako wa hekarū ya Jehova, ngaigīthīa taranda 100,000 cia thahabu, na taranda 1,000,000 cia betha, na icango nyingī na igera nyingī itangīthimīka, na mbaū na mahiga. Nawe no wongerere ingī. **15** Ūrī na aruti wīra aingī: aicūhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaū, o hamwe na andū marī na ūgū ya kūruta wīra o wothe **16** wa thahabu na wa betha, na wa gīcango na wa igera, na mabundi maingī makīria. Rīu kīambīrīrie wīra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.” **17** Hīndī iyo Daudi agīatha atongoria othe a Isiraēli mateithīe mūrīū Solomoni. **18** Akīmeera atīrī, “Gīthī Jehova Ngai wanyu ndarī hamwe na inyuī? Na gīthī

ndamūheete ūhurūko mīena yothe? Nīgūkorwo nīaneanīte atūūrī a būrūrī ūyū moko-inī makwa, na rīu būrūrī ūrī watho-inī wa Jehova na andū ake. **19** Rīu mwīheanei ngoro na muoyo mīcarīe Jehova Ngai wanyu. Ambīrīria gwaka handū-harīa-haamūre ha Jehova Ngai, nigeetha mūrehe cia ngandūkū rīa Jehova rīa kīrīkanīro na indo irīa nyamūre ita Ngai itoonyio hekarū irīa ūgwakwo nī ūndū wa Rīitwa rīa Jehova.”

23 Na rīrī, rīria Daudi aakūrīre na agīkorwo arī na mīaka mīngī-rī, agītua mūrīū Solomoni mūthamaki wa gūthamakīra Isiraēli. **2** Ningī agīcookanīrīria atongoria othe a Isiraēli hamwe na athīnjīrī-Ngai na Alawīi. **3** Alawīi arīa maakīnyītie mīaka mīrongo itatū kana makīria magītarwo, nao arūme othe maarī 38,000. **4** Daudi akiuga atīrī, “Thīnī na aya, 24,000 nī marīngamagīrīre wīra wa hekarū ya Jehova, nao 6,000 matūike anene na atuithania a ciira. **5** Nao andū 4,000 matūike arangīrī a ihingo, nao acio angī 4,000 matūike a kūgoocaga Jehova marī na inanda cia ūni irīa heanīte nī ūndū wa wīra ūcio kūmbē.” **6** Daudi nīagayanīrie Alawīi acio ikundi kūringana na arīū a Lawī na nīo Gerishoni, na Kohathu, na Merarī. **7** Arīū a Gerishoni maarī: Ladani na Shīmei. **8** Arīū a Ladani maarī: Jehieli na nīwe warī mūtongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarī atatū. **9** Arīū a Shīmei maarī: Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarī atatū. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Ladani. **10** Na arīū a Shīmei maarī: Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria. Acio nīo maarī arīū a Shīmei; othe maarī ana. **11** Jahathu nīwe warī mūtongoria wao, nake Ziza aarī mūnīni wake, no Jeushu na Beria matiarī na arīū aingī; nī ūndū ūcio maatarīrwo ta maarī a nyūmba ūmwe, na makītheo wīra ūmwe. **12** Arīū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharū, na Hebironi, na Uzieli; othe maarī ana. **13** Arīū a Amuramu maarī: Harūnī na Musa. Harūnī nīamūrīrwo hamwe na njīaro ciake ngīnya tene, nigeetha maamūrage indo irīa theru mūno, na marutagīre Jehova magongona, na mamūtungatagīre, na marathīmanage thīnī wa rīitwa rīake ngīnya tene. **14** Arīū a Musa, mūndū wa Ngai, maataranīrio na mūhīrīga wa Lawī. **15** Arīū a Musa maarī: Gerishomu na Elīezeri. **16** Njīaro cia Gerishomu nī: Shebueli nīwe warī mūtongoria wao. **17** Njīaro cia Elīezeri nī: Rehābia na nīwe warī mūtongoria wao. Elīezeri ndaarī na arīū angī, no arīū a Rehābia maarī aingī mūno. **18** Arīū a Iziharū maarī: Shelomithu na nīwe warī mūtongoria wao. **19** Arīū a Hebironi maarī: Jeria na nīwe warī mūtongoria wao, na Amāria aarī wa keerī, na Jahazieli aarī wa gatātū, na Jakameamu aarī wa kana. **20** Arīū a Uzieli maarī: Mīka na nīwe warī mūtongoria wao, nake Ishia aarī mūnīni wake. **21** Arīū a Merarī maarī: Mahali na Mushi. Arīū a Mahali maarī: Eleazaru na Kīshu. **22** Eleazaru aakūire atarī na aanake; aarī o na arīrū. Makīhīkio nī arīū a mūrū wa nyīna na ithe wao Kīshu. **23** Arīū a Mushi maarī: Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarī atatū. **24** Acio nīo maarī njīaro cia Lawī kūringana na nyūmba ciao: na nīo maarī atongoria a nyūmba ciao ta ūrīa marīitwa mao maandīkitwo, na maatarīrwo mūndū o mūndū, ūguo nī kuuga aruti a wīra arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo ūrī na makīria, arīa maatungataga hekarū-inī ya Jehova. **25** Nīgūkorwo Daudi nīoigīte atīrī, “Kuona atī Jehova Ngai wa Isiraēli nīaheete andū ake ūhurūko, na nīokīte gūtūūra Jerusalem ngīnya tene-rī. **26** Alawīi matīgicocoka kūbatario nīgūkuuaga hema irīa nyamūre kana kīndū o nakī kīa irīa ihūthagīrwo cia gūtungata thīnī wayo.” **27** Kūringana na ciugo cia Daudi cia mūthīa, Alawīi arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo ūrī kana makīria nīmatarīrwo. **28** Wīra wa Alawīi

warī wa gūteithia njiaro cia Harūni ūtungata-inī wa hekarū ya Jehova ta ūi: kūrūgamīrira nja cia hekarū na tūnyūmba twa ithaku-inī, na gūtherithia indo iria nyamūre, na kūruta mawīra marīa mangī thīni wa nyūmba ya Ngai. **29** Nīo maarī arūgamīriri a mīgate ūria yaigagwo metha-inī, na maruta ma mūtu wa ngano, na tūmīgate tūria tūtari na ndawa ya kūmbia, na wīra wa gūkanda na kūruga mīgate, na mawīra mothe ma gūthima ūingī na mūigana wa indo. **30** Ningī marūgamage o rūciini gūcookeria Jehova ngaatho na kūmūgocaa. Ningī magekaga ūguo o hwaī-inī, **31** na rīria rīothe maruta ma njino mangīarūtīrwo Jehova, mīthenya ya Thabatū, na ciathi cia Karūgamo ka Mweri, na ciathi iria ingī ciathanitwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe marī mūigana ūria ūtūtītwo, ningī na njira ūria maathitwo marutage nayo. **32** Na nī ūndū ūcio Alawii magīthī na mbere kūruta wīra ūria mehokeirwo wa Hema-ya-Gūtūnganwo, na wa Handū-harīa-Hatheru, matongoretio nī ariū a ithe wao a rūciaro rwa Harūni, nī ūndū wa ūtungata wa hekarū ya Jehova.

24 Ici nīcio ciarī ikundi cia ariū a Harūni: Ariū a Harūni maarī Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **2** No rīri, Nadabu na Abihu nīmakuire ithe wao atakuīte, na matiarī na ciana cia aanake; nī ūndū ūcio Eleazaru na Ithamaru magītungata marī athīnjiri-Ngai. **3** Zadoku wa rūciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rūciaro rwa Ithamaru nīo maateithiriire Daudi kūmagayania ikundi, nī ūndū wa mūtatarata wa ūtungata ūria maathuurīrwo. **4** Atongoria arīa aingī moimīte njiaro-inī cia Eleazaru gūkīra arīa moimīte njiaro-inī cia Ithamaru, nao makīgayano ta ūi: kuuma njiaro-inī cia Eleazaru kwarī na atongoria a nyūmba ikūmi na atandatū, na kuuma njiaro-inī cia Ithamaru kwarī na atongoria a nyūmba anana. **5** Maamaganirīe na kihooto na ūndū wa gūcuuka mīti, nīgūkorwo nī haarī na anene a handū-harīa-haamūre, na anene a nyūmba ya Ngai gatagati-inī ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru. **6** Shemaia mūrū wa Nethaneli, ūria mwandiki-maria Mūlawī, niandikire marītwa mao arī mbere ya mūthamaki na anene aya: Zadoku ūria-mūthīnjiri-Ngai, na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu, na atongoria a nyūmba cia athīnjiri-Ngai na cia Alawii. Nyūmba imwe īgathuurwo kuuma kūrī Eleazaru, na ūria ingī īgathuurwo kuuma kūrī Ithamaru. **7** Mūti wa mbere wagūire kūrī Jehoiaribu, na wa keerī kūrī Jedaia, **8** na wa gatātū kūrī Harimu, na wa kana kūrī Seroimu, **9** na wa gatano kūrī Malikija, na wa gatandatū kūrī Mijamini, **10** na wa mūgwanja kūrī Hakozi, na wa kanana kūrī Abija, **11** na wa kenda kūrī Jeshua, na wa ikūmi kūrī Shekania, **12** na wa ikūmi na ūmwe kūrī Eliashibu, na wa ikūmi na ūri kūrī Jakimu, **13** na wa ikūmi na itatū kūrī Hupa, na wa ikūmi na ina kūrī Jeshebeabu, **14** na wa ikūmi na itano kūrī Biliga, na wa ikūmi na itandatū kūrī Imeri, **15** na wa ikūmi na mūgwanja kūrī Heziri, na wa ikūmi na inana kūrī Hapizezu, **16** na wa ikūmi na kenda kūrī Pethahia, na wa mīrongo ūri kūrī Jehezekeli, **17** na wa mīrongo ūri na ūmwe kūrī Jakini, na wa mīrongo ūri na igīrī kūrī Gamulī, **18** na wa mīrongo ūri na itatū kūrī Delaia, na wa mīrongo ūri na ina kūrī Maazia. **19** Ūyū nīguo warī mūtatarata wa ūtungata wao rīria maatoonya hekarū ya Jehova, kūrīngana na watho ūria maatūirīrwo nī ithe wao Harūni, ta ūria Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathīte. **20** Njiaro iria ingī cia Lawi ciarī: kuuma kūrī ariū a Amuramu: nī Shubaeli; na kuuma kūrī ariū a Shubaeli: nī Jehedeia. **21** Kuuma kūrī ariū a Rehabia: nī Ishia na nīwe warī mūtongoria wao. **22** Kuuma kūrī andū a Iziharū: nī Shelomothu; na kuuma ariū a Shelomothu: nī Jahathu. **23** Ariū

a Hebroni maarī: Jeria na nīwe warī mūtongoria wao, Amaria aarī wa keerī, nake Jahazielī aarī wa gatātū, na Jakameamu aarī wa kana. **24** Mūrū wa Uzieli: aarī Mika; kuuma ariū a Mika: nī Shamiru. **25** Mūrū wa nyina na Mika: aarī Ishia; kuuma ariū a Ishia: nī Zekaria. **26** Ariū a Merari: maarī Mahali na Mushi. Mūrū wa Jaazia: aarī Beno. **27** Ariū a Merari: kuuma kūrī Jaazia: maarī Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibrī. **28** kuuma kūrī Mahali: nī Eleazaru, ūria ūtaarī na aanake. **29** Kuuma kūrī Kishu: nī mūrū Jerameeli. **30** Nao ariū a Mushi: maarī Mahali, na Ederī, na Jeremothu. Acio nīo maarī Alawii kūrīngana na nyūmba ciao. **31** O nao nīmacuukire mīti o ta ūria ariū a ithe wao a rūciaro rwa Harūni meekire, marī mbere ya Mūthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyūmba cia athīnjiri-Ngai na cia Alawii. Nyūmba cia mūrū wa nyina ūria mūrū ciekirwo o ta ūria nyūmba cia ūria mūmini mūno ciekirwo.

25 Daudi arī hamwe na anene a mbūtū cia ita nīamūrīre ariū amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wīra wa ūrithi makīhūragā inanda cia mūgeeto, na cia kīnūbi, na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba. Maya nīmo marītwa ma andū arīa maarutaga wīra ūyū wa kūina: **2** Kuuma kūrī ariū a Asafu: maarī Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariū a Asafu maarūgamagīrīrwo nī Asafu, ūria warathaga ūhoro arūgamīrīrwo nī mūthamaki. **3** Kuuma kūrī ariū a Jeduthuni: maarī Gedalia, na Zeri, na Jeshaiā, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maarī atandatū, marūgamīrīrwo nī ithe wao Jeduthuni, ūria warathaga ūhoro, akīhūūrāga kīnanda kīa mūgeeto, agacookagīria Jehova ngaatho na akamūgocaga. **4** Kuuma kūrī ariū a Hemani: maarī Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliathu, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. **5** Acio othe maarī ariū a Hemani ūria wonagīra mūthamaki maūndū. Maaheanītwo kūrī we kūrīngana na ciāranīro cia Ngai nīguo mamūtūūgagīrie. Ngai aaheete Hemani ariū ikūmi na ana, na airītu atātū. **6** Andū aya othe maarūgamagīrīrwo nī maithe mao nīguo mainage thīni wa hekarū ya Jehova, marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, na inanda cia kīnūbi, na inanda cia mūgeeto, nī ūndū wa ūtungata wa nyūmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao maarūgamagīrīrwo nī mūthamaki. **7** Hamwe na andū a nyūmba ciao, arīa othe maarūtītwo na makagīa na ūūgi wa kūinīra Jehova, othe maarī andū 288. **8** Andū ethī na akūrū ūndū ūmwe, na arutani o na arutwo, nīmacuukire mīti nīguo magairīrwo mawīra mao. **9** Mūti wa mbere, ūria warī wa Asafu, wagwīrīre Jusufu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; wa keerī wagwīrīre Gedalia, we na andū a nyūmba yao, na ariū ao, maarī andū 12; **10** wa gatātū wagwīrīre Zakuri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **11** wa kana wagwīrīre Iziri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **12** wa gatano wagwīrīre Nethania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **13** wa gatandatū wagwīrīre Bukia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **14** wa mūgwanja wagwīrīre Jesarela, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **15** wa kanana wagwīrīre Jeshaiā, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **16** wa kenda wagwīrīre Matania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **17** wa ikūmi wagwīrīre Shemei, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **18** wa ikūmi na ūmwe wagwīrīre Azareli, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **19** wa ikūmi na ūri wagwīrīre Hashabia, na ariū ake,

na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **20** wa ikũmi na itatũ wagũĩrĩre Shubaeli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **21** wa ikũmi na ina wagũĩrĩre Matithia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **22** wa ikũmi na itano wagũĩrĩre Jerimothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **23** wa ikũmi na itandatũ wagũĩrĩre Hanania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **24** wa ikũmi na mũgwanja wagũĩrĩre Joshibekasha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **25** wa ikũmi na inana wagũĩrĩre Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **26** wa ikũmi na kenda wagũĩrĩre Malothi, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **27** wa mĩrongo tĩrĩ wagũĩrĩre Eliatha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **28** wa mĩrongo tĩrĩ na ũmwe wagũĩrĩre Hothiru, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **29** wa mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ wagũĩrĩre Gidaliti, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **30** wa mĩrongo tĩrĩ na itatũ wagũĩrĩre Mahaziothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **31** wa mĩrongo tĩrĩ na ina wagũĩrĩre Romamuti-Ezeri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12.

26 Ikundi cia arangĩri a ihingo: kuuma kũrĩ andũ a Kora maarĩ: Meshelemia mũrũ wa Kore, ũmwe wa ariũ a Asafu. **2** Ariũ a Meshelemia maarĩ: Zekaria, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jediaeli aarĩ wa keerĩ, na Zebadia aarĩ wa gatatũ, na Jathinieli aarĩ wa kana, **3** na Elamu aarĩ wa gatano, na Jehohanani aarĩ wa gatandatũ, na Eliehoenai aarĩ wa mũgwanja. **4** Ariũ a Obedi-Edomu maarĩ: Shemaia, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jehozabadu aarĩ wa keerĩ, na Joa aarĩ wa gatatũ, na Sakaru aarĩ wa kana, na Nethaneli aarĩ wa gatano, **5** na Amieli aarĩ wa gatandatũ, na Isakaru aarĩ wa mũgwanja, na Peulethai aarĩ wa kanana, nĩgũkorwo Ngai nĩarathimite Obedi-Edomu. **6** Mũriũ Shemaia o nake aarĩ na ariũ ake, arĩa maarĩ atongoria thĩnĩ wa nyũmba ya ithe wao, tondũ maarĩ andũ ehoti. **7** Ariũ a Shemaia maarĩ: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andũ a nyũmba yao, Elihu, na Semakia, maarĩ andũ ehoti. **8** Acio othe maarĩ a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariũ ao, na andũ a nyũmba yao maarĩ andũ ehoti, na maarĩ na hinya wa kũruta wĩra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarĩ andũ 62. **9** Meshelemia nĩ aarĩ na ariũ ake na andũ a nyũmba yao, arĩa maarĩ andũ ehoti, othe maarĩ andũ 18. **10** Ariũ a Hosa ũria Mũmerari maarĩ: Shimuri na nĩwe warĩ mĩtungoria wao (o na gũtuũka tiwe warĩ irigithathi, ithe nĩamũthuurĩte atũke mĩtungoria wao), **11** Hilikia aarĩ wa keerĩ, nake Tabalia aarĩ wa gatatũ, na Zekaria aarĩ wa kana. Ariũ a Hosa na andũ a nyũmba yao othe maarĩ andũ 13. **12** Ikundi icio cia arangĩri a ihingo cĩtanĩtio na anene ao, ciarĩ na mawĩra ma gũtungata thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova o ta andũ arĩa angĩ a nyũmba yao. **13** Andũ ethĩ na andũ akũrũ o ũndũ ũmwe nĩmacuũkĩre o kĩhingo mĩtĩ kũringana na nyũmba ciao. **14** Mũtĩ wa Kĩhingo kĩa Irathĩro wagwĩrĩre Shelemia. Nĩngĩ magĩcuũka mĩtĩ nĩ ũndũ wa mũriũ Zekaria, ũria warĩ mũheani kĩrĩra mũũgĩ, nake akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gathigathini. **15** Mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gũthini wagwĩrĩre Obedi-Edomu, naguo mũtĩ wa nyũmba-ya-kũigwo-indo ũkĩgwĩra ariũ ake. **16** Mĩtĩ ya Kĩhingo gĩa Ithũiro, na Kĩhingo gĩa Shalekethu mwena wa njĩra ya rũgongo, yagwĩrĩre Shupimu na Hosa. Arangĩri maakaraga metanĩrĩre. **17** O mũthenya gwakoragwo na Alawii atandatũ mwena wa irathĩro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gũthini, na Alawii eerĩ mahinda mothe nyũmba-inĩ ya kũigwo-indo. **18** Nayo nja ya mwena wa ithũiro, Alawii

ana maikaraga njira-inĩ, na Alawii eerĩ maikaraga kũu nja. **19** Icio nĩcio ciarĩ ikundi cia arangĩri a ihingo arĩa maarĩ a njiaro cia Kora na Merari. **20** Alawii arĩa angĩ nĩo maarũgamagĩrĩra igĩĩna cia nyũmba ya Ngai na igĩĩna cia indo iria nyamũre. **21** Njiaro cia Ladani, arĩa maarĩ Agerishoni na ũndũ wa Ladani, na maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani ũcio Mũgerishoni, maarĩ: Jehieli, **22** na ariũ a Jehieli, na Zethamu, na mũrũ wa nyina Joeli. Acio nĩo maarũgamagĩrĩra igĩĩna cia hekarũ ya Jehova. **23** Kuuma kũrĩ andũ a Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli maarĩ: **24** Shubaeli wa rũciaro rwa Gerishomu mũrũ wa Musa, na nĩwe warĩ mũnene wa kũrũgamĩrĩra igĩĩna. **25** Andũ a nyũmba yao kuuma kũrĩ Eliezeri: maarĩ mũriũ Rehabia, na Jeshia aarĩ mũriũ wa Rehabia, na Joramũ aarĩ mũriũ wa Jeshia, na Zikiri aarĩ mũriũ wa Joramũ, na Shelomithu aarĩ mũriũ wa Zikiri. **26** Shelomithu na andũ a nyũmba yao nĩo maarũgamagĩrĩra igĩĩna ciothe cia indo iria ciarĩ nyamũre nĩ Mũthamaki Daudi, na indo iria ciarĩ nyamũre nĩ atongoria a nyũmba arĩa maarĩ anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamũrwo nĩ anene arĩa angĩ a mbũtũ cia ita. **27** Indo imwe cia iria ciatahitwo mbaara-inĩ maaciamũrĩre wĩra wa gũcookereria hekarũ ya Jehova. **28** Na rĩrĩ, indo ciothe iria ciamũrĩtwo nĩ Samuĩli ũria muoni-maũndũ, na ikaamũrwo nĩ Saũli mũrũ wa Kishu, na Abineri mũrũ wa Neri, na Joabu mũrũ wa Zeruia, na indo iria ingĩ ciothe ciamũrĩtwo-rĩ, ciamenyagĩrĩrwo nĩ Shelomithu na andũ a nyũmba yao. **29** Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: Kenania na ariũ ake nĩmaheirwo mawĩra na kũu nja wa hekarũ matũke anene na aciirithania a Isiraeli. **30** Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi: maarĩ Hashabia na andũ a nyũmba yao, andũ ehoti 1,700; nĩo maarũgamĩrĩre wĩra wa Jehova wotho kũu Isiraeli mwena wa ithũiro wa Jorodani, o na wĩra wa gũtungatĩra mũthamaki. **31** Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi, Jeria nĩwe warĩ mũnene wa kũringana na maandiko ma njiarwa cia nyũmba ciao. Mwaka wa mĩrongo ina wa ũthamaki wa Daudi nĩ gwatũrĩrio maandiko-inĩ, na gũkioneka thĩnĩ wao andũ ehoti o kũu Jazeri ya Gileadi. **32** Jeria aarĩ na andũ a nyũmba yao 2,700 arĩa maarĩ ehoti na maarĩ atongoria a nyũmba, nake Mũthamaki Daudi akĩmatua arũgamĩrĩri a andũ a Rubeni, na a andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maũndũ-inĩ mothe marĩa maakonainie na Ngai, o na marĩa maakonainie na ũhoru wa mũthamaki.

27 Ūyũ nĩguo mũtaratarwa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ atongoria a nyũmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, arĩa maatungatagĩra mũthamaki maũndũ-inĩ mothe makonĩ ikundi cia mbũtũ cia ita iria ciakoragwo wĩra-inĩ mweri o mweri, mwaka wotho. O gĩkundi kĩarĩ kĩa andũ 24,000. **2** Mũrũgamĩrĩri wa gĩkundi kĩa mbere kĩa mweri wa mbere aarĩ Jashobeamu mũrũ wa Zabidieli. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **3** Nake aarĩ wa rũciaro rwa Perezũ, na nĩwe warĩ mũnene wa anene othe a mbũtũ cia ita mweri wa mbere. **4** Mũrũgamĩrĩri wa gĩkundi kĩa mweri wa keerĩ aarĩ Dodai ũria Mũahohi; mĩtungoria wa gĩkundi gĩake aarĩ Mikilothu. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **5** Mũnene wa mbũtũ cia ita wa gatatũ, wa mweri wa itatũ aarĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada ũria mũthĩnjiri-Ngai. Nĩwe warĩ mũnene, na gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **6** Benaia ũcio nĩwe warĩ njamba mũno gatagatĩ-inĩ ka arĩa Mĩrongo Itatũ na nĩwe warĩ mũnene wao. Gĩkundi gĩake kĩarũgamagĩrĩrwo nĩ mũriũ Amizabadi. **7** Mũnene wa kana, wa mweri wa ina, aarĩ Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu; mũriũ Zebadia nĩwe wacookire ithenya riake. Gĩkundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **8**

Mūnene wa gatano mweri wa itano, aarī Shamuhuthu ūria Mūizirahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **9** Mūnene wa gatandatū wa mweri wa itandatū, aarī Ira mūrū wa Ikeshu ūria Mūtekoa. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **10** Mūnene wa mūgwanja wa mweri wa mūgwanja, aarī Helezu ūria Mūpeloni, wa rūciaro rwa Efiraimu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **11** Mūnene wa kanana, wa mweri wa inana, aarī Sibekai ūria Mūhushathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **12** Mūnene wa kenda wa mweri wa kenda aarī Abiezeri ūria Mūanathothu wa rūciaro rwa Abenjimini. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **13** Mūnene wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, aarī Maharai ūria Mūnetofathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **14** Mūnene wa ikūmi na ūmwe, wa mweri wa ikūmi na ūmwe, aarī Benaia ūria Mūpirathonni wa rūciaro rwa Aefiraimu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **15** Mūnene wa ikūmi na eerī, mweri wa ikūmi na īirī, aarī Helidai ūria Mūnetofathi, wa kuuma nyūmba ya Othinieli. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **16** Anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraēli maarī aya: mūnene wa mīhīrīga wa Rubeni aarī Eliezeri mūrū wa Zikiri; mūnene wa mīhīrīga wa Simeoni aarī Shefatia mūrū wa Maaka; **17** mūnene wa mīhīrīga wa Lawi aarī Hashabia mūrū wa Kemueli; mūnene wa mīhīrīga wa Harūni aarī Zadoku; **18** mūnene wa mīhīrīga wa Juda aarī Elihu mūrū wa ithe na Daudi; mūnene wa mīhīrīga wa Isakaru aarī Omuri mūrū wa Mikaeli; **19** mūnene wa mīhīrīga wa Zebuluni aarī Ishimaia mūrū wa Obadia; mūnene wa mīhīrīga wa Nafitali aarī Jeremothu mūrū wa Azirieli; **20** mūnene wa mīhīrīga wa Aefiraimu aarī Hoshea mūrū wa Azazia; mūnene wa nuthu īmwe ya mīhīrīga wa Manase aarī Joeli mūrū wa Pedaia; **21** mūnene wa nuthu īrīa ingī ya mīhīrīga wa Manase kīu Gileadi aarī Ido mūrū wa Zekaria; mūnene wa mīhīrīga wa Benjimini aarī Jaasieli mūrū wa Abineri; **22** mūnene wa mīhīrīga wa Dani aarī Azareli mūrū wa Jerohamu; Acio nīo maarī anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraēli. **23** Daudi ndaatarire andū a miaka mīrongo īirī na arīa mataakinyītie, tondū Jehova nieranīre afī nīakaingīhia Isiraēli matuīke o ta njata cia matu-inī. **24** Joabu mūrū wa Zeruia nīambīrīrie gūtara andū, no ndaarīkirie. Mang'ūrī nīmakinyīre Isiraēli nī ūndū wa itarana rīu. Naguo mūigana wa itarana rīu ndwandīkirwo ibuku-inī rīa maūdū ma Mūthamaki Daudi. **25** Azimavethu mūrū wa Adieli nīwe warūgamagīrīra nyūmba iria ciaigagwo indo cia ūthamaki. Jonathani mūrū wa Uzia nīwe warūgamagīrīra nyūmba cia kūigwo indo kīu ng'ongo-inī, na matūūra-inī, na tūtūūra-inī, o na mīthiringo īrīa mīrāihu na igūrū ya arangīri. **26** Eziri mūrū wa Kelubu nīwe warūgamagīrīra andū arīa maarutaga wīra wa kūrīma mīgūnda. **27** Shimei ūria Mūramathi nīwe warūgamagīrīra mīgūnda ya mīthabībū. Zabadi ūria Mūshifimi nīwe warūgamagīrīra maciaro ma mīthabībū matanekīrwo mītūngi-inī. **28** Baali-Hanani ūria Mūgederi nīwe warūgamagīrīra mīti ya mītamaiyū na ya mīborothandi magūrū-inī ma īrīma cia mwena wa irathīro. Joashu nīwe warūgamagīrīra kūrīa kwaigagwo maguta ma mītamaiyū. **29** Shitirai ūria Mūsharoni nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarīthigao Sharoni. Shafati mūrū wa Adilai nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarī cianda-inī. **30** Obili ūria Mūshumaeli nīwe warūgamagīrīra ngamīra. Jehedeia ūria Mūmeronothu nīwe warūgamagīrīra ndigiri. **31** Jazizi ūria Mūhagarī nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia mbūri. Acio othe nīo maarī anene arīa marūgamagīrīra indo ciothe cia Mūthamaki Daudi. **32** Jonathani mamawe wa Daudi aarī mūheani kīrīra, mūdū mūmenyi maūdū na mwandīki-

marūa. Nake Jehieli mūrū wa Hakimoni nīwe wamenyagīrīra arīu a mūthamaki. **33** Ahithofeli nīwe waheaga mūthamaki kīrīra. Nake Hushai ūria Mūariki aarī mūrata wa mūthamaki. **34** Jehoiada mūrū wa Benaia na Abiatharu nīo maacookire ithenya rīa Ahithofeli. Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki.

28 Daudi nīatūmaniire anene othe a Isiraēli moongane Jerusalemu, nao nīo: anene arīa maarūgamīrīre mīhīrīga, na anene a ikundi iria ciatungatagīra mūthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene arīa maarūgamīrīre indo ciothe na mahiū ma mūthamaki na ma arīu ake o na anene a nyūmba ya ūthamaki, na andū arīa maarī njamba, na andū othe arīa maarī ūrume wa kūrīa mbaara. **2** Mūthamaki Daudi nīarūgamīre akīmeera atīrī: “Ta thīkīrīraia, inyuū arīu a baba na andū akwa. Nīndatuīte na ngoro yakwa gwaka nyūmba itūike handū ha kūhūrūkiyo ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, arī ho gaturwa ka makinya ma Ngai witū, na ngīhaarīria kūmīaka. **3** No Ngai akīnjīra atīrī, ‘Wee ndūgwaka nyūmba ītanītio na Rīitwa rīakwa, tondū wee ūrī mūdū wa mbaara na nī ūnītīte thakame.’ **4** “No Jehova, Ngai wa Isiraēli, nīathuurire kuuma kūrī nyūmba iitū yothe ndūike mūthamaki wa Isiraēli nginya tene. Nīathuurire Juda atūike mūtongoria, na kuuma nyūmba ya Juda agīthuura nyūmba ya baba, na kuuma kūrī arīu a baba akīona kwagīrīre aandue nīi mūthamaki wa Isiraēli yothe. **5** Harī arīu akwa othe, tondū Jehova nīaheete arīu angī-rī, nīathuurīte mūrīu wakwa Solomoni aikarīre gītī kīa ūthamaki wa Jehova, athamakīre Isiraēli. **6** Aanjīrīre atīrī: ‘Mūrīu waku Solomoni nīwe ūgaaka nyūmba yakwa na nja ciakwa, nīgūkorwo nīndīmūthuurīte atūike mūrīu wakwa na nī ndūike ithe. **7** Nīngahaanda ūthamaki wake nginya tene angītūūra arūmītie maathani na mawatho makwa ta ūrīa kūrēkwo ihinda rīrīrī. **8** “Nī ūndū ūcio, rīu ndamwatha o haha maitho-inī ma andū a Isiraēli othe na kīūngano gīkī kīa Jehova, o nake Ngai witū akīguaga: Mūmenyerere, na mūrūmagīrīre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nīgeetha mwīgwatīre būrūrī ūyū mwega, na mūkaūtīgira njīaro cianyu ūtūike igai rīao nginya tene. **9** “Nawe mūrū wakwa Solomoni-rī, tūūra ūmenyete Ngai wa thoguo, na ūmūtungatagīre wīrūtīre na ngoro yaku yothe na kwīyendera, nīgūkorwo Jehova atūrīragia ngoro o yothe, na akamenya gītūmi o gīothe kīa meciiria ma cio. Ūngīmūrongooria no ūmuone; no ūngīmūtīrika, agaakūrēga nginya tene. **10** Gīciirīe rīu, nīgūkorwo Jehova nīwe athuurīte wa gwaka hekarū īrī handū hatheru. Gīa na hinya na ūrute wīra ūcio.” **11** Hīndī īyo Daudi akīnengera mūrīu Solomoni mīcoro ya mwako wa gīthaku kīa hekarū, na nyūmba ciayo, na nyūmba cia kūigwo indo, na tūnyūmba twayo twa igūrū, na tūnyūmba twa thīnī, na handū ha kūhoroherio melīa. **12** Akīmūnengera mīcoro ya mīako yothe īrīa Roho eekīrīte meciiria-inī make ikonīi nja cia hekarū ya Jehova, na ya tūnyūmba tuothe tūrīa twamīthīūrūrūkīrīe na tūnyūmba twa kūigwo igīina cia hekarū ya Ngai, na gwa kūigwo igīina cia indo iria nyamūre. **13** Nīngī akīmūtaarīria wīra wa ikundi cia athīnjīri-Ngai, na wa Alawī, na wīra wothe wa ūtungata thīnī wa hekarū ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wayo. **14** Nake akīheana mūigana wa ūrītū wa thahabu ya gūthondeka indo ciothe cia thahabu cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, na ūrītū wa betha ya gūthondeka indo ciothe cia betha cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, ta ūū: **15** ūrītū wa thahabu ya gūthondeka mīti ya thahabu ya

küigirirwo matawa na matawa mayo, na ürütü wa o müfi na matawa maguo; na ürütü wa betha ya güthondeka o müfi wa betha wa küigirira tawa na matawa maguo, küringana na üria müfi wa küigirira matawa wahüthagirwo: **16** ürütü wa thahabu ya güthondeka metha ya küigirira migate iria miämüre; na ürütü wa betha ya güthondeka metha cia betha; **17** na ürütü wa thahabu therie ya güthondeka hüüma, na mbaküri cia küminjaminjiria, na nyüngü, ürütü wa thahabu ya güthondeka o thaani ya thahabu; na ürütü wa betha ya güthondeka o thaani ya betha; **18** na ürütü wa thahabu therie ya güthondeka kigongona gĩa gücinirwo übumba. O na ningi akimünengera mücoro wa ngaari ya ita, üguo nĩ kuuga ya makerubi ma thahabu maria maatabürükitie mathaga makahumbira ithandükü ria kirikaniro kia Jehova. **19** Daudi akiuga atiri, “Maündü maya mothe ndimandikite üria ndatongoririo nĩ guoko kwa Jehova küri igürü riakwa, na akihe ümenyo wa maündü mothe ma mücoro üyü.” **20** Ningi Daudi akiira mürii Solomoni atiri, “Gĩa na hinya na wiyümiririe, na ürute wira ücio. Ndügetigire na ndügakue ngoro, tondü Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, arĩ hamwe nawe. Ndagagütiganiria kana agütirike nginya riria wira wothe üria ükaarutwo nĩ ündü wa ütungata wa hekarü ya Jehova ügaathira. **21** Ikundi cia athinjiri-Ngai na Alawii, niciihaaririe nĩ ündü wa wira wothe wa hekarü ya Ngai, na mündü o wothe üri na wendo na nioi wira wa übundi o wothe niagagüetheia wira-ini üyü. Anene na andü othe nimarathiakigira wathani waku wothe.”

29 Ningi Müthamaki Daudi akiira küngano kiu giothe atiri: “Mürii wakwa Solomoni, üria Ngai athuurite, nĩ mwithi na ndari na ümenyo wa küigana. Wira üyü nĩ münene, tondü nyumba ino ihaana ta ya üthamaki ti ya mündü no nĩ ya Jehova Ngai. **2** Nijigithitie indo na ühoti wakwa wothe nĩ ündü wa hekarü ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu nĩ ündü wa güthondeka indo cia thahabu, na betha nĩ ündü wa güthondeka indo cia betha, na gicango nĩ ündü wa güthondeka indo cia gicango, na kigera nĩ ündü wa güthondeka indo cia kigera, na mbaü nĩ ündü wa güthondeka indo cia mbaü, o na tühiga türia twitagwo onigithi türia tütheecagirirwo indo-ini, na tühiga türia tühenagia twa kügemia nyumba, na tühiga twa rangi wa mithemba miingi, na tühiga twa goro twa mithemba miingi, na mahiga na nyaigi ma mithemba üria mwega, indo icio ciothe ngaigithia iri nyingi müno. **3** Makiria ma üguo, harĩ kwirutira gwakwa igürü ria hekarü ya Ngai wakwa ningüheana kigina giakwa mwene gĩa thahabu na betha nĩ ündü wa hekarü ya Ngai wakwa, na icio ngüciheana nyongerere kiria kingi njigithitie nĩ ündü wa hekarü ino theru: **4** nguheana taranda ngiri ithatü cia thahabu, o thahabu iria ya Ofiri, na taranda ngiri müganja cia betha iria therie nĩ ündü wa kügemia thingo cia nyumba, **5** o na nĩ ündü wa wira wa thahabu na indo cia wira wa betha üria wothe ükaarutwo nĩ mabundi. Na riri, nüü ükwiamürira Jehova ümüthi na kwiyendera?” **6** Hindĩ iyo atongoria a nyumba, na anene a mihriga ya Israeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi cia igana igana na anene aria maarügamagirira wira wa müthamaki makitheana indo na kwiyendera. **7** Nĩ ündü wa wira wa hekarü ya Ngai nimaheanire taranda ngiri ithano, na dariki ngiri ikümi cia thahabu, na taranda ngiri ikümi cia betha, na taranda ngiri ikümi na inyanya cia gicango, na taranda ngiri igana rimwe cia kigera. **8** Mündü o wothe warĩ na tühiga twa goro niatüheanire thini wa kigina kia hekarü ya Jehova kiria kiamenyagirirwo nĩ Jehieli üria Mügerishoni. **9** Andü nimakenirio nĩ üria atongoria

ao maamüküre ühoro ücio na kwiyendera, tondü nimarufiire Jehova indo na ngoro yao yothe mateküringiririo. Müthamaki Daudi o nake niakenire müno. **10** Daudi niagooocire Jehova arĩ mbere ya küngano kiu giothe, akiuga atiri, “Ürogoocwo wee, o Wee Jehova, Ngai wa ithe witü Israeli, kuuma tene nginya tene. **11** Wee Jehova-ri, ünene, na hinya, na riiri, na wathani, na ükengi nĩ ciaku, nigükorwo kindü o giothe kirĩ igürü na thĩ nĩ giaku. Wee Jehova, üthamaki nĩ waku; nüütüügiritio, ükanenehio gükira indo ciothe. **12** Utonga na gitio ciumaga küri we; Wee niwe wathaga indo ciothe. Hinya na ühoti wa gütüügiria o na kühe andü othe hinya iri moko-ini maku. **13** Na riri, Ngai witü, nüütüügücookeria ngaatho, na tükagoooca ritwa riaku riri riiri. **14** “No nii ngiri ü, nao andü akwa-ri, makiri a, atĩ no tühote küheana na ütaana ta üyü? Indo ciothe ciumaga küri we, na kiria twakühe no kiria kiumite moko-ini maku. **15** Ithuĩ türĩ ageni na agendi maitho-ini maku, o ta üria maithe maitü ma tene othe maatarĩ. Matukü maitü gükü thĩ matariĩ o ta kūruru, na gütiri mwihoko wa gütüura. **16** Wee Jehova Ngai witü, üingĩ wa indo ici twaruta cia gügwakira hekarü nĩ ündü wa ritwa riaku ltheru ciumite guoko-ini gwaku, na ciothe no ciaku. **17** Nii ninjüü atĩ Wee Ngai wakwa nüütüüragia ngoro, na nükenagio nĩ ürüngiruru wa ngoro. Indo icio ciothe ndicheanite na kwiyendera na wihokeku. Na riu ndi na gikeno nĩ ündü wa kwionera üria andü aya aku marĩ haha makürütüre indo na wendo. **18** Wee Jehova, Ngai wa maithe maitü lburahimu, na Isaaka na Israeli, tüüria wendo üyü üri ngoro-ini cia andü aku nginya tene na ütume matüere magwathikagira. **19** Na ühotithie mürii wakwa Solomoni kwirutira na ngoro yake yothe, kümenyagirira maathani maku, na maündü maria wee wendaga o na kiria giaku kia watho wa kümürirwo, na ekage maündü mothe niguo aake mwako wa nyumba ino ihaana ta nyumba ya üthamaki, iria nii njigithiire indo ciao.” **20** Ningi Daudi akiira küngano giothe atiri, “Gooai Jehova Ngai wanyu.” Nĩ ündü ücio andü othe makigoooca Jehova Ngai wa maithe mao; makinamirira, na makigüithia thĩ mbere ya Jehova na mbere ya müthamaki. **21** Müthenya üyü üngi makirutira Jehova magongona na makimürütira maruta ma njino, ta üü: ndegwa ngiri imwe, na ndürüme ngiri imwe na tütürüme ngiri imwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia künyuuo na magongona mangi maingi nĩ ündü wa andü a Israeli othe. **22** Makiria na makinyua marĩ na gikeno kinene müthenya ücio marĩ hau mbere ya Jehova. Ningi makiamükira Solomoni müru wa Daudi arĩ müthamaki hindĩ ya keerĩ, na makimütiriria maguta mbere ya Jehova atüke wa kümathamakira, nake Zadoku atüke müthinjiri-Ngai. **23** Nĩ ündü ücio Solomoni agüikarira gitĩ gĩa üthamaki kia Jehova, na agituka müthamaki ithenya ria ithe Daudi. Nake akigaaacia na agithikirwo Israeli guothe. **24** Anene othe, na andü aria maarĩ njamba, hamwe na arii a Müthamaki Daudi othe magitikiria Müthamaki Solomoni amaathage. **25** Jehova agitüügiria Solomoni müno maitho-ini ma andü a Israeli othe, na akimühe üthamaki üri na riiri ütaahetwo müthamaki üngi wa Israeli mbere iyo. **26** Daudi müru wa Jesi aari müthamaki wa Israeli guothe. **27** Aathamakire Israeli miaka mirongo ina, miaka müganja yayo agithamaka arĩ Hebroni, nayo miaka mirongo itatü na itatü agithamaka arĩ Jerusalemu. **28** Aakuire arĩ mükürü müno, arikitie gükenera gütüura gwake matukü maingi, na arĩ mütungu, na agatüo. Mürii Solomoni niwe wathamakire ithenya riake. **29** Naho ha maündü maria makoniĩ wathani wa Müthamaki Daudi kuuma kiambiriria nginya müthia, nimandikitwo thini wa

maandiko ma Samuēli ūrĩa warĩ muoni-maũndũ, na maandiko-inĩ ma Nathani ūrĩa mūnabii na maandiko-inĩ ma Gadi ūrĩa muoni-maũndũ, **30** hamwe na maũndũ mothe marĩa maakonĩ ūthamaki wake na ūhoti ūrĩa aarĩ nāguo, na ūrĩa maũndũ marĩa maamũthiūrũkĩirie maatarĩ na ma Isiraeli na mothamaki ma mabūrũri marĩa mangĩ mothe.

2 Maündũ

1 Solomoni, mürũ wa Daudi, n̄haandire akirũma wega ũthamaki-inĩ wake, nigũkorwo Jehova Ngai wake aari hamwe nake na akim̄nenehia mũno makiria. **2** Nake Solomoni akĩarĩria andũ a Isiraeli othe: akĩarĩria anene a mbũtũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbũtũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. **3** Nake Solomoni na kiũngano kũu gĩothe makĩambata kũndũ kũria gũtũũgũru kũu Gibeoni, nigũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĩkuo yarĩ, irĩa Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. **4** Na rĩrĩ, Daudi nĩambatĩtie ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriatu-Hearimu akarĩga harĩa aarĩthondekeire, tondũ nĩarĩmbĩire hema kũu Jerusalemu. **5** No kigongona gĩa gĩcango kirĩa giathondeketwo nĩ Bezaleli mürũ wa Uri, mürũ wa Huru, kiari Gibeoni mbere ya hema irĩa nyamũre ya Jehova; nĩ undũ ũcio Solomoni na kiũngano kũu magĩthĩ hũu gũtũũria ũhoru kuuma kũrĩ Jehova. **6** Solomoni akiambata kigongona-inĩ kũu gĩa gĩcango o hau mbere ya Jehova thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri imwe ma njino. **7** Ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akiumĩrĩra Solomoni, akimwĩra atĩrĩ, “Hooya kirĩa gĩothe ũkwenda ngũhe.” **8** Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Nĩwekĩire baba Daudi maĩndũ manene ma ũtugi na nĩũndũite mũthamaki ithenya rĩake. **9** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũria werĩire baba Daudi ũhĩnge, nigũkorwo nĩũndũite mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. **10** He ũũgĩ na ũmenyo, nĩguo ndongoragie andũ aya, nĩ undũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gwatha andũ aya aku aingĩ ũũ?” **11** Ngai akĩĩra Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ undũ ũyũ nĩguo wendi wa ngoro yaku na ndũnahooya ũtonga, kana kũgia indo nyingĩ o na kana gĩtĩo, kana gĩkuũ gĩa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahooya ũtũũre muoyo matukũ maingĩ, no wahooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwathaga andũ akwa arĩa ngũtũite mũthamaki wao-rĩ, **12** nĩ undũ ũcio nĩũkũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na nĩngĩ nĩngĩkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩo, irĩa itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere ũyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagĩa nacio thuuha waku.” **13** Nĩngĩ Solomoni agĩthĩ Jerusalemu oimĩte handũ harĩa hatũũgũru kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli. **14** Solomoni nĩacookanĩrĩre ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400 na mbarathi 12,000 irĩa agĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga irĩa ingĩ hakuhi nake kũu Jerusalemu. **15** Mũthamaki nĩatũmire betha na thahabu cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ irĩa irĩ magũrũ-inĩ ma irĩma. **16** Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũraga kuuma Kilikia. **17** Maagũraga ngaari imwe ya ita kuuma Misiri cekeri 600 cia betha, nayo mbarathi imwe ikooma cekeri 150. Nĩngĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2 Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova, o na kwĩyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. **2** Nĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mirigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga irĩma-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmararaga. **3** Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Ndehithĩria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũria wekĩire baba Daudi rĩrĩa wamũrethĩrĩre mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũkaraga. **4** Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuhi gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre itũike

yake ya gũcinagĩra ũbumba ũria ũtararikaga wega mbere yake, o na ya kũigagwo migate irĩa mĩamũre mahinda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathĩ irĩa nyamũre cia Jehova Ngai witũ. ũyũ nĩ watho mwandĩke wa Isiraeli wa gũtũũra nginya tene. **5** “Hekarũ irĩa ngwaka nĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai irĩa ingĩ ciothe. **6** No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũria igũrũ mũno, ndangũganĩra kuo? Nĩ ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tĩga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake? **7** “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĩcango o na igera na rangi wa ndathi, na rangi mĩtune ta gakarakũ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa arĩa oogĩ na wĩra, arĩa maahaarĩrio nĩ baba Daudi. **8** “O na nĩngĩ ũndehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ nĩnjũũ andũ aku nĩ oogĩ na ũhoru wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutithanagĩa wĩra na andũ aku **9** nĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ irĩa ngwaka no nginya ikorwo irĩ nene na irĩ thaka mũno. **10** Nĩngaaha ndungata ciaku irĩa ciatũũraga mbaũ kori 20,000 cia mũtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000 cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaiyũ.” **11** Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marũa agĩcookeria Solomoni ũhoru, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũria Jehova endete andũ ake-rĩ, niagũtũite mũthamaki wao.” **12** Nĩngĩ Hiramũ agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ: “Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩaheete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciirĩa na ũkũũrani wa maĩndũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki. **13** “Nĩngũgũtũmĩra Huramu-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, **14** ũria nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoima Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigi cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigi cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na wa gatani irĩa njega. Nĩarikĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, na no acore mĩcoro irĩa yothe angĩrwo acore. Nĩakarutithania wĩra na mabundi maku na arĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi. **15** “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa niagũtũmire ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mĩtamaiyũ na ndibei irĩa eraniire, **16** na itũũ nĩtũgũtema mĩgogo yothe irĩa ũbataire kuuma Lebanoni, na tũmĩkũrũkie tũmĩohanĩtie, igereirio irĩa-inĩ nginya Jopa. Nawe ũgĩcooke ũmĩoe ũmĩtware nginya Jerusalemu.” **17** Nake Solomoni agĩtara ageni othe arĩa maarĩ Isiraeli, thuuha wa itarana rĩrĩa ithe Daudi aataranĩte; na magĩkorwo maarĩ ageni 153,600. **18** Nake akĩgaya andũ 70,000 a matũũke akuu a mirigo, na andũ 80,000 a matũũke acũhĩa a mahiga irĩma-inĩ, hamwe na anyabara 3,600 a kũrũgamĩrĩra andũ makĩruta wĩra.

3 Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu Kirĩma-inĩ kĩa Moria, harĩa Jehova oimĩrĩre ithe Daudi. Hau niho kihũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũria Mũjebusi, handũ harĩa Daudi aaheanĩte hekarũ ĩgaakwo. **2** Aambĩrĩrie gwaka mũthenya wa irĩa wa mweri wa keerĩ, mwaka wa ĩna wa ũthamaki wake. **3** Mũthingĩ ũria Solomoni eenjire nĩ undũ wa gwaka hekarũ ya Ngai warĩ mĩkono mĩrongo itandatũ kũraihũ na mĩkono mĩrongo irĩ kwarama, gũgĩtũmĩrwo mĩkono ya gĩthimo gĩa tene. **4** Nakĩo gĩthaku kĩria kiari hau mbere

ya hekarū kīari kīa mīkono mīrongo ĩrĩ kũraiha, gīkīranĩtie warĩi wa nyũmba ĩyo, na mīkono mīrongo ĩrĩ kũraiha na igũrũ. Mwena wa thĩĩnĩ wakĩo akĩũgemia na thahabu ĩrĩa therie. **5** Akĩhũũrĩra nyũmba ĩrĩa nene mbaũ cia mĩthengera na agĩcĩhumbĩra na thahabu ĩrĩa njega mũno, na akĩmĩgemia na mĩcoro ya mĩkĩndũ na mĩcoro ya irengeeri. **6** Aagemirie hekarũ na tũhiga twa goru. Nayo thahabu ĩrĩa aahũthĩre yarĩ thahabu ya Paravaimu. **7** Nacio mbaũ cia mĩratho, na buremu cia mĩrango, na thingo, na mĩrango ya hekarũ, agĩcgemia na thahabu, na agĩkururĩthia mĩhiano ya makerubi thingo-inĩ. **8** Ningĩ Solomoni agĩaka Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, ũraihi waho waringaine na warĩi wa hekarũ, mīkono mīrongo ĩrĩ kũraiha na mīkono mīrongo ĩrĩ kwarama. Akĩgemia thĩĩnĩ waho na taranda 600 cia thahabu ĩrĩa njega mũno. **9** Ũritũ wa mĩcumarĩ ya thahabu warĩ wa cekerĩ mīrongo ĩtano. Ningĩ agĩcũoka akĩgemia mĩena ya na igũrũ ya hau Hatheru-Mũno na thahabu. **10** Thĩĩnĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nĩakururĩthirie makerubi meerĩ na akĩmagemia na thahabu. **11** ũraihi wa mathagu ma makerubi wothe warĩ mīkono mīrongo ĩrĩ. Ithagu rĩmwe rĩa ikerubi rĩa mbere rĩarĩ rĩa mīkono ĩtano kũraiha na rĩkahutĩ rūthingo rwa hekarũ, narĩo ithagu rū rĩngĩ o narĩo rĩarĩ rĩa mīkono ĩtano kũraiha na rĩkahutĩ ithagu rĩa ikerubi rū rĩngĩ. **12** O narĩo ithagu rĩmwe rĩa ikerubi rĩa keerĩ rĩarĩ na ũraihi wa mīkono ĩtano na rĩkahutĩ rūthingo rūu rūngĩ rwa hekarũ, na ithagu rū rĩngĩ rĩarĩo o narĩo rĩarĩ na ũraihi wa mīkono ĩtano na rĩkahutĩ ithagu rĩa ikerubi rĩa mbere. **13** Mathagu ma makerubi maya maarĩ na ũraihi wa mīkono mīrongo ĩrĩ. Maicũhĩtio marũgĩmate na magũrũ, na mang'etheire nyũmba nene. **14** Solomoni nĩathondekire gĩtambaya gĩa gũcũurĩo kĩa ndigĩ cia rangĩ wa bururu, na cia rangĩ wa ndathi na cia rangĩ mĩtune ta gakarakũ na gĩa gatani ĩrĩa njega, na mĩhiano ya makerubi nĩyatumĩrĩrwo gĩtambaya-inĩ kiu. **15** Mwena wa mbere wa hekarũ agĩaka itugĩ igĩrĩ, na cieri ciarĩ na ũraihi wa mīkono mīrongo ĩtatũ na ĩtano; o gĩtugĩ kīarĩ na kīongo igũrũ riakĩo kĩa mũigana wa mīkono ĩtano. **16** Nĩathondekire irengeeri igathĩkanĩtio, na agĩcĩgĩrĩra igũrũ rĩa itugĩ icio. Ningĩ nĩathondekire mĩhiano igana rĩmwe ya matunda ma makomamanga na akĩmĩnyĩithania na irengeeri icio ciagathĩkanĩtio. **17** Aakire itugĩ icio mwena wa mbere wa hekarũ, kĩmwe mwena wa gũthĩnĩ, na kĩrĩa kĩngĩ mwena wa gathĩgathĩnĩ. Kĩa mwena wa gũthĩnĩ agĩgĩta Jakini, na kĩa mwena wa gathĩgathĩnĩ agĩgĩta Boazu.

4 Ningĩ Solomoni agĩakĩthia kīgongona gĩa gĩcango kĩa ũraihi wa mīkono mīrongo ĩrĩ, na warĩi wa mīkono mīrongo ĩrĩ, na mīkono ikũmĩ kũraiha na igũrũ. **2** Agĩcũoka agĩaka itangi inene mũno rĩrĩa rĩetagwo Karia rĩa kīgera gĩtwekie, na rĩarĩ rĩa gĩthĩũrĩrĩ, na rĩarĩ rĩa mīkono ikũmĩ kuuma mwena ũmwe wa mũromo nginya ũrĩa ũngĩ, na mīkono ĩtano kũraiha na igũrũ. Rĩathĩmwo gĩthĩũrĩrĩ kīarĩo rĩathĩũrĩrĩkĩrĩo nĩ rūrĩgĩ rwa mīkono mīrongo ĩtatũ. **3** Mũhuro wa mũthia warĩo, nĩrĩathĩũrĩrĩkĩrĩo na magemio mahaanaine na ndegwa, o mīkono ũmwe ndegwa ikũmĩ. Ndegwa icio ciaigĩtmo mĩhari ĩrĩ itwekanĩrĩro na Karia kau ikanyĩitana. **4** Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmĩ na igĩrĩ: ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathĩgathĩnĩ, na ithatũ ikarora mwena wa ithũiro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthĩnĩ, ithatũ ikarora irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ riacio, nacio cĩga cia na thuutha cia ndegwa icio nĩcio ciarorete na kũu thĩĩnĩ. **5** Ũtungu wa Karia kau waiganaine na rūhĩ kwarama, naruo rūtirĩho rwako rwatariĩ ta rūtirĩho rwa gĩkombe, kana ta

gĩtoka gĩcanũku. Karia kau kaiganagira maaĩ mbathi 3,000. **6** Ningĩ agĩthondeka irai ikũmĩ cia gũthĩmbĩra, na akĩga ithano mwena wa gũthĩnĩ na ithano mwena wa gathĩgathĩnĩ. Indo iria ciahũthagĩrwo nĩ ũndũ wa magongona ma njino ciathambagĩrio thĩĩnĩ wacio, no Karia kau geethambagĩrwo nĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **7** Nĩathondekire mĩtĩ ikũmĩ ya kũigĩrĩrwo matawa ya thahabu, o ta ũrĩa mũthondekere wamo watũtwo, na akĩmĩga hekarũ thĩĩnĩ, ĩtano akĩmĩga mwena wa gũthĩnĩ na ĩtano mwena wa gathĩgathĩnĩ. **8** Agĩcũoka agĩthondeka metha ikũmĩ, agĩcĩga thĩĩnĩ wa hekarũ, ithano mwena wa gũthĩnĩ na ithano mwena wa gathĩgathĩnĩ, agĩcũoka agĩthondeka mbakũrĩ 100 cia thahabu cia kũmĩnjamĩnjĩria maaĩ. **9** Nĩathondekire rĩa ya athĩnjĩrĩ-Ngai, na rĩa ĩrĩa nene na mĩrango yayo, nayo mĩrango akĩmĩgemia na gĩcango. **10** Akĩga Karia kau mwena wa gũthĩnĩ, koine-inĩ ya irathĩro ya mwena wayo. **11** O na nĩathondekire nyũngũ na icakũrĩ na mbakũrĩ cia kũmĩnjamĩnja maaĩ. Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩkia wĩra wothe ũrĩa aheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩĩnĩ wa Hekarũ ya Ngai, naguo nĩ: **12** itugĩ iria igĩrĩ, na ciongo igĩrĩ iria ciahanaanaga ta mbakũrĩ irĩ igũrũ wa itugĩ icio; na irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugĩ; **13** na makomamanga marĩa 400 ma irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo (yarĩ mĩhari ĩrĩ ya makomamanga o harĩ kĩrengeri kĩmwe, ikagemia ciongo icio ciahanaanaga ta mbakũrĩ iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ icio); **14** makaari na irai ciamo; **15** Karia na mĩhiano ya ndegwa iria ikũmĩ na igĩrĩ rungu rwako; **16** nyũngũ, na icakũrĩ, na hũma cia nyama, na indo ciothe rĩa ciakonainie nacio. Indo icio ciothe Huramu-Abi aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova, ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. **17** Nake mũthamaki aatwekĩthagĩria indo icio kũrĩa gwathondekagĩrwo indo cia rūtũmba kũu werũ-inĩ wa Jerodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarehani. **18** Indo icio ciothe ciathondekĩthirio nĩ Solomoni ciarĩ nyingĩ mũno, ũũ atĩ ũritũ wa gĩcango ndwamenyekire ũrĩa waiganaga. **19** Ningĩ Solomoni nĩathondekĩthirie indo ciothe iria ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Ngai: aathondekire kīgongona gĩa thahabu; na metha cia mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova; **20** na mĩtĩ ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marĩ mbere ya harĩa haamũre o ta ũrĩa gwathanĩtuo; **21** na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa na mĩhato (iria ciathondeketwo na thahabu theri); **22** magathĩ ma kũrenga ndaambi, ma thahabu therie, na mbakũrĩ cia kũmĩnjamĩnjĩria, na thāni na ngũo cia mwaki; na mĩrango ya thahabu ya hekarũ: na mĩrango ya thĩĩnĩ ya gũthĩrĩ Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na mĩrango ya nyũmba ĩrĩa nene ya Hekarũ.

5 Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Solomoni aarutagĩra hekarũ ya Jehova warĩkire-rĩ, akĩrehe indo iria ciamũrĩtuo nĩ ithe Daudi, nacio nĩ betha na thahabu na indo cia thĩĩnĩ, agĩcĩga harĩa haigagwo mĩthĩthũ ya hekarũ ya Ngai. **2** Ningĩ Solomoni agĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli, moke Jerusalemu nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũura rĩrĩa Inene rĩa Daudi. **3** Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũrĩ mũthamaki hindi ya gĩathi, mweri-inĩ wa mũgwanja. **4** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire, Alawii makĩyotha ithandũkũ rĩu, **5** nao makĩambatia ithandũkũ, hamwe na Hema-ya-Gũtunganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thĩĩnĩ wayo. Nao athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, magĩciambatia; **6** nake Mũthamaki Solomoni na kiungano gĩothe kĩa Isiraeli kĩrĩa

giacemanitie harī we marī mbere ya ithandūkū riu, makiruta magongona ma ng'onda na ng'ombe nyingī mūno, ūū atī itingāndikirwo mūigana wacio kana itarīke. **7** Nao athīnjīri-Ngai magīcooka makīrehe ithandūkū riu rīa kirīkanīro kīa Jehova handū harīo harīa haamūre thīinī wa hekarū, ūguo nī ta kuuga Handū-harīa-Hatheru-Mūno, makīrīga rungu rwa mathagu ma makerubi. **8** Makerubi macio maatambūrūkīte mathagu mamo igūrū rīa harīa haigītīwo ithandūkū riu, makahumbīra ithandūkū o hamwe na mītī yarīo ya kūrīkuua. **9** Mītī iyo yarī mīraihu mūno ūū atī mīthia yayo, yumīte ithandūkū-inī, nīngīonekanire nī mūdū arī hau mbere ya harīa haamūre, no ndioneaka nī mūdū arī nja ya Handū-harīa-Hatheru; na irī o ho ngīnya ūmūthī. **10** Thīinī wa ithandūkū riu gūtīarī na kindū kīngī tīga o ihengere irīa igūrū Musa aagīte ho rīrīa aarī Horebu, kūrīa Jehova aarīkanīre kirīkanīro na andū a Isiraēli maarīkia kuuma Misirī. **11** Ningī athīnjīri-Ngai makīhehera makīuma Handū-harīa-Hatheru. Athīnjīri-Ngai othe arīa maarī hau nīmetheretie matekūrūmbūya ikundi ciao. **12** Nao Alawīi othe arīa maarī aini, nīo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na arīū ao na andū ao, makūrīgama mwena wa irathīro wa kīgongona, mehumbīte gatani irīa njega, marī na thaani irīa ihūrīthanagio ikugamba, na inanda cia mūgeeto, na cia kīnūbi. Moimītīwo thūthā nī athīnjīri-Ngai 120 makīhuhaga tūrumbeta. **13** Ahuī tūrumbeta na aini makīamūkīria na mūgamba ūmwe magīcookeria Jehova ngaatho na makīmūgocōa. Marī na tūrumbeta, na thaani irīa ihūrīthanagio ikugamba na indo irīa ingī cia ūini, makīanīria makīgocōa Jehova na makīina makuigaga atīrī: "Jehova nī mwega; wendo wake ūtūruga ngīnya tene." Hīndī iyo hekarū ya Jehova ikūiyūra itu, **14** nao athīnjīri-Ngai matingiahōtīre kūruta wīra wao nī ūndū wa itu riu, nīgukōrwo rīiri wa Jehova nīwaiyūrīre hekarū iyo ya Ngai.

6 Ningī Solomoni akiuga atīrī, "Jehova oigīte atī arīkaraga thīinī wa itu rīrīa itumanu. **2** No rīrī, nīngwakīre hekarū kīrorerwa, handū haku ha gūtūrā ngīnya tene." **3** O hīndī iyo, kīūngano gīothe gīa Isiraēli kīrīgāmīte hau, mūthamaki agīkīhūgūkīra na agīkīrathīma. **4** Ningī akiuga atīrī: "Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraēli, ūrīa ūhīngītīe na moko make ūrīa erīire baba Daudi na kana gake mwene. Nīgukōrwo oigīte atīrī, **5** 'Kuuma mūthenya ūrīa nduaritire andū akwa Misirī, ndrīrī ndathuura itūrā inene mūhīrīga-inī o na ūmwe wa Isiraēli atī nīgūo njakīrwo hekarū itanītīo na Rītwa rīakwa kuo, o na kana ngaathuura mūdū o na ūrīkū ūtūke wa gūtongoria andū akwa a Isiraēli. **6** No rīrī, nīthuurīte Jerusalemū nīgūo Rītwa rīakwa rīikarage kuo, na nī thuurīte Daudi athamakīre andū akwa a Isiraēli.' **7** "Baba Daudi nīatuīte na ngoro yake gwaka hekarū itanītīo na Rītwa rīa Jehova, o we Ngai wa Isiraēli. **8** No Jehova eerire baba Daudi atīrī, 'Tondū nīwaatūite na ngoro yaku kūnjakīra hekarū itanītīo na Rītwa rīakwa-rī, nī wekīre wegā nī gwīcīrīra ūguo ngoro-inī yaku. **9** No rīrī, wee tīwe ūgwaka hekarū iyo, no nī mūrūgū ūrīa uumīte mūthīmo waku na thakame-inī yaku, ūcio nīwe ūkaanjakīra hekarū itanītīo na Rītwa rīakwa.' **10** "Jehova nīatūūtīte kirīkanīro kīrīa eeranīre. Nīnjookete ithenya rīa baba Daudi, na riu nīnjakīrīe gītī gīa ūthamaki gīa Isiraēli, o ta ūrīa Jehova eeranīre, na nīnjakīte hekarū irīa itanītīo na Rītwa rīa Jehova, Ngai wa Isiraēli. **11** Hau nīho njigīte ithandūkū rīa kirīkanīro rīrīa rīgītīwo kirīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīre na andū a Isiraēli." **12** Ningī Solomoni akīrīgama mbere ya kīgongona kīa Jehova o hau mbere ya kīūngano gīothe gīa Isiraēli, agītambūrūkia

moko make. **13** Na rīrī, Solomoni nīathondekete rūtara rwa gīcango rwa mīkono itano kūrīaha, na mīkono itano kwarama, na mīkono itatū kūrīaha na igūrū, na akīrīguga gatagatī ka nja iyo. Akīrīgama rūtara-inī igūrū na agītūrīa maru mbere ya kīūngano kīu gīothe gīa Isiraēli na akīambararīa moko make na igūrū. **14** Nake akiuga atīrī: "Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, gūtīrī Ngai ūngī ūhaana tawe, kūu igūrū kana gūkū thī, o Wee ūhīngagīa kirīkanīro gīaku kīa wendo harī ndungata ciaku irīa irūmagīrīra njīra yaku na ngoro ciao ciothe. **15** Wee nīūhīngīrie baba Daudi, ndungata yaku, kirīkanīro gīaku; ūndū ūrīa weranīre na kana gaku nīūhīngītīe na guoko gwaku, o ta ūrīa kūhaana ūmūthī. **16** "Na rīrī, Jehova, Ngai wa Isiraēli, hīngīria ndungata yaku baba, Daudi, cīiranīro irīa wamwīrīre rīrīa woigire atīrī, 'Ndūkaaga mūdū wa gīukarīra gītī kīa ūnene gīa Isiraēli arī mbere yakwa, angīkorwo arīu aku nīmarīthīiaga na mīthīire yagīrīre mbere yakwa kūrīngana na watho wakwa o ta ūrīa wee ūtūire ūthīiaga.' **17** Na rīrī, Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, reke kiugo gīaku kīrīa werīre ndungata yaku Daudi kīhīnge. **18** "No kīhōteke Ngai agītūrīranīe na andū gūkū thī? Igūrū, o na kūrīa igūrū mūno-rī, wee ndūngīganīra kuo. Hekarū īno njakīte-rī, ndrīkīrī nīni makīrīa? **19** No o na kūrī ūguo-rī, thīkīrīria ihōya rīa ndungata yaku, igīthaithana īgūrīwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gūkaya na ihōya rīrīa ndungata yaku irakūhōya irī mbere yaku. **20** Maitho maku maroikara marorete hekarū īno mūthenya na ūtūkū, o handū haha wee woigire atī nīgūtāmū Rītwa rīaku rīkoragwo ho. Ūroigua ihōya rīrīa ndungata yaku rīhōyooga īrorete handū haha. **21** Igua gūthaithana kwa ndungata yaku na kwa andū aku a Isiraēli rīrīa mekūhōya marorete handū haha. Ūigūe ūrī kūu igūrū, o kūu gīkarō gīaku; na watūigua-rī, ūgātūrekerā. **22** "Rīrīa mūdū agīhīrīria mūdū wa itūrā rīake na gūtūike no ngīnya ehīte, nake oke ehītre hau mbere ya kīgongona gīaku kīa hekarū-inī īno-rī, **23** hīndī iyo ūkaigua ūrī o kūu igūrū, na ūtue itua. Tuithania ndungata ciaku cīira, ūtūme ūrīa ūhītīrīre ūrīa ūngī acookererwo nī mahītīa make marīa ekīte. Nake ūrīa ūtehītīe ūmūtue ndehītīe na ūndū ūcio wonanie atī tī mwīhia. **24** "Rīrīa andū aku a Isiraēli maahōtwo nī thū tondū nīmākūhītīrīre nao magūcookerere na moimbūre rītwa rīaku, mahōwe magīgūthāthaga marī hekarū-inī īno-rī, **25** hīndī iyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū na ūrekere andū aku a Isiraēli mehīa mao na ūmacookīe būrūrī ūrīa wamaheire hamwe na maithe mao. **26** "Rīrīa igūrū rīkaahīngwo, na mbura yaage kuura tondū wa ūrīa andū aku makūhītīrīre, mangīkaahōya marorete handū haha, na moimbūre rītwa rīaku na magarūrūke matīgane na mehīa mao tondū nīmānāyamarītīe-rī, **27** hīndī iyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū na ūrekere ndungata ciaku, andū aku a Isiraēli, mehīa mao. Marute mūtūūrīre ūrīa mwaagīrīru, na ūmoirīrīe mbura būrūrī-inī ūcio waheire andū aku ūtūike igai rīao. **28** "Kūngīkaagīa ng'aragu kana mūthīro būrūrī-inī, kana mīgūnda hīe nī mbāa kana mbuu, kana gūūke ngīgī kana ngūnga, kana thū imarīgīcīrīe itūrā-inī rīmwe rīao, na mwanangīko o na ūrīkū kana mūrīmū ūngīgōoka-rī, **29** na rīrīa mūdū o na ūrīkū wa andū aku a Isiraēli, angīkaahōya kana athaithane, nī ūndū wa mūdū kūmenya mīnyamarō rīra arī nayo, o na ruo, na atambūrūkīe moko make amerekeirīe hekarū-inī īno, **30** hīndī iyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū gīkarō-inī gīaku, ūmarekere na ūtūire o mūdū itua kūrīngana na ūrīa wothe ekīte, tondū we nīū ngoro yake nīgukōrwo nowē wīkī ūūī ngoro cia andū, **31** nīgeetha matūrīre magwītīgītīe, na mathīiage na mīthīire yaku rīrīa rīothe marītūrāga būrūrī-

inĩ üyũ waheire maithe maitũ. **32** “Ha ūhoro wa mündũ wa kũngĩ ūria ūtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimite bũrũri wa kũraya nĩ undũ wa ngumo ya rĩitwa riaku inene na ūhoro wa ciiko cia guoko gwaku kũri hinya gũtambũrikũtio, rĩria agooka ahooc erekeire hekarũ ño, **33** hĩndĩ ūyo ūkaamũigua ūri o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, na mündũ ūcio wa kũngĩ ūkaamũhingĩria o ūria agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩitwa riaku na magwĩtĩgĩre, o ta ūria andũ aku a Isiraeli magwĩtĩgĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ño njakĩte, itanĩtio na Rĩitwa riaku. **34** “Rĩria andũ aku maathĩ mbaara-inĩ kũria na thũ ciao o kũria ūngĩmatũma, nao makũhooc merekeire itũura rĩri inene ūthuurĩte na hekarũ ño njakĩte itanĩtio na Rĩitwa riaku, **35** hĩndĩ ūyo ūkaigua mahooya mao na gũthaihana kwao ūri kũu igũrũ, na ūmatĩrĩrĩre ūhoro-inĩ ūcio wao. **36** “Rĩria makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtĩri mündũ ūtehagia, nawe ūmarakarĩre ūmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gĩkũhĩ; **37** nao mangũcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ūria maatahĩirwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩirwo, na moige atĩrĩ, Nĩtwhĩthie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia na tũgeka maũndũ ma waganu; **38** no mangĩgũcookerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ūria maatahĩirwo, na mahoooc merekeire bũrũri ūria waheire maithe maithe, na merekeire itũura rĩria inene rĩria ūthuurĩte na merekeire hekarũ ño njakĩte itanĩtio na Rĩitwa riaku; **39** hĩndĩ ūyo ūri o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, ūkaigua ihooya rĩao na mathaihana mao na ūmatĩrĩrĩre ūhoro-inĩ ūcio wao. Na ūkaarekana andũ aku, o acio makwĩhĩrie. **40** “Na rĩri, Ngai wakwa, ūrohingũra maithe maku, o namo matũ maku mathikĩrĩrie mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha. **41** “Rĩu gĩũkĩre, Wee Jehova Ngai, na ūũke handũ haku ha kũhurũka, **42** Wee Jehova Ngai, ndũgatanĩrie ūria waku mũitĩrĩrie maguta.

7 Na rĩri, Solomoni aarikia kũhooya-rĩ, mwaki ūkũma igũrũ ūgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ūkũyũra hekarũ. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire gũtoonya hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrite kuo. **3** Na rĩria andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ūkũma na igũrũ, na riiri wa Jehova ūrĩ igũrũ rĩa hekarũ, magĩtura maru hau haarĩtwo mahiga, maturumithĩe motĩhũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcookeria ihooya, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mwega; wendo wake ūtũũraga nginya tene.” **4** Nĩngĩ mũthamaki na andũ othe makĩruta magongona marĩ mbere ya Jehova. **5** Nake Mũthamaki Solomoni akĩruta igongona rĩa ng’ombe 22,000 na rĩa ng’ondũ na mbũri 120,000. Nĩ undũ ūcio mũthamaki na andũ othe makĩamũra hekarũ ya Ngai. **6** Athĩnjĩri-Ngai makĩhaariĩria kũruta wĩa wao, o nao Alawĩ makĩrũgama marĩ na indo cia Jehova cia ūini, iria Daudi aathondekete cia kũgoocaga Jehova nacio, nĩ iria aahũthagĩra agĩcookia ngaatho, akoigaga atĩrĩ, “Wendo wake ūtũũraga nginya tene.” Athĩnjĩri-Ngai makĩhuha tũrumbete twao mang’ethanĩre na Alawĩ, nao andũ a Isiraeli othe nĩmarũgamite. **7** Nake Solomoni akĩamũra kũu gatagati ka nja, hau mbere ya hekarũ ya Jehova, na hau nĩho aarũtĩre magongona ma njino na maguta na magongona ma ūiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩa aathondekete gĩtingĩahotire kũiganĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na ma maguta. **8** Nĩ undũ ūcio Solomoni agĩkũngũira gĩathĩ kũu mũthenya mũgwanja, hamwe na andũ a Isiraeli othe, nakĩo kĩarĩ kũngano kĩnene mũno kĩa andũ moimite Lebo-Hamathu nginya o Karũũ-inĩ ka Misiri. **9** Mũthenya wa ĩnana makĩgĩa na kũngano nĩ undũ nĩmarĩkĩte

gũkũngũira Kwamũrwo gwa kĩgongona mũthenya mũgwanja, na magĩkũngũira gĩathĩ mũthenya ĩngĩ mũgwanja. **10** Mũthenya wa mũrongo ūrĩ na itatũ wa mweri wa mũgwanja, Solomoni akĩra andũ mainũke, nao makĩũũka maiyũritwo nĩ gĩkeno, na ngoro ciao igacanjamũka nĩ undũ wa maũndũ mega marĩa Jehova eekĩire Daudi na Solomoni, na andũ ake a Isiraeli. **11** Rĩria Solomoni aarĩkĩrie gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ūthamaki, na aarikia gwika ūria wotho eeciĩrĩtie gwika hekarũ-inĩ ya Jehova o na nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki-rĩ, **12** Jehova akĩmumĩrĩra ūtũkũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnjĩguĩte ihooya riaku, na nĩthuurĩte handũ haha hatũke hekarũ yakwa ya kũrutagĩrwo magongona. **13** “Rĩria ĩngĩhina igũrũ nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngĩgĩ cianange bũrũri kana ndũme mũthiro kũri andũ akwa, **14** andũ acio akwa, o acio metanĩtio na rĩitwa riakwa, mangĩkenyĩhĩa na maahoooc, na marongorie ūthĩũ wakwa, na matigane na njĩra ciao cia waganu, hĩndĩ ūyo nĩngamaigua ndĩ o igũrũ, na nĩngamarekera helia mao na honie bũrũri wao. **15** Na rĩri, maithe makwa nĩmekũhĩngũka, namo matũ makwa maigue mahooya marĩa mahooerwo handũ haha. **16** Nĩthuurĩte na ngaamũra hekarũ ño nĩgeetha Rĩitwa riakwa rĩtũtũ kuo nginya tene. Maithe makwa na ngoro yakwa igĩtũũra kuo hĩndĩ ciothe. **17** “Na ha ūhoro waku, ūngĩthĩaga na mũthĩire rĩa yagĩrĩre o ta ūria thoguo Daudi aathĩaga, na wĩkage maũndũ mothe marĩa ngwathĩte, na ūmenyagĩrĩre kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmirĩrwo na mawatho makwa-rĩ, **18** nĩngahaanda gĩtĩ gĩaku kĩa ūnene, o ta ūria ndarĩkanĩre na thoguo Daudi rĩa ndamwĩre atĩrĩ, ‘Wee ndũkaaga mündũ wa gũthamakira Isiraeli.’ **19** “No rĩri, ūngĩkahutafĩra na ūtiganĩrie kĩrĩa kĩa watho wakwa wa kũrũmirĩrwo, na maathani marĩa ngũheete, na ūthĩ gũtungatĩra ngai ĩngĩ na gũcihooya-rĩ, **20** hĩndĩ ūyo nĩngamunya Isiraeli kuuma bũrũri wakwa, ūria ndĩmaheete, na ndiganĩrie hekarũ ño nyamũrite itanio na Rĩitwa riakwa. Ngaamĩtua o kĩndũ gĩa kuunagwo thimo na gĩa gũthekererwo nĩ andũ othe. **21** O na gũtũika hekarũ ño nĩguo ĩri nene, arĩa othe makaahĩtũkagĩra ho nĩmakamaka na moige atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmite Jehova eke bũrũri ūyũ na hekarũ ño undũ ta ūyũ?’ **22** Andũ nĩmagacookia moige, atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ nĩmatiganĩrie Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ūria wamarũrĩre bũrũri wa Misiri, na makĩhĩmbĩria ngai ĩngĩ, magĩcihooya na magĩcitungatĩra, nĩkĩo amarehĩthĩrie mwanangĩko ūyũ wotho.”

8 Thuutha wa miaka mũrongo ūrĩ, ihinda rĩria Solomoni aahũthĩrie gwaka hekarũ ya Jehova o na nyũmba yake ya ūthamaki-rĩ, **2** Solomoni nĩaaikire rĩngĩ matũũra marĩa aaheetwo nĩ Hiram, na akĩmahe andũ a Isiraeli matũũre thĩĩni wamo. **3** Solomoni agĩcooka agĩthĩ Hamathu-Zoba na akĩrĩtaha. **4** Nĩngĩ agĩcooka agĩaka Tadimori kũu werũ-inĩ na matũũra manene mothe marĩa aakĩte kũu Hamathu ma kũigwo indo. **5** Nĩaaikire Bethi-Horoni ya Mwena wa Igũrũ, na Bethi-Horoni ya Mwena wa Mũhuro rĩngĩ, marĩ matũũra manene mairige, marĩ na thingo, na ihingo, na mĩgĩko ya igeri, **6** o undũ ūmwe na Baalathu, na matũũra make mothe manene ma kũiga indo, na matũũra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agĩaka kĩa gĩothe eerĩrĩrie kũu Jerusalem, na Lebanoni, o na kũndũ gĩothe bũrũri-inĩ ūria aathanaga. **7** Andũ othe arĩa maatigaire kuuma kũri Ahihi, na Aamori, na Aperizi, na Ahiwi, na Ajobusi (nao andũ acio matiarĩ Aisiraeli), **8** ūguo nĩ kuuga atĩ, njaro ciao iria ciatigarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataanĩite, acio nĩo maandĩkĩthĩrio nĩ Solomoni matũke ngombo ciake cia

kürütithio wira na hinya, na nogue gütüire nginya ümüthi. **9** No Solomoni ndatuire andü a Israeli ngombo cia wira wake; acio nio maarü andü ake a kürüa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari icio. **10** O na ningi no-o maarü atongoria anene a Mūthamaki Solomoni, maarü anene 250 a kürügamirira andü acio. **11** Solomoni akiruta marwi wa Firaüni kuuma Itüüra Inene rüa Daudi, akimürehe nyümba ya üthamaki iria aamwaküre, tondü oigire atiri, "Mütumia wakwa ndangitüüra nyümba ya Mūthamaki Daudi, mūthamaki wa Israeli, nigükorwo kündü kürüa ithandükü rüa kirikanäo kía Jehova ritoonyete ni gütheru." **12** Igürü rüa kigongona kía Jehova kírüa Solomoni aakite mbere ya güthaku, hau niho Solomoni arutüire Jehova maruta ma njino, **13** O ta üria maabataranitie kürutwo o müthenya ni ündü wa maruta marüa Musa aathanite ma Thabatü, na ma Türgamo twa Mweri, na ma ciathi ithatü cia o mwaka, nicio Giathi kía Migate itari Mükire Ndawa ya Kúmbia, na Giathi gia Ciunia, na Giathi gia Ithünü. **14** Kürümanirüa na wathani üria watuitwo ni ithe Daudi, niamürice ikundi cia athinjiri-Ngai ni ündü wa mawira mao, o na Alawii nguo matongoragie hündi ya kügooca na ningi mateithagiriire athinjiri-Ngai küringana na mabataro ma o müthenya. Ningi niamürice ikundi cia arangiri a ihingo marangagie ihingo mwanya mwanya, tondü üguo niguu Daudi, mündü wa Ngai, aathanite. **15** Nao matiatigire kürümürüa watho üria mūthamaki aathite athinjiri-Ngai kana Alawii ündü-ini o wotho hamwe na ümenyereri wa igüna. **16** Wira wa Solomoni wotho nühalingirio kuuma müthenya üria müthingi wa hekarü ya Jehova wakirwo nginya ikirika. Ni ündü ücio hekarü ya Jehova ikirikio gwakwo. **17** Ningi Solomoni agithii Ezioni-Geberi na Elathu hügürüü-ini cia Edomu. **18** Nake Hiram akimütümira marikabu irügamirüwo ni anene ake, andü aria moo ühoru wa iria. Andü acio, hamwe na andü a Solomoni magitwarithia marikabu nginya Ofiri na magi-cooka makirehe taranda 450 cia thahabu, iria maatwarüire Mūthamaki Solomoni.

9 Riria mūthamaki-mündü-wa-nja wa Sheba aigüire ngumo ya Solomoni, agüka Jerusalem kümügeria na ciüria nditi. Agikinya ari na mütongoro münene ma, wa ngamiira ikuüte mahuti maria manungi wega, na thahabu nyingi müno, na tühiga twa goru, agithii harü Solomoni, akaria nake maündü mothe maria maarü meciriira-ini make. **2** Nake Solomoni agi-cooka ciüria ciake ciothe; gütirü ündü o na ümwe aemirwo nikümütaaria. **3** Riria mūthamaki-mündü-wa-nja ücio wa Sheba onire üügü wa Solomoni, o na nyümba ya üthamaki iria aakite, **4** na irio iria ciari metha-ini yake, na üria anene ake maikaraga metha-ini, na üria ndungata iria ciatungataga ciehumbe, na üria akuu ikombe mehumbite nguo ndaaya, na maruta ma njino maria aarutagira hekarü-ini ya Jehova, agikigega müno. **5** Aküra mūthamaki atiri, "Ühoru üria ndaigüire ndi o büürü-ini wakwa ükonii maündü maria wikite o na üügü waku ni ma ma. **6** No ndiefikirie üria moigaga nginya rüra ndirokire na ndireyonera na maitho makwa ni mwene. Ti-itherü, üria ndeerirwo o na ti nuthu ya ünene wa üügü waku; niükürite müno makiria ühoru üria ndaigüite. **7** Kai gükena ni andü aku-ü! Ningi gükena ni anene aku ari marügamaga mbere yaku hündi ciothe makaiguaga üügü waku! **8** Jehova Ngai waku arogoocwo, üria ükenetio niwe, na agagükarüria giti-ini giake kía ünene üri mūthamaki wa güthamaka ni ündü wa Jehova Ngai waku. Tondü wa üria Ngai waku endete Israeli, na akeerirüria kümanyiirüa nginya tene-ri, niagütuüte

mūthamaki ümathamakagire, niügeetha ütüurie kihooto na üthingu." **9** Ningi aköhe mūthamaki taranda 120 cia thahabu, na mahuti maria manungi wega maingü müno na tühiga twa goru. Gütiakoretwo mahuti manungi wega ta macio mūthamaki-mündü-wa-nja ücio wa Sheba aaheire Mūthamaki Solomoni. **10** (Nao andü a Hiram na andü a Solomoni niamarehe thahabu kuuma Ofiri; o na niamarehire müti ya müthandari na tühiga twa goru. **11** Mūthamaki aahüthirice müthandari iyo gwaka ngathi cia hekarü ya Jehova o na cia nyümba ya üthamaki, na güthondekera aini inanda cia mügeeto o na cia kinübi cia kühürwo. Gütiari indo ta icio cionetwo Juda mbere iyo.) **12** Mūthamaki Solomoni niaheire mūthamaki-mündü-wa-nja wa Sheba kiria giothe eerirüire na kiria eetirice; akimühe indo makiria ma iria we aamüreheire. Mūthamaki mündü-wa-nja ücio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agi-cooka büürü wake mwene. **13** Üritü wa thahabu iria Solomoni aamükagira o mwaka warü wa taranda 666, **14** itataraniirio na igooti rüra riarehagwo ni athügüri na onjorithia. Ningi athamaki othe a Arabia na abarüthi a büürü niamarehagira Solomoni thahabu na betha. **15** Mūthamaki Solomoni agithondeka ngo nene 200 cia thahabu hüüre; o imwe yathondeketwo na üritü wa beka 600 cia thahabu. **16** Ningi agithondeka ngo 300 cia thahabu hüüre, o imwe yathondeketwo na thahabu ya üritü wa beka 300. Mūthamaki agiciaga Nyümba ya Üthamaki iria yetagwo Mütü wa Lebanoni. **17** Ningi mūthamaki agithondeka giti kinene kía üthamaki kigemeticio mwena wa na thüini na miguongo, na mwena wa na nja gikagemio na thahabu therie. **18** Giti kiu kía ünene kiarü na ngathi ya makinya matandatü, na gaturwa ga thahabu ga gükinyithia magürü kanyititanio nakio. Miëna-ini yeerü ya giti kiu yarü na handü ha kügüirü moko, na ni haarü na mühiano ya müürüthi irügamite miëna-ini yeerü ya moko macio. **19** Mihiano ikümü na riri ya müürüthi yarügamiticio ngathi-ini iyo ya makinya matandatü, nario o ikinya rüa ngathi riarü na mühiano wa müürüthi o mwena. Gütiari giti kingi ta kiu güthondeketwo mbere iyo üthamaki-ini üngi o wotho. **20** Indo ciothe iria Mūthamaki Solomoni aanyuagira ciari cia thahabu, na indo ciothe cia nyümba iria ciari Nyümba ya Üthamaki iria yetagwo Mütü wa Lebanoni ciari cia thahabu therie. Gütiari kindü güthondeketwo na betha, nigükorwo betha yatuagwo kindü gitarü bata müno matukü-ini macio ma Solomoni. **21** Mūthamaki aari na marikabu nyingi cia wonjoria iria ciarügamagüirüwo ni andü a Hiram. Ciacoooka o riita rimwe thüini wa miäka itatü, ikuüte thahabu, na betha, na miguongo, na ngüma, na nügü. **22** Mūthamaki Solomoni aari na ütonga na üügü müingü güküria athamaki ari angü othe a thi. **23** Athamaki othe a thi nimacaragia üria mangüona Solomoni niguu maigue üügü üria Ngai eekirite ngoro-ini yake. **24** Andü ari mookaga kümuona mwaka o mwaka niamürehegira iheo, nacio ni indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi na nyümbü. **25** Solomoni aari na nyümba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciaigütwo matüüra-ini manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingi hakuhi nake küu Jerusalem. **26** Nake niathaga athamaki othe kuuma Rüüü rwa Farati nginya büürü wa Afilisti, o nginya mühaka-ini wa büürü wa Misiri. **27** Mūthamaki niatümirice betha cinghe Jerusalem o ta mahiga, nayo mütarakwa yarü müingü o ta müti ya miküyü iria üri magürü-ini ma irüma. **28** Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma büürü wa Misiri, na kuuma mabürüri maria mangi mothe. **29** Maündü maria mangi makonii wathani wa Solomoni, kuuma o kiambirüria nginya kirikiro-rü, githi matandükütwo

maandiko-ini ma Nathani uria munabii, na urathi-ini wa Ahija uria Mushiloni, na cioneki-ini cia Ido uria wonaga maundu makonii Jeroboamu muru wa Nebati? **30** Solomoni aathamakiire Isiraeli riothe ari Jerusalemu miaka mirongo ina. **31** Agicooka akihuruka hamwe na maithe make, na agithikwo itura inene ria ithe Daudi. Nake muriu Rehoboamu agituka muthamaki ithenya riake.

10 Rehoboamu niathire Shekemu, nigukorwo andu a Isiraeli othe nimathiite kuo makamutue muthamaki. **2** Riria Jeroboamu muru wa Nebati aaguire uhoro ucio (tondu aari bururi wa Misiri, kura oorire ehere muthamaki Solomoni), akiuma kuu Misiri, akinauka. **3** Ni undu ucio andu a Isiraeli magitumanira Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli riothe magithi kuri Rehoboamu, makimwira atiri: **4** "Thoguo niatugirire icooki iritu, no riu tuhuthirie wira ucio muritu na icooki riu iritu riria atugirire na niturugitungatagira." **5** Rehoboamu akimacookeria atiri, "Thiini mitgaacooka kuri ni thuuha wa mithenya itatu." Ni undu ucio andu acio magithi. **6** Thuutha ucio Muthamaki Rehoboamu akhooya kirira kuri athuuri aria maatungatagira ithe Solomoni riria aari muoyo. Akimooria atiri, "Mungindaara atia niguu njookerie andu acio uhoru?" **7** Nao makimacookeria atiri, "Ungituuka mtaana kuri andu acio, na umakenie, na umacookerie na njira njagiriru-ri, megutuura maar ndungata ciaku hinda ciothe." **8** No Rehoboamu akiregana na utaro uria athuuri maamueheire, na akhooya kirira kuuma kuri aanake a riika riake aria maamtungatagira. **9** Nake akimooria atiri, "Inyu mungindaara atia? Andu acio maranjira uu, 'Tuhuthirie icooki riria thoguo aatugirire.' Tungimacookeria atia?" **10** Aana acio a riika riake makimacookeria atiri, "Cookeria andu acio makwirite atiri, 'Thoguo niatugagira icooki iritu, no wee tuhuthirie icooki riu, umeere atiri, 'Kaara gakwa ka mura ni gatungu gukira njohero ya baba. **11** Baba aamugirire icooki iritu, no ni ningurirituhia makiria. Baba aamuhuraga na iboko, no ni ndirimuhuraga na tung'auru.'" **12** Thuutha wa mithenya itatu Jeroboamu na andu a Isiraeli othe magicooka kuri Rehoboamu, o ta uria muthamaki ogite, "Nimugacooka kuri ni thuuha wa mithenya itatu." **13** Nake muthamaki akimacookeria ehite muno. Akiregana na utaro uria aheetwo ni athuuri, **14** akirumira utaro wa aanake, akiuga atiri, "Baba ni amurituhurie icooki, no ni ningurirituhia makiria. Baba aamuhuraga na iboko, no ni ndirimuhuraga na tung'auru." **15** Ni undu ucio muthamaki ndaigana guthikirira andu acio, tondu maundu macio meekikire moimite kuri Ngai, niguo kiungo kihingio kiria Jehova eere Jeroboamu muru wa Nebati na kanua ka Ahija uria Mushiloni. **16** Riria andu a Isiraeli othe moonire ati muthamaki ucio niarega kumathikiriria, magicookeria muthamaki atiri: "Turi na igai ririku hari Daudi, na ni gconji kiriku turi nakio hari muru wa Jesii? Cooka hema-ini ciaku, wee Isiraeli! Wee Daudi-ri, menyenera nyumba yaku wee mwene!" Ni undu ucio andu a Isiraeli othe makinauka. **17** No andu a Isiraeli aria maatuhuraga matuhura-ini ma Juda-ri, Rehoboamu agithi na mbere kumathamakira. **18** Muthamaki Rehoboamu agituma Adoniram uria wari murugamiriri wa andu aria maarutithagio wira na hinya; no andu a Isiraeli makimuhura na mahiga nyuguto, agikua. No riri, Muthamaki Rehoboamu nietharire, akiaha ngaari yake ya ita, akirira Jerusalemu. **19** Ni undu ucio andu a Isiraeli makoretwo maremeire nyumba ya Daudi nginya umuthi.

11 Riria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akitungania andu a kuuma nyumba ya Juda na Benjamini, andu a kura mbaara 180,000, nigeetha makarue na Isiraeli, niguo macookerie Rehoboamu uthamaki. **2** No riri, kiungo kia Jehova gikinyira Shemaia mundu wa Ngai, akirwo atiri, **3** "Thi wire Rehoboamu muru wa Solomoni muthamaki wa Juda, na wire andu a Isiraeli othe kuu Juda na Benjamini atiri, **4** 'Jehova ekuuga uu: Tigai kwambata mukahurane na ariu a ithe wanyu. O mundu wothe wanyu niacooke mucii, nigukorwo ni ni njikite undu uyuu.'" Ni undu ucio magithikira ciugo cia Jehova na magitanganira uhoro wa guthi kuhithikira Jeroboamu. **5** Rehoboamu agituhira Jerusalemu na agika matuhura ma ugithi kuu Juda, namo ni maya: **6** Bethlehemu, na Etamu, na Tekoa, **7** na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, **8** na Gathu, na Maresha, na Zifu, **9** na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, **10** na Zora, na Aijaloni, na Hebironi. Maya maar matuhura manene mairigirwo na thingo cia hinya kuu Juda na Benjamini. **11** Agikira ugithi wamo hinya na akiga anene a mbutu cia mbaara kuo, o hamwe na mithiuthu ya irio, na maguta ma mitamaiyu, na ndibe. **12** Niaigire ngo na matimu matuhura-ini macio manene, na agituma magie hinya muno. Ni undu ucio Juda na Benjamini gugituka gwake. **13** Nao athinjiri-Ngai na Alawii kuuma ng'ongo ciao ciothe kuu Isiraeli guothe maar mwena wake. **14** Nigukorwo Alawii nimatiganirie urithio wao na indo ciothe, magituka Juda na Jerusalemu, nigukorwo Jeroboamu na ariu ake niamagiririe kuruta wira ta athinjiri-Ngai a Jehova. **15** Nake agituhura athinjiri-ngai ake mwene ni undu wa kundu kura gutuugirwo, na ni undu wa kurutira magongona mihiano ya mburi na ya nja uria aathondekete. **16** Andu othe a kuuma kuri o muthiriga wa Isiraeli aria maahaarire ngoro ciao kumaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magikirumira Alawii nginya Jerusalemu makarutire Jehova Ngai wa maithe mao magongona. **17** Makongerera uthamaki wa Juda hinya na makinyitirira Rehoboamu muru wa Solomoni handu ha miaka itatu, na ihinda riu nimathiaga na mithire ya Daudi na ya Solomoni. **18** Nake Rehoboamu nihakirire Mahalathu, uria wari wari wa muriu wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihali mwaru wa muru wa Jesii wetagwo Eliabu. **19** Nake akimuciarira aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. **20** Nigi akihika Maaka mwaru wa Abisalomu, uria wamuciarire Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. **21** Rehoboamu niendire Maaka mwaru wa Abisalomu gukura atumia aria ang' othe na gukura thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maar 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airitu 60. **22** Rehoboamu niathurire Abija muru wa Maaka atuike muriu munene wa ariu a ithe acio ang' nigeetha akaamutua muthamaki. **23** Niathurire uugi, akihurunjira ariu ake amwe ng'ongo-ini ciothe cia Juda na Benjamini, na akimahurunjira matuhura-ini mothe manene maria maar mairigire. Niamaehe mithiuthu miganu, na akimacarira o mundu atumia aing'.

12 Thuutha wa Rehoboamu kwihaanda ta muthamaki a gukorwo agite na hinya, we hamwe na Isiraeli yothe nimatiganirie watho wa Jehova. **2** Tondü wa gukorwo matari ehokeyu hari Jehova, Shishaka muthamaki wa Misiri niatharikire Jerusalemu mwaka wa gatano wa Muthamaki Rehoboamu. **3** Aari na ngari cia mbaara 1,200 na andu aria mathiiga mahacite mbarathi 60,000, na thigari itangitrika cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi aria mookite nake kuuma Misiri, **4** agitaha matuhura manene maria maar mairigire ma Juda na agithi nginya Jerusalemu. **5** Nake

mūnabii Shemaia agũka kũri Rehoboamu o na kũri atongoria a Juda arĩa moonganĩte kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa gwiĩgĩra Shishaka, akĩmeera atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩmũndiganiĩrie; na nĩ ũndũ ũcio, o na nĩ ngũmũtiganĩria moko-inĩ ma Shishaka.’” 6 Atongoria a Isiraelli hamwe na mũthamaki makĩnyiihia, makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩ wa kihooto.” 7 Rĩria Jehova onire atĩ nĩmenyihĩtie-rĩ, ndũmĩrĩri iño ya Jehova ĩgikinyĩra Shemaia akĩrwo atĩrĩ: “Kuona atĩ nĩmenyihĩtie-rĩ, ndikũmananga no nĩngũmahonokia o narua. Mang’ũrĩ makwa matigũtĩrĩrio Jerusalemu na kũhũthira guoko gwa Shishaka. 8 No rĩri, megũtuika ndungata ciake, nĩgeetha mamenye ũtiganu wa kũndungatĩra na gũtungatĩra athamaki a mabũrũri ma kũngĩ.” 9 Rĩria Shishaka mũthamaki wa Misiri aatharĩkĩre Jerusalemu-rĩ, agĩkuuwa igĩna cia hekarũ ya Jehova na igĩna cia nyũmba ya ũthamaki. Aakuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu irĩa Solomoni aathondekithitie. 10 Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Rehoboamu agĩthondeka ngo cia gĩcango handũ ha icio cia mbere, agĩcinengera anene a arangĩri arĩa maaikaraga itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya ũthamaki. 11 Rĩria rĩothe mũthamaki aathĩiaga hekarũ ya Jehova-rĩ, arangĩri acio maathĩiaga hamwe nake makuũite ngo icio, na thuutha wa ũguo magacĩcokia nyũmba-inĩ ya arangĩri. 12 Tondũ Rehoboamu niyenĩhirie, Jehova nĩamwehereireire marakara make, na ndaigana kũmũniina o biũ. Ti-itherũ nĩ kwariĩ na maĩndũ mamwe mega kũu Juda. 13 Mũthamaki Rehoboamu nĩhaandire wega kũu Jerusalemu na agĩthĩi o na mbere arĩ mũthamaki. Aarĩ na ũkũrũ wa miaka mũrongo ĩna na ũmwe rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na mũgwanja itũũra-inĩ inene rĩria Jehova aathuurĩte kuuma mihiĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraelli nĩgeetha Rĩitwa riake rĩtũũre kuo. Nyina etagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. 14 Nĩekire maĩndũ mooru tondu ndaautite na ngoro yake kũrongooria Jehova. 15 Na ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Rehoboamu kuuma kiambĩrĩria ngingya mũthia-rĩ, gĩthĩ matĩandikitwo maandiko-inĩ ma Shemaia ũrĩa mūnabii, na ma Ido ũrĩa muoni-maĩndũ marĩa maarĩtie ũhoro wa njiarwa? Gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu. 16 Rehoboamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo o kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Abija agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

13 Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Jeroboamu nĩguo Abija aatuĩkire mũthamaki wa Juda, 2 na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ĩtatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gibe. Nĩ kwariĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. 3 Abija aathĩre mbaara-inĩ arĩ na mbũtũ ya thigari irĩ ũhoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbũtũ yake ya thigari irĩ ũhoti 800,000. 4 Abija akĩrũgama igĩrũ rĩa Kĩrĩma kĩa Zemaraimu, bũrũri-inĩ ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Jeroboamu na Isiraelli inyuothē, ta thikĩrĩria! 5 Kaĩ mũtootĩ atĩ Jehova, Ngai wa Isiraelli, nĩahēnĩte ũthamaki wa Isiraelli moko-inĩ ma Daudi na njiaro ciake ngingya tene na ũndũ wa kĩrĩkaniĩro gĩa cumbĩ? 6 No rĩri, Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ, ũmwe wa anene a Solomoni mũrũ wa Daudi, nĩaremeire mwathi wake. 7 Imũndũ imwe cia tũhũ nĩcionganire hamwe nake, na makĩregana na Rehoboamu mũrũ wa Solomoni rĩria aarĩ mwĩthĩ na ataahotaga gũtũ itua, na ndaarĩ na hinya wa kũmeetiiria. 8 “Na rĩri, mwĩciĩrĩtie ũrĩa mukũregana na ũthamaki wa Jehova, ũrĩa ũrĩ moko-inĩ ma njiaro cia Daudi. Ti-itherũ mũrĩ mbũtũ nene ya ita, na mũrĩ na njaũ cia thahabu irĩa ciathondekirwo nĩ Jeroboamu itũike ngai cianyu. 9 No

gĩthĩ mũtĩiangatire athĩnjĩri-Ngai a Jehova, arĩa maarĩ arĩũ a Harũni, na Alawii, na mũgũthuurĩra athĩnjĩri-ngai anyũ kiũmbe o ta ũrĩa andũ a mabũrũri marĩa mangĩ mekaga? Ũrĩa wothe ũũkaga kwĩyamũra na gatēgwa na ndũrĩme mũgwanja atuũkaga mũthĩnjĩri-ngai wa indo itarĩ ngai. 10 “No ithuũ-rĩ, Jehova nĩwe Ngai witũ, na tũtĩmũtiganĩrie. Athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga Jehova nĩ arĩũ a Harũni, na mateithagĩrĩrio nĩ Alawii. 11 O rũciĩnĩ na hwaĩ-inĩ nĩmarutagĩra Jehova maruta ma njino na ũbumba ũrĩa ũnũngaga wega. Nĩmaigagĩrĩra mĩgate metha-inĩ rĩria theru, na makagwatĩa matawa marĩa maigĩrĩrwo mũtĩ-inĩ wa thahabu wamo o hwaĩ-inĩ. Ithuũ nĩtũrũmĩtie maĩndũ marĩa Jehova Ngai witũ endaga. No inyuũ nĩmũmũtiganĩrie. 12 Ngai arĩ hamwe na ithuũ; we nĩwe mũtongoria witũ. Athĩnjĩri-Ngai ake na tũrumbeta twao nĩo marĩgambia mũgambo wa mbaara ya kũmũkĩrĩra inyuũ. Andũ a Isiraelli, tĩgai kũrĩa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nĩgũkorwo mũtĩngĩhootana.” 13 No rĩri, Jeroboamu niatũmĩtie ikundi cia thigari thuutha wao, nĩgeetha amatharĩkĩre arĩ na mbere ya Juda nao arĩa maamoheireire marĩ thuutha wao. 14 Juda nĩmehũgũrĩre na makĩona atĩ nĩmatharĩkĩrwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova. Nao athĩnjĩri-Ngai makĩhũha tũrumbeta twao, 15 nao andũ a Juda makiugĩrĩria na mũgambo wa mbaara. Hĩndĩ ĩyo maanagĩrĩra na mũgambo wa mbaara, Ngai akĩharagania Jeroboamu na Isiraelli rĩothe mbere ya Abija na andũ a Juda. 16 Andũ a Isiraelli makĩũrĩra andũ a Juda, nake Ngai akĩmaneana moko-inĩ mao. 17 Abija na andũ ake makĩmahũũra mbaara nene, ngingya andũ a Isiraelli 500,000 arĩa maarĩ ũhoti makĩũragwo. 18 Andũ a Isiraelli magĩtoorio mbaara-inĩ ĩyo; nao andũ a Juda magĩtuũka atooria tondu nĩmehokire Jehova, Ngai wa maithe mao. 19 Nake Abija akĩĩngatithia Jeroboamu na akĩmũtaha matũũra ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tũtũũra tũria twamathiũrũkĩire. 20 Jeroboamu ndaigana gũcoka kũgia na hinya rĩngĩ matukũ-inĩ ma Abija. Nake Jehova agĩkĩmũgũthia igĩtha agĩkuwa. 21 No Abija agĩkĩrĩrĩa kũgia na hinya. Akĩhikia atumia 14, na akĩgia na aanake 22 na airĩtu 16. 22 Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Abija, marĩa ekĩre na ũrĩa oĩgire-rĩ, nĩmandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa ĩtaũranĩri rĩa mūnabii Ido.

14 Nake Abija akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Asa agĩtuika mũthamaki ithenya riake, na matukũ-inĩ make bũrũri ũgĩkara na thayũ miaka ikũmi. 2 Nake Asa agĩka maĩndũ mega, na marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake. 3 Akĩeheria magongona ma ngai cia mabũrũri ma kũngĩ, na kũndũ kũria gũtũũgĩru, na agĩthethera mahiga marĩa maamũre, na agĩtemenga itugĩ cia Ashera. 4 Nake agĩatha andũ a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathĩkĩre mawatho na maathani make. 5 Nĩngĩ akĩeheria mahooero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru, na igongona cia ũbumba matũũra-inĩ mothe ma Juda, naguo ũthamaki ũcio aathaga wa Juda ũgĩkara na thayũ. 6 Nĩakĩre matũũra manene mairĩgĩre na thĩngo cia hinya ma Juda, nĩgũkorwo bũrũri warĩ na thayũ. Gũtĩrĩ mũndũ warĩ na mbaara nake miaka ĩyo, nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete ũhurũko. 7 Nake akĩra andũ a Juda atĩrĩ, “Nĩtwakei matũũra maya na twake thĩngo cia kũmathĩũrũkĩria irĩ na mĩthĩringo mĩraihu na igũrũ, na ihĩngo na mĩgĩnko ya igeria. Bũrũri ũyũ no witũ, tondu nĩtũrongoretie Jehova Ngai witũ; twamũrongorĩre nake agĩtũhe ũhurũko na miēna yothē.” Nĩ ũndũ ũcio magĩka na makĩgaaĩra. 8 Asa aarĩ na mbũtũ ya

thigari 300,000 iria cioimite Juda iri na ngo nene na matimū, na ingi 280,000 iria cioimite Benjamini ikuuite ngo nini na mota. Ici ciothe ciarī thigari nyūmīruru cia kūrūa mbaara. 9 Zera ūria Mūkushi agīuka kūmūkīrira arī na mbūtū nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake agīuka agīkina Maresha. 10 Nake Asa akiumagara agīthī kūmūtūnga, nao makīarana mbaara yao kūu Gituamba-inī kīa Zefathu gūkuhi na Maresha. 11 Hīndī īyo Asa agīkaīra Jehova Ngai wake, akiuga atīrī: “Jehova, gūtīrī ūngī ūhaana tawe wa gūteithūra arīa matarī hinya kuuma kūrī arīa maarī hinya. Tūteithie, Wee Jehova Ngai witū, nīgūkorwo nīwe twāhokete, na nī thīni na Rītwa rīaku tuoka gūkīrira mbūtū īno nene ū. Wee Jehova-rī, nīwe Ngai witū, ndūkareke mūdū akūhoote.” 12 Nī ūndū ūcio Jehova akūruga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andū a Juda. Nao Akushi makūra, 13 nake Asa na mbūtū yake makīmangaitīhia, makīmakinia o nginya Gerari. Akushi aingī mūno makūrāgwō ūū aī gūtīrī watīrwo muoyo, makīniirwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbūtū ciake. Andū a Juda makīnūkia indo nyingī iria maatahire. 14 Makīnanga tūtūra tuothe tūrīa twathūrūrūkīrie Gerari, nīgūkorwo guoya wa Jehova nīwanyiitē andū arīa matūruga kuo. Nao magītaha indo cia tūtūra tūu tuothe nīgūkorwo twarī na indo nyingī mūno cia gūtaha. 15 O na nīngī magītharīka kambī cia arīithi na magītaha ndūuru cia ng’ōndu, na cia mbūrī, na cia ngamīra. Nao magicooka Jerusalemu.

15 Na rīrī, Roho wa Ngai nīwaikūrūkiere Azaria mūrū wa Odedi. 2 Nake akiumagara agātūnge Asa, akīmūrūa atīrī, “Ta thīkīrīria, we Asa na andū a Juda na andū a Benjamini othe. Jehova arī hamwe na inyū rīria rīothe mūrī hamwe nake. Mūngīmūrongōria nīmūrūmonaga, nō mūngīmūtiganīria, o nake nīakamūtiganīria. 3 Na rīrī, kwa ihinda irayaya Isiraēli matiarī na Ngai ūria wa ma, na matiarī na mūthīnjīrī-Ngai wa kūmaruta na matiarī na watho wa kūrūmīrīrwo. 4 No rīrī, hīndī ya mathīna mao nīmacookereire Jehova, Ngai wa Isiraēli, makīmūrongōria na makīmūona. 5 Matukū-inī macio ūhoro wa kuumagara warī na ūgwatī nīgūkorwo atūtūrī othe a mabūrūrī macio maarī thīina-inī mūnene. 6 O rūrīrī rwahehenjagwo nī rūrīrī rūrīa rūngī, na itūtūra inene rīkahehenjwo nī rīria rūngī tōndū Ngai nīamathīnagīa na thīina wa mīthemba yothe. 7 No ha ūhoro wanyu-rī, gīai na hinya na mūtiganīriē ūhoro ūcio, nīgūkorwo nī mūkaarīhwo wīra ūria mūrūtuga.” 8 Rīria Asa aiguire ciugo icio na akīgūa ūrathī wa Azaria mūrū wa Odedi ūria mūnabī-rī, akīyūmīrīria. Akīeheria mīhianano rīria mīmeneku kuuma būrūrī wothe wa Juda na Benjamini, o na kuuma matūrūa-inī marīa aatahite kūrū rīmā-inī cia Efiraimu. Agīcookereria kīgongōna kīa Jehova kīria kīarī mbere ya gīthaku kīa hekarū ya Jehova. 9 Nīngī akīūngania andū othe a Juda na a Benjamini, hamwe na andū a kuuma Efiraimu, na Manase, na Sīmeoni arīa maatūrūnagīa nao, nīgūkorwo aingī ao nīmookite kūrī Asa moimite Isiraēli rīria moonire atī Jehova Ngai wake aarī hamwe nake. 10 Makīūngana kūrū Jerusalemu mweri wa itātū wa mwaka wa ikūmi na itano wa ūthamaki wa Asa. 11 Hīndī īyo makīrūtīra Jehova igongōna rīa ng’ōmbe 700, na ng’ōndu na mbūrī 7,000 cia iria maatahite magacooka nacio. 12 Makīgīa kīrīkanīro gīa kūrongooragīa Jehova, Ngai wa mathe mao, na ngo ciao ciothe na mīoyo yao yothe. 13 Andū arīa othe mangīagire kūrongoorā Jehova, Ngai wa Isiraēli-rī, makūrāgwō arī mūdū mūnini kana arī mūnene, arī mūdū mūrūme kana arī mūdū-wa-nja. 14 Makīhīta mwīhīta he Jehova na mūgambo mūnene, o na makīanagīrīa

na makīhuhaga tūrumbeta na macoro. 15 Andū a Juda othe magīkena nī ūndū wa mwīhīta tōndū mawīhītire na ngo ciao ciothe. Makīrongōria Ngai na kīyo, na makīmūona. Nī ūndū ūcio Jehova akīmahe ūhurīko mīena yothe. 16 Mūthamaki Asa agīcooka akīruta cūwe Maaka kuuma gītī-inī giāke kīa mūthamaki-mūdū-wa-nja, nī ūndū nīathōndekīthīe gītugī kīa mīhianano ūri magīgī wa Ashera. Asa agītemenga gītugī kūrū, agīkiunanga na agīgīcinīra Gituamba-inī gīa Kidironi. 17 O na gītūika ndeherīrie kūdū kūrīa gūtūgīrū kuuma Isiraēli-rī, ngozo ya Asa nīamīnēanīte biū kūrī Jehova mūtūrūrīe-inī wake wothe. 18 Nīarehīre hekarū-inī ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe iria we na ithe maamūrē. 19 Gūtīacookīre kīgīa mbaara rūngī, o nginya mwaka wa mīrongo itātū na itano wa wathani wa Asa.

16 Na rīrī, mwaka wa mīrongo itātū na itandatū wa wathani wa Asa, Baasha mūthamaki wa Isiraēli nīambatīre akarīe na Juda, na akīrīgīra Rama na rūthingo rwa hinya nīgūo arīgīrīrie gūtīkagīe mūdū ūkuuma kana atoonye būrūrī wa Asa mūthamaki wa Juda. 2 Nake Asa akīoya betha na thahabu kuuma igīna-inī cia hekarū ya Jehova o na kuuma nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na agīcītūrīra Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata ūria wathamakagā Dameski. 3 Akīmūrūa atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko gītū nawe o ta ūria haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, nīndagūtīmīra betha na thahabu. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha, mūthamaki wa Isiraēli nīgūo atigane na nū.” 4 Beni-Hadadi agītīkīra ūhoro wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūūre matūrūa ma Isiraēli. Nao magītōoria ljoni, na Dani, na Abeli-Maimu, na matūrūa manene mothe marīa maarī makūmbī ma kūrū Nafitali. 5 Hīndī rīria Baasha aiguire ūhoro ūcio, agītīga gwaka Rama na agītiganīria wīra wake. 6 Nīngī Mūthamaki Asa akīrehe andū othe a Juda, nao magīkuua mahīga na mbaū kuuma Rama iria Baasha aatūmagīra gwaka. Indo icio nīcio Asa aatūmīrīre gwaka Geba na Mizīpa. 7 Hīndī īyo Hanani ūria muoni-maūdū agītūa kūrī Asa mūthamaki wa Juda, akīmūrūa atīrī, “Tōndū nīwehokīre mūthamaki wa Suriata ūkiaga kwīhoka Jehova Ngai wake, mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Suriata nīcīrūrīe ikoima moko-inī maku. 8 Gīthī Akushi na Alubi, matiarī mbūtū nene ya ita, na makagīa na ngaari cia ita nyingī na andū arīa maathiaga mahaičīte mabarathi? No rīrī, rīria wehokīre Jehova, nīamēanīre moko-inī maku. 9 Nīgūkorwo maitho ma Jehova morūrūga thī yothe gwīkīra hinya arīa maheanīte ngozo ciao biū kūrī we. Nīwīkīte ūndū wa ūrimū, na kuuma rīu nīgūcooka kīgīa na mbaara.” 10 Asa akīrakarīra Hanani ūria muoni-maūdū nī ūndū wa ūhoro ūcio; akīmūrūa mūno o nginya akīmūkia njēera. O hīndī īyo, Asa akīambīrīria kīhīnjīrīria andū amwe atarī na tha. 11 Maūdū ma wathani wa Asa kuuma kīambīrīria nginya mūthīa, nīmandīkītwo mbuku-inī ya athamaki a Juda na Isiraēli. 12 Mwaka wa mīrongo itātū na kenda wa wathani wake, Asa nīarūrīre magūrū. O na gītūika mūrīmū ūcio nīwamūhatīrīrie mūno, o na ndwari-inī yake-rī, ndaigana kūmaatha ūteithio kuuma kūrī Jehova, nō acarīrie ūteithio kuuma kūrī mandagītārī. 13 Na mwaka wa mīrongo ina na ūmwe wa wathani wake, Asa agīka na akīhurūka hamwe na mathe make. 14 Nao makīmūthika mbīrīra-inī rīria eethōndekīre o kūrū Itūtūra inene rīa Daudi, makīmūgīrīra gītanda-inī gīa kūmūtwarā mbīrīra kīhūmbīrītwo na mahūti manungī wega na maguta mītukanio mīngī marīa manungī wega, nao magīakīa mwaki mūnene nī ūndū wa kīmūtīia.

17 Nake Jehoshafatu mūrū wa Asa agĩtuika mūthamaki itihenyā riāke, na akĩkĩrā hinya ndakahũurwo nĩ Isiraeli. **2** Akĩgĩa ikundi cia thigari matũũra-inĩ manene mothe marĩa mairigĩtwō na thingo cia hinya ma Juda, na agĩaka kambĩ cia thigari kũu Juda na matũũra-inĩ ma Efraimu marĩa ithe Asa aatunyanĩte. **3** Jehova aarĩ hamwe na Jehoshafatu tondu hĩndĩ ya wĩthĩ waka niathiaga na mĩthĩire irĩa ithe Daudi aathiiaga nayo. We ndaigana kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ Baali, **4** na nĩarongooragia Ngai wa ithe na akarũmagĩrĩra mawatho make, na ndaarũmirĩire mĩtugo ya Isiraeli. **5** Jehova akĩhaanda ũthamaki ũcio wega moko-inĩ make, na andũ a Juda othe makĩrehera Jehoshafatu iheo; nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa na indo nyingĩ na agĩtũka mũno. **6** Nĩerutũire na ngoro yake kũrũmirĩra mĩthĩire ya Jehova; na makĩria ma ũguo, agĩtharia kũndũ kũria gũtũngĩru o na itugĩ cia Ashera, agĩciehera Juda. **7** Mwaka wa gatātũ wa wathani wake niatĩmwe anene ake, na nĩo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaiia makarutane matũũra-inĩ ma Juda. **8** Hamwe nao kwarĩ na Alawii nao nĩ, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athĩnjĩri-Ngai Elishama na Jehoramu. **9** Nao makĩrutana Juda guothe, magathiiaga na lbuku rĩa Watho wa Jehova; magĩthiũrũka matũũra-inĩ mothe ma Juda makĩrutaga andũ watho. **10** ũhoro wa gwtigĩra Jehova ũkĩyũra mothamaki-inĩ mothe marĩa maathiũrũrũkĩirie Juda, nĩ ũndũ ũcio matiigana kũria na Jehoshafatu. **11** Nao Afilisti amwe makĩrehera Jehoshafatu iheo, na makĩrehe betha arĩ igooti, nao Arabu makĩmũrehere ndũuru cia mbũri: ndũrũme 7,700 na mbũri 7,700. **12** Jehoshafatu agĩkĩrĩrĩra kũgĩa na hinya mũno; agĩaka matũũra manene magĩtĩre na matũũra ma makũmbĩ kũu Juda, **13** na nĩarĩ na indo nyingĩ matũũra-inĩ macio ma Juda. Agĩcooka akĩgĩa thigari iria ciooĩ wega ũhoro wa mbaara kũu Jerusalemu. **14** Riandĩkithia riāo, kũringana na nyũmba cia, rĩatariĩ ta ũũ: Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000: Adina nĩwe warĩ mũnene wao, aarĩ na andũ 300,000 a kũria; **15** ũria wamũrũmirĩire nĩ Jehohanani, na aarĩ na thigari 280,000; **16** wa gatātũ aarĩ Amasia mūrũ wa Zikiri, ũria werutũire gũtungata Jehova, na aarĩ na thigari 200,000. **17** Kuuma Benjaminĩ nĩ: Eliada, mũthigari njamba, na aarĩ na andũ 200,000 arĩa maarĩ na mota na ngo; **18** ũria wamũrũmirĩire nĩ Jehozabadi, na aarĩ na andũ 180,000 arĩa maarĩ na indo cia mbaara. **19** Acio nĩo andũ arĩa maatungatagĩra mũthamaki, o hamwe na arĩa angĩ agĩte matũũra-inĩ manene marĩa mairigĩrũwo na thingo cia hinya kũu Juda guothe.

18 Na rĩrĩ, Jehoshafatu aarĩ na indo nyingĩ na agatũka mũno, nake agĩtũma ũthoni na Ahabu. **2** Miaka mĩnini yathira-rĩ, agĩkũrũka agĩthĩĩ gũceerera Ahabu kũu Samaria. Nake Ahabu akĩmũthĩnjĩra ng'ōndu nyingĩ na ng'ombe marĩ hamwe na andũ arĩa maarĩ nake, na akĩmũringĩrĩra matharĩkĩre Ramothu-Gileadi. **3** Ahabu, mũthamaki wa Isiraeli akĩũria Jehoshafatu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, “Nĩgũthĩĩ hamwe na nĩ tũgookĩre Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ tũrĩ o ũndũ ũmwe nawe, o na andũ akwa no ta andũ aku; na nĩtũgaakorwo tũka arĩ hamwe nawe kũu mbaara-inĩ”. **4** No Jehoshafatu agĩcooka akĩria mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Amba ũtũrie na ũmenye ũtaaro wa Jehova.” **5** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩũngania anabii 400, akĩmooria atĩrĩ, “Tũthĩĩ tũkahũurane na Ramothu-Gileadi kana ndigathĩi?” Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩgũkorwo Ngai nĩekũneana itũũra rĩu moko-inĩ ma mũthamaki.” **6** Nowe

Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũria tũngũũria ũhoro kuuma kũrĩ we?” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe ũria ũngĩtũũrĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondu gũtĩrĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mwega, no maũndũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaiia mūrũ wa Imula.” No Jehoshafatu agĩcookeria atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩrĩrwo nĩ kuuga ũguo.” **8** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaiia mūrũ wa Imula narua.” **9** Hĩndĩ iyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda, mehumbĩte nguo ciao cia ũthamaki, magĩakarĩra itĩ ciao cia ũnene hau kuhũhoro-inĩ kĩa ngano kĩria kĩarĩ itoonyero-inĩ rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha mohoro marĩ mbere yao. **10** Na rĩrĩ, Zedekia mūrũ wa Kenaana niathondekete hĩa cia kĩgĩa, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Ici nĩcio mũgaatheeca Asuriata nacio nginya mũmanĩne.’” **11** Nao anabii acio angĩ othe maarathaga o ũndũ ũmwe, makoiga atĩrĩ: “Tharĩkĩra Ramothu-Gileadi na nĩgũtooria, tondu Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.” **12** Mũndũ ũria watũmĩtuo ageete Mikaiia akĩmwĩra ũũ, “Atĩrĩrĩ, anabii arĩa angĩ othe maarĩtie o ta mũndũ ũmwe, mararathĩra mũthamaki ũhoootani. Reke kiugo gĩa kũ gĩgakararanie na kĩa, na warie ũndũ mwega.” **13** Nowe Mikaiia akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, nĩ ngũmwĩra o ũria Ngai wakwa ekunjĩra.” **14** Hĩndĩ rĩa aakinyire-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Mikaiia, tũthĩĩ tũkahũurane itũũra rĩa Ramothu-Gileadi, kana tũtũgathĩi?” Nake Mikaiia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩtharĩkĩre na ũhoootane, tondu nĩrĩkũneanwo moko-inĩ maku.” **15** Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ maita maigana ngũtũũra ngwĩthĩthagĩa ndũkae kũnjĩra ũhoro ũngĩ tũga ũhoro wa ma thĩniĩ wa rĩitwa rĩa Jehova?” **16** Nake Mikaiia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndiironire andũ a Isiraeli othe mahurunjũkĩire irĩma-inĩ ta ng'ōndu itarĩ na mũrĩthi, nake Jehova aroiga atĩrĩ, ‘Andũ aya matĩrĩ na mwathĩ. O mũndũ nĩarekwo ainũke gwake na thayũ.’” **17** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩria Jehoshafatu atĩrĩ, “Gĩthĩ ndĩkwĩrĩre atĩ ndarĩ hĩndĩ angĩndathĩra ũhoro mwega, tũga o ũria mũru?” **18** Mikaiia agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio thĩkĩrĩria kiugo kĩa Jehova: Ndiironire Jehova aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene, arĩ na mbũtũ yothē ya igũrũ rĩugamĩte imũthiũrũrũkĩirie mwena wa ũrĩo na wa ũmotho. **19** Nake Jehova aroria atĩrĩ, ‘Nũũ ũkũheenereria Ahabu mũthamaki wa Isiraeli nĩguo atharĩkĩre Ramothu-Gileadi, nĩgeetha athĩi agakuire kuo?’ ‘ũmwe akiuga ũũ, na ũria ũngĩ akiuga ũũ. **20** Marigĩrĩrio-inĩ, roho ũmwe ũkũmũria, ũkĩrũgama mbere ya Jehova, ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ngũmũheenereria.’ Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Ŭkũmũheenereria atĩa?’ **21** ‘Nagu roho ũũ kiuga atĩrĩ, ‘Nĩgũthĩĩ ngũthĩi ndũke roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii ake othe.’ ‘Nake Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Wee nĩũkũhota kũmũheenereria. Thĩĩ ũgeeke ũguo.’ **22** ‘Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩekĩrite roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii aya aku. Jehova nĩagwathĩrĩrie mwanangĩko.’ **23** Hĩndĩ iyo Zedekia mūrũ wa Kenaana akĩambata na akĩringa Mikaiia rũhĩ ũthũ. Akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova ageereire kũ rĩria oimire kũrĩ nĩ ngũo aarie nawe?” **24** Mikaiia agĩcookeria atĩrĩ, “Nĩũkamenya mũthenya ũria ũgaathĩi kwĩhitha kanyũmba ka na thĩni.” **25** Mũthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaiia mũmũcookerie kũrĩ Amoni mwathĩ wa itũũra inene, na kũrĩ Joashu mūrũ wa mũthamaki, **26** na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũndũ ũyũ nĩaikio njeera na ndakaho kĩndũ gĩa kũria tũga mũgate na maĩ nginya rĩrĩrĩ ngaacooka na

thayū.” 27 Mikaiā akiuga atīri, “Ūngigaacooka na thayū-rī, no gütũkire atī Jehova ndaarĩtie na nī.” Agĩcōoka akiuga atīri, “Iguai ūhoro wakwa inyū andũ aya inyuothel!” 28 Nĩ undũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. 29 Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩira Jehoshafatu atīri, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩgarĩrite ndikameneke no wee wikĩre nguo cia ūthamaki.” Nĩ undũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli akĩgarũra ndakameneke na agĩtoonya mbaara-inĩ. 30 Na rĩri, mũthamaki wa Asuriata nīathite anene ake a ngari cia ita akameera atīri, “Mũtikarũe na mũndũ o na ūrĩkũ, mũnini kana mũnene, tige o mũthamaki wa Isiraeli.” 31 Rĩria anene a mbũtũ cia ngari cia ita moonire Jehoshafatu magĩĩciiria atīri, “Ūyũ niwe mũthamaki wa Isiraeli” Nĩ undũ ūcio makĩgarũrũka mamũtharĩkĩre, no Jehoshafatu agĩkaya, nake Jehova akĩmũteithia. Ngai akĩmaroria na kũngĩ, makĩmweherera, 32 niĩgũkorwo rĩria anene a ngari cia ita moonire atĩ tiwe warĩ mũthamaki wa Isiraeli, magĩtiga gũthingatana nake. 33 No mũndũ ūmwe akĩgeeta ūta wake, agĩikia mũguũ o ro ūguo, naguo ūkiratha mũthamaki wa Isiraeli o gatagati-inĩ ka magathĩkanĩrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mũthamaki akĩira mũtwarithia wa ngari ya ita atīri, “Garũra ngari ūndute mbaara-inĩ. Nĩndagurario.” 34 Nayō mbaara ikĩneneha mũthenya wothe, na mũthamaki wa Isiraeli agĩniĩrania ngari-inĩ yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwaĩ-inĩ. Nariō riũa rigĩthũa-rĩ, agĩkua.

19 Hĩndĩ rĩria Jehoshafatu mũthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki na thayũ-rĩ, 2 Jehu ūria muoni-maũndũ, mũrũ wa Hanani, agĩthĩĩ akamũtĩnge nake akĩria mũthamaki atīri, “Nĩwagĩrĩro gũteithia mũndũ ūria mwaganu na wende arĩa mathũire Jehova? Nĩ undũ wa ūguo-rĩ, mang’ũri ma Jehova marĩ igũrũ riaku. 3 No rĩri, harĩ na maũndũ manini mega thĩĩni waku, niĩgũkorwo niweheretie itugĩ cia Ashera bũrũri-inĩ, na ūkerekeria ngoro yaku kũrongooria Ngai.” 4 Jehoshafatu agĩtũura Jerusalemu, agĩcōoka akiumagara ringĩ, agĩthĩĩ kũri andũ a kuuma Bĩrĩshiba kũu bũrũri wa irĩma wa Efraimu, na akĩmacookia kũri Jehova, Ngai wa maithe mao. 5 Nake agĩthũura andũ a gũthikagĩrĩria maciira kũu bũrũri-inĩ, thĩĩni wa o itũura rĩa matũura manene ma Juda marĩa mairigĩrĩro na thingo cia hinya. 6 Akĩmeera atīri, “Mwĩciiragie wega ūria mũgwika, tondũ rĩri, mũtirĩtuithanagĩa ciira nĩ undũ wa mũndũ, no makĩria nĩ undũ wa Jehova, ūria ūrĩkoragwo na inyū rĩria rĩothe mũrĩtuaga ciira. 7 Na rĩri, mwĩtigagĩrei Jehova. Mũtuanagĩre ciira mũmenyereire, nĩ undũ Jehova Ngai witũ ni wa kũhoo na ndaroraga maũthĩ na ndahakagwo.” 8 O nakuo Jerusalemu-rĩ, Jehoshafatu nīathuurire Alawii amwe, na athĩnjĩri-Ngai, na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli marũgamagĩrĩre watho wa Jehova, na magatuithanagĩa maciira o na makaniina ngarari. Nao maatũuraga Jerusalemu. 9 Nake akĩmahe mawatho maya: “No nginya mũtungate na wĩhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwĩtigagĩre Jehova. 10 Ciira wothe ūria mũrĩrehağĩrwo kuuma kũri andũ a bũrũri wanyu arĩa matũuraga matũura-inĩ marĩa manene, arĩ ūiti wa thakame kana maũndũ mangĩ makoniĩ watho, kana maathani, kana kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmirĩrwo, kana matũiro ma ciira, makanagie matikanehĩrie Jehova; kwaga ūguo marakara make nīmakamũũkĩrĩria inyū ene na ariũ a thoguo. Ikgagĩ ūguo na mũtikheia. 11 “Na rĩri, Amaria mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene niwe ūrĩmũroraga maũndũ-inĩ mothe makoniĩ Jehova, nake Zebadia mũrũ wa Ishumaeli, o we mũtongoria wa mũhĩrĩga wa Juda, niwe ūrĩmũroraga maũndũ-inĩ mothe

makoniĩ mũthamaki, nao Alawii nīmarĩtungataga ta anene marĩ mbere yanyu. Ikgagĩ maũndũ mũrĩ na ūũmirĩru, nake Jehova arĩkoragwo hamwe na arĩa marĩkaga wega.”

20 Na rĩri, thũthwa wa ūguo, andũ a Moabi, na andũ a Amoni marĩ hamwe na Ameuni amwe magĩũka kũria na Jehoshafatu. 2 Andũ amwe magĩũka makĩira Jehoshafatu atīri, “Mbũtũ nene ya ita kuuma Edomu mũroka kũria nawe, yumĩte mũrĩmo ūria ūngĩ wa irĩa. O na rĩu niĩkinyĩte Hazezoni-Tamaru” (na nokuo Eni-Gedi). 3 Jehoshafatu akĩmaka, na agĩtua itua orie ūtaaro harĩ Jehova, nake akianĩrĩra Juda guothe kwĩhingwo kũria irio. 4 Nao andũ a Juda makĩũngana meethe ūteithio kuuma kũri Jehova; ti-itherũ magĩũka kuuma matũura mothe ma Juda niĩguo mũmũrongorie. 5 Nake Jehoshafatu akĩrũgama mbere ya kĩũngano kũrĩ andũ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarũ-inĩ ya Jehova o mbere ya nja rĩria yari njerũ, 6 akiuga atīri: “Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ, gĩthĩ tiwe Ngai ūria ūrĩ igũrũ? Niwe ūthamakagĩra mothamaki mothe ma ndũrĩri. Hinya na ūhoti irĩ guoko-inĩ gwaku, na gũtirĩ mũndũ ūngĩgũtũria. 7 Wee Ngai witũ-rĩ, gĩthĩ ndwainagĩre arĩa maikaraga bũrĩri ūyũ mbere ya andũ aku a Isiraeli na ūkũthe njaro cia mũrataguo Iburahĩmu nginya tene? 8 Nĩmatũũrĩte kuo o na magaaka hekarũ kuo rĩa itanĩtio na Rĩitwa riaku, makiugaga atīri, 9 ‘Mũtino ūngĩgatũkora o na ūrĩ wa rũhiũ rwa njora rwa gũtũrũthia, kana mũthiro kana ng’aragu, tũkaarũgama mbere yaku hekarũ-inĩ ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa riaku, niĩtũgaagũkaira tũrĩ hatika-inĩ, nawe niĩgatũũgua ūtũhonokie.’ 10 “No rĩu, haha harĩ na andũ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĩrima kĩa Seiru, arĩa wagĩrĩrie andũ a Isiraeli matharĩkire mabũrĩri mao rĩria moimaga Misiri; nĩ undũ ūcio makĩmeherera na matiigana kũmanĩina. 11 Ta kĩone kĩria maragĩtũrĩha nakio, tondũ mokĩte gũtũingata kũria watũheire gũtũke igai riitũ. 12 Wee Ngai witũ, gĩthĩ ndũgũkimatuĩra ciira? Nĩ undũ-rĩ, ithũ tũtirĩ na hinya wa kũng’ethanĩra na mbũtũ ĩno nene ūũ ĩrooka gũtũtharĩkĩra. Tũtũũ ūria tũgwika, no rĩri, maitho maitũ niwe macũthĩrĩkĩra. 13 Arũme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa nenge, makĩrũgama o hau mbere ya Jehova. 14 Na hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova ūgĩkinyĩrĩra Jahazeli mũrũ wa Zekaria mũrũ wa Benaia, mũrũ wa Jeieli mũrũ wa Matania ūria Mũlawii wa rũciaro rwa Asafu rĩria aarũgamĩte kĩũngano-inĩ kũ. 15 Nake akiuga atīri, “Ta thĩkĩrĩria, wee Mũthamaki Jehoshafatu na arĩa othe mũtũũraga Juda na Jerusalemu! Ūũ niĩguo Jehova ekũmwĩra: ‘Mũtigitigĩre kana mũkue ngoro nĩ undũ wa mbũtũ ĩno nene ya ita. Niĩgũkorwo mbaara ĩno ti yanyu, no ni ya Ngai. 16 Rũciũ, rokai gũkĩrũka mũmatharĩkĩre. Magaakorwo makĩhaica magereire Mwanya-inĩ wa Zizi na niĩmũmakakorera mũthia-inĩ wa mũkuru wa kũu Werũ wa Jerueli. 17 Ti inyū mũkũrũ mbaara ĩno. Rũgamai mwena wanyu, mwĩhaandei wega na mwĩonere ūria Jehova ekũmũhonokia, inyū andũ a Juda na a Jerusalemu. Mũtigitigĩre, na mũtigitigie ngoro. Umagarai mũkang’ethanĩre nao rũciũ, nake Jehova nīagakorwo hamwe na inyū.” 18 Jehoshafatu akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ūthũ thĩ, nao andũ othe a Juda na a Jerusalemu makĩgũthia thĩ mbere ya Jehova, makĩmũhooya. 19 Nĩngĩ Alawii amwe a kuuma rũciaro rwa Kohathu na rwa Kora magĩũkĩra na igũrũ, magĩkumia Jehova Ngai wa Isiraeli maanĩrĩre na mũgambo mũnene mũno. 20 Rũciĩni tene mũno makuma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩria maambĩrĩrie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga atīri, “Ta thĩkĩrĩria, inyū andũ a Juda o na a Jerusalemu! ĩtĩkiai Jehova Ngai wanyu na nīekũmũtirĩrĩra;

ifikia anabii ake na nīmūkūgaačia. **21** Thuuha wa kwanarīna na andū, Jehoshafatu agithuura andū a kūnīra Jehova na a kūmūgooca nī ūndū wa riiri wa ūtheru wake, nao hīndi rīra megūtongoria mbūtū iyo ya ita, makiugaga atiri: “Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo wendo wake ūtūūruga nginya tene.” **22** Na rīra maambirīrie kūna o na kūgooca-rī, Jehova akiġa andū mohie andū a Amoni, na a Moabi, na andū a kuuma Kīrīma kīa Seiru arīa maatharikāgīra Juda, nao magītoorio. **23** Nao andū a Amoni na a Moabi magīkūrīra andū a kuuma Kīrīma kīa Seiru, makīmananga na makīmāniina biū. Maarīka kūūruga andū a kuuma Seiru, magīteithīrīra kūniinana o ene. **24** Hīndi rīra andū a Juda maakinyire harīa hang’ethaniire na werū-rī, magīcūthīrīra mbūtū iyo nene ya ita, makīona no ciimba theri ciagwīte thī; gūtīrī mūdū o na ūmwe wetharīte. **25** Nī ūndū ūcio Jehoshafatu na andū ake magīthīi gūtaha indo, na thīini wacio makīona indo nyingī na ngu o na indo cia goro nyingī gūkīra ūria mangīahotire gūkuua. Ciarī nyingī ūū atī maanīnīre mīthenya itatū gūciungania. **26** Mūthenya wa kana makīungana Gītuamba-inī kīa Beraka, kūria maagoocire Jehova. Kīu nīkio gītūmaga gwītwo Gītuamba kīa Beraka nginya ūmūthī. **27** Hīndi iyo andū othe a Juda na a Jerusalemu, matongoretio nī Jehoshafatu, magīcooka Jerusalemu makenete, nīgūkorwo Jehova nīamaheete gītūmi ġia gūkenerera thū ciao. **28** Magītoonyā Jerusalemu na magīthīi hekarū-inī ya Jehova marī na inanda cia mūgeeto, na mitūrīrū, na tūrumbeta. **29** Namo mothamaki mothe ma mbūrūrī magītiġīra Ngai rīria maugīre ūria Jehova aarūte na thū cia Israēli. **30** Naguo ūthamaki wa Jehoshafatu ūġīkara ūri na thayū, nīgūkorwo Ngai wake nīamūheete ūhurūko mīena-inī yothe. **31** Nī ūndū ūcio, Jehoshafatu agīthamakīra Juda; nake aarī wa miāka mīrongo itatū na itano rīria aatuikire mūthamaki wa Juda, na agīthamaka arī Jerusalemu miāka mīrongo rīri na itano. Nyina eetagwo Azuba mwarī wa Shīlīhi. **32** Nake akīrūmīrīra mīthīire ya ithe Asa na ndaigana gūtīgana nayo; agīka ūria kwagīrīre maitho-inī ma Jehova. **33** No rīri, kūndū kūria gūtīūġīru gūtīigana kweherio, nao andū matiigana kwerekeria ngoro ciao kūrī Ngai wa maithe mao. **34** Ciiko iria ingī cia wathani wa Jehoshafatu kuuma kīambirīria nginya mūthīa, nīciandikītwo ibuku-inī rīa maūdū ma o mwaka rīa Jehu mūrū wa Hanani, marīa mandīkītwo ibuku-inī rīa athamaki a Israēli. **35** Thuuha ūcio Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agītuma ūrata na Ahazia mūthamaki wa Israēli, ūria warī na maūdū mainġi ma waganu. **36** Makiġuana nake atī maake marikabu cia wonjoria. Nao maarīka gūciaīra kūu Ezioni-Geberi, **37** Eliezeri mūrū wa Dodavahu wa kuuma Maresha akīrathīra Jehoshafatu ūrathi wa ūria akoona ūuru, akiuga atiri, “Tondū nīūġīte ūrata na Ahazia, Jehova nīekwananga kīria wakīte.” Nacio marikabu igitharūranio, na itīgana gūthīi rīra-inī ikarute wira wa wonjoria.

21 Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo hamwe nao o kūu Itūūra Inene rīa Daudi. Nake mūrūi Jehoramū agītūka mūthamaki ithenya rīake. **2** Ariū a ithe na Jehoramū mūrū wa Jehoshafatu maarī Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariah, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarī ariū a Jehoshafatu mūthamaki wa Israēli. **3** Ithe nīamaheete iheo nyingī cia betha na thahabu na indo ingī cia goro, o hamwe na matūūra manene mairīgīre na thingo cia hinya kūu Juda, no aheanire ūthamaki kūrī Jehoramū tondū nīwe warī mūrūi wa irīgithathi. **4** Rīria Jehoramū eehaandire na akīrūma ūthamaki-inī wa ithe-rī, nīooragire ariū a ithe

othe na rīhūi rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyūmba ya ūthamaki a Israēli. **5** Jehoramū aarī wa miāka mīrongo itatū na rīri rīria aatuikire mūthamaki. Nake agīthamaka arī Jerusalemu miāka inana. **6** Agīthīi na mīthīire ya athamaki a Israēli, o ta ūria nyūmba ya Ahabu yekaga, nīgūkorwo aahikīte mwarī wa Ahabu. Nake agakīlhagia maitho-inī ma Jehova. **7** No o na kūrī ūġo-rī, nī ūndū wa kīrīkaniro kīa Jehova kīria aarīkanīire na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyūmba ya Daudi. Nīeranīire atī nīarīmenyagīrīra tawa nī ūndū wake na njaro ciake nginya tene. **8** Hīndi ya Jehoramū-rī, Edomū nīmaremeire Juda na magīta mūdū ūngī mūthamaki wa ene. **9** Nī ūndū ūcio Jehoramū agīthīi kato na anene ake na ngaari ciake cia ita ciothe. Nao andū a Edomū makīmūġīcīria arī hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agīkīra ūtūkū, akiūra. **10** Nginya ūmūthī, Edomū matūūruga maremeire Juda. O ihinda rīu andū a Libina makīregana na watho wa Jehoramū, nīgūkorwo niatiganīire Jehova, Ngai wa maithe make. **11** O na nīngī nīakīte kūndū kūria gūtīūġīru kūu irīma-inī cia Juda, na agatūma andū a Jerusalemu mahūire ūmaraya, na akahītithīa andū a Juda njira. **12** Jehoramū akīnyīita marīa moimīte kūrī mūnabī Elija maandīkītwo atiri: “Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuga ūū: “Nduithīte na mīthīire ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mūthamaki wa Juda. **13** No rīri, nūthīite na mīthīire ya athamaki a Israēli, na nītongoretie andū a Juda na a Jerusalemu nīguo mahūire ūmaraya, o ta ūria nyūmba ya Ahabu yekire. O na nīngī nīūūrāgīte ariū a thoguo, na andū a nyūmba ya thoguo, na andū maarī aagīrīru gūgūkīra. **14** Nī ūndū ūcio, rīu Jehova akīrī magīthīi kūtūūra andū aku, na ariū aku, na atumia aku, na kīndū ġiothe ġīaku, acīhūire ihūūra inene. **15** Wee mwene nīkūrūara mūno, ūrūare mūrīmū wa mara ūtanghōna, nginya mūrīmū ūcio ūtūme mara maku mathīre biū.” **16** Jehova akīarahūrīra Jehoramū ūuru wa Afīlisti na wa Arabu arīa maatūūruga gūkūhī na Akushi. **17** Magītharīkīra Juda, na magīkūhūūra, na magīkuua indo ciothe irīa ciarī nyūmba ya mūthamaki, o hamwe na ariū ake na atumia ake. Ndaatīġīrio mūrūi o na ūmwe o tīga Ahazia ūria warī mūnīni mūno. **18** Thuuha wa maūdū macio mothe-rī, Jehova nīarehīthīire Jehoramū mūrīmū wa mara ūtanghōna. **19** Mahinda mathīianga, mūthīa-inī wa miāka rīri-rī, mara make makīuma nī ūndū wa mūrīmū ūcio, nake agīkua arī na ruo rūnene mūno. Andū ake matīgana gwakīa mwakī nī ūndū wa gītīo ġīake, ta ūria meekīte nī ūndū wa maithe. **20** Jehoramū aarī wa miāka mīrongo itatū na rīri rīria aatuikire mūthamaki, nake aathamakire arī Jerusalemu miāka inana. Na rīri, akua gūtīrī mūdū wagīre na kīeha, nake agīthikwo Itūūra Inene rīa Daudi, no ndaathīkīrwo mbīrīra-inī cia athamaki.

22 Nao andū a Jerusalemu magītua Ahazia mūrūi wa Jehoramū ūria warī mūnīni mūno mūthamaki ithenya rīake, nīgūkorwo atharīkīri ao arīa mookire kambī-inī hamwe na Arabu, nīmoragīte ariū arīa akūrū othe. Nī ūndū ūcio Ahazia mūrūi wa Jehoramū mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. **2** Ahazia aarī wa miāka mīrongo rīri na rīri rīria aatuikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mwaka ūmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarī wa mwana wa Omuri. **3** O nake agīthīi na mīthīire ya nyūmba ya Ahabu, nīgūkorwo nyina nīamūrīngagīrīra gwīka maūdū mooru. **4** Nīekīre maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria nyūmba ya Ahabu yekīte, nīgūkorwo thuuha wa gīkuū ġīa ithe, nīo maatuikire amūtaari na makīmūhītithīa. **5** Nīngī nīarūmūrīre mataaro mao rīria aathīre mbaara-inī na Joramū mūrūi wa Ahabu mūthamaki

wa Isiraeli makahūire Hazaeli mūthamaki wa Suriata kū Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makīguraria Joramū; 6 nī ūndū ūcio akīhūndūka, agīthīi Jezireeli nīgūo akahonie nguraro iria aagurārīrio Ramothu makīrūa na Hazaeli mūthamaki wa Suriata. Hīndī īyo Ahazia mūrū wa Jehoramū mūthamaki wa Juda agīgūrūka agīthīi Jezireeli akaroe Joramū mūrū wa Ahabu tondū niagurarītio. 7 Nī ūndū wa Ahazia gūthīi gūceerera Joramū, Ngai niarehire kūniinwo kwa Ahazia. Rīrīa Ahazia aakinyire-rī, makiumagara na Joramū magacemanie na Jehu mūrū wa Nīmushi, ūrīa Jehova aaitīrīrie maguta aniine nyūmba ya Ahabu. 8 O hīndī rīra Jehu aahingagia itua rīa cīra na nyūmba ya Ahabu-rī, niakorereire ariū a nyūmba ya ūthamaki wa Juda o na ariū a andū a nyūmba ya Ahazia, arīa maatungataga Ahazia, nake akīmooraga. 9 Ningī akiuma agacarie Ahazia, nao andū a Jehu makīnyīta Ahazia rīrīa eehithīe Samaria. Akīrehwo kūrī Jehu na akīuragwo. Nao makīmūthika nīgūkorwo moigre atīrī, “Aarī ūmwe wa ariū a Jehoshafatu, ūrīa warongoragia Jehova na ngoro yake yothe.” Nī ūndū ūcio gūkiaga mūdū thīinī wa nyūmba ya Ahazia warī na ūhoti mūiganu wa kūrīgāmīrīra ūthamaki ūcio. 10 Rīrīa Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūrīū niakuūte-rī, akīambīrīra kūniina nyūmba yothe ya ūthamaki wa Juda. 11 Nao rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramū, akīoya Joashu mūrū wa Ahazia akīmūruta na hito kuuma kūrī ariū a mūthamaki arīa maakirie kūuragwo, na akīmūhitha nyūmba ya toro hamwe na mūreri wake. Tondū Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramū na ningī mūtumia wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, aarī mwarī wa nyina na Ahazia, niāhithire mwana ūcio ndakonwo nī Athalia nīgūo ndakooragwo. 12 Nake agītūūra nao arī mūhithe hekarū-inī ya Ngai mīaka itandatū, hīndī rīra Athalia aathaga būrīri ūcio.

23 Na rīrī, mwaka wa mūgwanja Jehoiada nīonanirie hinya wake. Niāthondekire kīrīkanīro na anene a ita a thigari 100 nao maarī: Azaria mūrū wa Jerohamū, na Ishumaeli mūrū wa Jehohanani, na Azaria mūrū wa Obedi, na Maaseia mūrū wa Adaia, na Elishafatu mūrū wa Zikiri. 2 Nao magīthīi būrīri wa Juda wothē makīūnganagia Alawii na atongoria a nyūmba cia andū a Isiraeli kuuma matūūra-inī mothe. Rīrīa mookire Jerusalem-rī, 3 kīūngano gīothe nīkiagīre kīrīkanīro na mūthamaki kūu hekarū-inī ya Ngai. Jehoiada akīmeera atīrī, “Mūrīū wa mūthamaki no nginya athamake, o ta ūrīa Jehova eeraniire ūhoro-inī ūkonīi njaro cia Daudi. 4 Na rīrī, ūū nīgūo mūgwika: Gīcunjī gīa gatatu kīa inyuū athīnjīrī-Ngai na Alawii arīa megūthīi wīra mūthenya wa Thabatū mūrāngire mīrango, 5 gīcunjī gīa gatatu kīanyu mūrāngire nyūmba ya ūthamaki, na gīcunjī gīa gatatu mūrāngire kīhingo kīa mūthingi, nao andū acio angī othe maikare nja cia hekarū ya Jehova. 6 Mūtikanareke mūdū o na ūmwe atoonye hekarū ya Jehova tiga o athīnjīrī-Ngai na Alawii arīa marī wīra-inī; acio no matoonye tondū nī aamūre, no andū acio angī othe marāngire kīrīa Jehova ogīte marāngire. 7 Alawii makeiga mathīūrūkīrie mūthamaki, o mūdū arī na indo ciake cia mbaara guoko-inī. Mūdū o wothē ūngītoonya hekarū no nginya oragwo. Ikaragai hakuhī na mūthamaki kūrīa guothe angīthīi.” 8 Nao Alawii na andū othe a Juda magīka o ūrīa Jehoiada ūrīa mūthīnjīrī-Ngai aathanire. O mūdū akīoya andū ake arīa maathiiaga wīra mūthenya wa Thabatū na arīa moimagīra wīra, nīgūkorwo Jehoiada ūrīa mūthīnjīrī-Ngai ndarī gīkundi o na kīmwe aarekerie. 9 Ningī akīhe anene a ita a thigari 100 matimū na ngo iria nene na nini iria ciarī cia Mūthamaki

Daudi iria ciarī thīini wa hekarū ya Ngai. 10 Akīrūgama andū othe, o mūdū na indo ciake cia mbaara, magīthīūrūkīria mūthamaki, hau hakuhī na kīgongona, na hakuhī na hekarū, kuuma mwena wa gūthīni nginya mwene wa gathigathīni wayo. 11 Jehoiada na ariū ake makīruta mūrīū wa mūthamaki na makīmūkīra thūmbī ya ūthamaki; makīmūnengera ibuku rīa kīrīkanīro na makīanīrīra atī niwe mūthamaki. Makīmūtirīria maguta na makīanīrīra, makiuga atīrī, “Mūthamaki arotūūra nginya tene!” 12 Rīrīa Athalia aagīuire inegene rīa andū makīhanyūka magīgūngūyagīra mūthamaki, agīthīi kūrī o kūu hekarū-inī ya Jehova. 13 Agīcūthīrīra, na akīona mūthamaki arūgamite gītūgi-inī gīake itoonyero-inī. Nao anene na ahuhī tūrumbeta marūgamite hakuhī na mūthamaki, nao anene marī na indo cia kūina magatongoria andū arīa angī na nyūmba cia kīgooa. Nake Athalia agītembūranga nguo ciake cia igūrū, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ungumania! Ungumania!” 14 Nake Jehoiada ūrīa mūthīnjīrī-Ngai agītūma anene a ita a thigari igana igana, arīa maarī arūgamīrīri a mbūtū cia ita, akīmeera atīrī, “Mūrūtūrūre, mūmūrehe arī gatagati ga thigari, na mūdū o wothē ūngīmūma thūutha, oragwo.” Nīgūkorwo mūthīnjīrī-Ngai nioigite atīrī, “Mūtīkamūūragīre hekarū-inī ya Jehova.” 15 Nī ūndū ūcio makīmūnyīta, agīkinya itoonyero-inī rīa Kīhingo kīa Mbarathi, o kūu nja-inī cia nyūmba ya ūthamaki, makīmūūragīra hau. 16 Nake Jehoiada akīgīa na kīrīkanīro atī we, na andū, na mūthamaki megūtūka andū a Jehova. 17 Nao andū othe magīthīi hekarū-inī ya Baali na makīmītharia. Makiuanga igongona na mīhanano na makīūrāgīra Matani ūrīa warī mūthīnjīrī-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. 18 Ningī Jehoiada akīneana ūrūgamīrīri wa hekarū ya Jehova moko-inī ma athīnjīrī-Ngai, arīa maarī Alawii, arīa maahetwo wīra hekarū-inī nī Daudi, marutagīre Jehova magongona ma njino o ta ūrīa kwandīkitwo watho-inī wa Musa, o makinaga na magakena o ta ūrīa Daudi aathanīte. 19 O na ningī nīagīre aikaria a mīrango ihingo-inī cia hekarū ya Jehova nīgeetha gūtīkagīe mūdū o na ūmwe ūthetheretie ūngītoonya. 20 Akīoya anene a ita thigari igana, na anene arīa angī, na aathani a andū, na andū othe a būrīri, magīkūrūkia mūthamaki kuuma hekarū-inī ya Jehova. Magītōonya nyūmba ya ūthamaki magereire kīhingo kīa Rūgongo na magīkarīria mūthamaki gītī-inī kīa ūnene, 21 nao andū othe a būrīri magīkena. Narīo itūūra inene rīkihoorera, tondū Athalia nīarīkitie kūrāgwo na rīhūi rwa njoro.

24 Na rīrī, Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīrīa aatuūkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalem mīaka mīrongo īna. Nyina eetagwo Zibia na oimīte Birishiba. 2 Joashu nīekire maūdū marīa magīrīre maitho-inī ma Jehova mīaka-inī yothe ya Jehoiada ūrīa mūthīnjīrī-Ngai. 3 Jehoiada akīmūthuūria atumia eerī, nake agīciara aanake na airītu. 4 Thuutha ūcio Joashu agītua itua rīa gūcookereria hekarū ya Jehova. 5 Agītūa athīnjīrī-Ngai na Alawii hamwe, akīmeera atīrī, “Thīī matūūra-inī ma Juda mūnganie mbeeca iria ciagīrīrwo nī kūrīhwo o mwaka kuuma Isiraeli cia gūcookereria hekarū ya Ngai wanyu. Ikai ūndū ūcio o rīu.” No Alawii matīgana gwīka ūndū ūcio narua. 6 Nī ūndū ūcio mūthamaki agītā Jehoiada mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, akīmwīra atīrī, “Nī kīi kīgīrītie wīre Alawii marehe igooti rīa kuuma Juda na Jerusalem rīrīa rīatuanīrwo nī Musa ndungata ya Jehova o na kīūngano kīa Isiraeli nī ūndū wa Hema ya ūra?” 7 Na rīrī, ariū a Athalia, mūtumia ūcio mwaganu, nī mabunjīte hekarū ya Ngai, o

na makahũthĩra indo iria nyamũre na maũndũ ma Baali. 8 Mũthamaki niathanire, nao andũ magĩthondeka ithandũkũ na makĩrĩgĩa nja, hau kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova. 9 Nao nĩmahunjanĩirie kũu Juda na Jerusalemu atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kũrehe igooti rĩa Jehova rĩrĩa Musa ndungata ya Ngai oigire arĩ werũ-inĩ atĩ rĩrutagwo nĩ Isiraeli. 10 Anene othe na andũ othe nĩmarehire maruta mao makenete, makĩmekĩra ithandũkũ o nginya rikĩyũra. 11 Rĩrĩa rĩothe ithandũkũ rĩarehagwo kũrĩ anene a mũthamaki nĩ Alawii, na mona atĩ rĩrĩ na mbeeca nyingĩ, mwandiki na nyũmba ya ũthamaki na mũnene ũrĩa wathuurĩtuo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, mookaga makoonoria ithandũkũ rĩu, na makarĩcookia harĩa rĩaigagwo. Meekaga ũguo o ihinda, kwa ihinda, na makĩũngania mbeeca nyingĩ mũno. 12 Nao mũthamaki na Jehoiada magĩcinengera andũ arĩa maarutire wĩra ũrĩa wendekanaga nĩ ũndũ wa hekarũ ya Jehova. Makĩandĩka mabundi a mahiga na a mbaũ nĩguo macookererie hekarũ ya Jehova, o na makĩandĩka aruti a wĩra wa igeria o na a gĩcango nĩguo macookererie hekarũ. 13 Andũ arĩa maarũgamagĩrĩra wĩra maarĩ na kĩyo, naguo wĩra wa gũcookereria hekarũ ũgĩthĩ na mberere wega ũrũgamĩrĩrwo mũno. Magĩaka hekarũ ya Ngai rĩngĩ o ta ũrĩa mũhano wayo wa mberere watarĩi, na makĩmiaka i mũno mũno. 14 Rĩrĩa maarĩkirie kũmiaka, makĩrehera mũthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingĩ, nacio igĩtũmirwo gũthondeka indo cia hekarũ ya Jehova: indo cia wĩra na cia maruta ma njino, o na magĩthondeka thaani na indo ingĩ cia thahabu na cia betha. Rĩrĩa rĩothe Jehoiada aarĩ muoyo-rĩ, maruta ma njino maarutagwo marũmanĩrĩrio hekarũ-inĩ ya Jehova. 15 Na rĩrĩ, Jehoiada aarĩ mũkũrũ, na akaingĩhia miaka, nake agĩkua arĩ wa miaka 130. 16 Aathikĩrwo kũrĩa athamaki maathikĩtuo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, tondu wa wega ũrĩa ekĩte Isiraeli nĩ ũndũ wa Ngai na hekarũ yake. 17 Thuutha wa gĩkũũ kĩa Jehoiada, anene a Juda magũũka kũgeithia mũthamaki, nake agĩkĩmathikĩrĩra. 18 Nao magĩtiganĩra hekarũ ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makĩhooya itugĩ cia Ashera na mĩhianano. Tondu wa wĩhia wao-rĩ, marakara ma Ngai magĩkinyĩra Juda na Jerusalemu. 19 O na gũũka Jehova nĩatũmire anabii kũrĩ andũ nĩguo mamacookie kũrĩ we-rĩ, na o na aakorwo nĩmarutire ũra wa kũmookĩrĩra-rĩ, matiigana kũmaigua. 20 Ningĩ Roho wa Ngai ũgĩkinyĩrĩa Zekaria mũrũ wa Jehoiada ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai. Akĩrũgama mberere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Ngai ekuuga, ‘Nĩ kĩ gĩgũtũma mũremere watho wa Jehova? Nĩũ mũtingĩgaacĩra. Tondu nĩmũtiganĩirĩe Jehova, o nake nĩamũtiganĩirĩe.’” 21 No makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre, nao maathĩtuo nĩ mũthamaki-rĩ, makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkũũra o nja-inĩ ya hekarũ ya Jehova. 22 Nake Mũthamaki Joashu ndaigana kũrĩrĩkana ũtaana ũrĩa Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nĩ kũũraga ooragire mũrũwe, ũrĩa woigire atĩrĩ agĩkua, “Jehova arona ũndũ iyũ na akũrĩhie.” 23 Mũthĩra-inĩ wa mwaka, mbũtũ ya ita ya Suriata igĩthĩ gũtharĩkĩra Joashu; ikĩhũũra Juda na Jerusalemu, na ikĩũraga atongoria othe a andũ. Magĩtũma indo ciothe irĩa maatahĩte kũrĩ mũthamaki wao kũu Dameski. 24 O na gũũka mbũtũ ya ita ya Asuriata yokite o na andũ anini, Jehova nĩaneanire mbũtũ nene ya ita moko-inĩ mayo. Tondu andũ a Juda nĩmatiganĩirĩe Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agĩkinyĩrio ituuro rĩake. 25 Rĩrĩa Asuriata meherire-rĩ, magĩtiga Joashu agurarĩtio mũno. Anene ake makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre nĩ ũndũ wa kũũraga mũrũu wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nao makĩmũũragĩra gĩtanda-inĩ gĩake. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, no ndaathikĩrwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki. 26

Arĩa maagĩre ndundu mamũũkĩrĩre maarĩ Zabadi mũrũ wa Shimeathu mũndũ-wa-nja Mũamoni, na Jehozabadi mũrũ wa Shimurithu mũndũ-wa-nja Mũmoabi. 27 Ūhoro wa arĩũ ake na morathi maingĩ maamũkonĩ, na maandĩko makonĩ gũcookererio kwa hekarũ ya Ngai maandĩkitwo thĩĩni wa ibuku rĩa ũtaũranĩ rĩa athamaki. Nake mũrũũ Amazia agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake.

25 Amazia aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na itano rĩrĩa aatuũkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalemu miaka mĩrongo tĩrĩ na kenda, nake nyina eetagwo Jehoadini na oimĩte Jerusalemu. 2 Niekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yotho. 3 Thuutha wa ũthamaki kũrũma wega wathani-inĩ wake, akĩũraga anene arĩa mooragĩte ithe Joashu ũrĩa warĩ mũthamaki. 4 No rĩrĩ, ndaigana kũũraga arĩũ ao, no eekire kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa, harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkua nĩ ũndũ wa mehĩa make we mwene.” 5 Amazia agĩta andũ a Juda hamwe, na akĩmaiga maroragwo nĩ anene a ikundi cia andũ ngiri ngiri na anene a ikundi cia andũ igana, igana kũringana na nyũmba ciao cia andũ othe a Juda na Benjamini. Agĩcooka agĩta andũ othe arĩa maarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria na akĩona atĩ kwarĩ na andũ 300,000 arĩa mangĩathiire mbaara-inĩ, andũ mangĩahotire kuoya itimũ na ngo. 6 O na ningĩ agĩkombora andũ a kũria 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana rĩmwe cia betha. 7 No rĩrĩ, mũndũ wa Ngai agĩtũka kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki-rĩ, thigari ici cia kuuma Isiraeli itigatwarane nawe, nĩgũkorwo Jehova ndarĩ hamwe na Isiraeli, na ndarĩ hamwe na andũ o na arĩkũ a Efiraimu. 8 O na ũngĩthĩ ũrũe na ũcamba mbaara-inĩ, Ngai no arĩtũma ũhootwo nĩ thũ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa gũgũteithia kana wa gũtũma ũhootwo.” 9 Amazia akĩũria mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa nĩ ũndũ wa taranda irĩa 100 ndarĩhiere nĩ ũndũ wa thigari icio cia Isiraeli?” Nake mũndũ wa Ngai agĩcookia atĩrĩ, “Jehova no akũhe ingĩ nyingĩ gũkĩra icio.” 10 Nĩ ũndũ ũcio Amazia akĩrekereria thigari icio cioĩke kũrĩ we kuuma Efiraimu, agĩciira ciĩũũ. Nacio ikĩrarĩra andũ a Juda mũno, na ikĩĩnũka irĩ na marakara maingĩ. 11 Amazia agĩcooka akĩbanga thigari ciake, agĩcitongoria na mwena wa Gituamba gĩa Cumbĩ, kũria ooragire andũ 10,000 a Seiru. 12 Mbũtũ ya ita ya Juda ikĩnyĩta andũ 10,000 marĩ muoyo, na ikĩmatwara handũ igũrũ wa rworo rwa ihiga, ikĩmaika thĩ magĩthuthĩkanga. 13 Hĩndĩ o iyo, thigari irĩa Amazia aacookithĩte akĩgĩria ikarũe-rĩ, igĩtharĩkĩra matũũra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Haroni. Nacio ikĩũraga andũ 3,000 na igĩtaha indo nyingĩ mũno. 14 Rĩrĩa Amazia aacookire oimĩte kũũraga andũ a Edomu-rĩ, nĩainũkire na ngai cia andũ a Seiru. Agĩcĩrũgama ta ngai ciake mwene, agĩciĩnamĩrĩra na agĩcirũra magongona ma njino. 15 Marakara ma Jehova magĩakanĩra Amazia, na akĩmũtũmĩra mũnabii, ũrĩa wamũũrĩre atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũhooe kĩrĩra kũrĩ ngai cia andũ acio, o irĩa itaangĩahotire kũhonokia andũ acio kuuma moko-inĩ maku?” 16 O akĩaragwa-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩtũgũtũme mũtaari wa mũthamaki? Kira! Nĩ kĩ gĩgũtũma wende kwĩyũragithia?” Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio agĩkĩra, no akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Ngai nĩatuĩte itua gũkwana, nĩ ũndũ niwĩkĩte ũndũ ũcio, na niwarega kũũga kĩrĩra gĩakwa.” 17 Thuutha wa Amazia mũthamaki wa Juda kũhooya kĩrĩa kuuma kũrĩ atari ake-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri

ino ya njūgitano kūrī Jehoashu mūrū wa Jehoahazu, mūrū wa Jehu mūthamaki wa Isiraeli, akimwīra afīrī: “Ūka, tūcemanie, tuonane ūthiū kwa ūthiū.” **18** No Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli agicookeria Amazia mūthamaki wa Juda afīrī, “Mahiū ma nyeki-ini ma kūu Lebanoni nīmatūmūire mūtarakwa ndūmīrīri o kūu Lebanoni makīwīra afīrī: ‘Heana mwarīgūo ahikio nī mūrū wakwa.’” Hīndī ūyo nyamū ya gīthaka ya kūu Lebanoni īgūka īkīrangīrīria mahiū macio ma nyeki-ini na makinya mayo. **19** Wīrīte na ngoro atī nīūrīkitīe gūtooria Edomu, na rīu ūkeeyana na ūgetīia. No ikara mūci! Nī kī gīgūtūma wīrehere thīina na wīniinīthie wee mwene o hamwe na andū a mūrū?” **20** O na kūrī ūguo-rī, Amazia ndaigana gūthīkīrīria, nīgūkorwo nī Ngai warutaga wīra nīgūo amaneane moko-ini ma Jehoashu, tondū andū a Juda nīmarongoragia ngai cia Edomu. **21** Nī ūndū ūcio Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli akīmathārīkīra. We na Amazia mūthamaki wa Juda makīng’ethanīra kūu Bethi-Shemeshu thīini wa Juda. **22** Andū a Juda makīhūūrwo nī andū a Isiraeli, na o mūdndū akīūrīra gwake mūciī. **23** Nake Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli akīnyīita Amazia mūthamaki wa Juda, mūrū wa Joashu, mūrū wa Ahazia, o kūu Bethi-Shemeshu. Nīngī Jehoashu akīmūrehe Jerusalemu, na akīmōmora rūthingo rwa Jerusalemu kuuma Kīhingō kīa Efiraimu nginya Kīhingō gīa Koine, handū ha buti ta 600 kūrīa. **24** Nake akīōya thahabu yothe na betha, na indo ciothe irīa ciarī thīini wa hekarū ya Ngai irīa ciamenyagīrīrwo nī Obedi-Edomu, hamwe na īgīina cia nyūmba ya ūthamaki, na andū arīa maatahitwo, nake agicookia Samaria. **25** Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda aatūūrīre muoyo miaka ikūmi na itano thuuha wa gīkūū kīa Jehoashu mūrū wa Jehoahazu mūthamaki wa Isiraeli. **26** Ha ūhorō wa maūdndū marīa mangī ma wathani wa Amazia kuuma kīambīrīria nginya mūthia-rī, gīthī tī maandīke ibuku-ini rīa athamaki a Juda na Isiraeli? **27** Kuuma hīndī irīa Amazia aagarūrūkīre agītīga kūrūmīrīra Jehova-rī, makīmūciīrīria mamūūrīrīre kūu Jerusalemu, nake akīūrīra Lakishi, no magītūma andū mamūrūmīrīre o nginya Lakishi, makīmūrāgīra kuo. **28** Agīcookio agīrīrwo mbarathi īgurū, na agīthikwo hamwe na maithe Itūūra-ini Inene rīa Juda.

26 Nīngī andū othe a Juda makīōya Uzīa, arī wa mīaka ikūmi na itandatū, na makīmūtua mūthamaki ithenya rīa ithe Amazia. **2** Nīwe waakithīrie Elothu rīngī, na akīrīcookeria Juda thuuha wa Amazia kūhurūka hamwe na maithe make. **3** Uzīa arī wa mīaka ikūmi na itandatū rīrīa aatūūrīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo itano na ūrī. Nyīna eetagwo Jerolīa, na oīmīte Jerusalemu. **4** Nake nīekīre maūdndū marīa maarī magīrīru maitho-ini ma Jehova, o ta ūrīa ithe Amazia eekīte. **5** Nīarongoragia Ngai matukū-ini ma Zekarīa, ūrīa wamūrūtīte gwītīgīra Ngai. Nārīo ihīnda rīrīa rīothe aarongoragia Jehova-rī, Ngai nīamūheaga ūgaacīru. **6** Uzīa nīathīire kūrūa na Afīlisti, na akīmōmora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Nīngī agīcooka agīka rīngī matūūra marīa maarī hakuhi na Ashidodi na kūdndū kūngī gatagatī-ini ka Afīlisti. **7** Ngai akīmūteithīa kūhūūrana na Afīlisti na Arabu arīa maatūrāga Guri-Baali na Ameuni. **8** Aamonī nīmarehire īgooti kūrī Uzīa, nāyo ngumo yake īkīhunja o nginya mūhaka wa Misirī, nī ūndū nīagīte na hīnya mūno. **9** Uzīa nīaakīre mīthingo mīrīahu na īgurū kūu Jerusalemu hau Kīhingō-ini gīa Koine, na hau Kīhingō-ini gīa Gītumba, na hau koine-ini ya rūthingo, na akīmīrīgīra na thingo cia hīnya. **10** Nīngī agīka mīthingo mīrīahu na

īgurū kūu werū-ini na akienja ithīma nīyngī, nī ūndū aarī na mahiū maingī kūu mūhuro-ini wa irīma, o na kūu werū wa irīma-ini. Aarī na andū maarutaga wīra mīgūnda-ini yake ya irīo na ya mīthabībū kūu irīma-ini o na mīgūnda-ini irīa mīnoru, tondū nīendete ūrīmī. **11** Uzīa aarī na mbūtū ya ita irīa yarūtūtō yaga mūno, na yakoragwo ūhaarīrie gūthīi mbaara-ini, īgāyanītio ikundi kūringana na mūigana wayo na kūringana na ūrīa yacookanīrīrio nī Jeieli ūrīa warī mwandīki na Maaseia ūrīa warī mūnene wao, matongoretio nī Hanania, ūmwe wa anene a nyūmba ya ūthamaki. **12** Naguo mūigana wothe wa atongoria a nyūmba arīa maarūmagagīrīra thīgārī warī 2,600. **13** Wathani-ini wao haarī na mbūtū ya ita ya andū 307,500 arīa maarūtītō ūhorō wa mbaara, mbūtū ūyo yarī na hīnya na nīyo yateithagia mūthamaki akīrīa na thū ciake. **14** Uzīa nīaheire mbūtū ūyo yake ya ita ngo, na matīmū, na ngūbia, na nguo cia īgera, na mota na mahiga ma īgūtha. **15** Kūu Jerusalemu-rī, andū maarī oogī mūno magīthondeka īkaari ciahūthagīrwo mīthingo-ini na koine-ini cia ūgītīri na nīra ya gūkia mīgūū na gūkia mahiga manene. Ngumo yake īkīhunja kūdndū kūraya nīgūkorwo nīateithīrio mūno nginya akīgīa na hīnya mūno. **16** No thuuha wa Uzīa kūgīa na hīnya-rī, gwītūīgīria gwake gūkīmūniina. Akīaga gūtūka mwīhokeku harī Jehova Ngai wake, na agītōonyā hekarū ya Jehova nīgūo acīne ūbumba kīgongona-ini kīa ūbumba. **17** Nake Azarīa ūrīa mūthīnjīri-Ngai hamwe na athīnjīri-Ngai omīrīru mīrongo īnana a Jehova, makīmūma thuuha o nginya na kūu thīini. **18** Nao makīmūng’etheru mamūkaanie, makīmīwīra afīrī, “Gūtiagīrīre, wee Uzīa, ūcīnīre Jehova ūbumba. Ūcio nī wīra wa athīnjīri-Ngai arīa marī a rūcīaro rwa Harūni, arīa maamūrītō macīnaga ūbumba. Uma handū haha haamūre nīgūkorwo ndūrī mwīhokeku, na Jehova Ngai ndangīgūtīia.” **19** Uzīa, ūrīa wanyīitīte rūgīo na guoko ehaarīrie gūcina ūbumba, akīrarakar mūno. Na o hīndī ūyo aagūthūgāra athīnjīri-Ngai marī hau mbere ya kīgongona kīa ūbumba, hekarū-ini ya Jehova, mūrīmū wa mangū ūgītūthūka thīithi-ini wake. **20** Na rīrīa Azarīa, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na athīnjīri-Ngai acīo ongī the maamūrīrīrī, makīona atī aarī na mangū thīithi; nī ūndū ūcio makīmūmīa na nja na ihenya. O nake we mwene nīaiguaga kwenda mūno kuuma nja, nī ūndū Jehova nīamūhūūrīte na mūrīmū ūcio. **21** Mūthamaki Uzīa aatūūrīre arī na mangū nginya rīrīa aakūire. Aatūūrīre nyūmba arī wīki, arī na mangū, na agīrītīo gūthīiaga hekarū ya Jehova. Mūrīū Jothamu akīrūgamīrīra nyūmba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būrūrī ūcio. **22** Namo maūdndū marīa mangī makonīi wathani wa Uzīa-rī, kuuma kīambīrīria nginya mūthīa, nīmandīkitwo nī mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu. **23** Nake Uzīa akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hakuhi nao gīthaka-ini kīrīa kīarī gīa gūthikanwo gīa athamaki, nīgūkorwo andū moigīre afīrī, “Ararī na mangū.” Nake mūrīū Jothamu agītūka mūthamaki ithenya rīake.

27 Jothamu arī wa mīaka mīrongo ūrī na itano rīrīa aatūūrīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nyīna eetagwo Jerusha mwarī wa Zadoku. **2** Nake agīka maūdndū marīa maagīrīre maitho-ini ma Jehova, o ta ūrīa ithe Uzīa eekīte, nowe ndaigana gūtoonyā hekarū ya Jehova gūcina ūbumba ta ūrīa ithe eekīte. No rīrī, andū nīmathīire o na mbere gwīka maūdndū mao mooru. **3** Jothamu nīaakīre rīngī mwako wa Kīhingō kīa Rūgongo kīa hekarū ya Jehova, na akīruta wīra mūnene wa rūthingo rūrīa rwārī kīrīma-ini kīa Ofeli. **4** Nīaakīre matūūra irīma-ini cia Juda

na agiaka nyumba cia ũgitiri na mũthiringo miraihu na igũrũ kũndũ kũria kwarĩ na mũtũiti. **5** Jothamu nĩarũire mbaara na mũthamaki wa Amoni na akĩmahoota. Mwaka-inĩ ũcio, Aamoni nĩmamũrĩhĩre taranda igana rĩmwe cia betha, na kori 10,000 cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andũ a Amoni nĩmamũreheire indo o ta icio mwaka-inĩ wa keerĩ na wa gatatũ. **6** Jothamu niagiũre na hinya nĩ ũndũ niathiaga na mũthĩre mũringĩrũ hĩndĩ ciothe mbere ya Jehova Ngai wake. **7** Namo maũndũ marĩa mangĩ makonĩi wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciiko iria ingĩ eekire-rĩ, nĩmandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na Juda. **8** Nike aarĩ wa mĩaka mũrongo rĩri na itano rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na itandatũ. **9** Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nike mũriũ Ahazu agĩtuika mũthamaki ithenya rĩa.

28 Ahazu aarĩ wa mĩaka mũrongo rĩri rĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na itandatũ. Nike ndaigana gũwĩka maũndũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, ta ũria ithe Daudi eekĩte. **2** Aathiaga na mũthĩire ya athamaki a Isiraeli, o na ningĩ agĩthondeka mihiyanano ya Baali ya gũtwekio ya kũhooyagwo. **3** Nike agĩcĩnĩra magongona kũu Gituamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na akĩruta arĩũ ake marĩ magongona ma gũcĩnwo na mwakĩ, arũmĩrĩre mũthĩire rĩa rĩrĩ thaahu ya ndũrĩrĩ iria Jehova aingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **4** Nĩaarutire magongona na agĩcĩnĩra ũbumba kũndũ kũria gũtũũgũru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, na rungu rwa mitĩ rĩa mũrũru. **5** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wake akĩmũneana kũrĩ mũthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makĩmũhootha na magĩtaha andũ ake angĩ matuĩke migwate, na makĩmatwara Dameski. O na ningĩ nĩaneanĩrwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Isiraeli ũria wamũringire iringa inene ma. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe-rĩ, Peka mũrũ wa Remalia nĩooragire thigari 120,000 kũu Juda, tondũ andũ a Juda nĩmatĩrĩkĩte Jehova, Ngai wa maithe mao. **7** Zikĩrĩ ũria Mũefĩraimu njamba ya ita akĩũraga Maaseia mũrũ wa mũthamaki, na Azĩrikamu ũria warĩ mũmenyereri wa nyũmba ya ũthamaki, na Elikana ũria warĩ wa keerĩ kuuma harĩ mũthamaki. **8** Andũ a Isiraeli magĩtaha kuuma kũrĩ arĩũ a ithe wao atumia 200,000 na arĩũ na aarĩ ao. Ningĩ no maatahĩre indo nyingĩ iria maacookire nacio Samaria. **9** No rĩrĩ, mũnabĩ wa Jehova wetagwo Odedi aarĩ kuo, nake akĩumagara agatũnge mbũtũ cia ita igĩcōōka Samaria. Nike agĩcĩra atĩrĩ, "Tondũ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nĩarakarĩre andũ a Juda-rĩ, nĩamaneanire moko-inĩ manyu. No inyuĩ nĩmũmooragĩte na marakara, namo nĩ makĩnyĩte o igũrũ. **10** Na rĩrĩ, mũcĩrĩrĩre gũtua arũme na andũ-a-nja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No gĩthĩ o na inyuĩ mũthĩhĩtĩte na mũkehĩria Jehova Ngai wanyu? **11** Rũu ta gĩthĩkĩrĩrie! Cookia andũ a burũri wanyu arĩa mũnyĩtĩte migwate, nĩgũkorwo marakara mahiũ ma Jehova marĩ igũrũ rĩanyu." **12** Hĩndĩ ũyo atongoria amwe kũu Efiraimu, nao nĩ Azaria mũrũ wa Jehohanani, na Berekia mũrũ wa Meshilemothu, na Jehizikia mũrũ wa Shalumu, na Amasa mũrũ wa Hadilai, makĩrũgama nĩguo makaanie andũ acio moimaga mbaara-inĩ. **13** Makĩmeera atĩrĩ, "Mũtikarehe migwate ũyo gũkũ, tũtikoonwo tũhĩtĩte mbere ya Jehova, naguũ ũndũ ũcio wongerere mehia na mahĩtia maitũ. Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ o na rĩu nĩ maingĩ, namo marakara make mahiũ marĩ igũrũ rĩa Isiraeli." **14** Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩrekereria migwate na indo iria ciatahĩte, o hau mbere ya anene na ya kũngano kũu gĩothe. **15** Nao andũ arĩa maarĩ

agwete na marĩtwa makĩoyia migwate ũyo, na arĩa maarĩ njaga makĩmahumba nguō kuuma indo-inĩ iria ciatahĩtwe. Makĩmahe nguō na iraatũ, na irio na kĩndũ gĩa kũnyua, na maguta ma kũhōnania. Nao arĩa othe mataarĩ na hinya makĩhaicio ndigiri igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩmacookia kũrĩ andũ a burũri wao o kũu Jeriko, Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ, nao magĩcōōka Samaria. **16** Na rĩrĩ, ihĩnda rĩu Mũthamaki Ahazu agĩtũmanĩra mũthamaki wa Ashuri amũteithie. **17** Andũ a Edomu nĩmoookĩte rĩngĩ na magatharĩkĩra Juda, na magakua migwate, **18** na o hĩndĩ ũyo nao Afilisti nĩmahũrĩte matũũra marĩa maarĩ mũgoro-inĩ wa irĩma, na Negevu kũu Juda. Nĩmatahĩre na magĩhōkara matũũra ma Bethi-Shemeshu, na Aijaloni, na Gederothu, o ũndũ ũmwe na Soko, na Timuna, na Gĩmuzo, na tũtũũra tũnini tũria twamathiũrũrũkĩrie. **19** Nike Jehova nĩagĩthĩrie Juda gĩtũio tondũ wa Ahazu mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩoongereire waganu kũu Juda, na niagiite kwĩhoheka mũno harĩ Jehova. **20** Nike Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri agĩtuika kũrĩ we, no handũ ha kũmũteithia nĩkũmũthĩnĩa aamũthĩnĩrie. **21** Ahazu akĩoyia indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, na kuuma nyũmba-inĩ ya ũthamaki, na kuuma kũrĩ arĩũ a mũthamaki, na agĩcihe mũthamaki wa Ashuri, no ũndũ ũcio ndwamũteithĩrie. **22** Mahĩnda macio make ma thĩĩna-rĩ, Mũthamaki Ahazu no gũkĩrĩrĩra aakĩrĩrĩrie kwaga wĩhoheku harĩ Jehova. **23** Akĩrũtĩra ngai cia Dameski iria ciamũhoote magongona, nĩgũkorwo eecĩragia atĩrĩ, "Kuona atĩ ngai cia athamaki a Suriata nĩcimateithĩtie-rĩ, nĩngũcĩrutĩra igongona nĩguo cĩndieithie o na nĩ." No icio nĩcio cĩamũnĩnĩre na ikĩnĩina Isiraeli rĩothe. **24** Ahazu agĩcōokereria indo cia hekarũ ya Ngai na agĩcĩthaamia. Agĩcōōka akĩhĩngama mirango ya hekarũ ya Jehova, na agiaka igongona ikĩyũra o koine-inĩ ciothe cia njĩra cia itũũra rĩa Jerusalemu. **25** Ningĩ o itũũra-inĩ rĩothe rĩa Juda agiaka kũndũ kũria gũtũũgũru gwa kũrutĩra ngai ingĩ magongona ma njino, nake agĩthĩrĩkia Jehova, Ngai wa maithe make, agĩtũma arakare. **26** Namo maũndũ marĩa mangĩ makonĩi wathani wake na mũthĩre yake yothe-rĩ, kuuma kiambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. **27** Nike Ahazu akĩhũrũka hamwe na maithe make na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu, no ndaĩgirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki a Isiraeli. Nike mũriũ Hezekia agĩtuika mũthamaki ithenya rĩa.

29 Hezekia aarĩ wa mĩaka mũrongo rĩri na itano rĩria aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mũrongo rĩri na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarĩ wa Zekaria. **2** Nike agĩka maũndũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũria ithe Daudi eekĩte. **3** Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩahĩngĩrĩre mirango ya hekarũ ya Jehova na akĩmũthōndeka kũria yathũkĩtio. **4** Nike akĩrehe athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii, akĩmacookanĩrĩria hamwe nja ya mwena wa irathĩro, **5** akiuga atĩrĩ: "Ta thĩkĩrĩria inyuĩ Alawii! Mwĩtherie rĩu, na mũtherie hekarũ ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eherai kĩndũ gĩothe kĩrĩ thaahu kuuma handũ-haria-haamũre. **6** Maithe maitũ matiarĩ ehoheku; nĩmekire ũũru maitho-inĩ ma Jehova Ngai witũ na makĩmũtirika. Nĩmahũgĩrĩre mothiũ mao makĩaga kũroora gĩkoro kĩa Jehova, makĩmũhutafĩra. **7** O na ningĩ nĩmahĩngĩre mirango ya gĩthaku na makĩhōria matawa. Maticianĩre ũbumba kana makĩrutĩra Ngai wa Isiraeli maruta o na marĩkũ ma njino handũ-inĩ harĩa haamũre. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, marakara ma Jehova magĩkōra Juda na Jerusalemu; nake agĩtũma matũke ta kĩndũ gĩa kũmakania na kĩa magĩgi, na gĩa kũnyũrĩrio, o ta ũria mũreyōnera na

maitho manyu. **9** Kiu nikiò giátumire maithe maitù mooragwo na rühiü rwa njoro, na nokio giátümüte ariü aitù, na airüü aitù, na atumia aitù matahwo. **10** Na rirì, ndiciirítie na ngoro yakwa kürikanira kirikaniro na Jehova, Ngai wa Isiraëli, nigeetha marakara make mahiü matweherere. **11** Atiriri, ariü akwa, mütigatuike andü matarümbüyagia ündü, nigükorwo Jehova niamüthuurite mürügamage mbere yake mümütungatagire, mütuike a gütungata müri mbere yake na mücinage übumba." **12** Hindi iyo Alawii aya makümbiriria küruta wira: kuuma küri Akohathu, maarí Mahathu müri wa Amasai, na Joeli müri wa Azaria; kuuma küri Amerari, maarí Kishu müri wa Abudi, na Azaria müri wa Jehaleleli; kuuma küri Agerishoni, maarí Joa müri wa Zima, na Edeni müri wa Joa; **13** kuuma küri njiaro cia Elizafani, maarí Shimuri na Jeieli; kuuma küri njiaro cia Asafu, maarí Zekaria na Matania; **14** Kuuma küri njiaro cia Hemani, maarí Jehuëli na Shimei; kuuma küri njiaro cia Jeduthuni, maarí Shemaia na Uzieli. **15** Maarikia gücookaniriria ariü a ithe wao hamwe na meetheria-rí, magiütoonya hekarü ya Jehova, makimütheria, o ta üria müthamaki aathanite arümüriire kiugo kia Jehova. **16** Nao athinjiri-Ngai magiütoonya handü-haria-haamüre ha Jehova niguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaari theru iria maakorire küu hekarü-ini ya Jehova magiciruta magiciiga nja ya hekarü ya Jehova. Nao Alawii magicüoy magicitwara Giüwamba-ini gia Kidironi. **17** Maambiririe wira wa gütheria hekarü müthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na müthenya wa inana wa mweri ücio magikinya giüthaku-ini kia Jehova. Na handü ha matukü mangi manana-rí, magitheria hekarü ya Jehova yo nyene, na makirikia wira ücio müthenya wa ikümi na itandatü wa mweri ücio wa mbere. **18** Magicooka magithii küri Müthamaki Hezekia, makimüwira atiri: "Nütütheretie hekarü ya Jehova yothe, kigongona kia maruta ma njino, na indo ciakio ciothe, na metha iria üigagirüw migate iria miämüre, na indo ciayo ciothe. **19** Nütühaaririe na tukaamüra indo iria ciothe Müthamaki Ahazu ehreetie hekarü-ini riria aari müthamaki ni ündü wa kwaga wihokeku. Na riri, riu iri mbere ya kigongona kia Jehova." **20** Na riri, rüciini tene, Müthamaki Hezekia agicookaniriria anene a itüira riu inene na magithii hekarü-ini ya Jehova. **21** Nao makirehe ndegwa mügowanja, na ndürüme mügowanja, na tütürüme mügowanja, o na thenge mügowanja cia igongona ria kühoroherio mehia makoniü üthamaki ücio, na ma handü-haria-haamüre o na ma Juda. Nake müthamaki agiatha athinjiri-Ngai, o aciò a njiaro cia Harüni, macithinjire hau kigongona-ini kia Jehova. **22** Ni ündü ücio magithinja ndegwa ücio, nao athinjiri-Ngai maküoy thakame yacio makimüminjaminjiria kigongona; magicooka magithinja ndürüme ücio na makimüminjaminjiria kigongona thakame yacio; magicooka magithinja tütürüme tüu na makimüminjaminjiria kigongona thakame yatuo. **23** Nacio thenge cia igongona ria kühoroherio mehia ikirehwo mbere ya müthamaki na küngano küu, nao magiciigirira moko. **24** Nao athinjiri-Ngai magicooka magithinja thenge ücio hamwe na thakame yacio, magicirutira hau kigongona-ini iri maruta na kühoroheria mehia niguo iheroherie andü a Isiraëli othe, ni tondü müthamaki niathanite kürutwo iruta rü njino na iruta rü kühoroheria mehia riri rü andü othe a Isiraëli. **25** Müthamaki aküga Alawii hekarü-ini ya Jehova marí na thaani iria ihüürithanagio ikagamba, na inanda cia mügeeto na cia kinübi ta üria gwaathanitwo ni Daudi na Gadi mündü üria wonagira müthamaki maündü, na Nathani üria münabii; ündü üyü waathanitwo ni Jehova na tünua twa anabii ake. **26** Ni ündü ücio Alawii makirügama mehaaririe na inanda cia Daudi cia

küina, na athinjiri-Ngai marí na türumbeta twao. **27** Hezekia agiathana atí kürutwo iruta rü njino kigongona-ini. Nario igongona riambiriria kürutwo-rí, andü makümbiriria küinira Jehova marí na türumbeta na inanda cia küina cia Daudi müthamaki wa Isiraëli. **28** Küngano küu giöthe giküinamirira, giküiüoy, nao aini maküinaga na türumbeta tüküihuhagwo. Maündü macio mothe magithii na mbere nginya igongona rü njino rikirika kürutwo. **29** Na riria maruta maarikirie kürutwo-rí, müthamaki na andü othe ariü maarí nake hau magituria maru maküiüoy. **30** Nake Müthamaki Hezekia na anene ake magiatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mündü üria muoni-maündü. Ni ündü ücio maküina nyimbo cia kügooca Jehova marí na gikeno na maküinamia mütwé yao makimühooy. **31** Ningi Hezekia akiuga atiri, "Riu nimweyamüria Jehova. Rehei magongona na maruta ma gücooka ngaatho hekarü-ini ya Jehova." Ni ündü ücio küngano küu gikirehe magongona na maruta ma gücooka ngaatho, na andü othe ariü ngoro ciao cieyendeire makirehe maruta ma njino. **32** Naguo müigana wa maruta ma njino maria maarehirwo ni küngano küu warí ndegwa mirongo mügowanja, na ndürüme 100 na tütürüme 200, ciothe ciari cia maruta ma njino ma kürütirwo Jehova. **33** Nyamü ciothe iria ciämüritwo cia magongona ciari ndegwa 600 na ng'öndu hamwe na mbüri 3,000. **34** Na riri, athinjiri-Ngai maarí anini müno matingiathotire güthinja nyamü ciothe cia maruta ma njino; ni ündü ücio andü a nyümba ciao, ni Alawii, makimateithiriria nginya wira ücio ükirika nginya riria athinjiri-Ngai aari maamüriwo, nigükorwo Alawii maarí na kiyü gia kwiyamüra gükura athinjiri-Ngai. **35** Na riri, ni kwari na maruta ma njino maingi müno, hamwe na maguta ma maruta ma üiguano, o na maruta ma indo cia künyuuo maria maarutanagürio na maruta ma njino. Ni ündü ücio wira wa ütungata wa hekarü ya Jehova ügicookio ringi. **36** Nake Hezekia na andü othe magikena ni ündü wa üria Ngai eekiire andü ake, tondü ündü ücio wekirwo narua müno.

30 Hezekia niatü mire ndümüri Isiraëli guothe na Juda, o na aküandikira Efiraimu na Manase marüa ma kümeeta moke hekarü-ini ya Jehova küu Jerusalemu, maküngüire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraëli. **2** Müthamaki na anene ake na küngano küu giöthe küu Jerusalemu magitua atí megüküngüira Bathaka mweri wa keerí. **3** Matiahotete kümiküngüira ihinda-ini riayo tondü gütiari na athinjiri-Ngai a küigana ariü meetheretie, na andü mationganite Jerusalemu. **4** Mübango ücio niwonkire wagirire hari müthamaki o na hari küngano giöthe. **5** Nao magitua atí güthii kwaniirwo Isiraëli guothe, kuuma Birihibha nginya Dani, andü meetwo moke Jerusalemu maküngüire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraëli kuo. Ndiakoretwo igüküngüirwo ni andü aingi küringana na üria kwandikitwo. **6** Kürümanirira na watho wa müthamaki, atwari a marüa magithii Isiraëli na Juda guothe marí na marüa kuuma küri müthamaki na kuuma küri anene ake, maria maandikitwo atiri: "Andü a Isiraëli, cookereraí Jehova Ngai wa Iburahimu, na Isaaka, na Isiraëli, niguo nake amücookerere inyuü ariü mütigaire, inyuü mühonokete kuuma guoko-ini kwa athamaki a Ashuri. **7** Mütigatuike ta maithe manyu kana ariü a maithe manyu, ariü maagire kwihokeke hari Jehova Ngai wa maithe mao, nake akimatua kindü kia magigi ta üria müreyonera. **8** Mütikoomie ciongo cianyu ta üria maithe manyu meekire; mwíheaneí hari Jehova. Ükai handü-haria-haamüre, haria wa aamürite nginya tene. Tungatirai Jehova Ngai wanyu, nigeetha

marakara make mahiũ mamweherere. **9** Mũngĩcookerera Jehova-ri, hĩndĩ iyo ariũ a maithe manyu na ciana cianyu no maiguĩrwo tha nĩ ariũ maamatanire, na nĩmagacooka bũrũri ũyũ, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mũtugi na nĩ mũigua tha. Mũngĩmũcookerera ndakamũhutatĩria ũthiũ.” **10** Atwari a marũa magĩthĩi itũũra o itũũra kũu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no rĩri, andũ makĩmanyũrũria, na makĩmathekerera. **11** O na gũkĩrĩ ũguo-ri, andũ amwe a Asheri, na Manase, na Zebuluni makĩnyĩihia na magĩthĩi Jerusalemu. **12** Ningĩ o na kũu Juda guoko kwa Ngai kwarĩ igũrũ rĩa andũ, nake akĩmahe ũrũmwe wa meciiria na gwathĩkĩra ũrĩa mũthamaki na ndungata ciake maathanite, marũmũrĩre kiugo kĩa Jehova. **13** Kirĩndĩ kĩingĩ mũno gĩkũngana kũu Jerusalemu nĩguo gĩkũngũre Giathĩ kĩa Migate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia mweri wa keerĩ. **14** Makĩheheria igongona iria ciarĩ kũu Jerusalemu o na makĩheheria igongona cia gĩcũnĩra ũbumba, magĩthĩi magĩcũikia Gĩtũamba gĩa Kidironi. **15** Nĩmathĩnjire gatũrĩme ka Bathaka mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩconoka na magĩtheria, na makĩrehe maruta ma njino hekarũ-inĩ ya Jehova. **16** Ningĩ makĩambĩrĩria ũtungata wao wa o mũthenya o ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. Athĩnjĩri-Ngai makĩinjamĩna thakame ũria maanengereio nĩ Alawii. **17** Na tondũ nĩ kwarĩ na andũ aingĩ kirĩndĩ-inĩ kũu mateetheretie-ri, Alawii nĩo maaherwo wĩra wa gũthĩnja nginya tũtũrĩme twa Bathaka twa andũ acio othe maarĩ na thaahu, tondũ matingĩamũrĩre Jehova tũtũrĩme twao. **18** O na akorwo andũ aingĩ ariũ mookĩte kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakaru, na Zebuluni matetheretie-ri, nĩmarĩre Bathaka matekũrũmĩrĩra ũrĩa maandĩko moigĩte. No Hezekia akĩmahoera, akĩuga atĩrĩ, “Jehova, o we ũria mwega, arorekera mũndũ o wothe **19** ũria ũtuĩte na ngoro yake kũrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angĩkorwo ndetheretie kũringana na ũria mawatho ma handũ-harĩa-haamũre matarĩ.” **20** Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa Hezekia, akĩhiona andũ acio. **21** Nao andũ a Isiraeli ariũ maarĩ kũu Jerusalemu magĩkũngũre Giathĩ kĩa Migate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia marĩ na gĩkeno kinene mĩthenya mũgwanja, nao Alawii na athĩnjĩri-Ngai makĩainagĩra Jehova o mũthenya marĩ na inanda cia kũgooca Jehova. **22** Nake Hezekia akĩaria ciugo cia kũmũrĩria Alawii othe ariũ moonanirĩe ũmenyo mwega wa gũtungatĩra Jehova. Handũ ha mĩthenya ĩyo mũgwanja nĩmarĩre kirĩa maagaĩrwo, na makĩruta maruta ma ũiguano, na makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao. **23** Kĩũngano kũu gĩothe gĩgĩcooka gĩkĩguanĩra gĩkũngũre gĩathĩ kũu mĩthenya ĩngĩ mũgwanja; nĩ ũndũ ũcio magĩkũngũra mĩthenya ĩngĩ mũgwanja makenete mũno. **24** Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta ndegwa 1,000 na ng’ondũ na mbũri 7,000 nĩ ũndũ wa kũngano kũu, nao anene makĩmahe ndegwa 1,000 na ng’ondũ na mbũri 10,000. Athĩnjĩri-Ngai aingĩ mũno magĩtheria. **25** Kĩũngano gĩothe kĩa Juda gĩgĩkena hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ ariũ othe monganĩte moimĩte Isiraeli, hamwe na andũ a kũngĩ ariũ mookĩte kuuma Isiraeli o na ariũ maatũũraga Juda. **26** Nĩ kwarĩ na gĩkeno kinene kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo kuuma hĩndĩ ya Solomonĩ mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli gũtionekete ũndũ ta ũcio kũu Jerusalemu. **27** Athĩnjĩri-Ngai na Alawii makĩrũgama, makĩrathima andũ, nake Ngai akĩmaigua, nĩgũkorwo ihooya rĩao nĩrĩakinyire o igũrũ, gũikaro giakie gĩtheru.

31 Rĩria maũndũ macio mothe maathĩrĩre-ri, andũ a Isiraeli ariũ maarĩ hau makĩumagara magĩthĩi matũũra-inĩ ma Juda, makĩhehenja mahiga marĩa mamũrĩrwo ngai cia mĩhianano na magĩtemanga itugĩ cia Ashera. Ningĩ makĩananga kũndũ kũria gũtũũgĩru kwahooyagĩrwo o na igongona iria ciarĩ Juda guothe na Benjamini, o na kũu Efiraimu na Manase. Thuutha wa gũcĩthũkangia ciothe, andũ a Isiraeli magĩcooka matũũra-inĩ mao na o mũndũ agĩcooka igai-inĩ rĩake. **2** Hezekia agĩkĩga athĩnjĩri-Ngai na Alawii na ikundi, o gikundi kũringana na wĩra wakĩo, marĩ athĩnjĩri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ũiguano, ningĩ matungatage, na macookagĩe gũaatho, na mainage nyĩmbo cia ũgocĩ marĩ ihingo-inĩ cia gũikaro kĩa Jehova. **3** Mũthamaki nĩaheanire indo ciakie mwene cia kũrutagwo maruta ma njino ma rĩcũnĩ na ma hwaĩ-inĩ, na maruta ma njino ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ-inĩ iria ciatũtũwo, o ta ũria kwaandĩkitwo Watho-inĩ wa Jehova. **4** Agĩatha andũ ariũ maatũũraga Jerusalemu maheage athĩnjĩri-Ngai na Alawii rwĩga rũrĩa rwamagĩrĩre, nĩgeetha nao mahotage kwĩheana harĩ Watho wa Jehova. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ iria watho ũcio wamenyekĩre-ri, andũ a Isiraeli makĩheana na ũtaana maciaro mao ma mbere ma ngano, na ma ndĩbei ya mũhĩhano, na maguta, na ũũkĩ, na maciaro ma mũgũnda yao. Makĩrehe indo nyingĩ mũno o na gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. **6** Nao andũ a Isiraeli na Juda ariũ maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda o nao makĩrehe gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa ndũũru ciao cia ng’ombe na ng’ondũ, o na gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa indo iria ciamũrĩrwo Jehova Ngai wao, nao magĩciuga irũndũ. **7** Maambĩrĩre gwĩka ũndũ ũyũ mweri wa ĩtatũ na makĩrĩkia mweri wa mũgwanja. **8** Rĩria Hezekia na anene ake mookire na makĩona irũndũ icio, makĩgooca Jehova na makĩrathima andũ ake a Isiraeli. **9** Hezekia akĩũria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ũhoro wa irũndũ icio; **10** nake Azaria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene wa kuuma nyũmba ya Zadoku akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kuuma andũ maambĩrĩria kũrehe mĩhothi yao hekarũ-inĩ ya Jehova-ri, nĩtũkoretwo tũrĩ na irio cia kũigana kũria, o na tũgatĩgia nyingĩ mũno, nĩ ũndũ Jehova nĩrathimĩte andũ ake, na irio ici nyingĩ ũũ igagĩtigara.” **11** Hezekia agĩathana gwakwo makũmbĩ kũu thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, na gũgĩtkwo ũguo. **12** Nao magĩcooka makĩrehe mĩhothi na wĩhokeku, na icunji cia ikũmi, na iheo iria nyamũre. Konania ũria Mũlawii nĩwe watũrwo mũrori wa indo icio, nake mũrũ wa ithe Shimei nĩwe warĩ mũnĩni wake. **13** Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jobabado, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nĩo maarĩ arũgamĩrĩri rungu rwa Konania na mũrũ wa ithe Shimei, ta ũria gwatũtwo nĩ Mũthamaki Hezekia na Azaria ũria warĩ mũnene wa hekarũ ya Ngai. **14** Kore mũrũ wa Imuna ũria Mũlawii, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro, nĩwe warĩ mũrori wa indo iria ciarugagĩrwo Ngai na kwiyendera, akagayaga mĩhothi iria irũtũrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamũre. **15** Edeni, na Miniamani, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nĩo maamũteĩthagĩrĩria marĩ na wĩhokeku kũu matũũra-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, na makagayagĩra athĩnjĩri-Ngai ariũ angĩ o ta ũria ikundi ciao ciatarĩ, makagairia ariũ akũrũ na ariũ anini o ũndũ ũmwe. **16** Hamwe na ũguo makĩgairia arũme ariũ maarĩ na mĩaka ĩtatũ na makĩria ariũ marĩtwa mao maarĩ maandĩko-inĩ ma njjarwa, nao nĩo andũ ariũ othe maangĩatoonyire hekarũ-nĩ ya Jehova nĩ ũndũ wa kũruta mawĩra mao ma o mũthenya, ta ũria wĩra wa o mũndũ watarĩ na kũringana na ikundi ciao. **17** Nao makĩgairia athĩnjĩri-Ngai ariũ maandĩkĩthĩtio nĩ andũ a nyũmba ciao maandĩko-inĩ ma njjarwa ciao, o na Alawii ariũ

maarī na māka mīrongo īrī na makīria, ta ūria wira wa o mūdū watariī na kūringana na ikundi ciao. **18** Maataraniirie ciana ciothe, na atumia, na ariū ao, na airītu a mūngī wothe ūria waandikītwo maandiko-inī ma njarwa. Nīgūkorwo maarī ehokeku ūhorō-inī wao wa gwītheria. **19** Ha ūhorō wa athīnjīri-Ngai, o acio a rūciaro rwa Harūni, aria maatūura ga mīgūnda-inī īria yathiūrūkiirie matūūra mao kana matūūra mangī, nī kwarī na andū amwe maathuūrītwo na makagwetwo marītwa a kūgaīra arūme othe aria maarī gatagatī-inī kao rūgai rwao, na kūri aria othe maandikītwo maandiko-inī ma njarwa cia Alawīi. **20** Ūguo nīguo Hezekia eekire Juda guothe, agīka maandū mega, na magīrīre na ma kwīhokeka mbere ya Jehova Ngai wake. **21** Maūdū-inī mothe marīa ekaga ma gūtungata hekarū-inī ya Ngai, na harī gwithīkīra watho na maathani, niarongooragia Ngai wake na akiruta wira na ngoro yake yothe. Na nī ūndū ūcio akīgaacīra.

32 Na rīrī, thuuha wa maūdū marīa mothe Hezekia ekīte na wīhokeku, Senakeribu mūthamaki wa Ashurī agīka agītharīkīra Juda. Nake agīthiūrūkiiria matūūra manene marīa maiirīgīrwo na thingo cia hinya eeciirīte kūmahoota mutuīke make. **2** Hīndī īria Hezekia onire atī Senakeribu nīoka na atī muoroto wake warī kūhūura Jerusalemu, **3** magīciira na anene ake o na atongoria a thīgari cia ita ūria mekūhingīrīria maaī kuuma ithima-inī cia nja ya itūūra inene, nao makīmūteithia. **4** Kīrīndī kīnene kīa andū gīkūngana, nakō gīkīhinga ithima ciothe na tūrūū tūrīa twathereragīra būrūrī-inī. Makīūra atīrī, “Athamaki a Ashurī-rī, megūka makore maaī maingī ūū nīkī?” **5** Nīngī akīruta wira mūngī wa gīcookereria rūthingo kūria guothe rwamomoretwo, na agīka mīthiringo mīraihu na igūrū rīa ruo. Agīka rūthingo rūngī nja ya rūu, nacio ngīka īria ciarīgumīte Itūūra rīa Daudī agīcīniitīa. O na agīthondeka indo cia mbaara nyingī, o hamwe na ngo. **6** Agīthuura anene a mbūtū cia ita marīgumīrīre andū, na agītūma mongane mbere yake nja-inī ya kīhingo gīa itūūra inene, nake akīmōmīrīria na ciugu ici: **7** “Gīai na hinya na mūmīrīrie. Mūtigetīgīre, kana mūkue ngoro nī ūndū wa mūthamaki wa Ashurī na mbūtū nene ya ita īria arī nayo, nīgūkorwo tūrī na hinya mūnene mūno gūkīra ūria arī nāguo. **8** Kīrīa we arī nakīo no hinya wa mwīrī; no ithūī tūrī na Jehova Ngai witū, na nīgūtūteithia, na arūe mbaara ciitū.” Nao andū makīmūrīria kuumana na ciugu īria Hezekia mūthamaki wa Juda oigire. **9** Thuuha ūcio, rīria Senakeribu mūthamaki wa Ashurī na mbūtū ciake ciothe maathiūrūkiirie Lakishi, agītūma anene ake Jerusalemu matwarīre Hezekia mūthamaki wa Ashurī na andū othe a Juda aria maarī kuo, ndūmīrīri īno: **10** “Ūū nīguo Senakeribu mūthamaki wa Ashurī ekuuga: Mūrūtīte ūmīrīru wanyu kū, nīguo mūikare Jerusalemu, kūdū gīthiūrūkiirie? **11** Rīria Hezekia ekuuga atīrī, ‘Jehova Ngai witū nīgūtūthonokia guoko-inī kwa mūthamaki wa Suriata,’ niaramūhīthīa, atūme mūkue nī ng’aragu na nyoota. **12** Gīthī Hezekia we mwene ndehererie kūdū kūria gūtūūgīru kwa ngai īyo, o na akīeheria igongona ciayo, na akīra Juda na Jerusalemu atīrī, ‘No ngīnya mūhoore kīgongona-inī kīmwe na mūcinagīre magongona ho?’ **13** “Kaī mūtōō ūria nī na maithe maitū twīkīte andū othe a mabūrūrī marīa mangī? Nacio ngai cia ndūrīrī icio-rī, nīciakīhotire o na rī kūgītīra būrūrī wao kuuma moko-inī makwa? **14** Nī ngai irīkū ya icio cia ndūrīrī icio cianangīrwo nī maithe makwa yahotire kūhonokia andū ayo kuuma kūrī nī? Gwakīhoteka atīa ngai yanyu īmūgītīre kuuma guoko-inī gwakwa? **15** Tondū ūcio-rī, mūtīgetīkīrie Hezekia amūheenie na amūhīthīe ūguo.

Mūtīkamwītīkie, nīgūkorwo gūtīri ngai ya rūrīrī kana ūthamaki o na ūrīkū īrī yahota kūhonokia andū ayo kuuma guoko-inī gwakwa kana kuuma guoko-inī kwa maithe makwa! To ngai yanyu īngīkīhota kūmūhonokia kuuma guoko-inī gwakwa!” **16** Ndongata cia Senakeribu igīthīī o na mbere kwaria mīario ya gūkīrīra Jehova Ngai o na gūkīrīra ndungata yake Hezekia. **17** Nīngī mūthamaki akiandīka marīa ma kūruma Jehova, Ngai wa Isiraēli akīmūkīrīra, akiuga atīrī, “O ta ūria ngai cia ndūrīrī cia mabūrūrī marīa mangī itaahotire kūhonokia andū acio kuuma guoko-inī gwakwa-rī, nogo ngai ya Hezekia itekūhota kūhonokia andū ayo kuuma moko-inī makwa.” **18** Nīngī makīanīrīra na Kīhibirania kūrī andū a Jerusalemu aria maarī rūthingo igūrū, nīguo mamamakīe na mamekīre guoya nīgeetha menyīitīre itūūra rīu inene. **19** Magīkīaria ūhorō wa Ngai wa Jerusalemu o ta ūria maaragia ūhorō wa ngai cia andū aria angī a thī, o iria ciathondeketwo na moko ma andū. **20** Mūthamaki Hezekia na mūnabīī Isaiā mūrū wa Amozu makīhooya manīrīre magīkīra ūria ūrī igūrū nī ūndū wa ūhorō ūcio. **21** Nake Jehova agītūma mūraika ūria waniinire thīgari ciothe cia mbaara na atongoria na anene aria maarī kambī-inī ya mūthamaki wa Ashurī. Nī ūndū ūcio Senakeribu akiinūka gwake aconokete. Na rīria aatoonyire hekarū ya ngai yake-rī, ariū ake amwe makīmūtemanga na rīhūi rwa njora. **22** Nī ūndū ūcio Jehova akīhonokia Hezekia na andū a Jerusalemu kuuma guoko-inī kwa Senakeribu mūthamaki wa Ashurī, o na kuuma guoko-inī kwa andū aria angī othe. Akīmamenyerera mīena-inī yothe. **23** Andū aingī magītwarīra Jehova indo cia maruta kūu Jerusalemu, na magītwarīra Hezekia mūthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hīndī īyo agītūka mūdū mūtīku mūno nī ndūrīrī ciothe. **24** Matukū-inī macio-rī, Hezekia akīrwa hakuī akue. Akīhooya Jehova, nake Jehova akīmūguā na akīmūonia kīmenyithīa kīa mwanya. **25** No rīrī, ngoro ya Hezekia ikīiyūrwo nī mwītīō na akīaga kūrūmbūya ūtugi ūcio oonetio; nī ūndū ūcio mang’ūrī ma Jehova makīmūkora o na magīkora Juda na Jerusalemu. **26** Hīndī īyo Hezekia akīrīra mehīa ma mwītīō wa ngoro yake, o ta ūria andū a Jerusalemu meekire, nī ūndū ūcio mang’ūrī ma Jehova makīaga kūmakīnyīrīra matukū-inī ma Hezekia. **27** Hezekia aarī na ūtonga mūngī mūno na agatīka, nake agīka makūmbī ma kūiga betha na thahabu, o na ma tūhiga twake twa goro, na mahutī manungī wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. **28** O na nīngī agīka makūmbī ma kūiga ngano yagethwo, na ma kūiga ndībei ya mūhīhano, na maguta; na agīka ciugu nī ūndū wa ng’ombe na ndūuru cia ng’ōndu. **29** Nīaakire tūtūura na akīgīa na ndūuru nene cia ng’ōndu na cia ng’ombe, nīgūkorwo Ngai nīamūheete ūtonga mūnene. **30** Hezekia nīwe wahīgīrīrie Gīthima kīa Gīhoni mwena wa rūngono, na akīrorīa maaī makīo mwena wa ithūuro wa Itūūra Inene rīa Daudī. Akīgaacīra maūdū-inī marīa mothe eekire. **31** No rīria abarūthī maatūmīrwo kūrī we nī aathani a Babuloni mamūurie ūhorō wa rūūrī rwa kīmenyithīa rūria ruonekete būrūrī-inī-rī, Ngai akīmūtiganīria nīguo amūgerie amenye maūdū marīa mothe maarī ngoro-inī yake. **32** Maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Hezekia na wīrūtūrī wake nīmandīkītwo kīonekī-inī kīa mūnabīī Isaiā mūrū wa Amozu, thīnī wa ibuku rīa athamaki a Juda na Isiraēli. **33** Hezekia akīhūrūka hamwe na maithe make na agīthīkwo kīrīma-inī kūria mbīrīra cia andū a rūciaro rwa Daudī ciarī. Nakuo Juda guothe na andū a Jerusalemu makīmūhe gītīio aarīka gūka. Nake mūrūi Manase agītūka mūthamaki ithenya rīake.

33 Manase aarī wa miāka ikūmi na īrī rīrī aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miāka mīrongo ītano na itano. **2** Nake agīka maūndū marīa mataagirīre maithe-inī ma Jehova na ūndū wa kūrūmīrīra maūndū maarī magīgī marīa meekagwo nī ndūrīrī irīa Jehova aangatīte ciehere mbere ya andū a Isiraēli. **3** Agīaka rīngī kūdū kūrīa gūtūūgīru kūrīa ithe Hezekia aamomorete; ningī agīakīra Baali igongona na agīthondeka itugī cia Ashera. Ningī akīnamīrīra na akīhooya mīhianano yothe ya mbūtū cia njata cia igūrū na agīcutungatīra. **4** Manase nīaakire igongona thīnī wa hekarū ya Jehova, o irīa Jehova oigīte ūhoro wayo atīrī, “Rīitwa rīakwa rīgaatūra Jerusalemu ngīnya tene.” **5** Nīakīire mīhianano yothe ya mbūtū cia njata cia igūrū igongona kūu nja cīerī cia hekarū ya Jehova. **6** Nīaarutire arīu ake matūike igongona, magīcinīrwo Gituamba-inī kīa Benī-Hinomu, na nīaragūrāga na agatūrīra nyoni, na akarogana, na agathiaga kūrī andū arīa maarī na maroho ma kūrīgūra, o na agatūrīra ūhoro kuuma kūrī maroho mooru. Nīekire maūndū maingī mooru maithe-inī ma Jehova, akīmūrakaria. **7** Nīoīre mūhianano mūicūhie irīa aathondekete na akīūga thīnī wa hekarū ya Ngai, irīa Ngai eerīte Daudi na mūrīū Solomoni ūhoro wayo atīrī, “Thīnī wa hekarū īno na thīnī wa Jerusalemu, o kūrīa ndithuuirē kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli, nīkuo ngūtūūria Rīitwa rīakwa ngīnya tene. **8** Ndigatūma magūrū ma andū a Isiraēli macooke kūrūrūra moime būrūrī ūyū ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metīkīre kūmenyerera maūndū mothe marīa ndīmaathīte makonainie na mawatho mothe na kīrīra gīakwa gīa kūrūmīrīrwo na matūrō marīa maahīrwo na kanua ka Musa ma kūrūmīrīrwo.” **9** No rīrī, Manase akīhītīthia andū a Juda na andū a Jerusalemu, ngīnya magīka maūndū mooru o na gūrīka ndūrīrī irīa Jehova aaniīnte ciehere mbere ya andū a Isiraēli. **10** Jehova akīārīra Manase na andū ake, no matīgīana kūmūguā. **11** Nī ūndū ūcio Ngai akīmārehīthīra anene a mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Ashuri, nao makīnyīta Manase, makīmūkīra kībini inīūrū, makīmūoha na mīnyororo ya gīcango, na makīmūtūwara Babuloni. **12** Hīndī īyo aarī mūhīnyīrīrīku ngoro-rī, akīrongooria ūtūgi wa Jehova Ngai wake, na akīnyīhīa mūno mbere ya Ngai wa maithe mao. **13** Na rīrīa aamūhoīre, Jehova akīguā ihooya rīake na akīguā gūthāithana gwake; nī ūndū ūcio, akīmūcookīa Jerusalemu na akīmūcookīa ūthamaki wake. Hīndī īyo Manase akīmenya atī Jehova nīwe Ngai. **14** Thuutha-inī-rī, agīaka rīngī rūthingo rwa nja rwa Itūūra Inene rīa Daudi mwena wa ithūro wa gīthīma kīa Gihoni kūu gītūamba-inī, o ngīnya itoonyero-inī rīa Kīhingo gīa Thamaki, na gūthīūrūrūkīra karīma ka Ofeli; o na ningī akīrūrāihīa na igūrū. Nīaīgīre anene a thīgārī matūūra-inī mothe ma Juda marīa maarī maīgīre na thingo cia hīnya. **15** Akīeherīa ngai cia kūngī, o na akīeherīa mūhianano ūrīa warī thīnī wa hekarū ya Jehova, o na igongona ciothe irīa aakīte karīma-inī ka hekarū na kūu Jerusalemu, na agīcite na kūu nja ya itūūra inene. **16** Ningī agīcookīerīa kīgongona kīa Jehova, na akīrutīra igūrū rīakūo maruta ma ūguano na ma gūcookīa ngaatho, na akīra andū a Juda matungatīre Jehova Ngai wa Isiraēli. **17** No rīrī, andū magīthīi o na mbere kūrūtīra magongona kūdū kūrīa gūtūūgīru, no mamarutagīra Jehova Ngai wao o we wīkī. **18** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Manase, o hamwe na ūrīa aahoīre Ngai wake, o na ciugo irīa ooni-maūndū maamwarīire thīnī wa rīitwa rīa Jehova, Ngai wa Isiraēli-rī, nīmandīke maandīke-inī ma mahīnda ma athamaki a Isiraēli. **19** Ihooya rīake, na ūrīa Ngai aahutīrīo nī gūthāithana gwake, o na ningī mehīa make mothe, na kwaga kwīhokeka

gwake, o na kūdū kūrīa gūtūūgīru kūrīa aakire mahoero ma Baali, na akīhaanda itugī cia Ashera na mīhianano mbere ya atanenyīhīrīa Jehova-rī, mothe nīmāndīkitwo maandīko-inī ma andū arīa ooni-maūndū. **20** Manase akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo nyūmba-inī yake ya ūthamaki. **21** Amoni aarī wa miāka mīrongo īrī na ūrīa rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miāka īrī. **22** Nake agīka maūndū mooru maithe-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Manase eekite. Amoni nīahoīre na akūrūtīra mīhianano yothe magongona irīa Manase aathondekīthīte. **23** Nowe ndeekīre ta ithe Manase tondu ndagaana kwīnyīhīrīa Jehova; Amoni nīaingīhīrie mahīthīa make. **24** Anene a Amoni makīmūcīrīrīra, na makīmūragīra o kūu nyūmba-inī yake ya ūthamaki. **25** Hīndī īyo andū a būrūrī ūcio makūruga andū arīa othe maaciīrīre kūruga Mūthamaki Amoni; nao magītua mūrīū Josia mūthamaki ithenya rīake.

34 Josia aarī wa miāka īnana rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miāka mīrongo itatū na ūmwe. **2** Nake agīka maūndū marīa maagirīre maithe-inī ma Jehova, na agathiaga na mīthīire ya ithe Daudi ategūkērūra na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. **3** Mwaka wa īnana wa wathani wake, arī o mūnīni, akīambīrīra kūrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikūmi na īrī, akīambīrīra gūtherīa Juda na Jerusalemu na ūndū wa kweherīa kūdū kūrīa gūtūūgīru, na itugī cia Ashera, na mīhianano mīacūhie, na mīhiano ya gūtwekio. **4** Nake agīathana na agītīgīrīra atī igongona cia Baali nīciāmomorwo; agītīngīa icunjī igongona cia ūbumba irīa ciarī igūrū rīacio, na akīhehenjīthīa itugī cia Ashera, na mīhianano ya gwacūho o na ya gūtwekio. Mīhianano īyo akīmīunanga, īgīthīo īgītūka rūkīngū, na akīrūhurūnja igūrū rīa mbīrīra cia arīa maacīrutagīra magongona. **5** Nake agīcīnīthīra mahīndī ma athīnjīrī-ngai a Baali igongona-inī cīao, na nī ūndū ūcio agītherīa Juda na Jerusalemu. **6** Ūguo noguo eekire matūūra-inī ma Manase, na Efīraīmu, na Sīmeoni o ngīnya Nafītalī, o na kūrīa kwanangīku kwamarīgīcīrīre, **7** akīmōmora igongona na itugī cia Ashera, nayo mīhianano akīmīhehenjīthīa īgītūka mūtutu, na agītīngīa igongona cia ūbumba ciothe irīa ciarī Isiraēli guothe īgītūka icunjī. Agīcōoka Jerusalemu. **8** Mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josia, aarīka gūtherīa būrūrī na hekarū, agītūma Shafanī mūrū wa Azalīa, na Maaseīa ūrīa warī mwathi wa itūūra inene, marī na Joa mūrū wa Joahazu, ūrīa warī mwandīki, magacookīerīe hekarū ya Jehova Ngai wake. **9** Magīthīi kūrī Hīlīka mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, makīmūne mbeece irīa cīarehetwo hekarū-inī ya Ngai, irīa Alawīi arīa maarī aikaria a mīrango moonganīte kuuma kūrī andū a Manase, na Efīraīmu, na matīgārī mothe ma andū a Isiraēli, na kuuma kūrī andū othe a Juda na Benjamīni, na andū arīa maatūūrāga Jerusalemu. **10** Ningī magīcīhokera andū arīa maathūrītwo a kūrīgāmīrīra wīra wa hekarū ya Jehova. Nao andū acīo makīrītha aruti a wīra arīa maathondekete na magacookīerīa hekarū. **11** O na ningī nīmāheire atharamara na aakī mbeece cia kūgūra mahīga maicūhie, na mbaū cia mīratho, na mīgamba ya kūrūgāmīa mīako irīa athamaki a Juda maarekereire īmōmoke. **12** Andū acīo nīmarutire wīra marī na wīhokeku. Andū arīa maamarūgamīrīre maarī Jahathu na Obadīa, Alawīi a rūcīaro rwa Merarī, na Zekarīa na Meshulamū a rūcīaro rwa Kohathu. Alawīi acīo othe maarī na ūgī wa kūhūūra inanda, **13** nīo maarūgamagīrīra aruti a wīra, na makaroraga aruti othe a wīra

kuuma wira ūmwe nginya ūria ūngi. Alawii amwe maarĩ aigi a maĩndũ marĩa maandĩke, na aandĩki-marĩa, na aikaria a mĩrango. **14** Hindĩ ūria moimagia mbeeca iria ciatwarĩtuo thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, Hilikia ūria mũthĩnjĩri-Ngai akiona lbuku rĩa Watho wa Jehova ūria waheanĩtuo nĩ Musa. **15** Hilikia akĩĩra Shafani ūria mwandĩki atĩrĩ, “Nĩndona lbuku rĩa Watho thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani. **16** Nake Shafani agĩtwarĩra mũthamaki lbuku rĩu na akĩmũhe ūhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Anene aku nĩmararuta wira wothe ūria maheetwo. **17** Nĩmarĩkĩtie kũrĩa mbeeca iria iraarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, na magacĩtiaga irĩ moko-inĩ ma arũgamĩrĩri o na aruti a wira.” **18** Nake Shafani ūcio mwandĩki akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ūria mũthĩnjĩri-Ngai nĩanengera lbuku.” Nake Shafani agĩthoma lbuku rĩu arĩ mbere ya mũthamaki. **19** Rĩrĩa mũthamaki aigũire ciugo icio cia Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciaku. **20** Nake agĩatha Hilikia, na Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Abudoni mũrũ wa Mika, na Shafani ūria mwandĩki, na Asaia ndungata ya mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **21** “Thĩĩ kũrĩ Jehova mũkanduĩrĩre ūhoro nĩnĩ na matigari ma Isiraeli na Juda ūria ūhoro ūyũ mwandĩke lbuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩrĩkĩtie kuoneka ūtarĩ. Marakara ma Ngai nĩ manene marĩa tũtĩrĩrĩo nĩ ūndũ maithe maitũ matiarĩmirie kiugo kĩa Jehova, na matĩkĩtie kũringana na ūria kwandĩkituo lbuku-inĩ rĩrĩrĩ.” **22** Hilikia na arĩa mũthamaki aatũmĩte hamwe nake magĩthĩ makĩaria na Hulida, mĩnabĩ mũndũ-wa-nĩ ūria warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tokihathu mũrũ wa Hasira ūria wamenyagĩra nguo cia mũthamaki. Aatũũraga Jerusalemu, kũu Rũgongo rwa Keerĩ. **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ū ū ngũo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Īrai mũndũ ūria ūmũtũmire kũrĩ nĩ atĩrĩ, **24** ‘Ū ū ngũo Jehova ekuuga: Nĩngũrehe mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo, irumi ciothe iria nyandĩke lbuku-inĩ rĩrĩa rĩathomwo mbere ya mũthamaki wa Juda. **25** Tondũ nĩmandĩkĩtie, na magacĩra ngai ingĩ ūbumba, na makandakarĩa nĩ ūndũ wa mĩhianano yothe rĩra mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmegũtĩrĩrĩo kũndũ gũkũ na matĩngĩhoreka.’ **26** Īrai mũthamaki wa Juda ūria ūmũtũmĩte mũtũe mũtũirĩe ūhoro kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ūhoro wigĩ ciugo iria ūgũite: **27** Tondũ ngoro yaku nĩyasherire, na ūkĩnyĩhĩria Ngai rĩrĩa waigũire ūhoro ūria nĩarĩtie wa gũũkĩrĩa kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyĩhĩrie mbere yakwa, na ūgĩtembũranga nguo ciaku, na ūkĩrĩa ūrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũigũite, ūguo ngũo Jehova ekuuga. **28** Na rĩrĩ, nĩngagĩcookaniĩrĩa hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maithe maku matĩkooona mwanangĩko ūria nĩgaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũraga gũkũ.’” Nĩ ūndũ ūcio magĩcookeria mũthamaki ūhoro ūcio. **29** Hindĩ ūyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. **30** Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ othe kuuma ūria mũnini mũno nginya ūria mũnene mũno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete hekarũ-inĩ ya Jehova, makĩũguaga. **31** Mũthamaki akĩrũgama gĩtũgĩ-inĩ gĩake na akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩa Jehova na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrĩmũrĩrwo na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na aathĩkagĩre ciugo cia kĩrĩkanĩro iria ciandĩkitwo lbuku-inĩ rĩu. **32** Nĩngĩ agĩtũma andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu na Benjaminĩ meetoonyie kĩrĩkanĩro-inĩ kĩu; nao andũ a Jerusalemu magĩnka ūguo kũringana na ūria kĩrĩkanĩro kĩa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gĩatarĩ. **33**

Josia akĩheria mĩhianano yothe rĩra yarĩ magigi kuuma bũrũri wothe wa andũ a Isiraeli, na agĩtũma andũ arĩa othe maarĩ Isiraeli matungatĩre Jehova Ngai wao. Rĩrĩa rĩothe arĩ muoyorĩ, matĩgana gũtĩga kũrũmĩrĩra Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35 Josia nĩakũngũĩre Bathaka ya Jehova kũu Jerusalemu, nako gatũrũme ka Bathaka gaathĩnjĩrwo mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. **2** Akĩamũra athĩnjĩri-Ngai na akĩmaiga mawĩra-inĩ mao, akĩmekĩra hinya makĩgĩa na kĩyo gĩa gũtungata hekarũ ya Jehova. **3** Akĩĩra Alawii arĩa maarutanaga Isiraeli guothe na maarĩkĩtie kwamũrĩrwo Jehova atĩrĩ: “Īgai ithandũkũ rĩrĩa rĩamũre hekarũ-inĩ rĩa yaakĩrwo nĩ Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli. Mũtĩrĩrĩkũuaga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. **4** Mwĩhaarĩriei kũringana na nyũmba cianyu na ūria ikundi cianyu itarĩ, na kũringana na watho ūria waandĩkitwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli na mũrũ Solomoni. **5** “Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kĩrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũri wanyu arĩa matarĩ Alawii. **6** Hĩnĩjai tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mwĩhaarĩrie tũtũrũme tũu nĩ ūndũ wa andũ a bũrũri wanyu, mwĩke ūria Jehova aathanire na kanua ka Musa.” **7** Josia akĩrutĩra andũ arĩa matarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng'ondũ na mbũri 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng'ombe 3,000, ciothe ciũmĩte harĩ indo cia mũthamaki. **8** Anene ake o nao nĩmarũtĩre andũ, na athĩnjĩri-Ngai, o na Alawii indo meyenideire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩra a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩri-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng'ombe 300. **9** O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli arĩa a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadi, arĩa atongoria a Alawii, makĩrũta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng'ombe 500 cia Alawii. **10** Naguo ūtungata ūgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ūria mũthamaki aathanĩte. **11** Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩhĩnjwo, nao athĩnjĩri-Ngai makĩmĩnĩnĩnĩnĩnĩ thakame rĩa maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnĩnĩnĩnĩnĩ nyamũ icio. **12** Nao makĩgĩa maruta ma njino mwanya ngũo mamaheane kũrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ, ngũo marũtĩre Jehova, o ta ūria kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Musa. Ūguo nguo meekire ūhoro-inĩ ng'ombe. **13** Nao makĩhĩnia nyamũ cia Bathaka mwakĩ-inĩ, ta ūria gwatuĩtuo, nacio indo cia igongona iria nyamũre igĩtherũkio na nyũngũ, na iteng'ũ, o na nyũngũ cia igera, na igĩcooka ikĩgairwo andũ othe o narua. **14** Thuutha wa ūguo magĩthondekera o ene, o na magĩthondekera athĩnjĩri-Ngai, nĩgũkorwo athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ a rũciarwo rwa Harũni, nĩmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaĩ-inĩ. Nĩ ūndũ ūcio Alawii nĩmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athĩnjĩri-Ngai a rũciarwo rwa Harũni. **15** Nao aini a njiaro cia Asafu, maikarĩe o kũndũ kũrĩa kwahaarĩrio nĩ Daudi, na Asafu, na Hemani, na Jeduthuni ūria woonagĩra mũthamaki maũndũ. Nao aikaria a ihingo matiarĩ na gĩtũmi gĩa kuuma harĩa maigĩtuo, nĩgũkorwo Alawii acio a thĩritũ yao nĩmamathondekeire indo ciao cia Bathaka. **16** Nĩ ūndũ ūcio, ihinda rĩu ūtungata wothe wa Jehova wa gũkũngũra Bathaka na iruta rĩa njino, warũtĩrwo kĩgongona-inĩ kĩa Jehova, o ta ūria mũthamaki Josia aathanĩte. **17** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ ho magĩkũngũra Bathaka ihinda-inĩ rĩu, na makĩgĩa na Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndwaa ya Kũmbia kahinda ka mĩthenya mũgwanja. **18** Nakuo gũtiagĩte na Gĩathĩ

kia Bathaka kīhaana ta kīu kūu Isiraēli kuuma matukū-ini ma mūnabii Samūēli; na gūtīrī mūthamaki o na ūmwe wa Isiraēli wakūngūire Bathaka ta ūrīa Josia aamikūngūire, marī hamwe na athīnjīrī-Ngai, na Alawii, na andū othe a Juda na a Isiraēli, o hamwe na andū a Jerusalemu. **19** Bathaka iyo yakūngūirwo mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josia. **20** Thuutha wa maūndū macio mothe-rī, hīndi irīa Josia aakorirwo aigīte hekarū na njīra njega, Neko mūthamaki wa Misiri nīambatire akariūre handū heetagwo Karikemishi Rūū-ini rwa Farati, nake Josia akiumagara akahūūrane nake. **21** No Neko akīmūtūmīra andū makamūire atīrī, “Tūrī na haaro irīkū nī nawe, wee mūthamaki wa Juda? Tiwe ndīratharīkīra kahinda gaka, no ndi na nyūmba irīa ndi na mbaara nayo. Ngai anjīrīte hiūhe; nī ūndū ūcio tīga gūkararia Ngai, ūrīa ūrī hamwe na nīī, kana akwanange.” **22** No rīrī, Josia ndaigana kūgarūrūka atigane nake, no nī kwīgarūrā egarūrīre nīguo ndakamenyeke nīgeetha akarūe nake. Ndaigana gūthīkīrīria ūrīa Neko aathītwo nī Ngai oige, no nīathiire kūrūa nake werū-ini wa Megido. **23** Nao aikia a mīguī makīratha Mūthamaki Josia nayo, nake akīrra ndungata ciake atīrī, “Njeheriai haha nī ūndū nīndagurario mūno.” **24** Nī ūndū ūcio makīmūruta ngaari-ini yake ya mbaara, makīmūhaicia ngaari-ini īngī okīte nayo, makīmūtwarā Jerusalemu kūrīa aakūirīre. Nake agīthikwo mbīrīra-ini cia maithe make, nao andū othe a Juda na Jerusalemu makīmūcakāira. **25** Jeremia nīandīkire macakaya makoniī Josia, na nginya ūmūthī aini othe arūme na andū-a-nja nīmarirīkanaga Josia macakaya-ini macio. Macakaya macio magītuīka mūtugo wa gwīkagwo thīnī wa Isiraēli, na ūkīandīkwo Macakaya-ini. **26** Namo maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Josia na cīiko ciake cia wūrūtūrī, o ta ūrīa kwandīkītwo Watho-ini wa Jehova, **27** na nīmo maūndū mothe, kuuma kīambīrīria nginya mūthia, maandīkītwo ibuku-ini rīa athamaki a Isiraēli na a Juda.

36 Na rīrī, andū a būrūrī ūcio makīoyā Jehohazu mūrīū wa Josia, makīmūtua mūthamaki kūu Jerusalemu ithenya rīa ithe. **2** Jehohazu aarī wa mīaka mīrongo īrī na itatū rīrīa aatūikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīeri itatū. **3** Mūthamaki wa Misiri akīmweheria ūthamaki-ini kūu Jerusalemu na agītūrīa Juda igooti rīa taranda igana rīmwe cia betha, na taranda īmwe ya thahabu. **4** Mūthamaki wa Misiri agītua Eliakimu, mūrū wa ithe na Jehohazu, mūthamaki wa gūthamaka Juda na Jerusalemu, na akīgarūrā rītwa rīa Eliakimu akīmūtua Jehoiakimu. No Neko agīthaamia Jehohazu mūrū wa ithe na Jehoiakimu akīmūtwarā Misiri. **5** Jehoiakimu aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīrīa aatūikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. Nīekire maūndū mooru maithe-ini ma Jehova Ngai wake. **6** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni akīmūtharīkīra, na akīmūoha na mīnyororo ya gīcango akīmūtwarā Babuloni. **7** Nebukadinezaru nīngi nīatwarire indo cia hekarū ya Jehova kūu Babuloni na agīciiga thīnī na hekarū yake kuo. **8** Maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoiakimu, na maūndū ma magīgi marīa eekire, na maūndū marīa mothe oonirwo ahītītīe-rī, maandīkītwo ibuku-ini rīa athamaki a Isiraēli na a Juda. Nake mūrū Jehoiakini agīthamaka ithenya rīake. **9** Jehoiakini aarī wa mīaka ikūmi na īnana rīrīa aatūikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīeri itatū na mīthenya ikūmi. Nīekire maūndū mooru maithe-ini ma Jehova. **10** Ihinda rīa mahaanda-rī, Mūthamaki Nebukadinezaru akīmūtūmanīra, akīrehwo Babuloni hamwe na indo cia goro

kuuma hekarū-ini ya Jehova, nake agītua Zedekia, ithe mūnini wa Jehoiakini, mūthamaki wa gūthamaka Juda na Jerusalemu. **11** Zedekia aarī wa mīaka mīrongo īrī na ūmwe rīrīa aatūikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. **12** Nīekire maūndū mooru maithe-ini ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwīnyīhīa mbere ya Jeremia ūrīa mūnabii, ūrīa waaragia kiugo kia Jehova. **13** O na nīngi nīaremeire Mūthamaki Nebukadinezaru, o ūrīa wamwīhītīthīe na mwīhītwa akīgwetaga rītwa rīa Ngai. Akīumia kīongo na akīumia ngoro yake, na ndaigana gīcookerera Jehova, Ngai wa Isiraēli. **14** O na nīngi-rī, atongoria othe a athīnjīrī-Ngai na andū nīmathiire na mbere kwaga wihokeku, makīrūmīrīra mītugo irī magigi ya ndūrīrī, na magathaahagia hekarū ya Jehova irīa aamūrīte kūu Jerusalemu. **15** Jehova, Ngai wa maithe mao, akīmātūmīra ndūmūrīri na tūnuu twa atūmwō ake rīngī na rīngī, nīgūrkorwo nīaiguagīra andū ake tha, o na gūikaro gīake. **16** No-o makīnyūrūrīa andū ake maatūmītwo nī Ngai, makīmenereria ciugo ciake, na makīnyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makīarahūkīra andū ake na gūkiaga kīhonia. **17** Akīmārehīthīria mūthamaki wa andū a Babuloni amokīrīre, ūrīa woragīire andū ao ethī na rūhiū rwa njora kūu nyūmba-ini irīa nyamūre, na ndaigana kūhonokia mwanake, kana mūrīrū, kana mūndū mūkūrū, o na kana ūrīa mūkūrū akahocerera. Ngai akīneana andū acio othe kūrī Nebukadinezaru. **18** Agīkuua indo kuuma hekarū-ini ya Ngai, agīcitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria nini, na igīina cia hekarū ya Jehova, o na igīina cia mūthamaki o na cia anene ake. **19** Nīngi magīcina hekarū ya Ngai na makīmomora rūthingo rwa Jerusalemu; magīcina nyūmba ciothe cia ūthamaki, o na makīananga indo ciothe cia bata iria ciarī kuo. **20** Matigari ma andū arīa maahonokire kūrūragwo na rūhiū rwa njora-rī, Nebukadinezaru akīmatwara Babuloni, nao magītūka ndungata ciake na cia ariū ake, o nginya rīrīa ūthamaki wa Perisia wacookire gūthamaka. **21** Būrūrī ūgīkīgīa na ūhurūko wa Thabatū ciaguo; ūkīhurūka hīndi iyo yothe wakīrīte ihooru, nginya mīaka mīrongo mūgwanja igīthira, nīguo kiugo kia Jehova kīrīa kīarītio nī Jeremia kīhiinge. **22** Mwaka wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nīguo kiugo kia Jehova kīrīa kīarītio nī Jeremia kīhiinge-rī, Jehova akīarahūra ngoro ya Kurusu mūthamaki wa Perisia aanīrīrīthīe kūrīa guothe aathamakaga, na andīke atīrī: **23** “Kurusu, mūthamaki wa Perisia, oiga ūū, “Jehova, Ngai wa igūrū, nīaheete mothamaki mothe ma thī, na nīanyamūrīte ndīmwakīre hekarū kūu Jerusalemu būrūrī wa Juda. Mūndū wake o na ūrīkū ūrī thīnī wanyu, Jehova Ngai wake arokara hamwe nake, rūu no aambate athīī kuo.”

Ezara

1 Na rīrī, mwaka-inī wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nīguo kiugo kīa Jehova kirīa kīarītio nī Jeremia kīhingē-rī, Jehova akīarahūra ngozo wa Kurusu mūthamaki wa Perisia aanīrīrithie kūrīa guothe aathamakaga, na andike atīrī: **2** “Kurusu, mūthamaki wa Perisia ekuuga ūū: “Jehova, Ngai wa igūrū, nīaheete mothamaki mothe ma thī, na nīanyamūrīte ndīmwakīre hekarū kūu Jerusalemu būrūrī wa Juda. **3** Mūndū wake o na ūrīkū ūrī thīnī wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nīambate athīī Jerusalemu kūu Juda, na aake hekarū ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ūcio ūrī kūu Jerusalemu. **4** Na rīrī, andū a kundū o guothe kūrīa matigari mangīkorwo marī, nī mamūthe betha na thahabu, na indo na mahiū, na mīhothi ya kwīyendera nī ūndū wa hekarū ya Ngai irīa irī kūu Jerusalemu.” **5** Hīndī iyo atongoria a nyūmba ya Juda na ya Benjamini, na athīnjīrī-Ngai na Alawii, arīa othe Ngai aarahūrīre ngozo ciao, makūhaarīria gūthīī magaake nyūmba ya Jehova kūu Jerusalemu. **6** Andū othe a matūūra mao makīmateihīrīria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingī na mahiū, na iheo cia goro, makīria ya mīhothi irīa yarutītwo ya kwīyendera. **7** Ningī Mūthamaki Kurusu akīruta indo iria ciarī cia hekarū ya Jehova, iria ciatahītwo nī Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikaigwo thīnī wa hekarū ya ngai yake. **8** Kurusu mūthamaki wa Perisia nīatūmire Mithiredathu ūrīa mūigi wa kīgūna arehe indo icio, agīcitarīra Sheshibazaru mūnene wa Juda. **9** Indo icio ciatarīī ta ūū: thaani nene cia thahabu ciarī 30 thaani nene cia betha ciarī 1,000 ngīo cia betha ciarī 29 **10** mbakūrī cia thahabu ciarī 30 mbakūrī ihaanaine cia betha ciarī 410 na indo ingī ciarī 1,000. **11** Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarī 5,400. Sheshibazaru akīrehe indo icio ciothe hīndī irīa andū arīa maatahītwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2 Na rīrī, aya nīo andū a būrūrī arīa maacookire kuuma būrūrī ūrīa maatahīrwo, arīa Mūthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahīte akamatwara Babuloni (nao magīcooka Jerusalemu na Juda, o mūndū itūūra-inī rīake, **2** makīrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigvai, na Rehumu, na Baana): Mūigana wa andū a Isiraeli watarīī ta ūū: **3** njiaro cia Paroshu ciarī 2,172, **4** na cia Shefatia ciarī 372, **5** na cia Ara ciarī 775, **6** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimīte harī Jeshua na Joabu) ciarī 2,812, **7** na cia Elamu ciarī 1,254, **8** na cia Zatu ciarī 945, **9** na cia Zakai ciarī 760, **10** na cia Bani ciarī 642, **11** na cia Bebai ciarī 623, **12** na cia Azigadi ciarī 1,222, **13** na cia Adonikamu ciarī 666, **14** na cia Bigvai ciarī 2,056, **15** na cia Adīni ciarī 454, **16** na cia Ateri (iria cioimīte harī Hezekia) ciarī 98, **17** na cia Bezai ciarī 23, **18** na cia Jora ciarī 112, **19** na cia Hashumu ciarī 223, **20** na cia Gibari ciarī 95. **21** Andū a Bethilehemu maarī 123, **22** na andū a Netofa maarī 56, **23** na andū a Anathothu maarī 128, **24** na andū a Azimavethu maarī 42, **25** na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743, **26** na andū a Rama na Geba maarī 621, **27** na andū a Mikimasi maarī 122, **28** na andū a Betheli na Ai maarī 223, **29** na andū a Nebo maarī 52, **30** na andū a Magibishi maarī 156, **31** na andū a Elamu ūrīa ūngī maarī 1,254, **32** na andū a Harimu maarī 320, **33** na andū a Lodi, na Hadidi, na Ono maarī 725, **34** na andū a Jeriko maarī 345, **35** na andū a Senaa maarī 3,630. **36** Nao athīnjīrī-Ngai: arīa maarī a njiaro cia Jedaia (a nyūmba ya

Jeshua) maarī 973, **37** na a Imeri maarī 1,052, **38** na a Pashuri maarī 1,247, **39** na a Harimu maarī 1,017. **40** Nao Alawii: arīa maarī a njiaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimīte harī ciana cia Hodavia) maarī 74. **41** Nao aini a nyimbo: arīa maarī a njiaro cia Asafu maarī 128. **42** Nao aikaria a ihingo cia hekarū, arīa maarī a njiaro cia Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarī 139. **43** Nacio ndungata cia hekarū: arīa maarī a njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **44** na Keroso, na Siaha, na Padoni, **45** na Lebana, na Hagaba, na Akubu, **46** na Hagabu, na Shalimai, na Hanani, **47** na Gideli, na Gaharu, na Reaia, **48** na Rezini, na Nekoda, na Gazamu, **49** na Uza, na Pasea, na Besai, **50** na Asina, na Meunimu, na Nefisimu, **51** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **52** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **53** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **54** na Nezia, na Hatifa. **55** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni: arīa maarī a njiaro cia Sotai, na Hasoferethu, na Peruda, **56** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **57** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami. **58** Ndungata cia hekarū, hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni, maarī andū 392. **59** Nao aya nīo maambatire kuuma matūūra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingionanirie atī nyūmba ciao ciarī cia njiaro cia Isiraeli: **60** Njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarī andū 652. **61** Na kuuma kūrī athīnjīrī-Ngai: Arīa maarī a njiaro cia Hobaia, na Hakozu, na Barizilai (mūndū ūrīa wahikītie mwarī wa Barizilai ūrīa Mūgileadi, na eetanagio na rīitwa rīu). **62** Andū acio nīmacarīre maandīko ma nyūmba ciao, no matiigana kūmona, nī ūndū ūcio makīeherio thirītū-inī ya athīnjīrī-Ngai, na magītūuo ta andū maarī na thaahu. **63** Nake barūthi wa kūu akīmaatha matikarīe irio iria therie mūno o nginya gūkaagia mūthīnjīrī-Ngai ūgūtungata na Urimu na Thumimu. **64** Andū acio othe marī hamwe maarī 42,360, **65** gūtatarītwo ndungata ciao cia arūme na cia andū-a-nja 7,337; ningī nī maarī na aini a nyimbo 200, arūme na andū-a-nja. **66** Nī maarī na mbarathi 736, na nyūmbū 245, **67** na ngamīra 435, na ndigiri 6,720. **68** Rīrīa maakiyire nyūmba-inī ya Jehova kūu Jerusalemu, atongoria amwe a nyūmba ciao nīmarutire mīhothi wa kwīyendera wa gūteithia gwaka rīngī nyūmba ya Ngai o harīa yarī. **69** Kūrīngana na ūhoti wao, nīmaheanire indo ciigwo kīgūna-inī kīa wīra ūcio, makīheana durakima 61,000 cia thahabu, na betha ratirī 5,000, na nguō 100 cia athīnjīrī-Ngai. **70** Athīnjīrī-Ngai, na Alawii, na aini a nyimbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarū maatūūrīre matūūra-inī mao, o hamwe na andū amwe a acio angī, nao andū arīa angī a Isiraeli magītūūra matūūra-inī mao.

3 Na rīrī, mweri wa mūgwanja wakinya, andū a Isiraeli magīkorwo matūūrīte matūūra-inī mao, andū makīūngana Jerusalemu marī ta mūndū ūmwe. **2** Nake Jeshua mūrū wa Jozadaku hamwe na athīnjīrī-Ngai arīa angī, o na Zerubabeli mūrū wa Shealtieli na athirītū ake makīambīrīria gwaka kīgongona kīa Ngai wa Isiraeli gīa kūrūtāgira magongona ma njino kūringana na ūrīa kwandikītwo Watho-inī wa Musa mūndū wa Ngai. **3** O na gūtūika maarī na guoya wa andū arīa maamathīrūrūrūkiire, nīmakire kīgongona mūthingi-inī wakīo, na makīrutīra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rūcīnī na ma hwai-inī. **4** Ningī kūringana na ūrīa kwandikītwo, nīmakūngūiire Gīathī gīa Ithūnū na mūigana wa maruta ma njino marīa maatūūtūtwo ma o mūthenya. **5** Thuutha ūcio makīruta maruta ma njino ma ndūire, na magongona ma Karūgamo ka Mweri, na magongona ma ciathī ciothe iria

ciamūrīrwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwiyendera marīa maarehagīrwo Jehova. **6** Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja makīambīrīria kūrūtīra Jehova maruta ma njino, o na gūtūika mūthingi wa hekarū ya Jehova ndwarī mwake. **7** Ningī makīhe aaki a mahiga na mabundi ma mbaū mbeeca, na makīhe andū a Sidoni na andū a Turo irio, na gīa kūnyua, na maguta nīgeetha mamarēhithīrie mīgogo ya maruta kuuma Lebanoni ġereire iria-inī nginya Jopa, o ta ūria gwaathanitwo nī Mūthamaki Kurusu wa Perisia. **8** Mweri wa keerī wa mwaka wa keerī thuutha wa gūkinya nyūmba-inī ya Jehova kūu Jerusalemu, Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku na arīu a ithe wao arīa angī (nō athīnjīri-Ngai, na Alawīi, na arīa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamīrio-inī) makīambīrīria wīra, magīthuura Alawīi a mīaka mīrongo tīri na makīria nīguo marūgamīrīre mwako wa nyūmba ya Jehova. **9** Jeshua na arīu ake, na arīu a ithe, na Kadimieli na arīu ake (njiaro cia Hodavia), na arīu a Henadadi na arīu ao na arīu a ithe wao, nō Alawīi othe, makīnyīitanīra wīra wa kūrūgamīrīra arīa maakaga nyūmba ya Ngai. **10** Rīrīa aaki maarīkīrie gwaka mūthingi wa Hekarū ya Jehova, athīnjīri-Ngai mehumbīte ngūo ciao na marī na tūrumbeta, na Alawīi (arīu a Asafu) marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, makīhaarīria kūgocca Jehova, o ta ūria gwaathanitwo nī Daudi mūthamaki wa Isiraēli. **11** Makīinīra Jehova, makīmūgocaga magīcoockagia ngaatho, makiugaga atīri: “Jehova nī mwega wendo wake harī Isiraēli ūtūūruga tene na tene.” Nao andū othe makīgocca manīrīre mūno tondu mūthingi wa nyūmba ya Jehova nīwaakītīwo. **12** Nō athīnjīri-Ngai aingī arīa maarī akūrū, na Alawīi, na atongoria a nyūmba, arīa moonete hekarū ya mbere makīrīra manīrīre rīria moonire mūthingi wa hekarū īyo ya keerī ūgīakwo, o rīria andū angī aingī maanagīrīra nī gūkena. **13** Gūtīri mūndū ūngāhotire gūkūrūna kwānīra gwa gūkeno na gwa kīrīro, tondu andū maanagīrīra na mūgambo mūnene. Naguo mūgambo ūcio ūkīguuo kūndū kūrāya.

4 Na rīri, hīndī rīria thū cia Juda na Benjamīni ciaiguire atī andū arīa maatahītīwo nīmaakagīra Jehova, Ngai wa Isiraēli, hekarū-rī, **2** magīthīi kūrī Zerubabeli o na kūrī atongoria a nyūmba cia andū, makīmeera atīri, “Rekei twake tūrī hamwe tondu o na ithū tūrōngoragia Ngai wanyu, na nītūkōretwo tūkīmūrūtīra magongona kuuma hīndī ya Esari-Hadoni mūthamaki wa Ashuri, ūria watūrēhire gūkū.” **3** No rīri, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arīa angī a nyūmba cia Isiraēli makīmacookeria atīri, “Mūtīri na handū thīinī witū ūhorō-inī wa gwakīra Ngai witū hekarū. Nī ithū ene tūgwakīra Jehova, Ngai wa Isiraēli, o ta ūria Kurusu mūthamaki wa Perisia aatwathire.” **4** Hīndī ūyo andū arīa maamathīūrūrūkīrie makīhaarīria kūrāga andū a Juda ngoro nīguo metīgīre gūthī na mbere na gwaka. **5** Nao makīandīka ataarani a kūhīngīca wīra wao, na gūthūkia mībango yao yothē matukū mothe ma wathani wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nginya hīndī ya wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia. **6** Kīambīrīria kīa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magīthitanga andū a Juda na Jerusalemu. **7** Na matukū ma Mūthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bishilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andū arīa angī a thīritū yake makīandīkīra Aritashashita marīa. Marīa macio maandūkīrwo na mwandīkīre na rūthiomi rwa andū a Suriata. **8** Rehumu mūnene wa mbūtū na Shimushai ūria mwandīki, nīmandīkīre marīa ma gūthitanga andū a Jerusalemu kūrī Mūthamaki Aritashashita ta ūi: **9** Marīa maya moimīte kūrī nī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūria

mwandīki, hamwe na arīa angī a thīritū yao, na aciirithania, na anene a andū a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, **10** na andū arīa angī maacooketio nī mūgaathe ūria mūnene Osinapari nīgeetha matūūre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati. **11** (Īno nīyo kobi ya marīa marīa aandīkīrwo.) Kūrī Mūthamaki Aritashashita, Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūrī ūria ūri Mūrīmo-wa-Farati: **12** Nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithū moimīte kūrī we nīmathīite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaracookereria rūthingo na magacookereria mīthingi. **13** Ningī nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, gūtīri igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo ġitoonya būrūrī-inī rīrūrūtāgwo. Nakio kīgīna kīa ūthamaki nīgīkūnyīiha. **14** Na rīu tondu ithū tūrī andū matīte ūthamaki, na tī wega kuona mūthamaki akīmwo gītīo, tūrātūma ndūmūrīri ĩno tūmenyithie mūthamaki, **15** nīgeetha ūhorō ūcio ūtūūrio kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīnīa athamaki na mabūrūrī, na nī kūndū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kīu nīkio gīātūmīre itūūra rīrī inene rīanagwo. **16** Tūkūmenyithia mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, wee ūgūtīgwo ūtarī kīndū Mūrīmo ūyū wa Rūū rwa Farati. **17** Mūthamaki nake agīcoockia macookio atīri: Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūria mwandīki, na andū arīa angī a thīritū yao arīa matūrūga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati: Nīdamūgeithia. **18** Marīa marīa mwatūtūmīre nīmathomeirwo hau mbere yakwa na ngītaūrīrwo ūhorō wamo. **19** Nīndarūtīre watho na ūhorō ūcio ūgūtūrio, na gūkīoneka atī itūūra rīrī inene nīrūrūkaine kuuma tene atī nī rīa kūrēgana na watho wa athamaki, na rītūūrāga rīrī iremi, na nī rīa kūrīngīrīria andū mookīrīre thīrikari. **20** Jerusalemu nīrīkōretwo na athamaki a hinya magīathana Mūrīmo-wa-Farati wothe, na nīmarīhagwo igooti na maruta ma mūthamaki, o na igooti rīa mīrigo ġitoonya būrūrī-inī. **21** Na rīri, ruta watho kūrī andū acio matige wīra, nīguo itūūra rīu inene rītīgaakwo rīngī, nginya rīria ngoiga. **22** Menyerera ūndū ūyū ndūkaage kūhīngio. Mūngīrekereria ūndū ūngīrehe ūgwati na ūthūkie ūthamaki nīki? **23** Na rīri, kobi ya marīa ma Mūthamaki Aritashashita maarīkia gūthomerwo Rehumu na Shimushai ūria mwandīki, na andū a thīritū yao, nō gūthīi mathīere Jerusalemu kūrī Ayahudi, na makīmatīgīthia wīra ūcio na hinya. **24** Nī ūndū ūcio, wīra wa gwaka nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu ūkūrūgama nginya mwaka wa keerī wa wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia.

5 Na rīri, mūnabīi Hagai, na mūnabīi Zekaria wa rūciarō rwa Ido, nīmarathīire Ayahudi a kīu Juda na Jerusalemu thīinī wa rīitwa rīa Ngai wa Isiraēli, mūgītīri wao. **2** Hīndī ūyo Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku makīambīrīria wīra wa gwaka rīngī nyūmba ya Ngai kīu Jerusalemu, na anabīi a Ngai maarī hamwe nao makīmāteithia. **3** Ihinda rīu Tatenai, barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athīritū o magīthīi kūrī o, makīmōoria atīri, “Nūu wamūēhire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū ĩno na gūcookereria mwako ūyū?” **4** Ningī makīūria atīri, “Andū arīa maraaka nyūmba ĩno metagwo atīa?” **5** No rīri, Ngai nīarōrāga athuuri acio a Ayahudi, na matiatīgīthīrio wīra nginya ūhorō ūkīnyīrio Dario, na marīa ma macookio make maamūkīrwo.

6 Ino niyo kobi ya marūa marīa maatumīrwo Mūthamaki Dario nī Tatenai ūria warī barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, marī na Shetharu-Bozenai na athiritū ao, arīa maarī anene a Mūrīmo-wa-Farati. 7 Ūhoro ūria maamūtūmīre watariī ūū: Kūrī Mūthamaki Dario: Ngeithi cia thayū. 8 Nī wega mūthamaki amenyē atī ithū nītwithiire rūngoro rwa Juda, kūu hekarū-inī ya Ngai ūria mūnene. Andū aco nīmaraaka hekarū na mahiga manene, o na magekīra mbaū rūthingo-inī. Wīra nūrurawto na kīyo, na nūrathī na mbere mūno ūrī moko-inī na arīa maraūrta. 9 Tuoririe athuuri acio atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū ino na gūcookereria mwako ūyū?” 10 Ningī nītwaamorire marītwa mao, nīgeetha twandike marītwa ma atongoria ao, nīguo tūkūmenyithie. 11 Ūū nīguo maatūcokeirie: “Ithuī tūrī ndungata cia Ngai wa igūrū na thī, na tūraaka rīngī hekarū ūria yakītwo miaka mīngī mīthiru, ūria yakītwo na ikarīkio nī mūthamaki mūnene wa Isiraeli. 12 No tondu maithe maitū nīmarakarīre Ngai wa igūrū, nīamaneanire kūrī Nebukadinezaru ūria Mūkalidei, mūthamaki wa Babuloni, ūria wamomorire hekarū ino na agīthaamīria andū būrūrī wa Babuloni. 13 “No rīrī, mwaka wa mbere wa Kuruu mūthamaki wa Babuloni, mūthamaki niathanire atī nyūmba ino ya Ngai yakwo rīngī. 14 O na nīarutire kuuma hekarū ūria yarī Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutite hekarū-inī kūu Jerusalemu, agīcitwara hekarū-inī kūu Babuloni. “Nake Mūthamaki Kuruu agīcīneana kūrī mūdū wetagwo Sheshibazaru, ūria aatūē barūthi, 15 na akīmīwīra atīrī, ‘Oya indo ici ūcitwara na ūcīge thīnī wa hekarū kūu Jerusalemu, na wake rīngī nyūmba ya Ngai o harīa yarī.’ 16 Nī ūndū ūcio Sheshibazaru agītūka agīaka mūthingi wa nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu. Kuuma mwaka ūcio ngīnya ūmūthī mwako ūcio no ūthiāga na mbere na ndūrī warīka.” 17 Na rīrī, mūthamaki angōna kwaḡūrīre-rī, nīgītūirio maandiko-inī ma ūthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mūthamaki Kuruu tiitherū nīarutite watho wa gwaka rīngī nyūmba ino ya Ngai gūkū Jerusalemu. Ningī reke mūthamaki atūtūmīre itua rīake ūhoro-inī ūcio.

6 Nake Mūthamaki Dario akīruta watho, naguo ūhoro ūcio ūgītūirio nyūmba-inī ūria yaigītwo mabuku ma maīndū ma tene marīa maigītwo nyūmba ya kīgīna kūu Babuloni. 2 Ibuku rīa gīkūngo rīkioneka kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Ekibatana, būrūrī-inī wa Media. Narīo rīandīkītwo ta ūū: Ūhoro wa Kūrīrikanania: 3 Mwaka wa mbere wa Mūthamaki Kuruu, mūthamaki niathanire ūhoro ūkonīi hekarū ya Ngai kūu Jerusalemu, akiuga atīrī: Hekarū nīyakwo rīngī ūrī handū ha kūrutagīro magongona, na mīthingi yayo yakwo. Ikorwo ūrī mīkono mīrongo itandatū kūrīraha na igūrū, na mīkono mīrongo itandatū kwarama, 4 Ikorwo ūrī na mīhari itatū ya mahiga manene, na ūmwe wa mbaū. Thogora ūcio ūrīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki. 5 Ningī indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuūte kuuma hekarū ūria ūrī Jerusalemu agīcīrehe Babuloni-rī, nīcookoio o kīndū harīa kīarī thīnī wa hekarū kūu Jerusalemu; na mūcīge thīnī wa nyūmba ya Ngai. 6 Na rīrī, wee Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuī, anene a thiritū yao, mūtīgathīi kuo. 7 Mūtīkaingīrīre wīra ūcio wa hekarū ya Ngai. Barūthi wa Ayahudī na athuuri a Ayahudī nīmarekwo maake rīngī nyūmba ūyo ya Ngai o harīa yaakītwo. 8 O na ningī nīndathana ūria mūḡwīkīra athuuri aya a Ayahudī magīaka nyūmba ūyo ya Ngai: Mahūthīro mothe

ma andū acio nī marīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki kīa Mūrīmo-wa-Farati, nīgeetha wīra ūyū ndūkanarūgame. 9 Kīrīa gīothe kīngīdekana, tūteḡwa, na ndūrūme, na tūtūrūme; cia kūrutwo maruta ma njīno kūrī Ngai wa igūrū, na ngano, na cumbi, na ndibei, na maguta, o ta ūria ingītio nī athīnjīri-Ngai kūrī Jerusalemu no ngīnya maheagwo o mūthenya itekwaga, 10 nīgeetha marutage magongona ma ḡwītīkīrika nī Ngai wa igūrū, na mahooyagīre kūgaacīra kwa mūthamaki na arīu ake. 11 Ningī nīndathana atī mūdū o na ūrīkū ūngīgarūra maandiko macio, mūtītīrīo ūkarutwo nyūmba-inī yake na acooke oyo na igūrū ohanīto naguo. Na nī ūndū wa rīhia rū nyūmba yake īgaatuo īganjo rīa mahuti. 12 Ngai ūria ūtūmīte Rītwa rīake rītūēre kūu aroheria mūthamaki o wothē kana andū arīa mangīgeria kūgarūra watho ūyū kana kūharaganīa hekarū ūyo ūrī Jerusalemu. Nī Dario nī nī ndaruta watho ūcio. Nīwathīkīrwo na kīyo. 13 Ningī, nī ūndū wa watho ūria warūtīto nī Mūthamaki Dario, Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marī na athiritū ao nīmathīkīre watho ūcio na kīyo. 14 Nī ūndū ūcio athuuri a Ayahudī magīthīi o na mbere gwaka na kūgaacīra makīhūnjagīro nī mūnabīi Hagai, na Zekaria wa rūcīaro rwa Ido. Makīrīka gwaka hekarū kūringana na rīathani rīa Ngai wa Isiraeli na watho wa Kuruu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. 15 Hekarū ūyo yarīkire mūthenya wa gatātū wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatū wa gūthamaka kwa Mūthamaki Dario. 16 Hīndī ūyo andū a Isiraeli na athīnjīri-Ngai, na Alawīi, na andū arīa angī maatahitwo, magīkūngūra kwamūrwo kwa nyūmba ya Ngai marī na gīkeno. 17 Indo iria maarutire nī ūndū wa kwamūrwo kwa nyūmba ya Ngai ciarī ndegwa īgana rīmwe, na ndūrūme magana meerī, na tūtūrūme magana mana, ūrī iruta rīa kūhoroheria Isiraeli othe mehīa mao, na thenge ikūmi na īgīrī, o īmwe kūrī o mūhīrīga wa Isiraeli. 18 Nao magītoonyia athīnjīri-Ngai wīra-inī kūringana na ikundī ciao, na Alawīi kūringana na matuanīra mao, nī ūndū wa wīra wa gūtungatīra Ngai kūu Jerusalemu o ta ūria kwandīkītwo lbuku-inī rīa Musa. 19 Mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere, andū arīa maatahitwo magīkūngūra Gīathī gīa Bathaka. 20 Athīnjīri-Ngai na Alawīi nīmetheretie na othe maarī atheru. Alawīi nīo maathīnjīre gatūrūme ka Bathaka, nī ūndū wa arīa othe maatahitwo, na nī ūndū wa arīu a ithe wao athīnjīri-Ngai, o na nī ūndū wao ene. 21 Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli arīa maacookete kuuma kūrīa maatahīrwo makīrīa Bathaka ūyo, hamwe na arīa othe meyamūnītie na mītugo ya thaahu ya ndūrīrī iria marīganītie nacio nīgeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. 22 Nīmākūngūrīe Gīathī kīa Mīgate ītarī Mīkīre Ndawa ya Kūmbia marī na gīkeno ihīnda rīa mīthenya mūḡwanja, tondu Jehova nīamaiyūrītie gīkeno nī ūndū wa kūgarūra meciirīa mūthamaki wa Ashuri, nake akīmāeithīa wīra-inī wa gwaka nyūmba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7 Na rīrī, thuutha wa maīndū macio, rīrīa Aritashashita mūthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mūrū wa Seraia, mūrū wa Azaria, mūrū wa Hilīkīa, 2 mūrū wa Shalumu, mūrū wa Zadoku, mūrū wa Ahitubu, 3 mūrū wa Amaria, mūrū wa Azaria, mūrū wa Meraiothu, 4 mūrū wa Zerahia, mūrū wa Uzi, mūrū wa Buki, 5 mūrū wa Abishua, mūrū wa Finehasi, mūrū wa Eleazaru, mūrū wa Harūnī mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, 6 Ezara ūcio nīambatire oīmīte Babuloni. Aarī mūrutanī mūīgī mūno ūhoro-inī wa Watho wa Musa, ūria Jehova Ngai wa Isiraeli aaheanīte. Mūthamaki nīamūheete indo ciothe iria aahoote kūrī we, tondu ḡuoko kwa Jehova Ngai wake kwārī hamwe nake.

7 Andũ amwe a Isiraeli, hamwe na athinjiri-Ngai, na Alawii, na aini a nyimbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ o nao nĩmambatire magũtũka Jerusalemu mwaka wa mũgwanja wa wathani wa Aritashashita. **8** Ezara aakinire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka wa mũgwanja wa mũthamaki. **9** Aambĩrĩrie rūgendo rwake rwa kuuma Babuloni mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinire Jerusalemu mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai wake kwarĩ hamwe nake. **10** Nĩgũkorwo Ezara nĩerũtĩre gũthoma na kũrũmia Watho wa Jehova, na kũrutana watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho maguo kũu Isiraeli. **11** Ino nĩyo kobi ya mariũ mariũ Mũthamaki Aritashashita aaheete Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani, mũndũ warĩ mũũgĩ maũndũ-inĩ makoniĩ maathani na mawatho ma kũrũmĩrĩro ma Jehova harĩ Isiraeli: **12** Aritashashita, mũthamaki wa athamaki, Kũrĩ Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani wa Watho wa Ngai ũria ũrĩ igũrũ: Nĩndakĩgeithia. **13** Rĩu-rĩ, nĩndaruta watho aĩ andũ a Isiraeli othe arĩa marĩ ũthamaki-inĩ wakwa, hamwe na athinjiri-Ngai na Alawii, arĩa mangienda gũthĩi nawe kũu Jerusalemu, no mathĩĩ. **14** Wee ũtũmitwo nĩ mũthamaki na ataari ake mũgwanja, ũthĩi ũgatũire ũhoro wa Juda na wa Jerusalemu, o ta ũria Watho wa Ngai waku ũria ũrĩ naguo guoko-inĩ gwaku ũtarĩi. **15** O na nĩngĩ ũkuue betha na thahabu, irĩa mũthamaki na ataari ake maheanĩe na kwĩyendera kũrĩ Ngai wa Isiraeli ũria ũtũũraga Jerusalemu, **16** hamwe na betha na thahabu ciothe irĩa ingĩheanwo kuuma bũrũri wa Babuloni, o na mĩhothi ya kwĩyendera kuuma kũrĩ andũ na athinjiri-Ngai, nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wao irĩa irĩ Jerusalemu. **17** Menyerera wone aĩ mbeeca ici nĩciagũra ndegwa, na ndũrũme na tũtũrũme, hamwe na maruta ma ngano na ma kũnyuuo, irutwo igongona hau kigongona-inĩ kia hekarũ ya Ngai waku kũu Jerusalemu. **18** Wee na arĩu a thoguo Ayahudi no mwĩke o ũria mũngĩona kwagĩrĩre na matigari ma betha na thahabu, kũringana na wendi wa Ngai wanyu. **19** Twarĩrai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe irĩa mwihokeirwo cia kũhũthagĩrwo mahooya-inĩ thĩini wa hekarũ ya Ngai wanyu. **20** Na kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩendekana nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wanyu, o kĩrĩa ũngĩona mweke wa kũheana, no ũkĩrute kuuma kĩgĩina-inĩ kia mũthamaki. **21** Na rĩrĩ, nĩ Mũthamaki Aritashashita, nĩndatha aigi othe a kĩgĩina a Mũrĩmo-wa-Farati maheane na kĩyo kĩrĩa gĩothe Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mũrutani wa watho wa Ngai ũria ũrĩ igũrũ angĩbatarĩo nĩkĩo, **22** gĩtakĩrĩte taranda igana rĩmwe cia betha, na kori igana rĩmwe cia ngano, na bathi igana rĩmwe cia ndibeĩ, na bathi igana rĩmwe cia maguta ma mĩtamaiyũ, na cumbĩ ũtarĩ gĩthimi. **23** ũndũ ũria wotho Ngai wa igũrũ atũite, nĩwĩkwo na kĩyo, ũndũ wotho ũkonĩĩ hekarũ ya Ngai ũria ũrĩ igũrũ. Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma kũgĩe na mang'ũrĩ ũthamaki-inĩ wa mũthamaki na arĩu ake? **24** Nĩngĩ mũmenye atĩ mũtirĩ na watho wa gwĩtia mũthĩnjĩri-Ngai o wotho, na Alawii, na aini a nyimbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ, kana andũ arĩa angĩ marutaga wĩra nyũmba-inĩ iyo ya Ngai igootĩ, kana maruta ma mũthamaki o na kana igootĩ rĩa mĩrigo igĩtoonya bũrũri-inĩ. **25** Nawe Ezara, kũringana na ũgĩ wa Ngai waku ũria ũrĩ naguo, thũura aciriirĩthania na atui a ciira nĩguo matuagĩre andũ othe a Mũrĩmo-wa-Farati ciira na kĩhooto, arĩa othe moofi watho wa Ngai wanyu. Nao arĩa matoofi ũmarute. **26** Mũndũ o wotho ũtariathĩkagĩra watho wa Ngai waku na watho wa mũthamaki no nginya aherithio na ũndũ wa kũũragwo, kana aingatwo bũrũri, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera. **27** Jehova arogocwo, Ngai wa maithe maitũ, ũria wĩkĩrĩte ũndũ ũcio ngoro-inĩ ya mũthamaki, aĩ

atĩithie nyũmba ya Jehova irĩa irĩ kũu Jerusalemu na njĩra ĩno, **28** o ũcio ũtũmitwe nĩjtĩkĩrĩke mbere ya mũthamaki, na ataarĩni ake, na anene othe a mũthamaki arĩa marĩ ũhoti. Tondũ guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, nĩndeyũmĩrĩrie, ngĩcookanĩrĩria atongoria a Isiraeli nĩguo twambate nao.

8 Aya nĩo atongoria a nyũmba o hamwe na arĩa meyandikithĩtie, na nĩo mambatanĩrie na nĩ kuuma Babuloni hĩndĩ ya wathani wa Mũthamaki Aritashashita: **2** kuuma njiaro cia Finehasĩ, aarĩ Gerishomu; na njiaro cia Ithamaru, aarĩ Danieli; na kuuma njiaro cia Daudi, aarĩ Hatushu **3** wa njiaro cia Shekania; na kuuma njiaro cia Paroshu, aarĩ Zekaria, hamwe na andũ 150 arĩa meyandikithĩtie; **4** na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarĩ Eliehoenai mũrũ wa Zerahia, hamwe na andũ angĩ **200**; **5** na kuuma njiaro cia Zatu, aarĩ Shekania mũrũ wa Jahazielĩ, hamwe na andũ angĩ **300**; **6** na kuuma njiaro cia Adini, aarĩ Ebedi mũrũ wa Jonathani, hamwe na andũ angĩ **50**; **7** na kuuma njiaro cia Elamu, aarĩ Jeshaiia mũrũ wa Athalia, hamwe na andũ angĩ **70**; **8** na kuuma njiaro cia Shefatia, aarĩ Zebadia mũrũ wa Mikaeli, hamwe na andũ angĩ **80**; **9** na kuuma njiaro cia Jobabu, aarĩ Obadia mũrũ wa Jehieli, hamwe na andũ angĩ **218**; **10** na kuuma njiaro cia Bani, aarĩ Shelomithi mũrũ wa Josĩfia, hamwe na andũ angĩ **160**; **11** na kuuma njiaro cia Bebai, aarĩ Zekaria mũrũ wa Bebai, hamwe na andũ angĩ **28**; **12** na kuuma njiaro cia Azigadi, aarĩ Johananĩ mũrũ wa Hakatani, hamwe na andũ angĩ **110**; **13** na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nĩo a mũthia, marĩitwa mao maarĩ Elifeleti, na Jeueli, na Shemaia, hamwe na andũ angĩ **60**; **14** na kuuma njiaro cia Bigivai, maarĩ Uthai na Zakuri, hamwe na andũ angĩ **70**. **15** Nĩndamacookanĩrĩrie hamwe rũrũ-inĩ rũria rũthereraga rũrorete Ahava, na tũgũikara hau mũthenya itatũ. Na rĩrĩ, rĩrĩa ndarorire gatagatĩ-inĩ ka andũ acio na athinjiri-Ngai, ndionire Alawii ho. **16** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũmanĩra Eliezerĩ, na Arieli, na Shemaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu arĩa maarĩ atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andũ arĩa maarĩ arutani, **17** ngĩmatũma kũrĩ Ido mũtongoria wa Kasifia. Ngĩmeera ũria megũthĩi kwĩra Ido na andũ a nyũmba yake, acio ndungata cia hekarũ kũu Kasifia, nĩguo matũrehere aruti a wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ. **18** Na tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithũi-rĩ, magĩtũrehere Sherebia, mũndũ mũhothi wa kuuma njiaro cia Mahili mũrũ wa Lawi, ũria warĩ mũrũ wa Isiraeli, na arĩu a Sherebia na arĩu a ithe, othe maarĩ andũ **18**; **19** Na makĩrehe Hashabia hamwe na Jeshaiia wa kuuma njiaro cia Merari, na arĩu a ithe na ciana ciao, othe andũ **20**. **20** Nĩngĩ makĩrehe andũ ndungata **220** cia hekarũ, gĩkundi giathondeketwo nĩ Daudi na anene ake nĩguo gĩteithagĩrĩrie Alawii. Othe makĩandĩkwo na marĩitwa mao. **21** Tũrĩ o hau rũrũ-inĩ rwa Ahava, ngĩanĩrĩra twĩhinge kũrĩa irio, nĩguo tũhote kwĩnyĩhĩia mbere ya Ngai witũ tũmũhoce atũgĩtĩre rūgendo-inĩ, ithũi na ciana ciitũ, hamwe na indo ciitũ ciothe. **22** Nĩndaiguire thoni kũũria mũthamaki atũhe thĩgari cia magũrũ o na irĩa ithiiaa ihacĩte mbarathi cia gũtũgĩtĩra harĩ thũ njira-inĩ, tondũ nĩtwerĩte mũthamaki atĩrĩ, “Guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kũrĩ igũrũ rĩa mũndũ o wotho ũria ũmwĩhokaga, no marakara make manene marĩ igũrũ rĩa arĩa othe mamũtiganagĩra.” **23** Nĩ ũndũ ũcio tũkĩhĩnga kũrĩa irio na tũgĩthaiha Ngai witũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio, nake agĩcookia ihooya riitũ. **24** Nĩngĩ ngĩamũra athinjiri-Ngai ikũmi na eerĩ arĩa maarĩ atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na arĩu a ithe wao ikũmi, **25** na ngĩmathimĩra maruta ma betha

na thahabu, na indo iria ciaheanitwo nī mūthamaki, na ataari ake, na anene ake, na andū othe a Isiraēli ariā maarī kuo, nī undū wa nyūmba ya Ngai witū. **26** Ngimathimira taranda 650 cia betha, na indo cia betha cia ūritū wa taranda igana rīmwe, na taranda igana rīmwe cia thahabu, **27** na mbakūri cia cia thahabu cia thogora wa mabaūni 1,000, na indo igiri cia gicango githerie mūno kia goro o ta thahabu. **28** Ngimeera atiri, "Inyūi o undū ūmwe na indo ici nī mwamūrirwo Jehova. Betha na thahabu ici nī maruta ma kwiyendera marufiirwo Jehova Ngai wa maithe manyu. **29** Mūcimenyerere wega o nginya riria mūgaacithimira tūnyūmba-ini tūri thīini wa nyūmba ya Jehova kūu Jerusalem mbere ya athinjiri-Ngai ariā atongoria, na Alawii, na atongoria a nyūmba cia Isiraēli." **30** Nao athinjiri-Ngai na Alawii makiamukira betha na thahabu, na indo icio nyamūre iria ciathimitwo nīguo itwarwo nyūmba ya Ngai witū kūu Jerusalem. **31** Na mūthenya wa ikūmi na iri mweri wa mbere tūkuma rūū-ini rwa Ahava twarekeire Jerusalem. Guoko kwa Ngai witū kwarī hamwe na ithui, nake agitūgitera kuuma kūrī thū na njangiri njira-ini. **32** Nī undū ūcio tūgikinya Jerusalem, na tūkīhurīka kuo mīthenya itatū. **33** Mūthenya wa kana, tūri thīini wa nyūmba ya Ngai witū, tūgithima betha na thahabu na indo iria nyamūre ikineanwo moko-ini ma Meremothu mūrū wa Uria, ūria mūthinjiri-Ngai. Eleazaru mūrū wa Finehasi aarī hamwe nake, o undū ūmwe na Jozabadu mūrū wa Jeshua, na Noadia mūrū wa Binui, ariā Alawii. **34** Indo ciotthe nīciataricwo kuringana na mūgana na ūritū wacio, nago ūritū wacio ūri wothe ūkiandikwo o hīndi iyo. **35** Hīndi iyo ariā maacookeete kuuma kūrīa maatahīrwo makirutira Ngai wa Isiraēli maruta ma njino: makiruta ndegwa ikūmi na igiri nī undū wa andū a Isiraēli othe, na ndūrūme mīrongo kenda na ithathatū, na tūtūrūme mīrongo mūgwanja na mūgwanja, na makiruta thenge ikūmi na igiri iri iruta rīa kūhoroheria mehīa. Ici ciotthe ciarutūrwo Jehova iri iruta rīa njino. **36** Magīcooka magītwarā mawatho ma mūthamaki kūrī anene ariā maathuuritwo nī mūthamaki, na kūrī mabarūthi ma Mūrīmo-wa-Farati, nao magīteihia andū na magīteihirira maundū ma nyūmba ya Ngai.

9 Na riri, thuutha wa gwika maundū macio, atongoria magūka kūrī niī, makinjira atiri, "Andū a Isiraēli, o hamwe na athinjiri-Ngai na Alawii, matiāmuranītie kuuma kūrī andū ariā matūrigiicirīe, na kuuma kūrī mitūgio yao iri magigi, ta rīra ya Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. **2** Nīmahikītie airītu amwe ao magatūka atumia ao na a ariū ao, na magatukania rūrirī rūria rūtheru na andū ariā matūrigiicirīe. Atongoria na anene ao nīo matongoretie andū ariā angi ūhoru-ini ūyū wa kwaga kwīhokeka." **3** Riria ndaiguire ūhoru ūcio, ngitembūranga nguo yakwa ya thīini na ya igūrū, na ngīmunya njuiri cia mūtwe wakwa o na nderu, ngīkara thī ndi na kīeha kīnene. **4** Hīndi iyo andū othe ariā mainainire nī undū wa ciugo icio cia Ngai wa Isiraēli makīgomana harī niī nī undū wa kwaga kwīhokeka kūu kwa andū ariā maatahitwo. Ngīkara thī hau ndi na kīeha kīnene o nginya hīndi ya igongona rīa hwaī-ini. **5** Na riri, ihinda rīa igongona rīa hwaī-ini riakinya-rī, ngūkīra ngiuma hau ndaikarite ndinyihiite, nguo yakwa ya thīini na ya igūrū iri ndembūkangu, ngīturiā ndu ndambūrūkītie moko makwa kūrī Jehova Ngai wakwa, **6** ngīhooya ūū: "Wee Ngai wakwa, nīngūgia thoni mūno na ngaconoka na ndingihota gūgūtirira gīhiithi, Wee Ngai wakwa, tondū mehīa maitū nī maingī makaraiha gūkira ūraihi witū na ūūru witū, ūgakinya o kūu

igūrū. **7** Kuuma matukū-ini ma maithe maitū ma tene nginya ūmūthi, ūūru witū ūkoretwo ūri mūingī. Tondū wa mehīa maitū, ithui na athamaki aitū, na athinjiri-Ngai aitū, tūtūire tūūragagwo na rūhiū rwa njora, tūgatahwo na tūgatunywo indo ciitū, na tūgaconorithio guoko-ini kwa athamaki a mabūriri mangī, o ta ūria gūtarī ūmūthi. **8** "No riri, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witū akoretwo ari mūtugi nī gūtūgīria matigari na gūtūhe handū harūmu harīa hake haamūre, na nī undū ūcio Ngai nīaheete maithe maitū ūtheri na agatūhooreria hanini ūkombo-ini witū. **9** O na gūtūka tūri ngombo-rī, Ngai witū ndatūgianiirīe ūkombo-ini. Niatūgūfirīe tha maitho-ini ma athamaki a Perisia: Niatūheete mūtūfirīe mwerū nīguo tūhote gwaka nyūmba ya Ngai witū rīngī na tūcookererie kūrīa itūkītio, na niatūheete rūthingo rwa gūtūgīfira thīini wa Juda na Jerusalem. **10** "No riri, Wee Ngai witū-rī, nī atīa tūngiuga thuutha ūyū? Tondū nītwaigīre mawatho maku bata **11** marīa waheanire na tūnua twa anabii ndungata ciaku, ririā woigire atiri, "Būrūri ūria mūrathīi kwīgwatīra ūtūike wanyu nīmūthaahie nī waganu wa andū agu. Nī undū wa maundū mao me magigi, nīmaūiyūritie maundū mao mooru kuuma mwena ūmwe nginya ūria ūngī. **12** Nī undū ūcio, mūtikanetikīrie airītu anyu mahikio nī ariū ao kana ariū anyu mahikie airītu ao. Mūtikanagie na kīrikanīro kīa ūrata nao o na rī, nīgeetha mūgie na hinya na mūrīage indo njega cia būrūri ūcio, na mūkaūtīgira ciana cianyu ūri igai rīao nginya tene." **13** "Maundū macio matūkorete nī undū wa ciiko ciitū njūru na wīhia witū mūnene, no riri, Wee Ngai witū ūtūherithītie na iherithia inini gūkira ūria mehīa maitū magīfirīe, o na nītūgīgīrie matigari ma andū ta aya. **14** Rīu-rī, no tūcooke kuuma maathani maku rīngī, na tūhikanie na andū ariā mekaga maundū me magigi ta macio? Githi ndūngītūrakarira nginya ūtūniine, kwage matigari kana mūndū ūngihonoka? **15** Wee Jehova Ngai wa Isiraēli, ūri mūthingu ūmūthi ūyū nītūgītū tūri matigari. Tūri haha mbere yaku twīhītie, na tondū wa undū ūcio gūtiri o na ūmwe witū ūngihota kūrīgama mbere yaku."

10 Riria Ezara aahoyaga akiūmbūruga mehīa na akīrīraga, o na akūgīūthagia thī hau nyūmba-ini ya Ngai-rī, gikundi kīnene kīa andū a Isiraēli, kīa arūme, na andū-a-nja, na ciana, gīkūngana gīkīmūthīrūkīria. O nao makīria marī na ruo mūno. **2** Nake Shekania mūrū wa Jehieli, ūmwe wa rūciaro rwa Elamu, akīira Ezara atiri, "Tūkoretwo tūtari ehokeku harī Ngai witū nī undū nītūhikītie andū-a-nja kuuma ndūriri iria itūthīrūrūkīrie. No o na kūrī ūguo-rī, Isiraēli no marī na kīrīgīrīro. **3** Na riri, nītūhondeke kīrikanīro tūri mbere ya Ngai witū atī nītūkūngata andū-a-nja aya othe na ciana ciao, kūringana na mataaro ma mwathi wakwa, o na mataaro ma ariā metigīrite maathani ma Ngai witū. Undū ūyū nīwīkwo kūringana na Watho. **4** Arāhūka; ūhoru ūyū ūri moko-ini maku. Ithui tūri hamwe nawe; nī undū ūcio, wīyūmīrīe ūwīke." **5** Nī undū ūcio Ezara akīarahūka, agītuma atongoria a athinjiri-Ngai na Alawii, o na andū othe a Isiraēli mehīte atī nīmegīka ūria kwērītū. Nao makīhīta. **6** Nīngī Ezara akiuma hau mbere ya nyūmba ya Ngai, agīthī kanyūmba ka Jehohanani mūrū wa Eliashibu. Ari kūu ndaigana kūrīa irio kana kūnyua maaī tondū aathīre o na mbere gūcakārya nī undū andū ariā maatahitwo nīmagīte kwīhokeka. **7** Gūgīcooka gūkianirirwo Juda na Jerusalem guothe atī andū othe ariā maatahitwo mongane Jerusalem. **8** Mūndū o wothe ūngīagīre gūkinya Jerusalem mīthenya itatū itanathira kūringana na itua rīa

anene na athuuri, atunywo indo ciake ciothe, nake we mwene aingawo, ehere kũngano-inĩ kĩa andũ aria maatahitwo. **9** Mĩthenya iyo itatũ itanathira, arũme othe a Juda na Benjamini makĩũngana Jerusalemu. Naguo mũthenya wa mĩrongo tĩrĩ wa mweri wa kenda, andũ othe nĩmaikarĩte thĩ kihaaron-inĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya nyũmba ya Ngai, mathĩnikĩte mũno tondũ wa undũ ũcio na nĩ undũ wa mbura. **10** Hĩndĩ iyo Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai akĩrũgama na igũrũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũkoretwo mũtarĩ ehokeku; nĩmũhikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, mũgakĩongerera mahĩtia ma Isiraeli. **11** Rĩu-rĩ, umbũrai mehĩa manyu kũrĩ Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwĩke ũrĩa endaga. Mũyamũraniei na andũ aria mamũthiũrũrũkĩrie, o na atumia anyu a kũngĩ.” **12** Kĩũngano gĩothe gĩgĩcookia na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Nĩwoiga ũrĩa kwagĩrĩre! No nginya twĩke o ta ũguo woiga. **13** No rĩrĩ, andũ aya marĩ haha nĩ aingĩ, na nĩ hĩndĩ ya mbura; nĩ undũ ũcio tũtingĩkara nja. Ningĩ ũhoru ũyũ ndũngĩthondekeka na mũthenya ũmwe kana tĩrĩ, tondũ nĩtwihĩtie mũno undũ-inĩ ũyũ. **14** Reke anene aitũ marũgamĩrĩre kũngano gĩkĩ gĩothe. Ningĩ o mũndũ wothe ũrĩ matũũra-inĩ maitũ ũhikĩtie mũndũ-wa-nja wa kũngĩ nĩetikĩrio oke mahinda marĩa matuĩtwa, hamwe na athuuri na atuanĩri ciira a o itũũra, nginya twehererio marakara marĩa mahiũ ma Ngai witũ ũhoru-inĩ ũyũ.” **15** Andũ aria maareganire na ũhoru ũcio no Jonathani mũrũ wa Asaheli, na Jahazeia mũrũ wa Tikiva, hamwe na Meshulamu, na Shabethai ũrĩa Mũlawii. **16** Nĩ undũ ũcio andũ aria maatahitwo magũka o ta ũrĩa kwerĩtwa. Nake Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthuura arũme aria maarĩ atongoria a nyũmba ciao, o mũndũ ũmwe kuuma o nyũmba, o ũrĩa ciagayanĩtio, nao othe makĩandĩkwo marũtwa mao. Mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi magĩkara thĩ nĩguo matuĩrie maciira macio, **17** na gũgĩkinya mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makĩrĩkia maciira ma arũme othe aria maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ. **18** Thĩnĩ wa njiaro cia athĩnjĩri-Ngai, andũ aya nĩo maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ: Kuuma njiaro cia Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe nĩ: Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. **19** (Othe makĩranĩra atĩ nĩmegũtigana na atumia ao, na o mũndũ akĩruta ndũrũme kuuma rũũru-inĩ rwake nĩ undũ wa iruta rĩa mahĩtia mao.) **20** Kuuma kũrĩ njiaro cia Imeri nĩ: Hanani na Zebadia. **21** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia. **22** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pashuri nĩ: Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa. **23** Kuuma kũrĩ Alawii nĩ: Jozabadu, na Shimeĩ, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri. **24** Kuuma kũrĩ aini a nyĩmbo nĩ: Eliashibu. Kuuma kũrĩ aikaria a ihingo nĩ: Shakumu, na Telemu, na Uri. **25** Na gatagatĩ-inĩ ga Aisiraeli aria angĩ: Kuuma kũrĩ njiaro cia Paroshu nĩ: Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia. **26** Kuuma kũrĩ njiaro cia Elamu nĩ: Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija. **27** Kuuma kũrĩ njiaro cia Zatu nĩ: Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza. **28** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bebai nĩ: Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai. **29** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bani nĩ: Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu. **30** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pahathu-Moabi nĩ: Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase. **31** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, **32** na Benjamini, na Maluku, na Shemaria. **33** Kuuma kũrĩ njiaro cia Hashumu nĩ: Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimeĩ. **34** Kuuma kũrĩ njiaro

cia Bani nĩ: Maadai, na Amuramu, na Ueli, **35** na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, **36** na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, **37** na Matania, na Matenai, na Jaasu. **38** Kuuma kũrĩ njiaro cia Binui nĩ: Shimeĩ, **39** na Shelemia, na Nathani, na Adaia, **40** na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, **41** na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, **42** na Shalumu, na Amaria, na Jusufu. **43** Kuuma kũrĩ njiaro cia Nebo nĩ: Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia. **44** Acio othe nĩmahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, na amwe ao nĩmaciarĩte ciana na atumia acio.

Nehemia

1 Ici nício ciugo cia Nehemia mūrū wa Hakalia: Atiriri, mweri-ini wa Kiselevu na mwaka wa mirono iri, riria ndaari thini wa nyumba ya uthamaki kuu Shushani-ri, 2 Hanani, umwe wa arii a baba, agiika kuuma Juda ari na andu angu, na ngimahooya uhoru wa matigari ma Ayahudi ari maahonokete gutahwo, o na ngimahooya uhoru wa Jerusalemu. 3 Nao makinjookeria atiri, “Andu ari maahonokire gutahwo, o acio mari kuu buririni, mari na thina munene na makanyararo muno. Ruthingo rwa Jerusalemu nirumomore, na ihingo ciaru igacinwo na mwaki.” 4 Riria ndaiguire maundu macio, ngiikara thi, ngirira. Ngikara ngicakayaga matuku maigana una, ngihinga kuria irio na ngihooya Ngai wa iguru. 5 Ningi ngiuga atiri: “Wee Jehova Ngai wa Iguru, wee Mirono munene na wa kumakania, uria uhingagia kirikaniro giake kia wendo kuri ari mamwendete na magaathikira maathani make, 6 ndaguthaitha utege gutu gwaku, na uhingure maito maku igue ihooya riria ndungata yaku irahooya iri mbere yaku muthenia na utuku ni undu wa ndungata ciaku, andu a Israeli. Ngingumbura mehia ma andu a Israeli, na makwa, na ma nyumba ya baba, maria ithui tukwihiri. 7 Nitwikite maundu ma waganu munene hariwe. Tutiathikire maathani na irira cia watho waku cia kurumirwo, na na mawatho maria waheire Musa ndungata yaku. 8 “Ririkana urutani uria waheire Musa ndungata yaku, ukiuga atiri, “Mungaga kwihokeka, ningamuhurunga gatagati ka nduriri, 9 no mungikanjookerera na mwathikire maathani makwa, hndi iyo o na andu anyu ari maatahitwo magatwarwo ituri cia thi kuria kuraya muno, ningamacookereria ndimarute kuo, ndimarehe kundu kuria thuurite gutu uke giikaro kia Ritwa riakwa.” 10 “Acio ni ndungata ciaku na andu aku, ari wakurire na undu wa hinya waku munene na guoko gwaku kuri uhoti. 11 Wee, Jehova, ndaguthaitha utege gutu igue mahooya ma ndungata ino yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku iria igenagi ni gwigira ritwa riaku. Kireke ndungata yaku igacire umuthi na undu wa gutuma itikirike haru mundu iyu.” Ni ni ndatwaraga muthamaki kindu gia kunyua.

2 Mweri-ini wa Nisani, mwaka wa mirono iri wa Muthamaki Aritashahita, riria aarehirwo ndibei, ngiyoa ndibei iyo ngiminengera muthamaki. Mbere ya hndi iyo ndiatukitie githiithi ndi haru we; 2 ni undu ucio muthamaki akinjuria atiri, “Ni kii gitumite utukie githiithi uguo na nduri muruaru? Undu ucio no umamire na kieha kia ngoro. Na ni ngitigira muno, 3 no ngira muthamaki atiri, “Muthamaki arotura nginya tene! Githiithi giakwa kingaga gutuka atia hndi iria itura inene riria maithe makwa mathikitwo rikirite ihooru, na ihingo ciaru igacinwo ikaniinwo na mwaki?” 4 Muthamaki akinjuria atiri, “Ukwenda atia?” Hndi iyo ngihooya Ngai wa Iguru, 5 na ngicookeria muthamaki atiri, “Muthamaki, angiona kwagiriire, na ndungata yaku itikirike maito-ini make, niakindume itura riu inene ria Juda, kuria maithe makwa mathikitwo, niguo ngariake ringi.” 6 Hndi iyo muthamaki, aikaranitie na mutumia wake, akinjuria atiri, “Rugendo rwaku ni rwa matuku maigana na ugaacooka ri?” Muthamaki akiona ari waga andume; ni undu ucio ngitua ihinda ria guthi. 7 Ningi ngimwira atiri, “Muthamaki angiona kwagiriire, reke heo maria ndwarire abaruthi a Muriimo-wa-Farati, nigeetha manjitikirie hitukire kuo kinya nginye Juda. 8 O na no heo maria ndwarire Asafa, mumenyereri wa mutitu wa muthamaki,

nigeetha akahe mbaui cia guthondeka migamba ya ihingo cia nyumba ya uthamaki iria iriganitie na hekaru, na cia gwaka ruthingo rwa itura inene o na cia gwaka nyumba iria ndirikaraga?” Na tondu utugi wa guoko kwa Ngai wakwa wari hamwe na ni, muthamaki agitikiria kuhingiria maundu maria mothe ndaamuritie. 9 Ni undu ucio ngithi kuri abaruthi a Muriimo-wa-Farati, ngimanengera maria ma muthamaki. Ningi muthamaki niatumite anene a mbutu cia ita hamwe na thigari iria ithiia na mbarathi tuthi hamwe nao. 10 Riria Sanibalati uria Murohoni, na Tobia munene uria Miamoni, maiguire uhoru ucio, magitangika muno makiria nikugua ati kwar mundu wokite gucaria maundu ma kuguna andu a Israeli. 11 Nindathire Jerusalemu, na thuutha wa giikara kuo mithenia itatu-ri, 12 ngiumagara utuku ndi na andu matari aing. Ndirite mundu o na umwe undu uria Ngai wakwa eekirite ngoro-ini yakwa njike ni undu wa Jerusalemu. Gutari na mbarathi ingi tiga iria yanguiite. 13 Nindathire utuku ngereire Kihingo gia Kianda, njerekeire Githima kia Ndamathia na Kihingo gia Kiara-ini, ngiroraga thingo cia Jerusalemu iria ciacomoretwo, na ihingo ciaru iria ciacimtwo ikaniinwo ni mwaki. 14 Ningi ngithi o na mbere njerekeire Kihingo gia Githima na Karia-ini ka Muthamaki, no hatari hndi haiganu ka kuhitukirwo ni mbarathi yakwa; 15 ni undu ucio ngiambata na mukuru utuku ngiroraga uria ruthingo rwatari. Ndakinya muthia, ngihunduka nguingirira Kihingo gia Kianda ringi. 16 Anene a kuu matiamenyire kuria ndathite kana uria ndekaga tondu ndiamenyithite Ayahudi, kana athinjiri-Ngai, kana ari maar igweta, kana anene, o na kana ari ang mangiarutire wira. 17 Ningi ngimeera atiri, “Nimurona thina uria turi naguo: itura ria Jerusalemu nriangiku, na ihingo ciaru igacinwo na mwaki. Ukai twake ruthingo rwa Jerusalemu ringi, na tutigacooka kunyararwo o na ri.” 18 O na ningi ngimeera uria guoko kwa utugi kwa Ngai wakwa kwar hamwe na ni, na uria muthamaki anjirite. Nao magicookia atiri, “Nitwambirirei gwaka ringi.” Ni undu ucio makiambirira wira ucio mwega. 19 No riria Sanibalati uria Murohoni na Tobia munene uria Miamoni na Geshemu uria Muraraba maiguire uhoru ucio, magituyurira na magituthekerera, makuria atiri, “Ni atia uu mireka? Kai mukuremera muthamaki?” 20 Ngimacookeria atiri, “Ngai wa Iguru niwe ugutuma tugaacire. Ithui ndungata ciake nitukwambirira gwaka ringi, no ha uhoru wanyu-ri, mutiri na igai guku Jerusalemu, kana kihooto, kana undu wa tene wa kumunyiithania nario.”

3 Na riri, Eliashibu muthinjiri-Ngai uria munene na athinjiri-Ngai ari angu a thiritu yake, magithi kuruta wira, na magicookereria Kihingo kia Ng'odu. Magikiamura na magigikira mirango. Magika o nginya Muthiringo uria muraihu na iguru wa Igana, uria maamurire, na magiaka o nginya Muthiringo uria muraihu na iguru wa Hananeli. 2 Andu a Jeriko magiaka gicunji kiria kiariganitie na ho, nake Zakuri muru wa Imuri agiaka kurigania nao. 3 Kihingo gia Thamaki giakirwo ringi ni arii a Hasanaa. Nimarire migogo yakio, na magikira mirango na igera cia kumihinga na icuuma ciakio. 4 Meremothu muru wa Uria muru wa Hakozi, niwe wacookereire gicunji kiria kiarumirire. Nake Meshulamuru muru wa Berekia muru wa Meshezabali agicookereria ruthingo gicunji kiria kiariganitie na hau. Ningi Zadoku muru wa Baana agithi na mbere gucookereria gicunji kiria kiarumirire. 5 Gicunji kiria kiarumirire giacookereire ni andu a Tekoa, no andu ao ari maar igweta nimagire kuruta wira uria

maaheetwo nī arūgamīriri ao. 6 Jiada mūrū wa Pasea marī na Meshulamu mūrū wa Besodeia nīo maacookereirie Kīhingo kīa Jeshanahi. Nīmarire mīgogo yakīo, na magīkīra mīrango na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo. 7 Kūrīgania nao, wīra wa gūcookereria rūthingo warutirwo nī andū a kuuma Gibeoni na Mizipa, nīo Melatia wa Gibeoni, na Jadoni wa Meronothu, matūūra marīa maathagwo nī barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati. 8 Uzieli mūrū wa Harihaia, ūmwe wa aturi a thahabu, nīacookereirie kūrīa kwarūmīrīire; nake Hanania, ūmwe wa athondeki a maguta manungi wega, agūcookereria rūthingo harīa haariganītie na hau. Magūcookereria rūthingo rwa Jerusalemu o nginya Rūthingo rūrīa Rwarīi. 9 Gīcunjī kūrīa kīarūmīrīire gīacookereirio nī Refaia mūrū wa Huri ūrīa warī mwathi wa nuthu ya gīcigo kīmwe kīa Jerusalemu. 10 Kūhākana na hau, Jedaia mūrū wa Harumafu agūcookereria rūthingo rūrīa rwang'etheire nyūmba yake, nake Hatushu mūrū wa Hashabeina agūcookereria rūthingo rūrīa rwariganītie nake. 11 Malikija mūrū wa Harimu, na Hashubu mūrū wa Pahathu-Moabi nao nīmaacookereirie gīcunjī kīngī, hamwe na Mūthiringo ūrīa mūrāihu na igūrū wa Mariiko ma Mwaki. 12 Gīcunjī kūrīa kīarūmīrīire gīacookereirio nī Shalumu mūrū wa Haloheshu, mwathi wa nuthu ya gīcigo kīa Jerusalemu, ateithīriri nī airūti ake. 13 Kīhingo gīa Kīanda gīacookereirio nī Hanuni hamwe na andū arīa maatūūrāga Zanoa. Magīgīaka rīngī na magīkīra mīrango, na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo, ningī magūcookereria rūthingo ūrāihu wa mīkono 1,000 o nginya Kīhingo gīa Kīara-inī. 14 Kīhingo gīa Kīara-inī gīacookereirio nī Malikija mūrū wa Rekabu, mwathi wa gīcigo kīa Bethi-Hakeremu. Agīgīaka rīngī na agīgīkīra mīrango, na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo. 15 Kīhingo gīa Gīthima gīacookereirio nī Shalumu mūrū wa Koli-Hoze, mwathi wa gīcigo kīa Mizipa. Agīgīaka rīngī, agīgīgīta, na agīgīkīra mīrango na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo. Ningī nīacookereirie rūthingo rwa Karia ga Siloamu kūrīgania na Mūgūnda wa Mūthamaki, o nginya ngathī-inī ya gūikūrūka kuuma Itūūra Inene rīa Daudi. 16 Kuuma harī we, Nehemia mūrū wa Azibuku, mwathi wa nuthu ya gīcigo kīmwe kīa Bethi-Zuru, agūcookereria rūthingo nginya kūng'ethera mbīrīra cia Daudi, o nginya karia-inī ga kwīyenjera, na o nginya Nyūmba ya Njamba cia Ita. 17 Kūrīgania nake, wīra wa gūcookereria rūthingo warutirwo nī Alawī arīa maarūgamīrīrwo nī Rehumu mūrū wa Bani. Kūrīgania nake, Hashabia, mwathi wa nuthu ya gīcigo gīa Keila, agūcookereria rūthingo handū-inī ha andū a gīcigo giāke. 18 Kūrīgania nake, andū ao a būrūri nīo maacookereirie rūthingo matongoretio nī Binui mūrū wa Henadadi, mwathi wa nuthu īyo īngī ya Keila. 19 Kūrīgania nake, Ezeri mūrū wa Jeshua, mwathi wa Mizipa, nīacookereirie gīcunjī kīngī kuuma harīa haang'etheire mwambato nginya harīa haigagwo indo cia mbaara, o nginyagia koine-inī. 20 Kūrīgania nake, Baruku mūrū wa Zabai agūcookereria gīcunjī kīngī arī na kīyo, kuuma koine-inī nginya itoonyero rīa nyūmba ya Eliashibu mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 21 Kūrīgania nake, Meremothu mūrū wa Uria, mūrū wa Hakoza, nīacookereirie gīcunjī kīu kīngī kuuma itoonyero rīa nyūmba ya Eliashibu nginya mūthīa-inī wayo. 22 Kūrīgania nake, rūthingo rwacookereirio nī athīnjīri-Ngai a kuuma rūgongo rūrīa rwathīūrūrūkīrie kīu. 23 Kuuma harīo, Benjamini na Hashubu magūcookereria rūthingo gīcunjī kūrīa kīarī mbera ya nyūmba yao; na kūrīgania nao, Azaria mūrū wa Maaseia, mūrū wa Anania, agūcookereria rūthingo hakuhi na nyūmba yake. 24 Kūrīgania nake, Binui mūrū wa Henadadi nīacookereirie gīcunjī kīngī kuuma nyūmba-inī ya Azaria o

nginya koine-inī harīa thingo ciacemanīrie, 25 nake Palali mūrū wa Uzai agūcookereria rūthingo kūng'ethera harīa thingo ciacemanīrie na mūthiringo ūrīa wacomokete nyūmba-inī ya igūrū ya mūthamaki hakuhi na nja ya arangīri. Kūrīgania nake, Pedaia mūrū wa Paroshu 26 hamwe na atungati a hekarū arīa maatūūrāga kīrīma-igūrū kīa Ofeli magūcookereria rūthingo o nginya kūng'ethera Kīhingo kīa Maaī kwerekerā mwena wa irathīro na kūng'ethera mūthiringo ūrīa wacomokete na igūrū. 27 Kūrīgania nao, andū a Tekoa magūcookereria gīcunjī kīngī kuuma mūthiringo mūnene ūrīa wacomokete na igūrū nginya rūthingo rwa Ofeli. 28 Igūrū wa Kīhingo kīa Mbarathi, athīnjīri-Ngai nīmaacookereirie rūthingo, o mūndū mbera ya nyūmba yake. 29 Kūrīgania nao, Zadoku mūrū wa Imeri agūcookereria rūthingo kūng'ethera nyūmba yake. Kūrīgania nake, Shemaia mūrū wa Shekania, mūtkaria wa Kīhingo kīa Irathīro, nīwe wacookereirie rūthingo rūrīa rwarūmīrīire. 30 Kūrīgania nake, Hanania mūrū wa Sheleimia, na Hanuni mūrū wa gatandatū wa Zalafu, nīo maacookereirie gīcunjī kīu kīngī. Kūrīgania nao, Meshulamu mūrū wa Berekia agūcookereria rūthingo kūng'ethera harīa aikaraga. 31 Kūrīgania nake, Malikija, ūmwe wa aturi a thahabu, agūcookereria rūthingo nginya nyūmba-inī ya ndungata cia hekarū na cia onjorithia, kūng'ethera Kīhingo gīa Gūtūiria, na o nginya kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine; 32 na gatagati ga kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine na Kīhingo kīa Ng'ondū haacookereirio nī aturi a thahabu na onjorithia.

4 Rūrīa Sanibalati aaguire atī nītwakaga rūthingo rīngī, akīrakara na agīthīrika mūno. Agīthekerera Ayahudi, 2 na arī mbera ya athīrītū ake na mbūtū cia ita cia Samaria, akiuga atīrī, “Ayahudi aya ahinyaru-rī, nī kārī marka? Nīmegūcookereria rūthingo rwao? Nīmekūruta magongona? Nīmekūrīka wīra ūyū na mūthenya ūmwe? Maahota gūtūma mahiga macooke muoyo kuuma hība-inī ici cia mahuti maya mahīte ūū wothe?” 3 Tobia ūrīa Mūamoni, ūrīa warī mwena yake, akiuga atīrī, “Rūthingo rūu rwa mahiga maraaka-rī, o na mbeve īngīrūhaica no īrūmomore!” 4 No rīrī, Wee Ngai witū tūthīkīrīrie, tondu tūrī andū anyarare. Garūrā irumi icio ciao imacookerere. Maneane ta matahītwo būrūri-inī wa ūkombo. 5 Ndūkahithīrīre mahītia ma kano weherie mehīa ma kuuma ūthīū-inī waku, nīgūkorwo nīmarumīte andū arīa maraaka. 6 Nī ūndū ūcio tūgīaka rūthingo rūu rīngī o nginya ruothe rūgīkinya nuthu ya ūrāihu waruo, nīgūkorwo andū acio maarutire wīra na ngoro cia kwīyendera. 7 No hīndī rīra Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andū a Ashidodi maiguire atī thingo cia Jerusalemu nīciathīiiga na mbera gūcookererio na atī mīanya nīyathingagwo-rī, makīrakara mūno. 8 Magithīi ndundu marī othe, magīciira ūrīa megūka mahūūrane na Jerusalemu, na mambīrīrie ngūi kuo. 9 No nītwahooire Ngai witū na tūkūiga arangīri a gūtūgītira mūthenya na ūtūkū nī ūndū nītwhehītīrwo. 10 O ihinda rīu, andū a Judā makiuga atīrī, “Aruti a wīra nīmaroorwo nī hinya, na nī kūrī na mahuti maingī mūno matangīreka twake rūthingo rūu rīngī.” 11 O nacio thū cītū ikiuga atīrī, “Mūira wa mamenye ūhoro kana matuone, tūgūkorwo hamwe nao, tūmoorage na tūtūme wīra ūcio ūtīge kūrūtwo.” 12 Hīndī īyo Ayahudi arīa maatūūrāga hakuhi na thū icio magūtūka, magītūwīra maīta ikūmī atīrī, “O kūrīa mūngūtūrīra-rī, nīmegūtūtharīkīra.” 13 Nī ūndū ūcio ngūga andū amwe na thutha wa kūrīa rūthingo rwarī thī mūno na gūtāarī na ūgītīri; ngīmaiga kūringana na nyūmba ciao marī na hīū ciao cia njora, na matimū, na mota. 14

Ndaarikia kuona ūria maundū maatarī, ngīrūgama ngīra andū arīa maarī igweta, na anene, na andū arīa angī atīrī, “Mūtīkametiḡire. Ririkana Mwathani, o we ūria mūnene na wa kūmakania, nīguo mūrūrīre arīū a thoguo, na aanake anyu, na airītu anyu, na atumia anyu, o na mīcīi yanyu.” **15** Rīrīa thū cīitū ciamenyire atī nītwarenēte ūhoro wa ndundu yao, na atī Ngai nīarīgīrīrie ūndū ūcio, ithuothe tūḡcooka rūthīngō-inī, o mūndū agīthīi wīra-inī wake. **16** Kuuma mūthenya ūcio nuthu ya andū akwa nīo maarutaga wīra nayo nuthu ūyo īngī yao makīheo matīmū, na ngo, na mota, o na nguo cia kīgera. Anene nao makīrūgama thuuha wa andū othe a Juda **17** arīa maakaga rūthīngō. Nao arīa maakuuaga indo cia mwako maarutaga wīra na guoko kūmwē, nakuo kūrīa kūngī kūnyīitē kindū kīa mbaara, **18** nake mwakī o wothe aikaraga eyohete rūthīi rwake rwa njora njohero o akīrutaga wīra. No mūluhi wa karumbeta aanjīkaraga hakuhī. **19** Nīngī ngīra arīa maarī igweta, na anene, na andū arīa angī atīrī, “Wīra nī mūngī mūno na ūgatambūrūka, na nītūraihanīrīrie mūno mūndū na ūria ūngī rūthīngō-inī. **20** Rīrīa rīothe mūngīguwa karumbeta kaahuho, mūke harīa tūrī. Ngai witū nīwe ūḡtūrūrīrī!” **21** Nī ūndū ūcio tūḡthīi na mbere na kūruta wīra, nuthu ya andū īnyīitē matīmū kuuma rūcīnī ngīnya njata cioneke hwaī-inī. **22** Hīndī o ūyo ngīra andū atīrī, “Reke o mūndū na mūteithia wake maikarage Jerusalemu thīnī ūtūkū, nīgeetha matūtungatagīre ta arangīrī ūtūkū, na mūthenya makaruta wīra.” **23** Nīi mwene, kana arīū a baba, kana andū akwa, kana arangīrī arīa maarī hamwe na nīi ḡtūrī warutaga nguo; o mūndū aakoraga na indo ciaka cia mbaara o na agīthī ḡūtaha maai.

5 Na rīrī, andū amwe na atumia ao nīmatetire mūno nī ūndū wa ūria maahinyīrīrio nī Ayahudi arīa angī arīū a ithe wao. **2** Amwe moigaga atīrī, “Ithuī na aanake aītū na airītu aītū tūrī aīngī. Na no ngīnya tūkorwo na irio, nīguo tūrīe tūtūire muoyo.” **3** Angī moigaga atīrī, “Tūneanaga ithaka cīitū na mīḡūnda iītū ya mīthabībū, na mīcīi aītū atīḡūgamīrīre nīguo tūheo irio hīndī ya ng’aragu.” **4** O na irī moigaga atīrī, “No ngīnya tūngīakombire mbeeca nīguo tūhote kūrīha igooti rīa mūthamakī rīa ithaka cīitū na mīḡūnda ya mīthabībū. **5** O na ḡtūika tūrī a mūthīimo ūmwe na thakame imwe na andū a būrūrī witū, na o na ḡtūika aanake aītū nī ega o ta ao-rī, ithūi tūtūikite no ngīnya tūneane aanake aītū na airītu aītū matūike ngombo. O na rīu airītu aītū amwe nī ngombo, no tūrīrī na ūhoti wa kūḡirīrīria ūndū ūcio tondu ithaka cīitū na mīḡūnda iītū ya mīthabībū īrī moko-inī ma andū angī.” **6** Rīrīa ndaigūire mateta maō na thitango icio, nīndarakarīre mūno. **7** Ngūcūūrania maūndū macio, na ngīrūthia andū arīa maarī igweta na anene, ngīmeera atīrī, “Nīmūrēetia andū a būrūrī wanyu uumithio wa mbeeca iria mūmakombīthītie!” Nī ūndū ūcio ngīitana mūcemanio mūnene wa kūmacīrīthia, **8** ngiuga atīrī, “Tūgeretie o ūria tūngīhota ḡūkūūra Ayahudi arīū a ithe witū arīa mendeirio ndūrīrī. No īnyū nī kwendia mūrēndia andū anyu nīguo tūcooke tūmagūre rīngī!” Andū acio magīkīra ki tondu matīngīonire wa kuuga. **9** Nīngī ngīthīi na mbere ngīuga atīrī, “Ūria mūrēka ti wega. Githī mūtiagīrīrwo nī ḡthīiaga mwtīgīrīte Ngai witū nīgeetha tūtīkanyararwō nī ndūrīrī iria irī ūthū na ithuī!” **10** Nīi, na arīū a baba, na andū akwa, o na ithuī nītārakombīthia andū mbeeca na irio. No rekei ḡwītīa kwa uumithio wa mbeeca iria mūkombānīre ḡthīire! **11** Cookeriai andū ithaka ciao narua, na mīḡūnda yao ya mīthabībū na ya mitamāyū, na nyūmba

cia, o na uumithio ūcio mūmarīhagia wa ḡcūnjī kīa igana kīa mbeeca, na ngano, na ndībei ya mūhīhano, na kīa maguta.” **12** Nao makiuga atīrī, “Nītūkūmacookeria. Na tūtīkūmetīa kindū kīngī. Tūḡwīka o ta ūria ūkuuga.” Nīngī ngītūmanīra athīnjīrī-Ngai ngīra andū arīa maarī igweta na arīa anene mehīte atī nīmakahīngīa ūria merānīire. **13** O na nīi ngīrībariba icūrī cia nguo yakwa ya igūrū, ngīuga atīrī, “O ta ūgo-rī, mūndū o wothe ūtakahīngīa kīrīkanīro gīkī, Ngai aromūrībariba kuuma nyūmba yake na kuuma kūrī indo ciaka. Nī ūndū ūcio mūndū ta ūcio arorībarībwo, atigwo atarī kindū!” Mūngī wothe ūkiuga, “Ameni,” na ūkīgooca Jehova. Nao andū othe magīka o ta ūria meerānīire. **14** Nīngī kuuma mwaka wa mīrongo īrī wa Mūthamakī Aritashashīta, rīrīa ndathuurīrwo ndūike barūthī wao būrūrī wa Juda, ngīnyagia mwaka wa mīrongo itatū na īrī, mīaka ikūmī na īrī-rī, nīi o na kana arīū a baba, tūtīarīre irio iria ciagayagīrwo barūthī. **15** No rīrī, abarūthī arīa maarī mbere yakwa nīmahatagīrīria andū mūno na makamētia cekerī cia bētha mīrongo īna, hamwe na irio na ndībei. Ateihīrīria ao nao no mahatagīrīria andū. No nīi tondu wa ḡwītīgīra Ngai ndiekīre ūguo. **16** Handū ha ḡwīka ūguo-rī, nīi ndeheanīre ḡwaka rūthīngō rūrū. Andū akwa othe moonganīte hau nī ūndū wa wīra; na tūtīigana kūḡura ithaka. **17** Nīngī-rī, Ayahudi igana rīa mīrongo itano, o hamwe na anene maarīaga ḡwaka, hamwe na arīa mookaga kuuma ndūrīrī-inī iria ciatūthīrūrīkūirīe. **18** O mūthenya indo iria cīahaaragīrio cia kūrīo cīarī ndegwa īmwe, na ng’ōndu ithathatū noru, na ngūkū, na o mīthenya ikūmī yathira ndaاهرḡwīro ndībei nīyngī mūno ya mīthemba yothe. O na kūrī ūgo-rī, ndīetāgia irio iria ciagayagīrwo barūthī, tondu maruta macio nīmārītūhīre andū. **19** Wee Ngai wakwa, ndrīkana, ūnjīke wega nī ūndū wa maūndū marīa mothe njkīire andū aya.

6 Na rīrīa Sanibalati, na Tobia, na Geshe mu ūria Mūarabu, na thū iria ingī cīitū maahinyīrwo nī ūhoro atī nīnjakīte rūthīngō rīngī na hatīarī ithenya o na rīmwe rīatagarīte rūthīngō-inī, o na ḡtūika ngīnyagia ihīnda rīu ndiekīrīte mīrango ya ihīngō, **2** Sanibalati na Geshe mu makīndūmīra ndūmīrīrī īno: “Ūka, reke tūcemanīe itūūra-inī rīmwe werū-inī wa Ono.” No rīrī, maathugundaga kūnjīka ūuru; **3** nī ūndū ūcio ngīmātūmīra andū mamacookeriae atīrī: “Ndī na wīra wa bāta ndīraruta, ndīngīhota ḡūkūrūka njūke. Wīra ūngīkūrūgamīo nīkī, atī nyambe njkūrūke kūrī īnyui?” **4** Maandūmīre ndūmīrīrī ta ūyo maita mana, na o hīndī ndaacookāgia icookīo rīu. **5** Ihīnda rīa gatano Sanibalati akīndūmīra ndungata yake na ndūmīrīrī o ro ūyo, īkuūite marīa mataārī matume, **6** marīa maandīkītūwo ūu: “Ūhoro nīwarītio ndūrīrī-inī, na Geshe mu aroga ūhoro ūcio nī wa ma, atī wee na Ayahudi nīmūrathugunda kūremera mūthamakī mūmūkūrīre, na nī ūndū ūcio nīmūrāaka rūthīngō. Nīngī kūringana na ūhoro ūcio nīūrēnda ḡtūika mūthamakī wao **7** na atī nī ūthuurīte anabīi a kwānīrīra ūhoro ūḡkonīi kūu Jerusalemu maakīuga atīrī, ‘Juda kūrī na mūthamakī!’ Rīu-rī, ūhoro ūcio nīḡūkīnyīra mūthamakī; nī ūndū ūcio ūka, twaranīre.” **8** Na nīi ngīkīmūcookeria atīrī: “ḡtūrīrī ūndū ta ūcio ūroiga ūrekīka; nī ḡwīthugundīra ūrethugundīra ūhoro ūcio mecīria-inī maku.” **9** Andū acio maagerāgia ūria wothe mangītūguoyohīa, magīcīria atīrī, “Moko mao nīmekwaga hīnya wa kūruta wīra, naguo wage kūrīka.” No ngīhooya Ngai, ngīmwīra atīrī, “Rīu ikīra moko makwa hīnya.” **10** Mūthenya ūmwe nīndathīre mūcīi ḡwa Shemaia mūrū wa Delaia, mūrū wa Mehētabī, ūria wahīngīrwo ḡwake mūcīi.

Akinjira atiri, "Niticumanie nyumba ya Ngai, hekaru thini, na tuinge mirango ya hekaru, tondu kuri na andu maroka gukuuraga, meguka gukuuraga utuku." **11** No ngimuria atiri, "Mundu ta ni nigiirwo ni kura? Kana mundu ta ni nigirwo kwihitha thini wa hekaru ahonokie muoyo wake? Ni ndiguthii?" **12** Nindamenyire ati ti Ngai wamutumite, o aandathira uru tondu Tobia na Sanibalati nimumirihite eke uguo. **13** Aarhitwo niguu atume nditigire nigeetha ndeka uguo njihie, nge na ruitwa ruru nao mone njira ya kuumenithia. **14** Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondu wa uria mekite, na uririkane Noadia munabii mundu-wa-nja, o na anabii aria ang'i makoretwo makigera kunjikira guoya. **15** Ni undu ucio, ruthingo ru rwarukire thuutha wa muthenya mirongo itano na iri, muthenya wa mirongo iri na itano, mweri-ini wa Elui. **16** Riria thu ciitu ciaguire uhoro ucio, nduriri ciothe iria ciathuirukirire igitigira na ikiga mwihoko, ni undu nimumenyire ati wira ucio warutikire na undu wa iteithio wa Ngai witu. **17** Ningi matuku-ini macio, andu aria maar'i igweta a Juda nimatumagira Tobia marua maingi, nao nimumenyire magacooko kuuma kuri Tobia. **18** Nigikorwo andu aingi a Juda nimehite gikorwo mwena wake, tondu ari muthoni-we wa Shekana muru wa Ara, na muthuri wake Jehohanani aahikite mwaru wa Meshulamu muru wa Bereka. **19** Na ningi nimaikaraga makithega uhoro wa ciiko ciake njega magacooka makamwira uria na ni njugite. Nake Tobia akaandumagira marua ma gutuma nditigire.

7 Na riri, ruthingo rwarika gwakwo ringi, na ni ngikorwo njikirite mirango ihingo-ini-ri, nirio arangiri a ihingo, na aini, na Alawii maathuurirwo. **2** Nindatuire Hanani muru wa baba murtugamiriri wa Jerusalem, maru na Hanania mune wa gikaro kigitire kia muthamaki, tondu ari mundu mwihokeku, na agetigira Ngai gikira andu aria ang'i. **3** Ngimeera atiri, "Ihingo cia Jerusalem itakahinguragwo, o nginya riria riu ririkoragwo riarite. Ngingi o na riria arangiri a ihingo maru wira-ini, nimaikaraga mahingite mirango iyo, na makamikira migitiko. Ngingi muthuure aikari a Jerusalem matuika arangiri, amwe marangagire haria matuurirwo kirangira, na aria ang'i marangagire hakuhi na nyumba ciao." **4** Na riri, itura ria Jerusalem riaru inene muno na rikaarama, no andu aria maaturaga kuo maar' aini, na nyumba itakoretwo ciakitwo ringi. **5** Ni undu ucio Ngai wakwa akinjikira wendo ngoru-ini yakwa wa gucokaniriria andu aria maar' igweta, na anene, na andu aria ang'i niguu meyandikithie kirungana na nyumba ciao. Nindonire ibuku ria maritwa ma njaro cia aria maar' a mbere gucoko. Uu niguu ndonire riandikitwo: **6** Aya ni andu a buriri aria maacookire kuuma buriri uria maatahirwo, aria Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni aatahite akamatwara Babuloni buriri wa ukombo (nao magicooka Jerusalem na Juda, o mundu itura-ini riake, **7** marehanite na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raemia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiprethi, na Bigvai, na Nehumu, na Baana): Muihana wa andu a Israeli watarii uu: **8** njaro cia Paroshu ciari 2,172 **9** na cia Shafatia ciari 372 **10** na cia Ara ciari 652 **11** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimite har'i Jeshua na Joabu) ciari 2,818 **12** na cia Elamu ciari 1,254 **13** na cia Zatu ciari 845 **14** na cia Zakai ciari 760 **15** na cia Binu ciari 648 **16** na cia Bebai ciari 628 **17** na cia Azigadi ciari 2,322 **18** na njaro cia Adonikamu ciari 667 **19** na njaro cia Bigvai ciari 2,067 **20** na cia Adini ciari 655 **21** na cia Ateri (iria cioimite har'i Hezekia) ciari 98 **22** na cia Hashumu ciari 328 **23** na cia

Bezai ciari 324 **24** na cia Harifu ciari 112 **25** na cia Gibeoni ciari 95. **26** nao andu a Bethilehemu na Netofa maar' 188 **27** na andu a Anathothu maar' 128 **28** na andu a Bethi-Azimavethu maar' 42 **29** na andu a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maar' 743 **30** na andu a Rama na Geba maar' 621 **31** na andu a Mikimashi maar' 122 **32** na andu a Betheli na Ai maar' 123 **33** na andu a Nebo iria ingi maar' 52 **34** na andu a Elamu iria ingi maar' 1,254 **35** na andu a Harimu maar' 320 **36** na andu a Jeriko maar' 345 **37** na andu a Lodi, na Hadidi, na Ono maar' 721 **38** na andu a Senaa maar' 3,930. **39** Nao athinjiri-Ngai maar': njaro cia Jedaia (iria cioimite har'i nyumba ya Jeshua) ciari 973 **40** na cia Imeri ciari 1,052 **41** na cia Pashuri ciari 1,247 **42** na cia Harimu ciari 1,017. **43** Nao Alawii maar': a njaro cia Jeshua (iria cioimite har'i Kadimieli, ruciaro-ini rwa Hodavia) ciari 74. **44** Nao aini maar': njaro cia Asafu ciari 148. **45** Nao aikaria a ihingo maar': njaro cia Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciari 138. **46** Nacio ndungata cia hekaru ciari: njaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **47** na Keroso, na Sia, na Padoni, **48** na Lebana, na Hagaba, na Shalimai, **49** na Hanani, na Gideli, na Gaharu, **50** na Reaia, na Rezini, na Nekoda, **51** na Gazamu, na Uza, na Patea, **52** na Besai, na Meunimu, na Nefisimu, **53** na Babakubu, na Hakufa, na Harihuru, **54** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **55** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **56** na Nezia, na Hatifa. **57** Nacio njaro cia ndungata cia Solomoni ciari: njaro cia Sotai, na Soferethu, na Perida, **58** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **59** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni. **60** Ndungata cia hekaru hamwe na njaro cia ndungata cia Solomoni maar' andu 392. **61** Nao aya ni maambatire kuuma matuira ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingonanirie ati nyumba ciao ciari na njaro cia Israeli: **62** njaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda ciari 642. **63** Na kuuma kuri athinjiri-Ngai: njaro cia Hobaia, na Hakozu, na Barizilai (mundu uria wahikite mwaru wa Barizilai uria Mugileadi, na eetanagio na ruitwa ruu). **64** Andu acio nimacaririe maandiko ma nyumba ciao, no matiigana kumona, ni undu ucio makieherio thiriti-ini ya athinjiri-Ngai, magituuu ta andu maar' na thaahu. **65** Nake baruthi wa kuu akimaatha matikarie irio iria therie muno, o nginya gukaagia muthinjiri-Ngai uratungata na Urimu na Thumimu. **66** Andu acio othe maru hamwe maar' 42,360, **67** gutataritwo ndungata ciao cia arume na cia andu-a-nja 7, 337; ningi ni maar' na aini arume na andu-a-nja 245. **68** Maar' na mbarathi 736, na nyumbi 245, **69** na ngamira 435, na ndigiri 6,720. **70** Atongoria amwe a nyumba nimarutire indo ciao ni undu wa wira ucio. Baruthi wa kuu niaheanire durakima 1,000 cia thahabu, na mbakiri 50, na nguua cia athinjiri-Ngai 530, nacio ikiiguu kigina-ini. **71** Nao atongoria amwe a nyumba nimaheanire indo ni undu wa wira ucio, durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,200 cia betha, nacio ikiiguu kigina-ini. **72** Muihana wa kiria kiaheanirwo ni andu aria ang'i waru durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000 cia betha, na nguua 67 cia athinjiri-Ngai. **73** Athinjiri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekaru, maru hamwe na andu amwe ao, na andu aria ang'i a Israeli magiaka na magituuu matuira-ini mao.

8 Na riri, mweri wa mugwanja wagikinya-ri, andu a Israeli magikorwo maaturite thini wa matuira mao. Nao andu othe makitungana maru ta mundu umwe kihaaro-ini kiria kiru mbere ya Kihingo kia Maa. Nao maaira Ezara uria mwandiki-marua arute ibuku riria ria Watho wa Musa uria

Jehova aathite andu a Israeli. 2 Ni undu ucio, muthenya wa mbere wa mweri wa mugwanja, Ezara uria muthinjiri-Ngai agitwara ibuku riu ria Watho mbere ya kiungano kiu kionganite kia arume na andu-a-nja, na aria ang'i othe mangiahotire gutaukirwo ni ugoro ucio. 3 Agithoma ibuku riu aanirire kuuma rucini nginya miaraho, ang'etheire kihaaro kiria kiar' mbere ya Kihingo kia Maa, ar' mbere ya arume, na andu-a-nja, na andu aria ang'i mangiahotire gutaukirwo ni ugoro ucio. Nao andu othe magitega matu, magithikiria ciugo cia lbuku ria Watho. 4 Ezara uria mwandiki-marua aarugamite iguru ria gitara kia mba' kiria giakitwo ni undu wa undu ucio kiombe. Kwena wake wa urio haarugamite Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, nagu mwena wa umotho hakarugama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu. 5 Ezara akihing'ura ibuku riu. Andu othe nimamuonaga tondu aarugamite handu hatuugiru. Na riria aahingirire ibuku, andu othe makirugama na iguru. 6 Ezara akigooca Jehova, Ngai uria munene; nao andu othe makioya moko mao na iguru makiuga atiri, "Amen! Amen!" Magicooca makinamirira, makihooza Jehova maturumithite mothi mo tho. 7 Nao Alawii, na nio Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabetai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabada, na Hanani, na Pelia, makiruta andu ugoro wa Watho, andu acio marugamite o hau. 8 Magithoma kuuma lbuku ria Watho wa Ngai, magita'ura na magitaaragiria wega nigeetha andu acio mataukirwo wega ni ugoro ucio wathomaga. 9 Nigi Nehemia uria baruthi wa kuu na Ezara muthinjiri-Ngai na mwandiki-marua hamwe na Alawii aria maarutaga andu, makira andu acio othe atiri, "Muthenya uy'u wa umuthi nimwamurire Jehova Ngai wanyu. Mutigaacakaye kana murire." Nigikorwo andu acio othe nimariraga maigua ciugo cia Watho ucio. 10 Nehemia akimeera atiri, "Thii mugékenie na irio iria njega, na munyue indo iri murio, na indo icio imwe muhe aria matari na kindu mathondekeirwo. Muthenya wa umuthi nimwamurire Mwathani witu. Mutikagie na kieha, nigikorwo gikeno kia Jehova nikio hinya wanyu." 11 Alawii makihoorera andu acio othe, makimeera atiri, "Hoorera tondu uy'u ni muthenya mwamure. Mutikagie na kieha." 12 Nigi andu othe magithi makarie na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakungure makenete ni undu nimataukirwo ni ciugo iria maarutwo. 13 Muthenya wa keeri wa mweri, atongoria a nyumba ciothe, mari hamwe na athinjiri-Ngai na Alawii, makitungana hari Ezara ucio mwandiki-marua niguo mathikiririre ciugo cia Watho. 14 Nao magikora kwandikitwo watho-ini uria Jehova aathanite na kanua ka Musa, ati andu a Israeli maikaraga thini na ithunu hini ya giathi kia mweri wa mugwanja, 15 na ati maanagirire na mahunjage ugoro uy'u matuura-ini mao na na kiu Jerusalem makiugaga atiri: "Thii kuu bururi uria ur' irima murehe hong'e cia mitamaiyu ya migunda na ya githaka, na cia mihandathi, na cia mikindu, na na cia miti ya kiruru cia gwaka ithunu," o ta uria kwandikitwo. 16 Ni undu ucio andu makiumagara, makirehe hong'e, makiakira ithunu iguru ria nyumba ciao o na nja ciao, na nja cia nyumba ya Ngai, na kihaaro-ini kiria kiar' Kihingo-ini kia Maa, na kiria kiar' Kihingo-ini kia Efiraimu. 17 Andu aria othe maacookete kuuma kuria maataritwo maatahwo makiakira ithunu, magikara thini wacio. Kuuma matuku na Joshua moret wa Nuni nginya muthenya ucio, andu a Israeli matiakoretwo makungure giathi kiu ta uguo. Nako gikeno kiao kiar' kinene muno. 18

Muthenya o muthenya, kuuma muthenya wa mbere nginya wa muthia, Ezara niathomaga lbuku ria Watho wa Ngai. Nao nimakungure giathi kiu muthenya mugwanja, na muthenya wa kanana, kuringana na watho, gikigia na kiungano.

9 Mweri-ini o ro ucio, muthenya wa mirongo iri na ina, andu a Israeli makitungana hamwe mehingite kuria irio na makehumba nguo cia makunia, na na makeitirira tiri mitwe yao. 2 Aria maar' a ruciaro rwa andu a Israeli nimeyamuranite na ageni othe. Makirugama o andu handu hao, makiumbura mehia mao na waganu wa maithe mao. 3 Makirugama o ro hau maar', magithoma lbuku ria Watho wa Jehova Ngai wao ihinda ria gicunji gia kana kia muthenya, na magitumira gicunji o king' gia kana makiumbura mehia na magithathaiyagia Jehova Ngai wao. 4 Na riri, ngathi-ini ni haarugamite Alawii, nio Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagira Jehova Ngai wao na migambo maanirire. 5 Nao Alawii nio Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atiri, "Rugamai mugooce Jehova Ngai wanyu, ucio utiuraga tene na tene." "Kurathimwo ni ritwa riaku riri riiri, nario ritotugirio gikira ugooci na irathimo ciothe. 6 Wee wiki nowe Jehova. Niwe wombire iguru, o iguru kuria kuraya muno, na ukiumba mbutu cia njata ciakuo, na thi na kiria giothe kir' kuo, na maria na indo ciothe iria ir' thini wamo. Niwe uehaga indo ciothe muoyo, nacio mbutu cia iguru niugithathaiyagia. 7 "Wee niwe Jehova Ngai, uria wathuurire Aburamu ukimuruta Uri-ya-Akalidei na ukimutua ritwa ringi Iburahimu. 8 Niwonire ati ngoro yake niyakwihokete, nawe ukigia na kirikanero nake ati niukahe njiaro cie bururi wa Akanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajobusi, na wa Agirigashi. Niuhingitie kiranero giaku ni tondu uri muthingu. 9 "Niwonire uria maithe maitu ma tene maathinikire mari bururi wa Misiri; ukigua kiriro kiao mari hau Iria-ini Itune. 10 Ukinga ciamo na moriru, na ugukirira Firauni, na anene ake othe, na andu a bururi wake othe, nigikorwo niwamenyete uria andu a Misiri metiaga makimahinyirira. Nawe ukigira igweta, riria rituura nginya umuthi. 11 Niwagayanire Iria Itune mbere yao, ni undu ucio magitukaniria iria gatagati haria haatuikite thi nyumu, no aria maamaagathitite ukimaikia kuu kuriko o ta ihiga rikitio maar-ini mariku muno. 12 Muthenya wamatongoria na gitugi gia itu, nagu utuk' ukamatongoria na gitugi kia mwaki gia kumamurikira njira iria mekugera. 13 "Niwaikurukire Kirima-ini gia Sinai, ukimaarira kuuma iguru. Niwamaheire mitabarire na mawatho ma kihooto na magiriru, na kirira giaku gia kurimirwo, o na maathani mega. 14 Niwamamenyithirie Thabatu yaku theru na ukimahe maathani, na kirira giaku gia kurimirwo, na mawatho kugerera kanua ka Musa ndungata yaku. 15 Hindi ya ng'aragu niwamaheire irio kuuma iguru, na riria maar' anyooto ukimahe maai kuuma rwaro-ini rwa ihiga; wamaathire mathi makegwatire bururi uria wehitite woete guoko na iguru ati niukamahe. 16 "No riri, maithe maitu ma tene magitua na makiumia ngoro ciao, makiaha gwathikira maathani maku. 17 Makirega kugua na makiaha kuririkana ciamo iria waringite gatagati-ini kao. Niwomirire ngingo, na tondu wa uremi wao magithuurira mitongoria nigeetha macooke ukombo-ini wao. No riri, we uri Ngai urekanagira mehia, na uri mutugi na mugua tha, nduhiuhaga kurakara na uyuritwo ni wendo. Ni undu ucio ndwamatiganirire, 18 o na riria methondekeire mihanano wa nja, makiuga atiri,

‘Ino niyo ngai yanyu iria yamurutire bururi wa Misiri,’ kana o na riria meekire maundu mooru muno ma gukuruma. **19** “Tondü wa tha ciaku nyingi, ndwamaganirie kuu weru-ini. Gitugi gĩa itu gitagiye kumatongoria njira-ini yao muthenya, kana gitugi kia mwaki gikiaga kumamurikira utuku njira iria mekugerera. **20** Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwagire kumahe mana marie, kana ikiaga kumahe maai maanyoota. **21** Ihinda rĩa miaka mirongo ina niwamatuuririe weru-ini; matiagire kindu o naki, ningi nguo ciao itiigana guthira, kana maguri mao makimba. **22** “Niwamaheire mothamaki na nduriri, ukimagaia o nginya mihaka-ini ya kuraya. Magitaha bururi wa Sihoni muthamaki wa Heshiboni, na bururi wa Ogu muthamaki wa Bashani. **23** Waingihirie ariu ao o ta njata cia matu-ini na ukimakinia bururi uria werite maithe mao matoonye makawigwatire utuike wao. **24** Ariu ao nimatoonyire, makigwatira bururi ucio. Ugitooria andu a Kaanani aria maatuuraga bururi ucio mbere yao; ukineana andu a Kaanani kuri o, hamwe na athamaki ao na andu a bururi ucio, ukimaneana moko-ini mao meke nao o uria mangiendire. **25** Nimatunyanire matuura maarĩ mairigire na thingo cia hinya, na migunda minoru, makigwatira nyumba ciaiyurite indo njega cia mithemba yothe, na ithima iria cienjetwo, na migunda ya mithabibu, na migunda ya mitamaiyu, na miti mingi muno ya matunda. Makiria, nginya makihuna na makigira miiri; magikenera wega waku muingi. **26** “No nimagire gwashika, magikuremera, na makihutatira watho waku. Nimooragire anabii aku aria maamataaraga niguu mamacookie kuri we; magika maundu mooru muno ma gukuruma. **27** Ni undu ucio, ukimaneana moko-ini ma thu ciao, nacio ikimahinyiriria. No riria maahinyiriro, magitikira. Ukimaigua kuuma iguru, na tondü wa tha ciaku nyingi ukimahe andu a kumahonokia, nao makimateithura kuuma moko-ini ma thu ciao. **28** “No maarikia kugia na uheruko, magicookerera gwika maundu mooru maitho-ini maku. Hindi iyo ukimatiganiria moko-ini ma thu ciao nigeetha imathe. Na riria maagikaire ringi, ukimaigua uri o kuu iguru, na tondü wa tha ciaku niwamahonokagia kaingĩ. **29** “Niwamataarire macookerere watho waku, no-o magitua na makigere gwashikira maathani maku. Makithia nikuregana na mawatho maku maria mangituuria mundu muoyo angimaathikira. Ni undu wa kung’athia, magikuhutatira, makiumia ngingo, na makirega gukuigua. **30** Niwamakiriririe miaka mingi. Na undu wa Roho waku, niwamakaanagia na tunya twa anabii aku. No matiigana gukiigua, na ni undu ucio ukimaneana moko-ini na nduriri iria maiganitie nacio. **31** No tondü wa tha ciaku nyingi, ndwamaniire kana ukimatiganiria, nigukorwo uri Murungu mutugi na miguu tha. **32** “Na ru-rĩ, Wee Ngai witu, Murungu munene uri hinya na wa gwigirwo, o wee uhingagia kirikaniro giaku kia wendo, ndukareke moritu maya moneke ari undu munini maitho-ini maku, moritu maya matukorete, na magakora athamaki aitu na atongoria aitu, na magakora athinjiri-Ngai na anabii aitu, na magakora maithe maitu na andu aku othe, kuuma matuku ma athamaki a Ashuri nginya umuthi. **33** Maundu-ini macio mothe matukorete, wee ukoretwo uri na kihooto; wikite maundu na wihokeku, o riria ithu tihitite. **34** Athamaki aitu, na atongoria aitu, na athinjiri-Ngai aitu na maithe maitu, matiarumirire watho waku; matiathikiririe maathani maku kana mataaro maria wamaheire. **35** O na riria maarĩ uthamaki-ini wao, magikenagira wega waku munene bururi-ini ucio mwarĩ na minoru uria wamaheete, matiagutungatire kana magitigana na njira ciao cia waganu. **36** “No riri, umuthi uyu turi ngombo, ngombo

bururi-ini uria waheire maithe maitu ma tene niguo marĩaga matunda maguo na indo iria ingi njega ikuraga kuo. **37** Tondü wa mehia maitu, magetha maguo maingĩ mathiiga kuri athamaki aria uigite iguru riitu. Maathaga miiri iitu na ng’ombe ciitu o uria mekwenda. Turi ahinyiririe muno. **38** “Ni undu wa uguo-rĩ, nitugithondeka kiriko gĩa gutuura na twandikanire, nao atongoria aitu, na Alawii aitu na athinjiri-Ngai aitu makihũire mihũiri.”

10 Aria meekirire kirikaniro kuu mihũiri maarĩ: Nehemia uria warĩ barũthi wa kuu, murũ wa Hakalia, na Zedekia, **2** na Seraia, na Azaria, na Jeremia, **3** na Pashuru, na Amaria, na Malikija, **4** na Hatushu, na Shebania, na Maluku, **5** na Harimu, na Meremothu, na Obadia, **6** na Danieli, na Ginethoni, na Baruku, **7** na Meshulam, na Abija, na Mijamini, **8** na Maazia, na Biligai, na Shemaia. Acio nio maarĩ athinjiri-Ngai. **9** Nao Alawii maarĩ: Jesuha murũ wa Azania, na Binui wa ariu a Henadadi, na Kadimieli, **10** nao athiritũ ao maarĩ: Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelai, na Hanani, **11** na Mika, na Rehobu, na Hashabia, **12** na Zakuri, na Sherebia, na Shebania, **13** na Hodia, na Bani, na Beninu. **14** Nao atongoria a andu maarĩ: Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani, **15** na Buni, na Azigadi, na Bebai, **16** na Adonija, na Bigivai, na Adini, **17** na Ateri, na Hezekia, na Azuri, **18** na Hodia, na Hashumu, na Beza, **19** na Harifu, na Anathothu, na Nebai, **20** na Magipashu, na Meshulam, na Heziri, **21** na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadau, **22** na Pelatia, na Hanani, na Anai, **23** na Hoshea, na Hanania, na Hashubu, **24** na Halohehu, na Piliha, na Shobeku, **25** na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia, **26** na Ahia, na Hanani, na Anani, **27** na Maluku, na Harimu, na Baana. **28** “Andũ arĩa angĩ, nio athinjiri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamuranitie na andũ arĩa maariganitie nao niguo maathikire Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airitu ao othe arĩa mangihota gũtaũkirwo nĩ maundu, **29** andũ aya othe maanyiitana na ariu a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeche na kirumi na mwihitwa atĩ nĩmarĩmagirĩa Watho wa Ngai urĩa waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagirire gwashikira maathani mothe, na mawatho, na kirĩa gĩa kurũmirirwo kia Jehova Mwathani witu. **30** “Tweranĩa atĩ tũtikaheana airitu aitu mahikio nĩ andũ arĩa matũrigiicirie o na kana aanake aitu mahikie airitu ao. **31** “Riria andũ a mabũrũ maria tũrganitie marĩreha indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũria mũthenya ucio wa Thabatũ o na kana mũthenya ũngĩ o wotho mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtirĩmaga migũnda iitu, na nitũrĩrekanagira mathiiri mothe. **32** “Nituoya mũrigo wa kũhinga mawatho ma kũheanaga gĩcunji gĩa gatatu gĩa cekeri o mwaka nĩ undũ wa wira wa nyũmba ya Ngai witu: **33** nĩ undũ wa migate irĩa iigagwo metha-ini; nĩ undũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ undũ wa maruta maria marutaga mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathi cia Karũgama ka Mweri, na wa ciathi iria ciathanitwo; nĩ undũ wa maruta maria maamũre; nĩ undũ wa maruta ma kũhoroheria mehĩa ma Israeli; o na nĩ undũ wa mawira mothe ma nyũmba ya Ngai witu. **34** “Ithuĩ athinjiri-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nitũcuukite mitĩ tũgtuanĩra riria o nyũmba iitu irĩreha ngu nyũmba-ini ya Ngai witu, cia gũikaragia mwaki wakanite kigongoma-ini kia Jehova Ngai witu mahinda maria matuanirwo o mwaka, o ta urĩa kwandikitwo Watho-ini. **35** “O na nituoya mũrigo wa

kürehaga maciaro ma mbere ma mîgûnda iitû na ma mûti o wothe wa matunda nyûmba-inî ya Jehova o mwaka. **36** “O ta ûria kwandikitwo Watho-inî, nitûrîrehaga marigithathi maitû ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndûuru cia ng’ombe na cia mbûri ciitû gûkû nyûmba-inî ya Ngai witû kûri athînjîri-Ngai arîa matungataga kuo. **37** “O na ningi nitûrîrehaga thîini wa makûmbi ma nyûmba ya Ngai, tûnengere athînjîri-Ngai mûtu wa mbere, na magongona maitû ma ngano ma mbere, na maruta ma matunda ma mîti iitû yothe ma mbere, na ma ndibe iitû ya mûhihano o na ma maguta. O na nitûrîrehaga gîcunji gîa ikûmi kîa maciaro ma mîgûnda iitû, tûkanengera Alawii, nigûkorwo nî Alawii maamûkagîra icunji cia ikûmi kuuma matûûra mothe kûria tûrutaga wîra. **38** Mûthînjîri-Ngai wa rûciaro rwa Harûni nîarîkoragwo ho Alawii makîamûkîra gîcunji kîu gîa ikûmi, nao Alawii nîmarîrehaga gîcunji gîa ikûmi kîa indo ciothe makûmbi-inî ma kîgîina kîa nyûmba ya Ngai witû. **39** Andû a Isiraeli, hamwe na Alawii, nîmarîrehaga maruta mao ma ngano, na ndibe ya mûhihano, na maguta thîini wa makûmbi marîa indo cia handû-harîa-haamûre ciigagwo, na kûria athînjîri-Ngai, arîa maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga. “Tûtirîrekagîria nyûmba ya Ngai witû.”

11 Na rîri, atongoria a andû magîtûûra Jerusalemu, nao andû acio angî magîcuuka mîti nîguo mathuure mîndû îuwe harî o andû ikûmi atûke wa gûtûûra Jerusalemu, itûûra rîria îtheru, nao acio angî kenda megûtûgîra mathîi magatûûre matûûra-inî mao. **2** Andû nîmagathîrîrie andû arîa othe meerûrîre gûtûûra Jerusalemu na kwîyendera. **3** Aya nîo atongoria a bûrîri arîa maatûûrîre Jerusalemu (na rîri, andû amwe a Isiraeli, na athînjîri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarû, na njiaro cia ndungata cia Solomoni maatûûragwa matûûra-inî ma Juda, o mîndû gîthaka-inî gîake thîini wa matûûra mao. **4** O na andû angî kuuma Juda na Benjamini nîmatûûragwa Jerusalemu): Kuuma njiaro-inî cia Juda maarî: Athaia mûrû wa Uzia, mûrû wa Zekaria, mûrû wa Amaria, mûrû wa Shefatia, mûrû wa Mahalaleli, wa rûciaro rwa Perezu; **5** na Maaseia mûrû wa Baruku, mûrû wa Koli-Howe, mûrû wa Hazaia, mûrû wa Adaia, mûrû wa Joiaribu, mûrû wa Zekaria, wa rûciaro rwa Mûshiloni. **6** Njiaro cia Perezu irîa ciatûûragwa Jerusalemu, arîa maarî andû njamba, mûigwana mao warî andû 468. **7** Kuuma njiaro-inî cia Benjamini maarî: Salu mûrû wa Meshulamu, mûrû wa Joedi, mûrû wa Pedaia, mûrû wa Kolaia, mûrû wa Maaseia, mûrû wa Ithieli, mûrû wa Jeshaja, **8** na arûmîrîri ake, Gabai na Salai, othe maarî andû 928. **9** Joeli mûrû wa Zikiri nîwe warî mûrugamîrîri wao ûria mûnene, nake Juda mûrû wa Hasenua nîwe warûgamîrîre Gîcigo gîa Keerî kîa itûûra rîria inene. **10** Nao athînjîri-Ngai maarî: Jedaia; mûrû wa Joiaribu; Jakini; **11** SHERAIA mûrû wa Hilikia, mûrû wa Meshulamu, mûrû wa Zadoku, mûrû wa Meraiothu, mûrû wa Ahitubu, mûrori wa maîndû ma nyûmba ya Ngai, **12** hamwe na athiritû ao arîa maarutaga wîra wa hekarû, maarî andû 822; Adaia mûrû wa Jerohamu, mûrû wa Pelalia, mûrû wa Amuzi, mûrû wa Zekaria, mûrû wa Pashuru, mûrû wa Malikija, **13** hamwe na andû a thiritû yake arîa maarî atongoria a nyûmba cioa, maarî andû 242; Amashusai mûrû wa Azareli, mûrû wa Ahazai, mûrû wa Meshilemothu, mûrû wa Imeri, **14** na andû a thiritû yake arîa maarî njamba, maarî andû 128. Mûtungoria wao mûnene aarî Zabidieli mûrû wa Hagedolimu. **15** Na kuuma kûrî Alawii maarî: Shemaia mûrû wa Hashubu, mûrû wa Azirikamu, mûrû wa Hashabia, mûrû wa Buni; **16** Shabethai na

Jobabadi, arîa maarî atongoria eerî a Alawii, na nîo maaroraga wîra wa nja wa nyûmba ya Ngai; **17** Matania mûrû wa Mika, mûrû wa Zabedi, mûrû wa Asafu, ûria watongoragia mahooya ma gûcookeria Ngai ngaatho; Bakabukia ûria warî wa keerî harî athiritû ake: na Abada mûrû wa Shamu, mûrû wa Galali, mûrû wa Jeduthuni. **18** Alawii arîa maarî thîini wa Itûûra rîu îtheru maarî andû 284. **19** Aikaria a ihingo maarî: Akubu, na Talimoni, na andû a thiritû yao, arîa maarangagîra ihingo, maarî andû 172. **20** Andû a Isiraeli acio angî, hamwe na athînjîri-Ngai na Alawii, maarî matûûra-inî mothe ma Juda, o mîndû gîthaka-inî kîa maithe mao. **21** Ndungata cia hekarû ciatûûragwa kîrîma-inî kîa Ofeli, mûrugamîrîrwo nî Zîha na Gishipa. **22** Mûtungoria mûnene wa Alawii kûu Jerusalemu aarî Uzi mûrû wa Bani, mûrû wa Hashabia, mûrû wa Matania, mûrû wa Mika. Uzi aarî îuwe wa rûciaro rwa Asafu, arîa maarî aini arîa maarûgamîrîre wîra wa nyûmba ya Ngai. **23** Aini maarî watho-inî wa mûthamaki, ûria wamatuagîra wîra wao wa o mûthenya. **24** Pethahia mûrû wa Meshezabeli, wa rûciaro rwa Zera mûrû wa Juda, aarî mûramati wa mûthamaki maîndû-inî mothe makonainie na andû. **25** Ha îhoro wa tûtûûra na mîgûnda yatuo-rî, andû amwe a Juda maatûûragwa Kiriathu-Ariba na matûûra marîo marîa marîrigîciîrie, na Diboni na matûûra marîo, na Jekabizeeli na tûtûûra twarîo, **26** na kîu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, **27** na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matûûra marîo; **28** na Zikilagi, na Mekona na matûûra marîo, **29** na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, **30** na Zanoa, na Adulamu na tûtûûra twarîo, na Lakishi na mîgûnda ya rîo, na Azeka na matûûra marîo. Nî undû ûcio maatûûragwa kuuma Birishiba o ngînya Kîanda kîa Hinomu. **31** Njiaro cia Benjamini kuuma Geba ciatûûragwa Mikimashi, na Aija, na Betheli na matûûra marîo, **32** na kîu Anathothu, na Nobu na Anania, **33** na Hazoru, na Rama na Gitaimu, **34** na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, **35** na Lodi na Ono, na Kîanda-inî kîa Aturi. **36** Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maatûûrîre Benjamini.

12 Aya nîo athînjîri-Ngai na Alawii arîa maacookire hamwe na Zerubabeli mûrû wa Shealitieli, na Jeshua: Seraia, na Jeremia, na Ezara, **2** na Amaria, na Maluku, na Hatushu, **3** na Shekania, na Rehumu, na Meremothu, **4** na Ido, na Ginethoni, na Abija, **5** na Mijamini, na Maadia, na Biliga, **6** na Shemaia, na Joiaribu, na Jedaia, **7** na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia. Acio nîo maarî atongoria a athînjîri-Ngai na athiritû ao, matukû-inî macio ma Jeshua. **8** Nao Alawii maarî Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, ûria, marî hamwe na athiritû ake, nîwe warûgamîrîre arîa maainaga nyîmo cia gûcookia ngaatho. **9** Bakabukia na Uni, athiritû ao, maarûgamaga mang’ethaniîre nao magîtungata. **10** Jeshua nîwe warî ithe wa Joiakimu, nake Joiakimu aarî ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aarî ithe wa Joiada, **11** nake Joiada aarî ithe wa Jonathani, nake Jonathani aarî ithe wa Jadua. **12** Matukû-inî ma Joiakimu, aya nîo maarî atongoria a nyûmba cia athînjîri-Ngai: ya Seraia, aarî Meraia; ya Jeremia, aarî Hanania; **13** ya Ezara, aarî Meshulamu; ya Amaria, aarî Jehohanani; **14** ya Maluki, aarî Jonathani; ya Shebania, aarî Jusufu; **15** ya Harimu, aarî Adina; ya Meraiothu, aarî Helikai; **16** ya Ido, aarî Zekaria; ya Ginethoni, aarî Meshulamu; **17** ya Abija, aarî Zikiri; ya Miniamini na Moadia, aarî Pilaita; **18** ya Biliga, aarî Shamua; ya Shemaia, aarî Jehonathani; **19** ya Joiaribu, aarî Matenai; ya Jedaia, aarî Uzi; **20** ya Salai, aarî Kalai; ya Amoku, aarî Eberi; **21** ya Hilikia, aarî Hashabia; na ya Jedaia,

aari Nethaneli. **22** Nao atongoria a nyumba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Judaa, o ũndũ ũmwe na atongoria a athinjĩri-Ngai, nĩmandikĩrwo marĩtwa mao hĩndĩ ya wathani wa Dario ũria Mũperisia. **23** Atongoria a nyumba cia njaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mūrũ wa Eliashibu o nao nĩmandikĩtuo ibuku-inĩ rĩa matukũ macio. **24** Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mūrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, arĩa maarũgamaga mamang'etheire makĩina nyĩmbo cia kũgocoo na cia gũcokia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkagĩria kĩria kingĩ, kũringana na ũria gwathanĩtuo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai. **25** Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamu, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo arĩa maarangagĩra makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. **26** Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mūrũ wa Jeshua, mūrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũria warĩ barũthĩ, na hĩndĩ ya Ezara ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mwandĩki-marũa. **27** Hĩndĩ ya kwamũro kwa rũthingo rwa Jerusalemu, Alawii nĩmacaririo kuuma kũria guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemu makũngũire kwamũro kũu marĩ na gĩkeno, na makĩnaga nyĩmbo cia gũcokia ngaatho, makĩnaga na thaani iria ihũũrithanagio, na inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto. **28** Aini o nao nĩmacookanĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iria ciathiũrũkũria Jerusalemu, magĩcookanĩrĩrio kuuma tũtũũra-inĩ twa Anetofathi, **29** na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakĩire matũũra gũthiũrũkũria Jerusalemu. **30** Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii marikia gwĩtheria, magĩtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo. **31** Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Nĩngĩ ngihe ikundi igĩrĩ nene cia aini wĩra wa gũcokia ngaatho. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩthĩ mwena wa ũrio kĩrĩ rũthingo-igũrũ, kĩerekeire Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. **32** Hoshaiia hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makĩmarũmĩrira, **33** hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamu, **34** na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, **35** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mūrũ wa Jonathani, mūrũ wa Shemaia, mūrũ wa Matania, mūrũ wa Mikaia, mūrũ wa Zakuri, mūrũ wa Asafu, **36** na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũria gwathanĩtuo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũria mwandĩki-marũa nĩwe wamatongoretie. **37** Na rĩrĩ, kuuma Kĩhingo gĩa Githima maathĩire marũngĩrĩrie, makĩhaica rũthingo igũrũ na ngathi cia Itũũra rĩa Daudi, makĩhĩtũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kĩhingo kĩa Maaĩ mwena wa irathĩro. **38** Gĩkundi gĩa keerĩ kĩa aini gĩgĩthĩ kĩerekeire mwena wa ũmotho. Na nĩ ngĩmarũmĩrira kũu rũthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhĩtũkĩra Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwarĩ, **39** igũrũ rĩa Kĩhingo kĩa Efiraimu, na Kĩhingo kĩa Jeshana, na Kĩhingo gĩa Thamakĩ, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kĩhingo-inĩ kĩa Ng'ondũ. Makĩrũgama Kĩhingo-inĩ kĩa Mũrangĩri. **40** Ikundi icio cieri cia aini cia gũcokia ngaatho igĩkara handũ ha cio thĩni na nyũmba ya Ngai, o na nĩ ngĩka o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, **41** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai, nĩo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamani, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, **42** o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Zeri. Nao aini maatongoragio nĩ Jezerahia. **43** Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona manene, makĩrũuhagia tondũ Ngai nĩamaheete gĩkeno kinene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu

Jerusalemu nĩyaigũkaga kũndũ kũrya. **44** Mahinda-inĩ macio nĩ gwathuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iria ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ rĩa yathiũrũkũriire matũũra magĩrũrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iria ciatũtũwo nĩ watho irĩ cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, tondũ andũ a Juda nĩmakenagĩra athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maatungataga. **45** Nĩmarutaga wĩra wa gũtungafira Ngai wao, na wĩra wa gwĩtheria, o ta ũria aini na aikaria a ihingo meekaga, kũringana na ũria gwathanĩtuo nĩ Daudi na mĩrũi Solomoni. **46** Nĩgũkorwo tene mũno, matukũ-inĩ ma Daudi na ma Asafu, nĩ kwari na atongoria a aini na a nyĩmbo cia kũgocoo na gũcokia Ngai ngaatho. **47** Nĩ ũndũ ũcio matukũ-inĩ ma Zerubabeli na ma Nehemia, andũ a Israeli othe nĩmarutaga icunjĩ cia o mũthenya nĩ ũndũ wa aini na aikaria a ihingo. Nĩngĩ nĩmamũruga icunjĩ nĩ ũndũ wa Alawii arĩa angĩ, nao Alawii makaamũra icunjĩ nĩ ũndũ wa njaro cia Harũni.

13 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Ibuku rĩa Musa rĩgĩthomwo na mũgambo mũnene andũ makĩĩguagĩra, rĩgĩthomwo handũ haandĩkitwo atĩ gũtirĩ Mũamoni kana Mũmoabi ũgetĩkĩrio akorwo kũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, **2** tondũ matiigana kũhe andũ a Israeli irio na maaĩ; no-o nĩ kũrĩha maarĩhire Balamu amarume. (No rĩrĩ, Ngai witũ akĩgarũra kĩrumi gĩgĩtuika kirathimo.) **3** Rĩria andũ maagĩuire watho ũcio, makieheria andũ othe arĩa maarĩ ageni kuuma Israeli. **4** Mbere iyo, Eliashibu ũria mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoretwo atũtuo mĩrũgamĩrĩri na makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai witũ. Aarĩ wa thiritũ ya hakuhĩ na Tobia, **5** na nĩamũhete nyũmba nene aikarage rĩa mbere iyo yaigagwo mĩhothi ya ngano, na ũbumba, na indo cia hekarũ, o na mĩhothi ya gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhĩhano na maguta marĩa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mĩhothi rĩa yarutagĩrwo athĩnjĩri-Ngai. **6** No rĩria maũndũ maya mothe maathĩiga na mbere, nĩ ndiarĩ kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo mwaka-inĩ ũcio wa mĩrongo itatũ na rĩrĩ wa ũthamaki wa Aritashashita, mũthamaki wa Babuloni, nĩndacookete kũri mũthamaki. Matukũ manini maathira nĩndamũhoire rũtha, **7** ngĩcoka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu nĩguo ndaamenyire ũũru ũria Eliashibu eekite nĩ ũndũ wa kũhe Tobia kanyũmba nja ya nyũmba ya Ngai. **8** Nĩndakararirio nĩ ũhoro ũcio mũno na ngĩkia indo ciothe cia Tobia nja. **9** Ngĩcoka ngĩrutu watho kũgĩe igongona rĩa gũtheria nyũmba iyo, na ngĩcokia indo ciothe cia nyũmba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ũbumba. **10** Nĩngĩ nĩndamenyire atĩ Alawii matiaheagwo gĩcunjĩ kĩa kieriũtuo maaheagwo, na Alawii othe hamwe na aini arĩa maatungataga nĩmatiganĩrie ũtungata, magacooka mĩgũnda-inĩ yao. **11** Nĩ ũndũ ũcio ngĩrũthia anene acio, ngĩmooria atĩrĩ: "Nyũmba ya Ngai itiganĩriro nĩkĩ?" Nĩngĩ ngĩmeeta othe hamwe, ngĩmacooka o mũndũ wĩra-inĩ wake. **12** Andũ othe a Juda nĩmarehire gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhĩhano, o na maguta makũmbĩ-inĩ. **13** Na nĩ ngĩtua Shalemia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na Zadoku ũria mwandĩki-marũa, marĩ na Mulawĩ wetagwo Pedai, arũgamĩrĩri a makũmbĩ, na ngĩtua Hanani mūrũ wa Zakuri mūrũ wa Matania mũnini wao, tondũ andũ aya nĩmoonagwo marĩ ehokeku. Nĩmatũrwo a kũgagagĩra ariũ a ithe wao indo. **14** Nĩdirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ũndũ wa maũndũ maya, na ndũgatharie wĩra na ũtungata ũria ndungatite nyũmba-inĩ ya Ngai wakwa ndĩ mwĩhokeku. **15** Matukũ-inĩ macio nĩndeyoneire andũ a Juda makĩhiha ndibeĩ mũthenya wa Thabatũ na makĩrehe ngano, na magĩkuũthia ndigiri ngano hamwe na ndibeĩ, na thabibũ, na ngĩyũ, na

mithemba yothe ya mīrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mūthenya wa Thabatū. Nī ūndū ūcio ngīmakaania kwendia irio mūthenya ūcio wa Thabatū. **16** Andū a Turo arīa maatūūruga Jerusalemu nīmarehaga thamaki na indo cia mithemba yothe, na magaciendagīria andū a Juda mūthenya wa Thabatū kūu Jerusalemu. **17** Ngīrūithia andū arīa maarī igweta a Juda, ngīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūyū mūreka wa waganu wa gūthaahia mūthenya wa Thabatū? **18** Maithe manyu ma tene-rī, githī ti maūndū ta maya meekire, nake Ngai witū agītūrehere mathiina maya mothe matūkorete na magakora itūra rīrī inene? No rīu inyuī mūrarehera Isiraeli mang’ūrī maingī makīria na ūndū wa gūthaahia Thabatū.” **19** Na rīrī, hwaī-inī kwambīrīria kūgā nduma ihingo-inī cia Jerusalemu Thabatū itanakinya-rī, ngīathana mīrango ya Jerusalemu ihingwo na ndikahingūrwo nginya Thabatū ithire. Ngūiga andū amwe akwa ihingo-inī marangīre, nīgeetha gūtīkagīe mūrigo ūngītoonyio thīnī mūthenya wa Thabatū. **20** Rīmwe kana meerī, onjorithia na endia a indo cia mithemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. **21** No ngīmakaania ngīmooria atīrī, “Nī kī gīgūtūma mūraare rūthingo-inī? Mūngīka ūguo rīngī nīndīmūnyīithia.” Kuuma hīndī ūyo matiacoockire gūka mūthenya wa Thabatū. **22** Ningī ngīatha Alawii meetherie macooke mathīi makarangīre ihingo nīgeetha maige mūthenya wa Thabatū ūrī mūtheru. Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa ūndū ūyū o nagu, na ūnjigūre tha kūrīngana na wendo waku mūnene. **23** Na rīrī, matukū-inī macio nīndonire arūme a Juda arīa maahikītie andū-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. **24** Nuthu ya ciana ciao cīaaragia rūthiomi rwa Ashidodi kana thiomi cia ndūrīrī icio ingī, no matiooī kwaria rūthiomi rwa Juda. **25** Ngīmārūithia na ngīmetīria kīrumi. Nīndahūūrīre arūme amwe ao na ngīmamunya njuūrī. Ngītūma mehīte mwihītwa makīgwetaga rīitwa rīa Ngai, ngīmeera atīrī: “Menyai gūkaaneana airītu anyu mahikio nī ariū ao, kana aanake anyu inyuī ene mahikie airītu ao. **26** Githī ti ihikanio ta icio ciatūmire Solomoni mūthamaki wa Isiraeli eehie? Ndūrīrī-inī nyingī gūtīarī mūthamaki ūngī watarīi take. Ngai wake nīamwendete, akīmūtua mūthamaki Isiraeli guothe; no-o na kūrī ūguo-rī, nīatoonyirio mehīa-inī nī andū-a-nja a kūngī. **27** Ithuī-rī, no nginya tūigūe atī o na inyuī mūreka waganu ūyū wothē mūūru ūū, mūkaaga kwīhokeka kūrī Ngai witū na ūndū wa kūhīkia andū-a-nja a kūngī?” **28** Mūrīū ūmwe wa Joiada mūrū wa Eliashibu mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene aarī mūthoni-we wa Sanībalati ūrīa Mūhoroni. Nīndamūingātire oime harī nī. **29** Marīrikane, Wee Ngai wakwa, tondū nīmathaahirie wīra wa ūthīnjīrī-Ngai, o na magīthaahia kīrīkanīro kīa wīra wa athīnjīrī-Ngai na kīa Alawii. **30** Nī ūndū ūcio, ngītheria athīnjīrī-Ngai na Alawii kuuma kūrī ūndū o wothē mūgeni, ngīcooka ngīmagaīra o mūndū wīra wake kīūmbe. **31** Ningī nīndathondekire mweke wa kūhothaga ngū na maciaro ma mbere mahinda marīa maatūitwo. Wee Ngai wakwa, ndirikana na ūnjike wega.

Esiteri

1 Na riri, uu nigu gwekikire matuku-ini ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu uria waathaga maburiri 127 maria moimite kuuma buriri wa Ahindi o nginya buriri wa Akushi. **2** Matuku-ini macio-ri, Muthamaki Ahasuerusu aathamakaga ar giti-ini giake kia unene thini wa nyumba ya uthamaki kuu giikaro kigitire kia muthamaki gia Shushani, **3** na mwaka wa gatatu wa wathani wake, narugithirie andu ake othe aria maar igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbutu cia ita cia Perisia na cia Media, na abaruthi na andu aria maar igweta a maburiri maar kuo. **4** Nake akionania utonga munene wa uthamaki wake na ukengi na riiri wa unene wake, ihinda ria matuku 180. **5** Matuku macio maathira, muthamaki narugithirie iruga, riria riakarira mithenya mugwanja, nario riar thini wa mugunda uria war muirigire wa nyumba ya muthamaki, rikirugirwo andu othe kuuma uria munini nginya uria munene, aria maar kuu thini wa giikaro kiria kiar kiirigire gia Shushani. **6** Mugunda ucio war na micurio ya gatani ya rangi mweru na ya rangi wa bururu, nayo yohanitio na mikanda ya gatani ya rangi mweru na ya rangi wa ndathi, ikohererwo icuthi-ini cia betha iria cianyiithanitio na itugi cia mahiga maria mega meru. Ni kwar na iti cia giikarira cia thahabu na cia betha iria ciaigitwo kundu kwaritwo mahiga ma nyaigi, na mahiga mega meru, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangi ma goru muno. **7** Ndibe yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gutiri kiahanaanine na kiria kingi, na ndibe ya nyumba ya uthamaki yar nyingi muno o ta uria utaana wa muthamaki watarii. **8** Kuringana na watho wa muthamaki, o mugeni neetikiritio kunyua kiria angendire, ni undu muthamaki niathite aheani othe a ndibe mahe o mundu kiria eendaga. **9** O nake Vashiti, mutumia wa muthamaki, narugithirie andu-a-nja iruga o kuu nyumba-ini ya uthamaki ya Muthamaki Ahasuerusu. **10** Muthenya wa mugwanja, hndi iria Muthamaki Ahasuerusu aakenete ni undu wa kunyua ndibe, agiatha ndungata iria mugwanja ciar hakure iria ciamutungatagira, nicio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, **11** irehe Vashiti, ucio mutumia wa muthamaki mbere yake ekirite tani yake ya uthamaki, nigeetha onanie uthaka wake kuri andu, o na ningi kuri andu aria maar igweta, nigukorwo aar kiirorerwa. **12** No riria ndungata icio ciakinyirie watho wa muthamaki, Vashiti mutumia wa muthamaki akirega guthii. Hndi iyo muthamaki aking'urika muno na agicinwo ni marakara. **13** Na tondw war mutugo wa muthamaki guturia maundu ma watho na ma kihooto, akaria na andu aria oog na moo uhoro wa matuku ma tene. **14** Nao aria maakuhiririe muthamaki muno maar Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andu mugwanja aria maar igweta a Perisia na Media, aria meetikiritio kuonanaga na muthamaki, na nio maar anene muno uthamaki-ini ucio. **15** Muthamaki akuria atiri, "Kuringana na watho-ri, Vashiti mutumia wa muthamaki agiriirwo ni gwikwo atia? Niaregete gwachikira watho wa Muthamaki Ahasuerusu uria akinyirio ni andu acio ahakure." **16** Memukani agicookia ar mbere ya muthamaki na andu aria maar igweta atiri, "Vashiti mutumia wa muthamaki nekite mahitia, na to muthamaki wiki ahithirie, no ahithirie o na andu othe aria mar igweta na andu othe a maburiri ma Muthamaki Ahasuerusu. **17** Nigukorwo undu uyū wikitwo ni mutumia wa muthamaki niukumenyeka ni andu-a-nja othe, na ni undu

ucio nimarinenagiriria athuuri ao makoiga atiri, 'Muthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mutumia wa muthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana guthii.' **18** Umuthi-ri, andu-a-nja aria mar igweta a Perisia na Media aria maiguite undu uyū wikitwo ni mutumia wa muthamaki noguo nao marikaga andu aria mar igweta a muthamaki. Kinyararo na ngariri itigathira. **19** "Ni undu ucio, muthamaki angiona ar wega, niarute watho wa uthamaki na etikire wandikwo mawatho-ini ma Perisia na Media, maria matagariragwo, at Vashiti ndari hndi ingi agooka mbere ya Muthamaki Ahasuerusu. Naho handu ha Vashiti-ri, muthamaki acarie mundu-wa-nja ingi mwega kumukira. **20** Riria watho ucio wa muthamaki urianirirwo kundu guothe kuria muthamaki aathanaga-ri, andu-a-nja othe nimaritiga athuuri ao, kuuma uria munini nginya uria munene." **21** Muthamaki na andu ake aria maar igweta magikeno ni mataaro macio, ni undu ucio muthamaki agika o ta uria Memukani oigite. **22** Agituma maria kundu guothe uthamaki-ini ucio, o buriri na mwandikire waguo na o ruriri na mwaririe waruo, akianiririthia na thiomia cia andu othe at muthuuri o wotho niwe mwathi wa mucii wake.

2 Thuutha ucio riria marakara ma Muthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akiririkana Vashiti na uria eekite, o na uria aamutuiriire eekwo. **2** Hndi iyo ndungata iria ciatungatagira muthamaki we mwene ikiuga atiri, "Muthamaki niacaririo airitu gathirange ethi na ciirorerwa. **3** Muthamaki niathuere anene maburiri-ini mothe maria aathanaga marehe airitu acio othe ciirorerwa nyumba-ini iria ituuragwo ni andu-a-nja thini wa nyumba ya uthamaki kuu giikaro kiria kiirigire gia Shushani. Nao niamenyagirirwo ni Hegai, ndungata iria hakure ya muthamaki iria yarugamagirirwo andu-a-nja acio; ningi maheo indo cia gwithakaria nacio. **4** Thuutha ucio muritu uria ugaakenia muthamaki niagatuika mutumia wa muthamaki ithenya ria Vashiti." Mataaro macio magikena muthamaki, nake akimarumirira. **5** Na riri, thini wa nyumba ya uthamaki kuu giikaro kiria kiirigire gia Shushani, ni kwar na Muyaahudi wa mhiriga wa Benjamini wetagwo Moridekai muru wa Jairu, muru wa Shimei, muru wa Kishu, **6** nake aatahitwo kuuma Jerusalemu ni Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni, ar umwe wa andu aria maathanirio na Jekonia, muthamaki wa Juda. **7** Moridekai aar na mwar na ithe munini wetagwo Hadasa, uria aarerete tondū ndaari na ithe kana nyina. Muritu ucio, uria ningi wetagwo Esiteri, aar kiirorerwa mwiri na ithi akionwo, nake Moridekai akimuoya akimurera o ta mwar thuutha wa ithe na nyina guku. **8** Riria watho ucio wa muthamaki wanirirwo-ri, airitu aing nimatehirwo thini wa nyumba ya uthamaki kuu giikaro kiria kiirigire gia Shushani, na maamenyagirirwo ni Hegai. Esiteri o nake niatwarirwo kuu nyumba iyo ya muthamaki na akihokerwo Hegai, uria warugamiriire nyumba iria yatuuragwo ni andu-a-nja. **9** Muritu ucio niamukenirire na akendela niwe. O hndi iyo akimuhe indo cia gwithakaria nacio o na akimuhe irio cia mwanya. Ningi akimuhe ndungata mugwanja cia airitu, aria maathuuritwo kuuma nyumba-ini ya muthamaki na akimuthaamia mar hamwe na ndungata icio ciake cia airitu akimutwara handu haria hega muno kuu nyumba-ini iyo yatuuragwo ni andu-a-nja. **10** Esiteri ndoimburite ruriri rwake kana kihumo kia nyumba yao, tondū Moridekai niamutaarite akamwira ndageke uguo. **11** O muthenya Moridekai niaceerangaga hau rja ya nyumba iyo yatuuragwo ni andu-a-nja, nigu amenye uria Esiteri aikaraga, na uria aathiiaga na mbere. **12** Mbere

ya o müirütu kügia na mweke wa güthii küri Müthamaki Ahasuerusu, aaninaga mieri ikümi na iri ya gwithakaria iria yaathanitwo iikaragwo nî airütu acio, itandatü ya kwihaka maguta ma manemane, na itandatü ya kwihaka maguta manungi wega na indo ingi cia kwihaka. **13** O müirütu aari athii hari müthamaki ta üü: Nîaheagwo kindü kiria giothe angindire gwikuüira kuuma nyumba iyo yatüüragwo nî andü-a-nja gja güthii nakio nyumba-ini ya müthamaki. **14** Hwai-ini aathiiaga agatoonya kuo, na rüciini agacooka mwena üngi wa nyumba iyo yatüüragwo nî andü-a-nja, nakuo küu akamenyagirirwo nî Shaashagazu, ndungata iria yari haküre ya müthamaki, iria yehokeirwo thuriya cia müthamaki. Ndagängacookire ringi küri müthamaki tiga o müthamaki akenirio nîwe amütümanire na rütwa riake. **15** Ihinda rîa Esiteri riakinya (müirütu üria Moridekai aarerete taari mwarî, üria warî mwarî wa ithe mükürü Abihaili) rîa güthii küri müthamaki, ndaigana gwitüa kindü o nakî, tigi o kiria Hegai ndungata iyo yari haküre ya müthamaki, mürori wa nyumba iyo yatüüragwo nî andü-a-nja, aamwîrire akuue. Nake Esiteri nîetikirikaga nî mündü o wotho wamuonaga. **16** Nake Esiteri agütwarwo küri Müthamaki Ahasuerusu küu nyumba-ini ya üthamaki mweri-ini wa ikümi, mweri wa Tebethu, mwaka-ini wa müganja wa wathani wake. **17** Na riri, müthamaki nîaguucüriro nî Esiteri gükira andü-a-nja acio angî othe, nake agütikirika nîwe gükira airütu acio angî gathirange othe. Nî ündü ücio akioya tanji ya ünene, akimwîrika mütwe, akimütua mütumia wa müthamaki ithenya rîa Vashiti. **18** Nake müthamaki akirugithia iruga inene müno, iruga rîa Esiteri, agüta andü ake othe ariä maarî igweta na anene. Mabürüri-ini mothe müthamaki akianirira thigükü na akîheana iheo kuringana na ütaana wa üthamaki. **19** Rîria airütu acio gathirange moonganirio ihinda rîa keerî, Moridekai aikarîe hau kihingo-ini kîa müciî wa müthamaki. **20** No Esiteri ndoimbürüte kihumo kîa nyumba yao kana kîa rürîrî rwake, o ta üria Moridekai aamütaarîte, nîgükorwo aathiire na mbere kürümîrîra mataaro ma Moridekai o ta üria ekaga rîria aareragwo nîwe. **21** Ihinda rîu Moridekai aikaraga kihingo-ini kîa müciî wa müthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerî ariä meehokeirwo kürügämîrîra kihingo kîa nyumba ya müthamaki, nîmarakarire, na makîgîa na ndundu ya küüraga Müthamaki Ahasuerusu. **22** Nowe Moridekai akîmenya ühoru wa ndundu iyo na akîra Esiteri, mütumia ücio wa müthamaki, nake Esiteri akîra müthamaki ühoru ücio, na akiuga nî Moridekai ümwîrîte. **23** Na rîria ühoru ücio watüüririo na ükioneka atî warî wa ma, anene acio eerî magücuurio müti igürü. Ühoru ücio wotho nîwandikîrwo hau mbere ya müthamaki ibuku-ini rîa maündü marîa meekikîte ihinda rîu.

3 Thuutha wa maündü macio, Müthamaki Ahasuerusu nîatüügîrîrie Hamani mürü wa Hamedatha, üria Müagagi, akîmünehia na akîmühe gütüo giakîrîte kîa andü ariä angî othe maarî igweta. **2** Anene othe a müthamaki ariä maarî hau kihingo-ini kîa müciî wa müthamaki nîmaturagia maru na makainamîrîra, magatîia Hamani, nî ündü müthamaki nîathanite gwîkagwo üguo nî ündü wake. No Moridekai ndaigana güturia maru kana kümüinamîrîra amütüfe. **3** Hîndî iyo anene a müthamaki ariä maarî kihingo-ini kîa müciî wa müthamaki makîürîra Moridekai atîrî, “Üregete gwathikîra watho wa müthamaki nîkî?” **4** O müthenya nîmamwaragîria no akîrega kümaigua. Nî ündü ücio makîhe Hamani ühoru ücio nîgeetha mone kana mütugo ücio wa Moridekai no ükirîrîrio, nîgükorwo nîameerîte atî we aarî Müyahudi. **5** Rîria Hamani

onire atî Moridekai ndangîmütürîria maru kana amütüfe, akîngîrîka müno. **6** No aarîkia kümenya rürîrî rwa andü a Moridekai rwarî rürîkû, akîona küüragithia Moridekai arî o wiki ti küiganu. Handü ha üguo, Hamani agîcaria njîra ya küniiniithia rürîrî ruothe rwa andü a Moridekai, na nîo Ayahudi, ariä maarî mabürüri-ini mothe marîa maathagwo nî Müthamaki Ahasuerusu. **7** Mwaka-ini wa ikümi na iri wa Müthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magîcuuka puri (üguo nî ta kuuga gücuuka müti) mbere ya Hamani nîguo mathuure müthenya na mweri. Naguo müti ükîgwîra mweri wa ikümi na iri, nîguo mweri wa Adari. **8** Hamani agîcoka akîra Müthamaki Ahasuerusu atîrî, “Nî kürî rürîrî rûhurunjükîre ndürîrî-ini cia mabürüri mothe marîa üthamakagîra, rürîa mütugo yao itahaanaine na ya andü ariä angî othe, na andü a rürîrî rüu matiathîkagîra mawatho ma müthamaki; nî ündü ücio hatîrî bata wa müthamaki kümakîrîrîria. **9** Müthamaki angîona kwagîrîre-rî, no kürutwo watho wa kümaniniithia, na nîi nîngüga taranda 10,000 cia betha thîini wa kîgîna kîa üthamaki cia kürîha andü ariä meküruta wîra ücio.” **10** Nî ündü ücio müthamaki akîruta gîcîhî kîa mühüürî wake kuuma kiara-ini gîake, agîkînengera Hamani mürü wa Hamedatha, üria Müagagi, ücio thü ya Ayahudi. **11** Müthamaki akîra Hamani atîrî, “Ikara na mbeeca icio ciaku, na wîke na andü acio o üria ükwenda.” **12** Na rîrî, müthenya wa ikümi na itatü wa mweri wa mbere, aandîki-marîa a müthamaki magîtîwo. Makîandîka üria wotho Hamani aathanite, na mwandîkîre wa o bürîri, na rüthiomi rwa o rürîrî, makîandîkîra anene a müthamaki, na abarüthi a mabürüri a kindü na kindü, na andü ariä maarî igweta a ndürîrî mwanya. Marîa macio maandîkîrwo na rütwa rîa Müthamaki Ahasuerusu we mwene, na magîkîrwo mühüürî wa gîcîhî giäke mwene. **13** Marîa macio maatwarirwo mabürüri-ini mothe ma müthamaki nî andü ariä maakuuaga marîa, namo maahanite watho wa kwananga, na küüraga, na kühukia Ayahudi othe, andü ethî na ariä akürü, na andü-a-nja na twana tünîni, maniinwo müthenya o ro ümwe, arî guo müthenya wa ikümi na itatü, mweri wa ikümi na iri, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. **14** Kobi îmwe ya marîa macio ma watho ücio yarî itümüwo îrî watho wa kürümîrîrwo mabürüri-ini mothe, na ümenyithio andü a ndürîrî ciothe, nîgeetha mehaarîre nî ündü wa müthenya ücio. **15** Nî ündü wa üria watho wa müthamaki warî wa na ihenya, atwari a marîa makiumagara o narua tondü watho ücio waheanirwo kuuma thîini wa nyumba ya üthamaki küu gîikaro kîria kîarî kîirîgre gîa Shushani. Müthamaki na Hamani magîikara thî künnya, no itüura rîu inene rîa Shushani rikîgagaya müno.

4 Rîria Moridekai aamenyire üria wotho gwekîtwo, agîtembürange nguo ciäke, akîthumba nguo ya ikünia na akîhurîria mühu, agîthîi, agîtuukanîria itüura akîrîraga anîrîre müno, na arî na ruo. **2** Aathiire o nginya kihingo-ini kîa müciî wa müthamaki, tondü gütirî mündü wetîkagîrio gütoonya küu thîini ehumbite nguo ya ikünia. **3** Thîini wa mabürüri mothe kürîa marîa na watho wa müthamaki wakinyaga kwagîaga na gücakaya künene, na kwîhînga kürîa irio, na kürîra na këgîrîka künene kürî Ayahudi. Aingî ao magîkoma thî mehumbite nguo cia ikünia na mehürîrie mühu. **4** Hîndî irîa ndungata cia Esiteri cia airütu na cia arüme iria ciarî haküre ciokîre ikîmühe ühoru ükonî Moridekai, Esiteri nîathanîkîre müno. Akîmüeanîra nguo ehumbite arute iyo ya ikünia, no Moridekai akîrega güciyoa. **5** Nake Esiteri agîtümânîra Hathaka, ümwe wa ndungata iria ciarî haküre cia

múthamaki, úria wáheetwo wira wa kúmutungatira, akímwatha athii akamenye ní úndú úrikú úcio wathúmagia Moridekai, na gítúmi kíaguo. **6** Ní úndú úcio Hathaka akiumagara, agíthii kúri Moridekai kíhaaro-iní gíta ítúura ríu inene hau mbere ya kíhingo kía múcií wa múthamaki. **7** Nake Moridekai akímwira maúndú maría mothe maamúkorete, hamwe na múgana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeraniire kúriha cigwo kígítina-iní kía múthamaki níguo Ayahudi maniinwo biú. **8** Ningí akímúnengera kobi ya marúa ma watho úcio wa kúniinwo kwao, íría yandíkítwo na íkahunjanírio kúu Shushani, akamónie Esiteri na amútaarírie úhoro wayo, na akímwira aringírírie Esiteri athii kúri múthamaki, akamúthaithe maigúrwó tha, na aarírírie andú ake harí múthamaki. **9** Nake Hathaka agícóoka, na akíményithia Esiteri úria Moridekai oigíte. **10** Nake Esiteri akímútaaríria úria ekwira Moridekai, akímwira atírí, **11** “Anene othe a múthamaki, o na andú othe a mabúríri maría múthamaki aathanaga nímoói atí mündú múrúme kana mündú-wa-nja o wothe úria úngítóonya harí múthamaki hau nja ya na thíiní atetítwo, múthamaki arí o watho úmwe: naguo ní atí mündú úcio ooragwo. Kígíríríria kía úndú kúuragwo no múthamaki amútambúrúkiria rúthanju rwake rwa úthamaki rwa thahabu. No rírí, ríu matukú mírongo ítatú nímathíríte kuuma ríría ndetítwo thii kúri múthamaki.” **12** Ríría ciugo cia Esiteri cierirwo Moridekai, **13** agítúmana macóoko mamwíre atírí, “Ndúgeciirie atí tondú úri thíiní wa nyúmba ya múthamaki atí wee nowe wiki úkaahonoka, nao Ayahudi othe maniinwo. **14** Nígúkorwo úngiaga kwaria ihinda ta rírí, kíhonia na kíhonokio kwa Ayahudi níkoima handú hangí, no wee na nyúmba ya thoguo no múkaaniinwo. Ningí-rí, núú úúí kana wokire úthamaki-iní ní úndú wa ihinda ta rírí?” **15** Nake Esiteri akímeera macóokerie Moridekai úhoro, mamwíre atírí, **16** “Thii úcookaníria Ayahudi othe aría maikaraga Shushani, na mwíhinge kúria irio ní úndú wakwa. Mútikaarie kana múnyue kahinda ka míthenya ítatú, útukú na múthenya. Ní na ndungata ciakwa cia airítu nítukwíhinga kúria irio hamwe na inyuí. Twaríkia gwíka úguo-rí, níngathii kúri múthamaki, o na akorwo tiguó watho ugíte. Ingíkua-rí, ndígíkie.” **17** Ní úndú úcio Moridekai agíthii na agíkka úria wothe Esiteri aamútaaríite.

5 Múthenya wa gatátú wakinya-rí, Esiteri akíhumba nguo ciake cia úthamaki na akírúgama nja ya na thíiní wa nyúmba ya úthamaki, mbere ya nyúmba nene ya múthamaki. Nake múthamaki aikaríire gítí gíake kía únene nyúmba-iní íyo nene, ang'étheire itoonyero ríayo. **2** Ríría onire Esiteri, mútumia wa múthamaki arúngúí hau nja, akímúkenera na akímútambúrúkiria rúthanju rwake rwa únene rwa thahabu rúría aanyiiítite. Ní úndú úcio Esiteri agíkúhíríria, akíhutia múthia waruo. **3** Nake múthamaki akímúúria atírí, “Esiteri, mútumia úyú múthamaki, úbatairio ní kíí? Ihooya ríaku ní ríríkú? O na wahooya úheo nuthu ya kúria guothe thamakaga, níúkúheo.” **4** Esiteri akímúcookeria akímwira atírí, “Múthamaki angíona kwagíríre, níetikíre moke marí na Hamani úmúthí iruga-iní ríría ngúrugíthírie.” **5** Múthamaki akiuga atírí, “Gíríraí Hamani o ríu, nígeetha twíke o úguo Esiteri orítie.” Ní úndú úcio múthamaki marí na Hamani magíthii iruga-iní ríría Esiteri aahaarírie. **6** Na ríría maanyuuga ndibei-rí, múthamaki akíúria Esiteri o ro ríngí atírí, “Ihooya ríaku ní ríríkú? Níúkúhingirio. Na ní kíí úrooria úheo? O na wahooya úheo nuthu ya kúria guothe thamakaga-rí, níúkúheo.” **7** Esiteri agícóoka atírí, “Úndú úria ndírooria, o na ihooya

ríakwa ní rírí: **8** Kúngíkorwo níngítíkírikíte ní múthamaki, na akorwo múthamaki no etikire ihooya ríakwa na aahingíríe úria ndírooria-rí, múthamaki na Hamani nímagooka rúciú iruga-iní ríría ngaamarugíthíria. Híndí íyo níguo ngaacóokia kúria kía múthamaki.” **9** Múthenya úcio Hamani níomire kúu akenete na agacanjamúka ngoro. No híndí íría onire Moridekai hau kíhingo-iní kía múcií wa múthamaki na akiona atí ndaramúrugámíra kana akamwítigíra, akíng'úríka múno ní úndú wa Moridekai. **10** No rírí, Hamani níerígírírie gwíka úndú, na akíinúka múcií. Hamani agítá arata ake hamwe na mútumia wake, Zereshu, **11** akímarahíra úhoro wa útonga wáke múngí, na aríu ake aingí, na njíra ciothe íría múthamaki aamúítite nacio, na úria aamútúgírítie gúkira andú aría angí maarí igweta na anene. **12** Hamani agíthii na mbere kuuga atírí, “O na to úguo wiki, níi no níi nyíki Esiteri mútumia wa múthamaki agwítite túthii na múthamaki iruga-iní ríría ekúrúgíthíie. Na níanjítite túthii na múthamaki rúciú. **13** No maúndú macio mothe, matiratúma njiganíre ríría ríothe ndírona Moridekai, Múyahudi úcio, aikaríte kíhingo-iní kía múcií wa múthamaki.” **14** Zereshu mútumia wake marí na arata ake othe makímwíra atírí, “Thondekithia múti wa gúcuuria mündú wa butí mírongo múgwanja na ithano kúraiha na igúru, na rúciú rúciiní úrooke íríe múthamaki etikire Moridekai acuurio hau múti-igúru. Úcooke úthii múri na múthamaki iruga-iní úri múkenu.” Ríciiria rírí níríakenirie Hamani, nake agíthondekithia múti úcio.

6 Na rírí, útukú úcio múthamaki akíurwo ní toro; ní úndú úcio agíathana areherwo ibuku ríría ríandíkítwo maúndú ma matukú ma tene, maandko maría ma wathani wake, rírehwo athomerwo. **2** Hakíoneka handíkítwo thíiní warío atí Moridekai níwe woimbúrite Bigíthana na Tereshu, anene eerí a múthamaki aría marangagíra kíhingo, o acio maacíríre kúuraga Múthamaki Ahasuerusu. **3** Múthamaki akíúria atírí, “Ní úndú úrikú Moridekai aatíirwo naguo na ní únene úrikú aaherwo ní úndú wa úndú úcio?” Ndungata ciake íkimúcookeria atírí, “Hatírí úndú o na úmwe eekirwo.” **4** Múthamaki akíúria atírí, “Núú úri hau nja?” Hamani aakorirwo no híndí aatoonya nja ya nyúmba ya múthamaki níguo aarie na múthamaki úhoro wa gúcuuria Moridekai múti-igúru úria aathondekíthíie ní úndú wake. **5** Ndungata ciake íkimúcookeria atírí, “Ní Hamani úrugámíte nja.” Múthamaki agíathana atírí, “Mwírei atoonye.” **6** Ríría Hamani aaingíríre, múthamaki akímúúria atírí, “Ní úndú úrikú úngíkwo mündú úria múthamaki angíenda gútííthia?” Híndí íyo Hamani akíyúria na ngoro atírí, “Núú úngí múthamaki angíenda gútííthia tige níí?” **7** Ní úndú úcio agícóokeria múthamaki atírí, “Mündú úria múthamaki angíenda gútííthia-rí, **8** ní wega wathane atí nguo íría ndaaya ya úthamaki íría wee múthamaki wanekíra írehwo, níngí mbarathi íría yanakuwa múthamaki íría níkirítwo tanji ya úthamaki mútwe írehwo. **9** Níngí wítíkire nguo íyo ndaaya, na mbarathi íyo, cíhokerwo mündú úmwe mútíku múno wa anene a múthamaki. Wítíkire ahumbe mündú úria múthamaki angíenda gútííthia nguo íyo, na amútongorie athii akuúitwo ní mbarathi íyo kúu njíra-iní cia ítúura ríu inene, nake mündú úcio athii akíanagíríra arí mbere yake atírí, “Úú níguo gwíkagwo mündú úria múthamaki angíenda gútííthia.” **10** Múthamaki agíathá Hamani, akímwira atírí, “Thii narua, woe nguo íyo na mbarathi íyo, na wíke Moridekai úcio Múyahudi o úguo woiga, o úcio úikaraga hau kíhingo-iní kía múcií wa múthamaki. Ndúgatígíríre úndú o na úmwe wa maúndú macio mothe wagaathíríria mekwo.” **11** Ní

ündü ücio Hamani akioya nguo iyo na mbarathi iyo. Akihumba Moridekai nguo, na akimütongoria ahaicite mbarathi njira-ini cia itüura riu inene, akianagirira mbere yake atiri, "Üü nigu gwikagwo mündü üria müthamaki angienda güthithia!" **12** Thuutha ücio-ri, Moridekai agicooka kihingo-ini kia müciü wa müthamaki. No Hamani akiguthüka gwake müciü aiyüritwo ni kieha, **13** aküra Zereshu mütumia wake na arata ake othe maündü maria mothe maamükorete. Andü aria maamütaaraga, o na Zereshu mütumia wake, makimwira atiri, "Angikorwo Moridekai ücio wambirira gügütooria ni wa kihumo kia Ayahudi-ri, ndüngimwitiira, na ti-itherü nügüthira!" **14** Ihinda o ro riu maaragia nake, ndungata iria ciari haküre cia müthamaki igikinya, na igitwara Hamani na ihenya iruga-ini riria Esiteri aamarugithiirie.

7 Ni ündü ücio müthamaki na Hamani magithii kürianira na Esiteri, mütumia wa müthamaki, **2** riria maanyuuga ndibei müthenya ücio wa keeri, müthamaki akiüria Esiteri o ringi atiri, "Esiteri, mütumia wa müthamaki, ihooya riaku ni ririkü? Nükühingirio. Na ni ki ürooria üheo? O na wahooya nuthu ya küria guothe thamakaga, nüüküheo." **3** Nake Esiteri mütumia wa müthamaki akimücookeria atiri, "Ingikorwo ninjitikirikite niwe, wee müthamaki, na müthamaki angiona kwagirire-ri, ndahooya ndekwo ndüre muoyo, riu nirio ihooya riakwa. Ningi ndahooya ati andü akwa marekwo matüüre muoyo. **4** Ni ündü ni na andü akwa nitwendetio tüniinwo, na tüuragwo na tühukio. Atiriri, korwo no kwendio twendetio tügatuüke ngombo cia arüme, na cia andü-a-nja, niü ningirakirire tondu thüna ta ücio ti müiganu wa güthiinia müthamaki." **5** Müthamaki Ahasuerusu akiüria Esiteri mütumia wa müthamaki atiri, "Mündü üria üngigeria gwika ündü ta ücio-ri, nüü hihii? Ari ha?" **6** Esiteri akiuga atiri, "Mütühüüri na thü iitü ni Hamani üyü mwaganu." Hamani akinyiitwo ni kimako kinene ari hau mbere ya müthamaki o na mütumia wake. **7** Nake müthamaki agüküra arakarite müno, agitiga künyua ndibei yake, agithii nakü mügünda-ini ücio wa nyumba ya üthamaki. Nake Hamani amenya ati müthamaki narikikite güta ciira wake, agitigwo na thuutha ethathanirire hari Esiteri mütumia wa müthamaki nigu ndakooragwo. **8** Na riria müthamaki aacookaga nyumba ya iruga kuuma mügünda-ini ücio wa nyumba ya üthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akigüithia gitü-ini haria Esiteri aikairite. Nake müthamaki akigüthüka, akiüria atiri, "Kai anginyiita mütumia wa müthamaki na hinya o na türi nake gükü nyumba?" Müthamaki akirikia kuuga üguo, makihumbira Hamani üthüü. **9** Nake Haribona, ndungata imwe ya iria haküre, aria maatungatagira müthamaki, akiuga atiri, "Müti wa gücuuria andü wa buti mirongo müganja na ithano küraihia na igürü ürügämütio nyumba-ini ya Hamani. Araüthondekithitie ni ündü wa Moridekai, üria waririe ndeto cia güteithia müthamaki." Müthamaki akiuga atiri, "Mücuuriei müti-ini ücio!" **10** Ni ündü ücio magücuuria Hamani müti-ini ücio aathondekithitie ni ündü wa Moridekai. Hindi iyo müthamaki agithirwo ni marakara.

8 Müthenya o ro ücio, Müthamaki Ahasuerusu akihe mütumia wake Esiteri indo cia Hamani, ücio thü ya Ayahudi. Nake Moridekai agüka mbere ya müthamaki, ni ündü Esiteri nöigite üria maatarainie. **2** Müthamaki akiruta gücühi kia mühüüri wake kiria aatunyite Hamani, na agikhe Moridekai. Nake Esiteri agitua Moridekai mürugamiriri wa indo cia Hamani. **3** Esiteri agithaitha müthamaki o ringi, akigüithagia magürü-ini make

akiriraga. Akimühooya aniine mübango ücio müüru wa Hamani ücio Müagagi, üria aaciirire wa güükirira Ayahudi. **4** Hindi iyo müthamaki agitambürükiria Esiteri rüthanju rwa thahabu rwa üthamaki, nake Esiteri agüküra akirügama mbere yake. **5** Aküra müthamaki atiri, "Müthamaki angiona kwagirire, na ngorwo ninjitikirikite niwe na one ündü ücio nigu汪girire ni gwikwo, na akorwo ni akenetio ni ni-ri, niefikire kwandikithia watho wa kügarüra marüa maria maatumitwo ni Hamani müru wa Hamedatha, ücio Müagagi, üria aaciirire na aküandikithia niguo aniinithie Ayahudi mabürüri-ini maria mothe müthamaki athamakaga. **6** Ni ündü-ri, ingihota atia gükiririra ngönaga ngero iria ikügerwo andü akwa? Ingihota atia gükiririra kuona andü a nyumba yakwa makiniinwo?" **7** Müthamaki Ahasuerusu agicookeria Esiteri mütumia wa müthamaki na Moridekai üria Müyahudi atiri, "Ni ündü Hamani niaciirire küragithia Ayahudi, indo ciake nindiciheete Esiteri, na ni mamücuuritie müti-igürü. **8** Na riri, andikithia uuge üngü na rütwä ria müthamaki wa güteithia Ayahudi ta üria mükuona kwagirire, na mühüüre marüa macio mühüüri na gücühi kia müthamaki, ni ündü gütirü marüa mandikitwo na rütwä ria müthamaki na makahüürwo mühüüri wa gücühi gñake mangigarüwo." **9** O rimwe aandiki-marüa a üthamaki magitüwo, müthenya wa mirongo iri na ithatu, mweri-ini wa gatatu, mweri wa Sivani. Maküandika watho wothe wa Moridekai küri Ayahudi na anene a müthamaki, na abarüthi, na andü aria maar igweta a mabürüri 127 matambürükite kuuma bürüri wa Ahindi nginya bürüri wa Kushi. Mawatho macio maandikirwo na mwandikire wa o bürüri na rüthiomi rwa a andü, o na küri Ayahudi na mwandikire na rüthiomi rwao. **10** Moridekai nüandikithirie marüa na rütwä ria Müthamaki Ahasuerusu, makihüürwo mühüüri wa gücühi kia müthamaki, na akimatüma na andü aria maathiiaga mahaicite mbarathi, o aria maahaicaga mbarathi iria ciari ihenya, nacio ciaciaritwo ni mbarathi cia müthamaki. **11** Itua riu ria müthamaki rigitikiria Ayahudi a matüura mothe maria manene kihooto gia küngana megifire; maniine, na moorage, na mahukie mbütü o ciothe cia rürüka o ruothe kana bürüri üria üngimatharikira, o hamwe na andü-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thü ciao. **12** Müthenya üria wamürirwo wa Ayahudi gwika üguo mabürüri-ini mothe ma Müthamaki Ahasuerusu warü müthenya wa ikümi na itatu mweri wa ikümi na iri, naguo ni mweri wa Adari. **13** Kobi ya maria macio ma itua riu yari iheanwo iri watho wa kürümürirwo mabürüri-ini mothe, na itua riu rimenyithio andü a ndüriri ciothe, niguo Ayahudi mehaaririe müthenya ücio merihirie harü thü ciao. **14** Atwari acio a marüa, mahaicite mbarathi cia müthamaki, magithii na ihenya nikühikwo ni watho wa müthamaki. Nario itua riu nriäheanirwo kü nyumba-ini ya müthamaki kü Shushani. **15** Moridekai oimere mbere ya müthamaki ekirite nguo cia üthamaki cia rangi wa bururu na rangi mwerü, na ari na tanji nene ya thahabu mütwé, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani iria njega. Nao andü a itüura ria Shushani magiküngüra itua riu mari na gikeno. **16** Küri Ayahudi riu riarü ihinda ria gükena, na kügua wega na gücanjamüka o na gütkia. **17** Thiini wa bürüri o wothe o na thüini wa itüura inene o rüothe, küria guothe itua riu ria müthamaki riatwarirwo, Ayahudi nimagüre na gikeno na magücanjamüka, makiruga maruga magiküngüra. Na andü aingü a ndüriri ingi makügarüra magitua Ayahudi tondu nimananyiitwo ni guoya wa gwitigira Ayahudi.

9 Kūri mūthenya wa ikūmi na itatū mweri wa ikūmi na rīri, nīguo mweri wa Adari, nīrio itua rīria riathanitwo nī mūthamaki, rīari rīhingio. Mūthenya ūcio, thū cia Ayahudi nīcierigīriire kūmahoota, no rīri, gūkīgarūrūkana, nao Ayahudi makīgīa na hinya gūkīra arīa maamathūire. **2** Ayahudi nīmecoanīriire matūūra-inī mao manene mabūrī-inī mothe ma Mūthamaki Ahasuerusu, nīgeetha matharīkire acio mendaga kūmaniina. Gūtīri mūdū ūngīahotire kūmeetiiria, nī ūndū ndūrīri icio ingī ciothe nīciametigīriire. **3** Nao andū othe arīa maarī igweta a mabūrīri macio, na anene a mūthamaki, na abarūthi, na arīa mateithagīriiria mūthamaki gwathana magīteithia Ayahudi, nī ūndū nīmanyiititwo nī guoya wa gwītīgīra Moridekai. **4** Moridekai aarī mūdū woīkaine wega kūu nyūmba-inī ya ūthamaki; nayo ngumo yake ikhunja mabūrīri-inī macio mothe, nake agīkīrīriia kūgīa na hinya. **5** Ayahudi makīhūna thū ciao ciothe na hīu cia njora, magīciūraga magīciniina, na magūka thū ciao, o icio ciamaathūire, o ūria wothe mangēndire gūciika. **6** Nyūmba-inī ya mūthamaki kūu Shushani, Ayahudi nīmooragire na makīniina andū magana matano. **7** Nīngī nīmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, **8** na Poratha, **9** na Adalia, na Aridatha, **9** na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, **10** na nīo arīu ikūmi a Hamani mūrū wa Hamedatha, ūria warī thū ya Ayahudi. No matiigana gūtaha indo ciao. **11** Mūigana wa andū arīa mooragīrwo nyūmba-inī ya mūthamaki kūu Shushani nīwakinyīriro mūthamaki mūthenya o ro ūcio. **12** Nake mūthamaki akīra Esiteri mūtumia wa mūthamaki atīri, "Ayahudi nīmoragīte na makaniina andū magana matano o na arīu ikūmi a Hamani thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gūkaro kīria kīriigīre gīa Shushani. Hihī mekīte atīa mabūrīri-inī marīa mangī ma mūthamaki? Atīrīri, ihooya rīaku nī rīrikū? Nīūkūhingīrio. Na nī ūndū ūrikū ūrooria ūheo? O nago ūndū ūcio nīūkūheo." **13** Esiteri agīcookia atīri, "Mūthamaki angīona kwagīriire-rī, itīkīria Ayahudi arīa marī Shushani makaahingia itua rīiri o na rūciū, na ūreke ciimba cia arīu ikūmi a Hamani igaacuurio mīti-igūrū." **14** Nī ūndū ūcio mūthamaki agīathana gwīkwo ūguo. Itua rīkīhītūkio kūu Shushani, nao magīcuuria ciimba cia arīu acio ikūmi a Hamani mīti-igūrū. **15** Ayahudi arīa maarī kūu Shushani magīcooanīriia hamwe mūthenya wa ikūmi na ina wa mweri wa Adari, nao makīūruga andū magana matatū kūu Shushani. No matiigana gūtaha indo ciao. **16** O mahinda macio-rī, Ayahudi arīa angī maatigaire mabūrīri-inī marīa mūthamaki ūcio aathamakaga o nao makīūngana hamwe nīguo meegīfire, na meeyūkīriire harī thū ciao. Makīūruga andū ngiri mīrongo mūgwanja na ithano cia thū ciao, no matiigana gūtaha indo ciao. **17** Ūndū ūcio wekīkire kūrī mūthenya wa ikūmi na itatū mweri-inī wa Adari, na kūrī mūthenya wa ikūmi na ina makīhurūka, na makīūtua mūthenya wa ndīa na wa gīkeno. **18** Na rīri, Ayahudi arīa maarī Shushani, nīmonganīte mūthenya wa ikūmi na itatū na wa ikūmi na ina, nago mūthenya wa ikūmi na itano makīhurūka na makīūtua mūthenya wa ndīa na wa gīkeno. **19** Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga Ayahudi arīa maatūruga tūtūūra-inī marūmie mūthenya wa ikūmi na ina wa mweri wa Adari, ūri mūthenya wa gīkeno na wa ndīa, na mūthenya wa kūheana iheo harī mūdū na ūria ūngī. **20** Moridekai nīandīkire maūdū macio, na agītūmīra Ayahudi othe marīa kūdū guothe mabūrīri-inī ma Mūthamaki Ahasuerusu, marīa maarī gūkuhī na marīa maarī kūrāya, **21** nīguo makīngūyagīre mūthenya wa ikūmi na ina, na wa ikūmi na itano wa mweri wa Adari o mwaka, **22** arī rīo ihinda rīria Ayahudi meeyūkīriire kūrī thū ciao, o na arī guo

mweri ūria kīeha kīao gīatūkīre gīkeno, namo macakaya mao magītuika mūthenya wa gūkūngūiya. Aamandīkīire marūmagie mīthenya iyo rīri mūthenya ya ndīa na ya gīkeno, na ya kūheana iheo cia irio harī mūdū na ūria ūngī, na ya kūhe athīni iheo. **23** Nī ūndū ūcio Ayahudi magītīkīra gūthīi na mbere na gūkūngūira ūguo maambīriire, magekaga ūria Moridekai aamandīkīire. **24** Nīgūkorwo Hamani mūrū wa Hamedatha, ūria Mūagagi, o we thū ya Ayahudi othe, nīathugundīte gūkīrīra Ayahudi amaniine, na agīcuuka purī (ūguo nī kuuga agīcuuka mīti) nīguo monūhwo na manīnwo. **25** No rīria ūndū ūcio wa hitho wamenyekere nī mūthamaki, akīruta watho mwandīke wa kuuga atī ūuru ūcio Hamani aathugundīire Ayahudi ūmūcookerere we mwene, o na atī we na arīu ake macuurio mīti-igūrū. **26** (Nī ūndū ūcio mīthenya iyo igītwo Purimu kuumana na rītwa rīu Purī.) Nī ūndū wa maūdū mothe marīa maandīkitwo marūa-inī macio, na nī ūndū wa ūria meyoneire na nī ūndū wa maūdū marīa maamakorire, **27** Ayahudi magītūta kūgīe mūtugo wa kūrūmīrīrwo, nīguo o ene, na njīaro ciao, na arīa othe mangītūūrania nao, marūmagie mīthenya iyo yeerī o mwaka mategūtīriiria, na njīra rīria kwandīkitwo, na mahinda marīa maatūtwo. **28** Mīthenya iyo itūike ya kūrīrikanagwo na imenyagīrīrwo nī njīarwa ciothe na nyūmba ciothe, na mabūrīri-inī mothe na matūūra-inī manene mothe. Na mīthenya iyo ya Purimu ndīkanaage gūkūngūirwo nī Ayahudi, o na kana kūrīrikanō kiayo kīage njīaro-inī ciao. **29** Nī ūndū ūcio Esiteri, mūtumia wa mūthamaki, mwarī wa Abihaili, marī na Moridekai ūria Mūyahudi, makīandīka marī na ūhoti wothe ūria maarī nago, nīguo mekīre marīa macio ma keerī meegī Purimu hinya. **30** Nake Moridekai agītūmīra Ayahudi othe arīa maarī mabūrīri-inī 127 ma ūthamaki wa Ahasuerusu marūa, marī ciugo cia kūmeeciiria wega na kūmoomīriiria, **31** nīgeetha marūmagie mīthenya iyo ya Purimu mahinda marīa matūtwo, o ta ūria Moridekai ūria Mūyahudi marī na Esiteri, mūtumia wa mūthamaki maamatūrīire, na o ta ūria meetūrīire o ene, hamwe na njīaro ciao, ūhorō wīgī mahinda mao ma kwīhinga kūrīa irio na gūcakaya. **32** Itua rīu rīa kūrūmīrīrwo rīa Esiteri nīrīekīriire mawatho macio maakoniī Purimu hinya, nago watho ūcio ūkīandīkwo mabuku-inī ma kūrīrikanō.

10 Na rīri, Mūthamaki Ahasuerusu nīeetāgia igooti mabūrīri marīa mothe aathanaga, o nginya icīgīrīra ciakuo cia kūrāya. **2** Ha ūhorō wa ciiko ciake cia hinya na ūhoti, hamwe na ūhorō wothe wa ūnene wa Moridekai, nginya harīa mūthamaki aamūnenehetie-rī, githī ti mwandīke mabuku-inī ma maūdū ma athamaki a Media na Perisia? **3** Moridekai ūria Mūyahudi aarī wa keerī wathani-inī kuuma he Mūthamaki Ahasuerusu, na nīeetikīrītwo nī Ayahudi ta mūnene wao, na agatīka mūno kūrī Ayahudi ao aingī, tondū aacaragīria andū ake maūdū mega, na akaarīriiria kūgācīra kwa Ayahudi othe.

Ayubu

1 Būriri-ini wa Uzu ni kwarī mūdū watūire kuo wetagwo Ayubu. Mūdū ūcio ndaari ūcuuke ningi aari mūdū mūrūngirū; nietigirite Ngai na agatheemaga maūdū marīa mooru. **2** Ayubu aari na ariū mūgwanja na airitu atatū, **3** ningi ni aari na ng'ondū 7,000, na ngamīra 3,000, na ndegwa cia kūigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na ni aari na ndungata nyingi mūno. Nīwe warī mūdū ūria mūnene mūno kūrī andū arīa angī othe a mwena wa Irathīro. **4** Ariū ake nīmagīaga na iruga o mūdū riita riake gwake mūciī, na nīmetaga aari a nyina acio atatū nīguo marīanire na manyuuanire nao. **5** Na matukū ma maruga maathira, Ayubu nīamatūmanagīra moke nīguo amatherie. Nīokagīra rūciinī tene akaruta igongona rīa njino nī ūndū wa o ūmwe wao, tondū eeciiraga atirī, “No gūkorwo ciana ciakwa nīcihītie ikaruma Ngai na ngoro.” Ūcio nīguo warī mūtūgo wa Ayubu wa mahinda mothe. **6** Na riri, mūthenya ūmwe arāika nīmathiire kūrūgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithiī hamwe nao. **7** Nake Jehova akīūria Shaitani atirī, “Uuma kū?” Nake Shaitani agīcookeria Jehova atirī, “Nyuma kūrūngā thī, o na gūcangacanga kuo kūdū na kūdū.” **8** Ningi Jehova akīūria Shaitani atirī, “Nūcūūranitie ūhorō wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atī kūu thī gūtiri mūdū ūngi ūhaana take; ndari ūcuuke na nīmūrūngirū, mūdū mwītigiri-Ngai na ūtheemaga maūdū marīa mooru?” **9** Shaitani agīcookia atirī, “Kaī Ayubu agītigagīra Ngai o ro ūguo tūhū? **10** Githi wee ndūmūrigīre na ūkamūrigiicīria hamwe na nyūmba yake, o hamwe na maūdū make mothe? Nūrathimite wira wa moko make, nī ūndū ūcio ūhiū wake na ndūūru ciake ciyūrite būriri wothē. **11** No riri, ta tambūrūkia guoko gwaku ūhutie indo ciothe iria arī nacio, na ti-itherū ndari hīndī ategūkūruma o ūthiū-inī waku.” **12** Jehova akīra Shaitani atirī, “No wega, indo ciothe iria arī nacio nīndaciiga moko-inī maku, nowē mwene ndūkanmūhutie.” Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova. **13** Na riri, mūthenya ūmwe hīndī irīa ariū na aari a Ayubu maarīaga na makanyua ndibei kwa mūrū wa nyina wao ūria mūkūrū-rī, **14** mūkinyia-ūhorō agīkora Ayubu, akīmūira atirī, “Ndegwa nīkūrīma ikūrīmaga na mīraū, nacio ndigiri ikūrīaga o hau hakuhi, **15** nao andū a Sabea macitharīkīra na macitaha. Ndungata nacio maciūruga na rūhiū rwa njora, na no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **16** O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhorō ūngi agīka, akiuga atirī, “Mwaki wa Ngai uumire na igūrū na wacina ng'ondū o na ndungata waniina biū; no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **17** O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhorō ūngi agīka, akiuga atirī, “Akalidei meyūmba mbūtū ithatū, maatharīkīra ngamīra ciaku na macitaha, maathī nacio. Ndungata nacio maciūruga na rūhiū rwa njora; na no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **18** O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhorō o ūngi agīka, akiuga atirī, “Ariū na aari aku mekūrīaga, makinyuaga ndibei kwa mūrū wa nyina wao ūria mūkūrū; **19** na riri, o hīndī ūyo rūhuho rūnene rwahurutana ruumite werū-inī, na ruo rwahūra nyūmba ūyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwira maakua; na no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **20** Nake Ayubu aigua-ūhorō ūcio, akīrūgama, agītembūranga nguoyake ya igūrū, na akīenjwo mūtwe. Agīcooka akīgūithia thī, akīhooya Ngai, **21** akiuga atirī: “Ndoimire nda ya maitū ndi njaga, na ngoima thī ino ndi njaga. Nī Jehova waheanire, na nī

Jehova wacookera: rītwā rīa Jehova rīrogoocwo.” **22** Thīinī wa maūdū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia na ūndū wa gūtūira Ngai mahītia.

2 Ningi ni kwarī mūthenya ūngi arāika maathire kūrūgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithiī hamwe nao kūrūgama mbere yake. **2** Nake Jehova akīūria Shaitani atirī, “Uuma kū?” Nake Shaitani agīcookeria Jehova atirī, “Nyuma kūrūngā thī o na gūcangacanga kuo kūdū na kūdū.” **3** Ningi Jehova akīūria Shaitani atirī, “Nūcūūranitie ūhorō wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atī kūu thī gūtiri mūdū ūhaana take; ndari ūcuuke na nī mūrūngirū, mūdū mwītigiri-Ngai na ūtheemaga maūdū marīa mooru. Ningi no arūmitie wīhokeku wake, o na gūtūika nīwaningirīrie ndimwanange hatarī gūtīmi.” **4** Nake Shaitani agīcookeria Jehova, akiuga atirī, “Gikonde kirīhagwo na gikonde! Mūdū no arute indo ciake ciothe nīguo ahonokie muoyo wake. **5** No riri, ta tambūrūkia guoko gwaku ūhutie mahīndi na nyama cia mwiri wake, na ti-itherū ndari hīndī ategūkūruma o ūthiū-inī waku.” **6** Nake Jehova akīra Shaitani atirī, “No wega, rūu arī moko-inī maku; no ndūkahutie muoyo wake.” **7** Nī ūndū ūcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akīnyamaria Ayubu na ironda ciari na ruo mūno kuuma makinya ma magūrū make nginya mūtwe. **8** Nake Ayubu akīoya gacere ka nyūngū ethūage nako, agīkara thī harīa haitagwo mūhu. **9** Nake mūtumia wake akīmūria atirī, “Anga no ūrimītie wīhokeku waku o na rīu? Ruma Ngai wīkūire!” **10** Nake Ayubu akīmūcookeria atirī, “Wee ūraaria ta mūdū-wa-nja mūkūgu. Kai turikāmūgagīra o maūdū mega kuuma kūrī Ngai, na tūtiamūkire mathīna?” Thīinī wa maūdū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia thīinī wa mīario yake. **11** Na riri, hīndī irīa arata atatū a Ayubu, nīo Elifazu ūria Mūtemaani, na Bilidadi ūria Mūshuhi, na Zofaru ūria Mūnaamathi, maagūire mathīna marīa mothe maakorete Ayubu-rī, makīgīa gīathī, makiuma o mūdū gwake na magīcemanīa nīguo mathīi makamūcakaithie o makīmūhooreragia. **12** Rīria maamuonire marī o haraayari, makīrigwo nīwe nī ūria ahaanaga; makīambirīria kūrīra maanīrīre, na magītembūranga nguoyake, o na makīthūrīria rūkūngū mītwe. **13** Ningi magīcooka magīkara thī hamwe nake matukū mūgwanja, mūthenya na ūtukū, na gūtiri mūdū wamwaragīria kiugo o na kīmwe, nigūkorwo nīmōonire atī kūnyamarīka gwake kwari kūnene mūno.

3 Thuutha wa matukū macio, Ayubu agītūmūra kanua, akīruma mūthenya ūria aaciarirwo. **2** Akiuga atirī: **3** “Mūthenya ūria nī ndaciarirwo ūroora, o na ūtukū ūcio kwerirwo atirī, ‘Mūtumia nīaciara mwana wa kahīi!’ **4** Mūthenya ūcio-rī, ūrotūka o nduma; Ngai arī igūrū aroaga kūrūmbūiya; mūthenya ūcio ūroaga gūthererwo nī ūtheri. **5** Mūthenya ūcio ūrokīnyīitirwo nī nduma nene na kīruru gīa gīkūū; ūrohumbirwo nī itu; nduma ūrotohua ūtheri wagu. **6** Ūtukū ūcio-rī, ūronyitwo nī nduma ndumanu; ūroaga gūtaranirwo na mīthenya irīa ūngi ya mwaka, o na kana ūtarwo harī mweri o na ūrikū. **7** Ūtukū ūcio ūrothaata; o na gūtīkanoigwo ngemi ūtukū ūcio. **8** Arīa marumaga mīthenya maroruma mūthenya ūcio, o acio moī kwarahūra nyamū irīa ūtagwo Leviathani. **9** Njata ciaguo cia rūciinī irotūka nduma; ūroeterera ūtheri na wage kūwona, o na ūroaga kuona ruoro rūgītema, **10** nī ūndū ndūigana kūhinga mīrango ya nda ya maitū, na ndūigana kūgirīrīria maitho makwa kuona thīna. **11** “Ndaagire gūkua ngīciarwo niki? Ndaagire gūkua ngiuma nda niki? **12** Ndaamūkirirwo maru-inī niki? Ndaamūkirirwo nyondo-inī atī

niguo nyongithio niki? **13** Nigukorwo riu ingikomete ndi na thayu; riu ingiri toro hurukite **14** hamwe na athamaki na aheani kirira a guku thi aria meeyakire kundu kuria kwanangiku ringi, **15** o hamwe na aathani aria maari na thahabu, o aria maiyuritie nyumba ciao betha. **16** Ningi-ri, ni kii kiagiririe thikwo tiri-ini ta kihuno o na kana ta kagenge karia gatoonire utheri wa riu? **17** Kuu andu aria aaganu matagitite kunyamarika, na kuu aria anogu nimahurukite. **18** Kuu-ri, migwate o nayo niikenagira kwaraha kwayo; nitigitite kugua kiguthuko kia nyabaara ya ngombo. **19** Andu aria anini na kua anene othe mari koo, nayo ngombo niirekereiro kuuma kuri mumiathi. **20** “Ni kii gitumaga andu aria mari na mnyamaro maheo utheri, naguo muoyo ukaheo aria mari na ruo rwa ngoro, **21** o acio meriragiria gikuu na gitingiuka, o aria magicaragia gukira kindu kia goro kiria kihithe, **22** acio maiyuragwo ni gikeno makagna maakinya mbirira? **23** Ni kii gitumaga muoyo uheo mundu uirite njira, o ucio muingwiririe ni Ngai? **24** Ni undu handu ha ndie irio, no kuumwo nyumagwo ni ngoro; nakuo gucaaya gwakwa gutitaka ta maa. **25** Undu uria ndeetigagira niungorete; undu uria wamakagia muno niguo unginyirire. **26** Ndionaga thayu, o na kana ngahoorera; ndionaga uhuriko, no mnyamaro.”

4 Nake Elifazu uria Mutemaani agicookia, akimuuria atiri: **2** “Mundu angigeria guktgwetera koigo kamwe-ri, hiihi wamukiririria? No riri, nuu unghitha kwigiririria kwaria? **3** Ririkana uria wanataara andu aingi, na uria wanekira moko maria maregeru hinya. **4** Ciugo ciaku cyanatiriirira aria manahingwo makenda kugua; niwe wanekira maru maria magondoku hinya. **5** No riu-ri, nuukoretwo ni thina, nawe ukoorwo ni hinya; uhuuritwo, nawe ukanyiitwo ni kimako. **6** Githi wigitiri Ngai waku tiguo wagiririro gutuika uumiruru waku, nayo mithiire yaku itari ucukue-ri, githi tiyo mwihoko waku? **7** “Ta wicuturanie atiri: Ni mundu uriku wanathinika atekite uuru? Ni ku andu aria arungiriru mari maninwo? **8** Nii uria nyonete-ri, ni ati andu aria marimaga uuru, na aria mahaandaga thina-ri, maundu macio no mo magethaga. **9** Manangagwo ni mihumu ya Ngai; makaniinwo ni kihuhukano kia marakara make. **10** Miruuthi no irume na irarame, no magego ma miruuthi iyo minene nimakinangwo. **11** Miruuthi niukuaga ni kwaga gia kuguima, nacio ciana cia muruuthi wa mugoma ikahurunjuka. **12** “Ni kii kuhoro karanginyire na hito, namo matu makwa marakaigua gakihehanwo. **13** Utuku ngucuurania uhoro wa cioneki cia kumakania, utuku riria andu makoragwo mari toro munene, **14** nginyiitwo ni guoya na kuinaina, namo mahindi makwa mothe magithingitha. **15** O hinda iyo roho urahitukira o uhiu-ini wakwa, nacio njuiri cia mwiri wakwa irambarara. **16** Roho ucio urarugama, no ndinahota kumenya uria uratarii. Mbere yakwa hararugama mihanire wa kindu, ndiracooka ndiraigua gukiario na miheehu gukiurio atiri, **17** “Mundu wa gukua-ri, aahota gutuika muthingwo gukira Ngai? Mundu aahota gutuika mutheru gukira Mumuumbi? **18** Angikorwo Ngai ndangihota kwihoka ndungata ciake-ri, na angikorwo nionaga araike ake mari na mahitia-ri, **19** githi to oone mahitia maingi muno ma andu aria matuuraga nyumba cia ndoro, acio mithingi yao iri rukungu-ini, acio mamemendagwo na mihya gukira kihuruta! **20** Kuuma rucini nginya hwa-ini moingangwo tumunji; magathira tene na tene matekurumbuiyo. **21** Githi mikanda ya hema yao ndimunyuritwo, niguo makue matari na uugi?”

5 “Wenda gwitana, itana, no riri, nuu ungiwigitika? Ni uriku wa aria atheru ungiurira kuri we? **2** Rung’athio ruuragaga kirimu, naguo uru ukooraga mundu uria mukigu. **3** Nii mwene ninyonete kirimu gikigia na miri, no-o rimwe nyumba yakio ikirumwo. **4** Ciana ciake niirahaniririe na ugitiri, ihatiririo igooti-ini itari na mundu wa guciciririra. **5** Uria mihutu ariaga magetha make, amoyaga o na mari migua-ini, nao aria anyootu makahumagira utonga wao. **6** Nigukorwo hatika ndikunukaga kuuma thi, kana thina ukamera tiri-ini. **7** No riri, mundu aciaragwo aru wa kuonaga thina, o ta uria na ma thandi cia mwaki irathukaga na iguru. **8** “No riri, korwo ni ni ingithaitha Muringu; ingineana ciira wakwa kuri we. **9** We ekaga maundu ma magegania maria mataangimenyeka, na akaringa ciana itangitarika. **10** Niwe uuragira thi mbura; na niwe urehagira bururi maa. **11** Aria menyihagia niwe umatuuagagira, nao aria mari na kieha moyagwo na iguru makagitirwo. **12** Niwe urhaatagia mibango ya aria mari waara, nigeetha moko mao matikage na uhootani. **13** Nianyiitaga aria oogwa waara-ini wao, namo mathugunda ma aria oingumania akaameheria biu. **14** Nduma imakoraga kuri o muthenya; muthenya barigici makahambataga taari utuku. **15** Niahonokagia aria abatari kuuma kuri ruhiu rwa njora ruria ruri tunua-ini twao; amahonokagia moko-ini ma aria mari hinya. **16** Ni undu ucio athini makaga na kirigiriro, naguo ciira utari wa kihooto igatumia kanua. **17** “Kurathimwo ni mundu uria urungagwo ni Ngai; ni undu ucio ndukamene iruthia rira Mwene-Hinya-Wothe. **18** Nigukorwo niaguranagia, no riri, acookaga akooha ngururo iyo wega; niatihanagia, no moko make no mo mahonangia. **19** Niagaguteithura hari mitino itandati; o na iri mugwanja-ri, gutiri uuru ugaagukora. **20** Hindi ya ng’aragu niagagukura kuuma kuri gikuu, ningi hindi ya mbaara agukure ndukooragwo na ruhiu rwa njora. **21** Niukagitirwo hari rucamiu rwa rurimi, na ndugethira hindi rira mwanangiko ugooka. **22** Niugathekerera mwanangiko na ng’aragu, na ndugethira nyamu cia guku thi. **23** Nigukorwo niukagia na kirikaniro na mahiga ma weru-ini, nacio nyamu cia githaka iture iri na thayu nawe. **24** Nawe ukarage uui ati hema yaku ni ngitire; nawe niukooya ithabu rira indo ciaku ukore hatiri kindu kiurite. **25** Niukamenya ati ciana ciaku niikaingaha, nacio njaro ciaku cinghe o ta nyeki ya guku thi. **26** Ugaathi mbirira-ini uri o na hinya, uhaana ta itia cia ngano igethetwo hindi ya magetha. **27** “Nitutuiritie uhoro uyui, na ni wa ma. Ni undu ucio kiugue na uumenye wee mwene.”

6 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** “Naari korwo ruo ruru ndi naruo rwathimwo, nayo mnyamaro ino ndi nayo yothe igirirwo ratiri iguru! **3** I-thiteri yakorwo iri miritu gukira muthanga uria uri maria-ini maria manene; na niki ndirahihire kwaria. **4** Miguu ya Mwene-Hinya-Wothe niindoonyete, naguo roho wakwa niuranyua ururu wayo; maundu ma kumakania muno ma Ngai nimerikeirio hari ni. **5** Njagi ya weru-ini-ri, niyaanagia riria iri na nyeki ya kuria, kana ndegwa ikaania riria ituirirwo? **6** Irio itari mucamo ni irikaga itekiritwo cumbi? Mururu wa itumbi uria mweru-ri, ni uru murio? **7** Nii ndingichutia; irio ta icio no itume njire ngoro. **8** “Naari korwo ndaheo undu uria ndirahooya, korwo Ngai ahe undu uria ndireririra, **9** naguo ni ati Ngai eetikire kuumemenda, arekerere guoko gwake kuuniini! **10** Hindi iyo no ngie na undu wa kuhooreria, undu wa gikeno ruo-ini ruru rutarathira, ati nii ndikanite ciugo cia uria Mutheru. **11** “Ndi na hinya uriku ati niguo njikare ndi na mwihoko? Ndi na

kirigiriro kirikū atī nīguo ngiriririe? **12** Nū ndī hinya ta ihiga? Mwiri wakwa nī wa gicango? **13** Nū ndī na hinya wa gwiteithia, kuona atī rīu nīndunyitwo ūhootani? **14** “Mūdū ūtarī na kirigiriro aagirire gūteithio nī arata ake, o na angikorwo nīatiganiirie ūhoro wa gwitigira ūria Mwene-Hinya-Wothe. **15** No ariū a baba maagite kwihokeka o ta tūrūū tūria tūhūaga, ningī o ta tūrūū tūria tūyūraga tūkoina, **16** rīria tūirītio nī mbarabu igitweka, na tūkaiyūrwo nī tharunji irīa iratweka, **17** no rīri, tūtithereraga rīria kwara, na hīndī ya ūrugari tūkahūa mītaro-inī yatuo. **18** Ikundi cia agendi nīthaamaga njira ciacio, ikambata werū-inī, igathirira kuo. **19** Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maaī, agendi a wonjoria a Sheba makamacaria marī na mwihoko. **20** Magathīnīka, tondū makoretwo marī na kirigiriro; no maakinya ho magakora hatirī kindū. **21** O na inyuū-rī, mūtūikite andū matangīheana ūteithio; muonaga ūndū wa kumakania mūgetigira. **22** Nū-rī, nī ndī ndoiga atirī: ‘Heana kindū nī ūndū wakwa, ngūūrai na indo cianyu, **23** honokiai guoko-inī gwa thū, ngūūrai kuuma moko-inī ma arīa matarī tha?’ **24** ‘Atirīrī, ndutaai ūhoro na nīngūkira; nyonereria harīa hītītie. **25** Kai ciugo cia ma irī ruo-ī! No rīri, ngarari cianyu nī kihooto kirikū irarehe? **26** Anga mūrenda kūrta mahītia ūria njugite, mūgata ciugo cia mūdū ūmūrwo tha taarī rūhuho? **27** Inyuū o na no mūcūkire mwana wa ngoriai mīti, na mwendie mūrata wanyu. **28** “No rīu-rī, ndamūthaiwa mwītkire kūdora. Anga no ngīheenanie o maitho-inī manyu? **29** Mwīcūraniei nīguo mūtīkogomie kihooto; njookereraī, nīgūkorwo wihokeka wakwa nīguo ūraarūithio. **30** Nī kūrī wīhia ūri mīromo-inī yakwa? Anga kanua gakwa gatingīhota gūkūūrana maīndū ma rūmena?

7 “Githī mūdū ndakoragwo na ūtungata mūrītū gūkū thī? Githī matukū make matihaana o ta ma mūdū mwandike wīra? **2** O ta ngombo ikwīrīrīria ciiruru cia hwaī-inī, o na kana ta mūdū mwandike ūgūthethūkīra mūcaara wake-rī, **3** ūguo nīguo nīi ngāirwo mīeri ya tūhū, na ngatūrwo atī ūtūkū ndaarage ndā na kīeha. **4** Rīria ndakoma ndīyūragia atirī, ‘Ndirūkīra rī?’ Ūtūkū ūkaraiha, na ngaraara ngūgarūra ngīnya gūgakīa. **5** Mwiri wakwa ūyūrītwo nī igunyū na ngūci, nakīo gīkonde gīakwa gīatūkangīte na gīgatogota. **6** “Matukū makwa maraathira na ihēnya rīkīrite rīa kanyamū karīa gakonjithanagia ūuthi ngoora igītumwo, magagikinya mūthia itarī na kirigiriro. **7** Wee Ngai-rī, rīrikana atī muoyo wakwa no ta mīhūmū; namo maitho makwa matigacooka kuona ūndū mwega rīngī. **8** Riitho rīria rīranyona rītīgacooka kīnyona rīngī; mūkaanjaria, no ndigakorwo ho. **9** O ta ūria itī rīthīiaga rīkabūria, ūguo noguo ūria ūthīiaga mbīrīra-inī atacookaga kuonēka. (Sheol h7585) **10** Ndagacooka kīnūka gwake mūci; harīa aaikaraga ndagacooka kuonwo ho. **11** “Nī ūndū ūcio-rī, ndīgūkira; ngwaria nī ūndū wa ūria roho wakwa ūri na ruo, ndītetere nī ūndū wa ūria ngoro yakwa irī na marūrū. **12** Nū-rī, ndī irīa rīa maaī, kana nyamū irīa nene itūūragia irīa thīnī kūrīa kūrīko, afī nīko nangagīrwo? **13** Rīria ngwīciirīa ūrīrī wakwa nīguo ūkūūhoorerīa, na afī gītanda gīakwa no kīnīnīre gūteta-rī, **14** o na hīndī iyo ūmākagia na irooto, o na ūkanjigūithia guoya na cioneki, **15** nī ūndū ūcio ngathuura kaba gūtīwo, na gīkuū, handū ha gūikara na mwīrī ūyū wakwa. **16** Nīthūire muoyo wakwa; ndikwenda gūtūūra ngīnya tene. Tīgana na nī tondū matukū makwa no ma tūhū. **17** “Mūdū-rī, akīrī kī, tondū ūmwīkīrīre ūguo, na ūkamūrūmbūyīa mūno ūguo, **18** atī ūmūthuthuūragia ngoro o rūciinī, na ūkamūgeragia mahinda mothe? **19** Kai gūtārī

hīndī ūgaatiga gūikara ūndorete, kana ūtigane na nīi o na kahinda kanini? **20** Angikorwo nīnjīthīe-rī, nī atīa nī ngwīkīte, Wee mūrori wa andū? Nī kīi gītūmīte ūnJOROTE? Kai ndūkīte mūrigo harīwe? **21** Nī kīi kirigīria ūnjohere mahītia makwa na ūndekere mehīa makwa? Nīgūkorwo ndī hakuhi gūkoma tīrī-inī; nawe nīukanjaria no ndigakorwo ho.”

8 Nake Bilidadi ūria Mūshuhi agīcōockīa, akīūria atirī: **2** “Nī ngīnya rī ūgūikara rīkīaragia maīndū ta macio? Ciugo ciaku no ta inegene ūria rūhuho rīkīhurutana. **3** Mūrungu-rī, nīgomagīa ciira wa kīhooto? Ūcio Mwene-Hinya-Wothe nīgomagīa ūndū ūria ūri wa ma? **4** Rīria ciana ciaku cīamwīhīrie-rī, nīacīrekerīe irēthīo nī ūndū wa mehīa ma cio. **5** No rīri, wee ūngīcūthīrīa Mūrungu na wīthaihanīrīre harī Ūcio Mwene-Hinya-Wothe, **6** ūngīkorwo ūri mūtheru na mūrūngīrīru-rī, o na rīu no arahūke nī ūndū waku nīguo agūcōockīe handū harīa hakwagīrīre. **7** O na gūtuika kīambīrīria gīaku no kīoneke kīrī kīnīni, thūtha-inī nīkūgacīria mūno. **8** “Ūria ūhoro harī njjarwa cia tene, na ūtūirīe maīndū marīa maithē mao meerūtīe, **9** nīgūkorwo itūhū tūrāciarīwo o ro ira na tūtīrī ūndū tūū, namo matukū maītū ma gūikara gūkū thī no ta kīruru. **10** Acio githī to makūrute na makūhe ūhoro? Acio githī to maarīe ūhoro marī na ūmenyo? **11** Irura-rī, no rīkūre handū hatarī itomboya? Ithanjī-rī, no rītheereme handū hatarī maaī? **12** Rīngīkūrīa handū hatarī maaī rūmaga narua gūkīra nyeki, o na rītākinyīte rīa gūtūwo. **13** Ūcio nīguo mūthīa wa arīa othe mariganagīrwo nī Mūrungu; ūguo no ta guo mwīhoko wa arīa matooī Ngai ūthīraga. **14** Kīrīa ehokete no kīndū kīhūthū; kīrīa egīritanagia nakīo no ta rūrenda rwa mbūmbū. **15** Etiiranagia na rūrenda rwake, naruo rūgatūka; akenyītīrīra harī ruo, no rūtīngīmūtīrīrīra. **16** Ahaana ta mūtī ūtīrīrīrio maaī wega ūri rīua-inī, ūtāmbūrūkītie thūna ciaguo mūgūnda-inī; **17** mīrī yaguo iīthīororokērie kīhumbu kīa mahīga, na icaragia ha kwīgwatīrīra rwaro-inī rwa mahīga. **18** No rīria wakūrūwo harī ūraarī-rī, handū hau hagakaana mūtī ūcio, hakoīga atirī, ‘Nī ndīrī ndakuona.’ **19** Ti-itherū muoyo wago ūmaga ūgathīra, naho hau tīrī-inī ūcio hagakūra mītī īngī. **20** “Ti-itherū Mūrungu ndangīrega mūdū ūtarī ūcuuke, kana ekīre moko ma arīa mekaga ūuru hinya. **21** Na rīri, no arīyūria kanua gaku mīthēka, nayo mīromo yaku yanīrīre nī gūkena. **22** Thū ciaku nīkahumbwo thoni, nacio hema cia arīa aaganu itigacooka kuonwo.”

9 Nīngī Ayubu agīcōockīa, akiuga atirī: **2** “Ti-itherū nīnjīū ūhoro ūcio nī wa ma. No rīri, mūdū angīhota atīa gūkorwo arī mūthīngu mbere ya Mūrungu? **3** O na korwo mūdū enda gūkararania na Ngai-rī, ndangīhota kūmūcookerīa kīūria o na kīmwe harī ciūria ngīri. **4** Ūūgī wake nī mūtīngī mūno, na ūhoti wake nī mīnēne. Nūū wanaregana nake akīgacīra? **5** Eheragia irīma itekūmenya, na agacing’aurānia nī kūrakara. **6** Athīngīthīa thī ikoīma handū hayo, na akainainī itugī ciayo. **7** Aathaga rīua rīkaaga kūratha; nake agīragīrīria ūtheri wa njata. **8** Nīwe watāmbūrūkīrie igūrū arī o wīki, na athīiaga agīkīnyangaga makūmbī ma irīa. **9** Nīwe Mūūmbī wa njata irīa ciītagwo Nduba, na Karāū, na Kīrīmīra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gūthīni. **10** Nīekaga magegania matangīmenyeka, na akārīnga cīama itangītarīka. **11** Rīrīa aahītūkīra harīa ndī, ndīngīmūona; o na rīria aathīra harīa ndī ndīmenyaga. **12** Angīgūtha kindū-rī, nūū ūngīhota kūmūgīra? Nūū ūngīmūria atirī, ‘Nī atīa ūreka?’ **13** Ngai ndahīngagīrīria marakara make; o na arīa maateithagīrīria Rahabu nīmamūinamagīrīra. **14** “Nī-rī, ndaakīhota atīa kūmūkararīa? Ingīruta kū ciugo

cia kũmũcookeria? **15** O na korwo ndihĩtĩtie-rĩ, ndingĩhota kũmũcookeria ũndũ; ũria ingĩka no gũthaiha ingĩthaiha Mũnjiirithia anjigũire tha. **16** O na ingĩamwĩtĩre nake anjĩtĩke-rĩ, ndingĩtĩkia nĩngĩathĩkĩrĩrie. **17** We angĩamemendire na kĩhuhũkania, na angĩhie irona ciakwa hatarĩ gĩtũmi. **18** Ndarekaga njookerero nĩ mĩhũmũ, no nĩahatagĩrĩria na mathĩna. **19** Korwo no ũhoro wa hinya-rĩ, we arĩ hinya mũno! Na korwo no ũhoro wa ciira wa kĩhooto-rĩ, nũ ũngĩmwĩta? **20** O na korwo ndiahĩtĩtie-rĩ, kanua gakwa no kandue mũhĩtia; korwo ndiarĩ na ũcuuke-rĩ, nĩkangĩanduire mũhĩtia. **21** “O na gũtũka ndirĩ na ũcuuke-rĩ, ndikwĩrĩria; muoyo wakwa nĩndĩwagĩre kiene. **22** Ũhoro no ũria ũmwe; nĩkĩo ndĩroiga atĩrĩ, ‘Aniinaaga arĩa matarĩ ũcuuke o na akaniina arĩa aaganu.’ **23** Hĩndĩ irĩa ihũura riarehe gĩkuũ kĩa narua, nĩathekagĩrĩria kũũrwo nĩ hinya kwa arĩa matarĩ na mahĩtia. **24** Hĩndĩ irĩa bũrũri wagĩa moko-inĩ ma andũ aaganu, nĩahingaga aciirithania maitho. Akorwo ti we-rĩ, nũũ wikaga ũguo? **25** “Matukũ makwa marahanyũka gũkĩra mũkinya-ũhoro; mombũkaga matarĩ na gĩkeno o na kĩnini. **26** Mahĩtũkaga na ihenya mũno ta tũtarũ twa irura, kana ta nderĩ igũcuuhũkĩra kindũ gĩa kũria. **27** Ingiuga atĩrĩ, ‘Nĩngũriganĩrwo nĩ mateta makwa, nĩngũtĩga gũtũkia gĩthĩthĩ, ngene,’ **28** no ngeetĩgĩra mĩnyamaro yakwa yothe, nĩgũkorwo nĩnjũũ ndũkandua atĩ ndihĩtie. **29** Kuona atĩ nĩndĩkĩtie gũtuuo mũhĩtia-rĩ, nĩ kĩĩ gĩgũtuma ndĩinogie tũhũ? **30** O na ingĩthamba na thabuni, na ndĩthambe moko na igata-rĩ, **31** no ũndĩkirie irima rĩa gĩcoro nĩgeetha o na nguo ciakwa iithũire. **32** “We ti mũndũ ta nĩ atĩ nguo ndĩmũcookerie, nĩguo tũng’ethanire igũtũ-inĩ. **33** Naarĩ korwo nĩ harĩ mũndũ ũngĩtũgũthania, atũgĩrĩre guoko gwake ithũ eerĩ, **34** mũndũ wa kũnjeheria rũthanju rwa Ngai, nĩgeetha ndigacooke kũmakio nĩ itebeeberia riake. **35** Hĩndĩ iyo nĩngĩacooka kwaragia itekũmwĩtĩgĩra, no ũria ndarĩ rĩu-rĩ, ndingĩhota.”

10 “Nĩthũire gũtũura muoyo ũyũ; nĩ ũndũ ũcio ndikũhingĩria mateta makwa, o na nĩ ngwaria nĩ ũndũ wa ũria ngoro yakwa irĩ na marũrũ. **2** Ngwĩra Ngai atĩrĩ: Tiga kũndua mwĩhia, no nyonia kĩrĩa ũrandũthĩria. **3** Kaĩ ũkenagio nĩ kũhĩnyĩrĩria, ũgathũura wĩra wa moko maku, o rĩria ũrakenera mathugunda ma andũ arĩa aaganu? **4** Kaĩ maitho maku marĩ o ta maitho ma andũ? Kaĩ muonere waku ũhaana o ta wa mũndũ? **5** Kaĩ matukũ maku maigana ta ma andũ, kana miaka yaku ikaigana o ta ya mũndũ, **6** nĩguo ũcarĩrĩrie mahĩtia makwa, o na ũtũragie mehĩa makwa, **7** o na gũtũka wee nĩũũ atĩ ndihĩtie, na ũkamenya atĩ gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota kũhĩhonokia moko-inĩ maku? **8** “Moko maku nĩmo maathondekire na makĩnyũmba. Rĩu nĩgũgũgarũrũka ũnyanage? **9** Ririkana atĩ wanyũmbire ta rĩũmba. Rĩu ũgũcoka ũndue rũkũngũ rĩngĩ? **10** Githĩ ndwanjĩtĩre ta iria, na ũgĩcoka ũkĩmatia ta maguta marĩo, **11** ũkĩhũmbĩra na nyama na gĩkonde, na ũkĩohania mahĩndĩ na mikiha yakwa hamwe. **12** Nĩwaahere muoyo o na ũkĩnyonia ũtũgi waku; nago ũmenyereri waku nĩguo ũtũirĩ roho wakwa. **13** “No nĩwahithire maũndũ maya ngoro-inĩ yaku, na nĩnjũũ no warĩ na ũndũ ũyũ mecĩria-inĩ maku: **14** Ingĩehirie wee nĩwanyonaga, na ndũngĩagĩre kũherithia nĩ ũndũ wa wĩhia wakwa. **15** Kaĩ akorwo nĩnjĩhĩtie ndĩ na haaro-ĩ! O na ingĩguika ndũkĩtie ũũru, ndingĩhota gũtũira mĩtwe wakwa, nĩgũkorwo njyũrĩtwo nĩ thoni, na ngarĩkĩra mathĩna-inĩ makwa. **16** Ingĩtũira mĩtwe wakwa-rĩ, wee ũnjeemaga o ta mĩrũũthĩ, na ningĩ ũkonania ũhoti waku mũnene wa kũnjũkĩrĩra. **17** Nĩũndeheire aira angĩ manjũkĩrĩre, na nĩwongereire marakara maku igũrũ

rĩakwa; mbũtũ ciaku ikanjũkĩrĩra o ta makũmbĩ ma maafĩ marũmanĩrĩre. **18** “Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũndute nda ya maitũ? Naarĩ korwo ndakuire itoneetwo nĩ maitho ma mũndũ o na ũmwe. **19** Naarĩ korwo ndaciariwro, kana korwo ndaciariwro njerekeirio mbĩrĩra! **20** Githĩ matukũ makwa o na marĩ manini matikirie gũthĩra? Tigana na nĩ nĩguo ngie na gĩkeno gwa kahinda kanini, **21** kamũura thũite kũria mũndũ athiiaga na ndacooke, bũrũri wa nduma, o nduma nene ya gĩkuũ, **22** o bũrũri ũria ũtukũ wakuo ũrĩ mũtumanu mũno, bũrũri wa nduma ya gĩkuũ, na ũtarĩ kĩaarĩro, kũria o na ũtheri ũhaana o ta nduma.”

11 Nake Zofaru ũria Mũnaamathi agĩcokooka, akĩũria atĩrĩ: **2** “Ciugo icio ciothe-rĩ, nĩcikwaga gũcokooko? Mwarĩa ũyũ-rĩ, nĩegũgĩtuuo mwagĩrĩru? **3** Mwĩraho ũcio waku-rĩ, nĩguo ũgũkĩria andũ nago? No kwage mũndũ ũngĩgũkaania rĩria ũranyũrũrania? **4** Wee ũreera Ngai atĩrĩ, ‘Wĩtikio wakwa ndũrĩ ũcuuke, o na nĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ maku.’ **5** Naarĩ korwo Ngai no aarie, atumũre mĩromo yake agũkĩrĩre, **6** na akũgũũrĩre hitho cia ũũgĩ, nĩ ũndũ ũũgĩ ũria wa ma nĩ wa miẽna irĩ. Menyũ ũndũ ũyũ; atĩ Ngai ndakũherithĩtie kũringana na ũria mehĩa maku maigana. **7** “Wee no ũhote kũmenya maũndũ marĩa mahĩthe ma Ngai? Kana no ũhote gũtũria kũna maũndũ ma Mwene-Hinya-Wothe? **8** Maũndũ make nĩmatũũgĩru gũkĩra igũrũ, wee nĩ atĩa ũngĩka? Nĩ mariku gũkĩra ũriku wa mbĩrĩra, wee nĩ atĩa ũngĩmenya? (Sheol h7585) **9** Gĩthimo kĩaano nĩ kĩrĩhũ gũkĩra thĩ na nĩ kĩaaramo gũkĩra iria rĩria inene. **10** “Angũka agũkĩe njeera-rĩ, acooke etane ciira-rĩ, nũũ ũngĩmũgĩria? **11** Ti-itherũ nĩof andũ arĩa maheenagĩa; na rĩria oona ũndũ mũũru-rĩ, githĩ ndaũmenyaga? **12** No rĩrĩ, mũndũ ũtarĩ ũũgĩ ndangĩtũka mũũgĩ o na rĩ, o ta ũria nĩjau ya ndigĩri ya gĩthaka itarĩ hĩndĩ ingĩciarwo irĩ mũndũ. **13** “No rĩrĩ, ũngĩneana ngoro yaku kũrĩ Ngai, na ũtambũrũkie moko maku kũrĩ we, **14** ũngĩeheria mehĩa marĩa marĩ guoko-inĩ gwaku, na ũgirie ũũru ũikare thĩnĩ wa hema yaku-rĩ, **15** hĩndĩ iyo no ũhote gũtũira ũthũi waku na igũrũ ũtegũkonaka; no ũrũgame wega ũtarĩ na guoya. **16** Ti-itherũ nĩũkariganĩrwo nĩ mathĩna maku, ũmaririkanage o ta maafĩ marĩkĩtie gũtherera. **17** Mũtũũrĩre waku nĩũgacangarara gũkĩra mũthenya barigĩci, nayo nduma iĩgaatũka o ta rũciĩni. **18** ũgũtũura ũrĩ na mwĩhoko tondũ ũrĩ na ũgĩtĩrĩ, ũkehũgũraga harĩa ũrĩ, na ũkahurũka ũtarĩ na ũgwati. **19** Nĩũgacokoma, gũtarĩ na mũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre, nao andũ aingĩ nĩmakeyendithagia harĩ we. **20** No rĩrĩ, maitho ma andũ arĩa aaganu nĩmakaaga kuona, na matikooona gwa kũũrĩra; nago ũndũ ũria meriragĩria ũgaatũka mũcaayo wa gĩkuũ.”

12 Ningĩ Ayubu agĩcokooka atĩrĩ: **2** “Hatĩrĩ nganja inyũ nĩ inyũ andũ, nago ũũgĩ ũgaathiranĩra na inyũ rĩria mũgaakua! **3** No rĩrĩ, ndĩ na ũmenyo o ta inyũ; mũtĩrĩ oogĩ kũngĩra. Nũũ ũtooi maũndũ macio mothe? **4** “Nduĩkite mũndũ wa gũthekeerero nĩ arata akwa, o na gũtũka nĩndakĩire Ngai nake akĩnjũga: nĩũ ndũkĩtie mũndũ wa gũthekeerero, o na gũtũka ndĩ mũthingu na ndirĩ ũcuuke! **5** Andũ arĩa maikaraga megangarĩe manyũrũragia mũtino, makona ta ũndũ ũcio ũkoraga o andũ arĩa magũrũ mao matenderũkaga. **6** Hema cia atunyani nĩcio ciikaraga iĩgaaciire, na andũ arĩa marakaragĩa Mũrũngu nĩo maikaraga na thayũ, o acio makuuaga ngai yao na moko. **7** “No ta kũrĩe nyamũ, na nĩgũkũrũta ũhoro, kana ũrie nyoni cia rĩera-inĩ, na nĩgũkwĩra; **8** kana warĩre thĩ, na nĩgũkũrũta ũhoro, kana ũkarĩrie thamaki cia iria-inĩ,

nacio niigükühe ühoro. **9** Ni irikü cia icio ciothe itooi atí nĩ guoko kwa Jehova gwikite ündü üyü? **10** Mfioyo ya ciümbe ciothe iri guoko-inĩ gwake, o na mihümü ya andü othe. **11** Githĩ gütü gütihuuranagia ciugo o ta üria rürimĩ rúcamaga irio? **12** Githĩ üügĩ ndükoragwo na andü arĩa akürü? Githĩ gütüüra müno güti rehaga ümenyo? **13** “Üügĩ na hinya nĩ cia Ngai; mataaro na ümenyo nĩ ciake. **14** Kirĩa amomoraga gitingiakwo ringĩ; mündü üria aahingira njeera gütirĩ mündü üngĩmuohora. **15** Ahingagirĩria maaĩ, gũkaaga mbura; ningĩ aamarekereria makaananga бүрүри. **16** Hinya na ütöoria nĩ ciake; müheenio na müheenanĩa eerĩ no ake. **17** Aheani kírĩa amatongoragia matarĩ nguo, na agatua aciriithanĩa irimü. **18** Niohoraga mĩnyororo irĩa athamaki moohaga andü nayo, akamooha mücibi njohero. **19** Athinjiri-Ngai amatongoragia marutitwo nguo, na akang'aurania andü arĩa mehaandire tene. **20** Niakiragia miromo ya aheani kírĩa arĩa meehoketwo, nao athuuri akamatunya ühoro wa güküürana maüdü. **21** We niagagira arĩa atĩku bata, nao arĩa marĩ na hinya niamatunyaga indo ciao cia mbaara. **22** Niaguüragia maüdü marĩa mariku ma nduma, na nduma nene ya gĩkuũ akamiumĩria ütheri-inĩ. **23** Anenehagia ndürĩri, agacooka agaciananga; aingihagia ndürĩri, agacooka agacihurunja. **24** Niagaagagia meciirĩa ma atongoria a gükü thi; akamaingata, morürajaga werü-inĩ mütheri ütari njĩra. **25** Mahambaataga nduma-inĩ kürĩa gütarĩ ütheri; ningĩ atümaga matügüüge ta mündü müriü.

13 “Atirĩri, maitho makwa nĩmonete maüdü macio mothe, matü makwa nĩmamaigüite na magataükirwo nĩmo. **2** Üria müüi o na nĩ ninjüü; mütirĩ oogĩ kũngira. **3** No nĩ ndirenda kwaria na Mwene-Hinya-Wothe, na ngerĩria güciira na Mürungu. **4** No inyuü-rĩ, müranjigirĩra ndeto cia maheeni; inyuothe müri athondekani a tühü! **5** Naarĩ korwo mwakira ki! Ündü ücio üngĩtuika üügĩ harĩ inyuü. **6** Na rĩri, thikĩriiriai kĩhooto gĩa kwa; iguai güthaitana kwa miromo yakwa. **7** Kai müngĩaria üuru mükĩarĩria Mürungu? Kai müngĩaria maheeni igürü riake? **8** Kai müngĩmunonia kĩmenyano? Kai mügüciirĩria Mürungu? **9** Angĩmütüria inyuü-rĩ, ündü ücio no ütũike mwegaga? No mümüheenie ta üria müngiheenĩa mündü? **10** Ti-itherü no amütüithie müngĩtuika a kuonania kĩmenyano na hito. **11** Hi, riiri wake ndüngĩmümakia? Mütingĩnyitwo nĩ guoya nĩ ündü wake? **12** Mĩario yanyu ya üügĩ nĩ thimo hũthũ o ta mühu; ihooto cianyu no ta kwigitira na rümba. **13** “Kĩrai kĩ, müreke njarie; o üria ndirĩona-rĩ, rekei nyone. **14** Nĩ kĩ gĩgütüma nditoonyie ügwati-inĩ na ngaiga muoyo wakwa moko-inĩ makwa? **15** O na angĩnjiraga-rĩ, nĩ nowe ndirĩihokaga; na ti-itherü nĩ ngatetera müthiire yakwa hau mbere yake. **16** Ti-itherü, ündü üyü nogo ügaatuika wa küühonokia, nigükorwo mündü ütöoi Ngai ndangĩmürĩria güüka mbere yake! **17** Thikĩriiriai wega ühoro wakwa; matü manyu nĩmakĩgüe üria nguuga. **18** Ti-itherü nĩhaarĩrie ciira wakwa, na ninjüü nĩ nguoneka ndĩ wa kĩhooto. **19** Nĩ kürĩ mündü üngĩhota güthitanga? Angĩkorwo nĩ kürĩ-rĩ, no gükĩra ngükĩra ngue. **20** “Wee Ngai, ta kũhe o maüdü maya meerĩ, na ndigücooka gükwĩhitha: **21** Atirĩ, eharia guoko gwaku, güikare kũraya na nĩ, na ütige kũumakia na imakania ciaku. **22** Ningĩ ünjite na nĩngwĩtika, kana ükĩreke njarie, nawe ünjookerie. **23** Nĩ mahitia na mehĩa maigana nĩ njikite? Nyonia ihĩtia na rĩhia riakwa. **24** Üraahitha üthiü waku niki, na ükandua thũ yaku? **25** Nĩngĩnyamaria ithangũ rirahurutwo nĩ rühuho? Nĩngüteg'erania na maragara momü? **26** Nigükorwo nĩ wandikite maüdü marürü ma künjũkĩria, na ükaangaira

igai rĩa mehĩa ma ünini wakwa. **27** Wohaga magürü makwa na mĩnyororo; ürangagira njĩra ciakwa ciothe na ündü wa gücora njoro makinya ma magürü makwa. **28** “Nĩ ündü ücio mündü amocaga ta kindü kibuthite, agathira ta nguo irĩtwo nĩ memenyi.

14 “Mündü üciaritwo nĩ mündü-wa-nja-rĩ, aikaraga o matukü manini, namo makaiyürwo nĩ mathiina. **2** Aküraga ta ihüa na agacooka akooma; ahütũkaga na ihena ta kĩruru, na ndatüüraga. **3** Mündü ta ücio wakimüküürĩria maitho? Mündü ta ücio wamürehe mbere yaku aciirithio? **4** Nüü üngĩhota küruta kindü gĩtheru kuuma harĩ kindü kírĩa gütarĩ gĩtheru? Gütirĩ o na ümwe! **5** Matukü ma mündü nĩ matare; nĩtũite müigana wa mĩeri yake, na nĩmüigĩire mĩhaka irĩa ataangĩkĩra. **6** Nĩ ündü ücio tige kũmürora, tigana nake, nginya arĩkie mithenya yake ta müthükümi. **7** “Müti-rĩ, nĩwirĩgagĩrwo atĩ üngĩtemwo, no üthethũke ringĩ, na atĩ mathethũka maguo matikaaga. **8** O na miri yaguo ingikürĩria thĩ na githukĩ kiaguo kũmĩre türi-inĩ, **9** üngĩkaguucia maaĩ-rĩ, nĩgathethũka na ürute hong'e ta müti wa kũhaandwo. **10** No mündü akuuga agathikwo; aatũkana-rĩ, ndacookaga kuonwo ringĩ. **11** O ta üria maaĩ mahüüaga kũu iria-inĩ, na ta üria mütaro wa rüü üng'araga ükooma-rĩ, **12** üguo noguo mündü akomaga na ndacookaga güükĩra ringĩ; o nginya rĩria igürü rĩgathira-rĩ, andü matirĩ hindĩ magookĩra kana maarahürwo mookire. **13** “Naarĩ korwo wahitha thĩini wa mbĩria, na ünjige hito-inĩ nginya rĩria marakara maku magaathira! Naarĩ korwo wandüira giathi, ügaacooka kũndirikana hindĩ iyo. (Sheol **h7585**) **14** Mündü akua-rĩ, niagatüüra muoyo ringĩ? Matukü makwa mothe ma wĩra müritü-rĩ, ngweterera ihinda riakwa rĩa kwerühĩrio hinya rikinye. **15** Wee ügetana, na nĩ ningagwĩtika; na nũkeerĩria kũumbe gĩkĩ wombire na moko maku. **16** Hindĩ iyo niugataro makinya makwa, no ndükarümbüiya mehĩa makwa. **17** Mahitia makwa meekĩritwo mondo-inĩ, ikoohwo na ikahüürwo mühüüri; nĩükahumbĩra mehĩa makwa. **18** “No rĩri, o ta üria kĩrima kienjeraga na gikamomoka, na o ta üria rwaro rwa ihiga rüeheragio handü ha ruo, **19** na o ta üria maaĩ mamuthüraga mahiga, na o ta üria mbura nene itwaraga türi-rĩ, üguo noguo wanangaga kũirĩgĩro kia mündü. **20** Wee ümütöoraga o rĩmwe rĩa kũigana, nake agathira; ügarüraga gĩthiithi giake üria kũhaana, na ükamüingaga. **21** Ariü ake mangihero gĩtũ, ndangĩmenya ühoro ücio; mangiconorithio, we ndoonaga ündü ücio. **22** We no ruo rwa mwĩri wake aiguga, nake atüüraga o ecaayagira.”

15 Nake Elifazu üria Mütemaani akürĩa atĩri: **2** “Mündü müügĩ o acookie ühoro na kwĩgereria, kana aiyürie nda yake na rühuho ruumite na irathĩro? **3** No ecĩirĩrie na ciugo cia tühü, kana na mĩario itari bata? **4** No wee-rĩ, nĩüracambia ühoro wa gwitĩgira Ngai, na ükagĩrĩria ühoro wa andü kwĩrutĩra Mürungu. **5** Mehĩa maku nĩmo mataaraga kanua gaku; nawe üthuurite kwaria na rürimĩ rwa mündü mwara. **6** Kanua gaku wee mwene niko karagütüira ciira, ti gakwa: nayo miromo yaku wee mwene ikaarĩa üura wa gügüükĩria. **7** “Wee niwe mündü wa mbere güciarwo? Wee-rĩ, waciariwo mbere ya irĩma igie ho? **8** Wee nĩuthikagĩrĩria ndundu ya Ngai? Wee wiki-rĩ, nowe ürigĩtie na üügĩ? **9** Nĩ atĩa üü ithü tütöoi? Nĩ ümenyo ürĩkũ üri naguo ithü ütari? **10** Türi na athuuri marĩ na mbuĩ na arĩa akürü müno, andü akürü o na gükĩra thoguo. **11** Ndüüganitwo nĩ ühooranĩa wa Mürungu, o na kana ühoro ücio warĩiro na ühoorerĩ? **12** Ngoro yaku igüteete niki, na nĩ kĩ kiratüma üikare ükiunaga

maitho, **13** ngiuo werekerie marakara maku kūrī Mūrungu, o na ūgaitūrira ciugo ta icio kuuma kanua gaku? **14** “Mündū akīrī kī, atī no ahote gūtuika mūtheru, o na mündū ūciarītwo nī mündū-wa-nja nake akīrī kī, atī no ahote gūtuika mūthingu? **15** Angīkorwo Ngai ndangihota kwīhoka andū arīa ake aamūrē-rī, na kungīkorwo o na igūrū tī gūtheru maitho-inī make-rī, **16** mündū akīrī kī atī amwīhoke? Mündū nī mwaganu na nī kīmaramari, anyuuga waganu ta maai! **17** “Wee ta thikīrīria na nīngūgūtaarīria; reke ngwīre ūrīa nyonete, **18** ngwīre ūrīa andū arīa oogī moigīte, matekūhitha ūndū o na ūmwe wa ūhoro ūrīa maaherīro nī maite mao, **19** (o acio oiki maahetwo būrūrī hīndī ūrīa gūtaarī mündū wa kungī watuikanagia gatagatī-inī kao): **20** Atīrī, mündū mwaganu akoragwo na mīnyamaro matukū make mothe. Matukū mothe ma ūcio ūtarī tha-rī, maigīrwo o mīnyamaro. **21** Aiguaga o migambo ya kūmakania mūno; hīndī ūrīa maūdū mothe moneka ta marī megārī, atunyani makamūtharīkīra. **22** Ndarī na kīrīgīrwo gīa gwīthara kuuma nduma-inī; etereirio kūrūragwo na rūhīu rwa njora. **23** Orūrūraga agīcaragia irio, oragīe atīrī, ‘Irī na kū?’ Aikaraga amenyete atī mūthenya wa nduma ūrī o hakuhī. **24** Mīnyamaro na ruo rwa ngoro nīcio imūmakagia; imūtooragia taarī mūthamaki wīhaarīria kūmūtharīkīra, **25** nī ūndū aainagīria Mūrungu ngundi, na akang’athīria Mwene-Hinya-Wothe, **26** akamūguthūkīra ang’athīte, arī na ngo yake mata ya hinya. **27** “O na gūtuika ūthūi wake nī mūnoru, na njohero yake ikānēneha nī kūnora-rī, **28** agaatūrūraga matūrā maanangīku, na aikarage nyūmba itatūrūragwo nī mündū, nyūmba itigairīe o kūmōmoka itūke ihumbu cia mahiga. **29** Ndagacooka gūrkorwo arī mūtongu, naguo ūtonga wake ndūgatūrā, o na kana indo ciake itheereme kū būrūrī-inī. **30** Ndakahota kūrīra nduma; rūrīrīmībī nīrūkahohīa thuuna ciake, nayo mīhūmū ya kanua ka Ngai nīkamweherīa. **31** Nīatīge kwīheenia na ūndū wa kwīhoka maūdū ma tūhū, nīgūrkorwo gūrīrī kīndū makaamūrēhere. **32** Ihīnda rīake rītanakīnya-rī, nīakarīhīo mūīgana wake wothe, na hongē ciake itīkarura. **33** Agaatuika ta mūthabībī ūhūrūrītwo thabībī ciaguo itarī njīru, ahaane ta mūtamaīyū ūraita kīro kiaguo. **34** Nīgūrkorwo andū a thīrītū ya arīa matoofī Ngai matūrūraga marī thaata, na mwaki nūgaacina hema cia arīa mendete mahaki. **35** Magīaga nda cia mathīina, na magaciara waganu; nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16 Ningī Ayubu agīcookīa atīrī: **2** “Nīnjīguite maūdū maingī ta macio; inyothe mūrī ahoorerania a kūnyamarania! **3** Mīario īyo yanyu mīingī ya mūhūhūtīko-rī, ndrīrīthīra? Nī kī kīramūthīina, gīgatūma mūtīnde mūgīkararania? **4** O na nī no njarīe ta inyuī, korwo nī inyuī mūrī harīa ndī; nīi no njarīe mīario mīega ya kūmūcīrīthīa na ndīmūnīnīrīe mūtwe. **5** No rīrī, kanua gaku na kamūmūrīrīe; ūhoorerania uumīe mīromo-inī yakwa no ūmūhoorerīe. **6** “No o na ndaarīa-rī, ruo rwakwa rūtīrathīra; o na ndegīrīrīria kwārīa-rī, rūtīranjehererā. **7** Tī-ītherū, Wee Ngai nīūnogeetīe; nūharaganīte nyūmba yakwa yothe. **8** Wee nīnjuhēete, naguo ūndū ūcio ūgatūka ūra; ūhīnju ūyū ndī naguo nīwambararīte ūkaanyumbūra ūrīa ndarī. **9** Ngai nīandoretīe na akandembūranga nī ūrīa arakarīte, akaahaganarīria magego; ūcio thū yakwa nīangūrūrīe maitho. **10** Andū nīmathamīte tūnua twao maathekerere; mangūthaga rūthīa makīnyūrūragua, na makanyiitāna hamwe manjūrīre. **11** Mūrungu nīandekerēirīe kūrī andū arīa oru, na akanjīkia mītego-inī ya arīa aaganu. **12** Nīi ndakarīte wega, nowe agīthetherā; aanyītīre mūmero, akīlhehenja. Wee andūte cabaa wake wa kūrathagwo; **13** aikīa a mīgūf ake

nīmāndīgīcīrīe. Aratheecca hīgo ciakwa atārī na tha, na agaita maai makwa ma nyongo thī. **14** Aatharīkagīra maīta maingī maingī; angūthūkagīra ta njamba ya ita. **15** “Ndumīre gīkonde gīakwa kīa mūrīrī nguo ya ikūnia, na ngāhitha thīthī wakwa rūkūngū-inī. **16** Ūthīū wakwa nīūtunīhīte nīkūrīra, nduma nene īgakīhūmbīra maitho makwa; **17** no rīrī, moko makwa matīrī ūndū wa ūhinya mekīte namo mahooya makwa nī matheru. **18** “Wee thī-rī, ndūkahumbīre thakame yakwa; kīrīro gīakwa kīroaga gūkaahuurūko! **19** O na rīu-rī, mūrīra wakwa arī igūrū; ūcio mūnījīrīrī arī o igūrū. **20** Mūthaitanarīrī nī mūrata wakwa rīrīa maitho makwa maraita maithorī harī Ngai; **21** nīathaitanagīrīra mündū kūrī Ngai, o ta ūrīa mündū athaitanagīrīra mūratawe. **22** “No mīaka mīnīnī īgūthīra, thīi rūgendo rūrīa mündū athīiaga na ndacooke.

17 Roho wakwa nīmūthuthīku, matukū makwa nīmathīrīte, mbīrīra nīyo īnjeterēire. **2** Tī-ītherū thīūrūrūkīrīo nī andū a kūrūnyūrīra; maitho makwa no ngīnya meerorere rūmena rwao. **3** “Wee Ngai-rī, ta kīlīhe kīndū gīa kūrūgamīrīra thīrīrī wakwa kīrīa ūretīa, tondu-rī, nūū ūngī ūngītīkīra kūrūta kīndū gīake kīndūgamīrīre? **4** Wee nīwaagīthīte mecīrīra mao ūmenyo; nī ūndū ūcio ndūngīmētīkīra mahootane. **5** Mündū angīkaana arata ake nī ūndū wa kīheo-rī, maitho ma ciana ciake nīmakoora. **6** “Ngai nīandūte mündū wa kuunwo thimo nī andū othe, ndūikīte mündū wa gūtuagīrwo mata ūthīū nī andū. **7** Maitho makwa nī maroora nī gwīthīkīra; cīga ciakwa cīothe ihūthīte o ta kīrūrū. **8** Andū arīa arūngīrūrū nīmāgegetīo nī ūhoro ūcio; andū arīa matarī na ūuru mekīte nīmārahūkīte mokīrīre andū arīa matoofī Ngai. **9** O na kūrī ūguo-rī, arīa athīngu nīmārīrūrūmagīa njīra ciao, nao arīa marī moko matheru nīmārīngagīrīro hinya. **10** “No rīrī, ta gūkei inyothe, gerīa o rīngī! Nīi ndrīro nīndrona mündū mūūgī gatagatī kanyu. **11** Matukū makwa nī mathīru, mībango yakwa nīmīharaganīe, o na merīrīria ma ngoro yakwa. **12** Andū aya magarūrūga ūtukū makāūtua mūthenya; nduma yamakīnyūrīra moigaga atīrī, ‘Ūtherī ūrī o hakuhī.’ **13** Angīkorwo mūcī ūrīa njīrīgīrīre no mbīrīra, angīkorwo īngīara ūrīrī wakwa o nduma-rī, (Sheol h7585) **14** angīkorwo no njūrīe ūhoro wa kūbutha atīrī, ‘Wee nīwe baba,’ na njūrīe kīgūnyū atīrī, ‘Wee nīwe maitū’ kana ‘Nīwe mwarī wa maitū-rī’, **15** mwīhoko wakwa ūkīrī kī? Nūū ūngīnyonera mwīhoko? **16** Na rīrī, mwīhoko nīharūrūkīte ngīnya ihingo-inī cia gīkū? Nītūgūgīkūrūkanīa hamwe rūkūngū-inī?” (Sheol h7585)

18 Ningī Bilidadi ūrīa Mūshuhī agīcookīa, akūrīa atīrī: **2** “Ūrītīga kwārīa mīario īno rī? Gīa na ūūgī ngūo o na ithūf tūhote kwārīa. **3** Nī kī kīratūma ūtuone tūhaana ta ng’ombe, na tūgatūuo irīmū maitho-inī maku? **4** Wee ūrehanyūrūrā nī ūndū wa ūrīa ūrakarīte-rī, thī no itāamwo nī ūndū waku? Kana no ngīnya ndwaro cia mahiga cieherio harīa itūire? **5** “Tawa wa mündū mwaganu nīmūhorīe; rūrīrīmībī ruo mwaki wake nīrūtīgīte gwakana. **6** Ūtherī ūrīa ūrī thīnī wa hema yake ūtūkīte nduma; naguo tawa ūrīa ūrī hakuhī nake ūkahora. **7** Hinya wa mūkīnyūrīe wake nīmūhūthīe; namo mathugunda make makamūgūthīa thī. **8** Makīnya make mamūikagīa wabu-inī, nake akoorūruga thīnī wa marīma mayo. **9** Mūtego ūmūnyītīre ndīara-inī ya kīgūrū; mūtego ūgakīmūrūmia bīū. **10** Ahīthīrwo kīana kīa rūrīgī tūrī-inī, akaambīrwo mūtego njīra-inī yake. **11** Imakania imuumagīrīra na mīena yothe, na ikamūteng’eragīa harīa hothe aagerera. **12** Mūtīno nīmūhūthīre; mwanangīko wetereire agwe. **13** Mūtīno

ũriaga icunji cia gikonde giake; nario irigithathi rĩa gĩkũũ rĩgatambuuraŋa ciĩga ciake. **14** Agucũtio, akarutwo ugĩtĩri-inĩ wa hema yake, na agatwarwo kũri mũthamaki wa imakania. **15** Mwaki nĩguo ũtũũraga hema-inĩ yake; Ƴbiriti ugwakana niũhurunjĩtwo gĩkaro giake. **16** Mĩri yake yũmagĩra tĩri-inĩ, nacio honghe ciake ikahooa na igũrũ. **17** Kĩiririkano giake nĩ gĩgaathira thĩ; ndarĩ rĩitwa bũrĩri-inĩ. **18** Akaarutũrũwo Ƴtheri-inĩ atwarwo nduma-inĩ na nĩakaingatwo oime thĩ ĩno. **19** Ndarĩ ciana kana njiaro thĩĩnĩ wa andũ ao, o na ndarĩ mũndũ wake ũgaatigara kũria aatũũraga. **20** Andũ a mwena wa ithũiro nĩmakagegio nĩ maũndũ marĩa mamũkorete; andũ a mwena wa irathĩro manyiitwo nĩ kĩmako. **21** Ti-itherũ ũguo nĩguo gĩkaro kĩa mũndũ mwaganu gũkahaana; kũndũ kwa mũndũ ũria ũtooi Mũrungu-rĩ, gwake kũhaana ũguo.”

19 Nake Ayubu akĩũria atĩri: **2** “Mũkũnyariira nginya-rĩ, mũkũthehenjaga na ciugo? **3** Rĩu mũri kũndetia maita ikũmi; mũũtharĩkiire mũtarĩ na thoni. **4** Angĩkorwo nĩ ma atĩ nĩhĩtĩte njira, ihĩtia riakwa rĩgũikara rĩri thĩĩna wakwa. **5** Mũngĩkorwo ti-itherũ nĩmũgwĩtũũgĩra igũrũ riakwa, na mũgĩe na mweke wa kũnjũkĩria nĩ Ƴndũ wa ũguo njonorithĩtio, **6** no kĩmenyei atĩ Ngai nĩwe ũhĩtĩrie, akandigĩciira na wabu wake. **7** “O na gũtuika nĩngayaga ngoiga atĩri, ‘Ndiĩmũhĩtĩrie!’ Nĩ ndĩri Ƴndũ njookagĩrio; o na gũtuika nĩhooyaga ndeithio, gũtirĩ kihooto nyonaga. **8** Nĩahingĩire njira na nĩ ndingĩhota kũhĩtũka; tũcĩra twakwa nĩatwĩkĩrite nduma. **9** Nĩanjaũrite gĩtĩio giakwa, na akanduta thũmbĩ mũtwe. **10** Andarũrangaga kuuma mbarĩ ciothe nginya ngathira; amunyaga mwĩhoko wakwa o ta mũti. **11** Marakara make nĩmanjakanĩire; andaraga hamwe na thũ ciake. **12** Mbũtũ ciake cia ita injerekagĩra na hinya; ciakaga ihumbu cia kũnjũkĩria, igathiũrũrũkĩria hema yakwa. **13** “Nĩanyamũranĩtie na arĩu a baba makaahutatĩra; andũ arĩa tũyaine nao nĩmeĩndigĩthĩtie biũ. **14** Andũ a mbarĩ ciitũ nĩmathĩite makandiga; arata akwa nĩmariganĩrũwo nĩ nĩ. **15** Agenĩ akwa na ndungata ciakwa cia andũ-a-nja matuaga ta matanjũũ; maanyonaga ta ndĩ mũndũ uumĩte kũndũ kũngĩ. **16** Nĩtaga ndungata yakwa, no ndĩngĩnjĩtika, o na ndĩmĩthaithe na kana gwakwa nĩ mwene. **17** Mĩhũmũ ya kanua gwakwa nĩmĩnungu harĩ mũtumia wakwa; ndũikĩte wa kũmenwo harĩ arĩu a maitũ. **18** O na tũhĩ tũria tũnini nĩtũnyararĩte, rĩria ndatumĩrĩra no gũũthekerera tũũthekagĩrĩra. **19** Arata akwa arĩa mangũhĩrĩrie othe nĩmathũire; andũ arĩa nyendeete nĩmahutatĩre makaanjũkĩrĩra. **20** Nĩ thĩrite ngatigara o gĩkonde na mahĩndĩ; nĩ ndigariĩrũwo no kĩni kĩa magego giiki. **21** “Njĩguĩrai tha, inyũũ arata akwa, iguai tha, nĩgũkorwo guoko kwa Ngai nĩkũngũthĩte. **22** Mũthingatanaga na nĩ o ta rĩa Mũrungu aathingataga nĩki? Mũtirĩ mũraiganwo nĩ nyama ciakwa? **23** “Naarĩ korwo ciugo ciakwa nĩciandĩkitwo, igakĩandĩkwo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, **24** igakarwo na karamu ga kĩgera igũrũ rĩa ngocorai, kana igakururwo rwaro-inĩ rwa ihiga itũũre nginya tene! **25** Nĩnjũũ atĩ Mũngũũri arĩ muoyo, na atĩ marĩgĩrĩrio-inĩ nĩwe ũkaarũgama thĩ ĩno. **26** Nakĩo gĩkonde gĩkĩ giakwa kĩarĩka gũthira, na mwĩrĩ ũyũ wa nyama ũkorwo ũtarĩ ho, hĩndĩ ĩyo nĩ ngoona Ngai; **27** nĩ mwene nĩngamwĩnera na maitho, nĩ mwene, ti mũndũ ũngĩ. ĩ ngoro yakwa ndĩkĩrĩ na wendo mũnene! **28** “Mũngũga atĩri, ‘ ĩ nĩũthĩngatane nake, kuona atĩ nĩwe kihumo gĩa thĩĩna ũyũ,’ **29** inyũũ ene nĩmwagĩrĩrũwo nĩ gwĩtĩgira rũhũ rwa njora; nĩgĩkorwo mang’ũri nĩmakarehĩthia kũherithanio na rũhũ rwa njora, na hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ kũri ũtuanĩri wa ciira.”

20 Nake Zofaru ũria Mũnaamathi agĩcookia atĩri: **2** “Meciiria makwa nĩ mathĩnĩku, na nĩkĩo ngũcookia, nĩ Ƴndũ nĩndangĩkite mũno. **3** Ndĩraigua irũithia rĩa kũnjonorithia, naguo ũmenyo wakwa niũranjikĩra hinya wa gũcookia. **4** “Ti-itherũ nĩũũũ ũria gũtũire kuuma tene rĩria mũndũ aigĩrwo gũkũ thĩ ĩno, **5** atĩ kũrũũhia kwa arĩa aaganu no gwa kahinda, o nakĩo gĩkeno kĩa andũ arĩa matooi Ngai no gĩa kahinda kanini. **6** O na gũtuika mwĩtĩio wake nĩ ũkinyaga o igũrũ, naguo mũtwe wake ũkahutia matu-rĩ, **7** agaathira nginya tene o ta mai make mwene; arĩa manamuona moorage atĩri, ‘Kaĩ aathĩre kũ?’ **8** Airagĩra ta kĩroto, akaaga kuoneka rĩngĩ, akaingatwo ta kĩoneki kĩa ũtũkũ. **9** Rĩitho rĩria rĩamuonaga rĩtikamuona rĩngĩ; harĩa aaikaraga hatikamuona rĩngĩ. **10** Ciana ciake ikaageragia kwĩguithania na athĩĩni; moko make mwene no nginya magaacookia ũtonga wake kũria aaũrutire. **11** Hinya wa wĩthĩ ũria ũyũrĩte mahĩndĩ-inĩ make ũgaakoma hamwe nake rũkũngũ-inĩ. **12** “O na gũtuika ũũru ũri mũrio ũri kanua gake, na nĩaũhithaga rungu rwa rũrĩmĩ rwake, **13** o na gũtuika ndangĩhota kũũreka na aũigaga kanua gake-rĩ, **14** irio ciake nĩkarũra irĩ nda yake; igaatũka ũrũrũ wa ndũira thĩĩnĩ wake. **15** Nĩagatahĩka ũtonga ũria ameretie; Mũrungu nĩagatũma aũtahĩke. **16** Nĩakoonga thumu wa nyoka; magego ma nyoka nĩmo makaamũũraga. **17** Ndagakenera tũrũũ, njũũũ iria ithereraga ũũki na ngorono. **18** Kĩndũ kĩria anogeire no nginya agagĩcookia atakĩrite; ndagakenera uumithio wa wonjoria wake. **19** Nĩgũkorwo nĩahĩnyĩrĩrie athĩĩni, akamatiga matarĩ na kĩndũ; nĩatunyanĩte nyũmba iria ataakire. **20** “Ti-itherũ merĩrĩria make matĩngĩthira; ndangĩhonokia na indo iria egĩũre. **21** Gũtirĩ kĩndũ atĩgĩrio gĩa kũria; ũtonga wake ndũgatũra. **22** Hĩndĩ rĩa aiganĩire nĩ Ƴndũ wa kũingĩhia indo, mĩnyamaro nĩkamũnyũita; ũkia nĩũkamũkora na nditi nene. **23** Hĩndĩ rĩa aiyũritie nda yake-rĩ, nĩguo Ngai akaarekereria marakara make mahiũ mamũkore na amuurĩre mahũira make. **24** O na angĩũrĩra indo cia mbaara cia kĩgera, akaarathwo na mũguũ wa gĩcango. **25** Aũcomoraga kuuma ng’ong’o wake, mũthece ũcio mũkũngu akaũcomora kuuma ĩni-ĩnĩ riake. Imakania nĩkamũkorerera; **26** nduma nene nyeteyere igĩĩna ciake. Mwaki ũtarĩ mũhũrutĩre nĩũkamũcina, na ũniine kĩria gĩtĩgairĩ thĩĩnĩ wa hema yake. **27** Igũrũ nĩrĩkaguũria wĩhia wake; thĩ nayo nĩkarahũka ĩmũũkĩrĩre. **28** Kĩguũ nĩgĩgathereria nyũmba yake, indo cia nyũmba yake ithererio nĩ kĩguũ mũthenya ũcio wa mang’ũri ma Ngai. **29** ũcio nĩguo Ƴndũ ũria Ngai agayagĩra arĩa aaganu, igai rĩria maathĩrĩrũwo nĩ Mũrungu.”

21 Nĩngĩ Ayubu agĩcookia atĩri: **2** “Thĩkĩrĩria wega ciugo ciakwa; rekei Ƴndũ ũyũ ũtũite nĩguo mũkũũhooreria naguo. **3** Ngĩrĩrĩria na nĩ njarie, na ndaarĩka kwaria-rĩ, mũgĩcooke mũũnyũrũrie. **4** “Nĩ-rĩ, kaĩ mateta makwa meerekeirio mũndũ? Ngũkiaga kũremwo nĩ gũkĩrĩria nĩki? **5** Ta ndorai mũgege; mwĩnyĩte tũna twanyu na moko nĩ kũmaka. **6** Ndĩciiragĩa ũhoroo ũyũ ngamaka mũno; ngethithimũkwo nĩ mwĩrĩ, ngambĩrĩria kũnaina. **7** Atĩri, andũ arĩa aaganu marekagwo matũũre muoyo nĩki, magakũra o na magakĩrĩrĩria kũgĩa na ũhoti? **8** Nĩmeonagĩra ciana ciao ikĩgaacĩra kũu marĩ, makoona rũciaro rwao rũkĩhaanda mbere ya maitho mao. **9** Mĩcĩĩ yao ĩkaraga ĩgĩtĩrũwo na ĩtarĩ na guoya; naruo rũthanju rwa Ngai rũtimahũũraga. **10** Ndegwa ciao ĩtiagaga kũgwtwaga; ng’ombe ciao ĩciaraga, na ĩtihungwa. **11** Moimagaragĩa twana twao tũngĩ o ta rũũru; ciana ĩcio ciao ikaina ĩgĩtũrũhaga. **12** Nao o ene mainaga makĩhũũraga tũhembe na inanda cia mũgeeto; mekenagĩa na mũgambo wa mũtũrĩrũ. **13** Matũũraga

miaka yao magaacire, na magathii mbirira-ini mara na thayu. (Sheol h7585) **14** Na no-o meeraga Mürungu atiri, 'Thii! Tigana na ithu! Tütikwenda kümenya njira ciaku. **15** Mwene-Hinya-Wothe niwe ü, ati niguu tümütungatagire? Tükügunika nakitüngimühooya?' **16** No riri, kügaacira kwao gütiriri moko-ini mao ene, ni ündü ücio ni njikaraga haraaya na kirira kia andu aria aaganu. **17** 'Na riri, ni maita maigana tawa wa aria aaganu ühoragio? Ni maita maigana makoragwo ni müfino, na ni maita maigana Ngai amagayagira ruo ni kümarakarira?' **18** Ni maita maigana matuikaga ta nyeki nyümü ikühurutwo ni rühuho, o na kana ta maragara maria bomböragwo ni kihuhükano? **19** Kuugagwo atiri, 'Ngai aigagira ciana iberithia ria ithe wao.' No riri, ni kaba Ngai aherithie mündü ücio we mwene, niguu amenye niehitie! **20** Maitho make nimeyonere mwanangiko wake mwene; niarekwo akunde mang'uri ma Mwene-Hinya-Wothe. **21** Ni ündü-ri, anga no eetangaga ha ühoro wa andu ake aria agaatiga na thuutha, matuku make maathira? **22** 'Ni küri mündü o na ümwe üngihota küruta Mürungu ati niguu agie na ümenyo, kuona ati Mürungu niwe ütuwanagira ciira, o na agatuira aria atüügirrie müno? **23** Ni küri mündü ükuuaga ar na hinya wake wothe, ar mügitire wega biü, na ar na thayu, **24** mwiri wake üheetwo irio wega, na mahindi ma mihiimo yake mara o maigü. **25** Mündü üngi agakua ar na marüri ma ngoro, atari aakenera kindü kiega o na ki. **26** Makomaga o ro ündü ümwe tüiri-ini, na eer-ri, igunyü ikamahumbira. **27** 'Ni nünjüü wega üria müreeciira, ngamenya mathugunda manyu maakühitiria namo. **28** Mürooria atiri, 'Rü nyumba ya mündü üria münene ikiri ha, na hema iria andu aaganu maratüüraga-ri, ikiri ha?' **29** Kai mütarü muoria andu aria mathiiga ng'endo? Kai mütarümbüyagia üria mamwiraga: **30** ati mündü üria mwaganu ni aigugirwo tha müthenya wa müfino, ati niahanokagio müthenya wa mang'uri? **31** Nüü üreganaga na mitugo ya mündü mwaganu maitho-ini make? Nüü ümürihagia küringana na maündü maria aaneke? **32** Atwaragwo mbirira-ini, nayo mbirira yake ikarangagirwo. **33** Tüiri wa gütuamba nüri müro harü we; andu othe niwe marümagirira, na kirindi gitingarika githiiga mbere yake. **34** 'Mwakhota atia küühoerita na ndeto cia tühü? Hatiri kindü gitigaru harü macookio manyu tiga o maheeni!'

22 Nake Elifazu üria Mütemaani agicookia atiri: **2** 'Mündü aahota küguna Mürungu? O na mündü müügi-ri, akihota kümüguna? **3** Ni gikeno kiriku üthingu waku üngirehere Mwene-Hinya-Wothe? Ni uumithio ürikü angügia naguo angikorwo müthire yaku ndiri ücuuke? **4** 'Arakürüithia na agagüthitanga ni ündü wa witiigiri Ngai waku? **5** Githi waganu waku ti münene? Mehia maku-ri, makiri müthia? **6** Wetirie ügitiri kuuma küri ariu a thoguo hatari gütümi; niwaurire andu nguo, ükimatiga njaga. **7** Aria anogu ndwamaheire maai, na niwaimire aria ahüta irio, **8** o na gütüka warü mündü üri hinya, üri na münganda: mündü üheetwo gütüo, na watüüraga kuo. **9** Niwaingatire atumia a ndigwa matari na kindü, na ükiniina hinya wa aria matari na maithe. **10** Nikiü üthiürüüküirio ni mitego, nikiü thüina wa narua ükumakagia, **11** nikiü ütumanirwo ni nduma, ükaremwo nikuona, na nokio müüyüro wa maai ükühubanirrie. **12** 'Githi Ngai ndari o küü igürü o igürü? O na ta kione üria njata iria iri igürü müno itüügirite! **13** No riri, wee üroiga atiri, 'Mürungu ni atia angimanya? No atuanire ciira nduma-ini ta ino? **14** Matu matumanu nimamühumbirite, ni ündü ücio ndangituona riria egüceera küü igürü gacübiri. **15** Ügütüura ügeraga o njira ya

tene iria andu aaganu managerera? **16** Nimahuririo ihinda riao ritanakinya, mithingi yao igithererio ni müyüro wa maai. **17** Nao meerire Mürungu atiri, 'Tigana na ithu! Mwene-Hinya-Wothe-ri, angitwika atia?' **18** No riri, niwe waiyüirrie nyumba cioa na indo njega, ni ündü ücio ni njikaraga haraaya na kirira kia andu aria aaganu. **19** 'Andu aria athingu nimeyonagira mwanangiko wa acio aaganu, magakena; aria matari na üuru mekite mamanyürüragia makiugaga atiri: **20** 'Ti-itherü thü ciitü ninyanange, mwaki nücinite ütonga wao.' **21** 'Athikira Ngai üikare üri na thayu nake, ündü üyü niguu ügaakühere ügaaciru. **22** Itikira ürutani wa kanua gake, na üige ciugo ciake ngoro-ini yaku. **23** Üngicookerera ücio Mwene-Hinya-Wothe, niügükwamükira; üngieheria waganu küraya na hema yaku, **24** na üte ngümba ciaku cia thahabu rüküngü-ini, na thahabu yaku ya Ofiri ümite na küü ndwaro-ini cia mahiga küü mükuru-ini, **25** händi üyo ücio Mwene-Hinya-Wothe agaatuika thahabu yaku, na atuike betha iria njega müno harü we. **26** Ti-itherü, händi üyo nüükona gikeno thüini wa ücio Mwene-Hinya-Wothe, na nügatiirira Ngai üthiü waku. **27** Nükamühooya, nake niagakügua, nawe nükahingia mühitwa yaku. **28** Üria watua wikwo niguu ürikagwo, naguo ütheri ni ükaara njira-ini ciaku. **29** Händi iria andu angü manyiilio, nawe ükoiga, 'Nimatüügirio!' Händi üyo niakahonkia aria maküte ngoro. **30** Niakahonkia o na üria üri na ücuuke, ahonkia ni ündü wa ütheru wa moko maku.'

23 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** 'O na ümüthi güteta gwakwa no kürüri; guoko gwake nikünditühire o na ngücaayaga üguo. **3** Naari korwo nünjüü küria ingümuona; Naari korwo no hote güthii küria aikaraga! **4** Ingüyaririra harü we, njiyürie kanua gakwa ihooto. **5** No nyende kümenya üria angünjookeria, ndicüüranie üria angünjüra. **6** No anjükirire na ühoti wake münene? Aca, ndangihafiriria na thitango. **7** Hau-ri, mündü mürüngiriru no atware ciira wake mbere yake, na ni njohorithio kuuma küri münjirithia nginya tene. **8** 'No riri, ingithii mwena wa irathiro, we ndari kuo; ingithii mwena wa ithüiro, ndiramuna. **9** Händi iria arü wira-ini mwena wa gathigathini, ndimuonaga; riria athii mwena wa güthini, ndimuonaga o na hanini. **10** Nowe-ri, niooü njira iria ngeragira; araikia küngeria, ngoima haana o ta thahabu. **11** Magürü makwa moimite makinya make thautha; nümagirira njira yake itekwahüka na mwena. **12** Ni nditiganirrie maathani ma miromo yake; njikiriire ciugo cia kanua gake gükira irio ciakwa cia o müthenya. **13** 'No riri, arügamaga arü o wiki; nüü üngihota küregana nake? Ekaga o üria ekwenda. **14** Ahingagia ündü üria andüirire, na arü o na mübango müngi ta üyo anjigire. **15** Küü nikiü gütümite nyiitwo ni kimako ndi mbere yake; ndeciira maüdü macio mothe-ri, ngamwitiigira. **16** Mürungu niatümite ngoro yakwa yürwo ni hinya; ücio Mwene-Hinya-Wothe niatümite nyiitwo ni guoya. **17** No riri, ndikiritio ni nduma, ni nduma üyo ndumanu ihumbirite üthiü wakwa.

24 'Ni kii kigiragia Mwene-Hinya-Wothe araaririe mahinda ma ciira? Ni kii gütümaga aria mamüü meterere müthenya ta üyo o tühü? **2** Küri andu meeheragia mahiga ma mühaka, na makariithia ndüuru cia mahiü iria maiyite. **3** Moyaga ndigiri ya mwana wa ngoriai, na magakua ndegwa ya mütumia wa ndigwa itüke ya kürugamirira thüiri wao. **4** Ni meeheragia andu aria abatari njira-ini, na makahatirira athüni othe a büürü magatüma mathii makehithe. **5** O ta njagi cia werü, nguo andu aria athüni marokagira wira wa kühaara kindü gä

küria; kuu бүрүрү үрiа үтагiага кiндү нiкуо марутага ирiо сiа күһе сiана сiао. **6** Monganagia ngaragatha migunda-ini, na makahaara matigari migunda ya mithabibu ya aria aaganu. **7** Maraaraga njaga ni kwaga ngu; matiri kindu gia kwihumbira riria kwagia heho. **8** Maconjoragio ni mbura ya irima-ini, nao makenyiitirira mahiga ni undu wa kwaga ha kwiyua. **9** Mahuragia mwana wa ngoriai kuuma nyondo-ini; nako gakenge ka muthiini gatahagwo ni undu wa thiri. **10** Mathiiga njaga ni kwaga ngu; makuuaga itia cia ngano, no magatigwo mari o ahutu. **11** Mahihagira ndamaiyu mitaro-ini; nio makinyangaga ihihiro cia ndibe o magikuaga ni nyoota. **12** Mucayyo wa aria marakua niruaguuo ukuma itura inene, nayo mioyo ya aria agurarie no gukaya irakaya ikenda uteithio. No Ngai gutiri mundu aratuira ciira ni undu wa gwika uuru. **13** “Ni kuri andu aria mareganaga na utheri, na matiui njira ciaguo, o na kana magaikara tucira-ini twaguo. **14** Hindi iria gwatuka-ri, mutiragani ookagira akooraga athiini na abatari; ningi utuku agatuika ta mutici. **15** Riitho ria githaria rietagirira kugie mairia; kiraga atiri, ‘Gutiri riitho o na rimwe ringinyona,’ na gigaikara kihithite uthiu. **16** Riria kuri nduma-ri, niguo andu matuaga nyumba, no muthenya magatinda mehingiire; matindaga undu wa utheri. **17** Nigukorwo andu acio othe-ri, nduma iria ndumanu niyo rucini rwa; magiaga urata na imakania cia nduma. **18** “No riri, o ni muthuyi uria urerete iguru ria maa; igai riao bururi-ini ni irume, na ni undu ucio gutiri mundu ithiiga migunda-ini ya mithabibu. **19** O ta uria riua na urugarini iniaga maa ma tharunji-ri, uguo noguo mbirira ihuragia aria mehithe. (Sheol h7585) **20** Nayo nda iria yamaciarire ikariganirwo nio, igonyu nacio ikamaria; andu aria aaganu maticookaga kurikanwo, no moingagwo ta muti. **21** Mariga indo cia mutumia thaata na uria utari kaana, na matiaguagia mutumia wa ndigwa tha. **22** No Ngai, ni undu wa uhoti wake, niakururagia aria mari hinya; o na mangihaanda wega-ri, matiri na mwihoke ati nimagatuira muoyo. **23** We no ametikirie maikare mahurukite makiguaga ta matari na ugwati, no maitho make nimacuthagirira njira ciao. **24** Nigukorwo matuugagiro o kahinda kanini, magacooka makeehera; maikurukagio na magakua o ta andu aria ang othe; makeeheragio o ta igira cia ngano. **25** “Akorwo uguo tigo gutari-ri, nuu ungionania ati nindaheenanania, na agitue ciugo ciakwa cia tuhu?”

25 Nake Bilidadi uria Mushihi agicookia atiri: **2** “Wathani na gwitigirwo ni cia Ngai; niwe uhaandaga watho kuu iguru o iguru muno. **3** Mbutu ciake no itarike? Nuu utaaragirwo ni utheri wake? **4** Mundu aakihota atia gukorwo ari muthingu mbere ya Muringu? Mundu uciaritwo ni mundu-wa-nja-ri, akihota atia gutuika mutheru? **5** Angkorwo o na mweri ti mucangararu, na njata ti theru maitho-ini make-ri, **6** mundu na no ta kigonyu, o we muru wa mundu-ri, ndakiri munyihire muno makiria!”

26 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** “Ka’i uri guteithia uria utari na uhoti-! Ka’i uri kuhonokia guoko kuria gutari na hinya-! **3** Ka’i uri gutaara mundu utari na ugi-! Na atiri, kai niwonanithe umenyo munene-! **4** Nuu waguteithia kwaria ciugo icio? Na ni roho wa’u waria na kanua gaku? **5** “Aria akuu mari na ruo runene, o acio mari rungu rwa maa na kiria giothe gituraga kuo. **6** Gikuu nikiguanie mbere ya Ngai; mwanangiko ukarite utari mihumbire. (Sheol h7585) **7** Atamburukagia matu ma mwena wa gathigathini iguru

ria kundu gutari kindu; nayo thi ndari kindu amicunjurithe nakio. **8** Athayaga maa’i thini wa matu make, no matu macio matingitemburwo ni uritu wamo. **9** Ahumbagira uthiu wa mweri riria waiganana, agatamburukia matu make iguru riaguo. **10** Niekirite rukiriri iguru ria maa, rukahakania utheri na nduma. **11** Itugi iria itiriire iguru ni ithingithaga, ikagegearaga ni undu wa ikuumana riake. **12** Niourugire maa’i ma iria na undu wa hinya wake; na ni undu wa ugi wake niatinaangirire Rahabu tucunji. **13** Mihumu yake niyo yathakaririge iguru; guoko gwake ni gwatheecire nyoka iria inyororokaga na ihenya. **14** Atiri, ino no mithia ya mawira make; kai no kamuheehi kanini tiguaga ka uho ro wake-! Nuu ungitaitukirwo ni marurumi ma uhoti wake?”

27 Nake Ayubu agithi na mbere na mario yake, akiuga atiri: **2** “Ti-itheru o ta uria Muringu aturaga muoyo, o we unyimite kihooto, ucio Mwene-Hinya-Wothe, uria utumite ngie na ururu ngoro-ini-ri, **3** hindi iria yothe ni ngutuira muoyo, nayo mihumu ya Ngai iri maniru-ini makwa, **4** miromo yakwa ndikaaria maundu ma waganu, na ririmi rwakwa rutikaaria maheeni. **5** Ni ndigetikiria ati ni inyu muri na kihooto; nginya riria ngaakua, ndigakaana ukindiriku wakwa. **6** Nungutuira uthingu wakwa na ndikaureka; thamiri yakwa ndikanjiirithia riria rothe ngutuira muoyo. **7** “Thu ciakwa irogituika ta aria aaganu, aria mari muku na ni marotuika ta aria matari kihooto! **8** Tonduri, kurigiro kia uria utari mwigiri Ngai giriri kiriku akua, hindi iria Ngai ooya muoyo wake? **9** Muringu niakiguaga gukaya gwake riria akorwo ni minyamaro? **10** Niakenagira ucio Mwene-Hinya-Wothe? Niakagira Ngai mahinda mothe? **11** “Ningumuruta uho rwigi uhoti wa Muringu; ndikuhitha njira cia Mwene-Hinya-Wothe. **12** Inyuothe nimwioneire maundu macio. Kiriri yak’i mario ino itari kiene? **13** “Uu niguo Muringu aathagiriaria arian aaganu, na nirio igai riria mundu uria utari tha aamukagira kuuma kuri Mwene-Hinya-Wothe: **14** O na ciana ciake ciangitha atia, ciathiririo ruhiu rwa njora; ruciaro awake rutikoono irio cia kurugiana. **15** Muthiro niguo ukaaninukia aria agaatiga thuutha wake, na atumia ao a ndigwa matikamaririra. **16** O na angionanirira betha ta rukungu, na agie na nguo nyingi ta hiba cia ruumba, **17** kiria egucokanirira gikehumbwo ni uria muthingu, na aria matari mahitia nio makaagayana betha yake. **18** Nyumba iria aakaga no ta nyumba ya kihuruta, ningi no ta githunu giakitwo ni murangiri. **19** Agaakoma ari mutongu, no ndagacooka gwika uguo ringi; akaahingira maitho akore gutiri kindu ari nakio. **20** Imakania imukoragira ta muiyuro wa maa; kihuhukania gikaamuhuria utukig. **21** Ruhuru rwa mwena wa Irathi ruuyuoga akabuira; rumweheragia kuria aturaga. **22** Rumuhurutaga rutar na tha o riria aorori hinya waruo. **23** Ruhuraga hi rukamukenerera, na rukagamba ta nyoka rukamuruta kuria aturaga.”

28 “Ni kuri handu haria betha yenjagwo o na ni hari handu haria thahabu itheragiro. **2** Kigera kirutagwo kuuma tiri-ini, nakio gicango kirutagwo mahiga-ini giatwewio. **3** Mundu nikuniina ainiaga nduma; acaragia mahiga macio nginya kuria kiriku muno, o kuu nduma iri ndumanu muno. **4** Mundu aturikagia irima thi kuraya na kuria andu matuura, agakinya kundu kuria mundu aariganirwo niguthiiga; kuu kuraihaniririe na andu nikuo acunjuuraga akiereeraga. **5** Thi nikuo kuumaga irio, no na kuu thini mihuro kugarurukite gikahaana ta gicinwo na mwaki; **6** mahiga-ini ma thi nikuo kuumaga yakuti iria ya bururu, na muthanga wayo ukoragwo

na ngũmba cia thahabu. 7 Gütiri nyoni ndia-nyama yũ gacira kau kahithe, na gatiri konwo ni riitho rĩa hũngũ. 8 Nyamũ iria ciĩtiĩaga itiri ciagathiĩra, o na gütiri mũrũũhi ukageragĩra. 9 Guoko kwa mũndũ gũtharĩkagĩra gũkanyiĩta ihiga rĩa nyaigĩ, na gũkaguĩra itina cia irĩma. 10 Enjaga mungu ũgatũrĩkia rwaro rwa ihiga; maithe make makionaga igĩna ciaruo ciothe. 11 Ethaga itwe cia njũũ, na indo iria hithe agaciũmiria ũtheri-inĩ. 12 “No ũũgĩ-rĩ, ũngĩoneka kũ? ũmenyo ũtũũraga kũ? 13 Mũndũ ndangĩmenya thogora wa ũũgĩ; ndũngĩoneka bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. 14 Kũria kũriku mũno kuugaga atĩri, ‘Ndũri thĩnĩ wakwa;’ narĩo iria rĩkoiga atĩri, ‘Ndũri gũkũ gwakwa.’ 15 Ndũngĩgũrĩka na thahabu iria therie mũno, kana thogora wago ũthimwo na betha. 16 Ndũngĩgũrĩka na thahabu ya Ofiri, kana ũgũrĩke na onigithi irĩa irĩ goro mũno, o na kana yakuti irĩa ya bururu. 17 Thahabu kana icicio-rĩ, itingĩhota kũgerekanio naguo; o na kana ũkũũranio na mathaga ma thahabu. 18 Mariciano kana ngenyekenyo iria cia goro itiaĩgĩĩre kũgwetanio naguo; thogora wa ũũgĩ ũkĩrite wa ruru irĩa ndune. 19 Yakuti ya Kushi ndĩngĩigananio naguo; o na ndũngĩgũrĩka na thahabu irĩa therie mũno. 20 “Hakĩri ũguo-rĩ, ũũgĩ ũngĩkiũma nakũ? ũmenyo ũtũũraga kũ? 21 Nĩmũhithe kũri maithe ma ciũbwe ciothe iria itũũraga muoyo, ũkaihitho o na nyoni cia rĩera-inĩ. 22 Mwanangĩko na gĩkuũ ciugaga atĩri, ‘No mũhuhu wago ũkinyite matũ-inĩ maitũ.’ 23 Ngai nĩooĩ njira ya gũthũ kũria ũri, na nowe wiki ũũĩ kũria ũtũũraga, 24 nigũkorwo nĩonaga mũthia wa thĩ, na nĩonaga maĩndũ marĩa mothe marĩ rungu rwa igũrũ. 25 Rĩria aathimĩire rũhũho nditi yaru, o na agĩthima maai-rĩ. 26 Rĩria aarũtiire mbura watho irĩmagĩĩre, na agĩtemera rũheni na marurumĩ njĩra-rĩ, 27 nake nĩonire ũũgĩ na akĩũthima; aĩrũmirie na akĩũthuthuuria. 28 Agĩcoka akĩira andũ atĩri, ‘Gwĩtigĩra Mwathani-rĩ, ũcio niguo ũũgĩ, Nakuo gũtheemaga ũuru nĩ ũmenyo.”

29 Ningĩ Ayubu nĩathiire na mbere kwaria, akiuga atĩri: 2 “Naarĩ korwo no haane ũrua nĩndaatariĩ mĩeri irĩa ya tene, matukũ-inĩ marĩa Ngai aamenyagĩĩra, 3 rĩria tawa wake wamũrikaga igũrũ rĩa mūtwe wakwa, na ũndũ wa ũtheri wake ngatuĩkanagĩria nduma-inĩ! 4 Korwo ndariĩ ũria ndatariĩ matukũ-inĩ marĩa ndagaacĩire biũ, hĩndĩ iria kuumĩrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyũmba yakwa, 5 rĩria Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe na mĩ, nacio ciana ciakwa ikandigĩcĩria, 6 rĩria gacira gakwa kaihũgitio nĩ kirimũ kĩa iria, naruo rwaro rwa ihiga rũgaatherũkagĩra tũrũũ twa maguta ma mĩtamaiyũ! 7 “Rĩria ndaathĩiaga kihingo-inĩ kĩa itũũra inene, na ngaĩkarĩra gĩĩ gĩakwa hau kĩarah-o-inĩ-rĩ, 8 aanaake maanyonaga makehehera, nao athuuri makarũgama, 9 andũ arĩa anene maatigaga kwaria, makahumbĩra tũnua twao na moko; 10 miĩgambo ya andũ arĩa marĩ igweta igakirio, nacio nĩmĩ ciao ikanyiitana na karakara. 11 ũria wothe wanjũgaga ngĩaria aaragia wega igũrũ rĩakwa, nao arĩa maanyonaga makangaathĩĩria, 12 nĩ ũndũ nĩndahaturũga arĩa athĩnĩ maakaya mateithio, o na arĩa mataariĩ na maithe maagĩte mũndũ wa kũmateithia. 13 Mũndũ agĩkua nĩandaathimaga; nĩndatũmaga ngoro ya mĩtumia wa ndigwa iĩne. 14 Ndehumbaga ũthingu ta nguo; ciira wa kihooto niguo warĩ nguo yakwa ya igũrũ, o na kiremba gĩakwa. 15 Nĩ nĩ ndaarĩ maithe ma arĩa atumumu, na magũrũ ma arĩa ithua. 16 Ndaarĩ ithe wa arĩa abatari; nĩndaciiragĩĩra o na mũndũ itooĩ. 17 Ningĩ nĩndoinangaga magego ma arĩa aaganu, na ngahuria arĩa maarĩ magego-inĩ mao. 18 “Ndeciiragia atĩri, ‘Nĩi ngaakuĩra gwakwa nyũmba, matukũ makwa marĩ maingĩ ta mũthanga. 19 Mĩri yakwa

igataamba ikinye maaĩ-inĩ, narĩo ireera rikoragwo hong-e-inĩ ciakwa ũtukũ wothe. 20 Riiri wakwa ũgũtũũra werũhagio thĩnĩ wakwa, naguo ũta wakwa ũtũũre ũri mwerũ guoko-inĩ gwakwa.’ 21 “Andũ maathĩkagĩĩria marĩ na kũrĩgĩrĩro, meetagĩĩra kĩrĩa gĩakwa makĩrite. 22 Ndaarĩkia kwaria-rĩ, matiacoookaga kwaria; ciugo ciakwa ciatoonyaga matũ ma kahora ihooreie. 23 Maanjatagĩira ta andũ metereie mbura, na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura irĩa ya kũrĩgĩrĩria. 24 Ndaamathekathekatheka moorĩtwo nĩ hinya makaaga gwĩtikĩia; ũtheri wa ũthĩũ wakwa warĩ wa bata mũno kũri o. 25 Nĩ nĩ ndamoonagia njira, ngaĩkaraga ta ndĩ mũnene wao; ndatũũraga ta mũthamaki arĩ gatagati ga ita rĩake; ningĩ ndaatariĩ ta mũndũ ũria ũhooragĩria arĩa maracakaya.

30 “No rĩu-rĩ, andũ ethĩ kũngĩra nĩmaanyũrũragia, arĩa o na itangĩndire gũturaniĩra maithe mao na ngũi ciakwa cia rũuru. 2 Hinya wa moko mao ũngĩang’ũnire nakĩ, kuona atĩ hinya wao nĩwamehereie? 3 Nĩmathĩnikĩte nĩ ũndũ wa wagi na ng’aragu, ũtukũ-rĩ, moorũũraga bũrũri nyũg’aru, bũrũri mwanangĩko ũkĩriire ihooru. 4 Maahaaraga aaragĩ cia mahuti ma kumbũ kuuma ihinga-inĩ, na irio ciao ciarĩ mĩri ya mũti wa kĩaato. 5 Nĩmaingatirwo kuuma kũri mũngĩ, makiugĩrĩrio ta maarĩ aici. 6 Nĩmahatĩrĩrio maĩkarage mikuru-inĩ ya tũrũũ tũhũũ, kũu ndwario-inĩ cia mahiga na marĩma-inĩ marĩa marĩ thĩ. 7 Maanagia ta nyamũ kũu ihinga-inĩ, makahatĩkanagĩria kũu mahuti-inĩ. 8 Rũciaro rũtarĩ kiene na rũtarĩ rĩitwa, nĩ rwarutũrũrĩwo ruume kũu bũrũri-inĩ. 9 “Na rĩu arĩũ ao maraanyũrũria na rwĩmbo; ngagĩtuĩka wa kuunagwo thimo nĩo. 10 Nĩmathũire na magakaraga haraihu na nĩ; matiĩtigagĩria kũndũra mata ũthũũ. 11 Nĩ ũndũ rĩu Ngai nĩaregeretie ũta wakwa, na akandeehera mathĩna-rĩ, matĩrĩ ũndũ merigagĩrĩria gwĩka marĩ harĩa ndĩ. 12 Mwena wakwa wa ũrio kũri rũrĩrĩ rũratharĩkĩria; maĩgagĩra magũrũ makwa mĩtego, na magaaka ihumbu ciao cia gũũtharĩkĩria. 13 Maharaganagia njira yakwa; mahotaga kũnyũũho o na gũtarĩ na mũndũ ũrĩmateithia. 14 Mokite ta matooonyeire mwanya-inĩ mwariĩ; mokiire gatagatĩ ga kũu kwanangĩku, makaamomokera. 15 Imakania nĩchhootete; gĩtĩio gĩakwa kũmbũrĩtwo ta kihurũtĩtwo nĩ rũhũho, naguo ũgĩtĩri wakwa ũkũbũria ta itu. 16 “Na rĩu muoyo wakwa nĩũtharĩrĩkĩria; matukũ ma thĩna nĩnyũũte. 17 ũtukũ ũtheecangaga mahĩndĩ makwa; ruo rwa gũthegenya rĩtĩndigĩthagĩria. 18 Ngai angũnjakũnjaga ta nguo na ũndũ wa ũhoti wake mũnene; aanyĩitaga ta kanjũ yakwa ngingo-inĩ. 19 Anjikĩtie ndoro-nĩ, ngaũtika ta rĩkũngũ na ta mũhu. 20 “Nĩwe ndĩrakaĩra, o Wee Ngai, no ndũranjĩtika; ndrĩrarũgama, no wee no kũndora ũrandora. 21 Wee nĩũngarũrũkĩte ũtarĩ na tha; ũtharĩkĩire na hinya wa guoko gwaku. 22 Nĩũũhurĩtie, ũkaandĩdika mbere ya rũhũho; ũnyũgutanĩtie kihũhũkianio-inĩ. 23 Nĩnjũũ nĩũkanginya o gĩkuũ-inĩ, ũndware kũria gwathĩrĩrwo arĩa othe marĩ muoyo. 24 “Ti-itherũ gũtĩri mũndũ ũkũngĩrĩra mũndũ ũthũthĩkĩte ngoro, hĩndĩ iria egũkya aethio arĩ mĩnyamaro-inĩ. 25 Nĩ-rĩ, gĩthĩ ndianarĩrio nĩ arĩa marĩ na thĩĩna? Gĩthĩ ngoro yakwa ndĩanaũgĩra arĩa athĩnĩ kieha? 26 No rĩrĩ, rĩria ndeerĩgagĩrĩra wega, ũuru ũgĩũka; rĩria ndaacaragia ũtheri-rĩ, hĩndĩ iyo nduma igũkya. 27 Nda yakwa ndĩtigaga kũruruma; matukũ ma thĩina nĩmanĩngĩĩire. 28 Thĩiaga njĩritie biũ, no ti ũndũ wa kũhĩa nĩ rĩũũ; ngarũgama kũũngano-inĩ ngakaya ndeithio. 29 Nduĩkĩte mũrũ wa nyina na mbwe, ngatuĩka mũthĩrĩtu wa ndundu. 30 Gĩkonde gĩakwa nĩkũgarũrũkĩte, gĩgathita na gĩkoonũka; mwĩrĩ wakwa ũhiũhĩte nĩ ũrugarĩ. 31

Kinanda giakwa kia mugeeto kirutaga o mugambo wa gucakaya, naguo mutiriri wakwa ukaruta o mugambo wa kiriro.

31 “Ni nitwarikanire na maitho makwa ndikanarore müriru ndimwiririre. 2 Ni undu-ri, ka rugai rwa mundu kuuma iguru kwa Ngai rukiri ki? Igai riake ni ririku kuuma kuri ucio Mwene-Hinya-Wothe uri iguru? 3 Githi ti kwanangwo kwa aria aaganu, na mutino kuri aria meekaga maundu mooru? 4 Githi we ndonaga njira ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya riakwa? 5 “Ingikorwo thiiaga na njira itari cia ma-ri, kana kiguru gwakwa gikahiha thii ngaheanianie-ri, 6 Ngai niathime na ratiri cia kihooto, nake nekumenya ati ni ndiri ucuuke; 7 makinya makwa mangikorwo nimahukite makoima njira-ini, nayo ngoro yakwa ingikorwo nitongoretio ni maitho makwa, kana moko makwa makorwo nimathaahitio-ri, 8 hndi iyo kiria haandite kiririo ni andu ang, nacio irio cia migunda yakwa iromunyo. 9 “Ngoro yakwa ingikorwo yanahaenerio ni mundu-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema murango-ini wa mundu wa ituura, 10 hndi iyo mutumia wakwa arothia ngano ya mundu ung, na arume ang tige ni marokoma nake. 11 Nigukorwo undu ucio ni umaramari wa thoni, na ni rihia ria gutuuru ciira ni kiama. 12 Tondü ucio ni mwaki uria ucinaga nginya ukaananga; na niung'amunyite magetha makwa mothe. 13 “Ingikorwo ninymite ndungata ciakwa cia arume na cia andu-a-nja kihooto riria manateta ni undu gwakwa-ri, 14 ni ngeeka atia riria Murungu akaanjukiria? Ngaacookia atia riria ngeetwo nditete uho-ino ucio? 15 Githi ucio wanyuumbire kuu nda ya maitu to we wamooimbire? Githi tiwe watuthondekire turi kuu nda cia aa maitu? 16 “Ingikorwo ndanaima athini kiria maaneririra, kana ngareka maitho ma mutumia wa ndigwa morwo ni hinya-ri, 17 ingikorwo ndiaga irio ciakwa nyiki, ngaaga kugayana na uria utari ithe-ri, 18 (no ni kuuma unini wakwa, mwana ta ucio ndaamureraga o ta uria angiarerirwo ni ithe, na kuuma guciarwo gwakwa nduire ndongoragia mutumia wa ndigwa) 19 ingikorwo ndanoona mundu agikua ni undu wa kwaga nguo, kana ngoona mundu mubataru atari kindu kia kwihumba, 20 na ngoro yake ndiandathimire ni undu wa kumiguithia urugari na guoya wa ng'odu ciakwa-ri, 21 ingikorwo ndanoya guoko gwakwa ngookirira mwana utari ithe, nikumenya ati no nyone wa kundeithia kwagia ciira igooti-ini-ri, 22 hndi iyo guoko gwakwa kurohukira kiande-ini kuge, kuroinikira o irungo-ini. 23 Ni undu nndetigagira mwanangiko uumite kuri Murungu, na ni undu wa gwigira riiri wake, ndingekire maundu ta macio. 24 “Ingikorwo ninjigite mwihoko wakwa haru thahabu, kana ngeera thahabu iria therie muno atiri, ‘Wee niwe ugutiri wakwa,’ 25 ingikorwo ndanakenga utonga wakwa munene, kana ngakenera uumithio uria moko makwa macariire-ri, 26 ingikorwo ndanarumbuiya riua riarite, kana mweri ugithi ucangarite, 27 na ngoro yakwa ikheenerio nicio na hito, kana guoko gwakwa gugicikinyiria kimumunyo gia gucitira-ri, 28 o na macio mangituika mehia ma gutuuru ciira, nigukorwo ingitukite mundu utari mwihokeku haru Murungu uria uri iguru. 29 “Ingikorwo ndaanakana ni thu yakwa kuona mutino, kana ngimithekerera riria thina wamikora, 30 no ni ndiri ndetikira kanua gakwa keehie na undu wa kuhoea muoyo wayo kirumi, 31 kungikorwo andu a nyumba yakwa matiri moiga atiri, ‘Nuu utari waria nyama cia Ayubu akahuuna?’ 32 no gutiri mugeni wanaraara njira-ini, ni undu murango wa mucii wakwa utuire uhingurirwo mugendi, 33 ingikorwo ndaanahitha mehia makwa, ta uria andu meekaga, na undu

wa kuhitha mahitia ngoro-ini yakwa 34 tondü wa gwigira kirindi, o na gwigira kumenwo ni mihiriga ngagikira ki na ndiwe nja-ri, 35 (“Naari korwo ndaari na mundu wa kunjigal Riu nndekira ruri rwa kwiyaririra: reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie uho; reke muithitangi andike marua ma thitango yake. 36 Ti-itheru marua macio ingimaigira kiande, ndimehumbete taari thumbi. 37 Njooke ndimehe uho wakwa ikinya gwa ikinya; ndimukuhirire ta ndi munene.) 38 “Korwo mugunda wakwa wakaya, unjukirire, nayo mitaro yaguo yothe ikorwo ikirira maithori, 39 ingikorwo ndanaria maciaro maguo iteekurira, kana ngoraga ngoro cia ene guo-ri, 40 hndi iyo cong'e urukura kuo handu ha ngano, na riya handu ha cairi.” Ndeto cia Ayubu niciathira.

32 Ni undu ucio andu acio atatu nimatigire gucookeria Ayubu, ni undu eeyonaga aru muthingu. 2 No riri, Elihu muru wa Barakeli uria Mubuzi, wa nyumba ya Ramu, niarakaririo muno ni Ayubu ni undu wa gwitua aari na kihooto gukura Ngai. 3 Ngingi niarakaririo ni arata acio atatu tondü nimagite undu mangicookeria Ayubu, o na gutuika nimamutuiriire ciira. 4 Na riri, Elihu aambite gweterera acio ang maarie atanaaria na Ayubu, tondü o maari akuru kumukira. 5 No riria onire ati andu acio atatu matiri na undu ung wa kuuga-ri, agiakanwo ni marakara. 6 Ni undu ucio Elihu, muru wa Barakeli ucio Mubuzi, akiuga atiri: “Ni ndi na miaka minini, na inyu muru akuru; niki ngwigigira, ngaaga umiriru wa kumwira uria njuu. 7 Ndeciiragia atiri, ‘Ukuru niwaagiriire warie; ung wa miaka niwaagiriire kurutana ugi.’ 8 No ni roho uria uri thini na mundu, o yo mihumu ya Mwene-Hinya-Wothe, uheaga mundu umenyo. 9 To aria akuru oiki oogi, na to aria akuru mamenyaga uria kwagiriire. 10 “Ni undu ucio nguuga atiri, ‘Thikiririai; o na ni nungumwira uria njuu.’ 11 Nngwetereire riria mukwaragia, ndathikiririra ihooto cianyu; riria mugucaragia ciugo-ri, 12 nngumutegeire matu biu. No gutiri o na umwe wanyu wonakerie mahitia ma Ayubu; gutiri o na umwe wanyu umcookerie mario yake. 13 Tigai kuuga atiri, ‘Nitugite na ugi; reke Murungu amukararie, no ti mundu.’ 14 No riri, Ayubu ti ni ekwerekie ciugo ciage, na ni ndikumcookeria kiringana na mario wanyu. 15 “Nimamakite, na matiri na undu ung mangiuga; nimarigitwo ni atia mangiuga. 16 no nginya njeterere, ni undu riu nimakirite, tondü ati ru marugamite hau matari na macookio? 17 O na ni nngwaria; o na ni ninguuga uria njuu. 18 Nigukorwo njyuritwo ni ciugo, naguo roho uria uri thini wakwa niurandindikirira; 19 thini wakwa haana ta ndibe iri cuba ngunike, ngaahana ta mondo njeru ya ndibe ikirie gututhika. 20 no nginya njarie huucuke, no nginya ndumure miromo yakwa njookie uho. 21 Ndigutira mundu o na u maithi, kana ngaathirire mundu o na uriku tuhu; 22 ni undu korwo ndi mwara na kugaathirira, Munyuumbi no anjeherie narua.

33 “No ru Ayubu-ri, thikirira ciugo ciakwa; tega matu uige uria wothe nguuga. 2 Ndi hakuhi gutumura kanua gakwa; ciugo ciakwa iri o ruri-ini rwakwa. 3 Ciugo ciakwa ciumite ngoro nungiriru; miromo yakwa yaragia itari na uginga. 4 Roho wa Murungu niwe unyumbite; mihumu ya Mwene-Hinya-Wothe niyo iheaga muoyo. 5 Nawe njookeria, akorwo niukutha; wiharirire uung'ethere. 6 Ni haana o tawe maitho-ini ma Murungu; o na ni ndombirwo na rumba. 7 Kwindingira gutigakumakie, kana guoko gwakwa gukurituhire. 8 “No riri, niuugite ngiuguaga, ngaigua ciugo icio ukiuga ati,

9 'Ndi mūtheru na ndirī na mehīa; ndīkīte ūuru, na ndirī na mahītia. 10 No Ngai nīanyonete na mahītia; andūite thū yake. 11 Nīanjohaga magūrū na mīnyororo; arangagīra njira ciakwa ciothe.' 12 "No ngūkwira atīrī, ūhoro-inī ūyū wee ndūrī na kīhoo, nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkīra mūdū. 13 Ūramūtetia nīkī, atī ndacookagia kiugo kīa mūdū o na kimwe? 14 Nīgūkorwo Mūrungu nīaaragia, rīmwe na njira īmwe, na rīngī akaaria na njira īngī, o na gūtūika mūdū no aage gūkīūrana. 15 Rīmwe akaaragia kīroto-inī na kīoneki-inī gīa ūtukū, rīria andū mahītītwo nī toro mūnene marī ūrīrī, 16 no amaarīe matū-inī mao, na amamakie nīgo amakaanie, 17 nīguo agarīe mūdū atīge kūhītia, na atīgame na mwtīio, 18 nīguo agitīre roho wake kuuma gikuū-inī, na agitīre muoyo wake ndūkaniinwo na rūhīū rwa njora. 19 Nīngī mūdū no arūthīo na gūkomio ūrīrī wa ruo, akorwo na thīna wa mahīndī ūtathiraga, 20 o ngīnya ngoro yake īgathūūra irio, na roho wake īgathūūra irio iria njega mūno. 21 Nyama cia mwtīrī wake īhnjaga īgathīrīkīra, na mahīndī make marīa mataroonekaga makoīmīra. 22 Roho wake ūgakuhīrīria mbīrīra, na muoyo wake ūgakuhīrīria arīa mareehage gīkuū. 23 "No rīrī, angīkorwo harī na mūrāika mwena wake arī mūigūthania, ūmwe harī ngiri, wa kwīra mūdū ūndū ūrwagīrīre, 24 nake amūkīnyīrie wega wake na oige atīrī, 'Mūhonokie ndagatūke wa gūkūrūka mbīrīra-inī; nīnyonete gīa kūmūkūūra nakīo,' 25 hīndī īyo nyama cia mwtīrī wake īgeethīha ta cia mwana; īgaacooka ta ūria ciarī matukū-inī ma wīthī wake. 26 Ahooyaga Ngai ageekwo wega nīwe, onaga ūthiū wa Ngai akaanīria nī gūkena; agacookio ūthīngū-inī wake nī Ngai. 27 Nake agacooka agathīrī kūrī andū akameera atīrī, 'Nīndehīrie, na ngōgomio ūndū ūria warī wa ma, no ndīgana kūherthio ūria ndaagīrīrwo nīkūherthio. 28 Nīakūūrīre roho wakwa ndūkakarūrūkio mbīrīra, na nī ngūtūūra ngenagīra ūtheri ūcio.' 29 "Mūrungu nīekaga mūdū maūdū macio mothe, maita meerī o na kana matatū, 30 nīguo agarīe roho wake ndūkakarūrūkio mbīrīra, nīgeetha ūtheri ūcio wa muoyo ūmūtherere. 31 "Atīrīrī Ayubu, tega matū na ūthīkīrīrie; kīra kī na nī njarie. 32 Wakorwo ūrī na ūndū wa kuuga-rī, njīra; arīa, nīgūkorwo īngīenda woneke ndwīhīte. 33 No akorwo tī ūguo-rī, wee gīthīkīrīrie; kīra kī, na nīngūkūruta ūgī."

34 Nīngī Elihū akiuga atīrī: 2 "Iguai ciugo ciakwa, īnyū andū aya oogī; thīkīrīria, īnyū amenyi a maūdū. 3 Nīgūkorwo gūtū gūthuanāgia ciugo o ta ūria rūrīmī rūcamaga irio. 4 Nītwikūrānīre īthū ēne ūndū ūria wagīrīre; nīwīrute tūrī hamwe ūndū ūria mwega. 5 "Ayubu aroiga atīrī, 'Nī ndīhītie, no Mūrungu nīanjagīthīte kīhoo gīakwa. 6 O na gūtūika ndīrīria ūria kūrī, ndīratuuo mūheenāgia; o na gūtūika ndirī na mahītia, mūguī wake ūngurarītie kīronda gītangīhona.' 7 Nī mūdū ūrīkū ūhaana ta Ayubu, mūdū ūnyuuga kīnyūrīrī taarī maai aranyua? 8 Atwarana na andū arīa mekaga ūuru; agāaga thīrītū na andū arīa aaganu. 9 Nīgūkorwo oigaga atīrī, 'Gūtīrī uumithio mūdū onaga rīria arageria gūkenia Ngai.' 10 "Nī ūndū ūcio gīthīkīrīrie, īnyū andū aya mūrī na ūtaūku. Ūhoro wa kwīhia ūroaga kuoneka harī Mūrungu, Mwene-Hīnya-Wothe aroaga gwīka ūuru. 11 Arīhana mūdū kīringana na ūria ekīte; akamūerehere o kīria kīringaine na mīthīre yake. 12 Gūtīngīhoteka atī Mūrungu no eke mahītia, atī ūria Mwene-Hīnya-Wothe no ogomie kīhoo. 13 Nūū wamūtūire mūrōro wa thī? Nūū wamūtūire mūrūgamīrīrī wa thī yothe? 14 Korwo aagī na muoroto wa kweheria roho wake na mīhūm-rī, 15 andū othe mangīthiranīra hamwe,

nake mūdū acooke rūkūngū-inī. 16 "Akorwo ūrī mūdū ūrī na ūtaūku-rī, īgua ūhoro ūyū; thīkīrīria ūria nguuga. 17 Mūdū ūthīre kīhoo-rī, no ahote gwathana? Ūria ūrī kīhoo, o Ūcio kīhōtī-rī, no ūmūtue mwīhia? 18 Gīthī tī we wīraga athamaki atīrī, 'Inyū mūtīrī kīene,' na akeera arīa marī īgweta atīrī, 'Inyū mūrī aaganu.' 19 o ūcio ūtatīagīra anene maūthī, na ndendaga arīa atongu gūkīra arīa atīhīnī, nīgūkorwo othe nī wīra wa moko make? 20 Makuuaga o rīmwe, o ūtukū gatagatī; andū mainainaga magakua; arīa marī hīnya meeheraagio matahutīo nī guoko kwa mūdū. 21 "Maitho make maikaraga macūtīhīrie mīthīre ya andū; nīonaga mīthīre yao yothe. 22 Gūtīrī handū harī nduma, kana handū harī kīruru kīnene, hangīhithwo nī arīa meekaga ūuru. 23 Mūrungu ndabatārio nīgūthūthūria ndeto cia andū makīria, atī nīguo mōke mbere yake macīrīthio. 24 Ahehenjaga arīa marī ūhōtī atēkūrīna na akarūgamia andū angī īthenya rīa. 25 Tondū we nīamenyaga maūdū marīa meekaga, amang'aurānāgia ūtukū magathūthīka. 26 Amaherīthāgīria waganu wao makīonagwo nī mūdū o wothe, 27 tondū nīmagarūrūkīre magītīga kūmūrūmīrīra, na matīrūmbūyagia njīra yake o na īrīkū. 28 Nīmatūmīre kīrīro kīa arīa atīhīnī gīkīnye hau mbere yake, nī ūndū ūcio akīgua kīrīro kīa arīa abatarī. 29 No rīrī, angīkara akīrīte-rī, nūū ūngīmūtua muhītia? Angīhītha ūthī wake-rī, nūū ūngīmuona? Nowe arī īgurū rīa mūdū na īgurū rīa rūrīrī o ūndū ūmwe, 30 nīguo agitīre mūdū ūtarī na ūngai gwathana, amūgīrie kūgīra kīrīndī mītego. 31 "Korwo mūdū no ere Mūrungu atīrī, 'Nīnjīhītie no ndīkehīa rīngī. 32 Nduta menyē ūria ītarahota kuona; īngīkorwo nīnjīkīte ūuru-rī, ndīgaacooka gwīka ūguo rīngī.' 33 Ngai-rī, no agīkūrīthe kūrīngana na ūria wee ūkwenda rīrīa ūregete kwīrīra? No ngīnya we ūtue itua, no tī nīi; nī ūndū ūcio kīnjīre ūria ūū. 34 "Andū arīa marī na ūtaūku maroigā atīrī, nao andū acio oogī maigūtūe ngīaria manjīrīte atīrī, 35 'Ayubu aaragia atarī na ūmenyo; ciugo ciake nīciagīte ūgī.' 36 Hī, naarī korwo Ayubu aagerio ngīnya mūthīa, nī ūndū macookio make nī ta ma mūdū mwaganu! 37 Nīongereire ūremī harī mehīa make; atīhūāragīra hī cia kīnyūrīrī, na akaingīhia ciugo ciake cia gūtīrīria Mūrungu."

35 Nīngī Elihū akiuga atīrī: 2 "Nīgūwīcīria ūhoro ūyū nī wa kīhoo? Ūroiga atīrī, 'Mūrungu nīekūnjārīrīria atue ndīhītie.' 3 No rīrī, wee no ūramūūria atīrī, 'Kūrī na uumithio ūrīkū harī nīi, na ngūgunīka nakī ndaaga kwīhia?' 4 "No nyende gūgūcookeria ūhoro, wee hamwe na arata aku. 5 Ta rora īgurū wone; ta cūthīrīria matu macio marī īgurū rīaku kūrīya mūno. 6 Ūngīhīa-rī, ūndū ūcio ūngīhītia Ngai atīa? Mehīa maku mangīngīha mūno-rī, ūndū ūcio ūngīmūwīka atīa? 7 Ūngīkorwo ūrī mūthīngū-rī, ūngīmūhe kīi, kana nī kīi aamūkāgīra kuuma guoko-inī gwaku? 8 Waganu waku ūhutāgia o mūdū tawe, na ūthīngū waku ūkahutia o cīana cia andū. 9 "Andū makayaga nī icooki rīa kūhīnyīrīro; mathaithanaga mateithūrwo guoko-inī kwa ūcio ūrī hīnya mūngī. 10 No gūtīrī mūdū uugaga atīrī, 'Ngai ūria wanyūūmbire arī ha, ūria ūheaga mūdū nyīmbo ūtukū, 11 ūria ūtūrūtuga maūdū gūkīra ūria arutaga nyamū ū na werū-inī, o na agatūhe ūgī gūkīra nyoni cia riera-inī?' 12 Ndacookagia rīria andū maakya nī ūndū wa mwtītūgīrio wa andū arīa aaganu. 13 Tī-ītherū, Mūrungu ndathīkagīrīria mathaithana mao ma tūhū; ūcio Mwene-Hīnya-Wothe ndarūmbūyagia mathaithana macio. 14 Gīthī ndakaaga gūthīkīrīria mūno makīria rīria ūkuuga atī ndūramuona, na atī cīara waku ūrī mbere yake, na no ngīnya

thi? Njira akorwo niūū maūndū macio mothe. **19** “Njira ya gūthi kūrīa ūtheri ūtūruga nīrīkū? Nayo nduma ikaraga kū? **20** No ūcitware gwacio? Niūū tūcīra twa gūthi kūrīa itūruga? **21** Ti-itherū wee niūū, nigūkorwo warī mūciare! Wee-rī, niūtūūrīte miaka māingī! **22** “Ūrī watoonya makūmbī kūrīa tharunji ūgītwo, kana ikōna makūmbī kūrīa mbura ya mbembe ūgītwo, **23** o icio njigīte nī ūndū wa mahinda ma thīna, ngaciaga nī ūndū wa matukū ma mbaara na ma kūrīa. **24** Njira ya gūthi kūrīa ūtheri ūgayanagīrio nīrīkū, kana ya gūthi kūrīa rūhuho rwa irathīro rūhurunjagīrwo gūkū thi? **25** Nūū wenjagīra mbura ya kibobotō mūtaro wa kūgerera, kana agatemera mbura ya marurumī njira, **26** nīguo mbura yure būrūri ūtatūruga mūndū, na yure werū kūrīa gūtārī mūndū, **27** nīguo ihūūnagīe kūu gūtiganīrie gūgakira ihoorū, na itūme kūmere nyeki? **28** Mbura nīrī ithe? Nūū mūciara wa matata ma ime? **29** Tharunji yumaga nda ya ū? Nūū ūciaraga mbaa ūrīa yumaga igūrū, **30** rīrīa maaī momaga ta ihiga, rīrīa maaī marīa marī igūrū wa irīa magwatana? **31** “Wee-rī, wahota kuohania njata irīa thaka cia Kīrīmīra? Wahota kuohora mikanda ya njata irīa ciitagwo Karaū? **32** Wahota kuomagaragīa njata irīa ciitagwo Mazarotho o mahinda maacio maakinya, kana wahota gūtongoria Nduba na ciana ciayo? **33** Niūū mawatho ma igūrū? No ūhote kūhaanda wathani wa Ngai ūrūme gūkū thi? **34** “Wahota kwanīrīra nginya mūgambo waku ūkinye matu-inī nīguo kuure wīhumbīre na kīguū kīa maaī? **35** Wee nīwe ūtūmaga heni ithīi na njira ciacio? Nīikūrehagīra ūhoro igakwīra atī, ‘Tūrī haha?’ **36** Nūū waheire ngorō ūgī, kana akīthe mecīria ūmenyo? **37** Nūū ūrī na ūgī wa gūtara matu? Nūū ūngīhota kūinamia ndigīthū cia maaī cia igūrū **38** rīrīa rūkūngū rwatondora, nayo ndoro ikooma ikanyiitana? **39** “Nīwe ūguīmagīra mīrūūthī wa mūgoma wone gīa kūrīa, kana nīwe ūniinagīra mīrūūthī ng’aragū **40** rīrīa ikomereire imamō-inī ciayo, kana rīrīa ikaraga yoheirie nyamū ihinga-inī? **41** Nūū ūheaga ihuru irīo rīrīa tūcui twarīo tūgīkaīra Mūrungu tūkīūrūruga nī kwaga irīo?

39 “Wee niūū rīrīa mbūri cia irīma-inī iciaraga? Wee nīwīroragīra rīrīa thwariga igūciara kaana kayo? **2** Wee nīūtaraga mīeri irīa ciikaraga ingīgaaciara? Niūū hīndī irīa iciaraga? **3** Ciīthunaga igāciara twana twacio; ruo rwacio rwa gūciara rūgathira. **4** Twana twacio twagīraga mwīrī, tūgakūra tūrī na hīnya o kūu gīthaka-inī; tūkinyeaga ihinda rīa kwehera na tūtīcookaga. **5** “Nūū warekereire njagī ithiiaige itārī mūūria? Nūū wamīohorire mīhīndō? **6** Ndaamīheire werū ūtūike mūcīi wayo, nāguo būrūri wa cumbī ūtūike gītūūro kīayo. **7** Ithekagīrīra inegene rīrī thīinī wa itūūra; ndūiguaga mūkairīrio wa mūtwarīthīa. **8** Irīmūthagīra irīma-inī ūgīetha gwa kūrīa, ikahaara kahuti o gothe karuru. **9** “Mbogo ya njamba-rī, yetīkīra gūgītungata? No ikīndīrie mūharatī-inī waku ūtukū? **10** No ūhote kūmīoha matandīko irīme na mūraū? No ikuume thuuḥa ituamba-inī ikīrīmaga na mūraū? **11** No ūmīlhoke nī ūndū atī irī na hīnya mūingī? No ūmītīgore wīra waku mūrītū irutage? **12** No ūmīlhoke ikūrehere ngano yaku, na imīcockanīrīrie kīhuhīro-inī gīaku? **13** “Mathagu ma nyaga mabatabataga nī gūkena, no matingīgerekanio na mathagu na njoya cia nījū. **14** Irīekagīrīa matumbī mayo tīrī-inī na ikamatīga mūthanga-inī magwate ūrugārī, **15** itegwīciirīa atī no makīnywo na magūrū makue, kana marangwo nī nyamū ya gīthaka. **16** Irīkaga ciana ciayo ūuru ta itārī ciayo; ndimakaga atī wīra wayo no ūtūike wa tūhū, **17** nigūkorwo Ngai ndaamīheire ūgī kana akīmīhe igai rīa mwīcīirīrie mwega. **18**

No rīrī, rīrīa yatambūrūkīa mathagu ihanyūke, ithekagīrīra mbarathī na mūmīhaici. **19** “Wee nīwe ūheaga mbarathī hīnya wayo, kana ūkamīhumba ngingo na mūreera? **20** Wee nīwe ūtūmaga irīūge ta ngīgī, ikahahūrā andū na mūtīihīre wayo wa mwītīō? **21** Ihuraga thī na ūcamba igīkenagīra hīnya wayo, ikaguthūka itoonyete mbaara-inī. **22** Ithekagīrīra guoya, itārī ūndū ingītīgīra; ndimakagīo nī rūhīū rwa njora. **23** Thiaka wa mūmīhaici ūbocabocaga mbaru-inī ciayo, hamwe na itīmū rīkūhenīa na mīcengi. **24** Irīrīaga tīrī nī ūrūme; ndingīrūgama ikīndīrie hīndī irīa karumbeta gagamba. **25** Hīndī irīa karumbeta gagamba ūgātīihī, ‘Hi!’ Inyiitaga thaaha wa mbaara irī o haraaya, na ikāiga kayū ka anene a mbaara, o na mbugīrīrio ya mbaara. **26** “Rwīgī-rī, nīwe ūrūhotihagīa kūmbūka na ūgī waku, kana gūtambūrūkīa mathagu maruo rwerekeire mwena wa gūthīnī? **27** Nderī nīwe ūmīathaga yūmbūke na igūrū, na ikēyakīra gītara kīayo igūrū mūno? **28** Itūūruga kīharūrūka-inī kīa ihiga, na nī ho īraaraga; rūhīa-inī rwa ihiga irāaya mūno nī ho mwīgītio wayo. **29** Irī hau nīguo icaragīria gīa kūrīa; maitho mayo moonaga irīo irī o kūrāya. **30** Tūcui twayo tūnyuuga thakame, na handū harīa arīa moragītwo marī, hau nī ho ikoragwo.”

40 Ningī Jehova akīra Ayubu atārī: **2** “Mūndū ūrīa ūrūaga na Mwene-Hinya-Wothe-rī, no amūrute mahīta? Ūcio ūkararagīa Ngai-rī, niākīmūcookerīe!” **3** Nake Ayubu agīcookerīa Jehova, akīmwīra atārī: **4** “Nīi ndagīrīrie o na hanīnī; ndaakīhota atīa gūgīcookerīa? Nīndehumbīra kanua na guoko. **5** Nīandarīrie rīmwe, no ndīrī na macockīo; o na ngārīa rīa keerī, no ndīrī na ūndū ūngī nguuga.” **6** Ningī Jehova akīarīria Ayubu arī kīhuhūkānio-inī, akīmwīra atārī: **7** “Wīhotore ta mūndū mūrūme; nīngīkūūria ciūrīa, nawe ūkīnjookerie. **8** “Gūtua ciira gwakwa na kīhooto-rī, gīthī no ūkūmenererie? Gīthī no ūndue mwīhīa nīgeetha wee ūtūike ndwīhītīe? **9** Wee-rī, ūrī na guoko ta kwa Mūrungu? Wee wahota kūruruma na mūgambo ta wake? **10** Ta kīggemīe na rīri na ūkengi, na wīhumbe gītīō na ūnene. **11** Rekereria marakara mahīū ma mang’ūrī maku, wone mūndū o wothē mwītīi ūmūharūrūkīe, **12** rora mūndū o wothē mwītīi na ūmūnyīhīe, ūmemende andū arīa aaganu o harīa marūngīi. **13** Mathīke othe hamwe tīrī-inī; ūmothe mothīū na nduma kūu mbīrīra-inī. **14** Hīndī ūyo nīi mwene nīngētīkiana nawe atī guoko gwaku mwene kwa ūrīo no gūkūhōnokīe. **15** “Ta rora nyamū irīa itagwo Behemoth, ūyo ndoombire hamwe nawe, na irīrīaga nyeki ta ndegwa. **16** Nī hīnya ūigana atīa irī naguo njohero, na nī ūhoti mūnene atīa ūrī mīkīha-inī yayo ya nda! **17** Irīnagīa mūtīng’oe wayo ta mūtārakwa; nga cia ciero ciayo cīohanītīo hamwe ta mīhīndō. **18** Mahīndī mayo mahāana ta mīberethī ya gīcango, nacio cīga ciayo cīhaana ta irung’o cia kīgera. **19** Nīyo nyamū ya mbere harī cīumbe cia Mūrungu, no rīrī, Mūūmbī wayo nowe ūngīmīkūhīrīria na rūhīū rwake rwa njora. **20** Irīma imīheaga macīaro maacio, na nyamū cīothe cia gīthaka itūūthagīra gūkūhī na kūu. **21** Irīkomaga rungu rwa mahūa ma maaī-inī, ūlīhītīe thīnī wa ithanjī kūrīa kūrī mūtōndo. **22** Mahūa macīo ma maaī-inī makāmīhītha; nakīo kīruru kīa mītī ya irura hūgūrūrū-inī cia karūūi gīkamīthīūrūrūkīria. **23** Rīrīa rūūi ruoka na ndītī, ndīmakaga; nīngītīre, o na Rūū rwa Jordānī rūngīmīūrūrūria ngīnya kanua. **24** Kūrī mūndū ūngīhota kūmīnyīta rīrī ūhūūgīge, kana amītege, amītūrīkie inīūrū na amīkīre kīana kīa rūrīgī?”

41 “No ùhote kùguucùrùria nyamù ìrìa ìitagwo Leviathani na ndwano, kana wohe rùrìmì rwayo na mùkanda? **2** No ùhote kùmìtoonyia rùrigi iniurù, kana ùmitùrikanie rùthìa na ndwano? **3** No ìtinde ìgìgùthaiha ùmùguire tha? No ìkwarìrie na ciugo cia ùhooreri? **4** No ìrikanìre nawe ùthiì nayo, ìtùure ìri ngombo yaku nginya tene? **5** No ùhote kùmìhooreria ta nyoni, kana ùmìoherehe handù nìguo airìtu aku mamìmeemagie? **6** Onjoria no mamikùuranie na indo ciao? No mamìgayanie kùrì onjorithia? **7** No ùhote gùtheecanga rùua rwayo na mìcengi, kana ùtheecange mùtwe wayo na mìcengi ìrìa ìtegaga thamaki? **8** Ùngìmhutia na guoko, ùngìtùura ùrikanaga kigiano kù, na ndùngìgacookera! **9** Mwìrìgìrìro wa atì no ùmìtoorie nì kwiheenia; o kùmìona tu nìkùiganìte gùtùma mùndù amake, orwo nì hinya. **10** Gùtirì mùndù ùrì ùcamba mùiganu wa kùmarahùra. Nù ùngìkìhota kwùndiirìa nì? **11** Nù ùngìnandùra kùndù atì nìguo ndìmùrìhe? Kùndù gùothe kùrì rungu rwa igùrù nì giakwa. **12** “Ndikwaga kwaria ùhoro wa cìga ciayo, o na wa hinya wayo, na wa ùthaka wayo. **13** Nù ùngìhota kùmìaura nguo yayo ya igùrù? Nù ùngìmikuhùrìria amìkìre matamu? **14** Nù ùngìmùrìria kùmìathamia kanua, kau kaiyùrite magego ma kùmakania? **15** Mùgongo wayo ùrì na ngo cìiganìrìrie mìhari, ìkomanìre ikanyitana; **16** o ìmwe ìnyiitanìte na ìrìa ìngì, ùu atì gùtirì riera ringìtoonyera gatagatì ga cio. **17** Igwatanìtio hamwe ìrì nùmu; ìnyiitanìte hamwe ùndù ìtangìtigithùkana. **18** Gùtiha kwayo kùmenùkagia ùtheri; maitho mayo nì ta mìrùri ya rùciinì gùgìthererùka. **19** Imùrì cia mwaki ciumaga kanua-ìnì kayo; ìrathùkagia thandì cia mwaki. **20** Ìrutaga ndogo na manìrù tarì nyùngù ìratherùka ìhagìrìtwo igùrù rìa mwaki wa ithanjì. **21** Mìhùmù yayo ìgwatagia makara mwaki, naruo rùrìrìmbì rùkoima kanua kayo. **22** Ngìngo-ìnì yayo nìho hinya wayo ùkoragwo, ùrìa ùmakagia kùria gùothe gùtunganaga nayo. **23** Mìgùtha ya nyama ciayo nìmìnyiitanu mùno; nì mìrùmu ùu atì ndìngìenyenyeka. **24** Ngoro yayo yùmite ta ihiga, ìkooma ta ihiga rìa gùthìa rìa na thì. **25** Rìrìa yarahùka, arìa marì hinya nìmamakaga; mooraga ìtanamahùra. **26** Gùtirì rùhiù rwa njora rùngìmùka ùndù, o na kana ìtimù, kana mùgu, kana mìcengi. **27** Harì Leviathani-rì, kigera no ta nyeki nyùmù, nakìo gicango no ta gicunjì kùbuthu kìa mùtì. **28** Mìgu ndìngìtùma yùre; mahiga ma kìgùtha no ta mùùngù harì yo. **29** Harì yo njùgùma no ta gacunjì ka rùnyeki rùmù; ìthekagìrira kùbùrìrika gwa ìtimù. **30** Nda yayo nì ta rùgìo rùrì na mageca; ìtigaga ngururo ndaka-ìnì ta cia ngaari ìria ikonyoraga ngano. **31** Ìtùmaga ìria kùria kùriku gùtherùke ta nyùngù, na ìkoiruga ìria ta nyùngù ya maguta ma kwìhaka. **32** Harìa yagerera ìtigaga mùhari ùkùhenia; mùndù no eciirìe atì ndia ìrì na mbu. **33** Gùtirì kùndù kìngìganano nayo gùkù thì; nì kùembe gùtarì guoya. **34** Ìnyùrùragia kùria gùothe gùtùtaga.”

42 Ningì Ayubu agìcookeria Jehova, akìmwìra atìrì: **2** “Nìnjùu atì wahota gwika maùndù mothe; gùtirì mùbango waku ùngìgìrìrika. **3** Nìworìrie atìrì, ‘Nù ùyù ùrahithania kùria gìakwa nì kwaga ùmenyo?’ Ti-itherù ndaarìrie maùndù itaamenyete, maùndù ma magegania ìtangìmenya. **4** “Woigìre atìrì, ‘Thìkìrìria rù, na nì njarie; nìngùkùrìa ciùria, nawe nùkùnjookeria.’ **5** Matù makwa nìmaiguìte ùhoro waku no rù maitho makwa nìgùkuona makuonete. **6** Nì ùndù ùcio nìngwìmena nì mwene, na ndìrìre, ndìhurìrie rùkùngù na mùhu.” **7** Thuutha wa Jehova kwìra Ayubu maùndù macìo-rì, nìerìre Elifazu ùrìa Mùtemaani atìrì, “Nìndakarìtio nìwe na arata aku eerì, tondu mùtiarìtie ùhoro

wakwa ùrìa wagìrìre, ta ùrìa ndungata yakwa Ayubu ìkìte. **8** Nì ùndù ùcio, rù oyai ndegwa mùgwanja na ndùrìme mùgwanja, mùthiì kùrì ndungata yakwa Ayubu, mùkarute igongona rìa njino nì ùndù wanyu ìnyuù ene. Ndungata yakwa Ayubu nìkamùhoera, na nì nìngetikìra mahooya make, na ndìkamwika kùringana na ùrìmù wanyu. Mùtiarìtie ùhoro wakwa ùrìa wagìrìre ta ùrìa ndungata yakwa Ayubu ìkìte.” **9** Nì ùndù ùcio Elifazu ùrìa Mùtemaani, na Bilidadi ùrìa Mùshuhi, na Zofaru ùrìa Mùnaamathi magùka o ta ùrìa Jehova aameerìre; nake Jehova nìetikìre ìhooya rìa Ayubu. **10** Thuutha wa Ayubu kùhoera arata ake-rì, Jehova nìamùcookeirìe ùtonga wake na akìmùhe maita meerì ma indo ìria aarì nacio mbere. **11** Ariù na aarì a nyina othe, na mùndù o wothe wamùu mbere, magùka makìrìanìra nake mùcì gwake, nao makìmùhooreria na makìmùcakaitiia nì ùndù wa mathùna marìa mothe Jehova aamùreheire. Andù acio o mùndù akìmùhe gìcunjì kìa betha na gìcùhì gia thahabu. **12** Jehova nìarathimìre matukù ma mùthia ma muoyo wa Ayubu gùkìra marìa ma mbere. Nìagìre na ng’ondù 14,000, na ngamùra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macookì 1,000, na ndigìri 1,000. **13** Nìacookìre akìgia na aanake mùgwanja na airìtu atatù. **14** Mwarì wa mbere aamùtuire Jemima, na wa keerì aamùtuire Kezia, nake wa gatatù akìmùta Kereni-Hapuku. **15** Gùtirì handù o na ha bùrìri-ìnì wothe hangìonekìre andù-a-nja athaka ta airìtu a Ayubu, nake ìthe wao akìmahe ìgai hamwe na ariù a nyina. **16** Thuutha wa maùndù macìo-rì, Ayubu nìatùrìre mìaka ìgana rìa mìrongo ìna; akìona ciana ciake na akìona ciana ciacio, nginya rùciarò rwa kana. **17** Nake agìkua arì mùkùrù, na arì na mìaka mìngì.

Thaburi

1 Kùrathimwo-rí, ní mündú úria útatwaranaga na útaaro wa andú aría aaganu, kana akarúgama njíra-iní ya andú aría mehagia, o na kana agaakaríra gítí kía aría manyúruranagia. **2** No rírí, ní watho wa Jehova akenagíra, na agecúuranagia úhoró wa watho wake kúrí múthenya kana útukú. **3** Mündú úcio ahaana ta mútí múhaande túmítaro-iní twa maaí, naguo úciaraga maciaro maguo híndí ya mo yakwa, namo mathangú maguo mathiiohaga. Na rírí, úndú o wothé ekaga níguacaagíra. **4** No andú aría aaganu matihaana úguo! Mahaana ta múungú úria úmbúragwo ní rúhuho. **5** Ní úndú úcio andú aría aaganu matigetiiria ciira-iní, kana andú aría ehia metiirie kíungano-iní kía andú aría athingu. **6** Nígúkorwo Jehova níamenyagírira njíra ya andú aría athingu, no andú aría aaganu marí njíra-iní ya kúúra.

2 Ní kii gítúmaga ndúrírí iciiríre gwika úúru na andú mathugunde maúndú ma túhú? **2** Athamaki a thí nímátuíte itua, na aathani magacookania ndundu níguo mookíríre Jehova, na mookíríre Úria wake Múitíríre Maguta. **3** Moigaga atírí, “Nítwóhorei mínyororo yao, na mabíngú mao túmate matweherere.” **4** Úria úkaríre gítí kía únene kúu igurú no gútheka aratheka; We Mwathani-rí, níkúnyúrúria aramanyúrúria. **5** Níngí agacooka akamakúúma arakaríte, na akamekíra guoya múnene ang’úríkíte akameera atírí, **6** “Níí ní níí njígíte Múthamaki wakwa kúu Zayuni, kíríma-iní gíakwa kíria kiamúre.” **7** Níí níngwanírira itua ría Jehova: Jehova aanjíríre atírí, “Wee níwe Múúrú wakwa, úmúthí nínđatúka thoguo. **8** Hooya níí, na níngúkúhe ndúrírí túike igai ríaku, nacio ituri cia thí túike ciaku kíúme. **9** Níúgaciunanga na njúgúma ya kígera ya úthamaki; úgaacihehenja ihaane ta túcunjí twa nyúngú ya ríúmba.” **10** Ní úndú úcio, inyuí athamaki ta kíühígee, inyuí aathani a thí mútaaríke. **11** Tungatírai Jehova múkímwítigagíra, na múkene o múkíinainaga. **12** Mumunyai Múriú, ndakae kúrakara, na inyuí múniínírwó njíra-iní, nígúkorwo mang’úrú make maahota kúrirímúka o rímwe. Kúrathimwo-rí, ní aría othe moragíra hari we.

3 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, kaí thú ciakwa ní nyingí-í! Andú aría manjúkíríre ní aingí múno! **2** Aingí ní aría maraaría úhoró wakwa, makoíga atírí, “Ngai ndangímúhonokia.” **3** No rírí, Wee Jehova níwe ngo ya kúngítíra míena yothé; Wee nowe úúheaga riiri na úgatúgíría mútwe wakwa. **4** Ngayagíra Jehova na múgambo múnene, nake akanjítika arí kíríma-iní gíake kiamúre. **5** Níí ngomaga na ngoona toro; ngacooka ngokíra ríngí, tondú Jehova níwe úndúragia. **6** Ndingítígíra andú makúmi ma ngiri, acio mehaaríire kúnjúkírira na míena yothé. **7** Aráhúka, Wee Jehova! Wee Ngai wakwa, honokía! Thú ciakwa ciothe níwe úcígúhíte thía, na úkoinanga magego ma andú aría aaganu. **8** Úhonokio uumaga harí Jehova. Irathimo ciaku írotúúra na andú aku.

4 Thaburi ya Daudi Njítika ríría ndagúkaíra, Wee Ngai wakwa, o Wee múthingu. Úndeithagie ríría ndí mínyamaro-iní; njiguíra tha na úigue mahoooya makwa. **2** Inyuí, andú aya, ní nginya rí mógútúúra mútúmaga riiri wakwa únyararwo? Ní nginya rí mógútúúra mwendete maúndú ma túhú, na múkarongoragia ngai cia maheeni? **3** Menyai atí Jehova

níeyamúriire aría mamwendete; Jehova níariiguaga ríría ndamúkaíra. **4** Múngírakara mútikehie; ríría múri maríri-iní manyu-rí, thuthuuragíai ngoro cianyu mwíkiríire. **5** Rutagai magongona maría magíríire, na mwíhokage Jehova. **6** Kúrí andú aingí maroria atírí, “Núú úngítuonia maúndú mega?” Wee Jehova reke útheri wa gíthiithi gíaku útwaríre. **7** Wee níúnjyúrtíite gíkeno kínene ngoro-iní yakwa, gúkira kíria makoragwo nakío híndí ya búthi wa ngano na ndíbei ya múhíhano. **8** Níí ndíríkomaga na nyonage toro ndí na thayú, nígúkorwo Wee Jehova níwe úkaraga úúmenyereire wega.

5 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, igua ciugo ciakwa, na úigue gúcaaya gwakwa. **2** Thikíríria nígúkaíra úndeithie, Múthamaki wakwa na Ngai wakwa, nígúkorwo níwe ndírahooya. **3** Wee Jehova-rí, o rúciiní úríguaga múgambo wakwa; o kírooko ndírígíaga mabataro makwa mbere yaku, na ngeterera macookio ndí na kíirígíríro. **4** Nígúkorwo Wee ndúrí Múrungu wa gúkenera úúru; níngí andú aría aaganu ndúngítúúranía nao. **5** Andú aría etííí matingírúgama mbere yaku; andú aría othe mekaga maúndú mooru níumathúire. **6** Andú aría maaragia maheeni níumaniinaga; nao aría maitaga thakame na makahaenanía, Jehova níamathúire. **7** No níí-rí, ní úndú wa tha ciaku níngí, níngúka ndoonye nyúmba yaku; ndínyíhítie nyinamíríre ndorete hekarú-iní yaku theru. **8** Wee Jehovah-rí, ndongoria na úthingu waku; ní úndú wa thú ciakwa-rí, rúngaria njíra yaku mbere yakwa. **9** Túna twacio tútíaragia úhoró úngíhokwo; ngoro ciacio cýúrtíre mwanangiko. Mímero yacio ní ta mbírira ngunúre; ciaragia maheeni na rúrímí rwacio. **10** Wee Ngai, matue nímahítíite! Reke magúithio ní míbango íyo yao ya ungunamania. Maimange ní úndú wa mehía mao maingí, nígúkorwo nímakúremeire. **11** No rírí, reke aría moragíra hariwe makene; nímarekwo mainage híndí ciothe ní gúkena. Tambúrúka úgítíri waku igurú ríao, níguo aría mendete ríitwa ríaku magúkenagíre. **12** Ní úndú tí-ítherú Wee Jehova níurathimaga andú aría athingu; útúúraga úmairígíire na wega waku taarí ngo.

6 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndúkadúúthie úrí na marakara, o na kana úúheríthie úrí na mang’úrú. **2** Jehova, njiguíra tha, nígúkorwo níhírítwo ní hinya; Wee Jehova honia, nígúkorwo mahíndí makwa marí na ruo rúnene. **3** O nayo ngoro yakwa íri na ruo rúnene. Ní nginya rí, Wee Jehova, ní nginya rí? **4** Wee Jehova, cooka, úka úúthare; honokia tondú wa wendo waku úria útathiraga. **5** Gútíri mündú úngúkúríkana arí múkuú. Núú úkúúocaga arí thíni na mbírira? (Sheol h7585) **6** Níí ndí múnogu múno ní úndú wa gúcaaya; útukú wothé njíhúgagía úríri wakwa na kíríro, na ngaconjoria gítí gíakwa na maithori. **7** Maitho makwa matirona wega ní úndú wa íhooru; nímaroora ní úndú wa thú ciakwa ciothe. **8** Njehereraí inyuí aría othe mwíkaga úúru, nígúkorwo Jehova níaguíte kíríro gíakwa. **9** Jehova níaguíte ngímúthaitha anjúguire tha; Jehova níetikíríte íhooya ríakwa. **10** Thú ciakwa ciothe nígaconoka na imake; igaacooka na thuuha o rímwe iconokete.

7 Thaburi ya Daudi Wee Jehova Ngai wakwa, níngwíhitha hariwe; honokia na úúthare kuuma kúrí aría othe manyingatíthagia, **2** tondú waga gwika úguo mekúndembúrangá o ta múrúúthi, o na mandíngie icunjí hatarí mündú úngíndeithía. **3** Wee Jehova Ngai wakwa, nígúkorwo nínjíkíte úndú úcio, na ngorwo njíkíte úúru na moko makwa, **4** na níngúkorwo njíkíte mündú úúru úria útarí na haaro na níí, kana ngatunya thú yakwa kíndú hatarí gítúmi-rí,

5 hīndi iyo kireke thū yakwa iñyingatithie na iñnyiite; tūma irangiririte muoyo wakwa tīrri-inī, na itūme ngome rūkungū-inī. 6 Arahūka Wee Jehova, marakara-inī maku; rūgama ūkūrīre thū ciakwa na marūrū. Ūkīra Wee Ngai wakwa, ūtuanīre ciira na kihooto. 7 Andū a ndūrīrī arīa monganīte nīmagūthiūrūrūkīrie. Mathamakīre ūrī kūu igūrū; 8 Jehova niagūtīre andū othe ciira. Wee Jehova, ndūrīra ciira, kūringana na ūthingu wakwa, na kūringana na ūrūrīgīrū wakwa, Wee Ūrī-Igūrū-Mūno. 9 Wee Ngai mūthingu, o Wee ūthuthuuragia meciiria na ngoro, kinīya ūhinya wa andū arīa aaganu mūthia, na ūtūme andū arīa athingu matūūre na thayū. 10 Ngai-Ūrī-ūrī-Igūrū-Mūno niwe ngo yakwa, ūrīa ūhonokagia arīa arūrīgīrū ngoro. 11 Ngai niwe ūtuanīra ciira na kihooto, nī Mūrūngū ūrīa wonanāgia marakara make o mūthenya. 12 Mūndū angiaga kūgarūrūka, nekūmūnoorera rūhiū rwake rwa njora; ūta wake niātūngite na akaūgeeta. 13 Nīhaārīrie indo ciake cia mbaara cia kūūragana; akahaārīria mīguī yake ikūrīrīmūka mwaki. 14 Mūndū ūrīa ūgite nda ya waganu, na akooha nda ya thīina, aciārāga maheeni. 15 Mūndū ūrīa wenjaga irima na akarīthikūria, agūtūaga o irima rīu enjete. 16 Thīina ūrīa aambīrīrie ūmūcookagīra we mwene, haaro yake ikamūgwīra mūtwe wake mwene. 17 Nīngūcookeria Jehova ngaatho tondu wa ūthingu wake, na ngooce rītwa rīa Jehova Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno na rwīmbo.

8 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, o Wee Mwathani witū, kāi rītwa rīaku nī inene gūkū thī yothe-ī! Nīūgīte rīiri waku o igūrū matu-inī. 2 Nīūtūmīte rūgooco ruume tūnua-inī twa ciana na twa ngenge, nī tondu wa thū ciaku, nīguo ūkīrie ūrīa ūrī maku nawe o na mwīrīhīria. 3 Rīria ndecūūrania ūhoro ūkonīi igūrū rīu rīaku, ngooona wīra wa ciara ciaku, mweri na njata icio wīkīrite kuo-rī, 4 mūndū akīrī kī tondu ūkaraga ūkīmwīciāragia, nake mūrū wa mūndū akīrī kī atī nīkio ūmūmenyagīrīra? 5 Watūmīre atigie o hanini aiganane nawe, na ūkīmūhumba thūmbī ya rīiri o na gitīo. 6 Wamūtūire wa gwaithaga mawīra ma moko maku; ūkīgia indo ciothe rungu rwa makinya make: 7 ndūrūu ciothe cia mbūrī na cia ng'ombe, na nyamū cia githaka, 8 na nyoni cia rīera-inī, na thamaki cia iria-inī, na kīria giothe kīgeragīra kūu iria-inī thīinī. 9 Wee Jehova, o Wee Mwathani witū, kāi rītwa rīaku nī inene gūkū thī yothe-ī!

9 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūkūgooa na ngoro yakwa yothe; nīngūgana maūndū maku mothe ma magegania marīa wīkīte. 2 Nīngūcānjamūka na ngenge nī ūndū waku. Nīngūina rwīmbo ngooce rītwa rīaku, Wee Ūrī-Igūrū-Mūno. 3 Thū ciakwa icookaga na thuutha, ikahīngwo igathira irī mbere yaku. 4 Nīgūkorwo nīūtīrīrīre kihooto giakwa na ciira wakwa; nīūkarīrie gītī gīaku kīa ūnene, na ūgatua ciira na ūthingu. 5 Nīūrūthīthie ndūrīrī na ūkaniina andū arīa aaganu; namo marītūwa mao ūkamatharia tene na tene. 6 Thū nīcūkīnyīrie mwanangiko ūtathiraga, nīwanangīte matūūra macio manene; o na kūrīkanwo kwao nīgūthīrīte. 7 Jehova athamakaga ngīnya tene; nīahaandīte gītī gīake kīa ūnene nīguo atuanīre ciira. 8 Nīagatūira andū a thī ciira na kihooto; nīagathamakīra ndūrīrī o ta ūrīa kwagīrīre. 9 Jehova niwe rīūrīro rīa arīa ahīnyīrīrie, kīhītho kīrī hinya hīndī ya mathīina. 10 Arīa moōi rītwa rīaku nīmarīkīwīhokaga, nīgūkorwo Jehova ndūrī watiganīria arīa makūrōngorāgia. 11 Inīrai Jehova nyīmbo mūmūgooce, o ūcio ūkarīrie gītī gīake kīa ūnene kūu Zayuni; umbūrīrai andū a ndūrīrī maūndū marīa ekīte. 12 Nīgūkorwo

ūcio ūrīhanagīria thakame nīamarīrikanaga; kīrīro kīa andū arīa ahīnyīrīrīku ndakariganīrwo nīkio. 13 Wee Jehova, ta rora wone ūrīa thū ciakwa iranyarīrai! Njigūira tha, ūnjoe na igūrū, ūndute kuuma ihingo-inī cia gīaku, 14 nīguo nyumbūre ūgooci waku ndī kūu ihingo-inī cia Mwarī wa Zayuni, na ndī kūu ngenagīte ūhonokio waku. 15 Ndūrīrī nīgwīte o irima rīria cienjete; magūrū; magūrū maacio nīmanyītītūwō nī wabu o ūcio ihīthīte wa gūtegana. 16 Jehova nīemenyithanītie na ūndū wa gūtuanīra ciira na kihooto gīake; andū arīa aaganu nīmetegete na wīra wa moko mao ene. 17 Andū arīa aaganu macookaga o mbīrīra-inī, iī-nī, ndūrīrī iria ciothe iriganagīrwo nī Ngai. (Sheol h7585) 18 No rīrī, andū arīa abatari matigūtūira mariganīrie, na kana mwīhoko wa arīa ahīnyīrīrie ūthire ngīnya tene. 19 Wee Jehova, arahūka, Ndūkareke mūndū agīe na ūhootani; reke ndūrīrī itūrwo ciira irī mbere yaku. 20 Wee Jehova, maigūthīe guoya, ūreke ndūrīrī imenye atī cio no andū.

10 Wee Jehova, ūkūrūgama haraaya nīkī? Wīhithaga nīkī hīndī ya mathīina? 2 Mūndū ūrīa mwaganu etīaga rīria ekūhīta andū arīa matarī hinya, rīria magwatīo nī mībango iyo mathugundīte. 3 Mūndū ūrīa mwaganu erahagīra merīrīria ma ngoro yake; arathimaga andū arīa akoroku, na akaruma Jehova. 4 Mūndū ūcio mwītīi ndarōngorāgia Ngai; meciiria-inī make mothe ndecīrīragia ūhoro wa Ngai. 5 Njira ciake ciakaraga iigaacīre hīndī ciothe; we nī mwītīi mūno, namo mawatho maku nīmāmūrīrahīrīrie; we nīkūnyūrūria anyūrūragia arīa marī ūthū nake. 6 Eīrāga na ngoro yake atīrī, “Gūtīrī ūndū ūngīnyīnainia; ndīrīkoragwo ndī mūkenu hīndī ciothe na gūtīrī hīndī ngoona thīina.” 7 Kanua gake kaiyūrīte irumi na maheeni, o na kūguoyohithania; mītangiko na mīario mīūru irī rūrīmī-inī rwake. 8 Aikaraga oheirie andū hakuhi na matūūra: ageterera arīa matarī na ūūru akamooraga, aikaraga acūthīrīrie na hītho mūndū ūrīa ūtarī na mūmūteithia. 9 Aikaraga oheirie o ta mūrūūthi ūrī kimamo-inī kīaguo; agaikara oheirie nīguo anyīite arīa matarī na hinya; anyīitaga arīa matarī na hinya, akamakurūria akamatwara mūtegio-inī wake. 10 Ahehenjaga andū acio matarī na wa kūmateithia, makaringīka; magūtūaga thī nī ūndū wa hinya wake. 11 Eīrāga na ngoro atīrī, “Mūrūngū nīariganīrwo: nīehūmbīrīte ūthīū na ndoonaga.” 12 Arahūka, Jehova! Ambararia guoko gwaku na igūrū, Wee Mūrūngū. Tīga kūriganīrwo nī arīa matarī na hinya. 13 Nī kī gītūmaga mūndū ūrīa mwaganu arume Ngai? Nī kī gītūmaga eīre na ngoro atīrī, “We ndangīrīhania?” 14 No rīrī, Wee Ngai, Wee nīwonaga mathīina o na kīeha, ūkoona ūhoro ūcio ūkawamūkīra moko-inī maku. Mūndū ūrīa ūtarī wa kūmūteithia eeneaga hariwe. Wee niwe mūteithia wa andū arīa matarī maithe mako. 15 Una guoko kwa mūndū ūrīa mwaganu na kwa ūrīa mūrū; mūrīhīe nī ūndū wa waganu wake ūcio ūtangīmenyeka. 16 Jehova niwe Mūthamaki wa ngīnya tene; ndūrīrī nīgūthira ciehere būrūrī-inī wake. 17 Wee Jehova, nīūguaga wendi wa andū arīa anyamaarie; nīūmomagīrīria, na ūgathīkīrīria gūkaya kwao, 18 ūgitāgia andū arīa matarī maithe na arīa ahīnyīrīrie, nīgeetha mūndū, ūrīa ūrī o wa thī, ndagacooke gwikanīra guoya.

11 Thaburi ya Daudi Nī njūrāgīra harī Jehova. Mwachota atīa kūnjīra atīrī: “Ūmbūka ta nyoni ūūrīre kīrīma-inī gīaku. 2 Ta rora, andū arīa aaganu nīmageetete mota mao, makahagīka mīguī yao ndigī-inī nīguo mehīthīte nduma-inī marathe andū arīa atheru ngoro. 3 Hīndī irīa mīthingī irāanangwo-rī, andū arīa athīngu mangīhota gwīka atīa?” 4 Jehova arī thīinī wa hekarū yake theru; Jehova arī gītī-inī gīake kīa ūnene kūu

igürü. Acúthagiríria aríu a andú; maitho make nímamaroragia. 5 Jehova nîaroragia andú aría athingu, no andú aría aaganu na aría mendete haaro-rí, ngoro yake nîmathüire. 6 Andú aría aaganu niakamoiríria marakara maraakana na úbiriti úgwakana; igai ríao ní rúhuho rúría rúcinaga. 7 Nígúkorwo Jehova ní múthingu, na niendete ciira wa kíhooto; andú aría arúngírú nio maríonaga úthíü wake.

12 Thaburi ya Daudi Jehova, túteithie, nígúkorwo andú aría etígiri Ngai nímánínitwo; andú aría ehokeku nímáthíríte makoima gatagatí-iní ka andú. 2 O mündü aheenegia mündü wa itúura ríake; míromo yao ya úhinga yaragia maheeni. 3 Jehova aroetheria míromo yothe ya úhinga, o na nímí ciothe iria ciaragia na mwígaatho, 4 iria ciugaga atírí, “Túkúhootana ní undú wa nímí ciitü; míromo íno túrí nayo ní íitü; mwathi witü akírí ú?” 5 “Tondü wa kühinyírío kwa andú aría matarí hinya, na gúcaaya kwa aría abatari-rí, ríu nîngwarahúka,” úguo níguo Jehova ekuuga. “Nîngúmagítira kuuuma kúri andú aría mamacambagia.” 6 Nacio ciugo cia Jehova itírí mahítia, íhaana ta betha íthererio kírugutíro-iní kia ríumba, ítheretio maita mûgwanja. 7 Wee Jehova níúrítúmenyagírira wega, na útúgitagíre kuuuma kúri andú ta acio nginya tene. 8 Andú aría aaganu macangacangaga marí na mwíftio, ríría undú úria múuru úragathírío ní andú.

13 Thaburi ya Daudi Ní nginya rí, Wee Jehova? Úgútúura úriganírwo ní ní nginya tene? Ní nginya rí úgútúura úúhithíte úthíü waku? 2 Ní nginya rí ngútúura nnganaga na meciiria makwa, na o múthinya ngoragwo na íhooru ngoro-iní yakwa? Ní nginya rí thú yakwa ígútúura níhootaga? 3 Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na únjookerie úhoro. Túma maitho makwa mone, níguo ndikae gúkoma toro wa gíkuü; 4 níguo thú yakwa ndikoige atírí, “Nîndímúhootete,” nao aría marí muku na ní magíkenerer kúgüa gwakwa. 5 No ní ndíhokete wendo waku úria úthathiraga; ngoro yakwa íkenagíra úhonokio waku. 6 Nîngúiníra Jehova, nígúkorwo níanjókíte wega múno.

14 Thaburi ya Daudi Kírímú kíiraga na ngoro atírí, “Gútírí Ngai.” Ní amaramari, cíiko ciao ní njúru; gútírí mündü o na úmwe wíkaga wega. 2 Jehova aroraga ciana cia aríu a andú arí o ígürü, one kana ní harí úrí na úmenyo, o na kana ní harí úrongoragía Ngai. 3 Othe-rí, nímoríte njíra, magatuíka amaramari marí hamwe; gútírí mündü o na úmwe wíkaga wega, gútírí o na úmwe. 4 Andú acio mekaga maündü mooru kaí matamenyaga, o acio maríaga andú akwa o ta úria andú maríaga irio, o acio matakayagíra Jehova? 5 Hau ního marí manyíitüwo ní guoya múnene, nígúkorwo Ngai akíaraga hamwe na thírítü ya aría athingu. 6 Inyuú andú aya aaganu nímuéthúkágia mibango ya aría athíini, no Jehova níwe ríúrío ríao. 7 Naarí korwo úhonokio wa Isiraeli no úgíúke kuuuma Zayuní! Ríría Jehova agaacookeria andú ake indo ciao-rí, Jakubu níagíkene, na Isiraeli acanjámúke.

15 Thaburi ya Daudi Jehova, núü úngítúura hema-iní yaku? Núü úngítúura kírima-iní gíaku kíria kíamúre? 2 Ní mündü úria míthiire yake ítarí úcuuke, na úria wíkaga maündü ma úthingu, na kwaria aragía úhoro wa ma kuuuma ngoro-iní yake, 3 na ndarí njambanio rúrimí-iní rwake, na ndeekaga mündü wa itúura ríake úuru, o na kana akamenereria mündü úria úngí; 4 mündü úcio níathüire mündü úria wíkaga maündü mooru, no níatíite aría etígiri Jehova, na ndagaga kühingia mwíhitwa wake, o na úngíkorwo úri wa kúmutúuria,

5 ndakombanagíra mbeeca ciake níguo one uumithio, na ndangíoya íhaki níguo abhatíríre mündü úteehítie. Mündü úria wíkaga maündü ta macio ndarí híndí akeenyenyeke.

16 Thaburi ya Daudi Wee Múrungu, ngítagíra, nígúkorwo ní haríwe njúragíra. 2 Ndeerire Jehova atírí, “Wee níwe Mwathani wakwa; hatírí undú mwega íngíona útoimíte haríwe.” 3 Ha úhoro wa andú aría aamúre aría marí búríri-iní, acio níno andú aría marí ríiri, na níno ngenagíra múno. 4 Andú aría mateng’eragíra ngai íngí-rí, kíeha kíao nígíkaingíha. Ndirí híndí ngarutíra ngai ício magongona ma gúita thakame, o na kana ngwete maríitwa maacio na míromo yakwa. 5 Jehova níwe únjígíire rwíga rwakwa, na gíkombe gíakwa; Wee níwe úgitagíra igai ríakwa. 6 Únjatúríire íthaka kúndü kúria kwega; tí-ítherü igai ríakwa níringenegia múno. 7 Níngúgooca Jehova, úria útheaga kíria; o na útúkú ngoro yakwa níndaaraga. 8 Jehova akoragwo arí mbere yakwa híndí ciothe. Tondü arí guoko-iní gwakwa kwa úrio-rí, ndingienyenyeke. 9 Ní undú úcio ngoro yakwa nínanjamúku, na rúrímí rwakwa rúgakena; o nago mwírí wakwa ní úgaatúura úri na thayú, 10 tondu ndúkaniganíría mbíríra-iní, o na kana úreke Úria-waku-Mútheru abuthe. (Sheol h7585) 11 Núümenyithíte njíra ya gúthií muoyo-iní; níukanjijúria gíkeno ndí haría úrí, hamwe na mwago wa tene na tene ndí guoko-iní gwaku kwa úrio.

17 Ihooya ría Daudi Wee Jehova, ta igua gúthaitana gwakwa kwa úthingu; thíkíríria gúkaya gwakwa. Tega gütü úigue íhooya ríakwa, tondu rítiumaníte na míromo ya maheeni. 2 Itúuro ríakwa ría kíhooto nírikúme kúri wee; maitho maku nímakíone o undú úria wagíríire. 3 O na úngíthuthuuria ngoro yakwa na úndúire útúkú, o na úngíngeria, ndúrí undú múuru úngíona; níndúite atí ndíkehia na kanua gakwa. 4 Ha úhoro wa cíiko cia andú, na undú wa uuge wa míromo yaku ní ndúúrite ndíragíríria njíra cia andú aría mendete haaro. 5 Makinya makwa nímarúmíte njíra ciaku; magúrú makwa matírí matenderúka. 6 Wee Múrungu, ngúkayagíra tondu níúnjítikaga; ndegera gütü na úigue íhooya ríakwa. 7 Túma mageganía ma wendo waku múnene monekane, Wee úhonokanagía na guoko gwaku kwa úrio aría moragíra haríwe kuuuma kúri thú ciao. 8 Menyagíríra ní ta kíuma kía ríitho ríaku; hítha kíururu-iní kía mathagu maku 9 ndígakorwo ní andú aría aaganu aría maatharikagíra, na kuuuma kúri thú cia muoyo wakwa iria cindígíicíríe. 10 Nímahinganítie ngoro ciao nyúmü, na tuo túnua twao túkaaría na mwígaatho. 11 Maahítie, ríu nímandígíicíríe, mangúúríire maitho, mone mweke wa kúnúnda. 12 Mahaana ta múrúthi úhútíire ndía yaguo, makahaana ta múrúthi múnene woheirie kíria úrenda kúnyíita. 13 Aráhúka, Wee Jehova, mang’ethere, úmahooté; ndeithúra na ríhíü rwaku rwa njora kuuuma kúri andú aría aaganu. 14 Wee Jehova, honokía na guoko gwaku kuuuma kúri andú ta acio, úúhonokíe kuuuma kúri andú a thí íno aría íríhi ríao rírí o muoyo-iní úyü túrí. Úniinagíra andú aría wendete ng’aragú úkamahútúnia; ciana ciao íri na cia kúigana, na nímaigagíra ciana cia ciana ciao múthiithü. 15 Na ní-rí, níngeyonera úthíü waku na úthingu; ríría ngokíra-rí, níngaiiganwo nígúkuona úria útarií.

18 Thaburi ya Daudi Níngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa. 2 Jehova níwe rwaro rwakwa rwa íhiga, na rúirigo rwakwa rwa hinya, na múkúuri wakwa; Múrungu wakwa níwe rwaro rwakwa rwa íhiga, o we ríúrío ríakwa. Níwe ngo yakwa, na rúhía rwa úhonokio wakwa, o na kíhitho gíakwa kírumu. 3

Ngayagira Jehova, uria wagirire nikugocwo, na ngahonokia kuuma kuri thu ciakwa. **4** Mihindo ya gikuu niyangigicire; kiguu kia mwanangiko gikihubikania. **5** Mihindo ya mbirira igithiorokeria; nayo mitego ya gikuu ikinjhotorera. **(Sheol h7585)** **6** Minyamaro-ini yakwa ndakaiire Jehova; ngiririra Ngai wakwa aandeithie. Ari hekaru-ini yake ni aaguire mugambo wakwa; kiriro giakwa gikinya haru we, o matu-ini make. **7** Thi ikiiinaina na igithingitha, nayo mithingi ya irima ikienyenia; ikiiinaina tondũ aari murakaru. **8** Ndogo ikiuma maniiurũ-ini make ikĩambata na igũrũ; mwaki wa kũniina ukiama kanua-ini gake, kanua-ini gake hakiuma makara mekũrirĩmbũka. **9** Aahingirire igũrũ agĩkũrũka thi; matu matumanu maari rungu rwa makinya make. **10** Aathiire akuuĩtwo ni ikerubi akũmbũka; akĩambata na igũrũ na mathagu ma rũhuho. **11** Aatuire nduma kindũ giake giakwa kwĩhumbĩra, hema ya kũmũthiurũrũkĩria, o matu marĩa mathimbu ma mbura. **12** Kuuma ũkengi urĩa warĩ harĩ we, mbura ya mbembe na heni igũtirĩkanĩria matu-ini make. **13** Jehova akĩruruma ari kũu igũrũ; mugambo wa Ūria-urĩ-Igũrũ-Mũno ũkiuguu. **14** Aikirie mĩguĩ yake, akĩharagania thi, agĩciĩkia heni nene, agĩcingatithia. **15** Mikuru ya iria ikĩguũrio, nayo mithingi ya thi ikĩhumbũrio nĩ ũndũ wa irũithia riaku, Wee Jehova, na nĩ ũndũ wa ihurutana riia mĩhũmũ wa maniiũru maku. **16** Agĩtambũrũkia guoko gwake kuuma o kũu igũrũ, akĩnyia; akĩnguucia, akĩnduta maĩ-ini kũria kũriku. **17** Andeithũire harĩ thi yakwa irĩ hinya, akĩndeithũra kũri arĩa maathũire, o acio maangĩritie hinya. **18** Manjhotoreire mũthenya urĩa ndaari na mũtino, no Jehova niwe warĩ mũtiirĩri wakwa. **19** Andeethie kũndũ kwari; akĩndeithũra nĩ tondũ niakenetio nĩ nĩ. **20** Jehova anjikiire maĩndũ kũringana na ũthingu wakwa; andihte kũringana na ũtheru wa moko makwa. **21** Nĩgũkorwo ninũmitie njira cia Jehova; ndiikite ũuru ngahatira Ngai wakwa. **22** Mawatho make mothe marĩ mbere yake; ndihutatire irira cia watho wake wa kũrũmirũwo. **23** Ngoretwo itari na ũcuuke ndĩ mbere yake, na ngemenyerera ndikehie. **24** Jehova andihte kũringana na ũthingu wakwa, akandiha kũringana na ũtheru wa moko makwa maito-ini make. **25** Kũri mũndũ urĩa mwĩhokeku ũrĩnonanagia ũrĩ mwĩhokeku, na kũri urĩa ũtari ũcuuke ũrĩnonanagia ndũri ũcuuke, **26** kũri urĩa wĩtheragia, ũrĩnonanagia ũri mũtheru, no kũri urĩa ũrĩ mĩthiire miogomu, ũrĩnonanagia ũrĩ mũmũhutafiri. **27** Wee ũhonokagia andũ arĩa enyũhia, no arĩa marĩ maito ma mwĩtio ũkamaconorthia. **28** Wee Jehova, ũigaga tawa wakawite; Ngai wakwa atũmaga nduma yakwa itũike ũtheri. **29** Ndĩ na ũteithio wakwa no hote gũtharikĩra mbũtũ ya ita; ndĩ na Ngai wakwa no hote kũrũga rũthingo. **30** Mũrungu-ri, njira ciake niingyanĩru; kiugo kia Jehova gitiri ihitia. We niwe ngu ya arĩa othe mehithaga harĩ we. **31** Nĩ ũndũ-ri, nũ Mũrungu tiga Jehova? Na nũ Rwaro rwa Ihiga tiga Ngai witũ? **32** Nĩ Mũrungu ũuheaga hinya na agatũma njira yakwa ikinyanire. **33** Atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta ma thwariga; aahotithagia kũrũgama kũndũ kũria kũraihi. **34** We niwe wonagia moko makwa mũrũire wa mbaara; moko makwa no mageete ũta wa gĩcango. **35** ũuheaga ngo yaku ya ũhootani, guoko gwaku kwa ũro nĩkuo kũndiiragĩra; ũnamagĩra ũkaanenehia. **36** ũnjaramagĩra njira ya kũria thiiagira, niageetha magũrũ makwa matigatĩrũke. **37** Ndaingatithirie thi ciakwa ngĩcikinyira; ndiacookire na thuutha nginya rĩa cianiinirwo. **38** Ndaciehenjere ikiremw no gũkĩra; ciagũire thi wa magũrũ makwa. **39** Wee waheire hinya wa kũria mbaara; ũgĩgĩtũma thi ciakwa cianamĩrie magũrũ-ini makwa. **40** Watũmire thi ciakwa ihũndũke ciũre,

na nĩ ngĩniina arĩa maathũire. **41** Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia, maakaiire Jehova no ndaametĩkire. **42** Ndaamahũire makihinya ta rũkũngũ rũmbũritwo nĩ rũhuho; ngĩmaita njira-ini ta ndooro. **43** Nĩũũhonoketie ngaaga gũtharikĩrwo nĩ andũ; ũndũite mũtongoria wa ndũriiri; andũ itooi ni mandungatagira. **44** O rĩa maigua ngumo yakwa, ni manjathikagira; andũ a kũngĩ mehethaga marĩ mbere yakwa. **45** Othe makuuaga ngoro; mookaga makiiinainaga moimite ciĩhitho ciao cia hinya. **46** Jehova atũũruga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! Ngai o we Mũhonokia wakwa arotũgĩrio! **47** We niwe Mũrungu urĩa ũndũhagĩria, agatoria ndũriiri, agaciaga rungu rwakwa, **48** o we ũũhonokagia kuuma kuri thi ciakwa. Wandũgĩriie igũrũ rĩa andũ arĩa maathũire; ũkĩndeithũra kuuma kuri andũ arĩa mahũthagira hinya. **49** Nĩ ũndũ ũcio, Wee Jehova, ni ndĩrũkĩgocoga ndĩ gatagati ka ndũriiri, ndĩriinaga ngagocoa rĩtwa riaku. **50** Aheaga mũthamakĩ wake ũhootani mũnene; onanagia ũtugi wake ũtathiraga kũri ũcio wake mũtirĩrie maguta, kũri Daudi na njira ciake nginya tene.

19 Thaburi ya Daudi Igũrũ riubũruga riiri wa Mũrungu; namo matu mamemerekagia wira wa moko make. **2** Mũthenya ũkinyagĩria mũthenya urĩa ũngĩ ũhoro; nagueo ũtukũ ũkamenyithia ũtukũ urĩa ũngĩ ũhoro wa riiri ũcio. **3** Gũtirĩ miario kana rũthiomi kũria mugambo wacio ũtaiguũka. **4** Mugambo wacio ũthiagia thi yothe, nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thi. Ngai niambiire riua hema kũu igũrũ, **5** narĩo riumaga rihaana ta mũhikania akiuma nyũmba yake, o na kana ta mĩteng'eri njoorua akĩhũhũtia gũteng'era. **6** Rĩrathagira mwena-ini ũmwe wa kũu igũrũ, na rĩgathiurũrũka nginya mwena urĩa ũngĩ; gũtirĩ kindũ gitakinyagiro nĩ ũrugari wario. **7** Watho wa Jehova ni mũkinyanĩru, ũriũkagia ngoro ya mũndũ. Kĩrĩra kia Jehova ni gĩa kwĩhokeka, nĩkiũhĩgagia mũndũ urĩa ũtari mũgũ. **8** Mataaro ma Jehova ni marũngĩrĩru, ni makenagia ngoro. Maathani ma Jehova ni macangaru, maheaga maito ũtheri. **9** Gwĩtigira Jehova ni ũndũ mũtheru, gũtũũruga nginya tene. Matua ma Jehova ni ma ma, na mothe ni ma kihoote. **10** Maũndũ macio ni ma goro gũkĩra thahabu, o na gũkĩra thahabu irĩa therie mũno; marĩ mũrio gũkĩra ũũki, o ũũki urĩa uumite igua-inĩ. **11** Ningĩ nĩmo mataaraga ndungata yaku; kũmamenyerera ni ũndũ ũri irĩhi inene. **12** Nũũ ũngĩhota gũkũũrana mahĩtia make? Ndekeri mahitia makwa ma hito-inĩ. **13** Ningĩ rigagĩrĩria ndungata yaku ndĩkeehie mehĩa ma mwĩro o namo; ndũkanareke mehĩa macio manjathe. Nĩguo ndĩrĩkaraga itari na ũcuuke, na itari na mehĩa ma kwagarara watho. **14** Ciugo cia kanua gwaku na matarania ma ngoro yakwa irogũkenia maito-inĩ maku, Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mũkũuri wakwa.

20 Thaburi ya Daudi Jehova arogwĩtĩka rĩa ũri mĩnyamaro-ini; rĩtwa rĩa Ngai wa Jakubu rĩrokũtigĩra. **2** Arokũrehere ũteithio kuuma handũ harĩa hake haamũre, na agũtiirĩre ari kũu Zayuni. **3** Aroirikana magongona maku mothe, na etĩkire maruta maku ma njino. **4** Arokũhe maũndũ marĩa ngoro yaku irĩriirĩ, na atũme mũbango yaku yothe igacĩre. **5** Rĩa ũkaahootana nĩtũkoigĩrĩa na gĩkeno, na tuoye bendera ciĩti na igũrũ ni ũndũ wa rĩtwa rĩa Ngai witũ. Jehova arokũhingĩria maũndũ marĩa mothe ũmũhoote. **6** Rĩu nĩmenyete atĩ Jehova ni ahonokagia urĩa wake mũtirĩrie maguta; ni amwĩtikaga ari kũu igũrũ riake rĩamũre, ari na ũhoti wa kũhonokania urĩa ũri guoko-inĩ gwake kwa ũro. **7** Andũ amwe mehokaga ngairĩ cia

4 Wee Jehova, nyonia mīthiire yaku, ūmenyithie njira ciaku; 5 ndongoria ūhoro-ini waku wa ma na ūndutage, nigūkoro nīwe Ngai ūria ūhonokagia, na nīwe kīrīgīrīro gīakwa mūthenya wothē. 6 Jehova, ririkana tha ciaku nyingī o na wendo waku, nigūkoro nī cia kuuma o tene. 7 Ndūkarikane mehia ma ūnini wakwa, o na kana mehia makwa ma ūremi; ndirikana kūrīngana na wendani waku, nī ūndū wa wega waku, Wee Jehova. 8 Jehova nī mwega na nī mūrūngīrīru; nī ūndū ūcio andū arīa ehia nīarīmonagīrīria njira ciake. 9 Atongoragia andū arīa menyīhagia na njira irīa ya gīrīre, na akamarutaga njira yake. 10 Njira ciothe cia Jehova nī cia wendani na wihokeku, harī arīa mamenyagīrīra kīrīkaniro giake. 11 Wee Jehova, nī ūndū wa rīitwa rīakarī-rī, ndekera mehia makwa, o na gūtūika nī manene. 12 Mūdū ūria mwītīgīri Jehova ntū? Mūdū ūcio nīarīmonagīrīria njira irīa agīrīrīro nī kūgera. 13 Mūdū ūcio egūtūira matukū make agaačiire, nacio njīaro ciake nīkaagaya būrūrī. 14 Jehova nīehokaga andū arīa mamwītīgagīra; nīo amenyithagia kīrīkaniro giake. 15 Maitho makwa maikaraga hīndī ciothe macūthīrīrie Jehova, nigūkoro nowe wīkī ūngīteihūkīthia magūrū makwa mūtego-inī. 16 Hūgūkīra, ūnyonie ūtugi waku, nigūkoro ndī o nyiki na ndī mūnyamarīku. 17 Mathīna ma ngoro yakwa nīmāingīhite; nīnīra ruo rūrīa ndī naruo. 18 Rora mīnyamaro yakwa o na gūtangīka gwakwa, ūkīndekere mehia makwa mothe. 19 Rora thū ciakwa wone ūria cingīhite, nacio iithūire na rūthūūro rūtarī tha! 20 Menyagīrīra muoyo wakwa na ūūthare; ndūkareke njonorīthio, nigūkoro nī harīwe njūrāgīra. 21 Wīkīndīru wa ngoro na ūrūngīrīru irongītāgīra, tondū nīwe njīrīgagīrīra. 22 Wee Ngai, gīkūire andū a Isīraeli, moime mathīna-inī mao mothe!

26 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndūira itua rīa kīhoo, nigūkoro mīthiire yakwa nīmīkīndīrīku; ndūūrīte ndīhokete Jehova itegūthangania. 2 Wee Jehova, ngeria na ūndorie, tūrīra ngoro yakwa o na meciirīa makwa; 3 nigūkoro wendo waku ūkoragwo ūrī mbere yakwa, na ngeragīra njīra-inī yaku ya ūhoro wa ma. 4 Ndīkarānaga na andū a maheeni, o na kana ngagwatanīra na andū arīa marī ūhinga. 5 Nīthūire kīngano kīa andū arīa mekaga ūūru, na ngarega gūikarania na andū arīa aaganu. 6 Ngwīthamba moko nyonanīe ndīrī na mahītīa, thīūrūrūke kīgongona gīaku, Wee Jehova, 7 nyīne nyānīrīre rwīmbō rwa gūcōkia ngaatho, na heane ūhoro wa cīko ciaku ciothe cia magegania. 8 Wee Jehova, nīnyendete nyūmba irīa ūtūūraga, o handū harīa rīiri waku ūikaraga. 9 Ndūkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arīa mehagia, kana muoyo wakwa hamwe na wa andū arīa maitaga thakame, 10 arīa marī na maūndū ma waganu moko-inī mao, o arīa moko mao ma ūrīo mayūrīte mahaki. 11 No nī-rī, ndūūrāga mūtūūrīre ūtarī ūcuuke; kīngūire na ūnjīgūire tha. 12 Magūrū makwa marīgāmīte handū harīa haigananu; nīndīrīgōocaga Jehova ndī kīngano-inī kīnene.

27 Thaburi ya Daudi Jehova nīwe ūtheri wakwa na ūhonokio wakwa; ingīgītīgīra ū? Jehova nīwe kīhītho kīa muoyo wakwa; ingīkīmakio ntū? 2 Rīrīa andū arīa ooru manjūkīrīra nīgūo matambuure nyama cia mwīrī wakwa, o acio thū ciakwa na arīa marī muku na nī maatharīkīra-rī, marīhīngagwo makagūa. 3 O na mbūtū cia ita ingīndīgīcīria, ngoro yakwa ndīngītīgīra; o na ingīkīrīrīro nī ita, ndīngīgīa na nganja. 4 Ndī o ūndū ūmwe njūūrāgia harī Jehova, na nōguo thīngataga: atī njīkarage nyūmba ya Jehova matukū mothe ma muoyo wakwa, ndīonagīre wega wa Jehova, na ndūrāgie kīrīra ndī

thīnī na hekarū yake. 5 Nīgūkoro mūthenya wa thīna-rī, akaangītīra ndī hau gīkarō-inī gīake; nīakahītha kīgūnyī-inī kīa hema yake, na andūgamie igūrū wa rwaro rwa ihiga. 6 Hīndī iyo mūtwe wakwa nūkambārario igūrū wa thū irīa iithīūrūrūkīrie; nīngaruta igongona ngīanagīrīra na gīkeno ndī hema-inī yake; nīngainīra Jehova na ndīmūgōoc. 7 Wee Jehova, igua mūgambo wakwa rīra ndagūkaīra; njīguagīra tha na ūnjītīkage. 8 Ha ūhoro waku, ngoro yakwa yugaga atīrī, “Rongoria ūthīu wake!” Na nī ngoiga atīrī, Wee Jehova, ūthīu waku nīgūo ndī rongoragia. 9 Ndūkaahithe ūthīu waku, tīga kīngata ndungata yaku na marakaga; Wee nīwe ūtūrīte ūndēithāgia. Ndūkandege kana ūndiganīrie, Wee Ngai Mūhonokia wakwa. 10 O na baba na maitū mangīdiganīria, Jehova nīakanyamūkīra. 11 Wee Jehova nyonagīrīria njira yaku, na ūngeragīrie njira irīa nūngarū, nī ūndū wa thū ciakwa. 12 Ndūkaneane kūrī arīa marī muku na nī, nigūkoro aīra a maheeni nīmānjīgīrīre, makaheeha māheehū ya kījījīka ūūru. 13 Nī nīnjītīkīte ūū: atī nīngeyonera wega wa Jehova ndī būrūrī wa arīa marī muoyo. 14 Eterera o Jehova: gīa na hīnya na tūmīrīrie ngoro, na weterere Jehova.

28 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīwe ndīrakāira, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga; ndūkarege gūūthīkīrīra. Nīgūkoro ūngīngīrīra, ingīhaana ta arīa maikūrūkīte magatoonya irīma. 2 Igua gūthāithana gwakwa ngīgūkaīra ūndēithīe, o nyambarātīte moko makwa ndīmerekērie harīa haku Hatheru-Mūno. 3 Ndūkanguucūrūranie hamwe na andū arīa aaganu, atī ūndwaranīrie hamwe na arīa mekaga ūūru, o arīa maarāgia ndeto cia thayū na andū a itūūra, no marī na ūūru ngoro-inī cīao. 4 Andū acio marīhe nī ūndū wa cīko cīao, na nī ūndū wa wīra wao mūrūru; marīhe nī ūndū wa wīra wa moko mao, ūmarīhe o kīrīa kīmāgīrīrie. 5 Tondū matīrūmbūyāgia mawīko ma Jehova o na wīra wa moko make, we nīakamatharūrīra na ndakamaaka rīngī. 6 Jehova arogōocwo, nigūkoro nīaigūite ngīmūthāitha anjīgūire tha. 7 Jehova nīwe hīnya wakwa na nōwe ngo yakwa; ngoro yakwa nīwe ūhokete, na nīandēithīe. Ngoro yakwa nīrarūūhīa nī gīkeno, na nīngūmūnīra rwīmbō rwa kūmūcōokerīa ngaatho. 8 Jehova nīwe hīnya wa andū ake, na kūrī ūria wake mūtītīrīrie maguta nī kīrīgōo kīa hīnya kīa ūhonokio. 9 Honokīa andū aku na ūrathīme igai rīrī rīaku, tūika mūrīthī wao na ūmakuage ngīnya tene.

29 Thaburi ya Daudi Rahai Jehova, inyūī cīumbe cia igūrū, rahai Jehova tondū nīwe ūrī rīiri na hīnya. 2 Rahai Jehova, mūheane ūhoro wa rīiri wa rīitwa rīake; thathaiyai Jehova thīnī wa ūkengi wa ūthīngu wake. 3 Mūgambo wa Jehova ūragamba na kūu irīa-inī; Mūrūngū ūcio wa rīiri nīararuruma, Jehova araruruma igūrū rīa maaī maingī. 4 Mūgambo wa Jehova nī ūrī ūhōti; mūgambo wa Jehova ūyūrīte rīiri. 5 Mūgambo wa Jehova unangaga mītarakwa; Jehova oinangaga mītarakwa ya Lebanoni īgatūika tūcunjī. 6 Atūmaga būrūrī wa Lebanoni ūtūūhe ta njaū, nakīo Kīrīma gīa Sīroni gīgatūūha ta njaū ya mbogo. 7 Mūgambo wa Jehova ūhēnūkaga nīnīmbī cia mwakī. 8 Mūgambo wa Jehova ūinaināgia werū; Jehova ainaināgia Werū wa Kadesī. 9 Mūgambo wa Jehova ūthīorāga mītī ya mīgandī, na ūgatūma mītītū īhūrūrūke īgatīgwo ūtheri. Nakuo hekarū-inī yake arīa othe marī kuo makaanīrīra makoiga, “Kāi arī rīiri-ī!” 10 Jehova arī igūrū rīa mūyūrō wa maaī aikarīrie gītī kīa ūnene; Jehova egūtūira aikarīrie gītī kīa ūnene arī Mūthamakī ngīnya tene. 11 Jehova aheaga andū ake hīnya; Jehova arathīmaga andū ake magaikara na thayū.

30 Wee Jehova-rī, nīngūgūtūūgīria nīgūkorwo wandutire kūrīa kūrīku, na ūkīgīria thū ciakwa ingenerere. **2** Wee Jehova Ngai wakwa, ndagūkaīre ūndeithie nawe ūkīnthonia. **3** Wee Jehova, wandutire kuuma mbīrīra-inī; ūkīgīria njikūrūke, ndoonye irima. **(Sheol h7585)** **4** Inīrai Jehova mūmūgooce, inyuī andū ake aamūre; mūgooce rīitwa rū riake itheru, **5** nīgūkorwo marakara make nī ma kahinda o kanini, no ūtugi wake nīwagūtūūria mūdū muoyo; kīrīro no kīraarīre ūtukū wothe no rūciinī gwakīa kūrōoke gīkeno. **6** Hīndī rīra ndagaacīre, ndoigire aīrī, “Ndīrī hīndī ngenyeneka.” **7** Wee Jehova, rīria wanyonīrie ūtugi waku-rī, watūmire ndīhaande o ta kīrīma; no rīria wahithire ūthū waku-rī, nīndamakire. **8** Wee Jehova nīwe ndakaīre; ngīthaitha Mwathani anjūgīre tha: **9** “Mwanangīko wakwa ūngīkorwo na uumithio ūrīkū, ingītōonyerera irima-inī? Rūkūngū-rī, no rūkūgooce? No rwanīrīre wīhokeku waku?” **10** Wee Jehova, thīkīrīria na ūnjūgīre tha; Wee Jehova, tuīka ūteithio wakwa.” **11** Wagārūrīre kīgīrīko giakwa gīgītūika rwīmbo rwa gīkeno; ūkīnduta nguo yakwa ya ikūnia, ūkīhumba gīkeno, **12** nīgeetha ngoro yakwa ikūnīre na ndīgakire. Wee Jehova Ngai wakwa, ngūtūūra ngūcookagīria ngaatho ngīnya tene.

31 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nī harīwe nūrīre; ndūkanareke njonorithio; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, ndeithūra. **2** Ndegera gūtū na ūhīuhe ūuke ūūhatūre; tuīka rwaro rwakwa rwa lhiga rwa kūrīra, ūtuīke gīkaro kīrīgīre na hīnya, ūūhonokie. **3** Nīgūkorwo Wee nīwe Rwaro rwakwa rwa lhiga na gīkaro gīakwa kīrīgīre na hīnya, nī ūndū wa rīitwa rīaku, ndongoria na ūnyonīe njīra. **4** Ndeithūkīthīa mūtego-inī ūria nyambīrīro, nīgūkorwo nīwe rīūrīro rīakwa. **5** Roho wakwa ndaūiga moko-inī maku; Wee Jehova, ngūūra, o Wee Mūrungo ūria wa ma. **6** Nīthūire arīa mahoooyaga ngai cia mīhianano ītarī kīene; nīi ndīhokete o Jehova. **7** Nīi nīngūcanjamūka na ngenage nī ūndū wa wendo waku, nīgūkorwo nīwonire mīnyamaro yakwa, na ūkīmenya ruo rūnene rwa ngoro yakwa. **8** Ndūūneanīthe kūrī thū, no nūkīnyīthīthe magūrū makwa handū haarī. **9** Njūguīra tha, Wee Jehova, nīgūkorwo ndī mūnyamarīku; maitho makwa nīmaroowo nī hīnya nī ūndū wa kīeha, ngoro yakwa na mwīrī wakwa ikoorwo nī hīnya nī ūndū wa īhooru. **10** Muoyo wakwa nīnīnīnītūwo nī ruo rūnene, na mīaka yakwa ikānīnīno nī gūcaaya; nīnjūrītūwo nī hīnya nī ūndū wa mīnyamaro yakwa, namo mahīndī makwa makaaga hīnya. **11** Nī ūndū wa thū ciakwa ciothe, ndūkīte wa kūnyararwo nī andū a itūūra rīakwa; ndūkīte kīndū gīa gwītīgīrūwo nī arata akwa, nao arīa maanyona njīra-inī nī kūrīra moraga. **12** Nīmariganūirwo nī nīi o ta mūdū ūkuīte; ngakīhaana o ta nyūngū nguū. **13** Nīgūkorwo nīndīraigua njambanio ya andū aingī; guoya mūnene ūkīnyumaga na mīena yothe; marathugunda manjīke ūūru, makagīa ndundu ya ūria mangīnjūraga. **14** No nīi nīwe ndīhokete, Wee Jehova, ngoiga aīrī, “Wee nīwe Ngai wakwa.” **15** Mahinda makwa marī moko-inī maku; ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, na kuuma kūrī arīa maathingataga. **16** Tūma ūthūi waku warīre ndungata yaku; honokia nī ūndū wa wendo waku ūtathīraga. **17** Wee Jehova, ndūkareke njonorithio, nīgūkorwo nīwe ngayagīra; no andū arīa aaganu ūreke maconorithio na makome mbīrīra-inī makīrīte ki. **(Sheol h7585)** **18** Tūma mīromo yao ya kūheenania kīrīro, nīgūkorwo maaragia na mwītīto na kīnyararo, maaragia na mwīgaatho magookīrīra andū arīa athingu. **19** Kāi wega waku ūria ūigīre arīa magwītīgīrīte, nī mūngī-ī, o wega ūria ūheaga andū arīa moragīra harīwe andū othe makionaga.

20 Ūmahithaga harīa Wee ūrī o harīa hegīfītīe, kuuma kūrī arīa mamacīragīra kūmekā ūūru; ūmaīgaga gīkaro-inī gīaku, ūkamagītīra harī nīmī irīa icambanagia. **21** Jehova arogoocwo, nīgūkorwo nīanyonīrie wendo wake wa magegania rīria ndaarī itūūra inene rīrīgīcīrīro nī thū. **22** Rīrīa ndaarī nīmūmaku, ndoigire aīrī, “Nīnīheretio maitho-inī makū!” No nīwāigūire ngīgūthaitīa ūnjūgīre tha, rīria ndagūkaīre ūndeithie. **23** Endai Jehova inyuī andū ake aamūre! Jehova nīamenyagīrīra arīa ehokeku, no ūria mwītīi amūrīhaga o ūria kwagīrīre. **24** Gīai na hīnya na mwīyūmīrīrie ngoro, inyuī inyuothe arīa mwīhokete Jehova.

32 Thaburi ya Daudi Kūrathimwo-rī, nī ūria ūrekeirwo mahītia make, o ūria mehīa make mahūmbīrītūwo. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria Jehova atuaga mwīhia, na ūria ūtarī ūhinga ngoro. **3** Rīrīa ndakīrīte ki, mahīndī makwa nīmahīnyarīre nī ūndū wa gūcaaya gwakwa mūthenya wothe. **4** Nīgūkorwo guoko gwaku nī kwandītūhagīra mūthenya na ūtukū; hīnya wakwa wathīrīre o ta ūria ime rīthīraga hīndī ya rīūa. **5** Hīndī īyo ngīkumbūrīra mehīa makwa, na ndīahīthīre waganu wakwa, ndoigire aīrī, “Nīngūmbūra mahītia makwa kūrī Jehova,” nawe ūkīndekera ūūru wa mehīa makwa. **6** Nī ūndū ūcio mūdū wothe mwītīgīrī Ngai nīakūhooc rīria ūngīoneka; tī-ītherū rīria maai maingī marī hīnya maambūrūrūka, matingīmūkīnyīra. **7** Wee nīwe kīhīthio gīakwa; nīkūangītīra hīndī ya mathīina, na ūthīthīrūrūkīrie na nyīmbo cia ūhonokie. **8** Ndīrīkūrūtaga na ngakuonereria njīra rīra wagīrīrūwo nī kūgera; ndīrīgītaaraga na ngūmenyagīrīre. **9** Ndūkahaane ta mbarathi kana nyūmbū, irīa itarī ūmenyo, irīa arī o ngīnya cīkīrūwo matamu na mīkwa kanua, kwaga ūguo itingīgīkūhīrīra. **10** Andū arīa aaganu monaga maruo maingī, no mūdū ūria wīhokaga Jehova egūtūūra arīgīcīrīro nī wendo ūria ūtathīraga. **11** Inyuī arīa athingu kenerai Jehova na mūcanjamūke; mūnīrei, inyuothe arīa arūngīrūro ngorol.

33 Inīrai Jehova mūkenete, inyuī andū arīa athingu; andū arīa arūngīrūro ngoro nīo maagīrīrūwo nīkūmūgooca. **2** Gooakai Jehova na kīnanda kīa mūgeeto; mūnīrei na kīnanda kīrīa kīgeete na nga ikūmī. **3** Mūnīrei rwīmbo rwerū; hūūrī inanda mūrī na ūgūgī, na mwanīrīre nī gūkena. **4** Nīgūkorwo kīugo kīa Jehova nīkīerekereru na nī kīa ma; we nī mwīhokeku maūdū-inī mothe marīa ekaga. **5** Jehova nīendete ūthīngu na cīra wa kīhooto; thī yothe īyūrīte wendani wake ūria ūtathīraga. **6** Igūrū rīombīrwo na ūndū wa kīugo kīa Jehova, mbūtū cia igūrū ikīūmbwō na mīhūdū wa kanua gake. **7** Aacookanīrīre maai ma irīa inene ndīgīthī-inī; maai ma kūrīa kūrīku aamaigire thīnī na makūmbī. **8** Thī yothe nīūtīgīre Jehova; andū othe a thī nīmamūtīe. **9** Nīgūkorwo aarīre, thī kīgīa kuo; aathanīre, ikīihaanda, ikīrūma wega. **10** Jehova nīarīgīcīcaga mībango ya ndūrīrī; nīathūkagīa mīoroto ya andū. **11** No mībango ya Jehova īihaandaga wega ngīnya tene, mīoroto ya ngoro yake īgākīnyīra njīarwa na njīarwa. **12** Kūrathimwo-rī, nī rūrīrī rūrīa Jehova arī we Ngai waruo, andū arīa eethūūrīre matūke igai rīake. **13** Jehova arī igūrū aroraga thī akooona andū othe; **14** acūthagīrīra arīa othe matūūraga gūkū thī, arī o kūu gīkaro-inī gīake, **15** we nīwe mūmbī na ngoro ciao othe, na nīoi mawīra mao mothe. **16** Gūtīrī mūthamaki ūhonokagio nī mūigana wa ita rīake, na gūtīrī njamba ya ita īteithūraga nī ūndū wa hīnya wayo mūnene. **17** Ha ūhorō wa kūhonokania-rī, mbarathi cia mbaara nī mwīhoko wa tūhū; o na rīi na hīnya mūngī ndīngīhonokania. **18** No rīrī,

maitho ma Jehova macüthagiriira andü aria mamwitungagira, o acio maikaraga mehokete wendo wake üria ütathiraga, **19** akamateithüra giku-ü-ini, na akamatüürü muoyo händi ya ng'aragu. **20** Ithui twetagiriira Jehova türi na mwihoko; niwe üteithio witu o na ngo iiti. **21** Ngoro ciiti nîcikenete ni ündü wake, nigükorwo twihokete riitwa riäke itheru. **22** Wee Jehovahi, wendo waku üria ütathiraga ürokarania na ithui, o ta üria ithui tükwirigiiriire.

34 Thaburi ya Daudi Ndirikumagia Jehova händi ciothe; ndirimügoocaga na kanua gakwa händi ciothe. **2** Ngoro yakwa ni Jehova irirahaga; aria anyamaariku mariiguaga üguo magakena. **3** Gocai Jehova mümunenehie müri hamwe na ni; rekei tüütügiire riitwa riäke türi hamwe. **4** Ndarongororie Jehova, nake akinjítica, akindeithüra kuuma küri maündü maria mothe maanjikagira guoya. **5** Andü aria mamücüthagiriira matheragirwo ni ütheri; mothiü mao gütiri händi magaaconorithio. **6** Mündü üyü müthiini aakaire Jehova, nake Jehova akimüigua, akimühonokia mathiina-ini make mothe. **7** Müräika wa Jehova aikaraga arangüire aria othe mamwitungagira, na akamateithüra othe. **8** Camai muone atü Jehova ni mweaga; kürathimwo ni mündü üria ürägira harü we. **9** Mwitungiire Jehova, inyuü andü ake aamüre, nigükorwo aria mamwitungiriite gütiri kindü maagaga. **10** Mirüüthi no yage gĩa küria ihüthe, no aria marongoragü Jehova gütiri kindü kiega maagaga. **11** Ükai ciana ciakwa, müthikiririie üria nguuga; ningümüruta wutigira Jehova. **12** Mündü üria wanyü üngienda gütüra muoyo, na eririire kuona matukü maingü mega, **13** niäkimenyerere rürimi rwake rütikoige üuru, na müromo yake ndikaarie maheeni. **14** Garürüka utige gwika üuru na wike üria kwagiriire; caragia thayü na üthingatage. **15** Maitho ma Jehova macüthagiriira andü aria athingu, na matü make magathikiriira kiriro kiao; **16** üthiü wa Jehova üukagiriira andü aria mekaga üuru, niüguo moima thü matikanaririkanwo. **17** Andü aria athingu makayaga, Jehova akamaigua; amateithüra kuuma mathiina-ini mao mothe. **18** Jehova akoragwa aria hakuhi na andü aria ahehenjeko ngoro, na akahonokia aria athuthiku roho. **19** Mündü üria müthingu no akorwo arü na mathiina maingü, no Jehova amüteithüra harü mo mothe; **20** agitagira mahändi make mothe, gütiri o na rimwe ringiunika. **21** Andü aria aaganu makooragwo ni üuru; nao aria mathüire andü aria athingu nimagatuürwo ciira. **22** Jehova aküüraga ndungata ciäke; aria othe moragira harü we gütiri ügaatuürwo ciira.

35 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hüürana na aria marahüürana na ni; rüa na aria mararia na ni. **2** Oya ngo nene na gako kanini; arahüka üüke ündeithie. **3** Hüürü itimü na micengi, üükiriie aria maathingatite. Ira ngoro yakwa atiri, "Niü ni ni ühonokio waku." **4** Andü aria mendaga künduta muoyo maroconorithio na maagithio gitüo, aria mathugundaga künyünüha marocookio na thuutha mamakite. **5** Marohaana ta mahuti mömbürüto ni rühuhu, na müraika wa Jehova amaingatithitie; **6** njira yao irogia nduma na itendere, nake müraika wa Jehova ahanyükänie nao. **7** Kuona atü nimahithiire wabu wa kündega hatarü gütimi, na makanyenjera irima hatarü gütimi, **8** marokorererwo ni mwanangiko matehaariire, wabu ücio manyambiire üromanyiita o ene, marogwa irima rü manyenjeire. **9** Händi iyo ngoro yakwa igaacanjamüka ni ündü wa Jehova, na ikenagire ühonokio wake. **10** Ningwaniriira na ngoro yakwa yothe, njüurie atiri, "Nüü ühaana tawe, Wee

Jehova? O Wee ühatüraga andü aria athiini harü aria marü hinya kümakira, ükahatira athiini na abatari harü aria mamatunyaga indo." **11** Nikuumiriite aira a maheeni, makanjüürü ühoro wa maündü itooi. **12** Wegä wakwa mandihaga na üuru, magatiga ngoro yakwa iri na ihooru. **13** No riria o maarü arüaru, niü ndehumbire nguo ya ikünia, na ngünyihia na ündü wa kwihinga kürü irio. Riria mahooya makwa maagire macookio-ri, **14** ndaikarire ngicakayaga, o taari mürata wakwa kana müru wa maitü ndaacakayagira. Ndehiküire ndi na ihooru, o taari mündü üröcakaira nyina. **15** No riria ndahingirwo ngügwa, o moonganire hamwe mangenerere; atharikiiri maküungana maatharikiire itekümenya. Manjaambirie mategügithiira. **16** Maanyürüragia ta andü matooi Ngai, makaahaganiriira magego mao. **17** Wee Jehova-ri, ni nginya ri ügüikara wiroreire? Hatüra muoyo wakwa kuuma harü wanangi wao, ühatüre muoyo wakwa wa goro kuuma harü mirüüthi ino. **18** Ni nifü ngügücookeria ngaatho küngano-ini kiria kinene; ndikügocaga ndi gatagati ka andü aingü. **19** Ndükareke aria mathüire tühü mangüürüire maitho, mangenerere; kana acio maamenete hatarü gütimi moianire maitho. **20** Matiaragia ndeto cia thayü, no mathugundaga maündü ma maheeni, ma güükiriira andü aria maikaraga na thayü büürü-ini. **21** Manjathamagiriira tünua twao makoiga atiri, "Haiya! Haiya! Maitho maitü nimeyoneire üguo." **22** Wee Jehova, niwioneire üguo; tiga gükira. Wee Mwathani-ri, ndügaikare haraaya na ni. **23** Arahüka, ükiri üngitifire! Hüüranira, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa. **24** Wee Jehova, ndüra küringana na üthingu waku, Wee Ngai wakwa; ndükareke mangüürüire maitho, mangenerere. **25** Ndükareke meciire atiri, "Haiya, üguo noguo türendaga gwikike!" Kana moige atiri, "Nitüümüeretie." **26** Aria othe mangüüragira maitho mangenerere ni ündü wa münyamaro yakwa maroconorithio na manyiitwo ni kirigiicano; aria othe metüügagiriira igürü riakwa maroconorithio na maagithio gitüo. **27** Aria makenaga ndaatuürwo ciira na kühoto, nimaniriire na gikeno na gücanjamüka; nimatüüre moigaga atiri, "Jehova arotügürio, o we ükenagira ügaacüru wa ndungata yake." **28** Rürimi rwakwa rüriaragia ühoro wa üthingu waku, na ngügocage müthenya wothe.

36 Thaburi ya Daudi Ndi na ndümiriri nditü ngoro-ini yakwa, ikoniü wihia wa mündü üria mwaganu: Ni atiri, hatiri witiigiiri Ngai maitho-ini make. **2** Ni gükorwo maitho-ini make mwene erahaga müno, üü atü ndangihota güküürana o na kana athüire mehia make. **3** Ciugo cia kanua gake ni cia waganu na ni cia maheeni; niatigite gütüka mündü müügü na wa gwikaga wega. **4** O na arü ürüri-ini wake athugundaga o maündü mooru; ehanaga njira-ini ya kümwerekeria gwika üuru, na ndathüüraga ündü müuru. **5** Wee Jehova-ri, wendani waku ükünyite o igürü, naguo wihokeku waku ügakinya o matu-ini. **6** Üthingu waku ühaana ta irima iria nene, kühoto giaku gikarika ta kürü ükiriira. Wee Jehova-ri, ümenyagiriira mündü o na nyamü. **7** Hi! Kai wendo waku üria ütathiraga ni wa goro müno-ü! Andü othe anene na anini moragira kügunyü-ini kïa mathagu maku. **8** Marüaga makaigania kumannäna na üingü wa nyumba yaku; ümaheaga gĩa künyua kuuma rüü-ini rwaku rwa gikeno. **9** Nigükorwo githima kïa muoyo kïri kürü we; ütheri-ini waku niho tuonagä ütheri. **10** Kiririira kwenda aria maküüi, naguo üthingu waku ütüüre na aria arüngirüru ngoro. **11** Ikinya rïa üria mwitiü rïroaga künjükiriira, o na kana guoko kwa üria mwaganu künyingate. **12** Ta rora wone üria andü aria mekaga üuru magwite thü; maikanitio thü, na matingihota güükira!

37 Thaburi ya Daudi Tigaga gũthĩnika ngoro nĩ ùndũ wa andũ arĩa mekaga ùuru, o na kana ùguage ùuru nĩ ùndũ wa arĩa mekaga mahĩtia; **2** nĩgũkorwo acio makaahooa o narua o ta ùria nyeki ihooahaga, na makue narua o ta ùria riya rihooahaga rĩamunyo. **3** Wihoke Jehova na wĩkage wega; tũra bũrũri-inĩ ùkenagĩra ùriithio wa thayũ. **4** Ikaga maũndũ ma gũkenia Jehova, na niarikũhingagĩria merirĩria ma ngoro yaku. **5** Rekagĩrĩria Jehova njĩra yaku; mwĩhokage o we, nake niarĩkaga maũndũ maya: **6** Niarĩtũmaga ùthingu waku ware o ta rũciĩni, nakio kihooto gĩa ciira waku kiare o ta riũa rĩa mũthenya barigici. **7** Hoorera mbera ya Jehova na ùmweterere ùtegũthethũka; ndũgathĩnike ngoro rĩria andũ magaacĩra mĩthĩire-inĩ yao, rĩria mekũhingia mathugunda mao ma gwĩka ùuru. **8** Tigaga kũrakara na wirigagĩrĩrie mang'ũrĩ; tigaga gũthĩnika ngoro, tondũ ùndũ icio no ùtũme wike ùuru. **9** Nĩgũkorwo andũ ooru nĩmakaniinwo, no arĩa mehokete Jehova nĩmakagaya bũrũri. **10** No kahinda kanini, arĩa aaganu mage kuoneka rĩngĩ; o na mũngĩmacaria, mũtingĩmoona. **11** No arĩa ahooreri nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre makenete nĩkũingĩhĩrw o nĩ thayũ. **12** Andũ arĩa aaganu mathugundaga mokĩrĩre andũ arĩa athingu, na makamahagaranĩria magego; **13** no Mwachani athekagĩrĩria andũ acio aaganu, nĩgũkorwo nĩo mũthenya wao nĩwiroka. **14** Andũ arĩa aaganu macomorete hiũ cia njora, na makageeta ùta nĩguo maniine mũndũ ùria mũthĩini na mũbatari, na moorage andũ arĩa njĩra ciao irũngĩrĩrie. **15** No hiũ icio ciao cia njora igaaatheeca ngoro ciao ene, na mota mao moainywo. **16** Nĩ ka kindũ kĩnini kĩrĩ na andũ arĩa athingu, gũkĩria ùtonga mũtingĩ wa andũ aaganu; **17** nĩgũkorwo hinya wa andũ arĩa aaganu nĩũkaniinwo, no Jehova atiiragĩrĩria andũ arĩa athingu. **18** Matukũ ma andũ arĩa matarĩ ùcuuke nĩmooĩo nĩ Jehova, na igai rĩao rĩgũtũũra nginya tene. **19** Hĩndĩ ya mwanangĩko matikoona ùuru; na hĩndĩ ya ng'aragu magakorwo na irio cia kũigana. **20** No andũ arĩa aaganu nĩmagathira: Thũ cia Jehova igathira ta ùria ùthaka wa mĩgũnda ùthiraga, nĩkabiũria, ibuĩrie o ta ndogo. **21** Andũ arĩa aaganu makooabaga na matĩrĩhaga, no arĩa athingu maheanaga na ùtaana; **22** andũ arĩa Jehova arathimite nĩmakagaya bũrũri, no arĩa arumite nĩmakaniinwo. **23** Jehova angikenio nĩ mũthĩire wa mũndũ, atũmaga makinya make marũme wega; **24** o na angĩhingwo, ndangĩgũ, nĩgũkorwo Jehova amũnyitagirĩria na guoko gwake. **25** Ndaarĩ mĩnini, na rĩu ndĩ mukũrũ, no ndirĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganĩrio, kana ciana ciao ikĩhooya irio. **26** Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana, na makabanagĩra matekwenda uumithio; ciana ciao nĩ ikaarathimwo. **27** Theemaga ùuru, na wĩkage wega, nawe ùtũũre bũrũri-inĩ nginya tene. **28** Nĩgũkorwo Jehova endete o kihooto, na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku. Acio megũtũũra magĩtũũro nginya tene, no ciana cia arĩa aaganu nĩkaniinwo. **29** Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre kuo nginya tene. **30** Kanua ka mũndũ mũthingu gatumũkaga ndeto cia ùũgĩ, naruo rĩrĩmĩ rwake rũkaarĩ kihooto. **31** Watho wa Ngai wake ùrĩ o ngoro-inĩ yake; makinya make matingĩtenderũka. **32** Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu, magicaria o ùria mangĩmooraga; **33** no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu, kana areke matũũro atĩ nĩ ehia rĩria magaacĩrĩthio. **34** Etagirĩria Jehova na ùrumagĩrĩrie njĩra yake. Niagagũtũũgĩria nĩguo ùgae bũrũri; rĩria andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ, wee nĩũkyonera ùndũ icio. **35** Nĩnyonete mũndũ mwaganu na mũndũ ùtarĩ tha agaaciĩre ta mũtĩ mũruru ùrĩ o imerero-inĩ rĩaguo, **36** no thootha wa kahinda o kanini akĩehera, akĩaga gũkorwo ho

rĩngĩ; o na gũtuika nĩndamũcarĩrie, ndiigana kũmuona. **37** Cũrania ùhoro wa mũndũ ùria ùtarĩ ùcuuke, na ùrore ùria mũrũngĩrĩru, ùhoro wake wa matukũ marĩa magooka nĩ ùhoro wa thayũ. **38** No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo; no andũ arĩa aaganu mũthia wao nĩ kũũragwo makooragwo. **39** Ùhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kũrĩ Jehova; we nĩwe kũhitho kĩa hinya hĩndĩ ya mathĩina. **40** Jehova nĩamateithagia na akamateithũra; amateithũraga kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia, tondũ moragĩra harĩ we.

38 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũkandũthie ùrĩ na marakara, kana ùuherithie ùrĩ na mang'ũrĩ. **2** Nĩgũkorwo mĩguũ yaku nĩtheceete, na guoko gwaku nĩ kũũhĩrite mũno. **3** Ndirĩ na ùgima wa mwĩrĩ tondũ wa mang'ũrĩ maku; mahĩndĩ makwa nĩmarũru nĩ ùndũ wa mehia makwa. **4** Mahĩtia makwa nĩmandũthĩre mũno o ta mũrĩgo mũrĩtũ itangĩhota gũkuua. **5** Ironda ciakwa nĩitogotete na ikanunga nĩ tondũ wa ùrimũ wakwa wa mehia. **6** Thiiaga ndũhacĩte, ngakungĩrĩria mũno, mũthenya wothē ndindaga ngĩcakaya. **7** Mũgongo wakwa ùiyũritwo nĩ ruo ta rwa mwakĩ; ndirĩ na ùgima wa mwĩrĩ. **8** Ndĩ mũmoco na ngathũhĩka biũ; ndĩraacya nĩ ruo rwa ngoro. **9** Wee Mwachani, wendi wakwa wothē ùrĩ o mbera yaku; gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe. **10** Ngoro yakwa nĩratuuma mũno, nagu o hinya wakwa nĩgũthira ùrathira; o na ùtheri nĩumite maitho-inĩ makwa. **11** Arata na athiritũ akwa matĩndaga kũngũhĩrĩria nĩ ùndũ wa ironda ciakwa; o na andũ a itũũra rĩakwa manjĩkaraga haraihu. **12** Andũ arĩa mendaga kũnjũraga nĩ mũtego mandegagĩra, arĩa mendaga kũnjĩka ùuru maaragia ùria mangĩnyũnũha; mũthenya wothē mathugundaga o maheeni. **13** Nĩ haana ta mũndũ gũtaigua, ùria ùtaiguaga, ngahaana ta mũndũ ùtaragía, ùria ùtangĩtumũra kanua gake; **14** ndũikĩte ta mũndũ ùtaiguaga, ùria kanua gake gatari ùndũ kangĩhota gũcookia. **15** Wee Jehova, Wee nĩwe njetagirĩria; Wee Mwachani Ngai wakwa. Wee nĩwe ikũnjookeria ùhoro. **16** Nĩgũkorwo ndoigire atĩrĩ, “Ndũkanareke thũ ciakwa ingenerere, o na kana ciũtũũgĩrie igũrũ rĩakwa rĩria kũgũrũ gwakwa gwatenderũka.” **17** Nĩgũkorwo ngirie kũgũta, na njĩkaraga ndĩ na ruo hĩndĩ ciothe. **18** Nĩngũmbũra waganu wakwa; nĩthĩnitio nĩ mehia makwa. **19** Thũ ciakwa irĩa irĩ kiy o nĩcio nyingĩ; arĩa maathũire hatarĩ gĩtũmi nĩ aingĩ. **20** Andũ arĩa mandĩhaga wega wakwa na ùuru manjambaga rĩria nĩ ngũthingata ùndũ ùria mwega. **21** Wee Jehova, ndũkandiganĩrie; Wee Ngai wakwa, ndũgaikare haraihu na niĩ. **22** Ùka narua ùndēithie, Wee Mwachani, Mũhonokia wakwa.

39 Thaburi ya Daudi Ndoigire atĩrĩ, “Ndũimenyagĩrĩria mĩthĩire yakwa, ndĩrigagĩrĩrie ndikehie na rĩrĩmĩ rwakwa; nĩnguoha kanua gwakwa rĩria rĩothe mũndũ mwaganu arĩ harĩa ndĩ.” **2** No rĩria ndakĩrite na ngahoorera, itekwarĩ o na ùndũ mwega-rĩ, ruo rwakwa rũgĩkĩrĩrĩria kuongerekeri. **3** Ngoro yakwa yahũahĩaga thĩini wakwa, na o rĩria ndecũũranagia, mwakĩ ùgiakana; hĩndĩ iyo ngĩaria na rĩrĩmĩ rwakwa, ngĩuga atĩrĩ: **4** “Wee Jehova, nyonia mũthia wa mũtũũrĩre wakwa, o na mũigana wa matukũ makwa; nĩngĩmenye ùria mũtũũrĩre wakwa ùrĩ wa gũthira na ihenya. **5** ùtũmĩte matukũ makwa makũhĩte ta rũhĩ; mũigana wa mũaka yakwa ti ta kindũ harĩwe. Mũndũ o wothē ùrĩ muoyo o na rĩria ehaandite wega nĩ kindũ gĩa tũhũ. **6** Ti-itherũ mũndũ nĩ ta kĩrũru rĩria egũcangacanga: Mĩhang' o rĩa ehang'agia nay o ya tũhũ; eigagĩra ùtonga, no ndooĩ nũũ ùkeeguna nagu. **7** “No rĩu, Mwachani-rĩ, nĩ kĩ njetereire? Wee nĩwe mwihoko wakwa. **8** Honokia kuuma

mehia-ini makwa mothe; ndükareke thekererwo ni andu aria akigu. **9** Ndakirite ki; ndingiatumirire kanua gakwa, nigukorwo niwe wekite uguo. **10** Njeheria ihuura riaku; nihootetwo ni iringa ria guoko gwaku. **11** We uruthagia na ukaherithia andu ni undu wa mehia ma; uniinaga utonga wao ta memenyi; mundu no ta kindu gia tulu. **12** "Igua ihooya riakwa, Wee Jehova, thikirira ngikuaira undeithe; ndukareke kuuiga kiriro giakwa. Nigukorwo njikaranagia nawe ta ndi mugeni, ngahaana ta mundu uhaamire kuo, o ta uria maithe makwa mothe maatarii. **13** Wihugire na kungi utige kunyona, niguo ngikene ringi, itanathii njage gukorwo ho ringi."

40 Thaburi ya Daudi Ndetereire Jehova o ngiririire; nake agithikirira akiuga kiriro giakwa. **2** Ni aandutire irima ria miiro, thini na ndoro yari ndenderu, agikinyithia maguru makwa iguru ria rwaro rwa ihiga, na agituma ndihaande wega. **3** Eekire rwimbo rweru kanua-ini gakwa, rwimbo rwa kugocaga Ngai witu naruo. Andu aingi marionaga uguo magetigira, nao makehoka Jehova. **4** Kurathimwo ni mundu uria utuite ati arihokaga o Jehova, na nderigagira andu aria etii, o acio maratmagira ngai cia maheeni. **5** Wee Jehova Ngai wakwa-ri, magegania maria wikite ni maingi. Maundu maria utubangire gutiri mundu unghota gugitaaria; korwo ndaaria heane uhoru wamo-ri, mangikorwo mari maingi muno kumoiga. **6** Wee-ri, ti magongona na maruta weriragira, no niuheete matu ma gikuuiga; maruta ma njino na maruta ma kuhoroheria mehia ti mo maakubatairire. **7** Ningi ngiuga atiri, "Nii uyuhaha, nindooka, o ta uria kwandikitwo uhoru wakwa ibuku-ini ria gikunjo. **8** Nii ndiriragira gwika wendi waku, Wee Ngai wakwa; watho waku uri ngoro-ini yakwa." **9** Nyanagira uhoru wa uthingu ndi kiungano-ini kinene; o ta uria uui, Wee Jehova, nii ndihingaga miromo yakwa. **10** Nii ndihithagira uthingu waku ngoro-ini yakwa; njaragia uhoru wa wihokeku na uhonokio waku. Wendo waku na uhoru waku wa ma ndiri ndacihitha kiungano kiria kinene. **11** Wee Jehova-ri, ndukagiririire tha ciaku inginyiriire; wendo waku na uhoru waku wa ma ironigitagira hndi ciothe. **12** Nigukorwo mathiina matangitarika nmandigiiciriire; mehia makwa nmandigiriire, ngaremwo nikuona. Maingihite gikira njuiri cia mutwe wakwa, na ngoro yakwa niyuritwo ni hinya. **13** Wee Jehova-ri, itikira kuuhonokia, Wee Jehova-ri, uka narua undeithe. **14** Andu aria othe mendaga kunjaga maroconorithio na manyiitwo ni kirigiicano; aria othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **15** Andu aria maathekagira makiugaga atiri, "Haiya! Haiya!" Maroiyuru ni ihooru ni undu wa thoni ciao. **16** No aria makurongoragia marokena na macanjamuke ni undu waku; aria mendete uhonokio waku maroturu moigaga atiri, "Jehova arotugirio!" **17** No riri, nii ndi muthiini na mubatar; Mwathani arondirikana. Wee niwe uteithio wakwa na mundeithuri; Wee Ngai wakwa-ri, hiiha ukindeithe.

41 Thaburi ya Daudi Kurathimwo-ri, ni mundu uria urumbuyagia andu aria matari hinya; ucio-ri, Jehova niamuhaturaga hndi ya mathiina. **2** Jehova niarimugitagira na amuturagie muoyo; niarimurathimaga bururi-ini, na ndakamurekereria kuri meririra ma thu ciake. **3** Jehova niarimumenyagira ar uriri-ini ar mururu, na acooke amuhonie ar o hau uriri-ini wake. **4** Ndoigire atiri, "Wee Jehova, njiguira tha; honia, nigukorwo Wee niwe njihiriire." **5** Thu ciakwa ciaragia uhoru wakwa na rumena ikooria atiri, "Agaku riri, rirtwa riake rithire?" **6** Riria riithe mundu ooka kunyona, aahega uhoru wa maheeni, o riria ngoro yake irahunga

ndeto cia kunjambia; agacooka agathii gucimemeerekia kundu guothe. **7** Thu ciakwa ciothe iheehanagira niguo iinjukiriire; injiiragira maundu mooru muno, ikoiga atiri, **8** "Mirimu miiro ni umunyiiite; ndari hndi agokira hau akomete." **9** O na murata wakwa wa hakuhi, uria ndirehokete, o uria tuiiragira irio nake niangarukite. **10** No riri, Wee Jehova, njiguira tha; njahura, niguo ndirihire hario. **11** Ninjuii ati ciamakete ni ni, nigukorwo thu yakwa ndindooretie. **12** Wee niunyiiiriire ni undu wa wagiruru wakwa, na ikanjaga harwe nginya tene. **13** Jehova, o we Ngai wa Israeli, arogocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Ameni, na ningi Ameni.

42 Kwihoka Uhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariu a Kora o ta uria thwariga inyootagira turuii twa maai, no taguo ngoro yakwa ikunyootagira, Wee Ngai. **2** Ngoro yakwa ni Ngai inyootagira, o we Muringu uria uri muoyo. I ni ri ngaathii ngacemanie na Ngai? **3** Maithori makwa matukite nimo irio ciakwa muthenya o na utuku, nao andu manjuringa muthenya wothe atiri, "Ngai waku akiri ha?" **4** Maundu maya ndimarirakanaga o ngituringa ngoro yakwa: ngaririkana uria ndataranaga na kirindi, ndongoretie mutungoro nginya nyumba-ini ya Ngai, tukianagira na gikeno na tugicookagia ngaatho, ndi kirindi-ini hndi ya ciathi. **5** Wee ngoro yakwa, ukirituhiro waki? Urathinika uguo niki uri thini wakwa? Wirigagire Ngai, nigukorwo no ndirimugocoga, o we Muhonokia wakwa, na Ngai wakwa. **6** Ngoro yakwa niidutire iri thini wakwa; ni undu ucio ningukuririkana ndi bururi wa Jordani, o kuu irima-ini cia Herimoni, kuuma kirima-ini kia Mizari. **7** Ndia imwe niireta ndia iria ingi na mugambo wa mururumo wa ndururumo ciaku cia maai; makumbi maku mothe o na ndiuh nicuikiite, ikaahubaniria. **8** Muthenya-ri, Jehova niarathagira wendo wake har ni, na utuku ni rwimbo ndirimuinagira, ruri ihooya ria kuuhooya Muringu wa muoyo wakwa. **9** Njuringa Muringu, o we rwaro rwakwa rwa ihiga, atiri, "Urganirwo ni ni niki? Ingithii ngicakayaga niki, ni undu wa kuhinyiriire ni thu?" **10** Ni ta nguhehenyo mahndi makwa, riria amuku akwa mekunyurira, magatinda muthenya wothe makinjuria atiri, "Ngai waku akiri ha?" **11** Wee ngoro yakwa, ukirituhiro waki? Urathinika uguo niki uri thini wakwa? Wirigagire Ngai, nigukorwo no ndirimugocoga, o we Muhonokia wakwa na Ngai wakwa.

43 Nduira ciira wakwa, Wee Ngai, na unjiiriire har ruri ruri rutagwikite; ndeithura kuuma kuri andu aya aaganu na maragia maheeni. **2** Wee Ngai niwe kuriro giakwa kia hinya. Urdiganiriire niki? Ingithii ngicakayaga niki ni undu wa kuhinyiriire ni thu? **3** Tuma utheri waku na uhoru waku wa ma, ureke indongorie ar cio; reke inginye kirima-ini giaku kiria kiamure, o kuu giikaro-ini giaku. **4** Hndi iyo ningathii kigongona-ini kia Ngai, nginye har Muringu, o we gikeno giakwa, na o we ngenagira. Nindirikugocoga ngihuringa kinanda kia mugeto, Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa. **5** Wee ngoro yakwa, ukirituhiro waki? Urathinika uguo niki uri thini wakwa? Wirigagire o Ngai, nigukorwo no ndirimugocoga, o we Muhonokia wakwa na Ngai wakwa.

44 Twanagira na matu maitu Wee Ngai, tukirwo ni maithe maitu uria wekire matuk-ini ma, o matuku magio ma tene. **2** Niwaingatire ndiriri na guoko gwaku, na ugicooka kuaanda maithe maitu kuo; Wee niwanyariire irindi iria ingi, na ugitu maithe maitu magaacire. **3** Matiegwatire bururi ucio na hinya wa ruhiu rwo, o na ti icoka ciao ciamacheire

uhootani; no ni guoko gwaku kwa urio, ni ni gicoka giaku, na utheri wa giithiithi giaku, nigukorwo niwamendete. **4** Wee niwe Muthamaki wakwa na Ngai wakwa, uria wathagirira Jakubu uhootani. **5** Wee niwe utiuhotithagia kuhoota thu ciitu; ni undu wa riitwa riaku turangagirira aria mari muku na ithui. **6** Ndiuhokaga uta wakwa, ruhiu rwakwa rwa njora ti ruo ruingihoatani; **7** no Wee niwe ututooranagira hari thu ciitu, ugagiconorithia acio matuthuire. **8** Ngai niwe tutindaga tukirahira muthenya wothe, na tugutuura tugoocaga riitwa riaku nginya tene. **9** No riu nututiganirie na ugatucororithia; niutigitu gutwarana na mbutu ciitu cia ita. **10** Niwatumire tuiure thu ciitu, o icio ituthuire igetahira indo ciitu. **11** Utirekereirie tutambuuro ta ng'andu, na ugatuhurinja hari nduriri. **12** Wendetie andu aku ta kindu tuhuhu, nduri uumithio wonete ni uguo imendetie. **13** Niutumite tumenwo ni andu aria tuhakanite nao, tugatuika a kunyararwo na githekererwo ni aria matuthiurukirie. **14** Niutumite tutuika a kuunagwo thimo ni nduriri; tugagituika a kuuinagiriio mitwe ni andu. **15** Ndindaga njonokete muthenya wothe, ngahumbwo ni thoni uhiu wothe, **16** ni undu wa inyururi cia andu aria maanyururagua na makaanuma, tondu wa thu iria irenda kwirihira. **17** Twakorirwo ni maundu macio mothe, o na gutuika tutiariganirwo niwe, o na kana tugithaahia kirikanio giaku. **18** Ngoro ciitu iticookete na thuutha; makinya maitu matiumite njira-ini yaku. **19** No utuhehenjete, na ugatutua imamo cia mbwe, na ugatuhimbira na nduma nene. **20** Tungikorwo nitwariganirwo ni riitwa ria Ngai witu, o na kana tukiambararia moko kuri ngai ng'eni-ri, **21** githi Ngai ndang'amenyire uhooro ucio, kuona ati niamenyaga hitho cia ngoro? **22** No ni undu waku tutindaga tung'etheire gikuu muthenya wothe; tutuuto wa ng'andu cia guthinjwo. **23** Wee Mwathi, arahuka! Ugikomete niki? Wiyarahure! Ndugatutiganirie nginya tene. **24** Uhihithie uhiu waku niki, na ukariganirwo ni mathina maitu na kuhinyirio gwitu? **25** Turunditwo rukungu-ini; miiiri iitu ikinyiitanite na thi. **26** Arahuka ututeithie; tukiuere tondu wa wendani waku utathiraga.

45 Thaburi ya Ariu a Kora Ngoro yakwa iyyuritwo ni uhooro mwega riria nguinira muthamaki rwimbo rurur; ruriri rwakwa no ta karamu ka mwandiki uria muugi. **2** Wee uri muthaka muno gukira andu othe, nacio iromo ciaku niciitirio maundu ma utugi, kuona ati Ngai niakurathimite nginya tene. **3** Wiothe ruhiu rwaku rwa njora njohero, Wee njamba ino iri hinya; wihumbo ukaru waku o na unene. **4** Uri thini wa unene waku thi uhaicite mbarathi, ukihootanaga ni undu wa uhooro wa ma, na wa kwinyihia, o na wa uthingu; reke guoko gwaku kwa urio kuonanie ciiko cia kumakania. **5** Miguu yaku iria miugi niithece thu cia muthamaki o ngoro-ini; nduriri niigwe maguru-ini maku. **6** Wee Ngai, giti giaku kia unene gigituura tene na tene; muthigi waku wa kihooto niguo ugatuika muthigi wa uthamaki waku. **7** Wee wendetie uthingu no ugathuura waganu; ni undu ucio Ngai, o we Ngai waku, niakwambarathie gukira athiritu aku othe na undu wa gugutirira maguta ma gikeno. **8** Nguo ciaku ciothe inungite o manemane, na thubiri, na mundarathini; niurakenio ni aini a nyimbo na inanda cia nga mari ciikaro-ini cia muthamaki iria igemetio na miguongo. **9** Thini wa andu-a-nja aku aria atiku hari na aari a athamaki; muthiki ucio wa muthamaki aikarite mwena waku wa urio egemetie na thahabu ya Ofiri. **10** Ta thikiriria, wee mwaru uyū, wicūranie na uigwe: Riganirwo ni

andū anyu o na nyūmba ya thoguo. **11** Mūthamaki niakenetio mūno ni ūthaka waku; mūtīe, nigukorwo niwe mwathi waku. **12** Mwaru wa Turo niagakurehera kiheo, o nao andu aria atongu muno magatuika a kwiyendithia hariwe. **13** Mwaru wa muthamaki no riiri mutheri ari naguo ari thini wa nyumba yake, nguo yake itumitwo na ndigi cia thahabu. **14** Aratwarwo hari muthamaki ehumbite nguo ng'emie; oimitwo thuutha ni airitu gathirange a thiritu yake, na othe marooka kuri we. **15** Mararehwo na gikeno na nduhuu; nimatoonye nyumba ya muthamaki. **16** Ciana cianyu nicio igaacooka ithenya ria maithe manyu; ukaamatua anene bururi-ini guothe. **17** Ningutuma utuure urikanagwo ni njjarwa na njjarwa; ni undu ucio nduriri igaatua igukumagia tene na tene.

46 Thaburi ya Ariu a Kora Ngai niwe riururo riitu o na hinya witu, o we uiteithio witu hindi ya mathina. **2** Tondu ucio tutingitigira, o na thi ingithingitha, na irima igwe iria-ini, **3** o na maa mari mangiruruma na mahuyike, nginya irima igathingitho ni nditi yamo. **4** Ni kuri ruu ruria turuu twaru tuyenaga ituura ria Ngai, gikaro kiu kiamure kia Uria-uri-Iguru-Muno. **5** Ngai ari kuu thini wa ituura riu, na ritikenyeneka; Ngai niwe ukaaritheitha kirooko gugikia. **6** Nduriri niiraronja, namo mothamaki makenyenya; nake aguthuka-ri, thi igatweka. **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ari hamwe na ithu; Ngai wa Jakubu niwe kiirigo giitu kia hinya. **8** Ukai muone ciiko iria Jehova ekite, ukai muone uria akirite thi ihooro. **9** Aniinaga mbaara nginya ituri cia thi; oinaga uta na agathethera itimu, na agacina ngo na mwaki. **10** "Hoorera, na mumenye ati ni ni ni Ngai; ningatugirio nduriri-ini, na ndugirio thi yothe." **11** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ari hamwe na ithu; Ngai wa Jakubu niwe kiirigo giitu kia hinya.

47 Thaburi ya Ariu a Kora Inyu andu a nduriri ciothe, huurai hi; ugirirai ni undu wa Ngai, na mwanirre muru na gikeno. **2** Jehova Uria-uri-Iguru-Muno ka ni wa gwitigirwo-i, o we Muthamaki munene uria wathaga thi yothe! **3** Atooragia nduriri igaikara rungu rwitu, irindi igaikara rungu rwa makinya maitu. **4** Niwe watuthuuriere igai riitu, ithu gikeno kia Jakubu, o ucio eendete. **5** Ngai niambaite, o agikungiyagirwo na gikeno, Jehova akaambata akihuhagirwo turumbeta. **6** Inirai Ngai mumugooce na nyimbo, muniirei mumugooce; inirai Muthamaki witu mumugooce, muniirei mumugooce. **7** Nigukorwo Ngai niwe Muthamaki wa thi yothe; mugooce na nyimbo. **8** Ngai niwe uthamakagira nduriri; Ngai aikarire giti giake kiria githeru kia unene. **9** Andu a nduriri aria mari igweta nimonganite matuika ta andu a Ngai wa lburahimu, nigukorwo athamaki a thi ni a Ngai; we niwe utugiritio muno.

48 Thaburi ya Ariu a Kora Jehova ni munene, na ni wa kugooce muno, ari kuu thini wa ituura inene ria Ngai witu, o kirima-ini giake kiria kiamure. **2** Kirima kiu kia Ngai ni githaka na gikaraiha na iguru, na niko gikeno gia thi yothe. O ta uria Zafoni gutugirite na iguru muno, no taguo Kirima gia Zayuni kihaana, ituura riu inene ria Muthamaki uria Munene. **3** Ngai ari thini wa ciikaro iria ngitire cia muthamaki; nake niyonganite ati niwe kiirigo giacio kia hinya. **4** Riria athamaki maanyiitanire hamwe na magithi magatharikire ituura riu, **5** maarionire, magituika nda; makuru ni kimako kinene. **6** O hau-hau makinyitwo ni kuuinaina, makigia na ruo ta rwa mundu-wa-nja akirumwo. **7** Wamanangire o ta uria marikabu cia Tarishishi cianangawo ni ruhuho ruumite mwena wa

irathiro. 8 O ta ūria tũguite, ũguo noguo tuonete thĩnĩ wa itũura inene rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, itũura rĩu inene rĩa Ngai witũ: Ngai egũtũura arĩgĩtagĩra nginya tene. 9 Tũrĩ thĩnĩ wa hekarũ yaku, Wee Ngai, twĩcũũranagia ũhoru wa wendo waku ūria ũtathiraga. 10 O ta ūria rĩitwa rĩaku rĩtarĩi, Wee Ngai, ũguo noguo ngumo yaku iigana o nginya ituri-inĩ cia thĩ; guoko gwaku kwa ūrio kũyũrĩtwa nĩ ũthingu. 11 Kĩrĩma gĩa Zayuni nĩgĩkenaga, namo matũura ma Juda magacanjamũka nĩ ũndũ wa matũiro maku ma ciira. 12 Ceeraceerai Zayuni, mũrĩthĩrũrũke, mũtare mũthiringo yarĩo irĩa mĩraihu na igũrũ, 13 mũrore ūria kũirĩgitwo na hinya, na mũrore ciikaro irĩa ngũtĩre cia mũthamaki, nĩgeetha mũkeeraa rĩciaro rĩria rĩgooka ũhoru wacio. 14 Nĩgũkorwo Ngai ũyũ nĩwe Ngai witũ nginya tene na tene; egũtũura atũtongoragia nginya hĩndĩ itagathira.

49 Thaburi ya Ariũ a Kora Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ ndũrĩrĩ ciothe; thĩkĩrĩriai, inyuothe mũtũuraga gũkũ thĩ, 2 inyuĩ mũtarĩ igweta na arĩa mũrĩ igweta, inyuĩ itonga na athĩnĩ mũigue hamwe: 3 Kanua gakwa nĩgekwarĩa ciugo cia ũũgĩ, mĩario ya ngoro yakwa ikorwa na ũtaũku. 4 Nĩgũtĩgea gũtũ ndũũgĩre thimo; njooke ndaũre ndai ĩno ngĩhũũraga kinanda kĩa mũgeeto: 5 Nĩ kĩrĩ kĩngĩtũma ndĩtigĩre hĩndĩ ya mathĩina, rĩria andũ aaganu acio maheenanagia maathiũrũrũkĩrie, 6 o acio mehokaga ũtonga wao, na makeeraha nĩ ũingĩ wa indo ciao? 7 Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota gũkũũra muoyo wa mũndũ ũngĩ, kana arũtĩre Ngai kĩndũ gĩa gũkũũra mũndũ ũcio, 8 nĩgũkorwo ũkũũri wa muoyo nĩ ũndũ wa goro mũno, gũtĩrĩ irĩhi rĩngĩigana o na atĩa, 9 atĩ nĩguo mũndũ atũũre muoyo nginya tene, na ndakanabuthe. 10 Nĩgũkorwo andũ othe nĩmonaga atĩ o na andũ arĩa oogi nĩmakuuaga; mũndũ mũkĩgu na mũndũ kĩrimũ o nao nĩmakuaga, magatĩgĩra andũ angĩ ũtonga wao. 11 Mbĩrĩa ciao igũtũũra irĩ nyũmba ciao nginya tene, itũike ciikaro ciao njjarwa na njjarwa, o na gũtũika maarĩ na mĩgĩnda yao ene. 12 No mũndũ-rĩ, o na arĩ na indo nyingĩ, ndatũũraga; akuuaga o ta ūria nyamũ ikuuaga ĩgathira. 13 Ŭyũ nĩguo ũndũ ūria wathĩrĩro arĩa meĩhokaga o ene, na arũmĩrĩrĩ ao, arĩa metĩkanagia na mĩario yao. 14 Maathĩrĩrĩrĩ mbĩrĩa o ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo, na gĩkuũ nĩkĩo gĩgaatũũka mũrĩthĩ wao. Magaathagwo nĩ andũ arĩa arũngĩrĩru rĩciini; ciimba ciao ikaabuthĩra mbĩrĩa-inĩ, irĩ kũraihu na nyũmba ciao nene. (Sheol h7585) 15 No Ngai nĩagakũũra muoyo wakwa kuuma mbĩrĩa-inĩ; ti-itherũ nĩwe ũkaanyamũkĩra. (Sheol h7585) 16 Ndũkanetĩgĩre mũndũ rĩria aatuũka gĩtonga, rĩria riiri wa nyũmba yake wongerereka; 17 nĩgũkorwo ndarĩ kĩndũ agaathĩ nakĩo akua, riiri wake ndagakĩrũka naghwo. 18 O na gũtũika rĩria aarĩ muoyo eyoonga arĩ mũrathime, nĩgũkorwo andũ nĩmagũkumagia rĩria wagaacĩra, 19 agakua athĩ kũrĩ maithe mao, acio matagacooka kuona ũtheri rĩngĩ. 20 Mũndũ mũtongu ũtarĩ na ũmenyo atarĩ o ta nyamũ irĩa ikuuaga ĩgathira.

50 Thaburi ya Asafu Jehova, o we Ngai ũcio Mwene-Hinya, nĩraaria, ageeta thĩ yothe kuuma irathĩro rĩa riũa nginya kũria rĩthũagĩra. 2 Ngai aracangarara arĩ Zayuni itũura rĩu ithaka mũno. 3 Ngai witũ nĩ gũũka arooka na ndegũkĩra; mbere yake nĩ mwakĩ ũrakana, na akarĩgĩcĩrio nĩ kihũhũkania kĩnene. 4 Areete igũrũ na thĩ nĩguo itũike aira agĩcĩrĩthia andũ ake: 5 "Cookanĩrĩrai harĩ nĩ inyuĩ andũ akwa aamũre, o inyuĩ mwagĩire kĩrĩkanĩro na nĩ na ũndũ wa kũndutĩra igongona." 6 Narĩo igũrũ rĩanagĩrĩra ũthingu wake, nĩgũkorwo Ngai we mwene nĩwe mũtũanĩri ciira. 7 "Inyuĩ andũ akwa,

thĩkĩrĩriai na nĩngwarĩa, ũthĩkĩrĩrie, wee Isiraeli, na nĩngũruta ūria wa gũgũthita: nĩ nĩ Ngai, o Ngai waku. 8 Ndirakũrũthia nĩ ũndũ wa magongona maku, o na kana nĩ ũndũ wa maruta maku ma njino, marĩa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. 9 Ndiratarĩtio nĩ ndegwa yumĩte kiugũ gĩaku, kana mbũri ciumĩte ciugũ ciaku, 10 nĩgũkorwo nyamũ ciothe cia gĩthaka nĩ ciakwa, na ng'ombe irĩa irĩ tũrĩma-inĩ ngiri na ngiri. 11 Nyoni ciothe irĩa irĩ kũu irĩma-inĩ, gũtĩrĩ o na ĩmwe itooĩ, na ciũmbe ciothe cia werũ-inĩ nĩ ciakwa. 12 Nĩgũkorwo hũtĩ, ndĩngĩkwĩra, nĩgũkorwo thĩ nĩ yakwa, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo. 13 Nĩ nĩndĩĩaga nyama cia ndegwa, o na kana nangyua thakame ya mbũri? 14 Rutĩra Ngai igongona rĩa gĩcOOKIA ngaatho, na ũhingagĩrie ũria-ũri-igũrũ-Mũno mĩhĩtwa yaku, 15 na ũngayagĩrie mũthenya wa mĩnyamaro; na nĩndĩrĩkũhonokagia, nawe ũngoocege." 16 No rĩrĩ, mũndũ ūria mwaganu Ngai ekũmũũria atĩrĩ: "Ŭrĩ na kihooto kĩrĩkũ gĩa kuuga mawatho makwa, kana kwaria ũhoru wa kĩrĩkanĩro gĩakwa? 17 Nĩũmenete ũrutani wakwa, na ũgateanĩria ciugo ciakwa. 18 Rĩrĩa wona mũici, ũnyĩitanagĩra nake; na ũgĩĩaga ũrũmwe na itharia. 19 Ŭhũthagĩra kanua gaku kwaria ndeto njũru, na rũrĩmĩ rwaku naruo rũkaaragia maheeni. 20 Hĩndĩ ciothe waragia ndeto cia gũũkĩrĩa mũrũ wa thogu, ũgagĩcambĩa mũrũ-wanyũkwa. 21 Matũndũ macio ũmekaga o ngĩrĩte, nawe ũgeciirĩa atĩ nĩ ndarĩi o tawe. No rĩrĩ, rĩu nĩngũkũrũthia, nguongie maũndũ marĩa wikĩte. 22 "Mwĩcũranieĩ ũhoru ũyũ, inyuĩ mũrĩganagĩrwo nĩ Ngai, nĩguo ndikamũtambuure, na haaga mũndũ wa kũmũteithũra. 23 Mũndũ ūria ũrutaga igongona rĩa gĩcOOKIA ngaatho nĩ nĩ atĩaga, na akahaarĩria njira nĩgeetha ndĩmunie ũhonokanio wa Ngai."

51 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rĩ, njĩguũra tha, kũringana na wendo waku ūria ũtathiraga; kũringana na tha ciaku nyingĩ-rĩ, tharia mahĩtia makwa mathire. 2 Thambia mahĩtia makwa mothe, na ũũtherie mehĩa makwa. 3 Nĩgũkorwo nĩnjũũ mahĩtia makwa, namo mehĩa makwa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. 4 Wee nĩwe njĩhiire, o Wee wiki, na ngeeka ũndũ mũũru maitho-inĩ maku, nĩguo Wee woneke ũtarĩ na mahĩtia rĩria ũkwaria, na ũrĩ wa kihooto rĩria ũgũtũwa ciira. 5 Ti-itherũ ndaciarĩrwo ndĩ mwĩhĩa; maitũ aagĩre nda ya kũnĩjara arĩ o na mehĩa. 6 Ti-itherũ, Wee wendaga ũhoru wa ma kuuma ngoro thĩnĩ; nĩ ũndũ ũcio ũndutaga kũgĩa na ũũgĩ ngoria-inĩ yakwa. 7 Therĩa na mũthobĩ, na nĩngũthera; thaambia, na nĩngwũũra gũkĩra irĩa. 8 Tũma nenge na njanjamũke; mahĩndĩ marĩa ũthetherete nĩmagĩkene. 9 Hitha ũthiũ waku ndũkoone mehĩa makwa, na ũtharie mahĩtia makwa mothe. 10 Wee Ngai-rĩ, nyũmbira ngoro theru thĩnĩ wakwa, na ũnjerũhĩrie roho wa kwĩhokeka thĩnĩ wakwa. 11 Ndũkanyĩngate nyume hariwe, o na kana weherie Roho waku Mũtheru kuuma thĩnĩ wakwa. 12 Njookeria gĩkeno kĩrĩa kĩa ũhonokio waku, na ũũhe roho wa kũndũũria ngwathĩagĩra. 13 Hĩndĩ ĩyo nĩngarũta andũ arĩa aremĩ nĩguo mamenye njĩra ciaku, nao ehĩa magũcokerere. 14 Wee Ngai, o Wee Ngai ūria ũũhonokagia-rĩ, honokĩa kuumana na ũiti thakame, naruo rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkaina ũhoru wa ũthingu waku. 15 Wee Mwathani, tumũra mĩromo yakwa, nako kanua gakwa koimbũre ũgocoo waku. 16 Wee ndũkenagio nĩ kũrutĩrwo igongona, korwo nĩũkenagio nĩrĩro no ngũrutĩre; o na ndũkenagio nĩ magongona ma njino. 17 Magongona marĩa Ngai etĩkagĩra nĩ roho ūria mũthuthĩku; ngoro irĩa thũthũku na ĩkahera-rĩ, Wee Ngai ndũngĩmĩrega. 18 Tũma itũura rĩa Zayuni rĩgaaacĩre nĩ ũndũ wa wega waku; aka thingo cia Jerusalemũ rĩngĩ. 19 Hĩndĩ ĩyo nĩũgakenagĩra magongona ma ũthingu,

na maruta ma njino o maría macinagwo magathira biũ; ningi magongona ma ndegwa nĩmakarutagirwo kigongona-inĩ giaku.

52 Thaburi ya Daudi Wee njamba ño ñĩ hinya, ùreegana nĩ ùndũ wa maĩndũ mooru niki? Ûtindaga wĩrahite mũthenya wothe niki, o wee ùtuũkite gĩconoko maitho-nĩ ma Ngai? **2** Rũrimĩ rwaku rũthugundaga mwanangĩko; rũhaana ta rwenji rũnoore, o wee wĩkaga maĩndũ ma maheeni. **3** Wendete maĩndũ mooru gũkira marĩa mega, ùkenda maheeni gũkira kwaria ma. **4** Wendete ciugo o ciothe ithũkagia andũ, wee rũrimĩ rũrũ rwa maheeni! **5** Ti-itherũ Mũrungu niagakwanaga nginya tene na tene: Agakũnyiita, akũhurie na akĩrute hema-inĩ yaku; agakũmunya akweherie bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. **6** Andũ arĩa athingu nĩmakona igwo metigĩre; nao magathekerera mũndũ ùcio, moige atĩrĩ, **7** “Ùyũ nĩwe mũndũ ùria wagire gũta Ngai kũĩhitho giake kĩa hinya, no eehokke ùtonga wake mũingĩ, na akĩgia hinya nĩ ùndũ wa kũniina andũ arĩa ang!” **8** No rĩrĩ, nĩ ndariĩ ta mũtĩ wa mũtamaiyũ, ùria ùrakũra wega ùrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai; ndihokete wendo wa Ngai ùria ùtathiraga nginya tene na tene. **9** Ngũtũra ngũgoocaga nginya tene nĩ ùndũ wa ùria wĩkite; ndĩrĩthokaga rĩtwa riaku, nĩgũkorwo rĩtwa riaku nĩ rĩega. Ndĩrĩgũgoocaga ndĩ mbere ya andũ aku arĩa aamũre.

53 Thaburi ya Daudi Kirĩmũ kĩiraga na ngoro atĩrĩ, “Gũtirĩ Ngai.” Nao amaramari, ciiko ciao irĩ magigi; gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wĩkaga wega. **2** Ngai aroraga ciana cia andũ arĩ o igũrũ, one kana nĩ harĩ ùrĩ na ùmenyo, o na kana nĩ harĩ ùrongoragia Ngai. **3** Othe nĩmacookete na thuutha, othe marĩ hamwe nĩmatũũkite amaramari; gũtirĩ o na ùmwe wĩkaga wega, gũtirĩ o na ùmwe. **4** Andũ acio mekaga maĩndũ mooru kaĩ matarĩ ùmenyo, o acio marĩaga andũ akwa o ta ùria andũ marĩaga irio, o acio matakayagĩra Ngai? **5** O hau-rĩ, makanyitwo nĩ guoya mũnene, o na gũtarĩ kindũ gĩa gũtũma metigĩre. Nĩgũkorwo Ngai niaturunjite mahĩndĩ ma andũ acio magũtharĩkĩire; nĩwamaconorithirie, nĩgũkorwo Ngai nĩamamene. **6** Naarĩ korwo ùhonokio wa Isiraeli no ùgũke kuuma Zayuni! Rĩria Ngai agacookereria andũ ake na indo ciao-rĩ, Jakubu niagakena na Isiraeli acanjamũke!

54 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia nĩ ùndũ wa rĩtwa riaku; ndĩhĩria na hinya waku. **2** Wee Ngai, igua ihooya riakwa; thikĩrĩria ciugo cia kanua gwaka. **3** Andũ ageni nĩmanjũkĩrĩire; nao andũ matarĩ tha nĩmaracarĩa muoyo wakwa, o andũ acio matarũmbũyagĩa Ngai. **4** Ti-itherũ Ngai nĩwe ùteithio wakwa; Mwathani nĩwe ùndĩragĩria. **5** Cookereria andũ arĩa manjambagia ùuru wao; Wee maniiine nĩ ùndũ wa wĩhokeku waku. **6** Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa kwiyendera; nĩngũgũocaga rĩtwa riaku, Wee Jehova, tondũ nĩ rĩega. **7** Nĩgũkorwo niakonokete mathĩna-inĩ makwa mothe, na maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa.

55 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, thikĩrĩria ihooya riakwa, ndũkaage kũigua ithaithana riakwa; **2** njigua na ùnjĩtĩke. Mecĩria makwa nĩmathĩnĩtĩe na ndĩ mũgiũku **3** nĩ ùndũ wa mũgambo wa thũ, nĩ ùndũ wa gũkũũrĩrwo maitho nĩ andũ arĩa aaganu; tondũ o mandehagĩa o mathĩna, na makaanyũrũria marakĩrite. **4** Ngoro yakwa ñrĩ na ruo rũnene thĩinĩ wakwa, nganyitwo nĩ imakania nene cia gĩkuũ. **5** Guoya na kũnaina nĩcindigĩcĩrĩre; hubaniĩrio nĩ kimako kinene. **6** Na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Hi, naarĩ korwo ndĩ na mathagu ta ndutura! Ingĩmbũka thĩ ngahurũke, **7** ingĩũra thĩ kũndũ kũraya, ngaikare werũ-inĩ;

8 ingĩhũha thĩ handũ harĩa ingĩgĩtia, kũraihũ na rũhuho rũũ rũnene na kũhũhũkanio.” **9** Wee Mwathani, andũ arĩa aaganu nĩmanyiitwo nĩ kĩrigiicano, ùhĩngĩcanie mũario yao, nĩgũkorwo ùtũũra-inĩ inene nyonaga o haaro na ngũũ. **10** Mũthenya na ùtũkũ, andũ acio aaganu macangacangaga thingo-inĩ cia ùtũũra rĩu; narĩo rĩyũrĩtuo nĩ rũmena na irumi. **11** Thĩinĩ wa ùtũũra ñĩ inene no mwanangĩko ùrĩ kuo; kwĩthanĩra na kũheenania ciyũrĩte njĩra-inĩ ciarĩo. **12** Korwo nĩ thũ ñranumarĩ, no ngĩrĩrĩre; korwo nĩ thũ ñranjũkĩrĩra-rĩ, no ndĩhĩthe ndĩkanyone. **13** No rĩrĩ, nĩwe mũndũ wa riika riakwa, mũthĩrĩtũ wakwa, mũrata wakwa ùria twendanĩte mũno, **14** o wee twanakenanĩra tũri na ngwatanĩro njega, tũgũhĩ hamwe na andũ arĩa angĩ nyũmba-inĩ ya Ngai. **15** Gĩkuũ kũrohubanĩria thũ ciakwa o rĩmwe; irokũrũka mbĩrĩra ñrĩ muoyo, tondũ ùuru ùkoragwo ngoro-inĩ ciacio. **(Sheol h7585)** **16** No rĩrĩ, nĩ nĩ Ngai ngayagĩra, nake Jehova nĩakonokagia. **17** Hwaĩ-inĩ, na rũciinĩ, o na mũarahũ, ngayaga ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake nĩaiiguaga mũgambo wakwa. **18** We angũũraga kuuma mbaara-inĩ ñria ndũithagio, ngoima itaguarĩtio, o na gwakorwo nĩ andũ angĩ mandũithagio. **19** Mũrungu ùria ùtũũrĩte aikarĩre gĩtĩ kĩa ùnene nginya tene, nĩkũmaigua na amaherithie, andũ acio matagarũragĩa nĩhĩire yao, o acio matetigagĩra Ngai. **20** Mũndũ ùcio tũrĩ thĩrĩtũ nake atharĩkagĩa arata ake, na agathũkia kĩrĩkanĩro giake. **21** Mũario yake ñnyorokete o ta thiagi, no rĩrĩ, mbaara ñrĩ ngoro-inĩ yake; ciugo ciake ihooranagĩria gũkĩra maguta, no icio nĩ hiũ cia njora ñrĩ njomere. **22** Rekereria Jehova maĩndũ marĩa magũtangaga, na nĩegũgũtĩrĩra; ndarĩ hindĩ akaareka mũndũ ùria mũthingu agwe. **23** No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩũkaharũrũkia andũ arĩa aaganu ñriama-inĩ rĩa ùmaramari; andũ arĩa manyootagĩa thakame na andũ a maheeni matigaakĩnyia nuthu ya matũkũ mao. No nĩ hakwa-rĩ, Wee nĩwe ndĩhĩokete.

56 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, nĩgũkorwo andũ nĩmaingatanĩte na nĩ mũno; mũthenya wothe mendaga o gũtharĩkĩra. **2** Andũ arĩa manjambagia maingatanaga na nĩ mũthenya wothe; angĩ nĩ arĩa maraatharĩkĩra na mwĩtĩo. **3** Rĩria ndetigĩra-rĩ, nĩwe ndĩrĩhokaga. **4** Nĩ ùndũ wa hinya wa Ngai, nĩndĩrĩgũoocaga kiugo giake, ndĩhokete o Ngai; ndĩngĩtĩgia. Mũndũ ùrĩ na mwĩrĩ angĩnjika atĩa? **5** Mũthenya wothe matindaga makiogomia ciugo ciakwa; hindĩ ciothe mathugundaga kũnjĩka ùuru. **6** Manjĩiragĩa na makanjoheria, na makarĩithania na mũthĩire yakwa, makienda kũnjũraga. **7** Wee Ngai, ndũkareke mahonoko o na atĩa; ng'aurania ndũrĩrĩ na marakara maku. **8** Andĩka ùhoro wa gũcakaya gwakwa; maithori makwa mekĩre cuba-inĩ yaku, gĩthĩ matĩrĩ maandiko-inĩ maku? **9** Rĩria ngaakaya ndeithio thũ ciakwa nĩkũhũndũka. Ùndũ ùcio nĩugũtũma menye atĩ Ngai arĩ hamwe na nĩ. **10** Nĩ ùndũ wa hinya wa Ngai, ùria ngoocaga kiugo giake, nĩ ùndũ wa hinya wa Jehova, ùria ngoocaga kiugo giake, **11** ndĩhokete o Ngai; ndĩngĩtĩgia. Mũndũ-rĩ, angĩnjika atĩa? **12** Wee Ngai, mũhĩtwa ñria ndĩhĩtĩte ndĩ o nayo, nĩndĩrĩkũrutagĩa maruta ma gũgũcookereria ngaatho. **13** Nĩgũkorwo nĩũhokonokete kuuma gĩkuũ-inĩ, na ùkagĩrĩrĩria magũrũ makwa kũhĩngwo, nĩguo thĩiage mbere ya Ngai ngũonaga ùtheri ùria wonagwo nĩ arĩa marĩ muoyo.

57 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, ùnjiguĩre tha, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩa. Nĩ ngũũrĩa kĩrũru-inĩ kĩa mathagu maku, o nginya mwanangĩko ùhĩtũke. **2** Ngũkaĩra Ngai-Ùria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o kũrĩ Mũrungu, ùria ùhĩngagĩa maĩndũ. **3** Atũmaga ùteithio kuuma igũrũ akaahonokia,

akarūithia arīa maahanyūkagīa mūno; Ngai agakīndūmīra wendani na wihokeku wake. **4** Nīi ndī gatagatī-inī ka mīrūūthī; ngomete gatagatī ka nyamū ndīiani, na nīo andū arīa magego mao mahaana ta matimū na mīgūū, o acio nīmī ciao ihaana ta hiū cia njora njūgī. **5** Wee Ngai, tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū; riiri waku nūgīe igūrū rīa thī yothe. **6** Thū ciakwa nīcīambiire magūrū makwa mūtego wa wabu, na nīi ngīthikīra nī kūnyamarīka. Cienjete irima njīra-inī yakwa, no nīcio igūūte thīinī warīo. **7** Wee Ngai, ngoro yakwa nīkīndīirīe, ngoro yakwa no ikīndīirīe; nīkūina ngūina, ngūgooco na rwīmbo. **8** Wee muoyo wakwa arahūka! Arahūka wee kinanda kīa mūgeeto, o nawe kinanda gīa kīnūbī! Ngwarahūka ruoro rūgītema. **9** Wee Mwathani, nīngūkūgooca, gatagatī-inī ka ndūrīri; nīngūkūinīra ngūgooco ndī gatagatī-inī ka andū. **10** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene, ūgagīkīnya o igūrū; wihokeku waku ūkīnyite o matu-inī. **11** Wee Ngai, tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū; riiri waku nūgīe igūrū rīa thī yothe.

58 Thaburi ya Daudi Inyuā aathani aya-rī, ti-itherū nīmwaragīa maūndū ma kīhooto? Nīmūtuagīra andū ciira ūrīa kwagīrīre na kīhooto? **2** Aca, ngoro-inī cīanyu mūthugundaga maūndū matarī ma kīhooto, na moko manyu mageeka maūndū ma kūruta haaro gūkū thī. **3** O kuuma gūciarīo andū arīa aaganu nīmāhitagīa njīra; matūūrāga marī imamararī kuuma gūciarīo, na maaragīa maheeni. **4** Ūrūrū wao nī ta ūrūrū wa nyoka, ūhaana ta thumu wa ndūra ithingīte matū mayo, **5** ūrīa itangīigua rwīmbo rwa mūmīthuuthīri, o na angīkorwo aramīthuuthīra arī na ūūgī mūnene atīa. **6** Wee Ngai, unanga magego marīa marī tūnua twao; Wee Jehova, munya mīthangīri ya mīrūūthī iyo! **7** Nīmabuūre o ta maaī marīa mathereraga makabuūria; rīrīa magereka ūta-rī, mīgūū yao nīkorāgo irī mītuuhu. **8** Marotuika ta ndīnoho ūrīa itwekaga o igīthiīaga, matuīke ta kīhuno kīrīa gītoonaga rīūa. **9** Andū arīa aaganu makeeherīo narua, gūkīra ūrīa nyūngū cīanyu ingīhiūhio nī mwaki wa mīigua, irī mīigū kana irī mīūmū. **10** Andū arīa athīngu nīmāgakena maarīhīrio, rīrīa magathamba nyarīrī ciao thakame-inī ya arīa aaganu. **11** Hīndī ūyo andū nīmakoiga atīrī, “Ti-itherū nī kūrī na irīhī rīa arīa athīngu; ti-itherū nī kūrī Ngai ūrīa ūtuagīra andū a thī ciira.”

59 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokīa kuuma kūrī thū ciakwa; ngītīra harī arīa manjūkagīrīra. **2** Honokīa kuuma kūrī arīa mekaga ūūru, na ūūhonokīe kuuma kūrī acio aiti thakame. **3** Ta kīone ūrīa manjohēirīe! Andū oorū maranjīrīra manjūkīrīre, o na itekītē ūūru kana ngehīa, Wee Jehova. **4** Ndīrī ūndū mūrū njikīte, no rīrī, nīmēhaarīirīe maatharīkīre. Arahūka ūndeithīe; wīonere ūrīa thīnīkīte! **5** Wee Jehova, Ngai Mwene-Hīnya-Wothe, o Wee Ngai wa Isīraelī, arahūka ūherīthīe ndūrīrī cīothe; ndūkīguīre andū aaganu tha, o acio makūnyanagīra andū arīa angī. **6** Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui, makīūrūrāga itūūra-inī inene. **7** Ta kīone kīrīa marerūka na tūnua twao, nī ta marerūka hiū cia njora kuuma mīromo-inī yao, makoora atīrī, “Nūū ūngītūigua?” **8** No Wee Jehova-rī, mathekerere; ndūrīrī icīo cīothe nūūcīnyararīte. **9** Wee Hīnya wakwa-rī, nowe njūūthīrīirīe; Wee Ngai-rī, nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, o Wee Ngai wakwa mūnyendi. **10** Ngai nīgēūthīī mbere yakwa, na nīekūnjītikīrīa ngenere arīa manjambagīa. **11** No ndūkamoorage, nīgūo andū akwa matīkanarīganīrwo. Nī ūndū wa hīnya waku, tūma matūūre morūūrāga, ngīnya ūmatoorie, Wee Mwathani ngo iitū. **12** Nī ūndū wa mehīa ma tūnua twao, na nī ūndū wa ciugo

cia mīromo yao, tūma magwatīo nī mūtego wa mwītīto wao. Nī ūndū wa irumi na maheeni marīa maaragīa, **13** maniine na marakara maku, maniine ngīnya mathīre biū. Hīndī ūyo nīgūkamenyeka ngīnya iturī cia thī, atī Ngai nīwe wathaga Jakubu. **14** Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui, makīūrūrāga itūūra-inī inene. **15** Morūūrāga magīcarīa ūro, na makoigīrīra magā kūhūna. **16** No nī-rī, ndīnarīa ūhoro wa hīnya waku, o rūcīinī ngaina ūhoro wa wendo waku; nīgūkorwo Wee nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, na rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīna. **17** Wee Hīnya wakwa-rī, nīngūkūinīra ngūgooco; nīgūkorwo Wee nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, o Wee Ngai ūrīa ūnyendete.

60 Thaburi ya Daudi Wee Ngai nīūtūtīganīirīe na ūgatūharagania; ūkoretwo ūtirakarīire, no rīu tūcookerere! **2** Nīūthingīthīe būrūrī na ūkawatūra; thīngā mīatūka yaguo, nīgūkorwo nīūrenyēnya. **3** Nīūtūmīte andū aku makorwo na mahīnda marītū; ūmanyūithītie ndībei magathīi magītūgūūgaga. **4** No rīrī, andū arīa magwītīgīrīte-rī, nīūmahācīrīe bendera, nīgūo metharagīe harī yo mona arīa amarathagīra na ūta. **5** Tūhonokie na ūtūteithīe na guoko gwaku kwa ūrīo, nīgūo arīa wendete mahonoke. **6** Ngai nīarīthīe arī handū hake harīa haamūre, akoiga atīrī: “Nīngatūrānga Shekemu ndī na gīkeno kīngī, na thīmīre andū akwa Gītumba gīa Sukothu. **7** Gīleadi nī gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efrāimu nī ngūbīa yakwa ya kīgera, na Juda nī rūthanju rwakwa rwa ūthamaki. **8** Moabi nī kīrāī gīakwa gīa gwīthambīra, na Edomu nīho njīkagīa kīraatū gīakwa; nyanagīrīra nī ūrīa ndooretie būrūrī wa Filīstīa.” **9** Nūū ūkūngīnya itūūra rīrīa inene rīrīgīre? Nūū ūkūndongoria andware Edomu? **10** Gīthī tīwe, Wee Ngai, o Wee ūtūregete, na ūgatīga gūtwarana na mbūtū ciitū cia ita? **11** Tūteithīe, ūtūhootanīre harī thū ciitū, nīgūkorwo ūteithīo wa mūndū nī wa tūhū. **12** Ngai arī hamwe na itūhū nītūkūhootana, na nīakarāngīrīra thū ciitū thī.

61 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua kīrīro gīakwa; thīkīrīra ihooya rīakwa. **2** Ndīragūkīra kuuma iturī cia thī, ndīragūkīra o ngoro yakwa igīthirāgo nī hīnya; ndongoria ngīnye rwaro-inī rwa ihīga rūrīa rūrīalhu na igūrū kūngīra. **3** Nīgūkorwo nīwe ūkoretwo ūrī rūrīro rīakwa, mūthīringo mūrīalhu na igūrū wa hīnya wa kwīhītha kuuma kūrī thū. **4** Ndīrīragīra gūtūūra hema-inī yaku ngīnya tene, na ndīhīthage kīrūru-inī kīa mathagu maku. **5** Nīgūkorwo Wee Ngai nīūgūte mīhītwa yakwa, nīūngāire igai rīa andū arīa metīgīrīte rīitwa rīaku. **6** Ongerera matukū ma mūthamaki ma gūtūūra muoyo, mīaka yake ūigane ta ya njīarwa nyingī. **7** Arokarīra gītī kīa ūnene arī mbere ya Ngai ngīnya tene; tūma wendo na wihokeku waku imūgītāgīre. **8** Hīndī ūyo ngatūūra nyīnaga rwīmbo rwa kūgooca rīitwa rīaku, na hīngagīe mīhītwa yakwa mūthenya o mūthenya.

62 Thaburi ya Daudi Ngoro yakwa yetāgīrīra Ngai o we wiki; ūhonokīo wakwa uumaga harī we. **2** O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihīga na ūhonokīo wakwa; nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, ndīrī hīndī ngenyenyeke. **3** Nī ngīnya rī mūgūtūūra mūtharīkagīra mūndū? Mwamūūrāga inyuothe, taarī rūthīngō rūnamu kana rūrīgo rūrenda kūgūa? **4** Nīmatūite itua mamweherīe ūnene-inī wake; makenagīo nī maheeni. Marathīmanaga na tūnua twao, no ngoro-inī ciao makarumana. **5** Wee ngoro yakwa, etha ūhūrīko harī Ngai o we wiki, kīrīgīrīro gīakwa kīrī harī we. **6** O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihīga na ūhonokīo wakwa; nīwe kīrīgo gīakwa kīa

hinya ndiri hinda ngenyenyeke. **7** Uhonokio wakwa na gitio giakwa ciumaga kuri Ngai; niwe rwaro rwakwa rwa ihiga rihi hinya, na riuriro riakwa. **8** Inyui andu aya, mwihokagei o we hinda ciothe; ituriiragai ngoro cianyu hari we, nigukorwo Ngai niwe riuriro riitu. **9** Andu aria matari igweta no mihumu tu, na aria mari igweta no maheeni tu; mangithimwo na ratiri-ri, o no kundu gha tuhu; othe mari hamwe no mihumu mitheri. **10** Mutikehoke utunyani kana mwiti na indo cia kuyi; o na utonga wanyu unguingha-ri, mutikawihoke. **11** Hari undu umwe Ngai oigite, o na ni matundu meeri njugite: ati Wee Ngai, ni uri hinya, **12** na ati Wee Mwathani, uri mwendani. Ti-itheru niurakarha o mundu kiringana na wira wake.

63 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, niwe Muringu wakwa, Wee-ri, niwe nongoragia na kiyo; ngoro yakwa niwe inyootagira, na mwiri wakwa niwe wiriragira, ndi bururi-ni uyumu na wa minoga, o uyutu tari maai. **2** Nguonete uri handu-haria-haumure, na ngeyona hinya waku na riiri waku. **3** Tondu wendo waku ni mwega gukira muoyo guo mwene-ri, miromo yakwa nirikugocaga. **4** Ndirikugocaga hinda iria yothe ngutuira muoyo, ngocage riitwa riaku nyambararitie moko makwa. **5** Ngoro yakwa iganiire ta iriite irio iria njega muno; nako kanua gakwa nikarikugocaga, miromo yakwa igakuniira. **6** Nguririkanaga ndi iriri; ndiciiragia uhoru waku utuku wothe. **7** Tondu Wee niwe uteithio wakwa-ri, nyinagira kiruru-ni kia mathagu maku. **8** Ngoro yakwa niinyitiriire hariwe; guoko gwaku kwa irio gukaanyiitiriira. **9** Andu aria macaragia muoyo wakwa ni guo matuniine nimakanango; magaatonyerera na thi nginya kuria kuriku muno. **10** Makooragwo na ruihu rwa njora matuike irio cia mbwe. **11** No riri, muthamaki niagakena ni undu wa Ngai; andu aria othe mehithaga makigwetaga riitwa ria Ngai nimakamugooa, natuo tunua twa aria maaragia maheeni nitugaakirio.

64 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua mugambo wakwa ngikwira mateta makwa; gitira muoyo wakwa hari kwihitirwo ni thu. **2** Kihithe kuuma kuri ndundu ya andu aria aaganu, uhiithe kuuma kuri inegene ria muingi uria wakaga uru. **3** Manooraga nima ciao ta hiu cia njora, na makaaria ciugo njuru itari ta migu iri ururu. **4** Mehithagira mundu utehitie makamuratha na migu; mamurathaga o rimwe mategwitigira. **5** Momanagiriria magithugunda mibango miuru, meranaga uria mekihitha mitago yao; mooragia atiri, "Nuu ungimiona?" **6** Mathugundaga maundu matari ma kihooto, makoiga atiri, "Kai nitubangite mubango mwagiriru-ri!" Ti-itheru meciiria ma mundu na ngoro yake itingituriika. **7** No riri, Ngai niekumaratha na migu yake, amathece o rimwe. **8** Akaamarehithira mwanangiko ni undu cia ciugo njuru rika maaragia na tunua twa; andu aria othe makamooa makaamanyuriria, mamainiririe mitwe. **9** Andu othe nimagetigira; nimakaheana uhoru wa wira wa Ngai, na meciirie uhoru wa maundu maria ekite. **10** Andu aria athingu nimagikenere Jehova na moragire hari we; andu aria othe arungiruru ngoro nimamugooce!

65 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, twetereire gukugooa uri Zayuni; ni hariwe mihitwa iitu ikahingio. **2** Wee uguuga mahoyara-ri, andu othe mariukaga hariwe. **3** Riria twahubaniiro ni mehia, Wee niwatirekeire mahitia maitu. **4** Kurathimwo-ri, ni andu aria ituhurite, na ukamarehe hakuhi matuirage kuu nja ciaku! Ithu turinganagira ni maundu mega ma nyumba yaku, o macio ma hekaru yaku theru. **5** Uticoogagira uhoru na

ciiko cia magegania na cia kihooto, Wee Ngai Muhonokia witu, o Wee niwe mwihoko wa andu aria mari ituri-ni ciothe cia thi, na aria mari iria-ni kundu kuraya muno, **6** o Wee wombire irima na hinya waku, wihete uhoti tari mucibi, **7** o Wee wahooreririe mururumo wa maria, ukihooreria mururumo wa ndihu ciamo, na ugikiria inegene ria nduriri. **8** Andu aria matuuraga kuraya nimegitagira magegania maku; utumaga thi yothe ikene, kuuma kuria rucini rurathaga nginya kuria hwai-ni utiuga. **9** Wee niwe umenyagira thi na ukamiriria mbura; utumaga igite na buhi muingi. Ruiu rwa Ngai ruyurite maai ma gukurira andu irio, nigukorwo uguo nigo wathiririe gwikagwo. **10** Uyiuragia mitaro yakuo maai, na ukaaragania mikumikumumu yakuo; umfororoagia na mbura ya ruthuthu, na ukarathima kimeria kiayo. **11** Mwaka uwikirite thumbi ya wega waku, namo makaari maku makaiyuriria buhi muingi. **12** Nyeki ya weru ni nduru muno, natuo turima tuiyuritu ni giKENO. **13** Cieni ciyurite nduuru cia ng'onda, nacio ituamba ikaiyura ngano; indo ciothe iroigirira ikaina ni gukena.

66 Rwimbo rwa Thaburi Anirai Ngai mukenete muri mbere ya Jehova, inyui andu othe a thi! **2** Inai murahe riiri wa riitwa riake; gukumio gwake tumai kugite na riiri! **3** Irai Ngai atiri, "Kai ciiko ciaku ni cia magegania-ri Uhoti waku ni mune muno nginya ugatuma thu ciaku cihetage ni guoya iri mbere yaku. **4** Andu othe a thi niwe mainamagirira; mainaga magakugooa, mainaga makagooa riitwa riaku." **5** Uka muone uria Ngai ekite, maundu maria ekagira andu matikiri ma kumakania! **6** Agarurire iria rigituika thi nyumu, nao andu makihitirira kuu maai-ni na maguru; ukai, tumukenere. **7** Ni undu wa hinya wake, egutuira aathanaga nginya tene, maito make maikaraga marorete nduriri, nigo andu aria aremi matikagerie kumuiririra. **8** Gooai Ngai witu, inyui andu a nduriri, mugambo wake wa kumugooa niuguike; **9** niatuturitie muoyo na akagiririra maguru maitu matiruke. **10** Nigukorwo Wee Ngai niutugerite; ututheragia ta uria betha itheragio na mwaki. **11** Niwatumire tutwarwo njera na utitukuuithia mirigo miritu. **12** Warekire andu matuikaririe mitwe; twagitukanirie mwaki-ni o na maai-ni, no ugicooka utiturehe kundu kuri buhi. **13** Ninguika hekaru-ni yaku ndi na maruta ma njino, nigo yeherie mihitwa yakwa hariwe, **14** mihitwa iria miromo yakwa yanire, na ngimaria na kanua gakwa, riria ndaari thiina-ni. **15** Ngukuririra igongona ria nyamu iria noru, na ndute iruta ria ndurume; ngukurutira igongona ria ndegwa na mburi. **16** Uka muthikiririe inyothe aria mwitigirite Ngai; rekei ndimuhe uhoru wa uria anjikire. **17** Ndamukaire na kanua gakwa, ngimugooa na rurimi rwakwa. **18** Korwo ndaari na mehia ngoro-ni yakwa-ri, Mwathani ndanganjiguire; **19** no ti-itheru Ngai niathikiriire, na akiigua mugambo wakwa ngimuhooya. **20** Ngai arogoocwo, o we utaaregire kiguia ihooya riakwa, o na kana akiaga kinyonia wendo wake!

67 Rwimbo rwa Thaburi Ngai arotukinyiria wega wake, na aturathime, na atume utihi wake utwarire, **2** nigo njira ciaku imenyeye guku thi, uhonokio waku umenywo ni nduriri ciothe. **3** Andu marokugooa, Wee Ngai; andu othe marogukumia. **4** Nduriri niicanjamuke na cikuniire ni gukena, nigukorwo wathaga andu na kihooto, na ugatongoria nduriri iria iri guku thi. **5** Andu marokugooa, Wee Ngai; andu othe marogukumia. **6** Hinda iyo bururi niuraru magetha maguo, na Ngai, o we Ngai witu, niagaturathima. **7** Ngai niagaturathima, nacio ituri ciothe cia thi niikamwitigira.

68 Thaburi ya Daudi Ngai niākarahūke, ahurunje thū ciake; nao arīa mamūthūire nīmoore mehere mbere yake. **2** O ta ūrīa ndogo yūmbūragwo nī rūhuho-rī, ūromombūra; o ta ūrīa mūhūra ūringūkagio nī mwaki-rī, andū arīa aaganu marothira marī mbere ya Ngai. **3** No rīrī, arīa athingu marocanjamūka na makene marī mbere ya Ngai; marorūtūhīa nī gūkena. **4** Inīrai Ngai, mūine mūgooce rīitwa rīake, kumīa ūcio ūhaicaga matu ta mbarathi, rīitwa rīake nī Jehova; gīcānjamūke mūrī mbere yake. **5** Ngai ūrīa ūikaraga gīkarō giāke gītheru-rī, nīwe ithe wa ciana cia ngorīa, na mūgītīrī wa atumīa a ndīgwa. **6** Ngai nīatūmagā arīa maikaraga marī oiki magīe na mīcīi, arīa ohe amohorithagīa na akamoiagarīa; no andū arīa aremi matūūraga būrūrī mūmūmū. **7** Wee Ngai rīrīa woimagarire ūrī mbere ya andū aku, hīndī irīa watūkanīrīe rūng'ūrī-inī-rī, **8** thī nīyathīngīthire, nārīo igūrū rīkīurīa mbura, nī ūndū wa gūūka kwa Ngai, o ūcio Ngai wa Sīnai, na nī ūndū wa gūūka kwa Ngai, Ngai wa Isīraelī. **9** Wee Ngai-rī, nīwoīrīrie mbura nyingī, ūkīnyootora būrūrī ūcio wa igai rīaku ūrīa wang'arīte. **10** Andū aku magītūūra kuo, na kuumana na ūingī wa indo ciaku, Wee Ngai-rī, ūgītānahrīa athīnī acīo. **11** Mwathani nīaheanīre ūhorō, nao arīa maawanīrīe maarī gikundī kīnene: **12** "Athamaki na mbūtū cīa ita ndoga na ihenyā; naku kambī-inī andū magayanaga indo cīa mraga. **13** O na rīrīa mūkomete hakuhī na mwaki wa gīkarō kīa nja, mūhaana o ta mathagu ma ndutura magemetīo na betha, nacio njoaya ciayo ikagemīo na thahabu ikūhenīa." **14** Rīrīa Mwene-Hīnya-Wothe aahurunjīre athamaki būrūrī-inī-rī, kwahaanega o ta rīrīa tharunjī igwīte kīrīma-inī gīa Zalīmōnī. **15** Ā irīma cia Bashanī tā irīma irī rīrī; irīma cia Bashanī irī tūcūmbīrī tūingī. **16** Inyū irīma icī irī tūcūmbīrī tūingī-rī, mūrārōra na ūuru nīkī, kīrīma kīrīa Ngai athuurīte gītūike gīkarō giāke, o kūrīa Jehova we mwene egūtūūra ngīnyā tene? **17** Ngārī cia Ngai cīa ita nī makūmī ma ngīrī, na ngīrī cīa ngīrī; Mwathani nīokīte arī gatagātī ga cio oīmīte Kīrīma gīa Sīnai, agatōonya handū hake haamūrē. **18** Rīrīa wambatire igūrū, nīwatongorīrie arīa maatahītwo mūtōngoro-inī waku; nīwāmūkīrīre ihēo kuuma kūrī andū, o na ūgīcāmūkīra kuuma kūrī andū arīa aremī, nīgeetha Wee, Jehova Ngai, ūtūūre kuo. **19** Goocai Mwathani, o we Mūrungu Mūhonokīa witū, o we ūkuuaga mīrīgo iitū mūthenya o mūthenya. **20** Ngai witū nī Mūrungu ūhonokanagīa; Mwathani Jehova nīwe rīūrīro rīa kuuma gīkuū-inī. **21** Tī-ītherū Ngai niākamemenda cīongō cīa thū ciake, amemende ruototīa rwa arīa mathīyaga na mbere kwīhīa. **22** Mwathani kuuga atīrī, "Nīngāruta thū cīanyu kuuma Bashanī; ndīcīrute irīa-inī kūrīa kūrīku, **23** nīgeetha mūtobokīe makīnyā manyū thakame-inī ya thū cīanyu, o nacio nīmī cīa ngūi cīanyu igīe na igai rīacīo." **24** Wee Ngai-rī, mūtōngoro waku nīwonekete, o mūtōngoro wa Mūrungu waku na Mūthamaki agītōonya handū-harīa-haamūrē. **25** Aīnī a nīyīmbo nīo matongoretīe, makarūmīrīro nī ahūrī inanda; hamwe nao nī aīrītū arīa marahūrā tūhembe. **26** Goocai Ngai, kīūngano-inī kīrīa kīnene; mūgooce Jehova kīūngano-inī gīa Isīraelī. **27** Mūhīrīga ūrīa mūnīnī wa Benjaminī nīgūo ūcio ūmatongoretīe, kīrīndī kīnēne kīa athamaki a Jūdā kīrī ho, na makarūmīrīro nī athamaki a Zebulonī na a Nafītalī. **28** Wee Ngai-rī, onanīa ūhotī waku; tuonīe hīnyā waku, Wee Ngai, ta ūrīa waneka. **29** Tōndū wa hekarū yaku irīa irī kīū Jerusalemū-rī, athamaki nīmāgakūrehagīra ihēo. **30** Rūithīa nyāmū rīa irī itānānī-inī, ūkīrūithīe rūūru rwa ndegwa rūrīa rūrī thīnī na tūcāu tūwa ndūrīrī. Ikwīnyīhīrīe, na ikūhere icunjī cīa betha. Hurunjā ndūrīrī irīa ikenagīra mbaara. **31** Abarūthī nīmāgooka moīmīte būrūrī wa Misīrī; naguo būrūrī

wa Kūshī nīkūenyīhīrīa Ngai. **32** Inīrai Ngai, inyūī mothamakī ma thī, inai mūgooce Mwathani, **33** ūcio ūthīyaga ahaicīte matu macīo ma igūrū ma tene, ūcio ūrurumaga na mūgambo mūnēne. **34** Anīrīrai hīnyā wa Ngai, we ūrīa ūnēne wake arī guo ūrūgamīrīre Isīraelī, o ūcio ūhotī wake ūrī kūu matu-inī. **35** Wee Ngai-rī, ūrī wa gwītīgīrwo, ūrī handū hau haku haamūrē; Mūrungu wa Isīraelī nīaheaga andū ake ūhotī o na hīnyā. Ngai arogocwo!

69 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, honokīa, nīgūkorwo maā maangīnyīte o ngīngō. **2** Ndiratōonyerera mūtōndō-inī mūrīku, handū hatarī na ha gīkūnyīthīa kīgūrū. Ngīnyīte maā-inī harīa harīku; mūiyūro wa maā nīūhumbikanīte. **3** Nīnogete mūno nī gūkayā ndeithīo; mūmero wakwa nī mūng'aru. Maitho makwa nīmōrītō nī hīnyā nīgūcūthīrīrīa Ngai wakwa. **4** Andū arīa maathūire hatarī gītūmī nī aīngī gūkīra njūrīrī a mūtwe wakwa; thū ciakwa irīa iithūire hatarī gītūmī nī nyingī, o icīo injaragīa īnīne. Hatagīrīrio njookīe kīndī itaiyīte. **5** Wee Ngai nīūū ūrīmū wakwa; mahīthīa makwa matīngīhīthīka harīwe. **6** Andū arīa makwīhokete, maroaga gūconorithīo nī ūndū wakwa, Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hīnya-wothe; arīa makūrōngoragīa maroaga kūnyararwo nī ūndū wakwa, Wee Ngai wa Isīraelī. **7** Nīgūkorwo nīngīrīrīrie kūmenwo nī ūndū waku, naguo ūthīū wakwa nīūhumbītwo thonī. **8** Ndūkīte ta mūgenī harī arīū a baba, ngatūika ta mūndū wa kūngī harī arīū a maitū; **9** kīyo kīrīa ndī nakīo kīa nyūmba yaku nīkīo kīrandīa, irūmī cīa arīa makūrūmagā nī nīi igūīrīre. **10** Rīrīa ngūrīra na ngehīnga kūrīa irīo, no ngīnyā ngīrīrīrie kūnyūrīrio; **11** rīrīa ndehumba nguo ya ikūnīa, andū no gūūthekerera. **12** Andū arīa maikaraga kīhīngō-inī gīa itūūra nī nīi mānyūrūragīa, na ndūkīte rwīmbo rwa arīū. **13** Wee Jehova, nīndākūhooya hīndī irīa ya gwītīkīrīka nīwe; Wee Ngai, nī ūndū wa wendo waku mūnēne, ūnjītīke na ūhonokīo waku wa ma. **14** Honokīa ūndute mūtōndō-inī, ndūkareke ndoonyerere; ndeithīra kuuma kūrī arīa maathūire, ūndute kuuma maā-inī marīa marīku. **15** Ndūkareke mūiyūro wa maā ūūhubīkanīe, kana merīo nī kūrīa kūrīku, o na kana ndumūrīo kanua nī irīma rīga gīkuū. **16** Wee Jehova, njītīka nī ūndū wa wegā wa wendo waku; nī ūndū wa tha ciaku nyingī wīhūgūre ūnjookerere. **17** Ndūkahīthe ndungata yaku ūthīū waku; njītīka narua, nīgūkorwo ndī thīnī-inī. **18** Ūka hakuhī ūndeithūire; honokīa kuuma kūrī thū ciakwa. **19** We nīūū ūrīa nyūrūthīo, na ngeconorithīo na ngahumbwo thonī; thū ciakwa cīothe irī mbere yaku. **20** Kūnyūrīrio nī gūūthūthīte ngoro ngatīgwo itarī na mwīhoko; ndeetereire nyone wa kūnjīgūira tha, no ndīigāna kūmuona, ngīeterera nyone andū a kūūhoorerīa, no ndīamonīre. **21** Maanjīkīrīre maā ma nyongo irīo-inī ciakwa, na ndanyōota makīlīthe thīkī nyue. **22** Metha irīa maarīrwo īrotuīka mūtego; īrotuīka ihūrā o na mūtego wa kūmagwatīa. **23** Maitho mao marōgīa nduma matīge gūcōoka kuona, nayo mīgongo yao īrohōcerera ngīnyā tene. **24** Maitūrīrīre mang'ūrī maku; makīnyīrie marakara maku mahīū. **25** Mīcīī yao īrokīra ihooru; kūyroga mūndū wa gūtūūra hema-inī cīao. **26** Nīgūkorwo mānyārīragā arīa wee ūgurarīte, na makaarīa ūhorō wa ruo rwa arīa ūtīhīthīe. **27** Mathītāngīre o ngerō thuutha wa irīa īngī; ndūkanareke magatōonya ūhonokanīo-inī waku. **28** Marotharō ībuku-inī rīa muoyo, mage kwandīku mūtārata-inī wa andū arīa athingu. **29** Ndī na ruo na ngathīnīka; Wee Ngai kīihonokīe na ūngīfīre. **30** Nīngūgooca rīitwa rīa Ngai na rwīmbo, na ndīmūtūgīrīe ngīmūcōokagīrīa ngāathō. **31** Naguo ūndū ūcio nīūgūgīkenīa Jehova gūkīra kāmūthe ndegwa, na gūkīra ndegwa nene irī na

hĩa na mahüngü. **32** Andũ arĩa athĩni mona ũguo nĩmagakena; inyũ arĩa mũrongoragia Ngai, ngoro cianyũ iroarahũka! **33** Jehova nĩathikagĩrĩria arĩa abatari, na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo. **34** Igũrũ na thĩ nĩmũgooco, o na maria marĩa manene na kĩrĩa gĩothe gĩthiagiĩra thĩni wamo, **35** nĩgũkorwo Ngai nĩakahonkia Zayuni, na aake matũura marĩa manene ma Juda rĩngĩ. Hindĩ iyo andũ nĩmagatũura kuo na makwĩgwatĩre; **36** ciana cia ndungata ciake nĩgagakũgaya, nao arĩa mendete rĩtwa riake nĩmagatũura kuo.

70 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, hiũha ũũhonokie; Wee Jehova ũka narua ũndeithie. **2** Andũ arĩa mendaga kũnjũragama maroonorithio na manyiitwo nĩ kirigiicano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuuha maconokete. **3** Andũ arĩa mathekagĩrĩria makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!” marocooka na thuuha maconokete. **4** No arĩa othe makũrongoragia marokena na macanjamũke; arĩa mendete ũhonokie waku marotũura moigaga atĩrĩ, “Ngai arotũgĩrio!” **5** No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩni na mũbatari; Wee Ngai, hiũha ũũke kũrĩ nĩ. Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũhonokia wakwa; Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71 Wee Jehova-ri, njũrĩre harĩwe; ndũkanakĩreke njonorithio. **2** Ndeithũra na ũũhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku; thikĩrĩria ũũhonokie. **3** Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra, harĩa ingĩthĩ hĩndĩ ciothe; athana honokie, nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kĩrigo giakwa kĩa hinya. **4** Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guokoinĩ kwa andũ arĩa aaganu, ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa oorũ na matarĩ tha. **5** Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kũrĩgĩrĩro giakwa, Wee Mwachani Jehova, ũtũũrĩte ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini. **6** Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrĩte ngwĩhokete; nĩwe wandutire nda ya maitũ. Ngũtũura ngũgocaga. **7** Nĩndũkĩte ta kĩndũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ, no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya. **8** Kanua gakwa kaiyũrĩte ũgocĩ waku, gatindaga gakĩgana riiri waku mũthenya wothe. **9** Ndũkande hĩndĩ ya ũkũrũ; ndũkanandiganĩre rĩrĩa itarĩ na hinya. **10** Nĩgũkorwo thũ ciakwa ciaragia ũhoro wa kũnjũkĩrĩria; acio metagĩrĩria kũnjũragama nĩmacokanĩte ndundu. **11** Moigaga atĩrĩ, “Ngai nĩamũtiganĩrĩre; hanyũkũnĩte nake mũmũnyĩite, nĩgũkorwo ndarĩ mũndũ wa kũmũteithũra.” **12** Wee Ngai, tĩga kũndaihĩrĩria; Wee Ngai wakwa, ũka narua ũndeithie. **13** Acio maathitangaga-ri, maroonoka na maniniwo; acio mendaga kũnjũka ũũru, maronyararwo na maconorwo. **14** No nĩ-ri, ndĩrĩkoragwo na kũrĩgĩrĩro hĩndĩ ciothe; ndĩrĩkĩragĩrĩria gũkũgocaa mũno makĩria. **15** Kanua gakwa karĩganaga ũthingu waku, ndĩndage o ngĩgana ũhonokie waku mũthenya wothe, o na gũtuĩka ndĩũũ mũigana waguo. **16** Wee Mwachani Jehova, ngũũka ngĩanagĩrĩria ciiko ciaku cia hinya, nyaniĩrĩre ũthingu waku, o ũthingu waku wiki. **17** Kuuma ndĩ o mũnini, Wee Ngai, ũtũũrĩte ũndutaga, na nginyagia ũmũthĩ no nyumbũragaa ciiko ciaku cia magegania. **18** Wee Ngai, o na ndakũra ngĩe mbugũ, ndũkanandiganĩrĩre, o nginyanya nyumbũre ũhoro wa ũhoti waku kũrĩ rũciarũ rũrĩa rũrooka, na nyumbũre ũhoro wa hinya waku kũrĩ arĩa othe magooka thuuha. **19** Wee Ngai-ri, ũthingu waku ũkinyĩte o matu-inĩ, Wee wikite maũndũ manene. Wee Ngai-ri, nũũ ũngĩ ũhaana ta we? **20** O na gũtuĩka nĩũtũmĩte nyone mathĩna maingĩ na marũrũ-ri, nĩũkariũkia muoyo wakwa rĩngĩ; nĩũkandiũkia rĩngĩ kuuma thĩ kũria kũrĩku. **21** Nĩũkongerera gĩtũũro giakwa, na ũũhoorerie o rĩngĩ. **22** Ndĩrĩkũgocaga na kĩnanda kĩa mũgeeto nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku, Wee

Ngai wakwa; ndĩrĩnaga ngũgocage na kĩnanda gĩa kĩnũbi, Wee Mũtheru wa Isiraeli. **23** Mĩromo yakwa nĩrĩanagĩrĩra nĩ gũkena rĩrĩa ngũina ngũgocoo, o nĩ, ũrĩa Wee ũkũũrĩte. **24** Rũrĩmĩ rwakwa rũrĩrahaga ũhoro wa ciiko ciaku cia ũthingu mũthenya wothe, nĩgũkorwo arĩa meendaga kũnjũka ũũru nĩmaconorithio na makarigiicwo.

72 Thaburi ya Solomoni Wee Ngai, he mũthamaki ũhoti wa gũtuuanagĩra ciira na kĩhoo, na mũrũ wa mũthamaki ũkĩmũhe ũthingu waku. **2** Nake nĩarĩciiragĩra andũ aku na ũthingu, andũ aku arĩa anyamaarĩku amatuagĩre ciira na kĩhoo. **3** Irĩma igaatũmaga andũ magaacĩre, natuo tũrĩma tũciarage matunda ma ũthingu. **4** Nĩarĩgĩtagira andũ arĩa anyamaarĩku gatagati ka andũ, na ahonokie ciana cia arĩa abatari; niakahehenja arĩa mamahinyagĩrĩria. **5** Mũthamaki arotũura hĩndĩ irĩa yothie rĩũa rĩgũtũura, na rĩrĩa rĩothe mweri ũgũtũura nginya njjarwa na njjarwa. **6** Arĩhaanaga ta mbura ikiirĩra mũgũnda mũtũgũte, ahaane ta rĩũthũthũ ũrĩa rĩũhũgagia thĩ. **7** Matukũ-inĩ make andũ arĩa athĩngu nĩmagatheetrema; nague ũgaacĩru ũingĩe o nginya rĩrĩa mweri ũgaakorwo ũtarĩ ho. **8** Agaathanaga kuuma irĩa rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma Rũũ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ. **9** Ndũrĩrĩ cia werũ-inĩ nĩkainamĩrĩra mbere yake, nacio thũ ciake icũne rũkũngũ. **10** Athamaki a Tarishishi na maabũrĩri marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia kũraya nĩmakamũreahagĩa igooti; nao athamaki a Sheba na Seba nĩmakamũreahagĩa iheo. **11** Athamaki othe makaamũnamĩrĩra, nacio ndũrĩrĩ ciothe imũtungatagĩre. **12** Nĩgũkorwo nĩakahonkia abatari maamũkaira, o na arĩa anyamaare matarĩ na wa kũmateithia. **13** Nĩakaiguagĩra tha arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari, na ahonokie arĩa athĩni kuuma kũrĩ gĩkuũ. **14** Nĩakamateithũra kuuma kũrĩ arĩa mamahinyagĩrĩria na kuuma haaro-inĩ, nĩgũkorwo thakame yao irĩ bata mũno maitho-inĩ make. **15** Arogĩtũura hĩndĩ ndaaya! Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba. Arotũũra ahooyagĩrwo nĩ andũ hĩndĩ ciothe, na mamũrathimage mũthenya wothe. **16** Bũrũri ũrogĩa na bũthĩ wa ngano kũndũ guothe; irorĩrũkĩra tũrĩma-igũrũ. Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanoni; nakuo matũũra-inĩ andũ marotheereema ta nyeki ya githaka. **17** Rĩtwa riake rĩrotũũra nginya tene; rĩrotũũra o ta ũrĩa rĩũa rĩgũtũura. Ndũrĩrĩ ciothe nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake, nacio imwĩtage mũndũ mũrathime. **18** Gocaci Jehova Ngai, o Wee Ngai wa Isiraeli, o we wiki wĩkaga maũndũ ma magegania. **19** Rĩtwa riake rĩũ rĩrĩ riiri rĩrogoocagwo nginya tene; nayo thĩ yothie rĩoyũrwo nĩ riiri wake. **20** ũcio niguo mũthia wa mahooya ma Daudi, mũrũ wa Jesii.

73 Thaburi ya Asafu Ti-itherũ Ngai nĩ mwega harĩ andũ a Isiraeli, harĩ andũ arĩa atheru ngoro. **2** No nĩ-ri, magũrũ makwa maratigĩte hanini matenderũke; ndaarĩ o hakuhi kũgũa. **3** Nĩgũkorwo nĩndaiguagĩra arĩa etĩĩ ũũru, rĩrĩa ndonire kũgaacĩra kwa andũ arĩa aaganu. **4** Nĩgũkorwo matĩhĩnĩkaga; mũrĩrĩ yao nĩ mĩgĩma na ikoragwo na hinya. **5** Matikoragwo na moritũ ta andũ arĩa angĩ, na matikoragwo nĩ mathĩna marĩa makoraga andũ. **6** Nĩ ũndũ ũcio mwĩtũũro niguo mũgathĩ wao; o ene mehumbaga ũhinya. **7** ũmũ wa ngoro ciao ũtherũkaga o ũmaramari; mecĩrĩra mao mooru matĩrĩ mũhaka. **8** Nĩ andũ a kinyũrĩri, na maaragia ndeto cia rũmena; maaragia na mwĩtũũro ũhoro wa kũhinyĩrĩria andũ arĩa angĩ. **9** Tũnua twao twaragia ũũru wa gũũkĩrĩra igũrũ, nacio nĩmĩ ciao ichegwatĩra thĩ yothie. **10** Nĩ ũndũ ũcio andũ ao nĩmakamacokerera na metikie ũrĩa wothe makoigaga. **11** Makoigaga atĩrĩ, “Mũrungu angĩmenya atĩa? ũrĩa-ũrĩ-igũrũ-Mũno

niari na ūmenyo?" **12** Ū nīguo andū arīa aaganu matariī: tondū gūtirī ūndū ūmamakagia, makiragiriira o gūtonga. **13** Ti-itherū, nīnjigite ngoro yakwa irī theru o tūhū; thambitie moko makwa makaaga gwika ūuru o tūhū. **14** Nīgūkorwo ndindaga na mīnyamaro mūthenya wothe; herithitio rūciini o rūciini. **15** Ingioigire atiri, "Nīngwaria o ūū," nīngiakunyaniire ciana ciaku. **16** No rīria ndageragia gūtaūkīrwo nī ūhoro ūcio wothe, watūkire wa kūhinyirīria, **17** o nginya rīria ndatoonyire handū-harīa-haamūre ha Mūrungu; hīndī ūyo ngīkīmenya ūria makaarīkiriira. **18** Ti-itherū ūmaigaga kūndū kīria gūtenderū; māgūithagia thī makaanangika. **19** Hīl Kāi nīmakanganwo o rīmwe-! Makaaningwo biū nī imakania! **20** O ta ūria kiroto githiraga mūdū okīra, no taguo makahaana rīria Wee Mwathani ūkaarhūka, ūkaamaagira bata o ta irooto. **21** Rīria ngoro yakwa yarī na kieha na roho wakwa ūgaturwo, **22** ndiarī na meciira magima, na ndiarī na ūmenyo; ndahaanaga o ta nyamū ndī mbere yaku. **23** No riri, ngoragwo nawe hīndī ciothe; nīūnyiiite guoko gwakwa kwa ūrio. **24** Nīūndongoragia na ūtaaro waku, na thuutha ūcio nīukanyamūkīra riiri-inī waku. **25** Nūū ūngī ndī nake kūu igūrū tīga Wee? Gūkū thī ndiri na kīndū īngīrīria tīga o Wee. **26** Mwīrī wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya, no riri, Ngai nīwe hinya wa ngoro yakwa, na nīwe rwīga rwakwa nginya tene. **27** Ti-itherū arīa magūtiganagīria nīmagathira; nīukanangaga arīa othe matakīhokete. **28** No ha ūhoro wakwa-rī, nī wega gūkūhīrīria Ngai. Nīndūite Mwathani Jehova rīriuro rīakwa; nīndiriheanaga ūhoro wa ciiko ciaku ciothe.

74 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, nī kī gītūmite ūtūganīrie nginya tene? Nī kī gītūmaga marakara maku macine ng'ōndu cia rūuru rwaku? **2** Ririkana andū arīa wegūrīe o tene, arīa wakūire magītuika mūhīrīga ūria wegāire, na ūirikane Kīrīma gīa Zayuni, o kūrīa watūūrīte. **3** Erekeria makinya maku kūrī mwanangiko ūyū ūtūūrīte kuo, wone ūria handū harīa haku haamūre hathūkangīto nī thū. **4** Amuku aku mararamīre harīa wacamanīrie na ithū; maahaandire bendera ciao irī imenyithia. **5** Metūite ta andū mekūhīria mathanwa mateme mīti ya mūtītū. **6** Mbaū iria ciothe ciagemetio magīciunanga na mathanwa na ibūi ciao. **7** Nīmacinire handū-haku-harīa-haamūre hakīmomoka, magīthaahia giikaro kīa Rīitwa rīaku. **8** Moigire atiri na ngoro ciao, "Tūkūmahehenja mathire!" Macinire handū harīa hothe Mūrungu aahooyagīrwo kūu būrīri-inī. **9** Gūtiri ciama tūringagīrwo mahinda maya; anabii nīmathirīte, na gūtiri witū ūū nī nginya rī gūgūikara ūguo. **10** Wee Ngai, thū ūgūtūura ūgūthirikagia nginya rī? Mūmuku no atūire acambagia rīitwa rīaku nginya tene? **11** Nī kī gītūmite ūthune guoko gwaku, o guoko kūu gwaku kwa ūrio? Kūrute mīkūnjo-inī ya ngu ciaku ūmaniine! **12** No riri, Wee Ngai, nīwe mūthamaki wakwa kuuma tene; nīwikaga maūdū ma kūhonokania gūkū thī. **13** Wee-rī, nīwe wagayanirie iria na ūhoti waku, ūkīhehenja mītwe ya nyamū iria nene kūu maā-inī. **14** Wee-rī, nīwe wahenjenire mītwe ya Leviathani, ūkīmīheana itūike irio cia ciūme cia werū-inī. **15** Wee-rī, nīwe watūmire ithima ithērūke na tūrūū tūtherere, ūkīhūithia nījūū iria itahūaga. **16** Mūthenya nī waku o na ūtukū no waku; Wee nīwe wahaandire rīka na mweri. **17** Wee-rī, nīwe wekīrīre mīhaka wothe ya thū; nīwe watūmire kūgīe hīndī ya rīia na hīndī ya heho. **18** Ririkana ūria thī ikūnyūrītie, Wee Jehova, na ūria andū arīa akīgu macambitie rīitwa rīaku. **19** Ndūkaneane muoyo wa ndirahūgī yaku kūrī nyamū cia gīthaka; ndūkariganīrwo nī mīoyo ya andū aku arīa manyariirito

nginya tene. **20** Ririkana kīrīkanīro gīaku, tondū kūndū guothe kūrīa kūrī nduma būrīri-inī kūiyūrīte haaro. **21** Ndūkareke mūdū ūria mūhinyirīrie acooke na thuutha aconokete; andū arīa athīni na arīa abatari nīmagooce rīitwa rīaku. **22** Arahūka, Wee Ngai, ūrūgamīrīre kīhooito gīaku; ririkana ūria andū arīa akīgu magūtīhīrakīgia mūthenya wothe. **23** Ndūkariganīrwo nī mbugīrīrio ya amuku aku, o inegene rīa thū ciaku, rīria iranegenā itegūtīgīthīria.

75 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, nītwagūcookeria ngaatho, twagūcookeria ngaatho, nīgūkorwo Rīitwa rīaku riri hakuhi; andū maheanaga ūhoro wa ciiko ciaku cia magegania. **2** Uugaga atiri, "Nī nī thuuraga hīndī irīa njagīrīru; nī nī nduanagīra ciira na kīhooito. **3** Rīria thī na andū ayo othe maathingitha, nī nī nyiitagīrīra itugī ciayo ngacirūmia. **4** Andū arīa etiīi ngūmeera atiri, "Mūtīgacooke kwiraha," na arīa aaganu ngameera atiri, "Mūtīkambararie hīa ciyanu. **5** Tigai kwambararia hīa ciyanu na igūrū, mūtige kwaria mūmūtīte ngingo." **6** Nī ūndū-rī, ūhoro wa gūtūūgīria mūdū nduumaga na irathīro kana ithūūro, o na kana kuuma werū-inī. **7** No riri, nī Ngai ūtuanagīra ciira: Anyiiahāgia mūdū ūmwe, na agatūūgīria ūria ūngī. **8** Jehova anyiitīte gikombe kīiyūrīte ndibeī irī na mūhūūyū, itukanītio na mahuti manungi wega; amionoragia, nao andū othe aaganu a thī makamīnyua, makainīkīrīra nginya itata rīa mūthia. **9** No nī-rī, nīngumbūra ūhoro ūyū nginya tene; ndīriinaga ūgocci kūrī Ngai wa Jakubu. **10** Nīngarenga hīa cia andū arīa othe aaganu, no hīa cia arīa athīngu nīikambarario.

76 Thaburi ya Asafu Kūu Juda Ngai nīoikaine; rīitwa rīake nī inene thīinī wa Isiraēli. **2** Hema yake irī kūu Salemu, giikaro gīake kīrī Zayuni. **3** Kūu nīkuo oinangīre mīguī ya ūta ikūhenia, akiunanga ngo na hīū ciao cia njora, o na indo ciao ciothe cia mbaara. **4** Wee ūcangararīte nī ūtheri, ūkagīa na ūkaru gūkīra irīma irī na itōnga wa nyamū cia igūima. **5** Andū arīa njamba magwīte magatunywo indo, magakoma toro wao wa gīkuū; gūtiri o na ūmwe wa njamba cia ita ūngīambararia moko make. **6** Nī ūndū wa ikūūma rīaku, Wee Ngai wa Jakubu, mbarathi o ūndū ūmwe na ngari cia ita igwīte thī ikaaga kwīguu. **7** Wee nowe wa gwītīgīrwo. Nūū ūngīrīgama mbere yaku rīria ūrī mūrakarū? **8** Wameniyathanirīe itua rīaku ūrī o kūu igūrū, nayo thī ūgūtīgīra na ūgīkīra kī, **9** rīria Wee Ngai, warūgamire ūtuanire ciira, nīguo ūhonokie arīa othe anyamaarīku a būrīri. **10** Ti-itherū mang'ūrī ma andū nīmagakūgocīthia, na ūkeyoha matigari ma mang'ūrī maku ta mūcibi. **11** Mwīhītei mīlīthia harī Jehova Ngai wanyu na mūmīhingīe; rekei mabūrīri marīa mothe mūriganītie namo marehere ūcio wa gwītīgīrwo iheo. **12** Athuthaga roho wa arīa maathanaga; etīgagīrwo nī athamaki a thī.

77 Thaburi ya Asafu Ndakaīre Ngai andeithie; ndakaīre Ngai nīguo anjigwe. **2** Rīria ndaarī mīnyamaro-inī, nī Mwathani ndarongorirīe; ūtukū ndamwambararīie moko itekūnoga, no muoyo wakwa ūkīrega kūhoorero. **3** Wee Ngai, ndakūririkanire ngīcaaya; ndataranirie maūdū, naguo roho wakwa ūkīringīka. **4** Wee watūmire nūrwo nī toro, ngīthīnīka mūno, ngīremwo nī kwaria. **5** Ndeciirīe ūhoro wa matukū ma tene, ngīririkana mīaka o irīa yarī ya tene; **6** ngīkīrīrikania ūria ndainaga ūtukū, ngoro yakwa ūgītarania maūdū, naguo roho wakwa ūkīyūūria atiri: **7** "Mwathani egūtūura atūregete nginya tene? Ndarī hīndī agacooka gūtūkenera? **8** Wendo wake ūtathiraga-rī, nīkūbūria ūbūrītie nginya tene? Kīranīro

giake gīgūtūūra gītahingīte nginya tene? **9** Kaī Mūrungu ariganīrwo nīkūiguanīra tha? Kaī marakara make matūmīte atige gūtugana?" **10** Ngīcooka ngīciiria atīrī, "Ūndū ūyū nīguo ngwītīria nāguo: kūrīrikana mīaka ya guoko kwa ūrīo kwa Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno." **11** Nīngūrīrikana cīko cia Jehova; ū nīguo, nīngūrīrikana ciama ciaku cia tene. **12** Ndīrītaranāgia māwīra maku mothe, na ngecūūranīa ūhoro wa cīko ciaku cia hinya. **13** Njīra ciaku, Wee Ngai, nī theru. Nī ngai īrīkū nene ta Ngai wītī? **14** Wee nīwe Mūrungu ūria ūringāgia ciama; wonanāgia ūhoti waku kūrī ndūrīrī. **15** Nīwakūūrīre andū aku na guoko gwaku kwa hinya, o acio njīaro cia Jakubu na Jusufu. **16** Maaī nīmakuonire, Wee Ngai, maai ngīyo maakuonire makīgīga guoya, nakuo kūrīa kūrīku mūno gūkīnyogonda. **17** Matu mooirīre mbura, nacio ngwa ikīruruma igūrū guothe; heni cīahenūkire ikīrathūka mīena yothe **18** Ngwa yaku yaigūkanire kīhuhūkano-inī, rūheni rwaku rūkīmūrīka thī yothe, nayo thī ikīūnaina na īgīthingitha. **19** Njīra yaku yatuīkanīrīe irīa-inī, njīra yaku īgūtūkanīria maaī-inī maingī, o na gūtūika makinya maku matonekire. **20** Watongorīre andū aku o ta ūria mūrīthī atongorāgia rūūru, ūkīmatongorīa na guoko kwa Musa na kwa Harūni.

78 Thaburi ya Asafu Inyū andū akwa, iguai ūrutani wakwa; thīkīrīriai ciugo cia kanua gakwa. **2** Ngūtūmūrā kanua gakwa njarie na ngerekano, ngūgweta maūdū mahithe, maūdū ma kuuma o tene: **3** maūdū marīa twanāigwa na tūkamenya, o marīa maithe maitū maanātīra. **4** Tūtingīhitha ciana ciao maūdū macio; nītūrīragā rūciaro rūria rūgooka ūhoro wa cīko cia Jehova cia kūmūgocithīa, na ūhoti wake, na magegania marīa aneka. **5** Aaheire Jakubu mawatho, na akīhaanda watho thīnī wa Isīraeli, ūria aathire maithe maitū atī maūrūtage ciana ciao, **6** nīguo rūciaro rūria rūgooka thuutha rūkaamenya watho ūcio, o hamwe na ciana irīa itaciārītwo, nīguo nacio ikeera ciana ciacio. **7** Hīndī īyo cīhoke Ngai na ciage kūrīganīrwo nī cīko ciake, no kūrūmia irūmagie maathani make. **8** Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene, arīa maarī a rūciaro rūremi na rūng'athīa, rūria ngoro ciaruo itaathīkagīra Mūrungu, o rūu maroho maaruo mataamwīhokire. **9** Andū a Efiraimu, o na maarī na mota ma kūrūa, nīmahūndūkire mūthenya ūria wa mbaara; **10** matīarūmīrīe kīrīkanīro kīao na Ngai, na nīmāregīre kūrūmīrīa watho wake. **11** Nīmārīganīrwo nī maūdū mārīa ekīte, na makīrīganīrwo nī magegania marīa aamonetīe. **12** Nīarīngīre ciama maithe mao makīonāgīra marī kūu būrūrī wa Misīri, kūu werū-inī wa Zoani. **13** Aaganīrīe irīa, akīmāringīa; aatūmīre maaī marūgame ta rūthingo. **14** Mūthenya aamatongorāgia na itu, nāguo ūtūkū wothē akamatongorīa na ūtheri wa mwakī. **15** Nīatūrānīrīe māhe kūu werū-inī, na akīmahe maaī maingī o ta ma irīa; **16** nīatūmīre tūrūū tuume rwaro-inī rwa ihīga, na agītūma maaī matherere ta njūū. **17** No-o maathīire o na mbere kwīhīria Ngai, magīkīremera Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno marī kūu werū-inī. **18** Nao makīgerīa Mūrungu makīendāga, na ūndū wa gwītīa irīo irīa meerīragīria kūrīa. **19** Magīkīrīra Ngai na mīario, makīūranīa atīrī, "Mūrungu no ahote kwara metha werū-inī? **20** Rīrīa aagūthīre ihīga, maaī nīmātothokīre boo, natuo tūrūū tūgītherera tūyūrīte maaī maingī. No rīrī, no ahote gūtūte o na irīo? No ahe andū ake nyama?" **21** Rīrīa Jehova aīguire ūguo, akīrakara; agītharīkīra Jakubu na mwakī wake, namo mang'ūrī make magītūkīra Isīraeli, **22** nīgūkorwo matīgīana gwītīkīa Ngai, kana kwīhoka ūhonokania wake. **23** No rīrī, we nīathīre matu ma igūrū na akīhingūrā mīrango

ya igūrū; **24** oīrīrīe andū mana ta mbura marīe, na akīmahe ngano ya kūu igūrū. **25** Andū makīrīa irīo cia arāika; akīmahe irīo irīa cīothe mangīahotīre kūrīa. **26** O na nīngī akīerekerīa rūhuho rwa mwena wa irathīro kuuma igūrū, na akīrehithīa rūhuho rwa mwena wa gūthīnī na ūndū wa hinya wake. **27** Akīmahārūrīkīra nyama nyingī ta rūkūngū, nyoni cia rīera-inī cīaingīhīte ta mūthanga wa irīa-inī. **28** Agītūma igwe thīnī wa kambī yao, īgīthīūrūrūkīria hema ciao. **29** Maarīre o nginya makīhūūna, nīgūkorwo aamaheire kīrīa merīrīrīe kūrīa. **30** No matanarīkīa kūrīa irīo īcio merīragīria, o irī tūna-inī twoo-rī, **31** marakara ma Ngai makīmōkīrīa; akīūrāga arīa maarī na hinya mūno gatagatī kao, akīmīna andū ethī a Isīraeli. **32** O na amekīte ūguo wothē-rī, mathīire o na mbere kwīhīa; o na ekīte magegania make, matīamwītīkīrīe. **33** Nī ūndū ūcio agītūma matukū mao mathīre o ūguo tūhū, na mīaka yao īgīthīra nī īhooru rīa kūmaka. **34** Rīrīa rīothe Mūrungu oorāga amwe ao nīmāmūaathāga; mamūrongorāgia na makāmūcookerera na kīyo. **35** Nao makīrarīkīana atī Ngai nīwe warī Rwaro rwa rwa lhīga, na atī Mūrungu Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe warī Mūkūūrī wao. **36** No-o makeyendīthīrīria harī we na tūna twoo, makāmūheenāgia na nīmī ciao; **37** ngoro ciao itīarī njīhokeku kūrī we, na matīarī eehokeku harī kīrīkanīro giāke. **38** Nowe no aayūrītwo nī thā; akīmārekerā waganu wao, na ndāgana kūmaniīna. Kaingī na kaingī nīagīragīrīria marakara make, na ndāgana kwarahūra mang'ūrī make mothe. **39** Nīaarīkanīre atī maarī o andū tu, karūhuho karīa kahītūkaga na gaticooke rīngī. **40** Nī maita maingī atīa maamūremāgīra marī kūu werū-inī, na makāmūgūthīa kīeha marī kūu rūng'ūrī-inī. **41** Mahīnda maingī nīmāgerīrīe Mūrungu; maathīrīkīrīe Ūria-Mūtheru-wa-Isīraeli. **42** Matīarīkanīre ūhoti wake: mūthenya ūria aamakūūrīre kuuma kūrī arīa maamahīnyāgīrīa, **43** kana mūthenya ūria onanīrīe ciama ciake kūu būrūrī wa Misīri, kana magegania make marīa onanīrīe kūu werū-inī wa Zoani. **44** Nīagarūrīre njūūī cia būrūrī wa Misīri īgītūka thakame; matīngīahotīre kūnyua maaī ma tūrūū twoo. **45** Akīmātūmīra mīrumbī mīingī ya ngī ikīmārīa, o na cīura irīa ciamaanāngīre. **46** Irīo cia mīgūnda yao aaciheire itono, na macīaro mao akīmārekererīa ngīgī. **47** Aanāngīre mīthabībū yao na mbura ya mbembe, na mīkūyū yao akīmīcina na mbaa. **48** Ng'ombe ciao aaciūragīre na mbura ya mbembe, na mahīū mao akīmāhūūra na ngwa. **49** Aamatīrīrīe marakara make mahīū, na mang'ūrī, na marūrū, na muku: akīmārekererīa mbūtū ya arāika arīa maniīnanāga. **50** Nīatameire marakara make njīra; ndamahonokīrīe kūrī gīkūu, no nīamārekererīe kūrī mūthīro. **51** Akīūrāga marīgīthathī mothe ma būrūrī wa Misīri, arī mo macīaro ma mbere ma mūdū thīnī wa hema cia Hamu. **52** No akīrūta andū ake kuo ta rūūru; akīmātongorīa o ta ūria mūrīthī atongorāgia ng'ondo magītūkanīria kūu werū-inī. **53** Aamatongorīrīe amānenyereire, nī ūndū ūcio matīetīgīrīe; no thū ciao ikīhubīkanīo nī irīa. **54** Nī ūndū ūcio akīmākīnyīa mūhaka-inī wa būrūrī wake ūcio mūtheru, akīmākīnyīa būrūrī wa irīma ūria guoko gwake kwa ūrio kwegwātīire. **55** Nīngī akīrutūrūra ndūrīrī cīehere mbere yao, na akīmāgārīa būrūrī ūrio wa ndūrīrī ūtūke igai rīao; akīhe mīhīrīga ya Isīraeli mīcī yao. **56** No nīmāgerīrīe Ngai na makīremera Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno; matīathīkīrīrīe mawatho make. **57** Nīmagīre wīhokeku na makīaga wītīkīo o ta maithe mao, makīaga kwīhokeka o ta ūta mūgathūku ūria ūtangīhokwo. **58** Nīmāmūrīkarīrīe nī ūndū wa gūkorwo na kūndū kwao gūtūūgīru gwa kūhooyāgīra; makīarahūra ūru wake nī ūndū wa mīhīanano yao. **59** Rīrīa Ngai aamaīguire, nīarīkarīre mūno; nake agītīganīria Isīraeli

o biū. 60 Agithaama Hema-ya-Gütunganwo Iría yarí Shilo, hema Iría aahaandite atúuranagie na andú. 61 Akirekereria ithandúkú ría kirikaníro ríría ría hinya wake rithaamio, riiri úcio wake akíúneana moko-iní ma thú. 62 Andú ake nao akímarekereria rúhiú rwa njora; nárakarítio múno ní igai ríake. 63 Mwaki úgícina aanae ao, nao aríru ao makíaga kúinagírwo nyímbo cia úhiki; 64 athínjiri-Ngai ao makúiragwo na rúhiú rwa njora, na atomía ao a ndigwa makíaga kúmacakáira. 65 Ningí Mwathani akíarahúka ta mündú woima toro, ta njamba ya ita ígútúira thuuþha wa kúrío ní ndibei. 66 Aahúúire thú ciake agícíhúndúra; aacionarithirie nginya tene. 67 Ningí akírega hema cia Jusufu, na ndathuurire múhíríga wa Efiraimu; 68 no rírí, níathuurire múhíríga wa Juda, na Kíríma gía Zayuni kíria endete. 69 Níakaire handú haría hake haamúre hakíhaana ta írima íria ndaaya, hakíhaana ta thú íria aahaandire itúúre írúmíte nginya tene. 70 Aathuurire Daudi ndungata yake na akímúruta ciugú-iní cia ng'ondú; 71 akímútígithia kúríthia ng'ondú, akímútia múríthi wa andú ake, níó mbarí ya Jakubu, aríithagie Isiraeli igai ríake. 72 Nake Daudi akímáriithia arí na wagírúru wa ngoro; aamatongoragia na úúgí wa moko make.

79 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, ndúrírí níitharíkúire igai ríaku; níithaahítie hekarú yaku theru, imomorete itúúra ría Jerusalemu rígaúka irúndo cia mahiga. 2 Ciimba cia ndungata ciaku macineaníte ituíke irio cia nyoni cia ríera-iní, na mírí ya andú aku aamúre makamíheana kúrí nyamú cia gíthaka. 3 Maitíte thakame ya andú aku ta maaí Jerusalemu guothe, na gútirí mündú wa gúthika aría makúite. 4 Tútuíkíte andú a kúmenwo na ní aría túrganítie nao, túgaúka andú a kúnyararwo na gúthekererwo ní aría matúthúrírúkúire. 5 Wee Jehova-rí, ní nginya rí? Úgútúúra úrí múrakaru nginya tene? Ní nginya rí úiru waku úgútúúra wakaníte ta mwaki? 6 Ítiría ndúrírí iría itakúúú mang'úrí maku, úmaitíríre mothamaki maría matakayagíra ríitwa ríaku; 7 nígúkorwo nímatambuúrite Jakubu na makaananga búríri wake. 8 Ndúgátúherithie ní undú wa mehía ma maithe maitú; tha ciaku írohúha itúkúnyírre, nígúkorwo túrí ahinyírírúku múno. 9 Túteithie, Wee Ngai Múhonokia witú; ní undú wa riiri wa ríitwa ríaku; túteithúre na útúrekerer mehía maitú ní undú wa ríitwa ríaku. 10 Ní kí gígútúma ndúrírí ciúire atírí, “Ngai wao akírí ha?” Menyíthania kúrí ndúrírí túkúíonagíra na maitho maitú afí níúríhanagíria thakame ya ndungata ciaku íria íitítwo. 11 Múcaayo wa aría moohetwo njeera úrogúkúnyíra; ní undú wa hinya wa guoko gwaku gitíra aría matúúrúrwó gúku. 12 Wíríthiré maita múgwanja harí ndúrírí iría túrganítie nacio, ní undú wa rúmena rúría makúmenete ngau, Wee Mwathani. 13 Na íthuí andú aku, o íthuí ng'ondú cia rúúru rwaku, túkúgooocage nginya tene na tene; níúráhage úgoooci waku, kuuma njjarwa na njjarwa.

80 Thaburi ya Asafu Wee Múríthi wa Isiraeli, túúgue, o Wee útongoragia Jusufu ta úria múríthi atongoragia rúuru; Wee úikáriire gíti kía únene gatagatí ka makerubi-rí, cangarara 2 úrí mbere ya Efiraimu, na Benjaminí, na Manase. Aráhúra úhoti waku, úúke útúhonokie. 3 Wee Ngai-rí, túma túgaacíre ríngí; túma úthíú waku útwaríre, níguo túhonoke. 4 Wee Jehova Ngai mwene hinya wothe, marakara maku megútooga nginya rí úgútkírira mahooya ma andú aku? 5 Níúmahúúnítie na irio cia maithori; útúmitie manyue maithori maiyúúrite mbakúri riita. 6 Útútuúite kíndú gía kúruúagírwo ní aría túrganítie nao, nacio thú ciitú ígátúúrúria. 7 Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothe-rí, túma túgaacíre ríngí; túma úthíú waku útwaríre, níguo

túhonoke. 8 Wareehire múthabibú kuuma búríri wa Misiri; warutúúriré ndúrírí úkúúhaanda arí guo. 9 Níwáúthéeríre mígúnda, nago úkígwata, na úkíyúra búríri wothe. 10 Írúma níciáhumbírúro ní kíúuru kíaguo, nayo mítarakwa íria mínene íkíhumbírwo ní honge ciaguo. 11 Watambúrúkie honge ciaguo o nginya Íria-iní ríría Inene, na thúuna ciaguo úgúckínýia o nginya Rúú-iní rýa Faratí. 12 Ní kí gíúmitie úmomore níjirigo ciaguo, úgagítúma ehítúkíri othe matuage thabibú ciaguo? 13 Úrangarangagwo ní ngúrwe cia gíthaka, na úkarítio ní nyamú cia werú-iní. 14 Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothe, túcookerere! Rora úrí ígúrú wone! Rúmbúia múthabibú úyú, 15 múri úria guoko gwaku kwa úrío kwhaaandire, múríú úria wee mwene wíreerere. 16 Múthabibú waku níútemetwo, úgacínwo na mwaki; thú ciaku íroþhira ní undú wa írúithia ríaku. 17 Guoko gwaku kúroikara na mündú úria úrí guoko-iní gwaku kwa úrío, úcio múrwú wa mündú wíreerere wee mwene. 18 No íthu-rí, tútigatigana nawe o rí; túúrumúkíe na níúríkayagíra ríitwa ríaku. 19 Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, túma túgaacíre ríngí; túma úthíú waku útwaríre, níguo túhonoke.

81 Thaburi ya Asafu Inírai Ngai, o we hinya witú, ní undú wa gúkena; anírírai múiníre Ngai wa Jakubu! 2 Ambíríríai kúina, húúrai kíhembe, na múhúúre kíanda kía múgeeto kíria kígambi wega, o na gía kínúbi. 3 Huhai coro híndí ya Karúgamo ka Mweri, na níngí ríría mweri waiganana, múthénya úria wa Gíathí gíitú; 4 úyú ní watho wa kíria gía kúrúúrúrwó kúrú Isiraeli, o guo watho wa Ngai wa Jakubu. 5 Wee náúhaandire útúíke kíria harí Jusufu híndí íria aathíire gútharíkíra búríri wa Misiri, kúría twaiguire mwario tútaamenýire. 6 Ekuuga atírí, “Níndeheríre múrigo kuuma ciande-iní ciao; moko mao níndameheríre kuuma thíní wa gúkabú. 7 Wangáiré úrí na mínyamaro na ní ngíkúhatúra, ngígúwtika ndí thíní wa múrurumo wa ngwa; ndakúgeríre úrí kúu maaí-iní ma Meriba. 8 “Inyúú andú akwa, íguai ngímúkaania, naarí korwo no múthikíríre, inyúú Isiraeli! 9 Mútikanagíe na ngai ng'eni gatagatí-iní kanyu; mútikanainamírre ngai ya kúngí. 10 Ní níí Jehova Ngai waku, úria wakúrúúre búríri wa Misiri. Athamia kanua gaku na níngúkúhe gía kúria. 11 “No andú akwa matíigana gúúthikíríra; Isiraeli ndaigana kúnjathíkíra. 12 Ní undú úcio ngímarekereria marúmíríre úremi wa ngoro ciao, na marúmágríre mwíro wao ene. 13 “Korwo andú akwa no maathikíríre, korwo Isiraeli no marúmíríre níjira ciakwa, 14 ndamatooreria thú ciao o na íhenya, na njúkíríre andú aría marí múku nao na undú wa guoko gwakwa! 15 Andú aría mathúire Jehova mangíthuna marí mbere yake, na íherithia ríao ríitúre nginya tene. 16 No ínýú íngímúhe ngano íria níjega múno múríage; íngímúhúúniagí na úúkí wa kuuma rwaro-iní rwa íhiga.”

82 Thaburi ya Asafu Ngai arúgamíte kíungano-iní kíria kínene; aratúira “ngai” ciira arí gatagatí ga cio. 2 “Ní nginya rí múgútúúra múcíragírúra andú aría matarúgamagírúra kíhooto, na múgátúra aría aaganu maúthí? 3 “Círagírúrai kíhooto kía aría matarí hinya na aría matarí maithe; túúrúia íhooto cia andú aría athíní o na aría ahinyíríre. 4 Hatúrúgai aría matarí hinya na aría abatarí; mateithúrei kuuma moko-iní ma aría aaganu. 5 “Andú acio matírí undú mooí, na matírí undú makúúranaga. Macangacangaga nduma-iní; míthingi yothe ya thú níyenyenete. 6 “Ndoigire atírí, ‘Inyúú múrí “ngai”; ínýtúthe múrí arí a Úria-úrú-Ígúrú-Múno.’ 7 No múgaakua o ta úria andú makuuaga; múkaagúta o ta aathani aría angí.” 8

Arahūka, Wee Ngai, ūtūire thī ciira, nīgūkorwo ndūriri ciothe nī igai riaku.

83 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, ndūgakire; tiga gūikara ūtūmitie, Wee Mūrungu, ndūgaikare wiyiitaniirie. 2 Ta rora wone ūria thū ciaku iranegena, acio magūthūire makambararia mītwe yao. 3 Mathugundaga ndundu ya gūiūrira andū aku na wara; maciiragiriira gūiūrira andū arīa wendete. 4 Meranaga atiri, “Ūkai, tūmaniine matige gūtuika rūri, nīguo rīitwa rīa Isiraeli rītikanacooke kūrirkanwo rūngi.” 5 Maciiraga marī na ngoro imwe; maiguihanagiriira magūiūriri: 6 andū a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli, na cia Moabi, na cia Ahagari, 7 na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki, na cia Filistia, hamwe na andū a Turo. 8 O na Ashuri nīmegwatanītie nāo nīguo mateithīriie njiaro cia Loti. 9 Meeke o ta ūria wekire Amidiani, na o ta ūria wekire Sisera na Jabini rūi-inī rwa Kishoni, 10 o acio maaniinīrwo Enidoru, na magūtuika ta thumu wa kūnorīa tīri. 11 Tūma andū ao arīa marī igweta mahaane ta Orebu na Zeebu, anene ao othe ūmahaaniane na Zeba na Zalimuna, 12 arīa moigire atiri, “Nītwigwatīre būriri wa ūriithio wa Ngai ūtūke witi.” 13 Wee Ngai wakwa, matue na rūkūngū rūriā rūgūrūkagio, mahaane o ta mūūngū ūmbūrītwa nī rūluho. 14 O ta ūria mwaki ūcinaga mūtītū kana ta rūriimbi rūgicīna irīma-rī, 15 maingatīhie o ro ūguo na kihuhūkano giaku, na ūmamakie mūno na huho ciaku nene. 16 Humba mothiū mao thoni, nīgeetha andū marongorie rīitwa riaku, Wee Jehova. 17 Marotūūra maconokete na marī amaku; marokua na gīconoko kīnene. 18 Tūma mamenye atī Wee, o Wee wītagwo Jehova, atī Wee nīwe Ūriā-ūrī-igūrū-Mūno, o igūrū rīa thī yothe.

84 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, kāi gīlkarō giaku nī gīthaka-! 2 Muoyo wakwa wīragiriira nja cia Jehova; ngoro yakwa na mwīri wakwa irākaira Mūrungu ūriā ūtūūraga muoyo. 3 O na kanyoni-kanja nīkooneete mūci, nayo thūngūrūrū ikeyonera gītara, harīa īngīkaria tūcui twayo, o hau hakuhi na kīgongona giaku, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa. 4 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa matūūraga nyūmba yaku; matūūraga makūgocaga. 5 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa maheagwo hinya nīwe, o arīa matūe na ngoro ciao gūthī Zayuni. 6 Rīriā megūtuikanīria Gītuamba kīa Baka, matūmaga kūgīe na ithima; mbura ya magunang’ombe o nayo ikūhumbīraga na tūria twa maai. 7 Mathiiga magīkragiriira kūgīa na hinya, nginya o mūdū o mūdū agakinya mbere ya Ngai kūu Zayuni. 8 Igua ihooya riakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thikiriira, Wee Ngai wa Jakubu. 9 Wee Ngai, ta rora ngo iitū; tīriira ūriā waku ūitiriirie maguta gīthiithi. 10 Kaba mūthenya ūmwe nja-inī ciaku, gūkīra gūikara mīthenya ngiri handū hangī o hothe; kaba ngorwo ndī mūrangiri wa kīhingo kīa nyūmba ya Ngai wakwa, gūkīra ndūire thīnī wa hema cia andū arīa aaganu. 11 Nīgūkorwo Jehova Ngai nī riūa na ngo; Jehova nīarītūtugaga na agatwika maūdū mega; arīa mīthiire yao itari ūcuuke ndari ūndū mwega angīmāima. 12 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kūrathimwo nī mūdū ūriā ūkwīhokaga.

85 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, nī wekire būriri waku wega; nīwacookeirie Jakubu ūtonga wake. 2 Nīwarekeire andū aku waganu wao, na ūkihumbīra mehīa mao mothe. 3 Nīweherīrie mang’ūrī maku mothe, na ūgithirwo nī marakara

maku mahiū. 4 Tūma tūgaacīre rīngi, Wee Ngai Mūhonokia witi, na ūtīge gūikara ūtirakarīre. 5 Ūgūtūūra ūtirakarīre nginya tene? Marakara maku megūkinyīra njiarwa na njiarwa? 6 Kāi ūtangītūrurumūkia ngoro ciitū, nīguo andū aku magūkenere? 7 Wee Jehova-rī, tuonie wendo waku ūriā ūtathiraga, na ūtūhe ūhonokio waku. 8 Nīngūthikiriira njigūe ūriā Mūrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagiriira thayū kūrī andū ake, o acio ake aamūre: no ndūkareke macookerere ūrimū wao. 9 Ti-itherū ūhonokio wake ūri hakuhi na arīa mamwītīgiriite, nīgeetha riiri wake ūtūire būriri-inī witi. 10 Wendo na wīhokeku nīicemanītie; ūthingu na thayū nīikimūnyanītie. 11 Wīhokeku ūkunūgaga kuuma na thī, naguo ūthingu ūcūthagiriie ūri o igūrū. 12 Ti-itherū Jehova na aheane kīndū o gīothe kīega, naguo būriri witi ūciarage magetha maguo. 13 Ūthingu nīguo ūmūthiiga mbere, ūkahaaragiriira makinya make njira.

86 Ihooya rīa Daudi Wee Jehova, njigua na ūnjītike, nīgūkorwo ndī mūthiini na mūbatari. 2 Gītira muoyo wakwa, nīgūkorwo nīndīheanītie hariwe. Wee nīwe Ngai wakwa; honokia ndungata yaku ūno ikwīhokete. 3 Njigūira tha, Wee Mwathani, nīgūkorwo ngūkayagiriira mūthenya wothe. 4 He ndungata yaku gīkeno, nīgūkorwo nī kūrī we, Wee Mwathani, ndorereirie ngoro yakwa. 5 Nīgūkorwo Wee Mwathani ūri mwega na mīrekanagira, ūkaingīhia wendo kūrī arīa othe magūkayagira. 6 Igua ihooya riakwa, Wee Jehova; thikiriira ikaya riakwa ūnjigūire tha. 7 Mūthenya ūriā ngaakorwo na thīna nīngagūkaira, nīgūkorwo nīkūanjītika. 8 Wee Mwathani, thīnī wa ngai ciothe gūtiri īngī tawe; gūtiri ciiko ingihaanano na ciaku. 9 Ndūriri ciothe iria ūmbite nīigooka igūthathaiye iri mbere yaku, Wee Mwathani; nīikarehera rīitwa riaku riiri. 10 Nīgūkorwo Wee ūri mūnene, na nīwīkaga ciiko cia kūgeania; Wee wiki nowe Ngai. 11 Wee Jehova, nyonagiriira njira ciaku, nīgeetha thīiige na mīthiire ya ma; he ngoro ūrutūire kūna, nīguo ndūtītagīre rīitwa riaku. 12 Nīndīrīkūgocaga na ngoro yakwa yothe, Wee Mwathani Ngai wakwa; ngūtūūra ngumagia rīitwa riaku nginya tene. 13 Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene harī nī; nīūndeithiire kūma mbīriā-inī o kūrīa kūrīku mūno. (Sheol h7585) 14 Wee Ngai, andū arīa etīi nīmaraatharīkīra; gīkundi kīa andū matari tha nīmaracaria muoyo wakwa, o andū acio matakūrūmbīyagīa. 15 No Wee, Wee Mwathani, ūri Mūrungu mūigua tha na ūri mūtigi, ndūhiūhaga kūrakara, na ūiyūrītwa nī wendo na wīhokeku. 16 Wīhūgure ūndore na ūnjigūire tha; he ndungata ūno yaku hinya waku, na ūhonokie mūrīū wa ndungata yaku ya mūdū-wanja. 17 Nyonia kīmenyithia kīa wega waku, nīguo thū ciakwa ikīone iconorithio, nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīūndeithiie na ūkahaoreria.

87 Thaburi ya Ariū a Kora Nīahaandīte mūthingi wa itūūra riāke igūrū rīa kīrima kīria kīamūre; 2 Jehova nīendete ihingo cia Zayuni gūkīra ciikaro iria īngi ciothe cia Jakubu. 3 Maūdū mega nīmaragīo igūrū riaku, wee itūūra inene rīa Ngai: 4 “Nīngwandīka ūhoro wa Rahabu na wa Babuloni thīnī wa arīa manjūi, Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi, njuge atiri, “Ūyū aaciariirwo Zayuni.” 5 Ti-itherū, ūhoro wa Zayuni ūkīario nīgūkagwetagwo atiri, “Ūyū o na ūriā maaciariirwo kuo, na Ūriā-ūrī-igūrū-Mūno we mwene nīagatūma gūtūire kūrī kūrūmu.” 6 Jehova nīakandīka ibuku-inī rīa kīrīndī ūi: “Ūyū aaciariirwo Zayuni.” 7 Nao magītunga nyīmbo makaina atiri, “Ithima ciakwa ciothe iri thīnī waku.”

88 Thaburi ya Ariu a Kora Wee Jehova, o Wee Ngai uria uuhonokagia, ngükayagira müthenya na ütuku ndi mbere yaku. 2 Ihooya riakwa rirokinya harüwe; inamiriria gütü gwaku üigue gükaya gwakwa. 3 Nigükorwo muoyo wakwa üyürütüwö ni thüina, na niü ngirie gükua. (Sheol h7585) 4 Nii ndaraniiro na na arja makirii gükua; haana ta mündü ütarä na hinya. 5 Nii njaganiiro na arja akuü, o ta arja moragitiwo magakoma mbirira, o acio ütacookaga küririkana, arja meheretio kuuma ümenyereri-ini waku. 6 Ünjikitie irima riria iriku müno, o küu küriku küri nduma ndumanu. 7 Mang'uri maku nimaniditühiire müno; niüühubikanitie na ndihü ciaku ciothe. 8 Nünjehereirie arata akwa arja twendanite müno, na ügatüma nduike künü kiri magigi hario. Ndiümühingiririe ndingihota küura; 9 maitho makwa nimarooro ni kieha. Wee Jehova, ngükayagira o müthenya; ngütambürükagiria moko makwa. 10 Andü arja akuü-ri, wee niümonagia magegania maku? Acio makuite-ri, nimarabhüka, magaküoooca? 11 Wendo waku niümburagwo mbirira-ini, kana wihokeku waku ügakiümbürwo Mwanangiko-ini? 12 Magegania maku niümonagwo künü küu kwa nduma, kana ciiko ciaku cia üthingu ikamenyeka büürü-ini ücio wa kirikaniro? 13 No ningügükaira ündeithe, Wee Jehova; rüciini mahooya makwa mokaga hariwe. 14 Wee Jehova, ni kii gütümite ündiganirie na ükaahitha üthiü waku? 15 Kuuma o ünini waku ndüürüte nyamaritio na ngakuhirira gikuü; niünyamaarikite ni imakania ciaku, igatüma njage mwihoko. 16 Mang'uri maku ni mahubikanitie, nacio imakania ciaku iküyananga. 17 Maathiürürükagiria müthenya wotha ta müiyüro wa maa; hingiririo nimo na miäna yotha. 18 Nünjehereirie athiritü akwa na arja nyendete; nduma niyo mürata wakwa uria ünguhiririe müno.

89 Thaburi ya Ethani wa mbari ya Ezara Ngütüura nyinaga ühoro wa wendo münene wa Jehova nginya tene; ndrirmenyithanagia wihokeku waku na kanua gakwa küri njjarwa na njjarwa. 2 Nüngumbura ati wendo waku ütüüraga üri müürümu nginya tene, nyumbüre ati wihokeku waku niüühaandite o küu igürü. 3 Woigire atiri, "Ningite kirikaniro na uria ni ndithuurire, na ngeehita na mwihitwa harü Daudi ndungata yakwa ngamwira atiri, 4 'Ningatüma rüciaro rwaku rütüüre rwihaandite nginya tene, na ndüme gitü giaku kia ünene gitüüre kiri kirümu njjarwa na njjarwa.'" 5 Wee Jehova-ri, igürü nirikumagia magegania maku, na rikagaathirira wihokeku waku o nago, küüngano-ini kia acio atheru. 6 Ni ündü-ri, küu matu-ini igürü nüü üngigerekanio na Jehova? Nüü ükihaana ta Jehova harü ciümbe iria iri igürü? 7 Kiama-ini kia acio atheru, Mürungu niätigirüto muho; ni wa gwitigirwo gükira arja othe mamürigicirie. 8 Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nüü ükihaana tawe? Wee Jehova, ni üri hinya, na wihokeku waku ütüüraga ükürigicirie. 9 Niwe wathaga kihuhükano kia iria riria inene; riria makümbi mario mookira na igürü, niümahooragatia. 10 Wahehenjire Rahabu agitüika o ta ümwe wa arja moragitiwo; wahurunjire thi ciaku na guoko gwaku küri hinya. 11 Igürü ni riaku, o na thi no yaku; Wee niwe wombire thi na kiria giothe kiri thüini wayo. 12 Niwe wombire mwena wa gathigathini na wa güthini; Taboru na Herimoni ciinaga ikenete ni ündü wa rüüta riaku. 13 Gicoka giaku ni kiri ühoti; guoko gwaku küri hinya, guoko gwaku kwa ürio nigütügirie. 14 Üthingu na kihooto nicio müthingi wa gitü giaku kia ünene; wendo na wihokeku niügütongoragia. 15 Kürathimwo-ri, ni andü arja mooü gükügoooca na nyimbo, o arja mathiiga na ütheri waku, Wee Jehova. 16 Makenagira

rüüta riaku müthenya wotha; magütüügagiria ni ündü wa üthingu waku. 17 Nigükorwo Wee niwe riiri na hinya wao, na tondü wa ütugi waku niütüügagiria rühia rwitü. 18 Titherü, ngo iitü iri na Jehova, müthamaki witü ni wa Üria-Mütheru-wa-Israeli. 19 Hündi imwe niwaririe na njira ya kioneke, üküira andü akwa arja ehokeku atiri, "Niheete njamba imwe ya ita hinya; nändüngirite mwanake gatagati ka andü. 20 Nündioneire Daudi ndungata yakwa; nändümütiririe maguta makwa maamüre. 21 Guoko gwakwa nikürimütiragiria; titherü gicoka giakwa nikürimwikagiria hinya. 22 Gütiri thi ükaamwitia igooti. gütiri mündü mwaganu ükaamühinyirira. 23 Nینگاهenja thi ciake mbere yake, na njurare arja othe mamüthüire. 24 Wendo wakwa wa kwihokeka ürikoragwo hamwe nake, na ni ündü wa rüüta riakwa rühia rwake nirürütüügagirio. 25 Nینگatambürükia guoko gwake igürü ria iria, na guoko gwake kwa ürio ndiküge igürü ria njüü. 26 Niakanjita anjüre atiri, 'Wee niwe Baba, na Mürungu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mühonokia wakwa.' 27 Ningi ningamwamüra atuike irigithathi riakwa, na ndüme atüügirio gükira athamaki a thi. 28 Nینگütüuria wendo wakwa harü we nginya tene, na kirikaniro giakwa nake gütüüre kiri gwa kwihokeka. 29 Nینگahaanda rüciaro rwake nginya tene, na gitü giake kia ünene ndikihaende riria riothe igürü rigütüura. 30 "Ariu ake mangigathirika watho wakwa na mage kürümirira kirira giakwa, 31 mangigathükia kirira kia watho wakwa wa kürümirirwo na mage kümenyerera maathani makwa, 32 ningaherithia wihia wao na rüthanju, herithe waganu wao na kümahüura iboko; 33 no ndiri hindi ngamwehereria wendo wakwa, o na kana thaahie wihokeku wakwa o na ri. 34 Ndingathükia kirikaniro giakwa kana ngarürre uria iromo ciakwa ciaritie. 35 Nndihitite ngigwetaga ütheru wakwa, rimwe ria küigana, na ndiri hindi ngaahenia Daudi, 36 ati rüciaro rwake rügütüura nginya tene, na gitü giake kia ünene gitüüre kiri kirümu mbere yakwa ta riua; 37 gügütüura kiri kirümu nginya tene o ta mweri, müira uria üri matu-ini ni mwihokeku." 38 No riri, wee niüregete, na ügatiganiria, o na ügakirakarira ücio ütiririe maguta. 39 Wee niükanite kirikaniro kiria ürikanire na ndungata yaku, na ükarangirira thümbi yake rüküngü-ini. 40 Wee ümomorete thingo ciake ciothe na ükaananga ciühitho ciake iria cia hinya. 41 Ehütükiri othe nimatahite indo ciake; atuikite wa künyararwo ni andü arja mariganitie nake. 42 Wee niütüügiritie guoko kwa ürio kwa arja mamüthüire; niütümite thi ciake ciothe ikene. 43 Üügü wa rühiü rwake rwa njora niüühündürüte, na ükaaga kümüteithirira mbaara-ini. 44 Niüiniite riiri wake ügathira, na ügaikania gitü giake kia ünene thi. 45 Niünyihitite matukü ma wihü wake; ümühumbite thoni o ta nguo. 46 Ni nginya ri, Wee Jehova? Ügütüura wihithite nginya tene? Ni nginya ri mang'uri maku megütüura maakanite ta mwaki? 47 Ririkana uria müütüüre wakwa üri wa güthira o narua. Kai akiri ündü wa tühü watüüre ümbe andü othe! 48 Ni mündü ürikü üngütüura muoyo na ndonane na gikuü, kana ehonokie kuuma küri hinya wa mbirira? (Sheol h7585) 49 Wee Mwathani, wendo waku münene uria wa tene ükiri kü, uria wehitire, ükürira Daudi na ündü wa wihokeku waku? 50 Mwathani, ririkana uria ndungata yaku inyürütio, na uria nyümüririe irumi iria numitwo ni ndüriri ciothe ngori-ini yakwa, 51 o irumi iria thi ciaku inyürütie nacio, Wee Jehova, iria itüüre inyürütie makinya ma uria wee ütiririe maguta nacio. 52 Jehova arogooco nginya tene!

90 Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai JEHOVA, niwe ütũurite ũrĩ gĩkarō gĩtũ kuuma njiarwa na njiarwa. 2 O mbere ya irĩma kũgĩ kuo kana ũkĩũmba thĩ na mabũrĩri, kuuma tene nginya tene, Wee ũrĩ o Mũrungu. 3 Wee ũcookagia andũ magatũika rũkũngũ, ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, inyuĩ ciana ici cia andũ.” 4 Nĩgũkorwo miaka ngiri harĩwe no ta mũthenya wa ira ũria ũrahĩtũkire, kana ta ituanĩra rĩmwe rĩa arangĩri a ũtũkũ. 5 Ũhaataga andũ, ũkameeheria, magakomatoro wa gĩkuũ; andũ mahaana ta nyeki irĩa irĩngũkaga rũciini: 6 o na gĩtuika rũciini nĩringũkaga, hwaĩ-inĩ ihoohaga, ikooma. 7 Tũniinagwo nĩ marakara maku, na tũkamakio mũno nĩ marũrũ maku. 8 Nĩũgĩte wĩhia wĩtũ o mbere yaku, mehia maitũ marĩa mahithe ũkamoiĩria o ũtheri-inĩ hau mbere yaku. 9 Matukũ maitũ mothe maniinagwo nĩ mang'ũrĩ maku; tũninũkagia miaka iitũ na gũcaaya. 10 Mũigana wa matukũ maitũ-rĩ, nĩ miaka mĩrongo mũgwanja, kana mĩrongo ĩnana, tũngĩkorwo tũri na hinya; no rĩrĩ, mũigana wamo no thĩina na kieha, nĩgũkorwo mathiraga o narua, na ithũ tũgathiĩ, tũkabũria. 11 Nũ ũũrĩ hinya wa marakara maku? Nĩgũkorwo mang'ũrĩ maku nĩ manene o ta gwiĩgĩrwo kũria wagĩrĩre. 12 Tuonie gũtara matukũ maitũ weera, nĩgeetha tũgĩe na ngoro ya ũũgĩ. 13 Wee Jehova, hoorega! Nĩ nginya rĩ? Igũira ndungata ciaku tha. 14 Rũciini tũhũnagie na wendo waku ũathiraga, niguo tũinage nĩ gũkena na tũcanjamũkage matukũ maitũ mothe. 15 Tũma tũkene matukũ maingĩ o ta marĩa ũtũnyamarĩtie, na miaka mĩingĩ o ta rĩa tuonetee thĩina. 16 Ndungata ciaku irokĩonio ciiko ciaku, naguo riiri waku wonio ciana ciao. 17 Wega wa Mwathani Ngai wĩtũ ũroga na ithuĩ; tũma wĩra wa moko maitũ ũgaacĩre, ĩ-nĩ, kirũmie wĩra wa moko maitũ.

91 Mũndũ ũria ũkaraga agĩtũrwo nĩ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arĩhurũkaga kĩrũru-inĩ kĩa Mwene-Hinya-Wothe. 2 Ngũkiuga ũhorō wa Jehova atĩrĩ, “Wee niwe riũrĩro riakwa na kĩrigo gĩakwa kĩrĩ hinya, niwe Ngai wakwa, ũria ndũhokete.” 3 Ti-itherũ nĩegũgũteithũra gĩkerenge-inĩ kĩa mũtegi, o na kuuma mũrimũ-inĩ ũria mũruu wa kũruga. 4 Arikũhumbagĩra na njoya ciake, na rũngu rwa mathagu make niho ũrĩgitagĩa; wihokeku wake niũgatũika ngo yaku na kĩhitho gĩaku. 5 Ndurĩitigagĩra imakania cia ũtũkũ, kana mũguũ ũria ũthĩrĩrikaga mũthenya, 6 o na kana mũrimũ ũria ũceemaga nduma-inĩ, kana mũthiro ũria ũniinanagwa mũthenya gatagati. 7 Andũ ngiri no magũe mwena waku, nao ngiri ikũmi magũe guokoinĩ gwaku kwa ũrĩo, no ndũngũkuhĩrĩrio niguo. 8 Wee no kwĩrorera ũkerorera na maithe maku wĩonere iherithia rĩa andũ arĩa aaganu. 9 ũngĩtua ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno gĩkarō gĩaku, o we Jehova, ũria arĩ we riũrĩro riakwa, 10 hĩndĩ rĩyo gĩtũrĩ ũuru ũgaagũkorera, gĩtũrĩ mwanangĩko ũgaakuhĩrĩria hema yaku. 11 Nĩgũkorwo niagaatha araika ake nĩ ũndũ waku, makũgitagĩre mĩthĩre-inĩ yaku yothe; 12 nĩmagakuoya na igũrũ na moko mao nĩgeetha ndũkarĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga. 13 Nĩũgakinĩrĩria mũrũũthi, o na ndũira; ũkarangĩrĩria mũrũũthi ũria mũnene, o na nyoka. 14 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩanyendetee, nĩngamũhatũra hatĩka-inĩ; nĩndĩrĩmũgitagĩra, nĩgũkorwo nĩamenyete riitwa riakwa. 15 Arĩngayagĩra, na nĩ ngamwĩtika; ndĩrĩkoragwo hamwe nake hĩndĩ ya thĩina, ndĩrĩmũteithũragwa na ngamũtĩthĩia. 16 Ngũmũtũũria muoyo matukũ maingĩ nginya aiganie, na ndĩmuonagie ũhonokio wakwa.”

92 Nĩ wega mũno gũcookagĩria Jehova ngaatho o na gũkũmagia riitwa riaku na rwĩmbo, Wee ũria-ũrĩ-Igũrũ-

Mũno, 2 nĩ wega mũno kwanagĩrĩa wendo waku o rũciini, o na kwanĩrĩra wĩhokeku waku ũtũkũ, 3 tũkĩnagĩa kĩnanda gĩa kĩnũbi kĩa ndigi ikũmi, o hamwe na kĩnanda kĩa mũgeeto kĩrĩa kĩgambi wega. 4 Nĩgũkorwo, Wee Jehova, niũngenete nĩ ũndũ wa ciiko ciaku; niũgũina ngenete nĩ ũndũ wa wĩra wa moko maku. 5 ĩrĩ mawĩra maku matĩkĩrĩ manene, Wee Jehova, meciiria maku-rĩ, matĩkĩrĩ marĩkĩrũ! 6 Mũndũ ũria ũtarĩ ũũgĩ ndangĩmamenya, mũndũ mũkĩũgu ndangĩkũũrana ũndũ ũyũ, 7 atĩ o na arĩa aaganu mangĩkũra ta nyeki, o na arĩa othe mekaga ũuru mangĩgaacĩra, makaaniinwo nginya tene na tene. 8 No Wee Jehova, ũtũragwa ũtũũgĩrĩtio nginya tene. 9 Nĩgũkorwo thũ ciaku, Wee Jehova, ti-itherũ thũ ciaku niũgathĩra; arĩa othe mekaga ũuru nĩmakaharagano. 10 Wee niwambararĩtie rũhĩa rwakwa o ta rwa mbogo; ndĩmũitĩrĩrie maguta marĩa mega mũno. 11 Maithe makwa niĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa; matũ makwa niĩmeiguĩrĩre ũria thũ ciakwa icio njaganu itooretio. 12 Andũ arĩa athingũ marĩtheremaga o ta mũtĩ wa mũkĩndũ, makũre o ta mũtarakwa wa Lebanoni; 13 mahaandĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova, marĩtheremaga kũu nja-inĩ cia Ngai wĩtũ. 14 Magatũura maciiraga maciario o na marĩ akũrũ, matũũre marĩ na hinya wa wĩthĩ wao, na marĩ aruru, 15 maanagĩrĩre, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mũrũngĩrĩru; we niwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na gĩtũrĩ waganu ũngĩoneka thĩini wake.”

93 Jehova niarathamaka, ehumbĩte ũkaru; Jehova ehumbĩte ũkaru na akeoha hinya ta mũciibi. Thĩ nĩhaandĩtwo ikarũma ki, ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka. 2 Gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũrĩte kĩrĩ kĩrũmu kuuma o tene; wee ũtũũrĩte kuo kuuma tene na tene. 3 Wee Jehova-rĩ, maria niĩmaranĩrĩra, maria maranĩrĩra na miĩgambo yamo; maria maranĩrĩra makahũrĩthia makũmbĩ. 4 Wee niarĩ hinya gũkĩra makũmbĩ ma iria, arĩ hinya gũkĩra marurumĩ macio ma maaĩ maingĩ, Jehova arĩ igũrũ nĩ arĩ hinya. 5 Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marĩ marũmu; naguo ũtheru ũgũtũura ũgemete nyũmba yaku matukũ matarĩ mũthia.

94 Wee Jehova, o Wee Mũrungu ũria ũrihanagĩria, Wee Mũrungu ũria ũrihanagĩria-rĩ, cangarara, 2 Arahũka, Wee mũtuanĩri ciira wa andũ othe a thi; kĩrĩhe andũ arĩa etĩĩ o kĩrĩa kĩmagĩrĩre. 3 Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũura makenete, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũura marũũhagia? 4 Maaragia ndeto cia mwĩgaatho; andũ arĩa othe meekaga ũuru, o maiyũritwo nĩ mwĩtĩio. 5 Mahehenjaga andũ aku, Wee Jehova, makahinyĩrĩria igai riaku. 6 Mooragaga mũtũmia wa ndigwa, na mũndũ wa kũngĩ; mooragaga ciana iria itarĩ maithe. 7 Moigaga atĩrĩ, “Jehova ndangĩona; Ngai wa Jakubu-rĩ, ndangĩrũmbũtũia.” 8 Mwĩmenyerere inyuĩ arĩa mwagĩte ũũgĩ mũrĩ gatagati-inĩ kĩa andũ; inyuĩ andũ aya akĩũgu, mũgaakũhĩga rĩ? 9 ũria wombie gĩtũrĩ-rĩ, ndangĩgũga? ũcio wombie riitho-rĩ, ndangĩona? 10 ũcio ũrũthĩgĩa ndũrĩrĩ-rĩ, ndangĩherithania? O ũcio ũrutaga andũ-rĩ, ndarĩ ũmenyo? 11 Jehova niĩof meciiria ma mũndũ; ĩ, oi atĩ meciiria mao nĩ ma tũhũ. 12 Wee Jehova, kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria Wee ũtaraga, o mũndũ ũcio ũrutaga watho waku; 13 niũgaatũma ahoorete matukũ-inĩ ma thĩina, o nginya rĩria mũndũ ũria mwaganu akenjerwo irima. 14 Nĩgũkorwo Jehova ndagatiganĩria andũ ake; igai riake ndarĩ hĩndĩ angĩrĩrĩka. 15 ũtuanĩri ciira wa kĩhotho niũgakwo rĩngĩ igũrũ rĩa ũthingu, nao andũ othe arĩa arũngĩrũro ngoro maũrũmagĩrĩre. 16 Nũ ũkarahũka, andũrĩre harĩ arĩa aaganu? Nũ ũkũndũgamĩrĩra, andũrĩre harĩ arĩa meekaga ũuru? 17 Tĩga Jehova aandeithĩre-

rī, ingiakuire o narua, ngatūire kuu ūkiri-ini. **18** Rirīa ndoigire atiri, “Kūgūri gwakwa nikūratenderūka,” wendani waku, Wee Jehova, nīwandiriirire. **19** Rirīa mītangiko yaingihire thīinī wakwa-rī, Wee wahooreririe, ūgikenia ngoro yakwa. **20** Giti kia ūnene kia ungumania-rī, hihī no kīgīe na ngwatanīro nawe, o kirīa kirehanagira mīnyamaro nī ūndū wa matūiro ma kio? **21** Monganaga hamwe nīguo mokīrīre mūdū ūria mūthingu, na magatūira mūdū ūtehītie ooragwo. **22** No Jehova nīwe ūtūikite kīirigo giakwa kia hinya, na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga harīa njūragira. **23** Wee nīakamaherithia nī ūndū wa mehīa mao na amaniine nī ūndū wa waganu wao; Jehova Ngai witū nīakamaniina.

95 Ūkai, tūinire Jehova nī gūkena; tūkianīrīre ūcio Rwaro rwa lhiga rwa ūhonokio witū. **2** Nītūūkei mbere yake tūgicookagia ngaatho, na tūmūinire nyimbo cia kūmūkumia. **3** Nīgūkorwo Jehova nī Mūrungu mūnene, o we Mūthamaki mūnene ūkīrīte ngai ciothe. **4** Thī kūrīa kūrīku mūno kūrī guoko-inī gwake, o na tūcūmbīrī twa irīma no twake. **5** Iria nī riake, nīgūkorwo nīwe warūmbire, na moko make nīmo mōmbire thī nyūmū. **6** Ūkai, tūmūinamīrīre tūmūhoee, nītūtūrīrie Jehova o we Mūtūūmbi ndu; **7** nīgūkorwo nīwe Ngai witū, na ithū tūrī andū a ūrīthio wake, rūuru rūria we mwene arīthagia. Ūmūthī mūngūguga mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta ūria mwekire mūrī Meriba, o na ta ūria mwekire mūthenya ūria mwarī Masa kuu weru-ini, **9** kūrīa maithe manyu maangeririe na makīngararia, o na gūtūika nīmoonete ūria wothē ndaamekīire. **10** Nīgūkorwo ndaatūūrīte ndakarīire rūciaro rūu mīaka mīrongo ina; ngiuga atiri, “Aya nī andū arīa ngoro ciao ciūrīte, na nīmagaite kūmenya njira ciakwa.” **11** Nī ūndū ūcio ngīhīta ndakarīte, ngiuga atiri, “Matiri hīndī magaatoonya kihurūko-inī giakwa.”

96 Inirai Jehova rwimbo rwerū; inirai Jehova, inyuī andū a thī yothē. **2** Inirai Jehova, goocai rītwa riake; hunjagīa ūhonokio wake mūthenya o mūthenya. **3** Umbūrai riiri wake kūrī ndūriri, mumbūre mawīko make ma kūgegania kūrī andū othe. **4** Nīgūkorwo Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno; nīwe wa gwītīgīrwo gūkīra ngai ciothe. **5** Nīgūkorwo ngai ciothe cia ndūriri nī mīhianano, no Jehova nīwe wombire igūrū. **6** Riiri na ūnene irī mbere yake; hinya na riiri irī handū hake harīa haamūre. **7** Tūūgīriai Jehova, inyuī mīhīrīga ya ndūriri, mūtūgīrie Jehova nī ūndū wa riiri na hinya wake. **8** Tūūgīriai Jehova nī ūndū wa riiri ūria wagīrīre rītwa riake; mūreherei maruta na mūke nja-inī ciake. **9** Hooyai Jehova thīinī wa riiri wa ūtheru wake; inainai mūrī mbere yake, inyuī andū a thī yothē. **10** Irai ndūriri atiri, “Jehova nīarathamaka.” Thī nīhaanditwo ikarūma, ndīngīenyenyeka; agatūira kirīndī ciira akiāgananiite. **11** Igūrū nīrīkene, thī nīncanjāmūke; iria nīrirurume, na indo iria ciothe irī thīinī wario; **12** mīgūnda nīkenerūrūke, na indo iria ciothe irī thīinī wayo. Hīndī ūyo mīti yothē ya mūtītū nīkaina nī gūkena; **13** ikaina irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka, arooka gūtūira thī ciira. Agaatūira thī ciira na ūthingu, na kirīndī agītūire na ma yake.

97 Jehova nīarathamaka, thī nīgīkene; mabūrūri marīa marī ndwere-inī cia iria nīmacanjāmūke. **2** Athīrūrūrīkīrio nī matu na nduma ndumanu; ūthingu na kihooto nīcio mūthingi wa gītī giake kia ūnene. **3** Mwaki ūmūthiiga mbere ūgīcinaga thū ciake na mīena yothē. **4** Heni ciake imūrīkaga thī yothē; thī ūcionaga ikainaina. **5** Irīma itwekaga o ta mūhūra mbere ya Jehova, igatweka irī mbere ya Mwathani wa thī yothē.

6 Igūrū rīanagīrīra ūthingu wake, nao andū othe makoona riiri wake. **7** Andū arīa othe mahooyaga mīhianano mūcūhie nīmacanorithagio, acio meerahaga na mīhianano: inyuī ngai ici, mūinamīrīre mūmūhoee. **8** Zayuni ūguaga ūguo igakena, namo matūira ma Juda magacanjāmūka, tondū wa matūiro maku ma ciira, Wee Jehova. **9** Nīgūkorwo Wee Jehova, nīwe ūria-Ūrī-Igūrū-Mūno wa thī yothē; wee nītūūgīrītio mūno igūrū rīa ngai ciothe. **10** Arīa endi Jehova nīmathūire ūuru, nīgūkorwo nīagītagīra mīoyo ya arīa ake ehokeku, na akamateithūra kuuma moko-inī ma arīa aaganu. **11** Ūtheri nīwarīre arīa athingu na arīa arūngīrīru ngoro makaiyūrwo nī gikeno. **12** Kenerai Jehova, inyuī arīa athingu, mūkīgoocoe rītwa riake rīamūre.

98 Inirai Jehova rwimbo rwerū, nīgūkorwo nīekite maūdū ma kūgegania; guoko gwake kwa ūrio na gīcoka giake gītheru nīcio imūhonokanīrie. **2** Jehova nīamenyithanītie ūhonokio wake na akagūūria ūthingu wake kūrī andū a ndūriri. **3** Nīarīkanīte wendo wake na wīhokeku wake ūria erīre nyūmba ya Isiraeli; ituri ciothe cia thī nīcionete ūhonokio wa Ngai witū. **4** Anīrīrai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyuī andū othe a thī, tumūkai mūkenūrūrūke na nyimbo mūkīinaga; **5** inirai Jehova na kinanda kia mūgeeto, mūmūinire na kinanda kia mūgeeto o na mūgambo ūria mwega mūno, **6** inai na tūrumbeta, na mūgambo wa coro: anīrīrai na gikeno mūrī mbere ya Jehova, o ūcio Mūthamaki. **7** Iria rīria inene nīrirurume, na kirīa gīothe kirī thīinī warīo, mabūrūri mothe, na arīa othe matūrāga kuo. **8** Njūū nācio nīkīhūire hī, o nācio irīma nīciine hamwe nī gūkena; **9** nīciine irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka nīguo athamakīre thī. Agaatūira mabūrūri ciira na ūthingu, nakio kirīndī agītūithanage na werekereu.

99 Jehova nīarathamaka, ndūriri nīkīinaine; aikarīre gītī kia ūnene arī gatagatī ka makerubi, thī nīthingithe. **2** Jehova nī mūnene Zayuni; nīatūūgīrīte igūrū rīa ndūriri ciothe. **3** Andū nīmākīgoocoe rītwa riaku inene na rīa gwītīgīrwo: we nīwe mūtheru. **4** Mūthamaki nī arī hinya, na nīendete kīhooto: nūrūmītie ūthiuthania wa ciira ūria mwerekereu; nīwikite maūdū ma kīhooto na ma ūthingu thīinī wa Jakubu. **5** Tūūgīriai Jehova Ngai witū, na mūmūinamīrīre, mūmūhoee mūrī gītūrwa-inī kia makinya make; we nīwe mūtheru. **6** Musa na Harūni maarī amwe a athīnjīri-Ngai ake, nake Samūeli aarī ūnwe wa arīa maakayāgira rītwa riake; maakayāgira Jehova nake akametika. **7** Aamaragīria arī thīinī wa gītūgī kia itu; makīrūmia mawatho make na kīrīra kia watho wake wa kūrūmīrīrwo kīria aamaheete. **8** Wee Jehova Ngai witū-rī, nīwametikaga; harī Isiraeli warī Mūrungu mūrekanīri, o na gūtūika nīwamaherithagia nī ūndū wa ciiko ciao njūru. **9** Tūūgīriai Jehova Ngai witū, na mūmūhooyaga mūrī kīrīma-inī giake kīamūre, nīgūkorwo Jehova Ngai witū nī mūtheru.

100 Anīrīrai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyuī andū othe a thī. **2** Thathaiyai Jehova mūcanjamūkite; ūkai mbere yake mūkīinaga mūkenete. **3** Menyai atī Jehova nīwe Ngai. Nīwe watūūmbire, na ithū tūrī ake, tūrī andū ake, ng'ondū cia ūrīthio wake. **4** Tonyerai ihingo ciake mūrī na ngaatho, mūtoonye nja ciake mūkīmūgoocaga; mūcookerieie ngaatho na mūgoocoe rītwa riake. **5** Nīgūkorwo Jehova nī mwega, wendo wake ūtūrāga nginya tene na tene; wīhokeku wake nī wa nginya njjarwa na njjarwa.

101 Thaburi ya Daudi Nii ndinaga uhooro wa wendo na wa kihooto giaku; Wee Jehova niwe ndirigocaga na rwimbo. **2** Ngingwimenerera nduure mutuurire utari ucuuke: ni ri ugaagika kuri ni? Nindirikaraga mucii gwakwa ndi na ngoro itari ucuuke. **3** Gutiri undu muru ndirigaga mbere ya maitho makwa. Nithuire ciiko cia andu ari matari witikio; ndingitikiria menyitirire haru ni. **4** Ndirikaraga haraihu na andu ari maru ngoro nemi; uuru-ri, ndiri hndi ngaanyiitanira naguo. **5** Mundu o wotho ungicambia mundu wa itura riake na hitho, ucio ningamuniina; mundu o wotho uri maitho ma rung'athio na ngoro ya mwitio, ucio ndikamukiririra. **6** Maitho makwa-ri, mariroraga andu ari ehokeku bururi-ini, niguo maikaranagie na ni; mundu uria mithiire yake itari ucuuke-ri, ucio niarindungatagira. **7** Gutiri mundu wikaga maundu ma mawara igaikara nyumba-ini yakwa; gutiri mundu waragia maheeni ukarungama mbere yakwa. **8** O rucini nindirikiraga ari othe aaganu bururi-ini; ningeheria andu ari othe mekaga uuru mathire itura-ini riria inene ria Jehova.

102 Wee Jehova, igua ihooya riakwa; reke gikaya gwakwa ngihooza uteitho gugukinyire. **2** Tiga kuhitha uithu waku riria ndi mnyamaro-ini. Inamirira gutu gwaku unjigwe; ndagikaira, njitika o narua. **3** Nigukorwo matuku makwa marathira o ta uria ndogo ithiraga; namo mahindi makwa maraakana o ta gicinga. **4** Ngoro yakwa iringikite na ikahooza o ta nyeki; ndiganirwo o na ni kuria irio. **5** Tondū wa uria ndiracaaya nyanirire, hnjite ngatigara o gikonde na mahindi. **6** Haana ta ndundu ya weru-ini, ngahaana ta ndundu iria ikaraga kuria kwananguku. **7** Ndaaraga itari toro; haanite ta nyoni iri o iiki nyumba iguru. **8** Muthenya wotho thi ciakwa itindaga igithirikia; acio maanyurugaga mahuthagira ritwa riakwa taari kirumi. **9** Nigukorwo ndiaga muhu taari irio ciakwa, na kiria nyuuga ngagitukania na maithori, **10** tondū wa mang'uri maku manene, unjoete na iguru ukanjikia mwena-ini. **11** Matuku makwa mahaana o ta kiruru kia hwa-ini; hoohaga ta nyeki. **12** No riri, Wee Jehova ugutuura ukaririre gitiki kia unene nginya tene na tene; ngumo yaku igutuura njjarwa na njjarwa. **13** Wee niukwarahuka uiguire itura ria Zayuni tha, nigukorwo ihinda ria kurika wega ni ikinyu; ihinda riria riathirire ni ikinyu. **14** Nigukorwo mahiga makuo nimakenagirwo ni ndungata ciaku; o na rukungu rwaku niritumaga iringwo ni tha. **15** Nduriri nigeetigira ritwa ria Jehova, athamaki othe a thi mekirire riiri waku. **16** Nigukorwo Jehova niagaaka itura ria Zayuni ringi, na eyumirie ari na riiri wake. **17** Niakaigua mahooza ma andu ari aagi; ndakanyarara mahooza mao. **18** Uhooro uyū niwandikwo ni undu wa ruciora ruria rugooka, niguo andu ari matacariitwo makaagooza Jehova: **19** "Jehova niacuthirire thi ari haria hake haamure kuu iguru; ari kuu iguru Jehova nikurora aarorire thi, **20** niguo aigue gucaaya kwa ari moheetwo, na ororithie ari maaturirwo guku." **21** Ni undu ucio ritwa ria Jehova nirikoimbirwo kuu Zayuni, na niakagoozo kuu Jerusalem **22** riria andu a nduriri na mothamaki makoongana, mathathaiye Jehova. **23** Hndi ya mutuurire wakwa niyanihihie hinya wakwa; niakuhihie matuku makwa. **24** Ni undu ucio ngikiaga atiri: "Wee Ngai wakwa, ndukanjunge o riria ndaganiria matuku makwa; wee-ri, miaka yaku ithiiga o na mbere nginya njjarwa na njjarwa. **25** O kiambirira-ini, niwaarire mithingi ya thi, o nario iguru ni wira wa moko maku. **26** Icio niguthira igathira, no wee nigutuura ugatuura; igakura o ta nguo, ithire. Ugaicagirira ta nguo, icooke itee. **27** No Wee ndugarurikaga, nayo miaka

yaku ndiri muthia. **28** Ciana cia ndungata ciaku igatuura na thayu mbere yaku; nacio njiaro ciacio cigaikara irumite iri mbere yaku."

103 Thaburi ya Daudi Gooza Jehova, wee ngoro yakwa; kiria githo kiru thini wakwa, gooca ritwa riake itheru. **2** Gooza Jehova, wee ngoro yakwa, na ndukariganirwo ni maundu mothe maria aanagwika: **3** o uria ukurekagira mehia maku mothe, na agakuhonia mirimu yaku yothe, **4** uria ukuruaga muoyo waku kuuma irima ria giku, na agakuhumba wendo na tha taari thumbi ya unene, **5** o we ukuhunungia na maundu mega nigeetha waanake waku weruhagio o ta wa nderi. **6** Jehova ekaga maundu ma uthingu, na akarugamirira kihooto kuri ari othe ahinyirire. **7** Niamenyithire Musa njira ciake, nacio ciiko ciake agicimenyithia andu a Israeli: **8** Jehova ni mutigua tha na ni mutig, ndahuhaga kurakara, na niayuirwo ni wendo muingi. **9** We ndacirithanagie hndi ciothe, o na kana agatuura arakarite nginya tene; **10** Ndatuherithagia ta uria mehia maitu magirirwo, o na kana agaturihia kuringana na waganu witu uria uigana. **11** O ta uria iguru riraihanirire na thi, uguo no taguo wendo wake uri mune kuri ari mamwitigirite; **12** o ta uria irathiro kuraihanirire na ithuuro-ri, uguo no taguo atwehereirie mehia maitu magaturaihirira. **13** O ta uria muthuuri aigugira ciana ciake tha, uguo no taguo Jehova aigugira tha ari mamwitigirite; **14** nigukorwo we noi uria tuombirwo, niaririkanaga ati ihuuri o rukungu. **15** Ha uhooro wa mundu-ri, matuku meke mahaana o ta nyeki, we acanukaga o ta ihua ria githaka; **16** rihurutagwo ni ruhuho rikehera, na haria riraari ritingicooka kuonwo ringi. **17** No riri, kuuma tene nginya tene wendo wa Jehova utuura haru ari mamwitigirite, **18** uguo uthingu wake ugakinyira ciana cia ciana ciao, **19** o acio mamenyagira kirikaniro giake, na makaririkanaga gathikira watho wake. **19** Jehova nihaandite gitiki giake kia unene kuu iguru, na uthamaki wake wathaga maundu mothe. **20** Goocai Jehova, inyu arika ake, inyu njamba iri hinya, inyu mwikaga uria oigite, o inyu mwathikaga kiugo giake. **21** Goocai Jehova, inyu mbutu ciake ciothe cia iguru, o inyu ndungata ciake iria ciikaga uria endaga. **22** Goocai Jehova, inyu mawira make mothe muri kuria guothe athamakaga. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104 Gooza Jehova, wee ngoro yakwa. Wee Jehova Ngai wakwa, Wee uri munene muno; wihumbite riiri na ukaru. **2** Ehumbite utheri taari nguo; we atamburukaga iguru taari hema, **3** na akaara migamba ya tunyumba tawe twa ngoroba iguru ria maa. We atumaga matu matuuke ngari yake ya ita, na agakuo ni mathagu ma ruhuho. **4** Niwe utumaga ruhuho rutuuke arekio ake, nacio ninimbici mwaki agacitua ndungata ciake. **5** We ahaandire thi iguru ria mithingi yayo; ndiri hndi ingenyeneka. **6** Wamihumbirire na iria riria inene taari nguo; maa maikarire makunikiire irima. **7** No riri, wakuumire maa makura, nacio ngwa ciaku ciagamba magithara; **8** magitherera iguru wa irima, magikurika cianda-ini, magitherera na kuria watuete mathii. **9** Wee niwe wekirire muthaka uria matangikira; gutiri hndi magaacooka kuhumbira thi. **10** We atumaga ithima ciitirire maa mikuru-ini; mathereraga gatagati-ini ka irima. **11** Nicio iheaga nyamu ciothe cia githaka maa ma kunyua; niko njagi cia weru-ini inyoatoragirwo. **12** Nyoni cia riera-ini ciakaga itara hakuhi na maa macio; ciinaga iri honge-ini cia miti. **13** We aitagirira irima maa moimite nyumba-ini ciake iria iri iguru;

thi nīiganagwo nī maciaro ma wira wake. **14** We atūmaga nyeki ikūre nī ūndū wa kūrīto nī mahiū, na agakūria mīmera irīa andū mahaandaga, tīri-inī gūgakiumaga irio: **15** ndibe irīa ikenagia ngoro ya mūdū na maguta ma gūtūma ūthiū wake ūkenge, o na irio iria ciikagira ngoro yake hinya. **16** Miti ya Jehova niyuragīro mbura wega, mītarakwa īyo ya Lebanoni o irīa aahaandire. **17** Kūu nikuo nyoni ciakaga itara ciacio; nayo njūū, nyūmba yayo irī kūu mīkarakaba-inī. **18** Irīma-inī iria ndaaya nīkuo mbūri cia gīthaka ciikaraga; mīatūka-inī ya mahiga nīkuo ikami ciithithaga. **19** Mweri nīguo ūmenyithanagia hīndi ya imera, narīo riūa nīrīmenyaga hīndi yarīo ya gūthūa. **20** Wee niwe ūtūmaga kūgie nduma, gūgātūka ūtūkū, nacio nyamū ciothe cia gīthaka ikoimīra icemeete. **21** Mīrūūthi irīa mīthī iraramaga ikīhīta, na īgacaria irio ciayo kuuma harī Mūrungu. **22** Riūa rīrathaga, nayo īgeethīra; ithiāga īgakoma imamo-inī ciayo. **23** Hīndi īyo mūdū agathiī kūrūta wira wake, agakīrūta wīra o ngīnya hwaī-inī. **24** Wee Jehova, kaī mawīra maku nī maingī-ī! Mothe ūmarūtīte na ūūgī; nayo thī īiyūrīte ciūmbe ciaku. **25** Rīrīa nīrīo iria rīrīa inene na rīarīi, rīiyūrīte ciūmbe irī muoyo itangītarīka, iria nene na iria nini. **26** Marikabu nīkuo īgeragīra īgithī na īgcōoka, o na nyamū irīa īitagwo Leviathani, irīa wombe nīguo itūūhagīre kuo. **27** Icio ciothe niwe icūthagīrīria nīguo ūchīre irio ciacio hīndi irīa yagīrīre. **28** Na rīrīa wacihe irio, cioyaga ikarīa; rīrīa watambūrūkia guoko gwaku, ūchīhūnagia na indo njega. **29** Rīrīa wahitha ūthiū waku, īnyīitagwo nī guoya; rīrīa weheria mīhūmū yacio, ikuuaga īgaacoka rūkūngū-inī. **30** Rīrīa watūma Roho waku, ikagīa kuo, nawe ūkerūthīa maūdū mothe gūkū thī. **31** Rīri wa Jehova ūrotūra ngīnya tene; Jehova arokenagīra mawīra make: **32** o we ūcio ūroraga thī, nayo īkainaina, o we ūhutagīa irīma, nacio ikoima ndogo. **33** Ngūtūra nyinagira Jehova matukū mothe ma muoyo wakwa; ndīrīnaga ngīgoocaga Ngai wakwa hīndi iria yothe ngūtūra muoyo. **34** Jehova arokeno nī mecūūrania makwa, rīrīa ndīrīkenaga nī ūndū wake. **35** No rīrī, ehīa maronīnwo kuuma thī, na andū arīa aaganu mathire biū. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova. Gooai Jehova.

105 Cookeria Jehova ngaatho, kaīrai rīitwa riake; menyīthai ndūrīri maūdū marīa ekīte. **2** Mūinīrei, mūmūinīre mūkimūgoocaga; heanai ūhoro wa ciiko ciake ciothe cia magegania. **3** Mwīrahei nī ūndū wa rīitwa riake itheru; ngoro cia arīa marongoragīa Jehova niikene. **4** Cūthīrīriai Jehova na hinya wake; mathaai ūthiū wake hīndi ciothe. **5** Rīrīkanai magegania marīa ekīte, na ciama ciake, na matūro ma cīra marīa atuīte, **6** īnyū njiaro cia lbrahīmu ndungata yake, o īnyū cīana cia Jakubu, īnyū ake athuure. **7** Jehova niwe Ngai witū; matūro make ma cīra marī thī yothe. **8** Nīarīrīkanaga kīrīkanīro gīake ngīnya tene, nīkīo kiugo kīrīa aathanire, nī ūndū wa njjarwa ngīri, **9** kīrīkanīro kīrīa arīkanīire na lbrahīmu, na nogu mwhīthwa ūria eehītīre harī Isaaka. **10** Nīagīkīrīre hinya harī Jakubu kīrī kīrīra gīake kīa watho wa kūrūmagīrīwo, agīgītīra hinya harī Isīraelī kīrī kīrīkanīro gīa gūtūra tene na tene: **11** "Wee niwe ngaathe būrūrī wa Kaanani ūtūke igai rīrīa ūkaagaya." **12** Hīndi irīa maarī o anini magītarwo, o anini biū, na marī aģeni kuo-rī, **13** morūragā kuuma rūrūrī rūmwe ngīnya rūrīa rūngī, na kuuma ūthamakī-inī ūmwe ngīnya ūngī. **14** Ndarī mūdū o na ūmwe eetīkīrīrie amanyārīre; nī ūndū wao akīrūthīa athamakī, akīmeera atīri: **15** "Mūtikanahutīe andū arīa akwa atīrīrie maguta; mūtīkaneke anabīi akwa ūūru." **16** Agītūma būrūrī ūcio ūgīe ng'aragu, na akīniina mīthiithū yao yothe

ya irio; **17** agītūma mūdū athiī mbere yao: niwe Jusufu, ūria wendīrio arī ngombo. **18** Nīmamūtīihīrie magūrū na bīngū, na makīmuoha ngingo na īgera, **19** ngīnya ūria oīgīte ūgīkīnyanīra, ngīnya kiugo kīa Jehova gīkīonania atī aarī mūdū wa ma. **20** Mūthamakī agītūmana na akīmuohorīthīa, mwathi ūcio wa ndūrīri akīmūkererīa. **21** Akīmūtua mwathi wa indo cia nyūmba yake, na mūrōri wa indo iria ciothe aarī nacio, **22** nīguo ataarage anene ake o ūria angīonire kwagīrīre, na arutage athuuri ake ūūgī. **23** Hīndi īyo Isīraelī agīthī Mīsirī; Jakubu agītūra arī mūģeni būrūrī-inī ūcio wa Hamu. **24** Jehova agītūma andū ake maciarane mūno; agītūma maingīhe mūno gūkīra thū ciao, **25** irīa aagarūrīre ngoro ciao agītūma ithūūre andū ake, agītūma ithugundīre ndungata ciake ūūru. **26** Aatūmire Musa ndungata yake, na Harūni, ūria aathūrīte. **27** Nao makīringa ciama ciake gatagatī-inī kao, magītūka magegania make būrūrī-inī wa Hamu. **28** Agītūma kūgie nduma nago būrūrī ūcio ūģitumana, tondu-rī, gīthī ti ciugo ciake maaremeire? **29** Akīgarūra maaī mao magītūka thakame, agītūma thamakī ciao ikue. **30** Būrūrī wao ūkīyūra cīra, iria ciatoonyire ngīnya tūnyūmba twa toro twa anene ao. **31** Aarīrie, gūģūtka mīrumbī ya ngi, na rwagī rūkīyūra būrūrī wao wothe. **32** Akīgarūra mbura yao īģitūka ya mbembe, na heni ikīhenūka būrūrī-inī wao wothe; **33** akīrūnda mīthabībū yao, na mīkūyū, na akiunanga mīti ya būrūrī wao. **34** Aarīrie, nacio ngīgī īģūtka, na ndaahi itangītarīka; **35** ikīrīa kīndū gīothe kīarī kīrūrū būrūrī-inī wao, na ikīrīa maciaro ma tīri wao. **36** Nīgī akīragā marīgīthathi mothe ma būrūrī wao, maciaro ma mbere ma ūcīari wao wothe. **37** Nīaarūrīre Isīraelī makīuma kuo, makuūte betha na thahabu, na gatagatī ka mīhīrīga yao hatiarī mūdū o na ūmwe warī mūhīnyaru. **38** Andū a Mīsirī nīmakenire moima kuo, tondu nīmanyīitwo nī guoya wa andū acīo a Isīraelī. **39** Nīatambūrūkīrie itū rīmahomagīre, o na mwaki wa kūmamūrīkagīra ūtūkū. **40** Metīrie irio, nake akīmārehere tūmakīa-arūme, na akīmāhūnīna na irio cia īģūrū. **41** Aatūranīrie rwaro rwa ihīga, namo maaī magītōthoka; magīthērerera ta rīūū kūu werū-inī. **42** Nīgūkorwo nīarīkanīre kībranīro gīake gītheru kīrīa arīkanīire na ndungata yake lbrahīmu. **43** Nīaarūrīre andū ake makīuma kūu makenete, akīrūta acio ake athuure makīanagīrīra nī gūkena; **44** akīmāhe mabūrūrī ma ndūrīri, nao magītūka a kūgaya kīrīa andū angī maanogeire, **45** nīguo marūmagīe mataaro make, na maathīkagīre mawatho make. Gooai Jehova.

106 Gooai Jehova. Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwega; wendo wake ūtūruga ngīnya tene. **2** Nūū ūngīuga ciiko cia hinya cia Jehova, kana aanīrīre kūna ūgooci wake wothe? **3** Kūrāthimwo-rī, nī arīa marūmagīa kīhoo, arīa meekaga ūria kwagīrīre hīndi ciothe. **4** Ndirīkanaga, Wee Jehova, hīndi irīa ūgīwīka andū aku wega, undeithagīe rīrīa ūkūmahonokīa, **5** nīguo ngenagīre ūgaacīru wa andū aku athuure, nīguo ngwatāngagīe gīkeno-inī kīa rūrūrī rwaku, na nyītanagīre na igai riaku tīgūkīgūooca. **6** Ithū nītwīhītīe, o ta ūria maithe maitū meehīre; nītwīkīte ūūru na tūkaagana. **7** Rīrīa maithe maitū maarī Mīsirī, matīarūmbūrīre ciama ciaku; matiīgana kūrīrikana ūtugi waku mūngī, na makīrema marī hūģūrūrū-inī cia iria, o Irīa rīu lītune. **8** No nīamahonokīrie nī ūndū wa rīitwa riake, nīguo atūme hinya wake mūnene ūmenyēke. **9** Nīakūmīre Irīa lītune, narīo rīkīhūa; akīmagererīa kūu kūrīku taarī werū-inī. **10** Nīamahonokīrie guoko-inī kwa andū arīa maamathūre; akīmākūra kuuma guoko-inī gwa thū. **11** Maaī macio nīmahubānīire amuku ao; ğītīri o

na ümwe wao watigarire. **12** Hindí ñyo magüñtikia ciñraníro ciale, na makímüiníra, makímügooca. **13** No makíriganíro o narua ní úria ekíte, na matiigana gweterera útaaro wake. **14** Marí kúu werü-iní makínyitwo ní thuti; makígéria Mürungu marí kúu gütägüaga kíndü. **15** Ní ündü ücio akímahe kíria maamwítirie, no akímátümirá mürimü wa kúmanyariira. **16** Ngwí nimaigüññire Musa úuru marí kúu kambí-iní, o na makíigüñra Harüni úuru, o ücio wamüríirwo Jehova. **17** Thí ígíatúka na ikíméria Dathani; ningí ígíthika thiritü ya Abiramu. **18** Mwaki ügákana gatagatí-iní ka arümíriri ao; rürírimbí rügícina andü acio aaganu. **19** Nímathondekire gacáa marí kúu Horebu, makíhooya mühianano ütweketio kuuma kíri kígera. **20** Maaküüranirie Riiri wa Ngai na mühianano wa ndegwa íria íriüaga nyeki. **21** Makíriganíro ní Mürungu úria wamahonokirie, úria wekíte maíndü manene kúu búrüri wa Misiri, **22** akíringa ciama búrüri wa Hamu, na agüña mawiko ma gwítigírow Iria-iní Itune. **23** Ní ündü ücio akiuga niekúmaniina, tiga ní Musa, úria we aathuríte, warügamire mbere yake, akímüthaita ndakamaniine na mang'ürí make. **24** Ningí makínyarua búrüri ücio mwega, makíaga gwítikia kíraníro gíake. **25** Makínuguna marí hema-iní ciao, na makíaga gwathíkíra Jehova. **26** Ní ündü ücio akíoya guoko na igürü, akíhítia atí niakamag'auraniria kúu werü-iní, **27** ang'auranirie njiaro ciao kúu gatagatí-iní ka ndüríri, aciharaganirie kúu mabürüri-iní guothe. **28** Nímeyohanirie na Baali ya Peoru, na makíría magongona maarutíirwo ngai itarí muoyo; **29** magítüma Jehova arakare ní ündü wa ciiko ciao cia waganu, naguo müthiro ügítuthúka gatagatí-iní kao. **30** No Finehasi akírügama na igürü, akíherithia aría maarí na mahítia, naguo müthiro ügíthira. **31** Úhoro ücio ügítüma atuuo ní müthingu kíri njjarwa na njjarwa nginya tene. **32** Nao makíarakaria Jehova hau maai-iní na Meriba, nake Musa agikinyíirwo ní thüna ní ündü wao; **33** nigúkorwo nímaremeire Roho wa Ngai, nake Musa akíaria ciugo itaagíñire. **34** Matiigana kúniina ndüríri icio ta úria Jehova aamaathíte, **35** no nigütukana maatukanire na ndüríri, na makírímírira mítugo yao. **36** Makíhooya mühianano yao, íria yatúikire mütego kíri o. **37** Makírütira ndaimono aanake na airüta ao marí magongona. **38** Magíita thakame íteehítie, thakame ya aanake na airüta ao, aría maarutire marí magongona kíri mühianano ya Kaanani, naguo búrüri ügíthaahio ní thakame yao. **39** Nímethaahirie o ene ní gwíka üguo meekire; na ündü wa ciiko ciao makíhüura úmaraya. **40** Ní ündü ücio Jehova akíarakaria andü ake, na agíthüura igai ríake müno. **41** Akímáneana kíri ndüríri, niguo maathagwo ní thü ciao. **42** Thü ciao ikímahinyíria, na ikímaiga rungu rwa wathani wao. **43** Nake akímateithúra mahinda maingí, no-o makírema, makíríkíra mehía-iní mao. **44** Nowe akíona mýnamaro yao ríria aaguire magíkaya; **45** ní ündü wao akíríkíra kírikaníro gíake, na ní ündü wa wendo wake münene akíringwo ní tha. **46** Agítüma maigüñrwo tha ní aría othe maamatahíte. **47** Túhonokie, Wee Jehova Ngai witü, na ütúcookanírírie ütúrute kíri ndüríri, niguo túcookagíríe ríitwa ríaku ítheru ngaatho, na ndúrahagíre ügooci waku. **48** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Israeli, kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene. Nao andü othe nímakiuge, “Amení!” Gooai Jehova.

107 Cookeriai Jehova ngaatho, nigúkorwo ní mwega; wendo wake ütúuraga tene na tene. **2** Andü aría makúürítwo ní Jehova nímakiuge üguo: o acio akúüríte kuuma guoko-iní gwa thü, **3** o acio aacookanírírie amarutíte mabürüri-

iná, kuuma mwena wa irathíro na wa ithüiro, na kuuma mwena wa gathigathini na wa güthini. **4** Amwe mortüüríre werü-iní útarí kíndü, maagíte njíra ya kúmakinya itüura inene kíria mangíatüüríre. **5** Maarí ahütu na makanyoota, na maaaka gwíhoko thüini wao. **6** Nao magíkaíra Jehova marí mýnamaro-iní, nake akímahonokia kuuma thüna-iní. **7** Aamagereire njíra nungürü, nginya magíkinya itüura inene kíria mangíonire gwa gütüura. **8** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü, **9** nigúkorwo níwe ünyootoraga andü aría anyootu, na akahúñma aría ahütu na maíndü mega. **10** Amwe maaakaríte nduma-iní o na nduma-iní nene müno, makínyamaríka marí ohe na mýnyororo ya kígera, **11** nigúkorwo nímaremeire ciugo cia Mürungu, o na makíagira kíria kía Úria-ürí-Igürü-Müno bata. **12** Ní ündü ücio akímarutithia wíra wa hinya; nao makíhíngwo na gükíaga wa kúmateithia. **13** Hindí ñyo magíkaíra Jehova marí thüna-iní, nake akímahonokia kuuma mýnamaro-iní. **14** Nake aamarutire nduma-iní, akímaruta kúu nduma-iní nene müno, na agítuanga mýnyororo íria moohetwo nayo. **15** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü, **16** nigúkorwo níoinangaga íhingo cia gíngano na akoinanga mígíko ya kígera. **17** Amwe maatúikire andü akügu ní ündü wa míthiire yao ya üremi, o na ní ündü wa waganu wao magítuika a güthüinika. **18** Magítuika a kúira ngoro mona irio o ciothe, nao magíkühíríria íhingo cia gíkuú. **19** Hindí ñyo magíkaíra Jehova marí mýnamaro-iní, nake akímaruta thüna-iní. **20** Aatümirie kíugo gíake akímahonia; aamateithüire kuuma mbíríra-iní. **21** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü. **22** Nímakírute igongona ría gücookia ngaatho, na mamenyithanie mawiko make makíinaga nyímbo cia gíkeno. **23** Angí maagereire íria-iní marí marikabu-iní; maathiiaga wonjoria kúu maría-iní manene. **24** Nímooonire mawiko ma Jehova, makíona ciiko ciale cia magegania kúu kíriku. **25** Nígúkorwo aaríre, akíarahúra kíhuhúkanio kíria gátümirie íria ríge na makúmbi. **26** Marikabu igükiano na igürü, na igícooka ígíkanio na kúu thí kíria kíriku; andü acio magíkua ngoro ní ündü marí ügwatí-iní münene. **27** Makíagaga na magítügüuga ta andü aríu; üügí wao wothe níwakinyíte müthia. **28** Hindí ñyo magíkaíra Jehova marí thüna-iní, nake akímahonokia kuuma mýnamaro-iní. **29** Nake akíhooreria kíhuhúkanio kíri kienene; namo makúmbi ma íria ríu magíkíro kí. **30** Nao magíkena ní íria ríu kíhoorera, nake akímakinya nginya gícukíro-iní kía marikabu kíria merírírie gükinya. **31** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü. **32** Nímamütüügíríe kíüngano-iní kía andü, na mamügoocwe marí kíama-iní kía athuuri. **33** Aagarüríre kíria kwarí njüüü gügítuika werü, nakuo kíria kwarí íthima ciathereraga gügítuika kíndü kúng'aru. **34** Naguo búrüri úria woimaga irio müno akíütua werü wa igata ütáarí kíndü, tondü wa waganu wa andü aría maatúuraga kuo. **35** Aagarüríre kíria kwarí werü gükígia úria twa maaí, nakuo kíria kwarí kúng'aru agítüma gükunúke íthima; **36** nao andü aría maarí ahütu akímarehe kuo, nao magíaka itüura inene ría güikara. **37** Maarímire mígünda na makíhaanda míthabíbü, íria yaciarire magetha maingí; **38** aamarathimire na makíingíha müno, na ndaarekire mahíü mao manyiíhe. **39** Müügana wao ügícooka ükinyiíha, na makíagíthio hinya, ní kühinyíríro, na kúnariíríka, o na kíeha; **40** we úria ünýararithagia andü aría

marī igweta-rī, agītūma morūire kūdū gūtaarī njira. **41** No rīrī, niarutire andū arīa abatarī mathīna-inī, na andū a nyūmba ciao akīmaingīhia o ta mahiū. **42** Andū arīa arūngīrīru monaga ūguo magakena, no arīa othe aaganu nīgūkirio makiragio. **43** Mūdū o wothe mūūgī-rī, niarūmbūiye maūdū macio, na ecūūranie ūhoro wa wendo mūnene wa Jehova.

108 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ngoro yakwa nīkindīire; nikūina ngūina, ngūgoce na rīwimbo na muoyo wakwa wothe. **2** Arahūka, wee kinanda kīa mūgeeto na gīa kinūbil Ngwarahūka ruoro rūgītema. **3** Wee Jehova nīngūkūgooca, ngūgoce gatagatī-inī ka ndūrīrī; nīngūkūinīra ndī gatagatī-inī ka andū. **4** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene, ūkaraiha gūkīra igūrū; wihokeku waku ūkinyaga o matu-inī. **5** Wee Ngai tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū, riiri wa waku nīūgīe igūrū rīa thī yothe. **6** Tūhōnokie na ūtūiteihie na guoko gwaku kwa ūrīo, nīguo ūteithūre arīa wendete. **7** Ngai niarītie arī handū hake hariā haamūre, akoiga atīrī: “Nīngatūranga Shekemu ndī na gīkeno kīingī, na thīmīre andū akwa Gītuamba gīa Sukothu. **8** Gilead nī gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nī ngūbia yakwa ya kīgera, na Juda nī mūthīgi wakwa wa ūthamaki. **9** Moabi nī kirāi gīakwa gīa gīwthambīra, na Edomu niho njikagia kirāatū gīakwa; nīngwanīrīra nī ūrīa ndooretie būrūrī wa Filistia.” **10** Nūū ūkūngīnyia itūūra rīrīa inene rīirīgīre? Nūū ūkūndongoria andware Edomu? **11** Gīthī tiwe, Wee Ngai, o Wee ūtūūgīniire, na ūgatiga gūtwarana na wabūti ciitū cia ita? **12** Tūteithie ūtūhootanīre harī thū ciitū, nīgūkorwo ūteithio wa mūdū nī wa tūhū. **13** Ngai arī hamwe na ithūi nītūkūhootana, na niakarangīrīra thū ciitū thī.

109 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ūrīa ngoocaga, ndūgaakire, **2** nīgūkorwo andū arīa aaganu na a maheeni nīmathamītie tūnua nīguo manjūkirīre; nīmarītie ūhoro wakwa na rūrīmī rwa maheeni. **3** Mandīgīcīrie makīaragia ndeto cia rūthūūro; maatharīkagīra hatarī gītūmi. **4** Handū ha wendo ūrīa ndīmendete nāguo, o nī gūūthitanga maathitangaga, no nī nīkūhooya ndīmahooyagīra. **5** Mandīhaga wega na ūūru, na makandiha wendani na rūthūūro. **6** Mūdū ūrīa wīkīte ūguo mūgīre mūdū mūūru amūūkīrīre; mwena wake wa ūrīo nīkūrūgīame mūdū wa kūmūthitanga. **7** Aacirithio-rī, niatuuagwo mwīhia, na kūhooya gwake gūgītūike no kwīhia. **8** Matukū make maronyīiha; ūtongoria wake ūrooywo nī mūdū ūngī. **9** Ciana ciake irotūika cia ngoria, na mūtumia wake atūike wa ndigwa. **10** Ciana ciake irotūika njara-rūhī cia gūkūngacanga; iroingatwo cīume mīcīi yao īyo mīanangīku. **11** Indo ciake ciothe irotahwo nī mūdū ūrīa marī thīrī nake; andū a kūngī nīmeyoere maciaro ma wīra wake. **12** Aroaga mūdū ūngīmwonīa ūtūgi, o na kana mūdū ūngīgūira ciana icio ciake cia ngoria tha. **13** Njīaro ciake iroeherio, na marītwa maacio mathario kuumā rūciaro-inī rūrīa rūgooka. **14** Waganu wa maithē make ūrotūūra ūrīkanagwo nī Jehova; wīhia wa nyina ūroaga gūgaathario o na rī. **15** Mehīa mao marotūūra hīndī ciothe marī mbere ya Jehova, nīguo akaaniina kūrīkanwo kwao gūkū thī. **16** Nīgūkorwo mūdū ūcio we ndarī hīndī ecīiragia ūhoro wa gūtugana, no aīngatīthagia mūdū ūrīa mūthīni, na ūrīa mūbatari, o na ūrīa mūthuthīku ngoro, o ngīnyā akamoora. **17** Aronyīitwo nī kīrumi, tondū we endete o kūrūma andū manyīitwo nī kīrumi; kīrathimo kīromūrīahīrīra, tondū we ndenda kūrathimana. **18** Ehumbaga kīrumi taarī nguo; kīamūtoonyire mwīrī ta maai, o na gīkīmūtoonyā mahīndī-inī taarī maguta. **19** Kīrotūika taarī nguo ya igūrū erīgīcīirīe, na gītūike taarī mūcibi ehotorete ngīnyā tene. **20**

Rīrī nīrītūike irīhi rīa Jehova kūrī arīa maathitangaga, o kūrī arīa maaragia ūūru igūrū rīakwa. **21** No rīrī, Wee Mwathani Jehova, njīka maūdū mega nī ūndū wa rītwa rīaku; ndeithūra tondū wa wega wa wendo waku. **22** Nīgūkorwo ndī mūthīni na mūbatari, nayo ngoro yakwa nīngurarītio thīni wakwa. **23** Ndī hakuhi kūbūirīa o ta kīrūru kīa hwaī-inī; hurutagwo nī rūhuho o ta ngīgī. **24** Maru makwa nīmaregerete nī kwīima kūrīa; mwīrī wakwa ūhīnjīte nī kwaga maguta. **25** Nduikīte kīndū gīa kūnyūrīrio nī andū arīa maathitangaga; rīrīa maanyona, mainainagia mītwe. **26** Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia; honokia kūrīngana na wendo waku. **27** Tūma mamenye atī kūu nī guoko gwaku, mamenye atī Wee Jehova, nīwe wīkīte ūguo. **28** O nī marumanage, no wee ūrathimanage; rīrīa maatharīkīra nīmarīconorithagio, no ndungata yaku no gūkena īrīkenaga. **29** Arīa maathitangaga makaahumbwo njono na mohwo thoni taarī nguo ya igūrū. **30** Nīndīrīkumagia Jehova mūno na kanua gakwa; nīndīrīmūgoocaga ndī kīrīndī-inī kinene. **31** Nīgūkorwo arūgamaga guoko-inī kwa ūrīo kwa mūdū ūrīa mūbatari, nīguo ahonokagie muoyo wake harī andū arīa mangīmūtua nī mwīhia.

110 Thaburi ya Daudi Jehova nīerire Mwathani wakwa atīrī: “Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrīo, ngīnyā rīrīa ngaatūma thū ciaku itūike gaturwa ka makīnyā maku.” **2** Mūthīgi wa hīnyā waku-rī, Jehova niakātambūrīkīa kuumā Zayuni; nīūgaathana ūrī gatagatī ga thū ciaku. **3** Ikundi ciaku cia ita nīikerutīra mūthenya waku wa mbaara. Igooka irī na ūgemu wa ūtheru, aanake aku mahaana ta ime rīoima nda ya rūciinī ruoro rūgītema. **4** Jehova nīehītīte na ndangīrīcīkūwo, akoiga atīrī: “Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai ngīnyā tene, o ta ūrīa Melikisedeki aatarīi.” **5** Mwathani arī guoko-inī gwaku kwa ūrīo; niakahehenja athamaki mūthenya wa mang’ūrī make. **6** Nīagatūira ndūrīrī ciara, aige cīimba irūndo, na ahehenje aathani a thī yothe. **7** Niakanyua maai ma karūūi karī mūkīra-inī; nī ūndū ūcio niakambararia mūtwe wake.

111 Goochai Jehova. Nīngūkumia Jehova na ngoro yakwa yothe ndī thīrītū-inī ya arīa arūngīrīru, o na kūūngano-inī. **2** Cīiko cia Jehova nī cia magegania; nīicūūranagio nī arīa othe makenagio nīcio. **3** Cīiko ciake cīyūrīte riiri na ūkaru, nāguo ūthīngu wake ūtūūraga ngīnyā tene. **4** Nīatūmīte magegania make marīrikanwo; Jehova nī mūtugi na nī mūigua tha. **5** Arīa mamwītīgagīra nīamaheaga irio; egūtūūra arīrikanaga kīrīkanīro gīake ngīnyā tene. **6** Nīonetie andū ake mawīra make ma hīnyā, nī ūndū wa kūmahe mabūrūrī ma ndūrīrī irīa ingī. **7** Mawīra wa moko make nī ma kwīhokeka, na nī ma kīhooto; mataaro make mothe nī ma kwīhokwo. **8** Nī marūmu ngīnyā tene na tene, maheanītwo na wīhokeku na ūrūngīrīru. **9** Niakīnyīirīe andū ake ūkūūri; aamūrīre kīrīkanīro gīake kīrī gīa gūtūūra ngīnyā tene: rītwa rīake nī itheru na nī rīa gwītīgīrwo. **10** Kīambīrīra kīa ūūgi nī gwītīgīra Jehova; arīa othe marūmagīrīra mataaro make nīmagīaga na ūmenyo mwega. Kūgoocwo nī gwake tene na tene.

112 Goochai Jehova. Kūrathimwo nī mūdū ūrīa wītīgagīra Jehova, ūrīa ūkenagīra maathani make mūno. **2** Ciana ciake nīgatūika cia bata būrūrī-inī; rūciaro rwa arīa arūngīrīru nīrūkarathimwo. **3** Gwake mūcīi gūkoragwo na ūtonga na indo nyingī, nāguo ūthīngu wake ūtūūraga ngīnyā tene. **4** Mūdū ūrīa mūrūngīrīru o na arī nduma-inī niatheragīrwo nī ūtheri, ūgatherera mūdū ūcio mūtugani, nīngī arī tha, o na nī mūthīngu. **5** Mūdū ūcio mūtugani na ūheanaga o ūguo

tühü, o ūcio wíkaga maündü make na kíhooto-rí, níarionaga maündü mega. **6** Ti-ítherü mündü ūcio ndakenyeneyeka; mündü müthingu atúuraga aririkanagwo nginya tene. **7** Angígua úhoro müüru ndangítigíra; ngoro yake níkindüre, aikaraga ehokete o Jehova. **8** Ngoro yake níngítire, ndangítigíra; marigíríro-iní níakona gútoorio gwa thú ciake. **9** Níahurunjíte iheo ciake akahé andú aría athíni, naguo úthingu wake útúuraga nginya tene; rúhía rwake nírukambarario na igürü, aheo gítíio. **10** Mündü úria mwaganu níakona úguo na arakare, níakahagarania magego make, acooke abuíre; meríríria ma aría aaganu matigaakinyanira.

113 Goocai Jehova. Múgocei, inyuí ndungata cia Jehova, múgoowe ríitwa ría Jehova. **2** Ríitwa ría Jehova ríroogoco, kuuma ríu nginya tene na tene. **3** Kuuma o irathíro ría ríia kuuma íthúro ríario, ríitwa ría Jehova níroogocagwo. **4** Jehova níatúúgírítio igürü ría ndúrírí ciothe, ríiri wake úrígürü ría igürü. **5** Núú úhaana ta Jehova Ngai witü, o ūcio úikaragíra gítí kía únene kúu igürü, **6** o ūcio úninamagíríra arorerere maündü ma igürü o na ma thí? **7** Oyaga athíni na igürü kuuma rúkúngü-iní, na agokíra aría abatari, akamaruta kíhumbu-iní kía múhu; **8** amaiakaragia hamwe na anene, o hamwe na anene a andú ao. **9** Atúmaga mútumia thaata atúüre gwake múci, agatuika nyina wa ciana, agakenaga. Goocai Jehova.

114 Ríría Isiraeli moimire búrúri wa Misíri, nyumba ya Jakubu íkiuma kúri andú a rúthiomi rúngí-rí, **2** Juda gwatuíkire handú ha Ngai haamüre, na Isiraeli gúgítuika níkuo aríathanaga. **3** Iría ríonire úguo ríkúra, naruo Rúú rwa Jordani rúgícooka na thootha; **4** Iríma ígítúhatúuha ta ndúrúme, natuo túrúma túgítúhatúuha ta túgondu. **5** Kaí wonire atía, wee iría, níguo úre, nawe Jordani, tondú wacookire na thootha? **6** Inyuí iríma, muonete kí, níguo mútúhatúúhe ta ndúrúme, na inyuí túrúma, níguo mútúhatúúhe ta túgondu? **7** Wee thí, ta kíinaine úrígürü mbere ya Mwathani, úrígürü hau mbere ya Ngai ūcio wa Jakubu, **8** o we ūcio wagarúre rwaro rwa ihiga rúgítuika karia ka maai, narío ihiga rúumú rúgítuika íthima cia maai.

115 Ti íthuí, Wee Jehova, ti íthuí twagíríre kúgoocwo, no goocíthia ríitwa ríaku, tondú wa wendo na wíhokeku waku. **2** Ní kí gítúmaga ndúrírí cíurie atírí, “Ngai wao akírí ha?” **3** Ngai witü arí o igürü; we ekaga o úria endaga. **4** No míhianano yao ní betha na thahabu, wíra úthondeketo na moko ma andú. **5** Nírí túnua, no ndíaragia, níri maitho, no ndionaga; **6** níri matú, no ndíiguaga, níri na manírú, no ndíiguaga múnungo; **7** níri moko, no ndíngíhambata kíndú, níri magürü, no ndíngítwara; o na níri mímero, no ndínginyuria. **8** Andú aría mamíthondekaga makahaana o tayo, na noguo aría othe mamíthokaga makahaana. **9** Wee nyumba ya Isiraeli, wíhokage Jehova: we níwe úteithio wao o na ngo yao. **10** Wee nyumba ya Harúni, wíhokage Jehova: we níwe úteithio wao o na ngo yao. **11** Inyuí aría múmwítigíríte, mwíhokagei Jehova: we níwe úteithio wao na ngo yao. **12** Jehova níatúríríkaníte na níegútúrathima: Niekúrathima nyumba ya Isiraeli, níekúrathima nyumba ya Harúni, **13** níekúrathima aría metígíríte Jehova, aní na anene o úndú úmwe. **14** Jehova arotúma múingíhe, inyuí na ciana cianyu. **15** Múrorathimwo ní Jehova, Múmbi wa igürü na thí. **16** Kúu igürü múno ní kwa Jehova, no thí níamíheaníte kúri andú. **17** Andú aría akúú matigoocaga Jehova, acio maikúrúka kúu

úkiri-iní; **18** ní íthuí túrikumagia Jehova, kuuma ríu nginya tene na tene. Goocai Jehova.

116 Ninyendete Jehova, nígúkorwo níaguite múgambo wakwa; níaguire ngímúthaita anjigúire tha. **2** Tondú níathikíríre-rí, ndírímúyagíra ríría ríothe ngútúura muoyo. **3** Ndarigícírío ní míhíndo ya gíkuú, ngíkinyíríro ní ruo rwa mbíríra; ngíhootwo ní mítangíko o na kíeha. (Sheol h7585) **4** Híndí íyo ngíkaira ríitwa ría Jehova, ngímwíra atírí: “Wee Jehova, honokia!” **5** Jehova ní mútugi na ní múthingu; Ngai witü aiyúrítwo ní tha. **6** Jehova níagítagíra andú aría matari oogí; ríría ndahinyíríro múno, níahonokirie. **7** Wee ngoro yakwarí, cookerera úhurúko waku, nígúkorwo Jehova níagwíkíte wega. **8** Nígúkorwo Wee Jehova níúhonoketie muoyo wakwa kuuma kúri gíkuú, namo maitho makwa úkamagíra maithori, na úkagíra magúrú makwa mahíngwo, **9** nígeetha thíiagi ndí mbere ya Jehova búrúri-iní wa aría marí muoyo. **10** No ndetikirie úhoro wake; ní úndú ūcio ndoigire atírí, “Níthínikíte múno.” **11** Ní úndú wa úria ndamakíte, ngiuga atírí, “Andú othe ní a maheeni.” **12** Ní kí ingítúkíra Jehova nakío ní úndú wa wega wake wothé úria anjíkíte? **13** Níkuoya nguoya gíkombe kía úhonokio na igürü, ngaire ríitwa ría Jehova. **14** Níngúhingíría Jehova míhítwa íria ndehítire, andú ake othe marí ho. **15** Andú aría athingu marí bata múno harí Jehova, ní úndú ūcio ndakenaga ríría makua o ro úguo. **16** Wee Jehova, tí-ítherü ní ndí ndungata yaku; ní ndí ndungata yaku, múriú wa ndungata yaku wa mündú-wa-nja; wee níúnjohoríthíte mínyororo-iní. **17** Níngúkúrútra igongona ría gúgúcookeria ngaatho, na ngaire ríitwa ría Jehova. **18** Níngúhingíría Jehova míhítwa íria ndehítire andú ake othe marí ho, **19** kúu nja-iní cia nyumba ya Jehova, o thíini waku, wee Jerusalemu. Goocai Jehova.

117 Goocai Jehova, inyuí ndúrírí ciothe; múkumie, inyuí andú othe. **2** Nígúkorwo wendo wake ní múnene harí íthuí, na wíhokeku wa Jehova ní wa gítúura nginya tene. Goocai Jehova.

118 Cookeriai Jehova ngaatho nígúkorwo ní mwega; wendo wake ní wa tene na tene. **2** Andú a Isiraeli nímoige atírí, “Wendo wake ní wa tene na tene.” **3** Nyumba ya Harúni níyuuge atírí, “Wendo wake ní wa tene na tene.” **4** Andú aría metígíríte Jehova nímoige atírí, “Wendo wake ní wa tene na tene.” **5** Ndakáire Jehova ndí mínyamaro-iní, nake akínjítika na akíndeithúra. **6** Jehova arí hamwe na ní; ndíngítigíra. Mündú-rí, ní atía anghota kúnjika? **7** Jehova arí hamwe na ní; níwe mundeithia. Níngerorera thú ciakwa ikíhootwo. **8** Ní kaba kúúría harí Jehova, gúkira kwíhoka mündú. **9** Ní kaba kúúría harí Jehova, gúkira kwíhoka anene. **10** Ndarigícírío ní ndúrírí ciothe, no tondú wa kwíhoka ríitwa ría Jehova, ngíciananga. **11** Ciandígíicíríe míena yothe, no tondú wa kwíhoka ríitwa ría Jehova, ngíciananga. **12** Ciathíurúrukíríe na míena yothe ta njúkí, no ikíhora narua o ta mwaki wa mígu; tondú wa kwíhoka ríitwa ría Jehova ngíciananga. **13** Ndahatíkítwo múno ní thú hakuí ngwe, no Jehova akíndeithia. **14** Jehova níwe hinya wakwa na níwe útúmaga nyine; nake níatúkíte úhonokio wakwa. **15** Mbugíríro ya gíkeno na ya úhootani íyúríte hema-iní cia andú aría athingu, atí: “Guoko kwa úrio kwa Jehova ní gwíkíte maündú manene! **16** Guoko kwa úrio kwa Jehova ní kwambaraire; guoko kwa úrio kwa Jehova ní gwíkíte maündú manene!” **17** Ní gúkuu ndígúkuu, no níngítúura muoyo, ng’ange úria Jehova ekíte. **18** Jehova níaheríthíte múno,

no ndandekereirie ngue. **19** Hingūrīra ihingo cia ūthingu; ningūtoonya njookerie Jehova ngaatho. **20** Gikī nkīo kīhingo kīa Jehova kīrīa andū arīa athingu mangītoonyera. **21** Nī ngaatho ngūgūcookeria, nigūkorwo nīwanjītīkire; nītuīkīte ūhonokio wakwa. **22** Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūikīte ihiga inene rīa koine; **23** Jehova nīwe wīkīte ūndū ūcio, naguo nī wa magegania tūkiwona. **24** Mūthenya ūyū nī Jehova ūtūmīte ūgīe; nītūcanjamūkei, tūkiūkenere. **25** Wee Jehova, tūhonokie; Wee Jehova, tūma tūgaacīre. **26** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūgūūka na rītwa rīa Jehova. Ithūi nītūwamūrathima tūrī thīnī na ūyūbera ya Jehova. **27** Jehova nīwe Mūrungu, na nīatūmīte ūtheri wake ūtwarīre. Ambīrīhīa gūkūngūyīa, mūrī na mathīgī moko, mūthīi ngīnya hīa-inī cia kīgongona. **28** Wee nīwe Mūrungu wakwa, nīngūgūcookeria ngaatho; Wee nīwe Ngai wakwa, nīngūgūtūtūgīria. **29** Cookerīaī Jehova ngaatho, nigūkorwo we nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene.

119 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa mīthīire yao itarī ūcuuke, o arīa mathīiaga kūrīngana na watho wa Jehova. **2** Kūrathimwo-rī, nī andū arīa marūmagia kīrīa gīake, o arīa mamūrōngoragia na ngoro yothe. **3** Matīrī ūndū mūuru mekaga; no kūgera mageragīra njīra ciake. **4** Wee nīūheanīte mawatho marīa marī ma gwathīkagīrwo na kīyo. **5** Naarī korwo mīthīire yakwa ikīrī mikīndīrīku ūhorō-inī wa gwathīkagīra kīrīra gīaku! **6** Hīndī ūyo ndīngīconorīthio rīrīa ngūcūūranīa maathani maku mothe. **7** Nīndīrīkūgocaga ndī na ngoro nūngīrīru, o ngūrūtaga ūhorō wa mawatho maku ma kīhootho. **8** Nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku; ndūgakīndīganīrie o biū. **9** Mūdū mwithī-rī, angīga mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa? Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku. **10** Ngūrōngoragia na ngoro yakwa yothe; ndūkanareke njūrūūre ndīgāne na maathani maku. **11** Nīhīthīte kiugo gīaku thīnī wa ngoro yakwa, nīguo ndīkae gūkwīhīria. **12** Wee Jehova, ūrokīgocwo; kīndute kīrīra kīa watho waku. **13** Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa ūhorō wa mawatho mothe marīa moimīte kanua gaku. **14** Nīngenangīo nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku, o ta ūrīa mūdū akenagīra kūgīa na ūtonga mūnene. **15** Nīndīrīcūūranīa mawatho maku na ngatarania njīra yaku. **16** Nīngenangīra kīrīra kīa watho waku; ndīgatīganīria kiugo gīaku. **17** Nīi ndungata yaku njīka wega, na nīngūtūūra muoyo; nīi nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku. **18** Hīngūra maitho makwa nīguo nyone maūdū ma magegania marīa marī watho-inī waku. **19** Nīi ndī mūgeni gūkū thī; ndūkaahīthe maathani maku. **20** Ngoro yakwa nīrahūhīria nī kwīrīrīra mawatho maku o mahīnda mothe. **21** Wee nīkūūmagā arīa etīi, o acio manyīitītwo nī kīrumi, na arīa morūūrāga magatīga maathani maku. **22** Njehererīa kīnyūrūrī na kīmenwo, nigūkorwo ndūrīte nūmītie kīrīra gīaku. **23** O na gūtūūka aathani maikaraga thī hamwe makanjambīa, ndungata yaku nīrīcūūranīa kīrīra kīa watho waku. **24** Kīrīra gīaku nīkīo ngenagīra; nīkīo kīlīheaga mataaro. **25** Ngometīo thī rūkūngū-inī; tūūrīa muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku. **26** Nīndakwīrīre mīthīire yakwa nawe ūkīnjītīka; nduta kīrīra kīa watho waku. **27** Menyīthīa ūrutani wa mawatho maku; na nīi nīndīrīcūūranīa ūhorō wa magegania maku. **28** Ngoro yakwa nī nogu nī ūndū wa kīeha; njīkīra hīnya kūrīngana na kiugo gīaku. **29** Njeheranīria na mīthīire ya maheeni; nī ūndū wa ūtūga watho nduta watho waku. **30** Nīi-rī, ndīthūūrīre njīra ya ma; matua maku ndīmaīgīte ngoro-inī yakwa. **31** Wee Jehova, nīnūmītie kīrīra gīaku; ndūkanareke njonorīthio. **32** Hanyūkaga o na njīra ya maathani maku, nigūkorwo nīwohorīthīte ngoro yakwa. **33** Wee Jehova,

nduta kūrūmīrīra kīrīra kīa watho waku, na nīi ndīkīrūmie ngīnya mūthīa. **34** He ūmenyo, na nīndīrīrūmagīa watho waku na ndīwathīkagīre na ngoro yakwa yothe. **35** Ngeragīria njīra-inī cia maathani maku, nigūkorwo nīmo ngenagīra. **36** Erekerīa ngoro yakwa kūrī kīrīra gīaku, nīguo itīge kwerekera ūhorō-inī wa gwītongīa. **37** Gīrīrīria maitho makwa matīge kwīrorera maūdū ma tūhū; tūūrīa muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku. **38** Hīngīria ndungata yaku kīranīro gīaku, nīgeetha wītīgagīrwo. **39** Njehererīa njono irīa ndītīgagīra, nigūkorwo mawatho maku nī mega. **40** Kaī nīndīrīragīria mawatho maku-ī! Tūūrīa muoyo wakwa nī ūndū wa ūthingu waku. **41** Wee Jehova, wendo waku ūrīa ūtathīragā ūrōngīnyīra, ūhonokio waku ūngīnyīre kūrīngana na kīranīro gīaku; **42** nīguo ngoragwo na ūndū wa gūcookerīa andū arīa maanyūrūragīa, nigūkorwo nīi ndīhokete kiugo gīaku. **43** Ndūkandūnye kiugo kīa ma kuuma kanua-inī gakwa, nigūkorwo njīgīte mwīhoko wakwa mawatho-inī maku. **44** Ngūtūūra njathīkagīra watho waku, ngīnya tene na tene. **45** Ndīrīthīiaga ndī na wīyathī, nigūkorwo nīmaathaga mawatho maku. **46** Nīndīrīaragīa ūhorō wa kīrīra gīaku mberē ya athamakī na ndīrīconokaga, **47** nīngūkorwo nīngenangīra maathani maku tondu nīndīmendete. **48** Ndīrīambararagīa moko makwa kūrī maathani maku marī nyendete, na ndīcūūrānagīe igūrū rīa kīrīra kīa watho waku. **49** Rīrikana kiugo gīaku kūrī ndungata yaku, nigūkorwo nīūūheete kīrīgīrīro. **50** ūndū ūrīa ūūhooreragīa ndī mīnyamaro-inī nī ūyū: atī kīranīro gīaku nīkīo gītūūrāgia muoyo wakwa. **51** Andū arīa etīi maanyūrūragīa matekwīgīrīria, no ndītīnganagīria watho waku. **52** Nīndīrīkanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova, namo nīmahooreragīa. **53** Nyīitagwo nī mang'ūrī nī ūndū wa andū arīa aaganu, o acio maatīganīrie watho waku. **54** ūhorō wa kīrīra gīaku nīguo ūtūikīte rwīmbo rwakwa, o kūrīa guothe ngīkara. **55** ūtūkū ndīrīkanaga rīitwa rīaku, ngakīrūmia watho waku Wee Jehova. **56** ūi nīguo ngoretwo ngīka: nīnjathīkagīra mawatho maku. **57** Wee Jehova, Wee nīwe igai rīakwa; nīngwīrīte atī ndīathīkagīra ciugo ciaku. **58** Maathīte ūthīū waku na ngoro yakwa yothe; ngīnyagīria wega waku o ta ūrīa wīranīre. **59** Nīndīcūūrānīte ūhorō wa mīthīire yakwa, ngagīcookia makīnya makwa kūrī kīrīra gīaku. **60** Nīngūhīhūa na ndīgīcererwo gwathīkīra maathani maku. **61** O na kūngītūika atī andū arīa aaganu no manjohe na mīhīndo-rī, ndīngīrīganīrwo nī watho waku. **62** ūtūkū gatagafī njarahūkaga ngūcookerīe ngaatho nī ūndū wa mawatho maku ma kīhootho. **63** Nīi ndī mūrāta wa andū arīa othe magwītīgīrīte, o arīa othe marūmagīra mawatho maku. **64** Wee Jehova, thī ūyūrītwo nī wendo waku; nduta kīrīra kīa watho waku. **65** Wee Jehova, ūka ndungata yaku kūrīngana na kiugo gīaku. **66** Nduta gūkūūrāna maūdū wega o na kūmamenya, nigūkorwo nīnjītīkīte maathani maku. **67** Mberē itanoona thīna nīndahītāgia, no rīu nīnjathīkagīra kiugo gīaku. **68** Wee ūrī mwega, na nīwīkaga o wega; nduta kīrīra kīa watho waku. **69** O na gūtūūka andū arīa etīi nīmahakīte gīko na ndeto cia maheeni, ngūtūūra nūmītie mawatho maku na ngoro yakwa yothe. **70** Ngoro ciao nī ūyūmū na itīrī tha, no nīi ngenagīra watho waku. **71** Warī ūndū mwega nīi nyone thīna, nīgeetha ndūrīte kīrīra kīa watho waku. **72** Watho ūrīa uumīte kanua gaku nī wa bata mūno harī nīi, gūkīra ngīrī cia icunjī cia betha na thahabu. **73** Moko maku nīmo manyūmbire na magīthondeka ūguo ndarī; he ūtāku nīguo ndūrīte maathani maku. **74** Andū arīa magwītīgīrīte marokenaga rīra maanyona, nigūkorwo nīnjīgīte mwīhoko wakwa harī kiugo gīaku. **75** Jehova, nīnjūū atī mawatho maku nī ma ūthingu, na ūnyonetīe

thiina nĩ undũ wa wĩhokeku waku. **76** Wendani waku ũria ũtathiraga ũrotuika wa kũũhooreria, kũringana na kũranĩro giaku kĩria weriire ndungata yaku. **77** Itĩkĩra tha ciaku inginyĩre nĩguo ndũire muoyo, nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra. **78** Andũ arĩa etiĩ maroconorithio nĩ undũ wa kũnjika ũuru hatarĩ gĩtũmi; no nĩ-rĩ, ndĩricũuranagia ũhoro wa mawatho waku. **79** Andũ arĩa magwitĩgĩrite maronjookerera, o acio mataũkũirwo nĩ kĩrĩra giaku. **80** Ngoro yakwa iroaga ũcuuke ũhoro-inĩ wa kĩrĩra kĩa watho waku, nĩguo ndikanaconorithio. **81** Ngoro yakwa iringikaga nĩ kwĩrirĩria ũhonokio waku, no nĩ njĩgĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo giaku. **82** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩ gũtũura njũthĩrĩrie kũranĩro giaku; ngakĩũria atĩrĩ, “Ūgaakĩhooreria rĩ?” **83** O na gũtuika haana ta mondo ya rũũa ya ndibei iigĩtowo ndogo-inĩ, ndiriganagĩrwo nĩ kĩrĩra kĩa watho waku. **84** Nĩ ndungata yaku-rĩ, ngweterera nginya rĩ? Arĩa maanyariaga ũkaamaherithia rĩ? **85** Andũ arĩa etiĩ manyenjeire marima nĩguo ngwe kuo, o acio makararagia watho waku. **86** Maathani maku mothe nĩ ma kwĩhokwo; ndeithia, nĩgũkorwo andũ maanyariaga hatarĩ gĩtũmi. **87** Maatĩgĩite hanini maaniine nyume thĩ ino, no nditiganĩrie mawatho maku. **88** Menyerera muoyo wakwa kũringana na wendo waku, na ndĩthĩkagĩra kĩrĩra gĩa kanua gaku. **89** Wee Jehova, kiugo giaku gĩtũuraga tene na tene; gĩtũuraga kũhaandite wega kũu igĩrũ. **90** Wĩhokeku waku nĩ wa kuuma njarwa nginya njarwa; niwe warũmirie thĩ, nayo igagũkara o irũmĩte. **91** Mawatho maku matũuraga nginya ũmũthĩ, nĩgũkorwo indo ciothe niwe itungataga. **92** Korwo watho waku tiguo ũngenagia, ingianathira nĩ mĩnyamaro yakwa. **93** Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ngaariganĩrwo nĩ mawatho maku, nĩgũkorwo ũndũrĩtie muoyo nĩ undũ wamo. **94** Honokia, nĩgũkorwo ndĩ waku, na nĩmaathĩte mawatho maku. **95** Andũ arĩa aaganu manjohoirie nĩguo maaniine, no nĩ ndĩricũuranagia o ũhoro wa kĩrĩra giaku. **96** Undũ o wothe mũkinyanĩru wega, nĩnyonete nĩ ũrĩ mũthia; no maathani maku matĩrĩ mũhaka. **97** Kaĩ nĩnyendete watho waku-ĩ! Nndidaga ngĩtaranĩa ũhoro waguo mũthenya wothe. **98** Maathani maku matũmaga njũhĩge gũkĩra thĩ ciakwa, nĩgũkorwo makoragwo hamwe na nĩ hĩndĩ ciothe. **99** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra arutani akwa othe, nĩgũkorwo ndaranagia ũhoro wa mawatho maku. **100** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra athuuri, nĩgũkorwo njathĩkagĩra kĩrĩra giaku. **101** Nĩndĩgagĩrĩria magũrũ makwa matikagerere njĩra o yothe njũru, niageetha njathĩkagĩre kiugo giaku. **102** Nĩ nditiganĩrie mawatho maku, nĩgũkorwo Wee niwe ũndutite ũhoro ũcio. **103** Kaĩ ciugo ciaku irĩ mũrĩo ngĩcicama-ĩ, irĩ mũrĩo gũkĩra ũkĩ ũrĩ kanua-inĩ gakwa! **104** Ngĩaga na ũtaũku nĩ undũ wa kĩrĩra giaku; nĩ undũ ũcio nĩthũire njĩra o yothe njũru. **105** Kiugo giaku nikĩo tawa wa magũrũ makwa, na ũtheri wa kũmũrĩka njĩra yakwa. **106** Nĩndĩhĩtite mwĩhitwa na ngagwatĩria, atĩ nĩndĩrĩrũmagĩrĩria mawatho maku wa ũthingu. **107** Nĩthĩnikĩte mũno; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na kiugo giaku. **108** Wee Jehova, itĩkĩra ũgocĩ wa kwĩyendera wa kanua gwakwa, na ũkĩndute mawatho maku. **109** O na gũtuika ndũuraga nyiitĩrĩre muoyo wakwa mokino-inĩ makwa-rĩ, ndingĩriganĩrwo nĩ watho waku. **110** Andũ arĩa aaganu nĩmanyambiire mũtego, no ndĩrĩ ndahĩtia kĩrĩra giaku. **111** Mawatho maku nĩmo igai riakwa nginya tene; nĩmo gĩkeno kĩa ngoro yakwa. **112** Ngoro yakwa nĩtũite kũrũmagia kĩrĩra kĩa watho waku o nginya mũthia. **113** Nĩthũire andũ a ngoro igĩrĩ, no nĩnyendete watho waku. **114** Wee niwe rĩrũro riakwa na ngo yakwa; njĩgĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ giaku. **115** Njehererai, inyuĩ eekĩ ũuru, nĩguo ngĩrũmie maathani ma

Ngai wakwa! **116** Nyiitagĩrĩria kũringana na kũranĩro giaku, na nĩngũtũura muoyo; ndũkareke kĩrĩgĩrĩro giakwa kũharagane. **117** Ndiiragĩrĩria, na nĩngũhonokio; ngũtũura ndũite uuge waku. **118** Nĩũregaga arĩa othe matiganaga na kĩrĩra kĩa watho waku, nĩgũkorwo kwĩheenia kũu meheenagia nakuo nĩ gwa tũhũ. **119** Arĩa othe aaganu a gũkũ thĩ ũmateaga ta gĩko; nĩ undũ ũcio nĩ nĩnyendete kĩrĩra kĩa watho waku. **120** Mwĩri wakwa nĩũinainaga nĩngũgwĩtigĩra; njikaraga na guoya mũnene nĩ undũ wa mawatho maku. **121** Nĩ njĩkĩte maũndũ ma ũthingu na ma kũhoote; ndũkandiganĩrie harĩ arĩa maahinyagĩrĩria. **122** Menyerera ũgĩma wa ndungata yaku; ndũkareke andũ arĩa etiĩ maahinyarĩrie. **123** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩngũtũura njũthĩrĩrie ũhonokio waku, ngacũthĩrĩria kũranĩro giaku kĩa ũthingu. **124** Iikaga ndungata yaku kũringana na wendo waku, na ũndutaga kĩrĩra kĩa watho waku. **125** Nĩ ndĩ ndungata yaku; he gũkũũrana maũndũ, nĩguo hote gũtaũkĩrwo nĩ kĩrĩra giaku. **126** Wee Jehova, hĩndĩ nĩnginyu wĩke ũndũ, tondu andũ nĩmathũkĩtie watho waku. **127** Tondũ nĩnyendete maathani maku gũkĩra thahabu, ngamenda mũno gũkĩra thahabu irĩa therie, **128** na tondu nĩndutite mawatho maku mothe nĩmagĩrĩre, nĩthũire njĩra o yothe itari ya ma. **129** Kĩrĩra giaku nĩ kĩa mageenagia; nĩ undũ ũcio nĩndĩrĩgĩthĩkagĩra. **130** Ciugo ciaku ciataũrwo niirehaga ũtheri; nĩciũhĩgagĩa andũ arĩa matarĩ oogĩ. **131** Njathamĩtie kanua gwakwa ngahũma nĩ undũ wa kwĩrirĩria maathani maku. **132** Njerekerera na ũnjĩgũire tha, o ta ũria wĩkaga andũ arĩa mendete rĩitwa riaku. **133** Rũngagĩrĩria makinya makwa kũringana na kiugo giaku; ndũkareke njathagwo nĩ wĩhia o na ũrĩkũ. **134** Ngũũura kuuma ũhĩinyanĩrĩria wa andũ, nĩguo njathĩkagĩre mawatho maku. **135** Tũma ũthĩũ waku warĩre ndungata yaku, na ũndutage kĩrĩra kĩa watho waku. **136** Maitho makwa manyũrũrkagĩa maithori ta rũũĩ, nĩgũkorwo andũ matirathĩkĩa watho waku. **137** Wee Jehova, ũrĩ mũthingu, na mawatho maku nĩmagĩrĩre. **138** Mawatho marĩa ũheanĩte nĩ ma ũthingu; nĩ ma kwĩhokwo kũna. **139** Kĩyo giakwa nĩkĩnogetie, nĩgũkorwo thũ ciakwa nĩcitiganĩrie ciugo ciaku. **140** Cĩranĩro ciaku nĩthuuranĩre o biũ, na ndungata yaku nĩciendete. **141** O na gũtuika ndĩrĩ bata na nĩnyararĩtwo-rĩ, ndiriganagĩrwo nĩ mawatho maku. **142** ũthingu waku nĩ wa gũtũura tene na tene, nague watho waku nĩ wa ma. **143** Ngoretwo nĩ mathĩina na mĩnyamaro, no maathani maku nĩmo ngenagĩra. **144** Kĩrĩra giaku nĩ kĩa ma nginya tene; kũhe ũtaũku nĩguo ndũire muoyo. **145** Ndiragũkĩra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njĩtika, na nĩndĩrĩthĩkagĩra kĩrĩra kĩa watho waku. **146** Wee niwe ndĩrakaĩra, honokia na nĩndĩrĩmenyagĩrĩria mawatho maku. **147** Njũkagĩra tene gũtanakia, ngakũrĩria nĩguo ũndeithie; njĩgĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ giaku. **148** Maitho makwa maikaraga mahingũkĩte matuanĩra-inĩ mothe ma arangĩrĩ, nĩguo ndaranagĩre ũhoro wa cĩranĩro ciaku. **149** Igua mũgambo wakwa kũringana na wendo waku; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na mawatho maku. **150** Andũ arĩa mathugundaga maũndũ ma wĩki naaĩ nĩmangũhĩrĩrie, no-o nĩmaraihanĩrĩrie na watho waku. **151** No Wee Jehova, ũkaraga kahukĩ, na maathani maku mothe nĩ ma ma. **152** Matukũ-inĩ ma tene nĩndamenyire kuuma kĩrĩra-inĩ giaku, atĩ wagĩthondekire kĩrĩ gĩa gũtũura nginya tene. **153** Rora gũthĩmĩka gwakwa na ũndeithũre, nĩgũkorwo ndiriganĩrwo nĩ watho waku. **154** Ndũũria na ũkingũũre; tũũria muoyo wakwa kũringana na kũranĩro giaku. **155** ũhonokio nĩũrĩhĩrĩrie andũ arĩa aaganu, nĩgũkorwo matironogaria kĩrĩra kĩa watho waku. **156** Wee Jehova, tha ciaku nĩ nyingĩ; tũũria muoyo wakwa kũringana na mawatho maku. **157** Andũ

aria maanyariiraga ni aingi, no ndiri ndahutafira kirira giaku. **158** Njuthagiriira aria matari na witikio ngoro, nigukorwo matiathikagira kiugo giaku. **159** Ta kione uria nyendete mawatho maku; tũria muoyo wakwa, Wee Jehova, kuringana na wendo waku. **160** Ciugo ciaku ciothe ni cia ma; mawatho maku mothe ni ma ũthingu na ni ma gũtũura tene na tene. **161** Aathani maanyariiraga hatarĩ gĩtũmi, no ngoro yakwa ĩnainagio ni kiugo giaku. **162** Ngenagira kĩranĩro giaku, o ta uria mũndũ atahite indo nyingĩ akenaga. **163** Nimenete na ngathũura maheeni, no ninyendete watho waku. **164** O mũthenya ngũgocaga maita mũngwanja ni undũ na mawatho maku ma ũthingu. **165** Aria mendete watho waku ni marĩ thayũ mũingĩ, na gũtirĩ kindũ kĩngĩtũma mahĩngwo. **166** Njetagiriira ũhonokio waku, Wee Jehova, na ngarũmirĩra maathani maku. **167** Njathikagira kirira giaku, nigukorwo nĩndikiendete mũno. **168** Njathikagira mawatho maku na kirira giaku, nigukorwo mĩthĩre yakwa yothe niũmũĩ. **169** Wee Jehova-rĩ, gũkaya gwakwa kũrokinya harĩwe; he gũtaũkĩrwo kuringana na kiugo giaku. **170** Mathaithana makwa marokinya harĩwe; ndeithũra kuringana na kĩranĩro giaku. **171** Mĩromo yakwa ĩrikũgocaga hĩndĩ ciothe, nigukorwo niũndutaga kirira kĩa watho waku. **172** Rũrimĩ rwakwa nĩrũkĩene ũhoro wa kiugo giaku, nigukorwo maathani maku mothe ni ma ũthingu. **173** Guoko gwaku nigũkĩnaarĩrie kũndeithia, nigukorwo mawatho maku nĩmo niĩ ndĩthuurĩre. **174** Ũhonokio waku ni guo ndĩriragiriira, Wee Jehova, naguo watho waku ni guo ngenagira. **175** Ndirogĩtũura muoyo ni guo ngũgocage, namo mawatho maku ni matũũre mandeithagia. **176** Niĩ niĩthĩtie njira ta ng'ondũ yũrite. Gĩcarie ndungata yaku, nigukorwo ndiriganiĩrwo ni maathani maku.

120 Thaburi ya Agendi Ndakaĩre Jehova ndĩ mĩnyamaro-inĩ, make akĩnjĩtika. **2** Wee Jehova, honokia harĩ mĩromo ĩria yaragia maheeni, na harĩ nĩmĩ iria iheenania. **3** Agaagwika atĩa, na nĩ atĩa ũngĩ makĩria ya ũguo, wee rũrimĩ rũrũ rũheenania? **4** Agaakũherithia na mĩguĩ mĩnoore ya njamba ya ita, na makara marĩmbũkĩte mwaki ma mũtĩ wa nkũkoigo. **5** Kai ndĩ na haaro-ĩ, nigũtũura gũkũ Mesheki, na ngaikara hema-inĩ cia Kedari-ĩ! **6** Nĩndũũrite hĩndĩ ndaaya gatagati-inĩ ka aria mathũire thayũ. **7** Niĩ ndĩ mũndũ wa thayũ; no rĩria ndaaria-rĩ, o mendaga o mbaara.

121 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa ndore ĩrima-inĩ: ũteithio wakwa ũngũma na kũ? **2** ũteithio wakwa uumaga kũrĩ Jehova, o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ. **3** We ndangĩreka kũgũrũ gwaku gũtirũke: ũcio mũmenyereri waku ndarĩ hĩndĩ angĩcũnga; **4** ti-ithertĩ, ũcio mũmenyereri wa Isiraeli ndarĩ hĩndĩ angĩcũnga, kana ahĩtwo ni toro. **5** Jehova niwe ũkũmenyagiriira: Jehova niwe kĩrũru giaku guoko-inĩ gwaku kwa ũrio; **6** mũthenya wee ndũngĩringika ni riũa, kana ũringĩke nĩ mweri ũtũkũ. **7** Jehova niarĩkũgĩtagira kuuma ũũru-inĩ nothe: niarĩmenyagiriira muoyũ waku; **8** Jehova niarĩkũmenyagiriira ũkiomagara na ũgĩcooka, kuuma rĩu nginya tene na tene.

122 Thaburi ya Daudi Nĩndakenire hamwe na aria maanjĩrĩre atĩrĩ, "Nĩtũthĩ nyũmba ya Jehova." **2** Magũrũ maitũ marĩgamĩte ihingo-inĩ ciaku, wee Jerusalemu. **3** Jerusalemu rĩakĩtwo ta itũũra inene rĩnyitithanĩto wega. **4** Kũu nĩkũo mĩhĩrĩga yambataga, o yo mĩhĩrĩga ya Jehova, igathĩ kũgocaa rĩtwa rĩa Jehova kuringana na mawatho maria aheete Isiraeli. **5** Kũu nĩkũo kũigĩtwo itĩ cia ũnene cia atuanĩri ciira, o cio itĩ cia ũnene cia nyũmba ya Daudi. **6** Hoerai Jerusalemu

thayũ: "Aria makwendete marotũũra na thayũ. **7** Kũria thingo ciaku ciirĩgĩre kũrogia na thayũ, naguo ũgĩtirĩ ũgĩe ciikaro-inĩ ciaku cia ũthamaki." **8** Nĩ undũ wa ariũ a baba na arata, nguuga atĩrĩ, "Thayũ ũrogia thĩĩnĩ waku." **9** Nĩ undũ wa nyũmba ya Jehova Ngai witũ, caragia ũgacĩrũ waku.

123 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa na kũrĩ we, o Wee ũkarĩre gĩtĩ giaku kĩa ũnene kũu igũrũ. **2** O ta uria maitho na ndungata maroragiriira guoko kwa mwathi wayo, na o ta uria maitho ma mũĩrũtũ ndungata maroragiriira guoko kwa mũtũmia mwathi wayo, ũguo noguo maitho maitũ maroragiriira Jehova Ngai witũ, o nginya atũũgĩre tha ciake. **3** Tũũgĩre tha, Wee Jehova, tũũgĩre tha, nigukorwo nĩtũkĩrĩrĩrie kũnyararwo kũnene. **4** Nĩtũkĩrĩrĩrie kũnyũrũri kĩnene kĩa andũ aria menenehagia, o na rũmena rũĩngĩ rwa andũ aria etĩĩ.

124 Thaburi ya Daudi Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ; Isiraeli nĩmakĩge ũguo: **2** Korwo Jehova ndaarĩ mwena witũ rĩria andũ maatũharĩkĩre-rĩ, **3** nĩmagĩatũmerĩre rĩrĩ muoyo; rĩria marakara mao maatũrĩrĩmbũkĩre-rĩ, **4** mũiyũro wa maaĩ nĩngĩatũhubanĩrie, tũhumbwo ni nditi ya maaĩ macio; **5** maaĩ macio maathereraga na hinya mũno nĩmagĩatũthererĩrie. **6** Jehova arogooocwo, o we ũtaatũrekerĩrie tũtambuurangwo ni magego mao. **7** Ithũ tũhonokete ta nyoni ĩhonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi; mũtego niũnangĩtwo, na ithũ nĩtũhonokete. **8** ũteithio witũ uumaga harĩ Jehova, o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ.

125 Andũ aria mehokete Jehova matariĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩa gitangĩnyenyeka, no gĩtũũraga nginya tene. **2** O ta uria ĩrima ithũrũrũkĩrie Jerusalemu ũguo noguo Jehova athĩrũrũkĩagiriira andũ ake, kuuma rĩu nginya tene na tene. **3** Mũthĩgi wa andũ aria aaganu ndũgũtũura wathanaga bũrũri uria ũgacĩrwo andũ aria athingu, ni guo andũ acio athingu matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru. **4** Wee Jehova, andũ aria ega mekaga o maũndũ mega, o acio arũngĩrũro ngoro. **5** No rĩrĩ, andũ aria maahũkaga makagera njira iria njogomu-rĩ, Jehova niakamaingatanĩria hamwe na aria mekaga ũũru. Isiraeli kũrogia thayũ.

126 Thaburi ya Agendi Rĩria Jehova aacookĩrie andũ a Zayuni aria maatahitwo akĩmainũkia-rĩ, twahaanire ta andũ mekĩuroota. **2** Tũnua twitũ twaiyũrĩre mĩtheko, nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno. Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩranwo atĩrĩ, "Jehova nĩekĩire andũ aya maũndũ manene." **3** Jehova nĩatwĩkĩre maũndũ manene, na ithũ tũkaiyũrwo ni gĩkeno. **4** Tũma tũgacĩre rĩngĩ, Wee Jehova, ta uria njũũĩ cia Negevu icookaga kũiyũra. **5** Andũ aria mahaandaga na maithori, nĩmakagetha makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno. **6** Mũndũ o na angĩmagara akĩrĩraga, akuũite mbeũ cia kũhaanda, agaacooka akĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno, akuũite itĩia ciake cia ngano.

127 Tiga nyũmba yakĩrwo ni Jehova, andũ aria mamiakaga marutaga wĩra o wa tũhũ. Tiga itũũra inene rĩmenyererĩro ni Jehova, arangĩri maraaraga mehũũgĩte o tũhũ. **2** Nĩ tũhũ andũ kũrooka gũkĩra rũcĩnĩ tene, na gũkoma magakoma macereĩrwo, makĩnogeraga irio cia kũria, nigukorwo andũ aria Jehova endete, we nĩamaheaga o na marĩ toro. **3** Ciana ni ĩgai kuuma kũrĩ Jehova, ciana ni kũheo kuuma kũrĩ we. **4** Ciana iria mũndũ aciarĩte arĩ mũnini no ta mĩguĩ ĩrĩ moko-inĩ ma njamba ya ita. **5** Kũrathimwo ni mũndũ ũria thiaka wake ũiyũrĩte mĩguĩ. Matigaanonithio rĩria magaacorwo magĩciira na thũ ciao hau kihingo-inĩ.

128 Thaburi ya Agendi Kūrathimwo nĩ mündũ o wothe wĩtigĩrite Jehova, o ũcio ũgeragĩra njĩra ciake. **2** Nĩukarĩaga maciaro ma wĩra waku; irathimo na kũgaacĩra nĩgatuĩka ciaku. **3** Mũtũmia waku egũtuĩka ta mũthabibũ ũrĩa ũciaraga mũno arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩini; ciana ciaku itũke ta thũuna cia mũtamaiyũ ithiũrũkũrie metha yaku. **4** ũguo nĩguo mündũ arĩrathimagwo, ũrĩa wĩtigĩrite Jehova. **5** Jehova arokũrathimaga arĩ Zayuni matukũ mothe ma muoyo waku; ũroona kũgaacĩra kwa Jerusalemu. **6** na ũtũũre muoyo, ũkoona ciana cia ciana ciaku. Thayũ ũrogĩa Isiraeli.

129 Thaburi ya Agendi Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, Isiraeli nĩmakiuge ũguo, **2** maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, no rĩrĩ, matĩrĩ maahota kũndooria. **3** Andũ arĩa marĩmaga na mũrũ marĩmĩte ng'ong' wakwa, magatema mĩtaru mĩraĩhu. **4** No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthingu; nĩanjohorithĩtie harĩ mĩhĩndo ya andũ arĩa aaganu. **5** Andũ arĩa othe mathũũre Zayuni marocookio na thuutha maconokete. **6** Marohaana ta nyeki rĩrĩ nyũmba igũrũ, rĩria ihoohaga itanamera; **7** mũmĩtu ndangĩmũyũria hĩ-inĩ ciake, o na kana ũrĩa ũmĩtungangia amĩyũrie akĩ-inĩ make. **8** Andũ arĩa mahĩtukagĩra kuo maroaga kuuga atĩrĩ, "Kĩrathimo kĩa Jehova kirogĩa igũrũ rĩnyu; nĩtwamũrathima thĩini wa rĩitwa rĩa Jehova."

130 Thaburi ya Agendi Wee Jehova-rĩ, ndĩragũkaira ndĩ o kũrĩa kũriku; **2** Wee Jehova, igua mũgambo wakwa. Matũ maku nĩmaigwe ngĩgũkaira ũnjĩguĩre tha. **3** Wee Jehova, korwo no ũtare maita marĩa tũkwĩhagĩria-rĩ, nũũ ũngĩgwĩĩria, Wee Jehova? **4** No rĩrĩ, Wee nĩũrekanagĩra; nĩ ũndũ ũcio nĩwĩtigĩrĩtuo. **5** Njetagĩrĩra Jehova, ngoro yakwa nĩmwetereire, nĩ ndĩhokaga kiugo gĩake. **6** Ngoro yakwa yetagĩrĩra Jehova, gũkĩra ũrĩa arangĩrĩ metagĩrĩra rĩcũini gũkĩe, ĩ-ni, gũkĩra ũrĩa arangĩrĩ metagĩrĩra rĩcũini gũkĩe. **7** Wee Isiraeli, wĩhokage Jehova, nĩgũkorwo harĩ Jehova he wendo ũrĩa ũtathiraga, na nĩngĩ harĩ we harĩ na ũhonokio kũna. **8** We mwene nĩagakũra Isiraeli kuuma mehĩa-inĩ mao mothe.

131 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩrĩ na mwĩgaatho, o na maĩtho makwa ti ma mwĩtũũgĩrĩ; nĩ ndĩrũmbũyanagia na maũndũ manene, o na kana maũndũ ma magegania marĩa mangĩrĩte. **2** No rĩrĩ, nĩhooreretie na ngakĩria ngoro yakwa; o ta kaana gatũithĩtio irĩa gakuũtuo nĩ nyina, o ta kaana gatũithĩtio irĩa nĩguo ngoro yakwa ihaana rĩrĩ thĩini wakwa. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, wĩhokage Jehova rĩu na nginya tene.

132 Thaburi ya Agendi Wee Jehova, ririkana Daudi na mathĩina marĩa mothe omĩrĩrie. **2** Nĩehĩtie mwĩhitwa harĩ Jehova, akĩhĩta harĩ ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, akiuga ũũ: **3** "Ndigatoonya nyũmba yakwa, kana haice ũrĩrĩ wakwa, **4** ndĩkaareke maitho makwa mone toro, kana ndeke imone ciakwa icũnge, **5** o nginya ngũonera Jehova handũ ha gũkara, ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, ndĩmuonere gĩkaro." **6** Nĩtwaiũguire ũhoru tũrĩ Efiratha, na tũkũkora mĩgũnda-inĩ ya Kiriathu Jearimu. **7** Tũkiuga atĩrĩ, "Nĩtũthĩi gĩkaro-inĩ gĩake; nĩtũnamĩrĩe tũmũhoote tũrĩ gaturwa-inĩ ka makinya make; **8** arahũka, Wee Jehova, ũũke kĩhurũko-inĩ gĩaku, wee na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa hinya waku. **9** Athĩnjĩri aku marohumbwo na ũthingu; andũ aku aamũre nĩmakĩne nĩ gũkena." **10** Nĩ ũndũ wa ndungata yaku Daudi, ndũkarega ũrĩa we ũtĩrĩrie maguta. **11** Jehova nĩehĩtie

na mwĩhitwa harĩ Daudi, mwĩhitwa atangĩrĩcũkwo, akĩmwĩra atĩrĩ: "Nĩngakarĩria ũmwe wa rĩcũiaro rwaku Gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩa ũnene, **12** arĩũ aku mangĩkaamenyerera kĩrĩkanĩro gĩakwa na mawatho makwa marĩa ndĩrĩmarutaga, hĩndĩ iyo arĩũ ao nĩmagakarĩra gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nginya tene na tene." **13** Nĩgũkorwo Jehova nĩathuurĩte Zayuni, akerĩrĩria gũtuĩke gũkaro gĩake, akoiga atĩrĩ: **14** "Gĩkĩ nĩkio kĩhurũko gĩakwa nginya tene na tene; gũkũ nĩkuo ngũtũũra njikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, nĩgũkorwo nĩ nĩ ndiyendeire; **15** nĩngakũrathima na ũmaathi mũingĩ mũno; athĩni akuo ndĩmahũtũne na irio. **16** Nĩngahumba athĩnjĩri-Ngai akuo ũhonokio, na andũ akuo arĩa aamũre matũũre mainaga nĩ gũkena. **17** "Kũu nĩkuo ngaatũma rũhĩa rwa Daudi rũthundũke na njĩgĩre ũrĩa njĩrĩrie maguta tawa ũgwakana. **18** Thũ ciake nĩngacihumba thoni, no thũmbĩ ya ũnene irĩa rĩrĩ mĩtwe wake nĩngakenga na rĩrĩ."

133 Thaburi ya Daudi Nĩ ũhoru mwega atĩa, o na ũrĩ gĩkeno, rĩria andũ a nyũmba imwe maikarania maiguanĩte! **2** Nĩ ta maguta manungi wega maĩrĩrĩrio mĩtwe, makĩnyũrũkĩra nderu-inĩ, o nderu-inĩ cia Harũni, makĩnyũrũka nginya ngingo-inĩ ya kanjũ yake. **3** Nĩngĩ nĩ ta ime rĩa Herimoni rĩkĩgwĩra Kĩrima gĩa Zayuni. Nĩgũkorwo kũu nĩkuo Jehova eraniire kĩrathimo gĩake, nĩkio muoyo wa tene na tene.

134 Thaburi ya Agendi Goocai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova, inyuĩ mũtungataga mũrĩ nyũmba-inĩ ya Jehova ũtukũ. **2** Ambarariai moko manyu mũrĩ thĩini wa handũ-harĩa-haamũre mũgooce Jehova. **3** Jehova, o we Mũĩmbi wa igũrũ na thĩ aromũrathima arĩ kũu Zayuni.

135 Goocai Jehova. Goocai rĩitwa rĩa Jehova; inyuĩ ndungata cia Jehova-rĩ, mũgoocei, **2** inyuĩ mũtungataga thĩini wa nyũmba ya Jehova, o inyuĩ mũrũgamaga nja-inĩ cia nyũmba ya Ngai witũ. **3** Goocai Jehova, nĩgũkorwo Jehova nĩ mwega; inai mũgooce rĩitwa rĩake, nĩgũkorwo nĩ rĩega. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩethuurĩre Jakubu atũke wake, agathuura Isiraeli atũke igai rĩake kũmbe. **5** Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩ mũnene, atĩ Mwathani witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ciothe. **6** Jehova ekaga ũrĩa wothe ekwenda, kũu igũrũ na gũkũ thĩ, o na kũu irĩa-inĩ o na kũrĩa guothe kũriku mũno. **7** Nĩwe ũtũmaga matu mambate kuuma ituri-inĩ cia thĩ; niwe ũtũmaga kũgie heni irehanĩte na mbura, na akarehe rũhulo kuuma mĩthĩthũ-inĩ yake. **8** Nĩwe waringire marĩgĩthathi ma Misiri, marĩgĩthathi ma andũ na ma nyamũ. **9** Wee Misiri, nĩwe watũmire thĩini waku kũringwo ciana na morĩrũ, agũkĩrĩra Firaũni na ndungata ciake ciothe. **10** Nĩwe waringire ndũrĩrĩ nyingĩ na akĩũraga athamaki maarĩ hinya: **11** nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori, na Ogu mũthamaki wa Bashani, o na athamaki othe a Kaanani; **12** akiheana bũrũri wao ũtuĩke igai, ũtuĩke igai kũrĩ andũ ake a Isiraeli. **13** Rĩitwa rĩaku, Wee Jehova, rĩtũũraga nginya tene, ngumo yaku, Wee Jehova, igakinyĩra njjarwa na njjarwa. **14** Nĩgũkorwo Jehova nĩagacĩrĩrĩra andũ ake, na aigũire ndungata ciake tha. **15** Mĩhianano ya ndũrĩrĩ ithondeketuo na beta na thahabu, o wĩra wa moko ma andũ. **16** Nĩrĩ tũnua, no ndĩaragia, nĩrĩ maitho, no ndĩonaga; **17** nĩrĩ matũ, no ndũiguaga, o na ndĩrĩ mĩhũmũ tũnua-inĩ twayo. **18** Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo, na nguo arĩa othe mamĩhokaga makaahaana. **19** Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, goocai Jehova; Inyuĩ nyũmba ya Harũni, goocai Jehova; **20** Inyuĩ nyũmba ya Lawi, goocai Jehova; inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, goocai Jehova. **21** Jehova arogoochw kuuma Zayuni, o we ũtũũraga kũu Jerusalemu. Goocai Jehova.

136 Cookeriai Jehova ngaatho, tondū nī mwega. Wendo wake nī wa tene na tene. **2** Cookeriai Ngai wa ngai iria ingī ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene. **3** Cookeriai Mwachani wa aathani ngaatho: Wendo wake nī wa tene na tene. **4** we wiki nīwe wīkaga maūdū manene ma magegania, Wendo wake nī wa tene na tene. **5** nīwe wombire igūrū na ūndū wa ūmenyo wake, Wendo wake nī wa tene na tene. **6** nīwe watambūrūkirie thī nyūmū igūrū rīa maaī, Wendo wake nī wa tene na tene. **7** nīwe wombire imūrī iria nene, Wendo wake nī wa tene na tene. **8** rīria rīathage mūthenya, Wendo wake nī wa tene na tene. **9** naguo mweri na njata ciathage ūtukū; Wendo wake nī wa tene na tene. **10** nīwe waringire marigithathi ma Misiri, Wendo wake nī wa tene na tene. **11** akīruta Isiraēli gatagatī-inī kao, Wendo wake nī wa tene na tene. **12** na guoko kwa hinya na atambūrūkītie gīcoka giake, Wendo wake nī wa tene na tene. **13** nīwe wagayūkanirie Iria Itune rīgītīgana, Wendo wake nī wa tene na tene. **14** agītūma andū a Isiraēli matūkianie gatagatī karō, Wendo wake nī wa tene na tene. **15** no Firaūni na ita rīake akīmahubikanīria kūu Iria-inī Itune; Wendo wake nī wa tene na tene. **16** nīwe watongoririe andū ake magītūkanīria werū-inī, Wendo wake nī wa tene na tene. **17** nīwe waringire athamaki maarī anene, Wendo wake nī wa tene na tene. **18** na akīūruga athamaki maarī ngumo: Wendo wake nī wa tene na tene. **19** nīo Sihoni mūthamaki wa Aamori, Wendo wake nī wa tene na tene. **20** na Ogu mūthamaki wa Bashani; Wendo wake nī wa tene na tene. **21** na akīheana būrūri wa ūtūike igai, Wendo wake nī wa tene na tene. **22** ūgītūka igai rīa Isiraēli ndungata yake; Wendo wake nī wa tene na tene. **23** nīwe watūrīkanirie rīria twahatīrīrio, Wendo wake nī wa tene na tene. **24** na agītūhonokia kuuma kūrī thū ciitū, Wendo wake nī wa tene na tene. **25** nīwe ūheaga ciūmbe ciothe irio. Wendo wake nī wa tene na tene. **26** Cookeriai Mūrungu wa igūrū ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene.

137 Ngurumo-inī cia njūū cia Babuloni nīkuo twaikaraga thī tūkarīra, twaririkana Zayuni. **2** Kūu mītī-inī ya miethia nīkuo twacuarugia inanda ciitū cia mūgeeto, **3** nīgūkorwo tūrī kūu andū arīa maatūtahite nīmatwīraga tūmainīre nyīmbo, o acio atūnyariiri magatwīra tūmainīre nyīmbo tūkenete, magatwīra atīrī, “Tūinīrei rwīmbo rūmwe rwa iria mwainaga mūrī Zayuni!” **4** Tūngīhota atīa kūina nyīmbo cia Jehova tūrī būrūri wa ūgeni? **5** Ingīkariganīrwo nīwe, Wee Jerusalem-rī, guoko gwakwa kwa ūrio tūrokiriganīrwo nī ūgī wakuo wa gwīka maūdū. **6** Rūrīmī rwakwa rūronyīitana na karakara ingīkaaga gūkūrīrikana, ingīkaaga gūtua Jerusalemu gīkeno giakwa kīria kīnene. **7** Wee Jehova, ririkana ūria andū a Edomu meekire, mūthenya ūria itūūra rīa Jerusalemu rīanyīitirwo. Maanīrīre, makīuga atīrī, “Rimomorei, rimomorei o ngīnya mūthingi-inī warō!” **8** Wee mwarī wa Babuloni, o wee ūtūrīrīrwo kūniinwo, gūkena nī mūdū ūria ūgūgwīka o ta ūguo ūtwīkīte: **9** gūkena nī mūdū ūria ūhuragia tūkenge twaku, agatūgūthithia ndwaro-inī cia mahiga.

138 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūkūgooca na ngoro yakwa yothe; ngūkūinīra ngūgoocē ngai iria ingī irī o ho. **2** Ngūināmīrīra njerekeire hekarū-inī yaku rīria nyamūre, ngoocē rīitwa rīaku, nī ūndū wa wendo waku na wīhokeku waku, nīgūkorwo nīūtūgūrītīe rīitwa rīaku, na ūgatūgūrīa kiugo giaku makīria ya maūdū marīa mangī mothe. **3** Hīndī rīria ndagwītīre, nīwanjītīkīre; wanyūmīrīrie na ūkīnjīkīra hinya ngoro. **4** Wee Jehova-rī, athamaki othe a thī nīmākūgoocage,

rīria maigua ciugo cia kanua gaku. **5** Nīmaganage ūhoru wa njīra cia Jehova, nīgūkorwo rīiri wa Jehova nī mūnene. **6** O na gūtūika Jehova arī igūrū-rī, nīaroraga andū arīa enyīihīa, no arīa etīī akamenya ūhoru wao arī o kūraya. **7** O na ingīgerera mathīina-inī, Wee nīūmenyagīrīra muoyo wakwa; ūtambūrūkīgia guoko gwaku ūgookīrīra marakara ma thū ciakwa, ūkaahonokia na guoko gwaku kwa ūrio. **8** Jehova nīakahingia muoroto wake harī nī; wendo waku, Wee Jehova, nī wa tene na tene; nī ūndū ūcio ndūgatiganīrie wīra wa moko maku.

139 Thaburi ya Daudi Wee Jehova-rī, nīūthuthuurītīe na ūkaamenya. **2** Nīū rīria njīkarītīe thī na rīria njūkīrītīe ūkamenya meciiria makwa ūrio o kūraya. **3** Nīūū ngiumagara o na ngīkoma; Wee nīūū mīthīere yakwa yothe. **4** Wee Jehova-rī, itanagweta kiugo na rūrīmī rwakwa, Wee nīūkoragwo ūkītū biū. **5** Nīūnjirīgīre mbere na thūutha; nīūnjirīgīre guoko gwaku. **6** Ūmenyo ta ūcio nī wa magegania mūno harī nī, ūrī igūrū mūno ndingūkīnyīra. **7** Nī kū ingīthī njehereere Roho waku? Ingīūrīra kū nyume ūthīū-inī waku? **8** Ingīambata thī igūrū, Wee ūrī kuo; ingīara ūrīrī wakwa kūrīa kūrīku mūno, Wee ūrī o kuo. (Sheol h7585) **9** Ingīūmbūka na mathagu ma gūgīkīa, ingīthī gūtūūra mūrīmo ūria ūngī wa iria, kūdū kūraya mūno, **10** o na kūu guoko gwakwa nokuo kūngīdongoria, guoko gwaku kwa ūrio gūkīnyīite kūnūmītīe. **11** Ingīuga atīrī, “Tītherū nduma nīkūūhitha, naguo ūtheri ūyū ūthīūrūkīrie ūtūike ūtukū,” **12** o na nduma ndīrī hīndī ingīgūtumanīra; ūtukū ūkware ta mūthenya, nīgūkorwo nduma kūrī we nī ta ūtheri. **13** Nīgūkorwo nīwe wombire cīga ciakwa cia na thīinī; wanyīitithanīrie ndī o nda ya maitū. **14** Nīngūkūgooca nī ūndū mūmbīre ūria nyūmbītūto naguo nī wa kūmakania na wa magegania; ciiko ciaku nī cia magegania, nī mwene nīnjūū ūguo o wega. **15** Mahīndī makwa matiahithīkīte harīwe, rīria ndoombīrwo kūrīa kūhitharu. Rīria ndanyīitithanagio hamwe ndī thī kūrīa kūrīku mūno-rī, **16** maitho maku nīmōnaga mwīrī wakwa ūtanombwo biū. Matukū mothe marīa nyamūrīrwo nīmāndīkītūo ibuku-inī rīaku o na mbere ya ūmwe wamo kūgīa. **17** Hī! Ī meciiria maku matīkīrī ma bata harī nī, Wee Mūrungu! Kaī mūigana wamo nī mūnene-īl **18** Ingītua kūmatara, no maingīhe gūkīra mūthanga. Hīndī rīria ndokīra, ndī o hamwe nawe. **19** Wee Ngai-rī, naarī korwo woraga arīa aaganu! Njehererai, inyū mūnyootagīra gūtīa thakame! **20** Maaragia ūhoru waku marī na meciiria moorū; arīa magūthūire mahūthagīra rīitwa rīaku ūuru. **21** Wee Jehova, gīthī ndīthūire arīa magūthūire, na ngamena arīa magūūkagīrīra? **22** Gūthūūra ndīmathūire o biū; ndīmatuaga thū ciakwa. **23** Wee Mūrungu, thūthuurīa, ūmenye ngoro yakwa; ngerīa ūmenye meciiria makwa. **24** Rora wone kana nī harī mīthīre mīuru thīinī wakwa, na ūkīndongorie na njīra rīria ya tene na tene.

140 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hatūra kuuma moko-inī ma andū arīa oorū; ngītīra harī andū arīa mahūthagīra ūhinya, **2** o acio mathugundaga maūdū moorū ngoro-inī ciao, na magathugunda mbaara o mūthenya. **3** Manoorage nīmī ciao ikohīga ta rūrīmī rwa nyoka; mīromo yao yaragia maūdū marūrū ta thumu wa ndūra. **4** Wee Jehova, njeheria moko-inī ma andū arīa aaganu; ngītīra kuuma harī andū arīa mahūthagīra ūhinya, o acio mabangaga ūria mangīthīnga magūrū makwa. **5** Andū arīa etīī nīmānyambīre mūtego; nīmatambūrūkītīe ndīgi cia wabu wau, na mabanjīrīga mītego njīra-inī yakwa. **6** Wee Jehova, nguuga atīrī, “Wee nīwe Mūrungu wakwa.” Wee Jehova-rī, igua ngīgūkaīra nīguo, ūnjīgūrīe tha. **7** Wee

Mwathani Jehova, o Wee ūria mūuhonokia ūri hinya, Wee ūgitagira mūtwe wakwa mūthenya wa mbaara: **8** Wee Jehova, ndūkahingirie ariā aaganu meririria mao, ndūkareke mibango yao iḡaacire, matikae gwīfīia. **9** Mūtwe ya ariā mandigicīrie irohumbikanio na mathīina marīa marehetwo nī mīromo yao. **10** Marogwīrwo nī makara me gwakana; maroikio mwaki-inī, maikio marima marī mūtondo, kūrīa matakoima o na rī. **11** Ndūkanareke ariā macambanagia magaacire būruri-inī; mwanangiko ūrothingata andū ariā mahūthagira ūhinya. **12** Nī nīnjūū atī Jehova nīarūagira kīhooito kīa ariā athīini, na akagitira kīhooito kīa ariā abatari. **13** Ti-itherū ariā athingu nīmarīgoocaga rīitwa riaku, na ariā arūngirūru nīmagatūūra ūthiū-inī waku.

141 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīwe ndrakaīra; hiūha ūūke kūrī nī. Igua mūgambo wakwa ngīgūkaīra. **2** Ihooya riakwa rīroambata mbere yaku ta mūtārārīko wa ūbumba; nakuo kwambararia moko makwa kūrōtūika ta igongona rīa hwaī-inī. **3** Wee Jehova, iḡa mūrangiri kanua-inī gakwa, rangagira mūrango iḡu wa mīromo waku. **4** Ndūkareke ngoro yakwa iḡucūcīrio ūndū-inī mūūru, ndigatūike wa gwika ciiko cia waganu hamwe na andū ariā amaramari; Ndūkareke ndīe irio ciao iria irī mūrīo. **5** Mūndū mūthingu niakīninge: ūndū ūcio nī wa kūnyonia ūtugi; kūndūithia niakīndūithie: ūguo no ta kūnjitirīria maguta mūtwe wakwa. Mūtwe wakwa ndūngirega gūtīrīrio maguta macio. No rīrī, ihooya riakwa nī rīa gūtūūra ndeganite na ciiko cia andū ariā meekaga ūūru; **6** aathani ao magaikio thī kuuma iḡūrū rīa rwaro rwa ihiga, nao ariā aaganu nīmakamenya atī ciugo ciakwa ciarī cia ma. **7** Nīmakoīga atīrī, “O ta ūria mūndū acimbaga mūgūnda na akahūūra hianyū, no taguo mahīndī maitū maharaganītio mūromo-inī wa mbīrīra.” (Sheol h7585) **8** No rīrī, maitho makwa nīwe macūthīrīrie, Wee Mwathani Jehova; nī hariwe njūrāgira; nī ūndū ūcio ndūkareke nḡue. **9** Ngīfira ndikaniyitwo nī mitego rīia nyambīrwo, ūnjanhīrīrie na mitego ya andū ariā mekaga ūūru. **10** Andū acio aaganu maroogwa wabu-inī wao ene, no nī ngīhītūkage itekuona ūgwati.

142 Thaburi ya Daudi Ngayāgira Jehova nyanīrīre; ngwambararia mūgambo wakwa kūrī Jehova anjīgūire tha. **2** Njītūrūragā mateta makwa mbere yake; ndrīrmwīragā thīina wakwa ndī mbere yake. **3** Rīrīa roho wakwa waringika thīini wakwa, Wee nīwe ūmenyaga njīra irīa ndrīgera. Njīra-inī irīa thīiagīra-rī, andū nīmahithīire mūtego. **4** Ta rora mwena wakwa wa ūrīo wone; gūtīrī o na ūmwe ūranūmbūya. Ndrīrī na ha kūūrīra; muoyo wakwa gūtīrī mūndū o na ūmwe ūngūmenyerera. **5** Wee Jehova, nīwe ngayāgira; njugaga atīrī, “Wee nīwe rīūrīro riakwa, na iḡai riakwa būruri-inī wa ariā marī muoyo.” **6** Thīkīrīria gūkaya gwakwa, nīgūkorwo ndīmūhīnyīrīrie mūno; ndeithūra kuuma kūrī andū ariā mathingatanīte na nī, nīgūkorwo marī na hinya mūno kūngīra. **7** Njohorīthia kuuma kīoho-inī giakwa, nīguo ngoocage rīitwa riaku. Hīndī iyo andū ariā athingu nīmakandīgīcīria, nī ūndū wa ūria ūnjikite wega.

143 Thaburi ya Daudi Igua ihooya riakwa, Wee Jehova, thīkīrīria kīrīro giakwa ūnjīgūire tha; ūka ūndeithie, nī ūndū wa wīhokeku waku na ūthingu waku. **2** Ndūgaciirīthie ndungata yaku, nīgūkorwo maitho-inī maku gūtīrī mūndū ūrī muoyo ūngītūuo mūthingu. **3** Thū nīthingafite, ikangurumania thī tīri-inī; itūmaga ndūire nduma-inī ta ariā maakuire tene. **4** Nī ūndū ūcio roho wakwa ūkaringīka thīini wakwa; ngoro

yakwa nīmakīte mūno thīini wakwa. **5** Nīndīrīrīkanaga matukū marīa ma tene; ndrīcūūrānagia mawīko maku mothe na ngatarania maūndū marīa moko maku meekīte. **6** Ndambūrūkītie moko makwa na kūrī we; muoyo wakwa ūkūnyootagīra ta būruri ūria mūmū. **7** Wee Jehova, hiūha kūnjītika; roho wakwa nīthīrītwo nī hinya. Tiga kūūhitha ūthiū waku, ndīkahaane ta ariā matoonyaga irima. **8** O rūciini reke njīguage kiugo kīa wendo waku ūria ūtathiraga, nīgūkorwo nīwe ndrīhokete. Nyonia njīra irīa njagīrīrwo nīkūgera, nīgūkorwo muoyo wakwa ndīwerekeirie iḡūrū kūrī we. **9** Ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, Wee Jehova, nīgūkorwo ndrīhithaga hariwe. **10** Nduta gwīkaga wendi waku, nīgūkorwo Wee nīwe Ngai wakwa; Roho waku mwega arondongoragia, ngeragīre kūrīa kwaraganu. **11** Wee Jehova, nī ūndū wa rīitwa riaku, tūūrīa muoyo wakwa; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, nduta kuuma mīnyamaro-inī. **12** Nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga, kiria thū ciakwa; mīina ariā othe maathūire, nīgūkorwo nī ndī ndungata yaku.

144 Thaburi ya Daudi Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, o we ūmenyithagia moko makwa mūrūire wa mbaara, agakīruta ciara ciakwa kūrūa mbaara. **2** Nīwe Ngai ūria ūnyendete, na nīwe kīrigo giakwa kīa hinya, o we kīihitho giakwa na mūhonokia wakwa, nīngī nīwe ngo yakwa, na nī harī we njūrāgira, o we ūtūmaga andū a ndrīrī maathike marī rungu rwakwa. **3** Wee Jehova, mūndū akīrī kī nīguo ūmūmenyagīre, nake mūrū wa mūndū akīrī kī nīgeetha ūmūrūmbūyagīe? **4** Mūndū no ta mīhūmū; matukū make mathiraga na ihenya o ta kīūruru. **5** Wee Jehova, hingūra iḡūrū ūikūrūke; hutia irīma, nīgeetha irute ndogo. **6** Henūkia rūheni ūhurunje thū ciaku; ikia mīgūū yaku ūcingatīthie. **7** Tambūrūkīa guoko gwaku ūrī iḡūrū; ndeithūra na ūūthare kuuma kūrī maaī maya maingī, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī **8** ariā tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī na wara. **9** Wee Ngai, nīngūkūinīra rwīmbo rwerū; ngūkūinīra na kīnanda kīrīa kīgeetwo na nga ikūmī, **10** nyinīre ūria ūhootanagīra athamaki, o we ūhonokagia Daudi ndungata yake harī rūhīū rwa njora rwa ūragani. **11** Ndeithūra na ūūthare, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī, ariā tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī ma wara. **12** Hīndī iyo aanake aītū magaatūika ta mīmera mīrore wega wīthī-inī wao, nao aīrītū aītū mahaane ta itugī ciacūhītio cia kūgemia nyūmba ya ūthamaki. **13** Makūmbī maitū makaiyūrāgio irio cia mīthemba yothe. Ng'ōndū ciitū ikaingīha ikinye ngiri nyingī, cingīhe ikinye makūmī ma ngiri kūū mīgūnda-inī iitū; **14** nacio ndegwa ciitū nīgakuuaga mīrigo mīrītū. Thingō itigakorwo na mīanya, kana gūtāhwo tūtwarwo ūkombo-inī, o na gūtīgakorwo na kīrīro kīa mīnyamaro njīra-inī cia matūūra. **15** Kūrathimwo nī andū ariā matarīi ta ūguo; kūrathimwo nī andū ariā Ngai wao arī we Jehova.

145 Thaburi ya Daudi Nīngūgūtūgīria, Wee Ngai wakwa Mūthamaki; ndrīgūocaga rīitwa riaku tene na tene. **2** O mūthenya ndrīkūgūocaga na ngumagie rīitwa riaku tene na tene. **3** Jehova nīwe mūnene, na nowe wagīrīre kūgoocwo mūno; ūnene wake gūtīrī mūndū ūngīhota kūūtūria. **4** Rūciaro rūmwe nīrūkarahīra rūrīa rūngī maūndū marīa waneka; nīrūkamenyithanagia ūhoro wa ciiko ciaku cia hinya. **5** Nīmakaaria ūhoro wa ūkaru wa ūnene waku ūria ūrī rīrī, na nī ndaranagie ūhoro wa ciiko ciaku cia magegania. **6** Nīmarīheanagia ūhoro wa ūhoti wa maūndū maku ma kūmakania, na nī hunjagie ūhoro wa ūnene wa ciiko ciaku.

7 Nĩmagakũngũĩra wega waku mũĩngĩ, na maine ũhoro wa ũthingu waku makenete. 8 Jehova nĩ mũtugi na nĩ mũĩguatha, ndahiũhaga kũrakara, na aiyũritwo nĩ wendo. 9 Jehova nĩ mwega harĩ andũ othe; nĩaiguagĩra tha kĩrĩa gĩothe ombĩte. 10 Wee Jehova, kĩrĩa gĩothe ũmbĩte nĩkĩrĩkũgocaga; andũ aku arĩa aamũre nĩmarĩgũkumagia. 11 Nĩmarĩheanaga ũhoro wa riiri wa ũthamaki waku, na maaragie ũhoro wa hinya waku, 12 nĩgeetha andũ othe mamenye ũhoro wa ciiko ciaku cia hinya, o na ũkaru wa ũthamaki waku, ũrĩa ũrĩ riiri. 13 ũthamaki waku nĩ ũthamaki wa gũtũũra tene na tene, nagu wathani waku ũtũũragaga nginya njjarwa ciothe. Jehova nĩ mwĩhokeku harĩ ciiranĩro ciake ciothe, na niendete kĩrĩa gĩothe ombĩte. 14 Jehova nĩanyiitagirĩa arĩa othe maragũa, na agatiira arĩa othe mainamĩte. 15 Maitho ma andũ othe nĩwe macũthĩrĩrie, na nĩumaheaga irio ciao hĩndĩ irĩa yagĩrĩre. 16 ũkũnjũruga guoko gwaku, na ũkhangĩria kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo mabataro makio. 17 Jehova nĩ mũthingu njĩra-inĩ ciake ciothe, na niendete kĩrĩa gĩothe ombĩte. 18 Jehova arĩ hakuhi na andũ arĩa othe mamũkayagĩra, arĩa othe mamũkayagĩra na ma. 19 Arĩa othe mamwĩtigagĩra nĩamahingagĩria mabataro mao; nĩaiguaga kĩrĩro kĩa na akamahonokia. 20 Jehova nĩamenyagĩrĩa arĩa othe mamwendete, no arĩa othe aaganu nĩkũniina akaamaniina. 21 Kanua gakwa karĩragaga gakagooa Jehova. Kĩũmbe o gĩothe nĩgĩkĩgooce rĩitwa riake itheru nginya tene na tene.

146 Goocai Jehova. Wee ngoro yakwa-rĩ, gooca Jehova. 2 Ndĩgocaga Jehova hĩndĩ irĩa yothe ngũtũũra muoyo; ndĩriĩnaga, ngoocage Ngai wakwa rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo. 3 Ndũkanaige mwĩhoko waku harĩ anene, kana harĩ andũ, arĩa matangĩhota kũhonokania. 4 Rĩrĩa roho wao wameherera, macookaga o tĩrĩ-inĩ; mũthenya o ro ũcio mibango yao itũikaga ya tũhũ. 5 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũteithio wake uumaga kũrĩ Mũrungu wa Jakubu, ũrĩa mwĩhoko wake ũrĩ harĩ Jehova Ngai wake, 6 Mũũmbi wa igũrũ na thĩ, na irĩa, na kĩrĩa gĩothe gĩtũũragaga thĩĩnĩ wacio: ũcio nĩwe Jehova, ũrĩa ũtũũragaga arĩ mwĩhokeku nginya tene. 7 Nĩarũgamagĩrĩa kĩhotho kĩa arĩa ahatĩrĩrie, na akahe arĩa ahũtu irio. Jehova nĩwe wohoraga arĩa mohetwo, 8 Jehova nĩahingũragaga maitho ma arĩa atumumu, Jehova nĩatiiraga arĩa mainamĩte, Jehova niendete andũ arĩa athingu. 9 Jehova nĩamenyagĩrĩa andũ a kũngĩ, na agatũũria ciana cia ngoriai o na mũtũmia wa ndĩgwa, no njira cia andũ arĩa aaganu nĩacirigiĩcaga. 10 Jehova egũtũũra athamakaga nginya tene, Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njjarwa na njjarwa. Goocai Jehova.

147 Goocai Jehova. Kaĩ nĩ ũndũ mwega kũgocaa Ngai witũ na rwĩmbo-ĩ, kaĩ nĩ ũndũ mwega na mwagĩrĩru kũmũgocaa-! 2 Jehova nĩwe wakaga Jerusalem; nĩwe ũcookagĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo. 3 Nĩwe ũhonagia arĩa athũhĩku ngoro, na akamooha ironda ciao. 4 Nĩwe ũmenyaga mũigana wa njata, na akahe njata o njata rĩitwa riayo. 5 Mwathani witũ nĩwe mũnene na nĩ arĩ hinya mũĩngĩ; ũmenyo wake ndũrĩ mũthĩa. 6 Jehova nĩwe ũtiiragĩrĩa andũ arĩa ahooreri, no arĩa aaganu amatungunamania thĩ. 7 Inĩrai Jehova mũmũcookerie ngaatho; inĩrai Ngai witũ na kĩnanda kĩa mũgeeto. 8 Nĩahumbagĩa igũrũ na matu; nĩwe uuragĩria thĩ mbura, na agatũma nyeki ĩmere tũrĩma-inĩ. 9 Nĩwe ũheaga ng'ombe irio, na akahe tũcui twa mahuru irio rĩrĩa twamũkaira. 10 We ndakenagĩra hinya wa mbarathi, o na kana agakenera magũrũ ma mũndũ; 11 Jehova akenagio nĩ andũ arĩa mamwĩtigagĩra, o arĩa maigaga mwĩhoko wao harĩ wendo wake ũrĩa ũtathiraga. 12 Wee Jerusalem, kumia Jehova; gooca

Ngai waku, wee Zayuni, 13 nĩgũkorwo nĩwe wikagĩra mĩgũko ya ihingo ciaku hinya, na akarathima andũ aku arĩa marĩ thĩĩnĩ waku. 14 Nĩatũmĩte kũgĩe thayũ mĩhaka-inĩ yaku, na agakũhũũnia na ngano irĩa njega mũno. 15 Atũmaga wathani wake ũkinye gũkũ thĩ; kiugo gĩake kĩhanyũkaga narua mũno. 16 Oĩragia tharunji ihaana ta guoya mwerũ cua, nayo mbaa akamĩhurunja ta mũhu. 17 Mbura ya mbembe amiuragia taarĩ kagoto karoira. Nũũ ũngĩhota gwĩtiiria heho iyo yake? 18 Atũmaga kiugo gĩake agatũma itwekũke; ahurutithanagia rũhuho, namo maaĩ magatherera. 19 Nĩaguũrĩte kiugo gĩake harĩ Jakubu, akaguũrĩra Isiraeli mawatho make na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmirĩro. 20 Ndari ekĩra rũrĩrĩ rũngĩ ta ũguo, mawatho macio make ndũrĩrĩ itirĩ ciamamenya. Goocai Jehova.

148 Goocai Jehova. Goocai Jehova mũrĩ kũu igũrũ, mũmũgocoe mũrĩ kũu gĩtũũgĩru mũno. 2 Mũgocoei, inyuũ araka ake othe, mũmũgocoe, inyuotho mbũtũ ciake cia igũrũ. 3 Mũgocoei, inyuũ riũa na mweri, mũgocoei, inyuotho njata iria icangararaga. 4 Mũgocoei, inyuũ igũrũ rĩa igũrũ, o na inyuũ maaĩ ma kũu igũrũ wa matu. 5 Indo ciothe nĩĩkĩgooce rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo nĩwe wathanire na cio ikĩgia kuo. 6 Aaciigire handũ hacio itũũre ho tene na tene; aaheanire kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmirĩro kĩrĩa gĩtagathira. 7 Goocai Jehova gũkũ thĩ, inyuũ ciũmbe cia iria-inĩ, na ũriku wothe wa maria marĩa manene, 8 rũheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu, na ihuhũkanio cia huho iria ihingagia kĩrĩa gĩake, 9 inyuũ irĩma, na tũrĩma tuothe, na mĩtĩ ya matunda, na mĩtarakwa yothe, 10 nyamũ cia gĩthaka, na ng'ombe ciothe, na ciũmbe iria nini, o na nyoni iria ciũmbũkaga, 11 athamaki a thĩ, na ndũrĩrĩ ciothe, na inyuũ anene, na aathani othe a thĩ, 12 aanake, na airĩtu, na andũ arĩa akũrũ, o na ciana. 13 Othe nĩmagocaga rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo rĩitwa riake riiki nĩrĩo rĩtũũgĩrie; riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa thĩ o na rĩa matu. 14 Nĩambararĩte rũhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake, nĩruo ũgocoi wa andũ ake arĩa aamũre, nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuhi na ngoro yake. Goocai Jehova.

149 Goocai Jehova. Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ, mũmũgocoe mũrĩ kĩũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre. 2 Andũ a Isiraeli nĩmakenero ũcio wamambire; andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao. 3 Nĩmagocoe rĩitwa riake makĩrũgarũgaga, na mamũĩnĩre na tũhembe, na kĩnanda kĩa mũgeeto. 4 Nĩgũkorwo Jehova niakenagio nĩ andũ ake; andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio. 5 Andũ arĩa aamũre nĩmakenero gĩtũũ kũu, na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao. 6 ũgocoi wa Mũrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao, na rũhiũ rwa njora rũnoore mĩena yeerĩ rũkorwo moko-inĩ mao, 7 nĩguo meeriĩrie harĩ ndũrĩrĩ, na maherithie kĩrĩndĩ gĩa thĩ, 8 nĩguo mothe athamaki ao na mĩnyororo, na mothe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩa, 9 nĩguo mamakinyĩrie itũro rĩa marĩ mandikĩrwo. ũcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre. Goocai Jehova.

150 Goocai Jehova. Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre; mũgocoei mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake. 2 Mũgocoei nĩ ũndũ wa ciiko ciake cia hinya; mũgocoei nĩ ũndũ wa ũnene wake mũĩngĩ mũno. 3 Mũgocoei mũkĩhuhaga karumbeta, mũmũgocoe na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi, 4 mũgocoei na tũhembe mũkĩrũgarũgaga, mũmũgocoe na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrĩrũ, 5

mūgoocei mūkīhūrithanagia thaani cia rūthuku iria ng'ambi,
mūmūgooce na thaani ikūgamba o ta rūgambi. 6 Kīndū gīothe
kīrī mīhūmū nīkīgooce Jehova. Goocai Jehova.

Thimo

1 Ici nĩ thimo cia Solomonĩ mĩrũ wa Daudi, ũria wari mũthamaki wa Isiraeli: **2** nĩ thimo cia gũtũma mũndũ agĩe na ũũgĩ, na ataarĩke; nĩ cia gũtũma ahote gũtaũkirwo nĩ ciugo cia ũũgĩ; **3** nĩ cia gũtũma mũndũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩra mũtũũrĩre wake, ekage maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kĩhooito, na marĩa mega; **4** nĩ cia gũtũma ũria ũtarĩ na ũũgĩ agĩe na ũmenyo, na cia gũtũma mũndũ mwĩthĩ agĩe na ũmenyo na ũgereri: **5** arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩre na mongerere wĩrutĩ wao, nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkĩre gũtongorio. **6** Ningĩ nĩ cia gũtũma mũndũ ataukirwo nĩ thimo na ngerekano, na ataukirwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndai ciao. **7** Kĩambĩrĩria kĩa ũmenyo nĩ gwĩtigĩra Jehova, no arĩa akĩgu nĩ mathũire ũũgĩ na ũtaaro. **8** Mũrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo, na ndũgatigane na ũrutani wa maitũguo. **9** Maũndũ macio magaatũka ithaga rĩa kũgemia mũtwe waku, na ta mũgathĩ wa kũgemia ngingo yaku. **10** Mũrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ, ndũkanetikanie nao. **11** Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ūka ũthĩ hamne na ithuĩ; reke tuoherie mũndũ tũite thakame yake, reke tũcemaceeme mũndũ o na ũtehĩtie; **12** ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ũria mbĩrĩra ikkaga, na marĩ agima, o ta arĩa maharĩrũkaga irĩma; (Sheol h7595) **13** Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgĩe na indo cia goro cia mũthemba yothe, na tũyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho; **14** rutithania wĩra na ithuĩ, tũkorwo na mũhuko ũmwe ithuothe”; **15** mũrũ wakwa, tiga gũtwarana nao, ndũkagerere njĩra ciao; **16** nĩgũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩi mehĩa-inĩ, nao mahĩuhaga magaithe thakame. **17** Kai nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge nyoni ciothe igĩkuonaga-i! **18** Andũ aya mohagĩria thakame yao ene; maceemaga o mĩoyo yao ene! **19** Ūcio nĩguo mũthĩa wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania; indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio. **20** Ūũgĩ nĩ aretana anĩrĩre njĩra-inĩ, ningĩ agakayũrũrũka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ; **21** Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene, o na itoonyero rĩa itũura inene akoria atĩrĩ: **22** “Inyũĩ mũtarĩ ũũgĩ-rĩ, nĩ ngĩnya rĩ mũgũtũura mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ũũgĩ? Nĩ ngĩnya rĩ anyũrũrania megũtũura makenagĩra kinyũrũri, na arĩa akĩgu mathũire ũmenyo? **23** Korwo nĩmwetĩkĩrĩre kũigu ũtaaro wakwa-rĩ, nĩngĩamũhingũrĩre ngoro yakwa, ndũme mũmenye mecĩria makwa. **24** No tondu nĩmwaregĩre kũnjĩgũ rĩria ndetanire, na gũtirĩ mũndũ werũmbũrĩre hĩndĩ rĩa ndatambũrũkĩrie guoko gwakwa, **25** na mũkiagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkiaga gwĩtikĩra ikaanania riakwa-rĩ, **26** nĩ na nĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangĩko, na ndĩmũnyũrĩre rĩria mũgaakorerero nĩ mũtino: **27** ĩ hĩndĩ rĩa guoya ũkaamũkorerera ta kihuhũkanio, rĩria mwanangĩko ũkaamũhaata ta rũhuho rwa kihuhũkanio, rĩria mũgaakinyĩrĩro nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro. **28** “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaĩra, no ndikametĩka; nĩmakanjetha na kiyo, no matikanyona. **29** Tondũ nĩmathũũrĩre ũmenyo, na matiigana gũthũura gwĩtigĩra Jehova, **30** tondu matietĩkĩrĩre mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania riakwa, **31** makaarĩa maciaro ma mĩthĩre yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. **32** Nĩgũkorwo ũgenyũ wa arĩa matarĩ ũũgĩ nĩũkamooraga, nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩgu nĩgũkamaniina; **33** no ũria wothe ũnjĩguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ũgwati angĩtigĩra.”

2 Mũrũ wakwa, ũngĩtikĩra ciugo ciakwa, na ũge maathani makwa ta mũthĩthũ thĩnĩ waku, **2** nakuo gũtũ gwaku ũgũtegere ũũgĩ, na werekerie ngoro yaku kũgĩa na ũmenyi, **3** na ũngĩgaakayũrũrũka na ũhooe gũkũũrana maũndũ, na wĩtane wanĩrĩre ũhooe ũtaũku, **4** na ũngĩkawetha ta betha, na ũucarie ta kĩgĩna kihithe-rĩ, **5** hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkirwo nĩ ũhoro wa gwĩtigĩra Jehova, na ũgĩe na ũmenyo wa Ngai. **6** Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ũũgĩ, na kanua gake koimaga ũmenyo na ũtaũku. **7** Andũ arĩa arũngĩrĩru amaigĩre ũhooitani, niwe ngo ya arĩa matarĩ ũcuuke mĩthĩire-inĩ yao, **8** nĩgũkorwo nĩarangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩra kĩhooito, na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũgakuũrana maũndũ marĩa magĩrĩre, na ma kĩhooito, na marĩa mega: ũgĩkũũrane njĩra o yothe njega. **10** Nĩgũkorwo ũũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku, naguo ũmenyo ũkenagie muoyo waku. **11** ũgereri nĩũrikũgitagĩra, naguo ũtaũku ũkũrangagĩre. **12** Ūũgĩ nĩũgakuũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu, ũkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maũndũ ma waganu, **13** o arĩa matigaga njĩra irĩa nũngĩrĩru, magathĩra njĩra cia nduma, **14** arĩa makenaga magĩka ũũru, na magakenagio nĩ ũũru wa waganu, **15** na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete, na mĩthĩire yao ĩrĩ ya ungumania. **16** Ūũgĩ nĩũgakuũhonokia kuuma harĩ mũtumia ũria mũtharia, ũkũhonokie harĩ ng'enyũ ya mũtumia na ciugo ciake cia kũheenereria andũ, **17** ũcio ũtigĩte mũratata wa ũnini wake, na agatiganĩria kĩrĩkanĩro kĩria aarĩkanĩire na mũthũuriwe arĩ mbere ya Ngai. **18** Nĩgũkorwo nyũmba yake ĩroraga andũ gĩkuũ-inĩ, nacio njĩra ciake ikamerekeria kũrĩ marocho ma arĩa akuũ. **19** Gũtirĩ mũndũ ũthĩaga harĩ we agacooka, kana akegwatĩra njĩra cia muoyo. **20** No rĩrĩ, wee nĩũrĩthĩaga na mĩthĩire ya andũ arĩa ega, na ũgeragĩre njĩra cia arĩa athingu. **21** Nĩgũkorwo andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo magaatũura bũrĩri-inĩ, na arĩa matarĩ ũcuuke nĩo magaatĩgara kuo; **22** no rĩrĩ, andũ arĩa aaganu nĩmakeherio bũrĩri-inĩ, nao arĩa matarĩ ehokeku nĩmakamunywo maingatwo kuo.

3 Mũrũ wakwa, ndũkariganĩrwo nĩ ũrutani wakwa, no ngoro yaku nĩrũmagie maathani makwa, **2** nĩgũkorwo nĩmagakuongerera matukũ ũtũũre mĩaka mũingĩ, na matũme ũgaacĩre. **3** Ndũkanareke wendani na wĩhokeku ikweherere; cioherere ngingo yaku, ũciandike kihengere-inĩ kĩa ngoro yaku. **4** Weka ũguo nĩũgeetikĩrika, na ũgĩe na rĩitwa riega maitho-inĩ ma Ngai o na ma andũ. **5** Wĩhoke Jehova na ngoro yaku yothe, na ndũkanehoke ũmenyo waku mwene; **6** mũmenyithagie mĩthĩire yaku yothe, na nĩarĩrũngaga njĩra ciaku. **7** Tiga kwionaga ũrĩ mũũgĩ maitho-inĩ maku mwene; wĩtigĩre Jehova na ũtheemage maũndũ marĩa mooru. **8** Ūndũ ũcio nĩũrikũrehagĩra ũgĩma wa mwĩrĩ, na mahĩndĩ maku makoraguo marĩ na hinya. **9** Tĩaga Jehova na ũtonga waku, ningĩ ũmũtĩĩage na maciaro mothe ma mbere ma irio ciaku cia mĩgũnda; **10** namo makũmbĩ maku nĩmakayũrĩrĩra, nayo mĩtũngĩ yaku ĩyũrĩrĩre ndibeĩ ya mũhĩhano. **11** Mũrũ wakwa, tiga kũnyarara ihũura rĩa Jehova, na ndũgathũũre irũithia riake, **12** nĩgũkorwo Jehova arũithagĩra arĩa endete, o ta ũria ithe wa mũndũ arũithagĩa mũrũ ũria akenagĩra. **13** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria wonete ũũgĩ, mũndũ ũcio wĩgĩrĩre na ũmenyo, **14** nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha, na ũciaraga uumithio ũkĩrite wa thahaba. **15** Ūũgĩ ũrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune; kĩrĩa gĩothe ũngũrĩrĩria gũtirĩ kĩngĩringĩthanio naguo. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ũrĩro harĩ ũingĩ wa matukũ; guoko-inĩ gwake kwa ũmotho harĩ na ũtonga na gĩtĩno. **17** Mĩthĩire ya ũũgĩ nĩ mĩthĩire ya kwendeka, na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia

thayū. **18** Ūūgi nī mūti wa muoyo kūrī arīa maūhimbagīria; arīa megīagīria naguo-rī, nīmarīrathimagwo. **19** Jehova aahandire mīthingi ya thī na ūūgi, na akīrūmia igūrū na ūmenyo wake; **20** ūmenyo wake nīguo wagayanirīe kūrīa kūrīku, namo matu magatatagia ime. **21** Mūrū wakwa tūūria matua mega na ūkūrīani maūndū, ndūkanareke ciehere maitho-inī maku; **22** nīcio igaagūtūūria muoyo, na nī ithaga rīa kūgemagia ngingo yaku. **23** Nīngī ūrīthiāga na nījira yaku ūrī na thayū, na kūgūrū gwaku gūtīkahīngwo; **24** Wakoma-rī, ndūgetīgīra; wakoma-rī, ūrīkomaga toro mwega. **25** Ndūgetīgīre mwanangiko wa narua, kana kīhuhokiano kīrīa gīkoragīria andū arīa aaganu, **26** nīgūkorwo Jehova nīwe ūgaatūka mwihocho waku, na amenyagīrīre kūgūrū gwaku gūtīkanyīitwo nī mūtego. **27** Ndūkanagīrīrīre ūndū mwega ūkinyīre arīa maagīrīrwo nīgūkinyīrīrwo nīguo, rīrīa ūrī na ūhoi wa kūhingia ūndū ūcio. **28** Ndūkaneeere mūndū wa itūūra rīaku atīrī, “Thī ūgooka rīngī; kīu ūrenda nīngakūhe rūcīū,” o rīrīa ūrī na kīndū kīu hakuhi. **29** Ndūkanaciīrīre gwīka mūndū wa itūūra rīaku ūūru, ūcio ūtūūrāga hakuhi nawe akwīhokete. **30** Ndūkanarūthīe mūndū tūhū, rīrīa atarī ūndū mūrū agwīkīte. **31** Ndūkanacumīkīre maūndū ma mūndū wa ngūū, kana ūthuure nījira o na īmwe yake, **32** nīgūkorwo Jehova niāthūire mūndū mwaganu, no nīagītaga ndundu na andū arīa arūngīrīra. **33** Nyūmba ya arīa aaganu itūūrāga na kīrumi kīa Jehova, no mūcīi wa arīa athīngu nīāurathimagā. **34** Jehova nīanyūrūragia andū arīa manyūrūranāgia na mwītīio, no arīa menyīihāgia nīamaheaga wega wake. **35** Andū arīa oogī magayaga gītīio, no andū arīa akīgū magayaga njono.

4 Atīrīrī, inyuū arīu akwa, ta thīkīrīrīa ūrūtani wa thoguo; njigwai nīguo mwīgīre na kūmenya maūndū. **2** Tondū ngūmūhe ūrutani mwega, nī ūndū ūcio mūtīgatīrīke ūrutani wakwa. **3** Rīrīa ndaarī mwana nyūmba-inī ya baba, ndī o mūndū mwītīi, na ndī mwana wa mūmwe wa maitū-rī, **4** baba nīandutire, akīnjīra atīrī, “Wīgwatīre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe; rūmia maathani makwa, na nīūgūtūūra muoyo. **5** Gīa na ūūgi, gīa na kūmenya maūndū; ndūkanarīganīrwo nī ciugo ciakwa, kana wahūke kuuma harī cio. **6** Ndūkanatīrīke ūūgi, naguo nīūrīkūgītāgīra; **7** Ūūgi ūkīrīte indo ciothe; nī ūndū ūcio wīgīre na ūūgi. **8** Kaba kūruta indo ciaku ciothe wīgīre na kūmenya maūndū. **9** Tūūgagīria ūūgi mūno, naguo nīūrīkwambāragia; ūhimbāgīrie, naguo nīūrīgūtīthīthāgia. **10** Nīūgagwīkīra ithaga rīa ūtūgi mūtwe waku, na ūkūhe thūmbī thaka mūno.” **11** Thīkīrīria, wee mūrū wakwa, na wītīkīre ūrīa ngūkwīra, nīgeetha mīaka ya muoyo waku īngīhe. **12** Nguonetie nījira ya ūūgi, na ngagūtongoria nījira-inī irīa nūngarū. **13** Rīrīa ūgūtīhī, makinya maku matīkahīngīcwo; rīrīa ūkūhanyūkarī, ndūkahīngwo. **14** Rūmia ūrutani wakwa, na ndūkanareke ūkweherere; ūgītāgīre wega, nīgūkorwo nīguo muoyo waku. **15** Ndūkanagerere nījira ya andū arīa aaganu, kana ūthīire nījira ya andū arīa ooru. **16** Mītheemage, na ndūkanamīgerere; mīhutātīre, na wītīire na nījira yaku. **17** Nīgūkorwo andū arīa aaganu matīngīkoma ngīnya meeke ūūru; mooragwo nī toro ngīnya matūme mūndū ahīngwo, agwe. **18** Marīāga irio irīa monete na ūmaramari, na makanyua ndibei matunyanīte na hīnya. **19** Mīthīire ya andū arīa athīngu ihaana ta ūtheri wa gūgīkīa, ūrīa ūthīiāga ūgīthererūkaga ngīnya mūthenya barīgīcī. **20** Mīthīire ya andū arīa aaganu ihaana ta nduma ndumanu; o matīmenyaga kīrīa kīamahīnga. **21** Mūrū wakwa, ta thīkīrīria ūrīa ngūkwīra; tega gūtū ūgīe ciugo ciakwa. **22** Ndūkanareke ciehere maitho-inī maku, cīage ngoro-inī

yaku; **23** nīgūkorwo nīcio itūūrāgia arīa macīgwātīire muoyo, na īgekīra mwīrī wao wothe ūgīma. **24** Makīrīa ya macio mothe, rangagīra ngoro yaku, nīgūkorwo nīyo gīthīma kīrīa gītherūkaga muoyo. **25** Eheria rūnāno kanua-inī gaku; nācio ndeto cia ūmaramari-rī, nīcīkare kūrāya na iromo ciaku. **26** Maito maku nīmarorage na mbere, ūcūthāgīrīe mbere yaku wega. **27** Arāgania nījira irīa magūrū maku marīthīagīra, na ūthīiāgīre o nījira irīa ngīndīrīku. **28** Ndūkanaahūke na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; eheria kūgūrū gwaku kuuma ūūru-inī.

5 Mūrū wakwa, thīkīrīria ūūgi ūyū wakwa, tega gūtū wega ūgīe ciugo ciakwa cia ūtaūku, **2** nīguo ūtūūrie ūbarīrīrī, nayo mīromo yaku itūūrie ūmenyo. **3** Nīgūkorwo mīromo ya mūtūmia mūtharia itaātāga ūūkī, na mīario yake īnyorokete gūkīra maguta; **4** no marīgīrīro nīmūrūrū ta maaī ma nyongo, nī mūūgi ta rūhīū rwa njora rūrīa rūūgi mbarī cīerī. **5** Magūrū make maīkūrīkaga gīkūū-inī; makinya make mathīiāga merekeire o mbīrīra. (Sheol h7585) **6** Ndeciirāgia ūhoro wa nījira ya muoyo; nījira ciake nī njogomu, nowe ndooī ūguo. **7** Atīrīrī, arīū akwa, ta thīkīrīria; mūtīkanatīgīrīe ūrīa ngūmwīra. **8** Thīiāgīraī nījira irī kūrāya nake, mūtīgakuhīrīre mūrango wa nyūmba yake, **9** nīguo mūtīkaheane hīnya wanyu mwega kūrī andū angī, na mīaka yanyu kūrī mūndū ūtarī tha, **10** nīguo ageni matīkehūūnie na ūtonga wanyu, na kīrīa ūnogeire gītongie mūcīi wa mūndū wa kūngī. **11** Marīgīrīro-inī ma muoyo waku nīūgacaaya, hīndī irīa nyama cia mwīrī waku na mwīrī waku īgaakorwo ithīrīte hīnya. **12** Ūkoiga atīrī, “Hī, kaī nīndathūīrīre gūtaarwo-ī! Hī, kaī ngoro yakwa nīyamenete kūrūthīo-ī! **13** Ndingīathīkīire arutani akwa, kana thīkīrīrie ataarani akwa. **14** Nīngīnyīte hūgūrū-inī cia mwanangiko, ndī o gatagatī-inī ga kīūngano gīothe.” **15** Atīrīrī, nyuuga maaī ma itangi rīaku we mwene, maaī marīa mathereraga moīmīte gīthīma-inī gīaku mwene. **16** Nī kwagīrīre ithīma ciaku cīunagīre maaī barabara-inī, kana tūrūū twaku tuunagīre ihaaro-inī cia mūingī? **17** Nīmagītūūre marī maku wīkī, matīgatūike maku na mūndū wa kūngī o na rī. **18** Gīthīma gīaku kīrorathīmo, nawe ūkenagīre mūtūmia wa ūnini waku. **19** Athakarīte ta thwariga ya mūgoma, akaagīra ta gathīiā ka mūgoma: kīīganagwo nī nyondo ciake hīndī ciothe, ūkenagio nī wendo wake hīndī ciothe. **20** Mūrū wakwa, nī kīī kīngītūma ūkenio nī mūtūmia mūtharia? Nī kīī kīngītūma ūhīmīrīe gīthūrī kīa mūtūmia wa mūndū ūngī? **21** Nīgūkorwo mīthīire ya mūndū nīyonagwo nī Jehova, nake nīatuūrāgia nījira ciake ciothe. **22** Cīko njūru cia mūndū mwaganu nīcio imūtegegā; nga cia mehīa make nīcio imuohaga, ikamūrūmia biū. **23** Mūndū ūcio nīagaakua nī kwaga ūtaaro, akoora nī ūndū wa ūrīmū wake mūnene.

6 Mūrū wakwa, ūngīkorwo ūgīte kīndū gīa kūrūgamīrīra thīrī wa mūndū wa itūūra rīaku, ūkorwo atī nīwe ūtūūkīte wa kīmūrīhīra thīrī harī mūndū ūngī-rī, **2** ūngīkorwo ūtegeetwo nī ūrīa uugīte, ūkagwatīthīo nī ciugo cia kanua gaku-rī, **3** gīnke atīrī, mūrū wakwa, nīguo wītēithūre, kuona atī nīūgwīte moko-inī ma mūndū wa itūūra rīaku: Thīī wīnyīihīe wee mwene; mūthaithe mūno akūohere. **4** Ndūkareke maito maku mone toro, kana ūreke imone ciaku icūnge. **5** Wītēithūre o ta ūrīa thwariga ītēithūrāga kuuma moko-inī ma mūgūūmi, o na kana ta ūrīa nyoni ītēithūrāga kuuma mūtego-inī wa mūtegi. **6** Thīī harī thīgīrīrī, wee kīgūtūa gīkī; ūcūūranie mītūgo yayo nīguo ūūhīge! **7** Ndīrī mūnene, kana mūmīrīgāmīrīrī, o na kana mūmīathi, **8** no nīīagīra mūthīithū wa irio hīndī ya rīūa, na

igacookaniriria irio ciayo händi ya magetha. **9** Ügükoma hau nginya-ri, wee kigüüta giki? Ürüküira ri, ütige toro waku? **10** Komakoma gatoro kanini, na ücüngacünge hanini, na ükünje moko hanini niguu ühurüke; **11** atiri, üthiini ügaagükorerera ta müitü, ükorererwo ni wagi ühaana ta mündü wöhothe indo cia mbaara. **12** Mündü kímaramari na mwaganu-ri, üria üthiaga akíaragia ndeto itari nüngirü, **13** ücio uunagiria andü riitho, na akaheenereria andü na makinya make, o na akaheneria andü na ciara ciake-ri, **14** ücio üthugundaga üuru arí na maheeni ngoro-ini yake ücio händi ciothe ahuraga maündü na nyámukano. **15** Ní ündü ücio müтино úkaamühubaniria o rímwe aterigiriire; mwanangko útarí kihonia nükamüniina biü. **16** Kúri maündü matandatü mathüirwo ni Jehova, íi, o na ní mügwanja maría onaga marí magigi, nímó: **17** maitho ma mwíthio, na rürimi rüría rüheenanagia, na moko maría maitaga thakame ya andü matehitie, **18** na ngoro íria íthugundaga maündü ma waganu, na magürü maría mateng'eraga güthii gwíka üuru, **19** na müira útarí wa ma üria üthothoraga ndeto cia maheeni, o na mündü üria ürehaga nyámukano gatagatí ka andü a nyina ümwe. **20** Mürü wakwa, tüüra ürümítie maathani ma thoguo, na ndügaritike ürutani wa maitüguo. **21** Moherere ngoro-ini yaku nginya tene; makundike mariigüirre ngingo yaku. **22** Ríria ügüthii-rí, nímariigütongoragia; wakoma-rí, nímariükumenyagírira; na ríria warahúka-rí, nímariükwaragírira. **23** Nígükorwo maathani maya ni tawa, na ürutani üyü ni útheri, namo mataaro ma kúrunga mündü-rí, nímó njíra ya muoyo, **24** makakweheragia harí mündü-wa-nja ücio mwaganu, na magakühonokia kuuma kúri rürimi rünyoroku rwa mütumia ücio ng'enyü. **25** Ndükéiririire üthaka wake ngoro-ini yaku, kana üreke aküguuciriire na maitho make, **26** nígükorwo mümaraya atümaga mündü athiine nginya ahooyage kényü ka mügate, na mütumia mütharia aguümagu muoyo waku guo mwene. **27** Mündü no atahiré mwaki güthüri-ini gíake, na ügüo ciake itihie? **28** Mündü no agereré igürü ría makara marí na mwaki, na makinya make matihie? **29** Üguo no taguo mündü üria ükomaga na mütumia wa mündü üngi atari; gütirí mündü üngimühutia na ndaherithio. **30** Andü matimenaga müci akíkorwo ayíte niguu eniniire ng'aragu ríria arí mühüütu. **31** No ríri, anginyiitwo-rí, no nginya arihe maita mügwanja, o na angíkorwo eküríha na ütonga wa nyumba yake wothe. **32** No mündü üria ütharagia niagite wiciiri; üria wothe wíkaga üguo níwe mwene wíyanangaga. **33** Nguraro na kwínyararithia nício igai riake, na cio thoni ício ciake gütirí händi igathario ithire; **34** nígükorwo üuru niguu warahúraga mang'üri ma müthuuri, na ndakagua tha akírírhíria. **35** Ndagetikíra iríhi o na rírikü; niakaarega ihaki o na ríri inene atía.

7 Mürü wakwa, tüüra ürümítie ciugo ciakwa, na wáigire maathani makwa thíini waku. **2** Rümia maathani makwa, na níügatüüra muoyo; gitagíra morutani makwa o ta kíuma kia riitho riaku. **3** Mohagírre ciara-ini ciaku; ümaandike kíhengere-ini kía ngoro yaku. **4** Íra üügí atiri, “Wee níwe mwarí wa maitü,” nágúo útaúku úwítage mündü wa nyumba yanyu; **5** níciríkweheragia harí mündü-wa-nja ücio mütharia, o na kuuma kúri mütumia ücio útarí mwíhokeku, hamwe na ciugo ciake cia kúheenanírria. **6** Ndí ndrica-ini ya nyumba yakwa-rí, níndacüthíririire na nja kamwanya-iní, **7** ngóna kímwana gatagatí ka aría matari oogi, na ngíkúürana gatagatí ka aanake, mündü mwíthi útaari na üügí wa gükúürana maündü. **8** Aikürükaga na njíra íria yarí hakuhi na koine ya kwa mündü-wa-nja ücio, agíthii na njíra íyo yerekeire na

gwake mücií, **9** na kwari na mairia o kahwai-ini gügütukatuka, gükiambírria kügía nduma ya ütükü. **10** Na ríri, hagiúka mündü-wa-nja kúmütunga, wehumbíte nguo ta mümaraya, arí na wara ngoro-iní. **11** (Ní münegeni na mung'athia, na magürü make matikiragírria mücií; **12** rímwe arí njíra-iní, na ríria ríngí arí ihaaro-iní, ehithagíre andü koine-iní ciothe cia njíra.) **13** Nake akínyiita mwanake úcio, akímümumunya, na akímwíra atiri ategüconoka, **14** “Ndí na maruta ma ngwataníro mücií, tondü ümüthi níhingirie míhítwa yakwa. **15** Ní ündü ücio ndoimagara, ndooka gügütunga; ngügücarítie müno, na ríu níndakuona! **16** Nínjaríte üriri wakwa na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri. **17** Üríri ücio wakwa níndüütiririire indo nungi wega ta manemane, na thubiri, o na mündarathini. **18** Úka twíhüünie wendo nginya rüciini; reke twikenie na wendó! **19** Müthuuri wakwa ndari mücií; niathíte rügendero rüraiho. **20** Niathiire na mühuko wake üiyürite mbeeca, na akainüka mücií o ríria mweri úkaiganana.” **21** Agíkímüheenereria na ciugo, akímühítithia; agíkímuuha na miario yake mínyoroku. **22** O rímwe akímürümírira ta ndegwa ígíthii güthínjwo, kana ta thwariga ígítoonya kíana-ini kía mütego, **23** nginya akaaya gütheecwo ini ní míguí, akahaana ta nyoni ígüthükite mütego-iní, ítekümenya o na hanini atí ündü ücio no ümírute muoyo. **24** Atíriri, aríi akwa, ta thikíriri; tegai matü müigüe üria ngümwíra. **25** Mütikánareke ngoro cianyu írümírre míthiire yake, kana müngíre njíra-ini ciake. **26** Ní andü angí aríkítie kúrúnda; aría oragíte ní kíríndi kíingí müno. **27** Nyumba yake ní njíra njari ya güthii mbírira, nayo yerekagírira andü nyumba-iní cia gíkuü. (Sheol h785)

8 Githi üügí ndareetana? Githi útaúku ndaranírria na mügambo wake? **2** Njira-ini kúria gütüügiru, na magomano-ini ma njíra-rí, ního üügí arügamíte; **3** níngi hakuhi na íhingo íria cierekeire itüüra inene, o hau matoonyero-iní-rí, ního araanírria akoiga atiri: **4** “Inyuí andü ní inyuí ndíreete; ndíraanírira na mügambo wakwa kúri andü othe a thí. **5** Inyuí aría mütarí na üügí, gíai na úbaaríriri, inyuí aría akígü, gíai na útaúku. **6** Thikíriri, nígükorwo ndí na maündü ma bata ngwaria; ngütümúra míromo yakwa njarie maündü maría magíriri. **7** Kanua gakwa kaaragia úhoro wa ma, nígükorwo míromo yakwa níthüire waganu müno ta kíndü kíri magigi. **8** Ciugo ciothe cia kanua gakwa ní cia úthingu; gütirí o na kiugo kímwe gíacio kíogomu kana gía kühítithana. **9** Kúri aría makúüranaga maündü ciugo ciothe níciagíriri; itiri mahítia kúri aría marí na úmenyo. **10** Thuurai mataaro makwa handü ha betha, müthuure úmenyo handü ha thahabu íria njega müno, **11** nígükorwo üügí ní wa goro gükírira ruru íria ndune, na gütirí kíndü üngíriri kíngíringithiano ngüo. **12** “Ní üügí-rí, ndüüranaga na úbaaríriri; níndígwatiire úmenyo o na güthugunda maündü mega. **13** Gwítigíra Jehova nígüthüüra üuru; níthüire mwíthio na mwítiügírio, na mítugo míuru na miario ya waganu. **14** Kírira na üügí wa gükúürana maündü ní ciakwa; níí ndí na útaúku, na ndí na úhóti. **15** Athamaki mathamakaga ní ündü wa hinya wakwa nao aathani magathondeka mawatho ma kíhóoto; **16** anene mathamakaga ní ündü wa hinya wakwa, o ündü ümwe na aría othe marí igweta aría maathanaga gükü thí. **17** Nínyendete aría manyendete, nao aría manjaragia na kíyo nímanyonaga. **18** Útonga na gíthio cionekaga harí níí, o hamwe na ütonga wa gütüüra, na úgaacíru. **19** Maciaro makwa ní mega gükírira thahabu íria therie; uumithio wakwa níükíríte betha íria njega. **20** Ní thiiaga na njíra ya úthingu, ngathíra o njíra-ini cia kíhóoto,

21 ngiheaga andũ arĩa manyendete ũtonga, na ngaiyũragia igũina ciao. **22** *Jehova aanyũmbire o kiambĩrĩria-inĩ kia wĩra wake, mbere ya mawĩra make ma tene; **23** ndaathuurirwo kuuma tene wa tene, kuuma o kiambĩrĩria, thĩ itarĩ yagĩa. **24** Rĩrĩa gũtaagaite maria manene-rĩ, nĩguo ndaciariirwo, o hĩndĩ irĩa gũtaarĩ matherũkiro maiyũrite maaĩ; **25** ndaciariirwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ, na tũrĩma tũtanagĩa, **26** we atanooomba thĩ kana ithaka ciayo, o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ. **27** Nĩi ndaarĩ o kuo hĩndĩ irĩa aathondekire igĩrũ na akĩrĩgĩa handũ ha rĩo, hĩndĩ irĩa eekĩrire rũkĩriri rwa kũria kũriku, **28** rĩrĩa aahaandire matu kũu igĩrũ, na akĩrũmia ithima cia kũria kũriku wega, **29** rĩrĩa eekĩrire mũhaka wa irĩa nĩguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake, na rĩrĩa aahandire mũthingĩ ya thĩ. **30** Hĩndĩ iyo ndaarĩ o hakuhĩ nake ndĩ ta mũbundi mũũgĩ. Ndaaiyũritwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya, na nagenagĩa hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake, **31** ngenagĩra thĩ yake yothe, na nagenagio nĩ andũ othe a thĩ. **32** *Atĩrĩrĩ arĩu akwa, ta thĩkĩrĩria; kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njĩra ciakwa. **33** Ta thĩkĩrĩria mataaro makwa nĩguo mũhĩge; mũtikamarege. **34** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũnjiguaga, agacũthagĩrĩa mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya, akanjetagĩrĩa hingĩro-inĩ cia mĩrango yakwa. **35** Nĩgũkorwo ũria wothe ũgite na nĩi nĩ muoyo agite naguo, nake akagia na agetikĩrĩa harĩ Jehova. **36** No ũria wothe ũhitanĩtie na nĩi nĩ ũuru eikaga; nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9 ũũgĩ nĩakĩte nyũmba yake; nĩaicũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja. **2** Nĩahaarĩire nyama, na akahaarĩria ndibei, o na akaara metha yake. **3** Nĩatũmitie ndungata ciake cia airĩtu nja, na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, akoiga atĩrĩ: **4** “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Nĩngĩ akeera andũ arĩa maagũite ũtaũku atĩrĩ, **5** ũkai mũrie irio ciakwa, na mũnyue ndibei irĩa ndĩmũthondekeire. **6** Tiganai na mũthĩire yanyu itarĩ ya ũũgĩ, na nĩmũgĩtũũra muoyo; cookai gũthiaga na njĩra ya ũtaũku. **7** *ũria wothe ũtaaraga mũnyũrũrania eĩtagĩria irumi; na ũria wothe ũkaanagĩa mũndũ mwaganu egĩragĩra njono. **8** Ndũkanataare mũnyũrũrania, nĩguo ndagagũthũire; kaania mũndũ mũũgĩ, nake nĩegũkwenda. **9** Taara mũndũ mũũgĩ na nĩegũkĩrĩrĩa kũũhĩga; mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgĩ wake. **10** *Kiambĩrĩria kia ũũgĩ nĩ gwĩtagĩria Jehova, na kũmenya ũria Mũtheru nĩkuo gũtaũkĩrwo. **11** Nĩgũkorwo nĩ ũndũ wakwa matukũ maku nĩmakaingĩha, na wongererwo miaka ya gũtũũra muoyo. **12** ũngĩkorwo ũrĩ mũũgĩ-rĩ, ũũgĩ waku nĩugakũgũna; na ũngĩkorwo ũrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ũkaanyariirika.” **13** Mũndũ-wa-nja ũria wĩtagwo Mũkĩĩgu nĩ wa inegene; we ndarĩ mũtugo, na ndarĩ ũmenyo. **14** Aikaraga thĩ mũrango-inĩ wa nyũmba yake, agaikarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, **15** ageetaga arĩa marehĩtũkĩra, arĩa marehĩra na njĩra ciao. **16** Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Nao arĩa maagũite ũtaũku akameera atĩrĩ: **17** “Maaĩ ma kũyia marĩ mũrĩo; o na irio irĩa irĩĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ camal!” **18** No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu, na atĩ ageni ake marĩ o kũria kũriku mbĩrĩra-inĩ. (Sheol h7585)

10 Mwana mũũgĩ atũmagia ithe akene, no mwana mũkĩĩgu atũũragia nyina na kĩa. **2** Mũthiithũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kiguni, no ũthingu ũkũũragia mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **3** Jehova ndarekagĩrĩa mũndũ mũthingu ahũte, no nĩamarigagĩrĩa merĩrĩa ma mũndũ mwaganu. **4** Moko ma kĩgũta matũmagia mũndũ athĩne, no moko ma mũndũ ũrĩ

kĩyo marehaga ũtonga. **5** ũria ũcokanagĩrĩa irio hĩndĩ ya riũa nĩ mwana mũũgĩ, no ũria ũkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni. **6** Mũtwe wa mũndũ mũthingu ũikaraga ũhumbĩrĩtuo nĩ irathimo, no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũ. **7** Kiririkano kia mũndũ mũthingu gĩgatuĩka kĩrathimo, no rĩtwa rĩa mũndũ mwaganu nĩrĩkabutha. **8** Mũndũ ũria ũrĩ na ũũgĩ wa ngoro nĩefikagĩa mawatho, no mũndũ wa kũhũhũtũka nĩakanangĩka. **9** Mũndũ wa mũthĩire mĩrĩngĩrĩru athiaga ategwĩtigĩa ũgwati, no mũndũ ũria ũrĩ mũthĩire mĩogomu nĩakamenyeka. **10** Mũndũ ũria unagĩrĩngĩ riitho na rũnago nĩarehage kĩa, na mwaria mũkĩĩgu nĩakanangĩka. **11** Kanua ka mũndũ mũthingu nĩ gĩthima kia muoyo, no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũ. **12** Rũmena rũrehaga nyamũkano, no wendani ũhumbagĩra ũuru wothe. **13** ũũgĩ ũkoragwo mĩromo-inĩ ya mũndũ ũria mũkũũrani maũndũ, no mũndũ ũria ũtooi gũkũũrana maũndũ aagĩrĩrwo nĩ rũthanju ciande-inĩ ciake. **14** Andũ oogi meigagĩra ũmenyo, no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩria mwanangĩko. **15** Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩirĩgĩre na hinya, no ũkia nĩguo mwanangĩko wa andũ arĩa athĩni. **16** Mũcaara wa andũ arĩa athĩngu ũmarehagĩra muoyo, no indo irĩa cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia. **17** Mũndũ ũria ũũguaga agĩtaarwo arĩ njĩra-inĩ ya muoyo, no mũndũ ũria ũũguaga kũrũithio-rĩ, nĩahĩtithagĩa andũ arĩa angĩ. **18** Mũndũ ũria ũhithaga rũmena rwake aaragia na mĩromo ya maheeni, na ũria wothe ũcambanagia nĩ mũndũ mũkĩĩgu. **19** Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehĩa matiagaga, no mũndũ ũria ũkĩraga nĩ mũũgĩ. **20** Rũrĩmĩ rwa mũndũ mũthingu nĩ betha njĩga, no ngoro ya mũndũ mwaganu ndĩrĩ bata. **21** Mĩromo ya arĩa athĩngu ũhũnagĩa andũ angĩ, no andũ akĩĩgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ. **22** Kirathimo kia Jehova nĩkĩo kĩrehaga ũtonga, na ndarĩ kĩa onaganagĩria nakĩo. **23** Mũndũ mũkĩĩgu akenagĩra mĩtugo mĩuru, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgĩ. **24** Kĩrĩa mũndũ mwaganu etigagĩra nĩkĩo gikaamũkora, na kĩrĩa mũndũ mũthingu eriragĩria nĩkĩo akaaheo. **25** Kĩhũhũkanio kĩahtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka, no andũ arĩa athĩngu mehaandaga wega nginya tene. **26** Ta ũria thĩki igagatagĩra magego, na ndogo ikarũrĩra maitho-rĩ, noguo kĩgũũta kĩaana kũrĩ arĩa magĩtũmagia. **27** Gwĩtigĩa Jehova-rĩ, kuongagĩrĩa mũndũ matukũ ma gũtũũra muoyo, no miaka ya mũndũ mwaganu nĩkũnyĩhio ũnyĩhagio. **28** Itanya rĩa mũndũ mũthingu nĩ gĩkeno, no kĩrĩrĩgĩro kia mũndũ mwaganu no gĩa tũhũ. **29** Njĩra ya Jehova nĩ rĩrũro rĩa andũ arĩa athĩngu, no nĩ mwanangĩko harĩ arĩa mekaga ũuru. **30** Mũndũ ũria mũthingu ndarĩ hĩndĩ akaamunywo, no ũria mwaganu ndagatũũra thĩnĩ wa bũrũri. **31** Kanua ka mũndũ ũria mũthingu karehaga ũũgĩ, no rũrĩmĩ rwa ũtũrĩka nĩrũkaniinwo. **32** Mĩromo ya mũndũ mũthingu nyũũĩ kwaria ndeto irĩa ciagĩrĩire, no kanua ka ũria mwaganu kaaragia o rũtũrĩko.

11 Ratiri itarĩ cia ma nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no nĩakenagĩra mahiga ma gũthima maria maigananu. **2** Rĩrĩa mwĩtũio woka, ũrũmagĩrĩrwo nĩ thoni, no kwĩnyĩhia kũrehaga ũũgĩ. **3** ũrũngĩrĩru wa arĩa marũgamĩte wega nĩũmonagĩrĩria njĩra, no andũ arĩa matarĩ ehokeku, nĩmanangagwo nĩ ũhinga wao. **4** ũtonga ndũrĩ kiguni mũthenya wa mang'ũrĩ, no ũthingu nĩũkũũragia mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **5** ũthingu wa andũ arĩa matarĩ na ũcuuke ũmathondekagĩra njĩra nũngarũ, no andũ arĩa aaganu magũithagio nĩ waganu wao ene. **6** ũthingu wa andũ arĩa arũngĩrĩru nĩũmahonokagia, no andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmategagwo nĩ merĩrĩa mao mooru. **7** Hĩndĩ irĩa

mündü mwaganu aakua, kūrīgīrīro giāke nīgūthira githiraga; kīria giothe eerīgīrīre kuuma kūrī ūhoti wake giūikaga o tūhū. **8** Mündū ūria mūthingu nīahonokagio kuuma thīina-inī, naguo ūgaacookerera ūria mwaganu. **9** Mündū ūtētīgīrīte Ngai nīanangaga mündū wa itūūra na kanua gake, no arīa athingu nīmetheraga nī ūndū wa ūmenyo. **10** Rīria andū arīa athingu magaacīra, itūūra nīgūkena rikenaga; rīria andū arīa aaganu maathira, nīkūrīhio kūrūūhagio. **11** Itūūra inene nīrītūūgāgīrio nī ūndū wa kīrathimo kīa andū arīa arūngīrīru, no nīrīanangagwo nī kanua ka andū arīa aaganu. **12** Mündū ūtarī ūgī wa gūkūūrana maündū anyūrūragia mündū wa itūūra rīake, no mündū ūrī na ūtaūku nī gwīkīrīra ekīragīra. **13** Mündū wa mūhuhu nīoimagia ndeto cia ndundu nja, no mündū mwīhokeku nīaigaga hitho. **14** Būrūrī ūngīaga ūtongoria mwega nīkūgīa ūgūūaga, no ataarani aingī matūmaga kūgie na ūhootani kūna. **15** Mündū ūria ūrūmagīrīra thīirī wa mündū ūngī ti-itherū nīagathīnīka, no mündū ūria wothe wagaga kūrūgamīrīra mündū thīirī atūūruga na thayū. **16** Mündū-wa-nja mūtaana nīegāgīra gītīo, no arūme arīa matarī tha no ūtonga magīaga naguo. **17** Mündū mūtaana egunaga we mwene, no mündū ūtarī tha erehagīra thīina we mwene. **18** Mündū mwaganu athūkūmaga mūcaara wa kūmūheenia, no ūria ūhaandaga ūthingu nīagethaga irīhi rīa ma. **19** Mündū ūria mūthingu kūna nīagatūūra muoyo, no mündū ūria ūrūmagīrīra waganu nī gūkua agaakua. **20** Andū arīa marī ngoro ya rūtūrīko nī kīndū kīrī magīgi harī Jehova, no nīakenagio nī andū arīa njīra ciao itarī ūcuuke. **21** Ti-itherū mündū mwaganu ndakaaga kūrītherīro, no andū arīa athingu nīmakahonokio. **22** Mündū-wa-nja mūthaka ūtarī ūgereri ahaana ta gīcūhī gīa thahabu kīrī inīūrī-inī rīa ngūrwe. **23** Wendi wa mündū mūthingu ūrīkagīrīria o wega-inī, no kūrīgīrīro kīa mündū ūria mwaganu kūrīkagīrīria mang'ūrī-inī. **24** Kūrī mündū ūheanaga na ūtaana, nake agakīrīrīria kūgīa na indo; ūngī atūikaga mūkarī mūno, no agathīi o na mbere gūthīina. **25** Mündū mūtaana nīakagaacīra; ūria ūnyootoraga arīa angī o nake mwene nīakanyootorwo. **26** Mündū ūria ūregaga kwenderia andū mbembe iria aigite nīarumagwo nī andū, no mündū ūria ūciendagia, kīrathimo kūrīkoragwo mūtwe-inī wake. **27** Mündū ūria ūcaragia maündū mega arīonaga o wega, no ūria ūcaragia maündū mooru no mo marīmūkoraga. **28** Mündū ūria wothe wīhokaga ūtonga wake nīkūgīa akaagūa, no arīa athingu makaagaacīra ta ithangū rīrīa iruru. **29** Mündū ūria ūnyamaragia mūcīi wake akaagaya o rūhuhū, nake mündū mūkīgu agaatuika ndungata ya ūria mūgī. **30** Maciaro ma andū arīa athingu nī mūtī wa muoyo, nake mündū ūria mūgī nīaguucagīrīria ngoro cia andū. **31** Angīkorwo andū arīa athingu nīmarīhagwo marī gūkū thī-rī, gīthī arīa matetīgīrīte Ngai na arīa ehīa matīkarīhwo makīrial!

12 Mündū ūria wothe wendete ūtaaro nīendete ūmenyi, no ūria ūthūire gūkaanio nī mündū mūkīgu. **2** Mündū ūria mwega nīatugagwo nī Jehova, no mündū mwara Jehova amūtuga mündū mwīhia. **3** Mündū ndangīhota kwihaanda na maündū ma waganu, no ūria mūthingu ndangienyenyeke. **4** Mūtumia ūria ngatha nīwe thūmbī ya mūthuuri wake, no mūtumia ūconorithagia mūthuuri wake atarīi ta ūbuthu mahīndī-inī make. **5** Mībango ya andū arīa athingu nī ya kīhooto, no ūtaaro wa andū arīa aaganu nī wa maheeni. **6** Ndeto cia andū arīa aaganu nī cia kuohia andū maimaiti thakame, no mīario ya andū arīa arūngīrīru nīmahonokagia. **7** Andū aaganu mang'āuranagio magathira biū, no nyūmba ya mündū ūria mūthingu itūūruga irī nūmu. **8** Mündū agaathagīrīro

kūrīngana na ūgī wake, no andū marī meciiria mogomu nīmamenagwo. **9** Kaba mündū ūria wonagwo ta atarī bata no nī arī ndungata, gūkīra ūria wītuaga atī nī mündū wa bata, na ndarī gia kūrīa. **10** Mündū mūthingu nīamenyagīrīra muoyo wa nyamū yake, no maündū marīa ma tha ma ūria mwaganu nī ma kūnyariirana. **11** Mündū ūria ūrīmaga mūgūnda wake nīarīkoragwo na irio nyīngī, no ūria ūhanyūkanagia na maündū ma tūhū nīagīte gūkūūrana maündū. **12** Arīa aaganu merīragīria indo iria itahītwo nī andū arīa ooru, no mīri ya arīa athingu nīgaacagīra. **13** Mündū mūru ategagwo nī mīario ya wīhia wake, no mündū mūthingu nīahonokaga kuuma thīina-inī. **14** Mündū nīaiyūrugwo nī maciaro mega ma kanua gake, ti-itherū, o ta ūria agunagwo nī wīra wa moko make. **15** Njīra ya mündū mūkīgu yonekaga yagīrīre harī we, no mündū mūgī nīathīkagīrīria mataaro. **16** Mündū mūkīgu onanagia marakara make o rīmwe, no mündū mūbaarīrīri aarumwo ndafindanagīrīra. **17** Mūira wa ma arutaga o ūira wa ma, no mūira ūtarī wa ma aaragia maheeni. **18** Ciugo iteciirītio itheecaga ta rūhūi rwa njora, no rūrīmī rwa mündū ūria mūgī nīkūhonia rūhonagia. **19** Mīromo irīa yaragia ma itūūruga nginya tene, no rūrīmī rwa maheeni nī rwa kahinda o kanini. **20** Ngoro cia arīa mathungunda gwika ūruu ciyūrītwo nī maheeni, no gikeno nī kīa andū arīa matūmaga thayū ūgaacīre. **21** Gūtīrī ūruu ūngīkora andū arīa athingu, no arīa aaganu maiyūrītwo nī thīina. **22** Mīromo irīa iheenanagia nī kīndū kīrī magīgi harī Jehova, no nīakenagio nī andū arīa maaragia ma. **23** Mündū mūbaarīrīri nīahithaga ūmenyi wake, no ngoro cia andū arīa akīgu imemerekagia ūrīmū. **24** Moko ma mündū ūrī kīyo nīmo magaaathana, no kīgūūta gīkaarutithio wīra wa ūkombo. **25** Ūrītū wa ngoro nīūhatagīrīria mündū, no ciugo njega nīūtūmaga akene. **26** Mündū mūthingu nīataaraga arata ake, no njīra ya arīa aaganu nī kūmahītithia imahītithagia. **27** Mündū kīgūūta o na ndahīhagia nyama cia ūgūmīi wake, no mündū ūrī kīyo onaga indo ciake irī cia goro. **28** Muoyo wonekaga na njīra ya ūthingu; na njīra-inī iyo-rī, kūrī muoyo ūtagaathira.

13 Mwana mūgī nīathīkagīrīria ūrutani wa ithe, no mūnyūrūrania ndathīkagīrīria agīkaanio. **2** Mündū nīakenagīra maciaro mega ma kuuma kanua gake, no mündū ūria ūtarī mwīhokeku eerīragīria haaro. **3** Mündū ūria ūmenyagīrīra kanua gake nī muoyo wake amenyagīrīra, no ūria ūhīhūhaga kwaria nīakanangīka. **4** Ngoro ya kīgūūta ūrīragīria na ndīone kīndū, no merīrīria ma mündū ūrī kīyo nīmakahingio. **5** Mündū mūthingu nīathūire ūhoro ūtarī wa ma, no mündū mwaganu ekaga maündū ma thoni na ma njono. **6** Ūthingu ūgītāgīra mündū ūria mūrūngīrīru, no waganu nīūng'āuranagia mündū mwīhia. **7** Kūrī mündū wītuaga gītonga, no ndarī kīndū; kūrī ūngī wītuaga mūthīni, no arī na ūtonga mūnene. **8** Ūtonga wa mündū wahota gūkūūra muoyo wake, no mündū mūthīni ndaiguaga akīhītīrwo. **9** Ūtheri wa mündū mūthingu waariga ūgacangarara, no tawa wa mündū mwaganu nīkūhorio ūhoragio. **10** Mwītīo ūciaraga njūgitano, no ūgī wonekaga harī arīa metīkagīra gūtaarwo. **11** Mbeeca itarī cia wīhokeku ithīiaga igīthiraga, no ūria ūcoonanagīrīria mbeeca tūnini o tūnini nīatūmaga ciongerereke. **12** Ūndū mūtaanye ūngīkoro mūno nūrūwaragia mündū ngoro, no kūrīgīrīro kīhingītio gītūikaga ta mūtī wa muoyo. **13** Mündū ūria ūthūire ūrutani nīeyūnūhaga, no ūria ūtūāga maathani nīakaheo kīheo. **14** Ūrutani wa mündū ūria mūgī nī gīthima kīa muoyo, ūhūndūruga mündū kuuma mītego-inī ya gīkuū. **15**

Gūtaūkīrowe wega nī maūndū gūtūmaga mūndū endeke, no n̄jira ya arīa matarī ehokeku tī hūthū. **16** Mūndū o wothe mwībaarīrīri ekaga maūndū make na ūmenyi, no mūndū mūkīgu aguūrāgia ūrimū wake. **17** Mūtūmwō mwaganu atoonyaga thīina-inī, no mūtūmwō mwīhokeku nīarehaga kīhonia. **18** Mūndū ūria ūregaga gūtaarwo anyiitāgwo nī thīina na thoni, no mūndū ūria wītīkagīra gūkaanī atūkaga wa gūtīō. **19** Ūndū mwīrīrīrie wakinyanīra ūiguithāgia ngoro wega, no andū akīgu monaga kūhutatīra ūūru ta ūndū ūrī magīgi. **20** Mūndū ūria ūceeraga na arīa oogī akīragīrīria kūhīhaga, no ūria ūtwaranaga na mūndū mūkīgu onaga o ūūru. **21** Mūtīno ūthingataga mūndū ūria mwīhia, no ūgaacīru nī kīheo kīa arīa athīngu. **22** Mūndū mwega atīgagīra ciana cia ciana ciake igai, no ūtonga wa mūndū mwīhia ūīgagīrwo andū arīa athīngu. **23** Mūgūnda wa mūndū mūthīni no ūciare irio nyingī, no kwaga kīhōoto gūcīniinaga ciothe. **24** Mūndū ūria ūwaga rūthanju thī nī mwana wake athūire, no ūria wendete mwana wake nīamūherithāgia. **25** Andū arīa athīngu marīāga makahūūna, no nda ya mūndū mwaganu ūkaraga o ihūtīi.

14 Mūtumia mūūgī nī gwaka akaga nyūmba yake, no mūtumia mūkīgu nīgūtharia atharāgia nyūmba yake na moko make mwene. **2** Mūndū ūria ūthīiāga na mīthīire mūrūngīrīru nīwe mwītīgīri Jehova, no ūria mīthīire yake ūrī mīhītanu nīamūmenete. **3** Mīario ya mūndū mūkīgu nī rūthanju rwa kūmūhūūra, no mīromo ya arīa oogī nīmāmagītāgīra. **4** Kūrīa gūtārī ndegwa mīharatī īkoragwo ūrī mītheru, no macīaro maingī moimanaga na hinya wa ndegwa. **5** Mūira mwīhokeku ndaheenānāgia, no mūira wa maheeni aarāgia o maheeni. **6** Mūnyūrānāgia acarāgia ūūgī na ndangīwona, no kūgia na ūmenyo nī ūhūthū kūrī mūndū ūria ūkūūranaga maūndū. **7** Ikara kūraya na mūndū mūkīgu, nīgūkorwo ndūrī ūmenyo ūngīōna kuuma mīromo-inī yake. **8** Ūūgī wa arīa abaarīrīri nūtūmaga mamenye ūhoro wa n̄jira ciao, no ūrimū wa andū arīa akīgu nīamāhītīthāgia. **9** Andū arīa akīgu manyūrāgia horohio ya mehīa, no ūtūgi wonekaga harī arīa arūngīrīru. **10** Ngoro o yothe nīyūū ūrūrū wayo, o na gīkeno-inī kīayo gūtīrī mūndū ūngīnyītanīra nayo. **11** Nyūmba ya mūndū mwaganu nīkanāngwo, no hema ya mūndū mūrūngīrīru nīkagaacīra. **12** Kūrī n̄jira mūndū onaga ta yagīrīre, no marīgīrīrio mayo yerēkagīra mūndū o gīkuū-inī. **13** O na hīndī ya gūtheke ngoro no īkorwo īgītūura, na gīkeno nī kīrīgīrīrie na kīeha. **14** Andū arīa matarī ehokeku nīmakarīhwo kūna nī ūndū wa mīthīire yao, nake mūndū mwega aheo kīheo kūringana na mīthīire yake. **15** Mūndū ūtarī ūūgī etīkagīa ūndū o wothe, no mūndū mūbaarīrīri nīacūūranāgia ūhoro wa makīnya make. **16** Mūndū mūūgī nīetīgagīra Jehova na akeherera ūūru, no mūndū mūkīgu ekaga maūndū na kwīgerera atekūmenyerera ūndū. **17** Mūndū ūhīhūhaga kūrakara ekaga maūndū ma ūrimū, nake mūndū mwara nīamenāgwo. **18** Andū arīa matarī ūūgī magayaga ūrimū, no arīa abaarīrīri mahūmbagwo thūmbī ya ūmenyo. **19** Andū arīa oorū nīmākaināmīrīra harī arīa ega, na arīa aaganu maināmīrīre ihīngo-inī cia arīa athīngu. **20** Andū arīa athīni mathūūrāgwo o na nī andū a itūūra rīao, no itonga ūrī arata aingī. **21** Mūndū ūria ūmenaga mūndū wa itūūra rīake nī kwīhia ehāgia, no kūrathimwo nī ūria ūguagīra athīni tha. **22** Andū arīa mathugundaga ūūru gīthī tī n̄jira mahītāgia? No arīa mabāngaga maūndū mega monaga ūtūgi na wīhokeku. **23** Wīra wothe wa hinya ūrehaga uumīthio, no mīario mītheri īrehaga o ūthīini. **24** Ūtonga wa andū arīa oogī nīguo thūmbī

yao, no ūrimū wa andū akīgu ūciaraga ūrimū. **25** Mūira mwīhokeku nīahonokāgia mīoyo, no mūira wa maheeni nī mūheenanāia. **26** Mūndū ūria wītīgagīra Jehova arī na kīhītho kīrūmu, o na ciana ciake nīho irīūrāgīra. **27** Gwītīgīra Jehova nī gīthīma kīa muoyo, kūhūndūrāgia mūndū kuuma mītego-inī ya gīkuū. **28** Ūngī wa andū nīguo rīiri wa mūthamākī, no mūnene ūtarī andū a gwatha nī mwanāngīku. **29** Mūndū mūkīrīrīria arī ūmenyo mūingī, no mūndū ūhīhūhaga kūrakara onānāgia ūrimū. **30** Ngoro ūrī na thayū īheaga mwīrī muoyo, no ūūru ūbuthāgia mahīndī. **31** Mūndū ūria ūhīnyāgīrīria athīni nīkūnyarara anyarāra ūria wamōmbire, no ūria wothe ūguagīra athīni tha, nī Ngai atīāgia. **32** Rīrīa mūtīno woka, arīa aaganu matungumanāgio thī, no arīa athīngu, o na gīkuū-inī makorāgwo marī na rīūrīro. **33** Ūūgī nī ūikaraga ngoro-inī ya ūria ūūi gūkūūrāna maūndū, o na gatagatī ka irīmū nīwīmenyīthāgia. **34** Ūthingu nīgūtūūgīria ūtūūgagīra rūrīri, no mehīa nī gīconoko harī andū o othe. **35** Mūthamākī nīakenāgio nī ndungata n̄jūgī, no nīāng'ūrīkagīo nī ndungata ūria imūconorīthāgia.

15 Icookio rīa ūhooreri nīreherāgia mang'ūrī, no kiugo kīa ūūru kīarahūrāgia marakara. **2** Rūrīmī rwa mūndū ūria mūūgī rūgāathāgīrīria ūmenyo, no kanua ka mūndū mūkīgu gathothokaga ūrimū. **3** Maitho ma Jehova marī kūndū guothe, magacūthāgīrīria andū arīa aaganu o na arīa eega. **4** Rūrīmī rūria rūrehāgia kīhonia nī ta mutī wa muoyo, no rūrīmī rwa maheeni rūthuthāgia ngoro. **5** Mūndū mūkīgu aregaga ūtaaro wa ithe, no mūndū ūria wītīkagīra kūrūngwo onānāgia ūbaarīrīri. **6** Nyūmba ya mūndū mūthīngu īkoragwo na kīgīna kīene, no uumīthio wa andū aaganu ūmarehāgīra thīina. **7** Mīromo ya andū arīa oogī itambāgia o ūūgī, no tīguo ngoro cia andū arīa akīgu cīkaga. **8** Igongona rīa andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magīgi harī Jehova, no mahooya ma mūndū ūria mūrūngīrīru nīamakenāgīrīra. **9** N̄jira cia andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magīgi harī Jehova, no nīendete andū arīa mathīngataga ūthīngu. **10** Iherīthīa rītārī rīa tha rīetereire mūndū ūria ūtīgīte n̄jira, na mūndū ūria ūthūire kūrūngwo nīagaakua. **11** Gīkuū na Mwanāngīko cīkaraga cīyanīkīte mbere ya Jehova, ī nacio ngoro cia andū-rī, ikīānīkīte atīa! (Sheol h7585) **12** Mūnyūrānāgia nīathūire kūrūngwo; ndangīhooya kīrīra kūrī ūria mūūgī. **13** Ngoro ngenu itūmaga gīthīhī thīere, no ruo rwa ngoro rūthuthāgia roho. **14** Ngoro ūrī na gīkūūrāna maūndū nīmaathāgia ūmenyo, no kanua ka mūndū mūkīgu kehūūnāgia na ūrimū. **15** Matukū mothe ma andū arīa ahatīrīrie nī ma thīni, no ngoro ūria njanjamūku īkoragwo na ndīa hīndī ciothe. **16** Nī kaba kīndū kīnīni hamwe na gwītīgīra Jehova, gūkīra ūtonga mūnene ūrī na kīnyarīrīko. **17** Nī kaba kūrīa rwīga rwa nyeni harīa harī wendo, gūkīra kūrīa n̄jā ūru harīa harī na rūthūūro. **18** Mūndū ūhīhūhaga kūrakara aarahūrāgia ngararī, no mūndū mūkīrīrīria nīkūhoorera ahoorāgīria haaro. **19** N̄jira ya kīgūūta nīkūhīngwo ihīngītwo na mīguu, no n̄jira ya mūndū mūrūngīrīru nī n̄jira n̄jārī. **20** Mwana mūūgī atūmaga ithe akene, no mūndū mūkīgu nī nyina anyarāra. **21** Ūrimū ūkenāgia mūndū ūria ūtoōi gūkūūrāna maūndū, no mūndū ūria mūkuūku nīarūngāgīrīria mīthīire yake. **22** Mībāngo nīthāataga nī kwaga kīrīra, no kūrī na atārāni aingī mībāngo nīgaacāgīra. **23** Mūndū nīaiguaga gīkeno agīcookīa ūhoro ūria wagīrīre, nakīo kiugo kīarītīo ihīnda rīrīa rīagīrīre, kaī nī kīega-ī! **24** Harī mūndū ūria mūūgī n̄jira ya muoyo īrorete na īgūrū, imūgīrie gūkūrūka mbīrīra-inī. (Sheol h7585) **25** Jehova nīamomōrāgia nyūmba ya mūndū ūria mwītīi, no

niamenyagirira mihaka ya mütumia wa ndigwa. **26** Meciriira ma mündü mwaganu ni kindü kirí magigi harí Jehova, no meciirira ma andü aría atheru nímamúkenagia. **27** Mündü múkoroku arehagira nyumba yake thíina, no úria úthüire mahaki náगतúúra muoyo. **28** Ngoro ya mündü múthingu níithimaga macookio mayo, no kanua ka mündü mwaganu gathothokaga úuru. **29** Jehova aikaraga haraaya na andü aría aaganu, no níaiguaga mahooya ma andü aría athingu. **30** Gútheria githiithi níkérehagira ngoro gikeno, naguo úhoro úria mweaga níwikiraga mahíndi hinya. **31** Mündü úria úthikagírira ikaanania ríria rírehaga muoyo níगतúúrania na andü aría oogí. **32** Mündü úria úregaga kúigua agíkiaanio ní kwínyarara enyararaga we mwene, no mündü úria wothé wítikagíra kúrungwo agíaga na útaúku. **33** Gwítigíra Jehova níkuo kúheaga mündü úugi, nakuo kwínyihia gütongoragia gítíno.

16 Mibango ya ngoro ní ya mündü, no icookio ría rúrímí riumaga harí Jehova. **2** Mündü onaga míthiire yake yothé írí míega, no Jehova níwe úthimaga matanya. **3** Rekagíríria Jehova maúndü mothe maría úríkaga, nayo mibango yaku nírrígaacagíra. **4** Jehova ombire indo ciothe írí na gítúmi gíacio, íí-ní, o na aría aaganu aamooimbire ní úndü wa múthenya wa thíina. **5** Mündü wothé wa ngoro ya mwítíno ní kindü kirí magigi harí Jehova. Menyai na ma atírí, ndakaaga kúherithio. **6** Mehía nímahorohagíríro ní wendo na wíhokeku, na ní úndü wa gwítigíra Jehova-rí, mündü níheragíra úuru. **7** Ríría míthiire ya mündü yakenia Jehova-rí, atúмага o na thú ciake itúúranie nake na thayü. **8** Kaba indo nini cionekete na njíra ya úthingu, gúkíra uumithio múnene útarí wa kíhooto. **9** Mündü níabangaga na ngoro múthiire wake, no Jehova níwe úroragia makinya make kúría ekúgerera. **10** Míromo ya múthamaki yaragia úhoro taarí ndúmírírí, na kanua gake gatiagírírwu kuogomia kíhooto. **11** Igeri na ratiri cia ma ní cia Jehova; mahiga mothe ma gúthima maría marí múhuko-rí, o namo no wíra wake. **12** Kúrí athamaki-rí, gwíka úuru ní úndü úrí magigi, nígúkorwo gítí kía únene kíihaandaga ní úndü wa úthingu. **13** Athamaki nímakagíría míromo íría yaragia ma; ní marí bata na mündü waragia úhoro wa ma. **14** Mang'úrí ma múthamaki ní ta mütúmwo wa gíkuú, no mündü múugi níakamahooreria. **15** Gúthererwo githiithi ní múthamaki ní muoyo; útuigi wake útarí ta itu ría mbura íría íkúragia irio. **16** Hí! Kaí kúgía úugi ní kwega gúkíra thahabu-í, gúthuura útaúku gúgakíra kúgía na betha! **17** Njíra njarí ya aría arúngírírwu yeheragíra úuru; mündü úria úmenyagírira míthiire yake ní muoyo wake mwene agitagíra. **18** Mwítíno úrumagírírwu ní mwanangíko, roho wa mwítúúgírío úkarúmírírwu ní kúgú. **19** Ní kaba roho wa kwínyihia na gúkorwo hamwe na aría ahinyírírie, gúkíra kúgayana indo cia ndaho na aría efití. **20** Mündü úria úrúmbúyagia mataaro níagaacagíra, na kúrathimwo ní mündü úria wíhokaga Jehova. **21** Aría oogí ngoro-iní metagwo akúúrani maúndü, na ciugo njega itúúgagíra útaaro. **22** Útaúku ní githima kía muoyo kúrí aría marí naguo, no úrimú úrehaga íherithia kúrí andü aría akíigu. **23** Ngoro ya mündü múugi níyo ítongoragia kanua gake, nayo míromo yake ítúúgagíra útaaro. **24** Ndeto njega ní igua ría úúki, írí múríno ngoro-iní, na harí mahíndi ní úgima. **25** Kúrí njíra mündü onaga ta yagírírie, no marígírírio mayo yerekagíra gíkuú-iní. **26** Kúhúúta kwa múrúti wa wíra níkuo kúúmíteithaga, ng'aragu yake níyo ímútíndikaga. **27** Kímaramarí githugundaga úuru, na míario yakío ní ta mwaki wa gúcina. **28** Mündü mwaganu arehaga ngararí, na múhuhu útigíthanagia andü marí úrata múnene.

29 Mündü wa haaro aheenagíríria mündü wa itúúra ríake, akamútongoria njíra-iní itarí njega. **30** Mündü úria unagíría andü ríitho akoragwo agíthugunda waganu, úria útembanagia míromo akoragwo agíthugunda úuru. **31** Mbuí ní thúmbí ya ríiri; cionekaga ní úndü wa mútúúríre wa úthingu. **32** Ní kaba mündü múkíríríria gúkíra njamba ya ita, no ní kaba mündü úria úrigagíríria marakara make gúkíra úria wínyitagíra itúúra inene. **33** Mítí ícuukagírírwu maru-iní, no itua o ríothé riumaga kúrí Jehova.

17 Ní kaba kíenyú kíumú kía múgate kúndü kúrí na thayü na úhooreri, gúkíra nyumba íyúríre ndía no írí na ngú. **2** Ndungata írí na úugi ígaatúika ya gwatha múriú wa mwene yo úria úrehaga njono, na níkegwatíra igai írí ta úmwe wa aríu a mwathi wayo. **3** Nyúngú ní ya gúthererío betha, na kírugutíro ní gía gúthererío thahabu, no Jehova níwe úgeragia ngoro cia andü. **4** Mündü mwaganu athikagíríria míromo íría yaragia waganu; nake mündü wa maheeni athikagíríria rúrímí rúría rwaragia maúndü ma gúthúkia. **5** Mündü úria úthekagíríra athíini níkúmena amenaga Úría wamombire; mündü úria úthekagíríra mútino ndakaaga kúherithio. **6** Ciana cia ciana ní thúmbí harí andü aría akúrú, nao aciari níno ríiri wa ciana ciao. **7** Míario ya bata ndígírírie kanua ka mündü múkúgu, na makíría míario ya maheeni ndígírírie mündü úria wathanaga! **8** Ihaki ríhaana ta ihiga ría kúrehe múnyaka kúrí úria úhanaga; kúría guothe athiiga níagaacagíra. **9** Mündü úria úhumbagíra íhítia ní wendo acaragia, no úria úcookagíra úhoro atígíthanagia andü marí úrata múnene. **10** Kúrúithio nígúkenagia mündü úria úkúúranaga maúndü gúkíra íboko igana harí mündü múkúgu. **11** Mündü múuru arongooragia o úremi; ní úndü úcio níगतúúmírwu múnene útarí tha amúkíríre. **12** Ní kaba gúcemanía na nduba ítunyítwo ciana ciayo gúkíra gúcemanía na mündü múkúgu na úrimú wake. **13** Mündü angíríha wega na úuru, úuru ndúkeehera nyumba-iní yake. **14** Kwambíríria haaro ní ta kúhíngúríra maaí mahíngírírie; ní úndü úcio tiganaga na úhoro úcio ngararí itaanagíra. **15** Gútuúra mündü mwaganu afí ndehítie na gútuúra úria útehítie afí ní wíhíha, maúndü macío meerí ní marí magigi harí Jehova. **16** Mbeeca ní cia bata úríkú írí guoko-iní kwa mündü múkúgu, na ndangíhota kúgúra úugi, na ndarí ngoro ya kwenda gútaúkírwo? **17** Múrata wa mündü amwendaga híndi ciothe, nake múrú wa nyina na mündü aciargwo ní úndü wa híndi ya thíina. **18** Mündü útooi gúkúúranaga maúndü atuíkaga wa kúríha thíiri wa mündü úngí o na akaiga kíndü gía kúrúgamíríra thíiri wa mündü wa itúúra ríake. **19** Mündü úria wendete haaro ní mehía endete; na mündü úria wakaga kíhingo kíraihu na igúrú eítagíria wanangíki. **20** Mündü úri ngoro ya úremi ndagaacagíra; nake mündü úria úri rúrímí rwa kúheenanía agúúaga thíina-iní. **21** Kúgía na múriú múkúgu kúrehaga íhooru; íthe wa mündü múkúgu ndarí híndi akenaga. **22** Ngoro ngenu ní ndawa njega, no roho múthuthíku úng'aragia mahíndi. **23** Mündü mwaganu amúkagíra íhaki na hítho, níguo ogómie ciira wa kíhooto. **24** Mündü úkúúranaga maúndü aikaraga arorete o úugi, no maitho ma mündü múkúgu morúúragia nginya ituri cia thí. **25** Mwana múkúgu arehagíra íthe kíeha, na marúrú kúrí nyina úria wamúciarire. **26** Tí wega kúherithia mündü útekíte mahítia, kana kúhúúra anene ní úndü wa úrúngírírwu wao. **27** Mündü úri na úmenyo yaragia ciugo athímite, nake mündü úri na útaúku aikaraga ahooreire. **28** O na mündü múkúgu angíkíra níonagwo arí múugi, na akoneka arí mútaúku angítumia kanua.

18 Mündü ũria ütendaga gütüürania na andü arumagĩrĩa o merirĩria make; ningĩ areganaga na matua mothe ma ũügĩ ũria mũkinyanĩru. **2** Mündü mũkĩgu ndakenagĩra ũtaũku, no akenagĩra kwaria woni wake mwene. **3** Rĩria waganu woka, ũrehaga ũirano, nacio njono irehaga thoni. **4** Ciugo cia kanua ka mündü nĩ ta ndia ndiku, no gĩthima kĩa ũügĩ nĩ karũũĩ gatherũkaga. **5** Ti wega gũtĩira andũ ariá aaganu maũthĩ, kana kuogomia kíhooto kĩa ariá matehĩtie. **6** Mĩromo ya mündü mũkĩgu ũmũrehagĩra ngũĩ, nako kanua gake geetagia rũthanju. **7** Kanua ka mündü mũkĩgu niko kamũthũkagĩria maundũ, nayo mĩromo yake nĩ mũtego wa ngoro yake. **8** Ndeto cia mündü wa mũhuhu nĩ ta twenyũ twega twa irio; tũmerũkaga nginya tũturi-inĩ twa nda tũria tũri thĩnĩ mũno. **9** Mündü kīgũũta wĩra-inĩ wake nĩ wa nyina na ũria wanangaga. **10** Rĩitwa rĩa Jehova nĩ mũthiringo ũrĩ hinya; ariá athingu moragĩra ho, nao magaikara marĩ agĩtire. **11** Ũtonga wa andũ ariá atongu nĩguo itũũra rĩao rĩa hinya; meciiragia nĩ rũthingo rũtangĩhaicika. **12** Mbere ya mwanangĩko, ngoro ya mündü ikoragwo na mwĩtũo, no kwĩnyĩhĩa nĩkuo gũtongoragĩa gĩtũo. **13** Mündü ũria ũcookagĩa ũhoro mbere ya kũũthĩkĩrĩa, ũndũ ũcio nĩ ũrimũ na thoni ciaka. **14** Roho wa mündü nĩguo ũmũũmagĩrĩa rĩria arĩ mũrũaru, no roho mũthũthĩku nũũ ũngĩhota kũwĩtĩria? **15** Ngoro ya mündü mũkũũrani maundũ nĩngĩagĩra ũmenyo; matũ ma ariá oogĩ nĩmaũcaragĩrĩa. **16** Kĩheo mündü aheanite kĩmuonagĩa njĩra ya kũhĩtũkĩra, gĩkamũkĩnyia harĩ andũ ariá anene. **17** Mündü ũria ũrehaga ciira wake mbere onekaga taarĩ we na ma, o nginya rĩria mündü ũria maraciira nake ooka kũmũũria ciũria. **18** Ũcuuki wa mĩtĩ nĩũninũnga ngarari, na ũgatehĩũrana andũ eerĩ njamba. **19** Mündü mũrakarie nĩ mũrũ wa nyina nĩ hinya kwĩguithania nake gũkĩra kwĩgwatĩra itũũra inene rĩirĩgĩre, nacio ngarari nĩ ta migĩko rĩa iingaga njeera. **20** Nda ya mündü nĩhũũnagio nĩ maciaro ma kanua gake; nĩtaiganagwo nĩ magetha ma mĩromo yake. **21** Rũrĩmĩ rũrĩ na hinya wa gwachĩrĩa mündü muoyo kana gĩkuũ, no ariá marwendete no marĩtage maciaro maaruo. **22** Mündü ũria wĩgĩagĩra na mũtũmia nĩngĩagĩra na kindũ kĩega, na nĩgũtugwo atugĩtwo nĩ Jehova. **23** Mündü mũthĩnĩ athaitanagĩa aigũrwo tha, no gĩtonga gĩcookagĩa ũhoro na ũũru. **24** Mündü mũceeri na andũ aingĩ aahota kwĩyũnũhithia, no nĩ kũrĩ mũrata ũnyitĩtanaga na mündü gũkĩra mũrũ wa nyina na mündü.

19 Nĩ kaba mündü mũthĩnĩ ũria ũthiigaga na mũthĩire itarĩ ũcuuke, gũkĩra mündü mũkĩgu waragĩa waganu. **2** Ti wega kũgĩa na kiyoo hatarĩ na ũmenyo, ningĩ kũhĩkika mũno gũtũmaga mündü ahĩtie njĩra. **3** ũrimũ wa mündü nĩguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake itetaga Jehova. **4** Ũtonga nĩwongagĩrĩa mündü arato aingĩ, no mündü mũthĩnĩ nĩheragĩrwo nĩ mũratawe. **5** Mũira wa maheeni ndakaaga kũherithio, na ũria ũitũrũraga maheeni ndageethara. **6** Andũ aingĩ macaragĩa ũria mangĩendwo nĩ mũnene, na mündü mũheani iheo-rĩ, nĩ mũrata wa andũ othe. **7** Angikorwo mündü mũthĩnĩ nĩtatĩnganio nĩ andũ ao othe-rĩ, i nao arata ake mangĩmũweheema atĩa! O na angĩmatĩngata akĩmataithaga, nĩmethĩrĩre, matĩrĩ ho. **8** Mündü ũria wĩgĩagĩra na ũügĩ nĩ ngoro yake mwene endete; ũria ũkenagĩra ũtaũku nĩngaacagĩra. **9** Mũira wa maheeni ndakaaga kũherithio, na ũria ũitũrũraga maheeni nĩakoorwo nĩ muoyo. **10** Gũtiaĩrĩre mündü mũkĩgu gũkĩkaraga egangarĩte; gũkĩrĩ ũũru makĩria ngombo gwatha anene! **11** ũügĩ wa mündü nĩũmũheaga ũkĩrĩria, riiri wake nĩkũrekerwa andũ ariá angĩ mahĩtia mao. **12** Marakara ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa mũrũũthi, no ũtugi wake

nĩ ta ime rĩrĩ nyeki-inĩ. **13** Mwana mũkĩgu nĩ mwanangĩko harĩ ithe, na mũtũmia wa haaro ahaana ta maaĩ maratata mategũtigithĩria. **14** Nyũmba na ũtonga igayagwo kuuma kũrĩ aciari, no mũtũmia mũbaarĩrĩ maundũ oimaga kũrĩ Jehova. **15** ũgũũta ũrehaga toro mũnene, na mündü gĩthayo arĩagwo nĩ ng'aragu. **16** Mündü ũria wathũkagĩra maathani-rĩ, nĩ muoyo wake amenyagĩrĩa, no ũria ũtoonaga bata wa kũmenyerera mũthĩire yake nĩngaaaku. **17** Mündü ũria ũguugĩra athĩnĩ tha nĩ Jehova akombagĩra indo, nake Jehova nĩakamũrĩha nĩ ũndũ wa ũria ekite. **18** Rũthhagĩa mũrũguo hĩndĩ rĩa kũrĩ na kĩrĩgĩrĩro; tiga kwenda gũtũma akooragwo. **19** Mündü wa marakara mahĩu no nginya aherithio; ũngĩmũteithũra rĩmweno nginya ũkaamũteithũra rĩngĩ. **20** Thĩkĩrĩria mataaro na wĩtikĩre ũrutani, marĩgĩrĩrio-inĩ nĩũgaaũka mündü mũugĩ. **21** Mĩbango ya ngoro ya mündü nĩ mĩngĩ, no muoroto wa Jehova noguo ũkaahinga. **22** Kĩria mündü eriragĩria nĩ wendo ũria ũtathiraga, nĩ kaba gũthĩna gũkĩra mündü wa maheeni. **23** Gwĩtigĩra Jehova gũkĩnyagĩa mündü muoyo-inĩ: Hĩndĩ iyo mündü akahurũka aiganĩire, atarĩ na thĩna. **24** Kīgũũta kĩrĩkagĩa guoko gwakĩo thaani-inĩ; gĩgakĩremwo o na nĩgũgũcookĩa kanua! **25** Hũũra mũnyũrũranĩa, nao ariá mateciiragĩa merute kũgĩa na ũbaarĩrĩro; kaania kũkũũrani maundũ, na nĩekuongerera ũmenyo. **26** Mündü ũria ũtũnyaga ithe indo na akaingata nyina, nĩ mwana wa kũrehe thoni na gĩconoko. **27** Mũrũ wakwa, ũngĩtĩga gũthĩkĩrĩria mataaro-rĩ, nĩũkoora njĩra ũtigane na ciugo cia ũmenyo. **28** Mũira wa kũhakwo anyũrũragĩa kĩhooto, na kanua ka mündü mwaganu kamergagĩa o ũũru. **29** Maherithia magĩrwo anyũrũranĩa, ma iboko ikaigĩrwo mĩngongo ya andũ ariá akĩgu.

20 Ndibei nĩ mũnyũrũranĩa, na njoohi nĩ mündü wa ngũĩ; mündü ũria ũhĩthhagio nĩcio ti mũugĩ. **2** Mang'ũri ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa mũrũũthi; ũria ũmũrakaragĩa nĩ muoyo wake ateaga. **3** Gwĩtheema ngũĩ kũrehagĩra mündü gĩtũo, no mündü o wotho mũkĩgu ahĩũhaga kũũgitana. **4** Kīgũũta gĩticimbaga hĩndĩ ya irĩma; nĩ ũndũ ũcio hĩndĩ ya magetha gĩthĩĩ kũmaatha gĩrĩrĩ kindũ kionaga. **5** Muoroto wa ngoro ya mündü nĩ ta maaĩ ma ndia ndiku, no mündü ũrĩ na ũtaũku nĩamatahaga. **6** Andũ aingĩ metuaga marĩ na wendo ũtangĩthĩra, no mündü mwĩhokeku-rĩ, nũũ ũngĩmuona? **7** Mündü mũthĩngu atũũraga mũtũũrĩre itarĩ ũcuuke; kũrathĩmwo-rĩ, nĩ ciana ciaka iria atigaga. **8** Rĩria mũthamaki aikarĩra gĩrĩ gĩake kĩa ũnena atue ciira, maitho make mathũngũrũraga ũũru wotho. **9** Nũũ ũngũga atĩrĩ, "Nĩngĩgĩte ngoro yakwa irĩ theru; ndĩ mũtheru, na ndĩrĩ na mehĩa"? **10** Mahĩga ma ratiri mataiganĩnie ũrĩtũ, o na ithimi itaiganĩte: cieri nĩ indo irĩ magĩgi harĩ Jehova. **11** O na kaana kamenyekaga nĩ ũndũ wa ciiko ciako, gakamenyekaga kana mũtugwo yako nĩ mũtheru, na kana nĩ mĩagĩrĩru. **12** Matũ marĩa maiguaga na maitho marĩa monaga-rĩ, cieri nĩ Jehova waciũmbire. **13** Tiga kwenda toro, ndũkae gũthĩna; ikaraga wĩgũite, na nĩũrĩrĩagĩa irio ũkũhũna. **14** Mũgũri akĩgũra oigaga atĩrĩ, "Kindũ gĩkĩ ti kĩa, ti kĩa!" Agacooka agathĩĩ akĩrĩhagĩa ũria oĩ kũgĩra. **15** Thahabu nĩ kũrĩ, o na ruru no nyingĩ, no mĩromo rĩa yaragĩa ũmenyo nĩ ithaga rĩa goro rĩria rĩtonekaga. **16** Oya nguo ya mündü ũria ũngĩrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mündü wa kũngĩ; mĩige irũgamĩrĩre thĩirĩ ũcio wa mündü wa kũngĩ. **17** Irio cionekete na njĩra ya kũheenanĩa irĩ cama harĩ mündü, no thootha kanua gake kaiyĩrũra o mũthanga. **18** Mĩbango igaacagĩra nĩ ũndũ wa kũhooya kĩrĩra, ũngĩtua gũthĩĩ mbaara-inĩ, heo ũtaaro. **19** Mündü wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu njia, nĩ ũndũ ũcio wĩthemage mündü waragĩa

mũno. **20** Mũndũ angĩrũma ithe kana nyina, tawa wake ũkaahorera nduma-inĩ ũria ndumanu. **21** Igai rĩria rĩoneka narua kiambĩrĩria-inĩ, marigĩrĩrio-inĩ rĩtũtuĩkaga rĩa kirathimo. **22** Ndũkoĩge atĩrĩ, “Nĩngĩrĩhĩria ũũru ũyũ!” Eterera Jehova nake nĩegũkũhonokia. **23** Mahiga ma ratirĩ mataiganainie ũritũ nĩ kindũ kirĩ magigi harĩ Jehova, nacio ratirĩ itarĩ cia ma itimũkenagĩa. **24** Makinya ma mũndũ matongogario nĩ Jehova. Mũndũ-rĩ, angĩkihota atĩa kũmenya njĩra yake mwene? **25** Nĩ mũtego harĩ mũndũ kwamũrĩra Ngai kindũ na ihenya, acooke gwĩcũũrania ũhoru wa mũthĩtwa yake thũutha-inĩ. **26** Mũthamaki mũũgĩ nĩathũngũrũraga andũ arĩa aaganu; ageragĩria kĩgaragari gĩa gũkonyora ngano igũrũ rĩa. **27** Roho wa mũndũ nĩ tawa wa Jehova, ũthũthũuagĩa o ngĩnya tũturi tũria tũrĩ thĩĩnĩ mũno. **28** Wendo na wĩhokeku nĩcigitagĩra mũthamaki; ũtũgĩ niitũmaga gĩtĩ gĩake kia ũnene kĩrũme. **29** Hinya wa andũ ethĩ nĩguo riiri wao, nacio mbuĩ nĩcio riiri wa arĩa akũrũ. **30** Mahũũra na nguraro nĩtheragĩa ũũru wa mũndũ, nacio iboko itheragĩa o ngĩnya tũturi twa thĩĩnĩ mũno.

21 Ngoro wa mũthamaki irĩ moko-inĩ ma Jehova; amĩroragĩa o kũria ekwenda, o ta ũria maaĩ moinithagĩrio mũtaroinĩ. **2** Mũndũ oonaga mũthĩire yake yothe irĩ mũega, no Jehova athimaga ngoro. **3** Gwĩka ũria kwagĩrĩire na ũria ũrĩ kihooto nĩ gwĩtikagĩrwo nĩ Jehova gũkĩra kũruta igongona. **4** Maitho ma mwĩtũgĩrio na ngoro wa mwĩtũ, o icio tawa wa arĩa aaganu-rĩ, nĩ mehia! **5** Mĩbango ya arĩa marĩ kiyoo nĩrehaga uumithio, o ta ũria ti-itherũ ihenya inene rĩrehaga ũthĩĩnĩ. **6** Kũgĩa na ũtonga na njĩra ya rũrĩmĩ rwa maheeni nĩ kibii gĩa gũthĩra, na nĩ mũtego wa gĩkuũ. **7** Haaro ya andũ arĩa aaganu ikaamakururia, imeherie, nĩgũkorwo nĩmaregaga gwĩka ũria kwagĩrĩire. **8** Njĩra ya mũndũ mũhĩtia nĩ njogomu, no mũthĩire ya mũndũ ũria ũtarĩ mahĩtia nĩ mũrĩngũrũ. **9** Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ, koine-inĩ, gũkĩra gũtũũra nyũmba thĩĩnĩ na mũtumia wa haaro. **10** Mũndũ ũria mwaganu eriragĩria gwĩka o ũũru; ndaiguuagĩra mũndũ wa itũũra rĩaake tha. **11** Hĩndĩ ũria mũnyũrũrania aaherithio, arĩa maagĩte ũgĩ nĩmohĩgaga; hĩndĩ ũria mũndũ mũũgĩ aataarwo nĩagĩĩaga na ũmenyo. **12** ũria Mũthingu, o we Ngai, nĩonaga nyũmba ya ũria mwaganu, na akarehĩthĩria ũcio mwaganu mwanangĩko. **13** Mũndũ angĩhinga matũ ndakaigũe kĩrĩro kĩa arĩa athĩĩnĩ-rĩ, o nake agaakaya na ndone wa kũmwĩtika. **14** Kĩheo kiheanĩtuo na hito nĩkihooreragĩa marakara, na ihaki ihithe ngũo-inĩ rĩhooreragĩa mang'ũrĩ manene. **15** Ituũro rĩa kihooto rĩatuuo, rĩrehaga gĩkeno kũrĩ andũ arĩa athingu, no rĩrehaga kĩmako kũrĩ arĩa mekaga ũũru. **16** Mũndũ ũria ũtiganaga na njĩra ya ũũgĩ, akaahurũkĩra kiũngano-inĩ kĩa arĩa akuũ. **17** Mũndũ ũria mwendi ikeno nĩagathĩina; ũria wothe mwendi ndibei na maguta-rĩ, gũtĩrĩ hĩndĩ agaatonga. **18** Mũndũ ũria mwaganu atuikaga irĩhi rĩa gũkũũra ũria mũthingu, na ũria ũtarĩ mwĩhokeku agatũika irĩhi rĩa gũkũũra ũria mũrĩngĩrĩru. **19** Nĩ kaba gũtũũra werũ-inĩ, gũkĩra gũtũũra na mũtumia wa haaro na kũrakara narua. **20** Thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũndũ mũũgĩ nĩ kũrĩ mũthemba yothe ya irio njega o na maguta, no mũndũ mũkĩũgu arĩaga kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo. **21** Mũndũ ũria ũthingataga ũthingu na wendani nĩagĩĩaga na muoyo, na ũgaacĩru, na gĩtũo. **22** Mũndũ mũũgĩ atharĩkagĩa itũũra inene rĩa andũ arĩa njamba, na akamomora kũhĩtho kĩa hinya kĩa mehokete. **23** Mũndũ ũria ũmenyagĩrĩa kanua gake na rũrĩmĩ rwake nĩyeheragĩa mũtino-inĩ. **24** Mũndũ mwĩtũĩĩ na mwĩgererĩ, etagwo “Mũnyũrũria”; ekaga maũndũ make na mwĩtũo mũnene. **25** Merĩrĩria ma mũndũ kĩgũũta nĩmo makaamũũraga, tondũ moko make matiendaga

kũruta wĩra. **26** Mũthenya wothe eriragĩria o makĩria, no arĩa athingu maheanaga mategũtara. **27** Igongona rĩa mũndũ mwaganu nĩ kindũ kirĩ magigi; rĩ kikĩrĩ magigi makĩria hĩndĩ ũria rĩrehetwo na ũhinga ngoro-inĩ! **28** Mũira wa maheeni ngũũthĩra agaathĩra, nake ũria ũmũthĩkagĩrĩria akaanangwo ngĩnya tene. **29** Mũndũ mwaganu erũagĩrĩa na ũrũme, no mũndũ mũrĩngĩrĩru nĩecĩragĩa ũhoru wa mũthĩire yake. **30** Gũtĩrĩ ũũgĩ, kana ũmenyi, kana kĩrĩra o na kĩrĩkũ kĩngĩhota gũũkĩrĩra Jehova. **31** Mbarathi nĩharagĩrio nĩ ũndũ wa mũthenya wa mbaara, no ũhootani uumaga kũrĩ Jehova.

22 Rũtwa rĩega nĩriakwĩrĩrĩrio gũkĩra ũtonga mũnene; gũtũka nĩ kwega gũkĩra betha kana thahabu. **2** Andũ arĩa atongu na arĩa athĩĩnĩ harĩ ũndũ ũmwe ũmanyĩtĩthaniĩtĩ; Jehova nĩwe Mũmbi wao othe. **3** Mũndũ mũbaarĩrĩri onaga ũgwati akehitha, no arĩa matarĩ ũũgĩ mathĩiaga o na mbere nao magatoonya thĩĩna-inĩ. **4** Kwĩnyĩhĩia na gwĩtigĩra Jehova kũrehaga ũtonga, na gĩtũo, na muoyo. **5** Njĩra cia andũ arĩa aaganu irĩ mũĩgua na mũtego, no ũria ũgĩtagĩra ngoro yake aikaraga kũraya nacio. **6** Menyeria mwana njĩra ũria agĩrĩrwo nĩkũgera, na ndarĩ hĩndĩ akaamũma o na aakũra. **7** Andũ arĩa atongu nĩ mathaga arĩa athĩĩnĩ, na ũria ũkombaga nĩ ndungata ya mũmũkoomberĩ. **8** Mũndũ ũria ũhaandaga wagano agethaga thĩĩna, naruo rũthanju rwa marakara make nĩrũkanangwo. **9** Mũndũ mũtaana we mwene nĩakarathimwo, tondũ nĩagayagĩra arĩa athĩĩnĩ irio cĩake. **10** Ingata mũnyũrũrania, nayo ngũũ nĩgũkweherera; inegena na irumi o nacio nĩcĩgũthĩra. **11** Mũndũ ũria wendaga ngoro theru na akaaragĩa maũndũ ma ũtũgĩ, mũthamaki nĩagatũika mũrata wake. **12** Maitho ma Jehova nĩmamenyagĩrĩa ũmenyo, no nĩathaaahaga ciugo cia ũria ũtarĩ mwĩhokeku. **13** Kĩgũũta kiugaga, “Nja kũrĩ na mũrũũthĩ!” Kana gĩkoĩga atĩrĩ, “Nĩngũũragĩrwo njĩra-inĩ!” **14** Kanua ka mũtumia mũtharĩa nĩ irima irĩku, nake ũria werekeirio mang'ũrĩ ma Jehova agũũaga thĩĩnĩ wa rĩo. **15** Ngoro ya mwana yohanĩtio na ũrĩmũ, no rũthanju rwa kũmũherithĩa nĩrũkaũngata kũraya nake. **16** Mũndũ ũria ũhinnyagĩrĩa arĩa athĩĩnĩ nĩguo eyongerere ũtonga, na ũria ũheaga itonga iheo, eerĩ nĩmagathĩina. **17** Tega matũ, na ũthĩkĩrĩrie mĩario ya andũ arĩa oogĩ; nyĩita na ngoro yaku maũndũ marĩa ngũrutana, **18** tondũ nĩ ũndũ mwega hĩndĩ ũria ũkũmaĩga ngoro-inĩ yaku, na ũkoragwo namo mothe mĩromo-inĩ yaku. **19** Ndaakũmenyĩthia mo nĩgeetha mwĩhoko waku ũkoragwo harĩ Jehova, wee nĩwe ngũrutana maũndũ macio ũmũthĩ, nĩ wee nĩwe ngũrutana. **20** Gĩthĩ ndikwandĩkĩre thimo mĩrongo itatũ, thimo cia ũtaarani na ũmenyo, **21** ngakũrũta ciugo cia ma na cia kwĩhokeka, nĩgeetha ũkaahota kũrĩa ũrĩ gũtũũme macookio mega? **22** Ndũkanatunya arĩa athĩĩnĩ indo ciao tondũ wa ũthĩĩnĩ wao, na ndũkanahĩnyĩrĩrie arĩa abatari cĩira-inĩ, **23** nĩgũkorwo Jehova nĩakamaciĩrĩria, na nĩagatunya arĩa mamatunya indo ciao. **24** Ndũkanagĩe ũrata na mũndũ ũria ũrĩ marakara mahĩũ, ndũkanagĩe thĩritũ na mũndũ ũria ũhũhaga kũrakara, **25** tondũ wahota kwĩruta mũthĩire yake, na ũnyĩtuo nĩ mũtego. **26** Ndũgatũke mũndũ wa kũiga kindũ gĩa kũrũgamĩrĩria thĩĩrĩ, kana ũtũũke wee nĩwe wa kũrũgamĩrĩria mathĩĩrĩ ma andũ angĩ; **27** ũngĩkaaga kindũ gĩa kũrĩha nakĩo-rĩ, ũgaatunya ũrĩrĩ waku o ũũkomeire. **28** Ndũkaneherie ihĩga rĩa tene rĩa mũhaka rĩrĩa rĩhaandĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. **29** Nĩwonaga mũndũ mũũgĩ na wĩra wake? ũcio agatungata o na mbere ya athamaki; ndagatungata mbere ya andũ matookĩaine.

23 Ririra waikara thi kũriñanira na mwathi wa būriri-rĩ, wimenyerere nũũ ūcio mũri nake; **2** wĩgĩrĩre kahiũ mũmero ũngĩkorwo ũri mũndũ mukoroku. **3** Ndũkerĩrĩrie irio ciake irĩ mũrĩo, nĩgũkorwo nĩ irio cia gũkũheenereria. **4** Tiga kwĩnogia na kwenda gwitongia; gĩa na ũũgĩ wa kũhota kwĩngĩrĩria. **5** No wone ũtonga, ũcooke ũbũirie, nĩgũkorwo ti-itherũ ũtonga nĩwimeragia mathagu, na ũkombũka ta nderi yerekeire matu-inĩ. **6** Tiga kũria irio cia mũndũ mukarĩ, ndũkerĩrĩrie irio ciake cia mũri; **7** tondũ nĩ mũndũ wa arĩa meciiragia o ũhoro wa thogora hĩndĩ ciothe. Akwĩraga atĩrĩ, “Rĩa na ũnyue,” no ngoro yake ndrĩrĩ hamwe ciawe. **8** Niũgatahika kĩria kinini ũgaakorwo ũrĩite, nacio ngaatho ciaku nĩkoorĩra thi. **9** Ndũkaarie na mũndũ mukĩgũ, nĩgũkorwo we no anyararire ũũgĩ wa ciugo ciaku. **10** Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka, kana ũhatike mĩhaka ya miũgũda ya cijana cia ngoriai, **11** tondũ Mũgitĩri wacio nĩ arĩ na hinya; nĩakamacĩrĩria agũũkĩrĩre. **12** Ringĩrĩria ngoro yaku gũthĩkĩrĩria ũrutani, na matũ maku kũigua ciugo cia ũmenyo. **13** Ndũkanaage kũherithia mwana; ũngĩmũhũra na rūthanjũrĩ, ndangĩkia. **14** Mũhũũrage na rūthanju nĩguo ũhonokie muoyo wake kuuma kũrĩ gĩkũũ. **(Sheol h7585)** **15** Mũrũ wakwa, ngoro yaku ũngĩgia na ũũgĩ-rĩ, hĩndĩ ūyo ngoro yakwa no ikene; **16** ngoro yakwa nĩgacanjamũka rĩa miromo yaku ikaarĩa maũndũ marĩa magĩrĩre. **17** Ndũkanareke ngoro yaku ũguire ehia ũiru, no hĩndĩ ciothe gĩtaga na kiyoo gĩa gwĩtigĩra Jehova. **18** Tondũ ti-itherũ wee ũri na kũĩrĩgĩro thuutha-inĩ, na kũĩrĩgĩro gĩaku gĩtagaathira. **19** Mũrũ wakwa, thĩkĩrĩria nĩgeetha ũgie na ũũgĩ, na ũge ngoro yaku njĩra-inĩ rĩa yagĩrĩre. **20** Ndũkegwatanie na andũ arĩa manyuuaga njoohi, kana arĩa makorokagĩra nyama, **21** nĩgũkorwo arĩu na andũ arĩa akoroku matũkaga athĩni, naguo ũgũũta ũtũmaga mũndũ ehumba matangari. **22** Thĩkagĩrĩria thoguo, we ũria wagũciarire, na ndũkanyarare maitũguo, o na aakorwo nĩ mũkũrũ. **23** Wĩgĩrĩre ũhoro ũria wa ma na ndũkanawendie; wĩgĩre na ũũgĩ, na ũtaaro, na ũtaũku. **24** Ithe wa mwana mũthingu arĩ gĩkeno kinene mũno; nake ũria ũri na mwana mũũgĩ nĩakenagio nĩwe. **25** Thoguo na maitũguo marocanjamũka nĩ ũndũ waku; mĩtũmia ũria wagũciarire arokena. **26** Mũrũ wakwa, heaga ngoro yaku, na ũreke maitho maku marũmagĩrĩre njĩra ciakwa, **27** nĩgũkorwo mũmaraya nĩ irima iriku, nake mĩtũmia mũtharia nĩ gĩthima gĩkunderu. **28** Oohagĩria andũ njĩra-inĩ o ta njangiri, na nĩatũmaga kuongerere andũ matarĩ ehokeku kĩrĩndĩ-inĩ. **29** Nũũ ũri na haaro? Nũũ ũri na kĩaha? Nũũ ũri hatikia-inĩ? Nũũ ũri na mateta? Nũũ ũgararĩtio hatarĩ gĩtũmi? Nũũ ũtunĩhĩtie maitho? **30** Nĩ arĩa matindaga marũmanĩrĩre na ndibeĩ, arĩa mathĩiaga magĩcamaga mbakũri cia ndibeĩ rĩa ndukanie. **31** Tiga kwĩrorera ndibeĩ rĩria ũtunihite, rĩria ũgũkenaga irĩ gĩkombe-nĩ, rĩria ikũmerũka wega! **32** Mũthia-inĩ ũruwanaga ta nyoka, igagũtheeca na thumu ta ndũria. **33** Maitho maku makooonaga maũndũ mageni, na meciirĩa maku meciirĩre maũndũ wa waganu. **34** ũgaaũka ta mũndũ ũkomete irĩa-inĩ rĩria inene gatagatĩ, o ta mũndũ ũkomete mũthia wa gĩtũgĩ kĩa macua. **35** Nĩũkoiga atĩrĩ, “Ngũthĩtwo, no ndinatihio! Nĩmahũura, no ndinaigua ũndũ! Ngokira-rĩ, nĩguo ngacarie ingĩ ya kũnyua?”

24 Tiga kũigua andũ arĩa aaganu ũiru, na ndũkanerĩrĩrie thĩritũ yao, **2** nĩgũkorwo ngoro ciao ithugũndaga o haaro, na miromo yao yaragia ũhoro wa kũrehere andũ thiĩna. **3** Nyũmba yakagwo na ũũgĩ, naguo ũtaũku nĩguo ũtũmaga ũhaande; **4** ũmenyo nĩguo ũiyũragia tũnyũmba twayo, ũgatũiyũria na indo cia bata, na ũtonga mwega. **5** Mũndũ

mũũgĩ arĩ ũhoto mũnene, na mũndũ ũri ũmenyo niakĩragĩrĩria kũgia na hinya; **6** ũgĩthĩ mbaara-inĩ niũbatarĩtio nĩgũtaarwo, na nĩgeetha ũhootane niũbatarĩtio nĩ aheani kĩrĩa aingĩ. **7** ũũgĩ ũri igũrũ mũno, ndũngĩkinyĩrĩka nĩ mũndũ mukĩgũ; rĩria kwagomanwo kĩhingoo-inĩ, ndangĩona wa kuuga. **8** Mũndũ ũria ũthugũndaga ũũru-rĩ, andũ mamwĩtaga mungumania. **9** Mathugunda ma ũrimũ nĩ mehia, na mũnyũrĩria nĩ kindũ kĩrĩ magigi harĩ andũ. **10** ũngĩũka wa kũũrwo nĩ hinya hĩndĩ ya thiĩna, hinya waku kaĩ nĩ mũnini-ĩ. **11** Honokia arĩa maratwarĩrio gĩkũ-ĩni; gĩrĩrĩria arĩa maratũgũga merekeire gĩthĩnjĩro. **12** ũnguia atĩrĩ, “ũhoro ũcio tĩrĩaumenyete,” gĩthĩ ũria ũthimaga ngoro tiwe ũmenyaga? ũria ũrangagĩra muoyo waku-rĩ, gĩthĩ ndooĩ kana nĩguo? Gĩthĩ ndakaarĩha o mũndũ kũringana na ũria ekite? **13** Mũrũ wakwa, rĩa ũũkĩ, nĩgũkorwo nĩ mwega; ũũkĩ uumĩte magua-inĩ ũri mũrio ũkũcamu. **14** Nĩngĩ menya atĩ ũũgĩ ũri mũrio harĩ ngoro yaku; ũngĩgia naguo, nĩũkagĩa na kũĩrĩgĩro, na kũĩrĩgĩro gĩaku gĩtagaathira. **15** Ndũkanoohie mũndũ mũthingu njĩra-inĩ ũtharĩkĩre nyũmba yake ta mũitũ, ndũkanahithũkĩre gĩkaro gĩake; **16** nĩgũkorwo mũndũ mũthingu o na angĩgĩa maita mũgwanja, agũũaga o agĩũkagĩra, no andũ arĩa aaganu marũndagwo nĩ mũtino. **17** Hĩndĩ rĩa thiũ yaku yagũa-rĩ, ndũkanamĩkenereke; hĩndĩ rĩa yahingwo-rĩ, ndũkareke ngoro yaku ikene, **18** nĩguo Jehova ndakone ũndũ ũcio arakare, akĩhũndire marakara make kuuma kũrĩ thiũ iyo. **19** Ndũkanathĩniike ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa ooru, kana wĩrĩrĩrie kũhaanana na arĩa aaganu, **20** nĩgũkorwo mũndũ ũria mũũru ndarĩ na mwĩhoko wa thuutha-inĩ, na tawa wa ũria mwaganu nĩũkahorio. **21** Mũrũ wakwa, wĩtigĩre Jehova na wĩtigĩre mũthamaki, na ndũkagĩre na ngwatanĩro na andũ arĩa aremi, **22** nĩgũkorwo acio eerĩ no mamũrehĩthĩrie mwanangĩko wa narua, na nũũ ũngĩmenya nĩ mũtino irĩki mangĩrehe? **23** O na ici no thimo cia andũ arĩa oogĩ: Kwenda mwena ũmwe gũkĩra ũria ũngĩ ciira-inĩ ti ũndũ mwega: **24** ũria wothe wĩraga mũndũ ũria ũri na mahĩtia atĩrĩ, “Wee ndũrĩ na mahĩtia,” kĩrĩndĩ nĩgĩkamũruma, na athũũrwo nĩ ndũrĩrĩ. **25** No arĩa matuagĩra andũ arĩa aaganu ciira, nĩmakona wega, na magĩe na kĩrathimo kĩaega. **26** Icookio rĩa wĩhokeku nĩ ta kĩmumunyano kĩa miromo. **27** Rĩkĩria wĩra wa gĩtuo mwako na rija, na ũhaarĩrie mĩgũnda yaku; thuutha ũcio cooka wĩakĩre nyũmba. **28** Ndũkanarute ũira ũgĩrĩre mũndũ wa itũura riaku kĩgeenyoo, kana ũheeanie na miromo yaku. **29** Ndũkanoĩge atĩrĩ, “Ngũmwĩka o ta ũria anjĩkĩte; ngwĩrĩhĩria harĩ mũndũ ũcio kũringana na ũria eekire.” **30** Ndaahĩtũkĩre mũgũnda-inĩ wa kĩgũũta, ngĩhitũkĩra mũgũnda-inĩ wa mĩthabĩbũ wa mũndũ ũtooĩ gũkũũrana maũndũ; **31** na rĩrĩ, mĩguua yamerete kũndũ guothe, na mũgũnda ũkaiyũra riya, naruo rũthingo rwa mahiga rũkamomoka. **32** Nĩndacũũranirie na ngoro yakwa maũndũ macio ndonire, na ngĩrutũ ũndũ kuwana na ũria ndonire: **33** Mũtũgo wa gũkoma hanini, gũcoka toro hanini, gũkĩnĩja moko hanini ũhurũke; **34** naguo ũthĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, na wagi ũgũkorerere ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara.

25 Ici nĩ thimo ingĩ cia Solomoni, irĩa ciacookanĩrĩrio na ikĩndĩkwo nĩ andũ a Hezekia ũria warĩ mũthamaki wa Juda: **2** Kũhĩthĩrĩria ũndũ nĩ ũgocio wa Ngai; nakuo gũtũria ũndũ nĩkuo kũgocithagĩa athamaki. **3** O ta ũria igũrũ kũraiĩhite na igũrũ, nakuo thĩ gũkarika mũno-rĩ, ũguo noguo ngoro cia athamaki itangĩtũrĩka. **4** Theria betha ũthire gĩko, na nĩhẽgũtĩgara kindũ kĩa mũturi wa betha; **5** ehieria andũ arĩa aaganu harĩ mũthamaki, na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩgĩkũrũmio nĩ ũthingu. **6** Ndũgetũgĩrie harĩ mũthamaki, na ndũkerũgamie

gatagati ka anene; 7 kaba mūthamaki we mwene akwīre, “Ambata, ūike haha,” gūkira agiconorithie mbere ya mündü ūrī igweta. Ūndü ūrīa wonete na maitho-rī, 8 ndūkahīthe kūtūwara igooti-inī, tondū-rī, ūgeeka atīa marigīrīrio-inī, mündü wa itūūra rīaku angīkaaruata ūira agūconorithie? 9 Cīirai na mündü wa itūūra rīaku we mwene, nīguo ndūkoimie ndundu ya mündü ūcio ūngī nja, 10 kana ūiguuo nī mündü ūngī agūconore, ūtūūre na ngumo njūru itagagūthira. 11 Kiugo kīarītio hīndī ūrīa yagīrīre nī ta matunda ma thahabu marī thaani-inī ya betha. 12 Gīcūhī gīa gūtū gīa thahabu, kana ithaga rīa thahabu ūrīa therie, nī taguo ūrīithia rīa mündü mūngī rītārī gūtū-inī kwa mündü ūrīa ūiguaga. 13 Ta ūhehu wa tharunji hīndī ya magetha, no taguo mūtwarī ndūmīrīri mwīhokeku ahaana kūrī arīa mamūtūmaga; nīatūmaga ngoro cia anene ake ikene. 14 O ta ūrīa matu na rūhuho matarī mbura ihaana, no taguo mündü ahaana ūrīa ūrahaga ūrīa ekūheana iheo na ndaheane. 15 Ūkīrīrīria no ūguucīrīrie ūrīa waathanaga etikīre ūndū, naruo rūrīmī ruororo no ruune ihīndī. 16 Ūngīona ūūkī-rī, rīa o wa gūkūigana, ūngīrīa mūngī mūno nīgūtahika. 17 Nyīhīa gūthīiaga kwa mündü wa itūūra, ūngīthīī kaingī no anogio nīwe agūthūūre. 18 Mündü ūrīa ūheanaga ūira wa maheeni agokīrīria mündü wa itūūra, ahaana ta njūgūma, kana rūhū rīa njora, kana mūgū mūngī. 19 Kwīhoka mündü ūtarī mwīhokeku hīndī ya thīina, no ta kwīhoka igego itūiku, kana kūgūrū kūrathua. 20 Ūrīa ūinagīra mündü ūrī na ngoro ndītū nyīmbo, no ta mündü kwīruta nguo mūthenya wa heho, kana gūtīrīria thiki igata-inī. 21 Thū yaku ūngīkorwo ihūtīrī, mīhe irio irie; ūngīkorwo inyoottī-rī, mīhe maafī inyue. 22 Weka ūguo-rī, nīkūmūngīrīria makara ma mwaki mūtwe, nake Jehova nīagakūrīra. 23 O ta ūrīa rūhuho rwa gathigathini rūrehaga mbura, noguo rūrīmī rwa njuukū rūrehaga ūhoro wa marakara. 24 Nī kaba gūtūūra nyūmba-igūrū koine-inī, gūkīra gūtūūra nī nyūmba thīini na mūtūmia wa haaro. 25 O ta ūrīa maafī mahehu manyoatoraga mündü mūnyoootu, no taguo ūhoro mwega uumīte būrīri wa kūrāya wīkaga. 26 O ta gīthīma kīyūrīte ndaka, kana itherūkīro rīa maafī rīunjuge, ūguo nīguo mündü mūthīngu ahaanaga angīrekereria harī andū arīa aaganu. 27 Tī wega kūrīa ūūkī mūngī mūno, o na tī ūndü wa gūtūūra mündü gwīcarīria gītīto we mwene. 28 Mündü ūtangīhota gwatha ngoro yake atārī ta itūūra inene rīmomoku, na rītārī ta thīngu.

26 O ta ūrīa tharunji itaagīrīre kūgīa hīndī ya rīua, kana mbura kuura hīndī ya magetha-rī, noguo gītīto gītāgīrīre mündü mūkīgu. 2 Ta kanyoni-ka-nja gekūbatabata, kana thūngūrūrū ikūhīuka-hīuka, noguo kīrumi gītārī gītūmi gītārī ha kwīgwatīrīra. 3 Kīboko nī kīa mbarathi, matamu nī ma ndīgīri, na rūthanju nī rwa ciande cia andū arīa akīgu! 4 Ndūkanacookerie mündü mūkīgu kūrīngana na ūrīmū wake, ndūkae gūtūika take. 5 Cookeria mündü mūkīgu kūrīngana na ūrīmū wake, nīguo ndakeyone taarī mündü mūngī maitho-inī make. 6 Gūtūma ndūmīrīri na guoko kwa mündü mūkīgu-rī, nī ta gwītīnia magūrū, kana kūnyua haaro. 7 O ta magūrū ma gīthua ūrīa mathīiaga maniginīte, noguo thimo īhaana ikīario nī kanua ka mündü mūkīgu. 8 Kūhe mündü mūkīgu gītīto no ta kuoherera ihiga kīgūtha-inī. 9 Thimo ikīario nī kanua ka mündü mūkīgu nī ta mūgūga ūrī guoko-inī kwa mūrīu. 10 Mündü wandīkaga mündü mūkīgu kana mwīhītūkīri nī ta ūrīa ūikagīa mīguī o ro ūguo agatīhīa andū. 11 Mündü mūkīgu acookagīra ūrīmū wake o ta ūrīa ngui īcookagīrīra matahīko mayo. 12 Wanona mündü wīonaga arī

mūngī maitho-inī make? Mündü mūkīgu arī na kūrīgīrīro gūkīra mündü ūcio. 13 Kīgūūta kiugaga atārī, “Njīra-inī kūrī na mūrūūthi, mūrūūthi mūrīāni ūrorūūra njīra-inī cia itūūra!” 14 Ta ūrīa mūrango ūtīndaga ūkīgarūtīka ihocio-inī ciaguo, noguo kīgūūta gītīndaga gīkīgarūra gīkomete ūrīrī-inī wakīo. 15 Kīgūūta gūkagīa guoko gwakīo o thaani-inī; kīnogogio nīgūcooka gūkuoya gīgūkīnyīe kanua-inī. 16 Kīgūūta kīionaga kīrī kīngī maitho-inī makīo, gūkīra andū mūgwanja arīa macookagīa ūhoro na ūngī. 17 Mwīhītūkīri wītūonyagīa inegene-inī rītāmūkonī no ta mündü ūkūnyīita ngui matū. 18 Ta mūgūrūkī ūgūkīa icīngā cia mwaki, kana agakīa mīguī ya gīkuū, 19 no taguo mündü ahaana ūrīa ūheanaga mündü wa itūūra rīake, agacooka kūmwīra atārī, “Nī itherū nyuma narīo!” 20 Mwaki ūngīaga ngū no kūhōra ūhoraga; ngararī cīngīaga mūhuhu no gūthira ithiraga. 21 O ta ūrīa makara magwatagīa marīa mangī mwaki, na o ta ūrīa ngū ciakanagīa mwaki, noguo mündü mūngīti aakagīrīria haaro. 22 Ndeto cia mündü wa mūhuhu nī ta twenyū twega twa irio; tūmerūkaga tūgathīī mwīrī wa mündü o thīini biū. 23 Ta ūrīa indo cia rūmba inyorokogio ikahenia na igūrū, no taguo mīromo mīnyoroku ihumbagīra ngoro ūrī na ūūru. 24 Mündü wa rūmena aaragīa ūhīnga na mīromo yake, no thīini wa ngoro yake aiyūrītwo no maheeni. 25 O na gūtūika mīario yake nī ya gūkenania, ndūkanamwītīkie, nīgūkorwo ngoro yake īyūrīte maundū mūgwanja marī magīgī. 26 Rūmena rwake no rūhīthwo na maheeni, no waganu wake ūkaagūrio kīūngano-inī. 27 Mündü angīenja irima, nīwe ūkaagīa rīo; mündü angīgaragīa ihiga, rīkaagaraga rīmūcookerere. 28 Rūrīmī rwa maheeni nīkūmena rūmenete arīa rūtuuragīa, nako kanua ga kwīyendīthīrīria karehaga mwanangīko.

27 Tīga kwīrāha nī ūndü wa rūciū, nīgūkorwo ndūū kīrīa mūthenya ūngīrehe. 2 Reke mündü ūngī akūgaathīrīrie, no tī kanua gaku mwene; mündü ūngī nīakūgaathīrīrie, no tī mīromo yaku mwene. 3 Ihiga nī irītū na mūthanga nī mūrigo, no kūrakarīo nī mündü mūkīgu nī kūrītū gūkīra icīo cīerī. 4 Marakara matārī tha, namo martūrū moīnaga ta mūyūrō; no ūūru-rī, nūū ūngīhota kūwītīria? 5 Kaba kūrūthīo nī mündü ūtekūhīthīrīria ūndü gūkīra wendo mūhīthe. 6 Nguraro cia gūtīthīo nī mūrāta no cīihokwo, no imumunyanō nyingī cia mūgūthūūri tī cia kwīhokwo. 7 Mündü mūhūūnu athūūraga o na ūūkī, no mündü mūhūūtu, o na kīndū kīrūrū aīguaga kīrī mūrīo. 8 Mündü ūūrīte gwake mūcīi ahaana ta nyoni itiganīrie gītara kīayo. 9 Maguta manungī wega na ūbumba irehagīra ngoro ya mündü gīkeno, na noguo wega wa mūrāta wa mündü wīkaga akīmūhe ūtaaro wake wa ma. 10 Ndūkanateanīrie mūrāta waku kana mūrāta wa thoguo, na ndīgathīī kwa mūrū wa maitūguo rīrīa mūtīno wagūkora; nī kaba mündü wa itūūra ūcio ūrī hakuhī, gūkīra mūrū wa nyīna na mündü ūrī kūrāya. 11 Mūrū wakwa, tūika mündü mūngī, ūgīkenagīe ngoro yakwa; na nī hotage gūcookagīria mündü o wothe ūngīnyarara. 12 Mündü mūngī onagā ūgwatī ūgūtūka akehītha, no arīa matārī ūngī mathīiaga o na mbere, nāo magatōonyā thīina-inī. 13 Oya nguo ya mündü ūrīa ūrūgamagīrīra thīrī wa mündü wa kūngī; mīge īrūgamīrīre thīrī ūcio wa mündü-wa-nja wa kūngī. 14 Mündü angīrathīma mündü wa itūūra rīake rūcīnī tene anīrīre-rī, ūndü ūcio ūngītūika taarī kīrumi. 15 Mūtūmia wa haaro ahaanaine na maafī maratata mategūtīgīthīria hīndī ya mbura; 16 kūgerīa kūmūgīrīrīria nī ta kūgerīa kūgīrīrīria rūhuho, kana kūgerīa gūkūmbatīria maguta na guoko. 17 O ta ūrīa kīgera kīnooraga kīrīa kīngī, no taguo mündü ohīgagīa

urĩa ũngĩ. **18** Mũndũ urĩa ũrimagĩra mũkiyũ niakaaria maciaro maguo, na mũndũ urĩa ũtungataga mwathi wake niagatiĩo. **19** O ta urĩa mũndũ onaga ũthiũ wake maaĩ-inĩ, no taguo ngoro ya mũndũ yonanagia urĩa mũndũ atariĩ. **20** Gĩkuũ na Mwanangĩko itiiganagia, na o namo maitho ma mũndũ matiiganagia. **(Sheol h7585)** **21** Nyũngũ nĩ ya gũthererio betha, na kirugutĩro nĩ gĩa gũthererio thahabu, no mũndũ athimagwo na igweta rĩria agwetagwo narĩo. **22** O na ũngihũũrĩra mũndũ mũkiĩgu ndĩrĩ-inĩ, ũmũhũire na mũũthĩ ta ngano-rĩ, ndangiumwo nĩ ũrimũ wake. **23** Thũũrimaga mahiũ maku na kiyo, ũmenyagĩrĩre wega ndũũro ciaku; **24** nigũkorwo ũtonga ndũtũragwa nginya tene, o nayo thũmbĩ ti ya gũkiyĩria njarwa na njarwa. **25** Nyeki rĩria nyũmũ rĩria yatũgũtuo na nyeki njerũ ikunũkerĩ, nayo rĩria ya irĩma-inĩ yũnganio na iĩnkũio-rĩ, **26** hĩndĩ iyo tũgondu niũgaatũma ũgie na nguo, nacio mbũri itũme ũgie na gĩa kũgũra mũgũnda. **27** Niũkagĩa na irĩa rĩngĩ rĩa mbũri rĩa gũtũigana na rĩa kũnyuo nĩ andũ a nyũmba yaku, o na rĩa gũtũũria airĩtu aku a wĩra.

28 Andũ arĩa aaganu moraga o na gũtarĩ mũndũ ũramathĩngata, no arĩa athĩngu momagĩrĩria ta mũrũũthĩ. **2** Bũrũri ũngĩhĩa, niũgĩaga na aathani aingĩ, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku na akagĩa na ũmenyo niatũmaga bũrũri ũkindĩrie. **3** Mwathani urĩa ũhatagĩrĩria andũ arĩa athĩni ahaana ta mbura ya rũhuho rĩa itatigagia irio. **4** Andũ arĩa matirikagia watho magathagĩrĩria andũ arĩa aaganu, no arĩa marũmagia watho magianaga nao. **5** Andũ arĩa oorũ matiiguaga maũndũ ma kihooto, no arĩa marongoragia Jehova nĩmataũkagĩrwo nĩ mo biũ. **6** Nĩ kaba mũndũ mũthĩni urĩa ũthiiaa na mũthiire itarĩ ũcuuke, gũkĩra gĩtonga gĩthiiaa na mũthiire mũgiomu. **7** Mũndũ urĩa ũrũmagia watho nĩ mwana ũrĩ na gũkũũrana, no mwana urĩa ũthiiaa na thiritũ ya arĩa akoroku aconorithagia ithe. **8** Mũndũ urĩa ũngĩhagia ũtonga wake na ũndũ wa gũkombithia mbeeca na gwĩtia uumithio mũkĩru aũigagĩra mũndũ ũngĩ, ũria ũkaiguĩra athĩni tha. **9** Mũndũ urĩa ũregaga kũigua watho, o na mahoyoa make nĩ kĩndũ kĩrĩ magĩgi. **10** Mũndũ urĩa ũngĩhithiia andũ arĩa arũngĩrũru niũguo magere njĩra ya ũũru, akaagũa mũtego-inĩ wake we mwene, no urĩa ũtarĩ ũcuuke, wega niũguo ũgaatũka igai rĩake. **11** Mũndũ mũtongo no eyone taarĩ mũũgĩ maitho-inĩ make, no mũndũ mũthĩni urĩa ũũ gũkũũrana maũndũ amonaga o urĩa atariĩ. **12** Hĩndĩ rĩa arĩa athĩngu maatoorania, niũkũgiaga na ndũhiũ nene; no rĩria arĩa aaganu maatũũgĩra, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga. **13** Mũndũ urĩa ũhithaga mehia make ndagaacagĩra, no urĩa ũmoimbũraga na agatigana namo niũgaugĩrwo tha. **14** Kũrathimwo nĩ mũndũ urĩa wĩtagĩra Jehova hĩndĩ ciothe, no urĩa ũmagia ngoro yake niũgũga agũũaga thĩina-inĩ. **15** Mũndũ mwaganu agĩatha andũ matarĩ na ũhoti, nĩ ta mũrũũthi ũkũrarama, kana nduba igũticũka. **16** Mũnene ũtarĩ na ũtaũku niyahinyagĩrĩria andũ mũno, no mũndũ urĩa ũthũire uumithio ũtagĩrĩre niagakenera matukũ maingĩ ma muoyo wake. **17** Mũndũ mũritũhĩre nĩ thakame ya mũndũ ooragĩte, egũtũũra ehithaga nginya gũkua gwake; mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũteithĩrĩrie. **18** Mũndũ urĩa mũthiire yake itarĩ ũcuuke aikaraga arĩ mũgĩtĩre, no mũndũ urĩa ũthiiaa na njĩra cia waganu akaagũa o rĩmwe, hubu! **19** Mũndũ urĩa ũrimaga mũgũnda wake arĩkoragwo na irio nyingĩ, no urĩa ũhanyũkanagia na maũndũ hatarĩ arĩhũũnaga o thĩina. **20** Mũndũ mwĩhokeku arĩrathimagwo mũno, no urĩa wĩriragĩria kũhiũha gũtonga ndakaaga kũherithio. **21** Gũtũra mũndũ maũthĩ ti wega: no mũndũ no eke ũũru nĩ ũndũ wa kenyũ ka

irio. **22** Mũndũ mũkarĩ nĩriragĩria mũno gũtonga, na ndooĩ atĩ eteireirwo nĩ ũthĩni. **23** Mũndũ urĩa ũrũthiiaa ũngĩ niagatũka wa kwendwo niwe thuutha-inĩ, gũkĩra mũndũ wa rũrĩmĩ rwa kwiyendithĩrĩria. **24** Mũndũ urĩa ũtunyaga ithe kana nyina kĩndũ kĩa, agacooka akoiga atĩrĩ, “Ti ũũru ndeka,” ũcio marĩ rũmwe na urĩa wanangaga. **25** Mũndũ mũkoroku aarahũraga ngararĩ, no mũndũ wĩhokete Jehova niakagaacĩra. **26** Mũndũ urĩa wĩhokaga we mwene nĩ mũndũ mũkiĩgu, no urĩa ũthiiaa na njĩra cia ũũgĩ aikaraga arĩ mũgĩtĩre. **27** Mũndũ urĩa ũheaga athĩni ndarĩ kĩndũ akaaga, no mũndũ urĩa ũmahingagĩra maitho niarũrumagwo kaingĩ. **28** Rĩria andũ arĩa aaganu maatũka a gwathana, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga, no rĩria arĩa aaganu mathira, arĩa athĩngu niimatheeremaga.

29 Mũndũ urĩa ũkaraga omĩtie ngingo thuutha wa kũrũthio maita maingĩ, akaanangwo o rĩmwe, na aage kihonia. **2** Rĩria andũ arĩa athĩngu matheerema, andũ niimakenaga; no rĩria andũ arĩa aaganu maathana, andũ niũgaaya macaayaga. **3** Mũndũ urĩa wendete ũũgĩ atũũragia ithe na gikeno, no mũndũ urĩa ũceeraga na maraya niũgũtanga aitangaga ũtonga wake. **4** Mũthamaki ũrĩ matũũro ma kihooto aikaraga bũrũri ũrĩ mwĩkindĩru, no urĩa ũkorokagĩra mahaki nĩ kwananga awanangaga. **5** Mũndũ urĩa wiyendithagĩrĩria harĩ mũndũ wa itũũra rĩake na maheeni, nĩ wabu aambagĩra magũrũ make. **6** Mũndũ mwaganu ategagwo nĩ mehia make we mwene, no mũndũ mũthĩngu ainaga na agakena. **7** Andũ arĩa athĩngu niimamenyagĩrĩria kihooto kĩa arĩa athĩni, no arĩa aaganu matirũmbũyagia kihooto kĩa. **8** Anyũrũrania matũmagia itũũra inene rĩrĩmbũke ta mwaki, no andũ oogĩ niũkũniina maniinaa marakara. **9** Mũndũ mũũgĩ angĩthĩ igooti-inĩ na mũndũ mũkiũgu, mũndũ mũkiũgu arĩrĩmbũkaga nĩ marakara na akanyũrũrania, naguo thayũ ũkaaga. **10** Andũ arĩa maitaga thakame niimathũire mũndũ mwĩhokeku, no andũ arĩa arũngĩrũru macaragia urĩa mangĩtĩrĩria muoyo wake. **11** Mũndũ mũkiũgu aitũũragia marakara make mothe, no mũndũ mũũgĩ aikaraga amarĩgĩrĩrie, akahoora. **12** Mũndũ urĩa wathanaga angĩthĩkĩrĩria maheeni-rĩ, anene ake othe matũkaga andũ aaganu. **13** Mũndũ mũthĩni na mũndũ mũhinyanĩrĩria harĩ ũndũ ũmwe ũmahaanĩtie: Jehova niwe ũtũmaga maitho mao eerĩ moone. **14** Mũthamaki angĩtũra athĩni ciira na kihooto-rĩ, gĩtĩ giake kĩa ũnene gĩtũũragia kirũmĩte nginya tene. **15** Rũthanju na kũrũthio ciĩkagĩra mũndũ ũũgĩ, no mwana wa kũrekererio aconorithagia nyina. **16** Hĩndĩ rĩa andũ aaganu matheerema, noguo mehia matheeremaga, no andũ arĩa athĩngu niimakerorera igwa rĩa. **17** Herithagia mũrũguo, na niagatũma ũgie na thayũ; niagatũma ũgie na gikeno ngoro-inĩ. **18** Kũria gũtarĩ na ũguũrio, kĩrĩndĩ gĩticookaga kwĩrigĩrĩria; no gũkena nĩ mũndũ urĩa ũrũmagia watho. **19** Ndongata ndingĩhera nĩ kwarĩrio gũtheri; o na ingĩtaũkiro nĩ ũhoro ndingĩrũmbũyia. **20** Wanona mũndũ ũhiũhaga kwaria? Mũndũ mũkiũgu arĩa na kĩrĩgĩrĩro kũmũkĩra. **21** Mũndũ angiania ndungata yake kuuma wĩthĩ wayo, marĩgĩrĩrio-inĩ niĩkamũrehera kĩa. **22** Mũndũ wa marakara aarahũraga ngararĩ, nake mũndũ wa marũrũ agĩtaga na mehia maingĩ. **23** Mwĩtũio wa mũndũ niũmũnyiihagia, no mũndũ urĩa wa ngoro ya kwĩnyiihia niagatiĩo. **24** Mũndũ wa kũgia thiritũ na mũici nĩ muoyo wake mwene athũire; ehithiagio na ndangĩruta ũra. **25** Gwĩtũgĩra mũndũ gũtũkaga mũtego, no urĩa wĩhokaga Jehova aikaraga arĩ mũgĩtĩre. **26** Andũ aingĩ niimacaragia kũiguuo nĩ mũnene, no mũndũ oonaga kihooto kuuma kũrĩ Jehova. **27** Andũ arĩa athĩngu monaga andũ arĩa matarĩ ehokeku ta

kĩndũ kĩrĩ magigi; nao andũ arĩa aaganu moonaga andũ arĩa arũngĩrũru ta kĩndũ kĩrĩ magigi.

30 Ino nĩyo mĩario ya Aguri mũrũ wa Jake, na nĩ ndũmĩrĩri nditũ: Mũndũ ũcio eerire Ithieli, akĩra Ithieli na Ukali atĩrĩ: **2** "Nĩ ndĩ mũndũ mũrĩtu gũkĩra andũ arĩa angĩ; ndĩrĩ na ũtaũku ta wa mũndũ. **3** Ndiĩrutĩte kũgĩa na ũũgĩ, o na kana ngamenya ũrĩa Mũtheru. **4** Nũũ wanambata igũrũ na agacooka agaikũrũka gũkũ thĩ? Nũũ wanacookereria rũhuho ngundi-inĩ ciake? Maaĩ namo-rĩ, nũũ ũrĩ wamooohana na nguo yake ya igũrũ? Nũũ wahaandire mũrĩ ciothe cia thĩ? Etagwo atĩa, nake mũrĩũ etagwo atĩa? Akorwo nĩũũ-rĩ, ndũkĩnjĩre! **5** "Kiugo gĩothe kĩa Ngai gĩtirĩ mahĩtia; nĩwe ngo ya arĩa moragĩra harĩ we. **6** Ndũkanongerere ciugo ciake, ndakae gũkũrũthia wonekane ũrĩ wa maheeni. **7** "Nĩngũkũhooya maũndũ meerĩ, Wee Jehova; ndũkanarege kũhe mo mbere ya ngue: **8** Atĩrĩrĩ, njehereria maũndũ matarĩ ma ma, na ma maheeni, cindaihĩrĩre mũno; ningĩ ndũkaaha ũthĩni kana ũtonga, no ũuheage irio cia o mũthenya. **9** Ndikaagĩe na indo nyingĩ mũno, ngũkaane, njũũire atĩrĩ, 'Jehova nũũ? Kana thĩĩne mũno, njyie, na nĩ ũndũ ũcio ngĩmenererie rĩtwa rĩa Ngai wakwa. **10** "Ndũgacambie ndungata kũrĩ mũnene wayo, ndĩgagĩkũrume, nawe ũrĩhio ũũru ũcio. **11** "Nĩ kũrĩ andũ marumaga maithe mao o na matangĩrathima manyina mao; **12** kũrĩ andũ arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao, o rĩrĩa matathambĩto gĩko kĩa; **13** nĩ arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio, o arĩa maroraga andũ manyĩira; **14** nĩ arĩa magego mao mahaana ta hiũ cia njora, na ngambucu ciao ihaana ta tũhiũ twa gũtambuura arĩa athĩni, mahuke thĩ, na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ. **15** "Thambara ĩrĩ airĩtu eerĩ. Matitigithagĩra kuuga, "Tũhe! Tũhe! " "Kũrĩ indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga, o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ ingiuga, "Nindaigania!" **16** Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata, na thĩ tondu ndĩrĩ hĩndĩ ĩganagia maaĩ, na mwaki tondu ndũrĩ hĩndĩ uugaga, "Nindaigania!" (Sheol h7585) **17** "Riitho rĩa mũndũ ũrĩa ũnyũrũragia ithe, na akarurũka kũiguuga nyina, rĩgaakũrwo nĩ mahuru ma kĩanda-inĩ, na rĩkaarĩio nĩ nderi. **18** "Kũrĩ maũndũ matatu mangegagia mũno makĩria, o na nĩ mana marĩa nĩ itakuĩkagĩrwo nĩmo: **19** namo nĩ mũthĩire wa nderi rĩera-inĩ, na mũthĩire wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga, na mũthĩire wa marĩkabu ĩrĩ irĩa-inĩ gatagatĩ, na mũthĩire wa mũndũ makĩendana na mũĩrĩtu. **20** "Ūyũ nĩguo mũthĩire wa mũndũ-wa-nja mũtharia: Arĩaga na akehuena mĩromo, akoiga atĩrĩ, 'Ndĩrĩ ũndũ mũũru njĩkite.' **21** "Kũrĩ maũndũ matatu matũmaga thĩ ĩthingithe, o na nĩ mana itangĩtiiria: **22** namo nĩ ndungata ĩtuĩkite mũthamaki, na mũndũ mũkĩgu ahũũnĩte irio, **23** na mũndũ-wa-nja ũtangĩendeka ahĩkite, na ndungata ya mũĩrĩtu ĩtuĩkite mũtumia wa mũthuari wa mũmĩathi. **24** "Nĩ kũrĩ nyamũ inya nĩni gũkũ thĩ, no nĩ njũgĩ mũno: **25** Thigĩrĩrĩ-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya, no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya rĩũa; **26** ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti, no nĩciĩthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga; **27** ngĩgĩ itirĩ mũthamaki wacio, no nĩitwaranaga hamwe ĩrĩ mbũtũ; **28** njagathi no ĩnyĩtwo na rũhĩ, no ĩtũthraga thĩnĩ wa nyũmba cia athamaki. **29** "Kũrĩ indo ithatũ ĩrĩ mũkĩnyũkĩrie mũgaacĩru, o na nĩ inya ngaacĩru rĩrĩa igũthĩ: **30** nĩ mũrũũthi, arĩ guo ũrĩ hinya mũno gatagatĩ ka nyamũ irĩa ingĩ ciothe, na ndũngieherera nyamũ ĩrĩkũ kana ĩrĩkũ njĩra; **31** nĩ njamba ya ngũkũ ĩrĩa ĩkĩnyũkĩria na nguthi, na thenge, na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbũtũ ciake cia ita. **32** "Angĩkorwo nĩwĩtuĩte mũndũ mũkĩgu, na ũgetũũgĩria, kana ũkorwo nĩũthugundite gwĩka ũũru-rĩ, humbĩra kanua gaku na rũhĩ! **33** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa irĩa

rĩthũcagwo, rĩkoima thiagĩ, na o ta ũrĩa ĩniũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ, ũguo noguo gũthogotha marakara kũrehaga ngũũ."

31 Ino nĩyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩrĩa aarutirwo nĩ nyina: **2** "Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa, ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mũhĩtwa yakwa, **3** atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja, kana ũhe ũhoti waku acio manangaga athamaki. **4** "Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matiangĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei, ti mũtugo wa athamaki kũnyua ndibei, anene matiangĩrĩrwo nĩ kwĩrĩrĩria njoohi, **5** nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ũrĩa watho uugaga, nao magithie arĩa othe ahĩnyĩrĩre kĩhootho kĩa. **6** Heaga arĩa marathira njoohi, na ndibei kũrĩ arĩa marĩ na ruo rĩnene rwa ngoro; **7** reke manye mariganĩrwo nĩ ũthĩni wao, na matige gũcoka kũrĩrikana kĩa kĩa. **8** "Arĩrĩria arĩa matangĩhota kwĩyarĩrĩa, warĩrĩre kĩhootho kĩa arĩa othe anyamaarĩku. **9** Maarĩrĩre, na ũmatũire ciira na kĩhootho; rũrĩra kĩhootho kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari." **10** Mũtumia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ? Nĩgũkorwo thogora wake nũĩkĩrite mũno ũrĩa wa ruru irĩa ndune. **11** Mũthuari wake nĩamwĩhokete biũ, na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga. **12** Mũtumia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake, no maũndũ mega ekaga mũthuurĩwe, na ndangĩmwĩka ũũru. **13** Ethaga guoya wa ng'ondũ na ndigi cia ũguta, agacĩrutĩra wĩra na kĩyo, na moko make. **14** Ahaana ta marĩkuba cia wonjoria, tondu athũgũragia irio ciake kuuma kũrya. **15** Okĩraa rĩcĩnĩ kũrĩ o na nduma; akahe andũ a nyũmba yake irio, na akagaĩra ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao. **16** Ecũũranagia ũhoro wa mũgũnda mũna, akaũgũra; kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mũthabĩbũ. **17** Ehotogagĩra wĩra wake erutanĩire; moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra. **18** Nĩatigagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio, naguo tawa wake ũraaraga ũgiakana. **19** Anyĩtaga mũtĩ wa kuogotha ndigi na guoko, nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyĩtĩrĩra na ciara ciake. **20** Nĩataanahagĩra andũ arĩa athĩni, nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make. **21** Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnĩna andũ a nyũmba yake; nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangĩ mũtune. **22** Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake; nake ehumbaga nguo cia gatani ĩrĩa njega, na cia rangĩ wa ndathi. **23** Mũthuari wake nĩaheagwo gĩtĩio kihingo-inĩ gĩa ĩtũũra inene, harĩa aikaraga marĩ na athuari a bũrũri. **24** Mũtumia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia, na agatwaragĩra onjoria mĩcibi. **25** Hinya na ũtũku nĩcio nguo irĩa ehumbaga; nĩakenaga ategwĩtĩgĩra matukũ marĩa magooka. **26** Aragagia ciugo cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũrutanaga maũndũ ma ũtugi. **27** Nĩarũmbũyagia maũndũ ma nyũmba yake, na ndarĩaga irio atanogĩre. **28** Ciana ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo; o nake mũthuari wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ: **29** "Andũ-a-nja angĩ manatuũka ngatha, no wee nĩũmakĩrite othe." **30** Ngoga nĩ cia kũheenanĩa, naguo ũthaka nĩ wa tũhũ; no mũtumia ũrĩa mwĩtĩgĩrĩ Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio. **31** Mũrĩhe mĩcaara wa wĩra ũrĩa arutĩte, naguo wĩra wake ũrekwũ ũmũgaathĩrĩre kihingo-inĩ gĩa ĩtũũra rĩria inene.

Kohelethu

1 Ici n̄cio ciugo cia Mūrutani, mūrū wa Daudi, ūria warī mūthamaki kūu Jerusalemu: **2** “Maūndū mothe nī ma tūhū! Ī nī ma tūhū!” Ūguo n̄guo Mūrutani ekuuga. “Titherū nī ma tūhū mūtheri! Maūndū mothe nī ma tūhū.” **3** Mūndū-rī, nī uumithio ūrikū onaga harī wīra ūria wothē arutaga gūkū thī kwaraga riūa? **4** Rūciaro rūmwe rwathirārī, nī rūngī rūūkaga, no rīrī, thī itūūruga o ho nginya tene na tene. **5** Riūa rīrathaga na rīgathūa, ningī rīgacooka na ihenya kūrīa rīrathagīra. **6** Rūhuho rūhurutanaga rwerekeire mwena wa gūthini, na rūgacooka rūkeerekerā mwena wa gathigathini; rūthiiga o rūgīthiūrūrūkaga rūtēgūtīgīthiia, o rūgīcookaga n̄jira-inī yaru. **7** Njūūi ciothe ciitagīrīra iriā-inī, no rīrī, iria rīrīrī hīndī rīiyūruga. O kūu njūūi ciuamaga, nokuo icookaga. **8** Maūndū mothe marehanagīra mīnoga irīa itangīgweteka. Riitho rīrīrī hīndī rīiganagia kuona, o na kana gūtū gūkaigania kūigua. **9** Maūndū marīa maanakorwo kuo no mo macookaga gūkorwo kuo rīngī, naguo ūndū ūria waneekwo noguo ūcookaga ūgeekwo rīngī; gūtīrī ūndū ūtarī woneka gūkū thī kwaraga riūa. **10** Hīhi nī harī ūndū mūndū anguuga atīrī: “Ta rora! Ūyū nī ūndū ūtarī wonekana?” Ūndū ūcio warī kuo hīndī ndaaya hītūku; warī kuo tūtārī twaciārwō. **11** Andū arīa maarī kuo tene matīrīrīkanagwo, na o na arīa matārī maraciārwō matīkaarīrīkanawo nī arīa magaciārwō thuutha wao. **12** Nī Mūrutani-rī, ndaarī mūthamaki wathamakagīra Isiraēli kūu Jerusalemu. **13** Nīnderutīre na kīyo kwīruta, na gūtūria na ūgī maūndū mothe marīa mekagwo gūkū thī. Kai Ngai nīakuithītie andū mūrigo mūrītū-ī! **14** Nīndīoneire maūndū marīa mothe mekagwo gūkū thī kwaraga riūa; maūndū mothe no ma tūhū, na ūguo no ta gūteng’eria rūhuho. **15** Kīndū kīrīa kīogomu gītīngīrūngīka; nakīo kīrīa gītārī ho gītīngītarwo. **16** Na nī ngūciirīa, ngiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ndi mīkūrū na ngagīa na ūgī mūingī gūkīra andū arīa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nīmenyete maūndū maingī makonī ūnyē na ūmenyo.” **17** Ningī nīnderutīre na ngoro yakwa kūmenya ūhoro wa ūgī, o na kūmenya ūhoro wa ūgūrūki na wa ūrimū, no ngīmenya atī ūhoro ūcio, o naguo, no ta gūteng’eria rūhuho. **18** Nīgūkorwo o ūria ūgī waingīha, noguo ihooru rīngīhite; na ūria ūmenyo waingīha, noguo kīeha kīingīhite.

2 Ndeirīre na ngoro yakwa atīrī, “Atīrīrī, ūka rīu, nīngūkūgerīa na ikeno nīgeetha nyone nī ūndū ūrikū mwega.” No rīrī, o naguo ūndū ūcio warī o wa tūhū. **2** Ningī ngiuga atīrī, “Mītheko o nayo nī ūrimū. Naguo ūhoro wa gwīkenia-rī, ngīyūrīa nī wa bata ūrikū?” **3** Ndaagerīre ūria ingīkenia mwīrī wakwa na ndībei, o ndongoretīo nī ngoro yakwa na ūgī, ngīhīmbīrīa ūkīgu, ngīenda kūmenya nī ūndū ūrikū andū maagīrīrwo nī gwīka gūkū thī matukū-inī o macīo manīni ma muoyo wao. **4** Nīndarutīre mawīra manene: Ngīyakīra nyūmba, na ngīhaandīra mīgūnda ya mīthabībū. **5** Nīndathondekīre mīgūnda na kūndū gwa kūhurūkwo, na ngīhaanda mīti ya mīthēmba yothe ya matunda kuo. **6** Ngīcookā ngīhingīrīra tūrīa twa maatī twa kuunīthagīra maatī kūrīa mīti iyo yakūrāgīra. **7** Ningī ngīgūra ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na nī ndaarī na ngombo ingī irīa ciaciārīrwo gwakwa mūci. O na nī ndaarī na ndūuru nyingī cia mbūrī na cia ng’ombe gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. **8** Nīndacookanīrīre betha na thahabu, na indo cia bata irīa cia athamaki o na cia mabūrīrī. Ningī ngīgīa na aini a arūme na a andū-a-nja, o

na thuriya nyingī mūno: maūndū marīa makenagia ngoro ya mūndū. **9** Nī ūndū ūcio ngīnēnēha na ngītonga mūno gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. Thīnī wa maūndū macīo mothe-rī, ūgī wakwa ndaarī o naguo. **10** Naguo ūndū o wothē ūria maitho makwa meriragīra ndierigagīrīra kūwīka; o na ningī ngoro yakwa ndiamīrīgīrīre gīkeno o na kīrikū. Nīgūkorwo ngoro yakwa nīyakagīra mawīra makwa mothe, naguo ūndū ūcio nīguo warī irīhī rīa wīra wakwa wothē. **11** No rīrīa ndaarorīre mawīra marīa mothe ndaarutīte na moko makwa, o na ūria ndetungumanītie ngīmaruta, ngīona atī maūndū mothe nī ma tūhū, no ta gūteng’eria rūhuho; gūtīrī kīndū mūndū angīgūna nakīo gūkū thī. **12** Ningī ngīcookā ngīhīgūra nīguo ndīcūūrānīe ūhoro wa ūgī, o na wa ūgūrūki, na wa ūkīgu. Atīrīrī, nī atīa ūngī mūthamaki ūria ūcookagio ithenya rīa ūria ūngī angīka ūteekitwo? **13** Hīndī iyo ngīkīona atī ūgī nī mwega gūkīra ūkīgu, o na ūria ūtherī ūrī mwega gūkīra nduma. **14** Mūndū ūria mūingī nionaga kūrīa arathī, no mūndū mūkīgu athīagīra nduma-inī; no ngīcookā ngīmenya atī o eerī makoragwo nī ūndū o ro ūmwe. **15** Hīndī iyo ngīkiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ūndū ūria ūkoraga mūndū mūkīgu o na nī no ūkaangora. Ūgī wakwa-rī, ūkīng’umīte na kī?” Ngīkiuga atīrī na ngoro yakwa, “Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū.” **16** Nīgūkorwo mūndū ūria mūingī, o ta mūndū ūria mūkīgu, ndagatūra arīrīkanagwo; nīgūkorwo matukū-inī marīa magooka o eerī nīmakarīganīra. Hī, mūndū ūria mūingī akuuga o ta mūndū ūria mūkīgu! **17** Nī ūndū ūcio ngīthūra gūtūra muoyo, tondu ūria ūrutagwo gūkū thī kwaraga riūa warī wa kūnjigūthīa kīeha. Wothē warī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. **18** Ngīgīthūra maūndū mothe marīa ndenogētie namo gūkū thī kwaraga riūa, tondu no ngīnya ngaamatīgīra ūria ūgooka thuutha wakwa. **19** Ningī nūū ūūi kana ūcio ūgooka ithenya rīakwa agaakorwo arī mūndū mūingī kana arī mūndū mūkīgu? No rīrī, nīwe ūkaarīgāmīrīra wīra ūria ndaanetungumanīa naguo ngītūmagīra ūgī wakwa gūkū thī kwaraga riūa. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū. **20** Nī ūndū ūcio ngoro yakwa ikīambīrīra kūrīrwo nī hīnya nī ūndū wa wīra wakwa wothē wa mīnoga ūria ndaarutaga gūkū thī kwaraga riūa. **21** Tondu mūndū no arute wīra wake na ūgī, na ūmenyo, na kūhīgīra maūndū, no rīrī, no ngīnya acooke atīge kīrīa gīothe agīta nakīo kūrī mūndū ūngī ūtakinogēire. Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū, na nī mūtīno mūnēne. **22** Mūndū-rī, nī uumithio ūrikū oonaga harī wīra ūria wothē arutaga, na mīnoga, na gwītungumanīa kūrīa anetungumanīa nakuo gūkū thī kwaraga riūa? **23** Nīgūkorwo matukū make mothe, wīra wake nī wa ruo na kīeha; o na ūtukū, meciirīa make matīhurūkaga. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū. **24** Mūndū-rī, ndarī ūndū ūngī mwega angīka ūkīrīte kūrīa na kūnyua, na gūkenera wīra wake. Ūndū ūyū o naguo ngīona atī uumīte guoko-inī kwa Ngai, **25** nī ūndū-rī, nūū ūngīhota kūrīa kana gūkena Ngai atarī ho? **26** Ngai aheaga mūndū ūria ūmūkenagia maūndū ma ūgī, na ūmenyo, na gīkeno, no mūndū ūria mwīhia akamūhe wīra wa gūcookanīrīra na kūwīgīra ūtonga, nīguo acooke aūnganīre kūrī mūndū ūria ūmūkenagia. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

3 Atīrīrī, o ūndū nī ūrī ihīnda rīaguo, na o ūndū o wothē wīkagwo gūkū thī nī ūrī mahīnda maguo: **2** kūrī hīndī ya gūciārwō na hīndī ya gūkua, hīndī ya kūhaanda na hīndī ya kūmunya kīrīa kīhaande, **3** hīndī ya kūūruga na hīndī ya kūhonia, hīndī ya gūtharīa na hīndī ya gwaka, **4** hīndī ya kūrīra na hīndī ya gūtheka, hīndī ya gūcakaya na hīndī ya kūina, **5**

hindi ya kühurunjia mahiga na hindi ya kumacookaniririra, hindi ya kühimbiria na hindi ya kwaga kühimbiria, 6 hindi ya gúcaria na hindi ya kúurirwo ní indo, hindi ya kúiga, na hindi ya gúte, 7 hindi ya gútembúra na hindi ya gútuma, hindi ya gúkira na hindi ya kwaria, 8 hindi ya kwenda na hindi ya gúthúura, hindi ya mbaara na hindi ya thayú. 9 Múrutu wa wira-rí, ní uumithio úrikú oonaga harí gwitungumania gwake? 10 Ninyonete mathiina maría Ngai aheete andú níguo mathiínikage ní mo. 11 Ngai oombire kindú o gúothe kirí gthaka hindi yakío. Ningí níekíríte úhoro wa tene na tene ngoro-iní cia andú; no andú matingihota kúmenya wira úria Ngai arutíte kuuma kiambiriria nginya kirikíríro. 12 Nínjũũ atí gútirí undú úngí mwega andú mangíka úkiríte gúkena na gwika maúndú mega ríría ríothe megítúura muoyo. 13 O na ningí ngamenya atí mündú o wothé angíría na anyue, na akenere gwitungumania gwake, kíu ní kíeho kuuma kúri Ngai. 14 Nínjũũ atí undú úria wothé Ngai ekaga ní wagítúura nginya tene; ndúngongerereka kana únyihanyiihe. Ngai awikaga nígeetha andú mamwítigagíre. 15 Úria gútarí ríu noguo gwatarí tene, na úria gúgaatúka thuutha-iní noguo gwatarí mbere íyo; nake Ngai acaragia atí undú úria wahítúkire úcooke o ro ho. 16 O na ningí ngíona undú úngí gúkú thí kwaraga ríua: Handú haría haatuaagírwo ciira-rí, waganu warí ho, na ho handú haría ha kíhooto-rí, waganu warí ho. 17 Ngíra atírí na ngoro yakwa, “Ngai níwe úgaacirithia andú aría athingu na aría aaganu, tondú nígúgakorwo ihinda ría o undú o wothé wikagwo gúkú thí, o na ihinda ría wira o wothé.” 18 Ningí ngíciiria atírí, “Ha úhoro wa andú-rí, Ngai amageragia nígeetha mone atí mahaana o ta nyamú. 19 Maúndú maría makoraga mündú no mo makoraga nyamú; mündú na nyamú makoragwo ní undú o ro úmwe: O ta úria mündú akuuaga, noguo nyamú íkuaga. Míhúmú ya mündú na nyamú no ímwe; mündú ndarí handú akíríte nyamú. Undú o wothé ní wa túhu. 20 Mündú na nyamú mathiiga o kúndú kúmwe; othe moimíte tíriri-iní, na othe macookaga o tíriri-iní. 21 Núú úúú kana hihi roho wa mündú wambataga na igúrí, naguo roho wa nyamú úgaikúrúka na thí?” 22 Ní undú úcio ngíona atí hatírí undú mwega harí mündú úkiríte gúkenera wira wake, tondú ríu níroho igai ríake. Ní undú-rí, núú úngímúcookia ríngí níguo one úria gúgeekika thuutha wake?

4 Ningí nindarorire na ngíona kühinyaniririra kúria gwaithiiga na mbere gúkú thí kwaraga ríua: Ngíona maithori ma aría ahinyíríre, na matírí na mündú wa kúmahooreria; aría maamahinyagíríria níó maarí na úhoti, no acio maahinyagírírio matiarí na mündú wa kúmahooreria. 2 Tondú úcio ngiuga atí andú aría akuú, o acio maríkítie gúkuu, nímakenaga gúkíra aría marí muoyo, o acio marí muoyo o na ríu. 3 No rírí, mündú úria mwega gúkíra acio eerí ní úria útarí múciare, o úcio útoneete úuru úria wíkwagwo gúkú thí kwaraga ríua. 4 Ningí ngíona atí wira wothé na maúndú maría mündú agíaga namo moimanaga na mündú kúiguúra mündú wa itúúra ríake úuru. Undú úcio o naguo no wa túhu, o ta gúteng'eria rúhuho. 5 Mündú múkíigu enyiitanagíría moko, akeyananga we mwene. 6 Ní kaba mündú akorwo na kindú kíniini na akorwo na úhooreri, gúkíra gwitungumania agíe na indo nyingí, na gúteng'eria rúhuho. 7 Ningí ngíona undú wa túhu gúkú thí kwaraga ríua: 8 Kwari na mündú watúúraga arí wíki; ndaarí na múriú kana múrú wa nyina. No rírí, aatúúraga etungumanagia, no maitho make matiaiganagwo ní útonga. Eyúririe atírí, “Núú úratúma nditungumanie úú, na noge, na ní kíí kiratúma ndíiime ikeno?”

Undú úcio o naguo ní wa túhu, no wira wa gúthíinika! 9 Ní kaba andú eerí gúkíra úmwe, tondú nímoonaga uumithio mwega wa wira wao: 10 Úmwe angígúia thí-rí, múratawe no amuo. No rírí, mündú angígúia thí na ndarí na wa kúmuoya-rí, kai úcio ní wa kúiguírwo tha-í! 11 Ningí-rí, andú eerí mangikoma hamwe nímaiguithanagia úrugarí. No rírí, mündú angíhota kúigua úrugarí atía arí o wíki? 12 Mündú úmwe no akíro hinya, no andú eerí no mahote kwígítíra. Múhíndo múrame na ndigi ithatú ndúngítúika narua. 13 Ní kaba mündú mwíthí múthiini no ní múúgi, gúkíra múthamaki múkúru no ní múkíigu, úria útangitaarika. 14 Mündú mwíthí úcio no akorwo oimíte njeera agatuu múthamaki, kana akorwo aaciirarwo arí múthiini o kúú úthamaki-iní wake. 15 Ngíkíona atí andú aría othe matúúraga na magathiiagíra gúkú thí kwaraga ríua maarúmiríre mwanake úcio múthiini, o úcio wacookire ithenya ría múthamaki. 16 Andú aría othe maathagwo níwe matingítarika. No rírí, andú aría mookire thuutha wake matianeríro ní úcio wacookire ithenya ría múthamaki. Undú úyú o naguo ní wa túhu, o ta gúteng'eria rúhuho.

5 Atírí, ceemaga úgítoonya nyúmba ya Ngai. Gúkühíríria na kúigua ndeto ciake ní kwega gúkíra igongona ríría rírutagwo ní andú aría akíigu, tondú matimenyaga ní úuru mareeka. 2 Tíga kúhiúha kwaria útambete gwíciiria, ndúgetíkíre ngoro yaku ihíuhe kwaria undú mbere ya Ngai. Ngai arí igúru, nawe úri gúkú thí, ní undú úcio nyiihagia ciugo ciaku. 3 O ta úria míhang' o míingí ítúмага mündú aroote-rí, úguo no taguo mündú múkíigu aingíhagia míario. 4 Hindi ríra wehíta mwíhitwa harí Ngai, ndúkanahúthíríre kúühingia. Ní undú we ndakenagio ní andú akíigu; hingagia mwíhitwa waku. 5 Ní kaba kwaga kwíhíta, gúkíra kwíhíta na kwaga kúhingia mwíhitwa. 6 Ndúkareke kanua gaku gatúme wíhie. Ndúkanogíre mbere ya mútúmwo wa hekarú atírí, “Mwíhitwa wakwa ndehítire na mahítia.” Ní kíí kíngítúma úrakarie Ngai na uuge waku, nake athúkie wira wa moko maku? 7 Irooto nyingí na ciugo nyingí ní cia túhu. Ní undú úcio íkaraga wítígírite Ngai. 8 Úngíkooona múthiini akíhinyíríro, na akaagíthio ciira wa ma na kíhooto búrúri-iní, ndúkanamakio ní maúndú macio; nígúkorwo múnene úmwe aroragwo ní múnene úngi, na igúru wa acio eerí ní harí angí anene kúmakíra. 9 Uumithio wa búrúri ní wa andú othe; o na múthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma mígúnda-iní. 10 Mündú úria wothé wendeete mbeeca ndarí hindi aciiganagia; nake úria wothé wendeete útonga ndaiganagwo ní kíria oonaga. Undú úyú o naguo no wa túhu. 11 O úria indo íkaragíríria kuongerereka, noguo aría macíríaga mongerereka. Mwene cio aguníkaga nakí, tíga o gúciírorera na maitho? 12 Toro wa mündú úria úrutaga wira ní mwega, o na angíría irio níni kana nyingí, no úingí wa indo cia gítonga ndúrekaga kíone toro. 13 Ninyonete undú múuru na wa kíeha gúkú thí kwaraga ríua: útonga úria mündú eigagíra úkaya kúmúthúkia we mwene, 14 kana útonga úria úthiraga na njira ya mútino, atí angígaaiciara kahí, gatírí kindú kangígaya. 15 Mündú oimaga nda ya nyina arí njaga, na o úguo okaga, noguo athiiga. Ndarí kindú o nakí kiumaníte na wira wake agaakuu na moko make. 16 Undú úyú o naguo ní múuru, na wa kíeha: Atí o úria mündú okaga, noguo athiiga, nake-rí, ní undú úrikú egunaga naguo, kuona atí enogagíría o rúhuho? 17 Matukú-iní make mothe aríagíra nduma-iní, arí na gútangíka kúnene, na kúhinyírírika, o na marakara. 18 Ngícooka ngímenya atí ní wega na ní kwagíríre mündú aríage na anyuuge, na akenagíre gwitungumania gwake

arī gūkū thī kwaraga riūa matukū-inī manini ma gūtūūra muoyo marīa aheetwo nī Ngai, tondu rīu nīrio igai riake. **19** Na ningī-rī, mūdū o wothē angīho utonga na indo nī Ngai, na amūhotithie gūcikenera, nake aamūkire igai riake na akenio nī wīra wake-rī, kīu nī kīho aheetwo nī Ngai. **20** Ti kaingī mūdū ūcio ataranagia ūhoro wa matukū ma muoyo wake, tondu Ngai nīamūkārāgia arī na gīkeno ngoro-inī.

6 Na rīrī, nīnyonete ūndū ūngī mūūru gūkū thī kwaraga riūa, naguo nīūrītūhagīra andū mūno: **2** Naguo nī atī Ngai aheaga mūdū ūtonga, na indo, o na gītīō, agakoragwo na kindū o kīrīa gīothe ngoro yake īngīrīrīra, no rīrī, Ngai akaaga kūmūhotithia gūcikenera, no mūdū ūngī mūgeni nīwe ūcikenagīra handū hake. Ūndū ūyū nī wa tūhū, na nī ūndū mūūru na wa kīeha. **3** Mūdū no agē cīana igana rīmwe na atūūre mīaka mīingī; no rīrī, o na angītūūra ihinda irāya atīa, angīkorwo ndangīkenera ūgaacīru wake na aage gūthikwo wega-rī, nguuga atīrī, mūdū ūcio akīrītwo nī kīhuno. **4** Kīhuno kīu gūūkaga kīrī tūhū, na gīgāthī nduma-inī, na rīitwa riākio rīkahumbīrwo nī nduma o ro ūyo. **5** O na gūtūūka gītīonire riūa kana gīkīmenya ūndū o na ūrīkū-rī, nīkīgīaga na ūhurūko gūkīra mūdū ūcio: **6** Īrī, ti-itherū o na angītūūra mīaka ngiri īmwe maita meeri, na aage gūkenera ūgaacīru wake. Gīthī othe matīgīthiiga o handū hamwe? **7** Mūdū arutaga wīra wothē na kīyo nīguo aiyūrie kanua gake, no gītīrī hīndī ngoro yake īganāgia. **8** Mūdū mūūgī-rī, akīrīte mūdū mūkīūgo na kī? Nake mūdū mūthīnī ūrīa ūmenyete gūkarānia na andū arīa angī-rī, egunaga na kī? **9** Nī kaba kīrīa maito marona, gūkīra kwangangīo nī merīrīra. Ūndū ūyū o naguo nī wa tūhū, o ta gūteng'eria rūhuho. **10** Kīndū gīothe kīanakorwo kuo kīaheirwo rīitwa, nake mūdū nīamenyekete ūrīa atarī; gūtīrī mūdū ūngihota gūkarānia na ūrīa ūrī hīna kūmūkīra. **11** O ūrīa ciugo irāingīha, noguo itūūkaga cia tūhū, naguo ūndū ūcio ūgunaga mūdū na kī? **12** Nī ūndū-rī, nūū ūngīmenya maūdū marīa magīrīre mūdū mūtūūrīre-inī wake, matukū mothe ma muoyo wake manini na ma tūhū marīa ainianga magathira o ta kīrīru? Nūū ūngīmwīra ūrīa gūkaahaana gūkū thī kwaraga riūa aarīka kwehera?

7 Nī kaba rīitwa rīega gūkīra maguta marīa manungī wega, na mūthenya wa gūkua gūkīra mūthenya wa gūciarwo. **2** Nī kaba gūthīi nyūmba īrī na macakaya gūkīra gūthīi nyūmba īrī na ndīa, nīgūkorwo gīkūū nīkīo mūthīa wa andū othe; nao andū arīa marī muoyo nīmākīge ūndū ūcio ngoro-inī ciao. **3** Nī kaba kīeha gūkīra mītheko, tondu gūtūka gītīithi nīgūtūmaga ngoro yagīre. **4** Ngoro cia andū arīa oogī irūmbūyāgia nyūmba īrī na macakaya, no ngoro cia andū arīa akīūgo irūmbūyāgia nyūmba īrī na ikeno. **5** Nī kaba kūūga irūthīa rīa mūdū ūrīa mūūgī, gūkīra gūthīkīrīra rīwībo rwa andū arīa akīūgo. **6** O ta ūrīa mīgua itīrātīrīkaga īrī rīngu rwa nyūngū, no taguo mītheko ya andū arīa akīūgo itarī. Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū. **7** ūhīnyanīrīra ūtūmaga mūdū mūūgī akīge, narīo ihaki rīgathūkīa ngoro. **8** Nī kaba kīrīkīrīro kīa ūndū gūkīra kīambīrīra kīaguo, na gūkīrīrīra nī kwega gūkīra mwītīo. **9** Tīgaga kūhītha kūrakara na ngoro yaku, nī ūndū marakara maikaraga ngoro-inī cia andū arīa akīūgo. **10** Ndūkoorie atīrī, “Nī kī gītūūmaga matukū ma tene makorwo marī mega gūkīra maya?” Nīgūkorwo ti ūūgī kūūria ūguo. **11** Ūūgī, o ta igai, nī mwega na nīūteithāgia arīa marī muoyo. **12** Ūūgī nī mwīgītīo, o ta ūrīa mbēeca īrī mwīgītīo, no rīrī, wega wa ūmenyi maūdū nī ūyū: atī ūūgī nīūtūūragīa ūrīa ūrī naguo muoyo. **13** Ta cūranīa ūrīa Ngai ekīte: Kīrīa ogometīe-rī, nūū

ūngihota gūkīrīnga? **14** Hīndī īrīa mahinda marī mega, kenaga; no rīrī, rīrīa mahinda magūthūūkīra, ūrīrīkanage atīrī: Ngai nīwe ūtūmaga maūdū macīo meeri matwarane. Nī ūndū ūcio mūdū ndarī ūndū angīmenya wīgī mūtūūrīre wake wa thūutha-inī. **15** Mūtūūrīre-inī ūyū wakwa wa tūhū, nīnyonete maūdū maya meeri: mūdū mūthīngu no akue o na arī mūthīngu, nake mūdū mwaganu agatūūra muoyo ihinda irāya o na arī mwaganu. **16** Tīga gūthīnga makīrīa, o na kana kūūhīga makīrīa: ūkwenda kwīnīna nīkī? **17** Tīga kwagana makīrīa, kana gūkīūga: ūkwenda gūkua hīndī yaku itakīnyīte nīkī? **18** Nī wega kūrūmia ūndū ūmwe, na ndūkarekīe ūcio ūngī. Mūdū ūrīa mwītīgīrī-Ngai nīetheemaga maūdū macīo meeri. **19** Ūūgī wīkīraga mūdū mūūgī hīna, agakīra aathani ikūmī marī itūūra-inī inene. **20** Gūtīrī mūdū mūthīngu gūkū thī, ūrīa wīkaga o wega mūtheri na ndehāgia. **21** Ndūgathīkagīrīre ūrīa wothē andū maraaria, tondu wahota kūūga ndungata yaku īgīkūrūma: **22** nīgūkorwo ngoro-inī yaku nūūū atī mahinda maingī wee mwene wanaruma andū arīa angī. **23** Maūdū macīo mothe ndamātūūrīre na ūūgī, ngīuga atīrī, “Nīndūite itua rīa kūūga na ūūgī.” No rīrī, ūndū ūcio warī kūrāya na nī. **24** O ūndū ūrīa wothē ūngītūka nīguo, ūūgī-rī, nīūrīhīrīrīre mūno na nīmūhīthe makīrīa: nūū ūngīūmenya? **25** Nī ūndū ūcio ngīhūdūria mecīrīra makwa harī ūmenyi, na gūtūūrīa, na kūmaatha ūūgī, na mūtābarīre wa maūdū na ndaūkīrwo nī ūkīūgo wa waganu, na ūgūrīkī wa ūrīmū. **26** Nīngī ngīona ūndū mūrūrū gūkīra gīkūū, naguo nī mūdū-wa-nja ūrīa ūhaana ta mūtego, o ūrīa ngoro yake īhaana mūtego wa kūgwatīa, namo moko make makahaana ta mīnyororo. Mūdū ūrīa ūkenāgia Ngai nīakehonokīa harī mūdū-wa-nja ūcio, no mūdū ūrīa mwīhīa nīakagwatīo nīwe. **27** Mūrūtani ekuuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo menyete: “Ngīringīthānia ūndū ūmwe na ūrīa ūngī nīguo menyete mūtābarīre wa maūdū-rī, **28** o ngīethaga ūguo na ndione-rī: Nīndonire mūdū mūrūme ūmwe mūrūngīrīru harī arūme ngiri, no ndionire mūdū-wa-nja o na ūmwe mūrūngīrīru thīnī wao othe. **29** Ūndū ūyū noguo nyonete: Ngai oombire mūdū arī mūrūngīrīru, no andū nīmecārīrīre maūdū maingī ma wara.”

8 Nūū ūtarīi ta mūdū ūrīa mūūgī? Nīngī nūū ūngīmenya gūtūūra maūdū? Ūūgī nīguo ūtūmaga ūthīu wa mūdū ūkenge, na ūgatūma gūthīa gītīhīthī gwake kūgarūrūke. **2** Nguga atīrī, athīkagīra rīathani rīa mūthamaki, nī ūndū nīwehītīre ūrī mbere ya Ngai. **3** Ndūkahiūhage kwehera harī mūthamaki. Ndūgekage ūndū mūūru, nīgūkorwo we ekaga ūndū ūrīa ūngīmūkenīa. **4** Na tondu uuge wa mūthamaki ūrī hīna-rī, nūū ūngihota kūmūūria kūrīa atīrī, “Nī atī ūreka?” **5** Mūdū ūrīa wothē wathīkagīra watho wake ndakoona ūru, nayo ngoro ya mūdū mūūgī ikūūranaga gwathīkīra mūthamaki ihinda rīrīa rīagīrīre, nīngī na njīra rīa yagīrīre. **6** Nīgūkorwo ūndū o wothē nī ūrī ihinda rīrīa rīagīrīre, na njīra rīa yagīrīre ya kūwīka, o na gūtūūka thīnīa wa mūdū nīmūūrītūhagīra mūno. **7** Tondū gūtīrī mūdū ūngīmenya maūdū marīa makaamūkora-rī, nūū ūngīmwīra maūdū marīa magooka? **8** Gūtīrī mūdū ūngihota gwatha rūhuho agīrīe rūhurutane; ūguo noguo gūtārī mūdū ūngihota kūgīrīrīra mūthenya wake wa gūkua. O ta ūrīa gūtārī mūdū ūheagwo rūūtha hīndī ya mbaara, ūguo noguo waganu ūtangīhonokīa mūdū ūrīa ūwīkaga. **9** Maūdū macīo mothe nīndamoonire, o ndīrūtānīrīre kūmenya ūhoro wa maūdū marīa mothe mekagwo gūkū thī kwaraga riūa. Nī kūrī hīndī mūdū agīāga na ūhoti wa gwathaga andū arīa angī, nake agethūkīa we mwene. **10** O na nīngī ngīona

andú aría aaganu magithikwo, o acio maathiigana na makoima handú-harí-a-haamúre, nao magakumagíio kúu itúúra-iní inene kúria meekagíra maúndú macío. Úndú úyú o nague no wa túhú. **11** Ríría gwíka úúru kwaga kúherithio narua-rí, ngoro cia andú ikiragíríria gúthugunda gwíka úúru. **12** O na mündú mwaganu angíka maúndú mooru maita igana na atúúre muoyo ihinda iraaaya-rí, ninjúú na ma atí andú aría metigíríte Ngai nímakona maúndú mega, o acio mahooyaga marí mbere ya Ngai. **13** No rírí, tondú andú aría aaganu matiítigagíra Ngairí, matikooona maúndú mega, na matukú mao matikaraiha ta kíururu. **14** Na ní kúri úndú úngí wa túhú wikíkaga gúkú thí: nague ní atí andú aría athingu nímakoragwo ní maúndú maría magíríire gúkora andú aría aaganu, ningí atí andú aría aaganu nímakoragwo ní maúndú maría magíríire gúkora andú aría athingu. Úndú úyú o nague, nguga atírí, no wa túhú. **15** Ní úndú úcio ngúgaathíríria gíkeno kía mütúúríre, tondú gútírí úndú úngí mwega wa mündú gúkú thí kwaraga ríua gwíkira kúria, na kúnyua, na gúkena. Nakío gíkeno gítúúre kírumaníriire nake wíra-iní wake matukú mothe ma muoyo maría Ngai amúheete gúkú thí kwaraga ríua. **16** Ríría ndeerutaníriire kúmenya úhoro wa úúgí na kuona wíra úria mündú arutaga gúkú thí, tondú ní kúri mündú maithe make matoonaga toro múthenya kana útukú, **17** hĩndí iyo ngíkiona maúndú maría mothe Ngai ekíte. Gútírí mündú úngíhota kúmenya úria gúthiigaga na mbere gúkú thí kwaraga ríua. O na mündú angítúiria na kíyo gíake gíothe, ndangíhota kúmenya gítúmi kía úndú úcio. O na mündú múúgí angítúia atí níoi, ndangíhota gútaikírwo kúna ní úndú úcio.

9 Ní úndú úcio ngúúúrania úhoro wa maúndú macío mothe na ngíona atí andú aría athingu na aría oogí, o hamwe na mawíra mao, marí moko-iní ma Ngai, no rírí, gútírí mündú úngímenya kana ní wendo, kana ní rúmena rúmwetereire. **2** Andú othe maríkagíríria o úndú úmwe: kírikíríro kía andú aría athingu na aría aaganu, kía andú aría ega na aría ooru, kía andú aría matethaahítie na aría methaahítie, na kía andú aría marutaga magongona na aría matarutaga gíothe no kímwe. O ta úria mündú mwega ataríí, úguo noguo mündú mwíhia ataríí; o ta úria aría mehítwa na míhítwa mataríí, úguo noguo aría metigagíra kwíhíta na míhítwa mataríí. **3** Úyú níguo úúru úria úkoragwo maúndú-iní mothe maría mekíkaga gúkú thí kwaraga ríua: Andú othe maríkagíríria o úndú úmwe. O na ningí ngoro cia andú ciyúrite úúru, na úgúrúki úkaagía ngoro-iní ciao ríría marí muoyo, na thuuha-iní magakua. **4** Mündú úria wothe úri gatagatí ka aría marí muoyo arí na kírigíríro; na rírí, ní kaba ngui íri muoyo gwíkira mürúúthi múkuú! **5** Ní úndú andú aría marí muoyo nímoofi nímagakua, no aría makuíte matírí úndú mooí; na matírí kíheo kíngí metereire, o na matírírikangwo, nímariganíire. **6** Wendeni wao, na rúmena rwao, o na úru wao níthíríte bíú; na gútírí hĩndí íngí magaacooka kíngí na handú maúndú-iní maría mothe mekagwo gúkú thí kwaraga ríua. **7** Thíí, úrie irio ciaku úkenete, na únyue ndíbeí yaku úcanjamúkíte ngoro, nígúkorwo ihinda rírí nírio Ngai etíkíríte wíra waku. **8** Wíhumbage nguo cia rangí mwerú hĩndí ciothe, na wíhakage maguta mütwe hĩndí yothe. **9** Túuranagíai na gíkeno na mütumia úcio waku wendeete, matukú mothe ma muoyo úyú wa túhú maría Ngai akúheete gúkú thí kwaraga ríua, o matukú macío mako mothe ma túhú. **10** Ní úndú rírí nírio ígai ríaku mütúúríre-iní waku, o na gwítungumania-iní gwaku úri gúkú thí kwaraga ríua. **10** Úndú úria wothe úngíona wa gwíka na guoko gwaku-rí, wíke na hinya waku wothe, tondú mbíríra-iní kúria úrorete,

gútírí kúruta wíra kana gwíciiria, kana kúmenya maúndú, o na kana úúgí. **(Sheol h7585)** **11** Nínyonete úndú úngí gúkú thí kwaraga ríua: Atí andú aría marí ihenya tio mahootanaga ihenya-iní, na aría marí hinya tio mahootanaga mbaara-iní, o na aría oogí tio moonaga irio, na aría mooí maúndú múnio tio magíaga na útonga, o na kana andú aría oogí makaheo gítúio; no rírí, ihinda na mweke ní cia andú othe. **12** O na ningí, gútírí mündú úngímenya ríría mütino úngímúkora: Tondú o ta úria thamaki inyiítagwo na mútego múuru, o na ta úria nyoni inyiítagwo na gikerenge, úguo noguo andú manyiítagwo ní mahinda mooru maría mamakinyagíríra materígíríire. **13** Ningí ngíona úúgí gúkú thí kwaraga ríua úria wamakirre múnio, wataríí úú: **14** Hĩndí ímwe ní kwárí itúúra inini, na rírí na andú o anini thíini warío. Na múthamaki warí na hinya múnio akírútkíríra, akírúthírúrkíríra, na agíaka rúirigo rwa kúrírigíciiria, arúkíríire. **15** Na rírí, itúúra-iní ríu ní gwatúúwaga mündú múthíni no aarí múúgí, nake akíhónokía itúúra ríu na úúgí wake. No rírí, gútírí mündú wacookire kúrírikana mündú úcio múthíni. **16** Ní úndú úcio ngíkíuga atírí, “Úúgí ní mwega gwíkira hinya.” No úúgí wa mündú múthíni níumenagwo, na ciugo ciake itithikagíríro. **17** Ciugo cia úhooreri cia mündú úria múúgí níciagíríire ithikagíríro, gwíkira ríaníríra ría mündú úria wathaga irimú. **18** Ní kaba úúgí gwíkira indo cia mbaara, no rírí, mündú mwíhia úmwe níathúkagía maúndú maingí mega.

10 O ta úria ngi nguú itumaga maguta manungi wega magíe na kíheera kíuru-rí, noguo úkúgu múnini úkomagíríria úúgí na gítúio. **2** Ngoro ya mündú úria múúgí yerekagíra mwena wa úrio, no ngoro ya mündú múkúgu íkeerekeramwena wa úmtho. **3** O na ríría egúthí na níria, mündú múkúgu níoragwo ní meciiria make, na akoonia mündú o wothe úria arí múkúgu. **4** Marakara ma mündú úria wathanaga mangíarahúka ígúrú ríaku, ndúkoime haría úri; úhooreri no úhoorerie mahítia manene. **5** Ní harí úndú múuru nyonete gúkú thí kwaraga ríua, na ní ihítia ríría ríumanaga na mwathi wa andú: **6** Atí andú aría akúgu nímatúúagíríro múnio, nao andú aría itonga makanyíihio. **7** Nínyonete ngombo ígithí ihacíte mbarathi, nao aríú a athamaki magathí na magúrú ta ngombo. **8** Mündú úria wenjaga irima-rí, níwe úkaarígíia; nake úria útharagía rúthingo níkúrúmwó akaarúmwó ní nyoka. **9** Mündú úria wenjaga mahíga no agerwo ngero nímo; nake úria watúraga ngú no ímúrehere úgwati. **10** Ithanwa ríngítuuha na ríage kúnoorwo-rí, mündú níatúmagíra hinya múingí, no úúgí wa wíra úrehaga úhootani. **11** Nyoka íngírúma mündú ítanathuúthírwo íhoorere-rí, hatírí bata kúri múmíthuuhtírí. **12** Ciugo cia kanua ka mündú múúgí ní cia útugi, no mündú múkúgu aníanagwo ní míromo yake mwene. **13** Kíambíríria-iní ciugo ciake ní cia úrimú; na kírikíríro-iní ní cia úgúrúki mútheri: **14** nake mündú múkúgu no ciugo aingíhagía. Gútírí mündú úúí úria gwíkaahaana, ningí núú úngímwíra úhoro wa maúndú maría mageekíka thuuha wake? **15** Wíra wa mündú múkúgu níumúnogagía; we ndamenyaga níria ya gúthí itúúra-iní. **16** Búrúri úria múthamaki waku aarí ndungata, na anene akuo marokagíra kúria o rúciini kaí úri na haaro-í! **17** Kúráthimwo-rí, níwe búrtúri úria múthamaki waku aaciáritwo arí mündú wa gútúúka, na úria aríú ake maríaga irio ihinda ríría ríagíríire: nígeetha magíe na hinya, na makanyua, no tí geetha maríio. **18** Mündú angíkorwo arí kígúúta, míttíríro ya nyumba yake níhíocagíríra; namo moko make mangíregera, nyumba no yure. **19** Iruga rírugagwo níguo andú makene, nayo ndíbeí íkenagía muoyo, no mbeeca nício íhingagía maúndú

mothe. 20 Ndūkanarume mūthamaki, o na meciiria-ini maku, na ndūkanacuuke gītonga ūrī nyūmba yaku ya thīnī, tondū nyoni ya riera-ini no itware ciugo ciaku, o na kana irīa irī mathagu iheane ūhoro ūcio warīthe.

11 Ikiarīo ciaku igūrū rīa maaī, nī ūndū thūutha wa matukū maingī nīūgaaciona rīngī. 2 He andū mūgwanja rwīga, īī, o na ūhe andū anana, nīgūkorwo wee ndūngīmenya mūtino ūrīa ūngīūka būrūrī-ini. 3 Matu mangīyūrā mbura, mamiuragā gūkū thī. Mūtī ūngīgūa na mwena wa gūthini, kana mwena wa gathigathini, o harīa ūgūūaga, hau no ho ūikaraga. 4 Mūndū ūrīa wothe ūcūthagīrīria rūhuho, ndahaandaga; nake ūrīa ūroraga matu, ndagethaga. 5 Tondū ndūū njira irīa rūhuho rūgeraga, o na kana ūrīa mwana athondekagwo nda-ini ya nyina, ūguo noguo ūtangīmenya wīra wa Ngai, o we Mūūmbi wa indo ciothe. 6 Haanda mbeū ciaku rūciinī, na hwaī-inī-rī, ndūkahurūkie moko maku, nīgūkorwo ndūū irīa ikaagīra, kana nī ici, kana nī icio ingī, kana hihi ikaagīra o cierī. 7 Ūtheri nī mwega, namo maitho nīmakenagīra kuona rīūa. 8 Na rīrī, mūndū o na angīgītūra muoyo mīaka mīingī atīa-rī, nīamīkenagīre yothe. No nīarīrikanage matukū ma nduma, tondū magaakorwo marī maingī. Maūndū mothe magooka nī ma tūhū. 9 Atīrīrī, wee mwanake ūyū, kenagīra ūnini waku, na ūreke ngoro yaku igūkenagie matukū-ini ma wīthī waku. Thīiaga na mīthīire irīa wīyendeire na ngoro yaku, o na irīa yonagwo irī mīega nī maitho maku, no ūmenye atīrī, harī maūndū macio mothe, Ngai nīagagūciirithia. 10 Nī ūndū ūcio, eheria gwītanga ngoro-ini yaku, na weherie mathīina mwīrī-ini waku, tondū wīthī waku na hinya wa mwīrī no cia tūhū.

12 Rīrikanaga Mūkūūmbi matukū-ini ma ūnini waku, mūrīa wa matukū ma thīina makinye, na mīaka ikuhīrīrie rīrīa ūkoiga atīrī, “Kaī ndīkenagīra mīaka īno-i”: 2 rīūa na ūtheri, na mweri na njata itanatuika nduma, namo matu matanacooka ho mbura yathira; 3 rīrīa aikaria a nyūmba makainaina, nao arīa marī hinya mainame, rīrīa ithīi igaatiga gūthīa nī ūndū nī nini, nao arīa macūthagīrīria na ndirica matumanīrwo nī nduma; 4 rīrīa mīrango ya kuumīra barabara ikaahingwo, na mūgambo wa gūthīa ūnyiihe; rīrīa andū magookagīrio nī mīgambo ya nyoni, no nyimbo ciao ciothe ikaaga kūiguika; 5 rīrīa andū marī na guoya wa kūhaica igūrū, na mageetigīra mogwati ma mabarabara-ini; rīrīa mūtī wa mūrōthi ūrutīte kīro, nayo ndaahi ithīiage īkukurūtie, namo merīrīria mage hinya. Hīndī īyo mūndū ainūke kūrīa agaātūra tene na tene, nao acakai mathīi magīcakayaga njīra-ini. 6 Rīrikanaga Mūkūūmbi: mbere ya mūhīndo wa betha ūtanatuika, o na kana mbakūrī ya thahabu itaanoragwo; mbere ya ndigithū gūthethererwo ithērūkīro-ini rīa maaī, kana kūgūrū kwa ngaari kuunīkīre gīthīma-ini, 7 naruo rūkūngū rūcooke tīri-ini kūrīa ruoimire, naguo roho ūcooke kūrī Ngai ūrīa wāūheanire. 8 “Maūndū mothe nī ma tūhū! Nī ma tūhū!” Ūguo nīguo Mūrutani ekuuga. “Maūndū mothe nī ma tūhū!” 9 Mūrutani to kūhīga aarī mūgī, no nī aarutire andū maūndū. 10 Nīacūūranīrie na agītūirīa maūndū, na agītabanīria thimo nyingī na mūbango. Mūrutani nīatūirīrie nīgeetha one ciugo o irīa ciagīrīire, na ūrīa aandīkīre warī mūrūngīrūru na wa ma. 11 Ciugo cia andū arīa oogī nī ta mīcengi, nayo mīario yao īcookanīrīrio īhaana ta nyambo ihūūrīrwo wega ikarūma, iheanītwo nī Mūrīithi ūmwe. 12 Itīkīra gūtaarwo, mūrū wakwa, ndūkaneeke ūndū wa gūciongerera. Ha ūhoro wa gūthondeka mabuku maingī-rī, ndūrī mūthīa, nakuo gūthoma mūno kūnogagia mwīrī. 13 Rīu-rī, maūndū mothe nīmarīkītie kūiguuo; kīrīkīrīro kīa ūhoro

ūcio wothe nī gīkī: Witīgīre Ngai na ūrūmagie maathani make, nī ūndū gwīka ūguo nīkūhingīa maūndū mothe marīa mūndū agīrīrūo nī gwīka. 14 Nīgūkorwo Ngai nīagaciirithanīria ūndū o wothe wīkītwo, hamwe na maūndū mothe marīa mahitthe, marī mega kana marī mooru.

Rwĩmbo

1 Rũrũ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rũria rwega gũkĩra nyĩmbo ciothe. 2 Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake: nĩ ũndũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra ndibei. 3 Mũtarariko wa maguta macio wĩhakite nĩ mwega; rĩtwa riaku no ta mũtarariko wa maguta manungi wega magĩtanĩrĩrio. Na nokio wendetwo nĩ airĩtu! 4 Ndukanidige, nĩtũthĩi nawe; reke twihike! Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩni. Arata Tũgũcancanjũka na tũkene nĩ ũndũ waku; tũrikumagia wendo waku gũkĩra ndibei. Mwendwa Kaĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũkwenda-ĩ! 5 Nĩ ndĩ mũrũrũ, no ndĩ mũthaka, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, njirĩte o ta hema cia Kedari, ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni. 6 Tigai kũndora nĩ ũndũ ndĩ mũrũrũ, tondu njirĩte nĩ kũhia nĩ rĩua. Ariũ a maitũ nĩmandakarĩre, makĩndua mũroro wa mĩgũnda ya mũthabibũ; no mĩgũnda wakwa wa mũthabibũ nĩndũrekererĩe. 7 Atĩrĩrĩ, wee nyendetee, ta njĩra harĩa ũrarĩthĩria rũuru rwaku rwa mbũri, njĩra harĩa ũkwarahia ng'ondo ciaku mĩaraho. Ingĩkara atĩa ta mũtũmia mũhubeme maĩtho ndũuru-inĩ cia arata aku? 8 We mũthaka kũri andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ, umagara ũrũmĩrĩre makinya ma ng'ondo, ũkarĩthĩrie tũuri twaku hakuhi na hema cia arĩthi. 9 Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma yohereirwo ngaari imwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni. 10 Makai maku-rĩ, mathakarĩrwo mũno nĩ icũhĩ cia matũ, nayo ngingo yaku ikaagĩrĩrwo nĩ migathi ya tũhiga twa goru. 11 Tũgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu, ciohanĩtio na tũbungo twa betha. 12 Rĩria mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ, maguta makwa manungi wega maĩyũrĩtie mũtarariko wamo kũu. 13 Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane gakomeire gatagati ka nyondo ciakwa. 14 Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni kuuma mĩgũnda-inĩ ya mũthabibũ ya Eni-Gedi. 15 Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Hĩ, ti-itherũ ũrĩ mũthaka! Maitho maku magĩrite o ta ma ndutura. 16 Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Kaĩ ũkĩrĩ wa kwendeka-ĩ! Na ũrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki rĩa nduru. 17 Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa; nayo mĩtĩrĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2 Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni, ningĩ gĩtoka gĩa itumba-inĩ. 2 O ta gĩtoka kĩrĩ mĩgũa-inĩ-rĩ, nĩguo mwendwa wakwa atarĩ arĩ gatagati ka airĩtu arĩa angĩ. 3 O ta mũtũ wa mũtũnda ũrĩ mĩtĩ-inĩ ya gĩthaka-rĩ, nĩguo mũnyendi atarĩ arĩ gatagati ka aanake arĩa angĩ. Ngenagĩra gũikara kĩgunyĩ-inĩ giake, namo matunda make ngĩmacama njiguaga marĩ mũrũrũ. 4 Nĩandoonyetie nyũmba nene rĩa rĩrĩagĩrwo iruga, nayo bendera rĩa ahaicĩtie igĩrũ riakwa nĩ wendo. 5 Njikĩrai hinya na thabibũ iria nyũmithie, mũnjerũhĩrie hinya na matunda, nĩ ũndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo. 6 Guoko gwake kwa ũmtho akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa, nakuo gwoko gwake kwa ũrio gũkaahĩmbĩria. 7 Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia na thĩya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wirĩrĩre kwarahũka guo mwene. 8 Ta thĩkĩrĩria, ũcio nĩ mwendwa wakwa! Ta rora! ĩ nĩwe ũyũ ũroka, akĩrũdaga akĩrĩre irĩma-inĩ, aroka agĩtũrũhaga tũrĩma-inĩ. 9 Mwendwa wakwa ahaana ta thĩya, kana ta thwariga rĩa nyanake. Ta kirore! Nĩwe ũũria ũrũngĩi thũthwa wa rũthingo rwitũ, ararorerera ndirica-inĩ, agacũhĩrĩria mĩanya-inĩ. 10 Mwendwa wakwa aarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrata wakwa, o wee mũthaka, ũkĩra tũthĩ. 11 Atĩrĩrĩ! Hĩndĩ ya heho nĩ thiru; nayo

mbura nĩkũite igatiga kuura. 12 Nĩ hĩndĩ mahũa marakunũka thĩ; ihinda rĩa kũina nĩkĩnyu, mĩgambo ya ndutura nĩraiguuo bũrũri-inĩ witũ. 13 Mũkũyũ-rĩ, nĩrutĩtie ngũyũ cia mbere; mũthabibũ rĩa iratumũra kiro nĩraruta mũtarariko wayo wega. ũkĩra, ũka mũrata wakwa; o wee wakwa mũthaka, ũkĩra tũthĩ." 14 Nduto yakwa wee ũrĩ mĩatũka-inĩ ya rwaro rwa ihinga, kũu cĩhitho-inĩ cia hurũrũka cia irĩma, nyonia ũthĩu waku, ta reke njigwe mũgambo waku; nĩ ũndũ mũgambo waku nĩ mwororo, na ũthĩu waku nĩ mũthaka. 15 Tũnyĩtĩre mbwe, o tũbwe tũu tũnini, tũria tũthũkagia mĩgũnda ya mũthabibũ, o mũthabibũ iyo iitũ iratumũra kiro. 16 Mwendwa wakwa nĩ wakwa na nĩ ndĩ wake; arĩthũgia kũria kũri itoka. 17 Hũndũka nginya rĩria kũrĩrũra, nacio cĩrũru cĩrĩrie. Hũndũka mwendwa wakwa, tuika ta thĩya, kana ta thwariga nyanake, ĩrĩ irĩma-inĩ cia Betheri.

3 ũtukũ wothe ndĩ ũrĩrĩ-inĩ wakwa ndĩracaragia ũcio ngoro yakwa yendetee; ndĩramũcarĩrie, no ndĩnamuona. 2 Nĩngũkĩra thĩi ngacangacange itũura-inĩ inene, hungure njĩra-inĩ ciarĩro na nja ciarĩro; thĩi ngeethe ũcio ngoro yakwa yendetee. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũcio, no ndiigana kũmuona. 3 Arangĩrĩ nĩmanyoniire, magĩthũrũrũka itũura-inĩ riu inene. Ngĩmooria atĩrĩ, "Nĩmuonete ũria ngoro yakwa yendetee?" 4 O ndamahĩtũka o ũguo, nĩguo ndonire ũria ngoro yakwa yendetee. Ngĩmũnyĩta na ndiamũyekerĩe, o nginya ngĩmũtoonyia nyũmba ya maitũ, ngĩmũtoonyia kanyũmba ga thĩni ka ũria wanjĩarĩe. 5 Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia na thĩya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wirĩrĩre kwarahũka guo mwene. 6 Nũũ ũyũ ũroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ ahaana ta itu rĩa ndogo, arĩ mũtarariko wa manemane na ũbani, iria ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria? 7 Atĩrĩrĩ! Nĩ ngaari ya gũkuua Solomoni, yumagarĩtio nĩ njamba cia ita mĩrongo itandatũ, iria ndĩe mũno cia Isiraeli, 8 othe meeohete hiũ cia njora, na othe marĩ na ũũgi wa mbaara, o imwe wao eyohete rĩhũrũ rwa njora, ehaarĩrie nĩ ũndũ wa imkania iria ingĩtũka ũtukũ. 9 Mũthamaki Solomoni nĩthondekeire ngaari ya kũmũkuuaga; amĩakĩte na mĩtĩ ya kuuma Lebanoni. 10 Itugi ciayo atumĩthĩtie cia betha, naguo mwĩtĩro wayo nĩ wa thahabu, gĩtĩ kiayo kĩgemetio na gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi, mwena wa thĩni wayo ũgemetio na wendo nĩ aarĩ a Jerusalemu. 11 Inyuĩ aarĩ a Zayuni ta kiumei, mwĩrorere Mũthamaki Solomoni ekĩrĩte thũmbĩ, thũmbĩ rĩa nyina aamwĩkĩrĩre mũthenya wake wa kũhikania, mũthenya o ũria ngoro yake yakeneire.

4 Hĩ, kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! ĩ ti-itherũ ũrĩ mũthaka! Maitho maku mahaana ta ma ndutura makĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthĩu. Njuĩrĩ yaku no ta rũuru rwa mbũri rũgĩkũrũka Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi. 2 Magego maku mahaana ta rũuru rwa ng'ondo ciarĩkia kũmũruwo guoya o ũguo, ikĩambata ciumĩte gũthambio. O imwe yacio ĩrĩ na ihatha rĩyayo; hatĩrĩ o na imwe yacio ĩrĩ iiki. 3 Mĩromo yaku ihaana ta uuthi mũtũne; kanua gaku kagĩrĩte mũno. Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ igĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthĩu. 4 Ngingo yaku ihaana ta mũthiringo ũria mũrũhũ wa Daudi, wakĩtwe wega mũno; nakuo gũgacuuro ngo ngĩri, na ciothe nĩ ngo cia njamba cia ita. 5 Nyondo ciaku cĩerĩ ihaana ta ciana igĩrĩ cia thĩya, ikahaana ciana cia mahatha cia thĩya ikĩria itoka-inĩ. 6 Nĩngũthĩi kĩrĩma-inĩ kĩa manemane, na nginye karĩma-inĩ ka ũbani, njikare

kuo nginya kūrūrura, nacio cūruru ciiririe. **7** Wee mwendwa wakwa ūrī mūthaka biū; ndūrī na kameni o na kanini. **8** Ūka tūthīi nawe, mūhiki wakwa, tuume Lebanoni, nūtūthīi nawe tuume Lebanoni. Harūrūka uume gacūmbīrī-inī ka Amana, ūkiume kīrīma gīa Seniru, o gacūmbīrī ka Herimoni, uume kūio imamo-inī cia mūrūthi, ūkiume irīma-inī ocio cia ngārī. **9** Nūtāhite ngoro yakwa, wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa; nūtāhite ngoro yakwa na irora o rīmwe rīa maitho maku, na ithaga rīmwe rīa mūgathī waku wa ngingo. **10** Wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa, kai wendo waku nī wa gūkenewo-i! Īi wendo waku nī wa gūkenania mūno gūkira ndibe, naguo mūtāraro ka maguta maku nī mwega kūrī na mahuti mothe marīa manungi wega! **11** Wee mūhiki wakwa, mīromo yaku itaatagia mūrīo ta magua ma ūūki; iria na ūūki irī rungu rwa rūrīmī rwaku. Mūtāraro mwega wa nguo ciaku no ta ūrīa wa Lebanoni. **12** Wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa, ūhaana ta mūgūnda mūrīgīre, ūkahaana ta gīthima kūrīgīre, na ta ithērūkīro rīa maai ihingīrīre. **13** Thuuna ciaku nī ta mūgūnda wa mītī ya mikomamanga ī na matunda mega mūno, ūrī na mīhanuni, na mītī irīa yumaga uundi, **14** ikoima uundi na manjano, na irago na mīndarathini, hamwe na mūtī o wothe wa ūbani, na manemane na thubiri, na mahuti mothe marīa manungi wega mūno. **15** Wee-rī, ūrī ithērūkīro rīa maai rīrī mūgūnda, ūrī gīthima kīa maai megūtherera, maikūrūkīte moimīte Lebanoni. **16** Wee rūhuho rwa gathīgathini ūkīra, nawe rūhuho rwa gūthini-rī, ūka! Hurutanaai mūgūnda-inī wakwa, nīguo mūtāraro waguo ūhunge kūndi kūrāya. Mwendwa wakwa nīatoonye mūgūnda-inī wake, na arīe matunda maguo o macio mega mūno.

5 Wee mwarī wa maitū o wee mūhiki wakwa, nīndoka mūgūnda-inī wakwa; nīnjookanīrīre manemane makwa na mahuti makwa marīa mangī manungi wega. Nīndīte magua makwa, o na ūūki wakwa; nīnyūite ndibe yakwa, o na iria rīakwa. Arata Inyūi arata-rī, rīa na mūnyue; inyūi mwendaine-rī, nyuai nginya mūgianie. **2** Ndirārī toro, no ngoro yakwa nīreigūte. Ta thikīrīrīa Mwendwa wakwa nīararinganga mūrango, akiugaga atīrī: “Mwarī wa maitū, wee mwendwa wakwa, wee ndutura yakwa, o wee wakwa ūtarī kaūcuuke-rī, hingūrīra. Mūtwe wakwa nīūhīgītio nī ime, njuirī yakwa ikaiyūra ireera rīa ūtukū.” **3** Nīndūtīte nguo yakwa ya igūrū: no nginya ndīmūthumbe ringī? **4** Nīngī nīndīthambīte magūrū: no nginya ndīmēkīre gīko ringī? **5** Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inī ka mūrango, nayo ngoro yakwa irambīrīria kūmwīrīrīria. **5** Ndirōkīra kūhingūrīra mwendwa wakwa, moko makwa magītaataga manemane, nacio ciara ciakwa ikanyūrūrūkia manemane, nyiitīro-inī ya mūrango. **6** Ndirahīgūrīre mwendwa wakwa, no mwendwa wakwa ndarārī ho, nīarathīite; Nayo ngoro yakwa īroorwo nī hinya nī ūndū wake gūthīi. Ndiramwethire, no ndinamuona. Ndiramwītīre, no ndananjītīka. **7** Arangīrī maranyona magīthīūrūka itūūrānī rīu inene. Nao marahūrīre, marandhangīa; marandunya nguo yakwa ya igūrū, arangīrī acio a thingo! **8** Inyūi aarī aya a Jerusalemu, ndamwīhītīthia atīrī: mūngīona mwendwa wakwa-rī, mūkūmwīra atīa? Mwīre atī ndī mūcuce nī wendo. **9** Wee mūthaka gūkīra andū-a-nja arīa angī othe-rī, mwendwa waku aagīrīte agakīra endwa arīa angī na kī? Mwendwa waku akīrīte endwa arīa angī naki, nīguo ūtīwhītīthie ūguo? **10** Mwendwa wakwa nī mūthaka na agatunīha, nīekūranīte harī arūme ngīrī ikūmī. **11** Mūtwe wake ūhaana ta thahabu theru mūno; njuirī yake irī na mikumba, na ikaira ta ihuru.

12 Maitho make mahaana ta ma ndutura ciūmbīte tūrūū-inī, mahaana ta mathambītio na iria, o ta maigītwo wega makaagīrīra ta mathaga. **13** Makai make namo mahaana ta tūmīgūnda tūtumanīte mahuti manungi wega magītārīka. Mīromo yake no ta itoka igūta manemane. **14** Moko make mahaana ta thanju cia thahabu, ithecereirwo tūhiga-inī tūrīa tīttagwo thumarati; mwīrī wake ūhaana ta mūguongo ūrīa mūnyorokie, ūgemetio na yakuti irīa theru. **15** Magūrū make matarīi ta itugī cia mahiga ma mūthemba wa marimari, ihaandīrīrwo itina-inī cia thahabu irīa therie. Maūthī make matarīi ta Lebanoni, agathakara ta mītarakwa yakuo. **16** Kanua gake akīaria karī mūrīo mūno; we na wa kwendeka biū. Atīrīrī, ūyū nīwe mwendwa wakwa, ūyū nīwe mūrata wakwa, inyūi aarī a Jerusalemu.

6 Wee mūthaka gūkīra andū-a-nja arīa angī othe-rī, mwendwa waku athīite kū? Mwendwa waku arorire na kū, nīguo tūmūcarie nawe? **2** Mwendwa wakwa aikūrūkīre mūgūnda-inī wake, o tūmīgūnda-inī tūrīa tūtumanīte mahuti marīa manungi wega, athīite kūrīithia kūu mīgūnda-inī, agituaga mahūa ma itoka. **3** Nīi ndī wa mwendwa wakwa, nake nī wakwa; we arīthaga itoka-inī. **4** Wee mwendwa wakwa, ūrī mūthaka, o ta būrūrī wa Tiriza, ūrī wa kwendeka o ta Jerusalemu, na ūkamakania o ta ita rūrī na bendera. **5** Wīhīgūre na kūngī, ūtīge kūndora; maitho maku nīmarahoota. Njuirī yaku no ta rūūru rwa mbūrī rūgīkūrūka Kīrīma kīa Gīleadi. **6** Magego maku mahaana ta rūūru rwa ng'ondo ikīambata ciūmīte gūthambio. O imwe yacio irī na ihatha rīayo, hatīrī o na imwe yacio irī iiki. **7** Thīa ciaku ihaana ta ciatū igīrī cia itunda rīa mīkomamanga, ikionerwo hau taama-inī ūcio ūkūhumbīrīte ūthīū. **8** No gūkorwo na atumia athamaki mīrongo itandatū, na thuriya mīrongo inana, na arītu gathirange matangītārīka; **9** no ndutura yakwa, ūcio wakwa ūtarī ūcuuke-rī, gūtīrī ūngī mahaanaine, nowe mūrītu wa nyina wiki, o we gītūnio kīa ūcio mūmūciari. Arītu maamunire makīmwīta mūrathime; nao atumia athamaki o na thuriya makīmūkumia. **10** Nūū ūyū ūroimīra ta ruoro rūgītēma, athakarīte ta mweri, na agathera ta rīua, arī na ūkēngu ta wa njata irūrūnganīte? **11** Nīndīraikūrūkīre mūgūnda wa mīkombokombo, ngarore tūmītī tūrīa tūmerete kūu gītūamba-inī, nīguo nyone kana mīthabībū nīthundūrīte, o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro. **12** O na itanamenya ūrīa gūtārī-rī, merīrīria ma ngoro yakwa marandwara gatagatī-inī ka ngaari cia mūthamaki cia ita cia andū aitū. **13** Cooka, cooka, wee Mūshulamū; cooka, cooka, nīgeetha tūkwīrorere! Mwendani Mūkwenda kwīrorera Mūshulamū ūyū nīki, taarī rwīmbo rwa Mahanaimū mūrērorera?

7 Wee mwarī ūyū wa mūnene, ī magūrū maku mekīrītwo iraatū ti mathaka! Magūrū maku mathakarīte mahaana ta mathaga, marīa mathondeketo nī moko ma mūbundi mūgī. **2** Mūkonyo waku nī ta kaihūrī ga gīthīūrūrī karīa gataagaga ndibe ningie. Njohero yaku ihaana ta kīhumbu kīa ngano ngonyore, gīthīūrūrūkīrīo nī itoka. **3** Nyondo ciaku ihaana ciana igīrī cia thīiya, ikahaana mahatha ma thīiya. **4** Ngingo yaku ihaana ta mūthiringo mūrāihu wakīto na mīguongo. Maitho maku nī ta tūrīa twa Heshiboni, hakuhī na kīhingo kīa Bathi-Rabimu. Inīūrū rīaku rīhaana ta mūthiringo mūrāihu wa Lebanoni ūrīa ūrorete na mwena wa Dameski. **5** Mūtwe waku ūkūhumbaga tanji ta Kīrīma gīa Karimeli. Nacio njuirī ciaku ciirīte ikahaana ta rangi wa ndathi; mūthamaki

aikaraga ta oohereirwo tūmīcuha-inī twacio. **6** Wee wendo, kaī wee ūrī mūthaka na wa gūkenania-ī! Maūndū maku nīmagūkenania! **7** Kīrūgamo gīaku kīrūngarīte ta mūtī wa mūkīndū, nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjika cia matunda. **8** Ndoigire atīrī, “Nīngūhaica mūtī ūyū wa mūkīndū; nīngūtua matunda maguo.” Nyondo ciaku irotuika ta imanjika cia thabibū, nayo mīhūmū yaku itararīke wega ta matunda, **9** nako kanua gaku gatuīke ta ndibei īrīa njega mūno. Mwendwa Ndibei iyo īrokinyīra mwendwa wakwa, na īmerūke wega īrī gatagatī ka mīromo na magego. **10** Nīī ndī wa mwendwa wakwa, nake nī nīī eriragīria. **11** Mwendwa wakwa, ūka, nītūthīī mīgūnda-inī, nītūthīī tūkaraarīre tūtūūra-inī. **12** Nītūrooke gūthīī tene mīgūnda-inī ya mīthabibū tūkarore kana mīthabibū nīmīthundūku, na kana nīcanūrīte kīro kīayo, o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro: kūu nīkūo ngaakūheera wendo wakwa. **13** Matunda ma mandarīki nīmaratararīka, na mūrango-inī gwitū kūrī na matunda ma mīthemba yothe marīa mega mūno, ma mūgethano o na mangī maikaru, marīa ngūigūire, wee mwendwa wakwa.

8 Naarī korwo no ūtuīke ta mūrū wa maitū, ūrīa wongire nyondo cia maitū! Hīndī iyo, ingīgūtūnga nja, ndaakūmumunya, na gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūngūmena. **2** Ingīgūtongoria, ngūtware nyūmba ya maitū, ūcio wandutire maūndū. Ingīkūhe ndibei īrīa njamīthie wega ūnyue, o yo ngogoyo ya mīkomamanga yakwa. **3** Guoko gwake kwa ūmotho akūigīte rungu rwa mūtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ūro gūkaahīmbīria. **4** Inyuī aarī a Jerusalemu, ndamwīhītithia atīrī: Mūtikoimbuthūre wendo o na kana mūwarahūre, o nginya wīrīrīrie kwarahūka guo mwene. **5** Nūū ūyū ūroka amatīte omīte werū-inī, etiīranītie na mwendwa wake? Mwendwa Rungu-inī rwa mūtī wa matunda nīho ndakwarahūre ūrī toro; hau nīho nyūkwa aagīrīre nda yaku, o hau nīho ūcio warī na ruo rwa kūrūmwo aagūciariire. **6** Njikīra ta mūhūūrī ngoro-inī yaku, ūūhūūre ta mūhūūrī guoko-inī gwaku; amu wendo ūrī hinya o ta gīkuū, ūru wago ūmītie ngoro o ta mbīrīra. Ūcinaga o ta mwaki ūrakana, na o ta rūrīrīmbī rūnene mūno rwa Jehova. **(Sheol h7585)** **7** Maaī maingī matīngīhota kūhōria wendo; njūū itīngīhota kūūthereria. Korwo mūndū no aheane ūtonga wothe wa nyūmba yake nī ūndū wa wendo-rī, no kūnyūrūrīo ūngīnyūrūrīo o biū. **8** Nītūrī na kairītu ka maitū, nako gatiumītie nyondo. Tūgeka atīa nī ūndū wa kairītu kau gaitū, mūthenya ūrīa gagaatuīka ga kūūrīo? **9** Korwo nī rūthingo-rī, tūngīaka mīthingo mīraihu na igūrū ya betha igūrū rīako. Korwo nī mūrango-rī, tūngīkahingīrīria na mbaū cia mūtarakwa. **10** Nīī ndī rūthingo, nacio nyondo ciakwa ihaana ta mīthingo mīraihu na igūrū. Nī ūndū ūcio maitho-inī make-rī, nduīkite o ta mūndū ūtūmaga aiganīre. **11** Solomoni aarī na mūgūnda wa mīthabibū kūu Baali-Hamoni; mūgūnda ūcio wa mīthabibū akūkomborīthia kūrī akomborī. O mūndū aarī arehage cekerī 1,000 cia betha nī ūndū wa maciaro maguo. **12** No mūgūnda wakwa wa mīthabibū nī wakwa o nīī nyīki; cekerī icio 1,000 nī ciaku wee Solomoni; nacio cekerī 200 nī cia arīa marīmagīra maciaro maguo. **13** Atīrīrī, wee ūikaraga mīgūnda-inī hamwe na arata a thiritū yaku, reke o na nīī njigūe mūgambo waku. **14** Umagara na ihenya mwendwa wakwa, ūtuīke ta thīiya, kana ta thwarīga nyanake īrī irīma-inī irīa īrī mahuti manungī wega.

Isaia

1 Maya nimo maündu maría maaguüriirio Isaia mürü wa Amozu, makoniü Juda na Jerusalemu hĩndi ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, arĩa maarĩ athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, wee igũrũ, ta thikĩrĩria! Nawe thĩ ta igua! Nigũkorwo Jehova nĩarĩtie akoiga atĩrĩ: “Nii heete ciana irio, ngacirera igakũra, no cio ikaanemera. **3** Ndegwa nĩyũũ mwene yo, nayo ndigiri ikamenya mũharatĩ wa mwene yo, no Isiraeli ndarĩ undũ oof, andũ akwa nĩmagatĩe ũmenyo.” **4** Hĩl Kaĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwiħagia-ĩ. Mũrĩ andũ matitikĩte mahĩtia, na rũruka rwa andũ mekaga ũuru, na ciana ciĩrutĩre gũthũkia maĩndũ! Nĩmatiganiĩre Jehova; nĩmamenete ũria Mũtheru wa Isiraeli, makamũhutatĩra, magacooka na thootha. **5** Nĩ kĩ gĩgũtũma mwende gũikara mũkihũũragwo? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũthĩi o na mbere kũrema? Mũtwe wotho nĩmũtihangie, nayo ngoro yotho ikanyamarĩka. **6** Kuuma ikinya rĩa kũgũrũ nginya mũtwe gũtirĩ handũ hagima: no nguraro theri, na mĩtũnda, na ironda cia ndũira itarĩ thambie, kana ikooħwo, kana ikororoio na maguta. **7** Bũrũri wanyu ũkirĩte ihooru, matũũra manyu manene magacinwo na mwaki; mĩgũnda yanyu ĩramathwo ĩgatigwo ũtheri nĩ andũ a kũngĩ o mũkĩonaga, ikoonũhwo ta ĩng’aurantio nĩ ageni. **8** Mwarĩ wa Zayuni atiganĩirio ta gĩthũnũ kĩrĩ mũgũnda wa mĩthabĩbũ, agatiganĩirio ta kanyũmba karĩ mũgũnda wa marenge, o na ta itũũra inene rĩthiũrũrũkĩirio nĩ thũ kĩienda kũritunyana. **9** Tĩga Jehova Mwene-Hinya-Wothe aatũtigĩirĩre matigari manini ma andũ-rĩ, tũngĩtuĩkite ta Sodomu, na tũkahaana ta Gomora! **10** Thikĩrĩria! kiugo kĩa Jehova, inyuĩ mwathanaga Sodomu; na mũigwe watho wa Ngai witũ, inyuĩ andũ a Gomora! **11** “Magongona macio manyu mũndutagĩra maingĩ-rĩ, nĩ ma kĩ kũrĩ nĩi?” ũguo nĩguo Jehova ekũũira. “Nĩnjiganĩtuo nĩ magongona ma njino, na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru; nĩi ndikenagĩra thakame ya ndegwa, na ya mũtũrũme, o na ya mbũri. **12** Nũũ ũkoragwo amwĩrite mũndũtĩre magongona macio rĩria mũgũũka mbere yakwa kũthooŷa, mũkĩrangaga njia cia nyũmba yakwa? **13** Tigai gũcokoa kũrehe maruta ma tũhũ! ũbumba wanyu nĩ kindũ kĩa magigi harĩ nĩi. Ndingĩhota gũkĩrĩrĩria ciũngano cianyu cia waganu: mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ irĩa njathane. **14** Ngoro yakwa nĩthũire ciathĩ cianyu cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ irĩa njathane. Maũndũ macio matũũkite mũrigo harĩ nĩi, nĩmanogetie. **15** Hĩndĩ irĩa mwambararia moko manyu na igũrũ mũkihooya, nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone; o na mũngĩhooya mahooŷa maingĩ ndĩrĩmũguaga. Nĩgũkorwo moko manyu maiyũrĩtuo nĩ thakame; **16** mwĩthambe mwĩtherie. Eheria! cĩiko cianyu njũru maitho-inĩ makwa! Tigai gwĩka maũndũ mooru, **17** mwĩrutei gwĩkaga wega! Thingatagai ciira wa kiħooto, na mũkoomĩrĩria arĩa ahinyĩrĩre. Tuagai ciira wa ciana cia ngoriaĩ na kiħooto, na mũthaithanagĩrĩre mũtumia wa ndigwa.” **18** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ŭkai tũciire. O na mehia manyu mangĩkorwo matũnĩhĩte ta gakarakũ-rĩ, nĩmagathera o ta irĩa; o na maatuĩka matũnĩhĩte ta thakame, nĩmakerũha o ta guoya wa ng’ondũ. **19** Mũngĩnjĩgua na mũnjathĩkĩre, nĩ mũrĩrĩĩaga indo irĩa njega mũno cia bũrũri; **20** no mũngĩrema na mũrege gwathĩka, mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koigĩte ũguo. **21** Hĩl! Kaĩ itũũra inene rĩria rĩihokeku nĩrĩtuĩkite ta mũmaraya-ĩ! Hĩndĩ ĩmwe rĩayũrĩte ũtanĩrĩ ciira wa kiħooto; ũthingu nĩguo watũũraga thĩnĩ warĩ, no rĩu nĩ oragani matũũraga kuo! **22** Betha yanyu

ĩtuĩkite gĩko, ndibei yanyu ĩria njega mũno ĩgatukano na maai. **23** Andũ anyu arĩa mamwathaga nĩ kũrema marenmete, magatuĩka a thĩrĩtũ ya aici; othe nĩmendetē mahaki, nao mahanyũkanagia na indo cia kũheo. Matĩcĩiragĩra ciana cia ngoriaĩ na kiħooto; na matĩthĩkagĩrĩria ciira wa mũtumia wa ndigwa. **24** Nĩ undũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, O we Mwene Hinya wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Hĩl Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa, na ndĩrĩhĩre harĩ thũ ciakwa. **25** Nĩngagũũkĩrĩra na guoko gwakwa; ngagũtheria gĩko giaku gĩthĩre biũ, na maũndũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmatherie. **26** Acĩrĩthania aku ngatũma matũũke o ta ũria maatarĩ matukũ-inĩ ma tene, na aheani kĩrĩa aku o ta ũria maatarĩ kiambĩrĩria-inĩ. Thuutha ũcio ũgeetagwo Itũũra Inene rĩa ũthingu, o na Itũũra Inene Rĩihokeku.” **27** Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũũro na ciira wa kiħooto, nao andũ a rĩo arĩa merĩte makũũro na ũthingu. **28** No andũ arĩa aremi na arĩa ehia makaaniinwo hamwe, nao arĩa matiganagĩra Jehova nĩmagathira biũ. **29** “Nĩmũgaconoka nĩ undũ wa mĩgandĩ ĩyo mĩamũre mũtũire mũkenagĩra; nĩmũkaigua thoni nĩ undũ wa mĩgũnda ĩyo mwĩthũũrĩre. **30** Mũgaatuĩka ta mũgandĩ ũrahooha mathangũ, mũtuĩke ta mũgũnda ũtarĩ maai. **31** Mũndũ ũria ũrĩ hinya agaatuĩka maragara, naguwo wĩra wake ũtuĩke thandĩ; we na wĩra wake nĩmakahĩa hamwe, haage mũndũ wa kũhoria mwaki ũcio.”

2 Ŭyũ nĩguo ũhoro ũria Isaia mürü wa Amozu onire ũkonĩĩ Juda na Jerusalemu: **2** Matukũ-inĩ ma kũrĩgĩrĩria kĩrĩma kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo kĩrĩ kĩa kinene gatagatĩ ka ĩrima iria ĩngĩ; nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũria tũngĩ, nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaatĩiaaga. **3** Ndũrĩrĩ nyingĩ nĩgathĩĩ kuo ikiugaga atĩrĩ, “Ŭkai, twambate tũthĩĩ kĩrima-inĩ kĩa Jehova, tũthĩĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu. Nĩagaturũta ũhoro wa mĩthĩre yake, nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.” Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova. **4** Nake nĩagatuithanagia ndũrĩrĩ ciira, na agũithane ĩrĩndĩ nyingĩ. Hiũ ciao cia njora magacĩthondeka ĩtuĩke mirũũ ya kũrĩma, namo matĩmũ mao mamathondeke matũũke hiũ cia gũceeha mĩtĩ. Gũtirĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrũa na rũrĩrĩ rũrĩra rũngĩ na rũhiũ rwa njora, o na kana merute ũhoro wa mbaara hĩndĩ ĩngĩ. **5** Atĩrĩrĩ wee nyũmba ya Jakubu, ũkaai tũthĩiagie tũmũrĩkĩrĩro nĩ ũtheri wa Jehova. **6** Wee nĩutiganĩirĩre andũ aku, o acio a nyũmba ya Jakubu. Nao marũmitie mũno mĩtugo na ĩrĩra cia andũ a mwena wa ĩrathĩro; maragũraga ta Afĩlisti, na makagĩa thĩrĩtũ na andũ matooĩ Ngai. **7** Bũrũri wao ũyũrĩte betha na thahabu, ĩgĩna ciao ĩtingĩthira. Bũrũri wao ũyũrĩte mbarathi; na ngoriaĩ ciao cia ita ĩtingĩtarĩka. **8** Bũrũri wao ũyũrĩte mĩhianano ya kũhooyo; mainamagĩrĩra wĩra wa moko maot, o indo iria mathondekete na ciara ciao. **9** Nĩ undũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio, nacio iruka cia andũ iconorĩthio; ndũkanamarekere. **10** Toonyai rwaro-inĩ rwa ĩhiga, mwĩhĩte tĩrĩ-inĩ mũrĩre kĩmakania kĩa Jehova na rĩiri wa ũnene wake! **11** Maitho ma mũndũ mwĩtĩĩ nĩmagaconorĩthio, naguwo mwĩtĩĩ wa andũ nĩũkaharũrũkio; no Jehova we wiki nĩwe ũgaatũũgĩrĩro mũthenya ũcio. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ na mũthenya agĩte wa gũkĩrĩra andũ arĩa othe etĩĩ na arĩa meĩkagĩrĩa, na arĩa othe metũũgagĩra (nao othe nĩmakanyĩiħio), **13** na okĩrĩre mĩtarakwa yotho ya Lebanoni, ĩria mĩraĩhu na igũrũ na ĩkaneneha mũno, o na mĩgandĩ yotho ya Bashani, **14** na okĩrĩre ĩrima iria ndaaya na igũrũ, na tũrĩma tuothe tũria tũraĩhu. **15** na okĩrĩre mũthĩringo o wotho mũraĩhu na igũrũ na rũthingo o ruothe rwakĩtuo rwa hinya, **16**

na okirire marikabu ciothe cia Tarishishi, na marikabu ciothe iria njega muno. **17** Mwitüügirio wa mündü nükaharürükio, na mwitüo wa andü ünconorithio; no Jehova we wiki nwe ügaatüügirio müthenya ücio, **18** nayo mihanano ya kühooywo nügathira biü. **19** Andü makoorira ngurunga-ini cia ndwaro cia mahiga, o na marima-ini ma thi, moorire kimakania kia Jehova na riiri wa ünene wake, hindü iria akaarügama athingithie thi. **20** Müthenya ücio andü makooya mihanano yao ya betha, na mihanano yao ya thahabu, iria methondekeire mamihoooyage, mamikirie huko na huhu. **21** Nao makoorira ngurunga-ini cia ndwaro cia mahiga, na mahiga-ini maria macunjurite morire kimakania kia Jehova na riiri wa ünene wake, hindü iria akaarügama, athingithie thi. **22** Tiga kwihoka mündü, uria mihümü yake iri o maniürü-ini make. Ni ündü-ri, akiri wa bata ürükü?

3 Atiriri, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arı hakuhi kwehereria Jerusalemu na Juda üteithio wao na kiria kimatiiragirira, ameherie üteithio wothie wa irio na wa maai, **2** o na ameherie mündü uria njamba na mürii wa mbaara, na müuaniri ciira na münabii, na müraguri na müthuuri wa kiamä, **3** na mütongoria wa gikundi gia thigari mirono itano, na müheani kirira, na mübundi müügi, o na mündü-mügo müügi. **4** Tühü nıtu ngaatua anene ao; na maathagwo ni tükenge. **5** Andü nimakahiinyanirira: o mündü akaahinyirira uria üngi, mündü wa itüura okirire mündü wa itüura riake. Aria anini nimagokirira aria akürü, nao aria matari ngumo mokirire mündü uria mütiiku. **6** Mündü niakanyiita ümwe wa ariü a nyina arı gwa ithe müci, amwira atiri, “Wee uri na nguo ya igürü, tuika mütongoria witu; üreke kündü gükü kwanangitwo kügie wathani-ini waku!” **7** Nowe niakanirira müthenya ücio oige atiri, “Ni ndiri na kihonia. Nigükorwo gwakwa müci gütiriri irio kana nguo, tigai kündua mütongoria wa andü.” **8** Nigükorwo Jerusalemu nikiratügüga, nakuo Juda nikiragüa; ciugo na ciiko ciakuo nihoirira Jehova na makang’athiria thiithi wake uri riiri. **9** Ithiithi ciao nicio ciambüraga uria mahaana; maanikaga mehia mao o ta ma Sodomu; o na matimahithaga. Kai marı na haaro-il Nio mereheire mwanangiko. **10** Ha ühoro wa andü aria athingu, meerei ati nimakagaacira; nigükorwo nimakaarüaga maciario ma mündü maria maaneka. **11** No andü aria aaganu, meerei atiri: kai marı na haro-il Nigükorwo mwanangiko uri igürü rıaol Nao makaarüho küringana na wira wa moko mao. **12** Andü akwa mahinyagirio ni ciana, nao andü-a-nja nio mamaathaga. Atiriri inyuü andü akwa, atongoria anyu nio mamühithagä, magatüma muume njira iria yagirire. **13** Jehova niakarire giti giake iciri-ro-ini; akarügama nıguo aciirithie andü. **14** Jehova niarikitie gütiura athuari na atongoria a andü ake ciira, akameera atiri: “Ni inyuü mwanangite mügünda wakwa wa müthabibü; o na indo iria mütinyite athiini iri thiini wa nyumba cianyu.” **15** “Mühehenjaga andü akwa, na mükamemenda mothiü ma athiini niki?” nıguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe eküuria. **16** Jehova ekuuga atiri, “Andü-a-nja a Zayuni nietii, mathiiga maguucitie ngingo, makiuhanaga na maitho mao, na makinyaga na najaci magithii, na makagambia njingiri iria iri thung’wa-ini ciao. **17** Ni ündü ücio Mwathani nigatüma andü-a-nja acio a Zayuni magie na irona mitwe; Jehova niakoonania njaga yao.” **18** Müthenya ücio Jehova niakamaürä mathaga mao: nimo bangiri, na rütami rwa kuoha njüiri, na migathi iria ilhacite ta mweri, **19** na icühi cia matü, na miringa ya moko, na taama wa kwihumbira üthiü, **20**

na itambaya cia mütwie, na irengeeri cia magürü, na mücibi, na cuba cia maguta manungi wega, na ithiiti **21** na icühi cia mühüiri cia moko, na icühi cia maniürü, **22** na nguo ndaihu iria njega, na ngübia, na tübuti, na nguo cia igürü, na tümondo, **23** na icicio cia kwirora, na nguo cia gatani iria njega, na itambaya, na macuka ma ciande. **24** Handü ha mütarariko mwega gükaagia na münungo müuru; handü ha mücibi hagaakorwo mükanda; handü ha njüiri thondeke wega hacie kihara; handü ha nguo njega hakaagia nguo ya ikünia; naho handü ha üthaka wa mwiri hacie gücinanwo na ruoro. **25** Arüme anyu makooragwo na rühiü rwa njora, nacio njamba cianyu cia ita ikaaniinwo mbaara-ini. **26** Ithingo cia Zayuni niigacakaya na igirike, na itüura riu rikire ihooru, na rikare rimomoretwo, rikagüa thi.

4 Na riiri, müthenya ücio andü-a-nja müganja makaanyiita mündü mürüme ümwe, mamwira atiri, “Tüririaga irio ciitiü ithui ene, na twiheage nguo; no üreke twitanagio nawe. Twehererie thoni ciitiü!” **2** Müthenya ücio Thuuna ya Jehova niigathakara na igie riiri, namo maciario ma büriiri ücio magaakorwo marı mega, na marı mwiraho na riiri wa aria magaakorwo marı matigari kü Isiraeli! **3** Na riiri, nigügakinya atiri, andü aria magaatigwo Zayuni, na aria magaakorwo matigaire Jerusalemu, mageetagwo atheru, nao ni aria othe maandiküto na magathirüwo gütiüra muoyo kü Jerusalemu. **4** Mwathani nigathambä giko kiria kuru kĩa andü-a-nja a Zayuni; niagathira Jerusalemu marooro ma thakame arı na roho wa gütuaniira ciira o na roho wa gücina na mwaki. **5** Ningi Jehova nigatüma itu rıa ndogo rigie kündü guothe müthenya kürıa gükaritwo ni andü kirıma-ini kü gie Zayuni, na atüme kürıa künganıtwo gwakane rüririmbı rwa mwaki ütükü; igürü rıa riiri ücio wothie gügaakorwo taari hema. **6** İgaatüka ta githünü gia kürehe küuru gia kwigitia kuuma küri ürugarı wa müthenya, na handü ha küürira na ha kwigitia kuuma küri kihuhükano kia rühuho na kia mbura.

5 Nıngünira mwendwa wakwa uria nyendete rwimbo, ndimünire rwimbo rükoni mügünda wake wa müthabibü: Mwendwa wakwa aarı na mügünda wa müthabibü kirımani handü hanoru muno. **2** Aküthiürürükiria na mütaru, na aküngania mahiga maria mothe maari kuo akimate, agicooka akühaanda müthabibü iria mıega muno. Nıaakire müthiringo müraihu na igürü kü thiini wago, o na ningi akienja handü ha kühihagira thabibü. Nike agıeterera üciare thabibü njega, no riiri, waciare thabibü cia githaka. **3** “Atiriri, inyuü andü aya mütiüraga Jerusalemu o na andü a Juda, mütiüthaniei ciira, ni na mügünda wakwa wa müthabibü. **4** Ni ündü ürükü üngi ingekire mügünda ücio wakwa wa müthabibü gükırä üguo ndawikire? Waciare thabibü cia githaka niki, o hindü iria ndetereike üciare thabibü njega? **5** Atiriri, nıngümwira uria ngwika mügünda ücio wakwa wa müthabibü: Nıngüwehereria rügi riwago, nıguo wanangwo, njooke momore rüthingo rwago, nıguo ürangiriro. **6** Ndütiiganirie wanangike, ütegüchewo kana kürimwo, naguo ürimeraga cong’e na müiga. Ningi njathe matu matikanauririe mbura.” **7** Mügünda wa müthabibü wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nıguo nyumba ya Isiraeli, nao andü a Juda nio mügünda wake wa müthabibü uria akenagira. Nike eethire ciira wa kihooto, akiona o üiti wa thakame; agicaria üthingu, no akiigua kiriro kia mnyamaro. **8** Kai, inyuü aria mükaraga mükiöngagirira nyumba müri na haro-il O inyuü münyiiithanagia githaka

kimwe na kiria kingi gigaatika kimwe, nginya hakaaga handu ha gutigiria andu aria ang'i, nguo mutũre bũriri-ini mũri inyui. **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigite atiri ngũguaga: "Ti-itherũ nyũmba iria nene niigakira ihooru, nacio nyũmba iria thaka ciage andu a gücikara. **10** Mũgũnda wa iika ikũmi wa mithabibi ũkaaruta bathi imwe ya ndibe, nayo homeri imwe ya mbegu yume eba imwe ya ngano." **11** Kai aria marokaga gũũkĩra rũciĩni tene, makahang'ire njoohi marĩ na haaro-ĩ o acio maikaraga thĩ ũtũkũ gũgakũra, nginya makarĩo nĩ ndibe. **12** Maruga-ini mao makoragwo na inanda cia mũgeeto, na cia inabi na tũhemb, na mitũrirũ, o na ndibe, no matirũmbũyagia ciiko cia Jehova, na makaagia wĩra wa moko make gĩtũ. **13** Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nimagatahwo matwarwo bũriri ũngĩ nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo; andũ ao aria atĩku magakua nĩ ng'aragu, nakio kirĩndi kĩa kihoteke nĩ nyoota. **14** Nĩ ũndũ ũcio mbĩrĩra nĩnenehetie thuti nĩ ũndũ wao, na iigaathama kanua kayo gatarĩ gĩturi; kũu nĩkuo gũkaaharũka andũ ao aria marĩ igweta na ikundi cia andũ, hamwe na andũ aria manyuuga makanegena, o na arĩũ. (Sheol h7585) **15** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ niakahrũrũkio, nakio kirĩndi gĩconorithio, namo maitho ma aria etiĩ maconorithio. **16** No Jehova Mwene-Hinya-Wothe niagatũũgĩrio nĩ ũndũ wa ciira waka wa kihooto, nake Mũrungu, o we ũcio mũtheru, niakeyanonia nĩ mũtheru na ũndũ wa ũthingu wake. **17** Hindĩ iyo ng'ondu ikaarĩaga ta irĩ ũrũthio-inĩ wacio; natuo tũgondu tũkaarĩthagio kũndũ kũrĩa kwanangũku gwa itonga. **18** Kai aria maguucagua mehia na miĩndo ya maheeni marĩ na haaro-ĩ o acio maguucagua waganu na mikanda ta irĩa iguucagua ngari cia ng'ombe, **19** o acio moigaga atĩrĩ, "Ngai niahiũhe oke, niahiũke wĩra wake nguo tũwone. Nĩũkuhĩrĩre, mũbango wa ũria Mũtheru wa Isiraeli niũũke, nguo tũũmenye." **20** Kai aria metaga ũũru wega, naguo wega makawĩta ũũru marĩ na haaro-ĩ o acio matuaga nduma niyo ũtheri, na ũtheri makaiũta nduma, na magatua kindũ kirũrũ nĩ kirĩ mũrĩo, nakio kindũ kirĩa kirĩ mũrĩo magagĩtũ nĩ kirũrũ. **21** Hi! Kai aria meyonaga marĩ oogi maitho-inĩ mao, na makeyona marĩ na ũmenyi marĩ na haaro-ĩ! **22** Hi! Kai andũ aria mũngũmu ya kũnyua ndibe, na njoorua cia kũrĩngia indo cia gũtũma andũ marĩo marĩ na haaro-ĩ! **23** o aria marekagĩrĩria andũ aria mehite nĩ ũndũ wa ihaki, no makarega gũtua ciira wa kihooto wa andũ aria matehite. **24** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũria nĩmĩbi cia mwaki icinaga itira cia mũgũnda, na ta ũria nyeki nyũmũ iĩniĩukagio nĩ rũrĩrĩmũ ma mwaki-rĩ, ũguo nogo mĩri yao ikaabutha, na kiro kĩa kũmbũrwo o ta rũkũngũ; niũũkorwo nĩmaregete watho wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na makamena kiugo kia ũria Mũtheru wa Isiraeli. **25** Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova maakanĩthe mookĩrĩre andũ ake; nake niatambũrũkĩtie guoko amagũthie magũie thĩ. Irĩa nacio igathingĩtha, nacio cimba ciao ikaaragano njĩra-inĩ ta mahuti. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matĩri maraahũhũ, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. **26** Nake ahaciĩtie bendera handũ igũrũ eete ndũrĩrĩ iria irĩ kũraya, nao aria marĩ ituri cia thĩ ahuhaga biringĩ akimeeta. Nĩo aya mokĩte, mateng'ereke na ihenya. **27** Gũtirĩ o na ũmwe wao ũraanoga kana akahĩngwo, gũtirĩ o na ũmwe ũracũũnga kana agakoma; gũtirĩ ũraregeria mũcibi njohero, o na gũtirĩ rũrĩgĩ rwa kĩaaratũ rũtuĩkite. **28** Mĩgũi yao nĩ mũĩgũ, namo mota mao mothe nĩmageete; mahũngũ ma mbarathi ciao mahaana ta ihiga rĩa nyaigĩ, namo magũrũ ma ngari ciao cia ita mathiiaaga ta rĩhũho. **29** Mũraramo wao nĩ ta wa mũrũũthi, nĩ mararamaga o ta njaũ cia mũrũũthi; marurumaga makĩnyiita ũgũmi wao, na makaũkuua na gũtirĩ

ũngũteithũra. **30** Mũthenya ũcio makaararama nĩ ũndũ wa kirĩa manyiĩtite, o ta ũria iria rĩrurumaga rĩgĩkia ndiĩhũ. Na mũndũ angigaacũthĩrĩria bũriri-inĩ, akoona no nduma irĩ kuo na mũnyamaro, o naguo ũtheri niũgaathĩkwo nĩ matu.

6 Na rĩrĩ, mwaka ũria Mũthamaki Uzia aakuire-rĩ, nguo ndonire Mwathani aikarĩre gĩtĩ kia ũnene, kirĩ igũrũ na gũtũũgĩritio, nayo nguo yake yayĩrũte hekarũ nĩ ũndũ wa ũria yaraihite. **2** Igũrũ wake kwarũgamĩte aserafi, o na mũserafi ũmwe aarĩ na mathagu matandatũ: nao makehumbira mothũi mao na mathagu meerĩ, namo meerĩ makehumbira magũrũ namo, na meerĩ makombũka namo. **3** Nao metanaga makerana atĩrĩ: "Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru, iĩ niwe mũtheru, ti-itherũ niwe mũtheru; thĩ yothe iĩyũritwo nĩ rĩiri wake." **4** Nĩ ũndũ wa mũrurumo wa miigabwo yao, itugi cia mirango na hingĩro ciaguo ikienyenya, nayo hekarũ ikiĩyũra ndogo. **5** Na nĩ ngĩanĩrĩra ngũga atĩrĩ, "Hi! Kai ndĩ na haaro-ĩ! Ndũgũthĩra! Nĩgũkorwo ndĩ mũndũ wa miromo itari mũtheru, o na ningĩ ndũuranagwo na andũ matarĩ miromo mĩtheru, na maitho makwa nĩmonete Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe." **6** Hindĩ iyo mũserafi ũmwe akũmbũka, agũka harĩ nĩ akũũite ikara rĩa mwaki na guoko, rĩria aarutĩte na miĩhato kĩgongona-inĩ. **7** Mũserafi ũcio akĩhũtũta kanua na ikara rĩu, akiuga atĩrĩ, "Kuona ati ikara rĩrĩ nĩrĩhũtia miromo yaku, mahĩtia maku nĩmeherio, o namo mehia maku nĩmahoroherio." **8** Ningĩ ngũguua mũgambwo wa Mwathani iũũrĩa atĩrĩ, "Nũũ ngũtũma? Na nũũ ũgũthĩi handũ haitũ?" Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, "Nĩi ũyũ haha. Ndũma!" **9** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, "Thĩi ũkeere andũ aya atĩrĩ: "Inyuũ tũũrai o mũũguaga no mũtikanamenye ũndũ; tũũrai mũwonaga no mũtikanakuũke." **10** Tũma ngoro cia andũ aya ciũme, o na ũtũme matũ mao magie njĩka mage kũguu, o na ũhĩnge maitho mao matige kuona. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigũ na matũ mao, na ngoro ciao igĩte na ũmenyo, macooke magarũrũke mahonio." **11** Na nĩ ngĩcookia ngĩũria atĩrĩ, "Mwathani, nĩ nginya rĩ?" Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Nĩ nginya hindĩ irĩa matũũra marĩa manene magakorwo maangĩtũwo na matarĩ na wa kũmatũũra, nacio nyũmba ikorwo itiganiĩrio, na miũgũnda ikaanangwo na igathũkio biũ, **12** o nginya rĩria Jehova agaakorwo atwarĩte andũ othe kũraya, naguo bũrĩrĩ ũgatiganiĩrio biũ. **13** Na rĩrĩ, o na ngĩũkorwo kũrĩ na gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kia andũ gĩtĩgare bũrĩrĩ-inĩ-rĩ, bũrĩrĩ ũcio no ũkaanangwo rĩngĩ. No rĩrĩ, o ta ũria mũceneni na mũgandi itigagio ithukĩ yatemwo-rĩ, ũguo noguo rũciaro rũrũ rwamũre rũgaatĩgario gĩtĩna kĩaaru bũrĩrĩ-inĩ ũcio."

7 Hindĩ irĩa Ahazu mũrũ wa Jothamu, mũrũ wa Uzia, aarĩ mũthamaki wa Juda-rĩ, Rezini mũthamaki wa Suriata marĩ na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata mathĩi magatharĩkire itũũra rĩa Jerusalem, no matiigana kũrĩtooria. **2** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Daudi nĩ meerĩwo atĩrĩ, "Andũ a Suriata nĩmanyiitanĩte na andũ a Efiraimu"; nĩ ũndũ ũcio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andũ ake ikinaina o ta ũria mĩtĩ ya mĩtĩtũ iĩnainagio nĩ rũhũho. **3** Hindĩ iyo Jehova akĩra Isai atĩrĩ, "Umagara, wee mũrĩ na mũrũguo Sheari-Jashubu, mũthĩi mũgatũnge Ahazu mũthĩa-inĩ wa mũtaro ũria ũumite Karia-inĩ ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩi Gĩthaka kia Mũthambia-Nguo. **4** ũmwĩre atĩrĩ, 'Wĩmenyerere, ũikare ũhooreire na ndũgetĩgire. Ndũkareke ũũruo nĩ hinya nĩ ũndũ wa icinga icio igĩrĩ iratooga ndogo; ndũgetĩgire marakara mahĩu ma Rezini, na ma Suriata, o na ma mũrũwa Remalia. **5** Suriata, na Efiraimu, na mũrũwa Remalia nĩmacerĩre gũkwananga, makoiga atĩrĩ, **6** "Nĩtũtharĩkire Juda, tũkũnyariire na tũkũgayane, na tũtue mũrũ

wa Tabeeli mūthamaki wakuo.” 7 No rīri, Mwathani Jehova ekuuga atiri: “‘Ūhoro ūcio ndūgaakinyanira, na ndūgekika, 8 nīgukorwo itūūra inene rīa Suriata nī Dameski, na mūnene wa Dameski no Rezini. Ihinda rīa mīaka mīrongo itandatū na itano itaanathira-rī, andū a Efiraimu magaaakorwo maharaganītio ūndū matangīcooka gūtuika rūrūrī. 9 Ningī itūūra inene rīa Efiraimu nī Samaria, na mūnene wa Samaria no mūrū wa Remalia. Mūngīaga kūrūgama mūrūmīte wega wītīkio-inī wanyu-rī, mūtīkēhaanda o na atīa.” 10 Ningī Jehova nīarīrie Ahazu o rīngī, akīmūrā atiri, 11 “Itia kīmenyīthia kuuma kūrī Jehova Ngai waku, o na kiumite kūndū kūrīa kūrīku mūno, kana kiumite igūrū kūrīa kūrāihu mūno.” (Sheela h7585) 12 No Ahazu akiuga atiri, “Nīi ndigwītia; nīi ndikūgeria Jehova.” 13 Ningī Isaia akiuga atiri, “Ta iguai rīu, inyuū andū a nyūmba ya Daudil Anga mūkuona arī ūndū mūnini kūgeria ūkīrīrīria wa andū? Anga nīmūkūgeria ūkīrīrīria wa Ngai wakwa o nago? 14 Nī ūndū ūcio-rī, Mwathani we mwene nīakamūhe kīmenyīthia: Nīgukorwo mūrītu gathirange nīakagāia nda aciare kahīi, nake agatue Imanueli. 15 Iria imata na ūkīi nīcio gakarīaga rīria gakaamenya kūrega ūuru na gwīthuurīa maūndū marīa mega. 16 No mbere ya kahīi kau kūmenya kūrega ūuru na gwīthuurīa maūndū marīa mega-rī, būrūrī ūcio wa athamaki acio eerī wītīgīrite nīukanangwo. 17 Jehova nīagakūrehithīria wee mwene na andū aku, o na andū a nyūmba ya thoguo maūndū matarī moneka kuuma rīria Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera mūthamaki wa Ashuri.” 18 Hīndī iyo Jehova nīakahuūhira ngi mūrūrī, acīte kuuma tūrūū-inī twa kūrāya twa būrūrī wa Misiri, na eete njūki iria irī būrūrī wa Ashuri. 19 Nacio ciothe nīcigooka ciikare iharūrūka-inī cia mikuru, na mīatūka-inī ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inī ciothe cia mīigua, na marima-inī mothe ma maai. 20 Mūthenya ūcio Mwathani nīakahūthira rwēnji rūkomboretwo kuuma mūrūmo na Rūūi rwa Farati; naruo nīruo mūthamaki wa Ashuri; nake nīakenja mītwe yanyu na njuūrī cia magūrū manyu, o na ningī enje nderu cianyu. 21 Mūthenya ūcio, mūndū akaarīthia o moori imwe na ng’ōndu igīri. 22 Na tondu wa ūingī wa iria rīria i gaaakamagwo-rī, mūndū ūcio akaanyuuga iria imata. Arīa othe magaatigara kīu būrūrī ūcio akaanyuuga iria imata, na marīage ūkīi. 23 Mūthenya ūcio, kūndū kūrīa guothe kwarī mīthabībū 1,000 ingīendīrio cekerī 1,000 ya betha, gūgaakūra o cong’e na mītī ya mīigua. 24 Andū magaaithiaga kuo marī na ūta na mīguū, nīgukorwo būrūrī ūcio ūkaiyūra cong’e, na mītī ya mīigua. 25 Nakuo irīma-inī guothe kūrīa kwanarīmwo na icembe, mūtīgacooka gūthīi nī ūndū wa gwītīgira cong’e, na mītī ya mīigua; kūndū kīu gūgaatuika gwa kūrīithagio ng’ombe, na gwa kūrangagwo nī ndūuru cia ng’ōndu.

8 Ningī Jehova akīnjīra atiri, “Oya kībāu kīnene, na ūkīandike na karamu ka ndūire ūū: Maherī-Shalālī-Hashī-Bazu. 2 Na nīi nīngwīta Uriā ūrīa mūhīnjīrī-Ngai, na Zekaria mūrū wa Jeberekia matūike aira akwa ehokeku.” 3 Hīndī iyo ngīthīi, ngīkoma na mūtūmia wakwa, nake akīgīa nda, agīcīara kahīi. Nake Jehova akīnjīra atiri, “Gatue Maherī-Shalālī-Hashī-Bazu. 4 Kahīi kau gataanamēnya gwītana koige ‘Baba’ kana ‘Maitū’, ūtonga wa Dameski na indo iria itahītwo nī Samaria nīgakuuo nī mūthamaki wa Ashuri.” 5 O rīngī Jehova akīnjārīria, akīnjīra atiri: 6 “Kuona atī andū aya nīmāregete maai marīa mathereraga mahooereire wa Sīloamu, na magakenera Rezini o na mūrū wa Remalia-rī, 7 nī ūndū ūcio Mwathani akīrīi kūmarehithīria mūiyūro mūnene wa Rūūi rwa Farati, naruo nīruo mūthamaki wa Ashuri arī na riiri wake wothē.

Rūkaaiyūrīria mikaro yaruo yothē, na ruune hūgūrūrū cīaruo, 8 ningī rūgaathīi rūhaatīte Juda rūiyūre gothe, rūhītūkīire kuo na rūkīnye ngīnya ngingo. Mathagu maaruo matambūrūkītio makaahumbīra warīi wa būrūrī waku, wee Imanueli!” 9 Atīrīrī inyuū andū a ndūrūrī, ugīrīria mbugīrīrio ya mbaara, na no mūgūthetherwo! Ta thīkīrīria inyuū mabūrūrī ma kūrāya. Haarīria mbaara, na no mūgūthetherwo! Haarīria mbaara, na no mūgūthetherwo! 10 Thugundai mībango yanyu, no īgaatuika ya tūhū; arīa ūhoro wa matanya manyu, no matīkahinga, nīgukorwo Mūrungu arī hamwe na ithūū. 11 Jehova nīanjārīrie ūhoro ūcio agwatīrie mūno, na akīngāania ndīkarūrīrie njīra cia andū acio. Akīnjīra atiri: 12 “Maūndū marīa mothe andū aya metaga ndundu ya gwīka ūūru, wee ndūkamete ndundu ya gwīka ūūru; na ndūgetīgīre kīrīa metīgagīra, na ndūkamakīo nīkīo. 13 Jehova Mwene-Hīnya-Wothē nīwe mūrītuga mūtheru, we nīwe mwaģīrīrwo nī gwītīgira, o we nīwe ūngītūma mūmake, 14 na nīwe ūgaatuika handū hanyu harīa haamūrē; no kūrī nyūmba cīerī cia Isīraeli agaatuika ihiga rīria rītūmaga andū mahīngwo, na rwaro rwa ihiga rūrīa rūtūmaga magūe. Na kūrī andū arīa matūtūrāga Jerusalemu agaatuika mūtego na gīkerenge gīa kūmanyītia. 15 Aīngī ao nīmakahīngwo; nao magūe na moīnīke, magwatīo na manyīitwo.” 16 Oha ūira ūcio na watho ūcio, ūhūhūrē mūhūūrī ūtūike kīrīra harī arutwo akwa. 17 Nīi ngweterera Jehova, ūrīa ūhithīte nyūmba ya Jakubu ūthīu wake. Ndīrīkaraga ndīmwhokete. 18 Nīi hamwe na ciana iria Jehova aheeterī, nī ithūū marūrī na imenyīthia thīnī na Isīraeli kuuma kūrī Jehova Mwene-Hīnya-Wothē ūria ūtūtūrāga Kīrīma-inī gīa Zayuni. 19 Andū mangīkwīra ūgaatūrīe kīrīra kuuma kūrī aragūrī na ago arīa mahēhanaga na makang’ung’ura-rī, ūkaamoria atiri, “Gīthī andū matīgīrīrwo nīgūtūrīa ūhoro harī Ngai wao?” Nī kīi gīgūtūma mūtūrīe ūhoro wa andū arīa marī muoyo kuuma kūrī arīa akūū? 20 Nī kaba mūtūrīe watho-inī wa Ngai o na ūira-inī wake! Angīkorwo ūhoro wao ndūkūrīngana na ciugo ici, o nao matirī na ūtheri. 21 Andū magaaatūkanagīria būrūrī-inī marī anyamaarīku na marī ahūtū; na rīri, rīria makahūūta mūno, nīmakarakara mūno na matiire maitho na igūrū, nao marume mūthamaki wao na Ngai wao. 22 Hīndī iyo makaarora thī mone o mīnyamaro, na nduma, na kīeha gīa kūmakania, nao nīmagaikīo nduma-inī ndumanu.

9 No rīri, andū a būrūrī ūyū arīa makoretwo marī na mīnyamaro matīgacooka kūgīa na kīeha. Mbere iyo nīanyararīthīe būrūrī wa Zebuluni na būrūrī wa Nafitali, no mahinda ma thuuha-inī nīgātīthīa būrūrī ūria ūgereire irī-irī, ūkūrūkanītīe na Rūūi rwa Jorodani, nīkuo gwītāgwo Galīli-ka-Ndūrūrī: 2 Andū arīa matūtūrāga nduma-inī nīmōnete ūtheri mūnene; nao arīa matūtūrāga būrūrī ūrī nduma ta ya gīkuū-rī, nīmārīrwo nī ūtheri. 3 Wee nīūngīhītīe rūrūrī rūu, na ūkongerera gīkeno kīaruo; andū aruo makenaga marī mbere yaku, o ta ūria andū makenagīra magetha, magakena o ta ūria andū makenaga makīgāyana indo cia ndaho. 4 Nīgukorwo o ta ūria kwarī mūthenya ūria Amīdiani maahootīrwo, ūguo noguo unangīte icooki rīria rīmarītūhagīra, na ūkoinanga mūtī wa kūmoohania ciande, na rūthanju rwa arīa mamahīnyagīrīria. 5 Iraatū ciothe cia njamba cia ita iria ihūthagīrwo mbaara-inī, na nguo ciothe itōboketīo thakame-inī, īgaatuika cia gūcīnwo ta irī ngū cia mwaki. 6 Nīgukorwo nītūcīarīrwo kaana, tūkaheo kahīi, naguo wathani ūgaakorwo ciande-inī ciako. Nako gageetagwo Mūheani-Kīrīra-wa-Kūgegania, Mūrungu Mwene-Hīnya, Ithe-wa-Andū-wa-Tene-na-Tene, Mūnene-wa-

Thayū. 7 Naguo ūhoro wa gūtheerema kwa ūthamaki wake na thayū gūtirī hīndi īgaathira. Agaathamakagira ūthamaki wake aikarīre gīti kīa ūnene kīa Daudi, aūhaande na aūtīirīre na ciira wa kīhooito na ūthingu, kuuma rīu nginya tene. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkō gīgaatūma maūndū macio mekike. 8 Mwathani nīatūmite ndūmīriri ya gūkīrira Jakubu; nayo nīngakinyīra Isiraēli. 9 Nao andū othe nīmakemanya ūhoro wayo, andū acio a Efiraimu, na arīa matūūruga Samaria, o acio moigaga na mwītīo na nguthi ngoro-inī atīrī, 10 “Maturubarī nīmagwīte thī, no ithūi tūgwaka rīngī na mahiga maicūhie; mīti ya mīkīyū nīmīteme, no ithena rīayo tūgwaka na mītarakwa.” 11 No rīrī, Jehova nīaheete andū arīa marī muku na Rezini hinya mamookīrīre, na akaarahūra thū ciao. 12 Andū a Suriata kuuma mwena wa irathīro, na Afīlisti kuuma mwena wa ithūiro nīmathamītie kanua, magatambuura Isiraēli. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. 13 No rīrī, andū acio maticookeire ūcio wamahūūrīre, kana makarongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 14 Nī ūndū ūcio Jehova nīagatinia mūtwe na mūtīng’oe wa Isiraēli, na arenge rūhonge rwa mūkīndū na rwa ithanjī o mūthenya ūmwe. 15 Athuuri na andū arīa marī īgweta nīo mūtwe, nao anabīi arīa marutanaga ūhoro wa maheeni nīo mūtīng’oe. 16 Nīgukorwo atongoria a andū aya nīo mamahīthithagia, nao arīa matongoragio makahīthithio nīra. 17 Nī ūndū ūcio Mwathani ndagakenio nī aanake, kana aīgūire ciana cia ngorīai na atumia a ndigwa tha, nīgukorwo andū othe matītīgīrīte Ngai na nī aaganu, natuo tūnua twao tuothe twaragia maūndū mooru. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. 18 Ti-itherū waganu ūrīrīmībūkte ta mwaki, ūgacina cong’e na mīgūga, na ūgaakana ihinga-inī cia mūtītū, nayo ndogo yaguo īgeekonja yambatīte na īgūrū ta itu ithimbu. 19 Nī ūndū wa mang’ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe būrūrī nīugaacinwo biū, andū andū magaatūika ta ngū cia mwaki; gūtīrī mūndū o na ūmwe ūgacāira mūrū wa nyina. 20 Magaathara irio cia mwena wao wa ūrīo, na makorwo marī o ahūtū; makaarīa cia mwena wao wa ūmohoto, no matihūūne. O mūndū akaarīa nyama cia ciana ciake mwene; 21 Manase akaarīa Efiraimu, nake Efiraimu arīe Manase: nao marī hamwe nīmagookīrīra Juda. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

10 Kaī arīa mathondekaga mawatho matarī ma kīhooito marī na haaro-ī! o arīa marutaga mawatho ma kūhinyanīrīra, 2 nīguo mahotomie ciira wa andū arīa athūni, na magīrīrīre kīhooito kīa andū akwa arīa mahinyīrīro, na magatua atumia a ndigwa īguīma rīao, o na magatunya ciana cia ngorīai indo ciacio. 3 Mūgeeka atīa mūthenya wa ciira, rīrīa mūgaakorererwo nī mwanangīko uumīte kūrāya? Mūkoorīra kūrī ū amūteithie? Ūtonga wanyu mūkaaūtiga kū? 4 Gūtīrī ūndū ūgaakorwo ūtigarīte tīga kwīnyīhīa gatagatī ka mīguate, kana mūgūe gatagatī ka arīa makuīte. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. 5 “Kaī andū a Ashuri marī na haaro-ī! o acio rūthanju rwa marakara makwa, na thimbū ya mang’ūrī makwa! 6 Ndīmatūmaga mookīrīre rūrīrī rūrīa rūtooi Ngai, ngamatūma mookīrīre andū arīa mandakaragia, nīguo matunyane indo, na mahurie ndaho, na mamarangīrīre ta ndoro ya nīra-inī. 7 No ūguo tīguo macīrīre gwīka, ūndū ūyū tīguo ūrī meciirīa-inī mao, muoroto wao nī kwananga, na kūniina ndūrīrī nyingī biū. 8 Mūthamaki wa Ashuri arāgia, akoiga atīrī, ‘Gīthi anene akwa

a ita othe ti athamaki? 9 Gīthi itūūra rīa Kalino rītīekīrwo o ta Karīkemīshī? O narīo Hamathu-rī, gīthi rītīekīrwo o ta Aripadī? Narīo Samaria gīthi rītīekīrwo o ta Dameskī? 10 O ta ūrīa guoko gwakwa gwatunyanire mothamaki marīa meigagīra mīhianano ya kūhooywo, o macio maarī mīhianano mīngī mīcūchie gūkīra ya Jerusalemu na ya Samaria-rī, 11 gīthi ndīgeeka Jerusalemu na mīhianano yarīo ya kūhooywo o ta ūrīa ndeekire Samaria na mīhianano yarīo?” 12 Mwathani aarīkia wīra wake wothe wa gūkīrīra Kīrīma gīa Zayuni na Jerusalemu-rī, akoiga atīrī, “Nīngūherithia mūthamaki wa Ashuri nī ūndū wa mwītīo wa ngoro yake na mwītūūgīrwo wake, nī ūndū wa ūrīa oonaga ta ekīrīrwo. 13 Nīgukorwo oigaga atīrī: “Nījkīte ūguo na hinya wa guoko gwakwa, o na ūūgī wakwa, tondū ndī na ūmenyo. Nīndeherīe mīhaka ya ndūrīrī, na ngītaha īgīna ciao, na ta mūndū ūrī na hinya-rī, nīndatoorīe athamaki ao. 14 O ta ūrīa mūndū akinyagīra gītara, ūguo noguo guoko gwakwa gwakinyīrīre ūtonga ūcio wa ndūrīrī; o ta ūrīa andū macookanagīrīra matumbī marīa maatiganīrīro, ūguo noguo na nīi ndacookanīrīrīe mabūrūrī mothe; gūtīrī o na ūmwe wabatabatīrīe ithagu rīaguo, kana ūgīathamīa kanua kaguo ūkīgamba.” 15 Ithanwa-rī, rīahota kwīyambararia īgūrū rīa ūrīa ūtemaga mūtī rāngo, kana mūthumeno wītīrīe ūrīa ūūguacīgia? Kaī rūthanju rūngīkīhīūrīa ūrīa ūruoete na īgūrū, kana thimbū īhīūrīe ūrīa ūtarī mbaū! 16 Nī ūndū ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarehera njamba ciake cia ita irīa irī hinya mūrīmū wa kūhīnja; na handū ha kūhumbīrwo nī rīrī wake-rī, nī mwaki magakīrīo ūrīrīmībūke ta rūrīrīmībī. 17 Ūtheri wa Isiraēli agaatūika mwaki, nake ūrīa Mūtheru wao atuīke rūrīrīmībī. Ūgaakana na ūcīne mīgūga yake na cong’e wake o mūthenya ūmwe. 18 Nake nīakaniina biū rīrīo, o ta ūrīa mūndū mūrūaru ahīnjaga agathīrīrīkīra. 19 Nayo mīti ya mītītū yake īgaatigara o mīnīni, atī o na mwana no andīke mūigana wayo. 20 Na rīrī, mūthenya ūcio andū arīa magaatigara a Isiraēli, o na arīa makaahonoka a nyūmba wa Jakubu, matīgacooka kwīgīrītania na ūcio wamahūūrīrīte, no makegīrītania na Jehova o ma, o we ūrīa Mūtheru wa Isiraēli. 21 Matigari nīmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rī, nīmagacookerera Mūrungu Mwene-Hinya. 22 O na gūtūika andū aku, wee Isiraēli maingīhīte ta mūthanga wa irīa-inī-rī, no matigari magacooka kwao. Mwanangīko naguo nīwathanītwo, mwanangīko wa kuonania atī itua rīake nī rīa kīhooito kūna. 23 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīwe ūkaananga būrūrī ūcio wothe ta ūrīa gwathanītwo. 24 Nī ūndū ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Inyū andū akwa arīa mūtūūruga Zayuni, mūtīgetīgīre andū a Ashuri, arīa mamūhūruga na rūthanju, na makamuera nījūgūma mamūhūrīrīte ta ūrīa mwekagwo Misīrī. 25 Nīgukorwo no ihīnda inīni rītīgīre marakara makwa īgūrū rīnyu mathīre, namo mang’ūrī makwa mamacookerere mamaniine.” 26 Nīngī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīakamahūūra na kiboko, o ta ūrīa Amīdiani mekīrwo rīrīa mooragīrwo rwaro-inī rwa ihiga rīa Orebu; na nīakambararia mūthīgī wake īgūrū rīa maā, o ta ūrīa eekire kūū būrūrī wa Misīrī. 27 Mūthenya ūcio mūrīgo wao nīūkeherio ciande-inī ciaku, narīo icookī rīao rīeherio ngingo-inī cīanyu; icookī rīu nīrīkoinangwo nī ūndū wa ūrīa wee ūtīrīrīro maguta. 28 Nīmaratooonya Aiathu; maratuīkanīra Mīgironi; o na maraiga īgīna ciao Mikimashī. 29 Nao makīhītūkīra mūkurū-inī, makoiga atīrī, “Ūtukū ūyū tūkūrāarīra Geba.” Rama nīkūinaina kūrīnaina; nakuo Gībea itūūra rīa Saūlū nī kūūra rīroora. 30 Atīrīrī, wee mwarī wa

Galimu, uga mbu! Wee Laisha, thikĩria! Nawe Anathothu, wũĩ! **31** Andũ a Madimena nĩ kũũra maroora; nao andũ a Gebimu nĩ kwihitha marehitha. **32** Mũthenya wa ũmũthĩ marĩrũgama kũu Nobu; maramainainĩria ngundi marĩ kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Mwarĩ wa Zayuni, o kũu karĩma-inĩ ka Jerusalemu. **33** Atĩrĩrĩ, Mwachani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, niagaceeha hongwe na hinya mũnene. Mitĩ irĩa mĩnene mũno niigatemo, igũithio thĩ, na irĩa mũraihu ãnyĩhio. **34** Niagatema ihinga cia mũtitũ na ithanwa; Lebanoni niĩkagũithio nĩ ũria-ũri-Hinya.

11 Na rĩrĩ, kuuma gĩthukĩ-inĩ kĩa Jesii niĩhakoima mũndũ ũhaana ta thũna irathũũka, na Rũhongwe rũria rũkoima mĩri-inĩ yake nĩrũgaciara maciaro. **2** Nake Roho wa Jehova agaakorwo igũrũ riake: Roho wa ũũgĩ na wa ũmenyo, Roho wa ũtaarani na wa hinya, Roho wa ũmenyo na wa gwtĩgĩra Jehova: **3** naguo ũndũ ũria ũkaamũkenagia nĩ gwtĩgĩra Jehova. Ndagatuuaga ciira na ũndũ wa kũroro githiithi kĩa mũndũ, kana atue ciira na ũndũ wa kũguu njuukũ; **4** no rĩrĩ, niagaciirithia arĩa abatarĩ arĩ na ũthingu, nao arĩa athĩni a gũkũ thĩ amatuĩre ciira na kihooto. Niakahũũra thĩ na rũthanju rwa kanua gake, na oorage andũ arĩa aaganu na mĩhũmũ wa miromo yake. **5** ũthingu niĩguo ũgaatũka mũcibi wake, naguo wĩhokeku ũtuĩke mwĩhotoro wake wa njohero. **6** Njũũĩ ũgaatũranagia na kagongu, nayo ngarĩ ũgaakomanagia na mbũri, nayo njau, na mũrũũthi, na nyamũ wa gĩcegũ ũgaakaraga hamwe; nacio ũgaatonogorogio nĩ kaana kanicio. **7** Ng'ombe na nduba ikaarĩaga hamwe, natuo tũcũ twacio tũgaakomanagia hamwe, naguo mũrũũthi ũkaarĩaga nyeki ta ndegwa. **8** Mwana wa rũkenge agathaakagĩra irima-inĩ rĩa giũko, nake mwana mũnini niagaikagia guoko irima-inĩ rĩa ndũira. **9** Gũtikageranwo ngero kana kũniinanwo, kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru, niĩgũkorwo thĩ niĩkaiyũruo nĩ ũmenyo wa Jehova, o ta ũria maafĩ maiyũrĩte iria-inĩ. **10** Na niĩgũgakinya atĩrĩ, mũthenya ũcio mũndũ ũcio ũkoima Mũri-inĩ wa Jesii, niĩkarĩũgama atũke ta bendera kũrĩ kĩrĩndĩ; ndũrĩrĩ niĩkongana harĩ we, nakĩo giĩkaro giĩake gĩa kũhurũka giĩgaaakorwo kĩrĩ na riiri. **11** Mũthenya ũcio Mwachani niĩgatambũrũkia guoko ihinda rĩa keeri, akũũre matigari ma andũ ake marĩa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kĩanda, na kuuma Misiri ya Rũgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigĩrĩra cia iria. **12** Niĩkahaandĩra ndũrĩrĩ bendera, na acookaniĩrĩre andũ a Isiraeli arĩa maatahĩtuo; ningĩ acookaniĩrĩre andũ a Juda arĩa maahurũnjĩtuo kuuma ituri-inĩ iria inya cia thĩ. **13** ũuru wa Efiraimu niĩũgaathira, nacio thũ cia Juda niĩkaaniinwo; Efiraimu ndakaigũira Juda ũuru, kana Juda agĩe na ũthũ na Efiraimu. **14** Nao niĩmagaikũrũka iharũrũka-inĩ cia Afliisti cia mwena wa ithũrũ; na marĩ hamwe niĩmagataha andũ a mwena wa irathĩro. Niĩmakenyiĩtira Edomu na Moabi, na niĩo magathaga andũ a Amoni. **15** Na harĩa iria rĩa Misiri rĩcomokete ta rũrĩmĩ-rĩ, Jehova niĩkarĩhũthia biũ; ningĩ niĩkahuruta rũhũho rũhiũ na guoko gwake rũhũthie Rũũ rwa Farati. Niĩkarĩũganyia rũtuĩke tũrũũ niĩgwanja, niĩgeetha andũ mahote kũringaga matekũrũta iraatũ. **16** Niĩgũgakorwo na njĩra nene ya kũgererwo nĩ matigari ma andũ ake arĩa magaakorwo matigaire Ashuri, o ta irĩa yagereiwo nĩ andũ a Isiraeli rĩria maambatire makũma bũrũri wa Misiri.

12 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio niĩkoiga atĩrĩ, “Niĩgũkũgooca, Wee Jehova. O na gũtuĩka niĩwaandakarĩre-rĩ, niĩnjehereirie marakara maku na ũkaahooreria. **2** Ti-itherũ Mũrungu niĩwe ũhonokio wakwa; niĩwe ndĩrĩthokaga na

ndigage gwtĩgĩra. Jehova, o we Jehova, niĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa; niĩatuĩkite ũhonokio wakwa.” **3** Mũrĩtahaga maaĩ ithima-inĩ cia ũhonokio mũkenete. **4** Mũthenya ũcio niĩmũkoiga atĩrĩ: “Cookeriai Jehova ngaatho, kairai rĩtwa riake; menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ũria ekĩte, na mũhunje muuge atĩ rĩtwa riake nĩ itũũgĩrie mũno. **5** Inĩrai Jehova, niĩgũkorwo niĩekite maũndũ marĩ riiri; na mũtũme ũndũ ũcio ũmenyo nĩ thĩ yotho. **6** Anĩrĩrai mũine mũrĩ na giĩkeno, inyuĩ andũ a Zayuni, niĩgũkorwo ũria Mũtheru wa Isiraeli, o ũcio ũrĩ gatagati-inĩ kanyu, niĩ mũnene mũno.”

13 Ino niĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ ikonĩ Babuloni, irĩa Isia mũrũ wa Amozu onire: **2** Atĩrĩrĩ, haandai bendera kĩrĩma igũrũ kĩrĩa gĩtarĩ mitĩ, anĩrĩrai na mũmahenerie, niĩguo matooenyere ihingo-inĩ cia arĩa marĩ igweta. **3** Niĩnjathite andũ akwa arĩa atheru, niĩndũmaniĩre njamba ciakwa, o icio ikenagĩra ũhootani wakwa, ciũke ikinyanĩrie marakara makwa. **4** Ta thikĩriaĩ, mũigũe inegene rĩrĩ irĩa-inĩ igũrũ, inegene rĩhaana ta rĩa kĩrĩndĩ kĩingĩ! Ta thikĩriaĩ mũigũe ngũĩ gatagati ka mothamaki, taarĩ ndũrĩrĩ irarũrũngana hamwe! Jehova Mwene-Hinya-Wothe niĩwe ũracookaniĩria ita rĩa kũrĩa mbaara. **5** Andũ acio marooka moimĩte mabũrũri ma kũraya, makoima ituri-inĩ cia kũrĩa igũrũ. Ti-itherũ Jehova niĩarooka na indo cia mbaara cia mang'ũrĩ make, niĩguo aanange bũrũri wotho. **6** Girĩkai, niĩgũkorwo mũthenya wa Jehova niĩkũhĩrĩre; ũgooka ũtarĩrĩ ta mwanangiko umĩte kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe. **7** Tondũ ũcio moko mothe niĩmakaregera, na ngoro ya mũndũ o wotho irĩngĩke. **8** Andũ makaanyiitwo nĩ kĩmako kĩnene, na magwatwo nĩ ruo na kĩa, na manyiitwo nĩ ruo o ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. O mũndũ akaagegio nĩ ũria ũngĩ, na mothiũ mao mahaane ta niĩmbĩ cia mwaki. **9** Atĩrĩrĩ, mũthenya ũcio wa Jehova niĩrooka, na gũtikaiguanĩro tha; ũgaakorwo ũrĩ mũthenya wa mang'ũrĩ na marakara mahiũ, ma gũtũma thĩ ikire ihooru, na ũniine ehia arĩa magaakorwo kuo. **10** Niĩgũkorwo njata cia igũrũ na iria cionekaga irĩ gĩtũtu itigacooka kwaro na ũtheri wacio. Nario riũa rikĩrathĩ rĩgaatũka nduma, naguo mweri ũtĩge gũcokoa kwaro. **11** Niĩngaherithia thĩ nĩ ũndũ wa ũuru wayo, na herithie andũ arĩa aaganu nĩ ũndũ wa mehia mao. Niĩnganiina mwĩkĩrĩro wa andũ arĩa etiĩ, na nyiĩhe mwitĩo wa arĩa matarĩ tha. **12** ũgaakorwo ũrĩ ũndũ mũrĩtũ mũno kuona mũndũ, gũkĩra kuona thahabu therie, kana kuona thahabu ya ofiri. **13** Nĩ ũndũ ũcio niĩngatũma igũrũ riĩnaine; na thĩ niĩngathingitha, yehere giĩkaro kiayo, nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mũthenya ũria marakara make makarĩrĩmbũka. **14** O ta thwarĩga irĩa ikũgũmwo, na o ta rĩa ng'ũndũ itarĩ na mũrĩthi ciũraga, ũguo no taguo mũndũ o mũndũ agaacokerera andũ ao kũĩmbe, na o mũndũ oore acooke bũrũri wa kũĩmbe. **15** Mũndũ ũria wotho ũkaanyiitwo mũgwate agaathewo atũrĩkano; nao arĩa othe makaanyiitwo makooragwo na rĩhiũ rwa njora. **16** Twana twao tũkaabacanio thĩ tũtuĩke icunjĩ makĩonagĩra na maitho; indo ciao cia nyũmba igaatũke, na atumia ao manyiitwo na hinya. **17** Atĩrĩrĩ, niĩngarahũra andũ a Amedi mamookĩrĩre, arĩa matarĩ bata wa betha, na matakenagio nĩ thahabu. **18** Niĩmakooraga aanake na miĩguĩ yao; o na matikaigũira twana tha, kana macaĩre ciana. **19** Itũũra rĩa Babuloni, o rĩo inagĩ rĩa mothamaki, na niĩrĩo rĩtũmagwa andũ a Babuloni metĩe nĩ ũndũ wa riiri warĩo, niĩrĩkang'auranio nĩ Ngai, o ta ũria Sodomu na Gomora kwang'auranirio. **20** Gũtĩrĩ hĩndĩ rĩgaacooka gũtũrũro o na rĩ, kana riĩkarwo nĩ andũ njjarwa na njjarwa; gũtĩrĩ Mũrarũ ũkaamba hema yake kuo, na gũtĩrĩ mũrĩthi ũkaarahia

mahiũ make kuo. **21** No rĩrĩ, gũgaakomagwo nĩ nyamũ cia werũ, nacio nyũmba ciarĩo igaikaragwo nĩ mbwe; kũu nĩkuo ndundu igaatũũraga, na nokuo mbũri cia gĩthaka-inĩ igaatũũhagĩra. **22** Hiti ikaagambagĩra ciĩgitĩro-inĩ ciakuo, na mbwe ciikarage nyũmba iria njega cia ũthamaki. Na rĩrĩ, ihinda rĩa itũĩro rĩu nĩkinyu, na matukũ marĩo matikongererwo.

14 No rĩrĩ, Jehova nĩakaigũira Jakubu tha; nĩegwithuurĩa Isiraeli o rĩngĩ, na atũme maikare bũrũri wao ene. Ageni nĩmakegwatania nao, na manyiitane na nyũmba ya Jakubu. **2** Ndũrĩrĩ nĩkamooya, imacooke kũndũ kwao. Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩkegwafĩra ndũrĩrĩ, itũĩke ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova. Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩtĩ tene, na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩra. **3** Mũthenya ũria Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩina-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ũkombo-inĩ wa kũhinyĩrĩrio-rĩ, **4** nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kinyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ: Kaĩ mũhinyanĩrĩra nĩakinyite mũthia-ĩ! Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathĩrite-ĩ! **5** Jehova nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu, na o akoinanga thimbũ ya ũnene ya arĩa maathanaga, **6** arĩa maahũraga andũ nayo mategũtigithĩria, marakarĩte, magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara, na magaciũgitaga matarĩ na tha. **7** Mabũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na marĩ na thayũ; nĩmambĩrĩre kũnia. **8** O nayo mũtĩ ya mikarakaba na mũtarakwa ya Lebanoni iragũkenenera, ikoiga atĩrĩ: “Kuuma hĩndĩ irĩa wagũithĩro thĩ, gũtĩrĩ mũtemi mũtĩ ũrĩ woka gũtũtema.” **9** Mbĩrĩra kũu mũhuro wa thĩ nĩyarahũkĩte, igũtũnge ũgĩkinya kuo; nĩyarahũrite maroho ma arĩa maanaku makũgeithie: arĩa othe maarĩ atongoria gũkũ thĩ, itũmaga mookĩrĩre itĩ ciao cia ũnene, o arĩa othe maarĩ athamaki a ndũrĩrĩ. (Sheol h7585) **10** Nao othe magaacookia, makwĩre atĩrĩ, “O nawe nĩwagĩte hinya o ta ithũ; ũhaanĩte o ta ithũ.” **11** Rĩrĩ wothe wa ũnene waku ũikũrũkĩtio o ngĩnya mbĩrĩra-inĩ, hamwe na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto; igonyũ nĩcio ũkomeire, na igonyũ nociũ ikũhumbĩre. (Sheol h7585) **12** Hĩ! Kaĩ wee njata ya kiwarĩ nociũ ũgĩwite ũkoma igũrũ-ĩ, o wee mũrũ wa rũciĩnĩ kĩroko gwakĩa! ũharũrũkĩtio ũgaikio gũkũ thĩ, o wee ũria hĩndĩ imwe wahinyagĩrĩra ndũrĩrĩ! **13** Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku, “Ngũhaica ngĩnye igũrũ; na gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ndĩkĩambarie gĩkĩre njata cia Mũrungu; na njikarĩte kĩrima-inĩ gĩa gũtũnganwo, o gacũmbĩri ga kĩrima kĩria kiamũre. **14** Nĩngahaica ngĩnya kũndũ kũraihũ igũrũ rĩa matu, ndĩhaananie na ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” **15** No rĩrĩ, wee ũharũrũkĩtio thĩ ngĩnya mbĩrĩra-inĩ, ũgakinya irima kũria kũriku. (Sheol h7585) **16** Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũũragĩa maitho, magecũũrania ũhoro waku, makooriania atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe mũndũ ũria wenyenyagia thĩ na agatũma mothamaki mainaine, **17** mũndũ ũria watũmire thĩ itũĩke ta werũ, na akangũũrania matũũra mayo marĩa manene? Nĩwe ũria ũtetĩkagĩra andũ arĩa othe mainũke kwao mĩcĩ?” **18** Athamaki othe a ndũrĩrĩ makuũte magakomio, o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake. **19** No wee-rĩ, ndũgaathikwo tao, tondũ nĩwaanangĩre bũrũri waku, na ũkĩũraga andũ aku. Rũciaro rĩa andũ arĩa aaganu rũtikaagwetwo rĩngĩ. **21** Haarĩria handũ ha kũũragĩa ciana ciake, nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe mao ma tene; nĩguo itikanarahũke ciĩgaire bũrũri, na ciĩyakĩre matũũra maiyũre thĩ. **22** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,

“Nĩ nĩngarahũka ndiciũkĩrĩre, nĩngeheria rĩitwa rĩacio kũu Babuloni, o na rĩa matigari ma cio, o na njeherie ciana ciao na rũciaro rwo,” nĩguo Jehova ekuuga. **23** “Nĩngatua kũndũ kũu gĩkaro kĩa ndundu, na ndĩgũtũe bũrũri wa maria ma maaĩ; ngaakũhaata na kihato kĩa mwanangĩko,” **24** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩhĩtĩte, akoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ũria thugundĩte, ũguo noguo gũgaatũka, na ũria ndũite, ũguo noguo gũgaikara. **25** Nĩngahehenja Mũashuri ũcio ũrĩ bũrũri-inĩ wakwa; ngaamũrangĩrĩra thĩ irĩma-inĩ ciakwa. Nĩngehereria andũ akwa icooki rĩake, na mũrĩgo wake ũmoime ciande-inĩ ciao.” **26** Ūũ nĩguo thugundĩte gwika thĩ yothe; nakuo guoko kũria gũtamũrũkĩrĩro ndũrĩrĩ ciothe nĩkuo gũkũ. **27** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo atũite gwika, nũũ ũngĩhota kũmũgĩrĩrĩra? Guoko gwake nĩgũtamũrũkĩtio, nũũ ũngĩhota gũgũthuna? **28** Atĩrĩrĩ, mwaka ũria Mũthamaki Ahazu aakũire-rĩ, nĩguo ndũmĩrĩri ĩno yaguũranĩrio: **29** Inyũ Afilisti inyuothe tĩgai gũkena, nĩ atĩ rũthanju rĩa rwamũhũũraga nĩrunĩkĩte; nĩgũkorwo kuuma mũri-inĩ wa nyoka ĩyo nĩgũkoima ndũira, namo maciaro mayo magaatuũka mũthimba wa nyoka ĩrĩ thumu ĩria itĩcũkaga. **30** Nao andũ arĩa athĩnĩ biũ nĩmakona gĩa kũria, na mũbatari akomage atarĩ na ũgwati. No rũciaro rwaku nĩngarũũraga na ng’aragu; nayo ikooraga matigari maku. **31** Wee kihingo-rĩ, gĩrikal Na wee itũũra inene-rĩ, ugĩrĩria! Na inyũ Afilisti inyuothe mũnĩnwo nĩ guoya, mũthire biũ! Itu rĩa ndogo rĩrooka rĩumĩte mwena wa gathĩgathĩni, na gũtĩgakorwo na mũndũ ũgaatĩgwo na thũutha mbũtũ-inĩ ciake nĩ ũndũ wa kwaga hinya. **32** Nĩ icookio rĩrikũ rĩkaahanwo kũrĩ andũ arĩa matũmĩtwa a rũrĩrĩ rĩu? Magaacoekerio atĩrĩ, “Jehova nĩahaandĩte Zayuni, na thĩnĩ wakuo andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15 Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ Moabi: Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrianange, rĩkaanangwo ũtukũ o ro ũmwel Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrianange, o narĩo rĩanangĩtuo ũtukũ o ro ũmwel! **2** Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathĩrĩ hekarũ-inĩ yao, mambatĩte kũria gũtũũgũru makarĩre kuo; andũ a Moabi maraagĩrika nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba. Mĩtwe yao yothe nĩyenjetwo, na nderu ciao ciothe ikenjwo. **3** Marĩ njira-inĩ marathĩrĩ mehumĩte nguo cia makũnia; othe no kũgĩrika maragĩrika marĩ nyũmba igũrũ na ihaaro-inĩ, makagũa thĩ, magakoma na nda makĩrĩraga. **4** Heshiboni na Eleale nĩkũria maraarĩra maanĩrĩre, mĩgambo yao ĩraiguo o ngĩnya Jahazu. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mbaara a Moabi nĩmararĩra maanĩrĩre, nacio ngoro ciao ikaringĩka. **5** Ngoro yakwa nĩrarĩrĩra Moabi, andũ arĩa maingatũtuo kuo morĩire Zoari, magathĩrĩ ngĩnya Egilathu-Shelishiya. Mambatĩte na njira ya gũthĩrĩ Luhithu, magathĩrĩ makĩrĩraga; o na nĩngĩ njira-inĩ ya gũthĩrĩ Horonaimu, maracakaya nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũria ũmakorete. **6** Maaĩ ma kũu Nimurimu nĩmahũite, nayo nyeki nĩhoohete; namo mahuti mothe maigũ nĩmĩomĩte, na gũtĩrĩ kũndũ kĩrũru gĩtigaire. **7** Nĩ ũndũ ũcio ũtonga ũria magĩte naguo na makegĩra, mũkuũite makaĩringĩna mũrĩmo wa karũũĩ karĩa karĩ mũtĩ hũgũrũrũ-inĩ ciako. **8** Kayũ ka mũkayo wao nĩkaigũtuo mĩhaka-inĩ ya Moabi; nakuo kũgĩrika kwao gũgakinya Egilaimu, o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu. **9** Maaĩ ma Dimoni maiyũrĩtuo nĩ thakame, no nĩngũrehe maũndũ mangĩ mooru makĩria kũu Dimoni, mahaana ta mũrũũthi ũgũtharĩkĩra andũ arĩa morĩte kuuma Moabi, o na ũtharĩkĩre arĩa matigaire kũu bũrũri-inĩ.

16 Twarirai ūria wathanaga bŭrŭri tŭtŭrŭme twa kŭrŭha igooti, kuuma itŭura rŭa Sela, gŭtŭkanŭria werŭ-inŭ, nginya kirŭma-inŭ kŭa Mwarŭ wa Zayuni. 2 O ta ūria nyoni ciŭrŭuraga ciatharŭrio gŭtar gŭacio, ŭguo no taguo andŭ-a-nja a Moabi magaikara marŭ mariŭko-inŭ ma Arinoni. 3 “Tŭhei kirŭra, na mtŭete itua. Tŭmai kŭiruru kŭanyu gŭtŭlke ta ŭtŭkŭ, o kŭrŭ mŭthenya barigici. Hithai rŭa maingatŭwo kwao, na mtŭigakunyanŭre arŭa moorŭire kwanyu. 4 Rekei andŭ a Moabi arŭa mehithŭe kwanyu maikare na inyŭ; tŭikai kŭigŭtio kŭiao kuuma kŭrŭ mwanangani.” Mŭhinyanŭrŭria nŭagakinya mŭthia, nago mwanangŭko ŭthire; nake mŭigiti nŭakabuŭria kuuma bŭrŭri-inŭ. 5 Gŭti kŭa ŭnene gŭkaahaandwo na wendo; na mŭndŭ mwŭhokeku nŭwe ŭgaagŭkarŭra, o mŭndŭ wa kuuma nyŭmba ya Daudi, mŭndŭ ŭria ŭgaatuanagŭra ciira arŭmŭrŭire o kŭhooto, namo maundŭ ma ŭthingu nŭmo akaahŭhaga gwika. 6 Nitŭigŭite ŭhoro wa mwtŭŭwo wa Moabi: tŭkaigua ŭhoro wa mwtŭŭto wake mŭkŭru na mwŭkŭrŭwo wake, tŭkaigua ŭhoro wa mwtŭŭto wake na rŭng’athio rwake; no rŭrŭ, mwŭgaatho ŭcio wake no wa tŭhŭ. 7 Nŭ ūndŭ ŭcio andŭ a Moabi nikŭgirŭka maragŭrŭka, maragŭrŭka hamwe nŭ ūndŭ wa Moabi. Cakayai na mŭnyŭitwo nŭ kŭeha nŭ ūndŭ wa andŭ a Kiri-Haresethi. 8 Migŭnda ya Heshiboni nŭrahooa, o na mŭthabibŭ ya Sibima o nayo nŭrahooa. Aathani a ndŭrŭrŭ nimarangŭrŭire mŭthabibŭ rŭria mŭega mŭno, rŭria hŭndŭ ŭmwe yakinyŭte Jazeri, na ŭgatheerema yerekeire werŭ-inŭ. Thuuna ciayo ciatambŭte igakinya o iria-inŭ. 9 Nŭ ūndŭ ŭcio nŭndŭrarŭra, ngarŭra o ta Jazeri, ngŭrŭrŭra mŭthabibŭ ya Sibima. Wee Heshiboni, o nawe Eleale, ngŭmŭhŭiga na maithori! Tondŭ mbugŭrŭrio cia gŭkeno kŭanyu nŭ ūndŭ wa matunda manyu marŭa meruŭte, na nŭ ūndŭ wa magetha manyu ma ngano nŭithirŭte. 10 Gŭtirŭ gŭkeno kana ndŭhiŭ migŭnda-inŭ ya matunda; gŭtirŭ mŭndŭ ŭraini kana akoigŭrŭria migŭnda-inŭ ya mŭthabibŭ, gŭtirŭ mŭndŭ ŭrahiha ndibei kihihiro-inŭ, nigŭkorwo nŭndŭmŭte ngeni cia magetha ciage kŭiguuo. 11 Ngoro yakwa nŭracakaira Moabi o ta kinanda kŭa mŭgeeto, nayo ngoro yakwa ŭgacaira Kiri-Heresethu. 12 Rŭria andŭ a Moabi maathŭi kŭndŭ kŭria gŭtŭŭgŭru makahooe, no kŭwinogia menogagya; hŭndŭ rŭria maathŭi ihoero-inŭ rŭiao kŭhooya, no wira wa tŭhŭ marutaga. 13 Ŭyŭ nŭguo ŭhoro ŭria Jehova aarŭite ŭkonŭi Moabi. 14 No rŭrŭ, rŭu Jehova ekuuga atŭrŭ: “Mŭiaka itatŭ itanathira, itarŭtŭwo ta ŭria mŭiaka ya mŭndŭ wandŭkitŭwo wira ŭrikanagŭrŭwo-rŭ, riiri wa Moabi hamwe na andŭ ake othe nŭukanyararwo, namo matigari make makorwo marŭ manini mŭno na makahinyara.”

17 Ino nŭyo ndŭmŭrŭrŭri nditŭ ikoniŭ Dameski: “Atŭrŭrŭ, itŭura rŭa Dameski ritŭgŭcooka gŭtŭuka itŭura inene rŭngŭ, no rŭrŭ, rigaatuŭka hiba ya mwanangŭko. 2 Matŭura marŭa manene ma Aroeri nŭmagatiganiŭrio, matigŭrŭwo ndŭuru cia mbŭri iria igaakomaga kŭu, gŭtarŭ mŭndŭ wa gŭcimakŭia. 3 Kŭigŭtiŭro kirŭa kirŭmu kŭa Efraimu nigŭkeherio, o na hinya wa ŭthamaki weherio Dameski; namo matigari ma Suriata makaahaana o ta riiri wa andŭ a Isiraeli,” ŭguo nŭguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 4 “Ihinda rŭu riiri wa Jakubu nŭ ŭgaatheŭka; nago mwŭrŭ ŭcio wake mŭnoru ŭhŭnje. 5 Gŭkaahaana o ta rŭria mtŭgethi acookanagŭrŭria ngano rŭria itarŭ ngethe, akagetha ngano na guoko gwake: gŭkaahaana ta mŭndŭ ŭkŭuhaarai itira cia ngano Gituamba-inŭ kŭia Refaimu. 6 No rŭrŭ, nigŭgatŭgwwo ngano ingiharwo, o ta ŭria maciario ma mtŭamayŭ matangŭitika mothe mtŭtŭ ŭcio ŭngŭinainio, no ndamayŭ igŭrŭ kana ithatŭ nŭitigaraga hongŭ-inŭ iria irŭ igŭrŭ gacŭmbŭrŭ, o na inya kana ithano igatigara hongŭ-

ini iria irŭ na maciario maingŭ,” ŭguo nŭguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga. 7 Mŭthenya ŭcio, andŭ magaacŭthŭrŭria Ŭria Mŭmŭbi wao, namo maitho mao marore Ŭria Mŭtheru wa Isiraeli. 8 Matigacŭthŭrŭria igongona iria mathondekete na moko mao, na matikarŭmbŭiŭya itugŭ cia Ashera, na magongona marŭa methondekeire ma gŭcinŭra ŭbumba. 9 Mŭthenya ŭcio matŭura mao manene marŭa marŭ hinya, marŭa maatiganŭrio makŭrŭra andŭ a Isiraeli, makahaana ta kŭndŭ gŭtiganŭrie gŭgatuŭka gŭthaka, na gŭgakŭra mahuti. Namo matŭura macio magaikara ihooru. 10 Nŭmŭriganiŭrwo nŭ Ngai, Mŭhonokia wanyu; nŭmwagŭte kŭirŭkana Rwaro rŭu rwa lhiga, o rŭu kŭigŭtiŭro kŭanyu. Nŭ ūndŭ ŭcio na na mŭngŭkahaanda mŭmera rŭria mŭega mŭno, na mŭhaande mŭthabibŭ ya kuuma kŭndŭ kŭngŭ, 11 o na mŭngŭgaatŭma ikŭre mŭthenya o ro ŭcio mŭkaamihaanda, o na rŭciini rŭru rŭngŭ mtŭtŭme irute kŭiro-rŭ, gŭtirŭ magetha mŭkoona mŭthenya ŭcio wa mŭrŭmŭ na ruo rŭtŭangŭthira. 12 Iŭya-i, mŭrurumo wa ndŭrŭrŭ nyingŭi, iraruruma ta iria rikihuhukania! Iŭya-i, inegene rŭa kirŭndŭ kiranegena, o ta mŭrurumo wa maaŭ maingŭ. 13 O na gŭtŭika ndŭrŭrŭ iranegena na mŭrurumo ta wa ndŭihŭ cia maaŭ maingŭ-rŭ, hŭndŭ rŭria we mwene aaciŭkŭma, ciuraga igathŭi kŭndŭ kŭraya mŭno, ihurŭtŭtŭwo nŭ rŭluho ta ŭria mŭungŭ ŭrŭ irima-inŭ ŭmburagŭwo, kana ta rŭya rigŭthŭrŭrŭkio nŭ rŭluho rŭnene. 14 Hwaŭ-inŭ, o rŭmwe gŭkagŭa kimako kinene! Gŭtanakŭ-rŭ, andŭ matŭrŭ hol! Rŭu nŭrio igai rŭia andŭ arŭia matŭtunyaga indo ciitŭ, ŭcio nŭguo mtŭtŭ ŭria ŭgwŭrŭire andŭ arŭia matŭtahaga indo ciitŭ.

18 Kaŭ bŭrŭri ŭria ŭrŭ ibatabata rŭia mathagu, o ŭcio ŭrŭ mŭrŭmo ŭria ŭngŭ wa njŭŭi cia Kushi, ŭrŭ na haaro-ŭ! 2 Ŭria ŭtŭmaga areio makagerera njira ya iria, mahaiŭte tŭtarŭtŭ twakitŭwo na marura, tŭria tŭgeragera maaŭ igŭrŭ. Atŭrŭrŭ, inyŭi andŭ aya mtŭtŭmŭtŭwo na mŭrŭ mtŭtŭki, thŭiŭi kŭrŭ andŭ araihu na anyoroku mŭirŭ, o acio metigŭrŭtŭwo nŭ andŭ a kŭndŭ gŭkŭhi na a kŭraya, rŭrŭrŭ rŭugŭiti rwaragŭa rŭthiomi rŭgeni, na bŭrŭri wao ŭgayanŭtio nŭ njŭŭi. 3 Inyŭi andŭ arŭia mtŭtŭuraga mabŭrŭrio mothe ma thŭ, o inyŭi mtŭtŭuraga gŭkŭ thi-rŭ, rŭria bendera ŭkaahaandwo irŭma-igŭrŭ, nŭmŭkamŭona, na rŭria karumbeta gakaahuhwo, nŭmŭgakaigua. 4 Jehova anjŭrŭite ŭtŭ: “Ngŭikara ngŭrŭte ki ndŭrŭrerere maundŭ ndŭ o gŭikaro-inŭ gŭakwa, haana ta ŭrugarŭ wa rŭia ŭkŭhenahenia, o na ta itu rŭia ime hŭndŭ ya ŭrugarŭ wa magetha.” 5 Nigŭkorwo mbere ya magetha, hŭndŭ rŭria kŭro gŭaitika na mahŭa magatuŭka thabibŭ irerua, nŭguo agaaceeha thuuna na tŭhiŭi twa gŭceeha, na ateme hongŭe iria ciaramŭte mŭno acieherie. 6 Nacio ciothe igaatŭgŭrwo nyoni cia irŭma-inŭ iria irŭtaga nyama, na nyamŭ cia gŭthaka; nyoni icio igaacŭrŭa hŭndŭ ya rŭia, nacio nyamŭ cia gŭthaka icirŭe hŭndŭ ya heho yothe. 7 Hŭndŭ ŭyo nŭguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo kuuma kŭrŭ andŭ araihu na anyoroku mŭirŭ, na kuuma kŭrŭ andŭ metigŭrŭtŭwo nŭ andŭ a kŭndŭ gŭkŭhi na a kŭraya, rŭrŭrŭ rŭugŭiti rwaragŭa rŭthiomi rŭgeni, arŭia bŭrŭri wao ŭgayanŭtio nŭ njŭŭi: iheo icio ikaarehwo Kirŭma-inŭ gŭia Zayuni, harŭa haamŭrŭrŭwo Rŭitwa rŭia Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19 Ino nŭ ndŭmŭrŭrŭri nditŭ ikoniŭ bŭrŭri wa Misiri: Atŭrŭrŭ, Jehova ahaicŭte itu rŭhanyŭkite mŭno athiŭte bŭrŭri wa Misiri. Mŭhianano ya bŭrŭri wa Misiri irainaina mbere yake, nacio ngoro cia andŭ a bŭrŭri wa Misiri ikarŭngŭka thŭiŭi wao. 2 “Ningarահŭra Mŭmisiri ookŭrŭre Mŭmisiri ŭria ŭngŭ: mŭndŭ nŭakarŭa na mŭrŭw wa ithe, nake mŭndŭw wa itŭura ookŭrŭre mŭndŭw wa itŭura riake, narŭo itŭura inene rŭkŭrŭre itŭura rŭria rŭngŭ, nago ŭthamaki ŭkŭrŭre ŭthamaki ŭria ŭngŭ. 3 Andŭ a

bürüri wa Misiri nîmagakua ngoro, nayo mibango yao ndimîtue ya tûhû; makaahooya kîrîra kûrî ngai cia mihianano na kûrî maroho ma andû arîa makuîte, o na kûrî ago na aragûri. 4 Nînganeana andû a bürüri wa Misiri wathani-inî wa mwathi ûtarî tha, na mûthamaki mûuru amathamakîre.” ùguo nîguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 5 Maaî ma Rûûi rwa Nili nîmakaahûa, na mûkaro wawo ûng’are na ûûme. 6 Mîtarô ya maaî nîkanunga; tûrûûi twa Misiri nîtûkaahûa tûûme biû. Namo marura na mathanjî nîmakahooha, 7 o nayo mîmera îrîa îrî hûgûrûrû-inî cia Rûûi rwa Nili, gîtwe-inî kîa rûûi rûu, nîkahooha. Indo îria ciothe îhaanditwo mîgûnda îrîa îrî gûkûhî na Rûûi rwa Nili nîkooma biû, na ciûmbûrwo, na itigacooka kuoneka kuo rîngî. 8 Ategi a thamaki nîmagacaaya na marîre, arîa othe maikagia ndwano ciao Rûûi-inî rwa Nili; nao arîa othe maikagia mîtego yao maaî-inî macio nîmakoorwo nî hinya. 9 Andû arîa marutaga wîra na ndigi cia ùguta ùrîa mwega nîmagakua ngoro, na arîa matumaga mataama marîa mahoro nîmakaaga mwîhoko. 10 Atumi a nguo nîmagakorwo na kîeha, na arîa othe maheagwo mîcaara nîmakaigua ûuru ngoro. 11 Anene a Zoani nîmakîgîte o gûkîiga; nao andû arîa oogî a Firaûni maheanaga kîrîra kîa ùrimû. Mwakîhota atîa kîrîra Firaûni, “Nîi ndî ûmwe wa andû arîa oogî, ndî mûrutwo wa athamaki arîa a tene?” 12 Andû aku arîa oogî makîrî ha rîu? Ta nîmagîkuonie na makûmenyithie ùrîa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirîre gwîka bürüri wa Misiri. 13 Anene a Zoani makîgîte o gûkîiga, nao atongoria a Nofu makaheeneke; namo mahiga ma koine na andû ake nîmahîthitithe andû a Misiri. 14 Jehova nîwe ùmatîrîirîe roho wa kîrîgiicano; matumaga andû a Misiri matûgûuge mawîra-inî mothe marîa marutaga, o ta ùrîa mûrîû atûgûgûgaga matahîko-inî make. 15 Gûtîrî wîra ûngîrutwo bürüri-inî wa Misiri: gûtîrî wîra ûngîrutwo nî mûtwe kana mûting’oe, kana rûhonge rwa mûnathi, kana ithanjî. 16 Mûthenya ùcio-rî, andû a Misiri makahaana o ta andû-a-nja. Makainaina nî guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambararîtio kûmookîrîre. 17 Naguo bürüri wa Juda ûkaguoyohia andû a Misiri; na mûndû o wothe ûkagweterwo ûhoro wa Juda nîagetîgîra, nî ùndû wa maûndû marîa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirîre gwîka amokîrîre. 18 Mûthenya ùcio matûûra matano ma bürüri wa Misiri makaaragia rûthiomi rwa Kaanani, makîhîtaga atî marîtungatagîra Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na itûûra rîmwe rîamo rîgeetagwo Itûûra Inene rîa Mwanangîko. 19 Mûthenya ùcio-rî, nîgûkagîa na kîngongona kîa Jehova o kûu gatagatî ka bürüri wa Misiri, na kûhaandwo ihiga rîa kîrîrikano kîa Jehova mîhaka-inî yakuo. 20 Ihiga rîu rîgaatuika kîmenyithia na mûira wa maûndû marîa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekite thîini wa bürüri ùcio wa Misiri. Rîrîa magaakîra Jehova amateithie nî ùndû wa andû arîa mamahinyagîrîa-rî, nîokamatûmîra mûhonokia na mûmagîtîrî, nake nîmakahonokia. 21 Nî ùndû ùcio Jehova nîakemenyithania kûrî andû a Misiri, na mûthenya ùcio nîmagakûûrana Jehova. Makaamûhooyaga makîmûrutagîra magongona na maruta ma mûtu: na ningî makehîtaga mîhîitwa marî mbera ya Jehova na mamîhingagîe. 22 Jehova nîakahûra bürüri wa Misiri na mûthîro, amahûre acooke amahonie. Nao nîmagacookerera Jehova, nake nîgathîkîrîria gûthaithana kwao na amahonie. 23 Mûthenya ùcio nîgûkagîa njîra njariî yumîte bürüri wa Misiri îgakînya Ashuri. Andû a Ashuri nîmagathîiiga Misiri, na o andû a Misiri mathîiiga Ashuri. Andû a Misiri na andû a Ashuri nîmakahooyaga hamwe. 24 Mûthenya ùcio bürüri wa Isiraeli ûgaatuika wa gatatu, hamwe na Misiri na Ashuri, nao nîmagatûma thîi yothe irathimwo. 25

Jehova Mwene-Hinya-Wothe nîakamarathima akiugaga atîrî, “Kûrathimwo-rî, nî andû akwa a Misiri, o na Aashuri arîa ndeyûmbîre, na Isiraeli igai rîakwa.”

20 Atîrîrî, mwaka ùcio mûnene wa anene a ita rîa Ashuri aakinyire Ashidodi atûmîtowo nî Sarigoni mûthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarîtharîkîra na aarîtunyana-rî, 2 hîndî îyo nîguo Jehova aarîrie na kanua ka Isaiâ mûrû wa Amozu. Akîmwîra atîrî, “Ruta nguo îyo ya ikûnia wîhumbîte, na ùrute iraatû ciaku magûrû.” Nake agîka o ro ùguo, agîthîi njaga na arî magûrû matherî. 3 Ningî Jehova akiuga atîrî, “O ta ùguo ndungata yakwa Isaiâ athîite njaga na arî magûrû matherî mîaka îtatû, arî rûûri na kîmenyithia kîa maûndû mooru marîa magaakora bürüri wa Misiri na wa Kushi-rî, 4 ùguo noguo mûthamaki wa Ashuri agaataha andû a bürüri wa Misiri na a bürüri wa Kushi, amoimagarîe marî njaga na marî magûrû matherî, arîa ethî na arîa akûrû, thûnû ciao îrî njaga; ùguo nîguo Misiri gûgaconorithio. 5 Nao andû arîa mehokete Kushi na makegocca nî ùndû wa Misiri nîmakamaka na maconorithio. 6 Hîndî îyo nîguo andû arîa maikaraga hûgûrûrû-inî cia îria makegocca atîrî, ‘Onei ùrîa kûhanîte kûrî arîa tûtûire twîhokete, acio tuorîre kûrî o atî nîguo matûteithie na matûhonokie kuuma kûrî mûthamaki wa Ashuri! Rîu tûngîkîhonoka atîa?’”

21 Îno nîyo ndûmîrîri nditû ikonîi Werû ùrîa ùrî Hûgûrûrû-inî cia Iria: Atîrîrî, o ta ùrîa ihuhûkanio îria nene ihurutanaga itûkanîirîe bürüri wa gûthîni, ùguo noguo mûtharîkîri agooka oimîte werû-inî, kuuma bürüri wa kûguoyohania. 2 Nî nînyoneto kîoneki gîa kûmakania mûno: Mîkunyânîro no arakunyaîra, nake mûthani no aratahana. Wee Elamu tharîkîra! Nawe Media, thîûrûrûkîria! Gûcaaya kûrîa anagûcaaithe nîngagûkînya mûthia. 3 Nî ùndû wa ùguo mwîrî wakwa nîûyûrîtwo nî ruo, ruo rûnene nîrûûnyîitite, o ta ruo rwa mûtumia akîrûmwô; ngagîtururîo nî maûndû marîa ndîraigua, na ngagegearîo nî maûndû marîa ndîrona. 4 Ngoro yakwa nîratumatuuuma, na ngainaina nî guoya; hwaî-inî ùrîa ndîrîragîria itûukîte ùndû wa kûumakia mûno. 5 Nao nîmaarîte metha, na makaara mîgeka, nîguo marîe na manyite! Ùkîrai inyuî anene, mûhake nguo maguta! 6 Jehova anjîirîte atîrî: “Thîi, ûge mûrangîrî wa gûcûthîrîria na ùmûire amenyithanie ùrîa aroona. 7 Rîrîa angîona ngaari cia ita îrî na mbarathi îhaanaine, na andû magûka mahaicite ndigîri kana ngamîra-rî, nîaikare eigûite, akeigua biû.” 8 Nake mûrangîrî akîanîria, akiuga atîrî, “Mûthenya o mûthenya, mwathi wakwa, ndûgamaga gîtara-inî kîa mûrangîrî; na ùtûkû o ùtûkû njîkaraga handû hakwa ha kûrangîra. 9 Atîrîrî, nîharooka mûndû akuuîtwo nî ngaari ya ita, îrî na mbarathi îhaanaine. Nake aracookia ûhoro akoiga atîrî: ‘Babuloni nîrîgûu, îi nîrîgûite! Mîhianano yothe ya ngai ciakuo nîmîhehenje, îkaharagana thîi!’” 10 Inyuî andû akwa, o inyuî mûthûthîrwo kîhûhîro-inî kîa ngano-rî, ngûmwîra ùrîa njîguîte kuuma kûrî Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kuuma kûrî Ngai wa Isiraeli. 11 Îno nî ndûmîrîri nditû ikonîi Duma: Atîrîrî, nî harî mûndû ûraanjîta kuuma Seiru, akanjûûria atîrî, “Mûrangîrî, ùtûkû ùkinyîte ha? Mûrangîrî ùyû, ùtûkû ùkinyîte ha?” 12 Nake mûrangîrî akamûcookeria atîrî, “Gûkîrîi gûkîa, no rîrî, nîgûgîcooka gûtuke. Angîkorwo kûrî ùndû ùkûûria-rî, ùria; ùcooke ùuke hîndî îngî.” 13 Îno nîyo ndûmîrîri nditû ikonîi bürüri wa Arabia: Inyuî ikundi cia agendi a Adedani, o inyuî mwambîte hema ithaka-inî cia Arabia-rî, 14 twarîrai andû arîa anyooto maaî; na inyuî mûtûûraga bürüri wa Tema, tûngîai andû acio maroora îrio 15 Nîgûgîcowa maroorîra rûhîu rwa njora, o rûhîu rwa njora rûria rûcomoretwo, makoorîra

ūta mūgeete, na makoima kūria mbaara īhūire. **16** Mwathani aranjīra atīrī: “Mwaka ūmwe ūtanathira, ūtaritwo ta ūria mīaka ya mūdū wa kwandikwo wīra īrikanagīrwo-rī, riiri wothē wa Kedari nūgaathira. **17** Andū arīa magaatigario nī thigari iria ciikagīa mīgū, o acio njamba cia ita cia Kedari-rī, magaaorwo marī o anini.” Jehova Ngai wa Isiraeli nīwe warītīe ūhorō ūcio.

22 Ino niyo ndūmīriri nditū ikonīī Gītuamba gīa Kīoneki: Atīrīrī, nī kīī kiragūthīnīa rīu, tondū andū aku othe marahaica nyūmba igūrū, **2** wee itūūra rīyūrīte ngū, o wee itūūra inene rīa mbugīrīrio na ūrīū? Andū aku arīa makuīte matiūrāgītwo na rūhīi rwa njora, kana magakuīra mbaara-inī. **3** Atongoria aka othe nīmōrīte marī hamwe; maatahirwo o na hatari mīgūū ūkītīo. Andū aku othe arīa maakorereirwo moohirwo hamwe, o acio mooraga thū īrī o kūrāya. **4** Nī ūndū ūcio nguuga atīrī, “Njeherera; reke ndīre ngīgīrikaga. Ndūkagerie kūīhooreria igūrū rīa mwanangīko ūrīa ūkōrete andū akwa.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arī na mūthenya ūria agaatūma ūtūke wa mbugīrīrio, na wa kūranganīrīria, o na wa kūguoyohia kū Gītuamba-inī gīa Kīoneki. Mūthenya ūcio ūgaakorwo ūrī wa kūmōmora thingo igwe thī, na wa gūkaira irīma. **6** Andū a Elamu nīmakuīte thiaka wa mīgū, marī na ngaari cia ita na andū mahaičite mbarathi; o nao andū a Kiri macuūrāragia ngo. **7** Ituamba ciaku iria njega mūno ciyūrīte ngaari cia ita, nao andū arīa mathiīaga mahaičite mbarathi maigītwo ihingoinī cia itūūra inene; **8** naguo ūgītīri wa Juda nīweheretio. Mūthenya ūcio nīmwačūthīrīrie indo cia mbaara iria ciarī Nyūmba-inī ya ūnene ya Mūtītū; **9** mūkīona atī thingo cia ūgītīri cia Itūūra Inene rīa Daudi nīciatharūkīte kūdū kīngī; na inyuī mūkīhingīrīria maai Karia ka Mūhuro. **10** Nīmatarire nyūmba kūu Jerusalem, na mīgītharia nyūmba nīguo muone mahiga ma gūcookereria rūthingo rūgīe na hinya makīria. **11** Nīmwakire handū ha kūhingīrīria maai gatagatī ga thingo ciarī, nīgeetha maai ma Karia ga Tene mathiīage ho, no mūtīigana kūrongooria ūria wagathondekire, kana mūrūmbūiye ūria watūmire kagīe ho kuuma o tene. **12** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīamwītīre mūthenya ūcio nīguo mūrīre na mīgīrike, na mwenjwo njuūrī cianyu na mwīhumbē nguo cia ikūnia. **13** No rīrī, inyuī mūrī na gīkeno na ūrīū, mūrathīnja ng’ombe na ng’ōndu, mūkīrīaga nyama na mūkīnyuua ga ndibeī! Mūgakiuga atīrī, “Nītūrīe na tūnyue, nīgūkorwo rūciū nītūgaakua!” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīanguūrīrie ūhorō ūyū ndīmūthikīrīrie, akoiga atīrī, “Rīhīa rīrī mūtīkahorherio nginya mūgaakua,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **15** Na rīrī, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Thīī kūrī Shebina, ūria mūrāmati na mūrūgamīrīri wa nyūmba ya ūthamaki, ūmwīre atīrī: **16** Ūreka atīa gūkū na nūū ūgwītīkīrītie kwīyenjera mbīrīra gūkū, ūgetemera mbīrīra handū hatūūgīru, na ūjeyacūhīria harīa ūkaahurūkio rwaroinī rwa ihiga? **17** “Wīhūūge, tondū Jehova akirīī gūkūnyīita akūrūmīte, acooke akūnyugute, wee mūdū ūyū ūrī hinya. **18** Nīagagūkūnja akūrūmie o ta mūbira, agūīkie būrūrī mwarī. Kūu nīkūo ūgaakuīra, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria rīrī igaikara: wee ūconorithāgia nyūmba ya mwathi waku! **19** Nīngakūingata wehere wīra-inī waku na ūtunywo wīra ūcio ūrūgamīrīrie. **20** “Mūthenya ūcio nīngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mūrū wa Hilīkia. **21** Nīngamūhumba nguo yaku rīra ndaaya na ndīmūhotore mūcibi waku, na ndīmūngere

wathani waku. Nīagatūika ithe wa arīa matūūrāga Jerusalem o na wa nyūmba ya Juda. **22** Kīhingīro kīa nyūmba ya Daudi ngaakīgīrīra kīande-inī giake; na rīrī, kīrīa gīothe akaahingūra gūtīrī mūdū ūkaahota kūhīnga, na kīrīa gīothe akaahīnga gūtīrī mūdū ūkaahota kūhīngūra. **23** Ngaa muherera handū harūmu aikare ho ta hīgī hūūrīrie; atūike gītī gīa gītīio thīnī wa nyūmba ya ithe. **24** Nīwe ūgaacookerwo nī riiri wothē wa nyūmba ya ithe ta ūcuurītio harī we: ciana ciake na iria ikeyongerera thīnī wa ciana icio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarī kīene, kuuma mbakūrī nginya mīthema yothe ya ndigīthū.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio hīgī rīra thecerere handū harūmu nīikenyenya; nīkamunyūka igwe, na indo iria njuurie harī yo nīikaharagana.” Jehova nīwe warītīe ūhorō ūcio.

23 Ino niyo ndūmīriri nditū ikonīī itūūra rīa Turo: Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girīkai. Nīgūkorwo itūūra rīa Turo nīrianange, rīgatigwo rītarī nyūmba kana gīcūkīro kīa marikabu. Ūhorō ūcio nūmakinyīrie marī o kūū būrūrī wa Kitimu. **2** Atīrīrī, inyuī andū a gīcīgīrīra, na inyuī onjorithia a Sidoni, ta kirai o inyuī mūtongetio nī andū arīa magerāgīra iria-inī. **3** Kūū maai-inī maingī nīkūo kwagerāgīrio ngano ya Shīhoru, namo magetha ma Nili nīmō maari uumithio wa itūūra rīa Turo, narīo rīgītūika ndūnyū ya ndūrīrī. **4** Atīrīrī wee Sidoni, o nawe, kīhītho kīrūmu kīa iria-inī, conokai, nīgūkorwo iria nīrīarītie rīkoiga atīrī: “Nīī ndirī ndagīa na ruo rwa kūrūmwo, kana ngaciara; ndirī ndaagera aanake, kana ngarera airītu.” **5** Hīndī rīra ūhorō ūcio ūgaakinya būrūrī wa Misiri, andū akuo nīmakaagīa na ruo rūnene mūno maigua ūhorō ūcio wa Turo. **6** Atīrīrī, ringai mūthīi mūrīmo wa Tarishishi, ta girīkai inyuī mūtūūrāga kūū gīcīgīrīra-inī. **7** Rīrī nīrio itūūra rīanyu inene rīa ikeno cia ūrīū, itūūra inene rīa kuuma tene, o tene mūno, itūūra rīrīa andū aarīo maathīite na magūrū magatūūre mabūrūrī ma andū a kūrāya mūno? **8** Nūū waciūrīrie atī itūūra rīa Turo rīūkīrīrwo, o itūūra rīu rīheanaga tanji cia ūthamaki, o rīo onjorithia a rīo arī arīu a athamaki, na endia a rīo marī igweta thī yothe? **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe waciūrīrie ūndū ūcio, nīgeetha aniine mwītīio wa riiri wothē, na aconorithie andū arīa othe marī igweta a gūkū thī. **10** Atīrīrī, wee mwarī wa Tarishishi, thīi ūkarīme būrūrī waku o ta ūria kūrīmītwo hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Nili, tondū rīu ndūrī na gīcūkīro kīa marikabu ringī. **11** Jehova niatambūrūkītie guoko gwake igūrū rīa iria, na agatūma mothamaki marīo mainaine. Nīathanīte atī cīgītīro iria nūmu cia Foinike cianangwo. **12** Akoiga atīrī, “Wee mwarī gathirango wa Sidoni ikeno ciaku cia ūrīū nī thīru, rīu ūrī mūhehenje! “Ūkīra ūringe, ūthīi ūkīnye Kitimu; no rīrī, o na kūū ndūkoona ūhurūko.” **13** Ta rora būrūrī wa Ababuloni, andū acio rīu maagītīe kīene! Ashuri magūtūite gīikaro kīa nyamū cia werū; nīmākīre mīthīringo mīraihu na igūrū ya kūrīthīūrūrūkīria, na magītiga cīgītīro ciao itarī kīndū, magītūma būrūrī ūcio wanangīke biū. **14** Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girīkai; nīgūkorwo gīikaro kīanyu nīkīanange. **15** Hīndī iyo itūūra rīa Turo nīrīkariganīra mīaka mīrongo mūgwanja, o ta ūria matukū ma mūthamaki ūmwe maigana. Na mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Turo gūgaacooka kūhaana ta mīmaraya ūria ūganagwo na rwīmbo ta ūū: **16** “Oya kīnanda kīa mūgeeto, ūtūkanie itūūra inene, wee mūmaraya ūyū ūtūūrīte ūrīganīrie; Hūūra kīnanda kīa mūgeeto wega, ūīne nyīmbo nyingī, nīgeetha ūrīrīkanwo.” **17** Mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Jehova nīagacookerera Turo. Itūūra rīu

nirigacooka wira-ini wario ucio urehaga uumithio ta rikuhuura umaraya, rionjorithanagie na mothamaki mothe ma thi. 18 No riri, wonjorithia wario na uumithio wario niikamurirwo Jehova; itikagwo igiina-ini kana ihithwo. Uumithio wario ugaatuika wa aria matuuraga marongoragia Jehova, moonage irio nyingi na nguo njega.

24 Atiriri, Jehova akirie kwananga thi, na atume ikire ihooru; nake niakamiundu na ahurunje aria matuuraga kuo: 2 gugaakorwo kuri undu o umwe kuri muthinjiri-Ngai na kuri andu, kuri ndungata na kuri mumiaathi, kuri ndungata ya muiiritu na kuri mutumia uria mumiaathi, kuri mwendia wa indo na kuri muguri, kuri mukoombi na kuri mukoombaniri, kuri mundu uria uri na thiiri na kuri uria uranduraga thiiri. 3 Thi ni kwanangwo ikaanangwo na itigwo iri utheri biu. Jehova niwe waritie uhoro ucio. 4 Thi ing'arite ikahooha, maburiri mothe magathiririkira na makahooha, andu aria maru ngumo a thi nimoritwo ni hinya. 5 Thi ningwatie thaahu ni andu ayo; nao maremeire mawatho, na makaagarara irira, na magathukia kirikaniro kiria gia gutuura tene na tene. 6 Ni undu ucio kirumi nikiraria thi; na andu aria matuuraga kuo makaherithio ni undu wa wihia wao. Ni undu ucio aria matuuraga guku thi nimacinitwo na mwaki, na ni anini muno matigaire. 7 Ndibe iria ya muhiano ni thiru, nayo mithabibu ikahooha; nao andu aria maru ikeno-ini no gucaaya maracaaya. 8 Gikeno kiria kumanaga na kuhuurwo gwa tnhembe nigigitie gukenwo, nario inegene ria andu aria aruu nirithirite, ningi gikeno kiria gikenagwo gukihuurwo kinanda kia mugeeto nigikiritio. 9 Andu aria manyuuga ndibe matigacooka kunyua makinaga rwimbo, nayo njoohi niruriire aria maminyuuga. 10 Nario ituura riria inene riananguku rikirite ihooru, namo matooonyero ma nyumba ciothe nimahinge. 11 Kuu njira-ini andu ni kurira mararira ni kwaga ndibe, gikeno giothe gituikite kieha, nacio ikeno ciothe igathira thi. 12 Ituura riria inene nirianange biu, nakio kihingo kiaro kuanangitwo gigaatuka tuncunji. 13 O ta uria muti wa mutamaiyi ukaraga wainaino, na o ta uria muti wa muthabibu ukaraga thabibu ciahaarwo hindi na magetha, uguo noguo uhoro ugaikara guku thi na nduriri-ini ciothe. 14 Maranirira, makoigirira ni gukena; kuuma mwena wa ithuuro marakungura unene wa Jehova. 15 Ni undu ucio inyu andu a kuuma mwena wa irathiro gocithia Jehova; nenehia ritwa ria Jehova Ngai wa Isiraeli, kuu icigirira-ini cia iria. 16 Nituguite nyimbo ikiinwo kuuma ituri cia thi, ikainwo atiri: "Arogocwo ucio Muthingu." No ni ngiuga atiri, "Ka ndi na haaro-! nigukorwo nindirahiinyiririka, ni ti-itheru nindirahiinyiririka! Andu aria akunaniri nimarakunanirira aria angu, o acio akunaniri magakunanira aria angu na ukunaniri munene muno!" 17 Atiriri, inyu andu aria mutuuraga thi, iguoyohia, na irima, o na mutego nicio imweteire. 18 Mundu uria ukoora ni undu wa iguoyohia, akaagua irima, nake uria ukoinira irima riu-ri, akaagwatio ni mutego ucio. Ndirica cia muiyuro wa maai cia iguru mihingire, nacio itina cia thi igathingitha. 19 Thi ninjatuku, yatukite ikarekania, ningi nirathingitha muno muno. 20 Thi iratuguga o ta muruu, igathingitho uu na uu o ta githun hindi ya ruhuho; mehia ma uremi wayo nimamirituhiire muno, kugua nukugua na ndigacooka gwitiira ringi. 21 Muthenya ucio-ri, Jehova niakaherithia maahinya ma kuu iguru, o kuu matu-ini, na aherithie athamaki a thi ino. 22 Nimagacookaniriro hamwe o ta uria andu ohe macookanagiriro kioho-ini; makaahingirwo njeera na thuutha wa matuku maing' niimakaherithio. 23

Mweri nugaconorithio, na riua riconoke; nigukorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe ugaathamaka aru Kirima-ini gia Zayuni na Jerusalem, na mbere ya athuuri akuo, athamake aru na riiri.

25 Wee Jehova-ri, Wee niwe Ngai wakwa; ningugutuugiria na ngooce riitwa riaku, nigukorwo niwikite maundu ma magegania, na maundu maria maabangitwo kuuma o tene, ukamahingia na wihokeku waku mukinyaniru. 2 Nitutumite ituura riria inene rituikie hiba ya mahiga, ituura riu riirigie na hinya ugatuma rianangwo, ituura inene riria riaru kihitho kia andu a kungu, ti ituura ringi, na ritigaakwo ringi. 3 Ni undu ucio andu aria maru hinya nimagagutia, namo matuura manene ma nduriri iria itari tha magwitigire. 4 Wee ukoretwo uri riuro ria athiini, na riuro ria abataru hindi ya minyamaro yao, handu ha kuhirira hindi ya kihuhukano, o na ta kiruru gia kwiyua riua. Nigukorwo mihumu ya aria mataru tha ihaana kihuhukano kiria kiguthaga ruthingo na nditi, 5 ningi ihaana ta urugaru wa weru-ini. Wee niwe ikiragia ngu u andu a kungu o ta uria urugaru unyihagio ni kiruru gia itu, na ni undu ucio rwimbo rwa acio mataru tha nirutigite kwinwo. 6 Kirima-ini giki niuko Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaarugithiria andu othe iruga ria irio iria njega muno, na iruga ria ndibe iria njega muno: iruga ria nyama iria njega muno, o na ndibe iria njega muno makiria. 7 Kirima-ini giki nikio akaanangira taama uria wohanitie andu othe, na cuka uria uhumbirite nduriri ciothe; 8 gikuu nikuniinwo gikaaniinwo nginya tene. Ningi Mwathani Jehova niakagiria maithori, kuuma mothiu mothe, na rumena ruria andu ake mamenetwo na ruo aruniine, ruthire thi yothe. Jehova niwe waritie uhoro ucio. 9 Muthenya ucio nimakoiga atiri, "Titheru uyui niwe Ngai witu; niwe twhokire, nake agithonokia, uyui niwe Jehova, niwe twhokire; nitukene na tucanjamukie ni undu wa uhonokio wake." 10 Nigukorwo guoko kwa Jehova gugaikara kirima-ini giki; na Moabi gugaarangiriro rungu rwake, o ta uria nyeki nyumu irangagiriro thumu-ini. 11 Magaataburukiria moko mau kuo, o ta uria muthambiri atamburukia moko agithambira. Ngai niwe ukaaharukia mwitio wao, o na maru na wara wa wira uria marutaga na moko mau. 12 Niakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciakitwo na hinya, aciguthie thi; agaacimomora igwe thi, o rukungu-ini.

26 Na riri, muthenya ucio rwimbo ruru niruo rukainwo buru ri Juda: Turi na ituura inene ria hinya; Ngai atuuga uhonokio ituikie thingo ciaru na njirigo ciaru cia hinya. 2 Hinguru ihingo niguo ruriri ruria ruthingu ruoonye, o ruriri ruria rurumagia witikio. 3 Mundu uria uri meciria makindiire haru-ri, niwe ugaaturia na thayu mukinyaniru tondu niakwihokete. 4 Tura ni mwihokete Jehova nginya tene, nigukorwo Jehova, o we Jehova, niwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene. 5 Nianyihiagia andu aria maikara kuria gutuugiru, o na ituura riria ituugiru akariharukia, akariharugania thi, agacooka akaritungumania rukungu-ini. 6 Maguru ma andu makarirangirira; maguru ma andu aria ahinyiririe, o na makinya ma aria athiini. 7 Njira ya andu aria athingu ni nungiruru; nawe Jehova, Wee Muthingu, niwe unyorokagia njira cia aria athingu. 8 Ii, ti-itheru Jehova, niwe twegirira o tugithiagira njira ya mawatho maku; ngoro ciitu ciiriragira ritwa riaku na ngumo yaku. 9 Ngoro yakwa niwe iriragira utuku; rucini roho wakwa ugakunyootera. Riria watuanira ciira wa kihooto guku thi, andu a maburiri mothe nimerutaga uhoro wa uthingu. 10 O na andu aaganu mangugurwo

tha, matirutaga uhoro wa üthingu; o na marí bürüri-iní wa aría arüngerüru, mathiaga o na mbere gwíka üuru, makaaga gütiía ünene wa Jehova. **11** Wee Jehova-rí, guoko gwaku ní kwambararítio na igürü, no matingíkuona o na atía. No rírí, reke mone kíyo kíria üri nákió ní ündü wa andü aku, nígeetha maacone; mwaki üria üigüirwo thú ciaku níürekwo ünacine. **12** Wee Jehova-rí, níwe ütühéaga thayü; maúndü maría mothe tühíngítie, níwe ütwüré. **13** Wee Jehova, o Wee Ngai wítü, ní harí aathani angí manatwatha tígá wee, no rírí, rúitwa ríaku ríiki norío tütítie. **14** Na rírí, acio ríu nímakúite, matigacooka gütüüra muoyo; maroho macío matikariúka. Wee níwamherithirie úkimaananga; níngí úgütüma mariganire biü. **15** Wee Jehova níütümité rürírí rüu ruongerereke; ti-itherü níwongereire rürírí rüu, úkarüingíhia. Wee níwígüirre na rírí, úkaaramia míhaka yothe ya bürüri. **16** Atírírí Jehova, mookire küri we ríría maarí na mathüna; rírí wamaherithagiarí, maahotaga o kíhuoya na míheehü. **17** O ta üria mündü-wa-njá arí na nda akiríü güciara enyogondaga na agakaya ní ruo-rí, úguo noguo twatariü túri mbere yaku, Wee Jehova. **18** Ithuü twatariü ta twariü nda, twenyogondaga ní ruo, no rírí, ní ta twaciarie o rúhuho. Gütirü ündü o na üríkü wa kühonokania twákúte güküü thí, o na kana tügaciara andü aría maikaraga güküü thí. **19** No rírí, andü aku aría makúite nímagatüüra muoyo; mírí yao níakariúka. Inyuü aría mütüúraga rükúngü-iní, úkírai na mwanírre ní gükena. Ime ríanyu rítariü ta ireera ría rúciini; nayo thí níngacooka andü aría akúü muoyo. **20** Atírírí, inyuü andü akwa, thíii mütonye tünýümba twanyu na mwíhingire; mwíhíthe kuo gwa kahinda kanini nginya mang'üri make mathire. **21** Atírírí, Jehova níarooka oimíte güikaro-iní giáke, níguo aherithie andü a güküü thí ní ündü wa mehía mao. Nayo thí níikonania thakame íria íititwo kuo; ndígacooka kühitha andü ayo aría moragítwo.

27 Na rírí, müthenya ücio, Jehova níakaherithia na rühiü rwake rwa njora, rühiü rüu rwake rwa njora rüügí, na rúnene, na rürí hinya, aherithie Leviathani nyoka íria ínyororokaga na ihenya, o Leviathani nyoka íria íithioranagia; níakooraga ndamathia íria ya íria-iní. **2** Müthenya ücio-rí: "Níraí mügünda wa mthabibü üria úciaraga maciaro maingí: **3** Níi Jehova, ní níi ndümenyagírira, na níi níi ndüunithagíría maáí híndí ciothe. Ndüurangára müthenya na ütúkú, nígeetha mündü o na üríkü ndakáuthükúe. **4** Níi ndirakarúte. Naarí korwo ní cong'e na míguu íranjúkírira! No thíi ngahúúrane mbaara nacio; Ingícicina ciothe na mwaki. **5** Akorwo tí úguo, níirekwo cíuke cíihithe küri níi; níirekwo ícarie thayü na níi, tí ti-itherü níicarie thayü na níi." **6** Matukú maría magooka-rí, Jakubu níakagá na míri, Isiraeli agaathundúka arute kíro, aiyüríe thí yothe maciaro. **7** Anga Jehova níahúüríte Isiraeli, ta úria aahúüríre aría maamühúúraga? Anga níoragítwo ta úria aría maamühúúraga mooragírwo? **8** Wamürüithirie na mbaara na güthawo: amüingataga na rúhuho rwake rwa hinya, ta müthenya úria rúhuho rwa mwena wa írathíro rúhurutanaga. **9** Na rírí, ní ündü wa úguo, mahítia ma Jakubu nímakahorohero mathire, namo maciaro maya nímo makoonékana ní ündü wa kwehereríe mehía make: Atí mahíga mothe ma kíngongona akaamatua ta coka úhehenjetwo úgatuúka túcunjí, na gütirí itugí cia Ashera kana ígongona cia güciníra úbumba ígaatigwo írugámíte. **10** Itüüra ríría ínene rírígíre na hinya ríkiríte íhooru, kíri güikaro gíthaamítwo, gígatiganíríó kíri útheri ta werü; kúu níkuo njáü íriíthagíó, na nokuo íkomaga; nacio íhúrúraga hongé ciakuo gügatigwo útheri. **11** Híndí íria

türühongé tuoma-rí, níkunangwo tuunangawgo, nao andü-ánjá magooka magaaakia mwaki natuo. Na tondü aya ní andü matarí na úmenyo-rí, úcio Müümbi wao ndamaiguagíra tha, úcio wamooombire ndamekaga wega. **12** Müthenya ücio Jehova níagacookaníríra maciaro maría agethete, amarute kúria guothe Rúüü rwa Farati rúthereraga, o nginya Karúüü ká Misiri, na inyuü o inyuü andü a Isiraeli, nímgacookaníríó ümwe kwa úmwe. **13** Na müthenya ücio-rí, múgambo münene wa karumbeta níukaiguuo. Nao andü aría mooríire bürüri wa Ashuri, na aría maatahitwo magatwarwo Misiri, nímagooka na mahooe Jehova marí kírima-iní kíria gütheru kúu Jerusalemu.

28 Kaí itüüra ríría ría aríü a Efiraimu, o ríu matuíte tanjí yao ya mwítúio, rírí na haaro-í, o ríu rírí rírí münene te wa mahúa maría macoakaga kíhuoha, o ríu ríakítwo gütwé-iní gía kíanda kíria kínoru, kía andü acio matooragíó ní ndibe! **2** Atírírí, Jehova arí na njamba íri hinya na úhoti. Íhana ta mbura ya mbembe, na ta rúhuho rüria rwanangaga, kana rúhuho rúnene rüria rúniinunaga, o na kana müiyüro wa mbura nene, nake níakarítungomania thí na hinya. **3** Tanjí iyo ya mwítúio ya aríü a Efiraimu, níkarangíríó thí na magürü. **4** Ihüa ríu ríraahooa, o ríó úthaka wa rírí wake, o ríu ríakítwo gütwé-iní gía kíanda kíria kínoru, itüüra ríu ríkaahaana ta ngüyü írüite mbere ya magetha, nayo mündü aamíona amínyítaga na guoko gwake, nake no kúmiría amírúaga. **5** Müthenya ücio Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaatuúka thümbí íri rírí, atuúke tanjí thaka müno ya mahúa harí matigari ma andü ake. **6** Agaatuúka roho wa gütaníría cíira na kíhooto küri andü aría matuanagíra cíira, o na atuúke hinya wa andü aría mahúndúraga ita cíia thü ciakinya kíhingoiní. **7** No rírí, andü aya mathiaga magütügúgaga níkinýua ndibe, na magatururio ní njoohe: athinjírí-Ngai na anabii níó mathiaga magütügúgaga ní ündü wa njoohe, tí ti-itherü nímarítwo ní ndibe biü, na magatururio ní njoohe; nígütügúgaga maratügúgaga makíona cíoneki, na magaturuura magítuaníría cíira. **8** Metha ciothe cíyüríte matahíko, na gütirí handü o na hamwe hataiyüríte gíko. **9** Nao maroria atírí, "Nüü ücio arageria kúruta maúndü? Níngí nüü arataaríría ndümiríri yake? Híhi ní küri cíana íria cíirígíte gütíga kuonga, o ício írutítwo nyondo-iní? **10** Nígúkorwo úrutáni wake ní ta úü: íka úü na úü, íka úü na úü, níngí watho níürümírírwó ní watho, íi, watho úürümírírwó ní watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau." **11** Atírírí, ti-itherü Ngai níakaaríría andü aya na tünua twa andü maaragia na mwarírre wa andü a kúngí na thíomi ng'eni, **12** andü aría eerire atírí, "Haha ního handü ha kúhurúka, andü aría anogu nímahurúke ho"; o na akímeera atírí, "Haha ního kíhurúko"; no matígana kúmtúguu. **13** Ní ündü ücio kíguo kía Jehova harío gígaatuúka úü: Íka úü na úü, íka úü na úü, níngí watho níürümírírwó ní watho, íi, watho úürümírírwó ní watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau: níguo mathíi magúe na ngara, mathíiho, na magwatío na mátego, manyítwo. **14** Ní ündü ücio ta thíkírírí kúguo kía Jehova, inyuü anyürürania, o inyuü mwathaga andü aya marí güküü Jerusalemu. **15** Mwgígaathaga mükoiga atírí, "Nítügíte na kírikáníro na gíkuü, túkaigüa na mbíríra. Híndí íria gükaaherithiano taarí kígüü gía kühubaníría-rí, gítigaatühúta, nígúkorwo níütúte maheeni ríüríro ríitü, naguo úheenania túkaútua kíhitho güttü." (Sheol h7585) **16** Ní ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga atírí: "Nínjígíte íhíga ría gütina kírtümu kúu Zayuni, íhíga ríbaarírre wega, íhíga ría goro ría koine; mündü úria úríríthokaga ndarí híndí

akeenyenyeka. **17** Ūtuaniri ciira na kihooto niguo ūgaatuika ririgi rwa gūthima naruo, naguo ūthingu ūtuike kabirū; mbura ya mbembe nīgathereria maheeni macio mūtuite kihitho kianyū, namo maai nīmakoinira kūria mwihithite. **18** Kirikanīro kianyū kiria mwarikanīere na gīkuū nīgīgathario; ūguano wanyu na mbīria ndūkehaanda. Hīndī ūria iherithia ta rīa kīgūū rīkaamūhubanīria, nīmūgatoorio nīrio. **(Sheol h7585)** **19** Rīria rīothe iherithia rīu rīoka nīmūrīkoragīrīrwō nīrio; rīrīmūkoragīrīra rūciinī o rūciinī, na mūthenya o na ūtukū nīrikamūthereria.” Nīmūkamaka mūno mwataūkīrwō nī ndūmīrīri ĩno. **20** Nīgūkorwo ūrīri wanyu ndūngīmūigana gwītamūkūkīria ho nī gūkūhīha, naguo mūrīngīti nī mūeke mūno ndūngīmūigana kwīhumbīra. **21** Jehowa nīakarakhūka o ta ūria aarahūkire kūu Kīrīma-īnī kīa Perazimu, arahūke arakarīte o ta ūria arakarīte kūu Gītuamba-īnī kīa Gibeoni: nīgeetha arute wira wake ūria atamenyerete kūruṯa, na ahingie ciiko ciake, ciiko iria atatūire ahingania. **22** Tondū ūcio, tīgai inyūrīri cianyū, kana mīnyororo yanyū ĩmūrītūhīre makīria; nīgūkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīaheete ūhoro akanjīra atī gūkū thī guothe nīgūkwāngwō bū. **23** Thīkīrīrīriai mūigie mūgambo wakwa; tegai matū mūigie ūria nguuga. **24** Hīndī ūria mūrīmi ekīrīma nīguo ahaande-rī, atūūrāga o arīmaga? Atūūrāga aciimbaga na akīhūūrāga harū? **25** Aarīkia kwarāgania mūgūnda-rī, gīthī ndacookaga akahaanda mbegū cia ndengū, na akahura tūhīndī twa kumīni? Nayo ngano gīthī ndamīhaandaga handū hayo, na cairi akamīhaanda karūhari kayo, nayo ngano ūria nījūri akamīhaanda mūgūnda wayo? **26** Ngai wake nīwe ūmuonagīa ūria egwīka, na akamūruta maīndū marīa magīrīire. **27** Ndengū itīhūūrāgwo na mūgogo ūkurūrītio, kana kumīni ikahūūrwo na kīgūrū kwa ngāari; ndengū ihūūrāgwo na mūfī, na kumīni ikahūūrwo na rūthanju. **28** Ngano no ngīnya itīho nīguo ūthondekwō mūgate; nī ūndū ūcio mūndū ndatūūrāga amīhūūrāga ngīnya tene. O na angītwārīra magūrū ma ngāari ya kūhūūra igūrū rīayo-rī, mbarathi ciake itīngīmīthīa. **29** Maīndū maya mothe o namo moimaga kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūheani kīrīra wa kūgegania, na ūria mwīkīrīre mūno nī ūndū wa ūīgī wake mūnene.

29 Arieli, o wee Arieli, wee itūūra inene kūria Daudi aatūūrāga, kaī ūri na haaro-ī! Ongerera mwaka kūrī mwaka ūngī, na mūrēke ciathī cianyū itīhī o na mbere. **2** No nīngarīgīcīria itūūra rīa Arieli; nīrīkarīra na rīcakaye, na rīgaatuika ta rīiko rīa kīgongona harī nīi. **3** Nīngamba hema ciakwa ngūrīgīcīrie; nīngagūthīūrūrūkīria na mīthiringo mīraihī na igūrū, ngūrīgīcīrie na ihumbu cia tīri, ngūtharīkīre. **4** Nawe ūgaatungumano thī, waragie ūrī thī; ūtuīke wa kūng'ung'ua ūrī hau tīri-īnī. Mūgambo waku ūgaatuika ta wa roho wa ūragūrī ūroima na thī; naguo mūgambo waku ūkaaiguagwo ūri wa mīheehū ūkiama tīri-īnī. **5** No rīrī, thū ciaku nīyīngī ūgaatuika ta rūkūngū rūhinyu, na kīrīndī kia andū arīa matārī tha matuīke ta mūngū ūria ūmbūrāgwo. Ūndū ūcio ūkooneka na ihēnya, o rīmwe, **6** amu Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīagooka na marurumī, na gīthīngīthīa, na mūrurumo mūnene, hamwe na rūhuho rūnene, na kīhuhūkiano kīnene, na nīnīmūbī cia mwaki ūkūnīnana. **7** Nakīo kīrīndī kia ndūrīri ciothe kīria kūrāga na Arieli, kīria gītharīkagīra itūūra rīu na ciithītho ciarīo iria nūmu, na gīkarīthīūrūrūkīria-rī, gīkaabūrīa o ta kīroto, o ta kīoneki kīa ūtukū: **8** o ta ūria mūndū mūhūtu arootaga, akeyona akīria irio, no rīria okīra, agakora no mūhūtu; nīngī gūgaatuika o ta ūria mūndū

mūnyootu arootaga, akeyona akīnyua maai, no agokīra arī mūrīngīku, na arī o mūnyootu. Ūguo noguo gūgaikara harī kīrīndī kīa ndūrīri ciothe iria irūaga na Kīrīma gīa Zayuni. **9** Gegearai na mūmake, mwītuei atumumu na mwage kuona; mūnyue mūrīto, no mūtīkarīto nī ndibeī, nīngī mūtūgūgūe, no mūtīgatūgūgūe nī njoohi. **10** Jehova nīamūreheere toro mūnene: nīahīngīte maitho manyu (inyūi anabī); nīahumbīrīte mītwe yanyū (inyūi ooni-maīndū). **11** Naguo ūhoro wa kīoneki gīkī gīothe harī inyūi ūtuīkīte kīndū gīa tūhū, ūgaatuika ta ciugo irī ibuku-īnī rīa gīkūnjo, rītumītwō na rīkahūūrwo mūhūūri. Na mūngīnēngera mūndū ūngīhota gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo na mūmwīre atārī, “Twagūthaiṯha, tūthomere ibuku rīrī,” nake akaamūcookeria atārī, “Ndingīhota gūthoma tondū nītume na rīkahūūrwo mūhūūri.” **12** Kana mūngīnēngera mūndū ūtangīhota gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo, mūmwīre atārī, “Twagūthaiṯha, tūthomere ibuku rīrī,” nake akaamūcookeria atārī, “Nīi ndīūū gūthoma.” **13** Mwathani ekuuga atārī: “Andū aya manguhagīrīria na tūnua twao, na makaake gītīto na mīromo yao, no ngoro ciao irī kūrya na nīi. Namō mahooya marīa mahooyaga nī kūringana na mawatho marīa marūtītwō nī andū. **14** Nī ūndū ūcio, o rīngī nīngagegia andū aya, nījike maīndū ma kūgegania, o ma kūgegania būi; ūīgī wa andū arīa oīgī nūgaathira, naguo ūmenyo wa andū arīa moī gūkūūrana maīndū nīukabuīria.” **15** Kaī andū acio mekagīra kīyo kīnene nīguo mahīthe Jehova mībango yao marī na haaro-ī! O acio marutagīra mawīra mao nduma-īnī, magecīria atārī, “Nūū ūratuona?” nīngī-rī, “Nūū ūngīmenya ūria tūreka?” **16** Inyūi mūinamanaga maīndū, mūmbī agēcīrīrio nīwe rīūmbal Kīria kīombirwo no kīire mūkīūmbi atārī, “Wee tiwe wanyūūmbire”? Nyūngū no līre mūmīūmbi atārī, “Wee ndūrī ūndū ūū?” **17** Gīthī ti kahinda kanīni gatigaire Lebanoni kūgarūrwo gūtūike mūgūnda mūnoru, naguo mūgūnda ūcio mūnoru ūtuīke ta mūtītū? **18** Mūthenya ūcio, andū arīa mataigaua nīmakaiuga ciugo cia ibuku rīu rīa gīkūnjo, namo maitho ma atumumu arīa matūūrāga moonaga mairīa na nduma nīmakona. **19** Na o rīngī andū arīa ahooreri nīmagakenera Jehova; nao andū arīa athīni nīmagakenera ūria Mūtheru wa Israeli. **20** Andū arīa matārī tha nīmakabuīria, nao arīa anyūrūranīa nīmagathira, na arīa meriragīria gwīka ūuru nīmakaniinwo: **21** o acio mahūthagīra kiugo kīmwe magatua mūndū mūhīthīa, na makaigīra mūciiranīrīri mūtego icīrīro-īnī, na makahūthīra ūira wa maheeni nīguo mūndū ūtekte ūuru aage gūtuūrwo ciira na kīhooto. **22** Nī ūndū ūcio Jehova ūria wahanokīrie Iburahīmū ekwīra nyūmba ya Jakubu atārī: “Jakubu ndagaconorithio rīngī; na matigacooka gūtukua itīhīthi ciao rīngī. **23** Rīria makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irī hamwe nao, nīmakaiuga rīitwa rīakwa rīrī itheru; nīmakūmbūra ūtheru wa ūria Mūtheru wa Jakubu, na maikarage metīgīrīte Ngai wa Israeli. **24** Andū arīa ngoro ciao ĩmahīfīthagīa nīmakagīa na ūmenyo, nao arīa matetaga nīmagathīkīrīria mataaro.”

30 Jehova ekuuga atārī, “Kaī ciana iria nemi irī na haaro-ī! o icio ĩhīngagīa mībango ĩtarī yakwa, na ĩgathondeka ngwatanīro, no ti na Roho wakwa, ĩgakūganīrīra mehīa igūrū rīa mehīa; **2** o icio ciikūrīkīga ĩgathīi būrūri wa Mīsiri ĩtaahoete kīrīra; icio ciethaga ūteithi wa kūgītīrwō nī Firaūni, na ĩkehoka kīruru kīa būrūri wa Mīsiri gītūike rīrūrīo rīacio. **3** No ūgītīri ūcio wa Firaūni ūgaatuika wa kūmūconorithīa, na kwīhoka kīruru kīa būrūri wa Mīsiri gūkaamūrehera thoni. **4** O na akorwo marī na anene kūu Zoani, na mabarūthī mao nīmakīnyīte Hanesī-rī, **5** andū othe nīmagaconorithīo nī

ündü wa andü matangimäguna na ündü o na ürükü, aría matangimateithia kana magagune, tiga o kúmaconorithia na kúmarehera thoni.” **6** Ino nîyo ndümîrîri nditü ikonîi nyamü cia Negevu: Mabarüthi mao makuuaga ütonga wao na ndigiri, na igîna ciao magaaciigîrîra maguku-inî ma ngamîira, magatuikaniiria bürûri wa thîina na wa mînyamaro, bürûri ürî mîrûüthi ya njamba na ya nga, na ndüira na nyoka iria iticükaga, macitware bürûri wa andü matangimäguna o na atîa. **7** Nîgükorwo üteithio wa Misiri nî wa tühü na ndürî kîguni. Nî ündü bürûri ücio ndîwitite Rahabu ürîa Ütarî-ündü-Ekaga. **8** Na rîri, rîu thîi ümakururîre ühoro ügu kîbâü-inî, na üwandike ibuku-inî rîa gîkûnjo, nîgeetha üyaatuika üira wa gütüira matukü marîa magooka. **9** Nîgükorwo aya nî andü aremi na nî ciana itüire iheenanagera, ciana itendaga güthîkîrîria ütaaro wa Jehova. **10** Nacio cîragaa ooni-maündü atîri, “Mütigatonere maündü mangîl” na ikeera anabîi atîri, atîgai gütürathîra maündü ma ühoro wa mal! Twîragei maündü marîa mangîtükenia, na mütürathagîre maündü ma maheeni. **11** Eherai njîra-inî ino, muume gacîra-inî gaka, na mütige gütwîra ühoro wa Üria Mûtheru wa Israeli!” **12** Nî ündü ücio Üria Mûtheru wa Israeli ekuuga atîri: “Tondü nîmûregeite ndümîrîri ino, mükehoka ühînyanîrîria, na mügatua maheeni kîndü gîa gwîtiranagera nakîo, **13** rîhîa rîiri rîgütüika ta rüthingo rûraihi na igürü, rûri na mwatüka ürîa üikaraga o ükîaramaga, rûria rûmomokaga o narua, o rîmwê. **14** Rûkoinîkanga tûcunjî ta nyüngü, rûthetherêke rütégücâirwo, ündü hakaaga gacunjî o na kamwe gahoneka kangîrta mwaki riiko, kana kangîtaha maai kuma gîthîma-inî.” **15** Mwathani Jehova Üria Mûtheru wa Israeli ekuuga atîri: “Njîra irîa îngîtüma mühonoke no ya kwîrîra na güikara mütégwîtanga, nago hinya ürîa mükaagîa nago ükooneka nî ündü wa güikara mühooreire na kwîhoka, no nacio mothe nîmûmaregeite. **16** Mwoigîre atîri, ‘Aca, nîtüköwa tûhaicite mbarathi.’ Nî ündü ücio nîmügakîüral Nîngî mükiuga atîri, ‘Tûkaahaica mbarathi iria irî ihenya müno tüüre!’ Nî ündü ücio arîa makaamüteng’eria magaakorwo marî na ihenya müno o nao! **17** Andü ngîri makooora nî kûmakîo nî mündü ümwê; na inyuü inyuotho müüre nî kûmakîo nî andü atano, ngînya mütiowo mühaana ta müti wa bendera ürî kîrîma-igürü, o na ta bendera irî karîma-igürü.” **18** O na gütarîi üguo-rî, Jehova eriragîria kûmütuga; arahükaga nîguo amûigüire tha. Nîgükorwo Jehova nî Ngai ütuanagîra ciira na kîhooito. Kûrathimwo-rî, nî arîa othe mamwetagîrîra. **19** Inyuü andü a Zayuni, o inyuü mütiütaga Jerusalem, mütigacooka kûrîra. Hi, kai niakamütuga rîria mükaamükaira amüteithie-î! Na rîria akaamûigüa niakamwîtika. **20** O na gütüika Mwathani niâmûheaga irio cia thîina na maai ma mînyamaro-rî, arutani anyu matigacooka kühithwo rîngî; mükaameyonera na maitho manyu. **21** O na mûngîkagarûrika na mwena wa ürîo kana wa ümotho, matü manyu nîmakaguaga mügambo thuuatha wanyu ükiuga atîri, “Ino nîyo njîra; gererai yo.” **22** Nîngî nîmügathaahîa mîhianano yanyu ya kühooywo irîa îgemetio na betha igürü, na mîhiano yanyu irîa îgemetio na thahabu igürü; mükaamîte ta taama ürî thaaahu wa mündü-wa-nja hîndi ya mweri, mümîire atîri, “Thîi na küu muume haha!” **23** Nîngî niakamuurîria mbura nî ündü wa mbeü iria mühaandîte mîgûnda, nacio irio iria ikoima mîgûnda îyo îgaakorwo irî njega na ikaingîha. Hîndi îyo ng’ombe cianyu îkaarîthagio kîndü kürî ürîithio mwarîi müno. **24** Ndegwa na ndigiri iria îkaarîmaga mîgûnda îkaarîaga mahuti mathuuranîre na irio huhe, ciaraganîtio na hüüma na iciko cia tîiri. **25** Müthenya ücio gükooraganwo müno, rîria mîthîringo irîa mîraihi na

igürü îkaamomoka, tûrûü nîtûgaatherera kuuma kîrîma-inî o gîothe kîraihi na karîma o gothe gatüügîru. **26** Nago mweri ükaara ta riüa, na ütheri wa riüa ünenehio maita müganja, ühaane ta ütheri wa mîthenya müganja mîgîma, rîria Jehova akooha nguraro cia andü ake na amahonîe ironda iria aamatîihîrie. **27** Atîrîri, Rîütwa rîa Jehova rîrooka riumîte kûraya, rîri na marakara mahîi na matu mathîma na ndogo; nacio iromo ciake ciyürîtwo nî mang’ürî, na rûrîmî rwake nî mwaki ünîianaga. **28** Mîhümü yake nî ta rûü rûratherera na hinya rûkambata rûgakîna o ngînya ngîngo. Athüngüthagîa ndürîrî gîcungi-inî kîa mwanangîko; ekagîra andü matamu kanua nîgeetha amahîthîe. **29** Na inyuü nîmükîna, ta ürîa müinaga ütükü ürîa müküngüyagîra gîathi kîria kîamûre; nacio ngoro cianyu nîgakena ta ürîa andü makenaga makîambata kîrîma kîa Jehova makîuhaga mîtûrîri, o ücio Rwaro-rwa-lhîga rwa Israeli. **30** Jehova niagatüma mügambo wake ürî riiri üiguoo nî andü, na niagatüma mone guoko gwake gügîkîrîka, arî na marakara maingî na mwaki wa küniinana, hamwe na mbura ya marurumî, na kîhuhükano, na mbura ya mbembe. **31** Mügambo wa Jehova nîügathethera Ashurî; niakamagûtha na rûthanju rwake, amaniine magûe. **32** Igûtha o rîothe rîria Jehova akaamagûtha na rûthanju rwake rwa küherithiana-rî, rîkaahaana ta rwîmbo rûrainwo na tühembe na inanda cia mügeeto, akîria mbaara nao ategütigîthîria kûmahüura na guoko gwake. **33** Tofeti gütüürîite kühaarîri; güthondeketwo nî ündü wa müthamaki. Irima rîakuo rîa mwaki nîirîkie na rîkaaramio, narîo rîri na mwaki müingî na ngü nyingî, nayo mîhümü ya Jehova nîyo îraika mwaki ücio, îhaana ta rûü rwa übîrîti.

31 Kai arîa maikûrûkaga magathîi bürûri wa Misiri gwetha üteithio marî na haaro-î, o acîo mehokaga hinya wa mbarathi, na makehoka üingî wa ngaari cia ita, na makehoka hinya münene wa andü arîa mathîiaga mahaicite mbarathi, na makaaga gücûthîrîria Üria Mûtheru wa Israeli, o na makaaga gücîria üteithio kuuma kürî Jehova. **2** No rîri, o nake Jehova nî müngî na no amarehithîrie mwanangîko, nîgükorwo ndericükagwo ürîa oigîte. We niakarahaika okîrîre nyûmba ya andü arîa aaganu, na okîrîre arîa mateithagîrîria andü arîa mekaga maündü mooru. **3** No rîri, andü a Misiri no andü tu, na ti Mürungu; nacio mbarathi ciao no nyama na itîri roho thîinî waco. Rîria Jehova aatamburîkia guoko gwake, ücio üteithanagera niâhîngagwo, na ücio üteithagio niagütüaga; nao eerî makaaniinwo hamwe. **4** Jehova anjîrîite atîri: “O ta ürîa mürüüthe üraramaga, mürüüthe njamba ükîria nyamü irîa ünyîitîe, na ndûmakagîo nî mügambo ya arîithi o na mokîte marî gîkundi kînene mefitwo hamwe nîguo maükkîrîre, kana wîgîre nî ündü wa inegene rîao-rî, üguo noguo Jehova Mwene-Hînya-Wothe agaikûrûka, arîe arî küu Kîrîma-inî gîa Zayuni, o na ciambatîro ciakîo. **5** O ta ürîa nyoni îreeraga rîerainî, üguo noguo Jehova Mwene-Hînya-Wothe akaagîrîa itüira rîia Jerusalem; akaagîrîra na arîkûre, ‘akaahîkîra igürü rîa rîo’ nîguo arîhônokîe.” **6** Inyuü andü a Israeli-rî, cookererai ücio mütüire müremeire müno. **7** Nîgükorwo müthenya ücio o mündü wanyu niagatee mîhianano ya betha na ya thahabu irîa mwithondekeire na moko manyu îgatüma mwîhie. **8** “Andü a Ashurî makoaragwo na rûhiü rwa njora no ti rwa mündü; rûhiü rwa njora nîruo rûkaamaniina bîü, no ti rwa andü. Nîmakoorîra rûhiü rûu rwa njora, na aanake ao makaanyîtwo, marutithio wîra na hinya. **9** Nacio cîhîthio ciao cia hinya niikaagûa nî ündü wa guoya; nao anene ao a ita moona bendera

ya ita nĩmakamaka mũno,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũria wakĩtie mwaki wake Zayuni, o na icua rĩake rĩa mwaki rĩrĩ kũu Jerusalemu.

32 Atĩrĩrĩ, nĩgũkagĩa mũthamaki wa gũthamaka na ũthingu, na kũgie na anene a gwashana na kihooto. **2** O mũndũ agaatuĩka ta handũ ha kwĩgitia rũhuho, na ha kwĩyũa mbura ya kihuhũkanio, o na atuĩke ta tũrũũ twa maaĩ tũgũtherera werũ-inĩ, o na ta kĩrũruo kĩa rwaro rũnene rwa ihiga bũrũri-inĩ ũri na nyoota. **3** Namo maitho ma andũ arĩa moonaga matikaahingwo mage kuona, namo matũ ma arĩa mairũaga nĩmagathikĩrĩria. **4** Mũndũ ũrĩa ũhĩkaga gwĩka maũndũ ateciĩrĩtie wega, nĩakamenya maũndũ na ataũkĩrwo nĩmo, naru rĩrĩrĩ mũndũ rĩtondoĩraga nĩrũkaaria o wega. **5** Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ mũndũ mũkĩũ agaacooka kũgĩa igweta, kana kĩmaramari gĩcooke gũtũio mũno. **6** Nĩgũkorwo mũndũ mũkĩũ aragia ũrimũ, na meciĩria make mathugundaga maũndũ mooru: Mũndũ ũcio ekaga maũndũ matarĩ ma ũ-ngai, na akamemerekia maũndũ ma gũcambia Jehova; arĩa ahũtu amatĩgaga matarĩ na gĩa kũria, na arĩa anyootu akamaĩma maaĩ ma kũnyua. **7** Mĩthĩre ya mũndũ kĩmaramari no ya waganu, athugundaga o maũndũ mooru ma kũniinithia andũ arĩa athĩni na ũhoru wa maheeni, o na rĩrĩa mathaithana ma mũbatari marĩ ma kihooto. **8** No rĩrĩ, mũndũ ũria mũtaana eciragia o maũndũ ma ũtugi, na maũndũ macio ma ũtugi nĩmo egũtũura ekaga. **9** Atĩrĩrĩ inyuũ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩnagĩa, arahũkai mũthĩkĩrĩrie mũgambo wakwa; o na inyuũ aĩrũtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, ta iguai ũrĩa nguuga! **10** Mwaka na matukũ matarĩ maingĩ maathĩra-rĩ, inyuũ mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, nĩmũkainaina; nĩgũkorwo gũtigakorwo na magetha ma thabibũ, o na kana gũkorwo na magetha mangĩ. **11** Atĩrĩrĩ, inyuũ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩnagĩa, inainai nĩ kũmaka; inainai inyuũ aĩrũtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra! Rutai nguo cianyu mũtĩgwo njaga, mũcooke mwĩohe makĩnia njohero. **12** Mwĩhũũre ithũrĩ, mũrĩrĩre mĩgũnda yanyu rĩa mĩega, o na mũthabibũ rĩa ĩciaraga mũno, **13** na mũrĩrĩre bũrũri wa andũ akwa, ũcio ũmerete mĩgũa na cong'e: ĩ ti-ittherũ, cakaĩrai nyũmba ciothe cia ikeno, na itũura rĩria inene rĩrĩ na ndũhiũ cia arĩũ. **14** Nĩgũkorwo ciĩgitĩro iria nũmu nĩgatiganĩrio, narĩo itũura rĩu inene rĩyĩrĩte andũ rĩtĩgwo ũtheri; o na nyũmba ya mũthamaki na mũthĩringo mũraihu igaatuĩka bũrũri ũteaniĩrio nginya tene, gũtuĩke bũrũri wa gũtũũhagwo nĩ ndĩgiri, na ũrĩũthio wa ndũũruo cia mbũri, **15** nginya rĩria tũgaitĩrĩrio Roho kuuma igũrũ, nague werũ ũgarũrwo ũtuĩke mũgũnda mũnoru, na mũgũnda ũcio mũnoru ũhaane ta mũtitũ. **16** Ciira ũgaatũura ũtuagwo na kihooto kũu werũ-inĩ, nague ũthingu ũtũũre kũu mũgũnda-inĩ ũcio mũnoru. **17** Maciaro ma ũthingu ũcio nĩ thayũ; nague uumithio wa ũthingu ũgaakorwo ũrĩ ũhooreri na kwĩhoka Ngai nginya tene. **18** Andũ akwa magaatũuraga ciikaro cia thayũ, matũũre kũndũ gũtarĩ ũgwati, na mahurũkage kũndũ gũtarĩ na thĩina. **19** O na mbura ya mbembe ĩngĩũũthia mĩtĩ ya mũtitũ thĩ, narĩo itũura inene rĩaraganio bũrĩ-rĩ, **20** kaĩ inyuũ nĩmũkarathimwo-ĩ, mũhaandage mbegũ cianyu gũkũhĩ na tũrũũ, nacio ng'ombe na ndĩgiri cianyu irĩthagio kũndũ guothe.

33 Atĩrĩrĩrĩ wee mwanangi ũyũ, o wee ũtarĩ wanangwo, kaĩ ũri na haaro-ĩ! Wee mũkũnyanĩri ũyũ, o wee ũtarĩ wakũnyanĩrwo, kaĩ ũri na haaro-ĩ! Rĩria ũgaatiga kwanangana, nĩguo nawe ũkanangwo, na nĩngĩ rĩria ũgaatiga gũkũnyanĩra, nĩguo nawe ũgaakũnyanĩrwo. **2** Wee Jehova, tũgũĩre tha; wee nĩwe twetagĩrĩra. Tuĩka hinya witũ rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, na

ũtuĩke ũhonokio witũ hĩndĩ wa mĩnyamaro. **3** Andũ nĩ kũura mooraga maigua mũrũrumo wa mũgambo waku; warahũka-rĩ, ndũrĩrĩ nĩhũrũnjũkaga. **4** Indo cianyu iria igaakorwo itahĩtwo, inyuũ ndũrĩrĩ, ikoĩngũrũrio itahwo, o ta ũria ciana cia ngĩgi ciũngũrũragĩa; andũ magaacitharĩkĩra ta ũria mũrũmbi ya ngĩgi ĩtharĩkagĩra mĩgũnda. **5** Jehova nĩatũũgĩrĩo, nĩgũkorwo atũũraga igĩrũ; nake nĩakaiyũria Zayuni na ciira wa kihooto na ũthingu. **6** Nĩwe ũgaatuĩka gĩtina kĩrũmu matukũ-inĩ maku, na atuĩke kĩgĩna kĩa ũhoru mũĩngĩ wa ũhonokio, na ũũgĩ, na ũmenyi wa maũndũ; na ũhoru wa gwtĩgĩra Jehova nĩguo ũgaakorwo ũrĩ mũthĩũthũ wa ma. **7** Atĩrĩrĩ, andũ ao arĩa njamba mararĩra njĩra-inĩ maanĩrĩre; nao mabarũthĩ ma ma thayũ maraarĩra na kĩgĩrĩko kĩnene. **8** Barabara iria njariĩ itĩgitwo itarĩ andũ, na agendi magatiga kũgerera njĩra icio. Kĩrikanĩro kĩa maarĩkaniĩre nĩgũthũkie, na aira a kĩo makanyararwo, gũtirĩ o na mũndũ ũmwe ũraheo gĩtĩũ. **9** Bũrũri nĩũracakaya na ũgathĩrĩrĩkĩra, nakuo kũu Labanoni nĩgũconorĩthĩtio na mĩtĩ yakuo ĩkahootha. Sharoni nakuo kũhanĩte ta werũ wa Araba, nakuo Bashani na Karimeli gũgaita mathangũ makuo. **10** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Rĩu nĩngwarahũka, rĩu nĩngũtũũgĩrĩro; rĩu nĩngwambarario na igĩrũ. **11** Inyuũ mũkaagĩra nda cia maragara, mũciare rĩũra rwa ngano; nayoy mĩhũmũ yanyu itũikĩe mwaki wa kũmũcina. **12** Andũ a ndũrĩrĩ magaacĩnwo mahaane ta coka; magaacĩnwo na mwaki o ta ihinga cia mĩigua itemetwo.” **13** Atĩrĩrĩ inyuũ andũ arĩa mũrĩ kũraya, ta thĩkĩrĩriai mũigũe ũria njĩkĩte; na inyuũ mũrĩ gũkũhĩ umbũrai ũhoru wa hinya wakwa. **14** Ehia arĩa marĩ kũu Zayuni nĩmakakĩte; nao andũ arĩa matooĩ Ngai nĩkũinaina marainaina, makoĩga atĩrĩ, “Nũũ witũ ũngĩtũũrĩna na mwaki ũria ũcianagya? Nĩngĩ nũũ witũ ũngĩtũũrĩna na mwaki ũtakahora nginya tene?” **15** Nĩ mũndũ ũria ũthĩiaga na mũthĩire ya ũthingu na akaaria ũhoru ũria wagĩrĩre, o we ũtangĩyua uumithio uumanĩte na ũhĩnyanĩrĩra, na ũgarĩrĩria guoko gwake kwamũkĩre mahaki, o ũcio ũgiragĩrĩra matũ make kũigua ndeto cia gũciĩrĩra ũragani, na akahinga maitho make matikerorerere maũndũ mooru. **16** ũcio nĩwe mũndũ ũria ũgaatũura kũndũ kũria gũtũũgĩrũ, ũria kũhĩthio gĩake gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩigo kĩrũmu kũu kĩrĩma-inĩ. Nĩakaheagwo irio ciake, na maaĩ make gũtirĩ hĩndĩ makaaga. **17** Maitho maku nĩmakeyona mũthamaki arĩ na rĩrii wake wotha, na wirorere bũrũri waramĩte, ũgatambũrũka kũraya ma. **18** Mecĩria-inĩ maku nĩũgecũrĩna ũhoru wa kĩmakania kĩria kĩaĩrĩ ho hau mbere, ũrĩa atĩrĩ: “Mũtongoria ũria mũnene arĩ ha? Nake mũndũ ũria wamũkagĩra mbeeca cia igooti rĩa bũrũri arĩ ha? Nake mũnene ũria ũrũgamagĩrĩra mũthĩringo rĩa mũraihu na igĩrũ arĩ ha?” **19** Andũ acio ndũrĩka ndũgacooka kũmona rĩngĩ, o acio maaragia mũario ĩtangĩguĩka, na makaaria na rũthĩomi rũgeni rũtangĩmenyeka. **20** Ta rora Zayuni, itũura rĩria inene rĩa maruga maitĩ; maitho maku nĩmakona Jerusalemu, gĩkaro gĩa thayũ, nĩyo hema rĩa ĩtakenyenyeka; hĩgĩ ciayo itĩrĩ hĩndĩ ikaamũnywo, o na kana mũkanda o na ũmwe wayo ũtuĩke. **21** Kũu nĩkuo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na itũũ. Nakuo kũu gũgaatuĩka ta kũndũ kwa njũũ njariĩ, o na tũrũũ, njũũ itakagererio marĩkabu cia mbaara, kana igererio marĩkabu iria nene cia iria-inĩ. **22** Nĩgũkorwo Jehova nĩwe wa gũtua ciira, Jehova nĩwe mũtũwathĩ, Jehova nĩwe mũthamaki witũ: we nĩwe ũgaatũhonokia. **23** Mĩkanda yaku nĩmĩregeru, na mũtĩ ũria mũrauya wa marĩkabu tĩ mũrũmu, nague taama wa kũmĩwathĩna timũtambũrũku. Hĩndĩ iyo indo nyingĩ cia ndaho nĩ ikaagayanwo, o na andũ arĩa mathuaga nĩmagekuũra indo cia ndaho. **24** Gũtirĩ mũndũ ũtũũraga Zayuni ũkoĩga atĩrĩ, “Nĩ

ndi mūrūaru”; nao andū arīa matūūruga kuo nīmakarekero mehia maō.

34 Atīrīrī, inyuī ndūrīrī, ūkai hakuhi mūthikīrīrie; o na inyuī andū a mabūrīri tegai matū mūiguel. Thī o nayo nīigue, o na kīrīa gīothe kīrī kuo, o hamwe na mabūrīri, na kīrīa gīothe kiumaga kuo! **2** Nīgūkorwo Jehova nīarakarīre ndūrīrī ciothe; mang’ūrī make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita. Nīagaciniina ithire biū, nīagacineana ciūrāgwō. **3** Andū arīa moragītwo magateo o ro ūguo, na mūnūngo wa ciimba ciao wambate na igūrū; nacio irīma ihaane ta irindītwo nī thakame yao. **4** Njata ciothe cia igūrū nīgathira, narīo igūrū rīkūrījwo o ta ibuku rīa gīkūrījwo; nayo mbūtū ya njata cia matu-inī igwe o ta ūrīa mathangū ma mūthabībū maahooa magūtūaga, na o ta ūrīa ngūyū ciahooa igūtūaga kuuma mūkūyū-inī. **5** Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyuete rūkanuyootoka rūrī o kūu matu-inī; ta rora, rūraikūrīkīra Edomu rūrī na itūiro, o andū acio nīnīte biū. **6** Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame, na rūkahumbīrwo nī maguta: nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūrī, na maguta ma higo cia ndūrūme. Nīgūkorwo Jehova arī na igongona kūu Bozara, na kūrāgana kūnene kūu Edomu. **7** Nacio mbogo nīkooranīrīro hamwe, o na tūtēgwa na ndegwa iria nene. Būrūrī wao nīūgaacagacio nī thakame, naruo rūkūrīgū rūrīndwo nī maguta. **8** Nīgūkorwo Jehova arī na mūthenya wa kwīrīhīrīa, arī na mwaka wa kūherithania, nīguo arūrīre kīhoote gīa Zayuni. **9** Tūrūtūi twa Edomu tūkaagarūrwo tūtūike rami, naruo rūkūrīgū rwakuo rūtūike mwaki wa ūbiriri; naguo būrūrī wake ūtūike o ta rami igwakana mwaki! **10** Naguo mwaki ūcio ndūkahorio mūthenya na ūtūkū; ndogo yaguo īgaatūūra ītoogaga igūrū ngīnya tene. Gūgaakira ihooru njjarwa ngīnya njjarwa, na gūtīrī mūdū ūgaacooka gūtūukanīrīa kuo rīngī. **11** Ndundu ya werū-inī na ndundu irīa īgambaga nīkegwatīra kūdū kūu; nayo ndundu irīa nene na ihuru nīkuo īgaaka itara ciacio. Ngai nīagathima Edomu na gīthimi gīa kīrīgīicano, na agūtūhema na kabīrū ka ihooru. **12** Gūtīgakorwo kūdū andū akūo arīa marī igweta mangīta ūthamaki, arī ū mūthamaki a kūu othe nīmagathira. **13** Mīguu nīkamerera nyūmba ciakuo cia ūthamaki irīa njirīgīre, thabai na nīmare īmere cīgītīro-inī ciakuo cia hinya. Gūgaatūka ūtūuro wa mbwe, na ciikaro cia ndundu. **14** Nyamū cia werū-inī nīagacemania na hiti, nacio mbūrī cia gīthaka nīkananīrīa; kūu nīkuo nyamū cia ūtūkū īgaakomaga, na cīyonere gwa kūhurūka. **15** Ndundu nīgaga gītara kūu, īrekgārīre matumbī mayo kuo, nīkamaturīkia na īrere njuī ciayo rungu rwa mathagu mayo; ningī kūu nokuo hūngū ikoongana igīrī igīrī, o njamba na nga yayo. **16** Atīrīrī, tūrīarī ūhoro ibuku-inī rīa gīkūrījwo rīa Jehova, na mūrīthome: Gūtīrī nyamū o na īmwe yacio īkaaga kuoneka kuo, na gūtīrī njamba īkaaga nga yayo. Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova gaathanite ūguo, na Roho wake nīwe ūgacicookanīrīa. **17** Nīwe ūcīgayagīra īgai rīacio; guoko gwake gūcīheaga kīrīa acithīmīre. Nīkegwatīra īgai rīu rītūike rīacio ngīnya tene, na itūire kuo ngīnya njjarwa na njjarwa.

35 Atīrī, werū ūtarī kīndū na būrūrī ūrīa mūmū nīgakena; werū nīgakena na ūcanūke. O ta mahūa ma nyekī-inī, **2** werū nīūkaruta kīro kīngī; nīgakena mūno, na wanīrīre nī gūkena. Nīūkaheo rīrī o ta wa Lebanoni, na ūheo ūkengī o ta wa Karimeli, na wa Sharoni; nīmakona rīrī wa Jehova, na mone ūkengī wa Ngai witū. **3** Kīrai hinya moko marīa maregeru, na maru marīa maregerete mūtūme marūgame wega; **4** andū arīa marī na guoya ngoro meerei atīrī,

“Mwīyūmīrīrie, tīgai gwītīgīra; atīrī, Ngai wanyu nīagooka, na agooka na ūhoro wa kūrīhanīrīa; nīwe ūgooka na iherithia rīa Ngai, ooke kūmūhonokia.” **5** Hīndī īyo maitho ma atumumu nīmakahīgūka, na matū ma andū arīa mataīguaga macooke kūguu. **6** Hīndī īyo mūdū ūrīa ūthuaaga nīakarūgarūga ta thwarīga, na rūrīmī rūrīa rūtaaragīa rwanīrīre nī gūkena. Namo maai nīmagatharūka kuuma werū-inī, natuo tūrūtūi tūtherere werū-inī wa mūthanga. **7** Mūthanga ūrīa mūhiū ūgaatūka karia ka maaī, nayo thī īyo ng’aru ītherūke ithima cia maaī. Imamo iria cianakomwo nī mbwe-rī, īgaakūra nyeki, na ithanjī, o na marura. **8** Nakuo kūu nīgūkagīa barabara njariī; nayo īgeetagwo Njīra irīa Nyamūre. Andū arīa marīa atheru matīkamīgera; īgaakorwo irī Njīra ya andū arīa mamīgeraga; nī ūndū ūcio o na andū akīgu matīkamīhītia. **9** Gūtīrī mūrūtūi ūgaakorwo njīra-inī īyo, o na kana nyamū o yothe ndīani īmīgerere; nyamū īcio itīkoonekana njīra-inī īyo. No rīrī, andū arīa makūrītūwo nīo oīki makaamīgerera, **10** nao andū arīa akūire a Jehova nīmagacooka. Magaatoonya Zayuni makīinaga; nao nīmageekīrwo thūmbī ya gīkeno gīa tene na tene. Magaakena na macanjamūke, nakīo kīeha o na mūcaayo nīgathira biū.

36 Mwaka wa ikūmi na īna wa wathani wa Mūthamaki Hezekīa, Senakeribu mūthamaki wa Ashuri nīatharīkīre matūūra manene mothe marīa maīrīgīrwo na thingo cia hinya ma Juda, na akīmatunyana. **2** Ningī mūthamaki wa Ashuri agītūma mūnene wa mbūtū ciake cia ita, kuuma Lakishi, arī na mbūtū nene ya ita athīi kūrī Mūthamaki Hezekīa kūu Jerusalemu. Rīrīa mūnene ūcio wa mbūtū ya ita aarūgamīre mūtaro-inī wa Karia-ka-Rūgongo, njīra-inī ya gūthīi Mūgūnda-wa-Mūthambīa-Nguo, **3** Eliakīmu mūrū wa Hilikīa ūrīa warī mūrōri wa nyūmba ya ūthamaki, na Shebīna rīarīa mwandīkī-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūrīa mwandīkī wa maūdū ma ihīnda rīu, makīumagara magīthīi kūrī we. **4** Nake mūnene ūcio wa mbūtū ya ita akīmeera atīrī, “Irai Hezekīa atīrī, “Mūthamaki ūrīa mūnene o we mūthamaki wa Ashuri, ekūūrīa atīrī: Ūrutīte ūmūrīrū ūcio ūrī naguo kū? **5** Wee uugaga nī ūū kūrīa na ūrī na hinya wa mbūtū cia ita, no waragīa o ciugo cia tūhū. Nūū ūcio wīhokete nīguo ūnemere? **6** Atīrīrī, wee wīhokete andū a Mīsīrī, acio mahaana ta kamūrāngī koinīkangu, karīa gathecaga mūdū guoko, gakamūrūaria etīranīa nako! Ūguo nīguo Fīraūnī mūthamaki wa Mīsīrī aathanīa kūrī arīa othe mamwīhokaga. **7** O na ūngīnjīra atīrī, “Ithūi twīhokete Jehova Ngai witū,” gīthī ūcio tiwe Hezekīa aatharīrīre igongona na kūdū kūrīa gūtūūgīrū, na akīra andū a Juda na a Jerusalemu ūrīa, “No ngīnya mūhooyagīre kīgongona-inī gīkī?” **8** “Rīu-rī, ūka ūkeguithanie na mwathi wakwa, mūthamaki wa Ashuri: Nīngūkūthe mbarathi ngīrī igīrī, āngīkorwo ūrī na andū a gūthīi macīhaicīte! **9** Wakīhota atīa gūtōoria o na mūnene ūrīa mūnīnī mūno thīnī wa anene a mwathi wakwa, o na gūtūka wīhokete ngaarī cia ita na andū arīa mathīaga mahāicīte mbarathi a Mīsīrī? **10** Na ningī-rī, njūkīte gūtharīkīra na kwanaga būrūrī ūyū īterītūwo nī Jehova? Jehova we mwene nīwe wanjīrīre njūke hūire būrūrī ūyū na ndīwanange.” **11** Nao Eliakīmu, na Shebīna, na Joa makīra mūnene ūcio wa mbūtū cia ita atīrī, “Twagūthāitha arīra ndungata ciaku na rūthiomi rwa Asurīa, tondū nītūrūtūi. Tīga gūtwarīra na rūthiomi rwa Kīhībirania andū aya marī rūthingo-inī makīguaga.” **12** No mūnene ūcio wa mbūtū cia ita agīcookīa atīrī, “Kaī ndatūmīrwo nī mwathi wakwa kūrī o mwathi wanyu na kūrī o inyuī, ndīmīrwe maūdū maya, na tī kūrī andū

aya maikarite rūthingo igūrū, o aya makaarīa kīoro kīao na manyue mathugumo mao o ene o ta ūria inyuū mugeeka?" **13** Ningī mūnene ūcio wa mbūtū cia ita akirūgama akianirīra na Khibirania, akiuga atirī, "Thikīrīria ndūmīrīri ya mūthamaki ūria mūnene, mūthamaki wa Ashuri! **14** Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtigetikīre Hezekia amūheenie. Ndangīhota kūmūhonokial **15** Mūtigetikīre Hezekia amūringirīrie kwihoka Jehova hīndī irīa ekuuga atirī, 'Ti-itherū Jehova niēgūtūhonokia; itūūra rīrī inene rītikaaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.' **16** "Mūtīgathikīrīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga atirī: Rekei tūiguane na mūke kūrī niī. Weka ūguo, o ūmwe wanyu niakarītaḡa maciaro ma mūtī wake wa mūthabībū na wa mūkūyū na anyuuge maai ma gīthima ḡiake, **17** o nginya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūrī ūhaana ta wanyu, būrūrī ūrī ngano na ndibeī ya mūhīhano, būrūrī ūrī irio na mīgūnda ya mīthabībū. **18** "Mūtigetikīre Hezekia amūhīthīe, rīrīa ekuuga atirī, 'Jehova niēgūtūhonokia.' Nī kūrī ngai ya rūrīrī o na rūrīkū irī yahonokia būrūrī wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? **19** Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kū? Ngai cia Sefarivaimu irī kū? Nīihonoketie Samaria kuuma guoko-inī gwakwa? **20** Nī ngai irīkū harī ngai ciothe cia mabūrūrī macio yanahonokia būrūrī wayo kuuma kūrī niī? Gwakīhoteka atīa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inī gwakwa?" **21** No rīrī, andū acio magīkīra ki na matirī ūndū maamūcookeirie, tondū mūthamaki nīamathīte, akameera atirī, "Mūtīkamūcookerie ūndū." **22** Hīndī ūyō Eliakimu mūrū wa Hilikia ūria mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūria mwandīki-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūria mwandīki wa maūndū ma ihinda rūu, magīthīi kūrī Hezekia, matembūrangīte nguo ciao, makīmwīra ūria mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigīte.

37 Rīrīa Mūthamaki Hezekia aaguire ūhoro ūcio, agītēmbūranga nguo ciake na akīhumba nguo ya ikūnia, agītōonyā hekarū ya Jehova thīnī. **2** Agītūma Eliakimu mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūria mwandīki-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbite nguo cia makūnia, mathīi kūrī mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu. **3** Makīmwīra atirī, "Ūū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa nīnyamaro, na ngūmano, na ḡiconoko o ta ihinda rīa ciana rīa ḡciarwo riakinya, naguo hinya wa ḡciarua ūkaaga. **4** No ḡukorwo Jehova Ngai waku niēkūigua ciugo ciothe cia mūnene ūcio wa mbūtū cia ita, ūria mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri atūmīte, nīgeetha oke anyūrūrīe Ngai ūria ūrī muoyo, na amūkūūme nī ūndū wa ūhoro ūcio Jehova Ngai waku aguīte. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matīgare muoyo." **5** Rīrīa anene a Mūthamaki Hezekia maakinyīre kūrī Isaia-rī, **6** Isaia akīmeera atirī, "Irai mwathi wanyu atirī, 'Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tiga gwītīgira nī ciugo iria ūiguīte atungati a mūthamaki wa Ashuri makīnnuma nacio. **7** Ta thikīrīria! Nī nīngwīkīra roho wa mūthema mūna thīnī wake, nīguo rīrīa arīigua ūhoro mūna, acooke būrūrī wake, na arī kūu ndūme ooragwo na rūhīu rwa njora." **8** Rīrīa mūnene wa mbūtū cia ita aaguire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishī, akīheera Jerusalemu agīthīi agīkora mūthamaki akīrūa mbaara na Libina. **9** Na rīrī, Senakeribu agīkinyīrwo nī ūhoro wa atī Tirihaka, ūria Mūkushi mūthamaki wa Misiri, nīoimagarīte oke arūe nake. Nī ūndū ūcio agītūma andū rīngī kūrī Hezekia marī na ūhoro ūyū: **10** "Irai Hezekia mūthamaki wa Juda atirī: Ndūgetikīrie Ngai ūcio wīhokete akūheenie rīrīa ekuuga atirī,

'Jerusalemu rītīkūneanwo kūrī mūthamaki wa Ashuri.' **11** Ti-itherū nīūguīte ūria athamaki a Ashuri mekīte mabūrūrī-inī mothe, ūria maamaniinire biū. Inyuū mūḡūkīhonoka atīa? **12** Na rīrī, ngai cia ndūrīrī iria cianiinirwo nī maithe maitū ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andū a Edeni arīa maari Telasaru-rī, nīciamahonokirie? **13** Mūthamaki wa itūūra rīa Hamathu arī ha, na mūthamaki wa Aripadi, na mūthamaki wa itūūra rīrīa inene rīa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rīu marī ha?" **14** Nake Hezekia akīnyīita marūa kuuma kūrī andū arīa maatūmītwo na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmatambūrūkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akīhooya Jehova, akiuga atirī: **16** "Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, o wee ūikarīrie ḡītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igūrū rīa mothamaki mothe ma thī. Nīwe wombire igūrū na thī. **17** Tega matū maku, Wee Jehova, ūigūe; hīngūra maitho maku Wee Jehova wone, ūigūe ciugo ciothe cia Senakeribu iria atūmīte cia kūrūma Ngai ūria itūūragā muoyo. **18** "Ti-itherū, Jehova, athamaki a Ashuri nīmanangīte andū a ndūrīrī na mabūrūrī mao biū. **19** Na nīmaikītie ngai ciao mwaki-inī na magacīthūkangia, tondū itiarī ngai no ciarī mītī na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andū. **20** Rīu-rī, Wee Jehova Ngai witū, tūhonokie kuuma guoko-inī gwake, nīgeetha mothamaki mothe ma thī mamenye atī Wee Jehova, o Wee wiki, nīwe Ngai." **21** Hīndī ūyō Isaia mūrū wa Amozu agītūma ndūmīrīri kūrī Hezekia, akīmwīra atirī: "Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga: Tondū nīūhooete ūhoro wīgītī Senakeribu mūthamaki wa Ashuri-rī, **22** ūyū nīguo ūhoro ūria Jehova aarītie wa kūmūkīrīra: "Mūrītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni niākūmenete na agakūnyarara. Mwarī wa Jerusalemu arānīa mūtwe rīrīa wee ūroora. **23** Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū? Nūū ūḡūthūkīire na mūgambo, na ūkamwambararīra maitho na mwītīo? Wee nīūkīrīrie ūria Mūtheru wa Isiraēli! **24** Ūtūmīte andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atirī, 'Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita, nīnyambatīte ngakinya tūcūmbīrī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihu mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte tūcūmbīrī twakuo kūrīa kūrāya mūno, o kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno. **25** Nīnyenjete ithima mabūrūrī ma kūngī na nganyua maai kuo. Nīhūthītie tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.' **26** "Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio. Matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio: rīu nīndūhīngīte, atī wee nītūmīte matūūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matūke hiba cia mahiga. **27** Andū akuo maagīthītio hinya, nao makagegere na magaconorīthio. Mahaana mīmera irī mīgūnda, makoororoa o ta thūna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga itanākura. **28** "No nīnjūū kūrīa ūkaraga, na ngamenya ūkiomagara na ūḡicooka, o na ūria ūndakaragīra. **29** Tondū nīndakarīire na rūng'athio rwaku nīrūkīnyīre matū makwa, nīngūgwīkīra ḡcūhī ḡiakwa inīūrū, na matamu ndīmoohe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere njīra o ūyō wokīire. **30** "ḡīkī nīkīo ḡḡaakorwo kīrī kīmenyīthia ḡiaku, wee Hezekia: "Mwaka ūyū ūkūrīa irio cia maitīka, naguo mwaka wa keerī ūrie kīrīa ḡḡaathundūka harī mo. No mwaka wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrie maciaro mayo. **31** O rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagākūrūkia mīri na thī, na maciare maciaro na igūrū. **32** Nīḡūkorwo Jerusalemu nīḡūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī ḡīa Zayuni kuume ḡikundi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa

Jehova Mwene-Hinya-Wothe nikio gikaahingia uguo. **33** “Ni undũ ücio Jehova ekuuga üü igürũ rĩa mũthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene kana arathũkie mũguĩ kuo. Ndagooka mbere yario na ngo kana arĩrigiĩcĩrie na ihumbu cia fĩri, arĩũkĩrie. **34** Njĩra irĩa agookĩra no yo agaacoockera; ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **35** “Nĩngagĩtĩra itũũra rĩrĩ inene na ndrĩhonokia, nĩ undũ wakwa na nĩ undũ wa Daudi ndungata yakwa!” **36** Hĩndĩ ũyo mũraika wa Jehova agĩthĩ na akĩũruga andũ ngiri igana rĩmwe rĩa mĩrongo inana na atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrie rĩcĩinĩ tene, magikora kũu no ciimba theri! **37** Nĩ undũ ücio Senakerĩna mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthĩ; agĩcooka Nineve, agĩikara kuo. **38** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe rĩrĩa ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nisiroku-rĩ, arĩũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũruga na rĩhiũ rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadani agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

38 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwarwa, hakuhiĩ akue. Mũnabii Isaia mũũ wa Amozu agĩthĩ kũri we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga üü: Thondeka maĩndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona.” **2** Hezekia akĩhũgũra ũthĩũ wake, akĩrora rũthĩngo-inĩ, na akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, **3** “Wee Jehova, rĩrikana ũrĩa ngoretwo ngĩthĩ na mũthĩire ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ũrĩa kwagĩĩre maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩa mũno. **4** Hĩndĩ ũyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Isaia, akĩrwo atĩrĩ, **5** “Cooka ũkeere Hezekia atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga üü: Nĩnjũgũte ihooya riaku na ngoona maithori maku; nĩngũkuongerera miaka ikũmi na itano ya gũtũũra muoyo. **6** Nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩrĩ inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgĩtĩra itũũra rĩrĩ inene. **7** “Gĩkĩ nikio kĩmenyithia kĩrĩa Jehova egũkũhe atĩ Jehova nĩegwika undũ ücio akwĩrĩre: **8** Nĩngatũma kĩrũru kĩa rĩũa gĩcooke na thũthũ makinya ikũmi marĩa gĩkũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.” Nĩ undũ ücio ũtheri wa rĩũa ũgĩcooka na thũthũ makinya ikũmi marĩa waikũrũkĩte. **9** Maya nĩmo maandiko ma Hezekia mũthamaki wa Juda marĩa aandĩkire thũthũ wa kũrũara na kũhona: **10** Nĩ ndoigire atĩrĩ, “O rĩrĩa matukũ ma muoyo wakwa magaacĩra-rĩ, no rĩo ngũthĩ ndonye ihĩngo-inĩ cia gĩkũũ, na ndunyuo miaka yakwa irĩa itagarĩte?” (Sheol h7585) **11** Ngĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikona Jehova rĩngĩ, ndikona Jehova ndĩ bũrũri ũyũ wa arĩa matũũruga muoyo; gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ ngona mũndũ wa thĩ, kana ngorwo hamwe na arĩa marĩ gũkũ thĩ. **12** Nyũmba yakwa nĩtharĩtĩto, ikeherio kũri nĩ, o ta ũrĩa hema ya mũriũthĩ yambũragwo. Nĩngũnjĩte muoyo wakwa ta ũrĩ taama wa mũndũ irĩa ũtũmaga na mũtambo, na rĩũ nĩkũndĩna ekũndĩna anjeherie mũtambo-inĩ ücio wake; mũthenya na ũtukũ-rĩ, ũtuĩkĩte o wa kũũniina. **13** Ndetereire ngĩrĩrĩrie nginya gũgĩkĩa, na akiunanga mahĩndĩ makwa mothe o ta mũrũũthĩ. Mũthenya na ũtukũ-rĩ, wee ũtuĩkĩte o wa kũũniina. **14** Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ũrĩa ndutara icaayaga. Maitho makwa makĩaga hinya nĩgũcũthĩrĩria igũrũ. Ndĩ mũthĩnĩku; Wee Mwathani ũka ũndethĩ!” **15** No ingĩkiuga atĩa? Nĩanjariĩrie, na nĩwe mwene wikĩte ũguo. Mĩaka yakwa yothe ndrĩthĩhiaga ndĩnyĩhĩtĩe, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa. **16** Mwathani, andũ matũũruga moonaga maĩndũ ta maya; o naguo roho wakwa ũtũũruga muoyo wonaga maĩndũ o ta macio. Wanjookeirie ũgĩma wa mwĩrĩ, na ũkĩreka ndũũre muoyo. **17** Ti-itherũ ũhoru ücio warĩ wa kũng’una, nikio ndaigũire ruo rũnene

ũguo. Nĩ undũ wa wendo waku, nĩwagĩrĩrĩrie ndoonye irima rĩa mwanangĩko; mehia makwa mothe nĩũriganiĩrwo nĩmo. **18** Nĩgũkorwo mbĩrĩra ndĩngĩhota gũkũgũooca, o nakio gĩkũũ gĩtingĩkũgũooca; arĩa maharũrũkaga irima rĩũ matingĩgĩra na kĩĩrĩgĩrĩro kĩa wĩhokeku waku. (Sheol h7585) **19** Arĩa marĩ muoyo, o acio matũũruga muoyo-rĩ, nĩmakũgũooca, ta ũrĩa ndrĩreka ũmũthĩ; maithe ma ciana nĩo meraga ciana ũhoru wa wĩhokeku waku. **20** Jehova nĩakahonokia, na nĩũkaina tũrĩ na inanda cia mũgeeto matukũ mothe ma muoyo witũ, tũrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Isaia oĩgĩte atĩrĩ, “Thondekai ngũmba ya ngiyũ, mũmũgĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona.” **22** Hezekia oorĩtĩe atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ atĩ nĩngambata thĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?”

39 Na rĩrĩ, ihinda rĩũ Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩire Hezekia marũa na kiheo, tondũ nĩaigũte ũhoru wa ndwari yake na kũhona gwake. **2** Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtuo na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria agĩte makũmbĩ make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manungi wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonĩrie. **3** Hĩndĩ ũyo mũnabii Isaia agĩthĩ kũri Mũthamaki Hezekia, akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?” Nake Hezekia agĩcoocka atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya; megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.” **4** Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki.” Nake Hezekia agĩcoocka atĩrĩ, “Moonire indo ciothe cia nyũmba yakwa ya ũthamaki. Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamoonia.” **5** Nake Isaia akĩrĩa Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **6** Ti-itherũ ihinda nĩrĩgĩkinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, igaakuuo itwarwo Babuloni. Gũtĩrĩ o na kĩmwe gĩgaatĩgara. ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Na andũ amwe a rũciaro rwaku, o arĩa moimĩte mũthĩmo waku, o arĩa wee ũgaaciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.” **8** Nake Hezekia agĩcoocka atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa warĩa nĩ kĩega,” tondũ eeciĩrĩrie atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa ngũtũũra muoyo nĩgũgũkorwo kũri na thayũ na ũgĩtĩrĩ.”

40 Atĩrĩrĩ, hooreria, mũhoorerie andũ akwa, ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga. **2** Arĩrĩa itũũra rĩa Jerusalem na ũhooreri, na mwaniĩre, mũrĩire atĩrĩ, wĩra warĩo mũrĩtũ nĩũthĩrĩte, na nĩrĩrekeirwo mehia marĩo, o na nĩngĩ atĩ nĩrĩherithĩtĩto nĩ guoko kwa Jehova maita meerĩ nĩ undũ wa mehia marĩo mothe. **3** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩa, akoga atĩrĩ: “Haarĩrĩa njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga, mũrũngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ. **4** Mikuru yothe nĩngathikwo yambatĩre, nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio; nakuo kũrĩa gũtarĩ kũigananu nĩgũkaiganano, nakuo kũrĩa gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega. **5** Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩro, na andũ othe nĩmakawionera marĩ hamwe. Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtĩe ũhoru ücio.” **6** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũroiga atĩrĩ, “Anĩrĩa.” Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Ngwanĩrĩa njuge atĩa?” “Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda. **7** Nyeki nĩũhoohaga, namo mahũa magaitika, nĩkũhurutwo nĩ mũhĩmũ ya Jehova. Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki. **8** Nyeki nĩũhoohaga namo

mahüa magaitika, no kiugo kĩa Ngai witü gütüüraga nginya tene.” **9** Inyuü andü ariä mürehaga ühoro mwega Zayuni, ambatai müthii kirima-ini kiria kiraihu na igürü. Inyuü ariä mürehaga ühoro mwega Jerusalem, anirirai na mügambo münene, anirirai, na mütiigetigire; irai matüüra ma Juda atiri, “Ngai wanyu ari haha!” **10** Atiriri, Mwathani Jehova niarooka ari na ühota, na guoko gwake nikuo gügaathanaga. Atiriri, kiheo giäke ari nakio, o na irihi riäke ari nario. **11** Ariithagia mburi ciäke o ta müriithi: Natuo tügonda atuoyaga na moko make na agatükuüria githüri-ini giäke; nacio ng’ondü iria irongithia acitongorogoria o kahora. **12** Nüü wanathima maä na rühi rwake, kana agithima igürü na warii wa guoko gwake? Nüü wanekira rüküngü rwa thü gikabü-ini arüthime, kana agithima irima na ithimi, o na agithima türima na ratiri? **13** Nüü wanamenya meciria ma Jehova, kana akimütaara taari we müümühe kirira? **14** Nüü Jehova aahoire kirira niguo amüenyithie maündü, na nüü wamürutire güthii na njira iria yagiriire? Nüü wamürutire maündü ma üügi, kana akimuonia üria angihota gükuükirwo ni maündü? **15** Ti-itherü ndüriri ihaana ta itata riä maä riri ndoo-ini; cionagwo ihaana ta karüküngü kanini karä gatigagwo ratiri-ini; we athimaga icigirira cia iria-ini taari rüküngü rühinyu. **16** Mütitü wa Lebanoni-ri, ndüngigania ngü cia mwaki wa kigongona, kana nyamü ciakuo ciigane kümürutira magongona ma njino. **17** Ndüriri ciothe ikionwo niwe, acionaga ihaana ta kindü hatari; we acionaga ta itari kiene, o na ta iri tühü mütheri. **18** Atiriri, üngigerekania Mürungu na ü? Kana ni mühianire ürükü müngimügerekania naguo? **19** Mihianano ya kühooyo yacühagio ni müteri, nake müteri wa thahabu akamigemia na thahabu, na akamithondekera irengeeri cia betha. **20** Mündü üria müthiini müno ütangihota kuona indo ta icio cia kürutwo, athuuraga müti üria ütangibutha. Agacaria bundi müügi wa kümwacühiria mühianano wa kühooyo müümüwe ütangigüa. **21** Anga müteri mwamenya? Kai müteri mwaigua ühoro? Müteri mwaheo ühoro kuuma o kiambiriria? Kai müteri mwataükirwo kuuma riria thi yombirwo? **22** Jehova aikaragira giti kĩa ünene igürü ria githiürirü gĩa thi, nao andü ariä matüüraga thi akamuonia mahaana o ta ndaahi. Atambürükagia matu maria mairü o ta kiandarüa, na akamaamba ta marü hema ya gütüürwo. **23** Niwe ütümaga anene matuikie ta kindü gütarü, na akanyihia aathani a thi akamatua ta marü o tühü mütheri. **24** O mahaandwo o üguo-ri, o mbeü ciao ciahurwo-ri, o mambiriria güikürükia miri yao tiri-ini-ri, amahuhaga na mihümü yake nao makahooha, nakio kihuhükiano kĩa rühuho gikamahuruta o ta mahuti. **25** Üria Mütheru eküüria atiri, “Ni-ri, müngigerekania na ü? Kana nüü tüngiganana?” **26** Tiirai maitho manyu mürore na igürü: Nüü wombire njata icio ciothe? Ücio niwe ürehaga mbütü icio cia igürü agicitaraga, na ageeta o imwe yacio na rüfwa. Tondü wa ühota wake münene na hinya wake münene, güteri o na imwe yacio yagaga ho. **27** Wee Jakubu, ni ki gügütüma warie, na wee Israeli ügateta, ükooria atiri, “Mithiire yakwa nihihitwo Jehova; naguo ciira wakwa wa kihoto ndürümbüyagio ni Ngai wakwa?” **28** Anga müteri mwamenya? Kai müteri mwaigua ühoro? Jehova niwe Ngai üria ütüüraga tene na tene, niwe Mümbi wa ituri ciothe cia thi. We ndooragwo ni hinya o na kana akanoga, naguo ümenyo wake wa maündü güteri mündü üngihota kütüüria. **29** Mündü üria münguo niämüleaga hinya, nake üria ürüfwo ni hinya akamuongerera ühota. **30** Andü ethi o nao ni Mooragwo ni hinya na makanoga, nao andü ariä matari akürü nimahingagwo na makagüa; **31** no riri, andü ariä

mehokaga Jehova nimakerühirio hinya wao. Makombükaga na mathagu o ta nderi; magaateng’era na matinoge, magaaithiäga na magürü na matiürwo ni hinya.

41 “Atiriri, inyuü icigirira, ta kirai ki müri mbere yakwal Nacio ndüriri nicierühie hinya wacio! Nicikuhirire ciarie; nitücemanie hamwe tüciire. **2** “Nüü warahürite mündü oime na mwena wa irathiro, akamwita amütungatagire na üthingu? Aneanaga ndüriri kürü we, na agatooria athamaki makamwathikagira. Amatuuaga na ta rüküngü na rühiu rwake rwa njora, akamatua maragara na üta wake nao makombürwo ni rühuho. **3** Amateng’eragia, akamahitüka ataguraritio, o na angikorwo ni njira atari agerera na magürü make mbere iyo. **4** Nüü wikite ündü ücio na akaühingia, ageeta njiarwa maritwa kuuma o kiambiriria? Ni Jehova, ni ni wa mbere na wa kürigiriria; ni ni ni we.” **5** Icgirira nicioneire ündü ücio na igetigira; nacio ituri cia thi ikainaina. Ikuhagirira na ikeyumiria; **6** o ümwe ateithagia üria üngi, na akeera müri wa nyina atiri, “Wiyümirire müno!” **7** Mübundi ekagira müteri wa thahabu hinya, nake üria ünyorokagia na nyondo iria nene omagirira üria üturagira ihiga-ini riä ituri. Nake akoiga atiri, “Wira ücio wa künyitithania cuma ni mwega.” Akanyitithania mühianano ücio wa kühooyo na mücumarü, niguo ndükenyene, ügwe. **8** “No riri, wee Israeli, ndungata yakwa, o wee Jakubu üria thuurite, o inyuü njiaro cia Iburahimu mürata wakwa, **9** ndakürutire kuuma ituri cia thi, ngigwita kuuma koine ciayo iria iri küraya müno. Ngikwira atiri, “Wee üri ndungata yakwa;” ningüthuurite na ndikuregete. **10** Ni ündü ücio tiga gwitigira, nigikorwo ndi hamwe nawe; tiga kümaka, nigikorwo ni ni ni Ngai waku. Nindikuongagirira hinya na ngüteithagie; na ti-itherü nindirigütüiragira na guoko gwakwa kwa ürio kwa üthingu. **11** “Andü ariä othe maküakaragira magagüürüria ti-itherü nimagaconarithio na manyararithio; ariä marüaga nawe magaatüka o ta kindü hatari na mathire biü. **12** O na üngigaacaria thi ciaku, ndügaaciona. Andü ariä mahüüranaga mbaara nawe magaatüka o ta kindü hatari. **13** Nigükorwo ni ni ni Jehova, Ngai waku, üria ükünyitaga guoko kwa ürio, na agakwira atiri, Tiga gwitigira; ningügüteithia. **14** Tiga gwitigira, wee Jakubu kagunyü gaka, o wee Israeli gakundi kanini, ni mwene ni ni ngüteithia,” üguo niguo Jehova ekuuga, ücio Müküüri waku, Üria Mütheru wa Israeli. **15** “Atiriri, ningagütua kihüüri kĩa ngano, kihüüri kieri na kügi, kina magego maingü. Nükahüüria irima na ücihehenje, natuo türima ütütue müngü. **16** Wee niügaacihuha, naruo rühuho rüicigürükie, nakio kihuhükiano gicihurunje. No riri, wee niügakenera Jehova, na wirahagire Üria Mütheru wa Israeli. **17** “Andü ariä athiini na abatari methaga maä ma künyua, no güteri; nimi ciao nicing’aritio ni nyoota. No riri, ni Jehova ningamacookeria ühoro; ni Ngai wa Israeli, ndiri hindü ngaamatiganiria. **18** Ningatüma njüü itherere küu rüng’üri-ini küria gütüügiru, nacio ithima itherüke ciandaini. Ningatüma küu werü-ini kügie türia twa maä, nakuo kindü küria küng’aru ndüme gütherüke ithima cia maä. **19** Ningahaanda mitarakwa na müгаа, na mihandathi na mitamaiyü küu werü-ini. Na haandé mibinde kindü küria gütaküraga kindü, na mithengera, na mikarakaba o hamwe, **20** nigütheetha andü mone na mamenye, mecüüranie na mataükirwo, ati ni guoko kwa Jehova gwikite maündü macio, na ati Üria Mütheru wa Israeli niwe wamümbire.” **21** Jehova ekuuga atiri, “Rehe ciira wanyu üria müri naguo. Onania ihooto cianyü cia hinya,” üguo niguo Müthamaki wa Jakubu ekuuga.

22 “Rehe! ngai cianyu cia mihianano ya kúhooyo ow itwíre úria gíkaahaana. Twíre! úria maíndú ma tene maatarí, níguo twícúúranie úhoro wamo, na túmenye úria makaarígíríria. Kana mütúmenyithie úhoro wa maíndú maría magooka thruutha, 23 na mütwíre úria gúgaikara thruutha-iní, níguo túmenye atí mürí ngai. Íkai úndú mwega kana múuru, níguo túmake na túiyúrwo ní guoya. 24 No rírí, inyuí múri kíndú hatarí, na mawíra manyu matírí bata; mündú úria úmwíthuuíríre atarí o ta kíndú kírí magígi. 25 “Nínjarahúríte mündú wa kuuma gathígathini, na níarooka: mündú uumíte irathíro ría riúa úria úkayagíra rútwá ríakwa. Arangagíríria aathani a thí o ta marí ndaka, akamarangíríria o ta úria no kímúmbi akimaga rímúba. 26 Núú wáheanire úhoro úcio kuuma o kíambíríria, níguo túúmenye; kana akíúheana mbere íyo, níguo tuuge atírí, ‘Úhoro úcio aarítie ní wa ma?’ Gútírí mündú weranire úhoro úyú, na gútírí mündú wáúheaníte mbere íyo, gútírí mündú wáigúite úhoro úyú kuuma kúrí inyuí. 27 Ní ní ndaarí wa mbere kwíra Zayuni atírí, ‘Atírírí, aya marí haha!’ Ní ní ndatúmire mündú athí Jerusalemu agatware úhoro úria mwega. 28 Ndirarora no hatírí mündú; gútírí mündú thíní wao úngíheana kíríra, gútírí mündú wa kúnjookeria úhoro rírí ingímoria kíríra. 29 Atírírí, andú othe ní a maheeni! Cíko ciao no cia túhú; mihianano yao ya gwacúhio íhaana o ta rúhúho, na ní ya túhú mútheri.

42 “Atírírí, íno níyo ndungata yakwa, íría ndíiragíríria, íría ndíthuuríre na níyo íkenagia ngoro yakwa; níngamítíríria Roho wakwa nayo níkarehithíria ndúrírí ciira wa kíhooto. 2 Ndíkanaaníríra kana ígúúthúke, kana mógambo wayo úguquo kúu njíra-iní. 3 Kamúrangi kagondoku ndígakoina, kana íhorie rútambí rwa úguta rúría rúratooga. Na ní úndú wa wíhokeku níngatunára ciira na kíhooto; 4 ndígaaithia kana íkue ngoro nginya híní íría ígaatúma gúkú thí kúgíe ciira wa kíhooto. Andú aría matúúruga ícígíríria-iní makehoka watho wayo.” 5 Jehova, Múrungu wítú, úria wómbire ígúrú na akírítambúrúkia, o we úria waraganíríe thí na indo íría ciothe cíumaga kua, na níwe úheaga andú a thí míhúmu, na akáhe aría maikaraga kuo mooyo, ekuuga atírí: 6 “Ní Jehova ní ní ngwítíte na njíra ya úthingu; níngakúníyita guoko. Níngakúmenyagíríria na ngúheane útuíke wa kúríkaníra kíríkaníro na andú, o na útuíke útheri wa gútherera andú a Ndúrírí, 7 na níguo úhíngúrúge atumumu maitho, na wóhoríthagíe aría mohotwo úmarute moime njeera, o nao aría maikaríte nduma-iní úmarekererie, moime korokoro-iní. 8 “Ní ní Jehova; rú níro rútwá ríakwa! Naguo ríiri wakwa ndíkáuhe mündú úngí, kana njítíkíre mihianano ya kúhooyo íheo úgooci wakwa. 9 Atírírí, maíndú maarathirwo tene nímahíngítio, na rú ní maíndú merú ngwaníríra; na maíndú macio matanakinya-rí, níndímúmenyíthítie úhoro wamo.” 10 Inírai Jehova rwímbo rwerú, na múmúgooco kuuma iturí-iní ciothe cia thí, inyuí múikúrúka kúu íría-iní, na kíríra gíothe kírí thíní warío, o na inyuí ícígíríria, na aría othe matúúruga thíní wacío. 11 Werú na matúúra makuo nímaníríre na mígambo; o na tútúúra túría Kedari atúúruga nítkúngúúre. Andú a Sela nímarekwo maine rwímbo ní gúkena; o na múreke maaníríre marí kúu íríma-ígúrú. 12 Nímarekwo makumie Jehova, na maaníríre úgooci wake kúu ícígíríria-iní. 13 Jehova níakoimagara athí o ta njamba írí hinya, na aarahúre kíyo gíake ta njamba ya ita; akaaníríra na oígíríre mbugírírio ya mbaara, na níagatooria thú ciake. 14 “Íhinda íríayá ngoretwo ngíríte kí, ngegíríríria gwíka úndú. No ríu-rí, ndrákaya ta mütumia úrarúmwo, ngateeha na ngahúma. 15

Níngananga íríma na túríma, na ndúme mímera íría yothe íkíruga kuo yúme; níngatúma njúú ituíke ícígíríria na ndúme túria túhwe. 16 Nao atumumu níngamagereria njíra íría iría matooí, na ndímatooongeríe túcíra túría mataahúthíríte gúthíira; nayo nduma níngamígárua ítuíke útheri mbere yao, nakuo kúndú kúría gútarí kúigananu ndíkwaraganie. Maíndú macio nímo ngeeka, na ndíkamatígáníria. 17 No rírí, andú aría mehokete mihianano ya kúhooyo, o acio meraga mihianano ya gwacúhio atírí, ‘Inyuí ní inyuí ngai cíitú,’ nímakahúndúrwo na nímagaconoríthio kúna. 18 “Inyuí mútaiguaga, ta íguai, na inyuí atumumu-rí, ta cúthíríríria, níguo muone! 19 Núú mütumumu tíga o ndungata yakwa, o na kana núú útaiguaga ta mütúmwú úcio ndúmíte? Núú mütumumu ta úria wíheaníte bíú kúrí ní, na núú mütumumu ta ndungata ya Jehova? 20 Níwonete maíndú maingí, no ndúmarúmbyúgia; matú maku nímahíngúrítwo, no ndúrí úndú úguuga.” 21 Jehova níonire arí wega atúgíríre watho wake na úgíe ríiri ní úndú wa úthingu wake. 22 No rírí, andú aya nímatahítwo na magatunywo indo, othe manyíítítwo na mítego maríma-iní, o na makahíthwo njeera thíní. Matuíkíte ta nyamú cia kúguímwo, na gútírí mündú úngímahonokia; maikaríte marí atahe, na gútírí mündú úngiuga atírí, “Nímakooiko kwao.” 23 Núú wanyu úgúthíkíríria úhoro úyú, kana aúrúmbúyie mahinda maría magooka? 24 Núú wáheanire Jakubu atuíke wa gútaahwo, na núú wáheanire Ísraeli kúrí atunyani? Gíthí tí Jehova, o úria íthuí twíhíríre? Nígúkorwo andú nímaregíre gúthíi na njíra ciake; nímagíre gwathíkíra watho wake. 25 Ní úndú úcio níamaitíríre marakara make mahú, na akímataríkíra na mbaara. Maarígícírírio ní marakara mahaana ta nímbí cia mwaki míena yothe, no-o matígana kúmenya. Marakara macio makímáciná, no matígana kúrúmbúyia úhoro úcio ngoro-iní ciao.

43 No rírí, wee Jakubu, Jehova úria wakúúmbire, o we úcio watúmire úgíe ho, wee Ísraeli, ekuuga atírí: “Tíga gwítígíra, nígúkorwo ní ní ngúkúúríte; Ngwítíte na rútwá ríaku; wee úri wakwa. 2 Ríríra úkúgerera maaí-iní úkíhítúkíra kuo-rí, ndríríkoragwo hamwe nawe; o na ríríra úkúringa njúú-rí, ítigagútwara. Ríríra úkúgerera mwaki-iní-rí, ndúgaagúcina; ndúkarímbúkírwú ní rúrírímí rwaguo. 3 Nígúkorwo ní ní Jehova, Ngai waku, o we Úria Mútheru wa Ísraeli, Múhonokia waku; níheaníte búrúri wa Misírí útuíke kíndú gía gúgúkúúra, nakuo Kushi na Seba ngakúheana íthenya ríaku. 4 Tondú wee úri wa goro múno, na úgatúka maitho-iní makwa, na tondú níngwendete-rí, nínganeana andú ní úndú waku, na neane ndúrírí ní úndú wa muoyo waku. 5 Tíga gwítígíra, nígúkorwo ndí hamwe nawe; níngakúrehere cíana ciaku kuuma mwena wa írathíro, na ngúcookaníríre kuuma mwena wa íthúro. 6 Níngéera mwena wa gathígathini atírí, ‘Marekererie!’ na njíre mwena wa gúthini atírí, ‘Tíga kúmagíríríria.’ Ariú akwa marehei moime kúndú kúraya, o nao arítu akwa marehei moime iturí-iní ciothe cia thí: 7 aría othe metanítú na rútwá ríakwa, o acio ndoombire nígeetha ríiri wakwa wonékage, acio ndoombire, o acio wíra wa moko makwa.” 8 Tongoríra andú aría marí na maitho, no ní atumumu, na andú aría marí na matú, no matíiguaga. 9 Andú a ndúrírí ciothe nímonganíte hamwe, nao andú a mabúrúri makagomana. Ní mündú úrúku wao warathire úhoro úyú, na agítwíra maíndú maría maarí ma tene? Nímarehe aira ao moonanie afí úhoro úcio wao warí wa ma, níguo andú maígua moige atírí, “Úhoro úcio ní wa ma.” 10 “Inyuí ní inyuí aira akwa,” úguo níguo Jehova ekuuga. “O na

nĩ inyuĩ ndungata ciakwa iria thuurite nigeetha mũmenye, na mũnjĩtikie, na mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ ũria we. Mbere yakwa gũtirĩ ũngĩ wombĩtwa, na gũtikagĩa ũngĩ thuutha wakwa. **11** Nĩ-rĩ, o nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ mũhonokia ũngĩ tiga nĩ. **12** Nĩ-rĩ, nĩngũranĩirie ũhoru, na ngahonokania, na ngoimbũra: Nĩ mwene, na ti ngai ng'eni irĩ thĩni wanyu. Tondũ ũcio, inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa atĩ nĩ nĩ Mũrungu," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** "Ĩ, ti-itherũ, kuuma matukũ ma tene, nĩ nĩ nĩ ũria we. Gũtirĩ mũndũ o na ũ ũngĩhota kũhonokia mũndũ kuuma guoko-inĩ gwakwa. Rĩria ndeka ũndũ-rĩ, nũ ũngĩhota kũũgarũa?" **14** Jehova, Mũhonokia wanyu, o ũria Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, "Nĩngatũma mbũtũ ya ita yũkirĩre Babuloni nĩ ũndũ wanyu, na ndehe andũ othe a Babuloni marĩ mĩgwate, maikũrũkĩtio na marikabu iria makenagio nicio. **15** Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũria Mũtheru wanyu, Mũmũbi wa Isiraeli, na Mũthamaki wanyu." **16** Ũũ nĩguo Jehova ekuuga, o ũcio watemire njĩra iria-inĩ, na agĩtema gacira kũndũ kũria kwarĩ maaĩ marĩ hinya, **17** ũria waguucĩrĩirie ngaari cia ita o na mbarathi, na mbũtũ cia ita, hamwe na anene a cio, nao magĩkoma hau na maticooke kwarahũka rĩngĩ, makĩhora biũ ta rũtamĩ rũhoretio. **18** "Tigai kũririkana maũndũ marĩa mahĩtũkĩte; o na tigai gwĩcũũũũũũ maũndũ marĩa ma tene. **19** Atĩrĩrĩ, nĩngwĩka ũndũ mwerũ! Rĩu no hĩndĩ ũraakunũka; kaĩ inyuĩ mũtarauĩmenya? Ngwĩka atĩrĩ, nĩngũtema njĩra werũ-inĩ, nakuo rũng'ũrĩ-inĩ ndũme gũtherũke tũrũũ. **20** Nyamũ cia gĩthaka, ta mbwe na ndundu, nĩciĩheaga gĩtĩtio, tondũ nĩ nĩ heanaga maaĩ werũ-inĩ o na rũng'ũrĩ-inĩ, ngatũma kũgie na tũrũũ tũwa kũnyuaguo nĩ andũ akwa, andũ arĩa nĩ thuurite, **21** andũ arĩa ndeyũmbũire, nĩguo mahunjugie ũhoru wa ũgooci wakwa. **22** "No rĩrĩ, wee Jakubu ndũrĩ wangaĩra, nawe Isiraeli-rĩ, nĩkũngio ũnogetio nĩ nĩ. **23** Inyuĩ mũtindeheire ng' Ondu cia maruta ma njino, kana mũkandũĩthia na magongona manyu. Ndimũhatĩrĩrie na magongona ma mũtu, kana ngamũngia na kũmwĩta ũbumba. **24** Mũtirĩ mwangũrĩra ũbumba ũria ũrĩ mũtararĩko mwega, o na kana mũkandũfĩra maguta ma magongona manyu. No rĩrĩ, mehia manyu nĩmanditũhĩre na mũkaangia na mawaganu manyu. **25** "Nĩ, o nĩ mwene, nĩ nĩ tharagia mahĩtia maku, mathire biũ, nĩ ũndũ wakwa Nĩ mwene, na ngaaga kũririkana mehia manyu rĩngĩ. **26** Ta ndirikaniai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, na mũreke tũmaarĩrĩrie tũrĩ hamwe; nĩngĩ mũciire muonianie atĩ mũtĩhĩthie. **27** Ithe wanyu wa mbere nĩehirie; nao andũ arĩa maaragia ithenya rĩnyu makũĩnamera. **28** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngaconorithia anene a hekarũ yanyu, na ndũme Jakubu anangĩke, o nake Isiraeli atuĩke wa kũnyararwo.

44 "No rĩrĩ, ta thĩkĩrĩria, wee Jakubu, ndungata yakwa, o we Isiraeli, ũria nĩ thuurite. **2** Jehova, ũria wakũũmbire na agĩgũthondeka ũrĩ nda ya maitũguo, o ũria ũrĩgũteithagia, ekuuga atĩrĩ: Tigai gwĩtũgĩra, wee Jakubu, ndungata yakwa, o nawe Jeshuruni, ũria nĩ thuurite. **3** Nĩgũkorwo bũrĩrĩ ũria mũng'aru nĩngatũrĩria maaĩ, nakuo kũndũ kũria kũmũ nĩgũgathereraga tũrũũ; naruo rũciaro rwaku nĩngarũtĩrĩria Roho wakwa, nacio njiaro cianyu ndiciĩrĩrie kirathimo giakwa. **4** Nĩmakaingĩha o ta nyeki ya gĩtuamba ikunũkĩte, o na kana ta mĩtĩ ya mĩribina irĩa ikũraga hũgũrũrũ-inĩ cia njũũ. **5** Mũndũ ũmwe nĩakoga atĩrĩ, 'Nĩ ndũ wa Jehova'; nake ũria ũngĩ akeĩtania na Jakubu; o nake ũngĩ eyandĩke guoko gwake atĩrĩ, 'Ndĩ wa Jehova,' na eetue rĩtwa rĩtanĩtio na Isiraeli. **6** "Atĩrĩrĩ, Mũthamaki wa Isiraeli na Mũkũũrĩ wao, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: Nĩ nĩ wa mbere

na nĩ nĩ wa kũrĩgĩrĩria, gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ. **7** Nũũ ikĩhaana ta nĩ? Nĩarekwo oimbũre ũhoru ũcio. Nĩaheane ũhoru ũcio na oimbũre arĩ mbere yakwa, ũria gwatarĩ kuuma rĩria ndoombire andũ akwa a tene, na onanie ũria gũgaikara thuutha-inĩ; ĩ, nĩakĩrathe ũhoru wa maũndũ marĩa magooka. **8** Tigai kũinaina, o na kana mwĩtigĩre. Gĩthĩ ndioimbũire maũndũ maya, na ngĩratha ũhoru ũyũ kuuma o tene? Inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa. Nĩ kũrĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ? Aca, gũtirĩ rwaro rũngĩ rwa lhiga, nĩ ndĩrĩ ũngĩ njũũ." **9** Andũ arĩa othe mathondekaga mũhianano ya kũhooywo nĩ a tũhũ, na indo iria meriragĩra mũno itirĩ bata. Andũ arĩa mangĩaria ithenya rĩao nĩ atumungũ; gũtirĩ ũndũ mamenyaga, ũguo nĩguo ũmaconorithagia. **10** Nũũ wacũhagia mũhianano wa kũhooywo, o na ageturĩra mũhianano wa gũtwekio ũria ũtangĩmũgũna? **11** We na arĩa macĩhooyaga nĩmagaconorithio; mabundi o nao no andũ matarĩ kiene. Othe nĩmongan hamwe na matue itua; nao nĩmakanyĩitwo nĩ guoya mũnene na maconorithio. **12** Mũturi wa igera ooyaga kĩndũ kĩa wĩra, na agakĩrutĩra wĩra agagĩcina na makara; agathondeka ngai ya mũhianano na nyondo, akaũtura na hinya wa guoko gwake. Mũndũ ũcio ahũũtaga, akoorwo nĩ hinya; akaga kũnyua maaĩ, akaringĩka. **13** Mũtharamara aigaga rũrĩ rwa kũrĩngaria mũhari, agacooka agakurura na karamu; mũhianano ũcio egũthondeka akaũhũũra randa, nĩngĩ akaũthima gĩthĩũrũrĩ, na agacooka kũwacũhia wega ũhaanane na mũhianire wa mũndũ, o ta mũndũ ũrĩ na riiri wake wothe, nĩgeetha ĩtũũre ihooro-inĩ rĩaguo. **14** Mũndũ aatemiire mũtarakwa, na agĩthuurĩra mũkarakaba kana mĩgandĩ. Akĩreka ũkĩranire na mĩtĩ irĩa ĩngĩ ya mũtĩtũ, kana akihaanda mũthengera, nayo mbura ikũũkũria. **15** Mũtĩ ũcio nĩ wa kuunwo ngũ; oyaga imwe agaakia mwaki, agoota, no iria ĩngĩ agaakia mwaki, akaruga mĩgate. Nĩngĩ gĩcunjĩ kĩmwe agethondekera ngai ya mũhianano, akamĩhooyaga. ĩ ti-itherũ, athondekaga mũhianano mũciũhie akaũĩnamagĩra. **16** Nuthu ya ngũ agaakia mwaki nacio; akarugĩra irio ciake ho, na akahĩhĩria nyama ciake ho, akarĩa, akahũũna. Nĩngĩ agoota mwaki, akoiga atĩrĩ, "Hĩ! Nĩndaigua ũrugarĩ; nĩndona mwaki." **17** Ngũ iria ciatigara agathondeka ngai, mũhianano waka wa kũhooyaga; akaũĩnamĩrĩra na akaũturĩra maru. Akaũhooya, akoiga atĩrĩ, "Honokia; wee nĩwe ngai yakwa." **18** Matĩrĩ ũndũ mooĩ, na matĩrĩ ũndũ mamenyaga; maitho mao nĩmahumbĩre, nĩ ũndũ ũcio matingĩona, na mecĩria mao nĩmahingĩtwo makaaga kũmenya maũndũ. **19** Gũtirĩ mũndũ ũkiraga ageciiria, gũtirĩ mũndũ ũrĩ na ũũgĩ kana ũmenyo oige atĩrĩ, "Nuthu ya ngũ ndahũthĩrĩre na gwakia mwaki; o na ngĩrugĩra mĩgate makara-inĩ macio, na ngĩcooka ngĩhĩhia nyama na ngĩria. Ti-itherũ no ngĩthondeke kĩndũ kĩrĩ magigi kuuma kũrĩ ngũ iria itigaire? Ti-itherũ no nyĩnamĩrĩre gĩcunjĩ kĩa mũtĩ?" **20** Arĩaga mũhu, ahĩtĩhĩtio nĩ ngoro irĩa ĩheenekete; ndangĩhota kwĩhonokia, kana oige atĩrĩ, "Gĩthĩ kĩndũ gĩkĩ rĩrĩ guoko gwakwa kwa ũrĩo ti maheeni?" **21** "Rĩrikana maũndũ maya, wee Jakubu, o wee Isiraeli, tondũ ũrĩ ndungata yakwa. Nĩ nĩ ndakũũmbire, wee ũrĩ ndungata yakwa; atĩrĩ, wee Isiraeli, ndikaariganĩrwo nĩwe. **22** Nĩnjetheretie mahĩtia maku magathira biũ, o ta ũria ĩtu rĩa mbura rĩthiraga, mehia maku ngamaniina ta kĩbĩ kĩa rũciĩnĩ. Njookerera tondũ nĩngũkũũrĩte." **23** Wee igũrũ ina nĩ gũkena, nĩgũkorwo nĩ Jehova wĩkĩte ũndũ ũcio; nawe thĩ ũrĩ rungu rwa igũrũ-rĩ, anĩria. Na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo, o na inyuĩ mũtĩtũ na mĩtĩ yanyu yothie inai, nĩgũkorwo Jehova nĩakũũrĩte Jakubu, na akoonania riiri wake kũu Isiraeli. **24** "Jehova, Mũkũũrĩ waku, ũria wakũũmbĩre nda ya maitũguo, ekuuga atĩrĩ: "Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria wombire indo ciothe, ũria

watamburükirie igürü ndi nyiki, uria waaranirie thĩ ndi nyiki, **25** ni nĩ ngiragĩrĩria ciamu cia anabii a maheeni, nao aragũri ngamatua irimũ, ningĩ ngagarũra ũũgĩ wa arĩa oogĩ, ngaũtua ũrimũ mũtheri. **26** Nĩ nĩ njikagira ciugo cia ndungata ciakwa hinya, na ngahingia ũrathi wa atũmwo akwa, na ha ũhoro wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, 'Nĩrigatũrwo,' na ha ũhoro wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, 'Nĩmagaakwo,' o na kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ, 'Nĩngagũcookereria.' **27** Nĩ nĩ njĩruga maaĩ ma kũria kũriku atĩrĩ, 'Hũai, na nĩngahũithia tũrũũ twanyu.' **28** Nĩ nĩ njugaga ũhoro wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, 'Nĩwe mũriithi wa mbũri ciakwa, na niwe ikahingia uria wothĩ nyendaga wakwo; Niakoiga ũhoro wa Jerusalemu atĩrĩ, 'Nĩriakwo,' na ha ũhoro wa hekarũ oige atĩrĩ, 'Mĩthingi yayo niyakwo.'"

45 Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoro urĩa Jehova areera Kurusu, urĩa wake mũĩtirĩrie maguta, o ũcio nĩ nyitite guoko gwake kwa ũrĩo nĩguo ndoorie ndũrĩrĩ iria irĩ mbere yake, na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara, nĩgeetha ndĩmũhingũrĩre mĩrango mbere yake, na nĩguo ndakanakore ihingo ihingĩtwo: **2** Nĩngagũtongoria na nĩngaragania irĩma; nĩngoinanga ihingo cia gĩcango, na ndinange migĩko ya kigera. **3** Nĩngakũhe igĩĩna iria ihithĩtwo nduma-inĩ, ngũihe ũtonga urĩa mũhithe, nĩguo ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, urĩa ũgwĩtite na rĩtwa riaku. **4** Nĩngwĩtite na rĩtwa riaku, ni ũndũ wa ndungata yakwa Jakubu, o na nĩ ũndũ wa Isiraeli ũcio nĩ ndũthũũre, na ngakũhe rĩtwa rĩa gũtĩio, o na gũtuika wee ndũnjũũ. **5** Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtĩrĩ ũngĩ; tĩga nĩ gũtĩrĩ Ngai ũngĩ. Nĩndĩrĩkuongagĩrĩria hinya, o na gũtuika wee ndũnjũũ. **6** Nĩgeetha kuuma irathĩro rĩa rĩtũ nginya ithũro rĩarĩo, andũ mamenye atĩ gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtĩrĩ ũngĩ. **7** Nĩ nĩ ndũmaga kũgie ũtheri, o na ngatũma kũgie nduma, ni nĩ nĩ ndehaga ũgaacĩru na ngatũma kũgie mwanangiko; Nĩ nĩ, Jehova, urĩa wĩkaga maũndũ macio mothe. **8** "Atĩrĩrĩ inyuĩ matu ma igürũ, urĩraia thĩ ũthingu; o na inyuĩ matu ma mbura itĩrĩria thĩ ũthingu. Thĩ nayo niyathamie kanua, nago ũhonokio nĩũkunũke, ũmere, ũkũranire na ũthingu. Nĩ Jehova-rĩ, ni nĩ ndũmĩte igĩe kuo. **9** "Urĩa ũganaga na Mũmũmbi, kaĩ arĩ na haaro-ĩ! ũcio ahaana o ta rũgĩo thĩĩni wa ngĩo iria irĩ thĩ. Rĩũmba rĩahota kũũria urĩa ũmbaga indo narĩo atĩrĩ, 'Nĩ kĩ kũ ũromba?' O na kana wĩra waku no uuge atĩrĩ, 'Ndarĩ na moko?' **10** Hĩ, kaĩ urĩa ũragia ithe atĩrĩ, 'Nĩ kĩ kũ wagĩre?' kana akooria nyina atĩrĩ, 'Nĩ kĩ kũ waciara?' Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **11** "Jehova, ũria Mũtheru wa Isiraeli, na Mũmũmbi wake, ekuuga atĩrĩ: Ha ũhoro ũkonĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ, anga no mũkĩnjũũrie ũhoro wa ciana ciakwa, kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa? **12** Nĩ nĩ ndombire thĩ, na ngĩũmba andũ arĩa marĩ kuo. Moko makwa nĩmo maatamburükirie kũu igürũ, na ngĩatha mbũtũ cia igürũ igĩe ho. **13** Nĩngarahũra Kurusu ni ũndũ wa ũthingu wakwa: Nĩngatũma mĩthĩre yake irũngĩrĩre. We nĩagaaka itũũra riakwa rĩria inene rĩngĩ, na ohorithie andũ akwa arĩa matahĩtwo, no rĩrĩ, matikarutĩrwo kĩndũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩtheo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga." **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: "Maciaro ma bũrũri wa Misiri, na indo cia wonjorithia cia Kushi, o na andũ acio araihu a Sabea, nĩmagooka kũri we matũike aku; nĩmagakuuma thũutha, na moke kũri we mohetwo na mĩnyororo. Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ, 'Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtĩrĩ ũngĩ tĩga we; ti-itherũ gũtĩrĩ ngai ingĩ.'" **15** Ti-itherũ wee ũrĩ Mũrungu urĩa ũikaraga ehithĩte, Wee Ngai na Mũhonokia wa

Isiraeli. **16** Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩmagaconorithio na manyararĩthio; makoimagara mathĩ manyararĩthio othe hamwe. **17** No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova na ũhonokio wake urĩa itũtũraga tene na tene; wee ndũgaconorithio kana ũnyararĩthio nginya tene na tene. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ, ũcio wombire igürũ, o we Ngai, o ũcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka, agĩcooka akĩmĩrũmia wega; na ndaamĩũmbire itũũre irĩ ũtheri, no aamĩũmbire itũũragwo ni andũ; we ekuuga atĩrĩ: "Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtĩrĩ ũngĩ. **19** Ndirĩ ndaaria na hithe, ndĩ handũ bũrũri-inĩ ũrĩ nduma; ndirĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ, 'Nongoriai o ũguo tũhũ.' Nĩ Jehova, njaraga ũhoro wa ma; nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩre. **20** "Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke; ũnganai, inyuĩ arĩa mũũrite kuuma kũri ndũrĩrĩ. Kwaga ũmenyi-rĩ, ni andũ arĩa makuuga mĩhianano ya kũhooywo ya mĩti, na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia. **21** Umbũrai ũhoro wa urĩa gũgaikara, na mũũtheane, na andũ marekwo macĩire marĩ hamwe. Nũũ waheanire ũhoro ũyũ kuuma o tene? Nĩngĩ nũũ waumbũrite matukũ-inĩ macio ma tene mũno? Gĩthĩ ti nĩ, ni Jehova? Gũtĩrĩ Ngai ũngĩ tĩga nĩ, Mũrungu mũthingu na Mũhonokia; ti-itherũ gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ. **22** "Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ, njookereraĩ mũhonokio, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ. **23** Nĩndĩhitite ngĩgwetaga rĩtwa riakwa nĩ mwene, nago ũhoro ũkoima kanua gakwa na kihooto, nago ndũkagarũtũka o na atĩa: Maru mothe nĩmagaturio mbere yakwa; nacio nĩmĩ ciothe nĩcĩkeehĩta na rĩtwa riakwa. **24** Nĩmakaaria ũhoro wakwa, moige atĩrĩ, 'ũthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiiki.'" Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũkĩrĩra, nĩmagooka harĩ we maconorithio. **25** No njiaro ciothe cia Isiraeli nĩkoonekaga irĩ na ũthingu ni ũndũ wa Jehova, na nĩngakena mũno.

46 Atĩrĩrĩ, Beli nĩinamĩrĩre, nayo Nebo ikahocerera; mĩhianano yacio ya kũhooywo ikuuagwo ni nyamũ cia mũtũtũ o na ng'ombe. Mĩhianano iyo mĩacũhie ikuuagwo kũndũ na kũndũ nĩtũũkĩte mirigo mĩrĩtũ, mĩrigo ya kũngyia nyamũ iria imikuuaga. **2** Nyamũ icio na ngai icio cia kũhooywo irainamĩrĩra hamwe; ciothe ikaremwo nĩkũhonokia mĩhianano iyo ikuũtũwo, nacio nyene igatahwo igatwarwo ũkombo-inĩ. **3** "Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩria, inyuĩ nyũmba ya Jakubu, inyuitho matigari ma nyũmba ya Isiraeli, o inyuĩ arĩa ndũire nditĩkĩte kuuma rĩria mwarĩ nda cia manyina manyu, na ngatũũra ndĩmũkuũite kuuma rĩria mwaciariwo. **4** O na ũkũrũ-inĩ wanyu, no nĩ, o na rĩria mũgaakorwo mũrĩ na mbũ, nĩ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo. Nĩ nĩ ndaamĩũmbire, na nĩ nĩ ngũtũũra ndĩmũkuuaga, iĩ ti-itherũ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo na ndĩmũhonokagie. **5** "Nĩ-rĩ, mũngĩngerekania na ũ kana nũũ mũngĩngĩnganania nake? Mũngĩngĩnganania na ũ nĩguo tũgerekanio nake? **6** Andũ amwe maitũrũraga thahabu kuuma mondo-inĩ ciao, na magathima betha na ratiri; magacooka makaandĩka mũturi wa thahabu amithondeke itũike mĩhianano wa ngai yao, nao magacooka makamĩinamĩrĩra, makamĩhooya. **7** Mũhianano ũcio maũgagĩrĩra ciande ciao, makaũkuua; makaũga handũ hagu, ũgaikara ũrũgamĩte o hau. No ndũngĩhota kuuma hau wĩtware. O na mũndũ angũkaira-rĩ, ndũngĩcookia, kana ũhonokie mũndũ ũcio kuuma mathĩina-inĩ make. **8** "Inyuĩ aremi aya, ririkanai ũndũ tĩyũ, na mũwĩkire meciiria-inĩ manyu, mũũge ngoro-inĩ. **9** Ririkanai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, marĩa ma tene; nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ; nĩ nĩ nĩ Ngai, na gũtĩrĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ. **10** Nĩ menyithanagia maũndũ marĩa mageekika marigĩrĩrio-inĩ kuuma o kiambĩrĩria,

namo maündü maría magooka ngamamenyithania kuuma o tene. Ngoiga atirí: Úria nduíte níukahinga, namo maündü mothe maría nyendaga gwíka-rí, no mo ngeeka. **11** Níngēeta nyoni ndia nyama kuuma mwena wa irathíro; níngēeta mündü wa kúhingia maündü maría nduíte gwíka kuuma búrúri wa kúraya. Úria njugíte níngahingia; andú úria ndíicírítie gwíka níngawíka. **12** Ta thikírírí, inyuú andú a ngoro nyúmü, o inyuú múraihaníríríre na úhoro wa úthingu. **13** Níngúreharehe úthingu wakwa hakuhí, ndúrí kúraya; a naguo úhonokio wakwa úgúúka o narua. Úhoro wa úhonokio wakwa ngúwathíríra Zayuni, na njathíríre riiri wakwa kúrí Isiraeli.

47 “Atírírí, harúrúka úikare thí rúkúngü-iní, wee Múírítu Gathirange wa Babuloni; ikara thí útaikaríie gíti kía únene, wee Mwarí wa andú a Babuloni. Ndúgacooka gútuúka mündü wa kúmenyererwo, kana mündü múnyoroku útarí úndü angúkíra. **2** Oya mahiga ma gíthíí, úthíe mútu; eheria gítambaya gía kwíhumbíra úthíu. Heta nguo ciaku na úguúrie magúrú maku, útoboke maai-iní úringe túrúú. **3** Níúkarutwo nguo útigwo njaga, úikare únorónhítio. Níngeríhíra, na gútirí mündü ngaigúra tha.” **4** Múkúúri wítí, Jehova Mwene-Hinya-Wothe níríro Ríitwa ríake, níwe Úría Mútheru wa Isiraeli. **5** “Wee Mwarí wa andú a Babuloni, ikara thí úkiríte kí, úthíí úkinye nduma-iní; ndúgacooka gwítwo múthamaki-mündü-wa-nja wa gwatha mothamaki. **6** Níkúrakara ndaarakarítio ní andú akwa, na ngítúma ígai ríakwa ríthaaha; ngímanaana moko-iní maku, nawe úkíaga kúmaiguíra tha. O na andú aría akúrú úkímaigíríra icookí íritú múno. **7** Nawe úkiuga atírí, ‘Ngítúúra ndí múthamaki-mündü-wa-nja nginya tene!’ No wee ndúigana gúcúúria maündü maya, o na kana wíciirie úria úhoro wamo wa kúrigíríríra úgaikara. **8** “Na rírí, ta thikíríríra, wee wendete ikeno, na úikaraga útarí úgwati úngítígíra, na úkeíríra atírí, ‘Níí no níí, na gútirí úngí tiga níí. Ndirí híndí ngaatuúka mútumia wa ndígwa, kana menyé úhoro wa gúkuírwo ní ciana.’ **9** Maündü macio meerí nímagagúkorerera o rímwe, múthenya o ro úmwe: níúgagúro ní ciana, na útuúke mútumia wa ndígwa. Maündü macio magagúkorerera na úiyúru bíu, o na gútuúka úrí na úrogí múingí, na úgo waku úkaingítha múno. **10** Útuúre wíhokete waganu waku, úkoiga atírí, ‘Gútirí mündü únyonaga.’ Úúgí na úmenyo waku níúkhítithagia ríríra úkwúra atírí, ‘Níí no níí, na gútirí úngí tiga níí.’ **11** Ní úndü úcio mwanangio níúgagúkora, na ndúkaamenya úria úngúúríra. Níúgagúkorerwo ní mútino úria útangíhota gwíkúúra kuuma kúrí guo; níngí níúgagúkorerwo o ro rímwe ní ihooru ría maündü úterígíríríre. **12** “Wee thíí na mbere na ciama ciaku cia úgo, na úrogí waku múingí úria útuúre wíkaga kuuma úrí múnini. No gúkorwo híhi níúkona kíguni kía mo, kana híhi útuúre kúgíe na itua-nda inene. **13** Íríra íria íriothe úheetwo no gúkúngia ikúnogetie! Ago aku aría maroraga ígúru matu-iní nímeyumíríe, acio matuíragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rí, nímagúkúhonokie kuuma kúrí maündü maría megúgúkorerera. **14** Ti-ítherú, andú acio mahaana ta itira íria íritígíto múgúnda; níúgúcinwo magaacinwo ní mwaki mathire. Matíkahota kwíhonokia kuuma kúrí hínya wa rúrírímí rwa mwaki, níúgúkorwo hatígaakorwo makara mangótwo mwaki; hatírí mwaki háha úngítotwo. **15** Úguo noguo mangígúwíra, aya mwanarutíthania wíra na múkonjoríthia nao kuuma ríríra warí múnini. O mündü wao athiiga o na mbere kúhítia; gútigakorwo mündü o na úmwe úngíkúhonokia.

48 “Atírírí, we nyúmbya wa Jakubu, ta thikíríríra úhoro úyü, o wee wítanagio na ríitwa ría Isiraeli, na uumíte rúciaroiní rwa Juda, o inyuú mwíhítiga múkígwetaga ríitwa ría Jehova, na múkahooya Ngai wa Isiraeli, o na gútuúka mútímúhooyaga na ma kana na úthingu, **2** níúgúkorwo inyuú mwítiga atúúri a itúúra ríríra inene ítheru, na múkehoka Ngai wa Isiraeli, o úcio ríitwa ríake arí Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **3** O tene níndarathire úhoro wa maündü maría magooka, ngímaaria na kanua gakwa na ngítúma mamenyēke; na o ro rímwe ngímahingia, namo magúkíka. **4** Níúgúkorwo níndamenyaga atí wee úrí múreimi múno, nayo ngingo yaku íkahaana ta rúga gúrí rwa kígera, naguo thíthi waku úgatuúka ta gicango. **5** Ní úndü úcio ndakwíríre maündü maya o tene; ngíkúwíra úhoro wamo mataaneekíka, nígeetha ndúkanooige atírí, ‘Míhianano yakwa ya kíhooywo níyo íkíte maündü macio; múhianano wakwa wa gwacúhio, na ngai yakwa ya kígera nício ciathanire úhoro wamo.’ **6** Kúigua níúmuúgúite maündü macio; ta kímároréi mothe. Gíthí mútikamóimbúra atí níguo mataríi? “Kuuma ríu ndúkwíríra úhoro wa maündü merú, ngakwíra úhoro wa maündü mahithe, o maría wee útoó. **7** Maündü macio mathondeketwo o ríu, na ti ma tene; ndúrí waigua úhoro úcio, waígua úmúthí. Ní úndü úcio ndúngiuga atírí, ‘Maündü macio níndamenyete úhoro wamo.’ **8** Wee ndúrí waigua kana úkamenya; kuuma o tene matú maku matírí mahingúka. Nínjúúti wega úria úrí mündü múgarú, o na atí kuuma waciarwo wetírwo múreimi. **9** Níngwamba kúrúgamia mang’úrí makwa ní úndü wa ríitwa ríakwa; na tondú wa úgooci wakwa ndígíríríre mang’úrí macio matigagúkore, níguo ndígakúniine bíu. **10** Atírírí, níngútheretie o na gútuúka ti ta úria betha ítheragio; wee-rí, ngúgeretie thííni wa icua ría mínyamaro. **11** Ní úndü wakwa níí mwene, íi ti-ítherú, ní úndü wakwa níí mwene-rí, níngēeka úndü úcio. Níí mwene-rí, ndaahota atía gwítíkíríra ríitwa ríakwa ríthaahio? Ríiri wakwa ndíkaiúhe mündü úngí. **12** “Atírírí, wee Jakubu, ta thikíríríra, o na wee Isiraeli úria níí njítíte: Níí ní níí Ngai; ní níí wa mbere, o na níngí ní níí wa kúrigíríríra. **13** Guoko gwakwa kíembe níkuo kwahaandire míthingi ya thí, na guoko gwakwa kwa úrio gúgítambúríka matu; ríríra ndaameta, mothe marúgamaga o hamwe. **14** “Cookanírírai hamwe inyuothe na múthikíríríre: Ní míhianano íríkú ya kíhooywo írí yoimbúraníra maündü macio? Mündü úria Jehova ethuuríríre manyíitaníre nake níwe úkaahingia múoroto wake wa gúkúíríra búrúri wa Babuloni; guoko gwake níkuo gúgúkúíríra andú a Babuloni. **15** Níí, o níí-rí, níjarítie; íí níguo, ní níí ndímwítíte, na níngamúrehe, na níakagaacíríra wíra-iní wake. **16** “Nguhírírírai múthikíríríre úhoro úyü: “Kuuma o kíambíríríra ndírí ndaaríra úhoro na hítho; maündü macio makíoneka, níí ngoragwo ho.” Na ríu Mwathani Jehova níwe úndúmíte, we mwene o na Roho wake. **17** Jehova, o we Múkúúri waku, o we Mútheru wa Isiraeli, ekuuga atírí: “Níí ní níí Jehova Ngai waku, úria úkúrutaga maündü maría makwagíríríre, na nowe úkuonagíríríra njíra íria wagíríríro níúgera. **18** Naarí korwo nímwagúíte maathani makwa, thayú wanyu úngíhaanire ta rúúí rúgútherera, naguo úthingu wanyu úhaane ta makúmbi ma íria-iní. **19** Njiaro cianyu íngíingíthire o ta múthanga, nacío ciana cianyu cingíthe ta híndí cia múthanga íria ítangítaríka; ríitwa ríao rítíngíkaaniinwo, kana ríanangwo, ríehero mbere yakwa.” **20** Umai búrúri wa Babuloni, mwíthareí, muume kúrí andú a Babuloni! Anírírírai úhoro úyü na kayú kanene múkenete, na múhunje ndúmírírívo íno. Mítúmeí nginya ituri-iní cia thí; ugai atírí, “Jehova níakúúrite ndungata yake Jakubu.” **21** Matianyootire híndí íria aamatoongoreirie werú-

ini; niamarutiire maai kuuma rwaro-ini rwa ihiga; o na ningi agiatira rwaro rwa ihiga, namo maai makiuma ho. **22** Jehova ekuuga atiri, "Andu aria aaganu matikagya na thayu o na ri."

49 Atiriri, inyu mütüraga icigirira-ini ta thikirirai; o na inyu andu a maburiri ma kuraya ta iguai: Jehova aanjitire itari muciare; ndi o nda ya maitu niguoo aanjitire na riitwa riakwa. **2** Niatumire kanua gakwa gatuike ta ruhiu ruugi rwa njora, na akihitha kiiruru-ini gia guoko gwake; agithondeka ta mugu mnyoroku, na akihitha thiaka-ini wake. **3** Agicooka akinjirira atiri, "Wee Isiraeli, niwe ndungata yakwa, andu nimarangoocaga ni undu waku." **4** No ngiuga atiri, "Nii ndutite wira wa tuhü; huthirite hinya wakwa wotho ni undu wa maundu matari kiguni na ma tuhü. No riri, uhoru wakwa wa gutuirwo ciira na kihooto uumaga hari Jehova, nari irihi riakwa riri na Ngai wakwa." **5** Na riu-ri, Jehova uria wanyuumbire ndi nda ya maitu nduiké ndungata yake, niguoo hündure Jakubu, ndimucokie hari we, na njookanirrie Isiraeli hari we, nigukorwo ndi mutiku maitho-ini ma Jehova, na Ngai wakwa agakorwo ar hinya wakwa, **6** Jehova ekuuga atiri: "Ni undu mühüthü hariwe gutuika ndungata yakwa, ya gucokereria mihiriga ya Jakubu, na kühündura matigari ma Isiraeli maria nditigiirie. Ningi ningatuma utuiké ütheri wa gütherera andu a nduriri, nigeetha utware ühonokio wakwa ituri-ini ciothe cia thi." **7** Jehova, Müküuri wa Isiraeli, o we Üria Mütheru wa Isiraeli, ekwarirra uria mnyarare na agathüürwo ndi nduriri, akeera uria ndungata ya aathani atiri, "Athamaki marikuonaga magakürugamira, aanake a athamaki makuona magakünamirra, ni undu wa Jehova, ücio mwihokeku, o we Üria Mütheru wa Isiraeli, uria ügüthuurite." **8** Jehova ekuuga atiri, "Hindi ya gwitikirika, ningagucokeria ühoru, nagu müthenya wa kühonokania, ningagüetheia; nindikümenyagirra, na ningüküheana utuiké wa kürikanira kirikaniro na andu anyu gia kümacookeria bururi, na ütume megwatire igai ria kúria küria gwatigirwo gükirite ihooru, **9** na ningi wire andu aria mohetwo atiri, 'Thiii, nimumhorwo,' nao aria maikarite nduma-ini ümeere atiri, 'Umirai ütheri-ini! 'Makaariithagio mikira-ini ya njira, na moonage gia küria türima-ini tuothe türia tütarí kindü. **10** Matikaahüta kana manyoote, kana macinwo ni ürugar ya weru-ini o na kana mahie ni riüta. Nigukorwo uria ümaiguagirra tha niwe ükaamoonia njira na amatongoragie amatware ithama-ini cia maai. **11** Ningatuma kügie njira irima-ini ciakwa ciothe, nacio barabara ciakwa iria njariü ciambatirio na igüru. **12** Atiriri, magooka moimite kindü kuraya: amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithüiro, na aria angí moime rügono rüa Sinimu." **13** Wee igarü, anirira ni gükena; nawe thi ücanjamüke, na inyu irima-ri, inai rwimbo! Nigukorwo Jehova niahooreretie andu ake, nao andu ake aria anyariire akamaiguira tha. **14** No riri, Zayuni oigire atiri, "Jehova niandiganiirre, Mwathani niariganirwo ni ni." **15** "Nyina wa mwana-ri, no ariganirwo ni mwana uria arongithia, na aage küguira tha mwana uria aciariite? Hihí no kühoteke ariganirwo, no ni ndikaariganirwo niwe! **16** Atiriri, ngururite mühiano waku hi-ini ciakwa, nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hindí ciothe. **17** Ariü aku mahiühite magicookaga küri we, nao aria makwanangite nimaraküürira. **18** Tiira maitho maku wiroreré kindü guothe; ariuü aku othe maracookanirra hamwe moke hariwe." Jehova ekuuga atiri, "Ti-itherü o ta uria ni ndüüraga muoyo-ri, ükaamehumba othe ta mathaga; ükaamehumba o ta uria mühiki egemagia na mathaga make. **19** "O na gütuika niwanangitwo

ügakira ihooru, o nagu bururi waku ükonühwo-ri, bururi ücio nüükanyiiha wage küiganira andu aria matüüraga kuo, nao aria magütambuurangite magaakorwo maingatitwo magathiü haraaya nawe. **20** Ciana iria ciaciariirwo bururi uria watahiirwo, ikoiga küiguuga atiri, 'Bururi üyu ni münini, ndüngitügana, tühe kindü küngi gwa gütüura.' **21** Hindi iyo nükeyürria na ngoro yaku atiri, 'Nüü wanjariire ciana ici, kuona afi nindaküürirwo ni ciana ciakwa, ngitigwo ta ndi thaata; ndaari mütahe na ngamenwo. Nüü warerire ciana ici? Nii ndatigirwo nyiki, no riri, ciana ici ciumite nakü?'" **22** Mwathani Jehova ekuuga üü: "Atiriri, ningeeta nduriri, njooke nyambararie bendera yakwa küri andu a maburiri; nao nimakarehe ariuü aku mamakuuite na moko, na makuue airitu aku na ciande ciao. **23** Athamaki niö magatuika mathoguo ma gükürera, na atumia ao matuiké ta aa maitiguo a gükürera. Nimagakünamirra maturumithitie mothü mao thi, na nimagacüna rüküngü rüria rüri magürü-ini maku. Hindi iyo nüukamena afi niü niü Jehova; aria manjihokaga matigaconoka." **24** Anga njamba iri hinya no itunywo indo iria itahite, o na kana andu aria maanyititwo mahonokio kuuma küri andu karau? **25** No riri, Jehova ekuuga atiri: "Üi, njamba cia ita niingatunywo andu aria ciohete migwate, na indo iria itahitwo itunyanwo kuuma küri andu aria karai; ningahüürana na andu aria mahüüranaga nawe, na ningahonokia ciana cianyu. **26** Ningatuma andu aria makühinyagirria marie nyama cia müiri yao; makaarüo ni thakame yao ene o ta maritwo ni njoohi. Nao andu othe nimakamena, afi niü, Jehova, niü Mühonokia waku, na Müküuri waku, o niü Üria Mwene-Hinya wa Jakubu."

50 Jehova eküürria atiri, "Marüa maria maitiguo aaheirwo ma gütigana nake, o macio monanagia afi nindamüteire-ri, mari ha? Kana ni mündü ürükü wa aria ndaari thiiri nao ndakwendieire? Ni undu wa mehia manyu-ri, nikü mwendirio; ni undu wa uria mwagararite watho, nikü nyina wanyu aateirwo. **2** Rirra ndokire-ri, ni kü giatümirre haage mündü o na ümwe? Ningi riria ndetanire-ri, ni kü giatümirre haage mündü o na ümwe wanjitikire? Kai guoko gwakwa gwakühithe, niguoo küremwo nikümüküüra? Ni hinya njagite wa kümühonokia? Iküüma riakwa riiki niritümaga iria rihüe, o na ngatüma njüü ituiké werü; thamaki ciaku ikabutha ni kwaga maai, na igakua ni nyoota. **3** Nii humbaga igüru nguo ya nduma, na ngarikunikira na nguo ya ikünia." **4** Mwathani Jehova niaahete rürimü rwa andu aria marufitwo maundu, niguoo menyage uria ciugo ciakwa inghota güteithia andu aria anogu. Anjarahüraga rüciini o rüciini, akaarahüra matü makwa thikirirre niguoo ndürute ta andu aria marutagwo maundu. **5** Mwathani Jehova niahingürite matü makwa, niü ndiri ndamüremera; ndicooke na thuutha. **6** Ndaneaire müngongo wakwa küri andu aria maahüüraga, kireru giakwa ngikinerera aria maangüüraga nderu; ndiahithire üthüü wakwa afi niguoo ndikanyürürio, kana ndige gütüürwo mata. **7** Tondü Mwathani Jehova niwe ündeithagia-ri, ndiri hindí ngaconorithio. Ni undu ücio ndümite üthüü wakwa ükare üümite o ta ihiga rüa nyaigü, na nünjüü ndiri hindí ngaconorithio. **8** Ningi uria ünduuga müthingu arü hakuhi. Nüü üngigüthitanga? Nioke türügamane nake! Ningi uria ünginjirithia akiri we ü? Mündü ücio niarekwo aküing'etherel! **9** Atiriri, Mwathani Jehova niwe ündeithagia. Üria üngindua mwihia akiri üü? Andu acio othe magathira o ta uria nguo ithiraga; makaarüo ni memenyi, mathire biü. **10** Nüü thüini wanyu wigitirite Jehova, na wathikagira kiugo kia ndungata yake? Mündü uria

ũthiagira nduma-inĩ, ūria ūtarĩ na ūtheri, niakũhoke rĩtwa rĩa Jehova, na egiritanie na Ngai wake. **11** No rĩrĩ, riu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki, na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ, thĩĩ, mũgerere ūtheri-inĩ wa mwaki wanyu, na wa imũrĩ cia mwaki ūria mũgwatitie. Ūndũ ūyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa: Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩra maĩndũ ma ūthingu ta thĩkĩrĩriai, o inyuĩ mũrongoragia Jehova: Rorai rwaro rwa ihiga rũria mwarutirwo, o na kienjero kia mahiga kĩa mwenjirwo; **2** ta rorai lburahĩmu, o we ithe wanyu, o na Sara, ūria wamũciarire. Nĩgũkorwo hĩndĩ rĩa aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtire, na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe. **3** Ti-itherũ Jehova niakahooreria Zayuni, o na ahoorerie kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtuo; werũ wakuo akaaũtua o ta Edeni, na rũng’ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova. Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro, na gũcookagia ngaatho, o gũkĩnagwo nyĩmbo. **4** “Inyuĩ andũ akwa ta thĩkĩrĩriai, na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai: Nĩgũkorwo watho ūkoima harĩ nĩ; nakĩo kĩhooto giakwa nakĩo gĩgaatuĩka ūtheri wa ndũrĩrĩ. **5** Ūhoro wakwa wa ūthingu niũrooko o na ihenyā, nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuĩ kuoneka, o nakuo guoko gwakwa nĩkuo gũgaatuĩra andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. Andũ a icigĩrĩra-inĩ nĩ niĩ magaacũthĩrĩria na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko. **6** Tiirai maitho manyu na igũrũ, na mũrore thĩ rĩa rĩrĩ mũhoro; igũrũ rĩkaabuĩria o ta ndogo, nayo thĩ ithire o ta ūria nguo ithiraga, nao atũuri ao makuage o ūguo ta ngi. No rĩrĩ, ūhonokio gwakwa niwagũtũura nginyā tene, naguo ūthingu wakwa ndũrĩrĩ hĩndĩ ūgaathira. **7** “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũ ūhoro wa ūthingu, o inyuĩ andũ arĩa mũrũmitie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu: Mũtigitigĩre kũmenwo nĩ andũ, o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrumaga nacio. **8** Nĩgũkorwo makaarĩo nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo; na marĩo nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa ng’ondo. No rĩrĩ, ūhoro wakwa wa ūthingu nĩ wa gũtũura nginyā tene, naguo ūhonokio gwakwa ūtũure nginyā njjarwainĩ ciothe.” **9** Arahũka, arahũka! Wĩkĩre hinya, wee guoko kwa Jehova; arahũka o ta ūria waarahũkire matukũ marĩa ma tene, warahũke o ta hĩndĩ ya njjarwa cia tene. Gĩthĩ wee tiwe watinangirie Rahabu tũcunjĩ, o wee wathecangire nyamũ iyo nene, ūkĩmũrĩkania? **10** Gĩthĩ tiwe wahũthĩre iria, maai ma kũndũ kũria kũriku mũno, o wee watemire njĩra kũu iria-inĩ kũria kũriku, nĩgeetha andũ arĩa wakũũrite maringĩre yo? **11** Andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka. Nao magaatũonyā Zayuni makĩinaga; nĩmagekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene. Magaakena na macanjamũke, nakĩo kĩa na mũcaayo nĩgathira biũ. **12** “Nĩ, o nĩ mwene-rĩ, nĩ niĩ ndĩmũhooreragia. Wee ūrĩ ū, atĩ nĩguo wĩtigĩre andũ arĩa makuuaga, na ūgetigĩra arĩũ a andũ arĩa magaatũuo o ta nyeki. **13** nawe ūkariganĩrwo nĩ Jehova ūria wakũũmbire, o we ūria watambũrũkĩrie matu, na agĩaka mĩthingi ya thĩ, atĩ nĩguo o ūtũũrage na guoya o mũthenya nĩ ūndũ wa mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria rĩria ekwĩhaarĩria aniinane? Namo mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria ūcio-rĩ, makĩrĩ ha? **14** Nao oohwo arĩa marainaina nĩ guoya nĩmekuohorwo o narua; matigakuĩra kũu marima-inĩ ma njeara, o na kana irio ciao ciage. **15** Nĩgũkorwo nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu, ūria ūtũmaga iria rĩikie ndĩihũ nĩguo makũmbĩ marĩo makaruruma; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩtwa riake. **16** Ninjĩkĩrĩte ciugo ciakwa kanua-inĩ gaku, na ngakũhumbĩra na kũiruru gĩa guoko gwakwa, o nĩ ndatambũrũkĩrie matu harĩa marĩ, na ngĩaka mĩthingi ya thĩ, o nĩ njĩraga andũ a

Zayuni atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa.’” **17** Arahũka, arahũka! Wee Jerusalemũ ūkĩra, o wee ūnyũrĩre gĩkombe kia mang’ũrĩ ma Jehova, ūnengereirio kuuma guoko-inĩ gwake, o wee ūnyũrĩre kuuma mbakũrĩ rĩa itũmaga andũ matũgũũge na ūkamiinĩkĩrĩria. **18** Harĩ arĩũ ake othe arĩa aaciarire, gũtĩrĩ o na ūmwe ūngĩmũtongoria; o na ngĩ arĩũ ake othe arĩa aarerire-rĩ, gũtĩrĩ o na ūmwe ūngĩmũnyũita guoko. **19** Mogwati maya meerĩ nĩmo magũkorete; nũũ ūgaagĩkũhooreria? Mogwati macio nĩ mwanangĩko na ūniinani, ningĩ nĩ ng’aragu o na rũhũrĩ rwa njora; nũũ ūgaagĩkũhooreria? **20** Arĩũ aku nĩmarĩngĩkĩte; nao makomete macemanĩrĩo-inĩ ma njĩra ciothe, magakoma o ta thĩyia inyũitũtuo nĩ mũtego. Maiyũrĩtuo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova, na ikũũma rĩa Ngai wanyu. **21** Nĩ ūndũ ūcio igua ūhoro ūyũ, wee ūnyariirĩtuo, ūkarĩo, no ti ndibe ikũrũite. **22** Mwathani Jehova Ngai waku ūria ūgitagira andũ ake, ekuuga ūũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngwehereire gĩkombe kĩa gĩatũmire ūtũgũge, ngakĩruta guoko-inĩ gwaku; o na ngakwehereria mbakũrĩ ya mang’ũrĩ makwa, na ndũgacooka kũmĩnyũra rĩngĩ. **23** Nĩnganeana mbakũrĩ iyo moko-inĩ ma arĩa makũnyariiraga, o arĩa maakwirire atĩrĩ, ‘Wĩgũthĩe thĩ, nĩguo tũkũgerere igũrũ.’ Nawe ūgĩkoma, mũgongo waku ūgĩtuĩka taarĩ thĩ, na ūkĩũtua taarĩ njĩra nĩguo andũ acio makũgeragĩre igũrũ.”

52 Arahũka, arahũka, wee Zayuni, wĩkĩre hinya. Ikĩra nguo ciaku iria irĩ rĩri, o wee Jerusalemũ, itũũra rĩrĩa inene na rĩamũre. Nĩgũkorwo kuuma riu thĩĩnũ waku gũtigacooka gũtoonyā mũndũ ūtarĩ mĩruu kana mũndũ ūrĩ na thaahu. **2** Wĩrĩbaribe rũkũngũ; ūkĩra, ūkarĩre gĩtĩ kia ūnene, wee Jerusalemũ. Wĩohore mĩnyororo iyo rĩrĩ ngingo yaku, wee mwarĩ wa Zayuni, o wee ūtũire ūrĩ muohe. **3** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Wee wendiro ūtarũtũrwo kĩndũ, na ūgaakũrwo ūtarũtũrwo mbeeca.” **4** Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tene andũ akwa maikũrũkire bũrũri wa Misiri magĩthĩ gũtũũra marĩ ageni kuo; thũutha ūyũ andũ a Ashuri nĩmamahinyĩrĩre.” **5** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nĩ kĩrĩ ndĩ nakĩo? “Nĩgũkorwo andũ akwa maathahirwo o ūguo tũhũ, nao andũ arĩa mamaathaga no kũmanyũrĩra. Narĩo rĩtwa riakwa rĩcambagio hĩndĩ ciothe,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Nĩ ūndũ ūcio andũ akwa nĩmakamenya rĩtwa riakwa; mũthenya ūcio nĩmakamenya atĩ nĩ niĩ ndaarire ūhoro ūcio o tene. Iĩ nĩguo, nĩ niĩ ndawarire.” **7** Kaĩ magũrũ ma mũndũ ūria ūrarehe ūhoro mwega, nĩmagĩrĩre kũu irĩma-inĩ igũrũ-rĩ, o ūcio ūrahanjanĩria ūhoro wa thayũ, na akarehe ūhoro mwega wa maĩndũ magĩrĩru, o na akahunjanĩria ūhoro wa kũhonokania, o we ūria ūreera Zayuni atĩrĩ, “Ngai waku niwe ūrathamakal!” **8** Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩria Arangĩrĩ aku nĩmaranĩrĩra; maranĩrĩrĩ nĩ gũkena marĩ hamwe. Rĩrĩa Jehova agaacooka Zayuni, nĩmakeyũnera na maitho mao. **9** Atĩrĩrĩ, inyuĩ kũndũ kũria kwanangĩtuo kwa Jerusalemũ, ambĩrĩriai kũina nyĩmbo cia gĩkeno, nĩgũkorwo Jehova niakahooreretie andũ ake, na agakũũra Jerusalemũ. **10** Jehova niakaguũria guoko gwake gũtheru harĩ ndũrĩrĩ ciothe, ikũone na maitho mao, nacio ituri ciothe cia thĩ nĩcũkũona ūhonokania wa Ngai wĩtũ. **11** Eherai, eherai, umai kũu! Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu! Umai kũu na mwĩtherie, inyuĩ mũkuuaga indo cia Jehova. **12** No rĩrĩ, mũtikoima na ihenyā, kana mũthĩ mũhanyũkĩte; nĩgũkorwo Jehova niwe ūkaamũtongoria, Ngai wa Isiraeli niwe ūkaamuuma thũutha, amũgĩtĩre. **13** Atĩrĩrĩ, ndungata yakwa iĩgeekaga maĩndũ na ūũgĩ; nĩkambarario na yambatĩrio, o na itũũgĩrio mũno. **14** O ta ūria andũ aingĩ maagegĩrio mũno nĩ ūndũ wake, tondu gĩthĩthĩ giake niĩgĩthũkĩtio mũno, gĩgakĩra kia mũndũ o

wothe, na mūhianire wake ūgathūkio gūkira mūhianire wa andū, **15** ūguo noguo akaamkia ndūriri nyingī, nao athamaki nīmagatunia tūnua twao nī ūndū wake. Nīgūkorwo maūndū marīa materītwo, nīmakamooona, na maūndū marīa mataiguīte, nīmakamenya ūhoro wamo.

53 Nūū wītīkītie ūhoro witū, nakuo guoko kwa Jehovari, kūguūrīrio ū? **2** Nīgūkorwo ndungata iyo yakūrīre ihaana ta mūtī mwīthī, na ta mūri ūmerete kūndū kūmū. Ndiari kūrorerwa o na kana īgathakara ūndū tūngiaguucīrīrio nīyo, ikōneka-rī, gūtīrī kīndū kīngīatūmire tūmīrīrīrie. **3** Ndungata iyo nīyanararirwo na ikiregwo nī andū, aarī mūndū wa kieha kīngī na monete thīna. O ta mūndū ūria andū mahithaga mothiū maō matikamuone-rī, ayanararirwo, na ithū tūtiigana kūmūtīa. **4** Ti-itherū nīwe waire wonje witū, na agīkuua kieha gītū; no ithū twatuire nīkūhūrwo aahūrītwo nī Ngai, akamūgūtha na akamūnyamaria. **5** No rīrī, aatihangirio nī ūndū wa mahītia maitū, o na akīhehenjwo nī ūndū wa waganu witū; nakuo kūherithio kūrīa gwatūmire tūgē na thayū nīwe watheririthio, na ithū tūhonagio nī ūndū wa ngurao ciake. **6** Ithuothe, nītūhītīte nīra, tūgaturuura ta ng'ōndu ciūrīte, o mūndū agathiī na nīra yake mwene; nake Jehova nīamūgīrīrie waganu witū ithuothe. **7** Nīahinyīrīrio na agīthīnio, nowe ndaatūmūrire kanua gake; aakīrīre ki o ta ūria gatūrūme gakiraga gagithī gūthīnjwo, na o ta ūria ng'ōndu ikiraga ki rī mbere ya mūmīenji guoya, noguo o nake ataatumūrire kanua gake. **8** Eeheririo na ūndū wa kūhinyīrīrio na gūtūrwo ciira ūtarī wa kīhoo. Ha ūhoro wa rūciaro rwake-rī, nūū ūngāria ūhoro waruo? Nīgūkorwo eeheririo kuuma būrūri wa arīa matūrāga muoyo; na nī ūndū wa mahītia ma andū akwa nīkō aahūrīrwo. **9** Rīria aakuire aigirwo mbīrīra-inī ya andū aaganu, o na agīthikwo mbīrīra-inī ya andū arīa itonga, o na harīa atekīte ūndū mūuru, kana kanua gake gakaaria maheeni. **10** No rīrī, Jehova nīonire arī wega amūhehenje, na agītūma athīnīke, na rīria Jehova agaatūma muoyo wake ūtūke igongona rīa mehīa-rī, nīakoona rūciaro rwake, na amūngīhīrie matukū make, naguo wendi wa Jehova nīūkagaacīra guoko-inī gwake. **11** Thuutha wa ngoro yake gūthīnīka, nīakoona uumithio wa gūthīnīka gwake, na aiganīre; nī ūndū wa ūmenyo wake, ndungata iyo yakwa thingu nīgātūma andū aingī matūke athingu, na nīgakuua mawaganu mao, imeherie. **12** Nī ūndū ūcio nīngamīgayanīria igai hamwe na arīa anene, o na magayane indo cia gūtahwo na andū arīa marī hinya, tondū nīarutire muoyo wake akue, na agītaranīrio na arīa aagararī watho. Nīgūkorwo nīakuire mehīa ma andū aingī, o na arīa maahītīte akīmathaitanīria.

54 “Atīrīrī, wee mūndū-wa-nja thaata ina rwīmbo, o wee ūtarī waciara mwana; ambīrīria kūina rwīmbo, na wanīrīre nī gūkena, wee ūtarī wanyīitwo nī ruo rwa gūciara, tondū ciana cia mūndū-wa-nja ūria ūtiganīrio nī nyingī, gūkīra cia ūria ūri na mūthuuri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Wīyaramīrie handū ha hema yaku, na ūtambūrūkie mataama ma hema yaku maarame, maguucie ūtekūmacaāira; raihia mikanda ya hema yaku, nacio hīgī ciayo ūcīkīndīre irūme biū. **3** Nīgūkorwo nīūgatheerema mwena wa ūrio na wa ūmtho; njiaro ciaku nīkegwatīra mabūrūri ma ndūrīrī, na itūire matūrā manene ma cio marīa matīgītwo matarī andū. **4** “Ndūkanetīgīre; tondū ndūgaconoka. O na ndūkanaigwe guoya wa gūconorithio; nīgūkorwo ndūrī hīndī ūkaanyararīthio. Nīukariganīrwo nī thoni cia ūnini waku, na ndūgacooka

kūrīrīkana rīngī ūria wananyararwo nīgūkorwo ūri wa ndigwa. **5** Nīgūkorwo ūria Mūūmbi waku nīwe mūthuuri waku, nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we ūria Mūtheru wa Isiraēli nīwe Mūkūuri waku; nake etagwo Ngai mwene thī yothe. **6** Nīgūkorwo Jehova nīagagwīta ūcōoke, ūhaana ta mūtūmia ūtiganīrio, na mūthīnīku ngoro, mūtūmia wahikire arī mūnini, agacooka agateo,” ūguo nīguo Ngai waku ekuuga. **7** “Nīgūkorwo ndīragūtiganīrie o gwa kahinda kanini, no nīngūgūcōokia ndī na tha nyingī mūno. **8** Hīndī ya marakara maingī nīndakūhīthire ūthiū wakwa gwa kahinda kanini, no nī ūndū wa ūtugi ūria ūtathiraga, nīngakūigūra tha,” ūguo nīguo Jehova Mūkūuri waku ekuuga. **9** “Kūrī nīi matukū maya no ta marīa ma hīndī ya Nuhu, rīria ndehītire ngiuga atī maaī ta macio ma hīndī ya Nuhu matigacooka kūiyūra thī. Nī ūndū ūcio rīu nīndīhītīte atī ndigacooka kūrakara nīwe o na kana ngūkūūme rīngī. **10** Nīgūkorwo irīma no ithingīthio, natuo tūrīma twerhio, no rīrī, wendo wakwa ūria ūtathiraga ūria ngwendete naguo-rī, ndūkeenenyio, o na kana kīrīkanīro gīakwa gīa thayū kīeherio harīwe,” ūguo nīguo Jehova ūria ūkūguagīra tha ekuuga. **11** “Atīrīrī, wee itūūra rīrī inene inyamarie, o wee ūthukathukitwo nī ihuhūkano, na ūkaaga wa gūkūhoorera, nīngagwaka na mahiga ma rangi wa mīthemba mīingī, nayo mīthingī yaku ndīmīake na mahiga ma yakuti. **12** Nīngathondeka ndīrica ciaku na mahiga mega matune, na ithingo ciaku ndīcithondeke na mahiga ma goro me kūhenia, nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irī cia mahiga ma goro mūno. **13** Ciana ciaku ciothe nīikarutagwo ūhoro nī Jehova, naguo thayū wa ciana icio ciaku nīkaingītha mūno. **14** Nīūgaikara ta ūhaandītwo wega ūhoro-inī wa ūthingu: ūnyamarania nīūgākūrahīrīria; ndūgakorwo ūri na ūndū ūngūtūma wītīgīre. Nakō kīmako nīgīgākūrahīrīria; gītīgagūkūhīrīria. **15** Na rīrī, andū mangīagaūtharīkīra-rī, nīi ndigakorwo ūhoro-inī ūcio; na mūndū o wothe ūgaagūtharīkīra-rī, ūcio nī kwīneana akeeneana harīwe. **16** “Atīrīrī, nīi nī nīi ndoombire mūturi, ūria ūhuruta gīra mwaki wa makara, na agatura kīndū kīa mbaara o ūria kīagīrīre wīra-inī wakō. O na mūndū ūria wanangaga akaniinana-rī, nī nīi ndīmūmbīte; **17** na gūtīrī kīndū kīa mbaara gīthondeketwo gīa gūgūkīrīra gīkaagaacīra wīra-inī wakō, na nīūkahoona mūndū ūria ūkaaria ciugo cia gūgūthitanga. Rīrī nīrio igai rīa ndungata cia Jehova, o naguo ūhoro wacio wa gūtūuo thingu uumaga harī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

55 “Atīrīrī, inyuī inyuothe arīa mūnyootīrī-rī, ūkaai mūnyue maaī; na inyuī mūtārī na mbeeca-rī, ūkaai mūgūre irio, mūrīe! Ūkaai, mūgūre ndībei na iria mūtārī na mbeeca mūkūruta, na hatarī na thogora. **2** Nī kīi gīgūtūma mūtūmire mbeeca harī irio gūtārī, o na mūnoge mūkūrutarī wīra kīndū gītangīmūthūnia? Thikīrīria na mūnjigwe, nīguo mūrīage indo iria njega, nacio ngoro cianyu nīrīkenagīra irio iria njega mūno. **3** Tegai matū mūthīkīrīrie, na mūūke kūrī nīi; njigwai nīgeetha mūtūire muoyo. Na nīi nīngarīkanīra na inyuī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene, arī wendo wakwa wa kwīhokeka ūria ndrīere Daudi. **4** Atīrīrī ūcio nīndīmūtūite mūra kūrī ndūrīrī, na ngamūtua mūtongoria na mūnene wa ndūrīrī. **5** Ti-itherū nīūgeeta ndūrīrī iria ūtoō, nacio ndrīrīrī iria itakūū iteng'ere ciūke kūrī we, nī ūndū wa Jehova Ngai waku, o we ūria Mūtheru wa Isiraēli, nīgūkorwo nīākūhūmbite ūkengu mūnene. **6** Mathaai Jehova hīndī rīa angīoneka; mūkāire hīndī rīra arī hakuhī. **7** Mūndū ūria mwaganu nīatīgane na mīthīire yake, nake mūndū ūria ūtarī mūthingu atīgane na mecīria make mooru. Nīacookerere Jehova, na nīekūmūgīra tha, na

acookerere Ngai witū, nigūkorwo niākiragīrīria kūrekanīra. **8** “Nigūkorwo mecīria makwa timo mecīria manyu, o na kana mīthiire yanyu īgatūika ta mīthiire yakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** “O ta ūria matu maraihanīrīrie na thī, ūguo noguo mīthiire yakwa īraihanīrīrie na mīthiire yanyu, o na mecīria makwa magākīra mecīria manyu. **10** Nigūkorwo o ta ūria mbura yuraga, narīo ira rikaharūrika kuuma īgūrū, na iticookaga kuo itaihūgītīe thī na īgatūma mīmera īthundūke na īciare, nīguo mīhandī aheo mbeū na ūria wendaga kūrīa aheo irio ciake, **11** ūguo noguo kīguo gīakwa kīria kiumaga kana gwaka gīgaikara: Kīguo kīu gitikanjookerera o to ūguo tūhū, no nīgīkahingīa ūria nyendete wīkwo, na gīkinyanīrie muoroto ūria watūmire ndīgītūme. **12** Ūkoimagara na gīkeno, na ūthiīage ūtongoretio nī thayū; irīma o na tūrīma nacio nīgaitīka kūina rīwīmo mbere yaku, nayo mītī yothe ya gīthaka nīkahūūra hī. **13** Ithenya rīa mīguo-rī, gūkaamera mīthēngera, na ithenya rīa cong’e kūmere mīhandathi. Naguo ūndū ūcio ūgaatūika wa gūtūma Jehova agīe īgweta, na ūtūike kīmenyithīa gīa gūtūura nginya tene, kīria gītāgathūkio.”

56 Jehova ekuuga atīrī: “Tūurai mūtuanagīra ciira wa kihooto, na mwīkage maūndū marīa magīrīre, nigūkorwo ūhonokio wakwa nīkūhīrīrie, o naguo ūthingu wakwa ūrī hakuhī kūguūranīrio. **2** Kūrāthimwo-rī, nī mūndū ūria wīkaga maūndū macio, o mūndū ūria ūrumīaga maūndū macio mūno, na ūria ūmenyagīrīa thabatū atekūmīthaahīa, na akagīrīria guoko gwake gwīka ūuru.” **3** Mūndū wa kūngī ūria wīnyīitanītie na Jehova ndakanoige atīrī, “Ti-itherū Jehova niākanyamūrania, andīgithanie na andū ake.” O na kana mūndū ūria mūhakūre arekwō oige atīrī, “Nīi haana o ta mūtī mūmū.” **4** Nigūkorwo Jehova ekuuga atīrī: “Ha ūhoro wa andū arīa ahakūre arīa mamenyagīrīa thabatū ciakwa, na magathuura gwīka maūndū marīa mangenagīa, na makarūmia kīrīkanīro gīakwa-rī, **5** nīngamahe handū thīnī wa hekarū yakwa na thingo-inī ciayo, na ndūme marīkanagwo na magīe īgweta rīega mūno gwīkīra andū arīa marī na cīana cīa aanake na cīa arīrū; o na nīngī nīngamahe rīitwa rīrīa magaatūūra meetagwo nginya tene na tene, rīrīa rītāgacooka kūrīganīra. **6** Andū a kūngī arīa menyīitanītie na Jehova nīguo mamūtungatagīre, o acio mendete rīitwa rīa Jehova, na mamūhooyaga, o na arīa othe mamenyagīrīa thabatū matekūmīthaahīa, na makarūmia kīrīkanīro gīakwa-rī, **7** andū acio nīo ngaatwara kīrīma-inī gīakwa kīria kīamūre, na ndīmahe gīkeno thīnī wa nyūmba yakwa ya mahooya. Maruta mao ma njīno na magongona nīmagetīkīrīka kīgongona-inī gīakwa; nīgūkorwo nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya mahooya ya kūhooyagīrwo nī ndūrīrī ciothe.” **8** Mwatani Jehova ekuuga atīrī, o we ūria ūcookanagīrīria andū a Isīraelī arīa matahitwo: “Hamwe na acio ndīkītīe gūcookanīrīria no kūrī angī ngaacookanīrīria meongerere harīo.” **9** Atīrīrī, ūkaai inyuī nyamū ciothe cīa gīthaka, o na inyuī nyamū ciothe cīa mītūtū ūkaai mūrīe! **10** Arangīrī a Isīraelī nī atumumū, othe nīmāgīte ūmenyo; othe matarīi ta nguī itagambaga, ikaremwo nī gwīkūga; makomaga thī makaroota, na mendaga o gwīkoma toro. **11** Matarīi o ta nguī ngoroku mūno; matīrī hīndī mahūūnaga. Nī arīthī matarī na ūtaūku; othe magarūrūkīte magathīi na njīra cīao o ene, na o mūndū acaragīa maūndū ma kwīguna we mwene. **12** O mūndū aanagīrīra akoiga atīrī, “Ūnganai ndīmūrehere ndībeī! Nītūnyue njoothī nginya tūrīo! Naruo rīcīū rīkaahaana o ta ūmūthī, kana rwagīre mūno makīria.”

57 Atīrīrī, andū arīa athīngu makuaga o to ūguo, na gūtīrī mūndū wīcīrīragīa ūhoro ūcio ngoro-inī yake; andū arīa etīgīrī-Ngai meheragio, na gūtīrī mūndū ūmenyaga atī acio athīngu meheretio nīguo matharwo, matikoone ūuru. **2** Andū arīa mathīiaga na mīthiire mīagīrīru, matoonyaga thayū-inī; nīngī nīmonaga ūhurūko makua. **3** “No inyuī-rī, ūkaai haha, inyuī arīū a mūndū-wa-nja mūrāgūrī, o inyuī cīana cīa itharia na cīa maraya! **4** Nūū ūcio inyuī mūranyūrīria? Nūū ūcio mūrātembanīria mīromo na mūkāmūrūfīra rūrīmī? Gīthī inyuī ti inyuī cīana cīa aremī, o na rīcīaro rwa aheenania? **5** Inyuī mūhīahīaga nī thuti cīanyu mūrī kūrī mīgandī-inī, na mūrī rungu rwa mūtō o wothē mūruru; mūrūtāga cīana cīanyu magongona kūu ituamba-inī, na mīātūka-inī ya ndwaro cīa mahīga. **6** “Mīhīanano ya kūhooywo rīrī rīrī mahīga-inī manyoroku kūu ituamba-inī nīyo rīgāi rwanu; īi, mīhīanano īyo nīyo īgai rīanyu. īi, īyo nīyo ūtīire magongona maku ma kīndū gīa kūnyuuo, na ūkāmūrūfīra maruta ma mūtū. Nī-rī, īngīhota atīa gwīkīrīrīria maūndū ta macio? **7** Wee ūthondekete ūrīrī waku karīma-inī karīa karaaya na īgūrū, na gatūūgīru; na kūu īgūrū nīkuo waambātīre, ūgītīhī kūrūtīra magongona maku kuo. **8** Thuutha wa mīrango yaku, na hīngīro-inī ciayo nīkuo ūgīte imenythīa cīa gwīkūrīrīria ūhoro wa mīhīanano ya andū acio matooī Ngai. Nīwahumbūrīrie gītānda gīaku nī ūndū wa kūrīdīrīka, ūkīhaica īgūrū rīakīo, o na ūgīkīaramīa makīria; ūkīrīkanīra na acio wendete itānda cīao, na ūgīcōoka ūkīrōrera njaga yao. **9** Nīwathīire kūrī Moleku ūrī na maguta ma mūtī wa mūtāmāyū, na ūkōngerera maguta maku marīa manungaga wega. Nīwatūmīre abarūthī aku mathīi kūrīdū kūrāya mūno; nīngī ūgīkūrūka o nginya mbīrīra-inī! (Sheol h7585) **10** Nīwanogīrio nī mīthiire yaku yothe, no rīrī, ndūīgana kuuga atīrī, “Ūndū ūyū nī wa tūhū.” Ūkīgīa na hīnya mwerū, nī ūndū ūcio ndūīgana kūringīka. **11** “Nūū wakūūgīthīrie guoya na ūkīmwtīgīra, ūū atī ūkōretwo ūkiaga gūtūika mwīhokeku kūrī nī, na ūkaaga gwīcōoka kūrīdīrīkana, o na kana wīcūūranīe ūhoro ūcio na ngoro yaku? Gīthī ti tondu ngorētwo ngīrīte kī ihīnda irāihu, nawe ūkaaga kūnjītīgīra? **12** Nīngāmbūrīria ūthingu waku na cīko ciaku, nācio itagākūgūna. **13** Rīrīa ūgaakaya ūkienda ūtīethīo-rī, mīhīanano īyo ya kūhooywo ūnganītie-rī, nīngāgīkūhōnokīa! Rūhuho nīrūkamīkuua yothe, yūmbūrwo, yeherio nī mīhūmū mītheri. No rīrī, mūndū ūria ūnduuga rīūrīro rīake-rī, nīwe ūkaagaya būrūrī, o na egwatīre kīrīma gīakwa kīria kīamūre.” **14** Na nīgūkeeranwo atīrī: “Akaai, akaai, na mūthondeke njīra! Eherai mīhīnga yeherē njīra-inī ya andū akwa.” **15** Nīgūkorwo ūrīa-Ūrī-īgūrū Mūno, o We ūtūūgīrītīo na ūtūūraga tene na tene, ūria wītāgwo mūtheru; ekuuga atīrī: “Nduūrāga o īgūrū handū hatheru, na nīngī ngatūūranīa na mūndū ūria ūrī ngoro īthuthīkīte, na ūria ūherete na wīnyīihītīe, nīguo njarahūre roho wa mūndū ūcio wīnyīihītīe, na njarahūre ngoro īyo īthuthīkīte. **16** Ndigūtūūra ndūithanagīa nginya tene, o na kana ndūre ndakarīte hīndī ciothe, tondu roho wa mūndū wahota kūringīka mbere yakwa, mīhūmū īyo wa mūndū ūcio ndoombire īhwerere. **17** Nīndakarīrio mūno nī mehīa make ma gwīkoroka; ngīmūherīthīa na ngīmūhītha ūthīū wakwa nī kūrakara, no agītīhī o na mbere na mīthiire yake rīrī eyendeire. **18** Nīnyonete njīra ciake, no nīngāmūhōnia; nīngī nīngāmūtōngoria, na njooke ndīmūmīrīrie, **19** ndūme kūgīe na ūgooci tūnua-inī twa andū arīa macakayaga kūu Isīraelī. Thayū, thayū kūrī arīa marī kūrāya, na kūrī arīa marī gwīkūhī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Na nī nīi ngaamahonia.” **20** No rīrī, andū arīa aaganu mahaana ta irīa rīgīkīa ndīhū cīarīo, rīrīa

ritangihoorera, riria makumbi mario mahurunjaga ndaka na ndooro. **21** Ngai wakwa ekuuga atiri, “Mündü üria mwaganu-ri, ndari händi angigia na thayü.”

58 “Atiriri, anirira müno, na ndugakire. Anirira na mügambo münene o taari karumbeta karagamba. Uumbürire andü akwa ühoro wa üremi wao, o na andü a nyumba ya Jakubu ümoimbürire mehia mao. **2** Nigükorwo manjaragia müthenya o müthenya; makonekaga ta mangienda müno kümenya njira ciakwa, ta marü rüriri rwikaga üria kwagirire, na rütatirikite maathani ma Ngai waruo. Mendaga ndimatuagire ciira wa kihooto, na makoneka makienda müno Ngai amakuhiririe. **3** Moragia atiri, ‘Ni kii gitümüte twihinge küria irio, nawe ükaaga kuona? Ni kii gitümüte twinyiihie, nawe ükaaga kürümbüiya ühoro ücio?’ ‘No riri, müthenya wanyu wa kwihinga küria irio mwikaga o üria mükwenda, na aruti othe anyu a wira mukamahinyiriria. **4** Kwihinga küria irio kwanyu kürükagiriria na ngüi na njugitano, na mukahüürana na ngundi ta andü aaganu. Kwihinga küria irio kwanyu kwa matukü maya gütingitüma migambo yanyu üguo küu igürü. **5** Kwihinga küria irio kwa müthemba ücio wa mündü kwinyiihia müthenya o ümwe tu-ri, nikuo nii thuurite? Kwihinga no künamia mütwo ta ithanji, na gükomera nguo ya ikünia, o na mühu? Küu nikuo mwitaga kwihinga küria irio, na mukawita müthenya wa gwitikirika ni Jehova? **6** ‘Githi müthemba üria thuurite wa kwihinga küria irio ti üyü: kuohora aria moohetwo na njira itari ya kihooto, na kuohoraga mikwa ya icooki ria ngingo, na kürekereria aria mahinyiriri, o na kuunanga macooki mothe ma ngingo? **7** Githi ti kugayanaga irio ciaku na andü aria ahütu, na ürehage athiiri aria matari üikaro gwaku müci, na riria wona mündü ari njaga ükamühumba nguo, na ndükanahutaire andü aria müri a müthiimo ümwe nao? **8** Händi üyo ütheri waku nüugaathera o ta üria gütherürükaga rüciini, naku kühonio gwaku nigükooneka o narua; ningi üthingu waku nüugagütongoria, naguo riiri wa Jehova ükuume thuutha, ükügitiire. **9** Ningi händi üyo nügeetana, nake Jehova niagagwifika; nüugakaya ütheitho, nake niakoiga atiri: Ii nii üyü haha. ‘Üngieheria icooki ria kühinyaniriria, na weherie kiara kiria worotanaga nakio, na ndeto cia rümena-ri, **10** ningi üngürutira kühüünia andü aria ahütu, nao aria ahinyiririe ümahingirie maündü maria mamabatairie, händi üyo ütheri waku nüugaathera küu nduma-ini, naguo ütuku waku ügaatuika o ta müthenya barigici. **11** Jehova niarigütoongoragia händi ciothe, na niarükühingagiria mabataro maku üri büürü-ini müümü, o na mahändi maku amekagire hinya. Ükaahaana ta mügünda unithiirio maa, ütuike ta githima kiria gitähüaga. **12** Andü aku nio magaacokereria küria kwaanangitwo o tene, na maakirire mihingii iria ya tene müno; nawe ügeetagwo Mücookereria wa Thingo iria Momoku, na witagwo Mücookereria wa Njira cia Itüüro. **13** ‘Üngigiririria magürü maku güthüka müthenya wa Thabatü, na wage gwika maündü maku we mwene müthenya ücio wakwa üria mwamüre, nayo Thabatü üyo ümitue müthenya wa gikeno, na müthenya ücio mwamüre wa Jehova üütue wa gütiio-ri, na üngütüüta na kwaga kürümürira njira ciaku, na kwaga gwika maündü maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tühü-ri, **14** händi üyo nüugakena ni ündü wa Jehova, na ningatüma ütügüirio müno gükü thi, na ngütheage igai ria thoguo Jakubu, ürirriage.’ Nigükorwo ni kanua ka Jehova kaaritue ühoro ücio.

59 Atiriri, ti-itherü guoko kwa Jehova ti kuonju atü gütingihota kühonokania, o na kana gütü gwake gükagia njiika atü gütingihota kügia. **2** No riri, mawaganu manyu nimo mamütigithanitie na Ngai wanyu; namo mehia manyu nimo matümüte amüthie üthüi wake, akarega kümügia. **3** Nigükorwo moko manyu nimathahite ni üti wa thakame, nacio ciara cianyu ikaiyüria wihia. Tüna twanyu nitwaritie ndeto cia maheeni, na nimi cianyu ikang’ung’uaga o ndeto cia waganu. **4** Gütiiri mündü wendaga ciira wa kihooto, o na kana ageciiririra na njira ya ma. Mehokaga ngarari cia tühü na makaaria ndeto cia maheeni; magiaga nda cia mathiina na magaciara waganu. **5** Mahaana ta makomeire matumbi ma ndüira, na makaamba mitego ya rürenda rwa mbümbü. Mündü o wothe üria üngirira matumbi macio no güka akuaga, na o itumbi riahehenjwo ritürükaga ndüira. **6** Rürenda rüu rwao ni rwa tühü rütingitumwo nguo; matiingihumbira na kiria mathondekaga naruo. Mawira mao ni mawira ma waganu, na moko mao maiyürite ciiko cia haaro. **7** Magürü mao mahanyükaga makehie; mahiühaga magaite thakame ya mündü ütheitie. Meciriira mao no meciriira ma üürü; na küria guothe mathiiga matigaga gükirite ihooru na mwanangiko. **8** Njira ya thayü matimüü; na müthiire yao ti ya gütanira ciira na kihooto. Metemeire njira njogomu; gütiiri mündü ücigeragira akagia na thayü. **9** Ni ündü ücio ciira wa kihooto üri küraya na ithü, naguo üthingu ndütükinyagira. Tücaragia ütheri, no tuonaga o nduma; tügacaria ükengu, no tükagerera küria küri na mairia matumanu. **10** Tühambataga rüthingo ta mütumumu, na tügeetherera njira ta andü matari maitho. Tühingawo müthenya barigici o ta riria küri mairia; türi gatagati ka andü aria marü hinya, tühaanaga ta andü akuü. **11** Ithuothe türraramaga o ta nduba; tücakayaga na kieha ta ndutura. Tücaragia ühoro wa gütüirwo ciira na kihooto, na tütingiwona o na atia; tügacaria ühoro wa ühonokanio, no ügatüraihiriria müno. **12** Nigükorwo mahitia maitü ni maingü maitho-ini maku, namo mehia maitü makoimbüra üria tütarü. Händi ciothe mahitia maitü makoragwo hamwe na ithü, namo mehia maitü nitümoofi mothe: **13** namo ni üremi na gükaana Jehova, na kühatatira Ngai witü, na kwaragia ndeto cia kühinyaniriria, na küregana na watho, na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciiti ithugundite. **14** Ni ündü ücio nitwagite ciira wa kihooto, naguo üthingu ügatüraihiriria; naguo ühoro wa ma ükagia njira-ini, naguo üngürüü ükaagirwo mweke. **15** Ühoro wa ma ndürü handü üngöneka, nake mündü üria wihemaga üuru agatuika mündü wa küguimwo. Nake Jehova akiona andü ücio, ükiaga kümükonia, tondü gütiatuanagirwo ciira na kihooto. **16** Ningi akiona atü gütiari mündü o na ümwe wagirire, na akigega tondü gütiari na mütheithürani; ni ündü ücio guoko gwake mwene nikuo kwamühokorie, naguo üthingu wake mwene ükimütüiriria. **17** Agücooka akühumba üthingu taari gako gake ga kümügitiira güthüri, na agükira ngübia ya kigera ya ühonokio mütwo; naguo ühoro wa kürihaniria aküwihumba taari nguo, na akühotora kiyo taari nguo ndaaya. **18** O ta üria ciiko ciao itari, üguo noguo akaarihana, arihe thi ciake na mang’ürü, nao andü aria marü maku nake amaacokererie üuru wao; andü aria matüüraga icigirira-ini-ri, erihirie na kümagera ngero o üria kwagirire. **19** Ni ündü ücio-ri, andü nimagetigira riitwa ria Jehova kuuma ithüüro, na nimagatiira riiri wake kükuuma irathiro rüria. Nigükorwo agooka ta rüü ruunite, rügatherera na ihanya, rütindikitwo ni mihümü ya Jehova. **20** “Müküüri niagooka Zayuni, na akinye küri andü a Jakubu aria maherete mehia mao,” üguo niguo Jehova ekuuga. **21** Ningi

Jehova ekuuga atiri, “Ha uhoro wakwa-ri, giki nikio kirikaniro kiria ndarikanire nao, ati Roho wakwa, uria uri iguru riaku, na ciugo ciakwa iria njikiriite kanua gaku, itiri hndi ikehera kuuma kanua gaku, kana ciehere kuuma tunua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tunua twa njiaro ciao, kuuma ru nginya tene na tene,” uguo nigu Jehova ekuuga.

60 “Atiriri, arahuka ucangarare, tondü utheri waku niukite, naguo riiri wa Jehova ugakarira. 2 Atiriri, nduma nihumbirite thi, nayo nduma ndumanu ikahumbira nduriri ciothe, na Jehova niakarira, naguo riiri wake ugakarira. 3 Nduriri niigooka kuri utheri waku, nao athamaki moke kuria ucangararite ta riua rikiratha. 4 “Tiira maitho wirorere mienu yothe: One uria andu othe monganite magooka haruwe, nao ariu aku makoima kundü kura, nao airitu aku magooka makuuitwo na moko. 5 Hndi iyo niukona undü ücio, nawe ucangarare, ngoro yaku nayo ituumatuume, na iyurwo ni gikeno; ütonga uria uri iria-ini niukareherwo, o naguo ütonga wa nduriri urehwo kuri we. 6 Nduru cia ngamira niukaiyura bururi waku, o nacio njai cia ngamira cia kuuma Midiani, na cia Efa. Ngamira ciothe cia kuuma Sheba ciuke, ikuuite thahabu na ubumba, nao andu maanire magooce Jehova. 7 Nduru ciothe cia mburi cia Kedari igacookanirio irehwo kuri we, ütungatagirwo ni ndurime cia Nebaiothu; niigetikirwo, ituike cia kurutwo igongona kigongona-ini giakwa, na ni ningagemia hekaru yakwa iria uri riiri. 8 “Atiriri, andu aya mombukite na iguru ta matu, o na kana ta ndutura igicooka itara-ini ciacio ni a? 9 Ti-itheru andu ari matuuraga icigirira-ini ni ni metagira; matongoretio ni marikabu cia Tarishishi, ikirehe ariu anyu kuuma kundü kura, mar na betha na thahabu ciao ni undu wa gutia Jehova Ngai wanyu, Uria Mutheru wa Isiraeli, nigukorwo niakuheete riiri. 10 “Andu a kungi nio magacookereria thingo ciaku, nao athamaki ao magütungatagire. O na akorwo niidakuhurire na marakara-ri, niugeetikirika ni ni nigu nguigure tha. 11 Ihingo ciaku igitüura iri hingure, itiri hndi ikaahingwo müthenya kana ütuku, niageetha andu makurehagire ütonga wa nduriri, athamaki ao marumanirire mutongoro wa uhootani. 12 Nigukorwo ruriri kana üthamaki uria ütugagütungatira nukaniinwo; ükanangwo biu. 13 “Riiri wa Lebanoni ügaatuika waku, naguo ni wa mifi ya mithenger, mihuhu, na mikarakaba yothe hamwe, nigo igemie handu hakwa haria haamure; na ni ningagoocithia handu haria hakinyagwo ni maguru makwa. 14 Ariu a andu ari makühinyagiria nimagooka haruwe makünamirire; na ari othe makümenete, mainamirire maguru-ini riku, nao magwitage Itüura-Inene-ria-Jehova, na Zayuni itüura ria Uria Mutheru wa Isiraeli. 15 “O na akorwo niwatiganirio na ukimenwo, na gukiaga mundu o na ümwe üngitukaniria gwaku-ri, ningatüma ütüre uri mutüku nginya tene, na uri gikeno kia njiarwa ciothe. 16 Niukanyuuga iria ria nduriri na wongithagio nyondo cia üthamaki. Hndi iyo nigo ükaamenya ati ni ni ni Jehova, ni ni Mühonokia waku, na Müküri waku, Uria-Uri-Hinya-Müno wa Jakubu. 17 Ngaakurehera gicango handu ha thahabu, na ngurehere betha handu ha kigera. Handu ha mbaü ngaakurehera gicango, na ngurehere kigera handu ha mahiga. Ningatüma thayu ütuke müene waku, naguo üthingu ütuke mwathi waku. 18 Ngü ndigacooka küguuo bururi-ini waku, o na kana mihaka-ini ya bururi waku kügie ünühi kana mwanangiko, na niugeeta thingo ciaku Ühonokio, na ihingo ciaku ücite Ügocci. 19 Riua ri rio rikwaragira müthenya, kana utheri wa mweri

ügütheragire ütuku, nigukorwo Jehova agaatuika utheri waku wa nginya tene na Ngai waku atuike riiri waku. 20 Riua riu riaku ritigacooka güthua ringi, o na kana mweri waku ütukurwo ringi; nigukorwo Jehova niwe ügaatuika utheri wa gügütherera nginya tene, na matuku maku ma kieha nimagathira. 21 Hndi iyo nao andu aku othe magatuika athingu, na megwatire bururi nginya tene. Andu acio nio thuna iria ndühaandire, ari wira wa moko makwa, niageetha monanagie ukengu wakwa münene. 22 Nyumba iria nini ikongerereka ituike andu ngiri, nayo iria itari andu aingi ituike ruriri ruri hinya müno. Nii ni ni Jehova. Niageeka undü ücio narua ihinda riagu riakinya.”

61 Atiriri, Roho wa Mwathani Jehova ari iguru riakwa, ni undü Jehova nianjiritirire maguta, nigo hunjagirie andu ari ahiini uhoro-uria-mwega. Niandümite ngahonie ari athuthiku ngoro, na nganirire ati andu ari mohetwo nimohorwo, nao ari mohetwo njeera ndimeere nimarekererio, 2 na hunjanagirie uhoro wa mwaka uria Jehova akoonania ütugi wake, na müthenya uria Ngai witu akerihira, ningi hooragirie ari othe mar na kieha, 3 na ndeithage andu ari mar na kieha kü Zayuni: ndimahume tanji ya üthaka handu ha mühu, na ndimaitirire maguta ma gikeno handu ha kieha, na ndimahumbe nguo ya ügocci handu ha ngoro itari mwihoko. Niageetha meetagwo mifi ya üthingu, mifi iria ihaanditwo ni Jehova nigo monanagie riiri wake. 4 Nao nimagaka kundü kuria gütüre kwanangtuo kuuma tene, na macookererie kundü kuria kuonuhirwo tene; ni magacookereria matüura manene maria matüre mar manange njiarwa na njiarwa. 5 Nao ageni nimakarithagia nduru cianyu; nao andu a kungi marimage migunda yanyu, o na maceehage mithabü yanyu. 6 Nao inyu mügeetagwo athinjiri-Ngai a Jehova, nao andu mamwitage atungatiri a Ngai witu. Mükaariaga ütonga wa nduriri, na mwitige na indo icio ciao nyingi. 7 Ni undu wa uria andu akwa manaconithio, makaarhirio maita meer, na handu ha thoni-ri, nimagakenera igai riao; na ni undu ücio makaagaya igai maita meer bururi-ini wao, na magie na gikeno gütugathira nginya tene. 8 “Nigukorwo ni, Jehova, ninyendete ciira wa kihooto; nithüre ütunyani na waganu. Ni undu wa wihokeku wakwa-ri, ningamaritha irih riao, na ndikanire nao kirikanio gia gütüura nginya tene. 9 Njiaro ciao niikaagia igweta nduriri-ini, na ciana ciao imenywo ni andu nduriri. Aria othe makaamoono nimagetikira ati acio nio andu ari Jehova arathimite.” 10 Nii ningengira Jehova müno; ngoro yakwa icanjamükaga ni undu wa Ngai wakwa. Nigukorwo niakumbite uhonokio ta nguo, na akaahumba nguo ndaaya ya üthingu, o na uria mühikania agemagia mütw wake na kirema taari müthinjiri-Ngai, na ta uria mühiki egemagia na mathaga make ma goro. 11 Nigukorwo o ta uria tiri ütümaga mbegu imere, na migunda ügatüma mbegu iküre-ri, uguo noguo Mwathani Jehova agaatuika üthingu na ügocci ciümire cionekane ni nduriri ciothe.

62 Ha uhoro wa kururira Zayuni-ri, ndigakira, o na kana ndigithirie güterea Jerusalem, nginya hndi iria üthingu wake ükaara o ta utheri wa rüciini, naguo uhoro wake wa kühonokio wonokane o ta tawa uria ürürimbükaga. 2 Nduriri niikoono üthingu waku, nao athamaki othe mone riiri waku; nawe ügeetagwo na riitwa rieri, riria rikaagwetwo na kanua ka Jehova. 3 Ningi ügaatuika ta tanji ya üthaka ünyititwo guoko-ini kwa Jehova, na ühaana ta thümbi ya üthamaki inyititwo guoko-ini kwa Ngai waku. 4 Wee ndugacooka gwitwo Mütiganirie, kana bururi waku witwo Mükiri-Ihooru.

No riri, ūritagwo Hefiziba, na būruri waku witaگوو Beula; nigikorwo Jehova niagakenagio niwe, nago būruri waku ūgaatuika o ta mūhiki ūhikitio. 5 O ta ūria mwanake ahikagia mūritu, ūguo noguo ariu aku magaakūhikia; o ta ūria mūhikania akenagirira mūhiki wake, ūguo noguo Ngai waku agaagūkenerera. 6 Ninjigite arangiri a thingo ciaku, wee Jerusalemu, nao matigakira mūthenya kana ūtuku. Inyui ariya mūkayagira Jehova-ri, mūtikanahurūke, 7 o na kana mūmūhe ūhurūko nginya riria akahaanda Jerusalemu, na aritue itūūra riri igweta thi yothe. 8 Jehova niehite ambararitie guoko gwake kwa ūrio, na akehitha na guoko gwake kuri hinya, akoiga atiri: “Ndigacooka kūhe thi ciaku ngano yaku ituike irio ciao, na gutiri hīndi ingi andu a kungī makaanyua ndibei ya mūhikano iria wee ūrutire wira; 9 no riri, andu ariya marigethaga ngano nio marimiraga, na magoocage Jehova, nao ariya monganagia thabibu nio marinyuuga ndibei yacio maikarite nja ya handu haka haria haamūre.” 10 Hitukirai, mūhitukire ihingo-ini, mumagare! Thondekerai andu njira. Akaai, mwake njira njarii! Ūnganiai mahiga, mūmeherie kuo. Ambararai bendera na iguru niguu yonwo ni nduriri. 11 Jehova nianirire ūhoro ūyu ituri-ini ciothe cia thi, akoiga atiri: “Irai Mwari wa Zayuni ūu, Atiriri ūria ūgaakūhonokia niarooka! Arooka ari na kiheo giake, na irihi riake ari o nario.” 12 Acio maritagwo Andu ariya Aamūre, o ariya Jehova Akūūrite; nawe ūritagwo Wa Kwendeka, Itūūra-Inene-riya-Ritagacooka-Gūthaamwo.

63 Nūu ūyu ūroka oimite Edomu, akoima itūūra ria Bozara ehumbite nguo ndune ta thakame? Nūu ūyu wihumbite nguo iri na ūkengu, agikinyūkagia ari na hinya wa ūnene wake? “Ni ni, ngiaragia ndeto cia ūthingu, na ndi na hinya wa kūhonokania.” 2 Ni kī gītūmite nguo ciaku itunihe, ta cia mūndū ūraranga kihihiro kia ndibei? 3 “Ni-ri, ninangite kihihiro kia ndibei ndi nyiki; gutiri mūndū wa kuuma kuri nduriri o na ūmwe twari nake. Ndamakinyiririe ndi na marakara, na ngimarangirira thi ndi na mang’uri; nayo thakame yao ikiminjūkira nguo ciakwa, nacio ciothe ikigia na marooro mayo. 4 Nigikorwo mūthenya wa kūrīhaniria wari ngoro-ini yakwa, nago mwaka wa gūkūūra andu akwa nīmūkinyu. 5 Ni nīndacūthiririe, ngiona atī hatiri mūndū wa kūndeithia, na ngigega tondu gutiri na mūndū wa kūndiririra; ni undu ūcio guoko gwakwa mwene nikuo kwahonokirie, namo mang’uri makwa mwene makīndiririra. 6 Nīndakinyiririe nduriri ndi na marakara, ngītūma ituike ta iriitwo ni njoohi ni undu wa mang’uri makwa, nayo thakame yao ngīmīta thi.” 7 Nīngūheana ūhoro wa motugi na Jehova, o na ciiko ciake iria itūmaga agoocwo, kūrīngana na maūndū mothe maria Jehova atwikire: ii, nīngūheana ūhoro wa maūndū maingī mega maria eekire nyūmba ya Isiraeli, kūrīngana na tha ciake, na motugi make maingī. 8 Ni undu oigire atiri, “Titheru acio ni andu akwa, na ni ciana iria itakahaenia,” na ni undu ūcio agitūka Mūhonokia wao. 9 Mathiina-ini mao mothe o nake niathīnikire, nake mūraika wake akīmahonokia. Akīmākūūra ni ūria aamendete na akamaigūra tha, akīmooya na agītūūra amakuūite matukū mothe ma tene. 10 No riri, nīmamūremeire na makūigūthia Roho wake Mūtheru ūuru. Ni undu ūcio akīmagarūrika, agitūka thi yao, nake we mwene akīrūta mbaara nao. 11 Nīngī andu acio ake makīririkana matukū ma tene, o hīndi ya Musa na andu ake, makūūra atiri: Ūria wamaringirie iria, hamwe na mūrīthi wa rūuru rwake-ri, akiri ha? I we ūria wareehire Roho Mūtheru gatagati kao-

ri, akiri ha? 12 Ūria watūmire guoko gwake kwa hinya na kūrī riiri gūikare mwena wa ūrio wa Musa, akiri ha? O we ūria wagayūkanirie maa mbere yao, nīguo egīre na igweta nginya tene. 13 Ūria wamatongoreirie kūndū kūu kūrīku, akiri ha? O ta mbarathi igītwarīro werū-ini-ri, matiahīngirwo; 14 o ta ūria ng’ombe ithiaga kwarahio gītūamba-ini, noguo o nao maaherīwo ūhurūko ni Roho wa Jehova. Ūguo nīguo watongoririe andu aku nīgeetha wīgīre rītwa ri na riiri. 15 We ta cūthirira thi ūri o kūu igūrū, wirorere, wone ūria gūtari ūri gīti-ini giaku kīu gītūgīru kīa ūnene, o kīu gītheru na kīri riiri. Kaī maūndū maku maria wīkaga ma kīyo o na ma hinya makiri ha? Ūhoro wa ūria ūtūguagira tha na ūria ūtūcakayagira ngoro-ini yaku-ri, nūgūirītie ūtūkinyire. 16 O na angikorwo Iburahīmu ndatūū, nake Isiraeli niatūkaanīte-ri, Wee niwe Ithe witi; Wee Jehova-ri, niwe Ithe witi, nario rītwa riaku ni Mūkūuri witi kuuma tene. 17 Atiriri, Wee Jehova, ni kī gītūmaga ūtūkererie tuume njira-ini ciaku, na ūkoomia ngoro ciitū nīguo twage gūgītūta? Garūrīka ni undu wa ndungata ciaku, o mīhīrīga iyo ituikite igai riaku. 18 Andu aku ariya aamūre nīmegwafīre būruri ūyu wamaheire ūgītūka wao o ihinda inini, no rīu thi ciitū nīcīrangīrīrie handu haku haria haamūre. 19 Ithu tūri andu aku kuuma tene; no riri, o nduriri wamathamakira, o na matiri metanio na rītwa riaku.

64 Atiriri, naari korwo watarūra matu ūikūrūke gūkū thi, nīguo irima ithingithe iri mbere yaku! 2 O ta ūria mwaki ūmundagia thari ikaririmbūka, na ūgatūma maaī matherūke-ri, ikūrūka thi ūtūme rītwa riaku rīmenywo ni thi ciaku, na ūtūme nduriri ciinaine iri mbere yaku! 3 Nigikorwo hīndi iria Wee wekire maūndū ma kūmakania maria tūteerīgīrīrie, nīwaiūrūkire, nacio irima igīthingitha iri mbere yaku. 4 Kuuma o tene gutiri mūndū o na ūmwe ūri waigua maūndū ta macio, na gutiri gūtū kūrī kwaigua ūhoro ta ūcio, o na kana riitho rikiona Ngai ūngī tawe, ūria wīkaga maūndū ni undu wa andu ariya maikaraga mamweteire. 5 Wee ūikaga gūteithia andu ariya mekaga maūndū maria magīrie makenete, o acio maririkana njira ciaku. No riria twagire gūcīrūmīrira tūgīthi na mbere na kwīhia-ri, wee nīwarakarire. Ithu-ri, tūngīkīhonoka atīa? 6 Ithuothe tūtuikite ta mūndū ūri na thaahu, na ciiko ciothe cia ūthingu witi ihaana ta ndangari iri magigi; ithuothe tūhohaga tūkahaana ta ithangū, namo mehīa maitū magatūhuruta o ta ūria rūhūho rūhurūtuga maragara. 7 Gutiri mūndū o na ūmwe ūri kayagira rītwa riaku, kana akageria anyiitane nawe; nigikorwo nītūthihite ūthiū waku, ūgagītūma tūhinyirīke ni undu wa mehīa maitū. 8 No riri, Wee Jehova, wee niwe ithe witi. Ithu tūri rīumba, nawe niwe mūtūmbi; ithuothe tūri wira wa moko maku. 9 Wee Jehova-ri, tiga gūtūrakarira mūno makīria, o na kana ūtūre ūririkanaga mehīa maitū. Na riri, ta tūrore twagūthaita, wone atī ithuothe tūri andu aku. 10 Matūūra maku maria manene maamūre nīmatuikite weru; o na itūūra ria Zayuni rītūikite weru, nario itūūra ria Jerusalemu rīgakira ihooru. 11 Hekarū iitū iria nyamūre na iri riiri, kūrīa maithe maitū maakūgoocagira, nīcīnitwo na mwaki, nacio indo ciitū ciothe iria iri bata nīcianangitwo. 12 Thuutha wa maūndū macio mothe, Wee Jehova-ri, anga nīgūtūtigānīria, wage gūtūteithia? Ūgūkīra o ro ūguo na ūkīrīrie gūtūherithia makīria?

65 “Ni ndeguīrīrie andu ariya mataahooyaga kīrīra; na andu ariya mataamaathaga ni, nio maanyonire. Naruo rūriri rūria rūtarī rwaohoo rūkīgwetaga rītwa riakwa,

ngirwira atiri: 'Nii üyü haha, nii üyü haha.' 2 Müthenya wotho ndindaga ndambürükiriie moko makwa küri andü aremi, aría matathiiaga na mithiire miëga, no marümagirira mathugunda mao: 3 o andü aría matüüraga maathirikagia o üthiü-ini wakwa, makarutagira magongona mīgūnda-ini, na magacinagira übumba igongona-ini cia maturubarí; 4 aría matindaga maikaríe mbirira-ini, makarara meiguite na hitho ütükü wotho; aría makiríiaga nyama cia ngürwe, na nyüngü ciao ciyüríte thaathi wa nyama iri thaahu; 5 andü acio moigaga atiri, 'Njeherera, tiga kunguhirira, tondu nii ndi mütheru gügükira!' Andü ta acio mahaana ta ndogo maniürü-ini makwa, na ta mwaki wakanaga müthenya wotho. 6 "Atiriri, mbere yakwa gütüire kwandikíto maündü macio: ndigütüira ngirite ki, no riri, ningaríhaniria kúna; ti-itherü ngaríhaniria o ciero-ini ciao, 7 ndíhanirie mehía manyu inyuü ene, o na mehía ma maithe manyu," üguo níguo Jehova ekuuga. "Tondü nimaciniire übumba iríma-igürü, na makínnuma marí kúu türíma-igürü, ningeríhiria ciero-ini ciao, ndimarihe iríhi ríotho ní undü wa cílko ciao cia mbere." 8 Jehova ekuuga atiri: "O ta üría ngogoyo yonekaga kimanjika-ini gía thabibü, nao andü makoiga atiri, 'Tiga gükíananga, hahota gükorwo na kindü kiega thini wakio,' üguo noguo ngeeka ní undü wa ndungata ciakwa; ndigaciníina ciothe. 9 Ngaruta njiaro kuuma küri Jakubu, nao agai a iríma ciakwa moime Juda; andü akwa aría ní ndithuüire nio magaacigaya, nacio ndungata ciakwa itüüre kuo. 10 Sharoni gügaatúka üríthio wa ndüüru cia mbüri, na Gítuamba-kía-Akori gítuúke handü ha kwarahagwo ní mahiü, ní undü wa andü akwa aría matiüre manjaraga. 11 "No riri, inyuü aría mütiganiire Jehova, na mukariganirwo ní kiríma gíakwa kiría kiamüre, inyuü aría mwaragira metha ngai ya maheeni íría itagwo Müreehi-münýaka, na mukaiyüría mbakürí cia ndibeí ya mütkanio mügaitira ngai íría itagwo Müreehi-mütino níguo mümíthoererie-rí, 12 ngaamwathiríria kúuragwo na ríhiü rwa njora, na inyuothe mükegüithia thí müüragwo; nigükorwo ndamwítire mükiaga künjítika, na ndamwaríire mükiaga güthikíríria. Mwekire maündü mooru maitho-ini makwa, na mügíthuura maündü aría matangenagia." 13 Ní undü ücio Jehova Mwathani ekuuga atiri: "Ndungata ciakwa níikaaríia irio, no inyuü nímukahüüta; ndungata ciakwa níikaanyua, no inyuü nímükanyoota; ndungata ciakwa níigakena, no inyuü nímügaconorithio. 14 O na ningí ndungata ciakwa níikaina nigücanjamúka ngoro, no inyuü nímükaríra ní undü wa ruo rwa ngoro, na mügiríke ní undü wa güthuthúka ngoro. 15 Marítwa manyu mükaamatigíra andü akwa aría ndithuüire, mamatümagíre ríría mekwenda kúruma andü; Mwathani Jehova níagaküüraga, no ndungata ciaké agacíitaga marítwa mangí. 16 Mündü üría wotho ükaahoera büürí kirathimo, ageeka üguo akígwetaga ríitwa ría Ngai üría wa ma; ningí üría ükeehíta na mwíhítwa büürí-ini, akeehíta akígwetaga ríitwa ría Ngai üría wa ma. Nígükorwo mathiina maría ma tene nímakariganíra, na mahithwo maitho-ini makwa. 17 "Atiriri, níngümba igürü ríerü o na thí njerü. Maündü maría ma tene matigacooka kúririkanwo, o na kana meciirio. 18 No riri, canjamúkai na mükenerere indo íría ngümba tene na tene, nigükorwo níngümba itüüra ría Jerusalemu ríitúike ría gükenerwo, na andü a ríu matúike a gükenania. 19 Níngakenera Jerusalemu na njanjamúke ní undü wa andü akwa; naguo mügambo wa kígiriko o na kana wa kíriro ndúkaiguu kúu ringí. 20 "Kúu gütirí mwana wa rúkenge ügaacooka gákúwa arí na matukú manini, o na kana mündü mükürü akue atatüüríte miaka yake yotho; mündü üría ügaakua arí na miaka igana

akoonagwo taari mündü mwíthi; nake üría ütagaakinyia miaka igana akoonagwo ta arumítwo na kírumi. 21 Nao nímagaka nyumba na macitüüre; makaahaanda mīgūnda ya mithabibü na maríiage maciaro mayo. 22 Gütirí hindí ingí magaaka nyumba ituúke cia gütüürwo ní andü angí, o na kana mahaande irio írío ní andü angí. Nígükorwo o ta üría matukú ma müti maigana, üguo noguo matukú ma andü akwa magaaorwo maigana; andü akwa aría athuure magaatüüra makenagíra wíra wa moko mao ihinda iraya. 23 Nao matigacooka kúruta wíra wa túhü, o na kana maciare ciana ciathírírio mütino; nigükorwo magaatúka andü arathime ní Jehova, o hamwe na njiaro ciao. 24 Na níngügaatúka atiri, o mbere mataananjíta-rí, níngamacookeria ühoru; ningí o makíaragía-rí, níngakorwo njiguíte. 25 Nayo njüüi na kagondü ikaaríiaga hamwe, naguo müürüthi úkaríiaga nyeki ta ndegwa, no rüküngü níruo gügaatúka irio cia nyoka. Itikagerana ngero kana cianangane kúu guothe kírima-ini gíakwa kiamüre," üguo níguo Jehova ekuuga.

66 Jehova ekuuga üü: "Igürü nírio gítí gíakwa kía ünene, nayo thí niyo gíturwa gíakwa kía magürü. Müngikínjakíra nyumba íhaana atía? Naho handü hakwa ha kúhurúka hangíkorwo hahaana atía? 2 Githí ti guoko gwakwa gwathondékire indo ici ciothe, na gügítuma igíe kuo?" üguo níguo Jehova ekuuga. "Atiriri, mündü üyü nowe ngaatíia: ní mündü üría wínyíhlagia na akagía na ngoro íherete, na akainaina ríria ekúigua kiugo gíakwa. 3 No riri, mündü üría úrutaga ndegwa igongona ahaana o ta üría úragaga mündü, nake üría úrutaga gatürüme, ahaana o ta mündü üría uunaga ngui ngingo; mündü üría úrutaga iruta ría mütu, ahaana o ta mündü üría úrutaga thakame ya ngürwe, nake üría úcinaga übumba wa kíririkano, ahaana o ta mündü üría úhooyaga mühianano. Andü acio nímethuüire njíra ciao o ene, na ngoro ciao igakenagio ní maündü maría marí magigi; 4 ní undü ücio, ní o na ní níngathuura kúmeke undü müüru na ndimarehithíre maündü maría matümagwa metigíríte. Nígükorwo ríria ndetanire, gütirí mündü o na ümwe wanjítikire, na ríria ndaaríre, gütirí mündü o na ümwe wathikíríre. Andü acio meekire maündü mooru maitho-ini makwa, na magíthuura maündü maría matangenagia." 5 Atiriri, inyuü müinainaga ní gütiia kiugo gíake, ta iguai ndümiríngi ya Jehova: "Ariü a thoguo aría mamüthüire, na makamüngata ní undü wa ríitwa riakwa, moigíte atiri, 'Jehova ta níagikumio níguo tükíone gíkeno kíanyul! No riri, o nímagaconorithio. 6 Ta iguai mbugírírio iyo iroima kúu itüüra ríría inene, müigüe inegene ríu ríroima kúu hekarü-ini! Ücio ní mügambo wa Jehova müraigua akíríha thü ciaké kiría kímagíríre. 7 "Atanambíríria kúrümwo-rí, níaciarike na ataanarümwo ní ruo-rí, agagíciara mwana wa kahíi. 8 Nüü ürí aigua undü ta ücio? Nüü ürí wona maündü ta macio? Anga büürí wakíhota güciarirwo andü aguo müthenya o ro ümwe, o na kana rürírí rükígane o ro ríimwe? No riri, o ríría Zayuni yanyíitirwo ní ruo-rí, o hindí iyo níguo yaciariere ciana ciayo o ro ríimwe. 9 Anga no nginyie ihinda ría mwana güciarwo na ndikíreke aciario?" üguo níguo Jehova eküüría. "Anga no hingíríre mwana nda nginyitie ihinda riake ría güciarwo?" üguo níguo Ngai wanyu eküüría. 10 "Inyuü inyuothe aría mwendete itüüra ría Jerusalemu, kenanírí nario na mücanjamúke ní undü wario; kenanírí müno nario, inyuü inyuothe aría mütüire müricakayagíra. 11 Nígeetha mühaane ta andü mongete maündü mega marío, mükahüüna mühooreire nyondo-ini ciaké; ningí münýuuge mükanyootoka, na mükengaríre üingí wa iría riaké." 12 Nígükorwo üü níguo

Jehova ekuuga: “Nīngakinyīria itūūra rīa Jerusalemu thayū ūhaana ta rūūi, na ūtonga wa ndūrīrī ūhaana taarī rūūi rūiyūrīte rūkoina; mūkahoorera ta kaana gakīongithio nī nyīna, mūgaakuo na moko make, na mūcūgacūgagio mūrī maru-inī make. **13** O ta ūria mwana ahooreragio nī nyīna, ūguo noguo ngaamūhooreria; na nīmūkahoorerio mūrī kūu Jerusalemu.” **14** Rīrīa mūkoona ūndū ūcio, ngoro cianyu nīgakena, nawe ūrīrūke ta nyeki nduru; naguo hinya wa guoko kwa Jehova nīūkamenyeka nī ndungata ciake, no marakara make nīmakamenyeka nī thū ciake. **15** Atīrīrī, Jehova arooka arī na mwaki, na ngaari ciake cia ita ihaana ta kihuhūkanio kīnene; akaamūkūrūkīria marakara make arī na mang’ūrī, na amūkūūme na ikūūmana rīhaana ta nīnīm̄bī cia mwaki. **16** Nīgūkorwo Jehova nīagatuīra andū othe ciira, arī na mwaki na rūhiū rwake rwa njora, na arīa makooraagwo nī Jehova magaaakorwo marī aingī. **17** “Na rīrī, andū arīa meamūrīte na magetheria nīguo mathīi marūmīrīire ūria ūrī gatagatī nīguo makīnye magongona-inī marīa marutagīrwo mīgūnda-inī, o acio marīaga nyama cia ngūrwe na mbīa, na indo ingī irī thaahu, magaaathiranīra hamwe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** “Na nī-rī, tondū wa cīko ciao na mecūūrania mao, ngirie gūūka njookanīrīre ndūrīrī ciothe o na andū a mīario yothe, nao nīmagooka meyonere riiri wakwa. **19** “Nīngekīra kīmenyithia thīinī wao, na amwe a arīa makaahonoka nīngamatūma mathīi ndūrīrī-inī: mathīi Tarishishi, na mathīi Putu na Ludu kūrī andū arīa me ngumo ya gūikia mīguī, na mathīi Tubali na Javani, na mathīi kūrī andū arīa matūūraga icigīrīra-inī cia kūdū kūraya, kūrīa gūtari kwaiguuo ngumo yakwa, kana gūkonwo riiri wakwa. Nīmakahunjia ūhoro wa riiri wakwa kūrī andū a ndūrīrī. **20** Nao nīmakarehe ariū a thoguo othe, kuuma ndūrīrī-inī ciothe, marehwo makuuītwo nī mbarathi, na ngaari cia ita, na makaari ma kūguucio, na mahaicite nyūmbū na ngamīira, moke kīrīma-inī gīakwa kīria kīamūre kūu Jerusalemu, matūike ta igongona harī Jehova,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ūria andū a Isiraeli marehaga ngano yao ya maruta kūu hekarū-inī ya Jehova ikuuītwo na indo iria itarī thaahu. **21** Na nī nīngathuura amwe ao matūike athīnjīri-Ngai na Alawii,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **22** Jehova ekuuga atīrī, “O ta ūria igūrū rīu rīerū na thī njerū iria ngūthondeka igatūūra mbere yakwa-rī, ūguo noguo rīitwa rīaku na njiaro ciaku irītūūraga. **23** Kuuma Karūgamo ka Mweri ūmwe nginya Karūgamo ka Mweri ūria ūngī, na kuuma Thabatū ūmwe nginya Thabatū irīa ingī, andū othe nīmagookaga kūhooya mainamīrīire mbere yakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **24** “Nao nīmakoinagara makererere ciimba cia andū arīa maanemeire; nī ūndū igunyū ciao itigakua, o na kana mwaki ūria wa kūmacina ūhore, nao nīmagatuika ta kīndū gīthūirwo mūno nī andū othe.”

Jeremia

1 Maya nimo maundū marīa maariria nī Jeremia, mūrū wa Hilikia, ūmwe wa athñjīri-Ngai arīa maatūūraga itūūra rīa Anathothu kūu būrūrī wa Benjamini. **2** Ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinyīrīre mwaka-inī wa ikūmi na itatū wa wathani wa Josia, mūrū wa Amoni, mūthamaki wa Juda, **3** o na ningī matukū-inī ma wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, rīrīa andū a Jerusalemu maatahirwo. **4** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngūrwo atīrī, **5** “Mbere ya gūkūumba nda-inī ya maitūgū-ri, no ndaakūtū, o na ūtanaciarwo-rī, nīndakwamūrīte; nīndagūtūre mūnabii wa kīrathagira ndūrīrī.” **6** Na nī ngīmūcookeria, ngiuga atīrī: “Hī, Mwathani Jehova! Nīi ndūi kwaria; nīi ndī o mwana.” **7** Nowe Jehova akīnjīra atīrī: “Tiga kuuga atīrī, ‘Nīi ndī o mwana.’ No nginya ūthīi kūrī mūdū o wothe ngūgūtūma kūrī we na ūmwīre ūrīa wothe ngūgwatha. **8** Ndūkanametiḡire, nīgūkorwo ndī hamwe nawe, na nīngakūhonokia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Hīndī iyo Jehova aḡitambūrūkia guoko, akīhuthia kanua, akīnjīra atīrī, “Rīu nīndekīra ndūmīrīri yakwa kanua gaku. **10** One, ūmūthī nīndagūtua mūnene wa ndūrīrī o na wa mothamaki, nīgeetha ūmunyage na ūmomorage, wanangane na ūng’aūranagie, na wakage na ūhaandage.” **11** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngūrwo atīrī: “Jeremia, nī kī ūrona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona rūhonge rwa mūtī wa mūrōthi.” **12** Jehova akīnjīra atīrī, “Īi, nīguo nīwona wega, tondū njūthīrīre nyone atī ndūmīrīri yakwa nīyahingio.” **13** Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre o rīngī ngūrwo atīrī: “Nī kī kīngī ūrona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona nyūngū ḡūtherūka, īnamīte kuuma mwena wa gathigathini.” **14** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mwanangiko uumīte na mwena wa gathigathini, nīgūgātīrīro andū othe arīa matiūruga būrūrī iyū. **15** Ndī hakuhī gwīta andū othe a mothamaki na gathigathini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Athamaki ao nīmagooka mahaande itī ciao cia ūthamaki maotoonyero-inī ma ihingo cia Jerusalemu; nīmagooka mathiūrūrūkīre thingo ciothe cia Jerusalemu; na mōkīrīre matūūra mothe ma Juda. **16** Ningātūra andū akwa matiūrō ma ciira, tondū wa waganu wao wa kūndirika, na wa ḡūcīnīra ngai ingī ūbumba, na kūhooya indo iria methondekeire na moko mao. **17** “Ūkīra wīhāarīrīel Rūgama na ūmeere ūndū o wothe ūrīa ngūgwatha. Ndūkamakio nīo, kana na nīi ngūmakie ūrī mbere yao. **18** Ūmūthī-rī, nīndagūtua ta itūūra rīrīge na hinya, na ta ḡitugī ḡīa kīgera, na ta rūthingo rwa ḡcango, nīgeetha wīyūmie ūkīrīre būrūrī wothe: ūkīrīre athamaki a Juda, na anene, na athñjīri-Ngai akuo, o na andū othe a būrūrī iyū. **19** Nīmakarūa nawe no matigaakūhōota, nīgūkorwo ndī hamwe nawe na nīndīrīkūhonokagia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngūrwo atīrī: **2** “Thīi ūkaanīrīre ūkīguagwo nī andū a Jerusalemu, ūmeere atīrī: “Nīndīrīkanaga ūrīa weheanīte kūrī nī rīrīa warī mwīthī, na ūrīa wanyandete rīrīa ndakūhīkīre na ūkūnūmīrīra kūu werū-inī, tūḡītuīkanīrīa kūu būrūrī ūcio ūtaahandagwo irio. **3** Isīraeli-rī, aatūūrīte aamūrīrīro Jehova, arī maciaro ma mbere ma magetha make; arīa othe maamūtambuura maatūrīro ahītia, nao magīkinyīrīro nī mwanangiko,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Thīkīrīrīa mūigūe ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū a

nyūmba ya Jakubu, inyuī inyuothē andū a mīhīrīga yothe ya nyūmba ya Isīraeli. **5** Jehova ekuuga atīrī: “Nī mahītia marīkū maithe manyu maanyonire namo, atī nīkīo maandīrīkīre, makīndīhīrīrīa ūguo? Maarūmīrīre mīhianano itārī kiene, nao ene makīaga kiene. **6** Matiigana kūūrīa atīrī: ‘Jehova arī ha, ūrīa watūrūtīre būrūrī wa Misiri, aḡītūgereria werū-inī ūtaārī kīndū, wātūkīgerera būrūrī warī wa werū na iharūrūkā, būrūrī ūtoiraga mbura, na warī nduma ta ya gīkuū, būrūrī ūtaageraḡīro na ūtaatūūragwo nī mūdū?’ **7** Nīndamūrēhire būrūrī mūnoru, nīguo mūrīage matunda maguo, na mwgūne na indo ciaku iria njega. No inyuī muokire, mūḡīthāahīa būrūrī wakwa na mūḡītūma igai rīakwa rīthūrūwo mūno. **8** Athñjīri-Ngai matiigana kūūrīa atīrī: ‘Jehova arī ha?’ Arīa marūmbūyagia watho matiigana kūūmenya; atongoria ao nīmanemeire. Anabīi maarathaga mohoro makīḡwetaga Baali, marūmīrīre mīhianano itārī kiene. **9** “Nī ūndū ūcio nīngūcīrīrīthīa o rīngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngī nīngacīrīrīthīa ciana cia ciana cianyu. **10** Ringai mūthīi hūḡūrūrū-inī cia Kitimu mūkerorere, nīngī mūtūmane ḡūthīo Kedari ḡūgātūrīo wega, muone kana kūrī kuoneka ūndū ta ūyū: **11** Atīrīrī, nī kūrī rūrīrī rūrī rwatīrika ngai ciaruo, rūkīḡarūrūkīra ngai ingī? (O na harīa ngai icio itārī ngai.) No rūrī, andū akwa nīmākūūranīte Rīiri wao na mīhianano itārī kiene. **12** Inyuī igūrūrī-rī, makaai nī ūndū wa ūhoro ūcio, inainai mūrī na kīeha kīnene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Andū akwa nīmēkīte mehīa meērī: Nīmandīrīkīte, o nīi ḡīthīma kīa maai ma muoyo, na makeyenjera marīma mangī ma maai, namo nī marīma mamethūkungu, matangīga maai. **14** Rīu-rī, anga Isīraeli nī ndungata, o mūdū ūciarīrīro ūkombo-inī? Nī kīi ḡītūmīte atūike mūdū wa ḡūtahwo? **15** Mīrūrūthī nīraramīte; nīmūraramīre. Nīyanangīte būrūrī wake; matūūra make macinītwo na mwaki, na magatīgwo matārī mūdū. **16** O na andū a Memufisi, na a Tahapanahesi nīmāḡūtīhīte, magagwīkīra rūhara ruototia rwa mūtwe. **17** Gīthī tiwe mwene wīrehereire maundū maya nī ūndū wa ḡūtīrika Jehova Ngai waku, o rīrīa we aḡūtongoragīa na nījīra irīa wageraga? **18** Rīu-rī, nī kīi ḡītūmīte ūcooke būrūrī wa Misiri ūkanyue maai ma Shīhoru? Na nīngī-rī, ūḡūthīi Ashuri nīkī, ūkanyue maai ma Rūū rwa Farati? **19** Waganu waku nīguo ūgaakūherīthīa, nakuo ḡūcooka na thuutha gwaku nīgūḡakūrūthīa. Tondū ūcio wīcīrīe wega na ūmenye ūrīa arī ūndū mūrū mūno na ūrī ruo hariwe, rīrīa ūtīrīkīte Jehova Ngai waku, na rīrīa ūkwaga kwīndīgīra,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **20** “Nīwoinangīre icookī rīaku rīa ngīngō o tene, na ūḡītūuanga mīhīndo yaku; woigīre atīrī, ‘Nḡīḡūcooka ḡūḡūtungata!’ Tondū-rī, tūrīma-inī tūrīa tuothe tūrīrīu na igūrū, na rīngū rwa mūtī o wothe mūrūru nīkuo wakomaga ūkīhūūra ūmaraya. **21** Nīi ndaakūhaandīte ūrī ta mūthabībū mūthuaurīne wa mīthemba ūrīa mwega. Wagīcookīre kūngārūrūkā atīa, ūḡīthūka, ḡītūika ta mūthabībū wa ḡīthaka? **22** O na ūngīthamba na igata, o na ūhūthīre thabuni mūingī mūno-rī, kīmeni kīa wīhīa waku ndīngītīga ḡūkīona,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **23** “Rīu-rī, ūngīhota atīa kuuga atīrī: ‘Nīi ndūthāahīte; ndīrūmīrīre kīrīra kīa Mabaali?’ Ta rora wone mitugō yaku kūu ḡītūamba-inī; wīcūrīane wega maundū marīa wīkīte. Wee ūhaana ta moori ya ngamīra ḡīcāngacanga kūdū na kūdū, **24** ūkahaana ta njāḡī rīa īmenyerete ḡūkara werū-inī, irīa īnuhanuhaga rīrīa īkwanda nīhāmba; rīrīa rīrī na mūrūkī-rī, nūū ūngīhota kīmīrīgīrīra? Kūjaca irīa ingīmīnda, itīngīngīngīa ikīmīcaria; mweri wayo wakinya, nīikāmīona. **25** Tiga kūhanyūka nginya ūthīrīrīro nī iraatū magūrū, nāguo mūmero waku ūng’are. No

wee ūkiuga atirī, 'Hatirī bata! ninyendete ngai cia kūngi, na no nginya ndicume thuutha.' **26** "O ta ūria mūici aconorithagio aanyitwo, ūguo no taguo nyūmba ino ya Isiraeli iconorithithio: o ene, na athamaki ao, na anene ao, na athinjiri-Ngai ao, na anabii ao. **27** Meeraga mūtī atirī, 'Wee niwe Baba,' na makeera ihiga atirī, 'Wee niwe wanjarire.' Nāmahutatiire, makaaga kūnyonia mothiū mao; no rīria marī thīina-inī manjīrāga atirī, 'Ūka ūtūhonokie!' **28** Ikirī kū ngai icio mwethondekeire? Kirekei ciūke, aakorwo no imūhonokie rīria maku thīina-inī! Nīgūkorwo ngai ciaku cinghite o ta matūūra maku, wee Juda. **29** "Mūgūkindūthia nī ūndū ki? Inyuothe nimūūnemeire," ūguo nīguo Jehova ekuuga. **30** "Nī wira wa tūhū ndaarutire ngetherithia andū anyu; matiigana kūguu maakaanio magarūrūke. Rūhiū rwaku rwa njora nīrūniinite anabii anyu, o ta mūrūūthi ūria mūrūani. **31** "Atirīrī, inyuī andū a rūciaro rūrū, mwīcūranie wega ūhoro wa ndūmīriri ino ya Jehova: "Kaī ndūkite ta werū harī Isiraeli, kana ta būrūri ūri nduma nene? Nī kī gītūmaga andū akwa moige atirī, 'Ithuī tūrūkaga ūria tūkwenda; tūtīgagūcookerera rīngi?' **32** Riu-rī, mūrītu ahota kūriganirwo nī mathaga make ma kwīgemia, kana mūhiki ariganirwo nī nguo ciake cia ūhiki? No rīrī, andū akwa nīmariganirwo nī nīi, matukū maingī matangārīka. **33** Kai nī ūri ūūgi mūingī rīria ūgūcaria wendo-ī! Nī ūndū ūcio o na atumia arīa aaganu mūno no merute na mīthiire yaku. **34** Ngūo-inī ciaku-rī, andū nīmoonaga thakame ya athūini arīa matarī ūuru mekite, o na aakorwo ndwamanyitiire magitua nyūmba. No rīrī, o na gūtārī ūguo **35** wee ugaga atirī, 'Nīi ndrī ūndū mūrū njikite; we ndandaakarīre.' No nīi nīngūgūtūira ciira, tondū uugaga atirī, 'Nīi ndrīhitie.' **36** Ūriūngariūngaga nīki, ūkigarūraga mīthiire yaku? Nīūgaconorithio nī būrūri wa Misiri, o ta ūria waconorithirio nī Ashuri. **37** Ūgaacooka uume kūdū kū ūgīrīre moko mūtwe, nīgūkorwo Jehova nīaregete acio wihokete, o matīgagūteithia.

3 "Mūdū angītīgana na mūtumia wake, nake mūtumia ūcio athiī ahikire mūdū ūngī-rī, mūthuri ūcio no amūcookerere? Githi būrūri ūcio to ūthaabe biū? No wee-rī, ūtūūrīte ihūūrāga ūmaraya na endwa aku aingī mūno! Riu-rī, wee no ūnjookerere?" ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** "Ta tīra maitho icūtūhīrīre tūcūmbīri twa irīma kūrīa gūtīgītū ūtheri. Nī kūrī handū ūtarī wakomwo nawe? Mikīra-inī ya njīra-rī, nīkuo wetagīrīra endwa aku, kūu nīkuo waikaraga thī ūkameeterera, o ta Mūarabu arī werū-inī. Wee nūthaahītie būrūri ūyū na ūmaraya waku na waganu waku. **3** Tondū wa ūguo-rī, mbura ya maguna-ng'ombe nīgīrītio yure, o na irīa ya gūkūrīa irio nayo ikaaga kuura. No rīrī, wee nīūmitie githiithi na kīa mūmaraya, ūkaaga thoni o na hanini. **4** Githi to rīu wanjīta ūkiugaga: 'Baba, wee mūrata wakwa kuuma ndī o mūnīni, 5 kai ūgūgūtūūra ūrakarīte? Mang'ūrī macio makurī, megūgīthīi na mbere nginya tene?' Ūguo nīguo waragia, no ūgaacooka ūgeeka ūuru wothe ūria ūngīhota." **6** Matukū-inī ma wathani wa Mūthamaki Josia, Jehova nīanjūrīre atirī: "Tī nīwonete ūria Isiraeli aahutatiire? Nīahaičite gīthūngūrī-inī gīothe kīria kīraihu na igūrū, na agathīi rungu rwa mūtī o wothe ūria mūruru na akahūūrīra ūmaraya kuo. **7** Ndeciirīte atī nīakanjookerera aarīka gwīka maūdū macio mothe, nowe ndaigana kūnjookerera, nake mwarī wa nyina, Juda, ūria ūtaarī mwīhokeku, agīkīionera maūdū macio. **8** Nīndaheire Isiraeli ūcio wahutatiire marūa ma gūtīgana nake, ngīmūngata nī ūndū wa ūtharia ūcio wake wothe. No rīrī, nīndonire atī o na Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaarī na

guo; o nake nīoimagarire, agīthīi gūtharia. **9** Tondū wa ūria Isiraeli oonaga ūmaraya wake ūtarī ūndū mūnene harī we, nīathaahirie būrūri ūcio, agīkīrīrīra kūhūūra ūmaraya na ūndū wa kūhooya mahiga na mītī. **10** O na kūrī ūguo-rī, Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ūhinga," ūguo nīguo Jehova ekuuga. **11** Jehova akīnjīra atirī: "Isiraeli, ūria waahuutatiire-rī, nī mūthingu gūkīra Juda, ūcio ūtaarī mwīhokeku. **12** Thīi ūkahunjanirīe ndūmīriri ino werekeire mwena wa gathigathini, uuge ūū: "Njookerera, wee Isiraeli, o wee ūhūtatiire," ūguo nīguo Jehova ekuuga, 'na nīi ndigacooka gūkūhetera gīthiithi na marakara, nī ūndū nījyūrītwo nī tha,' ūguo nīguo Jehova ekuuga. 'Ndīgūtūūra ndakarīte nginya tene. **13** Wee ūndū ūria ūgwīka-rī, no kuumbūra mahītia maku, nī ūndū wa ūria ūremeire Jehova Ngai waku, nī ūndū wa ūria waneitanga, ūkītheanaga kūrī ngai cia kūngi, rungu rwa mūtī o wothe mūruru, na ūkaaga kūnjathikīra,'" ūguo nīguo Jehova ekuuga. **14** Jehova ekuuga atirī: "Njookerera, inyuī andū aya mūhūtatiire, nīgūkorwo nī nīi mūthuri wanyu; nīngamūcookanīrīra, ndute mūdū ūmwe itūūra-inī rīmwe, na angī eerī ndīmarute mūhīrīga ūmwe, ndīmūtware Zayuni. **15** Nīngacooka ndīmūhe arīthi arīa ndrīhuurīre na ngoro yakwa, arīa makaamūtongoragīa mā mūthuri na ūūgi o na ūmenyo." **16** Jehova ekuuga atirī: "Matukū-inī macio, rīria mūgaakorwo mūingīhite mūno gūkū būrūri ūyū-rī, andū matīgacooka kuuga, 'Ithandūkū rīa kīranāro kīa Jehova.' Ūhoro ūcio ndūgatoonyā meciirīa-inī mao kana ūrīkanwo; rītigeiciirio ūhoro warīo o na kana rīthondekwo rīngī. **17** Hīndī ūyo mageetaga itūūra rīa Jerusalemu Gītī kīa Ūthamaki kīa Jehova, nacio ndrīrīrī ciothe nīkongana kūu itūūra rīa Jerusalemu nī ūndū wa gūtīia rītwa rīa Jehova. Matīgacooka kūrūmīrīra ūremi wa ūuru wa ngoro ciao. **18** Matukū-inī macio nyūmba ya Juda nīkanyīitana na nyūmba ya Isiraeli, na o eerī nīmagooka moimīte būrūri wa mwena wa gathigathini, makīnye būrūri ūria ndaaheire maithe manyu ūtūke igai rīao. **19** "Nīi mwene ngiuga atirī, "Ingīakenire atīa ngīmūtua ta arīū akwa, na ndīmūhe būrūri mwega, igai rīria rīega rīkīrīte magai ma ndrīrīrī ciothe." Ndeciirīaga mūrīnjītaga 'Baba' na mwage kūhūtatiira nīguo mūtige kūnūmīrīra. **20** No rīrī, o ta mūtumia ūtarī mwīhokeku harī mūthuriwe, ūguo noguo mūkoretwo mūtārī ehokeku harī nīi, inyuī nyūmba ya Isiraeli," ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** Kīrīro nīkīgūtūwo kūdū kūrīa gūtūgūrū gūtārī kūdū, kūgīrika na gūthaitana kwa andū a Isiraeli, nī ūndū nīmogometie njira ciao, na makariganirwo nī Jehova Ngai wao. **22** "Njookerera, inyuī andū aya mūhūtatiire; nīngūmūhonia nīguo mūtīgacooke gūcooka na thuutha." Magīcookīa atirī, "Tī nīguo, nītūgūtūka harīwe, nīgūkorwo wee nīwe Jehova Ngai witū. **23** Ti-itherū inegene rīa ūhoōi mīhianano kūrīa thoni-inī o na kūrī irīma-inī nī rīa maheeni; ti-itherū, ūhonokio wa Isiraeli ūrī na Jehova Ngai witū. **24** Kuuma o ūnīni-inī witū, ngai icio cia mīhianano cia thoni nīcio ciananiina maciaro ma mawīra ma maithe maitū: ndūuru ciao cia mbūri na cia ng'ombe, aanake ao na arīru ao. **25** Nītwīgūthīie thī tūconokete, nacio njono ciitū itūhumbire. Nī twīhīrīe Jehova Ngai witū, ithūi o hamwe na maithe maitū; kuuma rīria twārī anini nginya ūmūthī ūyū-rī, tūtūūrīte tūtārī twathikīra Jehova Ngai witū."

4 "Atirīrī wee Isiraeli, ūngīkorwo nīngūcooka-rī, njookerera," ūguo nīguo Jehova ekuuga. "Ūngīherīa mīhianano ūyo yaku irī magīgi, na ūtīge gūcooka kūrūūra rīngī, **2** ningī

ungirũmia ũhoro wa ma, na ũtuanĩri ciira wa kihooto, na wa ũthingu, na wĩhite ũkiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũuraga muoyo, hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ nĩkarathimwo nĩwe, na thĩĩnĩ wake nĩkaagĩa na riiri.” **3** Atĩrĩrĩ, Jehova areera andũ a Juda, o na andũ a Jerusalemu ũũ: “Cimbai mĩgũnda yanyu ũria ĩrĩ ngamba, na mũtikahaande irio mĩigua-inĩ. **4** Mwĩamũrĩrei Jehova, na ũndũ wa kũruithia ngoro cianyu inyuĩ andũ aya a Juda, na inyuĩ mũtũuraga Jerusalemu, nĩgeetha mang’ũrĩ makwa matigaakane ta mwaki, nĩ ũndũ wa ũuru ũria mwĩkĩte, maakane mage mũndũ wa kũmahoria. **5** “Anĩrĩrai kũu Juda, na mũhunjĩe ũhoro kũu Jerusalemu, muuge ũũ: ‘Huhai tũrumbeta bũrũri-inĩ guothe!’ Anĩrĩrai na kayũ muuge atĩrĩ: ‘Mwĩcookanĩrĩrie! Nĩtũũrĩrei matũũra-inĩ marĩa manene mairĩgire!’ **6** Haandai bendera mũthĩĩ mwerekeire Zayuni! Mwĩthareĩ narua mwĩhonokie! Nĩgũkorwo nĩndĩrarahĩthia mwanangĩko uumite mwena wa gathigathini, o na kũniinanwo kũnene.” **7** Mũrũũthi nĩumite kimamo-inĩ kiaguo; mũniinani wa kũniina ndũrĩrĩ nĩoimagarĩte. Oimĩte gwake oke aanange bũrũri waku. Matũũra maku makaanangĩka, mage mũndũ wa gũtũũra kuo. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩhumbei nguo cia makũnia, cakayai na mũrĩre, nĩ ũndũ tũtirĩ tũrehererwo nĩ mang’ũrĩ macio mahiũ ma Jehova. **9** Jehova ekuaga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, mũthamaki na anene aka nĩmagakua ngoro, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmakagegeara, nao anabii mamake.” **10** Hĩndĩ iyo ngiuga atĩrĩ: “Hĩ! Mwathani Jehova, ti-itherũ nĩ ta ũkĩheenetie andũ aya biũ, o na ũkaheenia Jerusalemu, nĩ ũndũ wa kũmeera atĩrĩ, Nĩmũkaagĩa na thayũ, o rĩrĩa tũĩgĩrĩrwo rũhiũ rwa njora hamwe.” **11** Ihinda riũ andũ aya o hamwe na Jerusalemu nĩmakeerwo atĩrĩ, “Rũhuho rũhiũ ruumĩte kũndũ kũria gũtarĩ kũndũ kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ nĩrũkahurutana rwerekeire kũrĩ andũ akwa, no rĩrĩ, ti ta rũria rwa kũhuha irio kana rwa gũcitheria; **12** nĩ rũhuho rũrĩ na hinya kũrĩ rũu ruumĩte kũrĩ nĩ. Rũu nĩngũmatũra matũro ma ciira.” **13** Ta rorai muone! Mũndũ ũcio aroka ta matu, ngaari ciake cia ita irooka ta kihũhũkanio, nacio mbarathi ciake ihanyũkaga gũkĩra nderi. ĩiya witũ-ĩ! Tũrĩ anĩine biũ. **14** Wee Jerusalemu-rĩ, therĩa ũuru kuuma ngoro-inĩ yaku nĩguo ũhonoke. ũgũtũũra ũthugandaga ũuru meciiria-inĩ maku nginya-rĩ? **15** Nĩ kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũranĩrĩra kũu Dani, ũkaanĩrĩa ũhoro wa mwanangĩko kũu irĩma-inĩ cia Efiraimu. **16** “ĩrai ndũrĩrĩ ũhoro ũcio, hunjĩraia Jerusalemu muuge atĩrĩ: ‘Ita inene rĩa gũgũũkĩrĩa nĩrĩroka riumĩte bũrũri wa kũraya, na rĩroka na mbugĩrĩrio ya mbaara ya gũũkĩrĩa matũũra mothe manene ma Juda. **17** Marĩrigĩciirĩe o ta andũ marangĩre mũgũnda, tondũ itũũra rĩu nĩrĩnemeire, rikananjũkĩrĩa,” ũguo nĩguo Jehova ekuaga. **18** “Mĩthĩire yaku mwene na cikiko ciaku nĩcio ikũreheire maũndũ macio. Rĩrĩrĩ nĩrĩo iherithia rĩaku. Na kaĩ nĩ irũrũ-ĩ! Kaĩ nĩrĩgũtheeca ngoro-ĩ!” **19** Wũĩ, ruo-ĩ, wũĩ ruo-ĩ! Ndĩrenyogonda nĩ ruo. Wũĩ, ruo rĩnene ngoro-inĩ yakwa-ĩ! Ngoro yakwa nĩratumatũma, ndingĩhota gũkĩrĩrĩa. Nĩgũkorwo nĩnjĩguĩte mũgambo wa karumbeta; nĩnjĩguĩte mbugĩrĩrio ya mbaara. **20** Mwanangĩko ũrarũanĩrĩa na mwanangĩko; bũrũri wothe nĩwanangĩtuo. O rĩmwe hema ciakwa nĩthũkangie, o kahinda gatarĩ cooho kĩngĩtio giakwa gĩgathũkangio. **21** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra nyonaga bendera ya mbaara, na ngaiuga mũgambo wa karumbeta? **22** “Andũ akwa nĩ irimĩ; matinjũũ. Nĩ ciana iteciiragĩa, na ikaaga ũmenyo. ũgĩ ũria marĩ naguo no wa gwĩka ũuru; matũũrĩ gwĩka wega.” **23** Ndaacũthĩrĩrie thĩ, ngĩkĩona atĩ ndĩarĩ ũria yatarĩ na ndĩarĩ na kĩndũ; nĩngĩ ngĩcũthĩrĩria matu-inĩ, ngĩona atĩ gũtiarĩ na ũtheri. **24** Ndaacũthĩrĩria irĩma, ngĩona atĩ ngũthingitha

ciathingithaga; natuo tũrĩma tuothe nĩ kwereera twareeraga. **25** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona atĩ gũtiarĩ na andũ; nyoni ciothe cia rĩera-inĩ nĩciombũkĩte ikoora. **26** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona bũrũri ũria waciiraga maciaro maingĩ, watũkĩte o werũ mũtheri, matũũra makuo mothe nĩmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagũa thĩ nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ. **27** ũũ nĩguo Jehova ekuaga: “Bũrũri wothe nĩukanangwo, o na gũtũika ndĩkaũniina biũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio thĩ nĩngacakaya, narĩo igũrũ rĩgĩe nduma, tondũ ũguo nĩguo njũgĩte, na ndingĩrĩciũkwo. Nĩndũite itua na ndĩkũgarũrũka.” **29** Rĩrĩa kwaiguuo mũrurumo wa andũ arĩa mathiiga mahaicite mbarathi na wa andũ arĩa maikagia mĩgũrĩ, andũ a matũũra mothe no makooora. Amwe ao makooorĩra ihinga-inĩ, nao amwe ao makahaica ndwaro-inĩ cia mahiga. Matũũra macio mothe nĩmathaamĩtuo; gũtirĩ mũndũ ũkaraga kuo. **30** ũreka atĩa, wee ũnũhĩtuo? ũkwĩhubma nguo ndune na ũkegemia na mathaga ma thahabu nĩkĩ? ũrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nĩkĩ? Atĩrĩrĩ, kwĩgemia gwaku no gwa tũhũ. Endwa aku nĩmakwagĩre bata; rĩu maracaria ũria mangĩkũrũta muoyo. **31** Nĩndĩraigua kĩrĩro ta kĩa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo, arĩ na mũcaayo ta wa mũtumia agĩciara mwana wake wa irigĩthathi: nĩ kĩrĩro kĩa Mwarĩ wa Zayuni agĩteeha, atambũrũkĩtie moko make, akiugaga atĩrĩ, “Wũĩ-ĩ-ya-wakwa-ĩ! Nĩndĩrĩringĩka; muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ oragani.”

5 “Ta ambatai na mũkũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu, mũrore na mũcarie, na mũtũũrie ihaaro-inĩ ciakuo. Hihi mwahota kuona mũndũ o na ũmwe wĩkaga maũndũ ma kihooto kana akarũmbũyia ũhoro wa ma; muona mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu. **2** O na gũtũika nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũuraga muoyo,’ kwĩhĩta kwao no kwa maheeni.” **3** Wee Jehova, gĩthĩ maitho maku ti ũhoro ũria wa ma macaragia? Wamaringire iringa, no matiigana kũigua ruo; wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio. Momirĩe ithĩithi ciao gũkĩra ihiga, makĩrega kwĩrĩa. **4** Ngĩciirĩa atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩĩni; nĩ andũ akĩũgũ, nĩgũkorwo matũũrĩ njĩra ya Jehova, kana makamenya ũria Ngai wao endaga. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩ kũrĩ atongoria ngaaranĩrie nao; ti-itherũ acio nĩmũo njĩra ya Jehova, na makamenya ũria Ngai wao endaga.” No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki rĩa rĩa ngingo, na magatua mĩkwa. **6** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũrũũthi nĩũkoima mũtĩtũ-inĩ ũmatharĩkĩre, na njũũti yume werũ-inĩ imatubuurange, nayo ngarĩ imooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao, nĩguo itabuurange mũndũ wothe ũria ũngĩgeria kuuma nja, nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũingĩthite mũno, na ũhoro wao wa gwĩcooka na thuthu thĩ nĩ mũingĩ. **7** “Ngũmũrekeria nĩkĩ? Ciana cianyu nĩciindĩrĩkĩte, na ikėehitha ikĩgwetaga marĩtwa ma ngai cia tũhũ. Nĩ ndaamaheaga o kĩrĩa gĩothe mabataragio nĩkio, no-o no gũtharia maatharagia, makahatĩkana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya. **8** Mahũũnĩte magatũika ta mbarathi cia njamba cikĩrĩrĩria cia mĩgoma, o ũmwe wao akeringĩria mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ. **9** Gĩthĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuaga. “Gĩthĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũu? **10** “Tuikanĩraia mĩgũnda yao ya mĩthabibũ mũmĩharaganie, no mũtikamĩanange biũ. Hũrũrai hongĩ ciayo, nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova. **11** Andũ a nyũmba ya Isirael na andũ a nyũmba ya Juda nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuaga. **12** Nĩmaheenanĩte ũhoro wĩgĩĩ Jehova; moĩgĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka! Gũtirĩ ũuru tũkuona; tũtikooona tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’araga. **13**

Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho, nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ thĩĩni wao; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta icio, ndũmĩrĩri yakwa ńria ngwikĩra kanua-inĩ gaku ngaamĩta ta mwaki, nao andũ aya ndĩmatue ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine. **15** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekumwĩra, “nĩngũtũma mũukĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte kũndũ kũraya: naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene, andũ mĩtangĩmenya rũthiomi rwao, o na kana mũiguo mwarĩre wao. **16** Mathiaka ma mũgũ yao matarĩrĩ ta mbĩrĩra iria itathikĩtuo; othe nĩ njamba irĩ hinya. **17** Nao nĩmakaarĩa na maniine magetha manyo o na irio cianyu, na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyũ; nĩmakaarĩa ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe maciniine, nĩngĩ marĩe mĩthabĩbũ na mikũyũ yanyu. Nĩmakananga matũũra marĩa marĩe marĩe gĩrĩro na rũhũ ru njora, o macio mwĩhokaga. **18** “No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũĩne biĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “Na rĩrĩa andũ makooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?’ ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũria inyuĩ mwandirikire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũri ũtarĩ wanyu. **20** “Anĩrĩra ũhoru ũyũ kũri andũ a nyũmba ya Jakubu, na ũũhunjie kũu Juda, uuge atĩrĩ: **21** Ta thĩkĩrĩra inyuĩ andũ aya akĩgu na mũtarĩ mbugũro, o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtonaga, na mũrĩ na matũ na mũtiũguaga: **22** Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtĩgĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũinaina mũrĩ mbere yakwa? Ndaatũmire mũthanga ũtuĩke mũhaka wa iria rĩrĩa inene, ngũtũta rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ iria rĩrĩ. Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matĩngĩrũtooria, no mahũyũke, no matĩngĩrwagarara. **23** No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng’athio na nemi; nĩmahĩtĩte njira na makoora. **24** Nao matĩngĩra atĩrĩ, ‘Nĩtwĩngĩre Jehova Ngai witũ, ũria ũheanaga mbura ya kũmeria hĩra, na ya gũkũria irio o kĩmera gĩakinya, o we ũria ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’ **25** Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũrĩhĩrĩrio nĩ maũndũ macio; melia manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega. **26** “Thĩĩni wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũri andũ aaganu arĩa maikaraga moheirie ta andũ arĩa mategaga nyoni, na ta andũ arĩa mambaga mĩtego ya kũgwatia andũ. **27** O ta ũria gĩkerenge kũyũruga nyoni, ũguo nĩguo nyũmba ciao cĩyũrĩte ũheenania; matongeta na makagĩa na hinya, **28** nĩngĩ manorette na makanyoroka mwĩrĩ. Waganu wao nĩũngĩthĩte mũno; maticĩragĩrĩa mwana wa ndigwa nĩguo ahootane ciira-inĩ, na matĩrũagĩrĩa kĩhooto kĩa mũndũ mũkia. **29** Githĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩkũmaherĩthia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ? **30** “Undũ mũũru mũno na wa kũmakania nĩwikĩte bũrũri-inĩ ũyũ: **31** Anabii marathaga mohoro ma maheeni, nao athĩnjĩrĩ-Ngai magaathana ũria mekwenda, nao andũ akwa ũguo nĩguo mendaga. No inyuĩ-rĩ, kĩrĩkĩrĩro-inĩ kĩa maũndũ macio mũgeeka atĩa?”

6 “Mwĩthareĩ mwĩhonokie, inyuĩ andũ a Benjaminĩ! Mwĩthareĩ muume Jerusalem! Huhai karumbeta mũrĩ kũu Tekoal! Kĩraĩ kĩmenyĩthia kũu Bethi-Hakeremu! Nĩgũkorwo ũũru nĩũũkĩte uumite na mwena wa gathigathini, na nĩ ũũru wa kũniinanwo kũnene mũno. **2** Nĩngananga Mwarĩ wa Zayuni, o ũcio mũthaka na mwĩbacĩrĩrĩ mũno. **3** Arĩthi marĩ na ndũũru ciao cia mbũri nĩmagooka nĩguo mamũũkĩrĩre;

nĩmakaamba hema ciao imũthĩũrũrũkĩrĩe mĩena yothe, o mũndũ o mũndũ akarangĩra handũ hake.” **4** “Mwĩhaarĩre tũrũe nake! Arahũkai, rekei tũmũtharĩkĩre mĩaraho! No rĩrĩ, wũi-ĩyia-ĩl Nĩkũratuka, nacio cĩũruru cia hwaĩ-inĩ nĩraraia. **5** Nĩ ũndũ ũcio, arahũkai, tũtharĩkĩre kũrĩ ũtukũ, tũharaganie cĩgĩtio ciale iria mũmũ!” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Temai mĩtĩ mũmĩge ihũba nene ing’etheire Jerusalemu. Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩherĩthio; nĩ ũndũ rĩyũũrĩte ũhoru wa kũhinyanĩrĩria. **7** O ta ũria gĩthima gĩtherũkaga maaĩ-rĩ, ũguo noguo itũũra rĩrũ rĩtherũkaga waganu. Maũndũ ma ũhinya na wanagĩ no mo maiguagwo kuo; ndwari ciakuo na nguraro nĩcio ndũũruga nyonaga. **8** Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu, itĩkĩra gũtaarwo, kwaga ũguo nĩngũkũhutatĩra na ndũme bũrũri waku ũkire ihoorũ, nginya kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.” **9** ũtĩ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ, andũ nĩmarekwo mahaare matigari ma Isiraeli mahinyũite, o ta ũria mũthabĩbũ ũhaaragwo; cookerĩthia guoko honge-inĩ rĩngĩ, o ta ũria mũcookereria wa thabĩbũ ekaga.” **10** Nũũ ingĩarĩria ndĩmũkaanie na anjĩgũ? Nũũ ũngĩthĩkĩrĩria? Matũ mao nĩmahĩngĩ, nĩ ũndũ ũcio matĩngĩgũga. Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩmahĩtagĩria, na matĩngĩmĩkenera. **11** No rĩrĩ, nĩ nĩyũũrĩtuo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova, ndĩngĩtho kũmahĩngĩrĩria. “Matĩrĩrĩre ciana iria irĩ barabara-inĩ, na ũmatĩrĩrĩre aanake arĩa monganite hamwe; mũthũuri na mũtumia wake, maitĩkĩrwo nĩmo, o ũndũ ũmwe na andũ arĩa akũrũ, arĩa maingĩthĩte mĩaka. **12** Nyũmba ciao igaatũka cia andũ angĩ, o hamwe na mĩgũnda yao na atumia ao, rĩrĩa ngaatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩre andũ arĩa matũũruga bũrũri ũcio,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩgũna; anabii o hamwe na athĩnjĩrĩ-Ngai, othe nĩmaheenaniaga. **14** Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa taarĩ kĩronda kĩa andũ matagarĩtĩo mũno, makĩmeeraga atĩrĩ: ‘Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,’ o rĩria gũtarĩ thayũ. **15** Hihĩ nĩmaconokaga nĩ mũtũgo ũcio wao ũrĩ magigi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matĩrĩ rũkobe. Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagĩanĩra na arĩa makaagĩa; nĩmakarũndwo rĩrĩa ngaamaherĩthia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **16** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũgamai magomanoinĩ ma njira, mũtũũrĩte ũhoru; ũrĩrĩrĩrĩ njira iria ciageragwo tene, mũũrĩre harĩa njira irĩa njega irĩ, nĩguo mũmĩgerere, nacio ngoro cianyu nĩkahurũka. No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Itũũ tũtĩkũmĩgerera.’ **17** Nĩndaigĩre arangĩrĩ nĩguo mamũũrangĩre, ngĩuga atĩrĩ, ‘Ta thĩkĩrĩria karumbeta!’ No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Itũũ tũtĩgũthĩkĩrĩria.’ **18** Nĩ ũndũ ũcio, thĩkĩrĩria inyuĩ ndũrĩrĩ; rorai wega inyuĩ aira, nĩguo mũmũene ũria gũgekĩka kũrĩ andũ akwa. **19** Ta thĩkĩrĩria, wee thĩ: nĩngũrehere andũ aya mwanangĩko, ũrĩ maciaro ma maũndũ marĩa mathugundaga, tondũ nĩmagĩte gũthĩkĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa, na nĩmaregete watho maakĩ. **20** Ngĩrĩ na bata ũrĩkũ na ũbumba ũcio wa kuuma Sheba, kana igwa cia mũrĩo cia kuuma bũrũri wa kũraya? Maruta manyu ma njino matĩngĩtĩkĩrĩka; magongona manyu matĩngĩnaga.” **21** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩngwikĩra mĩhĩnga mbere ya andũ aya. Maithe na arĩũ ao nĩmakahĩngagwo nĩyo; andũ a itũũra hamwe na arata ao nĩmagakua.” **22** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ta rorai muone, nĩ harĩ na ita rĩroka rĩumĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini; rũrĩrĩ rũnene nĩ rwarahũrĩrwo kuuma iturĩ-inĩ cia thĩ. **23** Manyũitĩte mĩgũ na matĩmũ; nĩ andũ ooru matarĩ tha. Mũrũrũmo wao magũka mahaicĩte mbarathĩ, nĩ ta wa ndĩhũ cia iria rĩria inene; maroka mehaarĩre ta andũ moka mbaara nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ wa Zayuni.” **24** Nĩtũũgũũte ũhoru wa andũ acio, namo moko maitũ nĩmorĩtuo nĩ hinya. Nĩtũnyũitĩtuo nĩ ruo rũnene,

ruo rühaana ta rwa mütumia ükürümwo. **25** Mütikoimagare müthii migünda, kana müthii na njira, ni ündü thü ñyo ñri na rühiü rwa njora, na küri na imakania irigicirrie miëna yothe. **26** Inyuü andü akwa, mwihumbel nguo ya ikünya, na mwigaragarie mühu-ini; rirai na kigi, ta üria mwana wa mümwe ariragirwo, nigükorwo mwanangi ücio agatühithükira o rimwe. **27** “Wee nawe ningütuite mügeria wa cuuma, nao andü akwa matarifi ta kigera, niguo wee ürorage na üthimage müthiire yao. **28** Ni aremi momitie ngoro, mathiia magicambanagia. Mahaana o ta gicango na kigera; othe mekaga maündü mathüku müno. **29** Ihuruti niharurufira mwaki na hinya niguo ücine ngocora, no riri, wira ücio ürarutwo wa kümatheria no wa tühü; aria aaganu matirathera. **30** Andü acio maritagwo betha-irä-iregetwo, ni ündü Jehova niamaregeete.”

7 Ino niyo ndümüriri iria yakinyirire Jeremia yumite küri Jehova, akirwo atiri: **2** “Thii ürügame kihingo-ini kia nyumba ya Jehova na üri hau wanirire ühoro üyü, uge atiri: “Thikiririai ndümüriri ya Jehova, inyuothe andü a Juda, inyuü mütoonyagira ihingo-ini ici niguo mügathathaiye Jehova. **3** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atiri: Gaririai müthiire yanyu o na cikö cianyu, na ni ningareka mütüüre kündü gükü. **4** Tigai güikaraga mwihokete ndeto cia maheeni, muge atiri, “Ino ni hekarü ya Jehova, ti-itherü ni hekarü ya Jehova, ni hekarü ya Jehova ki!” **5** Ni ündü-ri, müngägiria müthiire yanyu na cikö cianyu biü, na mütanuagere cira na kihooto mündü na üria üng-ri, **6** müngäga kühinyiriria mündü wa küngi, kana mwana wa ngoriai, kana mütumia wa ndigwa-ri, na mwage güitithia thakame ya mündü ütteehtie kündü gükü-ri, o na ningi mwage kwigerithia ngero ni ündü wa kürümürira ngai ingi-ri, **7** hindi ñyo ningareka mütüüre kündü gükü, o gükü büüriri üyü ndaheire maithe manyu nginya tene na tene. **8** No riri, mwihokete ndeto cia maheeni itarifi kiene. **9** “Anga müriiyaga na mükooragana, na mügatharia, na mükehita na maheeni, mügicinigira Baali übumba, na mükarümürira ngai ingi iria mütooi, **10** na ningi mügacooka mügooka mükarügama mbere yakwa thiiini wa nyumba ino itanitio na Riitwa riakwa, mükoiga atiri, “Türi agitiire”; mügitiirwo niguo mwikage maündü macio mothe marifi magigi? **11** Nyumba ino itanitio na Riitwa riakwa mümituüte ngurunga ya atunyani? No niü nindioneire maündü macio! Üguo niguo Jehova ekuuga. **12** “Rü ükurai müthii Shilo, kündü küria ndambire güta güikaro kia Riitwa riakwa, niguo mwionere üria ndeekire kuo ni ündü wa waganu wa andü akwa a Israeli. **13** Jehova ekuuga atiri: Riria inyuü mwekaga maündü macio mothe, niü ndamwaragiria kaingifi kaingifi, no mütiigana künjigua; ndamwitire no mütiigana künjitiika. **14** Ni ündü ücio, üria ndeekire kuu Shilo noguo ngeeka nyumba ino itanitio na Riitwa riakwa, o hekarü ino mwihokete, kündü gükü ndamüheire inyuü o na ngihe maithe manyu. **15** Ningamüingata mwehere mbere yakwa, o ta üria ndeekire ariü a ithe wanyu othe, ño andü a Efiraimu.’ **16** “Ni ündü ücio, tige kühoera andü aya, kana ümathaitanirire, kana ümaaririre, o na kana ühoee ndimekire ündü tondü ndingügüthikiriria. **17** Kañ wee ütarona üria marka küu matüura-ini ma Juda, o na küu njira-ini cia itüura ria Jerusalemu? **18** Ciana iroina ngü, namo maithe mao magaka mwaki, nao atumia magakanda mütu, makarugira ngai iria itagwo Müthamaki-Mündü-wa-nja wa küüria Igitüri tügimate, na maitire ingi ngai maruta ma indo cia künyuuo niguo maathirikie ndaakare. **19** Jehova egükürria atiri: Ni niü maraathirikia? Githi andü aya ti o ene marethükia

meconorithie? **20** “Ni ündü ücio-ri, Mwathani Jehova ekuuga atiri: Marakara na mang’uri makwa nimagaaitirio kündü gükü, magaitirio mündü na nyamü, na miti ya githaka o na maciaro ma thi, namo nimagaakana na matikahoreka. **21** “Üü niguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga: Thii na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harifi magongona manyu marifi mangi, na mürie nyama icio inyuü ene! **22** Ni ündü riria ndaarutire maithe manyu küu büüriri wa Misiri na ngümaariria, ndiamahere o mawatho makoniü maruta ma njino na magongona, **23** no ndamaheire riathani riri: Atiri, njathikagirai, na niü ningütuika Ngai wanyu na inyuü mütuika andü akwa. Thiiagai na müthiire iria yothe ndrirmwathaga, niguo muonage maündü mega. **24** No riri, matiigana künjigua kana kürümbüya ühoro ücio; handü ha gwika üguo-ri, maarümüriri üremi wa ngoro ciao njüru. No maacookire na thuutha, maküga güthii na mbere. **25** Kuuma hindi iria maithe manyu moimire büüriri wa Misiri nginya riu, ndimütümagira ndungata ciakwa cia anabii, müthenya o müthenya, na händi o händi. **26** No riri, o matiigana güthikiriria kana kürümbüya ühoro ücio. No nïmoomire ngoro ciao na maküana gükura maithe mao.’ **27** “Wameera maündü macio mothe-ri, matigaagüthikiriria; o na riria ükaameeta, matigaagwitiika. **28** Ni ündü ücio, meere atiri, ‘Rüru nïruo rüriri riria rüregete gwathikira Jehova Ngai waruo, o na rükarega gütarwo. Ühoro-wa-ma nüthirite; nïumehereire ükoima miromo-ini yao biü. **29** Enjwoi nüüriri cianyu mücite, mücooke mücäke müri küu türima-igürü küria gütigüto gütarü kündü, ni ündü Jehova niaregete na agatiganiria rüciaro rürü arakariire. **30** “Jehova ekuuga atiri, andü aya a Juda nimekite maündü mooru maitho-ini makwa. Nimaigite mühianano ñyo yao iri magigi küu thiiini wa nyumba ñyo itanitio na Riitwa riakwa, makamithaahia. **31** Nimakite kündü gütüügiru gwa Tofethi, küu Gütumba-ini kia Beni-Hinomu, niguo macinagire aanake na airitu ao na mwaki kuo, ündü niü itaathanire wikagwo, o na ündü ütarifi wagia meciria-ini makwa. **32** Ni ündü ücio Jehova ekuuga atiri, mwimenyereire, tondü matukü nïmarooka, riria andü matagacooka gwita kündü gükü Tofethi kana Gütumba-ini kia Beni-Hinomu, no gügeetagwo Gütumba gïa Küüraganirwo. Nigükorwo küu Tofethi nïkua magathikaga andü aria akuü nginya kwage handü hangithikanwo. **33** Hindi ñyo ciimba cia andü acio nügatuika nyama cia kürüo ni nyoni cia riera-ini, o na nyamü cia githaka, na gütigakorwo o na mündü ümwewa gücürira. **34** Ningi ninganiina migambo ya gikeno na ya kürühia, na migambo ya gikeno kia mühiki na mühikania küu matüura-ini ma Juda, o na njira-ini cia Jerusalemu, ni ündü büüriri ücio nüügakira ihooru.

8 “Jehova ekuuga atiri ihinda riu, mahindi ma athamaki na ma anene a Juda, na mahindi ma athinjiri-Ngai na ma anabii, o na mahindi ma andü a Jerusalemu nïmakarutwo mbirira-ini ciao. **2** Makaanikirwo riua, na mweri, na njata ciothe cia igürü, icio mendete na magacitungatira, o icio maarümüriri, na magatuiria kirira harifi cio, na magacihoooya. Mahindi macio matikoonganio kana mathikwo, no magatuika ta rürua rüharaganitio gükü thi. **3** Kürria guothe ngaamathaamiria, matigari mothe ma rüriri rüru waganu, makeeriragiria gükua handü ha gütüura muoyo, üguo niguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **4** “Meere atiri, ‘Üü niguo Jehova ekuuga, “Andü mangigüa thi-ri, githi maticookaga güükira? Mündü angihitia njira-ri, githi ndamicookagirira? **5** Ni küü

gütümite andū aya mathii na mbere kühutatira? Andū a Jerusalemu maahutatagira niki? Matüürite marümítie maündū ma maheeni, makarega gücooka. **6** Nĩndĩmathikĩrĩrie wega mũno, no matiaragia ũndũ ũria wagĩrĩire. Gütĩrĩ o na ũmwe wao wiriraga waganu wake, akoiaga atĩrĩ, “Njikite ũguo niki?” O mũndũ wao arũmagĩrĩra njira yake o ta mbarathi iteng’erete itoonye mbaara-inĩ. **7** Mũrũaru ũrĩ riera-inĩ nĩũmenyaga mahinda maguo ma gücooka, o nacio ndirahũgi, na thũngũrũrũ, na nyamĩndigi nĩcĩmenyaga mahinda ma cio ma gücooka. No andũ akwa matĩũũ maũndũ marĩa Jehova endaga mekwo. **8** “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, “Tũrĩ oogi, nĩ ũndũ tũrĩ na watho wa Jehova,” o rĩria karamu ka maheeni ka aandĩkĩmarũa kaũgarũrite gakaũtua wa maheeni? **9** Andũ arĩa oogi nĩmagaconorithio; nĩmakagega na magwatio nĩ mũtego. Kuona atĩ nĩmareganite na ndũmĩrĩri ya Jehova, ũũgi ũria makĩrĩ naguo nĩ ũrĩkũ? **10** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, atumia ao nĩngamaheana kũrĩ arũme angĩ, nayo mĩgĩnda yao ndĩmĩheane kũrĩ andũ agenĩ. Kuuma ũria mũnĩni nginya ũria mũnene, othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna; nabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai, othe nĩmaheenanagia. **11** Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa taarĩ kĩronda kĩa andũ matagararĩtio mũno. Moigaga atĩrĩ, “Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,” o rĩria gũtarĩ thayũ. **12** Hihĩ nĩmaconokaga nĩ mũtugo ũcio wao ũrĩ magĩgi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matĩrĩ rũkobe. Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũa; nĩmakarũndwo rĩria makaaherithio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Jehova ekuuga atĩrĩ, nĩnganina magetha mao, mĩthabĩbũ ndĩgaakorwo irĩ na thabĩbũ. Gũtikagĩa na ngũyũ mikũyũ-inĩ, namo mathangũ mayo nĩmakahooha. Kĩndũ kĩrĩa gĩothe ndĩmaheete nĩmagatunywo.” **14** “Tũkarĩte haha niki? Cookanĩrĩrai hamwe! Nĩtũũrei, tũtoonye matũũra marĩa mairĩgĩrwo na hinya tũgakuĩre kuo! Nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩwe ũtũwathĩrĩrie gĩkũũ, agatũhe maaĩ maroge tũnyue, nĩ ũndũ nĩtũmũhĩrĩrie. **15** Tũtũũrite twĩrĩgĩrĩrie atĩ nĩgũkũgĩa thayũ, no gütĩrĩ ũndũ mwega ũtikorete, tũkerĩgĩrĩra ihinda rĩa kũhonio, no rĩrĩ, no kĩmako kĩonekaga. **16** Mũtũhĩre wa mbarathi cia thũ ũraiguuo kuuma Dani; mbarathi cio cia njamba iraanĩa bũrũrĩ wothe ũkainania. Mookite kũrĩa bũrũrĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na marĩe itũũra inene na arĩa othe matũũraga kuo.” **17** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũrehithĩria nyoka irĩ thumu gatagatĩ kanyu, ndĩmũrehithĩrie ndũũra iria itangĩhoorereka, nacio nĩkamĩrũma,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Wee ũũhooreragia rĩria ndĩ na kĩa-rĩ, ngoro yakwa nĩringĩkĩte. **19** Ta thĩkĩrĩria kĩrĩro kĩa andũ akwa marĩ bũrũrĩ wa kũraya: “Atĩrĩrĩ, githĩ Jehova ndarĩ kũu Zayuni? Mũthamaki wakuo-rĩ, kaĩ atatũũraga kuo?” “Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte maathĩrĩkie nĩguo ndaakare na ũndũ wa mĩhianano ĩyo yao methondekeire, makandakarĩa na mĩhianano ĩyo yao ya kũngĩ itarĩ kiene?” **20** “Ihinda rĩa magetha nĩrĩhĩtũku, nayo hĩndĩ ya rĩũa igathira, na tũtĩhonoketio.” **21** Kuona atĩ andũ akwa nĩmahehenjetwo-rĩ, o na nĩ ndĩmũhehenje; nĩndĩracaaya na nĩnyĩtĩtwo nĩ kĩmako kĩnene. **22** Kaĩ gũtarĩ ndawa kũu Gileadĩ? Gütĩrĩ mũthondekani kuo? Ironda cia andũ akwa cikĩagĩte kũhona niki?

9 Naarĩ korwo mũtwe wakwa nĩ itherũkĩro rĩa maaĩ, namo maitho makwa nĩ gĩthima kĩa maithorĩ! Ingĩrĩraga mũthenya na ũtũkũ, ngĩrĩrĩa andũ akwa arĩa moragĩtwo. **2** Naarĩ korwo ndĩ na nyũmba ya kũrarĩrĩrwo nĩ agendi kũu werũ-inĩ, nĩgeetha ndige andũ akwa, thĩrĩ ndĩmehereere; nĩ ũndũ othe nĩ itharia, othe nĩ gĩkundi kĩa andũ matangĩhoheka. **3** “Mahacaga nĩmĩ cio magacitua ta itũ wa gũkĩa ndeto cia maheeni. Ũhootani

ũria marĩ naguo bũrũrĩ-inĩ, nduumanĩte na ũhoru wa ma. Moimaga rĩhĩa-inĩ rĩmwe magatooanya rĩhĩa-inĩ rĩria rĩngĩ; na matĩnjũũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** “Mwĩhũgei arata anyu; mũndũ ndakehoke mũrũ wa nyina. Nĩgũkorwo mũrũ wa nyina na mũndũ nĩ mũheenanania, na mũrata wa mũndũ nĩ mũcambania. **5** Mũrata aheenagĩa mũratawe, na gütĩrĩ mũndũ o na ũmwe waragia ũhoru wa ma. Maarũfite nĩmĩ ciao kwaria ndeto cia maheeni; menogagia na mĩhang’o o ya kwĩhĩa. **6** Wee ũtũũraga ũrĩgĩcĩrĩrio nĩ maheeni, nao aheenanania acio nĩmaregete kũmenyana na nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Tondũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngamageria, na ndĩmatherie na mwaki, nĩ ũndũ-rĩ, nĩatĩa ũngĩ ingĩka nĩ ũndũ wa mehĩa ma andũ akwa? **8** Nĩmĩ ciao itarĩrĩ ta mĩgũĩ ya kũũragana; no ndeto cia maheeni ciaragia. O mũndũ aaragĩa ũria ũngĩ ndeto cia thayũ na kanua gake, no ngoro-inĩ yake-rĩ, aikaraga amwambũire mũtego.” **9** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Anga ndakĩaga kũmaherithĩa nĩ ũndũ wa maũndũ macio? Anga ndakĩaga kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ?” **10** Nĩngũrĩra na ngĩrĩke nĩ ũndũ wa irĩma, o na njakaye nĩ ũndũ wa ũrĩthio wa werũ. Nĩgũkĩrĩte ihooru na gũkaaga mũndũ ũngĩtũkanĩria kuo, na mwani wa ng’ombe ndũraĩguĩka kuo. Nyoni cia riera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka nĩcĩrũrĩte, igeethĩria. **11** “Ngaatua itũũra rĩa Jerusalemu hĩba ya mahiga, gũtũke kũndũ gwa gũtũũrwo nĩ mbwe; namo matũũra ma Juda nĩngamaharagania, kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩtũũra kuo.” **12** Rĩũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ mũũgi ũngĩtũũrwo nĩ ũhoru ũyũ? Nũũ hihĩ ũtaarĩtwo nĩ Jehova nĩguo atũtaarĩrie? Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte bũrũrĩ ũyũ wanangwo na ũgakira ihooru, ũgatuĩka ta werũ mũtheri nginya gũkaaga mũndũ ũngĩtũkanĩa kuo? **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Gĩtũmĩ nĩ tondũ nĩmatĩrĩkĩre watho wakwa ũria ndaamaheire; matĩnjathĩkĩre, o na kana makarũmĩrĩra watho wakwa. **14** Handũ ha ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na makarũmĩrĩra Mabaali, o ta ũrĩa maithe mao maamonereire.” **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngĩtũma andũ aya marĩe irio ndũrũ, na manyue maaĩ marĩ na thumu. **16** Nĩngũmahurujua ndũrĩrĩ-inĩ iria o ene matooi, o na kana maithe mao, njooke ndĩmaingathĩie na rũhĩrĩ rwa njora nginya ndĩmaniene biũ.” **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Mwĩcũranie rĩũ! Itai atumia arĩa marĩraga makĩgĩrĩkaga moke; tũmanĩrai atumia arĩa oogi mũno thĩĩnĩ wao moke. **18** Nĩmeerwo moke narua, matũrĩrĩre nginya maitho maitũ maiyũre maithori, nacio imone cia maitho maitũ inyũrũrũkie maithori ta tũrũũ. **19** Mũgambo wa andũ maragĩrĩka nĩũraiguuo kuuma Zayuni: ‘Hĩ, kaĩ rĩũ tũrĩ aanange-ĩ! Kaĩ nĩtũconorithĩtio mũno-ĩ! No nginya tuume bũrũrĩ witũ, tondũ nyũmba ciitũ nĩcimomoretwo.” **20** No rĩrĩ, inyũũ atumia aya, ta thĩkĩrĩrĩra kiũguo kĩa Jehova; hĩngũrũ matũ manyu mũtũgue ciugo cia kanua gake. Oniaĩ arĩru anyu kũgĩrĩka; o mũndũ nĩarute ũria ũngĩ gũcakaya. **21** Gĩkũũ kĩambatĩte gĩgaatonyera ndĩrica-inĩ ciitũ, na gĩgatoonye nyũmba ciitũ iria ciĩrĩgĩrwo na hinya, nĩkĩnĩnĩte ciana ciitũ kũu barabara-inĩ cia itũũra, o na aanake aitũ makaniinwo kuuma kũu ihaaro-inĩ. **22** Meere ũũ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ciimba cia andũ nĩkaragana ta rũrua rũrĩ mũgũnda, na ta itira iria itĩnĩtio igatigwo na thũthũ nĩ mũgethĩ, itarĩ na mũndũ wa güccookanĩrĩria.” **23** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũũgi-rĩ, nĩatĩge kwĩgaatha nĩ ũndũ wa ũũgi wake, kana mũndũ ũria ũrĩ na hinya egaathe nĩ ũndũ wa hinya ũria arĩ naguo, o na kana gĩtonga kĩgathe nĩ ũndũ wa ũtonga wakĩo, **24** no rĩrĩ, mũndũ ũria ũkwĩgaatha, nĩgeathe nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ: atĩ we nĩataũkĩrwo na

akamena atí ní ní Jehova, úría wíkaga maúndú ma útugi, na ngatuaníra cira kíhooto na ngarúmia úthingu gúkü thí, ní úndú maúndú macio nímó ngenagio nímó,” úguo níguo Jehova ekuuga. **25** Jehova ekuuga atírí, “Matukú nímagooka ríríra ngaaherithia andú othe aría marúite o míírí yao iiki, **26** nao ní andú a búrúri wa Misiri, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na aría othe matúúruga werú-iní kúndú kúraya. Nígúkorwo andú a ndúrírí ici ciothe ti aruu kúna, o na andú a nyumba yothé ya Isiraéli matirúite ngoro.”

10 Ta thikíríríai múigye úhoro úría Jehova ekúmwíra, inyuú andú a nyumba ya Isiraéli. **2** Jehova ekuuga atírí: “Tigai kwíruta míthiire ya ndúrírí, kana múguoyohio ní morírú ma kúúríra igúrú, o na gútuika ndúrírí ício níguoyohetio nímó. **3** Nígúkorwo mútugo ya andú acio ndírí kíene: matemaga múti mútítú, úkarutírwo wíra ní bundi, akawacúhia na ithanwa ríake. **4** Maúgemagia na betha na thahabu; maúhúragíríra na micumarí na nyondo ndúkae kwenyenya. **5** Útaríi ta kíndú gíra kúhahúra nyamú gíthecereírwo múti múgúnda-iní wa marengé, míhianano yao ndíngíhota kwaria; níngí no nginya íkuuo, tonúú ndíngíhota gwítwara. Mútikanamíítigíre; ndíngíhota gwíka úuru o na kana gwíka wega o na úrúku.” **6** Atírírí, gútirí úngí útaríi tawe, Wee Jehova; Wee úrí múnene, narío rítwa riaku ní rírí úhóti múnene. **7** Núú útangígwítigíra, Wee múthamaki wa ndúrírí? Wee nowe wagíríire gwítígírwo. Thíini wa andú aría othe oogí a ndúrírí, o na mothamaki-iní mao mothe, gútirí úngí úhaana tawe. **8** Acio othe-rí, matiíciiragia, no ní akíigu; mataaragwo ní míhianano itarí kíene o íría íthondeketo na míti. **9** Ígemagio na betha íría húure írúfítwo Tarishishi, na thahabu írúfítwo Ufazu. Kíndú kúú gíthondeketo na moko ma bundi, na ma mútirí wa thahabu gícookaga gíkahumbírwo na rangi wa bururu na wa ndathi, ciothe ithondeketo ní andú aría oogí na wíra úcio. **10** No Jehova níwe Ngai úría wa ma; níwe Ngai úría úrí muoyo, o na múthamaki úría útúúruga tene na tene. Ríríra arakaríte-rí, thí níithingithaga, nacio ndúrírí itingíitiiria mang’úrí make. **11** ‘Meerei atírí, ‘Ngai ício itoombire igúrú na thí, níngathira gúkü thí, na ithire kúría guothe gútambúrúkiirio matu mairú.” **12** No rírí, ní Ngai wombire thí na hinya wake; akíhaanda thí na úúgí wake, na agítambúrúkia matu mairú na úndú wa úmenyo wake. **13** Híndí íría we agúúthúkarí, maaí maría marí igúrú matu-iní nímarurumaga; níwe útúmagá thaatu waambate na igúrú uumíte ituri ciothe cia thí. Atúmagá rúheni rúúke rúrehaníte na mbura, na akarehithia rúhuho ruumíte makúmbí-iní make. **14** Andú othe nímagíte meciiria na makaaga úngí; nake mútirí wa thahabu o wothé níaconorithítio ní míhianano íyo yake. Ní úndú míhianano íyo yake ya gwítúrira ní ya maheeni; ndírí míhúmu thíini wayo. **15** Ndirí kíene, ní ya kúnyararwo; narío ihinda ríayo ría gúciirithio riakinya-rí, níngathira bíú. **16** We úcio Rúgai rwa Jakubu ndataríi tayo, nígúkorwo níwe Múúmbi wa indo ciothe, o hamne na Isiraéli múhíríga úría, eegwatíire útuúke igai ríake, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nírio rítwa ríake. **17** Ohai mírigo yanyu múthaame búrúri úyú, inyuú aría mútúúríte múrigíicírío ní thú. **18** Nígúkorwo Jehova ekuuga atírí: “Ihinda rírí nírio ngúikia andú aría othe matúúruga búrúri úyú ta maikítia na kíghútha; Níngúmarehithíría mínyamaro, nígeetha manyíitwo mígwate.” **19** Wúú-íya-wakwa, ní úndú wa íthia ríríra ndíihítio-í! Ironda ciakwa itingíhona! No ngíicookeria úhoro ngiuga atírí, “Úyú ní múrimú wakwa, na no nginya ndúkiríríire.” **20** Hema yakwa níyanangítwo, nayo mikanda

yayo yothé ígatuikanga. Ariú akwa nimanjehereire magethírira na ríu matíkírí ho; ríu gútirí múndú mútigaru wa kwamba hema yakwa, o na kana wa gútambúrúkia mataama mayo. **21** Ariúthi matiíciiragia, na matitúuragia úhoro harí Jehova; ní úndú úcio matigaacagíra, nacio ndúuru ciao ciothe cia mbúri níhurunjúkíte. **22** Ta thikíríríai! Nítúrúkingírío úhoro, túkeerwo atírí, ní na gagacaga nene kuuma búrúri wa mwena wa gathigathini! Gacagaca íyo níngatúma matúúra ma Juda makire íhooru, ítúme matuíke ma gútúuragwo ní mbwe. **23** Atírírí Wee Jehova, níngjúú atí muoyo wa múndú ti wake we mwene; múndú we mwene ti we úrúngagíríra makinya make. **24** Atírírí Wee Jehova, herithia, no úherithie na kíhooto; ndúkaherithie úrí na marakara, ndúkae kúniina ndúke kíndú hatarí. **25** Itúrúrira ndúrírí iría itakúú mang’úrí maku, úmatitúúrúire andú aría matakayagíra rítwa riaku. Ní úndú-rí, nímahúkítie Jakubu; mamúhúkítie bíú, naguo búrúri wake makawananga.

11 Íno níyo ndúmirírí íría yakinyíríire Jeremia yumíte hari Jehova: **2** “Ta thikíríríai mohoro ma kírikaníro gíki, úcooke úhe andú a Juda o na andú aría matúúruga Jerusalemu úhoro wamo. **3** Meere atírí, úú níguo Jehova, Ngai wa Isiraéli ekuuga: ‘Atírírí, kúgwatwo ní kírumi, ní múndú o wothé úría útaathikagíra mohoro maría marí kírikaníro-iní giki; **4** namo ní mohoro maría ndaathire maithe manyu ríríra ndaamarutire búrúri wa Misiri, níngmaruta kúú icua-iní ría gútwekia ígera.’ Ngímeera atírí, ‘Njathikagíríra na múhingagie maúndú maría mothe ndímwathíte, na inyuú níngmútuúka andú akwa, na ní ndúke Ngai wanyu. **5** Híndí íyo, ní na Ní níngahingia mwíhitwa úría ndehítíire maithe manyu, atí níngamahe búrúri úrí búthi wa iría na úúkí, na níguo búrúri úyú mwgwatíire úmúthí.” Na ní ngímúcookeria atírí, “Kúrotuíka úguo, Jehova.” **6** Jehova aanjíríire atírí, “Hunjaníríai mohoro macio mothe matúúra-iní ma Juda o na kúú barabara-iní cia Jerusalemu, úmeere atírí: ‘Thikíríríai mohoro ma kírikaníro gíki na múmarúmagíríire. **7** Kuuma híndí íría ndaarutire maithe manyu kúú búrúri wa Misiri, nginya úmúthi, ndúrúite ndímakaanagia o híndí o híndí, ngameera atírí, ‘Njathikagíríra.’ **8** No matiigana kúnjigua kana kúrúmbúuya úhoro úcio; handú ha gwíka úguo, o maarúmiríire úremi wa ngoro ciao thúku. Ní úndú úcio na ní ngímarehithíría irumi ciothe cia kírikaníro kúú ndaamaathite marúmagíríire no-o makíaga gúkíhingia.” **9** Níngí Jehova akínjírira atírí, “Ní harí ndundu ya njúkaníríro íthugundítwo thíini wa andú a Juda, o na thíini wa andú aría matúúruga Jerusalemu. **10** Nímacookereire mehía ma maithe mao ma tene, aría maarengé kúguu ndeto ciakwa. Nímarúmiríire ngai ingi nígeetha macitungatíre. Nyumba cierí, ya Isiraéli na ya Juda, níthúkítie kírikaníro kíria ndaarikaniire na maithe mao ma tene. **11** Ní úndú úcio, Jehova ekuuga atírí: ‘Níngúmarehithíría mwanangiko matangíhota kúúríra. O na mangíkaangaíra, ndikamathikíríra. **12** Andú a matúúra ma Juda na aría matúúruga Jerusalemu nímagathíi gúkaría ngai ício macinagíra úbumba, no ítikamateithia o na hanini híndí íría magaakorwo ní mwanangiko. **13** Wee Juda-rí, úrí na ngai níngí o ta úría matúúra maku maigana, na igongona iría úhaandíte cia gúcinára ngai íyo ya thoni ítagwo Baali úbumba ní níngí o ta barabara cia Jerusalemu.’ **14** “Tiga kúhoera andú aya, kana úmataithaníríre, o na kana úmaaríríre, tonúú ndikamathikíríra híndí íría makaangaíra marí mínyamaro-iní. **15** “Mwendwa wakwa ní atía areka thíini wa hekarú yakwa, o agíthugundaga maúndú mooru na andú aingí? Anga nyama iría

nyamüre cia kigongona-ini ciahota kügiririria iherithia riaku? Amu ügikenaga riria ügwika maündü maku ma waganu.” **16** Jehova, aküheete ríitwa atíri: Mütamaiyü müruru mwega üri na maciario mathaka makíoneka. No ríri, nîeküügwatia mwaki, aücine na mürurumo wa kîhuhúkanio kînene, nacio honge ciagu ciuni kange. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ücio wakúhaandire wee, níwe ügütüüríre úkorwo ní mwanangiko, tondu ríri, andü a nyumba ya Isiraeli na andü a nyumba ya Juda nímekíte maündü mooru, makaandakaria ní ündü wa güciníra Baali úbumba. **18** Níndamenyire ndundu yao njüru ní ündü Jehova níngauüríre, nígúkorwo o ihinda rü nîanyoníre úria meekaga. **19** Níi ndatárii ta gatürüme kahoeríe koimagaríio gagathínjwo; ndiamenyaga atí nímahugundíte kúnjika úuru, makiugaga atíri, “Nítwanangei müti úyü na maciario maguo; nítümünínei oime búrürí-iní wa aría marí muoyo, nígeetha ríitwa ríake rítikanacooke kúririkanwo o rí, o rí.” **20** No ríri, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee útuaga ciira na kíhooto na úkoiruuria maündü ma ngoro na ma meciiria-rí, reke ndíionere wee mwene úkíndíhíria harí andü aya, nígúkorwo wee níwe ndekereirie maündü makwa mothe. **21** “Ní ündü ücio, úü níguo Jehova ekuuga úhoro-iní úkoníi andü a Anathothu, acio marena gükúruta muoyo, makaigaga atíri, ‘Tiga gücocoa kúratha mohoro úkígwetaga ríitwa ría Jehova, nígeetha tútigakúúrage na moko maitü’; **22** ní ündü ücio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atíri: ‘Níngamaherithia. Aanake ao makooragwo na rúhíu rwa njora, nao ariü ao na aari ao mooragwo ní ng’aragu. **23** Gütirí mündü o na úmwe wa úgaatigara, tondu níngarehíthíria andü a Anathothu mwanangiko mwaka-iní úria makaaherithio.”

12 Atírirí, Wee Jehova útüúraga únduagíra ciira na kíhooto ríria ríothe ndarehe ciira mbere yaku. No ríri, no nyende twaranírie nawe ündü úkoníi kíhooto gíaku: Ní kí gítümaga müthíire wa mündü úria mwaganu úgaacíre? Ní kí gítümaga andü aría matarí wítíkio matúúre megangaríte? **2** Úmahaandíte, nao makagía na míri; makúraga na magaciaria maciario. Úgwegagwo híndí ciothe ní túna twao, no meciiria ma ngoro ciao marí haraaya nawe. **3** No ríri, Wee Jehova níunjüü; níwe únyonaga na úkoiruuria meciiria makwa ündü úgúkoníi. Maguucüríre ta ng’ondü irathíi güthínjwo! Maamüre úmetererie müthenya wao wa kúuragwo! **4** Ní ihinda ríigana atía búrürí úgütüúra úng’aríte, nayo nyeki mügúnda-iní yothé úkare íhoohete? Tondu andü aría matúúraga kúo ní andü aaganurí, nyamü na nyoni níithíríte. Níngí, andü acio maroiga atíri, “Ndakoono úria túkaaríkíríria.” **5** “Angíkorwo níuteng’eraníite na andü matharí na magürü nao magakúhümia-rí, wakíhota atía gücínidana na mbarathí? Angíkorwo níühíngagwo úkígerera búrürí úri thayü-rí, úgaakíhota atía gütüríkania íhinga íria íri hügürürü-iní cia Jorodani? **6** Ariü a maitúguo, na andü a nyumba ya thoguo-rí, o nao nímagükunyaniire; nímaníríre na mügambo magúúkíríre. Ndúkae kúmeehoka, o na mangíria wega waku atía. **7** “Ní níngítíríka nyumba yakwa, na ndiganírie ígai ríakwa; níngíneana úria nyendete moko-iní ma thü ciake. **8** Ígai ríakwa rítuúkíte ta mürüúthi úri gíthaka-iní harí ní. Níkúrarama úndaramíire, ní ündü ücio ngaúthúúra. **9** Gíthi ígai ríakwa rítuúkíte ta nyoni ndíia-nyama íri maroro harí ní, íria nyoni íria íngí ndíia-nyama íthiürükagíria ikamítharíkíra? Thíi úkonganie nyamü ciothe cia gíthaka; círehe imatambuure. **10** Ariithi aingí nímakánaga mügúnda wakwa wa míthabíü, na marangírírie mügúnda wakwa; nímagatüma mügúnda wakwa íria mwega tútuike rúng’úri

rúkiríte ihooru. **11** Magaatüma gükire ihooru, gütuíke kúndü kúng’aru na gükiríte ihooru maithe-iní makwa; búrürí ücio wothé níügathúkangio ní ündü gütirí mündü wakúürümbüiya. **12** Werü-iní guothe kúria gütüügíru aninani níkuo makaiyüra, nígúkorwo rúhíu rwa njora rwa Jehova nírúkaniinana kuuma gütirí kímwe kía búrürí nginya kíria kíngí; gütigakorwo mündü o na úríkú úgaakorwo na thayü. **13** Makaahandaga ngano, makagetha míigua; makeenogia na matione kíndü. Ní ündü ücio-rí, conokeraí magetha manyu, tondu wa marakara mahíü ma Jehova.” **14** Jehova ekuuga atíri: “Ha úhoro wa andü acio aaganu maandigiicírie, o acio matunyaga andü akwa a Isiraeli ígai ríria ndaamaahere-rí, níngamamunya kuuma mabúrürí mao, na munye nyumba ya Juda yume gatagatí kao. **15** No ríri, thuutha wa kúmamunya níngacooka ndímaigüire tha na njookie o úmwe wao ígai-iní ríake mwene, búrürí-iní wake kúúmbe. **16** Níngí mangíkeruta wega míthíire ya andü akwa na mehíte makígwetaga ríitwa ríakwa moige atíri, ‘Tí-ítherü o ta úria Jehova atúúraga muoyo,’ o ta úria maarutire andü akwa híndí ímwe kwíhíta makígwetaga ríitwa ría Baali-rí, híndí íyo nao nímakahaandwo marúme wega gatagatí ka andü akwa. **17** No ríri, rúrírí o na rúríkú rúngíkaaga kúnjigua-rí, níngarúmunya na míri na ndrúniine bíü,” úguo níguo Jehova ekuuga.

13 Jehova aanjíríre atíri: “Thíi wígüríre mücibi wa gatani, wíohé njohero, no ndúkareke úhutaníe na maai.” **2** Ní ündü ücio nígígúra mücibi, o ta úria Jehova aanjathíte njíke, nígwíohá njohero. **3** Níngí ndúmíríri ya Jehova íkinginyíríria híndí ya keerí ngúrwo atíri, **4** “Oya mücibi ücio úragúúre, o ücio wíohete njohero, úúkíre o ríru úthíi úkinye Rúü rwa Faratí, úúhíte mwatúka-iní wa ríro rwa íhiga.” **5** Ní ündü ücio ngíthíi ngúhíthá kúu Rúü-iní rwa Faratí, o ta úria Jehova anjíríte njíke. **6** Matukú maingí maathira Jehova akínjíríria atíri, “Ríu úkíra úthíi úkinye Rúü-iní rwa Faratí, woe mücibi úria ndakwíríre úkaúhíte ku.” **7** Ní ündü ücio ngíthíi kúu rúü-iní rwa Faratí, ngíthíkúria mücibi ücio ngíúrutá haría ndaúhíthíte, no ríri, níwabhúthé úkaaga kíene bíü. **8** Híndí íyo ndúmíríri ya Jehova íkinginyíríria, ngúrwo atíri, **9** “Jehova ekuuga atíri: ‘Úguo níguo ngaaniina rútüríko rwa Juda o na rútüríko rúnene rwa Jerusalemu. **10** Andü aya aaganu, aya maregete kúigua úhoro wakwa, o aya marúmagíríra úremi wa ngoro ciao, makaíma ígai íngí thuthá macíngatíire na macíhooye-rí, magaatúka ta mücibi ücio, mage kíene bíü! **11** Nígúkorwo o ta úria mücibi wíohagwo njohero ya mündü, úguo níguo ndeohire nyumba yothé ya Isiraeli na nyumba yothé ya Juda, nígeetha matúíke andü akwa kúna, níguo ndígíire na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gíthí. No ríri, matiigana güthíkíríria,’ úguo níguo Jehova ekuuga. **12** “Meere atíri: ‘Úü níguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yothé ya ndíbeí yagíríire níküyúrio ndíbeí.’ Nao mangígaakúúria atíri, ‘Íthuü tútüü atí mondo o yothé ya ndíbeí níyagíríire küyúrio ndíbeí?’ **13** Híndí íyo úmeere atíri, ‘Úü níguo Jehova ekuuga: Níngíyúria aría othe matúúraga búrürí úyü na úríü, o hamwe na athamaki acio maíkaragíra gíthí kía úthamaki kía Daudí, na athínjírí-Ngai, na anabí, na aría othe matúúraga Jerusalemu. **14** Níngamahúúríthania mündü na úria úngí, húúríthanie maíthe na cíana o ündü úmwe, úguo níguo Jehova ekuuga. Ndíkamaiigüra tha, kana ndímacaaíre o na kana ngíe na kíeha atí níguo njage kúmaniina.” **15** Thíkíríriaí na mútege matü, tígai gwíthíia, nígúkorwo Jehova níaríite. **16** Gooací Jehova Ngai wanyu atanarehe nduma, na

mbere ya magürü manyu mahingwo kúu írîma-inî kúragîa nduma. Inyúi mwírígírîre útheri, nowe-rî, niakaugarûra útuíke nduma ndumanu, augarûre útuíke ta kíeha kíenene. **17** No rîrî, múngîaga kúigua, ndrîírîragîra hithe-inî ní úndú wa mwítîo wanyu; maitho makwa maaarîra na ruo, ngíitaga maithori, ní úndú rûuru rwa Jehova nîrûgúthahwo. **18** Íra múthamaki o na nyina wa múthamaki atírî, “Harúrûkai mume ítî-inî cianyu cia úthamaki, nígúkorwo tanji ício cianyu írî riiri níckíkúgîa kuuma mítwe-inî yanyu.” **19** Matúúra manene ma kúu Negevu nímakahingwo, na gúthakagîa múndú úkaamahingûra. Andú othe a Juda nímagathahwo matwarwo búrûri úngî, magaatahwo matwarwo othe búu. **20** Tiirai maitho muone andú acio marooka moimíte mwena wa gathigathini. Rûuru rûrîa wehokeirwo rwa ng’ondú rûrîa úretîíaga naruo-rî, rúkirî ha? **21** Úkojaga atîa rîrîa Jehova akaanenehia andú arîa watuúte athirítu aku níguo matuúke a gúwathaga? Gíthî ndúkanýúitwo ní ruo rûnene, ta rwa múndú-wa-nja akírúmwò? **22** Nawe úngikeýúria atírî, “Ní kí gútmíte maúndú macio mangore?” Níúkamenya atí magúkorore ní úndú wa mehía maku maingî, na níko útarírîrwo nguò ciaku, naguo mwírî waku úgathúko. **23** Múkushi ahota kúgarûra gîkonde kía mwírî wake, o na kana ngarî ígarûre maroro mayo? O na inyúi mútingíhota gwíka wega, ní úndú ní mwamenyerire gwíka úuru. **24** “Níi ngaakúhurunja o ta úria múngú úmbúragwo ní rúhuho rwa werú-inî. **25** Rúu níro ígai ríaku, rúgai rûrîa ngútuírîre,” úguo níguo Jehova ekuuga, “tondú níúriganírwo ní níi, úkehoka ngai cia maheeni. **26** Níngakúguúria nguò ikúhumbire úthúu níguo njaga yaku yoneke. **27** Úthúaria waku o na míto írîa wanagîria, o na úmaraya waku úria útarî thoni! Níndíoneire cíiko ciaku cia úura-thoni kúu túrîma-inî na mígúnda-inî. Káí úrî na haaro, wee Jerusalemu-í! Úgútúúra wíthaahítie nginya-rî?”

14 Íno níyo ndúmírîri ya Jehova írîa yakinyírîre Jeremia íkonîi ihinda rîrîa kwagíte mbura: **2** “Búrûri wa Juda níracakaya, namo matúúra makuo makoowo ní hinya; nímararîra búrûri, nakío kíro níkiambatíte na ígúrú kiumíte Jerusalemu. **3** Andú arîa marî ígweta maratúma ndungata ciao ígatahe maai; írathîi marîma-inî íkaaga maai. Íraocoka na ndígíthú ítarî kíndú; íkehumbîra mítwe iconokete na íkuíte ngoro. **4** Thî níyatúkangíte, ní úndú gútirî mbura yuríte búrûri-inî, arîmi nao magakua ngoro, makehumbîra mítwe. **5** O nayo thwariga níteete gacaú kayo gaaciirwo o ro úguo kúu werú-inî, ní úndú gútirî nyeki. **6** Njagî nacio írúgamíte túrîma-ígúrú kúrîa gútakúraga kíndú, íkihúmahúmagá ta mbwe; níciúríte maitho ní kwaga mahuti ma kúrîa.” **7** O na gútuúka mehía maitú nímaroimbúra úuru úria twíkíte, Wee Jehova-rî, íka úndú ní tondú wa ríitwa ríaku. Nígúkorwo gúcooka na thuutha gwitú ní kúnene; níúkwhîirîe. **8** Wee Kírîgírîro gia Ísraeli, o wee Múhonokía wao híndî írîa marî na mínyamaro, ní kí gútmíte útuíke ta múgeni búrûri-inî, kana ta múgendi úraarírîre útukú o úmwe? **9** Ní kí gútmíte úikare ta múndú múmaku, úgaikara ta njamba írî hinya ítangíhota kúhonokania? Wee Jehova-rî, úrî gatagafî gaitú, na íthuí túgeetanio na ríitwa ríaku; ndúkanatútrîke! **10** Jehova ekuuga atírî úhoro íkonîi andú aya: “Nímendete kúúrúura múno; nímaregete kúgírîrîra magúrú mao. Ní úndú úcio nake Jehova ndangímétíkîra; ríu níekúrîrikana waganu wao, na amaheríthie ní úndú wa mehía mao.” **11** Níngî Jehova akínjîra atírî, “Tiga kúhoera andú aya atí níguo mone wega. **12** O na mangíhinga kúrîa írio, ndígathíkírîra kíro kîao; o na mangíndútrîa maruta

ma njino na maruta ma mútu-rî, ndikametíkîra. Ní kúniina ngaamaniina na rúhúu rwa njora, na ng’aragu, o na múthiro.” **13** No ngiuga atírî, “Wúi, Mwathani Jehova, anabii mameeraga atírî, ‘Mútikoona rúhúu rwa njora kana múhatírîrio ní ng’aragu. Tí-ítherú, níngamúhe thayú wa gútúúra kíndú gúku.’” **14** Híndî íyo Jehova akínjîra atírî, “Anabii acio mararatha úhoro wa maheeni makígwetaga ríitwa ríakwa. Níi ndimatúmite, kana ngamathuura, o na kana ngamaarîria. Maramúrúthîra mohoro ma cioneki cia maheeni, na úragúri wa túhú, na kúhooya míhianano, na maúndú ma maheeni marîa methugundiire na meciiría mao. **15** Ní úndú úcio, úú níguo Jehova ekuuga úhoro úkonîi anabii arîa mararatha maúndú makígwetaga ríitwa ríakwa: Níi ndiamatúmite, no-o moigaga atírî, ‘Gútirî rúhúu rwa njora kana ng’aragu íkaahutía búrûri úyú.’ Anabii o acio makaaniinwo na rúhúu rwa njora, na ng’aragu. **16** Nao andú acio marathagírwo mohoro níno, magaikanio na kúu njîra-inî cia ítuúria ía Jerusalemu tondú wa ng’aragu na rúhúu rwa njora. Gútikoneka múndú wa kúmathika, kana wa gúthika atumia ao, o na kana wa gúthika aríu ao na airítu ao. Níngamaítrîria mútino úria úmagírîre. **17** “Maarîre úhoro úyú, úmeere atírî: “Rekei maitho makwa maite maithori útukú na múthenga mategúgíthîria; nígúkorwo múírítu wakwa gathirange, o acio andú akwa, nímgúrarie úuru, akagúthwo ígútha rîa kúmhéhenja. **18** Íngítoonya búrûri-inî, nyonaga arîa moragítwo na rúhúu rwa njora; íngítoonya ítuúra inene, nyonaga arîa manyarírítwo ní ng’aragu. Múnabii na múthínjîri-Ngai, eerî níyathíte búrûri matoói.” **19** Rúu-rî, káí úregete Juda búu? Anga nínyararíte Zayuni? Ní kí gútmíte útúhúre, nginya túkaaga kíhonia? Twerígírîre thayú, no gútirî wega tuonete, túgeterera ihinda rîa kúhonanío, no rîrî, no maúndú ma kúmakania tuonete. **20** Nítúkumbúra waganu wítwe, Wee Jehova, o na wíhía wa maíthe maitú; ní úndú tí-ítherú níúkwhîirîe. **21** Twagúthaitúa útíge gútuúthúura, ní úndú wa ríitwa ríaku; ndúgaacoroníthie gítî gíaku kía únene kíria kíri riiri. Rírîkana kírikanío kíria waríkaníre na íthuí, na ndúgagíthúkie. **22** Ní kíri múhianano o na úmwe wa íyo ítarî kíene ya ndúrîrî úngiuría mbura? Matu mo mene nímoiragia mbura? Aca, níwe, Wee Jehova Ngai wítwe, úuragía mbura. Ní úndú úcio, kírigírîro gíitú kíri haríwe, nígúkorwo wee níwe wíkgaga maúndú macio mothe.

15 Níngî Jehova akínjîra atírî: “O na korwo Musa na Samúeli maarúgama mbere yakwa-rî, ngoro yakwa ndíngierekera kúrî andú aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nímarekwo mathí! **2** Nao mangíkúúria atírî, “Túgúgúthî kú? Úmeere atírî, ‘Úú níguo Jehova ekuuga: “Arîa maathírîrio gúkua-rî, magakue; arîa maathírîrio kúuragwo na rúhúu rwa njora-rî, makooragwo na rúhúu rwa njora; arîa maathírîrio ng’aragurî, makooragwo ní ng’aragu; arîa maathírîrio gúthawo-rî, matahwo matwarwo búrûri úngî.” **3** “Níngamarehíthîria míthemba ína ya anianani mamookírîre.” úguo níguo Jehova ekuuga, “Rúhúu rwa njora rúgooka rúrage andú, namo magui mamakurúre, nacio nyoni cia rîera-inî, o na nyamú cia gúku thî ímatambuure, imaniine. **4** Níngatúma matuúke andú a gúthúúrwo ní mothamaki mothe ma gúku thî, ní úndú wa úria Manase múrú wa Hezekía múthamaki wa Juda eekire gúku ítuúra-inî rîa Jerusalemu. **5** “Núú úgaakúguúra tha, wee Jerusalemu? Núú úgaagúcaikára? Núú úgaakerúra gwaku oke akúúrie úria úhoro waku útarîi?” **6** Jehova ekuuga atírî, “Wee níundegete, wee útúúrite úcookaga na thuutha. Ní úndú úcio níngúgútambúrúkîria moko ngúniine; ndíngírícúkwò

nītūmīte marakara makwa maakane, na megūtūūra makanaga nginya tene.” 5 Jehova ekuuga atiri: “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa wihokaga mūdū, o ūcio wihokaga mūdū nī ūndū wa hinya wake, ngoro yake ikahutatira Jehova. 6 Agaatuika o ta kihinga kīrī werū-inī ūtarī kindū; ndakooona ūgaatuira ihinda riakinya. Agaatūūra kūdū kūmū na kūrī nyoota werū-inī, o kūu būrūrī-inī wa cumbi gūtātūūra mūdū. 7 “No kūrathimwo nī mūdū ūrīa wihokaga Jehova, o ūrīa ūigite mwihoko wake harī we. 8 Agaatuika ta mūtī ūhaanditwo hūgūrūrū-inī cia maaī, ūrīa ūtaambagia mīri yaguo igakinya rūū-inī. Ndwītigagira hīndī ya ūrugarī wa rīta wakinya; mathangō maguo makoragwo marī maruru. Ndūngūma mwaka ūrīa gūtārī mbura, na ndwagaga gūciara maciaro maguo.” 9 Ngoro ya mūdū nīheenaganaga gūkīra ciūmbe iria ingī ciothe, na nī njaganu mūno. Nūū ūngīhota gūthuuthuuria ūhoro wayo? 10 “Nī Jehova thuthuuragia ngoro, na ngoiruuria maūdū marīa mahithe mecīria-inī, nigeetha ndaathime mūdū o mūdū kūrīngana na maūdū marīa ekaga, o na kūrīngana na ūrīa ciiko ciake itariī.” 11 O ta ūrīa ngware ikomagīrīria matumbī marīa itareketie-rī, ūguo noguo mūdū ūrīa wītongagia na njīra itarī cia kīhooto atariī. O matukū ma muoyo wake magithī kūnganarīa-rī, ūtonga ūcio nīukamweherera, nake marīgīrīrio-inī nīakeyonia arī mūkīgu. 12 Handū haitū harīa haamūre, hahaanaine na gītī gia ūthamaki kīria kīrī riiri, kīria gītūrite gītūgīrītio kuuma o kiambīrīria, 13 Wee Jehova, o wee mwihoko wa Isiraēli, arīa othe magūtīragaga nīmagaconrithio. Arīa makūhutatagira makoma harīwe-rī, makaandīkwo marītūwa mao rūkūngū-inī rwa thī, nī ūndū nīmatarīkīte Jehova, o wee gīthima kīa maaī ma muoyo. 14 Wee Jehova-rī, honia na nīngūhona; honokīa na nīngūhonoka, nī ūndū wee nowe ngoocaga. 15 Andū manjūūrāgia atīrī, “Kaī ndūmīrīri ya Jehova ikīrī kū? Nīkihīngio rīu!” 16 Nī ndūrīte ngatīga gūtūika mūrīithi waku; wee nīūū atī ndūrīrīrīre mūthenya wa mūtino. Ūrīa wothe njaragia na kanua gakwa ndūhīthitwo harīwe. 17 Ndūgatūike itua-nda harī nī; wee nīwe kīihitho giakwa mūthenya wa mwanangīko. 18 Arīa maanyarīga maroconrithio, no nīrī, ndūkanareke njiitwo nī kīmako, no nīrī, ndūkanareke njiitwo nī kīmako. Makīnyīrīre mūthenya wa mwanangīko; maniine na inīinana inene maita meerī. 19 Jehova aanjūrīre atīrī: “Thī ūrīgame kihīngō-inī kīria gīttagwo kihīngō kīa andū, kīria athamaki a Juda mageraga magītoonyā itūūra-inī na makīuma; nīngī ūrīgame ihīngō-inī irīa ingī ciothe cia Jerusalem. 20 Mūmeere atīrī, ‘Ta thīkīrīriaī ndūmīrīri ya Jehova, inyuī athamaki a Juda, na andū othe a Juda, na mūdū o wothe ūrīa ūtūūraaga Jerusalem, ūrīa ūtoonyagīra ihīngō-inī ici. 21 Jehova ekuuga atīrī: Mwīmenyerere mūtikanakuue mūrīgo mūthenya wa Thabatū, kana mūtūoonyerīe ihīngō-inī cia Jerusalem. 22 Mūtikanakuue mūrīgo mūrūte nyūmba-inī cianyu, kana mūrute wīra o na ūrīkū mūthenya wa Thabatū, no rīrī, mūthenya wa Thabatū mūwamūrage, o ta ūrīa ndaathire maithe manyu mekage. 23 No matiigana gūthīkīrīria kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio: moomīre ngingo, makīaga gūthīkīrīria, o na makīrega gūtaarwo. 24 Jehova ekuuga atīrī, mūngīmīnyerera mūnjathīkīre na mwage gūkuua mūrīgo mūmītoonyerīe ihīngō-inī cia itūūra rīrīrī inene mūthenya wa Thabatū, no mūmenyerere mūthenya wa Thabatū mūwamūre na ūndū wa kwaga kūruta wīra mūthenya ūcio-rī 25 hīndī iyo athamaki arīa maikārīre gītī kīa ūthamaki kīa Daudi nīmagaatonyerā ihīngō cia itūūra rīrīrī inene marī na anene ao. O, hamwe na anene ao, nīmagooka makuūtūwo nī ngaari cia ita,

na mahaičite mbarathi, marī hamwe na andū a Juda, na andū arīa matūūraaga Jerusalem, narīo itūūra rīu-rī, nīrīgātūūrwo nī andū nginya tene. 26 Andū nīmagooka moimīte matūūra-inī ma Juda, o na tūtūūra-inī tūrīa tūrīgīciīrie Jerusalem, na moime būrūrī wa Benjamīni na būrūrī ūrīa ūrī magūrū-inī ma irīma cia mwena wa itūūro, na moime būrūrī ūrīa ūrī irīma o na wa Negevo, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mūtū, na ūbumba, na maruta ma gūcōokia ngaatho nyūmba-inī ya Jehova. 27 No rīrī, mūngīrega kūnjathīkīra, na mwage kwamūra mūthenya wa Thabatū na ūndū wa kwaga gūkuua mūrīgo o na ūrīkū rīria mūgūtūonyerā ihīngō-inī ici cia Jerusalem mūthenya wa Thabatū-rī, hīndī iyo nīngaakīa mwakī ūtangīhoreka ihīngō-inī cia Jerusalem nīguo ūcīne ciikaro ciao iria njirīgīre.”

18 Ino nīyo ndūmīrīri irīa yakīnyīrīre Jeremīa yumīte harī Jehova, akīrwo atīrī: 2 “Ikūrūka ūthī nyūmba-inī ya mūmbi wa nyūngū, na wakinya kūu nīkuo ngūkūheera ndūmīrīri yakwa.” 3 Nī ūndū ūcio ngīkūrūka ngīthī kūu nyūmba-inī ya mūmbi wa nyūngū, ngīkora akīrūta wīra na ngaari yake ya kūmba nyūngū. 4 No rīrī, nyūngū irīa ombaga na rūmba nīyathūkīre rīrī o moko-inī make; nī ūndū ūcio mūmbi ūcio agīcōoka akīūmba nyūngū ingī na rūmba o rīu, akīmīthondeka o ta ūrīa onire yagīrīre gūthondekwo. 5 Hīndī iyo ndūmīrīri ya Jehova ikīngīnyīrīra, ngīrwo atīrī: 6 “Inyuī andū a nyūmba ya Isiraēli, gīthī to njike na inyuī o ta ūrīa mūmbi ūyū wa nyūngū ekaga?” Ūguo nīguo Jehova ekuuga. “O ta rūmba rīrī guoko-inī kwa mūmbi-rī, ūguo nīguo mūtārī mūrī guoko-inī gwakwa, inyuī andū aya a nyūmba ya Isiraēli. 7 Hīndī o yothe ingīkaanīrīra, njuge rūrīrī kana ūthamaki mūna ūmūyūrwo na mīrī, na unangwo, o na ūinīnwo, 8 naruo rūrīrī rīu ngaanītie rūngīrīra, rūtigane na ūuru waruo, nīngaigua tha, njage kūrūka ūuru ūcio njīrīre kūrūka. 9 Nīngī ihīnda rīngī ingīkaanīrīra njuge rūrīrī kana ūthamaki mūna wakwo nīguo wīhaande, 10 naruo rūrīrī rūu rūcōoke rīwīke maūdū marīa nyonaga marī mooru na njage kūnjathīkīra-rī, nīngīcīkūwo, njage kūrūka wegā ūcio rūgīte nīngūrūka. 11 “Nī ūndū ūcio, rīu irā andū a Juda na arīa matūūraaga Jerusalem atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Ta rorai muone! Nīndīraharīria kūmūrehera mwanangīko na ngathugunda njīra ya kūmūkīrīra. Nī ūndū ūcio, garūrūkai mūtīgane na mīthīire yanyu mīuru, mūdū o mūdū wītu ekūrūmīrīra ūremī wa ngoro yake thūku.” 13 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī: “Tūrīa harī ndūrīrī: Nūū ūrī waigua ūndū ta ūyū? Ūndū ūrī magīgi mūno nīwīkītūwo nī Isiraēli, ūrīa mūrītu gathirange! 14 Tharunji ya Lebanonī-rī, irī yaaga hurūrūka-inī ciakīo cia mahīga? Maaī mahehu makīo marīa moimaga matherūkīro-inī ma kūrāya-rī, marī maga gūtherera? 15 No rīrī, andū akwa nīmārganīrūwo nī nī; macīnagīra mīhīanano itarī kiene ūbumba, irīa yatūmīre mahīngwo mīthīire-inī yao, makīaga kūrūmīrīra mīthīire irīa ya tene. Yatūmīre magerere tūcīra twa mīkīra, o na barabara irīa itarī thondeke. 16 Būrūrī wao ūgaatīgwo ūrī mwanangīko, ūgaatuika kūdū gwa kūnyararwo nginya tene; arīa othe othe makaahītūkīra kuo-rī, nīmakagega makīinagīa mītwe. 17 O ta rūhuho rūkīhurūtana kuuma mwena wa irathīro, noguo ngaamahurūnja mbere ya thū ciao; ngaamahutatīra na njage kūmoonīa ūthīu wakwa mūthenya ūrīa magaaorwo nī mwanangīko.” 18 Nao makiuga atīrī, “Ūkai

tüciirire ūria tügüükirira Jeremia; nĩ undũ ūrutani wa watho ūria athinjiri-Ngai marutanaga ndũkora, kana kirira kĩa andũ arĩa oogĩ kiũre, o na kana ndũmiriri ya anabii yũre. Nĩ undũ ūcio ūkai, tũmũtharikire na nĩmĩ ciitũ, na tũtikarũmbũye undũ o wotho ekuuga.” **19** Ta thikĩrĩria, Wee Jehova; igua ūria aya aathitangi maroigali **20** Wega-rĩ, no ūrĩhwo na ūũru? No rĩrĩ, andũ acio nĩmanyenjeire irima. Ta ririkana ūria ndaarũgamire mbere yaku, na ngĩmarĩrĩria, nĩguo ngĩrĩrĩre marakara maku matikamakore. **21** Nĩ undũ ūcio rekereria ciana ciao ng’aragu; cineane, iniinwo na rũhiũ rwa njora. Reke atumia ao matigwo matarĩ ciana, na marĩ a ndigwa; rekereria arũme ao mooragwo, o nao aanake ao mooragwo mbaara-inĩ na rũhiũ rwa njora. **22** Kirĩro kiroiguu kuuma nyũmba-inĩ ciao rĩrĩa ūkaarehe andũ a kũmatharikira hi na hi, nĩ undũ nĩmanyenjeire irima nĩguo maanyite, na makanyumbĩkĩra mĩtego ya kũnyiita magũrũ makwa. **23** No wee nĩũũĩ, Wee Jehova, ūria wotho manjĩrĩre nĩguo manjũrera. Tiga kũmakaera mahĩtia mao, kana kũhuura mehĩa macio mao mehere ūthĩũ-inĩ waku. No marong’auranĩrio thĩ mbere yaku; meeke maĩndũ macio rĩrĩa ūgaakorwo ūrakarĩte.

19 Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thĩ ūgũre gatigithũ ka rĩũmba harĩ mĩũmbi. Ūcooke woe athuuri amwe a kirĩndĩ na athinjiri-Ngai amwe, **2** mumagare mũthĩĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rĩa Kihingo-kĩa-Ngio. Wakinya hau wanĩrĩre ūhoro ūria ngũkwĩra, **3** uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmiriri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithia mwanangĩko arandũ gũkũ ūria ūgaatũma mũndũ o wotho ūria ūkaũgũga ararakwo nĩ matũ. **4** Nĩgũkorwo nĩmandirikĩte na magatũma haha hatũike handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmacĩnĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maĩthe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ arĩa matarĩ ūũru mekĩte. **5** Nĩmakĩite kũndũ kũria gũtũũgũru gwa kũhoerwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo arũ ao na mwaki matũike maruta ma kũrutĩrwo Baali, undũ ūria nĩ itaathanire wikagwo, kana ngũũgwe, o na undũ ūtarĩ wagĩa meciirĩa-inĩ makwa. **6** Nĩ undũ ūcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyerere, tondũ matukũ nĩmarooka rĩria andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. **7** “Kũndũ gũkũ nĩkuo ngathũkĩria mĩbango yotho ya Juda na ya Jerusalemu. Nĩngatũma mooragwo na hiũ cia njora nĩ thũ ciao, moko-inĩ ma andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndĩcheane itũike nyama cia kũrĩo nĩ nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka. **8** Nĩngananga itũũra rĩrĩ ndũme rĩtũike kũndũ gwa kũnyararwo; arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo nĩmakagega na mamanyũrĩre moona ūria ngurarwo ciao cingĩhĩte. **9** Nĩngatũma marĩe nyama cia mĩrĩ ya arũũ na aarĩ ao, na o mũndũ arĩe nyama cia mwĩrĩ wa mũndũ ūria ūngĩ hĩndĩ rĩa magaaakorwo marĩ na mĩnyamaro nĩ undũ wa gũthĩrũrũkĩrio nĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo.’ **10** “Ūcooke ūrũage gatigithũ kau, acio mĩgaathĩĩ nao makĩonaga, **11** ūmeere atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: Nĩngahehenja rũrĩrĩ rũrũ, o na itũũra rĩrĩ, o ta ūria mũndũ oragaga nyũngũ ya mĩũmbi na ndĩcookaga gũthondekeka itũike ng’ĩma rĩngĩ. Magaathika arĩa makuĩte kũu Tofethi nginya kwage handũ ha gũthikanwo. **12** Ūguo nĩguo ngeeka kũndũ gũkũ, o na andũ arĩa matũũraga kuo, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngatũma itũũra rĩrĩ inene rĩhaane o ta Tofethi. **13** Nyũmba iria irĩ

Jerusalemu, o na cia athamaki a Juda nĩngathaaahio o ta gũkũ Tofethi: nyũmba ciothe iria maacĩnĩre ūbumba igũrũ rĩacio, makũcĩnĩra mbũtũ ciothe cia njata, na magũitagĩra ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo.” **14** Jeremia agĩcooka akĩhũndũka kuuma Tofethi, o kũu Jehova aamũtũmĩte akarathĩre andũ ūhoro, nake akĩrũgama nja ya hekarũ ya Jehova, akĩra andũ othe atĩrĩ, **15** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithĩria itũũra rĩrĩ inene, o na tũtũũra tũrĩa tũrĩngĩciĩrĩe tuothe mwanangĩko ūria wotho ngwetete igũrũ rĩao, nĩ undũ nĩmoomirĩe ngingo, makĩaga gũthikĩrĩria ciugo ciakwa.”

20 Rĩria Pashuri ūria mũthĩnjiri-Ngai, mũrũ wa Imeri, o ūcio warĩ mũnene wa arĩa angĩ kũu hekarũ-inĩ ya Jehova, aigũire Jeremia akĩratha maĩndũ macio-rĩ, **2** agĩathana Jeremia ūcio mũnabii ahũũrwo na oohererwo magũrũ ndungũ-inĩ hau Kihingo-inĩ kĩa Rũgongo kĩa Benjamini, o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. **3** Mũthenya ūcio warũmĩrĩre, rĩria Pashuri aamuohorithire ndungwo magũrũ, Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩitwa rĩria Jehova agĩtũite ti Pashuri, no ūrĩitũga Magorĩ-Mĩsibabu. **4** Nĩ undũ Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũtũma ūtũike ta undũ wa kũguoyohia kũrĩ wee mwene o na wa kũmakia arata aku othe; nĩũkeyonera na maĩtho maku rĩria andũ acio makooragwo na rũhiũ rwa njora rwa thũ ciao. Nĩnganeana andũ a Juda othe kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatware Babuloni, kana amooragithie na rũhiũ rwa njora. **5** Nĩnganeana ūtonga wotho wa itũũra rĩrĩ inene kũrĩ thũ ciao: maciaro marĩo mothe, indo ciothe ciarĩo cia bata, o na mĩthithũ yotho ya athamaki a Juda. Nĩmagacitaha macitware Babuloni. **6** Nawe Pashuri, na arĩa othe matũũraga gwaku nyũmba, nĩ mũgaatahwo mũtwarwo Babuloni. Kũu nĩkuo ūgaakuĩra na ūthĩkwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe arĩa ūrathagĩra ūhoro wa maheeni.” **7** Wee Jehova, nĩwaheeneerĩe, na nĩ ngĩheeneka, wangĩrĩre hinya ūkĩhootha. Nĩndĩdaga ngĩthekererwo mũthenya wotho; nyũrũragio nĩ mũndũ o wotho. **8** Rĩria rĩothe ngwarĩa-rĩ, nyoganĩrĩa ngĩhunjanagĩria ūhoro wa maĩndũ ma ūhinya, na ma mwanangĩko. Nĩ undũ ūcio ndũmiriri ya Jehova indeeheire o kũrumwo na kũnyararwo mũthenya wotho. **9** No ingiuga atĩrĩ, “Nĩngũcooka kũmũgwe kana kwaria ngĩgweeta rĩitwa rĩake,” ndũmiriri yake irĩa irĩ ngoro-inĩ yakwa ihaana ta mwaki, o ta mwaki ūhingĩrĩrio mahĩndĩ-inĩ makwa. Nĩnogetio nĩkũmũga thĩnĩ wakwa, na ti-ithĩrũ ndĩngĩhota. **10** Nĩnjũguaga andũ angĩ makiheehana atĩrĩ, “Ituanda rĩrĩ mĩena yotho! Nĩacukanĩrĩrwo! Nĩtũmũcukanĩrĩrwo!” Arata akwa othe metereire ndenderũke, makiugaga atĩrĩ, “Hihi nĩkũheeneke; hĩndĩ iyo nĩtũkũmũtooria, twĩrĩhĩre harĩ we.” **11** No rĩrĩ, Jehova arĩ hamwe na nĩ ta njamba irĩ hinya; nĩ undũ ūcio andũ arĩa maanyarĩraga nĩmakahĩngwo na matikahootana. Nĩmagaconorithio mũno nĩgũkorwo matĩgaatooria; kũnyararwo kwao gũtikariganĩa o na rĩ. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ūtũragia andũ arĩa athingu, na ūkoirũria maĩndũ ma ngoro na ma meciirĩa, reke ndĩonere wee ūkĩndĩhĩria harĩ andũ aya, nĩgũkorwo wee nĩwe ndekereire maĩndũ makwa mothe. **13** Inĩrai Jehova! Gooai Jehova! Nĩgũkorwo nĩahonokagia mĩoyo ya arĩa abatarĩ, akamĩruta moko-inĩ ma arĩa aaganu. **14** Mũthenya ūria ndaciarirowo ūrogwatwo nĩ kirumi! Mũthenya ūria maitũ aanjarĩre-rĩ, ūroaga kũrathimwo! **15** Mũndũ ūria waheire baba ūhoro ūcio arogwatwo nĩ kirumi, ūria watũmire akene mũno, rĩria aamwĩrĩre atĩrĩ, “Nĩũciarĩrwo mwana wa kahĩrĩ!” **16** Mũndũ ūcio-rĩ, arotũika o ta matũũra marĩa Jehova aang’auranire atarĩ na tha. Arotũũra aigũaga

mukayo o rüciini, na akaigua mbu ya mbaara mīaraho. 17 Nī ūndū ndanjūragire ndī nda ya maitū, nīguo maitū atūike o taarī mbīrira yakwa, nayo nda yake itūire iimbite nginya tene. 18 Rū-rī, ndoimire nda ya maitū nkī, nyonage o thīina na kieha, na ndikīrīrie matukū makwa njonokete?

21 Ino niyo ndūmirīri irīa yakinyīrīre Jeremia yumite hari Jehova, hīndī irīa Mūthamaki Zedekia amūtūmīre Pashuri mūrū wa Malikija, na Zefania mūrū wa Maaseia mūthīnjīri-Ngai. Makīmūra atīri: 2 “Tūtūirīrie ūhoro hari Jehova, nī ūndū Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, niatūtharīkīrie. Hihi Jehova niēgūtūwīkīra maūndū ma magegania o ta ūria anatwīkīra mahinda ma tene, nīguo mūthamaki ūcio atweherere.” 3 No Jeremia akīmacookeria atīri, “Irai Zedekia atīri, 4 “Ū ūndū Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Ngirīe gūtūima indo icio cia mbaara, o icio iri moko-ini manyu, iria mūrāhūthīra mūkīrūa mbaara na mūthamaki wa Babuloni na andū a Babuloni arīa marī nja ya rūthingo mamūrigīciīrie, imūcookerere imūhūire inyuū ene. Andū acio nao nīngamacookanīrīria thīini wa itūūra rūrī inene. 5 Nī mwene nīngahūūrana na inyuū ndambūrūkītie guoko gwakwa, o na njīkīrite njora yakwa hinya, ndaakarīte, na ndī na mang’ūrī na marūrū maingī. 6 Nīngahūūra kīrīa gīothe gītūūrāga itūūra rūrī inene, andū na nyamū, ciothe ciūrāgwo na mūthiro mūrū mūno. 7 Nīngī Jehova ekuuga atīri: Thuutha ūcio-rī, nīnganeana Zedekia, mūthamaki wa Juda, na anene ake, o na andū arīa angī magaaorwo matigaire itūūra-inī rūrī inene, arīa matooragirwo nī mūthiro ūcio, kana rūhiū rwa njora, kana ng’aragu, ndīmaneane kūrī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, na kūrī thū ciao iria ciendāga kūmaruta muoyo. Nīakamooragīthia na rūhiū rwa njora; ndakamaigūira tha, kana amacaāire, o na kana amaigūire kieha.” 8 “O na nīngī wīre andū acio atīri, “Ū ūndū Jehova ekuuga: Atīrīri, nīngūiga njīra ya muoyo, o na njīra ya gīkuū mbere yanyu. 9 Mūndū ūria wothe ūgūikara itūūra-inī rūrī inene, akooragwo na rūhiū rwa njora, kana ng’aragu, kana mūthiro. No ūria wothe ūgaathī eaneane kūrī andū a Babuloni arīa mamūrigīciīrie niagātūūra muoyo; nīakahonokia muoyo wake. 10 Nīndūite atī nīngūgera itūūra rūrī inene ngero njūru, na ndirī wega ingīrīka, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīrīkūneanwo mokinī nī ma mūthamaki wa Babuloni, nake arīniine na mwaki.” 11 “Nīngī wīre nyūmba ya ūthamaki wa Juda atīri, ‘Iguai ndūmirīri ya Jehova; 12 atīri, inyuū andū a nyūmba ya Daudi, ū ūndū Jehova ekuuga: “Tuithanagīa ciira na kīhooito rūciinī o rūciinī; teithūrai mūndū ūria ūtunyītwo indo ciake kuuma guoko-inī kwa mūmūhinyīrīria, kana mang’ūrī makwa mamūtkīrīrie maakanīte ta mwaki nī ūndū wa ūuru rwa nīa mwīkīte, maakane ta mwaki ūtangīhoreka nī mūndū. 13 Nīngūmūkīrīra, inyuū andū a Jerusalemu, o inyuū mūtūūrāga rūgongo igūrū rwa gītūamba gīkī, kūrīa kwaraganu ndwaro-inī cia mahiga, ūguo nīguo Jehova ekuuga, o wee uugaga atīri, “Nū ūngīhota gītūūkīrīra? Nū ūngīkīhota gūtūoonya kīūrīro-inī gītū?” 14 Nīngamūherīthia kūrīngana na cīko cīanyu, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīngaaika mwaki mītītū-inī yanyu, ūria ūkaaniina kīria gīothe kīmūrigīciīrie.”

22 Jehova ekuuga atīri, “Ikūrūka ūthīi nginya nyūmba ya ūthamaki ya mūthamaki wa Juda ūhunje ndūmirīri ino kuo, uuge atīri: 2 “Ta thīkīrīria ndūmirīri ya Jehova, wee mūthamaki wa Juda, o wee ūkarīrie gītī kīa ūthamaki kīa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andū anyu arīa matoonyagīra ihingo-inī ci. 3 Ū ūndū nīguo Jehova ekuuga: Ikagai maūndū marīa

magīrīre na ma kīhooito. Honokagīa mūndū ūria ūtunyītwo indo ciake kuuma guoko-inī kwa mūmūhinyīrīria. Mūtīkaneeke ūndū mūrū kana maūndū ma kūhūthīra hinya harī mūndū wa kūngī, kana harī mwana wa ngorīa kana mūtūmia wa ndigwa, na nīngī kūndū gūkū mūtīkanaitīthie thakame ya mūndū ūtekitē ūuru. 4 Nīgūkorwo mūngīmenyerera mwathīkīre mawatho maya, hīndī iyo ūthamaki arīa maikarīrie gītī kīa Daudi gīa ūthamaki nīmarītoonyagīra ihingo-inī cia nyūmba ya ūthamaki, mahaičīte ngaari cia ita na mbarathi, marī hamwe na anene ayo, o na andū ayo. 5 No mūngīkaaga gwathīkīra mawatho maya, Jehova ekuuga atīri, Ndehīta na Rīitwa rīakwa mwene atī nyūmba ino ya ūthamaki nīkanangwo.” 6 Nī ūndū Jehova ekuuga atīri ūhoro ūkonīi nyūmba ya ūthamaki ya mūthamaki wa Juda: “O na gītūka ūhaana ta Gileadi harī nīi, ūkahaana ta gacūmbīri ka Lebanoni, ti-itherū nīngatūma ūtūike ta werū ūtarī kīndū, ūtūike ta matūūra matatūūrāgwo. 7 Nīngagūtūmīra andū magūtūkīrīre, makwanange, o ūmwe wao eyohete indo ciake cia mbaara, na nīmagatemanga mītarakwa yaku irīa mīega mūno, mamīkie mwaki-inī. 8 “Andū a ndūrīri nyingī nīmakahītūkīra itūūra-inī rūrī inene na nīmakooranagīa atīri, ‘Nī kīi gītūmīte Jehova eke itūūra rūrī inene maūndū ta maya?’ 9 Nao nīmagacookerio atīri, ‘Nī tondū nīmatīrīkīrie ūhoro wa kūrūmirīria kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wao, makīhooya na magītungatīra ngai ingī.” 10 Mūtīkarīrīrie mūthamaki ūcio ūkūite, kana mūcakae nī ūndū wa kūrūwo nīwe; no rūrī, rīrai na mūgīrīke nī ūndū wa ūcio ūthamītīo, nī tondū, ūcio ndagacooka kwao, kana oone būrūrī ūria aacīrīrūwo rīngī. 11 Nī ūndū Jehova ekuuga atīri ūhoro ūkonīi Shalumu mūrū wa Josia, ūria wacookīre ithenya rīa ithe Josia, mūthamaki wa Juda, no nīacookīre akīuma kūndū gūkū: “Ndarī hīndī agaacooka gūkū gūthamaka. 12 Agaakūrīa kūu aatwarīwo arī mūgwate; ndakoona būrūrī ūyū rīngī.” 13 “Kaī ūria wakaga nyūmba yake ya ūthamaki na njīra itarī cia ūthingu arī na haaro-ī! o ūcio wakaga tūnyūmba twake twa ngoroba na maūndū matarī ma kīhooito, na akarutīthia andū a būrūrī wake wīra ūtarī mūcaara, akaaga kūmarīha kīria maagīrīrūwo nī kūheo nī ūndū wa wīra ūcio wao. 14 Oigaga atīri, ‘Nīngwīyākīra nyūmba nene ya ūthamaki, irī na tūnyūmba twa ngoroba.’ Nī ūndū ūcio amīakaga irī na ndīrica nene, na akamīhūūrīrīra mbaū cia mūtīrakwa, o na akamīgemia na rangī mūtune. 15 “Kūgīa na mbaū nyingī mūno cia mītīrakwa-rī, no gūtūme ūtūike mūthamaki? Gīthī thoguo ndaarī o na gīa kūrīa na gīa kūnyua? Ekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhooito, nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. 16 Aacīragīrīra andū arīa athīni na arīa abatari, na nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. Gīthī ūguo tīguo kūmenyana na nīi?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 17 “No rūrī, maitho maku na ngoro yaku irorererīo o uumīthio ūtarī wa kwīhokeka, cīeekereka gūtīthia thakame ya andū matarī ūuru mekite, o na kūhīnīnīrīria, na gwītīa indo na hinya.” 18 Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīri ūhoro ūkonīi Jehoiakīmu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda: “Andū matīkamūrīrīra makiugaga atīri: ‘Wūi-īya, mūrū-wa-lthe-wītū-ī! Wūi-īya mwarī-wa-lthe-wītū-ī! Nīngī matīkamūrīrīra makiugaga: ‘Wūi-īya mwathi-wītū-ī! Wūi-īya rīiri-wake-ī!’ 19 Agaathīkwo o ta ūria ndīgīri ithīkagwo: agaakururīo, aikio na kūu nja ya ihingo cia Jerusalemu.” 20 “Ambata, ūthīi Lebanoni, ūkanīrīre kuo, ūreke mūgambo waku ūigūke kūu Bashani, na ūkayūrūrūke kuuma Abarīmu, nīgūkorwo athīrītū aku othe nīahenjeje. 21 Nīndagūkaanīrie rīrīra weguaga ūrī mūgītīre, nowe ūkiuga atīri, ‘Nīgūthīkīrīria!’ Ūyū ūkoretwo ūrī mūthīre waku kuuma

ūrī o mūnini; wee ndūrī wanjathikira. 22 Arīthi aku othe makaahurutwo nī rūhuho, nao athiritū aku nīmagathaamīrio kūngī. Hīndī īyo nīūgaconoka na ūnyararithio nī ūndū wa waganu waku wothe. 23 Inyū mūtūūraga Lebanoni, o inyū mūkaraga nyūmba cia mītarakwa, kai nīmūgacakaya rīrīa mūkanyīitwo nī ruo, o ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō-īl” 24 Jehova ekuuga atīrī, “O ta ūrīa nīi ndūūraga muoyo-rī, wee Jekonia, mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda, o na ūngīrī gīcūhī kīa mūhūūri kīrī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo-rī, no gūkūruta ingīkūruta ho. 25 Ngūkūneana kūrī arīa magūcaragia makūrute muoyo, o acio wītīgagīra, ngūneane kūrī Nebukadiazaru, mūthamaki wa Babuloni na kūrī andū a Babuloni. 26 Wee hamwe na maitūguo ūrīa wagūciarire, ngamūnyuguta būrūri ūngī kūrīa mūtaciārīrwo, na kūu nīkūo inyū eerī mūgakuīra. 27 Mūtīrī hīndī mūgacooka gūkū būrūri ūyū mwīrīragīra gūgaacooka.” 28 Hī anga mūdū ūcio wītīgagīra Jekonia, nī nyūngū nguū na nyarare, na kīndū gīarī mūdū ūngīkīenda? Nī kī gīgūtūma we hamwe na ciana ciake manyugutwo, na maikio būrūri matoō? 29 Atīrīrī, wee būrūri, būrūri, būrūri ūyū, ta thīkīrīria ndūmīrīri ya Jehova! 30 Ū nīguo Jehova ekuuga: “Mūdū ūyū nīandīkwo maandīko-inī, ta mūdū ūtarī mwana, mūdū ūtakagaacira mūtūūre-inī wake wothe, nīgūkorwo gūtīrī mwana wake ūkaagaacira, gūtīrī ūgaikarīra gītī gīa ūthamaki kīa Daudi kana athamake rīngī thīnī na Juda.”

23 “Hīl Kai arīthi arīa manīnaga na makahurūnja mbūrī cia rūūru rwakwa marī na haaro-īl” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 2 Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wa Isīraeli ekūūria arīthi arīa marīthīgia andū akwa atīrī: “Tōndū nīmūhurūnjite mbūrī ciakwa na mūgaciingata, na nīmāgīte gūcīmenyerera-rī, nīngamūherithia nī ūndū wa ūūru ūcio mwīkite,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 3 “Nīi mwene nīngacookereria matigari ma rūūru rwa mbūrī ciakwa kuuma mabūrūri mothe marīa ndaacitwarithīre, ndīcīcookie kīrīthīo-inī wacio, na nīgacīaranīra kuo, cīngīhe. 4 Nīngacīrehera arīthi a gūcīrīthīgia, na itīgacooka gwītīgīra kana kūmaka, na gūtīrī o na īmwe yacio īkoora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 5 Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka rīrīa ngārahūrīra Daudi mūdū mūthīngu ūgerekanīthio na Rūhōngē rwa mūtī, na nīwe Mūthamaki ūrīa ūgaathamakaga arī na ūūgī, na ageekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhōoto būrūri-inī. 6 Matukū-inī make-rī, Juda nīakahonokio, nake Isīraeli atūūre arī mūgītīre. Nake ageetagwo rīitwa rīrī: Jehova-Ūthīngu-Wītū.” 7 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa andū matagacooka kuuga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, ūrīa warutire andū a Isīraeli kuuma būrūri wa Misiri,’ 8 no makoigaga atīrī, ‘Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, ūrīa warutire nījaro cia Isīraeli būrūri ūrīa ūrī mwena wa gathīgathīni, na kuuma mabūrūri-inī mothe kūrīa aamathaamīrīe.’ Hīndī īyo magaatūūra būrūri wao ene.” 9 Ūhoro ūkōnī anabīi nī atīrī: Ngoro yakwa nīthuthīku; mahīndī makwa mothe nīmarainaina. Haana ta mūdū mūrīū, ngahaana ta mūdū mūtōorie nī ndībei, nī ūndū wa Jehova, na nī ūndū wa ndūmīrīri ciake theru. 10 Būrūri ūyū ūyūrīte itharia; būrūri ūyū ūkarīte ūrī mūng’aru nī ūndū wa kīrumi, nāguo ūrīthīo wothe kūu werū-inī ūkahooha. Anabīi marūmīrīre mītūūrīre mīūru, na makahūthīra hīna wao ūrīa gūtīgīrīre. 11 “Anabīi na athīnjīri-Ngai matīītīgīra Ngai; o na thīnī wa hekarū-inī yakwa, nīndīfōneire waganu wao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 12 “Nī ūndū ūcio nījra yao

nīgūtūka ndenderū; magaathaamīrio nduma-inī, na kūu nīkūo makaagūūra. Nīngamarehīthīria mwanangīko mwaka-inī ūrīa makaaherithio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Thīnī wa anabīi a Samaria-rī, nīndonire ūndū ūrī magīgi, nāguo nī ūyū: Maarathaga mohoro na rīitwa rīa Baali, nao makīhīthīa andū akwa a Isīraeli. 14 Nīngī thīnī wa anabīi a Jerusalemu-rī, nīnyonete ūndū mūrū mūno, nāguo nī ūyū: Matharanāgia, na magatūūra maheenāgia. Mekagīra moko ma eeki naaī hīna, gūkaaga mūdū ūngīgarūrīka atīgane na waganu wake. Othe mahaanīte ta Sodomu harī nīi; andū a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.” 15 Nī ūndū ūcio, ūhoro ūkōnī anabīi acio, Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga ūū: “Nīngatūma marīe irio ndūrū na manyue maaī marī na thumu, nī ūndū kuuma kūrī anabīi a Jerusalemu, wagi wa gwītīgīra Ngai ūhunjīte būrūri-inī guothe.” 16 Ū nīguo Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga: “Mūtīgathīkīrīre ūrīa anabīi acio maramūrīthīra; nī cīrīgīrīro cia tūhū mamūheaga. Maarāgia ūhoro wa cīoneki cīumīte meciīria-inī mao ene, no ti kuuma kanua ka Jehova. 17 Mathīiaga na mbere na kwīra andū arīa maathūre atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīmūkūtīgia na thayū.’ Na kūrī arīa othe marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makameera atīrī, ‘Gūtīrī ūūru ūkūmūkora.’ 18 No rīrī, nūū wao ūrī warūgama cīra-inī wa Jehova, akōna kana akīgua kiugo gīake. Nūū wathīkīrīre kana akīgua kiugo gīake? 19 Atīrīrī, kīhuhūkānio kīa Jehova gīgāatūthīka na mang’ūrī, ta kīhuhūkānio kīnene gīkīharūrīka, nakīo kīgītīre mītwe ya andū arīa aaganu. 20 Marakara macio ma Jehova matīgāathīra, o ngīnyā rīrīa akaahīngīa muoroto wa ngoro yake. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgātūkīrwo nī ūhoro ūcio wega. 21 Anabīi acio-rī, ti nīi ndaamatūmīre, no rīrī, nīmateng’erete na ndūmīrīri ciao; nīi ndīamaarīrīe, no-o no marathīte mohoro. 22 No korwo nīmarūgamīte cīra-inī wakwa-rī, nīmangīahunjīrie ndūmīrīri yakwa kūrī andū akwa, na nīmangīagarūrīkīte, magatīgana na mīthīre yao mīūru, na magatīgana na cīko ciao nījūru. 23 “Kai ndī Ngai wa o gūkū gūkūhī, na ndīrī Ngai wa kūrāya?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 24 “Kūrī mūdū ūngīhota kwīhīthā kūrīa kwīhīthīte mūno, ūndū itangīhota kūmuona?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. “Gīthī ndīyūrīte kīndū guothe, igūrū na thī?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 25 “Nīnjīguīte ūrīa anabīi moigaga arīa marathaga mohoro ma maheeni makīgwetaga rīitwa rīakwa. Moigaga atīrī, ‘Nīndīrarootire! Nīndīrarootire!’ 26 Nī ngīnyā rī ūhoro ūyū ūgūthīi na mbere ngoro-inī cia anabīi acio maheenāgia, o acio marathaga maūndū ma matūhūhū moimīte meciīria-inī mao ene? 27 Mecīragīa atī irooto icio meranaga mūdū na ūrīa ūngī nīgūtūma andū akwa marīganīrwo nī rīitwa rīakwa, o ta ūrīa maīthe mao marīganīrwo nī rīitwa rīakwa makīhooya Baali. 28 Mūnabīi ūrīa ūrotete kīroto-rī, nīaheane ūhoro wa kīroto kīu gīake, no rīrī, ūrīa ūrī na ndūmīrīri yakwa nīaheane ūhoro wayo arī na wīhokeko. Tōndū-rī, kai rūūwa rwa ngano rūrī na ūhoro ūrīkū na ngano?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 29 “Gīthī ndūmīrīri yakwa ndīhaana ta mwaki, o na ta kībū kīrīa gīthetheraga rwaro rwa ihīga rūgātūka tūcere?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 30 “Nī ūndū ūcio-rī, nīndeganīte na anabīi acio maīyaga ndeto mūdū kuuma kūrī ūrīa ūngī, magaciaria ta cīumīte kūrī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 31 Ū ū nīguo Jehova ekuuga, “Nīngūtūkīrīra anabīi acio maarāgia ndeto ciao ene, na magacooka makoigaga atīrī, ‘Ūguo nīguo Jehova oiga.’ 32 Ī ti-itherū, nīngūtūkīrīra anabīi acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ūhoro wacio, makahīthīa andū akwa na maheeni na mwītīto wao, no ti nīi ndīmatūmīte kana ngamaatha. Matīgūnaga andū

aya o na hanini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Rĩria andũ aya, kana mũnabii, o na kana mũthĩnjĩri-Ngai mangikũũria atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ ya Jehova nĩ inyuũ, na nĩngamũtiganĩria, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’” **34** Mũnabii, kana mũthĩnjĩri-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wotho anguuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. **35** Mũndũ o mũndũ wanyu atiindaga akũũria mũratawe kana mũndũ wao atĩrĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigite atĩa?’ **36** No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga ringĩ atĩ ‘ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondu kiugo kĩa mũndũ we mwene nkũio gĩtuũkaga ndũmĩrĩri yake nditũ, na ũguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩri cia Ngai ũria ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. **37** Mũtindaga mĩkũũria mũnabii atĩrĩ: ‘Jehova agũcookeirie ũhoro ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ **38** O na gwaũũka inyuũ nĩmugaga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwaũthĩrire ciugo ici, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gĩtuũka nĩndamwĩrite mũtikanoige atĩ ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ **39** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuũ, ndĩmũngate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩ inene rĩria ndaamũheire inyuũ ene o na maithe manyu. **40** Nĩngamũrehithĩria thoni cia gĩtũũra tene na tene, nĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24 Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalemu magĩtarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtuo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. **2** Gikabũ kĩmwe kiarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gikabũ kĩa kĩngĩ kiarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũria ciathũkĩte. **3** Hindĩ iyo Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, ‘Jeremia, nĩ kĩĩ ũroona?’ Ngĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩto.” **4** Hindĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **5** “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, ũguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni.’ **6** Maithe makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamarũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. **7** Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩmagatũũka andũ akwa na nĩ ndũke Ngai wao, ngĩũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe. **8** “No rĩrĩ, o ta ngũyũ icio njũru, icio itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũria ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘ũguo na taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalemu, arĩa magaakorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. **9** Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matũũke kindũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneka na matũũke a kuunagwo thimo, na matũũre mathekarĩrĩrwo na manyĩtagwo nĩ kĩrumi kũrĩa guothe ngaamathaaĩria. **10** Nĩngamarehithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũria ndaamaheire o na ngĩhe maithe mao.”

25 Ndũmĩrĩri nĩyakinĩrĩre Jeremia ikonĩĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa

Babuloni. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩria andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalemu atĩrĩ: **3** Ihinda rĩa miaka mĩrongo tĩrĩ na itatũ, kuuma mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩri cia Jehova itũire inginyagĩrĩra, na nĩ ngamũhe ũhoro wacio kaingĩ kaingĩ, no mũtithikĩrĩre. **4** Na rĩrĩ, o na gĩtuũka Jehova nĩamũtũĩre ndungata ciake ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaigũe. **5** Maamwĩrite atĩrĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mũthĩire yanyu mũũru na ciiko cianyu njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũria Jehova aamũheire inyuũ o na maithe manyu nginya tene. **6** Mũtikananũmĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũcihohe; mũtikandakarie na ũndũ wa kĩa mwĩthondekeire na moko manyu. Mwathĩka ũguo, hindĩ iyo ndikamũgera ngero.” **7** Jehova ekuuga atĩrĩ, “No inyuũ mũtiathikĩrĩre, no mũgĩthĩrĩka nĩguo ndaakare na ũndũ wa kĩa mwethondekeire na moko manyu, na inyuũ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthikĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa, **9** nĩngwĩta andũ othe a mwena wa gathigathini hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmarehe mookĩrĩre bũrũri ũyũ na arĩa matũũraga kuo o na mookĩrĩre ndũrĩrĩ ciothe iria iũrigĩciĩrĩre. Nĩngamaniina biũ na ndũme matũũke ta kindũ kĩa ihooru na gĩa kũmeneka, na manangĩke nginya tene. **10** Nĩngũmehereria mĩgambo ya gikeno na ya kũrũũhia, o na mĩgambo ya mũhĩka na mũhĩkania, na mĩrurumo wa ithĩ, o na ũtheri wa tawa. **11** Bũrũri ũyũ wotho ũgaatũka bũrũri ũtarĩ kindũ o na ũkĩrĩte ihooru, nacio ndũrĩrĩ icio nĩngatungatĩra mũthamaki wa Babuloni miaka mĩrongo mũgwanja. **12** “No rĩrĩ, miaka mĩrongo mũgwanja yathira, nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na rũrĩrĩ rwake, herithie bũrũri ũcio wa andũ a Babuloni nĩ ũndũ wa mahĩtia mao, na nĩngĩ nĩngatũma bũrũri ũcio ũtũũre ũkĩrĩte ihooru nginya tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Nĩngarehithĩria bũrũri ũcio maũndũ mothe marĩa ndanoĩga atĩ nĩmakakĩra, marĩa mothe mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ, o macio maarathĩrwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ Jeremia. **14** Nĩgũkorwo o ene nĩmagatũũka ngombo cia ndũrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene, na nĩ nĩngerĩthĩra harĩo kũringana na ciiko ciao, o na kũringana na maũndũ marĩa maneeka na moko mao.” **15** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wa Isiraeli, aanjĩrĩre atĩrĩ: “Oya gĩkombe gĩkĩ kĩyũrĩre ndĩbeĩ ya mang’ũrĩ makwa kuuma guoko-inĩ gwakwa, na ũkĩnyuithie ndũrĩrĩ iria ciothe ngũgũtũma kũrĩ cio. **16** Rĩria ikaanyua-rĩ, nĩngatũgũũga na igĩrũke nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũria ngaarehithia gatagatĩ-inĩ kao.” **17** Nĩ ũndũ ũcio ngĩoyũ gĩkombe kũ kuuma guoko-inĩ kwa Jehova, na ngĩtũma ndũrĩrĩ iria ciothe aandũmĩte kũrĩ cio ikĩnyũire: **18** itũũra rĩa Jerusalemu na matũũra ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nĩguo manangĩke, na matũũke ta kindũ kĩrĩ magigi na gĩa kũmeneka, o na kindũ kĩgwatĩtuo nĩ kĩrumi, ta ũria matarĩ ũmũthĩ; **19** nĩngĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, na arĩa mamũtungataga, na anene ake na andũ ake othe, **20** na ageni arĩa othe matũũraga kuo; na nĩngĩ athamaki othe a Uzu; na nĩngĩ athamaki othe a Afilisti (aya nĩ andũ a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andũ arĩa maatigaire Ashidodi); **21** nĩngĩ andũ a Edomu, na Moabi na Amoni; **22** nĩngĩ athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icigĩrĩra iria irĩ mũrĩmo wa iria; **23** nĩngĩ andũ a Dedani, na Tema, na Buzu, na arĩa othe marĩ kũraya; **24** nĩngĩ athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a ndũrĩrĩ ng’eni arĩa matũũraga werũ-inĩ; **25** nĩngĩ athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; **26** o na athamaki othe a

mwena wa gathigathini, a gũkũhi na a kũraya, marũmanĩrĩre mũndũ na ũria ũngĩ: moimite mothamaki-inĩ mothe ma thĩ. Na thuutha wao othe, mũthamaki wa Sheshaki nĩagakĩnyũra o nake. **27** “Ūcooke ũmeere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nyuai, mũrĩo na mũtahike, mũcooke mũgũe na mũtikanaooke gũũkĩra, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũria ngaerethia gatagati-inĩ kanyu.’ **28** No rĩrĩ, mangĩkaarega kuoya gĩkombe kũu kuuma guoko-inĩ gwaku manyue-rĩ, ũkameera atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No ngĩnya mũnyue! **29** Atĩrĩrĩ, nĩnyambĩrĩrie kũrehe mwanangĩko itũũra-inĩ rĩrĩrĩ inene rĩtanĩtio na Rĩtwa riakwa; anga inyuĩ no mwage kũherithio? Mũtikaaga kũherithio, nĩ ũndũ nĩndĩrarehithĩria andũ arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ rũhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **30** “Rĩu marathĩre mohoro maya mothe, ũmeere atĩrĩ: “Jehova akaararama arĩ o kũu igũrũ; akaagamba ta ngwa arĩ gĩkaro-inĩ gĩake gĩtheru, na ararame na hinya, okĩrĩre bũrĩri wake. Akaanĩrĩra na mũgambo mũnene mũno ta wa andũ arĩa marangagĩrĩria thabibũ, agũthũkĩre andũ othe arĩa matũũraga gũkũ thĩ. **31** Inegene rĩu nĩrĩkaiguĩka ngĩnya iturĩ-inĩ ciothe cia thĩ, nĩ ũndũ Jehova nĩagaciirithia ndũrĩrĩ; nĩagatuĩra andũ othe ciira na oorage arĩa aaganu na rũhiũ rwa njora,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **32** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ! Mwanangĩko nĩũrahunja kuuma rũrĩrĩ rũmwe ngĩnya rũria rũngĩ; kihuhũkanio nĩkĩrahuhũkana kuuma iturĩ-inĩ cia thĩ.” **33** Ihinda-inĩ rĩu andũ arĩa mooragithĩo nĩ Jehova magaaakorwo maaraganĩte kũndũ guothe, kuuma gĩturi kĩmwe gia thĩ ngĩnya kirĩa kĩngĩ. Matikarĩrwo, kana monganio, kana mathikwo, no magaaikara ta rũrua, mahurunjũkĩte thĩ. **34** Rĩrai na mũgirĩke, inyuĩ arĩthĩ aya; mwĩgaragarie rũkũngũ-inĩ, inyuĩ atongoria a rũũru rwa mbũri. Nĩgĩkorwo ihinda rĩanyu rĩa gũthĩnjwo nĩ ikinyu; mũkaagũa mũthuthĩke o ta rĩũmba rĩa rĩega mũno. **35** Arĩthĩ cio matikoona kũndũ gwa kũũrĩra, na atongoria a rũũru rwa mbũri matikoona gwa gwĩtharĩra. **36** Thikĩrĩriai mũgũe kirĩro kĩa arĩthĩ, o na kĩgirĩko kĩa atongoria a rũũru rwa mbũri, nĩ ũndũ Jehova nĩaranangithia ũrĩthio wao. **37** ũrĩthio ũcio wa cianda-inĩ ũtarĩ ũgwati nĩaakanangwo tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova. **38** Akoimũgara ta mũrũũthĩ ũkũma kĩmamo-inĩ kiaguo, na bũrĩri wao nĩũgaakira ihooru nĩ tondũ wa rũhiũ rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria, na nĩ ũndũ wa marakara mahiũ ma Jehova.

26 Rĩrĩa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda ambĩrĩrie gũthamaka-rĩ, ndũmĩrĩri nĩyanginyĩrĩre yumite kũrĩ Jehova, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Jehova ekuuga atĩrĩ: Rũgama nja ya nyũmba ya Jehova warĩrie andũ othe a matũũra ma Juda, acio mokaga kũhoera thĩĩni wa nyũmba ino ya Jehova. Mahe ũhoro ũria wothe ngũgwatha; ndũgatige o na kiugo kĩmwe. **3** Hihĩ nĩmegũgũthikĩrĩria na mũndũ o mũndũ wao agarũrũke atigane na mĩthĩre yake mĩũru. Hindĩ iyo na nĩ ndĩrĩcũkwo ndĩge kũmarehera mwanangĩko ũria ndũite atĩ nĩngũmarehera, nĩ ũndũ wa ciiko ciao njũru iria mekĩte. **4** Meere atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Mũngĩrega kũnjũga na kũrũmĩrĩra mawatho makwa marĩa njĩgĩte mbere yanyu, **5** na mũngĩaga gũthikĩrĩria ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio ndĩmũtũmagĩra kaingĩ kaingĩ (o na gwaũũka mũticiguuga), **6** hindĩ iyo nĩngatũma nyũmba ino itũũke ta Shilo, o narĩo itũũra rĩrĩrĩ inene ndĩrĩtue rĩa kũgwetagwo ta kĩrumi nĩ andũ a ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ.” **7** Athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na andũ acio angĩ othe makĩũguo Jeremia akĩaria ndũmĩrĩri iyo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova. **8** No rĩrĩ, Jeremia aarĩkia kwĩra

andũ maĩndũ marĩa mothe Jehova aamwathĩte ameere-rĩ, athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na andũ acio angĩ othe makĩmũnyũita, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee no ngĩnya ũkue! **9** Nĩ kĩĩ gũtũmĩte ũrathe mohoro ũkĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova, ũkoiga atĩ nyũmba ino iĩgaatũka ta Shilo, narĩo itũũra rĩrĩrĩ inene rikire ihooru na rĩtĩganĩrĩo?” Nao andũ acio othe makĩũngana, makĩrĩgĩcĩria Jeremia kũu thĩĩni wa nyũmba ya Jehova. **10** Rĩria anene a Juda maaiguire maĩndũ macio, makĩambata moimĩte nyũmba ya ũthamaki, magĩthĩi nyũmba-inĩ ya Jehova, makĩrũgama o mũndũ handũ hake itoonjero-inĩ rĩa Kĩhingo kirĩa Kĩerũ kĩa nyũmba ya Jehova. **11** Hindĩ iyo athĩnjĩri-Ngai na anabii makĩũra anene acio na andũ othe atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ agĩrĩre atuĩrwo kũũragwo, tondũ nĩarathĩte maĩndũ mooru makonĩi itũũra rĩrĩrĩ inene. Nĩmũmeiguĩrĩre na matũ manyu!” **12** Hindĩ iyo Jeremia akĩria anene othe na andũ othe atĩrĩ: “Nĩ Jehova wandũmĩre ngarathe maĩndũ ma gũũkĩrĩa nyũmba ino na itũũra rĩrĩrĩ, o ta ũguo mũrĩkĩtie kũũga. **13** Rĩu garũrĩrai mĩthĩre yanyu na ciiko cianyu na mwathĩkire Jehova Ngai wanyu. Nake Jehova nĩekwĩrĩcũkwo aage kũrehe mwanangĩko ũcio aamũgweteire. **14** No nĩrĩ, ndĩ moko-inĩ manyu; njĩkai o ũria mũkuona arĩ wega na kwagĩrĩre. **15** No rĩrĩ, menyai wega, atĩ mũngĩnjũraga nĩmũgũcookerwo nĩ mahĩtia ma gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ ũũru ekĩte, inyuĩ ene ũmũcookerere, hamwe na itũũra rĩrĩrĩ inene, na arĩa othe matũũraga kuo, tondũ ti-itherũ nĩ Jehova ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ njarie ũhoro ũyũ wothe mũkũũguuga.” **16** Hindĩ iyo anene na andũ acio angĩ othe makĩria athĩnjĩri-Ngai na anabii atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndaagĩrĩre gũtũrwo gũkua! Aatwarĩrie akĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova Ngai witũ.” **17** Athuuri amwe a bũrĩri ũcio makĩrũgama hau mbere, makĩũra ũngano ũcio wa andũ othe atĩrĩ, **18** “Mika ũria Mũmoresethu nĩarathire ũhoro matukũ-inĩ ma Hezekia, mũthamaki wa Juda. Eerire andũ othe a Juda atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Zayuni nĩgũkarĩmwo ta mũgũnda, Jerusalem gũgaatũka ta hiba wa kagoto, nakĩo kirĩma gĩkĩ giakĩtuo hekarũ gĩtũũke ta kihumbu kĩmereirwo nĩ ithaka.’ **19** “Hezekia mũthamaki wa Juda kana mũndũ ũngĩ wothe kũu Juda nĩamũũragire? Gĩthĩ Hezekia ti gwĩtĩgĩra eetĩgĩrĩre Jehova, na agĩcaria gwĩtikĩrĩka nĩwe? Na gĩthĩ Jehova ndeerĩcũkĩrwo agĩtiga kũrehe mwanangĩko ũria oigĩte nĩekũmarehera? Tũrorete kwĩrehere mwanangĩko mũũru mũno!” **20** (Nĩngĩ nĩ haarĩ mũndũ ũngĩ wetagwo Uria mũrũ wa SHEMAIA, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ũhoro akĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova; aarathire o maĩndũ ta maya megĩ itũũra rĩrĩrĩ inene na bũrĩri ũyũ, o ta ũguo Jeremia aarathĩte. **21** No rĩria Mũthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndũmĩrĩri yake, mũthamaki agĩcaria njĩra ya kũmũũraga. No Uria nĩaiguire ũhoro ũcio, agĩtĩgĩra, na akĩũria bũrĩri wa Misiri. **22** Na rĩrĩ, Mũthamaki Jehoiakimu agĩtũma Elinathani mũrũ wa Akiboru athĩ bũrĩri wa Misiri, marĩ hamwe na andũ angĩ. **23** Nao makĩgĩra Uria kuuma Misiri, makĩmũtware kũrĩ Jehoiakimu ũcio mũthamaki, nake akĩmũũragithia na rũhiũ rwa njora, nakĩo kũmba gĩake gĩgĩteoo mbĩrĩra-inĩ harĩa haathĩkagwo andũ arĩa mataarĩ bata). **24** No rĩrĩ, Ahikamu mũrũ wa Shafani akĩgĩtĩra Jeremia, na nĩ ũndũ ũcio ndaaneanirwo kũrĩ andũ mamũũrage.

27 O kiambĩrĩria-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, ndũmĩrĩri ino nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumite kũrĩ Jehova: **2** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩthondekere icooki rĩa mikwa na mĩtĩ mikĩranie, ũcooke ũmũkĩre ngingo. **3** Ūcooke ũtũme ndũmĩrĩri kũrĩ athamaki a

Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ūminengerete abarūthi ao arīa mokīte Jerusalemu kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. **4** Mahe ndūmīrīri matwarīre anene ao, ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: “Trai anene anyu atīrī: **5** Nīi nī nīi ndombire thī na andū arīa marī kuo o na nyūmba iria irī kuo na hinya wakwa mūnene na ndambūrīkītie guoko gwakwa, na ndīmīheaga o mūdū ūrīa ingīenda kūhe. **6** Na rīu nīngūneana mabūrūrī manyu mothe kūrī ndungata yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni; nīngūtūma o na nyamū cia gīthaka imūtungatagīre. **7** Ndūrūrī ciothe nīkamūtungatīra we, na mūrīu, o na mwana wa mūrīu, nginya rīrīa ihinda rīa būrūrī wake rīgaakinya; hīndī ūyo ndūrūrī nyingī na athamaki anene nīmakamūtua wa kūmatungatagīra arī o. **8** ““No rīrī, rūrūrī o ruothe kana ūthamaki o wothē arīa makaaga gūtungatīra Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, kana marege kūnamia ngingo mekīrwo icooki rīake, nīngaherithia rūrūrī rīu na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, nginya rīrīa ngarūnīnithia na guoko gwake, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Nī ūndū ūcio-rī, tīgai gūthikīrīria anabīi anyu, na arathi anyu, na ataūrī-a-rooto, na aragūrī, kana andū-ago, o acio mamwīraga atīrī: ‘Inyuī mūtūrī hīndī mūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni.’ **10** Nī ūndū ūcio nī ūhoro wa maheeni mamūrathagīra, marīa magaatūma mūtahwo, mūtwarwo kūdū kūraya na būrūrī manyu; ngamūngata, mūnīnwo biū. **11** No rūrūrī rūrūrī ruothe rūkainamia ngingo rwīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni na rūmūtungatīre-rī, nīngētīkīrīa rūrūrī rūu rūtūre būrūrī-inī wao kūmbe, marīmage na maikarage kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.”” **12** Nīndaheanire ndūmīrīri o ro ūyo kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. Ngīmwīra atīrī, “Inamia ngingo yaku, wīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni; mūtungatīre we mwene na andū ake, na nīgūtūūra muoyo. **13** Wee mwene mūrī na andū aku-rī, mūgūkīnīnithia nīkī na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro, o icio Jehova atuūrīre rūrūrī o ruothe rūrūrī rūtagatungatīra mūthamaki wa Babuloni? **14** Tīga gūthikīrīria ūhoro wa anabīi acio makwīraga atīrī, ‘Wee ndūrī hīndī ūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni,’ tondū makūrathagīra ūhoro wa maheeni. **15** “Nīi ndimatūmīte,’ nīguo Jehova ekuuga. ‘Mararatha ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rītwa rīakwa. Nī ūndū ūcio nīngamūngata, na inyuī mūnīnwo biū, wee hamwe na anabīi acio makūrathagīra mohoro.”” **16** Ngīcooka ngūrīa athīnjīri-Ngai na andū acio angī othe atīrī: “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tīgai gūthikīrīria anabīi acio mamwīraga atīrī, ‘Hatīgairīe o kahinda kanini, nacio indo iria ciarutirwo nyūmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramūrathīra ūhoro wa maheeni. **17** Tīgai kūmathikīrīria. Tungatīrai mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūtūūra muoyo. Kai itūūra rūrūrī rīngīkīanangwo nīkī? **18** Angīkorwo acio nī anabīi marī na ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova-rī, nīmāgīthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo indo iria itigarīte gūkū thīnī wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalemu itigatwarwo Babuloni. **19** Nī ūndū ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigīte ūhoro ūkonīi itugī cia hekārū, na karia ka maai, indo cia kūgīrīra iria ingī, na indo ciothe cia nyūmba ingīkorwo itigaire gūkū itūūra-inī rūrūrī inene, **20** iria Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni ataakuuire hīndī irīa aatahīre Jekonia mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda agīthamio arūtīwo Jerusalemu na agītwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andū othe a Juda na a Jerusalemu arīa maarī igweta: **21** tī, ti-itherū Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli oigīte atīrī ūhoro ūkonīi indo icio itigaire thīnī

wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa gūikaro kīa mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalemu: **22** ‘Nīngatwarwo Babuloni, na igaikara kūu nginya mūthenya ūrīa ngooka gūcīgīra,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Hīndī ūyo nīngacīrehe ndīcīcookie gūkū.””

28 Mweri-inī wa gatano mwaka-inī ūcio, nīguo mwaka wa kana, o kiambīrīria-inī kīa ūthamaki wa Zedekia mūthamaki wa Juda, mūnabīi wetagwo Hanania mūrū wa Azurī, ūrīa woimīte Gibeoni, nīanjūrīre atīrī, tūrī o kūu nyūmba ya Jehova mbere ya athīnjīri-Ngai na andū arīa angī othe: **2** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: ‘Nīnyunangīte icooki rīa mūthamaki wa Babuloni. **3** Mīaka īrī itanathīra, nīngūcookīthia indo cia nyūmba ya Jehova gūkū, irīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aarutire gūkū agīcitwara Babuloni. **4** Nīngī Jekonia mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda, nīngamūcookia marī hamwe na andū othe arīa maatahītwo kuuma Juda magītwarwo Babuloni, nī ūndū nīnyunangīte icooki rīa mūthamaki wa Babuloni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **5** Hīndī ūyo mūnabīi Jeremia agīcookerīa mūnabīi Hanania ūhoro arī hau mbere ya athīnjīri-Ngai hamwe na andū arīa angī othe marūgamīte kūu nyūmba ya Jehova. **6** Akīmwīra atīrī, “Kūrōtuika guo! Jehova aroeka o ūguo! Jehova arohīngīa ūhoro ūcio waratha na ūndū wa gūcookīthia indo icio cia nyūmba ya Jehova, o na andū othe arīa maatahirwo gūkū amacookie kuuma Babuloni. **7** No rīrī, ta thīkīrīria ūguo ūhoro ūrīa ngwarīa ūkīguagīra na matū, o nao andū aya othe makīguuga: **8** Kuuma o mahinda ma tene, anabīi arīa maarī mbere yaku o na yakwa-rī, maatūrīte marathaga ūhoro wa mbaara, na mwanangīko, na mūthiro, gūkūrīra mabūrūrī maingī o na mothamaki marī hinya. **9** No rīrī, mūnabīi ūrīa ūrathagīra andū ūhoro wa thayū akaamenyeka wega atī ti-itherū nī Jehova wamūtūmīte o rīrīa ūrathi wake ūkaahīngā.” **10** Hīndī ūyo mūnabīi Hanania akīruta icooki ngingo-inī ya Jeremia na akīriunanga, **11** agīcooka akiuga andū acio othe marī ho atīrī, “Jehova ekuuga atīrī: ‘Ūguo noguo ngoinganga icooki rīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, rīehere ngingo-inī cia ndūrūrī ciothe mīaka īrī itanathīra.”” Mūnabīi Jeremia aīgua ūguo agīthīra. **12** Kahinda kanini thuutha wa mūnabīi Hanania kuunanga icooki rīu rārī ngingo-inī ya Jeremia ūcio mūnabīi, ndūmīrīri ya Jehova nīyakīnyīre Jeremia akīrwo atīrī: **13** “Thīi wīre Hanania atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Wee unangīte icooki rīa mūtī, no rīrī, handū harīo ūgeekīrwo icooki rīa kīgera. **14** Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: Nīngēkīra ndūrūrī icio ciothe icooki rīa kīgera ngingo, nīgeetha ndūme itungatīre Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, na nīkamūtungatīra. O na nīngamūhe wathani aathage nyamū cia gīthaka.”” **15** Hīndī ūyo mūnabīi Jeremia akīra Hanania ūcio mūnabīi atīrī, “Hanania, ta thīkīrīria! Jehova ndagūtūmīte, na wee-rī, nīūrīngīrīre rūrūrī rūrū rwīhoke ūhoro wa maheeni. **16** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: ‘Ndi hakuhi gūkweherīa thī. Mwaka-inī o ro ūyū nīgūkūka, tondū nīuhunjītie ūremi wa gūkūrīra Jehova.”” **17** Mweri-inī wa mūgwanja wa mwaka o ro ūcio-rī, Hanania ūcio mūnabīi agīkua.

29 Ūyū nīguo ūhoro ūrīa waandīkītwo marūa-inī marīa mūnabīi Jeremia aatūmīre arī Jerusalemu kūrī athuuri arīa maatīgairī thīnī wa arīa maatahītwo, na kūrī athīnjīri-Ngai, na anabīi, o na andū acio angī othe arīa Nebukadinezaru aatahīte kuuma Jerusalemu akamatwara Babuloni. **2** (Hīndī ino nī thuutha wa Mūthamaki Jekonia, na nyina wa mūthamaki,

na anene a kwa mūthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalemu, na mabundi na atūiri gūkorwo matahitwo kuuma Jerusalemu.) **3** Ehokeire marūa macio Elasa mūrū wa Shafari, na Gemaria mūrū wa Hilikia, arīa Zedekia mūthamaki wa Juda aatūmire kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni. Marūa macio moigīte atīrī: **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekwira andū othe arīa ndaarutire Jerusalemu ngimatwarithia Babuloni atīrī: **5** “Mwiyakirei nyūmba na mūcītūire; haandai mīgūnda mūcooke mūrīe maciaro mayo. **6** Hikaniai, mūciare aanake na airītu; carīriai aanake anyu atumia mahikie, nao airītu anyu mūreke mahikio, nīgeetha o nao maciare aanake na airītu. Ongerekeai na mūngīthe mūrī kūu; mūtikananyihanyiihe. **7** Nīngī-rī, caragaii thayū na ūgaacīru wa itūūra rīu inene kūu ndīmūthaamīrie. Hooyagai Jehova nī undū wario, tondū rīngīgaacīra-rī, o na inyuī no mūkūgaacīra.” **8** Ī, ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga: “Mūtikareke anabii na aragūrī arīa marī gatagatī kanyu mamūheenie. Mūtikanathikīrīrie irooto icio inyuī mūmarīngagīrīria mamūrotore. **9** Mamūrathagīra ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rīitwa riakwa. Ti nīi ndīmatūmīte,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **10** Jehova ekuuga atīrī: “Mwaniina miaka mīrongo mūganja kūu Babuloni, nīngooka kūrī inyuī ndīmūhīngīrie kīranīro gīakwa kīa ūtūgī gīa kūmūcookia gūkū. **11** Nīgūkorwo nīnjūū meciiria marīa ndīciiragia ūhoroinī wanyu, o meciiria ma thayū na ti ma kūmwīka ūuru, meciiria ma kūmūhe kīrīgīrīro atī ūhoro wanyu nīūkaagīrīa thuutha-inī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **12** “Hīndī ūyo nīmūkangāira na mūthooe, na nīi nīngamūgūa. **13** Nīngī nīmūkanjaria na nīmūkanyona rīrīa mūkaanjaria na ngoro wanyu yothe. **14** Nīi na nīi nīngonekana nī inyuī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngamūruta kūrīa mūtūūrīte mūrī andū ataha, ndīmūcookie gūkū. nīngamūcookanīrīria kuuma ndūrīrī-inī ciothe na kūndū guothe kūrīa ndaamūhurūnjīre, na nīngamūcookia kūndū kūrīa ndaamūrūtite ngīmūtware mabūrūrī ma kūngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **15** Mwahota kuuga atīrī, “Jehova nīatwarahūrīre anabīi gūkū Babuloni,” **16** no rīrī, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhoro ūkonīi mūthamaki ūrīa ūikaragīra gītī kīa ūnene kīa Daudī, marī hamwe na andū othe arīa maatīgarire itūūra-inī rīrī inene, na andū a būrūrī wanyu, acio mūtaakuuanīrio nao mūgītahwo: **17** Ī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Nīngamatwarithīria rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, na ndūme mahaane ta ngūyū njūru mūno, iria itangīrīka nī undū wa gūthūka. **18** Nīngamaingatithia na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, na ndūme matūike kīndū kīmeneku harī mothamaki mothe ma gūkū thī, na matūike ta kīndū kīnyīite nī kīrumi na kīrī magigi, na kīndū gīa kūnyarawat na kūmeneka, manyararwo ndūrīrī-inī ciothe kūrīa ngaarwarithīria. **19** Nīgūkorwo matiathikīrīrie ndūmīrīri ciakwa, ndūmīrīri iria ndaamatūmīre kaingī na tūnua twa ndungata ciakwa cia anabīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga “O na inyuī arīa mwatahirwo-rī, mūtīigana gūthikīrīria,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **20** Nī undū ūcio-rī, ta thīkīrīriai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī arīa mūthahitwo ngamūruta Jerusalemu mūgatwarwo Babuloni. **21** Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga nī undū wa Ahabu mūrū wa Kolaia, na Zedekia mūrū wa Maaseia, o acio mamūrathagīra mohoro ma maheeni makīgwetaga rīitwa riakwa: “Nīngamaneana kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, nake nīakamooraga mūkīnzagira na maitho manyu. **22** Nī undū wa ūhoro ūcio wao-rī, andū othe a Juda arīa maatahirwo na rīu marī Babuloni nīmākamoinaga thimo

makīrumana, makoiga atīrī, ‘Jehova arotūma ūtūike ta Zedekia na Ahabu, arīa mūthamaki wa Babuloni acinire na mwaki.’ **23** Nīgūkorwo nīmekīte maundū mooru mūno thīinī wa Israeli; nī matharītīe na atumia a andū angī, na makaaria ndetocia maheeni, makīgwetaga rīitwa riakwa, undū itaameerīte meke. Nīnjūū ūguo nīguo, na ndī mūira wamo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **24** Īra Shemaia ūcio Mūnehelami atīrī, **25** “Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga: Wee nīwatūmire marīa na rīitwa riaku mwene kūrī andū othe a Jerusalemu, na kūrī Zefania mūrū wa Maaseia ūrīa mūthīnjīri-Ngai, o na kūrī athīnjīri-Ngai arīa angī othe. Werire Zefania atīrī, **26** ‘Jehova nīagūtūite mūthīnjīri-Ngai ithenya rīa Jehoiada nīguo ūtūike mūrūgamīrīri wa nyūmba ya Jehova; wee wagīrīrwo nīkuoherera mūgūrūki o wothe ūretua mūnabīi ndungu magūrū na ūmuoherere ūgera cia ngingo. **27** Nī undū ūcio-rī, nī kīi kīgīrītīe wee ūkaanie Jeremia ūcio wa kuuma Anathothu, o ūcio wītuaga mūnabīi gatagatī-inī kanyu? **28** Nīatūmīre ndūmīrīri īno gūkū Babuloni akoiga atīrī: Nīmūgūikara mūrī ataha ihinda irāaya. Nī undū ūcio akaai nyūmba na mūcītūire, na mūrīme mīgūnda na mūrīe maciaro mayo.” **29** No rīrī, we Zefania ūcio mūthīnjīri-Ngai agīthomera mūnabīi Jeremia marīa macio. **30** Hīndī ūyo ndūmīrīri ya Jehova ūgīkinyīra Jeremia, akīrwo ūū: **31** “Tūma ndūmīrīri īno kūrī andū othe arīa ataha: ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga undū ūkonīi Shemaia ūcio Mūnehelami: Tondū Shemaia nīamūrīthīre ūhoro, o na gūtūika ndīamūtūmīte, na nīatūmīte mwīhoke ūhoro wa maheeni-rī, **32** ūū nīguo Jehova ekuuga: Ti-itherū nīngaherithīa Shemaia ūcio Mūnehelami na njjaro ciake. Ndakagīa na mūndū ūtīgarīte thīinī wa andū aya, o na kana eyonere maundū mega marīa ngeeka andū akwa, tondū nīahunjītīe ūremi akaanjūkīrīra,’” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

30 Īno nīyo ndūmīrīri irīa yakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova: **2** ‘Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga atīrī: ‘Andika ūhoro ūrīa wothe ngwārīrie ibuku-inī.’ **3** Tondū Jehova ekuuga atīrī, ‘Matukū nīmarooka, rīrīa ngaarehe andū akwa a Israeli na a Juda moime kūrīa maatwarirwo maatahwo na ndīmacooke būrūrī ūrīa ndaheire maithē mao mawīgwatīre,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga.” **4** Ūyū nīguo ūhoro ūrīa Jehova aarīre ūkonīi Israeli na Juda: **5** ‘Jehova ekuuga atīrī: “Nītūigūite mūkayūrūrīko wa kūmakania, wa itua-nda, no ti wa thayū. **6** Ta tūrīai ūhoro, muone: Hīhi mūndū mūrūme no ahote gūciara mwana? Nī kīi kīragītūma nyone arūme othe arīa marī hinya menyīitīte nda ta mūtumia ūkūrūmwo, na o mūndū akagarūrūka agatukia gīthīithi? **7** Kai mūthenya ūcio nīgūkorwo ūrī mūrūrū-ī! Gūtīrī ūngī ūkahaana taguo. Gūgaakorwo kūrī ihinda rīa kūnyārīrīka rīa Jakubu, no nīakahonokio kuuma harī guo.” **8** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Mūthenya ūcio nīngoinanga icooki rīu ndīrīeherie ngingo-inī ciao, na ndūuenge nga iria mohetwo nacio; nacio ndūrīrī itigacooka kūmatua ngombo ciao rīngī. **9** Handū ha ūguo, magaatungatagīra Jehova Ngai wao, na Daudī mūthamaki wao, ūrīa nīi ngaamarahūrīra. **10** “Nī undū ūcio tiga gwītīgīra, wee Jakubu ndungata yakwa; tiga kūmaka, wee Israeli,’ nīguo Jehova ekuuga. ‘Ti-itherū nīngakūhonokio ngūrute kūu kūrāya, na njjaro ciaku ndīcīrute būrūrī ūrīa maathaamīrio. Jakubu nīagacookererwo nī thayū o na ūgītīri, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūgaatūma etīgīre. **11** Ndī hamwe nawe na nīngakūhonokio,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘O na ingīniina ndūrīrī ciothe cia kūrīa guothe ngūharaganīrie, wee

ndigakūniina biū. No nīngakūherithia na kihooto; ndikaareka ūthiī o ro ūguo itakūherithiite. **12** “Nī ūndū Jehova ekuuga atīri: “Kīronda giaku gitingihona, nguraro ciaku itiri kihonia. **13** Hatiri na wa gūgūthaitanirira, kana ndawa ya kironda giaku, o na kana giā gūkūhonia. **14** Athiritū aku othe nīmariganirwo niwe; ndūri kiene harō. Ngūgūthite o ta ūria thū ūngikūgūtha, na ngakūherithia o ta ūria mūdū ūtarī tha aherithanagia, nī ūndū mahiitia maku nī manene mūno, namo mehia maku makaingīha makīria. **15** Nī kī kīratūma ūrīrīre kīronda giaku, ūkarīrīra ruo rwaku rūtārī na kihonia? Nī ūndū wa ūria mahiitia maku manenehete na mehia maku magakīngīha rī, nīkiō ngwīkūte maūdū macio. **16** “No riri, andū arīa othe magakūng’ aūrania o nao nīmakang’ aūranio; thū ciaku ciothe nīgatwarwo ithaamīrio. Arīa magūtahaga indo ciaku nīmagatahwo; arīa othe magūtunyaga indo na nī nīngamatunya. **17** No nīngagūcookeria ūgīma waku, na ngūhonia nguraro ciaku, ūguo nīguo Jehova ekuuga, ‘tondū wītawgo mūdū mūte, Zayuni itūūra rītārī mūdū ūrīrūmbūyagia.’ **18** “Ūū nīguo Jehova ekuuga: “Nīngacookia ūgaacīru wa Jakubu hema-inī ciake, nacio ciikaro ciake ndīciiguire tha; itūūra rīu inene nīrīgaakwo rīngī o kūu rīanangīrwo, nayo nyūmba ya ūthamaki nīkarūgama harīa hamīagīrīre. **19** Kuumā kūu nīgūkaiguuagwo gūkīnīrwo nyīmbo cia gūcookia ngaatho, na kūguuagwo mīgambo ya gīkeno. Nīngamaingīhia na matikanyihanyihia; nīngamaheithia gītīo, na matikaagithio kiēne. **20** Ciana ciao igaikaraga o ta matukū-inī marīa ma tene, nakīo kīrīndū kīao gītūire kīrūmite wega mbere yakwa; nīngaherithia arīa othe mamahinyagīrīra. **21** Mūtongoria wao agaakorwo arī ūmwe wa andū ao kīūmbe; o nake mwathi wao akoima o kūu thīnī wa andū ao. Nīngamūreharehe nake oke hakuhi na nī, nī ūndū-rī, nī mūdū ūrīkū ūngīrūtīra gūka hakuhi na nī?’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **22** ‘Nī ūndū ūcio nīmūgātūka andū akwa, na nī ndūike Ngai wanyu.’” **23** Atīrīrī, mang’ ūrī ma Jehova nīmagatuthūka mahaana ta kihuhūkano; ti-itherū makaahaana ta rūluho rūkūhurutana mūno, igūrū rīa andū arīa aaganu. **24** Marakara mahiū ma Jehova matigaathira, o nginya rīrīa akaahingia muoroto wa ngoro yake biū. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgātūkīrwo nī ūhoro ūcio wega.

31 “Ihinda-inī rīu ngaakorwo ndī Ngai wa mbarī ciothe cia Isiraeli, nao nīmagatuika andū akwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** Jehova ekuuga atīri: “Andū arīa makaahonoka kūūragwo na rūhiū rwa njora-rī, nīmagetīkīrika kūu werū-inī; nīngooka kūhuurūkia andū a Isiraeli.” **3** Jehova nīatuumīrīre matukū-inī ma tene, agītīra atīri: “Nī ūngwendete na wendo wa tene na tene; nīngūguocīrīre na ūtugi. **4** Nīngagwaka rīngī nawe nīugaakīka, wee Isiraeli mūrītu ūyū gathirange. Nīkoooya tūhembe twaku rīngī, uume ūthiī mūkaine hamwe na arīa marakena. **5** Nīngī nīūkahaanda mīgūnda ya mīthabībī kūu irīma-inī cia Samaria; arīmī nīmakamīhaanda, na makenere maciaro mayo. **6** Nīgūkaagīa mūthenya ūmwe ūria arangīri makaanīrīra marī tūrīma-inī twa Efiraimu, moige atīri, ‘Ūkīrai twambate tūkinye Zayuni, harī Jehova Ngai witū.’” **7** Jehova ekuuga atīri: “Inīrai Jakubu mūkenete, mūkūngūire rūrīrī rūrīa rūnene mūno. Tūmai kūgooca kwanyu kūguuwo, mūkiugaga atīri, ‘Wee Jehova, honokia andū aku, o acio matigari ma Isiraeli.’” **8** Atīrīrī, ngaamarehe, ndīmarute būrūrī wa gathigathini, ndīmacookererie kuuma ituri ciothe cia thī. Na magooka marī na atumumu ao, na ithua, o na atumia arīa marī na nda, o na arīa mararūmwō; magacooka marī kīrīndū kinene mūno.

9 Nao magooka makīrīragā; nīmakahooyaga ngīmacookia kwao. Nīngamagereria ndwere-inī cia tūrūū twa maai, njīra-inī rīra njaraganu kūdū matangihingwo, nīgūkorwo nī nī nī ithe wa Isiraeli, nake Efiraimu nīwe mūrū wakwa wa irigithathi. **10** “Thīkīrīra nīndūmīrīri ya Jehova, inyū ndūrīrī; hunjanīra ūhoro wayo ndwere-inī cia iria kūdū kūraya, atīri: ‘We ūria wahurunjire andū a Isiraeli nīakamacookereria, na amamenyerere o ta ūria mūrīithi arīithagia mbūrī cia rūuru rwake.’” **11** Nī ūndū Jehova nīagakūūra Jakubu, na amahonokie kuuma kūrī arīa marī hinya kūmakīra. **12** Nīmagooka maanīrīre nī gūkena marī kūu irīma-inī cia Zayuni; nīmagaganagīra ūtaana wa Jehova: wa ngano, na wa ndibeī ya mūhīhano, na wa maguta, na wa tūgōndu tuumīte ndūuru-inī cia mbūrī, na wa tūcaū tuumīte ndūuru-inī cia ng’ombe. Magaatūka ta mūgūnda unithīrio maai, na matigacooka kūnyitwo nī ihooru rīngī. **13** Hīndī ūyo airītu nīmakaina na makene, o na aanake na athuuri o ūndū ūmwe. Nīngagarīra gūcakaya kwao gūtūike gīkeno; nīngamahooreria, na ndīmahe gīkeno handū ha kīeha. **14** Nīngahūūnia athīnjīri-Ngai na būthi, nao andū akwa nīmakāganwo nī ūtugi wakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **15** Jehova ekuuga atīri: “Mūgambo nūūguūtwo kūu Rama, gūcakaya kūnene na kīro, Rakeli akīrīra ciana ciake, na akarega kūhoorero, nīgūkorwo ciana ciake itiri ho.” **16** Jehova ekuuga atīri: “Wīgīrīrīre mūgambo waku ūtuge kūguu ūkīrīra, na ūgīrīrīre maitho maku gūta maithori, nī ūndū nīūkarīhwo wīra waku,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ciana icio ciaku nīgacooka kuuma būrūrī wa thū. **17** Nī ūndū ūcio-rī, nī harī kīrīgīrīro matukū-inī maku ma thootha,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ciana ciaku nīgacooka gūkū būrūrī wacio kīūmbe. **18** “Ti-itherū nīnjigūite mūcaayo wa Efiraimu akiuga atīri: ‘Wee nīūherithiite o ta gacaū gatamenyerete gwīkīrwo icooki, na nī nīnjathikite. Njokereria, na nī nīngūcooka, tondū wee nīwe Jehova Ngai wakwa. **19** Thootha wa gūturuura, nīndacookire ngīrīra; thootha wa gūtaūkīrwo, nīndehūrīre gīthūri. Nīndaconokire na ngīnyarara, nī ūndū nīndakuūite thoni cia wīthī wakwa.’” **20** Gīthī Efiraimu tiwe mūrū wakwa ūria nyendete, mwana ūria nī nīngagīra? O na gūtūka ndanamūkīrīra kaingī-rī, no ndīrīkanaga ūria ndīmwendete. Nī ūndū ūcio ngoro yakwa nīmūnyootagīra; nīndīmūguagīra tha mūno,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** “Ikīrai marūri ma barabara, na mīhaande itugi cia kuonania njira. Ta rorai barabara ūyo nene, o barabara ūyo mwagereire mūgīthī. Njokerera, wee Isiraeli mūrītu gathirange, cooka matūrīra-inī maku. **22** Ūgūtūūra ūrūrāga ngīnyarā, wee mwarī ūyū ūtarī mwīhokeku? Jehova nīegūthondeka ūndū mwerū gūkū thī: mūdū-wa-nja nīakagītīra mūdū mūrūme.” **23** Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Rīrīa ngaamacookia moime kūrīa maatwarīro maathuwo-rī, andū arīa marī būrūrī-inī wa Juda o na matūrīra-inī makuo nīmagacooka kwaria ciugo ici rīngī, moige atīri: ‘Jehova arokūrathima, wee gīkaro gīkī kīa ūthingu, wee kīrīma gīkī gītheru.’” **24** Andū nīmagatūrīra hamwe kūu Juda o na matūrīra-inī makuo mothe, arīmi o na andū arīa Morūrāga na ndūuru ciao cia mbūrī. **25** Nīnganogora arīa anogu, nake ūria ūrītūwo nī hinya nīngamūhūūnia.” **26** Ndaigua ūguo ngīkīra, ngīhūgūra miēna yothe. Ngīguo toro ūcio warī mwega mūno harī nī. **27** Jehova ekuuga atīri: “Matukū nīmarooka, rīrīa ngaiyūrīa nyūmba ya Isiraeli na nyūmba ya Juda na njiaro cia andū na cia nyamū. **28** O ta ūria ndaarūgamīrīre makīmunywo na magītharūrio, na makīng’ aūranio, na makīnīnīnwo, o na ngīmārehera mwanangīko-rī, ūguo noguo ngarīgāmīrīra nīguo

makwo na mahaandwo wega,” nĩguo Jehova ekuuga. **29** “Matukũ-inĩ macio andũ matigacooka kuuga atĩrĩ, “Maithe ma ciana nĩmarĩite thabĩbũ irĩ rwagatha, namo magego ma ciana nĩmo maĩguĩte thĩĩthi.” **30** No rĩrĩ, mũndũ o wotho agaakua nĩ ùndũ wa mehĩa make we mwene; ùrĩa wotho ùkaarĩa thabĩbũ irĩ rwagatha, nĩ magego make mwene makaĩgua thĩthi.” **31** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩria ngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro kĩerũ na nyũmba ya Isiraeli, o na nyũmba ya Juda. **32** Nakĩo kĩrĩkanĩro kũu gĩthĩhaana ta kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩre na maithe mao ma tene rĩria ndaamanyĩĩre na guoko, ngĩmatongoria ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, tondũ nĩmagarĩre kĩrĩkanĩro gĩakwa, o na harĩa ndaarĩ ta ndĩ mũthũuri wao,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli ihinda rĩu rĩathĩra,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngĩkĩra watho wakwa meciĩria-inĩ mao, na ndĩwandĩke ngoro-inĩ ciao. Ngaatuĩka Ngai wao, nao matũĩke andũ akwa. **34** Gũitigacooka gũkorwo na mũndũ ùkũruta ùrĩa ùngĩ, kana mũndũ arute mũrũ wa ithe, amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Jehova,’ tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ùrĩa mũnĩni mũno wao ngĩnya ùrĩa mũnene,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndĩgacooka kũrĩrĩkana mehĩa mao.” **35** Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ùcio ùtũmũga rĩua rĩare mũthenya, narĩo itua rĩake rĩgatũma mweri na njata ciare ùtukũ, o we unjugaga irĩa namo makũmbĩ marĩo makaruruma, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩĩtwa rĩake: **36** “Mawatho ma kũrũmĩrĩrwo mangĩkeherio maithe-inĩ makwa-rĩ, norĩo njiaro cia Isiraeli ingĩĩta gũtuĩka rũrĩrĩ maithe-inĩ makwa,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **37** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthĩmĩke, nayo mĩthingĩ ya thĩ itũĩro na kũu rungu-rĩ, nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njiaro ciothe cia Isiraeli nĩ ùndũ wa ùrĩa wotho mekĩte,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **38** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩria itũũra rĩrĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ùndũ wakwa, kuuma Mũthĩringo ùrĩa Mũrĩihu na igũrũ wa Hananeli ngĩnya Kĩhĩngo-inĩ gĩa Koine. **39** Naruo rũrĩgĩ rwa gũthĩma rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩre ngĩnya karĩma-inĩ ka Garebĩ, rũcooke rwĩhũĩre rwekere Goa. **40** Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũrĩa ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenjĩ-inĩ ciothe gũthĩĩ ngĩnya Karũũĩ ga Kidironi mwena wa irathĩro o ngĩnya koine-inĩ ya Kĩhĩngo kĩa Mbarathĩ, kũu guothe gũgaatuĩka kũndũ kwamũrĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ rikamunywo kana rĩmomorwo.”

32 Ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ rĩria yakĩnyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekĩa mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na inana wa wathani wa Nebukadinezaru. **2** Hĩndĩ òyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarĩgĩcĩrĩre Jerusalemu irĩtunyane, nake Jeremia ùrĩa mũnabĩ aahĩngĩrĩtuo kũu nja ya arangĩrĩ thĩĩni wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda. **3** Nĩgũkorwo Zedekĩa mũthamaki wa Juda nĩamuohĩthĩe kũu, akoĩga atĩrĩ, “Ùtũrathagĩra ùguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyĩrĩra. **4** Zedekĩa mũthamaki wa Juda ndakehonokĩa kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no ngĩnya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakarĩnĩria nake ùthĩũ kwĩ ùthĩũ, na nĩakamuona na maithe make mwene. **5** Nĩagatwara Zedekĩa kũu Babuloni, kũrĩa agaakara ngĩnya njĩke nake ùrĩa kwagĩrĩre, ùguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũa na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.”

6 Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyangĩnyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: **7** Hanameli mũrũ wa Shalumu, ùrĩa mamaguo, nĩegũũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ùrĩa ùrĩ Anathothu, nĩ ùndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuhĩ makĩria, na nĩwe ùrĩ na kĩhooto gĩa kũũgũra.’ **8** “Hĩndĩ òyo, o ta ùrĩa Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agũũka kũrĩ nĩ kũu nja rĩria ùkaragio nĩ arangĩrĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ùrĩa ùrĩ Anathothu, bũrũri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ùrĩ na kĩhooto gĩa kũũkũũra ùtũĩke waku, wĩgũrĩre ùtũĩke waku.’ “Hĩndĩ òyo ngĩmenya ndũmĩrĩrĩ òyo yomĩte kũrĩ Jehova; **9** nĩ ùndũ ùcio ngĩkĩgũra mũgũnda ùcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthĩmĩra cekeri ikũmi na mũgwanja cia betha. **10** Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcĩnĩrĩra mũhũũri wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, nĩngĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ùhorò ùcio, nayo betha ùgĩthĩmwo na ratĩrĩ. **11** Ngĩoye kobi ùmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, icĩnĩrĩrwo mũhũũri wakwa na ùkandĩkwo maũndũ ma ùrĩa kĩrĩkanĩro kũu gĩatariĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macĩnĩrĩre mũhũũri, **12** ngĩcĩneana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ùgũrĩ wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maĩkarĩte hau nja rĩria ùkaragio nĩ arangĩrĩ. **13** “O marĩ hau-rĩ, nũndataarĩrĩre Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, **14** ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi òyo njĩkĩrĩte mũhũũri wakwa, na òyo ingĩ itarĩ mũhũũri, ùthĩ ùmekĩre thĩĩni wa ndĩgĩthũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. **15** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mũgũnda, na mũgũnda ya mũthabĩbũ ciothe nĩgacooka kũgũrwo gũkũ bũrũri-inĩ ùyũ. **16** “Na rĩrĩ, ndaarĩka kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ùũ: **17** “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire igũrũ na thĩ na ùndũ wa hinya waku mũnene, o na ùndũ wa gũtambũrũkia guoko gwaku. We-rĩ, gũtĩrĩ ùndũ mũrĩtũ harĩwe. **18** Wee wonanaga wendani waku kũrĩ andũ ngĩri na ngĩri, no ùkakerithania nĩ ùndũ wa mehĩa ma maithe, ùkaũkĩnyĩria ciero-inĩ cia njiarwa ciao irĩa igooka thuutha wao. Wee Mũrungu mũnene na ùrĩ hinya, o wee rĩtwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, **19** wee nowe mũnene wa ùheani kĩrĩra, na cĩko ciaku nĩ cia hinya. Maithe maku maĩkaraga macũthĩrĩrĩre mĩthĩre yotho ya andũ; wee ùrĩhaga mũndũ o wotho kũringana na mĩthĩre yake, nĩngĩ kũringana na ùrĩa cĩko ciake itarĩ. **20** Wee nĩwe waringĩre ciama o na ùkĩonania morĩrũ kũu bũrũri wa Misiri, na no wĩkaga ùguo ngĩnya ùmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgĩre igweta rĩria rĩrĩ rĩaku. **21** Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ùndũ wa kũringa ciama na kuonania morĩrũ, na ùndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ùgũtambũrũkĩte, o na ùgĩka maũndũ manene ma kũguoyohia. **22** Nĩwamaheire bũrũri ùyũ werĩre maithe mao na mwĩhitwa atĩ nĩũkamahe, bũrũri ùrĩ bũthĩ wa irĩa na ùũkĩ. **23** Maatoonyire bũrũri ùcio makĩwĩgwatĩra ùgĩtuĩka wao, no rĩrĩ, matiigana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matiekie maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ùndũ ùcio ùkĩmarehĩthĩra mwanangĩko ùyũ ùmakorete. **24** “Atĩrĩrĩ, ta rora nowe ùrĩa gwakĩtuo ihũmbu cia kũrĩgĩcĩria itũũra rĩrĩrĩ inene nĩgeetha marĩtunyane nĩ ùndũ wa mbaara ya rũhĩũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro, itũũra rĩrĩrĩ

nirikūeanwo kūrī andū a Babuloni acio mararītharīkīra. Ūndū ūrīa wee woigire nūhingīte, o ta ūrīa we ūreyonera. **25** O na gūtuīka itūūra nīrikūeanwo kūrī andū a Babuloni, wee, o wee Mwachani Jehova, ūnjūrīte atīrī, ‘Wīgūrīre mīgūnda na betha, naguo ūgūrī ūcio wa mīgūnda ūcio ūgīe na aira.’” **26** Nīngī ndūmīrīri ya Jehova īgīkīnyīra Jeremia, akīrwo atīrī: **27** “Nīi nī nīi Jehova, Ngai wa andū othe. Nī harī ūndū o na ūmwe mūrītū harī nīi? **28** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: Ndi hakuhi kīneana itūūra rūrī inene kūrī andū a Babuloni, ndrīneane kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arītunyane. **29** Andū acio a Babuloni maraatharīkīra itūūra rūrī inene nīmāgatoonya kuo na marīmunde mwaki; nī makaarīcīna rīthire, hamwe na nyūmba iria andū maacinagīra Baali ūbumba īgūrū rīacio, o na magaitagīra ngai īngī indo cia kūnyūuo nīgūo maathīrīkie ndaakare. **30** “Andū a Isīraeli na a Juda mekaga o maūndū mooru maitho-inī makwa kuuma ūnīni-inī wao; ti-itherū, andū a Isīraeli matīrī ūndū mekaga tīga gūthīrīkīa maathīrīkagīa nīgūo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao, ūguo nīgūo Jehova ekuuga. **31** Kuuma mūthenya ūrīa itūūra rūrī rīakīrwo ngīnya ūmūthī, itūūra rūrī rītūūrīte rīarahūraga marakara makwa na mang’ūrī, na nīkīo no ngīnya ndrīreherie maitho-inī makwa. **32** Andū a Isīraeli na a Juda nīmāthīrīkīte nīgūo ndakare na maūndū mothe ma waganu marīa meekīte: o, na athamaki, na anene ao, na athīnjīri-Ngai na anabīi ao, na andū a Juda na andū a Jerusalemu. **33** Nīmāhutāfīre makaaga kūhūgūra mothiū mao kūrī nīi; o na gūtuīka nīndamarutīre kaingī kaingī, matīathīkīrīre kana magītīkīra gūtaarwo. **34** No maigīre mīhīanano īyo yao rīi magīgi thīnīi wa nyūmba rīra tītanītīo na Rītwa rīakwa, makīmīthaahīa. **35** Nīngī nīmākīre Baali mahooero kūndū kūrīa gūtūūgīru, kūu Gītūamba-inī kīa Beni-Hīnomu, nīgūo marutagīre Moleku arīi ao na arītu ao marī magongona, o na gūtuīka nīi ndīathanīte ūndū ūcio wīkagwo, o na kana ūgītōonya mecīrīra-inī makwa, atī hīhi no meeke ūndū mūūru na ūrī magīgi ta ūcio, wa gūtūma andū a Juda mehīe. **36** “Ha ūhoro ūkonīi itūūra rūrī inene, mūrōiga atīrī, ‘na ūndū wa mbaara ya rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthīro nīrīkaneanwo kūrī mūthamaki wa Babuloni;’ no rīrī, ūi nīgūo Jehova Ngai wa Isīraeli ekuuga: **37** Ti-itherū nīngamacookanīrīra kuuma mabūrūrī-inī marīa ndaamathāamīrīre ndī na marakara mahiū na mang’ūrī maingī; ngaamacookīa kūndū gūkū na ndūme matūūrē marī agītīre. **38** Nīmāgātūka andū akwa na nīi ndūike Ngai wao. **39** Nīngātūma o magīe na ūrūmwe wa ngoro o na mīthīre-inī yao, nīgeetha matūūrē manjītīgīrītē nīgeetha matūūrē moonaga wega o ene na cīana cīao iria īgooka thuutha wao. **40** Nīngārīkanīra nao kīrīkanīro gīa gūtūūra ngīnya tene na tene: Ndirī hīndī ngaatīga kūmekē wega, na nīngātūma manjītīgagīre, nīgūo matīkanāe kūhūhatīra. **41** Nīngakanaga ngīmeeka wega, na ti-itherū nīngāmahaanda gūkū būrūrī ūyū ngwatīrīre na ngoro yakwa yothe o na muoyo wakwa wothe. **42** “Jehova ekuuga atīrī: O ta ūrīa ndaarehīthīrīre andū aya mathīna manene, ūguo noguo ngaamahe ūgaacīru ūrīa wothe ndīmerīre. **43** O rīngī nīgūkagūrwo mīgūnda būrūrī-inī ūyū, o ūyū inyū mugaga atīrī, ‘Ūyū ūi būrūrī mūkīru īhooru, ūtarī na andū kana nyāmū, nīgūkorwo nīwaneanīrwo kūrī andū a Babuloni.’ **44** Mīgūnda īkaagūrāgwō na betha, namo marūa ma ūgūrī nīmākandīkanīrwo na mekīrwo kīrore na macīnīrīrwo mūhūūrī aira marī ho, kūu būrūrī wa Benjamīni, na tūtūūra-inī tūrīa tūrīganītīe na Jerusalemu, na matūūra ma Juda, na matūūra ma būrūrī ūrīa ūrī irīma na matūūra marīa marī magūrū-inī

ma irīma cīa mwena wa ithūūro, o na ma Negevu, nī tondu nīngamacookeria ūgaacīru wao, ūguo nīgūo Jehova ekuuga.”

33 O mahīnda-inī macīo Jeremia aarī muohe kūu nja-inī ya arangīrī, ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkīnyīre rīita rīa keerī, akīrwo atīrī: **2** “Ūi nīgūo Jehova ekuuga, o we ūrīa wombire thī, Jehova ūrīa watūmīre thī īgīe ho, na akīmīhaanda, Jehova nīrīo rītwa rīake: **3** ‘Ta kīngāire, na nīi nīngūgwītīka na ngwīre maūndū manene na matangītūrīka, marīa ūtooi.’ **4** Nīgūkorwo ūi nīgūo Jehova, Ngai wa Isīraeli, ekuuga ūhoro ūkonīi nyūmba iria irī itūūra rūrī inene, o na nyūmba cīa ūthamaki wa Juda o īcio ciatharīrio nīgūo indo iria ciakīte kuo ihūthīrwo kwīgītīra kuuma kūrī ihumbu cīa tūrī iria cikūrīgīcīrīe o na kuuma kūrī rūhiū rwa njora, **5** makīhūūrana na andū a Babuloni: ‘Nyūmba īcio cīothe nīkīkīyūrīo cīimba cīa andū arīa ngooragīthīa ndī na marakara na mang’ūrī. Nīngahītha itūūra rūrī inene ūthīū wakwa nī ūndū wa waganu wao wothe. **6** “No rīrī, nīngārīrehera ūgīma wa mwīrī na ndrīrīhonīe. Nīngī nīngahonīa andū akwa na ndūme matūūrē makenagīra thayū mūngī na ūgītīrī. **7** Nīngacookīa andū a Juda na a Isīraeli gūkū ndīmarute kūrīa matūūrīte marī atāhe, njooke ndīmāake rīngī, maikare o ta ūrīa maatarīi mbere. **8** Nīngamatherīa mathīrwo nī mehīa mothe marīa mananjīhīrīa na ndīmarekere mehīa mao mothe ma kūrega kūnjathīkīra. **9** Hīndī īyo itūūra rūrī inene nīrīkandehīthīrīa ngūmo na gīkeno, na gītīo, na ūgōoci, o na gwīkīrīrwo mbere ya ndrūrī cīothe cīa gūkū thī rīra andū akūo makaigīra ūhoro wa maūndū mothe mega marīa ndīmekagīra; nīkūgega makaagega na mainaine moonā ūingī wa ūgaacīru na thayū ūrīa ngaāhe itūūra rīu.’ **10** “Jehova ekuuga atīrī: ‘Mwaragīa ūhoro ūkonīi kūndū gūkū, mūkoiga atīrī, “Nī kūndū kūnūhe gūtārī kīndū, na gūtārī andū kana nyāmū.” No thīnīi wa matūūra ma Juda na njīra-inī iria nene cīa Jerusalemu, o kūu gūthāamītwo gūkaaga andū kana nyāmū-rī, nīgūgacooka kūguūo **11** mīgambo ya gīkeno na ya gūcanjamūka, na mīgambo ya mūhīki na mūhīkanīa, o na mīgambo ya andū arīa mararehe indo cīa maruta ma gūcōokīa ngaatho nyūmba-inī ya Jehova, makīugaga atīrī, “‘Cookerīaī Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ngaatho, nī ūndū Jehova nī mwega; wendo wake ūtūūrāga tene na tene.’” Nīgūkorwo nīngacookeria būrūrī ūyū ūgaacīru wāguo, o ta ūrīa warī kuo mbere,’ nīgūo Jehova ekuuga. **12** “O na nīngī Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga atīrī: ‘Kūndū gūkū kūnūhe na gūtārī andū kana nyāmū-rī, matūūra makuo mothe nīmāgacooka kūgīa ūrīrīthīo kūrīa arīthīi makaarahagīa ndūūru cīao cīa mbūrī. **13** Thīnīi wa matūūra ma būrūrī ūrīa ūrī irīma, o na marīa marī magūrū-inī ma irīma cīa mwena wa ithūūro, o na ma Negevu, būrūrī-inī wa Benjamīni, o na tūtūūra-inī tūrīa tūrīgīcīrīe Jerusalemu o na matūūra-inī ma Juda-rī, ndūūru cīa mbūrī nīngacooka kūhītīkīra guoko-inī kwa ūrīa ūcītaraga,’ ūguo nīgūo Jehova ekuuga. **14** “Jehova ekuuga atīrī, ‘Matukū nīmāgōoka rīrīa ngaahīngīa kīranīro gīakwa kīa wega kīrīa ndrīre nyūmba ya Isīraeli na nyūmba ya Juda. **15** “‘Matukū-nī macīo o na ihīnda rīu-rī, nīngarahūrīra Daudī mūndū mūthīngu ūgerekanītīo na rūhonge rwa mūtī; nīageekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhōoto būrūrī-inī. **16** Matukū-inī macīo, Juda nīgūkahonokanīo, nakuo Jerusalemu gūtūūrē kūrī kūgītīre. Nake ageetagwo rītwa rūrī Jehova-Ūthīngu-Wītū.’ **17** Nīgūkorwo Jehova ekuuga atīrī: ‘Daudī ndarī hīndī akaaga mūndū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa nyūmba ya Isīraeli, **18** kana athīnjīri-Ngai, arīa Alawīi, mage mūndū wa gūikara mbere yakwa hīndī cīothe acīnaga maruta ma njīno, na maruta

ma mütu, o na arutage magongona maría ma o müthenya.”
19 Ningi ndümüriri ya Jehova niyakinyirire Jeremia akirwo atiri, **20** “Jehova ekuuga atiri: ‘Angikorwo inyuü mwahota güthüka kirikaniro giakwa na müthenya, na kirikaniro giakwa na ütükü, nigeetha müthenya na ütükü itigacooke kügia händi iria yagirire-rí, **21** nakio kirikaniro kiria ndaarikanire na Daudi ndungata yakwa, o na kirikaniro kiria ndaarikanire na Alawii aría athinjiri-Ngai aría matungataga marí mbere yakwa, kiahota güthükio, nake Daudi akiage gücocoa kügia na mündü wa rüciaro rwake wa güthamakaga arí giti-ini giake kia ünene. **22** Ningatüma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marí mbere yakwa maingithe o ta njata cia igürü iria itangitarika ní ündü wa küngiha, o na ta müthanga üria üri hügürürü-ini cia iria üria ütangithimika üria ügana.” **23** O ringi ndümüriri ya Jehova niyakinyirire Jeremia akirwo atiri, **24** “Kaí ütamenyete andü aya maroiga atiri, ‘Jehova niatete mothamaki maría meeri ethuurire?’ Ní ündü ücio mamenaga andü akwa na matimoonaga ta marí rüriri. **25** Jehova ekuuga atiri: ‘Angikorwo ndiigite kirikaniro giakwa na müthenya na ütükü, o na mawatho maría marümu ma igürü na thi-rí, **26** händi iyo ningangiteaniria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage güthuru ümwe wa aana ke atüke wa güthamakira njiaro cia Iburahimu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nigikorwo nngamacookeria ügaaciru wao na ndimaigüre tha.”

34 Riria Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni aarüaga mbaara na Jerusalemu na matüura maría maaririgiicirire, arí na mbütü ciake cia ita, hamwe na mothamaki maría maathagwo niwe, na ndüriri ciothe ciakuo, ndümüriri ino niyakinyirire Jeremia yumite kúri Jehova, akirwo atiri, **2** “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atiri: Thi kúri Zedekia müthamaki wa Juda, ümwire atiri, ‘Jehova ekuuga atiri: Ndí hakuhi küneana itüura rüri inene kúri müthamaki wa Babuloni, nake nieküricina na mwaki rithire. **3** Nawe ndükahonoka atí wieherie moko-ini make, tondü ti-itheri nüikanyitwo na üneanwo kúri we. Níükeyonera müthamaki wa Babuloni na maitho maku, na nímükaraniria nake üthüi kwa üthüi. Nawe niügatwarwo Babuloni. **4** “No riri, ta thikiriria kúraniro kia Jehova, wee Zedekia müthamaki wa Juda. Jehova ekuuga atiri ühoro ügükoni: Wee ndükooragwo na rühiü rwa njora; **5** ügaakua giküü gía thayü. O ta üria andü maakirie mwaki wa macakaya ní ündü wa gütiia maithe maku, o acio athamaki aría maarí mbere yaku-rí, üguo noguo magaaikia mwaki ní ündü wa gügütüta na magücaakäre, makiugaga atiri, “Iya, Mwathi witü-ii” Nii mwene ní nii ndakwirira ühoro ücio, üguo niguo Jehova ekuuga.” **6** Nake Jeremia ücio münabii aküra Zedekia müthamaki wa Juda maündü macio mothe, arí kúri Jerusalemu, **7** händi iyo mbütü cia ita cia müthamaki wa Babuloni ciahüuranaga na Jerusalemu o na matüura macio mangí ma Juda maría meyümüririre, nimo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matüura maría matigaire harí maría mairigüirwo na hinya kúri Juda. **8** Ndümüriri niyakinyirire Jeremia yumite kúri Jehova thuutha wa Müthamaki Zedekia kúrikanira kirikaniro na andü othe aría maarí Jerusalemu maanirire ühoro wa kuohorwo kwa ngombo. **9** Mündü o wothe angütuika niekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arüme na cia andü-a-nja; gütiriri mündü o na ürikü wagüirirwo ní küiga Müyahudi üria üngí arí ngombo. **10** Ní ündü ücio anene othe o na andü aría maatoonyire kirikaniro-ini kúri, magitükira atí nimekürekereria ngombo ciao cia arüme na

cia andü-a-nja, na atí matigücocoa kúmaiga ükombo-ini. Magigütükira ühoro ücio na makimarekereria. **11** No riri, thuutha-ini nimericükirwo, makinyiita andü acio mohorete na makimatua ngombo ringi. **12** Händi iyo ndümüriri ya Jehova niyakinyirire Jeremia, akirwo atiri: **13** “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atiri: Nindarikanire na maithe manyu ma tene riria ndamarutire büri wa Misiri, ngimaruta büri wa ükombo, ngimeera atiri, **14** ‘Händi ciothe mwaka-ini wa müganja, o mündü o mündü wanyu wothe no nginya arekagirire müri wa ithe Mühibirania o wothe üria wiyendetie kúri we. Thuutha wa gügütungata miaka itandatü-rí, no nginya ümürekererie.’ No maithe manyu matiigana güthikiriria kana kúrümbüüya ühoro ücio wakwa. **15** Nímwiriga kwirira, na mügüka maündü maría magirire makionwo ní nii: Tondü o ümwe wanyu nianirire ühoro wa kuohorwo kwa mündü o mündü büri-ini. O na ningi mükigüta na kirikaniro kúri müri mbere yakwa thüni wa nyumba iría itanito na rüwta riakwa. **16** No rüü nímügarürükite mügathaahia rüwta riakwa; mündü o mündü wanyu niacooketie ngombo yake ya mündü mürüme na ya mündü-wa-nja iría ararekererie iithüre o kúria ingenda. Nímümütuete ngombo cianyu ringi. **17** “Ní ündü ücio, Jehova ekuuga atiri: Inyuü mawürite künjathikira: mütanirire kuohorithio kwa andü a büri wanyu. Ní ündü ücio rüü nngwanirira ‘kuohorithio’ kwanyu, üguo niguo Jehova ekuuga, nakuo ní ‘kuohorithio’ niguo müüragwo na rühiü rwa njora, na müthiro, na ng’aragu. Ningatüma mütüke kindü gía güthüürwo müno mothamaki-ini mothe ma gükü thi. **18** Andü aría magariete kirikaniro giakwa, na makaaga kühingia mohoro ma kirikaniro kúri maarikanire marí mbere yakwa, ngaameka o ta njaü iría maatinanirie icunji igiri, makigerera gatagati ga icunji acio ciayo. **19** Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andü aría mehokeirwo mawira ma kwa müthamaki, na athinjiri-Ngai, na andü othe a büri aría magereire gatagati ga icunji acio cieri cia njaü iyo-rí, **20** nngamaneana kúri thü ciao iria ciendaga kúmaruta muoyo. Ciimba ciao igaatüka irio cia nyoni cia riera-ini, na cia nyamü cia githaka. **21** “Nnganeana Zedekia müthamaki wa Juda na anene ake kúri thü ciao iria ciendaga kúmaruta muoyo, ndimaneane kúri mbütü cia ita cia müthamaki wa Babuloni, acio ciambite kümweherera. **22** Nngüruta watho, niguo Jehova ekuuga, na nngamacookia gükü itüura-ini riri inene. Nimakahüürana narío, maritae na maricine. Ningi nngonüha matüura ma Juda makire ihooru, na kwage mündü üngütüura kuo.”

35 Ino niyo ndümüriri iría yakinyirire Jeremia yumite kúri Jehova händi ya wathani wa Jehoiakimu müri wa Josia, müthamaki wa Juda, akirwo atiri: **2** “Thi kúri andü a nyumba ya Rekabu, ümeere moke kanyumba-ini kamwe ga tütü türi rwere-ini rwa nyumba ya Jehova, nawe ümahe ndibe manyue.” **3** Ní ündü ücio ngithi ngigüra Jaazania müri wa Jeremia müri wa Habazania, hamwe na ariü a ithe, o na ariü ake othe, na andü a nyumba iyo yothe ya Rekabu. **4** Ngimarehe thüni wa nyumba ya Jehova, ngimatoonyia kanyumba ka ariü a Hanani müri wa Igidalia, mündü wa Ngai. Kanyumba kau kaariganitie na kanyumba ka anene, kariä kaari hau igürü ría nyumba ya Maaseia müri wa Shalumu, üria wari mükaria wa mürangwo. **5** Ngicocoa ngüga mbaküri ciyürite ndibe, o na ngüga ikombe mbere ya andü acio a nyumba ya Rekabu, ngimeera atiri, “Nyuai ndibe ino.” **6** No-o magicookia atiri, “Ithuü tütinyuuga ndibe, ní ündü ithe witü wa tene, Jonadabu müri wa Rekabu, niatütigüre watho, akiuga atiri,

Mütikananyue ndibei, inyuü ene kana njiaro cianyu. 7 Ngingi-rí, mütikanaake nyumba, kana mühaande mbeü, kana mühaande mīgūnda ya mīthabibū; mütikanagie na kīndū o na kīmwe kīa indo icio, no rīrī, mūgūtūūra mūkaraga hema-inī. Hīndī ūyo nīmūgatūūra matukū maingī būrūrī ūyū mūkaraga ta mūrī ageni.’ 8 Nītūtūrīte twathikīre ūndū o wothe ūria ithe witū wa tene Jonadabu mūrū wa Rekabu aatwathire. Gūtīrī mūdū witū ithuī, kana atumia aitū, kana ariū na airītu aitū, rūrī wanyua ndibei, 9 kana agīaka nyumba ya gūtūrwo, kana akīgā mīgūnda ya mīthabibū, kana ithaka, o na kana akehaandira irio. 10 Tūtūrīte hema-inī twathikagira ūria wothe ithe witū wa tene Jonadabu aatwathire. 11 No rīria Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aahithūkīre būrūrī ūyū, nītwoigire atīrī: ‘Ūkīrai, no nginya tūthī Jerusalemu tūrīre mbūtū cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nī ūndū ūcio tūkoretwo tūgīkara gūkū Jerusalemu.’ 12 Ngingi ndūmīrīri ya Jehova ūgīnyāra Jeremia, akīrwo atīrī: 13 ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: Thīi ūkeere andū a Juda na arīa othe matūrāga Jerusalemu atīrī: ‘Kāi inyuü mūtangūrūta ūndū nīguo mwathikire ciugo ciakwa?’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. 14 ‘Jonadabu mūrū wa Rekabu aathire ariū ake matikananyue ndibei, nagu watho ūcio wake matūrīte maūhingāgia. O na nginya ūmūthī matinyuuga ndibei, nīgūkorwo nīmathikagira watho ūcio wa ithe wao wa tene. No rīrī, inyuü ndīmwarīrie kaingī kaingī, no mūtīrī mwanjathikira. 15 Ndīmūtūmīre ndungata ciakwa ciothe cia anabīi kaingī kaingī. Nao mamwīraga atīrī, “Mūdū o wothe wanyu no nginya atigane na mīthīre yake ya waganu na agīrie ciiko ciake; tigai kūrūmīrīra ngai ingī kana gūcitungatagīra. Na inyuü nīmūgatūūra būrūrī ūyū ndaamūheire inyuü o na maithe manyu.” No inyuü mūtīgana kūrūmbūyia ūhoro ūcio kana gūthikīrīria. 16 Njiaro icio cia Jonadabu mūrū wa Rekabu nīhingīte watho ūcio ithe wao wa tene aacitīgīre, no andū aya matinjathikīre.’ 17 “Nī ūndū ūcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: ‘Ta thikīrīria! Nīngūrehithīria Juda o na mūdū wothe ūtūrāga Jerusalemu mwanangīko ūria wothe ndoigire nīngamarehe. Nī ndaamaarīrie, no-o makīrega gūthikīrīria; ndaametire no-o makīrega kūnjitika.” 18 Nake Jeremia agīcooka akīra andū a nyumba ya Rekabu atīrī, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: ‘Inyuü nīmwathikīre watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mūkarūmīrīra mataaro make mothe, na nīmwikīte ūria wothe aamwathire.’ 19 Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: ‘Jonadabu mūrū wa Rekabu ndarī hīndī akaaga mūdū wa kūdungatīra.”

36 Mwaka-inī wa īna kuuma Jehoiakimu mūrū wa Josia atuika mūthamaki wa Juda-rī, ndūmīrīri īno nīyakinyīre Jeremia yumīte harī Jehova, akīrwo ūū: 2 “Oya ibuku rīa gīkūnjo wandike thīīni warīo mohoro marīa mothe ngūheete makamī Isiraēli na Juda, o hamwe na ndūrīrī iria ingī ciothe, kuuma ihinda rīria ndambīrīrie gūkwarīria hīndī ya wathani wa Josia, o nginya ūmūthī. 3 Hīhi rīria andū a Juda makaigua ūhoro wa mwanangīko ūria wothe njiirīre kūmarehithīria-rī, mūdū o mūdū wao ahota kūgarūrūka atigane na mīthīre yake ya waganu; na nī nīngamarekera waganu wao na mehīa mao.” 4 Nī ūndū ūcio Jeremia agīta Baruku mūrū wa Neria, nake Jeremia akīmwīra mūdū marīa mothe Jehova aamwarīrie, nake Baruku akamandīka ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo. 5 Hīndī ūyo Jeremia akīra Baruku atīrī, “Nī ndīmwohe; ndingīhota

gūthī hekarū-inī ya Jehova. 6 Nī ūndū ūcio thīi arī we kūu nyumba-inī ya Jehova mūthenya ūmwe ūria kwīhingagwo kūrīa irio, nawe ūthomere andū acio kuuma ibuku-inī rīrī rīa gīkūnjo maūdū marīa maaritio nī Jehova, macio wee wandīkire o ta ūria nī ndaakwīraga wandīke. 7 Hīhi maahota kūrēhe mathaitaha mao harī Jehova, na o mūdū wao atigane na mīthīre yake ya waganu, nī ūndū marakara na mangūrī marīa matūrīrwo andū aya nī Jehova nī manene.” 8 Nake Baruku mūrū wa Neria nīkire ūria wothe Jeremia ūria mūnabīi aamwīrite eeke; agīthoma ndūmīrīri ūyo ya Jehova kūu thīīni wa hekarū kuuma ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo. 9 Na rīrī, mweri-inī wa kenda wa mwaka wa ītano wa wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia mūthamaki wa Juda, ihinda rīa kwīhinga kūrīa irio mbere ya Jehova nīrīanīrīrwo kūrī andū othe a Jerusalemu, o na arīa angī othe mookite kuuma matūrāga ma Juda. 10 Kuuma kanyūmba-inī ka Gemaria mūrū wa Shafani ūria mwandīki, karīa kaarī o kūu nja ya na igūrū, itoonyero-inī rīa Kīhingo kīria Kērū kīa hekarū, Baruku agīthomera andū othe ciugo cia Jeremia kuuma ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo kūu hekarū-inī ya Jehova. 11 Rīria Mikaia mūrū wa Gemaria, mūrū wa Shafani aigūire ndūmīrīri ūyo ya Jehova yothe kuuma ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo-rī, 12 agīkūrūka agītoonya kanyūmba-inī ka mwandīki karīa kaarī kūu nyumba-inī ya ūthamaki, harīa anene othe maikarīte, nao nīo: Elishama ūria mwandīki, na Delia mūrū wa Shemaia, na Elinathani mūrū wa Akibori, na Gemaria mūrū wa Shafani, na Zedekia mūrū wa Hanania, na anene arīa angī othe. 13 Mikaia aarīka kūmahe ūhoro wothe ūria aigūite Baruku agīthomera andū kuuma ibuku-inī rīa gīkūnjo-rī, 14 anene acio othe magītūma Jehudi mūrū wa Nethania, mūrū wa Shelemia, mūrū wa Kushi, athīi akeere Baruku atīrī, “Oya ibuku rīu rīa gīkūnjo, rīu ūthomeire andū, ūke nario.” Nī ūndū ūcio Baruku mūrū wa Neria agīthīi hau maarī anyiitīte ibuku rīu rīa gīkūnjo na guoko gwake. 15 Nao makīmwīra atīrī, “Rīu ta ikara thī, ūtūthomere.” Nī ūndū ūcio Baruku akīmathomera. 16 Rīria maagūire mohoro macio mothe, makīrorana marī na guoya, makīra Baruku atīrī, “No nginya tūkinyīrie mūthamaki ūhoro ūcio wothe.” 17 Ngingi magīcooka makīūra Baruku atīrī, “Ta twīre, maūdū macio mothe wamandīkire atīa? Nī Jeremia wakwīraga nawe ūkamaandīka?” 18 Baruku akīmacookeria atīrī, “Īi, nīwe wanjīraga mohoro macio mothe, na nī ngamaandīka na rangi ibuku-inī rīrī rīa gīkūnjo.” 19 Nao anene acio makīūra Baruku atīrī, “Wee na Jeremia thīi mwīthīe. Mūtīkareke mūdū o na ū amenye kūrīa mūrī.” 20 Maarīka kūiga ibuku rīu rīa gīkūnjo kanyūmba-inī ka Elishama, ūria mwandīki, magītoonya harīa mūthamaki aarī kūu nyumba yake ya thīīni makīmūhe ūhoro ūcio wothe. 21 Mūthamaki nake agītūma Jehudi agīire ibuku rīu rīa gīkūnjo, nake Jehudi akīrīrehe kuuma kanyūmba-inī ka Elishama, ūria mwandīki, akīrīthomera mūthamaki na anene acio othe marūgamīte hau harī mūthamaki. 22 Kwarī mweri wa kenda, nake mūthamaki aikarīte nyūmba-inī rīa aikaraga hīndī ya kīmera kīa heho, na haarī na mwaki waakanaga riiko-inī hau mbere yake. 23 Jehudi aathoma icigo ithatū kana inya cia ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, mūthamaki nake agacitīnia na kahiū ka mwandīki, agacīka riiko-inī, o nginya rīria ibuku rīu rīa gīkūnjo rīacinīrwo rīothe. 24 Mūthamaki na andū arīa othe maamūtungataga arīa maigūire mohoro macio matiigana gwītīgīra, o na kana magītēbūranga nguro ciao. 25 O na gūtūka Elinathani, na Delia, na Gemaria nīmathaitire mūthamaki ndagacine ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, nīaregire kūmathikīrīria. 26 Handū ha ūguo, mūthamaki

agĩatha Jerameeli, mūrũ ũmwe wa mũthamaki, na Seraia mūrũ wa Azirieli, na Shelemia mūrũ wa Abideli, nĩguo manyiite Baruku ũcio mwandiki, na Jeremia ũria mũnabii. No rĩrĩ, Jehova nĩamahithite. **27** Thuutha wa mũthamaki gũcina ibuku rĩu rĩa gĩkũngo rĩria rĩandikĩtwo mohoro nĩ Baruku ta ũria eerĩtwo nĩ Jeremia andĩke-rĩ, ndũmirĩri ya Jehova nĩyakinyĩriire Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **28** “Oya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũngo wandike thĩĩni warĩo mohoro marĩa mothe maarĩ ibuku-nĩ rĩu rĩa mbere, rĩu Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinire. **29** Ningĩ wĩre Jehoiakimu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩwacinire ibuku rĩu rĩa gĩkũngo, ũkĩũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmite wandike atĩ, ti-itherũ mũthamaki wa Babuloni nĩagooka kwananga bũrũri ũyũ na eherie andũ na nyamũ kuo?’ **30** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũndũ ũkonĩĩ Jehoiakimu mũthamaki wa Juda: Ndakagĩa na mĩndũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi; kĩamba giake giagaateo, na kĩanikĩrwo rĩa mũthenya, na kĩhie nĩ mbaa ũtũkũ. **31** Nĩngamũherithia we hamwe na ciana ciake, na arĩa mamũtungataga, nĩ ũndũ wa waganu wao; nĩngarehithĩria arĩa othe matũũraga Jerusalemu na andũ a Juda mwanangĩko ũria wothe ndaarĩre ũhoru waguo ũmakonĩĩ, tondu nĩmagĩte gũthĩkĩrĩria.” **32** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia akĩoya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũngo, akĩrĩnengera Baruku mūrũ wa Neria ũcio mwandiki, nake akĩandika ibuku-inĩ rĩu mohoro mothe marĩa aacookire kũheo nĩ Jeremia, o macio maandikĩtwo ibuku-inĩ rĩria Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinĩte na mwaki; na hakĩongererwo mohoro mangĩ maingĩ maahaanaine na macio ma mbere.

37 Na rĩrĩ, Zedekia mūrũ wa Josia nĩatuirwo mũthamaki wa Juda nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake agĩthamaka ithenya rĩa Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu. **2** No rĩrĩ, we mwene o na kana arĩa maamũtungatagĩra, na andũ a bũrũri ũcio matiarũmbũirĩe ciugo irĩa Jehova aarĩte na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii. **3** Nake Mũthamaki Zedekia agĩtũma Jehukali mūrũ wa Shelemia marĩ na Zefania mūrũ wa Maaseia ũria mũthĩnjĩri-Ngai mathĩĩ kũrĩ Jeremia ũcio mũnabii, mamũtwarĩre ndũmirĩri ĩno: “Tiwagũthaita ũtũhoore kũrĩ Jehova, Ngai witũ.” **4** Na rĩrĩ, ihinda rĩu Jeremia aarĩ na wĩyathi wa gũceeranga gatagatĩ-inĩ ka andũ, nĩgũkorwo ndaakoretwo aikĩtio njeera. **5** Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia Firaũni nĩcioimagarĩte kuuma bũrũri wa Misiri, na rĩria andũ a Babuloni arĩa maarĩgĩcĩrĩe Jerusalemu maiguire ũhoru wacio, makĩhũndũka, makĩehera kũu Jerusalemu. **6** Hĩndĩ ĩyo ndũmirĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia ũcio mũnabii, akĩrwo atĩrĩ, **7** ‘Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ĩra mũthamaki wa Juda, ũcio ũgũtũmite ũũke ũhoore kĩrĩra harĩ nĩ, atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Firaũni icio irooka gũgũteithĩria, nĩngũcoka bũrũri wacio, kũu bũrũri wa Misiri. **8** Hĩndĩ ĩyo nao andũ a Babuloni nĩmagacooka gũkũ na matharĩkĩre itũũra rĩrĩ inene, marĩtunyane na marĩcine na mwaki.’ **9** ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Tigai kwĩheenia, mũgĩcĩrĩria atĩrĩ, ‘Andũ a Babuloni ti-itherũ nĩmegũtigana na itũũ matwetherer.’ Matigeeka ũguo! **10** O na mũngĩhooa mbũtũ ciothe cia ita cia andũ a Babuloni icio iramũtharĩkĩra, na gũtũũke atĩ no andũ arĩa matĩihangĩto matĩgĩtwo hema-inĩ ciao-rĩ, no moime kũu hema-inĩ na macine itũũra rĩrĩ na mwaki.’ **11** Thuutha wa mbũtũ icio cia ita cia andũ a Babuloni kwehera kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa mbũtũ cia Firaũni, **12** Jeremia nĩmoimagarĩe kuuma itũũra-inĩ rĩu inene nĩguo athĩ bũrũri wa Benjaminĩ akenyĩtĩre igai rĩake rĩa gĩthaka gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maarĩ kuo. **13** No rĩria aakinyire Kĩhingo-inĩ kĩa Benjaminĩ, mũnene wa

arangĩri ũria wetagwo Irija mūrũ wa Shelemia, mūrũ wa Hanania, akĩmũnyĩta, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩ kũũra ũroora ũthĩĩ ũkeneane kũrĩ andũ a Babuloni!” **14** Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca ũguo tĩguo! Nĩ ti kũũra ndĩroora ngeneane kũrĩ andũ a Babuloni.” No Irija akĩrega kũmũthĩkĩrĩria; handũ ha ũguo akĩnyĩta Jeremia, akĩmũtũra kũrĩ anene. **15** Anene acio nĩmarakarĩre Jeremia, na magĩathana ahũũrwo na ahĩngĩrwo nyũmba ya Jonathani ũria mwandiki, ĩria maatuĩte njeera. **16** Nake Jeremia agĩtoonyio mungu-inĩ warĩ kanyũmba ga thĩĩni mũno kũu kĩoho-inĩ, kũrĩa aikarĩre matukũ maingĩ. **17** Na thuutha ũcio Mũthamaki Zedekia agĩtũmana areehwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. Arĩ kũu, mũthamaki akĩmũũria na hitho atĩrĩ, “Hihi nĩ harĩ ndũmirĩri yumĩte kũrĩ Jehova?” Nake Jeremia akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ī, nĩ kũrĩ; wee nĩũkaneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni.” **18** Ningĩ Jeremia akĩra Mũthamaki Zedekia atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ngwĩhĩtie we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andũ aya, nĩguo njikio njeera? **19** Marĩ ha anabii acio aku, acio maakũrathĩre ũhoru atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni ndagagũtharĩkĩra wee o na kana bũrũri ũyũ?’ **20** Na rĩu-rĩ, wee mũthamaki mwathi wakwa, itĩkĩra gũthĩkĩrĩria. Njĩtĩkĩria ndeehe mathaitana makwa mbere yakũ: Ndũkanjooke nyũmba ya Jonathani ũria mwandiki, ndĩgakuĩre kuo.” **21** Nake Mũthamaki Zedekia akĩrũta watho, akiuga atĩ Jeremia aigwo kũu nja ĩria ya arangĩri, na aheagwo mũgate o mũthenya ũrutĩtwo barabara-inĩ ya arugi mĩgate, o nginya rĩria mĩgate ĩgaathira kũu itũũra-inĩ inene. Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩkĩra kũu nja ĩyo ya arangĩri.

38 Nao Shefatia mūrũ wa Matani, na Gedalia mūrũ wa Pashuri, na Jehukali mūrũ wa Shemalia, o na Pashuri mūrũ wa Malikija nĩmaiguire ũria Jeremia eeraga andũ othe, rĩria oigire atĩrĩ, **2** ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mũndũ ũria wothe ũgũkĩra itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩakooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, no ũria ũgũwĩtũra kũrĩ andũ a Babuloni nĩgatũũra muoyo. Nĩakahonokia muoyo wake; nĩgatũũra muoyo.’ **3** Ningĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩkaneanwo kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, ũria ũkarĩtũnyana.’ **4** Hĩndĩ ĩyo anene makĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aagĩrĩre ooragwo. Nĩaratũma thĩgari irĩa itĩgare gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene ciĩtigĩre, o ũndũ ũmwe na andũ aya othe, nĩ ũndũ wa maũndũ macio arameera. Mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ mwega arecĩrĩria andũ aya tĩga o ũũru.” **5** Mũthamaki Zedekia agĩcokia atĩrĩ, “Arĩ moko-inĩ manyu; mũthamaki ndangĩrĩrĩria mwĩke ũria inyuĩ mũkwenda.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makĩnyĩta Jeremia makĩmũkĩra irĩa rĩa maaĩ rĩa Malikija, ũria mūrũ wa mũthamaki, rĩria rĩarĩ kũu nja ĩyo ya arangĩri. Magĩkũrũkia Jeremia irĩa rĩa maaĩ na mĩkanda; no rĩtĩarĩ na maaĩ, no mũtondo rĩarĩ, nake Jeremia agĩtoonyerera kũu mũtondo-inĩ ũcio. **7** No rĩrĩ, Ebedi-Meleku ũria Mũkushi, ũmwe wa arĩa mehokeirwo wĩra wa kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, nĩaiguire atĩ nĩmaikĩte Jeremia irĩa rĩa rĩa maaĩ. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki aikarĩte Kĩhingo-inĩ kĩa Benjaminĩ, **8** Ebedi-Meleku akĩuma hau nja ya nyũmba ya ũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, **9** ‘Mũthamaki mwathi wakwa, andũ aya nĩmekĩte ũũru nĩ ũndũ wa maũndũ maya mothe mekĩte Jeremia ũria mũnabii. Nĩmamũkĩtie irĩa rĩa maaĩ, akũire kuo nĩ ng’aragu, tondu mĩgate ĩkĩrie gũthĩra ebedi itũũra-inĩ inene.’ **10** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩatha Gũkũ-Meleku ũcio Mũkushi, akĩmwĩra atĩrĩ: “Oya andũ mĩrongo ĩtatũ kuuma haha mũthĩĩ nao mũkarute Jeremia ũcio mũnabii kuuma irĩa rĩa rĩa maaĩ atanakua.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Ebedi-Meleku

akioya andũ cio, agĩthĩ nao, nao magĩtoonya kanyũmba kaari rongo rwa harĩa haagigwo mũthĩthũ wa indo cia bata kũu thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Akioya ndangari imwe cia nguo ngũrũ, na nguo irĩa ndũku ciari kuo, agĩciĩkũrũkĩria Jeremia na mikanda kũu irima rĩa maaĩ. **12** Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩra Jeremia atĩrĩ: “Ikĩra nguo icio ngũrũ na ndangari icio nĩgeeke, wĩrigĩrĩrie gũkerwo nĩ mikanda iyo.” Nake Jeremia agĩka o ũguo, **13** nao makĩmũguucia na mikanda iyo, makĩmũruta irima rĩu rĩa maaĩ. Nake Jeremia agĩkara kũu nja iyo ya arangĩri. **14** Mũthamaki Zedekia agĩtũmanĩ Jeremia ũcio mũnabĩ, akiuga areehwo itoonyero-inĩ rĩa gatatũ rĩa hekarũ ya Jehova. Mũthamaki akĩra Jeremia atĩrĩ, “Nĩngũkũũria ũndũ. Nawe ndũkaahithe ũhoru o na ũrĩkũ.” **15** Jeremia akĩra Zedekia atĩrĩ, “Ingĩkuumburĩra ũhoru-rĩ, gĩthĩ ndũkũnjũraga? O na ingĩgũtaara-rĩ, wee ndũngĩthĩkĩrĩria.” **16** Nake Mũthamaki Zedekia akĩhĩta mwĩhĩwa na hitho harĩ Jeremia, akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, o we ũria watũheire muoyo ũyũ tũrĩ naguo-rĩ, nĩ ndũgũkũũraga kana ngũneane moko-inĩ ma acio mendaga gũkũruta muoyo.” **17** Nake Jeremia akĩra Zedekia atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ŭngĩũneana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, muoyo waku nĩũkũhonokio, o na itũũra rĩrĩ inene rĩtigaacinwo; wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgũtũũra muoyo. **18** No ũngĩrega kwĩneana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nao marĩcine na mwaki rĩthire, na wee mwene ndũkahonoka kuuma moko-inĩ mao.’” **19** Mũthamaki Zedekia akĩra Jeremia atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra Ayahudi arĩa meneaĩte kũrĩ andũ a Babuloni, nĩ ũndũ andũ a Babuloni mahota kũũneana kũrĩ Ayahudi acio nao maanyamarie.” **20** Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Matigaakũneana kũrĩ o. Wee athĩkĩra Jehova, wĩke ũguo ndĩrakwĩra. Hindĩ iyo nĩũkona wega, naguo muoyo waku nĩũkahonokio. **21** No rĩrĩ, warega kwĩneana, ũũ nĩguo Jehova angũũrĩrie: **22** Andũ-a-nja othe arĩa matigaire thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda nĩmagatwarĩro anene a mũthamaki wa Babuloni. Andũ-a-nja acio nao magaaikwĩra atĩrĩ: “Arata acio aku wehokeete nĩmakũhĩtithirie na magĩgũkĩria hinya. Magũrũ maku nĩmatoonyereire mũtondo-inĩ; nao arata aku nĩmagũtĩganiĩrie.” **23** “Atumia aku othe na ciana ciaku nĩmakaneanwo kũrĩ andũ a Babuloni. Wee mwene ndũkehonoka moko-inĩ mao, no nĩũkanyĩitwo nĩ mũthamaki wa Babuloni; narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩgacinwo rĩthire.” **24** Hindĩ iyo Zedekia akĩra Jeremia atĩrĩ, “Ndũkareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru wa mĩario ĩno, ndũkae kũũragwo. **25** Anene mangũũga atĩ nĩtwaraniĩrie nawe, nao moke kũrĩ we makũũrie atĩrĩ, ‘Twĩre ũria wĩrite mũthamaki, na ũria nake mũthamaki akwĩrite; ndũgatũhĩthe ũndũ kana tũkũũrage,’ **26** hindĩ iyo nawe ũmeere atĩrĩ, ‘Nĩgũthaitaha ndrĩrĩthaitaha mũthamaki ndakae kũnjookia nyũmba-inĩ kwa Jonathani, ndigakũire kuo.’” **27** Anene acio othe nĩmookire kũrĩ Jeremia, makĩmũũria ũhoru ũcio, nake akĩmeera ũria wotha aathĩtwo nĩ mũthamaki oige. Nĩ ũndũ ũcio matiamwĩrĩre ũndũ ũngĩ, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ waigũũ ũria marĩrite na mũthamaki. **28** Nake Jeremia agĩkara kũu kĩhingo-inĩ kĩa arangĩri nginya mũthenya ũria itũũra rĩa Jerusalemu rĩatunyanirwo.

39 Mwaka-inĩ wa kenda wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mweri-inĩ wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩathĩrie gũtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu arĩ na mbũtũ ciake ciothe cia ita, akĩrĩrigiĩcĩria arĩtunyane. **2**

Nĩngĩ mũthenya wa kenda wa mweri wa ĩna wa mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩmwe wa wathani wa Zedekia, nĩguo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwatũrĩkĩrio. **3** Hindĩ iyo anene othe a mũthamaki wa Babuloni magĩtoonya na magĩkara Kĩhingo-inĩ gĩa Gatagatĩ: Nao nĩ Nerigali-Sharezuru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mũtongoria ũmwe mũnene, na Nerigali-Sharezuru ũria warĩ mũnene wathani-inĩ, marĩ hamwe na anene arĩa angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni. **4** Rĩrĩa Zedekia mũthamaki wa Juda na thĩgari ciothe maamonire, makĩũra; makiũma itũũra-inĩ rĩu inene itũkũ magerete njĩra ya mũgũnda-inĩ wa mũthamaki, kĩhingo-inĩ kĩa kiarĩ gatagatĩ ga thingo cieri, magĩthĩ merekeire Araba. **5** No nayo mbũtũ ya andũ a Babuloni ikĩmateng'eria, igĩkorerera Zedekia werũ-inĩ ũria mwaraganu wa Jeriko. Makĩmũnyũta, makĩmũtwarĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Ribila bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkuo aamũtũrĩre ciira. **6** Kũu Ribila nokuo mũthamaki wa Babuloni oragĩthĩrie arĩũ a Zedekia, maitho-inĩ make, na akĩũragĩthia andũ othe arĩa marĩ igweta kũu Juda. **7** Agĩcooka agĩkũũrĩthia Zedekia maitho na akĩmuoaha na bĩngũ cia gĩcango nĩguo atwarwo Babuloni. **8** Andũ acio a Babuloni magĩcina nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba cia andũ arĩa angĩ, na makĩmomora thingo cia Jerusalemu. **9** Nebuzaradani, mũnene wa arangĩri a mũthamaki, agĩthia andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ thĩĩnĩ, akĩmatwara Babuloni marĩ hamwe na arĩa meneaĩte kũrĩ we o na andũ acio angĩ othe. **10** No rĩrĩ, Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki, nĩatigirie andũ amwe arĩa marĩ athĩnĩ kũu bũrũri wa Juda, arĩa mataari na kindũ kĩa; no hindĩ iyo akĩmahe mĩgũnda ya mĩthabibũ na mĩgũnda ya kũrĩma. **11** Na rĩrĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩarũtĩte watho ikonĩĩ Jeremia, akeera Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki atĩrĩ: **12** “Muoe ũmũmenyerere; ndũkamwĩke ũũru, no ũmũhingagĩrie ũndũ o wotha ũria angĩkũũria.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri, na Nebushazibani mũtongoria ũmwe mũnene na Nerigali-Sharezuru ũria warĩ mũnene wathani-inĩ, o na anene acio angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni **14** magĩtũmana, makiuga Jeremia arutwo kũu thĩĩnĩ wa nja irĩa ya arangĩri. Nao makĩmũneana harĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, nĩguo amũĩnkĩe gwake mũcĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũũrania na andũ arĩa angĩ ao. **15** Rĩrĩa Jeremia aatũũrite oheetwo kũu thĩĩnĩ wa nja irĩa ya arangĩri-rĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkĩnyĩrĩre akĩrwo atĩrĩ: **16** “Thĩũ ũkeere Ebedi-Meleku ũria Mũkushi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũhingia ũria ndoigire atĩ nĩngarehere itũũra rĩrĩ inene mwanangiko, no ti ũgaacĩru. Hindĩ iyo, maũndũ macio nĩmakahingio ũkĩmeyonagira na maitho. **17** No rĩrĩ, wee nĩngakũhonokia mũthenya ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga; wee ndũkaneanwo kũrĩ andũ acio wĩtĩgĩraga. **18** Nĩ nĩngakũhonokia; wee ndũkooragwo na rĩhũũ rwa njora no nĩũkahonokia muoyo waku, tondũ nĩ nĩ ũtũũrite wĩhokete, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

40 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakĩnyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thũũtha wa Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki kũmũrekereria oĩme kũu Rama. Nĩakorete Jeremia arĩ muohe na mĩnyororo arĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa othe maathaitwo kuuma Jerusalemu na Juda rĩrĩa maatwaragwo Babuloni marĩ ohe. **2** Nake mũnene ũcio wa arangĩri a mũthamaki oona Jeremia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai waku niwe watũrĩre kũndũ gũkũ mwanangiko ũyũ. **3** Na rĩrĩ-rĩ, Jehova nĩatũmĩte gwĩkĩke ũguo; ekĩte o ta ũria

oigire. Maündu maya mothe meekike nĩ undũ inyuĩ andũ aya nĩmwehĩrie Jehova na mũkiaga kũmwathĩkĩra. **4** No rĩrĩ, ùmũthĩ nĩngũkuohora mĩnyororo ìno ùrĩ nayo moko. Ùka tũthĩ nawe Babuloni, akorwo nũkwenda, na nĩ nĩndikũmenyagĩrĩra; no ùngĩkorwo ndũkwenda tũthĩ nawe, tĩa gũũka. Atĩrĩrĩ, bũrũri ùyũ wothe ùrĩ mbere yaku; thĩĩ o harĩa hothe ùngĩenda.”

5 No rĩrĩ, Jeremia atanagarũka acooke-rĩ, Nebuzaradani akĩmwarĩria rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, ùrĩa mũthamaki wa Babuloni atuĩte mũrũgamĩrĩri wa matũũra ma Juda, mũgatũũre nake kũu hamwe na andũ arĩa angĩ, kana ùgĩthĩĩ o harĩa hangĩ hothe ùngĩenda.” Nĩngĩ mũnene ùcio wa arangĩri akĩmũhe irio, o na akĩmũhe kĩheo, akĩreka ethĩire.

6 Nĩ ùndũ ùcio Jeremia agĩthĩĩ kũrĩ Gedalia, mũrũ wa Ahikamu kũu Mizipa, magĩtũũra nake gatagati-inĩ ka andũ acio angĩ maatĩgĩtwo bũrũri-inĩ ùcio. **7** Rĩria anene othe a mbũtũ cia ita na andũ ao arĩa maarĩ kũu bũrũri-inĩ ùcio mwaraganu maiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩatuĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu barũthi wa bũrũri ùcio, na atĩ nĩamũtũite mũrũgamĩrĩri wa arũme, na andũ-a-nja, na ciana, o acio maarĩ athĩĩni mũno kũu bũrũri ùcio, arĩa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rĩ, **8** magĩthĩĩ kũrĩ Gedalia kũu Mizipa: nao maarĩ Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na Johanani na Jonathani ariũ a Karea, na Seraia mũrũ wa Tanihumethu, na ariũ a Efaĩ ùrĩa Mũnetofathi, na Jaazania mũrũ wa Mũmaakathi, marĩ na andũ ao. **9** Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani akĩhĩta nĩguo amatĩrĩrithie marĩ hamwe na andũ ao, akĩmeera atĩrĩ, “Tĩgai gwĩtĩgĩra gũtungatĩra andũ aya a Babuloni. Tũũrai bũrũri ùyũ na mũtungatage mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũrĩonaga maũndũ mega. **10** Nĩ mwene nĩngũtũũra gũkũ Mizipa nĩgeetha ndĩmwaragĩrĩrie kũrĩ andũ a Babuloni arĩa marũkaga kũrĩ ithuĩ, no inyuĩ-rĩ, thondekai ndibei, na mũgethage matunda ma hĩndĩ ya riũa, o na maguta, mwĩgĩre ndigĩthũ-inĩ cianyu cia mũthĩithũ, na mũtũũre matũũra-inĩ marĩa mwĩnyĩitiire.”

11 Hĩndĩ rĩria Ayahudi arĩa othe maarĩ Moabi, na Amoni, na arĩa maarĩ Edomu, o na arĩa maarĩ mabũrũri marĩa mangĩ mothe maiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩatĩgĩtie matigari kũu Juda, na atĩ nĩatuĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, barũthi wao-rĩ, **12** othe magĩcooka bũrũri wa Juda kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, moimĩte mabũrũri-inĩ mothe marĩa maahurunjũkĩire. Nao magĩthondekera ndibei nyingĩ, o na makĩgetha matunda maingĩ ma hĩndĩ ya riũa. **13** Johanani mũrũ wa Karea, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ o kũu bũrũri ùcio mwaraganu, magĩũka kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, **14** nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kaĩ ùtamenyete atĩ Balisi mũthamaki wa andũ a Amoni nĩatũmĩte Ishumaeli mũrũ wa Nethania oke akĩrute muoyo?” No Gedalia mũrũ wa Ahikamu ndaametikĩrie. **15** Hĩndĩ iyo Johanani mũrũ wa Karea akĩarĩria Gedalia na hĩtho marĩ kũu Mizipa, akĩmwĩra atĩrĩ: “Njĩtikĩria thĩĩ ngoorage Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na gũtĩrĩ mũndũ ùkũmenya ùhoru ùcio. Nĩ kũ gũgũtũma ende gũkũruta muoyo, nĩguo atũme Ayahudi aya othe mecookanĩrĩrie harĩwe mahurunjũke, namo matigari ma Juda mathire biũ?”

16 Nowe Gedalia mũrũ wa Ahikamu akĩra Johanani mũrũ wa Karea atĩrĩ, “Ndũkae gwĩka ùndũ ta ùcio! Ùhoru ùcio ùraaria ùkonĩ Ishumaeli ti wa ma.”

41 Mweri-inĩ wa mũgwanja Ishumaeli mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Elishama, ùrĩa warĩ wa rũciarũ rwa mũthamaki na mbere aakoretwo arĩ ùmwe wa anene a mũthamaki, nĩookire arĩ na andũ ikũmi kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu

kũu Mizipa. Na rĩria maarĩ hamwe makĩrĩa-rĩ, **2** Ishumaeli mũrũ wa Nethania hamwe na andũ acio ikũmi mokĩte nake magĩũkĩra, magĩtemanga Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani na rũhiũ rwa njora, makĩũraga mũndũ ùcio mũthamaki wa Babuloni aatuĩte barũthi wa bũrũri ùcio. **3** Ishumaeli agĩcooka akĩũraga Ayahudi othe arĩa maarĩ na Gedalia kũu Mizipa, o ùndũ ùmwe na thĩgari cia Babuloni iria ciarĩ kuo. **4** Mũthenya ùrĩa warũmĩrĩrie kũũragwo kwa Gedalia, ùhoru ùcio ùtamenyetwo nĩ mũndũ-rĩ, **5** andũ mĩrongo ìnana meyenjete nderu, na magatembũranga nguũ ciao, o na magetemanga mĩrĩ nĩmookire moimĩte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marĩ na ngano ya maruta na ùbũmba, magĩcĩrehe thĩĩni wa nyũmba ya Jehova. **6** Ishumaeli mũrũ wa Nethania akiuma Mizipa, agĩthĩĩ akĩrĩraga akamatũnge. Rĩria maacemanirĩe akĩmeera atĩrĩ, “Ùkaai kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu.”

7 Rĩria maatoonyire thĩĩni wa itũũra, Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ arĩa maarĩ nake, makĩmooraga, makĩmaikĩra irima rĩa maaĩ. **8** No rĩrĩ, andũ ikũmi thĩĩni wao makĩra Ishumaeli atĩrĩ, “Tĩga gũtũũragal! Tũrĩ na ngano na cairi, na maguta na ùũki iria tũhĩthĩte werũ-inĩ.” Nĩ ùndũ ùcio agĩtĩgana nao na ndaamoorage hamwe na acio angĩ. **9** Na rĩrĩ, irima rĩu aikĩrie kiimba cia andũ acio othe ooragĩte, hamwe na kiimba kĩa Gedalia, rĩenjĩthĩo nĩ Mũthamaki Asa rĩũke kũhĩtho gĩake rĩria angĩtharĩkĩrwo nĩ Baasha mũthamaki wa Isiraeli. Ishumaeli mũrũ wa Nethania akĩrĩyũria ciimba cia andũ acio moragĩtwo. **10** Ishumaeli nĩanyiĩtĩre mĩgwate andũ acio angĩ othe arĩa maikaraga Mizipa, akĩmataha: nao maarĩ airĩtu a mũthamaki, hamwe na andũ acio angĩ othe arĩa maatĩgĩtwo kuo, arĩa Nebuzaradani ùcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatuĩte maroragwo nĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu. Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩamatahire akiumagara nao, agĩtũkanĩa erekeire mũrĩmo wa andũ a Amoni akeeneane kũrĩ o. **11** Rĩria Johanani mũrũ wa Karea, na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ nake maiguire ùhoru wa ngero icio ciothe Ishumaeli mũrũ wa Nethania aagerete-rĩ, **12** makĩoyũ andũ ao othe na makĩumagara makarũe na Ishumaeli mũrũ wa Nethania. Nao makĩmũkorerera hakuhĩ na handũ haarĩ maaĩ maingĩ kũu Gibeoni. **13** Rĩria andũ acio othe Ishumaeli aarĩ nao monire Johanani mũrũ wa Karea na anene a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake-rĩ, othe magĩkena. **14** Andũ acio othe Ishumaeli aatahĩte kũu Mizipa nĩmahũndũkĩre, magĩthĩ kũrĩ Johanani mũrũ wa Karea. **15** Nowe Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ ake anana nĩmetherare kuuma harĩ Johanani, makĩũrĩa kũrĩ andũ a Amoni. **16** Hĩndĩ iyo Johanani mũrũ wa Karea na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, magĩtongoria arĩa othe maatĩgĩre kuuma Mizipa, o acio aatũnyanĩte harĩ Ishumaeli mũrũ wa Nethania thuũtha wake kũũraga Gedalia mũrũ wa Ahikamu: Nao maarĩ thĩgari, na andũ-a-nja, na ciana, o na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma nyũmba ya mũthamaki, arĩa aacooketie kuuma Gibeoni. **17** Nao magĩthĩĩ na mbere, makĩraarĩra Geruthu-Kĩmuhamu gũkuhĩ na Bethilehemu marĩ rũgendo-inĩ rwa gũthĩĩ bũrũri wa Misĩrĩ, **18** nĩguo moorĩre andũ a Babuloni. Nĩmetĩgĩgĩra andũ a Babuloni tondu Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩooragĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, ùrĩa watũtwo barũthi nĩ mũthamaki wa Babuloni.

42 Hĩndĩ iyo anene othe a mbũtũ cia ita, hamwe na Johanani mũrũ wa Karea, na Jezania mũrũ wa Hoshaha, na andũ othe kuuma ùrĩa mũnini nginya ùrĩa mũnene, magĩthĩĩ harĩ **2** Jeremia ùcio mũnabĩ, makĩmwĩra atĩrĩ: “Twagũthaita itĩkĩra kũũga gũthaitana gwĩtwo, ùhooe Jehova Ngai waku

nĩ ùndũ wa matigari maya mothe. Nĩgũkorwo o ta ùrĩa ùroona, o na gũtuĩka rĩmwe twarĩ aingĩ, rĩu tũtigaire o andũ anini. **3** Tũhoore harĩ Jehova Ngai waku nĩguo atwĩre kũrĩa twagirĩrwo nĩgũthĩ, na ùndũ ùrĩa twagirĩrwo nĩ gwĩka.” **4** Jeremia ùcio mũnabii akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩdamũigua, na no nginya ndĩmũhoore harĩ Jehova Ngai wanyu o ta ùguo mũnjũũrĩtie njike; nĩngamwĩra ùrĩa wothe Jehova ekuuga, na ndĩrĩ ùndũ o na ùmwe ngaaga kũmwĩra.” **5** Hĩndĩ ìyo makĩra Jeremia atĩrĩ, “Jehova arotuĩka mũira wa ma na mwĩhokeku wa gũtũũkirĩra, tũngĩkaaga gwĩka kũringana na ùrĩa wothe Jehova Ngai waku agaagũtũma ùtwĩre. **6** Ùndũ ùrĩa ùgũtwĩra, ùrĩ mwega kana ùrĩ mũũru, nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ, o ùcio tũragũtũma kũrĩ we, nĩgeetha na ithuĩ tuonaga maĩndũ mega, nĩ ùndũ nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ.” **7** Mĩthenya ikũmi yathĩra, ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyakĩnyĩrĩre Jeremia. **8** Nĩ ùndũ ùcio agĩtũ Johanani mũrũ wa Karea, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, o na andũ acio angĩ othe kuuma ùrĩa mũnini nginya ùrĩa mũnene, makĩtũngana hamwe. **9** Akĩmeera atĩrĩ, “Ùũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ùcio mwandekĩrie kũrĩ we ndĩmũtwarĩre mathaithana manyu, ekuuga: **10** ‘Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũngĩjĩka gũkũ bũrũrĩ ùyũ, nĩngatũma mũikare mũgaacĩre, na ndigacooka kũmũhurunja; nĩngamũhaanda na ndigacooka kũmũmunya, tondu nĩndĩraigua kĩaha nĩ ùndũ wa mwanangĩko ùrĩa ndĩmũreheire. **11** Tigai gwĩtigĩra mũthamaki wa Babuloni, ùcio mwĩtigĩrĩte. Jehova ekuuga atĩrĩ, mũtikamwĩtigĩre, nĩgũkorwo ndi hamwe na inyuĩ, nĩngamũhonokĩa ndĩmũrute moko-inĩ make. **12** Nĩngamũiguĩra tha, nĩguo o nake ndũme amũiguĩre tha, amũcooke bũrũrĩ ùyũ wanyu kũmbe.’ **13** “No rĩrĩ, mũngĩkiuga atĩ, ‘Ithuĩ tũtigũkĩra gũkũ bũrũrĩ ùyũ,’ na nĩ ùndũ ùcio mũremere Jehova Ngai wanyu, **14** na kana muuge atĩrĩ, ‘Aca, ithuĩ tũgũthĩ gũtũũra bũrũrĩ wa Misiri, kũrĩa tũtagacooka kuona mbaara, kana kũigua karumbeta, kana ng’aragu nĩ ùndũ wa kwaga mũgate,’ **15** Kĩigwe nĩndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ matigari ma Juda. Ùũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mũngĩkorwo nĩmũtũite atĩ nĩmũgũthĩ bũrũrĩ wa Misiri, na inyuĩ mũthĩ mũgatũũre kuo-rĩ, **16** hĩndĩ ìyo rũhĩu rwa njora rũu mwĩtigĩrĩte, nĩrũkamũhĩta kana, na ng’aragu ìyo ìramũmakia nĩkamũrũmĩrĩra nginya bũrũrĩ wa Misiri, na kũu nĩkuo mũgaakuĩra. **17** Ti-itherũ, arĩa othe matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũrĩ wa Misiri magatũũre kuo, makooragwo na rũhĩu rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro; gũtĩrĩ o na ùmwe wa ùgaatĩgara kana orĩre mwanangĩko ùrĩa ngaamarehĩthĩra.’ **18** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ùrĩa marakara na mang’ũrĩ makwa maitĩrĩrĩro andũ arĩa maatũũraga Jerusalem-rĩ, ùguo noguo mũgatĩrĩrĩro mang’ũrĩ makwa rĩrĩa mũgaathĩ kũu bũrũrĩ wa Misiri. Mũgaatuĩka ta kindũ kĩrumbe, na mũtũke kindũ kĩrĩ magĩgi, o na kindũ gĩa gũtũũrwo ciira, na kĩa njono; mũtũkoona kũndũ gũkũ rĩngĩ.’ **19** “Inyuĩ matigari maya ma Juda, Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, ‘Mũtigaathĩ bũrũrĩ wa Misiri.’ Menyai wega ùndũ ùyũ: Ùmũthĩ ùyũ nĩdamũmenyĩthĩ **20** atĩ nĩmweĩkĩre ùũru rĩrĩa mwandũmĩre thĩ kũrĩ Jehova Ngai wanyu, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tũhoore kũrĩ Jehova Ngai witũ; twĩre ùrĩa wothe ekuuga, na ithuĩ nĩtũkũwĩka.’ **21** Nĩ nĩdamũcookeria ùhoru ùcio ùmũthĩ, no rĩrĩ, mũtĩathĩkĩre Jehova Ngai wanyu harĩ maĩndũ macio mothe aandũmĩte ndĩmwĩre. **22** Nĩ ùndũ ùcio, rĩu menyai wega ùũ: Nĩmũkooragwo na rũhĩu rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro mũrĩ kũndũ kũu mũrenda gũthĩ gũtũũra.”

43 Rĩrĩa Jeremia aarĩkĩrie kũhe andũ acio ndũmĩrĩrĩ ya Jehova Ngai wao, ùhoru ùrĩa wothe Jehova aamũtũmĩte akameere-rĩ, **2** Azaria mũrũ wa Hoshaha, na Johanani mũrũ wa Karea, marĩ hamwe na andũ othe arĩa etĩrĩ, makĩra Jeremia atĩrĩ, “Wee nĩũraheenanĩ! Jehova Ngai witũ ndagũtũmĩte ùũke ùtwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikathĩrĩ bũrũrĩ wa Misiri gũtũũra kuo.’ **3** No rĩrĩ, Baruku mũrũ wa Neria nĩwe ùkũringĩrĩre ùtũũkĩrĩre, nĩguo tũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nĩguo matũũrage, kana matũtahe, matũtware Babuloni.” **4** Nĩ ùndũ ùcio Johanani mũrũ wa Karea marĩ hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita, o na andũ othe, makĩrega gwathĩkĩra watho wa Jehova wa gũĩkara kũu bũrũrĩ wa Juda. **5** Handũ ha ùguo, Johanani mũrũ wa Karea hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita magĩtongoria matigari mothe ma andũ a Juda, o acio macookete nĩguo maikare kũu bũrũrĩ wa Juda moimite ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa mahurunjĩtuo. **6** Nĩngĩ magĩtongoria arũme othe, na andũ-a-nja na ciana, o na arĩtũ a mũthamaki acio Nebuzaradani mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki aatĩgĩre Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, o na magĩtongoria Jeremia ùcio mũnabii, na Baruku mũrũ wa Neria. **7** Nĩ ùndũ ùcio magĩthĩ bũrũrĩ wa Misiri, makĩremera Jehova, na magĩthĩ o nginya Tahapanahesi. **8** Na marĩ kũu Tahapanahesi, ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ìgĩkĩnyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **9** “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwĩroreire, ùthĩ ùmathĩke na rũmba hau nja haarĩtuo maturubarĩ itoonero-inĩ rĩa nyũmba ya Firaũni kũu Tahapanahesi. **10** Hĩndĩ ìyo ùmeere atĩrĩ, ‘Ùũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngũtũmanĩra ndungata yakwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩngahaanda gĩtĩ gĩa kĩa ùthamaki ìgũrũ rĩa mahiga maya ndathĩka haha; nĩakamba hema yake ya ùnene ìgũrũ rĩamo. **11** Nĩagooka atharĩkĩre bũrũrĩ wa Misiri, oragĩthie andũ arĩa maathĩrĩrĩro gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩrĩro gũtũhaw matahwo, nao arĩa maathĩrĩrĩro kũũragwo na rũhĩu rwa njora mooragwo naruo. **12** Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na ataha ngai ciao. O ta ùrĩa mũrĩthĩ ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũrĩ wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. **13** Nĩakoinanga itugĩ irĩa ihooyagoo, irĩa irĩ thĩnĩ na hekarũ ya rĩũ kũu bũrũrĩ wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũrĩ wa Misiri ithire.”

44 Ìno nĩyo ndũmĩrĩrĩ rĩa yakĩnyĩrĩre Jeremia ikonĩyĩ Ayahudi othe arĩa matũũraga bũrũrĩ wa Misiri ya Mũhuro: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rũgongo, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ùũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuĩ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ùrĩa ndaarehĩthĩrĩro Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ùmũthĩ ùyũ nĩmatĩganiĩro, magakĩra ihooru na makaanangĩka **3** nĩ ùndũ wa ùũru ùrĩa mekĩte. Nĩmathĩrĩkĩrie, magĩtũma ndakare nĩ ùndũ wa gũcĩnĩra ngai ìngĩ ùbumba, o na nĩ ùndũ wa kũhooya ngai ìngĩ irĩa matooi, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. **4** Ndatũũrĩte ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii kaĩngĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tĩgai gwĩka ùndũ ùyũ ùrĩ magĩgi, o ùyũ nĩ thũire!’ **5** No rĩrĩ, matiigana gũthĩkĩrĩra kana kũrũmbũyĩ ùhoru ùcio; matiagarũrũkĩre matigane na waganu wao, kana matige gũcĩnĩra ngai ìngĩ ùbumba. **6** Nĩ ùndũ ùcio, marakara makwa mahũ magĩtũka; magĩakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgĩtigwo gwatuĩka kũndũ kwanangĩku gũgakĩra ihooru, o ta ùguo gũtũrĩ ùmũthĩ. **7** “Rũrĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekũũria

ũu: Nĩ kĩ gĩgũtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na nĩjira ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na nenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte? **8** Mũraathĩrĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndaakare nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũthondekete na moko manyu na ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũria mũũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩnĩna na mũtũĩke kĩndũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩnĩ na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **9** Kaĩ mũriganĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na nĩjira-inĩ cia Jerusalemu? **10** Nginya ũmũthĩ, matĩrĩ menyĩhĩa, kana makaaha gĩtĩo, kana makarũmĩrĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrumagĩrĩrwo ũrĩa ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu. **11** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ nĩngũmũrehĩthĩria mwanangĩko, na nyanangĩthĩe Juda guothe. **12** Nĩngweheria matigari ma Juda macio matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo. Othe magaathĩrĩra bũrũri wa Misiri; makooragwo na rũhiũ rwa njora, kana makue nĩ ng’aragu, kuuma ũria mũnĩni nginya ũria mũnene, othe makaaniinwo na rũhiũ rwa njora kana ng’aragu. Magaatuika o ta kĩndũ kĩrume na kĩndũ kĩrĩ magĩ, o na kĩndũ gĩa kũmenwo na kĩa njono; **13** andũ arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri nĩngamaherĩthia na rũhiũ rwa njora, na ndĩmaherĩthie na ng’aragu o na mũthiro, o ta ũria ndaaherĩthĩrie Jerusalemu. **14** Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa matigari ma Juda acio mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri ikaahonoka, kana atĩgare nĩguo acooke bũrũri wa Juda, ũria meriragĩria gũgaacooka magatũũre kuo; gũtĩrĩ ũgaacooka, tĩga o andũ anini arĩa mageethara.” **15** Hĩndĩ ĩyo andũ othe arĩa maamenyete atĩ atumia ao nĩmacinagĩra ngai ingĩ ũbumba, marĩ hamwe na atumia arĩa othe maarĩ ho, marĩ kũngano kĩnene, o hamwe na andũ arĩa othe maatũũraga Misiri ya mũhuro na ya Rũgongo, makĩira Jeremia atĩrĩ, **16** “Ithũĩ tũtingĩthĩkĩrĩria ndũmĩrĩrĩ ĩyo ũtwarĩirie ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova! **17** Gũtĩrĩ nganja ithũĩ no tũgwĩka ũria wothe tuoĩgĩre atĩ nĩtũgwĩka: Nĩtũrĩcinagĩria Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũmũtagĩre maruta ma indo cia kũnyuuo, o ta ũria ithũĩ ene, na maithe maitũ, na athamaki aitũ o na anene aitũ, meekaga matũũra-inĩ ma Juda na nĩjira-inĩ cia Jerusalemu. Mahĩnda macio twarĩ na irio nyingĩ, na tũkagaacĩra, na tũtĩoonaga ũũru. **18** No rĩrĩ, kuuma twatĩga gũcinĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũgĩtĩga kũmũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuo-rĩ, tũtĩrĩ kĩndũ tũkoretwo tũrĩ nakĩo, na tũniinagwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu.” **19** Atumia nao magĩcōōka makĩongerera atĩrĩ, “Rĩrĩa twacinagĩria Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuo-rĩ, gĩthĩ o nao athuuri aitũ matiamenyaga atĩ nĩtwamũthondekagĩra tũmĩgate tũrĩ na mũhianano wake, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuo?” **20** Hĩndĩ ĩyo Jeremia akĩarĩria andũ othe, arũme na andũ-a-nja, acio maamũcōōkagĩria ũhoro, akĩmeera atĩrĩ, **21** “Gĩthĩ Jehova ndaarĩkanĩre na agĩcĩria ũhoro wa ũbumba ũcio wacinagĩrwo matũũra-inĩ macio ma Juda na nĩjira-inĩ cia Jerusalemu nĩ inyuĩ, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andũ othe a bũrũri ũcio? **22** Na rĩrĩa Jehova aaremirwo nĩ gũcōōka gũkĩrĩrĩria cĩiko cianyu cia waganu na maũndũ marĩ magĩcōōka macio mwekaga-rĩ, bũrũri wanyu ũgĩtuĩka kũndũ gwa kũnyũitwo nĩ kĩrumi, na ũgĩtuĩka kũndũ gũkĩrĩte ihooru, gũtarĩ andũ matũũraga kuo, o ta ũguo gũtarĩ ũmũthĩ. **23** Nĩ ũndũ

inyuĩ nĩmũcĩnĩte ũbumba mũkehĩria Jehova, na nĩmũregete kũmũthĩkĩra, kana kũrũmĩrĩra watho wake kana uuge wake wa kũrũmĩrĩrwo, o na kana irĩra ciake-rĩ, nĩkĩo mwanangĩko ĩyũ ũmũkorette rĩu, o ta ũria mũrona.” **24** Nĩngĩ Jeremia akũira andũ othe, hamwe na andũ-a-nja acio, atĩrĩ, “Ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ andũ othe a Juda mũrĩ gũkũ bũrũri wa Misiri. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ na atumia anyu nĩmuonanĩtie na cĩiko cianyu ũria mweraniire rĩrĩa mwoĩgĩre atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ nganja, ithũĩ no nginya tũhingĩe mũĩthĩwa irĩa twehĩtĩre atĩ nĩtũrĩcinagĩria Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na nĩtũrĩmũrutagĩra maruta ma indo cia kũnyuuo.’ “Thĩĩ na mbere, ikai ũria mweraniire! Hĩngĩai mũĩthĩwa yanyu! **26** No rĩrĩ, iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ Ayahudi othe arĩa mũtũũraga bũrũri wa Misiri: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩndĩhĩtĩte na rĩitwa rĩakwa inene, ngoĩga gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kuuma Juda ũtũũraga handũ o hothe thĩnĩ wa bũrũri wa Misiri ũgaacooka kũgweta rĩitwa rĩakwa kana ehĩte akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Mwathani Jehova atũũraga muoyo.”’ **27** Nĩgũkorwo nĩndĩmacũthĩrĩrie ndĩmarehere ũũru, no ti ndĩmarehere wega; Ayahudi arĩa marĩ bũrũri wa Misiri nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nginya othe mathĩre biũ. **28** Arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora macooke bũrũri wa Juda moĩmite bũrũri wa Misiri magaakorwo marĩ anini mũno. Hĩndĩ ĩyo matigari mothe ma andũ a Juda arĩa mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri, nĩmakamenya nĩ kiugo kĩa ũ gĩkaarũgama: nĩ gĩakwa kana nĩ kĩa. **29** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyĩthĩa kĩanyu atĩ nĩngamũherĩthia mũrĩ gũkũ, nĩguo mũmenye atĩ ti-itherũ uuge wakwa wa kũmũrehĩthĩria ũũru nĩũkehaanda.’ **30** ũũ nĩguo Jehova ekuuga: ‘Nĩngũneana Firaũni Hofira mũthamaki wa bũrũri wa Misiri kũrĩ thũ ciake irĩa icaragĩa kũmũruta muoyo, o ta ũria ndaaneanire Zedekia mũthamaki wa Juda moko-inĩ ma Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, thũ irĩa yacaragĩa kũmũruta muoyo.’”

45 ũũ nĩguo mũnabĩ Jeremia eerire Baruku mũrũ wa Neria, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandĩka ũhoro ũria Jeremia aamwĩraga andĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo: **2** “ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, arakwĩra wee Baruku: **3** Woĩgĩre atĩrĩ, ‘Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Jehova nĩanyongereire kĩa igũrũ rĩa ruo rũrĩa ndĩ naruo; nĩnogeto nĩ gũcaaya, na ngaaga ũhũrũko.” **4** Jehova oĩgĩre atĩrĩ, “Mwĩre atĩrĩ: ‘ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngang’aurania kĩrĩa njakĩte, na munye kĩrĩa haandĩte bũrũri-inĩ ũyũ wothe. **5** No ũgĩcōōke wĩcarĩrie maũndũ manene? Tĩga kũmacaria. Nĩgũkorwo nĩngarehĩthĩria andũ othe mwanangĩko, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, no rĩrĩ, kũria guothe ũrĩthĩiaga nĩngatũma wĩthare ũhonokie muoyo waku.”

46 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkonĩ ndũrĩrĩ irĩa yakĩnyĩrĩre mũnabĩ Jeremia: **2** Ha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Misiri: ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya gũkũkĩrĩa mbũtũ cia ita cia Firaũni Neko, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, irĩa ciahooterwo kũu Karikemishi, Rũũ-inĩ rwa Faratĩ, nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: **3** “Thagathagai ngo cianyu, irĩa nene na tũria tũnĩni, mũthĩ mbaara-inĩ! **4** Tandĩkai mbarathi, mũcihaice! Rũgamai o mũndũ handũ hake mwĩkĩrite ngũbia cia iger! Kumuthai matimũ manyu, na mwĩhumbwe nguo cianyu cia mbaara. **5** Nĩ kĩ ndĩrona? Nĩamaku

mũno, nĩmaracooka na thuutha, njamba ciao nĩndoorie. Nĩmetharĩte na ihenya matekwĩhũgũra, na kũrĩ na itua-nda mĩena yothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Arĩa marĩ ihenya matinghota kũũra, kana arĩa marĩ hinya meethare. Mwena wa gathigathini kũu Rũũ-inĩ rwa Faratĩ mahĩngagwo makagũa. **7** “Nũũ ũyũ wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nĩlĩ, akaambarara ta njũũ irĩ na ndĩhũ cia maaĩ? **8** Bũrũri wa Misiri wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nĩlĩ, ũkambarara ta njũũ irĩ na ndĩhũ cia maaĩ. Oigaga atĩrĩ, ‘Nĩngũyũra nginya humbĩre thĩ; nĩngwananga matũũra marĩa manene na andũ arĩa matũũragua kuo.’ **9** Gũthũkai, inyuĩ mbarathi ici! Mateng’erĩe hatarĩ itherũ, inyuĩ mũtharĩthagia ngaari cia ita. Umagarai, inyuĩ njamba ici cia ita: inyuĩ andũ a Kushi na a Putu, inyuĩ mũũĩ kũrũmia ngo, na inyuĩ andũ a Ludu, inyuĩ mũgeetaga ũta. **10** No rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩ wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe: nĩ mũthenya wa kwĩrĩhĩria, erĩhĩrie harĩ thũ ciake. Rũhũ ru njora rũkaarĩa nginya rũhũne, rũkaanyu thakame yao nginya rũnyotooke. Nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩakarũtĩra igongona kũu bũrũri wa mwena wa gathigathini gũkuhĩ na Rũũ rwa Faratĩ. **11** “Ambata, ũkinye Gileadi, ũgĩre ndawa, wee Mũĩrĩtu Gathirange, Mwarĩ wa bũrũri wa Misiri. **12** Nĩrĩrĩ ũĩngĩhũgia ndawa icio mũno, o tũhũ; gũtĩrĩ ingĩkuhonia. **13** Ndũrĩrĩ nĩikaigua ũhoru wa gũconorithio gwaku; kirĩro gĩaku gĩkaaiyũra thĩ. Njamba ikaahĩngagwo nĩ irĩa ingĩ; cieri ikaagũa thĩ hamwe.” **13** Ino niyo ndũmĩrĩrĩ irĩa Jehova aaheire Jeremia ũcio mũnabii ikonĩĩ gũũka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri: **14** “Anĩrĩraĩ ũhoru ũyũ bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũũhunje kũu Migidoli; nĩngĩ mũũhunjanĩrie kũu Nofu na Tahapanahesi: ‘Rũgamaĩ harĩa hamwagĩrĩre na mwĩhaarĩrie, nĩgũkorwo rũhũ rwa njora nĩrũrarĩa arĩa mamũthĩrũrũkĩrie.’ **15** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma njamba cianyu cia ita cĩaraganio thĩ? Itinghota gwĩtĩria, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacĩndĩka acĩgũthĩe thĩ. **16** Nĩkahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ; ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũrĩa ũngĩ. Ikoiga atĩrĩ, ‘Ŭkĩraĩ, nĩtũcookeĩ kũrĩ andũ aitũ, kũrĩa twacĩarĩrwo, theherere rũhũ rũrũ rwa njora rwa mũtũhatĩrĩria.’ **17** Marĩ kũu makaanagĩrĩa, makoiga atĩrĩ, ‘Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ; nĩorĩrwo nĩ mweke wake.’” **18** Mũthamaki, o we ũrĩa wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka irĩma iria ingĩ, o na ta ũrĩa Kĩrĩma gĩa Karimeli kĩaana kĩrĩ hakuhi na iria. **19** Oha mĩrĩgo yaku ya gũthĩĩ nayo kũrĩa ũgaatahwo, ũtwarwo, wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kindũ, o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũra. **20** “Bũrũri wa Misiri ũhaana moori njega mũno, no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare irooka kũmũkĩrĩra, yũmite mwena wa gathigathini. **21** Thĩrĩrĩ igarĩa cia mũcaara iria irĩ kuo ihaana ta njaũ cia gĩcegũ. O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe, matikahota gwĩtĩria, nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩkamakorereera, na nĩrĩro ihinda rĩa rĩa kũherithio. **22** Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatũka ta wa nyoka rĩrĩa irethara, rĩrĩa thũ ĩgooka irĩ na hinya; magagũũkĩrĩra na mathanwa, o ta andũ maratema mĩtĩ.” **23** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmagatema mũtĩtũ wakuo, o na ũrĩ mũtũmanu ũguo. Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngĩgĩ, na matingĩtarĩka. **24** Mwarĩ ũcio wa bũrũri wa Misiri nĩgaganorithio, akaananganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Ndĩ hakuhi kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na bũrũri wa

Misiri na ngai ciaku, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. **26** Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ bũrũri wa Misiri nĩgũgatũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **27** “Tiga gwĩtĩgĩra, wee Jakubu ndungata yakwa: o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake. Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrũfĩte kũndũ kũraya, njĩaro ciaku ciume bũrũri ũrĩa ciatahirwo igĩtwarwo. Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgĩtĩrĩ rĩngĩ, na gũtĩrĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtĩgĩra.” **28** Jehova ekuuga atĩrĩ “Tiga gwĩtĩgĩra, wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe. o na ingĩkaniĩnũkia ndũrĩrĩ ciothe kũrĩa ndarekire mũtwarwo mũrĩrĩ atahe-rĩ, wee ndigakũniina biũ, no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhooto; ndigakũreka ũthĩĩ o ũguo ũtãherithio.”

47 Ino niyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova irĩa yakinyĩrĩre Jeremia ũrĩa mũnabii, ikonĩĩ andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza: **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ta rora ũrĩa kĩguũ kia maaĩ kĩroima na kũu mwena wa gathigathini; nĩgũgũtũka ta rũũ rĩyũru mũno, rũkoina. Megũtherera moĩnĩre bũrũri na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na moĩnĩre matũũra-inĩ na arĩa matũũragua kuo. Andũ nĩmagakaya; arĩa othe maikaraga bũrũri ũcio makaarĩra na magĩrĩke, **3** maigua mũkubio wa mbarathi igĩteng’era, na inegene rĩa ngaari cia ita cia thũ ciao, o na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari icio. Maithe ma ciana matikehũgũra mateithie ciana ciao; moko mao magaikara o ũguo maregerete. **4** Nĩgũkorwo mũthenya nĩmũkinyu wa kũniina andũ a Filisti othe, na wa kweheria matigari mothe ma andũ arĩa mangĩteithia Turo na Sidoni. Jehova arĩ hakuhi kwananga andũ a Filisti, acio maatigaire kuuma gũgũrũrĩ-inĩ cia Kafitori. **5** Andũ a Gaza makeenjwo njuĩrĩ macakae; Ashikeloni nakuo gũgaakira ki. Atĩrĩrĩ, inyuĩ matigari maya mũrĩ kũu werũ-inĩ, mũgũtũũra mwĩtemangaga nginya-rĩ? **6** “Mũrarĩra mũkoooria atĩrĩ, ‘Wee, rũhũ rwa njora rwa Jehova-rĩ, ũgũthĩĩ na mbere nginya rĩ ũngĩkaahurĩka? Wĩcookie njora-rĩ; hurũka na ũkire o ro ũguo.’ **7** No rĩrĩ, rũngĩkĩhuurũka atĩa, o rĩrĩa arĩ Jehova ũrwathĩe, o rĩrĩa arwĩrĩte rũtharĩkĩre Ashikeloni, o na kũu ndwere-inĩ cia iria?”

48 Ha ũhoru ũkonĩĩ bũrũri wa Moabi: Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Wũ-ĩyia, nĩ ũndũ Nebo nĩgũkwanangwo-ĩ. Kiriathaimu nĩgũgaganorithio na gũtũnyanwo; kĩgĩtĩro kĩrĩa kĩrũmu nĩgũgaganorithio na kĩharagonio. **2** Moabi gũtigacooka kũgaathĩrĩrio rĩngĩ; kũu Heshiboni andũ nĩmagathugunda ũrĩa megũgũũkĩrĩra, makoiga atĩrĩ: ‘Ŭkai, nĩtũniĩne rĩrĩrĩ rũu.’ O nawe itũũra rĩa Madimeni-rĩ, nĩngakĩrio ki; rũhũ rwa njora nĩrũgagũteng’eria. **3** Ta thĩkĩrĩria mbu ĩyo iroigwo kũu Horonaimu, mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangĩko. **4** Bũrũri wa Moabi nĩũkonũhwo: ciana ciaku cia ngenge nĩkaarĩra ciugĩrĩrie. **5** Marambata na njira ya gũthĩĩ Luhithu, makĩrĩraga na ru rũnene o magĩthĩiaga; marĩ njĩra-inĩ ya gũkũrũka Horonaimu nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa kwanangĩtũwo. **6** Mũtharĩ! Honokai mĩoyo yanyu, tuĩka ta kahinga karĩ werũ-inĩ. **7** Tondũ wa ũrĩa wee wĩhokete ciiko ciaku o na ũtonga waku-rĩ, o nawe nĩũgatahwo, nayo ngai irĩa itagwo Kemoshu nĩngatwarwo ithaamĩrio, irĩ hamwe na athĩnjĩrĩ-ngai, o na anene a yo. **8** Mũniinani nĩagookĩrĩra itũũra o itũũra, na gũtĩrĩ itũũra rĩkahonoka. Gĩtuamba nĩgĩkãharaganio, naguwo werũ ũrĩa mwaraganu wanangwo, tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo. **9**

Itiririai Moabi cumbi, tondū nīrīkonūhwo; matūūra makuo nīmagakira ihooru, kwage mūdū o na ūmwe ūngimatūūra. **10** “Kūrumwo-rī, nī mūdū ūria ūkūruta wīra wa Jehova arī na ūgūta! Kūrumwo-rī, nī mūdū ūria ūkūgīrīria rūhiū rwake rwa njora gūita thakame! **11** “Moabi atūūrīte agaaciire kuuma arī mwīthī, ta ndibei irīa ūkēereete, ikarika kīnyita itarī nyonoranie; we ndarī aatahwo agatwarwo būrūrī ūngī. Nī ūndū ūcio mūcamo wake no ta ūria warī tene, naguo mūtārārīko wake ndūrī wagarūrūka. **12** No matukū nīmarooka, rīrīa ngaatūma andū arīa monoranagia moke, nao mamuonorerie thī; matige ndigithū ciake irī theri, na moragaange nyūngū ciake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Hīndī ūyo Moabi nīagaconoka nī ūndū wa ngai irīa itagwo Kemoshu, o ta ūria nyūmba ya Isiraeli yaconokire, rīrīa meehokete Betheli. **14** “Mwakīhota atīa kuuga atīrī, ‘It’hu tūrī njamba irī hinya, andū marī ūrūme ita-inī?’ **15** Moabi nīgūkanangwo na matūūra makuo matharīkīrwo; aanake ake arīa ega mūno magaikūrūka rīūranganīro-inī makooragwo,” nīguo Mūthamaki ekuuga, o we ūria wītagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **16** “Kūgūa kwa Moabi nīgūkinyu; mūtino wake nīgūgūka o na ihenya. **17** Mūcakairei inyuū arīa othe mūtūūruga mūmūthūrūrūkīrie, inyuothe arīa mūūi ngumo yake; ugai atīrī, ‘Kaī rūthanju rwa ūneone nīrumikangu-ī! Kaī mūthīgī ūria ūrī rīrī nīmunangīku-ī!’ **18** “Harūrūkai mwehere rīrī-inī ūcio wanyu, mūikare thī kūrīa kūng’aru, inyuū atūūrī a kūu kwa Mwarī wa Diboni, nīgūkorwo ūria ūkaananga Moabi nīakamūkūrīra, aharaganie matūūra manyu marīa mairīgīre na hinya. **19** ūgumai mūkīra-inī wa barabara mwīrorere, inyuū arīa mūtūūruga Aroeri. Hooyai kīrīra harī mūdū ūcio ūrethara, o na harī mūdū-wa-rīa ūcio ūroora, mūmoorie atīrī, ‘Kaī gwīkīkīte atīa?’ **20** Moabi nīmūconorīthie, nī ūndū nīmūhehenje. Kayūrūrūkai na mūrīre! Heanaī ūhorō ūcio kūu Arinoni, atī Moabi nī mwanange. **21** Matūūro ma cīra nīmakinagī būrūrī-inī ūria mwaraganu: magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefaathu, **22** na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethī-Dībalathaimu, **23** na magakinya Kīriathaimu, na Bethī-Gamuli, na Bethī-Meoni, **24** na magakinya Keriothu, na Bozara: īī, nginya matūūra mothe ma Moabi, marī kūrīya na marī gūkūhī. **25** Rūhīa rwa Moabi nīrūrēngetwo; guoko gwake nī kuunītwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **26** “Mūheei njooī anyue arīo, tondū nīang’athīrie Jehova. Moabi nīarekwo egaragarie matahīko-inī make; nīarekwo atūūke kīndū gīa gūthekererwo. **27** Gīthī Isiraeli ndatūūkīte kīndū gīa gūthekererwo nīwe? Kaī anyiitīrwo arī gatagatī ka aici, atī nīkīo ūinagia kīongo nīkūmūnyarara, rīrīa rīothe ūkwarīa ūhorō wake? **28** Tiganīrīaī matūūra manyu mūgatūūre ndwaro-inī cia mahīga, inyuū arīa mūtūūruga Moabi. Tuīkai ta ndutura irīa īyakagīra gītara mūromo-inī wa ngurunga. **29** “Nītūūgūite ūhorō wa mwītīo wa Moabi, ūria aarī mwīkīrīrī na akeyona, tūkaigua ūhorō wa mwītīo wake o na mwītūūgīrio, o na tūkaigua ūhorō wa mwīgaahto wa ngoro yake. **30** Nīnjūū rūng’athīo rwake, no nī rwa tūhū, naguo mwīraho wake ndūrī ūndū ūhingītīe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** “Nī ūndū ūcio nīndīrarīrīa Moabi, nī Moabi guothe ndīrarīrīa, ndīracakīra andū a Kīrī-Haresethi. **32** Ndīrarīra nī ūndū wanyu, o ta ūria Jazerī arīraga, inyuū mīthabībū ya Sibīma. Honge cianyu itambūrūkīte īgakinya irīa-inī; itambūrūkīte nginya irīa-inī rīa Jazerī. Mūniinani māgūūrīre matunda maku marīa meeru, o na akagwīra thabībū. **33** Gīkeno na gūcanjamūka nīthīrīte kūū mīgūnda-inī ya matunda, o na kūū mīgūnda-inī ya Moabi. Nīndūmīte ndibei yage ihīhīro-inī ciayo; gūtīrī mūdū ūhīhaga thabībū kuo arī na mbugīrīrio ya gīkeno. O na gūtuūka nī kūrī

na mbugīrīrio, ti mbugīrīrio cia gīkeno. **34** “Mīgambo ya kīrīro kīao īraigūuo kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu, na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Eglathu-Shelishiya, tondū o na maā ma Nīmurīmu nīmahūite. **35** Kūu Moabi nīnganiina arīa othe marutagīra maruta kūdū kūrīa gūtūūgīru, na magacinīra ngai ciao ūbumba,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **36** “Nī ūndū ūcio ngoro yakwa nīracakīra Moabi, nganiīra o ta mūtūrūrū; īracakaya yanīrīre ta mūtūrūrū nī ūndū wa andū a Kīrī-Haresethi, tondū ūtonga ūria megīrīre nīmūthīru bīū. **37** Mītwoe yothē nīmīenje na nderu ciothe cīkenjwo; guoko guothe nīgūteme, na njohero o yothē ihumbītwo na nguo ya kīnīa. **38** Nyūmba-īgūrū guothe kūu Moabi, o na kūu iwanjanī cia mūingī, gūtīrī ūndū ūngī tīga o gūcakaya, nīgūkorwo nīnjūragīte Moabi o ta ndīgīthū ya rīūmba irīa itangiendeka nī mūdū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **39** “Hī! Kaī nīkūmomore-ī! Kaī nīmararīra-ī! Kaī Moabi nīahūdūkīte na thootha nī thonī-ī! Moabi atūūkīte kīndū gīa gūthekererwo, na agatūka kīndū kīrī magīgī harī arīa othe mamūgīgīcīrie.” **40** Jehova ekuuga atīrī: “Atīrīrī! Nderī nīracuuhūka, itambūrūkīte mathagu mayo īgūrū rīa Moabi. **41** Keriothu nīgūgūtunyanwo, nacio cīhītho irīa cia hinya kuo itaaho. Mūthenya ūcio-rī, ngoro cia njamba irīa irī hinya cia Moabi īgaatūka ta ngoro ya mūdū-wa-nīa akīrūmwo. **42** Moabi nīakaniinwo atīge gūtuūka rūrūrī rīngī, tondū nīang’athīrie Jehova. **43** Inyuū andū a Moabi, guoya, na kūgūa marīma, o na kūgwatio na mītego nīcio imweteire,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **44** “Ūria wothe ūkoora nī ūndū wa guoya, ūcio akaagūa irīma, nake ūria ūkaahaica oīme irīma-rī, akaagawīto nī mūtego; nī ūndū nīngūtūma Moabi akīnyīrwo nī mwaka wa kūherīthīo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **45** “Andū arīa metharīte makoorīra cīrūrū-inī cia Heshiboni matīrī na ūteithīo, nīgūkorwo mwaki nīumīte Heshiboni, rūrūrīmī rūkoīma gatagatī ka Sīhīni; rūracīna mothīū ma Moabi, na rūgacīna cīongo cia acīo merahaga makarehe ngūī. **46** Wee Moabi, kaī ūrī na haaro-ī! Andū a Kemoshu nīaniine; aanake aku manyiītītwo mīguate magathaamīo nao arīrūto aku magatahwo. **47** “No rīrī, nīngacookīa ūgaacīru wa Moabi matukū-inī marīa magooaka,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. Hau nīho mūthīa wa itūro rīa Moabi.

49 Ūhorō ūkōnī andū a Amoni: Jehova ekuuga atīrī: “Kaī Isiraeli atarī na aanake? Ndarī na andū a kūmīguya? Nī kī gīgītūmīte Moleku egwatīre būrūrī wa Gadi? Nī kī gītūmīte andū ake matūūre matūūra-inī makuo?” **2** Jehova ekuuga atīrī, “No rīrī, matukū nīmarooka rīrīa ngoigīthīa mbu ya mbaara ya gūkūrīra Raba kūu kwa andū a Amoni; nakuo gūgaatūka hība wa mwanangīko, natuo tūtūūra tūrīa tūkūrīgīcīrie tūcīnwo na mwaki. Hīndī ūyo nīguo Isiraeli akaingata andū arīa maamūngatīte,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **3** “Wee Heshiboni, gīrīka, nīgūkorwo Ai nī kwanange! Rīrai, inyuū mūtūūruga Raba! Mwīhumbēi nguo cia makūnia mūcakai; Teng’eraī ūū na ūū kūu thingo-inī ciaku, nīgūkorwo Moleku nīegūtīhato atwarwo būrūrī ūngī, hamwe na athīnjīrī-ngai na anene ake. **4** Nī kī gītūmaga wīrahīre itūamba ciaku, ūkeraha nī ūndū wa itūamba ciaku icīo noru mūno? Wee mwarī ūyū ūtarī mwīhokeku, wee ūtūūrīte wīhokete ūtonga waku ūkiugaga atīrī, ‘Nūū ūngītharīkīra?’ **5** Nīngakūrehīthīra imakania kuuma kūrī arīa othe makūrīgīcīrie,” nīguo Mwathani ekuuga, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe. “Andū othe anyu nīmakaingato, na gūtīkagīa na mūdū wa gūcookereria andū acīo mahurunjūkīte. **6** “No rīrī, thootha-inī nīngacookīa ūgaacīru wa andū a Amoni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **7** Ha ūhorō ūkōnī Edomu: Jehova

Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: “Kaĩ gũtarĩ na ũũgĩ ũtigarĩte kũu Temani? Kaĩ kirĩra gũthĩrite harĩ andũ arĩa akuũku? Kaĩ ũũgĩ wao ũbuthite biũ? 8 Garũrũkai mwĩthare, mũthĩ mũkehithethĩni wa ngurunga iria ndiku, inyuĩ arĩa mũtũũraga kũu Dedani, tondũ nĩngarehithĩria Esaũ mwanangiko rĩria ngaamũherithia. 9 Agethi a thabĩbũ mangũka kũri we-rĩ, gũthĩ to matigie tũthabĩbũ tũniĩ? Aci mangũka ũtũkũ-rĩ, gũthĩ matingũya o indo iria imabatarĩtie? 10 No rĩri, nĩ nĩngagũũria Esaũ nguo atigwo njaga, nĩngagũũria cĩhitho ciake, nĩguo ndakanacooke kuona gwa kwĩhitha. Ciana ciake, na andũ a nyũmba yao, na andũ a itũũra riake nĩmakaniinwo, na o nake ndagatigara. 11 Ndigĩrai ciana cianyu cia ngoriai; nĩngagitira mĩoyo yacio. Atumia anyu a ndigwa mũreke o nao manjihoke.” 12 Jehova ekuuga atiri: “Kũngĩkorwo arĩa mataagirĩrwo kũnyũira gĩkombe kũu no nginya makĩnyũire-rĩ, wee ũngĩkiaga kũherithio niki? Ndũri hĩndĩ ũtakaherithio, no rĩri, no nginya ũgaakĩnyũira.” 13 Jehova ekuuga atiri: “Ngũhĩta ngũgwetaga rĩitwa riakwa, njuge atĩ Bozara gũgaatuika kũndũ kwanangiku na kũri magigi, gwa kũmenwo na gwa kũnyitwo nĩ kirumi; namo matũura makuo mothe magatũura marĩ manangũku nginya tene.” 14 Nĩngĩguite ndũmirĩri kuuma kũri Jehova: Atĩ niatũmire mũreke atĩhĩ kũri ndũrĩri, agaciire atiri, “Ūnganai mũrĩtharĩkire! Arahũkai mũkarũe mbaarai!” 15 “Rĩu nĩngũkũnyũihia mũno gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩri, ndũme ũmenwo nĩ andũ. 16 Guoya ũria ũtũmaga andũ magwĩtigire na mwĩtĩwo wa ngoro yaku-rĩ, nĩkũheenethie, o wee ũtũũraga thĩni wa ngurunga cia ndwaro cia mahiga, o na ũgaikaraga tũcũmbĩrĩ igũrũ twa karĩma. O na ũngĩgaaka itara igũrũ mũno ta cia nderi, ngaakũruta kuo, ngũharũrũkie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 17 “Edomu gũgaatuika kũndũ gwa kũmakania; arĩa othe makaahitũkĩra kuo nĩmakamaka na makũnyũrũrie, nĩ ũndũ wa ũria gũgaakorwo kwanangitwo. 18 O ta ũria Sodomu na Gomora kwang aũranirio, hamwe na matũura marĩa maariganĩtie namo, atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtũura kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaacooka gũtũura kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 19 “O ta mũrũũthĩ ũũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani, ũgakinya ũrĩithio-inĩ ũria mũnorũ-rĩ, nguo ngaingata Edomu oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe. Nũũ ũthuurĩtowo wa kũruta wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtwe wa kũrũtũgamĩrĩra? Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, na nũũ ũngĩhota kũngararia? Nĩngĩ nĩ mũrĩithĩ ũrĩkũ ũngĩkĩhota kũregana na nĩ?” 20 Nĩ ũndũ ũcio, ta thĩkĩrĩra, mũigũe ũria Jehova athugundite gwĩka Edomu, o na ũria atũte gwĩka arĩa matũũraga Temani: Arĩa anini thĩni wa rũũru rĩu rwa mbũri magaaakururio matwarwo kũndũ kũraya; nĩakaniina ũrĩithio wao ũthire biũ nĩ ũndũ wao. 21 Thĩ nĩkainainio nĩ mũrũrumo wao makĩgũta thĩ; kayũ ga kirĩro kĩa gakaiguuo o nginya Iria Itune. 22 Atĩrĩrĩ Nderi nĩkimbũka na ĩcũhũke, ĩtabũrũkĩtie magathayo igũrũ rĩa Bozara. Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria rĩrĩ hinya cia Edomu igaaatuika ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. 23 Ha ũhoro ũkonĩ Dameski: “Hamathu na Aripadi nĩmakũ, nĩ ũndũ nĩmaiguĩte ndeto njũru. Nĩmorĩtowo nĩ hinya, makaagaaga ta maai ma iria. 24 Dameski nĩrũrũtowo nĩ hinya, nao andũ a rĩo makahũndũka meethare, rĩyũrĩtowo nĩ kũinainya; andũ a rĩo manyiĩtũtowo nĩ ruo rwa ngoro na kĩaha, ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. 25 Nĩ kĩ gĩtũmĩte itũũra rĩria rĩrĩ ngumo riage gũtiganirio, o itũũra rĩu rĩnganagia? 26 Ti-itherũ, aanake a rĩo nĩmakarũndwo barabara-inĩ ciario; thigari ciakuo ciothe igaaakirio ki mũthenya ũcio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 27 “Nĩngacina thingo cia Dameski; nguo mwaki ũcio nĩngacina cĩgĩgĩro cia Beni-Hadadi.” 28 Ūhoro ũkonĩ Kedari, o na mothamaki

ma Hazoru, marĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatharĩkũre: Jehova ekuuga atiri: “Arahũkai mũtharĩkire Kedari, na mũniine andũ acio a mwena wa Irathĩro. 29 Hema ciao na ndũũru ciao cia mbũri nĩngatahwo; ciandarũa ciao nĩngakuuo, hamwe na indo ciao ciothe, na ngamiĩra ciao ciothe. Andũ nĩmakaniĩra, mameere atĩrĩ, ‘Kĩmako kĩnene kũmanite na miẽna yothel!’ 30 “Mwĩthareĩ nĩruarĩ Ikarai thĩni wa ngurunga iria ndiku, inyuĩ mũtũũraga kũu Hazoru. Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩaciĩrĩre kũmũũkĩrĩra; nĩathugundite ũria ekũmũũkĩrĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 31 “Arahũkai mũtharĩkire rũrĩrĩ rũu rũtũũrite rũgaaciire na rũhooreire, o rũu rũtũũrite rũri na thayũ, rũrĩrĩ rũteehingagĩra na ihingo kana rũkeirigĩra na igera; andũ aruo matũũraga marĩ oiki,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 32 “Ngamiĩra ciao igaaatuika cia gũtahwo, nacio ndũũru icio ciao nyingĩ cia ng’ombe itũũke cia ndaho. Arĩa marĩ kũndũ kũraya nĩngamahurũnjĩra miẽna yothel iria yumaaga rũhũho. na nĩngamarehithĩria mwanangiko kuuma miẽna yothel,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 33 “Hazoru gũgaatuika ũtũũro wa mbwe, gũtũũre gũkirĩte ihooru nginya tene. Gũtirĩ mũndũ ũgaatũura kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo.” 34 ĩno nĩyo ndũmirĩri ya Jehova irĩa yakĩnyũrĩre Jeremia ũcio mũnabii ĩkonĩ Elamu, o kĩambĩrĩra-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda: 35 Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ, nĩngoinanga ũta wa Elamu, ũria arĩ guo kĩhumo kĩa hinya wao. 36 Nĩngarehithĩria andũ a Elamu huho iria inya ciunaga miẽna irĩa ĩna ya igũrũ; ngaamahurũnjĩra na kũu huho icio inya ciunaga, na gũtirĩ rũrĩrĩ o na rĩmwe andũ acio aingate a Elamu matakooria. 37 Nĩngahenja Elamu maitho-inĩ ma thũ ciao, marĩ o mbere ya andũ arĩa macaragia kũmaruta muoyo; nĩngamarehithĩria mwanangiko, o na marakara makwa mahiũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ngaamateng’eria na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmanĩne biũ. 38 Nĩngaiaga gĩtĩ gĩakwa kĩa ĩnene kũu Elamu, na niine mũthamaki wakuo o na anene akuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 39 “No rĩri, nĩngacookia ũgaaciũru wa Elamu matukũ-inĩ marĩa magooka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

50 ĩno nĩyo ndũmirĩri irĩa Jehova aaririe na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii, ũhoro ũkonĩ Babuloni na andũ a bũrũri wa Babuloni: 2 “Anĩrĩrai na mũhunjanĩrĩe ũhoro ndũrĩrĩ-inĩ, haandai kĩbebero na mũhunjanĩrĩe ũhoro wakio; mũtikamahithie ũndũ, no mũmeere atĩrĩ, ‘Babuloni nĩgũgũtũnyanwo; Beli nĩngũconorithio, nayo Merodaki ĩyũrwo nĩ kĩmako. Mĩhianano yakuo nĩngaconorithio, na mĩhianano yao nĩkaiyũrwo nĩ guoya.’ 3 Tondũ rũrĩrĩ ruumĩte mwena wa gathigathĩndũ nĩrũkamũtharĩkĩra, na rwanange bũrũri wake. Gũtirĩ mũndũ ũgaatũura kuo; andũ nĩmakooro o hamwe na nyamũ. 4 “Matukũ-inĩ macio, na ihinda-inĩ rĩu, andũ a Isiraeli na andũ a Juda hamwe nĩmagathĩ macarie Jehova Ngai wao makĩrĩraga,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 5 “Nĩmakoorĩrĩra njira ya gũthĩrĩ Zayuni, na magariũke, merekeire mothiũ mao kuo. Nĩmagooka meeohanie na Jehova, na marĩkĩre kĩrĩkaniro gĩa gũtũũra tene na tene kĩra gĩtagacooka kũrganĩra. 6 “Andũ akwa makoretwo marĩ ng’ondũ ciũrĩte; arĩithi ao nĩmamahithĩthĩe njĩra, na magatũma morũũre irĩma igũrũ. Nao morũũrite kuuma kĩrĩma-inĩ nginya karĩma-inĩ, makariganĩrwo nĩ kũria ũhurũko wa ũri. 7 Ūria wothel wamoonĩre kũmatambuurũ; thũ ciao ikiuga atiri, ‘Ithui tũtirĩ na ihĩtia, nĩ ũndũ nĩmehĩrĩe Jehova, ũria arĩ we ũrĩithio wao wa ma, o we Jehova, mwĩhoko wa maithel mao.’ 8 “Mwĩthareĩ muume Babuloni; eherai bũrũri wa andũ a Babuloni, na mũtũũke ta thenge iria itongoragia rũũru

rwa mbūri. **9** Nīgukorwo nīngarahūra ūguano wa ndūriri nene, ciuṁite būruri wa gathigathini ciūkiri Babuloni. Nīkarūgama handū ha cio irūkiri na igūtunyane, kuuma mwena ūcio wa gathigathini. Mīguī yao iḡaatuika ta ūria ya njamba njoorua, iria itacookaga moko matheri. **10** Nī ūndū ūcio Babuloni nīgūgatahwa; andū othe arīa magaaḡūtha nīmagakuaa indo cia kūmaigana,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **11** “Tondū nīmūkenete na mūkarūthia, inyuī arīa mūtahaga igai riakwa, tondū mīgūtūthia ta moori ikīraanga ngano ikīmihūra, na mūkaania ta mbarathi cia njamba. **12** Nyina wanyu nīagaconoka mūno; we ūcio wamūciarie nīagaconorithi. Nīwe ūgaakorwo arī mūnini mūno ndūriri-inī, atūke ta werū, na ta būruri mūng’aru, o na ta werū wa mūthanga. **13** Tondū wa marakara ma Jehova, būruri ūcio ndūgacooka gūtūurwo nī andū, no riri, nīgukira ḡūgakira ihooru biū. Andū arīa othe makagerera kūu Babuloni nīmakamaka, na manyūrurie kūdū kūu tondū wa ūria ḡūgaakorwo kwanangitwo. **14** “Mwīhaarīe mūthiūrūrūkiri Babuloni, inyuothe arīa mūgeetaga ūta. Rīrathe! Mūtīgatigie mīguī, nīgukorwo nīrūthiire Jehova. **15** Riugīrīrie kuuma na miēna yothe! Nīrīneanite rīo riēne, mīthiringo yarīo nīḡwite, na thingo ciarīo nīmomokete. Nīgukorwo rīrī nīrīo irihīria rīa Jehova-rī, mwīrīrīe harī rīo; rīkei o ta ūria rīaneeka andū arīa angī. **16** Eheriai ūria ūhaandaga kūu Babuloni, na ūria ūgethaga na rūhiū rwake hīndī ya magetha. Tondū wa rūhiū rūu rwa njora rwa mūhinyanīrīria-rī, o mūdū nīacooke kūrī andū ao, o mūdū nīrīore būruri wa kīumbe. **17** “Israeli ahaana ta rūuru rūhuranjūkīe, rūteng’eretio nī mīrūthi. Mūthamaki wa Ashuri nīwe warī wa mbere kūmūtambuura; wa kūrīgīria kūmūhehenja mahīndī-rī, aarī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni.” **18** Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atīri: “Nīngaherithia mūthamaki wa Babuloni na būruri wake, o ta ūria ndaaherithiie mūthamaki wa Ashuri. **19** No nīngacooka Israeli ūrīthio-inī wake mwene, nake akaarīthagīria kūu Karimeli na Bashani; akaarīaga akahūna kūu irima-inī cia Efiraimu, na cia Gileadi. **20** Matukū-inī macio, o ihinda-inī rīu-rī, ihītia rīa Israeli nīrīgathuuhurio, no rītikoneka, o na mehīa ma Juda mathuuhurio, no matikoneka, nīgukorwo matigari marīa ngaahonokia nīngamarekera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** “Tharīkīrai būruri wa Merathaimu, mūūkiri arīa matūuraga Pekodi. Mateng’eriei, na mūmoorage, mūmaniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ikai ūria wothe ndimwathīte. **22** Kūrī na mbugīrīrio ya mbaara būruri-inī ūcio, nayo nī mbugīrīrio ya kūniinanwo kūne! **23** Nyondo irīa itūurīe ihūuraga thī yothe-rī, kaī nīyunangitwo, iḡathethereka-ī! Kaī Babuloni nīgukiri ihooru gatagati-inī ka ndūriri-ī! **24** Ndaakwambiire mūtego, wee Babuloni, nawe ūkigwatio nīguo ūtekūmenya; wakoreirwo, ūkinyiitwo tondū wa ḡukarīa Jehova. **25** Jehova nīahingūrīte harīa aigaga indo cīake cia mbaara, akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ūrī make, nīgukorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na wīra wa kūruta kūu būruri-inī wa andū a Babuloni. **26** Ūkaai mūḡutharīkire muumīte kūdū kūrāya. Tharīa makūmbī makuo; ḡūcoonanīrīrie irūndo ta cia hība cia ngano. Kwanangei biū, na mūtīgatigie matigari kuo. **27** Ūragai tūtegwa twakuo tuothe, tūkūrūkie tūgathīnjwo! Kaī marī na haaro-ī! Nīgukorwo mūthenya watuo nīmūkinyu, ihinda rīatuo rīa kūherithio. **28** Ta thīkīrīrai mābūgie arīa moorite na arīa metharīte makōima būruri wa Babuloni, makūmbūra marī kūu Zayuni ūria Jehova Ngai witū erhīrie, akerīhīria nī ūndū wa hekarū yake. **29** “Itai aikia a mīguī mokīrīre Babuloni, o arīa othe mageetaga ūta. Ambaai hema mūḡuthiūrūrūkiriie;

mūtīkareke mūdū o na ūmwe warīo oore. Rīrīrīe kūrīngana na ciiko ciarīo; o ta ūria rīaneeka andū angī-rī, rīkei o ta guo. Nīgukorwo nīrīng’athīrie Jehova, o we ūria Mūtheru wa Israeli. **30** Nī ūndū ūcio, aanake aarīo nīmakaagūa njīra-inī cia itūūra; thigari ciarīo ciothe nīgakirio ki mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** “Atīrīrī, nīngūūkiriie, wee mwītīi ūyū, nīgukorwo mūthenya waku nīmūkinyu, o rīo ihinda rīaku rīa kūherithio,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **32** “Mwītīi ūcio nīakahīngwo agwe, na gūtīrī mūdū ūkaamūūkiri; nīngagwatia matūūra makuo mwaki, naguo nīgaacina arīa othe mamūrīgīciirie, maniinwo biū.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīri, “Andū a Israeli nīmahinyīrīrio, o ūndū ūmwe na andū a Juda. Arīa othe maamatahīre nīmamarūmitie mūno, makarega kūmarekia mathī. **34** No riri, Mūkūuri wao arī na hinya; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa rīake. Nīakamarūria na kīyo ciira-inī wao, nīguo atūme būruri wao ūḡe na ūhuriko, no agithie arīa matūūruga Babuloni ūhurūko.” **35** Jehova ekuuga atīri: “Harī na rūhiū rwa njora rwa ḡūūkiri andū a Babuloni, rūūkiri arīa matūūruga Babuloni, na rūūkiri anene na andū arīa ogī akoo! **36** Rūhiū rwa njora rwa ḡūūkiri anabī akoo a maheeni, nao matukoe irimū. Nīḡī rūhiū rwa njora nīrūgookīria njamba ciakuo iria irī hinya, nacio nīkaiyūrwo nī kimako kīnene. **37** Rūhiū rwa njora rūgookīria mbarathi, na ngaari cia ita, na andū a ndūriri arīa marī ita-inī rīake, nao matūike ta andū-a-nja. Nīḡī rūhiū rwa njora nīrūgookīria indo ciao iria cia bata ciigtwo igīna-inī ciao, nacio nīगतahwo. **38** Nīgūkaara rīua rīa kūhūthia maaf mākuo, namo nīmakaahūa biū. Nīgukorwo ūcio nī būruri ūyūrīte ngai cia mīhianano, nao andū akoo nīmagūrūktio nīyo. **39** “Nī ūndū ūcio nyamū cia werū-inī na hiti nīcio iḡaātūuraga Babuloni, na kūu no kuo ḡūgaatūurwo nī ndundo. Gūtīgacooka gūtūūrwo nī andū o na kana ḡūkarwo nī andū, nginya njiarwa na njiarwa. **40** O ta ūria Ngai aang’auranirie Sodomu, na Gomora, o hamwe na matūūra marīa maariganīte namo-rī, ūguo noguo ḡūtārī mūdū ūgaatūūra kuo; gūtīrī mūdū ūgaikara kuo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **41** “Atīrīrī, mbūtū ya ita nī ūroka yumīte mwena wa gathigathini; rūrūrī rūnene, na athamaki aingī nīmarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. **42** Marooka marī na mota na matimū mao; nao nī andū ooru, na matarī tha. Mūrurumo wao nī ta mūrurumo wa ndihū cia maaī ma iria, magīka mahaicite mbarathi ciao; mokīte meyarīie wega mbaara-inī nīguo magūtharīkire, wee Mwarī ūyū wa Babuloni. **43** Mūthamaki wa Babuloni nīaigūite ūhoro wao, namo moko make makoorwo nī hinya. Nīanyiitwo nī ruo rūnene ngoroinī yake, na ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo. **44** O ta mūrūthi ūkīte kuuma ihinga-inī cia Jorodani ūgakinya ūrīthio-inī ūria mūnoru-rī, ūguo noguo ngaingata Babuloni, oime būruri-inī wake o rīmwe. Nūū ūcio ūthuuritwo wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūrūgamīrīra? Nūū ūngī ūhaana ta nī, nīngī-rī, nūū ūngīhota kūngararīa? Nīngī nī mūrīthi ūrīkū ūngīhota kūregana na nī?” **45** Nī ūndū ūcio, thīkīrīrai mūgie ūndū ūria Jehova athugundīte wa ḡūūkiri būruri wa Babuloni, o na ūria atūite ḡwika būruri wa andū a Babuloni: Arīa anini rūuru-inī magaaakururio, matwarwo kūdū kūrāya; nīakananga ūrīthio wao ūthīre biū nī ūndū wao. **46** Mūrurumo wa Babuloni ḡūḡithawo nīḡathingīthia thī; kayū ga kīrīro ḡīakuo nīgakaiguwo ndūriri-inī.

51 Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngarahūra roho wa mūniinani, ūūkiri Babuloni, o na andū a Lebi-Kamai.

2 Nīngatūma andū a kūngī mathīī Babuloni magakūhurunje ta ūria mūingū ūmbūragwo ihuhiro-inī, na manange būriri ūcio ūtigwo ūtarī kindū; makaūūkirira kuuma mīena yothe, mūthenya ūcio wago wa mwanangiko. 3 Mūtikanareke mūikia wa mīguī ageete ūta wake, kana ehembe nguo ciaka cia ita. Mūtigacaire anaake akuo; anangai mbūtū ciaka cia ita, mūciniene. 4 Makaanāga thī moragītwo kūu Babuloni, maguraritio nguraro cia gīkuū kūu barabara-inī ciakuo. 5 Nīgūkorwo Isiraēli na Juda matitirikītwo nī Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o na gūtuika būriri wao ūyūirītwo nī mahītia maitho-inī ma ūcio Mūtheru wa Isiraēli. 6 “Mwīthareī muume kūu Babuloni! Ūrai mūhonokie mīoyo yanyu! Mwīthareī mūtikaniinanīrio nakuo nī ūndū wa mehīa makuo. Nī ihinda rīa Jehova rīa kwīrīhīria; agaakūrīha o kīrīa gīkwagīrīre. 7 Babuloni kwahaanaga ta gikombe gīa thahabu kīrī guoko-inī kwa Jehova; nakuo gūgītuma thī yothe ihaane ta irītūwo nī njoohi. Ndūrīrī nīcyanīuīre ndibeī yakuo; nī ūndū ūcio rīu ihaana ta igūrūkīte. 8 Babuloni nīgūkūgūa o rīmwe na kūhehenjwo. Kūrīrīreī! Reheī ndawa ya kūniina ruo rwakuo; hīhi kwahota kūhona. 9 “Nītūngāhonīrie Babuloni, no rīrī, gūtinghōnio. Nītūgūtigeī, na o mūdū acooke būriri wake kūmbe, nīgūkorwo itūro riakuo rikinyīte o matu-inī, rīambatīte o ngīnya matu-inī marīa mairū. 10 “Jehova nīonanīte ūthingu witū; ūkai tūthī tūkoimbūrīre Zayuni maūdū marīa Jehova Ngai witū ekīte. 11 “Noorai mīguī, oyai ngo! Nīgūkorwo Jehova nīarahūrīte athamaki a Amedī, nī ūndū nīaciirīre kūniina Babuloni. Jehova nīkwīrīhīria harīo, erīhīrie maūdū marīa meekīro hekarū yake. 12 Haandai bendera kūrigania na thingo cia Babuloni! Ongererai agītīrī, igai arangīrī, mūhaarīrie andū a kūhīthūkīra njīra-inī! Jehova nīekūhingīa ūria aciirīre gwīka, ahīngīe uge wake wa kūrūmīrīrwo, wa gūkīrīra andū a Babuloni. 13 Wee ūtūūrago gūkūhī na njūūū nyingī, na ūkeigīra indo nyingī igīna-inī ciaku-rī, ithīrīro riaku nī ikinyu, nī ihinda riaku rīa kweherio. 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīehītīte akīgwetaga rītwa rīake, akoīga atīrī: Ti-itherū nīngatūma ūkīrīrwo nī andū aīngī o ta mīrumbī ya ngīgī, nao makugīrīrie nī ūndū wa gūkūhōta. 15 “Nīwe wobīre thī na ūndū wa hīnya wake; nīngī akīhaanda thī na ūūgī wake, na agītambūrūkia matu mairū na ūndū wa ūmenyo wake. 16 Hīndī irīa agūūthūkārī, maafī marīa marī igūrū matu-inī nīmarurumaga; nīwe ūtūmaga thaatū wambate na igūrū kuuma ituri ciothe cia thī. Atūmaga rūhenī rūūke rūrehanīte na mbura, na akahingūrīra rūhuho ruume makūmbī-inī make. 17 “Andū othe nīmagīte meciirīa na makaaga ūmenyo, nake mūturi wa thahabu o wothe nīaconorītīthio nī mīhīanano īyo yake. Nī ūndū mīhīanano īyo yake nī ya maheeni; ndīrī mīhūmū thīnī wayo. 18 Ndīrī kiene, nī indo cia kūnyararwo; narīo ihinda rīayo rīa gūciirīthio riakīnya-rī, nīgathīra bīū. 19 We ūcio Rūgai rwa Jakubu ndatarī tayo, nīgūkorwo nīwe Mūūmbī wa indo ciothe, o hamwe na mūhīrīga ūria eegwatīre ūtuīke igai rīake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa rīake. 20 “Nīwe njūgūma yakwa ya ita, na nowē kindū gīakwa kīa mbaara: nīwe hūthāgīra kūhehenja ndūrīrī, na ngatūmīra hīnya waku kūniina mothamaki. 21 Nīwe hūthāgīra kūhehenja mbarathi na mūmīhaici, ngakūhūthīra kūhehenja ngaari ya ita na mūmītwarī, 22 ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja, ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūkūrū na ūria mwīthī, o na ngakūhūthīra kūhehenja mwanake na mūrītu, 23 Ngakūhūthīra kūhehenja mūrīthī na rūūru rwake rwa mbūrī, ngakūhūthīra kūhehenja mūrīmī na ndegwa ciaka cia kūrīma, o na ngakūhūthīra

kūhehenja abarūthī na anene. 24 “Na rīrī, Babuloni na arīa othe matūūrago Kalideī, ngaamacookereria ūuru wao mūkīonagīra, ūuru wothe ūria maaneka kūu Zayuni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 25 “Nīngūgūkīrīra wee kīrīma gīkī gīa kūniinana, wee ūniinaga thī yothe.” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūgūtambūrūkīra guoko ngūūkīrīre, ngūgaragarie ngūrute ndwaro-inī cia mahīga, na ndūme ūtuīke ta kīrīma gīcīnītūwo nī mwaki. 26 Gūtīrī ihīga rīkarutwo harīwe rītūike rīa koīne, o na kana ihīga o rīothe rīa mūthingī, nī ūndū ūgūtūūra ūkīrīte ihooru ngīnya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 27 “Haandai bendera būriri-inī, huhai karumbeta ndūrīrī-inī! Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; itai mothamaki maya meturanīre, mamūkīrīre: mothamaki ma Ararati, na Mīni, na Ashikenazu. Mūigīreī mūnene wa ita wa kūmūkīrīra; ambatīaī mbarathi cia ita nyingī ta mīrumbī ya ngīgī. 28 Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; thagathagai athamaki a Amedī, na abarūthī, na anene ao othe, na andū a mabūrīrī mothe marīa maathagwo nīo. 29 Būrīrī nīūrathīngītha na ūkenyogonda nī ruo, nīgūkorwo ūndū ūria Jehova aciirīre gwīka Babuloni nī mūrūmu: wa kūharaganīa būrīrī wa Babuloni nīguo kwage mūdū ūngītūūra kuo. 30 Njamba irīa irī hīnya cia Babuloni nītīgīte kūrīa; ciakarīte cīgītio-inī ciacio irīa nūmu. Hīnya wacīo nī mūthīru; ihaanīte o ta andū a-nja. Ciikaro ciakuo nīcīnītūwo na mwaki; mīgīka ya ihīngo ciakuo nī miunange. 31 Mūtwarī ndūmīrīrī ūmwe ararūmīrīrwo nī ūngī, nake mūrēkio akarūmīrīrwo nī mūrēkio ūria ūngī, makamenyīthie mūthamaki wa Babuloni atī itūūra rīu rīake inene rīothe nīrītunyane, 32 nīngī marīūko ma njūūū nīmanyīite, na kūrīa kūrī marura gūgaacinwo na mwaki, nacīo thīgari ikanyīitwo nī guoya.” 33 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: “Mwarī wa Babuloni atarī ta kīhuhiro kīa ngano hīndī irīa yaranagītio ikīrangīrīro; kahinda gake ga kūgethwo nīgēgūkīya o naru.” 34 “Nebukadīnezaru mūthamaki wa Babuloni nīatūmeretie, nīatūreheire kīrigīcīcano, agatūma tūtūike ta nyūngū ya rīūmba itarī kindū. Nīatūmerūkītīe o ta ndamathīa, nayo nda yake akamīyūrīa na indo ciitū irīa irī mūrīo, na nīacookeke agatūthīka. 35 Maūdū ma ūhīnya marīa maanekwo nyama ciitū-rī, marocookerera Babuloni,” ūguo nīguo atūūri a Zayuni mekuuga. “Thakame iitū irocookerera acio maikaraga kūu Babuloni,” ūguo nīguo Jerusalemu ikuuga. 36 Nī ūndū wa ūguo-rī, Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīī nīngūkūrūūria na ngūrīhīrie; nīngahūūthīa irīa rīake, na ndūme itīhama ciaka ihūe. 37 Babuloni gūgaatūka hība ya kūdū kwanangīku, na imamo cia mbwe, na kūdū gwa kūmakania, na gwa gūthekererwo, kūdū gūtārī mūdū ūngītūūra kuo. 38 Andū othe akuo makaararamaga ta mīrūūthī mīthī, makaarurumaga ta njaū cia mīrūūthī. 39 No rīrī, hīndī irīa magaakorwo macīnītū nī thuti-rī, nīrīo ngaamarugīthīra iruga, na ndūme marīo nī njoohi, nīguo magaatūka maanīrīre, macooke makome toro ngīnya tene, na maticooke gūūkīra,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 40 “Ngaamaikūrūkia ta tūgondū tūgīthī gūthīnjwo, o na ta ndūrūme irī hamwe na thenge. 41 “Hī, kai Sheshaki nīrīkeegwatīrwo-ī, itūūra rīu rīrahagwo nī thī yothe kai nīnyīite-ī Babuloni gūgaatūka kūdū gwa kūmakania thīnī wa ndūrīrī ciothe! 42 Iria rīrīa inene nīrīkaiyūra Babuloni guothe; mūrurumo wa ndīhū cīarīo nīguo ūgaakūhubanīria. 43 Matūūra makuo nīmākīrīte ihooru, matūike būrīrī mūūmū na werū ūtarī kindū, būrīrī ūtarī mūdū ūngītūūra, kūdū gūtārī mūdū ūgeragīra kuo. 44 Nīngaherīthīra Belī kūu Babuloni na ndūme itāhīke kindū kīrīa gīothe īmeretie. Ndūrīrī itigacooka kūhatikana igīthīī

kūri yo. Naruo rūthingo rwa Babuloni nīrūkaagūa. **45** “Umāi kīu thīinī warīo, inyuī andū akwal Mwīthareī, mūhonokie mīoyo yanyu! Mwīthareī, mweherere marakara marīa mahiū ma Jehova. **46** Mūtikanareke ngoro cianyu ciūrwo nī hinya, kana mwītīgīre hīndī irīa ndeto cia mūhuhu ikaiguuo būrūrī-inī; ūhoro ūmwe wa mūhuhu nīūkaiguuo mwaka ūyū, na ūngī ūguuo mwaka ūcio ūngī ūrūmīrīre, mūhuhu ūkonī ndeto cia haaro būrūrī-inī, na wa mwathani ūmwe agīūkīrīra mwathani ūrīa ūngī. **47** Nīgūkorwo ti-itherū ihinda nīrīgooka rīrīa ngaaherithia ngai cia mīhianano ya Babuloni; būrūrī ūcio wothe nīgūgaonorithio, nao andū akuo arīa othe moragītwo nīmakaaragana kuo. **48** Hīndī iyo igūrū na thī na kirīa gīothe kīrī kuo nīkanīrīra nī gūkena igīkenerera Babuloni, nīgūkorwo aniinani nīmakarītharīkīra, moimīte mwena wa gathīgathini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **49** “Babuloni no nginya gūkaagūa nī ūndū wa andū a Israēli arīa maanooraga, ūguo noguo andū a mabūrūrī mothe makaagīa thī, moragītwo nī ūndū wa Babuloni. **50** Inyuī mūhonokete kūūrāgwo na rūhiū rwa njorārī, mwīthareī na mūtīkagonderere! Rīrīkanagāi Jehova mūrī būrūrī wa kūraya, na mwīciarīage ūhoro wa Jerusalemū.” **51** “Nītūconorithīo, nīgūkorwo nītūrūmītwo, na tūkahumbwo thoni mothū maitū, tondū andū a kūngī nīmatoonoyete kūndū kūrīa kwamūre thīinī wa nyūmba ya Jehova.” **52** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmagooka rīrīa ngaaherithia mīhianano yake, nao andū arīa agurarie kūu būrūrī-inī ūcio guothe nīmagaacaaya. **53** O na kūngītūika Babuloni gwītūgīrītīe gūgākinya o matu-inī, na cīihitho ciakuo ikairīgīrwo na hinya mūno-rī, no ngaakūrehithīria aniinani magūtūkīrīre,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **54** “Mūgambo wa kīrīro nīūraiguuo kūu Babuloni; nī mūgambo wa kūniinanwo ūraiguuo kūu būrūrī wa andū a Babuloni. **55** Jehova nīakanīana Babuloni; nīagakīria inegene rīu inene rīakuo. Makūmbī ma thū makaahūyūka taarī mūrurumo wa maaī maingī. Mūrurumo wa mīgambo yao nīkaiguuagwo. **56** Mūniinani nīagookīrīra Babuloni; njamba ciakuo irīa irī hinya nīkaanyīitwo, namo mota mao moīnangwo. Nī ūndū Jehova nī Mūrungu ūrīhanagīria; we akaarīhanīria biū. **57** Anene akuo, na andū arīa ogī, o na abarūthī akuo, o ūndū ūmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo irīa irī hinya, othe nīngatūma marīo nī njoohi; magaaakoma nginya tene, na matiūkīre,” nīguo Mūthamaki ekuuga, o we ūrīa rītwa rīake arī Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **58** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Rūthingo rwa Babuloni rūrīa rwarīrī nīrūkang’auranio biū, nacio ihingo ciakuo irīa ndaaya na igūrū icinwo na mwaki; andū menogagia tūhū, naguo wīra wa ndūrīrī no ngū cia gīcinwo na mwaki.” **59** Ino nīo ndūmīrīrī irīa Jeremia aaheire Seraia mūrū wa Nerīa, mūrū wa Maaseia, o ūcio warī mūnene ūrīa mūrōri wa maīndū ma nyūmba ya mūthamaki, rīrīa waathiire Babuloni marī na Zedekia mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ina wa ūthamaki wake. **60** Jeremia nīandīkīte ibuku-inī rīa gīkūnjo ūhoro wothe ūkonī mwanangīko ūrīa ūgaakīnīrīra Babuloni: maīndū marīa mothe maandīkītwo makonī Babuloni. **61** Jeremia akīra Seraia atīrī, “Wakinya Babuloni-rī, ūgaatīgīrīra atī nīwathoma mohoro maya mothe wanīrīre. **62** Ūcooke uuge atīrī, ‘Wee Jehova, nīgūtē nīkūnīina kūndū gūkū, nīgeetha gūtikanatūrwo nī mūndū, o na kana nyamū; gūgūtūra gūkīrīte ihooru nginya tene.’ **63** Warīkia gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, ūrīoherere ihiga, ūrīkīe kīrī rwa Faratī. **64** Ūcooke uuge atīrī, ‘Ūguo noguo Babuloni gūkaarīkīra kūrīre biū, na gūtīgacooka kuumīra na igūrū, nī ūndū wa mwanangīko ūrīa ngaakūrehithīria. Nao andū akuo nīmakaagūa.’” Ūhoro wa Jeremia ūkinīyīte hau.

52 Zedekia aarī wa mīaka mīrongo irīrī na ūmwe rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemū mīaka ikūmi na ūmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarī wa Jeremia; nake oimīte Libina. **2** Nake agīka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa Jehoiakīmu eekīte. **3** Na nī ūndū wa marakara ma Jehova-rī, nīkīo maīndū macio mothe meekīre kīu Jerusalemū na Juda, na mūthīa-inī akīmaingata mehēre mbere yake. Na rīrī, Zedekia akīremera mūthamaki wa Babuloni, akīaga gwathīka. **4** Nī ūndū ūcio mwaka-inī wa kenda wa ūthamaki wa Zedekia, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi-rī, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthī kūhūurana na Jerusalemū arī na ita rīake rīothe, nao makīamba hema nja ya itūūra rīu inene, na magīaka ihumbu cia tīrī mīena yothe yarīo cia kūmateithīa gūtharīkīra itūūra rīu. **5** Narīo itūūra rīu inene rīgīkara rīrī irīgīcīre nginya mwaka wa ikūmi na ūmwe wa ūthamaki wa Zedekia. **6** Na rīrī, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng’aragu ikīnēneha mūno kīu itūūra-inī, o nginya gūkīaga irīo cia kūrīo nī andū a būrūrī ūcio. **7** Hīndī iyo rūthingo rwa itūūra rīu inene rūkīmomorwo, nacio mbūtū ciothe cia ita ikīūra. Moimīre itūūra-inī ūtūkū magereire kīhingo-inī kīrīa kīarī gatagatī ga thingo cīerī hakuhī na mīgūnda wa mūthamaki, o na gūtūika andū a Babuloni nīmarīgīcīrīe itūūra rīu inene rīothe. Nao makīūra merekeire Araba, **8** no mbūtū ya ita ya Babuloni igīteng’eria Mūthamaki Zedekia nginya ikīmūkīnīra werū-inī ūrīa mwaraganu wa Jeriko. Thīgari ciake ciothe ikīamūranio nake ikīhurunjwo. **9** Nayo mbūtū ya ita ya Babuloni ikīnyīita Mūthamaki Zedekia. Makīmūtwarā kūrī mūthamaki wa Babuloni ūrīa warī kīu Rībīla, būrūrī-inī wa Hamathu, na kūu nīkuo aamūtūrīre ciira. **10** Mūthamaki wa Babuloni arī kīu Rībīla nīoragīthīre arīū a Zedekia o hau maitho-inī ma ithe wao; agīcooka akīūrāgīthīa anene othe a Juda. **11** Nīacookīre agīkūrīthīa Zedekia maitho, na akīmūoha na bīngū cia gīcango, akīmūtwarā Babuloni, na kūu akīmūkīa njeera nginya mūthenya ūrīa aakuire. **12** Mūthenya wa ikūmi wa mweri wa itano, mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa gūthamaka kwa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni-rī, Nebuzaradani mūnēne wa arāngīrī a mūthamaki wa Babuloni, ūrīa watungataga mūthamaki wa Babuloni, agīka Jerusalemū, **13** agīcina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemū. Nīngī agīcina nyūmba o yothe yarī ya bata kuo. **14** Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, itongoreto nī mūnēne ūcio wa arāngīrī a mūthamaki, ikīmomora thingo ciothe irīa ciathīūrūrūkīrīe Jerusalemū. **15** Nebuzaradani ūcio warī mūnēne wa arāngīrī a mūthamaki nīatahīre andū amwe arīa maarī athīnī mūno, na andū arīa maatīgāire kūu itūūra-inī rīu inene, hamwe na mabundi marīa mangī, o na andū arīa metwarīte o ene kūrī mūthamaki wa Babuloni. **16** No Nebuzaradani nīatīgīre andū amwe arīa maarī athīnī mūno a būrūrī ūcio kuo, nīguo marutage wīra mīgūnda-inī ya mīthabībū na mīgūnda-inī irīa ingī. **17** Andū a Babuloni mākīunanga itugī cia gīcango, na metha cia kūgīrīrwo indo, na Karia karīa kaarī ga gīcango, irīa cīarī thīinī wa hekarū ya Jehova, magīkuua gīcango kīu gīothe magītīwara Babuloni. **18** Nīngī magīkuua nyūngū, na icakūrī, na magathī ma gūtīna ndaambī, na mbakūrī cia kūmīnjamīnīrīa maaī, na thaani, o na indo ciothe cia gīcango irīa cīahūthagīrwo wīra-inī wa hekarū, magīthī nacio. **19** Mūnēne ūcio wa thīgari cia mūthamaki nīakuire mbakūrī irīa nene, na Ngō, na mbakūrī cia kūmīnjamīnīrīa maaī, na nyūngū, na mītī ya matawa, na thaani, o na mbakūrī irīa cīahūthagīrwo na kūruta maruta ma kūnyuuo, irīa ciothe

ciathondeketwo na thahabu iria therie kana betha. **20** Gicango kiria kiarutirwo itugĩ-inĩ icio cierĩ, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimikire nĩ kũingĩha. **21** O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kiarĩ kia mikono ikũmi na ĩnana kũraiha, na mikono ikũmi na ĩrĩ gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kiarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kiarĩ na irima gatagatĩ. **22** Kĩongo gĩa gĩcango kiria kiarĩ hau gĩtugĩ-igĩrũ, o kĩmwe kiarĩ kia mikono ĩtano kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gitugĩ kũ kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũ kĩngĩ kia mbere. **23** Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igĩrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe. **24** Mũnene ũcio wa arangĩrĩ nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene, na Zefania mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mĩrango. **25** Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũria warũgamĩrĩre andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Nĩngĩ akĩnyiita karani ũria mũnene, ũria wandĩkithagia andũ a gũthiĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. **26** Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩrĩ akĩmakuua othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. **27** Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nikuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩrie. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. **28** Ūyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ: mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023; **29** naguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalem; **30** o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩrĩ a mũthamaki. Andũ acio othe maarĩ 4,600. **31** Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũria Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ. **32** Nĩamwarĩrie na ũhooreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtũgĩria gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **33** Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩanagĩra irio na mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo. **34** Mũthamaki ũcio wa Babuloni nĩaheaga Jekonia indo cia kũmũteithia o mũthenya matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo, nginya mũthenya ũria aakuire.

Macakaya

1 Hii! Kai itũura riu inene nĩĩkarĩte rĩtiganĩĩrio, o riu rĩratũire rĩyũĩte andũ-ĩ! Kai rĩĩkũhaana o ta mũtumia wa ndigwa, ũcio ũraarĩ mũnene gatagatĩ ka ndũrĩrĩ-ĩ! O we ũratũire arĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja ng'ongo-inĩ cia bũrũri-rĩ, riu atũĩkite ngombo. **2** ũtũkũ araaraga akĩrĩra na ruo, maitthori makanyũrũkĩra makai-inĩ make. Ariĩ othe marendanĩte nake-rĩ, hatĩrĩ o na ũmwe wa kũmũhoorera. Arata ake othe nĩmamũkunyaniĩre; othe matũĩkite thũ ciake. **3** Thuutha wa thĩĩna na mawĩra maritũ, Juda nĩatwarĩtuo ithaamĩrio. Atũũraga gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; agakĩaga handũ ha kũhurũka. Ariĩ othe mamũingathĩaga nĩmamũkinyĩrĩre arĩ hatĩka-inĩ ciake. **4** Njĩra cia gũthĩĩ Zayuni no macakaya, nĩ ũndũ gũtĩrĩ andũ mookaga ciathĩ ciake iria njathane. Matoonyero make mothe makĩrĩte ihooru, athĩnjĩrĩ-Ngai ake no gũcaaya maracaaya, airĩtu ake no kũgirĩka, nake arĩ na ruo rũnene. **5** Amuku ake matũĩkite nĩo mamwathaga; thũ ciake nĩcio igaacĩre. Jehova nĩamũrehithĩĩre kĩaha nĩ ũndũ wa mehĩa make maingĩ. Ciana ciake itahĩtuo igatwarwo bũrũri ũngĩ, igatuĩka mĩgwate ya thũ. **6** Mwarĩ wa Zayuni nĩehereirwo nĩ riiri wake. Anene ake mahaanĩte ta thwarĩga ciagĩte ũrĩthio; moorĩte matarĩ na hinya, moimĩtuo thuutha nĩ arĩa mamaingathĩthĩte. **7** Matukũ-inĩ ma thĩĩna na kũũrũra gwake-rĩ, Jerusalemu aririkanaga igĩĩna ciothe iria ciarĩ ciake matukũ ma tene. Rĩrĩa andũ ake maagũire moko-inĩ ma thũ-rĩ, gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũteithia. Thũ ciake ikĩmũrora, igĩthekerera mwanangĩko wake. **8** Jerusalemu nĩehĩte mũno, na nĩ ũndũ ũcio akanyĩtuo nĩ thaahu. Ariĩ othe maamũtĩte-rĩ, riu nĩmamũnyarĩte, nĩ ũndũ nĩmonete njaga yake; we mwene no gũcaaya aracaaya, na akamahutafĩra. **9** Gĩko gĩake nĩkinyĩtĩte nguo ciake; nake ndaigana gwĩcũũrania mũtũũrĩre wake wa thuutha. Kũgĩa gwake kwarĩ gwa kũmakania; gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũhoorera. "Wee Jehova, ta kĩaone mathĩĩna makwa, nĩgũkorwo thũ yakwa nĩhoontanĩte." **10** Thũ ũyo nĩyegwathĩre igĩĩna-inĩ ciake ciothe; nake akĩĩonera ndũrĩrĩ iria itooĩ Ngai igĩtoonya handũ harĩa hake haamũre: o arĩa wee wathanĩte matikanatoonye kĩũngano-inĩ giaku. **11** Andũ ake othe nĩgũcaaya maracaaya magĩetha gĩa kũria; magagĩkũũrania igĩĩna ciao na irio nĩguo matũũre muoyo. "Wee Jehova, ta cũranĩa wone, nĩgũkorwo ndĩ mũmeneku." **12** "Atĩrĩrĩ, inyũĩ mũrahĩtũka, anga mũkuona ũndũ ũyũ ta ũtamũkonĩ? Ta rorai muone. Nĩ kũrĩ thĩĩna ũiganaine na thĩĩna ũyũ wakwa, thĩĩna ũria njĩgĩrĩrwo, o ũcio Jehova aandehithĩĩre mũthenya wa marakara make mahĩũ? **13** "Wee aandũmĩre mwaki uumĩte igũrũ, akĩũũrũkĩa, ũgĩtoonya nginya mahĩndĩ-inĩ makwa. Aambĩre magũrũ makwa wabu wa kũmatega, akĩũhũndũra. Nake agĩtũma nyĩtuo nĩ ihooru, ngĩkĩringĩka mũthenya wothĩ. **14** "Mehĩa makwa mohanĩtĩ, magatuĩka icooki. Moko make mamogothanĩte hamwe. Magagĩkĩrwo ngingo-inĩ yakwa, nake Mwathani agakĩĩniina hinya. Akaaneana moko-inĩ ma arĩa itangĩtho gwĩtĩrĩa. **15** "Mwathani nĩaregete njamba ciothe cia ita iria ndĩ nacio, akanjĩtĩra ita nĩguo rĩnjũkĩrĩre, rĩmemende aanake akwa. Kĩhĩĩro-inĩ gĩake kĩa ndĩbei-rĩ, Mwathani nĩarangĩrĩrĩre Mwarĩ Gathĩrange wa Juda. **16** "Maũndũ macio nĩmo maratũma ndĩre, namo maittho makwa makanyũrũkĩa maitthori. Gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ hakũhĩ wa kũũhoorera, gũtĩrĩ mũndũ wa kũnyũmĩrĩra ngoro. Ciana ciakwa itũĩkite cia kũnyamarĩka tondu thũ nĩyo ihoontanĩte." **17** Zayuni atambũrũkĩte moko, no gũtĩrĩ mũndũ wa kũmũhoorera.

Jehova nĩathanĩte ũhoru wa Jakubu atĩ arĩa mariganĩte nake matũĩke thũ ciake; Jerusalemu nĩatũĩkite kĩndũ kĩrĩ thaahu gatagatĩ-inĩ kao. **18** "Jehova nĩ mũthingu, no rĩrĩ, nĩndaremeire watho wake. Thĩkĩrĩria, inyũĩ andũ othe, na mũrore gũthĩĩnĩka gwakwa. Aanake akwa na airĩtu akwa nĩmatahitwo magatwarwo thĩ ng'eni. **19** "Ndaatũmanĩre arĩa twarĩ ngwatanĩro, no o makĩngunyaniĩra. Athĩnjĩrĩ-Ngai akwa, na athuuri akwa marakuĩrĩre itũũra-inĩ riu inene, o magĩcaragĩa irio cia kũmatũũria muoyo. **20** "Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa ndĩ hatĩka-inĩ! Nĩndĩratangĩka thĩĩnĩ wakwa, na ngathĩnĩka thĩĩnĩ wa ngoro yakwa, nĩ ũndũ ngorotwo ndĩ mũremini mũno. Na kũrĩ nja, hĩũ cia njora nĩrooraga andũ, nakuo thĩĩnĩ no gĩkũũ kũrĩ. **21** "Andũ nĩmaiguĩte mũcaayo wakwa, no gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kũũhoorera. Thũ ciakwa ciothe nĩciguĩte ũhoru wa hatĩka ciakwa, nacio igakena nĩ ũndũ wa ũguo wikĩte. Nawe gĩkinyĩte mũthenya ũria wanĩrĩre nĩguo nao mahaane ta nĩ. **22** "Waganu wa wothĩ nĩgũkinyĩte mbere yaku, nawe ũmeko o ta ũria ũnjĩkite nĩ ũndũ wa mehĩa makwa mothe. Mĩcaayo yakwa nĩ mũingĩ, nayo ngoro yakwa nĩringĩkite."

2 Hii! Kai Mwathani nĩakĩhumbĩrĩte Mwarĩ wa Zayuni na itũ rĩa marakara make-ĩ! Nĩatungumanĩte riiri wa Israeli, akauharũrũkĩa kuuma igũrũ nginya thĩ; ndaarĩkanire gaturwa ka magũrũ make, mũthenya ũria aarakarĩre. **2** Mwathani-rĩ, nĩameretie itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha; nĩamomoretie ciĩhitho iria nũmu cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara. Nĩagũthĩthĩte ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda, na akagũthĩthia anene ake, akamaconorĩthia. **3** Rũhĩa rwa Israeli ruothe arũrengete arĩ na marakara mahĩũ. Nĩeheretie guoko gwake kwa ũrĩo, gũkameeherera o rĩrĩa thũ ciamakuhĩrĩra. Nĩgũcina acĩnĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩrĩmbũka, ũria ũcinaga kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hakũhĩ naguo. **4** Ageetete ũta wake o ta thũ; guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩrĩre. Ariĩ othe maatũire makenagĩa maittho-rĩ, amooragĩte o ta marĩ thũ; hema ya Mwarĩ wa Zayuni amĩtĩrĩrĩre mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki. **5** Mwathani-rĩ, atũĩkite ta thũ; nĩameretie Israeli. Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki, na akaananga ciĩhitho ciake iria nũmu. Nĩaingĩhĩrĩre Mwarĩ wa Juda gũcakaya na kũgirĩka. **6** Nĩonũhĩte gĩkaro giake ta mũgũnda; nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo. Jehova nĩatũmĩte Zayuni ariganĩrwo nĩ ciathĩ ciake iria njathane, o hamwe na Thabatũ ciake; nĩ ũndũ wa marakara make mahĩũ-rĩ, akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **7** Mwathani nĩaregete kĩgongona giake, na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre. Nĩaneanĩte thĩngĩ cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ; iraanĩrĩra irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ kĩa giathane. **8** Jehova nĩatũire itua rĩa kũmomora rũthĩngĩ rũria rũthĩrũrũkĩrĩre Mwarĩ wa Zayuni. Nĩatambũrũkĩrĩre rũrĩgĩ rwa gũthĩma, na ndaagirĩre guoko gwake gũtĩge kũrwanaga. Nĩatũmĩre njĩrĩgĩ na thĩngĩ icakaye; o cĩerĩ igĩgũtũka cia kwanangĩka. **9** Ihĩngĩ ciakuo nĩĩhorokeire na thĩ; mĩgĩlko yacio nĩamĩunangĩte, akamiananga. Mũthamaki na anene akuo nĩmatahitwo magatwarwo ndũrĩrĩ-inĩ, watho riu ndũrutanganwo, na anabĩ akuo nĩmatĩgĩre kuona cionekĩ ciũmĩte kũrĩ Jehova. **10** Athuuri a kũũ kwa Mwarĩ wa Zayuni maĩkarĩte thĩ makĩrĩte kĩ; nao nĩmehũrĩrĩre rũkũngũ mĩtwe, na makehumba nguo cia makũnia. Airĩtu a Jerusalemu mainamĩrĩre maturumĩthĩte mĩtwe yao thĩ. **11** Maittho makwa nĩmaroora nĩ kũrĩra, ngatangĩka thĩĩnĩ wakwa, naguo roho wakwa nĩũtũrũrũrwo thĩ nĩ ũndũ wa andũ akwa kwanangwo, nĩgũkorwo twana na tũkenge tũraringĩkĩra njĩra-inĩ cia itũũra rĩrĩa inene. **12** Tũrooria manyĩna atĩrĩ, "Irio na ndĩbei irĩ ha?"

o tükiringikaga ta andü matiihirio njira-ini cia itüura riria inene, o mioyo yatuo igithiragira moko-ini ma manyina. **13** Ingikiuga atia ni undü waku? Ingikugerekania naki, wee Mwari üyu wa Jerusalem? Ingikühaanania naki, niguo nguhoorie, wee Mwari üyu Gathirange wa Zayuni? Kironda giaku kirikite o ta iria. Nüü üngihota gükülonia? **14** Coneki iria anabii aku moonaga ciari cia tühu na cia maheeni; matigana kümüguüriria mehia manyu niguo magiriririe gutahwo kwanyu. Ndümiriri iria maamüheire ciari cia maheeni, na cia kümühithia. **15** Ehitükiri othe mahüüraga hi; mathekaga makinainagiria Mwari üyu wa Jerusalem mitwe, maküüraga atiri: "Ti riri nriro itüura inene riria rietagwo üthaka üria mukinyaniru biu, na rigeetwo gikeno gia thi yothe?" **16** Thü ciaku ciothe ciathamagia tünua igüükirire; igüthekagirira na ikahagarania magego, ikoiga atiri, "Ithuü nitümümeretie. Üyu niguo müthenya üria tütüire twetereire, na riu nitüwone." **17** Jehova niarikitie gwika üria aathugündite; wee nihingitie kiugo giake, kiria aathanire o matukü ma tene. Aküng'aurantie ategüküguira tha, atümüte thü igükenerere, rühia rwa amuku aku nruo atügiritie. **18** Ngoro cia andü niirakaïra Mwathani. Atiriri, wee rüthingo rüru rwa Mwari wa Zayuni, reke maitiori maku manyürürüke ta rüü müthenya na ütükü; ndükaharüke, kana üreke maitio maku mahurüke. **19** Arahüka, ükayürürüke ütükü, riria ürangiri wa ütükü wambagirira; itürüraga ngoro yaku ta maa mbere ya Mwathani. Ambararia moko maku na igürü küri we ni undü wa mioyo ya ciana ciaku, o icio iraringika ni ng'aragu magomano-ini ma njira ciothe. **20** "Wee Jehova, ta rora, na ücüüranie: Nüü üngi wee üri weka üguo? Andü-a-nja nimagirirwo ni küria maciaro mao, o ciana iria marerete? Müthinjiri-Ngai na münabii nimagirire küüragagirwo handüharä-haamüre ha Mwathani? **21** "Andü ethi o na aria akürü makomete hamwe rüküngü-ini rwa njira, aanake akwa na airitu moragitwe na rühiu rwa njora. Ümoragite müthenya üria ürakarite; ümoragite ütekümaiguira tha. **22** "O ta üria witanaga müthenya wa giathi-ri, noguo ünjitire maündü ma kunguoyohia, makandigiciria miëna yothe o taari müthenya wa giathi. Müthenya wa marakaa ma Jehova-ri, gutiri mündü o na ümwe wahonokire kana agtigara; aria ndarümbüirie na ngirera-ri, thü yakwa niimanangite."

3 Nii ndi mündü wonete thina ni undü wa kühürwo na rüthanju rwa mang'uri make. **2** Andwarite akangereria nduma-ini handü ha ütheri-ini; **3** ti-itherü, atümüte guoko gwake künjükirire ringi na ringi, müthenya wothe. **4** Niatümüte nyama cia mwiri wakwa na gikonde kiagu ihinyare, na akoinanga mahindi makwa. **5** Niandigicürie, na agaathiürürükiria na marürü, na thüna. **6** Atümüte ndüure nduma-ini o ta andü aria maakuire tene. **7** Nianjirigiire na rüthingo niguo ndikae küura; miyororo yakwa niamiritüthie müno. **8** O na riria ndetana kana ndakaya ngienda üteithio-ri, ni kühingiriria ahingagiriria mahooa makwa. **9** Niahingite njira yakwa na mahiga maicühie; atümüte tücira twakwa tuogome. **10** Küri nii aatükite o ta nduba riria yoheire, kana ta müriüthi riria wiithite, **11** akingururia kuuma gacira-ini, akindambuura, akindiganiria itari na üteithio. **12** Ageetete üta wake, akangereka, nduïke cabaa ya kürathagwo ni migüi yakwa. **13** Niatheecire ngoro yakwa na migüi kuuma thiaka-ini wake. **14** Ngigüituka wa güthekagirirwo ni andü akwa othe; maanyürüragia na rwimbo müthenya wothe. **15** Anjyürütie maündü marürü, na akaahüunia na maa ma nyongo. **16** Niang'ethürangite magego makwa na kagoto; anangiririe

rüküngü-ini. **17** Ninjagithitio thayü; nindiganirwo ügaaciru ni kü. **18** Ni undü ücio nguuga atiri, "Riri wakwa niüthirite, o hamwe na maündü maria mothe ndüre njirigirire kuuma küri Jehova." **19** Nigüririkana thüna wakwa, na küürüra gwakwa, na ngaririkana maündü marürü, o na maa ma nyongo. **20** Ngoro yakwa no iraririkana maündü macio, nayo ikaringika thüni wakwa. **21** O na gutäri üguo nindirikanaga undü üyu, na tondü wa üguo ngagia na kürigiriro: **22** Tondü wa wendo münene wa Jehova, nikio tütaniinütwo biu, nigükorwo tha ciake itiri händi ithiraga. **23** Tha ciaku ikoragwo iri njerü rüciini o rüciini, wihokeku waku ni münene müno. **24** Ngoro yakwa yugaga atiri, "Jehova niwe igai riakwa; tondü ücio niwe ndriletagirira." **25** Jehova ni mweka küri aria mamwihokaga, küri ngoro iyo imürongoragia; **26** ni wega mündü gweterera ühonokio wa Jehova o akirite. **27** Ni wega mündü gükua icooki händi iria arü müni. **28** Nïakare arü wiki akirite, nigükorwo ni Jehova ümtüigirire rio. **29** Niaturumithie üthüi wake rüküngü-ini, no gükorwo aahota kügia na kürigiriro. **30** Nierekererie rühia küri mündü üria ükümügütha, na aiyürwo ni thoni. **31** Nigükorwo Jehova ndateanagiria andü nginya tene. **32** O na gütuika niarehaga kieha-ri, we niagianagira tha, nigükorwo wendo icio wake üthiraga ni münene müno. **33** Nigükorwo ndarehagira andü minyamaro, kana akarehere ciana cia andü kieha akiendaga. **34** Riria andü a büürü aria othe mohetwo maarangiriro na makinya-ri, **35** riria mündü aagithio kihooto giake mbere ya Üria-üri-Igürü-Müno-ri, **36** o na riria mündü atüürwo ciara hatari kihooto-ri, githi Mwathani ndonaga maündü macio? **37** Nüü üngiarina na atüme undü ücio ühinge, Mwathani ataathanite gütuïke üguo? **38** Githi kanua-ini ka Üria-üri-Igürü-Müno tiho hoimaga maündü mooru, na hakoima maündü mega? **39** Mündü o wothe üri muoyo-ri, atetaga niki riria eküherithio ni undü wa mehia make? **40** Nitüthuthuure-i mithiare iitü na tümitüire, tücokerere Jehova. **41** Nitwambararie ngoro ciitü na moko maitü na igürü küri Mürungu üria üri igürü, tuuge atiri: **42** "Ithu-ri, nitwihite na tüküremera, wee nawe ükaaga güturekera. **43** "Wee wihumbirite na marakaa, ügätüingathia; üraganite üteküguanria tha. **44** Wee wihumbirite na itu nigetha gütikagie na ihooya ringigükinyira. **45** Wee ütümüte tütuïke ta giko, na ta mahuti gatagati ka ndüriri. **46** "Thü ciitü ciothe itwathamirre tünua itüükirire. **47** Nitükoreirwo ni kimako kënë, na tükenjerwo marima, tükakorwo ni üniiani, na mwanangiko." **48** Maitio makwa maranyürürükia türüü twa maitiori ni undü andü akwa niimanangitwo. **49** Maitio makwa marinyürürükagia maitiori mategütigithiria, magaikara o makinyürürükaga, **50** nginya riria Jehova agaacüthiria arü igürü oone. **51** Maündü maria ndirona nimananjiguthia kieha ngoro, tondü wa andü-a-nja othe a itüura riakwa inene. **52** Andü aria maatükite thü ciakwa hatari gütimi nü maangüuma ta nyoni. **53** Maanjikirie irima makienda künjüraga, na makühüura na mahiga; **54** ndaahubanirio ni maa maingü, magikürükira igürü ria mütw wakwa, na nii ngüciiria ndi hakuhi küniinwo. **55** Ngikaïra ritwa riaku Wee Jehova, ndi küu irima-ini riu iriku. **56** Na we ükügia ithaithana riakwa, ngükwira atiri, "Tiga kühinga matü maku ngigükaïra undeithie." **57** Nawe ükinguhiriria riria ndagükaïre, ükinjira atiri, "Tiga gwitigira." **58** Wee Mwathani-ri, niwe wanjiririre; nawe ügiküura muoyo wakwa. **59** Wee Jehova, niwonete üuru üria njikitwo. Tua ciara wakwa arü we! **60** Wee niwonete kwirihiria kwao guothe, o na mathugunda mao mothe ma künjükirira. **61** Wee Jehova-ri, nüügüite irumi iria manümüte nacio, o na mathugunda mao

mothe ma künjükirira: **62** maündü maria thü ciakwa ciaragia na miheehü iking'ung'uanaga injükirire müthenya wothe. **63** Ta kimarore! Magükira thü kana magükira, maanyüruragia na nyimbo ciao. **64** Wee Jehova-rí, marihe kuringana na úria mekite, kuringana na wira wa moko mao. **65** Úmia ngoro ciao, nakío kirumi giaku kiroikara nao! **66** Maingatithie úri na marakara, na úmaniine mathire gükü mühuro wa igürü ría Jehova.

4 Hí! Kái thahabu íyo nñithirite úkunge wayo-í, thahabu íría therie kai írí güthita-í! Tühiga twa goro túria twamüre nitühurunjitwo magomano-iní ma njíra ciothe. **2** Ariü a Zayuni aría me bata, aría rímwe mangíringithanirio na thogora wa thahabu, kai ríu moonagwo ta nyüngü cia ríumba-í, o ta wira wa moko ma müümbi! **3** O na mbwe nñiongithagia ciana ciacio, no andü akwa matuikite andü matarí tha, o ta nyaga cia werü-iní. **4** Rürimí rwa gakenge rüyüitanite na karakara nñ undü wa künyoote; twana túhooyaga irio, no gütirí mündü ütúheaga. **5** Andü aría rímwe maaríaga irio njega, ríu maikaraga njíra-iní mekonotete, aría maarerirwo makíhumbagwo nguo cia rangi wa ndathi-rí, ríu makomaga ciara-iní cia mühu. **6** Iherithia ría andü akwa nñ inene gükira ría itüúra ría Sodomu, ríria ríang'áuranirio o rímwe, gütarí guoko kwaríteithirie. **7** Anene akuo maatherete gükira tharunji, na makeerüha gükira iría, maarí atune mñirí gükira ruru íría ndune, magakíhaana ta kahiga ka goro karía getagwo yakuti. **8** No ríu mairíte o na gükira mbrio; matüküríkanaga marí njíra-iní. Ikonde cia mñirí yao ciúmaníríire na mahíndí; ciumíte o ta rúthanju. **9** Kaba aría mooragagwo na rúhiü rwa njora, kúrí aría makuuaga nñ ng'aragu; matoragio níkhüüta, makamoca nñ undü wa kwaga irio cia kuuma güngünda. **10** Moko ma andü-a-nja aría marí tha nímargire ciana ciao ene, igítuika irio ciao híndí íyo andü akwa manangirwo. **11** Jehova nñarekereirie mang'úrí make biü; aítürüríte marakara make mahiü. Níakítie mwaki kúu Zayuni úria úciníte mithingi yakuo. **12** Athamaki a thí matingetikirie, o na kana kírindí o na kímwé gía gükú thá, atí thü na amuku nímangíahotire gütoonya ihingo cia Jerusalemu. **13** No undü úcio wekikire nñ undü wa mehía ma anabii akuo, na mawaganu ma athínjiri-Ngai akuo aría manaita thakame ya andü aría athingu kúu thíini. **14** Ríu maturuuraga njíra-iní ta andü atumumu. Mathaahítio nñ thakame úü atí gütirí mündü o na úmwe úngígeria kúhutia nguo ciao. **15** Andü mamakayagíríria, makoiga atírí, "Thíii nakúu! Mürí na thaahu! Thíii! Thíii! Mütigatúhutie!" Ningí moora na maatuika orúuri, makeerwo atírí kúu ndürírí-iní, "Matingükara gükü ríngí." **16** Jehova we mwene níwe úmahurunjíte; nátigíte kúmarümbüya. Athínjiri-Ngai matiheagwo gítíio, o na makarega gütüga athuuri. **17** Makíría ma úguo-rí, maitho maitü nímathirire hinya, o tücúthíríire úteithio úria tútoonire; kuuma mithiringo iitü íría miraihu-rí, twetereire rürírí rütangíahotire gütlunokia. **18** Andü maatücemaga ikinya gwa ikinya, nñ undü úcio tütíngíathíríire njíra-iní ciitü. Ithíríro riitü ríngíhíríria, namo matukü maitü maarí matare, nígúkorwo ithíríro riitü níriakinyíte. **19** Andü aría matüingatithítie-rí, maarí na ihenya gükira nderi írí riera-iní; maatúhanyükagíría iríma-iní, na magatuoheria werü-iní. **20** Mündü úria müitírírie maguta nñ Jehova, o we úria warí ta mñhümü iitü-rí, níagwatirio nñ mítego yao. Tweciiragia atí túri kírruru-iní giake-rí, no tütüüre gatagatí ka ndürírí. **21** Kena na úcanjamúke, wee Mwarí wa Edomu, o wee ütúraga búrúri wa Uzu. No rírí, o nawe gíkombe gíkí níngígagükora; úgaakinyúra úrío, na úrutwo nguo, útigwo

njaga. **22** Wee Mwarí wa Zayuni-rí, iherithia ríaku nírigathira; ndakoongerera ihinda ríaku ría güikara úri mütahe. No wee, Mwarí wa Edomu-rí, níagakúherithiria mehía maku na aguúrie waganu waku.

5 Wee Jehova-rí, ririkana maündü maria matükorete; ta rora wone güconoka gwitü. **2** Igai riitü nírianeanitwo kúrí ageni, nayo micíi iitü ígakíneanwo kúrí andü a kúngí. **3** Nítütuikite ciana cia ngoria na ciana itarí na maithe, nao manyina maitü magatuika ta atumia a ndigwa. **4** Maaí maria túnyuuga no tügúrire; o na ngü níkgúra túragúra. **5** Aría matüingatithagia marí o magürü-iní maitü; nítünogete, na túkaaga úhurúko. **6** Twíneaníte kúrí andü a Misiri na a Ashurí nígeetha tuone irio cia gütüigana. **7** Maithe maitü nímehirie na ríu matírí ho, na ithuí ní ithuí túraherithio handü hao. **8** Ngombo nicio itwathaga, na gütirí mündü wa gütüteithúra kuuma moko-iní ma cio. **9** Tuonaga irio na undü wa gütwaríríria míoyo iitü úgwati-iní, nñ undü wa rúhiü rwa njora rúria rúrí werü-iní. **10** Gíkonde güttü kíhiühíte o ta riiko ría kúruya mígate, túkainaina nñ undü wa kúhüta. **11** Andü-a-nja nímanyiititwo na hinya gükü Zayuni, nao airitü gathirange makanyititwo na hinya matüúra-iní ma Juda. **12** Anene akuo nñ macuurítio na moko mao; athuuri nao matiheagwo gítíio. **13** Aanake marutithagio wira wa hinya ithü-iní; túmwana natuo tütügúguga nígúkuuithio mírigo ya ngü. **14** Athuuri nímátigíte güikara kíhingo-iní gía itüúra inene; aanake nao nímátigíte kúina nyimbo ciao. **15** Ngoro ciitü nñithirite gíkeno; ndürúhi ciitü igarürükíte igatuika macakaya. **16** Thümbí ya únene níngwíte, igatuuma mútwe, kai túri na haaro-í, nígúkorwo nítwíhítie! **17** Tondü úcio ngoro ciitü níringíkíte; na tondü wa maündü macio maitho maitü makaira, **18** tondü wa Kíríma gía Zayuni, kíria gikíríte ihooru, nacio mbwe ríu níkuo iceeraga. **19** Wee Jehova-rí, wathanaga nginya tene; gítí gíaku kía únene gütüüraga kuuma njjarwa nginya njjarwa. **20** Úriganagírwo nñ ithuí híndí ciothe níki? Útütiganíire híndí ndaaya úguo níki? **21** Wee Jehova-rí, túcookererie haríwe, níguo túhote nígúcookerera; erúhia matukü maitü macooke o ta úria matarí tene, **22** tige úkorirwo níütüreegete biü, úgagíturakaríra o múno makíría.

Ezekieli

1 Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ, mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ irĩa ndaarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari tũri hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩriahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai. **2** Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, **3** kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩrĩre Ezekieli ũria mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩake. **4** Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kihuhũkanio rũgũka ruumite na mwena wa gathigathiini, naruo rwarĩ itu inene rĩri na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigiicĩrio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, **5** na thĩĩni wa mwaki ũcio nĩ haarĩ kindũ kĩaahaanaga ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, **6** na o kĩmwe gĩacio kiarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. **7** Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatarĩ ta wa gacau, na maakangaga ta gĩcango gĩkumuthe. **8** Rungu rwa mathagu ma cio, miẽna ĩna yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, **9** namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩtie. O kĩmwe gĩa cio giathihiaga kierekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ. **10** Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kĩmwe gĩa cio inya kiarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũro o kĩmwe kiarĩ na ũthiũ wa mũrũthi, naguo mwena wa ũmotho kiarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na ningĩ, o kĩmwe gĩa cio kiarĩ na ũthiũ wa nderi. **11** ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatambũrũkĩtio na igũrũ; o kĩmwe kiarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩtie na ithagu rĩa kiũmbe kĩa kingĩ miẽna yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbira mwĩrĩ wakĩo. **12** O kĩmwe gĩa cio giathihiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũria guothe Roho aacierekagĩria, no kuo ciathihiaga itekwihũgũra. **13** Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũri. Mwaki ũcio wathihiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ gĩa ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. **14** Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũria rũheni rũhenũkaga. **15** Rĩria ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyite thĩ kũri mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũu kĩri na mothiũ mana. **16** Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũria kũngĩ. **17** Namo magĩthĩ maathihiaga na mwena o wothwe wa ĩyo ĩna kũria ciũmbe icio cierekeire ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩria ciũmbe icio igĩthĩ. **18** Mĩbara ya mo yarĩ mĩraihu na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara ĩyo yothwe ĩna yayĩrĩte maitho miẽna yothwe. **19** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathiũ, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathiũ; na rĩria ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciũmte thĩ, magũrũ macio o namo makaambata. **20** O kũria guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathihiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩni wa magũrũ macio. **21** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathiũ, o namo magũrũ ma cio magathiũ; rĩria ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩria ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciũmite thĩ, magũrũ macio makambatanania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩni wa magũrũ

macio. **22** Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haarĩ kindũ kĩaaganu kĩaahaanaga ta warĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania. **23** Rungu rwa warĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkĩtio o rĩmwe rĩerekeire harĩ rĩria rĩngĩ, na o kũmbe kiarĩ na mathagu meerĩ maria maakĩhumbĩrĩte mwĩri. **24** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathihiaga, ngĩguu mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mũrurumo wa maai magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩrio ya thigari cia ita. Na rĩria ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthuna mathagu ma cio. **25** Ningĩ ngĩguu mũgambo uumite na igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ ĩyo ciarũgamite ithunite mathagu. **26** Igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haarĩ kindũ kĩaahaanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakĩtwo na kahiga ka yakuti rĩa ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩ haarĩ na kindũ kionekaga kĩri na mũhianĩre ta wa mũndũ. **27** Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcoka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kĩyũrĩtwo nĩ mwaki, ningĩ kuuma hau njohero gũcoka na thĩ oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiicĩria. **28** ũtheri ũcio wamũrigiicĩrie watariĩ ta mũkũnga-mbura ũri itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũria kũroira, ĩguo noguo ũtheri ũria mũnene wamũrigiicĩrie watariĩ. ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na rĩri wa Jehova. Na rĩria ndawonire-rĩ, ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩguu mũgambo wa mũndũ ũkwaria.

2 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” **2** O hĩndĩ ĩyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩĩni wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia, na nĩ ngĩguu akĩnjarĩria. **3** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũgũtũma kũri andũ a Isiraeli, ũthiũ kũri rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithwe maaruo rũtũrĩte rũregete kũnjathĩkĩra nginya ũmũthi. **4** Andũ acio ndĩragũtũma kũri o-rĩ, nĩmanyũmirĩre ngoro na makaagũ’athĩria. Meere atĩrĩ, ‘ũũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.’ **5** Na rĩri, andũ acio mangĩthĩkĩrĩria kana marege gũthĩkĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagatĩ-inĩ kao. **6** Nawe mũrũ wa mũndũ-rĩ, ndũkametĩgĩre kana wĩtĩgĩre ciugo ciao. Ndũgetĩgĩre, o na akorwo cong’e na miiguu nĩcĩgũthiũrũkĩrie, na ũkaraaga gatagatĩ ga tũng’aurũ. Ndũgetĩgĩre ũria mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **7** No nginya ũmaarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthĩkĩrĩria kana matĩgũthĩkĩrĩria, nĩ ũndũ nĩ aremi. **8** No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, thĩkĩrĩria ũria ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba ĩyo ya ũremi; athamia kanua gaku na ũrie kĩa ngũkũhe.” **9** Ngĩcoka ngĩcũthĩrĩria, ngĩona ndaambũrũkĩrio guoko. Guoko kũu kwanyĩite ibuku rĩa gĩkũnjo, **10** nake akĩrĩkũnjũrĩra hau mbere yakwa. Narĩo rĩandĩkĩtwo ciugo cia macakaya miẽna yeerĩ, na cia kĩrĩro, o na cia kĩaha.

3 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa kĩa kĩa kĩa mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo; ũcoko ũthiũ ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” **2** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩhe ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo ndĩrĩrie. **3** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo ndĩrakũhe ũiyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩria, na rĩri kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mũrĩo ta ũkĩ. **4** Ningĩ agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, thĩi o rĩu kũri andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. **5** Ndũratũmwo kũri andũ a mwarĩrie ũtooi kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũri andũ a nyũmba

ya Israeli; 6 ti kūrī ndūrīrī nyingī iria ciaragia mwarīre ūtoō kana rūthiomi rūritū, kana rūri na ciugo iria ūtangīmenya. Ti-itherū, korwo nīndagūtūmīte kūrī o, nīmangāgūthīkīrīrie. 7 No rīrī, andū a nyūmba ya Israeli matīngīenda gūkūigua, nī ūndū matiendaga kūnjigua, nīgūkorwo nyūmba yothe ya Israeli nīyūmīte ngoro na ikang'athia. 8 No rīrī, nī ngūtūma wage kuorora na ūmīe ngoro o ta o. 9 Nīngūtūma gīthīthi gīaku kīūme ta ihiga rīrīa rīūmū mūno, rīrīa rīūmū gūkīra ihiga rīa nīyaigī. Ndūkametīgīre kana ūmakio nīo, o na akorwo nī a nyūmba ya ūremi." 10 Nīngī akīnjīra atīrī, "Mūrū wa mūdū, thīkīrīria wega na wīkīre ciugo iria ciothe ngūkwarīria ngoro-inī. 11 Thīi o rīu kūrī andū anyu arīa matahītwo warie nao. Meere atīrī, 'Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga,' kana nīmegūthīkīrīria kana matīgūthīkīrīria." 12 Nīngī Roho akīnjoya na igūrū, na nīgīua mūgambo mūnene thuutha wakwa ūkīruruma. (Riiri wa Jehova ūrogooco arī o kūu gīkaro-inī gīake!) 13 Naguo warī mūgambo wa mathagu ma cīūmbe icio irī muoyo makīhutania mo mene, na wa magūrū ma ngaari marīa maarī mīena yacio, naguo warī mūgambo mūnene warurumaga. 14 Roho agīcooka akīnjoya na igūrū akīnjeheria, na nī ngīthī ndī na marūrū na marakara ngoro-inī, nakuo guoko kwa Jehova kūrīa kwa hīna kwarī igūrū rīakwa. 15 Nīgīnīya kūrī arīa maatahītwo, arīa maatūrāga kūu Teli-Abibu, gūkuhī na Rūū rwa Kebari, na ngīkarania nao kwa ihinda rīa mīthenya mūgwanja, makīte mūno. 16 Thuutha wa mīthenya iyo mūgwanja-rī, kiugo kīa Jehova gīkīngīnīrīa, ngīrwo atīrī, 17 "Mūrū wa mūdū, nīngūtūte mūrāngīri wa andū a nyūmba ya Israeli, nī ūndū ūcio igua kiugo kīrīa ngwaria, na ūmeere ūrīa ndīramakaania. 18 Rīrīa ngwīra mūdū mwaganu atīrī, 'Ti-itherū, nīūgaakua,' nawe wage kūmūkaania, kana kūmwarīria atigane na mīthīire yake ya waganu nīguo ahonokīe muoyo wake-rī, mūdū ūcio mwaganu nīagaakua nī ūndū wa mehīa make, nawe nīwe ngooria thakame yake. 19 No wee ūngīkaania mūdū ūcio mwaganu, nake arege kūgarūrūka atigane na waganu wake kana mīthīire yake mīuru-rī, we nīagaakua nī ūndū wa mehīa make; no wee-rī, nīūgaakorwo ūhonokīe muoyo waku. 20 "Nīngī-rī, mūdū mūthīngu angīgarūrūka atigane na ūthīngu wake eke maūdū mooru, na nī ndīmwīkīrīre mūhīnga mbere yake-rī, nīagaakua. Kūngīkorwo ndwāmūkaanīre-rī, nīagaakua nī ūndū wa mehīa make. Maūdū marīa aneeka ma ūthīngu matīkarīrīkanwo, nawe nīwe ngooria thakame yake. 21 No rīrī, wee ūngīkaania mūdū ūcio mūthīngu atige kwīhīa, nake aage kwīhīa-rī, ti-itherū nīagatūrā muoyo nī ūndū nīathīkīrīrie ūguo wāmūkaanīre, nawe-rī, nīūgaakorwo ūhonokīe muoyo waku." 22 Guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa ndī o kūu, nake akīnjīra atīrī, "Ūkīra ūthī werū-inī ūrīa mwaraganu, na kūu nīkuo ngūkwarīria." 23 Nī ūndū ūcio ngūkīra ngīthī werū-inī ūcio mwaraganu, naguo riiri wa Jehova warūngī kuo, ūhaana ta riiri ūrīa ndoonete hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Kebari, na nī ngīgūthīa, ngītūrumīthīa ūthīu thī. 24 Hīndī iyo Roho agītūonyā thīnī wakwa, akīnjoya akīndūgamīa na magūrū makwa. Akīnjarīria, akīnjīra atīrī, "Thīi ūkehīngīre gwaku nyūmba. 25 No rīrī, wee mūrū-wa-mūdū, nīmagaakuha na mīhīndo; ūgaikara ūrī muohe nīguo ndūkoīme ūthīi gatagatī-inī ka andū. 26 Nī nīngatūma rūrīmī rwaku rūnyīitane na karakara nīguo ūkīre wage kūmanegenīa, o na akorwo o nī andū a nyūmba ya ūremi. 27 No rīrīa ngaakwarīria-rī, nīngakūhīngūra kanua, nawe nīukameera ūū, 'Mwathani Jehova ekuuga atīrī.' Ūrīa wothe ūngīthīkīrīria nīathīkīrīrie, nake ūrīa

wothe ūkūrega nīarege; nīgūkorwo o nī andū a nyūmba ya ūremi.

4 "Wee, mūrū wa mūdū, rīu oya iturubarī ūrīge mbere yaku, ūcooke ūkurure itūrā inene rīa Jerusalemu igūrū rīarīo; 2 Ūcooke ūrīngīcīrie: Rīakīrīre indo cia mbaara cia gūteithīa gūtharīkīra itūrā, na wake kīhumbu gīkīnyīte itūrā, na ūrīakīrīre kambī na nja, na ūīgīthīe mīgogo mītungu ya kūrīmōmora rīrīngīcīrie. 3 Cooka woe rūgīo rwa kīgēra, ūrīuge rūtūike taarī rūgīri rwa kīgēra gatagatī gaku na itūrā rīu inene, na ūhūgūcīre ūthīu waku na kūu rīrī. Nario rīrīngīcīrio, na nīwe ūkaarīngīcīria. Ūndū ūcio nīūgaatūka kīmenyithīa harī andū a nyūmba ya Israeli. 4 "Nīngī ūkome na mwena waku wa ūmotho, ūcooke wīgīrīre mehīa ma andū a nyūmba ya Israeli. Nīwe ūgaakuua mehīa mao matukū marīa mothe ūgaakoma na mwena ūcio. 5 Nīngūtūrīre ūkome matukū maiganaine na mīaka ya mehīa mao. Nī ūndū ūcio matukū magana matatū na mīrongo kenda nīmo ūgaakuua mehīa ma andū a nyūmba ya Israeli. 6 "Warīkia gwīka ūguo, ūkome rīngī, ihinda rīrī na mwena waku wa ūrīo, ūkuue mehīa ma nyūmba ya Juda. Nīngūtūrīre matukū mīrongo ina, o mūthenya ūkarūgamīrīra mwaka ūmwe. 7 Hūgūra ūthīu waku ūwerekīe itūrā rīa Jerusalemu rīu rīrīngīcīrio, ūrītambūrūkīrie guoko kūhumbūrītio, ūrīrathīre ūhorō wa gūkūrīrwo. 8 Nīngakuoha na mīhīndo nīguo ndūkanahote kwīgarūra na mwena ūmwe kana ūrīa ūngī ngīnīya rīrīa matukū maku ma kūrīgīcīrio magaaithira. 9 "Oya ngano na cairi, na mboco na ndengū, na mwere na ngano njirū; cīkīre thīnī wa ndīgīthū cīhīthāgīre gwīthōndekera mūgate. Mūgate ūcio nīguo ūrīrīaga ihinda rīa matukū magana matatū na mīrongo kenda macio ūgūkorwo ūkomete na mwena. 10 Thīma cekerī mīrongo rīrī cia irio irīa ūrīrīaga o mūthenya na ūcīrīage mahīnda marīa mabange. 11 Nīngī ūthīme maaī gīcunjī gīa ithathatū kīa hīnī imwe, na ūmanyuuage mahīnda o marīa mabange. 12 Rīāga irio icio o ta ūrīa ūngīrīa mūgate wa cairi; ūrūge andū makionga, ūhūthīrīte mwakī wakītio na mai ma mūdū." 13 Jehova akiuga atīrī, "Ūguo nīguo andū a Israeli makaarīaga irio irī na thaahu marī gatagatī-inī ka ndūrīrī, kūrīa ngaamatwarīthīa." 14 Na nīi ngīuga atīrī, "Ūguo tī guo, Mwathani Jehova! Nīi ndīrī ndethaahīa. Kuuma ūnīnī wakwa ngīnīya rīu, ndīrī ndarīa nyama ya nyamū ikūite kana itambuurītwo nī nyamū tīa gīthaka. Gūtīrī nyama irī mūgīro irī yatoonya kanua gakwa." 15 Nake akiuga atīrī, "Ūguo nī wega; nīngūreke ūrūge mūgate waku na mai ma ng'ombe, handū ha mwakī wa mai ma mūdū." 16 Nake agīcooka akīnjīra atīrī, "Mūrū wa mūdū, nīngagīrīrīria irio itigatoonye Jerusalemu. Andū acio makaarīaga irio cia gīthīmo magītāngīka, na manyuuage maaī ma gīthīmo matarī na kīrīgīrīro, 17 nī ūndū nīgūgakorwo na ūnyīlu wa irio na wa maaī. Nīmakamakaga moonā o mūdū ūrīa atarī na nīmakahīnīa nī ūndū wa mehīa mao.

5 "Na rīrī, mūrū wa mūdū, oya rūhīu rwa njora rūūgī, ūrūhūthīre ta rwenjī rwa mwenjani, wīyenje naruo mūtwe na nderu. Nīngī ūcooke woe ratiri ya gūthīma, ūgayanīe njuūrī iyo. 2 Rīrīa matukū marīa mūrīgīcīrio magaaithira-rī, ūgaacīnīra gīcunjī gīa ithatū kīa njuūrī iyo na mwakī kūu thīnī wa itūrā inene. Oya gīcunjī gīa ithatū kīayo ūthīūrūkīe itūrā rīu inene ūkīmīgūthāgūthāga na rūhīu rwa njora. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīayo ūkīhurunje gītwarwo nī rūhuho. Nīgūkorwo nīngamaingatīthīa na rūhīu rwa njora

ndirucomorete. **3** No riri, oya gakundi ka njuiri uthinikire ruuno-ini rwa nguo yaku. **4** Cooka woe gakundi kayo ugaike mwaki-ini ugacine. Mwaki niugatheerema kuuma hau uyure nyumba yothe ya Israeli. **5** “Uu niguo Mwathani Jehova ekuuga: Riri niri itura inene ria Jerusalemu, rira haandite gatagati ka nduriri rithiurukiri na maburi. **6** No riri, ni undu wa waganu wario, nirremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kurumirirwo gukira nduriri na maburi macio marithiurukirie. Nirregete mawatho makwa na ritirumiriire watho wakwa wa kurumirirwo. **7** “Ni undu ucio uu niguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ukoretwo uri muremi gukira nduriri ici iguthiurukirie, ukaaga kurumirira watho wakwa wa kurumirirwo kana kuhingia mawatho makwa. Wee o na ndwikite maundu maringaine na irira cia nduriri icio iguthiurukirie. **8** “Ni undu ucio, uu niguo Mwathani Jehova ekuuga: Nii mwene ningugukiri, wee Jerusalemu, nguherithie ukionagwo ni nduriri icio. **9** Tondū wa mihiano iyo yaku yothe iri magigi, nii ningugwika uria itari ndeeka mbere iyo na itageeka ringi. **10** Ni undu ucio, gatagati-ini gaku maitho nimakaaria ciana ciao, o nacio ciana iri maitho ma cio. Ningakuerithia, na hurunje matigari maku mothe matwarwo ni ruhuho. **11** Ni undu ucio, ti-itheru ta uria ni nduuraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atiri, tondū niuthaahitie gikaro giakwa kiamure na undu wa mihiano yaku yothe mibuthu na ciiko thuriku-ri, ningakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gukurora na tha, kana ngucaaire. **12** Gicunji gia ithatu kia andu aku makooragwo ni muthiro, kana maniinwo ni ng'arago o kuu thini yaku; gicunji gia ithatu gikooragwo na ruhiu rwa njora nja ya thingo ciaku; nakio gicunji gia ithatu ngaakihurunga gitwarwo ni ruhuho, na giteng'erio na ruhiu rwa njora rucomoretwo. **13** “Hindi iyo marakara makwa nimagathira, na mang'uri makwa hario manyiie, na ni ningarihirio. Ndaarikia kumaiturira nyan'uri makwa, nimakamenya ati ni Jehova, ni ni ndoiga uguo ndurutanirie. **14** “Ningagutua mwanangiko, na ngutue kindu gia kunyararwo gatagati-ini ka nduriri iria iguthiurukiri, o na maitho-ini ma ahitiki. **15** Wee ugaatua wa kumenwo, na na kunyararwo, na kindu gia gukaanania nakio, na kindu kiri magigi hari nduriri icio iguthiurukiri, hindi iria ngaakuerithia ndi na marakara na mang'uri, na ngukaanie na mathuguta manene. Nii Jehova ni ni ndoiga uguo. **16** Rira ngaakuratha na migui yakwa ya uragani na ya ng'aragu, ngaakuratha nguniine. Ningakuehere ng'aragu makiria, na hnge njira iria irio ciaku ciukagira. **17** Ningakuehere ng'aragu na nyanu cia githaka igutharikire, nacio ningakuniira ciana. Muthiro na uti wa thakame niigakuhaata, na ningarehithia ruhiu rwa njora rugukiri. Nii Jehova ni ni ndoiga uguo.”

6 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri, **2** “Muru wa mundu, ng'etheria irima cia Israeli; cirathire uhoru wa gucikira, **3** uciire atiri: 'Inyu irima cia Israeli, iguai kiugo kia Mwathani Jehova. Uu niguo Mwathani Jehova ekwira irima na tirima, na mikuru na ciana: Nii ngirie kumukirira na ruhiu rwa njora, na nyanange kindu kwanyu kuria gutuguru. **4** Igongona cianyu niikamomoro, na igongona cianyu cia giciniro ubumba ihehenjwo; na ningooragira andu anyu hau mbere ya mihiano iyo yanyu. **5** Ningaragania ciimba cia andu a Israeli hau mbere ya mihiano iyo yao, na ningahurunga mahindi manyu guthiurukiria igongona cianyu. **6** Kindu kuria guothe muturaga, matura macio nimakanangwo, na kindu kuria gutuguru kumomorwo, niguo igongona cianyu

ithukio na cianangwo, mayo mihiano yanyu ihehenjwo na yunhuwo, o na igongona cianyu cia giciniro ubumba imomorwo, na kiria muthondekete kiniinwo. **7** Andu anyu nimakooragiro gatagati-ini kanyu, na inyu nimukamenya ati ni ni ni Jehova. **8** “No riri, ni kuri amwe ngaatia, nigukorwo amwe anyu nimakahonoka kuturagwo na ruhiu rwa njora rira mugakorwo mihurungukire maburi-ini na nduriri-ini. **9** Ningi mari nduriri-ini kuu matwaritwo mari atahe-ri, aria makaahonoka nimakandirikana. Nimakaririkana uria njiguthitio uuru ni ngoro ciao cia utharia, iria iihutaitire, na maitho mao maria makoretwo makiririra mihiano yao. Nimakemena ni undu wa waganu uria mekete, na ni undu wa ciiko ciao ciothe iri magigi. **10** Nao nimakamenya ati ni ni ni Jehova; ni ndiamamakagia tuhū ngiuga ati ningamarehere mutino iyu. **11** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Hura hi, na uhurithie makinya thi, ugurire uge atiri, “Wui! Tondū wa waganu wothe na ciiko iri magigi cia nyumba ya Israeli, nigukorwo nimakooragwo na ruhiu rwa njora, na ng'aragu, na muthiro. **12** Mundi uria uturaga kuraya akooragwo ni muthiro, nake uria uri gukuhi ooragwo na ruhiu rwa njora, nake uria ukaahonoka atigare, akooragwo ni ng'aragu. Uguo niguo ngeeruta mang'uri makwa nao. **13** Nao nimakamenya ati ni ni ni Jehova, rira andu magakorwo moragitwo mari gatagati-ini ka mihiano iyo yao mathiurukiri igongona ciao, na handu hothe hatuguru, na tucumbiri tuothe twa irima, na rungu rwa muti o wothe waraganitie honge, na rungu rwa mugandi o wothe mururu, kindu guothe kuria maarutagira mihiano yao mahuti manungi wega. **14** Na ni ningamatamburukira guoko ndimookirire, na ndume bururi wanangike utiganirio, kuuma weru-ini ucio nginya Dibila, kindu guothe kura maturite. Hindi iyo nimakamenya ati ni ni ni Jehova.”

7 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri: **2** “Muru wa mundu, uu niguo Mwathani Jehova ekwira bururi wa Israeli: Ithirio! Ithirio nirikinyirire ituri icio inya cia bururi. **3** Riu ithirio nirikinyirire, na ningurekereria marakara makwa magukiri. Ningagutua ciira kuringana na mithire yaku na ngurhie kuringana na mitugo yaku yothe iri magigi. **4** Ndigakugira tha kana ngucaaire; ti-itheru, ningakurirha ni undu wa mithire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Hindi iyo nimukamenya ati ni ni ni Jehova. **5** “Uu niguo Mwathani Jehova ekuuga: 'Mwanangiko! Mwanangiko utari waiguu niurooka. **6** Ithirio nirikinyu! Ithirio nirikinyu! Riarahukite rugukiri. Nirikinyu! **7** Nukoretwo ni mutino, wee uturaga bururi-ini. Ihinda nirikinyu, muthenia ucio nikuhiirire; ni kuri na guoya mune, na gutiri gikeno kuu irima-ini. **8** Nii ndi hakuhi gugutirira mang'uri makwa, na ndirute marakara nawe; ningagutua ciira kuringana na mithire yaku, na ngurhie ni undu wa mitugo yaku yothe iri magigi. **9** Ndigakugira tha kana ngucaaire; ningakurirha kuringana na mithire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Hindi iyo niukamenya ati ni ni ni Jehova ndirahurana. **10** “Muthenia niguo iyu! Nimukinyu! Mutino nimukinyu, rathanju niruthundukite, naguo mwitio niucanukite! **11** Maundu wa uhina nimakurite magatua rathanju rwa kuhethia waganu; gutiri andu magatigara, gutiri o na umwe wa kirindi kiu; gutiri utonga, na gutiri kindu kia bata gigaatigara. **12** Ihinda riu nirikinyu, muthenia ucio nikuhiite. Muguri niatige gukena kana mwendia aigue kieha, nigukorwo mang'uri nimakinyirire kirindi kiu gothe. **13**

Mwendia ndagakũura githaka kĩa endetie rĩa riothe acio eerĩ marĩ muoyo, nigũkorwo kioneki kũu gikonii kĩrĩndĩ kũu gĩothe gĩtikagarũwo. Tondũ wa mehia mao, gũtirĩ o na ũmwe wao ũgaatũria muoyo wake. **14** O na mangĩhũha karumbeta, na magĩe na maũndũ mothe, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaathĩ ita-inĩ, nigũkorwo mang'ũrĩ makwa nĩmakinyĩrĩre kĩrĩndĩ kũu gĩothe. **15** "Mwena wa na nja kũrĩ na rũhiũ rwa njora, mwena wa na thĩĩnĩ kũrĩ na mũthiro na ng'aragu; arĩa marĩ kũu migũnda-inĩ makooragwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ thĩĩnĩ wa itũura inene makaaniinwo nĩ ng'aragu na mũthiro. **16** Arĩa othe magaatigara na mahonoke magaaokorwo irĩma-inĩ, magĩcaaya ta ndutura cia itumba-inĩ, o mũndũ tondũ wa mehia make. **17** Guoko o guothe nigũkaregera, na iru o rĩothe nĩrikaaga hinya o ta maai. **18** Nĩmakahumbwo nguo cia makũnia, na mahumbwo kimako kinene. Mothiũ mao nĩmakahumbwo thoni, na menjwo mitwe yao. **19** Nĩmakahurũnja betha yao barabara, nayo thahabu yao itũuo kĩndũ kĩrĩ thaahu. Betha yao na thahabu itikahota kũmahonokia mũthenya wa mang'ũrĩ ma Jehova. Itikamaniinĩra ng'aragu kana ihũũnie nda ciao, nigũkorwo nĩcio itũmĩte mahĩngwo magatuika a kwĩhia. **20** Nĩmetĩagĩra ũgemu wa mathaga mao, na makamahũthĩra gũhũndeka mĩhianano yao irĩ magigi, na mĩhiano itarĩ kiene. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngatũma indo icio itũike kĩndũ kĩrĩ thaahu harĩo. **21** Nĩngacineana ciothe kũrĩ andũ a kũngĩ itũike ndaho, na ndĩcineane kũrĩ andũ arĩa aaganu a gũkũ thĩ itũike ta itunyanitwo, nao nĩmagacithaahia. **22** Nĩngamahutatĩra ndige kũmona, nao nĩmagathaahia handũ harĩa nyendete mũgo; atunyani nĩmagatoonya ho mahathaahie. **23** "Haarĩra mĩnyororo, tondũ bũrũri wothe ũyũrĩte ũiti wa thakame, narĩo itũũra inene rikaiyũra maũndũ ma ũhinya. **24** Nĩngarehe ndũrĩrĩ iria njaganu mũno cĩgwatĩre nyũmba ciao itũike ciao; nĩngatũma mwĩtĩro wa andũ arĩa marĩ hinya ũthire, nakuo kũndũ kwao kũria kwamwe nigũgathaahio. **25** Kĩmakania gĩoka-rĩ, magaacaragia thayũ, no ndũkooneka. **26** Mũtino ũgooka ũrũmanĩrĩre na ũngĩ, nagueo mũhũhu ũũke ũrũmanĩrĩre na ũngĩ. Nĩmakageria kũgĩa na kioneki kuuma kũrĩ mũnabii; ũrutani wa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũkonii watho nĩũgathira, o ta ũria kĩrĩra gĩa athuuri o nako gĩgaathira. **27** Mũthamaki nĩagacakaya, nake mũrũ wa mũthamaki nĩakahumbwo gũkua ngoro, namo moko ma andũ a bũrũri ũcio nĩmakainaina. Na nĩ nĩngameka kũringana na mũthĩre yao, na ndĩmatũire cĩra kũringana na ũria magĩrĩre gũtũrwo. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova."

8 Mwaka-inĩ wa itandatũ, mweri wa itandatũ, mũthenya wa gatano, rĩa ndaikarĩte gwakwa nyũmba mao athuuri a Juda magaikara mbere yakwa-rĩ, guoko kwa Mwathani Jehova gũgũka igũrũ rĩakwa. **2** Ngĩrora, ngĩona mũhiano ta wa mũndũ. Kuuma harĩa honekaga taarĩ njohero yake gũcoka na thĩ aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gũcoka na igũrũ oonekaga akihenia ta kigera kĩaakana. **3** Nĩatambũrũkirie kĩndũ kĩaahaanaga ta guoko na akĩnjoya anyiitĩte njuurĩ cia mũtwe wakwa. Roho akĩnjoya na-igũrũ rĩera-inĩ, na akĩndwara Jerusalemu, ndĩ cioneki-inĩ cia Ngai, nginya mũrango-inĩ wa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nja ya na thĩĩnĩ, harĩa mũhianano ũria ũtũmaga Ngai aigue ũru warũngũ. **4** Na hau mbere yakwa nĩho riiri wa Ngai wa Israeli warĩ, o ta ũria ndoonete kioneki-inĩ werũ-inĩ. **5** Nĩngĩ akĩnjũra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, rora mwena wa gathigathini." Nĩ ũndũ ũcio ngĩrora, na hau itoonyero-inĩ rĩa mwena wa gathigathini wa kĩhingo gĩa kigongona, ngĩona mũhianano ũcio ũtũmaga Ngai aigue ũru.

6 Nake akĩnjũra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ũria mareeka; maũndũ marĩ magigi biũ marĩa andũ a nyũmba ya Israeli marekĩra haha, maũndũ ma kũndĩndika kũraya na handũ-hakwa-harĩa-haamũre? No wee-rĩ, nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi makĩria." **7** Nĩngĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa nja iyo. Ngĩrora ngĩona irima rũthĩngĩ-inĩ. **8** Akĩnjũra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, aramia irima rũ rĩrĩ rũthĩngĩ-inĩ." Rĩa ndaarامية irima rũ, ngĩona nĩ haarĩ na mũrango. **9** Nĩngĩ akĩnjũra atĩrĩ, "Toonya thĩĩnĩ wionere maũndũ marĩ magigi marĩa mareka kuo." **10** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtoonya kuo, ngĩrora ngĩona thingo-inĩ gũkururĩtwo mũthemba yothe ya indo iria ikurumaga, na ya nyamũ ciothe iria irĩ mũgiro, na ya mĩhianano yothe ya andũ a nyũmba ya Israeli. **11** Hau mbere yacio nĩ haarũgamite athuuri mĩrongo mũgwanja a nyũmba ya Israeli, nake Jazania mũrũ wa Shafani akarũgama gatagati-inĩ kao. O ũmwe wao aanyĩitĩte rũgiro rwa gũcinĩra ũbumba, nayo ndogo irĩ na mũtarariko mwega wa ũbumba nĩyatooogaga na igũrũ. **12** Nake akĩnjũra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩwona maũndũ marĩa athuuri a nyũmba ya Israeli marekĩra nduma-inĩ, o ũmwe wao arĩ ihooero-inĩ rĩa mũhianano wake? Moigaga atĩrĩ, 'Jehova ndatuonaga; Jehova nĩatiganĩrie bũrũri ũyũ.'" **13** Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, "Wee-rĩ, nĩũkũmona magĩka maũndũ o na marĩ magigi makĩria." **14** Nĩngĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nyũmba ya Jehova, na nĩ ngĩona andũ-a-nja maikarĩte thĩ ho magĩcakarĩra Tamuzu. **15** Nake akĩnjũra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona maũndũ maya? Nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi mũno gũkĩra maya." **16** Nĩngĩ akĩndoonya nja ya na thĩĩnĩ ya nyũmba ya Jehova, na hau itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, gatagati gĩa gĩthaku na kigongona-rĩ, haarĩ arũme ta mĩrongo rĩrĩ na atano. Maahutatĩre hekarũ ya Jehova, makaroria mothiũ mao mwena wa irathĩro, makainamagĩrĩra rĩa marĩhoore marorete na kũu mwena wa irathĩro. **17** Nake akĩnjũra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩwona ũguo? Anga ũcio nĩ ũndũ mũhũthũ andũ acio a nyũmba ya Juda gwĩka maũndũ marĩ magigi ta macio marekĩra haha? No nginya maiyũrie maũndũ ma ũhinya bũrũri na mandakaragie hĩndĩ ciothe? Ta marore magĩkĩra tũhonge manĩurũ mao!" **18** Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngameka maũndũ na marakara; ndikamaigũra tha kana ndĩmacaarĩe. O na mangĩkaaniĩrĩra matũ-inĩ makwa, ndikamathikĩrĩra."

9 Nĩngĩ ngĩigua agũitana na mũgambo mũnene, akĩuga atĩrĩ, "Rehe arangĩri a itũũra inene haha, o mũndũ arĩ na itharaita rĩa mbaara guoko-inĩ." **2** Na nĩ ngĩona andũ atandatũ magũka moimĩte mwena wa kĩhingo kĩa rũgongo, kĩa kĩrorete mwena wa gathigathini, o mũndũ arĩ na kĩndũ gĩa kũũragana guoko-inĩ. Makĩrehane na mũndũ ũngĩ ũmwe wehumbĩte nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandika njohero. Nao magĩtoonya makĩrũgama mwena-inĩ wa kigongona kĩa gĩa gĩcango. **3** Na rĩrĩ, riiri wa Ngai wa Israeli ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa makerubi, harĩa warĩ mbere, ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Nĩngĩ Jehova agĩta mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio weyohete indo cia kwandika njohero, **4** akĩmwĩra atĩrĩ, "Thĩ ũtũkanie itũũra inene rĩa Jerusalemu, na wĩkĩre rũrĩrĩ ithiithi cia arĩa marĩ na kĩa, na magacakaya nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekagwo kũu thĩĩnĩ warĩo." **5** O thĩkĩrĩrie ũguo, akĩra acio angĩ atĩrĩ, "Mũrũmĩrĩre, mũtũkanĩrie itũũra riu inene mũũrũragane mũtũkũguanĩra tha kana gũcaayanĩra. **6** ũragai athuuri, na aanake na airĩtu, na andũ-a-nja na ciana, no mũtikahutie mũndũ o na ũrĩkũ mwĩkire rũrĩrĩ. Ambĩrĩra o haha hakwa haamũre." Nĩ ũndũ

ucio makiambiriria na athuuri aria maarí hau mbere ya hekarú. 7 Ningí akimeera atírí, “Thaahiai hekarú ino na müiyurie nja ciayo andú aria moragítwo. Thiiii!” Ní undú ucio makiumagara, makiambiriria küuragana kúu itüüra-iní inene. 8 Híndí íría mooranagana ní ngítigwo ndí nyiki, ngügüithia, ngiturumithia úthiú thí, ngírira, ngírúria atírí, “Hí, Mwashani Jehová! Anga níúkúniina matigari mothe ma Isiraeli híndí ino ya güitíríria Jerusalemu mang’úri maku?” 9 Nake akínjookeria atírí, “Mehia ma nyumba ya Isiraeli na ya Juda ní maingí magakíra; búrúri úiyúrite úiti wa thakame, narío itüüra inene ríyúrite úhotomia wa kíhooto. Moigaga atírí, ‘Jehová níatiganírie búrúri úyú; Jehová ndarona.’ 10 Ní undú ucio-rí, Ní ndigacooka kúmaigúira tha kana kúmacaaira, no níngamacookereria úría mekíte.” 11 Ningí mündú ucio wehumbíte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandiki njohero, agúcookia ndúmíríri, akiuga atírí, “Nínjókite o ta úría wathanire.”

10 Na rírí, níndarorire ngiona hau riera-iní igúrú ría mítwe ya akerubi kindú kíahaanaga ta gítí kía únene ta ihiga ría yakuti. 2 Nake Jehová akíra mündú ucio wehumbíte nguo cia gatani atírí, “Thíi útoonye gatagatí-iní ka magúrú macio marathíurúrúka rungu rwa haría akerubi marí. Iyúria hí ciaku cieri makara ma mwaki kuuma gatagatí ka akerubi úcooke úmahurunje kúu itüüra-iní inene.” Nake agítíhi agítóonya thíini, o ngíonagíra na maitho makwa. 3 Na rírí, mündú ucio aatoonya thíini, akerubi acio magíkorwo marúgamíte mwena wa güthini wa hekarú, narío itu rikaiyúra nja íria ya na thíini. 4 Naguo riiri wa Jehová úkiambata uumíte igúrú ría akerubi, na úgítíhi híngíro-iní ya hekarú. Itu ríu rikíyúra hekarú, nayo nja ikíyúra úkengi wa riiri wa Jehová. 5 Naguo múrurumo wa mathagu ma akerubi acio níwauigúka o nginya kúu nja ya nyumírira, o taarí mógambo wa Múrungu Mwene-Hinya-Wothe ríría ekwaria. 6 Na ríría Jehová aathire mündú ucio warí na nguo cia gatani, akímwira atírí, “Oya mwaki kuuma gatagatí ka magúrú macio, kuuma gatagatí-iní ka akerubi,” mündú ucio agítóonya thíini na akírúgama mwena-iní wa kúgúrú kúmwé kwamo. 7 Ningí úmwe wa akerubi acio agítambúrúka guoko gwake mwaki-iní ucio warí gatagatí-iní kao. Akíoya mwaki úmwe wago, akíwíkíra hí-iní cia mündú ucio warí na nguo cia gatani, nake mündú ucio akíwoya akíuma nja. 8 (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio níkuonekaga kindú kíahaanaga ta moko ma mündú.) 9 Níndarorire, ngiona magúrú mana ma ngaari hau míena-iní ya akerubi acio, o kúmwé gúkakía mwena-iní wa o úmwe wa akerubi acio; magúrú macio maahenagia ta rangi wa thumarati. 10 Makíoneka-rí, mothe mana nímaahanaine; o kúgúrú kuonekaga ta gütoonyanite na kúgúrú kúngí. 11 Magítíhi, maathiiaga na mwena o wothe wa íyo ina, o kúría akerubi acio merekeirie úthiú; magúrú macio ma ngaari matíagarúrúka ríría akerubi acio megítíhi. Akerubi acio maathiiaga na kúría guothe mítwe werekera, matekúgarúrúka ríría marathí. 12 Mírí yao yothe, o hamwe na míngongo yao, na moko ma na mathagu mao, maíyúrite maitho kúndú guothe, na magúrú macio mana ma ngaari o namo. 13 Na rírí, níndaigúire magúrú macio magítwo atírí, “Magúrú maría mathíurúrúka.” 14 O úmwe wa akerubi aarí na mothiú mana: Úthiú úmwe warí wa kerubi, na wa keerí warí wa mündú, na wa gatatí warí wa múrúthi, na wa kana warí wa nderi. 15 Ningí akerubi acio makíambata na igúrú. Ici ciari ciúmbe irí muoyo iría ndoonete hau Rúü-iní rwa Kebari. 16 Híndí íría akerubi acio maathiiaga, magúrú macio maarí míena-iní yao namo magathí; na híndí íría akerubi acio maambararia

mathagu mao mombúke, magúrú macio matioimaga míena-iní yao. 17 Ríría akerubi acio marúgama, o namo makarúgama o úguo; na ríría akerubi mombúka, namo makombúkiana nao, tondu roho wa ciúmbe icio irí muoyo warí thíini wamo. 18 Ningí riiri wa Jehová úkiehera hau igúrú ría híngíro ya hekarú na úkírúgama igúrú ría akerubi acio. 19 O ndíroreire úguo, akerubi acio makíambararia mathagu mao makúmbúka, na ríría maathiiaga, magúrú macio maatwaranaga nao. Nao makírúgama itoonyero-iní ría kíhingo kía mwena wa irathíro wa nyumba ya Jehová; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warí igúrú ríao. 20 Icio ní ciúmbe irí muoyo iría ndoonete irí rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rúü-iní rwa Kebari, na ní ngímenya atí maarí akerubi. 21 O úmwe aarí na mothiú mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao ní haarí na kindú gíatarí ta moko ma mündú. 22 Mothiú mao maahaanaga ta maría ndoonete hau Rúü-iní rwa Kebari. O úmwe wao aathiiaga arúngírírie na mbere.

11 Híndí íyo Roho akínjoya na igúrú, akíndwara kíhingo-iní kía nyumba ya Jehová kíria kíerekeire mwena wa irathíro. Hau itoonyero-iní ríu ría kíhingo kiu ní haarí arúme mírongo ríri na atano, na gatagatí-iní kao ngiona Jazania múrú wa Azuri, na Pelatia múrú wa Benaia, aría maarí atongoria a kíríndí. 2 Jehová akínjúra atírí, “Múrú wa mündú, aya ní arúme aría marathugunda waganu, na makaheana kíria kía waganu itüüra-iní rírí inene. 3 Moigaga atírí, ‘Gíthi hínda rítigúkinya o narua ría gwaka nyumba? Itüüra rírí inene ní nyúngú ya kúruga, na ithuí ní ithuí nyama.’ 4 Ní undú ucio marathíre úhoro wa kúmookírira; marathíre úhoro, wee múrú wa mündú.” 5 Ningí Roho wa Jehová agúka igúrú ríakwa, akínjúra njuge atírí, “Úú níguo Jehová ekuuga: Úguo níguo múroiga, inyuú andú a nyumba ya Isiraeli, no ní-rí, nínjúú úría úrí meciiria-iní manyu. 6 Nímúúragíte andú aingí itüüra-iní rírí inene, na múkaiyúria ciimba njíra-iní ciario. 7 “Ní undú ucio, úú níguo Mwashani Jehová ekuuga: Ciimba icio múkítie kúu nício nyama, narío itüüra rírí inene nírho nyúngú, no Ní níngúmúngata muume kuo. 8 Inyuú nímwítigíríte rúhiú rwa njora, na rúhiú rúu rwa njora no ruo ngaamúkíríra naruo, úguo níguo Mwashani Jehová ekuuga. 9 Níngamúrúturúra muume itüüra-iní inene, na ndímúneane moko-iní ma andú a kúngí, na ndímúherithie. 10 Inyuú nímuokoragwo na rúhiú rwa njora, na níngamútura ciira kúu míhaka-iní ya Isiraeli. Híndí íyo nímkamenya atí ní ní ní Jehová. 11 Itüüra rírí inene rítigatúka nyúngú harí inyuú, kana inyuú mútuíke nyama thíini warío; níngamútura ciira kúu míhaka-iní ya Isiraeli. 12 Na inyuú nímkamenya atí ní ní Jehová, ní undú mútirúmírírie kíria kía watho wakwa wa kúrúmíríro, kana múkarúmia mawatho makwa, no mwíkíte maúndú maringaine na ma ndúrírí iría imúrigiicírie.” 13 Na ríría ndaarathaga, Pelatia múrú wa Benaia agúka. Híndí íyo ngügüithia ngiturumithia úthiú thí, ngáníríra na múgamba múnene, ngírúria atírí, “Hí, Mwashani Jehová! Níúkúniina matigari ma Isiraeli bíú?” 14 Kiugo kía Jehová níkianginyíríre, ngírúro atírí, 15 “Múrú wa mündú, ariú a thoguo, ariú a thoguo aría marí a rúríra rwanu na nyumba yothe ya Isiraeli, acio ní andú a Jerusalemu maarítie úhoro wao makoíga atírí, ‘Marí haraaya múno na Jehová; búrúri úyú ní ithuí twaheirwo útuíke wítú.’ 16 “Ní undú ucio uga atírí: ‘Mwashani Jehová ekuuga úú: O na gütuíka níndamatwarithirie kúraya gatagatí-iní ka ndúrírí, na ngímahurunjira mabúrúri-iní, no ní nduíkíte handú-hao-harí-haamúre, mabúrúri-iní kúu mathiíte, gwa kahinda

kanini.’ 17 “Nĩ ùndũ ùcio uga atĩrĩ: ‘Ùũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndimũrute mabũrũri-inĩ kũria mwahurunjirwo, na ndimũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’ 18 “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano ÿyo yakuo mĩthũku yotho, na mĩhianano ÿyo ÿri magigi. 19 Nĩngamahe ùrũrũmwe wa ngoro, na njĩkire roho mwerũ thĩĩni wao; nĩngeheria ùmũ wa ngoro thĩĩni wao ndĩmahe ngoro njororo ta nyama. 20 Nĩngĩ nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wao. 21 No rĩrĩ, ha ùhoro wa andũ arĩa ngoro ciao ciĩyamũriire mĩhiano ÿyo mĩũru na mĩhianano ÿyo ÿri magigi, nĩngatũma o ene macookererwo nĩ ùũru ùrĩa mekite, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 22 Hĩndĩ ÿyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari miĩna-inĩ, magĩtambũrũkia mathaga mao, naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. 23 Riiri ùcio wa Jehova ùkĩambata uumite thĩĩni wa itũũra rĩu inene na ùgũkara igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩarĩ mwena wa irathĩro warĩo. 24 Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahitwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni, o ndĩ thĩĩni wa kĩoneki kũu ndoonetio nĩ Roho ùcio wa Ngai. Hĩndĩ ÿyo kĩoneki kũu ndoonetio gĩkĩnjerherera, 25 na nĩ ngĩra andũ acio maatahitwo ùhoro wotho ùrĩa Jehova aanyonetie.

12 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, wee itũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiiguaga, nĩgũkorwo nĩ andũ aremi. 3 “Nĩ ùndũ ùcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magikuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ùthĩĩ kũndũ kũngĩ. Hihĩ nĩmagatũkĩrwo, o na gũtuĩka nĩ andũ a nyũmba ya ùremi. 4 Kũrĩ mũthenya barigici, o magikuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja ÿri mĩohe nĩ ùndũ wa gũthĩĩ bũrũri wa ithaamĩrio. Nĩngĩ hwaĩ-inĩ, umagare ùthĩĩ o magikuonaga, o ta ùrĩa andũ mathaamaga. 5 O makwĩroreire, ùũũkia rũthingo, ùgererie mĩrigo yaku ho. 6 Oya mĩrigo ÿyo ùũũgiĩre ciande o makwĩroreire, ùmĩumagarie na mairia. Wĩhumbire ùthĩũ nĩguo ndũkone bũrũri, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.” 7 Nĩ ùndũ ùcio nĩ ngĩka o ta ùrĩa ndaathĩtuo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yoheetwo nĩ ùndũ wa gũthaama. Nĩngĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngĩumia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuĩte na ciande o manjĩndoreire. 8 Rũciĩnĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩũrio atĩrĩ, 9 “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli o acio aremi matiaũũrĩrie atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ùreka?’ 10 “Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩrĩ ÿno nditũ ikonĩ mĩnene ùrĩa ùrĩ Jerusalemu, o na andũ a nyũmba yotho ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ 11 Meere atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ kĩmenyithia harĩ inyũ.’ “O ta ùguo nĩ njĩkite, noguo o nao mageekwo. Nĩmagatwarwo bũrũri wa kũngĩ marĩ atahe. 12 “Mũthamaki ùcio ùrĩ gatagatĩ-inĩ kao nĩagakuaa mĩrigo yake na ciande kũrĩ mairia oimagare, naruo rũthingo nĩrũgatũrĩkio irima oimĩre ho. Nake nĩakehumbĩra ùthĩũ nĩguo ndakone bũrũri. 13 Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake nĩakanyĩtuo nĩ mĩtego wakwa; nĩngamũtarĩthia Babuloni, kũu bũrũri wa Akalidei, no rĩrĩ, we ndakawona, nakuo kũu nĩkuo agaakũra. 14 Arĩa othe mamũrĩgĩciĩre, nĩngamahurunja huho-inĩ, o acio aruti ake a wĩra na thigari ciake ciothe, na ndĩmateng’erie na rũhiũ rwa njora rũrĩ rũcomore. 15 “Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ na ndĩmaharaganĩre

mabũrũri-inĩ. 16 No rĩrĩ, nĩngahonokia amwe ao matikaniinwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, nĩgeetha kũu magathĩrĩ ndũrĩrĩ-inĩ makoimbũraga maũndũ mao marĩa meekaga marĩ magigi. Hĩndĩ ÿyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” 17 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 18 “Mũrũ wa mũndũ, inainaga rĩrĩa ùkũrĩa irio, na wĩthithimũkagwo nĩ guoya ùkinyua maaĩ. 19 Īra andũ a bũrũri ùyũ atĩrĩ, ‘Ùũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga igũrũ rikoniĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu na arĩa matũũraga bũrũri wotho wa Isiraeli: Makaanĩaga irio ciao marĩ na mĩtangiko, na manyuuage maaĩ moorĩtuo nĩ hinya nĩgũkorwo bũrũri wa nũkaniinwo indo ciothe iria irĩ kuo, nĩ ùndũ wa maũndũ ma ùhinya ma andũ arĩa othe matũũraga kuo. 20 Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, naguo bũrũri ùkĩrio ihooru. Hĩndĩ ÿyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” 21 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 22 “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo irĩku ÿno yunanagwo thĩĩni wa bũrũri wa Isiraeli, ÿno yugaga atĩrĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatuĩka gĩa tũhũ?’ 23 Meere atĩrĩ, ‘Ùũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ÿno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmakũhĩrĩrie rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkaahingio. 24 Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgia cioneki cia maheeni, kana ùragũri wa kũheenaniĩria gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. 25 No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoiga ùrĩa ngeenda, naguo nĩũkahingio ùtegũcererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyu, inyũ andũ a nyũmba ya ùremi, nĩngahingia ùrĩa wotho ndĩroga, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 26 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 27 “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũũra miĩka mĩngĩ gĩgĩkahingio, na araratha ùhoro wa ihinda irayaa rĩgooka.’ 28 “Nĩ ùndũ ùcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtĩrĩ kiugo o na kimwe gĩakwa gĩgacooka gũcererwo; ùhoro ùrĩa wotho nĩ ngaaria nĩũkahingio, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

13 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, ratha ùhoro wa gũũkĩrĩra anabii a Isiraeli arĩa mararatha ùhoro rĩu. Īra acio marathaga ùhoro ùrĩa megereire na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova! 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akĩĩgu marĩ na haro-rĩ, o acio marũmagĩrĩra roho wao ene na matĩrĩ ùndũ monete! 4 Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matarĩrĩ ta mbwe irĩ kũndũ kũria kwanangũ. 5 Inyũ mĩtĩambatĩte mũthĩĩ rũthingo-inĩ kũria gũtharũkite, mũrũcookererie nĩ ùndũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetĩirĩa hĩndĩ ya mbaara mũthenya ùrĩa wa Jehova. 6 Cioneki ciao nĩ cia maheeni, na ùragũri wao o naguo no wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩra atĩ ciugo ciao nĩkahinga! 7 Githĩ ti cioneki cia maheeni muonete, na mũkaaria ùragũri wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa nĩ itarĩtĩte? 8 “Nĩ ùndũ ùcio, ùũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cioneki cia kũheenaniarĩ, nĩngũmũũkĩrĩra, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ 9 Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩra anabii arĩa moonaga cioneki cia maheeni, na makagweta ùragũri wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩa kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ibuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matoonye bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ ÿyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. 10 “Tondũ mahĩthiagia andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Kũrĩ na thayũ,’ o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, 11 nĩ ùndũ ùcio ĩra andũ

arīa marūhakaga coka atī na rūkūgūa. Nīngoiria mbura nene mūno, na ndūme kūgīe na mbura ya mbembe, nacio huhu irī na hinya nīkarūmomora. **12** Rīrīa rūthingo rūu rūkaagarī, githī andū matigakūiirīa atīrī, “Coka ūrīa ūrarūhakite ūkīrī ha?” **13** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nīngarekereria rūhuho rūrī na hinya ndī na mang’ūrī, na kūgīe mbura ya mbembe na mbura ya kiboboto ndī na mathūgūta ma kwananga. **14** Nīngamomora rūthingo rūu mūhakite coka na ndīrūharaganie tīrī-inī nginya mūthingī wa ruo ūguūranio. Rīrīa rūkaagūa, mūkaanangīrwo kuo; na nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **15** Ūguo nīguo ngeeruta mang’ūrī makwa na rūthingo rūu, na njūkīrīre acio maarūhakire coka. Ngaakwīra atīrī, “Rūthingo nī rweherete, o na arīa maarūhakire coka, **16** o anabii acio a Isiraeli, arīa maarathīire itūūra rīa Jerusalemu makīrionera cioneki cia thayū, gūtaarī na thayū, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** “Rīu mūrū wa mūdū-rī, hūgūra ūthiū waku kūrī arīrūta a andū anyu arīa marathaga mohoro moimīte meciirīa-inī mao ene, ūmarathīre ūhoro wa kūmookīrīra, **18** ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kaī andū-a-nja arīa matumagīrīra ithitū nyūnīro-inī ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwīhumbīra ūthiū nīguo magwatagia andū marī na haaro-ī. Anga mūrīgwatagia mīoyo ya andū akwa nīguo mūhonokie mīoyo yanyu inyuī ene? **19** Nīmūūthaahitīe kūrī andū akwa nī ūndū wa ngundi ya cairi na twenyū twa mūgate. Nī ūndū wanyu kūheenia andū akwa, arīa mathikagīrīra maheeni, nīmūūrāgite arīa mataagīrīre gūkua, na mūkahonokia arīa mataagīrīre gūtūūra muoyo. **20** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nīnjūkīrīre ithitū icio cianyu, icio mūgwatagia andū akwa nacio ta marī nyoni, na nī nīngūcītuanga kuuma moko-inī manyu. Nīngohorithia andū acio mūgwatagia ta marī nyoni. **21** Nīngatembūranga mataama macio manyu na honokie andū akwa ndīmarute moko-inī manyu, nao matigacooka kūgwatio nī inyuī. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **22** Tondū nīmwatūmire arīa athingu morwo nī hinya nī ūndū wa kūmaheenia o rīrīa nī itaamareheire kīeha, na mūgīteithīrīra arīa aaganu mage gūtiga njīra ciao cia waganu nīguo mūhonokie mīoyo yao, **23** nī ūndū ūcio, mūtīgacooka kuona cioneki cia maheeni kana kūragūra. Nīngahonokia andū akwa, ndīmarute moko-inī manyu. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.”

14 Athuuri amwe a Isiraeli nīmookire harī nī, magīkara thī hau mbere yakwa. **2** Hīndī ūyo kiugo kīa Jehova gīkīngīnyīrīra, ngīrwo atīrī, **3** “Mūrū wa mūdū, andū aya nīmeigīre mīhianano ngoro-inī ciao, na makeigīra mīhīnga ya waganu mbere ya maitho mao. Nīnjagīrīrwo kūreka matūirīe ūndū o na ūrīkū harī nī? **4** Nī ūndū ūcio maarīre, ūmeere ūū, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Hīndī rīa Mūsīraeli o wothē angīgīa mīhianano ngoro-inī yake, na eigīre waganu wa kūmūhīngīthia mbere ya maitho make, angīcōoka athīī harī mūnabīī-rī, nīī Jehova nī nīī mwene ngaamūcōokeria ūhoro kūringana na ūrīa ūhooī wake wa mīhianano ūigana, **5** Ngeeka ūguo nīguo ndīnyīrīre ngoro cia andū a Isiraeli rīngī, arīa othe mandīganīirīe nī ūndū wa mīhianano ūyo yao.’ **6** “Nī ūndū ūcio ūra andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Mwīrīre! Garūrīkai mūtīgane na mīhianano ūyo yanyu, na mūrēgane na maūdū marīa mothe mwīkaga marī magīgī! **7** “Hīndī rīa Mūsīraeli o wothē, kana mūdū wa kūngī ūrīa ūtūūrāga Isiraeli angīehera harī nīī, na eigīre mīhianano ngoro-inī yake, na agīe na waganu wa kūmūhīngīthia mbere ya maitho make, angīcōoka athīī harī

mūnabīī agatūirīe ūhoro kūrī nīī-rī, nīī Jehova nī nīī mwene ngaamūcōokeria ūhoro. **8** Nīngatūma ūthiū wakwa ūmīre mūdū ūcio, na ndūme atuīke kīonereria harī arīa angī, o na ndūme atuīke wa kuunagwo thimo. Nīngamweheria harī andū akwa. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nīī nī nīī Jehova. **9** “Mūnabīī angīkaheenererio nīguo aarie ūhoro wakwa, nīī Jehova nī nīī ngaakorwo heenerīe mūnabīī ūcio, na nīngamūtambūrīkīra guoko gwa kūmūūkīrīra, ndīmūniīne ehēre gatagatī-inī ka andū akwa a Isiraeli. **10** Andū acio nīmakaherīthīro wīhīa wao; mūnabīī ūcio agaatuwo mwīhīa o ta mūdū ūcio ūtūirīte ūhoro harī we. **11** Hīndī ūyo andū a Isiraeli matīgacōoka kūhīthia njīra mehere harī nīī, kana macōoke gwīthaahīa na mehīa macio mao mothe. Nīmāgatuīka andū akwa, na nīī ndūike Ngai wao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **12** Kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīrī: **13** “Mūrū wa mūdū, būrūrī ūngīnjīhīrīa nī ūndū wa kwaga kwīhokeka, na ndambūrīkie guoko ndīūūkīrīre, na ndīūniīre kīhūmo kīa irīo, na ndīūrehere ng’aragu, na njūrāge andū aguo na mahīū mao, **14** andū aya atātū, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangīkorwo maarī thīnī wa būrūrī ūcio, no mehonokīrie o oiki nī ūndū wa ūthingu wao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Nīngī korwo ndākereria nyamū cia gīthaka īgerere būrūrī ūcio nacio ciūtīge ūtarī ciana, nāguo ūkīre īhoorū kwage mūdū ūngītuīkanīrīa kuo nī ūndū wa nyamū icio, **16** Mwathani Jehova ekuuga atīrī, ti-ītherū o ta ūrīa nīī ndūūrāga muoyo, o na andū acio atātū mangīgākorwo marī kuo, matīkahota kūhonokia arīū ao kana aarī ao. O oiki no mahonoke, no būrūrī ūcio no ūkīre īhoorū. **17** “O na kana īngīrehīthia rūhīū rwa njora njūkīrīre būrūrī ūcio, njuge atīrī, ‘Rūhīū rwa njora nīrūtuīkanīrīe būrūrī ūyū wothē,’ na njūrāge andū akuo na mahīū mao-rī, **18** Mwathani Jehova oigīte atīrī, ti-ītherū o ta ūrīa nīī ndūūrāga muoyo, o na andū acio atātū mangīgākorwo marī kuo, matīkahota kūhonokia arīū ao kana aarī ao. O oiki no-ō mangīhonokio. **19** “O na nīngī korwo ndārehīthia mūthīro būrūrī ūcio, na nīī ndīūīrīrīre mang’ūrī makwa na ūndū wa gūtīthia thakame, na njūrāgīthie andū akuo na mahīū mao, **20** Mwathani Jehova oigīte atīrī, ti-ītherū o ta ūrīa nīī ndūūrāga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangīgākorwo marī kuo, matīkahonokia mūrīū kana mwarī. O oiki no mehonokie nī ūndū wa ūthingu wao. **21** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Gūtīgagīkorwo kūrī kūūrū makīrīa hīndī rīra ngaarehera Jerusalemu matūiro makwa mana ma ciira ma kūguoyohīthia: namo nīmo rūhīū rwa njora, na ng’aragu, na nyamū cia gīthaka, o na mūthīro, nīguo njūrāge andū akuo na mahīū mao! **22** No rīrī, kūrī amwe magaatigara; nao nīo arīū na aarī arīa magāatharwo marutwo kuo. Nīmagōoka kūrī inyuī, na rīrīa mūkoona mītugo na ciiko ciao, nīmūūkoorerio ngoro īgūrū rīa mwanangīko ūcio ndēheire Jerusalemu, nāguo nī mwanangīko o wothē ndīrīrehīthīrīe. **23** Nīmūūkoorerio ngoro rīrīa mūkoona mītugo yao na ciiko ciao, nīgūkorwo nīmūkamenya atī gūtīrī ūndū o na ūmwe njīkīte kuo ūtarī na gītūmī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

15 Kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, mūtī wa mūthabībū ūkīrīte rūhonge rwa mūtī o wothē wa mītī wa mūtītū na kī? **3** Mbaū ciāguo irī ciathondeko kīndū kīa bata? Andū no mathondeke tūhocio twa gūcuurio indo kuuma kūrī guo? **4** Ūngīkio riiko ūtuīke rūkū, na mwakī ūūcīne mīena yeerī ūūcurīe gatagatī-rī, no ūgīe bata ūngī? **5** Angīkorwo rīrīa warī mūtīgīma ndwagīre

bata o na atīa-rī, wakihota atīa gūthondekwo kindū kīa bata rīrīa wacinwo nī mwaki, wacura? **6** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: O ta ūrīa heanīte mūtī wa mūthabībū gatagatī-inī ka mītī rīrīa īngī ya mūtītū, ngaūtua rūkū rwa gūcinwo na mwaki-rī, ūguo noguo ngeeka andū arīa matūūruga Jerusalemu. **7** Nīngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. O na angikorwo nīmōimīte mwaki-inī-rī, no ngingya mwaki ūcio ūkaamacina ūmaniine. Hīndī ūyo nīguo inyuī mūkaamenya atī nīī nī nīī Jehova, rīrīa ngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. **8** Nīngatūma būrūrī ūkire ihooru nī ūndū nīmāgīte kwīhokeka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūndū, ng’ethanīra na itūūra rīa Jerusalemu, ūrionie mītugo yarīo ūyo rīrī magīgi, **3** uuge atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kīhumo gīaku na gūciarwo gwaku cioimanire na būrūrī wa andū a Kaanani; thoguo aarī Mūamori, nake maitūguo aarī Mūhīti. **4** Mūthenya ūrīa waciārīrwo-rī, ndwatinirīo rūrīra, o na kana ūgīthambio na maāī nīguo ūthero, o na kana ūkīhako cumbī, kana ūgīthaywo na nguo cia mwana. **5** Gūtīrī mūndū o na ūmwe wakūrōrīre, agīkūguīra tha, kana agīgūcaaīra o kūigana nīguo agwīke ūndū o na ūmwe wa macio. No rīrī, wateirwo na kūu werū-inī, nī ūndū wamenirwo o mūthenya o ro ūcio waciārīrwo. **6** “Hīndī ūyo nīndahītūkīre hau warī ngikuona ūkīgaragarīa thakame-inī yaku, na rīrīa wakomete hau thakame-inī yaku-rī, ngīkwīra atīrī, “Tūūra muoyol!” **7** Nīndatūmīre ūkūre o ta mūtī wa mūgūnda. Nawe ūgīkūra, ūkīnēneha, o na ūgītūka ithaga ithaka mūno gūkīra marīa mangī. Nyondo ciaku nacio ikīnhaanda, na njuūrī yaku ūgīkūra, o wee ūrīa warī njaga na ūkaaga nguo. **8** “Thuuha ūcio nīndahītūkīre hau, na rīrīa ndaakūrōrīre ngōna atī warī mūgīma wa kwendeka, ngīgūtambūrūkīria gīcūrī kīa nguo yakwa, ngīhumbīra njaga yaku. Na nīī ngīkwīhītīra mwīhītwa mūrūmu, na tūkīgīa kīrīkanīro nawe, ūgītūka wakwa, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** “Nīndagūthambīrie na maāī, ngīgūgīria thakame, na ngīkūhaka maguta. **10** Nīndakūhumbīre nguo ng’emie na ngīgwīkīra nyamūga cia rūūa. Nīndakūhumbīre nguo njega ya gatani na ngīkūhumba nguo cia gorō. **11** Nīndakūgemīrie na mathaga: ngīgwīkīra bangīri moko, na mūgathī ngingo, **12** ngīcooka ngīgwīkīra gīcūhī inīūrū, na icūhī matū, na tanjī thaka mūtwe. **13** Nī ūndū ūcio ūkīgēmīo na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarī cia gatani rīrīa njega, na itambaya cia gorō, na nguo ng’emie. Irīo ciaku ciarī mūtū mūhīnyu, na ūkī, na maguta ma mūtamaīyū. Wee nawe ūgīthakara mūno na ūkīambatīrīo ūgītūka mūthamakī-mūndū-wa-nja. **14** Nayo ngumo yaku ūgītheerema ndūrīrī-inī nī ūndū wa ūthaka waku, nī ūndū rīrī ūrīa ndaagwīkīrīte nīwatūmīre ūthaka waku wagīrīre kūna, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “No rīrī, wee nīwehokīre ūthaka waku, na ūkīhūthīra ngumo yaku ūgītūma ūtūike mūmaraya. Nīwahūūrīre ūmaraya na mwīhītūkīri o wothe, nago ūthaka waku ūgītūka wake. **16** Woire nguo imwe ciaku, ūkīgēmīa mahooero ma kūndū gūtūgūrū kūrīa wahūūrāgīra ūmaraya. Maūndū ta macio matiagīrīrwo nī gwīkīka, kana magīe kuo o na rī. **17** Nīngī ūgīcooka ūkīoya mathaga macio mega ndaakūheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ūgīthondekera mīhianano ya arūme, ūgīcooka ūkīhūūra ūmaraya nayo. **18** Nīngī ūkīoya nguo icio ciaku ciarī ng’emie, ūgīchumba mīhianano ūyo, ūgīcooka ūkīmīrutīra maguta makwa na ūbumba. **19** O nacio irīo irīa ndaakūheete ūrīe,

nacio nī mūtū mūhīnyu, na maguta ma mūtamaīyū, na ūkī, wacīrūtīre mīhianano ūyo ūtūike ūbumba ūrī na mūtārīko mwega. Ūguo nīguo gwēkīkīre, Mwathani Jehova nīwe ugīte ūguo. **20** “Na rīrī, woire arīū na aarī aku arīa wanjīārīre, ūkīmaruta igongona matūike ta irīo cia mīhianano ūyo. Ūhūūrī waku wa ūmaraya-rī, ka ūtārī mūganu? **21** Nīwathīnjire ciana ciakwa ūgīcīruta igongona harī mīhianano ūyo. **22** Mītugo-inī yaku yothe rīrī magīgi rīrīa wekīre, na ūhūūrī-inī waku wa ūmaraya, ndwarīkanīre matukū ma ūnīni waku, rīrīa warī njaga na ūtārī na nguo, o rīrīa wegāragarīa thakame-inī yaku. **23** “Hī, ka ūrī na haaro-ī! ūguo nīguo Jehova ekuuga. O na wīkīte mawaganu macio mangī mothe, **24** nīweyākīre kīhumbu, na ūgīaka ihoero itūgūrū handū harīa hothe haarī na kīhaaro gīa kūgomanagwo. **25** Gītūrī-inī kīa o nīrīa nīweyākīre mahooero matūgūrū, na ūkīgīthīa ūthaka waku gītūo, ūgākīrīrīria kūneana mwīrī waku kūrī mwīhītūkīri o wothe atharīe nawe. **26** Nīwahūūrīre ūmaraya na andū a Mīsīrī arīa mwarīganīte nao, o acio maīyūrītwo nī merīrīria ma mwīrī, ūgītūma ndakare nī ūndū waku gūkīrīrīria gūtharīa. **27** Nī ūndū ūcio ngīgūtambūrūkīria guoko ngīgūkūrīra, ngīnyīhīa būrūrī waku; nīndakūneanīre moko-inī ma thū ciaku, o acio airītū a Afīlīstī, arīa maamakīrīo nī mītugo yaku ya ūūra-thonī. **28** Nīwahūūrīre ūmaraya na andū a Ashurī o nao, nī ūndū ndūngīaiganīrie; o na thuutha ūcio-rī, ndwaiganīrie. **29** Nīngī ūgīkīrīrīria gūtharīa o ngingya ūgīkīnyia Babulonī, būrūrī wa onjorīa, no-o na weka ūguo ndwaiganīrie. **30** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī, Hī! Ka ūrī wa ngoro hūthū-ī! Wīkaga maūndū macio mothe, o ta mūmaraya ūtārī thonī! **31** Rīrīa weyākīre ihumbu gītūrī-inī kīa o nīrīa, na ūkīākīra mahooero matūgūrū harīa hothe haarī kīhaaro gīa kūgomanwo-rī, we wetuīre ta ūtārī mūmaraya, nī ūndū nīwaregīre irīhī. **32** “Wee mūtumīa ūyū mūtharīa! Wee wendaga agēni handū ha mūthuurguo! **33** Mūmaraya o wothe nīamūkagīra irīhī, no wee-rī, nīwe ūheaga endwa aku othe iheo, ūkamahaka nīguo mokage kūrī we kuuma kūndū guothe nīguo megwatīre ikeno ciaku itaagīrīre. **34** Nī ūndū ūcio wee ndūtārīi ta arīa angī ūmaraya-inī waku; gūtīrī mūndū ūkwīringagīrīria ūmwītīkīre. Wee-rī, ūrī na ūtiganu mūno na arīa angī, ngīkōrwo wee nīwe ūrīhanaga, no gūtīrī kīndū ūrīhagwo. **35** “Nī ūndū ūcio, wee mūmaraya ūyū, igua kiugo kīa Jehova! **36** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Tondū nīwaitangīre ūtonga waku, na ūkīgūrīria njaga yaku ūgītharīa na endwa aku, o na tondū wa mīhianano ūyo yothe yaku rīrī magīgi, na tondū nīwamakīre thakame ya ciana ciaku, **37** nī ūndū ūcio nīngūcookānīrīria endwa aku othe arīa wanekenīa nao, arīa wendete o na arīa ūthūire. Nīngūmacookānīrīria magūkūrīre kuuma mīena yothe, na nīī ngūgūūrīe nguo mberē yao, na mone njaga yaku yothe. **38** Nīngagūtūra ciira o ta ūrīa andū-a-nja arīa matharagīa na arīa maitīthagīa thakame matuagīrwo; na ndūme ūkorwo nī mang’ūrī makwa na ūgūrwo ūru nīguo ūcookererwo nī thakame ūyo. **39** Nīngī nīngakūneana moko-inī ma endwa aku, na nīmakaharagīa ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matūgūrū. Nao nīmagākūrūta nguo, na moe mathaga maku ma gorō, magūtīge njaga na ūrī ūtherī. **40** Nīmakarehe kīrīndī gīgūkūrīre, nao nīmagākūhūūra na mahīga nyuguto, na magūtīnangīe na hīū ciao cia njora. **41** Nīmagacīna nyūmba ciaku na makūherīthīe wīroerīwo nī andū-a-nja aīngī. Nīngakīnyia ūmaraya waku mūthīa, nawe ndūgūcooka kūrīha endwa acio aku. **42** Hīndī ūyo mathūgūta makwa ma gūgūkūrīria nīmakahūahūa, namo marakara makwa maīyūrītwo nī ūru makweherere. Nīngahoorera na ndīgacooka

kurakara. **43** “Na tondū ndwaririkanire matukū ma ūnini waku, no kũndakaria wandakaririe na maĩndũ macio mothe-rĩ, ti-itherũ nĩngatũma ūcookererwo nĩ ūria wĩkĩte, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Githĩ nduongereire ūura-thoni harĩ maĩndũ marĩa mangĩ wĩkaga marĩ magigi?” **44** “Mũndũ o wotho waragia na thimo-rĩ, niagakuuma thimo ĩno, oige atĩrĩ: “O ta ūria nyina ahaana, no taguo mwarĩ ahaana.” **45** Wee ūrĩ mwarĩ wa nyũkwa kũna, ūria wanyararire mũthuuriwe na ciana ciake; na ūrĩ wa nyina kũna na aarĩ a maitũguo, arĩa maanyararire athuuri ao na ciana ciao. Maitũguo aarĩ Mũhiti, nake thoguo aarĩ Mũamori. **46** Mwarĩ wa nyũkwa ūria mũkũrũ aarĩ Samaria ūria watũũruga mwena waku wa gathigathini marĩ na airĩtu ake; nake mwarĩ wa nyũkwa ūria mũnini aarĩ Sodomu, ūria watũũruga mwena waku wa gũthini hamwe na airĩtu ake. **47** Wee-rĩ, to gũthĩi wathiire na mĩthĩire yao na ūkĩrũmirĩra mũtũguo yao ĩrĩ magigi, no mĩthĩire-inĩ yaku yotho nĩwahũhĩre gũthũka kũmakĩra. **48** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ūria Nĩ ndũũruga muoyorĩ, mwarĩ wa nyũkwa Sodomu na airĩtu ake matiekire ta ūria wee na airĩtu aku mwĩkĩte. **49** “Maya nĩmo maarĩ mehĩa ma mwarĩ wa nyũkwa Sodomu: We marĩ na airĩtu ake maarĩ andũ etĩĩ, a kwĩhũũnĩrĩria, na matĩrũmbũyũgia ūhoro wa andũ arĩa angĩ; matiateithirie andũ arĩa athĩĩni o na arĩa abatari. **50** Nĩmeĩkĩrĩire na magũka maĩndũ marĩ magigi maitho-inĩ makwa. Nĩ ūndũ ūcio nĩndamaingathire, o ta ūguo muonete. **51** Samaria ndehirie nuthu ya mehĩa marĩa wee wehirie. Wee wĩkĩte maĩndũ marĩ magigi maingĩ kũmakĩra, na niũtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athĩngu nĩ ūndũ wa maĩndũ macio mothe wĩkĩte. **52** Ūrokĩrĩrĩria gũconorithio, nĩgũkorwo niũtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athĩngu. Tondũ mehĩa maku maarĩ mooru gũkĩra mao, o mekuoneka marĩ athĩngu gũgũkĩra. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, igua thoni na ūconoke, nĩgũkorwo niũtũmĩte aarĩ a nyũkwa moneke marĩ athĩngu. **53** “No rĩrĩ, nĩngacookeria Sodomu ūgaacĩru wake marĩ na airĩtu ake, o na Samaria marĩ na airĩtu ake, na nĩngagũcookeria ūgaacĩru waku o hamwe nao, **54** nĩguo ūigwe thoni na ūconoke nĩ ūndũ wa maĩndũ macio mothe wekire nĩ ūndũ wa kũmahe ūhurũko. **55** Nao aarĩ acio a maitũguo, Sodomu marĩ na airĩtu ake, na Samaria marĩ na airĩtu ake-rĩ, nĩmagacooka o ta ūria maarĩ mbere; nawe ūrĩ na airĩtu aku nĩmũgacooka o ta ūria mwarĩ mbere. **56** O na ndũngagwetire rĩtwa rĩa mwarĩ wa nyũkwa Sodomu mũthenya ūcio wetĩĩaga, **57** mbere ya waganu waku kũguũrio. O na kũrĩ ūguo-rĩ, rĩu ūrĩ mũnyarare nĩ airĩtu a Edomu, marĩ hamwe na andũ othe arĩa mariganĩtie nao, o na nĩ airĩtu a Afilisti, acio othe magũthũire na magakũrigiicĩria na mĩena yotho. **58** Wee nĩwe ūgaacookererwo nĩ maciaro ma ūura-thoni waku, na ma maĩndũ marĩa wĩkaga marĩ magigi, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **59** “Ūrĩ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngagwĩka o ta ūria wagĩrĩre nĩ gwĩkwō, tondũ niũmenete mwĩhitwa wakwa na ūndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũ. **60** No rĩrĩ, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro kĩria ndarĩkanĩre nawe matukũ-inĩ ma ūnini waku, na nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe gĩa gũtũura. **61** Hĩndĩ ĩyo nĩkarĩkana mĩthĩire yaku, nawe ūconoke rĩria ūkaamũkĩra aarĩ a maitũguo arĩa akũrũ gũgũkĩra na arĩa anini gũgũkĩra. Nĩngamaneana kũrĩ we marĩ ta aarĩ aku, no ti kũringana na kĩrĩkanĩro giitũ nawe. **62** Nĩ ūndũ ūcio nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe, na niũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **63** Nĩngĩ rĩria ngaakũhoroheria nĩ ūndũ wa maĩndũ mothe marĩa wĩkĩte-rĩ, niũkarĩkana na ūconoke, na ndũgacooka gũtũmũra kanua gaku rĩngĩ nĩ ūndũ wa ūria ūconorithĩtio, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, gwatania ndai na warĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli na ngerekano. **3** Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nderi nene ĩrĩ na mathagu marĩ hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingĩ niyokire Lebanoni. Īkinyiita gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa, **4** ĩkiuna thuuua ya gacũmbĩrĩ kau, na ĩkĩmĩtwaru bũrũri wa onjoria, nayo ĩkĩmĩhaanda thĩĩni wa itũura inene rĩa onjoria. **5** “Īgĩcooka ĩgĩkuua mbeũ imwe cia bũrũri wanyu, na ĩgĩcihaanda tĩrĩ-inĩ mũnoru. Īgĩcihaanda ta mũtĩ ūria ūkũraga hakuhi na maaĩ maingĩ, **6** nago ūkĩringũra, ūgĩtuĩka mũthabĩbũ mũkuhĩ ūtheeremete. Hongo ciaguo ikĩmĩhũgũkĩra, no mĩrĩ yaguo ĩgĩkorwo thĩite na thĩ rĩngũ rwayo. Nĩ ūndũ ūcio ūgĩtuĩka mũthabĩbũ, ūkĩruta honge ĩrĩ na tũhwang’a tũrĩ na mathangũ. **7** “No nĩ kwari na nderi ĩngĩ nene yari na mathagu maarĩ na hinya, na majũrĩte njoya. Hĩndĩ ĩyo mũthabĩbũ ūcio ūgĩtwaru mĩrĩ yaguo yerekeire na kũrĩ nderi ĩyo uumĩte hau wahaandĩtuo, nago ūgĩtambũrũkia honge ciaguo harĩ yo nĩguo wone maaĩ. **8** Nĩwahaandĩtuo tĩrĩ-inĩ mwega handũ harĩ na maaĩ maingĩ nĩguo ūrute honge, na ūciare maciaro, na ūtuĩke mũthabĩbũ ūrĩ na rĩrĩ. **9** “Meere atĩrĩ, ‘Ūrĩ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Hihi niũgatheerema? Githĩ ndũkamunywo, na maciaro maguo mahũrũro nĩguo ūhoohoe? Mathangũ maguo mothe ma mũringũrano nĩmakahooha. Ndũkabatara guoko kũrĩ na hinya, kana andũ aingĩ a kũũmunya na mĩrĩ. **10** O na ūngĩmunywo, ūhaandwo handũ hangĩ-rĩ, hihi niũgatheerema? Githĩ ndũkahooha biũ rĩrĩa rĩhuho rwa mwena wa irathĩro rĩkaũhuruta, nago ūhoohere o hau wakũrĩre?” **11** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **12** “Ūria andũ a nyũmba ĩno ya ūremi atĩrĩ, ‘Mũtiramenya gĩtũmi kĩa maĩndũ macio?’ Meere atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni niathiire Jerusalem, agĩtaha mũthamaki waku na andũ arĩa maarĩ igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. **13** Nĩngĩ akĩoya mũndũ ūmwe wa nyũmba ya ūthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwiĩhĩtithia. Nĩngĩ agĩcooka akĩoya atongoria a bũrũri ūcio agĩthĩi nao, **14** nĩguo ūthamaki ūcio wagithio hinya, ndũkanehaande rĩngĩ, no ūtũũragio nĩ gwathĩkĩra kĩrĩkanĩro kũ gĩake. **15** No rĩrĩ, mũthamaki ūcio akĩmũremera na ūndũ wa gũtũma abarũthĩ ake mathĩi bũrũri wa Misiri makamũrehere mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihi nĩekũhootana? Mũndũ ūria wĩkaga ciiko ta ĩcio no ehonokie? Mũndũ ūcio aakĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie? **16** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ūria nĩ ndũũruga muoyo, mũndũ ūcio agaakũrĩre kũ Babuloni, bũrũri wa mũthamaki ūcio wamũkarĩire gĩtĩ kĩa ūthamaki, ūcio aanyararire mwĩhitwa wake na agĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **17** Firaũni hamwe na mbũtũ yake ya hinya ya ita o na kĩrĩndĩ kĩngĩ, matikamũteithia mbaara-inĩ, rĩria ihumbu ĩgaakwo na gũthĩũrũrũkĩro na rũirigo nĩguo mĩoyo mĩĩngĩ ĩniinwo. **18** Nĩnyararire mwĩhitwa ūcio na ūndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũ. Tondũ niyaniĩtanĩre na kĩrĩkanĩro kũ, no agĩcooka gwĩka maĩndũ macio mothe-rĩ, ndakahonoka. **19** “Nĩ ūndũ ūcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ūria nĩ ndũũruga muoyo, nĩngatũma acookererwo nĩ mwĩhitwa ūcio wakwa aanyararire o na kĩrĩkanĩro gĩakwa kũ aathũkĩre. **20** Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake agwatio nĩ mũtego wakwa. Nĩngamũrehe Babuloni ndĩmũcĩrĩthĩre kuo, tondũ niagire kwĩhoheka harĩ nĩ. **21** Nacio mbũtũ ciake cia thigari ciothe iria ikooru niũkooragwo na rũhiũ rwa njora, namo matigari mao mahurunjĩrwo huho-inĩ ciothe. Hĩndĩ ĩyo niũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarithie. **22** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene nĩngatua karũhonge kuuma gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa ndĩkahaande.

Ngaatua karühonge koororo ka mūthunano kuuma gacūmbirī kaguo, na ndikahaande kīrīma-inī kīraihi na gītūūguru na igūrū. **23** Kūu kīrīma-igūrū gīa Isiraeli nīkūo ngakahaanda; nīgakaruta hongē na gaciare maciāro, naguo nūgatuika mūtarakwa ūrī na rīrī. Nyoni cia mīthemba yothe nīgaaka itara ciācio hongē-inī ciāguo; nīgātūūra kīruru-inī kīa hongē ciāguo. **24** Mīti yothe ya mīgūnda nīkamenya atī nīi Jehova nī nīi nyīihagia mūtī ūrīa mūrāihi na ngatūma mūtī ūrīa mūkuhī ūkūre ūraihe. Nīnyūmagia mūtī ūrīa mūruru, naguo mūtī ūrīa mūmū ngatūma ūrure. “Nīi Jehova nī nīi njarītie, na nīngwika ūguo.”

18 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrīo atīrī: **2** “Inyū andū aya, mūkoragwo mūkiuga atīa rīrīa mūkwaria thimo īno igūrū rīa būrūrī wa Isiraeli: “Maithe ma ciana marīāga thabībī ngagatu, namo magego ma ciana makaiuga thithi?” **3** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-ītherū o ta ūrīa nīi ndūuraga muoyo-rī, mūtigacooka kūgweta thimo īno thīnī wa Isiraeli. **4** Nīgūkorwo roho o wothe ūrī muoyo nī wakwa; roho wa ithe nī wakwa o na wa mūrīū no wakwa. Roho ūrīa wīhagia nīguo ūgaakua. **5** “Mūndū aahota gūkorwo nī mūthingu, na ekaga maūndū ma kīhooto na marūngīrīrī. **6** We ndarīāga irio iria irutagīrwo mahooero-inī marīa marī irīma igūrū, kana agatīrīra maitho mīhianano ya andū a nyūmba ya Isiraeli. We ndathaahagia mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī, kana agakoma na mūndū-wa-nja rīrīa arī na ihinda rīa mweri. **7** Ndahinyagīrīria mūndū o na ūrīkū, no nīacookagīria mūndū ūrīa marī thīrī nake kīrīa ooete kīrī gīa kūrūgamīrīra thīrī. We ndatunyanaga indo, no arīa ahūtū nīamaheaga irio ciāke, na arīa marī njaga akamahe nguo. **8** Nīngī ndakombanagīra nīguo etie uumithio ūtarī wa kīhooto, kana agetia uumithio mūkīru. We niāgirāgia guoko gwake gūtīgeeke ūuru, na nīatūithanāgia ciira na kīhooto gatagatī ka mūndū na ūrīa ūngī. **9** Mūndū ūcio nīarūmagīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na akahingīa watho wakwa na wīhokeku. Mūndū ūcio nī mūthingu; ti-ītherū niāgatūūra muoyo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** “Mūndū ūcio angīkorwo arī na mwanake mūtunyanī, mūtīthia wa thakame kana wīkaga ūndū o na ūmwe wa maūndū macio mangī mooru **11** (o na harīa ithe atēekire ūndū o na ūmwe wa mo): “We nīarīāga irio iria irutīrwo mahooero-inī marīa marī irīma-igūrū. Nīathūkagīa mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī. **12** Nīahinyagīrīria mūtūhīnī na mūbatari. Nīatunyanaga indo. Nīacookagīria oete gīa kūrūgamīrīra thīrī. Nīatiiragīra mīhianano maitho. Nīekaga maūndū marīa marī magīgi. **13** We nīakombanagīra nīguo etie uumithio ūtarī wa kīhooto, na agetia uumithio mūkīru. Mūndū ta ūcio-rī, niāgatūūra muoyo? Nīangītūūra muoyo! Nī ūndū nīekīte maūndū macio mothe marī magīgi-rī, ti-ītherū no ngīnya akooragwo na thakame yake īmūcookerere we mwene. **14** “No rīrī, mūrīū ūcio angīkorwo arī na mwana ūrīa wonaga mehīa macio mothe ithe ekaga, na o na gūtūika nīamoonaga, we ndekaga maūndū macio mooru: **15** “We ndarīāga irio iria irutīrwo mahooero-inī marīa marī irīma igūrū, kana agatīrīra maitho mīhianano ya andū a nyūmba ya Isiraeli. Nīathaahagia mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī. **16** Ndahinyagīrīria mūndū o na ūrīkū, na ndeetāgia kīndū gīa kūrūgamīrīra thīrī. Nīatunyanaga indo, no irio ciāke aciheaga arīa ahūtū, na akahe arīa marī njaga nguo. **17** Nīarīagīrīria guoko gwake gūtīkehīe, na ndakombanagīra nīguo etie uumithio ūtarī wa kīhooto, kana etie uumithio mūkīru. Nīahingāgia watho wakwa, na akarūmīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. Ūcio-rī, ndagakua nī ūndū wa mehīa ma ithe; ti-ītherū niāgatūūra muoyo. **18** No rīrī, ithe nīagaakua

nī ūndū wa mehīa make mwene, tondu we nīekire maūndū ma ūrīa-ng-ūrū, na agītunya mūrū wa ithe indo, na agīka maūndū marīa mooru gatagatī-inī ka andū ao. **19** “No inyū mūrāgia atīrī, “Nī kīi gīkūgīria mūrīū agae mahītia ma ithe?” Kuona atī mūrīū ūcio nīekīte maūndū marīa marī kīhooto na magīrīru, na akamenyerera watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na akaūhingīa-rī, ti-ītherū nīegūtūūra muoyo. **20** Roho ūrīa wīhagia nīguo ūgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. Ūthingu wa mūndū ūrīa mūthingu nowe mwene ūgaacookerewo nīguo, naguo waganu wa mūndū ūrīa mwaganu nowe ūgaacookerewo nīguo. **21** “No rīrī, mūndū mwaganu angīgarūrūka atigane na mehīa mothe marīa ekīte, na arūmie watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ekage maūndū ma kīhooto na marīa magīrīre, ti-ītherū nīegūtūūra muoyo; we ndagakua. **22** Gūtīrī ihītia o na rīmwe rīa marīa aaneke rīgaacooka kūrīkanwo. Tondu wa maūndū ma ūthingu marīa ekīte-rī, nīegūtūūra muoyo. **23** Mwathani Jehova ekūūria atīrī: Anga nīi nīnganāgio nī gīkūi kīa andū arīa aaganu? Gīthī ti kwenda ingīenda magarūrūke matigane na mīthīire iyo yao nīguo matūūre muoyo? **24** “No angīkorwo mūndū mūthingu no agarūrūke atigane na ūthingu wake, na ehie na eke maūndū marī magīgi ta marīa mekagwo nī mūndū mwaganu-rī, anga niāgatūūra muoyo? Hatīrī ūndū o na ūmwe wa maūndū ma ūthingu marīa aaneke ūkaarīkanwo. Tondu wa mahītia ma kwaga kwīhokeka na tondu wa mehīa marīa ekīte-rī, no agaakua. **25** “No inyū muugaga atīrī, “Njīra ya Mwathani ti ya kīhooto.” Ta thīkīrīria inyū andū a nyūmba ya Isiraeli: Njīra yakwa-rī, ti ya kīhooto? Atīrīrī, gīthī njīra ciānyu tīcio itarī cia kīhooto? **26** Mūndū mūthingu angīgarūrūka atigane na ūthingu wake ehie, agaakua nī ūndū wa mehīa make; agaakua nī ūndū wa mehīa macio ekīte. **27** No mūndū mwaganu angīgarūrūka atigane na waganu ūrīa ekīte, na eke maūndū ma kīhooto na marīa magīrīre-rī, we nīakahonokia muoyo wake. **28** Nī ūndū nīeciirāgia ūhorō wa mahītia make mothe marīa aneeka, na akagarūrūka agatīgana namo-rī, ti-ītherū niāgatūūra muoyo; we ndagakua. **29** No andū a nyūmba īno ya Isiraeli mekuuga atīrī, “Njīra ya Mwathani ti ya kīhooto.” Anga njīra ciakwa ti cia kīhooto, inyū andū a nyūmba ya Isiraeli? Gīthī njīra ciānyu tīcio itarī cia kīhooto? **30** “Nī ūndū ūcio, inyū andū a nyūmba ya Isiraeli, nīngūmūtūira ciira, o mūndū o mūndū kūrīngana na mīthīire yake, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwīrīre! Tīganai na mahītia manyu mothe; namo mehīa manyu matīgatūma mwanangwo. **31** Tīganai na waganu wothe ūrīa mwīkīte, mūgīe na ngoro njerū na roho mwerū. Nī kīi gīgūtūma mūkue, inyū andū a nyūmba ya Isiraeli? **32** Nīgūkorwo ndīkenāgio nī gīkūi kīa mūndū o na ūrīkū, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwīrīre mūtūūre muoyo!

19 “Nīngī ambīrīria macakaya makonīi athamaki a Isiraeli, **2** ūmeere atīrī: “Atīrīrī, maitūguo ahaanaga ta mūrūūthi wa mīgoma arī gatagatī ka mīrūūthi rīa īngī! Wakomire kīamoinī kīa mīrūūthi mīthī, na ūkīrera ciāna ciāguo. **3** Warerire kīana kīmwe kīaguo, gīgītūika mūrūūthi ūrī hīnya. Mūrūūthi ūcio ūkīmenyera gūtāmbuuranga kīrīa wanyīita, na ūkarīāga andū. **4** Nācio ndūrīrī ikīiyo ūhorō wāguo, naguo ūkīgwatīrio irīma-inī rīao. Ūgītwarwo būrūrī wa Misīrī ūguucītio na icūhī cia manīūrū. **5** “Na rīrīa nyīna ya mūrūūthi ūcio yoonire mwīhoko wayo ndūnahīngā, na itānya rīayo nīrīatuīka rīa tūhū-rī, ikīoya kīana kīngī kīayo, īgīgītua mūrūūthi ūrī hīnya. **6** Naguo ūgīcāngācāngā gatagatī ka mīrūūthi rīa

ingĩ, nĩgũkorwo nĩwatuũkĩte mĩrũũthĩ ũrĩ hinya. Mũrũũthĩ ũcio ũkĩmenyera gũtambuura kĩa rĩria wanyĩta, na ũkarĩaga andũ. **7** Nĩwamomorie cĩhitho ciao iria nũmu, na ũkĩananga matũũra mao. Bũrũri ũcio na andũ arĩa othe maatũũraga kuo, makĩyũrwũ nĩ guoya wa mũraramo waguo. **8** Hĩndĩ ũyo, ndũrĩrĩ ikĩũũkĩrĩa, ndũrĩrĩ iria cioimĩte ng'ongo iria ciagũthĩũrũkĩrĩe. Ikwambĩra mũtego, nago mũrũũthĩ ũcio ũkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩao. **9** Makĩũguucũrũria na icũhĩ cia maniũrũ, makĩũingĩria kiaga-ini, makĩũtwarĩra mũthamaki wa Babuloni. Makĩũkia njeera, na nĩ ũndũ ũcio mũraramo waguo ndwacookire kũiguu kũu irĩma-inĩ cia Isiraeli rĩngĩ. **10** "Maitũguo aataarĩ ta mũthabĩbũ ũhaandĩtuo thĩnĩ wa mũgũnda waku wa mĩthabĩbũ hakuhĩ na maaĩ; nĩwaciariĩte mũno, na ũkagĩa na hong'e nyingĩ tondũ wa maaĩ kũingĩha. **11** Hong'e ciaguo ciarĩ hinya, igakĩagĩrĩra gũtuo mũthĩgi wa mũthamaki. Mũthabĩbũ ũcio ũkĩraha na igũrũ, ũgĩkĩra mahuti marĩa matumanu, na nĩwonekaga wega nĩ ũndũ wa ũrĩa waraihĩte na igũrũ, na nĩ ũndũ wa hong'e ciaguo nyingĩ. **12** No nĩwamunĩrwũ na mĩri yagu nĩ ũndũ wa marakara, na ũgĩkĩkanio thĩ. Naruo rũhuho rũria ruumaga mwena wa irathĩro rũgĩtũma cihohe, na maciaro maguo makĩhũrũrwũ; hong'e ciaguo iria ciarĩ hinya ikĩũma, ikihĩa nĩ mwaki, ũgĩcĩniina. **13** Na rĩri, riu ũhaandĩtuo werũ-inĩ wa mũthanga, bũrũri ũrĩa mũmũ, ũrĩ nyoota. **14** Mwaki woimire rũhong'e-inĩ rũmwe rwa iria nene, ũgĩcina maciaro maguo, magĩthira. Gũtirĩ rũhong'e rũrĩ hinya rũtigaire harĩ guo rũngĩtuo mũthĩgi wa mũthamaki.' Maya nĩ macakaya, na nĩmo maũndũ marĩa marĩcakayanagĩro namo."

20 Mwaka-inĩ wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magũka gũtũria ũhoro harĩ Jehova, nao magũkara thĩ hau mbere yakwa. **2** Hĩndĩ ũyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩngĩyĩrĩra ngũrũro atĩrĩ: **3** "Mũrũ wa mũndũ, arĩria athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga mũũkĩte gũtũria ũhoro harĩ nĩ? Ti-itheri o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndingĩreka mũtũrĩe ũhoro harĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.' **4** "Nĩũkũmatũria ciira? Nĩũkũmatũria ciira, wee mũrũ wa mũndũ? Nĩ ũndũ ũcio marũthĩe, ũmeere maũndũ marĩ magigi marĩa meekagwo nĩ maithe mao, **5** ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ndethuurĩre Isiraeli-rĩ, nĩndehĩtĩre harĩ njiaro cia andũ a nyũmba ya Jakubu njoete guoko na igũrũ, na ngĩmegũrũria kũu bũrũri wa Misiri. Ngĩmeera njoete guoko na igũrũ atĩrĩ, "Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu." **6** Mũthenya ũcio ndehĩtĩre ngĩmeera atĩ nĩngamaruta bũrũri wa Misiri, ndĩmatware bũrũri ũrĩa nĩ ndĩmacarĩrie, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri mũthaka gũkĩra mabũrũri mothe. **7** Na nĩ ngĩmeera atĩrĩ, "O ũmwe wanyu-rĩ, nĩatigane na mĩhiano ũyo mũũru mũkaraga mũcũthĩrĩrie, na mũtĩge gwĩthaahia na mĩhiano ũyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu." **8** "No rĩri, nĩmanemeire, makĩaga gũũthĩkĩrĩria; matiatiganire na mĩhiano ũyo mũũru ũrĩa maikaraga macũthĩrĩrie, o na matiatiganire na mĩhiano ũyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio ngiuga nĩngũmaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, na ndũrũte marakara nao marĩ o kũu bũrũri wa Misiri. **9** No ngũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio maatũũranagia nacio, o icio cionire ngĩonithania kũrĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũmaruta bũrũri wa Misiri. **10** Nĩ ũndũ ũcio ndaamatongorĩre ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, ngĩmarehe werũ-inĩ. **11** Nĩndamaheire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro na ngĩmamenyithia

mawatho makwa, nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa ũrĩmaathĩkagĩra nĩngatũũrio nĩmo. **12** Ngĩcooka ngĩmahe Thabatũ ciakwa irĩ kĩmenyithia gatagatĩ gakwa nao, nĩgeetha mamenyage atĩ nĩ Jehova nĩndamatuire atheru. **13** "No rĩri, andũ acio a Isiraeli nĩmanemeire kũu werũ-inĩ. Matiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro, na nĩmaregire mawatho makwa, o na gũtũka mũndũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩngatũũrio nĩmo, na magĩthaahia Thabatũ ciakwa biũ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ na nĩ ngiuga atĩrĩ, nĩngũmaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, ndĩmanĩnĩre kũu werũ-inĩ. **14** No ngũka ũndũ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire na maitho ngĩmaruta kuo. **15** Nĩngĩ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ o kũu werũ-inĩ, ngiuga ndĩkamakĩnia bũrũri ũrĩa ndaamaheete, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, na bũrũri ũrĩa mwega gũkĩra mabũrũri mothe; **16** Ndeekire ũguo tondũ nĩmaregire mawatho makwa, na matiarũmĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrũro, na nĩmathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩgũkorwo ngoro ciao nĩcieheanĩte kũrĩ mĩhiano ũyo yao. **17** No rĩri, nĩndamaiguĩrĩre tha, ngĩaga kũmaananga kana kũmanĩnĩra kũu werũ-inĩ. **18** Nĩnderire ciana ciao irĩ kũu werũ-inĩ atĩrĩ, "Tigai kũrũmĩrĩra irĩra cia watho wa maithe manyu, kana mũrũmĩre mawatho mao, kana mwĩthaahie na mĩhiano yao. **19** Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; rũmagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro, na mũmenyagĩrĩre mawatho makwa. **20** Ikaragĩra Thabatũ ciakwa irĩ theru, nĩguo itũike kĩmenyithia gatagatĩ gakwa na inyuĩ. Hĩndĩ ũyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu." **21** "No rĩri, ciana icio nĩcianemeire: Itiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro, o na kana ikĩmenyerera kũrũmia mawatho makwa, o na gwakorwo mũndũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩngatũũrio nĩmo, nĩciathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩ ũndũ ũcio ngiuga nĩngũciitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, na ndũme marakara makwa maciũkĩrĩre kũu werũ-inĩ. **22** No nĩngagĩrĩrĩre guoko gwakwa, na ngũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire ngĩmaruta kuo. **23** Nĩngĩ nĩndehĩtĩre harĩ njoete guoko na igũrũ kũu werũ-inĩ, ngiuga atĩ nĩngamarunĩrĩra ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩre mabũrũri-inĩ, **24** tondũ matiatĩkĩre mawatho makwa, no nĩ kũrega maaregire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro na magĩthaahia Thabatũ ciakwa, namo maitho mao makĩrĩrĩria mĩhiano ya maithe mao. **25** Ngĩcooka ngĩmarekereria irĩra-inĩ iria itaarĩ njega, na mawatho marĩa matangĩmatũũria; **26** nĩndarekire mathaahio nĩ ũndũ wa iheo ciao, irĩ igongona rĩa mwana o wothe wa irigithathi, nĩguo ndũme maiyũrwũ nĩ guoya mũnene, na mamenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.' **27** "Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ, arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thĩnĩ wa ũndũ ũyũ o nago, maithe manyu nĩmanumire na ũndũ wa kũndĩrĩka: **28** Rĩria ndaamarehĩre bũrũri ũrĩa ndeehĩtĩre atĩ nĩngamahe, rĩria moonire kĩrĩma o gĩothe kĩraihu kana mũtĩ o wothe warĩ na mathangũ, hau niho maarũtĩre magongona mao, makĩrũta magongona marĩa maatũũmire ndakare, na makĩrũta ũbumba wao ũrĩa mũnungĩ wega, o na magĩtanga maruta mao ma kũnyuuo. **29** Hĩndĩ ũyo ngĩmooria atĩrĩ: Gĩtũmi gia kũndũ kũu gũtũũgĩrũ mũthĩiiga nĩ kĩrĩ?" (Nakuo gwĩtagwo Bama nginya ũmũthĩ.) **30** "Nĩ ũndũ ũcio iria andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: 'Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nĩmũgwĩthaahia o ta ũrĩa maithe manyu meekire, na makĩrĩrĩria mĩhiano yao mũrũro? **31** Rĩria mũkũrũta iheo cianyu, mũkaruta igongona rĩa kũhĩtũkĩthĩria arĩũ anyu mwaki-inĩ-rĩ, mũthĩiiga na mbere na gwĩthaahia na mĩhiano yanyu yothe o nginya ũmũthĩ."

Nii no ndimwitikirie mutuirie uhoro harī nīi, inyuū andū a nyūmba ya Isiraeli? Mwathani Jehova ekuuga atiri: Ti-itheru o ta ūria nīi ndūuraga muoyo, ndingimwitikiria mutuirie uhoro harī nīi. **32** “Inyuū mugaga atiri, “Ithuū tūkwenḁa gūtuika ta andū a ndūriri, ta kirindi kīa mabūruri ma gūkū thī, arīa matungatagira mīti na mahiga.” No maundū marīa mwīciiriḁe gūtiri hīndi makaahinga. **33** Mwathani Jehova ekuuga atiri: Ti-itheru o ta ūria nīi ndūuraga muoyo, ngaamwathaga na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkitio, na mang’ūrī maitanīriro. **34** Nīngamūruta ndūriri-inī na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkitio, o na mang’ūrī maitanīriro, ndīmūcookerie kuuma mabūruri-inī marīa mwahurunjirwo. **35** Nīngamūrēhe werū-inī wa ndūriri, na kūu nīkuo ngaamūtūira ciira tūkionanaga ūthiū kwa ūthiū. **36** O ta ūria ndaatuīrē maithe manyu ciira kūu werū-inī wa būruri wa Misiri-rī, ūguo noguo ngaamūtūira ciira, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **37** Nīngamūrūmbūya ngīmūhītūkīria rungu rwa rūthanju rwakwa, na nīngamūrēhe ndīmūohanie na kirikanīro giakwa. **38** Nīngamūtheria, ndīmwehererie andū arīa aremi na arīa manjūkaḁirira. O na gūtuika nīngamaruta būruri ūria matūrāga-rī, matigatoonya būruri wa Isiraeli. Hīndi ūyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova. **39** “No inyuū andū a nyūmba ya Isiraeli-rī, ūu nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Thīi mūdū o mūdū mūgatungafire mīhianano yanyu! Ti-itheru thutha ūcio, nīmūgathikiriira na mūtīgacooka gūthaahia rīitwa riakwa itheru na iheo cianyu na mīhianano yanyu. **40** ūu nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīgūkorwo kirīma-inī giakwa giḁtheru, kirīma kirīa kiraihu giā Isiraeli, kūu būruri ūcio nīkuo andū a nyūmba yothe ya Isiraeli makaandungatagira, na kūu nīkuo ngaametiḁirira. Kūu nīkuo ngaabatario nī maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe na magongona manyu mothe marīa maamūrē. **41** Nīngamwitikira ta mūrī ūbumba ūri na mūtārīko mwega, rīria ngamūruta ndūriri-inī, ndīmūcookerie kuuma mabūruri-inī marīa mwahurunjirwo, na nīngeyonania atī ndī mūtheru gatagati kanyu maithe-inī ma ndūriri. **42** Hīndi ūyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova, rīria ngaamūcookia būruri wa Isiraeli, būruri ūria ndehitire njoete guoko na igūrū atī nīngāuhe maithe manyu. **43** Mūrī kūu nīmūkarikana mītugo yanyu na ciiko ciothe iria mwīthaahitē nacio, na inyuū nīmūkeemena nī ūndū wa ūuru ūria wothe mwaneeka. **44** Nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova, rīria ngaamwika maūdū macio nī ūndū wa rīitwa riakwa, no ti kūrīngana na mīthiire yanyu mīuru, na mītugo yanyu mīuru, na maūdū manyu mooru marīa mwīkaga, inyuū andū a nyūmba ya Isiraeli, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **45** Nīngi kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrira, ngūrwo atiri, **46** “Mūrū wa mūdū, roria ūthiū waku mwena wa gūthini; hunjia ūhoro wa gūtkīrira mwena wa gūthini, na ūrathe ūhoro wa gūtkīrira mūtītū wa būruri ūcio wa mwena wa gūthini. **47** ūria mūtītū ūcio wa mwena wa gūthini atiri: ‘Ūgua kiugo kīa Jehova. ūu nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndī hakuḁi gwakia mwaki thīini waku, nāguo nīkaniina mītī yaku yothe, irīa mīigū nginya irīa mīmū. Rūrīrīmū rūu rūtikahoreka, na ūthiū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini nīugaacinwo nīruo. **48** Mūdū o wothe nīakoona atī nīi Jehova nī nīi ndīwakitē; ndūkahoreka.” **49** Hīndi ūyo ngūga atiri, “Hī! Mwathani Jehova. Maraaria ūhoro wakwa, makoiga atiri, ‘Githī to kwaria araaria na ngerekano?’”

21 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atiri: **2** “Mūrū wa mūdū, roria ūthiū waku Jerusalemu, na ūhunje

ūhoro wa gūtkīrīrwo kwa handū-harīa-haamūrē. Ratha ūhoro wa gūtkīrīrwo kwa būruri ūcio wa Isiraeli, **3** ūwīre atiri, ‘Jehova ekuuga ūu: Nīngūgūtkīrira. Nīngūcomora rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī, na ngwehererie andū arīa athingu na arīa aaganu. **4** Tondū nīngūkwehereria andū arīa athingu na arīa aaganu-rī, rūhiū rwakwa rwa njora nīrūgacomorerwo mūdū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini. **5** Hīndi ūyo, andū othe nīmākamenya atī nīi Jehova nī nīi njomoretē rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī; rūtīgacookio rīngī njora-inī. **6** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū caaya! Caaria mbere yao, ūri mūtīnīku ngoro na ūri na kieha kinene. **7** Na rīria magaaḁūria atiri, ‘Ūraacaaya nīki?’ ūkameera atiri, ‘Nī ūndū wa ūhoro ūria ūroka. Ngoro o yothe nīkaringika, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothe nīkaringika na iru o rīothe nīrikaregera o ta ūria maa’ mereeraga.’ ūhoro ūcio nīurooka! Ti-itheru, ūhoro ūcio nīugekika, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **8** Nakio kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrira, ngūrwo atiri: **9** “Mūrū wa mūdū, ratha ūhoro, uuge atiri, ‘Mwathani ekuuga ūu: “Harī rūhiū rwa njora, harī rūhiū rwa njora, rūnooretwo rūkohiga, na rūgathūo rūkahenia, **10** rūnooretwo rūri rwa kūurāgana, na rūgathūo nīguo rūhenagie ta rūheni! “Anga nītūgagikenera mūthigi wa ūthamaki wa mūrū wakwa Juda? Rūhiū rūu rwa njora nīrūrāga mūthigi o wothe ta ūcio. **11** “Rūhiū rūu rwa njora rūthuurītūo nīguo rūthūo, nīguo rūnyīitagwo na guoko; nīrūnoore na rūgathūo, na nīrūhaarīro nīguo rūneanwo guoko-inī kwa mūrāgani. **12** Rīra na ūgirīke, wee mūrū wa mūdū, nīgūkorwo nīrūtkīrīre andū akwa, o na rūgookīrira athamaki othe a Isiraeli. Nīmaneanītūo rūhiū-inī rwa njora marī hamwe na andū akwa. Nī ūndū ūcio wīhūre githūri. **13** “Ti-itheru kūgeranio nīgūgooka. Gūgaagīkara atīa angīkorwo mūthigi ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūria ūragwo nī rūhiū rūu rwa njora ndūgathī na mbere? Ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **14** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū-rī, ratha ūhoro, na ūhūre hī. Naruo rūhiū rūu rwa njora ūreke rūringe maita meeri, o na nīrūrīngie maita matatū. Nī rūhiū rwa njora rwa kūurāgana, nī rūhiū rwa njora rwa kūurāgana kēnene, rūramahatīrīria na mīena yothe. **15** Nīgeetha ngoro irīngīke, nao arīa magwīte maingīhe, nīnjigite rūhiū rwa njora rwa kūurāgana ihingo-inī ciao ciothe. Hī! Rūthondeketwo rūhenagie ta rūheni, rūnyīitītūo nīguo rūurāgane. **16** Wee rūhiū rwa njora, temanga mwena wa ūrio, na nīngī ūtemange mwena wa ūmotho, na ūtemange kūrīa guothe ūūgi waku ūngīrekerio. **17** Nīi o na nī-rī, nīngahūūra hī, namo mang’ūrī makwa mahūahūe. Nī nīi Jehova njugite ūguo.” **18** Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atiri, **19** “Mūrū wa mūdū, tema njīra igūrī cia kūgererwo nī rūhiū rwa njora rwa mūthamaki wa Babuloni, cieri ciimite būruri o ūmwe. Haanda rūuri harīa njīra yahūkīre irōmte itūūra inene. **20** Tema njīra imwe irīa rūhiū rūu rwa njora rūkaagerera rūgithī gūtkīrira Raba kūu kwa Aamoni, na īngī ya kūgerwo nīruo rūgithī gūtkīrira Juda hamwe na Jerusalemu kūu kūrīgīre. **21** Nīgūkorwo mūthamaki wa Babuloni akaarūgama maahūkanīro ma njīra ūyo, harīa njīra icio cieri cīahūkaniire, nīguo aragūrīe: Akaahūthīra mīgū agīcuuka mītī, na ahoce kīrira harī mīhianano yake, na arorīthie ini. **22** Guoko-inī gwake kwa ūrio, mūtī nīukagwīra Jerusalemu, kūrīa akaigithia mīgogo wa kūmomora rūrīro, na arute watho wa kūurāgano, na kuugīrīro mbugīrīro ya mbaara, nayo mīgogo ya kūmomora ūgwo ihīngīrīre ihingo, na aigithie kihumbu, na gwakwo ngathī ndaaya cia mbaara cia gūteithia gūtharīkīra itūūra. **23**

Ündü ücio nîukoneka ta ütari wa ma kürî andü arîa mehîtie atî nîmarîmwithakîgîra, nowe nîakamarîrikanîa mahîtia mao, acooke amanyîite mîgwate. **24** “Nî ündü ücio, Mwathani Jehova ekuuga üü: ‘Tondü inyuü andü aya nîmütümîte mahîtia manyu marîrikanwo nî ündü wa ürîa üremî wanyu wonekanîite, ûkaguürîa mehîa manyu makoneka maündü-inî mothe marîa mwîkaga; nî ündü nîmwîkîte ûguo-rî, nîmükanyîitwo mîgwate. **25** “Wee mûthamaki üyü wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndürîka, mûthenya waku nîmükinyu, na ihînda rîaku rîa kûherithio rîgakînya mûthîa. **26** Mwathani Jehova ekuuga üü: Ruta kîremba, na weherîe tanjî. Maündü matîgacooka gûikara ta ürîa maatarîi: Arîa anîni nîmagatûngîro, nao arîa atûügîrîe nîmakanyîihîo. **27** Nî mwanangîko! Ìi nî mwanangîko! Nîngarîanangîthîa! Rîtigacookererîo ngînya hîndî irîa ücio mwene rîo agooka; ücio nîwe ngarîneana kürî we.’ **28** “Nawe mürü wa mündü, ratha ühoro, uuge atîrî, ‘Üü nîguo Mwathani Jehova ekuuga ühoro-inî ûkonîi Aamonî na îrumî ciao: “‘Harî rûhiü rwa njora, harî rûhiü rwa njora, rûcomoretwo rûuragane, na rûthûütwo rûrî rwa kûnîinana, na rwakûhenîa ta rûhenî! **29** O na gûkorwo nî kürî cîonekî cia maheeni îgûkonîi, na ürâgîrî wa maheeni îgûkonîi-rî, nîrûkaîgîrîrwo ngîngo cia arîa aaganu, arîa rîa a kûuragwo, arîa mûthenya wa îkinyîite, o acîo ihînda rîarîa rîa kûherithio rîkînyîe mûthîa. **30** Cookîa rûhiü njora thîinî. Ürî kûu wee wombîrwo, o kûu bûrûrî-inî ücio wa maîthe manyu, nîkuo ngagûtûra cîira. **31** Nîngagûtîrîria mang’ürî makwa, na ngûükîrîre na mîhûmû ya marakara makwa mahîü; nîngakûneana moko-inî ma andü matarî tha, andü ohîgîrîru na kûnîinana. **32** Wee ûgâtuika ngû cia gwakîa mwakî ücio, nayo thakame yaku îgaitîrwo kûu bûrûrî waku, ndûgacooka kûrîrikanwo; nîgûkorwo nî Jehova nî nî njarîtie.”

22 Kiugo kîa Jehova nîkiangînyîrîre, ngîrwo atîrî: **2** “Mürü wa mündü, nîkûrîtûra cîira? Nîgûtûra cîira itûura rîrî inene rîitithagîa thakame? Nî ündü ücio rîonie maündü marîa mothe rîikaga marî magîgi, **3** ürîre atîrî, ‘Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Wee itûura inene rîria rîrehîthagîria mûtîno nî ündü wa gûtîthîa thakame kûu thîinî warîo, na rîgethaahîa nî ündü wa gûthondeka mîhîanano, **4** nûhîthîe nî ündü wa thakame irîa ütîte, na nîthâahîtio nî mîhîanano irîa üthondekete. Nîütümîte matukû maku makînye mûthîa, o naguo mûthîa wa mîaka yaku nîmükînyu. Nî ündü ücio nîngatûma ütîuke kîndü kîmeneku harî ndürîrî, na kîndü gîa gûthekererwo nî mabûrûrî macîo mothe. **5** Andü arîa marî gûkuhî na arîa marî kûraya nîmagakûnyûrîragîa, wee itûura rîrî inene ürî ngumo njûru, na ûkayîra ngûi. **6** “‘Ta rora ürîa o ümwe wa athamakî a Isiraelî arîa marî thîinî waku ahûthagîria hînya wake ürûu agîthîthîa thakame. **7** Nîmagîthîe îthe wa cîana o na nyîna gîttîo marî kûu thîinî waku; na marî thîinî waku nîmahînyîrîre agenî na makanyîrîra mwana ürîa ûkûrîrwo nî îthe, o na mütumîa wa ndîgwa. **8** Wee-rî, nînyararîte indo ciakwa irîa nyamûre, o na ûgathâahîa Thabatû ciakwa. **9** Kûu thîinî waku nî kürî andü maîganagîrîra îgenyo, na mendete ütî wa thakame; na thîinî waku nî kürî andü marîaga îrîo mahooero ma îrîma-îgûrû, na mageeka cîiko cia ürîa-thonî. **10** Nî kürî andü thîinî waku mataheaga ürîrî wa maîthe mao gîttîo; na thîinî waku nî kürî andü mathûkagîa atumîa nî ündü wa gûthîi nao mahînda-inî mao ma mwerî, ihînda-inî rîrîa marî na thaahu. **11** Kûu thîinî waku nî kürî mündü wîkaga maündü marî magîgi na mütumîa wa mündü ürîa ûngî, nake ûngî ndangîconoka agîthûkîa mütumîa wa mürîü, ûngî nake agathûkagîa mwarî wa nyîna, o ücio mwarî

wa îthe. **12** Andü maamûkagîra mahakî marî thîinî waku nîguo maîte thakame; wee ürî mürîa-ng’ûrû, na nîwamûkagîra uumîthîo mûkîru, na ûkoona uumîthîo ütari kîhooito kuuma kürî andü arîa angî na njîra ya ûhahanyî. Wee nîurîganîrwo nî nîi, ûguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** “‘Ti-îtherû nîngahûra hî nî ündü wa uumîthîo ücio wonete ütari wa kîhooito, na nî ündü wa thakame irîa ütîthîe kûu thîinî waku. **14** Mûthenya ürîa ngaakûherithîa-rî ümîrîru waku nîûgetîirîa, kana moko maku magîe na hînya? Nîi Jehova nî nî njarîtie ühoro ücio, na nî nîi ngaawîka. **15** Nîngakûharaganîria ndürîrî-inî, na ngûhurunjîre mabûrûrî-inî; na nîngakînyîa thaahu waku mûthîa. **16** Hîndî irîa wee ûgaakorwo ûthâahîe maîtho-inî ma ndürîrî, nîukamenya atî nî nîi nîi Jehova.” **17** Nîngî kiugo kîa Jehova gîkîngînyîrîra, ngîrwo atîrî: **18** “Mürü wa mündü, harî nî-rî, andü a nyûmba îno ya Isiraelî matukîte o ta gîko kîrîa gîtgîragara rîria cuuma îratherîo na mwakî wa üturi; acîo othe matukîte o ta gîcango, na îbati, na kîgera, o na ngocorai marî mwakî-inî wa üturi. O no ta gîko kîrîa gîtgîragara rîria betha îratherîo na mwakî wa üturi. **19** Nî ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga atîrî: ‘Tondü inyuothe nîmütukîte gîko kîrîa gîtgîragara rîria cuuma îratherîo na mwakî wa üturi, nîngamûcokanîrîria kûu Jerusaleumu. **20** O ta ürîa andü macookanagîrîria betha, na gîcango, na kîgera, na ngocorai, o na îbati icua-inî rîa mwakî nîguo îtwekîo na mwakî mûhîü-rî, ûguo nîguo o na nîi ngaamûcokanîrîria ndî na marakara na mang’ürî, na ndîmûkîe kûu thîinî wa itûura inene ndîmütwekerîe kuo. **21** Nîngamûcokanîrîria na ndîmûhurutîre na mang’ürî makwa mahîü, na inyuü nîmûgatwekerîo o kûu thîinî warîo. **22** O ta ürîa betha îtwekagîrio icua-inî rîa mwakî, ûguo noguo o na inyuü mîgaatwekerîo kûu thîinî warîo, na inyuü nîmûkamenya atî nîi Jehova nî nîi ndîmütîrîrîre mang’ürî makwa.” **23** O rîngî kiugo kîa Jehova nîkiangînyîrîre, ngîrwo atîrî: **24** “Mürü wa mündü, îra bûrûrî ücio atîrî, ‘Wee-rî, ürî bûrûrî îkoretwo wagîte mbura kana rûthuthûü, mûthenya ürîa wa mang’ürî.’ **25** Nî kürî na ndundu ya gûukanîrîra ya anene akuo marî thîinî wago, nao matarîi ta mürûüthî ûkûrarama ûgîtambuura kîrîa ûnyîitîe; marîaga andü, na magakua mîthîthî na indo cîa goro, na magatûma kûgîe na atumîa aîngî a ndîgwa thîinî wago. **26** Athînjîrî-Ngai akuo mahûthagîra hînya makiuna watho wakwa, na magathâahîa indo ciakwa irîa nyamûre; matîkûuranaga indo irîa nyamûre na irîa îtarî nyamûre; marutanaga atî gütîrî ngûürani ya indo îrî thaahu na irîa îtarî thaahu; na mahîngaga maîtho matîkamenyerere Thabatû ciakwa, nîguo ngarumagwo gatagatî-inî kao. **27** Anene akuo arîa marî kuo matarîi ta njûüi îgîtambuura kîrîa inyîitîe; maîtaga thakame na makooraga andü, nîguo megwatîre uumîthîo ürîa ütâgîrîre. **28** Anabî akuo mamahakagîra cîiko icîo cîoka mwerû, na njîra ya kûmoonera cîonekî cia maheeni, na ürâgîrî wa maheeni. Moîgaga atîrî, ‘Mwathani Jehova ekuuga üü,’ o rîria Jehova atarî ündü oîgîte. **29** Andü a bûrûrî ücio mahûthagîra ûhahanyî na ütunyani; mahînyagîrîria athîinî na abatarî, na makanyîrîra andü a kûngî, makamaagîthîa kîhooito. **30** “Ndaacarîre mündü thîinî wa ûngîaka rûthîngo na ürâgame mbere yakwa mwanya-inî, agîtîre bûrûrî ücio, nîguo ndîkâtîne o kûünîna, no ndîigana kuona o na ümwe. **31** Nî ündü ücio nîngamaitîrîria mang’ürî makwa, na ndîmaniine na marakara makwa mahîü, na ndîmacookererîe maündü marîa mothe mekîte, ûguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga.”

23 Kiugo kîa Jehova nîkiangînyîrîre, ngîrwo atîrî: **2** “Mürü wa mündü, nî kwarî na andü-a-nja eerî, aîrîtu a nyîna

umwe. **3** Nīmatuikire ahūiri maraya kūu būrūri wa Misiri, makīambīrīria ūmaraya kuuma marī ethī. Marī kūu būrūri-inī ūcio nīmahutagio nyondo, na makahambatwo ithūri cia ūirītu wao. **4** Ūrīa mūkūrū eetagwo Ohola, nake mwarī wa nyina eetagwo Oholiba. Maarī akwa, nao magīciara aanake na airītu. Ohola nīwe Samaria, nake Oholiba nīwe Jerusalemu. **5** “Ohola nīahūūra ūmaraya o na arī wakwa; nake nīeriragīria endwa ake, na nīo andū a Ashuri, o acio maarī njamba cia ita **6** mehumbīte nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa, o arīa maathīiiga mahaicīte mbarathi. **7** Nīeneanire ta mūmaraya harī andū othe arīa atīku thīnī wa Ashuri, na agīthaahia na mīhianano yothe ya mūdū o wothē ūrīa eeriragīria. **8** Ndaatiganire na ūmaraya ūcio aambīrīrie arī būrūri wa Misiri, rīrīa andū maakomaga nake arī mwīthī na makahambataga gīthūri kīa ūirītu wake, o na magīkīrīrīria kūhūra ūmaraya nake. **9** “Nī ūndū ūcio ngīmūneana harī endwa ake, nīo andū a Ashuri o acio eeriragīria. **10** Nīmamūrūtire nguo, makīmūtunya arīu na aarī ake, na makīmūruga na rūhiū rwa njora. Nīatuikire wa kuunagwo thimo gatagatī-inī ka andū-a-nja, nake nī aaherithiro. **11** “Mwarī wa nyina Oholiba nīeyoneire maūdū macio, no merirīria-inī make o na ūmaraya-inī wake nīeekire mītugo mīaganu gūkīra mwarī wa nyina. **12** O nake nīeriragīria andū a Ashuri, arīa maarī aathani na anene a ita, na njamba cia ita cīhumbīte nguo irī rīiri, o arīa maathīiiga mahaicīte mbarathi, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa. **13** Nīndonire atī o nake nīethaahīte; eerī maathīiiga na mīthīire īhaanane. **14** “No rīri, we nīakīrīrīrie kūhūra ūmaraya. Nīoonire arūme makururītwo rūthingo-inī, nayo yarī mīhiano ya Akalidei ikururītwo na rangi mītune, **15** meeohete mīcibi njohero na iremba mītwe icunjuurīte; othe monekaga mahana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andū a gūciarīwo Kalidei. **16** O rīria aamoonire, nīamerirīrie, akīmatūmīra andū kūu Kalidei. **17** Nīngī andū a Babuloni magīūka kūrī we, kūu kīrīri-inī kīa wendo, nao makīmūthaahia nī ūndū wa merirīria mao. Thuutha wa gīthaahio nīo, agītīgana nao, akīria ngoro nīo. **18** Rīria aathīire na mbere na ūmaraya wake atekūhītha, na akīgūūria njaga yake, nīi na nīi nīndatiganire nake ngīmūmena, ngītīgana nake o ta ūrīa ndaatiganire na mwarī wa nyina. **19** No rīri, we aakīrīrīrie kūhūra ūmaraya aarīrikana matukū marīa aarī mwīthī, rīrīa aarī mūmaraya kūu būrūri wa Misiri. **20** Arī kūu, akīrīrīria endwa ake, arīa cīiga ciao ciatarīi ta cia ndigiri, na hinya wao wa ūndūrūme woimaga ta wa mbarathi. **21** Nī ūndū ūcio ūkīrīrīria ūra-thoni wa wīthī waku, rīrīa wahambatagwo gīthūri na ūkahutio nyondo ciaku cia ūirītu ūrī kūu būrūri wa Misiri. **22** “Nī ūndū ūcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngarahūra endwa ake magūūkīrīre, acio watiganire nao ūkīmamena, ndīmarehe magūūkīrīre kuuma mīena yothe, **23** andū a Babuloni na Akalidei othe, na andū a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marī hamwe na andū a Ashuri othe, aanake arīa cīrorerwa, arīa othe matuītwo abarūthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andū arīa marī igweta inene, nao othe mathīiiga mahaicīte mbarathi. **24** Nīmagagūūkīrīria marī na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na makaari, na marī na kīrīndī kīngī; nao mabange magūūkīrīre kuuma mīena yothe, marī na ngo iria nene na iria nini, na mekīrīte ngūbia cia kīgera mītwe. Nīngakūneana kūrī o ūherithio, nao nīmagakūherithia kūrīngana na ūrīa matuuanagīria cīira. **25** Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūru ngūūkīrīre, nao nīmagakūherithia marī na marakara

manene. Nīmagagūūthīna maniūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora. Magaataha arīu anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. **26** Nīngī nīmagakūrūta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. **27** Nī ūndū ūcio nīnganiina ūra-thoni na ūmaraya ūrīa wee waambīrīrie ūrī kūu būrūri wa Misiri. Ndūkarora maūdū macio ūmerirīrie, kana ūrīrikane būrūri wa Misiri rīngī. **28** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndī hakuhī gūkūneana kūrī acio ūthūire, ngūneane kūrī acio wamenire ūkīmahutatīra. **29** Magaakūherithia marī na rūthūūro, na magūtūnye indo ciaku ciothe iria ūnogeire. Magaagūūtiga njaga, ūrī ūtherī, nacio thoni cia ūmaraya waku nīikaguūrio. Naguo ūra-thoni na ūmaraya waku. **30** nīcio ikūreheire maūdū macio, nīgūkorwo nīwerirīrie ndūrīrī icio, na ūgīthaahia na mīhianano yacio. **31** Wee ūrūmīrīrie mīthīire ya mwarī wa nyūkwa; nī ūndū ūcio nīngakūnengera gīkombe giake ūkīyīnīte na guoko gwaku. **32** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee ūkaanyūra gīkombe kīa mwarī wa nyūkwa, gīkombe kīnene na kīrīku; nīgīkarehe kīnyararo na itheko, nīgūkorwo nīkīyūrīrīru mūno. **33** Wee nīūkaiyūrū nī ūrītu na kīeha, gīkombe kīu kīa mwanangīko na ihooru, gīkombe kīu kīa mwarī wa nyūkwa Samaria. **34** Ūgaakīnyūra na ūkīnīkīrīre; ūgaakīringīthia thī, kīenyūkange icere, na wītarūrange nyondo. Nī nīi njarītie ūhoro ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **35** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī wee nīūrīganiūrwo nī nīi na ūkanjīkia na thuutha waku, no ngīnya ūcookererwo nī maciario mao ūra-thoni waku na ūmaraya waku.” **36** Jehova aaniyūrīre atīrī: Mūrū wa mūdū, nīgūtūira Ohola na Oholiba cīira? Nī ūndū ūcio marūthīe nī ūndū wa mītugo yao irī magīgi, **37** nīgūkorwo nīmatharītie, namo moko mao maiyūrīte thakame. Matharītie na mīhianano yao; o na makamīrutīra cīana ciao magongona, iria manjārīrīre, itūke irio ciayo. **38** O na nīngī ūndū ūngī manjīkite nī ūyū: Ihinda o rīu nīmathaahīrie handū-hakwa-harīa-haamūre, na magīthūkia Thabatū ciakwa. **39** Mūthenya o ro ūcio maarutire cīana ciao igongona kūrī mīhianano yao-rī, noguo maatoonyire handū-hakwa-harīa-haamūre na makīhathaahia. Ūguo nīguo meekire thīnī wa nyūba yakwa. **40** “O na nīngī magītūmanīra arūme arīa mookire kuuma kūraya, na hīndī rīa maakīnyire, mīgūthamba nī ūndū wao, na mūkīhaka rangi maitho, na mūkīngemia na mathaga. **41** Nīngī mīgīkarīra ūrīrī warītwo na ūkagemio mūno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha irīa mwaigagīrīra ūbumba na maguta marīa marī makwa. **42** “Nake nīarīgīcīrio nī kīrīndī kīngī kīanegenaga gītekūmaka; andū a Sabea makīrehwo kuuma werū-inī, marī hamwe na gīkundi kīa andū matarī igweta, nao magīkīra mūtūmia ūcio na mwarī wa nyina bangīri moko, na makīmēkīra tanjī thaka mītwe. **43** Nīngī ngārīa ūhoro wa ūcio waniīnītwo hinya nī ūtharia, ngiuga atīrī, ‘Rīu nīmarekwo mamūthūthīre ta mūmaraya, nīgūkorwo ūguo nīguo atarīi.’ **44** Nao magīkoma nake. O ta ūrīa arūme makomaga na mūmaraya, ūguo nīguo maakomire na andū-a-nja acio maagīte thoni, nao nīo Ohola na Oholiba. **45** No andū arīa athīngu nīmakamaherithia na iherithia rīa andū-a-nja arīa matharagia na magatīthia thakame, tondū nīmatharagia, na moko mao maiyūrīte thakame. **46** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mareherei kīrīndī kīmookīrīre, na mūmaneane maguoyohīthio na matahwo. **47** Kīrīndī kīu nīgīkamahūūra na mahīga nyuguto na kīmatemange na hīū ciao cia njora; gīkooraga aanake na airītu ao, na gīcīne nyūmba ciao. **48** “Nī ūndū ūcio nīnganiina ūra-thoni kūu būrūri ūcio nīguo andū-a-nja othe makaanio, matikaneeke maūdū ma ūtharia ta

inyuī. **49** Inyuī nīmūkaherithio nī ūndū wa ūra-thoni wanyu, na mīcookererwo nī maciaro ma mehia manyu ma kūhooya mīhianano. Na inyuī hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Mwachani Jehova.”

24 Mwaka-inī wa kenda, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, andika mūthenya wa ūmūthī nī tarīki ciigana, o ūyū wa ūmūthī, tondu mūthenya ūyū wa ūmūthī mūthamaki wa Babuloni nīariigicīrie Jerusalemu. **3** Arīria andū aya a nyūmba īno nemi na ngerekano, ūmeere atīrī, ‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Hagīra nyūngū ya kūruga; mīhagīre na ūmīitīrīre maai. **4** Kīra icunjī cia nyama thīnī wayo, icunjī ciothe irīa njega, ta cia kūgūrū na guoko. Mīyūrie na mahīndī marīa mega mūno; **5** oya nyamū irīa njega mūno rūuru-inī. Igrīra ngū rungu rwayo nī ūndū wa mahīndī; reke ītherūke, namo mahīndī mahīre o kūu thīnī wayo. **6** “‘Nīgūrwo Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haro-ī, o na nyūngū ūyo īrī na mūcura, irīa gīkūrī kīayo gītāngīthira! Mīonorie kīrūng’o, o kīrūng’o, o itegūcuukīrwo mīfī. **7** “‘Nīgūrwo thakame irīa rīitīthīe īrī o thīnī warīo: Rīamīitire o kūu rwaro-inī rwa ihiga itheri; rītamīitire tīrī-inī, harīa rūkūngū rūngāmīthikire. **8** Nīgeetha njarahūre mang’ūrī na ndūrīrīre-rī, ndaitire thakame yarīo rwaro-inī rwa ihiga itheri, nīguo ndīgathikwo. **9** “‘Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwachani Jehova ekuuga: “‘Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haaro-ī! O na nī nīngacookanīrīria ngū hība ndaaya na igūrū. **10** Nī ūndū ūcio iganīrīra ngū, na wakie mwaki. Ruga nyama icio wega, na ūtukanie na indo cia gūcamīa wega; namo mahīndī ūreke macure. **11** Nīngī ūhagīre nyūngū ūyo theri makara-inī, ngīnya īhīlūe na gīcango kīayo gītunīhe, nīguo gīko kīayo gītweke, na gīkūrī kīayo gīcinwo, gītīre. **12** Nīkīremete nījira ciothe; gīkūrī kīu kīayo ti kīrute, o na gīacinwo na mwaki. **13** “‘Rīu-rī, gīko gīaku nī ūra-thoni. Tondu ngeretie gūgūtheria, no wee ndūngīthera gīko gīaku, wee ndūngīthera rīngī ngīnya mang’ūrī makwa ma gītūgūkīrīra makahūahūa. **14** “‘Nī Jehova nīnjarītie. Ihīnda nīkīnyu njīke ūndū. Ndikerīgīrīria; na ndīkaiganīra tha kana ndīrīcīkīwo. Ūgaatūrwo cīra kūrīngana na mītugo yaku, na cīko ciaku, ūguo nīguo Mwachani Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **16** “Mūrū wa mūndū, atīrī, ndī hakuhī gūkwehereria kīria gīkenagia maitho maku mūno na igūtha o rīmwe. No rīrī, ndūgacakae kana ūrīre, o na kana ūite maithori. **17** Caaya ūkīrīte; tīga kūrīrīra ūcio ūkūite. Ikara wīohete kīreamba mūtwe na wīkīrīte iraatū magūrū; ndūkehumbīre kanua kana ūrīe irio cia mūtugo wa hīndī ya macakaya.” **18** Nī ūndū ūcio ngīrooka kwarīria andū rūcīnī, na hwaī-inī ūcio mūtumīa wakwa agīkua. Rūcīnī rūrū rūngī ngīlka o ta ūrīa ndaathītwo njīke. **19** Nao andū acio makīnjūria atīrī, “‘Kaī ūtāngītīra ūhoru wa maūndū maya na ūrīa matūkōnī?” **20** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, “‘Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **21** Ira andū a nyūmba ya Isiraēlī atīrī, ‘Ūū nīguo Mwachani Jehova ekuuga: Ngīrie gūthaahīa handū-hakwa-harīa-haamūre, hau gīikaro kīa hīnya kīrīa mwītīaga nakīo, o kīu gīkenagia maitho manyu, kīrīa mwendete. Arīu na aarī anyu arīa mwatīgīre na thuuha makaanīrīno na rūhīu rwa njora. **22** Na inyuī nīmūgeeka o ta ūguo nī njīkīte. Mūtīkehumbīra kanua kana mūrīe irio cia mūtugo wa hīndī ya macakaya. **23** Nīmūgaikara mwīohete iremba mītwe na mwīkīrīte iraatū magūrū. Mūtīgacakaya kana mūrīre, no nīmūkahwererekerā tondu wa mehīa manyu na

mūcaayage thīnī wanyu. **24** Ezekīeli agaatuīka rūrī harī inyuī; mūgeeka o ta ūguo we ekīte. Hīndī irīa maūndū macio mageekīka-rī, nīrīo mūkaamenya atī nī nī nī Mwachani Jehova.’ **25** “‘Nawe mūrū wa mūndū, mūthenya ūrīa ngeeheria gīikaro kīao kīa hīnya, gīkeno kīao na rīrī wao, na kīndū kīrīa gīkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanae na arīrū ao o nao, **26** mūthenya ūcio mūndū ūrīre kwao nīagākūrehera ūhoru. **27** Hīndī ūyo kanua gaku nīgagatūmūka; nīūkaria nake, na ndūgacooka gūkīra. Nī ūndū ūcio wee ūgaatuīka rūrī harīo, nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

25 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre ngūrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, erekeria ūthīu waku harī Aamoni, na ūmarathīre ūhoru wa kūmookīrīra. **3** Meere atīrī, ‘Iguai kiugo kīa Mwachani Jehova. Ūū nīguo Mwachani Jehova ekuuga: Tondu nīmūoigīre, “‘Aha!” Igrīu rīa harīa-hakwa-haamūre hīndī irīa haathaahīrio, o na igūrū rīa būrūrī wa Isiraēlī rīrīa wanangīrwo, na nīngī igūrū rīa andū a Juda hīndī irīa maatahīrwo-rī, **4** nī ūndū ūcio nīngūmūneana kūrī andū a kūu irathīro mūtīke kīndū kīao. Nīmagaaka kambī cīikaro ciao na mambe hema ciao, thīnī wanyu; nīmakaarīa matunda manyu, na manyue irīa rīanyu. **5** Nīngagarūra Raba gūtūike ūrīithio wa ngāmīra, nakuo Amoni gūtūike gwa kwarahwo nī ng’ōndu. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **6** Nīgūrwo ūū nīguo Mwachani Jehova ekuuga: Tondu inyuī nīmūhūūrīte hī na mūkarīngīthīa makīnya manyu thī, mūgīkenagīrīa būrūrī wa Isiraēlī mūrī na rūmena ruothe rwa ngoro cīanyu, **7** nī ūndū ūcio nīngamūtambūrūkīria guoko gwakwa, ndīmūkīrīre na ndīmūneane mūtahwo nī ndūrīrī. Nīngamweherania na ndūrīrī, na ndīmūnīne mabūrūrī-inī. Nīngamwananga, na inyuī nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.” **8** “‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Tōndū Moabi na Seiru moigīre atīrī, “‘Ta rora, nyūmba ya Juda itūkīte o ta ndūrīrī irīa ingī ciothe,” **9** nī ūndū ūcio nīngagūūrīa rūbaru rwa Moabi, nyambīrīrie na matūūra makuo ma mīhaka-inī, na nīmo Bethī-Jeshīmothu, na Baalī-Meoni, na Kīrīathaimu, na nīmo monagwo marī rīrī wa būrūrī ūcio. **10** Nīnganeana Moabi hamwe na Aamoni moko-inī ma andū a Irathīro matūike indo ciao, nīgeetha Aamoni acio matīkanarīkanwo ndūrīrī-inī; **11** na nī nīngaherīthīa Moabi. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.” **12** “‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Tōndū Edomu nīerīhīrie harī nyūmba ya Juda na agītūika mūhītia mūno nī ūndū wa gwīka ūguo-rī, **13** nī ūndū ūcio Mwachani Jehova ekuuga atīrī: Nīngatambūrūkīria guoko gwakwa njūkīrīre Edomu na njūrage andū akuo na mahīu mao. Nīngakwananga, na kuuma Timani ngīnya Dedani, nīmakooraagwo na rūhīu rwa njora. **14** Nīngerīhīria harī Edomu na guoko kwa andū akwa Isiraēlī, nao nīmageeka Edomu kūrīngana na marakara makwa na mang’ūrī makwa; nīmakamenya kwīrīhīria gwakwa, ūguo nīguo Mwachani Jehova ekuuga.” **15** “‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī; “‘Tōndū Afīlīstī nīmēkīre maūndū ma kwīrīhīria, na makīrīhīria marī na rūmena ngoro-inī ciao na marī na muku wa matūkū maingī magītua atī nīmēkwananga Juda, **16** nī ūndū ūcio Mwachani Jehova ekuuga ūū: Ngīrie gūtambūrūkīria guoko gwakwa njūkīrīre Afīlīstī, na nīngeheria Akerethī na nyanange arīa matīgāire ndwere-inī cia irīa. **17** Nīngerīhīria harīo na rūrīhīria inene na ndīmaherīthīe ndī na mang’ūrī. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngeerīhīria harīo.”

26 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri, kiugo kĩa Jehova nikĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, tondũ Turo riugĩte atĩrĩ ũhoro wa Jerusalemu, ‘Aha! Kihingo gĩa gũtoonya kwa ndũrĩrĩ nikiunange, na nĩ ngahingĩrũro mirango yariĩ; rĩu tondũ nĩ kwanangĩtwo-rĩ, nĩngũgacĩra,’ **3** nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova oigĩte ũũ: Nĩngũgũkĩrĩra wee Turo, na nĩngarehe ndũrĩrĩ nyingĩ igũkĩrĩre, ta iria rĩgĩkia makũmbĩ marĩo na igĩrũ. **4** Nĩmakananga thingo cia Turo, na mamomore mĩthiringo yariĩ iria mĩraihũ na igĩrũ; nĩngate kagoto kariĩ na ndĩgĩte rwaro rwa ihiga itheri. **5** Kũu iria-inĩ gũgaatũka kũndũ gwa gũtambũrũkĩra nga cia gũtega thamaki, nigũkorwo ũhoro ũcio nĩ nĩ njarĩtie, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Nariĩ itũura rĩu rĩgaatũka rĩa gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, **6** nakuo kũndũ kwariĩ kũria gũtũragwo kũu bũrũri-thĩĩnĩ nigũkaniinwo na rũhiũ rwa njora. Hĩndĩ iyo nĩmakamena atĩ nĩ nĩ Jehova. **7** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuuma mwena wa gathigathini nĩngarehe Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki wa athamaki, okĩrĩre Turo arĩ na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbũtũ nene ya ita. **8** Nĩakananga kũndũ gwaku gwa gũtũrwo kũu bũrũri-inĩ na rũhiũ rwa njora, na arute wĩra wa gũkũrĩgĩcĩria, agũkũrĩre, aakithie ihumbu nginya thingo-inĩ ciaku, na ambararie ngo ciake agũkũrĩre. **9** Nĩakoonereria nditi ya mĩgogo amomore thingo ciaku, na amomore mĩthiringo yaku irĩa mĩraihũ na igĩrũ na indo ciake cia mbaara. **10** Mbarathi ciake igaaorwo irĩ nyingĩ ũũ atĩ nĩngagũthika na rũkũngũ. Thingo ciaku nĩkainaina nĩ ũndũ wa inegene rĩa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hĩndĩ irĩa agaatoonyera ihingo-inĩ ciaku ta ũria andũ matoonyaga itũura inene rĩria thingo imomoretwo. **11** Mahũngũ ma mbarathi ciake nĩmakaranga njira ciaku ciothe; nĩakooraga andũ aku na rũhiũ rwa njora, nakuo itugi ciaku cia hinya nĩkaagũtia thĩ. **12** Nĩmagagũtaha ũtonga waku na magĩtunye indo ciaku cia wonjoria; nĩmakamomora thingo ciaku na matharie nyũmba ciaku iria njega, na maikie mahiga raku, na mbaũ, o na kagoto iria-inĩ. **13** Nĩngakinya inegene rĩa nyĩmbo ciaku mũthia, na mĩgambo wa inanda ciaku cia mũgeeto ndũkaiguu rĩngĩ. **14** Nĩngatũma ũtũike rwaro rwa ihiga itheri, na nĩngatũka handũ ha gũtambũrũkĩro nga cia gũtega thamaki. Ndũgacooka gwakwo rĩngĩ, nĩ ũndũ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoro ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Mwathani Jehova ekwĩra Turo atĩrĩ: Mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria githĩ matikainaina nĩ mĩrurumo wa kũgĩa gwaku, hĩndĩ irĩa arĩa magurarĩtio magaacaya, nayo njũragano yũraganwo thĩĩnĩ waku? **16** Nĩngĩ anene othe arĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmakehera itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na marute nguoo ciao iria ndaaya, na marute nguoo ciao iria ng’emie. Mahumbĩto kimako, magaikara thĩ makũinainaga mahinda mothe, maguoyohetio nĩwe. **17** Hĩndĩ iyo nĩmaoerera icakaya rĩgũkonĩ, makwĩre atĩrĩ: “Kaĩ ũrĩ mwanange-ĩ, o wee itũura rĩrĩ igweta, o wee watũragwo nĩ andũ arĩa maathĩaga iria-inĩ-ĩ! Wee nĩwe warĩ na ũhoti kũu iria-inĩ, wee na atũũri arĩa; nĩwatũmaga arĩa othe maatũuraga kuo manyiitwo nĩ guoya. **18** Rĩu-rĩ, mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmakainaina mũthenya wa kũgũa gwaku; icigĩrĩra cia iria-inĩ nĩkamakio nĩ kũmomoka gwaku.’ **19** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ irĩa ngaatũma ũtũike itũura inene rĩnganiĩro, ũhaane ta matũũra manene marĩa matatũuragwo, na hĩndĩ irĩa ngaareka ũriku wa iria ũkũhumbĩre, naguoo ũingĩ wa maaĩ marĩo ũgũthike-rĩ, **20** hĩndĩ iyo nĩguo ngaagũkũrũkia hamwe na arĩa maikũrũkagio

irima-inĩ harĩ andũ arĩa a tene. Nĩngatũma ũtũũre mũhuro wa thĩ, ta kũndũ kũria gũtũũrĩte gũkĩrĩte ihooru o kuuma tene, hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ, nawe ndũgacooka kana ũikare gũkũ bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo. **21** Nĩngatũma ũrĩkĩrĩre na kĩmako kinene, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ. Ũgaacaragio na ndũgacooka kuoneka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27 Kiugo kĩa Jehova nikĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, cakaya nĩ ũndũ wa Turo. **3** Ira Turo, itũũra rĩu rĩrĩ itoonyero-inĩ rĩa iria, rĩu rĩonjoranagia na andũ a ndwere-inĩ nyingĩ cia iria atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Uugaga atĩrĩ, wee Turo, “Nĩ thakarĩte ngarikia.” **4** Wathani waku warĩ o kũu iria gatagati; aaki aku nĩo maatũũre ũthaka waku ũkinyanĩre. **5** Maagũthondekeire mbaũ ciaku ciothe na mikarakaba kuuma Seniru; nĩmooire mĩtarakwa ya kuuma Lebanoni nĩguo magũthondekere mĩtĩ wa kĩbebero. **6** Nayo mĩtĩ ya gũtwarithia marikabu makĩmĩthondeka na mĩgandĩ kuuma Bashani; nacio mbaũ cia mĩthithinda cioimĩte ndwere-inĩ cia iria rĩa Kitimu, magĩgwakĩra nacio marikabu thĩĩnĩ, igemetio na mĩguongo. **7** Taama mwega wa gatani ũria mũgemie wa kuuma bũrũri wa Misiri nĩguo warĩ gĩtama gĩaku gĩa gũtware marikabu, na noguo warĩ bendera yaku; ciandarũia ciaku cia kũhumbĩra igĩrũ na cio ciarĩ cia rangi wa bururu na wa ndathi, kuuma ndwere-inĩ cia iria mwena wa Elisha. **8** Andũ a Sidoni na Arivadi nĩo maatarithagia marikabu ciaku; nao andũ aku arĩa oogĩ, wee Turo, nĩo maarutaga wĩra marikabu-inĩ. **9** Mabundi arĩa akũrũ a Gebali nĩo maarutaga wĩra wa gũthĩnga mĩanya kũu marikabu-inĩ. Marikabu ciothe cia iria-inĩ na atwarithia a cio mookite kũu nĩguo mũthogorane nao indo ciaku. **10** “Andũ a Perisia, na Ludu, na Putu nĩo maatungataga marĩ thigari mbũtũ-inĩ ciaku cia ita. Maacuuragia ngo na ngũbia ciao cia kĩgera thingo-inĩ ciaku, igakũrehagĩra riiri. **11** Andũ a Arivadi na Heleki nĩo maaraagĩra thingo ciaku mĩena yothe; nao andũ a Gamadi nĩo maakoraga marĩ mĩthiringo-inĩ yaku irĩa mĩraihũ na igĩrũ. Maacuuragia ngo ciao gũthĩũrũkĩria thingo ciaku; magĩtũma ũthaka waku ũkinyanĩre. **12** “Andũ a Tarishishi nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe nĩ ũndũ wa ũria warĩ na ũtonga mũnene wa indo; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kĩgera, na mabati, na ngocorai. **13** “Nĩngĩ andũ a Javani, na Tubali, na Mesheki nĩmoonjorithanagia nawe; maakũũranagia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gĩcango. **14** “Andũ a Bethi-Togarima nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wĩra, na mbarathi cia ita, o na nyũmbũ ciao. **15** “Nĩngĩ andũ a Dedani nĩmoonjorithanagia nawe, na mabũrũri maingĩ ma ndwere-inĩ cia iria maarĩ agũri a indo ciaku; maakũrĩhaga na mĩguongo na mĩbĩngũ. **16** “Nĩngĩ andũ a Suriata nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe tondũ wa indo ciaku kũingĩha; nĩmakũũranirie indo ciaku cia wonjoria na tũhiga twa thumarati, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguoo iria ng’emie, na gatani iria njega, na maricani, o na tũhiga twa goro tũria tũtune. **17** “Juda na Isiraeli nĩmoonjorithanagia nawe; magĩkũũrania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Minithu, na theremende, na ũũkĩ, na maguta, na ũbani. **18** “Nĩngĩ andũ a Dameski, tondũ wa indo ciaku nyingĩ na ũtonga waku mũnene wa indo, nĩmarutithanirie wĩra wa wonjorithia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa ng’ondũ wa kuuma Zaharu. **19** “Nĩngĩ andũ a Avedani, na Ajavani moimĩte Uzali nĩmagũruga indo ciaku cia wonjoria; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na igera iria ndure, na mahuti marĩa

manungi wega, o na mûtarathini. **20** “Ningĩ andũ a Dedani nĩ mwonjorithanagia nao matandiko ma mbarathi. **21** “Ningĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agũri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe wa tũgondu, na ndũrũme, na mbũri. **22** “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ ùndũ indo ciaku cia wonjoria maacikũũranagia na indo iringa njega mũno cia mĩthemba yothye ya mahuti manungi wega, na tũhiga twa goro, na thahabu. **23** “Ningĩ andũ a Harani, na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. **24** Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iringa thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iringa ng’emie, na mĩgeka ya marangi maingĩ itumĩtwo na ndigi njogothie ikundĩkitwo ikanyiitio. **25** “Marikabu cia Tarishishi nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria. Ùyĩtũrĩrithio mirigo miritũ o kũu iringa gatagati. **26** Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu magũtwaraga maria-inĩ gatagati. No rĩrĩ, rũhuho rwa mwena wa irathĩro nĩrũgakuunanga ùtũkange icunjĩ ùrĩ kũu iringa gatagati. **27** Ùtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iringa-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ, na arĩa marutaga wĩra wa gũthinga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mũndũ ũngĩ o wothye ùrĩ marikabu-inĩ, nĩmagatoonyerera iringa gatagati mũthenya ùria marikabu yaku ikoinikanga. **28** Mabũrũri maria mariganitie na iringa nĩmagathingitha hĩndĩ iringa aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magakaya. **29** Arĩa othe mahutanagia na mũiko ya gũtarithia marikabu nĩmagatiganiria marikabu ciao; thigari cia iringa-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iringa. **30** Makaanĩrĩra, makũrĩrĩre marĩ na ruo; makeitĩrĩria rũkũngũ mĩtwe, na megaragarie mũhu-inĩ. **31** Makenja mĩtwe yao nĩ ùndũ waku, na mehumba nguo cia makũnia. Nĩmagakũrĩra marĩ na ruo rwa ngoro, na macakae nĩ kieha. **32** Na hĩndĩ iringa maragĩrika magĩgũcakayagĩra-rĩ, nĩmakambĩrĩria macakaya magũkonĩ, makiugaga atĩrĩ: “Nũ ùrĩ wakirio ta Turo, athiũrũrũkĩrĩo nĩ iringa?” **33** Hĩndĩ iringa indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iringa-inĩ-rĩ, nĩwaiganithirie mabataro ma ndũrĩrĩ nyingĩ; nĩ ùndũ wa ùtonga waku mũnene, na ũngĩ ya indo ciaku cia wonjoria, ũngitonga athamaki a thĩ. **34** Rũu nĩwanangĩtwo nĩ iringa o kũu maa-inĩ maria mariku; nĩũtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arĩa othe mũtwaranaga nao. **35** Arĩa othe matũũraga mabũrũri-inĩ maria marĩ ndwere-inĩ cia iringa nĩmamakĩte nĩ ùndũ waku; athamaki ao mainainaga nĩ kũmaka, na magathitha ithiithi nĩ guoyaa. **36** Nao onjoria marĩ gatagati ka ndũrĩrĩ nĩmarakũnyũrũria; nĩũkinyite mũthia wa kũguoyohithania, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.”

28 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, iringa mũnene wa Turo atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova oigite ùũ: “Nĩ ùndũ ngoro yaku nĩyambararĩtie, uugaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ngai; njikaragĩra gĩtĩ gia ùthamaki kĩa ngai kũu iringa gatagati.” No wee ùrĩ mũndũ na ndũrĩrĩ ngai, o na watũka wĩciaragia atĩ ùrĩ mũũgĩ o ta ngai. **3** Wee-rĩ, ùkĩrĩ mũũgĩ gũkĩra Danieli? Anga gũtĩrĩ hitho ũngĩhithwo? **4** Tondũ wa ùũgĩ waku na ùmenyo waku, nĩwĩgũrĩre na ùtonga, na ùkehaira thahabu na betha mĩthiithũ-inĩ yaku. **5** Tondũ wa ùmenyi waku mũnene wa wonjoria, nĩwĩongereire ùtonga, na nĩ tondũ wa ùtonga waku, ngoro yaku nĩgũite na mwĩtũio. **6** “Nĩ ùndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ùũ: “Tondũ wĩciaragia ùrĩ mũũgĩ, ùkohĩga o ta ngai-rĩ, **7** nĩngũkũrethithia andũ a kũngĩ magũũkĩrĩre, nacio nĩ ndũrĩrĩ iringa itarĩ tha o na

hanini; nĩgacomora hiũ ciacio cia njora ciũkĩrĩre ùthaka waku na ùũgĩ waku, na itheecange riiri waku mũcangararu. **8** Nĩmagagũũkũrũkia magũkinyie irima-inĩ, na nĩũgaakua gĩkuũ kĩa ùhinya kũu gatagati ka iringa. **9** Hĩndĩ iringa nĩũkoiga atĩ, “Nĩ ndĩ ngai,” ùrĩ mbere ya acio magaaakũũraga? Ùgaakorwo ùrĩ o mũndũ, no ti ngai, ùrĩ moko-inĩ ma acio magaaakũũraga. **10** Ùgaakua gĩkuũ ta kĩa andũ arĩa mataruuga, moko-inĩ ma andũ a kũngĩ. Nĩ nĩ njũgĩte ùguo, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **11** Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **12** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria macakaya makoniĩ mũthamaki wa Turo, ùmwĩrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: “Wee warĩ kionereria kĩa ùkinyanĩru, ùkaiyũrwo nĩ ùũgĩ, na ùgathakara o biũ. **13** Wee watũũrĩte Edeni, mũgũnda wa Ngai; wagemetio na kahiga gothe ka goro ta: wakiki iringa ndune, na yakuti iringa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi, na thumarati iringa theru, na onigithi, na njathibi, na yakuti iringa ya rangi wa bururu, na thumarati iringa nduru, na baregethu. Magemio maku maathondeketwo na thahabu; mũthenya ùria wee wombirwo noguo maahaarĩrio. **14** Waitĩrĩrio maguta ùtũke ta kerubi mũgitanĩrĩ, na nĩkio ndaakwamũrĩre. Wee warĩ kĩrima-igũrũ kĩria gĩtheru kĩa Ngai; waceeragĩra mahiga-inĩ ma mwaki. **15** Ndwarĩ na ùcuuke mĩthĩre-inĩ yaku, kuuma mũthenya ùria wombirwo, nginya rĩria waganu wonekire thĩnĩ waku. **16** Tondũ wa wonjoria waku kũingĩha, nawe ùkĩthia. Nĩ ùndũ ùcio ngĩkũrutũrũra kuuma kĩrima-inĩ kĩa Ngai ùnyararĩkite, na wee kerubi, wee ùgitanagĩra, ngĩkũingata wehere mahiga-inĩ nacio ma mwaki. **17** Ngoro yaku nĩnyaniitirwo nĩ mwĩtũio nĩ ùndũ wa ùthaka waku, nawe ùgĩthũkia ùũgĩ waku nĩ ùndũ wa riiri waku. Nĩ ùndũ ùcio ngĩgũikia thĩ; ndaagũtũire kĩnyararo ùrĩ mbere ya athamaki. **18** Nĩ ùndũ wa mehia maku maingĩ na wonjoria ùtarĩ wa ma, nĩũthaahtie kũndũ gwaku kũria-gũtheru. Nĩ ùndũ ùcio ngĩtũma mwaki uume thĩnĩ waku, naguo ùgĩkũniina, na ngĩgũtũma mũhu hwa thĩ, maitho-inĩ ma arĩa meeoragĩra. **19** Ndũrĩrĩ ciothe iringa ciakũũ, nĩcigegetio nĩwe; nĩũkinyite mũthia wa kũguoyohithia, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.” **20** Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **21** “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ùthiũ waku Sidoni; rĩrathĩre ùhoro wa kũrũkĩrĩra, **22** ùrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: “Wee Sidoni, nĩngũgũũkĩrĩra, na nĩngegĩra na riiri thĩnĩ waku. Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ iringa ngaarĩrehere itherithia, na ndĩonanie atĩ ndĩ mũtheru thĩnĩ wario. **23** Nĩngarĩrethithĩria mũthiro, na ndũme thakame itherere njĩra-inĩ ciarĩro. Arĩa oorage nĩmakaagũa thĩnĩ wario, naruo rũhiũ rwa njora rũrũkĩrĩre miẽna yothye. Hĩndĩ iringa nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **24** “Gũtĩrĩ hĩndĩ iringa andũ a Isiraeli makaagĩra na thũ mariganitie nacio, nĩguo itũke cong’e ùrĩ ruo, na mũguo mũũgĩ. Hĩndĩ iringa nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. **25** “Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Hĩndĩ iringa ngaacoonĩrĩria andũ a Isiraeli moime ndũrĩrĩ-inĩ kũria maahurunjirwo, hĩndĩ iringa nĩngonania maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ atĩ ndĩ mũtheru ndĩ thĩnĩ wao. Hĩndĩ iringa nĩmagatũũra bũrũri wao kũmbe ùria ndaaheire ndungata yakwa Jakubu. **26** Magaatũũra kuo marĩ agĩtĩre, na nĩmagaka nyũmba, na mahaande mũgũnda ya mĩthabĩbũ; nao magaatũũra marĩ agĩtĩre rĩria ngarehe itherithia kũrĩ andũ arĩa othe mariganitie nao arĩa maamacambagia. Hĩndĩ iringa nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao.”

29 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi, mweri wa ikũmi, mũthenya wa ikũmi na rĩrĩ wa mweri wa ikũmi, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ùthiũ waku kũrĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, ùmũũkĩrĩre,

na umürathire uhoro wa kumükirira na wa guükirira burüri wothe wa Misiri. **3** Mwaririre umwire atiri, 'Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ningügükirira, wee Firaüni müthamaki wa Misiri, o wee nyamü ño nene ükomete türüü-ini twaku. Uugaga atiri, "Nili ni rüüi rwakwa; ni nni ndarüthondekire ni ündü wakwa." **4** No ningagwika ndwano thia-ini ciaku, na ndume thamaki cia türüü twaku ciğwatirire ngüci-ini ciaku. Ningaküguucia ngürute türüü-ini twaku, hamwe na thamaki ciothe iria ciğwatirire ngüci-ini ciaku. **5** Ningagütiga werü-ini, wee, hamwe na thamaki ciothe cia türüü twaku. Nüükagüa küu werü-ini, na ndükoerowo kana üngano. Ngaaküneana ütuike iria cia nyamü cia githaka, na nyoni cia riera-ini. **6** Hindü iyo aria othe matüüraga burüri wa Misiri nimakamena atü nni ni nni Jehova. "Wee ükoretwo üri müthigi wa kamürangi wa gütiira nyumba ya Israeli. **7** Hindü iria maakünyitiire na moko mao-rü, niwätükangire, na ügitarüranga ciande ciao; hindü iria meetiranirire nawe-rü, niwoinikangire, nayo migongo yao ikigonyoka. **8** "Ni ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga üü: Ningakürehithiria rühiü rwa njora rügükirire na rürage andü aku na mahiü mao. **9** Misiri gügaatuika burüri mütiganiirie, ügakira ihooru. Hindü iyo nimakamena atü nni ni nni Jehova. "Tondü wee woigire ahöri, "Rüüi rwa Nili ni rwakwa; ni nni ndarüthondekire," **10** ni ündü ücio ningügükirira na njükirire türüü twaku, na ningatüma burüri wa Misiri wanangike na ükire ihooru, kuuma Migidoli nginya Aswani, o na nginya mühaka-ini wa Kushi. **11** Gütiri ikinya rüa mündü kana rüa nyamü rigaatuikaniria kuo; gütiri mündü ügaatüra kuo ihinda rüa miaka mirongo ina. **12** Ningatüma burüri wa Misiri ükire ihooru gatagati-ini ka mabürüri maria manangiku, na matüüra maguo manene matiganirio miaka mirongo ina gatagati ka matüüra manene maria manangiku. Na ningahurunjira andü a Misiri ndüriri-ini, na ndimaharanirie mabürüri-ini. **13** "No riri, Mwathani Jehova oigite atiri: Miaka mirongo ina yathira-rü, ningacookaniriria andü a Misiri moime ndüriri-ini iria maahurunjirwo. **14** Nao andü aria maatahitwo a Misiri ningamacookia burüri wa Pathirosi, burüri üria wa maithe mao. Marü küu magaaatüka üthamaki winyiitithe. **15** Ügakorwo winyiitithe gükira mothamaki mothe, na ndugacooka ringü gwitüügiria igürü rüa ndüriri iria ingi. Ni nni ngaawagithia hinya üü atü ndürü hindü ingi ügaatha ndüriri. **16** Burüri wa Misiri ndugacooka gütuika mwihoko wa andü a Israeli, no ügaatüka kiririkania kia mehia mao ma gücaria üteithio kuo. Hindü iyo nimakamena atü nni ni nni Mwathani Jehova." **17** Mwaka-ini wa mirongo iria na mügwanja, müthenya wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kia Jehova niküanginyirire, ngürwo atiri: **18** "Mürü wa mündü, Nebukadinezaru, müthamaki wa Babuloni, niatümirre mbütü ciake cia ita ciükirire Turo na ihüüra inene; o mütwene niwamunyrwo njuüri, no o kiande gügicünürwo. No riri, we mwene o na ita riake matiarthirwo kindü ni ündü wa mbaara iyo aarüithirie ya güükirira Turo. **19** Ni ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga üü: Ningüneana burüri wa Misiri harü Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni, na niagakuaa ütonga wakuo. Agaatunyana na ataha indo cia burüri ücio, ütuike cia kürüha mbütü ciake cia ita. **20** Nindümüheete burüri wa Misiri ütuike kiheo güa kiyö güake, tondü we na mbütü ciake cia ita meekire üguo ni ündü wakwa, üguo niguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** "Müthenya ücio, ningatüma nyumba ya Israeli imerie rühia, na ndumüre kanua gaku thüini wao. Hindü iyo nimakamena atü nni ni nni Jehova."

30 Kiugo kia Jehova niküanginyirire, ngürwo atiri **2** "Mürü wa mündü, ratha uhoro, uuge atiri: 'Mwathani Jehova ekuuga üü: "Girikai, muuge atiri, "Ka' müthenya ücio üri na haaro-il" **3** Nigükorwo müthenya ücio nükuhüririe, müthenya wa Jehova nükuhüririe, müthenya üri na matu, müthenya üri na müthiro harü ndüriri. **4** Rühüi rwa njora nirügookirira burüri wa Misiri, naruo ruo rwa ngoro rükinyirire Kushi. Riria aria moragitwo makaagüa küu burüri wa Misiri, ütonga wakuo nigüakuu, nayo mithingi yakuo imomorwo. **5** Andü a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andü a burüri wa kirikanirio, makooraagwo na rühüi rwa njora marü hamwe na andü a Misiri. **6** "Jehova ekuuga üü: "Arata a Misiri nimakooraagwo, naguo hinya wake üria etiaga naguo nigügaathira. Kuuma Migidoli o nginya Aswani, makooraagwo kuo thüini na rühüi rwa njora, üguo niguo Mwathani Jehova ekuuga. **7** "Nimagakira ihooru, marü gatagati-ini ka mabürüri maria manangitwo, magakira ihooru, namo matüüra mao manene magaaorwo marü thüini wa matüüra manene maria manangiku. **8** Hindü iyo nimakamena atü nni ni nni Jehova, riria ngaacina burüri wa Misiri na mwaki, nao aria othe maamateithagia mahehenjwo. **9** "Müthenya ücio-rü, ningatüma andü moime harü ni marü na marikabo, mathii makahähure andü a Kushi, moime mwicaoro-ini wao. Nimakanyitwo ni ruo rwa ngoro müthenya ücio burüri wa Misiri ükaaniinwo, nigükorwo ti-itherü nigügakinya. **10** "Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ninganiina kirindi kia Misiri, hüthirite guoko kwa Nebukadinezaru, müthamaki wa Babuloni. **11** We na mbütü ciake cia ita, o mbütü cio ikiritie ndüriri iria ingi ciothe kwaga tha, nicio ikaarehwo, iniine burüri ücio. Nigacomora hiü ciao cia njora, ciükirire burüri wa Misiri na ciyürre burüri ücio andü aria moragitwo. **12** Ningatüma türüü tuothe two Rüüi rwa Nili tühwe, naguo burüri ücio ndiwenderie andü aaganu; ngaawananga na moko ma andü a kungü, guo mwene, o hamwe na kiria güothe kirü kuo. Ni Jehova ni nni njarithe. **13** "Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ningathükangia ngai cia mihianano na niine mihiano rüa iri Nofu. Gütigacooka kügia müthamaki küu burüri wa Misiri, na ningaiyüria burüri ücio wothe guoya. **14** O nakuo Pathirosi ningakwananga, na ngwatie mwaki küu Zoani, o na herithanie küu Thebesi. **15** O nakuo Pelusiumu ningagütiriria mang'ürü makwa, o küu kigitiro kia hinya kia burüri wa Misiri, na njeherie kirindi güa küu Thebesi. **16** Ningagwatia mwaki küu burüri wa Misiri, nakuo Pelusiumu nigükeehürithania ni ruo. Thebesi nigügatharikirwo. Nofu nigügakorwo na münyamaro itegütigithiria. **17** Aanake a Heliopoli na a Bubasiti makooraagwo na rühüi rwa njora, nao andü a matüüra macio manene matahwo. **18** Müthenya nigüagüa nduma küu Tehafunehasu riria ngoinanga icooki rüa Misiri; küu nikuo hinya wake ücio etiaga naguo ügaathirira. Nihakahbirwo ni matu, namo matüüra make nigagatahwo. **19** Ni ündü ücio ningaherithia burüri wa Misiri, nao nimakamena atü nni ni nni Jehova." **20** Mwaka-ini wa ikümi na ümwe, müthenya wa mügwanja wa mweri wa mbere, kiugo kia Jehova niküanginyirire, ngürwo atiri: **21** "Mürü wa mündü, ninyunite guoko kwa Firaüni, müthamaki wa Misiri. Gütiohetwo na taama üri na ndawa niguo kühone, kana gükoohanio na mifi niguo kügwate kügie na hinya wa kuoya rühüi rwa njora. **22** Ni ündü ücio, Mwathani Jehova ekuuga üü: Nii ningükirira Firaüni müthamaki wa burüri wa Misiri. Ningümüuna moko meeri, kürüa kügima na kürüa kuuniku, na ndüme rühüi rwa njora ruume guoko-ini gwake rügewe thü. **23** Ningahurunja andü a Misiri ndüriri-ini, na ndimaharanirie mabürüri-

inĩ. **24** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmũnengere rūhiũ rwakwa rwa njora arũnyĩite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaĩre hau mbere yake, o ta mũndũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuũ. **25** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaga hinya. Hĩndĩ ũyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩria ngaanengera mũthamaki wa Babuloni rūhiũ rwakwa rwa njora arũnyĩite na guoko, nake arũhiũre okĩrĩre bũrũri wa Misiri. **26** Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ ũyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

31 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩria Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩake, ũmeere atĩrĩ: “Nũũ ũngĩgerekanio nawe ũhoroni ũkoniĩ ũnene? **3** Cũrania ũhoroni wa bũrũri wa Ashuri, ũria hĩndĩ ĩmwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni, warĩ na hongea thaka, ciahumbĩrĩte mũtĩtũ ũcio; waraihĩte na igũrũ, gacũmbĩrĩ kaguo gakagĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. **4** Wakũragio nĩ maaĩ, ithima iria ndiku nĩciatũmaga ũraihie; tũrũũ twa ithima icio twathereraga, tũgathiũrũkĩria gĩtina kĩraguo mĩena yothe, na tũgatheria maaĩ mĩtĩ-inĩ yothe ya gĩthaka. **5** Nĩ ũndũ ũcio ũgĩkĩrĩria kũraihia gũkĩra mĩtĩ yothe ya gĩthaka; mathĩgĩ maguo makĩongerereka, na hongea ciaguo ikĩraihia, igĩtheerema nĩ ũndũ wa maaĩ kũngĩha. **6** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩaka itara mathĩgĩ-inĩ maguo, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciaciaraigĩra rungu rwa hongea ciaguo; ndũrĩrĩ ciothe iria nene ciatũũraga kĩruru-inĩ kĩraguo. **7** ũthaka waguo warĩ mũkaru, na mathĩgĩ maguo magatheerema, nĩgũkorwo mĩri yaguo nĩyatoonyete thĩ tũrĩ-inĩ kũria kwari na maaĩ maingĩ. **8** Mĩtarakwa rĩa yari mũgũnda wa Ngai ndĩngĩagananire naguo, kana mĩthengera ĩganane na mathĩgĩ maguo, o na kana mĩraracĩ ĩgerekanio na hongea ciaguo, gũtiarĩ mũtĩ thĩĩnĩ wa mũgũnda wa Ngai ũngĩagananire naguo gũthakara. **9** Nĩ nĩ ndaũthakarĩtie na hongea nyĩngĩ, o nginya mĩtĩ yothe ya Edeni rĩa yari kũu mũgũnda wa Ngai igĩtuika ya kũũgũra ũru. **10** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩwaraihĩte na igũrũ, na ũkaraihia mũthia waguo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu, na tondũ nĩwetĩagĩra kũraihia kwaguo-rĩ, **11** nĩndaũneanire kũri mwathi wa ndũrĩrĩ, nĩguo aherĩthie kũringana na ũria waganu waguo watarĩ. Nĩndaũneanire, **12** naruo rũrĩrĩ rũtarĩ tha o na hanini, rũgakĩria iria ingĩ gũthũka, rũkĩũtema, rũkĩũtiga wagũa. Mathĩgĩ maguo makĩgũa irĩma-igũrũ na mĩkuru-inĩ guothe; nacio hongea ciaguo ikĩgũa ciunikangĩre kũu ituambanĩ ciothe cia bũrũri. Ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ ikĩheria kĩruru-inĩ kĩraguo, igĩtĩgana naguo. **13** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩtũũra mũtĩ-inĩ ũcio wagĩte, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka igĩtũũra kũu hongea-inĩ ciaguo. **14** Nĩ ũndũ ũcio gũtĩrĩ mĩtĩ ingĩ rĩrĩ kũu gũkuhĩ na maaĩ igaacooka gwĩtĩrĩ nĩ ũndũ wa kũraihia na igũrũ, ĩraihie mĩthia yayo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. Gũtĩrĩ mĩtĩ ingĩ ĩnyũite maaĩ wegũ ũguo ikaaraiha ta guo; yothe yorotereirio gĩkuũ-inĩ, kũndũ kũriku thĩ, kũria andũ arĩa makuuaga matũũrĩte, o arĩa maikũrũkaga irima. **15** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũria mũtĩ ũcio waikũrũkĩrio mbĩrĩra-inĩ, nĩndahingire ithima iria ciarĩ ndiku nĩ ũndũ wa kũcaakaira; nĩndarũgamĩrie tũrũũ twakuo, namo maaĩ maingĩ makuo makĩhingĩrĩrio. Nĩ ũndũ waguo ngĩhuma Lebanoni nduma, nayo mĩtĩ yothe ya gĩthaka ikĩhooha. (Sheol h7585) **16** Nĩndatũmire ndũrĩrĩ ciinainio nĩ mũrurumo waguo ũkĩgũa rĩria ndaũkũrũkĩrie mbĩrĩra-inĩ hamwe na arĩa maikũrũkaga

kũu irima. Hĩndĩ ũyo mĩtĩ yothe ya Edeni, o rĩa mĩega mũno gũkĩra rĩa ingĩ ya Lebanoni, mĩtĩ yothe rĩa yanyũithĩtio maaĩ wega, ikĩhoorerio ngoro rĩrĩ thĩ kũu kũriku. (Sheol h7585) **17** Arĩa othe maatũũraga kĩruru-inĩ kĩraguo, arĩa maaĩ ngwatanĩro naguo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o nao nĩmaikũrũkĩtio mbĩrĩra-inĩ hamwe naguo, mageturanĩra na arĩa maanooragwo na rūhiũ rwa njora. (Sheol h7585) **18** “Nĩ mũtĩ ũrũkũ harĩ mĩtĩ ya Edeni ũngĩgerekanio nawe ũhoroni-inĩ ũkoniĩ rĩrĩ na ũnene? No rĩrĩ, o nawe nĩũgaikũrũkĩtio hamwe na mĩtĩ ya Edeni nginya kũu thĩ kũriku; ĩgaakoma gatagatĩ ka andũ arĩa mataruaga, hamwe na arĩa mooragĩrwo na rūhiũ rwa njora. “ũcio nĩwe Firaũni na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ, mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria gũcaakaira Firaũni, mũthamaki wa Misiri, ũmwĩre atĩrĩ: “Wee ũtariĩ ta mũrũũthĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; ũtariĩ o ta nyamũ nene ya iria-inĩ, ũkĩhũũra maaĩ kũu tũrũũ-inĩ twaku, na ũkiunjuga maaĩ na makinya maku-rĩ, ũgekĩra tũrũũ tũu ndooro. **3** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngagũkĩria wabu wakwa, ndĩ hamwe na kĩrĩndĩ kĩngĩ, nakĩo nĩgĩgagũguocũrũria na wabu ũcio wakwa. **4** Nĩngagũkĩria kũu bũrũri-inĩ, ngũnyugute werũ-inĩ ũtariĩ kindũ. Nĩngatũma nyoni ciothe cia riera-inĩ ikũũmbĩrĩre, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciĩhũũnĩrĩre nawe. **5** Nĩngaragania nyama ciaku irima igũrũ, namo matigari maku ndĩmairĩrie mĩkuru-inĩ. **6** Nĩngaiyũria thĩ na thakame yaku ĩyo ĩrathereira o nginya irĩma-inĩ, nayo mĩkuru ĩyũre nyama ciaku. **7** Hĩndĩ rĩa ngaakũhũkĩria-rĩ, nĩngahumbĩra igũrũ, nacio njata ndĩcĩkĩre nduma; nĩngahumbĩra rĩa na itu, naguo mweri wage gũcooka kũruta ũtheri waguo. **8** Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ nĩngatũma magũtuũkĩre nduma; nĩngaiyũria bũrũri waku nduma, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngathĩnia ngoro cia andũ aingĩ, rĩria ngaakũrehera wanangĩku ũrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ũtoofĩ. **10** Nĩngatũma ndũrĩrĩ nyĩngĩ imakio nĩwe, nao athamaki a cio mainaine nĩ ũndũ wa gwĩtĩgĩra nĩ ũndũ waku, rĩria ngaamahiũrĩria rūhiũ rwa njora. Mũthenya ũria ũkaagũa, o mũndũ o mũndũ nĩakainaina ategũtĩgĩthĩria gwĩtĩgĩra nĩ ũndũ wa muoyo wake. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni nĩrũgagũkĩria. **12** Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũragwo na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya, o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe. Nĩmakaherĩna mwĩtĩrĩ wa bũrũri wa Misiri, nakĩo kĩrĩndĩ gĩaku nĩngĩgagũaũranio. **13** Nĩnganiina mahiũ mo mothe marĩa marĩ ndwene-inĩ cia maaĩ maingĩ, marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ, kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ. **14** Hĩndĩ ũyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere, na ndũme tũrũũ twakuo tũtherere ta maguta, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Rĩria ngaatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru, na njeherie kĩria gĩothe kĩrĩ kũu bũrũri-inĩ, na hũũre arĩa othe matũũraga kuorĩ, hĩndĩ ũyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **16** “Macio nĩmo macakaya marĩa makaamũcakaira. O nao arĩtu a ndũrĩrĩ magaacakaya o ũguo; ũguo nĩguo magaacakaira bũrũri wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩakuo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, girĩka nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ kĩa bũrũri wa Misiri, na ũkĩharũrũkie kũu thĩ kũriku, hamwe na arĩtu a ndũrĩrĩ iria rĩrĩ hinya, o hamwe na arĩa maikũrũkagio

kūu irima-ini. **19** Moorie atiri: 'Inyuū mūrī ende gūkīra arīa ang? Ikūrūkai mūgakomio hamwe na arīa mataruūte.' **20** Nao makaagūa hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Rūhiū rwa njora nīrūcomore; rekei akururio arī hamwe na kīrīndī gīake gīothe. **21** Kuuma kūu thīini wa mbīrīra, atongoria arīa marī hinya nīmakaaragīa ūhoro ūkonīi būrūri wa Misiri na arīa marī ngwatanīro nāguo, moige atiri, 'Nīmākūrūkītio, na makometio hamwe na arīa mataruūte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.' (Sheol h7585) **22** "Ashuri arī kūu hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita; arigiicīrio nī mbīrīra cia arīa ake othe maanooragwo, o acio othe moragīto na rūhiū rwa njora. **23** Mbīrīra ciao irī irima kūrīa kūrīku, nacio mbūtū ciake cia ita igūte irigiicīrie mbīrīra yake. Arīa othe maiyūrītīe guoya thīini wa būrūri wa arīa marī muoyo nīmoragīto, makooragwo na rūhiū rwa njora. **24** "Elamu arī o kūu, na kīrīndī gīake gīothe kīrigiicīrie mbīrīra yake. Othe nīmoragīto, makooragwo na rūhiū rwa njora. Arīa othe maiyūrītīe būrūri wa arīa marī muoyo guoya maaharūrūkīrio thī kūrīa kūrīku matarī aruu. Maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima. **25** Nīarūrwo ūrīrī gatagatī-inī ka arīa maanaku, kīrīndī gīake kīrigiicīrie mbīrīra yake. Acio othe ti aruu, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora. Tondū nīo maaguoyohithanagīa būrūri wa arīa marī muoyo, maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima; magakomio hamwe na arīa maanooragwo. **26** "Mesheki na Tubali marī kūu, nacio irīndī ciao ciothe irigiicīrie mbīrīra ciao. Acio othe matirūte, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora tondū nīmayūrītīe būrūri wa arīa marī muoyo guoya. **27** Gīthī matikomete hamwe na njamba iria ingī cia ita iria itaruūte iria ikuūte, iria ciaharūrūkīrio mbīrīra-inī hamwe na matharaita ma cio, o icio hiū ciacio cia njora ciakomeirio mītwe yacio? Iherithia rīa mehīa mao rīacookereire mahīndī mao, o na akorwo kūguoyohithania kwa njamba icio cia ita nī kwaiyūrīte būrūri wa arīa marī muoyo. (Sheol h7585) **28** "O nawe Firaūnī-rī, nīūkoinangwo na ūkomio gatagatī-inī ka arīa mataruūte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. **29** "Edomu arī kūu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarī na hinya-rī, makometio hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Makomete hamwe na arīa mataruūte, o hamwe na arīa maharūrūkagīo irima. **30** "Anene othe a gathigathini, na andū othe a Sidoni marī kūu; maaharūrūkīrio hamwe na arīa maanooragwo maconokete, o na kwarī na kūguoyohania kwareheto nī ūhoti wao. Makometio matarī aruu, marī hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora, na maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkagīo irima. **31** "Firaūni, we hamwe na mbūtū yake yothe ya ita rīake, nīakameyonera, nake ahoorerio ngoro nī ūndū wa kīrīndī gīake gīothe kīrīa kīanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuaga. **32** O na gūtuika nī nī nīndatūmire aiyūrīe guoya būrūri-inī wa arīa marī muoyo-rī, Firaūni hamwe na kīrīndī gīake gīothe nīmagakomio hamwe na arīa matarī aruu, hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuaga."

33 Nīngī kiugo kīa Jehova nīkianginyūrīre, ngūrwo atiri: **2** "Mūrū wa mūdū, arīria andū rīyū, ūmeere atiri: 'Hīndī irīa ngaarehithia rūhiū rwa njora rūūkīrīre būrūri, nao andū a būrūri ūcio methuurīre mūdū ūmwe wao mamūtūe mūrāngīri wao, **3** nake one rūhiū rwa njora rūgūka gūūkīrīra būrūri ūcio, nake ahuhe karumbeta nīgeetha amenyīthie andū mehūūge-rī, **4** hīndī iyo mūdū wothē ūria ūkaigua

karumbeta kau no aage kwīhūga, naruo rūhiū rūu rwa njora rūūke rūmūrāge-rī, nīagacookererwo nī thakame yake mwene. **5** Kuona atī nīaiguire mūgambo wa karumbeta na akīaga kwīhūga-rī, nīagacookererwo nī thakame yake mwene. Korwo nīehūūgīre-rī, nīangīehonokīrie we mwene. **6** No rīrī, mūrāngīri ūcio angīona rūhiū rūu rwa njora rūgūka, na aage kūhuha karumbeta nīgeetha andū mehūūge, naruo rūhiū rūu rwa njora rūūke rūūrāge ūmwe wao, mūdū ūcio agaakua tondū wa wīhia wake, no nī-rī, nīngoorīa mūrāngīri ūcio thakame ya mūdū ūcio.' **7** "Mūrū wa mūdū, nīngūtuūte mūrāngīri wa andū a nyūmba ya Isiraeli; nī ūndū ūcio, igua kiugo kīrīa ngwaria na ūmahē ūhoro kuuma hari nī atī mehūūge. **8** Hīndī irīa ndeera mūdū mwaganu atiri, 'Wee mūdū ūyū mwaganu, ti-itherū nīūgūka,' nawe wage kūmūrīngīrīria atigane na mīthīire iyo yake-rī, mūdū ūcio mwaganu nīagaakua tondū wa wīhia wake, no wee nīwe ngoorīa thakame yake. **9** No rīrī, ūngūrīra mūdū ūcio mwaganu ehūūge atigane na mīthīire iyo yake, nake aage gwīka ūguo-rī, nīagaakua nī ūndū wa wīhia wake, no wee nīūkahnokīa muoyo waku. **10** "Mūrū wa mūdū, irā andū a nyūmba ya Isiraeli atiri, 'Inyuū mūrōiga atiri: "Mahītia na mehīa maitū nīmatūrītūhīre, na ithuū tūkahwererekera nī ūndū wamo. Twakīhota afīa gūtūūra muoyo?"' **11** Deere ūū, 'Mwathani Jehova ekuaga atiri: Ti-itherū o ta ūria nīi ndūrūaga muoyo-rī, ndikenagīo nī gīkuū kīa andū arīa aaganu, no nī kaba magarūrūke matigane na mīthīire iyo yao, nīguo matūūre muoyo. Garūrūkai! Garūrūkai, mūtīgane na mīthīire iyo yanyu mūrū! Mūgūgīka nīkī, inyuū andū a nyūmba ya Isiraeli?' **12** "Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū, irā andū anyu atiri, 'Ūthingu wa mūdū ūria mūthingu ndūkāmūhonokīa rīrīa akaaga gwathīka, nāguo waganu wa mūdū ūria mwaganu-rī, ndūgatūma agwe rīria akaagarūrūka atigane nāguo. Mūdū ūria mūthingu angīhīa-rī, ndagetīkīrio atūūre muoyo nī ūndū wa ūthingu ūria ararī nāguo.' **13** Ngūrīra mūdū ūria mūthingu atī ti-itherū nīegūtūūra muoyo, no hīndī iyo we mwene ehie ehokete ūthingu ūcio wake, gūtīrī gīko kīa ūthingu o na kīmwe kīa iria aneeka gīkaarīrīkanwo; agaakua nī ūndū wa ūūru ūcio ekīte. **14** Nīngī ngūrīra mūdū ūria mwaganu atiri, 'Ti-itherū nīūgūka,' nowe agarūrūke atigane na mehīa make, eke maūdū marīa marī ma kīhōoto na magīrīire, **15** angīcookīa kīrīa oete gīa kūrūgamīrīra thīirī, na acookīe kīrīa aiyīte, na arūmagīrīre irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo iria iheanaga muoyo, na ndageke ūndū mūrū-rī, ti-itherū nīagatūūra muoyo; ndagaku. **16** Gūtīrī rīhīa o na rīmwe ekīte rīgaacooka kūrīrīkanwo nīguo orio. Nīekīte maūdū marīa marī ma kīhōoto na magīrīire; ti-itherū nīagatūūra muoyo. **17** "No andū anyu moigaga atiri, 'Njīra ya Mwathani ti ya kīhōoto.' No nī njīra yao itarī ya kīhōoto. **18** Mūdū mūthingu angītīgana na ūthingu wake eke maūdū moorū-rī, nīagaakua nī ūndū wamo. **19** Nake mūdū mwaganu angīgarūrūka atigane na waganu wake, eeke maūdū marīa marī ma kīhōoto na magīrīire-rī, nīagatūūra muoyo nī ūndū wa gwīka ūguo. **20** No rīrī, inyuū andū a nyūmba ya Isiraeli, mugaga atiri, 'Njīra ya Mwathani ti ya kīhōoto.' No rīrī, nīi ngatūūra o mūdū wanyu cīra kūrīngana na mīthīire yake we mwene." **21** Mwaka-inī wa ikūmi na īrīrī kuuma twathaamio, mūthenya wa ītano wa mweri wa ikūmi-rī, mūdū worīte kuuma Jerusalem agūtūka kūrī nīi, akīnjūrīra atiri, "Itūūra rīria inene nīrīgūwīte!" **22** Na rīrī, hwaī-wa-ira, mūdū ūcio ataanakīna, guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa, nake akīhīngīra kanua gakwa, mūdū ūcio atanooka kūrī nī rūcīinī. Nī ūndū ūcio ngūtūmūrwo kanua, nīndīacookīre gūkīra. **23** Nīngī kiugo kīa Jehova gīkīngīnyūrīra,

ngũirwo atĩrĩ: **24** “Mũrũ wa mündũ, andũ acio matũũruga kũu kwanangĩku bũrũri-inĩ wa Isiraeli maroĩga atĩrĩ, ‘Iburahĩmu aarĩ o mündũ ùmwe, no nĩegwatĩre bũrũri ùyũ. No ithuĩ tũri aingĩ; ti-itherũ bũrũri ùyũ nĩ ithuĩ tũheetwo ùtũike igai riĩtũ.’ **25** Nĩ ùndũ ùcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Kuona atĩ inyuĩ mũrĩĩaga nyama irĩ o na thakame, na mũkainamĩrĩra mĩhianano yanyu, na mũgaitithia thakamerĩ, inyuĩ no mũkĩĩgwatĩre bũrũri ùyũ ùtũike wanyu? **26** Inyuĩ mwĩhokaga rũhiũ rwanyu rwa njora, na mũgeeka maũndũ marĩ magĩgĩ, na o mündũ wanyu agathaahia mũtumia wa mündũ ùria ùngĩ. Inyuĩ no mũkĩĩgwatĩre bũrũri ùyũ ùtũike wanyu?’ **27** “Meere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Ti-itherũ o ta ùria nĩ ndũũruga muoyo, acio matĩgairĩ kũu kwanangĩku makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ migũnda-inĩ ngaamaneana kũri nyamũ cia gĩthaka imatambuura, nao arĩa marĩ ciĩthio-inĩ nũma na ngurunga-inĩ makooragwo nĩ mũthĩro. **28** Nĩngatũma bũrũri ùcio wanangĩke ùkire ihooru, naguo hinya ùria wĩtĩĩgĩra nĩũgaathira, na irĩma icio cia Isiraeli nĩĩgakiro ihooru, kwage mündũ ùngĩtũkanĩria kuo. **29** Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩria ngaananga bũrũri ùcio ùkire ihooru, nĩ ùndũ wa maũndũ marĩa mothe marĩ magĩgĩ maneeke.’ **30** “No wee mũrũ wa mündũ-rĩ, andũ anyu maraaranĩria ùhoru waku marĩ thingo-inĩ, na mirango-inĩ ya nyũmba, makeerana atĩrĩ, ‘Ūkaai mũĩgue ndũmĩrĩri irĩa yũkite kuuma kũri Jehova.’ **31** Andũ akwa mokaga kũri we, o ta ùria mamenyerete gwĩka, na magaikara thĩ mbere yaku mathĩkĩrĩre ciugo ciaku, no rĩrĩ, matĩĩkaga ùria ciugĩte. Merutagĩra na tũna twao, no ngoro ciao ikorogakĩra uumithio ùtarĩ wa kihooto. **32** Ti-itherũ harĩ o-rĩ, wee ùtũĩkĩte o ta mündũ ùria ùnaga nyĩmbo cia wendo arĩ na mũgambo mwega, na akahũũra kinanda wega, nĩgũkorwo nĩmaiguaga ciugo ciaku no matĩĩkaga ùria ciugĩte. **33** “Hĩndĩ irĩa maũndũ macio mothe makaahinga, na ti-itherũ nĩmakahinga, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ thĩĩnĩ wao nĩ kwarĩ na mũnabĩ.”

34 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mündũ, ratha ùhoru wa gũũkĩrĩra arĩithi a Isiraeli; ratha ùhoru, ùmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Kaĩ arĩithi a Isiraeli, o acio merĩĩthagia o ene, marĩ na haaro-ĩ Gĩthĩ arĩithi ti a kũrĩĩthagia rũũru? **3** Inyuĩ mũrĩĩaga ng’ondũ iria noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja iria njega, no mũtirĩĩthagia rũũru rũu. **4** Inyuĩ mũtũĩkĩrĩte iria hinyaru hinya, kana mũkahonia iria ndwaru, o na kana mũkooha iria ndiĩhie. Mũthĩndũrĩte iria itururĩte, kana mũgacaria iria ciũrĩte. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. **5** Nĩ ùndũ ùcio ciahurunjĩkire tondu itarĩ na mũrĩĩthi, na rĩria ciahurunjĩkire igĩtuũka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka. **6** Ng’ondũ ciakwa corũũrĩre kũu irima-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjĩrwo thĩ yothe, na gũtirĩ mündũ worĩrĩrĩre kũria iri, kana agĩccaria. **7** “Nĩ ùndũ ùcio, inyuĩ arĩithi-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: **8** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ùria nĩ ndũũruga muoyo, tondu rũũru rwakwa nĩ rwagite mũrĩithi, na nĩrũtahĩtũwũ rũgatuũka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka, na nĩngĩ tondu arĩithi akwa matĩigana gũcaria rũũru rwakwa, no nĩo ene meemenyerere handũ ha kũmenyerera rũũru rwakwa-rĩ, **9** nĩ ùndũ ùcio, inyuĩ arĩithi, iguai kiugo kĩa Jehova: **10** Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Nĩngũũkĩrĩra arĩithi acio, na nĩo ngooria rũũru rwakwa. Nĩngameheria matĩge kũrĩithia rũũru rũu, nĩguo arĩithi acio matĩgacooke kũria ng’ondũ. Nĩngateithũra rũũru rwakwa kuuma tũna-inĩ twao, nĩguo rũtĩgatuũke irio cia kũrĩo nĩo. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani

Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene, nĩ nĩ ngaacaria ng’ondũ ciakwa ndĩcĩrĩthagĩe. **12** O ta ùria mũrĩithi amenyagĩrĩra rũũru rwake rũria rũhurunjũkĩte rĩria arĩ hamwe naruo-rĩ, ùguo nĩguo o na nĩ ngaamenyagĩrĩra ng’ondũ ciakwa. Nĩngaciteithũra ndĩcĩrute kũria guothe ciahurunjĩrwo mũthenya ùria kwarĩ matu na nduma. **13** Nĩngaciruta ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩcĩcookanĩrĩre kuuma mabũrũri-inĩ, na ndĩcĩrehe bũrũri ùria ùrĩ wacio kũĩmbe. Nĩngacĩrĩthagia kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli, na tũmĩkuru-inĩ, o na kũu bũrũri-inĩ ùcio kũria gũtũũragwo nĩ andũ. **14** Nĩngacĩrĩthagia kũria kũri na ùrĩithio mwega, na irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo gũgaatuũka bũrũri wacio wa ùrĩithio. Kũu nĩkuo isaarahaga, bũrũri ùria ùrĩ wacio kũĩmbe, na irĩĩage ùrĩithio-inĩ mũnoru, kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli. **15** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Nĩ mwene nĩ nĩ nĩ nĩngacĩrĩthagĩrĩra ng’ondũ ciakwa, na ndũme ciarahage kũu. **16** Nĩngacaria iria ciũrĩte, na njookĩe iria itururĩte. Nĩngooha iria ndĩihie nacio iria hinyaru ndĩcĩkĩre hinya, no iria noru na iria irĩ na hinya-rĩ, nĩkũniina ngaaciniina. Nĩngarĩthagia rũũru rũu na kihooto. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ùũ: “Ha ùhoru wanyu inyuĩ rũũru rwakwa-rĩ, nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ùmwe na irĩa ùngĩ, na gatagatĩ ka ndũrũme na thenge. **18** Anga ti ùndũ mũnganu harĩ inyuĩ kũria kũu ùrĩithio-inĩ ùcio mwega? Nĩngĩ no nginya mũrangĩrĩre ùrĩithio ùcio ùngĩ wanyu na makinya? Anga ti ùndũ mũnganu harĩ inyuĩ kũnyua maaĩ makembu? No nginya mũcooke munjuge maaĩ macio mangĩ na makinya manyu? **19** No nginya rũũru rwakwa rũrĩĩage kĩria mũrangĩrĩre, na rũnyuuge kĩria munjugĩte na makinya manyu?” **20** “Nĩ ùndũ ùcio, Mwathani Jehova ekũmeera ùũ: Atĩrĩrĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ iria noru na iria hĩnju. **21** Tondũ mũcĩthĩĩkanagia na rwere, o na kĩande, nacio ng’ondũ iria itarĩ na hinya mũgacĩĩndĩka na hĩa cianyũ o nginya mũgacĩĩngata, **22** nĩngahonokia rũũru rwakwa, naruo rũtĩgacooka gũtahwo rĩngĩ. Nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ùmwe na irĩa ùngĩ. **23** Nĩngacĩarahũrĩra mũrĩithi ùmwe, nake nĩ Daudi ndungata yakwa, na nĩwe ùgacĩrĩthagia; agaacĩrĩthagia na atũĩke mũrĩithi wacio. **24** Nĩ Jehova nĩ nĩ ngaatuũka Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa nĩngatuũka mũthamaki gatagatĩ-inĩ ga cio. Nĩ Jehova nĩ nĩ nĩrjarĩte ùhoru ùcio. **25** “Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nacio, nacio nyamũ cia gĩthaka ndĩcieherie kũu bũrũri-inĩ ùcio, nĩgeetha itũũre werũ-inĩ na ikomage mĩtĩtũ-inĩ irĩ na thayũ. **26** Nĩngacĩrathima na ndaathime kũria gũthĩrũkĩrĩre kĩrĩma gĩakwa. Nĩngacĩra mbura hĩndĩ ya kĩmera yakinya; nĩgũkaagĩra mbura ya kĩrathimo. **27** Mĩtĩ ya mũgũnda nĩngacĩaraga maciara mayo, nayo mũgũnda ùgĩte na magetha mayo; andũ nao nĩmagacĩaraga na thayũ thĩĩnĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩria ngoĩnanga mĩtĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamaturĩre ngombo. **28** Matĩgacooka gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũũruga na thayũ, na gũtirĩ mündũ ùkaamamakagia. **29** Nĩngamahe bũrũri ùkĩaine nĩ ùndũ wa kũgĩa magetha, nao matĩgacooka kũhũũta marĩ kũu bũrũri-inĩ ùcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ icio. **30** Nao nĩmakamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **31** Inyuĩ ng’ondũ ciakwa, o inyuĩ ng’ondũ cia rũũru rwakwa-rĩ, inyuĩ mũrĩ andũ, na nĩ ndĩ Ngai wanyu, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

35 Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mündũ, erekeria ùthĩũ waku Kĩrĩma gĩa

Seiru: kirathire ūhoro wa gūgūkīrira, 3 ūkīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Wee Kīrīma gīa Seiru, nīngūgūkīrira, na ngūtambūrūkīrie guoko gwakwa nginya ndūme wanangike ūkire ihooru. 4 Nīngatūma matūūra maku manangwo nawe nīugaakira ihooru. Hīndī ūyo nīūkamenya atī nī nī nī Jehova. 5 “Tondū wee-rī, kuuma o matukū ma tene nīūtūūrītīe muku na andū a Isīraeli na ūkīmaneana mooragwo na rūhīū rwa njora, rīrīa maarī na mūtino, o hīndī ūrīa iherithia rīao rīehīrīre, 6 nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova oigite atīrī, ti-itherū o ta ūrīa nīī ndūūruga muoyo-rī, nīngakūneana ūtūwo thakame, nayo nīngathingatana nawe. Kuona atī ndwamenire ūiti wa thakamerī, ūiti wa thakame nīugaathingatana nawe. 7 Nakō Kīrīma gīa Seiru nīngatūma kīanangwo gīkire ihooru, na nūrūage arīa othe mokaga kuo na makoimagara. 8 Nīngaiyūrīa irīma ciaku na arīa moragītūwo; arīa moragītūwo na rūhīū rwa njora makaagūa tūrīma-inī twaku, na ituamba-inī ciaku, o na mikuru-inī yaku yothe. 9 Nīngatūma ūtūūre ūkīrīte ihooru nginya tene, namo matūūra maku matigatūūrwo. Hīndī ūyo nīūkamenya atī nī nī nī Jehova. 10 “Tondū uugite atīrī, “Ndūrīrī ici cērī na mabūrūrī maya nīngatūka ciitū, na tūcīgwatīre,” o na gwatūka atī nī Jehova ndaarī kuo, 11 nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova oigite atīrī, ti-itherū o ta ūrīa nīī ndūūruga muoyo-rī, nīngagwīka maūdū maringaine na marakara maku na ūiru waku, irīa wonanirie ūrī na rūmena harīo, na nīngatūma menyēke gatagatī-inī kao hīndī ūrīa ngaamūtūira ciira. 12 Hīndī ūyo nīūkamenya atī nī Jehova nīnjigūite maūdū mothe ma kīnyararo marīa warītīe ma gūkīrira irīma cia būrūrī wa Isīraeli. Woigire atīrī, “Nīcianangītūwo na ikaneanwo kūrī ithū tūcitambuure.” 13 Nīmwerahire na mūkīaria maūdū ma kījūkīrira mūtekwīgīrīrīria na nī ngīgūa maūdū macio. 14 Mwathani Jehova ekuuga ūū: Rīrīa thī yothe īgaakorwo īgīcanjamūka, nīngatūma ūkire ihooru. 15 Tondū nīwakenire rīria igai rīa andū a nyūmba ya Isīraeli rīanangīrwo rīgīkīra ihooru-rī, ūguo noguo ngagwīka o nawe. Wee Kīrīma gīa Seiru, nīugakīrio ihooru, wee mwene o na būrūrī wa Edomu wothe. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

36 “Atīrīrī, wee mūrū wa mūdū, ratha ūhoro ūkonīī irīma cia Isīraeli, ūcīre atīrī, ‘Inyuī irīma cia Isīraeli, iguai kiugo kīa Jehova. 2 Mwathani Jehova ekuuga ūū: Thū nīyaarīre ūhoro waku, ikiuga atīrī, ‘Aha! Kūdū kūrīa gūtūūgīru gwa tene nīgūtūukīte gwtū gwa kwīgwatīra.” 3 Nī ūndū ūcio ratha ūhoro uuge atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī nīmakwanangire na magīkūgūma na mīena yothe nīguo wīgwatīrwo nī ndūrīrī icio ingī ūtūike kīndū kīmene na gīa gūcambio nī andū-rī, 4 nī ūndū ūcio inyuī irīma cia Isīraeli, iguai kiugo kīa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwīra irīma na tūrīma, na mikuru na ituamba, na kūdū kūrīa kwanangītū gūgakira ihooru, na matūūra marīa mathaamītūwo, na matūūra marīa matahītūwo indo na makanyararwo nī ndūrīrī icio ingī irīa imūthīūrūrūkīrie atīrī, 5 Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīnjarītīe ūhoro wa gūkīrira ndūrīrī icio ingī ndī na kīyo kīnene gīakanite ta mwaki, na ngaaria ūhoro wa gūkīrira būrūrī wa Edomu wothe, nīgūkorwo nīmegwatīre būrūrī wakwa ūtūike wao, makīngēnagīrīra na marī na rūmena ngoronī ciao, nīguo matunyane ūrīthīo wakuo.’ 6 Nī ūndū ūcio ratha ūhoro ūkonīī būrūrī wa Isīraeli, na wīre irīma na tūrīma, na mikuru na ituamba, atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ngwarīa ndī na mang’ūrī marī na ūiru tondū nīnyararītūwo nī ndūrīrī icio. 7 Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndehīta njoete guoko na igūrū ndoiga atī ndūrīrī icio imūthīūrūrūkīrie

o nacio nīkanyararwo. 8 “No rīrī, inyuī irīma cia Isīraeli nīmūkaruta hongē, na mūciarīre andū akwa a Isīraeli maciaro, nīgūkorwo marī hakuhī kīnūka. 9 Nīndīrarūmbūya ūhoro wanyu na nīngūmūkīnyīrīa wega wakwa; nīmūgacimbwo na mūhaandwo, 10 na nīngamūngīhīria andū, o acio a nyūmba ya Isīraeli yothe. Matūūra nīngatūūrwo, naku kūrīa kwanange nīgūgacookerīo. 11 Nīngamūngīhīria andū na mahīū, nao nīmagaciaraana na maingīhe. Nīngatūma mūtūūrwo nī andū ta ūrīa mwatūūrītūwo mbere, na ndūme mūgaacīre gūkīra mbere. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. 12 Nīngatūma andū, o acio andū akwa a Isīraeli magere igūrū rīaku. Nīmakamwīgwatīra, na inyuī nīmūgatūka igai rīao; mūtīgacooka kūmatunya ciana ciao rīngī. 13 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Tondū andū maramwīra atīrī, “Inyuī mūnīnūkagīa andū, na mūgatunya rūrīrī rwanu ciana ciaruo,” 14 nī ūndū ūcio mūtīgacooka kūnīina andū, kana gūtūma rūrīrī rwanu rwage ciana, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 15 Ndigacooka gūtūma mūigē kīnyūrūrī kīa ndūrīrī, o na kana mūcooke kūnyararwo nī kīrīndī, kana ndūme rūrīrī rwanu rūgwe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” 16 Nīngī kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngūrū atīrī: 17 “Mūrū wa mūdū, hīndī ūrīa andū a Isīraeli maatūūruga būrūrī wao kīūmbe-rī, nīmaūthaahirīe na mītugo yao na cīko ciao. Mītugo yao yatārīi ta thaahu wa mūdū-wa-nja wa o mweri maitho-inī makwa. 18 Nī ūndū ūcio nīndamaitīrīre mang’ūrī makwa, tondū nīmaitīhītīe thakame kūu būrūrī ūcio na tondū nīmaūthaahirīe na mīhīano yao. 19 Nīndamahurūnjire ndūrīrī-inī, na makīharaganīrio mabūrūrī-inī; ndaamaturīrīre ciira kūrīngana na mītugo yao na cīko ciao. 20 Na kūrīa guothe maathīre ndūrīrī-inī nīmathaahirīe rītūwa rīakwa itheru, nīgūkorwo kweragwo atīrī igūrū rīao, ‘Aya nī andū a Jehova, no no nginya maangēherire būrūrī wake.’ 21 Nīndarūmbūyagīa ūhoro wa rītūwa rīakwa itheru, rīria riathaahirīo nī nyūmba ya Isīraeli ndūrīrī-inī kūrīa maathīite. 22 “Nī ūndū ūcio ūrī andū a nyūmba ya Isīraeli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndigwīka maūdū macio nī ūndū wanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isīraeli, no ngūmeeka nī ūndū wa rītūwa rīakwa itheru, rīria mūthaahirīe ndūrīrī-inī kūrīa mūthīite. 23 Nīngonania ūtheru wa rītūwa rīakwa inene, rīria rīthaahirīo ndūrīrī-inī icio, rītūwa rīu inyuī mūthaahirīe gatagatī-inī ga cio. Hīndī ūyo ndūrīrī icio nīkamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī ūrīa ngeyonania atī ndī mūtheru maitho-inī mao kūhītūkīra harī inyuī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 24 “Nīgūkorwo nīngamūrīa ndūrīrī-inī icio; nīngamūcookanīrīria kuuma mabūrūrī macio mothe, na ndīmūcookie būrūrī wanyu kīūmbe. 25 Nīngamūnīnīngamīnīrīria maaī matheru, na inyuī nīmūgathera; nī nī ngaaamūtheria mūthīrwo nī thaahu wanyu wothe, na ndīmūtherie kuuma kūrī mīhīano yanyu yothe. 26 Nīngamūhe ngoro njerū, na nīkīre roho mwerū thīnī wanyu; nīngamwehereria ngoro yanyu ya ihiga, ndīmūhe ngoro ya nyama. 27 Na nīngēkīra Roho wakwa thīnī wanyu, na ndūme mūrūmagīrīre watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mūmenyagīrīre kūrūmia mawatho makwa. 28 Mūgaatūūra thīnī wa būrūrī ūrīa ndaahēre maithē manyu ma tene; nīmūgatūka andū akwa, na nī ndūke Ngai wanyu. 29 Nīngamūhonokia kuuma thaahu-inī wanyu wothe. Nīngoiga kūgīe ngano, na ndūme īngīhe, na ndīkamūrehīthīria ng’aragu. 30 Nīngāngīhīa maciaro ma mītī na maciaro ma mūgūnda, nīgeetha mūtīkanacooke kūnyararwo mūrī thīnī wa ndūrīrī tondū wa ng’aragu. 31 Hīndī ūyo nīmūkarīrikana mīthīre yanyu mīru na cīko cia waganu, na nīmūgethūra inyuī ene nī ūndū wa mehīa manyu na mītugo yanyu ūrī

müthi ita-ini. Miaka-ini ya thuutha nīmūgatharikira būrūri ūgaakorwo ūhonoketio kuuma mbaara-ini, ūria andū aguo maacookaniririo kuuma ndūriri-ini nyingi magitwarwo irīma-ini icio cia būrūri wa Isiraeli, kūrīa gūtūrīte gūkirite ihooru. Acio marutitwo ndūriri-ini icio, na rīu acio othe maikaraga na thayū. **9** Wee hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita na ndūriri icio nyingi mūrī nacio nīmūkambata, mūmaguthūkire ta kihuhūkano; mūgaatuika ta itu rīhumbirite būrūri. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūcio wee nūkagia na meciiria, nawe nūgathugunda ūndū mūuru. **11** Nawe nūkoiga atiri, “Ningūtharikira būrūri ūria wa matūra matarī mairigire; ningūhithūkira andū marī na thayū na matarekūta ūndū, arīa othe maikaraga matūra matarī mairigire, na matarī ihingo na mīgūko. **12** Ningūtaha, na ndunyane, o na njūkirire matūra marīa maanangitwo na magacooka gūtūrwo, na njūkirire andū arīa marī kuo arīa monganitio kuuma ndūriri-ini, andū marī na ūtonga wa mahiū, na wa indo, nao matūrīte gatagati ka būrūri ūcio.” **13** Andū a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matūra mothe makuo magakūria atiri, “Ūkīte gūtaha indo? Ūnganitie kirindi giaku mūūke mātunyanne indo, na mūkuue betha na thahabu, na mūkuue mahiū na indo, o na mūtahe indo nyingi mūno?” **14** “Nī ūndū ūcio, mūrū wa mūdū, ratha ūhoro wīre Gogu atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ihinda rīu, rīrīa andū akwa Isiraeli magaacorwo maikarite marī na thayū-rī, githi o nawe ndūkarimenya? **15** Nūkoima gwaku kūdū kūrāya, o kūu mwena wa gathigathini, wee mūrī hamwe na ndūriri nyingi, othe mahaiçite mbarathi, marī kirindi kiingi, mbūtū ya ita iri hinya. **16** Nūgathii na mbere na gūkirira andū akwa a Isiraeli ūtari ta itu rīhumbirite būrūri. Matukū-ini marīa magooka, wee Gogu-rī, ningagūtware ūgookirire būrūri wakwa, nīguo ndūriri ikaamenya rīria ngeyonania kuhitūkira harīwe atī ndī mūtheru maitho-ini ma. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Githi wee tiwe ndaaririe ūhoro waku matukū-ini ma mbere, ngāria na anabii a Isiraeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-ini rīu nīmarathire ūhoro nīka mingi, makiuga atī ningagūtware ūkamookirire. **18** Ū ū ūguo gūkaahaana ihinda-ini rīu: Rīria Gogu agaatharikira būrūri wa Isiraeli, marakara makwa mahiū nīmakarahūrwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **19** Nguuga ndī na kīyo kinene na mang’ūrī mahiū ta mwaki atī ihinda rīu nīgūkagia gīthingithia kinene kūu būrūri-ini wa Isiraeli. **20** Thamaki cia iria-ini, na nyoni cia riera-ini, na nyamū cia gīthaka, na kanyamū o gothe karīa gathiiagira thi, o na andū othe arīa marī gūkū thi nīmakinaina maanyona. Irīma nīkang’auranio, na hurūrūka nīkaragana, o na rūthingo o ruothe nīrukamomoka. **21** Ningarehithia rūhiū rwa njora rūūkirire Gogu kūu irīma-ini ciakwa ciothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Naru rūhiū rwa njora rwa o mūdū nīrūgookirira mūrū wa ithe. **22** Ningatūira Gogu ciira, ndīmūrehere mūthiro na ūiti wa thakame; nīngoiria mbura nene mūno, ndīmūrīre we mwene na thigari ciake, o na ndūriri icio nyingi iri hamwe nake, ndīmoirīre mbura ya mbembe na ūbiriti. **23** Ūguo nīguo ngoonania ūnene o na ūtheru wakwa, na ndūme menyeke maitho-ini ma ndūriri nyingi. Hīndī iyo nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.’

39 “Mūrū wa mūdū, ratha ūhoro wa gūkirira Gogu, ūmwire atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ningūgūkirira, wee Gogu, o wee mūnene wa anene a Mesheki na Tubali. **2** Ningakūhūgūria na ngūguucūrīre. Ningakūruta kūdū kūrāya mwena wa gathigathini, ngūtware ūgookirire irīma cia

būrūri wa Isiraeli. **3** Nīngi ningagūtha ūta waku uume guoko-ini gwaku kwa ūmotho, na ndūme mīgū yaku igwe yume guoko-ini gwaku kwa ūrīo. **4** Kūu irīma-igūrū cia būrūri wa Isiraeli nīkūo ūkaagūa, wee, na mbūtū ciaku ciothe cia ita, na ndūriri iria igaakorwo hamwe nawe. Nīngakūneana kūrī nyoni cia mīthemba yothe iria irīaga nyama, na kūrī nyamū cia gīthaka, ūrīo nīcio. **5** Nūkūgia werū-ini ūtari kindū, nīgūkorwo nī nīi njaritīe ūhoro ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **6** Nīngatwarithiria Magogu mwaki, o na ndwarithirie andū arīa matūūra marī na thayū kūu ndwere-ini cia iria, nao nīmakamenya atī nīi nīi Jehova. **7** “Nīngatūma rītwa rīakwa itheru rimenyeke gatagati-ini ka andū akwa a būrūri wa Isiraeli. Nīngacooka kūrēka rītwa rīu rīakwa itheru rīthaahio, nacio ndūriri nīkamenya atī nīi Jehova nī nīi ūria Mūtheru thīnī wa Isiraeli. **8** Mūthenya ūcio nīrookal Tī-itherū nīgākinya, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Ūcio nīguo mūthenya ūria njaritīe ūhoro wago. **9** “Hīndī iyo arīa maikaraga matūūra manene ma būrūri wa Isiraeli nīmakomagara, nao mahūthire indo icio ciao cia mbaara taari ngū, macicine ihie, macine ngo iria nini na iria nene, na mota na mīgū, na ndotono o na matimū. Magaacihūthagira taari ngū ihinda rīa miaka mūganja. **10** Matikabirimo nīgūngania ngū werū-ini kana maciune mītītū, tondū nīmagacooka mwaki kuuma indo-ini icio cia mbaara. Nao nīmagataha arīa maamatahite na matunye arīa maamatunye indo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **11** “Mūthenya ūcio-rī, nīngahe Gogu handū ha gūthikanwo kūu būrūri-ini wa Isiraeli, gītamba-ini kīa agendi arīa mathiiga mwena wa irathiro werekeire Iria rīa Cumbī. Nao agendi magiriririo gūcōoka kūgera njīra iyo, tondū Gogu na kirindi giake nīkūo magathikwo. Nī ūndū ūcio hageetagwo Gītumba kīa Hamoni-Gogu. **12** “Andū a nyūmba ya Isiraeli makaaniina mīeri mūganja magithika andū acio, nīguo matherie būrūri ūcio. **13** Magathikwo nī andū othe a būrūri ūcio, na mūthenya ūcio ngaagocithio ūgaatuika mūthenya wao wa kūrīkanagwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **14** “Nao andū nīmakahagwo wīra wa gūtheragia būrūri ūcio. Amwe magathii būrūri ūcio kūdū guothe, na mongererwo angī a gūthikaga cimba iria igaakorwo itigaire kūu. Mīeri iyo mīgwanja yathira-rī, nīguo makaambirira gūcaria matigari macio. **15** Nao rīria magaacorwo magitūkaniria būrūri ūcio, ūmwe wao angīkōona ihīndī rīa mūdū, niagekīra rūri hakuhi narīo o nginya rīria athikani makaarīthika kūu Gītumba-ini kīa Hamoni-Gogu. **16** (Nīngi kūu nīgūgacōorwo itūūra rīitagwo Hamona.) Ūguo nīguo magaaetheria būrūri ūcio.’ **17** “Mūrū wa mūdū, Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ita nyoni cia mīthemba yothe, na nyamū ciothe cia gīthaka, ūciire atiri: ‘Ūnganani mūcōokanirire hamwe kuuma kūdū guothe, mūūke igongona-ini inene rīria ndirahaarīa nī ūndū wanyu, igongona inene kūu irīma-igūrū cia būrūri wa Isiraeli. Kūu nīkūo mūkaarīra nyama na mūnyūre thakame. **18** Mūkaarīa nyama cia andū arīa marī hinya, na mūnyue thakame ya andū arīa anene a thī taari ndūrūme na tūtūrūme, na mbūri na ndegwa, ciothe iri nyamū iria noru cia kuuma Bashani. **19** Igongona rīu ndirahaarīa nī ūndū wanyu, mūkaarīa maguta nginya mwīhūnīrīre, na mūnyue thakame nginya mūrīo. **20** Metha-ini yakwa mūkaarīa mūhūūne nyama cia mbarathi, o na cia arīa mathiiga macihaicite, na cia andū marī hinya na thigari cia mīthemba yothe’, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Nīngonania rīri wakwa ndūriri-ini, nacio ndūriri ciothe nīkōona iherithia rīria ngaarehe, o na guoko kūrīa ngaamaigīra. **22** Kuuma mūthenya ūcio gūthii na mbere,

andù a nyumba ya Israeli nĩmakamena atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. **23** Nacio ndũrĩrĩ nĩkamanya atĩ andù a Israeli maatahitwo nĩ undũ wa wĩhia wao, tondu nĩmagire kũnjĩhoka. Nĩ undũ ũcio ngĩmahitha ũthiũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwo na rũhiũ rwa njora. **24** Kũringana na ũrĩa thaahu wao watariĩ na mahĩtia mao, ũguo noguo ndaamaherithirie na ngĩmahitha ũthiũ wakwa. **25** “Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩu nĩngũcookia Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩtwo aatahwo, na njĩguire andũ othe a Israeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩtwa riakwa ithero na kĩyo. **26** Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni cia na kwaga kwihokeka kwao guothe kũria maanyonirie rĩra maatũũraga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ũngĩmamakia. **27** Hindĩ irĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru kũgerera harĩo maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. **28** Hindĩ iyo nĩmakamena atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, tondu o na gũtuika nĩndatũmire matahwo magĩtarwarwo thĩni wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩa bũrũri-inĩ wao kĩũmbe, na hatirĩ o na ũmwe ngaatiga na thuutha. **29** Ndĩgacooka kũmahitha ũthiũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩria andũ a nyũmba ya Israeli Roho wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwĩtũ, kiambĩrĩria-inĩ kĩa mwaka ũcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ĩcio, naguo nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩria itũũra inene rĩatunyanĩrwo, mũthenya o ĩcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwari ĩgũrũ riakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. **2** Ndĩ thĩni wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Israeli, akĩnjiga kĩrĩa-ĩgũrũ kĩa mũno, na mwena wakio wa gũthini kwari na miako yoonekaga ĩtariĩ ta itũũra inene. **3** Nake akĩndwara ho, na nĩ ngĩona mũndũ, na mũhianire wake watariĩ ta gĩcango; nake aarũngĩ itoonyero-inĩ arĩ na rũrigi rwa gatani, na rũthanju rwa gũthima guoko-inĩ gwake. **4** Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, ta rora na maitho maku, na ũigwe na matũ maku, na ũmũmbũye wega maũndũ mothe maria ngũkuonia, nĩgũkorwo nĩkio gĩtũmte wee ũrehwo gũkũ. ĩra andũ a nyũmba ya Israeli maũndũ mothe maria ũkuona.” **5** Nĩngĩ nĩndonire rũthingo rwathiũrũkũirie hekarũ miena yothe. Rũthanju rwa gũthima rũria rwarĩ guoko-inĩ kwa mũndũ ũcio rwarĩ na ũrĩahu wa mikono ĩtandatũ. Nake nĩathimire rũthingo; wariĩ waruo wari wa mikono ĩtandatũ, na mikono ĩtandatũ kũraiha na ĩgũrũ. **6** Agĩcocoa agĩthĩ kĩhingoinĩ kĩria kĩang’etheire mwena wa irathĩro. Akĩambata na ngathĩ ciakio, na agĩthima hingĩro ya kĩhingoinĩ; yariĩ wa mikono ĩtandatũ gũtoonyo na thĩni. **7** Natuo tũnyũmba twa arangĩri twari twa mikono ĩtandatũ kũraiha, na mikono ĩtandatũ kwarama, na itĩina rĩa kuuma kanyũmba kamwe nginya karĩa kangĩ rĩari rĩa mikono ĩtano. Nayo hingĩro ya kĩhingoinĩ kũ kĩariganitie na gĩthaku kĩria kĩang’etheire hekarũ, nakio kiarĩ kĩa mikono ĩtandatũ gũtoonyo na thĩni. **8** Nĩngĩ agĩthima gĩthaku kĩria kĩang’etheire hekarũ; **9** nakio kiarĩ kĩa mikono ĩtano gũtoonyo na thĩni. Gĩthaku kũ kiarĩ na itugi ĩgĩrĩ, O gĩtugi kiarĩ na wariĩ wa mikono ĩrĩ. Nakio gĩthaku kũ kĩang’etheire hekarũ. **10** Thĩni wa kĩhingoinĩ kĩa mwena wa irathĩro haari na tũnyũmba tũtatũ twa arangĩri o mwena; na tuothe tũtatũ twari na ithimo ciiganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tũnyũmba twa arangĩri wari wa ithimo ciiganaine. **11** Nĩngĩ agĩthima wariĩ wa njira ĩyo ya itoonyero rĩu, nayo yariĩ wa mikono ikũmi, na ũrĩahu wayo wari wa mikono ikũmi na ĩtatũ. **12** Mwena wa na mbere wa o kanyũmba ka arangĩri haari na rũthingo rwarĩ

rwa mikono ũmwe kũraiha na ĩgũrũ, natuo tũnyũmba tũu twa arangĩri twari twa mikono ĩtandatũ miena yothe ĩna. **13** Nĩngĩ agĩthima itoonyero rĩu arutitie kuuma mũthia wa na thuutha wa rũthingo rwa kanyũmba kamwe ka arangĩri nginya mũthia wa na thuutha wa kanyũmba karĩa kaang’ethaniire nako; itĩina rĩu rĩari rĩa mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano kuuma mwanya ũmwe wa karũthingo nginya mwanya ũrĩa waringanite naguo. **14** Nĩngĩ agĩthima miena ya na mbere ya thingo gũthiũrũrũka miena yeerĩ ya na thĩni ya itoonyero, na yariĩ wa mikono mĩrongo ĩtandatũ. Gĩthimo kũ gĩakinyite gĩthaku-inĩ kĩria kĩang’etheire nja iyo. **15** Itĩina rĩa kuuma itoonyero rĩa kĩhingoinĩ nginya mũthia ũria ũngĩ wa gĩthaku kiarĩ wari wa mikono mĩrongo ĩtano. **16** Tũnyũmba tũu twa arangĩri hamwe na thingo ĩcio ciari thĩni wa itoonyero rĩu nĩ gwatũrĩkĩtio mianya mĩceke karũthingo-inĩ ka ĩgũrũ miena yothe, o undũ ũmwe na gĩthaku; tũmĩanya tuo tuothe twarekeire na thĩni. ũthiũ wa thingo ĩcio nĩwagemetio na mikĩndũ. **17** Nĩngĩ akĩndwara nja ĩria ya nyumĩrĩra. Ngĩona hau nĩ haari na tũnyũmba, na nĩ haari twa mahiga makarigiicĩria nja ĩyo yothe; nĩ haari na tũnyũmba mĩrongo ĩtatũ twakitwo tũtwaranite na hau haari twa mahiga. **18** Handũ hau haari twa mahiga haari miena-inĩ ya matoonyero macio, naguo wariĩ waho na ũrĩahu nĩciaiganaine; hau nĩho haari twa mahiga mwena wa mũhuro. **19** Nĩngĩ agĩthima itĩina rĩa kuuma mwena wa na thĩni wa kĩhingoinĩ kĩa mũhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thĩni; yariĩ mikono igana mwena wa irathĩro, o undũ ũmwe na mwena wa gathigathini. **20** Nĩngĩ agĩthima ũrĩahu na wariĩ wa kĩhingoinĩ kĩa kierekeire mwena wa gathigathini, gĩa gũthiĩ nja ĩyo ya nyumĩrĩra. **21** Tũnyũmba twakio twa arangĩri, tũtatũ o mwena, na thingo ciakio, o na gĩthaku gĩakio ciari na ithimo ciiganaine na cia itoonyero rĩu rĩa mbere. Kiarĩ kĩa ũrĩahu wa mikono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. **22** Mĩanya yakio, na gĩthaku gĩakio na magemio ma mikĩndũ ciari na ithimo o ta cia kĩhingoinĩ kĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Ngathĩ ya makinya mũgwanja yaambatite nginya ho, nakio gĩthaku gĩakio gĩkang’ethanira nayo. **23** Nĩ haari na kĩhingoinĩ gĩa gũtoonyo nja ya na thĩni, kũng’ethanira na kĩhingoinĩ gĩa gathigathini o ta ũria kwari na kĩhingoinĩ mwena wa irathĩro. Nake agĩthima itĩina rĩa kuuma kĩhingoinĩ kĩmwe nginya kĩria kĩang’ethaniire nakio; narĩo itĩina rĩu rĩari rĩa mikono igana. **24** Nĩngĩ akĩndongoria na mwena wa gũthini, na nĩ ngĩona kĩhingoinĩ kierekeire mwena wa gũthini. Nake agĩthima itingĩ ciakio na gĩthaku gĩakio, nacio nĩciaiganaine ithimo na ĩcio ingĩ. **25** Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciari na tũmĩanya tũceke miena yothe, twatariĩ ta mĩanya ya ĩhingoinĩ ĩcio ingĩ. Itoonyero rĩu rĩari rĩa mikono mĩrongo ĩtano kũraiha, na mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano kwarama. **26** Nĩngĩ ngathĩ ya makinya mũgwanja nĩyaambatite ĩgakinya kĩhingoinĩ kũ, nakio gĩthaku gĩakio kĩang’ethaniire na nja ya hekarũ; thingo ciakio iria ciari o mwena wa njira ĩyo nĩciagemetio na mikĩndũ. **27** Hau nja ya na thĩni o na ho nĩ haari kĩhingoinĩ kierekeire mwena wa gũthini, nake agĩthima kuuma kĩhingoinĩ kũ nginya kĩhingoinĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa mwena wa gũthini; itĩina rĩu rĩari rĩa mikono igana. **28** Nĩngĩ akĩnginyia nja ya na thĩni tũtoonyeire kĩhingoinĩ kĩa mwena wa gũthini, nake agĩthima kĩhingoinĩ kĩa mwena ũcio; nakio nĩciaiganaine ithimo na ĩhingoinĩ ĩcio ingĩ. **29** Tũnyũmba twakio twa arangĩri, na thingo ciakio, na gĩthaku gĩakio nĩciaiganaine ithimo na ĩcio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kiarĩo ciari na mĩanya miena yothe. Itoonyero rĩu rĩari na ũrĩahu wa mikono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. **30** Ithaku cia matoonyero

maria maarī hakuhī na nja ya na thīinī ciarī na ūiraihu wa mikono mirono ĩrī na itano, na warīi wa mikono itano. **31** Githaku giakio kiang'etheire nja ūyo ya nyumīrira; nacio itingī ciakio nīciagemetio na mikindū, na ngathī ya makinya manana nīyaambatīte īgakinya ho. **32** Ningī akīnginyia nja ya na thīinī mwena wa irathīro, nake agīthima itoonyero rū; nario nīrīaiganainie ithimo na matooonyero macio mangī. **33** Tūnyūmba twakio twa arangīri, na thingo ciakio, na githaku giakio nīciaiganainie ithimo na icio ingī. Itoonyero rū na githaku kīario ciarī na mīanya mīena yothe. Nario itoonyero rīarī rīa ūiraihu wa mikono mirono itano, na warīi wa mikono mirono ĩrī na itano. **34** Githaku giakio kiang'etheire nja ūyo ya nyumīrira; nacio itingī ciakio nīciagemetio na mikindū mīena yeerī, na ngathī ya makinya manana yaambatīte īgakinya ho. **35** Ningī agīcooka akīnginyia kihingo-inī kīa mwena wa gathigathini, nake agīthima kihingo kīu. Nakio nīkīaiganainie ithimo na ihingo icio ingī, **36** o ūndū ūmwe na tūnyūmba twakio twa arangīri, na thingo ciakio, na githaku giakio, nakio kīarī na mīanya mīena yothe. Kīhingo kīu kīarī na ūiraihu wa mikono mirono itano, na warīi wa mikono mirono ĩrī na itano. **37** Githaku giakio kiang'etheire nja ūyo ya nyumīrira; nacio itingī icio ciakio nīciagemetio na mikindū mīena yeerī, na ngathī ya makinya manana yaambatīte īgakinya ho. **38** Ningī hau githaku-inī, o itoonyero-inī rīa na thīinī, nī haarī na kanyūmba kaarī na mūromo, na hau nīho maruta ma njino maathambagīrio. **39** Hau githaku-inī gīa itoonyero nī haarī metha igīrī o mwena, na igūrū rīacio nīho haathīnjagīrwo nyamū cia magongona ma njino, na magongona ma mehīa, o na magongona ma mahītia. **40** Mwena-inī wa rūthingo rwa na nja rwa githaku kīu gīa itoonyero rū, hakuhī na ngathī ya kwambata itoonyero-inī rīa kihingo kīa mwena wa gathigathini nī haarī na metha igīrī, na mwena ūcio ūngī wa ngathī naho nī haarī na metha ingī igīrī. **41** Nī ūndū ūcio haarī na metha inya mwena ūmwe wa itoonyero, na inya mwena ūcio ūngī, ciothe ciarī metha inyanya, na igūrū rīacio nīho haathīnjagīrwo nyamū cia magongona. **42** Ningī haarī na metha inya cia mahiga maicūhie nī ūndū wa maruta ma njino, o ĩmwe ūiraihu wa mīkono ūmwe na nuthu, na warīi wa mīkono ūmwe na nuthu, na mīkono ūmwe kūrīha na igūrū. Igūrū rīacio nīho haigagīrwo indo cia wīra wa gūthīnja nyamū cia maruta ma njino, na magongona maria mangī. **43** Tūhocio twa njibe igīrī, o kamwe karī na ūiraihu wa warīi wa rūhī, twathecereirio rūthingo-inī mīena yothe. Metha icio ciarī cia kūigīrwo nyama cia maruta macio. **44** Hau nja ya kihingo gīa thīinī, kūu nja-inī ya na thīinī, nī kwarī na tūnyūmba twīrī, kamwe mwena wa kihingo gīa gathigathini kerekeire mwena wa gūthini, na kangī mwena wa kihingo gīa gūthini kerekeire mwena wa gathigathini. **45** Nake akīnjīra atīrī, "Kanyūmba kau karorete mwena wa gūthini-rī, nī ka athīnjīri-Ngai arīa maikaragia hekarū, **46** nako kanyūmba kau karorete gathigathini-rī, nī ka athīnjīri-Ngai arīa maikaragia kīgongona. Aya nīo arīu a Zadoku, na no-o Alawīi arīa mangīthengerera Jehova nīgu matungatage marī mbere yake." **47** Ningī agīthima nja ūyo: Mīena yothe ĩna nīyaiganaine, yarī na mīkono igana kūrīha, na mīkono igana kwarama. Nakio kīgongona kīarī hau mbere ya hekarū. **48** Ningī akīnginyia githaku-inī kīa hekarū, na agīthima itingī icio cia githaku kīu; o mwena ciarī na warīi wa mikono itano. Warīi wa itoonyero rū warī na mīkono ikūmi na ĩna, na thingo ciarī na warīi wa mikono itatū o mwena. **49** Githaku kīu kīarī na warīi wa mikono mirono ĩrī, na mīkono ikūmi na ĩrī kuuma mbere nginya thuutha. Ningī hau nī haarī

na ngathī cia kwambata ho, na nī haarī na itugī, o kīmwe mwena ūmwe wa itingī icio.

41 Mūndū ūcio agīcooka akīndwara nja ya handū-harīa-haamūre ha nyumīrira, agīthima itingī cīaho; warīi wa itingī icio warī mīkono itandatū o mwena. **2** Warīi wa itoonyero warī wa mīkono ikūmi, nacio thingo irīa ciarī o mwena wa itoonyero rū ciarī cia mīkono itano kwarama. Niacookire agīthima nja ya handū-hau-haamūre; handū hau haarī na ūiraihu wa mīkono mirono ĩna, na warīi wa mīkono mirono ĩrī. **3** Ningī agītoonyero na thīinī wa handū-harīa-haamūre, agīthima itingī cia itoonyero; o kīmwe kīarī na warīi wa mīkono ĩrī. Itoonyero rū rīarī na warīi wa mīkono itandatū, nacio thingo irīa ciarī o mwena ciarī na warīi wa mīkono mūgwanja. **4** Ningī agīthima ūiraihu wa handū-harīa-haamūre kīu thīinī; naho haarī ha mīkono mirono ĩrī, naguo warīi waho warī wa mīkono mirono ĩrī gūtuikania nginya mūthia wa nja ya handū-harīa-haamūre. Nake akīnjīra atīrī, "Haha nīho Handū-harīa-Hatheru-Mūno." **5** Ningī agīthima rūthingo rwa hekarū; naruo rwarī na ūtūngu wa mīkono itandatū, natuo tūnyūmba tūrīa twarī mīena-inī yothe ya hekarū, o kamwe kaarī na warīi wa mīkono ĩna. **6** Tūnyūmba tūu twa mīena-inī twakītwo ngoroba ithatū, kamwe gagakwo karī igūrū wa karīa kangī, o ngoroba tūnyūmba mirono itatū. Nī haarī na mīgamba yohanitio gūthiūrūrūkīria rūthingo rwa hekarū, ya gūthiūrīra tūnyūmba twa mīena-inī; nī ūndū ūcio mīgamba ūyo ndiatooonyetio rūthingo-inī rūu rwa hekarū. **7** Tūnyūmba tūu twathiūrūrūkīrie hekarū twakītwo tūkiaramaga o ūrīa ngoroba yathīaga na igūrū. Mwako wa gūthiūrūrūkīria hekarū ūyo waakitwo wambatītio na matīina, nī ūndū ūcio, tūnyūmba tūu tūkaaraama o ūrīa mūndū aambataga. Nayo ngathī yambatīte kuuma ngoroba irīa yarī thī mūno nginya irīa irī igūrū biū īgereire ngoroba ya gatagatī. **8** Nīndonire atī hekarū nī yarī na gītina kīambatīrie mīena yothe, gīgatuika mūthingi wa tūnyūmba tūu twa mīena-inī. Mūthingi ūcio warī na ūiraihu wa rūthanju rūu rwa mīkono itandatū irīa mīraihu. **9** Rūthingo rwa na nja rwa tūnyūmba tūu twa mīena-inī rwarī rwa ūtūngu wa mīkono itano. Ithenya rīria rīatīgītio gatagatī ga tūnyūmba tūu twa mīena-inī ya hekarū. **10** na tūnyūmba twa athīnjīri-Ngai rīarī rīa warīi wa mīkono mirono ĩrī gūthiūrūrūkīria hekarū yothe. **11** Nī haarī na matooonyero mīena ya tūnyūmba tūu hau haatīgītio ithenya, rīmwe rīrī mwena wa gathigathini na rūu rīngī rīrī mwena wa gūthini; nakio gītina kīu kīambatīrie na igūrū kūnyīitana na ithenya rūu kīarī na warīi wa mīkono itano gūthiūrūrūkīria. **12** Nyūmba irīa yang'etheire nja ya hekarū mwena wa ithūiro yarī wa warīi wa mīkono mirono mūgwanja. Naruo rūthingo rwa nyūmba ūyo rwarī na ūtūngu wa mīkono itano gūthiūrūrūkīria, na ūiraihu waruo warī wa mīkono mirono kenda. **13** Ningī agīthima hekarū ūyo; yarī na ūiraihu wa mīkono igana, nayo nja ya hekarū, na nyūmba hamwe na thingo ciayo o nacio ciarī cia ūiraihu wa mīkono igana. **14** Warīi wa nja ūyo ya hekarū wa mwena wa irathīro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarū, warī wa mīkono igana. **15** Ningī agīthima ūiraihu wa nyūmba ūyo yang'etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarū, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; naguo warī wa mīkono igana. Mwena wa nja ya handū-harīa-haamūre, na mwena wa na thīinī wa handū-harīa-haamūre, na githaku kīria kiang'etheire nja ūyo, **16** o ūndū ūmwe na hīngīro icio, na tūtīrica tūu tūceke, hamwe na ithaku icio ciathiūrūrūkīrie ngoroba icio ithatū: kīria gīothe kīarī mbere ya hīngīro, o na nginya hīngīro ūyo

nichahumbir̄itwo na mbaū. Nyūmba nīyahumbir̄itwo na mbaū thī, na thingo ikahumbir̄wo nginya tūtirica-inī, o na tūtirica twarī na mbaū. **17** Ningī hau igūrū rīa mwena wa nja ya itoonyero rīa gūtoonya thīinī wa handū-harīa-haamūre, na igūrū rīa thingo matīina maiganaine kūrīgicīria mwena wa thīinī na wa nja ya handū-harīa-haamūrē **18** nī gwakururītwo makerubi na mikīndū. Mikīndū yahakanītio nī makerubi; na o ikerubi rīarī na mothiū meerī: **19** ūthiū wa mūdū warorete mukīndū mwena ūmwe, naguo ūthiū wa mūrūūthi ūkarora mukīndū mwena ūcio ūngī. Namo magakururwo kūrīgicīria ndwere cia hekarū iyo yothe. **20** Kuuma nyūmba thī nginya hau igūrū rīa itoonyero, nī ha kururūtwo makerubi na mikīndū rūthingo-inī rwa nja ya handū-harīa-haamūrē. **21** Nja ya handū-harīa-haamūrē nī yarī na buremu ya mūrango, nayo buremu irīa yarī hau mbere ya Harīa-Hatheru-Mūno yatarī o tayo. **22** Ningī nī haarī na kīgongona kīa mbaū kīria kīarī kīa mikono itatū kūrīaha na igūrū, na mikono īrī o mwena, mīena yothe īna; koine ciakīo, na njikarīro yakīo, o na mīena yakīo ciarī cia mbaū. Nake mūdū ūcio akīnjīra atīrī, “Īno nīyo metha irīa īrī hau mbere ya Jehova.” **23** Handū-harīa-haamūrē na Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o handū haarī na mīrango īrī. **24** O mūrango wathondeketwo na mīrango īrī ya wa mbaū, na o mūrango wahingūkaga na gatagatī. **25** Nayo mīrango ya nja ya handū-harīa-haamūrē nīyakururītwo makerubi na mikīndū, ta ūria gwakururītwo thingo-inī, na nī haarī na membea ma mbaū hau mbere ya gīthaku kīu. **26** Thingo-inī icio cia mwena wa gīthaku kīu nī haarī na tūtirica tūceke twarī na mikīndū ikururītwo o mwena o mwena. Tūnyūmba twa mīena-inī ya hekarū o na tuo nītwarī na membea ma mbaū.

42 Ningī mūdū ūcio akīndongoria, akīndwara mwena wa gathigathini o nginya nja iyo ya nyumīrira, akīnginya tūnyūmba-inī tūrīa twang’etheire nja ya hekarū na tūkang’ethera rūthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. **2** Nyūmba irīa mūrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarī ya ūraihu wa mikono igana na warīi wa mikono mīrongo itano. **3** Gicigo kīria kīarī kīa mikono mīrongo īrī kuuma nja ya na thīinī, na gīcigo kīria kīang’etheire harīa haarītwo mahiga nja ya nyumīrira-rī, nī kwarī na ithaku ciakītwo ngoroba ithatū, na o gīthaku kīang’etheire kīria kīngī. **4** Hau mbere ya tūnyūmba tūu nī haarī na gacīra ga thīinī karī na warīi wa mikono ikūmī, na ūraihu wa mikono igana. Mīrango yatuo yekīrītwo mwena wa gathigathini. **5** Na rīrī, tūnyūmba tūu twarī igūrū twarī tūkundakundeeru, nī ūndū ithaku nīcioete handū hanene gūkīra tūnyūmba tūrīa twakītwo ngoroba iyo yarī mūhuro na ya gatagatī. **6** Tūnyūmba twa ngoroba ya gatatū tūtiekirītwo itugī ta iria ciekīrītwo nja; nī ūndū ūcio tūnyūmba tūu tūgakīnyīha thī gūkīra twa ngoroba irīa yarī thī, na ya gatagatī. **7** Nī haarī na rūthingo rwa mwena wa na nja rwathīite rūnganānīrie na tūnyūmba tūu na kūu nja ya nyumīrira; rwatambūrūkīte mbere ya tūnyūmba tūu mikono mīrongo itano. **8** Mūhari wa tūnyūmba twa mwena ūria wariganīte na nja ya nyumīrira warī wa ūraihu wa mikono mīrongo itano, naguo mūhari ūria wakuhīrīrie handū-harīa-hatheru warī wa ūraihu wa mikono igana. **9** Tūnyūmba tūrīa twarī mūhuro mwena wa irathīro nī twarī na itoonyero mūdū agītōonya kuo oimīte nja ya nyumīrira. **10** Ningī mwena wa gūthini, gūtwarana na mwena ūria mūrīahu wa rūthingo rūu rwa nja ya nyumīrira, kūnyīitana na mwena wa nja ya hekarū, na kūng’ethera rūthingo rwa nja, nī haarī na tūnyūmba **11** twarī na gacīra mbere yatuo. Tūnyūmba tūu twahaanaaga

o ta tūrīa twarī mwena wa gathigathini; twarī na ūraihu na warīi waiganaine, nacio nyumīrira ciatuo nīciarīngaine na ikaiganania ithimo. Namo matoonyero ma mwena wa gathigathini **12** nīmahaanaine na matoonyero ma tūnyūmba twa mwena wa gūthini. Ningī nī haarī na itoonyero kīambīrīria-inī gīa gacīra karīa gaatwaranīte na rūthingo rūu rwerekeire mwena wa irathīro, na nīko mūdū aageraga agītōonya tūnyūmba tūu. **13** Agīcooka akīnjīra atīrī, “Tūnyūmba tūu tūrī mwena wa gathigathini na tūu tūrī mwena wa gūthini, tūu tūng’etheire nja ya hekarū, nītuo twa athīnjīri-Ngai, na nīkuo athīnjīri-Ngai arīa megūkūhīrīa Jehova makarīagīra indo cia maruta marīa matheru mūno. Kūu nīkuo makaigaga indo cia maruta iria theru mūno, nacio nī maruta ma ngano, o na maruta ma mehīa, na maruta ma mahītia, nīgūkorwo handū hau nī hatheru. **14** Athīnjīri-Ngai rīria maatoonya handū hau haamūrē-rī, matingīcooka kuuma nja ya mwena wa nyumīrira, nginya marute nguo icio cia ūtūngata, nī ūndū nī nyamūrē. No nginya mehūmbe nguo ingī matanakuhīrīria kūrīa andū maikaraga.” **15** Rīria arīkīrie gūthima kīria kīarī mwena wa na thīinī wa hekarū, akīnyumia na nja tūgereire kīhingo kīa mwena wa irathīro, agīthima mūigana wa handū hau mīena yothe: **16** Nīathīmire mwena wa irathīro na rūthanju rwa gūthima; mūigana waho warī mikono magana matano. **17** Ningī agīthima mwena wa gathigathini; mūigana waho warī mikono magana matano ūthimītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **18** O na agīthima mwena wa gūthini; mūigana waho warī mikono magana matano ūthimītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **19** Ningī agīcooka agīthima mwena wa ithūiro; mūigana waho warī mikono magana matano ūthimītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **20** Ūguo nīguo aathīmire handū hau mīena iyo yothe īna. Handū hau haarīgicīrio na rūthingo, naruo rwarī na ūraihu wa mikono magana matano, na warīi wa mikono magana matano, rwa kūhakanīa handū harīa hatheru na harīa hatarī haamūrē.

43 Ningī mūdū ūcio akīnginya kīhingo-inī kīria kīang’etheire mwena wa irathīro, **2** na nī ngiona riiri wa Ngai wa Isiraēlī ūgūka uumīte mwena wa irathīro. Mūgambo wake watarīi ta mūrurumo wa maai maingī magītherera, naguo būrūrī ūgacangarara nī riiri wake. **3** Kīoneki kīu ndonire gīatarīi ta kīoneki kīria ndoonete rīria ookīte kwananga itūūra rīria inene, na ningī gīatarīi ta cīoneki iria ndoonete hau Rūū-irī rwa Kebari; na nīi ngūgūthīa, ngīturumithīa ūthiū thī. **4** Naguo riiri wa Jehova ūgītōonya hekarū ūgereire kīhingo kīria kīerekeire mwena wa irathīro. **5** Ningī Roho akīnjīra na igūrū akīndwara nja iyo ya na thīinī, naguo riiri wa Jehova ūkīyūra kūu hekarū. **6** Mūdū ūcio o arūgamīte hau hakuhi na nī-rī, ngīguo mūdū akīnjarīria kuuma thīinī wa hekarū. **7** Akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, haha nīho handū ha gītī gīakwa gīa ūthamaki, o na nīho handū ha gūkīnyithīa makīnya makwa. Haha nīho ngūtūūra ndī gatagatī-inī ka andū a Isiraēlī nginya tene. Nyūmba ya Isiraēlī ndīrī hīndī ingī gīaacooka gūthaahīa rītwa rīakwa itheru, o ene o na kana athamaki ao marīthaahīe na ūndū wa ūmaraya wao na kūhooya mīhianano itarī muoyo ya athamaki ao kūdū kwao kūrīa gūtūūgīru. **8** Rīria meekīrie hīngīro ciao hau hīngīro-inī ciakwa, na itugi cia mīrango yao magīcīkīra itugī-inī cia mīrango yakwa, na no rūthingo rwarī gatagatī gakwa na o-rī, nīmathaahīrie rītwa rīakwa itheru na mitugo iyo wao īrī magīgī. Nī ūndū ūcio ngīmāniina ndī na marakara. **9** Na rīrī, ta nīmatigane na ūmaraya wao wa kūhooya mīhianano itarī muoyo ya athamaki

ao, na nīi nīngūtūira gatagati-inī kao nginya tene. **10** “Mūrū wa mūdū, taarīra ūhoro wa hekarū ūyo kūrī andū a Isiraēli, nīguo maconoke nī ūndū wa mehīa mao. Reke maroranie mūcoro ūcio wayo, **11** na angīkorwo nīmegūconoka nī ūndū wa ūria wothē mekīte-rī, mamenyithie mūhianīre wa hekarū ūyo, ūmamenyithie mūthondekerē wayo, na nyumīro ciayo, na matooonyero mayo, nīngī ūmoonie mūhianīre wayo wothē, na mītugo yayo yothē ya kūrūmīrīrwo, na mawatho mothē. Andīka maūdū maya mothē makīonaga, nīgeetha matīe mūhianīre wayo, na mahingie mītugo yayo yothē ya kūrūmīrīrwo. **12** “Ūyū nīguo watho wa hekarū: Kūrīa gothe kūrīgīciīre kīrīma gīkī igūrū gūgūkara kūrī gūtheru mūno. Ūcio nīguo watho wa hekarū. **13** “Ici nīcio ithimo cia kīgongona, ithimītwo na mīkono īria mīraihu, mīkono ūria wa ūraihu wa mīkono ūmwe na warīi wa rūhī: Mūberethi wakīo ūrī na ūriku wa mīkono ūmwe, na warīi wa mīkono ūmwe, nāguo mūgūkū ūria ūkūrīgīciīre nī wa irata rīmwe mūthīa-inī. Kūi nīkīo kūrīgamo gīa kīgongona. **14** Kuuma mūberethi ūria ūrī gītina-inī nginya mūthīa-inī wa mūhuro kīrī na mīkono īrī kūrīa na igūrū, na warīi wa mīkono ūmwe, na kuuma mūthīa-inī ūria mūnīni nginya mūthīa-inī ūria mūnenane, kīrī na mīkono īna kūrīa na igūrū, na warīi wa mīkono ūmwe. **15** Narīo riiko rīa kīgongona-rī, nī mīkono īna kūrīa na igūrū, nācio hīa inya irorete na igūrū ikoimīrīra kuuma hau riiko-inī. **16** Narīo riiko rīu rīa kīgongona rīgānaine mīena yothē īna, rīrī na ūraihu wa mīkono ikūmi na īrī, na warīi wa mīkono ikūmi na īrī. **17** Mūthīa ūria ūrī na igūrū o nāguo nīūngānaine mīena yothē, na ūrī na ūraihu wa mīkono ikūmi na īna, na warīi wa mīkono ikūmi na īna, nāguo mūgūkū ūria ūthīūrūrūkīrīe nī wa nuthu ya mīkono, nīngī ūkarīgīciīrio nī mūberethi wa mīkono ūmwe. Ngāthī cia kīgongona kīu ing’etheire mwena wa irathīro.” **18** Nake akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Maya nīmo magātūika maūdū ma kūrūmīrīrwo gūkīrutwo magongona ma njīno, na ma kūminjāminjīria thakame kīgongona-inī rīrīa gīgaakwo: **19** Nīūkaneana ndegwa itārī ngūrū itūike ya kūrutwo iruta rīa mehīa, ūmīneane kūrī athīnjīri-Ngai, arīa Alawīi, a nyūmba ya Zadoku, arīa manguhagīrīria makīndungatīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **20** Nīūkooya thakame īmwe ya yo ūmīhake hīa-inī icio inya cia kīgongona, na mīthīa-inī ūyo īna ya metha ūyo īrī igūrū, na ūthīūrūrūkīrīe mūgūkū ūcio, nīguo ūtherie kīgongona na ūkīhoroherie. **21** Nīūkooya ndegwa ūyo ya kūrutwo iruta rīa mehīa, ūmīcinīre handū harīa hathuurītwo hekarū-inī kūu nja ya handū-harīa-haamūre. **22** “Mūthenya wa keerī nīūkaruta thenge itārī na kaūūgū, itūike ya kūrutwo iruta rīa mehīa, nakīo kīgongona gītherio o ta ūria gīatheretio na ndegwa. **23** Warīkia gūgītheria, nīūkaruta ndegwa itārī ngūrū, na ndūrūme kuuma rūūru-inī, cīerī ikorwo itārī na kaūūgū. **24** Nīūgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athīnjīri-Ngai nīmagacīminjāminjīria cumbī, rītūike igongona rīa njīno rīrutīrwo Jehova. **25** “Ihīnda rīa mīthenya mūgwanja nīūkarutaga thenge o mūthenya ya kūrutwo iruta rīa mehīa; na nīngī nīūkaruta ndegwa itārī ngūrū, na ndūrūme kuuma rūūru-inī, cīerī ikorwo itārī na kaūūgū. **26** Ihīnda rīa mīthenya ūyo mūgwanja, nīmakahoroheria kīgongona na magītherie; ūguo nīguo magākāmūra. **27** Mīthenya ūyo yarīkia gūthīra, kuuma mūthenya wa īnana gūthīi na mbere, athīnjīri-Ngai nīo makaahēana maruta manyu ma njīno, na maruta ma ūguano, hau igūrū rīa kīgongona. Hīndī ūyo nīngamwītīkīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44 Nīngī mūdū ūcio akīnjōokīa nginya kīhingo-inī kīa nyumīrīra ya handū-harīa-haamūre, kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro, nakīo kīarī kīhinge. **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Kīhingo gīkī kīrīkaraga kīrī kīhinge. Gītikanahingūrwo; gūtīrī mūdū ūgaagītoonyera. Kīrīkaraga kīhingītwo tondu nīkīo Jehova, Ngai wa Isiraēli, aatoooneyire. **3** Mūthamaki we mwene nowe wīkī ūngūkara mwena wa thīnī na itoonyero rīu na arīre irio hau mbere ya Jehova. Arītōonyagīra gīthaku gīa itoonyero rīu, na akīuma na nja akōimīra njīra o ro ūyo.” **4** Nīngī mūdū ūcio akīndwara na njīra ya kīhingo kīa mwena wa gathīgathīni nginya hau mbere ya hekarū. Ngīcūthīrīria, ngōna rīiri wa Jehova ūyūrīte hekarū ūyo ya Jehova, na nīi ngūgūthīa, ngīturumithīa ūthīū thī. **5** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, rora wega, na ūthīkīrīrie wega, na ūrūmbūiye maūdū mothē marīa ngūkwīra makonīi mawatho mothē megīi hekarū ya Jehova. Rūmbūiye ūhoro wa itoonyero rīa hekarū, na njīra cīothe cia kuuma handū-harīa-haamūre. **6** Īra andū aya aremī a nyūmba ya Isiraēli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyūi andū a nyūmba ya Isiraēli, maūdū manyu ma magīgī nīmaiganīte! **7** Hamwe na maūdū marīa mothē marī magīgī mwēkire, nīmwatoonyīrie andū a kūngī matarī aruu ngoro na mwrīi handū-hakwa-harīa-haamūre, mūgīthaahīa hekarū yakwa rīra mwandūtīre irio, na maguta, na thakame, na mūgīthūkia kīrīkanīro gīakwa. **8** Handū ha kūruta wīra wanyu ūria wagīrīre ūkonīi maūdū makwa marīa matheru, mwatūire andū angī arūgamīrīri a handū-hakwa-harīa-haamūre. **9** Mwathani Jehova ekuuga ūū: Gūtīrī mūdū wa kūngī ūtarī mūrūu ngoro na mwrīi ūngītōonya handū-hakwa-harīa-haamūre, o na angīkorwo nī andū a kūngī arīa matūūranagīa na andū a Isiraēli. **10** “Alawīi arīa maanjehereire makīndāihīrīria hīndī īria andū a Isiraēli maaturūire na makīehera harī nī makīrūmīrīra mīhianano yao-rī, no nginya magaacokererwo nī mehīa mao. **11** Andū acio no matungatage handū-hakwa-harīa-haamūre, na maikaragīe ihingo cia hekarū o na matungatage thīnī wayo; no mathīnje nyamū cia maruta ma njīno, na marutagīre andū magongona mao, na marūgamage mbere ya andū makamatungatīra. **12** No rīrī, tondu nīo maamatungatīre marī mbere ya mīhianano yao, na magītūma andū a nyūmba ya Isiraēli magūe mehīa-inī-rī, nī ūndū ūcio na nīi nīndīhītīte njoete guoko na igūrū atī no nginya magaacokererwo nī mehīa mao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** Andū acio matigacooka kūnguhīrīria mandungatagīre ta athīnjīri-Ngai, kana makuhīrīrie kīndū o na kīrīkū kīa indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marīa matheru mūno; no nginya magaacokererwo nī gīconoko kīa maūdū marīa marī magīgī manēeka. **14** No nīngamatua arūgamīrīri a maūdū ma hekarū, na mawīra mothē marīa mbataire kūrutwo kūu thīnī. **15** “No rīrī, athīnjīri-Ngai, acio marī Alawīi na a rūcīaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawīra ma handū-hakwa-harīa-haamūre na wīhokeku rīrīa andū a Isiraēli meeherire makīuma harī nīi, nīo marīnguhagīrīria makandungatīra; marīrūgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Acio oiki nīo marītōonyaga handū-hakwa-harīa-haamūre; acio oiki nīo marītūkuhagīrīria metha yakwa makandungatīra na makaruta wīra wakwa. **17** “Hīndī īria megūtōonya ihingo-inī cia nja ya na thīnī, marīlumbaga nguo cia gatani; matīkanehumbe nguo o na īmwe ya guoya wa ng’ondū hīndī īria megūtungata ihingo-inī cia nja īria ya na thīnī, kana kūu hekarū thīnī. **18** Nīmeyohage iremba cia gatani mītwe, na nguo cia gatani cia thīnī njohero-

inĩ. Matikanehumba kindũ o na kĩrĩkũ kĩngĩtũma mathigine. **19** Hĩndĩ ırĩa mekuuma matoonye nja ya nyumĩrĩra kũria andũ marĩ-rĩ, makaruta nguo ırĩa megũtungataga nacio, na magacitiga tũnyũmba-inĩ tũria twamũre, na makehumba nguo ingĩ, nĩgeetha matikae kwamũra andũ acio na ındũ wa nguo icio ciao. **20** “Matikanenjwo njuĩrĩ ıthire mĩtwe, kana mareke njuĩrĩ ciao ıriraihe mũno, no nĩ maigage njuĩrĩ ciao cia mĩtwe ırĩ nenge. **21** Nĩngĩ gũtikanagĩe na mũhĩnjĩri-Ngai ũkũnyua ndibei rĩria egũtoonya nja ya na thĩinĩ. **22** Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arĩa matiganĩe na athuuri ao; no rĩri, no mahikie airũtu gathirange a rũciarũ rwa andũ a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athĩnjĩri-Ngai. **23** No nginya marutage andũ akwa ũtigana wa maĩndũ marĩa matheru na marĩa ma ndũire, na mamoonagie gũkũũrana maĩndũ marĩa marĩ thaahu na marĩa matarĩ thaahu. **24** “Kũngĩga ngararĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai no nginya matuithanagie ciira, na maũtue kũringana na matuũro makwa ma ciira. Nĩmarĩmenyagĩrĩa mawatho makwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmirĩro igũrũ rĩa ciathĩ ciakwa ciothe ırĩa njathane, na maikaragie Thabatũ ciakwa ırĩ theru. **25** “Mũhĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie na ındũ wa gũkuhĩrĩria kĩamba; no rĩri, ũria ũkuĩte angĩkorwo nĩ ithe kana nyina, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina kana mwarĩ wa nyina ũtahikite-rĩ, hĩndĩ ıyo no ethaahie. **26** Aarikia gũtherio-rĩ, no nginya eterere mĩthenya mũgwanja. **27** Mũthenya ũria agaacooka gũtoonya nja ırĩa ya na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre nĩguo agatungate thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre-rĩ, no nginya erutire ıruta rĩa mehia, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **28** “Nĩ no nĩ igai rĩa athĩnjĩri-Ngai. Mũtikanamagaĩre igai gũkũ bũrũri wa Isiraeli; Nĩ nĩ ngũtuika igai rĩa. **29** Marĩrĩĩaga maruta ma ngano, na maruta ma mehia, na maruta ma mahĩtia; nakĩo kindũ o gĩothe kĩria kĩrutĩrwo Jehova gũkũ bũrũri wa Isiraeli gĩgaatuika kĩa. **30** Maciaro mothe ma mbere marĩa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaatuika cia athĩnjĩri-Ngai. No nginya mũmaheage gĩcunjĩ kĩa mbere kĩa mũtu ũria mũhinyu nĩgeetha kĩrathimo gĩtũire kwanyu mĩciĩ. **31** Athĩnjĩri-Ngai matikanarĩe nyamũ o na ırĩkũ ingĩkorwo ıkuĩte, ırĩ nyoni, kana matigari ma nyamũ yĩragĩtuo nĩ nyamũ ingĩ.

45 “Hĩndĩ ırĩa mũkaagaya bũrũri ũtuĩke magai-rĩ, nĩmũkarutĩra Jehova gĩcigo kĩa bũrũri ũcio gĩtuĩke rũgongo rwamũre, gĩkorwo na mĩkono 25,000 kũraihũ, na mĩkono 20,000 kwarama; gĩcigo kũ gĩothe gĩgaatuika gĩtheru. **2** Gĩcigo-inĩ kũ, nĩhahagaywo gĩcigo kĩa miĩna ina ıgananĩte, gĩkorwo kĩrĩ na mĩkono 500 o mwena, hatuĩke handũ-harĩa-haamũre, hacooke hathiũrũrĩkĩro nĩ njĩra ya mĩkono mĩrongo ıtano. **3** Rũgongo-inĩ rũu rwamũre, nĩmũgathima gĩcunjĩ kĩa ũraihũ wa mĩkono 25,000, na warĩ wa mĩkono 10,000. Gĩcigo-inĩ kũ nĩho hagaakwo handũ-harĩa-haamũre, na nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. **4** Handũ hau hagaatuika haamũre thĩinĩ wa bũrũri nĩ ındũ wa athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga handũ-harĩa-haamũre, arĩa marĩkuhagĩrĩria ho nĩguo matungatagĩre Jehova. No ho hagaatuika ha nyũmba ciao o na hatuĩke harĩa hatheru ha handũ-harĩa-haamũre. **5** Gĩcigo kĩa mũigana wa ũraihũ wa mĩkono 25,000, na warĩ wa 10,000 gĩgaatuika kĩa Alawii, arĩa matungataga thĩinĩ wa hekarũ, gĩtuĩke igai rĩa rĩa gwakwo matũũra ma gĩtũũrwo. **6** “Nĩmũkagaya gĩcigo gĩakwo itũũra inene, gĩcigo kĩa warĩ wa mĩkono 5,000, na ũraihũ wa mĩkono 25,000, kihakane na gĩcigo kĩria kĩa mũre; gĩcigo kũ gĩgaatuika kĩa andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli. **7** “Gĩthaka kĩria gĩgaatuika kĩa mũnene ũcio gĩkaahakana mbarĩ cierĩ na

rũgongo rũria rwamũrĩrwo Jehova, hamwe na gĩthaka gĩa itũũra rĩria inene. Kuuma mwena wa ithũũro gĩgaatambũrũka kĩrorete mwena wa ithũũro, na kuuma mwena wa ırathĩro gĩtambũrũke kĩrorete mwena wa ırathĩro, nago ũraihũ wakĩo ıgaakĩgama kuuma mũhaka wa ithũũro nginya wa ırathĩro, gĩtwaranĩte na mĩhaka ya magai ma Benjamini na Juda. **8** Gĩthaka kũ nĩkĩo gĩgaatuika igai rĩake thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kũhinyĩrĩria andũ akwa, no nĩmagetikĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli megwatĩre bũrũri ũcio kũringana na mĩhĩrĩga yao. **9** “Mwathani Jehova ekuuga ıũ: Inyũ anene aya a Isiraeli, ıguo mwĩkite nĩ mũiganu! Eheriai maĩndũ ma ũhinya na ma kũhinyanĩrĩa, mwĩkage ındũ ũria ıri wa kĩhooito na wagĩrĩire. Tigai gũtunyaga andũ akwa indo, ıguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** No nginya mũhũthagĩre ithimo ırĩa iringaine wega, na mũhũthagĩre eba ırĩa iringaine wega, o na bathi ırĩa iringaine wega. **11** Eba na bathi ikorwo ırĩ kĩgeri kĩmwe kĩaiganine, bathi ımwe ıganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ımwe, o nayo eba ımwe ıganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ımwe; homeri ımwe ituĩke nĩyo kĩgeri kĩria gĩtikĩrĩku gĩa gũcithima cierĩ. **12** Cekerĩ ımwe ırĩkoragwo ırĩ ya gera mĩrongo ıĩrĩ. Cekerĩ mĩrongo ıĩrĩ, kuonganĩrĩa na cekerĩ ingĩ mĩrongo ıĩrĩ na ithano, kuonganĩrĩa na ingĩ ikũmi na ithano, nĩ ındũ ımwe na mina ımwe. **13** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩheo kĩa mwanya kĩria mũrĩrutaga: Nakĩo nĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ımwe kuuma harĩ o homeri ımwe ya ngano, na gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ımwe kuuma harĩ o homeri ımwe ya cairi. **14** Gĩcunjĩ kĩa gĩtue kĩa maguta, mathimĩtuo na gĩthĩmi kĩa bathi, nĩ gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa bathi kuuma harĩ o kori ımwe (nayo kori ımwe ırĩ na bathi ikũmi kana homeri ımwe, nĩgũkorwo bathi ikũmi nĩcio homeri ımwe). **15** Nĩngĩ ng'ndũ ımwe nĩkarutuo kuuma harĩ o rũũru rwa ng'ndũ magana meerĩ kuuma ıriĩthio-inĩ ũria mwega ıri maaf kũu bũrũri wa Isiraeli. Icio nĩcio ıgaatuika cia maruta ma mũtu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanĩro, nĩguo andũ mahorohagĩrio nacio, ıguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Andũ othe a bũrũri nĩmakanyĩitanĩra ıhoro-inĩ ıcio wa kũruta iheo cia mwanya cia kũhũthio nĩ mũnene thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. **17** Mũnene ıcio nĩwe ıkarutaga maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na maruta ma kũnyuuo ciathĩ-inĩ, na Tũrũgamo twa Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ-inĩ ciothe ırĩa njathane cia andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩakaruta maruta ma mehia, na maruta ma mũtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanĩro ma kũhoroheria andũ a nyũmba ya Isiraeli. **18** “Mwathani Jehova ekuuga ıũ: Mweri wa mbere, o mũthenya wa mbere wa mweri ıcio, nĩmũkaruta gatagwa gatarĩ na kaũũgũ nĩguo mũtherie handũ-harĩa-haamũre. **19** Mũhĩnjĩri-Ngai nĩakooya thakame ımwe ya maruta ma mehia amĩhake itingĩ-inĩ cia mĩrango ya hekarũ, na amĩhake koine ciothe inya cia metha ya kigongona, o na amĩhake itingĩ-inĩ cia itoonyero rĩa nja ya na thĩinĩ. **20** ıguo noguo mũgeeka mũthenya wa mũgwanja wa mweri ıcio nĩ ındũ wa mũndũ o wothe ıngĩthia atekwenda kana ehie nĩ ındũ wa kũrigwo; ıguo nĩguo mũkaahoroheria hekarũ ıyo. **21** “Mweri wa mbere, mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri o ıcio nĩguo mũrigigaga na gĩathĩ kĩa Bathaka, ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, ihinda rĩa mũrĩrĩĩaga mĩgate itarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. **22** Mũthenya ıcio-rĩ, mũnene akaaruta ndegwa ırĩ ıruta rĩa mehia nĩ ındũ wake mwene, o na nĩ ındũ wa andũ othe a bũrũri ıcio. **23** O mũthenya, ihinda rĩa mũthenya ıyo mũgwanja ya Gĩathĩ kũ, mũnene ıcio nĩakaruta ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja itarĩ na kaũũgũ, cia kũrutĩra Jehova maruta ma

njino, na arute thenge cia iruta rĩa mehia. **24** Nĩngĩ arute mũtu wa eba ãmwe ãtuĩke iruta rĩa mũtu harĩ o ndegwa, na eba ãmwe harĩ o ndũrũme, na hini ãmwe ya maguta harĩ eba ãmwe. **25** “Ihinda-inĩ rĩu rĩa mũthenya ãyo mũgwanja ya Giathi kũu, kirĩa gĩkaambĩrĩria mweri wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi na itano, nĩakaruta indo ta icio nĩ ãndũ wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na ma maguta.

46 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kĩhingo kĩa nja ya na thĩĩnĩ kirĩa kĩrorete irathĩro kĩrĩkaraga kĩhingĩtwo mũthenya itandatũ irĩa ya kũrutwo wĩra, no mũthenya wa Thabatũ na mũthenya wa Karũgamo ka Mweri nĩkĩrĩhingĩragwo. **2** Nake mũnene arĩtoonyaga kuo na njĩra ya gĩthaku kirĩa gĩa itoonyero, na akarũgama hau gĩtũgĩ-inĩ gĩa kĩhingo. Nao athĩnjĩri-Ngai maruta igongona rĩa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanĩro. Arĩhooyagĩra hau hingĩro-inĩ ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kĩhingo kũu gĩtikahingwo nginya o hwaĩ-inĩ. **3** Nao andũ a bũrũri ũcio nĩmarĩhooyagĩra hau mũromo-inĩ wa kĩhingo kũu marĩ mbere ya Jehova mũthenya ya Thabatũ na ya Tũrũgamo twa Mweri. **4** Namo maruta ma njino marĩa mũnene ũcio arĩrutagĩra Jehova mũthenya wa Thabatũ nĩ tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ãmwe, ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ. **5** Nario iruta rĩa ngano rĩria rĩakarũtaniĩro na ndũrũme ãyo rĩrĩkoragwo rĩri rĩa eba ãmwe, na iruta rĩa ngano rĩa kũrutaniĩro na tũtũrũme tũu rĩrĩkoragwo rĩri rĩngĩ o ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ãmwe ya maguta harĩ o eba ãmwe. **6** Naguo mũthenya wa Kartũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa itarĩ ngũrũ, na tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ãmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **7** Nĩngĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano, akaruta eba ãmwe hamwe na ndegwa ãyo, na eba ãmwe hamwe na ndũrũme ãyo, na akaruta tũtũrũme tũngĩ o ta ũrĩa angĩenda kũruta, hamwe na hini ãmwe ya maguta harĩ o eba ãmwe. **8** Na rĩria mũnene egũtoonya-rĩ, arĩtoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoimĩra njira o ãyo. **9** “Hĩndĩ irĩa andũ a bũrũri ũcio marĩũkaga mbere ya Jehova mũthenya ya ciathi rĩa irĩa njathane, mũndũ o wotho ũrĩa ũgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gũthini; na mũndũ o wotho ũgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gathigathini. Gũtirĩ mũndũ ũgaacookera kĩhingo kĩa atoonyeire, no mũndũ ariumagĩra kĩhingo kirĩa kĩng’etheire kũu atoonyeire. **10** Mũnene ũcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma. **11** “Hĩndĩ ya ciathi na ya maruga marĩa matuitwo, iruta rĩa ngano rĩrĩkoragwo rĩri eba ãmwe hamwe na ndegwa, na eba ãmwe hamwe na ndũrũme, na akaruta tũtũrũme tũngĩ o ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ãmwe ya maguta harĩ o eba ãmwe. **12** Hĩndĩ irĩa mũnene ũcio ekũrutĩra Jehova iruta rĩa kwiyendera, o na rĩngĩkorwo rĩri iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingĩragĩrwo kĩhingo kirĩa kĩrorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩa rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta ũrĩa ekaga mũthenya wa Thabatũ. Aarĩkia kũruta oime nja na aarĩkia kuuma, kĩhingo kũu gĩkaahingwo. **13** “O mũthenya nĩũrĩrutaga gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ nĩ ãndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa njino; ũrĩkarutaga rĩciĩnĩ o rĩciĩnĩ. **14** Nĩngĩ hamwe nako nĩũrĩrutaga iruta rĩa ngano rĩa gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ãmwe, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ãmwe ya maguta ma kũringia mũtu ũcio rĩciĩnĩ o rĩciĩnĩ. Iruta rĩri rĩa ngano rĩrĩrutagĩrwo Jehova rĩri watho wa gũtũra. **15** Nĩ ãndũ ũcio gatũrũme kau, na iruta rĩa rĩa ngano, na maguta macio nĩrĩrutagwo rĩciĩnĩ o rĩciĩnĩ

rĩri iruta rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe. **16** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũnene ũcio angĩkaahe mwanake ũmwe wake kĩheo kuuma kũrĩ igai rĩake, o na kĩo gĩgaatuĩka kĩa njiaro ciake; gĩgaatuĩka indo ciao iria magañĩrwo. **17** No rĩri, angĩkaahe ndungata ãmwe yake kĩheo kuuma igai-inĩ rĩake, ndungata ãyo ĩgaatũra nakĩo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hĩndĩ ãyo kĩheo kũu nĩgĩgacookerera mũnene ũcio. Igai rĩu rĩake nĩ rĩa arĩũ ake oiki; nĩ igai rĩa. **18** Mũthamaki ũcio ndangĩtunya andũ acio magai mao na njĩra ya kũmaingata mehene indo-inĩ ciao. Nĩakahe arĩũ ake magai mao kuuma indo-inĩ ciake mwene, nĩguo gũtikanaagĩ mũndũ o na ũrĩa gatagati-inĩ ka andũ akwa ũkeherio indo-inĩ ciake.” **19** Thuutha wa ũguo mũndũ ũcio akĩngereria itoonyero-inĩ rĩa mwena wa kĩhingo gĩa tũnyũmba tũu twamũre tũria twarĩ twa athĩnjĩri-Ngai, tũria twarorete mwena wa gathigathini, na akĩnyonia handũ haarĩ mũthia-inĩ wa mwena wa ithũro. **20** Nake akĩnjĩra atĩri, “Haha niho handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehia, na niho marĩhĩhagĩria iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoimie na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.” **21** Nĩngĩ agĩcocoa akĩndwara nja ãyo ya nyumĩrĩra, na agĩthĩũrũrũkia koine-inĩ ciayo inya, na nĩ ngĩona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ĩngĩ. **22** Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirĩgĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ũrĩhũ wa mikono mĩrongo ĩna, na warĩ wa mikono mĩrongo itatũ; o nja ãmwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩyaiganaine na rĩa ĩngĩ. **23** Gũthĩũrũrũka mwena wa na thĩĩnĩ wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko maakĩtwo mathĩũrũkĩrie hau rungu rwa mwako ũcio. **24** Nake akĩnjĩra atĩri, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩĩnĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria irutĩtwo nĩ andũ.”

47 Mũndũ ũcio nĩanjookirie itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, na nĩ ngĩona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hingĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ũcio wa gũthini wa kĩgongona. **2** Nĩngĩ agĩcocoa akĩndwara nja angereirie kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthĩũrũrũkia rĩa mwena wa nja akĩndwara nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa kĩa g’etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maatheragĩra kuuma mwena wa gũthini. **3** Rĩria mũndũ ũcio aathĩaga arorete mwena wa irathĩro anyĩtĩte rũgĩ rwa gũthima na guoko-rĩ, agĩthima mikono 1,000, agĩcocoa akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya thũng’wa-inĩ. **4** Nĩngĩ agĩthima mikono ĩngĩ ngĩri ĩmwe, na akĩndũkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcocoa agĩthima mikono ĩngĩ ngĩri ĩmwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. **5** Nĩngĩ agĩthima mikono ĩngĩ ngĩri ĩmwe, rũgĩkorwo rũri rũũ itangĩahotĩre kũringa, nĩ ãndũ maaĩ macio maaĩ maiyũru na rũkarika ãndũ rũngĩthambĩrwo, rũgatuĩka rũũ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. **6** Nake akĩnjĩria atĩri, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ãndũ ũyũ?” Hĩndĩ ãyo akĩhĩndũra, akĩnjookia nginya hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ rũu. **7** Rĩria ndaakĩnyire ho, ngĩona mitĩ mĩngĩ irĩa yarĩ mirĩmo yeerĩ ya rũũ rũu. **8** Nake akĩnjĩra atĩri, “Maaĩ maya mathereraga marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa irathĩro, magaikũrũka nginya Araba, magacooka magathĩi makeitĩrĩra Iria-inĩ rĩa Cumbĩ. Maarĩkia kwĩitĩrĩra iria-inĩ rũu, namo maaĩ marĩo makaagĩra. **9** Mĩrumbĩ ya ciũmbe iria irĩ muoyo nĩgatũũra muoyo kũria guothe rũũ rũu rũgaathereragĩra. Nĩgũkaagĩra

thamaki nyingi, tondū maaŋ macio niku mathereragira, magatūma maaŋ macio marī na cumbi magire; nī ūndū ūcio kūrīa rūū rūu rūthereragira, ciūmbe ciothe niigatūra muoyo. **10** Ategi a thamaki makarūmagama hūgūrūrū-ini ciaruo; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egilaimu niīgakarwo na kūdndū gwa gūtambūrūkirio wabu. Thamaki igaakorwo iri cia mīthemba mīngi, o ta thamaki cia Iria Rirīa Inene. **11** No matindiri makuo na rjabacabi ciakuo itikagira; igaatigwo iri cia cumbi. **12** Miti ya matunda ma mīthemba yothe niīgakūra hūgūrūrū-ini cieri cia rūūū rūu. Mathangū mayo matikooma, o na kana mīti iyo yaage gūciara. O mweri niīgaciara, tondū maaŋ moimite handū-haria-haamūre magaaŋtherera nginya kūu iri. Maciaro mayo magaatūka irio namo mathangū mayo matūike ma kīhonania.” **13** Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Ino niyo mihaka irīa mūkaarūmirīa mūkīgaya būrūri ūcio ūtūike igai gatagati-ini ka mihiriga irīa ikūmi na irīi ya Isiraeli. Jusufu akaaheo icunjji igiri. **14** Nawe niikamagayania būrūri ūcio icunjji ciiganaine. Tondū nūndehitire njoete guoko na igūrū ngiuga ati nīngaulhe maithe manyu ma tene-rī, būrūri ūyū niūgaatuika igai riānyu. **15** “Ūyū niūgu ūgaatuika mūhaka wa būrūri ūcio: Mūhaka wa mwena wa gathigathini ūkoima Iria Rirīa Inene ūgereire njira ya Hethiloni, ūhītūkire Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, **16** na ūgerere Berotha na Sibiraimu (kūu mūhaka-ini ūria ūri gatagati ka Dameski na Hamathu), ūthii nginya Hazeri-Hatikoni, kūu mūhaka-ini wa Haurani. **17** Naguo mūhaka ūcio ūtambūrūke kuuma iria-ini ūkinye Hazari-Enani, mūhaka-ini wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mūhaka wa Hamathu ūkorwo ūri mwena wa gathigathini. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa gathigathini. **18** Naguo mūhaka wa mwena wa irathiro ūkaagerera gatagati ka Haurani na Dameski, ūtwaranite na Rūūū rwa Jorodani gatagati ka Gileadi na būrūri ūcio wa Isiraeli, ūrorete o iria-ini rīa mwena wa irathiro, ūthii nginya Tamaru. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa irathiro. **19** Naguo mūhaka wa mwena wa gūthini ūkoima Tamaru o nginya kūu maaŋ-ini ma Meriba-Kadeshi, ūtwarane na Karūūū ka Misiri o nginya Iria Rirīa Inene. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa gūthini. **20** Naguo mūhaka wa mwena wa ithūiro, Iria Rirīa Inene nīrīo rīgaatuika mūhaka, ūthii nginya harīa hang’etheire Lebo-Hamathu. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa ithūiro. **21** “Inyuŋ nī inyuŋ mūkeegayania būrūri ūyū kūrīngana na mihiriga ya Isiraeli. **22** Mūkaūgayana ūtūike igai riānyu inyuŋ ene, na rīa andū a kūngi arīa matūūruga gatagati-ini kanyu na nī marī na ciana. Nīmūkamatu ta marī andū a Isiraeli maciarūro būrūri ūcio; acio makaagairwo igai hamwe na inyuŋ gatagati-ini ka mihiriga ya Isiraeli. **23** Mūhiriga-ini o ūria mūdndū angīkorwo atūūrīte arī mūgeni-rī, kūu niku mūkaamūgaira igai riāke,” ūguo niūgu Mwathani Jehova ekuuga.

48 “Na riri, mayā nīmo marītwa ma mihiriga iyo: Mūhaka-ini wa mwena wa gathigathini, Dani niakaho gīcigo kīmwe; nakio gīgaatwarana na njira ya Hethiloni ya gūthi nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mūhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kūrīngania na Hamathu gūgaakorwo kūrī mūhaka wakuo kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **2** “Nake Asheri aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **3** “Nake Nafitali aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **4** “Nake Manase aho gīcigo kīmwe;

nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **5** “Efiraimu aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **6** “Nake Rubeni aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **7** “Nake Juda aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **8** “Ningi kīhakana na rūgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro, nīmūkaruta gīcigo mūkīneane gītūike kīheo kīa mwanya. Gīgaakorwo kīri na warīi wa mīkono 25,000 kwarama, naguo ūraihi wakio ūkaiganana na gīcigo kīmwe kīa iria igairwo mīhiriga kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro; naho handū-haria-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kio. **9** “Gīcigo kīu kīa mwanya mūkaarutira Jehova-rī, gīgaakorwo kīri na ūraihi wa mīkono 25,000, na warīi wa mīkono 10,000. **10** Gīcigo kīu gīgaatuika gīcigo kīamūre kīa athīnjiri-Ngai. Gīgaakorwo kīri kīa ūraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gathigathini na warīi wa mīkono 10,000 mwena wa ithūiro, na warīi wa mīkono 10,000 mwena wa irathiro, na ūraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gūthini. Handū-haria-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kio. **11** Gīcigo kīu gīgaatuika kīa athīnjiri-Ngai arīa aamūre, nao nī andū a Zadoku arīa matūūrīte marī ehokeku makīndungatira, na matiigana gūturuura ta ūria Alawii meekire hīndi irīa andū a Isiraeli maaturuure. **12** Gīcigo kīu gīgaatuika kīheo kīao kīa mwanya kirūtīto kuuma gīcigo-ini kīu kīamūre kīa būrūri, nakio gīgaatuika igai itheru mūno, na gīkaahakana na rūgongo rwa Alawii. **13** “Gūtwarana na rūgongo rūu rwa athīnjiri-Ngai-rī, Alawii nīmakagaya gīcigo kīa mīkono 25,000, na warīi wa mīkono 10,000. Ūraihi wakio wothē ūgaakorwo ūri mīkono 25,000, naguo warīi wakio ūkorwo ūri wa mīkono 10,000. **14** Nao matikanendie kana makūūranie o na kīmwe gīa cio. Giki nīkio gīcigo kīria kiega mūno būrūri-ini ūyū, na gītikananengerwo mūdndū ūngi, tondū nīkīamūrire Jehova. **15** “Gīcigo kīria gīgaatigara kīa warīi wa mīkono 5,000, na ūraihi wa mīkono 25,000, gīgaatuika gīa kīhūthagirwo na maūdndū ma itūūra rīu inene, kīhūthīro na gwakwo nyūmba cia gītūūrwo, na ithaka cia ūrīithio. Itūūra rīu inene rīgaakorwo gatagati ga gīcigo kīu, **16** narīo itūūra rīu rīgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nī mīkono 4,500, na mwena wa gūthini nī mīkono 4,500, na mwena wa irathiro nī mīkono 4,500, na mwena wa ithūiro nī 4,500. **17** Gīthaka kīa ūrīithio wa itūūra rīu inene gīgaakorwo kīri na mīkono 250 mwena wa gathigathini, na mīkono 250 mwena wa gūthini, na mīkono 250 mwena wa irathiro, na mīkono 250 mwena wa ithūiro. **18** Gīcigo kīria gīgaatigara, kīhakanite na gīcigo kīu kīamūre, na gītwaranite na ūraihi wakio, gīgaakorwo kīri kīa mīkono 10,000 mwena wa irathiro, na mīkono 10,000 mwena wa ithūiro. Maciaro makio nīmo makarūragwo nī aruti wira a itūūra rīu inene. **19** Aruti wira acio a itūūra rīu inene arīa makarūmagā kūu makoima mīhiriga-ini yothē ya Isiraeli. **20** Gīcigo kīu gīothe gīgaakorwo kīiganaine mīena yothē ina, na gīkorwo kīri na mīkono 25,000 o mwena. Nīmūkaruta gīcigo kīu kīamūre kīri kīheo kīa mwanya, gītūike gīcigo kīamūre, mūkīrutanirīe na gīthaka gīa itūūra rīu inene. **21** “Kūdndū kūrīa gūgaatigara mīena yeerī ya gīcigo kīu kīamūre na gīthaka gīa itūūra rīria inene gīgaatuika kwa mūthamaki. Kūdndū kīu gīgaatambūrūka mwena wa irathiro wa kūrīa gwathimītwo mīkono 25,000 ya gīcigo kīu kīamūre gūkinye nginya mūhaka-ini wa mwena wa irathiro, naguo mwena wa ithūiro uume hau

haathimĩtwo mikono 25,000, gũkinye nginya mũhaka-inĩ wa mwena wa ithũiro. Icigo icio cieri itwaraniite na ũraihu wa icigo icio ingĩ cia mihĩrĩga igaatuĩka cia mũthamaki, nakio gĩcunjĩ kĩa kĩaamũre, hamwe na handũ-harĩa-haamũre ha hekarũ igaakorwo gatagati ga kũndũ kũu. **22** Nĩ undũ ũcio ithaka cia Alawii na ithaka cia itũũra inene igaakorwo irĩ gatagati ga gĩcigo kũu kĩa mũthamaki. Gĩcigo kũu kĩa mũnene gĩgaakorwo kĩrĩ gatagati ka mũhaka wa Juda na mũhaka wa Benjamini. **23** “Ha ũhoro wa mihĩrĩga iyo ingĩ itigarĩte: Benjamini akaaheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩgaatambũrũka kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **24** “Nake Simeoni aheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩkaahakana na rũgongo rwa Benjamini kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **25** “Nake Isakaru aheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩkaahakana na rũgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **26** “Nake Zebuluni aheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩkaahakana na rũgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **27** “Gadi nĩakagaya gĩcigo kĩmwe; gĩkaahakana na rũgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **28** “Mũhaka wa mwena wa gũthini wa Gadi ũgaathiĩ ũrorete mwena wa gũthini kuuma Tamaru nginya maaĩ ma Meriba-Kadesi, ningĩ ũtwarane na Karũũĩ ka Misiri nginya Iria Rĩrĩa Inene. **29** “Ūcio nĩguo bũrũri ũrĩa mũkaagayania ũtuĩke igai rĩa mihĩrĩga ya Isiraeli, nacio icio nĩcio igaatuĩka icigo ciao,” ũguo nĩguo Mwachani Jehova ekuuga. **30** “Ici nĩcio igaatuĩka njĩra cia kuuma itũũra rĩu inene: Kwambĩrĩria mwena wa gathigathini, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mikono 4,500, **31** ihingo cia itũũra rĩu inene igeetanio na mihĩrĩga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatũ irĩ mwena wa gathigathini-rĩ, kĩmwe nĩ kĩa Rubeni, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Juda, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Lawi. **32** “Naguo mwena wa irathĩro, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mikono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Jusufu, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Benjamini, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Dani. **33** “Ningĩ mwena wa gũthini, ũrĩa ũrĩ na gũthimo kĩa mikono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni. **34** “O na ningĩ mwena wa ithũiro, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mikono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Asheri, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali. **35** “Itĩna rĩa gũthiũrũkĩria itũũra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mikono 18,000. “Narĩo itũũra rĩu inene kuuma hĩndĩ iyo gũthiĩ na mbere rĩgeetagwo ũu:

Danieli

1 Atiriri, mwaka-ini wa gatatu wa uthamaki wa Jehoiakimu, muthamaki wa Juda-ri, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni niokire itũura ria Jerusalem, akiritigiciria niguo aritunyane. **2** Nake Mwachani akirekereria Jehoiakimu, muthamaki wa Juda, guoko-ini gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekaru-ini ya Ngai. Nake Nebukadinezaru agikuaa indo icio, agicitwara hekaru-ini ya ngai yake kũu Babuloni, na agiciiga nyũmba-ini iria yaiagwaga igiina cia ngai yake. **3** Ningi muthamaki ũcio agiatha Ashipenazi, ũria warĩ mũrori mũnene wa anene a nyũmba yake ya uthamaki, amũrehere andũ amwe arĩa moimite Isiraeli a nyũmba ya uthamaki na a ruciaro rwa andũ arĩa maarĩ igweta, **4** nao makorwo marĩ aanake matarĩ kaũũgũ o na karĩkũ, na athaka makionwo, na andũ mekuoneka marĩ na ũtaũku maĩndũ-ini mothe ma kwirutwo, na andũ mooĩ maĩndũ wega, na ahũthũ kũnyiita maĩndũ, na magiriire gũtungata thĩni wa nyũmba ya uthamaki. Ashipenazi aarĩ arute andũ acio rũthiomi na maandiko ma Ababuloni. **5** Nake muthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maĩndũ ihinda rĩa miaka itatũ, na thuutha ũcio matoonye wĩra-ini wa gũtungatira muthamaki. **6** Thiĩni wa acio maathuurirwo nĩ haarĩ na aanake amwe maarutitwo Juda: Na nĩo Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **7** Nake mũrori ũcio wa anene arĩa angĩ niamahaire marĩtwa mangĩ: Danieli akimwĩta Beliteshazaru, nake Hanania agĩtwo Shadiraka, nake Mishaeli agĩtwo Meshaki, nake Azaria agĩtwo Abedinego. **8** No rĩri, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei iyo ya muthamaki, na akĩũria mũrori ũcio wa anene etikĩrio ndakae gwĩthaahia na ũndũ wa kũria irio icio. **9** Nake Ngai niatũmĩte Danieli etikĩrike na aiguĩrwo tha nĩ mũnene ũcio, **10** no mũnene ũcio akĩria Danieli atĩri, “Nĩndiretigĩra muthamaki mwathi wakwa, ũria ũtuĩte kĩria mũrĩheagwo gĩa kũria na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mũri ahĩnju gũkĩra aanake arĩa angĩ a riika rĩanyu-ri, angĩuga nĩ kũĩ gĩtũmĩte? Hĩndĩ iyo muthamaki no aanengĩthie mũtwe nĩ ũndũ wanyu.” **11** Danieli agĩcooka akĩarĩria mũrangĩri ũria waheetwo wĩra nĩ mũrori wa anene arĩa angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra atĩri, **12** “Ndagũthaita, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mĩthenya ikũmi: Nũgaatũhe kĩndũ o nakĩ tĩga o nyeni cia kũria na maai ma kũnyua. **13** Matukũ macio maathira ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ marĩaga irio icio cia muthamaki, na thuutha ũcio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ũria ũkuona kwagĩriire.” **14** Nĩ ũndũ ũcio agĩũtikĩra ũhoru icio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi. **15** Matukũ macio ikũmi maathira-ri, mothĩu mauo makĩoneka maagĩrite, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩaga irio cia muthamaki. **16** Nĩ ũndũ ũcio mũmarangĩri akĩheheria irio ciao iria ciarĩ njega mũno na ndibei irĩa maarĩ manyuuage na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio. **17** Na rĩri, Ngai niāheire aanake acio ana ũmenyo na ũtaũku wa maandiko ma mĩthemba yothe, na wĩruti wa maĩndũ. Nake Danieli niataũkagĩrwo nĩ cioneki na irooto cia mĩthemba yothe. **18** Ihinda rĩria muthamaki aatũite atĩ andũ acio magaatwarwo nyũmba yake thĩni riathira-ri, mũrori wa anene arĩa angĩ agĩkimatwara harĩ Nebukadinezaru. **19** Muthamaki akĩaria nao, na ndonire mũndũ ũngĩagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nĩ ũndũ ũcio magĩtoonyio wĩra-ini wa gũtungatĩra muthamaki. **20** ũndũ-ini o wothe ũkonĩ ũgĩ na

ũtaũku wa maĩndũ marĩa mũthamaki aamoragia-ri, agĩkora makĩrite ago othe na aragũri a ũthamaki wake wothe maita ikũmi. **21** Nake Danieli agĩtũura kũu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Mũthamaki Kurusu.

2 Na rĩri, mwaka-ini wa keerĩ wa uthamaki wake-ri, Nebukadinezaru niarootie irooto; agĩtangĩka meciiria na akĩũrwo nĩ toro. **2** Nĩ ũndũ ũcio muthamaki agĩtũ ago na aragũri, na arogĩ na arori a njata niguo moke mamwĩre ũria aarootete. Rĩria mookire makĩrũgama mbere ya muthamaki, **3** akĩmeera atĩri, “Nĩ harĩ kiroto ndootete kĩria kĩrathĩnia, na nĩngwenda kũmenya ũria kiugĩte.” **4** Hĩndĩ iyo arori a njata acio magĩcookeria muthamaki na rũthiomi rwa Asuriata, makĩmwĩra atĩri, “Wee muthamaki, ũrotũura tene na tene! Ta kũire ndungata ciaku kiroto kĩria ũrotete, nacio itaũre kiroto kũu.” **5** Nake muthamaki agĩcookeria arori a njata acio, akĩmeera atĩri, “Ŭndũ ũyũ niguo nduĩte ngwatiĩrie mũno: Mũngĩaga kũnjĩra kiroto kĩria ndootete na mũgĩtaũre-ri, nguuga mũtemangwo mũkue, nacio nyũmba cianyu imomorwo itũĩke hĩba cia mahiga. **6** No mũngĩnjĩra kiroto kũu na mũgĩtaũre-ri, nĩngũmũhe iheo, na marĩhi, o na ndũmũtĩthie mũno. Nĩ ũndũ ũcio njĩrai ũria ndootete na mũndaũrĩre ũhoru wa kiroto kũu.” **7** Makĩmũcookeria o rĩngĩ makĩmwĩra atĩri, “Mũthamaki nietĩkire kwĩra ndungata ciake ũria arotete, na ithũ nĩtũkũmũtaũria kiroto kũu.” **8** Nake muthamaki akĩmacookeria atĩri, “Nĩndiramenya kũna atĩ mũrenda o kũraihaarĩha ihinda, tondũ nĩmũramenya atĩ ũndũ ũyũ niguo nduĩte ngwatiĩrie mũno: **9** Mũngĩaga kũnjĩra kiroto kũu ndootete-ri, iherithia rĩanyu no rĩmwẽ. Mũciĩrĩre kũnjĩra maĩndũ ma kũhĩthithia na wa waganu, mũgĩciiria atĩ ũria nduĩte nĩkũgarũrũka. Nĩ ũndũ ũcio-ri, njĩrai kiroto kũu, na nĩngũmenya atĩ no mũhote gũgĩtaura.” **10** Nao arori a njata acio magĩcookeria muthamaki atĩri, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe gũkũ thĩ ũngĩhota gwĩka ũguo muthamaki aroiga! Gũtirĩ muthamaki, o na arĩ mũnene na arĩ na hinya atĩa, ũrĩ wooria mũndũ-mũgo, kana mũragũri, kana mũrori wa njata eke ũndũ ta ũcio. **11** Ŭndũ ũcio muthamaki arooria ndũngĩhoteka. Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kwĩra muthamaki kiroto kĩria arootete, tĩga o ngai ciiki, na ititũuranagia na andũ a gũkũ thĩ.” **12** Muthamaki aigua ũhoru ũcio akĩrakara na akĩngũria mũno nginya agiathana atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mooragwo. **13** Nĩ ũndũ ũcio gũkĩrutwo watho andũ acio oogĩ mooragwo, na andũ magĩtũmwo magacarie Danieli na arata ake niguo mooragwo. **14** Rĩria Arioku, mũnene wa arangĩri a muthamaki, aathiaga kũũraga andũ acio oogĩ a Babuloni-ri, Danieli akĩmwarĩria na ũgĩgĩ, o na ecĩirĩtie wega ũria ekũmwĩra. **15** Akĩũria ũcio warĩ mũnene wa arangĩri a muthamaki atĩri, “Nĩ kĩĩ gĩatũma muthamaki atue itua rĩũru ũguo?” Nake Arioku agĩtaarĩria Danieli ũria ũhoru ũcio wothe watariĩ. **16** Danieli aigua ũguo agĩthĩ harĩ muthamaki, akĩmũũria amũhe ihinda, nĩgeetha ahote kũmũtaũria kiroto kũu. **17** Nake Danieli akĩũnũka gwake mũciĩ na akĩmenyithia arata ake ũhoru ũcio, nao nĩo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **18** Akĩmarĩngĩrĩria mathaithe Ngai wa igũrũ niguo amaiguĩre tha, amaguũrĩre ũhoru ũcio warĩ mũhithe, nĩgeetha we hamwe na arata acio ake matikooraanĩrio hamwe na andũ acio angĩ oogĩ a Babuloni. **19** Na rĩri, ũtũkũ ũndũ ũcio warĩ mũhithe ũkĩguũrĩrio Danieli na kioneki. Nake Danieli akĩgocooa Ngai wa igũrũ, **20** akiuga atĩri: **21** Nĩwe ũgarũranagia mahinda na imera; **22** Nĩwe ũguũragia maĩndũ marĩa marĩkiru, o na marĩa marĩ hithe-ini; **23** Nĩndagũcookeria ngaatho na ndakũgocooa, o

Wee Ngai wa maithe makwa: 24 Hīndi iyo Danieli agithiī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athiī akooragithie andū acio oogī a Babuloni, akīmwīra atīrī, “Ndūkooragithie andū acio oogī a Babuloni. Ndwarā kūrī mūthamaki, na nīngūmūtaūrīra kīroto gīake.” 25 O hīndi iyo Arioku agītwarā Danieli kūrī mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Nīnyonete mūdū ūmwe wa arīa maatahītwo kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūrīa kīroto gīake kiugīte.” 26 Nake mūthamaki akūrīa Danieli (na nowe Belīteshazaru) atīrī, “No ūhote kūnjīra kīroto kīrīa ndootete na ūgītaūre?” 27 Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūrī, kana mūdū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhoro ūcio wa hitho, 28 no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūranagīria maūdū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūrīa gūgaikara matukū-inī na thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria irahītūkiire meciiria-inī maku ūkomete ūrīrī irarīrī ici: 29 “Hīndi iyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, meciiria maku nīmeccūranirie ūhoro wa maūdū marīa magooka thuutha-inī, nake ūrīa mūguūria wa maūdū marīa marī hitho-inī agīgūguūrīria ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. 30 Nī-rī, ndigūūrīrio ūhoro ūcio ūrī hitho-inī atī tondu ndī na ūgī gūkīra andū arīa angī matūūruga muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūrīa kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūdū macio ūrecūuranagia meciiria-inī maku. 31 “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwahanahenagia, na warī wa kūmakania ūkionwo. 32 Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu irīa therie, nakīo gīthūri kīaguo na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciaguo ciarī cia gīcango, 33 magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makinya maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba rīcine. 34 Hīndi o iyo wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītīenjirwo nī moko ma mūdū. Rīkīgūtha makinya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba, rīkīmahehenja. 35 Nakīo kīgera kīu, na rīumba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītūika ta mūngū ūrīa ūmbūrāguo kihūhīro-inī hīndi ya rīua. Ikīhuhūkanio nī rūhuho, igīthira biū na itiacookire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīneneha, rīgītūika kīrīma kīnene, rīkīyūra thī yothe. 36 “Kīu nīkīo kīroto kīrīa warootire, na rīu nītūgīgītāūrīra mūthamaki. 37 Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhota, na hinya, na rīiri; 38 nīaigite andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūrāga-rī, nīagūtūite mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu. 39 “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hinya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatafū, nīguo ūgerekanītio na gīcango, naguo nīugaatha thī yothe. 40 Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hinya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūrīa kīgera kiunangaga indo igatūika tūcunjī ūguo noguo ūkaahahehenja na uunange mothamaki macio mangī mothe. 41 O ta ūguo wonire atī makinya na ciara ciarī cia rīumba rīcine rītukanīte na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīūgakorwo ūrī na hinya wa kīgera thīinī waguo, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanīte na rīumba. 42 O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanīte na cia rīumba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hinya na kūrīa kūngī ūgathuthikanga. 43 Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanīte na

rīumba rīcine-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanīte, na matigaatūūra marī rūmwe rīngī, o ta ūrīa kīgera gītangītukana na rīumba. 44 “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtīgīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine, noguo mwene ūgaatūūra wihaandite tene na tene. 45 ūcio nīguo ūtaūrī wa kioneki kīa ihiga rīu rīenjjetwo kuuma kīrīma-inī, no rītīenjjetwo na moko ma andū, na nīrīo rīathetherire kīgera, na gīcango, na rīumba, na betha na thahabu igītūika tūcunjī. “Ngai ūcio mūnene nīamenyithīte mūthamaki ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. Kīroto kīu nī kīa ma, naguo ūtaūrī wakio nī wa kwīhokeka.” 46 Hīndi iyo Mūthamaki Nebukadinezaru akīgūthia, agīturumithia ūthiū thī mbere ya Danieli, na akīmūhe gītīio kīnene, na agīathana atī arutīrwo igongona na ūbumba. 47 Mūthamaki akūrīa Danieli atīrī, “Tī-itherū Ngai waku nīwe Ngai wa ngai iria ingī, na Mwathani wa athamaki na mūguūria wa maūdū marīa marī hitho-inī, nīgūkorwo nīwahota kūguūria ūndū ūyū ūrī hitho-inī.” 48 Nake mūthamaki agītūgūria Danieli, na akīmūtuga na iheo nyingī mūno. Akīmūtua mwathi wa būrūrī wothe wa Babuloni, na akīmūtua mūrūgamīrīri wa andū arīa othe oogī a būrūrī ūcio. 49 Nake Danieli agīthaitha mūthamaki atue Shadīraka, na Meshaki, na Abedinego arori a mawīra marīa maarutagwo būrūrī-inī ūcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agīkara kūu mūcīi wa ūthamaki.

3 Na rīrī, Mūthamaki Nebukadinezaru nīathondekithirie mūhianano wa thahabu, wa mīkono mīrongo itandatū kūrīraha na igūrū, na mīkono itandatū kwarama, na akīūhaandithia werū-inī wa Dura kīu būrūrī wa Babuloni. 2 Nebukadinezaru agīcooka agītā anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakīrī, na anene a mabūrūrī make mothe moke kīamūrō-inī gīa kwamūrā mūhianano ūcio aahaandithīte. 3 Nī ūndū ūcio, anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakīrī, na anene othe a mabūrūrī makīgomana nī ūndū wa kwamūrā mūhianano ūcio Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithīte, nao makīrūgama mbere yaguo. 4 Nake mūhuhi corō akianīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Inyū andū a iruka ciothe na a ndūrīrī ciothe, na a mīario yothe ta thīkīrīria ūrīa mūthamaki aathanīte mwīke. 5 Rīrīa mūrīgūga mūgambo wa corō, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrūrū rīa mīarīrī, o hamwe na ūini wa mīthemba yothe-rī, o rīmwe mwīgūthīte thī mūhoze mūhianano ūcio wa thahabu ūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithīte. 6 Mūdū ūrīa wothe ūtekwīgūthia thī na ahoōe, o hīndi iyo nīegūikio icua-inī rīa mwaki ūgwakana mūno.” 7 Nī ūndū ūcio, rīrīa andū acio maigūire mūgambo wa corō, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na ūini wa mīthemba yothe, andū othe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe makīgūthīthia thī, makīhooya mūhianano ūcio wa thahabu ūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithīte. 8 Ihinda o rīu arori a njata amwe makīyūmīria, magīcuuka Ayahudi, 9 makūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru atīrī, “Wee mūthamaki ūrotūūra tene na tene! 10 Atīrīrī, wee mūthamaki nīurūtite uuge waku, ūkoiga atī rīrīa mūdū o wothe akaigua mūgambo wa corō, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrūrū rīa mīarīrī, na ūini wa mīthemba yothe no nginya egūthīe thī, ahoōe mūhianano ūcio wa thahabu, 11 na ūkoiga atī mūdū ūrīa wothe ūtekwīgūthīa thī ahoōe, nīagaikio icua-

inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. **12** No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũgĩte a kũrorra maĩndũ ma bũrĩri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũguaga, wee mũthamaki. Matitungatagĩra ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithĩtie.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo harĩ we. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, **14** nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoro wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mĩitungatagĩra ngai ciakwa, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ũcio handithĩtie? **15** Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩria mũrĩguaga mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ rĩa mĩarĩrĩ, na ũini wa mĩthemba yothe, mwĩgũthĩtie thĩ, mũhooye mũhianano ũcio nĩ thondekithĩtie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ũcio-rĩ, nĩmũgũĩkio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihĩ nĩ ngai rĩrĩkũ ĩngĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?” **16** Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yakwa igũrũ rĩa ũhoro ũyũ. **17** Tũngĩkio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno-rĩ, Ngai ũria ithuĩ tũtungataga e na ũhoti wa gũtũruta thĩnĩ warĩo, na nĩwe ũgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. **18** No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ũmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtungĩtungatĩra ngai ciaku, kana tũhooye mũhianano wa thahabu ũcio wee ũhandithĩtie.” **19** Hĩndĩ ũyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ũndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ũria rĩakoragwo rĩhiũhite. **20** Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩa mwaki wakanĩte mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio, mehumbĩte kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩkio icua-inĩ rĩa mwaki wakanĩte mũno. **22** Watho ũcio wa mũthamaki warĩ wa ihenya mũno, narĩo icua rĩkahiũha mũno, ũũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ũcio cioragire thigari iria cianyĩitĩte Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, **23** nao andũ acio atatũ, moohetwo makarũmĩo, makĩgũa icua-inĩ rĩa mwaki wakanĩte mũno. **24** Hĩndĩ ũyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akĩũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī, nĩ ma ũguo nĩguo, mũthamaki.” **25** Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ nĩdĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ũcio wa kana ahaana ta ũmwe wa arũa a ngai.” **26** Nebukadinezaru agĩkũhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Inyũ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyũ ndungata cia Ngai-Ūria-Ūrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!” Nĩ ũndũ ũcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makĩumĩra mwaki-inĩ ũcio, **27** nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarĩgĩcĩria, makĩionera atĩ mwaki ndwamekĩte ũũru mĩĩrĩ yao, kana rũcũĩrĩ rwa mĩtwe yao rũkahĩa, o na nguo iria mehumbĩte itiahĩte, na matianungaga mwaki o na atĩa. **28** Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogocwo, ũria ũtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciakel! Mamwĩhokire, magĩkararia

watho wa mũthamaki, na nĩmekwĩhaarĩrie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tĩga Ngai ũcio wao. **29** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rũrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ũndũ o wotho wa gũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunjĩ, na nyũmba ciao imomorwo itũke hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ngai ingĩ ĩngĩhonokania na njĩra ĩno.” **30** Nake mũthamaki agĩtũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu bũrĩri wa Babuloni.

4 Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru, Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyũ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yothe: Mũrogaacĩra makĩria! **2** Ndĩ na gĩkeno ngĩmũenyithia morĩrĩ na maĩndũ ma kũgeganĩa marĩa Ngai-Ūria-Ūrĩ-Igũrũ mũno anjĩkĩire. **3** Kaĩ morĩrũ make nĩ manene-ĩ! **4** Atĩrĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũcũĩ, njiganĩire na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. **5** Na rĩrĩ, ũtũkũ ũmwe ndarootire kĩroto kĩrĩa kĩamakirie mũno. Ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maĩndũ marĩa mahĩtũkagĩra meciĩria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. **6** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathana ngũga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mareehwo mbere yakwa nĩguo mandaũrĩre kĩroto kĩu. **7** Rĩria ago, na aragũri, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ũria ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩra kĩroto kĩu. **8** No thũutha wa, Danieli agũka mbere yakwa, na nĩ ngĩmwĩra ũria ndarootete. (Nĩwe witagwo Belites hazaru tondu enatĩnio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩnĩ wake.) **9** Ngũra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩnĩ waku, na gũtĩrĩ ũndũ ũrĩ hitho-inĩ ũngĩkũrema. Gĩkĩ nĩkĩo kĩroto gĩakwa; nawe he ũtaũri wakĩo. **10** Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩria ndaakomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mĩtĩ ũrĩ bũrĩri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihu mũno. **11** Mũtĩ ũcio ũkĩnenea ũkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo wonekaga nginya ituri ciothe cia thĩ. **12** Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingĩha warĩ na irio cia kũhũnia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kĩrũru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga hongĩ-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo. **13** “Nĩngĩ o ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrorra ngĩona cioneki-inĩ cio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩrĩ, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimite igũrũ. **14** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ũcio na mũhũrũre hongĩ ciaguo; itithiai mathangũ maguo, na mũhurũngĩ maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu waguo, o na nyoni ciũme hongĩ-inĩ ciaguo. **15** No rĩrĩ, mũreke gĩthũkĩ na mĩrĩ yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩrĩ-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka. “Nĩaihũgagĩo nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagĩe na nyamũ kũu nyeki-inĩ rĩa nduru ya gĩthaka. **16** Mecĩria make nĩmagarũrwo matĩge gũtũka ta ma mũndũ, nake agĩe na meciĩria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa mĩaka mũgwanja. **17** “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩrĩ, narĩo rĩgekĩrwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ Ūria-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ũthamaki aũheaga o ũria angĩenda kũũhe, na agatũgĩria mũndũ ũtarĩ igweta o na hanini nĩguo itũike wake.” **18** “Kĩu nĩkĩo kĩroto kĩrĩa nĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta njĩra ũria kiugĩte kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ũthamaki wakwa nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩra. No rĩrĩ, wee no ũhote tondu roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩnĩ waku.” **19** Hĩndĩ ũyo

Danieli (na nowe wītagwo Belites hazaru) akīamba gūtangika mūno kwa ihinda, na akimaka mūno meciiria-inī make. Nī ūndū ūcio mūthamaki akīmwīra atīrī, “Belites hazaru, tīga kūmakio nī kīroto kīu kana ūtaūrī wakīo.” Belites hazaru agīcookīa atīrī, “Mwathi wakwa, naarī korwo kīroto kīu kīerekererīo thū ciaku, o na ūtaūrī wakīo wathīrīrio andū arīa magūthūire! **20** Mūtī ūcio wonire, ūrīa wanenehire na ūkīgīa na hīnya, nako gacūmbīrī kaguo gakahutīa matu mairū, na ūkoonekaga nī thī yothe, **21** ūrī na mathangū mathaka na maciaro maingī, na ūkaheaga andū othe irio, na nyamū cia gīthaka cikaarahaga kīruru-inī kīaguo, na ūkagīa na itara honge-inī ciaguo cia nyūrī cia rīera-inī-rī, **22** wee mūthamaki, nīwe mūtī ūcio! Nīūnenehete na ūkagīa na hīnya; ūnene waku ūkākūra ngīnya ūkahutīa matu mairū, naguo wathani waku ūgatambūrūka ūgakīnya kūndū kūrāya gūkū thī. **23** “Wee, mūthamaki-rī, Nīwonire mūrāngīrī, mūndū mūtheru, agīkūrūka oīmīte matu-inī, akiugaga atīrī, “Temai mūtī ūcio na mūwanange, no mūtīge gīthukī kīohetwo na kīgēra na gīcango, kīu nyeki-inī ya gīthaka nayo mirī yakīo itīgwo tīrī-inī. Nake nīaihūgagīo nī ime rīa matu-inī; nīaikarage ta nyamū cia gīthaka ihinda rīa mīaka mūgwanja.” **24** “Atīrīrī, wee mūthamaki, ūtaūrī wa kīroto kīu nīgūo ūyū, narīo itūro rīrīa rītūitwo nī ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīgūo rīgūkore wee, mūthamaki, mwathi wakwa, nīrīo rīrīrī: **25** Atīrīrī, nīūkaingatwo weherio kuuma kūrī andū, ūgatūūranagīe na nyamū cia gīthaka; ūkaarīaga nyeki ta ng’ombe, na ūihūgagīo nī ime rīa kuuma igūrū. Mīaka mūgwanja nīgatharīa, o ngīnya ūmenye atī ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ūthamakagīa mothamaki mothe ma andū, na akamaheana kūrī o ūrīa angīenda. **26** Watho ūrīa woigire gīthukī na mirī yakīo gītīgwo, nī kuuga atī nīūgacookerīo ūthamaki waku rīrīa ūkaamenya atī wathani uumaga Igūrū. **27** Nī ūndū ūcio, wee mūthamaki, itīkīra kīūgua ūtaaro wakwa: Tigana na mehīa maku, wīkage maūndū marīa magīrīre, na ūtīge wagānu waku, na ūndū wa kīūguīra arīa ahīnyīrīre tha. Hīhi kwahoteka ūgaacīru waku ūthīhī na mbere.” **28** Na rīrī, maūndū macīo mothe nīmakorīre Mūthamaki Nebukadinezaru. **29** Thūthwa wa mīerī ikūmī na rīrī, rīrīa mūthamaki aceerangaga arī nyūmba igūrū ya ūthamaki kīu Babuloni, **30** akiuga atīrī, “Gīthī ūno tīyo Babuloni, itūūra inene rīrīa njakīte rīrī gīkaro kīa mūthamaki, na ūndū wa ūhotī wakwa mūingī, na nī ūndū wa rīrī wa ūnene wakwa?” **31** Kahinda o kau aaragīa, mūgambo ūkīuma igūrū, ūkīuga atīrī, “Rīrī nīrīo itūiro rīrīa ūtūūrīrwo, Mūthamaki Nebukadinezaru: Atīrīrī, nīwehererīo ūhotī wa ūthamaki waku. **32** Nīūkūingatwo weherio kuuma kūrī andū, ūgatūūranagīe na nyamū cia gīthaka; ūrīrīaga nyeki ta ng’ombe. Mīaka mūgwanja nīgūthīra, o ngīnya ūmenye atī, ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ūthamakagīa mothamaki mothe ma andū, na akamaheana kūrī o ūrīa angīenda.” **33** O hīndī iyo itūiro rīrīa rīatūūrīrwo Nebukadinezaru rīkīthīnga. Akīingatwo, akīeherio kuuma kūrī andū, na akīrīa nyeki ta ng’ombe. Mwīrī wake waihūgagīo nī ime rīa igūrū, o ngīnya njuūrī yake ikīraīha o ta njoya cia nderī, na ndwara ciake ikīraīha o ta cia nyoni. **34** Na rīrī, mīaka iyo yathīra-rī, nīi, Nebukadinezaru, ngītīra maitho makwa na igūrū, na ngīcookererewo nī ūgīma wa meciīria makwa. Nīngī ngīgooca ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno; ngīmūtīa na ngīkumīa ūcio ūtūūrāga muoyo tene na tene. **35** Andū othe a gūkū thī **36** O ihīnda-inī o rīu ndaacookerīrwo nī ūgīma wa meciīria makwa-rī, norīo ndaacookerīrwo gītīto gīakwa na ūkaru wakwa nīgeetha ūthamaki wakwa ūgīe na rīrī. Nīngī ataari akwa na andū arīa maarī igweta makīnyamūkīra, ngīcookīo gītī-inī gīakwa kīa ūnene, na ngīnēna gūkīra mbere. **37**

Na rīrī, nīi Nebukadinezaru-rī, nīngūkumīa, na ndūūgīrīe, na ngooce Mūthamaki wa igūrū, nīgūkorwo maūndū marīa mothe ekaga nīmagīrīre, na mīthīire yake yothe nī ya kīhooito. Nao arīa mathīiaga na mwīgaatho nīahotaga kūmanyīihīa.

5 Atīrīrī, Mūthamaki Belishazaru nīarugīthīrīe andū ake ngīrī ūmwe arīa maarī igweta iruga inene, nake akīnyūuanīra ndībei nao. **2** Rīrīa Belishazaru aanyūuaga ndībei yake, agīathana ikombe cia thahabu na cia betha, iria ithe Nebukadinezaru aatahīte akaruta hekarū-inī Jerusalemu, irehwo nīgeetha mūthamaki, na andū ake arīa maarī igweta, na atumīa ake na thuriya ciake manyue nacio. **3** Nī ūndū ūcio makīrehe ikombe icīo cia thahabu iria ciatahītwo ikarutwo hekarū-inī ya Ngai kīu Jerusalemu. Nake mūthamaki, na andū ake acīo maarī igweta, na atumīa ake, na thuriya ciake makīnyua nacio. **4** Nao maanyūuaga ndībei, makīgoocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gīcango, na cia kīgēra, na cia mītī, na cia mahīga. **5** Na rīrī, o rīmwe hakīoneka ciara cia guoko kwa mūndū ikīandīka rūthīngo-inī rwa nyūmba iyo ya ūthamaki hahūhī na mūtī ūrīa wa kīūgīrīra tawa. Nake mūthamaki akīona guoko kīu gīkūandīka. **6** Nake mūthamaki agīthīta gīthīthī na akīmaka mūno, ngīnya maru make makīgūthana, na akīremwo nīkūrīgama na magūrū make. **7** Mūthamaki akīanīrīra na mūgambo mūnēne, akiuga aragūrī, na arorī a njata, na arathī a mohoro mareehwo nake akīra andū acīo oogī a Babuloni atīrī, “Ūrīa wothe ūngīthoma maandīko maya na anjīire ūrīa moigīte, nīekūhumbwo nguo cia rangī wa ndathī, na ekīrwo kīrengēerī gīa thahabu ngīngo, na nīegūtūuo mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūyū.” **8** Nao andū a mūthamaki arīa oogī othe magītōonya kuo, no matīahotīre gūthoma maandīko macīo kana kwīra mūthamaki ūrīa moigīte. **9** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Belishazaru agīkīrīrīra kūmaka, na gīthīthī gīake gīgīthīta makīria. Andū ake acīo maarī igweta makīrīgwo nī ūrīa mangīka. **10** Mūtumīa wa mūthamaki rīrīa aigūire inegēne rīa mūthamaki na andū acīo ake maarī igweta agītōonya nyūmba iyo yarī na iruga. Akīra mūthamaki atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra ngīnya tene! Tīga kūmaka o na kana ūtukīe gīthīthī nī ūndū wa ūhoro ūyū! **11** Ūthamaki-inī waku nī kūrī mūndū ūkoragwo na roho wa ngai iria theru thīnī wake. Matukū-inī ma thoguo-rī, nīonekīre arī na meciīria marī na ūtaūku na ūmenyī o ta wa ngai icīo. Thoguo, Mūthamaki Nebukadinezaru, (ndīrakwīra ūhoro wa thoguo mūthamaki,) nīamūtūire mūnēne wa aragūrī, na arorī a njata, na arathī a mohoro. **12** Mūndū ūcio Danielī, na nīwe mūthamaki eetīre Belites hazaru, nīonekīre arī na meciīria makuūku, na ūmenyō, na ūtaūku, o na ngī ūhotī wa gūtaūra irooto, na gūtaūrīra ndāi, na gūtuithania maūndū marīa marītū. Tūmana Danielī etwo na nīegūkīra ūrīa maandīko macīo moigīte.” **13** Nī ūndū ūcio Danielī akīrehwo mbere ya mūthamaki, nake mūthamaki akīmūūrīa atīrī, “Wee nīwe Danielī, ūmwe wa andū arīa baba, ūrīa warī mūthamaki aarehīre gūkū matahītwo kuuma Juda? **14** Nīnjīgūite atī ūrī na roho wa ngai iria theru thīnī waku na atī ūrī na ūtaūku, na ūhotī wa gwīcīria na ūūgī wa mwanya. **15** Andū arīa oogī na aragūrī nīmekūrehetwo harī nī mathome maandīko maya manjīire ūrīa moigīte, no matīnahota kūmataarīra. **16** Rīu nīnjīgūite atī wee no ūhote gūtaūra na kīhīngānāura maūndū marīa marītū. Ūngīhota gūthoma maandīko maya na ūnjīire ūrīa moigīte-rī, nīūkūhumbwo nguo ya rangī wa ndathī, na wīkīrwo kīrengēerī gīa thahabu ngīngo, na ūtūuo mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūyū.” **17** Nake Danielī agīcookerīa mūthamaki atīrī, “Iheo icīo ciaku ikara

nacio arī we, namo marīhi maku ūmahe mūdū ūngī. No o na gūkirī ūguo-rī, nīngūthomera mūthamaki maandiko macio, na ndīmwire ūria moigīte. **18** “Atīrīrī, wee mūthamaki, Ngai-Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīaheire thoguo Nebukadinezaru wathani, na ūnene, na riiri, na ūkaru. **19** Nī ūndū wa kūmūtūgīria ūguo-rī, andū othe, na ndūrūrī ciothe, na andū a mīario yothe nīmānainaga marī mbere yake na makamwītīgīra. Andū arīa mūthamaki angīendire mooragwo nīamooragīthagia; arīa angīendire kūhonokia mīoyo yao, nīamāhonokagia; arīa angīendire gūtūgīria, nīamatūgagīria; nao arīa angīendire kūnyīihia, nīamānyīihagia. **20** No rīria ngoro yake anyīitirwo nī mwīgaatho na akīūmio ngoro nī mwītīo, nīarutirwo gītī-inī gīake kīa ūnene na akīaūrwo riiri wake. **21** Akīingātwo akīeherio kuuma kūrī andū, na akīgarūrwo akīgīa na meciiria ta ma nyāmū, agītūūrania na njagī cia werū-inī, na akīrīa nyeki ta ng’ombe; naguo mwīrī wake waihūgagio nī ime riumīte igūrū, ngīnya rīria aamenyire atī Ngai-Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe wathaga mothamaki ma andū, na nīwe ūmaheanaga kūrī o ūria angīenda kūhe. **22** “No wee nawe Belishazaru, mūrū-wērī, ndūūgana kwīnyīihia, o na gūkorwo nīwoō maūdū macio mothe. **23** Handū ha ūguo-rī, wee nīwīnēnehie makīria, ūgakararia Mwathani-wa-Igūrū. Wetirie ikombe iria ciarūtītō hekarū-inī yake, ūkīreherwo, nawe na andū aku arīa marī igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mūkīnyua ndibei nacio. Na inyuū mūkīgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gīcango, na cia kīgera, na cia mītī, o na cia mahiga, iria itoongaa, kana ikaigua, kana igakūūrana ūndū. No rīrī, wee ndūūgana gūtīia Ngai ūria ūgweite muoyo waku guoko-inī gwake, na akamenya mīthīire yaku yothe. **24** Nī ūndū ūcio agītūma guoko kūu gūūke kwandīke maandiko macio. **25** “Maandiko macio mandikīto marioiga ūū: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN **26** “Naguo ūtaūrī wa ciugo ici nīguo ūyū: **27** TEKEL nī ta kuuga: Wee nīūthimītwo na ratirī, ūkoneka nīūtīgairie. **28** PERES nī ta kuuga: Ūthamaki waku nī mūgayanie, ūkaheanwo kūrī Amedi na Aperisia.” **29** Hīndī īyo Belishazaru agīatha andū ake, nao makīhumba Danieli nguo ya rangī wa ndathi, na agīkīrwo kīrengēerī gīa thahabu ngingo, naguo ūhoro wake ūkīmēnyīthano atī nīwe mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūcio. **30** Ūtukū o ro ūcio, Belishazaru mūthamaki wa Babuloni akīūrāgwō, **31** nake Dario ūria Mūmedia akīoya ūthamaki ūcio, arī na ūkūrū ta wa mīaka mīrongo itandatū na rīrī.

6 Na rīrī, Dario nīonire athuure anene 120 nīguo matūke a gwathanaga ūthamaki-inī wake wothe. **2** Nīngī agīcooka akīga atongoria atātū matūke anene a acio angī, na ūmwe wa acio atātū aarī Danieli. Anene acio atātū maigirwo nīgeetha marehagīrwo ūhoro nī anene acio angī a būrūrī, nīgeetha indo cia mūthamaki itikoore. **3** Nake Danieli akīoneka arī wa mwanya harī atongoria acio angī othe o na anene nī ūndū wa ūria aarī kīyo mūrūtīre-inī wake wa wīra, na nī ūndū ūcio mūthamaki agītanya kūmūtua mwathi wa ūthamaki ūcio wake wothe. **4** Nī ūndū ūcio atongoria na anene acio angī magīcaria ūndū mangīcuukīra Danieli wīra-inī wake wa gwathana, no makīaga ihītia. Nīmagire ūndū mangīmūcuukīra, tondu aarī mwīhokeku, akaaga ūcuuke kana ihītia mīthīire-inī yake. **5** Marīgīrīrīo-inī andū acio makīāra atīrī, “Gūtīrī hīndī tūkoona ūndū tūngūcuukīra Danieli, tīga ūkorirwo nī ūndū ūkonī watho wa Ngai wake.” **6** Nī ūndū ūcio atongoria na anene a būrūrī magīthī marī gīkundi kūrī mūthamaki, makīmwīra atīrī: “Wee Mūthamaki Dario, ūrotūūra ngīnya

tene! **7** Ithūī tūrī atongoria a ūthamaki ūyū, na anyabara, na anene a būrūrī, na andū arīa mataaraga mūthamaki o na abarūthi othe, nītūcīrīte tūkoona arī wega we mūthamaki ūrute watho naguo ūhīnyīrīro atī mūdū o wothe ūria ūngīhooya ngai o na rīkū kana mūdū o na ūrīkū, tīga akīhooire wee mūthamaki, ihīnda rīa matukū mīrongo itātū rītanathira, no ngīnya aikio irima-inī rīa mīrūūthi. **8** Na rīrī, wee mūthamaki, athana watho ūcio ūgīe ho na wandīkwo, nawe ūwīkīre mūhūūrī nīgeetha ndūkagarūrwo, kūringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marīa matagarūrāgwō.” **9** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Dario akīandīa watho ūcio na agīkīra mūhūūrī. **10** Rīria Danieli aamenyire atī watho ūcio nī wandīkītwo-rī, akīnūka gwake, akīhaica kanyūmba gake ka igūrū harīa ndīrica cia nyūmba yake cīahīngūrāgwō irorete mwena wa Jerusalem. O mūthenya, nīaturāgia ndu maita matatū akahooya Ngai, akīmūcookagīria ngaatho o ta ūria aamenyerete gwika hau kabere. **11** Nao andū acio magīthī marī hamwe, magīkora Danieli akīhooya agīthaita Ngai amūteithie. **12** Nī ūndū ūcio magīthī harī mūthamaki na makīaria nake igūrū rīa uge ūcio wa mūthamaki: Makīmūūria atīrī, “Gīthī ndwandīkīthīre watho atī handū ha matukū mīrongo itātū, mūdū ūngīhooya ngai o na rīkū kana ahoē mūdū o na ūrīkū tīga o we mūthamaki, no ngīnya aikio irima-inī rīa mīrūūthi?” Mūthamaki agīcooka atīrī, “Watho ūcio ūrī o ho, kūringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marīa matagarūrāgwō.” **13** Nao magīcookeria mūthamaki atīrī, “Danieli, ūmwe wa andū arīa maatahītwo kuuma Juda, ndagwathīkagīra wee mūthamaki, kana agaathīkīra watho ūrīa wee mwene wandīkīthīte. O na rīu no ahooyaga Ngai wake maita matatū o mūthenya.” **14** Rīria mūthamaki aagīuire ūhoro ūcio, akīgua kīeha mūno; agītua itua rīa kūhonokia Danieli, na mūthenya ūcio wothe aatīndīre akīgeria ūria angīhonokia Danieli o ngīnya rīua rīgīthūa. **15** Hīndī īyo andū acio makīūngana rīngī magīthī harī mūthamaki na makīmwīra atīrī, “Rīrikana, wee mūthamaki, atī kūringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ūria mūrute kana mwandīke nī mūthamaki ndūngīgarūrwo.” **16** Nī ūndū ūcio mūthamaki agīathana, nao makīrehe Danieli na makīmūkia irima-inī rīa mīrūūthi. Mūthamaki akīra Danieli atīrī, “Ngai waku ūria ūtungatagīra hīndī ciothe-rī, arogūteithūra!” **17** Ihīga rīkīreheho, rīkīigwo mūromo-inī wa irima rīu, nake mūthamaki agīkīra mūhūūrī na gīcūhī gīake mwene na icūhī cia andū ake arīa marī igweta, nīgeetha gūtīkagīe ūndū ūngīgarūrwo ūkonī Danieli. **18** Nake Mūthamaki agīcooka nyūmba yake ya ūthamaki, nake akīraara ehīngīte kūrīa irio na atārī na maūdū ma gwīkenia. Na ūtukū ūcio wothe ndaigana kuona toro. **19** Na kwarooka gūkīa-rī, mūthamaki agīkīra tene, agīthī ahiūhīte erekeire irima-inī rīa mīrūūthi. **20** Na aakūhīrīra irima rīu, agītā Danieli na mūgamba ūrī na ruo rūnene, akīmūūria atīrī, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ūria ūrī muoyo, Ngai waku ūria ūtungatagīra hīndī ciothe nīakūhonoketie kuuma kūrī mīrūūthi?” **21** Nake Danieli agīcookeria mūthamaki atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra ngīnya tene! **22** Ngai wakwa nīarandūmīre mūraika wake, nake arahīngā mīrūūthi tūnua. Nīndī ūndū mūūru nījīkīte, tondu nīnyonetwo itārī na mahītia nījīkīte maitho-inī make. Nīngī o na wee mūthamaki ndīrī ndaakūhīrīra.” **23** Nake mūthamaki agīkena mūno na agīathana Danieli arutwo irima rīu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo irima-inī rīu rīa mīrūūthi, ndaarī na handū aagarūritō, tondu we nīehokete Ngai wake. **24** Nake Mūthamaki agīathana, akiuga atī andū arīa maathītāngīte Danieli manyīitwo, macooke marehwo na maikio irima-inī rīu rīa mīrūūthi, hamwe na

atumia ao, na ciana ciao. Na riri, o na matanakinya irima gĩtina-rĩ, mĩrũũthĩ ãyo ikĩmakĩria hinya, na ikihehenja mahĩndĩ mao mothe. **25** Mũthamaki Dario agĩcooka akĩandĩkĩra andũ othe, na ndũrĩrĩ, na andũ a miario yothe bũrũri-inĩ guothe marĩa, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrogaacĩra mũno makĩria! **26** “Nĩndahitũkia watho, atĩ kũria guothe mũthamaki ũyũ wakwa wakinya-rĩ, andũ no nginya metigagĩre na matĩage Ngai wa Danieli. **27** Nĩwe ũitehũranaga na akahonokania; **28** Nĩ ũndũ ũcio Danieli akĩgaacĩra hĩndĩ wa wathani wa Dario, o na wathani-inĩ wa Kuruu ũria Mũperisia.

7 Na riri, mwaka-inĩ wa mbere wa Belishazaru mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, Danieli nĩarootire kiroto, na akĩona cioneki meciiria-inĩ make akomete ũrĩrĩ-inĩ wake. Nake akĩandĩka ũhoro wa kiroto kũ. **2** Danieli akiuga atĩrĩ: “Nĩ Danieli-rĩ, ũtũkũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa ngĩona huho inya cia igũrũ ikĩhurutanĩra igũrũ wa iria rĩria inene. **3** Naho hau hakiumĩra nyamũ inya ciarĩ nene kuuma iria-inĩ riu, na gũtirĩ yahanaga ĩria ingĩ. **4** “Nyamũ ya mbere yahaanaga ta mũrũũthĩ, na yarĩ na mathagu ta ma ndiũyũ. Ngũikara ndorette nginya rĩria njoya ciayo ciamunyĩrwo, nayo ĩgĩcooka ikĩoywo na igũrũ ikĩrũgamio na magũrũ mayo meerĩ ta mũndũ, na ikiheo ngoro ta ya mũndũ. **5** “Na hau mbere yakwa nĩ haari na nyamũ ingĩ ya keerĩ, nayo yahaanaga ta nduba. Nayo nyamũ ĩyo nĩyambararĩtie mwena ũmwe wayo, na ikarũma mbaru ithatũ na kanua gatagatĩ ka magego mayo. Nayo ikĩrwo atĩrĩ, “Ūkĩra ũrie nyama nginya ũganiel!” **6** “Thuutha ũcio ngĩrorra na ngĩona hau mbere yakwa nyamũ ingĩ, nayo yahaanaga ta ngari. Mũgongo-inĩ wayo yarĩ na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamũ ĩyo yarĩ na mitwe ĩna, na nĩyahetwo ũhoti wa gwathana. **7** “Thuutha ũcio nĩ Danieli-rĩ, ũtũkũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa ngĩona nyamũ ya kana, nayo yarĩ ya kũmakania na ya gũtua mũndũ nda, na nĩ yarĩ na hinya mũno. Nyamũ ĩyo yarĩ na magego manene ma kĩgera; na yahehenjaga na ĩgatambuura kĩria yooraga, na kĩria gĩatigara ikarangĩrĩria na magũrũ. Yarĩ na ngũũrani na nyamũ icio ingĩ cionekete mbere yayo, na yarĩ na hĩa ikũmi. **8** “Rĩria ndeciiragya ũhoro wa hĩa icio-rĩ, ngĩona hau mbere yakwa hari na rũhĩa rũngĩ, na rwarĩ rũnini, rũkĩmera gatagatĩ ka icio ingĩ; nacio hĩa ithatũ cia iria ciarĩ cia mbere ikĩmunyũka biũ, ikĩrweherera. Naruo rũhĩa rũu rwarĩ na maitho ta ma mũndũ na kanua kaaragya ndeto cia mwĩtũio. **9** “O ndorette ngĩona, “ĩti cia ũnene ikĩgwo handũ ha cio, nake ũria-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene agĩkarĩra gĩtĩ gĩake. Nacio nguo ciake cierũhite ta ira; na njuĩrĩ cia mũtwe wake ikerũha ta guoya wa ng’ondũ. Gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kĩarĩrĩmbũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki, namo magũrũ makĩo maarĩ ma mwaki ũgwakana. **10** Rũũ rwa mwaki nĩ rwathereraga ruumĩte hau mbere yake. Nake agatungatĩrwo nĩ ndungata ngiri maita ngiri; na andũ ngiri ikũmi maita ngiri ikũmi makarũgama mbere yake. Igooti rigĩikara thĩ rĩciirithanie, namo mabuku makĩhingũrwo. **11** “Ningĩ ngĩthĩĩ na mbere gũcũthĩrĩria nĩ ũndũ wa ciugo cia mwĩgaatho iria rũhĩa rũu rwaragya. Ngũikara ndorette nginya nyamũ ĩyo ikĩũragwo, na mwĩrĩ wayo ũkĩanangwo na ũgĩikio thĩĩnĩ wa mwaki ũcio wakanaga. **12** (Nyamũ icio ingĩ nĩciatuunyĩtwo ũhoti wacio wa gwathana, no nĩcietikĩrĩtio cikarange muoyo kwa ihinda.) **13** “Ningĩ-rĩ, ũtũkũ nĩndonire kĩoneki, ngĩona hau mbere yakwa hari na mũndũ wahaanaga ta mĩrũ wa mũndũ, agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu. Nake agĩkuhĩrĩria Ūcio-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene na agĩtwarwo harĩa aarĩ. **14** Nake akĩheo wathani, na rĩri, na hinya wa gwathana; nacio iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na

andũ a miario yothe makĩmũhooya. Wathani wake nĩ wathani wa gũtũura tene na tene, na ndũgaathira, naguo mũthamaki wake ndũrĩ hĩndĩ ũkaanangwo. **15** “Nĩ Danieli nĩndatangĩkire roho-inĩ, nacio cioneki iria ciahĩtũkĩre meciiria-inĩ makwa igĩthĩĩnia mũno. **16** Ngĩkuhĩrĩria ũmwe wa acio maarũngĩ hau, ngĩmũũria andaarĩrie ma ya ũhoro ũcio mothe. “Nĩ ũndũ ũcio akĩndaũrĩra maũndũ macio mothe, akĩnjĩra atĩrĩ: **17** “Nyamũ icio inya nene nĩ mothamaki mana marĩa makaarahũka gũkũ thĩ. **18** No riri, andũ arĩa atheru a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩo makaamũkĩra mũthamaki na matũũre naguo nginya tene, ĩ, ti-itherũ, matũũre naguo nginya tene na tene.” **19** “Ningĩ ngĩnda kũmenya gĩtũmi kĩa nyamũ ĩyo ya kana ĩria yarĩ na ngũũrani na icio ingĩ na yarĩ ya kũmakania mũno, ĩrĩ na magego mayo ma kĩgera na ndwara cia gĩcango, nyamũ ĩyo yahehenjaga na ĩgatambuura kĩria yooraga, na ikarangĩrĩria na magũrũ kĩria gĩatigara. **20** O na ningĩ ngĩnda kũmenya ũhoro wa hĩa icio ikũmi ciarĩ mũtwe wayo na wa rũhĩa rũu rũngĩ rwacookire kũmera, o na wa hĩa icio ithatũ ciamunyũkire rũu rũngĩ rwamera, menye ũhoro wa rũhĩa rũu ruonagwo ta rwarĩ rũnene gũkĩra icio ingĩ, na rwarĩ na maitho na kanua kaaragya ndeto cia mwĩgaatho. **21** O njuũthĩrĩrie-rĩ, rũhĩa rũu rũgĩtharĩkĩra andũ arĩa atheru, rũkĩria nao na rũkĩmahoota, **22** o nginya rĩria Ūcio-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene ookire na agĩtũira andũ acio atheru a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ciira wa kĩhoo, nario ihinda rigĩkinya makĩgĩwatĩra mũthamaki. **23** “Ningĩ akĩndaarĩria akĩnjĩguithia atĩrĩ: ‘Nyamũ ĩyo ya kana nĩ mũthamaki wa kana ũria ũkaagĩa gũkũ thĩ. Ūgaakorwo ũrĩ na ngũũrani na mothamaki marĩa mangĩ mothe, na nĩkũaniina thĩ yothe, ũmĩrangĩrĩrie na ũmĩhehenje. **24** Nacio hĩa icio ikũmi nĩ athamaki ikũmi arĩa makioima thĩĩnĩ wa mũthamaki ũcio. Na thuutha wao mũthamaki ũngĩ nĩkarahũka, ũrĩ na ngũũrani na arĩa angĩ maarĩ mbere yake; na nĩagatooria athamaki acio atatũ. **25** Niakaaria ndeto cia gũcambia Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na ahinyĩrĩrie andũ ake arĩa atheru, o na agerie kũgarũra mahinda na mawatho marĩa matue. Nao andũ arĩa atheru nĩmakaneanwo moko-inĩ make kwa ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda. **26** “No igooti nĩrĩgũikara thĩ rĩciirithanie, na thuutha wa ũguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biũ nginya tene. **27** Ningĩ wathani, na ũhoti, na ũnene wa mothamaki marĩa marĩ gũkũ thĩ guothe cinengerwo andũ arĩa atheru, andũ a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mũthamaki wake nĩ mũthamaki wa gũtũura nginya tene na tene, nao aathani othe nĩmakamũhooyaga na mamwathĩkagĩre.” **28** “Ūhoro ũcio ũgĩthĩrĩra hau. Nĩ Danieli-rĩ, nĩndatangĩkire mũno meciiria-inĩ makwa, na ngĩtukia gĩthĩithi, no ngĩikara ngĩcũũranagya ũhoro ũcio ngoro-inĩ yakwa.”

8 Na riri, mwaka-inĩ wa gatatu wa wathani wa Mũthamaki Belishazaru-rĩ, nĩ Danieli nĩndonire kĩoneki kĩngĩ, thuutha wa kĩria ndoonete mbere. **2** Kĩoneki-inĩ kũ gĩakwa ndeyonire ndĩ itũura-inĩ igĩtĩre rĩa Shushani bũrũri-inĩ wa Elamu; kĩoneki-inĩ kũ ndeyonire ndĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Ulai. **3** Na riri, ngĩcũthĩrĩria, na hau mbere yakwa ngĩona ndũrũme ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, na yarĩ na hĩa ĩgĩrĩ, nacio ciarĩ ndaaya. Rũhĩa rũmwe rwarĩ rũrũhũ gũkĩra rũria rũngĩ, o na gũtũũka nĩruo rwamerete thuutha. **4** Ngĩcooka ngĩona ndũrũme ĩyo yaguthũka ĩrorete mwena wa ithũũro na wa gathĩgathĩni na wa gũthĩni, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ĩngĩahotire kũmĩtĩria, na gũtirĩ ĩngĩahotire kwĩhonokia kuuma harĩ hinya wayo. Yekaga o ta ũria ĩngĩndire gwĩka, nayo ikĩgĩa na hinya mũno. **5** Na rĩria ndacũũranagya ũhoro ũcio, o rĩmwe hagũka thenge

yumite mwena wa ithũro, ituĩkanĩrie thĩ yothĩ itekũhũtia thĩ, nayo thenge ỹo yarĩ na rũhĩa rũmwe rũnene thĩithĩ-inĩ. **6** Igũka yerekeire harĩ ndũrũme ĩria yarĩ na hĩa igĩrĩ, ỹo ndoonete ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rūũ, ikĩmĩgũthũkĩra ĩrĩ na mang'ũrĩ manene. **7** Ngĩona yatharĩkĩra ndũrũme ỹo ĩrakarĩte mũno, ikĩringa ndũrũme ỹo na ĩkiunanga hĩa ciayo cieri. Nayo ndũrũme ỹo ndiarĩ na hinya wa kũmĩĩria, nĩ ũndũ ũcio thenge ỹo ikĩmĩgũthũ, ikĩmĩgũthũ thĩ na ikĩmĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme ỹo kuuma harĩ hinya wa thenge ỹo. **8** Thenge ỹo ikĩgia na hinya mũno, no rĩria hinya wayo wathingĩre mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunika, na ĩinnya rĩaruo hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, ĩrorete mĩena ĩna ĩria huhu iria cia igũrũ ihurutanaga. **9** Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkĩmerererwo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũria rwambĩrĩrie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũgĩgĩa na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa irathĩro, na wa Bũrũri ũria Mũthaka. **10** Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyira mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩgũthũ thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. **11** Rũgĩtũũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩeheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma harĩ we, nakĩo gĩikaro gĩake kĩria kĩamũre gĩkĩng'auranio. **12** Nĩ ũndũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo harĩ ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguo ũhoro wa ma ũgĩteanĩrio. **13** Ningĩ ngĩcooka ngĩguwa ũmwe wa andũ arĩa atheru akĩaria, nake ũngĩ mũtheru akĩmũria atĩrĩ, "Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũkara ihinda rĩngana atĩa gĩkĩkahingio: kĩoneki kĩu gĩkonĩĩ magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gĩikaro kĩria gĩtheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbũtũ?" **14** Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Ūhoro ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuuha ũcio gĩikaro kĩu gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ." **15** Rĩria nĩ Danieli nderoragira kĩoneki kĩu o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakĩo-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. **16** Na ngĩguwa mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, "Wee Gaburieli, ta taũria mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kĩu onete." **17** Na rĩria aakuhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtuĩka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthũ thĩ. Nake akĩnjũra atĩrĩ: "Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kĩu gĩkonĩĩ mahinda ma ithĩrĩro." **18** Hĩndĩ ỹo aanjaragĩria-rĩ, ndaarĩ toro mũnene, ngakoma ndurumithĩte ũthũ thĩ. Nake akĩhũtia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ. **19** Akĩnjũra atĩrĩ, "Nĩngũkwĩra ũria gũkaahaana thuuha-inĩ hĩndĩ ya mang'ũrĩ, tondu rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkonĩĩ mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithĩrĩro. **20** Ndũrũme ỹo wonire ĩrĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. **21** Nayo thenge ỹo ĩrĩ na maguoya maĩng' mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ūyuni, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thĩthĩ nĩruo mũthamaki wakwo wa mbere. **22** Hĩa icio inya ciamerire ithenya rĩa rũhĩa rũu ruoinkire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thĩĩnĩ wa bũrũri wake, no matĩgaakorwo marĩ na ũhoti ta wake. **23** "Nĩngĩ mahinda ma kũrĩgĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩria andũ aremi magaaakorwo maaganĩte biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. **24** Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti ũndũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangĩko wa kũmakania, ningĩ niakagaacĩra ũndũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. **25** Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na niakayona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩria makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake akooagithia andũ angĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, nĩakanangwo, no

ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga. **26** "Kĩoneki kĩu wonirio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hĩngĩrĩria ũhoro wa kĩoneki kĩu tondu gĩkonĩĩ mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio." **27** Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Danieli ngũthĩrwo nĩ hinya, na ngĩkara ndĩ mũrũaru mũthenya mĩngĩ. Ngĩcooka ngũkĩra, na ngĩthĩri na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainirio nĩ kĩoneki kĩu, tondu ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro wakĩo.

9 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerusu (wa rũciaro rwa Amedi), ũria watũtũwo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, **2** mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandĩko-inĩ matheru nĩ kiugo kĩria Jehova eerĩte mũnabĩ Jeremia atĩ Jerusalemu nĩngũgakira ihooru mĩaka mĩrongo mũwũngya. **3** Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũgũrũra Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaitihaga ndĩhĩngĩte kũria irio, na ndĩhumbĩte nguo ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mũtwe. **4** Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngĩumbũra mehĩa, ngĩmwĩra atĩrĩ: "Wee Mwathani Ngai mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na magaahtĩkĩra maathani make, **5** nĩtwĩhitie na tũgeka ũuru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. **6** Na tũkarega kũigua anabĩ acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩtwa rĩaku makĩarĩria athamaki aĩtũ, na anene aĩtũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ. **7** "Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũyũrwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũria ũtũhurũjĩre nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. **8** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aĩtũ, na anene aĩtũ na maithe maitũ tũyũrĩtwo nĩ thoni nĩ ũndũ wa mehĩa marĩa tũkwĩhĩrie. **9** Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na niarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũreime; **10** tũtiathĩkĩre Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũna twa anabĩ, ndungata ciaka. **11** Bũrũri wothe wa Isiraeli niwagarĩte watho waku na ũgakũhutafĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra. "Nĩ ũndũ ũcio nĩtũkĩnĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookererwo nĩ mwĩhitwa ũria wandĩkitwo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondu nĩtũkwĩhĩrie. **12** Na rĩu nĩhĩngĩtie ciugo iria warĩre cia gũtũkĩrĩra ithuĩ na anene aĩtũ na ũndũ wa gũtũrehithĩria mwanangĩko mũnene. Gũkũ thĩ guothe gũtirĩ gwekwo ũndũ mũnene ta ũria wĩkitwo Jerusalemu. **13** O ta ũria kwandĩkitwo watho-inĩ wa Musarĩ, mwanangĩko ũyũ wothe nĩtũkĩnĩrĩre. No rĩrĩ, tũtirĩ tũramaatha gwĩtĩkĩrĩka nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehĩa maitũ na tũcũũranie ũhoro waku wa ma. **14** Jehova ndaatĩhĩrie gũtũrehere mwanangĩko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtigana kũmwathĩkĩra. **15** "Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgũra igweta rĩria rĩtũũraga ho nginya ũmũthĩ, ithuĩ Nĩtwĩhitie, na tũgeka ũuru. **16** Atĩrĩrĩ Wee Mwathani, kũringana na ciiko ciaku cia ũthingu, ehereria Jerusalemu, itũura rĩu rĩaku inene, na kĩrĩma gĩaku gĩtheru marakara na mang'ũrĩ maku. Mehĩa maitũ na mawaganu ma maithe maitũ nĩmo matũmĩte Jerusalemu hamwe na andũ aku matũke kĩndũ gĩa gũconorithio harĩ andũ arĩa othe matũthĩrũrũkĩrie. **17** "Na rĩrĩ, Ngai witũ, itĩkĩra kũigua mahooya na mathaithana ma ndungata ĩno yaku. Nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩaku Wee Mwathani, igũra handũ haku hatheru tha, o hau hakĩrĩte ihooru. **18** Atĩrĩrĩ, Wee Ngai thĩkĩrĩria, na ũtũũge, ũhingũre maitho

maku wone ihooru ría itũura inene ríría rĩtanĩtio na Rĩtwa rĩaku. Tũtiragũthaiha nĩ ũndũ tũrĩ athingu, no nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ. **19** Wee Mwathani, tũthikĩrĩrie! Wee Mwathani tũrekere! Wee Mwathani, tũgũe na ũtũteithie! Nĩ ũndũ waku, Wee Ngai wakwa, ndũkagonderere nĩ ũndũ wa itũura rĩaku inene na andũ aku metanitio na Rĩtwa rĩaku.”

20 Na rĩrĩ, ríría nĩ ndaaragia ngĩhooyaga na ngũmbũraga mehia makwa na ma andũ akwa a Isiraeli, na ngĩthaiha Jehova Ngai wakwa nĩ ũndũ wa kĩrĩma gĩake gĩtheru, **21** o ndĩ o mahooya-inĩ-rĩ, Gaburieli, mũndũ ũria ndonire kĩoneki-inĩ kĩa mbere, agũka harĩ nĩ ombũkĩte na ihenya ihinda ríría igongona rĩa hwaĩ-inĩ rĩtagwo. **22** Nake akĩndaarĩria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ Danieli, rĩu ndoka ngũhe ũmenyo na ũtaũku. **23** O rírĩria wambĩrĩrie kũhooya-rĩ, noguo icookio rĩheanirwo, na nĩ ndatũmwo njũke ngwĩre, tondu ũrĩ mũndũ mwende mũno. Nĩ ũndũ ũcio, cũrania ũhoro wa ndũmĩrĩri ĩno ngũkwĩra, na ũtaũkĩrwo nĩ kĩoneki kĩu: **24** “Atĩrĩrĩ, ihinda rĩa ciumia mĩrongo mũgwanja nĩrĩo rĩtũrĩrwo andũ aku, na rĩgatũrwo itũura rĩaku itheru, nĩgeetha hagiẽ na ihinda rĩa kũniina ũmaramari, na rĩa gũtigana na mehia, na rĩa kũhooroheria waganu, nĩguo ũhoro wa ũthingu ũria ũtathiraga ũgiẽ, nakĩo kĩoneki na ũrathi kĩkĩrwo mũhũiri, nake ũria mũtheru mũno aitĩrĩrio maguta. **25** “Atĩrĩrĩ, menyia na ũtaũkĩrwo atĩrĩ, “Kuumu ríría gwatũrwo atĩ itũura rĩa Jerusalemu rĩcookererio na rĩakwo rĩngĩ, ngĩnyia rírĩria mũtongoria ũria Mũtĩrĩrie Maguta agooka-rĩ, nĩgũkagĩa na ciumia mũgwanja na ciumia ingĩ mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ. Itũura rĩu nĩrĩgaakwo rĩngĩ, hamwe na njĩra ciarĩo na mũtaro, no gũgaakorwo kũrĩ mahinda ma thĩina. **26** Thuutha wa ciumia mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ, ũcio Mũtĩrĩrie Maguta nĩakooragwo na atigwo atarĩ na kindũ. Nĩngĩ andũ a mũtongoria ũria ũgooka thuutha wake nĩmagathũkangia itũura rĩu inene o na handũ-harĩa-haamũre. Ithĩrĩro rĩgooka ta mũyũuro wa maai: Nayo mbaara ĩgaathĩĩ na mbere o ngĩnyia ithĩrĩro, na nĩgũtũtũ atĩ nĩgũgacooka gũkire ihooru. **27** Nĩakagĩa na kĩrĩkanĩro kĩrũmu na andũ aingĩ handũ ha kiumia kĩmwe. Gatagatĩ-inĩ ga kiumia kĩu nĩagatũma magongona na maruta matige kũrutwo. Na handũ ha mo, mwena ũmwe wa hekarũ-rĩ, nĩakarũgamia kindũ kĩrĩ magigi na thaahu, o ngĩnyia ithĩrĩro rírĩria rĩtũitwo rĩgaakinya, nake atũũre aitagĩrĩrio mang’ũrĩ.”

10 Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩtatũ wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, Danieli (na nĩwe watũitwo Belites hazaru) nĩaguũrĩrio maũndũ. Ndũmĩrĩri ya ũguũrio ũcio yarĩ ya ma, na yakoniĩ ũhoro wa mbaara nene. Gũtaũkĩrwo kwa ndũmĩrĩri ĩyo guokire kũrĩ we na njĩra ya kĩoneki. **2** Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, nĩ Danieli ndaakoretwo ngĩcakaya handũ ha ciumia ithatũ. **3** Nĩndehingĩte kũrĩa irio njega; kanua gakwa gatiacamide nyama kana ndibei; nĩngĩ ndiehakaga maguta o na hanini, o ngĩnyia ciumia icio ithatũ igĩthira. **4** Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa mbere, ndũgamĩte hũgũrũrĩ-inĩ cia, rũũrĩ rĩria rũnena rwa Tigrisi, **5** ngĩtĩira maitho, na hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wehumbĩte nguo cia gatani, na akehota mũcibi wa thahabu ĩria therie mũno. **6** Mwĩrĩ wake watarĩĩ ta inagĩ rĩria rĩtagwo thumarati, na ũthiũ wake wahenagia ta rũheni, maitho make maahaanaga ta imũrĩ cia mwaki, na moko make na magũrũ maahaanaga ta gĩcango gikumuthe gĩkahenia, naguo mũgambo wake watarĩĩ ta mũgambo wa andũ aingĩ. **7** Nĩ Danieli-rĩ, no nĩ nyiki ndonire kĩoneki kĩu; nĩgũkorwo andũ arĩa twarĩ nao matĩakionire, no nĩmayũrĩrwo nĩ guoya, makĩũra magĩthĩĩ kwĩhitha. **8** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtigwo ndĩ o nyiki ndĩroreire kĩoneki kĩu kĩnene. Ngĩcooka ngĩthirwo nĩ

hinya, ngĩthitia gĩthiithi ta ngũkua, na gũtĩrĩ ũndũ ingĩahotire gwĩka. **9** Ngĩcooka ngĩgũa akiaria, na rĩria ndamũthikagĩrĩria, ngĩnyitwo nĩ toro mũnene, ngĩgwa ndurumithĩtie ũthiũ wakwa thĩ. **10** Na rĩrĩ, ngĩhutio na guoko, gũkĩnjoya na igũrũ, gũkĩnjiga ndũrĩtie ndu ndĩnyitĩrĩre thĩ na moko, ngĩĩainaga. **11** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, wee mũtũie mũno, cũrania wegga ciugo icĩ ngĩrie gũkwarĩria, na ũũkĩre na igũrũ, nĩgũkorwo rĩu nĩgũtũmwo ndatũmwo kũrĩ we.” Na aarĩkia kũnjĩra ũguo, ngĩrũgama o ngĩĩainaga. **12** Agĩcooka agĩthĩĩ na mbere akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, tĩga gwĩtigĩra. Kuumu mũthenya wa mbere rĩria wambĩrĩrie gũtũria ũhoro ũyũ na ũkĩĩnyihia mbere ya Ngai waku-rĩ, ciugo ciaku nĩciaigũirwo, na rĩu ndoka nĩgeetha ngũhe ũhoro wacĩo. **13** No rĩrĩ, mũnene wa ũthamaki wa Perisia nĩangĩrĩrĩrie mũthenya mĩrongo ĩrĩ na ũmwe. Hĩndĩ ĩyo nĩrĩo Mikaeli, ĩmwe wa arĩa arĩa anene, okire kũndeithia, tondu nĩndahingĩrĩrio kũu hamwe na mũthamaki wa Perisia. **14** Rĩu ndoka ngũtaarĩrie maũndũ marĩa magaakora andũ anyu matukũ ma thuutha, tondu kĩoneki kĩu gĩkonĩĩ ihinda rĩria rĩgooka.” **15** Na rĩria aanjĩrĩra ũhoro ũcio, ngĩĩnamia ũthiũ thĩ, ngĩremwo nĩ kwaria. **16** Nĩngĩ ũngĩ wahaanaga ta mũndũ akĩhutia iromo ciakwa, ngĩtumũria kanua na ngĩambĩrĩria kwaria. Ngĩria ũcio warũngĩĩ mbere yakwa atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nĩ ndĩmũhoote nĩ ruo rũnena tondu wa kĩoneki kĩu, na ndĩrĩ na ũndũ ingĩhota gwĩka. **17** Nĩ ndungata yaku-rĩ, ndaakĩhota atĩa kwaria nawe mwathi wakwa? Nĩgũkorwo nĩthĩrĩtwo nĩ hinya o na mĩhũmũ yakwa.” **18** Nĩngĩ ngĩcooka ngĩgũa ndaahutio rĩngĩ nĩ ũcio wahaanaga ta mũndũ, akĩnjĩkĩra hinya. **19** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Tĩga gwĩtigĩra, wee mũndũ ũyũ mũtũie mũno, ũrogĩa na thayũ! Wĩyũmĩrĩrie; wĩkĩre hinya.” Na rĩria aanjĩrĩrie ũguo, ngĩcookwo nĩ hinya, na nĩ ngũga atĩrĩ, “Rĩu mwathi wakwa arĩa tondu nĩwanjĩkĩra hinya.” **20** Nake akĩnjĩria atĩrĩ, “Wee nĩũũ kĩrĩa gĩtũmĩte njũke kũrĩ we? Nĩngũcooka o narua ngarĩte na mũnena wa Perisia, na ndathĩ-rĩ, nake mũnene wa ũyunani nĩegũka; **21** no nĩngwamba gũkwĩra ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ-ria-Ma. (Nĩrĩrĩ mũndũ ũndeithagia ngĩria nao tĩga Mikaeli, mũnene wanyu.

11 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario, ũcio Mũmedia, nĩndarũgamire nake ndĩmũteithĩrĩrie na ndĩmwĩkĩre hinya.) **2** “Na rĩu, nĩngũkwĩra ũhoro wa ma: Athamaki angĩ atarũ nĩmakarahũka a kũu Perisia, na thuutha ũcio kwarahũke ũngĩ wa kana, ũria ũgaatonga gũkĩra acio angĩ othe. Na rĩria akaagĩa na hinya mũnene nĩ ũndũ wa ũtonga ũcio wake, nĩakarahunũ andũ othe mokĩrĩre ũthamaki wa ũyunani. **3** Nĩngĩ nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũrĩ na hinya makĩria, ũria ũgaathanaga na hinya mũngĩĩ na ekage o ũria angĩenda gwĩka. **4** Aarĩkia kwarahũka-rĩ, ũthamaki wake nĩgatũkana na ũgayanĩrio mĩena ĩna kũrĩa huho iria inya cia matu-inĩ ihurutanagĩra. Naguo ũthamaki wake ndũkagaywo nĩ andũ a rũciarĩo rwaake, kana ĩgĩe na hinya ta ũria aarĩ naguo, tondu ũthamaki wake nĩgũgathengio uume harĩo na ũheo andũ angĩ. **5** “Mũthamaki wa mwena wa gũthini nĩakagĩa na hinya, no ũmwe wa atongoria ake a ita nĩakagĩa na hinya kũmũkĩra, acooke gwathana ũthamaki-inĩ wake na hinya mũnene. **6** Na rĩrĩ, mĩaka yathirathira, nĩmagacooka kũguana. Mwarĩ wa mũthamaki ũcio wa gũthini nĩagathĩĩ kũrĩ mũthamaki wa gathigathini, nĩguo magĩe na kĩrĩko kĩa ĩguano, no mũtumia ũcio ndagatũũra arĩ na hinya, o na mũthamaki ũcio na hinya wake matigatũũra. Matukũ-inĩ macio mũtumia ũcio nĩagakunyanĩrwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia ũthamaki, na ithe, o na mũndũ ũria wamũteithagĩrĩria. **7** “Na

riri, mündü ümwe wa rüciaro rwake niakarahüka ithenya riake. Nake niagatharikira ita rira müthamaki wa gathigathini, na atoonye itüura riake ririra riirigire; niakarua nao na amatoorie. **8** Ningi niagataha ngai ciao cia mihianano, na mihianano yao ya kigera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikuue acitwarebürüri wa Misiri. Niagatigana na müthamaki ücio wa gathigathini ihinda rira miaka tigana üna. **9** Nake müthamaki wa gathigathini niagatharikira müthamaki ücio wabürüri wa güthini, na niagacooka ahündüke nginyabürüri-ini wake. **10** No ariü ake nimakehaariria kürüa mbaara, macoocaniririe mbütü nene ya ita hamwe rira ikaahaata ta kigüü kía maai kiria gütangihingirrio, na makinyie mbaara iyo nginya itüura-ini riake ririra riirigire. **11** “Hindi iyo müthamaki wa güthini niakoimagara ari na marürü akahüürane na müthamaki ücio wa gathigathini, üria ükaarhüra ita inene, no niakahootwo. **12** Aarikia güthaha mbütü iyo, müthamaki ücio wa güthini niakaiyürwo ni mwitüo, na ooragithie andü ngiri nyingi, no riri, ühootani wake ndügatüura. **13** Nigükorwo müthamaki wa gathigathini niagacookaniriria mbütü ingi ya ita nene gükira ya mbere; na thuutha wa miaka miingü niakoimagara erekeire kuo ari na mbütü nene müno na iri na indo ciothe cia mbaara. **14** “Mahinda-ini macio-ri, andü aingü niimagookirira müthamaki ücio wa güthini. Andü a haaro gatagati-ini ka andü anyu nimakarema ati nigeetha kioneki giki kihinge, no matikahootana. **15** Nake müthamaki wa gathigathini niagocooka aitithie ihumbu cia türi, irigiicirie itüura inene niguo aritunyane. Mbütü icio cia ita cia kuuma güthini itikahota kumwitiiria; o na thigari ciao iria njega müno itigaakorwo na hinya wa gwitiiria. **16** Nake ücio ükaamatharikira niageeka o ta üria ekwiendera; gütiri ükaahota kumwitiiria. Niakehaanda küu Bürüri-ini ücio Müthaka na akorwo ari na hinya wa küwananga. **17** Niagatua itua kwerekeria hinya wa üthamaki wake wothebürüri-ini ücio, acooke athondeke kirikanio kía üiguano na müthamaki wa güthini. Nake niakamühe müiritu wake amühikie niguo ahoté kügüithia üthamaki ücio, no mibango iyo yake ndikahinga kana imütheithie. **18** Hindi iyo niakerekeria meciiria make mabürüri-ini maria marü ndwere-ini cia iria na ataha maingü mamu, no riri, münene ümwe wa ita riake niakaniina mwigaatho ücio wake, na augarüre ümücookerere. **19** Thuutha wa üguo, niagacooka erekere matüura maria mairigire mabürüri wake mwene, no niakahingwo na agwe ündü atagacooka kuonwo ringi. **20** “Na riri, üria ügooka ithenya-ini riake niagatüma mwitia wa mbeeca cia igooti atuikaniriebürüri ücio wothe agütagia igooti, niguo atüurie riiri wa üthamaki wake. No thuutha wa miaka minini niakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragirwo mbaara-ini. **21** “Na riri, mündü üria ügooka ithenya riake agaakorwo ari mündü wa künyararwo mündü ütangiheo gütiio kía müthamaki. Nake niakahithükira üthamaki ücio rira andü akuo mageciiria ati ni kürü thayü, aütunyane na waara. **22** Hindi iyo ningi, ita riri na hinya müno nirikahaatwo rieherio mbere yake; ita riu hamwe na münene wa kirikanio nimakaniinwo biü. **23** Thuutha wa kügia na kirikanio kía üiguano nake, niagacooka aheenanie, na ari na andü o anini niakarahüka agie na hinya. **24** Ririra mabürüri maria matongu müno magakorwo marü na thayü, niguo akaamatharikira na eke maündü maria maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Niagagaüra arümüriri ake ütonga wa ndaho, o na wa küiya. Niagathugunda kungü aürania matüura maria mairigire, no ni kwa ihinda. **25** “Niagacookaniriria ita inene agie na hinya na ücamba okirire müthamaki wa güthini. Müthamaki wa güthini

niakarua nake ari na ita inene na rira hinya, no ndagetiiiria ni ündü wa mibango iria agaakorwo aciriürwo. **26** Andü ari marianagira na müthamaki nio makaamükunyanira; ita riake nirigathererio ta andü megütwarwo ni kigüü, na aingü ao mooragirwo mbaara-ini. **27** Athamaki acio eerü, marü na ngoro iciriüre gwika üuru-rü, niagaakara metha-ini imwe maaranirie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanira, amu ithiriü rira maündü macio rigaakinya o hindi iria ritüitwo. **28** Müthamaki wa gathigathini niagacookabürüri wake ari na ütonga müingü, no ngoro yake igaaakorwo ireganite na kirikanio kiria gütheru. Niagookirira kirikanio kiu, na thuutha ücio acooke ainükebürüri wake. **29** “Ihinda rira ritüitwo riakinya, niagatharikirabürüri wa güthini riita ringi, no riri, itharikira rira ihinda riri nirigakorwo riri na ütiganu na rira ihinda rira mbere. **30** Andü a kuuma Kitimu niimagocooka na marikabu ciao mamüükirire, nake niagaakua ngoro. Nake niakahündüka arakarite müno na okirire kirikanio kiria gütheru. Niagacooka eke maündü ma ütugi kürü andü ariä othe magaatirika kirikanio kiu gütheru. **31** “Ita riake riri na indo cia mbaara nirikarahüka niguo rithaahie handü haria hairigire na hinya ha hekarü, rücooke rieherie magongona maria marutagwo o müthenya niguo matikarutagirwo ho. Thuutha ücio macooke marügamie kindü kiri thaahu ho, kiria kingitümabürüri ükire ihooru. **32** Niakaeenereria na ndeto cia waara andü ariä mathükitie kirikanio kiu gütheru, no andü ariä mooü Ngai wao nimakeikira hinya na maregane nake magwatüirie. **33** “Andü ariä oogü niimagathomithia andü aingü, o na gütiuka kwa ihinda nimakooragwo na rühiü rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo migwate na matunywo indo ciao cia bata. **34** Maagüa-rü, nimakaehe üteithio münini, na andü aingü ariä matari a ma nimakegwatania nao. **35** Andü amwe ariä oogü nimakaagüa, niguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithiriü, amu ihinda riu ritüitwo no rigaakinya. **36** “Müthamaki ücio ageekaga o üria ekwenda. Niagetüügiria na enenehie gükira ngai ciothe na niakaaragia ndeto itariä ciaiguuo cia güükirira Ngai wa ngai ciothe. Nake niakagaacira nginya rira ihinda rira mang’ürü rigaathira, nigükorwo ündü üria ütüitwo no nginya ükaahinga. **37** Ningi ndakarümbüiya ühoru wa ngai cia maithe make, kana ngai rira iriragirio ni andü-a-nja, kana arümbüie ühoru wa ngai o na irikü, no ni gwitüügiria ageetüügiria gükira ngai icio ciothe. **38** Handü ha cio, agaatüa ngai ya kündü kürüa küirigüitwo na hinya; ngai itoikaine ni maithe make, niyo agaatüa na amirutagire thahabu na betha, hamwe na tühiga twa goru na iheo cia thogora münene. **39** Niagatharikira kündü kürüa küirigire na hinya müno ateithiriüri ni ngai ng’eni, na niagatiithia müno andü ariä othe makamwinyihiria. Acio nio agaatua aathani maathage andü aingü, na aganyie ithaka ciabürüri ücio, aciheane na thogora. **40** “Ihinda rira ithiriü riakinya-rü, müthamaki ücio wa güthini niakamütharikira mbaara-ini, no nake müthamaki ücio wa gathigathini amüükirire na ngaari cia ita, na andü ariä mathiiga mahaicite mbarathi, o na marikabu nyingi. Niagatharikira mabürüri maingü, na atuikanirie kuo ta kigüü kía maai. **41** Ningi niagatharikira Bürüri üria Müthaka. Mabürüri maingü nimakaagüa, nobürüri wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nimakahonokio kuuma guoko-ini gwake. **42** Niagatambürükia guoko gwake mabürüri-ini maingü; o naguobürüri wa Misiri ndükahonoka. **43** Niakenyiitira igüna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ütonga wabürüri wa Misiri wothe na hinya, nao andü a Libia na a Kushi mamwinyihirie. **44** No riri,

ndūmīriri iria ikaamūkinyīra ciumīte mwena wa irathīro na wa gathigathini nīkamūmakia, nake oimagare arī na marakara maingī athīi akaanange na aniine andū aingī biū. **45** Akaamba hema ciake cia ūthamaki gatagati ka iria rīria inene kīrima-inī kīria gītheru na gīthaka mūno. No rīrī, nīagakinya mūthia wake, na gūtīrī mūdū o na ūmwe ūkaamūteithia.

12 “Na rīrī, hīndī īyo Mikaeli, mūnene ūria ūgitagīra andū anyu, nīakarauhūka. Nīgūkaagīa ihinda rīa mīnyamaro mīingī itarī yoneka īngī tayo kuuma rīria andū mambīrīrie gūtūka ndūrīrī nginya hīndī īyo. No rīrī, hīndī īyo nīguo andū anyu makaahonokio, mūdū o wothē ūria ūgaakorwo aandikītwo ibuku-inī. **2** Kīrīndī kīingī kīa arīa makomete rūkūngū-inī rwa thī nīmakariūkio: amwe mariūkīre muoyo-inī ūria ūtagaathira, nao arīa angī mariūke nīgeetha maconorithio na matūire marī amene tene na tene. **3** Arīa oogī magaacangarara ta ūtheri wa igūrū, nao arīa macookagia andū njīra-inī cia ūthingu magaaakenga ta njata tene na tene. **4** No wee, Danieli, hinga ibuku na ūhūire mūhūiri ciugo icio nyandike ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo, nginya rīria ithirīro rīgaakinya. Amu andū aingī nīmakorūūruga kūdū na kūdū nīguo mongerere ūmenyo.” **5** Thuutha wa maūdū macio, nī Danieli ngīrora, ngīona hau mbere yakwa harūngī andū angī eerī, ūmwe wao arūngīi hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūyū wa rūūi nake ūcio ūngī akarūgama hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūria ūngī. **6** Ūmwe wao akīarīria mūdū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūi, akīmūūria atīrī, “Maūdū macio ma kūgeganīa megūikara ihinda rīigana atīa magīkahinga?” **7** Mūdū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūi, akīambararia guoko gwake kwa ūrīo o na ningī kwa ūmotho amerekeirie na igūrū, ngīcooka ngīigua ehīta na rīitwa rīa ūria ūtūūruga tene na tene, akiuga atīrī, “Maūdū macio megūikara ihinda rīmwe, na mahinda meerī, na nuthu ya ihinda. Rīria hinya wa andū arīa atheru ūgaakorwo ūrī mūniine biū-rī, nīguo maūdū macio mothe makaahingio.” **8** Nī ngīiguīra maūdū macio, no ndīgana gūtaūkīrwo nī mo. Nī ūndū ūcio ngīmūūria atīrī, “Mwathi wakwa, kīrīkīrīro kīa maūdū macio mothe-rī, gīgaakorwo kīrī kīi?” **9** Nake akīnjookeria, akīnjīra atīrī, “Wee Danieli wīthīre, tondū ciugo icio nihingīre na ikahūūrwo mūhūūri nginya ihinda rīa ithirīro. **10** Andū aingī nīmagatherio, mathirwo nī gīko merūhio, taarī gūkumuthwo makumuthītwo magathera, no arīa aaganu nīmagakīrīrīria kwagana, na gūtīrī o na ūmwe wao ūkaamenya gītūmi kīa maūdū macio, no arīa oogī nīmakamamenya. **11** “Kuuma ihinda rīria magongona ma o mūthenya makaniinwo, na ithenya rīamo harūgamio kīndū kīria kīrī thaahu, kīria kīngītūma būrūri ūkire ihooru, gūgaakorwo kūrī mīthenya 1,290. **12** Kūrathimwo-rī, nī ūria ūgweterera na akinyīrie mūthia wa mīthenya 1,335. **13** “No weerī, wīthīre nginya hīndī rīria ithirīro rīgaakinya. Nīukahurūka, na ningī marīgīrīrio ma mīthenya īyo nīukariūka nīgeetha wamūkīre igai rīaku.”

Hosea

1 Ino nīyo ndūmīriri ya Jehova irīa yakinyīrīre Hosea mūrū wa Beeri hīndi ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hīndi ya wathani wa Jeroboamu mūrū wa Joashu mūthamaki wa Isiraeli: **2** Rīrīa Jehova aambīrīrīre kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwīrīre atīrī, “Thīi, ūkahikie mūtumia mūmaraya na ūgie na ciana cia ūmaraya, tondū andū a būrūri nīmehītie, na ūndū wa ūtharia mūrū mūno wa gūtīrīka Jehova.” **3** Nī ūndū ūcio Hosea akīhīkia Gomeri mwarī wa Dibilaimu, nake akīgīa nda na akīmūciarīra mwana wa kahīi. **4** Nake Jehova akīra Hosea atīrī, “Gatue Jezireeli, tondū nīngūherithia nyūmba ya Jehu o narua nī ūndū wa ūragani mūnene ooraganire kūu Jezireeli, na niine ūthamaki wa Isiraeli. **5** Mūthenya ūcio-rī, nīngoinanga ūta wa Isiraeli Gituamba-inī kīa Jezireeli.” **6** Gomeri akīgīa nda rīngī na agīciara mwana wa kairītu. Nake Jehova akīra Hosea atīrī, “Gatue Lo-Ruhama, nīgūkorwo ndīgacooka kuonania wendo rīngī kūrī nyūmba ya Isiraeli, atī ndīmarekere o na atīa. **7** No nīngonania wendo kūrī nyūmba ya Juda; na nīngamahonokia, na ti na ūndū wa ūta, kana rūhūi rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nī ūndū wa Jehova Ngai wao.” **8** Thuuha wa gūtīgithia Lo-Ruhama kuonga-rī, Gomeri agīciara kahīi kangī. **9** Nake Jehova akīmūrīra atīrī, “Gatue Lo-Ammi, nī ūndū inyuī mūtīrī andū akwa, na nīi ndīrī Ngai wanyu. **10** “No rīrī, andū a Isiraeli magaatūka ta mūthanga wa hūgūrūrū-inī cia iria, ūrīa ūtangithimika kana ūtarīke. O handū harīa merūrīro atīrī, ‘Inyuī mūtīrī andū akwa’, no ho mageetwo ‘ariū a Ngai ūrīa ūrī muoyo’. **11** Nao andū a Juda na andū a Isiraeli nīmagacookanīrīra rīngī, na nīmagathuura mūdū ūmwe amatongorie, nao nīmakoima būrūrī ūcio, nīgūkorwo mūthenya wa Jezireeli nīūgaatuika mūthenya mūnene.

2 “Ha ūhoru wa ariū a thoguo, meere atīrī, ‘Inyuī mūrī andū akwa’, na ha ūhoru wa aarī a thoguo, ūmeere atīrī, ‘Inyuī mūrī endwa akwa’. **2** “Thaitai nyina wanyu, mūthaithei, nīgūkorwo we ti mūtumia wakwa, na nīi ndīrī mūthuuriwe. Nīherie maūdūna wa ūtharia ūthiū-inī wake, na athengie ūmaraya gatagatī-inī ka nyondo ciake. **3** Akorwo ti ūguo ndīmūrute nguo aikare arī njaga, na ndūme aikare njaga o ta mūthenya ūrīa aaciarīrwo; ngaamūta ta werū, na ndīmūgarūre atūike būrūrī mūng’aru, na ndīmūūrage na nyoota. **4** Ndikaigūra ciana ciake tha, tondū nī ciana cia ūtharia. **5** Nyina wao akoretwo akīhūra ūmaraya, na aagīre nda ciao na njira cia ūra-thoni. Nī ūndū oigite atīrī, ‘Nīngūrūmīrīra endwa akwa, arīa maaheaga irio ciakwa na maaī makwa, na guoya wakwa wa ng’ondū o na gatani yakwa, maguta makwa o na kīrīa nyuuga.’ **6** Nī ūndū wa ūguo nīngūhinga njira yake na mīgua, ndīmūirīgīre thīinī, aage njira ya kuumīra. **7** Niagateng’eria endwa ake na ndakamakinyīra. Akaamacaria na ndakamona. Hīndi iyo nīagacooka oige atīrī, ‘Nīngūcōoka kūrī mūthuuri wakwa wa mbere, nīgūkorwo hīndi iyo nīndaikarīte wega gūkīra rīu.’ **8** Mūtumia ūcio nīagire kūmenya atī nīi ndaamūheaga ngano, na ndibei ya mūhīhano, o na maguta, na ngamūingīhīria betha na thahabu, iria maahūthagīra gūthondeka ngai irīa nītagwo Baali. **9** “Tondū ūcio nīngoya ngano yakwa yakūra, na ndibei yakwa ya mūhīhano yagīrīra, na ndīmūtunye guoya wakwa wa ng’ondū na gatani yakwa, o iria ciarī cia kūmūhumbīra njaga yake. **10** Nī ūndū ūcio, nīngagūrīa maūdū make ma waganu

endwa ake mamwīroire; gūtīrī mūdū ūkaamūteithūra moko-inī makwa. **11** Nīnganīna ikeno ciake ciothe, arī cio: ciathī ciake cia mwaka o mwaka, na Tūrūgamo twake twa mweri, na mīthenya yake ya Thabatū, na ciathī ciake ciothe iria nyamūre. **12** Nīngathūkangia mīthabībū yake na mīkūyū yake, irīa oigire nī irīhī rīake kuuma kūrī endwa ake; nīngamītua ihinga, na nyamū cia gīthaka nīkamīrīa.” **13** Jehova ekuuga atīrī, “Nīngamūherithia nī ūndū wa mīthenya irīa acinīre Baali ūbumba; rīrīa eegemagia na icūhī, na mathaga ma goro, na akīrūmīrīra endwa ake, no akīriganīrwo nī nīi. **14** “Nī ūndū wa ūguo nīngūmūguocūrīria na waara; ngūmūtongoria nginya werū-inī, na ndīmwarīre na ciugo cia wendo. **15** Kūu nīkuo ngaamūcōokeria mīgūnda yake ya mīthabībū, na ndue Kīanda kīa Akori mūrango wa mwīhoko. Kūu nīkuo akaina o ta ūrīa ainaga matukū-inī na ūnini wake, aine ta ūrīa ainire mūthenya ūrīa aambatire kuuma būrūrī ta Misiri.” **16** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, nīkanjīta ‘Mūthuuri wakwa’; ndūkanjīta rīngī ‘Mwathi wakwa’. **17** Nīngeheria marītwa ma Baali kuuma mīromo-inī yake; marītwa macio matikagwetwo rīngī. **18** Mūthenya ūcio nīngathondeka kīrīkanīro na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī, na ciūmbe iria ithiagiāra gūkū thī nī ūndū wao. ūta, na rūhūi rwa njora, na mbaara nīngacīnīina būrūrī-inī, nīgeetha othe makomage marī na thayū. **19** Nīngakūūria ūtūike mūtumia wakwa nginya tene; ngaakūūria ūtūike wakwa ūhoru-inī wa ūthingu na wa kīhooto, ngūūrie ndī na wendo na tha. **20** Nīngakūūria ūtūike wakwa na wīhokeku, nawe nīūgetīkīra Jehova.” **21** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, nīngacōokia ūhoru; nīngacōokeria matu ūhoru, namo matu macōokerie thī ūhoru; **22** nayo thī īcōokerie ngano, na ndibei ya mūhīhano, na maguta ūhoru, nacio nīngacōokeria Jezireeli ūhoru. **23** Nīngamūhaanda būrūrī-inī nī ūndū wakwa mwene; nīngonania wendo wakwa harī ūrīa nderite atīrī, ‘Nīi ndikwendete’. Aria nderite atīrī, ‘Inyuī mūtīrī andū akwa’, nīngameera atīrī, ‘Inyuī mūrī andū akwa’; na mūdū o mūdū oige atīrī, ‘Wee nīwe Ngai wakwa.’”

3 Nīngī Jehova akīnjīra atīrī, “Thīi, wonie mūtumia waku wendo rīngī, o na gūtuika nīendetwo nī mūdū ūngī na nī mūtharia. Mwende o ta ūrīa Jehova endete andū a Isiraeli, o na gūtuika nīmagarūrīkagīra ngai ingī na makenda keki iria nyamūre cia thabībū nyūmū.” **2** Nī ūndū ūcio ngīmūgūra na thogora wa cekerī ikūmi na ithano cia betha, na ta homeri na letheku īmwe ya cairi. **3** Ngīcōoka ngīmūrīra atīrī, “Nīgūtūūrania na nīi matukū maingī, na no nginya ūtīge ūmaraya na ndūkendane na mūdū ūngī, na nīi nīngūtūūrania nawe.” **4** Nīgūkorwo andū a Isiraeli nīmegūtūūra matukū maingī matarī na mūthamaki kana mūnene, na matarī na igongona kana mahīga maamūre, na matarī na ebodi kana mūhīanano. **5** Thuuha ūcio andū a Isiraeli nīmagacōoka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudī mūthamaki wao. Nīmagōoka makīinainaga kūrī Jehova na kūrī irathimo ciake matukū-inī na mūthia.

4 Iguai ūhoru wa Jehova, inyuī andū a Isiraeli, tondū Jehova nīekūmūthitanga, inyuī mūtūūrage thīinī wa būrūrī ūyū: “Nī ūndū-rī, gūtīrī na wīhokeku kana wendo, kana kūmenya Ngai thīinī wa būrūrī ūyū. **2** Kīrīa kūrī no kūrūmana, na kūheenania, na ūragani, na ūici, na ūtharia; maūdū macio makaingīha mūno, na ūiti wa thakame ūkarūmīrīra ūiti wa thakame. **3** Nī ūndū wa gītūmi kīu būrūrī nīuracakaya, na arīa othe matūūrage thīinī wago makahinyara; nyamū cia

githaka, na nyoni cia riera-ini, na thamaki cia iria-ini nigukua irakua. **4** “No riri, ndukareke mundu arehe thitango, mundu ndagathitange uria ungi, nigukorwo andu anyu mahaana andu aria mathitangaga muthinjiri-Ngai. **5** Muthingagwo muthenya na utuku, na anabii makahingwo hamwe na inyu. Ni undu ucio ninganiina maitugio. **6** Andu akwa maniinagwo ni undu wa kwaga umenyo. “Tondū nīmūregete umenyo, o na nī nīndīmuregete mūtuike athinjiri-Ngai akwa; tondū nīmūtiganirie watho wa Ngai wanyu, o na nī ningatiganiria ciana cianyū. **7** O uria athinjiri-Ngai maingihaga, noguo maakiragiriia kunjihiria; nao magikūrania riiri wao na kindū gĩa thoni. **8** Mehūūnagia na mehia ma andū akwa, na magakenera waganu wao. **9** Na nīgūgatuika atiri: O ta uria andū makaahaana, no taguo athinjiri-Ngai makaahaana. Ningamaherithia othe ni undū wa mūthiire yao, na ndimarthe kuringana na ciiko ciao. **10** “Makaariaga no matikahūna, makaahūrago umaraya no matikaingha, tondū nimatiganirie Jehova niguo meheane **11** kūrī umaraya, na kūnyua ndibei iria ngūrū na ya mūhilano, iria cieheragia umenyo **12** wa andū akwa. Mahooyaga kirira kuuma kūrī mūhianano mūicūhie, naruo rūthanju rwa ūragūri rūkamacookeria ūhoro. Roho wa umaraya nīmuhithighia njira; makaaga kwihokeka kūrī Ngai wao. **13** Marutagira igongona irima igūrū, na magacinira maruta ma njino tūrīma-ini, na rungu rwa mūtī wa mūgandi, na wa mūrībina, o na mūceeni, tondū kūruru kiayo ni kiega. Nikio airitu anyu mahūūrago umaraya, na atumia a ariū anyu magatharia. **14** “Ndikaherithia airitu anyu maahūra umaraya, kana herithie atumia a ariū anyu maatharia, tondū arūme o ene mathiiga thiritū na maraya, na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahooero-ini: ni undū ucio andū matari umenyo nīmakanangika! **15** “Atiri wee Isiraeli, o na gūtūika niūtharagari, Juda niagitege kwihia. “Ndūgathii Giligali; o na ndūkambate Bethi-Aveni. Na ndūkehite uuge atiri, ‘Ti-itheru o ta uria Jehova atūruga muoyo!’ **16** Andū a Isiraeli mang’athitie o ta moori ng’athia. Kūngihoteka atia Jehova amarithie ta tūgondu tūrī nyeki-ini nduru? **17** Efiraimu nīegwatanitie na mihianano; tiganai nake! **18** O na rīria kindū kīao gĩa kūnyua githirite-rī, no mathiiga na mbere na umaraya wao; aathani ao nīmendete mūno njira cia thoni. **19** Kihuhukanio kīnene gīkaamaahaata kīmombūkie, na magongona mao nīmakamaconorithia.

5 “Iguai ūhoro ūyū, inyuū athinjiri-Ngai! Tegai matū, inyuū andū a Isiraeli! Thikiriria, wee nyūmba ya ūthamaki! Ni inyuū mūgūtūirwo ciira ūyū: Mūkoretwo mūrī mūtego kūu Mizipa, na mūrī wabu ya gūtegena yaritwo kūu Taboru. **2** Aregi a watho nīmarikiire ūragani-ini. Nī nīngamaherithia othe. **3** Nī nīnjūū maūdū mothe ma Efiraimu; Isiraeli ndahithitwo kuuma kūrī nī. Wee Efiraimu, rīu niūhūrte umaraya; Isiraeli nake niathūkite. **4** “Ciiko ciao itingimetikiria gūcookerera Ngai wao. Roho wa umaraya ūri ngoro-ini ciao, nao makaaga kūmenya Jehova. **5** Mwitiwo wa Isiraeli niūrutaga ūira wa kāmookirira; andū a Isiraeli na Efiraimu mahingagwo nī mehia mao; Juda o nake akahingwo hamwe nao. **6** Hīndi iria magathii na ndūuru ciao cia mbūri na cia ng’ombe kūrongooria Jehovari, matikamuona; we nīamehereire. **7** Nīmagite kwihokeka harī Jehova; nao magaciara ciana itari na ūngai. Na riri, ciathi ciao cia Karūgamo ka Mweri niikaameria, o hamwe na migūnda yao. **8** “Huhai karumbeta kūu Gibeā, na mūhuhe coro kūu Rama. Muuge mbu ya gwitana mbaara kūu Bethi-Aveni; wee Benjamini, wihūge. **9** Efiraimu nigūgakira ihooru mūthenya ucio wa itūiro. Gatagati-ini ka mihiriga ya Isiraeli-rī,

nī ngwanirira ūria kūrī. **10** Atongoria a Juda mahaana andū aria meheragia mahiga ma mihaka. Nīngamaitiriria mang’ūri makwa, taari kīguū kīa maaī. **11** Efiraimu nīmūhinyiririe, akarangirio itūiro-ini rīa ciira, ni undū wa kwenda kūrūmirira mihianano. **12** Nī haana memenyi kūrī Efiraimu, na ngahaana ta ūbuthu kūrī andū a Juda. **13** “Rīria Efiraimu oonire ndwari yake, nake Juda akiona irona ciake-rī, hīndi iyo Efiraimu agithii kūrī Ashuri, na agitūmana kūrī mūthamaki ucio mūnene niguo amūteithie. Nowe ndangihota gūkūhonia, o na kana ahonie irona ciaku. **14** Nī ngatuika ta mūrūūthi kūrī Efiraimu, ndūike ta mūrūūthi ūri hinya kūrī Juda. Ngaamatamburanga, njooke ndithiire; ngaamataha, na gūtiri mūdū ūkaamahonokia. **15** Nīngi nī ningacooka gwakwa, nginya rīria magetikira mahitia mao. Nao nīmakarongoria ūthiū wakwa; nao mona mathiina nīmakanonoria na kīo.”

6 “Ūkai, rekei tūcookerere Jehova. Nīatūtamburangite, no nīegūtūhonia; nīatūtīhangitie, no nīegūtūoha irona ciitū. **2** Thuutha wa matukū meeri, nīagatwarahūra; mūthenya wa itatū nīagatūcookereria niguo tūtūire muoyo mbere yake. **3** Nītūmenyei Jehova, na tūkiriririe kūmūnyo. Ti-itheru o ta uria rīria rirathaga-rī, noguo o nake akooneka; agooka kūrī ithūi ta mbura ya hīndi ya heho, kana ta mbura ya gūkūria irio iria yuraga thi.” **4** “Wee Efiraimu-rī, ingigwika atia? Na wee Juda-rī, ngūgwika atia? Wendo waku ūhaana ta kibii kīa rūciini, ūkaahaana ta ime rīa rūciini rīria rīcookaga rīgathira. **5** Nikio ndaagūtīnangirie icunji na tūna twa anabii akwa, ngikūūraga na ciugo cia kanua gakwa; matūiro makwa magikihenūka ta rūheni igūrū riaku. **6** Nīgukorwo nyendaga tha no ti igongona, na kūmenya Ngai gūkūria maruta ma njino. **7** O ta uria Adamu aathūkirie kirikanio giakwa, noguo maagire kwihokeka ūndū-ini ucio. **8** Gileadi nī itūira inene rīa andū aaganu, rīhakitwo imeni nī makinya marī na thakame. **9** O ta uria ikundi cia atunyani ciīhithagira mūdū, no taguo ikundi cia athinjiri-Ngai ciikaga; moraganagira njira-ini ya gūthii Shekemu, makagera ngero cia thoni. **10** Nī nīnyonete ūndū mūru mūno nyūmba-ini ya Isiraeli. Kūu nīkio Efiraimu eheanite ahūire umaraya, nake Isiraeli nīakanyitwo nī thaahu. **11** “O na kūrī we, wee Juda, nīwathiririo ihinda rīa magetha. “O hīndi iria ndaacookeria andū akwa maūdū ma kūmaguna,

7 o rīria ndenda kūhonia Isiraeli-rī, mehia ma Efiraimu makonanio, nacio ngero cia Samaria ikaguūrio. Maaragia maūdū ma maheeni, na aici magatua nyūmba, magatoonya, nacio njangiri igatunyana indo njira-ini; **2** no riri, matimenyaga atī nīndirikanaga ciiko icio ciao njūru ciothe. Mehia mao nīmamarigiicirire; makoragwo mbere yakwa hīndi ciothe. **3** “Makenagia mūthamaki na waganu wao, magakenia anene na maheeni mao. **4** Othe nī itharia, maakanaga ta riiko rīa kūrūgira migate, rīria mūrūgi wa migate atabataraguo nī gwakiriria kuuma gūkanda mūtu nginya ūmbe. **5** Mūthenya wa giathi kīa mūthamaki witū-rī, we na anene ake manyuuga ndibei makarīo, nake akanyitana moko na aria manyūruranagia. **6** Ngoro ciao nī ta riiko rīa kūrūgira migate; mathiiga harī we marī na waara. Thuti ciao ciakanaga kahora ūtukū wothe; nakuo gwakia rūciini igaakana ta mwaki wa rūrīrīmbi. **7** Othe mahiūhite ta riiko rīa kūrūgira migate; moragaga aathani ao. Athamaki ao othe maniinagwo, na gūtiri o na ūmwe wao ūngayagira. **8** “Efiraimu nīetukanitie na ndūriri; Efiraimu nī mūgate ūtarī mūgarūre. **9** Andū a kūngi marīaga hinya wake, nowe ndamenyaga ūguo. Njūiri ciake iri na mbūi, nowe

ndoonaga ūguo. **10** Mwĩĩño wa Isiraeli nĩurutaga ūira wa kũmũkĩrĩra, no o na kũrĩ ūguo-rĩ, we ndacookagĩra Jehova Ngai wake, kana akamũrongooria. **11** “Efiraimu ahaana ta ndutura, irĩa iheenekaga narua, itarĩ ūmenyo; rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri na rĩrĩa rĩngĩ agathiĩ Ashuri. **12** Rĩrĩa magathiĩ-rĩ, nĩngaikia wabu yakwa igũrũ rĩao; nĩngamahirũkia ta nyoni cia riera-inĩ. Rĩrĩa ngaiqua nĩmaracookanĩra-rĩ, nĩngamanyĩta. **13** Kaĩ marĩ na haaro-ĩ, tondũ nĩmandiganĩrie! Maroniinwo, tondũ nĩmanemeire! Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia, no-o no igenyo manjigagĩra. **14** Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao, no kũgirika magarĩkaga marĩ marĩ-inĩ mao. Monganaga hamwe nĩ ūndũ wa ngano, na ndibei ya mũhiano, no nĩ makaahutaira. **15** Ndaamathomithirie na ngĩmekĩra hinya, no-o mathugundaga kũnjika ūuru. **16** Maticookagĩra Ūria-ũrĩ-igũrũ-Mũno; mahaana ta ūta ūria ūhitagia wathi. Atongoria ao makooragwo na rũhiũ rwa njora, nĩ ūndũ wa ciugo ciao cia rũtiriko. Nĩ ūndũ wa ūguo nĩmakanyũrũrio kũu bũrũri wa Misiri.

8 “Huhai karumbeta mwĩhũge! Thũ irerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi, tondũ andũ nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makarega watho wakwa. **2** Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ, ‘Wee Ngai wĩtũ, nĩtũkũmenyete!’ **3** No Isiraeli nĩaregete ūndũ ūria mwega; nĩ ūndũ ūcio thũ nĩkamũingathia. **4** Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa, magathuura anene itametkĩrĩtie. Methondekagĩra mĩhianano na betha na thahabu ciao, nayo igatuĩka ya kũmaniina. **5** Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai iyo ya njaũ! Marakara makwa nĩmakanĩte harĩ yo. Nĩ nginya-rĩ megũtũura maretmetwo nĩgũikara marĩ atheru? **6** Acio moimite Isiraeli! Njaũ ĩno nĩ mũturi ĩmĩthondekete; yo ti Ngai. Njaũ iyo ya Samaria-rĩ, nĩkoinangwo icunjĩ. **7** ‘Mahaandaga rũhuho, makagetha kũhuhũkanio; ngano ndĩrĩ na magira, ndĩngiumia mũtu; korwo no iciare ngano, andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩria. **8** Isiraeli nĩameretio; rũ arĩ gatagati ka ndũrĩrĩ ahaana ta kindũ gĩtarĩ bata. **9** Nĩgũkorwo nĩmambatiite, magathiĩ Ashuri, ta ndigiri ya gĩthaka ikĩũrũra irĩ iiki. Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake. **10** O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ, rĩu nĩngũmaccokanĩrĩria hamwe. Mekwambĩrĩria kũhinyara, mahinyĩrĩrio nĩ mũthamaki ūria ūrĩ hinya. **11** ‘O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩte igongona nyingĩ cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehia, icio itũkĩte igongona cia kwĩhagĩria. **12** Ndaamandĩkĩre maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa, no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni. **13** Marutaga magongona marĩa ndeheirwo, magacooka makarĩ nyama icio, no Jehova ndakenagio nĩmo. Na rĩrĩ, nĩekũrĩrikana waganu wao, na aherithie mehia mao. No nĩmagacooka bũrũri wa Misiri. **14** Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ūria wamũmbire, na agaaka nyũmba cia ūnene; Juda nĩairĩgĩre matũura maingĩ na thingo cia hinya. No nĩngarehere matũura mao manene mwaki ūria ūgaacina ciikaro ciao iria ciirĩgĩtwa na hinya.”

9 Wee Isiraeli-rĩ, tĩga gũkena; tĩga gũkũngũira ta ndũrĩrĩ iria ingĩ. Nĩgũkorwo ūkoretwo ūtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku; wee nĩwendete mũcaara wa maraya, ūkaũcaragia kũria guothe kũhuhagĩrwo ngano. **2** Ihuhĩro cia ngano na ihĩhĩro cia ndibei itikahũunia andũ, o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhiano. **3** Matigatũura bũrũri wa Jehova; Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri, na arĩ irio irĩ thaahu kũu Ashuri. **4** Matigaitĩra Jehova maruta ma ndibei, kana magongona mao mamũkenie. Kũrĩo magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya; arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyĩitwo

nĩ thaahu. Irio icio igaakorwo irĩ ciao o ene; itikareehwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **5** Mũgeeka atĩa mũthenya ūria mwamũre wa ciathĩ cianyu, mũthenya iyo ya gĩathĩ kĩa Jehova? **6** O na mangĩkaahonoka kwanangwo, andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookeria, nao andũ a Memufisĩ mamathike. Cong’e nĩguo ūgaacooka handũ ha igĩna ciao cia betha, nayo mĩguua ĩhumbĩre hema ciao. **7** Matukũ ma kũherithio nĩmakinyu, ĩ, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyite. Isiraeli nĩamenye ūguo. Tondũ mehia manyu nĩ maingĩ mũno, na rũmena rwanyu rũkaneneha mũno, mũnabii akoonagwo arĩ mũndũ mũkĩĩgu, na mũndũ ūria ūrĩ na ūrathi akonwo arĩ mũgũrũki. **8** Mũnabii nĩwe ūtũtowo mũrangĩri wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa; no rĩrĩ, mĩtego ĩmwetereire njĩra-inĩ ciake ciothe, na rũmena rũkamweterera nyũmba-inĩ ya Ngai wake. **9** Nĩmatooonyereire, makarĩkĩra mũno ūuru-inĩ, o ta ūria meekire matukũ-inĩ ma Gibe. Nake Ngai nĩakaririkana waganu wao, na amaherithie nĩ ūndũ wa mehia mao. **10** “Rĩrĩa ndaamenyire Isiraeli, kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ; rĩrĩa ndonire maithe manyu-rĩ, kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mũtĩ wa mũkũyũ marĩa maabaga kwĩrua. No rĩrĩa Isiraeli mookire Baali-Peoru, nĩmeyamũrĩre mũhianano ūcio wa gĩconoko, na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kindũ kũu mendete. **11** Rĩrĩa wa Efiraimu ūkoombũka ta nyoni ūire: gũtigakorwo ūhoru wa gũciara, kana gũkũua nda, o na kana kũgĩa nda. **12** O na mangĩkaarera ciana-rĩ, nĩngaciũraga ciothe. Rĩrĩa ngaagarũrũka ndĩmatige, kaĩ nĩmagakorwo na haaro-ĩ! **13** Nĩnyonete Efiraimu, ahaandĩtowo handũ hega, o ta Turo. No rĩrĩ, Efiraimu aakaruta ciana ciake, acineane kũrĩ mũrũragani.” **14** Mahe, Wee Jehova; no nĩ kũũkũmahe? Mahe nda iria ihunaga, na ūmahe nyondo iria itarĩ iria. **15** “Nĩ ūndũ wa waganu wao wotho marĩ kũu Giligali, nĩkĩo ndamamenire marĩ o kũu. Nĩ ūndũ wa ciiko ciao cia mehĩa-rĩ, nĩngamaratũrũra moime nyũmba yakwa, na ndigacooka kũmenda rĩngĩ; atongoria ao othe nĩ aremi. **16** Andũ a Efiraimu nĩacine nĩ mbaa, naguo mũri wao nĩũhoohete, maticiaraga maciaro. O na mangĩciara ciana-rĩ, nĩngooraga ciana icio ciao mendete.” **17** Ngai wakwa nĩakamarega, nĩgũkorwo matiamwathĩkĩre; magaatũka andũ a kũũrũrũra ndũrĩrĩ-inĩ.

10 Isiraeli aarĩ ta mũthabibũ watheeremaga, nake agĩciarĩra maciaro. O ūria maciaro make maingĩhaga-rĩ, noguo nake aakaga igongona nyingĩ; o ūria bũrũri wake wagaacagĩra-rĩ, noguo aagemagia mahiga make marĩa maamũre ma kũhooyagwo. **2** Ngoro ciao nĩ cia maheeni, na rĩu no nginya marĩhio wĩhia wao. Jehova nĩakamomora igongona ciao, na athũkangie mahiga macio mao maamũre ma kũhooyagwo. **3** Nĩngĩ nĩmakoiga atĩrĩ, “Tũtirĩ na mũthamaki, tondũ tũtiigana gũtĩia Jehova. No o na korwo twarĩ na mũthamaki-rĩ, nĩ atĩa angĩahotie gũtwĩkĩra?” **4** Meranagĩra ciiranĩro nyingĩ, na makehĩta mĩhĩtwa ya maheeni, na magathondeka irĩkanĩro; nĩ ūndũ ūcio maciira makunũkaga ta mahuti marĩ ūrogi marĩa mameraga hianyũ-inĩ. **5** Andũ arĩa matũũraga Samaria metangaga nĩ ūndũ wa mũhianano wa njaũ irĩa ya Bethi-Aveni. Amu andũ akuo nĩmakamĩcakaĩra, na noguo athĩnjĩri-ngai a mũhianano iyo mageeka arĩa makenagĩra riiri wayo, tondũ nĩyeheretio kuuua kũrĩ o, igathaamĩrio kũndũ kũngĩ. **6** Nayo igaatwarwo Ashuri, itũke kiheo kũrĩ mũthamaki ūcio mũnene. Efiraimu nĩagaconorithio; Isiraeli nake nĩagaconoka nĩ ūndũ wa mũhianano iyo yake ya mĩtĩ. **7** Samaria na mũthamaki wakuo magathererio ta karũhonge karĩ igũrũ wa maaĩ, manĩinwo. **8** Kũndũ kũria gũtũũgĩru gwĩkagĩrwo waganu nĩgũkanangwo, na nĩkũo kwene wĩhia wa Isiraeli. Mĩguua na mahiũ ma nyeki-

inĩ nćio igaakũra kuo, nacio ihumbĩre igongona ciao. Nao andũ nĩmakeera irĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!” na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!” **9** “Wee Isiraeli-rĩ, kuuma o matukũ-inĩ ma Gibea ũtũrĩre wĩhagia, na ũguo noguo ũtũruga. Githĩ mbaara ndĩakinyĩre eeki ũuru kũu Gibea? **10** Rĩrĩa nĩ ngenda, nĩngamaherithia; ndũrĩrĩ nĩngacookanĩrĩra, imokĩrĩre nĩguo imoohe imatahe nĩ ũndũ wa mehĩa mao kũingĩha. **11** Efiraimu nĩ moori menyerie wĩra irĩa yendete gũkonyora ngano; nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩohia icooki ngingo-inĩ yayo thaka. Nĩngatwarithia Efiraimu, Juda no nginya agaacimba na mũraũ, nake Jakubu no nginya agaacimba gitira. **12** Rĩu-rĩ, mwĩhaandĩre ũhoru wa ũthingu, nĩguo mwĩgethere maciario ma wendo ũtathiraga, na mĩciĩmbe mĩgũnda yanyu ya ngamba; nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu rĩa kũrongooria Jehova, nginya rĩrĩa agooka, oirie mbura ya ũthingu igĩrũ rĩanyu. **13** No rĩrĩ, inyũ mũhaandĩte waganu, mũkagetha ũuru; inyũ mũrĩte maciario ma maheeni. Tondũ mwĩhokaga hinya wanyu inyũ ene, o na wa njamba cianyu nyingĩ cia ita-rĩ, **14** mũrurumo wa mbaara nĩugokĩrĩra andũ aku. Nĩ ũndũ ũcio ciikaro ciaku iria nũmu nĩikaanangwo, o ta ũria Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mũthenya ũria wa mbaara, rĩrĩa manyina ma twana maatungumanirio thĩ hamwe na twana twao. **15** ũguo noguo ũgeekwo wee Betheli, nĩ ũndũ wa waganu waku mũnene. Rĩrĩa mũthenya ũcio ũgaakĩra-rĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakaniinwo biũ.

11 “Rĩrĩa Isiraeli aarĩ kaana-rĩ, nĩndamwendete, ngĩgĩta mũrũ ũcio wakwa oime bũrũri wa Misiri. **2** No o ũria ndaakĩragĩrĩria gwĩta Isiraeli, noguo maakĩragĩrĩria kũnjũrĩra. Nao makĩrutĩra Baali magongona, na magĩcinĩra mĩhianano ũbumba. **3** Nĩ nĩ nĩ ndaarutire andũ a Efiraimu gwĩtwara na magũrũ, ndĩmanyĩtĩte moko; no matiigana kũmenya atĩ nĩ nĩ ndamahonagĩa. **4** Nĩndamatongoragia na mikanda ya ũtugi wa ũmũndũ, ngamaguucĩrĩria na mĩhĩndo ya wendo; ngĩmaruta icooki ngingo, na ngĩnamĩrĩra kũmahe irio. **5** “Githĩ matigagĩcokoo o kũu bũrũri wa Misiri, o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri, tondũ nĩmaregete kwĩrĩra, manjookerere? **6** Hĩci cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene, ikaananga mĩgĩko ya ihingo ciao, na ikinyie mĩbango yao mũthia. **7** Andũ akwa nĩmatũite itua maahuatĩre. O na mangĩgaakĩra ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, ndakamatũgĩria o na atĩa. **8** “Ndahota atĩa gũgũtũrika, wee Efiraimu? Ndahota atĩa gũũrekereria, wee Isiraeli? Ndahota atĩa gũtũma ũtũite ta Adima? Ndahota atĩa gũgũtua ta Zeboimu? Ngoro yakwa nĩireganite na ũhoru ũcio, nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahũkĩte. **9** Ndikamũkinyĩria marakara makwa mahĩu, o na kana hũgũkire Efiraimu ndĩmũniine. Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai, ndĩrĩ mũndũ, Ngai ũria Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu. Ndigooka kũrĩ we ndĩ na mang’ũrĩ. **10** Nĩmakarũmĩrĩra Jehova; nake nĩakararama ta mũrũũthi. Hĩndĩ irĩa akaarama-rĩ, ciana ciake nĩgooka ikĩinainaga ciũmite mwena wa ithũiro. **11** Igooka ikĩinainaga ta nyoni ikiuma bũrũri wa Misiri, na ta ndutura ikiuma bũrũri wa Ashuri. Nĩngatũma matũũre mĩciĩ-inĩ yao ene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Efiraimu andigiicĩire na maheeni, nyũmba ya Isiraeli ikandigiicĩria na kũheenania. Nake Juda akaremera Ngai, o na agookĩrĩra ũria Mũtheru mwĩhokeku.

12 Efiraimu arĩaga rũhuho; ahanyũkagia rũhuho rwa mwena wa irathĩro mũthenya wothe, na akaingĩhia maheeni na haaro. Agĩaga na kĩrĩkanĩro na Ashuri, na agatũmana maguta ma mĩtamaiyũ matwarwo bũrũri wa Misiri. **2** Jehova arĩ na thitango ekũrehe ya gũkĩrĩra Juda; nĩakaherithia Jakubu kũringana na njĩra ciake, na amũrĩhe kũringana na

ciiko ciake. **3** Arĩ nda ya nyina nĩanyiitire ndiira ya mũrũ wa nyina; aatuĩka mũndũ mũgĩma-rĩ, nĩagianire na Ngai. **4** Nĩagianire na mũraika, na akĩmũtooria; akĩrĩra na akĩmũthaitha amũrathime. Aamũkorire Betheli na makĩaranĩria nake kũu: **5** Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Jehova nĩrĩo rĩitwa riake rĩrĩa rĩrĩ ngumo. **6** No rĩrĩ, wee no nginya ũcookerere Ngai waku, na ũtũũre wendo na kĩhoo, na wetagĩrĩre Ngai waku hĩndĩ ciothe. **7** Mwonjorithia ahũthagĩra gĩthimi gitari kĩa ma; endaga kũyia na wara. **8** Efiraimu eganaga, akoiga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũtongu mũno; nĩ nĩndũkĩte gĩtonga. No o na ndĩ na ũtonga ũcio wothe, matĩngĩona waganu kana wĩhia o na ũrĩkũ thĩnĩ wakwa.” **9** “Nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri; nĩngatũma mũtũũre hema-inĩ rĩngĩ, o ta ũria mwatũũruga matukũ-inĩ ma ciathĩ cianyu iria nyamũre. **10** Nĩndarĩire anabii, ngĩmahe cioneki nyingĩ, na ngĩheana ngerekano na tũna twao.” **11** Gileadi-rĩ, nĩ kũrĩ waganu? Andũ aku nĩ a tũhũlĩ Nĩmarutũgia igongona rĩa ndegwa kũu Giligali? Igongona ciao igaatuĩka ta hĩba cia mahiga irĩ mũgũnda-inĩ mũciĩmbe. **12** Jakubu nĩorĩre bũrũri wa Aramu; Isiraeli aatungatire nĩguo egĩre na mũtumia, na nĩgeetha amũgũre-rĩ, aarĩithire ng’ondo. **13** Jehova aahũthĩre mũnabii kũrũta Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na akĩmũnyerera na guoko kwa mũnabii. **14** No Efiraimu nĩatũmĩte Jehova arakare mũno. Mwathani wake nĩngatũma acookererwo nĩ ihĩtia riake rĩa ũiti wa thakame, na amũrĩhe nĩ ũndũ wa rũmena rwake.

13 Efiraimu-rĩ, aaragia andũ makainaina; aarĩ mũtũgĩre thĩnĩ wa Isiraeli. No rĩrĩ, nĩehĩre nĩ ũndũ wa kũhooya Baali, nake agĩkua. **2** Na rĩrĩ, rĩu no gũkĩrĩrĩria makĩragĩrĩria kwĩhia; methondekagĩra mĩhianano yao ene na betha ciao, mĩhianano ihondeketerwo na ũgĩ mũingĩ, yothe irĩ wira wa mabundi. Kwĩragwo atĩrĩ, ũhoru wa andũ aya, “Marutaga andũ magongona, na makamumunya mĩhianano ya njau.” **3** Nĩ ũndũ ũcio makahaana ta kĩbĩ kĩa rĩciĩni, na ta ime rĩa kĩrooko rĩrĩa rĩcookaga gũthira, na ta mũũngũ ũria ũmbũragwo kuuma kũhũro-inĩ kĩa ngano, o na ta ndogo igĩtoga yumĩire ndirica-inĩ. **4** “No rĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri. Ndũkanetĩkie atĩ nĩ kũrĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ, na gũtirĩ Mũhonokia ũngĩ tiga nĩ. **5** Nĩ nĩ ndaakũmenyagĩrĩra werũ-inĩ, kũu bũrũri-inĩ ũrĩ ũrugarĩ mũingĩ. **6** Rĩrĩa ndamaheire irio, nĩmahũũnĩre; na rĩrĩa maahũũnĩre, magĩtũ; magĩcokoo makĩrganĩro nĩ nĩ. **7** Nĩ ũndũ ũcio ngaamahĩthũkĩra ta mũrũũthi, na ndĩmehĩthire njĩra-inĩ ta ngarĩ. **8** O ta ũria nduba rĩkaga rĩrĩa itunyĩtwa twana twayo-rĩ, ngaamatharĩkĩra na ndĩmatarũrange. Ngaamarĩa ta mũrũũthi, ndĩmatambaure o ta ũria nyamũ ya gũthaka rĩkaga. **9** “Wee Isiraeli-rĩ, ũrĩ mwanenge, nĩ ũndũ nĩnũjũkĩrĩre, ũgookĩrĩra mũteithia waku. **10** Mũthamaki waku akĩrĩ ha, atĩ nĩguo akũhonokie? Aathani aku a matũũra maku mothe marĩ ha, o arĩa woigire atĩrĩ, ‘He mũthamaki, na ũhe anene?’ **11** Nĩ ũndũ ũcio, ndaakũheire mũthamaki ndakarĩte, na ngĩcooka ngĩmweheria ndĩ na mang’ũrĩ. **12** Wĩhia wa Efiraimu nĩmũge, mehĩa make nĩmandĩkitwo makaigwo. **13** Ruo ta rwa mũtumia ũkũrũmwo nĩrũramũnyĩta, nowe nĩ mwana ũtarĩ na ũgĩ; ihinda rĩakinya-rĩ, akarega gũkũrũka nĩguo aciarwo. **14** “Nĩngamahonokia kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra; nĩngamakũũra kuuma kũrĩ gĩkũu. Wee gĩkũu-rĩ, mĩthĩro yaku irĩ ha? Wee mbĩrĩra-rĩ, kũniinana gwaku gũkĩrĩ ha? “Ndikaiganĩra tha, (Sheol h785) **15** o na angikaagaacĩra arĩ gatagatĩ-inĩ ka arĩu a ithe. Rũhuho rwa mwena wa irathĩro ruumĩte harĩ Jehova nĩrũgooka, rũhurutanĩte kuuma werũ-inĩ; narĩo itherũkĩro

rīake rīa maaī rīkooma, nakio gīthima gīake kīhūe. Nyūmba yake ya mūthiithū nīgatahwo indo ciayo ciothe cia goro. **16** Andū a Samaria no nginya marīhio wīhia wao, nī tondū nīmaremeire Ngai wao. Nao nīmakooragwo na rūhiū rwa njora; natuo tūkenge twao tūgaatungumanio thī, na atumia ao arīa marī na nda itarūrwo.”

14 Wee Isiraeli-rī, cookerera Jehova Ngai waku. Mehia maku nīmo makūgūithitie! **2** Thiī na ciugo ūcookerere Jehova, ūmwire atirī, “Tūrekere mehia maitū mothe, na ūtwamūkire na wega waku, nīguo tūhote gūkūrūtīra igongona rīa gūkūgooca na mīromo iitū. **3** Ashuri ndangīhota gūtūhonokia; tūtikūhaica mbarathi cia ita. Tūtīrī hīndī īngī tūgaacooka gwīta kīrīa tūthondekete na moko maitū ‘ngai ciitū,’ nīgūkorwo thīinī waku ciana cia ngoriai nīciiguagīrwo tha.” **4** “Nīngamahonia kūrīa maanoora njīra, na ndīmende ndīyendeire; nīgūkorwo marakara makwa nīmamehereire. **5** Ngaatuīka ta ime harī Isiraeli; nake akaarirūka ta gītoka. Agaikūrūkia mīri yake ehaande o ta mītarakwa ya Lebanoni. **6** Thuuna ciake nīgakūra. Ūthaka wake ūgaatuīka ta wa mūtī wa mūtamaiyū, naguo mūtatarīko wake ūtuīke ta mūtarakwa wa Lebanoni. **7** Andū nīmagatūūra rīngī kīruru-inī gīake. Nake akaarura ta ngano. Akaarirūka ta mūthabībū, nayo ngumo yake ītuīke ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni. **8** Wee Efiraimu, ndī na ūhoru ūngī ūrīkū na mīhianano ya kūhooywo? Nīngamūcookeria ūhoru na ndīmūmenyerere. Haana ta mūkarakaba mūruru; gūciara gwaku kuumaga harī nīi.” **9** Nūū mūūgī? Ūcio nīakamenya maūndū macio. Nūū ūkūūranaga maūndū? Ūcio nīakamamenya. Njīra cia Jehova nī njagīrīru; arīa athingu nīcio mathiagīra, no arīa aremi mahīngagwo marī o njīra-inī icio.

Joeli

1 Ino niyo ndumiriri ya Jehova, iria yakinyirire Joeli muru wa Pethueli. **2** Ta iguai uhoru, inyu athuuri; o na inyu inyothe aria muturaga bururi yu thikirirai. Kuri gwekika undu ta yu matuku-ini manyu, o na kana matuku-ini ma maithe manyu ma tene? **3** Heei ciana cianyu uhoru uci, na mreke ciana cianyu ciire ciana ciacio, nacio ciana ciacio ikeera ruciaro ruria rukaarumirira. **4** Kindu kiria gtingitio ni murumbi wa ngigi-ri, nikiritwo ni ngigi iria nene; kiria gtingitio ni ngigi iria nene-ri, nikiritwo ni itono; kiria itono icio itigitie-ri, nikiritwo ni ngigi ingi. **5** Arahukai, inyu ariu aya murire! Girikai, inyothe anyui a ndibe; girikai ni undu wa ndibe ya muihano, nigukorwo nihuritio kuuma tunuani twanyu. **6** Hari ruriri rutarikiire bururi wakwa, ruriri ruri hinya na rutangitarika; ruri na magego mahaana ta ma muruthi, magego manene ta ma muruthi wa mugoma. **7** Ni rwanangite mithabibu yakwa, na rugathukia mikuyu yakwa. Nirumunurite makoni rukamate, rugatiga honghe ciayo iri nyunye. **8** Cakayai ta muritu gathirange ehumbite nguo ya ikunia, akiririra mthuuriwe wa witi wake. **9** Maruta ma ngano, o na maruta ma kunyuuo nimatigite kurehwo nyumba-ini ya Jehova. Athinjiri-Ngai nimaracakaya, o acio matungatagira Jehova. **10** Migunda nimithukie, nayo thi ikooma; ngano ninyanange, ndibe ya muihano ninarite, o namo maguta magathira. **11** Urwoi ni hinya, inyu arimi, na mugirike, inyu aria mukuragia mithabibu; mwithikirei ni undu wa ngano na cairi, tondu magetha ma migunda nimanangitwo. **12** Mithabibu niyumite, nayo mikuyu ikahooa; mikomamanga, na mitende, na micungwa: ii, miti yothe ya migunda niyumite. Ti-itheru gikeno kia andu a thi nigithirite. **13** Muihumbi nguo cia makunia, inyu athinjiri-Ngai, na mukacae; girikai, inyu mutungataga kigongona-ini. Ucai, muraare muihumbite nguo cia makunia, inyu mutungatagira Ngai wakwa; nigukorwo maruta ma ngano, na maruta ma kunyuuo-ri, nimagite gutwaro nyumba-ini ya Ngai wanyu. **14** Anirirai giathi kiamure gia kwihinga kuria irio; itanai kungano githeru. Tumanirai athuuri na andu aria othe maturaga bururi yu moke nyumba ya Jehova Ngai wanyu, niguo mukaire Jehova. **15** Wui, kai muthenya ucio uri na haaro-i! Nigukorwo muthenya wa Jehova uri hakuhi; muthenya ucio ugooka ta mwananguo umite kuri Mwene-Hinya-Wothe. **16** Githi irio itithirite o tukionagira na maitho maitu: gikeno na guncanjamuka igathira kuuma kuu nyumba ya Ngai witu? **17** Mbeu nikubutha irabuthira tiri-ini kuria ihaanditwo. Nyumba cia kuuigo indo ninyanange, namo makumbi ma irio makomorwo, nigukorwo ngano niyumite. **18** Kai ng'ombe niicaite-i. Nduru cia ng'ombe iroorura o uguo, tondu itiri na gwa kuriithio; o nacio nduru cia ng'onde niorathinika. **19** Wee Jehova, niwe ndirakaira, nigukorwo mwaki niuniinite urithio wa weru-ini, nacio ninimbi igacina miti yothe ya githaka. **20** O na nyamu cia githaka niorakwaniria; turuu nituhwite, naguo mwaki niuniinite urithio wa weru-ini.

2 Huhai karumbeta kuu Zayuni, na muuge mbu kuu kirima-ini gikwa githeru! Andu aria othe maturaga bururi yu nimanaine, nigukorwo muthenya wa Jehova niurooka. Muthenya ucio ni ta mukinyu: **2** ni muthenya wa nduma na wa mairia, muthenya wa matu na nduma ndumanu. Mbutu nene na iri hinya ya ngigi niroka ta ruoro rugitema irima-ini, na gutiri

kwagia ingi tayo kuuma tene, na gutikagia ingi tayo matuku maria magooka. **3** Mbere yacio ni mwaki wa kunina, na thuutha wacio ni ruririmbiruracina bururi. Bururi uria uri mbere yacio uhaana ta mugunda wa Edeni, na thuutha wacio ugaatigwo uhaana ta weru mwananguku: gutiri kindu kingithonokia hari cio. **4** Muihanire wacio ni ta wa mbaruthi cia ita; ihanyukaga ta thigari ihacite mbarathi. **5** Iri na mururumo ta wa ngari cia ita; irugaga tucumbiri twa irima ta mwaki uracarika ugacina itira cia ngano, ihaana ta mbutu ya ita iri hinya ithagathitwo ni undu wa mbaara. **6** Na riria cionwo-ri, nduriri niuniitagwo ni ruo runene; andu othe magatukia ithiithi. **7** Itharikagira ta njamba cia ita; ihaciga thingo ta thigari. Ithiiga ciothe na mihari, itekuhitia kuria cierekeire. **8** Ithitikanaga imwe na iria ingi; o imwe ithiiga yerekeire mbere. Itoonyaga kuria kugitire, gutiri kindu kingicigiria. **9** Iguthukagira ituura inene, igateng'era ruthingo-ini. Ikahaica, igatoonya nyumba, igatonyera ndirica ta aici. **10** Thi ithingithaga mbere yacio, na iguru rikainaina, riua na mweri ikagia nduma, na njata igatiga kwara. **11** Jehova araruruma ta ngwa atongoretie ita; thigari ciake itingitarika, aria maathikagira watho wake maru hinya. Muthenya wa Jehova ni munene, na ni wa gwitigirwo. Nuu ungikihota kuwitiirira? **12** Jehova aroiga atiri, "O na riu-ri, njokerera na ngoro cianyu ciothe, mwihingite kuria irio, mukiriraga na mugicakayaga." **13** Temburangai ngoro cianyu no ti nguo cianyu. Cookerera Jehova Ngai wanyu, nigukorwo ni mutugi na ni mugua-tha, ndahihaga kurakara, na aiyuritwo ni wendo, na niericukagwo, akaaga gwika andu uuru. **14** Nuu ungimena? Hihi no agarutike na aigue tha, atige aturathima: atuhe indo iria irutagwo magongona ma mutu, na iria irutagwo magongona ma kunyuuo, cia kurutirwo Jehova Ngai wanyu. **15** Huhai karumbeta kuu Zayuni, anirirai giathi kiamure gia kwihinga kuria irio, itanai kungano githeru. **16** Cookanirirai andu, amurai kungano kiu; rehei athuuri hamwe, na mucookaniririe ciana, o na tukenge turia turonga. Muihania nioime kanyumba gake, nake muihiki nioime kiriri giake. **17** Athinjiri-Ngai, aria matungataga mbere ya Jehova, nimaririre gatagati ga githaku na kigongona. Nimoige atiri, "Kihonokie andu aku, Wee Jehova. Ndukareke igai riaku rituikie kindu gia kunyururio, kana tuunagwo thimo gatagati-ini ka nduriri. Ni kai kingituma nduriri ciuranagie atiri, 'Kai Ngai wao akiri ha?'" **18** Ningi Jehova niakaiga uru ni undu wa bururi wake, na aiguiru andu ake tha. **19** Jehova niakamacookeria atiri: "Ningumurehithiria ngano, na ndibe ya muihano, na maguta, indo cia kumugana biu; na ndigacooka kureka mutuikie kindu gia kunyururio ni nduriri ringi. **20** "Ningaingata mbutu iyo ya ita ya kuuma gathigathini ithi kuraya na inyu, ndimitindikiririe bururi mutuum na muihinju, utangigira irio. Mbutu yo iria itongoretie ndimitirire iria-ini ria mwena wa irathiro, na iria iri thuutha ndimithirire iria-ini ria mwena wa ithuuro. Nakio kiheera gia ciimba ciayo kiambate na iguru; munungo wayo naguo uiguikie." Ti-itheru niefite maundu manene. **21** Wee bururi, tiga gwitigira; kena na ucanjamuke. Ti-itheru Jehova niefite maundu manene. **22** Inyu nyamu cia githaka, tigi gwitigira, nigukorwo urithio wa weru-ini niuramera nyeki. Miti nioraciara maciaro mayo, nayo mikuyu na mithabibu igaciara muno. **23** Inyu andu a Zayuni, canjamukai, mikenere Jehova Ngai wanyu, nigukorwo niamuheete mbura ya mbere ni undu wa ithungu wake. Niamuuririe mbura nyingi ya mbere na ya thuutha, o ta mbere. **24** Nacio ihuhiro cia ngano niakayura ngano; mitungi nayo niakayuririra ndibe ya muihano na maguta. **25** "Ningamurira

miaka irĩa yothe irio cianyu ciarĩrwo nĩ ngigĩ: ngigĩ iria nene, na itono cia ngigĩ, na ngigĩ iria ingĩ, na mirumbĩ ya ngigĩ; icio nĩ mbütũ ciakwa nene cia ita iria ndaatũmĩte thĩĩnĩ wanyu. **26** Nĩmũkagĩa na irio nyingĩ cia kũria, o nginya mũhũũne, na inyuĩ nĩmũkagooocaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wanyu, ũria ũmwĩkĩire maũndũ ma magegania; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **27** Hĩndĩ ũyo nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli, na atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, na atĩ gũtirĩ ũngĩ; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **28** “Na thuuha wa maũndũ macio-rĩ, nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ anyu na airĩtu anyu nĩmakarathaga mohoro, nao athuuri anyu nĩmakarootaga irooto, nao aanake anyu monage cioneki. **29** O na nĩngĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩngacĩitĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio. **30** Nĩngonania morĩrũ kũu igũrũ, o na gũkũ thĩ, namo nĩ ma thakame, na ma mwaki, o na ma ndogo ikwambata na igũrũ. **31** Riũa nĩrikagarũrwo rĩtuĩke nduma, nago mweri ũtuĩke ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakanía wa Jehova ũtanakinya. **32** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ o wotho ũgaakaĩra rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka; nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu nĩgũgakorwo na ũhonokio, o ta ũria Jehova oigĩte, atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari nĩgũgakorwo na aria Jehova eitĩire.

3 “Matukũ-inĩ macio, na ihĩnda rĩu, rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ, **2** nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe, na ndĩciakũrũkie nginya Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu. Kũu nĩkũo ngaamatũra ciira ũkonĩ igai rĩakwa, nĩo andũ akwa a Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩgayana bũrũri wakwa. **3** Nĩmacuukĩire andũ akwa mitĩ. Maaheanire tũmwana twao tũrĩ irĩhi kũrĩ maraya; na makiendia airĩtu ndibei nĩguo mamĩnyue. **4** “Na rĩrĩ, nĩ kĩ mũranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria ũndũ ndanamwika? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na nĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. **5** Nĩgũkorwo nĩmuoire betha na thahabu ciakwa, na mũgũkuua mũthĩthũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. **6** Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya na bũrũri wao. **7** “Atĩrĩrĩ, nĩngũmarahũra moime kũndũ kũria guothe mwamendirie, na nĩngamũcookereria ũndũ ũcio mwĩkĩte. **8** Nĩ nĩngendia ariũ anyu na airĩtu anyu kũrĩ andũ a Juda, nao mamenderie andũ a Sheba, rũrĩrĩ rwa kũraya mũno.” Nĩ Jehova warĩtie ũndũ ũcio. **9** Hunjanĩriai ũhoru ũyũ ndũrĩrĩ-inĩ: Mwĩhaarĩriei gũthĩ mbaara-inĩ! Arahũrai njamba cia ita! Andũ othe a ita nĩmakuhĩrĩrie, matharĩkĩre. **10** Turai mĩraũ yanyu itũke hiũ cia njora, o nacio hiũ cianyu cia gũceeha mitĩ itũke matimũ. Mũndũ ũria ũtarĩ hinya nĩoige atĩrĩ, “Nĩ ndĩ na hinya!” **11** ũkai na ihenya, inyuĩ ndũrĩrĩ cia kũndũ guothe, mũngane, mwĩcookanĩrĩrie hamwe. Wee Jehova, tũma njamba ciaku cia ita ciakũrũke kuo. **12** “Ndũrĩrĩ nĩciarahrũrwo; nĩciithĩ Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu, nĩgũkorwo kũu nĩkũo ngaikarĩra gĩtũ, ndũire ndũrĩrĩ ciothe cia mĩena yothe ciira. **13** Hiũria-i rũhiũ rwa kũgetha, nĩgũkorwo magetha nĩ makinyu. ũkai, rangĩrĩriai thabibũ, nĩgũkorwo kihĩhĩro kĩa ndibei nĩkĩyũru, na mitũngi ikayũra, igaitĩkĩrĩra thĩ: ũguo noguo waganu wao ũnenehete!” **14** Gũgaakorwo irĩndĩ na irĩndĩ, kũu gĩtuamba gĩa itũiro! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova wa gũkinya kũu gĩtuamba gĩa itũiro ũrĩ hakuhi. **15** Riũa na mweri nĩikaagĩa nduma, nacio njata itigacooka kwara rĩngĩ. **16** Jehova nĩakararama arĩ kũu Zayuni na arurume ta

ngwa arĩ Jerusalemu; thĩ na igũrũ nĩkainaina. No rĩrĩ, Jehova nĩwe ũgaatuĩka rĩrũro rĩa andũ ake, na atuĩke kũhitho kĩrĩmu kĩa andũ a Isiraeli. **17** “Hĩndĩ ũyo nĩguo mũkaamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wanyu, ndũuraga Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩria gĩtheru. Nario itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaakorwo rĩrĩ rĩamũre; gũtirĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra. **18** “Mũthenya ũcio-rĩ, Irĩma-inĩ nĩgũgatataga ndibei ya mũhĩhano, na tũrĩma-inĩ nĩgũgathereraga iria, natuo tũrũũ tuothe twa Juda nĩtũgathereraga maaĩ. Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima, na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu. **19** No bũrũri wa Misiri nĩgũkĩra ũgaakira ihooru, nakuo Edomu gũtuĩke werũ ũtarĩ kũndũ, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda, ma gũitithia thakame itarĩ na ũuru kũu bũrũri wao. **20** Juda gũgaatũrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gũtũrwo njarwa na njarwa. **21** Wĩhia wao wa ũiti wa thakame, ũcio itarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.” Jehova atũũraga Zayuni!

Amosi

1 Ūyū nīguo ūhoro wa Amosi, ūmwe wa arīthi arīa maarīthagia Tekoa, wa ūndū ūrīa onire ūkonīī Isiraeli mīaka ūrī mbere ya gīthingithia, hīndī ūrīa Uzīa aarī mūthamaki wa Juda nake Jeroboamu mūrū wa Joashu aarī mūthamaki wa Isiraeli. **2** Oigire atīrī: “Jehova araramaga arī Zayuni, na akaruruma arī Jerusalem; ūrīthio wa arīthi a mbūri nūkooma, nako gacūmbīrī ga Karimeli kahooho.” **3** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Dameski, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīahūūre Gileadi na ibūī irī na magego ma kīgera, **4** nīngaitīrīria nyūmba ya Hazaeli mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Beni-Hadadi. **5** Nīngoinanga kīhingo kīa Dameski; nīngananga mūthamaki ūrīa ūtūūruga Gītumba kīa Aveni, na nīne ūrīa ūnyīitē njūgūma ya wathani kūu Bethi-Edeni. Andū a Suriata nīmagatahwo matwarwo Kiri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **6** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Gaza, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīanyīitē kīrīndī gīothe mīgwate, agīkiendīa kūu Edomu. **7** Nīngaitīrīria thingo cia Gaza mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo. **8** Nīngananga mūthamaki wa Ashidodi, na nīne ūrīa ūnyīitē njūgūma ya wathani kūu Ashikeloni. Guoko gwakwa nīgūgokīrīra Ekironi, o ngīnya hīndī ūrīa Mūfilisti wa mūthia agaakua,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nīngī Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Turo, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīendīrīe kīrīndī gīothe kīa mīgwate kūu Edomu, akīaga gūtīa kīrīkanīro kīa ūguano kīa arīū a ithe. **10** Nīngaitīrīria thingo cia Turo mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo.” **11** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Edomu, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīateng’erīrīe mūrū wa nyīna na rūhīū rwa njora, atarī na tha, tondū marakara make mahīū matiathiraga, na mang’ūrī make makīrīrīmbūka matekūhoreka, **12** nīngaitīrīria Temani mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Bozara.” **13** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Amoni, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīatarūrīre nda cia andū-a-nja a Gileadi arīa maarī na nda, nīgeetha aaramie mīhaka ya gwake. **14** Nīngaitīrīria thingo cia Raba mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo, gatagatī-inī ka mbugīrīrio ya mbaara mūthenya ūcio wa mbaara, ūhaana ta rūhuho rūnene mūthenya wa kīhuhūkano. **15** Mūthamaki wakuo nīagatahwo, athaamio, we mwene, hamwe na anene ake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Moabi, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīacinire mahīndī ma mūthamaki wa Edomu, magītuika ta coka, **2** nīngaitīrīria Moabi mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Keriothu. Moabi nīakagūa thī na mūrurumo mūnene, gatagatī-inī ka mbugīrīrio ya mbaara, na kīhuhwo kwa mūgambo wa karumbeta. **3** Nīngananga mwathi wakuo, na njūrage anene ake othe hamwe nake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Juda, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīmaregete watho wa Jehova, na makaaga kūrūmia irīra ciake cia watho wa kūrūmīrīrwo, tondū nīmahīthīthio nī ngai cia maheeni, ngai irīa maithe mao ma tene maarūmagīrīra. **5** Nīngaitīrīria Juda mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu

cia Jerusalem.” **6** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Isiraeli, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Mendagia andū arīa athingu betha, na arīa abatari-rī, makamendia nyamūga igīrī. **7** Marangagīrīria mītwe ya arīa athīnī taarī rūkūngū rwa thī, na makaagīthia kīhooto arīa ahīnyīrīrīe. Mūndū na ithe makomaga na mūrīrītu ūmwe, nī ūndū ūcio magathaahia rīrīwa rīakwa itheru. **8** Makomaga harīa hothe harī na kīgongona, magakomera nguo irīa irūtītwo irīgāmīrīre thīrī. Kūu thīnī wa nyūmba ya ngai yao, nīkuo manyuugaīra ndībei irīa irūtītwo ya ndoco. **9** “Nīndanangīre Aamori mehēre mbere yao, o na gūtūika maarī araihu ta mītī ya mītarakwa, na marī na hīnya ta mītī ya mīgāndi. Nīndanangīre matunda make kuuma na igūrū, na ngīnanga mīrī yake kuuma na thī. **10** “Ndakwambatarīe ngīkūrīta būrūrī wa Misiri, na ngīgūtongoria mīaka mīrongo īna kūu wertū-inī, nīguo ngūhe būrūrī wa Aamori. **11** Nīngī nīndarahūrīre anabīi kuuma kūrī arīū aku, na ngīrahūrīa Anazīrī kuuma kūrī aanake aku. Gīthī ūcio tī ūhoro wa ma, inyuū andū a Isiraeli?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **12** “No inyuū nīmwaheire Anazīrī ndībei manyue, na mīgīatha anabīi matīkanarathe ūndū. **13** “Na rīrī, nīī nīngamūhehenja o ta ūrīa ngārī ūyūrīte ngāno īhehenjaga. **14** Mūndū ūrīa ūrī ihēnya ndakahota kwīhonokīa. ūrīa ūrī hīnya ndagatēthio nī hīnya ūcio wake, nayo njamba ya ita ndīkahonokīa muoyo wayo. **15** Mūrathi na mīgūī ndakeyūmīrīria, na mūthīgārī ūrīa ūhīūkaga ndakahota kūrīra, na ūrīa ūhaicīte mbarathi ndakahonokīa muoyo wake. **16** O nacio njamba cia ita irīa nyūmīrīru mūno, ikooora irī njaga mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

3 Ta iguai ūhoro ūyū Jehova aarīte wa kūmūkīrīra, inyuū andū a Isiraeli, ūira wa gūkīrīra nyūmba yothe irīa ndaarutire būrūrī wa Misiri: **2** “Inyuū no inyuū ndīthuurīre kuuma harī nyūmba ciothe cia thī; nī ūndū ūcio nīngamūherīthia tondū wa mehīa manyu mothe.” **3** Andū eerī maahota gūtwarana atīa matarī na karīko? **4** Mūrūūthi-rī, nūraramaga kīhinga-inī ūtarī kīndū ūnyīitē? Nūraramaga ūrī kimamo-inī ūtanyīitē kīndū? **5** Nyoni-rī, no igwe thī mūtego-inī hatarī kīndū gīa kūmīheenereria? Mūtego-rī, no ūtegūke, uume thī ūtagwatīte kīndū? **6** Karumbeta no kahuhwo itūūra-inī inene, na andū mage gwītīgira? Mūtīno no ūtke itūūra-inī inene, na gūtūike tī Jehova ūūrehetē? **7** Tī-itherū Mwathani Jehova ndarī ūndū angīka atamēyīthīte anabīi, ndungata ciake, kūrī atūte gwīka. **8** Mūrūūthī nūraramīte, nūū ūtangītīgira? Mwathani Jehova nīarītie, nūū ūtangīratha maūndū? **9** Anīrīra mūrīe cīhitho irīa nūmu cia Ashidodi, na cīhitho irīa nūmu cia būrūrī wa Misiri ūcīre atīrī: “Ūnganarī irīma igūrū cia Samaria, mwionere inegene rīrī rīrī kuo, na ūhīnyanīrīria ūrīa ūrī thīnī wa andū.” **10** Jehova ekuuga atīrī: “Andū arīa mahībaga indo cia gūtunyana na indo cia ndaho kūu cīhitho-inī nūmu ciao, matiū gwīka ūrīa kwagīrīre.” **11** Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Thū nīkharaganīa būrūrī; nīgatharīa cīgītīro cīnyu cia hīnya, na cīhitho cīnyu nūmu nīgatahwo.” **12** Jehova ekuuga atīrī: “O ta ūrīa mūrīthī angīteithūra magūrū meerī kana gacunjī ga gūtū kuuma kanua ka mūrūūthī, ūguo noguo andū a Isiraeli makaahonokīo, acīo maikaraga Samaria maikarīre mīthīa ya marīrī mao, o na arīa maikarīre itanda ciao marī Dameski.” **13** Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hīnya-Wothe, ekuuga atīrī: “Ta iguai ūhoro ūyū, na inyuū mūrute ūira wa gūkīrīra nyūmba ya Jakubu. **14** “Mūthenya ūrīa ngaaherīthia Isiraeli nī ūndū wa mehīa make-rī, nīngananga igongona cia Betheli; na ndīnie hīa cia kīgongona kūrī igwe

thi. **15** Nĩngatharia nyũmba ya hĩndi ya gathano, o hamwe na nyũmba ya hĩndi ya rĩria; nyũmba iria ng'emie na mĩguongo nĩikaanangwo, nacio nyũmba iria nene mũno nĩikamomorwo," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

4 Ta iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ ng'ombe cia Bashani mũri kũu igũrũ rĩa Kĩrima gĩa Samaria, o inyuĩ andũ-a-nja arĩa mũhinyagĩrĩa athĩni na mũkahehenja arĩa abatari, na mũkeera athuari anyu atĩri: "Tũherehe ndibei tũnyuel!" **2** Mwathani Jehova nĩhĩfite na ũtheru wake, akoiga atĩri, "Tĩtheru ihinda nĩrĩroka rĩria mũkaguucũrũro na mboorio, na ũria wanyu ũgaatigara aguucũrũro na ndwano. **3** Mũkoimio nja ũmwe kwa ũmwe, muumĩrio mĩanya-inĩ ya rũthingo, na mũikano na kũu Harimoni," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** "Thĩi Betheli mũkeehie; o na thĩi Giligali mũgakĩrĩrĩrie kwĩhia. Rutagai magongona manyu o rũciini, mũrutage gĩcunji kĩanyu gĩa ikũmi o mĩaka itatũ. **5** Cinagai mĩgate nĩkĩrĩtowo ndawa ya kũmbia, itũike igongona rĩa gĩcookia ngaatho, na mwĩrahage nĩ ũndũ wa maruta manyu ma kwĩyendera, na mwĩtiage nĩ ũndũ wamo, inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩgũkorwo ũguo nĩguo mwendaga gwĩka," ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **6** "Ndaatũmire mũhũte mũri matũũra-inĩ manyu manene, na ngĩtũma mwage irio matũũra-inĩ, no rĩri, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** "O na nĩngĩ ngĩmũima mbura, hĩndi rĩa magetha maatĩgĩtie o mĩeri itatũ. Nĩndoiririe mbura itũũra rĩmwe, no ngĩaga kuuria itũũra rĩria rĩngĩ. Mũgũnda ũmwe ũkiurĩro; ũria ũngĩ ũkiaga kuurĩro, ũkũma. **8** Andũ magĩtũgũga kuuma itũũra rĩmwe nginya rĩria rĩngĩ magĩcaria maaĩ, no mationire maaĩ maiganu ma kũnyua, no rĩri, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** "Mahĩnda maingĩ nĩndahũũrie mĩgũnda yanyu ya irio na ya mũthabĩbũ, ngĩmũũra na mbaa, na mbuu. Ngĩgĩ nĩciarĩre mĩti yanyu ya mĩkũyũ na ya mĩtamaiyũ, no rĩri, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** "Nĩndamũrehĩthĩrie mĩthiro ta ũria ndeekire bũrũri wa Misiri. Aanaake anyu ngĩmoragithia na rũhũri rwa njora, na ngĩmũtunya mbarathi cianyu. Ngĩtũma mũnungo wa ciimba kuuma kambĩ yanyu ũnungĩrĩre maniũrũ manyu, no rĩri, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** "Nĩndang'auranirie amwe anyu ta ũria ndang'auranirie Sodomu na Gomora. Mwahaanaga ta gĩcinga kiraakana kĩrutitowo mwakini, no rĩri, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** "Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo ngũgwĩka wee Isiraeli, na tondũ nĩngũgwĩka ũguo-rĩ, wihaarĩrie gũtũngana na Ngai waku, wee Isiraeli." **13** ũria ũmbaga irĩma nowe ũmbaga rũhuho, na akaguũrĩria mũndũ meciiria make, o we ũtũmaga rũciini kũgie nduma, na agathĩra thĩ kũria gũtũũgũru, rĩtwa rĩake nĩ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5 Ta iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, mũigwe ngĩcakaya nĩ ũndũ wanyu: **2** "Mũirũtu gathirange, nĩwe Isiraeli, nĩagwĩte, na ndagookĩra rĩngĩ, atiganĩrio bũrũri-nĩ wake mwene, hatari na mũndũ wa kũmũkĩria." **3** Mwathani Jehova ekuuga atĩri: "Itũũra inene rĩria rĩatũmaga thigari ngiri cia Isiraeli-rĩ, no thigari igana igaatigara; nario itũũra rĩria rĩatũmaga thigari igana-rĩ, no thigari ikũmi igaatigara." **4** Jehova ekwĩra nyũmba ya Isiraeli atĩri: "Njariai mũtũũre muoyo; **5** tĩgai kũrongooria Betheli, tĩgai gũthĩi Giligali, na mũtikanyĩite rũgendo rwa gũthĩi Birishiba. Tondũ andũ a Giligali ti-itheru nĩmagatahwo, na andũ a Betheli matuuo kĩndũ hatari." **6** Rongoriai Jehova, mũtũũre muoyo, ndakae gũtũthũkĩra

nyũmba ya Jusufu ta mwaki; nague mwaki ũcio nĩũkaniinana, nakuo Betheli kwage mũndũ ũngĩhota kũũhoria. **7** Inyuĩ arĩa mũgarũraga kĩhooito gĩgatuĩka ũrũrũ, na mũkarangĩrĩria ũthingu thĩ **8** (we ũria wombire njata iria ciĩtagwo Kĩrimĩra na Karaũ, o we ũria ũgarũraga nduma ndumanu igatuĩka rũciini, na agatumania mũthenya igatuĩka ũtukũ, ũria wĩtaga maaĩ ma iria rĩria inene akamaitũũra gũkũ thĩ-rĩ; Jehova nĩrio rĩtwa rĩake; **9** areehagĩra kĩhĩtho kĩrũmu mwanangĩko o rĩmwe ta rũheni, nario itũũra inene rĩria rĩrĩngĩre akarĩanangithia), **10** inyuĩ mũthũũraga ũria ũkananagia maũndũ icĩirĩro-inĩ, nake ũria waragia ũhoro wa ma mũkamũmena. **11** Mũrangagĩrĩria mũthĩni, na mũkamũtunya ngano na hinya. Nĩ ũndũ ũcio, o na gũtuĩka nĩmwakĩte nyũmba nene cia mahiga-rĩ, mũtigacitũũra; o na gũtuĩka nĩmũhaandite mĩgũnda mĩega ya mũthabĩbũ-rĩ, mũtikanyua ndibei yayo. **12** Tondũ nĩ nĩnjũũ ũria mahĩtia manyu maigana, na ngamenya ũria mehia manyu marĩ manene. Inyuĩ mũhinyagĩrĩria andũ arĩa athĩngu, na mũkaamũkĩra mahaki, na mũkaagithia athĩni kĩhooito macĩrĩro-inĩ. **13** Tondũ ũcio mũndũ ũria mũbacĩrĩri no gũkĩra akiraga kĩ mahinda ta macio, tondũ nĩ mahinda mooru. **14** Rongoriai maũndũ marĩa mega, no ti marĩa mooru, nĩguo mũtũũre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩriakoragwo hamwe na inyuĩ, o ta ũria mũtũũre muugaga. **15** Thũũrai maũndũ marĩa mooru, mwendage marĩa mega; tũũraia kĩhooito macĩrĩro-inĩ. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota kũguĩra matigari ma Jusufu ta. **16** Tondũ ũcio-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atĩri: "Nĩgũkaagĩa na mũcakayo njira-inĩ ciothe iria nene, na kĩrĩro kĩa ruo rwa ngoro ihaaro-inĩ ciothe. Arĩmi nĩmagatũmanĩrwo moke marĩre, nao arĩa macakayaga moke macakae. **17** Nĩgũkaagĩa mũcakayo mĩgũnda-inĩ yothe ya mũthabĩbũ, nĩgũkorwo nĩngatũkanĩria gatagati-inĩ kanyu," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Kaĩ inyuĩ mwĩriragĩria mũthenya wa Jehova mũri na haaro-! Nĩ kĩ gũtũmaga mwĩrĩrĩrie mũthenya ũcio wa Jehova? Mũthenya ũcio ũgaatuĩka nduma, no ti ũtheri. **19** ũgaatuĩka ta mũndũ akĩũrĩra mũrũũthi, agatũngana na nduba, kana atoonye nyũmba yake, nake agĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ, arũmwo nĩ nyoka. **20** Gĩthĩ mũthenya ũcio wa Jehova ndũgaagĩtuĩka nduma, no ti ũtheri; nĩ, nduma ndumanu, gũtari na mũrũri wa ũtheri? **21** "Nĩ nĩthũire na nganyarara ciathi cianyu; ndĩngĩkĩrĩrĩria ciũngano cianyu. **22** O na mũngĩndehera maruta ma njino, na maruta ma ngano-rĩ, ndikametĩkĩra. O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ũguano-rĩ, ndikamarũmbũia. **23** Thengiai inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu! Ndigathikĩrĩria mũgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto. **24** No kĩhooito nĩkĩrekwo gĩthererage ta rũũ, na ũthingu ũthererage ta karũũ gatahũũaga. **25** "Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-inĩ, nĩmwandutagĩra magongona na maruta mĩaka mĩrongo ina mũri kũu werũ-inĩ? **26** Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mũthamakĩ wanyu, o na njikario ya mũhianano yanyu, o njata iyo ya ngai yanyu, rĩria mwethondekeire inyuĩ ene. **27** Tondũ ũcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo mbere ya Dameski," ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũria wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6 Kaĩ mũri na haaro-! inyuĩ mũĩkaraga mwĩngarĩte mũri kũu Zayuni, na inyuĩ mũĩguaga mũri agĩfĩre mũri kĩrima-igũrũ gĩa Samaria; o inyuĩ mũri igweta thĩni wa rũrĩrĩ rũria rũri mbere ya iria ingũ, kũria andũ a Isiraeli mathĩiaga. **2** Thĩiĩ Kaline mũkeyonere kuo, nĩngĩ muume kuo mũthĩi nginya Hamathu, itũũra rĩu inene, mũcooke mũĩkũrũke mũkĩnye Gathu kwa Afilisti. Anga acio nĩega magakĩra mothamakĩ manyu meeri?

Bürüri wao-rí, ní múnene gúkiria wanyu? 3 Inyuí mütírragia múthenya wa úuru, na múkareharehe wathani wa úhinya úkúhírrie. 4 Múkomagíra marírí magemetio na míguongo, na múgetambúrukia itanda-iní cianyu. Múríaga túgondu túríia tweba múno, na túcaú túríia túnoru. 5 Mútiindaga múkihúúra inanda cianyu cia múgeeto o ta Daudi, na múgethondekera inanda ingí cia kúina nacio. 6 Múnyuuga ndibeí mbakúri ríita, na múkehakaga maguta maría mega múno, no mútiiguaga kíeha ní úndú wa mwanangiko wa Jusufu. 7 Tondú úcio-rí, múgatuúka a mbere gúthawo; ndíia cianyu na gúikara mwítambúrukítie ithire. 8 Mwathani Jehova niehítite akúgwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoiaga atírí: “Níthúire mwítíio wa Jakubu, na ngamena cíihitho ciake iria númu; níngarekereria itúúra ríu inene na kíria gíothe kíri thíini warío kúri thú.” 9 Andú ikúmi mangígatigara thíini wa nyúmba ímwe-rí, o nao no magaakua. 10 Nake múndú wao úríia wa gúcina míiri íyo angúuka kúmiunia nja wa nyúmba na orie múndú úría wíhithite kuo thíini atírí, “Kúri múndú úngí útakúite múri nake?” Nake oige atírí, “Aca.” Nake acooke oige atírí, “Kira kí! Tútikagwete ríitwa ría Jehova.” 11 Nígúkorwo Jehova níathaníte, nake níagathutha nyúmba íria nene ítuíke icunjí, na nyúmba íria níni ítuíke túcunjí. 12 Kaí mbarathi ingíhota gúteng’era nyanjara-iní cia mahiga? Kúri múndú úngíríma kuo na múraú wa ndegwa? No inyuí múgarúrite kíhooto gígatuúka úrogi, na matunda ma úthingu magatuúka úrúru, 13 inyuí aría múkenagíra úhootani úría útarí ho, na múkoigaga atírí, “Gíthi tútiatunagíre Karínaimu na hinya wítu íthu éne?” 14 Nígúkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atírí, “Níngarahúra rúríri rúgúúkiríre, wee nyúmba ya Isiraeli, rúríia rúgákúhinyíríria kuuma itoonyero ría Hamathu, o nginya múkuru wa Araba.”

7 Mwathani Jehova aanyonirie úú: Níkúhaaríria aharagíría mírumbi ya ngígi thúutha wa magetha maría maagethagírwo múthamaki, o ihinda ríría kímera gía keerí kíambagíríria. 2 Ciaríkia kúria túhutu tuothe, búrúri úgíthera bíu, ngíkaya ngiuga atírí, “Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-rí, anghonoka gíkuú atía? Nígúkorwo ní múnini múno!” 3 Ní úndú úcio Jehova akíigua tha. Jehova akiuga atírí, “Úndú úcio ndúgúwíkka.” 4 Níngí Mwathani Jehova akínionia úú: Mwathani Jehova ní gwítia eetagia mwaki amaciírithie naguo; mwaki úcio úkínariia maáa ma kúria kúriku múno, na úkíníina búrúri. 5 Níngí ngíkaya, ngiuga atírí, “Mwathani Jehova ndagúthaita, tígá! Jakubu-rí, anghonoka gíkuú atía? Nígúkorwo ní múnini múno!” 6 Ní úndú úcio Jehova akíigua tha. Mwathani Jehova akiuga atírí, “Úndú úcio o naguo ndúgúwíkka.” 7 Níngí akínionia úú: Mwathani aarúgamíte rúthingo-iní rwakítwo na rúgathimwo wega na kabírú nake anyíitite rúrigi rwa kabírú na guoko. 8 Nake Jehova akínjúúria atírí, “Amosi, ní kíí úroona?” Na ní ngímúcookeria atírí: “Ní kabírú ndírona.” Níngí Jehova akínjúúria atírí, ní kabírú ndíracuuria gatagatí ka andú akwa a Isiraeli, ndígacooka kúmaigúra tha ríngí. 9 “Kúndú kúria gútúúgíru kwa Isaaka nígúkaniinwo, na kúndú kúria kwamúre kwa Isiraeli nígúkanangwo; na níngokíríria nyúmba ya Jeroboamu na rúhiú rwakwa rwa njora.” 10 Nake Amazia múthínjírí-ngai wa Betheli agítúmana kúri Jeroboamu, múthamaki wa Isiraeli, akímwíra atírí, “Amosi níagúciíríre agúúkiríre arí o gúkú thíini wa Isiraeli. Búrúri ndúngíhota gúkiríríria ndeto ciake ciothe. 11 Nígúkorwo Amosi aroiga atírí: “Jeroboamu akooragwo na rúhiú rwa njora, na tí-ítherú andú a Isiraeli nímagatahwo, matwarwo kúraya na búrúri wao.” 12 Níngí Amazia akíira Amosi atírí,

“Umagara wee muoni-maúndú úyú! Cooka búrúri wa Juda. Wícaragíríe gía kúria kuo, na úrathage maúndú úri kuo. 13 Ndúkaarathíre úhoru ríngí gúkú Betheli tondú gúkú níkuo kwamúrírwo gíkaru kíia múthamaki na hekarú ya úthamaki.” 14 Amosi agícookeria Amazia atírí, “Níi-rí, ndíarí múnabii kana múrú wa múnabii, no ndaarí múríithi wa mahíu na níngí múmenyererí wa míkúyú. 15 No Jehova akínduta rúúru-iní rwa mahíu akínjúúria atírí, “Thíi úkarathíre andú akwa a Isiraeli úhoru.” 16 Na rírí, kíigue úhoru wa Jehova. Wee úroiga atírí, “Ndúkarathíre Isiraeli úndú múuru, na útíge kúhunja maúndú ma gúúkiríria nyúmba ya Isaaka.” 17 “Ní úndú úcio Jehova ekuuga úú: “Mútumia waku níagatuúka múmaraya itúúra-iní inene, nao aanake aku na aírítu aku makooragwo na rúhiú rwa njora. Búrúri waku úgaathimwo na úgayanio, na wee mwene-rí, úgaakúra búrúri wa andú matoó Ngai. Na tí-ítherú andú a Isiraeli no nginya magaatahwo, matwarwo kúraya na búrúri wao.”

8 Mwathani Jehova aanyonirie úú: aanyonirie gíkabú kíri na matunda meeru. 2 Nake akínjúúria atírí, “Amosi, ní kíí kíú úroona?” Ngímúcookeria atírí, “Ndírona gíkabú kíri na matunda meeru.” Níngí Jehova akínjúúria atírí, “Íhinda ría múthia ní ikinyu ría andú akwa a Isiraeli; ndígacooka kúmaigúra tha ríngí.” 3 Mwathani Jehova ekuuga atírí, “Múthenya úcio-rí, níyímbo iria cíinagwo kúu hekarú-iní íkaagarúruka ítuíke kíriro. Címba nyingí múno ígateagewo kúndú guothe gúkirítwo kí!” 4 Iguai úndú úyú inyuí aría múrangagíríria abatarí na múkaniina athíini a búrúri, 5 múkúragia atírí, “Karúgamo ka Mweri gagaathira-rí, níguo twendie irio, na Thabatú íthire, níguo twendie ngano, túkíníyíhagía íthimi, túkíongagíríra thogora, na túkíheenanageria na ratírí ítarí cia ma; 6 túgúrage athíini na betha, nao aría abatarí túkamagúra na nyamúga ígírí, o na twendagie magira hamwe na ngano.” 7 Jehova o we úría Jakubu etíagira, ehítite akoiaga atírí, “Ndíri híndí ngariganírwo ní cíiko ciothe iria maneeke. 8 “Gíthi búrúri ndúkanaina ní úndú wa úguo, na aría othe matúúruga kuo macakae? Búrúri wothe níkúyúúra úkaiyúra ta Rúú rwa Níli, úhúúirane, na úcooke úhúúctúke ta rúú rwa Misiri.” 9 Mwathani Jehova ekuuga atírí, “Múthenya úcio-rí, níngatúma ríua ríthúe míaraho, na ndúme thí kúgíe nduma múthenya barígici. 10 Níngagarúra ciathí cianyu ítuíke macakaya, na kúina kwanyu guothe gútuíke kíriro. Níngatúma inyuothe mwíhumbé makúnia, na ndímwenje mítwe. Níngatúma ihinda ríu ríhaane ta híndí ya macakaya ma mwana wa múmwe, naguo múthia warío útuíke ta múthenya múrúru.” 11 Mwathani Jehova ekuuga atírí: “Matukú nímarooka, ríría ngaatúma ng’aragu búrúri-iní, na tí ng’aragu ya irio kana nyoota wa maái, no ní ng’aragu ya kúigua ciugo cia Jehova. 12 Andú magaátúgúgaga kuuma iria-iní rímwe nginya ríría ríngí, na morúúrage kuuma gathigathini nginya írathíro, magicaria kíugo kíia Jehova, no matígakíona. 13 “Múthenya úcio-rí, “aírítu aría cíírorerwa na aanake aría marí hinya nímakaringíkí ní nyoota. 14 Acío méehtaga na thoni cia Samaria, kana makoiga atírí, “Tí-ítherú o ta úría ngai íyo yaku itúúruga muoyo wee Dani’, o na kana makoiga atírí, “Tí-ítherú o ta úría ngai íyo ya Bírishiba itúúruga muoyo’: nímakagaú, na maticookeo gúúkiria ríngí.”

9 Níndonire Mwathani arúgamíte kígonogona-iní, nake akiuga atírí: “Gútha cíongo cia itugí, nígeetha híngíro cia nyúmba cíenyene. Híngíro ício níngwíre mítwe ya andú othe, na aría magatigara níngamooraga na rúhiú rwa njora. Gútirí o na úmwe úkoora; gútirí úkaahonoka. 2 O na mangíkenja

thi makinye kwa ngoma, guoko gwakwa na gũkaamaruta kuo. O na mangikaahaica igũrũ, nĩngamaharũrũkia kuuma kuo. **(Sheol h7585)** **3** O na mangĩkehitha igũrũ rĩa kĩrĩma gĩa Karimeli, nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite. O na mangĩkehitha mathĩ rungu rwa iria-rĩ, o nakuo nĩngatha nyoka imarũme. **4** O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio nĩ thũ ciao, nĩngathana mooragĩrwo kuo na rũhiũ rwa njora. Ngamakũũrĩra maitho makwa, maitho ma ũũru, no ti ma wega.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũhutagia thĩ, ĩgatweka, nao arĩa othe matũũruga kuo magacakaya, bũrũri wothe nĩkũiyũra ũiyũrite ta Rũũ rwa Nili, ningĩ ũkahũcũka ta rũũ rwa Misiri, **6** we ũrĩa wakaga gĩkaro gĩa ke kĩa ũthamaki kĩraihi kũu igũrũ, na akahaanda gĩtina gĩa kĩa gũkũ thĩ, ũrĩa wĩtaga maaĩ ma iria rĩrĩa inene, na akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ, Jehova nĩrĩo rĩtwa riake. **7** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Githĩ inyuĩ andũ a Isiraeli mũtihaana andũ a Kushi harĩ nĩ? Githĩ ti nĩ ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na Afilisti kuuma Kafitori, na Asuriata ngĩmaruta Kiri? **8** “Ti-itherũ, maitho ma Mwathani Jehova nĩmacũthagĩrĩria makona ũthamaki ũrĩa wĩhagia. Nĩngawananga, ũthire gũkũ thĩ, no ndikaananga nyũmba ya Jakubu biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** “Nĩgũkorwo nĩngathana, na nĩngainainia nyũmba ya Isiraeli gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe, o ta ũrĩa ngano ĩnainagio ĩrĩ gĩcungi-inĩ, na gũkaaga kahĩndĩ kangĩgũa thĩ. **10** Andũ arĩa othe ehia thĩĩnĩ wa andũ akwa makooraagwo na rũhiũ rwa njora, o arĩa othe moigaga atĩrĩ, ‘Tũtingĩkorererwo nĩ mũtino, kana ũtũtũnge.’ **11** “Mũthenya ũcio nĩngacookereria hema ya Daudi irĩa ĩgwĩte, thondeke kũrĩa yunĩkangĩte, na njookererie kũrĩa yanangĩtuo, na ndĩmĩake o ta ũrĩa yatariĩ mbere, **12** nĩgeetha makegwatĩra matĩgari ma Edomu, na ndũrĩrĩ ciothe iria ciĩtanagio na rĩtwa riakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũrĩa ũgeeka maũndũ macio. **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka, “rĩrĩa mũgethi agaakorererwo nĩ mũciimbi, nake mũhaandi akorererwo nĩ mũndũ ũrĩa ũhĩhaga thabibũ. Ndibei ya mũhĩhano ĩgaatataga kuuma irĩma-inĩ, na ĩtherage kuuma tũrĩma-inĩ tuothe. **14** Nĩngacookia andũ akwa a Isiraeli arĩa maatahitwo, nao macookererie matũũra manene marĩa maanangĩtuo, matũũre kuo; ningĩ marĩme mĩgũnda ya mĩthabibũ na manyuuage ndibei yayo. Magathondeka mĩgũnda ya irio na marĩage maciaro mayo. **15** Nĩĩ ngaahaanda Isiraeli bũrũri wao ene, na matigacooka kũrutwo rĩngĩ bũrũri ũcio nĩ ndĩmaheete,” ũguo nĩguo Jehova Ngai wanyu ekuuga.

Obadia

nĩmakambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩguo maathanage kũu irĩma-inĩ cia Esaũ. Naguo ũthamaki ũgaatuĩka wa Jehova.

1 Kĩoneki kĩa Obadia. Mwathani Jehova ekuuga ũũ ũhoro ũkonĩ Edomu: Nĩtũiguĩte ũhoro uumĩte kũrĩ Jehova. Mũtũmwo nĩatũmĩrwo kũrĩ ndũrĩrĩ oige atĩrĩ, “Arahũkai, tũthĩ tũmũũkĩrĩre, tũrũe nake”: **2** “Atĩrĩrĩ, nĩngakũnyĩihia maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ; nawe nĩũkameneka biũ. **3** Mwĩtĩo wa ngoro yaku nĩũkũheenete, wee ũtũũruga kũu ngurunga-inĩ cia mahiga, na ũgathondeka gĩikaro gĩaku kũrĩa gũtũũgĩru, o wee wĩruga na ngoro atĩrĩ, ‘Nũũ ũngĩhota kũũharũrũkia andehe nginya thĩ?’ **4** O na ũngĩkorwo ũmbũkaga na igũrũ ta nderi, na ũgaaka gĩtara gĩaku o kũu njata irĩ, nĩngakũharũrũkia thĩ ngũrute kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** “Ũngĩkorwo nĩ aici, o na kana ũkorwo nĩ atunyani ũtukũ-rĩ, kai mwanangĩko nĩũgwetereire-ĩ! Githĩ matĩngũya o nginya maigania? Atui a thabibũ mangũka gwaku-rĩ, githĩ to matigie tũthabibũ tũnini tũngĩhaarwo? **6** No kai Esaũ nĩakongũrũrio-ĩ, nakĩo kigĩna gĩake kĩrĩa kĩithe gĩgĩtahwo-ĩ! **7** Andũ othe arĩa mũgwatanagĩra nao nĩmagakũngata nginya mũhaka-inĩ; arata aku nĩmagakũheenia na magũtoorie; arĩa marĩaga irio ciaku nĩmagakũgĩra mũtego, no wee ndũkamenya.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Githĩ mũthenya ũcio ndikaananga andũ arĩa oogĩ a Edomu, na nyanange andũ arĩa marĩ ũmenyo kũu irĩma-inĩ cia Esaũ? **9** Atĩrĩrĩ, wee Temani, njamba ciaku cia ita nĩkaamaka, na andũ othe arĩa matũũruga irĩma-inĩ cia Esaũ mooragwo, maniinwo. **10** Nĩ ũndũ wa ngũũ ya gũũkĩrĩra mũrũ wa nyũkwa Jakubu, nĩũgaconorithio; nĩũkaniinwo nginya tene. **11** Mũthenya ũrĩa wamũtiganiĩrie, rĩrĩa andũ a kũngĩ maatahire ũtonga wake, nao ageni magĩtoonyera ihingo-inĩ ciake, na magĩcuukĩra Jerusalemu mĩtĩ-rĩ, we watariĩ o ta ũmwe wao. **12** No wee ndũngĩanyararire mũrũ wa nyũkwa mũthenya wake wa mũtino, kana ũkenere andũ a Juda mũthenya ũrĩa maaniinagwo, o na kana wĩtĩe mũno mũthenya ũrĩa maarĩ na thĩina. **13** Wee ndũngĩatuĩkaniĩrie ihingo-inĩ cia andũ akwa mũthenya wao wa mwanangĩko, kana ũmanyarare hĩndĩ rĩa maarĩ na mũnyarĩrĩko mũthenya wao wa kwanangwo, kana ũtahe ũtonga wao mũthenya ũcio wa mwanangĩko. **14** Wee ndwagĩrĩrwo kũmooheria magomano-inĩ ma njĩra nĩguo ũũrage arĩa mooraga, kana ũneane matigari mao mũthenya ũcio maarĩ na thĩina. **15** “Mũthenya wa Jehova ũrĩ hakuhi gũkinyĩra ndũrĩrĩ ciothe. O ũrĩa wikĩte, noguo nawe ũgeekwo; ciiko ciaku nĩũgagũcookerera. **16** O ta ũrĩa inyuũ mwanyũrĩrie gĩkombe gĩakwa kĩa iherithia kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru-rĩ, ũguo noguo ndũrĩrĩ ciothe igaakĩnyũira itegũtigithĩria. Ikaanyua ikĩhũhũte, ininũkio, nacio ihaane ta itarĩ ciakorwo kuo. **17** No rĩrĩ, kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩgũgakorwo na ũhonokio; nakĩo kĩrĩma kũu gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheru, nayo nyũmba ya Jakubu nĩũkegwatĩra igai rĩayo. **18** Nyũmba ya Jakubu ĩgaatuĩka ta mwaki, nayo nyũmba ya Jusufu itũũke ta rũrĩrĩmbĩ; nayo nyũmba ya Esaũ ĩgaatuĩka ta maragara ma mahuti, na nĩmakamĩmundia mwaki, ũmĩniine biũ. Gũtirĩ mũndũ ũgaatĩgara wa kuuma nyũmba ya Esaũ.” Jehova nĩwe uugĩte ũguo. **19** Andũ a Negevu nĩmagaikara irĩma-inĩ cia Esaũ, nao andũ arĩa maikaraga magũrũ-inĩ ma tũrĩma megwatĩre bũrũri wa Afĩlisti. Nĩmagaikara mĩgũnda-inĩ ya Efĩraimu, na ya Samaria, nake Benjamini egwatĩre Gileadi. **20** Gikundi kĩrĩa gĩatahitwo kĩa andũ a Isiraeli kĩrĩa kĩrĩ kũu Kaanani, gĩkeegwatĩra bũrũri ũcio o nginya Zarefathu; nao andũ arĩa maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio marĩ kũu Sefaradi, nĩo makegwatĩra matũũra na Negevu. **21** Andũ a kũhonokania

Jona

1 Na riri, ndumiriri ya Jehova niyakinyire Jona muru wa Amitai, akirwo atiri: **2** “Ukira, utihi ituura riria inene ria Nineve, na urihunjirire ukirikaanagia, nigukorwo waganu wario niwambatite ugakinya o hari niu.” **3** No Jona agiukira niguo orire Jehova, akierakera Tarishishi. Agiukirika nginya Jona pa agikorerera marikabu yathiaaga Tarishishi. Aarikia kuraha thogora wa rugendo, akiingira marikabu niguo athi Tarishishi, orire Jehova. **4** No riri, Jehova akirehe ruhuho runene kuu iria-ini, gukigira kihuhukano kinene muno, hakuhi marikabu iyo yunikange. **5** Atwari ayo othe makimaka na o mundu agikaira ngai yake; magicooka magikira miringo iria-ini, nigeetha marikabu ihuthe. No Jona niaikurukite kuu marikabu thini, na agakoma toro munene. **6** Tondü ucio munene wa marikabu agithii hari we, akimüuria atiri, “Wee üngihota gukoma atia? Ukira ukaire ngai yaku! No gukorwo yahota gutiigua twage gutihira.” **7** Ningi atwari a marikabu makirana atiri, “Ukai tücuuke miti niguo tümenye nüü ürehehe müino üyu.” Magicooka miti nago miti ükigwira Jona. **8** Ni ündü ücio, makimüuria atiri, “Ta twire, nüü ütümite thina üyu wothe ütükore? Wee-ri, urutaga wira ürikü? Uumite kü? Wi wa büriü ürikü? Wi wa rüriü rürikü?” **9** Nake Jona akimacookeria atiri, “Nii ndi Mühibirania na ndi mühoü Jehova, Ngai wa igüru, üria wombire iria na thi nyümü.” **10** Ündü ucio ükimeekira guoya, makimüuria atiri, “Ni atia wikite?” (Nimamenyete ati ni küura ooragira Jehova, tondü niameerite üguo.) **11** Nario iria rigikiririria kuhuhukania. Ni ündü ucio makimüuria atiri, “Ükwenda tügwike atia nigeetha tühoorererwo ni iria?” **12** Nake akimacookeria atiri, “Njoyai münjike iria-ini na nirikühoora. Nii ninjüüü ati ni mahitia makwa matümite kihuhukano giki kinene kimükore.” **13** No andü acio makirutaniria muno gucookia marikabu yao hügerürü-ini cia iria. No makiremwo, nigukorwo iria niriakiriririe kuhuhukania makiria ma üria riar mbere. **14** Nao magikaia Jehova makiuga atiri, “Twagüthaita Wee Jehova, ndükareke tükue ni ündü wa muoyo wa mündü üyu. Ndügatücookererie mahitia ma küüraga mündü ütehite, nigukorwo Wee Jehova, wikite üria wonete ari wega.” **15** Makioya Jona makimükia iria-ini, nario iria riu riaturutanaga rikühoora. **16** Mona üguo andü acio magiitigira Jehova müno; na makirutira Jehova igongona, na makihita mühitwa mbere yake. **17** Nake Jehova agiathiriria thamaki nene müno imerie Jona, nake Jona agikara nda ya thamaki iyo matukü matatü, müthenya na ütükü.

2 Na riri, Jona ari küu nda ya thamaki iyo nene müno akihooya Jehova Ngai wake. **2** Akiuga atiri: “Ndakaire Jehova ndi minyamaro-ini, nake akinjika. Ngihooya üteithio ndi o küu mbirira-ini küria kükuru, nawe ükiigua gukaya gwakwa. (Sheol h7585) **3** Wee wathinikanire nginya küria kükuru, o gatagati ka iria riria inene, nago müiyüro wa maa ügüthiürükiria; makümbi maku mothe na ndiüh cia maa ikihubaniria. **4** Ngiuga atiri, ‘Ndi müingate, ngeherio maitho-ini maku; no riri, ningorerera hekarü yaku theru händi ingi.’ **5** Maa müno maandigicirire makenda künjiraga, nakuo küu kükuru gugaathürükiria; riyä ria iria-ini rieohereire mütwé wakwa. **6** Ngirikira o nginya itina-ini cia irima; thi ya küu rungu ikühingiriria nginya tene. No Wee Jehova, Ngai wakwa, niwarutire muoyo wakwa kuuma irima riu. **7** “Händi iria muoyo wakwa wathiraga, nindakirikanire Wee Jehova, namo

mahooya makwa magikinya o hariwe, o thini wa hekarü yaku theru. **8** “Andü ariä mahooyaga mühianano ya tühu, nümoragirwo ni ütugi üria üngikorwo üri wao. **9** No niri, ndrükürutagira igongona nginaga rwimbo rwa gücookia ngaatho. Ningahingia mühitwa yakwa iria nii ndanehita. Ühonokio uumaga küri Jehova.” **10** Nake Jehova agiatha thamaki iyo nene, nayo igithaika Jona thi nyümü.

3 Ningi ndumiriri ya Jehova igikinyira Jona händi ya keeri, akirwo atiri: **2** “Ukira, utihi ituura riria inene ria Nineve, na urihunjirire ühoro üria ngükwira.” **3** Nake Jona agiathikira ndumiriri ya Jehova, agithii Nineve. Na riri, Nineve riar itüura inene na ria bata müno. Kürthiürürüka riothe kungianinire müthenya itatü. **4** Müthenya wa mbere Jona akiambiriria gütoonya itüura riu. Akianirira, akiuga atiri, “Gwatigia müthenya mirongo ina Nineve küharaganio.” **5** Nao andü a Nineve magiitika Ngai. Makianirira kügie na ihinda ria kwihinga küria irio, nao othe makihumba nguo cia makünia, kuuma üria münene müno o nginya üria müni müno. **6** Händi iria müthamaki wa küu Nineve akinyirwo ni ühoro üciorü, agiukira akiuma giti-ini giäke kia ünene, akiruta nguo ciäke cia üthamaki, akihumba nguo ya ikünia, na agikara thi rüküngü-ini. **7** Ningi akianiririthia ühoro üyu küu Nineve: “Kuumana na uuge wa müthamaki na andü ake ariä marigweta: “Mütikareke mündü o wothe, kana nyamü cia rüuru rwa ng’ombe kana rwa mbüri, irüme kändi; itikarekwo irie kana inyue. **8** No riri, andü nimehumbe nguo cia makünia o nacio nyamü niühumbwo makünia. O mündü niakaire Ngai narua. Andü nimatage müthire yao müuru na ngüü ciao. **9** Nüü üngimanya kana Ngai aahota kwirüküwo, aigue tha atigane na marakara make mahiü nigeetha tütikaniinwo.” **10** Händi iria Ngai onire üria meekire, na üria maagarükite magatiga müthire yao müuru-ri, akimaiguira tha akiaga kümaniina ta üria oigite niékumaniina.

4 No riri, Jona niaguire üuru müno na akirakara. **2** Akihooya Jehova, akiuga atiri, “Wee Jehova-ri, githi üü toguo ndoigite itoimite müci? Nikiö ndaahühaga küüria Tarishishi. Nindoü ati wee wi Mürungu mtügi na üri tha, na ndühiühaga kükarakä, na üiyürütwo ni wendani, Ngai üguaga tha akericükwo akaaga gwika üuru. **3** No riri, Wee Jehova, ndagüthaita ündute muoyo; nigukorwo ni kwagirire ngue, gükira ndüüre muoyo.” **4** No Jehova akimüuria atiri, “Üri na kihooto o na kirikü giä gütüma ürakare?” **5** Jona akiuma küu, agithii agikara thi handü mwena wa irathiro wa itüura riu inene. Aküakira güthünü hau, agikara küruru-ini giäkiö, agätererera one üria itüura riu inene rigükwo. **6** Nake Jehova Ngai akirehe rüüngü na agitüma rütambe igüru rüü hau Jona aari, niguo rümüle küruru, kimühumbire atige güthünika. Nake Jona agikenera rüüngü rüü müno. **7** No riri, kwarooka gükia müthenya üyu üngi, Ngai akirehe kigunyü gikiria rüüngü rüü, ni ündü ucio rükühooga. **8** Händi iria rüü riarathire, Ngai akirehithia rühuho ruumite na irathiro rüri na ürugarü münene, nario rüü rigicina Jona mütwé, o nginya akiringika. Aküiririria gükua, akiuga atiri, “Ni wega ngue gükira ndüüre muoyo.” **9** Nake Ngai aküria Jona atiri, “Üri na kihooto giä kükarakä ni ündü wa rüüngü rüü?” Nake agicookia atiri, “Ii, ndi nakio; ndakarite o ündü ingüka. **10** No Jehova akimwira atiri, “Wee-ri, üraiguira rüüngü rüü tha, o na haria ütärütüire wira kana ügatüma rüküre. Rüraküre na ütükü ümwe, na rürathira na ütükü ümwe. **11** No Nineve ni küri na andü makiria ma ngiri igana ria mirongo riri ariä matangiküürana guoko kwa ürü kana

guoko kwa ūmotho, o na ningĩ rĩrĩ na mahiũ maingĩ. Githĩ o na nĩ ndiagirĩrwo nikũiguĩra tha itũũra rĩu inene?”

Mika

1 Ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Mika uria wari wa itũura rĩa Moreshetu, ikoniĩ Samaria na Jerusalemu, hĩndi ya ũthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩriai inyuĩ andũ aya inyuothe; o nawe thĩ ta igua, na arĩa othe matũũruga kuo, nĩgeetha Mwathani Jehova arute ũura wa kũmũkĩrĩra, o we Mwathani arĩ thĩni wa hekarũ yake theru. **3** Atĩrĩrĩ! Jehova nĩarooka oimĩte gũikaro giake; araikũrũka arangĩrĩre kũria gũtũũgĩru gũkũ thĩ. **4** Irĩma itwekaga irĩ rungu rwake, nayo mikuru iġaatũkana; itwekaga ta mũhũra ũrĩ mwaki-inĩ, iġaikũrũka ta maai maikũrũkĩte na ihenya kĩgaragaro-inĩ. **5** Ūndũ ũyũ wonekete nĩ ũndũ wa ũremi wa Jakubu, na nĩ ũndũ wa mehĩa ma nyũmba ya Isiraeli. Ūremi wa Jakubu-rĩ, nĩ ũrĩkũ? Gĩthĩ ti Samaria? Kũndũ kũria gũtũũgĩru kwa Juda-rĩ, nĩ kũ? Gĩthĩ ti Jerusalemu? **6** “Nĩ ũndũ ũcio, ngaatua Samaria hĩa ya mahĩga, gũtũike kũndũ gwa kũhaandagwo mĩthabĩbũ. Nĩngaita mahĩga marĩo mũkuru-inĩ na thĩkũrie mĩthingi yarĩo. **7** Mihianano yarĩo yothekĩ nĩkoinangwo icunji; nacio iheo ciothe cia hekarũ yarĩo icinwo na mwaki. Nĩngananga mihianano yothekĩ yarĩo. Tondũ rĩonganĩre iheo ciarĩo kuuma mũcaara wa ũmaraya, na iġaatũmĩrwo rĩngĩ irĩ mũcaara wa kũrĩha maraya.” **8** Tondũ ũcio-rĩ, ngũrĩra na ngĩrĩke, na thĩi ndĩ magũrũ matheri na ndĩ njaga. Ngũgĩrĩka o ta mbwe, na ndĩre ta ndundu. **9** Nĩgũkorwo kironda kiario ġĩtingĩhona; ġũkĩte ġĩgĩkinya Juda. Nĩgĩkinyĩte o kĩhĩngo-inĩ kĩa andũ akwa, ġĩgĩkinya Jerusalemu kuo kwene. **10** Mũtikaheane ũhoru ũcio kũu Gathu, mũtikarĩre o na hanini. Nĩngĩ kũu Bethi-Ofara mwĩgaragarĩe rũkũngũ-inĩ. **11** Inyuĩ andũ arĩa mũtũũruga Shafiri, thĩi mũrĩ njaga na mũconokete. Andũ arĩa matũũruga Zaanani matĩngĩuma itũura rĩa. Narĩo itũura rĩa Bethi-Ezeli no ġũcaaya rĩracaaya, itũura rĩu rĩtingĩhota gũkũgĩtĩra. **12** Andũ arĩa matũũruga Marothu-rĩ, menyogondaga nĩ ruo, o metereire ũteithio, nĩ ũndũ mwanangĩo ũikũrũkĩte kuuma kũrĩ Jehova, ũgĩkinya o kĩhĩngo-inĩ kĩa Jerusalemu. **13** Inyuĩ mũtũũruga Lakihi, ngaari cianyu cia ita cioherereĩ mbarathi. Nĩ inyuĩ mwatoonyĩre Mwarĩ wa Zayuni mehĩa-inĩ, nĩgũkorwo ũremi wa Isiraeli woimanire na inyuĩ. **14** Nĩ ũndũ ũcio nĩmũtũkahe Moreshetu-Gathu iheo cia kuanganĩra ũhoru. Itũura rĩa Akizibu no rĩa kũheenereria athamaki a Isiraeli. **15** Inyuĩ mũtũũruga Maresha nĩngamũrehehĩthĩra mũndũ wa kũmũkĩrĩra, amũtoorie. Ūrĩa we ũrĩ Riiri wa Isiraeli nĩagooka Adulamu. **16** Enjwoi mĩtwe mũcakaĩre ciana cianyu irĩa mũkenagĩra; mwĩenjeĩ kĩhara mũhaane ta nderi, nĩgũkorwo ciana icio cianyu nĩgatahwo.

2 Kaĩ andũ arĩa mathugundaga waganu, o acio mecĩiragĩa maũndũ mooru marĩ ũrĩrĩ, marĩ na haaro-! Rũcĩnĩ gwakĩa mekaga o ũguo, tondũ hinya wa gwĩka ũguo marĩ naguo. **2** Macumĩkagĩra mĩgũnda makamĩtunyana, na makeerĩrĩa nyũmba magacĩoya na hinya. Maheenagĩa mũndũ makamũtunya mũcĩĩ wake, makaheenia mũndũ wao, makamũtunya igai rĩake. **3** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩndĩrathugunda mwanangĩko wa gũkĩrĩra andũ aya, ũrĩa mũtakahota kwĩhonokĩa. Mũtĩgacooka gũthĩiaga na mwĩtĩio, nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩ rĩa mũtĩno. **4** Mũthenya ũcio andũ nĩmakamũthekekerera; na mamũnyũrũrie na rwĩmbo rũrũ rwa kĩrĩro, maine atĩrĩ, ‘Tũrĩ anange biũ; indo cia andũ akwa nĩngayane. Nĩacieheretie kuuma kũrĩ nĩ! Aragaya mĩgũnda iitũ kũrĩ andũ arĩa matũkunyanagĩra.’” **5** Nĩ ũndũ mũtĩgakorwo

na mũndũ o na ũmwe kũngano-inĩ kĩa Jehova wa kũgaya ithaka na ũndũ wa gũciucũkĩra mĩtĩ. **6** Anabii ao moigaga atĩrĩ, “Mũtikarathie ũhoru. Tigagai kũrathia ũhoru ũkonĩĩ maũndũ maya; ġĩconoko ġĩtĩgatũkĩnyĩrĩra.” **7** Nĩngĩ nĩ kwagĩrĩre kũũranagĩo atĩrĩ, wee nyũmba ya Jakubu: “Kaĩ Roho wa Jehova arĩ mũrakaru? We no eke maũndũ ta macio?” “Gĩthĩ ciugo ciakwa itĩgunaga mũndũ ũria ũthĩiaga na mĩthĩire mĩrũngĩrĩru? **8** Ica-ikuhĩ-rĩ, andũ akwa maarahũkĩte magatuĩka ta thũ. Mũtunyaga andũ arĩa mahoorere nguo ciao cia goro, mũgatunya ehĩtũkĩrĩ arĩa marahĩtũka matekũmaka, o acio matakoragwo na mecĩirĩa ma mbaara na inyuĩ. **9** Mũingataga andũ-a-nja a andũ akwa kuuma mĩcĩĩ yao ũria mĩega. Mũgatunya ciana ciao kĩrathimo ġĩakwa nginya tene. **10** Ūkĩrĩrĩ mũthĩi, mwehere! Nĩgũkorwo ġĩkaro ġĩkĩ ti kĩo kĩhũrũko kĩanyu, tondũ nĩgĩthaahe, kĩaangĩtwo ũndũ ġĩtangĩcookererio. **11** Mũndũ wa maheeni na ũtaaragĩa ma angũka oĩge atĩrĩ, ‘Ndaamũrathĩra gũkorwo na ndĩbei na njoohi nyingĩ,’ ũcio nĩwe ũngĩtĩkĩrĩka nĩ andũ aya! **12** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Jakubu, ti-itherũ nĩngamũcookanĩrĩrĩa, inyuothe, o na inyuĩ matĩgarĩ ma Isiraeli nĩngamũrehe hamwe. Ngamarehe hamwe ta ng’ondũ irĩ kiugũ, matũĩke ta rũuru rwa mbũri rũrĩ ũrĩithio-nĩ waruo; nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ kĩyũre kuo. **13** Mũhĩngũrĩ njĩra, nĩakambata arĩ mbere yao; nao nĩmakamomora kĩhĩngo moime nja. Mũthamaki wao nĩakoimagara arĩ mbere yao, Jehova amatongoretie.”

3 Nĩngĩ ngĩuga atĩrĩ, “Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu, o inyuĩ aathanĩ a nyũmba ya Isiraeli. Gĩthĩ mũtĩagĩrĩrwo nĩkũmenya ũhoru wa gũtuanĩra ciira na kĩhoo. **2** No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru; inyuĩ mũnũruga andũ akwa ikonde, na mũgathooru nyama mahĩndĩ-inĩ mao. **3** Inyuĩ mũrĩiaga nyama cia mũrĩrĩ ya andũ akwa, mũkamonũra ikonde na mũkoinanga mahĩndĩ mao tũcunji; O inyuĩ mũmatĩnanagagĩa ta nyama cia ġũkarangwo na rũgĩo, o na ta nyama cia gũtherũkĩo na nyũngũ.” **4** Hĩndĩ iyo magakaarĩa Jehova, nowe ndakamacookeria. Hĩndĩ iyo nĩakahĩthia ũthĩũ wake kuuma kũrĩ o, tondũ wa ũuru ũrĩa mekĩte. **5** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ha ũhoru wa anabii acio mahĩthĩthagĩa andũ akwa, mũndũ aamahe irio, maanagĩrĩa makiugaga ‘thayũ,’ na angĩmama irio, makahaarĩrĩa mbaara ya kũmũkĩrĩra. **6** Tondũ ũcio, ũtũkũ nĩkamũhubanĩrĩa, mwage kuona cioneki, mũhubanĩrĩo nĩ nduma mwage ũgũtũrĩ. Rĩũĩ iyo nĩakahĩthia anabii, naguo mũthenya ũmatũkĩre nduma. **7** Ooni-maũndũ nĩmagaconoka, nao aragũrĩ maconorĩthio. Othe nĩmakahumbĩra mothĩũ mao, tondũ gũtĩrĩ ũhoru magaacookerio nĩ Ngai.” **8** No hakwa-rĩ, nĩ nĩjyũrĩtwo nĩ kĩhoo na ũhothi, nĩguo nyũmbũrĩre Jakubu ũremi wake, na nyũmbũrĩre Isiraeli mehĩa make. **9** Ta thĩkĩrĩriai, inyuĩ atongoria a nyũmba ya Jakubu, o inyuĩ aathanĩ a nyũmba ya Isiraeli, inyuĩ mũmenaga kĩhoo, na mũkoogomia maũndũ marĩa ma ma; **10** inyuĩ mwakaga Zayuni na ũtĩ wa thakame, na mũgaaka Jerusalemu na waganu. **11** Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo, athĩnjĩrĩ-Ngai akuo marutanaga maarĩhwo, na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca. No rĩrĩ, megĩritanagĩa na Jehova makoĩga atĩrĩ, “Gĩthĩ Jehova ndakĩrĩ gatagatĩ-inĩ gaitũ? Gũtĩrĩ ũuru ũngĩtũkora.” **12** Nĩ tondũ wanyũrĩ, Zayuni ġũgaacĩmbwo ta mũgũnda, Jerusalemu gũtũike hĩba ya mahĩga, nakĩo kĩrĩma kĩrĩa ġĩakĩtwo hekarũ ġũtũike kĩhumbũ kĩmereirwo nĩ ihĩnga.

4 Matukū-ini ma kūrīgiriria, kīrima kīria kīa hekarū ya Jehova nīgikahaandwo kīri kio kīnene gatagatī ka irīma iria ingī; nīgikambarario igūrū rīa tūrīma tūrīa tūngī, nao andū a ndūriri nīkuo magaaithiiga. **2** Ndūriri nyingī igaaithi kuo, ikiugaga atiri, “Ūkai twambate tūthi kīrima-inī kīa Jehova, tūthi nyūmba ya Ngai wa Jakubu. Nīagatūruta ūhoro wa mithiire yake, nigeetha tūgeragire njira ciaka.” Nīgūkorowo Zayuni nīgūkoima ūtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndūmūriri ya Jehova. **3** Nīagatuithania ndūriri nyingī ciira, nacio ndūriri iria iri hinya cia kuuma kūraya aciiguithanie. Magaatura hiū ciao cia njora ituke hiū cia mīraū, namo matimū ma maturwo hiū cia gūceeha miti. Gūtiri rūriri rūgaacooka kūrīa na rūrīa rūngī na hiū cia njora, kana rūcooke kwiruta ūhoro wa mbaara rūngī. **4** O mūdū agaikaraga gītina-inī kīa mūthabibū wake na aikarage gītina-inī kīa mūkīyū wake, na gūtiri mūdū ūkamamakia, nīgūkorowo ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigite. **5** Andū a ndūriri ciothe no marūmūrīre kīria kīa ngai ciao; no ithūi tūrūrūmagirīra kīria kīa Jehova Ngai witū nginya tene na tene. **6** Jehova ekuuga atiri: “Mūthenya ūcio-rī, nīngacookanīrīria ithua; na nīngacookanīrīria ariā matahitwo, o na ariā nyariirithitie. **7** Ithua nīngacitua matigari, na ariā maingaitwo ndimatue rūriri rūriri hinya. Jehova nīwe ūkamaathaga ari Kīrima-inī gīa Zayuni, kuuma mūthenya ūcio nginya tene. **8** Ha ūhoro waku, wee mūthirīngō ūyū mūrīahu na igūrū wa kūrangira rūrū rwa mbūri, o wee kīhitho kīrūmu kīa Mwari wa Zayuni-rū, wathani ūria warī naguo mbere nīgūgūcookerera; naguo ūthamaki wa Mwari wa Jerusalemu ūmūcookerere.” **9** Atiriri, niki kīratūma ūrire waniirīre, kaī ūtari na mūthamaki? Kaī ūkuirīrwo nī mūkūhei kīrīra, tondu wanyitwo nī ruo rūhaana ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō? **10** Wīnyogonde nī ruo, wee Mwari wa Zayuni, o ta mūdū-wa-nja akīrūmwō, nīgūkorowo rīru no nginya uume itūra inene ūgaikare nja werū-inī. Nīgūgāthī Babuloni; kīu nīkuo ūkaahonokerio. Kūu nīkuo Jehova agaagūkūra kuuma guokoinī gwa thū ciaku. **11** No riri, ndūriri nyingī nīcookanīrīre, igūūkīre. Iroiga atiri, “Rekei anyiitwo nī thaahu, rekei maitho maitū mathekerere Zayuni!” **12** No cio itingīmenya mecīria ma Jehova; o na ititūi mūbango wake, o wee ūria ūcookanagīrīria ta itīia cia ngano kīhūrīro-inī. **13** “Arahūka, wee Mwari wa Zayuni, ūhūre ngano iyo, nīgūkorowo nīngakūhe hīa cia kīgera; nīngakūhe mahūngū ma gīcango nawe nīūkahehenja ndūriri nyingī.” Uumithio ūcio meyoaire na njira itari ya kīhooto nīūkawamūrīra Jehova, ūtonga wao ūwamūrīre Mwathani wa thī yothe.

5 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara, wee itūra inene rīa mbūtū cia mbaara, nīgūkorowo matūrīgūciirīre matūkīrīre. Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli rūthīa-inī na rūthanju. **2** “No riri, wee Bethilehemu Efiratha, o na harīa ari we mūnini mūno mīhūrīga-inī ya Juda, thīnī waku nīkuo gūkoima ūria ūgaatuika mwathi wa Isiraeli, ūria kīhūmo gīake nī gīa kuuma tene, kuuma mīndi na mīndi.” **3** Tondu ūcio, Isiraeli nīagatigānīrio nginya ihinda rīkinye, rīria ūria ūraarūmwō agaaciara, nao ariū-a-ithe ariā angī magaaacookerera andū a Isiraeli. **4** Nīagookīra arīthiie rūrūru rwa mbūri ciake ari na hinya wa Jehova, na ūnene wa rītwa rīa Jehova Ngai wake. Nao nīmagatūra marī agitire, nīgūkorowo hīndi iyo ūnene wake ūgaakinya o nginya ituri ciothe cia thī. **5** Nake nīagatuika thayū wao. Hīndi irīa Ashuri makaahithūkīra būrūri witū, na matuīkanīrie cīhitho ciitū nūmu, nitūkamaarahūrīra arīthi mūgwanja, o na anene anana mamokīrīre. **6** Nīmagaaatha būrūri wa Ashuri na rūhiū rwa

njora; maathe būrūri wa Nimurodi na hiū cia njora icomoretwo. Nīagatūhonokia kuuma kūrī Aashuri hīndi irīa magaaatharīkīra būrūri witū na matuīkanīrie mūhaka-inī iitū. **7** Matigari ma Jakubu magaaatuika ta ime riūmīte hari Jehova gatagatī-inī ka ndūriri nyingī, o na ta mbura ya rūthuthūi yurīte nyeki-inī, irīa itarehagwo nī mūdū kana ikōirio nī andū. **8** Matigari ma Jakubu magaaakoragwo gatagatī ka ndūriri, o gatagatī ka ndūriri nyingī, ta mūrūthi ūri thīnī wa nyamū cia mūtītū, na ta kīana kīa mūrūthi kīri thīnī wa ndūuru cia ng’ondū, kīria gīthiiga gīgīcithangagia na gīgīcītambuuraga na gūtiri mūdū ūngīchonokia. **9** Guoko gwaku nīgūkambarario na igūrū kuonanie ūhōotani harī thū ciaku, na amuko akū othe nīmakanīnwo. **10** Jehova ekuuga atiri, “Mūthenya ūcio-rī, “nīngananga mbarathi ciaku ikweherere biū, nacio ngaari ciaku cia ita ndicitharie. **11** Nīngananga matūra marīa manene ma būrūri wanyu, na tharūrie cīhitho iria nūmu cianyu ciothe. **12** Nīngananga ūgo wanyu, na mūtīgacooka kūrīgūrā rūngī. **13** Nīngananga mīhianano yanyu ya gwacūhio, na nyanange mahiga manyu marīa maamūre mūrī namo; mūtīgacooka kūnamīrīra wīra wa mako manyu rūngī. **14** Itugī cia Ashera iria mūrī nacio nīngacīmunya na momore matūra manyu manene. **15** Nīngerīhīria ndī na marakara na mang’ūrī kūrī ndūriri iria itanjathīkagīra.”

6 Ta thīkīrīria ūria Jehova ekuuga: “Ūkīrai mwīciirīre mbere ya irīma; mūrēke tūrīma tūgie ūria mūkuuga. **2** Inyuī irīma ici, iguai thitango ya Jehova; thīkīrīria inyuī mīthingi ya thī irīa itūūraga tene na tene. Nīgūkorowo Jehova ari na ciira na andū ake, nīarathitanga andū a Isiraeli. **3** “Andū akwa, kaī ndīmīwikite atīa? Ndīmūnogetie na kī? Njookeria. **4** Ndaamūrīre būrūri wa Misiri, ngīmūkūira kuuma būrūri wa ūkombo. Ngītūma Musa amūtongorie, marī na Harūni na Mirīamu. **5** Andū akwa, rīrikanai ūria Balaki mūthamaki wa Moabi aamūciirīre, na ūria Balamu mūrū wa Beori aamūcookeirīe. Rīrikanai rūgōnde rwanyu kuuma Shitimu nginya Giligali, nīgeetha mūmenye cīko cia ūthīngu iria Jehova aaneke.” **6** Nī kī ingītīwara mbere ya Jehova, ngīmīamūrīre mbere ya Ngai ūcio ūri igūrū mūno? Hīhi no ngīthī mbere yake na maruta ma njīno, kana thīi na tūcaū twa ūkūrū wa mwaka ūmwe? **7** Anga Jehova no akenio nī ndūrīme ngiri nyingī, kana akenio nī maguta maingī ta ma njūū ngiri ikūmi? Hīhi no ndute mwana wakwa wa irīgīthathi nī ūndū wa ūremi wakwa, kana ndute maciaro ma mwirī wakwa nī ūndū wa mehīa ma ngoro yakwa? **8** Atiriri, wee mūdū ūyū, gīthī Jehova ndakuonetie maūndū marīa mega. Na nī ūndū ūrīkū Jehova agwathaga wīke? Gīthi to wīkage maūndū ma kīhōoto, na wendage ūhoro wa kūguanira tha, na ūtwaranage na Ngai waku wīnyīhithie. **9** Ta thīkīrīria! Jehova nīaretana kūu itūra inene, mūdū ūria mūgū nīetīgīre rīitwa rīaku. “Rūmbūya rūthanju, o na ūria ūrūnyītīe. **10** Wee nyūmba ya waganu-rī, no ndiganīrwo nī igīna iria mwīgūire na njira itari ya kīhōoto, kana ndiganīrwo nī eba ya gūthīma irīa itari ya kīhōoto, irīa nume? **11** No njuge mūdū ndehithie akīthūthagīra ratiri itari cia ma, ari na mondo ya mahiga ma gūthīma ma maheeni? **12** Itonga ciakuo nī cia ngūi; andū akuo nī a maheeni, na nīmī ciao nīkūheenanīa iheenanagīra. **13** Tondu ūcio, nīnyambīrīrie gūkūnīna, na ngambīrīria gūkwānanga nī ūndū wa mehīa manyu. **14** Mūrīrīga irio na mūtīhūūne, nda cianyu irīkoragwo o ihūtī. Mūrīgīga mīhīthū, no mūtīkahonokia kīndū, tondu kīria gothe mwahonokia nīngakīnīithīa na rūhiū rwa njora. **15** Mūrīhaandaga no mūtīkaagetha; mūrīhīhaga ndamayıtū

no mütikehaka maguta ma cio; mürĩihiga thabibũ na mütikanyua ndibei yacio. **16** Nĩmũrũmĩrĩre irĩra cia watho wa Omuri na mĩtugo yothe ya nyũmba ya Ahabu, mũkarũmĩrĩra irĩra ciao cia ndũire. Tondũ ũcio nĩngamũrekereria mwanangwo, na ndekererie andũ anyu matũike a gũthekererwo; mũgaatũira mũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio.”

7 Hĩ, kaĩ ndĩ mũnyamarĩku-ĩ! Ndariĩ ta mũndũ ũrongania maciario maarĩkia kũgethwo hĩndĩ ya riũa, o ta mũndũ ũrahaara thabibũ thuutha wa magetha; gũtirĩ kĩmanjika gĩa thabibũ kĩngĩrĩro, o na kana ngũyũ iria ciambaga kwĩrua iria ngoro yakwa ũiriragĩria. **2** Andũ arĩa eetigĩri Ngai nĩmathirĩte bũrũri-inĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe mũrũngĩrĩru ũtigarĩte. Andũ othe maikarĩte metereire gũita thakame; o mũndũ araguĩma mũrũ wa nyina na wabu. **3** Mahũthagĩra moko mao meerĩ gwĩka ũũru; mũtongoria etagia iheo na hinya, nake mũciirithania aamũkagĩra mahaki; arĩa marĩ hinya nĩo moigaga kĩria mekwenda: othe makagĩa ndundu ya gwĩka ũũru. **4** ũria mwega mũno wao ahaana ta cong'e, ũria mũrũngĩrĩru mũno nĩ mũũru gũkĩra rũgĩri rwa mĩguua. Mũthenya ũria arangĩri aku matũire makwĩragua ũhoru waguo nĩmũkinyu, mũthenya ũria Ngai agaagũceerera. Rĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa kĩrigiicano kĩa. **5** Ndũkanehoke mũndũ wa itũũra; ndũkanehoke o na mũrataguo. Menyerera ciugo cia kanua gaku, ndũkaanahe mũtumia waku ũcio ũkomaga gĩthũri-inĩ gĩaku ũhoru. **6** Nĩgũkorwo mũriũ nĩagĩte gũtĩia ithe, nake mũirĩtu akaremera nyina, o nake mũtumia wa mũriũ akaremera nyaciaraawe, thũ cia mũndũ igaatũika andũ a nyũmba yake mwene. **7** No rĩrĩ, nĩ hakwa-rĩ, ndĩcũthagĩrĩria Jehova ndĩ na kĩrĩngĩrĩro, njetereire Ngai Mũhonokia wakwa; Ngai wakwa-rĩ, nĩakanjigua. **8** Atĩrĩrĩ, wee thũ yakwa-rĩ, tiga kũngenerera! O na ingĩgũ gũtirĩ hĩndĩ itagookĩra! O na ingĩkara nduma-inĩ-rĩ, Jehova nĩwe ũritũkaga ũtheri wakwa. **9** Tondũ nĩ nĩ ndĩmũhĩrĩre, nĩngũkĩrĩrĩria mang'ũri ma Jehova nginya rĩria we akaanjĩrĩrĩra, na onanie kĩhooto gĩakwa. Nĩakanduta nduma-inĩ, andehe ũtheri-inĩ, na nĩ nĩngeyonera ũthingu wake. **10** Hĩndĩ ũyo thũ yakwa nĩkeyonera ũguo, na ihumbwo thoni, o ũyo yanjũũragia atĩrĩ, “Jehova Ngai waku akĩrĩ ha?” Rĩu nĩ hĩndĩ maitho makwa mekwonera kũgũia kwayo, o na ikarangĩrĩrio thĩ ta ndooro ya njĩra-inĩ. **11** Mũthenya wa gwaka thingo ciaku nĩũgakinya, o guo mũthenya wa kwaramia mĩhaka yaku. **12** Mũthenya ũcio, andũ nĩmagooka kũrĩ we moimĩte Ashuri na matũũra manene ma Misiri, na bũrũri ũria ũrĩ gatagatĩ ka bũrũri wa Misiri na Rũũ rwa Faratĩ, na kuuma iria rĩmwe nginya rĩria rĩngĩ, na kuuma kĩrĩma kĩmwe nginya kĩria kĩngĩ. **13** Thĩ nĩkanangĩka ikire ihooru nĩ ũndũ wa andũ arĩa matũũragua kuo, marĩ maciario ma ciiko ciao. **14** Rĩithia andũ aku na mũthĩgi waku, nĩo rũũru rwa igai rĩaku, rũria rwĩrĩithagia rũrĩ rwiki mũtitũ-inĩ, kũria kũrĩ ũrĩithio mũnoru. Reke irĩe o kũu Bashani na Gileadi, o ta ũria ciarĩaga matukũ ma tene. **15** “Ta ũria gwatarĩ matukũ marĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, nĩngamoonia morĩrũ makwa.” **16** Ndũrĩrĩ nĩkoona na iconoke, itunyĩtwo hinya wacio wothe. Nĩkenyiita tũnua twacio, na ihingare matũ ciage kũigua. **17** Igaacũnaga rũkũngũ ta nyoka, ta ciũmbe iria ikurumaga thĩ. Nĩkoimĩra kuuma imamo-inĩ ciacio ikĩĩnainaga; nĩgacookerere Jehova Ngai witũ na guoya, na nĩgagwĩtigĩra. **18** Nĩ Ngai ũrĩkũ ũhaana tawe, ũria ũrekaagĩra matigari ma igai rĩake mehia na ũremi wao? Ndũtũũragua ũrĩkarĩte nginya tene, no nũkenagio nĩ kũiguanĩra tha. **19** Nĩũgatũũguira tha rĩngĩ, mehia maitũ nĩũkamarangĩrĩria na makinya, na waganu witũ wothe ũũnyugute iria-inĩ kũria

kũriku. **20** Nĩũgatũũria kĩrikanĩro gĩaku kũrĩ Jakubu, na ũigũire ũbrahĩmu tha, o ta ũria werĩre maitho maitũ na mwĩhitwa matukũ-inĩ macio ma tene.

Nahumu

1 Īno nīyo ndūmirīri nditū ikonīi Nineve. Rīrī rīrīo ibuku rīa kīoneki kīa Nahumu, ūrīa Mūelikoshi. **2** Jehova nī Mūrungu ūrī ūru na mwīrīhīria; Jehova nērīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī. Jehova nērīhagīria harī thū ciake, na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake. **3** Jehova ndahiuhaga kūrakara na nīarī hinya mūnene; Jehova ndakaaga kūherithia mūdū mwaganu. Njīra yake īrī thīnī wa rūhuho rūnene na thīnī wa kīuhūkānio, matu namo nī rūkūngū rwa makinya make. **4** Akūūmaga iria, agatūma rīhūe; ahūithagia njūūi ciothe. Bashani na Karimeli nikūhoohete, na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha. **5** Irima ithingithaga mbere yake, natuo tūrīma tūgatweka. Thī īinainaga īrī mbere yake, o na mabūrūri mothe makainaina, na arīa othe matūūraga kuo. **6** Nūū ūngūtiirīa mathirī make? Nūū ūngūkūmīrīria marakara make mahiū? Mang'ūrī make-rī, maitīkaga ta mwaki; ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake. **7** Jehova nī mwega, nī kīlitho hīndī ya thīina. Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra, **8** no rīrī, nīakaniina Nineve na kīgūū kīnene kīa maaī; nīakaingata thū ciake nginya nduma-inī. **9** Ūrīa wothe magaacīrīra gwīka Jehovārī, we nīakaūnīina; o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī. **10** Makaanīgicwo mīigua-inī na marīo nī ndibei yao; nao magaacinwo ta maragāra momū. **11** Nī harī ūmwe wiyumīrīte thīnī waku wee Nineve, ūrīa ūthugundaga ūru wa gūūkīrīra Jehova, na akaheanaga īrīra cia waganu. **12** Jehova ekuuga atīrī: “O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī, nīmakaniinwo, meherio. O na aakorwo nīngūnyariirīte, wee Juda-rī, ndīgacooka gūūnyariira rīngī. **13** Na rīrī, nīnguananga icookī rīao rīume ngingo-inī yaku, na nduange mīnyororo īrīa woheetwo nayo.” **14** Jehova nīarutīte watho ūgūkonī, wee Nineve, akoiga atīrī, “Ndūkagīa na njiaro cia gūtūūria rīitwa rīaku. Nīngananga mīhianano īyo mīūcūhīe o na īyo ya gūtwekio īrīa īrī kūu hekarū ya ngai ciaku. Nīngūhaarīia mbīrīra yaku, nīgūkorwo ūrī kindū kīuru biū.” **15** Ta cūthīrīria kūrīa irīmagūrū, mothe magūrū ma mūdūū ūrīa ūrārehe ūhoro mwega, ūrīa wanagīrīra thayū! Wee Juda-rī, kūngūra ciathī ciaku, na ūhingie mīlithīta yaku. Andū aaganu matīgagūtharīkīra rīngī, nīgūkorwo nīmakaniinwo biū.

2 Atīrīrī, wee Nineve, mūgūtharīkīrī nīokite gūgūtharīkīra. Rangīra kīgītīro kīa hinya, na ūgītīre njīra; wihotore, na wīkīre hinya mūno! **2** Jehova nīagacookeria Jakubu rīri wake, ūhaane ta rīri wa Israeli, o na aakorwo aanangi nīamanōhīte, na makaananga mīthabībī yao. **3** Ngo cia thīgari ciake nī cia rangi mūtune, njamba cia ita ciuhumbīte nguo ndune ta gakarakū. Igera cia ngaari cia ita irahenia mūthenya ūrīa cīahaarīrio; matimū mahangīrītūwo mītī ya mīkarakaba namo makahenūka maahiūrio. **4** Ngaari cia ita iragūthūka itūkanīrīe njīra cia itūūra, irahanyūka na mbere, ningī na thuuha, itūkanīrīe ihaaro-inī cia itūūra. Ihaana ta imūrī irakana; irahiūka ta rūheni. **5** Acookanīrīrie mbūtū cia thīgari iria njamba, no ciūkaga ikhīngagwo. Iguthūkaga nginya rūthīngō-inī rwa itūūra inene; itūkaga ta ngo ya kūrīgītīra. **6** Hīngīrīrio cia rūū nī hīngūre, nāgu mūciī wa ūthamaki ūkamomoka. **7** Nī gwanhītūwo itūūra rīu inene rīthawo na rīthamio. Ngombo cīarīo cia airitū iragīrīka na mīgambo ta ya ndutura, na ikēhūra ithūrī. **8** Nineve kūhaana ta ndīa, na maaī makuo nikūhwa marahwa. Kūraanīrīrwo, gūkeerwo atīrī, “Ta rūgamai! Ta rūgamai!” No gūtīrī mūdūū ūngīhūgūra. **9**

Tahai betha! Tahai thahabu! Ūtonga ūrīa ūrī īgīina-inī ciao ciothe ndūngīthīra! **10** Nineve nīgūtahe, na indo īgatunyanwo gūgatīgwo ūtherī! Ngo nīkuūte, na maru makaregera, na mīrīrī ikainaina, o na andū othe magathīta ithīthī. **11** Atīrīrī, imamo cia mīrūthī irī ha, kūndū kūrīa yarereire ciana cīayo, kūrīa mīrūthī ya njamba na ya nga yathīiaga na ciana cīayo ītegwtīgīra? **12** Mūrūthī wa njamba nīwatambuūrīe ciana ciāguo nyama cia gūcīigana, na ūgītīra mūgoma wāguo gīa kūrīa, ūkīyūrīa imamo ciāguo na kīrīa woragīte, na ūkīyūrīa ngurunga ciāguo na kīrīa wagūmīte. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nīi nīngūkīrīre. Nīngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki, naruo rūhū rwa njara nīrūkanīna mīrūthī yaku īrīa mīthī. Ndīgagūtigīria kindū gīa kūgūima gūkū thī. Nayo mīgambo ya andū arīa ūtūmaga ndīgaacooka kūguuo rīngī.”

3 Ka itūūra inene rīa Nineve rīrīa rīitaga thakame rīrī na haaro-ī! Itūūra rīu rīyūrītūwo nī maheeni na indo cia ūtunyanī, na rītiagaga andū moragītūwo. **2** Rīrī na mwanūko wa mīcaarīa, na mūrurūmo wa magūrū ma ngaari, na mbarathī iteng'ere, na ngaari cia ita ikūrīgūragū! **3** Thīgari cia mbarathī irahithūka, ikahenūka hīū cia njora na matimū marahenia! Andū aingī nīmooagītūwo, gūkagīa na hība cia arīa makūte, na cīimba itangītarīka, nao andū makahīngwo nī cīimba icio: **4** maūdū māya mothe marekīka nī ūndū wa ūngī wa merīrīra ma mūmaraya, ūrīa ūguucūrīrie mūdūū-wa-nja ūcio mūrōgī, ūrīa waturīe ndūrīrī ngombo na ūmaraya wake, na agītua kīrīndī ngombo na ūragūrī wake. **5** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nīi nīngūgūkīrīra. Ngūkūheta nguo ikūhumbīre ūthīū. Nguonia ndūrīrī njaga yaku, na ngūconorīthīe mbere ya mothamaki. **6** Ngūgūkīrīa gīko kīrī magī, ngūnyarare ūtūke kindū gīa kumakania gīkionwo nī andū. **7** Arīa othe magaaakuona nīmakooa makiugaga atīrī, ‘Hī, Nineve nīrianange, nūū ūkaarīcakīra?’ Mūdūū wa gūūhoorera-rī, īngīmūruta kū? **8** Wee-rī, ūkīrī mwega gūkīra Thesbi, itūūra rīrīa rīakītūwo Rūū-inī rwa Nīli, o rīo rīrīgīcīrīo nī maaī? Rūū rīu nīruo rūrīgītīgīra, naruo rūthīngwo rwarō nī maaī macio. **9** Kushi na Mīsīrī nīcio cīarī hinya warō ūtangīathīrīre; Putu na Lubimu maarī amwe a thīrītū narō. **10** No rīrī, nīrīatahīrwo, na andū aarō magīthamio. Tūkenge twarō twatungumanīrio, tūgītūka icunjī magomano-inī mothe ma njīra. Mītī nīyacuūkīrīro andū aarō arīa maarī īgweta, anene othe aarō makīohwo na mīnyororo. **11** Wee nawe nūkarārīo, na nūkoora, wīthīte, wethē kīlitho ūūrīre thū ciaku. **12** Cīlitho ciaku nūmu ciothe ihaana ta mītī ya mīkūyū, īrī na ngūyū irīa ciambīte kwīrua, yainainio-rī, ngūyū ikagūa kanua-inī ka mūrī. **13** Tarora, mbūtū ciaku cia ita, hī, ciothe ihaana ta andū-a-njā! Ihingio cia būrūrī waku nī hīngūrīre thū ciaku biū, mīgīnko yacīo īgacinwo na mwaki. **14** Taha maaī ūige, ūgaakorwo namo hīndī ya kūrīgīcīrīo, cīgītīro ciaku cia hinya ūcīrūmie wega! Haarīria rūmba, kīa ndoro, ūthondeke maturubarī. **15** Kūu nīkuo mwaki ūgaakūnīnīra, na rūhīū rwa njara rūgūtēmege ūthīre biū, rūkūrīe o ta ūrīa ūngīrīo nī itono. Cīaranai ta itono, mūciarane, mūngīlīte ta ngīgī! **16** Onjoria aku ūmaingīhītīte, makaingīha gūkīra njata cia īgurū, no mahaana ta ngīgī irīa cīanangaga būrūrī, īgacooka īkeyūmbūkīra. **17** Arangīri aku mātārīi ta ngīgī, anene aku nao nī ta mīrūmbī ya ngīgī, īrīa yūmbaga thīngō-inī ciaku mūthenya wa heho, no rīua rīara, ikombūka īgathīi, na gūtīrī mūdūū ūngīmenya kūrīa yathīi. **18** Atīrīrī, wee mūthamaki wa Ashūrī, arīthīa aku nīmakomete; andū aku arīa

marī igweta nīmahuurūkīte. Andū aku othe mahurunjūkīire
irīma-inī, na gūtīrī wa kūmacookanīrīria. **19** Kīronda giaku
gītingīhona; nguraro yaku nī ya gūkūrāga. Mūdū o wothe
ūiguīte ūhorō waku arahūra hī tondū nūgwīte, nūū ūtarī
wahutio nī kinyariirano giaku gītārī mūthia?

Habakuku

1 Ino niyo ndumiriri nditu iria yakinyirire munabii Habakuku.
2 Wee Jehova-ri, ni nginya ri ngutuura ngukayagira undeithie, no wee ukaaga kunjigua? Githi ndigukayagira ngiugaga, “Haaro! Haaro!” no wee ukaaga kuhonokania? **3** Utumaga ndirorere wagi wa kihooto niki? Ukiragiriria maundu mooru niki? Mwanangiko na haaro iri mbere yakwa; kuri na njugitano, nayo mbaara ni nyingi. **4** Ni undu ucio, watho nimwagithie hinya, na kihooto githootanaga. Andu aria aaganu marigiicaga aria athingu, na ni undu ucio kihooto gikoogomio. **5** “Atiriri, ta rorai nduriri na mwirorere uhoru wacio, na mumake biu. Nigukorwo matuku-ini maku ningwika undu uria utangitika o na ungiro. **6** Ningwarahua andu a Babuloni, andu a haaro, na matari tha, aria matukanagia thi yothe, na makegwafira ciikoro itari ciao. **7** Ni andu a kumakania, na a gwitigirwo; nio meyathaga, na magetugiria. **8** Mbarathi ciao iri ihenya gikira ngari, na ni ooru muno gikira njuu iria icangacangaga kihwai-ini. Thigari ciao iria ithiagia ihaicite mbarathi iteng’eraga ta ciumbukite; ahaici acio a mbarathi moimaga kundu kuraya. Mombukaga ta nderi igicuuhihira gfa kuria; **9** othe mokaga mehaaririe kuruta haaro. Thigari icio ciao nyingi muno ithiagia ihaatite ta ruhuho rwa weru-ini, igathii itahite andu aingi muno ta muthanga. **10** Manyaraga athamaki, na makanyuriria andu aria maathanaga. Mathekiagira matuura mothe manene maria mairigire; maakaga ihumbu cia tiri, magatunyana matuura macio. **11** Ningi mahitikagira kuo na ihenya o ta ruhuho mathite na mbere: andu maagaraga watho, magatuika ehia, magatua ati hinya wao nigu ngai yao.” **12** Wee Jehova-ri, githi ndutuura kuma tene o na tene? O Wee Ngai wakwa, uria wakwa mutheru, tondu ucio tutigakua. Wee Jehova-ri, niwe ithuurite andu a Babuloni mahingie ituuro riaku; wee kwaro rwa Ihiga-ri, ukamaamura matuherithie. **13** Maitho maku ni matheru muno, matingirorera umaramari; wee-ri, ndungikiriria maundu mooru. Ugikiragiria andu aria oingumania niki? Ukiraga niki riria andu aria aaganu mekumeria andu aria athingu kumakira? **14** Utuute andu ta thamaki cia iria, ukamatua ta ciembe cia iria-ini, iria itari muciathi. **15** Thu iyo njaganu imaguucagya othe na ndwano, ikamagwatia na wabu wayu, ikamacokereria thini na mugego wayo; ni undu ucio igakena na igacanjumuka. **16** Ni undu ucio, irutagira wabu wayo igongona, na igacinira mugego wayo ubumba, nigukorwo wabu wayo nigu utumaga ituure ikenagia, na ikaritia irio iria njega muno. **17** Igituura itahaga na wabu wayo, ikaniinaga nduriri ingi iteguciguira tha?

2 Ningurugama handu hakwa ha kurangira, na njikare o hau ruthingo iguru. Njeteire njigwe uria ekunjira, nigu menyie uria ingicookia ni undu wa iteta riri. **2** Nake Jehova akinjookeria atiri, “Andika uguurio uyü, uwandike wega ihengere-ini na ndemwa nene, nigeetha uthomeke wega, o na mundu angikorwo ateng’erete. **3** Nigukorwo uguurio uyü weteire ihinda riria rituuto; waragia uhoru wa matuku ma muthia, na ndungituika wa maheeni. O na ungiikara muno-ri, weterere. Ti-itheru ni nukahingio, na ndugatirio. **4** “Atiriri, mundu mwitii-ri, meririria maake ti marungiriru; no mundu uria muthingu agatuura muoyo ni undu wa gwitika gwake; **5** ti-itheru, mundu ucio mwitii niakunyanagirwo ni ndibe; ni mwitii na ndari hinda ahurikaga.

Tondü akorokete ta mbirira, na o ta uria gikuu gitaiganagia, o nake ndaiganagia; acookanagiriria nduriri ciothe hari we, na agataha andu a nduriri ciothe. (Sheol h7585) **6** “Githi andu othe matikamuthekerera makimunyurragia, na mamunyarare, makiugaga atiri, “Ka! mundu uria wiigagira indo cia uici, na agetongia na indo cia utunyani ar na haaro-! Egutuura ekaga uguo nginya-ri?” **7** Andu aria uri na thiiri wao githi matigagukirira o rimwe? Githi matikaarahuka, na matume uimaine, macooke makunyamarie? **8** Tondü niutahite nduriri nyingi indo ciao, matigari ma nduriri icio, nimagagutaha indo o nawe. Ni undu niuute thakame ya andu, na ukaananga maburiri, na matuura manene, o na aria othe mari kuo. **9** “Mundü uria wakaga wathani wake, na agetongia na uumithio utari wa kihooto, nigeetha aake nyumba yake handu iguru nigu ehonokie ndakanyitwo ni mwanangiko, ka! ar na haaro-! **10** Wee wanciirira kuniinwo kwa nduriri nyingi, uganonithia nyumba yaku mwene, na ikoorwo ni muoyo waku. **11** Mahiga ma ruthingo nimekanirira, na migamba ya mba ni kamukiria. **12** “Mundü uria wakithagia ituura inene na iuti wa thakame, na akahaanda ituura na njira cia umaramari, ka! ar na haaro-! **13** Githi Jehova Mwene-Hywa-Wehe ndatuute ati wira wa andu no ngu cia gwakirira mwaki, na ati nduriri ciinogaga o tuhü? **14** Nigukorwo thi ni kaiyuru ni umenyo wa riiri wa Jehova, o ta uria maa! maiyurite iria-ini. **15** “Mundü uria uheaga andu a ituura riake njoohi, akamatahiria mondo-ini ya ruua ya ndibe nginya makarino, nigeetha erorer njaga yao, ka! ar na haaro-! **16** Ukaiyuru ni thoni, handu ha kugia na riiri. Riri niro ihinda riaku! Nyua, urio, nayo njaga yaku yoneke! Gikombe kuma guoko-ini kwa urio kwa Jehova nikiragukora, na njono ni kuhumbira riiri waku. **17** Haaro iria urutiire Lebanoni-ri, nigakuhubikania, na wanangi waku wa nyamu-ri, niugakumakia muno. Ni undu niuute thakame ya andu, na ukaananga maburiri, na matuura manene, na aria othe mari kuo. **18** “Muhianano muciuhie ni wa bata uriku mundu aarika kuwacuhia? O nago muhianano wa gutweko uria utumaga andu maheeneke ni wa bata uriku? Nigukorwo uria uuthondekaga ehokaga kiria ombite; athondekaga muhianano itaaragia. **19** Mundü uria wiraga ruba atiri, ‘Gia na muoyo!’ Kana akeera ihiga ritari muoyo atiri, ‘Arahuka!’ Ka! ar na haaro-! Indo ta icio ciakihota kuonia mundu njira? Ihumbitwo thahabu na betha; no itiri na mihumu thini wacio. **20** No riri, Jehova ar hekaru-ini yake theru; thi yothe ni kire ki iri mbere yake.”

3 Riri ni ihooya ria munabii Habakuku, ria kuniwo ta rwimbo. **2** Atiriri Jehova, ninjiguite uhoru wa ngumo yaku, nganyitwo ni guoya ni undu wa ciiko ciaku. Rurumukia ciiko ciaku matuku-ini maya maitu, utume imenyeye matuku-ini maitu; o na hinda iria uri murakaruru, iguanagira tha. **3** Ngai ookire oimite Temani, ucio Mutheru agiuka oimite Kirima kia Parani. Riiri wake ukihumbira iguru, nago ugooci wake ukiiyura thi. **4** Ukenge wake wahaanaga ta riua rikiritha; miriri yahanukaga kuma guoko-ini gwake, naho hau niho hinya wake wahithitwo. **5** Muthiro nigu wamutongoragia; mirimu wa muthiro ukamuuma thuutha. **6** Aarugamire, agithingithia thi; agicuthirira agituma nduriri ciinaine. Irima cia tene ikimukumuthika, natuo turima twa tene tukimomoka. Mithire yake-ri, ni ya tene na tene. **7** Nindonire andu aria matuura hema cia Kushani mari na minyamaro, nao aria matuura Midiani maiyuritwo ni ruo runene. **8** Wee Jehova-ri, ni njuu warakariire? Mang’uri maku-ri, ni turuu mokiriire? Wee-

rī, wokīrīre iria na mang'ūrī maku rīrīa wahaicīte mbarathi ciaku na ngaari ciaku cia ūhootani cia ita? **9** Nīwarutire ūta waku, ūkīwoya na igūrū, na ūgītīa mīguī mīingī. Nayo thī ūkīmīgayania na njūū; **10** irīma ciakuonire ikīnyogonda. Kīguū kīa maaī nakīo gīgītherera; maaī ma kūrīa kūrīku makīhūūyūka, na makīambararia makūmbī mamo na igūrū taarī moko. **11** Rīūa na mweri nīciarūgamire o ro ūguo kūu igūrū, ciona ūtheri wa mīguī yaku ikīrathūka, na ciona kūhenia gwa itimū rīaku rīkīmenūka. **12** Watuīkanīrie thī na mang'ūrī, na ūkīhūra ndūrīrī ūrī na marakara. **13** Wokire kūhonokia andū aku, na ūhonokie ūrīa waku mūtīrīrie maguta. Wahehenjire kīongo kīa nyūmba ya waganu, ūkīmītharia nginya itina-inī ciayo. **14** Wamūtheecire mūtwe na itimū rīake mwene, rīrīa njamba ciake cia ita ciatūtharīkīre itūharaganie; cigakenagīrīra ta igūtambuura athīni arīa mehithīte. **15** Wee wakinyire iria igūrū na mbarathi ciaku, ūgīthuka maaī macio maingī, magītuīka makūmbī manene. **16** Ndaiguire ūhorō ūcio, ngoro yakwa īgītumatuuma, nacio iromo ciakwa ikīinaina nī mūgambo ūcio; mahīndī makwa makīonja, namo magūrū makwa makīinaina. No nī nīngweterera ngīrīrīrie, nginya mūthenya ūrīa wa kūnyarīrīka ūgaakinya, ūkore rūrīrī rūrīa rūtūtharīkagīra. **17** Atīrīrī, o na mūkūyū ūngīaga kūruta kīro, nayo mīthabībū yaage thabībū, o naguo mūtamayū wage maciaro, nayo mīgūnda yaage irio; o na kūngīaga ng'ondū gīcegū na kwage ng'ombe ciugū-inī-rī, **18** nī no ndīrīkenagīra Jehova, njanjamūkage nī ūndū wa Ngai Mūhonokia wakwa. **19** Mwathani Jehova nīwe hinya wakwa, atūmaga magūrū makwa magīe ihenya ta magūrū ma thwariga, nake aahotithagia kūhaica kūrīa gītūūgīru. Kūrī mūtongoria wa nyīmbo. Rwīmbo rūrū nī rwa kūinwo na inanda cia mūgeeto.

Zefania

1 Atiriri, ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Zefania muru wa Kushi, muru wa Gedalia, muru wa Amaria, muru wa Hezekia, riria Muthamaki Josia muru wa Amoni aathamakaga Juda. **2** Atiriri, Jehova ekuuga uu: “Ninganiina indo ciothe ithire biu, ithire kundu guothe guku thi. **3** Ninganiina andu o na nyamu; njooke niine nyoni cia riera-ini, na thamaki cia iria-ini. Andu aria aaganu magaatigirio o hiba cia mahuti, hinda iria ngaaniina andu mathire kundu guothe guku thi,” ugo nigo Jehova ekuuga. **4** “Ningatamburika guoko gwakwa njukirire Juda, na njukirire andu othe aria matuuraga Jerusalemu. Ninganiina mhiianano ya Baali iria itigarite guku, na niine mariitwa ma andu aria matooi Ngai, na athinjiri-ngai cia mhiianano, **5** o acio mainamagirira, makahooya mbutu cia iguru mari nyumba iguru, o na makainamirira, makehita na ritwa ria Jehova, na magacooka makehita na ritwa ria Milikomu, **6** o acio matigaga kurumirira Jehova magacooka na thuutha, na maticaragia Jehova, o na kana makamurongooria. **7** Atiriri, kirai ki muri mbere ya Mwathani Jehova, nigukorwo muthenya wa Jehova uri hakuhi. Jehova nihaahirie igongona; ningi namurite andu aria efite. **8** Muthenya ucio wa igongona ria Jehova-ri, ningaherithia anene, o na herithie ariu a muthamaki, hamwe na aria othe magaaokorwo mehumbite nguo cia bururi ungi. **9** Muthenya ucio-ri, ningaherithia atagarari othe a hingiro, o acio maiyuragia hekaru ya ngai ciao na haaro na maheeni.” **10** Jehova ekuuga atiri, “Muthenya ucio nigukaiguu mukayo uumite Kihingo-ini gfa Thamaki, o na kugirika kuumite Ituura Rieru, nago mururumo munene wa mumomoko uume turima-ini. **11** Girikai, inyu mutuuraga rugongo rwa ndunyui; mugirike tonduni onjorithia anyu othe nimekuniinwo, na aria othe monjorithanagia na betha manangwo. **12** Hinda iyo ningoya matawa njethe andu Jerusalemu, na herithie aria meiganitie, aria mahaana ndibei ndaniirio na kinyita kiayo, aria meciaragia atiri, ‘Jehova itigari undu angika, mwega kana muru.’ **13** Utonga wao niugatahwo, na nyumba ciao imomorwo. Nimagaka nyumba, no matigacituuira; nimakahaanda migunda ya mithabibu, no matikanyua ndibei yayo. **14** “Muthenya uria munene wa Jehova uri hakuhi, uri hakuhi na niurooka narua. Ta thikiriria! Kiriro kia muthenya ucio wa Jehova gigaakorwo kiri kinene, nacio njamba cia ita niikaarira muno iri kuu. **15** Muthenya ucio-ri, ugaakorwo uri wa mang’uri, muthenya wa mnyamaro na ruo runene, muthenya wa mathina na mwanangiko, muthenya wa nduma na mairia, muthenya wa matu na nduma ndumanu, **16** muthenya wa kuhuhwa karumbeta na mbugiriro ya mbaara ya guukirira matuura maria mairigirwo na hinya, na guukirira mithiringo iria miraihu na iguru. **17** Ningarehere andu mnyamaro, nao magathiiaga ta andu atumumu, ni undu nimehiirire Jehova. Thakame yao niigaitwo ta rukungu, nacio nyama cia nda ciao iteo ta iri ruura. **18** Betha kana thahabu ciao itikhota kumahanokia, muthenya ucio wa mang’uri ma Jehova. Thi yothe ikaaniinwo na mwaki wa uru wake, nigukorwo aria othe matuuraga guku thi niakamaniina o rimwe.”

2 Mwicookaniririe hamwe, mwicookaniririe hamwe inyu ruriri ruru rutar thoni. **2** Mwicookaniririe mbere ya ihinda riria rituutwo gukina, muthenya ucio umukorerere ta uria muungu umburagwo ni ruhuho, mbere ya marakara

mahiui ma Jehova mamukore, mbere ya muthenya ucio wa mang’uri ma Jehova kumukora. **3** Cariai Jehova, inyu andu othe aria enyihia a bururi, inyu aria mwikaga uria aathanite. Mwicaririe uthingu, mwicaririe kwinyihia; no gukorwo nimukagitirwo muthenya ucio wa marakara ma Jehova. **4** Ituura ria Gaza nirigatiganirio, nario ituura ria Ashikeloni rianangwo. Andu a Ashidodi makaaturirwo muthenya barigici, nario ituura ria Ekironi rithario ta muti ukumnywo. **5** Inyu aria mutuuraga ndwere-ini cia iria, o inyu Akerethi, kai muri na haaro-! Ndumiriri ya Jehova ni iguukirire, wee Kaanani, bururi wa Afilisti. “Ningakuniina, na gutiri mundu o na umwe ugatigara.” **6** Bururi ucio uri ndwere-ini cia iria, o kuu Akerethi matuuraga, gugaatuika kundu gwa gwakwo ithunu cia arithi, na ciugu cia ng’onduni. **7** Bururi ucio ugaatuika wa matigari ma nyumba ya Juda; kuu niku makooona urithio. Hwai-ini magaaomaga nyumba cia Ashikeloni. Nake Jehova Ngai wao niakamanyerera, na atume magaacire ringi. **8** “Ninjiguite irumi cia Moabi na inyuriri cia Aamoni, acio maarumire andu akwa na makihita guukirira bururi wao.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atiri, “Ti-itheru o ta uria ni nduuraga muoyo-ri, Moabi gugaatuika o ta Sodomu, nago bururi wa Aamoni utuika ta Gomora, kundu kwa rya, na marima ma cumbi, kundu gutakuraga kindu kuuma tene. Matigari ma andu akwa nimakamataha; nao andu a ruriri rwakwa aria makaahonoka nimakagaya bururi wao.” **10** Maundu macio nimakamakora ni undu wa mwitio wao, na ni undu wa kuruma na kunyuriria andu a Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **11** Jehova niagetigirwo nio riria akaananga ngai ciothe cia bururi ucio. Nduriri iria iri hugururu-ini ciothe cia iria niikamuhooya, o ruriri ruri bururi waruo kiembe. **12** “O na inyu, andu a Kushi, nimukooragwo na ruhiu rwakwa rwa njora.” **13** Niagatamburika guoko gwake okirire andu a gathigathini na anine Ashuri, atige Nineve gukirite ihooru, na kuumagarite o ta weru. **14** Nduruu cia mburi na ng’ombe igaakoma kuo, hamwe na ciembe cia mithemba yothe. Ndundu cia weru na ndundu iria ng’ambi niikamba itugi-ini ciakuo. Kayu ka migambo yacio gakaiguuagwo ndirica-ini, hiba cia mahiga igaakorwo mirango-ini, nayo migamba ya mitarakwa itigwo utheri. **15** Ruriri nirio ituura riria riraturire na gikeno, o na ritari na ugwati. Riria rieiraga atiri, “Nii no ni, na gutiri ungi tigi ni.” Kai mirikanangitwo, rigatuika o kimamo kia nyamu cia githaka-! Aria othe mahitukagira haru rio no kurinyuriria na kuriorota.

3 Kai ituura ruriri inene ria andu aremi, na rigwatitio thaahu, o na riyurite maundu ma kuhinyariria riri na haaro-! **2** Ruriri mundu riathikagira, ritiitikagira gutaarwo. Ritiithokaga Jehova, na ritikuhagirira Ngai waro. **3** Anene aario mahaana ta miruuthi ikurarama, aathani aario mahaana ta njuu iria icangacangaga hwai-ini, gutiri kindu matigagia gikinye rucini. **4** Anabii aario ni etii; ni andu a ungumania. Athinjiri-Ngai aario mathaahitie handu-haria-haamure, na magathukia watho. **5** Jehova uria uri thini waro ni muthingu; we ndeekaga uru. Rucini o rucini niatuanagira ciira na kihooto, muthenya o muthenya ndagaga gwika ugo, no aria matari athingu matiri thoni. **6** “Niniinire nduriri; cigigitiro ciao cia hinya ni momore. Nacio barabara ciao ndumite itiganirio, gutiri mundu uracigerera. Matuura mao manene nimanange; gutiri mundu o na umwe utigarite, gutiri o na umwe. **7** Ndeerire ituura ru inene atiri, ‘Ti-itheru niikanjigitira, na witikire gutaarwo!’ Hinda iyo ituuro ciake itikaniinwo, o na kana maherithia makwa

mamükore.” No o meeriragíría o gwíka úúru maúndú-iní mao mothe. **8** Ní úndú úcio Jehova ekuuga atírí, “Ikarai múnjetereire, mweterere mūthenya úría ngaarúgama ndute úira. Níndúite atí níngacookaníríria ndúrírí hamwe, na nyúnganie mothamaki, níguo ndímaitírírie mang’úrí makwa, nímo marakara makwa mahiú. Thí yothe níkaniinwo ní mwaki wa marakara ma úuru wakwa. **9** “Híndí íyo níngatheria míromo ya ndúrírí, níguo othe makayagíre ríitwa ría Jehova, na mamútungatagíre marí na úrúmwe. **10** Andú akwa aría mahurunjúkíire múrímo úría úngí wa njúúú cia Kushi, o acio maahooyaga, nímakandehera maruta. **11** Mūthenya úcio wee ndúgaconorithio ní úndú wa maúndú mothe maría mooru wananjika, tondú níngeheria aría othe makenagíra mwítíio wao, ndímarute kuuma itúúra-iní rírí inene. Ndúgacooka gwítúúgíría úrú kíríma-iní giakwa gítheru. **12** No rírí, níngatigía gatagatí-iní kanyu andú aría ahooreri na enyíihia, aría mehokete ríitwa ría Jehova. **13** Matigari ma Isiraeli matigekaga úúru; matikaheenanagia, kana úhinga woneke túnua-iní twao. Makaaríaga na magakoma, na gútírí múndú úkaamamakia.” **14** Atírírí, wee Mwarí wa Zayuni, ina rwímbo; o nawe, Isiraeli aníríra! Nawe Mwarí wa Jerusalemu kena na úcanjamúke na ngoro yaku yothe! **15** Jehova níeheretie ihúúra ríaku, nacio thú ciaku níacingatíte. Jehova mūthamaki wa Isiraeli arí hamwe nawe; ndúgacooka gwítígíra mwanangíko ríngí. **16** Mūthenya úcio nímakeera Jerusalemu atírí, “Wee Zayuni, ndúgacooke gwítígíra na ndúkaregerie moko maku. **17** Jehova Ngai waku arí hamwe nawe, o we úría úrú hinya wa kúhonokania. Níarígúkenagíra múno, na níaríkúhooragíría na wendo wake, agúkúngúire akíinaga nyímbo.” **18** “Kíeha gíra ciathí iría njathane níngamwehereria; icio ikoretwo irí múrigo na cia thoni harí inyuú. **19** Híndí íyo níngaherithia aría othe maamúhinyagíríría; níngahonokia aría ithua, na njookererie aría mahurunjítwo. Níngatúma magíe igweta na ndímagoocithie mabúrúri-iní mothe kúría manaconorithio. **20** Ihinda ríu níngamúcookaníríría; híndí íyo níngamúcookia múcú. Níngatúma múgíe igweta na ndímúgoocithie gatagatí-iní ka ndúrírí ciothe cia thí, híndí íría ngaatúma múgaacíre ríngí, o múkíionagíra na maitho manyu,” úguo níguo Jehova ekuuga.

Hagai

1 Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, mūthenya wa mbere wa gatandatū, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, mwathi wa būrūri wa Juda, na kūrī Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na kanua ka mūnabii Hagai makīrwo atīrī, **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū aya moigaga atīrī, ‘lhinda ti ikinyu rīa gwākīra Jehova nyūmba.”” **3** Ningī ndūmīriri ya Jehova īgūka na kanua ka mūnabii Hagai īkūria atīrī, **4** “Anga nī ihinda rīanyu inyuī ene rīa gūikara nyūmba iria ng’emie na mbaū rīria nyūmba īno yakwa īkarite iri nyanangiku?” **5** Na rīrī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūria mīthīre yanyu ītariī. **6** Mūhaandīte irio nyingī, no mūkagetha o tūnini. Mūrīaga no mūthīhūnaga. Mūnyuuga no mūtīnyootokaga. Mwīhumbaga nguo no mūtīguuga ūrugarī. Ningī ūria ūthūkūmaga, aanyiita mūcaara wake awīkagīra mūhuko ūri na marima.” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūria mīthīre yanyu ītariī. **8** Ambatai irīma-inī mūgīre mbaū, mūike mūnjakire nyūmba, nigeetha nī ndīmikenagire na ndūke wa gūtīagwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Mwerīgagīrīra uumithio mūngī, no rīrī, mūkiona o kīndū kīnini. Kīrīa mwainūkirie, ngīkūmbūra na mīhūmū yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūria atīrī, “Ndeekire ūguo niki? Ndeekire ūguo nī undū wa nyūmba yakwa, irīa īkarite iri nyanangiku, rīria o ūmwe wanyu arahangīra maundū ma nyūmba yake mwene. **10** Nī undū wanyu, īgūrū nīrīregete gūita ime, nayo thī ikarega na maciaro mayo. **11** Nīndatūmire būrūri wage mbura mīgūnda-inī na irīma-inī, o na ngūmia ngano, na ngīniina ndibeī ya mūhīhano na maguta na kīria gīothe thī īciaraga, na ngīnyīhīa andū na mahīū, na ngīthūkia wīra wa moko manyu.” **12** Ningī Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na matigari mothe ma andū, magīthīkīra mūgambo wa Jehova Ngai wao, o na ndūmīriri ya mūnabii Hagai, tondū nī Jehova Ngai wao wamūtūmīte. Nao andū acio magītigīra Jehova. **13** Ningī Hagai mūtūmwo wa Jehova akiheana ndūmīriri īno ya Jehova kūrī andū, akīmeera atīrī: Jehova ekuuga atīrī, “Nīū ndī hamwe na inyuī.” **14** Nake Jehova akīarahūra roho wa Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, o na roho wa andū othe arīa matigarite, nao magīka, makīambīrīria kūruta wīra wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. **15** Kwārī mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa gatandatū, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario.

2 Na rīrī, mūthenya wa mīrongo īrī na ūmwe, mweri wa mūgwanja, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai, akīrwo atīrī, **2** “Arīria Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, mwathi wa būrūri wa Juda, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na andū othe arīa matigaire, ūmoorie atīrī, **3** ‘Nūū wanyu ūtigarite wonire nyūmba īno na rīri wayo wa mbere? Mūrōna īhaana atīa rīu? Gīthī mūtīramīona īhaana ta kīndū gīa tūhū?’ **4** Jehova ekuuga atīrī, ‘Gīa na hinya, wee Zerubabeli, na ūgīe na hinya, wee Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, gīai na hinya inyuī andū othe a būrūri, na mūrute wīra, nīgūkorwo ndī hamwe na inyuī.’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** ‘Ūguo nīguo ndaarīkanīre na inyuī, rīria mwoimire būrūri wa

Misirī, na Roho wakwa egūtūira thīnī wanyu. Tigai gwītīgīra.’ **6** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī; ‘Thuutha wa kahinda kanini nīngathingithia īgūrū na thī rīngī, na thingithie iria na thī nyūmū. **7** Nīngathingithia ndūrīrī ciothe, nake ūria wīrīragīrio nī ndūrīrī ciothe nīagooka, na nī nīngaiyūria nyūmba īno riiri,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Betha nī yakwa, o na thahabu nī yakwa. **9** Riiri wa nyūmba īno ūgaakorwo ūri mūnene gūkīra riiri wa nyūmba īria ya mbere,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handū haha nīngaeana thayū,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” **10** Mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa kenda, mwaka wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai akīrwo atīrī, **11** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Ūriai athīnjīri-Ngai ūria watho ugīte: **12** Mūndū angīkuua nyama nyamūre ruuno-inī rwa nguo yake, naruo ruono rūhuthe mūgate, kana thubu, kana ndibeī, kana maguta, o na kana irio ingī-rī, irio icio ciatūka nyamūre?’” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Aca.” **13** Ningī Hagai akīmōoria atīrī, “Mūndū ūri na thaahu nī undū wa kūhutania na kīimba, angīhutia kīndū kīmwe gīa icio-rī, kīndū kīu no kīnyīitwo nī thaahu?” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Īi, no kīnyīitwo nī thaahu.” **14** Ningī Hagai akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga atīrī, ‘Ūguo noguo andū aya na rūrūrī rūrū matariī maitho-inī makwa; ūria wothē meekaga na kīria gīothe marutaga kūu, kīrī na thaahu. **15** “Na rīrī, mwīcūraniei wega ūhoro ūyū kuuma ūmūthī, mūtāranie ūria maundū maatarī mbere ya rīria gūtaari ihiga rīaigīrīrwo īgūrū wa rīngī mwako-inī wa hekarū īno ya Jehova. **16** Mūndū o wothē angīathiire hība-inī ya ngano ya ithimi mīrongo īrī, aakoraga no ithimi ikūmi. Mūndū o wothē angīathiire itangi-inī rīa ndibeī erīgīrīre gūtahia ithimi mīrongo ītano, aakoraga o mīrongo īrī. **17** Ndathūkīrie wīra wothē wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe, no inyuī mūtīgana kūnjookerera,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Kuuma ūmūthī na gūthī na mbere, kuuma mūthenya ūyū wa mweri mīrongo īrī na inya, mweri wa kenda, mwīcūraniei wega ūhoro wa mūthenya ūria mūthingī wa hekarū ya Jehova wakīrwo. Ta mwīcūraniei wega: **19** Nī hakīrī o na mbeū ītigarite ikūmbī-inī? Nginyagia rīu, mīthabībū, na mīkūyū, na mīkomamanga, o na mītamayū ndīrī īragīa na maciaro. “Kuuma ūmūthī nīndīrīmūrathīmaga.”” **20** Ningī ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Hagai hīndī ya keerī, mweri mīrongo īrī na inya wa mweri ūcio, akīrwo atīrī, **21** “Arīria Zerubabeli mwathi wa Juda, ūmwīre atī nīngathingithia īgūrū na thī. **22** Nīngang’aurania itī cia ūnene, na hehenje hinya wa mothamaki ma thī ng’eni. Nīngakurumania ngaari cia ita, na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mūndū arūndwo na rūhīū rwa njora rwa mūrū wa nyina. **23** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Mūthenya ūcio-rī, nīngakwamūkīra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mūrū wa Shealiteli,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Ningī nīngagūtua ta gīcūhī gīakwa gīa kīara, gīkurure rūrūri rwakwa, nīgūkorwo nīngūthūrīte,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

Zekaria

1 Na riri, mweri wa inana wa mwaka wa keeri wa uhamaki wa Dario, ndumiriri ya Jehova niyakinyiire munabii Zekaria, muru wa Berekia, muru wa Ido, akirwo atiri: **2** ‘Jehova niarakaririo muno ni maithe manyu ma tene. **3** Ni undu ucio ira andu atiri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu: ‘Njookerera, niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na ni nungumucokerera,’ uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** Mutikahaane ta maithe manyu ma tene arfa maahunjagirio ni anabii a tene, makeerwo atiri: Uu niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garurukai mutige mithiire yanyu miuru o na mitugo yanyu miuru.’ No makiga kunjjiga kana kurumbiuya uuge wakwa, niguu Jehova ekuuga. **5** Maithe manyu ma tene makiri ku riu? Nao anabii-ri, nimatuuuraga nginya tene? **6** No riri, githi ndumiriri yakwa na irira ciakwa cia kurumirirwo, iria ndaathite ndungata ciakwa cia anabii itiahingirio maithe manyu ma tene? ‘Hindi iyo makirira makiuga atiri, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwikite kuringana na uria mithiire na mitugo iitu itarii, o ta uria aatuute nwegwika.’” **7** Muthenya wa mirongo riri na ina wa mweri wa ikumi na umwe, mweri ucio wa Shebati, mwakinini wa keeri wa uhamaki wa Dario, ndumiriri ya Jehova niyakinyiire munabii Zekaria, muru wa Berekia, muru wa Ido. **8** Ndononire kioneki utuku, na riri, mbere yakwa ngiona mundu wahacite mbarathi ndune! Mundu ucio aarugamite miti-ini ya mihandathi yar handu mukuru-ini. Thuutha wake ni haari mbarathi imwe ndune, na ingi cia giitiri na ingi njeru. **9** Na ni ngiuria atiri, “Mwathi wakwa, ici nacio ni cia ki?” Muraika ucio waaragia na ni akinjookeria atiri, “Ningukwira ni cia ki.” **10** Nake mundu ucio warungii miti-ini ya mihandathi akindaarira akinjira atiri, “Aya nio Jehova atumite mathii thi yothe.” **11** Nao magicookia uhoro kuri muraika wa Jehova, uria warungii miti-ini ya mihandathi, makimwira atiri, “Nituthite thi yothe na tukoono at thi nihoore na iri na thayu.” **12** Ningi muraika ucio wa Jehova akuria atiri, “Ni nginya ri, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ukwaga kuguira Jerusalemu na matuura ma Juda tha, maria ukoretwo urakarire miaka mirongo mugwanja?” **13** Ni undu ucio Jehova agikarira muraika ucio twaragia nake na ciugo njega na cia kuhoorerania. **14** Nake muraika ucio wanjaragira akinjira atiri, “Anirra ndumiriri ino: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, ‘Ninjiguuga uru ni undu wa Jerusalemu na Zayuni, **15** no riri, nindakaritio muno ni nduriri iria ciiguuga iri ngitire. Ndaarakarire andu akwa o hanini, no nduriri icio igikiririra kumanyamaria.’” **16** “Ni undu ucio, Jehova ekuuga uu: ‘Ningacooka ituura ria Jerusalemu ndrifuire thi, nayo nyumba yakwa yakwo kuo ringi. Naruo ririgi rua guthima nirugatamburukio Jerusalemu,’ uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **17** “Ningi ithii na mbere na kwanirira uge atiri: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Matuura makwa nimakaiyurira ugaacuru ringi, nake Jehova niakahooreria Zayuni ringi na ethuurire Jerusalemu.’” **18** Ningi ngitiira maithe, na riri, mbere yakwa ngiona hia inya! **19** Nguria muraika ucio wanjaragira atiri, “Ici nacio ni cia ki?” Nake akinjookeria atiri, “Ici nicio hia iria ciaharaganirie Juda, na Israeli, na Jerusalemu.” **20** Nake Jehova agicooka akinyonia mabundi mana. **21** Na ni ngimuria atiri, “Aya-ri, marooka gwika atia?” Nake akinjookeria atiri, “Ici nicio hia iria ciaharaganirie Juda niguu gutigacooke kuoneka mundu ukwihaanda, no mabundi maya, mokite kumamakia

na maguthie hia icio cia nduriri, iria ciabararirie hia ciao igiurira bururi wa Juda, niguu andu akuo maharaganio.”

2 Ningi ngitiira maithe, na riri, hau mbere yakwa ngiona mundu wanyitite ririgi ria guthima na guoko gwake. **2** Ngimuria atiri, “Wee-ri, wathi ku?” Nake akinjookeria atiri, “Ndathi guthima ituura ria Jerusalemu, niguu menye wari o na uraihu wario.” **3** Na riri, muraika ucio wanjaragira agithi, nake muraika ungi agiuka kumutunga. **4** akimwira atiri, “Teng’era wire mwanace ucio atiri, ‘Jerusalemu rigaatuika ituura inene ritari thingo, ni undu wa uingui wa andu na mahii maria magaakorwo kuo.’ **5** Jehova ekuuga uu, ‘Ni mwene ni ni ngaatuika ruthingo rwa mwaki ndrithiururukirie, na nduika riri thini na ituura riu.’” **6** Jehova ekuuga uu, “Ukai, ukai! Uri muume bururi wa mwena wa gathigathini, nigukorwo ndimuharaganirie mienu yothe ina iria yumaga huho cia iguru,” uguo niguu Jehova ekuuga. **7** “Uka, wee Zayuni! Withare, o wee utuura kwa Mwar wa Babulonii!” **8** Nigukorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Thuutha wa kuuhe gitio, akinduma ngahuurane na nduriri iria ciatahite indo cianyu. Nigukorwo uria wothe umuhutagia inyu ni kiama kia riitho ria Ngai ahutagia. **9** Ti-itheru nimgabararia guoko gwakwa ndimookirire, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hindi iyo niguu mukaamenya at Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe undumite. **10** “Wee Mwar wa Zayuni-ri, anirra na ukene, nigukorwo nindirooka gutuura gatagati-ini kanyu,” uguo niguu Jehova ekuuga. **11** “Muthenya ucio-ri, nduriri nyingi niikanyithiano na Jehova, na nimagatuika andu akwa. Ngaatuura gatagati-ini kanyu na nimukamenya at Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe undumite kuri inyu.” **12** Jehova niakagaya Juda gutuuke igai riake bururi-ini uria matheru, na niagethuurira Jerusalemu o ringi. **13** Hoorerari hari Jehova inyu kirindi gia thi tondu niyarahurite kuuma giikaro-ini giake githeru.

3 Ningi akinyonia Joshua, muthinjiri-Ngai uria munene, arugamite mbere ya muraika wa Jehova, nake Shaitani arugamite mwena wake wa urio niguu amucuke. **2** Nake Jehova akira Shaitani atiri, “Jehova arogukuma, wee Shaitani! Jehova uria thuurite Jerusalemu arogukuma wee! Githi mundu iyu ti gicinga githaritwo kuuma mwaki-ini?” **3** Na riri, Joshua eehumbite nguo iri giko hindi iyo aarugamite mbere ya muraika. **4** Muraika ucio akira aria maarungii mbere yake atiri, “Murutei nguo icio ciake iri na giko.” Agicooka akira Joshua atiri, “Atiri, ninjeheretie mehia maku, na ningukuhumba nguo cia goro.” **5** Ngicooka ngiuga atiri, “Muohi kiremba githeru mutwe.” Ni undu ucio makimuoha kiremba githeru mutwe, na makimuhumba nguo, muraika wa Jehova arugamite o hau. **6** Muraika wa Jehova agiatha Joshua, akimwira atiri, **7** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Ungirumirira mithiire yakwa na umenyagirire maundu maria nyendaga mekwo, nugaathaga nyumba yakwa, o na utuuke murugamiriri wa nja ciayo, na ngwikirie utuuke umwe wa andu aya marungii haha. **8** “Ta thikirira, wee Joshua, muthinjiri-Ngai uria munene, kamwe na athiritu aku aya maikarite thi mbere yaku, o acio kimenyithia kia maundu maria magooca: Ningarehe ndungata yakwa, o we Ruhonge.’ **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Atiri, ninjigite ihiga mbere ya Joshua! Ihiga riu riri na maithe mugwanja, na ningakurura maandiko iguru wario, na njeherie mehia ma bururi iyu na muthenya umwe. **10** “Muthenya ucio-ri, o mundu wanyu niageeta mundu wa ituura riake maikare

rungu rwa mŭti wake wa mŭthabũ na wa mŭkũyũ,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 Hindi ũyo mũraika ũria twaranagĩria nake akihũndũka, akĩnjarahũra, ta ũria mũndũ aarahũrago kuuma toro. **2** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũroona?” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona mũti wa thahabu theri wa kũigĩrĩro tawa, ũrĩ na mbakũri igũrũ rĩrago, na ũigĩrĩro matawa mũgwanja na mĩberethi mũgwanja ya gũtwara maguta matawa-inĩ macio. **3** Nĩngĩ harĩ na mĩti ũrĩ ya mĩtamaiyũ iriganĩtie naguo, ũmwe ũrĩ mwena wa ũrio wa mbakũri, na ũria ũngĩ mwena wayo wa ũmotho.” **4** Ngĩũria mũraika ũria twaranagĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?” **5** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũ ici nĩ ndũũ?” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndũũ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio akĩnjũria atĩrĩ, “Ino nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova kũri Zerubabeli, nayo ikũuga ũu: ‘Ti ũndũ wa hinya kana wa ũhoti, no nĩ ũndũ wa Roho wakwa,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **7** “Wee kĩrĩma gĩkĩ kinene-rĩ, ũkĩrĩ ũ? ũgatuika kũndũ kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Nĩngĩ nĩwe ũkaarethe ihiga rĩa kũrĩkĩa mwako o gũkĩanagĩrĩro atĩrĩ, ‘Ngai rĩrathime! Ngai rĩrathime!’” **8** Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩria ngĩrwo atĩrĩ: **9** “Moko ma Zerubabeli nĩmo maakĩte mũthingĩ wa hekarũ ĩno, na moko make no mo makaamĩrĩkia. Hindi ũyo nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmite kũri inyuũ. **10** “Nũũ ũmenaga mũthenya wa kĩambĩria kĩa maũndũ manini? Andũ nĩmagakena moonaa kabĩrũ karĩ guoko-inĩ gwa Zerubabeli. (Maya nĩmo maitho mũgwanja ma Jehova, marĩa moonaga thĩ yothe.)” **11** Nĩngĩ ngĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Mĩtamaiyũ ĩno ũrĩ ĩri mwena wa ũrio na wa ũmotho wa mũti wa kũigĩrĩra tawa nĩ mĩtũũ?” **12** Nĩngĩ ngĩmũria atĩrĩ, “Honge ici igĩrĩ cia mĩtamaiyũ irũgamanĩte na mĩberethi ĩno ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu nĩ ndũũ?” **13** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũ ici nĩ ndũũ?” Na nĩ ngũga atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndũũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio akĩnjũria atĩrĩ, “Aya eerĩ nĩo maitĩrĩrio maguta nĩguo matungatage Mwathani wa thĩ yothe.”

5 Nĩngĩ ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona ibuku-rĩa-gĩkũngo rĩombũkaga rĩera-inĩ. **2** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũroona?” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona ibuku-rĩa-gĩkũngo rĩombũka rĩera-inĩ, rĩrĩ na ũraihu wa mikono mĩrongo ũrĩ na warĩ wa mikono ikũmi.” **3** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩrũmi kĩria gĩgũtambũrũka bũrũri wothe; nĩgũkorwo kũringana na ũria mwena ũmwe warĩo wandĩkĩtuo, mũcio o wothe no nginya agaathaamio, naguo mwena ũcio ũngĩ warĩo ũkandĩkwo atĩrĩ, ũria wothe wĩhĩtaga na maheeni nĩagathaamio. **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩngatũma kĩrũmi kũ, nakĩo nĩngĩgatoonya nyũmba ya mũcio na nyũmba ya ũria wĩhĩtaga na maheeni akĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Gĩgakara nyũmba yake na kĩmĩanange yothe, kĩanange mbaũ ciayo na mahiga mayo.’” **5** Nĩngĩ mũraika ũria wanjaragĩria akiumĩra akĩnjũria atĩrĩ, “Tiira maitho wone nĩ kĩĩ gĩkĩ kĩroimĩra.” **6** Ngĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩkĩ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩ gĩkabũ gĩa gũthima.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “ũyũ nĩguo waganu wa andũ, ũria ũrĩ bũrũri wothe.” **7** Nakĩo gĩkuniko gĩa kĩgera gĩgĩkunũro, na rĩrĩ, hau thĩnĩ wa gĩkabũ ngĩona mũndũ-wa-nja waikarĩte thĩ ho. **8** Nake akiuga atĩrĩ, “ũyũ nĩwe Nyawaganu,” nake akĩmũcookia thĩnĩ wa gĩkabũ na agĩgĩkunika na gĩkuniko kũ gĩa kĩgera. **9** Ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona andũ-a-nja

eerĩ, mareretio nĩ rũhuho; tondũ maarĩ na mathagu ta ma nĩjũũ, makĩoya gĩkabũ kũ magĩgĩtwara rĩera-inĩ. **10** Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Maratwara gĩkabũ kũ kũ?” **11** Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Maragĩtwara bũrũri wa Babuloni magagĩakĩre nyũmba kuo. Yarĩka-rĩ, gĩkabũ kũ makĩge kuo handũ hakĩo.”

6 Nĩngĩ ngĩtiira maitho rĩngĩ, na rĩrĩ, ngĩona ngari inya cia ita igĩũka ciuĩte gatagatĩ ka irĩma igĩrĩ, irĩma icio ciarĩ cia gĩcango! **2** Ngaari ya mbere yaguucĩtio nĩ mbarathi ndune, na ya keerĩ ikaguucio nĩ mbarathi nĩjũrũ, **3** na ya gatatũ ikaguucio nĩ mbarathi njerũ, nayo ya kana ikaguucio nĩ mbarathi cia marooro; ciothe ciarĩ mbarathi ciarĩ na hinya. **4** Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?” **5** Nake mũraika ũcio akĩnjookeria atĩrĩ, “Maya nĩ maroho marĩa mana ma igũrũ, maroĩma harĩa marũgamaga mbere ya Mwathani wa thĩ yothe. **6** Ngaari ũyo iguucĩtio nĩ mbarathi nĩjũrũ yerekeire bũrũri wa gathigathini, nayo ũyo iguucĩtio nĩ mbarathi njerũ yerekeire bũrũri wa ithũro, nayo ũyo iguucĩtio nĩ mbarathi ĩrĩ na maroro yerekeire bũrũri wa gũthini.” **7** Rĩria mbarathi icio ĩrĩ hinya cioimagarĩerĩ, nĩciageragia mũno ũria ingĩthĩ thĩ yothe. Nake agĩciira atĩrĩ, “Thĩĩ mũcange thĩ yothe!” Nĩ ũndũ ũcio igĩthĩ thĩ yothe. **8** Nĩngĩ agĩcooka akĩnjũta akĩnjũria atĩrĩ, “Ta rora, icio cierekeire bũrũri wa gathigathini nĩmũtĩme Roho wakwa ũgĩe na ũhurũko kũ bũrũri wa gathigathini.” **9** Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩre ngĩrwo atĩrĩ, **10** “Amũkĩra betha na thahabu kuuma kũri andũ arĩa maatahĩtuo, na nĩo Helidai, na Tobija, na Jedaia, arĩa mokĩte kuuma Babuloni. Thĩo o ũmũthĩ mũciĩ kwa Josia mũrũ wa Zefania. **11** Oya betha na thahabu icio ũthondeke thũmbĩ, ũcooke ũmĩgĩrĩre mũtwe wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. **12** Mwĩre atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘ũyũ nĩwe mũndũ ũria wĩtagwo Rũhonge, nake nĩakaruta hongea arĩ handũ haake na ake hekarũ ya Jehova. **13** ũcio nĩwe ũgaaka hekarũ ya Jehova, na nĩakahumbworo rĩrĩ, na nĩagakarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene aathane. O na nĩagatungata arĩ mũthĩnjĩri-Ngai aikarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene; na maũndũ macio meerĩ nĩmakaganĩrĩra wega.’ **14** Nayo thũmbĩ ũyo igwo thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, ĩrĩ kĩrĩrĩkano kĩa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mũrũ wa Zefania. **15** Arĩa marĩ kũrya nĩmagooka gũteithia gwaka hekarũ ya Jehova, na inyuũ nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmite kũri inyuũ. ũndũ ũyũ nĩugekĩka mũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai wanyu mũri na kĩyo.”

7 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria, mũthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nĩguo mweri wa Kiselevu. **2** Andũ a Betheli nĩmatũmĩte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andũ ao magathaithe Jehova **3** na kũria athĩnjĩri-Ngai a nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabii atĩrĩ, “Nĩnjagĩrĩro nĩ gũcakaya na kwĩhĩnga kũria irio mweri wa gatano, ta ũria njĩkĩte miaka mĩngĩ?” **4** Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre akĩnjũria atĩrĩ, **5** “ũria andũ othe a bũrũri o na athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ‘Rĩria mwehingaga kũria irio mũgĩcakayaga mweri-inĩ wa gatano na wa mũgwanja ihinda rĩa miaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, ti-itherũ mwehingaga kũria irio nĩ ũndũ wakwa?’ **6** Na rĩria mwarĩtaga na mũkanyua-rĩ, gĩthĩ mũtiarĩtaga ndĩa ĩyo nĩ ũndũ wa inyuũ ene? **7** Gĩthĩ ici ticio ciugo cia Jehova iria cianĩrĩro igereire harĩ anabii a tene, rĩria Jerusalem na matũũra marĩa maarĩthĩrũrũkĩire maarĩ na ũhurũko na makaagaacĩra, nakuo Negevu na hũgũrũrũ-inĩ

cia irīma cia mwena wa ithūro nī gwatūragwo nī andū?”
8 Ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zekaria o rīngi akīrwo atīrī: **9** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: ‘Tuagai ciira na kīhoo; iguanagirai tha na mūcaayanagīre mūdū na ūria ūngī. **10** Mūtikanahinyīrīrie mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mūdū wa kūngī, kana mūthīni. Mūtikaneciiranīrie ūru ngoro-inī cianyu.’ **11** “No nīmāregire kūigua; makīng’athia, na makīhūgūka na magīthinga matū mao. **12** Nao makīūmia ngoro ciao o ta ihiga rīa nīyaigī, na matīngīathīkīrīrie watho kana ndūmīriri rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe amatūmīre na Roho wake, aarītie na tūna twa anabii a tene. **13** ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akīrakara mūno. **13** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Rīrīa ndeetanire, matiathīkīrīrie; nī ūndū ūcio rīrīa nao maanjītre, ndiamathīkīrīrie. **14** Nīndamaharanīrie na kīhuhūkano kīnene ndūrīrī-inī ciothe, magītūra kuo marī ageni. Būrūri wao watīguro ūkīrīte ihooru, na nī ūndū ūcio gūkīaga mūdū ūngītūtuīkania kana acooke kuo. Ūguo nīguo maatūmīre būrūri ūcio mwega ūkire ihooru.”

8 O rīngi ndūmīriri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīre, ngīrwo atīrī: **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Nīngjūaga ūru mūno nī ūndū wa Zayuni; nīndīracinwo nī ūru nī ūndū wake.” **3** Jehova ekuuga ūu: “Nīngacooka Zayuni, ndūre Jerusalem. Hīndī iyo itūra rīa Jerusalem rīgeetagwo Itūria Inene rīa Ūhoro-wa-Ma, nakīo kīrīma kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gīgeetagwo Kīrīma Gītheru.” **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Athuuri na atumia arīa akūrū mūno nīmagaikara njīra-inī cia Jerusalem rīngī, o mūdū anyītīte mūtīrima wake na guoko nī ūndū wa gūkūra mūno. **5** Njira cia itūra rīu inene ikaiyūra tūhīi na tūrītu tūgīthaaka.” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Hīndī iyo ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania nī matigari ma andū acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, harī nīi-rī, ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania?” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Nīngahonokia andū akwa kuuma mabūrūri ma mwena wa irathīro na wa ithūro. **8** Nīngamacookia matūre Jerusalem; nao magaatūka andū akwa na nī ndūike Ngai wao wa kwīhokeka na mūthingu.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Inyū arīa mūraigua ciugo ici ciarīro nī anabii arīa maari kuo rīrīa mūthingi wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandirwo-rī, gīai na hinya nīgeetha hekarū yakwo. **10** Mbere ya hīndī iyo gūtīarī irīhi rīa mūdū kana rīa nyamū. Gūtīrī mūdū ūngīarutire wīra wake na thayū nī ūndū wa thū ciake, tonū ndīdatūmīte o mūdū o mūdū okīrīre ūria ūngī. **11** No rīrī, rīu ndīgūcoka kūherithia matigari ma andū aya ta ūria ndeekaga tene.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “Mbeū nīgakūra wega, naguo mūthabībī nīngaciara matunda maguo, na tīiri nīūkaruta magetha maguo, narīo igūrū nīrīgatatīa ime. Ngaheana maūdū maya mothe matuīke igai rīa matigari ma andū aya. **13** O ta ūria mūkoretwo mūkionwo ta mūrī arume mūrī gatagatī-inī ka ndūrīrī, wee Juda na Isīraeli-rī, noguo ngaamūhonokia, na nīmūgatuīka kīrathimo. Mūtīgetīgīre, no gīai na hinya.” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “O ta ūria ndaūtīte atī nīngūmūrehere mwanāngiko, na ndīgana kūigua tha rīrīa maīthe manyu mandakarīre-rī,” Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, **15** “nī ūndū ūcio rīu nīndūite nīngwīka Jerusalem na Juda maūdū mega rīngī. Nī ūndū ūcio tīgai gwītīgīra. **16** Maya nīmo maūdū marīa mūgwīka: aranagīraī ūhoro wa ma mūdū na ūria ūngī, na

mūtuage ciira wa ma na wa kīhoo macīrīro-inī manyu; **17** mūtikanaciirīre gwīka mūdū wa itūra rīanyu ūuru, na mūtikanende kwīhīta na maheeni. Nī nīthūre maūdū macio mothe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Ndūmīriri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīre rīngī, ngīrwo atīrī: **19** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Mahīnda ma kwīhinga kūrīa irīo mweri wa kana, na wa gatano, na wa mūganja na wa ikūmī-rī, magaatūka mahīnda ma gūcanjamūka na kūrīūhīa, na ma maruga ma gīkeno harī Juda. Nī ūndū ūcio endagai ūhoro wa ma na wa thayū.” **20** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Andū aingī na atūrīa a matūra maingī manene nī magooka, **21** nao atūrī a itūra rīmwe inene magathīi itūra rīngī inene moige atīrī, ‘Reke tūthīi o rīu tūgathithe Jehova na tūkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nī mwene nīngūthīi.’ **22** Irīndī na ndūrīrī irī hinya nī igooka Jerusalem kūrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kūmūthaita.” **23** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Matukū-inī macio andū ikūmī kuuma thīomi-inī ciothe na ndūrīrī-inī ciothe nīmakanyīta Mūyahudi ūmwe, marūmie gīcūrī gīa kanjū yake na mamwīre atīrī, ‘Reke tūthīi nawe, tonū nītūguīte atī Ngai arī hamwe na inyūi.”

9 Ndūmīriri ya Jehova nīyūkīrīre būrūri wa Hadaraka, na īgakinyīra Dameski: nīgūkorwo maītho ma andū, na ma mīhīrīga yothe ya Isīraeli macūthīrīrie Jehova, **2** na īgakinyīra Hamathu o naku, itūra rīrīa rīhakanīte naku, o na īgakinyīra Turo na Sīdoni, o na gūtūka andū akuo maari oogī mūno. **3** Andū a Turo nīmeyakīre kīngītīro kīrūmu, na makegīra hība cia betha nyingī ta rūkūngū, na thahabu nyingī ta mahuti ma njira-inī. **4** No rīrī, Mwathani nīakarītunya ūtonga warīo, na aanange ūhoti warīo wa irīa-inī, narīo itūra rīu nīrīgacinwo na mwaki. **5** Ashīkeloni nīrīkeyonera ūhoro ūcio na rītīgīre, Gaza nīrīkehūrīthania nī ruo rūnene, o na Ekīroni o narīo, nīgūkorwo mwīhoko warīo nīūkahooa. Gaza nīrīkoorwo nī mūthamaki warīo, narīo Ashīkeloni nīrīgathaa. **6** Andū a būrūri ūngī nīmagaatūra Ashīdodi, na nī nīnganiina mwītīto wa Afīlīstī. **7** Nīngaruta thakame tūna-inī twao, na irīo irīa nīngaanīe ndīcirute gatagatī ka magego mao. Andū arīa magaatigara magaatūka a Ngai wītū, na matuīke atongoria a Juda, ma andū a Ekīroni makahaana ta andū a Jebusī. **8** Na rīrī, nīngagītira nyūmba yakwa kuuma kūrī mbutū irīa imarehagīra mbaara. Gūtīrī hīndī īngī mūhinyanīrīra agaacooka gūtooria andū akwa, nīgūkorwo rīu nīndīoneire ūria maanahinyīrīro. **9** Kena mūno, wee Mwarī wa Zayuni! Anīrīra, wee Mwarī wa Jerusalem! Atīrīrī, mūthamaki waku nīarooka kūrī we, nī mūthingu na arī na ūhonokio, nī mūhooreri na akuūtīwo nī ndīgiri, agakarīra njaū ya ndīgiri. **10** Nīngeheria ngai arī cia itī kuuma Efīraimu, na neherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalem, naguo ūta wa mbaara-rī, nīūkoinangwo. Nake aanīrīre thayū ndūrīrī-inī. Wathani wake-rī, ūgaatambūrūka kuuma irīa rīmwe ngīnya rīrīa rīngī, na kuuma Rūū rwa Faratī o ngīnya ituri cia thī. **11** No ha ūhoro waku-rī, nī ūndū wa thakame ya kīrīkanīro kīrīa ndarīkanīre nawe, nīngohorīthia andū aku arīa mohetwo, moime irīma rīu rītarī maā. **12** Cookai kīlītho-inī kīanyu kīrīa kīrūmu, inyū muohetwo mūrī na mwīhoko; o na rīu nguuga atīrī, nīngamūcookeria indo cianyu maīta meerī. **13** Ngaagonya Juda o taarī ūta wakwa, nake Efīraimu atūke ta mīgū ya ūta ūcio, ndīmaiyūrīe kuo. Nīngarhūra arīū aku, wee Zayuni, mokīrīre arīū aku wee Mūyanani, na ngūtue ta rūhīū rwa njora rwa njamba irī hinya. **14** Hīndī iyo Jehova nīakonwo arī igūrū rīao; mūguī wake ūkaarathūka

ta rüheni. Mwathani Jehova niakahuha karumbeta; agaathi ar ihuhukano-ini cia mwena wa güthini, **15** nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe niakamagitira. Nao makaamaniina biu, na matoranie na kumahüura na mahiga ma kigütha. Makaanyua na manegene ta maritwo ni ndibei; makaiyüfiririo ta mbaküri iria ihüthagirwo kuminjaminjiria koine cia kigongona. **16** Jehova Ngai wao niakamahonokia müthenya ücio, marí andü a rüuru rwake. Nimagakengaga büürü-ini wake, ta mahiga ma goro marí thümbi-ini ya müthamaki. **17** Kai nimagakorwo marí a kwendeka, na mathakarite-! Irio cia migünda niigatüma aanake magaacire, nayo ndibei ya mühiano itüme airitu o nao magaacire.

10 Hooyai Jehova oirie mbura hündi ya kimeria kia mbere; Jehova niwe ütümaga kügie matu ma mbura ya kihuhukano. Nioiragiria andü mbura, na akahe mündü o wothé irio cia migünda. **2** Mihiano ya kühooywo yaragia maheeni, ago moonaga cioneki itari cia ma, maaragia ühoro wa irooto itari cia ma; kühoorania kwao no gwa tühü. Ni ündü ücio andü maturuura ta ng'öndu, makahinyirika ni ündü wa kwaga müriithi. **3** "Marakara makwa nimakanite ni ündü wa arüithi, na niü ninghamerithia atongoria acio; nigükorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe niakamenyerera rüuru rwake, niruo andü a nyumba ya Juda, na atüme matuüke ta mbarathi igwütüria iri mbaara-ini. **4** Thiini wa Juda nigükoima üria ügaatuüka ihiga ria koine, na kuuma küri we kuume higí cia kwamba hema, ningí kuume üta wa mbaara, o na kuume mündü o wothé wa gwathana. **5** Marí hamwe magatuüka ta njamba cia ita iri hinya, marangirire thü ciao ndoro-ini ya njira hündi ya mbaara. Tondü Jehova agaakorwo hamwe nao, makaarüa na mang'auriane ahaici a mbarathi. **6** "Ningekira nyumba ya Juda hinya, na honokie nyumba ya Jusufu. Ningamacookia kwao, tondü nindimaigüriire tha. Nao magaikara ta itari ndaamarega, nigükorwo niü niü Jehova Ngai wao, na ningamacookeria mahooya mao. **7** Andü a Efiraimu magatuüka ta njamba cia ita, nacio ngoro ciao icanjamüke ta andü manyuüte ndibei. Ciana ciao niükoona ündü ücio ikene; nacio ngoro ciao niigakenera Jehova. **8** Ningameta ndimacookanirire. Ti-itherü ningamaküüra; nao nimakaingütha o ta üria maarí mbere. **9** O na ingikamaharaganiria ndürüri-ini, marí o küu mabürüri ma küraya no makaandirikana. **0**, hamwe na ciana ciao nimakahonoka na macooke kwao. **10** Ningamacookia kuuma Misiri, na ndimacookanirire kuuma Ashuri. Ningamarehe büürü wa Gileadi na wa Lebanoni, o nginya mage üikaro üngümaigana. **11** Magatuükaniria iria rüa thüna; makümbi ma iria nimakahoorerio, naku küria Rüü rwa Nili rürükite nigükahüa. Mwütüwa Ashuri niükaharüükio, nayo thimbü ya üthamaki wa Misiri niükeherio. **12** Ningamekira hinya ndimomiririre thüni wa Jehova, na thüni wa rüüta rüake nimagetwara," üguo niguo Jehova ekuuga.

11 Wee, Lebanoni-rí, hingüra mirango yaku, nigeetha mwaki ücine mitarakwa yaku, ümüniine! **2** Rira, wee müthithinda, nigükorwo mütarakwa niügüwite; müti iria mirügarü nimanganale! Rirai inyuü migandi ya Bashani; nigükorwo müti ya mütitü üria mütümanu nitemetwo. **3** Ta thiküriirai üria arüithi maraarira, makigirikaga: üriithio wao üria münoru niwanangitwo! Ta thiküriirai mürarano wa mürüüthi; güthaka kiria kiruru kia Jerodani nikianange! **4** Jehova Ngai wakwa ekuuga üü: "Rüithia rüuru rüria rüüfirirwo güthinjwo. **5** Aria macigüraga niü macithinjaga na matione wa kümaherithia. Aria maciendagia moigaga atiri, 'Jehova

arogooowo, niü ndi mütongu!' Arüithi ene cio maticiiguagira tha. **6** Nigükorwo ndikaigüra andü a büürü ücio tha ringi," üguo niguo Jehova ekuuga. "Ninganeana mündü o küri mündü wa itüura rüake na küri müthamaki wake. Nimakahinyiriria büürü ücio, na ndikamahonokia kuuma moko-ini mao." **7** Ni ündü ücio ngüriithia rüuru rüu rwatuüfirirwo güthinjwo, na makiria iria ciahinyiririo cia rüuru rüu. Ngücooka ngüoya thanju igiri, rümwe ngüriwita Ütugi na rüria rüngi ngüriwita Üiguano, na niü ngüriithia rüuru rüu. **8** Ihinda rüa mweri ümwe nindeheririe arüithi acio atatu. Naruo rüuru rügüthüura müno, na niü ngüginoo niü, **9** ngüga atiri, "Ndigücooka gütuüka müriithi wanyu. Iria cia gükuwa niüke, na iria cia güthira niüthire. Iria igütigara-rí, niüriane cio nyene." **10** Ningi ngüoya rüthanju rwakwa rüria rwetagwo Ütugi, ngüruunania icunjü igiri, ngütharia kirikanüro kiria ndarikanüire na ndürüri ciothe. **11** Giatharirio o ro müthenya ücio, na niü ündü ücio aria mahinyiririo a rüuru rüu, aria maanjüthürüire, makimanya atí üyo yarí ndümüriüri ya Jehova. **12** Ngücooka ngümeera atiri, "Müngüona niü kwagüriire, Heei mücaara wakwa, na aakorwo ti üguo-rí, ikarai naguo." Ni ündü ücio makindüha mücaara wa icunjü mirongo itatu cia betha. **13** Hündi üyo Jehova akinjüria atiri, "Ikiria mümbi wa nyüngü mbeeca ücio"; i thogora ücio mwega moonire niünjiganite! Ni ündü ücio ngüoya icunjü cio mirongo itatu cia betha, ngücikiria mümbi küu nyumba-ini ya Jehova. **14** Ningi ngüunania rüthanju rwakwa rwa keeri rüria rwetagwo Üiguano, ngüthükia ürümwe gatagati ka Juda na Isiraeli. **15** Ningi Jehova akinjüria atiri, "Oya o ringi indo cia müriithi mükügu. **16** Nigükorwo ningwarahüra müriithi büürü-ini üyü, üria ütakarümbüya ng'öndu iria ciürüte, kana acarie tügöndu, kana ohe iria ndiühe, o na kana arüithie iria ng'ima, we no küria arüriaga nyama cia ng'öndu iria noru, agüciküüraga mahüngü. **17** "Kai müriithi ücio wa tühü, üria ütiganagiria rüuru, arí na haaro-! Guoko gwake na riitho rüake rüa ürio irotemwo na rühiü rwa njora! Guoko gwake nigükonja biü, na riitho rüake rüa ürio rituüke itumumu biü."

12 Ino niyo ndümüriüri ya Jehova ikoniü Isiraeli. Jehova, üria watambürükirie igürü, na akihaanda gütina güa thü ino, o na akümba roho thüni wa mündü, ekuuga üü: **2** "Ningütua Jerusalemu ta gikombe kia ndibei güa gütüma aria othe magüthürüükirie matigüüge. Juda o ündü ümwe na Jerusalemu nigükariigüriire niü thü. **3** Müthenya ücio, rüria ndürüri ciothe cia thü igaacookanirira irüküriire, ningatua Jerusalemu ihiga ritangienyenyeke küri ndürüri ciothe. Aria othe makaageria kürienyenya nimakeguraria müno. **4** Müthenya ücio-rí, ningamakia mbarathi o yothé ihahüke, nake mümihaici ndüme agürüke," üguo niguo Jehova ekuuga. "Ningarangira nyumba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndürüri ndicitue ndumumu. **5** Hündi üyo atongoria a Juda makeüra na ngoro atiri, 'Andü a Jerusalemu nimagite na hinya niü ündü wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.' **6** "Müthenya ücio ningatüma atongoria a Juda mahaane ta nyüngü iyürite mwaki iri riiko, na ndüme mahaane ta gücinga gügwakana kírü thüni wa itüria cia ngano. Makaaniina andü aria othe marüthürüükirie mwena wa ürio na mwena wa ümotho, no rüri, andü a Jerusalemu matigaakorwo na ügwati o na hanini marí küu Jerusalemu. **7** "Jehova akaamba kühonokia andü aria matüüraga Juda, nigeetha gütiüo kia nyumba ya Daudi na kia aikari a Jerusalemu gütkananehe gükúra kia andü a Juda. **8** Müthenya ücio Jehova niakagitira andü aria matüüraga Jerusalemu, nigeetha aria maagite hinya müno gatagati-ini kao

makahaana ta Daudi, nayo nyumba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, thaane ta muraika wa Jehova amatongoretie. **9** Muthenya ūcio nīngomagara nganiine ndūriri ciothe iria igookirira itūura rīa Jerusalemu. **10** “Na nīngaitirira nyumba ya Daudi na arīa othe matūūruga itūura rīa Jerusalemu roho wa gūtugana na wagūthaitana. Nao nīmakerorera ūria maathecire, na nīmakamūrira marī na roho o ta ūria mūdū arirāgira mwana wa mūmwe, na magē na kīeha kīnene o ta ūria mūdū ethikagira akuirirwo nī mwana wake wa irigithathi. **11** Mūthenya ūcio nīgūgakorwo kīrīro kīnene kūu Jerusalemu, o ta kīrīro kīria kīari Hadadi-Rimoni o kūu werū-inī wa Megido. **12** Būrūri ūcio nīgūgā na kīrīro, o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki: mbarī ya nyūmba ya Daudi irīre irī iiki na atumia ao marī oiki, mbarī ya nyūmba ya Nathani irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **13** na mbarī ya nyūmba ya Lawi irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, mbarī ya Shimeī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **14** na mbarī icio ingī ciothe itigaire o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki.

13 “Mūthenya ūcio gīthima nīgīgathikūrio nī ūndū wa nyūmba ya Daudi o na nī ūndū wa andū arīa matūūruga Jerusalemu, gīthima gīa kūmatheria mehīa o na thaahu.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atirī, “Mūthenya ūcio nīnganiina marītwa ma mīhianano ya kūhooywo mathire būrūri-inī, na matigacooka kūrīranwo rīngī. Nīngeheria anabī hamwe na roho ūcio wa thaahu, mathire būrūri-inī. **3** Na rīrī, kūngīgakorwo na mūdū ūrathī na mbere na kūratha mohoro-rī, ithe na nyina, arīa mamūciarīte, nī makamwīra atirī, ‘No ngīnya ūkue, nī ūndū nīwarītie maheeni ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova.’ Rīrī akaaratha mohoro-rī, aciarī ake mwene nīmakamūtheeca na rūhū. **4** “Mūthenya ūcio mūnabī o wothe nīgaconoka nī ūndū wa kīoneki kīa ūrathi wake. Ndekehumba nguo ya maguoya ya mūnabī nīguo aheenie andū. **5** Akoigaga atirī, ‘Nīi ndirī mūnabī, ndī mūrīmi, ndūrāgīo nī mūgūnda kuuma ūnini-inī wakwa.’ **6** Nake mūdū angikamūria atirī, ‘Irona ici irī mwīri waku nī cia kī?’ we agaacookia atirī, ‘Irona ici ndagūrīre nyūmba-inī ya arata akwa.’ **7** “Arahūka, wee rūhū rwa njora, ūkīrīre mūrīthi wakwa, ūkīrīra mūdū ūcio wa hakuhi na nīi!” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Ringa mūrīthi, nacio ng’ōndu nīkīhurunjūka, nakuo guoko gwakwa ndīkwerekerie kūrī tūgōndu, ndītūkīrīre.” **8** Jehova ekuuga atirī, “Būrūri-inī ūciothe, andū icunjī igīrī thīnī wa ithatū nīmakooragwo, mathire; no rīrī, gīcunjī kīmwe gīa ithatū nīgīgatigara kuo. **9** Gīcunjī kīu gīa ithatū kīa andū nīngakīhītūkīria mwaki-inī; ngaamatheria ta betha, na ndīmagerie ta ūria thahabu igeragīo. Nīmagakāira rītwa rīakwa, na nīi nīngametīka; Nīngoiga atirī, ‘Aya nī andū akwa,’ nao moige atirī, ‘Jehova nīwe Ngai witū.’”

14 Atirirī, mūthenya wa Jehova nīurooka, rīrīa indo cianyu igaatahwo na igayanīrwo gatagati-inī kanyu. **2** Nīngongania ndūriri ciothe ciūkīrīre itūura rīa Jerusalemu, ihūūrane narīo; itūura rīu inene nīrīkanyīitwo nī thū, na indo cia nyūmba ciūngūrūrio nao andū-a-nja manyīitwo na hinya. Andū nuthu ya itūura nīmagathaamio, no andū acio angī matikeherio itūura-inī rīu. **3** Hīndī iyo Jehova nīakoimagara, okīrīre ndūriri icio arūe nacio, o ta ūria arūaga mūthenya wa mbaara. **4** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakarūgama Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, mwena wa irathīro wa Jerusalemu. Nakīo Kīrīma kīu kīa Mītamaiyū nīgīgatūkana maita meerī kuuma mwena wa irathīro ngīnya mwena wa ithūro; naho hagē

mūkuru mūnene, nuthu imwe ya kīrīma ithīi mwena wa gathīgathini, nayo nuthu iyo ingī ithīi mwena wa gūthini. **5** Mūkoorīra mūkuru-inī ūcio wa kīrīma gīakwa tondū ūgakīnya o Azeli. Mūkoora o ta ūria mworīre gīthingithia matukū-inī ma Uzia, mūthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa nīagooka, arī hamwe na andū arīa atheru othe. **6** Mūthenya ūcio gūtīgakorwo na ūtheri kana heho o na kana mbaa. **7** ūcio ūgakorwo ūrī mūthenya wa mwanya, ūtarī mūthenya kana ūtukū, mūthenya ūūio nī Jehova. Hwaī-inī wakīnya, nīgūkagīa na ūtheri. **8** Mūthenya ūcio maaī ma muoyo nīmagatherera moimīte Jerusalemu; nuthu nao yereke irīa-inī rīa mwena wa irathīro, nayo nuthu iyo ingī yereke irīa-inī rīa mwena wa ithūro. Maaī macio magathereraga hīndī ya ūrugarī na hīndī ya heho. **9** Jehova nīwe ūgaatūka mūthamaki wa thī yothe. Mūthenya ūcio gūgakorwo Jehova arī o we wiki, narīo rītwa rīake rīkorwo no rīo rīki. **10** Būrūri wothe kuuma Geba ngīnya Rimoni, mwena wa gūthini wa Jerusalemu, ūkaahaana ta Araba. No rīrī, itūura rīa Jerusalemu nīrīgatūgūrīo na rītūūre o hau rīrī, kuuma Kīhingo-inī kīa Benjamīni ngīnya harīa Kīhingo kīa Mbere kīrī, o ngīnya Kīhingo-inī gīa Koine, na kuuma mūthirīngō ūria mūrāaya na igūrū wa Hananeli gūthīi ngīnya ihīhīro-inī cia ndībe cia mūthamaki. **11** Itūura rīu rīgaatūka rīa gūtūūrwo; rītīkaanangwo hīndī ingī. Itūura rīa Jerusalemu rīgaatūura rītari na ūgwati. **12** Na rīrī, ūyū nīguo mūthīro ūria Jehova akaahūra ndūriri ciothe naguo, iria cīanarūa na Jerusalemu: Mūrī yao īkaabuthaga o marūgamīte na magūrū mao, maito mao namo mabuthire marīma-inī mamo, nacio nīmī cīao īkaabutha irī tūna-inī twao. **13** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakahūra andū na kīmako kīnene. O mūdū nīakaguthūkīra guoko kwa mūdū ūria ūngī akūnyīite, nao matharīkanīre marūe. **14** Andū a Juda o nao nīmakarūra kūu Jerusalemu. Ūtonga wa ndūriri iria irigīcīrīe kīo nīūkonganio, naguo nī ūtonga mūingī wa thahabu, na wa betha na wa nguo. **15** Mūthīro o ta ūcio nīūkaniina mbarathi na nyūmbū, na ngamīra na ndigiri, na nyamū ciothe iria īgakorwo kambī-inī icio. **16** Nīngī-rī, matigari ma ndūriri icio ciothe iria cīanatharīkīra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kūhooya Mūthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gūkūngūrā Gīathī gīa Ithūnū. **17** Kūngīkaagīa andū gūkū thī matakāmbata Jerusalemu kūhooya Mūthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, kwao gūtīkoira mbura. **18** Andū a Misiri mangīkaaga gūthīi nīkanyītanīra na arīa angī-rī, kwao gūtīkoira mbura. Jehova nīakamarehera mūthīro ūria ahūūruga ndūriri naguo iria itaambataga gūkūngūrā Gīathī kīu gīa Ithūnū. **19** Rūrī nīrīo rīgakorwo rūrī iherithia rīa būrūri wa Misiri, o na rīa ndūriri ciothe iria itaambataga īgathīi gūkūngūrā Gīathī kīu gīa Ithūnū. **20** Mūthenya ūcio-rī, mbugi cia mbarathi īkaandīkwo, ICI CIAMŪRIRWO JEHOVA, nacio nyūngū cia kūruga iria irī nyūmba ya Jehova thīnī īgaatūka ta mbakūrī iria nyamūrē irī mbere ya kīgongona. **21** Nyūngū o yothe irī kūu Jerusalemu na Juda īkaamūrīrwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arīa othe magookaga kūruta īgongona-rī, makooyaga nyūngū imwe cia cio makaruga nacio. Na mūthenya ūcio-rī, gūtīgacooka kūgīa na mwonjorithia thīnī wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

Malaki

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria Jehova aaririre andū a Israeli na kanua ka mūnabii Malaki. **2** Jehova ekuuga atiri, "Utwendete atia?" Ni ndimwendete. "No inyuū mūragia atiri, 'Utwendete atia?'" Nake Jehova akamūuria atiri, "Githi Esaū ndaari mūrū wa nyina na Jakubu? No ni ndendire Jakubu, **3** ngirega Esaū, būrūri wake wa irima ngiwananga ūgūtuika tūhū, nario igai riake ngirūta weru wa gūkaragwo nī mbwe." **4** Andū a Edomu no moige atiri, "O na gūtuika tūria ahehenje-rī, no tūgaaka kūrīa kwanangiku rīngi." No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "No maake rīngi, no nīngakūmomora. Mageetagwo Būrūri Mwanagan, andū matūtūraga marakarirwo nī Jehova hīndi ciothe. **5** Nīmūkeyonera ūhorō ūcio, muuge atiri, 'Jehova niwe mūnene, o na akaneneha na kīu mbere ya mihaka ya Israeli!'" **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, "Mwanake atīaga ithe, nayo ndungata igatīa mūmiathi. Angikorwo ndi mūciari-rī, gītūio kirīa kīnjagīrīre gīkiri ha? Angikorwo ndi mwathani-rī, gwtīgīrwo kūrīa kūnjagīrīre gīkiri ha? Inyuū, athīnjiri-Ngai, niinyū mūmenagīrīria rīitwa riakwa. "No mūragia atiri, 'Tūmenagīrīria rīitwa riaku atia?' **7** "Mūgagīrīria irio iri na thaahu kīgongona-inī gīakwa. "No mūragia atiri, 'Tūgūthaahītie atia?' "Nī kuuga muugaga atī metha ya Jehova nī ya kūmeneka. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, 'Rīria mūkūrehe nyamū ndumumu cia igongona-rī, gwīka ūguo tī ūūru? Rīria mūkūrūta igongona rīa nyamū nyonju kana ndwaru-rī, gwīka ūguo tī ūūru? Ta gerai gūciurūfira mwathi wanyul No akenio niinyū? No amwītīkire?' **9** "Na rīri, ta thaithai Ngai nīguo atūtuge. Rīria mūkūrehe maruta ta macio-rī, no amwītīkire?" Ūguo nīguo Jehova Mwene Hinya-Wothe ekūuria. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: "Naari korwo ūmwe wanyu aahinga mīrango ya hekarū nīguo mūtīkanaakie miaki ya tūhū kīgongona-inī gīakwa! Ndiikenetio nī inyuū na ndingītīkīra iruta o na rīrikū kuuma kūrī inyuū. **11** Rīitwa riakwa nīrīgatūūgīro ndūrīri-inī, kuuma rīua rīkīratha o ngīnya rīua rīgīthūa. Kūndū guothe ūbumba tūngūcinagwo na maruta matheru maruta gīrwo rīitwa riakwa, tondū rīitwa riakwa nīrīgatūūgīro ndūrīri-inī," ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** "No inyuū mūrīthaahagia na kwaria ūhorō wa metha ya Mwathani mūkoiga atiri, 'Nīithaahie,' na ha ūhorō wa irio ciayo mūkoiga atiri, 'Nī cia kūmeneka.'" **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Muugaga atiri, 'Kai ūhorō ūcio nī mūrītū-ī! Na mūgatēbania iromo." Jehova ekūuria atiri, "Rīria mūkūrehe nyamū iria ndīhangie, na iria iīgūthua, kana iria ndwaru mūgaaciruta irī magongona-rī, no ndīgīciitīkīre kuuma harī inyuū?" **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Kūgwatwo nī kirumi nī mūheenanī ūria wīranīre kūrūta nyamū ya njamba īngītīkīrīka kuuma rūuru-inī rwake rwa mbūri, no agacooka akarūtira Mwathani igongona rīa nyamū iri na ūgū. Nīgūkorwo ndi Mūthamaki mūnene, nario rīitwa riakwa nī rīa gwtīgīrwo ndūrīri-inī.

2 "Na rīri, riathani rīri nī rīanyu, inyuū athīnjiri-Ngai." **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Mūngīaga gūthīkīrīria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu gūtiīa rīitwa riakwa-rī, nī nīngamūtīmīra kīrumi o na irathimo iria ndīmūrathimaga nacio ndīcirume. Ī, o na rīu nīndīcirumīte, tondū mūtītūite itua na ngoro cianyu kūndīa. **3** "Nīngarūithia njīaro cianyu nī ūndū wanyu; nīngamūmīnjīria taatha wa nyamū cia magongona ma ciathī cianyu na mūgaatahwo mūrī

o nāguo. **4** Na nīmūkamenya atī nī nī ndīmūtūmīre rīathani rīri, nīgeetha kīrīkanīro gīakwa na Lawi gītūire kīrumīte," ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** "Kīrīkanīro gīakwa kīari gītūi nake, nakio kīari kīrīkanīro kīa muoyo na gīa thayū, na nī ngīmūhe cio; ūndū ūcio warī wa gūtūma eīndīgīre, nake akīndīa na agītūura etīgīrīte rīitwa riakwa. **6** Ūrutani wa ma warī kanua-inī gake, na gūtīri maheeni moonirwo mīromo-inī yake. Aatwanire na nī na thayū na mīthīire mīrūngīrū, na akīgarūra andū aingī moime mehīa-inī. **7** "Tondū mīromo na mīthīnjīri-Ngai yagīrīrwo nīgūtūuria ūgū, nao andū magīrīrwo nīgūcaria ūrutani kuuma kanua gake tondū niwe mūtūmwo na gītūia Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **8** No inyuū nīmūgarūrīkīte mūgatiga njīra, nāguo ūrutani wanyu ūgatūma andū aingī mahīngwo; nīmūthūkītie kīrīkanīro gītūi na Lawi," ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **9** "Nī ūndū ūcio-rī, nīndūmīte mūmenwo na mūconorithio mbere ya andū othe, tondū mūtīrūmagīrīra njīra ciakwa no nīmūthūuranagia andū mūgītua ciara." **10** Githi ithuothe tūtīri a ithe ūmwe? Githi tī Ngai ūmwe watūūmbire? Nī kīi gīgūtūma tūthaahie kīrīkanīro kīa maithe maitū na ūndū wa kwaga kwīhokana mūndū na ūria ūngī? **11** Andū a Juda nīmatigīte gūtūika ehokeku. Ūndū wa magīe nīwīkītūo Israeli na Jerusalem: Andū a Juda nīmathaahītie handū harīa hatheru harīa Jehova endete, nī ūndū wa kūhīkia aīrītu a andū arīa mahooyaga ngai ng'eni. **12** Mūndū o wothē wīkaga ūguo-rī, arī ū kana ū, Jehova aromweheria hema-inī cia Jakubu, o na angīkorwo nīarehage maruta make kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **13** Kūrī ūndū ūngī mwīkaga. Mūyūrāgia kīgongona kīa Jehova na maithori. Mūrīraga na mūkagīrīka tondū nīatīgīre kūrūmbūiya maruta manyu, kana kūmaamūkīra na gīkeno kuuma harī inyuū. **14** Mūragia atiri, "Nī kīi gītūmi?" Nī tondū Jehova niwe mūira gatagatī gaku na mūtūmia wa ūnini waku, tondū ndūrī mwīhokeku harī we, o na gūtūika niwe mūrata waku, o we mūtūmia wa kīrīkanīro kīa ūhīki waku. **15** Githi Jehova ndamatūite ūmwe? Matūikīte ake mwīri na roho. Amatūite ūmwe nīkī? Tondū nīacarāgia rūciaro rwa etīgīri Ngai. Nī ūndū ūcio, gītāgira roho waku, na ūtūire ūri mwīhokeku kūrī mūtūmia ūcio wa ūnini waku. **16** Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atiri, "Nīthūire ndigano ya mūthūuri na mūtūmia wake, na nīthūire mūndū wīhumbaga haaro ta nguo," ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. Nī ūndū ūcio gītīra roho waku, na ndūkaage kwīhokeka. **17** Inyuū nīmūnogetie Jehova na ciugo cianyu. No mūrōoria atiri, "Tūmūnogetie atia?" Mūmūnogetie na kuuga atiri, "Othe arīa mekaga ūuru nīmagīrīre maitho-inī ma Jehova, na nīakenagio nīo." Nīngī mūkooria atiri, "Ngai wa kīhooto-rī, akīri ha?"

3 Na rīri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Nīngūtūma mūtūmwo wakwa, ūria ūgaathondeka njīra mbere yakwa. Hīndi ūyo Mwathani ūcio mūcarāgia nīagooka o rīmwe thīnī wa hekarū yake; mūtūmwo ūcio wa kīrīkanīro ūria mwīrīragīria nīagooka." **2** No nūū ūgetīria mūthenya wa gūūka gwake? Nūū ūkomīrīria rīria akōoneka? Nīgūkorwo akahaana ta mwaki wa mūturi ūria ūtherāgia cuuma, kana thabuni ūria ūtherāgia nguo. **3** Agaikara thī ta mūturi wa betha na mūtheria wacio; nīagatheria Alawī, amatherie ta ūria thahabu na betha itherāgio. Hīndi ūyo Jehova nīagakorwo na andū arīa makāmīrehera maruta ma ūthīngū; **4** namo maruta ma Juda na Jerusalem nīmagetīkīrīka nī Jehova, o ta matukū marīa mathīrīte, o na ta mīaka irīa ya mbere. **5** "Nī ūndū ūcio nīngamūtūkīrīria ndīmūciirīthie na ndīmūtūire. Nīngahīthūa

gũtuĩka mũira wa gũtuĩra ciira arogi, na itharia, na arĩa mehitaga na maheeni, na njũkĩrĩre arĩa matunyaga aruti wĩra mĩcaara yao, na arĩa mahinyagĩrĩria atumia a ndigwa na ciana iria itarĩ maithe, na arĩa maagithagia ageni kĩhooto na makaaga kwĩndigĩra,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **6** “Nĩi Jehova ndigarũrũkaga. Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ njiaro cia Jakubu nĩkĩo mũtarĩ mwaniinwo. **7** O na kuuma hĩndĩ ya maithe manyu-rĩ, mũtũire mũtiganĩirie irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo na mũkaaga gũcirũmia. Njookerera na nĩ nĩngũmũcookerera.” Ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũgũcookerera atĩa?’ **8** “Mũndũ-rĩ, aahota gũtunya Ngai indo ciake? No inyuĩ nĩmũndunyĩte indo ciakwa. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩi tũgũtunyĩte?’ “Mũndunyĩte maruta na icunjĩ cia ikũmi. **9** Rũrĩrĩ rwanyu ruothe rũgwatĩtwo nĩ kirumi, tondu nĩmũndunyaga indo ciakwa. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, rehei gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩothe thĩĩni wa ikũmbĩ, nĩgeetha nyũmba yakwa ikoragwo na irio. Ngeriai na njĩra ĩno muone kana ndikũmũhingũrĩra ndirica cia igũrũ, ndĩmuurĩrie irathimo nyingĩ mũno nginya mwage handũ ingĩganĩra. **11** Ningĩ nĩngagiria cianangi ithũkie irio cia mĩgũnda yanyu, nayo mĩthabĩbũ ya mĩgũnda yanyu ndĩgaacooka gũita maciaro mayo matarĩ makũrũ.” Ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ciothe nĩkamwĩtaga andũ arathime, nĩgũkorwo bũrũri wanyu ũgaakorwo ũrĩ wa gĩkeno.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩtie maũndũ mooru ma kũnjambia. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũcambĩtie atĩa?’ **14** “Inyuĩ muugĩte atĩrĩ, ‘Gũtungatĩra Ngai nĩ ũndũ wa tũhũ. Nĩ uumithio ũrĩkũ tuonire nĩkũhingia kwenda gwake, na gũthiiga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andũ maracakaya? **15** No rĩrĩ, andũ etĩĩ nĩo twĩtaga arathime. Ti-itherũ arĩa aaganu nĩo magaacagĩra, na arĩa makararagia Ngai matihethagĩo.” **16** Nao arĩa meetigĩrĩte Jehova nĩmaranĩirie o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nake Jehova agĩthĩkĩrĩria na akĩigua ũhoru ũcio. Ibuku rĩa kĩrĩrikano nĩrĩandĩkirwo ũhoru wa andũ acio metigĩrĩte Jehova na magatĩia rĩitwa rĩake, rĩkĩgwo hau mbere yake. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Acio nĩo magaatũka andũ akwa mũthenya ũrĩa ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nĩngamaiguĩra tha, o ta ũrĩa mũndũ aigugĩra mũriũ tha ũrĩa ũmũtungatagĩra. **18** Na inyuĩ nĩmũkona rĩngĩ ngũũrani gatagatĩ ka arĩa athingu na arĩa aaganu, na gatagatĩ ka arĩa matungatagĩra Ngai na arĩa matamũtungatagĩra.

4 “Ti-itherũ mũthenya wa ituĩro nĩũrooka, naguo ũgaakana ta icua rĩa mwaki. Arĩa othe etĩĩ, na arĩa aaganu, magaatũka maragara ma mahuti, naguo mũthenya ũcio wakinya magaacinwo, maniinwo biũ. Gũtirĩ mũri kana rũhonge rwao rũgaatigara,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **2** “No inyuĩ mwĩtigĩrĩte rĩitwa rĩakwa-rĩ, riũa-rĩa-ũthingu rĩkaamwarĩra rĩrĩ na ũhoru wa kũhonia mathagu-inĩ marĩo. Na inyuĩ nĩmũkoima nja mũtũũhe ta tũcaũ tũhingũrĩrwo tũkoima kiugũ. **3** Na nĩmũkarangĩrĩria arĩa aaganu matũũke mũhu rungu rwa makinya manyu mũthenya ũrĩa ngeeka maũndũ macio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Rĩrikanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa ndaamũheire kũu Horebu marĩ ma andũ a Isiraeli othe. **5** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũtũmĩra mũnabĩi Elia mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **6** Nĩakagarũra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarũre ngoro cia ciana

icookerere maithe mao, nĩgeetha ndigooke hũire bũrũri na kirumi.”

NEW TESTAMENT

Nake Jesũ akiuga aĩĩĩ, "Baba mohere, nĩgũkorwo matiĩĩ ũĩĩ mareeka."

Nao magĩcuukĩĩra nguo ciake mĩĩĩ, magĩcigayana.

Luka 23:34

Mathayo

1 Maya nĩ maandiko makoniĩ rūciaro rūria Jesũ Kristũ, mũrũ wa Daudi, mũrũ wa Iburahĩmu oimire: **2** Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka, nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu, nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe, **3** nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, ariya nyina wao aarĩ Tamaru, nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi, nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **4** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **5** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũria nyina aarĩ Rahabu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũria nyina aarĩ Ruthu, nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, **6** nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi. Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũria nyina aarĩ mũtumia wa Uria, **7** nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu, nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija, nake Abija aarĩ ithe wa Asa, **8** nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu, nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joram, nake Joram aarĩ ithe wa Uzia, **9** nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu, nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu, nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia, **10** nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase, nake Manase aarĩ ithe wa Amoni, nake Amoni aarĩ ithe wa Josia, **11** nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ ũria andũ maatahirwo, magĩtarwo Babuloni. **12** Thuutha wa gũtahwo, magĩtarwo kũu Babuloni: Jekonia aarĩ ithe wa Shealitieli, nake Shealitieli aarĩ ithe wa Zerubabeli, **13** nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu, nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu, nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro, **14** nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku, nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu, nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi, **15** nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru, nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani, nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu, **16** nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuari wa Mariamu, ũria waciariye Jesũ, ũria wĩtagwo Kristũ. **17** Ūguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ ũria andũ maatahirwo magĩtarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ ũria andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ. **18** Ūhoro wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watarĩ ũu: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atuĩke mũtumia wake, no matanaikarania-rĩ, niamenyikire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. **19** Nake Jusufu mũthuari wake tondũ aarĩ mũndũ mũthingu na ndangĩndire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciirira amũtĩge na hitho. **20** No thuutha wa gwiciirira undũ ũcio, mũraika wa Mwathani akĩmuũrĩra kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mũrũ wa Daudi, ndũkake gwĩtigĩra kũhikia Mariamu atuĩke mũtumia waku, tondũ nda ũyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. **21** Niagaciara kahĩ, nawe nĩugagatua Jesũ, tondũ niwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehia-inĩ mao.” **22** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekĩkire nĩguo ũria Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩria oigire atĩrĩ, **23** “Mũirĩtu gathirange niakagĩa nda na niagaciara kahĩ, nao magagatua Imanueli” ũguo nago ũgĩtarwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuũ.” **24** Rĩria Jusufu ookĩre, agĩka o ta ũria mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake akĩnũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mũtumia wake. **25** No matiigana kũmenyana nginya rĩria aaciariye mwana ũho wa kahĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2 Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũura-inĩ rĩa Bethilehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimite irathĩro magĩũka

Jerusalemu, **2** makiũria atĩrĩ, “Ūria ũciarĩtowo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuonire njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkite kũmũhooya.” **3** Rĩria Mũthamaki Herode aiguire ũguo, agĩtangika ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. **4** Na aarĩkia gwĩta athĩnjĩri-Ngai ariya anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũria Kristũ aarĩ aciariwo. **5** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethilehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo nĩ mũnabii, akoiga atĩrĩ: **6** “Nawe Bethilehemu, kũu bũrũri wa Juda, tiwe ũria mũnini mũno wa aathani a Juda; tondũ thĩini waku nĩgũkoima ũria ũgaathanaga, ũria ũgaatuĩka mũrũthĩ wa andũ akwa a Isiraeli.” **7** Nake Herode agĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hitho, na agĩtuũria kuuma kũrĩ o ihinda rĩria njata ũyo yoonekete. **8** Akĩmatũma Bethilehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩii mũgatuĩrie wega ũhoro wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoona mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩ ngagaturĩre ndu ndĩkahoee.” **9** Nao maarĩkia kũguu ciugo cia mũthamaki magĩthĩi, nayo njata rĩria moonete irathĩro ikĩmatongoria nginya ikĩrũgama igũrũ rĩa harĩa kaana kau kaarĩ. **10** Rĩria moonire njata ũyo, magĩkena gĩkeno kĩnene mũno. **11** Nao magĩtoonya nyũmba, na makĩona kaana karĩ na nyina Mariamu, magĩkainamĩrĩra, magĩkahooya. Magĩcooka makĩohora indo ciao cia goro, magĩkaha iheo cia thahabu, na ũbumba, na manemane. **12** Na nĩ undũ wa gũkaanio na kiroto matigacookere kwa Herode, magĩcooka bũrũri wao magereire njira ingĩ. **13** Maarĩkia gũthĩi-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra woe kaana gaka na nyina mũũrĩre Misiri. Ikarai kũu nginya rĩria ngaakwĩra, nĩgũkorwo Herode nĩegũcaria kaana kau akoorage.” **14** Nĩ undũ ũcio-rĩ, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina ũtũkũ, magĩthĩi Misiri, **15** kũria maikarire nginya rĩria Herode aakuire. Na nĩ undũ ũcio, ũhoro ũria Mwathani oigĩte na kanua ka mũnabii ũkĩhinga, rĩria oigire atĩrĩ, “Ndeetire mũrũ wakwa oime bũrũri wa Misiri.” **16** Hĩndĩ ũria Herode aamenyire atĩ nĩaaheenirio nĩ Oogĩ-a-Njata, akĩrakara mũno, akĩruta watho wa kũũraga tũhĩi tuothe kũu Bethilehemu na kũria gũkuhĩ nako, tũria twarĩ na ũkũrũ wa miaka rĩrĩ gũcooka na thĩ, kũringana na ihinda rĩria eerĩtowo nĩ Oogĩ-a-Njata. **17** Hĩndĩ ũyo ũhoro ũria waarĩtio na kanua ka mũnabii Jeremia ũkĩhinga, rĩria oigire atĩrĩ: **18** “Mũgambo nĩwauĩrwo kũu Rama, kĩrĩro na gũcakaya kũnene, Rakeli akĩrĩrĩra ciana ciake, na akarega kũhoorerio, tondũ itĩrĩ ho.” **19** Na rĩrĩ, Herode akua-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ kũu Misiri, **20** akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra, woe kaana gaka na nyina, mũthĩi bũrũri wa Isiraeli, nĩgũkorwo ariya maageragia gũkooora nĩmakuĩte.” **21** Nĩ undũ ũcio, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina, magĩthĩi bũrũri wa Isiraeli. **22** Rĩria aiguire atĩ Arikelau nĩwe wathamakaga Judea handũ ha ithe Herode, agĩtigĩra gũthĩi kuo. Na aarĩkia gũkaanio kiroto-inĩ-rĩ, agĩthĩi bũrũri wa Galili, **23** agĩthĩi gũtũura itũura rĩitagwo Nazarethi. Nĩ undũ ũcio ũhoro ũria waarĩtio na tũnua twa anabii ũkĩhinga, rĩria moigire atĩrĩ, “Niageetagwo Mũnazari.”

3 Matukũ-inĩ macio Johana ũria Mũbatithania nĩokire, akĩhunjagia kũu Werũ-inĩ wa Judea, **2** akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrĩre, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩre.” **3** Ūyũ nĩwe ũria ũhoro wake waarĩtio nĩ mũnabii Isaiya rĩria oigire atĩrĩ: “Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwamĩrĩra werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ: ‘Harĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” **4** Johana eekagĩra Nguo ya guoya wa ngamĩrĩra, na nĩeyohaga mũcibi wa rũũa njohero. Irio ciake ciarĩ ngĩgi na ũũki wa githaka. **5** Nao andũ nĩmathiiga kũrĩ we moimite Jerusalemu, na miẽna

yothe ya Judea, na бүрүри wothe үрiа wariganitie na Jorodani. **6** Moimbүragа mehia mao, nake akamabatithiria Rүүi-ini rwa Jorodani. **7** Na riria oonire Afarisai na Asadukai аingi magiuka hau nigeetha amabatithie, akimeera atiri, “Inyuи rүciaro rүri rwa nduira! Nүü үmүheete ühoro ati müürire marakara maria makiri gүka? **8** Ciarai maciaro maringaine na kwirira. **9** Na mütikeyire na ngoro cianyу atiri, ‘Ithe witi ni Ibrahimu.’ Ngүmwira atiri, Ngai no atume mahiga maya matuike ciana cia Ibrahimu. **10** Ithanwa niriige itina-ini cia miti, na müti o wothe ütaciaraга maciaro mega nüгатemwo, üikio mwaki-ini. **11** “Ni ndimүbatithagia na maai mwerira. No thutha wakwa nigүgүka mündü üngi uri na hinya küri ni, na ndiagirire o na күmүkuuira iraatü ciage. We akaamүbatithagia na Roho Mütheru na mwaki. **12** Gitarүri giage akinyiite na guoko, na niagatheria kihuhiro giage, na acookanirire ngano yake ikumbi, acooke acine mahuti na mwaki ütangihoreka.” **13** Hindi yo Jesu akiuma Galili агithii Rүүi-ini rwa Jorodani akabatithio ni Johana. **14** Nowe Johana akigeria күmүgiria, akimwira atiri, “Ni njagiriro nikuabatithio niwe, nawe wagika küri ni atia?” **15** Nake Jesu akimicookeria atiri, “Reke gütuike üguo riu; tondu ni汪giriro twike undü üyü niгуo tühingie maündu mothe ma üthingu.” Hindi yo Johana агithikira. **16** Jesu aarikia kübatithio o üguo-ri, akimira maai-ini. Kahinda o kau iguru rikihingika, nake akiona Roho wa Ngai агiküruka ta ndutura, akiumba iguru riage. **17** Naguo mügambo ükiuma iguru, ükiuga atiri, “Üyü niwe Müru wakwa, üria nyendete; na ningenaga müno ni we.”

4 Hindi yo Jesu niatongoririo ni Roho агitwarwo weru-ini akagerio ni мүсukani. **2** Na aniina mithenya mirongo ina, ütuku na müthenya, ehingite küria irio-ri, aküga ahütii. **3** Nake mügerania akimükora, akimwira atiri, “Angikorwo wee niwe Müru wa Ngai-ri, ira mahiga maya matuike migate.” **4** Nake Jesu akimicookeria atiri, “Ni kwandikito atiri: ‘To migate wiki üngitüria mündü muoyo, no ni kiugo githe kiria kiumaga kanua ka Ngai.’” **5** Hindi yo мүсukani akimütwara itüra riria itheru, akimörugamia gathürümündü ka hekaru. **6** akimwira atiri, “Angikorwo wee niwe Müru wa Ngai-ri, wigüithie thi. Nigükorwo kwandikito atiri: “Niagaatha araike ake ni undü waku, nao nimagakwanirira na moko mao, niгуo ndukanahingwo күgүri ni ihiga.” **7** Nake Jesu akimicookeria atiri, “Ningi ni kwandikito atiri: ‘Ndükanagerie Mwathani Ngai waku.’” **8** Ningi мүсukani akimütwara kirima-ini kiraaya müno, akimuonia mothamaki mothe ma thi na riiri wamo. **9** Akimwira atiri, “Maündu maya mothe ningükühe, üngitikira күnyinamirira üühoee.” **10** Nake Jesu akimwira atiri, “Thi Shaitani ndiga! Nigükorwo ni kwandikito atiri: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku, na ümitungatigire o we wiki.’” **11** Hindi yo мүсukani akimütiga, nao araike magika makimütungatira. **12** Na riria Jesu агuire atü Johana niakitio njeera-ri, агithii Galili. **13** Akiuma Nazarethi, агithii gütüra Kaperinaumu. Itüra riu riarü hakuhi na iria, бүрүri-ini na Zebuluni na Nafitali. **14** Ündü ücio wekikire niгуo ühoro üria waaritio na kanua ka münabii Isaia ühinge, riria oigire atiri: **15** “Bүrүri wa Zebuluni, o na бүрүri wa Nafitali, njira ya güthii iria-ini, güikürükania na Rүüi rwa Jorodani, kü gwitagwo Galili-kwa-Ndүri: **16** andü aria matüragа nduma-ini nimonete ütheri münene; nao aria matüragа бүрүri uri küuru gia giku-ri, nimarirwo ni ütheri.” **17** Kuuma hindi yo Jesu akiambirira kühunja ühoro akiugaga atiri, “Mwirire, nigükorwo üthamaki wa iguru nükuhiririe.” **18** Riria Jesu aaceraga hügүrүrү-

ini cia Iria ria Galili, niönire andü eeri a nyina ümwe, nao ni Simoni üria wetagwo Petero, na müru wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-ini, nigükorwo maarü ategi a thamaki. **19** Nake Jesu akimeera atiri, “Ükai, münumirire, na ningümütu ategi a andü.” **20** Nao o rimwe magitiganiria neti ciao, makimürümirira. **21** Na aathiathia akiona andü агi eeri a nyina ümwe, Jakubu müru wa Zebedi, na müru wa nyina Johana. Maarü thii ni wa gataru hamwe na ithe wao Zebedi makiahariria neti ciao. Nake Jesu akimeeta, **22** na o rimwe magitiganiria gataru na magitiga ithe wao, makimürümirira. **23** No riri, Jesu niathire Galili guothe, akirutanaga thunagogi-ini ciao, akihunjagia Ühoro-üria-Mwega wa üthamaki wa Ngai, na akihonagia andü mirimu yothe na ndwari ciothe iria maarü nacio. **24** Nayo ngumo yake ikihunjio бүрүri wothe wa Suriata, nao andü makimüherera andü aria othe maarü aruaru ndwari cia mithemba miingi, na aria maarü na ruo rüingi, na aria maarü na ndaimono, na aria maarü na mürimü wa күgүüaga, o na aria maarü na mürimü wa gükua ciiga, nake akimahonia othe. **25** Nao andü агi müno kuuma Galili, na Dekapoli, na Jerusalemu, na Judea, na mürimo üria üngi wa Rүüi rwa Jorodani makimürümirira.

5 Na riria Jesu oonire andü агi müno-ri, akiambata kirima-iguru, агükara thi. Arutwo ake magithii hari we. **2** Nake akiambirira kümaruta ühoro, akimeera atiri: **3** “Kүrathimwo-ri, ni aria athini ngoro, nigükorwo üthamaki wa iguru ni wao. **4** Kүrathimwo-ri, ni aria marü na kieha, nigükorwo nimakaniiirwo kieha. **5** Kүrathimwo-ri, ni aria ahooreri, nigükorwo nimakagaya thi. **6** Kүrathimwo-ri, ni aria mahütatigira na makanyootera üthingu, nigükorwo nimakahüüno. **7** Kүrathimwo-ri, ni aria maiguanagira tha, nigükorwo nimakaigüwo tha. **8** Kүrathimwo-ri, ni aria atheru ngoro, nigükorwo nimakona Ngai. **9** Kүrathimwo-ri, ni aria macaragia thayü, nigükorwo nimagetwo ariu a Ngai. **10** Kүrathimwo-ri, ni aria manyariragwo ni undü wa üthingu, nigükorwo üthamaki wa iguru ni wao. **11** “Kүrathimwo-ri, ni inyu hindi iria andü mekümüruma, na makamünariira, na makamügirira maündu mothe mooru ni undü wakwa. **12** Kenai na mücanjamuke, tondu kieho kianyü ni kinene iguru, nigükorwo üguo noguo maanyaririre anabii aria maarü kuo mbere yanyu. **13** “Inyu ni inyu cumbi wa thi. No cumbi üngikorwo niüthirite mücamo wago-ri, üngicooka gücamithio ta cumbi ni kü? Ndүngicooka күgia kiene ringi, tiga no üteirwo ürangwo ni andü. **14** “Inyu ni inyu ütheri wa thi. Itüra inene riakitwo kirima iguru ritingihithika. **15** O na ningi andü matiakagia tawa magacooka күükunikira na mbakuri; handu ha üguo, maüigagira iguru handu haguo, naguo ükamürükira andü othe aria marü thini wa nyumba. **16** O üguo naguo, na inyu reke ütheri wanyu ümürükagire andü, niгуo mone ciiko cianyü njega, nao magoocage Ithe wanyu üria üri iguru. **17** “Mütikae gwiciiria njükite kweheria Watho kana Mohoro ma Anabii; ndükite күmeeheria, no njükite күmahingia. **18** Ngүmwira atiri na ma, nginya hindi iria thi na iguru ikeehera, gütirü kairia ka maandiko, o na gütirü gакururo kanini ga karamu gakeehera o na atia kuuma Watho-ini, nginya maündu mothe makaahingio. **19** Üria wothe ükoina riathani o na rimwe ria maria manini, na arute aria агi gwika üguo, niagatuo münini makiria thini wa üthamaki wa iguru, no üria wothe wikaga na akarutana maathani maya-ri, niagatuo münene üthamaki-ini wa iguru. **20** Ni undü ücio ngүmwira atiri, üthingu wanyu waga gükura üria wa Afarisai na wa arutani a watho,

mütigatoonyu üthamaki wa igürü o na atia. **21** “Nimüiguüte atí hîndí ya tene andú nîmerirwo atírí, ‘Ndúkanoragane, na mündú o na üríkú úkooragana no nginya agaatuika wa gütúirwo ciira.’ **22** No níi ngúmúwira atírí, úria wothe úkarakarira múru wa ithe níagatuika wa gütúirwo ciira. Na ningí-rí, mündú úria wothe wíragá múru wa ithe atírí, ‘Wee ndúri бата,’ níagaciirithio ní Kíama. No úria wothe úngiuga atírí, ‘Wee wí múkígu!’ Níagakorwo arí úgwati-iní wa gúikio mwaki-iní wa Jehanamu. (Geenna g1067) **23** “Ní undú úcio, angíkorwo níwíhaaríirie kúruta kíheo giaku kíngongona-iní, na hîndí íyo úri hau úririkane atí múru wa thoguo arí na undú nawe-rí, **24** tiga kíheo giaku o hau mbere ya kíngongona. Amba úthíi úkaiguane na múru wa thoguo; úcooke úúke úrutíre Ngai kíheo giaku. **25** “Híúha kwíguithania na thú yaku íria íragútúwara igooti-iní. Íka úguo múri o njira-iní, kwaga úguo níngútúwara kúri mútuaníri-ciira, nake mútuaníri-ciira akúneane kúri múnene wa thigari, úikio njeera. **26** Ngúkwíra atírí na ma, ndúkoima kuo útaríhite thírí wothe hatari gathendi úgútigia. **27** “Nimüiguüte atí hîndí ya tene ní kwerirwo atírí, ‘Ndúkanatharanie.’ **28** No níi ngúmúwira atírí, úria wothe úkaarora mündú-wa-nja na amwírírírie, níaríkítie gútharia nake ngoro-iní yake. **29** Ríitho riaku ríia úrio ríngítúma wíhie-rí, ríkúúre, úríte. Ní kaba kíga kímwé kía mwírí waku kíúre gúkira mwírí waku wothe úikio Jehanamu. (Geenna g1067) **30** Na guoko gwaku kwa úrio kíngítúma wíhie-rí, gútínie úgúte. Ní kaba kíga kímwé kía mwírí waku kíúre gúkira mwírí waku wothe úikio Jehanamu. (Geenna g1067) **31** “Níngí ní kwírítwo atírí, ‘Úria wothe úngítigana na mútumia wake no nginya amúhe marúa ma kuonania nímatigana nake.’ **32** No ngúmúwira atí mündú úria wothe útiganaga na mútumia wake, o tiga ní undú wa útharia-rí, níatúmaga atuúke mútharia, na úria wothe úhikagía mútumia úria útiganíte na múthuuriwe, ní gútharia atharagía. **33** “Níngí, níimüiguüte atí hîndí ya tene andú nímerirwo atírí, ‘Ndúkanehíte túhú, no hingagíría Mwathani míhítwa íria wíhítite.’ **34** No ngúmúwira atírí: Mútikanehíte o na atia; mútikanehíte na igürü tondu níkuo gítí kía únene kía Ngai; **35** kana mwíhíte na thí, nígúkorwo níkuo gíturwa gía kúgíría magúrú make; o na kana mwíhíte na Jerusalem, nígúkorwo nírio itúára inene ríia Múthamaki múnene. **36** Na ndúkanehíte na mútwe waku, nígúkorwo ndúngíhota gútúma rúcuírí o na rúmwe rwerúhe kana rúire. **37** Reke ‘Ír’ yaku ituíke ‘Ír’, na ‘Aca’ yaku ituíke ‘Aca’; undú o wothe makíría ma úguo-rí, uumaga kúri úria múuru. **38** “Nimüiguüte atí hîndí ya tene ní kwerirwo atírí: Ríitho ríríhagwo na ríitho, narío igeo ríríhagwo na igeo.’ **39** No níi ngúmúwira atírí: Mútikanagiane na mündú úria múuru. No rírí, mündú angíkúgútha rúthíia rwa úrio-rí, múhúgúkíríe rúu rúngí o naruo. **40** Na mündú angíenda gúgúthitanga oe kanjú yaku-rí, múnenegere o na igooti riaku. **41** Mündú angíkúhatíríria úthíi itíina rímwé-rí, thíi nake matíina meeri. **42** Mündú úria úngíkuhooya kíndú, múhe, na mündú úria úngíenda úmúkumbere kíndú, ndúkarege kúmúkumbere. **43** “Nimüiguüte atí hîndí ya tene ní kwerirwo atírí, ‘Endaga mündú wa itúára riaku, na úthúúrage thú yaku.’ **44** No níi ngúmúwira atírí: Endagai thí cianyu, na múhooyagíre aría mamúnuyariiraga, **45** nígeetha mútúike aríu a Ithe wanyu úria úri igürü. Atúmaga ríua riake rírathíre aría oorú na aría ega, na akoiria mbura kúri aría athingu na kúri aría matarí athingu. **46** Angíkorwo mwendete o aría mamwendete-rí, múgaakíríhwo kí? Gíthí o na etia mbeeca cia igooti matiikaga o úguo? **47** Na níngí angíkorwo múgeithagía o aríu na aarí a ithe wanyu-rí, múgíkíríte aría angí na kí? Gíthí o na aría matetikítie

Ngai matiikaga o úguo? **48** Ní undú úcio-rí, tuikaa agíríru kúna, o ta úria Ithe wanyu úria úri igürü arí mwagíríru kúna.

6 “Mwímenyererere mütigekage cíiko cianyu cia úthingu mbere ya andú níguo mamuone. Múngúka úguo-rí, mútírí kíheo múkaaheo ní Ithe wanyu úria úri igürü. **2** “Ní undú úcio, ríria úkúheana kíndú kúri aría abatari, ndúkae kwaníríra úria úreka na túrumbeta, ta úria hinga cíikaga thunagogi-iní na njíra-iní, níguo itííagwo ní andú. Ngúmúwira atírí na ma, acio nímaríkítie kwamúkíra kíheo kíao gíothe. **3** No hîndí íria úkúheana kíndú kúri aría abatari-rí, ndúkarege guoko gwaku kwa úmútho kúmenye úria guoko gwaku kwa úrio kúreeka, **4** nígeetha úheani úcio waku útúike wa hítho-iní. Nake Ithe wanyu, úria wonaga maúndú maría mekagírwo hítho-iní, níakamúhe kíheo. **5** “Na ríria múkúhooya-rí, mútikanatuúke ta hinga, nígúkorwo cíendaga kúhooya írúgamíte thíini wa thunagogi na macemanírí na njíra níguo cíonwo ní andú. Ngúmúwira atírí na ma, acio níríkítie kwamúkíra múcaara wacío wothe. **6** No hîndí íria úkúhooya, toonye nyúmba yaku, úhinge múrango na úhooye Thoguo úria útoonekaga. Nake Thoguo úria wonaga maúndú maría mekagírwo hítho-iní, níagakúhe múcaara waku. **7** Na níngí hîndí íria múkúhooya-rí, tigagai kúhúhútika ta andú aría matetikítie Ngai, nígúkorwo mecíiragía ní mekúiguúo ní undú wa kúraihia mahoooya. **8** Mütigatuúke tao, nígúkorwo Ithe wanyu níoi kíria kímbatairie o na mútanamúhooya. **9** “Ní undú úcio mwagíríruo níkuhooyaga atírí: “Ithe witú úri igürü, ríitwa riaku níriamúrwo, **10** úthamaki waku níúúke, úria wendete Wee níwikagwo gúku thí ta úria wikagwo kúu igürü. **11** Túhe úmúthí irio cíitú cia gútúigana. **12** Na útúrekere mahítia maitú, ta úria o na íthuú túrekagíra aría matúhítagíría. **13** Na ndúgatúware magerio-iní, no útúhonokagie kuuma kúri úria múuru.’ **14** Nígúkorwo múngírekera andú hîndí íria mamúhítíría, o nake Ithe wanyu úria úri igürü níarímúrekagíría. **15** No múngiaga kúrekera andú mehía mao-rí, o nake Ithe wanyu ndarímúrekagíría mehía manyu. **16** “Níngí ríria múkwíhinga kúria irio-rí, tigagai gútúkia mothíu manyu ta úria hinga cíikaga, nígúkorwo níutúkaga mothíu macío níguo cíonie andú atí nícihingíte kúria irio. Ngúmúwira atírí na ma, acio níríkítie kwamúkíra múcaara wacío wothe. **17** No ríria wíhingíte kúria, wíhakage maguta mútwe na wíthambage úthíu, **18** níguo andú matikamene atí níwíhingíte kúria, tígá o Thoguo úria útoonekaga amenye; nake Thoguo úria wonaga maúndú maría mekagírwo hítho-iní, níagakúhe múcaara. **19** “Tigagai kwíigíría míthiithú gúku thí, kúria indo irííagwo ní memenyi na íkaroota, na kúria aici mabunjága makaiya. **20** No mwíigagíríe míthiithú igürü, kúria ítangíríio ní memenyi kana íroote, na kúria aici matangíbunja maiye. **21** Nígúkorwo kúria míthiithú yanyu íri, nokuo ngoro cianyu o nacio íríkoragwo íri. **22** “Ríitho nírio tawa wa mwírí. Maithe maku mangíkorwo marí mega, mwírí waku wothe níúriyúragwo ní útheri. **23** No rírí, maithe maku mangíkorwo ní mathúku, mwírí waku wothe úriyúragwo ní nduma. Naguo útheri úria úri thíini waku úngíkorwo ní nduma-rí, nduma iyo kaí ní nene-í! **24** “Gútírí mündú úngíhota gútungatíra aathani eerí. Ní undú no athúúrire úmwe, na ende úcio úngí; kana eheane harí úmwe, na anyarare úcio úngí. Mútingítungatíra Ngai na mútungatíre mbeeca. **25** “Ní undú úcio ngúmúwira atírí, tigagai gútangíkíra míoyo yanyu, ní undú wa kíria múrírúaga kana kíria kíria múrínyuuaaga; kana kíria múríhumbaga míiri yanyu. Gíthí muoyo ndúri бата gúkira irio, naguo mwírí úkagía бата gúkira nguo? **26** Ta rorai nyoni cia ríera-iní; íthíhaandaga, kana íkagetha, kana íkagetha

magetha ikumbi, no lthe wanyu ūria ūri Igūrū nīaciheaga irio. Githi inyuū mūtikiŕi a bata mūno gūkīra icio? 27 Nūū wanyu ūngihota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? 28 “Na nī kī gītūmaga mwītange nī ūndū wa nguo? Ta rorai itoka cia githaka ūria ikūruga. Itirutaga wīra kana ikogotha ndgi, 29 no ngūmwīra atīri, o na Solomoni arī na riiri wa thoge wothe ndagemete ta kīmwe gtiacio. 30 Angikorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya githaka irīa irī ho ūmūthī na rūciū igaikio mwaki-inī-rī, githi inyuū ndarīkīmūhumbaga wega makīria, inyuū mwītikiē o hanini? 31 Nī ūndū ūcio-rī, tigagai gwītanga, mūkīria atīri: ‘Tūkūrīa kī?’ kana ‘Tūkūnyua kī?’ kana ‘Tūkūhumba kī?’ 32 Nīgūkorwo maūndū maya mothe nīmo macaragio nī andū arīa matetikītie Ngai. No lthe wanyu wa igūrū nīoī atī nīmūbataragio nīmo. 33 No ambai mūcarie ūthamaki wake na ūthingu wake, na maūndū maya mangī mothe o namo nīarīmūhega. 34 Nī ūndū ūcio tigagai gwītanga nī ūndū wa rūciū, nīgūkorwo rūciū nīrūgetangīkīra ruo rwene. O mūthenya ūri na mathīna maguo ma kūūigana.

7 “Mūtigaciŕithanagie nīgeetha na inyuū mūtikanaciŕithio. 2 Nīgūkorwo o ta ūria mūtuaŕi andū arīa angī ciira, noguo na inyuū mūgaatuŕwo ciira, na gīthimi kīria mūthimanagīra nakio, no kīo mūrīthimāŕwo nakio. 3 “Nī kī gītūmaga wone kīhuti kīria kīri riitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kuona mūgogo ūria ūri riitho rīaku we mwene? 4 Wahota atīa kwīra mūrū wa thoguo atīri, ‘Reke ngūrute kīhuti kīu kīri riitho rīaku,’ o rīria wee mwene ūri na mūgogo riitho rīaku? 5 Wee hinga īno, amba ūrute mūgogo ūcio ūri riitho rīaku, nīguo wone wega na ūhote kūruta kīhuti kīria kīri riitho rīa mūrū wa thoguo. 6 “Mūtikanaha magui kīndū kīria kīamūre, na mūtikanakīrie ngūrwe ruru cianyu. Mūngīka ūguo-rī, ingirangīrīria ruru na magūrū ma cio, icooke imūgarūrūke, imūtīhangie. 7 “Hooyai na nīmūkūheo; mathai na nīmūkuona; ringaringai mūrango na nīmūkūhingīrīro. 8 Nīgūkorwo ūria wothe ūhooyaga nīaheagwo, na ūria ūmaathaga nīonaga, na ūria ūringaringaga mūrango, nīahingūrāŕwo. 9 “Na rīri, nūū wanyu ūngītio mūgate nī mwana wake amūhe ihiga? 10 Kana amwītie thamaki nake amūhe nyoka? 11 Angīkorwo inyuū, o na mūrī ooru, nīmūtī kūhe ciana cianyu iheo njega-rī, githi lthe wanyu ūria ūri igūrū ndagakīrīrīria kūhe iheo njega kūrī arīa mamūhooyaga! 12 Nī ūndū ūcio, maūndū-inī mothe, ikagai andū arīa angī ūria mūngienda mamwīkage, nīgūkorwo ūcio nīguo Watho wa Musa na Ūrutani wa Anabii. 13 “Toonyerai mūrōmo ūria mūceke. Nīgūkorwo mūrōmo nī mwarīi na njīra nī njārīi rīa yerekeire rīūrīro, na andū arīa matoonyagīra ho nī aingī. 14 No mūrōmo nī mūkunderu na njīra nī njeke rīia ikinyaga muoyo-inī, na andū arīa mamionaga nī anini. 15 “Mwīhūgagēi anabii a maheeni. Mokaga kūrī inyuū mehumbite njūa cia ng’ōndu, no thīnī wao nī njūū ndīani. 16 Nīmūrīmamenyaga na maciaro mao. Kai thabibū igītūagwo mītī-inī ya mīguu, kana ngūyū igatūuo kuuma mahiū-inī ma nyeki? 17 Ūguo noguo, mūtī wothe mwega ūciaraga maciaro mega, no mūtī mūrū ūciaraga maciaro mooru. 18 Mūtī mwega ndūngīciara maciaro mooru, naguo mūtī mūrū ndūngīciara maciaro mega. 19 Mūtī o wothe ūtaciara maciaro mega nīgūtēmwo ūtemagwo ūgaikio mwaki-inī. 20 Ūguo nīguo mūrīmamenyaga nī ūndū wa maciaro mao. 21 “To mūndū ūria ūnjītaga, ‘Mwathani, Mwathani,’ ūgaatoonyā ūthamaki wa igūrū, no nī ūria wīkaga ūria Baba ūria ūri igūrū endaga. 22 Mūthenya ūcio aingī makanjīra atīri, ‘Mwathani, Mwathani, githi tūtīarathaga maūndū na rītwa rīaku, na thīnī wa rītwa

rīaku tūkaingata ndaimono na tūkaringa ciama nyingī?’ 23 Hīndī iyo nīngameera wega atīri, ‘Nī nīndīrī hīndī ndaamūtī o na rī. Eherai harī nī, inyuū mwīkaga ūru!’ 24 “Nī ūndū ūcio-rī, mūndū o wothe ūguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ūria ciugīte, ahaana ta mūndū mūtīgī ūria wakire nyūmba yake igūrū rīa rwaro rwa ihiga. 25 Nayo mbura īkiura, na njūū ikīyūra, naruo rūluho rūkīhurutana nacio ikīhūra nyūmba iyo na nditi, no nyūmba iyo ndīagūire, tondu mūthingī wayo wakītwo igūrū rīa rwaro rwa ihiga. 26 No mūndū o wothe ūguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ūria ciugīte ahaana ta mūndū mūtīgū ūria wakire nyūmba yake mūthanga igūrū. 27 Nayo mbura īkiura, njūū ikīyūra, naruo rūluho rūkīhurutana nacio ikīhūra nyūmba iyo na nditi, nayo nyūmba iyo ikīmomoka na kūgūa kūnene.” 28 Rīria Jesū aarīkirie kuuga maūndū macio, kīrīndī kīu gīkīgega nī ūndū wa ūrutani wake, 29 tondu aarutanaga ta mūndū warī na ūhōti, na ti ta ūria arutani ao a watho maarutanaga.

8 Hīndī rīa aikūrūkire kuuma kīrīma-inī, ikundi nene cia andū ikīmuma thuutha. 2 Na mūndū warī na mangū agithī harī we, agīturia maru mbere yake, akīmwīra atīri, ‘Mwathani, ūngienda-rī, no ūūtherie.’ 3 Nake Jesū agītambūrūkia guoko gwake, akīhutia mūndū ūcio, akīmwīra atīri, ‘Nīngwenda. Therio!’ O hīndī iyo akīhonio mangū make. 4 Jesū agīcooka akīmwīra atīri, ‘Menya ndūkeere mūndū o na ūrīkū. No thīi ūkeyonanie kūrī mūthīngī-Ngai, na ūrute kīheo kīria Musa aathanire gītūke ūria kūrī o.’ 5 Na Jesū aarīkia gūtoonyā Kaperinaumu, mūnene-wa-thigari-igana agītūka kūrī we, akīmūhooya ūteithio. 6 Akīmwīra atīri, ‘Mwathani, ndungata yakwa ikomete mūciī rīarārīte mūrīmū wa kūka ciiga na rīi na ruo rūngī mūno.’ 7 Nake Jesū akīmwīra atīri, ‘Nīngūthī kīmīhonia.’ 8 No mūnene ūcio wa thigari igana akīmūcookeria atīri, ‘Mwathani, nī ndīagīrīre atī wee ūūke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. 9 Nīgūkorwo nī mwene ndī mūndū wathagwo, na ndī na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thīi,’ niathiiaga, na ndeera ūngī atīri, ‘Ūka,’ niokaga. Na nīngī ndeera ndungata yakwa atīri, ‘Ika ūna,’ nīkaga.’ 10 Rīria Jesū aigūire ūguo-rī, akīgega, akīra arīa maamūmite thuutha atīri, ‘Ngūmwīra atīri na ma, ndionete mūndū o na ūrīkū gūkū Isiraeli ūri na wītīkio mūnene ūū. 11 Ngūmwīra atīri, aingī nīmagaoka kuuma mwena wa irathīro na wa ithūiro, na nīmagaikara iruga-inī hamwe na Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu, ūthamaki-inī wa igūrū. 12 No arīa marī a ūthamaki ūcio nīmagaikio nja, kūu nduma-inī, kūrīa gūgaokorwo kīrīro na kūhagarania magego.’ 13 Nake Jesū agīcooka akīra mūnene ūcio wa thigari igana atīri, ‘Thīi! Nīgūwīkīro o ūguo wītīkītie.’ Nayo ndungata yake ikīhonio o ithaa rīu. 14 Rīria Jesū aatoonyire nyūmba ya Petero, akiona atī nyina wa mūtumia wa Petero aarī mūrūaru mūrīmū wa kūhūha mwīri, agakoma gītanda-inī. 15 Akīmūhutia guoko, nake agītiga kūhūha mwīri, akīarahūka, akīambīrīria kūmūtungatīra. 16 Hwai-inī ūcio, andū aingī arīa marī na ndaimono makīrehwo kūrī we, nake akīingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akīhonia arīa othe marī arūaru. 17 Ūhoro ūyū warī wa kūhingia ūria kwarītio na kanua ka mūnabii Isaia, rīria oigire atīri: ‘We mwene nīoire gonje wītū, na akīheria mīrīmū iitū.’ 18 Rīria Jesū onīire gīkundi kīa andū arīa maamūthīūrūkīrie, agīathana maringe mūrīmū ūria ūngī wa iria. 19 Hīndī iyo mūrutani ūmwe wa watho agītūka harī we, akīmwīra atīri, ‘Mūrutani, nīndīkūrūmagīrīra kūrīa guothe ūrīthiiga.’ 20 Nake Jesū akīmūcookeria atīri, ‘Mbwe nī rīi

marima, na nyoni cia riera-ini ni iri itara, no Muru wa Mundu ndari handu angigirira mutwe wake.” 21 Nake murutwo ung akimwira atiri, “Mwathani, reke nyambe thii ngathike baba.” 22 Nowe Jesu akimwira atiri, “Nimirira, na ureke aria akuu mathike akuu ao ene.” 23 Hindi iyo agitoonya gataru, nao arutwo ake makimurumira. 24 Na riri, gukigia kihuhukano kinene giteerigirirwo kuu iria-ini, gigituma gataru kende kuhubwo ni makumbi ma maa. No Jesu aari toro. 25 Nao arutwo magithii, makimurumira, makimwira atiri, “Mwathani, tuhonokie! Nitukurira maa-ini!” 26 Nake agicookia atiri, “Inyu muri a witikio munini, ni kii gigituma mwitigire uguo?” Thuutha ucio agukira, agikuma ruhuho na makumbi macio, nakuo gukihoorera biu. 27 Andu acio makigega, makuria atiri, “Kai mundu uyuru aki ru u ati o na ruhuho na makumbi ma maa nimwathikagira?” 28 Riria aakinyire rugongo rwa bururi wa Agadari-ri, agitungwo ni andu eeri maarĩ na ndaimono, moimite mbirira-ini. Maarĩ na uuru muingi muno, ati gutiri mundu ungigerire njira iyo. 29 Nao makianirira, makuria atiri, “Urenda atia na ithui, wee Muru wa Ngai. Woka guku gutunyariira ihinda riria riamure ritanakinya?” 30 Ni haari na ruuru runene rwa ngurwe rwarithagio handu hataari haraya na hau maarĩ. 31 Nacio ndaimono igithaitha Jesu, ikimwira atiri, “Akorwo nungitungata-ri, tutume kuri ruuru ruuria rwa ngurwe.” 32 Nake agiciira atiri, “Thiii!” Ni undu ucio ikiuma, igitoonya ngurwe, naruo ruuru ruothe rugikurika kiharurika-ini na ihenya, rukigia iria thiiini, rugikura maa-ini. 33 Aria maarithagia ngurwe acio makura, magithii itura-ini, makiheana maundu macio mothe o na iria gwetikite kuri andu aria maarĩ na ndaimono. 34 Hindi iyo itura riothe rikiumagara rigatunge Jesu. Na hindi iria maamuonire, makimuthaitha oime rugongo rwa.

9 Nake agitoonya gataru, akiringa iria, agikinya itura ria kwao. 2 Andu amwe makimurehera mundu warĩ na murimu wa gukua ciiga, akuiitwo na kibarĩ. Riria Jesu oonire witikio wao, akira mundu ucio wakuite ciiga atiri, “Muriu, wiyumirire, niwarekerwo mehia maku.” 3 Ni undu wa uguo, arutani amwe a watho makura na ngoro atiri, “Mundu uyuru njaruma Ngai!” 4 Jesu aamenya uria meeciiragia, akimooria atiri, “Mureciirira uuru ngoro-ini cianyuru niki? 5 Ni undu uriku muthuthu: ni kwira mundu, niwarekerwo mehia maku,” kana kumwira, “Ukura witware?” 6 No nigeetha mumenye ati Muru wa Mundu ari na uhoti guku thi wa kurekanira mehia-ri” Na o hindi iyo akira mundu ucio wakuite ciiga atiri, “Ukura, oya kibarĩ giaku uinuke micii.” 7 Nake mundu ucio agukira, akiinuka muci. 8 Riria kirindi kiu kionire uguo, gikimaka na kigigooca Ngai, uria waheete andu uhoti ta ucio. 9 Na riria Jesu oimaga kuu, akiona mundu wetagwo Mathayo aikarite haria heetagiro mbeeca cia igooti. Akimwira atiri, “Nimirira,” nake Mathayo agukira, akimurumira. 10 Na riria Jesu aari kwa Mathayo muci makira irio cia hwai-ini, etia mbeeca cia igooti aingi na andu ehia magitika kurianira hamwe nake na arutwo ake. 11 Riria Afarisai moonire uguo, makuria arutwo ake atiri, “Murutani wanyu arinanagira na etia mbeeca cia igooti na andu ehia niki?” 12 Jesu aigua uguo, akimeera atiri, “Andu aria agima miiiri ti o mabataragio ni ndagitari, no ni aria aruaru. 13 No riri, thiii mukeerute uria ciugo ici ciugite: ‘Kuguanira tha nikuo nyendaga, no ti magongona.’ Nigukorwo ni ndiokire gucaria aria athingu, no ndokire ni undu wa aria ehia.” 14 Hindi iyo arutwo a Johana magitika kuri we makimuria atiri, “Ithui na Afarisai nitwihingaga kuria, no ni kii gitumaga arutwo

aku mage kwihinga kuria irio?” 15 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ageni a muhikania mangihota atia kugua kieha riria muhikania ari hamwe nao? Ihinda nirigakinya riria muhikania akeeherio kuri o; hindi iyo niguu makeehinga kuria irio. 16 “Gutiri mundu utumagirira nguo nguru kiraka kia nguo njeru, nigukorwo kiraka kiu no kiguuice nguo iyo gitume itaruke makira. 17 Nigi andu matukigira ndibe na muhiano mondo-ini nguru. Mangika uguo, mondo icio no itaruke, nayo ndibe itike, na mondo icio cia ndibe cianangike o biu. No andu mekagira ndibe na muhiano mondo-ini njeru, nacio cieri igaikara iri njega.” 18 Na riria aaragia maundu macio, hagitika mundu warĩ munene, akimuria ndu, akimwira atiri, “Muriitu wakwa no hindi aakua; no uka ukamugirire guoko, na nekuriika.” 19 Nake Jesu agukira, agithii nake, ari na arutwo ake. 20 O hindi iyo mutumia wature oiraga thakame miaka ikumi na iri agitika na thuutha wa Jesu, akihutia giciri kia nguo yake. 21 Tondũ eiraga atiri, “Inghutia o nguo yake, no hone.” 22 Nake Jesu akihugura, akimuona, akimwira atiri, “Mwari uyuru, wiyumirire gwitika gwaku nikuo gwatuma uhone.” Nake mutumia ucio akihonio o hindi iyo. 23 Na riria Jesu aatoonyire nyumba wa munene ucio, akiona ahuli mituru na gikundi kia andu kiria kianegenaga, 24 akimeera atiri, “Eherai. Muriitu uyuru ti mukuu, ni gukoma akomete.” Nao andu acio makimuthekerera. 25 Thuutha wa andu acio kuumio nja, agitoonya thiiini, akinyita muritu ucio guoko, nake agukira. 26 Uhoru ucio ukihunja bururi ucio wothe. 27 Na riria Jesu oimere kuu, aathanga-ri, andu eeri atumumu makimurumira, makianagira, makiugaga atiri, “Tuguire tha, wee Muru wa Daudi!” 28 Na hindi iria aatoonyire nyumba, atumumu acio magitika kuri we, nake akimooria atiri, “Nimwitikite ati no hote gwika uguo?” Nao makimacookeria atiri, “Ii-ni, Mwathani.” 29 Hindi iyo akimathia matho, akiuga atiri, “Muroiko wo uguo mwitikite;” 30 namo matho mao makihingika magicooka kuona. Nake Jesu akimakaania na hinya, akimeera atiri, “Mutikareke mundu o na uriku amenye uhoru uyuru.” 31 No-o makiumagara na makihunja uhoru wake bururi ucio wothe. 32 Na hindi iria moimaga hau, Jesu akireherwo mundu warĩ na ndaimono, na ndaargia. 33 Nayo ndaimono yaingatwo, mundu ucio utaaragia, akiria. Kirindi gikigega, gikiuga atiri, “Undu ta uyuru nduri woneka Isiraeli.” 34 No Afarisai makiuga atiri, “Aingataga ndaimono na hinya wa munene na ndaimono.” 35 Nake Jesu agitukania matura-ini mothe na micii-ini yothe, akirutanaga thiiini wa thunagoci ciao, akihunja Uhoru-uria-Mwega wa ithamaki, na akihonagia mirimu na ndwari cia mithemba yothe. 36 Na riria oonire uria kirindi kiu kiaiganaga, agikigira tha tondũ kiarĩ githiniku na gikaaga uteitho, ta ng’ondũ itari na murithi. 37 Hindi iyo akira arutwo ake atiri, “Magetha ni maingĩ, no aruti a wira ni anini. 38 Ni undu ucio, hooyai Mwathani wa magetha atume aruti wira mathii magetha-ini make.”

10 Nake Jesu nieteri arutwo ake ikumi na eeri moke hari we, nake akimahe uhoti wa kuingata ngoma thuku na kuhonia mirimu yothe na ndwari ciothe. 2 Maya nimo maritwa ma arutwo acio ikumi na eeri: Wa mbere ni Simoni (uria witagwo Petero) na muru wa nyina Anderea; na Jakubu muru wa Zebedi, na muru wa nyina Johana; 3 na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo uria mwitia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu muru wa Alifayo, na Thadayo; 4 na Simoni uria Muzelote, na Judasi Muisikariota, uria wamukunyanire. 5 Aya ikumi na eeri nio Jesu aatumire na akimataara uu:

“Mütigathiĩ kũri andũ-a-Ndũrĩri kana mũtoonye itũura rĩa Asamaria. **6** Nĩ kaba mũthiĩ kũri ng’ondũ irĩa ciũrite cia Isiraeli. **7** Mwathiĩ-rĩ, hunjagiai ndũmĩrĩri ño: ‘Ūthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.’ **8** Honagai andũ arĩa arĩaru, na mũrĩũkagie arĩa akuũ, na mũtheragie arĩa marĩ na mangũ, na mũngatage ndaimono. Mũheetwo tũhũ, heanagai tũhũ. **9** Mütigekuũire thahabu, kana betha, kana gĩcango mĩcibi-inĩ yanyu; **10** O na ningĩ mütigekuũire mũhuko rũgendo-inĩ, kana nguo igĩrĩ, kana iraatũ, kana mütĩrima; nĩgũkorwo mũrutũ wa wĩra nĩabataire kũheo gĩa kũmütũũria muoyo. **11** “Itũura o rĩothe kana gatũũra kariĩ mũngĩtoonyĩ-rĩ, tuĩriai mũmenye mũndũ ũria mwagĩrĩru kuo, mũikare gwake nginya rĩrĩa mũkoima kuo. **12** Mwatoonya mũciĩ ũcio-rĩ, geithagiai ene kuo. **13** Angĩkorwo mũciĩ ũcio nĩwagĩrĩre-rĩ, ũrathimeĩ na thayũ wanyu; angĩkorwo ndwagĩrĩre-rĩ, rekeĩ kirathimo kĩanyu kimũcookerie. **14** Mũndũ o wotho angĩrega kũmũnyĩta ũgeni kana arege gũthĩkĩrĩria ciugo cĩanyu-rĩ, mũkiũma mũciĩ ũcio kana itũura rĩu-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu nĩguo rũkũngũ rũitĩke. **15** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma itũiro rĩa itũura rĩu rĩgaakorwo rĩrĩ inene gũkĩra rĩa Sodomu na Gomora mũthenya ũria wa ciira. **16** Atĩrĩrĩ ndamũtũma o ta ng’ondũ gatagatĩ ka njũũ. Nĩ ũndũ ũcio, gĩa na ũũgĩ ta nyoka, na mwage ũuru ta ndutura. **17** “Mwĩmenyererei andũ; tondu nĩmakamũneana cĩama-inĩ, na mamũhũire na iboko thunagogi-inĩ ciao. **18** Nĩ ũndũ wa ũhoru wakwa-rĩ, nĩmũgatwarwo mbere ya aathanĩ na athamaki nĩgeetha mũtũike aira kũrĩ o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩri. **19** No rĩria makaamũnyĩta-rĩ, mũtikaketange nĩ ũndũ wa ũria mũkoĩga kana ũria mũgaacookia. Hindi iyo nĩmũkerwo ũria mũkoĩga, **20** nĩgũkorwo ti inyuũ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho wa Ithe wanyu ũkaaria arĩ thĩĩnĩ wanyu. **21** “Mũndũ nĩagakunyanĩra mũrũ wa nyĩna ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake; ciana nĩikaremera aciari a cio na imoragithie. **22** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũria ũgaakĩrĩrĩria nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. **23** Hindi irĩa mwanyariirwo itũura-inĩ rĩmwe-rĩ, ũrĩrai rĩrĩa rĩngĩ. Ngũmwĩra na ma atĩ, mütĩgaakorwo mũthĩite matũũra mothe ma Isiraeli, Mũrũ wa Mũndũ atookie. **24** “Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũrutani wake, o na ndungata ti nene kũrĩ mũmĩathi. **25** Nĩkũiganiĩre mũrutwo aiganane na mũrutani wake, o na ndungata iiganane na mũmĩathi. Angĩkorwo mwene nyũmba nĩetĩtuo Beelizebuli-rĩ, githĩ andũ a nyũmba yake matigetwo marĩtwa mooru gũkĩra rĩu! **26** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtikametĩgĩre. Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, kana ũndũ mũhithie ũtakamenyeka. **27** ũria ngũmwĩra nduma-inĩ-rĩ, warieĩ mũthenya barigici, na ũria warĩtio na miheehũ matũ-inĩ manyu-rĩ, wanĩrĩrei mũrĩ nyũmba-igũrũ. **28** Mütĩgetĩgĩre arĩa moragaga o mwĩrĩ, no matingĩhota kũũraga ngoro. Nĩ kaba gwatĩgĩra ũria ũngĩananga ngoro na mwĩrĩ kũũ Jehanamu. (Geenna 1067) **29** Githĩ tũnyoni twĩrĩ tũtĩendagũo thenĩ imwe? No gũtirĩ o na kamwe gatuo kangĩgũa thĩ Ithe wanyu atetĩkĩrite. **30** O na njuĩrĩ cĩanyu cia mũtwe nĩndare. **31** Nĩ ũndũ ũcio mütĩgetĩgĩre; mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũngĩ. **32** “Ūria wotho ũkaanyumbũra mbere ya andũ, o na nĩ nĩngamumbũra mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ũria ũrĩ kũũ igũrũ. **33** No ũria wotho ũkangaana mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ũria ũrĩ igũrũ. **34** “Mütĩgetĩcĩrie atĩ njũkĩte kũrehe thayũ gũkũ thĩ. Ndiokire kũrehe thayũ, no ndookire kũrehe rũhiũ rwa njora. **35** Nĩgũkorwo njũkĩte gĩtũma “mũndũ okanĩrĩre na ithe, na mũrĩrũ okanĩrĩre na nyĩna, nake mũtũmia okanĩrĩre na nyaciaraawe; **36** thũ cia mũndũ igaakorwo irĩ andũ a nyũmba yake kũĩmbe.’ **37** “Ūria wotho wendete ithe kana nyĩna kũngĩra

ndagĩrĩre gũtũika wakwa; na ũria wotho wendete mũrĩũ kana mwari kũngĩra ndagĩrĩre gũtũika wakwa; **38** nake ũria wotho ũtagakuua mũtharaba wake na kwambĩrwo aanũmĩrĩre ndagĩrĩre gũtũika wakwa. **39** ũria wotho ũgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo; no ũria wotho ũkooorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakautũũria. **40** “Mũndũ ũria ũmwamũkagĩra, nĩ nĩ amũkagĩra. Nake ũria ũnyamũkagĩra, amũkagĩra ũria wandũmire. **41** ũria wotho ũkaamũkĩra mũnabii tondu nĩ mũnabii, nĩakamũkĩra kĩheo kĩria kĩheagwo mũnabii, nake ũria wotho ũkaamũkĩra mũndũ mũthingu tondu nĩ mũthingu-rĩ, nĩakamũkĩra kĩheo kĩria kĩheagwo mũndũ mũthingu. **42** Nake ũria wotho ũheaga ũmwe wa aya anini o na gĩkombe kĩa maaĩ mahehu tondu nĩ mũrutwo wakwa-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndakaaga kũheo kĩheo gĩake.”

11 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwatha arutwo acio ake ikũmi na eerĩ-rĩ, akũma kũũ agĩthĩrĩ kũrutana na kũhunjia matũũra-inĩ ma Galili. **2** Na rĩrĩa Johana aigũire arĩ njeera maũndũ marĩa Kristũ eekaga-rĩ, agĩtũma arutwo ake, **3** makamũũrie atĩrĩ, “Wee nĩwe warĩ ũũke, kana tweterere mũndũ ũngĩ?” **4** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa mwaigua na marĩa mwana; **5** Atumumu nĩmaroona, na arĩa mathuaga nĩmaretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩmarahonio magathera, na arĩa mataiguaga nĩ maraigua, na arĩa akuũ nĩmararĩtũkio, na ũhoru-ũria-Mwega nĩũrahunjĩro arĩa athĩnĩ. **6** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũtũkũhĩngwo arakare nĩ ũndũ wakwa.” **7** Rĩria arutwo a Johana moimaga hau, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria kĩrĩndĩ ũhoru wa Johana, akĩmooria atĩrĩ: “Mwathiĩte werũ-inĩ kuona kĩ? Mwathiĩte kuona kamũrangĩ kainainagio nĩ rũhuho? **8** Akorwo ti ũguo-rĩ, mwathiĩte kuona kĩ? Hihi nĩ mũndũ wehumbete nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo njega makoragwo thĩnĩ na nyũmba cia ũthamaki. **9** Mwagĩthĩite kuona kĩ? Hihi mwathiĩte kuona mũnabii? Ī, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mũndũ ũkĩrite mũnabii. **10** ũyũ nĩwe ũhoru wake waandĩkĩtuo atĩrĩ: “Nĩngũtũma mũtũmwo wakwa athĩrĩ mbere yaku, agagũthondekere njĩra yaku.” **11** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma: Harĩ andũ arĩa manaciara wo nĩ andũ-a-nja, gũtirĩrĩ kuoneka mũndũ mũnene gũkĩra Johana Mũbatithania; no rĩrĩ mũndũ ũria mũnini mũno ũthamaki-inĩ wa igũrũ-rĩ, nĩ mũnene kũmũkĩra. **12** Kuuma matukũ ma Johana Mũbatithania gwata rĩu, ũthamaki wa igũrũ nĩũkoretwo ũkĩĩhatĩrĩria gũtheerema, nao andũ arĩa mehatagĩrĩria nĩo mawĩgwatagĩra na hinya. **13** Nĩgũkorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nĩmatũire marathaga ũhoru nginya hĩndĩ ya Johana. **14** Na angĩkorwo no mwende kwamũkĩra ũhoru ũcio-rĩ, ũcio nĩwe Elija ũria werĩtuo nĩagooka. **15** ũria ũrĩ na matũ ma kũũga nĩague. **16** “Rĩu-rĩ, ingĩgerekania rũciaro rũrũ na kĩ? Rũhaana ta ciana cikarĩte ndũnyũ igĩtũga irĩa ingĩ, igaciĩra atĩrĩ: **17** “‘Twamũhũhiire mũtũrĩrũ, mũkiĩaga kũina; o na twamũĩnĩire nyĩmbo cia macakaya, no mũtiacakaire.’ **18** Nĩgũkorwo Johana ookire atekũrĩra na atekũnyua, nao andũ makiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’ **19** Mũrũ wa Mũndũ ookire akĩrĩĩaga na akĩnyuuga, nao makiuga atĩrĩ, ‘Oneĩ mũndũ mũkoroku na mũrĩrũ, nĩ mũrata wa etia mbeeca cia igootĩ na “andũ ehia”.’ No ũũgĩ wonekaga nĩ wa ma nĩ ũndũ wa cikũo ciagua.” **20** Hindi iyo Jesũ akĩambĩrĩria gĩtũtia matũũra manene marĩa maaringĩrwo cĩama cĩake irĩa nyingĩ, tondu andũ akũo matiigana kwĩria, akũga atĩrĩ, **21** “Inyuũ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-! O na inyuũ andũ a Bethisaida, kaĩ mũrĩ na haaro-! Nĩ ũndũ korwo cĩama irĩa mwarĩngĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩerĩre tene,

mehumbite nguo cia makūnia na mehuririe mūhu mītwe. **22** No ngūmwira atiri, andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira gūkira inyuū. **23** Na inyuū, andū a Kaperinaumu, nīmūkambarario nginya matu-ini? Aca, mūkaaharūrūkio mūkinye kūrīa kūrīku mūno. Ciama iria mwarīngiūro ingīringiūro Sodomu, nīkūngītūragā nginya ūmūthi. (Hades g86) **24** No ngūmwira atiri na ma, Sodomu nīgūgakorwo murū mūthenya ūcio wa ciira kūmwīra. **25** Hīndi iyo Jesū akiuga atiri, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thī, nīngūkūgaatha tondu nūhithite andū arīa oogi na marī na ūmenyo maūdū maya, na ūkamagūarīa tūkenge. **26** Iī, Baba, nīgūkorwo ūyū nī wendi wakwa. **27** “Nīnengeretwo maūdū mothe nī Baba. Gūtiri mūdū ūū Mūrīu tīga Ithe, na gūtiri mūdū ūū Ithe tīga Mūrīu, na arīa Mūrīu, endaga kūguūrīa. **28** “Ūkai kūrī nī, inyuothe anogu na mūkuūite mirigo mīritū, na nīgūmwīrūkīa. **29** Oyai icooki rīakwa mwīgīrīre na mwīrute na nī, nīgūkorwo ndī mūhooreri na mwīnyīhia ngoro-inī, nācio ngoro cianyu nīkūhūrūkio. **30** Nīgūkorwo icooki rīakwa nī ihūthū, na mūrigo wakwa nī mūhūthū.”

12 Ihinda rīu Jesū nīatuīkanīrīe mīgūnda-inī ya ngano mūthenya wa Thabatū, na arutwo ake maarī ahūtu, na makīambīrīria gūtūa ngira cia ngano, magīcīrigītha, makīrīa ngano. **2** Rīrīa Afarisai moonire ūguo, makīmīra atiri, “Ta rora! Arutwo aku nīmareka ūrīa watho ūteikīrītīe gwīkwō mūthenya wa Thabatū.” **3** Nake akīmacookeria atiri, “Kāi mūtathomete ūrīa Daudi eekire rīrīa wa na arīa maarī nake maarī ahūtu? **4** Aatoonyire nyūmba ya Ngai, na arī hamwe na arīa maarī nake, makīrīa mīgate rīrīa yamūrīrīro Ngai rīrīa mateikīrītīo kūrīa nī watho, tīga no athīnjīrī-Ngai meefīkīrītīo kūrīria. **5** O na nīngī kāi mūthomete Watho-inī atī mūthenya wa Thabatū, athīnjīrī-Ngai arīa marī thīinī wa hekarū nīmathāahagīa mūthenya ūcio na matituagwo ahītīa? **6** Ngūmwīra atiri, ūmwe mūnene gūkīra hekarū arī hāha. **7** Korwo nīmwasenete gītūmī gīa ciugo ici, atiri, ‘Kūiguanīra tha nīkuo nyendaga, no tī magongona,’ mūtīngiatūrīrīe andū mateehīte mahītīa. **8** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa mūthenya wa Thabatū.” **9** Oima kūu-rī, agīthī agītoonya thūmagogī yao, **10** na nī hārī mūdū wonjete guoko. Na tondu nīmācaragīa gītūmī gīa gūthītangīra Jesū-rī, makīmūrīa atiri, “Watho nīwītīkīrītīe kūhonania mūthenya wa Thabatū?” **11** Nake akīmoorīa atiri, “Nūū wanyu ūngīkorwo na ng’ōndu, nayo īgwe irima mūthenya wa Thabatū-rī, ūtangīmīruta irima? **12** Kāi mūdū atakīrī wa bata mūno gūkīra ng’ōndu! Nī ūndū ūcio watho nīwītīkīrītīe gwīka wega mūthenya wa Thabatū.” **13** Agīcooka akīra mūdū ūcio atiri, “Tambūrīkīa guoko gwaku.” Nake agītambūrīkīa guoko, nakuo gūgītūka kūgīma, o ta kūu kūngī. **14** No Afarisai makīuma nja, magīcookania ndundu ya ūrīa mangūrīagīthīa Jesū. **15** Nake Jesū aamenya ūhoro ūcio, akīehera kūu. Andū aīngī makīmūrīmīrīra, nake akīhonia arūaru ao othe, **16** agīcooka akīmākaania atī matīkoige we nīwe. **17** Ūndū ūyū nīgūo wahīngīre ūhoro ūrīa waarīto na kanua ka mūnabīi Isaiā, rīrīa oīgīre atiri: **18** “Ino nīyo ndungata yakwa rīrīa ndīthuurīre, rīrīa nyendete, na nīyo īkenagīa ngoro yakwa; nīngamītīrīria Roho wakwa, nayo nīkamenyīthīa ndūrīrī ciira wa kīhoo. **19** Ndīgatetania kana īgūthūkīe, na gūtīrī mūdū ūkaigua mūgambo wayo njīra-inī. **20** Ndīkoina kamūrāngī kagondoku, kana īhorīe rūtambī rūrīa rīgūtooga, nginya rīrīa īgaatūma itua rīakwa rīhootane. **21** Thīinī wa rītwa rīayo ndūrīrī nīkaagīa na kīrīgīrīro.” **22** Magīcooka makīmūrīehera mūdū warī na ndaimono, na aarī mūtumumu, na ndaaragīa,

nake Jesū akīmūhonia, akīhota kwaria na kuona. **23** Andū othe makīgega, makīūrānia atiri, “Ūyū no akorwo arī we Mūrū wa Daudi?” **24** No rīrīa Afarisai maaiguire ūguo, makiuga atiri, “Mūdū ūyū aīngataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.” **25** Nake Jesū aamenya ūrīa meciirīga, akīmeera atiri, “Ūthamaki o wothē ūngīgāyūkana ūtīkanīrīre guo mwene no ūharagane, nario itūūra o rīothe kana nyūmba īngīgāyūkana ndīngīthāanda. **26** Angīkorwo Shaitani nīwe ūngataga Shaitani-rī, nīagāyūkanīte we mwene. Ūthamaki wake ūngīkīthāanda atīa? **27** Na angīkorwo nī nyīngataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli-rī, nao andū anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū wa ūguo-rī, acio nīo makaamūtūira ciira. **28** No nī ingīkorwo nyīngataga ndaimono na Roho wa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīkūnyīte kūrī inyuū. **29** “Nīngī-rī, mūdū ahota atīa gūtūonya nyūmba ya mūdū njamba na amūtūnye indo ciake ataambite kuoha mūdū ūcio njamba? Hīndi iyo no rīo angīhota kīmūtūnya indo cia nyūmba yake. **30** “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na nī, ūcio nī thū yakwa, nake ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nī, ūcio nīkūhūrūnja ahurūnjaga. **31** Nīngī ngūmwīra atī, rīrīa o rīothe o na kūrūma Ngai, andū no marekerwo, no mūdū ūrīa ūkaaruma Roho, ūcio ndakarekerwo. **32** Mūdū o wothē ūrīa ūgacāmbīa Mūrū wa Mūdū nīakarekerwo, no ūrīa wothē ūgacāmbīa Roho Mūtheru, ūcio ndakarekerwo, ihinda rīrī tūrī kana ihinda rīrīa rīgooka. (aiōn g165) **33** “Agīrīa mūtī na macīaro maguo nīmekwagīra, kana mūthūkīe mūtī na mūthūkīe macīaro maguo mooru, nīgūkorwo mūtī ūmenyekaga na macīaro maguo. **34** Inyuū rīciaro rūrū rwa ndūrīa, mwahota atīa kwaria maūdū mega, na mūrī ooru? Nīgūkorwo kanua kaaragīa maūdū marīa maiyūrīte ngoro-inī. **35** Mūdū mwega aaragīa maūdū mega moimīte mūthīthū-inī wake mwega, nake mūdū mūrū aaragīa maūdū mooru moimīte mūthīthū-inī wake mūrū. **36** No ngūmwīra atiri, mūthenya wa itua rīa ciira, andū nīmakaheana ūhoro wa ciugo ciothe cia tūhū iria manaaria. **37** Nīgūkorwo ciugo ciaku nīcio īgaatūma ūtūuo ndūrīa na mahītīa, na ciugo ciaku no cio īgaatūma ūtūuo mūhītīa.” **38** Hīndi iyo Afarisai amwe na arutani a watho makīmīra atiri, “Mūrutani, tūkwenda ūtūrīgīre kīama.” **39** Nake akīmacookeria atiri, “Rūciaro rwaganu na rwa ūtharia rūrenda rūringīrwo kīama! No gūtīrī kīama rūkūrīgīrwo tīga o kīama kīrīa kīa mūnabīi Jona. **40** Nī gūkorwo o ta ūrīa Jona aikarīre matukū matatū, mūthenya na ūtūkū, arī nda ya thamaki rīrīa nene, ūguo noguo Mūrū wa Mūdū agaikara matukū matatū, mūthenya na ūtūkū, arī tīrī-inī. **41** Andū a Nīwe nīmakarūgama hīndi ya ciira hamwe na rūciaro rūrū marītūire ciira; nīgūkorwo nīmerīre rīrīa maahūnjīro nī Jona, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Jona arī hāha. **42** Mūthamaki mūdū-wa-nja wa mwena wa Gūthīnī nīakarūgama hīndi ya ciira hamwe na rūciaro rūrū arītūire ciira; nīgūkorwo nīomīre ituri cia thī oke athīkīrīrīe ūūgī wa Solomoni, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Solomoni arī hāha. **43** “Na rīrī, roho mūrū woima thīinī wa mūdū, ūtūkanagīria werū-inī ūgīcaria ūhūrūko, na ūkaaga. **44** Hīndi iyo ūkoiga atiri, ‘Nīngūcooka nyūmba rīa ndoimīre.’ Na wacoaka-rī, ūgakora nyūmba iyo rīrī therī, rīrī haate, īgathera na īgathondekwo wega. **45** Hīndi iyo roho ūcio ūkīgīra maroho mangī mūgwanja mooru makīria maguo mwene, magatōonya magākara kūu. Naguo mūkarīre wa mūdū ūcio ūgāthūka gūkīra wa mbere. Ūguo nīgūo gūkahaana kūrī rūciaro rūrū rwaganu.” **46** O hīndi iyo Jesū aaragīria andū-rī, nyina na arīu a nyina makīrūgama nja makīenda kwaria nake. **47** Nake mūdū ūmwe akīmīra atiri,

“Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩi haha nja, makĩenda kwaria nawe.” 48 Nake Jesũ akĩmũcookeria akĩmũũria atĩrĩ, “Maitũ nũũ, na ariũ a maitũ nĩ a?” 49 Agĩcooka akĩorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. 50 Nĩgũkorwo mũndũ wotho wĩkaga ũria Baba ũria ũrĩ igũrũ endaga, ũcio nĩwe mũrũ na mwarĩ wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13 Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Jesũ nĩoimire nyũmba agĩthĩ agũkara thĩ hũgũrũ-inĩ cia iria. 2 Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩũngana harĩa aarĩ nginya igĩtũma atoonye gatarũ na agũkara thĩ thĩnĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũ-inĩ cia iria. 3 Nake akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrĩmĩ nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. 4 Na rĩria aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩtũka igĩcĩria. 5 Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. 6 Na hĩndĩ rĩria rĩua rĩarĩre, rĩgĩcina mĩmera iyo, nayo ikĩtũma tondũ ndiarĩ na mĩrĩ. 7 Na mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩguua-inĩ, nayo mĩguua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio rĩria ciamerĩre. 8 Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ ũria mũnoru, ikĩgĩ na maciaro imwe igĩcĩria maita igana, iria ingĩ igĩcĩria maita mĩrongo itandatũ, na iria ingĩ igĩcĩria maita mĩrongo itatũ ma iria ciahandirwo. 9 ũria ũrĩ na matũ ma kũiguua, nĩaigũe.” 10 Nao arutwo ake magĩtũka kũrĩ we, makĩmũria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano niki?” 11 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa igũrũ, no-o matiheetwo. 12 ũria wotho ũrĩ na indo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ũria wotho ũtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩria arĩ nakĩo. 13 Gĩkĩ nakĩo gĩtũmaga ndĩmaarĩria na ngerekano: “Nĩ ũndũ o na gũkorwo nĩmoonaga-rĩ, mationaga; o na gũkorwo nĩmaiguaga-rĩ, matiiguaga kana makamenya. 14 Nĩo makinyĩrwo nĩ ũhoro ũria warathirwo nĩ mũnabĩ Isaia, rĩria oigire atĩrĩ: “Kũiguua mũgũtũra mũiguua, no mũtikaamenya ũndũ; kuona mũgũtũra muonaga, no mũtigakaukĩrwo. 15 “Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya nĩ ngingitarũ; matũ mao matiiguaga, na nĩmahingĩte maitho mao. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigũe na matũ mao, o na ngoro ciao igĩe na ũmenyo, manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.” 16 No kũrathimwo nĩ maitho manyu tondũ nĩmoonaga, na matũ manyu tondũ nĩmaiguaga. 17 Tondũ ngũmwĩra atĩrĩ na ma, anabĩ na andũ aingĩ athingu nĩmerĩrĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona no-o matiamonire, na nĩmerĩrĩrie kũiguua maũndũ marĩa mũraigũa no matiamagũire. 18 “Nĩ ũndũ ũcio, ta iguai ngĩtaarĩria ũhoro wa ngerekano iyo wa mũhuri wa mbeũ: 19 Hĩndĩ rĩria mũndũ o wotho aigua ndũmĩrĩri ya ũthamaki na akaaga kũmĩmenya-rĩ, hĩndĩ iyo ũria mũũru okaga akamũtunya kĩria kĩaande ngoro-inĩ yake. Īno nĩyo mbeũ rĩria yahurirwo mũkĩra-inĩ wa njĩra. 20 ũria wamũkĩrĩre mbeũ rĩria yagũire rũnyanjara-inĩ nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, na o rĩmwe agakĩamũkĩra arĩ na gĩkeno. 21 No tondũ ndarĩ mĩrĩ-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ rĩria thĩna woka, kana kwagĩa na kĩnyariirano nĩ ũndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. 22 Nake ũria wamũkagĩra mbeũ rĩria yagũire mĩguua-inĩ-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, no mĩhang’o ya mĩtũũrĩre ũyũ, na kũheenererĩo nĩ ũtonga, igagĩthararia, ikagĩria kĩgĩe na maciaro. (aĩon g165) 23 No ũria wamũkĩrĩre mbeũ rĩria yagũire tĩrĩ-inĩ ũria mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ũmwe akaruta maita igana, ũngĩ maita mĩrongo itandatũ, na ũngĩ maita mĩrongo itatũ ma mbeũ rĩria yahaanditwo.” 24 Ningĩ Jesũ akĩmahe

ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ ũria wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. 25 No rĩria andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake igĩtũka, ikĩhura itĩndĩ thĩnĩ wa ngano, na igĩthĩra. 26 Hĩndĩ rĩria ngano yamerire na igĩcĩara-rĩ, hĩndĩ iyo itĩndĩ o narĩo rikĩonekana. 27 “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩtũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, gĩthĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kai itĩndĩ rikiumĩte kũ?’ 28 “Agĩcooka atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ũrĩ ũthũ na nĩ wekire ũguo.’ “Ndungata icio ikĩmũria atĩrĩ, ‘Nĩukwenda tũthĩ, tũkarĩmunye?’ 29 “Nake agĩcooka atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itĩndĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano. 30 Reke ikũranĩre nginya hĩndĩ ya magetha. Hĩndĩ iyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itĩndĩ na mũrĩohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmĩge ikũmbĩ riakwa.’” 31 Nĩamaheire ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “ũthamaki wa igũrũ ũtarĩ ta mbeũ ya karatarĩ, rĩria mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. 32 O na akorwo mbeũ iyo nĩyo nini mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩria yakũra, nĩnenehaga kũrĩ mĩmera rĩria ingĩ ya mũgũnda na igatuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia riera-inĩ igooka igaaka itara hong-e-inĩ ciaguo.” 33 Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate rĩria mũndũ-wa-nja oire na akĩmũtukania na mũtu mũingĩ o nginya mũtu ũcio wotho ũkĩmbio nĩyo.” 34 Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maũndũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ũndũ o na ũmwe atekũhũthira ngerekano. 35 Nĩguo ũhoro ũria waarĩrio na kanua ka mũnabĩ ũhinge rĩria oigire atĩrĩ: “Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, nĩngaarĩa maũndũ marĩa matũire marĩ mahithe kuuma rĩria thĩ yombirwo.” 36 Hĩndĩ iyo agĩtũka kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩtũka kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩrie ngerekano ya itĩndĩ rĩria rĩarĩ thĩnĩ wa mũgũnda.” 37 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “ũria wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mũndũ. 38 Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ũthamaki. Itĩndĩ nĩ ciana cia ũria mũũru, 39 nayo thũ rĩria rĩrĩaandaga nĩ ũria mũũru. Magetha nĩ ithĩrĩro rĩa mahinda maya, na agethi nĩ araka. (aĩon g165) 40 “Nĩ ũndũ ũcio o ta ũria itĩndĩ rĩmunyagwo rĩgacĩnwo na mwaki-rĩ, ũguo noguo gũkahaana hĩndĩ ya ithĩrĩro rĩa mahinda maya. (aĩon g165) 41 Mũrũ wa Mũndũ nĩagatũma araka ake, na nĩmakeheria maũndũ mothe marĩa marehaga mehĩa na andũ arĩa othe mekaga ũũru ũthamaki-inĩ wake. 42 Nĩmakamaikĩa thĩnĩ wa icua rĩa mwaki, kũria gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego. 43 Hĩndĩ iyo arĩa athingu magakenga ta rĩua thĩnĩ wa ũthamaki wa Ithe wao. ũria ũrĩ na matũ nĩ aigũe. 44 “ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mũthĩthũ wahithũto mũgũnda. Na rĩria mũndũ aawoonire, akĩhũthũ rĩngĩ, na nĩ ũndũ wa ũria akenete, agĩthĩ akiendia indo ciothe iria arĩ nacio akĩgũra mũgũnda iyo. 45 “Ningĩ ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mwonjorithia wacaragia ruru njega. 46 Hĩndĩ rĩria oonire ĩmwe ya thogora mũnene-rĩ, agĩthĩ akiendia indo ciake ciothe iria aarĩ nacio, akĩmĩgũra. 47 “O rĩngĩ, ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na neti rĩa yaikĩrio iria-inĩ, nayo igĩtega thamaki cia mĩthemba yotho. 48 Hĩndĩ rĩa yaĩyũrĩre, ategi acio a thamaki makĩmĩguucia hũgũrũ-inĩ cia iria. Hĩndĩ iyo magĩkĩra thĩ, magĩthũra thamaki iria njega, magĩcĩkĩra ikabũ-inĩ, no iria njũru magĩcite. 49 ũguo nĩguo gũgaakorwo hĩndĩ ya ithĩrĩro rĩa mahinda maya. Araika nĩmagooka maamũranie arĩa aaganu kuuma kũrĩ arĩa athingu, (aĩon g165) 50 na maikie arĩa aaganu icua-inĩ rĩa mwaki, kũria gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.” 51 Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ maũndũ macio mothe?”

Magĩcookia atĩrĩ, “ĩĩ, nĩwataũkĩrwo.” 52 Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ùndũ ùcio, mũrutani wa watho o wothe ùria ùrutĩtwo ùhoro wa ùthamaki wa igũrũ-rĩ, ahaanaine na mwene nyũmba ùria ùrutaga mũthiĩthũ-inĩ wake indo iria njerũ o na iria ngũrũ.” 53 Nake Jesũ aarĩkia kũheana ngerekano icio-rĩ, akiuma kũu. 54 Aakinya itũura rĩa kwao-rĩ, akĩambĩrĩria kũrutana thunagogi-inĩ ciao, nao makĩgega. Makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ùyũ arutĩte kũ ùũgĩ ùyũ na ciiko ici cia hinya? 55 Githĩ ùyũ ti we mũrũ wa mũtharamara? Githĩ rĩtwa rĩa nyina ti Mariamu, na githĩ arĩu a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? 56 Na githĩ aarĩ a nyina othe tũtĩrĩ nao? Mũndũ ùyũ akĩrutĩte maĩndũ maya mothe kũ?” 57 Nao makĩmũrega. No Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩno no itũura-inĩ rĩake na gwake mũcĩi.” 58 Nake ndaaringire ciamu nyingĩ kũu, tondũ wa ùria maagĩte gwĩtikia.

14 Na rĩrĩ, hĩndĩ ìyo, Mũthamaki Herode nĩagũire ngumo ya Jesũ, 2 nake akĩra arĩa maamũtungataga atĩrĩ, “Ùcio nĩ Johana Mũbatithania; nĩ arĩkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ! Nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ùguo wa kũringa ciamu.” 3 Na rĩrĩ, Herode nĩanyĩitĩte Johana akamuoha, na akamũkĩkia njeera nĩ ùndũ wa Herodia, ùria warĩ mũtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, 4 tondũ Johana nĩamwĩrite atĩrĩ: “Watho ndũgwĩkĩrĩtie ùmũhĩkie.” 5 Herode nĩendaga kũuraga Johana, no nĩetigagĩra andũ, tondũ nĩmeetikĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii. 6 Mũthenya wa gũkũngũra gũciarwo kwa Herode-rĩ, mwarĩ wa Herodia nĩainĩre andũ, na agĩkiana Herode mũno. 7 Nĩ ùndũ ùcio Herode akĩhĩtha na mwĩhitwa atĩ nĩekũmũhe kĩrĩa gĩothe angĩendire. 8 Nake mũĩrĩtu ùcio aarĩkia gũtaarwo nĩ nyina, akiuga atĩrĩ, “He mũtwe wa Johana Mũbatithania o rĩu ùrĩ thĩĩni wa kiuga.” 9 Mũthamaki nĩataangĩkire mũno, no nĩ ùndũ wa mwĩhitwa wake, na ageni arĩa maarĩ iruga-inĩ rĩake-rĩ, agĩathana atĩ mũĩrĩtu ùcio aheo kĩrĩa eetitie. 10 Nĩ ùndũ ùcio agĩtũmana kũu njeera na Johana akĩrengwo mũtwe. 11 Naguo mũtwe ùcio wake kũkĩrehwo na kiuga, ùkĩnengerwo mũĩrĩtu ùcio, nake akĩũtwarĩra nyina. 12 Nao arutwo a Johana magĩthĩi makĩoya kĩimba giake, magĩgĩthika, magĩcooka magĩthĩi makĩra Jesũ. 13 Na rĩrĩa Jesũ aigũire ùhoro ùcio, akiuma kũu ahacĩte gatarũ andũ matekũmenya, agĩthĩi handũ hataarĩ na andũ. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩaigua ùguo-rĩ, gĩkiuma matũura-inĩ gĩkimũrũmĩrĩra na magũrũ. 14 Rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ na akiona andũ aingĩ, akĩmaigũira tha, na akĩhonia arũaru ao. 15 Na gwakuhĩrĩria gũtuka-rĩ, arutwo ake magĩthĩi harĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ kũndũ gũtarĩ mĩcĩi, na nĩkũratuka. Īra andũ aya mathĩi, nĩgeetha makegũrĩre irio tũtũura-inĩ.” 16 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa mathĩi. Mahei gĩa kũrĩa inyuĩ ene.” 17 Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Haha tũrĩ na mĩgate itano tu na thamaki igĩrĩ.” 18 Akĩmeera atĩrĩ, “Ndeherai haha.” 19 Nake agĩathana andũ maikare thĩ nyeki-inĩ. Akĩoya mĩgate ìyo itano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora igũrũ, agĩcooka ngaatho, akĩenyũranga mĩgate ìyo. Agĩcooka akĩmĩnengeru arutwo, nao arutwo makĩhe andũ. 20 Othe makĩrĩa makĩhũna, nao arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. 21 Mũigana wa andũ arĩa maarĩre maarĩ ta arũme ngiri ithano, andũ-a-nja na ciana matatarĩtwo. 22 O hĩndĩ ìyo Jesũ akĩra arutwo ake matoonye gatarũ, mathĩi mbere yake mũrĩmo ùria ùngũ wa iria mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ùhoro. 23 Thuutha wa kũmoigĩra ùhoro-rĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki nĩguo akahooe. Na gũgĩtuka aarĩ o ho wiki, 24 no gatarũ nĩkarĩkĩtie gũthĩi itĩna iraiharaihu kuuma thĩ nyũmũ, gakĩhũuragwo nĩ makũmbi wa maaĩ tondũ kerekeire na kũria rũhuho ruoimaga.

25 Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ùtukũ-rĩ, Jesũ agĩthĩi kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ. 26 Hĩndĩ irĩa arutwo maamũonire agĩthĩi agereire maaĩ igũrũ, makĩnyĩitwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Īria nĩ ngoma,” na magĩkaya nĩ gwĩtigĩra. 27 No hĩndĩ o ìyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ùmĩrĩria! Nĩ nĩi. Tĩgai gwĩtigĩra.” 28 Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩwe-rĩ, njĩira njũke kũrĩ we ngeire maaĩ igũrũ.” 29 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ùka.” Hĩndĩ ìyo, Petero akiuma gatarũ, agĩthĩi agereire maaĩ igũrũ erekeire harĩ Jesũ. 30 No rĩrĩa oonire rũhuho, agũtigĩra, na akĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ, agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, honokia!” 31 O rĩmwe, Jesũ agĩtabũrũkia guoko, akĩmũnyũia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee kaĩ ùrĩ na wĩtikio mũnini-ĩ! Wagĩa na njanja nĩkĩ?” 32 Na hĩndĩ irĩa maahaicire gatarũ-rĩ, rũhuho rũgĩtiga kũhurutana. 33 Hĩndĩ ìyo arĩa maarĩ thĩĩni wa gatarũ makĩmũgũooa, makiuga atĩrĩ, “Nĩ ma wee niwe Mũrũ wa Ngai.” 34 Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ùria ùngũ, magĩkinya bũrũri wa Genesareti. 35 Na hĩndĩ irĩa andũ a kũu maamenyire atĩ nĩ Jesũ, makĩhunja ùhoro ng’ongo ciothe iria ciamarigiicĩrie. Nao makĩmũrehera andũ othe arĩa maarĩ arũaru, 36 na makĩmũthaita areke arũaru mahutie gĩcĩrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhonio.

15 Na rĩrĩ, thuutha ùcio Afarisai amwe na arutani a watho magũka kũrĩ Jesũ moimĩte Jerusalemu, makĩmũũria atĩrĩ, 2 “Nĩ kũ gĩtũmaga arutwo aku mathũkie kĩrĩa gĩa athuuri? Matĩthambaga moko rĩrĩa mekũria irio!” 3 Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Na inyuĩ mũthũkagia watho wa Ngai nĩ ùndũ wa irĩa cianyu nĩkĩ? 4 Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa’ na ‘Mũndũ wa kũruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ 5 No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angũra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Ùteithio ùria ingagũteithia naguo, nĩ kĩheo kiamũrĩre Ngai,’ 6 mũndũ ùcio ndarĩ bata wa ‘gũtĩia ithe’ naguo. Nĩ ùndũ ùcio mũgagũtua kiugo kĩa Ngai gĩa tũhũ nĩ ùndũ wa kĩrĩa kĩanyu. 7 Inyuĩ hinga ici! Isaia nĩamenyete wega hĩndĩ irĩa aarathire ùhoro wanyu, akiuga atĩrĩ: 8 “Andũ aya maahaaga gĩtĩno na mĩromo, no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩi. 9 Nao maahooenda o tũhũ; morutani marĩa marũtanaga no mawatho ma andũ.” 10 Nake Jesũ agĩta kĩrĩndĩ kũu gĩũke harĩ we, agĩkũra atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria na mũtaũkĩrwo. 11 Kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua ka mũndũ ti kio ‘kĩmũthaahagia’, no kĩrĩa kiumaga kanua gake nĩkio ‘kĩmũthaahagia.’” 12 Na hĩndĩ ìyo arutwo ake magĩthĩi harĩ we, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũĩ atĩ Afarisai nĩmararakarire rĩria maraigũire ùhoro ùcio?” 13 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũmera o wothe ùtaahandĩtwo nĩ Baba ùria ùrĩ igũrũ nĩũkamunywo na mĩri. 14 Tiganai nao; acio nĩ atongoria atumumu. Mũtumumu angĩtongoria mũtumumu ùngũ, eerĩ no kũgũa mangĩgũa irima.” 15 Nake Petero akiuga atĩrĩ, “Tũtaũrĩre ngereko ìyo.” 16 Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtĩrĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? 17 Kaĩ mũtooi atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua gĩthĩianga nda, gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ? 18 No maĩndũ marĩa moimaga kanua moimaga ngoro-inĩ, na nĩmo ‘mathaahagia’ mũndũ. 19 Nĩ ùndũ ngoro-inĩ nĩkuo kuumaga meciiria mooru, na ùragani, na ùtharia, na ùhũũri maraya, na ùici, na kũiganĩrĩra igenyo, na njambanio. 20 Macio nĩmo maĩndũ marĩa ‘mathaahagia’ mũndũ; no kũrĩa irio na moko matarĩ mathambie matingĩtũma mũndũ agĩe na ‘thaa’.” 21 Nĩngĩ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩi ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni. 22 Mũndũ-wa-nja Mũkaanani woimite gũkuhĩ na kũu agũka kũrĩ we, akĩmũkayagĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, njigũira tha! Mũĩrĩtu wakwa nĩarathĩnio mũno nĩ ndaimono.” 23 No Jesũ ndarĩ ùndũ

o na ūmwe oigire. Nī ūndū ūcio arutwo ake magīthī kūrī we makīmūrīngīrīra, makīmūrīra atīrī, “Mwīre athī, tondū nīaratūrīmūrīra agīkayaga.” **24** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Ndaatūmirwo o kūrī ng’ondū cia nyūmba ya Isiraēli iria ciūrīte tu.” **25** Nake mūdū-wa-nja ūcio agīūka, akīmūtūrīra ndu, akīmūrīra atīrī, “Mwathani, ndeithial!” **26** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Gūtiagīrīre kuoya mīgate ya ciana ūkīrie ngui.” **27** Nake mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Ī nīguo Mwathani; no o na ngui nīrīāga rūtīkī rūrīa rūgūaga kuuma metha-inī ya mwene cio.” **28** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūtumia ūyū, wītīkio waku nī mūnele! Ihooya rīaku nīrīahingio.” Nake mwarī akihonio ithaa o rīu. **29** Jesū akīuma kū, agīthī agereire hūgūrūrī-inī cia iria rīa Galīli, agīcooka akīambata kīrīma-inī, agīkara thī. **30** Nakīo kīrīndī kīnene gīgūka kūrī we, gīmūrēhera andū arīa maathuaga, na atumumu, na arīa maarī onju na arīa mataarāgia, na angī angī, makīmaiga magūrū-inī make; nake akīmahonia. **31** Nao andū makīgega rīria moonire arīa mataarāgia makīaria, na arīa onju mahonetio, na arīa maathuaga magītwarā, na atumumu makīona. Nao makīgooca Ngai wa Isiraēli. **32** Nake Jesū agīta arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, “Nīndīraigūrā andū aya tha tondū makoretwo hamwe na nī mīthenya ītatū, na matīrī na kīndū gīa kūrīa. Ndīkwenda mathī marī ahūtū, tondū maahota kūrīngīkīra nīra.” **33** Nao arutwo ake magīcookia atīrī, “Tūngīruta kū mīgate ya kūhūnīa kīrīndī ta gīkī, gūkū werū-inī?” **34** Nake Jesū akīmoorīa, atīrī, “Mūrī na mīgate īigana?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūrī na mīgate mūgwanja, na tūthamakī tūnīni tūtārī tūngī.” **35** Nake akīra kīrīndī kīu gīkare thī. **36** Agīcooka akīoya mīgate īyo mūgwanja na tūthamakī tūu, na aarīkia gūcookia ngaathō-rī, akīmīenyūranga, akīmīnengera arutwo nao makīhe andū. **37** Othe makīrīa makīhūūna. Thuutha ūcio arutwo makīūngania cienyū iria ciatarīge makīiyrīa ciondo mūgwanja. **38** Mūgana wa andū arīa maarīre maarī andū ngīri inya, andū-a-nja na ciana matatarītwo. **39** Jesū aarīkia kuugīra kīrīndī ūhorō, agītoonya gatarū, agīthī mwena wa Magadani.

16 Na rīrī, Afarisai na Asadukai magīūka kūrī Jesū, makīmūgeria na kūmwīra amaringīre kīama kīumīte igūrū makīone. **2** Nake akīmacookeria atīrī, “Hīndī īria gwatuka, muugaga atīrī, ‘Kaī nīgūkaara-i, tondū igūrū nī gūtune’.” **3** Nīngī rūciinī muugaga atīrī, “Ūmūthī nīgūkūgīa kihuhūkano, tondū igūrū nī gūtune na gūgathimā.” Nīmūū gūtaūra ūria igūrū rītarī, no mūtinghōta gūtaūra imenyithia cia mahinda maya tūrī. **4** Rūciaro rūrū rwaganu na rwa ūtharia rūurāgia rūringīrwo kīama, no gūtīrī kīama rūkūrīngīrwo tīga kīama kīrīa kīa Jona.” Nake Jesū akīmatīga, agīthīra. **5** Rīrīa maaringīre iria, arutwo ake magīkorwo nīmarīngīrwo nīgūkuua mīgate. **6** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mwīmenyerere, na mwīhūgaga ndawa ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **7** Nao makīaranīria, makiuga atīrī, “Hīhī nī tondū tūtīnoka na mīgate.” **8** Nake Jesū aamenya ūria meeranaga, akīmoorīa atīrī, “Inyūī a wītīkio mūnīni, nī kīī kīratūma mwaranīre ūhorō wa kwaga mīgate?” **9** Kai mūtārī mwataūkīrwo? Mūtingīrīrikana mīgate ītano īria yarīrwo nī andū ngīri ithano, na nī ciondo ciigana muonganīre? **10** Kana mīgate mūgwanja īria yarīrwo nī andū ngīri inya, na nī ciondo ciigana muonganīre? **11** Nī kīī kīrīgīria mūmenye atī ndīkwarāgia ūhorō wa mīgate? No mwīhūgagēī ndawa īyo ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **12** Hīndī īyo makīmenya atī ndaameeraga mehūūge nī ūndū wa ndawa ya kūmbia mīgate, no nī memenyagīrīre ūrutani wa Afarisai na Asadukai. **13** Na rīrīa Jesū akīnyire

rūngōro rwa Kaisarea-Filipi, nīorīre arutwo ake atīrī, “Andū moigaga Mūrū wa Mūdū nūū?” **14** Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga atī nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elīja, o na angī makoiga nīwe Jeremia, kana ūmwe wa anabīi.” **15** Nake akīmoorīa atīrī, “Inyūī na inyūī muugaga atīa? Muugaga nīī nī nī ū?” **16** Simoni Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai ūria wī muoyo.” **17** Nake Jesū akīmūrīra atīrī, “Kūrathimwo-rī, nīwe Simoni mūrū wa Jona, nīgūkorwo ndūguūrīrio ūndū ūyū nī mūdū, no nī Baba ūria ūrī igūrū. **18** Na nīī ngūkwīra atīrī, wee nīwe Petero, na igūrū rīa ihiga rīrī nīngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itīkaūtōoria. (Hadēs g86) **19** Nīngakūnengera cabi cia ūthamaki wa igūrū; na kīrīa gīothe ūkooha gūkū thī nīgīkoohwo igūrū, na kīrīa gīothe ūkoohora gūkū thī, nīgīkoohorwo igūrū.” **20** Agīcooka agīkaania arutwo ake matīkeere mūdū o na ūrīkū atī we nīwe Kristū. **21** Kuuma hīndī īyo Jesū akīambīrīria gūtaarīra arutwo ake atī no ngīnya athī Jerusalem, na athīnīo mūno nī athuuri, na athīnjīrī-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atī no ngīnya ooragwo, na thuutha wa mīthenya ītatū arīuke. **22** Nake Petero akīmūtwarā keherī-inī, akīmūkaania, akīmūrīra atīrī, “Mwathani, kūroaga gūtuūka ūguo! Ūndū ūcio ndūkanagūkore!” **23** Nake Jesū akīhūgūrīra Petero, akīmūrīra atīrī, “Cooka thuutha wakwa, Shaitanī! Wee wī mūhīnga harī nīī; wee ndwīciirāgia maūdū moimīte kūrī Ngai, tīga maūdū moimīte kūrī andū.” **24** Hīndī īyo Jesū akīra arutwo ake atīrī, “Mūdū o wothē ūngīenda kūnūmīrīra, no ngīnya eerege we mwene, oe mūtharaba wake aanūmīrīre. **25** Nīgūkorwo mūdū ūria wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoorwo nīguo; no ūria wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakāūhonokia. **26** Nī ūndū-rī, mūdū angīūgana nakī o na angīūwatīra thī yothe, na orwo nī muoyo wake? Kana nī kīī mūdū angīkūūria muoyo wake nakīo? **27** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīagooka na rīiri wa lthe hamwe na araika ake, na hīndī īyo nīakahe o mūdū kīheo gīake kūrīngana na ciiko ciake. **28** Ngūmwīra atīrī na ma, amwe marūngīī haha matīgacama gīkūū matonetē Mūrū wa Mūdū agīūka na ūthamaki wake.”

17 Thuutha wa mīthenya ītandatū, Jesū nīathiire na Petero, na Jakubu, na mūrū wa nyina Johana, akīmatwarā kīrīma-inī kīraaya handū hataarī na andū. **2** Arī hau mbere yao akīgarūrūka ūria aahaanaga. Ūthīū wake ūkīara ta rīua, na nguo ciake ikīerūha cua, ta ūtheri. **3** O hīndī īyo hau mbere yao makīmūrīrwo nī Musa na Elīja makīaranīria na Jesū. **4** Nake Petero akīra Jesū atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū; ūngīenda-rī, no njake ithūnū ithatū, kīmwe giaku, na kīmwe kīa Musa, na kīrīa kīngī kīa Elīja.” **5** O akīarāgia-rī, itu ikengu rīgūka rīkīmāhumbīra, na mūgambo ūkīuma itu-inī rīu ūkīuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa ūria nyendetē; na nīngēnagio mūno nīwe. Mūiguagei!” **6** Rīrīa arutwo maigūire ūguo-rī, makīnamīrīra, magīturumithia mothīū mao thī mamakīte mūno. **7** No Jesū agīūka, akīmāhutia na akīmeera atīrī, “Arahūkai, tīgai gwītīgīra.” **8** Na rīrīa maatiirire maithō-rī, mationire mūdū ūngī tīga o Jesū wiki. **9** Rīrīa maikūrūkaga kuuma kīrīma-inī, Jesū akīmaatha akīmeera atīrī, “Mūtīkae kwīra mūdū o na ūrīkū ūria muona, ngīnya rīrīa Mūrū wa Mūdū akaarīūkio oime kūrī arīa akūū.” **10** Nao arutwo makīmūrīra atīrī, “Nīkī gītūmaga arutani a watho moige atī Elīja no ngīnya aambe ooke?” **11** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Tī-itherū, Elīja no ngīnya aambe ooke, ahaarīre maūdū mothe. **12** No ngūmwīra atīrī, Elīja nīarīkītie gūūka, no andū

makíaga kúmúmenya, no nímamwíre úria wothe meendaga kúmúwika. O úguo noguo nake Múru wa Múndú akaanyarírwo nío.” **13** Híndí íyo arutwo makíménya atí aamaheaga úhoro wa Johana Múbatithania. **14** Ríríra maakinyire haría kírínđi kíarí, múndú úmwe agíthí harí Jesú, akímúturíría ndu, **15** akímwíra atírí, “Mwathani igúira múru wakwa tha, arí na múrímú wa kíbaba na níúmúthínagía múno. Kaingi níagúúaga mwakí-iní kana akagúia maá-iní. **16** Níndírámúreheire arutwo aku, no matinahota kúmúhonia.” **17** Nake Jesú akímúcookería atírí, “Rúciaro rúru rútetikítie na rúremi, ní nginya rí ngúikara na inyu? Ngúmúkiríría nginya rí? Ndeherai kamwana kau.” **18** Jesú agikúúma ndaimono íyo, nayo ikiuma kamwana kau, na gakhionio o híndí íyo. **19** Nao arutwo magíthí kúri Jesú keheri-iní, makímúúria atírí, “Túremirwo níkúingata ndaimono íyo níki?” **20** Nake akímácookería atírí, “Ní tonđu wítikio wanyu ní múnini. Ngúmúwíra atírí na ma, múngíkorwo na wítikio múnini ta mbeu ya karatarí, no múhote kwíra kírima gíkí atírí, ‘Ehera haha, úthíi haaría’ na gíthíi. Gútirí úndú úkaamúrema.” (**21** No ndaimono múthemba úcio ndíngíngatika na kíndú kíngí, tígá mahooya na kwílhinga kúria irio.”) **22** Híndí íría macoakaníríre kúu Galilí, akímeera atírí, “Múru wa Múndú níegúkunanírwo aneanwo moko-iní ma andú. **23** Nímakamúúraga, na múthénya wa ítátú níakariúkió.” Nao arutwo makíyúrwó ní kíeha. **24** Na rírí, Jesú na arutwo ake maaríkía gúkinya Kaperinaumu, aría meetagia andú darakí igírí cia igooti ría hekarú magíthí kúri Petero, makímúúria atírí, “Kaí múrutani wanyu atarutaga igooti ría hekarú?” **25** Nake akímácookería atírí, “Íi, níarutaga.” Rírí Petero aatoonyire nyúmba, Jesú akímúthíta kwaria akímúúria atírí, “Úgwíciiria atía, wee Simoni? Athamaki a thí-rí, metagia igooti kuuma kúri a? Metagia aríú ao, kana metagia andú aría angí?” **26** Nake Petero akímúcookería atírí, “Ní kuuma kúri andú aría angí.” Nake Jesú akímúcookería atírí, “Ní úndú úcio aríú ao matíríhaga. **27** No níguo tútikamarakaríe-rí, thíi iría-iní úkie ndwano kuo, na thamakí íría úkúnyíita mbere, úmítumúre kanua kayo, na níukuona mbeeca, darakí inya; cioe úthíi úríhe igooti riakwa na ríaku.”

18 Ihinda o ríu arutwo magíúka kúri Jesú, makímúúria atírí, “Núu múnene gúkíra aría angí úthamaki-iní wa igúru?” **2** Nake agíúta kaana, agíkarúgámía gatagatí kao. **3** Agícooka akiuga atírí, “Ngúmúwíra atírí na ma, tígá múgarúkíríre mútuíke o ta twana, mútígatoonyá úthamaki wa igúru. **4** Ní úndú úcio, úria wothe wínyiihagía ta kaana gaka níwe múnene gúkíra aría angí úthamaki-iní wa igúru. **5** “Nake úria wothe wamúkagíra kaana ta gaka thíini wa ríúta ríakwa, ní níi aamúkagíra. **6** No úria wothe úngíhíthítia kamge ga twana túú túnjítikítie keehie, ní kaba múndú úcio ahartúkio íhiga ría gíthíi ngingo aikio iría-iní kúria kúriku. **7** “Kaí gúkú thí kúri na haaro-í, ní úndú wa maúndú maría matúmaga andú mehíe! Maúndú ta macio no nginya moke, no múndú úria útúmaga moke kaí arí na haaro-í! **8** Guoko gwaku kana kúgúru gwaku kúngítúma wíhie-rí, gútiníe úgúte. Ní kaba útoonye muoyo-iní wí gíthua kana wí kionje, gúkíra úkorwo na moko meerí kana magúru meerí na úikio mwakí-iní wa tene na tene. (aiónios g166) **9** Narío riitho ríaku ríngítúma wíhie-rí, ríkúúre, úrite. Ní kaba útoonye muoyo-iní na riitho rímwe, gúkíra úkorwo na maitho meerí na úikio mwakí-iní wa kwa ngoma. (Geenna g1067) **10** “Menyereraí mútikae kúnyarara o na kamge ga twana túú túnini. Nígúkorwo ngúmúwíra atírí, aráika a tuo nímonaga úthíi wa Baba úria úri igúru, híndí ciothe.” (**11** Nígúkorwo Múru wa Múndú ookire kúhonokía kíria kíoríte.) **12** “Rú-

rí, múgwíciiria atía? Múndú angíkorwo arí na ng’ondú igana rímwe, na ímwe yacio yúre-rí, gíthí ndangítiga ício mírongo kenda na kenda kúu íríma-iní, athíi agacarie íyo yúrite? **13** Na angímíona-rí, ngúmúwíra atírí na ma, akenagíra ng’ondú íyo ímwe íroríte kúri úria akenagíra ício mírongo kenda na kenda itarooríte. **14** Úguo noguo íthe wanyu úria úri Igúru atangienda o na kamge ga twana túú túnini kooe. **15** “Múru kana mwarí wa thoguo angíkúhítíría-rí, thíi úmuonie íhítia ríake múri o inyu eerí. Angígúthíkíríra-rí, nímwacooakanwo nake. **16** No angírega gúgúthíkíríra, oya múndú úngí úmwe kana eerí múthíi nao, níguo úndú o wothe úrugamagíríro ní úria wa andú eerí kana atátú. **17** Angírega kúmáthíkíríra-rí, íría kanitha úndú úcio; na angíkírega gúthíkíríra o na kanitha-rí, mútue o ta múndú útetikítie kana ta mwítia wa mbeeca cia igooti. **18** “Ngúmúwíra atírí na ma, úndú o wothe múkooha gúkú thí, o na igúru níukuohwo, na úria wothe múkoohora gúkú thí, o na igúru níukohorwo. **19** “O ríngí ngúmúwíra atírí, andú eerí anyu mangúguaníra gúkú thí úndú o wothe úria marahooya, nímakahingírío ní Baba úria úri igúru. **20** Nígúkorwo haría andú eerí kana atátú monganíte thíini wa ríúta ríakwa-rí, ngoragwo ndí ho gatagatí kao.” **21** Níngí Petero agúúka harí Jesú, akímúúria atírí, “Mwathani, múru kana mwarí wa baba angíthíría maita maigana ngímúrekagíra? Híhi ní maita múgwanja?” **22** Jesú akímúcookería atírí, “Ngúkúwíra atírí, tí maita múgwanja, no ní mírongo múgwanja, maita múgwanja. **23** “Ní úndú úcio, úthamaki wa igúru úhaananítio na múthamaki úria wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciaké ní ndungata ciaké. **24** Aambíríra kúroora mathabu-rí, múndú warí na thíiri wake wa taranda ngiri ikúmi akírehwo kúri we. **25** Na tonđu níaretmetwo ní kúríha-rí, mwathi wake agíathana atí múndú úcio, endío hamwe na mútumia wake, na ciana ciaké, na kíria gíothe aarí nakío níguo thíiri úríhíke. **26** “Ndungata íyo ikígúúthia mbere yake, ikímúthaita, ikímúwíra atírí, ‘Ngíríríra, na níndúkúríha thíiri wothe.’ **27** Nake mwathi úcio wa ndungata íyo akímúguíra tha, akímírekerá thíiri úcio akíreka íthíi. **28** “No ndungata íyo yoima nja, ígícmánia na ndungata íngí yarutaga wíra nayo yarí na thíiri wayo wa díinari igana rímwe. Ikímúnyíita múmero ímúite, ikímúira na hínya atírí, ‘Ndíha thíiri wakwa úria úri nágúo!’ **29** “Ndungata íyo ikígúúthia thí, ikímúthaita, ikímúira atírí, ‘Ngíríríra, na níndúkúríha.’ **30** “Nowe akírega. Handú ha úguo, agíthíi ikímúúthia njeera nginya ríría íkaaríha thíiri úcio. **31** Ríría ndungata iría íngí cioníre úria gwékíka-rí, ikígúua úru múno, ígíthíi ikúira mwathi wacio úria wothe gwékíkíte. **32** “Nake mwathi wao agíúta ndungata íyo, akímúira atírí, ‘Wee ndungata íno njaganu, ngúrekeire thíiri waku wothe tonđu níúúthaitaire. **33** Gíthíi nawe ndúkúwagíríro wúguire ndungata íría íngí tha o ta úria ní ngúguíríre tha?” **34** Ní úndú wa kúrakara, mwathi wayo akímíneana kúri anene a njeera níguo íkählerithio o nginya ríría íkaaríha thíiri wothe. **35** “Úguo níguo Baba úria úri igúru ageeka o úmwe wanyu, múngíaga kúrekerá múru kana mwarí wa íthe wanyu na ma kuuma ngoro-iní cianyu.”

19 Na rírí, Jesú aaríkía kúmeera maúndú macío-rí, akiuma Galilí, agíthíi rúngongo rwa Judea múrimo úúria úngí wa Rúú rwa Jerodani. **2** Nao andú aingí makímúúríra, nake akímahoneriana kuo. **3** Na Afarisai amwe magíthí kúri we níguo mamúgerie. Makímúúria atírí, “Watho níwítíkírítie múndú atigane na mútumia wake ní úndú wa gítúmi o na kírikú?” **4** Nake akímácookería atírí, “Kaí mútathomete, atí o kíambíríra Múúmbi ‘ombire múndú-múrúme na múndú-wa-

nja', 5 na akiuga atiri, 'Ni undu wa gutimi kiu mundu murume niagatigana na ithe na nyina, na anyitane na mutumia wake, nao eeri matuikie mwiri umwe?' 6 Na ni undu ucio, acio ti andu eeri ringi, no ni mundu umwe. Ni undu ucio, aria Ngai anyiithanitie, mundu ndakanamatigithanie." 7 Nao makimuria atiri, "Ni ki giatimire Musa aathane ati mundu no ahe mutumia wake marua ma gitigana nake, amute?" 8 Nake Jesu akimacookeria atiri, "Musa aamwitikiririe mutiganage na atumia anyu tondü wa umu wa ngoro cianyu. No gutiari uguo kuuuma kiambiriria. 9 Ngumwira atiri, mundu o wothe angitigana na mutumia wake, tige amuteire ni undu wa utharia, nake ahikie mutumia ungi-ri, mundu ucio niatharite." 10 Nao arutwo makimwira atiri, "Angikorwo uguo nigo kuri gatagati ka muthuuri na mutumia-ri, ni kaba kwaga kuhikania." 11 Nake Jesu akimacookeria atiri, "Ti mundu o wothe ungihota gwitikira uhoro üyu, tige no aria maheetwo ühoti ucio. 12 Ngikorwo andu amwe maaciarirwo mahaana ta mari ahakure; angü maahakurirwo ni andu; na angü makarega kuhikania ni undu wa uthamaki wa iguru. Mundu uria ungihota gwitikira undu üyu, niawitikire." 13 Hindi iyo Jesu akireherwo twana nigo atugirire moko na atihooere. No arutwo magiküuma aria maatürehete. 14 Nowe Jesu akiuga atiri, "Rekei twana tüuke kuri ni, tigi gutugiria, nigikorwo uthamaki wa iguru ni wa aria mahaana ta tuo." 15 Aarikia gutugirira moko, akiuma kiu. 16 Na riri, mundu umwe niokire kuri Jesu, akimuria atiri, "Murutani, ni undu iriku mwega ingika nigeetha ngie na muoyo wa tene na tene?" (aiönios g166) 17 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Ükunjüuria uhoro wa undu uria mwega niki? Kuri o Umwe mwega. Ungienda gutoonya muoyo-ini-ri, athikagira maathani." 18 Mundu ucio akimuria atiri, "Ni maathani mariku?" Jesu akimucookeria atiri, "Ndukanoragane, na ndukanatharanie, na ndukanaiye, na ndukanagirire mundu uria ungi kigeenyoy, 19 na tia thoguo na nyukwa, 'o na 'endaga mundu uria ungi o ta uria wiyendete wee mwene.'" 20 Mwanake ucio akiuga atiri, "Maundü macio mothe ndüre ndimarumitie, ni ki kingi ndigairie?" 21 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Ungienda kwagirira kuna, thi wendie indo ciaku ühe athini mbeeca acio, na niukaga na muthiithi iguru. Ücooke üuke ünümirire." 22 Riria mwanake ucio aiguire uguo-ri, agithi arü na kieha, tondü aari na ütonga müngi. 23 Nake Jesu akira arutwo ake atiri, "Ngumwira atiri na ma, ni undu uri hinya gitonga gutoonya uthamaki-ini wa iguru. 24 O ringi ngumwira atiri, ni ühüthi ngamüria ihungurire irima ria cindano, gükira gitonga gutoonya uthamaki wa Ngai." 25 Riria arutwo maiguire uguo-ri, makimaka müno, makürania atiri, "Riu-ri, nüü ungiikhonoka?" 26 Nake Jesu akimarora akimeera atiri, "Undu ucio ndungihote ni andu, no maündü mothe nimahotekaga ni Ngai." 27 Petero akimucookeria atiri, "Ithu niütügite maündü mothe, tügakürümirira! Ithu-ri, ni ki tükaahao?" 28 Nake Jesu akimeera atiri, "Ngumwira atiri na ma, hindi iria Müru wa Mündü agaikarira giti giake kia ünene kiri riiri, thiini wa thi njerü, inyu aria münümagirira ni inyu mügaikarira iti ikümi na igiri cia ünene, na nimügatüria mihiriga iria ikümi na iri wa Israeli ciara. 29 Na uria wothe ütügite nyumba, kana ariu a nyina, kana aari a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana migunda ni undu wakwa niakamükira maita igana ma iria atigite, na agae muoyo wa tene na tene. (aiönios g166) 30 No riri, andu aingi aria mari mbere nio makaariga thuutha, na aingi aria mari thuutha nio magaatongoria.

20 "Nigikorwo uthamaki wa iguru ühaana ta mundu wari na githaka, uria woimagarire rüciini tene akaandike andu a küruta wira mügunda wake wa mithabibu. 2 Na aarikanira nao ati niökumariha dinari müthenya ucio, akimatüma makarute wira mügunda-ini wake wa mithabibu. 3 "Ta thaa ithatu niöimagarire na akiona andu angü marungii thoko-ini matari undu meekaga. 4 Akimeera atiri, 'O na inyu-iri, thiü mükarute wira mügunda-ini wakwa wa mithabibu, na ningümüriha o kiria kiagirire.' 5 Ni undu ucio magithi. "Ningü akiumagara ringi ta thaa thita, na thaa kenda agika o uguo. 6 Na ta thaa ikümi na imwe, akiumagara na akiona andu angü marungii o hau. Akimooria atiri, 'Ni ki gutümite mütinde müringii haha müthenya mügima mütarü undü müreka?' 7 "Nao makimucookeria atiri, "Tondü gutiri mundu ütwandikire." "Akimeera atiri, 'O na inyu thiü mükarute wira mügunda-ini wakwa wa mithabibu.' 8 "Gwatuka-ri, mwene mügunda ucio wa mithabibu akira müringimiri wa wira wake atiri, 'Ita aruti a wira ümarie mücaara, wambiririe na aria maandikirwo thuutha, ürikie na aria maandikirwo mbere.' 9 "Aruti a wira aria maandikütwo thaa ikümi na imwe moka, makirihwo dinari imwe o mundu. 10 Ni undu ucio, riria aria maandikütwo mbere mookire-ri, meeciirite mekürihwo makiria. No riri, o nao maaririrwo dinari imwe o mundu. 11 Maarikia kürihwo, makiambiriria künugunikira mwene mügunda. 12 Makiuga atiri, 'Andu aria marigirie kwandikwo-ri, marutire wira o ithaa rimwe, na wamaiganania na ithu aria twatinda wira na minoga na kühia ni riua.' 13 "Nake agicookeria imwe wao atiri, 'Mürata wakwa, ndinagwika üru. Githi tütirikanire ati ngürhe dinari imwe?' 14 Kioe mücaara waku üthi. Ni ni ndenda küriha mundu ucio wandikirwo thuutha o ta uguo ndaküriha. 15 Githi ndiri na kihooto gä gwika uria ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana üraigua üru tondü ndi mütaana?' 16 "Ni undu ucio aria mari thuutha, magaatüka a mbere, na aria mari mbere magaatüka a thuutha." 17 Na riria Jesu aambataga Jerusalem-ri, nietire arutwo ake aria ikümi na eeri keheri-ini akimeera atiri, 18 "Twerekeire kwambata Jerusalem, na kiu Müru wa Mündü niagakunyarwo aneanwo kürü athinjiri-Ngai aria anene na arutani a watho. Nao nimakamütüria kürüragwo 19 na nimakamüneana kürü andu-a-Ndüriri anyürürio na ahürwo na kiboko na mamwambe müti iguru. Na müthenya wa gatatu niakarikiükiol!" 20 Thuutha ucio, nyina wa ciana cia Zebedi niokire kürü Jesu arü na ariu ake, agituria ndu, akimüthaita amühingirire undü müna. 21 Nake Jesu akimuria atiri, "Ni undu ürikü ükwenda?" Akimucookeria atiri, "Itikira ati imwe wa aanake aya akwa eeri magaikara umwe mwena waku wa ürio, na ucio ungi mwena waku wa ümotho uthamaki-ini waku." 22 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Mütiü uria mürahooya. No mühote künyüria gikombe kiria ngünüira?" Nao magicookia atiri, "Ii, no tühote." 23 Nake Jesu akimeera atiri, "Ti-itherü ni mükaanyüria gikombe gäkwä, no gükara mwena wakwa wa ürio kana wa ümotho ti niü heanaga. Iti ucio ikaahoe aria mathondekeirwo cio ni Baba." 24 Riria arutwo acio angü ikümi maiguire uhoro ucio, makirakarira arutwo acio eeri a nyina umwe. 25 Nake Jesu akimeeta hamwe, akimeera atiri, "Nimüü ati aathani a Ndüriri ni metüügagiria iguru ria andu ao, na anene ao nimamaathaga na hinya. 26 No riri, gütikanahaane uguo gatagati kanyu. Handu ha uguo, uria ungienda gütüka münene thiini wanyu-ri, ni atüke ndungata yanyu, 27 na uria ungienda gütüka wa mbere thiini wanyu niatükie ngombo yanyu, 28 o ta uria Müru wa Mündü atookire gütungatirwo, no ookire gütungata, na arute muoyo wake

utuuke thogora wa güküura andü aingĩ.” **29** Na rĩria Jesũ na arutwo ake moimaga Jeriko-rĩ, andũ aingĩ makĩmũrũmĩria. **30** Nao andũ eerĩ atumumu maikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra, na rĩria maiguire atĩ nĩ Jesũ wahĩtũkaga-rĩ, makĩanĩria, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũguĩre tha!” **31** Gĩkundi kũu kĩa andũ gĩkimakaanĩa, gĩkĩmeera makire, no-o magĩkĩrĩria kwanĩria, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũguĩre tha!” **32** Nake Jesũ akĩrũgama, akĩmeeta. Akĩmoorĩa atĩrĩ, “Mũrenda ndĩmwikire atĩa?” **33** Makĩmũcookerĩa atĩrĩ, “Mwathani, tũrakũhooya o tũcooke kuona.” **34** Nake Jesũ akĩmaĩguĩra tha, akĩmahutĩa maitho. Na kahinda o kau makĩambĩria kuona, makĩmũrũmĩria.

21 Na rĩria maakuhĩrĩrie Jerusalemu, maakinya itũura rĩa Bethifage kũu Kirĩma-inĩ kĩa Mitamaĩyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũura rĩria rĩrĩ mbere yanyu, na mwaingĩra o ũguo nĩmũgũkora ndigiri yohetwo, ĩrĩ na njaũ yayo. Ciohorei mũndehere. **3** Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩmũũria ũndũ-rĩ, mwĩrei atĩ Mwathani nĩabatarĩtio nĩcio, na nĩegũcicookia o narua.” **4** ũndũ ũyũ wĩkĩkire nĩgeetha ũrathi ũria waarĩtio na kanua ka mũnabĩĩ ũhĩnge, rĩa ũria oĩgĩre atĩrĩ: **5** “Irai Mwarĩ wa Zayuni atĩrĩ, ‘Mũthamaki waku nĩarooka kũrĩwe, nĩ mũhooreri na akuũtũwo nĩ ndigiri, o njaũ ya ndigiri.’” **6** Nao arutwo magĩthĩĩ magĩka o ũria Jesũ aamerĩte. **7** Makĩrehe ndigiri na njaũ yayo, na makĩara nguo ciao igũrũ rĩayo, nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. **8** Na andũ gĩkundi kĩnene mũno makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ magĩtua mathĩgĩ ma mĩtĩ makĩmaara njĩra-inĩ. **9** Nacio ikundi cia andũ arĩa maamũtongoretie na arĩa maamũrũmĩrĩrie maanagĩra makoiga atĩrĩ, “Hosana, Mũrũ wa Daudi!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũgũtũka na rĩtũwa rĩa Mwathani!” “Hosana igũrũ, o igũrũ mũno!” **10** Rĩria Jesũ aatoonyire Jerusalemu, andũ a itũura rĩu inene rĩothe makĩambũrũrũka, makĩũrania atĩrĩ, “Ūyũ nake nũũ?” **11** Nakĩo kĩrĩndĩ kũu gĩgĩcookia atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Jesũ ũria mũnabĩia wa kuuma Nazarethi itũura rĩa Galilĩ.” **12** Nake Jesũ agĩtoonya kũu hekarũ-inĩ akĩrutũũra andũ othe arĩa maagũraga na meendagia indo kuo, akĩng’aurania metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, na akĩng’aurania itĩ cia arĩa meendagia ndutura. **13** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtũwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo, no inyuĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **14** Nao atumumu na cionje magĩthĩĩ kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ, nake akĩmahonia. **15** No rĩria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho moonire maũndũ ma magegania marĩa eekaga, na maigua ũria ciana cianagĩrĩra kũu hekarũ-inĩ ikiugaga atĩrĩ, “Hosana Mũrũ wa Daudi,” makĩrakara. **16** Makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũraigua ũria ciana ici iroiga?” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Tĩ, nĩndĩraigua. Kĩ inyuĩ mũtathomete ciugo irĩa ciugĩte atĩrĩ, “Kuuma tũnua-inĩ twa twana na twa ngenge nĩtũmĩte hoime ũgocĩ?” **17** Agĩcooka akĩmatiga, akĩma itũura rĩu inene, agĩthĩĩ Bethania, akĩraara kuo. **18** Na rĩciĩni tene, arĩ njĩra agĩcooka kũu itũura inene, akĩgũa arĩ mũhũũtu. **19** Nake akĩona mũkũyũ mũkĩra wa njĩra, agĩthĩĩ harĩ guo, no ndaigana kuona kĩndũ thĩĩnĩ wago tĩga o mathangũ. Nake akĩwĩra atĩrĩ, “Ūroaga gũgaacĩra macĩaro rĩngĩ!” O hĩndĩ ĩyo mũtĩ ũcio ũkĩhoha. (**aiĩn g165**) **20** Rĩria arutwo ake moonire ũguo makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kĩ mũkũyũ ũyũ wahooaha narua atĩa?” **21** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtkĩo na mũtĩgathangane-rĩ, to ũguo mũkũyũ ũyũ wĩkĩtwo mũngĩhota gwĩka, no rĩrĩ, o na no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ūrokũũrũka ũkĩo irĩa-inĩ,’ na gwĩkĩke ũguo. **22**

Maũndũ mothe marĩa mũrĩhooyaga mwĩtkĩtie nĩmũkaheo.” **23** Na rĩria Jesũ aatoonyire hekarũ-inĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a andũ makĩmũkora akĩrutana, makĩmũũria atĩrĩ, “Ūreka maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ ũkũheete ũhoti ũcio?” **24** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kũũria. Mwanjookeria-rĩ, nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **25** Ūbatĩthio wa Johana-rĩ, woĩmite kũ? Woĩmite igũrũ-ĩ, kana woĩmite kũrĩ andũ?” Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woĩmite igũrũ,’ egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtkĩa nĩkĩ?’ **26** No tũngiuga atĩ, ‘Woĩmite kũrĩ andũ,’ nĩtũgwĩgĩra andũ, nĩgũkorwo othe nĩmeetikĩte atĩ Johana aarĩ mũnabĩĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookerĩa Jesũ atĩrĩ, “Ithũ tũtũũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndĩkũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **28** “Na rĩrĩ, mũgwĩciĩria atĩa? Nĩ kwari na mũndũ warĩ na arĩu eerĩ. Agĩthĩĩ harĩ ũria wa mbere, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ, thĩĩ ũkarute wĩra ũmũthĩ mũgũnda-inĩ wa mũthabĩbũ.’” **29** “Nake agĩcookia, akiuga, ‘Ndĩgũthĩ,’ no thuutha akĩrĩcũkwo, agĩthĩĩ. **30** “Nĩngĩ mũthuuri ũcio agĩthĩĩ kũrĩ mũrĩrũ ũcio ũngĩ akĩmwĩra o ũguo. Nake agĩcookia akiuga, ‘Tĩ baba, nĩngũthĩ,’ no ndaathĩre. **31** “Acio eerĩ-rĩ, nũũ wĩkire ũria ithe eendaga?” Magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũria wa mbere.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmaratoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai mbere yanyu. **32** Nĩgũkorwo Johana ookire kũrĩ inyuĩ amwonie njĩra ya ũthĩngu, no mũtĩamwĩtkĩrie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmamwĩtkĩrie. Na inyuĩ o na muona ũguo, mũtĩigana kwĩria mũmwĩtkĩe. **33** “Ta thĩkĩrĩria ngerekano ĩngĩ: Mũndũ warĩ mwene mũgũnda nĩahaandire mũgũnda ũcio wake mũthabĩbũ. Agĩaka rũgĩrĩ rũgĩthĩrũrũkĩria mũgũnda ũcio, akĩenja kĩhĩhĩro gĩa thabĩbũ o kũu thĩĩnĩ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩrĩ. Agĩcooka agĩkomborĩthia mũgũnda ũcio wa mũthabĩbũ kũrĩ arĩni na agĩthĩĩ rũgendo. **34** Hĩndĩ ya kũgetha yakuhĩrĩria-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ akombori acio nĩguo ikanengerwo macĩaro make. **35** “Akombori acio makĩnyĩta ndungata ciake; makĩhũũra ĩmwe, na makĩũraga ĩria ĩngĩ, na ya gatatũ makĩmũhũũra na mahĩga nyuguto. **36** Agĩcooka akĩmatũmĩra ndungata ĩngĩ nyingĩ kũrĩ irĩa aatũmite mbere, nao akombori acio magĩcĩka o ro ũguo. **37** Mũthĩa-inĩ akĩmatũmĩra mũrũwe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmagatĩia mũrũ wakwa.’” **38** “No rĩria akombori acio moonire mũrĩrũ, makĩũrana atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ūkai tũmũũrage, twĩyoere igai rĩake.’” **39** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyĩta, makĩmũkĩra rĩa wa mũgũnda ũcio wa mũthabĩbũ, na makĩmũũraga. **40** “Nĩ ũndũ ũcio, rĩria mwene mũgũnda ũcio wa mũthabĩbũ agooaka-rĩ, ageeka akombori acio atĩa?” **41** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩkaniĩna andũ acio aaganu, na acooke akomborĩthie andũ angĩ mũgũnda ũcio, arĩa marĩmũgagĩra macĩaro hĩndĩ ya magetha yakinya.” **42** Nake Jesũ akĩmoorĩa atĩrĩ, “Kĩ mũtathomete thĩĩnĩ wa Maandiko atĩ: “Ihĩga rĩria aakĩ maaregĩre nĩrĩo rĩtũkĩte ihĩga inene rĩa koine; Mwathani nĩ we wĩkĩte ũndũ ũcio, na nĩ wa magegania tũkĩwona?” **43** “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkeherio kũrĩ inyuĩ, ũheo andũ angĩ arĩa magaacĩraga macĩaro maguo. **44** Mũndũ ũria ũkaagwĩra ihĩga rĩrĩ nĩagathũthĩka, no ũria ũkaagwĩrwo nĩrĩo nĩrĩkamũthethera.” **45** Rĩria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai maaguire ngerekano ĩcio cia Jesũ, makĩmenya atĩ aaragia ũhoro wao. **46** Magĩcĩria ũria mangĩmũnyĩta, no nĩmetĩgagĩra kĩrĩndĩ kũu, tondũ andũ nĩmeetikĩte atĩ aarĩ mũnabĩĩ.

22 Nake Jesu akimaariria ringi na ngerekano, akimeera atiri, **2** “Uthamaki wa iguru uhaanaine na muthamaki warugire iruga ni undu wa uhiki wa muriu. **3** Agicooka agituma ndungata ciake kuri andu ariameetiwo iruga-ini, ikameere moke, nao makirega guuka. **4** “Ning’ agituma ndungata ingi agicira atiri, irai acio metitwo ati ndindikite kuhariria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe iria noru niirikitie guthinjwo na maundu mothe nimahaaririe. Uka iruga-ini ria uhiki.’ **5** “No andu acio matiarumbiurie uhoru ucio magithiira, umwe agithii mugunda wake, na uria ung’ agithii wonjoria-ini wake. **6** Acio ang’ magitharika ndungata ciake, magicinyariira na magiciuraga. **7** Muthamaki ucio niarakarire muno, agituma mbutu yake ikaniine orangani acio, na igicina itutura riao inene. **8** “Hindi iyo akira ndungata ciake atiri, iruga ria uhiki nirahaaririe no riri, ariameetiwo-riri, matiraagirwo ni guka. **9** Thiii magomano-ini ma njira mwire mundu o wothe mukuaona oke iruga-ini ria kihikano.’ **10** Ni undu ucio ndungata cio ikiumagara, igithii njira-ini, igicookaniriria andu othe ariameetiwo kuona, igita ariameetiwo o na ariameetiwo ooru, nayo nyumba ya kihikano ikiyira ageni. **11** “No riria muthamaki aatoonyire nigo one ageni-riri, akiona kuo mundu umwe utehumbite nguo cia uhiki. **12** Akimuriira atiri, murata wakwa, itoonyire afa giku utari na nguo cia kihikano?’ Mundu ucio agikira ki. **13** “Hindi iyo muthamaki ucio akira ndungata ciake atiri, muohei moko na maguru, mumukie nja kuu nduma-ini, kuu ni kuo gugaakorwo kiriro na kuhagaramia matego.’ **14** “Nigukorwo aingi nimeetiwo, no ariameetiwo ni anini.’ **15** Hindi iyo Afarisai makiuma nja, magithugunda uria mangimutege na ciugo ciake. **16** Magituma arutwo ao hamwe na Aherodia kuri we. Magithi makimwira atiri, murutani, nituu ati wee wi mundu wa ma, na urutanaga uhoru wa Ngai na ma. Wee ndwitagira andu, tondu ndurumbiyagia uria mahaana. **17** Riu-riri, ta gitwira uria ugwiiriria. Ni kwagirire turutagire Kaisari igooti, kana aca?’ **18** No Jesu, ni undu wa kumenya meciiria mao mooru, akimeera atiri, inyu’ hinga ici, murenda kungeria niki? **19** Nyoniai mbeeca iria ihuthagiro ya kuria igooti.’ Nao makimutwarira dinari. **20** nake akimooria atiri, mbica ino na ritwa riri ni cia u?’ **21** Nao makimucocokeria atiri, ni cia Kaisari.’ Agicooka akimeera atiri, rutagirai Kaisari kiria kiri giake, na murutagire Ngai kiria kiri giake.’ **22** Riria maiguire uguo-riri, makigega. Ni undu ucio magitigana nake, magithiira. **23** Muthenya o ro ucio Asadukai, ariameetiwo ati gutiri uhoru wa kuriuka, magika kuri Jesu makimwira atiri, **24** murutani, Musa atwiriire ati mundu angikua atari na ciana, muru wa nyina no nginya ahikie mutumia ucio na ndigwa, nigo aciarire muru wa nyina ciana. **25** Na riri, kwar’ aanake mugwanja a nyina umwe gatagati-ini gaitu. Nake uria mukuru kihikania na agikua, na tondu ndaari na ciana, agitigira muru wa nyina mutumia. **26** Na gukhaana o uguo kuri muru wa nyina wa keeri, na wa gatatu, makirumanirira, magikua othe mugwanja. **27** Marigiririo-riri, mutumia ucio nake agikua. **28** Riu-riri, hindi ya kuriukari, mutumia ucio agaakorwo ar’ wa u har’ acio mugwanja, tondu othe nimamuhikitie?’ **29** Nake Jesu akimacocokeria atiri, inyu’ mhihtie tondu mutuu Maandiko o na kana hinya wa Ngai. **30** Hindi ya kuriuka andu matikahikania kana mahike; magatuuka ta araika ariameetiwo kuri kuu iguru. **31** No ha uhoru wa kuriuka kwa ariameetiwo-riri, ka’ mutathomete uria Ngai oigire atiri, **32** ni ni ni Ngai wa Iburahimu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?’ We ti Ngai wa ariameetiwo, no ni Ngai wa ariameetiwo muoyo.’ **33** Riria kirindi kuu kuaiguire uguo, gikigegio ni urutani wake. **34** Hindi iria Afarisai maiguire

ati Jesu nihaootete Asadukai, magicookaniriria hamwe. **35** Umwe wao, war’ njorua ya watho, akimugeria na kumuria kuria giki: **36** “Murutani, ni riathani ririku inene thini wa Watho?” **37** Jesu akimucocokeria atiri, “Endaga Mwashani Ngai waku na ngoro yaku uhothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe.’ **38** Riri riathani riria mbere na riria inene. **39** Nario rira keeri no ta riu: Endaga mundu uria ung’ o ta uria wiyendete wee mwene.’ **40** Watho wothe na urutani wa Anabii uhingitio ni maathani macio meeri.’ **41** Na hindi iyo Afarisai monganite hamwe-riri, Jesu akimooria atiri, **42** “Mwiciiraga atia uhoru wa Kristu? Muugaga ni muru u?’ Nao makimucocokeria atiri, “Ni muru wa Daudi.’ **43** Nake akimooria atiri, “Ni kii giagitumire Daudi akiria ar’ na Roho amwite Mwashani? Nigukorwo oigire atiri, **44** “Mwashani eerire Mwashani wakwa atiri: Ikara guoko-ini gwakwa kwa urio, nginya ngaiga thu ciaku rungu rwa makinya maku.’ **45** Angikorwo Daudi amwitaga Mwashani-riri, angigituka muru wake atia?’ **46** Gutiri mundu wahotire kumucocokeria, na kuuma muthenya ucio gutiri mundu wacocokire kugeria kumuria ciuria ingi.

23 Ning’ Jesu akira ikundi cia andu o hamwe na arutwo ake atiri: **2** Arutani a watho na Afarisai maikaragira git’ kia Musa. **3** Ni undu ucio, maathikagire na mwikage uria wothe marimwira. No mutigekage uria mekaga, nigukorwo matiikaga uria mahunjagia. **4** Mohaga mirigo miritu muno makamiigirira ciande cia andu, no-o ene matiendaga o na kumihutia na kaara. **5** “Uria wothe mekaga, mekaga nigo monwo ni andu: Maaraaramagia tuthanduku turia meyohaga thiithi turi na maandiko thini, na makarahia ciohe cia ndigi cia nguo ciao, **6** na mimendete guikara handu ha gutio marugaini, na guikarira iti cia mbere thini wa thunagogi; **7** na mimendete kugeithio ndunyini, na gwitwo ni andu Rabi.’ **8** “No inyu’ mutikanetwo Rabi’, nigukorwo Mune wanyu no umwe, na inyothe muri a ithe umwe. **9** Na mutikaneete mundu o na uriku giku thi’ baba’, nigukorwo muri na lthe o umwe, nake ar’ iguru. **10** O na mutikanetwo murutani’, nigukorwo muri na murutani’ o umwe, nake niwe Kristu. **11** Uria mune thini wanyu niatukage ndungata yanyu. **12** Nigukorwo uria wothe witugaria niakanyihio, na uria wothe wiyihagia niagatugirio. **13** “Ka’ muri na haaro-i, inyu’ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mhingagirira andu guoonya uthamaki wa iguru, na inyu’-ene mutitoonyaga, o na mutirekaga ariameetiwo marendaga guoonya matooonye. (**14** “Ka’ muri na haaro-i, inyu’ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mutitoonyagirira nyumba cia atumia a ndigwa, mukamatnya indo ciao, na mukahooyaga mahooya maraihu ma kwionania. Ni undu ucio nimukaherithio makiria ma andu ariameetiwo ang’.) **15** “Ka’ muri na haaro-i, inyu’ arutani a watho na Afarisai hinga ici! Mutikanetwo bururi na mukaringa iria mugicaria mundu umwe mumugarure amurumirire, na aamurumirira mukamutua muru wa Jehanamu maita meeri manyu. (Geenna g1067) **16** “Ka’ muri na haaro-i, inyu’ atongoria atumumu! Muugaga atiri, Mundu o na uriku angihita na hekaru, ucio ti undu; no mundu angihita na thahabu ya hekaru-riri, ucio niyekuohwo ni mwhitwa wake.’ **17** Inyu’ atumumu aya akigul! Ni kii kinene? Ni thahabu iyo, kana ni hekaru iria itumaga thahabu ituike nyamure? **18** Ning’ muugaga atiri, Mundu o na uriku angihita na kigongona-riri, ucio ti undu; no mundu angihita na kiho kiria kiri kigongona-iguru, ucio niyekuohwo ni mwhitwa wake.’ **19** Inyu’ andu aya atumumu! Ni kii kinene?

Ni kiheo kiu, kana ni kigongona kiria gitumaga kiheo kiu gutuie kiamure? **20** Ni undu ucio, uria wihitaga na kigongona, ehitaga nakio na akehita na kiria giothe kiri kigongona-iguru. **21** Nake uria wihitaga na hekaru, ehitaga nayo na akehita na uria ukaraga thini wayo. **22** Nake uria wihitaga na iguru, ehitaga na giti kia unene kia Ngai, na akehita na uria ugikaragira. **23** “Kai muri na haaro-i, inyu arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Murutaga gicunji gia ikumi kia nyeni; na nicio terere, na bithari, na thuu. No nimitiganiurie maundu maria na bata makiria maria makoni watho na nimo kihooto, na kuguanira tha, na wihokeku. Maya-ri, nimo mwagiriwo ni gwika mtegitiganiuria macio mangi. **24** Inyu atongoria aya atumumu! Inyu mucungaga rumuru, no mukameria ngamira. **25** “Kai muri na haaro-i, inyu arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Muthambagia gikombe na mbakuri mwena wa nja, no thini-ri, kuyurite ukoroku na kwenda kwihunia. **26** Wee Mufarisai yu mutumumu! Amba uthambie gikombe na mbakuri mwena wa thini, naguo mwena wa nja o naguo niuguthera. **27** “Kai muri na haaro-i, inyu arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Muihaana mbirira hake mnyu mweru, iria cionekaga iri thaka mwena wa nja, no thini ciyurite mahindi ma andu akuu, na giko kia mthemba yothe. **28** No taguo andu mamonaga muri athingu mwena wa nja, no mwena wa thini muiyurwo ni uyinga na waganu. **29** “Kai muri na haaro-i, inyu arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagira anabii mbirira na mukagemia mbirira cia aria athingu. **30** Mugacooka mukoiga atiri, ‘Tungiria muoyo hindi ya maithe maitu-ri, tutingiagwatanire nao gutta thakame ya anabii.’ **31** Ni undu ucio mukaruta ura wa ati inyu muri njaro cia aria mooragire anabii. **32** Ni undu ucio-ri, kuyuriririe kigeri kia mehia ma maithe manyu ma tene. **33** “Inyu nyoka ici! Inyu ciana cia ndura! Mugaagitheema atia guturwo cira wa gikio Jehanamu? (**Geenna 1:1067**) **34** Ni undu ucio-ri, ngumutumira anabii, na andu aria oogi, o na arutani. Amwe ao nimukamooraga na mwambe amwe ao muti-iguru, na aria ang’i mumahure na iboko thini wa thunagogi cianyu na mumaingate kuuma itura rimwe nginya riria ringi. **35** Na nimugacookerwo ni thakame yothe ya andu aria athingu, iria irikitie gutiwo guku thi, kuuma thakame ya Habili uria wari muthingu, nginya thakame ya Zekaria muru wa Barakia, uria mworagire gatagati ka Handu-haria-Hatheru na kigongona. **36** Ngumwira atiri na ma, maundu maya mothe nimagakinyira ruciaro ruru. **37** “Wee Jerusalem, Jerusalem, wee uragaga anabii, na ukahura aria matumitwo kuri wee na mahiga nyuguto, ni maita maingi atia ndanenda gucoonanirira ciana ciaku hamwe, ta uria nguku icookanagiriira tucui twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndunjitakagira! **38** Atiri, nyumba yaku itigitwo ikirite ihooru. **39** Ngumwira atiri, kuuma riu mutikanyona ringi nginya riria mukoiga atiri, ‘Kurathimwo ni mundu uria uguka na ritwa ria Mwathani.’”

24 Nake Jesu akiuma hekaru, na riria aathiga arutwo ake maguka kuri we niguu mamuonie miako ya hekaru. **2** Akimooria atiri, “Nimukuona indo ici ciothe? Ngumwira atiri na ma, gutiri ihiga o na rimwe ria maya rigaakorwo riri iguru wa riria ringi; mothe nimakamomorwo.” **3** Na riria Jesu aikarite thi Kirima-ini kia Mitamayi-ri, arutwo ake maguka hari we hatari andu ang’, makimuria atiri, “Ta twire, maundu macio mageekika ri, na kimenyithia gia gucooka gwaku na kia muthia wa mahinda maya ni kiriku?” (**aijon 1:165**) **4** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Mwimenyagiri mütikanaheenio ni

mundu o na uriku. **5** Nigukorwo andu aingi nimagooka na ritwa riakwa, makiugaga atiri, ‘Nii ni nii Kristu’, na ni makaheenia andu aingi. **6** Nimukaigua uhoro wa mbaara, na muhuhu ukoni mbaara, no inyu mutikanamake. Maundu ta macio no nginya mageekika, no ithiro ti rikinyu. **7** Ruriri nurugookirira ruria ringi, na uthamaki ukirire uria ungi. Nigukaugia ng’aragu na ithingithia kundu na kundu. **8** Maundu macio mothe ni kiambirira kia ruo ta rwa mundu-wa-nja akirumwo agie mwana. **9** “Ningi nimukaneawo muniyariwo na muragwo, na mumenwo ni nduriri ciothe ni undu wakwa. **10** Hinda iyo-ri, andu aingi nimagatiganiuria witikio na makunyananire mundu na uria ungi, na mamenene. **11** Na anabii aingi a maheeni nimakoimira na nimakaheenia andu aingi. **12** Na tondu waganu niukaingha muno-ri, wendani wa andu aingi nitikanyitha, **13** no uria ugaakiririra nginya hindi ya ithiro-ri, ucio niakahonoka. **14** Naguo Uhoro-yu-Mwega wa uthamaki nitakahunjo thi yothe utuie ura kuri nduriri ciothe, na thutha ucio ithiro rikinye. **15** “Ni undu ucio riria mukooona ‘kindu kiria kiri thaahu na gia kurehe ihooru’ kirugamite Handu-haria-Hatheru, o kiria kiaritio na kanua ka munabii Danieli (uria Urathoma niamene uhoro ucio), **16** hinda iyo aria mari Judea niorire irima-ini. **17** Mundu uria uri nyumba yake iguru ndakaharuruke ati akute kindu kuuma nyumba yake. **18** Nake uria wi mugunda ndagacooke mucii kugira nguo ciake. **19** Kai atumia aria magakorwo na nda na aria magakorwo makiongithia hinda iyo nimagakorwo na thina-ri! **20** Hooyai niguu gwithara kwanyu gutikanakorwo kuri hindi ya heho kana muthena wa Thabatu. **21** Nigukorwo hinda iyo nigukagia na mnyamaro minene, itari yoneka kuuma kiambirira gia thi nginya riu, na itakooneka ringi. **22** Na tiga matuku macio makuhiriro-ri, gutiri mundu ungikaahonoka, no ni tondu wa andu aria aamure, matuku macio nimagakuhio. **23** Hinda iyo mundu o na uriku angikawira atiri, ‘Kristu ari na haha!’ kana, ‘Ari haria!’ Mutikanetikie uhoro ucio. **24** Nigukorwo Kristu a maheeni na anabii a maheeni nimakeyumira monanie moriru manene na maringe ciama, niguu maheenie o na aria aamure, korwo no kuhoteke. **25** Na riri, inyu ndaamunenyithia uhoro ucio mbere ya hinda iyo. **26** “Ni undu ucio mundu o na uriku angikawira atiri, ‘Ari weru-ini,’ mutikanathii kuo; kana angimwira, ‘Ari nyumba thini,’ mutikanetikie uhoro ucio. **27** Nigukorwo o ta uria ruheni ruumite irathiro ruonekaga ithuro-ri, uguo noguo guka kwa Muru wa Mundu gugaakorwo kuaaha. **28** Haria hothe hari kiimba, hau niho nderi ciunganaga. **29** “Na riri, o rimwe thutha wa mnyamaro ya matuku macio, “riua nirkagia nduma, naguo mweri utige kwara; nacio njata niukaugia kuuma iguru, namo maahinya ma iguru nimakenyenyo. **30** “Hinda iyo kimenyithia kia Muru wa Mundu nigikooneka kuu iguru, na nduriri ciothe cia thi nigacakaya. Niikooona Muru wa Mundu aguka ari iguru ria matu, na ari na hinya na riri muingi. **31** Nake nigatuma araka ake na mugambo munene wa karumbeta, nao nimakoongania aria ake aamure moimite miena ina iria yumaga ruhuho, kuuma gituri kimwe kia iguru nginya kiria kingi. **32** “Na riri, mwurite na mukuyu: Riria hongie ciaguo ciarikia guthunduka na ciaruta mathangu-ri, nimumenyaga ati hinda ya riua iri hakuhi. **33** Uguo noguo riria mukooona maundu macio mothe, mukaamenya ati ihinda riri hakuhi, riri o ta murango-ini. **34** Ngumwira atiri na ma, ruciaro ruru ritugathira nginya maundu macio mothe mahinge. **35** Iguru na thi niigathira, no ciago ciakwa itigathira. **36** “Gutiri mundu uti uhoro wa muthena ucio kana itha riu, o na araka a

igürü matiüü, o na Mürü ndooi, tiga no lthe wiki. 37 O ta ūria gwatarii matukü-ini ma Nuhu, noguo gūkahaana hĩndi ya gũka kwa Mürü wa Mündü. 38 Nĩgũkorwo o ta ūria gwatarii matukü maria maarĩ mbere ya kĩguũ, andũ nĩmarĩaga na makanyua, na nĩmahikanagia na makahika, o nginya mũthenya ūria Nuhu aatoonyire thabina; 39 nao matiamenyire nginya rĩria kĩguũ gĩokire, gĩkĩmaniina othe. Ūguo noguo gūkahaana hĩndi ya gũka kwa Mürü wa Mündü. 40 Hĩndi iyo arũme eerĩ magaakorwo marĩ mũgũnda; ūmwe nĩakoywo na ūria ūngĩ atigwo. 41 Andũ-a-nja eerĩ magaakorwo magĩthia hamwe; ūmwe nĩakoywo na ūria ūngĩ atigwo. 42 “Nĩ ūndũ ūcio, ikiragay mwĩguĩte, ondũ mũtiũ mũthenya ūria Mwathani wanyu agooka. 43 No menyai atĩrĩ, korwo mwene nyũmba nĩamenyete thaa cia ūtukũ iria mũici angĩũka, angĩaikarire eigũite, nyũmba yake iĩtuu. 44 Nĩ ūndũ ūcio o na inyuũ no nginya mũkarage mwĩhaarĩire, tondũ Mürü wa Mündü agooka ithaa rĩria mũtamwĩrĩgĩrĩre. 45 “Nĩngĩ-rĩ, ndungata ya kwĩhokeka na njũgĩ nĩrĩkũ, ūria mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata iria ingĩ cia nyũmba yake, na icĩheage irio ihinda rĩria riagĩrĩre? 46 Kaĩ nĩũgaakorwo ūrĩ ūndũ mwega harĩ ndungata iyo, rĩria mwathi wayo agooka akore igĩka o ūguo-ĩ! 47 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, niakamĩhokera indo ciake ciothe. 48 No rĩrĩ, ndungata iyo ingĩkorwo nĩ njaganu, na rĩre na ngoro atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa nĩegũikara ihinda irayya atacookete,’ 49 na ikĩambĩrĩre kũhũura ndungata iria ingĩ, na kũria na kũnyua hamwe na arĩũ. 50 Mwathi wa ndungata iyo agooka mũthenya ūria iĩtamwĩrĩgĩrĩre, na ithaa rĩria itooi. 51 Nake niakamĩherithia mũno, na amĩkie hamwe na andũ arĩa hinga, kũria gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.

25 “Hĩndi iyo-rĩ, ūthamaki wa igürü ūkaahaananiao na airĩtu ikũmi arĩa mooire matawa mao, makĩumagara nĩguo magatũnge mũhikania. 2 Atano ao maarĩ akĩũgu, na atano maarĩ oogĩ. 3 Acio akĩũgu nĩmakũuire matawa mao, no matiakuuire maguta. 4 No rĩrĩ, acio oogĩ, nĩmakũuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. 5 Na rĩrĩ, Mũhikania nĩaikarire angĩgooka, na othe magĩcũnga, magĩkoma. 6 “Na ūtukũ gatagatĩ gũkianĩrĩro atĩrĩ: ‘Mũhikania nĩ mũũku! Umai mũkamũtũnge!’ 7 “Hĩndi iyo airĩtu othe magĩũkĩra, magĩthondeka matawa mao. 8 Acio akĩũgu makĩra acio oogĩ atĩrĩ, ‘Tũgaĩrei maguta manyu tondũ; matawa maitũ nĩmarahora.’ 9 “No acio oogĩ makĩmacookeria atĩrĩ, ‘Aca, matingĩtũigana na mamũigane. Handũ ha ūguo-rĩ, thĩĩ kũrĩ arĩa mendagia maguta mũkegũrĩre manyu.’ 10 “No rĩria maarĩ njĩra-inĩ magĩthĩĩ kũgũra maguta-rĩ, mũhikania agĩkinya. Airĩtu arĩa mehaarĩire magĩtoonya kĩhikania-inĩ hamwe na mũhikania. Naguo mũrango ūkĩhingwo. 11 “Thuutha ūcio airĩtu acio angĩ o nao magĩũka. Makĩuga atĩrĩ, ‘Mwathani! Mwathani! Tũhingũrĩre mũrango!’ 12 “Nowe agĩcookia atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ndimũũ.’ 13 “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mwĩhũgagĩ, tondũ mũtiũ mũthenya kana thaa. 14 “Nĩngĩ, ūthamaki wa igürü ūkaahaananiao na mũndũ wathĩiuga rũgendo, nake agĩta ndungata ciake, agĩcihokera indo ciake. 15 Akĩnengera iĩmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na ingĩ taranda igĩrĩ, na rĩria ingĩ taranda iĩmwe, o ndungata kũringana na ūhoti wayo. Agĩcooka agĩthĩĩ rũgendo. 16 Ndungata rĩria yaneetwo taranda ithano igĩthĩĩ o hĩndi iyo, ikĩonjorithia mũbeeca ciyo, na ikĩona uumithio wa taranda ingĩ ithano. 17 O nayo rĩa yaheetwo taranda igĩrĩ ikĩonjorithia ikĩona uumithio wa ingĩ igĩrĩ. 18 No ndungata rĩa yaheetwo taranda iĩmwe igĩthĩĩ, ikĩenja irima, ikĩhitha mbeeca cia mwathi wayo. 19 “Thuutha wa ihinda irayya, mwathi wa ndungata

icio niacookire na agĩciita nĩguo iheane ūhoru wa mathabu ma mbeeca ciake. 20 Ndungata rĩa yaheetwo taranda ithano ikĩrehe ingĩ ithano, ikĩuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ ithano.’ 21 “Nake mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Nĩwikĩte wega, wee ndungata iĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩtũũkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩngũgũtua mũrori wa indo nyingĩ. Ūka ūtoonye gĩkeno-inĩ kĩa mwathi waku!’ 22 “Ndungata rĩa yaheetwo taranda igĩrĩ o nayo igĩũka. Ikĩuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igĩrĩ! Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ igĩrĩ.’ 23 “Nake mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Nĩwikĩte wega, wee ndungata iĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩtũũkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩ ngũgũtua mũrori wa indo nyingĩ. Ūka ūtoonye gĩkeno-inĩ kĩa Mwathi waku!’ 24 “Nayo ndungata rĩa yaheetwo taranda iĩmwe o nayo igĩũka. Ikĩuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, nĩ ndooi atĩ wĩ mũndũ mwĩ, ūgethaga kũria ūtahandite, na ūkongania kũria ūtaahandire mbeu. 25 Nĩ ūndũ ūcio nĩndetĩgĩrĩre, ngĩthĩĩ ngĩhitha taranda yaku thĩ. Atĩrĩrĩ, iĩno no rĩa yaku ndagũcookeria.’ 26 “Nake mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Wee ndungata iĩno njaganu na ngũũtaru! Ūguo nĩ woof atĩ ngethaga kũria itahaandite, na ngongania kũria itaahurĩte mbeu? 27 Nũkĩrĩ ūguo-rĩ, wagĩrĩro nĩ kũiga mbeeca ciakwa bengĩ, na ndacooka-rĩ, nĩngĩacookerio mbeeca ciakwa irĩ hamwe na uumithio wacio. 28 “Nĩ ūndũ ūcio, mĩtunyei taranda iyo, mũmĩnengere ūria ūrĩ na taranda ikĩmĩ. 29 Nĩgũkorwo mũndũ o wothĩ ūrĩ na indo nĩwe ūkoongererwo ingĩ nyingĩ na akĩrĩrĩro. Nake ūria ūtarĩ, o na kĩria arĩ nako niagatuunyo. 30 Oyai ndungata iyo itarĩ bata mũmĩũkie njũ kũu nduma-inĩ, kũria gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’ 31 “Hĩndi rĩa Mürü wa Mündü agooka arĩ na rĩrĩ wake, na arĩa othe marĩ hamwe nake, niagakarĩra gĩrĩ gĩake kĩa ūnene na kĩrĩ rĩrĩ wa igürü. 32 Ndũrĩrĩ ciothe nĩũgacookanĩrĩro mbere yake, nake niakamũrĩra andũ kuuma kũrĩ arĩa angĩ, o ta ūria mũrĩthĩ aamũranagia ng’ondũ na mbũri. 33 Nĩakaiga ng’ondũ mwena wake wa ūrĩo, na mbũri aciige mwena wake wa ūmotho. 34 “Nĩngĩ Mũthamaki niakeera arĩa marĩ mwena wake wa ūrĩo atĩrĩ, ‘Ūkai, inyuũ mũrathimĩtwo nĩ Baba; oyai igai rĩa ūthamaki ūria mwathondekirwo kuuma kũrĩ arĩa thĩ yombirwo. 35 Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu mũkĩũhe gĩa kũria, na ndaarĩ mũnyootu mũkĩũhe gĩa kũnyua, na ndaarĩ mũgeni mũkĩũnyũita ūgeni, 36 na ndaarĩ njaga mũkĩũhe nguo, na ndaarĩ mũrũaru na inyuũ mũkĩũmenyerera, o na ndaarĩ njeera na mũgũka kũndora.’ 37 “Hĩndi iyo arĩa athinguo nĩmakamũcookeria mamũũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũhũũtu tũgĩkũhe gĩa kũria, kana ūrĩ mũnyootu tũgĩkũhe gĩa kũnyua? 38 Na nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũgeni mũkĩũnyũita ūgeni, kana ūrĩ njaga tũgĩkũhe nguo? 39 O na nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũrũaru kana ūrĩ njeera na tũgũka gũkũro?’ 40 “Nake Mũthamaki niagacookia, ameere atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, iĩndũ wothĩ mwekĩire arĩa a Baba o na arĩa anini mũno, nĩ nĩ mwekĩire.’ 41 “Nĩngĩ niakeera arĩa marĩ mwena wake wa ūmotho atĩrĩ, ‘Njehererai, inyuũ mũrumĩtwo, mũthĩĩ mwaki-inĩ wa tene na tene ūria ūthondekirwo mũcukani na arĩa ake. (aiōnios g166) 42 Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu na mũtiaheire gĩa kũria, na ndaarĩ mũnyootu na mũtiaheire gĩa kũnyua, 43 na ndaarĩ mũgeni na mũtĩanyũĩire ūgeni, ndaarĩ njaga na mũtiaheire nguo, ndaarĩ mũrũaru na ndaarĩ njeera na mũtiokire kũnyona.’ 44 “Nao niagacookia, mamũũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũhũũtu, kana ūrĩ mũnyootu, kana ūrĩ mũgeni, kana ūrĩ njaga, kana ūrĩ mũrũaru, o na kana ūrĩ njeera na tũtiagũteithĩre?’ 45 “Nake niakamacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra

atiri na ma, undu o wotho muitekere umwe wa aya anini muno, ni ni muitekere.’ 46 “Hindi iyo nimagathi kura andu maherithagio tene na tene, no aria athingu mathi muoyo-ini wa tene na tene.” (aiŋonios g166)

26 Riria Jesu aarikirie kuuga maundu macio mothe-ri, akira arutwo ake atiri, 2 “O ta uria muu, Giathi kia Bathaka gitigairie matuku meeri gikinye, nake Muru wa Mundu niakaneanwo nigeetha aambwo muti-iguru.” 3 Hindi iyo athinjiri-Ngai aria anene na athuuri a kirindi makigomana kwa muthinjiri-Ngai uria munene, wetagwo Kaiafa, 4 nigu maciere uria mang’nyitithia Jesu na njira ya wara, na mamuragithie. 5 No makiuga atiri, “Tutingimuniya hindi ya Giathi, nigu andu matikarute haaro.” 6 Na riri, hindi imwe Jesu aari Bethania, mucii wa mundu wetagwo Simoni uria wara na murimu wa mang’u, 7 na mundu-wa-nja wara na cuba ya maguta ma goro muno na manungi wega, agiuka kuri Jesu, akimutiriria maguta mutwe ari metha-ini akira. 8 Riria arutwo moonire ugu, makirakara, makirania atiri, “Utang’u yu ni waki? 9 Maguta macio manungi wega nimagendi goro na mbeeca icio iheo athini.” 10 Nake Jesu aamenya ugu, akimooria atiri, “Murathinia mundu-wa-nja yu ni ki? We nianjika undu mwega. 11 Aria athini murikoragwo nao hindi ciothe, no ni-ri, mutirikoragwo na ni hindi ciothe. 12 Hindi iria aithiririe mwiri wakwa maguta macio manungi wega, eekire ugu nigeetha aathagathage uria ngaathikwo. 13 Ngumwira atiri na ma, kura guothe Uhoru-yu-Mwega ukaahunjo thini wa thi yothe-ri, undu icio eeka niukeeragwo andu nigeetha aririkanagwo.” 14 Hindi iyo umwe wa acio ikumi na eeri, uria wetagwo Judasi Muisikariota, agithi kuri athinjiri-Ngai aria anene, 15 akimooria atiri, “Ni ki mukũthe ingimũneana kuri inyu?” No makimutarira icunj’i cia betha mirongo itatu, makimunengera. 16 Kuuma hindi iyo Judasi akiambiriria gucaria mweke wa kumuneana. 17 Muthenya wa mbere wa kwambiriria kura Migate uria itari Mikiire Ndawa ya Kumbira, arutwo magithi kuri Jesu makimooria atiri, “Ukwenda tukahaaririe irio cia Bathaka ku?” 18 Nake akimacookeria atiri, “Thii itũura-ini kuri mundu muna mumwira atiri, Murutani oiga atiri: Ihinda riakwa rira ritũtũw riri hakuhi. Ngũrira irio cia Bathaka nyũmba gwaku tũri na arutwo akwa.” 19 Ni undu icio arutwo magika o uria Jesu aamathite, na makihariria irio cia Bathaka. 20 Gwakinya hwa-ini-ri, Jesu agikara metha-ini ya irio hamwe na arutwo ake acio ikumi na eeri. 21 Na riria maarĩaga, akiuga atiri, “Ngumwira atiri na ma, umwe wanyu nẽkũngũnyũria.” 22 Nao makinyiitwo ni kieha muno, makimburiria kumũria o mundu atiri, “Mwathani, titheru ni ni?” 23 Jesu akimacookeria atiri, “Uria waikaniria guoko na ni mbakuri-ini niwe urĩngũnyũria. 24 Muru wa Mundu nẽgũthii o ta uria uhoru wake wandikitwo. No mundu uria ugũkũnyũria Muru wa Mundu kai ari na haaro-! Ni kaba mundu icio atangiariwo.” 25 Hindi iyo Judasi, uria mumũkũnyũri, akiuga atiri, “Rabii, titheru ni ni?” Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ii, niwe.” 26 Na riria maarĩaga, Jesu akioya mugate, agicookia ngaatho, akimwenyũranga, akie arutwo ake, akimeera atiri, “Oyai muri; yu ni mwiri wakwa.” 27 Agicooka akioya gikombe, agicookia ngaatho, akimanagera, akimeera atiri, “Nyuanirai inyuotho. 28 Ino niyo thakame yakwa ya kirikaniro, iria igũtuo ni undu wa andu aingi ni undu wa kũrekanirwo kwa mehia. 29 Ngumwira atiri, ndikũnyũra ringi ndibe ya maciaro ma mũthabũbu kuuma riu nginya mũthenya uria ngaamĩnyũnyũria na inyu iri njerũ

ũthamaki-ini wa Baba.” 30 Na maarĩkia kũna rwĩmbo-ri, makiumagara magithi Kirĩma-ini kia Mitamaiyu. 31 Nĩngi Jesu agicooka akimeera atiri, “Utuku wa umũthi inyuotho nĩmũrũndirika nigũkorwo ni kwandikitwo atiri: “Nĩngaringa mũriithi, nacio ng’odu cia rũuru ihurũnjũke.” 32 No ndariũkio-ri, nĩngamũtongoria gũthi Galili.” 33 No Petero akimũcokeria atiri, “O na aria angĩ othe mangĩũtirika, ni ndigagũtirika.” 34 Nake Jesu akimũcokeria atiri, “Ngũkwira atiri na ma, umũthi, utuku o yũy ngũkũ itanakũga, urĩkorwo ũngaanite maita matatũ.” 35 No Petero akiuga atiri, “O na angĩkorwo nigũka ndikuanĩra nawe, ni ndingĩũkaana.” Nao arutwo aria angĩ othe makiuga o ugu. 36 Nĩngi Jesu agicooka agithi na arutwo ake handũ heetagwo Gethisemane, akimeera atiri, “Ikarai haha, na ni thii haaria ngahooe.” 37 Agithi na Petero, na ariũ aria eeri a Zebedi, nake akiambiriria kũgua kieha na gũthũnika ngoro. 38 Agicooka akimeera atiri, “Ngoro yakwa iri na kieha muno, o hakuhi gũka. Ikarai haha mwĩguite hamwe na ni.” 39 Agithiathia, agĩturumithia ũthiũ thi, akihooya, akiuga atiri, “Baba, kũngihoteka-ri, njehereria gikombe giki. No ti uria ni ngwenda, no ni uria wee ũkwenda.” 40 Hindi iyo agicooka kuri arutwo ake, agikora makomete, akũria Petero atiri, “Mũtingihota gũkara ithaa makome mwĩguite hamwe na ni? 41 Mwĩũgei na mũhooe nĩguo mũtikagwe magerio-ini. Ngoro niyenda, no mwiri nduri na hinya.” 42 Jesu agithi riita ria keerĩ, akihooya, akiuga atiri, “Baba, angĩkorwo gũtingihoteka njehereria gikombe giki itakĩnyũriire-ri, wendi waku ũhoringo.” 43 Aacoka ringi akimacora makomete, tondu nĩmahĩtũto ni toro. 44 Ni undu icio akimatiga, agithi, akihooya ringi riita ria gatatu, akiuga ciugo o ro icio. 45 Nĩngi agicooka kuri arutwo akimooria atiri, “O na riu muri o toro mũhurũkĩte? Atiri, ihinda ri hakuhi, na Muru wa Mundu niakũnyũriwo moko-ini ma andũ ehia. 46 ũkĩrai, tũthi! Uria ũkũngũnyũria niarookal!” 47 O akĩragaria-ri, Judasi, umwe wa arutwo aria ikumi na eeri, agikinya. Ookire na gikundi kinene kia andũ, mari na hiũ cia njora na njũgũma, matũmitwo ni athinjiri-Ngai aria anene na athuuri a kiama. 48 Na riri, icio wamũkũnyũria nĩamaheete kĩmenyithia giki: “Uria ndĩmũnyũria, ũcio niwe, mũnyũitei.” 49 Nake Judasi agithi harĩ Jesu o rĩmwe, akimwira atiri, “Rabii, ũri mũhorol!” na akimũmũnyũria. 50 Nake Jesu akimũcokeria atiri, “Mũrata wakwa, ika uria ũkũre gwika.” Nao andũ acio makimũgũthũkũria, makimũnyũia. 51 Na riri, mwĩndũ umwe wa aria maarĩ na Jesu agicomorũ rũhiũ rwake nja njora, agĩtĩnia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjiri-Ngai uria munene. 52 Nake Jesu akimwira atiri, “Cookia rũhiũ rwaku njora nigũkorwo aria othe macomoraga rũhiũ makaaniinwo na rũhiũ. 53 Kana ũgwĩciiria ndingihota kũhooya Baba, na o rĩmwe andũmĩre araka makĩria ya mbũũ ikũmi na igiri? 54 No riri, Maandiko mangikĩhinga atia maria moigite atĩ undũ yũy no nginya ũhĩnge na njira ino?” 55 Hindi iyo Jesu akũria kirĩndi kũ atiri, “Kai ndi mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkũ muoka mũnyũite mũri na hiũ cia njora na njũgũma? O mũthenya ndĩrakoragwo hekarũ-ini ngĩrutana, na mũtingĩnyũia. 56 No undũ yũy wotho wikĩkĩte nĩguo uhoru uria waandikitwo ni anabii ũhĩnge.” Nao arutwo othe makimũtiganĩria, makũra. 57 Nao acio maanyũitire Jesu makimũtwara gwa Kaiafa, mũthĩnjiri-Ngai uria munene, kũria arutani a watho na athuuri moonanite. 58 Nowe Petero akimũrũmĩra arĩ haraaya, o nginya agikinya nja ya kwa mũthĩnjiri-Ngai ũcio munene. Agĩtoonya agĩkarania na arangĩri nĩguo amenye uria uhoru ugũthi. 59 Na riri, athĩnjiri-Ngai aria anene na Kiama kiria Kinene gĩothe nĩmacarĩriire

ũira wa maheeni nĩguo mamũuragithie. **60** No makiaga ũira ta ũcio, o na gũkorwo andũ aingĩ nĩmarutĩte ũira wa maheeni. Thuutha-inĩ andũ eerĩ makĩrũgama, **61** makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩoigire atĩrĩ, ‘No hote gũtharia hekarũ ya Ngai, na ndimĩake rĩngĩ na mĩthenya itatũ.’” **62** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũtũcookeria? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangĩrwo?” **63** No Jesũ agĩkĩra ki. Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndakĩwĩhĩthia na Ngai ũrĩa wĩ muoyo: Twĩre kana wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai.” **64** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ƴĩ, wee nĩwoiga, no ngũmwĩra atĩrĩ, inyuĩ inyuothe nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrio kwa ũria-ũrĩ-Hinya, agũka arĩ igũrũ rĩa matu.” **65** Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtemburanga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩaruma Ngai! Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ aakĩ? Atĩrĩrĩ, inyuĩ nĩmweĩgũra akĩruma Ngai. **66** Mũgwĩciĩra atĩa?” Magĩcookeria atĩrĩ, “Aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo.” **67** Magĩcookeria makĩmũtuĩra mata ũthũ, na makĩmũhũũra na ngundi. Angĩ makĩmũhũũra na hĩ, **68** makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Kristũ, tũrathĩre ũhoru ũtwĩre, nũũ wakũgũthaa!” **69** Na rĩrĩ, Petero aikarĩte nja, nake mũĩritu warĩ ndungata akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Galilĩ.” **70** Nowe agĩkaana ũhoru ũcio mbere yao othe, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ ũria ũroiga.” **71** Ningĩ akĩumagara, agĩthĩ kĩhingo-inĩ, harĩa mũĩritu ũngĩ aamuonire, akĩra andũ arĩa maarĩ hau atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ moima na Jesũ wa Nazarethĩ.” **72** Agĩkaana ũhoru ũcio o rĩngĩ, na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ mũndũ ũcio!” **73** Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarĩgamĩte hau magĩthĩ harĩ Petero, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ wee ũrĩ ũmwe wao, tondũ mwarĩre waku nĩũrakumbũra.” **74** Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ mũndũ ũcio ndimũũ!” Kahinda o kau ngũkũ igĩkũga. **75** Nake Petero akĩrĩrikana ũhoru ũria Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga, ũrĩkorwo ũngaanĩte maita matatũ.” Akiuma nja, akĩrĩra mũno.

27 Na rĩrĩ, rũciĩnĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe na athuuri a andũ makĩguĩthania atĩ matũire Jesũ kũũragwo. **2** Makĩmuoaha na mĩnyororo; makĩmũruta kũu, makĩmũtwarũ kũrĩ Pilato, ũrĩa warĩ barũthĩ. **3** Rĩrĩa Judasi, ũcio wamũkunyanĩre oonire atĩ Jesũ nĩatuĩrwo gũkua-rĩ, akĩrĩra na agĩcookeria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri mbeeca icio cia betha mĩrongo itatũ. **4** Akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, nĩgũkorwo nĩngũnyanĩre thakame itarĩ na mahĩtia.” Nao makĩmũcookeria makĩmũria atĩrĩ, “Ŭcio ũkĩrĩ ũhoru witũ? Ŭcio nĩ ũhoru waku.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩkania mbeeca icio thĩnĩ wa hekarũ, agĩthĩra. Agĩcookeria agĩthĩ akĩiita. **6** Athĩnjĩri-Ngai anene anene makĩoya mbeeca icio makiuga atĩrĩ, “Kũga mbeeca icio kĩgĩna-inĩ nĩ kuuna watho, nĩgũkorwo nĩ mbeeca cia thakame.” **7** Nĩ ũndũ ũcio makĩguĩthania mahũthĩre mbeeca icio na kũgũra gĩthaka kĩrĩa kĩa mũũmbi nyũngũ gĩtuĩke gĩa gũthikaga ageni. **8** Kĩũ nĩkĩo gĩtũmaga gĩthaka kũũ gĩtũwũ Gĩthaka gĩa Thakame nginya ũmũthĩ. **9** Hĩndĩ iyo nĩguo ũhoru ũria waarĩtio nĩ Jeremia ũria Mũnabĩi wahingĩre, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Nao nĩmoire icunjĩ icio mĩrongo itatũ cia betha, thogora ũria andũ a Isiraeli maatuĩte wa kũmũgũra, **10** nao magĩcihũthĩra na kũgũra gĩthaka kĩa mũũmbi nyũngũ, o ta ũria Mwathani aanjathĩre gwĩkwo.” **11** Na rĩrĩ, Jesũ akĩrũgama mbere ya barũthĩ, nake barũthĩ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Jesũ agĩcookeria atĩrĩ. “Ƴĩ, wee nĩwoiga.” **12** No rĩrĩa aathitangĩrwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, ndarĩ andũ aacookĩre. **13** Nĩ ũndũ ũcio

Pilato akĩmũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtarĩgũ ũira wa maũndũ marĩa maragũthitangĩra?” **14** Nowe Jesũ ndaigana gĩcookeria ũndũ o na ũmwe wa macio; nake barũthĩ akĩgega mũno. **15** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Bathaka, barũthĩ ũcio nĩamenyerete kuohora mũndũ ũmwe wa arĩa oohe, o ũria kĩrĩndĩ kĩngĩathuurire. **16** Hĩndĩ iyo nĩ maarĩ na mũndũ kĩmaramaĩrĩ wohetwo na woĩkaine mũno, wetagwo Baraba. **17** Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ irĩa kĩrĩndĩ kĩa gomanire, Pilato agĩkĩũria atĩrĩ, “Nũũ mũkwenda ndĩmuohorere; nĩ Baraba, kana nĩ Jesũ ũria witagwo Kristũ?” **18** Nĩgũkorwo we nĩamenyaga atĩ maatwarĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. **19** Na hĩndĩ iyo Pilato aikarĩre gĩtĩ gĩa ciira, mũtũmia wake akĩmũtũmĩra mũndũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ndũkae gwĩka mũndũ ũcio ũndũ tondũ ndarĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩthĩnĩtio nĩ kiroto mũno nĩ ũndũ wake.” **20** No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩrĩngĩria kĩrĩndĩ gĩtĩte Baraba, nake Jesũ ooragwo. **21** Barũthĩ ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya eerĩ nĩ ũrĩkũ mũkwenda ndĩmuohorere?” Nao makiuga atĩrĩ, “Tũkwenda Baraba.” **22** Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Ngũgũka atĩa na Jesũ ũyũ witagwo Kristũ?” Othe magĩcookeria atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ.” **23** Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ũrĩkũ agerete?” Nao magĩkĩrĩrĩa kwanĩrĩa, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ!” **24** Rĩrĩa Pilato oonire atĩ matĩraiguĩthania, na akĩona atĩ nĩ ngũũ yambagĩrĩria-rĩ, akĩoya maaĩ, agĩthamba moko hau mbere ya kĩrĩndĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩkooria thakame ya mũndũ ũyũ ũtarĩ na mahĩtia. Ŭcio nĩ ũhoru wanyũ!” **25** Nao andũ acio othe magĩcookeria atĩrĩ, “Thakame yake ĩrotũcookerera hamwe na ciana ciitĩ!” **26** Pilato akĩmohorera Baraba. No akĩhũrĩthia Jesũ iboko, agĩcookeria akĩmũneana akaambwo mũtĩ-igũrũ. **27** Ningĩ thĩgari cia barũthĩ cigĩtwarũ Jesũ thĩnĩ wa gĩkaro kĩa barũthĩ, nacio cigĩcookerianĩrĩa mbũtũ yothĩ ya thĩgari, cikĩmũrĩgĩciĩria. **28** Cikĩmũruta nguo ciake, cikĩmũhumba nguo ndune, **29** cigĩcookeria cigĩtũma thũmbĩ ya mĩgũga, cikĩmwĩkĩra mũtwe. Cikĩmũnengera kamũrangĩ guoko-inĩ gwake kwa ũrio, cikĩmũturĩria ndu, na cikĩmũnyũrũria, cikĩuga atĩrĩ, “Wĩ mũhoro, mũthamaki wa Ayahudi!” **30** Cikĩmũtuĩra mata, cikĩoya kamũrangĩ kau, na cikĩmũhũũra nako mũtwe. **31** Ciarĩkia kũmũnyũrũria, cikĩmũruta nguo iyo, na cikĩmũhumba nguo ciake mwene. Cigĩcookeria cikĩmũmagaria cikĩmwambe mũtĩ-igũrũ. **32** Na hĩndĩ irĩa moimagaraga-rĩ, magĩcemanĩa na mũndũ woimĩte Kurene, wetagwo Simoni, nacio thĩgari cikĩmũkuĩthia mũtharaba ũcio na hinya. **33** Magĩthĩi, magĩkinya handũ heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaha na lhĩndĩ rĩa Mũtwe). **34** Nacio cikĩte Jesũ ndĩbei anyue, itũkanĩtio na kĩndũ kĩrũrũ ta maaĩ ma nyongo; no aamĩcama akĩrega kũmĩnyua. **35** Ciarĩkia kũmwamba mũtĩ-igũrũ, cikĩgayana nguo ciake na njĩra ya gũciicũkĩra mĩtĩ. **36** Nacio cigĩkĩra thĩ hau, cikĩmũrangĩra. **37** Na hau igũrũ rĩa mũtwe wake, nĩhandĩkitwo maũndũ marĩa aathitangĩrwo, atĩrĩ: ŬYŬ NĪWE JESŬ, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **38** Na rĩrĩ, atunyani eerĩ nĩmambĩrwo mũtĩ-igũrũ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrio, na ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmũtho. **39** Nao andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩĩnagĩna, makĩĩnagĩna mũtwe yao, **40** makiugaga atĩrĩ, “Wee ũngĩratharĩre hekarũ na ũcooke ũmĩake na mĩthenya itatũ-rĩ, kĩĩhonokie! Harũrũka uume mũtharaba-inĩ, aakorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” **41** O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na athuuri o nao makĩmũnyũrũria. **42** Makiuga atĩrĩ, “Nĩarahonokagĩa andũ arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene! Nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli! Nĩakĩume rĩũ mũtharaba-inĩ, na ithũ nĩtũkũmwĩtikia. **43** Nĩehokete Ngai, nĩakĩmũhonokie rĩũ

aakorwo nīamwendete, nīgūkorwo oigire atīrī, ‘Nīi ndī Mūrū wa Ngai.’” **44** O na atunyani arīa maambanīrīo hamwe nake o nao makīmūrūma. **45** Na rīrī, kuuma thaa thita cia mūthenya nginya thaa kenda būrūrī wothe ūkīgīa nduma. **46** Na ta thaa kenda Jesū akīgūthūka na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Ūguo nī kuuga, ‘Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganīrie nīkī?’) **47** Nao andū amwe a arīa maarūngīi hau rīrīa maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Areeta Elija.” **48** Na o rīmwe, ūmwe wao agīteng’era akīoia thībūnji. Akīmītobokia thiki-inī, akīmīthecerera kamūrangi-inī, akīhe Jesū anyue. **49** Arīa angī nao makiuga atīrī, “Tiganai nake. Nītūkuona kana Elija nīegūka kūmūhonokia.” **50** Nake Jesū akīgūthūka rīngī na mūgambo mūnene, agītūikana. **51** Na rīrī, ihinda o rīu gītambaya kīa hekarū gīgātūkana icunjī igīrī kuuma igūrū nginya thī. Nayo thī igīthingitha, nacio ndwaro cia mahiga igātūkana. **52** Mbīrīra nacio ikīhingūka, nao andū aingī arīa atheru arīa maarīkītie gūkuo makīrīūka, **53** makiuma thīinī wa mbīrīra. Na thuutha wa kūrīūka kwa Jesū, magīthī itūūra rīu inene itheru, na makiumīrīra andū aingī. **54** Rīrīa mūnene-wa-thigari-igana na arīa maarī nake makīrangīra Jesū moonire gīthingitha na maūdū mothe marīa meekīkīrīrī, makīnyītwo nī guoya, makīanīrīra, makiuga atīrī, “Tī-itherū mūdū ūyū oīma Mūrū wa Ngai!” **55** Na nī haari andū-a-nja aingī meeroragīra marī o haraaya. Maarūmīrīre Jesū kuuma Galilī nīguo mamūtungatagīre. **56** Thīinī wao haari Mariamu Mūmagīdali, na Mariamu ūrīa nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa arīu a Zebedi. **57** Na hwaī-inī wakinya-rī, mūdū warī gītonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, ūrīa watūkīte mūrutwo wa Jesū agīūka. **58** Nake agīthī kūrī Pilato, na akīhooya aheo mwīrī wa Jesū, nake Pilato agīathana anengerwo mwīrī ūcio. **59** Jusufu akīoia mwīrī ūcio, akīwoha na taama mūtheru wa gatani, **60** akīūiga thīinī wa mbīrīra yake njerū rīra eenjīthītie rwaro-inī rwa ihiga. Akīgaragarīa ihiga inene mūromo-inī wa mbīrīra iyo, na agīthīra. **61** Mariamu Mūmagīdali na Mariamu ūcio ūngī maikarīte hau mang’etheire mbīrīra. **62** Na mūthenya ūyū ūngī ūrīa ūrūmagīrīra Mūthenya wa lhaarīra, athīnjīrī-Ngai arīa anene na Afarisai magīthīi kwa Pilato. **63** Makīmūrūa atīrī, “Mwathi witū, nītūkūrīrikana atī rīrīa mūheenanīa ūcio aarī muoyo. nīoigire atīrī, ‘Thuutha wa matukū matatū nīngarīūka.’” **64** Nī ūndū ūcio ruta watho nīguo mbīrīra iyo irangīrwo nginya mūthenya wa gatatū. Kwaga ūguo, arutwo ake maahota gūthīi maiye mwīrī ūcio macooke meere andū atī nīariūkītio kuuma kūrī arīa akuū. Maheeni macio maahota gūtuika mooru gūkīra marīa ma mbere.” **65** Nake Pilato akīmacookeria atīrī, “Oyai arangīrī, mūthīi mūrangīre mbīrīra iyo wega o ta ūrīa mūngīhota.” **66** Nī ūndū ūcio magīthīi, makīhinga ihiga rīa mbīrīra iyo biū, na makīrīkīra rūūrī rwa mūhūra, na makīga arangīrī ho.

28 Thuutha wa Thabatū, gwatua gūkīa mūthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mūmagīdali na Mariamu ūcio ūngī magīthīi kūrora mbīrīra. **2** Na rīrī, nī kwagīre na gīthingitha kīnene, nīgūkorwo mūrāika wa Mwathani nīaikūrīkire oīmīte igūrū na agīthīi mbīrīra-inī, akīgaragarīa ihiga akīrīeheria na akīrīkarīra. **3** Oonekaga ahaana ta rūheni, na nguo ciake cīerūhīte o ta ira. **4** Nao arangīrī acio makīmūtīgīra mūno nginya makīinaina makīhaana, ta andū akuū. **5** Nake mūrāika ūcio akūrā andū-a-nja acio atīrī, “Inyūi-rī, tigai gwītīgīra, nīgūkorwo nīnjūū atī nī Jesū ūrīa ūraambirwo mūtī-igūrū mūrācarīa. **6** Ndarī haha, nīariūkīte, o ta ūrīa oigire. Ūkai muone harīa arakomete. **7** Na rīrī, thīi narua mūkeere arutwo

ake atīrī, ‘Nīariūkīte akoīma kūrī arīa akuū, na nīegūthīi Galilī mbere yanyu. Kūu nīkuo mūrīmuona.’ Rīrīkanai ūguo ndaamwīra.” **8** Nī ūndū ūcio, andū-a-nja acio makīuma mbīrīra-inī mahīuhīte marī na guoya, no nīngī maiyūrītwo nī gīkeno, makīhanyūka makeere arutwo ake ūhorō ūcio. **9** Na o rīmwe Jesū agītūngana nao, akīmeera atīrī, “Nīdamūgeithīa.” Nao magīthīi harī we, makīmūnyīta nyarīrī, makīmūhooya. **10** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Thīi mūkeere arīu na aarī a Baba mathīi Galilī; kūu nīkuo marīnyona.” **11** Na rīrīa andū-a-nja acio maathīiagā-rī, arangīrī amwe a arīa maarangīrīte mbīrīra magītoonya itūūra inene na makīra athīnjīrī-Ngai arīa anene maūdū mothe marīa mekīkīte. **12** Nao athīnjīrī-Ngai arīa anene magīcemanīa na athuuri, magīthugunda ūrīa megwīka; makīhe thigari icio mbeeca nyingī, **13** magīcīra atīrī, “Inyūi mūkuuga atīrī, ‘Arutwo ake marookire ūtūkū maramūiya twī toro.’” **14** Ūhorō ūyū ūngīkinyīra barūthī, nītūkamūguithīa, na tūmūgītīre mūtīkone ūūru.” **15** Nī ūndū ūcio thigari ikīoia mbeeca icio, igīka o ta ūrīa cīerītwo. Naguo ūhorō ūcio ūkīhunjio kūrī Ayahudī, na nīuhunjio o nginya ūmūthī. **16** Hīndī iyo arutwo arīa ikūmi na ūmwe magīthīi Galilī, kīrīma-inī kīrīa Jesū aamerīte mathīi. **17** Na rīrīa maamuonire-rī, makīmūhooya, no amwe maarī na nganja. **18** Nake Jesū agīthīi kūrī o akīmeera atīrī, “Nīheetwo ūhoti wothe igūrū na gūkū thī. **19** Nī ūndū ūcio thīi mūgatūme andū a ndūrīrī ciothe matūke arutwo akwa, mūkīmabatīthagīa thīinī wa rīitwa rīa lthe na rīa Mūrīu na rīa Roho Mūtheru, **20** na mūkīmarutaga gwathīkīra maūdū marīa mothe ndīmwathīte. Na ti-itherū ndī hamwe na inyūi hīndī ciothe, o nginya mūthīa wa mahinda maya.” (aiōn g165)

Mariko

1 Kiambiriria kia Ūhoro-ŭria-Mwega ūkonii Jesū Kristū Mūrū wa Ngai. **2** O ta ŭria wandikītumo ibuku-ini rīa Isaiā ŭria mūnabii atīri: “Nīngūtūma kītūmwo wakwa athii mbere yaku, ŭria ūgūgūthondekera njīra yaku.” **3** “Kūrī mūgambo wa mūdū ūkwanīrira werū-ini akoigā atīri, ‘Haarīriai njīra ya Mwathani, rūngariāi njīra ciāke.’” **4** Nī ūndū ūcio Johana ookire akihunjāgia, na akibatithanagīra werū-ini. Aahunjāgia atī andū merire, nīguo marekerwo mehīa mao, nīgeetha mabatithio. **5** Nao andū othe a būrūrī wa Judea na andū othe a Jerusalemu magithii kūrī we. Moimbūrāgia mehīa mao, nake akamabatithirīa rūtū-ini rwa Jorodani. **6** Johana ehumbāgia nguocīathondeketwo na guoya wa ngamīra, na nīehotorāgia mūcibi na rūtū njohero, na aarīāgia ngigī na ūkī wa gīthaka. **7** Nayo ndūmīriri yake yarī ino: “Thuutha wakwa nīgūgūka mūdū ūngī ūri na hinya kūngīra, ŭria nīi itagīrīre kūnamīrīra njohore ndigī cia iraatū ciāke. **8** Nīi ndimūbatithāgia na maaī, nōwe arīmūbatithāgia na Roho Mūtheru.” **9** Na rīrī, ihinda o rīu Jesū agīka oimīte Nazarethi kū Galili, na akibatithio nī Johana rūtū-ini rwa Jorodani. **10** Na rīrīa Jesū oimīrāgia maaī-ini akīona igūrū rīahingūka, nake Roho Mūtheru akīmūkūrūkīra ahaana ta ndutura. **11** Mūgambo ūkīuma igūrū ūkiuga atīri, “We nīwe Mūrū wakwa ŭria nyendete, na nīngenāgia mūno nīwe.” **12** Na o rīmwe Roho akīmūyā akīmūtāra werū-ini, **13** na agīkara kūu werū-ini matukū mīrongo ina, akīgeragio nī Shaitani. Nake aikaranāgia na nyamū cia gīthaka, nao arāika makamūtungatāgia. **14** Thuutha wa Johana gūikio njeera, Jesū agīthī Galili akīhunjāgia Ūhoro-ŭria-Mwega wa Ngai, **15** akiuga atīri, “Ihinda nīkinyu, naguo ūthamaki wa Ngai nīukuhīrīre. Mwīrīrei mwītīkie Ūhoro-ŭria-Mwega!” **16** Na rīrīa Jesū aathīagīra hūgūrūrū-ini cia irīa rīa Galili, nīonire Simoni na mūrū wa nyina Anderea magīkīa neti ciao irīa-ini, nīgukorwo maaīrī ategī a thamaki. **17** Nake Jesū akīmeera atīri, “Ūkai, mūdūmīrīre, na nīngamūtā ategī a andū.” **18** O rīmwe magītīganīria neti ciao makīmūrūmīrīra. **19** Na aathiathīa hanini, akīona Jakubu mūrū wa Zebedi hamwe na mūrū wa nyina Johana marī gatarū-ini makīhaarīria neti ciao. **20** O rīmwe akīmeeta, nao magītīgia ithe wao Zebedi gatarū-ini hamwe na aruti ake a wīra na makīmūrūmīrīra. **21** Nao magīthī Kaperinaumu, na rīrīa mūthenya wa Thabatū wakinyire, Jesū agītoonya thunagōgi na akīambīrīria kūrūtana. **22** Na andū makīgegīo nī ūrutani wake, nīgukorwo aamarutāgia ta mūdū warī na ūhoti, no ti ta arutani a watho. **23** Na rīrī, hīndī o iyo kūu thunagōgi yao, nī kwarī na mūdū warī na ngoma thūku, nake akīanīria, akiuga atīri, **24** “Ūrenda atīa na ihu, wee Jesū wa Nazarethi? Ūkīte gītūniina? Nīnjūtū wee nīwe ū! Wee nīwe Ūria-Mūtheru-wa-Ngai.” **25** Nake Jesū akīmīkūma na hinya, akiuga atīri, “Kīra na uume thīnī wale!” **26** Ngoma iyo thūku ikīmūthukathuka na hinya na ikīuma thīnī wake īgīkayāgia. **27** Andū acio othe makīgegīa mūno ngīnya makīŭranīa atīri, “Ūndū ūyū nī ūrīkū? Ūyū nī ūrutani mwerū, wī na ūhoti! Nī araatha o na ngoma thūku na ikamwathīkīra.” **28** Nayo ngumo yake ikīhunja na ihenya būrūrī wothe wa Galili. **29** Na maarīkia kuuma thunagōgi, magīthī na Jakubu na Johana mūcīi gwa Simoni na Anderea. **30** Na rīrī, nyina wa mūtumia wa Simoni aarī gitanda-ini arī mūrūaru mūrīmū wa kūhīhūa mwīrī, nao makīra Jesū ūhoro wake. **31** Nī ūndū ūcio Jesū agīthī harīa aarī, akīmūnyīta guoko akīmūkūrīra. Mūrīmū ūcio wa kūhīhūa mwīrī ūkīmūtīgia na akīambīrīria kūmatungatīra. **32** Hwaī-ini

ūcio thuutha wa rīua gūthūa, andū makīrehera Jesū andū arīa othe maaīrī arūaru na arīa maaīrī na ndaimono. **33** Nao andū a itūūra othe makīŭngana hau mūrango-ini wa nyūmba, **34** nake Jesū akīhonīa andū aingī arīa maaīrī na mūrīmū mīthemba mīngī. Nīngī akīngata ndaimono nyingī, no ndetīkīrīre ndaimono cīarie tondu nīciamūū. **35** Rūciinī kīroko tene kūrī o na nduma, Jesū agīkūrīa akīuma nyūmba agīthī handū keherī-ini, akīhoera ho. **36** Nake Simoni na arīa maaīrī nao magīthī kūmwetha, **37** na rīrīa maamuonire, makīanīrīra, makīmūrīra atīri: “Andū othe nīwe maracaria!” **38** Jesū akīmacookeria atīri, “Rekei tuume gūkū tūthīi kūdū kīngū, matūūra-ini marīa me hakuhi, nīguo hunjīe o nakuo. Tondu nīkīo ndokire.” **39** Nī ūndū ūcio agīthīrūrūka Galili guothe akīhunjāgia thunagōgi-ini ciao na akīngatāgia ndaimono. **40** Na mūdū ūmwe warī na mangū agīka kūrī we na akīmūthaitā turītīe maru, akīmūrīra atīri, “Ūngīenda-rī, no ūtherīe.” **41** Nake Jesū akīringwo nī tha nyingī, agītambūrūkia guoko gwake akīhūtia mūdū ūcio. Akīmūrīra atīri, “Nī ngwenda. Therio.” **42** Na o hīndī iyo mūdū ūcio agīthīrwo nī mangū, akīhonio. **43** Nake Jesū akīmūkaania na hinya na akīmūrīra athīi, **44** nīngī akīmūrīra atīri, “Menya ndūkeere mūdū o na ūrīkū ūhoro ūyū. No thīi ūkeyonanie kūrī mūdūhīrī-Ngai, na ūrute magongona marīa Musa aathanite nī ūndū wa gūtherio gwaku, ūtūke ūira kūrī o.” **45** No handū ha ūguo agīthīi, akīambīrīria kwaria na kūmemerekīa ūhoro ūcio. Nī ūndū ūcio Jesū ndacookire kūhota gūtoonya itūūra thīnī akīonagwo nī andū, no aikarāgia na nja kūdū gūtaarī andū. No andū no mookāgia kūrī we moimīte kūdū guothe.

2 Matukū manini maathira, Jesū agīcōoka Kaperinaumu rīngī, nao andū makīguā atī nīoka mūcīi. **2** Nī ūndū ūcio andū aingī makīŭngana ngīnya hakiāgia handū ha gūtkarwo, o na ngīnya nja ya mūrango, nake akīmāhunjīria ūhoro. **3** Nīhookire andū, makīmūrēhera mūdū warūarīte mūrīmū wa gūkuā cīga, akuūtīwo nī andū ana. **4** Na tondu matingīahotire kūmūkīnyīa harīa Jesū aarī nī ūndū wa ūngī wa andū-rī, magītharūria nyūmba igūrū wa hau Jesū aarī na maarīkia kūhatharia, makīharūrūkia mūdū ūcio wakuīte cīga arī kībarī-ini kīu aakomeire. **5** Rīrīa Jesū oonire wītīkio wao, akīra mūdū ūcio wakuīte cīga atīri, “Mūrīū, nīwarekerwo mehīa maku.” **6** Na rīrī, arutani amwe a watho maaīrī ho, nao makīyūrīa na ngoro atīri, **7** “Mūdū ūyū ekwaria ūguo nīkī? Nī araruma Ngai! Nūū ūngī ūngīhota kūrēkanīra mehīa tīga Ngai wīkī?” **8** O rīmwe Jesū akīmenya thīnī wa roho wake atī ūguo nīguo mecīirāgia ngoro-ini ciao, nake akīmoorīa atīri, “Nī kī gītūtūma mwīcīrīre maīndū macio ngoro-ini cīanyū? **9** Nī ūndū ūrīkū mūhūthū: kwīra mūdū ūyū ūkūite cīga atīri, ‘Nī warekerwo mehīa maku,’ kana kūmwīra atīri, ‘Ūkīra wo kībarī giaku wīware?’” **10** No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūdū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrēkanīra mehīa-rī ...” Akīra mūdū ūcio wakuīte cīga atīri, **11** “Ndakwīra atīri, ūkīra, oya kībarī giaku ūnūke mūcīi.” **12** Nake agīkūrīa, akīoya kībarī giāke, agīthīra andū othe mamwīroreire. Ūndū ūcio ūgītūma andū othe magege, nao makīgōoca Ngai, makiuga atīri, “Kaī tūtīrī tuona ūndū ta ūyū-ī!” **13** O rīngī Jesū nīoimagarīre agīthī hūgūrūrū-ini cia irīa; nakīo kīrīndī kīnēne gīgūka kūrī we, nake akīambīrīria gūkīrūta ūhoro. **14** Na hīndī irīa aahītūkaga, akīona Lawī mūrū wa Alufaya aikarīte harīa heetagīro mbēeca cia igooti. Jesū akīmūrīra atīri, “Nūmīrīra,” nake Lawī agīkūrīa akīmūrūmīrīra. **15** Na rīrīa Jesū aarīāgia irīo cia hwaī-ini nyūmba kwa Lawī, etīa mbēeca cia igooti aingī na ehīa nīmarīanīre nake na arutwo

ake, tondū maarī aingī nīmamūrūmīrīre. **16** Rīrīa arutani a watho arīa maarī Afarisai moonire akīrīānīra na andū ehia na etia mbeeca cia igooti, makīūrīa arutwo ake atīrī, “Arīānagīra na etia mbeeca cia igooti na ehia niki?” **17** Nake Jesū aigua ūguo akīmeera atīrī, “Andū arīa agīma mīrī ti o mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arīaru. Ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia.” **18** Na rīrī, arutwo a Johana na Afarisai nīmehingīte kūrīa irio. Andū amwe magīūka makīūrīa Jesū atīrī, “Nīkī gītūmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kūrīa irio, no arutwo aku matīihingaga?” **19** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ageni a mūhikania mangīhingā kūrīa irio atīa rīrīa arī hamwe nao? Matingīhingā rīrīa rīothe marī hamwe nake. **20** No ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeherio kuuma kūrī o, na hīndī ūyo nīmakehinga kūrīa irio.” **21** “Gūtīrī mīndū wikagira nguo ngūrū kiraka kīerū. Angīka ūguo, kiraka kīu kīerū no kīguucie nguo ūyo ngūrū, nakīo gītūme hau hatarūkū hatūrīke makīria. **22** Nīngī gūtīrī mīndū wikiraga ndibei ya mūhikano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibei ūyo no ītarūre mondo icio, nayo ndibei ūyo ītīke, nacio mondo īthūke. No rīrī, ndibei ya mūhīhano īkīragwo thīnī na mondo nerū.” **23** Na mūthenya ūmwe warī wa Thabatū-rī, Jesū nīatuūkānīre mīgūnda-inī ya ngano. Na rīrīa aathīiaga arī hamwe na arutwo ake, arutwo makīambīrīria gūtua ngira cia ngano. **24** Nao Afarisai makīmwīra atīrī, “Ta rora, nī kīrātūma arutwo aku meke ūrīa watho ūtefīkīrītīe mūthenya wa Thabatū?” **25** Nake akīmacookeria atīrī, “Kāi mūtārī mwathoma ūrīa Daudi we mwene na arīa maarī nake meekire rīrīa maarī ahūtu na makabatarīo nī gīa kūrīa? **26** Aatoonyire nyūmba ya Ngai rīrīa Abiatharu aarī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, akīrīa mīgate rīrīa yamūrīrwo Ngai, o rīrīa yetīkīrītīo kūrīragwo nī athīnjīri-Ngai oiki. Na agīcooka akīhe arīa maarī nake ūmwe yayo.” **27** Nīngī akīmeera atīrī, “Mūthenya wa Thabatū wekīrīrwo ho nī ūndū wa mīndū, no mīndū ndombirwo nī ūndū wa Thabatū. **28** Nī ūndū ūcio, Mūrū wa Mīndū nī Mwathani o na wa mūthenya wa Thabatū.”

3 Nīngī nīatoonyire thunagogi rīngī, na thīnī nī kwarī na mīndū wonjete guoko. **2** Andū amwe ao nīmacaragia ūndū mangīthītangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno mone kana nīekūhonia mīndū ūcio mūthenya wa Thabatū. **3** Nake Jesū akīra mīndū ūcio warī mwonju guoko atīrī, “Rūgama haha mbere ya andū othe.” **4** Nīngī Jesū akīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū mwītīkīrie nī watho mūthenya wa Thabatū; nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūrīaga?” No-o magīkīra ki. **5** Akīmarora arakaire, na aīgūite ūūru nī ūndū wa ūremi wa ngoro ciao, akīra mīndū ūcio atīrī, “Tambūrīkia guoko gwaku.” Nake agīgītāmbūrīkia, naku guoko gūkihona bīū. **6** Hīndī ūyo Afarisai makīumagara na makīambīrīria gūthugunda me hamwe na Aherodia ūrīa mangūrāga Jesū. **7** Nake Jesū na arutwo ake makīuma kīu magīthīi irīa-inī, nakīo gīkundi kīnēne kīa andū kuuma Galīlī gīkīmūrūmīrīra. **8** Na rīrīa maiguire ūrīa wothe eekaga, andū aingī magīūka kūrī we moimīte Judea, na Jerusalem na Idumea o na mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, o na kuuma kūrīa gwakūhīrīrie Turo na Sidoni. **9** Na tondū wa gīkundi kīu, akīra arutwo ake mamūhaarīrīrie gatarū nīguo gīkundi kīu gītīge kūmūhatīka. **10** Nīgūkorwo nīahonetie andū aingī, nī ūndū ūcio arīa maarī na mīrīmū nīmatīndīkanaga nīguo mamūhutīe. **11** Na rīrīa rīothe ngoma thūku cīamuonaga, cīegūthāgia thī mbere yake, igakaya ikīugaga atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai.” **12** Nowe agīcīkana na hīnya mūno itīkoige we nīwe ū. **13**

Jesū agīcooka akīambata kīrīma-inī na agītīa arīa eyendeire, nao magīūka harī we. **14** Akīamūra ikūmi na eerī, akīmatua atūmwō, nīgeetha makoragwo nake, na nīguo amatūmage makahunjīe, **15** na magīe na ūhoti wa kīngata ndaimono. **16** Andū acio ikūmi na eerī aathuurire nī Simoni (ūrīa aatuire Petero); **17** na Jakubu wa Zebedi na mūrū wa nyina Johana (nao acio akīmatua Boanergesi, ūguo nī kuuga Ariū a Marurumī); **18** na Anderea, na Filipu na Baritholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ūrīa Mūzelote **19** na Judasi Mūsīkariota, ūrīa wamūkunyañīre. **20** Nīngī Jesū agītōonya nyūmba, na o rīngī kīrīndī gīkīngāno o ngīnya we na arutwo ake makīremwo nī kūrīa irio. **21** Rīrīa andū ao maiguire ūhoro ūcio, magīthīi kūmūnyīita, nīgūkorwo moigire atīrī, “Nīagūrūkīte.” **22** Nao arutani a watho arīa maikūrūkīte kuuma Jerusalemu makīuga atīrī, “Aiyūrīrwo nī Beelizebulī Araingata ndaimono na hīnya wa mūnene wa ndaimono.” **23** Nī ūndū ūcio Jesū akīmeeta, na akīmarīria na ngerekano, akīmeera atīrī: “Shaitani angīhota atīa kīngata Shaitani? **24** Ūthamaki ūngāmūkana guo mwene, ūthamaki ūcio ndūngītūra. **25** Nyūmba īngāmūkana na andū ayo mokañīrīre, nyūmba ūyo ndūngītūra. **26** Nake Shaitani angīyūkīrīra we mwene na aamūkane-rī, ndangītūra; nī gūthīra egūthīra. **27** Na gūtīrī mīndū ūngīhota gūtōonya nyūmba ya mīndū njamba na amūtunye indo ciake, tīga ambire kuoha mīndū ūcio njamba. Hīndī ūyo no rīo angīhota kūmūtunya indo cia nyūmba yake. **28** Ndamwīra atīrī na ma, andū nīmakarekerwo mehīa mao mothe o na irumi ciao ciothe rīa magāakerwo marumīte Ngai nacio. **29** No ūrīa wothe ūkaaruma Roho Mūtheru ndarī hīndī akarekerwo, nīehītīe rīhīa rīa gūtūra tene na tene.” (aīōn g165, aīōnios g166) **30** Ogīre ūguo tondū moigaga atīrī, “Arī na ngoma thūku.” **31** Hīndī ūyo, nyina wa Jesū na arīu a nyina na Jesū magīūka. Makīrūgama nja, magītūma mīndū atōonye akamwīte. **32** Nakīo gīkundi kīa andū nīgīakarīte thī hau kīmūrīgīcīrie, nao makīmwīra atīrī, “Maitūguo na arīu a maitūguo marī nja magīgūcaria.” **33** Nake akīmooria atīrī, “Maitū na arīu a maitū nī a?” **34** Agīcooka akīrora arīa maikarīte mamūrīgīcīrie, akīmeera atīrī, “Maitū na arīu a maitū nī aya! **35** Ūrīa wothe wīkaga maūndū marīa Ngai endaga, ūcio nīwe mūrū wa maitū, na mwarī wa maitū, o na maitū.”

4 Nake Jesū akīambīrīria kūrutana o rīngī arī kūu hūgūrūrū-inī cia irīa. Na rīrī, gīkundi kīa andū kīrīa kīonganīte gīkamūrīgīcīria kīarī kīnēne ngīnya gīgītūma atōonye gatarū-inī, agīkara thīnī wako kūu irīa-inī; nao andū acio angī othe magīkara hūgūrūrū-inī cia irīa. **2** Na akīmaruta maūndū maingī na ngerekano, na akīrutana akīmeera atīrī, **3** “Ta thīkīrīra! Mūrīmi ūmwe nīoimagarīre akahure mbeū ciake. **4** Na rīrīa aahuraga mbeū icio, imwe ikīgūa mūkīra-inī wa njīra, nacio nyonī igītūka igīcīrīa. **5** Irīa ingī ikīgūa rūnyanjara-inī kūrīa gūtāarī na tīrī mūngī. Nacio ikīmera narua tondū tīrī ndarī mūrīku. **6** No rīrīa rīua rīaarīre rīgīcina mīmera ūyo, nayo ikūma tondū ndarī na mīrī. **7** Mbeū irīa ingī ikīgūa mīguā-inī, nayo mīguā īgīkūra, īgīthararia mbeū icio ikīaga gūciara. **8** Ingī nacio ikīgūa tīrī-inī mūnoru. Ikīmera, īgīkūra na īgīciara maciaro, imwe ikīumia maita mīrongo itatū, ingī maita mīrongo itandatū, o na ingī maita igana.” **9** Jesū agīcooka akiuga atīrī, “Ūrīa ūrī na matū ma kīguā, nīakīguē.” **10** Na rīrīa aarī wiki, arutwo arīa ikūmi na eerī, o na arīa angī maarī hamwe nake, makīmūrīa ūhoro wa ngerekano icio. **11** Nake akīmeera atīrī, “Inyū nīmūheetwo ūmenyo wa kūmenya hitho

cia ūthamaki wa Ngai. No arīa marī na kūu nja maaragīrio maūndū mothe na ngerekano **12** nīgeetha, “matūūre maroraga no makaaga kuona, na matūūre maiguaga na matimenye ūndū; nīguo hihi matikae kūgarūrūka marekerwo mehia maol!” **13** Nīngī Jesū akīmooria atīrī, “Kaī mūtanataūkīrwo nī ngerekano īyo? Mūngikīmēnya atīa ngerekano iria īngī? **14** Mūrīmi ahuraga kiugo kīa Ngai. **15** Andū amwe matarīi ta mbeū iria ciagūire njīra-inī harīa ūhoro ūhuragwo. Acio nī arīa maiguaga ūhoro, na maarīkia kūiguā-rī, Shaitani agooka akeheria ūhoro ūcio wahaandwo thīinī wao. **16** Angī nao matarīi ta mbeū iria ciagūire rūnyanjara-inī. Acio nī arīa maiguaga ūhoro na o rīmwe makawmūkīra na gīkeno. **17** No tondu matirī na mīri-rī, maikaraga o kahinda kanini. Hīndī irīa thīina woka kana maanyariirwo nī ūndū wa ūhoro wa Ngai, magūūaga o narua. **18** Angī nao matarīi ta mbeū iria ciagūire mīguā-inī. Acio nī arīa maiguaga ūhoro, **19** no mīhang’o ya maūndū ma mūtūūrīre ūyū, na kūheenererio nī ūtonga, na merīrīa ma maūndū mangī, magatharīa ūhoro ūcio, magatūma wage maciaro. (aīōn g165) **20** Angī matarīi ta mbeū iria ciagūire tīri-inī ūrīa mūnoru. Acio nī arīa maiguaga ūhoro, makawītīkīra, na magaciara maciaro, amwe maita mīrongo itatū, na angī maita mīrongo itatūndū, o na angī maita igana ma kīrīa kīahaandirwo.” **21** Jesū agīcooka akīmooria atīrī, “No anga tawa wakagio ūgacooka ūgakunīkīrio na irebe, kana ūkaigwo rungu rwa ūrīrī? Handū ha ūguo gīthī ndūigagīrīrwo handū igūrū? **22** Nīgūkorwo kīrīa gīothe kīrī hitho-inī nīgīkaguūrīo, nakīo kīrīa gīothe kīhithitwo nīgīkareehwo ūtheri-inī. **23** Akorwo mūndū arī na matū ma kūguā, nīakīguē.” **24** Agīthī na mbere, akīmeera atīrī, “Menyagīrīrai wega ūrīa mīguaga. Gīthimi kīrīa mūthimanagīra nakīo, no kīo mūrīthimāgīrwo nakīo, na nīmūrīkīragīrīrio. **25** Ūrīa wothe wī na indo nīakongererwo nyīngī; na ūrīa wothe ūtarī nīagatuunywo o na kīrīa arī nakīo.” **26** Jesū agīcooka akiuga atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ūtarīi ta mūndū ūrīa ūhaandaga mbeū tīri-inī. **27** Akomaga ūtukū na agokīra mūthenya, nacio mbeū ikamera na igakūra, nowe ndamenyaga ūrīa ikūruga. **28** Tīrī guo mwene nīguo ūtūmaga iciare. Ciambaga kūruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuuha ūcio igira thīinī hakagīa na hīndī rīa njīganu. **29** Na maciaro macīo maarīkia kūūma, mūrīmi ūcio akoya rūhīū rwa igetha, akagetha tondu hīndī ya magetha nī yakinya.” **30** Agīcooka akiuga atīrī, “Tūngīhaanania ūthamaki wa Ngai na kī? Kana nī ngerekano īrīkū tūngīheana ūhoro waguo nayo? **31** Ūhaana ta marīa ya karatarī, arī yo mbeū irīa nīni mūno mūhaandaga tīri-inī. **32** No yahaandwo-rī, īkūruga īgatuīka mūmera mūnene gūkīra mīmera irīa īngī yothē ya mūgūnda, na ūkagīa na hongē nene ngīnya nyoni cia rīera-inī igooka igaaika itara na ikahurūka kīruru-inī kīaguo.” **33** Jesū nīamaheaga ūhoro na ngerekano īngī nyīngī ta icio o ta ūrīa mangīahotire kūguā. **34** Gūtīrī ūndū aameeraga atekwarīa na ngerekano. No rīrīa maarī na arutwo ake oiki, nīamataragīria maūndū mothe. **35** Na mūthenya o ūcio gwakīnya hwaī-inī-rī, akīra arutwo ake atīrī, “Nītūrīngei tūthīi mūrīmo ūrīa ūngī.” **36** Na maarīkia gūtiga gīkundi kīa andū na thuuha, makīhaica gatarū-inī o harīa Jesū aarī. Na nī kwarī na tūtārū tūngī twatwanirē hamwe nake. **37** Na rīrī, kūu irīa-inī gūkīgīa na kīhuhūkānio kīnene, namo makūmbī ma maaī magītoonya gatarū thīinī, o ngīnya gakienda kūūrīra. **38** Jesū aarī toro akomeire muto mūthīa-inī wa gatarū. Nao arutwo makīmūkīria makīmūrīa atīrī, “Mūrutani, kaī wee ūtaramaka tūkīūrīra maaī-inī?” **39** Nake Jesū agīūkīra, agīkaania rūhuho na akīra makūmbī macīo ma iria atīrī, “Kīra! Na ūhoorere!”

Naruo rūhuho rūgītiga kūhurutana, gūkīhoorera biū. **40** Jesū akīūrīa arutwo ake atīrī, “Nī kī gītūmīte mūmake ūguo? O na rīu mūtīrī mūrētikīa?” **41** Nao magītīgīra mūno na makīūrīania atīrī, “Kaī mūndū iyū akīrī ūū? Tondu o na rūhuho na makūmbī ma iria nīiramwathīkīra!”

5 Jesū na arutwo ake magīkīnya mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, magīthīi būrīri wa Agerasi. **2** Na Jesū aarīkia kuuma gatarū-inī, agītūngwo nī mūndū warī na ngoma thūku oimīte mbīrīra-inī. **3** Mūndū ūcio aatūūruga kūu mbīrīra-inī, na gūtīrī mūndū ūngīahotire kūmuoaha na kīndū, o na mūnyororo. **4** Nīgūkorwo nīohagwo kainingī na mūnyororo moko na magūrū, no akamītūanga icunji na akoinanga igera iria ciamuohaga magūrū. Na gūtīrī mūndū warī na hīnya wa kūmūhoorera. **5** Aatūūruga akayaga ūtukū na mūthenya, kūu mbīrīra-inī na irīma-inī agītēmangaga na mahiga. **6** Rīrīa oonire Jesū arī o haraaya akīhanyūka, akīgūthīa thī mbere yake. **7** Akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Ūrenda atīa na nī, wee Jesū, Mūrū wa Ngai-Ūrīa-Ūrī-Igūrū-Mūno? Ndagūthaita na Ngai ndūkaanyarīre!” **8** Nīgūkorwo Jesū aamwītē atīrī, “Wee ngoma īno thūku uma thīinī wa mūndū ūyū!” **9** Jesū agīcooka akīmūrīa atīrī, “Wītāgwo atīa?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Njītāgwo Legioni, nīgūkorwo tūrī aingī.” **10** Nake agīkīrīrīra gūthaita Jesū mūno ndagacigate ciume būrīrī ūcio. **11** Na rīrī, haarī na rūuru rūnene rwa ngūrwe rwarīaga harūrūka-inī cia kīrīma kīarī hakulī na hau. **12** Ndaimono icio igīthaita Jesū, ikīmwīra atīrī, “Twtīkīrīe tūthīi kūrī ngūrwe iria, tūtoonye thīinī wacio.” **13** Nake agīcītīkīria. Nacio ndaimono icio ikīuma igīthīi igītōonya thīinī wa ngūrwe. Rūuru rūu roothe rwa mūigana wa ngūrwe ngiri igīrī, rūkīharūrūka kīhurūrūka-inī na ihenya rūgītōonya iria-inī, rūkūrīra. **14** Arīa maarīthaga ngūrwe icio makīūra, magīthīi kūheana ūhoro ūcio itūrīa-inī na mīgūnda-inī, nao andū magīūka kuona ūrīa gwēkīkīte. **15** Na rīrīa mookire harī Jesū, makīona mūndū ūrīa warī na Legioni ya ndaimono aikarīte thī hau, ehumbite nguo na arī na mecīria mega; nao magītīgīra. **16** Andū arīa moonete ūndū ūcio ūgītiko makīra andū acio angī maūndū marīa mekīkire kūrī mūndū ūcio waiyūrītwo nī ndaimono, o na makīmahe ūhoro wa ngūrwe. **17** Nao andū acio makīambīrīra gūthaita Jesū oime būrīrī ūcio wao. **18** Rīrīa Jesū aatoonyaga gatarū, mūndū ūcio warūtīwo ndaimono agīthaita Jesū etikire mathīi nake. **19** No Jesū akīmūgīria, akīmwīra atīrī, “Inūka mūcīi kūrī andū anyu, ūmeere ūrīa wothe Mwathani agwīkīre, o na ūrīa akūgūrīre tha.” **20** Nī ūndū ūcio, mūndū ūcio agīthīi akīambīrīra kūheana ūhoro kūu Dekapoli wa maūndū marīa mothe Jesū aamwīkīre. Nao andū othe makīgēga. **21** Nake Jesū aarīkia kūrīnga rīngī na gatarū na aakīnya mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, kīrīndī kīingī gīkītūngana harī we o hau aarī hūgūrūrū-inī cia iria. **22** Na hīndī o iyo mūnene ūmwe wa thunagōgi wetagwo Jairū agīūka hau. Oona Jesū, akīgūthīa thī magūrū-inī make **23** akīmūthaita mūno, akīmwīra atīrī, “Kairītu gwaka gakīre gūku. Ndagūthaita ūke, ūgakaigīrē moko nīgeetha kahone, gatūire muoyo.” **24** Nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nake. Nakīo kīrīndī kīnene gīkīmūrūmūrīra, na gīkamūhatīkaga na mīena yothē. **25** Na rīrī, hau nī haarī na mūtūmia watūire oiraga thakame mīaka ikūmi na rīrī. **26** Nīathīnīkīte mūno agīthondekwo nī mandagītarī aingī, na akahūthīra kīrīa gīothe aakoretwo nakīo, no handū ha kūhona aakīragīrīra o kwīhīrwo. **27** Rīrīa aigūire ūhoro wa Jesū, agīūka na thuuha wake gatagatī-inī ga kīrīndī, akīhutia nguo yake, **28** tondu eeciirīe atīrī, “Ingīhutia nguo ciake, no hone.” **29** O

rímwe agítiga kuura, na akígua nīhererio thīna mwírī-ini wake. **30** Nake Jesú o rímwe akígua atí hinya níwoima hari we. Akíthūgúrira kírindi kiu akíúria atírī, “Núú úcio wahutia nguo ciakwa?” **31** Nao arutwo ake makímícookeria atírī, “Woria ‘Núú wahutia?’ úkionaga úria andú aya marakúhatika?” **32** No Jesú akíroranga one núú wamúhútie. **33** Nake mütümia úcio, aamenya úria eekítwo, agítika, akígúithia magúrú-ini make akiinainaga ní guoya, akímúhe úhoro wothé úria watarií. **34** Nake Jesú akímwíra atírī, “Mwarí úyú, wítíkio waku níguo watúma úhone; thīi na thayú na úhone múrimú waku.” **35** O hĩndi íyo Jesú akíaragía-rí, hagítika andú moimíte kwa Jairú úria warí múnene wa thunagógi, makímwíra atírī, “Mwarígúo níakua. Úgúgithiĩnia múrutani rĩngí níki?” **36** Nake Jesú akíaga gúthíkíríria úguo moigaga, akíra múnene úcio wa thunagógi atírī, “Wee itíkia na ndúgetígíre.” **37** Jesú ndetíkírírie mündú o na úríkú amúrúmiríre, o tígá Petero na Jakubu na Johana múrú wa nyina na Jakubu. **38** Na makinya múcúí kwa múnene úcio wa thunagógi, Jesú akíona andú magagaite makíríraga na makiugagíríria. **39** Agítoonya thīini akímeera atírī, “Kíagago gíkí gíothe na kíróo ní cia kí? Mwana tí múkuú, no ní gúkoma akomete.” **40** Nao makímúthekerera. Na thuuha wa kúmoimia nja othe, akíoya ithe na nyina wa mwana na arutwo aría aarí nao magítoonya haría mwana úcio aarí. **41** Akínyiita mwana guoko, akímwíra atírī, “Talitha kumí!” (naguo wataúrwo ní ta kuuga, “Kairítu gaka, ndakwíra atírī, úkiral!”) **42** O rímwe kairítu kau gagítúira, gakíambíríria gúthií (nako kaarí na úkúru wa miaka ikúmi na íiri). No mona úguo makígega múno. **43** Nake akímakaanía múno matikareke mündú o na úríkú amenye úhoro úcio, na akímeera makaha kíndú gía kúria.

6 Thuuha úcio Jesú akiuma kúu agíthií itúúra ríao, arí hamwe na arutwo ake. **2** Múthenya wa Thabatú wakinya, Jesú akíambíríria kúruta andú úhoro arí thīini wa thunagógi, na andú aingí aría maamúguire makígega. Nao makíurania atírī, “Mündú úyú aarutire matíndú maya kú? Ní úgúgí wa múthemba úríkú úyú aheetwo, a o na níaringaga ciama! **3** Githií úyú tí úria bundi wa mbaú? Githií úyú tí múrú wa Mariamu, o we múrú wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarí a nyina githií matírí gúku hamwe na ithuí?” Nao makímúrakaríra. **4** Jesú akímeera atírī, “Kúndú múnabii atahaegwo gítíno no itúúra-ini ríake, na kwa andú a nyumba yao, na gwake múcúí.” **5** Nake Jesú ndaahotire kúringa ciama kúu, o tígá atí niaigíríre andú mataarí aingí moko aría maarí arúaru nao makíhona. **6** Nake akígega ní úndú wa úria maagíte wítíkio. Jesú agícooka agíthií akírutanaga itúúra gwa itúúra. **7** Agícooka agítá arutwo aría ikúmi na eerí, akímatúma mathií eerí eerí na akímahe úhothi wa kúingata ngoma thúku. **8** Na akímeera atírī, “Mútigekuúire kíndú o naki rúgendo-ini tígá o mútirima, na mútigakuue múgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-ini cianyu. **9** Íkirai iraatú no mútigakuue nguo cia kúgarúríra. **10** Ríríra ríothe mwatoonya nyumba, íkarai kuo nginya ríríra múkoima itúúra ríu. **11** Na kúria andú matakamúnyíita úgeni kana marege kúmúthíkíríria-rí, múkiuma kuo múkaaríbariba magúrú manyu rúkúngú rúitike, rútuíke úira wa kúmatúúra ciara.” **12** Nao makíumagara magíthií makíhunjagía atí andú merire. **13** Níngí makiingata ndaimono nyingí na magítíríríra andú aingí aría maarí arúaru maguta nao makíhona. **14** Múthamaki Herode niaigúire úhoro úcio, nígúkorwo ríitwa ría Jesú níragíte igweta múno. Andú amwe moigaga atírī, “Johana Múbatithania níariúkte kuuma kúri aría akuú, na níki arí na hinya múnene úguo wa kúringa ciama.” **15** Angí

nao makoiga atírī, “Úyú ní Elíja.” Angí nao makoiga atírī, “Úyú ní múnabii ta úmwe wa aría a tene.” **16** Nowe Herode ríríra aigúire úhoro úcio, akiuga atírī, “Johana, mündú úria ndaatinithirie mútwe-rí, níariúkte kuuma kúri aría akuú!” **17** Nígúkorwo, Herode we mwene níanyiithitie Johana na akamúikithia njeera. Eekíte úguo ní úndú wa Herodia, úria warí mütümia wa múrú wa nyina Filipu, nígúkorwo Herode níamúhikítie. **18** Nake Johana níeraga Herode atírī, “Ndúri na rútha kúhikia mütümia wa múrú wa maitúguo.” **19** Ní úndú úcio Herodia agítuma Johana úthú na akienda kúmúúragíthia. No ndangíahotire gwíka úguo, **20** nígúkorwo Herode níetígíríte Johana na akamúgítagíra, tondú níoi atí aarí mündú múthingu na mútheru. Herode níathikagíríria Johana, no níatangíkaga múno amúigua; no níendaga múno kúmúthíkíríria. **21** Na rírí, múthenya úmwe Herodia níagúire na mweke. Herode níarugíthirie íruga inene ría kúririkana múthenya wa atígarwo gwake, nake agítá anene aría maamúteithagía na gongoria ake a mbútú cia ita, na andú aría maarí igweta kúu Gallí. **22** Na ríríra mwarí wa Herodia aatoonyire kúu maarí na akíina-rí, agíkénia Herode na ageni ake aría meetítwo íruga ríu. Múthamaki akíra múírítu úcio atírī, “Hooya o kíria gíothe úngienda na níngúkúhe.” **23** Akíhíta, akímwíra atírī, “Kíríra gíothe úngíhooya níngúkúhe, o na angíkorwo ní nuthu ya úthamaki wakwa.” **24** Múírítu úcio agíthií akíúria nyina atírī, “Ní kí ngwítia?” Nyina akímúcookeria atírī, “Ítia mútwe wa Johana Múbatithania.” **25** O rímwe múírítu úcio akíhíuha, agítoonya he múthamaki, akíwíra atírī, “Ngwenda úúhe o ríu mútwe wa Johana Múbatithania úri thīini wa kúga.” **26** Múthamaki akíigua kiehá múno, no tondú wa mwíhitwa wake na ní úndú wa ageni ake, ndangíaregire gwíka úguo orítio. **27** Ní úndú úcio agítuma múthigari úmwe wa aría maamúrangagíra, o hĩndi íyo akímwatha athií arehe mútwe wa Johana. Mündú úcio agíthií njeera agítinia Johana mútwe **28** akiúrehe na kiuga, akínengera múírítu úcio, nake akíúnengera nyina. **29** Nao arutwo a Johana maigua úhoro úcio, magítúka, makíoya mwírí wake, magíthií, makiúthika. **30** Atúmwó nímagomanire harí Jesú, makímwíra maúndú maría mothe meekíte, na maría maarúite andú. **31** Na tondú wa úria andú aingí mookaga magíthiia-ga-rí, matingíahotire kuona o na hĩndi ya kúria irio, nake Jesú akímeera atírī, “Úkai inyuú oiki, túthií handú hatarí inegene, túkahurúke.” **32** Ní úndú úcio makiingíra gatarú marí oiki, magíthií handú hataarí andú. **33** Nao andú aingí aría maamonire magíthií, makímamenya, magíteng’era na magúrú moimite matúúra-ini mothe, magíkinya mbere yao. **34** Na ríríra Jesú oimire gatarú, akíona andú aingí, akímaigúra tha, tondú maatarí ta ng’ondú itarí na múríthi. Ní úndú úcio akíambíríria kúmaruta maúndú maingí. **35** Na gwatwa gútuka, arutwo ake magíthií kúri we, makímwíra atírī, “Gúku ní werú-ini na ríu gúkiríi gútuka. **36** Íra andú aya mathií níguo makinye migúnda-ini na matúúra-ini maría me hakuhi makegúrúre kíndú gía kúria.” **37** Nowe akímácookeria akímeera atírī, “Mahee kíndú gía kúria arí inyuú.” Nao makímúúria atírī, “Úrenda túthií túkagúre mígate ya dinari magana meerí túmahe maríe?” **38** Nake akímooria atírī, “Múri na mígate íigana? Thíi múrore.” Hĩndi íria maarorire makímwíra atírī, “Harí na mígate itano, na thamaki ígírí.” **39** Nake Jesú agíathana andú othe maikare thí ikundi ikundi kúu nyeki-ini íria yarí ho nduru. **40** Ní úndú úcio magíikara thí marí ikundi cia andú ígana na cia andú mírongo itano. **41** Nake akíoya mígate íyo itano na thamaki ício ígírí, akírora na ígúru, agícookia ngaatho na akíenyúrangá mígate íyo. Agícooka akímínengera arutwo ake mahe andú.

Ningi akioya thamaki icio igiri akimagayania othe. **42** Nao othe makiria makihũna, **43** nao arutwo makĩungania cienyũ cia migate na cia thamaki iria ciatigarite makiiyũria ciondo ikũmi na igiri. **44** Mũigana wa arũme arĩa othe maariire irio icio maarĩ ngiri ithano. **45** Na hĩndĩ o iyo Jesũ akĩira arutwo ake matoonye gatarũ mathiige mbere yake makinye Bethsaida, mũira wa ogĩre kirĩndĩ ũhoro. **46** Thuutha wa kũmoigira ũhoro, akĩambata kĩrĩma-inĩ agĩthĩ kũhooya. **47** Na gũgikinya hwa-inĩ, gatarũ kaari gatagati ka iria, nake Jesũ aarĩ thĩ nyũmũ arĩ wiki. **48** Nake akĩona arutwo makĩgũmĩra gũtwara gatarũ, tondu rũhuho rwerekeire na kũria moimaga. Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ũtũkũ, Jesũ agĩthĩ kũrĩ o ageireire maaĩ igĩrũ. Nake aarĩ o hakuhĩ kũmahĩtũka, **49** no-o mamuona ageireire maaĩ igĩrũ magĩciiria nĩ ngoma moonaga. Magĩkaya **50** tondu othe nĩmamunire na magĩtigĩra mũno. O hĩndĩ iyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũmĩriai! Nĩ nĩ. Tigai wũtigĩra.” **51** Agĩcooka agĩtoonya gatarũ kau maarĩ, naruo rũhuho rũgĩtuika. Nao makĩgega mũno, **52** tondu matiatũkiirwo nĩ ũhoro wa migate iyo; ngoro ciao ciarĩ o nyũmũ. **53** Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ũria ũngĩ, magĩkinya Genesareti, makĩoha gatarũ kao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **54** Maarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, o rĩmwe andũ makĩmenya Jesũ. **55** Magĩtuikania bũrĩri-inĩ ũcio wothe magakuuaga andũ arĩa maarĩ arĩaru na ibarĩ, makĩmatwaraga kũria guothe maiguaga atĩ nĩkuo arĩ. **56** Na kũria guothe aathiiaga, mĩciĩ-inĩ, na tũtũura-inĩ o na kana mĩgũnda-inĩ, o maigaga arĩa arĩaru ndũnyũ-inĩ, na makamũthaita ametikirie naarĩ mahutie gĩcũrĩ kia nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhona.

7 Na rĩrĩ, Afarisai na arutani amwe a watho arĩa moimite Jerusalemu makĩungana harĩ Jesũ na **2** makĩona arutwo ake amwe makiria irio na moko maarĩ na thaahu, ũguo nĩ ta kuuga, matethambĩte moko. **3** (Afarisai na Yahudi othe matiriĩaga irio matethambĩte moko mao wega kũringana na kũria gĩa athuuri. **4** Rĩria moima ndũnyũ matingĩria matambĩte gwithamba. Na nĩ marĩmagia irĩra ingĩ, ta gũthambia ikombe, na nyũngũ o na mbirika). **5** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai na Arutani a watho makũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mage gũtũura kũringana na irĩra cia athuuri, na makarĩaga irio na moko marĩ na thaahu?” **6** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Isaia aaririe ma rĩria arathire ũhoro wanyu, inyuũ hinga ici; o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ aya maaheaga gĩtĩo na miromo, no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na niĩ. **7** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani maria marutanaga no mawatho ma andũ. **8** Mũtiganiire maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ. **9** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩmũgĩte na mũjira njega wa gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ ngũo nĩrũmie irĩa cianyũ ene! **10** Nĩgũkorwo Musa ogire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūria wothe ikaaruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **11** No inyuũ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Kĩria ingĩagũteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kũho kiamũrĩre Ngai), **12** na mũtũcookaga kũmwĩtũkĩria ekire ithe kana nyina ũndũ. **13** Nĩ ũndũ ũcio mũkaagithia kiugo kĩa Ngai kiene na ũndũ wa kũria kĩanyũ kĩria mũthiiga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.” **14** O rĩngĩ Jesũ agĩta kirĩndĩ harĩ we agĩkũra atĩrĩ, “Inyuũ andũ aya othe, thikĩriirai na mũgue. **15** Gũtirĩ kindũ kĩrĩ nja wa mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ ũndũ wa gũtoonya thĩni wake. No rĩrĩ, kĩa kũmaga thĩni wa mũndũ nĩkio kĩmũgwatagia ‘thaahu.’” **16** (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgue). **17** Thuutha wa gũtigana na kirĩndĩ na gũtoonya nyĩmba, arutwo ake makĩmũria ũhoro wa

ngerekano iyo. **18** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuũ mũtirĩ mũrataũkiirwo o na rĩrĩ? Kaĩ mũtoof atĩ gũtirĩ kindũ gũtoonyaga thĩni wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? **19** Nĩgũkorwo gũtũtoonyaga ngoro-inĩ yake, no gũtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itirĩ thaahu). **20** Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atĩrĩ, “Kĩria kũmaga thĩni wa mũndũ nĩkio kĩmũgwatagia thaahu. **21** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkuo kuuma meciiria mooru, ũhũuri maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, **22** na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũura-thoni, na ũuru, na njambanio, na mwĩtũo, o na ũrimũ. **23** Maũru maya mothe moimaga thĩni wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.” **24** Nake Jesũ akũma kũu agĩthĩ gũkuhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba imwe na ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangahotire kwĩhitha. **25** Na rĩrĩ, mũtũmia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩria aigũre ũhoro wake, agũika akĩgũũthia thĩ magũrũ-inĩ make. **26** Mũtũmia ũcio aarĩ Mũiyunani, waciariirwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaita Jesũ aingate ngoma iyo thũku yume thĩni wa kairĩtu gake. **27** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ciana ciambe irĩ ihũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya migate ya ciana na kũmĩkĩria ngui.” **28** Nake mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Noguo Mwathani, no o na ngũ irĩ rungu rwa metha nĩ irĩaga rũitĩki rũria rũitagwo nĩ ciana.” **29** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo wacookia-rĩ, wĩthĩire; ndaimono nĩyoima thĩni wa mwarĩguo.” **30** Mũtũmia ũcio akĩnũka mũciĩ agĩkora kaana gake gakomete ũrĩrĩ-inĩ na ndaimono irĩkĩtie gũthĩi. **31** Nĩngĩ Jesũ akũma kũu gũkuhĩ na Turo agĩtuikaniĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrĩri wa Dekapoli. **32** Arĩ kũu andũ amwe makĩmũrehere mũndũ ũtaiguaga na ũtaaragia, makĩmũthaita amũgĩrĩre guoko. **33** Na thuutha wa kũmũtwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kirĩndĩ, Jesũ agĩtoonya ciara ciake matũ ma mũndũ ũcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rũrĩmĩ rwa mũndũ ũcio namo. **34** Akĩrora na igĩrũ, akĩhũmũka na hinya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũka!”). **35** Aarĩkia kuuga ũguo matũ ma mũndũ ũcio makĩhingũka na rũrĩmĩ rwa rũkĩregera akĩambĩrĩria kwaria o ũguo. **36** Nake Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ. No ũria akĩragĩrĩria kũmakaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ũhoro ũcio. **37** Nao andũ makĩgega mũno makĩria, makiuga atĩrĩ, “Nekĩte maũndũ mothe wega. O na agatũmaga andũ arĩa mataiguaga maigue na arĩa mataaragia maarie.”

8 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio kirĩndĩ kĩngĩ gĩkũngana rĩngĩ. Na tondu gĩtiarĩ na kindũ gĩa kũria-rĩ, Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, **2** “Nĩndiraiguĩra andũ aya tha Nĩgũkorwo makoretwo hamwe na niĩ rĩrĩ mĩthenya itatũ na matirĩ na kindũ gĩa kũria. **3** Ingĩmeera mainũke mahũũtĩ mekũringĩkĩra njĩra, tondu amwe ao moimite kũraya.” **4** Nao arutwo makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ angĩrũta irio cia kũmahũũnia kũ gũkũ werĩ-inĩ ũyũ?” **5** Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na migate iigana?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũrĩ na migate mũgwanja.” **6** Akĩira kirĩndĩ gũkare thĩ. Nake akioya migate iyo mũgwanja, na aarĩkia gũcookia ngaatho akĩenyũranga migate iyo, akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ, nao magũika o ũguo. **7** O na nĩ maarĩ na tũthamaki tũnini tũtari tũngĩ; agĩcookia ngaatho nĩ ũndũ watuo, na akĩira arutwo magaire andũ. **8** Nao makĩria makihũna. Thuutha ũcio arutwo makĩungania cienyũ iria ciatigarite, ikiyũra ciondo mũgwanja. **9** Andũ arũme arĩa maariire maarĩ ta ngiri

inya. Na aarikia kúmeera mathií, **10** agitoonya gatarú me na arutwo ake, magithií búrúri wa Dalumanutha. **11** Nao Afarisai magítuka na makíambíríria kúúria Jesú ciúria. Makímwíra aringe kíama kuuma igúrú no níkúmúgeria maamúgeragia. **12** Nake akíhúmúka ihúmúka inene, akiúria atírí, “Níki gígítúma rúciaro rúrú rúurie rúringírwó kíama? Ngúmwíra atírí na ma gútírí kíama rúkúringírwó.” **13** Agícóoka akímatiga, agítóonya gatarú akíringa múrímo úria úngí. **14** Na rírí, arutwo nímariganírwó ní gúkuua mígate, tígá o mígate úmwe marí nágwo gatarú-iní. **15** Nake Jesú akímataara akímeera atírí, “Mwímenyererei. Mwhígagei ndawa yo kúmbia mígate ya Afarisai na ya Herode.” **16** Nao makíaraníria úhoro úcio mündú na úria úngí, makíirana atírí, “Aratwíra úguo tondu tútírí na mígate.” **17** Jesú aamenya úria meeranaga akímooria atírí, “Ní kí kirátuma mwaranírie úhoro wa kwaga mígate? Nginya ríu mútirí múrataúkirwo no na kana múkamenya? Ní kúmbia múmúmie ngoro cianyu? **18** Anga múrí na maitho na mútionaga, na múrí na matú na mútiiguaga? Kai mútararirikana? **19** Rírí ndenyúrangíire andú aría ngiri ithano mígate íria ítano-rí, ní ciondo ciigana muonganirie ciyúrtie cienyú cia mígate?” Nao makímúcookeria atírí, “Ciarí ciondo ikúmi na igírí.” **20** “Na rírí ndenyúrangíire andú aría ngiri inya mígate íria múgwanja-rí, ní ciondo ciigana muonganirie ciyúrtie cienyú cia mígate?” Nao makímúcookeria atírí, “Ciarí ciondo múgwanja.” **21** Akímooria atírí, “Kai mútarí múrataúkirwo ní úhoro nginya ríu?” **22** Na maakinya Bethisaida, andú amwe makímúrehera mündú warí mútumumu, na magíthaita Jesú amúhutie. **23** Akínyiita mündú úcio mútumumu guoko, akímúmia na nja ya itúúra. Na aarikia kúmútuúra mata maitho na kúmúigíríra moko, Jesú akímúúria atírí, “Ní kúrí kíndú úroona?” **24** Nake agítíira maitho, akiuga atírí, “Níndírona andú; no ngoona mahaana ta míti magithií.” **25** O ríngí Jesú akígíríra mündú úcio moko maitho. Híndí íyo maitho make makíhíngúka, agícóoka kuona na akíona indo ciothe wega. **26** Jesú akímwíra atírí, “Inúka, na ndúgatoonye itúúra-iní.” **27** Jesú na arutwo ake magithií na mbere o nginya tútúúra-iní túria twarigíicíríe Kaisarea-Filipi. Na me njíra-iní akímooria atírí, “Andú moigaga ní ní ní ú?” **28** Nao makímúcookeria atírí, “Amwe moigaga wee níwe Johana Múbatithania; angí makoíga wee níwe Elija; o na angí moigaga wee úri úmwe wa anabii.” **29** Nake akímooria atírí, “Inyuí na inyuí muugaga atía? Muugaga ní ní ní ú?” Petero akímúcookeria atírí, “Wee níwe Kristú.” **30** Nake Jesú akímakaania matikeere mündú o na úríkú úhoro wake. **31** Níngí Jesú akíambíríria kúmaruta atí Múrwú wa Mündú no nginya one mathiina maingí na aregwo ní athuuri, na athínjírí-Ngai aría anene o na arutani a watho, na atí no nginya ooragwo, na thuuha wa míthenya ítatú ariúke. **32** Aaririe úhoro úcio atekúthitha, nake Petero akímútíwara keheri-iní, akíambíríria kúmúkaania. **33** No Jesú akíhígúra akírona arutwo ake, na agíkúúma Petero, akiuga atírí, “Cooka thuuha wakwa, Shaitani! Wee ndwícíiragia maúndú moimíte kúrí Ngai, tígá o maúndú maría moimíte kúrí andú.” **34** Agícóoka agítá kírínđi hamwe na arutwo ake moke harí we, akímeera atírí, “Mündú o wothé úngiendá kúnúmiríra, no nginya eerege we mwene, na akúee mútharaba wake anúmiríre. **35** Nígúkorwo úria wothé wendaga kúhonokia muoyo wake ní kúúrwó akoorwo níguo, no úria wothé úkoorwo ní muoyo wake ní úndú wakwa na ní úndú wa Úhoro-úria-Mwega, níakaúhonokia. **36** Mündú angíguna nakí angígwatíra thí yothe, no orwo ní muoyo wake? **37** Kana ní kí mündú angíkúúrania na muoyo wake? **38** Mündú o wothé úngiconoka ní úndú wakwa na aconoke ní úndú wa ciugo

ciakwa híndí ino ya rúciaro rúrú rwa útharia na rwa mehía, o nake Múrwú wa Mündú níakámúconokera rírí agaacooka arí na ríiri wa Ithe, arí na aráika aría atheru.”

9 Jesú agícóoka akímeera atírí, “Ngúmwíra atírí na ma, amwe maríngí haha matigacama gíkuú matonete úthamaki wa Ngai úgítuka wí na hinya!” **2** Thuutha wa míthenya ítandatú, Jesú nímathiire na Petero na Jakubu na Johana, akímatwara kírima-iní kíraaya, marí oiki. Na rírí, arí hau mbere yao akígarúrúka úria aahaanaga. **3** Nguo ciake ikíerúha cua; gútírí mündú gúthí thí úngíahotire gúcihambia cierúhe úguo. **4** Na marí o hau makímúirírwó ní Elija na Musa, makíaraníria na Jesú. **5** Nake Petero akíira Jesú atírí, “Rabí, nítwagírírwó ní gúikara gúku. Reke twake ithúnú ithatú, kímwe giaku, na kímwe kía Musa, na kímwe kía Elija.” **6** (Petero oigire úguo tondu níarígítwo ní úria ekuuga, ní tondu wa úria maamakite.) **7** Níngí hagítuka itu, ríkímahumbíra, na múgambo úkiuma itu-iní ríu, úkiuga atírí, “Úyú níwe Múrwú wakwa, úria nyendeté. Múiguagei!” **8** Na kahinda o kau makíhígúra, no mationire mündú úngí arí hamwe nao, tígá o Jesú. **9** Na rírí maikúrúka kuuma kírima-iní, Jesú akímáatha matikeere mündú o na úríkú úria monete, nginya rírí Múrwú wa Mündú agaakorwo ariúkite akoima kúrí aría akuú. **10** Nao magíkíra na úhoro úcio, no makooranagia o ene atírí, “kúríka kuuma kúrí akuú ní kuuga atía.” **11** Nao makímúúria atírí, “Ní kí gítúmagá arutani a watho moige atí Elija no nginya ambe oke?” **12** Jesú akímácookeria atírí, “Ti-itherú Elija no nginya ambe oke ahaaríre maúndú mothe. Níngí ní kí gígítúmie kwandíkwo atí Múrwú wa Mündú no nginya athiínike múno na aregwo ní andú? **13** No ngúmwíra atírí, Elija níarikítie gúúka na andú makamwíka o úria wothé meendaga kúmwíka, o ta úria úhoro wake wandíkítwo.” **14** Na rírí maakinyire harí arutwo aría angí, makíona kírínđi kíne kímárigíicíríe, na arutani a watho magíkarania nao. **15** Na rírí andú othe moonire Jesú, makígega múno magíteng’era makamúgeithie. **16** Nake akímooria atírí, “Ní kí múrakarania nao?” **17** Mündú úmwe warí kírínđi-iní kíu akímúcookeria atírí, “Múrutani, ngúkúreheire múrwú wakwa, úkoragwo arí na ngoma thúku na ndaaragia. **18** Híndí íria yothe yamúnyíita, ímútungumanagia thí na akarutaga múhíyú na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njúúririe arutwo aku maingate ngoma íyo thúku, no matinahota.” **19** Jesú akímúcookeria atírí, “Inyuí rúciaro rúrú rúretikagia, ní nginya rí ngúikarania na inyuí? Ngúmúkiríríria nginya rí? Ndeherai kamwana kau.” **20** Ní úndú úcio magígaríra Jesú. Rírí ngoma íyo thúku yoonire Jesú, ígígathiorania o rímwe. Gagítungumana thí, gagígaragara, gakírutaga múhíyú na kanua. **21** Nake Jesú akíúria íthe wa kamwana kau atírí, “Ní híndí ígana atía gakoretwo kahaana úguo?” Nake agícóoka atírí, “Ní kuuma arí o kaana. **22** Na maita maingí yanagaikia mwaki-iní o na maai-iní íkoorage. No akorwo ní harí úndú úngúka, túguire tha útúteithie.” **23** Jesú akímúúria atírí, “Atí ‘korwo ndahota?’ Maúndú mothe nímahotekaga kúrí mündú úria wítíkítie.” **24** O rímwe íthe wa kamwana kau akíaníríra, akiuga atírí, “Níndetikia, ndeithia haría njagite gwítíkia.” **25** Rírí Jesú oonire atí kírínđi nígateng’erete gúúke hau, agíkúúma ngoma íyo thúku. Akímúra atírí, “Wee ngoma íno thúku útaiguaga na útaaragia, níndagwathá uume thíini wa kamwana gaka, na ndúkanacooke gútoonya thíini wako ríngí.” **26** Ngoma íyo thúku ígíkayúrúka, ígígathiorania na hinya, na íkiuma. Kamwana kau gakíhaana ta karí gakuú, o nginya andú angí makíuga atírí, “Ní gakuú.” **27** No Jesú

agikanyiita guoko, agigokiria, nako gakirugama. **28** Thuutha wa Jesu gutoonya nyumba, arutwo ake makimuuriria keheri-ini atiri, “Ni ki gutumire ithu turemwo ni kuingata ngoma iyo?” **29** Nake akimacookeria atiri, “Ngoma ya muthemba ta ucio ndinguma na njira ingi tige o ya mahooya (o na kwima irio).” (Ni hari maandiko mangi matakoragwo na uhoro uyū wa kwima irio). **30** Nao makiuma kuu magituakaniria bururi wa Galili, na Jesu ndeendaga mundu o na uriku amenye kuria mari, **31** tondū niarutaga arutwo ake. Nake akimeera atiri, “Murū wa Mūndū nēgikunyanirwo aneanwoko moko-ini ma andū, nao nīmakamūūrāga, no thuutha wa mīthenya itatū niakariūka.” **32** No matiigana gūtaukirwo ni ūria oigaga, na magūtigira kūmūūria ūhoro ūcio. **33** Nao magikinya Kaperinamu. Na riria aari nyumba thini akimooria atiri, “Mūgūkararanagiria kī tūri njira-ini?” **34** No-o magikira tondū marī njira-ini nīmakaranagīa makūūranagīa nūū mūnene kūrī arīa angī. **35** Na aikara thī, Jesū agūta arutwo arīa ikūmi na eerī akimeera atiri, “Ūria wothē ūngēnda gūtuika wa mbere, no nginya akorwo arī wa thuutha wa arīa angī na atuike ndungata ya andū othe.” **36** Nake akirehe kaana agikarugamia gatagati kao. Na aarika gūkaiyūkia moko-ini make, akimeera atiri, **37** “Ūria wothē ūngāmūkīra kaana kamwe ta gaka thini wa rītwa riakwa, nī nīi aamūkagira; na ūria ūnginyamūkīra nīi to nīi aamūkagira, no nīamūkagira ūria wandūmire.” **38** Johana akimwira atiri, “Mūrutani, nīturonire mūndū akīngata ndaimono thini wa rītwa riaku tūramwira atige, tondū ti ūmwe witū.” **39** Nake Jesū akimeera atiri, “Mūtīkamūgīriel Gūtiri mūndū ūngiringa kīama thini wa rītwa riakwa na thuutha ūcio ahote gūcooka kwaria ūūru wakwa, **40** Nīgūkorwo ūria ūtarī ūthū na ithu nī ūmwe witū. **41** Ngūmwira atiri na ma, mūndū o wothē ūria ūkaamūhe gikombe kīa maai thini wa rītwa riakwa nī ūndū mūrī a Kristū, ndarī hindī akoorwo nī igai riake.” **42** “Na mūndū ūria wothē ūgaatūma kamwe ga twana tūtū tūnjitīkie kehie, wega nī mūndū ūcio ohererwo ihiga rīa gīthīi ngingo na aikio thini wa iria. **43** Guoko gwaku kūngītūma whīe, gūtīnie. Nī kaba ūtoonye muoyo-ini wī kionje, **44** gūkīra ūthīi Jehanamu kūrī kūrī mwaki ūtahoraga ūri na moko meerī. (Geenna g1067) **45** Nakuo kugūrū gwaku kūngītūma whīe, gūtīnie. Nī kaba ūtoonye muoyo-ini ūri gīthua, gūkīra ūkio Jehanamu ūri na magūrū meerī. (Geenna g1067) **46** Kūu kigunyū kirīa kīmarīāga gītikuaga, naguo mwaki ūria ūmacinaga ndūhoraga. **47** Na riitho riaku rīngītūma whīe, rikūire. Nī kaba ūtoonye ūthamaki-ini wa Ngai ūri na riitho rīmwe gūkīra ūkio Jehanamu ūri na maitho meerī, (Geenna g1067) **48** kūu “kigunyū kirīa kīmarīāga gītikuaga, naguo mwaki ūria ūmacinaga ndūhoraga.” **49** Mūndū o wothē agekirwo mūcamo wa cumbī nī mwaki, (na igongona o rīothe rīkirwo mūcamo na cumbī). **50** “Cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nūthirite mūcamo waguo-rī, ūngicooka gūcamithio ta cumbī na kī? Tuikai cumbī, na mūikaranagie na thayū.”

10 Jesū agicooka akiuma kuu agithi bururi wa Judea na murimo uria ungi wa Jorodani. O ringi andu ikundi magiuka kuri we, nake akimaruta uhoro o ta uria aamenyereke giwika. **2** Na Afarisai amwe magiuka kuri we makienda kumūgeria, makimūria atiri, “Watho nīwītīkīrītīe mūndū atigane na mūtūmia wake?” **3** Nake agicookia ūhoro, akimooria atiri, “Musa aamwathire mwīkage atīa?” **4** Nao makimwira atiri, “Musa nīetīkagīria mūndū aandīkīre mūtūmia wake marūa ma gūtīgana nake, amūte.” **5** Jesū akimacookeria atiri, “Musa aamwandīkīre watho ūcio tondū wa ūria muomītie

ngoro cianyu. **6** No kuuma o kiambiriria, Ngai ‘ombire mundū murūme na mundū-wa-nja.’ **7** ‘Giki nīkio gītūmaga mundū murūme atige ithe na nyina na anyiitane na mūtūmia wake, **8** nao eerī magatuika mwīri ūmwe.’ Nī ūndū ūcio, acio ti andū eerī ringi, no nī mūndū ūmwe. **9** Nī ūndū ūcio, arīa Ngai anyiithanītie, mūndū ndakanamatīgīthanie.” **10** Na maatoonya nyūmba thini, arutwo makūria Jesū ūhoro ūcio o ringi. **11** Nake akimacookeria atiri, “Mūndū o wothē angītīgana na mūtūmia wake acooke ahīkie mūtūmia ūngī, mūndū ūcio nī atharītīe. **12** Nake mūtūmia angītīgana na mūthuuriwe, ahīkīre mūndū murūme ūngī, o nake nī atharītīe.” **13** Nao andū makirehera Jesū twana tūnini nīguo atūhūtīe, no arutwo ake makīmakaania. **14** Riria Jesū onire ūguo, akīrakara, akimeera atiri, “Rekei twana tūu tūkie kūrī nīi, tigi gūtīgīria, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wa arīa matarīi ta tuo. **15** Ngūmwira atiri na ma, ūria wothē ūtakamūkīra ūthamaki wa Ngai ta kaana ndakaitoonya o na atīa.” **16** Nake akioya twana tūu, agītūgīrīra moko, agītūrathīma. **17** Na riria Jesū oimagaraga, mūndū ūmwe nīateng’erire harī we, agituria ndu mbere yake, akimūria atiri, “Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **18** Nake Jesū akimūria atiri, “Ūkūnjīta mwega nīkī? Gūtiri o na ūmwe mwega, tige o Ngai we wiki. **19** Wee nī ūūri ūria maathani moigite: ‘Ndūkanoragane, na ndūkanatharanie, na ndūkanaiye, na ndūkanaigīrīre mūndū ūria ūngī kīgeenyō, na ndūkanahēenanie, na tīia thoguo na nyūkwa.’” **20** Nake akimwira atiri, “Mūrutani, macio mothe ndūire ndimarīmītie kuuma ndī mūnini.” **21** Nake Jesū amūrora, akimwenda, akimwira atiri, “Nī kūrī ūndū ūmwe ūtigairie: Thīi wēndie indo ciaku ciothe iria ūri nacio ūhe athīni mbeeca icio, na nīukagīa na mūthīthū igūrū. Ūcooke ūūke, ūnūmīrīre.” **22** Mwanake ūcio agītukīa gīthīithi. Agīthīi arī na kieha, tondū aari na ūtonga mūngī. **23** Nake Jesū akīhūgīra, akīra arutwo ake atiri, “Kaī nī ūndū wī hinya gītonga gūtoonya ūthamaki-ini wa Ngai-ī!” **24** Nao arutwo makīgega maigua ciugo ciake. No Jesū akiuga o ringi atiri, “Ciana, kaī nī ūndū wī hinya gūtoonya ūthamaki-ini wa Ngai-ī! **25** Nī ūhūthū ngamīra kūhūngura irima rīa cīdano gūkīra gītonga gūtoonya ūthamaki-ini wa Ngai.” **26** Arutwo ake magīkīrīrīra kūgega, makīūranīa atiri, “Nūū ūngīkīhonoka?” **27** Nake Jesū akīmarora, akimeera atiri, “Harī mūndū ūndū ūyū ndīngīhōteka, no harī Ngai tīguo; maūndū mothe nī mahotekaga nī Ngai.” **28** Petero akimwira atiri, “Ithū tūtīgīte maūndū mothe tūgakūrīmīrīra!” **29** Nake Jesū akimūcookeria atiri, “Ngūmwira atiri na ma, gūtiri mūndū ūtigite mūcīi kana arīa a nyina, kana aari a nyina, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Ūhoro-ūria-Mwega, **30** ūtakeaho ūtonga maita igana matukū maya tūrī, na aheo maita igana ma nyūmba, na arīa a nyina, na aari a nyina, na manyina, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, mīnyamaro. Na ihinda rīrīa rīgooka aheo muoyo wa tene na tene. (aiōn g165, aiōnios g166) **31** No riri, andū aingī arīa marī mbere nīmagatuika a thuutha, na a thuutha matuika a mbere.” **32** Na riria maari njira-ini makimbata merekeire Jerusalem, Jesū amatongoretie, arutwo ake nīmagegīre, nao arīa maamarūmīrīre magītīgīra. O ringi Jesū agītware arutwo arīa ikūmi na eerī keheri-ini, akīambīrīria kūmeera maūndū marīa maakīrie kūmūkora. **33** Akimeera atiri, “Nītūkwambata tūthīi Jerusalem, nake Murū wa Mūndū nēgīkūnyanirwo kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na kūrī arutani a watho. Nao mamūtūire kūrīragwo na mamūneane kūrī andū-a-Ndūrīrī, **34** nao mamūnyūrīre na

mamũtũre mata, na mamũhũre iboko o na mamũurage. No thuutha wa mĩthenya itatũ niakariũka.” **35** Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, arĩũ a Zebedi, magĩũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũkwĩre o ũrĩa tũgũkũhooya.” **36** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũkwenda ndĩmwĩkĩre atĩa?” **37** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ŭtũtũkĩrie tũgũkũra ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩa na ũrĩa ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmũtho riiri-inĩ waku.” **38** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtũtũ kĩrĩa mũrahooya. Mwashota kũnyũra gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyũra, kana mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo?” **39** Nao magĩcookeria atĩrĩ, “Itĩ no tũhote.” Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe kĩrĩa ngũnyũra nĩ mũkaanyũra, o na mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo. **40** No ha ũhoro wa gũkũra guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩa kana kwa ũmũtho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio.” **41** Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maigũre ũhoro ũcio, makĩrakĩra Jakubu na Johana. **42** Nake Jesũ akĩmeeta hamwe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũũtĩ atĩ andũ arĩa matuuagwo aathani a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmetũũgagĩria igũrũ rĩao, nao anene ao nĩmamaathaga. **43** No rĩrĩ, inyũtĩ mũtitarĩ ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa wothe ũngĩenda gũtũka mũnene thĩnĩ wanyu no nginya atũke ndungata yanyu, **44** nake ũrĩa wothe ũkwenda gũtũka wa mbere thĩnĩ wanyu, no nginya atũke ngombo ya andũ othe. **45** Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩthe thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.” **46** Nao magĩkinya Jeriko. Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake, hamwe na kĩrĩndĩ kinene moimaga itũũra-inĩ rĩu, mũndũ warĩ mũtũmumu wetagwo Baritimayo (ũguo nĩ kuuga mũrũ wa Timayo), aikarĩte thĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya thenĩ. **47** Na rĩrĩa aigũire atĩ nĩ Jesũ wa Nazarethĩ, akĩambĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Jesũ, Mũrũ wa Daudi, njĩgũra thal!” **48** Andũ aingĩ makĩmũkaania, makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njĩgũra thal!” **49** Nake Jesũ akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Mwĩte!” Nĩ ũndũ ũcio magĩta mũndũ ũcio warĩ mũtũmumu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩyũmirĩriel! Rũgama! Nĩnaragwĩta.” **50** Agĩteania nguo yake ya igũrũ, agũũkĩra na nĩhanya agĩthĩ harĩ Jesũ. **51** Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake mũndũ ũcio warĩ mũtũmumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.” **52** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩre, wĩtkio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmirĩra Jesũ.

11 Na rĩrĩ, maakũhĩrĩria itũũra rĩa Jerusalem, maakinya matũũra ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, 2 akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njau ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuaa mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. **3** Na mũngũrĩo nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩre atĩrĩ, ‘Mwathani niabatarĩtio nĩyo na nĩekũmĩcookeria haha o narua.’” **4** Nao magĩthĩ magĩkora njau ya ndigiri yohetwo mũromo-inĩ handũ nja, hahũ na njira. Na rĩrĩa maamĩohoraga-rĩ, **5** andũ arĩa maarũngĩ ho makĩmooria atĩrĩ, “Mũrohora njau iyo nĩkĩ?” **6** Nao makĩmacookeria o ũrĩa Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetĩkĩria mathĩĩ nayo. **7** Rĩrĩa maatwarĩre Jesũ njau iyo, makĩmitandika nguo ciao nake Jesũ agĩkuo nĩyo. **8** Andũ aingĩ makĩara nguo ciao njira-inĩ, nao arĩa angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mũgũnda-inĩ. **9** Andũ arĩa maatongoretie na arĩa maamũmĩte thuutha makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani!”

10 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũrĩa ũgũũka, ũrĩa wa ithe wĩtũ Daudi!” “Hosana igũrũ o igũrũ!” **11** Nake Jesũ aatoonya Jerusalem, agĩthĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kwĩrorangĩra maũndũ mothe, akĩmagara agĩthĩ Bethania hamwe na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ. **12** Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩũga ahũtĩ. **13** Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũrĩ na mathangũ maruru agĩthĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tĩga o mathangũ, tondũ ndiarĩ hĩndĩ ya mikũyũ gũciara. **14** Nake akĩĩra mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarĩe maciario nake nginya tene.” Nao arutwo ake makĩũga akiuga ũguo. (aĩon g165) **15** Na maakinya Jerusalem, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩnĩ, akĩambĩrĩria kũrutũũra arĩa maagũra, na arĩa meendanagĩria kuo. Akĩngũrũria metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, o na itĩ cia arĩa meendagĩra ndutura, **16** na ndangietĩkĩrĩrie mũndũ o na ũrĩkũ ahĩtũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ. **17** Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũhoro ndwandĩkĩtwo atĩrĩ, “Nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe? No inyũtĩ mũmũtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **18** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcĩria rĩrĩa mangĩmũũrago, nĩ ũndũ nĩmamwĩtagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkiageetio nĩ ũrutani wake. **19** Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makĩũma itũũra rĩu. **20** Rũciĩnĩ, makĩhĩtũka makĩona mũkũyũ ũrĩa Jesũ aarũmĩte ũũmĩte wothe nginya mĩrĩ. **21** Petero akĩrĩrĩka ũhoro wa mũkũyũ ũcio, akĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ũrĩa ũrarũmũre-rĩ, niũũmĩtel!” **22** Nake Jesũ akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Itĩkĩai Ngai. **23** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thĩĩ, wĩkie irĩa-inĩ, na ndagathanganĩe ngoro-inĩ yake, no etikie atĩ ũrĩa oiga nĩũgũwĩka-rĩ, niagekĩrwo ũndũ ũcio. **24** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe mũrĩhooyaga mũheo, itĩkĩgai atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, naguo niũrũtũkaga wanyu. **25** Na rĩrĩa mwarũgama mũhoore, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha lthe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ o nake amũrekanagĩre mehĩa manyu.” (**26** No mũngĩkorwo mũrekanagĩra mehĩa, nake lthe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ ndarĩmũrekanagĩra mehĩa manyu.) **27** Magĩkinya o rĩngĩ Jerusalem, na rĩrĩa Jesũ aaceeraga kũu rija cia hekarũ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, o na athuuri magĩũka kũrĩ we. **28** Makĩmũũria atĩrĩ, “Wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ wakũheire ũhoti wa gwĩka maũndũ maya?” **29** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩngũmũũria kũrĩa kĩmwe. Mwanjookeria, na nĩ nĩngũmwĩra njikaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **30** Ŭbatithio wa Johana-rĩ, woimire igũrũ kana kũrĩ andũ? Njookeria!” **31** Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩũrana atĩrĩ, “Tũngũga atĩ, ‘Woimire igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtĩkia nĩkĩ?’ **32** No tũngũga atĩrĩ, ‘Woimire kũrĩ andũ’” (Nĩmetĩgagĩra andũ, tondũ andũ othe moof kũna atĩ Johana aarĩ mũnabũ.) **33** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Itũũtũtũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njikaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.”

12 Nake akĩambĩrĩria kũmahe ũhoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabĩbũ. Agĩaka rũgĩri rũgĩthĩrũrũkĩria mũgũnda ũcio, na akĩenja irima rĩa kũhĩhira thabĩbũ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩri. Agĩcooka agĩkomborĩthia mũgũnda ũcio kũrĩ arĩmĩ angĩ, na agĩthĩ rũgendo. **2** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio igũĩre maciario mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabĩbũ. **3** Nao

makiminyiita makimihũura, na makimiingata itari na kindũ. **4** Agĩcooka akimatũmĩra ndungata ingĩ, nao magitihiha ndungata iyo mĩtwe na makimĩka maũndũ ma thoni. **5** Na o rĩngĩ agĩtũma ndungata ingĩ, nayo makimũruga. Niatũmire ndungata ingĩ nyingĩ, imwe ciacio magĩchĩũura, na iria ingĩ magĩciũruga. **6** “Mũndũ ũcio ndaari na mũndũ ũngĩ watigaire wa gũtũma, tiga o mũriũ wake ũria eendete mũno. Akimũtũma thuutha wa acio angĩ othe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmegũtĩia mũrũ wakwa.’ **7** “No akombori acio makĩirana atĩrĩ, ‘Ūyũ niwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ūkai, rekei tũmũũrage, nĩguo igai riake riagaatuika riitũ.’ **8** Nĩ ũndũ ũcio makimũnyĩita, makimũũruga, makimũikia nja wa mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. **9** “Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio ageeka atĩa? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio. **10** Kaĩ mũtarĩ mwathoma maandiko maya: “Ihiga rĩria aaki maaregire, nĩrĩo rĩtuũkĩte ihiga inene rĩa koine; **11** Mwathani niwe wĩkĩte ũndũ ũcio, naguo nĩ wa magegania tũkiwona?” **12** Magĩcaria ũria mangimũnyĩita tondũ nĩmamenyire aaragia ũhoru wao na ngerekano iyo, no nĩmetigagĩra kirĩndĩ; nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthĩ. **13** Thuutha ũcio magĩtũma Afarisai amwe na Aherodia kũrĩ Jesũ nĩguo mamũtege na mĩario yake. **14** Magĩũka kũrĩ we makimwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ ũrĩ mũndũ wa ma. Ndũwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrĩmbũyagia ũria mahaana; no ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Rĩu-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũrutĩra Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? **15** Tũrutage kana tũtikarutage?” No tondũ Jesũ nĩamenyaga ũhinga wao, akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda kũngeria niki? Ta ndeherai dinari ndimĩone.” **16** Makimũrehera dinari iyo, nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩitwa rĩrĩ nĩ cia ũ?” Nao makimũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kirĩa kirĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kirĩa kirĩ gĩake.” Nao makĩgegogio niwe. **18** Ningĩ Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka magĩũka kũrĩ Jesũ na makimũũria atĩrĩ, **19** “Mũrutani, Musa aatwandikĩire atĩ mũrũ wa nyina na mũndũ angĩkua atige mũtũmia atarĩ na ciana-rĩ, mũndũ ũcio no nginya ahikie mũtũmia ũcio watigwo, aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. **20** Na rĩrĩ, kwari aanaake mũgwanja a nyina ũmwe. Wa mbere akĩhikania na agĩkua, na ndatige ciana. **21** Nake wa keerĩ akĩhikia mũtũmia ũcio wa ndigwa, no o nake agĩkua na ndatige ciana. O na wa gatatũ nake agĩka o ũguo. **22** ũhoru wa ma nĩ atĩ, gũtirĩ o na ũmwe wa acio mũgwanja watigĩre ciana. Thuutha wao othe, mũtũmia ũcio o nake agĩkua. **23** Rĩu-rĩ, hĩndi wa kũriũka mũtũmia ũcio agaakorwo arĩ wa ũ, nĩgũkorwo othe mũgwanja nĩmamũhĩkĩtie?” **24** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmũhĩtĩtie tondũ mũtiũũ Maandiko kana hinya wa Ngai? **25** Rĩria akuũ makaariũka, matikahikania kana mahike; magaaatuika ta araika arĩa marĩ kũu igũrũ. **26** Naguo ha ũhoru wa akuũ kũriũka-rĩ, kaĩ mũtathomete ibuku-ĩnĩ rĩa Musa, ũhoru ũkoniĩ kĩhinga kirĩa kĩahiaga, na ũria Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ **27** We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo. Inyũũ mũhĩtĩtie mũno.” **28** Na rĩrĩ, mũrutani ũmwe wa watho niokire akĩgwa makĩaria. Aamenya atĩ Jesũ nĩamacookeirie icooko riaga-rĩ, akimũũria atĩrĩ, “Hari maathani maria mangĩ mothe-rĩ, nĩ rĩrĩkũ rĩa bata mũno?” **29** Jesũ agĩcooka atĩrĩ, “Rĩathani rĩria rĩa bata mũno nĩ rĩrĩ: ‘Thikĩrĩria, inyũũ Isiraeli, Mwathani Ngai witũ, Mwathani nĩ ũmwe. **30** Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe, na hinya waku wothe.’ **31** Narĩo rĩa keerĩ nĩ rĩrĩ: ‘Endaga mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wĩendete wee mwene.’ Gũtirĩ riathani rĩngĩ inene kũrĩ macio.” **32** Nake

mũndũ ũcio agĩcooka atĩrĩ, “Mũrutani, ti-itherũ niwoiga wega atĩ Ngai nĩ ũmwe na gũtirĩ ũngĩ tiga we! **33** Ningĩ ũmwende na ngoro yaku yothe, o na ũmenyo waku wothe, o na hinya waku wothe; o nakuo kwenda mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wĩendete wee mwene, ũcio nĩ ũndũ ũrĩ bata gũkĩra maruta mothe ma njino na magongona.” **34** Rĩria Jesũ oonire niacookia wega, akimwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũrĩ haraaya na ũthamaki wa Ngai.” Na kuuma hĩndĩ iyo gũtirĩ mũndũ wacookire kũmĩrĩria kũmũũria ciũria ingĩ. **35** Na rĩrĩ, Jesũ akĩrutana nja-ĩnĩ cia hekarũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Kristũ nĩ mũrũ wa Daudi? **36** Daudi we mwene, akĩaria arĩ na Roho Mũtheru, oigire atĩrĩ: “Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “ikara guoko-ĩnĩ gwakwa kwa ũrĩo nginya ngaiga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.”” **37** Daudi we mwene aramwĩta ‘Mwathani.’ Angĩgĩtuika mũrũwe atĩa?” Na nĩ haari na gĩkundi kĩnene kĩa andũ kĩa mũthikagĩrĩria gikenete. **38** Ningĩ Jesũ akĩrutana, akiuga atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre arutani a watho. Mendete gũthĩi mehumbĩte nguo iria ndaaya na kũgeithagio nĩ andũ othe rĩria mekũgera ndũnyũ-ĩnĩ, **39** na makenda gũkaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-ĩnĩ, na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-ĩnĩ. **40** Na no-matoonyagĩrĩria nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.” **41** Jesũ agĩkara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta, akĩropera ũria gĩkundi kũu kĩaohothaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. **42** No mũtũmia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthĩni agĩũka akĩhotha tũhĩndi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũria twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe. **43** Jesũ agĩta arutwo ake harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtũmia ũyũ wa ndigwa mũthĩni niekĩra mbeeca nyingĩ kĩgĩna-ĩnĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **44** Acio angĩ othe maheana kũringana na ũngĩ wa ũtonga wao, no mũtũmia ũyũ aheana kirĩa gĩothe oima nakio, o na arĩ mũthĩni-rĩ, aheana mũthĩthũ wake wothe.”

13 Na rĩria Jesũ oimaga hekarũ-ĩnĩ, ũmwe wa arutwo ake akimwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta roral Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ! Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!” **2** Nake Jesũ akimũcookeria atĩrĩ, “Niũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya riagaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩria rĩngĩ; mothe nĩmakamomoro.” **3** Rĩria Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-ĩnĩ kĩa Mĩtamaiyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Anderea makimũũria marĩ keheri-ĩnĩ atĩrĩ, **4** “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kĩmenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakuhĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?” **5** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre mũtikanahaenio nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. **6** Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa riakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakaheenia andũ aingĩ. **7** Rĩria mũkaigua mbaara na mũhuhu wa mbaara mũtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mekike, no rĩrĩ, ithĩrĩo ti rĩkĩnyu. **8** Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩria rũria rĩngĩ, na ũthamaki ũkĩrĩre ũthamaki ũria ũngĩ. Nĩgũkaagĩia na ithingithia kũndũ na kũndũ, o na kũgĩe ng’aragu. Maũndũ maya nĩ kiambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwũ. **9** “No inyũ-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. Nĩmũkaneanwo kũrĩ ciana cia athuuri na mũhũurwo iboko thĩnĩ wa thunagogi. Nĩmũkarũgama mbere ya aathani na athamaki nĩ ũndũ wakwa, mũtũike aira akwa kũrĩ o. **10** Naguo ũhoru-ũria-Mwega no nginya wambe ũhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. **11** Rĩria rĩothe mũkaanyitwo mũtwarwo mũgaciirithio, mũtikanetange mũgĩciiria ũria mũkoiga. Inyũũ mũkoiga o ũria mũkaahothithio hĩndĩ iyo, nĩgũkorwo ti inyũũ

mugaakorwo mukiaria, no ni Roho mutheru. **12** “Mündü niagakunyanira muru wa nyina ooragwo, na ithe wa mündü akunyanire mwana wake, o na ciana niikaremera aciari a cio na imoragithie. **13** Andü othe nimakamümena ni undü wakwa, no uria ügaakiririria nginya händi ya müthia niakahonoka. **14** “Riria mükoono kiria kiria thaahu na gĩa kürehe ihooru kiarügama haria gitagirirwo ni kürügama-ri, (uria ürathoma niamenye ühoro ücio), händi iyo aria marü Judea nimoorire irima-ini. **15** Mündü uria wothe ügaakorwo arü nyumba yake igürü ndakanaharürüke kana atoonye küruta kindü nyumba. **16** Nake mündü uria ügaakorwo arü müngünda ndagacooke müci kügüra nguo ciake. **17** Kai atumia aria magaakorwo marü na nda na aria magaakorwo makiongithia händi iyo nimagakorwo marü na haaro-il! **18** Hooyagai Ngai atü maündü macio matikanakinye händi ya heho, **19** ni undü matukü macio gügaakorwo na mnyamaro itari yoneka ingi tayo kuuma kiambiriria riria Ngai ombire thi nginya riu, na gütikoneka ingi tayo. **20** Tiga Mwathani anyihanyihirie matukü macio, gütirü mündü üngigatigara. No tondü wa andü ake aria aamüre, matukü macio nimagakuhihio. **21** Händi iyo mündü o na ürükü angikamwira atiri, ‘Kristü arü hahal! kana amwüre atiri, ‘Kristü arü haaria!’ mütikaneike ühoro ücio. **22** Ngükorwo Kristü a maheeni na anabii a maheeni nimakeyumiria monanie morirü na maringe ciana niguu mahithie andü aria aamüre, korwo no kühoteke. **23** Ni undü ücio-rü, ikaragai mwüguite tondü nindamwira maündü mothe mbere ya ihinda ritanakinya. **24** “No ihinda-ini riu, thuutha wa maündü macio ma mnyamaro, “riüa nirikagüa nduma, naguo mweri ndükaara; **25** njata nacio niikaagüa kuuma igürü, namo maahinya ma igürü nimakenyenyo.’ **26** “Händi iyo andü ni makoono Murü wa Mündü agüka arü thüini wa matu, arü na hinya müingü müno o na riiri. **27** Nake niagatüma araike macoocaniririe andü ake aria aamüre kuuma miäna ina iria yumaga rühuho, o na kuuma ituri ciothe cia thi na cia igürü. **28** “Na riri, mwürutei na müküyu: Riria honge ciaguo ciarüka güthundüra na ciaruta mathangü-rü, nimümenyaga atü händi ya rüa iri hakuhü. **29** Üguo noguo, riria mükoono maündü macio magiküka mükaamenya ihinda riri hakuhü, riri o müromo-ini. **30** Ngümwira atiri na ma, rüciaro rürü rütigaathira nginya maündü macio mothe makaahingio. **31** Igürü na thi niigathira, no ciugo ciakwa itigathira. **32** “Gütiri mündü o na ürükü üü ühoro wa müthenya ücio kana ithaa riu, o na araike a igürü matiüü, o na Müriü ndooü, tiga lthe wiki! **33** Ikaragai mwüguite! Ikaragai mwihügite! Mütiü riria ihinda riu rigaakinya. **34** Gükahaana ta mündü ügüthii rüendo uria atigaga egaüra ndungata ciake irorage müci, o ndungata akamihe wira wayo, na agatiga atha müikaria wa mürangü o nake aikarage ehüügite. **35** “Ni undü ücio, ikaragai mwüguite tondü mütiü riria mwene müci agacooka, kana agooka hwa-ini, kana ütükü gatagati, kana ngükü ikigamba, o na kana gügithererüka. **36** O riria angüka-rü, mütikaneke amükore mwirigitwo. **37** Üguo ngümwira, noguo ngwira andü othe, atiri, ‘Ikaragai mwüguite.’”

14 Na riri, gwatigaire o müthenya iri niguu kügü na Giathi kia Bathaka na kia Migate itari Mükire Ndawa ya Kümbia, nao athinjiri-Ngai aria anene na arutani a watho nimacaragia uria manginyiithia Jesü na njira ya wara niguu mamüürage. **2** Makiuga atiri, “No tütüingimünyiita händi ya Giathi, tondü andü mahota küruta haaro.” **3** Na riria arü itüüra-ini rüa Bethania kwa mündü wetagwo Simoni uria warü na mangü, aikarite metha-ini akiria irio-rü, nihookire mündü-wa-nja arü na cuba

ya maguta ma goro müno na manungi wega. Aküüraga cuba iyo na akimütiiriria maguta macio mütwé. **4** Andü amwe aria maarü kuo maküigua üuru, maküürania atiri, “Maguta maya maitangwo üguo niki? **5** Maguta macio nimangüendio mbeeca ikirite mücara wa mündü wa mwaka mügima nacio mbeeca icio iheo athüini.” Magiküüma mündü-wa-nja ücio marü na üuru. **6** Nowe Jesü akimeera atiri, “Tiganai nake, müramütanga niki? Nianjika undü mwega müno. **7** Athüini marikoragwo na inyuü händi ciothe na no mümateithie händi rüa wothe müngienda. No ni mütirikoragwo na ni händi ciothe. **8** Anjika o uria angiahota. Aitiriria mwiri wakwa maguta o mbere ni undü wa kühaarüa güthikwo gwakwa. **9** Ngümwira atiri na ma, küria guothe Ühoro-üyu-Mwega ükaahunjagio thüini wa thi, üguo eka niükeeragwo andü nigeetha aririkanagwo.” **10** Händi iyo Judasi Müsikariota, ümwe wa aria ikümi na eerü, agüthii kürü athinjiri-Ngai aria anene agakunyanire Jesü kürü o. **11** Nao magikena müno maigua üguo na makimwira nimekümühe mbeeca. Ni undü ücio Judasi agücaria mweke wa kümüneana kürü o. **12** Müthenya wa mbere wa Giathi kia Migate itari Mükire Ndawa ya Kümbia, o uria wathinjagwo gatürüme ka Bathaka-rü, arutwo a Jesü makimüüria atiri, “Ükwenda tühüü kü tükahaarüie niguu ükarüire irio cia Bathaka kuo?” **13** Ni undü ücio agitüma arutwo ake eerü akimeera atiri, “Thüi mütoonye itüüra, na ni mügücemania na mündü ükuuüte ndigithü ya maai. Müürüirirei. **14** Küria egütoonya mwire mwene nyumba iyo atiri, ‘Mürutani arooria atiri, nyumba yakwa ya ageni iri ha, haria ingirüria irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ **15** Nake niekümüunia nyumba nene ya igürü ikirütwo indo na igathondekwo wega. Haarüria irio cia Bathaka iitü kuo.” **16** Arutwo acio makiumagara, magitüonya itüüra, magikora maündü mahaana o ta uria Jesü aamerite. Ni undü ücio makiharüria irio cia Bathaka. **17** Na gwakinya hwa-ini, Jesü agikinya kuo marü na arutwo aria ikümi na eerü. **18** Maikarite metha-ini makiria akimeera atiri, “Ngümwira atiri na ma, ümwe wanyu nieküngunyanira, ümwe wa aria mararüanira na nü.” **19** Makinyiitwo ni kieha müno, na o ümwe akamüüria atiri, “Ti-itherü hihü ni nü?” **20** Jesü akimacookeria akimeera atiri, “Ni ümwe wanyu inyuü ikümi na eerü, uria ügütobokaniria mügate mbaküri-ini hamwe na nü. **21** Müürü wa Mündü egüthii o ta uria ühoro wake wandikütwo. No mündü uria ügaakunyanira Murü wa Mündü kai arü na haaro-il Ni kaba mündü ücio atangüciarirwo.” **22** Ningi o makirüaga-rü, Jesü aküoya mügate, agicookia ngaatho, agicooka akiwenyüra, akihe arutwo ake, akiuga atiri, “Oyai; üyu niguu mwiri wakwa.” **23** Agicooka aküoya gikombe, agicookia ngaatho akimanengera, nao othe magikinyüra. **24** Akimeera atiri, “Ino nyo thakame yakwa ya kirikaniro, rüa iitütwo ni undü wa andü aingi. **25** Ngümwira atiri na ma, ndikünnya rüngü ndibei ya maciario ma müthabüü, nginya müthenya uria ngaamünnya irü njerü üthamaki-ini wa Ngai.” **26** Na maarüka küina rwimbo, makiumagara magithii kirüma-ini kia Mitamayiü. **27** Nake Jesü akimeera atiri, “Inyuü inyuothe nimürindirika, nügükorwo ni kwandikütwo atiri: “Ningaringa müriithi, nacio ng’ondü ihurunjüke.” **28** No ndaariüka, ningamütongoria güthii Galili.” **29** Petero akimwira atiri, “O na othe mangigütrika, niü ndingigütrika.” **30** Nake Jesü akimücookeria, akimwira atiri, “Ngükwira atiri na ma, ümüthi, o ütükü üyu, ngükü itanaküga keeri, niürüngaana maita matatü.” **31** No Petero aküria ahinyüriire, akiuga atiri, “O na angikorwo ndrükuanira nawe, niü ndingigükaana!” O na acio angü othe makiuga o üguo. **32** Nao magikinya handü heetagwo Gethisemane, nake Jesü aküria arutwo ake atiri,

“Ikarai haha thii ngahooe.” **33** Akioya Petero na Jakubu na Johana agithii nao, na o hindi iyo akinyiitwo ni kieha kinene na agithiiniika muno. **34** Akimeera atiri, “Ngoro yakwa niraigua kieha muno o ta ingikua, ikarai haha na mwihuge.” **35** Na aathiathia hanini, agiguthia thi, akihooya ati korwo kwahoteka, ihinda riu rkwweherere. **36** Akiuga atiri, “Abba, Baba, maundu mothe nimahotekaga niwe. Njeheria gikomoge giki. No ti uria ngwenda nii, no ni uria wee ukwenda.” **37** Ningi agicooka hari arutwo ake akimakora makomete. Akuria Petero atiri, “Simoni, kai ukomete? Ndungihota guikara ithaa rimwe wiigute? **38** Mwihugeyi na muhooyage niageetha mutikagwe magerio-ini. Ngoro niyenda, no mwiri nduri na hinya.” **39** O ringi agithii akihooya o uguo. **40** Na acooka ringi hari, agikora makomete tondū nimahititwo ni toro. Nao makirigwo ni uria mangimwira. **41** Ningi agitika ihinda ria gatatu akimooria atiri, “O na riu muri o toro, o mihurukite? Kinyiai haul ithaa nriakinya. Atiri, Muru wa Mundu niakunyanirwo akaneanwo moko-ini ma andu ehia. **42** Ukirai, tuthii! Uria ukungunyanira niarooka.” **43** O akiaragia-ri, Judasi, umwe wa arutwo aria ikumi na eer, agikinya. Ookire ar na gikundi kinene kia andu mari na hiu cia njora na njuguma, matumitwo ni athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho na athuuri. **44** Judasi ucio wamukunyanire niamaheete kimenyithia akameera atiri, “Uria ndimunya niwe; mumunyiite na mumutware arangirwo.” **45** Judasi o rimwe agithii hari Jesu, akimwita atiri, “Rabil!” na akimunya. **46** Nao andu acio makiguthukira Jesu makimuniita. **47** Na umwe wa aria maarungii hakuhi agicomora rihii rwake rwa njora agitinia gutu kwa ndungata ya muthinjiri-Ngai uria munene. **48** Nake Jesu akimooria atiri, “Kai ndi mutongoria wa akararia a watho ati nikio muoka kuniyiita muri na hiu cia njora na njuguma? **49** Ndiratuiraga na inyu hekaru-ini ngirutanaga muthenya o muthenya na mutinguniyiita. No riri, Maandiko no nginya mahiinge.” **50** Hindi iyo arutwo ake othe makimutiganiria, makiuira. **51** Na mwanake umwe uteehumbite kindu tiga taama wa gatani akirumirira Jesu. Na riria maamuniyitiere, **52** agitiga taama wake nao, akiura e njaga. **53** Nao andu acio magitwara Jesu kuri muthinjiri-Ngai uria munene, nao athinjiri-Ngai aria anene othe, na athuuri na arutani a watho makigomana hamwe. **54** Petero akimurumirira ar haraaya o nginya agikinya nja ya mutii wa muthinjiri-Ngai ucio munene. Agikarania na thigari kuu agiota mwaki. **55** Na riri, athinjiri-Ngai aria anene, o na Kiama kiu giothe, magicaria ura wa kuiragithia Jesu, no mationire. **56** Na andu aingi nimarutire ura wa maheeni, no ura wao ukiga kuguana. **57** Gugicooka gukirugama andu amwe, nao makiruta ura wa maheeni makiuga atiri, **58** “Nitwaiguire akiuga atiri, Ningatharia hekaru ino yakitwo ni andu, na njake ingi itakitwo ni mundu na ihinda ria mithenya itatu.” **59** No o na moiga uguo, ura wao ukiga kuguana. **60** Hindi iyo muthinjiri-Ngai uria munene akirugama gatagati kao, akiura Jesu atiri, “Kai wee utari na undu ungicooka? Ni uhoro uriku uyū urathitangwo nago?” **61** No Jesu agikira ki, na ndacookie undu. O ringi muthinjiri-Ngai ucio munene akimuria atiri, “Wee niwe Kristu, Muru wa Uria Murathime?” **62** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ii ni nii. Na nimukona Muru wa Mundu aikarite guoko-ini kwa urio kwa Uria-ur-Hinya, na agitika ar iguru ria matu.” **63** Muthinjiri-Ngai ucio munene agiteburanga nguo ciaka. Akuria atiri, “Tugukibatario ni aira anga a ki? **64** Nimweiguira akiruma Ngai. Mugwiciria atia?” Nao othe makimuturia ati aagirirwo ni kuirugame. **65** Hindi iyo amwe makiambiriria kumuturia mata, na makimuhumbira

uthii, makimuringa na ngundi makimwiraaga atiri, “Ta kirathe uhoro.” Nacio thigari ikimuoya, ikimuhuura. **66** Na hindi iyo Petero aikarite o hau nja-ri, umwe wa ndungata cia airitu cia muthinjiri-Ngai uria munene akigerera ho. **67** Riria oonire Petero agiota mwaki, akimurora wega. “Akimwira atiri, ‘O nawe uuma hamwe na Jesu ucio wa Nazarethi.’” **68** Nowe Petero agikaana uhoro ucio, akimwira atiri, “Ndiuu uhoro ucio, o na ndiramenya ni atia uroiga,” na akiumagara agithii itoonyero-ini. **69** Na riria ndungata iyo ya muritu yamuonire ho, o ringi ikira aria maarungii ho atiri, “Mundu uyū ni umwe wao.” **70** No Petero agikaana uhoro ucio ringi. Thuutha wa kahinda kanini, aria maarugamite hakuhi makira Petero atiri, “Ti-itheru uri umwe wao, ni undu wi Mugalili.” **71** Nake akiambiriria kwihita akiugaga atiri, “Nii ndiū mundu uyū muraaria uhoro wake.” **72** O hindi iyo nguku igikiga hindi ya keeri. Nake Petero akiririkana uhoro uria Jesu aamwirite atiri, “Nguku itanakuga keeri niurungaana maita matatu.” Nake akiambiriria kurira.

15 Na riri, rucini tene, athinjiri-Ngai aria anene na athuuri, na arutani a watho, na Kiama giothe magitua uria megwika. Makioha Jesu, makimutwara, makimuneana kuri Pilato. **2** Nake Pilato akimuria atiri, “Wee niwe Muthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ii, uguo woiga niguu.” **3** Nao athinjiri-Ngai aria anene makimuthitangira maundu maingi. **4** Ni undu ucio Pilato akimuria o ringi atiri, “Kai wee utari na undu ugucookia? Ta rora maundu maria mothe maraguthitangira.” **5** No Jesu ndaigana gucokia undu, nake Pilato akigege. **6** Na riri, kwar mutugo hindi ya Iruga riu ria Bathaka, Pilato namohoragira mwohwo umwe, o uria andu mangietirie. **7** Na ni kwar mundu umwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na aria maambiririe ngui ya gukirira thirikari na makoora andu thini na mbukira iyo. **8** Nakio kirindi kinene githii hari Pilato, gikimuria eeke o uria aamenyerete gwika. **9** Pilato akimooria atiri, “Ni mukwenda ndimuhore muthamaki wa Ayahudi?” **10** Nigukorwo niamenyaga ati athinjiri-Ngai aria anene maaneanite Jesu kuri we ni undu wa uru. **11** No riri, athinjiri-Ngai aria anene makirigirira kirindi kiu kire Pilato ohore Baraba handu ha Jesu. **12** Pilato akimooria atiri, “Mugikienda njike atia na mundu uyū mwitaga muthamaki wa Ayahudi?” **13** Nao makianirira, makiuga atiri, “Mwambe muti iguru!” **14** Nake Pilato akimooria atiri, “Niki? Ni ngero iriku agerete?” No-o magikiririra kwanirira, makiugaga atiri, “Mwambe muti iguru!” **15** Na tondū niendaga gukenia kirindi kiu, Pilato akimohorera Baraba. Akihurithia Jesu iboko, agicooka akimuneana akambwo muti iguru. **16** Nacio thigari gitwara Jesu gikaro-ini kia baruthi (na nikio gietagwo Puratoria); igicookanirira mbutu yothe ya thigari. **17** Ikimuhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igicooka gituma thumbu ya miuga, ikimwira mutwe. **18** Ikiambiriria kumuniyuria, ikimwiraaga atiri, “Ukiri muhoro, wee muthamaki wa Ayahudi?” **19** Ikimuhuura na rathanju mutwe maita maingi ikimutugira mata. Ikiuguthia thi mbere yake, ikimuturagira ndu ta ikimuhooya. **20** Na ciarikia kumuniyuria-ri, ikimuruta nguo iyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikimuhumba nguo ciaka mwene. Igicooka ikimugagara ikamwambe muti iguru. **21** Na mari njira thigari ikinyiita mundu wahitukaga akiuma migunda-ini, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandro na Rufusi, na ikimukuiithia mutharaba wa Jesu na hinya. **22** Igikinyia Jesu handu haria heetagwo Golgotha (uguo ni

kuuga Handū hahaana ta Ihīndī rīa Mūtwe). **23** Ningī igīcooka ikīmūhe ndibeī itukanītio na manemane, nake Jesū akīrega kūmīnyua. **24** Igīkīmwamba mūtī igūrū. Ikīgayana nguo ciake, na ūndū wa gūciucūkīra mītī nīguo imenye o rīra mūndū egūkua. **25** Kwarī thaa ithatū cia rūciinī rīra ciamwambire mūtī igūrū. **26** Ūndū ūria aathitangīrwo wandikitwo atīrī, “Ūyū nīwe MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.” **27** Ningī ikiamba atunyani eerī hamwe nake, ūmwe mwena wake wa ūrīo, nake ūcio ūngī mwena wake wa ūmotho. **28** (Namo Maandiko makīhingio marīa moigaga atīrī, “Aataranīrio na andū arīa aagarari watho.”) **29** Andū arīa maahītūkagīra hau nīmamūrūmaga makīnāgia mītwe yao, makoiga atīrī, “Hi! Wee ūngīratharīrie hekarū na ūmīake na mīthenya itatū-rī, **30** harūrūka uume mūtharaba-inī ūcio, wihonokie!” **31** O ūndū ūmwe athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho nīmamūnyūrūragia, makerana atīrī, “Nīarahonokāgia arīa angī, no ndangīhota kwīhonokia we mwene. **32** Kristū ūyū, Mūthamaki wa Isīraelī-rī, ta nīakīharūrūke rīu oime mūtharaba-inī, nīguo tuone twītīkie.” O nao arīa maambanīrio hamwe nake, makīmūrūma. **33** Na rīrī, thaa thita cia mūthenya ciakinya, būrūrī wothe ūkīgā nduma nginya thaa kenda. **34** Na thaa kenda Jesū akīgūthūka na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” nāguo ūguo nī kuuga atīrī, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganīria nīkī?” **35** Rīrīa andū amwe a arīa marūngī hau maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Ta thīkīrīriai agīta Elīja.” **36** Mūndū ūmwe agīteng’era, agītobokia thībūnji tiki-inī akīmīthecerera kamūrangi-inī akīhe Jesū anyue. Akiuga atīrī, “Tīganai nake. Rekei tuone kana Elīja nīegūthūka kūmūcuurūria mūtharaba-inī.” **37** Nake Jesū agīkaya aanīrīre, agītūkana. **38** Nakō gītambaya kīa hekarū gīgīatūkana icunjī igīrī kuuma igūrū nginya thī. **39** Na rīrīa mūnene-wa-thīgari-igana, ūria warūngī hau mang’ethanīire, aigūire ūria akaya na akīona ūria akua, akiuga atīrī, “Ti-itherū mūndū ūyū oima Mūrū wa Ngai!” **40** Nī haarī na atumia meeroragīra marī haraaya. Ūmwe wao aarī Mariamu Mūmagīdali, na Mariamu nyina wa Jakubu ūria warī Mūnini na wa Jose, na Salome. **41** Rīrīa aarī Galīli, atumia aya nīo maamūrūmagīrīra na makamūtungatagīra. Ningī hau nī haarī na atumia angī aingī arīa mookīte nake Jerusalemu. **42** Na tondū kwarī Mūthenya wa Kwīhaarīria (nīguo mūthenya ūria wī mbere ya Thabatū), gwakuhīrīria hwaī-inī-rī, **43** Jusufu wa Arimathea, mūndū warī igweta mūno Kīama-inī gīa athuuri, na we mwene nīeetagīrīra ūthamaki wa Ngai, agīthīi kūrī Pilato na ūcamba, akīhooya etīkīrio akuue mwīrī wa Jesū. **44** Nake Pilato akīgega aigua atī Jesū nīarīkītie gūkua. Agīta mūthigari ūria mūnene-wa-thīgari-igana, akīmūria kana Jesū nīarīkītie gūkua. **45** Rīrīa aamenyithīrio nī mūnene ūcio wa thīgari igana atī nīguo kwarī, agītīkīria Jusufu akuue mwīrī ūcio. **46** Nī ūndū ūcio Jusufu akīgūra taama wa gatani, agīcuurūria mwīrī ūcio. Akīkūnja na taama ūcio wa gatani, agīthīi akīūiga thīnī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga. Agīcooka akīgaragaria ihiga rīkīhinga mūromo wa mbīrīra iyo. **47** Nake Mariamu Mūmagīdali na Mariamu ūria nyina wa Jose makīona harīa aigīrwo.

16 Na rīrī, Thabatū yathira, Mariamu Mūmagīdali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makīgūra indo nungi wega nīgeetha mathīi makahake mwīrī wa Jesū. **2** Mūthenya wa mbere wa kiumia, rūciinī tene thuutha wa rīua kūratha, marī njīra magīthīi mbīrīra-inī, **3** nīmoranāgia atīrī, “Nūū ūgūtūgaragarīria ihiga rīehere mūromo-inī wa mbīrīra?” **4** No rīrīa maatiirire maitho, makīona ihiga rīu nīrītagaragārītio

rīkehera, nīgūkorwo rīarī inene mūno. **5** Na rīrīa maatoonyaga mbīrīra-thīnī, makīona mwanake wehumbīte nguo njerū ndaaya aikarīte thī mwena wao wa ūrīo, nao makīmaka. **6** Nake akīmeera atīrī, “Tīgai kūmaka. Mūrācaria Jesū ūria wa Nazarethi, ūria ūrambirwo mūtī igūrū. Nīariūkīte! Ndarī haha. Onei harīa maramūgīte. **7** No thīi mwīre arutwo ake o na Petero atīrī, ‘Nīekūmūtongoria gūthīi Galīli. Kūu nīkuo mūkaamuona, o ta ūria aamwīrīre.’” **8** Atumia acio makīuma hau mbīrīra-inī makīinaināgia na magegete. Matīrī mūndū meerire ūndū, tondū nīmetīgagīra. **9** (note: **The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.**) Mūthenya wa mbere wa kiumia rūciinī tene Jesū arīuka-rī, aambire kuumīrīra Mariamu Mūmagīdali ūria aarūtīte ndaimono mūgwanja. **10** Nake Mariamu agīthīi akīra arīa maatūire na Jesū, akīmakora magīcakaya na makīrīra. **11** Nao maigua atī Jesū nīariūkīte, na atī Mariamu nīamuonete, makīrega gwītīkia. **12** Thuutha ūcio Jesū akiumīrīra andū angī eerī ao, ahaana ūndū ūngī, rīra maathīiāgia mīgūnda-inī. **13** Andū acio makīhūndūka, magīthīi makīra arutwo arīa angī; no-o nao makīrega kūmetīkia. **14** Thuutha ūcio Jesū akiumīrīra arutwo arīa ikūmi na ūmwe makīria irio; akīmatetia nī ūndū wa kwaga gwītīkia na nī ūndū wa ūmū wa ngoro ciao, nī ūndū wa kūrēga gwītīkia arīa maamuonete thuutha wa kūrīuka gwake. **15** Akīmeera atīrī, “Thīi thī yothe mūkahunjīrie andū othe Ūhorō-ūrīa-Mwega. **16** Na mūndū o wothe ūgetīkia na abatīthio nīakahonoka, no ūria wothe ūtagetīkia nīagatūrwo ciira. **17** Nacio ndama ici nī igatwaranāgia na arīa metīkītie: Nīmakaingata ndaimono thīnī na rītwa rīakwa; na nīmakaaria na thiomī njerū; **18** na nīmakanyīta nyoka na moko mao; na rīrīa makaanyua thumu, ndūkamathūkia o na hanini; nīmakaigagīrīra andū arīa arūaru moko, nao mahone.” **19** Mwathani Jesū aarīkia kūmaarīria ūhorō ūcio, agītwarwo igūrū na agīkara thī guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. **20** Nao arutwo magīcooka makīumagāra na makīhunja ūhorō kūndū guothe, nake Mwathani akīrutithania wīra nao, na agekīraga ūhorō wake hinya na ūndū wa ciama iria ciatwaranāgia na ūhorō ūcio.

Luka

1 Andũ aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ũhoro wa maũndũ marĩa mahingitio gatagatĩ-inĩ gaitũ, **2** o ta ũria twaheirwo ũhoro wamo nĩ arĩa meyonere maũndũ macio kuuma o kiambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ũhoro ũcio. **3** Nĩ ũndũ ũcio, tondũ nĩ mwene nĩndũĩrĩtie maũndũ macio mothe wega kuuma kiambĩrĩria-rĩ, ngakĩona arĩ wega o na nĩ ngwandĩkĩre mũtarata mwega wa maũndũ macio, wee mũnene mũgaathe Theofilo, **4** nĩgeetha ũmenye na ma maũndũ marĩa warutirwo. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Herode aarĩ mũthamaki wa Judea, nĩ kwari mũthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gikundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mũtũmia wake eetagwo Elizabethi na aarĩ wa rũciaro rwa Harũni. **6** O eerĩ maarĩ arũngĩrĩru maitho-inĩ na Ngai, na nĩmahĩkagĩra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarĩ na ũcuuke. **7** Nao matiarĩ na twana tondũ Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akũrũ mũno. **8** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondũ rĩarĩ ihinda rĩa gikundi gĩake gĩtungata-rĩ, **9** nĩathuurirwo na njĩra ya gũcuukĩrwo mĩtĩ, kũringana na mũtugo wa ũthĩnjĩri-Ngai, athĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Mwathani agacine ũbumba. **10** Na rĩrĩa ihinda rĩa gũcina ũbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩrĩa kĩonganite nĩ ũndũ wa kũhooya, nĩ kĩahooyagĩra na kũu nja. **11** Hĩndĩ iyo mũraika wa Mwathani akĩumĩrĩa Zakaria, na akĩrũgama mwena wa ũrio wa kigongona kĩrĩa gĩa gũcinĩra ũbumba. **12** Rĩrĩa Zakaria aamuonire, akĩhahũka na akĩyũrwo nĩ guoya. **13** No mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ: “Zakaria, tĩa gwĩtigĩra; mahooya maku nĩmaigũitwo. Mũtũmia waku Elizabethi nĩagagũciarĩra mwana wa kahĩĩ, nawe nĩũkamũtua Johana. **14** Nĩũgakena na ũcanjamũke, nĩ ũndũ wake na andũ aingĩ nĩmagakeno nĩgũciarwo gwake, **15** nĩgũkorwo nĩagatuĩka mũndũ mũnene maitho-inĩ ma Mwathani. Ndarĩ hĩndĩ akaanyua ndĩbei o na kana kindũ o kĩngĩ kigagatu kĩngĩtũma mũndũ arĩo, na nĩakĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru kuuma o gũciarwo gwake. **16** Nake nĩakagarũra andũ aingĩ a Isiraeli macokerere Mwathani Ngai wao. **17** Na nĩagathĩĩ mbere ya Mwathani arĩ na roho na hinya wa Elia, nĩguo agarũre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arĩa aremĩ amagarũre magĩe na ũũgĩ wa andũ arĩa athingu, nĩgeetha ahaarĩre andũ mahote gweterera Mwathani.” **18** Zakaria akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ingĩmenya ma ya ũhoro ũcio atĩa? Nĩ ndĩ mũthauri mũkũrũ o na mũtũmia wakwa arĩ na mĩaka mĩingĩ.” **19** Mũraika ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Gaburieli, ũria ũrũgamaga mbere ya Ngai, na nĩ gũtũmwo ndũmĩtwo ngwarĩrie na ngwĩre ũhoro ũyũ mwega. **20** Na rĩu nĩũgũkĩra ũremwo nĩ kwaria nginya mũthenya ũria ũndũ ũcio ikaahinga, tondũ ndũnetĩka ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre rĩakinya.” **21** Hĩndĩ iyo yothe, andũ nĩmetereire Zakaria na makarĩgagwo nĩ kĩrĩa gĩatũmĩte aikare mũno ũguo thĩnĩ wa hekarũ. **22** Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩria; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩnĩ ũu wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria na guoko, agĩikara o ũguo atekũhota kwaria. **23** Rĩrĩa ihinda rĩake rĩa gũtungata rĩathĩrĩre-rĩ, akĩnũka gwake mũcĩ. **24** Thuutha ũcio Elizabethi mũtũmia wake akĩgĩta nda, na handũ ha mĩeri itano agĩikara ehĩthĩte. **25** Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ũnjĩkĩre ũũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjĩkĩte wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.” **26** Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmĩre mũraika Gaburieli athĩ Nazarethi itũũra rĩarĩ kũu Galili, **27** akĩmũtũma kũrĩ mũĩritu

gathĩrange worĩto nĩ mũndũ wetagwo Jusufu, wa rũciaro rwa Daudi. Mũĩritu ũcio gathĩrange eetagwo Mariamu. **28** Mũraika ũcio akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathĩmĩtuo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.” **29** Nake Mariamu agĩthĩnĩka mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrĩgwo nĩ ũhoro wa ngeithi icio. **30** Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tĩa gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. **31** Nawe nĩũkũgĩa nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩĩ, nawe nĩũkamũtua Jesũ. **32** Nake nĩagatuĩka mũnene na ageetagwo Mũrũ-wa-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩrĩa gĩa ithe Daudi, **33** nake nĩagathamakĩra nyũma ya Jakubu nginya tene; ũthamaki wake ndũgaathĩra o na rĩ.” (aĩon g165) **34** Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũĩritu gathĩrange?” **35** Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ rĩaku naguo hinya wa Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakuũmbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũria ũgaaciario nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. **36** O na Elizabethi, ũria wa mbarĩ cianyu, o nake nĩekũgĩa kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo rĩu arĩ na nda ya mĩeri itandatũ. **37** Nĩgũkorwo gũtĩrĩ ũndũ ũngĩrema Ngai.” **38** Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Mwathani. Nĩdĩrogĩkwo o ta ũguo woiga.” Hĩndĩ iyo mũraika akĩmũtĩga agĩthĩ. **39** Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩũhaarĩria, agĩthĩ ahiũhĩte nginya itũũra rĩarĩ bũrĩrĩ ũria ũrĩ irĩma wa Judea, **40** agĩtoonyu mũcĩ gwa Zakaria, na akĩgeithĩia Elizabethi. **41** Rĩrĩa Elizabethi agĩuire ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakiũambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru. **42** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathime gatagatĩ ka atũmia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathime! **43** No nĩ kĩ gĩtũmĩte njĩkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnjehera?” **44** Ndaigwa mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda yakwa kamarara nĩ ũndũ wa gũkena. **45** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtĩkĩtie atĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrĩte nĩmakahingio! **46** Nake Mariamu akiuga atĩrĩ: “Ngoro yakwa nĩaragooa Mwathani, **47** naguo roho wakwa nĩũrakenera Ngai Mũhonokia wakwa, **48** nĩgũkorwo nĩarĩrĩkanĩte kwĩnyĩhĩia kwa ndungata yake. Kuuma rĩu njĩarwa ciothe irĩnjĩtaga mũrathime, **49** nĩgũkorwo ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkĩre maũndũ manene, narĩo rĩitwa rĩake nĩ rĩtheru. **50** Tha ciake nĩũkinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra, kuuma njĩarwa nginya njĩarwa. **51** Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake; na arĩa etĩĩ aharaganagĩa meciĩria ma ngoro ciao. **52** Nĩaharũrũkĩtie aathani kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene, no agatũũgĩria arĩa menyĩhagĩa. **53** Nĩahũũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ mega, no arĩa itonga akamaingata matarĩ na kĩndũ. **54** Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake, akarĩrikana ũhoro wake wa kũiguanĩra tha, **55** o ta ũria eerire maithe maitũ, atĩ nĩakĩagũira lburahĩmu hamwe na njĩaro ciake tha, nginya tene.” (aĩon g165) **56** Nake Mariamu agĩikara na Elizabethi ta mĩeri itatũ, agĩcooka akĩnũka kwao. **57** Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi rĩakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩĩ. **58** Andũ a itũũra rĩake na a mbarĩ ciao makĩigũta atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũgũira tha, nao magikena hamwe nake. **59** Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo marũthĩe kaana kau, nao meendaga gũgatua Zakaria o ta ũria ithe eetagwo, **60** no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtuo Johana.” **61** Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ wa mbarĩ cianyu wĩtagwo rĩitwa rĩũ!” **62** Nao makĩũria ithe ũria angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. **63** Akĩmeethia kahengere ga

kwandikwo, nake akiandika atiri, “Riitwa riako ni Johana.” Naguo undu ucio ukigegea andu othe. **64** O hindi iyo akihinguka kanua, naruo rurimi rwake rukiregera, akiambiriria kwaria, akiwooca Ngai. **65** Nao andu othe a itũura makiiyũro ni guoya, makaaragia ũhoro wa maũndũ macio mothe, namo makihunja bũruri-inĩ ucio wothe wa irĩma wa Judea. **66** Nao arĩa othe maiguire ũhoro ucio makigege nĩguo makũria atiri, “Kai kaana gaka gagaatuika ũ? Nĩgũkorwo guoko kwa Mwathani kwari hamwe nako.” **67** Nake ithe Zakaria akiyũro ni Roho Mũtheru, akiratha ũhoro, akiũga atiri, **68** “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogoocwo, tondũ niokite na agakũura andũ ake. **69** Nĩtambabarĩrie rũhĩa rwa ũhonokio thĩni wa nyũmba ya Daudi, ndungata yake **70** (o ta ũria aarĩtie matukũ ma tene na tũnua twa anabii ake atheru), (aiõn g165) **71** rwa gũtũhonokia kuuma kũri thũ ciitũ, na kuuma kũri guoko kwa arĩa othe matũmenaga, **72** nĩguo aigũire maithe maitũ tha, na aririkane kirĩkaniro giake giũtheru, **73** o mwĩhitwa ũria eehĩĩrie ithe witũ Iburahĩmu: **74** atĩ nĩagatũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ, na atũhotithie kũmũtungatagĩra tũtarĩ na guoya, **75** tũri atheru na athĩngu mbere yake matukũ-inĩ maitũ mothe. **76** “O nawe, kaana gakwa, nĩũgetagwo mũnabii wa ũria-ũrĩgũrũ-Mũno; nĩgũkorwo nĩũgaathĩaga mbere ya Mwathani nĩguo ũmũthondekagĩre njĩra ciake, **77** na ũmenyithie andũ ake ũhoro wa ũhonokio nĩ undũ wa kũrekerwo mehĩa mao, **78** na tondũ wa tha nyingĩ cia Ngai witũ, tha icio nĩagatũma riũa rĩtũrathĩre kuuma igũrũ, **79** nĩgeetha rĩarĩre arĩa matũũruga nduma-inĩ, o na arĩa matũũruga kũiruru-inĩ gĩa gĩkũũ, nĩguo rĩtongorie magũrũ maitũ njĩra-inĩ ya thayũ.” **80** Nako kaana kau gagĩkũra, na gagĩgĩa hinya roho-inĩ wako; nake agĩtũra werũ-inĩ nginya hindi irĩa eyumĩrĩrie kũri andũ a Isiraeli.

2 Na rĩri, matukũ-inĩ macio, Kaisari Augusito nĩarutire watho atĩ andũ othe a mabũruri mothe marĩa maathanagwo nĩ Aroma matarwo. **2** (Rĩrĩ nĩrio rĩarĩ itarana rĩa mbere rĩria rĩataranirwo hindi irĩa Kuirinio aarĩ barũthi wa Suriata.) **3** Nao andũ magĩthĩ kwiyandikithia o mĩndũ itũura-inĩ riake mwene. **4** Nĩ undũ ucio Jusufu o nake akiambata kuuma itũura rĩa Nazarethi kũu Galili, agĩthĩi Judea, agĩkinya Bethlehemu itũura rĩa Daudi, tondũ we aarĩ wa nyũmba o na wa mbarĩ ya Daudi. **5** Nake aathiire kuo nĩgeetha makeyandikithie marĩ na Mariamu, mũirĩtu ũria endaga kũhikia, nake aarĩ mũritũ. **6** Na hindi irĩa maarĩ o kũu, ihinda rĩa mwana gũciarwo rĩgĩkinya, **7** Nake Mariamu akĩrigithatha kaana ga kahĩ. Agĩkooha na taama, agĩgakomia thĩni wa mũharatĩ tondũ nĩmagĩte handũ ha kũraara thĩni wa nyũmba ya ageni. **8** Na kũu bũruri ucio, nĩ kwari arĩthi maikaraga mĩgũnda-inĩ, maikarĩtie mahĩũ mao itũkũ. **9** Mũraika wa Mwathani akĩmoimĩrĩra, naguo riiri wa Mwathani ũkimatherera hau maarĩ, nao makĩnyĩitwo nĩ guoya. **10** No mũraika ucio akĩmeera atiri, “Tĩgai gwĩtigĩra. Ndamũrehera ũhoro mwega na wa gĩkeno kinene, ũria ũgaatuika wa andũ othe. **11** ũmũthĩ itũura-inĩ rĩa Daudi, nĩmũciarĩrwo mũhonokia; nake nĩwe Kristũ ũria Mwathani. **12** Na rĩri, kĩrĩa kĩrĩmũmenyithia ũhoro ucio nĩ gĩki: Nĩmũrĩona gakenge koheetwo na taama gakometio thĩni wa mũharatĩ.” **13** Na o rĩmwe hakũmĩra gĩkundi kinene kĩa arĩa a igũrũ hamwe na mũraika ucio, makĩwooca Ngai, makiũga atiri, **14** “Ngai arokomio kũu igũrũ mũno, naguo thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũri andũ arĩa akenagĩra.” **15** Na rĩria arĩa acio maamatigire magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩthi acio makĩrĩrana atiri, “Nĩtũthĩ Bethlehemu tũkoone undũ ucio wikĩkĩte, ucio Mwathani aatũhe ũhoro waguo.” **16** Nĩ undũ ucio magĩthĩ

mahĩũhite, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio thĩni wa mũharatĩ. **17** Na maarĩkia gĩkoona, makĩmemereka ũhoro ũria maaheetwo ũkonĩi kaana kau, **18** nao arĩa othe maũguire makĩgege mũno nĩ maũndũ marĩa arĩthi acio maameeraga. **19** Nowe Mariamu akĩga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agĩkara akĩmeearĩra. **20** Nao arĩthi acio makĩhĩndũka, magĩkumagia na makĩwoocaga Ngai nĩ undũ wa maũndũ macio mothe maiguire na makoona, o ta ũria meerĩtuo. **21** Mũthenya wa kanana wakinya, rĩria ihinda rĩako rĩa kũrua rĩakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtũuo Jesũ, rĩitwa rĩria mũraika akaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako. **22** Na rĩri, rĩria ihinda rĩao rĩa gũtherio rĩakinyire kũringana na Watho wa Musa-rĩ, Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani **23** (o ta ũria kwandikitwo Watho-inĩ wa Mwathani atiri, “Irigĩthathi rĩothe rĩa kahĩ nĩ rĩrĩamũragĩro Mwathani”), **24** na marute igongona kũringana na ũria Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndirahũgĩ igĩri kana tũtũtuura twĩri.” **25** Na rĩri, nĩ kwari mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthingu na mwĩtigĩri Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. **26** Nĩagũũrĩrio nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũria wa Mwathani. **27** Nake agĩtoonya thĩni wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩria aciari a kaana kau ti Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩni nĩguo mahingie ũria mũtugo wa watho watũite-rĩ, **28** Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩwooca Ngai, akiũga atiri: **29** “Mwathani Mwene-Hinya, rĩu rekereria ndungata yaku itĩthi na thayũ, o ta ũria wanjĩrĩrie. **30** Nĩgũkorwo maitho makwa nĩmonete ũhonokio kaku, **31** ũria ũhaarĩrie mbere ya andũ othe, **32** ũrĩ ũtheri wa kũguũrĩria andũ-a-Ndũrĩri, o na riiri kũri andũ aku a Isiraeli.” **33** Nake ithe na nyina makĩgege mũno nĩ undũ wa maũndũ marĩa maarĩrio igũrũ rĩako. **34** Simeoni agĩcooka akĩmarathima akĩria Mariamu, nyina wa kaana kau atiri, “Kaana gaka nĩ gatũtuo ga kũgũithia na gũũkĩria andũ aingĩ thĩni wa Isiraeli, na gatũke kĩmenyithia kĩria kĩrĩmenagĩrĩrio, **35** nĩgeetha meciiria ma ngoro nyingĩ magũũrio. O na ngoro yaku o nayo nĩgatheetwo na rũhiũ rwa njora.” **36** Nĩngĩ nĩ kwari na mũtumia mũnabii, wetagwo Anna mwarĩ wa Fanueli, wa mũhĩrĩga wa Asheri. Mũtumia ucio aarĩ mũkũrũ mũno; aikarire na mũthũuriwe miaka mũgwanja kuuma ahika, **37** agĩcooka agĩkara arĩ wa ndigwa na hindi iyo aarĩ na miaka mĩrongo inana na ina. Nake ndoimaga hekarũ-inĩ, no aatũire kuo ahooyaga Ngai itũkũ nĩ mũthenya, na akehiingaga kũria irio na akahooyaga. **38** Hindi o iyo agĩũka harĩo, agĩcookeria Ngai ngaatho, na akiaria ũhoro wa kaana kau kũri arĩa othe meetagĩrĩra kuona gũkũũrwo kwa Jerusalemu. **39** Rĩria Jusufu na Mariamu maarĩkirie gwĩka maũndũ marĩa mothe maathanĩtuo nĩ watho wa Mwathani-rĩ, magĩcooka Galili, makĩnũka itũura rĩao kũu Nazarethi. **40** Nako kaana kau gagĩkũra, gagĩgĩa na hinya; gakiyũrwo nĩ ũũgĩ, naguo wega wa Ngai warĩ hamwe nako. **41** Mwaka o mwaka aciari ake nĩmathĩaga Jerusalemu nĩ undũ wa Giathĩ kĩa Bathaka. **42** Jesũ aakinya miaka ikũmi na rĩri, makĩambata nake magĩthĩ Giathĩ-inĩ kũu kũringana na mũtugo. **43** Na Giathĩ kũu giathira, rĩria aciari ake mainũkaga-rĩ, kamwana kau ti Jesũ, gagĩtigwo na thuutha kũu Jerusalemu, no matiamenyire. **44** Nao magĩthĩ rĩgendo rwa mũthenya mĩgima, magĩciĩragia atĩ aarĩ gĩkundi-inĩ kĩa. Thuutha ucio makĩambiriria kũmũcaria kũri andũ a mbarĩ yao o na kũri arata. **45** Hindi irĩa mamwaagire, magĩcooka Jerusalemu makamũcarie. **46** Thuutha wa mĩthenya itatũ makĩmũkora hekarũ-inĩ aikarĩte gatagatĩ ka arutani, amathikĩrĩrie na akĩmooragia ciũria. **47** ũria wothe waiguaga

akīaria niagegagio nī ūmenyo wake na ūria aacookagia. **48** Rīria aciari ake maamuonire, makīgega. Nyina akīmūria atīrī, “Mūriū, ūgūtūwika ūguo nīkī? Nīī na thoguo nī tūgūcarītie tūri na kīeha mūno.” **49** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Nī kīī gītūmīte mūnjarie? Kaī mūtooi atī njagīrīrwo gūkorwo ndī nyūmba-inī ya Baba?” **50** No-o matiatākūirwo nī ūria aameeraga. **51** Nake agīcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nīamathikagīra. No nyina nīaigaga maūndū macio mothe ngoro-inī yake. **52** Nake Jesū agīkūra, akūhīgaga, na akīnenehaga, akīendagwo nī Ngai, o na andū.

3 Na rīrī, mwaka wa ikūmi na itano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hīndī irīa Pontio Pilato aarī barūthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mūrū wa ithe aathanaga Iteurea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene. **2** hīndī iyo Anasi na Kaifaa maarī athīnjīrī-Ngai arīa anene, ūhoro wa Ngai nīwakinyīire Johana mūrū wa Zakaria arī werū-inī. **3** Nake agīthīī būrūrī wothe ūria warī hakuhi na Rūū rwa Jorodani, akīhunjagia atī andū merire nīguo marekerwo mehīa nao nīgeetha mabatithio. **4** O ta ūria kwandīkītwo ibuku-inī rīa mūnabīī Isaia atīrī: “Nī mūgambo wa mūndū ūkwanīrīra werū-inī, akoiga atīrī, ‘Haarīriai njīra ya Mwathani, rūngariai tūcīra twake. **5** Mīkuru yothe nīgathikwo, nacio irīma ciothe na tūrīma nīikaaraganio. Njīra irīa njogomu nīkarūngario, nacio njīra irīa itarī njaraganu nīikaaraganio. **6** Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.” **7** Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie, nake akīmeera atīrī, “Inyū rīcīaro rūrū rwa ndūira! Nūū ūmūtarīte mūrīre marakara marīa makīrīī gūūka? **8** Cīarai macīaro maringaine na kwīrīra. Na mūtīkamabīrīrie kwīrīra na ngoro cīanyu atīrī, ‘Ithe witū nī Iburahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme mahīga maya matūike cīana cia Iburahīmu. **9** Ithanwa nīrīgītwo itīna-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtacıaraga macīaro mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī.” **10** Nao andū ake makīmūria atīrī, “Tūkiagīrīrwo nī gwīka atīa?” **11** Nake Johana akīmacookeria atīrī, “Mūndū ūria ūri na nguo igīrī nīagaire ūria ūtari, nake ūria ūri na irio nīeke o ta ūguo.” **12** Nao etīa mbeeca cia igooti o nao magīūka mabatithio, makīmūria atīrī, “Mūrutani, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” **13** Nake akīmacookeria atīrī, “Mūtīgetagie mbeeca makīria ya ūria mwathītwo mwītāgie.” **14** Nacio thigari ikīmūria atīrī, “Na itūhū-rī, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” Nake agīcīcookeria atīrī, “Mūtīgatunyage andū mbeeca na mūtīkamaigagīrīre igenyo; na nīngī iganagwoi nī mūcaara wanyu.” **15** Na rīrī, andū nīmaīkaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūūranagia ngoro-inī cīao kana hīhī Johana ahota gūkorwo nīwe Krīstū. **16** Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atīrī, “Nū-rī, ndīmubatithagia na maaī. No nī kūrī mūndū ūgūūka ūri na hīnya kūngīra, ūria nī itagīrīre kuohora ndigi cia iraatū cīake. We akaamubatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. **17** Gītarūrū gīake akīnyīitīte na guoko nīguo atherie kīhūhīro gīake, na acookanīrīre ngano amūkie ikūmbī rīake, no nīagacīna mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” **18** Johana nīataarīre andū na cīugo nyingī na akamahunjagīria Ūhoro-ūria-Mwega. **19** Na rīrī, rīria Johana aatētie Herode ūria warī mūthamaki tondū wa kūhīka Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūndū marīa mangī mothe mooru eekīte, **20** Herode nīongereire ūndū ūngī mūrūrū makīria; naguo nī wa kūnyīithīa Johana na kūmuohīthīa njeera. **21** Hīndī irīa andū othe maarīkīrie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithīrio. Na rīria aahooyaga, Igūrū rīkīhingūka, **22** nake Roho Mūtheru

agīkūrūka akīūmba igūrū rīake arī na mwīrī wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkīuma Igūrū ūkīuga atīrī, “Wee nīwe mūrū wakwa ūria nyendete; na nīngēnaga mūno nīwe.” **23** Na rīrī, Jesū akīambīrīria ūtungata wake aarī na ūkūrū wa mīaka ta mīrongo itatū. Nao andū meeciirāgia atī aarī mūrū wa Jusufu, mūrū wa Heli, **24** mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawī, mūrū wa Meliki, mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu, **25** mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi, mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili, mūrū wa Nagai, **26** mūrū wa Maathi, mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini, mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda, **27** mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa, mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli, mūrū wa Neri, **28** mūrū wa Meliki, mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu, mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri, **29** mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri, mūrū wa Jorimu, mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, **30** mūrū wa Simeoni, mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu, mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu, **31** mūrū wa Melea, mūrū wa Mena, mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani, mūrū wa Daudi, **32** mūrū wa Jesii, mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu, mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni, **33** mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni, mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu, mūrū wa Juda, **34** mūrū wa Jakubu, mūrū wa Isaaka, mūrū wa Iburahīmu, mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru, **35** mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu, mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi, mūrū wa Shela, **36** mūrū wa Kainani, mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu, mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku, **37** mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku, mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli, mūrū wa Kenai, **38** mūrū wa Enoshu, mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu, mūrū wa Ngai.

4 Nake Jesū akīuma kūu Jorodani aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agītwarwo nī Roho werū-inī, **2** kūrīa aagereirio nī mūcukani matukū mīrongo īna. Ndaarīāga kīndū matukū-inī macio, namo maathira agīkorwo arī mūhūūtu. **3** Nake mūcukani akīmūria atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, irā ihīga rīrī rītūike mūgate.” **4** Nake Jesū akīmīcookeria atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘To mūgate wiki ūngītūria mūndū muoyo.’” **5** Nīngī mūcukani akīmūtara handū hatūūgūrū mūno, na gwa kahīnda kanīni mūno akīmūunia mothamaki mothe ma gūkū thī. **6** Agīcooka akīmūria atīrī, “Nīngūkūhe wathani wa kūu guothe na rīiri wakuo wothe, nīgūkorwo nīiheanītwo kūrī nī, na no ndīcheane kūrī mūndū o wothe ūria īngīnda kūhe. **7** Nī ūndū ūcio ūngīnyinamīrīra ūhoose, mothe megūtūka maku.” **8** Jesū akīmīcookeria, akīmūria atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ūmūtungatāgie o we wiki.’” **9** Nake mūcukani akīmūtara Jerusalem, na akīmūrūgama gathūrūmūndū-inī ka hekarū, akīmūria atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, wīgūthīe thī kuuma hāha. **10** Nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: “Nīagaatha arāika ake nī ūndū waku makūmenyerere wega; **11** nīngī nīmagakwanīrīra na moko mao, nīgeetha ndūkarīngwo kūgūrū nī ihīga.” **12** Nake Jesū akīmīcookeria atīrī, “Maandīko moigīte atīrī: ‘Ndūkanagerie Mwathani Ngai waku.’” **13** Rīria mūcukani aarīkīrie kūmūgeria na njīra ciothe-rī, akīmūtīga ngīnya ihīnda rīria rīagīrīre rīkoneka. **14** Nake Jesū agīcooka Galili arī na hīnya wa Roho, nayo ngumo yake ikīhunja kūu būrūrī ūcio wothe. **15** Nake nīarutanaga thunagogī-inī cīao, nao andū othe makīmūkumia. **16** Na rīrī, nīathīere Nazarethi, kūrīa aarereirwo, na agītūnya thunagogī mūthenya wa Thabatū, o ta ūria aamenyerete gwīka. Nake akīrūgama na igūrū athome Maandīko. **17** Akīnengerwo ibuku rīa gīkūnjo rīa mūnabīī Isaia. Akīrīkūnjūra, akīona harīa handīkītwo atīrī: **18** “Roho wa Mwathani arī igūrū rīakwa,

nī undū nianjītīrīrie maguta n̄guo hunjagīrie arīa athīnī Ūhorō-ūrīa-Mwega. Nīandūmite thīu nyanīrīrie kuohorwo kwa arīa moheetwo, na atī arīa atumumu nīmegūcooka kuona, na njohorithie arīa mahinyīrīrio, **19** ningī nyanīrīrie mwaka wa gwītīkīrīka wa Mwathani.” **20** Agīcooka agīkūnja ibuku rīu rīa gīkūnjo, agīcookeria mūmenyereri wa thunagogi, agīkara thī. Nao andū arīa othe maarī thunagogi makīmūrora. **21** Nake akīambīrīria kwaria, akīmeera atīrī, “Ūmūthī maandiko maya nī mahingio mūkīiugāgīra.” **22** Nao andū othe makīmūgaatha na makīgegō mūno nī ciugo njega irīa cioimaga kanua gake. Makīūrania atīrī, “Githī ūyū tī mūrū wa Jusufu?” **23** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Tī-ītherū nī mūkūnjīra thothe irīa yugaga atīrī, ‘Ndagītārī, wīlhonie wee mwene! Maūdū marīa tūguite atī nī wekire kūu Kaperinaumu meeke gūkū itūūra-inī rīaku.” **24** Agīthī na mbere kuuga atīrī, “Ngūmwīra na ma, gūtīrī mūnabīi wītīkagīrō itūūra-inī rīake. **25** Ngūmwīra atīrī na ma, nī kwārī atumia aingī a ndigwa Isīraeli matukū-inī ma Elīja, rīrīa igūrū rīarī ihinge mīaka itatū na nuthu, na ng’aragu nene ikīyūra būrūrī wothe. **26** No Elīja ndaigana gūtūmwō kūrī o na ūmwe wao, tīga kūrī mūtumia wa ndigwa ūrīa watūire itūūra rīa Zarefathu kūu būrūrī wa Sidoni. **27** Ningī nī kwārī andū aingī maarī na mangū thīnī na Isīraeli ihinda rīa Elisha ūrīa mūnabīi, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wao wahonirio tīga Naamani ūrīa Mūsuriata.” **28** Andū othe arīa maarī thīnī wa thunagogi nīmarakarire mūno rīrīa maiguire ūguo. **29** Magūkīra makīmūrūtūrīra kuuma itūūra-inī rīu, makīmūtwarā rwere-inī rwa karīma harīa itūūra rīu rīakītwo, n̄guo mamūtīke na kūu kīharūrūka-inī. **30** Nowe Jesū akīgerera gatagatī-inī ka andū, agīthīra. **31** Agīcooka agīkūrūka, agīthī Kaperinaumu, itūūra rīarī Galīli, na mūthenya wa Thabatū akīambīrīria kūruta andū. **32** Nao andū makīgega nī undū wa ūrutani wake, tondū ndūmīrīri yake yarī ya wathani. **33** Na rīrī, kūu thīnī wa thunagogi nī kwārī na mūdū warī na ndaimono, nīyo ngoma thūku. Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, **34** “Hī! Ūrenda atīa na ithuī, wee Jesū wa Nazarethī? Ūkīte gūtūnīna? Nīngūtū, we nīwe ūrīa Mūtheru wa Ngai!” **35** Nake Jesū akīmīkoma, akīmīra atīrī, “Kīra, na uume thīnī wake!” Nayo ndaimono īyo ikīgūthīa mūdū ūcio thī hau mbere yao othe, ikīuma na ndīamūtīhīrie. **36** Nao andū othe makīgega makīūrania atīrī, “Kaī ūrutani ūyū ūhaana atīa? Araatha ngoma thūku arī na wathani na hinya, nacio ikoimal!” **37** Nayo ngumo yake ikīhunja kūrīa guothe kwārīnīte na kūu. **38** Nake Jesū akīuma thunagogi, agīthī mūcīi gwa Simoni. Na rīrī, nyīna wa mūtumia wa Simoni aarī mūrūaru mūrīmū wa kūhīuha mwīrī mūno, nao magīthaita Jesū nī undū wake. **39** Nī undū ūcio, akīnamīrīra harī we, na agīatha mūrīmū ūcio uume mwīrī wake, naguo ūkīuma. Nake mūtumia ūcio agīkūrū o rīmwe na akīambīrīria kūmatungatīra. **40** Na rīrīa rīrīa rīathūaga, andū makīrehera Jesū andū arīa othe maarī na mūrīmū ngūrani, nake akīmaigīrīra moko o mūdū o mūdū, akīmahonia. **41** O na ningī ndaimono ikīuma andū aingī, ikīnagīrīra atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai!” Nowe agīckaania na agīcīrīa cīarie, tondū nīcioī atī nīwe Krīstū. **42** Na gwakīa-rī, Jesū akīumagara agīthī kūdū gūtaarī andū. Nao andū makīmūcaria, na rīrīa maakīnyire harīa aarī, makīgeria kūmūgīrīrīra ndakoīme kūu amatige. **43** Nowe akīmeera atīrī, “No ngīnya hunje Ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai matūūra-inī marīa mangī o namo, nī undū nīkīo ndaatūmirwo.” **44** Nake agīthī na mbere na kūhunja thīnī wa thunagogi cia Judea.

5 Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū arūngī hūgūrūrū-inī cia irīa rīa Genesareti, nakīo kīrīndī kīa andū aingī nīkīahatikanaga kīmūkuhīrīrie n̄guo gīthīkīrīrie ūhorō wa Ngai, **2** nake akīona tūtārū twīrī hūgūrūrū-inī cia irīa rīu, tūtīgītwo ho nī ategi a thamaki, arīa maathambagīa neti ciao cia gūtega. **3** Agītoonya gatarū kamwe, nako kaarī ga Simoni, akīmūthaita agatoonyatoonyie maai-inī, kehere hūgūrūrū-inī. Agīcooka agīkara thī, akīambīrīria kūruta andū ūhorō arī gatarū-inī kau. **4** Na aarīkia kwaria, akīra Simoni atīrī, “Twarā gatarū haarīa harīku, mūkūrūkie neti maai-inī, mūtege thamaki.” **5** Nake Simoni akīmūcookeria atīrī, “Mwathi witū, tūrūtīte wīra mūrītū ūtūkū wothe, na tūtīnanyiita kīndū o na kī. No tondū nīwoiga ūguo-rī, nīngūkūrūkia neti.” **6** Maarīkia gwīka ūguo, makīnyīta thamaki nyingī mūno, ngīnya neti ciao ikīambīrīria gūtūka. **7** Nī undū ūcio makīheneria arīa maarūtīthanagīa wīra nao, arīa maarī gatarū kau kangī moke mamateithie, nao magūka makīyūrīa tūtārū twerī kī, o ngīnya tūkiambīrīria gūtoonyerera maai-inī. **8** Hīndī rīrīa Simoni Petero onire ūguo, akīgūthīa maru-inī ma Jesū, akīmūwīra atīrī, “Njeherera Mwathani; nī ndī mūdū mwīhīa!” **9** Nīgūkorwo we na arīa othe maarī nao nīmāgegire mūno nī undū wa thamaki irīa maanyītīte, **10** o na Jakuba na Johana, arīu a Zebedi, arīa maarūtīthanagīa wīra na Simoni nīmāgegire. Nake Jesū akīra Simoni atīrī, “Tīga gwītīgīra; kuuma rīu ūrītegega andū.” **11** Nī undū ūcio makīmūrīra tūtārū twao hūgūrūrū-inī cia irīa, magītīga indo ciao ciothe, makīmūrūmīrīra. **12** Na rīrī, hīndī īmwe rīrīa Jesū aarī itūūra-inī rīmwe-rī, nīgūokire mūdū waiyūrītwo nī mangū mwīrī wothe. Na rīrīa onire Jesū, akīgūthīa, agītūrumīthīa ūthīu wake thī, akīmūthaita, akīmūwīra atīrī, “Mwathani, ūngēnda-rī, no ūtherie.” **13** Jesū agītambūrūkia guoko gwake, akīhutīa mūdū ūcio, akīmūwīra atīrī, “Ī, nīngwenda. Therio!” Na o hīndī īyo akīhonio mangū. **14** Jesū agīcooka akīmūkaania, akīmūwīra atīrī, “Ndukeere mūdū o na ū, no thī, ūkeyonanie kūrī mūthīnjīri-Ngai, na ūrute magongona marīa Musa aathanire nī undū wa gūtherio gwaku, arī ūra kūrī o.” **15** Na rīrī, ngumo yake īgīkīrīrīa kūhunja makīra, o ngīnya kīrīndī kīngī ma kīa andū gīgūka kūmūthīkīrīria na kūhonio mūrīmū yao. **16** No Jesū nīeheragīra andū, agathī kūdū gūtārī andū kūhoera Ngai kuo. **17** Mūthenya ūmwe nī kūrūtana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arīa mookīte kuuma matūūra mothe ma Galīli, na Judea, na Jerusalemu, maikarīte thī hau. Naguo hinya wa Ngai wa kūhoniana warī hamwe na Jesū. **18** Na rīrī, nīhookire andū makuūite mūdū na kībarī, warūarīte mūrīmū wa gūka cīga, nao makīgeria kūmūtoonyia nyūmba mamūige harī Jesū. **19** Na rīrīa maagire njīra ya gwīka ūguo nī undū wa ūingī wa andū, makīhaica nyūmba-igūrū magīthīra maturubarī, makīmūkūrūkīria mwanya-inī ūcio o arī kībarī-inī, ngīnya gatagatī-inī ka andū acio makīmūga o hau Jesū aarī. **20** Rīrīa Jesū onire wītīkio wao, akīmūwīra atīrī, “Mūrata, nīwarekerwo mehīa maku.” **21** Nao Afarisai na arutani a watho makīambīrīria gwīcīrīra ngoro-inī ciao, makuaga atīrī, “Kaī mūdū ūyū arī ū, ūkūruma Ngai? Nūwī ūngīhota kūrēkanīra mehīa, tīga Ngai we wīkī?” **22** Nowe Jesū nīamenyaga ūrīa meeciiragīa na akīmoorīa atīrī, “Mūreeciirīa maūdū macio ngoro-inī cianyu nīkī? **23** Nī undū ūrīkū mūhūthū; nī kwīra mūdū, ‘Nīwarekerwo mehīa maku,’ kana nī kūmwīra, ‘Ūkīra mūdū?’ **24** No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūdū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrēkanīra mehīa-rī” Akīra mūdū ūcio wakuūite cīga atīrī, “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī gīaku, ūinūke.” **25** O hau hau akīrūgama mbere yao, akīoya kībarī kīrīa

akomeire, na akīnūka mūciī akīgocoga Ngai. **26** Nao andū othe nīmagegire na magīkumia Ngai. Makiyūrwo nī guoya, makiuga atīrī, “Ūmūthī nītuonete maūndū tūtārī tuona.” **27** Thuutha wa ūguo, Jesū akiumagara na akiona mūdū warī mwīta wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarīte harīa heetagīro mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra.” **28** Nake Lawi agūkīra, agītiga indo ciake ciothe, akīmūrūmīrīra. **29** Lawi agīcooka akīrugithīria Jesū iruga inene gwake mūciī, na gīkundi kīnene kīa etia mbeeca cia igooti o na andū angī nīmarīānagīra nao. **30** No Afarisai na arutani a watho arīa maarī a gikundi kīao magītīta arutwo ake makīmooria atīrī, “Mūrīānagīra na mūkanyuanīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?” **31** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū arīa agīma mīrīrī tio mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. **32** Nīrī ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia, nīguo merire.” **33** Nao makīmwīra atīrī, “Arutwo a Johana nī meehingaga kūrīa irio kainingī kainingī makahooya, o nao arutwo a Afarisai nīmekaga o ūguo, no aku marīāga na makanyua hīndī ciothe.” **34** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “No mwīre ageni a mūhikania mehinge kūrīa rīrīa e hamwe nao? **35** No rīrī, ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeherio kuuma kūrī o; matukū-inī macio-rī, nī makeehinga kūrīa irio.” **36** Ningī Jesū akīmahe ūhoro na ngerekano īno, akīmeera atīrī, “Gūtīrī mūdū ūngītīnia kīraka kuuma harī nguo njerū, agīkīre nguo ngūrū. Angīlka ūguo, angīkorwo atarūrīte nguo njerū, nakīo kīraka kīu kīa nguo īyo njerū kīage kwagīrīra nguo īyo ngūrū. **37** Ningī gūtīrī mūdū wakīgira ndibei ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibei īyo ya mūhīhano no itarūte mondo īcio, ndibei īyo īitike, nacio mondo īcio itarūkange. **38** Aca, ti ta ūguo, ndibei ya mūhīhano no nginya īkīrwo mondo-inī njerū. **39** O na gūtīrī mūdū thuutha wa kūnyua ndibei ngūrū ūcookaga kwenda ndibei īyo ya mūhīhano, nī ūndū oigaga atīrī, ‘Iria ngūrū nīyo njega.”

6 Mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū akīgerera mīgūnda-inī ya ngano, nao arutwo ake makīmambīrīra gītua ngira imwe cia ngano, magīcirīgitha na moko, makīrīa ngano. **2** Afarisai amwe makīmooria atīrī, “Nī kīrātīma mwīke ūrīa gūtētīkīrītio nī watho mūthenya wa Thabatū?” **3** Jesū akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūrīa Daudi eekire, rīrīa we na arīa maarī nake maarī ahūtū? **4** Aatoonyire Nyūmba ya Ngai, akīoya na akīrīa mīgate rīra yamūrīrwo Ngai, rīra atēetīkīrītio kūrīa nī watho tīga no athīnjīrī-Ngai meetīkīrītio kūmīrīa, na agīcooka akīhe arīa maarī nake īmwe yayo.” **5** Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa Thabatū.” **6** Na rīrī, mūthenya ūngī wa Thabatū nīathiire thunagōgi-inī, akīrutana, nakuo nī kwarī na mūdū warī mwonju guoko gwake kwa ūrīo. **7** Nao Afarisai na arutani a watho nīmacaragīa ūndū mangīthitangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno, mone kana nekūhonania mūthenya wa Thabatū. **8** Nowe Jesū, tondū nīamenyaga ūrīa meeēiragīa, akīra mūdū ūcio wonjete guoko atīrī, “Ūkīra ūrūgame mbere ya andū othe.” Nī ūndū ūcio agūkīra akīrūgama hau. **9** Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ngūmūrīa atīrī, nī ūndū ūrīkū mwītīkīrīe nī watho mūthenya wa Thabatū: nī gwīka wega kana nī gwīka ūuru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūnīina?” **10** Akīhūgūra, akīmarora othe, agīcooka akīra mūdū ūcio atīrī, “Tambūrūkia guoko gwaku.” Nake agīka o ro ūguo; nakuo guoko gwake gūkīhonio biū. **11** Nao makīrakra mūno, makīmambīrīra kūrīania ūrīa mangīka Jesū. **12** Mūthenya ūmwe Jesū nīomagīrīre agīthīrī kīrīma-inī akahoee, akīraara akīhooya

Ngai ūtukū wothe. **13** Gwakīa-rī, agīta arutwo ake moke harī we, agīthuura andū ikūmi na eerī ao, akīmatua atūmwō, nao nī: **14** Simoni (ūrīa aatuire Petero), na Anderea mūrū wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, **15** na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ūrīa wetagwo Zelote, **16** na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mūsīkariota ūrīa wamūkunyānīre. **17** Nake Jesū agūkūrūka hamwe nao, makīrūgama handū haarī haraganu. Gīkundi kīnene kīa arutwo ake kīarī ho, o na andū aingī mūno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inī cia Turo na Sidoni, **18** nao mookite nīguo mamūigē na mahonio mīrīmū yao. Nao arīa maanyanagī nī ngoma thūku makīhonio, **19** nao andū othe makīgerīa kūmūhutia, tondū hinya nīwoimaga thīnīrī wake na ūkamahonia othe. **20** Nake akīrora arutwo ake, akiuga atīrī: “Kūrīathimwo-rī, nī inyuī athīnī, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wanyu. **21** Kūrīathimwo-rī, nī inyuī mūhūutaga rīu, nīgūkorwo nīmūkahūnīo. Kūrīathimwo-rī, nī inyuī mūrārīra rīu, nīgūkorwo nīmūgatheka. **22** Kūrīathimwo-rī, nī inyuī hīndī rīra andū mekūmūmena, na meyamūre kūrī inyuī, na mamūrume, na mathūkīrīrīe rītwa rīanyu, nī ūndū wa Mūrū wa Mūdū. **23** “Mūthenya ūcio nīmūgakena na mūrūgarūge, tondū mūcaara wanyu nī mūingī Igūrū. Nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekire anabī. **24** “No rīrī, kaī mūrī na haaro inyuī itonga-ī, nīgūkorwo nīmūrīkītīe kwamūkīra kūnyamarūrwo kwanyu. **25** Kaī mūrī na haaro inyuī arīa mūhūnīrī rīu-ī, nīgūkorwo nīmūkahūnīa. Kaī mūrī na haaro arīa mūrāthēa rīu-ī, nīgūkorwo nīmūgacakaya na mūrīre. **26** Kaī mūrī na haaro inyuī hīndī rīra andū othe mekūmūgaathīrīrīa-ī, nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekaga anabī a maheeni. **27** “No ngūmwīra atīrī inyuī arīa mūthīkīrīrīe: endagai thū cianyu, na mwīkage wega arīa mamūthūire, **28** na ningī mūrāthimaga arīa mamūrūmaga, na mūhooyagīre arīa mamwīkaga ūuru. **29** Na rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthia rūmwe, mūhūgūkīrīe rūu rūngī o naruo. Na mūdū angīgūtunya igooti rīaku, ndūkamūgīrīe kuoya o na kanjū yaku. **30** Mūdū o wothe angīkūhooya kīndū mūhe, na mūdū o wothe angīoya kīndū gīaku, ndūkamwītīe. **31** Ikagai andū arīa angī o ūrīa mūngīndaga mamwīkage. **32** “Rīu-rī, angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mwakīnguna na kī? O na ‘ehia’ nīmendaga arīa mamwendete. **33** Na mūngīkorwo mwīkaga wega o arīa mamwīkaga wega-rī, mwakīnguna na kī? Nīgūkorwo ehia o nao nīmekaga o ūguo. **34** Na ningī mūngīkorwo mūkombithagia o arīa mwīhokete nīmakamūrīra-rī, mwakīnguna na kī? O na ehia nīmākombagīra ehia arīa angī, mehekote nīmakarīhwo ciothe. **35** No rīrī, endagai thū cianyu, na mūciīkage wega, o na mūkombithagīe mūtekwīhoka gūcookerio kīndū. Hīndī īyo irīthi rīanyu nīrīkaneneha, na inyuī nīmūgatuīka arīu a ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, nīgūkorwo we nīaiguagīra arīa matarī ngaotha tha o na arīa aaganu. **36** Iguanagīra tha, o ta ūrīa lthe wanyu aiguanagīra tha. **37** “Mūtīgacīrīrīthanagīe nīgeetha na inyuī mūtīkanacīrīrīthio. Mūtīgatanagīre, nīgeetha na inyuī mūtīkanatuīrwo. Rekanagīrai, na inyuī nīmūkakererwo. **38** Heanagai, na inyuī nīmūrīheagwo na gīthimi kīega, gīkīndīrītū, kīnainītio na gīgaitīkīrīra, nīkīo mūgaitīrīrwo nakīo nguo-inī. Nīgūkorwo gīthimi kīrīa mūthīmanagīra nakīo, no kīo mūrīrīthimagīrwo nakīo.” **39** Agīcooka akīmahe ngerekano īno, akīmooria atīrī, “Mūtumumu no atongorīe mūtumumu ūrīa ūngī? Githī eerī to magūe irima? **40** Mūrūtuo ti mūnene kūrī mūrūtūti, no ūrīa wothe mūrūte wega, no atūike ta mūmūrūtūti. **41** “Nī kīrī gīgūtūtha wone kīhuti kīrīa kīrī rīitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kūrūmbūiya mūgogo ūrīa

urī riitho riaku we mwene? **42** Wahota atia kwira mūru wa thoguo atiri, 'Mūru wa baba, reke ngurute kihuti kiu kiri riitho riaku,' o riria wee wagite kuona mūgogo uria urī naguo riitho riaku? Wee hinga ino, amba urute mūgogo ucio urī naguo riitho, niguu wone wega uhote kūruta kihuti kiria kiri riitho rīa mūru wa thoguo. **43** "Gūtiri mūti mwega uciraga maciaro mooru, kana mūti mūru ugaciara maciaro mega. **44** O mūti ūmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andū matituaga ngūyū kuuma miti-ini ya mūguu, o na kana magatua thabibū kuuma cong'e-ini. **45** Mūndū ūria mwega aragia maūndū mega kuuma mūthiithū-ini wa ngoro yake, nake mūndū ūria mūru aragia maūndū mooru kuuma mūthiithū-ini wa ngoro yake. Nīgukorwo kanua gake kaaragia o maūndū maria maiyūrite ngoro yake. **46** "Atiriri, mūnjitaga 'Mwathani, Mwathani,' niki, na mūtikaga ūria ndimwiraga? **47** Nīngūmuonia ūria mūndū ūria ūkaga kūrī nī, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ūria ciugite ahaana. **48** Ahaana ta mūndū waakaga nyūmba, ūria wenjire mūthingi, akīrūkia na akīwamba igūru rīa ihiga. Hīndi rīa kwagiire mūiyūro wa maai, kīguū gīkīgūtha nyūmba iyo na nditi, no gītiāmienyenyirīe, tondū niyaakitwo wega. **49** No mūndū ūria ūguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ūria ciugite, ahaana ta mūndū ūria waakire nyūmba itari na mūthingi. Na rīria kīguū kīagūthire nyūmba iyo, ikimomoka, naguo mwanangiko wayo warī mūnene."

7 Nake Jesū aarīka kwaria maūndū macio mothe andū makīmūguaga, agītoonya Kaperinaumu. **2** No kūu nī kwari na ndungata ya mūnene-wa-thigari-igana, rīa mūmiathi eendete mūno, nayo yari ndwaru hakuhi gūkuu. **3** Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoro wa Jesū, agītūma athuari a Ayahudi kūrī we makamūire oke ahonie ndungata yake. **4** Nao maakinya kūrī Jesū, makīmūthaita magwatiirīe mūno, makīmwira atiri, "Mūndū ūyū nīagīrīrwo gwīkwo ūguo nīwe, **5** tondū niendete rūriri rwtū na niatwakiire thunagogi." **6** Nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nao. Na marī hakuhi gūkina mūci, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata makamwīre atiri, "Mwathani, tīga gwithīina tondū ndiagiirīe wee ūke gwakwa mūci. **7** O na nokio itanona njaģirīre gūka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. **8** Nīgukorwo nī mwene ndi mūndū wathagwo, na ndi na thigari njathaga. Ndeera ūmwe 'Thii,' nīathiigaga, na ndeera ūngi atiri, 'Ūka,' niokaga. Na ningi ndeera ndungata yakwa atiri, 'Ika ūna,' nīkaga." **9** Rīria Jesū aigūire ūguo, akīgega, akīhūgūkīra kīrīndi kīria kīamūrūmīrīre, agīkīra atiri, "Ngūmwīra atiri, ndionete mūndū ūri na wītiko mūnene ūi Isiraeli guothe!" **10** Nao andū arīa maatūmitwo magīcooka mūci magīkora ngombo iyo iri honu. **11** Ihinda inini riathira, Jesū agīthi itūura rīetago Naini, nao arutwo ake na andū gīkundi kīnene magīthīi nake. **12** Na rīria akūhīrīrīe kīhingo gīa itūura rīu, mūndū wakuite nīarutagwo kuo na aari mwana wa mūmwe, nake nyina aari mūtūmia wa ndigwa. Nao andū aingī a itūura rīu maarī hamwe nake. **13** Rīria Mwathani onire mūtūmia ūcio, akīmūguira tha, akīmwira atiri, "Tiga kūrīra." **14** Agīcooka agīthīi, akīhutia ithandūkū, nao arīa maarīkuuite makīrūgama. Agīcooka akiuga atiri, "Mwanake, ndakwira atiri, ūkīra!" **15** Mūndū ūcio wakuite agīkīra, akīambīrīria kwaria, nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyina. **16** Andū othe makīyūrwo nī guoya na makīgōoca Ngai, makiuga atiri, "Mūnabii mūnene niokite gatagati gaitū. Ngai niokite gūteithia andū ake." **17** Nayo ngumo ya Jesū ikihunja Judea guothe o na būriri ūria wagūthiūrūkīirīe. **18** Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoro wa maūndū macio

mothe. Nake Johana agīta arutwo ake eerī, **19** akīmātūma kūrī Mwathani makamūirīe atiri, "Wee nīwe ūria weritwo nīagōoka kana tweterere mūndū ūngi?" **20** Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makīmwira atiri, "Johana Mūbatithania aatūtūma kūrī we tūkūirīe atiri, 'Wee nīwe ūria weritwo nīagōoka kana tweterere mūndū ūngi?'" **21** Ihinda-ini o rīu Jesū akīhonia andū aingī arīa maarī na mīrīmū, na ndwari, na akiingata ngoma thūku o na agītūma andū aingī arīa maarī atumumu macooke kuona. **22** Nī ūndū ūcio agīcookeria arīa maatūmitwo atiri, "Cookai mūkeere Johana maūndū maria muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīretwara, na arīa marī na mangū nī marahonio, na andū arīa mataiguaga nīmaraigua, na arīa akuū nīmarariūkio, na Ūhoro-ūria-Mwega nīurahunjīrio arīa athīni. **23** Kūrathimwo nī mūndū ūria ūtarahīngwo nī ūndū wakwa." **24** Andū acio maatūmitwo nī Johana moima hari Jesū, Jesū akīambīrīria kwārīria andū aingī ūhoro wa Johana, akīmoorīa atiri, "Nī kīi mwathiite kuona werū-ini? Hihi mwathiite kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho? **25** Angīkorwo ti guo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī mūndū wīhumbite nguo njega? Aca, arīa mehumbaga nguo cia guo na magekīna na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamaki. **26** Mwagīthiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Ii, ngūmwīra atiri, muonete mūndū ūkīrite mūnabii. **27** Ūyū nīwe ūria ūhoro wake wandīkitwo atiri: "Nīngatūma mūtūmwo wakwa athīi mbere yaku, nake nīagagūthondekera njīra." **28** Ngūmwīra atiri, harī andū arīa manaciarwo nī atumārī, gūtīro o na ūmwe mūnene gūkīra Johana; no mūndū ūria mūnini mūno ūthamaki-ini wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra." **29** (Andū othe, o na etia mbeeca cia igooti, rīria maiguire ciugo cia Jesū, magītīkīra atī njīra ya Ngai nī ya ma, tondū maabatithītio nī Johana. **30** No Afarisai na arutani a watho makīregana na ūria Ngai endaga meke, tondū o matiabatithītio nī Johana.) **31** Nake Jesū akiuga atiri, "Andū a rūciaro rūrū ingīmagerēkania na kī? Matarīi ta kī? **32** Matarīi ta ciana ciikarite ndūnyū igīta iria ingī, igaciira atiri: "Twamūhūhīre mūtūriri, mūkaiga kūina; twamūnīire rwīmbo rwa macakaya, no mūtīarīrīre." **33** Nīgukorwo Johana Mūbatithania okīre atekūrīa na atekūnyūa ndbei, na inyuū mūkiuga atiri, 'Arī na ndaimono.' **34** Mūrū wa Mūndū ookīre akīrīaga na akīnyūuaga, na inyuū mūkiuga atiri, 'Onei mūndū mūkoroku na mūrīti, mūrata wa etia mbeeca cia igooti na "ehia".' **35** No ūūgi nīrīmenyekaga nī wa kīhooito nī ciana ciaguo ciothe." **36** Na rīri, Mūfarisai ūmwe nīetire Jesū gwake makarīanire irio cia hwaī-ini nake, nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nyūmba ya Mūfarisai ūcio, agīkara metha-ini. **37** Rīria mūndū-wa-nja watūūrīte mūtūūrīre wa mehīa itūura-ini rīu aamenyire atī Jesū nīararīa irio nyūmba ya Mūfarisai ūcio-rī, agīka na cuba wa maguta manungi wega, **38** na akīrūgama thutha wake, o hau magūrū-ini make, akīrūraga, na akīambīrīria kūmūhūgīa nyarīri na maithori make. Agīcooka akīmūgīria nyarīri na njuūrī yake, agīcīmumunya, na agīcīitīrīria maguta manungi wega. **39** Rīria Mūfarisai ūria wamwītīte onire ūndū ūcio, akīra na ngoro atiri, "Korwo mūndū ūyū nī mūnabii, nīangīamēnya ūria ūramūhutia nī mūndū-wa-nja wa mūthēmba ūrīkū, na atī nī mwīhia." **40** Jesū akīmwīra atiri, "Simoni, ndi na ūndū wa gūkwīra." Nake akiuga atiri, "Mūrutani, njīra." **41** "Kūrī andū eerī maarī na thiiri wa mūndū wakombīthanaga mbeeca. Ūmwe aari na thiiri wa dinari magana matano, na ūria ūngī dinari mīrongo itano. **42** Na rīri, gūtīro o na ūmwe wao warī na mbeeca cia kūmūrīha, nī ūndū ūcio marī o eerī akīmārekerā thiiri ūcio. Rīu-rī, acio eerī nūū ūngīmwendā makīria?" **43** Simoni akīmūcookeria

atiri, "Ngwiciriira ni uria warekeirwo thiriiri uria munene." Jesu akiuga atiri, "Niwatua wega." 44 Agicooka akihugurira mundu-wa-nja ucio, akira Simoni atiri, "Nikuona mundu-wa-nja uyū? Njukire nyumba gwaku, no ndunahe maa ma gwithamba nyariri, no nianjihugia nyariri na maithori make, na acigiria na njuiri yake. 45 Wee-ri, ndunaamumunya, no mundu-wa-nja uyū, kuuma riria ndonyire ndari aratigithiria kumumunya nyariri ciakwa. 46 Wee-ri, ndunanjitiriria maguta mutwe, no uyū nianjitiririe maguta manungi wega nyariri. 47 Ni undu ucio ngukwira atiri, niarekeirwo mehia make maingi. Ngukorwo nendanite muno. No uria urekeirwo mehia manini, endanaga o hanini." 48 Jesu agicooka akira mundu-wa-nja ucio atiri, "Niwarekerwo mehia maku." 49 Ageni aria ang'i makiambiriria kwirana atiri, "Kai uyū akiri u, urakanira o na mehia?" 50 Jesu akira mundu-wa-nja ucio atiri, "Gwitikia gwaku ni gwakuhonokia; thii na thayu."

8 Na riri, thutha wa uguo, Jesu agithii matuura-ini o na tutuura-ini akihunjagia uhoro-uria-Mwega wa uhamaki wa Ngai. Arutwo ake aria ikumi na eer'i maar'i hamwe nake, 2 o na atumia amwe a aria maarutitwo ngoma thuku na aria maahonetio mirimu: nao ni Mariamu (uria wetagwo Mumagidali), niwe warutitwo ndaimono mugwanja; 3 na Joana mutumia wa Husa, uria war'i mutori na indo cia Herode; na Susana; na ang'i ang'i. Atumia aya niamutungatagira na indo cia ene. 4 Andu aingi nimathiire na mbere kungana har'i Jesu moimite matuura-ini, na riria andu maingihire muno akimahe uhoro na ngerekano, akimeera atiri, 5 Muriimi noiimagarire akahure mbeu ciaka. Na riria aahuraga mbeu icio, imwe ikigua mukira-ini wa njira; ikirangiriro na maguru, nacio nyoni cia riera-ini igikua igiciria. 6 Ingi ikigua runyanjara-ini, na riria ciamerire, mimeria iyo ikihooa tondu wa kwaga uigu. 7 Nacio mbeu ingi ikigua miigua-ini, nayo miigua igikuranira nacio na igicithararia. 8 Mbeu ingi nacio ikigua tiri-ini munoru. Igikura, igicira maita igana ma iria ciahaanditwo. Aarikia kuuga uguo, akianirira, akiuga atiri, "Uria uri na matu ma kiuuga, niague." 9 No arutwo ake makimuria uria ngerekano iyo yoigaga. 10 Akimeera atiri, "Inyu ni nimuheetwo umenyo wa kumenya hitho cia uhamaki wa Ngai, no aria ang'i ndimaaragiria na ngerekano, nigeetha, "maarora, makaaga kuona; na maiga, makaaga gutakirwo." 11 "Ngerekano iyo yugite atiri: Mbeu icio ni uhoro wa Ngai. 12 Mbeu iria ciaguire mukira-ini wa njira ni andu aria maiguaga uhoro wa Ngai, nake mucukani agooka akeheria uhoro ucio ngoro-ini ciao, niguato matigetike mahonoke. 13 Nacio iria ciaguire runyanjara-ini ni andu aria maiguaga uhoro wa Ngai, na makawamukira na gikeno, no makaaga miri. Metikagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makautiganira. 14 Mbeu iria ciaguire miigua-ini ni andu aria maiguaga uhoro, no o magithiiga-ri, magatharario ni mihang'o, na utonga, na miago, nao makaaga gukura. 15 No riri, mbeu iria ciaguire tiri-ini uria munoru ni andu aria maiguaga uhoro mar'i na ngoro ya ma na njega, makautuura, na ni undu wa gukiririria, magaciara maciaro. 16 "Na riri, gutiri mundu ugwatagia tawa akaunikiria na irebe, kana akaiga rungu rwa uriri. No aigaga handu iguru, niguato aria megutoonya nyumba mathererwo ni utheri. 17 Ngukorwo gutiri undu muihite utakaguuro, na gutiri undu uri hitho-ini utakamenyeka kana utakaniko utheri-ini. 18 Ni undu ucio mwimenyagirire uria muthikagiriria. Uria wothe uri na indo niakongererwo nyingi; na uria wothe utari niagutuonyo o na kiria ar'i nako." 19 Na

riri, nyina wa Jesu na aru a nyina na Jesu magiuka kumuona, no matingahotire gutihii hakuhi nake ni undu wa andu kuinghia. 20 Mundu umwe akimwira atiri, "Maituguo na aru a maituguo marugamite nja makienda gukuona." 21 Nake akimucokeria atiri, "Maitu na aru a maitu ni aria maiguaga uhoro wa Ngai na makauningia." 22 Muthenya umwe Jesu niere arutwo ake atiri, "Nitungeei tuthii murimo uria ungi wa iria." Ni undu ucio magitoonya gataru magithii. 23 Na riria maathiiaga Jesu akihitwo ni toro. Na riri, kuu iria-ini ni kwagure na kihuhukano kinene, nako gataru kau kaari hakuhi kuirira maa-ini, na magikorwo maru ugwati-ini munene. 24 Nao arutwo magithii makimukiria, makimwira atiri "Mwathani! Mwathani! Nitukuirira maa-ini!" Nake Jesu agukira agikaania ruhuho na maa macio maahuranaga; namo makumbi macio ma maa makinyihanyiiha na gukioorera. 25 Akuria arutwo ake atiri, "Witiko wanyu uri ha?" Nao makiiurwo ni guoya na makigege, makurania atiri, "Kai mundu uyū ar'i u? Aathaga huho o na maa, nacio ikamwathikira." 26 Makiringa murimo uria ungi wa iria, magikinya rugongo rwa Agerasi riria rung'ethanire na Galili. 27 Jesu aarikia kuuma gataru, aakinya thii agitungwo ni mundu war'i na ndaimono oimite ituura-ini. Mundu ucio naiakarite ihinda mbere ategwika nguo kana agatuuira nyumba, no aatuuira mbirira-ini. 28 Riria mundu ucio onire Jesu, agikaya na akiugithia maguru-ini make, akianirira na mugambo munene akimuria atiri, "Urenda atia na nii, wee Jesu, Muri wa Ngai-Uria-uri-Iguru-Muno? Ndaguthaitha, nduakanariire!" 29 Ngukorwo Jesu niathite ngoma iyo thuku yume thini wa mundu ucio. Niyamunyiaga kaing'i, na o na gutuika nioohagwo moko na maguru na mnyororo, na akarangirwo-ri, niatungaga mnyororo iyo yamuohaga, na ndaimono iyo igatuma athii kundu gitaru andu. 30 Jesu akimuria atiri, "Witagwo atia?" Nake akimucokeria atiri, "Legioni," ngukorwo aari na ndaimono nyingi. 31 Nacio ndaimono igikiririria guthaitha Jesu ndagaciathe ithii Irimariria-Ritari-Gituri. (Abyssos g12) 32 Na riri, ni haari na ruuru runene rwa ngurwe rwarithagio haruruka-ini cia kirima kiar'i hakuhi na hau. Ndaimono icio igithaitha Jesu aciitikirie itoonye thini wacio, nake agicitikiria. 33 Ndaimono cioima thini wa mundu ucio, igithii igitoonya ngurwe, naruo ruuru ruu rukiharuruka kihururuka kiu na ihenya, rukigua iria-ini, rukuirira kuo. 34 Riria andu aria maarithagia ngurwe icio moonire uria gwekika, makura, magithii kuheana uhoro ucio ituura-ini na migunda-ini, 35 nao andu makiumagara makone undu ucio wekikite. Riria maakinyire har'i Jesu na makiona mundu ucio woimitwo ni ndaimono aikarite maguru-ini ma Jesu, ar'i na nguo na ar'i na meciira mega, magitigira muno. 36 Andu aria meyoneire undu ucio makira andu acio ang'i uria mundu ucio war'i na ndaimono aahonetio. 37 Nao andu othe a rugongo ruu rwa Agerasi magithaitha Jesu oime kuu kwao amatige, nigukorwo niamanyititwo ni guoya. Ni undu ucio Jesu agitoonya gataru agithii. 38 Nake mundu ucio warutitwo ndaimono akimuthaitha mathii nake, no Jesu akimwathia athii, akimwira atiri, 39 "Cooka mucii ukoige uria wothe Ngai agwikire." Ni undu ucio mundu ucio agithii akira andu othe a ituura uria Jesu aamwikire. 40 Na riri, Jesu aacooka kuuma murimo uuria ungi wa iria, andu aingi niamwamukirire tondu niamweterege. 41 Hinda iyo mundu wetagwo Jairu war'i munene wa thunagoge agiuka, akiugithia maguru-ini ma Jesu, akimuthaitha athii gwake, 42 ni undu muiritu wake wa mumwe war'i wa ta miaka ikumi na iri aari hakuhi gukua. Na Jesu ar'i njira-ini agithii-ri, andu niamuhatikaga. 43 Gatagati-

ini ka andũ acio nĩ haarĩ na mũtumia ũmwe watũire oiraga thakame miaka ikũmi na rĩrĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngiamũhonirie. **44** Mũtumia ũcio agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na o rĩmwe agĩtiga kuura. **45** Nake Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia?” Rĩrĩa othe maakaanire, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, andũ nĩmagũthiũrũrũkĩirie na magakũhatika.” **46** Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ waahutia, tondũ nĩndaigua hinya woima thĩĩnĩ wakwa.” **47** Nake mũtumia ũcio, ona atĩ ndanghota kwĩhitha, agĩũka akĩinainaga, akĩgũithia magũrũ-inĩ make. Arĩ hau mbera ya andũ othe akĩheana gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmĩe amũhute na ũria aahonirio o ro rĩmwe. **48** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone. Thĩĩ na thayũ.” **49** Na o hĩndĩ iyo Jesũ akĩaragia, hagĩkinya mũndũ woimĩte mũcĩĩ kwa Jairũ ũria mũnene wa thunagogi, akiuga atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩarĩkĩtie gũkua, tĩa gũthĩĩna Mũrutani.” **50** Jesũ aigua ũguo, akĩra Jairũ atĩrĩ, “Tĩa gwĩtigira, wee ĩtikia tu, na nĩekũhona.” **51** Rĩrĩa aakinyire kwa Jairũ, ndaarekire mũndũ o na ũmwe atoonye hamwe nake, tĩa o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ũcio. **52** Hĩndĩ iyo andũ othe no kũrĩra maarĩraga magĩcakayaga nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũrĩra, tĩ mĩkuũ, nĩ gũkoma akomete.” **53** Nao makĩmũthekerera, tondũ nĩmoo atĩ aarĩ mũkuũ. **54** Nowe Jesũ akĩnyĩta mwana ũcio guoko, akiuga atĩrĩ, “Mwana wakwa, ũkĩra!” **55** Na hĩndĩ o iyo agĩcookererwo nĩ muoyo wake, na o rĩmwe akĩrũgama. Jesũ agĩcooka akĩmeera mahe mwana ũcio kĩndũ gĩa kũrĩa. **56** Nao aciari ake makĩgega mũno, nowe akĩmaatha matĩkeere mũndũ o na ũndũ ũcio wekĩkĩte.

9 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ hamwe, nĩamaheire hinya na ũhota wa kũingata ndaimono ciothe na kũhonia mĩrimũ, **2** na akĩmatũma mathĩĩ makahunje ũhoro wa ũthamaki wa Ngai na mahonagie andũ arĩa arũaru. **3** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigakuue kĩndũ o nakĩ kĩa rũgendo; mũtigakuue mũtirima, kana mũhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tĩa o iria mwĩhumbite. **4** Nyũmba irĩa yotho mũrĩtoonyaga ikaragai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. **5** Andũ mangĩkaarega kũmũnyĩta ũgeni-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitĩke mũkũma itũũra rĩao arĩ ũira wa kũmatũira ciira.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makĩumagara magĩthĩĩ kuuma gatũũra kamwe nginya karĩa kangĩ makĩhunjagia ũhoro-ũria-Mwega na makĩhonagia andũ kũrĩa guothe maathĩiiga. **7** Na rĩrĩ, rĩrĩa Herode ũria mũthamaki aigũire ũhoro wa maĩndũ mothe marĩa maathĩiiga na mbera, nĩataangĩkire ngoro mũno tondũ andũ amwe moigaga atĩ Johana nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, **8** na angĩ makoiga atĩ Elija nĩonekanĩte, o na angĩ makoiga atĩ mũnabĩĩ ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte. **9** No Herode akiuga atĩrĩ, “Johana nĩndamũngĩthĩre mũtwe. ũyũ ndĩraigua ũhoro wake-rĩ, nĩwe ũ?” Nake akĩrĩrĩria kũmuona. **10** Nao atũmwo maacooka, makĩra Jesũ maĩndũ marĩa mekĩte. Nake akĩhehera kuo, agĩthĩĩ nao itũũra rĩetagwo Bethisaida, **11** no andũ aingĩ makĩmenya ũhoro ũcio na makĩmũrũmĩrĩra. Nake akĩmaamũkĩra na akĩmahe ũhoro wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonia arĩa maabatarĩtio nĩ kũhonio. **12** Hwaĩ-inĩ arutwo arĩa ikũmi na eerĩ magĩũka kũrĩ we makĩmwĩra atĩrĩ, “Ingata andũ aya nĩguo mathĩĩ mũcĩĩ irĩa irĩ hakuhi o na mĩgũnda-inĩ mageethe irio na gwa gũkoma, tondũ haha tũrĩ nĩ werũ ũtarĩ andũ.” **13** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Maheei kĩndũ gĩa kũrĩa.” **14** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ o na mĩgate ĩtano na thamaki igĩrĩ, no tũthĩre tũkagũrĩre andũ aya othe irio.” **14** (Handũ hau haarĩ na arũme ta ngiri ithano.) Nowe akĩra

arutwo ake atĩrĩ, “Maikariei thĩ marĩ ikundi cia andũ mĩrongo ĩtano ĩtano.” **15** Nao arutwo magĩka o ũguo, magĩkaria andũ othe thĩ. **16** Nake akĩoya mĩgate iyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na igũrũ, agĩcooka ngaatho na agĩcienyũranga. Agĩcooka agĩcinengera arutwo ake magaire andũ. **17** Othe makĩrĩa makĩhũna, nao arutwo magĩyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ cia cienyũ iria ciatigarire. **18** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Jesũ akĩhooya arĩ keheri-inĩ, arutwo ake magĩkorwo marĩ hamwe nake. Akĩmoooria atĩrĩ, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?” **19** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga nĩwe Elija; angĩ nao makoiga atĩ mũnabĩĩ ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte.” **20** Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Inyũĩ na inyũĩ-rĩ, mugaga atĩa? Mugaga nĩ nĩ nĩ ũ?” Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ ũria wa Ngai.” **21** Nake Jesũ akĩmakaaania na hinya, akĩmeera matĩkeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoro ũcio. **22** Nake akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathĩĩna maingĩ, na aregwo nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ arĩũkio.” **23** Agĩcooka akĩmeera othe atĩrĩ, “Mũndũ o wotho ũngĩenda kũmũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, na oyage mũtharaba wake o mũthenya, aanũmagĩrĩre. **24** Nĩgũkorwo ũria wotho wendaga kũhonokia muoyo wake nĩakooro nĩguo, no ũria wotho ũkooro nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakauhonokia. **25** Mũndũ angĩũgũna nakĩ angĩũgwatĩra thĩ yotho, no ate muoyo wake kana orwo nĩguo? **26** Mũndũ o wotho ũngĩonoka nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa, o nake nĩagacookerwo nĩ Mũrũ wa Mũndũ rĩrĩa agacooka arĩ na riiri wake, na riiri wa Ithe, o na wa arĩa arĩa atheru. **27** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe a aya marĩngĩĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai.” **28** Mĩthenya ta ĩnana thuutha wa Jesũ kwaria ũhoro ũyũ nĩathiire na Petero, na Johana na Jakubu akĩambata nao kĩrĩma igũrũ makahoe. **29** Na rĩrĩa ahooyaga, mũhaanire wa ũthĩũ wake ũkĩgarũrũka, nacio nguo ciake ikĩerũha igĩkenga o ta rũheni. **30** Na rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Musa na Elija, **31** makĩmũmĩrĩra Jesũ marĩ na riiri mũnene makĩaria nake. Maaragia ũhoro wa gũkua gwake, kũrĩa akĩirĩe kũhingia akinya Jerusalemu. **32** Petero hamwe na arĩa maarĩ nake nĩmahĩtĩtwo nĩ toro, na rĩrĩa mookĩrĩre, makĩona riiri wake na andũ acio eerĩ maarĩngĩĩ hamwe nake. **33** Na rĩrĩa andũ acio maatiganaga na Jesũ, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, nĩ wega tũkare gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kĩmwe giaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩmwe kĩa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ũria oigaga.) **34** Na o akĩaragia-rĩ, itu rĩkũmĩra na rĩkĩmahũmbĩra, nao magĩtĩgĩra mũno nĩ kũhumbĩrwo nĩ itu rĩu. **35** Mũgambo ũkũma itu-inĩ rĩu, ũkiuga atĩrĩ, “ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũria ndĩthuurĩre; mũũguagei.” **36** Thuutha wa mũgambo ũcio kũũgũka, makĩona atĩ Jesũ aarĩ wiki. Nao arutwo magĩkĩra kĩa ũhoro ũcio, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe meerire matukũ-inĩ macio maĩndũ marĩa moonete. **37** Mũthenya ũyũ ũngĩ, maikũrũka kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ agĩtũngwo nĩ andũ aingĩ. **38** Na rĩrĩ, mũndũ warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Mũrutani, ndagũthaitia ũrore mũrũ wakwa, nĩgũkorwo nĩ mwana wakwa wa mũmwe. **39** na ngoma thũku nĩmũnyĩtaaga na agakaya o rĩmwe; ningĩ ĩkamũrũnda na ĩkamũthiorania, ĩgatũma arute mũhũyũ na kanua. Ndimũrekagia o na hanini, na nĩramwananga. **40** Ndirathaithe arutwo aku maingate ngoma iyo, no mararemwo.” **41** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rũciaro rũrũ rũtetĩkagia na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũũkara hamwe na inyũĩ, na ngũmũkĩrĩrĩria nginya rĩ? Rehe mũrũguo haha.” **42** Rĩrĩa kamwana kau gaathĩiiga harĩ Jesũ, ndaimono

iyō igigatungumania thī, na igigathiorania. No Jesū agikūma roho ūcio mūuru, akithonia kamwana kau, agigacookeria ithe. **43** Nao othe makigegio nī ūnene wa Ngai. Hīndī irīa andū othe maagegetio nī ūria wothe Jesū eekite, akīira arutwo ake atīrī, **44** “Thikīrīria wega ūria ngūmwīra: Mūrū wa Mūndū niegūkunyānīrwo aneanwo moko-inī na andū.” **45** No-o matiamenyire ūgio nī kuuga atīa. Nīmahithūwo ūhoro ūcio, nī ūndū ūcio makīaga kūūmenya, na magīitigīra kūmūria ūhoro ūcio. **46** Na gūkīgīa na ngarari gatagatī ka arutwo makīūrania nūū wao ūngītuika mūnene kūrī arīa angī. **47** Nake Jesū, tondū nīamenyaga meciiria mao, akīoya kaana kanini agikarūgāmia hakuhī nake. **48** Agīcooka akīmeera atīrī, “Ūria wothe wamūkagīra kaana gaka thīinī wa rīitwa rīakwa, nī nīi aamūkagīra; na ūria ūnyamūkagīra ti nīi aamūkagīra, no nī ūria wandūmire. Nīgūkorwo ūria mūnini gatagatī-inī kanyu inyuothe, ūcio nīowe mūnene kūmūkīra.” **49** Nake Johana akīmwīra atīrī, “Mwathi, nītūronire mūndū akīngata ndaimono na rīitwa rīaku, na ithū tūrageria kūmūgīra tondū ti ūmwe witū.” **50** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūtīkamūgīrie, nīgūkorwo ūria ūtarī ūthū na inyuī, ūcio nī ūmwe wanyu.” **51** Na rīrī, kahinda gake gaakuhīrīria ga kwambata matu-inī, Jesū nīatuire itua rīa gūthīi Jerusalemu. **52** Nake agītūma andū mathīi mbere yake kūhaarīria maūndū nī ūndū wake, magīthīi magītoonya gatūūra kamwe ga Samaria; **53** no andū a kūu matiamūnyīitire ūgeni, tondū aathīiaga Jerusalemu. **54** Rīrīa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ūguo makīūria atīrī, “Mwathani, nīūkwenda twīte mwaki uume igūrū ūmaniine?” **55** Nao Jesū akīhūgīra akīmakanīa, **56** nao magīthīi gatūūra kangī. **57** Rīrīa maathīiaga na nījira, mūndū ūmwe akīmwīra atīrī, “Nīndīkūrūmagīrīra kūrīa guothe ūrīthīiaga.” **58** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mbwe nī irī marima na nyoni cia riera-inī nī irī itara, no rīrī, Mūrū wa Mūndū ndarī handū angīgīrīra mūtwe wake.” **59** Akīira mūndū ūngī atīrī, “Nūmīrīra.” No mūndū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, reke nyambe thīi ngathike baba.” **60** Jesū akīmwīra atīrī, “Reke arīa akuū mathikage akuū ao ene, no wee thīi ūkahunje ūhoro wa ūthamaki wa Ngai.” **61** Na mūndū ūngī akīmwīra atīrī, “Mwathani, nīi nīngūkūrūmīrīra, no reke nyambe thīi ngoigīre andū aitū ūhoro.” **62** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūnyīitaga mūrāu na guoko gwake na agacooka kūrōra na thuutha wagīrīre gūtungata ūthamaki-inī wa Ngai.”

10 Thuutha wa ūguo Mwathani agīthūra andū angī mīrongo mūgwanja na eerī, akīmatūma eerī eerī, mathīi mbere yake matūūra-inī mothe na kūndū kūrīa we akīrie gūthīi. **2** Akīmeera atīrī, “Magetha nī maingī, no arutī a wīra nī anini. Nī ūndū ūcio, thaitai Mwathani wa magetha atūme arutī wīra mathīi magetha-inī make. **3** Thīi! Ndamūtūma ta tūgōndu gatagatī-inī ka njūū. **4** Mūtīgakuue kibeti, kana mūhuko, o na kana iraatū; na mūtīkageithie mūndū o na ūrīkū nījira-inī. **5** “Nyūmba o yothē rīa mūrītoonyaga-rī, ambagai kuuga atīrī, ‘Thayū ūroge nyūmba īno.’ **6** Na kūngīkorwo nī kūrī mūndū mwendi thayū kuo, thayū ūcio wanyu nīūrīkaraga nake; na kūngīkorwo gūtīrī, thayū ūcio wanyu nī ūrīmūcookagīrīra. **7** Ikarai nyūmba iyo, mūrīage na mūkanyua kīria gīothe marīmūheaga, nīgūkorwo mūrūtī wīra niagīrīrwo kūheagwo mūcaara wake. Mutikoimage nyūmba īmwe mūgathīi irīa īngī. **8** “Mūngīgatoonya itūūra mūnyīitwo ūgeni-rī, rīagai o kīria mūngītheo. **9** Honagai arīa arūaru kuo, na mūmeerae atīrī, ‘Ūthamaki wa Ngai

nīūmūkūhīrīrie.’ **10** No mūngīgatoonya itūūra o rīothe mwage kūnyīitwo ūgeni-rī, umagarai, mūthīi nījira-inī ciario muuge atīrī, **11** “Nītarwarīriba o na rūkūngū rwa itūūra rīanyu rūrīa rwīnyīitīrīre magūrū maitū, rūmūcookerere. No rīrī, menyai wega ūū: ūthamaki wa Ngai nīūmūkūhīrīrie.’ **12** Ngūmwīra atīrī, Sodomu nīgūgākīrīrīrio mūthenya ūcio gūkīra itūūra rīu. **13** “Inyuī andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuī andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Tondū korwo ciama iria mwarīngīrwo nīcio ciarīngīrwo andū a Turo na Sidoni, mangieririre tene mehūmbe nguō cia makūnia na mehūrīrie mūhu. **14** No andū a Turo na Sidoni nīmagaakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira gūkīra inyuī. **15** Na inyuī, andū a Kaperinaumu, mūū atī nīmūgatūūgīrio nginya matu-inī? Aca, mūkaaharūrūkio mūkinye kūrīa kūrīku mūno. (Hadēs g86) **16** “Mūndū ūria ūmūthīkagīrīria inyuī nī nīi athīkagīrīria, na ūria ūmūregaga nī nīi aregaga, na ūria ūrīndegaga nī ūria wandūmire arīregaga.” **17** Nao andū ario mīrongo mūgwanja na eerī magīcooka makenete, makiuga atīrī, “Mwathani, o na ndaimono nīratwathīkagīra thīinī wa rīitwa rīaku.” **18** Nake akīmācookeria atīrī, “Nīndīronire Shaitani akīgīa kuuma igūrū ta rūheni. **19** Inyuī nīndīmūheete ūhōti wa kūrāngīrīria nyoka na tūngaurū, na wa gūtooria hinya wothe wa thū; gūtīrī kindū gīkamwīka ūuru. **20** No rīrī, mūtīgakene tondū ngoma nīmūwathīkagīra, no kenagai tondū marīitwa manyu nīmāndīkitwo kūūria Igūrū.” **21** Na ihinda o rīu, Jesū akīyūrwo nī gīkeno kīa Roho Mūtheru, akiuga atīrī, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thī, nīngūkūgāatha tondū nīūhithite andū arīa oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, no ūkamagūūrīria tūkenge. Baba, wīkīte ūguo tondū nīguo wendi waku. **22** “Nīnengeretwo maūndū mothe nī Baba. Gūtīrī mūndū ūūū Mūrīū nūū, tīga lthe witū, na gūtīrī mūndū ūūū lthe witū nūū o tīga Mūrīū na arīa othe Mūrīū endaga kūgūūrīa.” **23** Agīcooka akīhūgīkīra arutwo ake, akīmeera marī oiki atīrī, “Kūrāthimwo nī maitho marīa marona kīrīa mūrōna. **24** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, anabīi aingī na athamaki nīmerīrīrie kuona maūndū marīa mūrōna, no matiamonire na nīmerīrīrie kīgūga maūndū marīa mūrāigua, no matiamāguire.” **25** Na rīrī, hīndī īmwe mūrutani ūmwe wa watho nīarūgāmire nīguo agerie Jesū, akīmūria atīrī, “Mūrutani, nīagīrīrwo nī gwīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **26** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kwandīkitwo atīa Watho-inī? Wee-rī, kaī ūthomaga atīa?” **27** Mūndū ūcio akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe, o na meciiria maku mothe”; na ‘Endaga mūndū wa itūūra rīanyu o ta ūria wīyendete wee mwene.” **28** Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nī wacookia wega; ikaga ūguo, na nīūgatūūra muoyo.” **29** No mūndū ūcio nīeendaga gwītua mwega, nī ūndū ūcio akīūria Jesū atīrī, “Nake mūndū wa itūūra nūū?” **30** Nake Jesū akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Nī kwarī na mūndū ūmwe waikūrūkaga oimīte Jerusalemu arorete Jeriko, na akīnyīitwo nī atunyani. Nao makīmūruta nguō, makīmūhūra, magīcooka magīthīi, makīmūtīga arī hakuhi gūkua. **31** Mūthīnjīrī-Ngai ūmwe nīagereire nījira iyo, na rīrīa onire mūndū ūcio, akīhītūkīra mūkīra-inī ūria ūngī wa nījira. **32** Ūguo noguo Mūlawīi eekire, hīndī irīa aakīnyire hau, o nake, amuona akīhītūkīra mūkīra ūūria ūngī wa nījira. **33** No rīrī, Mūsamaria ūmwe warī rūgendo-inī nīakīnyire harīa mūndū ūcio arī, amuona akīmūgīra tha. **34** Agīthī harī we, akīmūoha ironda, na akīmūtīrīria maguta na ndibeī. Agīcooka akīmūoya, akīmūhaicia igūrū rīa ndigirī yake, akīmūtūra nyūmba ya ajeni, akīmūmenyerera. **35** Kwarooka

gúkiá Músamaria úcio akíruta dinari igírí, agícinengera mwene nyumba íyo ya ageni, akímwíra atírí, ‘Múmenyagíríre, na ndacooka níngagúcookeria kíria kíngí úgaakorwo úhúthíríte.’ **36** ‘Úgwíciiria ní mündú úríkú wa acio atátú watuíkire mündú wa ítúúra harí mündú úcio wanyíítwó ní atunyani?’ **37** Nake múrutani úcio wa watho akímúcookeria atírí, ‘Ní úria wamúguíríre tha.’ Jesú akímwíra atírí, ‘Thíú úgeeke o ta úguo.’ **38** Na rírí, Jesú na arutwo ake marí njíra-iní magíthí, níatoonyire gatúúra kamwe kúria aanyíitirwo úgeni múcú kwa mútumia wetagwo Marítha. **39** Marítha aarí na mwarí wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikaríte magúrú-iní ma Mwathani athikíríire úria oigaga. **40** Nowe Marítha níari na mihang’o ní úndú wa maúndú maría mothe magíríre kúhaaríro. Agítuka harí Jesú, akímúúria atírí, ‘Mwathani, kaí útarona úria mwarí wa maitú andekereirie wíra? Mwíre oke andeithiel!’ **41** Nake Mwathani akímúcookeria atírí, ‘Marítha, Marítha, níutangíkíte, na úgethíina na maúndú maingí, **42** no ní harí úndú úmwe tu úbataranítie. Mariamu níethuuríre úndú úria mwega makíría, naguo úndú úcio ndangítunywo.’

11 Na rírí, múthenya úmwe Jesú aarí handú akíhooya. Ríría aaríkirie kúhooya, múrutwo úmwe wake akímwíra atírí, ‘Mwathani, túrute kúhooya o ta úria Johana aarutire arutwo ake.’ **2** Nake Jesú akímeera atírí, ‘Ríría múkúhooya, ugagai atírí: ‘Íthe wítú (úrí Igúrú), nírtwa ríaku níriamúrwo, úthamakí waku níúúke. (Úria wendete níwíkwagwo gúkú thí, o ta úria gwíkwagwo kúu igúrú.) **3** Túheage o múthenya irio ciitú cia gútúigana. **4** Na útúrekere mehía maitú, o ta úria o na íthuí túrekagíra aría othe matwíhagíra. Na ndúgatúúware magerio-iní (no kíhlonokia útúhonokagie úúru-iní).’ **5** Agúcooka akímeera atírí, ‘Mündú úmwe wanyu angíkorwo arí na múrata nake athí gwake útukú gatagatí amwíre atírí, ‘Múrata wakwa, he mígate ítatú, **6** nígúkorwo ndí na múrata wakwa wanjeerera, na ndírí na kíndú gía kúmúhe arie.’ **7** ‘Nake mündú úcio úrí nyumba thíini amúcookerie atírí, ‘Tiga gúúthíina. Níndíkítie kúhinga múrango na túrí toro hamwe na ciana ciakwa. Ndingíhota gúúkíra ngúhe mígate.’ **8** Ngúmúwíra atírí, o na angíkorwo ndangúkíra amúhe mígate íyo ní úndú wa úrata-rí, no ní úndú wa úria amúringíríire-rí, mündú úcio níegúúkíra amúhe kíria gíothe abatairo níko.’ **9** ‘Ní úndú úcio ngúmúwíra atírí: Hooyai na nímkúheko; mathaai na nímkúuona; níringaringa múrango na nímkúhíngíríro. **10** Nígúkorwo úria wothé úhooyaga níahagewo; na úria úmaathaga níonaga; na úria úringaringaga múrango níahingúrágíro. **11** ‘Ní múciari úríkú thíini wanyu úngíitio thamakí ní mwana wake, nake amúhe nyoka? **12** Kana eetio itumbí amúhe kang’aurú? **13** Angíkorwo inyuí, o na múrí oorú, nímkúú kúhe ciana cianyu íheo njega-rí, íthe wanyu úria úrí Igúrú gíthí ndaríkíragíríria kúhe Roho Mútheru kúrí aría mamúhooyaga!’ **14** Na rírí, Jesú níaingataga ndaimono yume thíini wa mündú útaaragia. Ríría ndaimono íyo yoimire, mündú úcio útaaragia akíaria, nakío kírindi kía andú gíkígega. **15** No amwe ao makíuga atírí, ‘Aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli úria múnene wa ndaimono.’ **16** Nao andú angí makímúgeria, makímúúria amaringíre kíama kiumíte igúrú. **17** Jesú níamenyire úria meciiragia, nake akímeera atírí: ‘Úthamakí o wothé úngígayúkana úukaníríre guo mwene no úharagane, nayo nyumba níngígayúkana yúkaníríre yo nyene no ígwe. **18** Angíkorwo Shaitani níagayúkaníte akeyúkíríra we mwene-rí, úthamakí wake úngíkíthaaanda atía? Ndoiga úguo tondu múroiga atí ní nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli. **19** Níngí angíkorwo ní nyingataga ndaimono na

hinya wa Beelizebuli-rí, arúmíríri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ú? Ní úndú úcio-rí, acio níno makaamúúira ciira. **20** Na rírí, ingíkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kíara kía Ngai-rí, úthamakí wa Ngai níúúkíte kúrí inyuí. **21** ‘Ríría mündú njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangíre nyumba yake mwene, indo ciake ciikaraga íri ngítíre. **22** No rírí, mündú úngí ríro na hinya kúmúkíra angímútharíkíra amútoorie, níamútunyaga indo ciake cia mbaara íria ehokete, na akagaíra andú indo íria akoragwo atahíte. **23** ‘Mündú úria útarí hamwe na ní, úcio ní thú yakwa, na úria útaacookanagíríria hamwe na ní, úcio ní kúhurunya ahurunjaga. **24** ‘Na rírí, híndí íria ngoma thúku yoima thíini wa mündú, ítuikanagíria werú-iní ígícaria úhurúko na ikawaga. Híndí íyo íkoiga atírí, ‘Níngúcooka nyumba íria ndoimire.’ **25** Na yacooka ígakora nyumba íyo íri haate, ígathondekwo wegá. **26** Híndí íyo ngoma íyo thúku íkagíra ngoma íngí mǔwanja thúku makíría mayo, ígatoonya, ígaikara kuo. Naguo múkaríre wa mündú úcio úgathúka gúkíra wa mbere.’ **27** Ríría Jesú aaragia maúndú maya-rí, mündú-wanjá warí gatagatí-iní ga kírindi akíaníríra na múgambo múnene, akiuga atírí, ‘Kúráthimwo ní maitúguo úria wagúciarire na agíkuongíthia.’ **28** Nake Jesú agúcookia atírí, ‘Kúráthimwo ní aría maiguaga kíugo kía Ngai na magagíthíkíra.’ **29** Na ríría kírindi kía andú kíongerékíre-rí, Jesú akiuga atírí, ‘Rúru ní rúciario rwaganu. Rúrúragia rúringírwo kíama, no gútírí kíama rúkaríngírwo tígá o kíria kíaringírwo Jona. **30** Nígúkorwo o ta úria Jona aarí kímenyithia kúrí andú a Níneve, úguo noguo Múru wa Mündú egúkorwo arí kímenyithia kúrí rúciario rúru. **31** Mútumia-múthamakí úria wa mwena wa Gúthini níakarúgama híndí ya ciira hamwe na andú a rúciario rúru arítúúre ciira, nígúkorwo oimire ituri cia thí oke athikíríre úúgí wa Solomoni, na ríu úmwe múnene gúkíra Solomoni arí haha. **32** Andú a Níneve nímakarúgama híndí ya ciira hamwe na rúciario rúru marúúre ciira; nígúkorwo nímeríríre maahunjíro ní Jona, na ríu úmwe múnene gúkíra Jona arí haha. **33** ‘Gútírí mündú úgwatagia tawa agacooka akaiúga handú útangíoneka kana akaiúga rungu rwa írebe, no aúigaga handú igúrú níguo aría megútoonya nyumba mathererwo ní útheri. **34** Rítho ríaku níro tawa wa mwírí waku. Ríría maitho maku marí mega, mwírí waku wothé o naguo úkoragwo úiyúrite útheri. No ríría matarí mega-rí, mwírí waku o naguo úkoragwo úiyúrite nduma. **35** Hakírí úguo-rí, mýerera útheri úria úrí thíini waku ndúgatuíke nduma. **36** Ní úndú úcio-rí, mwírí waku wothé úngíyúro ní útheri, na ndúrí handú harí nduma, níúrútheragíro ní útheri bíú, o ta úria útheri wa tawa úkúmúrikagíra.’ **37** Híndí íria Jesú aaríkirie kwaria, Múfarisai úmwe akímúnyíita úgeni gwake makaríaníre; ní úndú úcio agíthí, agíikara metha-iní. **38** No Múfarisai úcio ona úguo akígega ní úndú Jesú ndaambere gíwthamba moko atanaría írio. **39** Nake Mwathani akímwíra atírí, ‘Inyuí Afarisai múthambagía gíkombe na thaani mwena wa na igúrú, no thíini wanyu múiyúritwo ní úkoroku na waganu. **40** Inyuí írimú ici! Gíthí úria wómbire mwena wa na nja to we wómbire mwena wa na thíini? **41** No rírí, heagai athíini kíria kíri thíini wa thaani, na híndí íyo indo ciothe nígútuíka theru harí inyuí.’ **42** ‘Kaí múrí na haaro inyuí Afarisai-í! Tondú múrutagíra Ngai gícunjí gía ikúmi gía terere, na togotia na nyeni cia míthemba wothé no múkaaga kúrúmbúyia kíhooto na wendani wa Ngai. Mwaagíríro ní gwíkwaga maúndú macío mútégtúganíria macío mangí ma mbere. **43** ‘Kaí múrí na haaro inyuí Afarisai-í! Tondú mwendaga gúikaríra íti íria cia mbere thunagógi-iní na múgeithagío múrí ndúnyú-iní. **44**

“Kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũrĩ iria andũ mageragĩra igĩrũ rĩacio matekũmenya.” 45 Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩrĩa ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩuratĩrũma o na ithũ.” 46 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na inyuĩ arutani a Watho kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagĩa andũ mĩrigo mĩrĩtũ irĩa matangĩhota gũkuua, na inyuĩ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie. 47 “Kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. 48 Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩrũta ũira atĩ nĩmwĩtanĩthie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyuĩ mũkamaakĩra mbĩrĩra. 49 Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugĩte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ 50 Nĩ ũndũ ũcio rũciaro rũrũ nĩrũgaciirĩthĩro thakame ya anabii othe irĩa yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩra gĩa thĩ, 51 kuuma thakame ya Habili nginyĩna thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kigongona na handũ harĩa hatheru. Ī nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciaro rũrũ nĩrũkaherĩthĩro thakame iyo. 52 “Kaĩ mĩrĩ na haaro inyuĩ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyuĩ ene mũtiigiana gũtoonya, na arĩa marena gũtoonya mũkamagĩra.” 53 Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩra kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũũgita na kũmũũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, 54 makĩgeria kũmũtega maigue kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12 O hĩndĩ iyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngĩrĩ nyingĩ kionganĩte hamwe, nginya makaragana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerereĩ ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na nĩyo ũhinga. 2 Gũtĩrĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithie ũtakamenyeka. 3 Maũndũ marĩa mwarĩrie nduma-inĩ, makaiguu mũthenya barĩgici, na ũrĩa wothe mwanahaniĩrĩra matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩĩnĩ, nĩkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igũrũ. 4 “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thũthũ ũcio gũtĩrĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. 5 No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũraga mwĩrĩ na thũthũ wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũkia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagĩrei ũcio. (Geenna 1067) 6 Gĩthĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio tũthĩndĩ twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtĩrĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo niko. 7 No tĩtherũ, o na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ. 8 “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkanyũmbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamũbũra mbere ya arĩa a Ngai. 9 No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio nĩagakanwo mbere ya arĩa a Ngai. 10 Nake mũndũ o wothe ũrĩa ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothe ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo. 11 “Rĩrĩa mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciirĩthio-rĩ, mũtikananenge na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoĩga, 12 nĩgũkorwo hĩndĩ iyo Roho Mũtheru nĩakamũrũta ũrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kuuga.” 13 Mũndũ ũmwe warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, irĩa mũrũ wa maitũ tũgayane nake igai rĩitũ.” 14 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, mũũ ũndũite wa kũmũtũithania ciira kana wa kũmũgayania indo cianyu?” 15 Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerereĩ Mũtigakorokere maũndũ; nĩgũkorwo muoyo wa mũndũ ndũthimawo na mũigana wa indo irĩa arĩ nacio.” 16 Agĩcooka akĩmahe ũhoru na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũgũnda wa mũndũ ũmwe

gĩtonga nĩwaciariire mũno. 17 Nake akĩyũria na ngoro yake atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ndirĩ na handũ ha kũiga magetha makwa.’ 18 “Agĩcooka akiuga atĩrĩ, ‘Nĩndamenya ũrĩa ngwĩka. Ngũtharia makũmbĩ makwa, njake mangĩ manene kũrĩ mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. 19 Njooke njĩire ngoro yakwa atĩrĩ, ‘Ūrĩ na indo nyingĩ njega wũigĩre cia gũkũigana mĩaka mĩingĩ. Wĩhuurũkire, ũrĩe na ũnyue, na ũcanjamũke.’” 20 “No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Wee kĩrimũ gĩkĩ! Ūtukũ ũyũ wa ũmũthĩ nĩũgwĩtio muoyo waku. Indo icio wũigĩre-rĩ, igaatuĩka cia ũ?’ 21 “Ūguo nĩguo gũgaatuĩka harĩ mũndũ o wothe ũrĩa wũigagĩra mĩthĩthũ, no arakaga gwĩtonga na ũhoru wa Ngai.” 22 Jesũ agĩcooka akĩira arũto ake atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, mũtigetangage nĩ ũndũ wa mũoyo yanyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga, kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. 23 Muoyo-rĩ, ũrĩ bata gũkĩra irio, nago mwĩrĩ ũrĩ bata gũkĩra nguo. 24 Ta na mwĩcĩrĩe ũhoru wa mahuru: Matihaandaga kana makagetha, o na matĩrĩ kũndũ gwa kũiga irio kana makũmbĩ, no Ngai nĩamaheaga irio. Inyuĩ gĩthĩ mũtĩrĩ a bata mũno gũkĩra nyoni! 25 Nũũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa gwĩtanga? 26 Rĩu-rĩ, angĩkorwo mũtingĩhota gwĩka ũndũ mũnini ũguo-rĩ, mũtigatĩngĩka na maũndũ macio mangĩ nĩkĩ?” 27 Ta mwĩcĩranie ũrĩa itoka ikũraga. Itĩrutaga wĩra kana ikogotha ndigĩ. No ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na riiri wake wothe, ndaagemete ta kĩmwe gĩacio. 28 Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka, irĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rũciũ igaikio mwaki-inĩ-rĩ, gĩthĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga makĩria, inyuĩ mwĩtikĩtie o hanini! 29 Tigagai gũthĩnĩka ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga kana mũrĩnyuuga; mũtigatĩngĩkage nĩ ũndũ wa ũguo. 30 Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo andũ a gũkũ thĩ arĩa matetikĩtie Ngai macaranagĩa namo, no Ithe wanyu nĩoi atĩ nĩmũbatarĩtio nĩmo. 31 No rĩrĩ, caragai ũthamaki wake, na maũndũ maya mangĩ mothe nĩmũrĩheagwo o namo. 32 “Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ rũũru rũrũ rũnini, nĩgũkorwo Ithe wanyu nĩonete arĩ wega kũmũhe ũthamaki ũcio. 33 Endiai indo irĩa mũrĩ nacio mũcooke mũteithie athĩni. Mwĩthondekereĩ ibeeti cia mbeeca irĩa itangĩrũra, arĩa mũgĩre na kĩgĩna igũrũ kĩria gĩtangĩthira, kũria gũtarĩ mwĩcĩ ũngĩkuhĩrĩra na gũtĩrĩ memenyi cia gũkĩananga 34 Nĩgũkorwo o kũrĩa mĩthĩthũ wanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo ĩrĩ. 35 “Ikĩragai mwĩhotorete, mwĩhaarĩrie gũtungata, na mũige matawa manyu magĩakanaga, 36 o ta andũ metereire mwathĩ wao acooke kuuma iruga-inĩ rĩa kĩhikania, nĩguo rĩrĩa agaacooka, aaringaringa mũrango mamũhingũrĩre o narua. 37 Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata irĩa mwathĩ wacio agaakora ciĩguĩte rĩrĩa agacooka. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakehotora acitungĩre, acĩkarie metha-inĩ, na acooke acĩhere irio ĩrĩ. 38 Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata irĩa mwathĩ wacio agaakora ciĩhaarĩrie, o na angĩgooka ũtukũ gatagatĩ kana thaa kenda gũgĩkĩ. 39 No rĩrĩ, mwaii ũũ: Korwo mwene nyũmba nĩamenyete ithaa rĩrĩa mũici egũũka-rĩ, ndangĩarekire nyũmba yake ĩtuuo. 40 O na inyuĩ no nginya mũikarage mwĩhaarĩrie, tondũ Mũrũ wa Mũndũ agooka ithaa rĩrĩa mũtamwĩrĩgĩrĩre.” 41 Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ithũ ũrahe ũhoru na ngerekano ĩno kana ũreera mũndũ o wothe?” 42 Nake Mwathani agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ya kwĩhokwo na njũgĩ, o ĩrĩa mwathĩ wayo angĩhokera kũroraga ndungata ciake, na ĩciheage irio hĩndĩ irĩa yagĩrĩre, nĩrĩkũ?” 43 Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iyo, irĩa mwathĩ wayo agooka akore ĩgĩka ũguo. 44 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo

ciake ciothe. **45** No riri, i ndungata iyo ing'ira na ngoro yayo atiri, 'Mwathi wakwa ndaracooka narua,' nayo yambiririe kuhuura ndungata cia arume na cia andu-a-nja, na kuria na kunyua na kurio-ri, **46** Mwathi wa ndungata iyo agooka muthenya uria itamwirigirire o na ithaa riria itooi, nake niakamihethia muno, na amituwe ciira ta wa andu aria matari ehokeku. **47** "Ndungata iria imenyaga uria mwathi wayo endaga na ndihaaragiria kana iigeeka uria Mwathi wayo endaga, ikaahurwo mahuura maingi. **48** No iria itooi na nikaga maundu maria magirire kuhethanirio, ikaahurwo mahuura matari maingi. Uria wothe uheetwo indo nyingi, ageetio indo nyingi; nake uria wihokeirwo nyingi makiria niageetio nyingi makiria. **49** "Njukite kurehe mwaki guku thi, naari korwo mwaki ucio niwambiririe gwakana! **50** No ndi na ubatithio ndiribatithio naguo, no kai ninguthimika muno ungigaakinya-i! **51** Mugiwiciria ndokire kurehe thayu guku thi? Ngumwira atiri, uguo tiguu, ndookire kurehe nyamukano. **52** Kuuma riu guthii na mbere, andu atano a mucii umwe marikoragwo magayukanite, atatu magookirira eeri, nao eeri magookirira atatu. **53** Nao marikoragwo magayukanite uu, ithe agookirira murii nake murii agookirira ithe, nyina agookirira mwaru nake mwaru agookirira nyina, nyaciara agookirira mutumia wa murii nake mutumia wa murii agookirira nyaciaraawe." **54** Jesu akira kirindi kiu atiri, "Hindi iria muona itu rikimbata riumite ithuuro, o rimwe muagaga atiri, 'Nigikuura mbura,' na gukoira. **55** Hindi iria ruhuho rwahurutana ruumite guthini muagaga atiri, 'Nigukugia na urugari.' na gugagia. **56** Inyui hinga ici! Nimuuu wega gukuurana uria iguru na thi gutarifi. Mukiremago nigukuurana uhoru wa mahinda maya turi niki? **57** "Mwagaga gwituira inyui ene uria kwagirire niki? **58** Na riri, riria murathi na thu yaku kuri muciririthania-ri, geria muno wiguithanie nayo muri o njira-ini, ndigagukururie igutware kuri muciririthania, nake muciririthania akuneane kuri munene, nake munene ucio agukie njeera. **59** Ngukwira atiri, ndukoima kuo utarithe thiiri wothe, hatari gathendi ugutigia."

13 Na riri, ni kwaru na andu amwe maaru ho hindi iyo, aria meerire Jesu uhoru wa andu a Galili aria mooragitwo ni Pilato makiruta magongona, nayo thakame yao igitukana na ya nyamu cia magongona mao. **2** Nake Jesu akimacookeria atiri, "Anga mugwiciria ati andu acio maanyariirwo uguo tondu acio maaru ehia gukira andu acio angu othe a Galili? **3** Ngumwira atiri, aca! No riri, mwaga kwirira, o na inyui inyothe mukaniinwo o tao. **4** Kana andu aria ikumi na anana, aria magwirirwo ni nyumba iria ndaaya kuu ituura ria Siloamu ikimoragora-ri, anga mugwiciria ati maaru na mahitia maingi gukira andu aria angu othe maatuuaga kuu Jerusalemu? **5** Ngumwira atiri, aca! No riri, mwaga kwirira, o na inyui inyothe mukaaniinwo o tao." **6** Agicooka akimaariria na ngerekano, akiuga atiri, "Mundu umwe aari na mukuyu wahanditwo thini na mugunda wake wa mithabibu, nake agithi gucaria maciaro mufi-ini ucio, no ndaigana kuona nguyu o na imwe. **7** Ni undu ucio, akira muruti wa wira wa mugunda ucio wa mithabibu atiri, 'Riu ni miaka itatu njukaga gucaria maciaro mukuyu-ini, uyua na ndiri ndoona nguyu o na imwe. Uteme! Uthukagiria mugunda niki?' **8** "No mundu ucio akimacookeria, akimwira atiri, 'Mwathi uyua, nitureke ukare mwaka ungi umwe, ndiurimire na ndiwikire thumu. **9** Naguo ungiciara hindi iyo, ni wega! No ungiaga guciara, no itemwo." **10** Na riri, muthenya umwe wa Thabatu, Jesu nikurutana aarutanaga thini wa thunagogi imwe, **11** nakuo

gugikorwo ni kwaru na mutumia wonjetio ni ngoma thuku miaka ikumi na inana. Atuire ainamirire atekuhota gwitiira o na hanini. **12** Hindi iria Jesu aamuonire, akimwira, akimwira atiri, "Mutumia uyua niwohorwo kuuma kuri wonje waku." **13** Agicooka akimugirira moko, na kahinda o kau agitiira, na akigooa Ngai. **14** Nake munene wa thunagogi akirakara muno ni undu wa Jesu kuhonania muthenya wa Thabatu. Nake akira andu atiri, "He na muthenya itandatua ya kuruta wira. Ni undu ucio, ukagai kuhonio muthenya iyo, no ti muthenya wa Thabatu." **15** Nowe Mwathani akimucookeria, akimwira atiri, "Inyui hinga ici! Githi o mundu wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugu muthenya wa Thabatu, amitware ithi ikanyue maai? **16** Nake mutumia uyua mwaru wa Iburahimu, uria utuire ohetwo ni Shaitani miaka ikumi na inana; ndakigagirwo ni kuohorwo o na kuri muthenya wa Thabatu?" **17** Riria oigire uguo, thu ciake ciothe igiconoka, no kirindi kiu kia andu igikena ni undu wa maundu ma magegania maria eekaga. **18** Ningi Jesu akiria atiri, "Uthamaki wa Ngai uhaanaine na ki? Na ngugerekania na kii? **19** Uhaana ta mbeu ya karatai iria mundu oire akihaanda mugunda wake. Igikura igituika muti, nacio nyoni cia riera-ini igituka igiaka itha honge-ini ciaguo." **20** Ningi akiria atiri, "Ingirekania uthamaki wa Ngai na kii? **21** Uhaana ta ndawa ya kumbia migate iria mundu-wa-nja oire na akimutukania na mutu muingi, o nginya wothe ukimba." **22** Nake Jesu agithi ahitukire matuura-ini na tutuura-ini akirutanaga erekeire Jerusalemu. **23** Nake mundu umwe akimuria atiri, "Mwathani anga no andu anini tu makahonokio?" Nake akimeera atiri, **24** "Geragai na hinya gutoonera murango uria mukeke; tondu ngumwira atiri, andu aingi ni makaageria gutoonya, no matikahota. **25** Riria mwene nyumba agaakorwo okirite na ahinge murango-ri, mukaarugama hau nja mukiringaringaga murango mukimuthaithaga, mukoiga atiri, 'Mwathi witu, turingirire murango.' "Nake niakamucookeria amwira atiri, 'Nii ndimuu o na ndiuri kuria muumite.' **26** "Hindi iyo nimukoiga atiri, 'Nitwarianagira na tukanyuuanira nawe, o na niwarutanaga njira-ini cia matuura maitu.' **27** "Nowe niakamucookeria atiri, 'Nii ndimuu, o na ndiuri kuria muumite. Njeherera, inyui inyothe mwikaga uuru!' **28** "Kuu nigukagia na kiriro, na kuhagarania magego, riria mukoona Iburahimu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe maru uthamaki-ini wa Ngai, no inyui mukorwo mukitio nja. **29** Nao andu nimagooka kuuma mwena wa irathiro, na wa ithuuro, na wa gathigathini, na wa guthini, maikare thi iruga-ini kuu uthamaki-ini wa Ngai. **30** No ti-itheru, ni kuri andu maru thuutha magatuika a mbere, na ni kuri a mbere magatuika a thuutha." **31** O hindi iyo Afarisai amwe magituka kuri Jesu makimwira atiri, "Uma guku ithi kundu kungi. Herode niandaga gukuuragithia." **32** Nake agicooka atiri, "Thii mukeere mbwe iyo atiri, 'Umuthi na riciu ngukorwo ngiingata ndaimono na ngthonia andu, na muthenya wa itatu ndikie wira wakwa.' **33** O na kuri uguo, umuthi na riciu o na oke no nginya ngorwo ngithi o na mbere, nigukorwo ti-itheru gutiri munabi ungikuira nja ya Jerusalemu! **34** "Atiri, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee urugaga anabii, na ukahuura na mahiga nyuguto aria matumitwo kuri we, ni maita maingi atia ndanenda gucoonanirira ciana ciaku hamwe o ta uria nguku icookanagirira tucui twayo mathagu-ini moyo, no ndunjitakagiria! **35** Atiri, nyumba yaku iyurite iharu. Ngumwira atiri, mutikanyona ringi o nginya riria mukoiga atiri, 'Kurathimwo ni mundu uria ugukua na ruitwa ria Mwathani.'"

14 Na riri, muthenya umwe wa Thabatu, Jesu niathiriye kura irio nyumba ya mune umwe wa Afarisai, andu maikarite mamurore muno. **2** Na hau mbere yake ni haari na mundu waruarite murimu wa kumba mwiri. **3** Jesu akiura Afarisai na arutani a watho atiri, "Watho niwitikiritie kuhonania muthenya wa Thabatu, kana ndwitikiritie?" **4** No-o magikira ki. Nake akinyiita mundu ucio, akimuhonia na akimwira athi. **5** Agicooka akimooria atiri, "Nuu wanyu ungaga kuruta muriu irima, kana ndegwa yake igwite irima ria maa muthenya wa Thabatu?" **6** Nao makiga undu wa kumucookeria. **7** Riria Jesu onire uria ageni maathuuraga iti iria ciaikaragiro ni ageni a gutiio maikarite cio-ri, akimahe ngerekano ino, akiuga atiri: **8** "Mundu angigwita iruga-ini ria kihikano-ri, ndugakarire iti iria ciigirwo ageni a gutiio, tondü no hakorwo mundu ungi muttie gugikira witiwo ni mwene iruga. **9** Kungikhaana uguo-ri, mwene iruga uria umwite inyu eeri no ooke, akwire atiri, 'Eherera mundu üyu giti kü.' Hindi iyo, nugaaikara thuutha biu uconokete. **10** No hindi iria ungitwo-ri, ikaragira iti cia thuutha, nigeetha uria ugwite ooka, akwire atiri, 'Mürata wakwa, thiü ügaikare haria mbere.' Hindi iyo nukaheo gitio maitho-ini ma ageni aria angü othe. **11** Ngükorwo mundu uria wotho witugaria niakanyihio, na uria wotho winyihagia niagatüügrio." **12** Jesu agicooka akira mundu ucio wamwite atiri, "Waruga iruga ria muthenya kana ria hwa-ini-ri, ndügetage o arata aku kana ariu a thoguo, kana andu anyu, o na kana andu aria atongu a itüura rianyu; ungika uguo-ri, nao nimagawita na ni undu ucio makirthe uguo ümekite. **13** No hindi iria waruga iruga itaga athiini, na cionje, na ithua, na atumumu, **14** nawe niukarathimwo. O na gutuika matingihota gükürha, niukarihwo hindi iria andu aria athingu makaariüko." **15** Na riria mundu umwe wa aria maikarite metha-ini hamwe nake aigüre uguo, akira Jesu atiri, "Küarathimwo-ri, ni mundu uria ükaaria irio iruga-ini ria üthamaki wa Ngai." **16** Nake Jesu akimucookeria atiri, "Mundü umwe nihaaririre iruga inene na agüta ageni aingi. **17** Nacio tha a cia kura ciakinya, agituma ndungata yake ikeere andu aria meetitwo atiri, 'Ükai, nigükorwo maundü mothe nimahaarirre.' **18** "Nao othe, o mundu akiambiriria küheana ciigwatio. Wa mbere akiuga atiri, 'No hindi ndiragurire mügünda na no nginya thiü ngawone. Thiü umwire andekere.' **19** "Üria ungi akiuga atiri, 'No hindi ndiragurire ndegwa ikümi cia kürima, na nindirathiü gücigeria. Thiü umwire andekere.' **20** "Nake ungi akiuga atiri, 'No hindi ndirahikanirre, ni undu ucio ndihota güka.' **21** "Ndungata iyo igithiü, ikimenyithia mwathi wayo ühoro ucio. Hindi iyo mwene müciü akirakara na agiatha ndungata iyo akimüra atiri, 'Umagara narua üthiü njira-ini iria nene, o na tücira-ini twa itüura, ürehe athiini, na cionje, na aria atumumu, o na ithua.' **22** "Nayo ndungata iyo ikiuga atiri, 'Mwathi wakwa, uria wathanire niwikitwo, na no hatigaire handü.' **23** "Hindi iyo Mwathi wayo akira ndungata iyo atiri, 'Umagara üthiü riu njira-ini na ndeere-ini cia migünda, ükaringirire andu moke nigeetha nyumba yakwa iyüere. **24** Ngümwira atiri, gutiri mundu o na umwe wa acio metitwo ügacama iruga riakwa.'" **25** Na riri, andu aingi nimatwanire na Jesu, nake akimahügükira, akimeera atiri, **26** "Mundü o wotho angüka küri ni na aage güthüura ithe na nyina, na mütumia wake, na ciana ciake, na ariu a nyina, na aari a nyina, o na muoyo wake we mwene-ri, ndangihota gütuika mürutwo wakwa. **27** Nake mundu o wotho ütegwiüura müti wake wa kwambirwo anümirre, ndangihota gütuika mürutwo wakwa. **28** "Atiriri,

mündü umwe wanyu angienda gwaka nyumba ndaaya na igürü-ri, githi ndangamba gükara thi atare thogora niguono kana wira na mbeeca cia kümürkia? **29** Ngükorwo angiremwo ni kümürkia thuutha wa gwaka muthingi, andu aria othe marimionaga nimarimüthekagirira, **30** makoiga atiri, 'Mündü üyu aambirirre gwaka nyumba akiremwo ni kümürkia.' **31** "Kana muthamaki angikorwo akiriri güthiü kura mbaara na muthamaki ungi-ri, githi ndangamba gükara thi ecüüranie kana ahota kura ar na andu ngiri ikümi na muthamaki uria üroka kümükirira ar na andu ngiri mirongo iri? **32** Angiona atü ndangihota kümütooria, angitüura muthamaki ücio ungi andu ar o kura mathiü makamürie güge na thayu. **33** Üguo noguo, mundu o wotho wanyu angia kurekia indo ciothe iria ar nacio, ndangituika mürutwo wakwa. **34** "Na riri, cumbi ni mwege, no cumbi ungikorwo niüthirite mücamo waguo-ri, ungicooka gücamithio ta cumbi na ki? **35** Cumbi ucio ndüri bata güitwo itiri-ini o na kana güitwo kiara-ini, nigüteeo üteagwo. "Üria üri na matü ma kügua, niakigüe."

15 Na riri, etia mbeeca cia igooti na "ehia" othe nimoonganaga hari we niguono mamügie. **2** No Afarisai na arutani a watho magiteta makiuga atiri, "Mundü üyu niämukagira ehia na akaririra nao." **3** Ni undu ucio Jesu akimahe ngerekano ino akimeera atiri: **4** "Mundü umwe wanyu angikorwo na ng'ondü igana rimwe, na imwe yacio yüre-ri, githi ndatigaga icio mirongo kenda na kenda kü werü-ini, athiü agacarie iyo imwe yürite, nginya amione? **5** Na aarikia kümiona, akamügirira ciande ciake akenete, **6** akainüka müciü. Agacooka ageeta arata ake na andu a itüura hamwe, akameera uria irorite." **7** Ngümwira atiri, üguo noguo kügaga gikeno kinene igürü ni undu wa mundu umwe mwihia wiririte, gükura uria gükenagwo ni undu wa andu mirongo kenda na kenda athingu aria matabataritio ni kwirira. **8** "Kana mütumia angikorwo ar na icunji ikümi cia betha, imwe yacio yüre-ri, githi ndagwatagia tawa, akahaata nyumba yotho, na akamüria na kyo o nginya amione? **9** Na amiona-ri, ageeta arata ake o na andu a itüura hamwe, akameera atiri, 'Ükai tükenanire tondü niyonete mbeeca yakwa iria irorite.' **10** Ngümwira atiri, üguo noguo gükoragwo na gikeno hari araka a Ngai ni undu wa mwihia umwe wiririte." **11** Jesu agithiü na mbere akimeera atiri, "Ni kwari na mundu umwe war na ariu eeri. **12** Üria müniini akira ithe atiri, 'Baba ngaia igai riria ringigatuika riakwa.' Ni undu ucio ithe akimagayania indo ciake. **13** "Na matukü manini mathira, müriü ucio müniini agicokanirira indo ciake ciothe, akiumagara agithiübüriri warü küra, na arü kü agiütanga indo ciake na mütüürre wa ümaramari. **14** Nake aarikia kühüthira indo ciake ciothe, gükigü na ng'aragu nene kübüriri ucio wotho, nake akiambiriria güthiüka. **15** Ni undu ucio agithiü küria wira küri mundu umwe wabüriri ucio, nake akimüwara akariüthage ngürwe güthaka-ini giake. **16** Nieriragira kwihüüna na makoro maria maariagwo ni ngürwe icio tondü gutiri mundu wamüheaga kindü gia küria. **17** "Na riria ecookerire, akiuga atiri, 'Ni ndungata ciigana atia cia baba iri na irio cia gücigana o na igatigara, na niü nguagire gükü ni ng'aragu! **18** Ningüükira thiü küri baba ngamwite atiri: Baba, niüjihüire Ngai na ngakwihira. **19** Ndiagiriwo nigucooka gwitagwo mürüguo ringi; ndua ta ndungata imwe yaku.' **20** Ni undu ucio agiükira, agithiü küri ithe. "No ar o haraaya, ithe akimuona, nake akiringwo ni tha ni undu wake; agiteng'era küri müruwe, akimühimbiria na akimümumunya. **21** "Nake

mürüi akimwira atiri, 'Baba, ninjhiurie Ngai o na ngakwihiria. Ndiagiriirwo nigucooka gwitagwo muruguo ringi.' **22** "No ithe akira ndungata ciake atiri, 'Thiii narua mrehe nguo iria njega muno mumuhumbe, na mumwikire gicuhĩ kiara, na iraatũ magũrũ. **23** Ningĩ mrehe njaũ ya gicegũ iria noru mumĩthinje. Mũreke tũgie na iruga na tũkungũire. **24** Nigũkorwo mũriũ ũyũ wakwa ararĩ mũkuũ na niariũkĩte; niarorĩte na rĩũ nionekete.' Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩria gũkungũira. **25** "Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo mũriũ ũria mũkũrũ aarĩ mũgũnda. Na rĩria aakuhĩrĩrie mũcĩ akĩĩnũka-rĩ, akĩgũa gũkĩnwo nyĩmbo na ndũhũ. **26** Nĩ ũndũ ũcio mũriũ ũcio agĩta ndungata imwe ya mũcũĩ, akĩmũria gĩtũmi kia maũndũ macio. **27** Nayo ndungata iyo ikĩmwira atiri, 'Mũrũ wa maitũgũo nĩokite, nake thoguo niãmũthinjĩre njaũ ya gicegũ iria noru, tondũ niãmũcookereire arĩ mwega na arĩ mũgĩma.' **28** "Mũrũ wa nyina ũcio mũkũrũ akĩrakara na akĩrega gũtoonya nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ithe akiuma nja, akĩmũthaita atonye thĩĩnĩ. **29** No akĩria ithe atiri, 'Ta thĩkĩrĩria! Ndũire ngũrutagĩra wira miaka iyo yotho, na ndĩrĩ ndarega gũgwathĩkĩra. No rĩrĩ, ndũrĩ wahe o na koori niguo tũkungũire na arata akwa. **30** No rĩria mũrũgũo ũyũ ũitangĩte indo ciaku na maraya ainũka, ũkamũthinjĩra njaũ ya gicegũ iria noru! **31** "Ithe akĩmwira atiri, 'Mũrũ wakwa, wee tũtũuraga nawe hĩndĩ ciothe, na indo ciothe iria ndĩ nĩci i ciaku. **32** No nĩtwagĩrĩrwo gũkungũira na gũcanjamũka, tondũ mũrũ wa maitũgũo ũyũ ararĩ mũkuũ na rĩũ niariũkĩte; niarorĩte na rĩũ nionekete.'"

16 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atiri: "Nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe warĩ gĩtonga, nake nĩ aarĩ na mũrori wa indo ciake mũrori ũcio niathitangirwo kũrĩ gĩtonga kũu atĩ niaitangata indo ciake. **2** Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũrori ũcio wa indo, akĩmwira atiri, 'Ūhoro ũcio ndĩraigua ũgũkonĩnĩ nĩ ũrĩkũ? Heana ũhoro wa ithabu rĩa ũrĩgamĩrĩri waku, tondũ ndũgucooka kũndorera indo ciakwa ringĩ.' **3** "Nake mũrori wa indo icio akĩyũria na ngoro atiri, 'Ngwĩka atĩa rĩrĩ! Mwathi wakwa nekũndĩgithia wira. Ndĩrĩ na hinya mũiganu wa kũrĩma, na nĩngũconoka kũhooya. **4** Rĩũ nĩndamenya ũria ngwĩka nĩgeetha rĩria ngaatigithio wira gũkũ, andũ makaanyamũkagĩra kwao mĩcĩ. **5** "Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũndũ o wothe warĩ na thĩrĩ wa mwathi wake. Akĩria mũndũ wa mbere atiri, 'Wee ũrĩ na thĩrĩ ũigana atĩa wa mwathi wakwa?' **6** "Nake akĩmũcookeria atiri, 'Ndĩ na thĩrĩ wa marebe magana meerĩ ma maguta ma mĩtamaiyũ. "Mũrori ũcio akĩmwira atiri, 'Oya marũa maku ma thĩrĩ ũikare thĩ narua wandĩke atĩ ũrĩ na thĩrĩ wa marebe igana rĩmwe.' **7** "Agĩcooka akĩria mũndũ wa keerĩ atiri, 'Na we ũrĩ na thĩrĩ ũigana atĩa?' "Nake akĩmũcookeria atiri, 'Ndĩ na thĩrĩ wa makũnia igana rĩmwe ma ngano.' "Mũrori ũcio akĩmwira atiri, 'Oya marũa maku ma thĩrĩ wandĩke ũrĩ na thĩrĩ wa makũnia mĩrongo inano.' **8** "Mwathi ũcio niagathĩrĩrie mũrũgamĩrĩri ũcio wa indo ciake ũtaarĩ mwĩhokeku nĩ ũndũ wa kũgia na ũũgũ. Nigũkorwo andũ a gũkũ thĩ nĩ oogi na maũndũ mao gũkĩra andũ a ũtheri. (aiõn g165) **9** Ngũmwira atiri, hũthagĩrai ũtonga wa gũkũ thĩ na gũthondeka ũrata na andũ, niguo rĩria ũtonga ũcio ũgaathira, mũkaamũkĩrwo ciakaro-inĩ iria cia tene na tene. (aiõnios g166) **10** "Mũndũ ũria wothe ũngĩhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingĩ, na ũria wothe ũtangĩhokeka na indo nini o na nyingĩ ndangĩhokerwo. **11** Nĩ ũndũ ũcio mũngĩkorwo mũtarĩ ehokeku na ũtonga wa gũkũ thĩ-rĩ, nũũ ũngĩmwĩhokera ũtonga ũria wa ma? **12** Ningĩ mũngĩkorwo mũtarĩ ehokeku na indo cia andũ arĩa angĩ-rĩ, nũũ ũngĩmũhe indo cianyu ene? **13** "Gũtĩrĩ ndungata ingihota gũtungatĩra

aathani eerĩ. Nĩ ũndũ no ithũũire ũmwe yende ũcio ũngĩ, kana iĩheane harĩ ũmwe, inyarakere ũcio ũngĩ. Mũtingitungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca." **14** Nao Afarisai, arĩa meendete mbeeca, rĩria maiguire maũndũ macio mothe, makĩambĩrĩria gũtemba Jesũ. **15** Nake akĩmeera atiri, "Inyuũ mwĩtuuaga ega maitho-inĩ ma andũ, no Ngai nĩoi ngoro cianyu, nigũkorwo ũndũ ũria ũtuagwo wa bata mũno harĩ andũ, niguo ũrĩ magigi maitho-inĩ ma Ngai. **16** "Ūhoro wa Watho na ũrutani wa Anabii watũire ũhunjagio nginya hĩndĩ ya Johana ũria Mũbatithania. Kuuma hĩndĩ iyo, Ūhoro-ũria-Mwega wa ũthamaki-wa-Ngai nĩ ũhunjagio, na mũndũ o wothe niethatagĩrĩria aũtonyane. **17** Nĩ ũhũthũ igũrũ na thĩ gũthĩra, gũkĩra gatũruwo karĩa kanini mũno ka Watho keherio watho-inĩ. **18** "Mũndũ ũria wothe ũngĩtigana na mũtumia acooke ahĩkie mũtumia ũngĩ, ũcio niatharĩtie, nake mũndũ mũrũme ũria ũngĩthĩka mũtumia ũtiganĩte na mũhuuri-we, niatharĩtie." **19** "Nĩ kwarĩ mũndũ warĩ gĩtonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mũthemba wa gatani iria njega, nake nĩeekenagia o mũthenya. **20** Na rĩrĩ, kĩhingo-inĩ gĩake nihaigagwo mũndũ wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyũrĩtwo nĩ ironda mwĩrĩ, **21** nake nĩeeriragĩria kũria rũitiki rũria rwagũuaga kuuma metha-inĩ ya gĩtonga kũu. O na ngui nako niociokwa na igacũna ironda ciake. **22** "Ihinda nĩrĩakinyire mũhoohĩ thendi ũcio agĩka, nao arĩa makĩmũkuua makĩmũtwara harĩ Iburahĩmu. Gĩtonga kũu o nakĩo nigĩakũire na gĩgĩthĩkwo. **23** Kĩrĩ kũu icua-inĩ, kĩa ruo rũnene, gĩgĩtĩra maitho, gĩkĩona Iburahĩmu arĩ haraaya, na Lazaro arĩ hau nake. (Hadēs g86) **24** Nĩ ũndũ ũcio gĩtonga gĩkĩmwĩra gĩkĩmwĩra atiri, 'Iburahĩmu, Baba, njĩguĩra tha, ũtũme Lazaro atobokie mũthia wa kĩara gĩake maa-inĩ ooke aahehie rũrĩmĩ, tondũ ndĩ na ruo rũnene gũkũ mwaki-inĩ ũyũ.' **25** "Nowe Iburahĩmu akĩmũcookeria atiri, 'Mũrũ wakwa, rĩrikana rĩria watũire muoyo woonaga o maũndũ mega, hĩndĩ iyo Lazaro nake oonaga o maũndũ mooru, no rĩũ we nĩmũnyamarũre, nawe ũrĩ ruo-inĩ. **26** Hamwe na ũguo-rĩ, gatagatĩ gaitũ nawe harĩ na mũkuru mũriku mũno wikĩrĩtwo, niguo arĩa mangĩenda kuuma gũkũ tũrĩ moke kũrĩ we matikaahote, o na gũtĩrĩ mũndũ ũngĩuma kũu akire ooke gũkũ tũrĩ.' **27** "Nakĩo gĩtonga kũu gĩgĩcookeria atiri, 'Ndagĩgũthaita, baba, ũtũme Lazaro kũrĩ andũ a nyũmba ya baba, **28** nigũkorwo ndĩ na arĩũ a baba atano. Reke athĩĩ akamahe ũhoro, niguo matikanooke gũkũ kũrĩ na ruo rũnene ũũ.' **29** "Iburahĩmu akĩmũcookeria atiri, 'Marĩ na Musa na Anabii; nĩmamathĩkĩrĩrie.' **30** "Nakĩo gĩtonga gĩkĩmwĩra atiri, 'Iburahĩmu, baba, acio ti aiganu; mũndũ angĩthĩ kũrĩ o oimĩte kũrĩ arĩa akuũ, no merire.' **31** "Agĩkĩmũcookeria atiri, 'Angĩkorwo matingĩgua Musa na Anabii, o na mũndũ angĩrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ matingĩmũigua.'"

17 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atiri, "Maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie no nginya moke, no mũndũ ũria ũtũmaga maũndũ macio moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **2** Nĩ kaba mũndũ ta ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩi ngingo aikio iria-inĩ, gũkĩra atũme kamwe ga twana tũtũ tũnini keehie. **3** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. "Mũrũ wa thoguo kana mwarĩ wa thoguo angĩthia, mũkaanie, na angĩrĩra-rĩ, mũrekerere. **4** Angĩkwĩhĩria maita mũgwanja o mũthenya ũmwe, na maita macio mothe mũgwanja agooka harĩ we agakwĩra atiri, 'Nĩndahera,' nĩ wega ũmũrekerere." **5** Nao atũmwo makĩria Mwathani atiri, "Tuongerere wĩtĩkio." **6** Nake akĩmũcookeria atiri, "Mũngĩkorwo na wĩtĩkio o mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ũyũ atiri, 'Kũũrũka, ũkehaande iria-inĩ,' naguo no ũmwathĩkire. **7** "Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanyu ũngĩkorwo

ari na ndungata ya kumürimira na müräü kana ya kumürithiria ng'onde, na ndungata iyo yomira mügunda amüre atiri, 'Üka üikare thî ürîe?' **8** Githi to amürire atiri, 'Thondekera irio cia hwa-ini, na wihaarire ünjikarie ngüria na nginyua; na thuutha ücio no ürîe na ünuyue?' **9** Ningi no agicookerie ndungata iyo ngaatho ni gwika üria ürîrwotü üke? **10** Üguo noguo o na inyuü, riria mweka üria wothe mwirito mwike, ugagai atiri, 'Türî o ndungata itari kiene; twaruta o wira witü tu.'" **11** Na riri, Jesü arî rügendö-ini rwa güthii Jerusalemu niagereire mühaka-ini wa Samaria na Galili. **12** Na riria aatoonyaga gatüüra kamwe, agitüngwo ni andü ikümi maari na mürimü wa mangü. Makirügama o haraaya, **13** makianirira na mügambo münene, makiuga atiri, "Jesü, Mwathi witü, tüigüre tha!" **14** Hindî iria aamoonire, akimeera atiri, "Thiü mükeyonanie küri athinjiri-Ngai." Na riria maathiaga-ri, magitherio. **15** Riria ümwe wao onire niähonio, akihündüka akigooa Ngai na mügambo münene, **16** Akigüthia thî magürü-ini ma Jesü, akimucokeria ngaatho. Mündü ücio aari Müsamaria. **17** Jesü akiürria atiri, "Githi othe ikümi matiatherio? Acio angî kenda mari ha? **18** Gütirî o na ümwe üngicooka kühe Ngai ügooci tiga o mügeni üyü?" **19** Agicooka akimwira atiri, "Ükîra wiithire; gwitîkia gwaku nikuo gwatüma ühone." **20** Na riri, hindî imwe Afarisai nimorire Jesü riria üthamaki wa Ngai ügooka. Nake akimacokeria atiri, "Üthamaki wa Ngai ndükaga na imenyithia iria müngirorera, **21** kana andü moige atiri, 'Üri haha,' kana 'Üri haria,' tondü üthamaki wa Ngai ürî thiiñ wanyu." **22** Agicooka akîria arutwo ake atiri, "Ihinda nîrroka riria mükeriragîria kuona müthenya ümwe wa Müri wa Mündü, no mütikawona. **23** Andü nimakamwira atiri, 'Arî haria!' kana 'Arî haha!' Mütkanateng'ere mümarümîrire. **24** O ta üria rüheni rühenükaga rükamürîka matu kuuma müthia ümwe nginya üria üngî, no taguo güka kwa Müri wa Mündü gükahaana müthenya ücio wake. **25** No riri, no nginya ambe one mathiina maingî na aregwo ni andü a rüciaro rürü. **26** "O ta üria gwatariî matukü-ini ma Nuhu, noguo gükaahaana matukü-ini ma Müri wa Mündü. **27** Andü acio maakorirwo makîria, na makînyua, na makîhikio, na makîhikio, o nginya müthenya üria Nuhu aatoonyire thabina. Hindî iyo kigüü kînene gîgîuka gîkîmaniina othe. **28** "Ningî üguo noguo gwatariî matukü-ini ma Loti. Andü acio maakorirwo makîria na makînyua, na makîgüra na makîendia, na makîhaanda na magîaka nyumba. **29** No müthenya üria Loti oimire Sodomu, mwaki na übiriti ikiura ta mbura kuuma igürü, ikîmaniina othe. **30** "Üguo noguo gükahaana müthenya üria Müri wa Mündü akaaguüranirio. **31** Müthenya ücio, mündü o wothe ügaakorwo arî nyumba igürü, na indo ciake iri nyumba thiiñ, ndakanaharürüke güciigîria. Ningî o na mündü üria ügaakorwo arî mügünda ndakanahündüke agüre kindü. **32** Ta ririkanai mütmia wa Loti! **33** Mündü üria wothe ügeragia gütüürria muoyo wake niakoowro nîguo, nake üria wothe üragwo ni muoyo wake niakautüürria. **34** Ngümwira atiri, ütükü ücio andü eerî nimagakorwo makomete ürîrî ümwe, nake ümwe wa akuuo, na üria üngî atigwo. **35** Atumia eerî nimagakorwo magüthia hamwe; ümwe wao akuuo, na üria üngî atigwo. **36** (Ningî arüme eerî nimagakorwo makîruta wira hamwe, ümwe wao akuuo, üria üngî atigwo.)" **37** Nao makimüürria atiri, "Küu ni kü Mwathani?" Nake akimacokeria atiri, "Nderi ciunganaga haria hothe harî kiimba."

18 Nake Jesü akihe arutwo ake ngerekano ya kumaruta atî nimagürirwo nikühooyaga hindî ciothe mategüka

ngoro. **2** Akimeera atiri: "Itüüra-inî rimwe ni kwarî na mütanirî ciira üteetigagîria Ngai kana agatîa andü. **3** Na itüüra-inî rüu ni kwarî mütmia ümwe wa ndigwa wathiiaga küri we kainingî akamwira atiri, 'Ndîhîria harî thü ciakwa.' **4** "No mütanirî ciira ücio akîrega kümüteithia kwa ihinda. No marigîrîrio akîria na ngoro atiri, 'O na gütuika ndüitigîrite Ngai kana ngatîia andü-rî, **5** no tondü wa üria mütmia üyü wa ndigwa atiindaga agüthînia, nîngütigîrîra ciira wake nîwatuuo na kîhooito nîguo atige küünogagia na gütidanga agüka!'" **6** Nake Mwathani akiuga atiri, "Nimwaigua üria mütanirî ciira ücio ütari kîhooito oigire? **7** Githi o nake Ngai ndagatua ciira na kîhooito wa aria ake ethuurîre, o aria mamükayagîria müthenya na ütükü? No aage kümäteithia na ihenya? **8** Ngümwira atiri, agaatigîrîra atî nimaciirirwo na kîhooito, o na ningî na ihenya. O na küri üguo-rî, riria Müri wa Mündü agooka-rî, niagakora andü metikîtie gükî thî?" **9** Ningî Jesü akîarîria andü amwe aria meihokaga o ene, magetuaga athingu na makahüthaga andü aria angî othe, akîmahê ngerekano, akimeera atiri: **10** "Andü eerî nimambatire hekarü-inî kühooya. Ümwe aari Müfarisai na ücio üngî aari mwîtia wa mbeeca cia igooti. **11** Müfarisai ücio akîrügama akîlhoorea we mwene, akiuga atiri, 'Ngai, nîndagucokeria ngaatho nîgükorwo ndihaana ta andü aria angî, aria atunyani, na aria mekaga üuru, na itharia, o na kana ta mwîtia üyü wa mbeeca cia igooti. **12** Nîndîhingaga küria irio maita meerî o kiumia, na ngaruta gîcunji gia ikümi kîa indo ciothe iria nyonaga.' **13** "No riri, mwîtia wa mbeeca cia igooti ücio akîrügama o haraaya; na ndaigana güthira maitho make na igürü, no ni kwigütha eegüthaga güthüri enyihîtie, akoiga atiri, 'Ngai, njigüira tha, ni mündü mwîhia.' **14** "Ngümwira atiri, mwîtia mbeeca cia igooti niänükire atuüto müthingu mbere ya Ngai gükîria ücio üngî. Nîgükorwo üria wothe wîtütagîria niäkanyihio nake üria wînyihîhîgia niagatüügüria." **15** Na riri, andü nao nimarehagîria Jesü twana nîguo atüthutîe. Arutwo ake mona üguo, makîmakaania. **16** Nowe Jesü agîta twana tüu harî we, akiuga atiri, "Rekei twana tüu tüüke küri niî, tigai gütügîria, nîgükorwo üthamaki wa Ngai ni wa aria matariî ta tuo. **17** Ngümwira atiri na ma, üria wothe ütakamükîria üthamaki wa Ngai ta kaana ndakautüonyua." **18** Münene ümwe akimüürria atiri, "Mürutani mwega, ingîka atîa nîguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?" (**aiônios g166**) **19** Nake Jesü akimüürria atiri, "Ükunjita mwega niki? Gütirî o na ümwe mwega tîga Ngai we wiki. **20** We niüü üria maathani moigite, 'Ndükanatharanie, na ndükanoragane, na ndükanaiye, na ndükanagîrîre mündü üria üngî kîgeenyu, na tîia thoguo na nyükwa.'" **21** Nake akimucokeria atiri, "Maathani macio mothe ndüre ndîmarümîtie kuuma ndî o müniini." **22** Jesü aigua üguo, akimwira atiri, "Harî ündü ümwe ütigarîtie gwîka. Thîi wendie kîria giothe ürî nakîo ühe athîni mbeeca icio, na nîkügîa na müthiithü igürü. Ücooke üüke ünümîrire." **23** Riria münene ücio aigüire üguo, akiigua kîeha müno, tondü aari mütongu müno. **24** Jesü akimürora, akiuga atiri, "Kaî ni hînya andü aria atongu gütoonya üthamaki-inî wa Ngai-î! **25** Nî ühüthü ngamîria îhungurîre irima rîa cindano, gükîria gîtonga gütoonya üthamaki-inî wa Ngai." **26** Nao aria maigüire ühoro ücio makîürria atiri, "Nüü üngîkîhota kühonoka?" **27** Jesü akimacokeria atiri, "Maündü maria matahotekaga ni andü nimahotekaga ni Ngai." **28** Nake Petero akimwira atiri, "Ithuü tütigite maündü maitü mothe tügakürümîrîra!" **29** Jesü akimeera, "Ngümwira atiri na ma, gütirî mündü ütîgite müciî wake, kana mütmia wake, kana ariü a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, ni ündü wa üthamaki wa

Ngai, 30 ūtakahe maita maingī ma kīria atigite ihinda-ini rīri tūri, na ihinda rīria rīgooka aheo muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Na rīri, Jesū agitwara arutwo ake arīa ikūmi na eerī handū keheri-ini akīmeera atīri, “Nītūkambata tūthiī Jerusalemu, na maūndū mothe marīa maandikirwo nī anabii makonii Mūrū wa Mūndū no nginya mahingio. 32 Nake niakaneanwo kūrī andū-a-Ndūriri. Nao nī makaamūnyūrīria, na mamūrume, na mamūtūire mata, na mamūhūire iboko, o na mamūūrage. 33 Naguo mūthenya wa gatatu niakarītuka.” 34 Nao arutwo ake makiaga kūmenya ūndū o na ūmwe wa macio. Nīmahithitwo ūhorō ūcio na matiamenyire ūria aameerage. 35 Nake Jesū akuhīria Jeriko, mūndū warī mūtumumu nīakarite mūkīra-ini wa njīra akīhooya mbeeca. 36 Rīria aiguire andū aingī makīhītuka, akīria ūria gwekīaga. 37 Andū makīmwira atīri, “Nī Jesū wa Nazarethi ūrahītuka.” 38 Nake akīanīria, akiaga atīri, “Jesū, mūrū wa Daudi, njiguīra tha.” 39 Arīa maatongoretie makīmūkaania makīmwira akire, nowe agikīrīria kwanīria akiugaga atīri, “Mūrū wa Daudi, njiguīra tha!” 40 Nake Jesū akirūgama, agīathana, mūndū ūcio atwarwo harī we. 41 Rīria aakuhīriire, Jesū akīmūria atīri, “Ūkwenda ngwīkie atīa?” Nake akīmūcookeria atīri, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.” 42 Jesū akīmwira atīri, “Cooka kuona, gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.” 43 O rīmwe akīambīria kuona, nake akīrūmīria Jesū, akīgocaga Ngai. Rīria andū othe moonire ūguo, o nao makīgocca Ngai.

19 Na rīri, Jesū nīatoonyire Jeriko, akīhītūkīra kuo. 2 Nakuo kūu Jeriko nī kwarī mūndū wetagwo Zakayo; warī mūnene wa etia mbeeca cia igooti na aarī gītonga. 3 Niendaga kuona Jesū aarī ū, no ndangiahotire kūmuona nī ūndū wa ūingī wa andū, na tondū aarī mūndū mūkuhī. 4 Nī ūndū ūcio akīhanyūka mbere yao, akīhaica mūkūyū nīguo amuone, nīgukorwo Jesū aageragira njīra iyo. 5 Nake Jesū aakinya hau, agītiira maitho na igūrū, akīmwira atīri, “Zakayo, harūrūka narua, tondū ūmūthi no nginya thīi gwaku mūciū.” 6 Nī ūndū ūcio akīharūrūka narua, akīmūnyīta ūgeni akenete. 7 Nao andū moona ūguo makīambīria kūnuguna, makiuga atīri, “Mūndū ūyū aathiī gūceera kwa mūndū mwīhia.” 8 Nowe Zakayo akīrūgama, akīria Mwathani atīri, “Mwathani, rīu nīngūheana nūthya ya indo ciakwa kūrī athīni, na hangīkorwo harī mūndū o na ūrīkū ndunyite kīndū, nīngūmūrīha kīndū kīu maita mana.” 9 Nake Jesū akīmwira atīri, “Ūmūthi ūhonokio nīkūnyite nyūmba īno, tondū mūndū ūyū o nake nī mūrū wa Iburahīmu. 10 Nīgukorwo Mūrū wa Mūndū ookire gūcaria na kūhonokia kīria kīūrīte.” 11 Na o mathikīriire maūndū macio, agīthī na mbere kūmahe ūhorō na ngerekano, tondū niakuhīriire Jerusalemu, na andū acio meciiragia atī ūthamaki wa Ngai warī o hakuhī gūkinya. 12 Akīmeera atīri: “Mūndū ūmwe warī igweta nīathiire būrūri wa kūrya agatuo mūthamaki, agītūmanīra ndungata iria aaneete mbeeca, nīguo amenye uumithio ūria cionete. 16 “Ndungata ya mbere igīuka, ikīmwira atīri, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithīte mina ingī ikūmi.’ 17 “Nake Mwathi wayo akīmūcookeria atīri, ‘Nīwīkite wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondū wa kwīhoeka na ūndū

mūnini ūguo, tūka mūrōri wa matūira manene ikūmi.’ 18 “Nayo ndungata ya keerī igīuka, ikīmwira atīri, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithīte mina ingī ithano.’ 19 “Nake mwathi wayo akīmūra atīri, ‘Tūka mūrōri wa matūira manene matano.’ 20 “Nayo, ndungata ya gatatu igīuka, ikīmwira atīri, ‘Mwathi, mina yaku nīyo īno; ndaamīohire na gītambaya ngīmīhitha. 21 Nīndagwītīgīrīre, tondū ūri mūndū mūrū. Nīwoyaga kīria ūtarūtīre wīra, na ūkagetha kīria ūtahandīte.’ 22 “Nake mwathi wayo akīmūcookeria atīri, ‘Wee ndungata īno njaganu! Ngīgūtūira ciira kūringana na ciugo ciaku. Gīthī nīwoof atī ndī mūrū, na atī njoyaga kīria itarūtīre wīra na ngagetha kīria itahaandīte.’ 23 Wakiagire kīuga mbeeca ciakwa bengi nīkī, nīgeetha rīria ngaacooka ndīcioye irī na uumithio?’ 24 “Agīcooka akīria arīa maarūgamīte hau atīri, ‘Mūtunyei mina iyo arī nayo, mūmīnengere ūria ūri na mina ikūmi.’ 25 “Makīmwira atīri, ‘Mwathi, gīthī ndarī na mina ikūmi!’ 26 “Nake akīmūcookeria atīri, ‘Ngūmwira atīri, mūndū ūria wothe ūri na kīndū, niakongererwo ingī nyingī, no ūria ūtarī na kīndū, o na kīria arī nakīo nīagatuunywo. 27 No rīri, andū acio marī ūthū na nī, o acio mateendaga ndūike mūthamaki wao-rī, marehei, mūmooragīre o haha ndī.’ 28 Nake Jesū aarīkia kuuga ūguo, agīthī na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. 29 Aakuhīriira Bethifage na Bethania, o kīu Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, agītūma arutwo ake eerī, akīmeera atīri, 30 “Thiī itūira rīria rīri mbere yanyu, na mūgītōonya, nīmūkuona njaū ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndīri yakua mūndū; mīohore mūmīrehe. 31 Mūndū angīmūria atīri, ‘Nī kīi kīratūma mūmīohore?’ Mwīre atīri, ‘Mwathani niabatarītio nīyo.’” 32 Nao acio maatūmirwo magīthī, magīkora maūndū matarīi o ta ūria Jesū aamerīte. 33 Na rīria moohoraga njaū iyo, eene yo makīmooria atīri, “Mūroohora njaū iyo nīkī?” 34 Nao magīcookeria atīri, “Mwathani niabatarītio nīyo.” 35 Makīmītarīria Jesū, magīcooka makīgīrīra nguo ciao igūrū rīa njaū iyo, na magīkarīria Jesū igūrū rīayo. 36 Na rīria aathiaga, andū makiara nguo ciao njīra-inī. 37 Rīria aakinyire hakuhī na njīra rīa iikūrūkagīra Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, gīkundi gīothe kīa arutwo gīkīambīria kūgocca Ngai, andū makīanīria makenete nī ūndū wa cīama rīa ciothe moonete makiuga atīri: 38 “Kūrathimwo-rī, nī mūthamaki ūria ūgūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Thayū ūrogīa kīu igūrū, naguo rīiri ūgē kīu igūrū mūno!” 39 Afarisai amwe maarī gīkundi-inī kīu makīra Jesū atīri, “Mūrutani, kaania arutwo aku!” 40 Nowe akīmūcookeria atīri, “Ngūmwira atīri, aya maangīkīra, mahiga no maanīre.” 41 Na rīria aakuhīriire itūira rīu inene rīa Jerusalemu, aariona akīria nī ūndū warīo, 42 akiuga atīri, “Naarī korwo ūmūthi wee mwene nīkūmenyete kīria kīngīkūrehere thayū! No rīu, ūhorō ūcio nīhithitwo maitho maku. 43 Hīndī nīgākinya rīria thū ciaku igāka ihumbu cia tīri ikūrīgīcie, na ikūhingīriire na mīena yothe. 44 Nīagūtungumanīa thī, wee hamwe na cīana ciaku iria irī kīu thīnī waku. Matigatiga ihiga o na rīmwe rīri igūrū wa rīria rīngī, tondū ndūigana gūkūrāna ihinda rīria Ngai ookire gūgūceerera.” 45 Agīcooka agītōonya hekarū thīnī, na akīambīria kūrūtūrāna andū arīa meendagīria indo kuo. 46 Akīmeera atīri, “Nī kwandīkīto atīri, ‘Nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya kūhooyagīrwo’ no inyuī mūmītuīte ‘ngurunga ya atunyani.’” 47 Na o mūthenya, nīarutanaga kīu thīnī na hekarū. No athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atongoria arīa maarī ngatati ka andū nīmageragia kūmūrāga. 48 No matīngīonire njaya ya kūmūrāga, tondū andū othe nīmaikaraga mathikīriire ciugo ciake.

20 Na riri, mūthenya ūmwe akiruta andū kūu hekarū-ini na akihunjagia ūhorō-ūria-Mwega-rī, athinjiri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magūka kūrī we. **2** Makīmūria atiri, “Twire wīkaga maūdū maya na ūhoti ūrikū. Nūū wakūheire ūhoti ūcio?” **3** Nake akimacookeria atiri, “O na nī nūngūmūria kīuria. Wa ta njirai, ūbatithio wa Johana-rī, woimite igūrū kana woimire kūrī andū?” **5** Makīaranīria o ene ūhorō ūcio, makīirana atiri, “Tūngiuga atī ‘Woimite igūrū’ egūtūria atiri, ‘Mwakiregire kumwītikia niki?’ **6** Ningī tuoiga atī ‘Woimite kūrī andū’, andū othe nīmegūtūhūra na mahiga nyuguta, nī ūndū nīmetikitie atī Johana aarī mūnabii.” **7** Nī ūndū ūcio magīcookeria Jesū atiri, “Ithuī tūtūiū woimite kū.” **8** Nake Jesū akīmeera atiri, “O na nī ndikūmwīra njīkaga maūdū maya na ūhoti ūrikū.” **9** Agīcooka akīhe andū ūhorō na ngerekano akīmeera atiri, “Mūdū ūmwe nīahaandire mūgūnda wake mīthabibū, na akūkōmborithia arīmi angī, agīcooka agīthī kūdū kūrāya na agīkara kuo ihinda iraaya. **10** Na riri, hīndī ya magetha yakinya-rī, agītūma ndungata yake kūrī akombori acio nīgeetha mamīnengere maciaro mamwe ma mūgūnda ūcio wa mīthabibū. No akombori acio makīmīhūra na makīmīngata itari na kīndū. **11** Agīcooka agītūma ndungata ingī, iyo o nayo makīmīhūra makīmīconorithia na makīmīngata itari na kīndū. **12** O rīngī agītūma ndungata ya gatātū, nao makīmīthiangia na makīmīngata. **13** “Nake mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū akīyūria atiri, ‘Ngwīka atīa? Ngūtūma mūrū wakwa, ūria nyendete; hihi mahota kūmūhe gītīo.” **14** “No rīria akombori acio maamuonire, makīarīria ūhorō ūcio. Makīirana atiri, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Nītūmūragei nīguo igai rīake rītūke rīitū.’ **15** Nī ūndū ūcio makīmūruta nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabibū, makīmūruga. “Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū-rī, akaameka atīa? **16** Agōoka oorage akombori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio.” Rīria andū maiguire ūguo, makiuga atiri, “Kūrōaga gūtūka ūguo!” **17** Jesū akīmarora, akīmooria atiri, “Maandiko marīa mandikītūo atiri: “Ihiga rīria aaki maaregire, nīrio rītūikite ihiga inene rīa koine’, ūguo nī kuuga atīa? **18** Mūdū ūria wothe ūkaagwīra ihiga rīu, nīrikamuunanga, no ūria rīkaagwīra nīrikamūhehenja.” **19** Arutani a watho na athinjiri-Ngai arīa anene magīcaria ūria mangīmūnyīitithia o na ihenya tondū nīmamenyire aaheanire ngerekano iyo akīaria ūhorō wao. No nīmetigagīra andū. **20** O makīmūtūruga-rī, makīmūtūmīria andū a kūmūthigāana metūe andū ega. Nao magīthī nīgeetha mamūnyīite akiuga ūndū mūrū, nīguo mamūneane moko-inī ma wathani wa barūthi. **21** Nī ūndū ūcio athigaani acio makīmūria atiri, “Mūrutani, nītūū wee waragia na ūkarutana maūdū marīa magīrīre, na atī ndūtīgāra andū maūthī, no wee ūrutanaga ūhorō wa Ngai na ma, ūria kwagīrīre. **22** Atīrīrī, nīt wagīrīrūo nī kūrūtira Kaisari igooti kana ca?” **23** Nowe Jesū akīona ūhinga ūria maarī naguo akīmeera atiri, **24** “Ta nyoniāi mbeeca cianyu. Mbica īno na rītwa rīrī nī cia ū?” **25** Makīmīcookeria atiri, “Nī cia Kaisari.” Akīmeera atiri, “Kīrutagīrei Kaisari kīria kīrī giāke, na mūrutagīre Ngai kīria kīrī giāke.” **26** Nao makiāga ūnda wa kūmūnyīita naguo harī maūdū marīa aarīre arī mbere ya andū. Na tondū wa ūria maagegirio nī ūria aamacookeirīe ūhorō-rī, magīkīra ki. **27** Na riri, andū amwe a Asadukai, arīa moigaga atī gūtīri ūhorō wa kūrīuka, magīka kūrī Jesū, makīmūria atiri, **28** “Mūrutani, Musa aatwandikīre atī mūrū wa nyina na mūdū angīka atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūdū ūcio no ngīnya ahīkie mūtumia ūcio watigwo nīguo aciārīre mūrū wa nyina ciana.

29 Na riri, kwarī aanake mūgwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhikania na agīka, agītiga mūtumia atarī na ciana. **30** Nake wa keerī, **31** na wa gatātū makīmūhīka, na makīrūmanīrīra ūguo ngīnya wa mūgwanja; othe magīka, makīmūtiga atarī na ciana. **32** Marīgīrīrio-inī, mūtumia ūcio o nake agīka. **33** Rīu-rī, hīndī ya kūrīuka agaakorwo arī mūtumia wa ū harī acio mūgwanja, nīgūkorwo othe nīmāmūhīkīte?” **34** Jesū akīmācookeria atiri, “Andū a ihinda rīrī nīo mahīkaga na makahīkania. (aīōn g165) **35** No riri, arīa magaatuuo agīrīru a gūkina ihinda rīu o na gūkinyanīrio ihinda rīa kūrīuka kwa arīa akuū-rī, acio matīkahīkanāgia o na kana mahīkanāgia. (aīōn g165) **36** Andū acio matīgacōoka gūka; nīgūkorwo makahaana ta araika. Andū acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nīgūkorwo nī ciana cia ūhorō ūcio wa kūrīuka. **37** Naguo ūhorō wa atī andū arīa akuū nīmārīukāgio-rī, Musa o nake nīawonanīrie harīa haarī kīhinga kīria gīakanaga mwaki na gīthīe, rīria eētre Mwathani ‘Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ **38** We ti Ngai wa arīa akuū, no nī wa arīa marī muoyo, nīgūkorwo harī we andū othe arīa marī muoyo matūrāgio nīwe.” **39** Nao andū amwe a arutani a watho makīmūria atiri, “Mūrutani, nīwoiga wega!” **40** Na gūtīrī mūdū o na ūmwe wagerīe kūmūria cīuria ingī. **41** Jesū agīcooka akīmooria atiri, “Andū moigaga Kristū nī mūrūu wa Daudi nī ūndū wa kīrī? **42** Daudi we mwene nīoigite ibuku-inī rīa Thaburi atiri: “Mwathani nīerīe Mwathani wakwa atiri: ‘Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrio, **43** ngīnya ngaatūma thīrī ciaku itūike gaturwa ka makīnya maku.” **44** Atīrīrī, Daudi aamwīre ‘Mwathani’. Angīcooka gūtūka mūrūu wake atīa?” **45** O andū acio othe mathīkīrīrie, Jesū akīira arutwo ake atiri, **46** “Mwīmenyererei arutani a watho. O mendaga gūthīi mehumbīte nguo ndaaya, na makenda kūgeithāgio ndūnyū-inī, na gūkaragīra itī iria cia bāta thunagōgi-inī, o na gūkara handū ha andū arīa atīku maruga-inī. **47** No nīo matoonyagīrīra atumia a ndigwa makamatunya nyūmba ciao, na nīguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andū ta acio nīmākerithio mūno makīria.”

21 Na riri, aatiira maitho, Jesū akīona itonga igīkīra mīhothi yao harīa heekagīrwo kīgīna kīa hekarū. **2** Agīcooka akīona mūtumia mūthīni, warī wa ndigwa, agīkīra tūtūhendi twīrī o ho thīni. **3** Akiuga atiri, “Ngūmwīra atiri na ma, mūtumia ūyū mūthīni wa ndigwa nīahota mbeeca nyingī gūkīra andū arīa angī othe. **4** Andū acio angī othe maaheana kūringana na ūtonga wao; no mūtumia ūyū o na arī mūthīni, ahotha kīria gīothe oima nakīo gīa kūmūtūria.” **5** Na riri, arutwo amwe ake nīmarāgia ūhorō wa hekarū, ūria yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarūtīrwo Ngai. No Jesū akiuga atiri, **6** “Ha ūhorō wa mīako īno mūrōna-rī, hīndī nīrōka rīria gūtāgākorwo ihiga rīrī igūrū wa rīria rīngī; mothe nīmākamomorwo.” **7** Nao makīmūria atiri, “Mūrutani, nī rī maūdū macio magekīka? Na kīmenyithia kīa atī marī kahukī gwīkīka nī kīrīkū?” **8** Nake akīmācookeria atiri, “Mwīmenyagīrīre mūtikanāheenio. Nīgūkorwo andū aingī nīmāgōoka na rītwa rīakwa makiugaga atiri, ‘Nī nī We’, na ningī mamwīre atiri, ‘Ihinda nīrikūhīrīrie.’ Mūtikanamarūtīrīre. **9** Rīria mīkaigua ūhorō wa mbaara na wa ngū, mūtikanetīge. Maūdū macio no ngīnya mekīe mbere, no ūguo ti kuuga ithīrīro nīkīnyu.” **10** Agīcooka akīmeera atiri, “Rūrīrī nīrūgōokīrīra rūrīa rūngī, na ūthamaki ūkīrīre ūria ūngī. **11** Nīgūkaagīra na ithīngīthia nene mūno, na ng’aragu, na mīrīmū mūrū kūdū na kūdū, na maūdū ma kūmakania na inenyithia nene kuuma igūrū. **12** “No maūdū macio

mothe matanakinyira-rĩ, nĩmũkanyĩitwo, na mũnyariirwo na mũneanwo thunagoyi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maũndũ macio mothe mugeekwo nĩ undũ wa rĩtwa riakwa. 13 Undũ üyũ ũgaakorwo ũrĩ mweke wanyu wa kũmarũtĩra ũira. 14 No rĩrĩ, mũtikantangĩke mũgũciĩria o mbere, ũria mugeeciĩrĩria. 15 Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ũũgĩ iria thũ cianyũ itakahota gwĩtĩria kana gũkararia. 16 Nĩmũgakunyanĩrwo o na nĩ aciari anyũ, na arĩa mũciaraniĩrwo nao, na andũ a mbarĩ cianyũ, o na arata, na nĩmakooragithia amwe anyũ. 17 Andũ othe nĩmakamũmena nĩ undũ wakwa. 18 No rĩrĩ, gũtĩrĩ rĩcũrĩ o na rĩmwẽ rwa mũtwe wanyu rũkoora. 19 Kũmũrĩria kwanyũ nĩkũo gũgaatũma mũhonokie mĩoyo anyũ. 20 “Rĩrĩa mũkoona Jerusalemu kũrigĩciĩrio nĩ thigari cia mbaara, hĩndĩ iyo mũkaamenya atĩ kũniinwo kwarĩo kũrĩ hakuhi. 21 Hĩndĩ iyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ, na arĩa marĩ thĩnĩ wa itũũra rĩrĩ inene nĩmoime kuo, nao arĩa marĩ ng’ongo-inĩ matikarĩtoonye. 22 Nĩgũkorwo ihinda rĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ rĩa kũherithanio, nĩguo maũndũ marĩa mothe mandĩkitwo mahingio. 23 Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda, na arĩa magaakorwo makĩongithia twana matukũ macio nĩmagathĩnĩka-ĩ! Nĩgũkorwo bũrũrĩ üyũ nĩũkagĩa na kĩnyariĩrĩo kĩnene na mang’ũrĩ ma gũũkũrĩa andũ aya. 24 Nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, o na matahwo matwarwo mabũrũrĩ mothe ma thĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩkarangĩrĩrio nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nginya mahinda ma andũ-a-Ndũrĩrĩ mahingio. 25 “Na nĩgũkagĩa imenyithia thĩnĩ wa rĩũa na rĩũa na mweri-inĩ na njata-inĩ. Nakuo gũkũ thĩ, ndũrĩrĩ nĩikaigua ruo na igego nĩ mũrurumo wa iria na makũmbĩ ma maaĩ makĩhũũrana. 26 Andũ nĩmakaringĩka nĩ undũ wa kũmaka, na guoya wa maũndũ marĩa magooka thĩ, nĩgũkorwo maahinya ma igũrũ nĩmakonyenyio. 27 Hĩndĩ iyo nĩmakona Mũrũ wa Mũndũ agũka arĩ thĩnĩ wa itu arĩ na hinya na riiri mũingĩ. 28 Hĩndĩ irĩa maũndũ macio makaambĩrĩria gwĩkĩka-rĩ, mũkaarũgama mũtiire mũtwe wanyu na igũrũ, nĩgũkorwo hĩndĩ wanyu ya gũkũũrwo nĩkuhĩrĩrie.” 29 Nĩngĩ akĩmahe ngerekano ĩno: “Ta rorai mũtĩ wa mũkũyũ na mĩtĩ iyo ĩngĩ yotho. 30 Rĩrĩa yathundũra mathangũ, mũmĩonaga na mũkamenya atĩ ihinda rĩa rĩũa rĩrĩ hakuhi. 31 ũguo nago hĩndĩ rĩa mũkoona maũndũ macio mothe magũkĩka, mũkaamenya o wega atĩ ũthamaki wa Ngai nĩũkuhĩrĩrie. 32 “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigathira maũndũ macio mothe matahingĩtio. 33 Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. 34 “Mwĩmenyererei, ngoro cianyũ itikanakorwo itahĩtwo nĩ ndia, na rĩrĩrĩ na metanga ma muoyo üyũ, naguo mũthenya ũcio ũmũkorere ta mũtego o rĩrĩa mũtangĩgereria. 35 Nĩgũkorwo undũ üyũ ũgaakorere andũ arĩa othe matũũraga thĩ-ĩno. 36 Ikaragai mwĩguĩte hĩndĩ ciothe, na mũhooyage nĩguo mũkaahota kũũrĩra maũndũ marĩa makĩrĩ gwĩkĩka, na nĩguo mũkaahota kũrĩgama mbere ya Mũrũ wa Mũndũ.” 37 Na o mũthenya Jesũ nĩarutanaga hekarũ-inĩ, na hwaĩ-inĩ agathĩrĩ gũkoma kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gũtagwo Kĩrĩma kĩa Mĩtamaiyũ. 38 Nao andũ othe nĩmathiiga hekarũ-inĩ rũciĩnĩ tene kũmũthĩkĩrĩa.

22 Na rĩrĩ, Gĩathĩ kĩa Mĩgate rĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia, kĩrĩa gũitagwo Bathaka, nĩgĩkũhĩrĩrie, 2 nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmocaragĩa ũria mangĩuragithia Jesũ, nĩgũkorwo nĩmetigagĩra mũingĩ wa andũ. 3 Hĩndĩ iyo Shaitani agĩtoonye thĩnĩ wa Judasi ũria Mũisikariota, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. 4 Nake Judasi agĩthĩrĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ anene a arangĩri a hekarũ makarĩkanĩre ũria angĩkũnyanĩra

Jesũ. 5 Nao magĩkena na magĩtĩkĩra kũmũhe mbeca. 6 Nake agĩtĩkĩra, na akĩambĩrĩria gũcaria mweke wa kũneana Jesũ kũrĩ o rĩrĩa hatarĩ na andũ. 7 Naguo mũthenya wa kũria Mĩgate rĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia ũgĩkinya, rĩrĩa gatũrũme ka Bathaka kaarutagwo igongona. 8 Jesũ agĩtũma Petero na Johana, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩnĩ mũgatũhaarĩrie irio cia Bathaka, tũrie.” 9 Nao makĩmũtũria atĩrĩ, “Ŭkwenda tũgacihaarĩrie kũ?” 10 Akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũgĩtoonye itũũra-inĩ inene-rĩ, nĩmũgũcemanĩa na mũndũ ũkuũite ndĩgĩthũ rĩrĩ na maaĩ. Mũmũrũmĩrĩre o nginya nyũmba rĩa egũtoonye. 11 Mwatoonye mwĩre mũndũ ũria mwene nyũmba iyo atĩrĩ, ‘Mũrutani aroria atĩrĩ: Nyũmba ya ageni rĩrĩ ha, harĩa ngĩrĩria Bathaka na arutwo akwa?’ 12 Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ rĩrĩ na indo kuo. Haarĩria irio cia Bathaka kuo.” 13 Nao magĩthĩrĩ, magĩkora maũndũ matarĩrĩ o ta ũria Jesũ aamerĩte. Nĩ undũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka. 14 Rĩrĩa ihinda riakinyire, Jesũ na atũmwo ake magĩkara metha-inĩ. 15 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngoretwo ndũrĩrĩrie mũno kũrĩanĩra Bathaka ĩno na inyũ itananyariirwo. 16 Nĩ undũ ngũmwĩra atĩrĩ, ndĩkamĩria rĩngĩ nginya rĩrĩa ĩgaakinyanĩrio ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 17 Jesũ agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookeria Ngai ngaatho, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai, mũnyanĩre. 18 Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ kuuma rĩa ndikanyũ rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mĩthabĩbũ, o nginya rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka.” 19 Agĩcooka akĩoya mĩgate, na aarĩkia gũcookeria Ngai ngaatho, akĩwenyũranga akĩmahe akĩmeera atĩrĩ, “Üyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa ũria ũheanĩtwo nĩ undũ wanyu, ikagai ũũ nĩguo mũndĩrikanaga.” 20 Maarĩkia agĩka agĩka o ũguo, akĩoya gĩkombe, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩnĩ wa thakame yakwa rĩa igũtĩtwo nĩ undũ wanyu. 21 No rĩrĩ, guoko kwa ũria ũrĩngũnyanĩra kũrĩ hamwe na nĩrĩ metha-inĩ ĩno. 22 Mũrũ wa Mũndũ nĩngũgwĩko o ta ũria gũtũitwo, no mũndũ ũria ũkũmũkũnyanĩra kaĩ arĩ na haaro-ĩ!” 23 Nao makĩambĩrĩria kũũrania gatagatĩ-inĩ kao nĩ ũrĩkũ wao ũngĩka ũguo. 24 Nĩngĩ nĩmagĩre na ngarari makĩũrania nũũ gatagatĩ-inĩ kao ũngĩtũuo mũnene. 25 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Athamaki a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmenenahagia igũrũ rĩa andũ ao; nao acio maathanaga nĩo meĩtanga Ateihania. 26 No inyũ mũtiagĩrĩrwo nĩkũhaana ũguo. Handũ ha ũguo, ũria mũnene gatagatĩ-inĩ kanyũ agĩrĩrwo kũhaana ta ũria mũnini mũno, nake ũria wathanaga atũike ta ũria ũtungataga. 27 Nĩ undũ-rĩ, nũũ mũnene, nĩ ũria ũkaraga metha-inĩ kũria kana nĩ ũria ũramũtungata? Gĩthĩ tĩ ũria ũkaraga metha-inĩ? No nĩ ndũire na inyũrĩ, haana ta ũria ũmũtungatagĩra. 28 Inyũrĩ nĩ inyũrĩ mũkoretwo mũrĩ hamwe na nĩrĩ hĩndĩ ya magerio makwa. 29 Na o ta ũria Baba aheete ũthamaki, o na nĩrĩ nĩndamũhe ũthamaki, 30 nĩguo mũkarĩagĩra na mũkanyũagĩra metha-inĩ yakwa ũthamaki-inĩ wakwa, na nĩngĩ mũkarĩre itĩ-cia-ũnene, mũtuagĩre mĩhĩrĩga rĩa ikũmi na rĩrĩ ya ĩsraeli ciira. 31 “Simoni, Simoni, atĩrĩ, Shaitani nĩahooete rũtha nĩguo agũthũngũthie o ta ũria ngano ĩthũngũthagio. 32 No wee, Simoni nĩngũhooeire nĩgeetha wĩtkio waku ndũgathire. Na warĩkia kũnjookerera, ũmagĩrĩre arĩrĩ na aarĩ a thoguo.” 33 Nao agĩcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩndĩhaarĩrie gũkio njeera o na gũkuanĩra hamwe nawe.” 34 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Petero, ngũkwĩra atĩrĩ, ũmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga, nĩũrĩngaanĩ maita matatũ uge atĩ ndũnjũũ.” 35 Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Rĩrĩa ndamũtũmire mũtarĩ na kabeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ-rĩ, nĩ harĩ kindũ mwagire?” Nao magĩcookeria atĩrĩ, “Gũtĩrĩ kindũ twagire.” 36 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Rĩũ akorwo ũrĩ na kabeti kana mũhuko-rĩ, kuua; na akorwo ndũrĩ

na rühiü rwa njora-rí, endia nguo yaku ya igürü, ürügüre. **37** Na ngümwira atírí, úhoro úría wandikítwo atí, “Níataranírío hamwe na aría aagarari watho’ no nginya úhinge harí níí. Nígúkorwo maíndú maría maandikítwo igürü riakwa ní hínú marahinga.” **38** Nao arutwo makímwira atírí, “Mwathani, ta rora haha túrí na híú cia njora igírí.” Nake akímeera atírí, “Icio ní njiganu.” **39** Nake Jesú akumagara agithí Kíríma-iní kía Mítamaiyú o ta úría amenyerete gwíkaga, nao arutwo ake makímürümírira. **40** Na aakinya ho akímeera atírí, “Hooyai mütikagwe magerio-iní.” **41** Akíehera ho, agithí ta itúina ría haría mündú anghota gúikía ihiga, agíturia ndu akíhooya, **42** akiuga atírí, “Baba, úngienda-rí, njehereria gíkome gíkí; no tí úría níí ngwenda, no ní úría wee úkwenda.” **43** Na múraika akímuumírira oimíte igürü, akímuongerera hinya. **44** Nake agíkírírira kúhooya, arí na ruo rúnene ngoro-iní, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magítaata thí. **45** Aatiga kúhooya agícooka harí arutwo, akímakora makomete, moorítwo ní hinya ní kíeha. **46** Akímooria atírí, “Múkomete níki? Úkírai múhooe nígeetha mütikagwe magerio-iní.” **47** O hínú íyo aragia, hagítuka gíkundi kía andú, nake mündú úría wetagwo Judasi, úmwe wa arutwo aría ikúmi na eerí, níwe wamatongoretie. Agíkúhírira Jesú amúmumunya, **48** nowe Jesú akímúúria atírí, “Judasi, úgúkunyaíra Múru wa Mündú na kúmumunya?” **49** Hínú íria arúmírira a Jesú monire úría kwerekeire gwíkíka, makímúúria atírí, “Mwathani, túmahúúre na híú ciitú cia njora?” **50** Nake úmwe wao agítinia gütú kwa úrio kwa ndungata ya múthínjírí-Ngai úría múnene. **51** Nowe Jesú akímúcookeria atírí, “Úhoro úcio níúkinye haul!” Agícooka akíhutia gütú kwa mündú úcio, akímúhonia. **52** Ningí Jesú akíúria athínjírí-Ngai aría anene, na anene a arangírí a hekarú, o na athuuri, aría mookíte kúmúnyíita atírí, “Kái ndí mútongoria wa akararia a watho, atí níkió muoka kúúnyíita múrí na híú cia njora na njúgúma? **53** Ndíratúúraga na inyuí hekarú-iní o múthenya, na mútírí mwageria kúnyíita. No rírí, rírírí nírio íthaa ríanyu, íthaa ríría wathani wa nduma úraathana.” **54** Hínú íyo makímúnyíita, makímúruta hau makímútara kwa múthínjírí-Ngai úría múnene, nake Peterso akímúúria arí o haraaya. **55** Nao maaríkía gwakía mwaki o nja gatagatí na gúikara thí hamwe, Peterso nake agíikara thí hamwe nao. **56** Ndungata ímwe ya múírítu íkímuona na útheri wa mwaki aikaríte hau, íkímúroora wega, íkiuga atírí, “Mündú úyú oima hamwe nake.” **57** Nowe agíkaana úhoro úcio, akiuga atírí, “Múírítu úyú, níí ndímúúí.” **58** Thuutha wa kahinda kanini mündú úngí akímuona, akiuga atírí, “O nawe úrí úmwe wao.” Peterso akímúcookeria atírí, “Mündú úyú, níí ndírí wao!” **59** Thuutha wa íthaa rímwe, mündú úngí akiuga agwatiíríe atírí, “Hatírí nganja mündú úyú moima hamwe nake, nígúkorwo o nake ní Múgalíni.” **60** Peterso agícooka atírí, “Mündú úyú, níí ndíúí úría úroigal!” Na hínú o íyo oígaga úguo, ngúkú ígíkúga. **61** Mwathani akíhúgúra akíroora Peterso. Nake Peterso akíríríkana úría Mwathani aamwíríte atí, “Úmúthí ngúkú ítanakúga níúrínagaana maita matatú.” **62** Nake agithí nja, akíríra arí na ruo rúingí. **63** Andú aría maarangíríte Jesú makímúúria kúmúnyúria makímúhúúraga. **64** Makímúoha maito na gítambaya makímwira atírí, “Toiga núú wakúgútha.” **65** Na nímamwíríre maíndú mangí maingí ma kúmúruma. **66** Rúciini gwakía, kíama gía athuuri aría atongoria a andú, hamwe na athínjírí-Ngai aría anene, na arutani a watho, gígícciania, nake Jesú akírehwo mbere yao. **67** Makímwira atírí, “Akorwo níwe Kristú, twíre.” Nake Jesú akímúcookeria atírí, “Ingímwira, mútingínjítíkía, **68** na íngímúúria kíúria, mútingínjókieria. **69**

No kuuma ríu, Múru wa Mündú aríkoragwo aikaríte guoko-iní kwa úrio kwa Ngai úría Mwene-Hinya.” **70** Othe makímúúria atírí, “Wee úkírí Múru wa Ngai?” Nake Jesú akímúcookeria atírí, “Nímwamenya ní kuuga atí ní níí we.” **71** Makíúria atírí, “Túgúkíenda úira úngí waki? Nítweigúira úhoro kuuma kanua gake mwene.”

23 Hínú íyo kíungano kíu gíothé gígúkúra, gíkímútara kúrí Pilato. **2** Nakío gíkímúúria kúmúthitanga gíkíuga atírí, “Nítuoneté mündú úyú akíhítithia rúrírí rwítú. Níakararagia úhoro wa kúrúta Kaisari igooti na agetuaga atí níwe Kristú, na ní múthamaki.” **3** Ní úndú úcio Pilato akímúúria atírí, “Wee níwe múthamaki wa Ayahudí?” Nake Jesú akímúcookeria atírí, “Íí, úguo woiga níguo.” **4** Nake Pilato akíria athínjírí-Ngai aría anene na andú acio ang’ atírí, “Ndíkuona úndú íngíthitangára mündú úyú.” **5** Nao magithí na mbere kuuga magwatiíríe atírí, “Níatúmite andú mookanírire Judea guothe ní úndú wa úrutani wake. Aambíríríe Galilí na níokíte nginya o gúkú.” **6** Pilato aigua úguo, akíúria kana mündú úcio ní wa kuuma Galilí. **7** Ríría aamenyire atí Jesú aarí wa búríú úría wathanagwo ní Herode, akiuga atwarwo kúrí Herode, úría wakoretwo arí Jerusalemu íhinda-iní ríu. **8** Ríría Herode onire Jesú, níakenire múno, tondú kwa íhinda iraaia níakoretwo akíenda kúmuona. Kúringana na úría aiguite úhoro wake, aarí na mwíhoko wa kúmuona akíringa cíama. **9** Akíúria Jesú cíúria nyingí, nowe Jesú ndaígana kúmúcookeria o na kímwé. **10** Nao athínjírí-Ngai aría anene na arutani a watho maarúgamíte hau, makímúthitanga magwatiíríe múno. **11** Nake Herode na thígari cíake makímúthekerera na makímúnyúria. Makímúhumba nguo yarí thaka, na makímúcooka kúrí Pilato. **12** Nao Herode na Pilato magítuma úrata múthenya úcio, tondú mbere íyo maatúúrite marí úthú. **13** Pilato agíta athínjírí-Ngai aría anene, na aathani, na andú hamwe, **14** akímeera atírí, “Múndeheire mündú úyú atí ní mündú úhítithagia andú. Na níí ndatúria úhoro wake múrí ho, no ndírí úndú múuru ndoona wa maíndú maría múmúthitangúre. **15** O nake Herode ndanamuona arí na mahítia, nígúkorwo níamúcooka kúrí íthu; ní úndú úcio, ndarí úndú ekíte wa gítúma ooragwo. **16** Ní úndú úcio ngúmúhúúríthia, njooke ndímúrekererie.” (**17** Nígúkorwo, kwarí mútugo amohore mündú úmwe hínú íyo ya Iruga.) **18** No andú acio makíanírira na mígambo úmwe, makiuga atírí, “Twehererie mündú úyú! Tuohore Baraba!” (**19** Baraba aikítio njeera ní úndú wa kúrúthitia ngúú ítúúra-iní ríu inene, na ní úndú wa kúúragana.) **20** Nake Pilato, tondú níeendaga kúrekereria Jesú, akímaaríria o ríngí. **21** No-o magithí na mbere kwaníra, makiuga atírí, “Mwambe mútí-ígúrú! Mwambe mútí-ígúrú!” **22** Nake akímooria ríita ría gatatú atírí, “Níkí? Ní úuru úríkú mündú úyú eekíte? Ndíonete gítúmi gía gítúma ooragwo. Ní úndú úcio ngúmúhúúríthia, njooke ndímúhore.” **23** No-o makíanírira mategúgítíthíría makiugaga aambwo mútí-ígúrú, nayo mígambo íyo yao íkíhootana. **24** Ní úndú úcio Pilato agítua níekúmahingíría o úguo moorítie. **25** Akíohora mündú úcio waíkítio njeera ní úndú wa kúrúthitia ngúú na kúúragana, o úcio moígíte mohorerwo, nake Pilato akíneana Jesú ekwo kúringana na úría mendaga. **26** Na ríría thígari cíomagaragia Jesú, íkínyíita mündú woimaga mígúnda-iní wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio íkímúgíríra mútharaba wa Jesú aúkuue na amuume thuutha. **27** Andú gíkundi kíneana makímúúria, hamwe na atumia maagíríkaga na makíríra múno. **28** Nake Jesú akíhúgúra na kúrí o, akímeera atírí, “Inyuú aarí a Jerusalemu, tígai kúndíríra; mwíríríre inyuú

ene na ciana cianyu. **29** Nīgūkorwo kūrī hīndī īgooka rīria mūkoigaga atīri, “Kūrathimwo-rī, nī atumia arīa thaata, na nda iria itarī ciaciara, o na nyondo iria itarī ciongwō!” **30** Hīndī iyo “nīmakeera irīma atīri, “Tūgwireil!” o na macooke meere tūrīma atīri, “Tūhumbireil!” **31** Nī ūndū-rī, andū mangīkorwo nīmareeka maūdū maya rīria mūtī ūrī mūgūr-rī, gūgākīhaana arīa woma?” **32** Na rīri, andū angī eerī ageri ngero, o nao nīmatwarirwo hamwe nake makooragwo. **33** Rīria maakinyire karīma-inī handū heetagwo lhīndī-rīa-Mūtwe, makīmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ūmwe mwena wake wa ūrīo, na ūrīa ūngī mwena wake wa ūmotho. **34** Nake Jesū akiuga atīri, “Baba mohere, nīgūkorwo matiū ūrīa mareeka.” Nao magīcuukīra nguo ciake mitī, magīcīgayana. **35** Nao andū nīmarūgamīte hau makīmwirowera: Nao anene nīmamūnyūrūragia makoiga atīri, “Nīarahonokagia andū arīa angī, nīehonokie aakorwo nīwe Kristū wa Ngai, ūrīa wake Mūthuure.” **36** Thigari o nacio igūka, ikīmūnyūrīa. Ikīmūkundia thiki, **37** ikīmwīra atīri, “Akorwo nīwe Mūthamaki wa Ayahudi, wīhonokie.” **38** Na nī haarī maandiko maandikītwo igūrū rīake atīri: ŪYŪ NĪWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **39** Ūmwe wa ageri ngero acio maambanīriro nake akīmūruma, akīmwīra atīri, “Githī wee tiwe Kristū? Wīhonokie, na ūtīhonokie!” **40** No mūgeri ngero ūcio ūngī akīmūkaania, akīmūūria atīri, “Ndūngītīgira Ngai, kuona atī ūtūrīrīrwo o ūrīa atūrīrīrwo? **41** Ithuī tūherithitio na kīhootho, nīgūkorwo tūrāherithīrio ūrīa twīkite. No rīri, mūdū ūyū ndarī ūndū mūūru ekīte.” **42** Agīcooka akīra Jesū atīri, “Itīkīra akīndirīkana rīria ūgooka ūthamakī-inī waku.” **43** Nake Jesū gīkūmūkoeria atīri, “Ngūkwīra na ma, ūmūthī nīūrīkorwo hamwe na nī ikenero.” **44** Na rīri, kwarī ta thaa thita cia mūthenya, naguo būrūrī wothe ūkīgīa nduma nginya thaa kenda, **45** tondu rīua nīrīatīgire kwara. Nakīo gītambaya kīa hekarū gīgātūkīkana maita meerī. **46** Nake Jesū akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīri, “Baba, roho wakwa ndaūga moko-inī maku.” Aarīkia kuuga ūguo, agītūikana. **47** Rīria mūnene wa gīkundi gīa thigari igana oonire ūrīa gwēkīka, akīgōoca Ngai, akiuga atīri, “Ti-itheru ūyū oima mūdū mūthūngū.” **48** Rīria andū arīa othe maarūgamīte hau kwīrorera moonire ūrīa gwēkīka, makīmūka methīkīire, na makīmūthūragia ithūrī nī kīeha. **49** No arīa othe maamūū, o hamwe na atumia arīa maamūrūmīrīre kuuma Galilī, makīrūgama o haraaya, meroreire maūdū macio. **50** Na rīri, nī haarī na mūdū wetagwo Jusufu, mūthuuri wa Kīama, na aarī mūdū mwega na mūrūngīrīru, **51** nake ndetīkanītie na ūguo maatuīte na mageeka. Oimite itūūra rīa Arimathea, būrūrī wa Judea, na nīetāgīrīra ūthamakī wa Ngai. **52** Nake agīthī kūrī Pilato, akīhooya etīkīrio akuue mwīrī wa Jesū. **53** Nake agīcuurīra mwīrī wa Jesū mūtharabā-inī, akīūkūnja na taama wa gatani, agīcooka akīūgia thīnī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga, nayo ndiakoretwo īgītwo mūdū. **54** Na mūthenya ūcio warī wa lhaarīra, nayo Thabatū yarī hakuhī kwambīrīra. **55** Nao atumia arīa moimīte na Jesū Galilī makīrūmīrīra Jusufu, makīona mbīrīra na makīona ūrīa mwīrī wake waigīrwo ho. **56** Magīcooka makīnūka, makīhaarīra mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rīri, mūthenya wa Thabatū makīhurūka kūrīngana na ūrīa gwathanītwo.

24 Na rīri, mūthenya wa kwambīrīra kiumia, rūciinī tene, atumia magīthī mbīrīra-inī makuūite indo nungi wega iria maathondekete. **2** Nao magīkora ihiga rīgaragarītio rīkeherio mūromo-inī wa mbīrīra, **3** no rīria maatoonire, matiigana gūkora mwīrī wa Mwathani Jesū. **4** Na rīria

maagegete nī ūhorō ūcio, makīmūrīrwo o rīmwe nī arūme eerī mehumbīte nguo njerū ciakengaga mūno, makīrūgama hakuhī nao. **5** Nao atumia acio metīgīrite mūno, makīnamīrīra, magīturumithīa mothīū mao thī, no arūme acio makīmoorīa atīri, “Mūracaria ūrīa ūrī muoyo kūrī arīa akuū niki? **6** Ndarī haha; nīarīūkīte! Rīrīkanai ūrīa aamwīre hīndī arīa arī na inyuū Galilī atī: **7** “Mūrū wa Mūdū no nginya aneawo moko-inī ma andū ehia, aambwo mūtī-igūrū, na mūthenya wa gatātū arīūke.” **8** Hīndī iyo makīrīrikana ciugo ciake. **9** Na rīri, maacooka kuuma mbīrīra-inī, makīhe arutwo arīa ikūmī na ūmwe na arīa angī othe ūhorō ūcio. **10** Mariamu Mūmagīdali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arīa angī maarī nao, nīo meerire atūmwo ūhorō ūcio. **11** No-o matiigana gwītīkia atumia acio, tondu ūhorō ūcio wahaanaga ta ūrīmū kūrī o. **12** No rīri, Petero agītūkīra, agīteng’era mbīrīra-inī. Na ainamīrīra akīona mataama ma gatani magītwo thī marī moiki, agītīhīra agegearīte nī ūndū wa ūguo gwēkīkite. **13** Na rīri, mūthenya o ro ūcio arutwo eerī a Jesū maarī rūgendo-inī magīthī itūūra rīetagwo Emau, rīarī ta kilomita ikūmī kuuma Jerusalemu. **14** Nao nīmaragia ūhorō wa maūdū marīa mothe meekīkite. **15** Na rīria maathīigāa makīaragia ūhorō ūcio, Jesū akīmōimīrīra, agītwarana nao; **16** no matiigana kūrēkwo mamūmenyire. **17** Nake akīmoorīa atīri, “Nī ūhorō ūrīkū ūcio mūrathī mūkīaragia?” Nao makīrūgama matukīte mothīū. **18** Ūmwe wao, wetagwo Kileopa akīmūūria atīri, “Wee kaī ūrī mūgeni Jerusalemu ūtamenyete maūdū marīa mekīkite kuo matukū-inī maya?” **19** Nake akīmoorīa atīri, “Nī maūdū marīkū?” Nao makīmūcookerīa atīri, “Nī ūhorō wa Jesū wa Nazarethī, ūrīa ūraarī mūnabī ūrī na ūhoti wa ciugo iria arāragia na cīko iria areekaga arī mbere ya Ngai o na mbere ya andū othe. **20** Athīnjīri-Ngai arīa anene na aathani aitū maramūneanire atūrīwo kūragwo, na maramwambithīa mūtī-igūrū. **21** No ithuī-rī, tūrehokaga atī ūcio nīwe ūgūtūūra andū Isiraelī. Makīria ma ūguo, rūu nī mūthenya wa itātū kuuma maūdū maya mothe mekīka. **22** Hamwe na ūguo atumia amwe aitū nīmatūmakīre mūno tondu megūtīhīte mbīrīra-inī rūciinī tene, **23** no matinona mwīrī wake. Mokire matwīra atī nīmonire kīoneki kīa araikā, arīa mameerire atī arī muoyo. **24** Nao amwe a thīrītū iitū nīmathīire mbīrīra-inī, na makora o ūguo atumia acio mekuugīte, no rīri, we mwene matinamuona.” **25** Nake Jesū akīmeera atīri, “Inyuū andū aya mwagīte ūgī na mūtīhīuhaga gwītīkia maūdū mothe marīa anabī moigīte? **26** Githī to mūhaka Kristū ambe anyārīrwo na acooke atoonye rīiri-inī wake?” **27** Jesū akīmatarīra ūhorō wothe ūrīa waarītio Maandīko-inī ūmūkonī, ambīrīrie na maandīko ma Musa na ma Anabī othe. **28** Na maakuhrīrīra itūūra rīria maathīigāa, Jesū agītua taarī kūhītūka arahītūka. **29** No makīmūrīrīra na hinya, makīmwīra atīri, “Raarīrīra gūkū na ithuī, nīkūrātuka na gūkūrī kīgīa nduma.” Nī ūndū ūcio agītōonya aikaranie nao. **30** Rīria aikarīre metha-inī hamwe nao, akīoya mūgate, agīcooka ngaatho, akīwenyūranga, akīmahe. **31** Hīndī iyo makīhingūka maitho, makīmūmenya, nake akībūrīa, makīaga kūmuona rīngī. **32** Nao makīūrania atīri, “Githī ngoro cītū itīkūhīahīaga hīndī iria ekwaragia na ithuī njīra-inī, na agītūatarīra ūrīa Maandīko moigīte?” **33** Nao magītūkīra o hīndī iyo magīcooka Jerusalemu. Kūu magīkora arutwo arīa ikūmī na ūmwe, hamwe na arīa maarī nao monganīte, **34** magīuuga atīri, “Nī ma! Mwathani nīarīūkīte na nīomīrīre Simoni.” **35** Hīndī iyo acio eerī makīmeera maūdū marīa meekīkite marī njīra-inī, na ūrīa maamenyire Jesū hīndī irīa eenyūrīre mūgate. **36** O makīaragia ūhorō ūcio,

Jesū akirūgama gatagati kao akīmeera atīrī, “Thayū ūrogīa na inyuū.” **37** Nao makīhahūka na makīmaka, magūciiria atī nī ngoma moonaga. **38** Nake akīmooria atīrī, “Mūratangīka nīkī, na nī kīī gīgūtūma mūgīe na nganja meciiria-inī manyu? **39** Ta rorai moko makwa na nyarīrī ciakwa. Nī nīī mwene! Huutiai muone; roho ndūrī nyama na mahīndī, ta ūrīa mūrōna ndī nacio.” **40** Aarīkia kuuga ūguo, akīmoonīa moko make na nyarīrī ciake. **41** Nao magīkorwo matarī maretīkia nī ūndū wa ūrīa makenete na makagega. Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na kīndū gīa kūrīa?” **42** Nao makīmūnengera gīcunjī gīa thamaki hīu. **43** Nake agīkīoya, akīrīa makīionagīra. **44** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo ndamwīrire hīndī irīa ndaarī na inyuū atī: Maūndū mothe marīa mandikītwo ūhorō wakwa Watho-inī wa Musa, na Maandīko-inī ma Anabīi, na Thaburī, no ngīnya mahingio.” **45** Hīndī iyo akīhingūra meciiria mao nīguo mamenye Maandīko. **46** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo kwandikītwo: Kristū nīakanyariirwo na ariūkio kuuma kūrī arīa akuū mūthenya wa gatātū, **47** naguo ūhorō wa kwīrira na kūrēkerwo kwa mehīa ūkaahunjīrio ndūrīrī ciothe thīinī wa rītwa rīake, wambīrīirie Jerusalemu. **48** Inyuū mūrī aira a maūndū macio. **49** Na rīrī, nīngūmūtūmīra kīrīa Baba eranīire; no ikarai thīinī wa itūūra rīrī inene ngīnya rīrīa mūkaaheo hīnya kuuma Igūrū.” **50** Agīcooka akīmatongoria kuuma kūu magīthīī magīkīnya hakuhī na Bethania; akīoya moko na igūrū, akīmarathīma. **51** Na o akīmarathīmaga, akīmatīga, akīiyūkio akīambata igūrū. **52** Nao makīmūgocca na magīcooka Jerusalemu makenete mūno. **53** Nao nīmaikaraga hekarū-inī mahīnda mothe makīgocaga Ngai.

Johana

1 Kiambiriria-ini ūhoro aari o kuo, nake ūhoro aatūūrīte na Ngai, na ūhoro aari Ngai. **2** We aatūūrīte na Ngai kuuma o kiambiriria. **3** Indo ciothe ciombirwo na ūndū wake; gūtīrī kindū kīa iria ciombirwo kīagīre atarī ho. **4** Thīīnī wake kwārī muoyo, naguo muoyo ūcio nīguo warī ūtheri wa andū. **5** Ūtheri ūcio nūtheraga nduma-inī, nayo nduma ndūgana kūūhoota. **6** Nīguokire mūdū wātūmītū nī Ngai; etagwo Johana. **7** We okire arī mūira oimbūre ūhoro ūkonī ūtheri ūcio, nīgeetha andū othe metīkie nī ūndū wake. **8** We mwene tiwe warī ūtheri ūcio, no okire arī o ta mūira tu nīgeetha oimbūre ūhoro wa ūtheri ūcio. **9** Ūtheri ūcio wa ma, ūrīa ūtheragīra o mūdū o wothe, nīwokaga thī. **10** We ūhoro aarī gūkū thī, no o na gūtūika thī yombirwo na ūndū wake-rī, andū a thī matiigana kūmūmenya. **11** Okire gwake mwene, no andū ake mwene matiigana kūmwītīkīra. **12** No andū arīa othe maamwītīkīrie, o acio metīkīrie rītwa rīake, nīamahotīthīrie gūtūika ciana cia Ngai **13** ciana itaciārītwo nī thakame, kana gītārīwo nī kwenda kwa mwīrī kana kwenda kwa mūdū, no icīārītwo nī kwenda kwa Ngai. **14** We Kiugo agītūika mūdū na agītūūrīania na ithuī. Nītuonete riiri wake, riiri wa Mūrū wake wa Mūmwē, ūrīa wōimire kūrī Ithe aiyūrītwo nī ūtugi na ūhoro wa ma. **15** Johana nīoimbūrāga ūhoro wake. Aangīrīra akoiga atīrī, “Ūyū nīwe ūrīa ndaaragia ūhoro wake ngiuga atīrī, ‘Ūrīa ūgūtūika thuutha wakwa nī mūnene kūngīra, tondū aarī mbere yakwa.’” **16** Na kuuma ūyūrīrīru wa ūtugi wake-rī, ithuothe nītwamūkīrīte irathimo nyingī mūno. **17** Tondū watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhoro ūrīa wa ma ciokire na Jesū Kristū. **18** Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūrī ona Ngai, o tīga Mūrū wake wa Mūmwē ūrīa ūīkarīte hamwe na Ithe, na nīwe ūtūmīte amenyeke. **19** Na rīrī, ūyū nīguo ūira wa Johana hīndī rīra Ayahudī a Jerusalemu maamūtūmīire athīnjīrī-Ngai na Alawīi makamūūrīe we aarī ū. **20** We ndaagire kuumbūra, no oimbūrīre atekūhītha, akiuga atīrī, “Nāi tī nīi Kristū.” **21** Nao makīmūūrīa atīrī, “Wee ūkīrī ū? Wee nīwe Elīja?” Nake akīmācookerīa atīrī, “Aca, tī nīi.” Nīngī makīmūūrīa atīrī, “Nīwe Mūnabīi ūrīa?” Nake agīcookerīa atīrī, “Aca.” **22** Mūthīa-inī makīmūūrīa atīrī, “Wee ūkīrī ū? Tūhe macookīo nīguo tūcookerīe arīa matūtūmīre. Ūkuuga atīa ha ūhoro waku mwene?” **23** Johana akīmācookerīa na ciugo iria cīārītīo nī mūnabīi Isāia, akīmēera atīrī, “Nīi ndī mūgāmo wa mūdū ūranīrīra werū-inī akoiga atīrī, ‘Rūngarīaī njīra ya Mwathani.’” **24** Na rīrī, Afarīsai amwe arīa maatūmītwo **25** makīmūūrīa atīrī, “Angīkorwo we tiwe Kristū, na tiwe Elīja, o na kana Mūnabīi ūrīa-rī, ūkībatīthanagia nīkī?” **26** Nake Johana akīmācookerīa atīrī, “Nīi ndīmūbatīthanagia na maai. No gatagatī-inī kanyu nī harī na ūmwe mūtōō. **27** Ūcio nīwe ūgūtūka thuutha wakwa, o we ūrīa itaagīrīre kuohora ndīgi cia iraatū ciake.” **28** Maūdū maya mothe mekīkīre itūūra-inī rīa Bethania, mūrīmo wa Rūū rwa Jorodani, kūrīa Johana aabatīthanagīra. **29** Mūthenya ūyū ūngī, Johana akīona Jesū agūtūka na kūrī we, akiuga atīrī, “Oneī Gatūrūme ka Ngai karīa keheragia mehīa ma kīrīndī! **30** Ūyū nīwe ndaaragia ūhoro wake rīrīa ndoigīre atīrī, ‘Mūdū ūrīa ūgūtūka thuutha wakwa nī mūnene kūrī nī tondū we aarī kuo mbere yakwa.’” **31** Nīi mwene ndiamūtū, no ndokire ngībatīthanagia na maai nīgeetha agūūrīro andū a Isīraēli. **32** Nīngī Johana akīheana ūira ūyū: “Nīndonire Roho agīkūrūka kuuma igūrū atarīi ta ndutura, agīkara igūrū rīake. **33** Nīi ndīngīamūmenyīre, tīga ūrīa wandūmīre mbatīthanagia na

maaī aanjīrīre atīrī, ‘Mūdū ūrīa ūkoona Roho agīkūrūkīra na aikare igūrū rīake-rī, ūcio nīwe ūkaabatīthanagia na Roho Mūtheru.’” **34** Nīi nīnyonete ūguo na ngoimbūra atī ūyū nīwe Mūrū wa Ngai.” **35** Nīngī mūthenya ūyū ūngī, Johana agīkorwo arī kūu o rīngī marī na arutwo ake eerī. **36** Na rīrīa onire Jesū akīhītūka, akiuga atīrī, “Oneī Gatūrūme ka Ngai!” **37** Hīndī rīra arutwo acio eerī maigūire oiga ūguo, makūrīmūrīra Jesū. **38** Jesū ehūgūrā akīmōona mamūmīte thuutha, akīmōoria atīrī, “Nī atīa mūrēnda?” Nao makīmūrīra atīrī, “Rabīi” (ūguo nī kuuga Mūrutani), “ūikaraga kū?” **39** Nake akīmācookerīa atīrī, “Ūkai na nīmūkuona.” Nī ūndū ūcio magthīi makīona kūrīa akīaraga, na magīkara nake mūthenya ūcio. Na kwārī ta thaa ikūmī. **40** Na rīrī, ūmwe wa arutwo acio eerī arīa maigūite ūrīa Johana oigīte na makūrīmūrīra Jesū aarī Anderea, mūrū wa nyina na Simonī Petero. **41** Ūndū wa mbere ūrīa Anderea eekire nīgūcaria mūrū wa nyina Simonī, na kūmwīra atīrī, “Nītuonete Mesīa” (nīwe Kristū). **42** Nake akīmūtwarā kūrī Jesū. Nake Jesū akīmūrōra, akiuga atīrī, “Wee nīwe Simonī mūrū wa Johana. Ūgūcooka gwītwo Kefa” (na rīo rīgītārūro nī kuuga Petero). **43** Mūthenya ūyū ūngī Jesū agītua itua rīa gūthī Galīli. Agīkora Filīpu, akīmūrīra atīrī, “Nūmūrīra.” **44** Filīpu, o ta Petero na Anderea, aarī wa itūrīra rīa Bethīsaida. **45** Filīpu agīkora Nathanielī, akīmūrīra atīrī, “Nītuonete mūdū ūrīa Musa aandīkire ūhoro wake lbuku-inī rīa Watho, na nowe anabīi maandīkire ūhoro wake, nake nīwe Jesū wa Nazarethī, mūrū wa Jusufu.” **46** Nake Nathanielī akīmūrīra atīrī, “Kūrī kindū kīega kīngīuma Nazarethī?” Nake Filīpu akīmūcookerīa atīrī, “Ūka ūkoone.” **47** Hīndī rīra Jesū onire Nathanielī agītūka kūrī we, akīaria ūhoro wake, akiuga atīrī, “Oneī Mūsīraēli kūna ūtarī ūhīngā.” **48** Nake Nathanielī akīmūrīra atīrī, “Ūnjūū atīa?” Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Nīngīkuonete o na rīrīa uuma rīngū rwa mūkūyū, Filīpu atāngawīta.” **49** Hīndī iyo Nathanielī akiuga atīrī, “Rabīi, wee nīwe Mūrū wa Ngai; wee nīwe Mūthamakī wa Isīraēli.” **50** Nake Jesū akiuga atīrī, “Wetīkia tondū nīndakwīra atī nīngūonire ūrī rīngū rwa mūkūyū. Nīkuona maūdū manene kūrī macīo.” **51** Nīngī akīmēera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, nīmūkōna igūrū rīhīngūkīte na arāika a Ngai makīambata na magīkūrūka, harī Mūrū wa Mūdū.”

2 Na rīrī, mūthenya wa gatātū nī kwagīre na kihikanio kūu Kana ya Galīli. Nyina wa Jesū aarī kuo, **2** nake Jesū na arutwo ake o nao nīmetītwo kihikanio-inī kūu. **3** Rīrīa ndībei yathīrīre, nyina wa Jesū akīmūrīra atīrī, “Matīrī na ndībei īngī.” **4** Nake Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Mūtūmīa ūyū, ndī na ūhoro ūrīkū nawe? Ihīnda rīakwa rītīrī rīrakīnya.” **5** Nake nyina akīra ndungata atīrī, “Ikai ūrīa wothe ekīmūrīra.” **6** Hau hakuhī nao nī harī na ndīgīthū ithathatū cia maafī ciathōndeketwo na ihīga, mūthemba ūrīa wahūthagīrwo nī Ayahudī magongōnī-inī mao ma gwītherīa, na o imwe yayīūrāgīo nī ngeerenī kuuma mīrōngō īrī ngīnya mīrōngō itātū. **7** Nake Jesū akīra ndungata icīo atīrī, “Iyūrīaī ndīgīthū maaī”; nacio ikīyūrīa rīita. **8** Agīcooka agīcīra atīrī, “Rīu thahīaī imwe mūtwarīre mūtābanīa wa iruga.” Nacio igīka o ūguo, **9** nake mūtābanīa wa iruga agīcama maaī macīo maagarūrītwo magatūka ndībei. Ndaamenyāga kūrīa yōimīte, o na gūtūika ndungata irīa cīatahīte maaī nīcīamēnāga. Hīndī iyo agītā mūhīkania keherī-inī **10** akīmūrīra atīrī, “Mūdū aambaga kūrūta ndībei rīra njega, na agēnī maarīkia kūnyua mūno, agācooka akaruta rīra itarī njega; no wee ūkūgīte rīra njega ngīnya rīu.” **11** Kūu nīkīo kīama kīa mbere kīrīa Jesū aaringīre, na aakīrīngīre kūu Kana ya Galīli. Akīonānīa riiri wake, nao arutwo ake

makimwĩtikia. 12 Thuutha ūcio agĩkũrũka Kaperinaumu, mari na nyina, na arĩũ a nyina, o na arutwo ake. Magĩkara kuo matukũ manini. 13 Rĩria Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrie-rĩ, Jesũ akĩambata, agĩthĩĩ Jerusalemu. 14 Kũu hekarũ-inĩ nĩakorire andũ makĩendia ng'ombe, na ng' Ondu, na ndutura, o na ng' maikarĩe metha-inĩ magĩceenja mbeeca. 15 Nĩ undũ ūcio agĩthondeka mũcarica wa mĩkanda, na akimarutũra othe kuuma hekarũ-inĩ, hamwe na ng' Ondu, na ng'ombe; akihurinja mbeeca cia arĩa maacenjagia mbeeca na akĩng' aũrania metha cio. 16 Nao arĩa meendagia ndutura akĩmeera atĩrĩ, "Eheria ici gũkũ! Mwachota atĩa gĩtũu nyũmba ya Baba ndũnyũ!" 17 Nao arutwo ake makĩrĩrikana nĩ kwandĩkĩtuo atĩrĩ, "Kĩyo kĩa ndĩ nakĩo kĩa nyũmba yaku nikĩo gĩkaandĩa." 18 Hĩndĩ ĩyo Ayahudi makĩmũũria atĩrĩ, "Nĩ kĩama kĩrĩkũ ũngĩtũringĩra gĩa gĩtuonia ũhoti ũria ũri nago wa gwĩka maundũ macio mothe?" 19 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, "Tharĩai hekarũ ĩno, na nĩngũmiaka rĩngĩ na mĩthenya ĩtatũ." 20 Nao Ayahudi magĩcokia atĩrĩ, "Hekarũ ĩno yakĩrwo na mĩaka mĩrongo ĩna na ĩtandatũ, nawe ũkũmiaka na mĩthenya ĩtatũ?" 21 No rĩrĩ, hekarũ ĩria aaragia ũhoro wayo nĩ mwĩrĩ wake. 22 Na thuutha wake kũrĩũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, arutwo ake makĩrĩrikana ũria oĩgĩe. Nao magĩtĩkia Maandiko, o na ciugo icio Jesũ aarĩtie. 23 Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria aarĩ Jerusalemu hĩndĩ ya Giathi kĩa Bathaka, andũ aingĩ makĩona ciama ĩria aaringaga, nao magĩtĩkia rĩitwa rĩake. 24 No Jesũ ndaigana kũmeĩhokera, nĩgũkorwo nĩooĩ andũ othe. 25 Ndaabataragio nĩ ũira wa mũndũ, ũkonĩ mũndũ ũria ũngĩ, nĩgũkorwo nĩamenyaga kĩa kĩrĩ thĩĩni wa mũndũ.

3 Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warĩ wa kiama kĩa giathanaga kĩa Ayahudi. 2 Nĩokire kũrĩ Jesũ ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Rabii, nĩtũũĩ we ũrĩ mũrutani uumĩte kũrĩ Ngai. Nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota kũringa ciama ĩria ũringaga Ngai atarĩ hamwe nake." 3 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩona ũthamaki wa Ngai atangĩciarwo rĩngĩ." 4 Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, "Mũndũ angĩciarwo atĩa arĩ mũkũrũ? Tĩtherũ ndangĩhota gũtoonya nda ya nyina hĩndĩ ya keerĩ nĩguo aciarwo!" 5 Jesũ akĩmũcokia atĩrĩ, "Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai atangĩciarwo na maaĩ na Roho. 6 Mwĩrĩ ũciaraga mwĩrĩ, no Roho aciaraga roho. 7 Ndũkagegio nĩ ũguo ndoigwa atĩ, 'No nginya ũciarwo rĩngĩ.' 8 Rũhuho rũhurutanaga na kũria rĩngĩenda. ũiguaga rũkihurutana, no ndũmenyaga kũria rumite kana kũria rũrorete. ũguo noguo gũtarĩ harĩ mũndũ ũria wothe ũciarwo nĩ Roho." 9 Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, "Undũ ūcio ũngĩhoteka atĩa?" 10 Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, "Wee ũrĩ mũrutani wa Isiraeli na ndũrataũkĩrwo nĩ maundũ maya?" 11 Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, twaragia ĩria tũũ, na tũkoimbũra ũria tuonete, no inyuĩ, mũtĩtikĩagĩra ũira witũ. 12 Ndakwĩra maundũ ma gũkũ thĩ, waga gwĩtikia; ũngĩtikia atĩa ingĩkwĩra maundũ ma na igũrũ? 13 Gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ wathĩĩ igũrũ tĩga ũria waimire igũrũ, na nĩwe Mũrũ wa Mũndũ." 14 Na o ta ũria Musa aambararĩrie nyoka ya gĩcango werũ-inĩ, ũguo no taguo Mũrũ wa Mũndũ akaambarario, 15 nĩguo ũria wothe ũmwĩhokete agĩe na muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) 16 "Nĩgũkorwo Ngai nĩendire kĩrĩndĩ, akĩruta Mũrũ wake wa mũmwwe, nĩgeetha mũndũ o wothe ũmwĩtikĩtie ndakoore, no agĩe na muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) 17 Nĩgũkorwo Ngai ndaatumire Mũrũwe gũkũ thĩ acĩrĩthie kĩrĩndĩ, no nĩguo kĩrĩndĩ kĩhonoke nĩ undũ wake. 18 ũria wothe ũmwĩtikĩtie ti wa gũcĩrĩthio, no ũria wothe ũtamwĩtikĩtie ūcio nĩarĩkĩtie gũtũrwo ciira,

nĩgũkorwo ndehokete rĩitwa rĩa Mũrũ wa Ngai wa mũmwwe. 19 Rĩrĩrĩ nĩrio itũro: ũtheri nĩwokire gũkũ thĩ, no andũ makĩenda nduma gũkĩra ũtheri, nĩ undũ ciiko ciao ciarĩ njũru. 20 Mũndũ o wothe wikaga ũru nĩathũire ũtheri, na ndangiumĩra ũtheri-inĩ nĩ gwĩtigĩra ciiko ciake itikoimbũke. 21 No mũndũ ũria wothe wikaga maundũ ma ma nĩoimagirĩ ũtheri-inĩ, nĩguo kuonekane kũna atĩ ũguo ekĩte nĩ Ngai ũmũhothĩtie." 22 Thuutha wa ũguo, Jesũ na arutwo ake nĩmoimagarire magĩthĩ bũrũri wa Judea, kũria aikarangire nao, na akabatithanagia. 23 O nake Johana nĩabatithanagĩria Aionĩ gũkuhĩ na Salimu, nĩgũkorwo kũu nĩ kwarĩ maaĩ maingĩ, nao andũ nĩmookaga kuo kaingĩ kaingĩ mabatithio. 24 (Hĩndĩ ĩyo Johana ndaakoretwo aikĩtio njeera.) 25 Nĩ kwagĩire na ngarĩ gatagatĩ-inĩ ka arutwo amwe a Johana na Mũyahudi ũmwe ũhoro-inĩ wa mĩtugo yao ya gwĩtheria. 26 Magĩtũka kũrĩ Johana makĩmwĩra atĩrĩ, "Rabii, mũndũ ũria mũraarĩ nake mũrĩmo ũria ũngĩ wa Jerodani, ũria wee warutire ũria ũmũkonĩ-rĩ, nĩarabatithania, nao andũ othe nĩmarathĩ kũrĩ we." 27 ũhoro-inĩ ūcio Johana agĩcokia atĩrĩ, "Mũndũ ndarĩ undũ angĩamũkĩra o tĩga ũria aheetwo kuuma igũrũ. 28 Inyuĩ ene no mũheane ũira muuge atĩ ndĩdogĩre atĩrĩ, 'Nĩi ti nĩi Kristũ, no ndũmĩtwo njũke mbere yake.' 29 Mũhiki nĩ wa mũhikania. No rĩrĩ, mũrata wa mũhikania ũria ũmũrũgĩamĩre nĩamũthikagĩrĩria, na akaiyũrwo nĩ gĩkeno rĩria agua mũgambo wa mũhikania. Gĩkeno ta kũu nikĩo ndĩ na kũo, na rĩu nĩgĩkinyanũru. 30 We no nginya akĩrĩrĩrie kũneneha, na nĩ ngĩrĩrĩrie kũnyũiha. 31 "ũria uumĩte igũrũ nĩ mũnene kũrĩ andũ othe; nake ũria uumĩte thĩ nĩ wa gũkũ thĩ, na maundũ marĩa aragia no ma gũkũ thĩ. ũria uumĩte igũrũ arĩ igũrũ rĩa andũ arĩa angĩ othe. 32 We oimbũraga maundũ marĩa onete na akagũga no gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wĩtikagĩra ũira wake. 33 Mũndũ ũria wĩtikĩrĩte ũira ūcio nĩahũũrĩte mũhũũrĩ atĩ Ngai nĩ wa ma. 34 Nĩgũkorwo ũria Ngai atũmĩte aragia ciugo cia Ngai nĩ undũ Ngai aheanaga Roho hatarĩ gĩthimi. 35 Ithe nĩendete Mũrũu na nĩ agĩte indo ciothe moko-inĩ make. 36 ũria wothe wĩtikĩtie Mũrũu, arĩ na muoyo wa tene na tene, no ũria wothe ũregete Mũrũu ndakona muoyo, nĩgũkorwo egũtũũra arakarĩrwo nĩ Ngai." (aĩonios g166)

4 Afarisai nĩmaiguire atĩ Jesũ nĩagĩaga na arutwo aingĩ gũkĩra Johana na akamatathia, 2 o na gũtũika, ti Jesũ wabatithanagia, no nĩ arutwo ake. 3 Hĩndĩ ĩria Mwachani aamenyire ũhoro ūcio, akiuma Judea na agĩcoka Galilĩ o rĩngĩ. 4 Na rĩrĩ, no nginya angĩatũkanĩrie bũrũri wa Samaria. 5 Nĩ undũ ūcio, agĩkinya itũũra rĩarĩ Samaria rĩetagwo Sukaru, hakuhĩ na gĩthaka kĩa Jakubu aahete mũrũu Jusufu. 6 Nakĩo gĩthima kĩa Jakubu nikuo kĩarĩ, nake Jesũ, tondu wa kũnoga nĩ rĩngendo, agĩkara thĩ hau gĩthima-inĩ. Na kwarĩ ta thaa thita. 7 Na rĩria mũtumia ũmwe Mũsamaria okire gũtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, "No ũũhe maaĩ ma kũnyua?" 8 (Hĩndĩ ĩyo arutwo ake nĩmathĩite kũgũra irio itũũra-inĩ.) 9 Nake mũtumia ūcio Mũsamaria akĩmwĩra atĩrĩ, "Wee ũrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mũtumia Mũsamaria. ũngĩkĩhooya gĩa kũnyua atĩa?" (Nĩgũkorwo Ayahudi matĩrĩ ngwatanĩro na Asamaria.) 10 Nake Jesũ akĩmũcokia atĩrĩ, "Korwo nĩũũĩ kĩheo kĩa Ngai na ũkamenya nũũ ũrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ũngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo." 11 Nake mũtumia ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũthuuri ũyũ, ndũri na kĩndũ gĩa gũtaha maaĩ nakĩo, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩrĩku. ũngĩkĩruta kũ maaĩ macio ma muoyo? 12 Anga ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ũria watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrĩte anyuuga maaĩ kuuma kũo o hamwe na arĩũ ake na ndũũru

ciake cia mbūri na cia ng'ombe?" **13** Nake Jesū akimūcookeria atirī, "Mündū o wothe ūnyuuga maaī maya nīanyootaga rīngī, **14** no ūria wothe ūkūnyua maaī marīa ngaamūhe ndarī hīndī akaanyoota. Ti-itherū, maaī marīa ngūmūhe megūtūika gīthima kīa maaī thīnī wake, gītherūkage muoyo wa tene na tene." (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Nake mūtumia ūcio akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, he maaī macio nīgūo ndikananyote rīngī, na ndige gūūkaga haha gūtaha maaī." **16** Nake akīmwīra atirī, "Thīī wite mūthuuri gūo mūūke nake." **17** Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atirī, "Nīī ndirī na mūthuuri." Nake Jesū akīmwīra atirī, "Nī waria ma rīria woiga atī ndūrī na mūthuuri. **18** Ūhoro wa ma nī atī ūkoretwo ūrī na athuuri atano, na mündū mūrūme ūria ūrī nake rīu ti mūthuuri gūo. Ūguo woiga nī ūhoro wa ma." **19** Nake mūtumia ūcio akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, nīndirona atī wee ūrī mūnabī. **20** Maithe maitū maahooyagīra Ngai kīrīma-inī gīkī, no inyuī Ayahudi muugaga atī Jerusalemu nokuo kūndū kūrīa twagirīroo nikūhooyagīra Ngai." **21** Nake Jesū akiuga atirī, "Mūtumia ūyū, njītīka, kūrī ihinda rīroka rīrīa mūtakaahooyagīra Baba kīrīma-inī gīkī o na kana Jerusalemu. **22** Inyuī Asamaria mūhooyaga kīrīa mūtūo; no ithuī tūhooyaga kīrīa tūūī, nīgūkorwo ūhonokio uumite kūrī Ayahudi. **23** No ihinda nīrīroka na rīu nīrīkinyu, rīria arīa mahooyaga na ma mahaahooyaga Baba na roho, na mamūhooyage na ma, nīgūkorwo nī andū ta acio Baba acaragia a kīmūhooyaga. **24** Ngai nī roho, nao arīa mamūhooyaga no ngīnya mamūhooyage na roho, na mamūhooyage na ma." **25** Nake mūtumia ūcio akīmwīra atirī, "Ninjūūī atī Mesia" (ūrīa wītawo Kristū) "nīarooka. Hīndī rīria agooka nīagātūaarīa maūdū mothe." **26** Nake Jesū akiuga atirī, "Nīī ndīrakwarīria nī nīī we." **27** O ihinda-inī rīu arutwo ake magūūka, na makīgega maakora akīaranīria na mūtumia. No gūtīrī o na ūmwe worīre atirī, "Nī kīī ūrenda?" kana akīūria, "Ūraaranīria nake nīkī?" **28** O hīndī ūyo mūtumia ūcio agītiga ndīgīthū yake ya maaī, agīcooka itūūra-inī, akīra andū atirī, **29** "Ūkai, mūkone mūdū wanjīra maūdū marīa mothe ndaaneka. Ūcio no akorwo nīwe Kristū?" **30** Nao makīuma kūu itūūra-inī, magīthīī harīa Jesū aarī. **31** Mūira wa makīnye, arutwo ake makīmūrīngīria makīmwīra atirī, "Rabīī, rīa rīo." **32** Nowe akīmeera atirī, "Nīī na irio cia kūrīa, irīa mūtārī ūndū wacīo mūūī." **33** Nao arutwo ake makīūria atirī, "Kaī hīhī harī mūdū ūmūreheire irio?" **34** Nake Jesū akiuga atirī, "Irio ciakwa nī gwīka wendi wa ūria wandūmire na kūrīka wīra wake. **35** Gīthī mūtīugaga atī, 'Nī mīeri īna itigarīte magetha makīnye?' Ngūmwīra atirī, hīngūrī maitho manyu muone mīgīnda! Magetha nīmakīnyu. **36** O na rīu mūgethī nīagīyaga na mūcaara wake, o na nīagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nīgeetha mūhaandi na mūgethī makenanīre hamwe. (aiōnios g166) **37** Amu nī ūhoro wa ma ūria uugaga atī, 'Ūmwe ahaandaga, nake ūngī akagetha.' **38** Nīī ndaamūtūmire mīkagetha kīrīa mūtārūtīre wīra. Ngī nīo marūtīte wīra mūrītū, na inyuī mūkagetha uumīthio wa wīra wao." **39** Nao Asamaria aingī kuuma itūūra rīu makīmwītīka nī ūndū wa ūira wa mūtumia ūcio, tondū nīameerīre atirī, "Nīanjīrīre maūdū marīa mothe ndaaneka." **40** Nī ūndū ūcio, hīndī rīria Asamaria mōkire kūrī Jesū, makīmūrīngīria aikaranie nao, nake agīūka mīthenya īrī. **41** Na tondū wa ciugo ciake, andū angī aingī magītīka. **42** Magīkīra mūtumia ūcio atirī, "Ithuī tūtīretīka no ūndū wa ūria ūratwīrīre; rīu nītwīgūrīre ithuī ene na tūkamenya atī mūdū ūyū ti-itherū nīwe Mūhonoka wa kīrīndī." **43** Thuutha wa mīthenya ūyo īrī, akīumagara agīthīī Galīli. **44** (Amu Jesū we mwene nīoigīte atī mūnabīī ndatīagwo būrūrī-inī wake mwene.) **45** Rīria aakīnyire

Galīli, andū a Galīli makīmūnyīta ūgeni. Nīmonete ūria wothe ekīte Jerusalemu hīndī ya Giathī gīa Bathaka, nīgūkorwo o nao maarī kuo. **46** O rīngī agīceera Kana ya Galīli, kūrīa aagarūrīte maaī magatuīka ndībēi. Na kūu Kaperīnaumu nī kwārī na mūdū ūmwe mūnene warī na mūrīū mūrūaru. **47** Rīria mūdū ūcio aaguire atī Jesū nīoīmīte Judea agooka Galīli, agīthīī kūrī we, akīmūthaitaha athīi akahonie mūrīū, ūria warī hakuhī gūkua. **48** Jesū akīmwīra atirī, "Inyuī mūtāngīona ciama na morīrū, mūtīngītīka." **49** Nake mūnene ūcio akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, nītūikūrūke mwana wakwa atanakua." **50** Nake Jesū akīmūcookeria atirī, "Inūka. Mūrūgo nīekūhona." Mūdū ūcio agītīka ūguo Jesū aamwīrīre, na akīnūka. **51** Naarī nīra akīnūka, ndungata ciake ikīmūtūnga na ndūmīrīrī atī mūrūwe arī o muoyo. **52** Rīria aamoorīrīe nī ta thaa ciigana mūrīū aambīrīrīe kīgūga wega, makīmwīra atirī, "Ira thaa mūgwanja nīgūo araahonire." **53** Nake ithe akīmenya atī thaa icio Jesū aramwīrīte atirī, "Mūrūgo nīekūhona." Nī ūndū ūcio we na nyūmba yake yothe magītīka. **54** Gīkī nīkīo kīarī kīama gīa keerī kīria Jesū aaringīre kūu Galīli, oīmīte Judea.

5 Thuutha wa maūdū macio Jesū nīambatire Jerusalemu tondū nī kwārī na gīathī kīa Ayahudi. **2** Na rīrī, kūu Jerusalemu hakuhī na Kīhīngō-kīa-Ng'ōndu nī kwārī na karia geetagwo na Kīhībirania Bethesida, nako gaathīrūrūkīrīo nī ithaku ithano ciarī ngīte. **3** Kūu nīkuo gwakomagwo nī ikundi nene cia andū arīa maarī artiaru, ta atumumu, na cionje, na arīa maakuīte ciiga (meetereire maaī mojnugwo. **4** Nīgūkorwo nī kūrī hīndī mūrāika wa Mwathani aikūrūkaga akoinjuga maaī karia-inī kau; na mūdū wa mbere kūrīka kuo maaī mojnugwo, nīahonagio mūrīmū o wothe ūria aarī naguo.) **5** Na hau nī haarī mūdū ūmwe watūūrīte arī mūrūaru miaka mīrongo itatū na īnana. **6** Hīndī rīria Jesū aamuonire akomete hau, na akīmenya atī atūūrīte ūguo ihinda iraya, akīmūūrīa atirī, "Nīūkwenā kūhonio?" **7** Nake mūdū ūcio warūarīte akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, ndirī na mūdū wa kūndīka thīnī wa karia rīria maaī mojnugwo. Ngīgeria gutoboka thīnī-rī, mūdū ūngī agatoboka mbere yakwa." **8** Nake Jesū akīmwīra atirī, "Ūkīra, oya kībarī giaku, wītware!" **9** Na o rīmwe mūdū ūcio akīhona, akīoya kībarī gīake, na agītīwara. Na rīrī, mūthenya ūcio gwēkīrīe ūguo warī wa Thabatū, **10** na nī ūndū ūcio Ayahudi makīra mūdū ūcio wahonetio atirī, "Ūmūthī nī mūthenya wa Thabatū; watho ndūgwītīkīrītīe ūkuue kībarī giaku." **11** Nowe akīmācookeria atirī, "Mūdū ūria ūūhonīrīe anjīrīre atirī, 'Oya kībarī giaku, wītware.'" **12** Nī ūndū ūcio makīmūūrīa atirī, "Mūdū ūcio ūkwīrīre woe kībarī wītware nūū?" **13** Mūdū ūcio wahonetio ndaamenyaga nūu wamūhonetīe, tondū Jesū aakoretwo orīre kīrīndī-inī kīria kīarī hau. **14** Thuutha ūcio Jesū akīmūkora hekarū-inī, akīmwīra atirī, "One, rīu nīūhonete. Ndūgacooke kwīthīa ndūkae gūkorwo nī ūndū mūrūu kūrī ūcio." **15** Nake mūdū ūcio agīthīī na akīra Ayahudi atī Jesū nīwe wamūhonetīe. **16** Nī ūndū ūcio, Ayahudi makīnyarīra Jesū, tondū ekīte maūdū macio mūthenya wa Thabatū. **17** Nake Jesū akīmeera atirī, "Baba atūūrīte o arī wīra-inī wake ngīnya rīu, na o na nīī no ndīraruta wīra." **18** Nī ūndū wa gītūmī kīu, Ayahudi magīkīrīrīa kūgeria kīmūūraga; nīgūkorwo to mūthenya wa Thabatū aathūkaga, no o na ngīnya nīetaga Ngai ithe wake mwene, na ūguo akeiganania na Ngai. **19** Nake Jesū akīmācookeria atirī, "Ngūmwīra atirī na ma, Mūrīū ndarī ūndū angīka we mwene, tīga o ūrīa onaga Ithe agīka, nīgūkorwo maūdū marīa Ithe ekaga no mo Mūrīū o nake ekaga. **20** Nīgūkorwo Ithe nīendete Mūrīū, na nīamuonagia maūdū

mothe maria ekaga, İi, na nġakamuonia maİndũ manene o na gũkġra maya, nġgeetha o na inyuĩ mũgege. **21** O ta ũria lthe ariũkagia andũ arġa akuũ akamahe muoyo, noguo o nake Mũriũ aheaga muoyo o ũria angġenda kũhe. **22** Na ningĩ-rĩ, lthe ndarĩ mũndũ atuagĩra ciira, no ehokeire Mũriũ ũtuanĩri wothe wa ciira, **23** nġgeetha andũ othe matĩage Mũriũ o ta ũria matĩage lthe. ũria ũtatĩaga Mũriũ ndatĩaga lthe ũria wamũtũmire. **24** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũria wothe ũguaga kiugo gĩakwa na agetĩkia ũria wandũmire, arĩ na muoyo wa tene na tene; na ti wa gũciirithio nĩarikĩtie kuuma gĩkuũ-inĩ agatoonya muoyo-inĩ. (aĩonios g166) **25** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩ ihinda rĩrooka, na rĩu nĩkinyu rĩria akuũ makaigua mũgambo wa Mũrũ wa Ngai, nao arġa makaũigua nĩ magaatũira muoyo. **26** Nĩgũkorwo o ta ũria lthe arĩ na muoyo thĩĩnĩ wake mwene, no taguo ahotithĩtie Mũriũ kũgĩa na muoyo thĩĩnĩ wake mwene. **27** Na nĩamũheete ũhothi wa gũtuanĩra ciira nĩ tondu nĩ Mũrũ wa Mũndũ. **28** “Mũtikagegio nĩ ũhoru ũcio, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩroka rĩria andũ arġa othe marĩ mbĩrĩra-inĩ makaigua mũgambo wake **29** na moime kuo, arġa mekĩte wega mariũke nĩguo matũire muoyo, nao arġa mekĩte ũru mariũke nĩguo matũirwo ciira. **30** Ndirĩ ũndũ ingĩhota gwĩka nĩ mwene; nduanagĩra ciira kũringana na ũria njiguaga, na itua rĩakwa nĩ rĩa kihootho, nĩgũkorwo ndicaragia gwĩkenia nĩ mwene, tĩga gũkenia ũria wandũmire. **31** “Ingĩheana ũira ũngonĩ nĩ mwene-rĩ, ũira ũcio wakwa ndũngĩtuika wa ma. **32** Nĩ kũrĩ na ũngĩ ũria umbũraga ũhoru wakwa, na nĩnjũũ atĩ ũira wake igũrũ rĩakwa nĩ wa ma. **33** “Inyuĩ nĩmwatũmanire kũrĩ Johana, nake nĩaheanire ũira wa ma. **34** Ti atĩ nĩnjĩtikagĩra ũira wa mũndũ; no nĩndũgwetaga nĩgeetha mũhonokio. **35** Johana aarĩ tawa ũria wakanire na ũkimũrika, na inyuĩ mũgĩthura gũkenera ũtheri wake kwa ihinda. **36** “Nĩ ndĩ na ũira mũnene gũkĩra ũcio wa Johana. Nĩgũkorwo wĩra ũria Baba aaheete ndũkie, na noguo ndĩraruta, nĩguo umbũraga atĩ Baba nĩwe ũndũmite. **37** Nake Baba ũria wandũmire nĩaheanite ũira ũngonĩ we mwene. Inyuĩ mũtirĩ mwaigua mũgambo wake kana mũkona ũria atarĩ, **38** o na kiugo giake gĩtĩtũruga thĩĩnĩ wanyu, tondu mũtĩtikĩtie ũria aatũmire. **39** Inyuĩ mũtũiragĩ Maandiko tondu mwĩciarĩgia atĩ na ũndũ wamo nĩmwĩgwatĩre muoyo wa tene na tene. Maandiko macio nĩmo moimbũraga ũhoru ũria ũngonĩ, (aĩonios g166) **40** no nĩmũregaga gũũka kũrĩ nĩ mũgĩe na muoyo. **41** “Nĩ ndĩtikagĩra ũgooci kuuma kũrĩ andũ, **42** no inyuĩ nĩndĩmũũ. Ngamenya atĩ inyuĩ mũtirĩ na wendo wa Ngai ngoro-inĩ cianyu. **43** Njũkĩtie thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Baba na mũtinjĩtikagĩra; no mũndũ ũngĩ angĩtũka na rĩtwa rĩake mwene, nĩmũkũmwĩtikĩra. **44** Mũngĩtikĩra atĩ angĩkorwo mwĩtikagĩra ũgooci kuuma kũrĩ andũ arġa angĩ, no mũticaragia ũgooci ũria uumaga kũrĩ Ngai o ũcio ũmwe? **45** “No mũtĩgeciirite atĩ nĩngamũthitanga mbere ya Baba. Musa ũria inyuĩ mwĩhokeete nĩwe mũmũthitangi. **46** Korwo nĩmwĩtikĩtie Musa-rĩ, no mũnjĩtikie, nĩgũkorwo nĩ ũhoru wakwa aandĩkire. **47** No kuona atĩ mũtĩtikĩtie ũria aandĩkire-rĩ, mũngĩgĩtikĩra atĩ ũria njugaga?”

6 Thuutha wa maİndũ macio, Jesũ akĩringa mũrĩmo ũria ũngĩ wa Iria rĩa Galili (na norĩo rĩitagwo Iria rĩa Tiberia), **2** nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkimũrũmĩrĩra tondu nĩkĩoneete ciama iria aaringĩre andũ arġa maarĩ arũaru. **3** Nake Jesũ akĩambata kĩrima-inĩ, agĩkara thĩ marĩ hamwe na arutwo ake. **4** Nakĩo Gĩathĩ gĩa Bathaka ya Ayahudi nĩgĩakuhĩrĩrie. **5** Rĩria Jesũ aarorire akĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩũka kũrĩ we, akĩũria Filipu atĩrĩ, “Tũkũgũra mĩgate kũ andũ aya marĩe?” **6** Oririe ũguo nĩguo amũgerie, nĩgũkorwo we nĩooĩ ũria egwĩka.

7 Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũcara wa mĩeri ĩnana ndũngĩgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mũndũ arũme kenyu!” **8** Nake mũrutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩrĩ, **9** “Haha harĩ kahĩ karĩ na mĩgate ĩtano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩrĩ nini, no ingĩkũigana atĩa andũ marĩ aingĩ ũũ?” **10** Nake Jesũ akĩniuga atĩrĩ, “Iraai andũ maikare thĩ.” Hau maarĩ haari na nyeki nyingĩ, nao arũme magĩkara thĩ, na maarĩ ta arũme ngĩri ithano. **11** Jesũ agĩcooka akĩoya mĩgate ĩyo, agĩcookia ngaatho na akĩgaĩra arġa maikarite thĩ kũringana na mũigana ũria o mũndũ angĩndire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki. **12** Rĩria othe maarĩre na makĩhũna, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “ũnganĩai cienyuĩ iria ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩũrĩre.” **13** Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩiyũria ikabũ ikũmi na igĩrĩ na icunji cia mĩgate ĩria ĩtano ya cairi, iria ciatigirio nĩ andũ acio maarikia kũria. **14** Thuutha wa andũ kuona ciama iria Jesũ aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyu nĩwe mũnabii ũria ũgooka gũkũ thĩ.” **15** Nake Jesũ akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akĩambata kĩrima-inĩ arĩ wiki. **16** Rĩria gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magĩkũrũka nginya iria-inĩ, **17** magĩtoonya marikabu, makĩringa iria marorete Kaperinaumu. Hindi ĩyo kwarĩ nduma, na Jesũ ndaathĩtie kũrĩ o. **18** Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maai tondu wa rũhuho rũnene rũria rwahurutanaga. **19** Na hindi ĩria maatwarithĩtie marikabu ta kilomita ithano kana ithathatũ, makĩona Jesũ agĩũka kũrĩ marikabu-inĩ agereire maai igũrũ; nao makĩmaka. **20** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigira.” **21** Magĩtikĩra atonye thĩĩnĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu igĩkinya hũgũrũrũ-inĩ cia kũria maathĩaga. **22** Mũthenya ũcio ũngĩ, kĩrĩndĩ kĩria kĩarĩ mũrĩmo ũũria ũngĩ wa iria gĩkĩmenya atĩ no marikabu ĩmwe yarĩ ho, na atĩ Jesũ ndaamĩingĩrĩte hamwe na arutwo ake no maathĩtie marĩ oiki. **23** No ningĩ gũgũũka marikabu ingĩ ciumite Tiberia ikĩrũgama hakuĩ na harĩa andũ maarĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. **24** Na ĩria kĩrĩndĩ kĩamenyire atĩ Jesũ kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩngĩra marikabu icio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcaria Jesũ. **25** Rĩria maamũkorire mũrĩmo ũũria ũngĩ wa iria makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, ũkinyire gũkũ rĩ?” **26** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, inyuĩ mũtiranjaria nĩ ũndũ wa ciama iria mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. **27** Tigagai gũtangĩkĩra irio iria ithũkaga, no mwĩtangagei nĩ ũndũ wa irio iria cia gũtũrua ngamenya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akiamũhe. ũcio nĩwe Ngai lthe ahũrĩte mũhũuri wa gwĩtikĩrika.” (aĩonios g166) **28** Magĩcooka makĩmũũria atĩrĩ, “Twagĩrũrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra marĩa Ngai endaga?” **29** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Wĩra wa Ngai nĩ ũyuĩ: nĩ mwĩtikie ũria we atũmite.” **30** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ciama irikũ ũgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? ũgwĩka atĩa? **31** Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu wertũ-inĩ; o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Aamaheire mĩgate kuuma igũrũ marĩe.’” **32** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ti Musa wamũheire mĩgate kuuma igũrũ, no nĩ Baba ũmũheaga mũgate ũria wa ma kuuma igũrũ. **33** Nĩgũkorwo mũgate wa Ngai nĩ ũria ũikũrũkaga kuuma igũrũ akaha kĩrĩndĩ gĩa thĩ muoyo wa tene na tene.” **34** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyu, kuuma rĩu tũheage mũgate ũcio.” **35** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mĩgate wa muoyo. Mũndũ ũria ũũkaga kũrĩ nĩ ndakahũũta o na rĩ, na ũria ũnjĩtikĩtie ndakanyoota o na rĩ. **36** No rĩrĩ, o ta ũria ndĩmwĩrĩte, nĩmũnyonete, no

mütiri müretikia. **37** Aría othe Baba ahee nímariükaga küri nií, na úria wothe úgooka küri nií ndikamüingata o na rí. **38** Nígúkorwo ndiikürükíte kuuma igürü njúke gwika wendi wakwa nií mwene, no njúkíte gwika wendi wa úria wandümiré. **39** Naguo úyü nígúo wendi wa úria wandümiré, atí ndigaate o na úmwe wa aría othe aaheete, no ngamariükia müthenya wa kürigíríria. **40** Nígúkorwo wendi wa Baba ní atí úria wothe wonete Mürü na akamwítíkia niakagía na muoyo wa tene na tene, na nngamüríükia müthenya wa kürigíríria.” (aiönios g166) **41** Ayahudi maigua úguo makíambíríria kúng’ong’ora ní undú wake tondu nioigíte atí, “Nií ní nií mügate úria waikürükire kuuma igürü.” **42** Makiuga atí, “Githi úyü ti Jesü mürü wa Jusufu, úria ithe na nyina tüüí? Ríu angíhota atía kuuga atí, ‘Nií ndaikürükire kuuma igürü?’” **43** Nake Jesü akímeera atí, “Tigai kúng’ong’ora gatagati-iní kanyu. **44** Gütiri mündü úngüka küri nií ataguucírírio ní Baba úria wandümiré, na nií nngamüríükia müthenya wa kürigíríria. **45** Ní kwandíkíto maandiko-iní ma Anabii atí, ‘Nao othe makaarutwo úhoro ní Ngai.’ Nake úria wothe úthikagíríria Baba na akeeruta úhoro kuuma küri we, niókaga küri nií. **46** Gütiri mündü úri ona Baba, tige o úria uumíte küri Ngai; we kú ní nowe wonete Baba. **47** Ngümwíra atí na ma, mündü úria wítíkítie arí na muoyo wa tene na tene. (aiönios g166) **48** Nií ní nií mügate wa muoyo. **49** Maithe manyu ma tene maaríaga mana marí werü-iní, na no maakuire. **50** No úyü nígúo mügate úria úikürükíte kuuma igürü, úria mündü angíría na ndakue. **51** Nií ní nií mügate úria úri muoyo úria waikürükire kuuma igürü. Mündü o wothe úngíría mügate úyü, niagatúra tene na tene. Mügate úyü ní mwírí wakwa úria ngúheana ní undú wa muoyo wa andú a gükü thi.” (aiön g165) **52** Híndi iyo nao Ayahudi makíambíríria gúkararania müno o ene, makooranía atí, “Mündü úyü angíhota atía gütíhe mwírí wake türíe?” **53** Jesü akímácookería atí, “Ngümwíra atí na ma, mütangíría mwírí wa Mürü wa Mündü na münyue thakame yake, mütiri na muoyo thíini wanyu. **54** Úria wothe úríaga mwírí wakwa na akanyua thakame yakwa arí na muoyo wa tene na tene, na nngamüríükia müthenya wa kürigíríria. (aiönios g166) **55** Nígúkorwo mwírí wakwa ní irio kúna, nayo thakame yakwa ní kindú gía kúnuya kúna. **56** Úria wothe úríaga mwírí wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thíini wakwa na nií ngaikara thíini wake. **57** O ta úria Baba mütüra muoyo aandümiré na o ta úria na nií ndúúraga muoyo ní undú wa Baba, nógúo mündü úria undúaga agaatúra muoyo ní undú wakwa. **58** Úyü nígúo mügate úria waikürükire kuuma igürü. Maithe manyu maaríe mana na nímakuire, no úria úríaga mügate úyü egütúra tene na tene.” (aiön g165) **59** Maündü macio aamariré ríria aarutanaga thunagógi-iní kúu Kaperinaumu. **60** Arutwo ake aingí maigua úguo makúaga atí, “Úyü ní úrutani müritü müno, núú úngíhota kwíitíra?” **61** Jesü amenya atí arutwo ake nímang’ong’oraga ní undú wa úhoro úcio akímeera atí, “Kaí úhoro úcio wamúrakaria? **62** Í müngíkiona Mürü wa Mündü akíambata igürü kúria aarí mbere! **63** Roho aheanaga muoyo; mwírí ndúri kíene. Ciugo iria ndamwíríria ní roho na nício muoyo. **64** No ní kúri amwe anyu matarí maretikia.” Nígúkorwo kuuma o kíambíríria Jesü níooí aría matetíkítie, na úria úkaamükunyaníra. **65** Agíthi na mbere, akiuga atí, “Níkio ndamwíríre atí gütiri mündü úngíhota gütúka küri ní atahotithitio ní Baba.” **66** Kuuma híndi iyo, arutwo ake aingí makíhündúka, na matiacookire kúmrümíría. **67** Jesü akíría aría ikúmi na eerí atí, “O na inyuú kaí mürenda gütíhi?” **68** Nake Simoni Petero akímúcookería, atí, “Mwathani, túngíthi

küri ú? Wee níwe úri na ciugo cia muoyo wa tene na tene. (aiönios g166) **69** Nitwítíkítie na túkamenya atí wee níwe úria Mútheru wa Ngai.” **70** Híndi iyo Jesü akímácookería akímeera atí, “Githi ti ní ndímúthuuríte mürí ikúmi na eerí? No úmwe wanyu ní ndaimono!” **71** (Aaragia úhoro wa Judasi mürü wa Simoni Isikariota, tondu o na aakorwo aarí úmwe wa acio ikúmi na eerí, níwe warí amükunyanire thautha úcio.)

7 Thautha úcio, Jesü níaceerangire Galili, ní undú ndendaga gütíhi Judea tondu Ayahudi akúo nímamúcaragia mamúúrage. **2** No híndi íria Gíathí gía Ithünú kía Ayahudi gíakuhírírie-rí, **3** ariú a nyina na Jesü makímwíra atí, “Níwagírírwu uume gükü úthií Judea, nígúo arutwo aku mone ciama iria úringaga. **4** Gütiri mündü wendaga kúmenyeka ní andú úhithaga úria areeka. Na tondu níureeka maündü maya-rí, wíonanie küri kírindi.” **5** Nígúkorwo o na ariú a nyina matiamwítíkítie. **6** Ní undú úcio, Jesü akímeera atí, “Ihinda ríakwa ríria ríagíríre rítiri rírakinya; no harí inyuú ihinda o ríothe níragíríre. **7** Andú a gükü thí matingímúthúura, no ní nímáthúre tondu nínymburaga atí úria mekaga ní úuru. **8** Inyuú thíi Gíathí-iní. Ní ndikwamba kwambata Gíathí-iní kúu, nígúkorwo ihinda ríakwa ríria ríagíríru rítiri rírakinya.” **9** Na aaríka kuuga úguo, agúkara kúu Galili. **10** No ríri, thautha wa ariú a nyina gütíhi Gíathí-iní kúu, o nake agícooka agíthi, no ndaathire akíményekaga, no aathire na litho. **11** Na ríri, kúu Gíathí-iní-rí, Ayahudi nímamúcaragia, makíúranaga atí, “Mündü úcio arí ha?” **12** Kúu müngí-iní guothe andú nímaragia na míheehú úhoro wake. Amwe makoiga atí, “Mündü úcio ní mündü mwega.” Nao aría angí makoiga atí, “Aca, mündü úcio níaheenaga andú.” **13** No gütiri mündü úngiariré úhoro wake akíguagwo ní undú wa gwtígira Ayahudi. **14** Gíathí gíakinya gatagati-rí, Jesü akíambata agíthi nja-iní cia hekarú, akíambíríria kúrutana. **15** Nao Ayahudi makígega, makíúranía atí, “Mündü úyü aamenyeire maündü maya kú, na ndathomote?” **16** Nake Jesü akímácookería atí, “Úrutani úria ndutanaga ti wakwa ní mwene. Uumaga küri úria wandümiré. **17** Mündü o wothe angíenda gwika wendi wa Ngai, úcio níaríményaga kana úrutani wakwa uumaga küri Ngai, kana njaragia úhoro wakwa mwene. **18** Mündü úria waragia úhoro wake we mwene eekaga úguo nígeetha egocithie we mwene, no úria úrutaga wíra nígeetha agocithie úria úmütümíte ní mündü wa ma; gütiri undú wa maheeni úmúkoní. **19** Githi Musa ndaamúheire watho? No gütiri o na úmwe wanyu úmenyagíría watho. Múrageria kúnjúraga níki?” **20** Naguo müngí wa andú úkímúcookería atí, “Wee úri na ndaimono. Núú úrageria gükúúraga?” **21** Nake Jesü akímeera atí, “Ndaaringire kíama kímwé, na inyuú inyuothe múkígega. **22** No ríri, tondu Musa níamúheire úhoro wa kúrua (o na gütúka úhoro úcio ndwoimire küri Musa, no woimíte küri maithe manyu ma tene-rí), inyuú ní múruithagia mwana müthenya wa Thabatú. **23** Ríu angíkorwo mwana no aruithio müthenya wa Thabatú nígeetha watho wa Musa ndúgathaahiorí, múrakíndakaríra níki níkúhonia mündü müthenya wa Thabatú? **24** Tigai gütuanagíra ciira na úria mündü atarí, tuanagíra ciira na kíhooto.” **25** Tondu úcio andú amwe a kúu Jerusalem makíambíríria kúúranía atí, “Githi úyü tiwe mündü úria maragería kúúraga? **26** Na ríu araaria atekwíthitha, na matiri undú maramwíra. Kaí anene mamenyete kúna atí úyü níwe Kristú? **27** No ithuú nítüü kúria mündü úyü oimíte; ríria Kristú agooka, gütiri mündü úkaamenya kúria agaakorwo oimíte.” **28** Tondu úcio Jesü, o akírutanaga kúu hekarú-iní,

akianirira, akiuga atiri; "Ii nguho, nimunjūū, na mukamenya kuria nyumite. Ndiukite gūki ni undu wakwa ni mwene, no ūria wandūmire ni wa ma. Inyuū mūtīmūū, **29** no ni nīndīmūū, tondu nyumite kuri we, na niwe wandūmire." **30** Maigua ūguo makigeria kūmūnyiita, no gūtiri o na ūmwe wamūhutirie, tondu ihinda riake ritari ikinyu. **31** O na kuri o ūguo, andu aingi makimwītikia. Makiuga atiri, "Hindi iria Kristū agookari, niakaranga ciama nyingi gūkira mūdū ūyū?" **32** Afarisai makīguu andū makīheehana maīndū ta macio mamūkonii. Nao athinjiri-Ngai aria anene na Afarisai magītuma thigari cia hekarū ikamūyite. **33** Nake Jesū akiuga atiri, "Nii ngukorwo na inyuū o ihinda inini, njooke thii kūrī ūria wandūmire. **34** Inyuū mūkaanjaria, no mūtikanyona; na kūrīa ngaakorwo, mūtīkahota gūkinya." **35** Ayahudi makīrana atiri, "Mūdū ūyū nī kū arenda gūthii, kūu tūtanghota kūmuona? Hihī egūthii kūrīa andū aitū matūūraga mahurunjūkīte gatagatī ka Ayunani, akarute Ayunani ūhorō? **36** Nī atīa ekwendaga kuuga, rīria oigire atī, 'Mūkaanjaria no mūtikanyona' na 'kūrīa ngaakorwo mūtīkahota gūkinya?'" **37** Mūthenya wa mūthia, na ūria warī mūnene wa Gāthī kīu-rī, Jesū akirūgama, akianirira na mūgambo mūnene, akiuga atiri, "Mūdū ūria ūnyooti-rī, niōke harī nī anyue. **38** Ūria wothē ūnjītīkīte, thīnī wake nīkūrīumaga njūūu cia maai marī muoyo, o ta ūria Maandiko moigite." **39** Akīaria ūguo aaragia ūhorō wa Roho, ūria arīa maamwītīkīte makaheo thuutha-inī. Amu hīndī ūyo Roho ndaaheanītwo, nīgukorwo Jesū ndaagocithīto. **40** Hīndī irīa andū maiguire ciugo ciake, amwe makiuga atiri, "Ti-itherū mūdū ūyū nī we Mūnabii ūria." **41** Arīa angī makiuga atiri, "Ūyū nīwe Kristū." Nao angī makīūria atiri, "Kwahoteka atīa Kristū oīme Galilī? **42** Gīthī Maandiko matiugite atī Kristū akoīma rūciaro-inī rwa Daudi, na oīme Bethilehemu itūūra rīria Daudi aatūūraga?" **43** Nī undū ūcio gūkīga na nyamūkano gatagatī-inī ka andū acio nī undū wa Jesū. **44** Amwe nīmendaga kūmūnyiita, no gūtiri o na ūmwe wamūhutirie. **45** Marīgīrīrio-inī arangiri a hekarū magīcooka kūrī athinjiri-Ngai arīa anene na Afarisai, nao makīmooira atiri, "Mwaga kūmūrehe nīkī?" **46** Arangiri acio magīcooka atiri, "Gūtiri mūdū o na ūmwe ūri waria ta ūria mūdū ūcio aragia." **47** Nao Afarisai makīmooira atiri, "Mūroiga atī o na inyuū nīamūheenetie? **48** Nī kūrī mūnene o na ūmwe kana Mūfarisai ūmwītīkīte? **49** Aca! No gīkundi gīkī kia andū matoōi watho-rī, nīkīnyīte nī kīrumi." **50** Nikodemo, ūria wathīte kūrī Jesū mbere ūyo na aarī ūmwe wa gīkundi kīao, akīūria atiri, **51** "Watho wītū nīutūgīra mūdū cīra ataambite gūthīkīrīrio nīgūo kiamenyeka ūria ekīte?" **52** Nao makīmūria atiri, "O nawe ka ūumite Galilī? Tuīria ūhorō, na nūkūmenya atī mūnabii ndangiuma Galilī." **53** (O mūdū akīnūka gwake mūcīi.

8 No rīrī, Jesū agīthī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. **2** Na rūciinī tene akīroka o rīngī kūu nja cia hekarū, kūrīa andū othe maamūrigīciirie. Nake agīkara thī kūmaruta. **3** Arutani a watho hamwe na Afarisai makīrehe mūtūmia wanyīittwo agītharia. Makīmūrīgama hau mbere ya gīkundi, **4** na makīra Jesū atiri, "Mūrutani, mūtūmia ūyū aanyīitwo agītharia. **5** Thīnī na watho-rī, Musa aatwathire tūhūūrage atūmia ta aya na mahiga nyuguto. Rīu we ūkuuga atīa?" **6** Maahūthagira kūrīa gīkī kīrī ta mūtego, nīgeetha magīe na undū wa kūmūthitangīra. No Jesū akīanamirira, na akīambirīria kwandīka thī na kīara gīake. **7** Na rīria maathīre na mbere kūmūria ūhorō ūcio, akīanamūka, akīmeera atiri, "Angīkorwo harī na ūmwe wanyu ūtarī ehia-rī, niatuīke wa mbere kūmūkīria ihiga." **8** Agīcooka

akīanamirira rīngī, akīandīka thī na kīara. **9** Rīria maiguire ūguo, makīambirīria kwehēra hau ūmwe kwa ūmwe, maambirīrie na arīa akūrū, ngīnya hagītigara o Jesū na mūtūmia ūcio arūngī o hau. **10** Jesū akīnamūka, akīmūria atiri, "Mūtūmia ūyū, agūthitangi marī ha? Hatiri o na ūmwe wao wagītūūra?" **11** Nake akīmūcookeria atiri, "Mūthuuri ūyū, gūtiri o na ūmwe." Nake Jesū akiuga atiri, "O na nī ndīgūgūtūra. Thīi, na ndūkanacooke kwīhia." **12** Rīria Jesū aarīrie andū rīngī, akiuga atiri, "Nīi nī nī ūtheri wa thī. Ūria wothē ūnūmagīrīra ndarī hīndī arīthīiiga na nduma, no arīgīaga na ūtheri wa muoyo." **13** Nao Afarisai makīmūkarīa, makīmūria atiri, "We ūraheana ūria waku wee mwene; ūria waku ti wa ma." **14** Nake Jesū agīcooka atiri, "O na ingīrūta ūria wakwa nī mwene-rī, ūria wakwa nī wa ma, nīgukorwo nīnjūū kūrīa ndoimire o na kūrīa ndīrathīi. No inyuū mūtūū kūrīa nyumite kana kūrīa ndīrathīi. **15** Inyuū mūtūanagīra cīra na ūmūdū; nīi ndīrī mūdū nduagīra cīra. **16** No o na ingītūanīra cīra-rī, itua rīakwa nīrīgīrīrie, nīgukorwo ndītanagīra ndī nyiki. No nīi ndī na Baba, ūria wandūmire. **17** Thīnī na watho wanyu nī kwandīkītwo atī ūria wa andū eerī nī wa ma. **18** Nīi ndīraruta ūria wakwa mwene; nake mūira wakwa ūcio ūngī nī Baba ūria wandūmire." **19** Nīngī makīmūria atiri, "Thoguo arī kū?" Nake Jesū akīmacookeria atiri, "Inyuū mūtīnjūū, o na Baba mūtīmūū. Korwo nīmūnjūū, o na Baba nīmūngīmūū." **20** Nake aaragia ciugo icio akīrutana hekarū-inī hakūhī na harīa mūhothi warutagīrwo. No gūtiri mūdū wamūnyiitire nī tondu ihinda riake ritari ikinyu. **21** O rīngī Jesū akīmeera atiri, "Nīngwīthīra, na inyuū nīmūkanjaria no mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu. Kūrīa ngūthīi inyuū mūtīngīhota gūka." **22** Ūhorō ūcio ūgītūma Ayahudi morie atiri, "Kaī ekwīyūraga? Hihī nīkīo aroiga atī, 'Kūrīa ngūthīi mūtīngīhota gūka?'" **23** Nowe akīmeera atiri, "Inyuū mūrī a gūkū thī, nīi nyumite Igūrū. **24** Inyuū mūrī a thī-ino; no nīi ndīrī wa thī-ino. Ndamwīrīre atī mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu; mūngīrega gwītīka ūria njugaga atī nīi nī nī we, ti-itherū mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu." **25** Nao makīmūria atiri, "Wee nīwe ū." Nake Jesū akīmeera atiri, "Nīi nī nī o ūria ndūūrīte ndīmwīraga kuuma o kīambirīria. **26** Ndī na maūdū maingī ingīua ma kūmūciirīthia namo. No ūria wandūmire nī mwīhoheku, naguō ūria njīgūite kuuma kūrī we nīgūo njīrīaga kīrīndī." **27** Nao matiigana kūmenya atī aameeraga ūhorō wa Ithe. **28** Nī undū ūcio Jesū akīmeera atiri, "Mwarīka kwambararia Mūrū wa Mūdū-rī, nīgūo mukamenya ūria njugaga atī nīi nī nī we, na atī gūtiri undū njikaga ndūrīte, no njaragia o ūria Baba andūtīte. **29** Nake ūria wandūmire arī hamwe na nīi; ndandīgīte ndī nyiki, nīgukorwo hīndī ciothe njikaga maūdū o marīa mamūkenaga." **30** O akīarāga-rī, andū aingi makīmwītīka. **31** Nake Jesū akīra Ayahudi arīa maamwītīkīte atiri, "Mūngīrūmia ūrutani wakwa-rī, mūrī arutwo akwa kūna. **32** Nī mūkaamenya ūhorō wa ma, naguō ūhorō ūcio wa ma nī ūkaamūkūūra." **33** Nao makīmūcookeria makīmūria atiri, "Ithuū tūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, na tūtīrī twatuīka ngombo cia mūdū o na ū. Ūngīkiuga atīa atī nītūgākūrwo?" **34** Nake Jesū akīmacookeria atiri, "Ngūmwīra atiri o ma, mūdū o wothē wīhagīa nī ngombo ya mehīa. **35** No rīrī, ngombo ti ya gūtūūra mūcīi ngīnya tene no mūrīū wa mwene mūcīi nī wa gūtūūra mūcīi ngīnya tene. (aīōn g165) **36** Nī undū ūcio Mūrū wa Ngai angīkamūkūūra-rī, nīmūgākūrwo kūrīa. **37** Nīnjūū mūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, no nīmūwīhagīe kūnjūraga, tondu ūhorō wakwa ndūrī na ūikaro thīnī wanyu. **38** Nīi ndīramwīra maūdū marīa nyonete harī Baba, na inyuū mwīkaga maūdū marīa mūgūite kuuma

kūrī ithe wanyu.” **39** Nao makimūcookeria atīrī, “Iburahīmu niwe ithe witū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūngīrī ciana cia Iburahīmu-rī, nī mūngīkaga maīndū marīa Iburahīmu eekaga. **40** Ūrīa kūrī nī atī, inyuī nīmūtūite itua rīa kūnjūraga, o nī mūndū ūrīa ūmūheete ūhoro ūrīa wa ma, o ūrīa ndaiguire kuuma kūrī Ngai. Ūguo tīguo Iburahīmu eekaga. **41** Inyuī mūreka maīndū marīa ithe wanyu ekaga.” Nao makimūkararia makīmwīra atīrī, “Ithuī tūtīrī ciana ciumanīte na ūtharia. Ithuī tūrī na Baba ūmwe tu, na nīwe Ngai.” **42** Jesū akīmeera atīrī, “Ngai angīrī Ithe wanyu-rī, no mūnyende, nīgūkorwo ndoimire kūrī Ngai, na rīu ndī gūkū. Ti nī mwene ndītūmīte, no nīwe wandūmire. **43** Mūrāga gūtaūkīrwo nī ūrīa ndīroiga nīkī? Tondū mūtīrahota kūmenya ūhoro ūrīa ndīrīaria. **44** Inyuī mūrī ciana cia ithe wanyu, Mūcukani, na mwendaga kūhingia merīrīria ma ithe wanyu. We aarī mūtūragani kuuma o kīambīrīria. Ndatingataga ūhoro wa ma, nīgūkorwo gūtīrī ūhoro wa ma thīnī wake. Rīrīa ekūheenanīa, aarāgia rūthiomi rwake, tondū we nī mūheenanīa, na nīwe ithe wa maheeni. **45** No tondū njarāgia ūhoro wa ma-rī, mūtīnjītīkaga. **46** Nī kūrī mūndū ūmwe wanyu ūngonania atī ndī mwīhia? Angīkorwo ndīrīaria ūhoro wa ma-rī, mūrēgaga kūnjītīkia nīkī? **47** Ūrīa ūrī wa Ngai nīaiguaga mūrēga ūoigaga. Kīrīa kīgīragia mūmūgūe nī tondū mūtīrī a Ngai.” **48** Nao Ayahudi makīmūcookeria atīrī, “Gīthī tūtīrī na kīhooito gīa kuuga atī wee ūrī Mūsamaria na ūrī na ndaimono?” **49** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nī ndīrī na ndaimono, no nīndīite Baba, no inyuī mūtīndīite. **50** Ndīrecarīria ūgooci wakwa nī mwene, no nī harī na ūmwe ūrīa ūucarāgia, na nīwe mūtuanīrī cīra. **51** Ngūmwīra atīrī na ma, mūndū o wothē angīrūmia kiugo gīakwa, ndarī hīndī akona gīkuū.” (aiōn g165) **52** Ayahudi maigua ūguo, makīgūthūka makīmwīra atīrī, “Rīu nītwanenya atī ūrī na ndaimono. Iburahīmu nīakuire o na anabī magīkua, no wee ūroiga atī mūndū o wothē angīrūmia kiugo gīaku, ndagacama gīkuū. (aiōn g165) **53** Wee ūkīrī mūnenē gūkīra ithe witū Iburahīmu? We nīakuire o na anabī magīkua. Kaī ūreclīria we ūrī ū?” **54** Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Ingīgooca-rī, kwīgooca gwakwa nī gwa tūhū. Baba, ūrīa muugaga atī nīwe Ngai wanyu nīwe ūngocīthāgia. **55** O na gūtuika mūtīmūū, nī nīndīmūū. Ingiuga atī ndīmūū, ingītūika wa maheeni ta inyuī, no nīndīmūū na nīnūmītīe kiugo gīake. **56** Ithe wanyu Iburahīmu nīakenaga atī nīakona mūthenya wakwa; na nīawonire na agīcanjamūka.” **57** Nao Ayahudi makīmwīra atīrī, “Wee o na ndūkīnyītīe mīaka mīrongo itano, na ūkoiga atī nīwonete Iburahīmu!” **58** Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, Iburahīmu atanaciario, Nī ndīre!” **59** Maigua ūguo makīoya mahīga mamūhūre namo nyuguto, no Jesū akīhītha, akīuma kūu hekarū-inī.

9 Na rīrīa aathiaga na njīra-rī, akīona mūndū waciario two arī mūtumumu. **2** Nao arutwo ake makīmūria atīrī, “Rabī, nūū wehīrie, nī mūndū ūyū kana nī aciari ake, nīgeetha aciario arī mūtumumu?” **3** Nake Jesū akiuga atīrī, “Ti mūndū ūyū kana aciari ake mehīrie. No ūndū ūyū wekīre nīgeetha wīra wa Ngai wonano mūtūrīre-inī wake. **4** Rīrīa rīothe arī mūthenyārī, no ngīnya tūrute wīra wa ūrīa wandūmire. Ūtukū nūrooka rīrīa gūtārī mūndū ūngīhota kūruta wīra. **5** Rīrīa ndī gūkū thī, nī nī ūtherī wa thī.” **6** Na aarīkia kuuga ūguo, agītua mata thī, akīringīa ndoro na mata macio, na akīmīhaka mūndū ūcio maitho. **7** Akīmwīra atīrī, “Thī ūgethambe Kari-inī ga Siloamu” (narīo rīitwa Siloamu nī kuuga Gūtūmwo.) Nī ūndū ūcio mūndū ūcio agīthī na agīthamba, na agītuka mūci

akionaga. **8** Nao andū a itūira rīake na arīa maamuonete mbere ūyū akīhooya ūteithio makīrānīa atīrī, “Gīthī mūndū ūyū ti ūrīa ūraikaraga thī ahooyage ūteithio?” **9** Andū amwe makiuga atī aarī we. Nao arīa angī makiuga atīrī, “Aca, no kūhaana amūhaana.” Nowe agīkīrīrīria kuuga atīrī, “Nī nī mūndū ūcio.” **10** Nao makīmūria atīrī, “Maitho maku makīhingūkīre atīa?” **11** Nake akīmācookeria atīrī, “Mūndū ūrīa metaga Jesū nīwe ūringīrie ndoro aahaka maitho, anjīra thī nīgeethambe Kari-inī ga Siloamu. Nī ūndū ūcio ndathī na ndeethamba, na ndahota kuona.” **12** Nao makīmūria atīrī, “Mūndū ūcio arī ha?” Nake akīmeera atīrī, “Nī ndīūū.” **13** Nao magītwarā mūndū ūcio warī mūtumumu kūrī Afarisai. **14** Na rīrī, mūthenya ūcio Jesū aaringīrie ndoro na akīhingūra maitho ma mūndū ūcio warī wa Thabatū. **15** Nī ūndū ūcio Afarisai o nao makīmūria ūrīa aahotete kuona. Nake mūndū ūcio akīmācookeria atīrī, “Aahakīre ndoro maitho, na nī ndeethamba na rīu ndīrīonia.” **16** Nao Afarisai amwe makiuga atīrī, “Mūndū ūyū ndoimīte kūrī Ngai, nīgūkorwo ndamenyagīrīra Thabatū.” No arīa angī makīria atīrī, “Mūndū mwīhia ahotā atīa kūringa ciama ta ici?” Nī ūndū ūcio makīamūkana. **17** Mūthīa-inī Afarisai acio makīhūgūkīra mūndū ūcio warī mūtumumu, makīmūria atīrī, “Wee ūkuuga atīa ha ūhoro wake? Nīwe arāhingūrīrie maitho.” Nake mūndū ūcio agīcookeria atīrī, “Nī mūnabīlī.” **18** O na kūrī ūguo Ayahudi matiigana gwītīkia ūhoro wa mūndū ūcio atī aarī mūtumumu na atī nīacookete kuona, ngīnya rīrīa maatumānīrie aciari ake. **19** Makīmōoria atīrī, “Ūyū nī mwana wanyu? Ūyū nīwe mūrōga aaciario arī mūtumumu? Rīu ahotete atīa kuona?” **20** Nao aciari ake magīcookeria atīrī, “Ithuī tūū nī mwana witū na tūū aaciario arī mūtumumu. **21** No ūrīa ahotete kuona, kana ūrīa ūmūhingūrīrie maitho make, ithū tūtīū. Mūrīrie nī mūgima, nīekwīyarīrīria.” **22** Aciari ake moigire ūguo nī ūndū wa gwītīgīra Ayahudi, nīgūkorwo Ayahudi nīmarīkītīe gūtua atī mūndū o wothē ūngīuga atī Jesū nīwe Kristū nīgēgūkīo nja ya thunagogi. **23** Nīkīo aciari ake moigire atīrī, “Nī mūgima; mūrīrie.” **24** Magītā mūndū ūcio warī mūtumumu hīndī ya keerī. Makīmwīra atīrī, “Goocīthia Ngai. Nītūū mūndū ūyū nī mwīhia.” **25** Nake agīcookeria atīrī, “Nī ndīūū kana nī mwīhia kana ti mwīhia. No njūtū ūndū ūyū ūmwe; ndīraarī mūtumumu na rīu nīndīronal!” **26** Nīngī makīmūria atīrī, “Agwīkīre atīa? Akūhingūrīrie maitho atīa?” **27** Nake akīmācookeria atīrī, “Nīndamwīra ūhoro o rīu na inyuī mūtīnathīkīrīria. Mūrēnda kūguā rīngī nīkī? O na inyuī nīmūkwendā gūtūika arutwo ake?” **28** Nao makīmūrūma, makīmwīra atīrī, “Wee ūrī mūrutwo wa mūndū ūyū! Ithuī tūrī arutwo a Musa! **29** Ithuī nītūū atī Ngai nīarīrie Musa, no ha ūhoro wa mūndū ūyū-rī, tūtīū o na kūrīa oimīte.” **30** Nake mūndū ūcio akīmācookeria atīrī, “Kaī ūcio nī ūrūrī-ī! Inyuī mūtīūū kūrīa oimīte, na nīwe ūhingūrīrie maitho. **31** Nītūū atī Ngai ndathīkagīrīria andū ehīa. Athīkagīrīria mūndū ūrīa ūrī na ūngai na ūrīa wīkaga wendi wake. **32** Gūtīrī mūndū ūrī waigua ūhoro wa mūndū ūhingūrītūo maitho aciario two arī mūtumumu. (aiōn g165) **33** Korwo mūndū ūyū ndoimīte kūrī Ngai ndarī ūndū angīhota gwīka.” **34** Igūrū rīa ūhoro ūcio magīcookeria atīrī, “Wee waciario ūrī na mehīa. Ūngīkīgerīa atīa gūtūruta!” Nao makīmūkanīa na kūu nja. **35** Jesū nīaiguire atī nīmaikītīe mūndū ūcio nja, na rīrīa aamuonire akīmūria atīrī, “Wee nīwītīkītīe Mūrū wa Mūndū?” **36** Nake mūndū ūcio akīmūria atīrī, “Mūthuuri ūyū, ūcio nīwe ū? Njīra, nīgeetha ndīmūtīkie.” **37** Nake Jesū akiuga atīrī, “Rīu nīmuonete; nīwe ūyū ūraaria nawe.” **38** Nake mūndū ūcio akiuga atīrī, “Mwathani, nīndetīkia,” na akīmūthathīyai. **39** Nīngī Jesū

akiuga atiri, “Njukite guku thi ni undu wa gutuanira ciira, nigeetha ari atumumu mahote kuona, nao ari monaga matuike atumumu.” 40 Afarisai amwe ari maar nake makiigua akiuga uguo, nao makimuria atiri, “Ati atia? O na ithu tiri atumumu?” 41 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Mungiri atumumu-ri, mutingiri na mehia; no riu tondu muugaga ati nimumaga-ri, mugikara o na wihia wanyu.”

10 “Ngumwira atiri na ma, mundu uria utatoonyaga gicegu kia ng’andu agereire kihingo-ini, no akahacira handu hang-ri, ucio ni muci na ni mutunyani. 2 Mundu uria utatoonyaga na kihingo niwe murithi wa ng’andu ciake. 3 Murangiri namuhinguragira kihingo, nacio ng’andu niithikagiriira mugambo wake. Eetaga ng’andu ciake na maritwa, na agaciunagaria. 4 Aarika kuuma iria iri ciake ciothe-ri, acitongoragia, nacio ng’andu ciake ikamurumirira, tondu nicitii mugambo wake. 5 No itiri hndi ingirumirira mugeni; uria kuri ni ati nikumuria, tondu ititii mugambo wa mugeni.” 6 Jesu aahuthire ngerekano iyo, no matiigana gutauru ni uria aameeraga. 7 Ni undu uci Jesu akiuga o ringi atiri, “Ngumwira atiri na ma, Nii ni ni kihingo kia ng’andu. 8 Ari othe mookire mbere yakwa maar aici na atunyani, no ng’andu itigiaga kumathikirira. 9 Nii ni ni kihingo; uria wothe utatoonyagira hari ni niakahonoka. Agaatoonyaga na akoma, na onaga gia kura. 10 Muci okaga tu nigeetha aye, na orage, na anage; ni njukite nigu magie na muoyo, na magie nago kuna. 11 “Nii ni ni murithi uria mwega. Murithi uria mwega arutaga muoyo wake ni undu wa ng’andu. 12 Murithi wa mcaara tiwe murithi uria mwene ng’andu. Ni undu ucio rira ona njuu igiika, atiganagira ng’andu, akooa. Hndi iyo nayo njuu igatharira ruuru, ikaruhurunga. 13 Mundu ucio oraga tondu we ni wa kwandikwo, na ndarumbuyanagia na uho wa ng’andu. 14 “Nii ni ni murithi uria mwega; ninjui ng’andu ciakwa, nacio ng’andu ciakwa nicinjui, 15 o ta uria Baba anjui, na ni ngamena Baba, na nndutite muoyo wakwa ni undu wa ng’andu. 16 Ndi na ng’andu ingi iria itari cia gicegu giki. No nginya o nacio ndicirehe. O nacio nughathikirira mugambo wakwa, na gugaakorwo na ruuru rumwe, na murithi umwe. 17 Gitumi kia Baba kunyenda ni undu nndutite muoyo wakwa nigeetha njooke ndiwoe ringi. 18 Gutiri mundu ungundunya guo, no ni nguruta na kwiyendera. Ndi na uhoti wa kuruta, o na uhoti wa kuwoya ringi. Watho uy ndaamukirire kuuma kuri Baba.” 19 Maigua ciugo icio, Ayahudi makiamukana o ringi. 20 Aingi o makiuga atiri, “Mundu uy ari na ndaimono na akagurika. Mukumuthikirira niki?” 21 No ang makiuga atiri, “Ino ti mario ya mundu uri na ndaimono. Ndaimono no ihingire maitho ma mutumumu?” 22 Ngingi gukigia na Giathi gae Kwamurwo kuu Jerusalemu. Kwar kimeria kia heho, 23 nake Jesu ari hekaru-ini agiceraceera githaku-ini gia Solomonu. 24 Nao Ayahudi makimurigiicira makimwira atiri, “Uguturu utiigite na nganja nginya ri? Angikoro niwe Kristu-ri, twire utekuhitha.” 25 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Nindimwite, no mutitikagia. Ciama iria ningaga na ritwa ria Baba nicinjaragiriira, 26 no inyu mutitikagia tondu mutiri ng’andu ciakwa. 27 Ng’andu ciakwa niithikagiriira mugambo wakwa; nndicitii, nacio nicinunagiriira. 28 Nndicicaga muoyo wa tene na tene, na gutiri hndi ikoora; gutiri mundu o na umwe ungicigutha kuuma moko-ini makwa. (ai9n g165, ai9nios g166) 29 Baba uria waheire cio, ni munene kuri othe; gutiri mundu ungicigutha kuuma moko-ini ma Baba. 30 Nii na Baba tiri

umwe.” 31 O ringi Ayahudi makioya mahiga nigu mamuhire namo nyuguto, 32 nake Jesu akimeera atiri, “Nindimuonetie ciama nyingi nene kuuma kuri Baba. Ni kiama kiriku gacio murenda kuhurira na mahiga nyuguto?” 33 Nao Ayahudi makimucokeria atiri, “Tutirakuhura na mahiga nyuguto ni undu wa o na kime gacio, no ni undu wa kuma Ngai, tondu wituete Ngai na wee uri o mundu.” 34 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Githi gutiandikitwo Watho-ini wanyu atiri, ‘Ndoigire inyu muri ngai?’ 35 Angikorwo aamete ‘ngai’, o acio kiugo kia Ngai gokire kuri o, (na Maandiko matheru matingiaga kuhingio) 36 ni mundu uria Baba aamure ari wake kuna na akimutima guku thi, uho wake ni atia? Muragithitanga niki ati nindaruma Ngai tondu nindoiga, ‘Ndi Muru wa Ngai?’ 37 Ingiaga gwika uria Baba ekaga mutikanjiti. 38 No o na ingiika uria ekaga-ri, o na gutiika mutinjiti, itikiai ciama icio, nigu mumenye na mutakirwo ati Baba ari thini wakwa, na ni ndi thini wa Baba.” 39 Na o ringi makigera kumuniita, nowe akihonokia kuuma moko-ini mao. 40 Ngingi Jesu agicooka murimo uria ungi wa Jorodani, haria Johana aabatithanagira matuku-ini ma mbere. Agikara kuu, 41 nao andu aingi magiika kuri we. Nao makiuga atiri, “O na gutiika Johana ndari kiama aaringire, uho uria wothe Johana oigire ukoni mundu uy wari wa ma.” 42 Na andu aingi a kuu magitika Jesu.

11 Na riri, kwar na mundu wetagwo Lazaro, nake ari mururu. Aari wa Bethania, itura ria Mariamu na mwar na nyina Maritha. 2 Mariamu uy nowe waitirire Mwashani maguta manungi wega na akimugiria nyariri na njuri yake, na ari mwar na nyina na Lazaro ucio wari mururu. 3 Ni undu ucio ari acio a nyina magitumanira Jesu akerwo atiri, “Mwashani, uria wendete nimiru.” 4 Riria Jesu aiguire uho ucio, akiuga atiri, “Ndware ino ndikurikira na giku. Aca, ni ya kugocithia Ngai, nigeetha Muru wa Ngai agocithio niyo.” 5 Jesu niendete Maritha na mwar na nyina, o na Lazaro. 6 No o na thuutha wa kiuga ati Lazaro ari mururu-ri, aikarire kuu ari mithenya ingi iri. 7 Agicooka akira arutwo ake atiri, “Niticookei Judea.” 8 Nao makimwira atiri, “No riri Rabi, o riu ica ikuh Ayahudi marageragia gukuhura na mahiga nyuguto, na riu urenda gicooka kuo?” 9 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Githi muthenya ti wa matha ikumi na meer? Mundu uria uthiaga muthenya ndangihingwo, nigukorwo onaga na utheri wa guku thi. 10 Ahingagwo rira eguthi utuku, ni undu ndari na utheri.” 11 Aarika kuuga uguo, agicooka akimeera atiri, “Murata witu Lazaro niakomete; no ninguthi kuu ngamukirire.” 12 Arutwo ake makimucokeria atiri, “Mwashani, akorwo ni gukoma akomete-ri, niekuhona.” 13 Jesu aaragia uho wa giku giako, no arutwo ake mecieraga aaragia uho wa toro wa nduire. 14 Ni undu ucio akimeera na njira igitauka, atiri, “Lazaro niku. 15 no ni undu wanyu ningenete nigukorwo ndiraari kuo, nigeetha mwitike. No riri, nituthi kuri we.” 16 Nake Toma (uria wetagwo Wa-mahatha) akira arutwo ari ang atiri, “Nituthi o na ithu, tugakunire nake.” 17 Jesu aakinya-ri, agikora Lazaro nianiini mithenya ina thini wa mbirira. 18 Na riri, itura ria Bethania ritiakinyite kilomita ithatu kuuma Jerusalemu, 19 nao Ayahudi aingi nimekite kuu kwa Maritha na Mariamu kumomirira ni undu wa gukuru ni muru wa nyina wao. 20 Riria Maritha aiguire ati Jesu niarooka, akiuma, agithi kumitanga, no Mariamu agikara kuu muci. 21 Maritha akira Jesu atiri, “Mwashani ungiraari guku-ri, muri wa maiti ndangirakuire. 22 No riri, ninjui ati o na riu Ngai niegukuhe o kira giothe ungihooya.”

23 Nake Jesu akimwira atiri, “Muru wa maitugo nekuriika.” Nake Maritha akimcookeria atiri, **24** “Ninjui niakariika hinda ya iriikiro muthenya wa muthia.” **25** Nake Jesu akimwira atiri, “Ni ni ni kuriika na ni ni muoyo. Nake uria wothe unjikitie, o na aakua, niagatuira muoyo; **26** nake uria wothe utuura muoyo na njanjitike, ndari hinda agakua. Wee niwitikie ugo?” (**aiõn g165**) **27** Nake Maritha akimwira atiri, “I Mwathani, njanjitike ati wee niwe Kristu, Muru wa Ngai, uria wiriwo niagooka guku thi.” **28** Nake aarika kuuga ugo, agicooka agithi agita mwaru wa nyina Mariamu keherini, akimwira atiri, “Murutani ar guku na niarakutira.” **29** Riria Mariamu aigire ugo, akirugama na ihenya agithi kuri we. **30** Na hinda iyo Jesu ndakoretwo atoonyete itura, no aari o haria Maritha aamutunge. **31** Riria Ayahudi acio maari na Mariamu kuu nyumba makimurumira monire uria okira na ihenya oimite nja, makimurumira, magiiciria ati aathiaga mbirira-ini akarire ho. **32** Hinda iria Mariamu aakinyire haria Jesu aari na akimuona, akigu thi maguri-ini make, akimwira atiri, “Mwathani, ungirari guku, muru wa maitu ndangirakuire.” **33** Hinda iria Jesu aamuonire akirira, na Ayahudi aria mokite hamwe nake o nao makirira-ri, agicaaya muno roho-ini thiini na agitanga ngoro. **34** Akimooria atiri, “Mumugite ha?” Nao makimcookeria atiri, “Mwathani, uka wone.” **35** Jesu akirira. **36** Nao Ayahudi makiuga atiri, “Onei uria aramwendete!” **37** No amwe ao makirania atiri, “Mundu uyu urahingirire mutumumu maitho-ri, ndangirahotire kugiria akue?” **38** Nake Jesu, o ringi acaite muno, agithi mbirira-ini. Mbirira iyo yari ngurunga na yahingitwo na ihiga. **39** Nake Jesu akimeera atiri, “Eheria ihiga.” No Maritha, mwaru wa nyina na mundu ucio wakuite, akimwira atiri, “Mwathani, ru nimunungu ni undu niianiite mithenya ina ho.” **40** Nake Jesu akimwira atiri, “Githi ndikwirire ati wetikia niukuona riiri wa Ngai?” **41** Ni undu ucio makieheria ihiga. Jesu agicooka agithira maitho, akiuga atiri, “Baba, nindagicookeria ngaatho ni undu niunjiguaga. **42** Ninjui ati niunjiguaga hinda ciothe, no ndoiga ugo ni undu wa andu aya marugamite haha, niguo metike ati niwe wandumire.” **43** Jesu aarika kuuga ugo, akianirira na mugambo munene, akiuga atiri, “Lazaro, umal!” **44** Nake mundu ucio wari mukuu akiuma, ohetwo na ndaami cia gatani moko na maguru, na akarigiicirio taama ithi. Jesu akimeera atiri, “Muohorei mataama macio ma mbirira, mureke athi.” **45** Ni undu ucio Ayahudi aingi aria mokite guceerera Mariamu, moona uria Jesu eekire, makimwitikia. **46** No amwe ao magithi kuri Afarisai, makimeera uria Jesu ekite. **47** Hinda iyo athinjiri-Ngai aria anene hamwe na Afarisai magita Kiama. Makirania atiri, “Ni ki tureka? Onei uria mundu uyu araringa ciana nyingi. **48** Twareka athi na mbere ugo, andu othe nimekumwitikia, nao Aroma moke meyoere hekaru iitu, o na ruriri rwitu.” **49** Hinda iyo umwe wao wetagwo Kaiafa, uria wari muthinjiri-Ngai munene mwaka ucio, akiuga atiri, “Inyui mutiri undu muu o na atia! **50** Inyui mutiui ati ni kaba mundu umwe akue ni undu wa kirindi, handu ha ruriri ruothe ruthire.” **51** Undu ucio ndaarire etaarite we mwene, no aarathire ugo aru ta muthinjiri-Ngai munene wa mwaka ucio, ati Jesu niagakuira ruriri rwa Ayahudi, **52** na to ruriri ruu rwiki, o na ningi akue ni undu wa ciana cia Ngai iria ciahurunjunkte, nigeetha acicookanirire atume ituike kindu kimwe. **53** ni undu ucio kuuma muthenya ucio magiiciria kumutura. **54** Ni undu ucio Jesu ndaacookire guthi akionithanagia kuri Ayahudi. Handu ha ugo, akiehera agithi kindu kwaru hakuhi na weru, gatiura geetagwo Efiraimu, agikara kuo na arutwo ake. **55** Na

riria Bathaka ya Ayahudi yakuhirire, andu aingi makimbata kuuma matuura-ini, magithi Jerusalemu ni undu wa igongona ria gwitheria Bathaka itanakinya. **56** Andu acio magikara magicaragia Jesu, na riria maarungu nja ya hekaru, makirania atiri, “Mugwiciiria atia? Kai hihite ategutika Giathi-ini?” **57** No athinjiri-Ngai aria anene na Afarisai nimarutite watho ati mundu o wothe ungaminyire haria Jesu aari, amarehere uhoro nigeetha mamunyiite.

12 Mithenya itandatu mbere ya Giathi kia Bathaka kukinya, Jesu agithi Bethania, kuria Lazaro uria aariukite aaturaga. **2** Ni kwarugirwo irio cia hwa-ini ni undu wa Jesu. Maritha niwe watungataga, nake Lazaro aari umwe wa aria maikarite metha-ini na Jesu. **3** Nake Mariamu akioya cuba ya maguta manungi wega na ma goro muno, akihaha Jesu maguru, agicooka akimugirira na njuri akue. Nao nyumba ikiiyura mutariko mwega wa maguta macio. **4** No murutwo umwe wa Jesu wetagwo Judasi Isikariota, uria wacookire kumukunyanira, akiregana na undu ucio, akiuga atiri, **5** “Niki kiragirire maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athini? Nimaraiganite mucaara wa mwaka mugima.” **6** Ndoigire ugo ni undu wa gucaira athini, no oigire ugo ni undu aari muici, tonduni niwe wakuuga muhuko wa mbeeca, na niayaga imwe akahuthira we mwene. **7** Nake Jesu agicooka atiri, “Tiganai nake, aragite maguta macio ni undu wa muthenya uria ngaathikwo. **8** Athini muru na hinda ciothe, no ni mutirikoragwo na ni hinda ciothe.” **9** Ihinda-ini o riu gikundi kinene kia Ayahudi gikimanya ati Jesu aari kuu na giguika, na gitokire ni undu wa Jesu tu, no ningi nigeetha kione o na Lazaro ucio aariukite kuuma kuri aria akui. **10** Ni undu ucio athinjiri-Ngai aria anene magithugunda kutura Lazaro o nake, **11** nigikorwo ni undu wake Ayahudi aingi nimathiaga kuri Jesu na makamwitikia. **12** Muthenya ucio ungi andu aingi aria mokite ni undu wa Giathi kiu makigua ati Jesu aari njira-ini agithi Jerusalemu. **13** Magikua mikindi, magithi namo kumutunga, makianagirira atiri, “Hosana!” “Kurathimwo-ri, ni mundu uria ugutika na ritwa ria Mwathani!” “Kurathimwo-ri, ni Muthamaki wa Isiraeli!” **14** Nake Jesu akiona nja u ndigiri, akimikarira, o ta uria kwandikitwo atiri, **15** “Tiga gwitigira, wee Mwaru wa Zayuni; ta rora, muthamaki waku niarooka, aikarire nja u ndigiri.” **16** Arutwo ake matiambite gutaikirwo ni gitumi kia maundu macio. No Jesu aarika kugoochitho niguo maataukirwo ati maundu macio maandikitwo ni undu wake, na ati ugo noguo maamwikite. **17** Nakio gikundi kia andu kiria kiaru nake riria eetire Lazaro oime mbirira-ini na akimurika kuuma kuri aria akui githi na mbere kumemereka uhoro ucio. **18** Andu aingi magitika gutunga Jesu ni undu niimaiguite ati niaringite kiamu kiu. **19** Ni undu ucio Afarisai makirania atiri, “Ta kionei tutiri undu tureeka. Onei uria andu othe mamurumirire!” **20** Na riri, ni kwaru na Ayunani gatagati-ini ka aria maathite guthathaya Ngai Giathi-ini kiu. **21** Nao magitika kuri Filipu, uria woimite itura ria Bethsaida kuu Galili, mari na ihooya, makimwira atiri, “Mutuuri uyu, no twende kuona Jesu.” **22** Nake Filipu agithi akira Anderea uhoro ucio, nao eeri magithi makira Jesu. **23** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ihinda nirikinyu Muru wa Mundu agoocitho. **24** Ngumwira atiri na ma, tigi hinda ya ngano yambire kugua tiri-ini ikue-ri, itutura iri iiki. No ingikua, niicaraga maciaro maing. **25** Mundu uria wendete muoyo wake niakoowo niguo, na mundu uria uthure muoyo wake aru guku thi, niakautura nginya muoyo wa tene na tene. (**aiõnios g166**) **26** Uria wothe undungatagira no

nginya anūmīrīre, nīgeetha harīa ndī o nayo ndungata yakwa igaakorwo ho. Ūria ūndungatagīra-rī, nake Baba nīarīmūtītiaga. **27** “Rīu ngoro yakwa nīratangīka, na nīi ngūkiuga atīa? Njuge, ‘Baba honokia harī ihinda rīrī?’ Aca, gītūmi gīkī nīkīo gītūmīte nginye ihinda rīrī. **28** Baba, goocīthīa rīitwa rīakul!” Hīndī iyo mūgambo ūkiama igūrū ūkiuga atīrī, “Nīndīrīgocīthīte na no ngūrīgocīthīa o rīngī.” **29** Nakīo gīkūndī kīa andū nīria kīarī ho na gīkīiuga ūguo, gīkiuga atī mūgambo ūcio nīwarurumaga; nao arīa angī makiuga atī nī mūrīaika wamwarīria. **30** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūgambo ūcio ndūnaaria nī ūndū wakwa, no warīa nī ūndū wanyu. **31** Hīndī nī nginyu thī īno ītuīrwo ciira; nake mūnene wa thī īno nīēkūngatwo. **32** No nīi ndaarīka kūhaicio igūrū kuuma thī, nīngaguoūrīria andū othe harī nīi.” **33** Oigire ūguo nīgeetha onanie gīkuū kīria agaakua. **34** Gīkūndī kīu gīkiuga atīrī, “Nītūgītūte kuuma Watho-inī atī Kristū egūtūura tene na tene, nī ūndū ūcio-rī, nī atīa ūguo woiga atī ‘Mūrū wa Mūdū no nginya ahāicio igūrū?’ Ūcio ‘Mūrū wa Mūdū’ nūū?” (aīōn g165) **35** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīmūgūkorwo na ūtheri ihinda rīngī inī. Thīiagāi rīria mūrī na ūtheri, nduma ītanamūtumanīra. Mūdū ūria ūthīiaga na nduma ndamenyaga kūrīa arathīi. **36** Mūhōkagei ūtheri hīndī rīria mūrī naguo, nīgeetha mūtūfke cīana cīa ūtheri.” Nake Jesū aarīka kwaria, akīmehītha, agīthīra. **37** O na thuuha wa Jesū kūrīnga cīama icio ciothe makīonaga-rī, matiigana kūmwītīkia. **38** Ūndū ūcio warī wa kūhingīa kiugo kīa Isaia ūria mūnabīi kīria kīūrāga atīrī: “Mwathani, nūū wītīkītīe ūhoro wītū, nakuo guoko kwa Mwathani kūguūrīrio ū?” **39** Nī ūndū ūcio matingītkīrie, nī tonduī Isaia nīoigīte handū hangī atīrī: **40** “Nīamatūite atumumu, na akoomia ngoro cīa, nīgeetha matīkoone na maitho mao, kana mataūkīrwo ngoro-inī cīa, o na kana magarūrīke, na nīi ndīmahonie.” **41** Isaia oigire ūguo nī ūndū nīooneete rīiri wa Jesū, na akīaria ūhoro wake. **42** No o na gūtārīi o ūguo, aingī o na gatagatī ka atongoria a Ayahudi nīmamwītīkīrie. No nī ūndū wa Afarisai, matingīoimbūrīre wītīkīo wao nī gwītīgīra matīkaingātwo thūmagō; **43** nīgūkorwo nīmendete kūgoocwo nī andū gūkīra kūgoocwo nī Ngai. **44** Jesū agīcooka akīanīrīra na mūgambo mūnene, akīuga atīrī, “Mūdū ūria ūnjītīkīte, to nīi nyīkī etikīte, no etikīte o na ūria wandūmīre. **45** Hīndī rīria mūdū ūcio andora, onaga ūria wandūmīre. **46** Nīi njūkīte gūkū thī ndī ūtheri, nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe ūnjītīkītīe ūngīkīara nduma-inī. **47** “Ha ūhoro wa mūdū ūria ūguaga ūhoro wakwa no akaaga kūhingīa, ndīkūmūtūra cīra; nīgūkorwo ndīokīre gītūira andū a thī ciira, no ndokīre kūmahonokia. **48** Mūtuanīri ciira arī ho, harī mūdū ūria ūndegaga na akaaga gwītīkīra ciugo ciakwa; kiugo kīu ndaarīrie nīkīo gīkaamūtūra ciira mūthenya wa mūthīa. **49** Nīgūkorwo ndīarīre ndīrīte nīi mwene, no Baba ūria wandūmīre nīwanīhīre ūria ingiuga, na ūria ingiaria. **50** Nīnjūū atī rīathani rīake rīkinyagīa mūdū muoyo-inī wa tene na tene. Nī ūndū ūcio ūhoro ūria wothe njaragīa no ūria Baba anjīrīte njarīe.” (aīōnīs g166)

13 Na rīrī, gwatīgītīe o hanīni Gīathī kīa Bathaka gīkīnye. Jesū nīamenyete atī ihinda rīake rīa kuuma gūkū thī athī kūrī lthe nīrīakīnyīte. Na tonduī nīendete arīa maarī ake gūkū thī, akīmoomīa ūria aamendete ngīya kīrīkīrīro. **2** Na rīria maarītiaga irio cīa hwaī-inī, Mūcukani nīarīkītīe gwīkīra ngoro-inī ya Judasi Isīkariota, mūrū wa Simoni, meciīria ma gūkūnyanīra Jesū, **3** Jesū nīamenyete atī lthe nīamūheete ūhoti wa maūdū mothe, na atī oīmīte kūrī Ngai, na acookaga kūrī o Ngai; **4** nī ūndū ūcio Jesū agūtīkīra, akīuma

hau maarītiagīra, akīruta nguo yake ya igūrū, akīoya taurū, akīōha njohero. **5** Thuuha wa ūguo, agītīrīra maai kīraī-inī na akīambīrīria gūthambīa arutwo ake nyarīrī, akīmāgīragīa na taurū iyo eyohete njohero. **6** Na aakīnya harī Simoni Petero, Petero akīmūūria atīrī, “Hī, Mwathani, wee nīwe ūgūtūthambīa nyarīrī?” **7** Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Nđūngīmīnya ūria ndīreka rīu, no thuuha-inī nūrīmenya.” **8** Petero akīmūwīra atīrī, “Aca, wee ndūrī hīndī ūngūthambīa nyarīrī ciakwa.” Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Itangīgūthambīa, ndūngīgīa ngwatanīro na nīi.” (aīōn g165) **9** Simoni Petero akīmūcookerīa atīrī, “Mwathani, ndūgūthambīe o nyarīrī ciiki, no gūthambīe moko o na mūtwe!” **10** Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Mūdū wīthambīte mwīrī abatairīo nī gwīthambā o nyarīrī ciiki; mwīrī wake wothe nī mūtheru. Na inyuū mūrī atheru, o na gūtūika tī inyuothe.” **11** Nīgūkorwo nīamenyete ūria ūkaamūkūnyanīra, na nīkīo oigire atī tī othe maarī atheru. **12** Aarīka kūmathambīa nyarīrī, akīhūmba nguo yake ya igūrū, na agīcooka harīa aikarīte. Akīmoomīa atīrī, “Nīmwataūkīrwo nī ūguo ndamwīka? **13** Mūnjītīaga ‘Mūrutani’ na ‘Mwathani’, na ūguo nīguo kūrī, nīgūkorwo ūguo nīguo ndī. **14** Na rīrī, kuona atī Nīi, Mwathani na Mūrutani wanyu, nīndamūthambīa nyarīrī-rī, o na inyuū nīmwagīrīrwo mūthambanagīe nyarīrī mūdū na ūria ūngī. **15** Nīndamuoīna kīonereria nīguo mwīkage o ta ūguo ndamwīka. **16** Ngūmwīra atīrī na ma, gūtīrī ndungata nene gūkīra mwathi wayo, kana mūtūmwo agakīra ūria ūmūtūmīte. **17** Kuona atī rīu nīmūmenyete maūdū maya, nīmūrīrathīmagwo mwameka. **18** “Ndiraaria ūhoro wanyu inyuothe; nīnjūū arīa thuurīte. No ūhoro ūyū nī wa kūhingīa maandīko marīa moigīte atīrī, ‘O ūria tūrīanagīra irio nake nīangarūrīkīte.’ **19** “Ndiramwīra maūdū maya rīu matanekīka, nīgeetha hīndī rīria marīkīka mūrīnjītīkia atī nīi nī nīi we. **20** Ngūmwīra atīrī na ma, ūria wothe wamūkagīra mūdū ūria ndūmīte nī nīi mwene aamūkagīra; na ūria wothe ūnyamūkagīra, aamūkagīra ūria wandūmīre.” **21** Jesū aarīka kuuga ūguo, agītīgīka ngoro na akīumbūra atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, ūmwe wanyu nīekūngūnyanīra.” **22** Nao arutwo ake makīambīrīria kūrōrana marīgītīo nūū gatagatī-inī kao aaragīa ūhoro wake. **23** Ūmwe wao, mūrūtūwo ūria Jesū endete, aikarīte thī etīranīte na Jesū. **24** Nake Simoni Petero akīhenerīa mūrūtūwo ūcio, akīmūwīra atīrī, “Ta mūrīe araaria ūhoro wa ū.” **25** Nake mūrūtūwo ūcio, agītīiranīa na Jesū na akīmūūria atīrī, “Mwathani, ūcio nūū ūraaria ūhoro wake?” **26** Jesū agīcookīa atīrī, “Nī ūria ngūhe kīenyū gīkī kīa mūgate ndaarīka gūgītōbōkia thubu-inī.” Na aarīka gūtōbōkia kīenyū kīa mūgate thubu-inī, agīkīthe Judasi Isīkariota mūrū wa Simoni. **27** Judasi aarīka kūrīa mūgate ūcio, Mūcukani akīmūngīra. Nake Jesū akīmūwīra atīrī, “Ūria ūkīrīi gwīka-rī, īka narua.” **28** No gūtīrī o na ūmwe warī metha-inī wataūkīrwo nī gītūmi kīa Jesū kūmwīra ūguo. **29** Na tonduī Judasi nīwe waigaga mbeeca-rī, amwe magūciīria Jesū aamwīraga agūre kīria kīabataranīte nī ūndū wa Gīathī, kana aheane kīndū nī ūndū wa arīa athīnī. **30** Nake Judasi aarīka kwamūkīra mūgate ūcio, akīuma nja. Na kwārī ūtūkū. **31** Na Judasi aarīka gūthīi, Jesū akīuga atīrī, “Rīu Mūrū wa Mūdū nīagocīthītio, nake Ngai nīagocīthītio arī thīnī wake. **32** Angīkorwo Ngai nīagocīthītio thīnī wake, Ngai nīekūgocīthīa Mūrū arī thīnī wake mwene, na amūgocīthīe o narua. **33** “Cīana ciakwa, ngūkorwo na inyuū o gwa kahinda kanīni. Nīmūkanīarīa, na o ta ūria ndeerīe Ayahudi, no taguo ngūmwīra: Kūrīa ndīrathīi, inyuū mītīgīhota gūka. **34** “Ngūmūhe rīathani rīerū: Endanagai mūdū na ūria ūngī. O ta ūria ndīmwendete, o na inyuū no ngīnya mwendanage mūdū

na ūria ūngi. **35** Ūndū ūyū nīguo ūrīmenyithagia andū othe atī mūrī arutwo akwa, mūngiendana mūndū na ūria ūngi.” **36** Simoni Petero akīmūria atīrī, “Mwathani nī kū ūgūthī?” Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kūrīa ngūthī, mūtinghota kūnūmīrīa rīu, no nīmūrīnūmīrīa thuutha-inī.” **37** Petero akīmūria atīrī, “Mwathani nī kī kīngīgīria ngūrūmīrīre rīu? Nīi nīngūrūta muoyo wakwa nī ūndū waku.” **38** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Atī no ūrute muoyo waku nī ūndū wakwa? Ngūkīwīra atīrī na ma, ngūkū itanakūga, nīūrīngaana maita matatū!

14 “Mūtīgatangīke ngoro, mwīhokei Ngai; o na nīi mūnjīhoke. **2** Thīīnī wa nyūmba ya Baba kūrī na cīkaro nyīngī; gūtangīrī ūguo īngīrī kūmwīra. Nīngūthīi kuo kūmūthondekera handū. **3** Na ndathīi na ndamūthondekera handū-rī, nīngacooka ndīmūgīre nīgeetha o na inyuī mūkoragwo harīa ndī. **4** Njīra ya kūrīa ndrīathīi inyuī nīmūmūtū.” **5** Nake Toma akīmūwīra atīrī, “Mwathani, ithuī tūtīūi kūrīa ūgūthīi, nī ūndū ūcio-rī, njīra tūngīkīmīmenya atīa?” **6** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīi nīi njīra, na nīi nīi ūhoro ūria wa, na nīi nīi muoyo. Gūtīrī mūndū ūkīnyaga kūrī Baba atagereire harī nīi. **7** Korwo nīmūūmenyete kūna, no mūmenye Baba o nake. Kuuma rīu, nīmūmūi na nī mūmuonetel!” **8** Filīpu akīmūwīra atīrī, “Mwathani, tuonie Baba na ithuī nītūkūganīra.” **9** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Filīpu, ndūrī wamenya o na thuutha wa gūkorwo na inyuī ihinda iraihu ūguo? Mūndū ūria wothe ūnyonete nīonete Baba. Ūngīkiuga atīa atī, ‘Tuonie Baba?’” **10** Kaī ūtetīkītīe atī nīi ndī thīīnī wa Baba, na atī Baba arī thīīnī wakwa? Ciugo iria ndīmūwīraga ti ciakwa nīi mwene; no Baba ūria ūtūūruga thīīnī wakwa, nīwe ūraruta wīra wake. **11** Njītīkīai rīrīa nguuga atī ndī thīīnī wa Baba, nake Baba arī thīīnī wakwa; kana mūgītīkīe nī ūndū wa ūira wa cīama iria nīngaga. **12** Ngūmwīra atīrī na ma, mūndū ūria wothe ūnjītīkītīe, nīarīkaga maūndū marīa njīkaga. Na nīageeka o na maūndū manene kūrī macio, tondū ndrīathīi kūrī Baba. **13** Na ūria wothe mūkahooya, nīngawīka thīīnī wa rīitwa rīakwa, nīgeetha Mūrīi arehere Baba rīrī. **14** Mwahooya ūndū o wothe thīīnī wa rīitwa rīakwa, nīndīrīwīkaga. **15** “Angīkorwo nīmūnyendete, nīmūrīathīkīgāra ūria ndīmūwathīte. **16** Na nīi nīngahooya Baba, nake nīakamūhe Mūteithia ūngī aikarage na inyuī ngīnya tene, (aīōn g165) **17** nake nīwe Roho ūria wa ma. Nao andū a gūkū thīi matīngīmūwītīkīra tondū matimūonaga na matīmūū. No inyuī nīmūmūi nīgūkorwo atūūrānaga na inyuī, na aikaraga thīīnī wanyu. **18** Ndīkūmūtīga ta cīana cia ngorīai, nīngūūka kūrī inyuī. **19** Thuutha wa ihinda inyīnī, thī ndīgūcooka kūnyona, no inyuī nīmūrīnyonaga. Tondū nīndūūruga muoyo, o na inyuī nīmūgūtūūra muoyo. **20** Mūthenya ūcio nīmūkamenya atī nīi ndī thīīnī wa Baba, na inyuī mūrī thīīnī wakwa, na nīi ndī thīīnī wanyu. **21** Ūria wothe ūguuga maathani makwa na akamaathīkīra, ūcio nīwe ūnyendete. Nake ūcio ūnyendete nīarīendagwo nī Baba, o na nīi nīndīmwendaga na ndīonithanagīe kūrī we.” **22** Nake Judasi (no ti Isīkariota) akiuga atīrī, “No rīrī Mwathani, nī kīi gīgūtūma wīonithanīe kūrī ithuī na ti kūrī andū a gūkū thīi?” **23** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Mūndū o wothe ūnyendete nīarīathīkīgāra ūrutani wakwa. Baba nake nīarīmwendaga, na nītūrīkaga kūrī we tūtūūrānagīe kūrī we.” **24** Ūria ūtānyendete ndathīkīgāra ūrutani wakwa. Ciugo icio mūiuga ta ti ciakwa nīi mwene; nī cia Baba ūria wandūmire. **25** “Maūndū maya mothe ndamwārīra tūrī o na inyuī. **26** No rīrī, we Mūteithia, na nīwe Roho Mūtheru, ūria Baba agaatūma thīīnī wa rīitwa

rīakwa, nīakamūrūta maūndū mothe na amūrīrīkanīe ūria wothe ndīmūrīte. **27** Thayū nīguo ngūmūtīgīra; thayū wakwa nīguo ndaamūhe. Ndīkūmūhe thayū ta ūria ūheanagwo nī andū a gūkū thī. Mūtīgatangīke ngoro kana mwītīgīre. **28** “Inyuī nīmūwāguire nīguuga atīrī, ‘Nīngūthīi na nīngacooka njūke kūrī inyuī rīngī.’ Angīkorwo nīmūnyendete-rī, no mūkene tondū ndrīathīi kūrī Baba, nīgūkorwo Baba nī mūnene kūrī nīi. **29** Ndamwīra maūndū macio o rīu matanekīka nīgeetha rīrīa magekīka mūgeetīkīa. **30** Ndīkūmwārīra ūhoro ūyū ihinda irāya, nīgūkorwo mūnene wa gūkū thī nīarooka. We ndarī na hīnya wa kūnjātha, **31** no andū a gūkū thī no ngīnya mamenye atī nīnyendete Baba, na atī njīkaga o ūria Baba anjāthīte. ‘Ūkai rīu; nītūthīi.

15 “Nīi nīi nīi mūthabībū ūria wa ma nake Baba nīwe mūrīmīrī. **2** Rūhonge o ruothe rūrī thīīnī wakwa rūtāciaraga nīarūtemaga akarweheria. Naruo rūhonge o ruothe rūrīa rūciaraga nīarūceehaga nīguo rūciare maciaro maingī makīria. **3** Inyuī o na rīu mūrī atheru nī ūndū wa ūhoro ūria ndīmūheete. **4** Ikaragai thīīnī wakwa na nīi nīndīrīkaraga thīīnī wanyu. Gūtīrī rūhonge rūngīciara maciaro rūrī rwīki; no ngīnya rūkare thīīnī wa mūthabībū. O na inyuī mūtingīciara maciaro mūtāngīkīra thīīnī wakwa. **5** “Nīi nīi mūthabībū, na inyuī mūrī honge. Mūndū angīkara thīīnī wakwa na nīi njīkare thīīnī wake, nīarīciaraga maciaro maingī; tondū mūtārī hamwe na nīi mūtīrī ūndū mūngīhota gwīka. **6** Mūndū o wothe angīaga gūikara thīīnī wakwa-rī, atārīi o ta rūhonge rūrīa rūteagwo rūkooma; honge icio nīkūngānio cīunganagio, īgāikio mwakī-inī ikahīa. **7** Mūngīkara thīīnī wakwa, nācio ciugo ciakwa cīkare thīīnī wanyu, hooyai o kīrīa gīothe mūngīenda, na nīmūkūheo kīo. **8** Ūndū ūria ūngīgōocīthia Baba nī atī, mūciarage maciaro maingī nīguo mwīonanie mūrī arutwo akwa. **9** “O ta ūria Baba anyendete, ūguo noguo na nīi ndīmwendete. Rīu-rī, ikaragai o wendo-inī wakwa. **10** Mūngīathīkīra maathani makwa-rī, nīmūrīkaraga wendo-inī wakwa o ta ūria nīi njāthīkīre maathani ma Baba na ngaikara wendo-inī wake. **11** Ndamwīra maūndū macio nīguo gīkeno gīakwa kīgīe thīīnī wanyu, nakīo gīkeno kīanyu gīkīnyanīre. **12** Rīathani rīakwa nī rīrīrī: Endanagai inyuī ene, o ta ūria nīi ndīmwendete. **13** Gūtīrī mūndū ūrī wendo mūnene kūrī ūyū, atī mūndū no arute muoyo wake nī ūndū wa arata ake. **14** Inyuī mūrī arata akwa, mūngīka ūria ndīmūwathīte. **15** Ndīgūcooka kūmwīta ndungata, tondū ndungata ndīmēnyaga ūria mūmīathi areeka; no inyuī ndīmūwītīte arata nīgūkorwo maūndū marīa mothe ndrīrutīte kuuma kūrī Baba nīndīmūmenyīthīte. **16** Ti inyuī mwathuurire, no nīi nīi ndamūthuurire, na ngīmūwīra mūthīi mūgīaciare maciaro, namo maciaro macio matūūre. Nake Baba nīakamūhe kīrīa gīothe mūkahooya thīīnī wa rīitwa rīakwa. **17** Rīrīrī nīrīo rīathani rīakwa: Endanagai. **18** “Andū a thī mangīmūthūūra, menyai atī nīi nīi maambire gūthūūra. **19** Korwo mūrī a gūkū thī, andū a thī no mamwende ta mūrī ao. No rīrī, inyuī mūtīrī a gūkū thī, no nīndīmūthuurīte kuuma kūrī andū a thī. Nīkīo andū a thī mamūthūire. **20** Rīrīkanai ūhoro ūria ndamwīrīre atīrī, ‘Gūtīrī ndungata nene gūkīra mūmīathi.’ Angīkorwo nīi nīmānyarīrīre, o na inyuī nīmākamūnyarīra. Angīkorwo nīmāthīkīre ūrutani wakwa o na wanyu nīmākawathīkīra. **21** Nao makaamwīka ūguo nī ūndū wa rīitwa rīakwa, nīgūkorwo matīūi ūria wandūmire. **22** “Korwo ndīkīre ngīmahe ūhoro, matīngīamenyire nī ehīa. No rīu matīrī na kīgwātīo nī ūndū wa mehīa mao. **23** Mūndū ūria ūthūūrīte, nīathūūire Baba o nake. **24** Korwo ndīkīte

gatagati-ini kao maundu maria matari mekwo ni mundu ungi matingiamenyire ni ehia. No ru nimonete ciama ici, no no maathuire na magathuura Baba. **25** No nigeetha kuhingio uria kwandikito Watho-ini wao atiri, 'Nimathuuri hataru gutumi.' **26** "Hindi iria Muteithia agooka, uria ngaamutumira kuuma kuri Baba, na niwe Roho wa ma uria uumaga kuri Baba, we niakaheana uria wakwa. **27** Na o na inyu ni nginya mukaaruta uria, tondu mutuurite na ni kuuma o kiambiriria.

16 "Ndamwira maundu macio mothe nigeetha mutikanae gutiganiria witikio. **2** Nimakamungata thunagogi-ini; na uhoro wa ma ni ati, kuri hindi iguika riria mundu o wotho ukaamuraga ageciiragia ati ni Ngai aratungatira. **3** Mageekaga maundu macio ni undu matimenyete Baba o na kana makaamena. **4** Ndamwira maundu macio nigeetha hindi iyo yakinya mukaaririka ati nindamwirite. Ndamwirire maundu macio kiambiriria-ini tondu ndaari hamwe na inyu. **5** "Riu ninguithi kuri uria wandumire. No gutiri o na umwe wanyu uranjuria atiri, 'Urathii ku?' **6** Mwaiurwo ni kieha ni tondu nindamwira maundu macio. **7** No ngumwira atiri na ma, ni kwagirire ni thi ni undu wanyu. Tondū ndaga guthii, Muteithia ndagooka kuri inyu. No ndaathii, ningamutuma oke kuri inyu. **8** Nake oka, niakaiguithia andu a guku thi uria mahitite uhoro-ini wa mehia, na uhoro-ini wa uthingu, o na uhoro-ini wa ciira: **9** Nimahitite uhoro-ini wa mehia, nigukorwo andu matinjitikie; **10** nimahitite uhoro-ini wa uthingu, nigukorwo ndirathii kuri Baba kuria mutangicooka kunyona; **11** na nimahitite uhoro-ini wa ciira tondu munene wa guku thi niarikite gutuirwo ciira. **12** "Ndi na maundu mangi maing ma kumwira, makiria ya maria mungihota kumiriria ru. **13** No riri, Roho Mutheru ucio wa ma oka, niakamutongoria uhoro-ini uria wa ma wotho. Ndakaaragia uhoro wake mwene; akaaragia uhoro wa maundu maria aiguite, ningi niakamwira uhoro wa maundu maria magooka thuutha. **14** Niakangocithia nigukorwo niakamumenyithia uhoro wakwa uria arutite kuuma kuri ni. **15** Maundu mothe ma Baba ni makwa. Nikio ndamwira ati Roho niakamumenyithia uhoro wakwa uria arutite kuuma kuri ni, mutumenye. **16** "Thuutha wa kahinda kanini mutikunyona ringi na ningi thuutha wa kahinda kanini nimukunyona." **17** Amwe a arutwo ake makirania atiri, "Arenda kuuga atia riria aroiga ati, 'Thuutha wa kahinda kanini mutikunyona ringi na ningi ati thuutha wa kahinda kanini nimukunyona', ningi ati 'Tondū ndirathii kuri Baba?'" **18** Magithii na mbere kuurania atiri, "Arenda kuuga atia riria aroiga ati, 'Kahinda kanini?' Ithu tuitiramenya uria aroiga." **19** Nake Jesu akiona ati nimendaga kumuria uhoro ucio, ni undu ucio akimeera atiri, "Ni kuurania murorania uria ngwendaga kuuga riria njugire ati 'Thuutha wa kahinda kanini mutikunyona ringi, na ningi thuutha wa kahinda kanini nimukunyona?' **20** Ngumwira atiri na ma, mukaarira na muckae riria andu a thi marakena. Inyu mukaniitwo ni kieha, no kieha, kianyū nigikagarurika gituike gikeno. **21** Mundu-wa-nja agciara niakaragwa na ruo tondu hindi yake ni nginyu; no aarikia guciara kaana, akariganirwo ni ruo ni undu wa gukena nigukorwo kaana ni gaaciarwo guku thi. **22** O na inyu nogo: Riu ni ihinda rianyu ria kieha, no ningamuona ringi na nimugakena, na gutiri mundu o na umwe ukaamutunya gikeno ku. **23** Muthenya ucio wakinya mutigacooka kunjuria undu o na uriku. Ngumwira atiri na ma, Baba niakamue kiria giothe mukaahooya thini wa ruitwa riakwa. **24** Nginyagia ruo mutiri mwahooya undu thini wa

ruitwa riakwa. Hooyai na nimukuheo, niguu gikeno kianyū gikinyanire. **25** "O na gutuika ngoretwo ngaria na ngerekano-riri, hindi niroka riria itagacooka kumwariria na njira iyo, no ngaamwiraga uhoro wa Baba itekuhithirira. **26** Muthenya ucio nimukahooyaga thini wa ruitwa riakwa. Ndiroiga ati ningahooyaga Baba ithenya rianyu. **27** No riri, Baba we mwene niamwendete, nigukorwo inyu nimunyendete, na nimwitikie ati ndoimire kuri Ngai. **28** Nii ndoimire kuri Baba, nguika guku thi; na ruo ninguuma guku thi, njooke kuri Baba." **29** Hindi iyo arutwo a Jesu makiuga atiri, "Riu niuratuhe uhoro wega, utekwaria na ngerekano. **30** Riu nitwamenya ati wee niuui maundu mothe, na ati o na ndubataire mundu o na uriku akuurie ciuria. Uhoro ucio niwatuma twitikie ati woimite kuri Ngai." **31** Nake Jesu akimacookeria atiri, "Riu nimwetikia! **32** No hindi niroka, na ninginyu, riria mukahurunjuka, o mundu athi gwake mucii. Mukaandiga ndi nyiki, no ndiri nyiki, nigukorwo Baba ari hamwe na ni. **33** "Ndamwira maundu macio nigeetha mugie na thayu thini wakwa. Guku thi nimurionaga thina. No umiriria! Nii nindooretie thi."

17 Jesu aarikia kuuga maundu macio, agitiira maitho akirora na iguru, akihooya, akiuga atiri: "Baba hindi ni nginyu. Goocthia Muruguo, niguu nake Muruguo akugoocthie. **2** Nigukorwo niumuheete uhoti wa gwatha andu othe, niguu aria othe umuheete amahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **3** Na ruo iyo niguu muoyo wa tene na tene: Ati makumenye, o Wee Ngai uria wa ma, na mamenye Jesu Kristu, uria utumite. (aiōnios g166) **4** Ningugoocthie guku thi na undu wa kurikia wira uria waheire ndute. **5** Na ruo Baba, ngoocithia ndi mbere yaku na riiri uria ndaari naguo hamwe nawe o mbere thi itaanagia. **6** "Ninguurire andu aria waheire guku thi ruitwa riaku. Acio maaru aku; nawe ukithe o, nao nimathikire kiugo giaku. **7** Na ruo nimamenyete ati indo iria ciothe uheete ciuimite kuri wee. **8** Nigukorwo nindamaheire ciugo iria waheire, nao magicithira. Nimamenyere hataru nganja ati ndoimire kuri wee, na magithii ati wee niwe wandumire. **9** Acio nio ndiraheera. Ndiraheera andu a guku thi, no ndiraheera aria uheete, nigukorwo ni aku. **10** Kiria giothe ndi nakio ni giaku, na kiria giothe uri nakio ni giakwa. Naguo ugoocthi niukite kuri ni ni undu wao. **11** Ndiguikara guku thi ringi, no maro o guku thi, na ni ndiroka kuri wee. Baba Mutheru, magithi na uhoti wa ruitwa riaku, ruitwa riria waheire, nigeetha matuuke umwe o ta uria ithu tiri umwe. **12** Riria ndiraari nao, nindiramagitagira na ngamamenyerera na ruitwa ruo waheire. Gutiri o na umwe uuriite o tige uria wathiriuruo kwanango niguu Maandiko mahingio. **13** "Riu ndiroka kuri wee, no maundu maya ndiroiga ndi o guku thi, niguu maiurwo ni gikeno giakwa kiri gikinyaniru kuna thini wao. **14** Nindimaheete kiugo giaku, nao andu a guku thi makamathuura, nigukorwo o ti a guku thi ringi, o ta uria ni itari wa guku thi. **15** Ihooya riakwa ti umarute guku thi, no ni ati umagitagire kuuma kuri uria muru. **16** O ti a guku thi, o ta uria o na ni itari waku. **17** Maamure, umatherie na uhoro uria wa ma; uhoro waku niguu uhoro wa ma. **18** O ta uria wandumire guku thi, na ni nogo ndamatuma kuri andu a guku thi. **19** Ndietherie ni undu wao, niguu o nao matherio kuna ni uhoro uria wa ma. **20** "Ningi to aya oiki ndiraheera. Ndiraheera o na aria angu makaanjitika ni undu wa ndumiriri ya aya, **21** niguu othe matuuke umwe Baba, o ta uria we uri thini wakwa na ni ndi thini waku. O nao marogia thini witu nigeetha andu a guku thi metikie ati niwe undumite. **22** Nindimaheete riiri uria

waheire, nĩguo matũike ũmwe o ta ũria ithũĩ tũri ũmwe, **23** nĩ ndĩ thĩĩni wao, nawe ũri thĩĩni wakwa. Marotuika ũmwe kũna, nĩgeetha andũ a gũkũ thĩ mamenye atĩ nĩwe wandũmire, na atĩ nũmendetete o ta ũria ũnyendetete. **24** “Baba, ngwenda arĩa ũũheete makorwo na nĩ harĩa ndĩ na mone riiri wakwa, riiri ũria ũũheete nĩ undũ nĩwanyendetete thĩ itanombwo. **25** “Baba Mũthingu, o na gũtuika andũ a gũkũ thĩ matũkũũ-rĩ, nĩ nĩngũũ, nao nĩ moĩ atĩ nĩwe undũmĩte. **26** Nĩngũmenyithanĩtie kũri o, na nĩngũkĩrĩrĩa gũkũmenyithania, nĩgeetha wendani ũria ũnyendetete naguo ũkarage thĩĩni wao na nĩguo o na nĩ mwene ngoragwo thĩĩni wao.”

18 Jesũ aarĩkia kũhooya, agĩthĩ arĩ na arutwo ake, makĩringa mũkuru wa Karũũ ga Kidironi. Mũriĩna ũcio ũngĩ nĩ haari na mũgũnda wa mitamayiũ, agĩtoonya ho na arutwo ake. **2** Na riiri, Judasi, ũria wamũkunyaĩre, nĩooi handũ hau, nĩ undũ Jesũ nĩacemanagĩria ho kaingĩ na arutwo ake. **3** Nĩ undũ ũcio Judasi agĩthĩ hau mũgũnda-inĩ ũcio, atongoretie mbũtũ ya thigari na anene amwe kuuma kũri athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai. Nao nĩmakuũite icinga, na matawa, na indo cia mbaara. **4** Nake Jesũ nĩ undũ nĩamenyaga maũndũ marĩa mothe maakirie kũmũkora-rĩ, akiumĩra akĩmoooria atĩri, “Nũũ mũracaria?” **5** Nao makĩmũcookeria atĩri, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩri, “Nĩ nĩ nĩ we.” (Nake Judasi ũcio wamũkunyaĩre aarũngĩ hau hamwe nao.) **6** Riiria Jesũ aameerire atĩri, “Nĩ nĩ nĩ we,” magĩcooka na thũthũ makĩgũga thĩ. **7** O rĩngĩ Jesũ akĩmoooria atĩri, “Nũũ mũracaria?” Nao makĩmũcookeria atĩri, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.” **8** Jesũ akĩmacookeria atĩri, “Ndamwĩra atĩ nĩ nĩ we. Akorwo nĩ nĩ mũracaria-rĩ, rekei andũ aya mathĩ.” **9** Gwekĩkire ũguo nĩgeetha ũhoro ũria aarĩtie ũhinge, riira oigire atĩri, “Andũ arĩa waheire gũtirĩ o na ũmwe wao ndeete.” **10** Hĩndĩ iyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rũhiũ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtĩnia gũtũ kwa ũrio kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. (Ndungata iyo yetagwo Maliku.) **11** Nake Jesũ agĩatha Petero atĩri, “Cookia rũhiũ rwaku rwa njoral Gĩkombe kirĩa Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga gũkĩnyũra?” **12** Nayo mbũtũ iyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyĩtia Jesũ. Makĩmuoha na **13** makĩamba kũmũtwara kwa Anasi, ũria warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene mwaka ũcio. **14** Kaiafa nĩwe wataarĩtie Ayahudi atĩ na gũkorwo arĩ wega mũndũ ũmwe akũire andũ othe. **15** Simoni Petero marĩ na mũrutwo ũngĩ makĩrũmirĩra Jesũ. Na tondũ mũrutwo ũcio nĩooi nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩtwarana na Jesũ kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. **16** No Petero agĩtũgwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mũrutwo ũcio ũngĩ, woio nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩcooka, akĩaria na mũĩritũ ũria warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonyia Petero. **17** Nake mũĩritũ ũcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩri, “Kai wee ũri ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩcooka agĩkiuga atĩri, “Aca, ndĩri ũmwe wao.” **18** Na riiri, ndungata na thigari ciarũgamĩtie irigĩciĩrie mwaki ũria ciakĩtie ikĩwota, tondũ kwarĩ na heho. Petero o nake aarũgamĩtie hamwe nao agĩota mwaki. **19** Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene oragia Jesũ ũhoro wa arutwo ake na ũhoro wa ũrutani wake. **20** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩri, “Nĩ njariĩre andũ othe a thĩ itarĩ undũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagogi-inĩ o na hekarũ-inĩ, kũria Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ undũ njaragia na hitho. **21** ũranjũria ũguo niki? ũria arĩa mananjũgia ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ũria ndanoiga.” **22** Riiria Jesũ oigire ũguo, ũmwe wa thigari

iria ciarĩ hau akĩmũgũtha rũhi, akĩmũria atĩri, “ũguo nĩguo ũgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene?” **23** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩri, “Angĩkorwo nĩndoiga ũũru-rĩ, heana ũira wa ũũru ũcio. No angĩkorwo ndaaria ũhoro wa ma-rĩ, wangũthĩra ki?” **24** Nake Anasi akĩmũneana atwarwo arĩ o muohe kũri Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. **25** O hĩndĩ iyo Simoni Petero arũgamĩtie agĩota mwaki, akĩũrio atĩri, “Kai wee ũri ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩkaana, akiuga atĩri, “Aca, ndĩri ũmwe wao!” **26** Ndungata ĩmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na yarĩ ya mbarĩ ya mũndũ ũria Petero aatinĩtie gũtũ, ikĩmũria atĩri, “Na gĩthĩ nĩ ndirakũonire mũri nake hau mũgũnda-inĩ wa mitamayiũ?” **27** O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ iyo ngũkũ ĩgĩkũga. **28** Nĩngĩ Ayahudi makĩruta Jesũ gwa Kaiafa makĩmũtwara gũikaro-inĩ kĩa Barũthi wa Kĩroma. Hĩndĩ iyo kwarĩ rũciĩni tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatootoyire gũikaro kũu; nĩ undũ nĩmendaga mahote kũria gĩathĩ kĩa Bathaka. **29** Nĩ undũ ũcio Pilato akiama akĩmakora kũu nja akĩmoooria atĩri, “Mũndũ ũyũ mũramũthitangĩra ki?” **30** Nao makĩmũcookeria atĩri, “Atangĩri muuni watho-rĩ, tũtingĩmũrehe kũri we.” **31** Nake Pilato akĩmeera atĩri, “Kĩmuoei inyuĩ ene mũkamũciirithie kũringana na watho wanyu.” Nao Ayahudi makĩregana na ũhoro ũcio, makiuga atĩri, “Ithũĩ tũtirĩ na rũthũ rwa kũruga mũndũ o na ũ.” **32** Maũndũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesũ aarĩtie akionania mũthimba wa gĩkuũ kirĩa agaakua ihingio. **33** Pilato agĩcooka agĩtoonya gũikaro kũu kĩa Barũthi, agĩtia Jesũ akĩmũria atĩri, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?” **34** Nake Jesũ akĩmũria atĩri, “ũcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩritie ũhoro wakwa?” **35** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩri, “Nĩ ndikĩri Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanite kũri nĩ. Nĩ atĩa wikite?” **36** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩri, “ũthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguo-rĩ, ndungata ciakwa nicingĩndũĩre ndikanyĩtuo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.” **37** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩri, “nĩ undũ wa ũguo-rĩ, wee ũkĩri Mũthamaki!” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩri, “Nĩwarĩa ma kuuga atĩ nĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩri, gĩtũmi gĩkĩ nikĩo gĩatũmire njarawo, na nikĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũruga ũhoro ũria wa ma. Mũndũ o wothe ũri mwena wa ũhoro wa ma nĩathikagĩrĩa.” **38** Nake Pilato akĩmũria atĩri, “ũhoro wa ma nĩ ũrikũ?” Aarĩkia kũria ũguo akiama nja o rĩngĩ agĩthĩ kũri Ayahudi akĩmeera atĩri, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthitangĩra. **39** No nĩngĩ nĩ mĩtugo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohore mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohore ‘mũthamaki wa Ayahudi?’” **40** Nao makĩanĩria, magĩcookia atĩri, “Aca, tũtikwenda ũcio! Tuohore Baraba!” Na riiri, Baraba ũcio aarĩ mĩtunyani.

19 Hĩndĩ iyo Pilato akĩoya Jesũ, akĩmũhũirithia iboko. **2** Nacio thigari igĩtuma thũmbĩ ya mĩgũga, ikĩmwĩkĩra mĩtwe, na ikĩmũhũmba kanjũ ya rangi wa ndathi, **3** igathiiga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũrũragia ikiugaga atĩri, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthũ na hĩ. **4** O rĩngĩ Pilato akiama nja, akĩria Ayahudi atĩri, “Ta onei ngĩmũruta nja ndĩmũrehe kũri inyuĩ, nĩguo mũmenye atĩ nĩ ndionete undũ o na ũrikũ angĩthitangĩrwo.” **5** Riiria Jesũ oimire nja ekĩrite thũmbĩ iyo ya mĩgũga na ehumbie kanjũ iyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato akĩmeera atĩri, “Mũndũ nĩ ũyũ!” **6** Riiria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makĩanĩria makiuga atĩri, “Mwambithie mũti-igĩrũ! Mwambithie mũti-igĩrũ!” No Pilato akĩmacookeria atĩri,

“Muoei mūmwambe mūti igūrū arī inyuī. Ha ūhoro wakwa, ndirona ūndū o na ūrikū ang̃thitang̃rwo.” 7 Nao Ayahudi makiuga magwatīrie atīrī, “Ithuī nītūrī watho; na kūrīngana na watho ūcio no nginya akue, tondū nīetūite Mūrū wa Ngai.” 8 Rīrīa Pilato aiguire ūguo, ag̃tīgira mūno makīria, 9 ag̃cooka thīnī na nyūmba ūyo ya ūthamaki. Nīngī akīrīa Jesū atīrī, “Wee-rī, uumīte kū?” Nowe Jesū ndaigana kūmūcookeria. 10 Pilato akīmūria atīrī, “Kaī ūkūrega kūrīngarīria? Kaī ūtooi ndī na ūhoti wa gūkuohorithia, kana wa gūkwambithia mūti igūrū?” 11 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Wee ndūngīrī na ūhoti igūrū rīakwa korwo ndūheetwo guo kuuma igūrū. Nī ūndū ūcio ūria ūneanire kūrīwe nīwe ūrī na mehīa marīa manene.” 12 Kuuma hīndī ūyo, Pilato akīgeria kuohora Jesū, no Ayahudi magīthīi na mbere kwanīrīra atīrī, “Ūngīrekereria mūndū ūyū, wee ndūrī mūrata wa Kaisari. Mūndū o wothē wītuga mūthamaki nīamenete Kaisari.” 13 Rīrīa Pilato aiguire ūguo-rī, akumia Jesū nīa, na ag̃kārīra g̃tī kīa mūtuanrī cīra handū hoikaine ta “Harīa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kīhibirania Gabatha). 14 Kwarī mūthenya wa Ihaarīria rīa Kiumia gīa Gīathi kīa Bathaka; na kwarī ta thaa thīta. Nake Pilato akīra Ayahudi atīrī, “Ūyū mūthamaki wanyu!” 15 No-o makānīrīra, makīuga atīrī, “Mweherī! Mweherī! Mwambithie mūtī-igūrū!” Nake Pilato akīmooia atīrī, “Nyambithie Mūthamaki wanyu?” Nao athīnjīri-Ngai arīa anene magīcookeria atīrī, “Ithuī tūtīrī mūthamaki ūngī tīga Kaisari.” 16 Mūthia-inī Pilato akīmūneana kūrī o nīguo akambwo mūtī-igūrū. Nacio thigari kīnyīntia Jesū. 17 Na ekuūfire mūtharaba wake agīthīi nginya harīa heetagwo “Ha Ihīndī rīa Mūtwe” (na no ho hetagwo na Kīhibirania, Gologotha.) 18 Hau nīho maamwambire, na hamwe nake makīamba andū ang̃ eerī, ūmwe mwena ūmwe na ūcio ūngī mwena ūcio ūngī; nake Jesū arī gatagatī. 19 Nake Pilato akīandīkithia kībāu na gīkīhūūrīrwo mūtharaba-inī. Nakīo kīandīkitwo atīrī, Jesū WA NAZARETHI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. 20 Nao Ayahudi aingī magīthoma maandīko macio, nīgūkorwo handū harīa Jesū aambīrwo haarī hakuhī na itūūra rīu inene, nakīo kībāu kīu kīandīkitwo na Kīhibirania, na Kīlatīni, na Kīyunani. 21 Nao athīnjīri-Ngai arīa anene a Ayahudi makīra Pilato atīrī, “Tīga kwandīka ‘Mūthamaki wa Ayahudi’ no andika atī mūndū ūyū nī kuuga oigire atī nīwe mūthamaki wa Ayahudi.” 22 Nake Pilato akīmācookeria atīrī, “Ūguo ndandīka nīndandīka.” 23 Rīrīa thigari ciarīkirie kwamba Jesū, ikīoya nguo ciake, igīcgīyana maita mana, o mūndū yake, no kanjū yatigarire. Nguo ūyo ndīarī na rūtumo, yatumītwo kuuma igūrū nginya thī ūrī o taama ūmwe. 24 Nacio ikīrīana atīrī, “Nītūtigei kūrītarūra; rekei tūmīcuukire mītī nīguo tūmenye ūria ūgūthīi nayo.” Gwekīkire ūguo nīguo Maandīko mahinge marīa moigite atīrī, “Maagayanire nguo ciakwa, na magīcuukīra kanjū yakwa mītī.” Ūguo nīguo thigari ciekire. 25 Hakuhī na mūtharaba wa Jesū nīho nyīna aarūgamīte, na mwarī wa nyīna na nyīna, na Mariamu mūtumia wa Kīliopa, na Mariamu Mūmagīdali. 26 Rīrīa Jesū onire nyīna na mūrutwo ūria endete marūngī hakuhī nake, akīra nyīna atīrī, “Mūtumia ūyū, ūcio mūrūguo.” 27 ag̃cooka akīra mūrutwo ūcio atīrī, “Ūcio maitūguo.” Kuuma hīndī ūyo mūrutwo ūcio akīya nyīna wa Jesū, agīthīi gūtūūra mūciī kwa mūrutwo ūcio. 28 Thuutha ūcio, Jesū amenya atī maūndū mothe nīmathira, na nīguo Maandīko mahinge, akiuga atīrī, “Nīnyootīi.” 29 Hau nī haarī na cuba yarī na thiki, nī ūndū ūcio thigari igītobokīa thībūnji ho, ig̃cooka igīthecerera thībūnji ūyo rūthanju-inī rwa mūthobi, ikīmītwarīrīra kanua-inī ka Jesū. 30 Hīndī rīra Jesū aamīkundire, akiuga atīrī, “Ūhoro nīwathira.” Na oiga ūguo,

akīnamia mūtwe, agītūkiana. 31 Na rīrī, kwarī mūthenya wa Ihaarīria wa Ayahudi, nīguo marokere Thabatū ya mwanya. Na tondū Ayahudi matiendaga mīrī ūyo ūtigwo mītharaba-inī hīndī ya Thabatū, makīrīa Pilato aathane atī andū acio maambītwo moīnwo magūrū, na mīrīrī yao ūcuūrīo. 32 Nī ūndū ūcio thigari igīthīi ikīuna magūrū ma mūndū wa mbere ūria mambanīrīo na Jesū na igīcooka ikīuna ma ūcio ūngī. 33 No rīrīa maakīnyire harī Jesū na makīona atī nīarīkītīe gūkuu, makīaga kuuma magūrū make. 34 Handū ha ūguo-rī, mūthigari ūmwe agītheeca Jesū mbaru na itīmū, na o rīmwe hakiura thakame na maai. 35 Nake mūndū ūria wonire maūndū macio nīarūtīte ūria, naguo ūria wake nī wa ma. We nīoof atī aaragia ūhoro wa ma, na oimbūraga nīgeetha o na inyuī mwītīkie. 36 Namo maūndū macio meekīkire nīgeetha Maandīko mahinge marīa moigite atīrī, “Gūtīrī ihīndī o na rīmwe rīake rīkoīnwo.” 37 O na nīngī no harī Maandīko magīte moigite atīrī, “Makeerora mūndū ūria maathece.” 38 Thuutha ūcio, Jusufu wa Arimathea akīhooya Pilato mwīrī wa Jesū. Na rīrī, Jusufu aarī mūrutwo wa Jesū, no amūrūmagīrīra na hītho tondū wa gītīgira Ayahudi. Nake Pilato akīmūhe rūtūha, nake agīthīi agīkuua mwīrī ūcio. 39 Maathiire na Nikodemo, ūria wathīte kūrī Jesū ūtukū. Nikodemo agītwarā mūtukanio wa mananene na thubiri ingīkīnya o ta ratīrī mīrongo mūgwanja na ithano. 40 Nao eerī makīoya mwīrī wa Jesū, makīwoha na mataama ma gatani hamwe na mītukanio ūyo mīnūngī wega, kūrīngana na mītugo ya Ayahudi ya gūthikana. 41 Hau Jesū aambīrwo nī haarī na mūgūnda, na thīnī wa mūgūnda ūcio nī kwarī na mbīrīra njerū, rīra ūtakoretwo igītwo mwīrī wa mūndū o na ūmwe. 42 Tondū kwarī mūthenya wa Ihaarīria wa Ayahudi nīguo marokere Thabatū, na nīngī nī ūndū mbīrīra ūyo yarī o hakuhī-rī, makīga Jesū ho.

20 Na rīrī, mūthenya wa mbere wa kwambīrīria kiumia rūciinī tene, kūrī o na nduma, Mariamu Mūmagīdali nīathiire mbīrīra-inī na akīona ihiga rīrīa rīarī mūromo-inī rīrī rīeherie. 2 Nī ūndū ūcio agīthīi ateng̃ erete kūrī Simoni Petero na mūrutwo ūria ūngī, ūria Jesū endete, akīmeera atīrī, “Nīmarūtīe Mwathani mbīrīra-inī, na tūtīūi harīa mamūigīte!” 3 Nī ūndū ūcio Petero na mūrutwo ūcio ūngī makīumagara marorete mbīrīra-inī. 4 Marī o eerī magīteng̃ era, no mūrutwo ūcio ūngī agīkīria Petero ihena, agīkīnya mbīrīra-inī mbere. 5 Akīnamīrīra, na akīrora thīnī, akīona mataama ma gatani marī maige thī, no ndaatoonyire. 6 Nake Simoni Petero, ūria warī thuutha wake, agīkīnya na agītōonyā mbīrīra thīnī. Akīona mataama ma gatani maigītwo hau, 7 o hamwe na gītambaya kīria Jesū ohetwo mūtwe agīthīkwo. Nakīo gīakūnjītwo gīkaigwo kīrī gīiki, gītārī hamwe na mataama macio ma gatani. 8 Thuutha ūcio mūrutwo ūcio ūngī, ūria wakīnyīte mbīrīra-inī mbere, o nake agītōonyā thīnī. Akīona na agītīkia. 9 (Nīgūkorwo ngīnyagīa hīndī ūyo matiakoretwo mataukīrwo nī Maandīko atī Jesū nīarī arīūke kuuma kūrī arī akuū.) 10 Arutwo acio magīcooka makīnūka kwao, 11 no Mariamu akīrīgama hau nja ya mbīrīra akīrīraga. O akīrīraga-rī, akīnamīrīra, akīrora mbīrīra thīnī, 12 akīona arāika eerī marī na nguo njerū, maikārīte thī harīa mwīrī wa Jesū waigītwo, ūmwe agaikara mūtwe-inī nake ūcio ūngī agaikara magūrū-inī. 13 Nao makīmūria atīrī, “Mūtumia ūyū, nī kīrīkūrīria?” Nake akīmācookeria atīrī, “Nī ūndū nīmeheretie Mwathani wakwa mbīrīra-inī, na ndīūi harīa mamūigīte.” 14 O hīndī ūyo akīhūgīra, akīona Jesū arūgamīte hau, no ndaigana kūmenya atī aarī Jesū. 15 Nake Jesū akīmūria atīrī, “Mūtumia ūyū, nī

kāi kīrakūrīria? Nūū ūracaraia?" Mariamu agūciiria atī ūcio aarī mūrīmi wa mūgūnda, akīmwīra atīrī, "Mūthuuri ūyū, akorwo nīwe ūmweheretie nījīra harīa ūmūigīte nīguo thīi ngamuoē." 16 Nake Jesū akīmwīta, "Mariamu!" Nake akīhūgūra akīmwītīka na Kīhibirania atīrī, "Raboni!" (naguo nī kuuga Mūrutani). 17 Jesū akīmwīra atīrī, "Ndukāe kūnyīta, nī ūndū ndrīrī ndrīrāmbata thīi kūrī Baba! No rīrī, thīi kūrī arutwo akwa, ūmeere atīrī, "Nīndīracooka thīi kūrī Baba, na nowe Ithe wanyu, njooke kūrī Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu." 18 Mariamu Mūmagidali agithīi kūrī arutwo, akīmatwarīra ūhorō, akīmeera atīrī, "Nīnyonete Mwathani!" Na akīmeera atī nīwe wamwīrīte maīndū macio. 19 Hwaī-inī wa mūthenya o ūcio wa mbere wa kwambīrīria kiumia, rīrīa arutwo maarī hamwe, na mīrango īrī mihinge nī ūndū wa gwītīgīra Ayahudi, Jesū agīūka akīrūgama gatagatī-inī kao, akīmeera atīrī, "Gīai na thayū!" 20 Aarīka kuuga ūguo akīmooīna moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makīyīrwo nī gīkeno nī ūndū wa kuona Mwathani. 21 Na o rīngī Jesū akīmeera atīrī, "Gīai na thayū! O ta ūrīa Baba aandūmīre, noguo o na nī ndamūtūma." 22 Na oiga ūguo, akīmahuhrīrīa mīhūmū yake, akīmeera atīrī, "Amūkīrai Roho Mūtheru. 23 Arīa othe mwarekera mehīa mao, nīmarīrekagīrwo, na arīa othe mūtārīrekagīra, matīrīrekagīrwo." 24 Na rīrī, Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), ūmwe wa arīa ikūmi na eerī, ndaarī hamwe na arutwo rīrīa Jesū okire. 25 Tondū ūcio arutwo arīa angī makīmwīra atīrī, "Nītuonete Mwathani." Nawe akīmeera atīrī, "Itoonete irema cia mīcumārī moko-inī make, na ndoonyie kīara gīakwa hau irema-inī cia mīcumārī, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inī ciake, ndīngītīkia ūhorō ūcio." 26 Thuutha wa kiumia kīmwe, arutwo ake maarī kū nyūmba rīngī, na Toma aarī hamwe nao. O na gūtūika mīrango yarī mihinge-rī, Jesū agīūka, akīrūgama gatagatī-inī kao, akiuga atīrī, "Gīai na thayū!" 27 Agīcooka akīira Toma atīrī, "Toonyia kīara gīaku haha; rora moko makwa. Tambūrūkia guoko gwaku ūgūikie mbaru-inī ciakwa. Tiga kūgīa na nganja, ītikia." 28 Nake Toma akīmwīra atīrī, "Mwathani wakwa na Ngai wakwa!" 29 Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Wetīkia tondū nīwanyona. Kūrathimwo nī arīa metīkagīa matonete." 30 Jesū nīringire ciama ingī nyingī akīonagwo nī arutwo ake, iria itaandīkītwo ībuku-inī rīrī. 31 No rīrī, aci ciandīkītwo nīgeetha mwtīkīe atī Jesū nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai, na atī na ūndū wa gwītīkia mūgīe na muoyo thīnī wa rīitwa rīake.

21 Thuutha ūcio Jesū nīacookīre akīmūrīra arutwo ake iria-inī rīa Tiberia. Ūū nīguo kwahaanire: 2 Simoni Petero, na Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na arīū a Zebedi, o na arutwo angī eerī maarī hamwe. 3 Simoni Petero akīmeera atīrī, "Nī ndathīi gūtega thamaki." Nao makīmūcookeria atīrī, "Tūgūthīi nawe." Nī ūndū ūcio makīmagara, magītoonya marikabu, no ūtukū ūcio matīrī kindū maagwatīrie. 4 Rūciinī tene, Jesū akīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria, no arutwo matīamenyaga atī nī Jesū. 5 Nake akīmeeta akīmooīra atīrī, "Arata akwa, nīmūgwatītie thamaki?" Nao magīcookia makiuga atīrī, "Aca." 6 Nake akīmeera atīrī, "Ikīai wabu mwena wa ūrīo wa marikabu na nīmūkūgwatia." Rīrīa meekire ūguo, makīremwo nī kūguucia wabu ūcio nī ūrīa thamaki icio ciarī nyingī. 7 Nake mūrutwo ūrīa Jesū eendete akīira Petero atīrī, "Nī Mwathani!" Na rīrīa Simoni Petero aigūire mūrutwo ūcio aamwīra atī, "Nī Mwathani", akītoha nguo yake ya igūrū (tondū nīamīrutīte), na akīrūga maaī-inī. 8 Nao arutwo acio angī makīmūrūmīrīra na marikabu maguucītie wabu ūiyūrīte thamaki tondū matīarī haraaya, maarī ta itīina

rīa makīnya igana rīmwe kuuma hūgūrūrū-inī. 9 Maarīka kuumīria marikabu, makīona mwaki wa makara wakītio hau, na thamaki irī njīkire rīiko, na mūgate. 10 Nake Jesū akīmeera atīrī, "Rehei thamaki imwe cia iria mwagwatīa." 11 Nake Simoni Petero akīhaica marikabu akīguucia wabu ūcio ngīnya hūgūrūrū-inī. Naguo waiyūrīte thamaki iria nene, 153, no o na irī nyingī ūguo, wabu ūcio ndwatuīkire. 12 Nake Jesū akīmeera atīrī, "Ūkai mwīgagūre." Hatīrī o na ūmwe wa arutwo acio wamūrūrīrie atīrī, "Nīwe ū?" Nīmamenyire atī nī Mwathani. 13 Nake Jesū agīthīi, akīoya mūgate akīmahe, agīcooka akīmahe thamaki o nacio. 14 Rīrīrī nīrīo rīarī ihīnda rīa gatātū rīa Jesū kuumīrīra arutwo ake thūthwa wa kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū. 15 Nao maarīka kūrīa, Jesū akīūrīa Simoni Petero atīrī, "Simoni mūrū wa Jona, na ma ti-itherū nīūnyendete gūkīra aya?" Nake agīcookia atīrī, "ī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete." Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Heaga tūgondu twakwa gīa kūrīa." 16 Nīngī Jesū akīmūrīra atīrī, "Simoni mūrū wa Jona, ti-itherū nīūnyendete?" Nake akīmūcookeria atīrī, "ī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete." Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Rīithagīa ng'ōndu ciakwa." 17 Agīcooka akīmūrīra hīndī ya gatātū atīrī, "Simoni mūrū wa Jona, nīūnyendete?" Nake Petero akīguua ūrū ngoro nī ūndū wa ūrīa Jesū aamūrūrīrie hīndī ya gatātū atīrī, "Nīūnyendete?" Nake akīmwīra atīrī, "Mwathani, wee nīūū maīndū mothe; wee nīūū atī nīngwendete." Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Heaga ng'ōndu ciakwa gīa kūrīa." 18 "Ngūkīra atīrī na ma, rīrīa warī mwīthī nīwehumbaga nguo, ūgathīi kūrīa ūkwenda; no rīrīa ūgaakūra, nīūgatambūrūkia moko, nake mīndū ūngī niagakūhumba nguo, acooke agūtware kūrīa ūtekwenda gūthīi." 19 Jesū oigire ūguo nīgeetha onanie gīkūū kūrīa Petero agaakua, agocīthīe Ngai. Agīcooka akīmwīra atīrī, "Nūmīrīra!" 20 Nake Petero eehūgūra akīona mūrutwo ūrīa Jesū endete amarūmīrīre. (Ūcio nī ūrīa wetīranītie na Jesū rīra marīaga irio cia hwaī-inī, na nowe wamūrūrītie atīrī, "Mwathani, nūū ūcio ūgūgūkūnyanīra?") 21 Na rīrīa Petero aamuonire-rī, akūrīa atīrī, "Mwathani, nake mīndū ūyū ūhorō wake nī atīa?" 22 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, "Ingīenda atūire muoyo ngīnya rīrīa ngacooka-rī, ūcio ūkūrī ūhorō waku? Wee no ngīnya ūnūmīrīre." 23 Nī ūndū wa ūguo-rī, mūhuhu ūkīhunja thīnī na arīū na aarī a Ithe wītū gūkūrīro atī mūrutwo ūcio ndagakua. No Jesū ndoigīte atī ndagakua; ūrīa oigīte no atī, "Ingīenda atūire muoyo ngīnya rīrīa ngacooka-rī, ūcio ūkūrī ūhorō waku?" 24 Mūrutwo ūcio nīwe ūrīe na ūira wa maīndū maya mothe, na nowe ūmaandīkīte. Na ithuū nītūū atī ūira wake nī wa ma. 25 Jesū nīekire maīndū mangī maingī. Korwo mothe nīmandīkīrwo-rī, ngwīgereria atī o na thī yothe ndīngīganīra mabuku marīa mangīandīkwo.

Atūmwō

1 Thīnī na ibuku rīakwa rīa mberē, wee Theofilō-rī, nīndakwandikīre maīndū mothe marīa Jesū aambīrīrie gwīka na kūrūtana **2** ngīnya mūthenya ūrīa oirwō agītwarwō igūrū thuutha wa kūhe atūmwō arīa aathuurīte mawatho na ūndū wa Roho Mūtheru. **3** Thuutha wa kūnyariirīka gwake, akīōnania kūrī andū acio na akīheana imenyithia nyingī cia kuonania atī aarī muoyo. Nīamōimīrīre ihinda rīa mīthenya mīrongō īna, na akīaria ūhorō ūkonī ūthamaki wa Ngai. **4** Hīndī ūmwe, rīrīa aarīānagīra nao, nīamathire, akīmeera atīrī: “Mūtikoime Jerusalem, o etererai kīheo kīrīa lthe witū eeranīire, o kīrīa inyuī mwanaigua ngīaria ūhorō wakīo. **5** Nīgūkorwō Johana ababatihanagia na maai, no inyuī mūrībatithio na Roho Mūtheru mīthenya mīngī ītanathira.” **6** Nī ūndū ūcio rīrīa maagomanire hamwe makīmūria atīrī, “Mwathani, ihinda rīrī nīrīo ūgūcookeria andū a Isiraeli ūthamaki wao?” **7** Nake akīmeera atīrī: “Ti ūhorō wanyu kūmenya ciathī o na kana mahinda marīa lthe witū atūte na ūhoti wake mwene. **8** No nīmūrīheo hīnya rīrīa Roho Mūtheru arīka igūrū rīanyu; na inyuī nīmūgatūka aira akwa thīnī wa Jerusalem, na Judea guothe, na Samaria, na ngīnya ituri ciothe cia thī.” **9** Aarīka kuuga ūguo, akīoywō na igūrū o meroreire, narīo itu rīkīmūhumbīra magītiga kūmuona rīngī. **10** O hīndī ūyo maikarīte macūthīrīrie mūno akīambata matu-inī-rī, o rīmwe andū eerī mehumbīte nguō njerū makīrūgama o hau maarī. **11** Makīmooria atīrī, “Andū aya a Galilī, mūrūgamīte haha mūcūthīrīrie igūrū nīkī? Jesū o ro ūcio, ūrīa weherio harī inyuī aatwarwō igūrū-rī, agaacooka o ro ūguo mwamuona agīthī.” **12** Hīndī ūyo magīcooka Jerusalem moimīte Kīrīmani kīa Mitamaiyū, mūigana wa rūgendo rūrīa rūngīathīrwo mūthenya wa Thabatū kuuma itūūra inene. **13** Rīrīa maakinyire, makīambata nyūmba ya igūrū ūrīa maikaraga. Nao andū arīa maarī ho maarī Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mūrū wa Alufayo, na Simoni Mūzelote, na Judasi mūrū wa Jakubu. **14** Othe makīnyītanīra hamwe, makīrūmanīrīria kūhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesū, o na arīu a nyina na Jesū. **15** Na rīrī, matukū-inī macio Petero akīrūgama gatagatī-inī ka andū arīa meetikītie (gīkundi kīa andū ta igana rīa mīrongō rīrī), **16** akiuga atīrī, “Arīu na aarī a lthe witū, Maandīko no ngīnya mangīahingire marīa Roho Mūtheru aarīre tene na kanua ka Daudī ūhorō ūkonī Judasi, ūrīa watongorīrie andū arīa maanyīitire Jesū. **17** Aarī ūmwe witū na nīagwatanagīra na ithū ūtungata-inī ūyū.” **18** (Judasi nīagūre gīthaka na kīheo kīrīa aamūkīrie nī ūndū wa waganu wake. Nake akīgūa gīthaka-inī kīu na mūduru, nayo nda yake igītathūka, namo mara mothe makīuma. **19** Andū othe a kūu Jerusalem makīigua ūhorō ūcio, na nī ūndū ūcio magītīa gīthaka kīu na rūthiomi rwao Ekiladama, ūguo nī kuuga, Gīthaka kīa Thakame.) **20** “Nīgūkorwō nī kwandīkītwō Ibuku-inī rīa Thaburi atīrī, “Mūci wake ūkōrīa ihoorū; kūroaga mūdū wa gūtūūra kuo, ningī gūkaandīkwo atīrī, “Ūtongoria wake ūrooywō nī mūdū ūngī.” **21** Nī ūndū ūcio nī kwagīrīre gūthuurwō mūdū ūmwe kuuma kūrī andū arīa makoretwō marī hamwe na ithū ihinda rīothe rīrīa Mwathani Jesū aaceraga na ithū, **22** kwambīrīria hīndī ya ūbatithio wa Johana ngīnya hīndī ūrīa Jesū oirwō akīambata akīhehera harī ithū. Nīgūkorwō mūdū ūmwe wa aya no ngīnya atūke mūira hamwe na ithū ūhorō-inī wa kūrīka gwake.” **23** Nī ūndū ūcio makīrūgama andū eerī, Jusufu ūrīa wetagwo

Barasaba (na no oīkaine ta Jusito), na Mathia. **24** Magīcooka makīhooya makiuga atīrī, “Mwathani, wee nīūū ngoro ya mūdū wothe. Tuonie nūū wa aya eerī ūthuurīte **25** nīguo oe ūtungata ūyū wa gūtūka mūtūmwō, ūrīa Judasi aatigire nīguo athī kūrīa kūrī gwake.” **26** Magīcooka magīcuuka mīti, nāguo mūti ūkīgīwīra Mathia; nī ūndū ūcio akīongererwō harī atūmwō acio ikūmi na ūmwe.

2 Hīndī ūrīa mūthenya wa Bendegothito wakinyire-rī, acio othe magīkorwō maarī handū hamwe. **2** Na o rīmwe mūgambo ta wa rūhuho rūnene rūkūhurutana na hīnya ūgūtūka kuuma igūrū, ūkīyūra nyūmba yothe ūrīa maakarīte. **3** Makīona kīndū gīatarī ta nīnīmī cia mwaki iria ciagayūkanīte igīkara igūrū rīa mūdū o mūdū. **4** Othe makīyūrio Roho Mūtheru na makīambīrīria kwaria na thīomi ingī o ta ūrīa Roho aamahotithirie. **5** Na rīrī, kūu Jerusalem nī gwaikaraga Ayahudi etigīri Ngai kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī. **6** Rīrīa maiguire mūgambo ūcio, gīkundi kīa andū gīgīcookanīrīra kīgegete, tondu o mūdū aamaiguuga makīaria na rūthiomi rwake kīumbe. **7** Nao makīgega mūno, makīūrania atīrī, “Gīthī andū aya othe maraaria ti andū a Galilī? **8** Nī kī kīratūma mūdū o mūdū witū amaigūe makīaria na rūthiomi rwa kūrīa aaciarīrwo? **9** Andū a Parīthī, na a Media, na a Elamu; o na andū arīa matūūraga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, **10** na Fīrīgīa, na Pamufīlia, na Mīsīrī, na mīena ya Lībīa ūrīa rīrī gūkuhī na Kurene, na ageni a kuuma Roma, **11** (Ayahudi hamwe na andū arīa meegarūrite magatūka Ayahudi); na andū a Kirete, na a Arabia, tūramaigua makīaria na thīomi ciitū ūhorō wa magegania ma Ngai!” **12** Mamakite na makagega makīūrania atīrī, “Ūū nī kuuga atīa?” **13** Anwe ao, o na kūrī ūguo, nīmamathīrīkīrie, maigūa atīrī, “Aya nīkūrīto marītūwō nī ndibel.” **14** Hīndī ūyo Petero akīrūgama hamwe na arīa ikūmi na ūmwe, akīanīrīra na akīarīria gīkundi kīu kīa andū akīmeera atīrī, “Inyuī andū aitū Ayahudi o na inyuī inyuothe mūtūūraga Jerusalem, rekei ndīmūtaarīre ūhorō ūyū; thīkīrīriai wega ūrīa nguuga. **15** Andū aya ti arītu, ta ūrīa mūrēciirīa. Rīu nī thaa ithatū tu cia rūciinī! **16** Aca gūtitarī ta ūguo, ūhorō ūyū nīguo warītio nī mūnabī Joelī, akiuga atīrī: **17** “Ngai ekuuga atīrī, matukū-inī ma kūrīgīrīria nīngaitīrīria andū othe Roho wakwa. Arīu na aarī anyu nīmakarathaga mohoro, Aanake anyu nīmakonaga cioneki, nao athuuri anyu maroatage irooto. **18** O na ningī nīngaitīrīria ndungata ciakwa cia arūme na cia andū-anja Roho wakwa matukū-inī macio, nacio nīkarathaga mohoro. **19** Nīngonania morīrū kūu igūrū matu-inī, na nyonanie ciama gūkū thī, cia thakame, na cia mwaki, na cia ndogo ikwambata. **20** Rīua nīrīkagarūrwō rītūike nduma, nāguo mwerī ūtūike ta thakame, mberē ya mūthenya ūcio mūnene wa Mwathani ūrīa ūrī rīrii gūkīnya. **21** Na nīgūgākīnya atīrī, atī mūdū wothe ūgaakāira rītūwa rīa Mwathani nīakahonokio.” **22** “Inyuī andū aya a Isiraeli, thīkīrīria ūhorō ūyū: Jesū wa Nazarethī aarī mūdū wahaenītūwō nī Ngai kūrī inyuī na ūndū wa ciama, na morīrū, na cionereria, iria Ngai aaringire gatagatī-inī kanyu agereire harī we, o ta ūrīa inyuī ene mūū. **23** Mūdū ūyū aaneanirwō moko-inī manyu, kūrīgana na ūrīa Ngai aatūte na ūrīa aamenyete o mberē; na inyuī, mūteithīrīrio nī andū arīa aaganu, mūkīmūūraga na nījira ya kūmwambithia mūtharaba-inī. **24** No Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī arīa akūu, akīmūhōra ruo-inī rwa gīkūu, tondu gūtingīahotekire atūre anyīitīwō nīkīo. **25** Tondū Daudī oigire atīrī ūhorō wake: “Nīndonaga Mwathani arī mberē yakwa hīndī ciothe. Tondū arī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo-rī, ndingīenyenyeka. **26** Nī

ündü ücio ngoro yakwa nīnjanjamūku, naruo rūrimī rwakwa rūgakena; o naguo mwīri wakwa nīūgūtūūra ūri na mwīhoko, **27** tondū ndūkandiganīria mbīrīra-inī, o na kana ūreke ūria waku Mūtheru abuthe. (Hadēs g86) **28** Nīūūmenyithītie njira cia muoyo; nīūkanjyūria gīkeno ndī harīa ūri.’ **29** “Ariū na aarī a lthe witū, no ndīmwire ndī na ūūmīrīru atī ithe witū Daudi niakuire na agīthikwo, na mbīrīra yake irī o gūkū ngīnya ūmūthī ūyū. **30** Nowe aarī mūnabīi na nīamenyete atī Ngai nīamwīrīre na mwīhīta atī nīagaikarīria ūmwe wa rūciaro rwake gītī gīake kīa ūnene. **31** Nī ūndū nīamenyete ūhoro ūcio mbere, nīarīrie ūhoro wa kūrīūka gwa Kristū, atī ndaatiganīriro mbīrīra-inī, o na kana mwīri wake ūkībutha. (Hadēs g86) **32** Ngai nīarīūkītīe Jesū ūcio, na ithūi ithuothe tūrī aira a ūhoro ūcio. **33** Kuona atī nīatūūgīrītīo guoko-inī kwa ūrio kwa Ngai, na nīamūkīrīre kīranīro kīa Roho Mūtheru kuuma kūrī lthe, nake nīatūūgīrīrie Roho ta ūria mūrōna rīu na mūkaigua. **34** Nīgūkōrwo Daudi ndaambatire agīthī igūrū, no nīōgire atīrī, “Mwathani nīeerire Mwathani waku atīrī: “Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrio, **35** o ngīnya rīrīa ngaatua thū ciaku gaturwa ka makīnya maku.”” **36** “Nī ūndū ūcio andū othe a Isīraēli nīmamenye atīrī: Ngai nī atūte Jesū, o ūcio mwambire, Mwathani na Kristū.” **37** Rīrīa andū maigūre ūhoro ūcio, ūkīmatheeca ngoro, makīūria Petero na atūmwō acio angī atīrī, “Ariū a Baba, twagīrīruwo nī gwīka atīa?” **38** Nake Petero akīmacookeria atīrī, “Mwīrīrei na mūbatīthio mūdū o mūdū thīnī na rīitwa rīa Jesū Kristū, nīguo mūrēkerwo mehīa manyu. Na inyū nī mūkūwamūrīka kīheo kīa Roho Mūtheru. **39** Kīranīro gīkī nī kīanyu na cīana cīanyu, na andū arīa othe marī kūrāya, na andū arīa othe Mwathani Ngai witū ageeta moke harī we.” **40** Akīmataara na ciugo ingī nyīngī, akīmakaanāgia; na akīmāthaita, akīmeera atīrī, “Mwīhōnokīeī kuuma kūrī rūciaro rūrū ruogomu.” **41** Andū arīa meetīkīrīre ndūmīrīrī yake makībatīthio, na mūthenya ūcio makīongerereka andū ta ngīri ithatū. **42** Nao nīmerutīrie kūgwatīria ūrutani wa atūmwō, na ngwatanīro-inī, na ūhoro-inī wa kwenyūrana mūgate, na kūhooya. **43** Andū othe makīyūrwo nī guoya, nao atūmwō magīka morīrū maingī, na makīringa cīama. **44** Andū arīa othe meetīkīrie maarī hamwe, na nīmagwatanāgia indo ciothe. **45** Makīendīa ithaka cīao na indo cīao, makaheaga mūdū o wothe kūrīngana na bata wake. **46** O mūthenya nīmagomanāgia hekarū-inī. Nīmenyūrāga mūgate marī mīcī-inī yao, na makarīānīra marī na gīkeno, na marī na ngoro theru, **47** makagoocaga Ngai, na magetīkīrīka kūrī andū othe. Nake Mwathani nīongagīrīra thīrītū-inī yao andū arīa maahōnokaga o mūthenya.

3 Mūthenya ūmwe Petero na Johana nīmambatire magīthī hekarū-inī ihīnda rīa mahooya, na kwarī thaa kenda cia mūthenya. **2** Na rīrī, mūdū waciārītūwo arī mwōnju nīakuuagwo agatwarwo kīhīngo-inī kīa hekarū kīrīa gīetagwo Gīthaka, akaigwo ho o mūthenya nīguo ahoōe mbeeca kūrī andū arīa maatoonyaga hekarū. **3** Na rīrī onire Petero na Johana marī hakuhī gūtoonya-rī, akīmahooya mbeeca. **4** Nao Petero na Johana makīmūkūrīra maitho. Hīndī iyo Petero akīmwīra atīrī, “Ta tūrōre!” **5** Nī ūndū ūcio mūdū ūcio akīmarora, erīgīrīrie atī nīmekūmūhe kīndū. **6** Petero agīcooka akīmwīra atīrī, “Betha na thahabu ndrī nacio, no kīrīa ndī nakīo nīkīo ngūkūhe. Thīnī na rīitwa rīa Jesū Kristū wa Nazarethī, ūkīra wītware.” **7** Akīmūnyīta guoko gwake kwa ūrio, akīmūrūgamīa na igūrū, na o hīndī iyo magūrū na thūng’wa cia mūdū ūcio ikīgīa na hīnya. **8** Nake akīrūga na igūrū, akīambīrīria

gwītware. Agīcooka agīthīi nao hekarū-inī, etwarīte na magūrū, akīrūgarūgaga na akīgoocaga Ngai. **9** Rīrīa andū othe monire agītware na magūrū akīgoocaga Ngai, **10** makīmēnya atī nī mūdū ūria watūūrāga aikarīte kīhīngo-inī kīa hekarū kīrīa gīetagwo Gīthaka akīhooya mbeeca. Nao makīgega mamakīte nīkuona ūria kwahanīkīte harī mūdū ūcio. **11** Mūdū ūcio watūūrīte ahooyaga mbeeca-rī, o enyīitīrīre Petero na Johana, andū othe makīgega na magīka mateng’erete ngīnya hau maarī, naho heetagwo Gīthaku gīa Solomoni. **12** Rīrīa Petero onire ūguo, akīmeera atīrī, “Andū aya a Isīraēli, ūndū ūyū ūramūgegia nīkī? Mūrātūrora atīa taarī hīnya witū kana ūthīngu witū watūma mūdū ūyū etware na magūrū? **13** Ngai wa lburahīmu, na Isaaaka na Jakubu, o we Ngai wa maithe maitū, nīagoocithītie ndungata yake Jesū. Inyū nīmwamūneanire ooragwo, na mūkīmūkaana mbere ya Pilato, o na gūtūka nīatūite itua rīa kūmūrēkereria. **14** Mwakaanire ūria Mūtheru na Mūthīngu mūkīuga muhōrerwo mūrāgani. **15** Mworagire ūria mūheani wa muoyo, no Ngai nīamūrīkīrīe kuuma kūrī arīa akuū. Ithūi tūrī aira a ūhoro ūcio. **16** Nī ūndū wa wītīkio thīnī wa rīitwa rīa Jesū, mūdū ūyū mūrōna na mūū, nīagīte na hīnya. Nī rīitwa rīa Jesū na wītīkio ūria uumanāgia nake watūma mūdū ūyū ahone o ta ūria inyuothe mūrēyonera. **17** “Na rīrī, arīa a lthe witū, nīnjūū atī mwēkire ūguo nī ūndū wa kūrīngwo, o ta ūria atongoria anyu o nao meekire. **18** No rīrī, ūguo nīguo Ngai aahīngīrie ūria aarītie o mbere na tūnua twa anabīi othe, akiuga atī Kristū wake nīakanyarīrīka. **19** Nī ūndū ūcio mwīrīre na mūrāgūrūke kūrī Ngai, nīgeetha mehīa manyu mehero, nīguo mūgīe na mahīnda ma kūrūrumūkio moimīte kūrī Mwathani, na **20** nīguo atūme Kristū, o we ūria wamūrītwo nī ūndū wanyu, nake nīwe Jesū. **21** We no ngīnya aikare igūrū o ngīnya ihīnda rīkīnye rīa Ngai rīa gūcookereria maūdū mothe, o ta ūria eranīire o tene na tūnua twa anabīi aake atheru. (aīōn g165) **22** Nīgūkōrwo Musa oigire atīrī, ‘Mwathani Ngai wanyu nīakamwarahūrīra mūnabīi o ta nīi kuuma kūrī andū anyu. Na no ngīnya mūgaathīkīrīria ūria wothe akaamwīra. **23** Na rīrī, mūdū o wothe ūria ūtakamūthīkīrīria, nīakeherio biū kuuma kūrī andū ao.’ **24** “Ti-itherū, anabīi othe kuuma hīndī ya Samūēli, arīa manaaria, nī maarīrie ūhoro wa matukū maya. **25** Na inyū mūrī arīa a anabīi, na a kīranīro kīrīa Ngai aarīkanīire na maithe manyu. Eerire lburahīmu atīrī, ‘Na nī ūndū wa rūciaro rwaku, andū othe a thī nīmakarathīmwo.’ **26** Rīrīa Ngai aarīkīrīe ndungata yake, aambire kūmītūma kūrī inyū nīgeetha amūrāthime na ūndū wa kūgarūra o ūmwe wanyu kuuma kūrī mītūrīre yanyu ya waganu.”

4 Nao athīnjīri-Ngai, na mūnene wa arāngīri a hekarū, o na Asadukai magīthīi harī Petero na Johana rīrīa maarāgīria andū. **2** Nīmaiguīte ūru mūno tondū atūmwō nīmarutaga andū na makahunjia ūhoro wa kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū thīnī wa Jesū. **3** Makīnyīta Petero na Johana, na tondū kwarī hwaī-inī, makīmāikīa njēera ngīnya mūthenya ūyū ūngī warūmīrīre. **4** No rīrī, andū aingī arīa maigūre ndūmīrīrī iyo nīmetīkīrie, naguo mūigana wa arūme ūkīongerereka magīkīnya ta 5,000. **5** Mūthenya ūyū ūngī, aathanī ao na athuuri, na arutani a watho makīgomana kūu Jerusalemu. **6** Nake Anasī, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, aarī ho, marī na Kaīafa, na Johana, na Aleksīandero, na andū arīa angī maarī a nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene. **7** Magīathana atī Petero na Johana mareehwo mbere yao, na makīambīrīria kūmooria ciūria. Makīmoorīa atīrī, “Mūrāhōtīre gwīka ūndū ūcio na hīnya ūrīkū, kana na rīitwa rīrīkū?” **8** Nake Petero,

aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, akīmeera atīrī, “Inyuī aathani na athuuri a andū! **9** Angīkorwo twīfītūwo ūmūthī nīgeetha tūtaārīrie ūhoro wa gīko kīega kīrīa gīkīrwo mūdū ūcio ūratūūrīte arī mwonju, na tūūrīo ūrīa arahonīrio-rī, **10** kīmenyei inyuī, o na andū othe a Isiraēli atīrī: Mūdū ūyū arūngī mberē yanyu arī mūhonu nī ūndū wa rīitwa rīa Jesū Krīstū wa Nazarethī, ūrīa mwambithīrie, nake Ngai akīmūrīūkīa kuuma kūrī arīa akuū. **11** We nīwe “ihiga rīrīa inyuī aaki mwaregire, na nīrīo rītūkīte ihiga rīrīa inene rīa koine.’ **12** Naguo ūhonokio ndūngōneka harī mūdū ūngī o wothe, nī ūndū gūtīrī rīitwa rīngī gūkū thī rīheanītūwo kūrī andū rīngītūhonokīa.” **13** Rīrīa monire ūmūrīrū wa Petero na Johana, na makīmēnya atī matīarī athomu, na atī maarī andū o ūguo-rī, makīgega na makīmēnya atī andū acio maakoreetwo marī na Jesū. **14** No rīrī, mona mūdū ūcio wahonetio arūgamīte hamwe nao-rī, matīngīahotire kuuga ūndū. **15** Nī ūndū ūcio makīmaatha mehēre Kīama-inī, nao athuuri magīcīra marī oiki. **16** Makīūrānia atīrī, “Andū aya tūkūmeeka atīa? Andū othe arīa matūūrāga Jerusalemu nīmoo atī nīmaringīte kīama kīnene na tūtingīhota gūkaana ūhoro wakīo. **17** No nīguo tūgīrie ūndū ūyū gūthūā na mberē makīrīa gatagatī-inī ka andū-rī, no nīngya tūkaanee andū aya kwārīrīa mūdū o na ūrīkū na rīitwa rīu.” **18** Magīcooka makīmeeta thīnī rīngī na makīmaatha atī matīkaarie kana marutane o na atīa na rīitwa rīa Jesū. **19** No Petero na Johana makīmacookeria atīrī, “Tuai cīra inyuī ene kana nī kwagīrīre maitho-inī na Ngai tūmwhathīkīre inyuī gūkīra gwathīkīra Ngai. **20** Nīgūkorwo tūtingīhota gūtīga kwaria ūrīa tuonete na tūkaiga.” **21** Na thuutha wa kūmakaania, maamehīre mūno, makīmākereria mathī. Matingīahotire gūtūa ūrīa mangāmāherīthīrie, tondū andū othe nīmagoocaga Ngai nī ūndū wa ūrīa gwēkīkīte. **22** Nīgūkorwo mūdū ūcio wahonetio na nīrīa ya kīama aarī na ūkūrū wa makīrīa ma mīaka mīrongo īna. **23** Na rīrīa Petero na Johana maarekereirio, magīthī kūrī andū a thīrītū yao, na makīmeera ūrīa wothe athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri maameerīte. **24** Rīrīa maiguire ūhoro ūcio, makīanīrīra marī ngoro īmwe makīhooya Ngai, makīuga atīrī, “Mwathani Jehova, nīwe wombire īgūrū na thī na iria, o na indo ciothe iria irī kuo. **25** Nawe nīwarīrie na ūndū wa Roho Mūtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witū Daudī, ūkiuga atīrī: “Nī kī gītūmaga ndūrīrī irakare mūno, na andū mathugunde mībango ya tūhū? **26** Athamakī a thī nīmātuīte itua, na aathani magacookānia ndundu, nīguo mokīrīre Mwathani, na mokīrīre ūrīa wake Mūtīrīrīre Maguta.’ **27** Ti-itherū, Herode na Pontio Pilato nīmooanganire hamwe na andū-a-Ndūrīrī, na andū a Isiraēli, itūūra-inī rīrīrī inene nīguo mathugunde ūrīa megūūkīrīra Jesū ndungata yaku theru, o rīra wee waitīrīrie maguta. **28** O nekire ūrīa hīnya waku na wendi waku watūite o mberē atī nīguo gūgaatūka. **29** Na rīrī, Mwathani, kīone ūrīa matwīhīre, na ūkīhotīthie ndungata ciaku kwaria kiugo gīaku irī na ūmūrīrū mūngī. **30** Tambūrūkīa guoko gwaku ūhonanie, na ūringe cīama na morīrū na ūndū wa rīitwa rīa Jesū, ndungata yaku theru.” **31** Nao maarīkīa kūhooya, handū hau moonganīte hagīthingītha. Nao othe makīyūrwo nī Roho Mūtheru, makīaria kiugo kīa Ngai marī na ūcamba. **32** Nao andū arīa othe meetīkītīe maarī na ngoro īmwe na meciirīa o mamwe. Gūtīarī mūdū woigaga atī kīndū o na kīrīkū kīa indo ciake nī gīage we mwene, no maahūthāgīra indo ciothe iria maarī nacio hamwe. **33** Nao atūmwo, marī na hīnya mūngī, magīthīrī na mberē kūheana ūira wa kūrīūkīa kwa Mwathani Jesū, na wegā mūngī wa Ngai warī īgūrū rīao. **34** Gūtīarī

andū maagaga kīndū gatagatī-inī kao. Nīgūkorwo ihinda kwa ihinda andū arīa maarī na ithaka kana nyūmba nīmāciendāgia, makarehe mbeeca icio mendetie, **35** magaciiga magūrū-inī ma atūmwo, nacio ikagairwo mūdū o mūdū kūringana na bata wake. **36** Jusufu, Mūlawī wa kuuma Kuporo, ūrīa atūmwo meetaga Baranaba (ūguo nī kuuga Mūrū wa Ūmānīrīrīa), **37** niendīrie gīthaka gīake na akīrehe mbeeca icio, agīciiga magūrū-inī ma atūmwo.

5 Na rīrī, mūdū wetagwo Anania, marī hamwe na mūtumia wake Safira o nao nīmēndīrie gīcunjī gīa gīthaka kīao. **2** Anania agītīgīrīa mbeeca imwe, no icio ingī agīcīrehe na agīciiga magūrū-inī ma atūmwo, nake mūtumia wake Safira agīkorwo nīoo ūhoro ūcio wegā. **3** Nowe Petero akīmūrīrīa atīrī, “Anania, nī kī ngoro yaku iyyūrītūwo nī Shaitani ūguo, agatūma ūheenīe Roho Mūtheru, na ūgetīgīrīa mbeeca imwe cīa iria wendetie gīthaka? **4** Rīrīa ūtarakīendetie-rī, gīthī gītīrārī gīaku? Na thuutha wa gūkīendīa-rī, gīthī mbeeca itīrakīrī o ciaku wīke nacio o ūrīa ūkwenda? Ūrecīrīrie gwīka ūguo nīkī? Ti andū ūheenētie, no nī Ngai.” **5** Rīrīa Anania aiguire ūguo-rī, akīgūā thī na agīka. Nao andū arīa othe maiguire ūrīa kwahaana makīyūrwo nī guoya. **6** Nao aanake magītūka, makīoha mwīrī wake na cuka, makīuumia nja na makīūthīka. **7** Thuutha wa ta mathaa matatū-rī, mūtumia wake agītūonyā atekūmenya ūrīa gwēkīkīte. **8** Petero akīmūrīrīa atīrī, “Ta nīrīra atīrī, icī nīcio mbeeca iria wee na Anania mēndīrie gīthaka?” Nake mūtumia ūcio agīcooka atīrī, “Ī, nīcio tūendīrie.” **9** Petero akīmūrīrīa atīrī, “Nī kī gītūmīte mūrīkanīre mūgerīe Roho wa Mwathani? Atīrīrī, magūrū ma andū arīa maathīka mūthuūrīguo marī mūrōmo-inī, nīmēgūkuumia nja o nawe.” **10** O kahīnda kau akīgūā thī magūrū-inī make, agīka. Nao aanake magītūonyā, makīmōkōra akuīte, makīmūoya, magīthī, makīmūthīka hakuhī na mūthuuriwe. **11** Naguo kanītha wothe, hamwe na andū arīa othe maiguire maūdū macīo makīnyītwo nī guoya mūnene. **12** Na rīrī, atūmwo nīmaringīre cīama nyingī, na makīonania morīrū gatagatī-inī ka andū. Nao andū arīa othe metīkītīe nīmāgomanaga hamwe Gīthaku-inī gīa Solomoni. **13** Gūtīrīrī mūdū wacookīre kūgerīa gwīturanīra nao, o na gūtūka andū nīmamaheete gītīno mūno. **14** O na kūrī ūguo-rī, arīme na andū-a-nja aingī nīmētīkīrie Mwathani, naguo mūīgana wao ūkīongerereka. **15** Nī ūndū wa ūguo, andū nīmārehaga andū arīa arūaru nīrīa-inī, makāmākomeria itanda na ibarī, nīguo naarī amwe ao mahutīo nī kīrūru gīa Petero. **16** Nīngī andū aingī nīmanganaga hamwe moīmīte matūūra-inī marīa maathīūrūrūkīrie Jerusalemu, makārehaga andū ao arīa arūaru, na arīa maanyārīragwo nī ngoma thūku, nao othe makahonīo. **17** Na rīrī, mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa othe maakoragwo nake, arīa maarī a thīrītū ya Asadukai, makīyūrwo nī ūiru. **18** Makīnyīita atūmwo, makīmāikīa njeera rīra ya mūngī. **19** No ūtūkū-rī, mūrāika wa Mwathani akīhingīra mīrango ya njeera, na akīmōimīa nja. **20** Akīmeera atīrī, “Thīrī mūrūgame hekarū-inī, mwīre andū ūhoro wothe wa muoyo tūy mwerū.” **21** Na rīrī, ruoro rūgītēma magītūonyā hekarū-inī, na makīāmbīrīra kūrūta andū o ta ūrīa meerītūwo. Rīrīa mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa maakoragwo nake maakīyīre-rī, magīcookānīrīra Kīama, kīūngano gīa athuuri othe a Isiraēli, na magītūmana njeera atūmwo magūrūwo. **22** No rīrī thīgari ciakīnyīre njeera-rī, itiamakorīre kuo. Nī ūndū ūcio, magīcookīa ūhoro makīmeera atīrī, **23** “Twakora mīrango ya njeera irī mīhinge wegā, nao arangīrī marūgamīte mīrango-inī; no twāmīhingūra,

tütinakora mündü kuu thini.” **24** Ririra münene wa arangiri a hekaru na athinjiri-Ngai aria anene maiguire uhoru ucio makimaka na makirigwo ni uria gugukara. **25** Hindi iyo hagiuka mundu, akiuga atiri, “Ta rorai! Andu aria muraikirie njeera marugamite hekaru-ini makiruta andu.” **26** Maigua uguo, mune wa arangiri a hekaru agithi na anene a thigari ciake na makirehe atumwo. Matiigana kuhuthira hinya, tondü nimetigagira andu matikamahüure na mahiga nyuguto. **27** Maarikia kürehe atumwo-ri, makimarugamia mbere ya Kiama niguo morio ciuria ni müthinjiri-Ngai uria mune. **28** Nake akimeera atiri, “Githi tütiramükaanirie biü mütkarutane na ritwa riri, no riu müiyirite Jerusalemé urutani wanyu, na nimwirutanirire gutüma tücookererwo ni thakame ya mündü ucio.” **29** Petero na atumwo acio angé magicookia atiri, “Ithuü no nginya twathikire Ngai gükura gwathikira andu!” **30** Ngai wa maithe maitü niüriukire Jesü kuuma küri aria akuü, uria mworagire na ündü wa kümwamba müti-gürü. **31** Ngai niamütigirire akimüiga guoko-ini gwake kwa urio ari Müthamaki na Mühonokia niguo Isiraeli merire na marekerwo mehia. **32** Ithuü türü aira a maündü macio, nake Roho Mütheru, uria Ngai aheete andu aria mamwathikagira-ri, o nake ni müira.” **33** Ririra maiguire uguo makirakara müno makienda kümooraga. **34** No riri, Müfarisai wetagwo Gamalieli, mürutani wa watho na watitwo ni andu othe akirügama Kiama-ini, agiathana ari andu acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. **35** Nake akira Kiama atiri, “Andu aya a Isiraeli, cüraniai wega uria müratanya gwika andu aya. **36** Ihinda rihitiku mündü wetagwo Theuda nieyumirire agiütuuga ari we ni mündü ma, na akigia na arümiriri ta magana mana. Niোরাগিৰ্বো, nao arümiriri aake othe makihurunjwo na uhoru ucio wothe ügütuika wa tühü. **37** Thuutha wake, Judasi uria woimite Galili aküyümiria matukü-ini ma kwiyandikithia na agütongoria mbütü ya andu niguo makararie watho. O nake aküturagwo, na arümiriri aake othe makihurunjwo. **38** Ni ündü ucio-ri, igürü rikoniü uhoru üyü ngümütaara atiri, tiganai na andu aya! Marekeei mathii! Ni ündü angikorwo muoroto kana ciiko ciao ciumanite na ümündü-ri, ündü ucio niügüthira. **39** No angikorwo ündü üyü ukomanite na Ngai, mütinghota kügiririra andu aya; mügwikora mükihüürana na Ngai.” **40** Nao magütkania na miario yake. Nao magüta atumwo matoonye makimahüürithia iboko. Magicooka makimaatha matikaarie thini na ritwa rira Jesü, magicooka makimarekereria mathii. **41** Nao atumwo maküma Kiama-ini makenete tondü wa uria maatütwo aagirü a güconorithio ni ündü wa Ritwa riu. **42** Müthenya o müthenya, marü hekaru-ini o na marü micii-ini, matiigana gütiga kürutana na kühunja uhoru ucio mwega ari Jesü niwe Kristü.

6 Na riri, matukü-ini macio riria müigana wa arutwo wongererekaga-ri, Ayahudi amwe aria maaciariwo kwa Ayunani nimatetirire Ayahudi a Kihibirania tondü atumia ao a ndigwa matiagayagirwo irio riria ikügayanwo o müthenya. **2** Ni ündü ucio, atumwo acio ikümi na eerü magicookanirira arutwo othe hamwe na makimeera atiri, “Gütiagirire tütiganirire ütungata wa kiugo kia Ngai niguo tütungatage metha-ini. **3** Ariü na aari a Ithe witu, thuurai andu müganja kuuma gatagati-ini kanyu, andu aria moikaine ari ni maiyüritwo ni Roho, o na üügü, na nitükümehokera wirä ucio, **4** na ithuü türümbüye uhoru wa mahooya na ütungata wa kiugo.” **5** Ündü ucio moigire niwakenirire gikundi kü giothe. Nao magithuura Stefano, mündü waiyüritwo ni wifikio na Roho

Mütheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mündü wa kuuma Antiokia uria wagarürükite agatuika Müyahudi. **6** Makineana andu acio küri atumwo, nao atumwo makimahoera na makimaigirira moko. **7** Ni ündü ucio kiugo kia Ngai gikihunja. Müigana wa arutwo kü Jerusalemé ütkongerereka müno, nakio gikundi kinene kia athinjiri-Ngai gügiathikira uhoru wa wifikio. **8** Na riri, Stefano, mündü waiyüritwo ni wega wa Ngai na ühoti, nökire morirü manene na akiringa ciama gatagati-ini ka andu. **9** No riri, ni kuomirire ngarari kuuma küri andu a Thunagogi ya Andu aria Oohore (ta uria yetagwo), nao ni Ayahudi a kuuma Kurene na Alekisanteria o hamwe na mabürüri ma Kilikia na Asia. Andu aya makimambirira gükarania na Stefano, **10** no matingetiirire üügü wake kana Roho uria aaragia naguo. **11** Hindi iyo makiringirira andu amwe na hito moige atiri, “Nitiügüte Stefano akiria ciugo cia küruma Musa, o na Ngai.” **12** Ni ündü ucio magitüma okirüwo ni andu, na athuuri, na arutani wa watho. Makinyiita Stefano makimurehe mbere ya Kiama. **13** Magicooka makirehe aira a maheeni, aria maarutire ura makiuga atiri, “Mündü üyü ndatigithagira kwaria agükagirira handü haha hatheru, o na güükirira watho. **14** Nigükoro nitiügüte akiuga ari Jesü üyü wa Nazarethi niagatharia handü haha, na agaräre mitugo iria Musa aatütigüre.” **15** Andu aria othe maarü Kiama-ini magiküürira Stefano maithe, nao makiona üthü wake itari ta üthü wa müraika.

7 Nake müthinjiri-Ngai uria mune akimüria atiri, “Thitango ici ni cia ma?” **2** Nake Stefano agicookia atiri, “Ariü a Baba na maithe maitü, ta thikiriria! Ngai mwene riri niomirire ithe witu Ibrahümu hindi iria aatütüraga büürü wa Mesopotamia, atanathii gütüra büürü wa Harani. **3** Akimüria atiri, ‘Thaama uume büürü wanyu na ütige andu anyu, üthii büürü uria ngaakuonia.’ **4** “Ni ündü ucio Ibrahümu akiama büürü wa Akalidei agithii gütüra Harani. Thuutha wa giküü gia ithe, Ngai akimüruta kuo na agüka büürü üyü mütüüraga. **5** Ndaamüheire igai gükü, o na ikinya rimwe. No Ngai niamwirire ari we hamwe na njaro ciake nimakegwatira büürü üyü, o na gütuika hindi iyo Ibrahümu ndaari na mwana. **6** Ngai eere Ibrahümu atiri: ‘Njaro ciaku igaatüra iri ng’eni büürü itari wachio, küria igaatuo ngombo na inyariwo ihinda rira miaka magana mana.’ **7** Nigü Ngai akiuga atiri, ‘No niingaherithia rürü rüu igaatungata iri ngombo; na thuutha ucio-ri, niikoima büürü ucio, nacio niikaahooya iri kündü gükü.’ **8** Hindi iyo niarikanire na Ibrahümu kirikanio kia uhoru wa küra. Nake Ibrahümu agitüka ithe wa Isaaka na akimüruithia thikü ya kanana thuutha wa güciarwo gwake. Thuutha-ini Isaaka agitüka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agitüka ithe wa athuuri aria ikümi na eerü. **9** “Na tondü wa maguuka maitü küigüra Jusufu üiru, nimamwendirire büürü wa Misiri agatüke ngombo kuo. No Ngai aari hamwe nake **10** na akimühonokia mathiina-ini make mothe. Niäheire Jusufu üügü na akimühotithia atüke wa kwendeka ni Firaüni müthamaki wa Misiri; ni ündü ucio akimütua wa gwathaga Misiri o na nyumba yake yothe ya üthamaki. **11** “Thuutha ucio gükigia ng’aragu büürü-ini wothe wa Misiri, na Kaanani, na ikirehe güthünika küngü müno, namo maithe maitü makiaga irio. **12** Ririra Jakubu aiguire ari Misiri ni kwari na ngano, agitüma maithe maitü kuo hindi ya mbere. **13** Na riria maathire riita rira keerü-ri, Jusufu akimenyithania küri ariü a ithe, nake Firaüni akimena uhoru wa nyumba ya Jusufu. **14** Thuutha

wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yothe moke, nao othe maarĩ andũ mirongo mũgwanja na atano. **15** Nake Jakubu agĩkũrũka, agĩthĩ Misiri, kũrĩa we na maithe maitũ maakũirĩre. **16** Mũrĩ yao niyacoookirio Shekemu na igĩthikwo mbĩrĩra-inĩ rĩa Iburahĩmu aagũrite na mbeeca kuuma kũrĩ arĩ a Hamori kũu Shekemu. **17** “Rĩrĩa ihinda riakũhirĩrie rĩa Ngai kũhingia kĩranĩro gĩake kũrĩ Iburahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aitũ kũu Misiri nĩwongerereketete mũno. **18** Hĩndĩ iyo mũthamaki ũngĩ ũtoo ũhoro wa Jusufu agĩtũka wa gĩthamaka Misiri. **19** Agĩka andũ aitũ ũũru mũno na akĩhinyĩrĩa maithe maitũ na ũndũ wa kũmarĩngĩrĩa na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũke. **20** “Ihinda-inĩ rĩu Musa nĩaciariro, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciĩ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri itatũ. **21** Rĩrĩa aagirwo njarĩ, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake. **22** Musa agĩthomithio na ũũgĩ wothe wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na ciiko. **23** “Rĩrĩa Musa aakinyirie mĩaka mirongo ĩna-rĩ, agĩtwa itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. **24** Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũrĩra na akĩmũrĩhĩa na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. **25** Musa eeciĩrĩtie atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩa nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũguo. **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩ agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrũa. Akĩgeria kũmaiguithania akĩmeeraga atĩrĩ, ‘Andũ aya, inyuĩ mũrĩ a ithe ũmwe; nĩ kũ kiratũma mwende gwĩkana ũũru?’ **27** “No mũndũ ũrĩa wekĩte ũcio ũngĩ ũũru agĩkana Musa, akĩmũwĩra atĩrĩ, ‘Nũũ wagũtuire mwathi na mũtũthania wa maciira maitũ?’ **28** ũrenda kũnjũraga o ta ũrĩa ũrooragire Mũmisiri ira?’ **29** Rĩrĩa Musa aigũire ũguo akũra agĩthĩ bũrũri wa Midiani, kũrĩa aatũũire arĩ ta mũgeni na akĩgĩa na arĩ eerĩ. **30** “Na rĩrĩ, mĩaka mirongo ĩna yarĩka gũthĩra-rĩ, mũraika akĩmũrĩra Musa arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki iria ciakanaga kĩhinga-inĩ kũu werũ-inĩ hakuĩ na Kĩrĩma gĩa Sinai. **31** Rĩrĩa onire ũguo, akĩgega nĩ kĩrĩa onire. Na rĩrĩa aakuhagĩrĩa nĩguo one wegari, akĩgũga mũgambo wa Mwathani ũkiuga atĩrĩ: **32** “Nĩ nĩ nĩ Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.” Musa akĩnaina nĩ gwĩgĩra na ndaigana kũrora. **33** “Nake Mwathani akĩmũwĩra atĩrĩ, ‘Ruta iraatũ ciaku, nĩgũkorwo hau ũrũgamĩte nĩ handũ hatheru. **34** Ti-itherũ nĩnyonete kũhinyĩrĩrio kwa andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjũgũite gũcaaya kwao, na nĩnjũkũrũkĩte thĩ nĩguo ndĩmohorithie. Rĩu ũka nĩngũgũtũma ũcooka Misiri.’ **35** “Ŭyũ nowe Musa ũrĩa maaregete makiuga atĩrĩ, ‘Nũũ ũgũtuire mwathi witũ na mũtũciirithia?’ Ngai we mwene nĩamũtũmire atũke mũnene na mũkũũri wao, na ũndũ wa mũraika ũrĩa wamuũmĩrie kĩhinga-inĩ. **36** Akĩmatongoria makĩuma Misiri na agĩka morĩrũ na akĩringa ciama arĩ kũu Misiri, o na Iria-inĩ Itune, na ihinda rĩa mĩaka mirongo ĩna kũu werũ-inĩ. **37** “Ŭyũ nowe Musa ũrĩa werire andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Ngai nĩakamũtũmĩra mũnabii ta nĩ kuuma kũrĩ andũ anyu kũũmbe.’ **38** We aarĩ kũũngano-inĩ kũu werũ-inĩ, arĩ hamwe na mũraika ũrĩa wamwarĩrie Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, na aarĩ hamwe na maithe maitũ; nake nĩamũkĩrĩre ciogo irĩ muoyo nĩgeetha atũkinyirie. **39** “No rĩrĩ, maithe maitũ nĩmaregire kũmwathĩkĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, o makĩmũrega, na thĩnĩ wa ngoro ciao makĩrĩrĩria gũcooka Misiri. **40** Nao makĩra Harũni atĩrĩ, ‘Ŭthondekere ngai iria irĩtũtongoragĩa. Nĩgũkorwo mũndũ ũyũ ũgũwitwo Musa, ũrĩa watũtongorire tũkĩuma bũrũri wa Misiri, tũtũũ ũrĩa onete!’ **41** Hĩndĩ iyo nĩguo maathondekire mũhianano watariĩ ta njaũ. Makĩrũrutĩra magongona, na makĩgĩa na hĩndĩ ya gũkũngũra

kĩrĩa maathondekete na moko mao. **42** No Ngai akĩmahutĩra, na akĩmarekereria mahoooyage ciũmbe cia igũrũ. Ŭhoro ũyũ ũtwaraniite na ũrĩa kwandĩkĩtuo ibuku-inĩ rĩa anabii, atĩrĩ: “Nĩmwandũtĩre magongona na maruta mĩaka mirongo ĩna kũu werũ-inĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli?” **43** Nĩmũtũgũrĩtie ihooro rĩa Moleku, na njata ya ngai yanyu rĩa ĩtagwo Refani, mĩhianano irĩa mwathondekire ya kũhooyaga. Tondu ũcio, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo’ kũhĩtũka Babuloni. **44** “Maithe maitũ maarĩ na hema rĩa yetagwo gũkaro kĩa ũira kũu werũ-inĩ. Nayo yathondeketo w o ta ũrĩa Ngai eerite Musa, kũringana na mũhianire ũrĩa onete. **45** Maarĩka kwamũkĩra hema-rĩ, maithe maitũ, matongoretio nĩ Joshua magĩtũka nayo rĩrĩa menyĩtĩre bũrũri kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ iria Ngai aarutũrĩre ciehere mbere yao. Nayo igĩtũra kũu bũrũri ũcio o nginya hĩndĩ ya Daudi, **46** ũrĩa wakenire nĩ gwĩtĩkĩrĩka nĩ Ngai, na akĩhooya etĩkĩro aakĩre Ngai wa Jakubu gũkaro. **47** No Solomoni niwe wamwakĩre nyũmba. **48** “No rĩrĩ, ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ndaikaraga nyũmba ciakĩtuo nĩ andũ. O ta ũrĩa mũnabii oigĩte atĩrĩ: **49** “‘Igũrũ nikuo gĩtĩ giakwa kĩa ũnene, nayo thĩ nĩ gaturwa ka makinya makwa. ũngĩkĩnjakĩra nyũmba ya mũthemba ũrĩkũ? Ŭguo nĩguo Mwathani ekũria. Kana kĩhurũko giakwa kĩngĩkorwo kũ? **50** Gĩthĩ ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe?’ **51** “Inyuĩ andũ aya aremi, o inyuĩ mũtarĩ aruu ngoro na matũ! Inyuĩ mũtarĩ o ta maithe manyu: Inyuĩ mũtũũraga mũreganiite na Roho Mũtheru! **52** Nĩ kũrĩ mũnabii ũtaanyariirwo nĩ maithe manyu? Mooragire o na andũ arĩa maarathire ũhoro wa gũũka kwa ũrĩa Mũthingu. Na rĩa nĩmũtũkũnyaniire na mũkamũũraga; **53** o inyuĩ mwamũkĩrĩre watho ũrĩa waathanirwo kũgerera araka no mũkiaga kũwathĩkĩra.” **54** Rĩrĩa maigũire maũndũ macio-rĩ, makĩrakara mũno, na makĩmũhagaraniĩra magego. **55** No Stefano, aiyũrĩtuo nĩ Roho Mũtheru, Agicũthĩrĩa igũrũ akĩona rĩrĩ wa Ngai, na Jesũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ũrio kwa Ngai. **56** Akiuga atĩrĩ, “Onei, nĩndĩrona igũrũ rĩhingũkĩte nake Mũrũ wa Mũndũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ũrio kwa Ngai.” **57** Maigua ũguo makĩhumbĩra matũ mao, makĩhanyũka harĩ we makiugagĩrĩa na mũgambo mũnene. **58** makĩmũkururia, makĩmũmia nja ya itũũra, na makĩambĩrĩa kũmũhũũra na mahiga nyuguto. Nao, aira makĩga nguo ciao magũrũ-inĩ ma mwanake wetagwo Saũlũ. **59** Rĩrĩa maamũhũũraga na mahiga nyuguto, Stefano nĩahooire Ngai, akiuga atĩrĩ, “Mwathani Jesũ, amũkĩra roho wakwa.” **60** Agĩcooka agĩturia ndu, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndũkamoorie rĩhĩa rĩrĩ.” Na aarĩka kuuga ũguo, agikoma.

8 Nake Saũlũ aarĩ ho, na agĩtũkĩra atĩ ooragwo. Mũthenya ũcio kanitha ũkĩnyariirwo mũno kũu Jerusalem, nao andũ othe o tiga atũmwo makĩhurũnjũkĩra Judea na Samaria. **2** Andũ etigĩri Ngai magĩthika Stefano na makĩmũcakĩra mũno. **3** No Saũlũ akĩambĩrĩria kwananga kanitha. Aathĩaga nyũmba o nyũmba, akĩrutũũraga arũme na andũ-a-nja, akĩmaikagĩa njeera. **4** Nao andũ arĩa maahurũnjĩtuo nĩmahũnjĩre kiugo kĩa Ngai o kũrĩa guothe maathĩaga. **5** Filipu agĩkũrũka agĩthĩ itũũra rĩarĩ Samaria, akĩhũnjia ũhoro wa Kristũ kuo. **6** Rĩrĩa ikundi cia andũ ciaigũire Filipu na ikĩona ciama iria aaringaga, othe magĩthĩkĩrĩa ũrĩa oigaga. **7** Ngoma thũku nĩcioimaga andũ aingĩ igĩkayĩrũkũka, na andũ aingĩ maarũarĩte mũrĩmũ wa gũkua ciĩga, na andũ arĩa maarĩ onju makĩhonio. **8** Nĩ ũndũ ũcio gũkĩgĩa na gĩkeno kinene itũũra-inĩ rĩu. **9** Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ na mũndũ wetagwo Simoni, nake nĩaragũrite kwa ihinda na akagegĩa andũ othe a Samaria.

Nake nietiŋa na ageetua atĩ aari mündü münene müno, **10** nao andũ othe, ariã anini na ariã anene, makamũthikagĩria na makoiga na mũgambo münene atĩri, “Mündü üyũ nĩwe hinya wa ũngai ũria ũikaine ta Hinya Münene.” **11** Maatũrite mamuumaga thuuha tondũ nĩamageetie hĩndi ndaaya na ũragũri wake. **12** No rĩria meetikirie Filipu akĩhunjia Ūhororĩria-Mwega wa ũthamaki wa Ngai na wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũrĩ, makĩbatithio, arũme o hamwe na andũ-a-nja. **13** Simoni we mwene agĩtikia na akĩbatithio. Nake akĩrũmĩria Filipu kũria guothe aathĩaga, ageetio nĩ imenyithia cia hinya na cĩama iria onaga. **14** Rĩria atũmwo ariã marĩ kũu Jerusalemu maiguire atĩ andũ a Samaria nĩmetikĩrite kiugi kĩa Ngai-rĩ, makĩmatũmĩra Petero na Johana. **15** Nao maakinya kuo, makĩmahoaerĩ nĩguo maamũkire Roho Mũtheru, **16** tondũ nginya hĩndi iyo Roho Mũtheru ndaakoretwo aikũrũkĩre mündũ o na ũmwe wao; tiga o kũbatithio maabatithio thĩini wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. **17** Hĩndi iyo Petero na Johana makĩmaigĩria moko, nao makĩamũkĩra Roho Mũtheru. **18** Rĩria Simoni onire atĩ Roho aaheanagwo na ũndũ wa kũigĩrĩro moko nĩ atũmwo-rĩ, akĩenda amahe mbeeca, **19** akiuga atĩri, “Heei ũhotti üyũ o na nĩ nĩgeetha ũria wothe ndaigĩria moko makwa akaamũkĩra Roho Mũtheru.” **20** Petero akĩmũcookeria atĩri, “Mbeeca ciaku irothiranĩra hamwe nawe, nĩgũkorwo wiciĩritie no ũgũre kiheo kĩa Ngai na mbeeca. **21** Wee ndũri na handũ, o na ndũri na igai ũtungata-inĩ üyũ, tondũ ngoro yaku ti njagĩrĩro mberĩ ya Ngai. **22** Wĩrire waganu üyũ na ũhooe Mwathani. Hihi nĩegũkũreka nĩ ũndũ wa gũkorwo na rĩciiria ta rĩru ngoro-inĩ yaku. **23** Nĩgũkorwo nguona ũyũrĩtũ nĩ marũrũ na ũgatũika ngombo ya mehĩa.” **24** Hĩndi iyo Simoni akĩmũcookeria atĩri, “Hooraĩ harĩ Mwathani nĩgeetha ndĩkae gũkorwo nĩ ũndũ o na ũmwe wa macio mwagweta.” **25** Rĩria maarĩkirie kũheana ũira na kũhunjia kiugi kĩa Mwathani-rĩ, Petero na Johana magĩcooka Jerusalemu, o makĩhunjagĩa Ūhororĩria-Mwega tũtũira-inĩ tũĩngĩ twa Samaria. **26** Na rĩri, mũraika wa Mwathani akĩra Filipu atĩri, “Thĩĩ werekeire gũthini, ũkinye njĩra-inĩ, njĩra irĩa ya werũ-inĩ, irĩa ikũrũkĩte kuuma Jerusalemu igathĩĩ nginya Gaza.” **27** Nĩ ũndũ ũcio akiumagara, na arĩ njĩra-inĩ agĩcemanĩa na Mũhabashi warĩ mũhakũre, mündũ münene warĩ igweta ũria warũgamĩrĩre kĩgĩĩna gĩa Kandake, mũthamaki-mündũ-wa-nja wa Ahabashi. Mündũ üyũ aathĩite Jerusalemu kũhooya Ngai; **28** na arĩ njĩra-inĩ akĩnũka, aakarĩte ngaari-inĩ yake ya mbarathi agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũria mũnabii. **29** Roho akĩra Filipu atĩri, “Thĩĩ ngaari-inĩ irĩa ya mbarathi ũikare hakuhi nayo.” **30** Hĩndi iyo Filipu akĩhanũyũka nginya ngaari-inĩ iyo ya mbarathi, akĩgũga mündũ ũcio agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũria mũnabii, akĩmũũria atĩri, “Nĩũrataũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio ũrathoma?” **31** Nake agĩcookeria atĩri, “Ingĩtaũkĩrwo atĩa, tiga hagĩre mündũ wa kũndaarĩria?” Nĩ ũndũ ũcio akĩra Filipu ahaice ngaari iyo ya mbarathi, aikaranie nake. **32** Mündũ ũcio warĩ mũhakũre aathomaga gacunjĩ gaka ka Maandĩko: “Aatwarĩro o ta ng’ondũ gĩthĩnjĩro-inĩ, na o ta ũria gatũrũme gakiraga ki karĩ mberĩ ya mündũ ũria ũrakenjĩa guoya, nogu o nake ataatumũire kanua gake. **33** Nĩaconorithĩrio na ndaigana gĩtũũro ciira na kihooto. Nũũ ũngĩaria ũhoro wa njĩra ciake? Nĩgũkorwo muoyo wake nĩwehererĩo ũkĩuma gũkũ thĩ.” **34** Mündũ ũcio mũhakũre akĩũria Filipu atĩri, “Ndagũthaita, ta njĩra atĩri, mũnabii araaria ũhoro wa ũ, nĩ ũhoro wake we mwene kana nĩ ũhoro wa mündũ ũngĩ?” **35** Hĩndi iyo Filipu akĩrutĩa ũhoro hau, akĩmũhe Ūhororĩria-Mwega ũkonĩĩ Jesũ. **36** Na marĩ njĩra-inĩ magĩthĩrĩ, magĩkinya handũ harĩ na maai, nake mündũ ũcio warĩ mũhakũre akĩmũwĩra atĩri, “Ta rora,

maai nĩmo maya. Nĩ kĩĩ kĩngĩgĩria mbatithio?” **37** (Nake Filipu akiuga atĩri, “Ūngĩtikia na ngoro yaku yothe, no ũbatithio.” Nake agĩcookeria atĩri, “Nĩnjĩtikĩtie atĩ Jesũ Kristũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.”) **38** Nake agĩathana ngaari iyo ya mbarathi irũgame. Hĩndi iyo Filipu na mündũ ũcio mũhakũre magĩkũrũka, magĩtoonya maai-inĩ, nake Filipu akĩmũbatithia. **39** Na rĩria moimĩrire maai-inĩ, Roho wa Mwathani o rĩmwe akĩoya Filipu, akĩmweheria, nake mündũ ũcio mũhakũre akĩaga kũmuona rĩngĩ, no agĩthĩ na mberĩ na rũgendo akenete. **40** No Filipu nĩonekanire Azota, na agĩthĩĩ akĩhunjagĩa Ūhororĩria-Mwega matũũra-inĩ mothe nginya agĩkinya Kaisarea.

9 Ihĩnda-inĩ o rĩru Saũlũ no eehĩtagĩra kũũraga arutwo a Mwathani. Agĩthĩĩ kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria münene, **2** na akĩmũhooya marĩta athĩĩ namo thunagũgo-inĩ irĩa ciarĩ Dameski, nĩgeetha angĩkora andũ a Njĩra iyo kuo, marĩ arũme kana andũ-a-nja, amanyĩite amatware Jerusalemu marĩ ohe. **3** Naarĩ rũgendo-inĩ aakũhĩrĩria Dameski-rĩ, o rĩmwe ũtheri ũkĩuma na igũrũ, ũkĩmwarĩra mĩena yothe. **4** Akĩgĩa thĩ, na akĩgũga mũgambo ũkĩmũwĩra atĩri, “Saũlũ, Saũlũ, ũũnyarĩraga nĩkĩ?” **5** Saũlũ akĩũria atĩri, “Nĩwe ũ, Mwathani?” Nake akĩmũcookeria atĩri, “Nĩ nĩĩ Jesũ ũria ũnyarĩraga. **6** No rĩri, rĩru ũkĩra ũtoonye itũũra rĩrĩ inene, na nĩũkwĩrwo ũria wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **7** Nao andũ ariã maatwaranaga hamwe na Saũlũ makĩrũgama hau maagĩte ũria mangiuga; o nĩmaiguire mũgambo no matiigama kuona mündũ o na ũrĩkũ. **8** Nake Saũlũ agĩũkĩra, akĩrũgama, no rĩria aahingũrĩrie maitho ndoonaga o na hanini. Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyĩita guoko makĩmũtware Dameski. **9** Ihĩnda rĩa matukũ matatũ aarĩ mĩtũmũmu, na ndarĩ kĩndũ aarĩaga kana akanyua. **10** Na rĩri, kũu Dameski nĩ kwarĩ na mũrutwo wetagwo Anania. Mwathani akĩmwarĩria na kĩoneki, akĩmũwĩra atĩri, “Anania!” Nake agĩcookeria atĩri, “Nĩĩ üyũ Mwathani.” **11** Nake Mwathani akĩmũwĩra atĩri, “Thĩĩ kwa Judasi o kũu njĩra irĩa itagwo Nũngarũ, ũrie mündũ uumĩte Tariso wĩtagwo Saũlũ, nĩ ũndũ nĩkũhooya arahooya. **12** Nĩonete mündũ kĩoneki-nĩ wĩtagwo Anania agĩũka kũmũũgĩrĩa moko, nĩguo acooke kuona.” **13** Anania akĩmũcookeria atĩri, “Mwathani, nĩnjĩguĩte ũhoro mũĩngĩ ũkonĩĩ mündũ ũcio, na maũndũ maĩngĩ mooru marĩa aaneke andũ aku ariã aamũre kũũria Jerusalemu. **14** Na okĩte gũkũ arĩ na wathani kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai ariã anene, nĩgeetha anyĩite andũ ariã othe makayagĩra rĩtwa riaku.” **15** No Mwathani akĩra Anania atĩri, “Thĩĩ, tondũ ũndũ ũcio nĩ kĩndũ gĩakwa kĩria ndũthũrĩre gĩa gũtware ũhoro wa rĩtwa riakwa kũrĩ andũ-a-Ndũrĩri, na athamaki, o na kũrĩ andũ a Isiraeli. **16** Nĩngũmuonia ũria arĩ o nginya anyamaarĩke nĩ ũndũ wa rĩtwa riakwa.” **17** Hĩndi iyo Anania agĩthĩĩ na agĩtoonya nyũmba iyo. Akĩgĩrĩa Saũlũ moko, akĩmũwĩra atĩri, “Saũlũ, mũrũ wa Ithe witũ, Mwathani, o we Jesũ ũria ũrukũmũrĩre ũrĩ njĩra-inĩ ũgũka gũkũ, nĩandũmĩte nĩguo ũcooke kuona, na ũyũrĩro na Roho Mũtheru.” **18** O hĩndi iyo, tũnyamũ twahaanaga ta ngaracũ tũkĩuma maitho-inĩ ma Saũlũ, tũkĩgũ thĩ, nake akĩhota kuona rĩngĩ. Agĩũkĩra na akĩbatithio, **19** na aarĩkia kũria irio, akĩgĩa na hinya. Saũlũ agĩkara mĩthenya iigana ũna marĩ hamwe na arutwo kũu Dameski. **20** Na hĩndi iyo akĩambĩrĩria kũhunjia thunagũgo-inĩ atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai. **21** Andũ othe ariã maamũiguire makĩgega makĩũria atĩri, “Gĩthĩ mündũ üyũ tiwe ũraagĩthĩtie andũ thayũ kũu Jerusalemu gatagati-inĩ ka ariã makayagĩra rĩtwa rĩu? Na gĩthĩ ndokĩte gũkũ nĩgeetha amanyĩite amatware marĩ ohe kũrĩ athĩnjĩri-Ngai ariã anene?” **22** Nowe Saũlũ agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya, na akĩgegia Ayahudi ariã maatũũrite

kūu Dameski na ūndū wa kūmaiguithia na ma atī Jesū nīwe Kristū. **23** Thuutha wa mīthenya mīngī gūthira, Ayahudi magīcookania ndundu mamūūrage, **24** no Saūlū akīmenya mūbango ūria maarī nāguo. Mūthenya na ūtūkū maakaraga mamuoheirie ihingo-inī cia itūūra inene nīguo mamūūrage. **25** No arūmīrīri aake makīmūoya ūtūkū, makīmūharūkīa arī gīkabū-inī mamūgereire mwanya warī rūthingo-inī. **26** Hīndī rīria aakinyire Jerusalemu, akīgeria kwīgwatania na arutwo, no othe nīmamwītīgagīra, tondū matietīkagia atī kūna aarī mūrūtuo. **27** No Baranaba akīmūoya akīmūtūwara kūrī atūmwō. Akīmeera ūria Saūlū oonire Mwathani arī rūgendo-inī rwake, na ūria Mwathani aamwarīrie, na ūria aahunjire kūu Dameski thīinī wa rīitwa rīa Jesū ategwītīgīra. **28** Nī ūndū ūcio Saūlū agīkara na atūmwō, na agaceeraga kūu Jerusalemu, akīaragia na ūcamba thīinī wa rīitwa rīa Mwathani, ategwītīgīra. **29** Nīngī nīaaragia na agakararanagia na Ayahudi arīa maaciariirwo kwa Ayunani, no nao makageria ūria mangīmūūraga. **30** Rīria arīu na aarī a lthe wītū maamenyire ūguo, makīmūoya, makīmūkūrūkīa nginya Kaisarea, makīmūtūma Tariso. **31** Hīndī iyo kanitha wa Judea guothe, na Galili, na Samaria ūgīkenera ihinda rīa thayū. Nīwongerewiro hinya; na ūkīmīrīro nī Roho Mūtheru, na ūkiongerewo andū, nao magītūūra metīgīrīte Mwathani. **32** Na rīri, rīria Petero aaceeraga kūndū na kūndū būrūrī-inī, nīathiire gūceerera andū arīa aamūre a kūu Lida. **33** Arī kūu agīkora mūndū wetagwo Ainea warī na mūrīmū wa gūka ciġa, na aatūūrīte akomete gītānda-inī ihinda rīa mīaka inana. **34** Petero akīmwīra atīrī, “Ainea, Jesū Kristū niākūhonia. Ūkīra ūkīnje kībarī giaku.” O hīndī iyo Ainea akīrūgama. **35** Andū othe arīa maatūūraga Lida na Sharoni makīmūona na makīgarūrūkīra Mwathani. **36** Kūu Jopa nī kwarī mūrūtuo wetagwo Tabitha (narīo rīitwa rīu rīgītāurwo nī kuuga Dorokasi), nake aatūūrīte ekaga maūndū mega, na agateithagia athīni. **37** O ihinda-inī rīu nīarūarire na agīkua, nāguo mwīrī wake ūgīthambio, ūkīgwō nyūmba ya igūrū. **38** Lida kwarī hakuhi na Jopa; nī ūndū ūcio rīria arutwo maaguire atī Petero aarī kūu Lida, magītūma andū eerī makamūringīrīrie mamwīre atīrī, “Twagūthaita ūka narua!” **39** Nake Petero agīthī hamwe nao, na aakinya agītwarwo nyūmba ya igūrū. Atumia othe a ndigwa makīrūgama, makīmūthiūrūkīria makīrīraga, na makīmūonagia kanjū na nguo ingī iria Dorokasi aatumite rīria aarī nao. **40** Nake Petero akīmeera othe moime nja ya nyūmba; agīcooka agītūria maru akīhooya Ngai. Agīcooka akīgarūrūkīria mūtūmia ūcio wakūite, akīmwīra atīrī, “Tabitha, ūkīra,” nake Tabitha akīhingīra maitho, na oona Petero, agītūria. **41** Nake Petero akīmūnyīita guoko, akīmūrūgama. Agīcooka agītū andū arīa meetīkītie, na atumia acio a ndigwa, akīmūneana kūrī o arī muoyo. **42** Naguo ūhoro ūcio ūkīmenyeka Jopa guothe, nao andū aingī magītūkīa Mwathani. **43** Nake Petero agītūka Jopa mīthenya mīngī kwa mūndū wetagwo Simoni, ūria warī mūtanduki wa njūūa.

10 Na rīri, kūu Kaisarea nī kwarī mūndū wetagwo Korineliu, ūria warī mūnene-wa-thigari-igana rīmwe cia mbūtū rīria yōkaine ta Mbūtū ya Italia. **2** Mūndū ūcio na andū othe a nyūmba yake nīmeyamūrīrie Ngai na makamwītīgagīra; nake nīaheanaga indo ciake na ūtaana kūrī andū arīa maarī abatarī na nīahooyaga Ngai kaingī. **3** Mūthenya ūmwe ta thaa kenda cia mīaraho-rī, akiona kioneke. Akiona mūraika wa Ngai wega, ūria wokire harī we na akīmwīra atīrī, “Korinelio!” **4** Korinelio akīmūrora aiyūtītūwō nī guoya, akīūria atīrī, “Nī kī Mwathani?” Nake mūraika akīmūcookeria atīrī, “Mahooya

maku na indo iria ūheete andū arīa athīni nīkinyīte igūrū kūrī Ngai rīri iruta rīa kūrīrikanwo. **5** Na rīri, tūma andū mathīi Jopa magīre mūndū wītāgwō Simoni, na nowe wītāgwō Petero. **6** Araikara gwa Simoni ūria mūtanduki wa njūūa, o ūria nyūmba yake rīri rūtere-inī rwa iria.” **7** Rīria mūraika ūcio wamwarīrie aathiire, Korineliu agītū ndungata ciake igūrī na mūthigari ūmwe weamūrīrie Ngai, na aarī ūmwe wa andū arīa maamūtūngatagīra. **8** Akīmeera ūria wothe kwahanite agīcooka akīmātūma Jopa. **9** Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīrie ta thaa thita cia mūthenya marī njīra-inī makuhīrīrie itūūra rīu-rī, Petero akīhaica nyūmba-igūrū nīgeetha akahohe Ngai. **10** Nake akīgūa aahūūta na akībatario nī kīndū gīa kūrīa, na rīria irio ciarugagwō-rī, akīgocerera. **11** Nake akiona igūrū rīhingīrītūwō na kīndū gītārīi ta gītama kinene gīkīharūrūkio thī kīnyīitūwō mīthia ina. **12** Nakio kīarī na nyamū cia mīthemba yothē ya iria irī magūrū mana, o na nyamū ūrio itaambaga thī, o na nyoni cia rīera-inī. **13** Hīndī iyo mīgāambo ūkīmwīra atīrī, “Petero, ūkīra. Thīnja na ūrie.” **14** Petero agīcookeria atīrī, “Aca, Mwathani! Ndirī ndarīa kīndū gītārī kīamūre, kana kīndū kīrī thaahu.” **15** Mūgambo ūkīmwarīria rīita rīa keerī ūkīmwīra atīrī, “Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīria Ngai atheretie atī ti kīamūre.” **16** Ūndū ūyū wekīre maita matatū, na o rīmwe gītama kīu gīgīcookeria na igūrū. **17** Na rīria Petero eeyūragia gītūmi gīa kīoneke kīu oonete-rī, andū arīa maatūmītūwō nī Korineliu makīona harīa nyūmba ya Simoni yarī, na makīrūgama hau kīhingo-inī. **18** Magītūana, makīūria kana Simoni ūria wītāgwō Petero aakaraga kūu. **19** Na rīria Petero eeciiragia ūhoro wa kīoneke kīu, Roho akīmwīra atīrī, “Simoni, harī na andū atatū maragūcaria. **20** Nī ūndū ūcio, ūkīra ūkīrūtūke, ūthīi nao na ndūkagīe na nganja nīgūkorwo nī nī ndimatūmīte.” **21** Petero agīkūrūka, akīra andū acio atīrī, “Nī nī mūndū ūcio mūrācaria. Mūkīte nīkī?” **22** Nao andū acio magīcookeria atīrī, “Tuumite gwa Korineliu, ūria mūnene-wa-thigari-igana rīmwe. Nī mūndū mūthingu na mwītīgīri-Ngai, na nīatītūwō nī Ayahudi othe. Mūraika mūtheru aramwīrīre atūmane ūthīi gwake mūcīi nīgeetha aigūe ūria ūrenda kuuga.” **23** Hīndī iyo Petero akīra andū acio maatoonye nyūmba matūke aģeni aake. Mūthenya ūyū ūngī warūmīrīrie Petero agīthīi nao, na arīu a lthe wītū amwe kuuma Jopa magīthīi nake. **24** Naguo mūthenya ūcio ūngī warūmīrīrie magīkinya Kaisarea. Korineliu agīkorwo ameteire na eēfite andū a nyūmba yake na arata a hakuhi. **25** Na rīria Petero aatoonyaga nyūmba, Korineliu akīmūtūnga na akīgūithia magūrū-inī make amwīnyīhīrie. **26** No Petero akīmūkīria, akīmwīra atīrī, “Rūgama, nī ndī o mūndū o na nīi.” **27** O makīaragia-rī, Petero agītūonyā thīinī na agīkora gīkundi kīnene kīa andū. **28** Akīmeera atīrī: “Inyū nīmūū wega atī Mūyahudi ndetīkīrītio nī watho kūgwatanīra na mūndū wa Ndūrūrī o na kana kīmūceerera. No Ngai nīanyonetie atī ndiagīrīrwo nī kuuga atī mūndū o na ūrīkū ti mwamūre kana atī arī na thaahu. **29** Nī ūndū ūcio rīria ndiratūmanīrwo, ndīrokire itegūkararia. Njītīkīria ngūurie kīria kīratūmire ūndūmanīre?” **30** Nake Korineliu akīmūcookeria atīrī: “Matukū mana mahītūku, ndaarī thīinī wa nyūmba yakwa ngīhooya ithaa-inī ta rīrī rīa thaa kenda cia mīaraho. Mūndū warī na nguo cīahenagia akīrūgama o rīmwe mbere yakwa, **31** akīnjīra atīrī, ‘Korinelio, Ngai nīaigūite mahooya maku, na nīarīkanīte iheo ciaku iria wanahe athīni. **32** Nī ūndū ūcio tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūria wītāgwō Petero, nake nī mūģeni gwa Simoni ūria mūtanduki wa njūūa, ūria ūkaraga rūtere-inī rwa iria.’ **33** Nī ūndū ūcio nīndagūtūmanīire o hīndī

iyō, na nī weka wega nī ūndū wa gēthika. Rīu ithuī ithuothe tūrī haha mbere ya Ngai nigeetha tūthikirīrie ūria wothe Mwathani agwathite ūtwīre.” **34** Nake Petero akīambīrīria kwaria, akiuga atīrī: “Rīu nīndamenya kūna ūria arī ma atī Ngai ndarī mūthutūkiano. **35** no atī nīetikagīra andū kuuma ndūrīrī-ndārī ciothe arīa mamwītīgagīra na mageeka ūria kwagīrīre. **36** Inyuī nīmūū ndūmīrīrī rīa Ngai aatūmīre andū a Isiraeli, akīaria ūhoro mwega wa thayū na ūndū wa Jesū Kristū, ūria arī we Mwathani wa andū othe. **37** Inyuī nīmūū ūria gwēkīkire kūu Judea guothe, kwambīrīria Galīli thuutha wa ūbatithio ūria Johana aahunjagīa, **38** ūria Ngai aaitīrīre Jesū wa Nazarethi Roho Mūtheru o na hinya, na ūria aathīaga agūkaga wega na akīlonagīa andū arīa maahatīrīrio nī hinya wa mūcukani, tondū Ngai aarī hamwe nake. **39** “Ithuī tūrī aira a maūdū marīa mothe eekire thīnī wa būrīri wa Ayahudī o na Jerusalem. Nīmamūragīre na nīra ya kūmwamba mūtī-igūrū. **40** No mūthenya wa gataṭū Ngai akīmūrīūkīa kuuma kūrī arīa akūu na agītūma onekane kūrī andū. **41** We ndonirwo nī andū othe, o tīga aira arīa Ngai aathuurīte: akōnwo nī ithuī, o ithuī twarīanīire na tūkīnyuuanīra nake aarīkīa kūrīūkīa kuuma kūrī arīa akūū. **42** Nīatwathire tūhunjīrie andū na tūrute ūira atī we nī we Ngai aamūrīre atūke mūtuanīrī-cīra wa andū arīa marī muoyo na arīa makūite. **43** Anabīi othe nīmaheanaga ūira wa ūhoro wake atī mūdū ūria wothe ūkaamwītīkīa nīakamūkīra ūrekeri wa mehīa na ūndū wa rīitwa rīake.” **44** Na Petero o akīaragīa ciugo icīo-rī, Roho Mūtheru agūkūrūkīra andū arīa othe maigūire ndūmīrīrī iyo. **45** Nao andū arīa meetīkītīe, a thīrītī ya arīa maruaga, arīa mokīte na Petero makīgega mona atī kīheo kīa Roho Mūtheru nīgīaitīrīrio andū-a-Ndūrīrī o nao. **46** Nīgūkorwo nīmamaigūire makīaria na thīomi makīgocaga Ngai. Hīndī iyo Petero akīūra atīrī, **47** “Harī mūdū ūnggīria andū aya mabatithio na maaī? Andū aya nīmamūkīra Roho Mūtheru o ta ithuī.” **48** Nī ūndū ūcio agīathana mabatithio thīnī wa rīitwa rīa Jesū Kristū. Magīcooka makīūra Petero aikaranie nao ihīnda rīa mīthenya mīnīni.

11 Na rīrī, atūmwō, na arīu na aarī a lthe wītū arīa maarī Judea guothe makīgūa atī andū-a-Ndūrīrī o nao nīmarīkītīe kwamūkīra kiugo kīa Ngai. **2** Nī ūndū ūcio rīrīa Petero aambatīre agīthī Jerusalem, andū arīa meetīkītīe a thīrītī ya arīa maruaga makīmūrīrīthīa **3** makīmwīra atīrī, “Wee nīawoonyire nyūmba ya andū arīa mataruaga, na ūkīrīanīra nao.” **4** Nowe Petero akīambīrīria kūmataarīria maūdū mothe wega o ta ūria meekīkīte, akīmeera atīrī: **5** “Ndaarī itūūra-inī rīa Jopa ngīhooya Ngai, na rīrīa ndaagocereire-rī, ngīona kīoneki. Ngīona kīndū gīatarīrī ta gītama kīnēne gīkīharūrūkīo kuuma ngīona na mīthīa yakīo īna, na gīgīkūrūkīa o harīa ndaarī. **6** Ndaacūthīrīria thīnī wakīo ngīona nyamū cīa thī irīa rīrī magūrū mana, na nyamū cīa gīthaka, na nyamū irīa itambaga thī na nyoni cīa rīera-inī. **7** Ngīcooka ngīgūa mūgambo ūkīnjīra atīrī, ‘Petero, ūkīra. Thīnja, na ūrīe!’ **8** “Na nīi ngīcooka atīrī, ‘Aca, Mwathani! Gūtīrī kīndū gītārī kīamūrīe kana kīrī thaahu kīrī gīatoonya kanua gakwa.’ **9** “Naguo mūgambo ūcio ūkīaria rīita rīa keerī kuuma igūrū ūkīnjīra atīrī, ‘Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīrīa Ngai atheretie atī ti kīamūrīe.’ **10** Ūndū ūyū wekīkire maita matatū, nakīo gītama kīu gīgīguocio na igūrū. **11** “O hīndī iyo andū atīrī ayo maatūmītwo kūrī nī kuuma Kaisaree magīkīnya nyūmba-inī rīa ndaikaraga. **12** Nake Roho akīnjīra thīi nao na ndīkagīe na ngaanja. Nao arīu a lthe wītū aya atandatū tūgīthīi nao na tūgītoonya nyūmba ya mūdū ūcio. **13** Nake agītwarī ūria oīmīrīrwo nī mūrīka

arī gwake nyūmba, akīmwīra atīrī, ‘Tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūria wītawgo Petero. **14** Nīgūkūrēhera ndūmīrīrī rīra īgītūma wee na nyūmba yaku yothe mūhonoke.’ **15** “Na rīrīa ndaambīrīrie kwaria-rī, Roho Mūtheru akīmaikūrūkīra o ta ūria aatūkūrūkīire hīndī ya mbere. **16** Hīndī iyo ngīrīrikana ūria Mwathani oigīte atīrī, ‘Johana aabatīhanagīa na maaī, no inyuī mūkaabatithio na Roho Mūtheru.’ **17** Angīkorwo Ngai nīamaheire kīheo o kīrīa aatūheire ithuī andū arīa twetīkīrie Mwathani Jesū Kristū-rī, nī ndaarī ūū nīgūo ndīcīirie atī no ngararīe Ngai?” **18** Rīrīa maigūire ūgūo, magītīga ngararī na makīgocā Ngai, makiuga atīrī, “Gwakorwo nī ūgūo-rī, Ngai nīakīnyīrie andū-a-Ndūrīrī o nao ūhoro wa kwīra nīgūo magīe na muoyo.” **19** Na rīrī, andū arīa maahurunjūkīre nī ūndū wa kūnyarīrwo thuutha wa kūrīragwo gwa Stefano magīthīi o ngīnya Foinīke, na Kuporo, na Antiokīa, no matīahunjagīria andū angī ūhoro tīga o Ayahudī oiki. **20** O na kūrī o ūgūo, andū amwe ao, arīa moīmīte Kuporo, na Kurene, magīthīi Antiokīa na makīambīrīria kwarīria Ayunani o nao, makīmahunjīria ūhoro mwega ūkonīi Mwathani Jesū. **21** Guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nao; na andū aingī magītīkīa makīgarūrūkīra Mwathani. **22** Nayo ngūmo ya maūdū macīo īgīkīnyīra andū a kanītha ūria warī kūu Jerusalem; nao magītūma Baranaba athīi Antiokīa. **23** Rīrīa aakīnyire na akīona ūira wa wega wa Ngai, agīkena na akīmōmīrīria marī othe, atī maikarage maathīkīrie Mwathani na ngoro cīao ciothe. **24** Baranaba aarī mūdū mwega waiyūrītwo nī Roho Mūtheru na warī na wītīkīo, nao andū aingī magītīkīa Mwathani. **25** Nake Baranaba agīthīi Tarīso gūcaria Saūlū, **26** na rīrīa aamoonire akīmūrēhe Antiokīa. Nī ūndū ūcio kwa ihīnda rīa mwaka ūmwe Baranaba na Saūlū makīgōmana na kanītha na makīruta andū aingī. Kūu Antiokīa nīkuo arutwo meetīrwo Akristīano rīita rīa mbere. **27** Ihīnda-inī rīu anabīi amwe magīkūrūkīa kuuma Jerusalem ngīnya Antiokīa. **28** Ūmwe wao wetagwo Agabo akīrīgūama, na nī ūndū wa kūmenyīthio nī Roho Mūtheru, akīrīatha atī nī gūkūgīa ng‘aragu nene Roma guothe. (Ūndū ūcio wekīkīre hīndī ya wathani wa Kilaudīo.) **29** Nao arutwo, magītīcīria kūheana ūteithio nī ūndū wa arīu a lthe wītū arīa maatūrāga kūu Judea, o ta ūria mūdū ūaahōthīthio. **30** Nīmēkire ūndū ūcio, makīnēngera Baranaba na Saūlū iheo cīao matwarīre athuuri a kanītha.

12 Na rīrī, ihīnda-inī rīu nīgūo Mūthamaki Herode aanyīitire andū amwe a kanītha, arī na muoroto wa kūmanyarīria. **2** Akīrīragīthīa Jakubu, mūrū wa nyīna na Johana na rūhīu rwa njora. **3** Na rīrīa oonire ūhoro ūcio nīwakenīa Ayahudī-rī, akīnyīitīthīa Petero o nake. Ūndū ūcio wekīkīre hīndī ya Gīathī kīa Mīgate İtarī Mīkīre Ndawa ya Kūmbīa. **4** Aarīkīa kūmūnyīitīthīa, akīmūkīa njeera akīmūneana arangīrwo nī ikundī inya cīa thīgārī, o gīkundī kīrī gīa thīgārī inya. Herode eendaga amūrēhe mbere ya mūingī thuutha wa Gīathī gīa Bathaka. **5** Nī ūndū ūcio Petero akīhīngīrwo njeera, no kanītha nīwahooyaga Ngai ūtegūtīgīthīria nī ūndū wake. **6** Na ūtūkū ūria Herode aarokaga kūmūtwarā agacīrīthio, Petero aakomete gatagatī ga thīgārī igīrī, ohetwo na mīnyororo rīrī, nacio thīgārī igīrī ikarīgūama kīhīngo-inī irangīrīte. **7** Na rīrī, o rīmwe mūrīka wa Mwathani akīmūmīrīria naguo ūtheri ūkīaria kanyūmba kau aarī. Mūrīka ūcio akīringarīngā Petero mwena na akīmūkīria, akīmwīra atīrī, “Ūkīra narual!” Nayo mīnyororo rīra oohetwo nayo moko īkīgūa thī. **8** Mūrīka ūcio agīcooka akīmwīra atīrī, “Wīhumbe nguo cīaku na wīkīre iraatū.” Nake Petero agītka o ūgūo. Mūrīka ūcio akīmwīra atīrī,

“Whotore nguo yaku na ünümürüre.” **9** Petero akimürümürira, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga ati ündü ücio müraika eekaga warĩ ündü wa ma; eeciiragia ati nĩ kioneki oonaga. **10** Makihitũka arangĩri a mbere na a keeri na magikinya kihingo-inĩ gia kigera kĩa gĩa gũtoonyo itũura inene. Nakĩo kihingo kiu gikĩhingũra nĩ ündü wao, nao makigerera ho. Rĩria maathiire ũraihu wa gacira kamwe-rĩ, o rĩmwe müraika ücio akimütiga. **11** Nake Petero akĩũguu, na akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya hatarĩ njanja ati Mwathani niegütĩmĩte müraika wake aahonokie kuuma moko-inĩ ma Herode na kuuma kũri maĩndũ marĩa mothe andũ a Ayahudi matanyite kuona.” **12** Na rĩria aguũkĩrwo nĩ ũhoro ücio, agĩthĩi kwa Mariamu ũria warĩ nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nĩkuo andũ aingĩ monganite makĩhooya Ngai. **13** Petero akĩringaringa mĩrango wa nja, nake mĩũritu warutaga wĩra kuo wetagwo Roda agĩũka kũhingũra. **14** Rĩria aagũire mũgambo wa Petero, akĩyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene akĩaga kũhingũra mĩrango akĩhũndũka ateng’erete, akĩanĩria, akiuga atĩrĩ, “Petero arĩ mĩrango-inĩ!” **15** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩ kũgũrũka ũgũrũkĩte.” Rĩria aakĩrĩrĩrie agwatĩrie kuuga ati ũguo nĩguo kwari, makiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ müraika wake.” **16** Nowe Petero agĩthĩi na mbere kũringaringa mĩrango, na rĩria maahingũrire makĩona niwe, makĩngera. **17** Petero akĩmakĩria na guoko na akĩmataarĩria ũria Mwathani aamũrutite njeera. Akĩmeera atĩrĩ, “Irai Jakubu na ariũ na aarĩ a lthe witũ ũhoro ücio,” agĩcooka agĩthĩi kũndũ kũngĩ. **18** Rũciinĩ gwakia, nĩ kwagũire na ngũũ nene gatagati-inĩ ga thigari nĩ kũrigwo nĩ ũria gwekĩkite ũhoro ũkonĩi Petero. **19** Thuutha wa Herode gũcĩria Petero na kũmwaga-rĩ, agĩciirithia thigari, na agĩathana ati ciũragwo. Herode agĩcooka akiuma Judea agĩthĩi Kaisarea, agĩkara kuo kwa ihinda inini. **20** Na rĩri, nĩatũũrite ahaaranite na andũ a Turo na a Sidoni, no o magĩcookanĩria hamwe magĩetha ũria mangaraniĩrie nake. Na maarĩkia kũnyũtuo mbaru nĩ Bulasito, ũria warĩ ndungata njĩhokeku ya mũthamaki-rĩ, makĩhooya kũgĩe na thayũ, tondu bũrũri wa mũthamaki ücio nĩguo wamaheaga irio. **21** Na mũthenya ũria waraarĩrio wakinya-rĩ, Herode akĩhumba nguo ciake cia ũthamaki, na agũkarĩra gĩtĩ giake kia ũnene, akĩarĩria andũ acio. **22** Nao makĩanĩria makiuga atĩrĩ, “Ücio nĩ mũgambo wa ngai, ti mũgambo wa mũndũ.” **23** O rĩmwe müraika wa Mwathani akĩringa Herode nĩ ündü wa kwaga kũgocithia Ngai, nake akĩrĩno nĩ igunyũ, agĩkua. **24** No kiugo kĩa Ngai gĩgĩkĩrĩria kuongerereka na gũtheerema. **25** Rĩria Baranaba na Saũlũ maarkĩrie ũtungata wao-rĩ, magĩcooka kuuma Jerusalemu, na magĩcooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13 Na rĩri, kũnitha-inĩ wa Antiokia nĩ kwari na anabii na arutani: nao nĩo Baranaba, na Simeoni ũria wetagwo na rĩtwa ringĩ Nigeri, na Lukio ũria woimite Kurene, na Manaeni (ũria wareranĩrio na Herode ũria mũthamaki), o na Saũlũ. **2** Rĩria mahooyaga Mwathani mehingite kũria irio, Roho Mũtheru akiuga atĩrĩ, “Nyamũrĩrai Baranaba na Saũlũ nĩ ündü wa wĩra ũria ndĩmetĩire.” **3** Nĩ ündü ücio thuutha wa kwĩhingia kũria irio na kũhooya Ngai, makĩmaigĩria moko, na makĩmatũma mathĩi. **4** Andũ acio eerĩ, matũmitwo nĩ Roho Mũtheru, magĩthĩi nginya Seleukia na makĩhaica marikabu makiuma kũu magĩthĩi nginya Kuporo. **5** Rĩria maakinyire Salamisi, makĩhunja kiugo kĩa Ngai thunagogi-inĩ cia Ayahudi. Nake Johana aarĩ hamwe nao arĩ ta mũteithia wao. **6** Magĩthĩi matũkanĩrie gĩcigĩria kũu gĩothe nginya magikinya Pafo. Kũu magĩkora Mũyahudi warĩ mĩrũgũri na mũnabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesũ, **7** nake

aatungatagĩra barũthi ũria wetagwo Serigio Paũlũ. Barũthi ücio warĩ mũndũ mũũgĩ, agĩtũmanĩra Baranaba na Saũlũ tondu nĩndanga kũigua kiugo kĩa Ngai. **8** No rĩri, Elumo ücio mĩrũgũri (amu ũguo nĩguo rĩtwa rĩake riugite) akĩmakararia na akĩgeria kũgarĩra barũthi ücio nĩgeetha ndagetikie. **9** Hindĩ iyo Saũlũ, ũria wetagwo na rĩtwa ringĩ Paũlũ ayĩrũtuo nĩ Roho Mũtheru, agĩkũũria Elumo maitho, akĩmwĩra atĩrĩ, **10** “Wee ũri mwana wa mũcukani na ũri thũ ya maĩndũ marĩa mothe mega! ũyĩrũtuo nĩ mĩthemba yothe ya maheeni na waara. Ndũri hindĩ ũgaatiga kuogomia njĩra iria ciagĩrĩrie cia Mwathani? **11** Na rĩri, guoko kwa Mwathani nĩgũgũkĩrĩrie. Nĩgũtũka mũtumumu na kwa ihinda ndũgũkorwo ũkiona ũtheri wa rĩũ.” O hindĩ iyo akĩona marundurundu, na akĩgĩo nĩ nduma, akĩambĩrĩria kũhambambata, agĩcaragia mũndũ wa kũmũnyita guoko amũtongorie. **12** Nake barũthi oona ũria gwekĩka, agĩtĩkia, nĩgũkorwo nĩagegĩrio nĩ ũrutani ücio ũkonĩi Mwathani. **13** Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao, moima Pafo makĩhaica marikabu magĩthĩi Periga kũu bũrũri wa Pamufilia, kũria Johana aamatigire agĩcooka Jerusalemu. **14** Moima Periga, magĩthĩi na mbere magikinya Antiokia ya bũrũri wa Pisidia. Na mũthenya wa Thabatũ magĩtoonyo thunagogi magĩkara thĩ. **15** Thuutha wa gũthomgo kwa Maandũma ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makĩmatũmanĩra makĩmeera atĩrĩ; “Ariũ a lthe witũ, angĩkorwo mũri na ũhoro wa kũmũrĩria andũ-rĩ, maarĩriei.” **16** Paũlũ akĩrũgama, na aarĩkia kũmakĩria na guoko akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Isiraeli o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩri arĩa mũhooyaga Ngai, ta thĩkĩrĩria! **17** Ngai wa andũ a Isiraeli nĩathuurire magĩthe maitĩ; agĩtũma andũ acio matheereme hindĩ irĩa maatũũraga Misiri, na akĩmaruta bũrũri ücio na hinya mũnene, **18** nĩakĩrĩrĩrie mĩtugo yao ihinda rĩa ta mĩaka mĩrongo ina marĩ werũ-inĩ, **19** akĩniina ndũrĩri mũgwanja kũu Kaanani nago bũrũri wacio akĩũhe andũ aake ũtũke igai riao. **20** ũhoro ücio wothe wekĩkire ihinda-inĩ rĩa ta mĩaka magana mana ma mĩrongo itano. “Thuutha wa ũguo, Ngai akĩmahe atĩrĩrĩri bũrũri o nginya hindĩ ya Samũeli ũria warĩ mũnabii. **21** Hindĩ iyo andũ makiuga maheo mũthamaki, nake Ngai akĩmahe Saũlũ mũrũ wa Kishu, wa mũhĩrĩga wa Benjamini, nake agĩathana mĩaka mĩrongo ina. **22** Thuutha wa kweheria Saũlũ, agĩtua Daudi mũthamaki wao. Akĩruta ũria ũmũkonĩi, akiuga atĩrĩ, “Nĩnyonete Daudi mũrũ wa Jesii arĩ mũndũ ũkenagia ngoro yakwa; we nĩarĩkaga ũria wothe ngwenda eke.” **23** “Kuuma rũciarĩ-inĩ rwa mũndũ ũyũ, Ngai nĩareheire andũ a Isiraeli Mũhonokia, na nĩwe Jesũ, o ta rĩa eeraniire. **24** Jesũ atanooka, Johana nĩahunjagĩria andũ othe a Isiraeli ũhoro wa kwĩrira mehĩa na ũhoro wa kũbatithio. **25** Na rĩria Johana aarĩkagia wĩra wake nĩorĩrie atĩrĩ: ‘Mwĩciiragia nĩ nĩ nĩ ũũ? Nĩi ti nĩi we. Aca nĩi ti nĩi, nowe nĩegũũka thuutha wakwa, o we ũria nĩ itagĩrĩrwo kuohora ndigi cia iratũ ciake.’ **26** “Ariũ a lthe witũ, o inyuũ ciana cia lburahĩmu, o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩri arĩa mwĩtigĩrite Ngai, ũhoro ũyũ wa ũhonokio nĩ itũũ tũtũmũrwo. **27** Andũ a Jerusalemu na anene ao matĩakũũranire Jesũ, no nĩ ündü wa ũria maamũtũrĩrie ciira, makĩhingia ciugo cia anabii irĩa ithomagwo o mũthenya wa Thabatũ. **28** O na gũtũka mationire gĩtũmi kĩganu gĩa gũtũma ooragwo, nĩmathaithire Pilato aathane ooragwo. **29** Na maarĩkia kũhingia maĩndũ mothe marĩa maandĩkĩtuo ũhoro wake, makĩmũcurũria kuuma mũti-igũrũ, makĩmũga mbĩria. **30** No rĩri, Ngai nĩamũrĩũkĩrie kuuma kũri arĩa akuũ, **31** na kwa ihinda rĩa mĩthenya mĩingĩ nĩonirwo nĩ andũ arĩa moimĩte nao Galili, magathĩi Jerusalemu. Na rĩu acio nĩo aira aake kũri andũ aitũ. **32** “Tũramwĩra ũhoro mwega: ũhoro ũria Ngai eerĩrie

maithē maitū, 33 nīatūhingirīe ithuī ciana ciao, na ūndū wa kūrīukia Jesū. O ta ūria kwandikītwo thīnī wa Thaburi ya keerī atīrī: “Wee ūrī Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatuīka Thoguo.’ 34 Naguo ūhoro wa ma wa atī Ngai nīamūrīkīrie kuuma kūrī arīa akuū nīguo ndakabuthe-rī, nī warītio na ciugo ici: “Nīngakūhe irathimo iria theru na iria itarī hīndī ingāga iria cīerīrwo Daudi.’ 35 Ūndū ūcio nīwarītio handū hangī atīrī: “Wee ndūkareka ūria waku Mūtheru abuthe.’ 36 “Nīgūkorwo rīrīa Daudi aarīkīrie gūtungatīra Ngai rūciaro-inī rwake, nīakuire; agīthikwo hamwe na maithē make naguo mwīrī wake ūkībutha. 37 No ūria Ngai aarīkīrie kuuma kūrī arīa akuū ndaabutha. 38 “Nī ūndū ūcio, arīa a lthe witū, ngwenda mūmenye atī ūhoro wa kūrēkerwo kwa mehīa nīuhunjītio kūrī inyuī na ūndū wa Jesū. 39 Na mūdū wothe ūmwītīkītie nīatuugawo mūthingu maīndū-inī mothe marīa watho wa Musa ūtangiamtūire mūthingu. 40 Mwīmenyerere, nīgeetha ūhoro ūria anabī maarīe ndūkanamūkore, rīrīa moīgre atīrī: 41 “‘Ta rorai, inyuī anyūrūrania, gegaai na mūthīre, nīgūkorwo nīngwīka ūndū matukū-inī manyu, ūria mūtangītīka, o na mūngūrwo nī mūdū.’” 42 Rīrīa Paūlū na Baranaba moimaga thunagogi, andū makīmeera moke mūthenya ūria warūmīrīre wa Thabatū nīguo mathīī na mbere kwaria ūhoro ūcio. 43 Hīndī rīa mūcemanio wathīre, Ayahudī aīngī na andū arīa meegarūtīre magatuīka Ayahudī makīrūmīrīra Paūlū na Baranaba, nao makīmaarīra na makīmaringīrīra mathīī na mbere gūkara wega-inī wa Ngai. 44 Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre wa Thabatū, hūhū andū othe a itūūra rīu inene magītūka kūgwa kiugo kīa Mwathani. 45 Hīndī rīa Ayahudī moonīre kīrīndī kīu, makīnyīitwo nī ūiru na makīaria ciugo njūru cia gūkīrīra ūria Paūlū oigaga. 46 Nao Paūlū na Baranaba makīmacookeria marī na ūcamba makīmeera atīrī, “No ngīnya tūngīrāmbire kūheana kiugo kīa Ngai kūrī inyuī. No rīrī, kuona nīmūraūrega na mūgetūira atī mūtiagīrīrwo nī muoyo wa tene na tene-rī, rīu nītūkūgarūrūka tūthīī kūrī andū-a-Ndūrīrī. (aiōnios g166) 47 Nīgūkorwo Mwathani atwathīte agatwīra atīrī: “Nīndīmūtūite ūtheri wa gūtherera andū-a-Ndūrīrī, nīguo mūtware ūhoro wa ūhonokio ngīnya iturī-inī cia thī.” 48 Hīndī rīa andū-a-Ndūrīrī maagīuire ūguo magīkena na magītīka kiugo kīa Mwathani, nao andū arīa othe maathīrīrio muoyo-inī wa tene na tene magītīka. (aiōnios g166) 49 Nakīo kiugo kīa Mwathani gīkihunja kūdū guothe kīu būrūrī-inī. 50 No Ayahudī magīakīrīra atumia arīa meyamūrīre Ngai na maarī igweta, o na anene a itūūra inene. Makīrutithīa ngūī ya gūkīrīra Paūlū na Baranaba nīguo manyarīrwo, na makīmāingata moīme būrūrī-inī wao. 51 Nī ūndū ūcio makīrībarība rūkūngū kuuma magūrū mao kuonania, atī nīmatīgana nao na magītīhī Ikonīa. 52 Nao arutwo makīyūrwo nī gīkeno, na makīyūrwo nī Roho Mūtheru.

14 Na rīrī, Paūlū na Baranaba marī kīu Ikonīa, magītōonya thunagogi ya Ayahudī o ta mūtugo. Marī kīu makīaria na ūhotī mūingī mūno o ngīnya Ayahudī aīngī na andū-a-Ndūrīrī magītīka. 2 No Ayahudī arīa maaregre gwītīka nīmathogothīre andū-a-Ndūrīrī, makīmathūka meciirīa nīgeetha mookīrīre arīu na aarī a lthe witū. 3 Nī ūndū ūcio Paūlū na Baranaba magīkara kīu ihīnda irāya, makīaria marī na ūcamba nī ūndū wa Mwathani, o we wekīrīre ndūmīrīrī ya wega wake hīnya na ūndū wa kīmahotithīa kūringa cīama na morūrū. 4 Andū a itūūra rīu inene makīgayūkana; amwe magītīkīania na Ayahudī, nao arīa aīngī magītīkīania na atūmwo. 5 Nī kwārī na ndundu yathugundītīwo nī andū-a-Ndūrīrī na Ayahudī, hamwe na atongoria ao, nīguo mameeke ūuru, na

mamahūire na mahīga nyuguto. 6 No nao makīmenya ūhoro ūcio, na makīūrīra matūūra manene ma būrūrī wa Līkaonia, na nīmo Lisītera, na Derībe, o na būrūrī ūria wagūtīhūrūrūkīrie, 7 kūrīa maathīre na mbere kūhunja ūhoro mwega. 8 Nakuo kīu Lisītera nī kwārī mūdū warī mwonju magūrū, na aatūūrīte arī mwonju kuuma gūciarwo na ndetwarīte na magūrū o narī. 9 Nake agītīkīrīra Paūlū akīaria. Paūlū aamūrora, akīona atī aarī na wītīkio wa kūhonio, 10 akīmwīta na mūgambo mūnene, akīmwīra atīrī, “Rūgama na magūrū maku!” Na o hīndī iyo, mūdū ūcio akīrūga na igūrū, akīambīrīria gwītware. 11 Rīrīa gīkūndī kīu kīa andū kīonire ūria Paūlū eekīe, gīkīanīrīra na rūthiomi rwa Līkaonia gīkiuga atīrī, “Ngai nīcīkūrūkīe kūrī ithuī itarīī ta andū!” 12 Magītīa Baranaba Zeu, nake Paūlū makīmwīta Herīme tondu nīwe warī mwaria ūria mūnene. 13 Mūthīnjīrī-ngai ya Zeu, ūria hekarū yake yarī o hau nja ya itūūra, akīrehe ndegwa na mahūa maatumītwo ta thūmbī hau kīhingo-inī gīa itūūra inene, tondu we na gīkūndī kīu kīa andū nīmendaga kūmarūtīra magongona. 14 No rīrīa atūmwo acio Baranaba na Paūlū maaagīuire ūguo, magītēmbūranga nguo ciao, makīhanyūka, magītōonya kūrī kīrīndī, makīanagīrīra atīrī, 15 “Andū aya, mūreka ūguo nīkī? Ithuī tūrī o andū ta inyuī. Tūmūreheire ūhoro mwega, wa kūmwīra mūgarūtīrūke mūtīgane na maīndū marīa matarī kīene, mūcokerere Ngai ūria ūtūūrāga muoyo, o we ūria wombire igūrū na thī na iria na indo ciothe iria irī kuo. 16 Tene, nīarekereire ndūrīrī ciothe ithīage na mūthīre yacio nyene, 17 no ndaigana gwītiga atarī na ūhūa wa kuonania atī arī kuo: nīamuonetie ūtugi na ūndū wa kūmuurīra mbura yumite igūrū na kūmūthe magetha hīndī ya kīmera; nīamūheaga irio nyingī na akaiyūrīa ngoro cīanyu na gīkeno.” 18 No o na maarītīe ciugo icio, nī maarī na wīra mūrītū wa kūgīria gīkūndī kīu kīa andū kīmarūtīre igongona. 19 Na rīrī, hīndī iyo Ayahudī aīngī magītūka moīmīte Antiokīa na Ikonīa, nao makīguucīrīra gīkūndī kīu kīa andū, gīgīcooka mwena wao. Gīkūndī kīu gīkīhūrūa Paūlū na mahīga nyuguto, na gīkīmūkururīa, gīkīmūrta nja ya itūūra, gūcīrītīe nī mūkuū. 20 No arutwo maarīka kūmūrīgīcīria, agūtīra agīcooka itūūra-inī. Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, we na Baranaba makīma kīu magītīhī Derībe. 21 Paūlū wa Baranaba makīhunja ūhoro mwega itūūra-inī rīu na magītūma andū aīngī matūike arutwo. Magīcooka makīhūdūka magītīhī Lisītera, na Ikonīa, na Antiokīa, 22 magītīgāra arutwo hīnya na kūmomīrīra nīgeetha matūire marūmītīe wītīkio. Makameeraga atīrī, “No ngīnya ithuī tūgerere mathīna-inī maīngī nīguo tūtoonye ūthamaki-inī wa Ngai.” 23 Paūlū na Baranaba makīmaamūrīra athuuri a kanītha na makīhooya Ngai mehīngīte kūrīa irio, makīmaneana kūrī Mwathani, o we ūria meehokete. 24 Thuutha wa gūtūikanīria Psīdia, magīkīnya Pamūflīa, 25 na maarīka kūhunja kiugo kīu Perīga, magītūrūka magītīhī Atalīa. 26 Moīma Atalīa makīhaica marīkabu, magīcooka Antiokīa, o kūrīa maahoeirwo wega wa Ngai mbere nī ūndū wa wīra ūria maarīkītīe kūrta. 27 Maakīnya kīu magīcookanīrīra andū a kanītha hamwe, makīmeera ūria wothe Ngai ekīte agereire harīo na ūria aahīngūrīre andū-a-Ndūrīrī mūrango wa gwītīka. 28 Nao magīkara na arutwo kīu ihīnda irāya.

15 Na rīrī, andū amwe magītūrūka kuuma Judea magītīhī Antiokīa, na nīmarutaga arīa a lthe witū makameera atīrī: “Mūngāga kūrua kūringana na mūtugo ūria warutanirwo nī Musa, mūtīngīhonoka.” 2 Ūndū ūyū ūgītūma Paūlū na Baranaba macookanīrie na makararanie mūno nao. Nī ūndū ūcio Paūlū na Baranaba makīamūrwo, marī na etīka aīngī, maambate mathīī

Jerusalemu makone atūmwō na athuuri nī ūndū wa ūhoro ūcio. **3** Naguo kanitha ūkimoimagaria, na rīria maatuikanagīria Foinike na Samaria, nīmaheanaga ūhoro wa ūria andū-a-Ndūrīri maagarūrūkire kūrī Ngai. Ūhoro ūcio ūgīkenia ariū a lthe wītū mūno. **4** Na maakinya Jerusalemu, makāmūkīrwo nī kanitha, na atūmwō, na athuuri, nao makīmeera maūndū mothe marīa Ngai eekite agereire harīo. **5** Hīndī iyo andū amwe a arīa meetīkitie a thiritū ya Afarisai makīrūgama, makiuga atīri, “Andū a Ndūrīri no nginya marue na maathwo atī marūmagie watho wa Musa.” **6** Nao atūmwō na athuuri magīcemania nīgeetha maarīrīre ūhoro ūcio. **7** Thootha wa mīario mīngī, Petero akīrūgama, akīmarīria, akīmeera atīri, “Ariū na aarī a lthe wītū, nīmūū atī ihinda rīhītūku, Ngai nīathuurire kuuma gatagatī kanyu nīguo andū-a-Ndūrīri maigue ndūmīrīri ya Ūhoro-ūrīa-Mwega kuuma kūrī nī na nīguo metīkie. **8** Nake Ngai, ūria ūūi ngoro, akīonania atī nīametīkīrīte na ūndū wa kūmahe Roho Mūtheru, o ta ūria aatūhete. **9** Ndeekīrīre ngūūrani gatagatī gaitū nao, nīgūkorwo maatherīre ngoro ciao na ūndū wa wītīkio. **10** Hakīrī ūguo-rī, nī kī kīratūma mwende kūgeria Ngai na ūndū wa gwīkīra arutwo icooki ngingo rīria ithū o na kana maithe makitū tūtārī twahota gūkuua? **11** Aca! Twītīkitie atī tūhonokete nī ūndū wa wega wa Mwathani wītū Jesū, o ta ūria o nao mahonokete.” **12** Nakīo kīūngano gīothe gīgīkīra ki gīgīthīkīrīria Baranaba na Paūlū makīheana ūhoro wa cīama na morūrū iria Ngai eekite kūrī andū-a-Ndūrīri agereire harīo. **13** Rīria maarīkīrie kwaria, Jakubu akīaria akīmeera atīri, “Ariū na aarī a lthe wītū, ta thīkīrīria. **14** Simoni nīatūaarīria ūria Ngai onanīre wendo wake hīndī ya mbere na ūndū wa gwīthuurīra andū kuuma kūrī andū-a-Ndūrīri nīguo matūike aake. **15** Nacio ciugo cia anabīi ikarīngana na ūhoro ūcio, o ta ūria kwandīkītwo atīri: **16** “Thootha wa ūguo nīngacooka, na njake rīngī hema ya Daudi rīria īgwīte. Nīngaka īganjo rīayo rīngī, na ndīmīcōokie harīa yarī, **17** nīgeetha matigari marongoragie Mwathani, o na andū othe a Ndūrīri arīa metanagio na rītwa rīakwa, ūguo nīguo Mwathani ūria wīkaga matūndū macio ekuuga’ **18** marīa moīkaine kuuma o tene. (aīōn g165) **19** “Nī ūndū ūcio-rī, nī ngūtua atīri, tūgīte kūrītūhīria ūhoro andū-a-Ndūrīri arīa maragarūrūka kūrī Ngai. **20** Handū ha ūguo-rī, twagīrīrwo tūmaandīkīre marūa, tūmeere methemage kuumana na irio iria ithaahītio nī mīhianano, nīngī methemage kuumana na ūmaraya, na kuumana na nyama cia nyamū cia gūtwo, o na kuumana na thakame. **21** Nīgūkorwo ūhoro wa Musa nīwahunjagio matūūra-inī mothe o kuuma mahinda ma tene mūno, na nīūthomagwo thunagogi-inī mīthenya yothe ya Thabatū.” **22** Hīndī iyo atūmwō na athuuri, hamwe na kanitha wothe, magītua itua mathuure andū amwe ao mamatūme Antiokia marī na Paūlū na Baranaba. Magītūura Judasi (ūrīa wetagwo Barasaba) na Sila, nao andū aya eerī maarī atongoria thīnī wa ariū a lthe wītū. **23** Makīmatūma na marūa maya: Nī ithū atūmwō na athuuri, o ithū ariū a lthe wanyu, Kūrī andū-a-Ndūrīri arīa metīkitie kūu Antiokia, na Suriata, na Kilikia: Amūkīrai ngeithi. **24** Nītūguite atī andū amwe nīmōomire kūrī ithū matārī na rūūtha rwītū, na makīmūhīnia, na makīnyariira meciiria manyu nī ūndū wa maūndū marīa maarīrie. **25** Nī ūndū ūcio, ithuothē nītūguaniire tūthuure andū amwe tūmatūme kūrī inyū marī na arata aītū endwa, Baranaba na Paūlū, **26** andū arīa matwarīriire mīoyu yao ūgwatī-inī nī ūndū wa rītwa rīa Mwathani wītū Jesū Kristī. **27** Nī ūndū ūcio nītwatūma Judasi na Sila nīgeetha makīndīre ūhoro ūyū tūramwandīkīra na ciugo cia tūnua twao. **28** Nīkuonekete arī wega kūrī Roho Mūtheru

o na kūrī ithū twage kūmūkuuithia mūrigo ūkīrīte maūndū maya: **29** Na rīri, mūtīkarīiage irio iria irūtūrwo mīhianano, na mūtīkanyuuage thakame, na mūtīkarīiage nyama cia nyamū cia gūtwo, na mūtīgane na ūmaraya. Mweheema maūndū macio-rī, nīmūgwīka wega. Tīgwoi ūhoro. **30** Nao andū acio makiugīrwo ūhoro, na makīharūrūka magīthīi Antiokia, kūrīa maacōokanīrīrie kanitha hamwe, na makīneana marūa macio. **31** Rīria andū maathomire marūa macio, magīkena nī ūndū wa ndūmīrīri ya kūmōomīrīria rīria yaandīkītwo marūa-inī macio. **32** Nao Judasi na Sila, arīa o ene maarī anabīi, makīaria maūndū maingī ma kūmīrīria na kwogerera ariū a lthe wītū hinya. **33** Thootha wa gūikara kūu kwa ihinda-rī, makiugīrwo ūhoro na irathimo cia thayū nī ariū na aarī a lthe wītū, nīguo macooke kūrī andū arīa maamatūmīte. **34** (Nowe Sila akīona arī wega aikare kīu.) **35** No Paūlū na Baranaba magītīgwo kūu Antiokia, kūrīa o, na andū angī angī maarutanaga na makahunjia kiugo kīa Mwathani. **36** Thootha wa mīthenya ūgana ūna, Paūlū akīria Baranaba atīri, “Reke tūcooke tūgaceere ariū na aarī a lthe wītū matūūra-inī mothe marīa tūhunjītie kiugo kīa Mwathani, tūkamenye ūria matārī.” **37** Baranaba nīeendaga kuoya Johana, ūria wetagwo Mariko mathīi nake, **38** no Paūlū ndonaga arī wega mathīi nake, tondu nīamatiganiire rīria maarī Pamufilia na akīaga gūthīi kūruta wira nao. **39** Makīgia na gūkararania kūnene o nginya makīamūkana. Baranaba akīoya Mariko, makīhaica marīkabu, magīthīi Kuporo, **40** no Paūlū agīthuura Sila, na maarīkia kūhoerwo wega wa Mwathani nī ariū na aarī a lthe wītū, magīthīi. **41** Agītūikanīria Suriata na Kilikia, agītīgāria makanitha hinya.

16 Na rīri, Paūlū agīkinya Deribe agīcooka akiuma kuo agīthīi Lisitera, kūrīa mūrutwo wetagwo Timotheo aatūūruga, ūria nyina aarī Mūyahudi mūtumia wetīkitie Ngai, no ithe aarī Mūyūnani. **2** Ariū na aarī a lthe wītū a kūu Lisitera na Ikonia nīmaragia wega igūrū riake. **3** Paūlū nīendaga mathīi nake rūgendo, no nī tondu wa Ayahudi arīa maatūūruga kūu, akīmūrūthia nīgūkorwo nīmōo atī ithe aarī Mūyūnani. **4** Na rīria maathīiaga kuuma itūūra nginya rīria rīngī, nīmeeraga andū matua marīa maatūtūwo nī atūmwō na athuuri kūu Jerusalemu nīguo andū mamaathīkagīre. **5** Nī ūndū ūcio makanitha makīgia na hinya ūhoro-inī wa gwītīkia na makongererekaga mūigana o mūthenya. **6** Paūlū na andū arīa maarī nao magītūikanīria būrūrī wothe wa Firigia na Galatia, nīgūkorwo nīmagīrītio nī Roho Mūtheru kūhunjia kiugo kūu būrūrī wa Asia. **7** Rīria maakinyire mūhaka-inī wa Mīsia, makīgeria gūtoonya Bithīnia, na Roho wa Jesū ndaigana kūmetīkīria gūtoonya. **8** Nī ūndū ūcio makīhītūka Mīsia, magīkūrūka magīkinya Teroa. **9** Ūtūku ūcio-rī, Paūlū akīona kīoneki kīa mūndū wa Makedonia arūgamagie akīmūthaita, akīmūwīra atīri, “Ūka gūktū Makedonia ūtūteithie.” **10** Paūlū aarīkia kuona kīoneki kīu, tūkīhaarīria o hīndī iyo nīgeetha tūthīi Makedonia, tūgītua atī Ngai nīatwītite tūkamahunjīrie Ūhoro-ūrīa-Mwega. **11** Twarīkia kuuma Teroa, tūgītūhī na marīkabu twerekeire Samoherake, na mūthenya ūyū ūngī tūgītūhī Neapoli. **12** Kuuma kūu tūgītūhī Filipi, kūrīa gwathagwo nī andū a Roma, na nīrīo rīarī itūūra rīria inene rīa būrūrī ūcio wa Makedonia. Na tūgīikara kūu mīthenya itaarī mīngī. **13** Mūthenya wa Thabatū wakinya tūkiuma nja ya kīhingo gīa itūūra, tūgītūhī rūū-inī, tūtaanyite kuona handū ha kūhoerwo Ngai. Tūgīikara thī na tūkīambīrīria kwarīria andū-a-nja arīa monganite hau. **14** Na rīri, ūmwe wa andū-a-nja acio maathīkīrīrie etagwo Lidia, ūria warī mwonjoria wa nguo cia

rangi wa ndathi, na oimite itũura rĩa Thuatira, na aarĩ mũhooi Ngai. Nake Mwathani akĩhingũra ngoro yake, akĩamũkĩra ndũmĩrĩri ya Paũlũ. **15** Rĩria we na andũ a nyũmba yake maabatithirio-rĩ, nĩatũnyĩitiire ũgeni gwake mũciĩ agĩtwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmuonetee atĩ nĩnjĩtikĩtie Mwathani-rĩ, ũkai mũgaikare nyũmba gwake.” Nake agĩtũringĩria tũthĩ. **16** Hĩndĩ imwe tũgĩthĩ harĩa haahoooyagĩro Ngai, nĩtwatũngĩro nĩ mũirĩtu warĩ ngombo na nĩarĩ na roho wa kũragũra. Nake nĩatũmaga ene we meonere mbeeca nyingĩ mũno nĩ ũndũ wa ũragũri wake **17** Mũirĩtu ũcio akĩrũmĩrĩra Paũlũ hamwe na ithũ, akĩanagĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩ ndungata cia Ngai-Ūria-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno, na maramũthe ũhoru wa njira ya ũria mũngĩhonokio.” **18** Mũirĩtu ũcio agĩthĩ na mbere na gwĩka ũguo mĩthenya mĩingĩ. Marĩgĩrĩrio-inĩ Paũlũ agĩthĩria mũno nginya akĩhũgũkĩra roho ũcio akĩwĩra atĩrĩ, “Ndagwatha thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ uume thĩnĩ wake!” O hĩndĩ iyo roho ũcio ũkĩmuuma. **19** Rĩria ene mũirĩtu ũcio ngombo maamenyire atĩ mwĩhoko wao wa kuona mbeeca nĩwathira, makĩnyĩta Paũlũ na Sila makĩmaguucũrũria makĩmatoonyia ndũnyũ mbere ya aathani. **20** Makĩmarehe mbere ya acĩrithania, makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ Ayahudi, na nĩmararehe ngũ itũũra-inĩ rĩitũ **21** nĩ ũndũ wa kũrutana mĩtugo rĩa ithũ andũ a Roma tũtagĩrĩro nĩ gwĩtikira o na kana kũmũka.” **22** Nakĩo kĩrĩndĩ gĩgũkĩrĩra Paũlũ na Sila kĩmeeke ũuru no acĩrithania makĩruta watho atĩ marutwo ngu o na mahũũro iboko. **23** Thuutha wa kũhũũro mũno magĩkio njeera, na mũrangĩri wa njeera agĩathwo amarangĩre wegã. **24** Aarĩkia kwamũkĩra watho ũcio, akĩmaikia kanyũmba ka na thĩnĩ na akĩohithania magũrũ mao na ndungu. **25** Na rĩrĩ, ta ũtukũ gatagatĩ, Paũlũ na Sila nĩkũhooya maahooyaga makĩanagĩra Ngai nyĩmbo, nao andũ arĩa angĩ mohetwo makamatĩkĩrĩria. **26** Na o rĩmwe gũkĩgĩa gĩthingithia kĩnene o nginya mĩthingi ya njeera igĩthingithia. Nayo mĩrango yothye ya njeera ikĩhingũka o rĩmwe, na mĩnyororo ya mũndũ o mũndũ ikĩregera. **27** Mũrangĩri wa njeera akĩarahũka, na rĩria aarorire akĩona mĩrango ya njeera irĩ mĩhingũku, akĩruta rũhiũ rwake rwa njora akĩenda kwĩyũraga tondũ ecĩiririe atĩ andũ arĩa moohetwo nĩmooĩrite. **28** No Paũlũ akĩanĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩdukeegere ngero! Ithuothe tũri ho!” **29** Nake mũrangĩri ũcio wa njeera agĩtĩta matawa, agĩcooka akĩhanyũka thĩnĩ akĩinainaga, akĩgũitĩthia mbere ya Paũlũ na Sila. **30** Agĩcooka akĩmoimia na nja, akĩũria atĩrĩ, “Athuuri aya, njagĩrĩro nĩ gwĩka atĩa nĩguo honoke?” **31** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkia Mwathani Jesũ, na nĩkũhonoka, wee, o hamwe na andũ a nyũmba yaku.” **32** Magĩcooka makĩmarĩria ũhoru wa kiugo kĩa Mwathani, hamwe na andũ arĩa angĩ othe maarĩ gwake nyũmba. **33** O ihinda rĩu rĩa ũtukũ, mũrangĩri ũcio wa njeera akĩmooya, akĩmathambia ironda, na o hĩndĩ iyo we na andũ othe a nyũmba yake makĩbatithio. **34** Mũrangĩri ũcio wa njeera akĩmatwara gwake nyũmba, na akĩmahe irio. Akĩyũro nĩ gĩkeno tondũ nĩeetikirie Ngai, we o hamwe na andũ a nyũmba yake yothye. **35** Na rĩrĩ, gwakĩa acĩrithania magĩtũma thigari ikere mũrangĩri ũcio wa njeera atĩrĩ, “Rekereria andũ acio mathĩ.” **36** Nake mũrangĩri ũcio wa njeera akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Acĩrithania maathana, moiga atĩ wee na Sila mũrekererio. Rĩu no mũthĩ. Thĩnĩ na thayũ.” **37** No Paũlũ akĩra thigari icio atĩrĩ, “Maratũhũũre mbere ya mũingĩ tũtaciirĩthio, o na gũtuika ithũ tũri raiya a Roma, na maratũũkia njeera. Rĩu marakĩenda gũtũruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matũrute nja, matuumagarie.” **38** Nacio thigari igĩcookeria acĩrithania ũhoru ũcio, na rĩria maaiguire atĩ Paũlũ na Sila maarĩ raiya a Roma, makĩmaka. **39** Nao magũka kũmahooreria,

na makĩmoimagaria kuuma njeera, makĩmathaitha moime itũũra rĩu mathĩ. **40** Paũlũ na Sila maarĩkia kuuma njeera, magĩthĩ mũciĩ kwa Lidia, kũria maakorire arĩu na aarĩ a lthe witũ, na makĩmoomĩrĩria. Magĩcooka magĩthĩria.

17 Na rĩrĩ, maarĩkia gũtuikanĩria Amufĩpoli na Apolonia, magĩkinya Thesalonike, kũria kwarĩ na thunagogi ya Ayahudi. **2** Paũlũ agĩtoonya thunagogi, o ta ũria aamenyereete, na mĩthenya itatũ ya Thabatũ akĩaranĩria nao kuuma Maandiko-inĩ, **3** akĩmataarĩria na akĩmaiguithia atĩ kwarĩ o nginya Kristũ anyarĩrĩke na arĩuke kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Akĩmeera atĩrĩ, “Jesũ ũyũ ndĩramũthe ũhoru wake-rĩ, nĩwe Kristũ.” **4** Ayahudi amwe magĩtikira ũhoru ũcio na magĩtuika a thiritũ ya Paũlũ na Sila, o ũndũ ũmwe na gĩkundi kĩnene kĩa Ayunani etigĩri-Ngai, o na atumia aingĩ arĩa maarĩ igweta. **5** No Ayahudi makĩguua ũuru; nĩ ũndũ ũcio magĩcaria andũ arĩa maarĩ mĩtugo mĩuru kuuma ndũnyũ, makĩmacookanĩrĩria gĩkundi, na makĩambĩrĩria kũruta ngũũ kũu itũũra-inĩ. Nao makĩhanyũka kwa Jasoni gwetha Paũlũ na Sila nĩgeetha mamoiime nja kũrĩ kĩrĩndĩ. **6** No rĩria maamaagire, magĩkuria Jasoni na arĩu a lthe witũ amwe, makĩmarehe kũrĩ anene a itũũra, makĩanagĩra atĩrĩ: “Andũ aya nĩo marehete thĩnĩ thĩ yothye, na rĩu nĩmookĩte gũkũ, **7** na Jasoni nĩamanyĩtĩte ũgeni thĩnĩ wa nyũmba yake. Othe nĩmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atĩ nĩ kũrĩ na mũthamaki ũngĩ witagwo Jesũ.” **8** Rĩria maaiguire ũguo, kĩrĩndĩ kũu na anene a itũũra magĩtangika mũno. **9** Hĩndĩ iyo magĩtĩta Jasoni na andũ arĩa angĩ maarĩ nao irĩhĩ rĩa kũmarũgamĩrĩria, magĩcooka makĩmarekereria mathĩ. **10** Na kwarĩkia gũtukarĩ, arĩu na aarĩ a lthe witũ magĩtũma Paũlũ na Sila mathĩ Berea. Nao maakinya kuo, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi. **11** Na rĩrĩ, Ayahudi a Berea maarĩ a ngoro njega gũkĩra Ayahudi a Thesalonike, nĩgũkorwo nĩmamũkĩrĩre ndũmĩrĩri marĩ na wendo mũingĩ, na magathuthuuragia Maandiko o mũthenya, nĩgeetha moone kana ũria Paũlũ aameeraga warĩ ũhoru wa ma. **12** Ayahudi aingĩ nĩmetikirie, o ũndũ ũmwe na atumia aingĩ a Ayunani arĩa maarĩ igweta, o na andũ arũme aingĩ Ayunani. **13** Rĩria Ayahudi a Thesalonike maamenyire atĩ Paũlũ nĩahunjagia kiugo kĩa Ngai kũu Berea-rĩ, magĩthĩ kũu o nakuo, magĩthogotha kĩrĩndĩ na magĩgĩthũkia ngoro. **14** Hĩndĩ o iyo arĩu na aarĩ a lthe witũ magĩtũma Paũlũ athĩ ndwene-inĩ cia iria, no Sila na Timotheo magĩtigwo kũu Berea. **15** Nao andũ arĩa moimagarie Paũlũ, makĩmũkĩnĩria Athene, na magĩcooka marĩ na ndũmĩrĩri ya Sila na Timotheo atĩ mathĩ kũrĩ Paũlũ narua o ta ũria kũngĩhoteka. **16** Paũlũ o ametereire kũu Athene-rĩ, nĩatangĩkere ngoro mũno nĩkuona ũria itũũra rĩa rĩaiyũrite mĩhanano. **17** Nĩ ũndũ ũcio nĩaranagĩria ya Ayahudi o na Ayunani arĩa meeyamũrĩre Ngai kũu thunagogi-inĩ, o na nĩngĩ akaaragia ndũnyũ-inĩ o mũthenya na andũ arĩa maakoragwo ho. **18** Nakĩo gĩkundi kĩa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ũgĩ, makĩambĩrĩria gũkararania nake. Amwe o makiũria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ wa mũhuhu arageria kuuga atĩa?” Nao andũ arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ ta mũndũ ũrahunjia ũhoru wa ngai ng'eni.” Moigaga ũguo tondũ Paũlũ aahunjagia ũhoru Mwega wa Jesũ o na wa kũriũka gwake. **19** Hĩndĩ iyo makĩmuoya na makĩmũtwara mbere ya mũcemanio wa Areopago, makĩmwĩra atĩrĩ, “No twende kũmenya atĩrĩ, ũrutani ũyũ mwerũ ũrarutana nĩ ũrĩkũ? **20** Tũraigua ũgĩtwarĩria maũndũ mageni, na nĩtũkwenda kũmenya ũria moigite.” **21** (Andũ othe a Athene na andũ a kũngĩ arĩa maatũũraga kuo matĩrĩ ũndũ ũngĩ meekaga tiga kwaria na gũthĩkĩrĩria ũhoru wa maũndũ marĩa mageni). **22** Hĩndĩ iyo Paũlũ akĩrũgama

mücemanio-ini wa kīama kīu gietagwo Areopago akīmeera atiri: “Andū aya a Athene, nīnguona atī maūdū-ini mothe mūri andū a ndini mūno. **23** Nīgūkorwo o na nīnyonete kīgongona kīandikītwo maandiko maya: KŪRĪ NGAI ĪRĪA ĪTOŌ, rīrīa ngoretwo ngīceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamūre cia kūhooya. Na rīrī, kīrīa mūhooyaga mūtoō nīkō ngūmūhe ūhoru wakio. **24** “Ngai ūrīa wombire thī na indo ciothe iria iri kuo nīwe Mwathani wa igūrū na thī, na ndatūūraga hekarū ciakītwo na moko. **25** Na ndatungatagwo na moko ma andū, ta abataire kīndū, tondū we mwene nīwe ūheaga andū muoyo na mīhūmū o na indo iria ingī ciothe. **26** Kuuma harī mūdū ūmwe, niathondekire ndūrīrī ciothe cia andū nīguo matūūre kūdū guothe thī; na agītua mahinda mao o na kūdū kūrīa megūtūūra. **27** Ngai eekire ūguo nīgeetha andū mamūmaathe na hihī mamūhambatirīe mamuone, o na gūtūika ndarī haraaya na o ūmwe witū. **28** “Nīgūkorwo nī thīnī wake tūtūūraga na tūgetwara, na tūgakorwo tūrī muoyo.” O ta ūrīa aandiki amwe a nyīmbo cianyu moigīte atiri, ‘Ithuī tūrī a rūciaro rwake.’ **29** “Nī ūndū ūcio, kuona atī tūrī a rūciaro rwa Ngai, tūtiagīrīrwo nī gwīciiria atī Ngai ahaana ta mūhianano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, ūrīa ūthondeketwo na mūthungundire na ūgī wa mūdū. **30** Mahinda ma tene Ngai ndaigana kūrūmbūyia ūhoru ūcio wa kwaga ūmenyo, no rīu nīathite andū othe a kūdū guothe merire. **31** Nīgūkorwo niatūite mūthenya ūrīa agaatūira thī ciira na kīhooto na ūndū wa mūdū ūrīa athuurite. Nīamenyithanitie ūndū ūyū kūrī andū othe na ūndū wa kūrīūkia Jesū kuuma kūrī arīa aku.” **32** Hīndi ĩrīa maiguire ūhoru wa kūrīūka kwa arīa aku, amwe ao magītheka, no angī makiuga atiri, “Nītūkwenā gūkūigua ūkīaria ūhoru ūcio hīndi ingī.” **33** Maarīkia kuuga ūguo, Paūlū akīehera Kīama-ini kīu. **34** Andū mataarī aingī magītūika arūmīrīrī a Paūlū na magītīkia. Ūmwe wao aarī Dionisio, mūdū warī wa thiritū ya Areopago, o na mūtumia wetagwo Damari, na angī maigana ūna.

18 Thuutha ūcio, Paūlū akīuma Athene agītīhī Korinitho. **2** Aakinya kīu agīkora Mūyahudī wetagwo Akula, mūdū waciārīrwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia marī na mūtumia wake Pirisila, tondū Kilaudio nīathanite Ayahudi othe moime Roma. Nake Paūlū agītīhī kīmona, **3** na tondū Paūlū aarī mūtumi wa hema o tao-rī, agīikarania na akīrutithania wira nao. **4** O mūthenya wa Thabatū nīaheanaga ūhoru thunagogi-ini, akīgeria kūguithia Ayahudī na Ayunani. **5** Rīrīa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paūlū akīrutīra gūkorwo akīhunja mahinda mothe, na akoimbūragīra Ayahudī atī Jesū nīwe Kristū. **6** No rīrīa Ayahudī maakararīre Paūlū na makīmūruma, akīribariba nguo ciake nī ūndū wa kūng’ūrīka na akīmeera atiri, “Thakame yanyu īromūcookerera! Nī ndirī ūndū ingīūrīo nī ūndū wanyu. Kuuma rīu ngūcooka gūtīhī kūrī andū-a-Ndūrīrī.” **7** Hīndi iyo Paūlū akīuma kīu thunagogi-ini, agītīhī kwa mūdū wetagwo Titio Jusito, warī mūhoi Ngai, nayo nyūmba yake yiganītie na thunagogi. **8** Nake Kīrisīpo, ūrīa warī mūtongoria wa thunagogi, agītīkia Mwathani hamwe na nyūmba yake yothe; na andū aingī a Korinitho arīa maamūguire akīaria magītīkia na makībatithio. **9** ūtūkū ūmwe Mwathani akīra Paūlū na kīoneki atiri, “Ndūkae gwītīgīra; thīi na mbere na kīheana ūhoru, na ndūgaakire. **10** Nīgūkorwo ndī hamwe nawe, na gūtīri mūdū ūgūgūtharīkīra agwīke ūuru, tondū ndī na andū aingī gūkū itūūra-ini rīrī.” **11** Nī ūndū ūcio Paūlū agītīkara kīu mwaka ūmwe na nuthu, akīmarutaga kīugo kīa Ngai. **12** Rīrīa Galio aarī barūthi wa Akai,

Ayahudī makīnyīitana magītīharīkīra Paūlū na makīmūtware igooti-ini. **13** Makiuga atiri, “Mūdū ūyū ararīngīrīria andū kūhooya Ngai na njīra ĩrīa ĩreganite na watho.” **14** Na rīrīa Paūlū endaga kwaria, Galio akīra Ayahudī atiri, “Korwo inyuī Ayahudī mūrāteta nī ūndū wa ūndū mūuru kana ngero njūrī-rī, nī hangīrī na gītīmū gīa kūmūthīkīrīria inyuī. **15** No kuona atī nī ūhoru wa cīrīa ikonīī ciugo na marītīwa na watho wanyu inyuī ene-rī, menyai ūrīa mūgwīka. Nīi ndīgūtūika mūtūi ciira wa maūdū ta macio.” **16** Nī ūndū ūcio akiuga marutūrīrwo kuuma igooti-ini. **17** Hīndi iyo Ayahudī acio othe makīgarūrūkīra Sosithene mūtongoria wa thunagogi, na makīmūhūūrīria hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kūrūmbūyania na ūhoru ūcio o na atīa. **18** Paūlū nīaikarire kīu Korinitho kwa ihinda. Agīcooka agītīga arīu na aarī a Ithe witū kuo, akīhaica marikabu agītīhī Suriata, marī hamwe na Pirisila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akīenjwo njūrīrī yake arī kīu Kenikīrea, tondū wa mwītītwa eehītīte. **19** Nao maakinya Efeso, Paūlū agītīga Pirisila na Akula kuo. We mwene agītūonyā thunagogi na akīaranīria na Ayahudī. **20** Nao makīmūūrīa aikaranganie nao kuo, nowe akīrega. **21** No rīrīa oimaga kuo, akīmeera atiri, “Aakorwo nī wendi wa Ngai, nīndīrīcooka.” Nake akīhaica marikabu akīuma Efeso. **22** Rīrīa aakinyire Kaisarea, akīambata agītīhī kūgeithia Kanitha, agīcooka agīkūrūka agītīhī ngīnya Antiokia. **23** Na thuutha wa Paūlū gūikaranga kīu Antiokia, akīuma kuo, na agītīhī kūdū na kūdū būrūrī wothē wa Galatia na Firigia, akīmūmagīrīria arutwo othe. **24** O ihinda-ini rīu, Mūyahudī wetagwo Apolo, waciārīrwo Aleksīndaria, agītūka Efeso. Aarī mūdū mūthomu, na aarī na ūgī mūingī mūno wa Maandiko. **25** Nīarutītwo na njīra ĩrīa ya Mwathani, na akaaragia na kīyo kīnene, na akarutanaga ūhoru wa Jesū atekūhītia, o na gūtūika ūbatithio ūrīa oofī warī o wa Johana. **26** Nake akīambīrīria kwaria na ūcamba kīu thunagogi-ini. Rīrīa Pirisila na Akula maamūguire akīaria, makīmūnyīita ūgeni kwao mūcīi na makīmūtaarīria ūhoru wa njīra ya Ngai wega makīria. **27** Na rīrīa Apolo eendaga gūtīhī Akaia, arīu na aarī a Ithe witū makīmūmīrīria na makīandīkīra arutwo akuo marūa makīmeera mamwāmūkire. Na aakinya kuo agītūika ūteithio mūnene kūrī andū arīa meetīkītīe nī ūndū wa wega wa Ngai. **28** Nīgūkorwo arī na ūhoti mūingī, nīahootire Ayahudī biū mbere ya andū othe, akīonangia kuuma kūrī Maandiko atī Jesū nīwe Kristū.

19 Na rīrī, hīndi iyo Apolo arī kīu Korinitho, Paūlū akīgerera njīra ĩrīa yatuikanīrie mwena wa rūgongo agītīhī ngīnya Efeso. Aakinya kīu agīkora arutwo amwe kuo. **2** Akīmooria atiri, “Nīmwāmūkīrie Roho Mūtheru rīrīa mwetīkīrie?” Nao makīmūcookeria atiri, “Aca, ithuū o na tūtīri twaigua atī nī kūrī Roho Mūtheru.” **3** Nī ūndū ūcio Paūlū akīmooria atiri, “Mwākībatithīrio ūbatithio ūrīkū?” Nao makīmūcookeria atiri, “Twābatithīrio ūbatithio wa Johana.” **4** Paūlū akīmeera atiri, “Ūbatithio wa Johana warī ūbatithio wa kwīrīra kwa mehīa. Eeraga andū metīkie ūrīa ūgūūka thuutha wake, nake nīwe Jesū.” **5** Rīrīa maiguire ūguo, makībatithio thīnī wa rītwa rīa Mwathani Jesū. **6** Hīndi ĩrīa Paūlū aamaigīrīre moko, Roho Mūtheru akīmākūrūkīra, nao makīaria na thīomi ingī na makīratha mohoro. **7** Nao othe maarī ta andū ikūmi na eerī. **8** Paūlū agītūonyā thunagogi, na ihinda rīa mōeri itatū akīaria na ūcamba kuo, akīgeragia kūrīngīrīria andū ūhoru wa ūthamaki wa Ngai. **9** No amwe ao makīmūmia ngoro; makīaga gwītīkia na magīcambia Njīra iyo mbere ya kīrīndi. Nī ūndū ūcio Paūlū akīmeherera. Akīoya arutwo agītīhī nao nyūmba

iria yathomithagario andu ya Turano, akaaranagiria na andu o muthenya ari kuo. **10** Undu uyu niwathiire na mbere ihinda ta ria miaka iri, o nginya Ayahudi na Ayunani othe aria maatūraga bururi wa Asia makigua kiugo kia Mwathani. **11** Ngai niaringire ciama cia mwanya agereire hara Paulu, **12** o nginya itambaya na nguo iria ciahutaga mwiri wake igatwarirwo andu aria maar aruaru, nao makahona mirimu yao na ngoma thuku ikamatiga. **13** Na riri, Ayahudi amwe aria maathiiaga makingataga ngoma thuku makigeria kuhuthira riitwa ria Mwathani Jesu hara andu aria maar na ndaimono. Moigaga atiri, "Thiini wa riitwa ria Jesu, uria uhunjagio ni Paulu, ndagwatha uume." **14** Ariu mugwanga na Muya hudi wetagwo Sikeva, wari muthinjiri-Ngai munene, nimekaga uguo. **15** Muthenya umwe, ngoma thuku ikimacookeria ikimeera atiri, "Jesu nindimuii na ninjuii uhoru wa Paulu, no inyu miri a?" **16** Hindi iyo mundu ucio wari na ngoma thuku akimarugirira akimatooria othe. Akimahuira muno nginya makuma nyumba iyo makira mari njaga makiuraga thakame. **17** Riria Ayahudi na Ayunani aria maatūraga Efeso maamenyire uhoru ucio, othe makiiyurwo ni guoya, nario riitwa ria Mwathani Jesu rigitugirio. **18** Andu aingi a aria meetikirie makiyumiria na makiumbura waganu wa matekutha. **19** Andu aingi aria maaruguraga, makicookanirira mabuku mao na makimacinira mbere ya andu othe. Riria maatarire thogora wa mabuku macio, magikinya durakima ngiri mirongo itano. **20** Kiugo kia Mwathani gikihunja muno na njira iyo na gikigia na hinya. **21** Thuutha wa maundu macio mothe gwikia, Paulu agitua itua ria guthii Jerusalemu, atuikanirire Makedonia na Akia. Akiuga atiri, "Ndaarika gukinya kuu, no nginya ngaacooka thi Roma." **22** Agituma andu eeri a aria maamuteithagiria, na nio Timotheo na Erasito, mathii Makedonia, nake agikaranga kuu bururi wa Asia gwa kahinda kanini. **23** Ihinda-ini riu ni kwagire na thogothogo nene ikoni uhoru wa Njira iyo. **24** Muturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, uria wathondekaga tumihianano twa betha twa Aritemi, niatumaga andu aria maaturaga indo icio magie na wonjoria munene. **25** Nake agicookanirira andu acio maaturaga indo icio, hamwe na aruti a wira aria maarutaga wira uhaanaine na wao, akimeera atiri, "Andu aya, inyu nimumu nituonaga uumithio munene kuuma kuri wonjoria uyu. **26** Na nimiruona na mukaiga uria mundu iyu uretwa Paulu aiguthithe na akahithia andu aingi guku Efeso, na makiria bururi wothe wa Asia akiugaga atiri ngai iria ithondeketwo ni mundu ti ngai o na hanini. **27** Ugwati uria uri ho ni atiri to wonjoria witu wiki ukumenerio, no o na hekaru ya ngai ya mundu-wa-nja iria nene iitagwo Aritemi ni kwagithio kiene, na ngai iyo ya mundu-wa-nja yo nyene, iria ihooyagwo bururi-ini wothe wa Asia, na thi yothe, niukimwo ikaru wayo." **28** Riria maaguire uguo, makingurika muno na makianirira, makiugaga atiri: "Aritemi wa Efeso ni munene!" **29** Na thuutha wa kahinda kanini itura riu rikiyura inegene. Andu acio othe makinyita Gayo na Arisitariko aria moimite Makedonia na Paulu, nao makihanyuka mari ngoro imwe magitooanya nyumba iria yagomanagwo ni undu wa kuona miago. **30** Paulu niendaga kwiyumiria mbere ya kirindi kuu, no arutwo makimugiria. **31** O na anene amwe a bururi wa Asia aria maar arata a Paulu makimutimanira, makimuthaitha ndakagerie gutooanya nyumba iyo yagomanagwo ni undu wa kuona miago. **32** Kiungano kuu gikiaga uiguano: Amwe maanagurira makoiga uu, na aria ang makoiga uu. Andu aria aingi o na matiamenyaga gitimi gfa gukorwo hau. **33** Ayahudi makiumiria Alekisanda mbere ya kirindi, na andu

amwe a kirindi kuu makianirira makimwira uria egwika. Nake akimakiria na moko nigeetha eyariririe mbere yao. **34** No riria maamenyire atiri aari Muya hudi, othe makianirira na mugambo umwe ihinda ta ria mathaa meeri makiugaga atiri, "Aritemi wa Efeso ni munene!" **35** Karani wa kiama gfa itura riu agikiria kirindi kuu, agicooka akimeera atiri: "Andu aya a Efeso, githi thi yothe nduii atiri itura ria Efeso niro riene hekaru iria ituragwo ni Aritemi uria munene, na mihanano wake uria waharurukire kuuma iguru?" **36** Ni undu ucio, kuona atiri maundu macio matingikaanika-ri, mwagiriirwo ni gikira, na mutikae gwika undu wa ihenya. **37** Inyu mwarehe andu aya haha, o na gutuika ti kuya maiyite indo cia hekaru, kana makaruma ngai iiti ya mundu-wa-nja. **38** Hakiri uguori, angikorwo Demeterio na andu acio ang marutaga wira nake mari na mateta iguru ria mundu o wothe, maciirio nimahingure na aciirithania mari ho. No mamathitange. **39** Angikorwo hara na undu ugi mungenda kuuga makiria ma uguo, ucio no uciirirwo kiama-ini kia watho. **40** Uria kuri riu ni atiri, tiri ugwati-ini wa guthitangirwo ngu iyo ya tumithi. Na kuri uguo tutingihota kuhena uhoru wa thogothogo ino, tondu hatiri na gitimi kia yo." **41** Aarika kuuga uguo, akira kiungano kuu githii, akiniina mucemano.

20 Na riri, ngui iyo yarikia guthira, Paulu agitumanira arutwo, na aarika kumomirira, akimoigira uhoru agithii Makedonia. **2** Agituikanirira miene ya kuo, akiaragia ciugo nyingi cia kuumirira andu, na marigirio agikinya bururi wa Yunani, **3** kuria aakarire mieri itatu. Hindi iria Paulu eeharagira kua ha marikabu athii Suriata, agitua itua gicookera Makedonia, tondu Ayahudi nimaciirire kumwika uru. **4** Paulu aathire mari hamwe na Sopatiro muru wa Puro, mundu wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andu a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningi na Tikiko, na Tirofimo, andu a kuuma bururi wa Asia. **5** Andu acio magithii mbere magitweterera kuu Teroa. **6** No ithu tukihaca marikabu, tukiuma Filipi thuutha wa Giathi kia Migate itari Mikire Ndawa ya Kumbia, na thuutha wa mithenya itano, tugikora andu aria ang kuu Teroa, nakuo tugiikara mithenya mugwanja. **7** Muthenya wa mbere wa kiumia ni twagomanire hamwe nguwo twenyure mugate. Paulu akiarira andu, na tondu niatanyite guthii mithenya ucio warumirire-ri, agithii na mbere kwaria nginya utuku gatagati. **8** Ni kwaru na matawa maingi maakanaga kuu nyumba ya iguru kuria twagomanite. **9** Nake mwanake wetagwo Eutiko aakarite ndirica-ini, na o uria Paulu aathiaga na mbere na kwaria-ri, noguo mwanake ucio akiragirira gutoorio ni toro. Riria aakimire, akigua thi kuuma ngoroba ya gatatu nao mamuoya magikora ni muku. **10** Paulu agikurika, agikomera mwanake ucio akimukumbatira akimeera atiri, "Tigai kumaka, ari muoyo!" **11** Agicooka akiambata nyumba ya iguru, akienyura mugate na akiria. Na thuutha wa kumaarira nginya gugikira-ri, akuma kuu, agithii. **12** Nao andu makinikia mwanake ucio ari muoyo, na mahoreire ngoro muno. **13** No ithu tugiithii mbere tugiitooanya marikabu tugiithii nginya Aso, kuria twathiire tukioyaga Paulu. Aathondekete mubango uyu mbere tondu we athiite kuu maguru. **14** Hindi iria aatutugire kuu Aso, tukimukua na marikabu, tugiithii nginya Mitilene. **15** Muthenya ucio ungi warumirire tukihaca marikabu, tugiithii tugiikinya haria haaringaine na Kio, na thuutha wa muthenya ucio tugiikinya Samo, naguo muthenya ucio ungi warumirire, tugiikinya Mileto. **16** Paulu niatuute itua ria

güthii ahitükite Efeso na marikabu nigu ndagate mahinda küu Bürüri wa Asia, ni undü nehikaga nigu kwahoteka akinye Jerusalem, müthenya wa Bendegothito. **17** Paülü arü küu Mileto, agitümana Efeso, agüta athuuri a kanitha moke harü we. **18** Nao maakinya, akimeera atiri, "Inyuü ni müüü üria ndaatüuraga ihinda riria röthe ndaakarire na inyuü, kuuma o müthenya wa mbere üria ndookire Bürüri wa Asia. **19** Nindatungatiire Mwathani ndinyihitie müno na ndi na maithori, o na gütuika nindageririo müno ni undü Ayahudi nimaathugundaga künjika tüuru. **20** Inyuü nimüüü atü ndiri ndatithia kühunjia undü o wothe üngümüguna no ndimurutagira mbere ya andü othe na ngathiiaga o nyumba o nyumba. **21** Na ngoimbüria Ayahudi o hamwe na Ayunani atü no nginya magarürüke kürü Ngai na undü wa kwirira na magie na witiiko thiini wa Mwathani witü Jesü. **22** "Na riri, ni undü wa kuringiririo ni Roho Mütheru, ndrathii Jerusalem itekümenya maündü maria makaangora ndi küu. **23** Undü üria njüüü tu ni atü, Roho Mütheru niandaaraga atü matüüra-ini mothe, njeera na mathiina nicio injetereire. **24** No riri, ndirona gütüüra muoyo kürü na bata harü ni, korwo no ndikie ihenya na ndikie wira üria Mwathani Jesü aaheete, na nigu wira wa kuumbüra ühoro-üria-Mwega wa wegwa wa Ngai. **25** "Na riu ninjüüü gütiri o na ümwe thiini wanyu wa andü aria ndanathii ngihunjagiria ühoro wa üthamaki ügacooka künyona ringi. **26** Ni undü ücio, ngümwira ümüthi atü gütiri thakame ya mündü o na ümwe ngoorio. **27** Ni undü ni ndiri ndatithia kümühunjiria wendi wa Ngai üri wothe. **28** Mwimenerere inyuü ene, na mümeyerere rüuru roothe rüria Roho Mütheru amüüte arori aruo. Tuikai arüthi a kanitha wa Ngai, üria aagürire na thakame yake mwene. **29** Ninjüüü atü ndaarikia güthii, njüüü ndiiani niigooka gatagati-ini kanyu na itigacaaüra rüuru rüru. **30** O na ningi kuuma harü inyuü nigükoimira andü, na mogomie ühoro-wa-ma nigeetha maguücirire arutwo mamarümirre. **31** Ni undü ücio ikaragai mwihügite! Ririkanai atü ihinda rira miaka itatü ndiri ndatigithiria gutaara o ümwe wanyu ütükü na müthenya ngitaga maithori. **32** "Na riu ngümüneana kürü Ngai o na kürü ühoro wa wegwa wake, üria üngihota kümwaka wegwa mürüme na mügie na igai hamwe na andü aria othe matheretio. **33** Ni ndiri ndacuümikira betha kana thahabu, o na kana nguo ya mündü o wothe. **34** Inyuü ene nimüüü atü ndaarutaga wira na moko makwa ni undü wa mabata makwa ni mwene, na mabata ma andü aria ndakoragwo nao. **35** Maündü-ini maria mothe ndeekire, nindamuonirre atü no nginya tüteithagie andü aria matari hinya, na undü wa kürta wira müritü ta ücio, tükiririkanaga ciugo iria ciaririo ni Mwathani Jesü we mwene riria oigire atiri, "Küheana ni kürü irathimo nyingi gükira küheo." **36** Aarika kuuga üguo, agütura ndu hamwe nao othe makihooya. **37** Nao othe makirira makimühimbagiria na makimümumunya. **38** Undü üria wamekirire kieha müno makiria, ni üria aameerire atü matigacooka kümuona üthii ringi. Magicooka makimugaria nginya marikabu-ini.

21 Na riri, thuutha wa gwiitigithükania nao, tükihaica marikabu tügithii türüngiririre tügikinya Kosi. Müthenya ücio üngi warümirre tügikinya Rodo, na twoima küu tügithii nginya Patara. **2** Tügikora marikabu yaringaga ithii Foinike, na ithü tükimihaiica tügithii. **3** Na riria tuonire Kuporo, tükihütükira mwena wa güthini wakuo, tügithii nginya Suriata. Tügikinya Turo, küria marikabu iitü yarutagirwo mirigo iria yarü nayo. **4** Tügikora arutwo kuo, na tügikara nao müthenya mügwanja. Nao arutwo acio na undü wa kümenyithio ni

Roho Mütheru magüthaitha Paülü ndagathii Jerusalem. **5** No ihinda riitü riathira, tükiuma küu, tügithii na mbere na rügende rwiitü. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magituumagaria, magitükinya nja ya itüüra, na türi hau hügürüü-ini cia iria, tügüturia ndu, tükihooya Ngai. **6** Twaarika kuganira ühoro, tükihaica marikabu, nao maküinüka. **7** Twoima Turo, tügithii na mbere na rügende rwiitü, tügikinya Putolemai, tükigeithia arü na aari a lthe witü kuo na tügikarania nao müthenya ümwe. **8** Müthenya üyü üngi tükiuma kuo, tügithii, tügikinya Kaisarea, na tügikara müciü kwa Filipu üria warü mühunja ümwe wa ari Mügwanja. **9** Nake niari na airita aake ana matari ahiku, nao nimarathaga mohoro. **10** Na thuutha wa gükorwo kuo matukü maingiri, gügüka münbii wetagwo Agabo oimite Judea. **11** Riria aakinyire harü ithü, akioya mücibi wa Paülü, akiwüha moko na magüri, akiuga atiri, "Roho Mütheru aroiga atiri, "Üü nigu Ayahudi a Jerusalem mariaha mwene mücibi üyü, na macooke mamüneane kürü andü-a-Ndüriri." **12** Hindi iria twaigüire üguo, ithü na andü aria angü maarü ho tügüthaitha Paülü ndakae kwambata Jerusalem. **13** Hindi iyo Paülü agicooka atiri, "Ni küi kiratüma mürire, na mükanjüraga ngoro? To kuohwo gwiki ndiihaaririre, no nndiihaaririre o na gükuwa ndi küu Jerusalem ni undü wa riitwa rira Mwathani Jesü." **14** Hindi iria aaregire küigua üria twamwira-ga-rü, tügigigana nake tükiuga atiri, "Wendo wa Mwathani ürohinga." **15** Thuutha wa üguo, tükihaariria tükiambata Jerusalem. **16** Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magithii hamwe na ithü, na magitüwara kwa mündü wetagwo Münasoni, tügaikare kuo. Aari mündü woimite Kuporo, na aari ümwe wa arutwo aria a mbere. **17** Hindi iria twakinyire Jerusalem, arü na aari a lthe witü magitwamükira na gikeno. **18** Müthenya üyü üngi Paülü, na andü aria twari nao tügithii kuona Jakubu, nao athuuri othe maarü ho. **19** Nake Paülü akimageithia na akimeera üria wothe Ngai eekiire andü-a-Ndüriri agereire ütungata-ini wake. **20** Riria maaigüire üguo, makigooa Ngai. Magicooka maküra Paülü atiri, "Mürü wa ithe witü, niwonete üria Ayahudi ngiri nyingi metikitie, na othe marü na kiyo gia kühingia watho. **21** Nao nimamenyithio atü ni ürutaga Ayahudi othe aria matüüranaga na andü-a-Ndüriri atü magarürüke matigane na watho wa Musa, ükiimeeraga matikaruithie ciana ciao na matigaikare kuringana na mitugo iitü. **22** Tügüwika atia? Hatiri ngaanja nimeküigua atü niüükite. **23** Ni undü ücio üka üria tügüküwira. Türi na andü ana mehitiie mwihüwa. **24** Thi na andü aya, ügwatanire nao igongona-ini riáo rira gwütheria, na ümarihire mahüthiro mao, nigeetha menjwo mitwe. Hindi iyo andü othe nimekümenya atü ühoro üria maigüite ügükoniü ti wa ma, no atü wee mwene niwathikiire watho. **25** Ha ühoro wa andü-a-Ndüriri aria metikitie-rü, niwamandikiire, tükimamenyithia itua riitü, atü o metheeme kühira irio iria irutüirwo mihianano, na thakame, na nyama cia nyamü cia güitwo, o na ümaraya." **26** Müthenya üyü üngi Paülü agithii na andü acio, na agütheria hamwe nao. Agicooka agithii hekarü-ini akamenyithanie riria müthenya ya gwütheria ikaarika, na o ümwe wao arutüro igongona. **27** Riria matukü macio mügwanja maakuhiririre güthira-rü, Ayahudi amwe moimite Bürüri wa Asia maküona Paülü hekarü-ini. Magithogotha kirindi giothe na makimünyita, **28** makianagirira atiri, "Andü a Israeli, tüteithie! Mündü üyü ni we ürutaga andü kündü ghothe ühoro wa gükürira andü aitu, na watho witü, na handu haaha. Na hamwe na üguo-rü, niarehete Ayunani hekarü-ini, agathaahia handü haha hatheru." **29** (Nimonete Tirofimo üria Müefeso marü na Paülü küu itüüra-ini,

no magiiciiria ati Paulu niamutoonyetie hekaru-ini.) 30 Nario itũura riothe rikĩambũrũka nao andũ magũka mahanyũkite moimite miẽna yothe. Makĩnyiita Paulũ, makĩmũguucũrũria makĩmũruta hekarũ, na o hĩndĩ iyo ihingo ikĩhingo. 31 Na rĩrĩ, rĩria maageragia kũmũuraga ũhoro ũgĩkinya harĩ mũnene wa mbũtũ ya thigari cia Roma ati itũura riothe rĩa Jerusalem riarĩ na ngũĩ. 32 Nake o rĩmwe akioya anene na thigari magiĩkũrũka harĩ kirĩndĩ mateng'ere. Rĩria andũ acio maarutaga ngũĩ moonire mũnene ũcio wa thigari ciake magĩtiga kũhũura Paulũ. 33 Mũnene ũcio wa thigari agũka akĩmũnyiita na agĩathana ohwo na mĩnyororo rĩrĩ. Agĩcooka akũria aarĩ ũ na nĩ afĩa ekite. 34 Andũ amwe thĩĩnĩ wa kirĩndĩ maanagĩrĩa makoiga ũũ na arĩa angĩ makoiga ũũ; na tondu mũnene ũcio wa thigari ndangĩamenyire ma ya ũhoro nĩ ũndũ wa mbugĩrĩro, agĩathana Paulũ ahingĩrwo nyũmba ya thigari. 35 Hĩndĩ rĩa Paulũ akainyire ngathi-inĩ kirĩndĩ kũ gĩgĩthũka mũno o nginya Paulũ agĩkuuo nĩ thigari. 36 Kirĩndĩ kirĩa kiamuume thũthũ kianagĩrĩa gĩkoiga atĩrĩ, "Mweherie!" 37 Rĩria thigari ciarĩ o hakuhi gũtoonya Paulũ nyũmba ya thigari-ri, akũria mũnene wacio atĩrĩ, "Nũkũnjĩtikĩria ngwĩre ũndũ?" Nake mũnene ũcio akĩmũria atĩrĩ, "Wee anga nĩwaragia Kiyunani? 38 Gĩthĩ we tiwe Mũmisiri ũria wambĩrĩire ngũĩ hĩndĩ imwe, na ũgĩtongoria itoi ngiri inya, mũkiumuagara nacio mũgĩthĩ werũ-inĩ?" 39 Paulũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩ ndĩ Mũyahudi wa kuuma Tariso, bũrũri wa Kilikia, na itũura rĩa ndaciariĩrwo rĩrĩ igweta. Ndagũthaitha, reke njarĩre andũ aya." 40 Paulũ aarĩkia kũheo rũũtha nĩ mũnene ũcio wa thigari, akĩrũgama ngathi-inĩ agĩkĩria kirĩndĩ kũna moko. Rĩria kirĩndĩ gĩakĩrĩre, agĩkĩrĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania. Agĩkũria atĩrĩ:

22 "Ariũ a Baba, o na inyuĩ maithe makwa, thikĩrĩriai ngũyarĩria." 2 Rĩa maaguire akĩmaarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania-rĩ, magĩkĩria ki. Hĩndĩ iyo Paulũ akiuga atĩrĩ, 3 "Nĩ ndĩ Mũyahudi, wa gũciarĩrwo Tariso itũura rĩa bũrũri wa Kilikia, no ndaarereirwo itũura-inĩ rĩrĩ. Nĩndathomithiro wega nĩ Gamalielũ ũhoro wa watho wa maithe maitũ, na ndaarĩ na kũyo kĩa maĩndũ ma Ngai o ta ũria inyuĩ inyuothie mũtarĩ ũmũthĩ. 4 Nĩndanyariiraga arũmĩrĩri a Njĩra ĩno o nginya magakua na nganyiita arũme na andũ-a-nja ngamaikĩa njeera, 5 o ta ũria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene na Kĩama gĩothe gĩa athuuri o nao mangiheana ũria ũcio. O na nĩmaheire marĩa ndwarĩre andũ ao kũũ Dameski, na nĩ ngĩthĩ kuo nganyiite andũ acio ndĩmarehe Jerusalemũ nĩguo maherithio. 6 "Ta thaa thita ndĩ hakuhi gũkinya Dameski-rĩ, o rĩmwe gũkĩgĩa ũtheri mũnene woirime igũrũ, naguo ũkĩnjarĩa miẽna yothe. 7 Ngĩgwa thĩ, na ngũgwa mũgambo mũnene ũkĩnjarĩa, ũkĩnjĩria atĩrĩ, 'Saũlũ! Saũlũ! ũnyariiraga niki?' 8 "Na nĩ ngũria atĩrĩ, 'Wee nĩ we ũ, Mwathani?' "Nake akĩnjookeria atĩrĩ, 'Nĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, ũria ũranyariira.' 9 Nao andũ arĩa twarĩ nao nĩmoonire ũtheri ũcio, no matiatũkĩrwo nĩ mũgambo wa ũcio wanjaragĩria. 10 "Na nĩ ngũria atĩrĩ, 'Mwathani ngwĩka atĩa?' "Nake Mwathani akĩnjĩria atĩrĩ, 'Ŭkĩria ũtoonya Dameski. Kũũ nĩkuo ũrĩrĩrwo maĩndũ marĩa mothe wathĩrĩrwo gwĩka.' 11 Na rĩrĩ, andũ arĩa twarĩ nao makĩnyiita guoko makĩndwara Dameski, tondu ũkengu wa ũtheri ũcio nĩwandũite mũtumumu. 12 "Mũndũ wetagwo Anania nĩookire kũnyona, na aarĩ mũndũ weamũrĩre Ngai na ũndũ wa kũrũmia watho, na nĩaaheetwo gĩtũo nĩ Ayahudi othe arĩa maatũuraga kũũ. 13 Agĩũka na akĩrũgama hakuhi na nĩ akĩnjĩria atĩrĩ, 'Mũrũ wa ithe witũ Saũlũ, cooka kuona!' Na hĩndĩ o ro iyo ngĩhota kũmuona. 14 "Agĩcooka akĩnjĩria atĩrĩ, 'Ngai wa maithe maitũ niagũthuurĩe

nĩguo ũmenye wendi wake na wone ũria Mũthingu, o na ũguie ciugo kuuma kanua gake. 15 Nũgũtũũka mũria wake kũri andũ othe wa kũmoimbũria ũria wonete na ũria ũguĩte. 16 Rũu nĩ kũĩ weterire? Ŭkĩria, ũbatithio na ũthambio mehĩa maku, ũgĩkayagĩria rĩrĩtwa rĩake.' 17 "Hĩndĩ rĩa ndaacookire Jerusalem, ndĩ hekarũ-inĩ ngĩhooya nĩndagĩre na iringi, 18 ngĩkionna Mwathani akĩria, nake akĩnjĩria atĩrĩ, 'Ŭkĩria narua uume Jerusalem, tondu matigwĩtikĩria kumbũrĩrwo ũhoro wakwa nĩwe.' 19 "Na nĩ ngĩcooka atĩrĩ, 'Mwathani, andũ aya nĩmooi atĩ ndoimaga thunagogĩ imwe ngathĩ rĩa ĩngĩ nĩguo nyiithie na hũire andũ arĩa magwĩtikie. 20 Na rĩa Stefano mũria wago aaitĩrwo thakame, ndaarũngĩ ho ngĩtikĩria ũndũ ũcio wĩkwo, na ngaikaria nguo cia andũ arĩa maamũragire.' 21 "Nake Mwathani akĩnjĩria atĩrĩ, 'Thĩĩ, tondu nĩngũgũtũma kũndũ kũraya kwa andũ-a-Ndũrĩr.' 22 Kirĩndĩ kũũ gĩgĩthĩkĩrĩria Paulũ o nginya rĩa oigire ũguo. Hĩndĩ iyo gĩkĩria na mũgambo mũnene kĩanjĩrĩre, atĩrĩ, 'Mweherie thĩ! Ndagĩrĩrwo nĩgũtũura muoyo!' 23 Na rĩa kianagĩrĩa gĩgĩteaga nguo ciakĩo na gĩkũmbũraga rũkũngũ, 24 mũnene ũcio wa mbũtũ agĩathana Paulũ aingĩrio nyũmba ya thigari. Nĩngĩ agĩathana atĩ Paulũ ahũrwo iboko na orio ciũria nĩguo kũmenyeke kĩa gĩatũmaga andũ mamugĩrĩre ũguo. 25 Na rĩa maamũkomaga mamũhũre-rĩ, Paulũ akũria mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe warũngĩ hau atĩrĩ, "Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũhũre rayia wa Roma na kĩboko atanyiitikanite na ihĩtia?" 26 Rĩa mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aaguire ũguo, agĩthĩ kũri mũnene wa mbũtũ, akĩmũhe ũhoro ũcio. Nake akĩmũria atĩrĩ, "Rũũ ũgwĩka atĩa? Mũndũ ũyũ nĩ rayia wa Roma." 27 Mũnene ũcio wa mbũtũ agĩthĩ kũri Paulũ, akĩmũria atĩrĩ, "Ta njĩria atĩrĩ, wee ũri rayia wa Roma?" Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Ī, ndĩ rayia wa Roma." 28 Nake mũnene ũcio wa mbũtũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Ndarĩhire thogora mũnene nĩgeetha ndũike rayia wa Roma." Nake Paulũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "No nĩ ndaaciarĩrwo ndĩ rayia wa Roma." 29 Nao andũ arĩa meendaga kũmũria ciũria magĩtigana nake o rĩmwe. Mũnene ũcio wa mbũtũ we mwene akĩmaka aamenya atĩ nĩoheete Paulũ na mĩnyororo, na aarĩ rayia wa Roma. 30 Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre, nĩgũkorwo mũnene ũcio wa mbũtũ nĩeendaga kũmenya wega kĩa Ayahudi maathitangagĩria Paulũ, akĩmuohora na agĩathana athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri othe a Kĩama magomane. Agĩcooka akĩrehe Paulũ, na akĩmũrũgamia mbere yao.

23 Nake Paulũ agĩkũrũria athuuri a Kĩama kũũ maitho akĩmeera atĩrĩ, "Ariũ a Baba, nĩndungatĩre Ngai ndĩ na thamiri ĩtarĩ ũcuuke nginya mũthenya wa ũmũthĩ." 2 Nake Anania mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩathana andũ arĩa maarũgamite hakuhi na Paulũ mamũringe kanua. 3 Hĩndĩ iyo Paulũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Wee rũthingo rũrũ ruhakĩtũ moũnyũ mwerũ, we nĩwe ũkũringwo nĩ Ngai! Ŭkarĩte hau ũndũire ciira kũringana na watho, no wee ũkaregana na watho, ũgaathana atĩ nĩngwo!" 4 Nao andũ arĩa maarũgamite hakuhi na Paulũ makĩmũria atĩrĩ, "Anga nĩkũmũrĩria kũrũma mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene?" 5 Nake Paulũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "Ariũ a Baba, ndĩkũmenyete atĩ ũcio nĩwe mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene; nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: 'Ndũkanaarĩ ũũru igũrũ rĩa mũnene wa andũ anyu.'" 6 Na rĩa, Paulũ aamenya atĩ amwe ao maarĩ Asadukai, na arĩa angĩ Afarisai, akianĩrĩa Kĩama-inĩ kũũ, akiuga atĩrĩ, "Ariũ a Baba, nĩ ndĩ Mũfarisai, na njariĩtũo nĩ Mũfarisai. Ndarĩciirithio nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro gĩakwa gĩa kũriũkio kwa arĩa akũũ." 7 Rĩa oigire ũguo,

gükigya na ngariri gatagati ka Afarisai na Asadukai, nakio kungano kiu gikiamukana. **8** (Asadukai moigaga gutiri urukio, na gutiri araka, o na kana maroho, no Afarisai nimetikite maundu macio mothe.) **9** Gükigya na ngui nene, nao arutani a watho amwe aria maarĩ Afarisai makirugama na makaria megumire muno, makuga atiri, "Ithuĩ tũtirona uuru wa mundũ üyũ. I kungikorwo ni roho kana muraika umwarĩrie?" **10** Nacio ngariri ikĩneneha mũno, o nginya mũnene wa mbũtũ akĩgũya guoya nikuona ta Paũlũ angitarũrangwo tũcũnjĩ nio. Agĩatha mbũtũ cia thigari ciikũrũke, imweherie hario na hinya, na imũtware nyũmba ya thigari. **11** Utũkũ ũria warũmirĩrie, Mwathani akĩrũgama hakuhi na Paũlũ, akĩmwĩra atiri, "Wiyũmirĩrie! O ũguo ũheanite ũhoro wakwa gũkũ Jerusalemu, noguo ũkauheana kũu Roma." **12** Rũciinĩ rũrũ rũngũ, Ayahudi makigya na ndundu na makĩthĩta mwĩhitwa mataakarĩe kana manyue matooragite Paũlũ. **13** Andũ arĩa maathugundite ndundu iyo maarĩ makiria ya mirongo ina. **14** Magĩthĩ kũri athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩmeera atiri, "Ithuĩ nitwĩhitite mwĩhitwa wa kwaga kũria kĩndũ kana kũnyua nginya tũtũrage Paũlũ. **15** Na rĩri, inyuĩ mũri hamwe na Kĩama gĩa Athuuri ũriai mũnene wa mbũtũ amũrehe mbere yanyu, mwĩtũte ta mũrenda gũtũria wega ũhoro wa ciira wake. Ithuĩ nitwĩhaarĩrie kũmũtũraga atanakinya haha." **16** No rĩria mwanake wa mwarĩ wa nyina na Paũlũ aagũire ũhoro wa ithugunda riu, agĩthĩ nyũmba ya thigari akĩra Paũlũ. **17** Hĩndĩ iyo Paũlũ agĩta ũmwe wa anene a thigari igana rĩmwe, akĩmwĩra atiri, "Twarĩ mwanake ũyũ kũri mũnene wa mbũtũ; arĩ na undũ arenda kũmwĩra." **18** Nĩ undũ ũcio mũnene ũcio akĩmuoya, akĩmũtwara kũri mũnene wa mbũtũ. Mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe akĩmwĩra atiri, "Paũlũ, ũria muohe nĩandũmanĩrie anjĩra ndeehe mwanake ũyũ kũri we tondũ arĩ na undũ arenda gũkwĩra." **19** Mũnene ũcio wa mbũtũ akĩnyũita mwanake ũcio guoko, akĩmũtwara keeheri-inĩ, akĩmũria atiri, "Nĩ atĩa ũrenda kũnjĩra?" **20** Nake mwanake ũcio akĩmũcookeria atiri, "Ayahudi nĩmaiguanĩrie makũurie ũmarehere Paũlũ nĩguo arĩgama mbere ya kĩaama rũciũ, metũete ta marena gũtũria ũhoro wake wega. **21** Ndũgetĩke ũguo marena, tondũ andũ makiria ya mirongo ina ao mamuoheirie njĩra-inĩ. Nĩmehĩtite mwĩhitwa wa kwaga kũria kana kũnyua nginya mamũũrage. Na rĩri, nĩmehaarĩrie, metereire wĩtũkĩre ihooya riao." **22** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ akĩra mwanake ũcio athĩ, na akĩmũkaania, akĩmwĩra atiri, "Ndũkeere mũndũ o na ũrikũ atĩ nĩũnginyũirie ũhoro ũcio." **23** Mũnene ũcio wa mbũtũ agĩcooka agĩta anene aake eerĩ a thigari igana rĩmwe akĩmaatha atiri, "Haarĩria gĩkundi gĩa thigari magana meerĩ, na thigari mirongo mũgwanja iria ithiiga ihaiçite mbarathi, na thigari magana meerĩ iria ithiiga ikũitĩ matimũ, nĩguo mathĩ Kaisarea thaa ithatũ cia ũtũkũ. **24** Na nĩngĩ mũhaarĩrie mbarathi cia gũkuua Paũlũ atwarwo kũri Felike ũria barũthi hatari na ũgwati." **25** Agĩcooka akĩandĩka marũa ũtũ: **26** Nĩ nĩ Kilaudio Lisia, Kũri mũgaathe Barũthi Felike: Nĩndakũgeithia. **27** Mũndũ ũyũ aranyũitĩtũ nĩ Ayahudi na marari hakuhi kũmũũraga, no ndĩrathĩ na thigari ciakwa ndĩramũthara, nĩgũkorwo nĩndĩramenyete atĩ nĩ raiya wa Roma. **28** Nĩndĩrendaga kũmenya kĩa maramũthitangagĩra, na nĩ undũ ũcio ndĩramũtwara Kĩama-inĩ kĩa. **29** Nĩndĩradora atĩ athitangĩrwo maĩndũ makoniĩ watho wao, no hatirari undũ acuukĩrwo ũngĩratũmire atũrwo kũũraga kana kuohwo. **30** Rĩria ndĩramenyithirio atĩ kũraari na ithugunda rĩa kũũraga mũndũ ũcio, ndĩramũtũma kũri we o hĩndĩ iyo. Nĩndĩradora ndĩraatha andũ acio mamũthitangite makũrehere thitango

ĩria mamũthitangĩrie. **31** Nĩ undũ ũcio thigari ikĩoya Paũlũ ũtũkũ o ta ũria ciaathĩtũ, ikĩmũtwara o nginya Antipatri. **32** Naguo mũthenya ũyũ ũngĩ igĩtũga thigari iria ciathĩiga ihaiçite mbarathi ithĩ nake, nacio igĩcooka nyũmba ciao. **33** Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikĩnengera barũthi marũa na ikĩneana Paũlũ kũri we. **34** Nake barũthi aathoma marũa, akĩria kũria Paũlũ oimite. Rĩria aamenyire atĩ oimite Kĩlikia, **35** akĩmwĩra atiri, "Ngaathikĩrĩria ciira waku andũ arĩa magũthitangite mooka." Agĩcooka agĩathana Paũlũ aikare arangĩrĩtũw kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Herode.

24 Na rĩri, thuutha wa mũthenya itano, Anania, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩkũrũka agĩthĩ Kaisarea marĩ na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makĩrehe thitango ciao cia gũkũrĩra Paũlũ kũri barũthi. **2** Rĩria Paũlũ eetirwo thĩni, Teritulo akĩambĩria kũmũthitanga mbere ya Felike, akiuga atiri: "Nĩtũkeneire ihinda iriia rĩa thayũ tũri rungu rwaku, na ũũgĩ waku wa kuona na kabere nĩũgarũrite maĩndũ marĩa mooru magatuika mega burũri-inĩ ũyũ. **3** Kũndũ guothe na maĩndũ-inĩ mothe, wee mũgaathe Felike, nĩtwamũkĩrite undũ ũyũ tũri na ngaatho nene. **4** No nĩgeetha ndĩgakũnogie makĩria, nĩngũkũria na gĩtũũ ũtũthikĩrĩrie hanini. **5** "Nĩtuonete mũndũ ũyũ arĩ mũndũ wa kũrehe thĩna, na nĩarehete ngũĩ gatagati-inĩ ka Ayahudi kũndũ guothe thĩni wa thĩ. We nĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa gĩtagwo Anazari, **6** na nĩngĩ nĩageria gũthahia hekarũ; nĩ undũ ũcio tũkĩmũnyũita. (Na nĩtũngiamũtũirĩrie kũringana na watho witũ. **7** No Lisia, mũnene ũcio wa mbũtũ agĩka akĩmũruta moko-inĩ maitũ na hinya akĩmweheria, na agĩathana athitangi aake moko kũri wee.) **8** Wee mwene wamũũrangia nĩũkũmenya ma ya ũhoro ũyũ wotho mũmũthitangĩrie." **9** Nao Ayahudi makĩnyũitĩra na thitango iyo, makiuga atĩ maĩndũ macio maarĩ ma ma. **10** Rĩria barũthi aaheneire Paũlũ na moko aarie-rĩ, Paũlũ oigire atiri, "Nĩnjũũ atĩ nĩũkoretwo ũri mũtũ ciira wa rũrĩ rũrũ ihinda rĩa miaka miĩngĩ, nĩ undũ ũcio nĩngwĩyarĩria ngenete. **11** Nĩ undũ mũhũthũ harĩwe kũmenya atĩ ti makiria ma mũthenya ikĩni na rĩri ithĩrite kuuma ndambata Jerusalemu kũhooya Ngai. **12** Andũ arĩa maathitangite matianyoniire ngĩkararania na mũndũ o na ũrikũ hekarũ-inĩ, kana ngĩtũma kĩrĩndĩ kĩgĩe na ngũĩ thunagogi-inĩ, o na kana handũ hangĩ o hothe itũũra-inĩ. **13** Na matĩngĩtho kuonania ihooto harĩwe cia thitango icio maathitangĩrie. **14** No rĩri, nĩngwĩtikĩra atĩ nĩhooyaga Ngai wa maithe maitũ ndĩ mũrũmirĩri wa Njĩra iyo, o iyo metaga ya gĩkundi kĩa nyamũkano. Nĩ nĩnjĩtikĩte maĩndũ mothe marĩa megĩĩ Watho na marĩa mandĩkĩtũw mabuku-inĩ ma Anabii, **15** na ndĩ na kĩrĩngĩrĩro thĩni wa Ngai o ta kĩa andũ aya marĩ nakio, atĩ nĩgũgakorwo na kũrũka kwa andũ arĩa athĩngu na arĩa aaganu. **16** Nĩ undũ ũcio nĩndĩrutana gĩa hĩndĩ ciothe kũga thamiri yakwa itari na ũcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andũ. **17** "Thuutha wa gũkorwo itari kuo miaka miĩngĩ, nĩndokire Jerusalemu nĩgeetha ndeehere andũ akwa iheo nĩ undũ wa athĩni na ndute maruta nĩ undũ wa Ngai. **18** Na rĩria ndarũmbũyanagia na maĩndũ macio nĩmangorire kũu hekarũ-inĩ ndĩtheretie. Gũtiari na gĩkundi kĩa andũ ndaari na kĩa, o na kana ngĩkorwo ngĩruta thĩna. **19** No nĩ kũri Ayahudi a kuuma burũri wa Asia arĩa magĩrĩrwo nĩgũkorwo marĩ haha mbere yaku na maathitangie angĩkorwo nĩ marĩ undũ mangĩjuukira. **20** Akorwo ti ũguo, aya marĩ haha nĩmagĩrĩrwo moige ihĩtia rĩria maanyoniire narĩo rĩria ndaarũgamire mbere ya Kĩama, **21** tĩga ũkorirwo nĩ undũ ũyũ ũmwe ndanĩrĩrie rĩria ndaarũngĩ mbere yao ngiuga atiri: 'Umũthĩ ndũgamite

mbere yanyu njiirithio ni undũ nĩnjĩrĩgĩĩre ũhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ.” 22 Nake Felike, nĩ undũ nĩamenyete wega ũhoro wa Njĩra Iyo, agĩtũria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩria Lisia, ũcio mĩnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” 23 Agĩatha mĩnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mĩrangĩre, no amũhe wĩyathi mĩnini na etikĩrie arata aake marũmbũyie mabata make. 24 Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mĩnini, Felike agĩũka marĩ na mĩtumia wake Dirusila, ũria warĩ Mũyahudi mĩtumia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthĩkĩrĩria akĩaria ũhoro wa wĩtkio thĩĩni wa Kristũ Jesũ. 25 Rĩria Paũlũ aaragia ũhoro wa ũthingu, na wa kwĩgĩrĩria merĩrĩra ma mwĩrĩ, o na wa ciira ũria ũgooka, Felike akĩgũa etigĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũguo! Rĩu no ũthĩĩ. Rĩria ndĩrĩgia na ihinda rĩagĩrĩre, nĩndĩgĩtũmanĩra ũũke.” 26 Ihinda-inĩ o rĩu no ehokaga atĩ Paũlũ nĩangamũheire ihaki, na nĩ undũ ũcio nĩaikaraga akĩmũtũmanĩra, akaaria nake. 27 Hĩndĩ ĩria miaka nĩrĩ yathĩrĩre-rĩ, Porikio Fesito agĩcokoa ithenya rĩa Felike, no tondu Felike nĩndaga gũkenia Ayahudi, agĩtũra Paũlũ njeera.

25 Na rĩrĩ, mĩthenya itatũ yathĩra thuutha wa Fesito gũkinya kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthĩĩ Jerusalemu. 2 Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maĩndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. 3 Nĩmahĩkire gũthaita Fesito atĩ nĩ undũ wa wega wake kũrĩ o etikĩre Paũlũ atwarwo Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuoheria njĩra-inĩ mamũũrage. 4 Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcokoa kuo o narua. 5 Tondũ ũcio no tũthĩĩ na atongoria amwe anyu nĩgeetha mathĩĩ magathitangĩre mĩndũ ũcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ undũ mũũru ekite.” 6 Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mĩthenya ĩnana kana ikũmi, agĩkũrũka, agĩthĩĩ Kaisarea, na mũthenya ũyũ ũngĩ akĩgomithania igooti, na agĩathana Paũlũ areehwo mbere yake. 7 Rĩria Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maikũrũkite kuuma Jerusalemu makĩmũrĩgĩciĩria, na makĩmũthitangĩria maĩndũ maingĩ mooru, marĩa matangĩhotire kuonania atĩ nĩ ma ma. 8 Nake Paũlũ akĩyariĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ undũ njĩkite ũreganite na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.” 9 Nake Fesito, akienda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ũkwenda kwambata ũthĩĩ Jerusalemu ngagũciirithĩrie kuo nĩ undũ wa maĩndũ maya ũthitangĩrwo?” 10 Nake Paũlũ agĩcokoa atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagĩrĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndĩhitĩrie Ayahudi, o ta ũria wee mwene ũmenyete o wega. 11 No rĩrĩ, angĩkorwo ndĩ na ihĩtia rĩa gwĩka undũ o wothe wa gũtũma njũragwo-rĩ, ndingĩrega gwĩka. No angĩkorwo maĩndũ marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi aya ti ma ma-rĩ, gũtikĩrĩ mĩndũ ũrĩ na gĩtũmi gĩa kũũneana kũrĩ o. Ndacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari!” 12 Thuutha wa Fesito gũcokonia ndundu na kĩaama gĩaake, akiuga atĩrĩ, “Wacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari na kũrĩ Kaisari nĩkuo ũgũthĩĩ!” 13 Mĩthenya mĩnini yathĩra Mũthamaki Agĩripa na Berĩnĩke magĩũka kũu Kaisarea kũnyĩta Fesito ũgeni. 14 Na tondu nĩmaikaraga kũu mĩthenya mĩingĩrĩ, Fesito akĩhe mũthamaki ũcio ũhoro wa ciira wa Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ kũrĩ na mĩndũ watĩgĩrwo nĩ Felike arĩ muohe. 15 Rĩria ndaathĩre Jerusalemu-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a Ayahudi nĩmamũthitangĩre, na makĩnjũria ndĩmũtũire. 16 “Na nĩ ngĩmeera atĩ ti mũtũgo wa andũ a Roma kũneana mĩndũ o wothe ataambĩte kũng’ethanĩra na andũ arĩa mamũthitangĩte na kũheo mweke wa kwĩyarĩria ũhoro-inĩ ũria athitangĩrwo. 17 Rĩria tuokire nao gũkũ, ndĩaikarĩrie

ciira ciira, no ndaarookire kũgomithania igooti na ngĩathana mĩndũ ũcio areehwo. 18 Rĩria andũ arĩa maamũthitangĩte maarũgamire kwaria, matiamũthitangĩre undũ o na ũmwe mũũru ta ũria nderĩgĩrĩre. 19 No handũ ha ũguo, o maarĩ na maĩndũ mamwe maakaranania nake makonĩĩ ũhoro wa ndini yao na makonĩĩ ũhoro wa mĩndũ wakuite wetagwo Jesũ ũria Paũlũ oigaga atĩ arĩ muoyo. 20 Nĩndarĩgĩrwo nĩ ũria ingĩtũria maĩndũ ta macio; nĩ undũ ũcio ngĩmũũria kana no eende gũthĩĩ Jerusalemu agaciirithĩrio maĩndũ macio aathitangĩrwo kuo. 21 Rĩria Paũlũ aacookĩrie ciira riiko etererio itua rĩa Mũthamaki-rĩ, ngĩathana ahingĩrwo nginya rĩa ingĩahotire kũmũtarĩthia kũrĩ Kaisari.” 22 Hĩndĩ Iyo Agĩripa akĩra Fesito atĩrĩ, “No nyende kwĩgũra mĩndũ ũcio akĩaria.” Nake Fesito agĩcokoa atĩrĩ, “Nĩũkamũũgũ rũciũ.” 23 Mũthenya ũyũ ũngĩ, Agĩripa na Berĩnĩke magĩũka marĩ na mwago mĩnene na magĩtoonya nyũmba ya gũciirĩrwo marĩ hamwe na anene a thigari o na athuuri a itũũra arĩa maarĩ igweta. Nake Fesito agĩathana Paũlũ areehwo. 24 Fesito akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Agĩripa na andũ arĩa othe mũrĩ na ithũĩ haha, nĩmũkuona mĩndũ ũyũ! Nĩwe mũingĩ wothe wa Ayahudi wanjũũrĩre, ndĩ kũu Jerusalemu na ndĩ gũkũ Kaisarea, ngaciire ũhoro wake, ũkĩanĩria ũkiuga atĩ ndagĩrĩrwo ngĩtũũra muoyo rĩngĩ. 25 No nĩ nĩndonire atĩ ndarĩ undũ eekite wa gũtũma ooragwo, no tondu nĩacookĩrie ciira riiko kũrĩ Mũthamaki, ngĩtũ itua rĩa kũmũtũma Roma. 26 No ndĩrĩ na undũ mũna ingĩandĩkĩra Mũthamaki Mũgaathe igũrũ rĩake. Nĩ undũ ũcio-rĩ, ndamũrehe mbere yanyu inyuotha, na makĩria mbere yaku wee Mũthamaki Agĩripa, nĩgeetha ũhoro ũyũ warĩka gũtũũro, ngĩe na undũ ingĩandĩka. 27 Nĩgũkorwo ndikuona kwagĩrĩre gũtũma mĩndũ muohe itekuonania maĩndũ marĩa athitangĩrwo.”

26 Nake Agĩripa akĩra Paũlũ atĩrĩ, “Ūrĩ na rũũtha rwa kwĩyarĩria.” Nĩ undũ ũcio Paũlũ agĩtambũrũkia guoko, akĩambĩria kwĩyarĩria, akiuga atĩrĩ, 2 “Mũthamaki Agĩripa, nĩngũũgũ ndĩ mũtũũku kũrũgama mbere yaku ũmũthĩ ndiyarĩrĩre igũrũ rĩa maĩndũ mothe marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi, 3 na makĩria nĩ tondu wee nĩũũ mũtũgo wothe ya Ayahudi na maĩndũ marĩa makaranagĩria. Nĩ undũ ũcio nĩndakũhooya ũthĩkĩrĩre ũtegũthethũka. 4 “Ayahudi othe nĩmooũ ũria ndũũrĩte kuuma ndĩ mwana, kuuma kĩambĩria kĩa mũtũũrĩre wakwa ndĩ bũrũri-inĩ wakwa kũĩmbe, o na ndĩ Jerusalemu. 5 Nĩmanjũtũ hĩndĩ ndaaya, na mangienda, no maheane ũira wakwa, atĩ kũringana na watho ndaatũũrĩte ndĩ Mũfarĩsai, ndĩrũtanĩũrĩre na kĩyo kũrũmia maĩndũ mothe ma ndini iitũ. 6 Na rĩrĩ, ndũgamĩte haha ũmũthĩ njĩrithio nĩ undũ wa kwĩrĩgĩrĩra kĩranĩro kĩa Ngai eerĩre maithe maitũ. 7 Kĩranĩro kũu no kĩa mĩhĩrĩga ĩria iitũ ikũmi na rĩrĩ ĩrĩgagĩrĩra kuona gĩkĩhingio, rĩa rĩa ĩtungatagĩra Ngai na kĩyo ũtũkũ na mũthenya. Na rĩrĩ, wee Mũthamaki, Ayahudi maathitangĩte nĩ undũ wa kwĩrĩgĩrĩro kũu. 8 Nĩ kũ kingĩtũma mĩndũ o na ũrĩkũ wanyu atue atĩ nĩ undũ ũtangĩtũkio, atĩ Ngai nĩariũkugia arĩa akuũ? 9 “O na nĩ nĩndaũgũthĩtio atĩ nĩndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũria wothe ingĩahotire ndegane na rĩtwa rĩa Jesũ wa Nazarethi. 10 Na ũguo nĩguo ndeekire kũu Jerusalemu. Ngĩũkia andũ aingĩ a arĩa aamũre njeera, heetwo rũũtha nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na rĩa andũ aige mooragagwo, nĩndetikanagwo na itũũro rĩu. 11 Mahinda maingĩ nĩndathĩiaga kuuma thungogi-inĩ ĩmwe nginya ĩria ingĩ nĩgeetha ndĩmaneane maherithio, na ngageria kũmahatĩrĩria marume Ngai. Na tondu wa ũria ndaamarakarĩre mũno nĩndathĩiaga kũmanyarĩra o na matũũra-inĩ marĩa manene ma kũngĩ. 12 “Hĩndĩ ĩmwe ndĩ rũgendo-inĩ ta rũu-rĩ,

ndaathiiaga Dameski heetwo ühoti na ngatimwo nĩ athinjiri-Ngai arĩa anene. **13** Kũri thaa thita cia mũthenya, wee Mũthamaki, ndi njira-inĩ ngĩona ütheri münene woimite igũrũ ũkengete gũkĩra riua, ũkĩnarĩra mĩena yotho, niĩ na andũ arĩa twari nao. **14** Ithuothe tũkĩgũa thĩ, na niĩ ngĩguu mũgũmbo ũkĩnjĩra atĩri na rwario rwa Kĩhibirania, 'Saũlũ, Saũlũ, ũmnyariiraga niki? Nĩ ũndũ ũri hinya harĩwe kũhũra mĩcengi na haati.' **15** "Na niĩ hĩndi iyo ngĩũria atĩri, 'Wee niĩwe ũ, Mwathani?' "Nake Mwathani akĩnjookeria atĩri, 'Nĩ niĩ Jesũ ũria ũnyariiraga. **16** Rũ ũkĩra ũrũgame na magũrũ maku. Ndaakuumĩria ngwamũre ũtũike ndungata na ũtũike mũira wa maũndũ marĩa wonete mangoniĩ na marĩa ngũkuonia. **17** Nĩngũkũhonokia kuuma kũri andũ anyu na kuuma kũri andũ-a-Ndũrĩri arĩa ndĩragũtũma kũri o, **18** ũkamahingũre maitho, na ũmagariĩre moime nduma-inĩ mathĩi ütheri-inĩ, na ũmarute hinya-inĩ wa Shaitani ũmatwae kũri Ngai, niĩgeetha maamũkĩre ũrekanĩri wa mehĩa, na magĩe na handũ gatagati-inĩ ka andũ arĩa matheretio na ũndũ wa kũnjĩtikia.' **19** "Nĩ ũndũ ũcio, Mũthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwathĩkĩra kĩoneki kũ kioimite igũrũ. **20** Ngĩambĩrĩria kũhunjĩria andũ arĩa maarĩ Dameski, ngĩcokoka ngĩhunjĩria andũ a kũu Jerusalemu o na a Judea guothe, na andũ-a-Ndũrĩri o nao. Ndaahunjagia atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩra na magarũrũke kũri Ngai, na moonanie kwĩrĩra kwao na ũndũ wa ciĩko ciao. **21** Kũu niĩkĩo gĩatũmire Ayahudi maanyĩitiĩre hekarũ-inĩ, na magerie kũnjũraga. **22** No nĩngoretwo ndi na ũteithio wa Ngai ngĩnya ũmũthĩ ũyũ, na niĩkĩo nũngĩi haha niĩguo heane ũira kũri andũ arĩa anini na arĩa anene o ũndũ ũmwe. Ndĩri ũndũ njugaga makĩria ma ũria anabii na Musa moigĩte atĩ niĩgũgĩka, **23** atĩ Kristũ niĩkanyariĩrwo, na atũke wa mbere kũriũka kuuma kũri arĩa akuũ, niĩguo ahunjie ũhoro wa ũtheri kũri andũ aake kũmbe o na kũri andũ-a-Ndũrĩri.' **24** Fesito aigua ũguo, akĩmũgũthũkĩra akĩmwĩra atĩri, 'Wee Paũlũ niĩkũgũrũka ũgũrũkĩte! Githomo kũu gĩaku kĩngĩ niĩgĩtũmĩte ũgũrũke.' **25** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩri, 'Atĩrĩri mũgaathe Fesito, niĩ ndigũrũkĩte. ũndũ ũria ndĩroiga niĩ wa ma na ti ũgũrũki. **26** Mũthamaki niĩoi maũndũ maya, na no ndĩmwarĩre itegwĩtigĩra. Nĩ njũũ atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe wa maũndũ maya aagĩte kũmenya, tondũ matiekĩrwo hitho-inĩ. **27** Mũthamaki Agiripa, wee niĩwĩtikĩtie anabii? Niĩnjũũ atĩ niĩmetikĩtie.' **28** Hĩndi iyo Agiripa akĩũria Paũlũ atĩri, 'Nĩngũwĩciĩria atĩ kahĩnda-inĩ kanini ũguo no nũngĩũthie ndũike Mũkristiano?' **29** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩri, 'kahĩnda kanyĩihe kana karaihe, ndĩrahooya Ngai atĩ to wee wiki, no o na andũ aya angĩ othe maraathikĩrĩria ũmũthĩ, ndenda matũke ta niĩ, tĩga o mĩnyororo iño.' **30** Mũthamaki ũcio agĩũkĩra marĩ hamwe na barũthĩ, na Berĩnĩke, na andũ arĩa maikariĩte hamwe nao. **31** Makiuma nyũmba iyo, na rĩria maaranagĩria, makiuga atĩri, 'Mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ ekĩte wa gĩtũma ooragwo kana ohwo.' **32** Agiripa akĩria Fesito atĩri, 'Mũndũ ũyũ niĩngĩarekererio korwo ndaracooketie ciira riiko kũri Kaisari.'

27 Na rĩria gwatuirwo atĩ niĩtũkũhaica marikabu tũthĩ Italia, Paũlũ na andũ arĩa angĩ mooheetwo makĩneanwo kũri münene-wa-thigari-igana rĩmwe, warĩ wa mbũtũ wa Agusito, wetagwo Juliasi. **2** Tũkĩhaica marikabu yoimite Aduramatio irĩa yakirie gũthĩi icukĩro-inĩ cia marikabu irĩa ciarĩ ndwene-inĩ cia irĩa rĩria inene bũrũri-inĩ wa Asia, na ithuĩ tũkĩambĩrĩria rũgendo tũgĩthĩ. Nake Arisitariko, Mũmakedonia woimite Thesalonĩke, aarĩ hamwe na ithuĩ. **3** Mũthenya ũyũ ũngĩ tũgĩkĩnya Sidoni; nake Juliasi, niĩ ũndũ wa kũũguĩra Paũlũ

tha, akĩmwĩtikĩria athĩi kũri arata aake niĩguo mamũhe kĩria angĩabatariĩre. **4** Twoima kũu tũkĩambĩrĩria rũgendo rĩngĩ, tũgereire mwena ũria ũtaarĩ rũhuho wa Kuporo, tondũ huho cioimaga na mwena ũria twathĩiaga. **5** Twaarikia gũtũkĩkania irĩa rĩria inene rĩria rĩarĩ gũkuhĩ na mabũrũri ma Kilikia na Pamufilia tũgĩkĩnya itũũra rĩa Mira, bũrũri-inĩ wa Likia. **6** Tũri kũu münene ũcio wa thigari igana rĩmwe akiona marikabu ya Alekisanderia yathĩiaga Italia, nake agĩtũhaicia yo. **7** Tũgĩthĩ kahora ihĩnda rĩa mũthenya mĩngĩ na tũri na thĩina mĩngĩ ngĩnya tũgĩkĩnya gũkuhĩ na Kinido. Na rĩria rũhuho rwagirĩre tũthĩi ũria twendagaa-rĩ, tũgĩthĩ tũgereire mwena ũria ũtaarĩ rũhuho wa Kirete, kũng'etheria Salimone. **8** Nĩwathĩire na thĩina mĩngĩ tũgereire ndwene-inĩ cia irĩa rĩria inene na tũgĩkĩnya handũ heetagwo Gĩcukĩro Kĩega, hakuhĩ na itũũra rĩa Lasea. **9** Mahĩnda maĩngĩ niĩmathĩrite, na gũthĩi na marikabu kwari na ũgwati tondũ ihĩnda rĩa Gĩathĩ gĩa Kwĩhĩnga kũria Irio niĩrĩahĩtũkĩte. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmataara akĩmeera atĩri, **10** "Athuari aya, niĩnguona atĩ rũgendo rwitũ niĩ rũgũkorwo na mũtino na rũrehe hathara nene kũri marikabu na mĩrigo o na ngĩnya kũri mĩoyo iitũ yo mĩene." **11** No münene ũcio wa thigari igana rĩmwe, handũ ha gũthĩkĩrĩria ũria Paũlũ oĩgaga, aarũmĩrĩre ũtaari wa mũtwarĩthia wa marikabu o na wa mwene marikabu iyo. **12** Tondũ gĩcukĩro kũu gĩtĩari kĩega gĩa gũkarwo hĩndi ya heho-rĩ, andũ aĩngĩ magĩtua itua tũthĩi na mbere, twĩhokete gũkĩnya Foinĩke, tũkare kuo hĩndi iyo ya heho. Gĩkĩ kĩarĩ gĩcukĩro kĩa meeri gĩa Kirete, nakĩo kĩang'etheire mwena wa gũthĩni wa ithũũro, o ũndũ ũmwe wa mwena wa gathĩgathĩni wa ithũũro. **13** Rĩria rũhuho rumĩte mwena wa gũthĩni rwambĩrĩrie kũhurutana kahora-rĩ, magĩciĩria niĩmona kĩria mendaga, na niĩ ũndũ ũcio makĩohora marikabu magĩthĩi magereire hũgũrũrũ-inĩ cia Kirete. **14** Na ihĩnda rĩtanathĩi mũno, rũhuho rwa hinya wa kĩhuhũkanio kĩnene rwetagwo "Eurakilo," rũkĩhurutana ruumĩte gĩcĩgĩrĩria-inĩ kũu. **15** Nayo marikabu ikĩnyitwo niĩ kĩhuhũkanio kũu ikĩremwo niĩgũthĩi na kũria rũhuho rwoimaga, niĩ ũndũ ũcio tũkĩmĩrekereria itwarwo niĩ rũhuho. **16** Na rĩria twahĩtũkĩgĩra gacĩgĩrĩria-inĩ kanini geetagwo Kauda, niĩtwari na thĩina wa kũhaicia gatarũ ga kũhonokia andũ igũrũ wa marikabu. **17** Hĩndi irĩa andũ acio maakahaicĩre marikabu-inĩ, makĩhĩtũkĩria mikanda rungu rwa marikabu yo nyene niĩgeetha mamĩohe wega. Nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra kũhata mũthanga-inĩ wa handũ heetagwo Siritĩ-rĩ, makĩharũrũkia matanga na makĩrekereria marikabu iyo itwarwo o kũria ingĩatwarĩrwo niĩ rũhuho. **18** Nĩtwanyariĩrĩkire mũno niĩ ũndũ wa kĩhuhũkanio kũu o ngĩnya mũthenya ũyũ ũngĩ makĩambĩrĩria gũkia mĩrigo irĩa-inĩ. **19** Naguo mũthenya wa gatarũ makĩambĩrĩria gũkia indo cia wĩra cia marikabu irĩa-inĩ na moko mao ene. **20** Na rĩria kwaagĩre kuoneka rĩua kana njata ihĩnda rĩa mũthenya mĩngĩ, nakĩo kĩhuhũkanio gĩgĩthĩ na mbere kũhuhũkĩnia-rĩ, tũkĩrĩgĩrĩria na kwaga mwĩhoko o wotho wa kũhonoka. **21** Thuutha wa andũ gũkĩra ihĩnda irayya matekũria, Paũlũ akĩrũgama mbere yao akĩmeera atĩri: "Andũ aya, niĩ kaba mĩngĩetikĩrĩre ũtaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hĩndi iyo niĩmũngĩehonokĩrie kuumana na ũgwati ũyũ o na hathara iño. **22** No rĩri, niĩngũmũthaitĩa mũthĩi na mbere kũmĩrĩria, tondũ gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũkũũra; tĩga marikabu iiki ikwanangĩka. **23** ũtukũ ũyũ, mũraika wa Ngai ũria niĩ ndi wake na ũria ndungataga niĩarũgamĩre hakuhĩ na niĩ na **24** aanjĩra atĩri, 'Paũlũ ndũkĩae gwĩtigĩra. No ngĩnya ũrũgame mbere ya Kaisari ũciĩrithio; na rĩri, Ngai tondũ wa wega wake, niĩekũhonokia mĩoyo wa andũ arĩa othe ũri nao.' **25** Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ andũ aya, thĩiĩ na

mbera kuumiriria, nigukorwo ndi na wifikio thini wa Ngai ati nigukuhaana o ta uguo aanjirite. 26 No o na kuri uguo no nginya tuhate gicigirira-ini kana. 27 Na riri, utuku wa muthenya wa ikumi na ina wakinya, o tugitwarithagio uu na uu ni ruhuho tutuikaniririe iria riria ritagwo Adiria-ri, utuku gatagati atwarithia a marikabu makigereria nimakuhiririe thi nyumu. 28 Nao makioya kigeri kia uriku wa maai makiona ati maai maaru na uriku wa buti igana ria mirongo riri. Thuutha wa kahinda kanini magithima ringi makiona ati maai maaru na uriku wa buti mirongo kenda. 29 Ni undu wa gwitigira tutikaaguthithio rwaro rwa ihiga, makirekia nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makihooya gukie. 30 Na riria maageragia kura moime marikabu-ini, atwarithia a marikabu makiharurukia gataru ga kuhonokia andu iria-ini, metuite ati marena kuharurukia nanga imwe kuuma muthia wa na mbera wa marikabu. 31 Hindi iyo Paulu akira munene ucio wa thigari igana rimwe hamwe na thigari atiri, "Andu aya maga gukara marikabu-ini, inyuu muingihonoka." 32 Ni undu ucio thigari igitania mikanda iria yanyitite gataru ga kuhonokia andu, makireka koore. 33 Gwakuhiriria gukia, Paulu akimathaita othe marie irio, akimeera atiri, "Kwa ihinda ria mithenya ikumi na ina mihiruo, mukoretwo mukarite o uguo mwimite irio, miteekuria kindu. 34 Riu ndamuthaita murie irio. Nimubatarite kuria irio niguu imuige muoyo. Gutiri ruuru rwa mutwe wa mundu o na umwe wanyu rukura." 35 Aarika kuuga uguo, akioya mugate, agicookeria Ngai ngaatho mbera yao othe. Agicooka akwinyuranga, akimbiriria kuria. 36 Nao othe makigua momiriria, makioya irio makiria. 37 Ithuothe twari andu 276 aria twari marikabu-ini. 38 Riria maariire makithuuna, maacookire magitika ngano iria-ini nigeetha marikabu ihithe. 39 Kwarooka gukia-ri, atwarithia matiigana kumenya bururi ucio, no makiona gicongoco kari na muthanga hugururu-ini, magiiciria magerie kihathithia marikabu ho. 40 Nao makirenga nanga, igitigwo iria-ini, na o hau makiohora mikanda iria yohete thukani. Magicooka makihaita taama uria wikagirwo mbera ya marikabu niguu unyite ruhuho, magithii meerekeire hugururu-ini. 41 No riri, marikabu ikigutha muthanga na ikihata. Muthia wa na mbera wayo ukihata na ukiruma biu, naguo muthia wa na thuutha ukunikanga ni undu wa kuhurwo ni makumbi ma maai. 42 Thigari ikibanga ciurage ohwo nigeetha gutikage o na umwe wao ungithambira oore. 43 No tondu munene ucio wa thigari igana rimwe niendaga kuhonokia muoyo wa Paulu, agicigiria ciike uguo ciabangite. Agithana ati andu aria mangahotire guthambira mambe maruige maai-ini mathii thi nyumu. 44 Nao andu acio angu makinye kuo menyitirire mbaui kana icunji cia marikabu. Uguo niguu andu othe maakinyire thi nyumu matari na uru.

28 Twarikia gukinya hugururu-ini tutari na uru, niguu twamenyire ati gicigirira kiu getagwo Malita. 2 Nao aturu a gicigirira kiu magitunia utugi wa mwanya. Magitwakiria mwaki tondu ni kuoiraga na kwaru na heho na magitunyita ugeni ithuothe. 3 Nake Paulu akioya gikundi gia tuku, na riria aatukagira riiko-ri, ndura ikumira ni undu wa urugaru wa mwaki, ikioherera guoko-ini gwake. 4 Riria andu a gicigirira kiu moonire ndura icuhite guoko-ini gwake makirana atiri, "Mundu iyu no nginya akorwo ni muragani, nigukorwo o na gutuika niahonokire kuuma iria-ini, kihooto gitimwikiritie atuire muoyo." 5 Nowe Paulu akiribaribira nyoka iyo mwaki-ini na ndaigana kuona undu

muru. 6 Andu maataanyaga kuona akimba kana agwe o rimwe akue, no thuutha wa gweterera hindi ndaaya, makiona gutiri undu utari wa nduire urekika hari we, makiricukwo makiuga ati aari ngai. 7 Na riri, hakuhi na hau maaru, ni kwaru na githaka kari kia mundu wetagwo Pabulio, uria wari munene wa gicigirira kiu. Nake niatunyitire ugeni gwake, na kwa ihinda ria mithenya itatu agitituga wega ari na utaana. 8 Nake ithe aari uriri ari muruaru murimu wa kuhuha mwiri na kuharwo thakame. Paulu agitoonya nyumba kumuona, na thuutha wa kumuhoera akimugirira moko akimuhonia. 9 Riria gwekire uguo, andu aria angu maaru aruaru gicigirira-ini kiu magitika, makihonia. 10 Nimatuonirire gitio na njira nyingi, na riria twehaariririe guthii magitithe kiria giothe twabataire. 11 Thuutha wa mieri itatu tukihaita marikabu yaikarite kiu gicigirira-ini hindi ya heho. Nayo yari marikabu ya kuuma Alekiserandia na yari na ruru rwa ngai cia mahata iria cietagwo Kasitori na Poluke. 12 Twakinya Sirakusi tugikara kuo ihinda ria thiku ithatu. 13 Twoima kuu tugithii tugikinya Regio. Muthenya iyu ungi gukigia na ruhuho rwa kuuma mwena wa guthini, naguo muthenya ucio ungi warumirire tugikinya Puteoli. 14 Kuu tugikora ariu na aari a Ithe witu amwe, aria maatunyitire ugeni, na magituthia tukaranea nao ihinda ria kiuma kigima. Uguo noguo twacookire tugikinya Roma. 15 Ariu na aari a Ithe witu aria maaru kuu nimaiguite ati nituokaga, nao magitika o nginya ndunyui ya Apio, na handu hetagwo Nyumba Ithatu cia Ageni gututhagaana. Nake Paulu ona andu acio, agicookeria Ngai ngathana na akigua omiriria. 16 Riria twakinyire Roma, Paulu ngetikirio aikare ari wiki, ari na muthigari wa kumurangira. 17 Thuutha wa thiku ithatu, Paulu agita atongoria a Yahudi mongane hamwe. Riria maagomanire, Paulu akimeera atiri, "Ariu na aari a Ithe witu, o na gutuika ndiri undu muru njikite andu aitu kana ngathukia mitugo ya maithe maitu-ri, nindanyitirwo Jerusalem na ngineanwo kuru andu a Roma. 18 Nao magithuthuuria na makienda kundenkia tondu ndiari na ihitia ria ugeri wa ngero ria gutuma njuragwo. 19 No riria Yahudi maaganire na itua riu, ndiri undu ungi ingekire tige gucooka ciira riiko gwa Kaisari, no ti ati ndaari na undu waguthitangira andu akwa. 20 Kuu nikio gitumite njururie tuonane na inyuu na twaranirire. Njohetwo na munyororo iyu ni undu wa kirigirio kia andu a Israeli." 21 Nao makimucokeria atiri, "Ithu tutiri twanyita marua magikonii kuuma Judea, na gutiri muru kana mwaru wa Ithe witu ukite kuuma kuo agatikinyiria uhoro kana akaaria undu muru waku. 22 No nitukwenda kiuiga woni waku ni uriku, nigukorwo nituu ati kundu guothe andu nimararia magokirira gikundi giki." 23 Nao makibanga gucemanu na Paulu muthenya muna, na magitika kuria aakaraga mari gikundi kinene gukira mbera. Kuuma rucini nginya hwai-ini akimataara na akimoimbirira uhoro wa ithamaki wa Ngai, na akigeria kumaiguithia uhoro wa Jesu kuuma Watho-ini wa Musa na kuuma Maandiko-ini ma Anabii. 24 Amwe magitika uria aameerire, no angu makia gwitika. 25 Nao makia guiguithania o ene, na makimbiriria guthii riria maguire muthia-ini Paulu oiga atiri, "Roho Mutheru neerire maithe manyu uhoro wa ma riria aaririe na kanua ka Isaia uria munabii, akiuga atiri: 26 "Thii kuri andu aya, uameere atiri, "Inyu mugitutha muguaga, no mitikemanya undu; mugututha muonaga, no mitigaukirwo." 27 Nigukorwo ngio cia andu aya itiri tha; matu mao matinghota kiuiga, na ninahangite maithe mao. Tondu maahota kuona na maithe mao, na maigu na matu mao, nacio ngoro ciao igie na imenyi,

nao manjookerere, na niī ndīmahonie.’ **28** “Nī ūndū ūcio-rī, nīngwenda mūmenye atī ūhonokio wa Ngai nīūtūmītwo kūrī andū-a-Ndūrīrī, nao nīmegūthikīrīria!” **29** (Na aarīkia kuuga ūguo-rī, Ayahudi magīthiī magīkararanagia mūno o ene.) **30** Na kwa ihinda rīa mīaka īrī mīgīma, Paūlū agīkara kūu, arī nyūmba yake ya gūkombora, na akanyiitaga ūgeni andū arīa othe mokaḡa kūmuona. **31** Nīahunḡagia ūhorō wa ūthamaki wa Ngai, na akarutana ūhorō ūkonīī Mwathani Jesū Kristū arī na ūcamba, na hatarī na ūndū ūngīmūrīgīrīria.

Aroma

1 Nĩ nĩ Paulũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtĩtwo ndũike mĩtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai, **2** o ũhoro-ũria-Mwega eeraniĩre o mbere na tũna twa anabii ake thĩĩni wa Maandiko maria Matheru, **3** ũria ũkoniĩ Mũruwe, ũria ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. **4** Na rĩrĩ, Roho wa ũtheru nionanirie na ũhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ũria aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. **5** kũgerera we Ngai niatũheete wega wake, na agatũhe ũhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ũria Ngai amekĩire, nĩguo mamwitĩkie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩitwa riake rĩgocagwo. **6** O na inyuĩ mũrĩ amwe a acio mefĩtwo matũike a Jesũ Kristũ. **7** Ndiramwandĩkĩra maria maya inyuothē arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtũike andũ aamũre: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, irokara na inyuĩ. **8** O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩni wa Jesũ Kristũ nĩ ũndũ wanyu inyuothē, tondũ ũhoro wa witĩkio wanyu nĩumenyithanĩo thĩ yothe. **9** Ngai, ũria nĩ ndungatagĩra na ngoro yakwa yothe na ũndũ wa kũhunja ũhoro-ũria-Mwega wa Mũruwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ũria ndũũraga ndimũrĩkanaga **10** mahoyua-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai no hingũrĩrwo njĩra nĩguo njũke kũrĩ inyuĩ. **11** Nĩndĩrĩrĩria mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndimũgaĩre iheo cia kĩiroho nĩguo muongererwo hinya, **12** ũguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩ tũgĩe na ũhoro wa kũumanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũria ũngĩ na witĩkio wake. **13** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maingĩ ndanabanga kũmũceerera (no ndanagirĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciario thĩĩni wanyu, o ta ũria ngĩte na maciario thĩĩni wa andũ-a-Ndũrĩrĩ irĩa ingĩ. **14** Nĩ haana ta ndĩ na thĩĩrĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani, nĩngĩ ngagĩa na thĩĩrĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio nkĩo ndĩrĩragĩria mũno kũhunja ũhoro-ũria-Mwega o na kũrĩ inyuĩ arĩa mũtũũraga Roma. **16** Nĩ ndingĩconokera ũhoro-ũria-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtĩma mũndũ o wothe ũria ũwitĩkĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo thĩĩni wa ũhoro-ũria-Mwega, ũthingu ũria uumĩte kũrĩ Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũria wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kiambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũria kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **18** Mang’ũrĩ ma Ngai nĩmagũũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhoro wothe wa andũ kũũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magĩragĩrĩria ũhoro-ũria-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, **19** nĩgũkorwo maũndũ ma Ngai maria mangĩmenyeka nĩo matĩagĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithĩrie. **20** Nĩgũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombĩrwo, maũndũ ma Ngai maria matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na makamenyeka nĩ ũndũ wa indo irĩa ciombĩrwo, nĩgeetha andũ matĩagĩte na kĩgwatio. **(aiidios g126)** **21** Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matĩagana kũmũgocoo taarĩ Ngai, kana makĩmũcookeria ngaatho, no meciiria ma maatũkĩre ma tũhũ, nacio ngoro ciao ngũgu ikĩgĩa nduma. **22** Na o rĩrĩa moigaga atĩ o nĩ oogĩ-rĩ, noguo maatũkĩre irimũ, **23** nao magĩkũũrania rĩrĩa wa Ngai ũria mũtũũra muoyo na mĩhianano ithondeketwo ikahaana ta andũ arĩa makuuaga, na

nyoni, na nyamũ cia magũrũ mana, o na nyamũ irĩa itaambaga thĩ. **24** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru maria ngoro ciao cĩerĩragĩria, o na mekage maũndũ ma ũmaraya ma kwagĩthia mĩrĩrĩ yao gĩtĩio, mũndũ na ũria ũngĩ. **25** Nĩmakũũranirie ũhoro-ũria-wa-ma wa Ngai na maheeni, makĩhooya na magĩtungatĩra indo irĩa ciombĩrwo handũ ha gũtungatĩra Mũciũmbi, o ũcio wa kũgocagwo nginya tene. Amenĩ. **(aiĩon g165)** **26** Tondũ wa ũguo-rĩ, Ngai nĩamarekereirie marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru ma maũndũ ma thoni. O na andũ-a-nja ao nĩmakũũranirie mũtugo wao ũria wa ndũire na ũria ũtarĩ wa ndũire. **27** O nao arũme o ũndũ ũmwe nĩmatĩaganĩrie mũtugo wao ũria wa ndũire na andũ-a-nja, magaakanagwo nĩ merĩrĩria mooru ma kwĩrĩranĩria o ene. Arũme magũka ciiko cia ũra-thoni na arũme arĩa angĩ, nao nĩmegwatiire thĩĩni wa mĩrĩrĩ yao ene iherithia rĩrĩa rĩmagĩrĩrie nĩ ũndũ wa waganu ũcio wao. **28** Na makĩria ma ũguo-rĩ, tondũ matĩonire bata wa gũtũũra mamenyete Ngai, nake akĩmarekereria magĩe na meciiria ma ũmaramari, mekage maũndũ maria mataagĩrĩrwo nĩ gwĩkwwo. **29** Nao makĩyũrwo nĩ waganu wa mĩthemba yothe, ũũru, na ũkoroku, na meciiria ma ũmaramari. Makĩyũrwo nĩ ũũru, na ũragani, na ngũũ, na maheeni, na rĩmena. Magatũka andũ a mũhuhu, **30** na acambania, na athũũri Ngai, na acĩnũrani, na egaathi, na etĩĩ, mathugundaga njĩra cia gwĩka ũũru, na andũ matangĩathĩkĩra aciari ao; **31** nao ti akuũku wega, na matĩtĩaga ũhoro ũria mũrĩkanĩre, na nĩ ooru mũno, na matĩrĩ tha. **32** Na o na gwatũka nĩmooi watho wa ũthingu wa Ngai atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio magĩrĩrwo nĩ gũkia, to gũthĩrĩ mathĩiiga na mbere na gwĩka maũndũ macio tu, no nĩmetĩkanagia na andũ arĩa mekaga maũndũ macio.

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wee mũndũ ũyũ ndũrĩ na kĩgwatio, wee ũtuagĩra mũndũ ũria ũngĩ ciira, nĩgũkorwo rĩrĩa ũgũtũũra mũndũ ũngĩ ciira, nĩwe mwene ũretũũra ciira, tondũ wee ũratuanĩra ciira wikaga maũndũ o macio ekaga. **2** Na nĩtũũ atĩ Ngai agaatũũra andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio ciira na kĩhoo. **3** Tondũ rĩrĩa wee mũndũ ũyũ, ũtuagĩra arĩa angĩ ciira na ũgacooka ũgeeka maũndũ o macio mekaga-rĩ, wee ũgwĩciiria nĩũkahonoka ciira wa Ngai? **4** Kana nĩkũnyarara ũnyararĩte ũtugi wake mũnene, na ũkĩrĩrĩria, na wetererĩ wake, ũkaaga kũmenya atĩ ũtugi wa Ngai nĩguo ũkũguucagĩrĩria nĩguo wĩrĩre? **5** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũria ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrĩra-rĩ, nĩ mang’ũrĩ ũreigĩra maria magagũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang’ũrĩ nĩũrooka, rĩrĩa matũũro ma Ngai ma kĩhoo makaagũũranĩrio. **6** Nĩ ũndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ maria aaneka. **7** Arĩa macaragia kũheo rĩrĩ, na gĩtĩio, na ũhoro wa kwaga kũbutha, nĩ ũndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. **(aiĩonios g166)** **8** No arĩa eyendi, na nĩmaregaga ũhoro-wa-ma na makarũmagĩrĩra maũndũ mooru-rĩ, acio nĩmagakĩnyĩrwo nĩ mang’ũrĩ na marakara. **9** Nĩgũkaagia na thĩĩna na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe arĩa mekaga ũũru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; **10** no rĩrĩ, na gĩtĩio, na thayũ ikaaheo mũndũ o wothe ũria wikaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **11** Nĩgũkorwo Ngai ndatĩagĩra andũ maũthĩ. **12** Andũ arĩa othe mehagia matarĩ watho-inĩ makaaniinwo matarĩ watho-inĩ, nao arĩa othe mehagia marĩ rungu rwa watho magaatũũrwo ciira kũringana na watho ũcio. **13** Nĩgũkorwo ti arĩa maiguaga watho matuagwo athĩngu maitho-inĩ ma Ngai, no arĩa maathĩkagĩra watho nĩo magaatũuo athĩngu. **14** (Ti-itherũ, rĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa matarĩ na

watho mekaga maündu maria watho uugite ni undu wa uhoro wao wa muciarire-ri, o ene nimonanagia nimoofi watho ucio, o na gutuika matiri mauigua **15** tondü nimonanagia ati maündu maria mabataranagia thini wa watho nimanadike ngoro-ini ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta uira, namo meciiria mao rime makamaciirithagia na rira ringi makamaciirira.) **16** Undu üyü ükoneka müthenya uria Ngai, na undu wa Jesu Kristu agaatuira ciira meciiria ma hito maria maru ngoro-ini cia andu, o ta uria Uhoro-uria-Mwega uugite, uria ni hunjagia. **17** Atiriri, angikorwo wee witaaga Müyahudi; na ungikorwo wihocagia uhoro-ini wa watho na niwürahagira ngwataniro yaku na Ngai; **18** angikorwo nümenyete uria endaga, na ugaküürana maündu maria maru bata gükira maria mangi tondü wa uria urutitwo maündu ma watho; **19** angikorwo niwütikite ati wee uri mutongoria wa andu aria atumumu, o na ütheri wa gütherera aria maru nduma-ini, **20** o na mütaari wa andu aria akügu, na murutani wa tükenge, tondü thini wa watho uri na mühianire wa uria ümenyo wa uhoro-wa-ma utarii; **21** hakiri üguo-ri, wee urutaga andu aria ang-ri, ndungiküruta wee mwene? Wee ühunjagia ati andu matikaiye-ri, wee niüyaga? **22** Wee uugaga ati andu matikanatharanie-ri, wee niütharanagia? Wee üthüire mühianaro-ri, wee niüyaga indo cia hekarü cia andu aria matoofi Ngai? **23** Wee wirahagira watho-ri, niüconorithagia Ngai na undu wa kwagarara watho ucio? **24** O ta uria kwandikitwo atiri, "Rüüwa rira Ngai ni ricambagio thini wa andu-a-Ndüriri ni undu wanyu." **25** Uhoro wa kürua ni uri kiguni üngürümia uria watho uugite, no üngiagarara watho ucio-ri, uhoro ucio waku wa kürua ütuikite ta ütaruüte. **26** Angikorwo aria matari aruu nimahingagia maündu maria mabataranagia thini wa watho-ri, githi acio matiagirüire gütuuo ta maruüte? **27** Mündu uria utari müruu mwiri na ni ahingagia uria watho uugite-ri, niakamütuira ciira, inyuü mwagararaga watho ucio o na mwakorwo nimüruite na müri na watho uria mwandike. **28** Tondü-ri, Müyahudi ti uria wonanagia ati ni Müyahudi na igürü, nakuo kürua to küria gwa kuoneka mwiri-ini. **29** Aca, Müyahudi küna ni uria Müyahudi ngoro; nakuo kürua ni kürua kwa ngoro, üguo ni kuuga ati ni uhoro wa Roho, no ti wa watho uria mwandike. Kügenwo kwa mündu ta ucio-ri, gütiunaga kürü andu, no kuunaga kürü Ngai.

3 Gwatuika üguo-ri, Müyahudi agikirite andu aria angü na ki? Kana bata wa kürua ükiri ürikü? **2** Hi! Üguni no münene na njira ciothe! Mbere ya maündu mothe, Ayahudi nio mehokeirwo üramati wa ciugo cia Ngai. **3** I kungikorwo amwe ao nimagire kwihokeka, kwaga kwihokeka kwao, niküngätümiri Ngai aage gütuika mwihokeku? **4** Kuroaga gütuika üguo! Ngai arotuika wa ma, na mündu o wothe atuike wa maheeni, o ta uria kwandikitwo atiri: "Niguo kuonekage ati riria ükwaria, wee waragia maündu ma kihooto, na ühootanage riria ügüciirithania." **5** No riri, angikorwo wagi witu wa üthingu niütümaga üthingu wa Ngai üguürio müno makiria-ri, tükiuge atia? No tuuge ati Ngai ti wa kihooto riria egütükinyiria mang'uri make? (Ndiraaria o ta uria mündu wa gükü thi angaria.) **6** Aca, küroaga gütuika üguo! Angikorwo üguo niguo kürü-ri, Ngai angigütuira thi ciira atia? **7** No mündu ahota kuuga atiri, "Angikorwo küheenanania gwakwa no küingihie uhoro-wa-ma wa Ngai, na ni undu ucio gütüme riiri wake wongerereke-ri, ni ngütuagirwo ciira ta ndi mwihia niki?" **8** Ni kü kigiragia tuuge, ta uria tücambagio ati niguo tuugaga, o na ta uria andu amwe moigaga ati niguo tuugaga, "Nütütüre twikaga üruu niguo wega woneke"? Acio-ri, gütuirwo ciira

kwao ni gwa kihooto. **9** Tükiuge atia? Ithüi Ayahudi tükiri ega gükira andu aria angü? Aca, tigu! Nütükikite kuonania hau mbere ati Ayahudi o hamwe na andu-a-Ndüriri othe nimagwite hinya-ini wa mehia. **10** O ta uria kwandikitwo atiri: "Gütiri mündu müthingu, gütirü na ümwe; **11** gütirü mündu ümenyaga undu, gütirü mündu ürongoragia Ngai. **12** Othe nimagarükite, makooro, othe hamwe magatuika kindu gitari bata; gütirü mündu wikaga wega, gütirü o na ümwe." **13** "Mimero yao ihaana ta mbirira hingüre; nimi ciao ciaragia o maheeni." "Miro mo yao yaragia maündu maruru ta thumu wa ndüra." **14** "Tüna twao tüyürite irumi na üruru." **15** "Mahanyükaga na maguru magaithe thakame; **16** mwanangiko na kieha nicio cionanagia kürü magereire, **17** nayo njira ya thayü matimüü." **18** "Hatiri wüigiri Ngai maithe-ini mao." **19** Na riu-ri, nütüü ati maündu maria mothe watho uugite, meritwo andu aria maru rungu rwa watho, nigeetha kanua o gothe gakirio, nao andu a thi othe matuika güciirithio ni Ngai. **20** Tondü wa üguo-ri, gütirü mündu o na ü üngituo müthingu maithe-ini ma Ngai ni undu wa kürümia watho; no riri, watho niguo ütümaga andu mamenye ati nimehitie. **21** No riri, riu üthingu uumite kürü Ngai niümenyithanito na njira ingi itahutanitie na Watho wa Musa, o na gütuika niyoimbürütuo o tene ni Watho na Anabii. **22** Naguo üthingu üyü ni uria uumaga kürü Ngai, na üheagwo aria othe metikite na undu wa gwitikia Jesu Kristu. Gütirü uhoro wa güthuurania andu, **23** nigükorwo andu othe nimehitie na makanyihirwo ni riiri wa Ngai, **24** na ni undu wa wega wa Ngai magatuuo athingu o üguo tühu, ni undu wa uria maaküürirwo ni Kristu Jesu. **25** Ngai aamürutire ari igongona rira kühoroheria mehia na undu wa witikio thini wa thakame yake. Ngai eekire üguo nigeetha onanie üthingu wake, tondü wa uria mehia ma mbere riyo maarekirwo andu mateküherithio, ni undu wa gükiririra kwa Ngai, **26** nake eekire üguo nigeetha onanie üthingu wake mahinda-ini maya, na kümenyeke ati we ni müthingu, na niwe ütuaga andu aria metikite Jesu athingu. **27** Gwagituika üguo-ri, kwiraha gükiri ha? Ni kweherie biü. Kweheretio ni undu wa gütümi kirikü? Hihi ni undu wa kürümia watho? Aca, no ni undu wa watho uria wa witikio. **28** Nigükorwo niütümite ati mündu atuagwo müthingu na undu wa gwitikia no ti undu wa gwathikira watho. **29** Ngai-ri, akiri o Ngai wa Ayahudi oiki? Githi Ngai ti wa andu-a-Ndüriri o nao? Ii, ni Ngai wa andu-a-Ndüriri o nao, **30** nigükorwo Ngai no ümwe, na niwe ürütuaga andu aria maruaga athingu, na undu wa gwitikia, na aria mataruaga nao amatuage athingu na undu wa gwitikia o ro üguo. **31** Riu-ri, no twagithie uhoro wa watho kiene ni undu wa uhoro wa witikio ucio? Aca, küroaga gütuika üguo! Handu ha üguo-ri, ni watho tügükiongerera hinya.

4 Iburahimu, o ucio ithe witu uhoro-ini wa güciarwo na mwiri-ri, aamenyire atia uhoro ucio? **2** Angikorwo, ti-therü, Iburahimu aaturirwo müthingu na undu wa ciiko iria ekaga-ri, niari na undu wa kwirahira, no ti mbere ya Ngai. **3** Nigükorwo Maandiko maria matheru moigite atia? "Iburahimu nietikiri Ngai, naguo undu ucio ügütüma atuu müthingu." **4** Atiriri, hindü iria mündu aruta wira-ri, mücaara wake uria aheagwo ndükoragwo uri ta kicho, no ni ta thiri ararihwo. **5** No riri, mündu uria ütehokaga maündu maria ekaga, tiga o gwitikia Ngai uria ütuaga andu aria aaganu athingu-ri, witikio wa mündu ucio niguo atuagirwo taari üthingu. **6** Üguo noguo Daudi oigaga riria aaragia uhoro wa kirathimo kia mündu uria Ngai atuite müthingu hatari uhoro wa ciiko, akoiga atiri:

7 “Kürathimwo-rī, nī arīa marekeirwo mahitia mao, namo mehia mao makahumbirwo. 8 Kürathimwo-rī, nī mündü üria Mwathani atatuaga mwīhia.” 9 Hihī kīrathimo gikī no kīa andū arīa maruaga oiki, kana nī kīa o na arīa mataruaga? Nītūkoretwo tūkiuga atī wītīkio wa lburahīmu nīguo watūmire atuu mūthingu. 10 No aatuirwo mūthingu arī na ūhoro ūrīkū? Hihī nī thuutha wa kūrua, kana nī mbere iyo? Ti thuutha wa kūrua, no nī mbere iyo, hīndī ūria ataarūite! 11 Nake agīcooka akīamūkīra rūiri rwa kūrua, rūiri mūhūri wa ūthingu ūria aarī naguo nī ūndū wa gwītīkia o na hīndī ūria ataarī mūrū. Nī ūndū ūcio agītūika ithe wa arīa othe metīkīa o na matarī arū, nīgeetha o nao matuagwo athingu. 12 Na ningī nowe ithe wa andū arīa maruaga, arīa matarī atī no kūrua marūite, no nīmathiaga na mūthiire wa wītīkio ūria ithe witū lburahīmu aarī naguo mbere ya kūrua. 13 lburahīmu ndeerīrwo kīranīro atī nīagatūika mūgai wa thī hamwe na njiaro ciake nī ūndū wa gwathikīra watho, no nī ūndū wa ūthingu ūria uumanaga na wītīkio. 14 Nīgūkorwo kūngītūika atī arīa matūūrāgio nī watho nī agai-rī, wītīkio ndūkirī kīene, nakīo kīranīro nī gīa thūhū, 15 tondu watho ūrehaga mang’ūrī. Naho harīa hatarī watho hatirī ūhoro wa kwagarara watho. 16 Tondū wa ūguo-rī, kīranīro kīumanaaga na wītīkio, nīgeetha wonekage na ūndū wa wega wa Ngai, na ūtūike wa kūheo kīna njiaro ciothe cia lburahīmu, na to arīa maaherwo ūhoro wa watho oiki, no nī kūrī arīa othe metīkīte ta ūria lburahīmu eetīkīte. Nīgūkorwo lburahīmu nīwe ithe wa arīa othe metīkīte. 17 Ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Nīngūtūite ithe wa ndūrīrī nyingī.” We nīwe ithe witū maitho-inī ma Ngai, o ūcio lburahīmu eetīkīte, o we Ngai ūria ūrīūkīa arīa makuīte, na warāgia ūhoro wa maūndū marīa matarī ho ta marī ho. 18 lburahīmu nīagiire na kūrīgīrīro o na harīa hatarī kīndū gīa kwīrīgīra na agītīkia, na nī ūndū ūcio agītūika ithe wa ndūrīrī nyingī, o ta ūria erītwo atīrī, “Ūguo nīguo rūciarō rwaku rūkaigana.” 19 Nake o na akīmenyaga atī mwīrī wake watarī ta ūrī mūkuū nīgūkorwo ūkūrū wake warī ta mīaka igana rīmwe, na aamenya atī nda ya Sara nīyathirīte hinya wa gūciara-rī, ndaigana kūnyihanyīhīrwo nī wītīkio. 20 Nowe ndaigana kūgīa na nganja ūhoro-inī wa wītīkio ūkonī kīranīro kīu kīa Ngai, no wītīkio wake nī hinya wongereirwo, nake akīgōoca Ngai, 21 tondu nīetīkīte biū atī Ngai arī na hinya wa kūhingia ūria eranīire. 22 Ūndū ūcio ūgītūma atuu mūthingu. 23 Na rīrī, ciugo icio ciandīkitwo atīrī “Niatuirwo mūthingu” itīandīkirwo nī ūndū wake wiki, 24 no ciandīkirwo nī ūndū witū, ithuū arīa Ngai agaatua athingu, o ithuū arīa twītīkīte Ngai ūria warīukīrie Jesū Mwathani witū kuuma kūrī arīa akuū. 25 We aaneanirwo oragwo nī ūndū wa mehīa maitū, na agīcooka akīrīkīo nīgeetha tūtūuo athingu.

5 Nī ūndū ūcio, kuona atī nītūtūtūwo andū athingu nī ūndū wa gwītīkia-rī, tūrī na thayū na Ngai nī ūndū wa Mwathani witū Jesū Kristū, 2 we ūria ūtūmīte tūgīe na mweke wa gūkīnya wega-inī wa Ngai, harīa tūrīngī rīu nī ūndū wa gwītīkia. Na ithuū nītūkenaga nī ūndū wa kūrīgīrīro kīrīa tūrī nakīo gīa gūgaakīnyīra rīiri wa Ngai. 3 Na to ūguo wīkī, no rīrīa tūrī mathīna-inī nītūkenaga tondu nītūtū atī gūthīnika gūtūmaga tūmīrīrie; 4 nakuo kūmīrīria gūtūmaga tūgīe na gwīkindīra; nakuo gwīkindīra gūtūmaga tūgīe na kūrīgīrīro. 5 Nakīo kūrīgīrīro kīu gīngīngītūuraga ngoro, tondu Ngai nīaitīrīrie wendani wake ngoro-inī ciitū na ūndū wa Roho Mūtheru, ūria we aatūheire. 6 Nī ūndū-rī, o ihīnda rīria riagīrīrie riakīnya, o hīndī ūria tūtaarī na hinya, Kristū nīakuire nī ūndū wa andū arīa matatīaga Ngai. 7 Nī hinya mūno mündū akue nī ūndū wa

mündū mūthingu, no hihī kwahoteka kuoneka mündū ūngīka nī ūndū wa mündū mwege. 8 No Ngai nīonanīte wendo wake kūrī ithuū na njīra īno: Atī hīndī ūria twatūire tūrī ehīa-rī, Kristū nīatūkūrīire. 9 Kuona atī rīu nītūtūtūwo athingu na ūndū wa thakame yake-rī, gīthī tūtīgākīhonokio makīria kuuma harī mang’ūrī ma Ngai nī ūndū wake! 10 Tondū-rī, angīkorwo hīndī ūria twarī thū cia Ngai nītwaigūithanīrio nake na ūndū wa gīkuū kīa Mūrīū, na tondu rīu tūrī aigūithanie na Ngai-rī, nītūrīkīragīrīria kūhonokio nī ūndū Kristū arī muoyo. 11 Na to ūguo wiki, no o na nītūkenagīra Ngai thīnī wa Mwathani witū Jesū Kristū, o ūcio ūtūmīte tūguīthano na Ngai. 12 Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūria kwīhia kwa mündū ūmwe gwatūmire mehīa matoonye gūkū thī, nakīo gīkuū gīgītūonyā nī ūndū wa mehīa, nao andū othe magītūika a gūkuaga tondu nīmehīrie, 13 nīgūkorwo o na watho ūtananeanwo, mehīa maarī kuo gūkū thī. No gūtārī watho mündū ndangītūuo mwīhia. 14 O na kūrī ūguo-rī, kuuma hīndī ya Adamo o ngīnya hīndī ya Musa, gīkuū nīkīo gīatūire gīthamakagīra andū, o na arīa matehīte na ūndū wa kwagarara watho ta ūria Adamo eekīte, arī we mūhano wa ūria warī wa gūka thuutha. 15 No kīheo kīu gīthīaanane na ihītia rīa kwagarara watho. Tondū angīkorwo andū aingī nīmakuire nī ūndū wa ihītia rīa mündū ūmwe-rī, wega wa Ngai o na kīheo kīria kīarehīrwo nī wega wa mündū ūcio ūmwe, na nīwe Jesū Kristū-rī, nīcio ciyūrīrīre andū aingī mūno makīria! 16 O na ningī, kīheo kīu kīa Ngai gītīringaine na macīaro ma mehīa ma mündū ūcio ūmwe: Tondū gūtūirwo kwa rīhīa rīu rīmwe nīkuo gwatūmire andū matūirwo ciira, no kīheo kīu kīaheanīrwo nī Ngai o ūguo tūhū kīarīturīro nī ūndū wa mehīa maingī, nakīo gīgītūma matuuo athingu. 17 Tondū-rī, angīkorwo kwīhia kwa mündū ūmwe gwatūmire gīkuū gīthamake nī ūndū wa mündū ūcio ūmwe-rī, gīthī arīa maamūkīra wega mūngī wa Ngai na kīheo kīu kīa ūthingu matīgūtūūra mathamakaga makīria marī muoyo-inī nī ūndū wa mündū ūmwe, o we Jesū Kristū! 18 Nī ūndū ūcio, o ta ūria kwīhia rīita o rīmwe gwatūmire andū othe matūirwo ciara-rī, ūguo noguo gītīko kīmwe kīa ūthingu gītūmire andū othe matuuo athingu nīguo magīe na muoyo. 19 Nīgūkorwo o ta ūria ūremi wa mündū ūmwe watūmire andū aingī matuuo ehīa-rī, ūguo noguo gwathīka kwa mündū ūcio ūmwe gūgūtūma andū aingī matuuo athingu. 20 Ūhoro wa watho wongereirwo nīguo mehīa mongerereke. No harīa mehīa mongerereke-rī, naguo wega wa Ngai ūkīongerereka makīria, 21 nīgeetha o ta ūria mehīa maathamakīrie thīnī wa gīkuū-rī, o naguo wega wa Ngai ūthamakage nī ūndū wa ūthingu, nīguo ūtūkīnyie muoyo-inī wa tene na tene nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū. (aiōnios g166)

6 Hakīrī ūguo-rī, tūkiuge atīa? Nī tūtūtūre o twīhāgia nīgeetha wega wa Ngai ūingīhage? 2 Hī! Kūroaga gūtūika ūguo! Ithuū-rī, nīwakūire ūhoro-inī wa wīhia; twakīhota atīa gūcooka gūtūūra thīnī wāguo? 3 Kaī inyuū mūtūoof atī ithuū othe arīa twabatīthīrio thīnī wa Kristū Jesū twabatīthīrio thīnī wa gīkuū gīake? 4 Nī ūndū ūcio-rī, twabatīthīo nīgūthīkwo twathīkirwo hamwe nake gīkuū-inī gīake, nīgeetha o ta ūria Kristū aarīukīrio kuuma kūrī arīa akuū nī hinya wa rīiri wa Ithe, o na ithuū tūtūtūre na mūtūtūire mwerū. 5 Angīkorwo nītūnyīithanītio nake ūguo thīnī wa gīkuū gīake-rī, hatirī nganja nītūkanyīithanīo nake thīnī wa kūrīuka gwake. 6 Nīgūkorwo nītūtū atī mündū witū wa tene nīambarwo hamwe nake nīgeetha mwīrī ūyū wa mehīa weherio, nīguo tūtīkanacooke gūtūika ngombo cia mehīa, 7 tondu mündū

o wotho ūria ūrikītie gūkua nīatigithanītio na mehia. **8** Na rīrī, angīkorwo nītwakuire hamwe na Kristū-rī, nīwītūkītie atī nītūgatūūra muoyo hamwe nake. **9** Nīgūkorwo nītūūī atī tondū Kristū nīariūkīrio akūma kūrī arīa akuū-rī, ndarī hīndī agaacooka gūkua; gīkūū gītīrī na hinya wa kūmwatha rīngī. **10** Gīkūū kīrīa akauire, akaūrīire ūhoru wa mehia o rīita rīmwe rīa kūgāna; no muoyo ūrīa atūūrāgā-rī, atūūrāgā nī ūndū wa rīiri wa Ngai. **11** O na inyuī, o ūndū ūmwe mwīonagei atī nīmūkuite ūhoru-inī wa mehia, na atī mūtūūrāgā muoyo mūrī ngwatanīro na Ngai thīnī wa Kristū Jesū. **12** Tondū ūcio, mūtikanareke mehia mathamakage thīnī wa mūrī rīyano iyo ikuaga, atī nīguo mwathīkagīre merīrīria mooru mayo. **13** Nīngī mūtikananeane cīgā cia mūrī rīyano mehia-inī, atī nīguo itūike ta indo cia kūhūthīrwo cia kwagana nacio, no nī kaba mwiheanage kūrī Ngai, mūhaana ta andū marutitwo gīkūū-inī makarehwo muoyo-inī na mūneanage cīgā icio cia mūrī rīyano kūrī we nīguo itūike ta indo cia kūhūthīrwo na gwīka maūndū ma ūthingu. **14** Mūtīgatūike a gwathagwo nī mehia, tondū inyuī mūtīrī agūthamakagīrwo nī watho, no mūrī agūthamakagīrwo nī wega wa Ngai. **15** Tūkiuge atīa? Kuona atī tūtīrī rungu rwa watho no tūrī rungu rwa wega wa Ngai-rī, nītūūtūire twīhāgā; Kūroaga gūtūika ūguo! **16** Kaī inyuī mūtōof atī rīrīa mweheana kūrī mūdū nīguo mūtūike ngombo mūmwathīkagīre-rī, inyuī mūkīrī o ngombo cia ūcio mwathīkagīra: mūrī ngombo cia mehia marīa merekagīria mūdū gīkūū-inī, kana mūrī ngombo cia wathīki ūrīa ūrehaga ūthingu? **17** No Ngai arocookerio ngaatho, tondū o na gūtūika inyuī mwarī ngombo cia mehīa-rī, rīu nīmawthīkīre na ngoro yothe ūrutani ūrīa mwehokeirwo. **18** Inyuī nīmūrīkītie kuohorwo mūkoima mehīa-inī, mūgacooka gūtūika ngombo cia ūthingu. **19** Ndīraaria ūhoru ūyū ngūgerekānāgā na maūndū ma andū tondū inyuī nīmwigīte hinya mūtūūrīre-inī wanyu wa ndūire. O ta ūrīa mwatūire mūneanaga cīgā cīnyu cia mūrī itūike ngombo kūrī maūndū marīa matarī ma ūtheru o na ma waganu ūrīa ūtūire wongererekaga-rī, rīu kīneanei cīgā cīnyu itūike ngombo cia ūthingu nīguo mūgātūika andū atheru. **20** Rīrīa mwarī ngombo cia mehīa-rī, mūtīathagwo nī ūthingu. **21** Hīndī iyo muonaga uumthīo ūrīkū kuuma kūrī maūndū marīa matūmaga rīu mūconoke? Maūndū macio marīgīrīrio-inī marehaga gīkūū! **22** No rīu tondū nīmwohoretwo mūkoima mehīa-inī na mūgātūika ngombo cia Ngai-rī, uumthīo ūrīa muonaga ūmwerekagīria ūtheru-inī, na maciaro maguo nī muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **23** Nīgūkorwo mūcaara wa mehīa nī gīkūū, no kīheo kīrīa Ngai aheanaga nī muoyo wa tene na tene thīnī wa Kristū Jesū Mwathani witū. **(aiōnios g166)**

7 Atīrīrī, arīu na aarī a lthe witū (nīgūkorwo ndīraaria na inyuī mūrī andū arīa moof watho), kaī mūtōof atī watho wathaga mūdū o rīrīa arī muoyo? **2** Nī ūndū mūtūmia ūrī na mūthūuri aikaraga ohanītio na mūthūuriwe nī watho ihinda rīrīa rīothe mūthūuriwe arī muoyo; no mūthūuriwe angīkua-rī, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio wa ūhīki. **3** Tondū mūtūmia ūcio angīhīkīra mūdū ūngī rīrīa mūthūuriwe arī muoyo, atūikaga mūtharia. No mūthūuriwe angīkua, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio, na ndangītūika gītharia o na angīhīkio nī mūdū ūngī. **4** Nī ūndū ūcio, arīu na aarī a lthe witū, o na inyuī nīmwakūire ūhoru-inī wa watho nī ūndū wa mwīrī wa Kristū, nīguo mūtūike a mūdū ūngī, o we ūrīa wariūkīrio akūma kūrī arīa akuū, nīgeetha tūciaragīre Ngai maciaro. **5** Nīgūkorwo hīndī rīrīa twathagwo nī mwīrī ūyū wa mehīa-rī, merīrīria ma mehīa marīa maarahūragwo nī watho

nīmarutaga wīra thīnī wa mūrī iitū, magaciaraagira gīkūū maciaro. **6** No rīu, nītuohoretwo tūkoima watho-inī, tondū nītūkuite ūhoru-inī ūrīa watuohete nīgeetha tūtungatage na mūtungatīre mwerū wa Roho, no ti mūtungatīre ūrīa mūkūrū wa watho ūrīa mwandīke. **7** Rīu rī, tūkiuge atīa? Watho ūkīrī wīhīa? Aca ti ūguo! Ti-itherū tīga nī ūndū wa watho ndīngīamenyire wīhīa nī kīi. Nīgūkorwo ndīngīamenyire ūhoru wa gūcumīkīra korwo watho ndwoigīte, “Ndūkanacumīkīre kīndū kiene.” **8** No wīhīa, tondū wa kuona kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu, ūgītūma ngīe na merīrīria ma mīthemba yothe thīnī wakwa. Nīgūkorwo hatarī watho, wīhīa nī mūkūū. **9** Kūrī hīndī nīi ndaarī muoyo itanamenyire watho; no hīndī rīrīa rīathani rīokīre, wīhīa ūkīgīa muoyo na nī ngīkua. **10** Ngīmenyā atī rīathani o rīu rīarī rīa gūtūma mūdū atūūre muoyo-rī, norīo rīarehīre gīkūū. **11** Nīgūkorwo rīrīa wīhīa wonīre kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu-rī, nī kūtheenia waheenīrie, na ūkīnjūrāgā narō. **12** Nī ūndū ūcio-rī, watho nī mūtheru, o na rīathani no rītheru, na nī rīa kīhootho na nī rīega. **13** Kaī ūndū ūcio mwega ūgīcookete gūtūika gīkūū harī nīi? Gūtikanatuīke ūguo! No nīgeetha wīhīa ūkūūrīkane atī nī wīhīa, nīwarehīre gīkūū thīnī wakwa na ūndū wa kūhūthīra ūndū ūcio mwega, nīguo wīhīa ūtūike wīhīa kūna. **14** Nītūūī atī watho uumanīte na Roho; no nīi ndī mūdū ūrī na mwīrī wendetio agatūika ngombo ya wīhīa. **15** Ndīmenyāgā maūndū marīa njīkaga. Nīgūkorwo ūrīa nyendāgā gwīka tīguo njīkaga, no ūndū ūrīa thūire nīguo njīkaga. **16** O na ingītūika njīkaga ūrīa itekwēnda gwīka-rī, nīnjītīkīrīte atī watho nī mwega. **17** Tondū ūcio nīngūūrānīte atī ti nīi mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhīa ūrīa ūtūūrāgā thīnī wakwa gwīka ūguo. **18** Nīnjūūī atī gītīrī ūndū mwega ūtūūrāgā thīnī wakwa, ūguo nī kuuga thīnī wa mwīrī ūyū wakwa wīhīa. Nīgūkorwo nīndīrīngīrīgīra gwīka wega, no hinya wa gwīka ūguo nīguo itarī. **19** Nīgūkorwo wega ūrīa nyendāgā gwīka tīguo njīkaga, no ūūru ūrīa itendāgā gwīka nīguo thīiāgā na mbere gwīka. **20** Na rīrī, ingīkorwo nīnjīkaga ūrīa itekwēnda gwīka-rī, ti nīi mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhīa ūrīa ūtūūrāgā thīnī wakwa gwīka ūguo. **21** ūndū ūyū nītūmāgā nyone atī watho ūyū nīguo ūrutaga wīra thīnī wakwa: Rīrīa ngwēnda gwīka wega-rī, ūūru ūkoragwo o hamwe na nīi. **22** Nīgūkorwo ngoro-inī yakwa thīnī, nīngēnāgīra watho wa Ngai; **23** no nīnyonaga watho ūngī ūkīrūta wīra thīnī wa cīgā cia mwīrī wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarūāgā na watho wa mecīrīa makwa, na ūkandua mūdū muohe nī watho wa wīhīa ūrīa ūrutaga wīra thīnī wa cīgā ciakwa. **24** Kaī nīi ndīkīrī mūdū mūthūīnīku-i! Nūū ūkūūhonokīa harī mwīrī ūyū wa gīkūū? **25** Nīndacookeria Ngai ngaatho nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū! Nī ūndū ūcio-rī, nīi mwene thīnī wa mecīrīa makwa ndī ngombo ya watho wa Ngai, no ha ūhoru wa mwīrī ūyū wa wīhīa, nīi ndī ngombo ya watho wa wīhīa.

8 Nī ūndū wa maūndū macio-rī, andū arīa marī thīnī wa Kristū Jesū o ti a kūherīthīo, **2** tondū nī kūgerera harī Jesū Kristū watho wa Roho ūrīa ūheaga muoyo wanjohorīre kuuma kūrī wīhīa na gīkūū. **3** Nīgūkorwo ūndū ūrīa watho wa Musa ūtangīahotīre gwīka nī ūndū wa kwagīthīo hinya nī mwīrī ūyū wīhīa-rī, Ngai nīekīre ūndū ūcio na ūndū wa gūtūma Mūrīū wake mwene arī na mwīrī ūhaanane na mwīrī ūyū wīhīa, nīgeetha atūike igongona rīa kūhoroheria mehīa. Na nī ūndū ūcio agītūira wīhīa ūrīa warī thīnī wa mūdū ūrīa wīhīa cīra, **4** nīgeetha maūndū ma ūthingu marīa mathanītwo nī watho mahīngīo thīnī witū, ithuī arīa

tutatūragā kūringana na mwīri ūyū wihagia, no tūtūragā kūringana na Roho. **5** Andū arīa matūragā kūringana na mwīri ūyū wihagia meciiragia o mañdū marīa mwīri ūcio wendaga; no arīa matūragā kūringana na Roho meciiragia o mañdū marīa mendagwo nī Roho. **6** Meciiira ma mñndū mwīhia marehaga gīkuū, no meciiria marīa maathagwo nī Roho marehaga muoyo na thayū; **7** meciiira marīa mehagia marī ūthū na Ngai. Meciiira macio matiathikagīra watho wa Ngai, o na matingihota gwīka ūguo. **8** Andū arīa maathagwo nī mwīri ūyū wihagia matingihota gūkenia Ngai. **9** No rīri, inyuū mūtiathagwo nī mwīri ūyū wihagia, no mwathagwo nī Roho, angīkorwo Roho wa Ngai atūūragā thīinī wanyu. No rīri, mñndū o wothē ūtarī na Roho wa Kristū-rī, ūcio ti wa Kristū. **10** No angīkorwo Kristū arī thīinī wanyu-rī, mīrī wanyu nīmīkuū nī ūndū wa mehīa, no maroho manyu marī muoyo nī ūndū wa ūthingu. **11** Na ningī angīkorwo Roho wa Ngai ūria wariūkirie Jesū kuuma kūrī arīa akuū atūūragā thīinī wanyu-rī, o we ūcio wariūkirie Kristū kuuma kūrī arīa akuū nīagatūma mīrī ūyo wanyu ūkuaga ūgīe na muoyo nī ūndū wa Roho wake, ūcio ūtūragā thīinī wanyu. **12** Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a Ithe witū, ithū tūrī na thīirī, no ti thīirī kūrī mwīri ūyū wihagia, atī nīguo tūtūragā kūringana na ūria wendaga. **13** Nīgūkorwo mūngītūra kūringana na ūria mwīri ūyū wihagia wendaga-rī, nīmūgakua, no mūngītūragā cīko icio nījuru cia mwīri na hinya wa Roho-rī, nīmūgatūra muoyo, **14** tondū andū arīa othe matongoragio nī Roho wa Ngai acio nīo ciana cia Ngai. **15** Nīgūkorwo mūtiaheirwo roho wa kūmūtua ngombo ringī nīguo mwītīgagīre, no mwaherwo Roho wa kūmūtua ciana ciake cia kwīrererwo. Na nīguo ūtūmagā twanīrīre tūkoiga atīrī, “Abba, Baba.” **16** Roho Mūtheru we mwene nīwe mūira hamwe na maroho maitū atī ithū tūrī ciana cia Ngai. **17** Rū-rī, angīkorwo tūrī ciana ciake-rī, tūkīrī agai, tūgatūka o agai a kūgaya Ngai, na agai hamwe na Kristū, angīkorwo ti-itherū nītūgwatanagīra nake mīnyamaro yake nīguo tūkaahota kūgwatanīra riiri wake o nāguo. **18** Nguona atī mīnyamaro ūria tūrī nayo rūu ndīngīringīthano na riiri ūria tūkaaguūrīro. **19** Indo iria ciombirwo itūūragā cieterēie kūgūūranīro gwa ciana cia Ngai irī na gūthethūka kūnene. **20** Nīgūkorwo cīumbe icio ciathīrīro itūūre itarī kīene na ti ūndū wa gwīthuurīra cio nyene, no nī ūndū wa kwenda kwa ūria waciathīrīre itūūre irī na kīrīgīro, **21** atī cīumbe cio nyene nīgakūūro kuuma ūkombo-inī wa kūbutha, ikinye wīyathī-inī wa riiri wa ciana cia Ngai. **22** Nītūū itī nginyagia rūu cīumbe icio ciothe itūūre icaayaga irī na ruo ta rwa mñndū-wa-nja akīheo mwana. **23** Na to indo icio icaayaga, no o na ithū arīa tūrī na maciario ma mbere ma Roho, nītūcaayaga ngoro-inī ciitū thīinī, twetereie hīndī ikinye ya gūtūuo ciana cia Ngai, na nīkuo gūkūūro kwa mīrī itī kuma ūkombo-inī. **24** Nīgūkorwo twahonokīro nī ūndū wa kīrīgīro kīu. No rīri, kwīrīgīra kīndū kīoneku-rī, kīu ti kīrīgīro kūrī. Nūū wīrīgīgīra kīrīa arī nakīo? **25** No rīri, tūngīkorwo twīrīgīrīre kīrīa tūtārī nakīo-rī, tūgīetagīra o tūkīrīrīre. **26** O ūndū ūmwe, Roho nake nīatūteithagia nī ūndū wa ūria tūtārī hinya. Ithū tūtūū kīrīa twagīrīro nīkūhooya, no Roho we mwene nīatūthaitanagīra arī na mūcaayo ūtangīgweteka na ciugo. **27** Nake Ngai ūria ūthuthuragīa ngoro ciitū nīoī meciiria ma Roho, tondū Roho nīwe ūthaitanagīra andū arīa aamūre kūringana na ūria Ngai endete. **28** Ningī nītūū atī harī andū arīa mendete Ngai, o arīa mefitwo nīwe kūringana na ūria aathugundīte-rī, mañdū mothe mateithanagīa hamwe mamarehere kīrathimo. **29** Nīgūkorwo acio Ngai aamenyete o

tene-rī, nīo aathīrīre matūke a kūhaanano na mūhianire wa Mūrūwe, nīguo atūke irīgīthathi harī andū aingī a Ithe ūmwe. **30** Nao acio aathīrīre o mbere, nīo eetire; nao acio eetire, nīo aatuire athingu; nao acio aatuire athingu, nīo aahumbire riiri. **31** Tūkiuge atīa ūhoro ūkonī mañdū macio? Angīkorwo Ngai arī mwena witū-rī, nūū ūngīkīhota gūtūtuma ūthū? **32** ūcio ūtaigana gūcaira Mūrūū wake mwene, no akīmūneana nī ūndū witū ithuothe, na rīrī, agītūheete ūcio-rī, angīkīrega atīa gūtūtaanahīra na indo iria ingī ciothe? **33** Nūū ūngīona ūndū wa gūthitangīra andū arīa Ngai ethuurīre? Nī Ngai ūmatūte atī matirī na mahītia. **34** Nūū ūngīhota kūmatua ehīa? Gūtīrī! Kristū Jesū, o we ūria wakire, na akīrūka akīuma kūrī arīa akuū, nīwe ūkarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai agītūthaitanīra. **35** Nūū ūngītūtīgīthania na wendani wa Kristū? Anga nī kuona thīina, kana kwīhīrwo nī ruo, kana nīkūnyariirwo, kana ng’aragu, kana kwaga nguo, kana ūgwati, o na kana rūhū rwa njora? **36** O ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Tūtīndaga tūkūragwo o mūthenya wothē nī ūndū waku; tūtūuagwo ta ng’ondū cia gūthīnjwo.” **37** No rīri, o na tūkīonaga mañdū macio mothe-rī, ithū tūrī makīria ma atooria nī ūndū wa ūcio watwendire. **38** Nīgūkorwo nīndīkīte kūmenya kūna atī o na kūngītūka nī ūhoro wa gūka kana gūtūūra muoyo, o na kana arīka kana ndaimono, o na kana ūhoro wa mahinda maya kana marīa magooka, o na kana maahinya o na marīkū, **39** o na kana ūraihu wa na igūrū kana ūrīku, o na kana kīndū kīngī o gīothe kīa iria ciombirwo: gūtīrī o na kīmwe kīngīhota gūtūtīgīthania na wendani wa Ngai, ūcio ūrī thīinī wa Kristū Jesū, Mwathani witū.

9 Nī ngwaria ūhoro-wa-ma ndī thīinī wa Kristū, ti maheeni ndīraaria, o nayo thamiri yakwa nīyo mūira wakwa thīinī wa Roho Mūtheru. **2** atī ndī na kieha kīene na ruo rwa ngoro rūtarathira. **3** Nīgūkorwo ingīendire nī mwene nyiitwo nī kīrūmi na nyingatwo ndīgīthano na Kristū handū-inī ha arīū na aarī a Ithe witū acio a rūrīrī rwitū kīumbe, **4** nīo andū a Israeli. O nīo Ngai aatuire ciana ciake; na nīo maikaraga na riiri wake, na no-o matūūto andū a kīranīro, na a kwamūkīra watho, na a kūhooyaga hekarū-inī, o na ningī nīo merīrwo cīranīro. **5** Ningī maithe maitū marīa ma tene maarī a kīruka kīu, nake Kristū aarī wa rūciario rwao ha ūhoro wa mwīri, o we Ngai ūria wathaga mañdū mothe, ūria ūgoocagwo ngīnya tene! Amenī. (aiōn g165) **6** ūguo ti kuuga atī kiugo kīa Ngai nīkiagīte kūhinga. Nīgūkorwo ti andū othe arīa maciarīrwo Israeli marī andū a Ngai a ma. **7** O na ningī ti othe ciana cia lburahīmu, o na gūtūka nī a rūciario rwake. No rīri, eerirwo atīrī, “Rūciario rūria rūgeetanio nawe rūkoima harī Isaaka.” **8** ūguo nī ta kuuga atīrī, ti ciana iria iciarītwo na njira ya ndūre ingītūka ciana cia Ngai, no nī ciana cia kīranīro ituuagwo cia mbeū ya lburahīmu. **9** Nīgūkorwo kīranīro kīoigīte atīrī: “Ihinda rīria rīamūre rīakīnya nīngacooka, nake Sara nīakagīa kaana ga kahī.” **10** Na to ūguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciarī cia ithe o ūmwe, na nīwe ithe witū Isaaka. **11** No rīri, ciana icio cia mahatha itanaciario, o na itekīte ūndū o na ūrīkū mwega kana mūuru, nīguo mūbango ūria Ngai aathugundīte wa gwīthuurīra andū ūhinge: **12** ti na ūndū wa cīko iria mekīte, no nī ūndū wa wendi wa ūcio wītanaga, nīerire Rebeka atīrī, “Ūria mūkūrū nīagatungatīra ūria mūnīni.” **13** O ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Nīndendire Jakubu, no ngīrega Esau.” **14** Tūkiuge atīa nī ūndū wa ūhoro ūcio? Ngai no atuanīre ūndū ūtarī wa kīhooto? Kūroaga gūtūka ūguo! **15** Nīgūkorwo erire Musa atīrī, “Nīndīguagīra tha ūria ndenda kūguīra tha, na

ngacaĩra ũria ndenda gũcaĩra.” **16** Tondũ ũcio-rĩ, ũndũ ũcio nduonekaga nĩ ũndũ wa wendi wa mündũ, kana nĩ ũndũ wa kũyo gĩake, no nĩ ũndũ wa tha cia Ngai. **17** Nĩgũkorwo Maandiko-inĩ Firaĩni eritwo atĩrĩ: “Ndagũtũũgĩrĩrie nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũĩmbe, nĩguo nyonanie hinya wakwa thĩĩnĩ waku, na nĩguo rĩĩtwa rĩakwa rĩhunjo thĩ yothe.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai aĩguagĩra tha mündũ ũria enda kũĩguĩra tha, na akoomia ngoro ya ũria enda kũĩmũia. **19** Ũmwe wanyu ahota kũnjũũria atĩrĩ: “Ngai atũire atũtuagĩra mahĩtia nĩkĩ? Tondũ nũũ ũngĩkĩhota kũregana na ũria Ngai ekwenda?” **20** No weerĩ, ũkĩrĩ ũ mündũ ũyũ nĩguo ũcookanĩrie na Ngai? “Kĩndũ kĩria kũmbĩrow-rĩ, no kĩurie ũcio wakũĩmbire, ‘Wanyũmbire ũũ nĩkĩ?’” **21** Githĩ mũũmbi wa nyũngũ ndarĩ na kihooto gĩa kũhũthĩra rĩũmba o ũria angĩenda; kienyũ kĩmwe kĩa rĩũmba rĩu athondeke indo imwe cia kũhũthĩrwo na njira ya gũtĩka na ingĩ nĩ ũndũ wa mahũthĩro ma ndũire? **22** Ī kũngĩkorwo Ngai, tondũ niathuurĩte kuonania mang’ũrĩ make na kũmenyithania hinya wake, niakĩrĩrĩrie mũno arĩ na wetereri mũnene andũ arĩa mahaana to indo icio cia kũrakarĩrwo, o icio ciahaarĩrio kwanangwo? **23** Ī kũngĩkorwo ekaga ũguo nĩgeetha atũme ũingĩ wa rĩiri wake ũmenyeke nĩ arĩa mahaana ta indo iria akaĩguĩra tha, arĩa ahaarĩrie o mbere matũke a kũgaya rĩiri ũcio, **24** na nĩo ithũ, ithũ arĩa eetire, na to arĩa moimĩte kũrĩ Ayahudi, no nĩ kuuma o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ? **25** O ta ũria oĩgĩte Ibuku-inĩ rĩa Hosea, atĩrĩ: “Andũ arĩa matarĩ akwa nĩo ngeeta ‘andũ akwa’; nake mündũ-wa-nja ũcio ũtarĩ mwende nĩwe ngeeta ‘mwenda wakwa.’” **26** na ningĩ, ‘Nĩgũgatuĩka atĩ, o handũ harĩa meerĩrwo atĩrĩ, ‘Inyuũ mũtirĩ andũ akwa,’ no mageetĩrwo ‘ariũ a Ngai ũria ũrĩ muoyo.’” **27** Naguo ũhoru ũkonĩĩ Isiraeli, Isaiã nĩanĩrĩrie, akiuga atĩrĩ: “O na gũtuĩka andũ a Isiraeli maigana ta mũthanga wa iria-inĩ-rĩ, no matĩgarĩ mao makaahonoka. **28** Nĩgũkorwo Mwathani nĩagatuĩra andũ a gũkũ thĩ ciira o narua, na aũkinyie mũthia.” **29** Na o ta ũria Isaiã oĩgĩte o mbere ũndũ ũcio ũtanakinya, atĩrĩ: “Tiga Mwathani Mwene-Hinya-Wothe aatũtĩgĩrĩrie njĩaro-rĩ, ithũ tũngĩatuĩkĩre ta Sodomu, na tũhaane o ta Gomora.” **30** Tũkiuge atĩa ha ũhoru ũcio? Atĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, arĩa mataathingatire ũthingu, nĩmagũire naguo, ũthingu ũria ũgũĩragwo naguo na ũndũ wa gwĩtikia; **31** no atĩ andũ a Isiraeli, arĩa maathingatire watho wa ũthingu-rĩ, matĩgana kũgĩa na watho ũcio. **32** Maagĩre kũgĩa naguo nĩkĩ? Tondũ matiaũthingatire na njĩra ya wĩtikio, no maũcarĩrie na njĩra ya gwĩka mündũ. O nao nĩmahĩngĩrwo nĩ ‘ihiga rĩria rĩhĩnganaga’.” **33** O ta ũria kwandĩkĩtowo: “Atĩrĩrĩ, kũu Zayumi nĩnjĩgĩte ihiga rĩria rĩtũmaga andũ mahĩngwo, na ngaiga rwaro rwa ihiga rĩria rĩtũmaga magũe, nake mündũ ũria ũmwĩhokete ndarĩ hĩndĩ agaakonorthio.”

10 Ariũ na aarĩ a Ithe wĩtũ, ũndũ ũria ngoro yakwa yendete mũno na ũria hooyaga Ngai nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli nĩ atĩ mahonokio. **2** Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira wao atĩ nĩ marĩ kũyo ũhoru-inĩ wa Ngai, no kũyo kũu kĩa gĩkaaga ũmenyi. **3** Na tondũ matĩgana kũmenya ũthingu ũria uumaga kũrĩ Ngai no nĩ kũgeria maagerĩrie kũwĩhaandĩra ũthingu wao enerĩ, matĩgana kwĩnyĩhĩria ũthingu wa Ngai. **4** Nake Kristũ nĩwe wakinyĩrie ũhoru wa watho mũthia nĩgeetha kũgĩe na ũthingu kũrĩ mündũ o wotho ũria wĩtikĩtie. **5** Musa aataarĩrie ũhoru wa ũthingu ũria uumanaga na watho na njĩra ĩno: “Mündũ ũria wĩkaga maũndũ macio arĩtũĩragio muoyo nĩmo.” **6** No rĩrĩ, ũthingu ũria uumanaga na gwĩtikia uugaga atĩrĩ: “Ndũkaneyũrie na ngoro atĩrĩ, ‘Nũũ ũkwambata akinye igũrũ?’” (ũguo nĩ kuuga, agĩre Kristũ amũrehe gũkũ thĩ) **7** “o na

ndũkeyũrie, ‘Nũũ ũkaaharũrũka irima rĩria rĩtarĩ gĩturi?’” (ũguo nĩ kuuga, ambatie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ). (Abyssos **g12**) **8** No ũhoru ũcio uugaga atĩa? Uugaga atĩrĩ, “Ũhoru ũrĩ o hakuĩhĩ nawe; ũrĩ o kanua-inĩ gaku, na ngoro-inĩ yaku,” naguo ũhoru ũcio nĩguo ũhoru wa wĩtikio ũria tumbũraga: **9** Atĩ ũngũmbũra na kanua gaku atĩ, “Jesũ nĩ Mwathani,” o na gwĩtikia wĩtikie na ngoro yaku atĩ Ngai nĩamũrĩkĩrie oime kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, no ũhonoke. **10** Nĩgũkorwo mündũ etĩkagia na ngoro yake, agatuuo mũthingu, na akoĩmbũra na kanua gake, agakĩhonokio. **11** Tondũ Maandiko moĩgĩte atĩrĩ, “Ũria wotho ũmwĩhokaga ndarĩ hĩndĩ agaakonorthio.” **12** Nĩgũkorwo gũtirĩ ngũũrani gatagatĩ ka Mũyahudi na mündũ-wa-Ndũrĩrĩ: tondũ Mwathani o ũcio nĩwe Mwathani wa andũ othe, na nĩarathimaga mũno arĩa othe mamũkayagĩra; **13** nĩgũkorwo nĩ kwandĩke atĩrĩ, “Mündũ wotho ũria ũgaakaĩra rĩĩtwa rĩa Mwathani niakahonoka.” **14** No rĩrĩ, mangĩmũkaĩra atĩa matamwĩtikĩtie? Na mangĩmwĩtikia atĩa matarĩ maigua ũhoru wake? Na mangĩkũgĩa atĩa matarĩ na mündũ wa kũmahunjĩria? **15** Ningĩ andũ mangĩhota atĩa kũhunja ũhoru matarĩ atũme? O ta ũria kwandĩkĩtowo atĩrĩ, “Kaĩ magũrũ ma andũ arĩa mahunjagia ũhoru-ũria-Mwega nĩmagĩrĩrie-ĩ!” **16** No rĩrĩ, ti andũ othe Isiraeli meetĩkĩrie ũhoru-ũria-Mwega. Nĩgũkorwo Isaiã orĩrie atĩrĩ, “Mwathani, nũũ wĩtikĩtie ũhoru wĩtũ?” **17** Nĩ ũndũ ũcio, gwĩtikia kuumanaga na kũgĩa ũhoru, naguo ũhoru ũguagwo na ũndũ wa kiugo gĩa Kristũ. **18** No ngũũria atĩrĩ: Matĩrĩ maigua ũhoru? Hatĩrĩ njanja nĩmaĩguĩte, tondũ Maandiko mekuuga atĩrĩ: “Mũgambo wao nĩwahunjĩre thĩ yothe, nacio ciugo ciago igĩkinya ituri-inĩ ciotie cha thĩ.” **19** Na ningĩ ngũũria atĩrĩ: Andũ a Isiraeli matĩgana kũmenya ũguo? Atĩrĩ, Musa o mbere oĩgĩre atĩrĩ, “Nĩngatũma mũĩgũe ũũru nĩ ũndũ wa rũrĩrĩ hatarĩ; nĩngatũma mũrakare nĩ ũndũ wa rũrĩrĩ rũtarĩ na ũmenyol!” **20** Nake Isaiã akiuga omĩrĩrie mũno atĩrĩ, “Andũ arĩa mataanjara nĩo maanyonire; ndeeguũrĩrie arĩa mataanjũrũragĩrĩria.” **21** No ha ũhoru ũkonĩĩ Isiraeli akoĩga atĩrĩ, “Mũthenya wotho ndĩndaga ndambũrũkĩtie moko makwa kũrĩ andũ aremi, na a ngararĩ.”

11 Ningĩ ngũũria atĩrĩ: Ngai nĩkũrega aaregĩre andũ ake? Kũroaga gũtuĩka ũguol Nĩ mwene ndĩ Mũisiraeli, wa rũciarĩ rwa Ibrahĩmu, na wa mũhĩrĩga wa Benjamĩni. **2** Ngai ndaigana kũrega andũ ake arĩa aamenyete o mbere. Kaĩ mũtũoĩ ũria Maandiko moĩgĩte harĩa handĩkĩtowo ũhoru wa Elja, ũria aathathĩre Ngai nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ: **3** “Mwathani, nĩmoragĩte anabĩ aku na nĩmatharĩtie igongona ciaku; no nĩ nyĩki ndĩgarĩte, nao nĩkũnjaria maranjaria manjũrage?” **4** Ngai aamũcookeĩrie atĩrĩ, “Nĩndĩtĩgĩrie andũ ngĩrĩ mũgwanja arĩa matarĩ maaturĩria Baalĩ ndu.” **5** Nĩ ũndũ ũcio, o na hĩndĩ ĩno tũrĩ, nĩ kũrĩ na matĩgarĩ marĩa Ngai ethuurĩrie nĩ ũndũ wa wega wake. **6** Na angĩkorwo Ngai aamathuurire nĩ ũndũ wa wega wake-rĩ, gũtĩngĩgĩtuĩka atĩ maathuurirwo nĩ ũndũ wa ciiko ciao; korwo nĩ ũguo-rĩ, wega wa Ngai ndũngĩgĩtuĩka nĩ wega rĩngĩ. **7** Rĩu tũkiuge atĩa? Nĩ atĩrĩ, ũndũ ũria andũ a Isiraeli maatũire macaragia na kũyo kĩnene matĩawonire, no andũ arĩa athuure-rĩ, nĩmawonire. Acio angĩ nao nĩmoomĩrio ngoro, **8** o ta ũria kwandĩkĩtowo atĩrĩ: “Ngai nĩamaheire roho ta wa andũ magonetio nĩ toro, akĩmahe maitho matekuona, na matũ matekũũgĩa, o nginya ũmũthĩ ũyũ.” **9** Nake Daudi ekuuga atĩrĩ: “Metha yao ya kũrĩrĩra ĩrotũka mũtego, na kĩndũ gĩa kũmagwatia, o na ĩtũĩke ya kũmahĩnga, na ĩrĩhĩ rĩa ũũru wao. **10** Maitho mao marogĩa nduma, matĩge gũcooka kuona, na mathĩiige mainamĩrĩrie

nginya tene.” **11** Ningĩ ngũũria atĩrĩ: Ayahudi nĩkũhingwo maahingirwo makigia ũndũ matangũũkĩra? Kũroaga gũtuika ũguo! Aca ti guo o na atĩa! Ūria kũrĩ nĩ atĩ, tondũ wa mehia mao, ũhonokio nĩũkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli maigue ũũru. **12** No angĩkorwo ũremi wao nĩũtuĩkĩte ũtonga kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ, nayo hathara yao igatuika ũtonga kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, gĩthĩ kũyũrĩrĩrwo kwao gũtingĩkĩrehe ũtonga mũingĩ makĩria! **13** Rĩu-rĩ, nĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ ndĩraarĩria. Tondũ ndĩ mūtũmwo ũtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ũtungata ũcio wakwa nĩndĩwikĩrĩre mũno, **14** ngũgeragĩria kana hĩci ndahota kwarahũra andũ a rũruka rwakwa kũũmbe maigue ũũru, na ndũme amwe ao mahonokio. **15** Tondũ angĩkorwo kũregwo kwao nĩkuo gwa gũtũma kĩrĩndĩ gĩa thĩ kũiguithanio na Ngai-rĩ, ĩ gwĩtĩkĩrwo kwao kũngĩkĩrehe kĩ, tĩga o kũriũka kuuma kũrĩ aria akuĩ? **16** Angĩkorwo kienyũ gĩa kimererĩ kĩrĩrũrwo Ngai kĩrĩ maciaro ma mbere nĩ gĩtheru-rĩ, o nakĩo kimererĩ giothe no gĩtheru; angĩkorwo mũrĩ nĩ mũtheru-rĩ, o nacio honghe no theru. **17** Angĩkorwo honghe imwe cia mūtamaĩyũ wa mũgũnda nĩciakahũrĩrwo, nawe, o na watũka ũrĩ rũhonghe rwa mūtamaĩyũ wa gĩthaka-rĩ, ũgĩciarithanio na honghe icio ingĩ, na rĩu nĩũngayanaga ũnoru na icio ingĩ kuuma mũrĩ wa mūtamaĩyũ ũcio-rĩ, **18** menya ndũkake kwĩganĩra honghe icio ingĩ. Ūngĩka ũguo-rĩ, ririkana ũndũ ũyũ: Wee tiwe ũnyĩtĩrĩre mũrĩ ũcio, no nĩ mũrĩ ũcio ũkũnyĩtĩrĩre. **19** No wee no ũkiuge atĩrĩ, “Honghe icio ciakahũrĩrwo nĩgeetha nĩciarithanio na mũtĩ.” **20** Ūguo noguo. No rĩrĩ, honghe icio ciakahũrĩrwo tondũ wa kwaga gwĩtĩkia, nawe wĩhaandite nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia. Ndũkake gwĩtĩia, no wĩtigagĩre. **21** Tondũ angĩkorwo Ngai ndaacĩire honghe icio cia ndũire-rĩ, o nawe ndangĩgũcaĩra. **22** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩcũranĩei ũhoru wa ũtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harĩ andũ acio maagũire, nĩagĩre kũmaĩguĩra tha, no inyuĩ, nĩkũmũtuga amũtugaga, angĩkorwo nĩmũgũtũra thĩĩnĩ wa ũtugi wake. Kwaga ũguo-rĩ, o na inyuĩ no mũtinio mweherio. **23** Andũ acio nao mangĩtĩga kũrũmia ũhoru ũcio wa kwaga gwĩtĩkia-rĩ, nĩmagacĩarĩthanio na mũtĩ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa kũmacĩarĩthania naguo rĩngĩ. **24** Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo mwatinĩrio kuuma mūtamaĩyũ-inĩ wa kĩrĩtĩ, na mũgĩcooka mũgĩciarĩthanio na mūtamaĩyũ wa mũgũnda, na ũcio nĩ ũhoru ũtarĩ wa ndũire-rĩ, gĩthĩ ti ũhũthũ makĩria honghe ici, o ici ciarĩ ciagua, gũciarĩthanio na mūtamaĩyũ wa mũgũnda o ũcio warĩ wao kũũmbe! **25** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndĩkwenda mũikare mũrĩgĩtwo nĩ ũhoru ũyũ wa hitho, nĩgeetha mũtikake kwĩona ta mũrĩ oogi: Hitho nĩ atĩ, andũ amwe a Isiraeli nĩanyĩite nĩ kũũmia ngoro, o nginya rĩrĩra mũigana wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ũkaahinga gũtoonya. **26** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ a Isiraeli othe nĩmakahonokio, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũhonokia nĩakoma Zayuni; naguo ũhoru wa kũregana na Ngai nĩakaweheria kuuma kũrĩ Jakubu. **27** Nakio gĩkĩ nĩkio kĩrikanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao, rĩrĩa ngaamehereria mehia mao.” **28** Ha Ūhoru-ũria-Mwega-rĩ, andũ a Isiraeli nĩmatũirwo thũ nĩ ũndũ wanyu, no ha ũhoru wa gũthuurrwo-rĩ, nĩmendetwo nĩ ũndũ wa maithe mao ma tene, **29** nĩgũkorwo ihero irĩa Ngai aheanaga na gwĩtana kũria etanaga nakuo ndacookaga kwĩricũkwo. **30** O ta ũria inyuĩ hĩndĩ imwe mwaremeire Ngai, no rĩu nĩamũguĩrĩre tha nĩ ũndũ wa ũremi wao-rĩ, **31** rĩu no taguo o nao matũũkĩte aremi, nĩgeetha o nao rĩu maĩguĩrwo tha nĩ ũndũ wa ũria Ngai amũguĩrĩre tha. **32** Nĩgũkorwo Ngai nĩatuĩte andũ othe aremi nĩgeetha acooke amaiũũre tha othe. (eleēsē g1653) **33** Hĩ! ĩ ũũgĩ wa Ngai, o naguo ũmenyo wake, itĩkĩrĩ nyingĩ na ndĩku mũno! Matũũro make gũtĩrĩ ũngĩhota kũmatũũria, na mĩthĩre yake kaĩ

ndĩngĩmenyeka-ĩ! **34** “Nũũ ũmenyete mecĩria ma Mwathani? Kana nũũ ũkoretwo akĩmũtaara?” **35** “Nũũ wanahe Ngai kindũ, atĩ nĩguo Ngai acooke amũrihe kindũ kiu?” **36** Nĩgũkorwo indo ciothe cioimire harĩ we, na nĩwe ũcĩtũũragia ciothe, na ciothe-rĩ, no ciake. Nake arogocagwo nginya tene na tene! Amenĩ. (aĩon g165)

12 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaitha tondũ wa ũria Ngai anamũguĩra tha, mwĩrute mũrĩ yanyu ĩtuĩke magongona marĩ muoyo, na matheru mangĩkenia Ngai, arĩ guo ũtungata ũria wagĩrĩre na wa ma wa kũgocithia Ngai. **2** Mũtikanahaanane ĩhoru wanyu na maũndũ marĩa mekagwo nĩ andũ a thĩ ĩno; no garũrũkai na ũndũ wa kwertũho mecĩria manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhotaga kũmenya na gwĩtĩkĩra wendi ũcio wa Ngai, o wendi ũcio wake mwega ũria wa kũmũkenagia, na mũkinyanĩru kũna. (aĩon g165) **3** Nĩ ũndũ wa wega ũria ndaahĩrwo nĩ Ngai-rĩ, ngwĩra o mũndũ wothe wanyu atĩrĩ: Mũndũ ndakae gwĩtua mũnene gũkĩra ũria aagĩrĩrwo nĩ gwĩtua, no nĩ kaba mũndũ ecĩragie ĩhoru wake we mwene na atue ĩtua rĩagĩrĩru, kũringana na wĩtkio ũria Ngai amũheete. **4** O ta ũria tũrĩ na ciĩga nyingĩ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ ũmwe, nacio ciĩga ici ciothe ĩtirutaga wĩra mũthemba ũmwe-rĩ, **5** no taguo o na ĩthũ, o na twatuĩka tũrĩ aingĩ, tũrĩ mwĩrĩ ũmwe thĩĩnĩ wa Kristũ, na o kĩĩga nĩkĩohanĩtio na irĩa ingĩ ciothe. **6** Ningĩ nĩtũheetwo ihero ĩtiganĩte, kũringana na wega ũria tũheetwo. Angĩkorwo kĩheo kĩa mũndũ nĩ kũrathia mohoro-rĩ, nĩahũthĩre kĩheo kũ kũringana na ũria wĩtkio wake ũigana. **7** Angĩkorwo nĩ gũtungata, nĩatungatage; na angĩkorwo nĩ kũrutana, nĩarutanage; **8** ningĩ angĩkorwo nĩ kũmũrĩria andũ, nĩakĩũmanagĩrĩrie; na angĩkorwo nĩ wa kũrũmbũiya mabata ma andũ arĩa angĩ, nĩakiĩheanage na ũtaana; angĩkorwo nĩ wa gũtongoria, nĩatongoragie na kĩyo; ningĩ ũria wa kũiguanĩra tha, nĩekage ũguo akenete. **9** Wendani wanyu nĩũkoragwo nĩ ũria ũtarĩ ũhĩnga. Thũũragai ũndũ ũria mũũru; naguo ũndũ ũria mwega mũkĩũrũmagie. **10** Endanagai mũndũ na ũria ũngĩ, mũrĩ na wendani ta wa ciana cia ithe ũmwe. Na mũndũ nĩatĩĩage ũria ũngĩ gũkĩra we mwene. **11** Rutagai wĩra na kĩyo, na mũreke ngoro cianyu ĩhĩahĩage, mũgĩtungatagĩra Mwathani. **12** Ikaragai mũkenete nĩ ũndũ mũrĩ na kũrĩgĩrĩro, na mũkĩragĩrĩrie hĩndĩ ya mathĩna, na mũikarage mũkĩhooyaga hĩndĩ ciothe. **13** Teĩthagĩai andũ a Ngai mabataro-inĩ mao. Tũũrai mũnyĩitaga andũ ũgeni. **14** Rathĩmagai andũ arĩa mamũnyariiraga; marathĩmagei na mũtikanamarume. **15** Kenagai hamwe na arĩa marakena; na mũcakaie na arĩa maracakaya. **16** Tũũrai mũiguanĩte mũndũ na ũria ũngĩ. Tigagai gwĩtĩia, no mwĩtikagĩre kũgĩa ngwatanĩro na andũ arĩa matarĩ ĩgweta. Tigagai kwĩona ta mũrĩ oogi. **17** Mũtikanekie mũndũ ũũru nĩ ũndũ wa ũũru ũria amwĩkĩte. Menyagĩrĩrai nĩguo mwĩkage maũndũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre nĩ andũ othe. **18** Inyuĩ-rĩ, geragĩai gũikarania na mũndũ o wothe na thayũ kũngĩhoteka. **19** Arata akwa, mũtikanerĩhĩrie, no tigagĩrĩrai mangĩrĩ ma Ngai handũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Kũrihanĩria nĩ gwakwa; nĩ nĩ ngaarĩhanĩria,” ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. **20** Handũ ha ũguo-rĩ: “Thũ yaku ĩngĩkorwo ĩhũtĩ-rĩ, mĩhe irio; ĩngĩkorwo nĩnyootĩ-rĩ, mĩhe gĩa kũnyua. Gwĩka ũguo-rĩ, nĩkũmũgĩrĩra makara ma mwaki mũtwe.” **21** Mũtikanatorio nĩ ũũru, no tooragĩai ũũru na gũtwe.

13 O mũndũ no nginya athĩkagĩre arĩa maathanaga, nĩgũkorwo gũtĩrĩ hinya wa gwathana tĩga ũria ũria ahaandite. Aathani arĩa marĩ ho nĩ Ngai ũmatũite a gwathana. **2** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũndũ ũria ũremagĩra arĩa maathanaga,

nikūrega aregaga ūndū ūria Ngai atuite, nao arīa mekaga ūguo nīmagatuika a gūtuirwo ciira. **3** Nīgūkorwo aathani ti a kūmakia arīa mekaga ūria kwagīriire, no nī a kūmakia arīa mekaga ūuru. Nīukwenda wagage gwītigagira ūria wathanaga? Gīkage ūria kwagīriire, nake niarīkūgathagīriira. **4** Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gūtūma wonage maūndū mega. No ūngika ūuru-rī, wītīgīre, nīgūkorwo ndakuuaga rūhūi rwa njora tūhū. We nī ndungata ya Ngai, na mūrīhanīa wake wa kūherithania na wa gūkinyīria mūndū ūria wīkaga ūuru mang'ūrī ma Ngai. **5** Nī ūndū ūcio, nī kwagīriire mwathikagīre arīa maathanaga, tī tondu wa gwītīgīra mang'ūrī macio, no nī tondu wa ūria mwīmenyeire na thameri cianyu ūria arī wega gwīka. **6** Ūndū ūcio noguo ūtūmagā mūrūtage magooti, nīgūkorwo arīa maathanaga nī ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nī ūndū wa wīra ūcio kūembe. **7** Rutagīrai andū othe kīrīa mwagīriirwo nī kūmarutīra: Angīkorwo mūtīrutīte magooti, rutaī magooti; na angīkorwo nī kūruta mbeeca cia kūrūtithia wīra wa būrūrī, rutaī; nao andū arīa a kūheo gītīo, maheagei; na arīa a gwīkīrīrwo, mekagīriire. **8** Mūtīgāikare mūrī na thīiri na mūndū o na ūrīkū, tīga o mwendanage hīndī ciothe mūndū na ūria ūngī, nīgūkorwo mūndū wendaga mūndū ūria ūngī nīahingītīe watho. **9** Nī ūndū maathani maya, atī “Ndukānatharanīe,” na “Ndukānoragane,” na “Ndukānaiye”, na “Ndukānacamīkīre kīndū kīene,” o na rīathani rīngī o rīothe rīngīkorwo ho, mohanītīo mothe maturanīirwo thīinī wa rīathani rīrī: “Enda mūndū ūria ūngī ta ūria wīyendete wee mwene.” **10** Wendani-rī, ndūngīka mūndū ūria ūngī ūuru. Nī ūndū ūcio kwendana nīkuo kūhingia watho. **11** Na mwīkage ūguo nī ūndū wa kūmenya mahinda maya tūrī ūria matarīi. Hīnda nīkīnyu nīgeetha mwarahūke mūtīge gūkoma, tondu ūhonokio wītū rīu ūrī hakuhi kūrī rīria twambīrīrie gwītīka. **12** Ūtūkū ūrī hakuhi gūthira; naguo mūthenya ūkīrīi gwīkīnyā. Nī ūndū ūcio nītūtīgane na maūndū ma nduma na twōhe indo cia mbaara, o irīa cia ūtheri. **13** Nītūthīiage na mīthīire miagīrīru, o rīria yagīriire gūkarwo nayo mūthenya, tūtīgatoonye maruga-inī mooru marī na nyīmbo njūru na ūrīru, na tūtīgatoonye ūtharīa-inī kana maūndū wa ūira-thoni, na tūtīkagiage na njūgīthano na kūguanīra ūuru. **14** No rīrī, mwīhumbēi Mwathani Jesū Kristū, na mūtīgātūire mwīciiragi o ūria mūngīhingīa merīrīria ma mūrī īno ya mehia.

14 Na rīrī, mūndū ūria ūkoragwo arī na wītīkio mūhūthū mwamūkīrei, mūtēkūmūtūira ciira nī ūndū wa maūndū marīa mataguanīirwo. **2** Wītīkio wa mūndū ūmwe-rī, nīmwtīkīrītīe kūrīa irio cia mīthemba yothe, no mūndū ūngī, ūria ūrī wītīkio mūhūthū, arīaga o mīthemba ya nyeni. **3** Mūndū ūria ūrīaga mīthemba yothe ya irio ndakae kūmena mūndū ūria ūteka ūguo, nake mūndū ūria ūtarīaga indo imwe-rī, ndakae gūtūra ciira mūndū ūria ūrīaga ciothe tondu Ngai nīamwtīkīrītīe. **4** Wee ūkīrī ū nīguo ūtūire ndungata ya mūndū ūngī ciira? Mwathi wayo nīwe ūmenyaga irūngī wega kana īgwīte. Nayo nīirīrūgamaga, tondu Mwathani nīwe ūrī na ūhoti wa gūtūma irūgame. **5** Mūndū ūmwe-rī, onaga ta kūrī mūthenya ūmwe mūtheru kūrī rīria īngī; nake mūndū ūngī akoona mīthenya yothe no ūndū ūmwe. O mūndū nīemenyere wega na ngoro yake. **6** Mūndū ūria wonaga mūthenya ūmwe ūrī wa mwanya-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani. Nake ūria ūrīaga nyama-rī, arīaga nī ūndū wa Mwathani, nīgūkorwo nī Ngai acookagīria ngaatho; nake ūria ūtacīrīaga-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani, na nī Ngai acookagīria ngaatho. **7** Nīgūkorwo gūtīrī o na ūmwe wītū ūtūiraga nī ūndū wake

mwene, na gūtīrī o na ūmwe wītū ūkuaga nī ūndū wake mwene. **8** Nī ūndū tūngītūira muoyo-rī, tūtūiraga nī ūndū wa Mwathani; na tūngīka-rī, twakua nī ūndū wa Mwathani. Nī ūndū ūcio tūngīkorwo tūrī muoyo kana tūkuite-rī, tūrī o a Mwathani. **9** Ūhoro ūyū nīguo watūmire Kristū akue na acooke arīuke, nīguo atūke Mwathani wa arīa akūi na arīa marī muoyo. **10** Wee-rī, ūgūtūira mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ciira nīkī? Kana ūkūmena mūrū kana mwarī wa lthe wanyu nīkī? Nīgūkorwo ithuothe nītūkarūgama mbere ya gītī gīa ciira kīa Ngai. **11** O ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Tī-itherū, o ta ūria nī ndūūruga muoyo, iru o rīothe nīrīgaturio mbere yakwa; naruo rūrīmī o ruothe nīrūkoimbūrīra Ngai,” ūguo nīguo Mwathani ekuuga.” **12** Hakīrī ūguo-rī, o ūmwe wītū nīakaheana ūhoro wake mwene mbere ya Ngai. **13** Nī ūndū ūcio nītūtīgīte gūtūanīra ciira ithūi ene. Handū wa ūguo-rī, kaba mūtūe na meciīria manyu atī mūtīgātūma mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ahīngwo kana agwe njīra-inī. **14** Nī nīmenyete wega biū ndī thīinī wa Mwathani Jesū, atī gūtīrī irio irī thaahu cio nyene. No rīrī, mūndū ūria wonaga kīndū ta kīrī thaahu-rī, ūcio harī we kīndū kīu nī kīrī thaahu. **15** Angīkorwo mūrū kana mwarī wa thoguo nīekūguā ūuru tondu wa kīrīa ūrīaga-rī, wee nītūtīgīte gūthīi na mīthīire ya wendani. Tīga gūtūma mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ūcio Kristū aakūrīire oore nī ūndū wa kīrīa ūrarīa. **16** Mūtikanareke ūndū ūria muonaga ūrī mwega ūtūke wa gūcambio. **17** Nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai tī ūhoro wa kūrīa na kūnyua, no nī wa ūthingu, na thayū o na gīkeno irīa ciomagā kūrī Roho Mūtheru, **18** tondu mūndū o wothē ūria ūtungatagīra Kristū na njīra cio nīakenagia Ngai, o na akoonagwo arī mwega nī andū. **19** Nī ūndū ūcio-rī, nītūwīkīragei kīyo gīa gwīkaga maūndū marīa marehaga ūhoro wa thayū na magatūma tuonganīrīe hīnya. **20** Mūtikanathūkie wīra wa Ngai nī ūndū wa irio. Irio ciothe nī theru, no rīrī, nī ūuru mūndū kūrīa kīndū o gīothe kīrīa kīngīhītīthia mūndū ūria ūngī. **21** Nī kaba kwaga kūrīa nyama, kana kūnyua ndībei o na kana gwīka ūndū ūngī o na ūrīkū ūria ūngītūma mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ahītīthio. **22** Nī ūndū ūcio-rī, ūndū ūria wītīkītīe ūkonīi maūndū macio-rī, nīmenyete gatagatī gaku na Ngai. Kūrāthimwo-rī, nī mūndū ūria ūtarī ūndū angīcuukīra nī ūndū wa kīndū kīrīa onaga kīrī kīega agūka. **23** No rīrī, mūndū angīkorwo arī na nganja, acooke arīe irio irīa arī na nganja nacio, mūndū ūcio nīetūrīire ciira, tondu kūrīa gwake gūtūmanīte na wītīkio; naguo ūndū o wothē ūtoimanīte na wītīkio nī mehia.

15 Na rīrī, ithūi arīa tūrī na hīnya-rī, twagīrīrwo nīgūkuuanagīra na arīa matarī na hīnya maūndū mao ma ūhīnyaru na o gwīkenagia ithūi ene. **2** O ūmwe wītū nīagīrīrwo nīgūkenīa mūndū ūria ūngī nī ūndū wa maūndū make mega, nīgeetha ongererwo hīnya. **3** Nīgūkorwo o na Kristū ndekenīre we mwene, no o ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Irumī cia arīa makūrūmagā nī nī ciagwīriire.” **4** Nīgūkorwo maūndū mothe marīa maandīkirwo tene maandīkirwo marī ma gūtūruta, nīgeetha tūgīage na kīrīgīrīro nī ūndū wa gūkīrīrīria na kūmīrīrīro nī Maandīko macio. **5** Ngai ūria ūheanaga ūkīrīrīria na ūmanīrīria aromūhe roho wa ūguano o mūndū na ūria ūngī rīria mūkūrūmīrīra Kristū Jesū, **6** nīgeetha mūgōocīthage Ngai o we lthe wa Mwathani wītū Jesū Kristū mūrī na ngoro imwe na mūgambo ūmwe. **7** Nī ūndū ūcio, o mūndū nīagītīkagīre ūria ūngī, o ta ūria mwtīkīrīrwo nī Kristū, nīgeetha Ngai agoocagwo. **8** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Kristū okīre arī ndungata ya Ayahudi nī ūndū wa ūhoro

ũhoro wa Jesũ Kristũ kũringana na ũguũrio wa maũndũ marĩa ma hitho marĩa matũire mahithĩtwo kuuma tene, **(aiõnios g166) 26** no rĩu nĩmaguũrie na makamenyithanio thĩinĩ wa Maandiko marĩa ma ũnabii, nĩ ũndũ wa watho wa Ngai, o we ũrĩa ũtũũraga tene na tene, nĩgeetha ndũrĩrĩ ciothe imwĩtikie na imwathĩkagĩre: **(aiõnios g166) 27** nake Ngai, o we wiki mũũgĩrĩ, arotũũra agoocagwo nginya tene na ũndũ wa Jesũ Kristũ! Amenĩ. **(aiõn g165)**

itheru o na riu mutikinyite a guciria. 3 O na riu muri andu a thi. Kuona ati kuri na uru na ngui thini wanyu-ri, githi mutikiri andu a thi? Githi mutiragika o ta uria andu a nduire mekaga? 4 Ni undu-ri, riria mundu umwe ekuuga atiri, "Ni numagirira Paulu," nake uria ungi akoiga atiri, "Ni numagirira Apolo," githi mutikiri o andu a nduire? 5 Ka Apolo akiri u? Nake Paulu akiri u? Acio maar o ndungata, iria ciatume mwitike, o ta uria Mwathani aagaire o mundu wira wake. 6 Ni ni mbeu ndahaandire, nake Apolo agiciitirira maa, no ni Ngai watumire ikure. 7 Ni undu ucio ti mundu uria uhaandaga kana uria uitagirira maa uri bata, no uria uri bata ni Ngai, uria utumaga ikure. 8 Mundu uria uhaandaga na mundu uria uitagirira maa makoragwo na muoroto umwe, na o mundu akaarirho kuringana na wira wake we mwene. 9 Nigukorwo turutithanagia wira hamwe na Ngai; na inyu muri mugunda wa Ngai, na mwako wa Ngai. 10 Ni undu wa wega uria Ngai aahete, ni ni gwaka ndaakire muthingi haana ta mwakithia uria mugi nake mundu ungi ni gwaka araaka iguru ria muthingi ucio. No o mundu niamenyagirire uria egwaka iguru riagu. 11 Nigukorwo gutiri mundu ungiaka muthingi ungi tiga uria urikite gwakwo, na nguo Jesu Kristu. 12 Angikorwo mundu o na u egwaka iguru ria muthingi uy ukiuthagira thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mba, kana nyeki, o na kana ruu-ri, 13 wira wake niukoneka uria utarii, tondu Muthenya ucio nugaatuma woneke utheri-ini. Wira ucio ukaaguirio na mwaki, nigukorwo wira wa o mundu niukagerio na mwaki ucio. 14 Angikorwo kiria mundu aakite muthingi-iguru nigetiiria mwaki ucio-ri, niakarirho mucara wake. 15 Angikorwo niukahia-ri, niakoowoo nigu; nowe mwene niakahonoka, no akaahonoka ta mundu ugerere mwaki-ini. 16 Ka inyu mitoo ati inyu ene muri hekaru ya Ngai, na ati Roho wa Ngai atuiraga thini wanyu? 17 Mundu o wotho angianaga hekaru ya Ngai-ri, Ngai niakamwanaga; nigukorwo hekaru ya Ngai ni theru, na ni inyu hekaru iyo. 18 Mutikae kwiheneia. Mundu o na uriku thini wanyu angikorwo neciiragia ni mugu na uugu wa mahinda maya tiri-ri, niagituike "kirimu" nigu atuike mugu. (aiOn g165) 19 Nigukorwo uugi wa thi ino ni urimu maitho-ini ma Ngai. O ta uria kwandikito atiri, "Nianyiitaga aria oogi waara-ini wao"; 20 o na ningi ni kwandikito atiri, "Mwathani nioti ati meciiria ma aria oogi ni ma tuh." 21 Ni undu ucio-ri, mundu o na uriku ndakae kwiraha na uhoru wa andu. Maundu mothe ni manyu, 22 kana ni Paulu, kana ni Apolo, kana ni Kefa, kana ni thi ino, kana ni muoyo, kana ni gikuu, kana ni maundu maria maru ho riu, kana ni maundu maria magooka, mothe ni manyu, 23 na inyu muri a Kristu, nake Kristu ni wa Ngai.

4 Ni undu ucio-ri, andu magirirwo nigutuonaga ta ndungata cia Kristu, na ta tiri andu aria mehokeirwo maundu ma hito ma Ngai. 2 Riu nikubataranite ati andu aria mehokeirwo maundu no nginya monanie ati ni ehokeku. 3 Ndingimaka o na hanini ingituirwo ciira ni inyu, kana nduirwo ni igooti ria andu o na ririku; ti-itheru o na ni mwene ndingituirwo ciira. 4 Ni mwene ndiri na undu ingicukira, no undu ucio ndungituma nduika ati ndiri na mahitia. Mwathani niwe undugira ciira. 5 Ni undu ucio ndukae gutua ciira ihinda riria riamure ritakinyite; eterera nginya Mwathani ooke. Maundu maria mahithe nduma-ini niakamoimaria utheri-ini, na niakaguiria meciiria ma ngoro cia andu. Ihinda riu o mundu niakamukira ngaatho ciake kuuma kuri Ngai. 6 Riu-ri, ariu na aari a lthe witu, maundu macio ndiramaringithania

na uhoru wakwa mwene na wa Apolo nigu mugunike, nigu mwirute na ithu gitumi kia uria kwiragwo atiri, "Mutikae kwagarara uria kwandikito." Nigeetha mutikae gwitira mundu umwe makiria ya uria ungi. 7 Ni undu-ri, nuu utumite wione uri na nguurani na mundu ungi o wotho? Ni ki uri nakio utaaheirwo? Na angikorwo niwaheirwo-ri, uragitiiria niki ta atari kuheo waheirwo? 8 Nimurikite kugia na kiria githe mwendaga! Nimurikite gutonga! Nimutuikite athamaki, ithu tuta ri ho! Naari korwo ti-itheru nimwatuikire athamaki kuna nigu tutuika a guthamaka hamwe na inyu! 9 Nigukorwo ndirona ati ithu atumwo Ngai atugite handu turionekaga tiri thuutha wa andu aria ang' othe, na ta andu matuiriwo kuiragirwo thini wa kihaaro kia mathako. Nitutuuto kindu gia kwirorerwo ni thi yotho, kuri araka o na kuri andu. 10 Ithu tiri irimu ni undu wa Kristu, no inyu muri andu oogi muno thini wa Kristu! Ithu ni kwaga twagite hinya, no inyu muri na hinya! Inyu nimuheetwo gitio, no ithu nitutuuto gitio! 11 Nginya ihinda riri ithu tiri tutuuriite tuhutaga na tukanyoota, na tugatarukirwo ni nguo, ningi nituhurirwo muno, o na tugaikara tuta ri na micii. 12 Ningi niturutaga wira na moko maitu tiri na kyo. Riria twarumwo-ri, ithu tukarathima; na riria twanyarirwo, tukomirira; 13 o na riria twacambio, tucocokaga uhoru na uhooreri. Nginya ihinda riri tutuikite giko gia thi, tugatuika mahuti ma giku thi. 14 Ndiraandika maria maya nigu ndimucunore, no nigu ndimutaare muri ta ciana ciakwa nyendete muno. 15 O na mungikorwo muri na areri ngiri ikumi thini wa Kristu, muthiri na maite maingi, nigukorwo thini wa Kristu Jesu ndaatuikire ithe wanyu undu-ini wa Uhoru-uria-Mwega. 16 Ni undu ucio ndamuthaita mwigerekanie na ni. 17 Ni undu wa gitumi giki ningumutumira Timotheo, muri wakwa uria nyendete, na uria mwihokeku thini wa Mwathani. Niekumirirania muthuri waka thini wa Kristu Jesu, uria uringaine na uria ndutanaga makanitha-ini kundu guothe. 18 Amwe anyu nimatuikite etii, makona ta itarooka kuu kuri inyu. 19 No ningiuka kuri inyu narua, akorwo ni kwenda kwa Mwathani, na hinda iyo ningatuiria uria andu aya etii maaragia, o hamwe na uhoti uria maru nigu. 20 Nigukorwo uthamaki wa Ngai ti uhoru wa kwaria, no ni wa kugia na uhoti. 21 Mkwenda atia? Ngike kuri inyu na kiboko, kana njuke na wendo hamwe na roho wa uhooreri?

5 Ni ma ndeto niraario ati thini wanyu kuri na utharia, na ni utharia muthemba uria utangioneka o na kuri andu aria matetikite Ngai: Nguo ni ati umwe wanyu niakomete na mutumia wa ithe. 2 Na inyu mugakenera undu ucio! Githi mutiagirirwo nigukorwo muiyuritwo ni kieha, nigu mundu ucio wikite ugu mumingate, ehere ngwataniro-ini wanyu? 3 O na ndakorwo ndiri hamwe na inyu kuu, ndi hamwe na inyu thini wa roho, na nindikite gutuira mundu ucio wikite ugu ciira, o ta ndi hamwe na inyu. 4 Hinda iria murikorwo munganite thini wa rirtwa ria Mwathani witu Jesu, na ni ndi hamwe na inyu thini wa roho, o na hinya wa Mwathani witu Jesu uri ho-ri, 5 mundu ucio muneane kuru Shaitani, nigeetha mehia make ma kiimwiri maninwo, nugu roho wake ukaahonokio muthenya uria wa Mwathani. 6 Mwigaatho ucio wanyu ti mwega. Ka inyu mitoo ati ndawa nini wa kumbia migate nitumaga kimere githe kiime? 7 Eheria ndawa iyo wa kumbia migate iria ya tene biu nigu mutuikie kimere kieri gitaru na ndawa ya kumbia, tondu ugu nigu mutarii. Nigukorwo Kristu, o we gatirume gaitu ka Bathaka,

niarikitie kúrutwo igongona. **8** Nĩ undũ úcio-rĩ, nítúkúngũre Giathi, ti na ndawa iyo ya tene ya kúmbia mĩgate, iyo ya rúmena na ya waganu, no túkúngũre na mũgate útarĩ na ndawa ya kúmbia, o guo mĩgate wa wĩhokeku na wa úhoro wa ma. **9** Nĩndimwandikiire marũa-inĩ makwa ngamwĩra mũtigage kũgiaga thiritũ na andũ arĩa ahũuri maraya, **10** úguo ti kuuga mweherĩre na andũ a thĩ ɪno, arĩa ahũuri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooi mĩhianano. Mũngĩka úguo-rĩ, no mũkiumire gũkũ thĩ. **11** No rĩu, ndĩramwandikĩra nĩguo mũtikagĩe thiritũ na mũndũ o na úrikũ úria wĩtaga mũru kana mwarĩ wa lthe witũ, no nĩ mũhũuri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooi mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrĩu wa njooi kana nĩ mũtunyani. Mũndũ ta úcio mũtikarĩanĩre nake. **12** Úkĩrĩ wĩra wakwa gũcĩrĩthia arĩa matarĩ a kanitha? Githĩ inyuĩ mũtikĩagĩrĩrwo nĩgũcĩrĩthia arĩa marĩ a kanitha? **13** Ngai niwe úgaacĩrĩthia arĩa marĩ nja. “Ingatai mũndũ úcio mwaganu oime thĩnĩ wanyu.”

6 Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ úmwe wanyu úhĩtĩrie úria úngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩ kũrĩ andũ arĩa matetigĩrite Ngai nĩguo mamatuithanie ciira, handũ ha gũthĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? **2** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũira andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaacĩrĩthia andũ a gũkũ thĩ-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ na úhotei wa gũtua maciara marĩa manini? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ nĩ ithuĩ tũgaatũira araike ciira? I maũndũ ma mũtũũrĩre úyũ-rĩ, githĩ tũtiagĩrĩrwo nĩkũmaciara makĩria! **4** Nĩ undũ úcio kũngĩkorwo na mũndũ wanyu úhĩtĩrio maũndũ-inĩ ta maciira, no mũthuure o na andũ matangĩtĩka kanitha-inĩ matũike a kũmũcĩrĩthia! **5** Ndoiga úguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩnĩ wanyu gũtĩrĩ mũndũ mũgĩgĩ úngĩhota gũtuithania etikia eerĩ ciira mangĩhĩtania? **6** No handũ ha úguo-rĩ, mũru kana mwarĩ wa lthe witũ atwaraga úria úngĩ igootĩ-inĩ, na nĩ igootĩ-inĩ rĩa arĩa matetikĩtie! **7** Gũkorwo mũrĩ na maciara gatagatĩ-inĩ kanyu nĩkuonania atĩ nĩmũhooetwo biũ. Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre gwĩkwo úũru? Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre kũheenio? **8** Handũ ha úguo-rĩ, nĩmũheenania na mũgekana úũru, na acio mwĩkaga úguo-rĩ, nĩ arĩu na aarĩ a lthe wanyu. **9** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya úthamaki wa Ngai? Mũtikanaheeneke: Gũtĩrĩ ahũuri maraya, kana ahooi mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, **10** kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩu, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya úthamaki wa Ngai. **11** Na úguo nĩguo amwe anyu mwarĩu. No nĩmworthambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuo atĩguo thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ undũ wa Roho wa Ngai witũ. **12** “Nĩ ndĩrigĩrĩrio gwĩka undũ o wothẽ,” no ti undũ o wothẽ úrĩ kĩguni. “Nĩ ndĩrigĩrĩrio gwĩka undũ o wothẽ,” no ndĩngĩathwo nĩ undũ o na úrikũ. **13** “Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio,” no Ngai nĩgaciniina ciefĩ. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na úmaraya, no nĩ wa gũtungata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ úcio. **14** Ngai nĩariũkirie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ undũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũrĩkĩka na hinya o ro úcio. **15** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ wĩ mwehe? Nĩ undũ úcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyiithanie na mũmaraya? Kũroaga gũtuika úguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũndũ úria wĩnyĩtithanagia na mũmaraya, matũkaga mwĩrĩ úmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ, “Acio eerĩ magaatũika mwĩrĩ úmwe.” **17** No

mũndũ úria wĩnyĩtithanagia na Mwathani atũkaga úmwe nake thĩnĩ wa roho. **18** Úragĩrai mehia ma úmaraya. Mehia marĩa mangĩ mothe mekagwo nĩ mũndũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mũndũ úria úhũũraga úmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. **19** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru úria úrĩ thĩnĩ wanyu, úria mwahairwo nĩ Ngai? Inyuĩ mũtĩrĩ anyu inyuĩ ene; **20** inyuĩ mwagũrĩrwo na thogora. Nĩ undũ úcio-rĩ, tũithagiai Ngai na mĩrĩ yanyu.

7 Na rĩrĩ, ha úhoro wa maũndũ marĩa mwanĩdĩkĩre marũa nĩ undũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. **2** No tondũ wa úria úmaraya úngĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrwo nĩ kũgĩa na mũtumia wake mwene, na mũndũ-wa-nja agĩe na mũthũuri wake mwene. **3** Mũthũuri nĩagĩrĩrwo nĩ kũhingagĩria mũtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mũtumia ahĩngagĩrie mũthũuriwe bata wake. **4** Mũtumia ndangũathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũthũuriwe. Úguo no taguo mũthũuri atangũathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũtumia wake. **5** Tigagai kũimana, o tĩga rĩrĩa mũngĩkorwo mũiguanĩre, naguo gũkorwo nĩ kwa ihinda, nĩgeetha mũgĩage na ihinda rĩa kũhooa. Thuutha úcio no mũcooke hamwe rĩngĩ, nĩguo Shaitani ndakamũgerie tondũ wanyu kũremwo kwĩgĩrĩria. **6** Úhoro úcio ndawaaaria taarĩ rũũtha ngũheana, no ti gwathana ngwathana. **7** No nyende andũ othe mahaane ta úria nĩ ndarĩ. No o mũndũ aheetwo kũhe gĩake mwene kuuma kũrĩ Ngai; mũndũ úmwe aheetwo kũhe gĩkĩ, na úria úngĩ akahoe kĩrĩa kĩngĩ. **8** Na rĩrĩ, nĩ undũ wa andũ arĩa matahikanĩtie na atumia a ndigwa, nguuga úũ: Nĩ wega maikare o úguo matahikanĩtie, o ta úria nĩ ndarĩ. **9** No angĩkorwo matĩngĩhota kwĩgĩrĩria-rĩ, nĩmahike na mahikanie, tondũ nĩ kaba kũhikania gũkĩra gũikara makĩhĩahĩaga. **10** Kũrĩ andũ arĩa mahikĩte na makahikania-rĩ, ngwathana úũ, no ti nĩ, nĩ Mwathani úgwathana: Mũtumia ndakanatĩgane na mũthũuriwe. **11** No aangĩka úguo-rĩ, niagĩkare atarĩ mũhiku, kana akorwo ti úguo, acookerere mũthũuriwe. Nĩngĩ mũthũuri ndakanaingate mũtumia wake. **12** Nĩ undũ wa acio angĩ nguuga úũ, no nĩ nĩ ndĩroiga, ti Mwathani: Angĩkorwo mũru wa lthe witũ arĩ na mũtumia útetikĩtie, na mũtumia úcio etikire matũũranie-rĩ, nĩatĩge kũmũngata. **13** Nake mũtumia angĩkorwo arĩ na mũthũuri útetikĩtie, na mũthũuri úcio etikire matũũranie-rĩ, nĩatĩge kũmũngata. **14** Nĩgũkorwo mũthũuri úria útetikĩtie nĩatheretio nĩ undũ wa mũtumia wake, nake mũtumia úria útarĩ mwĩtikia nĩatheretio nĩ undũ wa mũthũuri wake mwĩtikia. Kũngĩaga gũtuika úguo-rĩ, ciana cianyu no itũike ti theru, no úria kũrĩ rĩu nĩ atĩ nĩ theru. **15** No rĩrĩ, mũndũ úcio útetikĩtie angĩthĩrĩ, niarekwo athĩ. Nĩgũkorwo mũndũ mũrũme, kana mũndũ-wa-nja úria wĩtikĩtie ti muohe nĩ úhoro ta úcio; Ngai atwĩtĩe tũtũuranagie na thayũ. **16** Wee mũtumia-rĩ, úũ atĩa kana niwe úkaahonokia mũthũuri waku? O na wee mũthũuri-rĩ, úũ atĩa kana niwe úkaahonokia mũtumia waku? **17** No rĩrĩ, mũndũ o mũndũ nĩaikare mũtũũrĩre úria Mwathani aamũgĩaire, o úria Ngai aamwĩtĩre. Úyũ nĩguo watho úria ngwatha makanitha mothe. **18** Mũndũ angĩkorwo eetirwo arĩ mũruu-rĩ, nĩatĩge gũikara ta atarĩ mũruu. Mũndũ úria útaarĩ mũruu rĩrĩa eetirwo nĩatĩge kũrua. **19** Kũrua gũtĩrĩ bata; o na kwaga kũrua gũtĩrĩ bata. Úndũ úria úrĩ bata nĩ kũmenyerera maathani ma Ngai. **20** O mũndũ nĩaikarage o úria aatarĩ rĩrĩa Ngai aamwĩtĩre. **21** Wee warĩ ngombo rĩrĩa wetirwo? Úndũ úcio ndũgagũtange, no korwo wahota kuona njira ya kuuma úkombo-inĩ-rĩ, gerera yo. **22** Nĩgũkorwo

mündü ūria warī ngombo rīria Mwathani aamwītire-rī, ūcio nī mündü wa Mwathani ūtarī ngombo; ningī no taguo, ūria warī mündü muohore rīria Mwathani aamwītire-rī, ūcio nī ngombo ya Kristū. **23** Inyuī mwagūrurwo gorō; mütigatūike ngombo cia andū. **24** Ariū na aarī a lthe witū, o ūndü ūria mündü eehokeirwo nī Ngai-rī, nīaakarage o ūguo ūndü ūcio Ngai aamwītire. **25** Riu-rī, ūhorō wīgī airitu nī ūyū: Ndirī na watho uumīte kūrī Mwathani, no nīngūheana itua riakwa ta mündü mwīhokeku nī ūndü wa küigūrwo tha nī Mwathani. **26** Nī ūndü wa mathiina ma mahinda maya-rī, nguona arī wega mūkarage o ūria mündü atarī. **27** Wee nīuhikanitīe? Ndūkaingate mūtumia waku. Wee nawe hihī ndūhikanitīe? Tiga kūhikania. **28** No ūngūhikania-rī, wee ndwīhitīe; o na mūrītu angūhika-rī, o nake ndehitīe. No andū arī marahika kana makahikania-rī, nīmarionaga mathiina maingī mütūtūrē-inī ūyū, na nīmo ndīrenda kūmūrīgīria. **29** ūndü ūria ndīrenda kuuga, arīū na aarī a lthe witū, nī atī ihinda nī inini. Kuuma rīu andū arīa marī na atumia nī kwagūrīre maikarage ta matarī nao; **30** arīa maracakaya nīmaikarage ta mataracakaya; nao arīa makenete nīmaikarage ta matakenete; o na arīa mekūgūria indo, nīmaikarage ta matarī kindū marī. **31** nao arīa mahūthāgira indo cia thī īno, nīmaikarage ta matohanitīe nacio. Nīgūkorwo ūria thī īno ihaana riu-rī, nīgūthira irathira. **32** Nīi ingiēnda inyuī mūkarage mūtegwītanga. Mündü ūria ūtahikanitīe etangaga na maundū ma Mwathani, na ecīrāgia o ūria angikēnia Mwathani. **33** No mündü ūria ūhikanitīe etangaga na maundū wa gūkū thī, na ecīrāgia o ūria angikēnia mūtumia wake, **34** naguo wendī wa ngoro yake nīmūgayitikanu. Mündü-wa-nja ūtarī mūhiku kana mūrītu etangaga na maundū ma Mwathani: Muoroto wake nī kwīheana harī Mwathani mwīrī na roho. No mūtumia mūhiku etangaga na maundū ma thī īno, na ecīrāgia o ūria angikēnia mūthuuiriwe. **35** Ndīramwarīria maundū maya nīgeetha mūgunike, ti atī ngō ndīmūrīgīriie, no nīgeetha mūkarage na mīthiire ūria yagūrīre, mwīheanite biū harī Mwathani mūtekgūucīrīrio nī maundū mangī. **36** Mündü o wothē angīona atī nīarahitīria mūrītu ūria oritīe, nake mūrītu ūcio akorwo matukū make ma ūrītu wake nīmarahitīka-rī, mündü ūcio angīgua nīagūrīrwo nī kūhikania-rī, nīeke o ūguo ekwenda. Ti kwīhia ekwīhia. Nīmagūrīrwo mahikanie. **37** No rīrī, ūria ūtuīte na ngoro yake atekūrīngīrīrio, no nīwe mwene wiyendeire, na agatua itua atī ndekūhīka mūrītu ūcio-rī, mündü ūcio o nake nīekite ūria kwagūrīre. **38** Nī ūndü ūcio-rī, mündü ūria ūhīkagīa mūrītu ūria oritīe nīekaga ūria kwagūrīre, no ūria ūngiāga kūmūhīka nīekaga wega makīria. **39** Mūtumia nīohanitīo na mūthuuiriwe rīria rīothe mūthuuiriwe arī muoyo. No mūthuuiriwe angīkua, nīmuohore na no ahīkīre mündü o ūria angīēnda, no mündü ūcio no ngīnya akorwo nīetikītīe Mwathani. **40** No itua riakwa nī atīrī, mūtumia ūcio angīaga kūhīka rīngī, no akorwo arī na gīkeno makīria. Na ngwīciiria atī nīi o na nīi ndī na Roho wa Ngai.

8 Na rīrī, ūhorō wa irio iria ikoragwo irutūrwo mīhianano-rī, nītūū atī ithuothē tūrī na ūmenyo ūhorō-inī ūcio. Ūmenyo nītūtūmagā mündū etūūgīrie, no wendo nī gwaka wakaga. **2** Mündü ūria wīciirāgia atī nīoi ūndū-rī, ndooī ūndü ūcio wega ta ūria aagūrīrwo nī kūmenya. **3** No mündü ūria wendete Ngai, ūcio nīwe ūūio nī Ngai. **4** Nī ūndü ūcio, ha ūhorō ūkonīi kūrīa irio iria irutūrwo mīhianano-rī, nītūū atī gūkū thī mīhianano nī kindū gīa tūhū, na atī gūtīrī Ngai ūngī tīga o ūria ūmwe. **5** Tondū o na kūngīkorwo nī kūrī indo cīitagwo ngai, irī kūrīa

igūrū kana irī gūkū thī-rī, amu ti-itherū nī kūrī na “ngai” nyīngī na “aathani” aīngī. **6** No harī ithuī-rī, Ngai no ūmwe, na nīwe lthe witū, na indo ciothe cioimire kūrī we na tūtūtūrāga muoyo nī ūndü wake; na kūrī na Mwathani o ūmwe, nake nīwe Jesū Kristū, o we ūria indo ciothe ciagūrīe nī ūndü wake, na nowē ūtūtūtūrāgia muoyo. **7** No ti andū othe mooī ūguo. Andū amwe nī ūndü wa ūria matūūrīte mamenyerete mīhianano, o na hīndī ūria mekūrīa irio ta icio meciirāgia atī nīrutūrīrwo mīhianano, na tondū thamiri ciao itīrī hīnya-rī, makanyītwo nī thaahu. **8** No irio iria tūrīāga itīngītūma tūkuhūrīrie Ngai; tūtīngītūhīko nī kwaga gūrīria, na tūtīngīagīrio nīgūrīria. **9** O na kūrī ūguo-rī, menyererai atī wītīhi ūcio wanyu ndūgatūike mūhīnga kūrī arīa matarī na hīnya. **10** Nīgūkorwo mündü o wothē ūrī na thamiri itarī na hīnya, angīmūona inyuī mūrī na ūmenyo ūyū mūkūrīria irio thīnī wa hekarū ya mūhianano-rī, githī ndangūmūrīria arīe kīria kūrītūrwo mīhianano. **11** Nī ūndü ūcio-rī, mūrī kana mwarī wa lthe witū ūcio thamiri yake itarī na hīnya, o ūcio Kristū aakūrīrie-rī, agathūkio nī ūmenyo wanyu. **12** Hīndī ūria mwēhīria arīū na aarī a lthe witū na njira īyo, na mūgatīhīa thamiri ciao icio itarī hīnya-rī, nī Kristū mwēhīria. **13** Nī ūndü ūcio, angīkorwo kīria ndīrarīa no gītūme mūrū kana mwarī wa lthe witū agwe mehīa-inī-rī, ndīkīagūrīrwo nī kūrīa nyama rīngī, nīguo ndīgātūme agwe. (aiōn g165)

9 Githī nīi ndirī na wīyathi? Githī nīi ndirī mūtūmwo? Githī nīi ndionire Jesū Mwathani witū? Anga inyuī mūtīrī maciaro ma wīra wakwa thīnī na Mwathani? **2** O na angīkorwo andū arīa angī mationaga ta ndī mūtūmwo-rī, ti-itherū nīi harī inyuī ndī mūtūmwo! Nīgūkorwo nī inyuī kīmenyithīa kīa ūtūmwo wakwa thīnī na Mwathani. **3** Gwītētera gwakwa harī arīa manjīrīthāgia nī gūkū: **4** Githī ithuī tūtīrī na kīhooito gīa kūrīa na kūnyua? **5** Githī ithuī tūtīrī na kīhooito kīa mündü gūtwarana rūgendo-inī na mūtumia wake mwītīkia, o ta ūria atūmwo arīa angī, na arīa a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? **6** Kana no nīi tūrī na Baranaba arī o ngīnya tūrūtage wīra nīguo tuone ūteithio witū? **7** Nūū ūtūngataga ta mūthigari na akeerīha na indo ciake we mwene? Nī mündü ūrīkū ūhaandaga mūgūnda wa mīthabībū na ndarīe thabībū cia mūgūnda ūcio? Ningī-rī, nī kūrī mündü ūrīithāgia rūuru na ndanyue iria rīa rūuru rūu? **8** Ndīraaria ūhorō ūyū ndī na meciiria ma ū-mündü tu? Githī Watho o naguo nduugēte o ūguo? **9** Nīgūkorwo nī kwandīkitwo watho-inī wa Musa atīrī, “Ndūkanohē ndegwa kanua hīndī ūria ūkūranga ngano ikīmīhūria.” Ngai akiuga ūguo-rī, nī ndegwa aracaarīa? **10** Ti-itherū oīgaga ūguo nī ūndü witū, githī tīguo? Ī-nī, ūndü ūyū waandīkūrīo nī ūndü witū, tondū rīria mūrīmi ekūrīma, nake mūhūrī ngano amīhūtūrāge-rī, nī kwagūrīrie mekage ūguo marī na kīrīgīrīro atī nīmakagayana magetha. **11** Tūngīkorwo ithuī nītūhaandite mbeū ya kīroho thīnī wanyurī, kaī akīrī ūndü mūnene ithuī tūngīgetha indo cia gūtūrīa mwīrī kuuma kūrī inyuī? **12** Angīkorwo andū angī marī na kīhooito gīa gūteithio nī inyuī-rī, ithuī githī tūtīkīagūrīrwo nīgūteithio makīria? No ithuī tūtīahūtīrīre kīhooito kīu. Handū ha ūguo-rī, nī gūkūrīrīria tūkīragūrīria ūndü o wothē nīguo tūtīkae kūhīngīca ūhorō-ūrīa-Mwega wa Kristū. **13** Kaī inyuī mūtōotī atī andū arīa marutaga wīra thīnī wa hekarū marutaga irio ciao kuuma kīu hekarū, nao arīa matungataga kīgongonā-inī magayanaga kīria kūrītūto kīgongonā-inī? **14** O ta ūguo-rī, Mwathani nīathanite atī arīa mahunjāgia ūhorō-ūrīa-Mwega nīmagūrīrwo kuonaga gīa kūmatūrīa kuuma kūrī ūhorō-ūrīa-Mwega. **15** No nīi ndirī ndaahūtīra kīhooito o na kīmwe

gĩa cio. Ningĩ ndiraandika ūhoro ūyũ ndĩ na kūrīgírĩro atĩ nĩmũkũnjĩga maũndũ ta macio. Nĩ kaba ngue gũkĩra mũndũ o naũ agirie ndĩrahĩre ūndũ ūcio. **16** No rĩrĩ, ndingĩhota kwĩraha rĩrĩa ngũhunjia Ūhoro-ũrĩa-Mwega, nīgũkorwo nihatagĩrĩrio mũno ndũhunjie. Na nĩ ingĩaga kũhunjia Ūhoro-ũrĩa-Mwega kaĩ ndagĩa na haaro-ĩ! **17** Inghunjia nĩ ūndũ wa kwiyendera-rĩ, ndaheo mũcaara; no angĩkorwo ti na ūndũ wa kwiyendera-rĩ, nĩ no kũhingia ndĩrahingia ūndũ ūrĩa ndĩhokeirwo. **18** Hakĩrĩ ūguo-rĩ, mũcaara wakwa ūkĩrĩ kĩ? Nĩ atĩrĩ: Atĩ harĩ ūhoro wa kũhunjia Ūhoro-ũrĩa-Mwega-rĩ, hunjagie tũhũ itekũrĩhwo, na nĩ ūndũ ūcio njage gwĩtagia kĩhotho gĩakwa rĩrĩa ngũhunjia Ūhoro-ũrĩa-Mwega. **19** O na gũtuika nĩ muohore na ndĩrĩ ngombo ya mũndũ-rĩ, nĩ ndĩtũtaga ngombo ya o mũndũ wothe, nĩguo nguucĩrĩrie andũ aingĩ o ta ūrĩa kwahoteka. **20** Kũrĩ Ayahudi ndaatuĩkire ta Mũyahudi nĩguo nguucagĩrĩrie Ayahudi. Na kũrĩ arĩa marĩ rungu rwa watho-rĩ, ndaatuĩkire ta mũndũ ūrĩ rungu rwa watho, o na gũtuika nĩ mwene ndĩrĩ rungu rwa watho, nĩguo nguucagĩrĩrie arĩa marĩ rungu rwa watho. **21** Kũrĩ arĩa matarĩ watho-inĩ-rĩ, ndaatuĩkire ta mũndũ ūtarĩ watho-inĩ ūcio, o na gũtuika ndĩrĩ muohore kuuma kũrĩ watho wa Ngai, no ndĩ watho-inĩ wa Kristũ, nĩguo nguucagĩrĩrie arĩa matarĩ watho-inĩ ūcio. **22** Kũrĩ arĩa matarĩ hinya-rĩ, ndaatuĩkire ta itarĩ hinya nĩguo nguucagĩrĩrie arĩa matarĩ hinya. Nduĩkite maũndũ mothe kũrĩ andũ othe nĩgeetha kũngihoteka na njĩra ciothe ngerie kũhonokia amwe ao. **23** Njikaga maũndũ maya mothe nĩ ūndũ wa Ūhoro-ũrĩa-Mwega, nĩgeetha ngaagairwo irathimo ciaguo. **24** Kaĩ inyũ mũtooi atĩ andũ arĩa mahĩtahĩtanaga ihena-inĩ mahanyĩkaga othe, no rĩrĩ, no ūmwe wa ūheagwo kĩheo? Kĩhanyũkei na njĩra irĩa ingĩtũma mũkaaheo kĩheo. **25** Mũndũ o wothe ūrĩa ūhĩtahĩtanaga thĩnĩ na mathako-rĩ, ehataga na akemenyeria maũndũ-inĩ mothe hatarĩ itherũ. Mekaga ūguo nĩguo maheo thũmbĩ itarĩ ya gũtũura; no ithuĩ twikaga ūguo nĩguo tũkaheo thũmbĩ ya gũtũura nginya tene. **26** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ ndihanyũkaga ta mũndũ ūtooi gĩtũmi gĩa kũhanyũka; na ndĩrũaga ta mũndũ ūgũũkia ngundi ciake o ūguo tũhũ. **27** Aca, nĩ mwĩrĩ wakwa hũũruga ngaũtua ngombo yakwa, nĩgeetha ndaarĩkia kũhunjĩra andũ arĩa angĩ-rĩ, nĩ mwene ndikanatuĩke wa kũregwo nyimwo kĩheo.

10 Na rĩrĩ, arĩu na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mũkorwo mũtooi ūndũ ūyũ, atĩ maithie maitũ ma tene othe maatongoragĩo nĩ itu, na atĩ othe nĩmarangire iria. **2** Othe nĩmabatithirio matuĩke andũ a Musa marĩ rungu rwa itu rĩu, o na marĩ iria-inĩ rĩu. **3** Na othe maarĩaga irio o imwe cia kũroho, **4** na maanyũuaga maaĩ o mamwe ma kũroho; nĩgũkorwo maanyũire kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga rwa kũroho rĩrĩa rwatarwanaga nao, naruo rwaro rĩu rwarĩ Kristũ. **5** O na kũrĩ ūguo-rĩ, aingĩ ao matiigana gũkenia Ngai; nacio cimba ciao ikĩhurunjwo werũ-inĩ. **6** Na rĩrĩ, maũndũ macio meekĩkire marĩ ta cionereria, nĩgeetha ngoro ciitũ itikerĩrĩrie gwĩka maũndũ mooru ta macio meekire. **7** Mũtagĩtuĩke ahoi mĩhianano, ta ūrĩa amwe ao maatarĩ; o ta ūrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ acio magĩkara thĩ kũrĩa na kũnyua, magĩcooka magĩkũrĩra kũina na gwĩkenia.” **8** Ningĩ tũtikahũire ūmaraya, ta ūrĩa amwe ao meekire, nao magĩkua andũ ngiri mĩrongo rĩrĩ na ithatũ mũthenya ūmwe. **9** O na ningĩ tũtikanagerie Mwachani, ta ūrĩa amwe ao meekire, nao makĩnĩnwo nĩ nyoka. **10** Na mũtikae gũteta, ta ūrĩa amwe ao meekire, nao makĩũragwo nĩ mũraika ūrĩa mũniinani. **11** Maũndũ macio meekĩkire kũrĩ o marĩ cionereria, na makĩandĩkwo marĩ ma gũtũkaania, ithuĩ tũkinyĩrĩrwo nĩ kũhingio kwa mahinda.

(aĩon g165) **12** Nĩ ūndũ ūcio, ūngũĩra nũrũgamĩte wega-rĩ, menyerera ndũkae kũgĩa! **13** Mũtirĩ mwagerio na magerio mangĩ tĩa o marĩa makoraga andũ. Nake Ngai nĩmũwohekeku; ndangĩtikĩra mũgerio na magerio marĩa mũtangĩhota gwĩtiria. No rĩrĩa mũkũgerio-rĩ, nĩarĩmuonagĩrĩria njĩra ya kũũrĩra nĩguo mũhotage gwĩtiria magerio macio. **14** Nĩ ūndũ ūcio, arata akwa endwa, ūragĩrai ūhoro wa kũhooya mĩhianano. **15** Ndiraarĩria andũ oogĩ; mwikũũranĩrei ūrĩa ndĩroiga. **16** Gĩkombe gĩa gũcooka ngaatho kĩrĩa tũcookagia ngaatho nĩ ūndũ wakio-rĩ, gĩthĩ ti kũgwatanĩra thakame ya Kristũ? Nĩ gĩthĩ mũgate ūrĩa twenyũraga ti kũgwatanĩra mwĩrĩ wa Kristũ? **17** Na tondu mũgate ūcio nĩ ūmwe-rĩ, ithuĩ, o na tũrĩ aingĩ, tũrĩ o mwĩrĩ ūmwe, nĩgũkorwo ithuĩ othe tũrĩaga mũgate o ūcio ūmwe. **18** Ta mwĩcũranie ūhoro wa andũ a Isiraeli: Arĩa marĩaga irio cia igongona-rĩ, gĩthĩ matigwatanagira kĩgongona kũ? **19** Ndiranda kuuga atĩa? Atĩ kĩrĩa kĩrutĩrwo mũhianano nĩ kĩndũ kũrĩ, kana atĩ mũhianano guo mwene nĩ kĩndũ kũrĩ? **20** Aca! Ūrĩa ndĩroiga nĩ atĩ magongona ma andũ arĩa matarĩ na ūngai maratagĩrwo ndaimono, na ti Ngai, na ndikwenda mũgĩe ngwatanĩro na ndaimono. **21** Mũtingĩhota kũnyũira gĩkombe kĩa Mwachani, na mũnyũire gĩkombe kĩa ndaimono o nakĩo; mũtingĩhota kũgwatanĩra metha-inĩ ya Mwachani, na mũgwatanĩre metha-inĩ ya ndaimono. **22** Kaĩ tũrageria kwarahũra ūuru wa Mwachani? Kaĩ tũrĩ na hinya kũmũkĩra? **23** “Nĩ ndirĩgĩrĩrio gwĩka ūndũ,” no ti ūndũ o wothe ūrĩ na kĩguni. “Nĩ ndirĩgĩrĩrio gwĩka ūndũ,” no ti ūndũ o wothe ūrĩ na uumithio. **24** Gũtirĩ mũndũ wagĩrĩrwo nĩgũcaragia maũndũ ma kwĩguna mwene, no nĩacarage maũndũ ma kũguna andũ arĩa angĩ. **25** Rĩragai kĩrĩa gĩothe kiendagio thoko-inĩ ya nyama mũtekwiyũria ciũria nĩ ūndũ wa mwĩcuuko wa thamirĩ, **26** nĩgũkorwo, “Thĩ nĩ ya Mwachani, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo.” **27** Mũndũ ūtarĩ mwĩtikia angĩmwĩta mũkarie irio gwake, na inyũ mũkorwo nĩ mwũkenda gũthĩ-rĩ, rĩa irio ciothe iria mũngĩtheo mũtekwiyũria ciũria cia mwĩcuuko wa thamirĩ. **28** No mũndũ angĩmwĩra atĩrĩ, “Irio ici irutĩtwo irĩ igongona,” mũtagĩacĩrie, nĩ ūndũ wa mũndũ ūcio wamwĩra ūguo, o na nĩ ūndũ wa mwĩcuuko wa thamirĩ; **29** ngũguo ūguo ti thamirĩ yaku ndagweta, no nĩ thamirĩ ya mũndũ ūcio ūngĩ. Nĩ ūndũ-rĩ, wĩyathi wakwa ūgũciirithio nĩkĩ nĩ ūndũ wa thamirĩ ya mũndũ ūngĩ? **30** Inghĩrĩnira irio na andũ angĩ ndĩ na ngaatho-rĩ, nĩ kũ gĩgũtũma njambio nĩ ūndũ wa kĩndũ kiu njokeirie Ngai ngaatho nĩ ūndũ wakio? **31** Nĩ ūndũ ūcio, rĩrĩa mũkũrĩa kana rĩrĩa mũkũnyua, o na kana mũgũka ūndũ o wothe-rĩ, wĩkagei nĩ ūndũ wa kwenda kũgocochia Ngai. **32** Tigai gwĩka ūndũ ūngĩhingithia mũndũ, arĩ Mũyahudi, kana arĩ Mũyunani, o na kana ūhingithie kanitha wa Ngai, **33** o ta ūrĩa nĩ ngeragia gũkenia andũ othe na njĩra o yothe. Nĩgũkorwo ndicaragia ūndũ wa kwĩguna nĩ mwene, no njaragia ūrĩa ingĩguna andũ aingĩ, nĩguo mahonoke.

11 Mwĩgerekaniie na nĩ, ta ūrĩa ndĩgerekanageria na Kristũ. **2** Nĩngũmũgaathĩrĩa nĩ ūndũ wa kũndĩrikana maũndũ-inĩ mothe, na nĩ ūndũ wa gũtũura mũrũmĩtie morutani macio, o ta ūrĩa ndaamũrutire. **3** Rĩu-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ mũtwe wa mũndũ mũrũme o wothe nĩ Kristũ, na mũtwe wa mũndũ-wa-nja nĩ mũndũ mũrũme, na mũtwe wa Kristũ nĩ Ngai. **4** Mũndũ mũrũme o wothe ūrĩa ūhooyaga kana akaratha ehumbĩrite mũtwe-rĩ, nĩ mũtwe wake acoronithagia. **5** Nake mũndũ-wa-nja o wothe ūrĩa ūhooyaga kana akaratha atahumbĩrite mũtwe wake-rĩ, nĩ mũtwe wake acoronithagia, tondu ūguo no ūndũ ūmwe na kwenjwo. **6** Angĩkorwo mũndũ-

na-nja ndekühumbira mütwe wake-rí, niákienje njuírí yake; na angikorwo kürengarenga njuírí kana kwenjwo ní úndú wa güconora mündú-wa-nja-rí, niákühumbire mütwe. **7** Mündú múrúme ndaagírúro nkühumbira mütwe wake, kuona atí níwe mñhanire wa Ngai, na ní riiri wa Ngai; no mündú-wa-nja níwe riiri wa mündú múrúme. **8** Nígúkorwo mündú múrúme ndoimire harí mündú-wa-nja, no ní mündú-wa-nja wóimire harí mündú múrúme. **9** Mündú múrúme-rí, tiwe wombirwo ní úndú wa mündú-wa-nja, no ní mündú-wa-nja wombirwo ní úndú wa mündú múrúme. **10** Ní úndú wa gítúmi gíkí-rí, mündú-wa-nja agírúro nígúkorwo na rúúri mütwe rwa kuonania atí ní wa gwachwo ní úndú wa araka. **11** No ningí-rí, thíini wa Mwathani, mündú-wa-nja ndeiganítie mündú múrúme atarí ho, nake mündú-múrúme ndeiganítie mündú-wa-nja atarí ho. **12** O ta úria mündú-wa-nja oimire harí mündú múrúme-rí, no taguo mündú-múrúme aciaragwo ní mündú-wa-nja. No rírí, indo ciothe ciungaga kúrú Ngai. **13** Ta tuai arí inyuí: Ní kwagírúre mündú-wa-nja kúhooya Ngai atehumbírúte mütwe? **14** Kaí maúndú ma ndúire matamúrutaga atí mündú-múrúme gúkorwo arí na njuírí ndaaya ní úndú wa kúmúconorithia, **15** no mündú-wa-nja gúkorwo na njuírí ndaaya, úcio ní riiri wake? Nígúkorwo aheetwo njuírí ndaaya arí kúndú gia kúmühumbira. **16** Angikorwo kúri na mündú úri na ngarari na úhoro úyú-rí, níamenye atí ithuí tútírí mütugo úngí, o na makanitha ma Ngai matírí mütugo úngí. **17** Úhoro-iní úria ngúmútaaríria rú-rí, ndírí na úndú wa kúmúgaathíra, nígúkorwo kúngana kwanyu ti gwa kúmúgana no ní gwa kúmúhúkú. **18** Úndú wa mbere, njiguaga atí ríría muongana ta kanitha, ní kúgúga na nyamúkano gatagatí kanyu, na úhoro úcio ndingúga gwítíkia úmwe waguó. **19** Hatarí nganja gútingúga kúgú na ngarari gatagatí-iní kanyu cia kuonania aría anyu metíkírikítie ní Ngai. **20** Ríría muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani múrúaga, **21** nígúkorwo ríría múkúria, o mündú athiaga na mbere kúria ategweterera úria úngí. Úmwe aikaraga ahútí, nake úria úngí agaikara arítwo. **22** Kaí mútarí mícíi mungírúra na mñnyúire kuo? Kana ní kanitha wa Ngai mñnyararíte na múkúnda güconoraga aría matarí kúndú? Ngúkímwíra atía? No ndíkímúgaathírúre ní úndú wa úhoro úcio? Aca, ndingímúgaathírúria! **23** Nígúkorwo úhoro úria ndaamúkúire kuuma kúri Mwathani noguo ndaamúkúinyírúre: Mwathani Jesú, útúkú úria aakunyánúro, niooire múgate, **24** na aaríkia gücookia ngaatho, akíwenyúrange, akiuga atírí, “Úyú ní mwírí wakwa, úria úheanítwo ní úndú wanyu; ikagai úú níguo múndirikanage.” **25** Ningí o úndú úmwe, thuuha wa kúria irio, akíoya gikombe, akiuga atírí, “Gikombe gíkí ní kírikaníro kíria kíerú thíini wa thakame yakwa; ikagai úú, ríría ríothe múrikínyuuagúra, níguo múndirikanage.” **26** Nígúkorwo ríría ríothe múkúria nígate úyú na múkanyúira gikombe gíkí-rí, níkuumbúra múkuumbúra gúkuwa kwa Mwathani o nginya híndí íria agooka. **27** Ní úndú úcio, mündú o wothe úkúria múgate úcio kana akanyúira gikombe kúu kú Mwathani úria gútaagírúre-rí, ní kwíhia ehírúre mwírí na thakame ya Mwathani. **28** Mündú nímbage gwítúria mbere ya kúria múgate úcio na kúnyúira gikombe kúu. **29** Nígúkorwo mündú úria wothe úrúaga na akanyua ategúkúúra na mwírí wa Mwathani, ní itúro ríake we mwene etuagúra. **30** Kúu ní kío gítúmúte aingí anyu moorwo ní hinya, na marúare, na amwe anyu nímaríkítie gúkuwa. **31** No túngúúria ciira ithuí ene, tútingúúka a gücírúthio. **32** Híndí íria tógúúro ciira ní Mwathani-rí, ní kúherúthio túherúthio nígeetha tútíkae gúúro ciira hamwe na thí. **33** Ní úndú úcio, aríú na aarí a lthe wítú, ríría múnganíte múrúanire-rí,

etanagírúri. **34** Angikorwo mündú níahúúití-rí, agírúro ní kúria irio gwake múcú, nígeetha ríría muongana gútikagie úhoro wa gúúro ciira. Níngaeana úhoro wa maúndú macio mangí ríría ngooka.

12 Na rírí, aríú na aarí a lthe wítú, ha úhoro wa íheo cia kíroho-rí, ndikwenda múkare múrigítwo níguo. **2** Inyuí ní múúú atí híndí íria múteefíkítie Ngai, nímwaguacagírúro na múkerekéro kúri mñhanio ítangária. **3** Ní úndú úcio ngúmúria atí, gúúrí mündú waragía ahotithítio ní Roho wa Ngai úngúga atírí, “Jesú aronyúitwo ní kúrumi,” na gúúrí mündú úngíhota kuuga atírí, “Jesú ní Mwathani,” atotongoretio ní Roho Mútheru. **4** Na rírí, íheo iría íheanagwo ní míthemba míthemba, no Roho úria úciheanaga no úmwe. **5** O na njúra cia gúungata ní míthemba míthemba, no Mwathani úria úngatagatwo no úmwe. **6** Ningí kúri múrúre ya wira míthemba míthemba, no Ngai no úmwe úria úhotithagía maúndú mothe gwíkúka thíini wa andú othe. **7** Na rírí, o mündú níahagwo úndú wa kuonania atí arí na Roho, naguo úndú úcio ní wa kúgúna andú othe. **8** Roho úcio níwe úheaga mündú úmwe ndúmúrí ya úngí, na úngí akahéo úmenyo ní Roho o ro úcio, **9** nake úngí akahéo wítíkio ní Roho o ro úcio, na úngí akahéo íheo cia kúhonania ní Roho o ro úcio, **10** nake úngí akahéo hínya wa kúringa ciama, na úngí akahéo úrathi, na úngí akahéo gúkúúra maroho, na úngí akahéo kwaría na thiomí míthemba míthemba, níngí úngí akahéo úhóti wa gútaúra thiomí ício. **11** Maúndú macio mothe ní wira wa Roho o ro úcio úmwe, nake agayagúra o mündú o úria ekwenda. **12** Mwírí wa mündú ní úmwe, o na gwatúka úri ciiga nyingí; níngí o na gwatúka ciiga ciaguó ciothe ní nyingí-rí, ciothe no mwírí o úmwe. Úguo noguo Kristú atarí. **13** Nígúkorwo íthuóthe twabatíthirio na Roho úmwe tógúúka a mwírí úmwe, o na túrí Ayahudí kana túrí Ayunani, túrí ngombo o na kana tútari ngombo, na íthuóthe túkúnyúthio Roho o ro úcio úmwe. **14** Na rírí, mwírí ndúkoragwo na kíga kíme, no ní wa ciiga nyingí. **15** Kúgúru kúngúga atí, “Tondú ti ní guoko-rí, ndírí wa mwírí úyú,” Úndú úcio ndúngúúma gúúte gúúka kíga kú Mwírí úcio. **16** Nakuo gúú kúngúga atí, “Tondú ti ní riitho-rí, ndírí wa mwírí úcio,” ní úndú wa gítúmi kúú gúúngúgúta gúúka kíga kú Mwírí úcio. **17** Mwírí wothe úngúkorwo no riitho-rí, kúgú túngúúguaga na kí? Mwírí wothe úngúkorwo no gúúú-rí, kúnúngúra túngúnúngúga na kí? **18** No úria kúri, ní atí Ngai ní eekírúre ciiga ciothe thíini wa mwírí, agúúúka o ta úria eendaga ciikare. **19** Ciiga ciothe íngúúka ní kíga kíme-rí, mwírí naguo úngúkorwo ha? **20** Úria kúri ní atí ciiga ní nyingí, no mwírí ní úmwe. **21** Riitho rítúngúhota kwúra guoko atírí, “Ní ndírí na bata nawe!” Naguo mütwe wíre magúúú atírí, “Ní ndírí na bata na inyuí!” **22** Handú ha úguo-rí, ciiga cia mwírí iría cíonekaga itarí hínya, nício irí bata makíría, **23** nacio ciiga iría tuonaga ta itarí cia gúúúo múno-rí, nício túheaga gúúú kú mwanya. Nacio ciiga iría tuonaga ta itagírúre kuoneka nímenyagírúro múno, **24** o ríría ciiga cíúú iría itarí cia kúhíthwo ítabataraguo ní kúmenyererwo múno. No Ngai níanyiítithanítie ciiga cia mwírí na agatúúthia makíría ciiga iría ciagúte gúúú, **25** nígeetha gúúú kúgú na nyamúkano thíini wa mwírí, no nígeetha ciiga ciaguó ímenyanagírúre o kíga na kíria kíngí. **26** Kíga kíme kúngínyarírika, ciiga iría íngí ínaryarírika hamwe nakúú; nakúú kíga kíme kíngítheo gúúú-rí, o nacio ciiga iría íngí níikenaga hamwe nakúú. **27** Na rírí, inyuí múri mwírí wa Kristú, na o mündú wanyu ní kíga kíguo. **28** Nakuo thíini wa kanitha, Ngai níathuríte

mberend andũ amwe matũike atũmwo, a keerĩ anabii, a gatatũ arutani, o na ningĩ kũgĩe na aringi a ciama, o na arĩa marĩ na iheo cia kũhonania mĩrimũ, na arĩa marĩ na ũhoti wa gũteithia arĩa angĩ, na arĩa marĩ na iheo cia ũtabarĩrĩ, na arĩa maaragia na thiomĩ mĩthemba mĩthemba. 29 Andũ othe nĩ atũmwo? Andũ othe nĩ anabii? Andũ othe nĩ arutani? Andũ othe nĩ aringi a ciama? 30 Andũ othe nĩmaheetwo iheo cia kũhonania? Andũ othe nĩmakĩaragia na thiomĩ? Andũ othe nĩmagĩtaũraga thiomĩ? 31 No rĩrĩ, mwĩriragĩriei iheo irĩa irĩ bata mũno. Na rĩu ningũmuonia njĩra irĩa njega makĩria.

13 Atĩrĩrĩ, o na ingĩaria na thiomĩ cia andũ o na cia araka, no ngorwo itarĩ na wendani-rĩ, ingĩkorwo ndĩ o ta kĩndũ kĩa rũthuku kĩa kĩgambaga kĩaaringwo, kana o ta thaani rĩa ihũũrithanagio ikagamba. 2 Ingĩkorwo ndĩ na kũheo gĩa kũratha ũhoru, na ngorwo no hote kũmenya maĩndũ mothe ma hito na ngagĩa na ũmenyo wothe, na ingĩkorwo ndĩ na wĩtikio ũria ũngĩhota gũthaamia irĩma, no ndirĩ na wendani-rĩ, ndirĩ bata o na hanini. 3 Ingĩheana indo ciakwa ciothe kũrĩ andũ arĩa athĩni, o na heane mwĩrĩ wakwa ũcinwo, no ngorwo ndirĩ na wendani-rĩ, ndingĩgunika. 4 Wendani nĩũkiranagĩrĩa, na wendani nĩũtuganaga. Nũũguanagĩa ũru, na ndwĩgathaga, o na ndũrĩ mwĩtĩio. 5 Wendani ndũrĩ rũtũrĩko, na ndũcaragia ũria ũngũguna, o na ndũhiũhaga kũrakara, na ndũtaraga maita maria ũhĩtĩiro. 6 Ningĩ wendani ndũkenagĩa ũru, no nĩũkenagĩa ũhoru wa ma. 7 Wendani nĩũgitanagĩa hĩndĩ ciothe, na ũgetĩkia maĩndũ mothe, na nĩwĩrĩragĩrĩa hĩndĩ ciothe, o na ũkomĩrĩa hĩndĩ ciothe. 8 Wendani ndũthiraga. No akorwo nĩ morathi, nĩmagathira; o na thiomĩ nĩgathira; na kũmenya maĩndũ o nakuo nĩgũgathira. 9 Ngĩũkorwo ũmenyaga maĩndũ o gĩcunjĩ, na ũrathaga maĩndũ o gĩcunjĩ, 10 no hĩndĩ irĩa ũndũ ũria mũkinyanĩru ũgookarĩ, ũndũ ũria ũtarĩ mũkinyanĩru nĩũgaathira. 11 Hĩndĩ irĩa ndaarĩ kaana-rĩ, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maĩndũ o ta kaana. No hĩndĩ irĩa ndaatuĩkire mĩndũ mũgĩma-rĩ, ngĩtigana na maĩndũ ma wana. 12 Rĩu tuonaga maĩndũ na mairia, ta kuona na gĩccio; no hĩndĩ iyo tũkoonaga ta andũ makionana ũthiũ kwa ũthiũ. Rĩu njũũ maĩndũ o gĩcunjĩ; hĩndĩ iyo nĩngamenya maĩndũ wega, o ta ũria nĩ njũũwo wega. 13 Na rĩu, maĩndũ maya matatũ nĩ ma gũtũũra: wĩtikio, na kĩrĩgĩrĩro, o na wendani. No ũria mũnene wamo nĩ wendani.

14 Rũmagĩrĩrai mĩthĩre ya wendani, na mwĩrĩrie mũno iheo cia kũroho, na makĩria mwĩrĩragĩrie kũheo kĩa ũheani ũhoru wa Ngai. 2 Nĩgũkorwo mĩndũ ũria wothe waragia na rũthiomĩ-rĩ, ti andũ aaragĩria no nĩ Ngai aaragĩria. Ti-itherũ, gũtĩrĩ mĩndũ ũtaũkagĩrwo nĩ ũria aroiga; no nĩ maĩndũ ma hito aaragia na roho wake. 3 No mĩndũ ũria ũheanaga ũhoru wa Ngai aaragĩria andũ akamekĩra hinya, na akamomĩrĩa, na akamahooreria. 4 Mĩndũ ũria waragia na rũthiomĩ nĩ we mwene wĩongagĩrĩa hinya, no ũria ũheanaga ũhoru wa Ngai nĩ kanitha ongagĩrĩa hinya. 5 No nyende inyuothe mwaragie na thiomĩ, no makĩria ingĩenda inyuothe mĩrathage mohoro. Mĩndũ ũria ũrathaga ũhoru nĩakĩrite ũria waragia na thiomĩ, tĩga no akorirwo nĩegũtaĩra thiomĩ icio, nĩguo kanitha wongererwo hinya. 6 No rĩu, arĩũ na aarĩ a lthe witũ, ingĩũka kũrĩ inyuĩ na njarie na thiomĩ-rĩ, ingĩmũguna nakĩ, tĩga no ndĩmũreheire ũgũĩro, kana ũmenyo, kana ũrathi, o na kana kiugo kĩa ũrutani? 7 O na ha ũhoru ũkonĩĩ indo irĩa itarĩ muoyo irĩa igambaga, indo ta mũtũrũrũ kana kĩnanda kĩa mũgeeto-rĩ, mĩndũ angĩgĩkũrana atĩa rwĩmbo rũrĩa rĩenda kũinwo,

tĩga hakorirwo na ngũĩrani njega ya mĩgambo? 8 Ningĩ-rĩ, angĩkorwo karumbeta gatĩkũruta mĩgambo ũgũkũũrikana ũria ũkuuga-rĩ, nũũ ũngĩkĩhaarĩa gũthĩĩ mbaara-inĩ? 9 ũguo noguo ũhoru wanyu ũtarĩ. Tĩga mwaririe na ciugo ikũmenyeka na rũthiomĩ rwanyu-rĩ, nĩ mĩndũ ũrĩkũ ũngĩmenya ũria mũroiga? Mũngĩkorwo o mũkarĩria riera. 10 Ti-itherũ nĩ kũrĩ mĩthemba mĩngĩ ya thiomĩ gũkũ thĩ, no gũtĩrĩ rũthiomĩ o na rũmwe rũtarĩ ũria ruugaga. 11 No angĩkorwo ndingĩmenya ũria mĩndũ aroiga-rĩ, nĩ ngĩrĩ mũrũrĩrĩ harĩ mĩndũ ũcio ũraaria, nake nĩ mũrũrĩrĩ harĩ nĩ. 12 ũguo noguo o na inyuĩ mũtarĩ. Kuona atĩ nĩmwĩrĩrie mũno iheo cia kũroho-rĩ, kĩgeragie kuongerera iheo irĩa ciakwa kanitha ũkagĩa na hinya. 13 Na tondũ ũcio-rĩ, mĩndũ ũria waragia na rũthiomĩ rũgeni nĩahooyage nĩguo ahothe gũtaũra ũria aroiga. 14 Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩkorwo ndĩrahooya ngĩthiomaga-rĩ, roho wakwa nĩguo ũrahooya, no meciiria makwa matirĩ na maciario. 15 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũgũka atĩa? Nĩ ndĩrĩhooyaga Ngai na roho wakwa, na ningĩ hooyage na meciiria makwa; o na kũina ndĩrĩnaga na roho wakwa, na ningĩ nyinage na meciiria makwa o namo. 16 Ningĩ-rĩ, ũngĩkorwo ũkĩgocoo Ngai na roho waku tu-rĩ, mĩndũ wa arĩa marĩ gatagatĩ kanyu ũtarataũkĩrwo, angĩkiuga “Amenĩ” atĩa mahooya-inĩ maku ma gũcokia ngaatho, kuona atĩ ndaramenya ũria ũroiga? 17 No ũkorwo ũgĩcokia ngaatho wega mũno, no mĩndũ ũcio ũngĩ ndanongererwo hinya nĩ ũhoru ũcio. 18 Nĩngũcokeria Ngai ngaatho nĩgũkorwo nĩ nĩjaragia na thiomĩ makĩria manyu inyuothe. 19 No kanitha-inĩ-rĩ, nĩ kaba njarie ciugo ithano ndĩramenya wega nĩguo ngĩrute andũ arĩa angĩ ũhoru nacio, gũkĩra njarie ciugo ngĩrĩ ikũmĩ cia gũthioma. 20 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, tĩgagai gwĩciiragia ta ciana. Harĩ ũhoru wa maĩndũ maria mooru-rĩ, tũkai tũkenge, no mwĩciirĩrie-inĩ wanyu mũtũike andũ agima. 21 Thĩnĩ wa Watho nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na thiomĩ ng’eni, ndĩmaarĩrie na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa kũngĩ, no o na ndeeka ũguo matikanjĩga.” 22 Nĩ ũndũ ũcio, kwaria na thiomĩ nĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie no ti kĩmenyithia kũrĩ arĩa metĩkĩtie; no kũratha ũhoru nĩ kwa arĩa metĩkĩtie, ti kwa arĩa matetĩkĩtie. 23 Tondũ ũcio kanitha wothe ũngũngana na andũ othe maarie na thiomĩ-rĩ, na hacooke hatooonye andũ matooĩ ũhoru wa thiomĩ, kana andũ matetĩkĩtie-rĩ, githĩ matingĩga atĩ mũrĩ agũrũkĩ? 24 No mĩndũ ũtarĩ mwĩtikia kana mĩndũ ũtarĩ mũtaũkĩre nĩ ũhoru ũcio angĩtoonya rĩrĩa andũ othe mararatha mohoro-rĩ, mĩndũ ũcio nĩegũũgũthio nĩ andũ othe atĩ nĩ mwĩhĩa na acĩrĩthio nĩo othe, 25 na maĩndũ maria atũre ahithite ngoro-inĩ nĩmakomĩbũka. Nĩ ũndũ ũcio egũithie thĩ ahothe Ngai, akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu!” 26 Tũgũkiuga atĩrĩ, arĩũ na aarĩ a lthe witũ? Rĩrĩa muongana hamwe-rĩ, o mĩndũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na ũndũ arenda kũrutana, kana arĩ na ũndũ agũũrĩrĩ, kana arĩ na thiomĩ, kana arĩ na ũtaũri wa thiomĩ. Maĩndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ ũndũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. 27 Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomĩ-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩngĩha atatũ, na o mĩndũ aarie riita riake, na no nginya hacie na mĩndũ ũngĩ wa gũtaũra. 28 Angĩkorwo gũtĩrĩ mũtaũrĩ-rĩ, mwarĩa ũcio nĩagĩkire arĩ kũu kanitha-inĩ, na akũarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai. 29 Aheani ũhoru eerĩ kana atatũ magĩrĩrwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ũria kũeererwo. 30 Na mĩndũ ũkarĩre thĩ ho angĩgĩa na ũgũũrĩro-rĩ, mwarĩa ũcio wa mberend nakĩre. 31 Ngĩgũkorwo inyuothe no mĩrathage ũhoru o mĩndũ riita riake nĩguo andũ othe marutwo maĩndũ na momĩrĩrio. 32 Namu maroho ma

anabii nīmathikagira anabii o ene. **33** Nīgūkorwo Ngai ti Ngai wa kirigiicano no nī wa thayū. Ta ūria kūrī thīnī wa ciungano ciothe cia andū arīa aamūre, **34** atumia magīrīrwo nīgūkaraga makirīte ki marī thīnī wa kanitha. Matītīkīrītio kwaria, no nīmaikarage menyīhītie, o ta ūria Watho ugūte. **35** Angikorwo marī na ūndū mangienda kūmenya-rī, nīmoragie athuuri ao ene kwao mūcī; nīgūkorwo nī ūndū ūrī thoni atumia kwargia thīnī wa kanitha. **36** Hī! Anga kiugo kīa Ngai kīambīrīrie na inyuū? Kana hīhi no inyuū inyuūki gīakinyīre? **37** Mūndū o na ū angīciiria atī nī mūnabī, kana arī na iheo cia kīroho-rī, nīagītīkīre atī maīndū maya nīdramwandīkīra nī maīndū marīa maathanītwo nī Mwathani. **38** No angīagīra ūndū ūcio kīene-rī, o nake we mwene nīakagīrwo kīene. **39** Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a Ithe witū, mwīrīrīrie kūrathaga mohoro, na mūtīkagīragie ūhoro wa kwaria na thīomi. **40** No maīndū mothe nīmekagwo na mūtatarata ūria wagīrīre, na mekagwo na kīhaarīro.

15 Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, nīngwenda kūmūrīrīkanīa ūhoro-ūria-mwega ūria ndaamūhunjīrie, na mūkīwāmūkīra, na noguo mūtītīrīte mūrīmītie. **2** ūhoro ūcio mwega nīgūo ūtūmaga mūhonoke, mwaikara mūrīmītie wega ūhoro ūria ndaamūhunjīrie. Angikorwo ti ūguo-rī, ūhoro ūcio mwawītīkīrie o tūhū. **3** Nīgūkorwo ūhoro ūria nī ndaamūkīrīre nīgūo ndaamūheire, ūrī wa mbere na wa bata mūno: atī Kristū nīakūre nī ūndū wa mehīa maitū o ta ūria Maandīko moigīte, **4** na atī nīathīkīrwo, na atī mūthenya wa gatātū akīrīkīo kūrīngana na ūria Maandīko macio moigīte, **5** na atī akīumīrīra Petero, na agīcooka akīumīrīra arīa lkūmi na Eerī. **6** Thuutha ūcio, nīoīmīrīre makīria ma arīū na aarī a Ithe witū magana matano ihīnda o rīmwe, na angī ao marī muoyo o na rīū, o na gūtūka amwe ao nīmarīkītie gūkua. **7** Ningī agīcooka akīumīrīra Jakubu na thuutha wa ūguo agīcooka akīumīrīra atūmwo othe, **8** na thuutha wa acio angī othe akīnyumīrīra o na nīī, haana ta mūndū waciarītwo atārī mūkīnyu. **9** Nīgūkorwo nīī nī mūnīni mūno harī atūmwo arīa angī, o na ndīagīrīrwo nī gwītwo mūtūmwo, tondū nīndanyariire kanitha wa Ngai. **10** No wega wa Ngai nīgūo ūtīmīte ndūike ūguo ndarīī, nāguo wega wake kūrī nīī ndwarī wa tūhū. No nīndarūtīre wīra na kīyo gūkīra acio angī othe, no ti nīī ndaarutaga wīra ūcio, no nī wega wa Ngai ūria warī hamwe na nīī warutaga wīra ūcio. **11** Tondū ūcio, o na kūngītūka nī nīī kana nī o-rī, ūhoro ūyū noguo tūhunjāgia, na noguo inyuū mwetīkīrie. **12** Na rīrī, kūngīkorwo kūhunjāgio atī Kristū nīariūkīrio akīuma kūrī arīa akūū-rī, nī kīī gītūmaga amwe anyu moige atī gūtīrī kūrīkīo kwa arīa akūū? **13** Kūngīkorwo gūtīrī kūrīkīo kwa arīa akūū-rī, o nake Kristū ndaakīrīkīrio. **14** Na angikorwo Kristū ndaakīrīkīrio-rī, kūhunjāgia gwītū no gwa tūhū, nakuo gwītīkia kwanyu no gwa tūhū. **15** Makīria ma ūguo-rī, iθūū no tūgīkorwo tūrī aira a Ngai a maheeni, tondū nītuumbūrīte atī Ngai nīariūkīrie Kristū kuuma kūrī arīa akūū. No rīrī, ndaakīmūrīkīrie angikorwo nī ma atī arīa akūū matīrīūkāgio. **16** Nīgūkorwo kūngītūka atī arīa akūū matīrīūkāgio, o nake Kristū ndaakīrīkīrio. **17** Na angikorwo Kristū ndaariūkīrio-rī, gwītīkia kwanyu nī gwa tūhū; mūgītūūrāga o mehīa-inī manyu. **18** Ningī andū arīa marīkītie gūkoma marī thīnī wa Kristū-rī, o nao nī kūūra marīte. **19** Na kūngīkorwo kīrīgīrīro gītū thīnī wa Kristū no kīa muoyo-inī ūyū tūrī-rī, twagīrīrwo nīkūūgīrwo tha gūkīra andū othe. **20** No rīrī, ti-ītherū Kristū nīariūkītio akōima kūrī arīa akūū, agātūka maciaro ma mbere ma arīa makuīte. **21** Tondū-rī, o

ūria arī mūndū watūmire gīkūū gūke thī, o nakuo kūrīkīo kwa arīa akūū nī mūndū watūmire gūke. **22** Nīgūkorwo o ta ūria andū othe makuaga nī ūndū wa Adamu-rī, no taguo andū othe magaacoookio muoyo thīnī wa Kristū. **23** No o mūndū akaariūka ihīnda rīake mwene: Kristū arī we wariūkire mbere; na thuutha andū arīa marī ake hīndī rīra agooka. **24** Thuutha ūcio nīgūo ihīnda rīa kūrīgīrīra rīgākīnyā, hīndī rīra akaaneana ūthamaki kūrī Ngai Ithe arīkītie kūnīina mothamaki mothe, na wathani, o na hīnya wothe. **25** Nīgūkorwo no ngīnya athamake ngīnya rīra agaakorwo agīte thū ciāke ciothe rungu rwa makīnya make. **26** Na rīrī, thū ya mūthīa kūnīinwo nī gīkūū. **27** Nīgūkorwo “nī agīte indo ciothe rungu rwa makīnya make.” Na rīrī gūkwīrwo atī “indo ciothe” nīciigītwo rungu rwake, nīgūkūmenyeka wega atī Ngai we mwene ti wa itarī rīū tondū nī we waigīre indo ciothe rungu rwa Kristū. **28** Aarīka gwīka ūguo-rī, Mūrīū we mwene nīagātūka wa gwathagwo nī ūcio waigīre indo ciothe rungu rwake, nīgūo Ngai akorwo nī we maīndū mothe thīnī wa maīndū mothe. **29** Na rīrī, kūngīkorwo gūtīrī ūrīkīo-rī, arīa mabatīthītio handū-inī ha arīa akūū mageeka atīa? Angīkorwo arīa akūū matīkaariūkīo o na atīa-rī, andū makībatīthīgio handū-inī hao nīkī? **30** Na iθūū-rī, twītōonyāgia ūgwātī-inī o iθaa o iθaa nīkī? **31** Ngūmwīra na ma, arīū na aarī a Ithe witū, ti-ītherū, o ta ūria ndīrahaga nī ūndū wanyu thīnī wa Kristū Jesū Mwathani witū, atī nīī nguaga o mūthenya. **32** Angīkorwo ndaahūūranire na nyamū cia gīthaka kūū Efeso nī ūndū wa itūmī cia ū-mūndū-rī, ndaagunīkīre na kī? Angīkorwo andū arīa akūū matīkaariūkīo-rī, “Nītūrīe na tūnyue, nīgūkorwo rīcīū nīgūkua tūgaakua.” **33** Mūtīkaheeneke: “Thīrītū njūru nīthūkāgia mītugo mīega.” **34** Arāhūkai mwīigūe ta ūria mwagīrīrwo, na mūtīgāge kwīhīa; nīgūkorwo andū amwe matīūū Ngai: ndoīga ūguo nīgeetha ndīmūconore. **35** No mūndū ahota kūūria atīrī, “Andū arīa akūū mariūkāgio atīa? Magooka marī na mwīrī ūhaana atīa?” **36** Nī ūrīmū ūrīkū ūyū! Kīrīa wahaanda-rī, gītīmeraga gītāmbīte gūkua. **37** Hīndī rīra wahaanda-rī, ndūhaandāgia mwīrī ūria ūgūcooka ūkorwo ho, no gūkorwo ūhaandāgia mbēū ya ngano kana ya kīndū kīngī. **38** No Ngai amīheaga mwīrī o ūria endāgia īgīe nāguo, na o mūthemba wa mbēgū akaūhe mwīrī wāguo. **39** Mīrīrī yothe ndīhaanāine: Andū marī mūthemba ūmwe wa mwīrī, nācio nyamū mūthemba ūngī, na nyoni mūthemba ūngī, o nācio thāmaki īrī mwīrī wa mūthemba ūngī. **40** Ningī nī kūrī mīrīrī ya īgūrū na nī kūrī mīrīrī ya gūkū thī; no rīiri wa mīrīrī ya īgūrū nī mūthemba ūmwe, na rīiri wa mīrīrī ya gūkū thī nī mūthemba ūngī. **41** Rīu rīrī na rīiri warīo mwanya, na mwerī ūrīrī rīiri wāguo mwanya, na njata īrī na rīiri wācio mwanya; na njata īmwe īrī rīiri ūrī ngūūrāni na njata rīra īngī. **42** Ūguo nīgūo gūgaātūka hīndī ya kūrīkīo kwa andū arīa akūū. Mwīrī ūria ūhaandāgio nī wa kūbutha, no ūrīūkāgio ūtarī wa kūbutha; **43** mwīrī ūhaandāgio ūrī mūmēne, ūgācooka ūkārīkīo ūrī na rīiri; ūhaandāgio ūtarī na hīnya, ūgācooka ūkārīkīo ūrī na hīnya; **44** ūhaandāgio ūrī mwīrī wa ndūire, ūgācooka ūkārīkīo ūrī mwīrī wa kīroho. Angīkorwo nī kūrī mwīrī wa ndūire-rī, o na mwīrī wa kīroho ūrī kuo. **45** Nī ūndū ūcio kwandīkītwo atīrī: “Adamu ūria warī mūndū wa mbere-rī, aatūkīre kīūmbe kīrī muoyo”; nake Adamu ūria wa kūrīgīrīrī-rī, agītūka roho wa kūheana muoyo. **46** Mwīrī wa kīroho tīguo waambire gūkū, no nī ūria wa ndūire, na thuutha wa ūguo ūgīkua ūria wa kīroho. **47** Mūndū wa mbere aarī wa rūkūngū rwa thī, no mūndū wa keerī oīmīte īgūrū. **48** O ta ūria mūndū ūcio wa gūkū thī aatarīī, noguo arīa marī a tīrī matārīī; na ta ūria mūndū wa kuuma īgūrū aatarīī, noguo o

na arĩa a igürũ matariĩ. **49** Na ta urĩa twagiire na mũhianĩre wa mündũ ũcio wa tĩri-rĩ, nóguo tũkaagia na mũhianĩre wa mündũ ũcio wa kuuma igürũ. **50** Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrĩ na thakame itingihota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kibuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. **51** Thikĩrĩriai, ndimwĩre undũ wa hitho: Tũtigaakua ithuothe, no nĩkũgarũro tũkaagarũro ithuothe, **52** o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matarĩ a kũbutha, na ithuũ tũgarũro miĩrĩ. **53** Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, nágoo mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. **54** Hĩndĩ rĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ iyo ũhoro nĩũkahinga urĩa wandikĩtwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩniĩnitwo gĩgatoorio biũ.” **55** “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha? Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?” (Hadēs 986) **56** Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehĩa, nágoo hinya wa mehĩa uumanaga na watho. **57** No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **58** Nĩ undũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenyenyio nĩ undũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ wa Mwathani, tondũ nĩmũũĩ atĩ wĩra wanyu thĩĩnĩ wa Mwathani ti wa tũhũ.

16 Na rĩrĩ, ha ũhoro wa mũhothĩ nĩ undũ wa andũ a Ngai ũtarĩ ũũ: ĩkagai urĩa ndeirere makanitha ma Galatia mekage. **2** Mũthenya wa mbere wa kũmia-rĩ, o mündũ wanyu nĩagĩrĩrwo nĩkũigaga mbeeca ta urĩa ũthũkũmi wake ũigana, agaciigaga, nĩguo hĩndĩ rĩa ngooka kũu gũtikanagĩe na mũhothĩ. **3** Na ndaakinya-rĩ, andũ arĩa mũgaakorwo mũgathĩrĩrie nĩngamahe marũa ma kũmamenyithania na ndĩmatũme Jerusalemu na iheo cianyu. **4** Na kũngĩkoneka kwagĩrĩre o na nĩ thĩ-rĩ, nĩngatwarana nao. **5** Ndaarĩkia gũtũkanĩria Makedonia-rĩ, nĩgũkorwo nĩngatũkanĩria kuo, nĩngooka kũrĩ inyuĩ. **6** Hihĩ ngaikara na inyuĩ gwa kahinda, o na kana njikare kũu hĩndĩ ya heho yothe, nĩguo mũkaahota kũndeithĩrĩria gũthĩ rũgendo-inĩ rwakwa kũrĩa guothe ngaathĩ. **7** Ndikwenda kuonana na inyuĩ hĩndĩ ĩno ndrĩhĩtũkĩra kũu, tondũ ngwĩhoka atĩ nĩtũgaikarania na inyuĩ kwa ihinda, Mwathani etĩkĩra. **8** No nĩngũikara gũkũ Efeso nginya hĩndĩ ya Bendegothĩto, **9** tondũ ndĩmũhingũrĩre mweke mũnene wa kũruta wĩra mwega ũrĩ na uumithio, no nacio thũ nĩ nyingĩ. **10** Timotheo angũka-rĩ, menyererai nĩguo aikare kũu na inyuĩ atarĩ na guoya, nĩgũkorwo nĩ wĩra wa Mwathani araruta, o ta urĩa ndrĩraruta. **11** Nĩ undũ ũcio-rĩ, gũtirĩ mündũ wagĩrĩrwo nĩ kwaga kũmwamũkĩra. Mumagarieĩ na thayũ nĩgeetha akinye kũrĩ nĩ. Nĩndĩmwetereire marĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. **12** Na rĩrĩ, ha ũhoro ũkonĩ mũrũ wa lthe witũ Apolo-rĩ: nĩndamũringĩrĩrie mũno ooke kũrĩ inyuĩ arĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. Nowe ndeendaga gũũka ihinda rĩu, no nĩarĩũka aagĩa na mweke. **13** ĩkaragai mwĩhũgĩte, na mwĩhaande mũrũmĩte wega thĩĩnĩ wa wĩtikio; ningĩ mũtũĩke andũ omĩrĩru; na mũgĩe na hinya. **14** ĩkagai maĩndũ mothe mũrĩ na wendani. **15** Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ andũ a nyũmba ya Stefana nĩo maarĩ a mbere gwĩtikia kũu bũrũri wa Akaia, na nĩmerutũire gũtungatagĩra andũ arĩa aamũre. Nĩngũkimũringĩrĩria, ariũ na aarĩ a lthe witũ, **16** mwathĩkagĩre andũ ta acio, na mündũ o wothĩ urĩa ũrutithanagia wĩra na ithuũ, akĩũnogagĩra. **17** Nĩndakenire rĩrĩa Stefana, marĩ na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nĩ undũ nĩo maahingĩrie

undũ urĩa itaarĩ nágoo kuuma kũrĩ inyuĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmacarĩjamũrĩre roho wakwa o na wanyu. Andũ ta acio nĩmagĩrĩrwo kũheagwo gĩtũio. **19** Makanitha ma bũrũri wa Asia nĩmamũgeithia. Akula na Pirisĩla nĩmamũgeithia mũno thĩĩnĩ wa Mwathani, o na kanitha urĩa ũcemanagia kwao nyũmba nĩwamũgeithia. **20** Ariũ na aarĩ a lthe witũ othe arĩa marĩ gũkũ nĩmamũgeithia. O mündũ nĩageithie urĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kũmumunyano. **21** Nĩ, Paulũ, nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. **22** Angĩkorwo he mündũ o na ũ ũtendete Mwathani-rĩ, arogatwo nĩ kũrumi. ũka, Mwathani! **23** Wega wa Mwathani Jesũ ũroikara na inyuĩ. **24** Wendani wakwa ũromũkinyira inyuĩ inyuothĩ mũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. Amenĩ.

2 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paulũ, mütũmo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai, tũri na Timotheo mũru wa Ithe witũ, Twatũma marũa maya kũri kanitha wa Ngai ũria ũri Korinitho, o hamwe na andũ othe aamũre arĩa marĩ Akaiia guothe: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ iroikara na inyuĩ. **3** Ngai na Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ arogoocwo, o we Ithe witũ wa tha, na Ngai mwene ũhoro wothe wa kũumanĩrĩa, **4** ũria ũtũmagĩrĩa mathĩna-inĩ maitũ mothe, nĩguo na ithuĩ tũhotage kũhooreragia arĩa marĩ na thĩna o wothe na undũ wa kũumĩrĩro kũria ithuĩ ene tũumĩrĩro nakuo nĩ Ngai. **5** Nĩgũkorwo o ta ũria kũnyarĩrwo gwa Kristũ kũingĩthe thĩnĩ witũ-rĩ, ũguo noguo kũumanĩrĩa gwitũ kũingĩthe nĩ undũ wa Kristũ. **6** Tũngĩthĩnio-rĩ, tũthĩnagio nĩguo mũumĩrĩro na mũhonokio; tũngũmĩrĩro-rĩ, tũumagĩrĩro nĩguo na inyuĩ mũgĩe na ũumĩrĩru, ũria ũciaraga gũkĩrĩrĩa mũkĩnyarĩrwo na mathĩna o ta marĩa tũthĩnagio namo. **7** Nakĩo kĩrĩrĩro kĩria tũri nakĩo nĩ undũ wanyu nĩ kĩrũmu, tondũ nĩtũũ atĩ o ta ũria mũgwatanagĩra na ithuĩ maũndũ-inĩ marĩa tũnyarĩragwo namo-rĩ, no taguo mũgwatanagĩra na ithuĩ ũhoro-inĩ wa kũumanĩrĩa o naguo. **8** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũkorwo mũtooi mathĩna marĩa twarĩ namo bũrĩri wa Asia. Twarĩ ngĩka-inĩ nene mũno makĩria ma ũria tũngĩahotire gũkĩrĩrĩa, ngĩya ha ũhoro witũ wa gũtũura muoyo tũkĩyũmĩra tha. **9** Tĩ-itherũ, ngoro-inĩ ciitũ twaiguaga tũtũrĩrwo gũkua. No kwahanĩkire ũguo nĩguo tũtikae kwĩhoka ithuĩ ene, no twĩhoke Ngai, ũria ũriũkagia arĩa akuũ. **10** Nĩwe watũhonokĩre ũgwati-inĩ ũcio wahaanaga wa gĩkuũ, na nowe ũgaatũhonokia. We nĩwe twĩrĩgĩrĩre atĩ no egũthĩ na mbere gũtũhonokia, **11** inyuĩ na inyuĩ mũgĩtũteithagia na gũtũhoera. Nao andũ aingĩ nĩmarĩcookagia ngaatho nĩ undũ witũ, tondũ wa wega ũcio tũtũgĩtwo naguo arĩ macooko ma mahoya ma andũ aingĩ. **12** Na rĩrĩ, undũ ũyũ nĩguo twĩrahagĩe: Thamĩri ciitũ nĩcio itũmenyithagia atĩ mĩthĩre iitũ ũria tũkaraga nayo gũkũ thĩ, na makĩria ũria tũkaraganĩa na inyuĩ, nĩ ya ũtheru na ya ũhoro wa ma kuuma kũri Ngai. Tũtikaga ũguo kũringana na ũũgĩ wa thĩ, no nĩ kũringana na wega wa Ngai. **13** Nĩgũkorwo tũtĩramwandĩkĩra undũ o na ũrĩkũ mũtangĩhota gũthoma kana gũtaũkĩrwo nĩguo. Na ngwĩhoka atĩ, **14** o ta ũria mütũmenyete hanini, nĩmũrĩtaũkĩrwo biũ atĩ no mũhote kwĩraha nĩ undũ witũ, o ta ũria tũkeeraha nĩ undũ wanyu mũthenya ũria wa Mwathani Jesũ. **15** Na tondũ wa ũria ndaarĩ na mwĩhoko wa undũ ũcio-rĩ, nĩndabangĩte njũke kwanyu mbere nĩguo mũgunĩke maita meerĩ. **16** Ndabangĩte ndĩmũceerere ngĩthĩ Makedonia, na njokere kũu kwanyu ngũma Makedonia, na inyuĩ nĩguo mũcooke mũndũme Judea. **17** Hĩndĩ ũria ndaabangaga undũ ũcio-rĩ, kaĩ ndeekaga ũguo na itherũ? Kana hĩhi haaragĩria mĩbango yakwa na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ nĩguo rĩmwe njugage, “Ĩi, ĩi,” na rĩria rĩngĩ ngoiga “Aca, aca”? **18** No tĩ-itherũ, o ta ũria Ngai arĩ mwĩhokeku-rĩ, ndũmĩrĩri iitũ kũri inyuĩ ti “Ĩi” na rĩngĩ “Aca.” **19** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Ngai, Jesũ Kristũ, ũria mwahunjĩrio ũhoro wake nĩ nĩ, na Sila, na Timotheo, ũhoro wake ndwarĩ wa kuuga, “Ĩi” ũgacooka ũkoiga “Aca,” no thĩnĩ wa gũtũũraga o “Ĩi.” **20** Nĩgũkorwo ciĩranĩro cia Ngai, o na cingĩhite atĩ-rĩ, ciothe nĩ “Ĩi” thĩnĩ wa Kristũ. Na nĩ undũ ũcio thĩnĩ wake, ithuĩ tũkoigaga “Ameni” nĩgeetha Ngai agoocagwo. **21** Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ũtũmaga ithuĩ hamwe na inyuĩ twĩhaande wega thĩnĩ wa Kristũ. Nĩwe watĩtĩrĩire

maguta, **22** na agĩtwĩkĩra rũrĩ rwa kuonania atĩ tũri ake, na agĩtũhe Roho wake thĩnĩ wa ngoro ciitũ arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩrĩa maũndũ marĩa magooka. **23** Ngai nĩwe mũria wakwa, na nĩoi atĩ nĩ ndaagĩre gũcooka Korinitho nĩ undũ wa kũmũcaaria. **24** ũguo ti kuuga atĩ nĩtũramwatha ũhoro-inĩ wa wĩtikio wanyu, no nĩ atĩ tũrutũthanagia wĩra na inyuĩ nĩgeetha mũkenage, tondũ mütũũrite mwĩhaandĩte wega nĩ undũ wa wĩtikio wanyu.

2 Nĩ undũ ũcio nĩgĩtua ndaatuire itua atĩ ndikũmũceerera rĩngĩ ndĩmũguithie kĩa. **2** Tondũ-rĩ, ingĩkĩmũguithia kĩa-rĩ, nũũ ũngĩgĩtigara wa kũngenia, o tĩga inyuĩ arĩa njĩguithĩie kĩa? **3** Ndamwandĩkĩre ũguo nĩgeetha rĩria ngooka ndikanaiguithio kĩa nĩ acio njagĩrĩrwo nĩgũkenio nĩo. Nĩ ndaarĩ na ũumĩrĩru harĩ inyuĩ inyuothie atĩ nĩmũngĩagwatanĩre na nĩ gĩkeno-inĩ giakwa, nako giũtũke kĩanyu. **4** Nĩgũkorwo ndamwandĩkĩre ndĩ mũthĩnũku mũno, na ndĩ na ruo rwa ngoro na maithori maingĩ, ti atĩ nĩguo ndĩmũguithie kĩa, no nĩguo ndĩmũmenyithie wendo ũria ndĩmwendete naguo. **5** Angĩkorwo nĩ kũri mũndũ ũguithĩie amwe anyu kĩa-rĩ, ti nĩ aigũthĩie, no nĩ inyuothie aigũthĩie kĩa. Ndroiga ũguo ngĩhafĩrĩa ũria wĩkĩte ũguo. **6** Iherithia rĩria aherithĩtio nĩ andũ arĩa aingĩ anyu, nĩrĩmũganĩte. **7** Rĩu inyuĩ-rĩ, nĩmwagĩrĩrwo nĩkũmũrekerana na kũmũmĩrĩria, nĩguo ndakae gũtooro nĩ kĩa gĩkĩrite. **8** Nĩ undũ ũcio, ndamũthaita mũmuonio atĩ no mũmwendete. **9** Gĩtũmi kĩria gĩatũmire ndĩmwandĩkire marĩa macio ndakae gũtũhooa. Nĩgũkorwo tũtĩrigĩtwo nĩ mawara make. **12** Na rĩrĩ, rĩria ndaathĩre Teroa kũhunja ũhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, na ngĩkora Mwathani ahingũrite mũrango-rĩ, **13** ndiiganu kũgia na thayũ ngoro-inĩ yakwa, tondũ ndiakorire mũrũ-wa-Ithe witũ Tito kũu. Nĩ undũ ũcio ngũgiira andũ akuo ũhoro, ngĩcooka ngĩthĩ ngĩya Makedonia. **14** No rĩrĩ, Ngai arogoocwo, o we ũria ũtũtonogragia hĩndĩ ciothe na ũhootani thĩnĩ wa Kristũ, nake agatũhũthagĩra ta tũri mũtararĩko mwega wa kũmemerekia ũhoro wa kũmenya Kristũ kũndũ guothe. **15** Tondũ ithuĩ tũri mũtararĩko wa Kristũ ũria ũkĩnyaga harĩ Ngai, kũri arĩa marahonokio o na arĩa maroora. **16** Kũri arĩa maroora-rĩ, tũri mũnũngo mũũru wa gĩkuũ; no kũri arĩa marahonokio-rĩ, tũri mũtararĩko wa muoyo. Nũũ ũngĩhota wĩra ta ũcio? **17** Ithuĩ tũtikaga ta ũria andũ aingĩ mekaga; tũtionjorithagia kiugo kĩa Ngai nĩguo tuone uumithio. Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, ithuĩ twaragia tũri na wĩhokeku thĩnĩ wa Kristũ mbere ya Ngai, ta andũ matũmĩtuo nĩ Ngai.

3 Anga nĩtũraambĩrĩa gũcooka kwĩgaathĩrĩa? Kana hĩhi nĩtũbataire kũheo marĩa ma gũtũgaathĩrĩa kũri inyuĩ kana moimĩte kũri inyuĩ ta andũ arĩa angĩ? **2** Inyuĩ ene nĩ inyuĩ marĩa maitũ, maandĩkitwo ngoro-inĩ ciitũ, mamenyekete na magathomagwo nĩ andũ othe. **3** Inyuĩ nĩmuonanagia atĩ mũri marĩa moimĩte kũri Kristũ, inyuĩ mũri maciaro ma ũtungata witũ, marĩa mataandĩkitwo na rangi, no maandĩkitwo na Roho wa Ngai ũria ũri muoyo. Matiandĩkitwo ihengere-inĩ cia mahiga, no maandĩkitwo ihengere-inĩ cia ngoro cia andũ. **4** ũcio nĩguo ũumĩrĩru witũ harĩ Ngai nĩ undũ wa Kristũ. **5** Na ti atĩ tũri na ũhoti ithuĩ ene tũngũgaathĩra, no ũhoti witũ

uumaga kūrī Ngai. **6** Nīwe ūtūthōtithīe tūiuke ndungata cia kīrīkanīro kīria kīerū, nakīo tī kīa ūhorō ūria mwandike, nō nī kīa Roho; nīgūkorwo ūhorō ūria mwandike nī kūūruga ūragaga, nō Roho aheanaga muoyo. **7** Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūria wa tene, ūria wandikītō na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūri na riiri, o ngīnaya andū a Isiraeli makīremwo nīgūkara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūria warī na riiri, o na gūtuika riiri ūcio nīwathiraga-rī, **8** githi ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na riiri makīria? **9** Angīkorwo ūtungata ūria ūtuaga andū ehia nī ūri riiri-rī, githi ūtungata ūria ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūri na riiri makīria! **10** Nīgūkorwo ūhorō ūria warī na riiri mbere, rīu ndūrī na riiri ūkīringithanio na riiri ūcio ūngī ūkīrīrīte. **11** Na angīkorwo ūhorō ūcio wathiraga wokire na riiri-rī, ūcio ūngī wa gūtūūra ndūngīgīkorwo na riiri makīria! **12** Nī ūndū ūcio-rī, twaragia ūhorō tūūmīrīrie mūno, nī ūndū wa kūrīgīrīro kīu. **13** Ithūi tūtītārī ta Musa, ūria wehumbagīra ūthiū na gītambaya nīguo agīrīrīrie andū a Isiraeli gūcūthīrīria ūthiū wake rīria ūkengi ūcio wathiraga. **14** Nō rīrī, meciīria mao nīmaritīrio, nīgūkorwo ngīnaya ūmūthī gītambaya o kīu gīkoragwo o ho hīndī rīria kīrīkanīro kīu gīkūrū kīao gīgūthomwo. Gītambaya kīu gītīrī kieherio, tondū kieheragio nī ūndū wa gwītīkia Kristū. **15** O na ngīnaya ūmūthī rīria watho wa Musa ūgūthomwo-rī, gītambaya kīu nō kīhumbagīra ngoro ciao. **16** Nō rīria rīothe mūdū o na ū agarūrūkīra Mwathani-rī, gītambaya kīu nīkieheragio. **17** Na rīrī, Mwathani nīwe Roho, na harīa Roho wa Mwathani arī, hau nī harī na wīyathi. **18** Na ithūi ithuothe arīa tūthambīrīte mothiū maitū, nītūhenahenagia riiri wa Mwathani ta tūrī icicio, na nītūgarūragwo nīguo tūhaanane nake tūrī na riiri wa gūtūūra ūria ūthiāga o ūkīongererekaga, o uumīte kūrī Mwathani, ūria arī we Roho.

4 Tondū ūcio, kuona atī nī tūrī na ūtungata ūcio nī ūndū wa tha cia Ngai-rī, tūtūragwo nī hinya. **2** Nō ithūi nītūreganīte na mīthiire ya hitho na ya thoni; ithūi tūtīthiāga na mīthiire ya wara na tūtītukanagia kiugo kīa Ngai na maheeni. Handū ha ūguo-rī, nī ūhorō wa ma tūheanaga hatarī ūndū tūkuongerera, na tūrī mbere ya Ngai, nītūgeragia gūtūma thamiri cia o mūdū itwītīkire. **3** O na angīkorwo ūhorō warū ūria tūhunjagia nīmūhumbīre-rī, ūhumbīrītōwo kūrī arīa maroora. **4** Nayo ngai ya mahinda maya, nītūmīte meciīria ma andū arīa matetīkīte matumane, nīgeetha matīgathererwo nī ūtheri wa ūhorō-ūria-Mwega wa riiri wa Kristū, o we ūria arī we mūhaanīre wa Ngai. **(aiōn g165)** **5** Nīgūkorwo tī ūhorō witū ithūi ene tūhunjagia, nō tūhunjagia Jesū Kristū arī we Mwathani, na ithūi tūrī ndungata cianyu nī ūndū wa Jesū. **6** Tondū Ngai ūria woigire, “Ūtheri nīware nduma-inī,” nīwe watūmire ūtheri wake ware ngoro-inī ciitū nīguo tūheo ūtheri wa kūmenyithagia andū riiri wa Ngai ūcio wonekaga ūthiū-inī wa Kristū. **7** Nō rīrī, ithūi tūkuuīte kīgīina kīu tūhaana ta tūrī na nyūngū cia rīumba nīgeetha kūmenyeke atī ūhoti ūyū mūnene uumīte kūrī Ngai nō nduumaga kūrī ithūi. **8** Ithūi tūhatīkītō mūno na mīena yothe, nō tūtihehenjetwo; nītūrīgītōwo nī wa gwīka, nō tūtīkuīte ngoro; **9** na nītūnyariirītōwo, nō tūtītiganīrio; nītūrūdītōwo, nō tūtīnīnītōwo. **10** Hīndī ciothe tūkoragwo tūkuuīte gīkūa kīa Jesū na mīrīi iitū, nīguo muoyo wa Jesū o naguo ūguūranagīrio thīnī wa mīrīi iitū. **11** Nīgūkorwo ithūi arīa tūrī muoyo tūtūire tūneanagwo gīkūi-inī nī ūndū wa Jesū, nīgeetha muoyo wake ūguūranagīrio thīnī wa mīrīi īno iitū ikuuaga. **12** Nī ūndū wa ūguo-rī, gīkūa kīrutaga wīra thīnī witū, nō muoyo ūkaruta wīra thīnī wanyu. **13** Nī kwandikītōwo

atīrī: “Tondū nīndetīkīrie; nīkīo ndaarīrie.” Nī ūndū wa roho o ro ūcio wa wītīkīo-rī, o na ithūi nītūwītīkīte na nī ūndū ūcio tūkaaria, **14** tondū nītūū atī ūria wariūkīrie Mwathani Jesū kuuma kūrī arīa akuū, o na ithūi nīagatūrīūkia hamwe na Jesū, na atūrūgamīe mbere yake hamwe na inyuū. **15** Maūdū maya mothe nīmākūmūguna, nīgeetha wega ūria ūrakinyīria andū aingī makīria ūtūme ngaatho cyūūrīrie nīgeetha Ngai agoocagwo. **16** Tondū ūcio tūtūragwo nī hinya. O na gūtūika mwena wa nja nītūrathīrīrīka, nō mūdū wa thīnī nī kwērūhio erūhagio o mūthenya. **17** Nīgūkorwo mathīina maitū mahūthū na ma ihinda inini maratūma tūreherwo riiri ūmakīrīte wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **18** Nī ūndū ūcio, tūtīcūthagīrīria kīria kīroneka, nō tūtīcūthagīrīria kīria gītonekaga. Nīgūkorwo kīria kīonekaga nī gīa kahinda, nō kīria gītonekaga nī gīa gūtūūra tene na tene. **(aiōnios g166)**

5 Na rīrī, nītūū atī hema īno ya gūkū thī, īno tūtūragwo thīnī wayo, īngītharūrio-rī, nī tūrī na nyūmba īngī yumīte kūrī Ngai, nyūmba itaakītō na moko ma andū, ya gūtūūra tene na tene īri kūu īgūrū. **(aiōnios g166)** **2** Rīu nītūcaayaga, tūkīrīragīria kūhumbwo na nyūmba īyo īngī iitū ya kuuma īgūrū, **3** tondū twahumbwo ūguo tūtīgakorwo tūrī njaga. **4** Nīgūkorwo rīria rīothe tūrī thīnī wa hema īno-rī, nītūcaayaga na tūkarītūhīrwo, tondū tūtīendaga kwatīrwo, nō twendaga tūhumbwo na mwīrī ūcio witū wa kuuma īgūrū, nīgeetha mwīrī ūyū wa gūka ūmerio nī muoyo. **5** Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmbīte nī ūndū wa gītūmī kīu kīūmbe, na nīatūheete Roho arī ta mwīhoko wa kūrūgamīrīra maūdū marīa magooka. **6** Tondū ūcio tūkaraga hīndī ciothe tūrī na ūūmīrīru, tūkīmenyaga atī rīria rīothe tūkaraga thīnī wa mwīrī taarī guo mūcīi witū, tūkaraga tūraihanīrīrie na Mwathani. **7** Tūtūragwo nī ūndū wa gwītīkia, nō tūtītūragwo nī ūndū wa kuona na maitho. **8** Nguuga atīrī, nī tūrī na ūūmīrīru atī ūndū ūria tūngīenda nī tūkorwo tūtārī mwīrī-inī ūyū, nō tūkorwo tūrī mūcīi hamwe na Mwathani. **9** Nī ūndū ūcio, nītūgeragia na kīyo muoroto witū ūtūke wa kūmūkenia, twakorwo tūrī mwīrī-inī ūyū witū o na kana twakorwo tuumīte thīnī wago. **10** Nīgūkorwo nō ngīnaya ithuothe tūkaarūgama mbere ya gītī gīa ciira gīa Kristū, nīguo o mūdū akaaheo kīria kīm wagīrīrie kūringana na maūdū marīa aaneke arī thīnī wa mwīrī, marī mega kana marī mooru. **11** Kuona atī nītūmenyete ūria Mwathani aagīrīrwo nī gwītīgīrwo-rī, nīkīo tūgeragia kūringīria andū. ūria tūtārīi nī ūndū ūkīkaine wega nī Ngai, na nīngwīhoka atī o na nītūkīkaine wega ngoro-inī cianyu. **12** Tikūgeria tūrageria kwīgaathīrīria harī inyuū rīngī, nō nī mweke tūramūhe wa kwīraha nī ūndū witū, nīguo mūhotage gūcookeria arīa merahaga na maūdū marīa monagwo na maitho gūkīra marīa marī ngoro-inī. **13** Tūngīkorwo nīkūgūrūka tūgūrūkīte-rī, tūgūrūkīte nī ūndū wa Ngai; na tūngīkorwo meciīria maitū nī mega-rī, tūhaana ūguo nī ūndū wanyu. **14** Nīgūkorwo wendo wa Kristū nīguo ūtūringagīrīria, tondū nītūmenyete wega atī mūdū ūmwe nīwe wakūire nī ūndū wa andū othe, na nī ūndū ūcio-rī, andū othe nīmakuire. **15** Nake akūire nī ūndū wa andū othe, nīgeetha arīa matūūruga muoyo matīgacooke gūtūūra muoyo nī ūndū wao ene, nō matūūre nī ūndū wa ūcio wakūire nī ūndū wao na agīcōoka akīrīūka. **16** Nī ūndū ūcio, kuuma rīu tūtīgīcōoka gūtūa ūhorō wa mūdū na njira ya kī-mwīrī. O na gwatūika kūrī hīndī tuonaga Kristū na njira iyo-rī, rīu tūtīkīaga ūguo. **17** Nī ūndū ūcio, mūdū o wothe angīkorwo arī thīnī wa Kristū-rī, nīatuūkīte kīūmbe kīerū; maūdū ma tene nīmathīrīte, nīmookīte mangī merū! **18** Maūdū maya mothe

moimaga kūrī Ngai, ūria watūguithanirie nake we mwene thīnī na Kristū, na agītūthe ūtungata ūcio wa ūguithanio: **19** atīrī, Ngai arī thīnī wa Kristū nīwe wīīguithanagīria thī kūrī we mwene, ategūtārira andū mehīa mao. Nake nīatwīhokeire ndūmīrīrī ūyo wa ūguithanio. **20** Nī ūndū ūcio ithuī tūrī abarūthi matūmītwa o kwarīrīria Kristū, o taarī Ngai ūrathaihana na tūnua twitū. Twamūthaitha handū-inī ha Kristū atīrī: Itīkīrai kūguithanio na Ngai. **21** Ngai nīatūmire ūcio ūtaarī na wīhīa atuīke mwīhīa nī ūndū witū, nīgeetha thīnī wake tūtuūke ūthingu wa Ngai.

6 Tondū tūrī aruti a wīra hamwe na Ngai-rī, nītūkūmūringīrīria mūtīkaike kwamūkīra wega wa Ngai o ūguo tūhū. **2** Nīgūkorwo ekuuga atīrī, “Hīndī ya gwītīkīrīka-rī, nīndagūtīhīkīrīrie, naguo mūthenya wa kūhonokanīo-rī, nīndagūtēithīrie.” Atīrīrī-i, rīrī nīrīo ihīnda rīa gwītīkīrīka nī Ngai, naguo ūyū nīgūo mūthenya wa kūhonokanīo. **3** Ithuī-rī, tūtītūmagā hāgīe na ūndū ūngīhīngā mūndū nīgūo ūtungata witū ndūkōnerwo mahītia. **4** Aca, ithuī tūrī ta ndungata cia Ngai nītūwīgathagīrīria maūndū-inī mothe: nī ūndū wa kūmīrīria maūndū maingī; na gūkīrīria mathīna na moritū, na mītangīko; **5** na ūndū wa kūhūūrwo, na kuohwo njeera, na kūreherwo ngūi; na kūruta wīra mūrītū, na kūrwo nī toro ūtukū, na ng’aragū; **6** nīngī nī ūndū wa gūtūtūra na ūthingu, na ūtaūku, na gūkīrīrīria, na gūtugana thīnī na Roho Mūtheru, na kūgīa na wendāni ūtarī na ūhīngā; **7** o na kwārīa ūhoru wa ma, na gūkorwo tūrī na hīnya wa Ngai; nīgūkorwo tūnyīitīe indo cia mbaara cia ūthingu guoko-inī kwa ūrīo na kwa ūmotho; **8** rīmwe tūheagwo gītīfo, na rīrīa rīngī tūgaconorwo, rīmwe tūgacuukīrwo maūndū mooru na rīngī mega; nīngī o na tūrī andū a ma, tūgatuuo a maheenī; **9** rīmwe tūgatuuo nītūūkīkaine, no rīrīa rīngī tūgatuuo ta tūtoīkaine; nīngī tūkahaana ta tūraakua, no tūrī o muoyo; tūhūūrāgwō, no tūtīūrāgwō; **10** o na tūngōnwo ta tūrī na kīeha, ithuī tūkorāgwō tūkenete hīndī ciothe; tuonekaga tūrī athīnī, no nītūtuaga andū aingī itonga; tūtuagwo ta tūtārī kīndū, no indo ciothe nī ciitū. **11** Akorīnītho aya, tūramwarīria hatārī ūndū tūkūmūhītha, na tūkāmūhīngūrīra ngoro ciitū biū. **12** Ithuī nītūmuonetie wendo witū kūna no inyuī mūtiratūonia wendo wanyu. **13** O ta ūguo tūmwīkīte-rī, ndīramwarīria ta cīana ciakwa, o na inyuī hīngūrāi ngoro cīanyu biū. **14** Mūtīkaike kuohanīo na arīa matetīkītīe ta mwīkīrītūwo icookī rīmwe nao. Tondū-rī, ūthingu na waganu īngīgwanīra atīa? Kana ūtheri na nduma-rī, īngīgīa na ngwatanīro īrīkū? **15** Kristū na Belialī-rī, marī na ūguano ūrīkū? Nake mūndū ūrīa wītīkītīe na ūrīa ūtetīkītīe-rī, marī na ngwatanīro īrīkū? **16** Hekarū ya Ngai yakīhota atīa kīgūana na mīhīanano? Nīgūkorwo ithuī nī ithuī hekarū ya Ngai ūrīa ūrī muoyo. O ta ūrīa Ngai oigīte atīrī: “Nīndīrītūūranagīa nao, na njeerage gatagatī-inī kao, ndūike Ngai wao, nao matūike andū akwa.” **17** “Nī ūndū ūcio-rī, umai kūrī o na mwīyamūrānie nao, ūguo nīgūo Mwathani ekuuga. Mūtīkahutīe kīndū kīrī thaaha, na nī nīngūmwāmūkīra.” **18** “Nīngūtūika Ithe wanyu, na inyuī mūtūike arīw akwa na aarī akwa, ūguo nīgūo Mwathani-Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga.”

7 Arata akwa endwa, kuona atī nītūwīrīrwo maūndū macīo-rī, nītūwītherīe, tūtigane na ūndū o wothe ūrīa ūthūkagīa mūndū mwīrī na roho, na tūhīngagīe ūhoru wa ūtheru nī ūndū wa gwītīgīra Ngai. **2** Atīrīrī, tūhei handū ngoro-inī cīanyu. Tūtīrī mūndū o na ūrīkū tūhītīrie, na tūtīrī mūndū o na ūrīkū tūthūkītīe, na gūtīrī mūndū o na ūrīkū tūhīnyīrīrie. **3**

Ndīroiga ūguo nīgūo ndīmūtūire; nīnjugīte rīngī atī mūrī na handū thīnī wa ngoro ciitū, kuona atī tūgūtūtūra muoyo kana tūkuanīre na inyuī. **4** Ndī na ūmīrīru mūnene ngīmwarīria; nīndīrahaga mūno nī ūndū wanyu. Mathīna-inī maitū mothe, nīngoragwo nyūmīrīrie mūno, na gīkeno gīakwa gīgākīrīrīria. **5** Nīgūkorwo rīrīa twakīnyire Makedonīa, mwīrī ūyū witū ndwagīre na kīhurūko, no gūtīhīno twathīnagīo o harīa hothe twathīiaga; kū njā kwārī na ngūi, na ngoro-inī ciitū twarī na guoya. **6** No Ngai ūrīa ūhooragīria arīa makuīte ngoro, nīatūhoorerīrie nī ūndū wa gūūka gwa Tito, **7** na to ūndū wa gūūka gwake gwīki, no nīngī nī ūndū wa ūhooreranīa ūrīa mwamūheete. Nīatūheire ūhoru wa ūrīa mwendaga kūnyona, na kīeha kīnene kīrīa mūrī nakīo, o na ūrīa mwītangaga mūno nī ūndū wakwa; nī ūndū ūcio gīkeno gīakwa gīkīongerereka gūkīra mbere. **8** O na īngīkorwo nīndatūmire mūgīe na kīeha nī ūndū wa marūa makwa-rī, ndīkwīrīra. O na gūkorwo kūrī hīndī nderīrie nī ūndū ūcio-rī, nguona atī marūa makwa nīmamūguīthīrie kīeha, no nī gwa kahīnda o kanīnī, **9** no rīu ndī na gīkeno, tī tondū nīmwaiguīthīrio kīeha, no nī tondū kīeha kīanyu nīgīatūmire mūhere. Nīgūkorwo mwagīre na kīeha o ta ūrīa Ngai endaga, na nī ūndū ūcio ithuī tūtīrī ūndū mūtūro o na ūmwe twamwīkīre. **10** Kīeha kīrīa kīumanīte kūrī Ngai kīrehaga ūhoru wa kūhera kūrīa gūtūmagā andū mahonoke, na gūtīrī wīrīrāga gwīka ūguo, no kīeha kīa maūndū ma thī kīrehaga gīkuū. **11** Atīrīrī, ta kīonei kīeha kīu kīumanīte na Ngai kīrīa gīciarīte thīnī wanyu: nīgītūmīte mūgīe na kīyo kīnene, o na wendo mūnene wa gwīkūtūra, na gwakanwo nī ngoro, na kīmako, na kwīrīrīria kīunene, na kwīrīmūbūya, o na wetererī wa kuona atī kīhoothe nīkīahīngīo. Maūndū-inī mothe-rī, nīmūwanītie inyuī ene atī mūtīrī na ūcuuke ūndū-inī ūyū. **12** Nī ūndū ūcio, o na gwatūika nīndamwandīkīre marūa-rī, ndīamaandīkīre nī ūndū wa mūndū ūrīa wehītie, kana nī ūndū wa ūrīa wahītīrio, no nīgeetha mūhote kūmenya inyuī ene mūrī mbere ya Ngai ūrīa mwīheanīte nī ūndū witū. **13** Maūndū maya mothe-rī, nīmō matūmīte tūmīrīrio. O ūndū ūmwe na kūmīrīrio gwītū-rī, makīria nītūwakenīre nī ūndū wa kuona ūrīa Tito aakenete, tondū roho wake nīwekīrītūwo hīnya nī inyuī inyuothē. **14** Nīnderahīre Tito nī ūndū wanyu, na inyuī mūtīranjōnōrīe. No o ta ūrīa maūndū mothe marīa twamwīrīre maarī ma ma-rī, noguo kwīrahā gwītū nī ūndū wanyu harī Tito o nakuo gūtūkītīe ūhoru wa ma. **15** Naguo wendo ūrīa amwendete naguo nīūkīrīrīrie kūneneha aarīkanā ūrīa inyuothē mwaathīkīre, na ūrīa mwamwāmūkīrīre mūrī na gwītīgīra na kūināna. **16** Ndī na gīkeno tondū rīu ndī na mwīhoko mūkīnyanīru thīnī wanyu.

8 Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, nītūkwenda mūmenye ūhoru wa Wega wa Ngai ūrīa aheanīte makanītha-inī ma Makedonīa. **2** Hīndī rīra andū acīo maagerīrio na magerīo manene-rī, gīkeno kīao kīnene na ūthīnī wao mūkīru nīcīatūmire maingīhīrwo nī ūtaana mūnene. **3** Nīgūkorwo nī ndī mūrīa atī maahēanīre indo o ta ūrīa maahotīre, o na makīruta makīria ma ūrīa mangīahotīre, nī ūndū wa kwīyendera kwāo. **4** Nao magītūthaitha na hīnya mūno metīkīrio kīgwanīra ūhoru-inī wa gūtēithīa andū arīa aamūre. **5** Magīlka ūndū ūcio matīawīkīre ta ūrīa twerīgīrīrie, no maambīre kwīheana o ene kūrī Mwathani o na kūrī ithuī, kūringana na ūrīa Ngai endete. **6** Nī ūndū ūcio nītūwāringīrīrie Tito, kuona atī nīwe wambīrīrie ūndū ūcio, atuīke wa kūrīkīa ūndū ūcio wa ūtūgī wanyu. **7** O ta ūrīa mūgaacagīra harī maūndū mothe, nīmō gwītīkīa, na ūhoru wa kwārīa, na wa

umenyo, na thini wa kiyō gikinyaniru, o na wa wendo wanyu harī ithui-rī, kiinghithi wega ūyū wa gūtugana o naguo. **8** Ti kumwatha ndiramwatha, no ndirenda kugeria wendani wanyu, nyone ūria ūri wa ma ngūgerekania na kiyō kia andū arīa angī. **9** Nīgukorwo nīmūū ūhoro wa wega wa Mwathani witū Jesū Kristū atī, o na gūtuika aarī gītonga, niatukire mūthiini nī ūndū wanyu, nigeetha inyuū mūtūike itonga na ūndū wa ūria aathīnikite. **10** Ha ūhoro ūyū-rī, mataaro makwa ma ūndū ūria ūmwagiriire makiria nī atiri: Mwaka ūcio ūrathirire nī inyuū mwarī a mbere, na to ūndū wa kūheana gwiki, no o na nī ūndū wa kwiririria gwika ūguo. **11** Riu-rī, kirīkīe wira ūcio, nigeetha kiyō kianyū kia wendo wa gwika ūguo kiiganane na kūrīkia kwanyu kwa ūndū ūcio, kuringana na kirīa mūrī nakio. **12** Mūndū angikorwo arī na wendo, kiheo kiu nigitūkiriku kuringana na ūria mūndū arī na indo, ti kuringana na ūria aciagite. **13** Kwiririria gwitū ti amwe mahūthirio mūrigo na inyuū mūhiniririo, no nigeetha andū othe maiganano. **14** Ihinda rīrī mūingihitīe indo-rī, niigūteithia wagi wao, nigeetha rīria magakorwo na indo o nao magateithia wagi wanyu. Hindī iyo andū othe nīmakaiganano, **15** o ta ūria kwandikitwo atiri: “Mūndū ūria wonganitī nyingi, ndarī kindū aatigiirio; nake ūria wonganitī nini, ndarī kindū aagire.” **16** Nīngitookeria Ngai ngaatho, ūria wekirire ngoro-inī ya Tito ūhoro wa kumūrumbūiya o ta ūria nī ndī na ūhoro ūcio. **17** Nīgukorwo Tito to mathaithana maitū aamūkirire, no niēgūūka kūrī inyuū arī na kiyō kinene nī ūndū wa kwiyendera gwake. **18** O na nitūgūtuma Tito marī hamwe na mūrū wa Ithe witū ūria ūri na ngumo njega makanitha-inī mothe nī ūndū wa ūria atungatāria Ūhoro-ūria-Mwega. **19** Makiria ma ūguo, niwe wathuurirwo nī makanitha nīguo atwarane na ithū ūhoro-inī wa mūhothi ūcio wa ūtaana, o ūcio tūrutagira wira nīguo tūgoocithie Mwathani we mwene, na tuonanene kiyō kirīa tūrī nakio gīa kwenda gūteithia. **20** Nītūrageria mūno kweherera ūndū o wothe ūngitūma tūrutwo mahitia rīria tūkūramata kiheo gīki kiheanitwo na ūtaana. **21** Nīgukorwo nītūrerutaniria gwika maūndū marīa mangionwo magiriire mbere ya Mwathani, no to harī we wiki, no o na nīngi monwo marī magiriirū nī andū o nao. **22** Nīngi hamwe nao, nitūgūtuma mūrū wa Ithe witū ūngī, ūria tuonete maita maingī na njira nyingi atī arī na kiyō, o na arī nakio makiria nī ūndū wa mwihoko wake mūnene harī inyuū. **23** Naguo ūhoro wa Tito-rī, nī mūthiritū wakwa ūria tūruthanagia wira nake nī ūndū wanyu; na ha ūhoro ūkoni arī a Ithe witū-rī, o nī atimwo a makanitha na monanagia tūgooci wa Kristū. **24** Tondū ūcio oniai andū acio ūira wa wendani wanyu, na gītūmi kirīa gītūmaga twirahe nī ūndū wanyu nīguo makanitha mone ūndū ūcio.

9 Na rīrī, ndikuona harī bata ndimwandikire ūhoro wa ūteithio ūria wagiriire kūheo andū arīa aamūre. **2** Nīgukorwo nīnjūū kiyō kianyū gīa kwenda gūteithia, na nīngoretwo ngūrahira ūndū ūcio kūrī andū a Makedonia, ngameera atī kuuma mwaka ūcio ūrathirire, inyuū andū a Akai mūtūire mwīhaarīrie kūheana; na kiyō kiu kianyū nīkio kīarahūrīte angī ao. **3** No nīngūtūma arīū a Ithe witū nīguo kwīraha gwitū nī ūndū wanyu ūhoro-inī ūyū wa mūhothi gūtūgatūike gwa tūhū, no mūgakorwo mwīhaarīrie, o ta ūria ndoigire atī nīmwihaarīrie. **4** Nīgukorwo andū amwe a Makedonia mangīrehane na nī makore mūtehaarīrie-rī, ithūi, o na tūtekūmūgweta-rī, nītūgaaconoka nī ūndū wa ūguo tūmwihokeete. **5** Nī ūndū ūcio, nīndironire arī wega gūthaitha arīū a Ithe witū maambe mamūceerere ihinda riu rītanakinya, nīguo marikiriire mibango

ya kiheo kia ūtaana kirīa mweranīre. Hindī iyo kiheo kiu nīgīgakorwo kūrī ho, na kiheanitwo na kwiyendera, no ti na kūrīngīrīrio. **6** Ririkanaī ūū: Mūndū ūria ūhaandaga tūnini akaagetha o tūnini, nake ūria ūhaandaga nyingi akaagetha nyingi. **7** O mūndū aagiriirwo nikūheana kirīa atūite na ngoro yake niēkūheana, na ndakaheane atekwenda kana taari kūrīngīrīrio, nīgukorwo Ngai endaga mūndū ūria ūheanaga akenete. **8** Nake Ngai arī na ūhōti wa gūtūma mūingihirwo nī maūndū mothe ma wega wake, nīguo maūndū-inī mothe na mahinda-inī mothe, mūkoragwo na kirīa gīothe kibataritio nīkio, nīguo mūkoragwo mūingihitīe indo cia kūrūta wira o wothe mwega. **9** O ta ūria kwandikitwo atiri: “Nīahurunjīe iheo ciake akahe andū arīa athiini; ūthingu wake ūtūūragā nginya tene na tene.” (aīōn g165) **10** Na rīrī, ūria ūheaga mūhandi mbeū na akamūhe irio cia kūrīa, nīarīmūheaga mbeū cia kūhaanda, na atūme cingīre, na ongerere magetha ma ūthingu wanyu. **11** Na inyuū nīmūritongagio na njira ciothe nīguo mūheanage na ūtaana hindī ciothe, naguo ūtaana wanyu, nī ūndū wa wira witū, ūtūmage Ngai acookagiriio ngaatho. **12** Ūteithio ūyū mūruruta ti kuuga atī no andū a Ngai mūrāhingīria mabata mao, no nītūmaga Ngai acookagiriio ngaatho na njira nyingi. **13** Na tondū wa ūtungata ūcio mwīonanitīe naguo ūria mūhaana-rī, andū nīmarigooocaga Ngai nī ūndū wa ūria mwathikiire Ūhoro-ūria-Mwega wa Kristū ūria muumbūraga atī nīmūwitikīte-rī, na nī ūndū wa ūtaana wanyu wakūgwatanīra nao o na wakūgwatanīra na andū arīa angī othe. **14** Na rīria mekūmūhoera, ngoro ciao nīmwiwirāgia, tondū wa ūria wega wa Ngai ūria inyuū mūheetwo ūkiriirīrie kīūngīha. **15** Ngai arocookerio ngaatho nī ūndū wa kiheo gīake kirīa gītangiugīka na ciugo ūria gitarī!

10 Nī Paulū nīdamūthaitha nī ūndū wa ūria Kristū arī mūhooreri na mūcaayanīri, o nī ngoragwo na guoya rīria ndī na inyuū, no ngakorwo na ūcamba rīria itarī na inyuū! **2** Nīdamūthaitha mūtikanatūme rīria ngooka ngaakorwo na ūcamba ta ūria njirīgiriire gūkorwo naguo nī ūndū wa andū amwe arīa meciiraga atī mūtūirire ūria tūtūūragā naguo nī wa gūkū thī. **3** Nīgukorwo o na gūtuika tūtūūragā thī ino, tūtūūragā mbaara ta ūria andū a thī mariaga. **4** Matharaita marīa tūrūaga namo ti ma thī ino, no nī marīa marī na hinya wa Ngai wa kūmomora ciigītiro cia hinya. **5** Nītūmomoraga ngarari, na ūndū o wothe wa mwītūūgiriio wa ngoro ūria ūngīgiriirīria ūhoro wa kūmenya Ngai, na tūgatāha meciirā o mothe nīguo matūike mīguate ya gwathikagira Kristū. **6** Na nītūwihaarīrie kūherithia gīotho o gīothe kīa ūremi, rīria mūgakorwo mūtūūkite a gwāhika biū. **7** Inyuū mūrārora maūndū o igūrū. Mūndū o wothe angīkorwo arī na ma atī nī wa Kristū-rī, aagiriire eciirīe o rīngī atī o na ithūi tūrī a Kristū o ta ūria o nake arī wake. **8** No kuoneke ta ndireraha mūno nī ūndū wa ūhothi Mwathani aatūheire. No rīrī, ūhothi witū nī wa kūmuongerera hinya na ti wa kūmūhinirīria. Nī ūndū ūcio ndīngiconoka nī ūndū wa gwika ūguo. **9** Ndikwenda kuonwo ta ndirenda kūmūmakia na marīa makwa. **10** Nīgukorwo andū amwe moigaga atiri, “Marīa make marī na ūritū mūngī, na marī na hinya, no rīria arī hamwe na ithūi-rī, ti mūndū ūngitūka, nayo mīario yake nī ya tūhū.” **11** Andū ta acio magiriirwo nikūmenya atī o ūria ūhoro witū ūkoragwo ūri marīa-inī maitū rīria tūtārī ho-rī, ūguo noguo tūkoragwo tūhaana tūgīka maūndū rīria tūrī ho. **12** Tūtūgeragia kwīganania kana kwīgerekania na amwe arīa megathagiriira. Rīria megwīthima na arīa mahaana tao,

na makegerekania na arĩa matariĩ tao-rĩ, matiriĩ ùndũ mooi. **13** No ithuĩ-rĩ, tũtĩngĩrahaha makĩria ma ũria kwagĩĩre, no tũkwĩrahaha kũringana na gĩcunjĩ kia wĩra ũria Ngai atũheete, o na inyuĩ mĩrĩ gĩcunjĩ kia wĩra ũcio witũ. **14** Tũtĩreraha gũkĩra ũria kwagĩĩre, ta ũria kũngĩrĩ korwo tũtiokire kũrĩ inyuĩ, nigũkorwo nĩ ithuĩ twamũkĩnyĩre na Ũhoru-ũria-Mwega wa Kristũ. **15** O na tũtĩrahaga gũkĩra ũria kwagĩĩre nĩ ùndũ wa wĩra mũrute nĩ andũ angĩ. Ùndũ ũria twĩrĩgĩĩre nĩ atĩ, o ũria wĩtikio wanyu ũrathĩ nĩ mbere gũkĩra, nakĩo gĩcunjĩ kĩria tũrĩ nakĩo thĩini wanyu nigĩkwarama mũno, **16** nigeeetha tũhote kũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega ng'ongo irĩa irĩ mbere ya kwanyu. Nigũkorwo tũtikwenda kwĩraha nĩ ùndũ wa wĩra ũrutĩtwo rũgongo rũngĩ nĩ mũndũ ũngĩ. **17** No rĩrĩ, “Mũndũ ũria ũkwĩrahaha, nĩerahage thĩini wa Mwathani.” **18** Nigũkorwo mũndũ ũria wigathagĩrĩria tiwe wonagwo arĩ mwega, no nĩ ũria Mwathani agathagĩrĩria.

11 Nĩngwĩhoka nĩmũgũkĩrĩria ũrimũ ũria mũnini ndĩ naguo; ndamũthaitaha mũngĩrĩrĩre. **2** Nĩndĩraigua ũru nĩ ùndũ wanyu, ũru uumanĩte na ũngai. Ndamwĩrĩre o mũthuuri ũmwe, na nĩwe Kristũ, nigeeetha ngaamũneana kũrĩ we mũrĩ ta mũrĩru gathĩrange. **3** No ndĩ na guoya gũtigatuĩke atĩ meciĩria manyu no maturuuro mũtiganiĩre ũgima na ũtheru wa kwĩrutĩra Kristũ, o ta ũria Hawa aaheenekire nĩ nyoka na wara wayo. **4** Inyuĩ nĩmwamũkagĩra ũhoru ũngĩ mũkenete, mũndũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoru wa Jesũ ũngĩ tĩga Jesũ ũria twamũhunjĩrĩre, kana mũngĩamũkĩra roho ũngĩ tĩga Roho ũria mwamũkĩrĩre, o na kana mũgetikia ũhoru-mwega ũngĩ tĩga ũria mwetikĩre. **5** No ndigwĩciĩria atĩ ndĩ mũnini o na hanini kũrĩ “atũmwo acio anene.” **6** No ngorwo itarĩ mũrute ũhoru-inĩ wa kwaria, no ndĩ na ũmenyo. Nĩtũmũmenyithĩte maĩndũ maya wega na njira ciothe. **7** Hihĩ nĩ kwĩhia ndeehirĩ nĩ kwĩnyĩhĩa niguo ndĩmũtũũgĩre inyuĩ na ùndũ wa kũmũhunjĩria Ũhoru-ũria-Mwega wa Ngai hatarĩ irihĩ? **8** Nĩgũtunya ndaatunyaga makanitha mangĩ ngĩamũkĩra ũteithio kuuma kũrĩ o niguo hote kũmũtungata. **9** Na hĩndĩ ũria ndaarĩ na inyuĩ, ndabatario nĩ kĩndũ-rĩ, ndiatũkĩkaga mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ, nigũkorwo arĩũ na aarĩ a Ithe witũ moka kuuma Makedonia nĩmaheire indo cia kũigana mabataro makwa. Nĩndĩgĩrĩrĩre ndĩgatũke mũrigo kũrĩ inyuĩ na njira o wothe, na nĩngũthĩ na mbere gwĩka ũguo. **10** Ti-itherũ o ta ũria ũhoru wa ma wa Kristũ ũrĩ thĩini wakwa, gũtĩrĩ mũndũ o na ũ thĩini wa ng'ongo cia Akaia ũngĩngĩria ndĩrahe ũguo. **11** Nĩ kĩĩ giatũma njuge ũguo? Nĩ tondu ndĩmwendete? Ngai nĩoi atĩ nĩndĩmwendete! **12** Na nĩngũthĩ na mbere na gwĩka ũria ndĩreka, niguo njagithĩe kĩene andũ arĩa macaragia mweke wa kuoneka atĩ nĩmaiganaine na ithuĩ, thĩini wa maĩndũ marĩa meralaha namo. **13** Nĩgũkorwo andũ ta acio nĩ atũmwo a maheeni, aruti wĩra a kũhĩtithia andũ, na metuaga atũmwo a Kristũ. **14** Naguo ùndũ ũcio ti wa kũmakania, nigũkorwo o na Shaitani o nake nĩetuuga mũraika wa ũtheri. **15** Ndũkĩrĩ ùndũ wa kũgegania ndungata ciake cingĩtũta ndungata cia ũthingu. Marĩgĩrĩrio-inĩ makaagĩia na kĩria kĩringaine na ciiko ciao. **16** Nĩnguuga o rĩngĩ atĩrĩ: Mũndũ ndakae kuona ta ndĩ kĩrimũ. No angĩkorwo niguo mũkuona-rĩ, kinyamũkĩrei o ta ũria mũngĩamũkĩra kĩrimũ, niguo ndĩrahe o hanini. **17** Ũhoru-inĩ wa mwĩraho ũyũ ndĩ naguo-rĩ, ndĩraaria ta ũria Mwathani angĩria, no ndĩraaria o ta ũria kĩrimũ kĩngĩria. **18** Kuona atĩ andũ aingĩ nĩmareraha ta ũria thĩ ũrahaga-rĩ, o na nĩ ngwĩraha o tao. **19** Tondũ inyuĩ mũkĩrĩ oogĩ-rĩ, nĩmũkĩragĩrĩria arĩa irimũ mũkenete! **20** Ti-itherũ, nĩmũkĩragĩrĩria mũndũ o wothe o

na angĩmũta ngombo ciake, kana ũria ũkũmũhatĩrĩria, kana ũria ũkũria indo cianyũ, kana ũria ũgwĩtũũgĩria mbere yanyu, o na kana ũria ũkũmũhũra hĩ. **21** Nĩngũconoka ngiuga atĩ ithuĩ nĩtwaremirwo nĩ gwĩka maĩndũ ta macio! Ùndũ ũria mũndũ ũngĩ angĩhota kwĩraha nĩ ùndũ waguo-rĩ, ndĩkĩarie ta ndĩ kĩrimũ-rĩ, o na nĩ no ngĩerie kwĩraha nĩ ùndũ waguo. **22** Andũ acio nĩ Ahibirania? O na nĩ ndĩ Mũhibirania. Andũ acio nĩ Aisiraeli? O na nĩ ndĩ Mũisiraeli. Andũ acio nĩ njiaro cia Iburahĩmu? O na nĩ ndĩ wa rũciaro rwa Iburahĩmu. **23** Andũ acio nĩ ndungata cia Kristũ? (Ngwaria ũguo ta ndĩ mũgũrũku.) Nĩ nĩndĩmakĩrite. Nĩndũtite wĩra na kĩyo kũmakĩra, na ngaikio njeara mahinda maingĩ makĩria yao, na ngahũũrwo na kĩboko makĩria, o na mahinda maingĩ ndanakuhĩrĩria gũkua. **24** Ayahudi nĩmahũũrĩre na kĩboko maita matano, o ihinda iboko mirongo itatũ na kenda. **25** Nĩndahũũrĩrwo na thanju maita matatũ, na riita rĩmwe ngĩhũũrwo na mahiga nyuguto, na maita matatũ ndanathũkĩrwo nĩ marikabu ndĩ thĩini, na ngĩraara o na ngĩtinda irĩa-inĩ ũtũkũ ũmwe na mũthenya mũgima. **26** Ngoretwo ngĩthĩi ng'endo nyingĩ. Ngagĩkorwo ndĩ ũgwati-inĩ wa gũtwarwo nĩ njũũ, ũ gwati-inĩ wa atunyani, na ũgwati-inĩ wa gũũkĩrĩrwo nĩ andũ a rũrĩrĩ rwtũ, na ũgwati-inĩ wa gũũkĩrĩrwo nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, na ngoona ũgwati ndĩ matũũra-inĩ manene, na ndĩ thĩini wa bũrũrĩ, na ndĩ irĩa-inĩ; o na ũgwati wa andũ arĩa maheenanageria atĩ nĩ arĩũ na aarĩ a Ithe witũ. **27** Ndaanaruta wĩra mũrĩtũ na wa mũnoga, na maita maingĩ ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingĩ ngaaga kĩndũ gĩa kũria; ndaanakorwo heho-inĩ na ndĩ njaga. **28** Hamwe na macio mothe-rĩ, o mũthenya ngoragwo na mũrigo, ngĩtanga nĩ ùndũ wa makanitha mothe. **29** Nũũ ũngĩkorwo aagĩte hinya, na nĩ njage gũkorwo njũrĩtwo nĩ hinya? Nũũ ũngĩhingĩthio, na nĩ njage gũkorwo ngĩcinwo nĩ marakara? **30** Angĩkorwo no nginya ndĩrahe, ngwĩrahĩra maĩndũ marĩa monanageria ũria itarĩ na hinya. **31** Ngai, na nowe Ithe wa Mwathani Jesũ, ũria ũgoocagwo nginya tene-rĩ, nĩoi atĩ ndĩraheenanĩa. (aĩon g165) **32** Kũu Dameski, barũthĩ ũria waathanaga arĩ rĩngũ rwa Mũthamaki Aretarĩ, nĩathanire itũra inene rĩa andũ a Dameski rĩrangĩrwo nigeeetha aanyĩithĩre. **33** No nĩndĩomĩrio ndĩreka, ngũkĩrũkĩrio rũthingo-inĩ ndĩ thĩini wa gĩkabũ, ngĩthonoka kũnyĩtwo nĩwe.

12 No nginya thĩi na mbere na kwĩraha. O na gũtũka gwĩka ũguo gũtĩrĩ uumithio-rĩ, rĩu nĩngwaria ũhoru wa maĩndũ marĩa ndanonio nĩ Mwathani, na marĩa ndanaguũrĩrio nĩwe. **2** Nĩnjũũ mũndũ thĩini wa Kristũ, ũria woĩrwo mĩaka ikũmi na ĩna mĩthiru, agĩtwarwo igũrũ rĩa gatatu. Kana oĩrwo arĩ na mwĩrĩ kana atarĩ naguo, nĩ ndĩũ, Ngai nĩwe ũũ. **3** Na nĩnjũũ atĩ mũndũ ũcio, kana aarĩ mwĩrĩ-inĩ kana ndaarĩ mwĩrĩ-inĩ-rĩ, nĩ ndĩũ, no Ngai nĩwe ũũ, **4** nĩoĩrwo agĩtwarwo kũria andũ arĩa metĩkĩtie mathĩaga, akĩgĩa maĩndũ matangĩraĩna nĩ mũndũ, na maĩndũ marĩa mũndũ atangĩkĩrio kwaria. **5** Nĩngwĩraha nĩ ùndũ wa mũndũ ta ũcio, no ndĩkwĩraha nĩ ùndũ wakwa nĩ mwene, tĩga no ndĩrahare nĩ ùndũ wa ũria njagĩte hinya. **6** O na ingĩenda kwĩraha-rĩ, ndĩngĩtũka kĩrimũ, nĩ ùndũ ingĩkorwo ngĩaria ũhoru wa ma. No ndĩgwĩka ũguo, niguo gũtikagĩe mũndũ ũgwĩciĩria ũhoru wakwa makĩria ma ũria kwagĩĩre nĩ ùndũ wa ũria njĩkaga kana ũria njugaga. **7** Nĩguo ndĩkanake gwĩtũũgĩria nĩ ùndũ wa ũgũrĩrio mũnene ũguo-rĩ, nĩndekĩrĩrwo mũgĩa thĩini wa mwĩrĩ wakwa, ũrĩ mũtũmwo wa Shaitani, niguo ũũnyarĩrage. **8** Nĩndathaitĩre Mwathani mahinda matatũ anjehererĩe mũgĩa ũcio. **9** Nowe akĩnjĩra atĩrĩ, “Wega wakwa nĩũkũiganĩte, nigũkorwo hinya wakwa

niutuikaga mukinyaniru haria hatari na hinya." Ni undu ucio ningwira na na makiria ngenete muno ni undu wa kwaga hinya gwakwa, nigeetha hinya wa Kristu ukarage iguru riakwa. **10** Kiu nikio gutumaga nengagire kwaga hinya, na irumi, na uritu wa mutiurire, na kunyariro, na mathina ni undu wa Kristu. Nigukorwo hinda iria njagite hinya, niguu ngoragwo na hinya. **11** Nindituite kirimu, no ni inyu mwatumire njike uguo. Ni inyu mwagiriro nikungaathirira, nigukorwo ni ti ni muni muno kuri "atumwo acio anene," o na gutuika ni ndikiri kindu gitari kiene. **12** Maundu maria matumaga mundu amenyo at ni mutumwo-ri, nimekirwo gatagati-ini kanyu na gukiririra kune: gukingwo ciama, na gugikwo moriru, na maundu ma kuonania hinya. **13** Inyu mwakiri anini gukira makanitha maria mangi naki, tiga o gutuika at ni ndigana gutuika murigo har inyu? Ndekerai ihitia riu! **14** Riu nindihaariie kumuceerera ihinda ria gatatu, na ndigukorwo ndi murigo har inyu, tondu ti indo ciany ndirenda, no ni inyu ndirenda. Tondur-ri, ciana itiagiriro ni kugira aciari a cio muthithu, no aciari no magiriro ni kugira ciana ciao muthithu. **15** Ni undu ucio no ngene kuhuthira kiria githe ndi naki ni undu wanyu, o na ni mwene ndiuthire. Ingimwenda makiria-ri, inyu no mukinyende o hanini? **16** No o na gutari o uguo-ri, ni ndiatuikire murigo har inyu. No njiru at hih ndaari mwara, na at nindamuheneri! **17** Hih nindamuhatirire na undu wa mundu o na umwe wa ari ndamutumire? **18** Nindaringiriie Tito oke kuri inyu, na ngituma muru wa lthe witu moke nake. Tito ndaigana kumuhatirira, kana namuhatirire? Githi tutiarutire wira thini wa roho o ro umwe, na tukirumira njira o ro imwe? **19** Hih ihinda riri riote mukoretwo mugiciiria at ni gwicirira tukoretwo tugicirira har inyu? Tukoretwo tukaria mbere ya Ngai ta andu mar thini wa Kristu; na riri, arata akwa nyenda, maundu maria mothe twikaga ni ma gutuma inyu muongererwo hinya. **20** Nigukorwo nindiretigira, at riri ndrira, ndahota gukora mutahaana uria ingienda mukorwo muhaana, na inyu mwahota gukora itahaana uria mungenda ngorwo haana. Ngetigira kwahota gugakorwo kuri na ngu, na uru, na marakara, na njatukano, na njambanio, na njuuku, na mwitio, o na kwaga kihariro. **21** Ngwitigira at riri ngooka kiu ringi, Ngai wakwa ahota gukanjonorthia mbere wanyu, na ni njigie kieha ni undu wa andu aingi ari meehire o mbere, na matiirite waganu wa maundu maria mooru, na ma umaraya, na maundu ma ura-thoni maria matuuriite meekaga.

13 Riri ni riita ria gatatu guka kwanyu. Uhoru o wothe no nginya urugamirwo ni ura wa andu eer kana atatu. **2** Nindamukaanirie hinda iria ndaari na inyu riita ria keeri. O na riu ningumukaania o ringi, o na itari hamwe na inyu: Riri ndrira ringi, andu ari matuuriite mehagia kuuma tene, kana mundu ungi o wothe, ndiri ngacaaira, **3** tondu nimurenda kumenya kihoto kia at ni Kristu waragia na kanua gakwa. We ndamwikagira maundu ta atari na hinya, no nionanagia at ari na hinya gatagati-ini kanyu. **4** Nigukorwo ni ma niambirwo mutharaba-ini atari na hinya, no niatuura muoyo ni undu wa hinya wa Ngai. O ta uguo-ri, o na ithu titiri hinya turi thini wake, no ni undu wa hinya wa Ngai nitutuura muoyo thini wake niguu tumitungatage. **5** Mwigerie, muone kana inyu ene ni mwitikitie uhoru wa ma; mwituriie inyu ene. Kai inyu mutoo at Kristu Jesu ari thini wanyu, tiga no mugikorwo mugwite kigeranio kiu? **6** Na ningwihoka at nimuriona

at ithu titigwite kigeranio. **7** Na riu tukuhooa Ngai at mutikae gwika undu o na umwe muru. Ti at niguu andu monage at nitwikiritwo niwe, na nitutooranite, no nigeetha inyu mwikage maundu maria magiriie, o na tungioneka ta tututooranite. **8** Nigukorwo tutinghota gwika undu ureganite na uhoru wa ma, tiga o uria uri wa uhoru wa ma wiki. **9** Tukoragwo na gikeno riri riote tutari na hinya, no inyu muri na hinya; na nitumuhooyagira mutuike andu aagiri kina. **10** Gutumi kiria kiratuma nyandike maundu maya o na itari hamwe na inyu-ri, nigeetha hinda iria ngooka ndikaanuthire uhoti wakwa uru, uhoti uria Mwathani aahere uri wa kumukuria, no ti wa kumuthukia. **11** Na riu ngirika-ri, ariu na aari a lthe witu, tigwoi na wega. Thiiagai na muthire iria yagiriie, thikagiriia ithaithana riakwa, giagai na meciiria o mamwe, na mutiuranage na thayu. Nake Ngai wa wendo na thayu niarikoragwo hamwe na inyu. **12** O mundu nageithie uria ungi na ngeithi theru cia kimumunyo. **13** Andu ari othe aamure nimamugeithia. **14** Wega wa Mwathani Jesu Kristu, na wendani wa Ngai, na ngwataniro ya Roho Mutheru, irokaraga na inyu inuotho.

Agalatia

1 Nĩ nĩ mütümwo Paülü, na rĩrĩ, ndirĩ mütümwo ütümĩtwo nĩ andũ o na kana ngatũmwo na njĩra ya mũndũ, no ndũmitwo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai Ithe witũ, ũria wamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **2** Nĩĩ hamwe na arĩũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramũtũmĩra marũa maya, Kũrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia: **3** Mũrogĩa na wega na thayũ iria ciũmĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, **4** ũria werutire nĩ undũ wa mehĩa maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kũrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũritwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai Ithe witũ, (aiõn g165) **5** nake arotũũra akumagĩo nginya tene na tene. Amenĩ. (aiõn g165) **6** Nĩĩ nikũgega ndĩragega nĩ undũ wa ũria mũrahiũha gũtigana na ũria wamwĩtwa na undũ wa wega wa Kristũ, mukagarũrikĩra ũhoro mwega wa mũthemba ũngĩ, **7** naguo ti ũhoro-ũria-Mwega o na atĩa. No nĩ kũrĩ andũ maramũhingĩca makĩenda gũthũkia ũhoro-ũria-Mwega wa Kristũ. **8** No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igũrũ, ũngĩmũhunjĩria ũhoro mwega ũngĩ tĩga ũria twamũhunjĩrie-rĩ, mũndũ ũcio aronyĩtwo nĩ kĩrumĩ nginya tene! **9** O ta ũria tũmwĩrite, o na rĩũ nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mũndũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoro mwega ũngĩ tĩga ũria mwetĩkirie-rĩ, aronyĩtwo nĩ kĩrumĩ nginya tene! **10** Atĩrĩrĩ, ngũga ũguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwĩyendithia kũrĩ o, kana nĩ kũrĩ Ngai? Kana hihi nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndingĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ. **11** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ũhoro-ũria-Mwega ndamũhunjĩrie ti ũhoro woimanĩte na mũndũ. **12** ũhoro ũcio ndiaheirwo nĩ mũndũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mũndũ; no nĩ kũguũrĩrio ndagũũrĩrio ũhoro ũcio nĩ Jesũ Kristũ. **13** Nĩguũkorwo nĩmũguĩte ũhoro wa mĩthĩre yakwa ya tene, ũria ndaatũire njĩkaga ndĩ thĩĩni wa ndini ya Ayahudi, na ũria ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. **14** Nĩĩ ha ũhoro wa maũndũ makonĩĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathĩte mberẽ o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika rĩakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mũtũgo ya maithe maitũ. **15** No rĩrĩ, Ngai ũria wanyamũire kuuma ndaciarwo, na akĩnjĩta nĩ undũ wa wega wake-rĩ, nĩ onĩre arĩ wega, **16** angũũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro wake; gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ndaahoire kũrĩra, **17** o na ndĩambatire Jerusalemu kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mberẽ yakwa, no ndathĩre bũrũri wa Arabia na ihenya, na thuutha ũcio ngĩcooka Dameski. **18** Na rĩrĩ, thuutha wa miaka itatũ, nĩndambatire Jerusalemu nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩkara nake matukũ ikũmi na matano. **19** Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tĩga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. **20** ũhoro ũyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mberẽ ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndĩraheenanĩa. **21** Thuutha ũcio nĩndacookire ngĩthĩ Suriata na Kilikia. **22** Nĩĩ mwene ndĩamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩĩni wa Kristũ. **23** No kũigua maiguaga atĩrĩ, "Mũndũ ũria ũratũire atũnyariiraga rĩũ nĩwe ũrahunjĩa wĩtikio ũria aageragia kũniina mberẽ iyo." **24** Nao makĩgooca Ngai nĩ undũ wakwa.

2 Mĩaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalemu, na ihinda rĩrĩ tũgĩthĩĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩĩ na Tito. **2** Ndathĩre tondu Ngai nĩanguũrĩrie thĩĩ kuo, na nĩguo ngataarĩre atũmwo ũhoro-ũria-Mwega ũria hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatũke atĩ ihenya rĩrĩa ndateng'eraga,

o na kana rĩrĩa ndateng'erete, rĩarĩ rĩa tũhũ. **3** No o na Tito, ũria warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtũka aarĩ Mũyunani. **4** ũhoro ũyũ wa kũrua wagĩire ho tondu nĩ kwarĩ na arĩũ na aarĩ a Ithe witũ a maheeni arĩa maatoonete gatagatĩ gaitũ na hito marĩ athigaani nĩguo matũirie ũhoro wa wĩyathi ũria tũkoragwo naguo tũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ, makĩenda gũtũtũa ngombo. **5** Tũtietĩkĩrie ũhoro wao o na hanini, nĩgeetha ma ya ũhoro-ũria-Mwega itũũre na inyuĩ. **6** Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatiarĩ na ũtigano o ũria mangĩakorirwo marĩ, ngũkorwo Ngai ndaroraga mũndũ ũria ahaana) andũ acio gũtirĩ undũ moongehere harĩ ndũmĩrĩri yakwa. **7** O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ ndehokeirwo wĩra wa kũhunjĩa ũhoro-ũria-Mwega kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ũria Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjĩria Ayahudi. **8** Nĩguũkorwo Ngai ũria warutaga wĩra thĩĩni wa ũtungata wa Petero arĩ mütümwo kũrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-inĩ wakwa ndĩ mütümwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **9** Nĩngĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtiira kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrie tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ũrio kwa ngwatanĩro, rĩrĩa maamenyire wega wa Ngai ũria ndaaheetwo. Nĩmetĩkĩrie atĩ ithuĩ tũthĩ tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩ kũrĩ Ayahudi. **10** Undũ ũria maatwĩre twĩkage nĩ atĩ tũrĩrikanega athĩni na noguo undũ ũria nĩ mwene ndaarĩ na kĩyo gĩa gwĩka. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Petero ookire Antiokia, nĩndamũkararĩre mberẽ ya andũ tondu nĩahĩtĩte mũno. **12** Andũ amwe moimĩte kũrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero niarĩtanagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩrĩa maakinnyire, akĩmeherera, na aktĩamũranĩa na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondu nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. **13** O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyĩtanĩra na Petero ũhinga-inĩ wake, o nginya o na Baranaba akĩhĩtĩthio nĩ ũhinga ũcio wao. **14** Rĩrĩa ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya ũhoro-ũria-Mwega, ngũira Petero atĩrĩ, andũ othe makĩiguaga, "Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũũraga na mũtũgo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkihota atĩa kũhatĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmĩrĩre mũtũgo ya Ayahudi? **15** "Ithuĩ arĩa tũciarĩtwo tũrĩ Yahudi na tũtari ehĩa ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, **16** nĩtũũ atĩ mũndũ ndatũkaga mũthingu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho, no atũkaga mũthingu nĩ undũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Nĩ undũ ũcio o na ithuĩ twĩtikĩtie Kristũ Jesũ nĩguo tũtũuo atĩthingu nĩ undũ wa gwĩtikia Kristũ, no ti undũ wa gwathĩkĩra watho, tondu gũtirĩ mũndũ ũgaatũuo mũthingu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho. **17** "Angĩkorwo rĩrĩa tũgũcarĩa gũtũuo atĩthingu nĩ Kristũ kuonanagĩa atĩ ithuĩ ene tũrĩ ehĩa-rĩ, ũguo nĩ kuuga atĩ Kristũ atungatagĩra mehĩa? Hĩ! Kũroaga gũtũka ũguo! **18** Angĩkorwo nĩ ngwaka rĩngĩ kĩrĩa ndaanangĩre-rĩ, nĩkuonania atĩ nĩ nyĩnyũte watho. **19** Nĩguũkorwo na undũ wa watho nĩndakũĩrĩre watho ũcio nĩguo ndũure muoyo ndĩ wa Ngai. **20** Nĩĩ nĩndĩkĩtie kwambanĩrio hamwe na Kristũ, na rĩũ ti nĩ ndũũraga muoyo, no Kristũ nĩwe ũtũũraga muoyo thĩĩni wakwa. Muoyo ũria ndũũraga mwĩrĩ-inĩ ũyũ ndũũraga na undũ wa gwĩtikia Mũrũ wa Ngai, ũria wanyendire na akĩrũta nĩ undũ wakwa. **21** Ndingĩtikĩria gũtũwa wega wa Ngai kĩndũ gĩa tũhũ, tondu kũngĩtũka atĩ ũthingu wonekaga nĩ undũ wa watho-rĩ, Kristũ aakuire tũhũ!"

3 Atĩrĩrĩ inyuĩ Agalatia aya akĩĩgu! Mũrogetwo nũũ? O inyuĩ muonĩrio wega Jesũ Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ. **2** No nyende kũmenya undũ ũmwe tu kuuma kũrĩ inyuĩ: Mwaheirwo Roho nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho, kana nĩ undũ wa gwĩtikia ũhoro ũria mwaĩgũire? **3** Kaĩ mũrĩ akĩĩgu atĩa? Mwambĩrĩrie

na Roho wa Ngai, na riu mürenda kürikiriria na hinya wa mwiri? **4** Anga mwathinirio na maündü maingi üguo o tühü, angikorwo ühoro ücio wotho warü wa tühü? **5** Wee Ngai amüheaga Roho wake na akaringaga ciama gatagati kanyu ni ündü wanyu gwathikira watho, kana ni ündü wa gwitikia ühoro üria mwaiguire? **6** Ta ririkanai ühoro wa Ibrahîmu, Maandiko moigite atiri: "Etikirie Ngai, nake Ngai akimütua müthingu." **7** Ni ündü ücio kimenyei ati andü aria metikitie nio ciana cia Ibrahîmu. **8** Na tondü Maandiko maria matheru nimooigite o mbere ati Ngai niagatua andü-a-Ndüriri athingu na ündü wa gwitikia-ri, na Maandiko macio nimahunjirire Ibrahîmu Uhoro-ürä-Mwega o kabere, makiuga atiri: "Ndüriri ciothe niikaarathimwo ni ündü waku." **9** Ni ündü ücio andü aria metikitie nimarathimanagirio hamwe na Ibrahîmu, mündü ücio warü mwitikia. **10** Andü aria othe mehokaga ühoro wa gwathikira watho-ri, marü na kirumi, nigukorwo Maandiko moigita atiri, "Kügwatwo ni kirumi ni mündü o wotho ütahingaga maündü maria mothe mandikitwo Ibukuni riä Watho." **11** Nitüüü wega ati gutiri mündü üngituu müthingu mbere ya Ngai ni ündü wa gwathikira watho, tondü Maandiko moigite atiri: "Mündü üria müthingu agaatüra muoyo ni ündü wa gwitikia." **12** No watho-ri, nduumanite na ühoro wa gwitikia; handü ha üguo Maandiko moigita atiri, "Mündü üria wathikagira maündü ma watho agaatürio muoyo ni mo." **13** Nake Kristü niatüküürire agütürta kirumini kía watho na ündü wake mwene gütuika kirumi ithenya riitü, nigukorwo ni kwandikitwo atiri, "Kügwatwo ni kirumi ni mündü o wotho wambitwo müti-igürü." **14** Aatüküürire niguo kirathimo kiria Ibrahîmu aarathimitwo nakio gikinyire andü-a-Ndüriri na ündü wa Kristü Jesü, niguo ati na ündü wa gwitikia twamükire Roho üria weranirwo. **15** Ariü na aari a Ithe witü, rekei ndimuonie na ngerekano yumanite na maündü maria müü. **16** O ta üria gütarü mündü üngihota kweheria ündü kana kuongerera ündü harü kirikanirio kiria githonketwo ni mündü-ri, no taguo ühoro üyü ütari. **17** Maündü maria meranirwo, meerirwo Ibrahîmu na mbeü yake. Maandiko matiigite "mbeü ciake", taari ühoro wa andü aingi, no moigite "na mbeü yake", üguo ni kuuga mündü ümwe, na niwe Kristü. **18** Üria ndirenda kuuga ni atiri: Watho, ücio wokire thuutha wa miaka 430, ndüngieheria kirikanirio kiria giekiritwo ho ni Ngai mbere iyo, na ndüngitüma kiranirio kiu gütuike gía tühü. **19** Ni ündü-ri, angikorwo igai ringioneke ni ündü wa watho-ri, ritikiumanite na kiranirio; no Ngai, ni ündü wa wega wake, niaheire Ibrahîmu igai na ündü wa kiranirio. **20** Watho-ri, wakiri wa bata ürikü? Wongereirwo kuri kiranirio niguo wonanagie mahitia o nginya riria mbeü iria kirikanirio kieranire igooka. Watho ücio wathanirwo ni araka ünengererio andü na guoko kwa müiguithania. **21** No riri, müiguithania ndakoragwo artigamirire o mwena ümwe; no Ngai ni ümwe. **22** Ni ündü ücio-ri, kai watho üreganite na kiranirio cia Ngai? Aca ti üguo! Tondü korwo kwari na watho waheanirwo niguo andü magie na muoyo-ri, ti-itherü o naguo ütthingu ni üngiakirehirwo ni watho. **23** No Maandiko moigita ati andü a thi ni mohetwo ni mehia, nigeetha kiranirio kiria kiheanagwo ni ündü wa gwitikia Jesü Kristü kiheagwo o aria metikitie. **24** Ühoro wa gwitikia ütanoora-ri, twari ohe ni watho, tükahingiririo o nginya witikio ükauguuranirio. **25** Ni ündü ücio watho niguo waheirwo ühota wa güütüwara kuri Kristü, niguo tütüuo athingu na ündü wa gwitikia. **26** Na riri, kuona ati riu ühoro wa gwitikia nimükinyu, tütingicooka kürügamirirwo ni watho. **27** Inyuothe müri ciana cia Ngai

ni ündü wa gwitikia Kristü Jesü, **27** nigukorwo inyuothe aria mwabathirio thini wa Kristü nimwihumbite Kristü. **28** Ni ündü ücio gütingicooka güthuuranio Müyahudi kana Müyunani, na gutiri ngombo kana mündü ütari ngombo, na gutiri mündü mürtüme kana mündü-wa-rija, nigukorwo inyuothe müri ümwe ki thini wa Kristü Jesü. **29** Angikorwo müri a Kristü-ri, mükiri a mbeü ya Ibrahîmu, na müri agai a kügaya kuringana na kiranirio kiu kiranirwo.

4 Üria ndiroiga ni atiri, ihinda riothe riria mügai ari o mwana-ri, ndari ütiganu na ngombo, o na atuika niwe mwene indo icio ciothe. **2** Ni gwathwo athagwo ni amürori hamwe na aramati a indo ciake, nginya ihinda riria ithe atuite rigaakinya. **3** Üguo noguo o na ithui, händi iria twari ciana, twatüire ükombo-ini wa maündü maria ma ndüire ma thi ño. **4** No händi iria ihinda riria riagirü küna riakinyire, Ngai niatüme Müriü, nake agiciarwo ni mündü-wa-rija, na agiciarwo ari wa gwathagwo ni watho, **5** niguo aküüre andü aria matüire mathagwo ni watho, nigeetha tügie na kihooto gía gütuika ciana ciake, **6** Tondü inyuü müri ciana ciake-ri, Ngai niatüme Roho wa Müriü ngoro-ini ciitü, o we Roho üria witanaga ükiugaga atiri, "Abba, Baba." **7** Ni ündü ücio, we ndürü ngombo ringi, no üri mwana wake; na tondü riu üri mwana wake, Ngai niagütüite mügai wa indo ciake. **8** Tene riria mütoo Ngai-ri, mwarü ngombo cia ciümbe iria itari ngai. **9** No riri, tondü riu nimümenyete Ngai, kana njuge nimürikitie kümenywo ni Ngai-ri, müraikienda gücockerera maündü macio maagite hinya na matari kiene niki? Kai mürenda gücooka ükombo-ini wamo o ringi? **10** Nimürümütie ühoro wa mithenya miämüre, na miiri miämüre, na imera, o na miaka! **11** Ndi na kieha müno tondü gükuoneka ati wira üria wotho ndanenogia naguo ni ündü wanyu ni wa tühü! **12** Ndamüthaitha, inyuü ariu na aari a Ithe witü, tuikai ta niü, nigukorwo niü ndukite ta inyuü. Mütiri mwanjika üuru. **13** O ta üria müü, ndamühunjirire Uhoro-ürä-Mwega ihinda ria mbere tondü ndaari mürtüaru. **14** O na gütuika ndwari yakwa yari magerio küri inyuü, mütiyanararire kana müküümena, no mwanyitire ügeni ta ndaari müraika wa Ngai, o na ta ndaari Jesü Kristü we mwene. **15** Kai ündü ücio watüмага mükene üthiite kü? Nii ndi müra ati, korwo nimüngiahotire, nimüngiaküürire maitho manyu müühe. **16** Kai riu ndukite thü yanyu ni ündü wa kümühe ühoro üria wa ma? **17** Andü acio me na kiyö magicaria üria müngituika a thiritü yao, no ti ündü wa gütüme kiega. Üria mendaga ni kümütigithania na ithui mütuika ao, nigeetha mügie na kiyö gía kümarimüra. **18** Ni wega kügia na kiyö, angikorwo muoroto ni mwega, na mwikage üguo händi ciothe to händi iria ndi hamwe na inyuü. **19** Ciana ciakwa nyendet müno, o inyuü aria njiguagira ruo ta rwa mütumia akihe mwana, nginya händi iria Kristü agaakorwo eyümbite thini wanyu, **20** naari korwo ndakorwo hamwe na inyuü ta riu, niguo ngarürire mwarire wakwa tondü nindigitwo ni ühoro wanyu! **21** Ta njirai, inyuü aria mürenda gükorwo mügithawo ni watho-ri, kai mütoo üria watho uugaga? **22** Nigukorwo ni kwandikitwo ati, Ibrahîmu aari na ariu eeri, ümwe aaciaritwo ni mütumia üria warü ngombo, nake ücio üngi agiciarwo ni mütumia üria ütari ngombo. **23** Müriü wake wa mütumia üria warü ngombo aaciaritwo na njira ya ündüire; no müriü üria waciaritwo ni mütumia ücio ütari ngombo aaciaritwo na ündü wa kühingia kiranirio. **24** Namo maündü macio ni ma ngerekano, ni ündü atumia acio marügamirire irikanirio igiri. Kirikanirio kimwe ni gía Kirima gía Sinai nakio gciaraga ciana cia ükombo:

Nakio kigerekanitio na Hagari. **25** Na riri, Hagari arugamirire Kirima gia Sinai kiria kiri kuu buriri wa Arabia, nake niwe ugerekanitio na ituura ria Jerusalem uria rihaana umuthi, tondu niatuire ukombo-ini hamwe na ciana ciake. **26** No Jerusalem, ituura riria ria kuiria iguru, ritiri ukombo-ini, na nirio nyina witu, **27** nigukorwo ni kwandikitwo atiri: "Kena wee mundu-wa-nja thata, wee utaciiraga ciana, tumura kanua na wanirire, wee utari waigua ruo rwa kugia mwana; tondu ciana cia mundu-wa-nja uria utiganiirio ni nyingi gukira cia uria uri na mthuuuri." **28** Na riri, inyu ariu na aari a Ithe witu, muru ciana cia kiriani, o ta uria Isaaka aari. **29** Hindi iyo, muru uria waciiritwo na njira ya nduire-ri, niyaniriraga muru uciyo waciiritwo na undu wa hinya wa Roho. Uguo noguo kuaana o na riu. **30** No riri, Maandiko moigite atia? Moigite atiri, "Ingata ngombo iyo ya mundu-wa-nja na muru wake, tondu muru uciyo wa mutumia ngombo ndari hindi akagayana igai hamwe na muru uciyo wa mutumia uciyo utari ngombo." **31** Ni undu uciyo, ariu na aari a Ithe witu, ithu titiri ciana cia mutumia uciyo ngombo, no turi ciana cia mutumia uciyo utari ngombo.

5 Kristu nigutuohora aatuohorire niguu tuge na wiyathi. Ni undu uciyo, mwihanedei wega na mutigetikiere kuohwo icooki ria ukombo ringi. **2** Ta thikiririai ciugo ciakwa! Ni Paulu ngumwira atiri, mungitikiria kurua-ri, Kristu ndangigia bata na inyu o na hanini. **3** Ningi ningumwira o ringi ati mundu o wotho ungitikira kurua, uciyo ameye ati niagirirwo ni gwathikira watho uri wotho. **4** Inyu ari murerageria gutuika athingu ni undu wa watho-ri, nimutigithanitho na Kristu; inyu nimugwite mugatigana na wega wa Ngai. **5** No ithu-ri, tukoragwo twihokete ati nitugatuwo athingu. Undu uciyo niguu tukoragwo twirigirire turi na witikio, tuhohithio ni Roho. **6** Nigukorwo thini na Kristu Jesu, kurua kana kwaga kurua gutiri bata. Undu uria uri bata ni witikio uria urutaga wira na njira ya wendani. **7** Nimurateng'agira ihena riega. Nuu wamugiririe mugitiga gucooka gwathikira uhoru-uria-wa-ma? **8** Kurigiririo kwa muthemba uciyo gutiumite kuri uria wamwite. **9** "Ndawa nini tu ya kumbia migate nutumaga mutu uria mukande nayo wotho uimbe." **10** Nindihokete thini wa Mwathani ati inyu mutikugarurika mugie na meciiria mangi. Uria uramutururia niwe ukaaherithio o na angikorwo aru. **11** Ariu na aari a Ithe witu, angikorwo no ndirahunjia uhoru wa kurua-ri, ndirakinyariirwo niki? Angikorwo uguo niguu-ri, undu uria utumaga andu mahingwo, na niguu uhoru wa mutharaba-ri, nimweherie. **12** No nyende andu acio mamuthinagia mathi na mbere o nginya mehakure. **13** Inyu ariu na aari a Ithe witu, mwetirwo niguu mugie na wiyathi. No riri, mutikahuthire wiyathi wanyu kurumagiri meririria ma mwiri, no handu ha uguu-ri, tungatanagiri inyu-ene muri na wendani. **14** Tond-ri, uhoru wotho wa watho uhingagio ni riathani riri rimwe: "Enda mundu uria ungi o ta uria wiendete we mwene." **15** No riri, mungirumana mukiriana-ri, mwimenyererei mutikaniinane inyu ene. **16** Ni undu uciyo nguuga atiri, thiiagai mutongoretio ni Roho, na mutirihingagia meririria ma mwiri. **17** Nigukorwo mwiri niwiriragiri maundu maria matangiendwo ni Roho, nake Roho niareganaga na maundu maria meriririo ni mwiri. Ni undu uciyo Roho na mwiri ituura iruaga, na nikio mutahotaga gwika uria mwendaga gwika. **18** No riri, mungitongorio ni Roho, inyu mutingikorwo mugithwo ni watho. **19** Na riri, maundu maria megawo ni mwiri nimoio, namo ni: umaraya,

na meciiria mooru, na umaramari, **20** na kuhooya mihanano, na kurugana, na uthu, na kugitana, na iuru, na mang'uri, na kwiyenda, na nyamukano, na ngarari, **21** gucumikira na kurio ni njohi, na maruga maria mainagwo nyimbo iria itaagirire, o na maundu mangi ta macio. Nindamukaanirie, o ta uria ndamukaanirie hindi ya mbere, ati andu ari mekaga maundu ta macio matikagaya uhamaki wa Ngai. **22** No riri, maciaro ma Roho ni wendani, na gikeno, na thayu, na gikiririria, na kuguanira tha, na gutugana, na kwihokeka, **23** na uhooreri, na kwigiririria meririria ma mwiri. Macio-ri, gutiri watho wa kugira megawo. **24** Nao andu ari mari thini na Kristu Jesu nimambithie muri yao muti-iguru hamwe na thuti ciayo na meririria mayo. **25** Angikorwo tutuire muoyo ni undu wa Roho-ri, kirekei tutongoragio ni Roho. **26** Rekei tutige gwitha, na kugitana, na kuguanagira iuru.

6 Ariu na aari a Ithe witu, mundu angikorwo ahithie-ri, inyu ari muri na roho mucookagiririe muhooreire. No mwimenyererei, o na inyu mutikae kugero. **2** Teithanagia mundu na uria ungi maundu maria mamurithagira, na mwega uguu-ri, nimurihingagia watho wa Kristu. **3** Mundu angiciiria ati we ni wa bata hindi iria atari kiene-ri, ni kwiheenia areheenia. **4** O mundu niarorage wira wake mwene. Hindi iyo no ahote kwiraha, atekwiiganania na mundu ungi, **5** nigukorwo o mundu no nginya akuue murigo wake. **6** Mundu o wotho uria urutagwo uhoru wa Ngai niagayanage indo ciothe iria njega na mumuruti. **7** Mutikanaheenio: Ngai ndanginyuririo. Kiria mundu ahaandaga na kio agethaga. **8** Mundu uria uhaandaga maundu ma gukenia meririria ma mwiri-ri, uciyo akaagetha kwanangika kuria kuumanaga na maundu macio. No uria uhaandaga maundu ma gukenia Roho-ri, uciyo akaagetha muoyo wa tene uria uumanaga na Roho. (**ai08ios gl66**) **9** Ningi tutikanogio ni gwika wega, nigukorwo ihinda riria riagiriru riakinya nitukaagetha magetha twaga gukua ngoro. **10** Na ni undu uciyo, riria riothe twagia na ihinda riagiriru, nitwikage andu othe maundu mega, na makiria twikage wega andu ari mari a nyumba ya ari metikite. **11** Onei uria ndiramwandikira marua maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! **12** Andu acio mendaga kwionania ati niagiriru makionwori, no maramuringiriria ati murue. Mekaga uguo no geetha matikanyariirwo ni undu wa mutharaba wa Kristu. **13** O na acio maruaga matiathikagira watho, no nimenenda inyu murue niguu metiage ni undu wa muri yanyu. **14** No ni-ri, ndiroaga gwitha, tige o ndithire ni undu wa mutharaba wa Mwathani witu Jesu Kristu, na ni undu waguu-ri, maundu ma thi nimambitwo muti-iguru niguu mehene haru ni, na ni ngaambwo haru maundu ma thi niguu njeheru haru mo. **15** Kurua kana kwaga kurua gutiri bata; kiria kiri bata ni mundu agaruruke atuke kiimbe kieru. **16** Thayu na kuguirwo tha kurugia na andu ari marumagiri wathani uyuu, o hamwe na andu a Israeli ari a Ngai. **17** Ngirikiriria nguuga atiri, gutikage mundu o na uriku ukundeheru thina, nigukorwo ninjoretwo njoro cia Jesu mwiri-ini wakwa. **18** Wega wa Mwathani witu Jesu Kristu urogia na maroho manyu, inyu ariu na aari a Ithe witu. Amenii.

Aefeso

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo na Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai, Ndirandikira andũ arĩa aamũre kũu Efeso, arĩa ehokeku thĩĩni wa Kristũ Jesũ: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogĩa na inyuũ. **3** Afĩrĩrĩ, Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo, o we ütũrathimite na irathimo ciothe cia kũiroho thĩĩni wa Kristũ, iria ciungama kũu igũrũ. **4** Nĩgũkorwo o na thĩ itanombwo, Ngai niatũthuurire nĩguo tũtũike ake thĩĩni wa Kristũ, nĩguo tũtũike atheru na twage ũcuuke maitho-inĩ make. Nĩ undũ wa wendo wake-rĩ, **5** Ngai niatuũte o mbere afĩ nĩtũgatuũka ciana ciake nĩ undũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ũria eendete na ũria onire arĩ wega, **6** nĩguo wega wake ũria ũrĩ riiri ũkumagio, wega ũcio atũheethe o ũguo tũhũ thĩĩni wa Mũriũ wake ũria endete mũno. **7** Na twakũũirwo na undũ wa thakame ya Kristũ, na tũkirekerwo mehia maitũ, kũringana na ũria wega wa Ngai ũingĩhite, **8** wega ũcio aatũingĩhĩrie arĩ na ũũgĩ na ũmenyo wothe. **9** Nake agĩtũmenyithia hitho ya wendi wake, kũringana na ũria onire arĩ wega, o ũria aatanyĩte gwĩka thĩĩni wa Kristũ, **10** nĩguo ũkaahingio rĩria mahinda marĩa magĩrĩire magaakinya, nĩguo acookaniĩrĩrie indo ciothe iria irĩ igũrũ na iria irĩ gũkũ thĩ harĩ mũtongoria ũmwe, na nĩwe Kristũ. **11** Nĩngĩ nĩ thĩĩni wa Kristũ o na ithuũ twamũkĩrie igai kuuma kũri Ngai, kũringana na ũria aatuũte o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, **12** nĩguo o na ithuũ arĩa twarĩ a mbere kwihoka Kristũ, tũtũike a kũgocothia riiri wa Ngai. **13** Inyuũ o na inyuũ nĩmwataniĩrio na Kristũ mwarĩkia kũigua ũhoro-ũria-wa-ma, naguo nĩguo ũhoro-ũria-Mwega wa ũhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtikia, nĩmwekĩrĩro rũri thĩĩni wake, na undũ wa kũheo Roho Mũtheru ũria mwerĩirwo, **14** Nake Roho nĩwe mĩrũgamĩrĩri wa kuonania afĩ nĩtũkagairwo igai riitũ nginya rĩria andũ arĩa marĩ a Ngai magaatũka a gũkũũrwo, nĩgeetha riiri wake ũgocagwo. **15** Na nĩ undũ ũcio, kuuma rĩria ndaiguire ũhoro wa wĩtikio wanyu thĩĩni wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ũria mwendaga arĩa othe aamũre naguo-rĩ, **16** ndirĩ ndatigithĩria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ undũ wanyu, ngĩmũririkanaga mahooya-inĩ makwa. **17** Hooyaga afĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ithe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ũria ũkamũhe ũũgĩ na ũguũrio nĩguo mũmenye Ngai wega. **18** Nĩngĩ nĩhooyaga afĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ũtheri, nĩguo mũmenye ũhoro wa kũĩrĩgĩrĩro kĩria amwĩĩre, na mũmenye ũtonga wa igai rĩake rĩri na riiri, rĩria akaagairũ andũ ake aamũre, **19** o na ũhoti wake mũnene ũtangĩgereka nĩ undũ witũ, ithuũ arĩa twĩtikĩte. ũhoti ũcio no ta hinya wake mũnene ũkiruta wĩra, **20** ũria eekĩrĩre thĩĩni wa Kristũ rĩria aamũriũkĩrie kuuma kũri arĩa akuũ, na akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrio kũu igũrũ, **21** na agatũũgĩrio mũno igũrũ rĩa wathani o wothe na ũhoti wothe, na hinya na ũthamaki wothe, na marĩtwa mothe ma ũnene marĩa mangĩheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda marĩa magooka. (aĩon g165) **22** Nake Ngai akĩiga maũndũ mothe rungu rwa magũrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwathaga maũndũ mothe nĩ undũ wa kanitha. **23** Kanitha nĩguo mwĩri wake, na noguo ũiyũru wake, o we ũiyũrite maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2 O na inyuũ-rĩ, mwarĩ akuũ nĩ undũ wa ũreni wanyu na mehia manyu, **2** marĩa mwtũũruga thĩĩni wamo rĩria mwarũmagĩrĩra mĩthĩire ya thĩ ino na mĩthĩire ya mwathi wa

ũthamaki wa rĩera-inĩ, o roho ũria ũraruta wĩra rĩu thĩĩni wa arĩa mataathĩkagira Ngai. (aĩon g165) **3** O na ithuũ ithuothē-rĩ, kũrĩ hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mĩrĩ itũ, na tũkarũmagĩrĩra merĩrĩria na maũndũ marĩa mecĩragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ũhoro wa kũimerera-rĩ, twatũũire tũrĩ a kũrĩkarĩrwo. **4** No tondũ wa wendo wake mũnene harĩ ithuũ, Ngai, o we ũiyũrĩtuo nĩ tha nyingĩ, **5** niatũmire tũgie na muoyo hamwe na Kristũ o rĩria twarĩ akuũ nĩ undũ wa mehia maitũ tondũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. **6** Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũikaria thĩ hamwe nake kũu igũrũ tũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **7** Eekire ũguo nĩgeetha matũkũ marĩa magooka onanie kũrĩ ithuũ wega wake mũingĩ ũria ũtangĩgereka kũrĩ ithuũ, nĩ ũria atũire atũtugaga thĩĩni wa Kristũ Jesũ. (aĩon g165) **8** Nĩ undũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ undũ wa gwĩtikia, naguo undũ ũcio nduoimanire na inyuũ ene, no nĩ kũheo kĩa Ngai, **9** na ti undũ wa mawĩra marĩa mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ũmwe ũkwĩgocoo. **10** Nĩgũkorwo ithuũ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbũitwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciiko njega iria irutaga wĩra mwega, ũria Ngai aahaarĩrie o mbere nĩ undũ witũ nĩguo tũtũire tũcĩkaga. **11** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, ririkanai afĩ tene inyuũ arĩa mũri andũ-a-Ndũrĩrĩ na undũ wa gũciarwo, o inyuũ mwĩtagwo “andũ arĩa mataruaga” nĩ arĩa meĩtaga “andũ arĩa maruaga” (kũrua kũu no undũ wĩkĩtuo mwĩri na moko ma andũ), **12** ririkanai afĩ hĩndĩ ũyo mwtũũrite mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtiarĩ a gĩkundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ũhoro wa irĩkanĩro mũri arĩa eeranĩre, inyuũ mũtiarĩ a ho. Mwtũũrite gũkũ thĩ mũtagi na kũĩrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. **13** No rĩu, thĩĩni wa Kristũ Jesũ, inyuũ arĩa hĩndĩ imwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakũhĩ nĩ undũ wa thakame ya Kristũ. **14** Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuũ tũrĩ eerĩ tũtũike ũmwe, na agĩtharia rĩũrigo rwa rĩmena rũria rwatũgayanĩte, **15** nĩ undũ nĩnaniire watho hamwe na maathani maguo, o na irĩra ciaguo, na undũ wa kũruta mwĩri wake. Agĩgĩka ũguo nĩgeetha ombe thĩĩni wake mwene mũndũ ũmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, naguo undũ ũcio ũtũme ũũgĩ thayũ, **16** na nĩgeetha thĩĩni wa mwĩri ũcio ũmwe, amaiguĩhanie na Ngai na undũ wa mũtharaba, ũria aahũthĩrĩre kũniina rĩmena rwao. **17** Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuũ arĩa mwarĩ kũraya, o na thayũ kũrĩ arĩa maarĩ hakũhĩ. **18** Na thĩĩni wake ithuũ a iruka icio cieri nĩtũkinyaga kũrĩ Ithe witũ na undũ wa Roho o ro ũmwe. **19** Nĩ undũ wa ũguo, rĩu inyuũ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtũkĩte ene bũrũri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuũka andũ a nyũmba ya Ngai, **20** mũgagĩakwo igũrũ rĩa mũthingĩ wa atũmwo na anabii, nake Kristũ Jesũ we mwene agakorwo nĩwe ihiga rĩria inene rĩa koine. **21** Thĩĩni wake mwako wothe nĩnyũyĩtanite, na ũgakaneneha o nginya ũgatuũka hekarũ theru thĩĩni wa Mwathani. **22** Na nĩ thĩĩni wake o na inyuũ mũraakwo hamwe nĩguo mũtũike gĩkaro gĩa gũĩkarwo nĩ Ngai na undũ wa Roho wake.

3 Nĩ undũ wa gĩtũmi gĩkĩ, nĩ Paŭlũ, njohetwo nĩ undũ wa kũhunjia ũhoro wa Kristũ Jesũ kũrĩ inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ: **2** Ti-itherũ nĩmũiguĩte ũhoro wa ũria ndaheirwo ũtungata wa wega wa Ngai nĩ undũ wanyu, **3** na nĩguo ũhoro wa hitho ũria ndaamenyithĩrio na undũ wa kũguũrĩro nĩ Ngai, o ta ũria nyandĩkĩte na njĩra nguĩhĩ. **4** Mwathoma ũhoro ũyũ, nĩmũkũhoti kũmenya ũria ndaakuũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wa hitho wa Kristũ, **5** ũria ũtaamenyithĩrio andũ a njjarwa ingĩ, ta ũria rĩu ũguũrĩrio atũmwo a Ngai atheru o na anabii nĩ Roho. **6**

Naguo mubango wa Ngai ni ati, andu-a-Nduriri nimaatukite agai hamwe na andu a Isiraeli, na nimaatukite ciiga cia mwiri umwe, na makagwatanira thini wa kirianiro gia Kristu Jesu ni undu wa kuhunjirio uhoro-uria-Mwega. 7 Ndaatukire ndungata ya uhoro-ucio-Mwega ni undu wa kheo kiria ndaahirwo kia wega wa Ngai hotithitio ni hinya wake. 8 O na gutuika ni ni munini muno hari andu a Ngai othe, nindaahirwo wega ucio: niguu hunjagirie andu-a-Nduriri utonga wa Kristu uria utangimyeneka uria iugana, 9 na ndauragire andu othe uhoro wa hito ino, iria ituire ihithitwo kuuma o tene, thini wa Ngai o we wobire indo ciothe. (aiõn g165) 10 Itua riake riarati ati, na undu wa kanitha, ugugi wa Ngai uria wa mitemba mingi umenyithanio kuri aathani, na kuri aria mara na uhoti kuu iguru, 11 kuringana na uria aatuire atanyite gwika kuuma o tene, na uria aahingirie ar thini wa Kristu Jesu, Mwathani witu. (aiõn g165) 12 Na ithu ni undu wa gikorwo turi thini wake, na ni undu wa gwitikia, no tuthengerere Ngai turi na umirirwo, na tutari na guoya. 13 Ni undu ucio nungumuthaitha mitikoorwo ni hinya tondü wa mnyamaro iria ndiranyariwo nayo ni undu wanyu, tondü niyo riiri wanyu. 14 Undu ucio niguu utumaga ndurie ndu ndi mbere ya Ithe witu, 15 o we uria andu othe a nyumba yake, aria mara iguru na aria mara guku thi metanagio nake. 16 Nihooyaga Ngai, ati kuuma utonga-ini wa riiri wake, amuheage hinya, nigeetha mhotithitio ni Roho wake-ri, mugie na uhoti thini wanyu, 17 nigeetha Kristu atuurage ngoro-ini cianyua na undu wa gwitikia. Na ningi nihooyaga ati nyu mhaandwo niguu mugie na miri na mwikindire thini wa wendani, 18 niguu mugie na hinya, muri hamwe na andu aria angu othe aamure, na mhotage kumenya uria wendani wa Kristu waramite, na uria iraihte na iguru, na uria urikite na thi, 19 o na munyenye wendani ucio ukirite umenyo wothe, niguu miyuriririo na uyuru wothe wa Ngai. 20 Na riri, kuri Ngai uria uhotaga gwika maundu maria mothe tumuuragia kana tugeciira, na agakiririria muno kuringana na uhoti wake uria urutaga wira thini witu-ri, 21 arogoocwo thini wa kanitha na thini wa Kristu Jesu, o nginya njiarwa-ini ciothe, tene na tene! Amen. (aiõn g165)

4 Ni undu ucio, ni Paulu njohetwo ni undu wa Mwathani, nindamuthaitha mutuire na mutuire uringaine na gwitwo kuria mwetirwo. 2 Mwinjihithe biu na muhoereire na mukiriririe, na ningi mukiranagirie mundu na uria ungi muri na wendani. 3 Geria na kiyo niguu mutuire urumwe wa Roho, muhanithio na thayu. 4 Nigukorwo kuri mwiri o umwe na Roho o umwe, o ta uria mwetirwo kirigiri o kimwe riria mwetirwo, 5 nake Mwathani no umwe, na wifkio umwe, na ubatithio o umwe; 6 nake Ngai no umwe na nowe Ithe wa andu othe, uria uri iguru ria andu othe, na ar kundu guothe, na thini wa andu othe. 7 No riri, mundu o mundu witu niaheetwo wega wa Ngai, kuringana na uria Kristu aheanaga. 8 Nikio Maandiko moigaga atiri: "Riria aambatire iguru, niatongorie uria maatahitwo mutongoro-ini wake, na akihe andu iheo." 9 (Riu-ri, ciugo icio ati "niambatire iguru" ni kuuga atia, angikorwo ti kuuga ati o na niaikurukire thi kuria kuriku muno? 10 Ucio waikurukire nowe iria wambatire iguru o iguru muno, nigeetha aiyure kundu guothe.) 11 Ucio niwe uria wathurire andu amwe matuika atumwo, na ang matuika anabii, na ang matuika ahunjia, na aria ang matuika ariithi a ngoro cia andu o na arutani, 12 niguu ahaarire andu a Ngai ni undu wa wira wa gutungata, nigeetha mwiri wa Kristu wongererwo hinya, 13 o nginya riria ithuothe

tukaagia na urumwe uhoro-ini wa gwitkia o na wa kumenya Muru wa Ngai, na tutuika agima o nginya tugie na ugima mukinyaniru kuna o ta uria Kristu ahaana. 14 Hindi iyo tugitige gutuika tukenge, tura tukanagio mwena na mwena, o na tukihurutagwo haha na haria ni ruhuho o ruothe rwa urutani, na tugitwaragirio ni wara na uhinga wa andu uria maheenagiriria andu naguo makamahithia. 15 Handu ha uguo-ri, tungiaria uhoro-wa-ma turi na wendani, niturikuraga maundu-ini mothe thini wake uria ar we mutwe, na niwe Kristu. 16 Kuuma kuri ni nga iria iunyithanagia, naguo ugakuraga na ukeyakaga guo mwene thini wa wendani, o kiga gikirutaga wira wakio. 17 Ni undu ucio ngumwira atiri, na ngamingiriria thini wa Mwathani, ati no nginya mutige gutuuraga ta uria andu-a-Nduriri matuuraga, mara na meciiria ma tihu. 18 Umenyo wao uyuritwo ni nduma, na makaamuranio na mutuire wa wendi wa Ngai ni undu wa urumwo uria uri thini wao uumanite na umu wa ngoro ciao. 19 Ni undu wa kwaga thoni ciothe-ri, nimeheanite kuri thuti cia uura-thoni magekaga mawaganu ma mitemba yothe, na magathi na mbere kwiririria mangi maing. 20 No inyu mutiamenyire Kristu na njira iyo. 21 Ti-itheru nimumwaiguire uhoro wake, na mukirutwo muri thini wake kuringana na uhoro wa ma uria uri thini wa Jesu. 22 Niumwarutirwo, uhoro ukoni mutuire wanyu wa mbere, nigeetha mwiaure mundu wanyu uria wa tene, uria riu uthukitio ni meririria maguo ma maheeni; 23 nigeetha mweruhurio mwicirire wanyu; 24 na mwihumb mundu uria mweru, uria wobirwo ahaanane na Ngai, ar na uthingu na utheru uria wa ma. 25 Ni undu ucio, o umwe wanyu no nginya atigane na uhoro wa maheeni, na mwanagirie uhoro wa ma mundu na uria ungi, nigukorwo ithuothe turi ciiga cia mwiri umwe. 26 "Mwarakara mutikehie": Mutikareke riria rithu euri o na marakara, 27 o na mutikanaha mukucani kamweke. 28 Mundu uria uyaga, niatige gucooka kuya, ni kaba arute wira, akenogagia, na ekage maundu mega na moko make, nigeetha agie na kundu angigayana na aria mabataire. 29 Mutikanareke ndeto njuru ciume tunua-ini twanyu, tiga o iria cia gwaka andu aria ang kuringana na mabata mao, niguu igunage aria mariciiguaga. 30 Ningi mutikanaiguithie Roho Mutheru wa Ngai uuru, uria wamwikirire ruri o nginya riria muthenya uria wa gukurwo igakinya. 31 Eheria gatagati-ini kanyu uuru wa ngoro, na mang'uri na marakara, na njugitana na njambanio, o hamwe na rumena rwa mitemba o na uriku. 32 Tuganagai na miguaganire tha, na mukarekanagira mundu na uria ungi, o ta uria Ngai aamurekeire mehia manyu thini wa Kristu.

5 Ni undu ucio-ri, tuika a kwigerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo muno, 2 na mutuire mwendaine o ta uria Kristu aatwendire na akiruta ni undu witu ar iruta riri na mutarariko mwega na igongona rirutirwo Ngai. 3 No riri, thini wa thiritu yanyu gutikanaiguie gukigwetwo umaraya, kana undu o na uriku wa waganu, kana ukoroku, tondü maundu macio matiagiriire hari andu a Ngai aria aamure. 4 O na gutikanagie miario ya uura-thoni, o na kana miario ya urimu, o na kana miario ya itheru ritari riega. Miario ta iyo ndagiriire kugwetagwo; ni kaba gucookagiria Ngai ngaatho. 5 Tondü nimuui wega na ma ati: gutiri muihüiri-maraya, kana mundu mwaganu, o na kana mundu mukoroku; mundu uria wikaga uguo ni muhooi mihianano, andu ta acio gutiri uri na igai thini wa ithamaki wa Kristu na wa Ngai. 6 Mutikareke mundu

o na ū amúheenie na ciugo cia tũhũ, nĩgũkorwo maũndũ ta macio nĩmo matũmaga mang'ũri ma Ngai makinyĩre andũ arĩa matamwathikagĩra. 7 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtikagĩre ngwatanĩro nao. 8 Nĩgũkorwo hĩndĩ imwe mwarĩ nduma, no rĩu mũrĩ ũtheri thĩĩnĩ wa Mwathani. Tũũrai ta ciana cia ũtheri 9 (nĩ ũndũ maciario ma ũtheri monekaga thĩĩnĩ wa ũhoro wothe wa gwĩkana wega, na wa ũthingu, o na ũhoro wa ma), 10 na mũtuĩrie muone maũndũ marĩa makenagia Mwathani. 11 Mũtikananayiitanĩre na andũ arĩa mekagĩra maũndũ nduma-inĩ marĩa matarĩ maciario, nĩ kaba mũmoimbũrage. 12 Nĩgũkorwo o na nĩ thoni kũgweta maũndũ marĩa mekagĩro hithe-inĩ nĩ andũ acio aregu. 13 No ũndũ o wothe ũria ũrehetwo ũtheri-inĩ nĩwonekaga, 14 nĩgũkorwo ũtheri ũcio nĩguo ũtũmaga kĩndũ o gĩothe kĩoneke. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga kwĩrwo atĩri: "Arahũka, wee ũkomete, ũrĩũke uume kũrĩ arĩa akuũ, nake Kristũ nĩegũkwarĩra." 15 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩmenyererei wega ũria mũrĩtũũraga, mũtigatũũrage ta andũ matarĩ ogĩ, no tũũrai ta andũ ogĩ, 16 mũkĩhũthagĩra mweke o wothe mũrĩ naguo tondũ matukũ maya nĩ mooru. 17 Nĩ ũndũ ũcio mũtigaikare ta andũ akĩũgu, no ikaragai mũmenyete wega ũria Mwathani endaga. 18 Nĩngĩ-rĩ, mũtikarĩĩo nĩ ndibei, nĩ ũndũ ũrĩũ nĩguo ũtaragĩria mũndũ ũmarami-inĩ. Handũ ha ũguo-rĩ, iyũrwoi nĩ Roho. 19 Aranagĩraĩ mũndũ na ũria ũngĩ na ciugo cia thaburi, na nyĩmbo cia kũĩnĩra Ngai, o na nyĩmbo cia kũgũna maroho. Inagai na mũtungage na nyĩmbo ngoro-inĩ cianyũ nĩ ũndũ wa Mwathani, 20 na mũcookagĩrie Ngai o we lthe witũ ngaatho maũndũ-inĩ mothe, thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. 21 Mwĩnyiihanagĩrie mũndũ na ũria ũngĩ nĩ ũndũ wa ũria mũtĩite Kristũ. 22 Inyũĩ atumia-rĩ, mwĩnyiihanagĩrie athuuri anyũ o taarĩ Mwathani mũrenyĩhĩria. 23 Nĩgũkorwo mũthũuri nĩwe mũtwe wa mũtumia o ta ũria Kristũ nake arĩ we mũtwe wa kanitha, o guo mwĩrĩ wake, na nowe Mũhonokia waguo. 24 Na rĩri, o ta ũria kanitha wĩnyiihanagĩria Kristũ, ũguo no taguo nao atumia magĩrĩrwo nĩ kwĩnyiihĩria athuuri ao maũndũ-inĩ mothe. 25 Inyũĩ athuuri-rĩ, endagai atumia anyũ, o ta ũria Kristũ eendire kanitha na akĩĩruta nĩ ũndũ waguo 26 nĩguo aamũre aũtwe mũtheru-rĩ, nĩ kũũthambia aũthambirie na maaĩ na ũndũ wa kiugo, 27 nĩguo ahote kwĩrehere we mwene kanitha ũrĩ na rĩiri, ũtarĩ irooro kana handũ hagũtharu, o na kana kaũũgũ kangĩ o gothe, no ũtũũke kanitha mũtheru na ũtarĩ na ũcuuke. 28 O ũguo, noguo athuuri magĩrĩrwo nĩ kwenda atumia ao o taarĩ mũrĩrĩ yao ene. Mũndũ ũria wendete mũtumia wake nĩwe mwene wĩyendete. 29 Nĩgũkorwo gũtĩri mũndũ ũthũire mwĩrĩ wake mwene, no nĩkũhe aũheaga irio na akaũmenyerera, o ta ũria Kristũ ekaga kanitha, 30 Tondũ tũrĩ ciĩga cia mwĩrĩrĩ wake. 31 "Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na nyĩitane na mũtumia wake, nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe." 32 ũyũ nĩ ũhoro wa hithe nene, na nĩ wa bata mũno, na ngiuga ũguo nĩ ũhoro wa Kristũ na kanitha ndĩraria. 33 No rĩri, o mũndũ nĩendage mũtumia wake o ta ũria eendete we mwene, nake mũtumia nĩaheage mũthũuri wake gĩtũũ.

6 Inyũĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyũ thĩĩnĩ wa Mwathani, nĩgũkorwo gwĩka ũguo nĩguo kwagĩrĩire. 2 "Tĩia thoguo na nyũkwa," rĩu nĩrĩo rĩathani rĩa mbere rĩrĩa rĩrĩ na kĩĩranĩro, 3 "nĩguo maũndũ maku mothe magaacĩre, na ũkenere gũtũũra muoyo hĩndĩ ndaaya gũkũ thĩ." 4 Na inyũĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyũ; handũ ha ũguo-rĩ, cireragei mũgĩcirutaga na mũgĩcitaaraga thĩĩnĩ wa Mwathani. 5 Inyũĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai aathani anyũ a gũkũ thĩ, mũkĩmatĩaga

na mũkĩmetigĩragia, mũtarĩ na ũhinga ngoro-inĩ, o taarĩ Kristũ mũrathĩkĩra. 6 Mũtikamaathĩkagĩre o hĩndĩ rĩa maramuona atĩ nĩguo mamwendage; no ikagai ũguo ta mũrĩ ngombo cia Kristũ, mũgĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga mekwũ mwĩendeire na ngoro cianyũ. 7 Tungatagai na ngoro yothe mũtarĩ na kĩnyiria, taarĩ Mwathani mũratungatĩra, no ti andũ, 8 nĩ ũndũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani niakarĩha o mũndũ ũndũ o wothe mwege ekaga arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. 9 Na inyũĩ aathani-rĩ, ikagai ngombo cianyũ o ro ũguo. Mũtigacĩhĩtagĩre, tondũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyũ, arĩ o kũũ igũrũ, nake ndarĩ mũthutũkiano. 10 ũhoro wa kũrĩgĩrĩria ngũmwĩra atĩri, gĩagai na hĩyana thĩĩnĩ wa Mwathani mũkĩhotĩthagio nĩ ũhoti wake mũnene. 11 Mwĩoheĩ indo ciothe cia Ngai cia mbaara nĩguo mũhote gwĩtĩria mawara ma mũcũkani. 12 Nĩgũkorwo kũgĩana gwĩtũ ti gwa kũgĩana na arĩa marĩ na mwĩrĩ na thakame, no tũgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gũkũ thĩ ino rĩrĩ nduma, o na mbũtũ cia maroho mooru marĩ kũria igũrũ. (aiũn g165) 13 Nĩ ũndũ ũcio, mwĩoheĩ indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nĩguo mũkaahota gwĩtĩria mũthenya ũria mũũru wakinya, na mwarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, no mwĩhaande. 14 Nĩ ũndũ ũcio mwĩhaandei wega, mwĩhotorete mũcĩbi wa ũhoro ũria wa ma njohero, na mwĩohete gako ga kũgĩtĩra gĩthũri karĩa ka ũthingu, 15 namo magũrũ manyũ mũmahaarĩrie gũthĩĩ kũhunja ũhoro-ũria-Mwege wa thayũ. 16 Hamwe na indo icio ciothe, oyai ngo ya wĩtikio, rĩa mũrĩhotaga kũhoria nayo mĩguĩ yothe rĩa yakanaga mwaki ya ũria mũũru. 17 Nĩngĩ ikĩrai ngũbia ya kĩgera ya ũhonokio, na mwĩohe rĩhĩũ rwa njora rwa Roho, naruo nĩruo kiugo kĩa Ngai. 18 Na mũhooyage hĩndĩ ciothe na mahooya ma mũthemba yothe, mũgĩthaitanaga mũrĩ na Roho. Mwarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, ikaragai mwĩhũgĩte, na mũhooyagĩre andũ arĩa aamũre hĩndĩ ciothe. 19 O na nĩ mwene-rĩ, hooyagĩrai, nĩguo rĩria rĩothe ngũtumũra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwĩtigĩra ngĩmenyithania hithe ya ũhoro-ũria-Mwege, 20 o ũria nĩ ndĩ mwarĩrĩria waguo, na noguo ũtũmĩte njohwo! Hooyagĩrai nĩguo ndũũheanage itegwĩtigĩra, o ta ũria njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. 21 Tukiko, mũrũ wa lthe witũ ũria mwende na ndungata ũhokeketwe wĩra-inĩ wa Mwathani, nĩwe ũkũmwĩra maũndũ mothe, nĩgeetha o na inyũĩ mũmenye ũria ndarĩ na ũria njĩkaga. 22 Ndiramũtũma kũrĩ inyũĩ nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũmbe, nĩguo mũmenye ũhoro witũ ũria tũtarĩ, na nĩguo amũũmĩrĩrie ngoro. 23 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũrogĩa na thayũ, na wendani hamwe na wĩtikio ciumĩte kũrĩ Ngai lthe witũ o na kũma kũrĩ Mwathani witũ Jesũ Kristũ. 24 Wega wa Ngai ũrogĩa na arĩa othe mendete Mwathani witũ Jesũ Kristũ na wendo ũria ũtathiraga.

Afilipi

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ, Marũa maya tũrandikĩra andũ othe arĩa aamũre thĩĩni wa Kristũ Jesũ arĩa mũri kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo. **2** Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai lthe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩria rĩothe ndaamũirĩkana. **4** Rĩria rĩothe ngũmuhoera inyuothe-rĩ, ndĩmũhooyagĩa hĩndĩ ciothe ngenete. **5** Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyuĩ harĩ Ūhororũria-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. **6** Nĩ njĩũũũ undũ ūyũ na ma, atĩ Ngai ūria waambĩrĩrie wĩra mwega thĩĩni wanyu nĩegũthĩĩ na mbere kũũrũta, na ndekũũtĩgũthĩria atũĩrĩkĩtie nginya mũthenya ūria Kristũ Jesũ agaacooka. **7** Kuona atĩ mũkoragwo mũri ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũũguwa ūguo nĩ undũ wanyu inyuothe; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũrĩra na gwĩkĩra hinya Ūhororũria-Mwega, inyuĩ inyuothe nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩĩni wa wega wa Ngai. **8** Ngai nĩ mũira wakwa atĩ ndĩmũwiragĩria inyuothe ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ. **9** Na ūria hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ūĩngĩhe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ūmenyo na ūkuũku wothe, **10** nĩgeetha mũhotage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩire makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mũrĩ atheru na mũtarĩ na ūcuuke o nginya mũthenya ūria wa Kristũ, **11** na mũtũũre mũyũrĩtwo nĩ maciaro ma ūthĩngu marĩa monekaga na undũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo. **12** Na rĩu arĩũ na aarĩ a lthe witũ, nĩngwenda mũmenye atĩ maũndũ marĩa mangoretĩ it-itherũ nĩmatũmĩte Ūhororũria-Mwega ūthĩĩ na mbere. **13** Nĩ undũ ūcio-rĩ, nĩkũmenyekete wega nĩ arangĩri a nyũmba ya mũthamaki, o na kũrĩ andũ arĩa angĩ othe atĩ nĩ njohetwo na mĩnyororo nĩ undũ wa Kristũ. **14** Nĩ undũ wa ūria njohetwo, arĩũ na aarĩ a lthe witũ aingĩ nĩmomĩrĩrio kwaria kiugo kia Ngai marĩ na ūmĩrĩru mũnene na matarĩ na guoya. **15** Nĩ ūhoru wa ma atĩ amwe mahunjagĩa Kristũ marĩ na ūuru na ngararĩ, no angĩ mahunjagĩa marĩ na ngoro njega. **16** Acio mahunjagĩa marĩ na ngoro njega-rĩ, mekaga ūguo marĩ na wendani, makĩmenyaga atĩ njĩgĩtũwũ gũkũ nĩ undũ wa kũrũrĩra Ūhororũria-Mwega. **17** Acio angĩ mahunjagĩa ūhoru wa Kristũ makĩenda kwĩgũna, matarĩ na ngoro theru, mageciiragĩa atĩ meka ūguo nĩmekũnyongeretherĩ thĩĩna rĩu ndĩ muohe. **18** No rĩrĩ, ūcio ti undũ wa bata kũrĩ nĩ. Undũ ūria wa bata nĩ atĩ Kristũ nĩahunjagĩo na njĩra o yothe, o na ingĩtuika nĩ njĩra ya ūhĩnga, kana nĩ njĩra ya ūhoru wa ma. Na nĩ undũ wa ūguo-rĩ, nĩngengenaga. **19** O na no ngũthĩĩ na mbere na gũkena, **19** nĩgũkorwo njĩũũũ atĩ nĩ undũ wa mahoya manyu na ūitehĩo ūria ūheanĩtũwũ nĩ Roho wa Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangoretĩ nĩmakagarũrũka matũũke ma kũhonokia. **20** Nĩnjĩrĩrĩrie ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na atĩa, no atĩ ngorwo na ūmĩrĩru mũiganu nĩgeetha rĩu, na o ta ūria ndũire, Kristũ atũũgagĩrio thĩĩni wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana ngũte. **21** Nĩgũkorwo harĩ nĩrĩ-rĩ, gũtũũra muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio. **22** No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ūgie na maciaro-rĩ, nĩ kũ ingĩgũthũura? Nĩ ndĩũũũ! **23** Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Nĩrĩragĩria gũthĩĩ ngatũũranĩ na Kristũ, na ūguo nĩguo wega makĩria; **24** no gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ ūyũ nĩ undũ wanyu nĩ kwagĩrĩire mũno makĩria. **25** Na tondũ nĩmenyete ūguo kũna-rĩ, njĩũũũ atĩ nĩngũtũũra

muoyo, na nĩngũtũũranĩ na inyuĩ inyuothe nĩguo ndũme mũthĩiagĩ na mbere, na mũgie na gĩkeno nĩ undũ wa ūria mwĩtĩkĩtie, **26** nĩgeetha ndakorwo na inyuĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kũyũrĩrie thĩĩni wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wakwa. **27** Na rĩrĩ, undũ ūria ūrĩ bata nĩ atĩ mũthĩiagĩ na mũthĩire rĩria yaganĩrĩre na Ūhororũria-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩũka kũmũrora kana njage gũũka, njĩguage ūhoru wanyu o na itarĩ hamwe na inyuĩ menyage atĩ nĩmũĩkarĩte mwĩhaandĩte wega mũrĩ na roho o ro ūmwe, mũkĩrũrĩra wĩtkĩo wa Ūhororũria-Mwega mũrĩ na ngoro ĩmwe, **28** mũtekmũkĩo o na atĩa nĩ arĩa mamũthũire. Naguo undũ ūcio ūitũke kĩmenyithĩa kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyuĩ nĩmũkĩhonokia, na Ngai we mwene nĩwe ūkaamũhonokia. **29** Nĩgũkorwo ha ūhoru wa Kristũ-rĩ, nĩmũwĩtkĩrĩtio kũmũwĩtkĩa, na to kũmũwĩtkĩa kuo gwĩki, o na kũnyarĩrwo nĩ undũ wake, **30** kuona atĩ nĩmũrũria mbaara rĩa muonete ngĩrũa, na noyo mũraigwa atĩ nĩ ndĩrarũa o na rĩu.

2 Mũngĩkorwo mũrĩ na ūndũ o wothe wa kũũmanĩrĩria uumanĩte na ūria mũnyĩitĩhanĩtio na Kristũ, kana undũ o wothe wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgĩa na ngwatanĩro o yothe yumanĩte na Roho, o na kana ūhoru o wothe wa gũcaayanĩra na wa kũũguanĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, **2** gũtũmageĩ gĩkeno gĩakwa kũũgĩnĩre kũna nĩ undũ wa gũtũũra mũrĩ a mwĩcĩrĩrie o ro ūmwe, na mwendaine na wendani o ūmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩĩni wa roho o na meciirĩra. **3** Mũtikaneke undũ mũkĩenda kwĩgũna inyuĩ ene, o na kana nĩ undũ wa kwĩgaatha, no ikaragwi mwĩnyĩhĩtie, o mũndũ agatuaga mũndũ ūria ūngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. **4** O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagĩe maũndũ o marĩa mamũkonĩĩ, no nĩarũmbũyagĩe maũndũ ma andũ arĩa angĩ o namo. **5** Mwĩcĩrĩrie wanyu wagĩrĩrwo ūitũke o ta ūria warĩ na Kristũ Jesũ: **6** We-rĩ, o na gũtũũka aarĩ Ngai, ndonire kũũganana na Ngai taarĩ undũ wa gũkũmbatĩrio, **7** nowe nĩgũtũganĩria aatĩganĩrĩre ūnene wake wothe, agĩtuika ta ngombo, agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ. **8** Nake ahaana ta mũndũ-rĩ, akĩnyĩhĩia, na agĩathĩka o nginya akũũragwo, o kũũragwo kũrĩa kwa mũtharaba! **9** Nĩ undũ ūcio, Ngai nĩamũtũũgĩrĩrie o nginya igũrũ mũno, na akĩmũhe rĩtwa rĩria rĩkĩrĩte marĩa mangĩ mothe, **10** nĩguo atĩ thĩĩni wa rĩtwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio, kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rungu rwa thĩ, **11** na nĩngĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani, nĩguo Ngai lthe witũ agoocagwo. **12** Nĩ undũ ūcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ūria mũtũũre mwathĩkaga, na to rĩria ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩĩni na mbere kũrũrĩra ūhonokia wanyu wĩra, mũgũtũgagĩra na mũkĩĩnainaga, **13** nĩgũkorwo nĩ Ngai ūrutaga wĩra thĩĩni wanyu agatũma mwende gwĩkaga maũndũ make kũringana na wendĩ wake mwega. **14** ĩkagai maũndũ mothe mũtekmũnũgũna na mũtekmũkararania, **15** nĩgeetha mwage ūcuuke na mũtũũke atheru, mũtũũke ciana cia Ngai itarĩ na kũũgũ mũrĩ thĩĩni wa rũciarũ rũrũ ruogomu na rwaganu, na rĩria mũrĩ hamwe nao inyuĩ mũkengenge ta njata thĩ yothe, **16** o mũrũmĩtie kiugo kĩa muoyo, nĩguo ngaagĩna na undũ wa kwĩrahĩra mũthenya ūria wa Kristũ atĩ ndĩahanyũkĩre tũhũ kana ngĩrũta wĩra ngĩnoga tũhũ. **17** No rĩrĩ, o na ingĩtuika ndĩraitwo thakame igũrũ rĩa igongona ta ndĩ iruta rĩa kũnyũuo, nĩ undũ wa ūtungata ūria mũtungatagĩra Ngai uumanĩte na wĩtkĩo wanyu-rĩ, nĩ ngenaga na ngacanjamũka hamwe na inyuĩ inyuothe. **18** Nĩ undũ ūcio, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo nĩgũkeno na mũcanjamũke hamwe na nĩ. **19** Nĩngwĩhoka ndĩ thĩĩni wa Mwathani Jesũ atĩ nĩngũmũtũũmĩra Timotheo o

narua, nigeetha o na nī ngaakena hīndī ūria n̄gaaheo ūhoru wanyu. **20** Nīgūkorwo ndirī mūdū ūngī ūhaana take, ūria ūngirūmbūya maūdū manyu na ma. **21** Nīgūkorwo andū arīa angī othe marūmbūyagia maūdū mao ene, no ti maūdū ma Jesū Kristū. **22** No inyuī nīmūū atī Timotheo n̄eyonanītie atī nī mūdū mwega, tondū o ta ūria mwana atungataga hamwe na ithe-rī, n̄oguo akoretwo agitungata hamwe na nī wira-inī wa kūhunja Ūhoru-ūria-Mwega. **23** Nī ūndū ūcio, n̄indirehoka kūmūtūma kūrī inyuī o ndaarīkia kūmenya ūria maūdū makwa megūikara. **24** Ningī ndī na mwīhoko thīnī wa Mwathani atī nī mwene n̄ngūka o narua. **25** No rīrī, n̄ngūona kwagirīre ndīmūtūmire mūrū wa Ithe witū Epafarodito, ūria tūrutaga wira na tūkarūrīra ūhoru wa Ngai nake, na nīwe mūtūmwo wanyu ūria mwandūmire n̄guo arūmbūyagie mabata makwa. **26** Nīgūkorwo nīamwīriragīria inyuītho na nīaratangika tondū nīmwaigūite atī aarī mūrūaru. **27** Ti-itherū aarī mūrūaru, o na aarī hakuhi gūka. No Ngai nīamūgūirīre tha, na to we wiki waigūirīrwo tha, no o na nī nīanjigūirīre tha n̄guo ndikae kūngīhīrwo nī kīeha mūno. **28** Nī ūndū ūcio, kū nīkio kirātūma ndīmūtūme na kwīyendera kūnene, nigeetha mwamuona rīngī mūkene, na nī nyihanyihīrwo nī gūtangika. **29** Mwamūkīrei wega thīnī wa Mwathani mūrī na gīkeno kinene, na mūtīyaga andū arīa mahaana take, **30** tondū aarī hakuhi gūka nī ūndū wa wira wa Kristū, ategūcaarīa muoyo wake, nigeetha andeithīrīre na ūiteithio ūria inyuī mūtangīahotire kūūhe.

3 Ūhoru wa kūrikīrīria arīu na aarī a Ithe witū nī atīrī, kenagai thīnī wa Mwathani! Ha ūhoru wa gūcookera rīngī maūdū o marīa ndanamwandīkīra-rī, ūcio ti ūhoru wa kūnōgia, tondū harī inyuī nī ūhoru wa kūmūtīrīrīra. **2** Mwīmenyagīrīre andū acio mahaana ta magui, o acio mekaga maūdū mooru, na arīa metemengaga mīrī. **3** Nīgūkorwo ithuī nī ithuī tūrūite kūna, ithuī arīa tūhooyaga na Roho wa Ngai, o ithuī arīa twīrahaga thīnī wa Kristū Jesū, n̄aguo mwīhoko witū tūtiūyaga thīnī wa mwīrī, **4** o na gūtūka o na nī mwene ingiendā-rī, ndī na itūmi cia gūtūma ndīhokage ūhoru wa mwīrī. Kūngīkorwo kūrī mūdū ūngī o wothe wīcīiragia atī arī na itūmi cia kūgīa na mwīhoko thīnī wa mwīrī, nī n̄indīmūkīrītīe. **5** Nīgūkorwo nī ndarūithiro ndī na ūkūrū wa thīkū inyanya, na ndī wa rūcīaro rwa andū a Israeli, na wa mūhīrīga wa Benjaminī, na ndī Mūhīberania waciārītwo nī Ahīberania. Ha ūhoru ūkonī watho-rī, ndī Mūfarīsay; **6** na ha ūhoru ūkonī kīyo-rī, ndaātūire nyārīiraga kanītha; na ha ūhoru wa ūthingu ūria uumanaga na watho-rī, ndiarī na ūcuuke. **7** No rīrī, maūdū mothe marīa ndaatuaga atī maarī na uumithio kūrī nī-rī, rīu ndīmonaga marī ma tūhū nī ūndū wa kūgīa na Kristū. **8** Makīria ma ūguo-rī, maūdū mothe ndīmatuaga nī ma tūhū ndamagerekānia na ūmenyo ūria ūkīrītīe maūdū mothe ūria uumanīte na kūmenya Kristū Jesū Mwathani wakwa. Nī ūndū wake-rī, nī ndoorīrwo nī indo ciothe, na nī ngīcītua o ta mahuti ma gūteo, nigeetha ndīgīre na Kristū, **9** na n̄goragwo ndī thīnī wake, itarī na ūthingu wakwa mwene ūria uumanaga na watho, no ūkorwo arī ūthingu ūria uumanaga na gwītīkia Kristū; ūguo nī kuuga, ūthingu ūria uumaga kūrī Ngai, na wonekaga na ūndū wa gwītīkia. **10** ūndū ūria nī ngwenda-rī, nī kūmenya Kristū, na menyē hinya wa kūrīkia gwake, na ngwatanīre nake mīnyamaro-inī yake, na haanane nake ūhoru-inī wake wa gūka, **11** n̄guo kūngīhōteka, ngārīūkio nyume kūrī arīa akuū. **12** Ndīroiga atī n̄ndīkītīe kwamūkīra maūdū macio mothe, o na kana ngārīkia gūtūka mwagīrīru kūna, no n̄ndīrutanagīria

na kīyo nigeetha ndīnyīitīre o ūndū ūria ndanyiitīrwo nī Kristū Jesū. **13** Arīu na aarī a Ithe witū, ndīgūtua atī nī mwene n̄ndīkītīe kwīnyīitīra ūndū ūcio. No rīrī, ūndū ūria n̄jikaga no ūmwe: Nīkūrīganīrwo ndīganagīrwo nī maūdū marīa mahītūku, na ngerutanīria mūno gūkīnyīra maūdū marīa marī mbere, **14** ngerutanagīria gūthīi ndorete na mbere n̄guo hootane heo kīheo kīria Ngai aheanaga, na nīkio aanjītīre thīnī wa Kristū Jesū atī n̄guo thīi igūrū. **15** Ithuothē arīa tūrī andū agīma-rī, twagīrīrwo nītūtūire twīcīiragia o ūguo. Na hangīkorwo nī harī andū marī na mecīria mangī-rī, o na hau Ngai nīarīmūgūirīra. **16** No rīrī, rekei tūtūire kūringana na maūdū marīa tūrīkītīe kūgīa namo. **17** Arīu na aarī a Ithe witū, nyīitanīrai na arīa angī ūhoru-inī wa kwīgerekānia na nī, na ningī mūbaarage wega andū arīa matūūruga na mūtūūrīre o ūria twamuonereirie. **18** Nīgūkorwo, o ta ūria ndanamwīra kaingī mbere īyo, na o na rīu no ngūcookera rīngī ūhoru ūcio ndī na maithori, andū aingī matūūruga marī thū cia mūtharaba wa Kristū. **19** Andū acio-rī, kūrigīrīria kwao nī mwanangīko, ngai yao nī nda ciao, namo maūdū ma kūmaconora nīmo rīri wao. Ningī mecīiragia o maūdū ma gūkū thī. **20** No rīrī, būrūri ūria tūrī aguo kūūmbe nī kūūrīa igūrū. Na ithuī nītwetagīrīra Mūhōnkā ūria ūkōima kūna, na nīwe Mwathani Jesū Kristū, **21** ūria ūkaagarūa mīrī ino itū mīhinyano nigeetha īhaanano na mwīrī wake ūcio ūrī rīri, nī ūndū wa hinya ūria ūmūhotīthagia gwatha maūdū mothe.

4 Nī ūndū ūcio, arīu na aarī a Ithe witū, o inyuī nyendetē na ngerīragīria kūmuona, nī inyuī gīkeno giakwa na thūmbī yakwa. Endwa akwa, ūguo n̄guo mūbatīi kwīhaanda mūrūmīte thīnī wa Mwathani. **2** Nīngūthaiha Euodia o na thaithe Sunutuke nigeetha maiguane thīnī wa Mwathani. **3** Ī-ni, o na n̄ngūkūūrīa, wee mūrata wakwa wa ma, wee tūrūthithanagia wira ta tuohetwo icooki rīmwe, teithagia atumia acio, arīa maarūūrīre Ūhoru-ūria-Mwega marī hamwe na nī, o na Klementī na andū arīa angī marūtīthanagia wira hamwe na nī, arīa marītwa mao mandīkītwo ibuku-inī rīa muoyo. **4** Ikaragai mūkenete hīndī ciothe mūrī thīnī wa Mwathani. O na nī nguuga o rīngī: Ikaragai mūkenete! **5** Rekei gūkīrīrīria kwanyu kūmenyēke nī andū othe. Mwathani arī hakuhi gūka. **6** Mūtīgatangīke ngoro nī ūndū o na ūrīkū, no rīrī, menyīthagiāi Ngai maūdū marīa mothe mwendaga, mūkīmūhooyaga, na mūkīmūthaitiāga, o na mūkīmūcookagīria ngaatho. **7** Naguo thayū wa Ngai, ūria ūtangīmenyeka ūria ūtarīi, nūrīmenyagīrīra ngoro cianyu o na mecīria manyu thīnī wa Kristū Jesū. **8** Ūhoru wa kūrikīrīria, arīu na aarī a Ithe witū-rī, nī atī maūdū marīa ma ma, na marīa ma gūtīkia, na marīa ma kīhooto, na marīa matheru, na marīa ma kwendeka, na marīa ma kwīrīrīrio, angīkorwo kūrī maūdū mega kūna na ma kūgaathīrīrio-rī, mwīcīiragiē ūhoru wa maūdū ta macio. **9** Namo maūdū marīa mwerutire, kana mūkīamūkīra kana mūkītīgua kuuma kūrī nī, o na kana mūkīona thīnī wakwa, mekagei arī mo. Nake Ngai wa thayū nīarīkoragwo hamwe na inyuī. **10** Nīngūkena mūno thīnī wa Mwathani nīkuona atī marīgīrīrio-inī nīmūrurumūkītīe ūhoru wanyu wa kwīnjīria. Ti-itherū nīmūrēnjīiragia, no mūtīrarī na mweke wa kuonania ūguo. **11** Ndīroiga ūguo nī ūndū nīmbataire, nīgūkorwo nīndīrutīte kūganīra o ūria kūngīkorwo kūhaana. **12** Nīmenyete ūhoru wa gūikara ndī mūkīaru, na ngamenya ūhoru wa gūikara ndī mūtongu. Nīndīrutīte hitho ya gūikara njīganīre ūndū-inī o wothe na maūdū-inī mothe, kana nī kūhūna, kana nī kūhūta, kana nī kūngīhīrwo, o na kana nī

kwaga. **13** Nihotaga gwika maündü mothe na ündü wa Kristü üria üheaga hinya. **14** No, nîmwekire wega nîkûnyiiitanîra na nîi mathîina-inî makwa. **15** Makîria ma üguo, o ta üria inyuü andü Afilipi mûkûmenya-rî, matukû-inî ma mbere rîria mwahunjîrio Ühoro-üria-Mwega, hîndî îria ndoimire Makedonia, gütîrî kanitha o na ümwe wanyiiitanîre na nîi harî ühoro wa kûheana kana kwamûkîra, tîga o inyuü; **16** nîgûkorwo o na rîria ndaarî Thesalonike, nîmwandûmagîra üteithio kaingî hîndî îria ndaakoragwo mbataire. **17** Ti atî nî kîheo ndîracaria kuuma kûrî inyuü, no ndîracaria kîria kîngîgwo mûthiithû-inî wanyu. **18** Nînyamûkîrite indo nyingî mûno makîria; nîndeheirwo indo cia kûnjigana, nîgûkorwo rîu nînyamûkîrite iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nî ta maruta marî na mûtararîko mwega, marî igongona rîitîkîrîku rîa gûkenia Ngai. **19** Nake Ngai wakwa nîarîkîragîrîria kûmûhe kîria gîothe mûngîkorwo mûbataire, akîmûtanahagîra na ütonga wake üria wî riiri thîinî wa Kristü Jesü. **20** Nake Ngai, o we lthe witü, arogoocwo ngînya tene na tene. Amenî. **(aiõn g165)** **21** Geithiai andü othe arîa aamûre thîinî wa Kristü Jesü. Ariü na aarî a lthe witü arîa türî nao nîmamûgeithia. **22** Andü othe arîa aamûre nîmamûgeithia, na makîria arîa a mûcîi wa Kaisari. **23** Wega wa Mwathani Jesü Kristü ürogîa na maroho manyu. Amenî.

Akolosai

1 Nĩ nĩ Paülũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa wendo wa Ngai, túrĩ hamwe na Timotheo múrw wa Ithe witũ, 2 Túrãmütümira marũa maya inyuũ andũ arĩa aamũre, o inyuũ arĩũ na aarĩ a Ithe witũ mütũire mūrĩ ehokeku thiĩnĩ wa Kristũ kũu Kolosai: Mũrogĩa na wega na thayũ ciúmĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ. 3 Hĩndĩ ciothe rĩria tũkũmũhoera, nitũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, 4 tondũ nĩtũguĩte ùhoro wa ũria mwĩtikĩte Kristũ Jesũ, o na ũria mwendete andũ arĩa othe aamũre, 5 naguo nĩ wĩtikio na wendani irĩa ciumanaga na kĩrĩgĩrĩro kĩria mũgĩrwo kũu igũrũ na kĩria mũrĩkĩte kũguua ùhoro wakio thiĩnĩ wa ùhoro ũria wa ma, na nĩguo Ùhoro-ũria-Mwega 6 ũria ũmũkĩnyĩire. Kũndũ guothe gũkũ thĩ Ùhoro-ũyũ-Mwega nĩũrĩcara maciario na nĩũratheerema, o ta ũria ũkoretwo ũgĩka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũria mwaũguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. 7 Mwamenyire ùhoro ũcio kuuma kũrĩ Epafara, ũria twendete, na mũrutĩ wĩra hamwe na ithuĩ o we mütungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka ithenya riitũ, 8 na nowe ũtũheete ùhoro wa ũria mwendaine mūrĩ thiĩnĩ wa Roho. 9 Nĩ ùndũ wa ũguo-rĩ, kuuma mũthenya ũria twaiguire ùhoro ũcio wanyu, tũtĩrĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgũthaitħaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na ũtaũku wothe maũndũ-inĩ mothe ma kĩroho. 10 Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũira mütũũrĩre ũringaine na ũria Mwathani endaga na mũmũkenagie maũndũ-inĩ mothe: mũciarage maciario mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na mũkũrage thiĩnĩ wa ũmenyĩ wa kũmenyana na Ngai, 11 mũgĩkagĩrwo hinya na ũhoti wothe kũringana na hinya wake ũrĩ na riiri nĩgeetha mũhote gũkĩragĩria mũno mũtegũthethũka na mũrĩ na gĩkeno, 12 na mũgĩcookagĩria Ithe witũ ngaatho, ũria ũmũtũite aagĩrĩru a kũgaya igai rĩa arĩa aamũre ũthamaki-inĩ wa ũtheri. 13 Nĩgũkorwo Ngai nĩatũhonokethe, agatĩrutata ũthamaki-inĩ wa nduma, na agatũthamĩria ũthamaki-inĩ wa Mũriũ ũria endete mũno, 14 thiĩnĩ wake-rĩ, nĩtũkũũrĩtwa na tũkarekerwo mehĩa maitũ. 15 ũcio nĩwe mũhianĩre wa Ngai ũria ũtonekaga, na nĩwe irigithathi harĩ indo ciothe irĩa ciombirwo. 16 Nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe: indo irĩa irĩ igũrũ na irĩa irĩ thĩ, irĩa cionekaga na irĩa itonekaga, o na angĩkorwo nĩ itĩ cia ũnene kana maahinya, kana aathani o na kana arĩa marĩ ũhoti; indo ciothe ciombirwo nĩwe na nĩguo itũke ciake. 17 Kristũ nĩwe warĩ kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itũũraga inyiitĩthanĩtio nĩwe. 18 Nĩngĩ nĩwe mũtwe wa mwĩrĩ, arĩ guo kanitha; na nĩwe kĩambĩrĩria na irigithathi harĩ andũ arĩa manariũka, nĩgeetha thiĩnĩ wa maũndũ mothe atũke nĩwe mũtũũgĩre kũrĩ indo ciothe. 19 Nĩgũkorwo Ngai nĩoonire arĩ wega atĩ ũiyũru wa Ngai wothe ũkare thiĩnĩ wake, 20 na nĩ ùndũ wa Kristũ indo ciothe itũke cia kũguithanĩo na Ngai, irĩa irĩ thĩ o na kana irĩa irĩ igũrũ, nĩ ùndũ wa ũria aarehire thayũ na ùndũ wa thakame yake, ũria yaitirwo mũtharabainĩ. 21 Hĩndĩ ĩmwe inyuũ mwatũire mwamũranĩtio na Ngai na mwarĩ thũ ciake meciiria-inĩ manyu nĩ ùndũ wa mũtugo yanyu mũũru. 22 No rĩu nĩamũguithanĩtie na Kristũ na ùndũ wa ũria aakũire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake mũrĩ atheru, na mũtarĩ na ũũgũ, o na mũtarĩ na ũcuuke, 23 mũngĩthĩ na mbere na gwĩtikĩa mwĩhaandite na mũrĩ arĩmu, na mũtekwenyenyeka kuuma kũrĩ kĩrĩgĩrĩro kĩria kĩnyĩtĩrĩrwo nĩ Ùhoro-ũria-Mwega. Ùhoro ũcio nĩguo Ùhoro-ũria-Mwega ũria mwaiguire, na ũria ũhunjĩtio kũrĩ cĩembe ciothe cia

gũkũ thĩ, na nĩguo nĩ Paülũ ndũkĩte ndungata yaguo. 24 Na rĩu nĩngenete nĩ ùndũ wa maũndũ marĩa thĩnĩtio namo nĩ ùndũ wanyu, na ngaiyũrĩrĩria thĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa kĩria gũtigaire ùhoro-inĩ wa kũnyamario gwa Kristũ, ngamaiyũrĩrĩria nĩ ùndũ wa mwĩrĩ wake, na nĩguo kanitha. 25 Na nĩ ndaatũirwo ndungata yaguo na ùndũ wa gũtũmwo nĩ Ngai ndĩmũrehere ùhoro wa Ngai mũũmenye kũna, 26 na nĩ guo hitho irĩa itũire rĩrĩ hithe kuuma o tene, njarwa na njarwa, no rĩu nĩũguũrĩrio arĩa aamũre. (aĩon g165) 27 O acio nĩo Ngai oonire arĩ wega kũmenyithia hitho ya ũtonga ũria ũrĩ riiri kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nayo hitho ĩyo nĩ atĩ Kristũ arĩ thiĩnĩ wanyu, o we kĩrĩgĩrĩro gĩa gũkaagata na riiri. 28 ũcio nĩwe tũhunjagĩa, tũgĩtaaranaga na tũkĩrutaga o mũndũ wothe túrĩ na ũũgĩ wothe, nĩgeetha tũkarũgamia o mũndũ wothe aagĩrĩre kũna thiĩnĩ wa Kristũ. 29 Nĩ ùndũ wa gĩtũmi kũu nĩndũnogagĩa, ngũgĩgagĩa kũringana na hinya wake wothe, ũria ũrutaga wĩra na hinya thiĩnĩ wakwa.

2 Nĩngwenda mũmenye ũria ndĩgĩgagĩa nĩ ùndũ wanyu, na nĩ ùndũ wa andũ arĩa marĩ Laodikia, o na nĩ ùndũ wa arĩa matarĩ maanyona nĩ mwene. 2 Ndĩgĩgagĩa ũguo nĩgeetha magie na ũmĩrĩru wa ngoro na magie na ũrũmwe mohantio nĩ wendani, na nĩgeetha maingĩhĩrwo nĩ ũtonga wa kũmenya wega ùhoro wa hitho ya Ngai, na nĩyo Kristũ, 3 ũria thiĩnĩ wake kũhĩthĩtwo mĩhĩthũ yothe ya ũũgĩ na ũmenyo. 4 Ndĩramwĩra ũguo nĩgeetha mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũheenie na ngararĩ cia mawara. 5 Nĩgũkorwo o na ndatuũcia thiĩnĩ hamwe na inyuũ thiĩnĩ wa mwĩrĩ, ndĩ hamwe na inyuũ thiĩnĩ wa roho, na ngakena nĩkuona ũria mũrĩ mĩbango mĩega, na ũria wĩtikio wanyu thiĩnĩ wa Kristũ ũrĩ mũrũmu. 6 Nĩ ùndũ ũcio-rĩ, o ta ũria mwamũkĩrĩre Kristũ Jesũ arĩ Mwathani, thiĩnĩ na mbere gũtũũra thiĩnĩ wake, 7 mũhaandĩtwo na mũgaakwo thiĩnĩ wake, na mũkĩongagĩrĩrwo hinya thiĩnĩ wa wĩtikio o ta ũria mwarũtirwo, na mũkĩrĩrĩrie gũcookia ngaatho. 8 Mwĩmenyerere mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũtahe meciiria na maũũgĩ ma maheeni ma tũhũ, marĩa moimanaga na mũtugo ya andũ na irĩa irĩa cia ndũire cia thĩ ĩno, no ti kuuma kũrĩ Kristũ. 9 Nĩgũkorwo ũiyũru wothe wa ũngai ũtũũraga thiĩnĩ wa Kristũ arĩ na mwĩrĩ, 10 na inyuũ nĩmũyũrĩtwo nĩ muoyo thiĩnĩ wa Kristũ, ũria arĩ we Mũnene igũrũ rĩa hinya o wothe na ũhoti o wothe. 11 O na inyuũ nĩmwarũire thiĩnĩ wake, na ti na ùndũ wa moko ma andũ, no nĩ ùndũ wa kwehererio mütũũrĩre wa mehĩa, kũringana na irua rĩria rĩruithanagio nĩ Kristũ. 12 Nĩgũkorwo nĩgũthĩkwo mwathĩkĩrwo hamwe nake rĩria mwabatĩthĩrio, na mũkĩrĩũkio hamwe nake nĩ ùndũ wa gwĩtikĩa hinya wa Ngai, ũria wamũrĩũkĩrie akũma kũrĩ arĩa akũ. 13 Hĩndĩ rĩa mwakũite nĩ ùndũ wa mehĩa manyu na mũgaikara ta mũtarũite nĩ ùndũ wa mütũũrĩre wanyu wa mehĩa-rĩ, Ngai nĩatũmĩre mũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ. Ngai nĩatũrekeire mehĩa maitũ mothe, 14 na aarĩkia gũtharia watho ũria warĩ mwandĩke hamwe na mũtabarĩre waguo, o ũcio watũthĩtangaga na watũire ũreganĩte na ithuĩ-rĩ; akĩweheria na ùndũ wa kũhũrĩra mũcũmarĩ mũtharabainĩ. 15 Thũutha wa gũtooria maahinya na monene macio-rĩ, nĩamonanĩre mbere ya mũngĩ, akĩrũũhagĩa nĩ ùndũ wa ũria aamatooretie mũtharabainĩ. 16 Nĩ ùndũ ũcio mũtikianareke mũndũ o na ũrĩkũ amũtũire ciira nĩ ùndũ wa irio irĩa mũrĩĩaga, kana kĩria mũnyũuaga, kana ùhoro-inĩ wa mĩthenya irĩa mĩamũre, kana gũkĩngũũra Karũgamo ka Mweri, o na kana mũthenya wa Thabatũ. 17 Maũndũ macio no kĩrĩrũrũ kĩa maũndũ marĩa magooka; no rĩrĩ, ma yamo-rĩ, nĩ Kristũ we mwene. 18 Mũtikianareke mũndũ o na ũrĩkũ, ũria wendete gwĩtwa mũhoorerĩ, na akahooyaga arĩa,

atũme mũtũnyo kũheo kũria mũtũnyĩte kuona. Mũndũ ta ũcio nĩataaragĩria na nĩjira nene maũndũ marĩa onete, na mwĩciĩrĩrie wake ũtarĩ wa kũiroho ũgatũma etĩie nĩ ũndũ wa meciĩria make ma tũhũ. **19** Mũndũ ta ũcio ndegwatanĩtie na Mũtwe, ũrĩa arĩ we ũnyĩtagĩrĩra mwĩrĩ wotho, akaũnyĩtithania hamwe na nyũiro ciohanĩtio na mikiha, naguo ũgakũra o ta ũria Ngai atũmaga ũkũre. **20** Atĩrĩrĩ, angĩkorwo inyuĩ nĩmwakũire hamwe na Kristũ, na mũgĩtigana na irĩra iria cia ndũire cia thĩ ĩno-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmaga mwathikĩre mawatho mayo, ta mũtũire mũrĩ a thĩ? **21** Namo nĩ ta maya: “Ndũkũnyĩite! Ndũgacame! Ndũkahutie!” **22** Maũndũ macio mothe maraaria ũhoru wa indo iria ithiraga bata ciarĩkia kũhũthĩrwo, tondũ ĩcio no irĩra na wathani na ũrutani wa andũ. **23** Ti-itherũ, mũtabarĩre ta ĩyo yonekaga ta ĩrĩ na ũũgĩ, nĩ ũndũ wa mĩhoere yao ĩria methuurĩre, na ũhooreri wa gwĩtua, na kwĩnyerekia, no makaga kuona bata wa kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ.

3 Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu nĩmũriũkĩtio hamwe na Kristũ-rĩ, ngoro cianyu nĩkĩrũmbũyagie maũndũ marĩa ma igũrũ, o kũria Kristũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũroo kwa Ngai. **2** Meciĩria manyu nĩmeciĩragie maũndũ marĩa ma igũrũ, no ti maũndũ marĩa ma thĩ ĩno. **3** Nĩgũkorwo nĩmwakũire, naguo muoyo wanyu rĩu nĩmũhithe hamwe na Kristũ thĩĩnĩ wa Ngai. **4** Na rĩria Kristũ, ũria arĩ we muoyo witũ, akoonekana-rĩ, hĩndĩ ĩyo o na inyuĩ nĩmwakonekana hamwe nake mũrĩ na riiri. **5** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tuagai maũndũ mothe ma mwĩrĩ ũyũ wa ndũire ta makuĩte namo nĩ ta: ũhũiri-maraya, na meciĩria mathũku, na thuti cia mwĩrĩ, na merĩrĩria mooru, na ũkoroku, naguo no ũndũ ũmwe na kũhooya mĩhianano. **6** Tondũ wa maũndũ macio, mang'ũri ma Ngai nĩmarooka. **7** O na inyuĩ mwatũire mũthĩiaga na mĩthĩire ĩyo mũtũũrĩre-inĩ ũria mwatũũragi mbere ĩyo. **8** No rĩu no nginya mwĩũire maũndũ maya mothe, namo nĩ, marakara, na mang'ũrĩ, na rũmena, na njambanio, na kwaria maũndũ ma thoni na kanua. **9** Tigagai kũheenanania mũndũ na ũria ũngĩ, kuona atĩ nĩmwiyaũrĩte mũndũ ũria wa tene na ciiko ciake, **10** na mũkehumba mũndũ ũngĩ mwerũ, ũria werũhagio nginya agĩe na ũmenyo na agĩe na mũhianĩre wa ũria wamũmbire. **11** Na ũhoru-inĩ ũcio hatĩrĩ Mũyunani kana Mũyahudi, mũndũ mũruu kana mũndũ ũtarĩ mũruu, kana mũndũ mũcenji, kana Mũsikuthi, kana mũndũ ngombo kana ũtarĩ ngombo, no Kristũ nĩwe maũndũ mothe, na arĩ thĩĩnĩ wa maũndũ mothe. **12** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tondũ mũrĩ andũ athuure nĩ Ngai, andũ atheru na mendetwo mũno nĩwe, mwĩhumbei ũguanĩri wa tha, na gũtugana, na kwĩnyĩhia, na kũhoorera na gũkĩrĩrĩria. **13** Kiranagĩrĩriai mũndũ na ũria ũngĩ, na mũrekanagĩre rĩria mũndũ angĩkorwo ekĩtwo ũuru nĩ ũria ũngĩ. Rekanagĩrai o ta ũria Mwathani aamũrekeire inyuĩ. **14** Nĩngĩ gũkĩra maũndũ macio mothe mega-rĩ, gĩai na wendani, tondũ nĩguo wohanagia maũndũ mothe hamwe nĩguo magĩrĩre kũna. **15** Rekei thayũ wa Kristũ wathanage ngoro-inĩ cianyu, tondũ inyuĩ mũrĩ ta ciĩga cia mwĩrĩ ũmwe-rĩ, mwetĩrwo thayũ. Na nĩngĩ mũcockagie ngaatho. **16** Rekei ũhoru wa Kristũ ũtũũrage ũingĩhite mũno thĩĩnĩ wanyu, mũkĩrutanaga na mũgĩtaaranaga mũndũ na ũria ũngĩ mũrĩ na ũũgĩ mũingĩ, o mũkĩinaga thaburi, na nyĩmbo cia Ngai, o na nyĩmbo cia kũiroho, mũrĩ na ngaatho harĩ Ngai ngoro-inĩ cianyu. **17** Na ũndũ ũria wotho mũrĩkaga, mũkĩaria kana mũgĩka ũndũ, wĩkagei wotho rĩtwa-inĩ rĩa Mwathani Jesũ, mũgĩcockagĩria Ngai Ithe witũ ngaatho thĩĩnĩ wake. **18** Inyuĩ atumia-rĩ, mwĩnyĩhagĩriei athuuri anyu, o ta ũria kwagĩrĩre thĩĩnĩ wa Mwathani. **19** Na inyuĩ athuuri-rĩ, endagai atumia anyu na mũtikamakũũmage.

20 O na inyuĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyu maũndũ-inĩ mothe, nĩgũkorwo gwĩka ũguo nĩgũkenagia Mwathani. **21** Na inyuĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyu, itikae gũkua ngoro. **22** Na inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai aathani anyu a gũkũ thĩ maũndũ-inĩ mothe, na to hĩndĩ ĩria maramuona atĩ nĩgeetha mamwende, no maathĩkagĩre mũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga na nĩ ũndũ wa gũtĩia Mwathani. **23** Na rĩrĩ, ũndũ o wotho ũria mũrĩkaga, wĩkagei na ngoro yanyu yothe, taarĩ Mwathani mũrarutĩra wĩra, no ti andũ, **24** mũkĩmenyaga atĩ nĩmwakaamũkĩra igai kuuma kũrĩ Mwathani rĩrĩ kũheo kianyu. Nĩ Mwathani Kristũ mũtungatagĩra. **25** Mũndũ o wotho ũria wĩkaga ũuru niakarĩhwo kũringana na ũru wake, na gũtĩri gũtĩra mũndũ maũthĩ.

4 Inyuĩ aathani-rĩ, ikagai ngombo cianyu maũndũ marĩa magĩrĩre na marĩa marĩ kũhoo, tondũ nĩmũũ o na inyuĩ mũrĩ na Mwathi wanyu kũria igũrũ. **2** Mwĩheanagei na kũyo ũhoru-inĩ wa kũhooya, mwĩgũite na mũgĩcockagĩria Ngai ngaatho. **3** Na mũtũhooyagĩre o na ithuĩ, nĩgeetha Ngai ahĩngĩre ndũmĩrĩri iitũ mũrangoo, nĩgeetha tũhunjagie ũhoru wa hito ya Kristũ, ũhoru ũria nĩ njohetwo nĩ ũndũ wago. **4** Hooyagai nĩgeetha ndũhunjagie na andũ magataũkĩrwo wega, o ta ũria njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **5** Tuĩkagai oogĩ harĩ maũndũ marĩa mũrĩkaga andũ arĩa matarĩ a thĩrĩtũ yanyu; mũtegũte mweke ũria mũrĩ naguo wa gwĩka wega. **6** Na mũkĩaria, aragai hĩndĩ ciothe mũyũrĩtũ nĩ wega wa Ngai, nayo miario yanyu ĩtuĩke ta ikĩrĩtũ cumbĩ, nĩgeetha mũmenyage ũria mũrĩcockagĩria o mũndũ. **7** Tukiko nĩkamũthe ũhoru wakwa wotho. ũcio nĩ mũrũ wa Ithe witũ twendetwe mũno, nĩ ndungata ya kwĩhokeka na tũtungataga nake thĩĩnĩ wa Mwathani. **8** Ndamũtũma kũrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa ũhoru ĩyũ kũũmbe, atĩ mũmenyithio wega ũria ithuĩ tũhaana, na nĩngĩ atĩ amũũmĩrĩrie ngoro. **9** Megũũka na Onesimo, mũrũ wa Ithe witũ mwĩhoeku na ũria twendetwe mũno, nake nĩ ũmwe wanyu. Acio nĩmũkũmũhe ũhoru wa ũria maũndũ mothe marekĩka gũkũ. **10** Nĩmwageithio nĩ Arisitariko ũria tuohetwo nake, o na Mariko nĩamũgeithia, ũria mũihwa wa Baranaba. (Nĩmwĩrĩtũwo ũhoru wake; angũũka kũrĩ inyuĩ-rĩ, mwamũkĩre.) **11** Jesũ ũria wĩtagwo Jusito o nake nĩamũgeithia. Acio no-o Ayahudi thĩĩnĩ wa arĩa tũrutithanagia wĩra wa ũthamaki wa Ngai nao, na nĩmatũkĩte a kũnyũmĩrĩria. **12** Epafara, ũria arĩ ũmwe wanyu na ndungata ya Kristũ Jesũ, nĩamũgeithia. We nĩamũhooyagĩra mũno hĩndĩ ciothe, nĩguo mũhote kwĩhaanda wega ũhoru-inĩ wotho wa kũhingia wendi wa Ngai, mũrĩ agima na mũrĩ na kũrĩgĩrĩro gĩkĩnyanĩru. **13** Nĩ ndĩ na ũira wake atĩ nĩarutaga wĩra na hinya, akengia nĩ ũndũ wanyu, na nĩ ũndũ wa arĩa marĩ Laodikia na Hierapoli. **14** Nĩmwageithio nĩ Luka ũria ndagĩtarĩ, mũrata witũ twendetwe mũno, o na Dema. **15** Geithiai arĩu na aarĩ a Ithe witũ kũu Laodikia, na mũgeithie Numifa na andũ a kanitha ũria ũrĩ gwake mũcĩ. **16** Na rĩrĩ, mwarĩkia gũthomerwo marĩa maya, matũmei magathomerwo andũ a kanitha wa Laodikia, na inyuĩ no nginya muone atĩ nĩmworthoma marĩa ma kuuma kanitha wa Laodikia. **17** Na mwĩre Arikipo atĩrĩ: “No nginya wone atĩ nĩwarĩkia wĩra ũria wamũkĩrĩre thĩĩnĩ wa Mwathani.” **18** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndaandika ngeithi ici na guoko gwakwa. Ririkanai atĩ ndĩ muohe na mĩnyororo. Wegu wa Ngai ũrogia na inyuĩ.

1 Athesalonike

1 Nĩ ithuí Paülü na Sila, na Timotheo, Twandikira kanitha wa Athesalonike marüa maya üria ürĩ thĩni wa Ngai Ithe witü o na Mwathani Jesü Kristü. Wega na thayü wa Ngai irogia na inyuü. **2** Nĩtücookagiria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ündü wanyu inyuothe, tükimügwetaga mahooyainĩ maitü. **3** Riria tükümühoera türĩ mbere ya Ngai o we Ithe witü-rĩ, nĩtüririkanaga tütegütigithiria wira wanyu üria uumanite na gwitikia, na kwĩnogia kwanyu kürĩa kürehagwo nĩ wendani, o na gükirĩria kwanyu, kürĩa kuumanite na kũrigĩro thĩni wa Mwathani witü Jesü Kristü. **4** Nĩgũkorwo, ariü na aarĩ a Ithe witü inyuü mwendetwo nĩ Ngai, ithuí nĩmũü atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, **5** tondü Ühoro-üria-Mwega tũhunjagia, tütiãmireheire ürĩ o ciugo theri, no twãmireheire ürĩ na hinya, na ürĩ na Roho Mũtheru, o na ürĩ na ihooto itangthanganio. Nĩngĩ inyuü nĩmũü üria twaikaraga na inyuü nĩ ündü wa kũmũguna. **6** Inyuü mwatũkĩre a kwĩgerekania na ithuí, o na mũgĩtuika a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuika mwarĩ na mĩnyamaro mĩngĩ, nĩmwamũkĩre ühoro wake mürĩ na gĩkeno kirĩa kũheanagwo nĩ Roho Mũtheru. **7** Na nĩ ündü ücio mũgĩtuika kĩonereria kürĩ andü arĩa othe metikĩtie kũu Makedonia, o na Akaia. **8** Naguo ühoro wa Mwathani nĩwahunjire uumite kürĩ inyuü, na to Makedonia na Akaia gwĩki, no rĩri, o na wĩtkio wanyu thĩni wa Ngai nĩumenyekete kũndü gwothe. Nĩ ündü ücio tütiabaire kuuga ündü ühoro-inĩ ücio, **9** nĩgũkorwo andü o ene nĩo maheanaga ühoro wa üria mwatũnyũitiire ügeni. Nĩmaheanaga ühoro wa üria mwagarũrũkĩre Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mĩtungatagire Ngai üria ürĩ muoyo na üria wa ma, **10** na mwetagĩre Mürĩü oime igürü, üria aariũkirie kuuma kürĩ arĩa akuü, nake nĩwe Jesü, üria ütũhonokagia kuuma kürĩ mang'ürĩ marĩa magooka.

2 Inyuü ariü na aarĩ a Ithe witü, nĩmũü atĩ gũka gwitü kürĩ inyuü gũtiarĩ gwa tũhũ. **2** Mbere iyo nĩtwathũnirio na tũkĩrumwo riria twarĩ kũu Filipi, o ta üria inyuü mũü, no nĩ ündü wa gũteithio nĩ Ngai witü, nĩtuomĩrĩrie na tükĩmũhe Ühoro-üria-Mwega, o na akorwo nĩtwakararirio mũno. **3** Nĩgũkorwo gũthaitana gwitü gũtiũmanite na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ wa waganu, o na kana ma wara. **4** No rĩri, ithuí nĩ kwaria twaragia ta andü maamũrĩtuo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ühoro-üria-Mwega. Ithuí ti andü tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ügeragia ngoro ciitũ. **5** Inyuü nĩmũü atĩ ithuí ti ndeto cia kwiyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩria ühoro wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witü. **6** Ithuí tütiacaragia kũganwo nĩ andü, arĩ inyuü kana mũndũ üngĩ o wotho. Tondü türĩ atũmwo a Kristürĩ, nĩtũngĩatuũkĩre mürigo kürĩ inyuü, **7** no nĩtwaikarire na inyuü tũhooreire, o ta üria nyina wa ciana nĩni amenyagĩria ciana ciawe mwene. **8** Nĩ tondü wa üria twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuü, na to Ühoro-inĩ-üria-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩire mĩtũrĩre-inĩ itũ o nayo, tondü nĩmwatũkĩte andü twendetete mũno. **9** Ti-itherü nĩmũkũrĩkana, inyuü ariü na aarĩ a Ithe witü, wira witü wa hinya na kwĩnogia gwitü; twarutaga wira ütũkũ na mũthenya nĩguo tũtigatũkĩre mürigo harĩ mũndũ o na ürikũ hĩndĩ irĩa twamũhunjagĩria Ühoro-üria-Mwega wa Ngai. **10** Inyuü mürĩ aira, o na Ngai no mũira, üria twatũire na inyuü arĩa mwtĩkĩtie türĩ atheru, na türĩ athingu, na tũtarĩ na ücuuke. **11** Nĩngĩ

nĩmũü atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta üria ithe wa ciana ekaga ciana ciawe mwene, **12** tũkamũmagĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩria mĩtũrĩre mĩtũrĩre yaganĩrĩre na üria Ngai endaga, o we ümwĩtaga mĩtoonye thĩni wa üthamaki wake, na mũgĩe na rĩri wake. **13** O na nĩngĩ nĩtücookagĩria Ngai ngaatho tũtegütigithiria tondü riria mwamũkĩre kiugo kia Ngai, kirĩa mwaiũre kuuma kürĩ ithuí, mĩtiakĩmũkĩre taarĩ kiugo kia andü, no mwakĩmũkĩre ta kiugo kia Ngai, na nĩ ma, üguo nĩguo kirĩ, na nĩkĩo kirutaga wira thĩni wanyu inyuü mwtĩkĩtie. **14** Nĩgũkorwo inyuü, ariü na aarĩ a Ithe witü, nĩmwatũkĩre a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩni wa Kristü Jesü kürĩa Judea: Nĩmwanyamaririo nĩ andü a bũrĩri wanyu na mĩnyamaro o irĩa andü a makanitha macio maanyamaragio nayo nĩ Ayahudi, **15** o arĩa mooragire Mwathani Jesü, na makĩũraga anabii, o na ithuí magitũngata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ üthũ na andü othe **16** nĩ ündü wa kũgeria gũtũgĩria tũtikahunjĩrie andü-a-Ndũrĩri ühoro nĩgeetha mahonoke. Üguo nĩguo meyongagĩria mehĩa makamajũrĩra. Namo mang'ürĩ ma Ngai nĩmamakĩnyĩre. **17** No rĩri, ariü na aarĩ a Ithe witü, hĩndĩ irĩa twatigithanirio na inyuü gwa kahinda kanĩri-rĩ, (ha ühoro wa mwĩri, no ti wa ngoro), nĩtwerutanĩrie na kĩyo kĩnene nĩgeetha tuonane na inyuü tondü nĩtwamwĩragiria mũno. **18** Nĩgũkorwo nĩtwendetete mũno gũka kürĩ inyuü, na makĩria nĩ Paülü, nĩndagerirĩ maita mangĩ no Shaitani nĩatũgĩrĩrie. **19** Nĩ ündü-rĩ, kũrĩgĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrĩkũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ irĩa tũngĩraha nayo mbere ya Mwathani witü Jesü riria agooka? Gĩthĩ ti inyuü? **20** Ti-itherü, inyuü nĩ inyuü rĩri witü na gĩkeno giitũ.

3 Nĩ ündü ücio, riria twaremĩrwo nĩgũkĩrĩria-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo türĩ ithuiki kũu Athene. **2** Tũgĩgĩtũma Timotheo üria mürü wa Ithe witü, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuí ya kũhunjia Ühoro-üria-Mwega wa Kristü, nĩguo amwĩkĩre hinya, na amũũmĩrĩre wĩtkio-inĩ wanyu, **3** nĩguo gũtikagĩe mũndũ üngĩagagio nĩ magerio macio. Inyuü nĩmũü wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. **4** Ti-itherü o na hĩndĩ irĩa twarĩ na inyuü nĩtwamwĩraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyarĩrwo. O ta üria mũü atĩ üguo noguo gwacookire gũgĩtuika. **5** Nĩ ündü ücio, riria ndaremĩrwo nĩgũkĩrĩria rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ühoro wa wĩtkio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetigagĩria gũtigakorwo atĩ hĩhi mũgerania nĩamũgeretie, naguo wira witü ütuũke wa tũhũ. **6** No rĩri, rĩu Timotheo nĩ okĩte kürĩ ithuí oimite kürĩ inyuü, na agatũrehere ühoro mwega ükonĩ wĩtkio na wendani wanyu. Nĩatwĩrite atĩ nĩmũtüririkanaga hĩndĩ ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩragĩria gũtuona, o ta üria o na ithuí twĩragĩria kũmuona. **7** Nĩ ündü ücio, ariü na aarĩ a Ithe witü-rĩ, o na türĩ na mĩnyamaro na mathĩina nĩtuomĩrĩrio twaigua ühoro wanyu nĩ tondü wa gwitikia kũu kwanyu. **8** Nĩgũkorwo rĩu tũgĩtũra muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwĩhaandĩte wega thĩni wa Mwathani. **9** Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ündü wanyu, tondü wa gĩkeno kirĩa gĩothe türĩ nakio mbere ya Ngai witü nĩ ündü wanyu? **10** Nĩtũhooyaga ütũkũ na mũthenya na kĩyo kĩngĩ nĩgeetha tũkonana na inyuü rĩngĩ na tũmũrehere kirĩa mũtarĩ nakĩo ühoro-inĩ wa gwitikia kwanyu. **11** Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o Ithe witü, na Mwathani witü Jesü, marotũhingũrĩra njĩra tũhote gũka kürĩ inyuü. **12** Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na üyũrĩre harĩ o mũndũ na üria üngĩ, na harĩ andü arĩa angĩ othe, o ta üria o na ithuí tũmwendete. **13** Nĩngĩ aroĩkĩra ngoro cianyũ hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ

na ūcuuke, na mūrī atheru mbere ya Ngai, o we Ithe witū, hīndī ĩria Mwathani witū Jesū agooka hamwe na andū ake arīa atheru othe.

4 Naguo ūhoro wa kūrīgīrīria, arīū na aarī a Ithe witū-rī, nī atī nītṵamūrūtire ūhoro wa mūtūūrīre, ūria ūkenagīa Ngai, na noguo mūtūūrāga mwīkaga. Rīu tūkūmūūrīa na tūkāmūrīgīrīria thīnī wa Mwathani Jesū atī mūkīragīrīrie gwīkaga o ūguo. **2** Nīgūkorwo nīmūūrī maīndū marīa twamūaarire namo, tūrī na ūhōti wa Mwathani Jesū. **3** Tondū rīrī, ūndū ūria Ngai endete nī atī mūtūūke andū aamūrē: atī mwītheemage ūmaraya; **4** na atī o ūmwe wanyu amenye gwatha mwīrī wake mwene ūkarage ūrī mūtheru na akūūtīaga, **5** atarī na merīrīria ma mwīrī ta andū a ndūrīrī arīa matoōī Ngai; **6** na atī ha ūhoro wa maīndū macio, gūtīgakorwo mūdū o na ūrīkū ūngīhīrīria mūrū na mwarī wa ithe, kana amwīke ūūru. Mwathani nīakaherīthia andū nī ūndū wa mehīa mothe ta macio, o ta ūria tūrīkītīe kūmwīra na tūkāmūkaania. **7** Tondū Ngai ndatwītīire maīndū ma waganu, no aatwītīre nīgūo tūtūūrē mūtūūrīre wa ūtheru. **8** Nī ūndū ūcio-rī, mūdū ūria ūkūregana na ūrutani ūyū tī mūdū araregana nake no nī Ngai, ūria ūmūheaga inyuū Roho wake Mūtheru. **9** Na rīu-rī, harī ūhoro wa kwendana na arīū na aarī a Ithe witū-rī, tūtībataire kūmwandīkīra nī ūndū inyuū ene nīmūrūtītṵo kwendanaga nī Ngai. **10** Na tī-ītherū, nīmwendete arīū na aarī a Ithe witū othe arīa marī Makedonia guothe. No nītūkūmūrīgīrīria inyuū arīū na aarī a Ithe witū, atī mūkīragīrīrie gwīka ūguo makīria. **11** Atīrīrī, mwīrīrīrie gūtūūra mūtūūrīre wa ūhooreri, na mūhang'agīre o maīndū marīa mamūkonīī, na mūrutage wīra na moko manyu, o ta ūria twamwīrīre, **12** nīgeetha mūtūūrīre wanyu wa o mūthenya, ūtūme mūheagwo gītīō nī andū arīa matarī a thīrītū yanyu, na nīgeetha mūtīgatūūke mūrīgo kūrī mūdū o na ūrīkū. **13** No rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, tūtīkwenda mūkīrage mūtūōō ūhoro wa andū arīa makomete, kana mūīgūe kīeha ta andū arīa angī matarī na kūrīgīrīro. **14** Nītṵwītīkītīe atī Jesū nīakuire na akīrīūka, na nī ūndū ūcio nītṵwītīkītīe atī Ngai nīakarehanīria Jesū hamwe na andū arīa makomete marī thīnī wake. **15** Kūrīgana na kīugo kīa Mwathani we mwene, tūkūmwīra atī ithuī arīa tūrī muoyo, arīa tūtīgītṵo ngīnya rīria agacooka tūtīgātongoria arīa marīkītīe gūkoma. **16** Thuutha wa ūguo, ithuī arīa tūgaakorwo tūrī muoyo na tūtīgāire-rī, nītūkoyanīrio hamwe nao tūtwarwo matu-inī nīgūo tūgacemanīe na Mwathani rīera-inī. Na nī ūndū ūcio tūgaatūūrānia na Mwathani ngīnya tene. **18** Nī ūndū ūcio, ūmanagīrīria mūdū na ūria ūngī na ciugo icio.

5 Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, ūhoro wa mahinda na mīthenya-rī, tūtīrī na bata wa kūmwandīkīra, **2** nīgūkorwo nīmūūrī wega atī mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta ūria mūīci okaga ūtukū. **3** O rīria andū maroīga atīrī, “Kūrī thayū na ūgītīrī,” hīndī ĩyo nīgūo magākorererwo nī mwanangīko o rīmwe, o ta ūria mūtūmia ūrī nda akoragīrīrwo nī ruo rwa kūheo mwana, nao matīkahonoka. **4** No inyuū arīū na aarī a Ithe witū, mūtīrī nduma-inī atī nīgūo mūthenya ūcio ūmūkorerere ta mūīci. **5** Inyuū inyuothe mūrī ciana cia ūtheri na ciana cia mūthenya. Ithuī tūtīrī a ūtukū kana a nduma. **6** Nī ūndū ūcio-rī, nītūtīgeī gūkoma ta acio angī, no nītūīkarage twīgūite na tūkerīgagīrīria maīndū. **7** Nīgūkorwo arīa makomaga-rī, makomaga ūtukū, na arīa marīāgwo nī njoohi-rī, marīāgwo ūtukū. **8** No kuona atī ithuī tūrī a mūthenya-rī, nītūtūūke a kwīgīrīrīria maīndū, twīhumbīte gako ga kūgītīra gīthūrī karīa

ka wītīkio na ka wendani, na tūgekīra ūhoro wa kwīgīrīria ūhonokio taarī ngūbia ya kīgera ya kūgītīra mūtwe. **9** Nīgūkorwo Ngai ndaatwāmūrīre nīgūo tūtūūke a kūrakarīrwo, no nītūtūūke a kwamūkīra ūhonokio thīnī wa Mwathani witū Jesū Kristū. **10** We nīatīkūrīrīre nīgeetha, twakorwo twīgūite kana tūkomete-rī, tūgaatūūrānia hamwe nake. **11** Nī ūndū ūcio-rī, ūmanagīrīria mūdū na ūria ūngī na mwīkīranage hīnya o ta ūria mūrēka rīu. **12** Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, twamūthāitha mūtūūage andū arīa marutaga wīra na kīyo thīnī wanyu, arīa matuītṵo arorī anyu na makamūtaaraga thīnī wa Mwathani. **13** Mekagīrīre mūno makīria na mūmendage nī ūndū wa wīra ūcio marutaga. Tūtūranagīai na thayū mūdū na ūria ūngī. **14** Na nīngī nītūkūmūrīgīrīria, inyuū arīū na aarī a Ithe witū, mūkaanagīe andū arīa igūūta, na mūūmagīrīrie arīa marī guoya, na mūeithagīe arīa matarī hīnya, na mūkīragīrīrie andū othe. **15** Menyagīrīrai gūtīkagīe mūdū ūkūrīhīria ūūru na ūūru, no hīndī ciothe geragīai gūtūgana inyuū-ene, na mūtūgage andū arīa angī othe. **16** Kenagai hīndī ciothe; **17** hooyagai mūtegūtīgīthīria; **18** cookagīriaī Ngai ngaatho maīndū-inī mothe, nīgūkorwo ūguo nīgūo Ngai endaga harī inyuū thīnī wa Kristū Jesū. **19** Mūtīkanahorie mwaki wa Roho; **20** mūtīkanāire ūhoro ūria ūrathagwo. **21** Roranagīai maīndū mothe. Rūmagīai maīndū marīa mega. **22** Theemagai ūndū o wothē mūūru. **23** Ngai we mwene, o we Ngai wa thayū, aromūtheria o kūna. Namō maroho manyu, na ngoro cīanyu, o na mūrīrī yanyu, iroīkaragīo itarī na ūcuuke hīndī ĩria Mwathani witū Jesū Kristū agaacooka. **24** ūria ūmūtītaga inyuū nī mwīhokeku, na nīakahīngīa ūhoro ūcio. **25** Arīū na aarī a Ithe witū, tūhooyagīrei. **26** Geithīai arīū na aarī a Ithe witū othe na ngeithi theru cia kīmumunyano. **27** Nīndamwatha ndī mbere ya Mwathani atī marūa maya mathomerwo arīū na aarī a Ithe witū othe. **28** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūroģā na inyuū.

2 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ, na Sila, na Timotheo, Twandikira kanitha wa Athesalonike marĩa mayũ ũrĩ thĩniĩ wa Ngai Ithe witũ, o na thĩniĩ wa Mwachani Jesũ Kristũ: **2** Wega na thayũ irogĩa na inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na Mwachani Jesũ Kristũ. **3** Nĩtwagirĩrwo nigũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tondũ ũguo nigũo kwagirĩre, tondũ wĩtikio wanyu nĩurakũra mũno makiria, o nago wendani ũria o mũndũ arĩ nago harĩ mũndũ ũria ũngĩ ũkaingiha. **4** Nĩ ũndũ ũcio, nĩwirahaga tũrĩ thĩniĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkirĩria kwanyu, na gwĩtikia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio marĩa mũkiragirĩria. **5** Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kũhoo, na nĩ ũndũ ũcio mũtuũo agagirũru a gũtoonyu ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariragwo nĩ ũndũ wago. **6** Ngai nĩ wa kũhoo: We nĩakarĩha arĩa mamũthĩnagia na thĩina, **7** no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩnagio amũhe kihurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ ũria Mwachani Jesũ akaaguũranĩro oimite igũrũ arĩ thĩniĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araike ake arĩa marĩ hinya. **8** Nake nĩakaherithia andũ arĩa matoofĩ Ngai na matathikagĩra Ūhoro-ũria-Mwega wa Mwachani witũ Jesũ. **9** Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũria gũtagathira, na mahingĩrĩro nja matikooone ũthiũ wa Mwachani, o na ũnene wa hinya wake, **(aiõnios g166)** **10** mũthenya ũria agooka nigũo atũũgĩro thĩniĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwĩtikite magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetikirie ũira witũ ũria twamũheire. **11** ũndũ ũcio nigũo ũtũmaga tũmũhooyagire tũtegũtigithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maaganĩrĩre na gwĩtwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩre matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wothe ũria uumanĩte na wĩtikio wanyu. **12** Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩtwa rĩa Mwachani witũ Jesũ rĩtũũgagĩro thĩniĩ wanyu, o na inyuĩ mũtũũgagĩro thĩniĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwachani Jesũ Kristũ.

2 Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoro wa gũcoka kwa Mwachani witũ Jesũ Kristũ na gũcokaanĩrĩro gwĩtũ harĩ we, nĩtũkũmũthaitaha, **2** atĩ mũtikahiũhe kwenyenyo kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmirĩri, o na kana marĩa merĩtwo atĩ moimĩte kũrĩ ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwachani nĩũrikitie gũkinya. **3** Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amũheenie o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgakinya, ũhoro wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũria mũregi watho ataguũranĩro, o ũcio ũtũirĩro ciira wa kwanangwo. **4** Nĩagokĩrĩra na etũũgĩre igũrũ rĩa kirĩa gĩothe gũtanĩtio na Ngai na kirĩa gĩothe kũhooyagwo, nĩgeetha aikare thĩ kũu thĩniĩ wa hekarũ wa Ngai, agĩtũuaga atĩ we mwene nĩ Ngai. **5** Kaĩ mũtararĩkana atĩ rĩa ndarĩ hamwe na inyuĩ nĩdamwiraga maũndũ macio? **6** Na rĩu nĩmũũũ kirĩa kĩgĩrĩtie mũndũ ũcio ooke na nĩgeetha akaaguũranĩro ihinda rĩa rĩa riagĩrĩre. **7** Nĩgũkorwo ũhoro wa hitho wa kũregana na watho nĩururuta wĩra; no nĩ kũrĩ ũria ũgĩrĩrĩre ũhoro ũcio woneke rĩu, na egũthĩ na mbere gwĩka ũguo nginya rĩa rĩa akeherio. **8** Na hĩndĩ iyo nigũo mũndũ ũcio mũregi watho akaaguũranĩro. Mũndũ ũcio nĩwe Mwachani Jesũ akooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũria ũkoonanio nĩ gũcoka gwake. **9** Mũndũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũria wonekaga thĩniĩ wa mĩthemba yothe ya

ciama cia maheeni, na marũũri, na morirũ, **10** o na ooke na mĩthemba yothe ya ũmaramari nigũo aheenie andũ arĩa marĩ njĩra ya kũũra. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoro-ũria-wa-ma nigũo mahonokio. **11** Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahithithia, nĩgeetha metikie maheeni macio, **12** na nĩgeetha andũ othe matũirwo ciira arĩa matetikitie ũhoro-ũria-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu. **13** No rĩrĩ, twagirĩrwo nigũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mwendetwo nĩ Mwachani, tondũ kuuma o kĩa mbĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwĩtikia ũhoro-ũria-wa-ma. **14** Aamwĩrĩre ũhoro ũyũ nĩ ũndũ wa ũhoro-ũria-Mwega ũria twamũhunjiĩre nigũo mũgĩe nĩ riiri wa Mwachani witũ Jesũ Kristũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩhaandei wega na mũrũmie ũrutani ũria twamũrutire, o na akorwo twarĩre na kanua kana tũkĩmwandikira marĩa. **16** Mwachani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai Ithe witũ ũria watwendire na agĩtũhe ũmĩrĩro wa nginya tene na kĩĩrĩgĩrĩro kĩega na ũndũ wa Wega wake-rĩ, **(aiõnios g166)** **17** maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkire hinya thĩniĩ wa ciiko o na ciugo ciothe njega.

3 Naguo Ūhoro wa kũrĩgĩrĩria-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ atĩrĩ, tũhooyagĩre nĩgeetha ũhoro wa Mwachani ũtheereme na ihenya, na ũkumagio, o ta ũria ũkumagio nĩ inyuĩ. **2** Na ningĩ mũhooyage nĩgeetha tũhonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu o na ooru, tondũ tĩ andũ othe metikie. **3** No Mwachani nĩmwĩhokeku, na nĩekũmwĩkĩra hinya na amũgĩtĩre kuuma kũrĩ ũria mũũru. **4** Tũrĩ na mwĩhoko thĩniĩ wa Mwachani atĩ nĩmũreeka na nĩmũgũthĩi na mbere gwika maũndũ marĩa twathanĩte. **5** Mwachani arotongoria ngoro cianyu nigũo mũgĩe na wendani wa Ngai na ũkĩrĩrĩria wa Kristũ. **6** Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩtũkũmwatha thĩniĩ wa rĩtwa rĩa Mwachani Jesũ Kristũ, atĩ mũtigane na mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ o wothe kĩgũta, ũria ũtaikaraga kũringana na ũrutani ũria twamũrutire. **7** Nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũũũ ũria mwagirĩrwo nĩ kwĩgererania na ithuĩ. Ithuĩ tũtĩarĩ igũũta rĩria twatũire na inyuĩ, **8** o na tũtĩigana kũria irio cia mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ. Handũ ha ũguo, twarutaga wĩra ũtũkũ na mũthenya, tũkĩrutaga wĩra mũritũ na tũkenogagia nĩgeetha tũtigatũike mũrigo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ wanyu. **9** Tweekaga ũguo, tĩ tondũ tũtĩarĩ na kũhoo gia kũhe ũetheithia ta ũcio, no nĩgeetha tũtũike kĩonereria kianyu gia kwĩgererania nakio. **10** Nĩgũkorwo o na rĩa rĩa twatũire hamwe na inyuĩ nĩtwamũheire watho ũyũ: “Mũndũ angĩaga kũruta wĩra, o na kũria ndakarĩe.” **11** Nĩtũiguaga amwe thĩniĩ wanyu nĩ igũũta, na matĩrĩ wĩra marutaga, no nĩmetoonyagĩrĩra maũndũ-inĩ ma andũ arĩa angĩ. **12** Andũ acio nĩ tũgathira na tũkamarĩngĩria thĩniĩ wa Mwachani Jesũ Kristũ atĩ makĩndĩre, na marĩĩage irio iria marutĩre wĩra. **13** Naho ha ũhoro wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, mũtikanoge nĩ gwĩkaga wega. **14** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũria ũrĩ thĩniĩ wa marĩa maya-rĩ, mwĩhũgagĩ. Mũtikanagĩ ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. **15** No mũtikamũtue taarĩ thũ, no mũkaanieĩ ta mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu. **16** Na rĩu-rĩ, Mwachani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na kĩro-inĩ ciothe. Mwachani aroikara na inyuĩ inyuotho. **17** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithĩ ica na guoko gwakwa mwene, na kũu nĩkio kĩmenyĩthia gia gũkũũrana marĩa makwa mothe. Ūguo nigũo nyandĩkaga. **18** Wega wa Mwachani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuotho.

1 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paũlu mūtũmo wa Kristũ Jesũ nĩ ɔndũ wa gwachwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ũria arĩ we mwĩhoko witũ, **2** Ndirakwandikira marũa maye wee Timotheo, mũrũ wakwa kũna thĩĩnĩ wa wĩtikio: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ o na kũri Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogia nawe. **3** O ta ũria ndakũringĩriire ngĩthĩ Makedonia, atĩ ũikare kũu Efeso o na rĩu ndĩrenda ũikare kuo nĩgeetha ũgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ũrutani wa maheeni, **4** na ningĩ matigathikagĩriire ng'ano cia tũhũ, kana ũhoro wa njjarwa ũria ũtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wĩra wa Ngai, ũria ũrutagwo na njĩra ya wĩtikio. **5** Muoroto wa watho ũyũ nĩ wendo, ũria uumaga thĩĩnĩ wa ngoro thero, na thamiri njega, o na wĩtikio ũtarĩ na ũhinga. **6** Andũ amwe nĩmatiganite na ũhoro ũcio na makereka mĩario-inĩ ya tũhũ. **7** Mendaga gũtuika arutani a watho, o na gũtuika matiũ gĩtũmi kia ũhoro ũria maheanaga o na kana gĩtũmi kia maũndũ marĩa maaragia magwathiire. **8** Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mũndũ angũhũthĩra kũringana na ũria kwagĩriire. **9** O na ningĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ arĩa athingu no ũthondekeirwo arĩa moinaga watho na arĩa aremi, na arĩa matetigĩrite Ngai na arĩa ehia, na arĩa matarĩ atheru na arĩa matarĩ etikia; o na arĩa moragaga maithe na manyina mao, na arĩa orangani, **10** o na nĩ ɔndũ wa itharia na arĩa mogomagia mitugo, na onjoria a ngombo, na arĩa maheenanagia, na arĩa mehĩtaga na maheeni, o na ɔndũ ũngĩ o wotho ũtaringaine na ũrutani ũria mwgagĩrũ, **11** ũria ũringaine na ũhoro-ũria-Mwega ũri riiri wa Ngai ũria mũrathime, o ũhoro ũcio ndehokeirwo ndũrutage. **12** Nĩngũcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ngũgũthĩra, hamwe na wĩtikio o na wendani ũria uumaga thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **15** Atĩrĩrĩ, ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩriire gwĩtikĩrwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ okiore thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa mbere. **16** No nĩ ɔndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩ ndaiguĩrũrwo tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩĩnĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ũkĩrĩria wake ũtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaari mwĩhia makĩria, ndũike kĩonereria harĩ arĩa marĩmwĩtikagĩa na makegĩra na muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) **17** Na rĩu, kũri Mũthamaki ũria ũtũruga tene na tene, ũria ũtathiraga, na ũria ũtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki, arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) **18** Wee Timotheo, mĩrũ wakwa, ndirakũhũ ũtaaro ũyũ kũringana na mohoro marĩa maarathĩtwo hĩndĩ ĩmwe ũhoro-inĩ waku, nĩgeetha wamarĩmĩria ũhotage kũrũ mbaara wega, **19** na ũtũre ũrũmitie wĩtikio, na ũrĩ na thamiri ĩtarĩ na ũcuuke. Andũ angĩ nĩmareganite na kũrũmĩria thamiri ciao, na nĩ ɔndũ ũcio magathũkia wĩtikio wao. **20** Amwe ao nĩ Humenayo, na Alekisandro, arĩa neanite kũri Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

2 Ningĩ, nĩngũkũringĩrĩria atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaitanĩrĩra, na ma gũcookia ngũgũthĩnĩ, nĩ ɔndũ wa andũ othe: **2** Ningĩ mũhooyagĩre athamaki na arĩa othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũrũge na mũtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ

mothe na tũri na ũtheru. **3** ũndũ ũcio nĩ mwega, na nĩkuenagia Ngai Mũhonokia witũ, **4** o we wendetete andũ othe mahonokia na mamenye ũhoro-ũria-wa-ma. **5** Nĩgũkorwo kũri Ngai o ũmwe, na mĩguithania o ũmwe wa kũguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mũndũ, o we Kristũ Jesũ, **6** ũria werutire atũke wa gũkũra andũ othe. Naguo ũira wa ũhoro ũcio nĩwaheanirwo ĩhinda riaguo rĩria riagĩriire riakinya. **7** Na ũhoro ũcio nĩguo watũmire ndũike mũhunja o na mūtũmwo wago na nĩ ndĩraaria ũhoro wa ma, ndirahenanania. Ndatũkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro wa gwĩtikia o na ũhoro wa ma. **8** Ngwenda atĩ arũme mahoitagie kũndũ guothe moete moko matheru na igĩrũ, matarĩ na marakara kana ngarari. **9** O na ningĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo ĩtarĩ cia kwĩonania marĩ na mĩthĩire yagĩriire, na marĩ na ũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njũirĩ, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mũno, **10** no makoragwo marĩ na cikũ njega, iria ciagĩriire andũ-a-nja arĩa moimbũraga atĩ nĩ ahooi Ngai. **11** Mũndũ-wa-nja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akĩndĩriire na enyĩhĩtie biũ. **12** Ndingĩtikĩria mũndũ-wa-nja arutanage kana aathage mũndũ mũrũme; no nĩaikarage akĩndĩriire. **13** Nĩgũkorwo Adamu nĩwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. **14** Ningĩ Adamu tiwe waheanirwo; nĩ mũndũ-wa-nja waheanirwo agĩtuika mwĩhia. **15** No rĩrĩ, andũ-a-nja nĩ makaahonoka nĩ ɔndũ wa gũciara ciana, mangĩtũra metĩkĩtie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ũũgĩ wa ngoro.

3 ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mũndũ o wotho angĩrĩrĩria gũtuika mũrori wa maũndũ ma kanitha, mũndũ ũcio nĩerĩriire wĩra wa bata. **2** Rĩu-rĩ, mũrori wa maũndũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo nĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ũũ kwĩgĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na mũndũ mũtũku, na mũndũ ũnyĩitaga andũ ũgenĩ, na ũngĩhota kũrutana maũndũ. **3** No ndagakorwo arĩ mũrĩũ, kana arĩ wa ngũũ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mũndũ ĩtarĩ wa mbaara, na ĩtarĩ thuti ya mbeeca. **4** No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmwathĩkagĩa na gĩtĩo kĩrĩa kiagĩriire. **5** (Mũndũ angĩkorwo ndangĩhota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) **6** Ningĩ ndagakorwo arĩ mũndũ mwerũ wĩtikio-inĩ ndakae kũgia na mwĩtĩo, nake atũrwo ciira ta ũria mũcukani aatũrũrwo. **7** Ningĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũri andũ arĩa matarĩ a thiritũ ĩitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani. **8** Nao ateĩhĩrĩria a kanitha, nĩmagĩrĩrwo makoragwo marĩ andũ a gũtĩka na ehokeku, matigatuĩke anyũĩ a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera ĩndo na njira ĩtagĩriire. **9** No nginya marũmie ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrĩkũru marĩ na thamiri ĩtarĩ na mwĩcuuko. **10** Nao mambe magerio; na thootha ũcio marekw matũke ateĩhĩrĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke. **11** O ɔndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtĩka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, na makorwo matarĩ arũũ na matũke a kwĩhokeka maũndũ-inĩ mothe. **12** Mũteĩhĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotete gwatha ciana ciake na mũciĩ wake wega. **13** Arĩa matungatĩte wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhoro-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtikia Kristũ Jesũ. **14** O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrũka kũri we narua-rĩ, ndirakwandikira maũndũ maya nĩgeetha, **15** ĩngĩaga gũku

narua, ūmenye ūria andū magīrīrwo nīgūikaraga marī thīini wa nyūmba ya Ngai, na nīyo kanitha wa Ngai ūria ūri muoyo, naguo nīgūo gītugī na mūthingi mūrūmu wa kūnyitīrīra ūhoro-ūria-wa-ma. 16 Na hatarī nganja, ūhoro wa kwīyamūrīra Ngai nī hitho nene ma, atī: We oonanirio arī na mwīrī, agītūuo mūthingu nī Roho, akōnwo nī araika, na ūhoro wake ūkīhunjo kūrī ndūrīrī ciothe, agītīfīkio nī andū a gūkū thī, na akīamūkīrwo riiri-inī kūria igūrū.

4 Na rīrī, Roho nīoigaga atekūhithīrīra atī matukū ma thutha andū amwe nīmagatiganīria wītīkio na marūmīrīre maaroho marīa maheenanaḡo o na maūndū marīa marutanagwo nī ndaimono. 2 Morutani ta macio mahunḡagio nī andū arīa marī ūhinga, arīa maaragīa maheeni, na arīa thamirī ciao ihaana ta icinītwo na ruoro. 3 Acio nīwo makaanagīa andū kūhikania na makameera megīrīrīre kūrītiaga irio cia mīthebama ūmwe, irīa Ngai oombire nīgūo ciāmūkagīrwo na ngaatho nī arīa metīkītie na arīa moī ūhoro-ūria-wa-ma. 4 Tondū-rī, kīria ḡiothe Ngai oombire nī kīega, na ḡitīrī kindū kīagīrīrwo nīkūrēgwo angīkorwo kīamūkīrītwo na ngaatho, 5 tondū nīkīrīkītie ḡūtherio nī kiugo kīa Ngai na mahooya. 6 Ūngūrīta arīu na aarī a lthe witū maūndū maya-rī, nīgūtūka ndungata nḡega ya Kristū Jesū, irīa īreretwo na ciugo cia ūhoro-ūria-wa-ma wa wītīkio o na cia ūrutani mwega ūria wee ūtūire ūrūmīrīre. 7 Reganaga na ḡ'ano cia tūhū irīa itarī cia ḡūtīthīa Ngai, o na ḡ'ano ta irīa īganagwo nī iheti; nī kaba wīmenyerīe ḡūkara nyāmūrīrīre Ngai. 8 Nīgūkoro gwīka maūndū ma gwīkara mwīrī hīna nī ūrī bata waguo, no kwīyamūrīra Ngai kūrī bata harī maūndū mothe, nī ūndū kūrehaga kūrīgīrīrwo muoyo-inī ūyū tūrī o na muoyo-inī ūria ūgooka. 9 Ūhoro ūyū nīgūo wa kwīhokeka na nīwagīrīre gwītīkīrīka o bitū 10 (na ūhoro ūcio nīgūo ūtūmagā twīrutanagīrie na twīnogagīe), na tūkaiga mwīhoko witū harī Ngai ūria ūri muoyo, ūria arī we Mūhonokia wa andū othe, na makīria arīa metīkītie. 11 Athanaga atī maūndū macio mekagwo. 12 Ndūkānareke mūndū o na ūrīkū akūire tondū atī wī mūndū mwīthī, no tūka kīonerīa kūrī andū arīa metīkītie rīria ūkwarīa, na ha ūhoro wa mūtūūrīre, na wa wendani, o na ha wītīkio, na ha ūhoro wa mītūgo mītheru. 13 Wīheane ḡūthomagīra andū Maandiko marīa matheru, na kūhunja, na kūrutana, o ngīna rīrīa ngooka. 14 Ndūkānaage kūhūthīra kīheo ḡīaku kīria waheirwo na ūndū wa mohoro marīa maarathīrwo, rīria athuuri maakūīgīrīre moko. 15 ūkagīra kīyo harī maūndū macio; wīheane kūna kūrī mo, nīgeetha andū othe monage ūria ūrathīi na mbere. 16 Menyagīrīra wega mūtūūrīre waku na ūrutani waku. Kiragīrīria thīini wa maūndū macio, tondū weka ūgūo, nīūkwhīhonokia wee mwene na ūhonokie o na arīa magūthīkagīrīra.

5 Atīrīrī, ndūkānakūūme mūndū mūkūrū, kaba ūmūthaiḡage taarī thoguo, nao andū arīa ethī ta marī arīu a thoguo, 2 Atumia arīa akūrū, ūmatuḡage ta marī aa maitūgūo, nao arīa anini matuḡage ta airītu a thoguo, na wīkage ūgūo na mīthīire yothe ya ūthingu. 3 Rūmbūyagīa atumia arīa a ndigwa kūna, na ūmatīage. 4 No mūtumia wa ndigwa angīkorwo arī na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rī, ciana icio nī ciambe cīrute kūrutīthīa wītīkio wīra na ūndū wa kūmenyagīrīra andū arīa marī a nyūmba ciao kīūmbe; tondū gwīka ūgūo nī ḡūcookerīa aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nīgūkorwo ūndū ūcio nīūkenagīa Ngai. 5 Mūtumia wa ndigwa ūria ūbataire kūna, na ūtīgītwo arī wiki-rī, ūcio aigaga mwīhoko wake harī Ngai, na akahooyaga ūtukū na mūthenya, akīūrīa

Ngai ūteithio ategūtīgīthīria. 6 No mūtumia wa ndigwa ūria ūikaraga agīkenagīa, ūcio nī mūkūo o na arī muoyo. 7 Rutaga andū maūndū macio o namo, nīgeetha ḡūtikagīe mūndū ūgūikara arī na ūcuuke. 8 Mūndū wothē angīaga ḡūteithīa andū ao, na makīria arīa marī a gwake mūcī-rī, mūndū ūcio nīakaanīte wītīkio na nī mūrūo ḡūkīra ūria ūtetīkītie. 9 ḡūtīrī mūtumia wa ndigwa wagīrīre kwandīkwo mūtārātara-inī wa atumia a ndigwa atakīnyītīe mīaka mīrongo ītandatū, na akorwo aarī mwīhokeku kūrī mūthuurī-we, 10 na akorwo nīoikaine wega nī ūndū wa gwīkaga cīko nḡega, ta kūrera ciana, na ḡūtugaga aḡeni, na ḡūthamba nyārīrī cia andū arīa aamūrē, na ḡūteithīa andū arīa marī thīīna-inī, na kwīrutagīra we mwene gwīkaga maūndū marīa mothe mega. 11 Ha ūhoro wa atumia a ndigwa arīa ethī-rī, ndūkamekīre mūtārātara-inī ta ūcio, tondū rīria makagucūrīrīo nī merīrīra mao ma mwīrī, nīmagatigana na Kristū na macooke kwenda kūhīka. 12 Nī ūndū wa ūgūo magatuīka a ḡūtūrwo cīra, tondū nīmathūkītie kīranīro kīao kīa mbere. 13 Nīngī, nīmemenyagīria ūḡūta, magatuīka a kūūrūra kuuma nyūmba ūmwe ngīna irīa īngī. Na to ūḡūta wiki, o na nīmatūīkaga a kwaria ndeto cia mūhuhu na magetoonyerīa maūndū-inī ma andū angī, makaaragīa maūndū marīa mataagīrīrwo nī kwaria. 14 Nī ūndū ūcio-rī, nī ḡūtāara atumia a ndigwa arīa ethī mahīke, na magīe ciana, na marūmagagīrīre mīcīi yao, nīgūo matīkae kūhe thū itū mweke wa ḡūcambania. 15 Tī-ītherū o na rīu amwe ao nīmārīkītie kūgarūrūka na makarūmīrīra Shaitani. 16 Mūndū-wa-nja o wothē mwītīkia angīkorwo arī na atumia a ndigwa a nyūmba yake-rī, nīamateithagīe arī we na ndagakuīthīe kanitha mūrigo wao, nīgeetha kanitha ūhote ḡūteithīa atumia arīa a ndigwa kūna, arīa mabataire. 17 Athuuri a kanitha arīa matongoragīa maūndū ma kanitha wega nīmagīrīrwo nī kūheo ḡītīio mūno, na makīria arīa marutaga wīra wa kūhunja na kūrutana. 18 Nīgūkoro Maandiko marīa matheru moigīte atīrī, “Ndūkanohe ndegwa kanua rīria ikūranga ngano ikīmīhūra,” na nīngī nīmōigīte atīrī, “Mūruti wīra nīagīrīrwo nīkūheo mūcaara wake.” 19 Ndūkānetīkīrie mūthuurī wa kanitha athitangwo, tīga hakorīrwo na ūira wa andū eerī kana atatū. 20 Andū arīa maīkaraga makīthīagīa-rī, makaanagīe mbere ya andū othe, nīgūo arīa angī maīkaraga metīgīrīte. 21 Ndakwīra atīrī na ma ndī mbere ya Ngai, na Kristū Jesū o na araika arīa athuure, ūmenyagīrīre morutani maya ūtegūthutūkīna, na ndūkaneekē ūndū o na ūmwe na kīmenyano. 22 Ndūkahiūhage kūīgīrīra mūndū moko, na ndūkānagwātānīre na mehīa ma andū arīa angī. Ikaraga ūrī mūthingu. 23 Tīga kūnyuaga o maaī matherī, nyuuaga ndībei nīni tondū wa nda yaku, na nī ūndū wa ūria ūrūrāga kaingī. 24 Mehīa ma andū amwe nīmeyonanītie, makamatongoragīa cīra-inī no mehīa ma andū angī mamōimaga thutha. 25 O ūndū ūmwe, nūgo cīko nḡega cīyonagīa, nacio irīa itarī nḡega itīgīthīhīka.

6 Nī kwagīrīre andū arīa ngombo, o acio maīkaraga ta mekīrītwo icookī rīa ūkombo nḡingo matuḡage atī aathani ao nī a kūheagwo ḡītīio ḡiothe, nīgeetha rītwa rīa Ngai na ūrutani witū itīkanacambio. 2 Arīa marī na aathani metīkītie matīkamāime ḡītīio nī ūndū wa ḡūkorwo atī nī arīu na aarī a lthe wao. Handū ha ūgūo, nīmamatungatagīre wega makīria, tondū arīa maragūnīka nī ūndū wa ūtungata wao nī andū metīkītie, na nī andū mendatwo. Rutanaga maūndū macio na ūmarīngagīrīre andū. 3 Mūndū o na ūrīkū angīrutana ūrutani wa maheeni na akorwo ndetīkanītie na ūrutani ūria mwega wa Mwathani witū Jesū Kristū na ūrutani ūria wa

kwiyamūrira Ngai-rī, 4 mūdū ūcio nī mwītīī na ndarī ūndū oī. Ūcio endete o ngarari itarī kīguni na njūgitano ikonī ciugo iria irehaga ūiru, na ngūī, na mīario mīūru, na gwīkūūa maūdū mooru, 5 na kūgiana gūtathiraga gatagatī ka andū arīa marī meciiria mooru, arīa mathirīrwo nī ūhoro-ūrīa-wa-ma, na arīa meciiragia atī ūhoro wa kwiyamūrira Ngai nī njīra ya gūtūma mūdū atonge. 6 No rīrī, kwiyamūrira Ngai na kūiganwo nī kīrīa ūrī na kīo, ūcio nī ūtonga mūnene. 7 Nīgūkorwo gūtīrī kīndū twarehire gūkū thī, na gūtīrī kīndū tūngīhota kūruta kuo. 8 No tūngīgīa na irio, na tūgīe na nguo-rī, no tūiganwo nīcio. 9 Andū arīa mendaga gūtonga-rī, nīmagūūaga magerio-inī o na mūtego-inī wa merīrīra maingī ma ūrimū ma kūmathūkia, marīa mamagūūthagia mwanangīko-inī, makamaniina. 10 Tondū kwenda mbeeca nīkīo kīhumo kīa mīthemba yothe ya ūūru. Andū amwe nī ūndū wa kwenda mbeeca mūno-rī, nīmatīgīte wītīkio, na magetheeca ngoro na kīeha kīingī. 11 No wee mūdū wa Ngai-rī, ūrīra maūdū macio mothe, na ūthingatage ūthingu, na kwiyamūrira Ngai, na wītīkio, na wendani, na gūkirīrīria, na ūhooreri. 12 Rūaga mbaara irīa njega ya wītīkio. Rūmia ūhoro wa muoyo wa tene na tene o ūrīa wetīrwo rīrīa woimbūrīre wega wītīkio waku mbere ya aira aingī. (aiōnios g166) 13 Ningī ndī mbere ya Ngai, ūrīa ūheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristū Jesū, ūrīa warutire ūira mwega rīrīa aarutaga ūira mbere ya Pontio Pilato, nī ngūgwatha atī 14 ūrūmagie rīathani rīu wathītwo narīo ūtarī na kīmeni kana ūcuuke ngīnya hīndī rīra Mwathani witū Jesū Kristū akoonanio, 15 ūrīa Ngai akoonania ihinda rīake rīakīnya. Ngai ūcio-rī, nīwe mwene hīnya ūrīa wa kūgoocagwo, na nowe Mūthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. 16 Ningī nowe wiki ūtūūruga muoyo ūrīa ūtathiraga, na agatūūra ūtheri-inī ūrīa gūtārī mūdū ūngīhota kūūkuhīrīria. Gūtīrī mūdū ūrī wamuona kana ūngīhota kūmuona. Nake arotīīagwo, na arogīa na wathani ūrīa ūtathiraga ngīnya tene. Amenī. (aiōnios g166) 17 Athaga andū arīa itonga gūkū thī īno tūrī matīgage kwīgaatha kana kūiga mwīhoko wao harī thīīnī wa ūtonga ūcio ūtamenyagīrwo, no maigage mwīhoko wao harī Ngai ūrīa ūtūheaga indo ciothe na ūtaana, nīguo itūkenagīe. (aiōnios g165) 18 Maathe mekage wega, na maingīhīrwo nī gwīkaga cīiko njega, na matūīke andū a gūtugana na kūgayagīra andū indo ciao na ūtaana. 19 Meka ūguo nīmarīīgagīra kīgīīna kīao ene kīrī mūthingi mūrūmu nī ūndū wa mahinda marīa magooka, na nīgeetha mahote kwīgwatīra muoyo, na nīguo muoyo ūrīa wa ma kūna. 20 Atīrīrī, Timotheo, gitagīra kīrīa wīhokeirwo. Wīthemage inegene rīa arīa matetīgīrīte Ngai, na ngarari cia mathugunda ma maheeni marīa matuagwo atī nīmo ūmenyo na ti ūmenyo kūrī. 21 Andū amwe metīkīte atī marī na ūmenyo ūcio nīmatūgūūgīte na makoima wītīkio-inī. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī.

2 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai. Ndatũmwo nĩ Ngai kũringana na kũiranĩro kĩa muoyo ūria ūri thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Ndakwandikĩria wee Timotheo, o we mũrũ wakwa nyendete mũno: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ, na Kristũ Jesũ Mwathani witũ, irogĩ nawe. **3** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ūria nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri itari na ūcuuke, o ta ūria maithe makwa ma tene meekaga, o ngũkũirirĩkana hĩndĩ ciothe ūtukũ na mũthenya, mahooya-inĩ makwa itegĩtigĩthĩria. **4** Nĩndĩiriragĩria mũno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nĩgeetha njyĩrwĩ nĩ gĩkeno. **5** Nĩndirikaniĩto ūhoro wa witĩkio waku ūria ūtari ūhinga, o ta ūria watũire na cũguo Loisĩ, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjĩtikĩtie atĩ witĩkio ūcio ūri o thĩnĩ waku. **6** Nĩ ūndũ wa gĩtũmi gĩkĩ ngũtikũirĩkana atĩ ūhuhagĩrĩrie kĩheo kĩrĩa ūheetwo nĩ Ngai, kĩrĩa wagĩire nakĩo rĩrĩa ndakũigĩrĩire moko. **7** Ngũkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gũtwĩkagĩra guoya, no aatũheire roho wa gũtwĩkĩra hinya, na wa wendani, na wa ūũgi wa kwĩnyiita maĩndũ-inĩ mothe. **8** Nĩ ūndũ ūcio ndũkanaconoke ūkũumbũra ūira wa Mwathani witũ, kana ūconoke nĩ ūndũ wakwa nĩ njohetwo nĩ ūndũ wake. No nyitaniĩra na nĩ kũnyariĩrwĩ nĩ ūndũ wa Ūhoro-ũria-Mwega, nĩ ūndũ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. **9** Ngai nĩwe watũhonokĩrie na agĩtwĩra mütũũire mũtheru, ti tondu wa ūndũ twĩkite, no nĩ ūndũ wa ūria aatanyĩe gwĩka na nĩ ūndũ wa wega wake. Twaheirwo wega ūyũ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ mbere ya kĩa mbĩrĩria gĩa thĩ, (aiŋonĩos g166) **10** no wega ūcio rĩu nĩgũũrĩnĩro nĩ ūndũ wa kuonekana kwa Mũhonokia witũ, Kristũ Jesũ, ūria waniĩnĩre gĩkuũ, na akĩrehe muoyo o na ūhoro wa kwaga kũbutha akĩũga ūtheri-inĩ nĩ ūndũ wa Ūhoro-ũria-Mwega. **11** Na nĩ ūndũ wa Ūhoro-ũcio-Mwega-rĩ, nĩndamũirwo ndũike mũhunjia, na mütũmwũ, na mũrutani wagu. **12** Ūhoro ūcio nĩguo ūtũmĩte nyamariĩke ūguo. No ndiconokaga, tondu ūria nĩ njĩtikĩtie nĩndĩmũũĩ, na ndĩ na ma atĩ arĩ na ūhota wa kũigĩtira kĩrĩa ndĩmwihokeire o nginya rĩria mũthenya ūcio ūgaakinya. **13** Rũmia ūhoro ūria waigũire kuuma kũri nĩ, ūri kionereria kĩa ūrutani mwega, ūri na witĩkio na wendani thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **14** Mwenyerera ūndũ ūria mwega ūria wehokeirwo, na ūũmenyerera ūiteithĩto nĩ Roho Mũtheru ūria ūkaraga thĩnĩ witũ. **15** Wee nĩũĩ atĩ andũ othe thĩnĩ wa bũrĩri wa Asia nĩmandanganĩrie, o hamwe na Fugelo, na Herimogene. **16** Mwathani aroigũira andũ a nyũmba ya Onesiforo tha tondu aananyamarũra kaingĩ na ndaconokire nĩ ūndũ wakwa kuohwo na mũnyororo. **17** Nowe, hĩndĩ irĩa ookire Roma, nĩnjarĩrie na kĩa o nginya akĩnyona. **18** Mwathani aroĩtikĩra atĩ akaagũirwo tha nĩ Mwathani mũthenya ūcio wakĩnyalĩ. Wee nĩũĩ wega mũno ūria aandeithirie na njĩra nyingĩ rĩria ndaarĩ Efeso.

2 Nĩ ūndũ wa ūguo, wee mũrũ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩnĩ wa wega wa Ngai ūria ūri thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Namo maĩndũ marĩa waigũire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ūũĩ atĩ no mahote kũruta andũ angĩ. **3** Ūmĩrĩria gũthĩnĩka hamwe na ithũ ta ūri mũthigari mwega wa Kristũ Jesũ. **4** Gũtĩrĩ mũndũ ūrutaga wĩra wa mũthigari ūngĩohania na maĩndũ matarĩ wa ūthigari: we endaga o gũkenia mũnene wake ūria ūmwaithaga. **5** Ūguo no taguo, mũndũ ūria ūhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ūhootani atathaakĩtie kũringana na ūria gwanĩtũwo. **6** Nĩngĩ-rĩ, mũrĩmi ūria wĩnogagia akĩrĩma mũgũnda nĩ we wagĩrĩrwĩwo

gũtuĩka wa mbere kwamũkĩra maciario maguo. **7** Cũranagia maĩndũ marĩa ndĩroiga, nĩgũkorwo Mwanthani nĩarĩkũũhigagia maĩndũ-inĩ macio mothe. **8** Atĩrĩrĩ, rĩrikanaga Jesũ Kristũ, ūria wariũkĩrio akiuma kũri arĩa akuũ, na aarĩ wa rũciario rwa Daudi, kũringana na Ūhoro-ũria-Mwega, ūria nĩ hunjagia. **9** Ūhoro ūcio nĩguo nĩ nyariiragĩrwĩ o nginya ngohwo na mũnyororo ta ndĩ mũgerĩ ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kiohe. **10** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ nĩnyũmagĩrĩria maĩndũ mothe nĩ ūndũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megũire na ūhonokio ūria ūri thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na rĩiri wa tene na tene. (aiŋonĩos g166) **11** Ūhoro ūyũ nĩ wa kwĩhokeka, atĩrĩ: Angĩkorwo nĩwĩtakũire hamwe nake-rĩ, o na gũtũura nĩtũgaatũura muoyo hamwe nake; **12** na tũngĩkĩrĩrĩria-rĩ, o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake. No tũngĩmũkaana-rĩ, o nake nĩagatũkaana; **13** na tũngĩaga kwĩhokeka, we egũtũura arĩ o mwĩhokeku, nĩgũkorwo we ndangĩhota gwĩkaana. **14** Rĩrikanagia andũ maĩndũ macio. Makaanage ūri mbere ya Ngai nĩguo matige gũkaraniĩria ndeto itari kĩene; ndeto icio itirĩ kĩguni, no gũthũkia ithũkũgia arĩa maciiguaga. **15** Geria mũno wĩonanage harĩ Ngai wĩ mwĩtikĩriku, na wĩ mũrutĩ-wĩra ūtari ūndũ ūngĩmũconora, na ūrutana ūhoro ūria wa ma ūrũngĩrĩrie. **16** Ehagĩrĩa mĩario itari ya gwtĩtigira Ngai, tondu arĩa mekenagia na ndeto icio makĩrĩgĩria kwaga gwtĩtigira Ngai. **17** Ūrutani wao ūtheaga ta kĩronda kĩa ndũira. Amwe ao nĩ Humenayo, na Fileto, **18** arĩa maturuurĩte na magatiga ūhoro wa ma. Moigaga atĩ ūhoro wa kũriũka nĩũrĩkĩtie kũhitũka, na nĩ mathũkĩtie witĩkio wa andũ amwe. **19** No rĩrĩ, mũthĩngĩ ūria mũrũmu wa Ngai nĩwĩhaandite wega nago wĩkĩrwĩto rũri na ciugo ici: "Mwathani nĩo andũ arĩa marĩ ake," na nĩngĩ atĩrĩ, "Ūria wothe uumbũraga rĩtwa rĩa Mwanthani no nginya agarĩrũke atigane na waganu." **20** Thĩnĩ wa nyũmba yothe nene-rĩ, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nĩ kũri indo cia mĩtĩ na cia rĩũmba; imwe nĩ cia wĩra ūria mũtĩte, na imwe nĩ cia wĩra ūria ūtũngĩtũka. **21** Mũndũ angĩthieria kuuma kũri maĩndũ macio matangĩtũka, no atũke ta kindũ gĩa kũruta wĩra wa gĩtĩto, kindũ gĩtherie, kĩrĩa kĩa gĩrĩrie Mwanthani wa nyũmba iyo na kĩahaarĩrio gĩa kũrutaga wĩra o wothe mwega. **22** Na rĩrĩ, ūragĩra merĩrĩria mooru ma wĩthĩ, na ūthĩngatage ūthĩngũ, na witĩkio, na wendani, na thayũ, mũrĩ hamwe na arĩa makayagĩra Mwanthani marĩ na ngoro theru. **23** Reganaga na ngarari cia ūrimũ na cia ūkĩgu, tondu nĩũĩ irehage ngũ. **24** Nayo ndungata ya Ngai ndĩagĩrĩrwĩ nĩ gũtuĩka ya ngũ; handũ ha ūguo, yagĩrĩrwĩwo nĩgũtuĩka ya gũtuga mũndũ o wothe, na irĩ mũndũ arĩ na ūhota wa kũrutana, na irĩ mũndũ mũkĩrĩrĩria. **25** Nĩngĩ arutage arĩa mamũkararagia ahooreire, arĩ na mwĩhoko atĩ Ngai no atũme merire, nĩguo mamenye ūhoro wa ma, **26** na atĩ matũke a gwĩcookera, na meteithũkie mũtego-inĩ wa mũcukani ūria ūmanyĩtĩte mĩgwate nĩguo mekage ūria ekwenda.

3 No rĩrĩ, menya atĩ matukũ ma kũrigĩrĩria nĩgũkũgĩa na mahinda ma ūgwati. **2** Andũ magaatũka eyendi, na endi mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andũ mataiguaga aciari ao, na matarĩ ngaatho, na matarĩ atheru. **3** Nĩngĩ makorwo matarĩ na wendani, na matarekanagĩra, na a gũcambania, na matangĩhota kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na matarĩ tha, na matendaga maĩndũ mega, **4** na andũ mendaga gũkũnyaniĩria andũ arĩa angĩ, na arũgĩrĩri, na eikĩrĩri, na endi gwĩkenia gũkĩra ūria mendete Ngai. **5** Andũ acio metuaga ta meyamũire Ngai no nĩmakaanaga hinya wake. Wĩthemage andũ ta acio. **6** Acio nĩo arĩa matooniyagĩrĩria nyũmba ciene na makaguucagĩrĩria andũ-a-nja arĩa aħũthũ ngoro, arĩa maiyũrĩtũwo nĩ mehĩa, na

arıa matwaragıřırıo nı merırırıa mooru ma mıthemba yothe. **7** Andu-a-nja acıo nımerutaga undu mweru hındı ciothe, no matırı hındı mamenyaga uhoro urıa wa ma. **8** O ta urıa Janne na Jambare maakararıe Musa-rı, no taguo andu acıo mehoraga makararıe uhoro urıa wa ma. Mecırıa mao nı mooru, nao ha uhoro ukonıı wıtıkıo nıakuregwo bıu. **9** No rırı, matıngıthıı haraaya, tondü urımu wao nııkamenyeka nı andu othe, o ta urıa uhoro wa andu acıo wamenyekire. **10** No wee-rı, nııı uhoro wothe wa urutani wakwa, na mütüırere wakwa, na matanya makwa, na wıtıkıo wakwa, na ukırırırıa wakwa, na wendani wakwa, na kuumırırıa gwakwa, **11** na künarırwo gwakwa, na mathıına makwa, o na mıthemba ya maundü marıa maangorire kuu Antiokia, na Ikonıa, o na Lusıter, mınyamaro rıra nıı ndomırırıe. No Mwathani nıahonokırıe kuuma kırı mathıına macıo mothe. **12** Tı-ıtherü, mündü o wothe urıa ukwenda gütüıra mütüırere wa gükenıa Ngai arı thıını wa Krıstü Jesü nıarınyarıragwo, **13** No andu arıa aaganu na arıa aheenania nımarıkırıagırırıa kwagana, makaheenanagıa na makaheenangıo. **14** No wee-rı, tüıra wıkaga maundü marıa wırutıte na ukametıkıa wega atı nı ma ma, tondü nııı arıa maakurıtıre, **15** na urıa wamenyire Maandıko marıa matheru kuuma rıra warı kaana, marıa mangıhota gükühıgıa nıguo ukaahonokıo nı undü wa gwıtıkıa thıını wa Krıstü Jesü. **16** Uhoro wothe urıa wandıkıtwo Maandıko-inı wekırırwo thıını wa müwandıkı nı Ngai, na nıwagırıere harı uhoro wa kurutana, na wa gükaanania, na wa kurınga mahııta, o na wa kurutana mıkarıre ya üthingu, **17** nıgeetha mündü wa Ngai akoragwo arı mıkınanıru, na athagathagıtwo bıu kuruta wıra o wothe mwega.

4 Atırırı, nıı ndı mbere ya Ngai na ya Krıstü Jesü, urıa ügaatuıra cııra andu arıa marı muoyo na arıa makuıte, na nı undü wa güıka gwake na üthamaki wake-rı, ngügütaara atırı: **2** Hunjagıa Uhoro wa Ngai; ıkaraga wıhaarırıe hındı rıra yagırıre na rıra itagırıre; nıngı rııthagırıa andu mahııta mao, na umakaanagıe, na umomagırırıe, wı na ukırırırıa múnene na urutani mübarırıre. **3** Nıgükorwo ihında nırgooka rırıra andu makaaregana na urutani urıa wagırıre. No nıguo mahıngıe merırırıa mao-rı, nımakeyunganırıra arutani aıngı nıguo mameerage maundü marıa matı mao mekwenda küıgua. **4** Nımakahügıra matı mao matıge küıgua uhoro wa ma, na magariırıkıre ng'ano cıa tıhü. **5** No wee-rı, ıkaraga wıguıte maundü-inı mothe, na umırırıe künarırwo, nıngı rutaga wıra wa kühunjıa uhoro wa Ngai, na ühingagıe mawıra mothe ma ütungata waku. **6** Nıgükorwo nınyambırırıe güıtwo thı ta iruta rıra künyuuo, narıo ihında rıakwa rıra kuuma gükü nırıkınyu. **7** Nındüıte mbaara rıra njega, narıo ihenya rıakwa rıgakınyı müthıa, o na nındüırıte menyereıre wıtıkıo wakwa. **8** Rıu nınjıgırwo thümbı rıra ya üthingu, rıra Mwathani, urıa ütuaga cııra na kıhooto, akahe müthenya ücıo, na to nıı nyıkı akaahe, no nıngı nı andu othe arıa makoretwo merırırıe kügüıranırıo gwake. **9** Gerıa muno o urıa wahota üke kırı nıı na ihenya, **10** nıgükorwo Dema, tondü wa kwenda maundü ma thı ino, nıandıganırırıe na agathıı Thesalonıke. Nake Keresıke nıathııte Galatıa, na Tıto agathıı Dalamatıa. **(aıon g165)** **11** Luka nowe tırı nake gükü. Oya Marıko müıke nake, tondü nı üteıthıo harı nıı ütungata-inı wakwa. **12** Nındatümıre Tukıko kuu Efeso. **13** Ügüıka-rı, ndehera kabutı karıa ndatıgıre gwa Karıpo kırıra Teroa, na undehere mabuku makwa ma gıkünjo, na makırıra njıa rıra cıa kwandıkwo. **14** Alekısandero urıa müturı wa indo cıa rıthuku nıanjıkıre üuru muno. Mwathani nıwe ukaamırıha

kürıngana na cııko cıake. **15** O nawe mwımenyerere, tondü nıakararıe ndümırırı üıtü na hınyı. **16** Hındı rıra ndacıırıthırıo rıra mbere-rı, gütırı mündü wokıre kündeıthıa, andu othe nımandıganırırıe. Maroaga gütıırwo üuru. **17** No Mwathani nıarügımıre na nıı na akınjıkıra hınyı, nıgeetha ndümırırı ihunjıo bıu nı undü wakwa na andu-a-Ndırırı the mamııgue. Na nıı ngıhonokıo kuuma kanua ka mırüüthı. **18** Mwathani nıakahonokıa üuru-inı o wothe, na andware üthamaki-inı wake wa igürü, nake arogoocagwo tene na tene. **Amenı. (aıon g165)** **19** Geıthıa Pırısıla na Akula, na andu a nyumba ya Onesıforo. **20** Erasıto aatıgırwo Korınıtho, na nıı ngıtıgı Terefımo kuu Mıleto arı mırüaru. **21** Gerıa ükınıye gükü mbere ya ihında rıra heho. Nıwageıthıo nı Ebulu, o na Pudene, na Lıno, na Kılaudıa, na arıu na aarı a İthe wıtü othe. **22** Mwathani aroıkarıa roho waku. Wega wa Ngai üroıkara hamwe nawe.

Tito

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Ngai na mütümwa na Jesũ Kristũ. Ndũmitwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ūmenyo wa kũmenya ūhoru-ũria-wa-ma ūria ūtwaranite na ūhoru wa kwĩyamũria Ngai. **2** na nĩguo wĩtikio na ūmenyo iria irĩ na kĩrĩgĩrĩro kĩa muoyo wa tene na tene, iria Ngai ūria ūtaheenanagia eeraniire o kuuma kĩa mbĩrĩria. (aiŋnios g166) **3** Nariĩ ihinda rĩake rĩria rĩagĩrĩire rĩakinya, niaguũranĩirie kiugo giake kĩa ndehokeirwo ndikũhunjabie kũringana na ūria njathĩtuo nĩ Ngai Mũhonokia witũ, **4** Ndirakwandĩkĩra marĩa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩĩnĩ wa wĩtikio ūria tũgwatanĩire nawe: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩ nawe. **5** Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩa giatũmire ngũtĩge kũu Kirete nĩ atĩ ūthondeke maĩndũ marĩa mataarĩkĩte na ūthuure athuuri thĩĩnĩ wa o itũũra, o ta ūria ndakwĩrire. **6** Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩrwo akorwo atarĩ na ūcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mütumia o ūmwe tu, na arĩ mũndũ ūrĩ na ciana cĩĩtikĩtie na itarĩ kaĩndũ ingicuukĩrwo nĩ ūndũ wa ūmaramari kana kwaga gwathĩka. **7** Kuona atĩ mũrori wa maĩndũ ma kanitha nĩmwhĩkore wĩra wa Ngai, no nginya akorwo atarĩ na ūcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njira irĩa itagĩrĩire. **8** Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ūũĩ gũtugana, na wendete maĩndũ marĩa mega, na ūhotete kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, na arĩ mũrũngĩrĩru ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ūmenyagĩrĩra mitugo yake. **9** Nĩngĩ no nginya arũmagie ūhoru ūria wa kwĩhokeka, o ta ūria ūrutaniĩtuo, nĩguo ahotage kũmĩrĩria arĩa angĩ na ūrutani ūria mwagĩrĩru, na ahotage kũregana na arĩa maũkararagia. **10** Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a mĩario ya tũhũ na aheenanania, na makĩria arĩa a thĩrĩtũ ya arĩa maruaga. **11** Andũ acio no nginya makirio, tondũ nĩmarathũkia mĩcĩ mĩĩngĩ nĩkũrutanaga maĩndũ marĩa mataagĩrĩire kũrutana, na mekaga ūguo nĩgeetha monage mbeeca irĩa itamagĩrĩire. **12** O na mũnabii ūmwe wao nĩoigĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenanagia hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” **13** ūria ūcio nĩ wa ma. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, makaanagie ūgwatĩrĩie, nĩgeetha mehaande wega ūhoru-inĩ wa gwĩtikia, **14** na nĩguo matĩkarũmbũyagie ng'ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganaga na ūhoru-ũria-wa-ma. **15** Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciirĩa matheru, maĩndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciirĩa mathũku na matetikĩrĩie-rĩ, gũtĩrĩ andũ mũtheru. Ti-itherũ, meciirĩa mao na thamiri ciao nĩ thĩku. **16** Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmoofĩ Ngai, no nĩmamũkaanaga na cĩiko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathĩkaga, na gũtĩrĩ ūndũ o na ūmwe mwega mangũka.

2 No wee-rĩ, no nginya ūrutanaga maĩndũ marĩa maringaine na ūrutani ūria mwagĩrĩru. **2** Rutaga athuuri arĩa akũrũ maikarage matarĩ arĩũ, na marĩ a gũtĩka, na a kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ūhoru-inĩ wa gwĩtikia, na makorogwo marĩ na wendani o na ūkĩrĩrĩa. **3** No nao atumia arĩa akũrũ maratage gũikaraga na mũkarĩre ya ūtheru, na matigatuĩke a gũcambania o na kana mamenyerere kũnyuuaga ndĩbei nyingĩ matũke ta ngombo ciayo, no nĩ matũke a kũrutanaga maĩndũ marĩa mega, **4** nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, **5** na matũke

a kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehanganĩe na wĩra o wa kwao mũcũ, na matũke atugi, na maathĩkagĩre athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagie mũndũ ūngĩcambia kiugo kĩa Ngai. **6** O ta ūguo-rĩ, ūmagĩrĩria aanake, na ūmataarage matũke a kwĩgĩrĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ. **7** Maĩndũ-inĩ mothe, tuika kionereria gĩa gwĩkaga wega maĩndũ-inĩ mothe. Rĩria ūkũrutana onanagia ūrũngĩrũ, na ūtarĩ na itherũ, **8** o na waragie ciugo iria ciagĩrĩire, itangĩrutika mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorĩthio tondũ wa kwaga ūndũ mũũru mangĩaria igũrũ riitũ. **9** Taaraga ngombo atĩ ciathĩkagĩre aathani a cio maĩndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩre nao, **10** na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no cĩihokwo kũna, nĩguo itũmage ūrutani wa ūhoru wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maĩndũ-inĩ mothe. **11** Nĩ ūndũ wega wa Ngai ūria ūrehaga ūhonokio nĩguũranĩrĩro kũrĩ andũ othe. **12** Wega ūcio na Ngai nĩguo ūtũrutaga kũregana na maĩndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũria Ngai, na merirĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gũtũura twĩgĩrĩrĩie merirĩria ma mwĩrĩ, na gũtũura na mitũũrĩre ya ūngai na mũrũngĩrĩru na ya kwĩyamũria Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, (aiŋnios g165) **13** o tũgĩetagĩrĩria kĩrĩgĩrĩro kĩa kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrio riiri wa Jesũ Kristũ, ūria arĩ Ngai witũ mũnena na Mũhonokia. **14** Nake nĩwe werutire nĩ ūndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ mothe, na atherie andũ matũke ake kũmbe, arĩa marĩ na kiyo gĩa gwĩkaga maĩndũ mega. **15** Rĩu-rĩ, maĩndũ macio nĩmo wagĩrĩrwo nĩkũrutanaga. Ūmanagĩrĩria na ūkaanagie wĩ na wathani mothe. Ndũkanareke mũndũ o na ūrĩkũ akũire.

3 Ririkanagia andũ acio atĩ maathĩkagĩre anene na arĩa maathanaga, na matũke aathĩki, na makorogwo mehaarĩirie kũruta wĩra wothe mwega, **2** nĩngĩ matĩkake gũcambia mũndũ o na ūrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mitugo ya ūhooreri harĩ andũ othe. **3** Nĩ ūndũ hĩndĩ imwe-rĩ, o na itherũ twarĩ akĩgu, na tũtiathĩkaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merirĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ūru, tũgathũũrago o na tũgathũũranaga mũndũ na ūria ūngĩ. **4** No hĩndĩ irĩa ūtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ūria atwendete nago ciaguũranĩrĩro-rĩ, **5** nĩatũhonokirie, na tĩ ūndũ wa maĩndũ ma ūthingu marĩa tweekite, no nĩ ūndũ wa tha ciake. Agũtũhonokia na ūndũ wa gũtũtheria, agũtũciara ringĩ na agĩtwerũhia na ūndũ wa Roho Mũtheru, **6** ūria aatũtũrĩrĩie na ūtaana nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, **7** nĩgeetha twatũuo athingu nĩ ūndũ wa wega wake, tũtũke agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ūria tũtũire twĩrĩgĩrĩie. (aiŋnios g166) **8** ūhoru ūcio nĩ wa kwĩhokeka. Na ngũkienda waragie maĩndũ maya ūgwatĩrĩie, nĩgeetha andũ arĩa mehokete Ngai memenyere kwĩrutĩra na kiyo gwĩkaga maĩndũ mega. Maĩndũ maya nĩ magĩrĩru kũna, na nĩ marĩ uumithio harĩ mũndũ o wothe. **9** No rĩrĩ, eheragĩra ngararĩ cia ūrimũ, na ūhoru wa gũkĩnyĩra njiarwa, na gũkararania, na mbaara cia ūhoru wa watho, tondũ maĩndũ macio matĩrĩ uumithio, na nĩ ma tũhũ. **10** Mũndũ ūria ūtũmaga kũgie na nyamũkano-rĩ, mũkaanagie riita rĩa mbere, na rĩa keerĩ. Thuutha wa ūguo, regana nake. **11** Wagĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ mũndũ ta ūcio nĩ mwaganu na nĩ mwĩhia; nake we mwene nĩetũrĩire ciira. **12** Ndaarĩka gũtũma Aritema kana Tukiko kũriwe, geria ūria ūngĩhota ūke kũrĩ nĩ gũkũ Nikopoli, tondũ nĩkuo ndũete gũikara ihinda rĩa heho. **13** Īka ūria wothe ūngĩhota ūteithie Zena ūria wakiri, na Apolo rĩria marĩkorwo marĩ rũgendo-inĩ, na wone atĩ marĩ na indo

ciothe iria mabatarītio nīcio. **14** Nao andū aitū nīmemenyerie kūrutaga mawīra marīa mega, nīguo mateithagīrīrie mabataro-inī ma o mūthenya nīguo matigatūūre mūtūūrīre ūtarī na uumithio. **15** Andū arīa othe tūrī nao nīmamūgeithia. Geithia andū arīa othe matwendete thīinī wa wītikio. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī inyuothe.

Filemona

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, njohetwo nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mūrũ wa Ithe witũ, Tūratũma marũa maya kūrĩ Filemona mūrata witũ ūrĩa twendete na mūruti wĩra hamwe na ithuĩ, **2** na kūrĩ mwarĩ wa Ithe witũ Apufia, o na kūrĩ Arikipo, ūrĩa ūrũagĩrĩra Ūhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kūrĩ kanitha ūrĩa ūcemanagia gwaku mūciĩ. **3** Mūrogĩa na wega na thayũ kuuma kūrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kūrĩ Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkũrĩrikana mahooya-inĩ makwarĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, **5** tondũ nĩnjiguaga ūhoru wa wĩtikio waku thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, na ūrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. **6** Nĩhooyaga atĩ ūgĩe na kĩyo rĩrĩa ūkũgwatanĩra nao ūhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ūmenyo wa maĩndũ mothe mega marĩa tũrĩ namo thĩinĩ wa Kristũ. **7** Wendani waku nĩũheete gĩkeno kĩnene mũno na ūkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mūrũ wa Ithe witũ, nĩũcanjamũrĩte ngoro cia andũ arĩa aamũre. **8** Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ūrĩa wagĩrĩre-rĩ, **9** nĩ kaba ngũthaithe ūwĩke nĩ ūndũ wa wendo. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ Paŭlũ o na ndĩ mũthuari mũkũrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, **10** ngũgĩgũthaithe nĩ ūndũ wa mūrũ wakwa Onesimo, ūrĩa watuĩkire mūrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. **11** Mbere ĩyo ndaarĩ kĩene kũrĩwe, no rĩu nĩatuĩkite mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ. **12** Nake nĩngũmũcookia kũrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. **13** Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega. **14** No ndiendire gwĩka ūndũ o na ūrĩkũ wee ūtetĩkĩrĩte, nĩgeetha ūndũ o wotho mweaga wee ūngĩka ūkorwo ūrĩ wa kwĩyendera no ti wa kũringĩrĩrio. **15** No gũkorwo gĩtũmi gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mūtũũranie nake ngĩnya tene, (aiōnios g166) **16** no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrĩte ngombo, acooke arĩ mūrũ wa Ithe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mūrũ wa Ithe witũ thĩinĩ wa Mwathani. **17** Nĩ ūndũ ūcio angikorwo nĩũtuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkire o ta ūrĩa ūngĩnyamũkĩra nĩ mwene. **18** Nake angikorwo nĩagwĩkite ūũru o na ūrĩkũ, kana hĩhi arĩ na thĩirĩ waku-rĩ, andĩka atĩ thĩirĩ ūcio nĩ wakwa. **19** Nĩ nĩ Paŭlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩirĩ ūcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ūrĩ thĩirĩ wakwa. **20** Atĩrĩrĩ, mūrũ wa Ithe witũ, nĩ ingienda ngĩe na uumithio uumĩte kũrĩwe thĩinĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩinĩ wa Kristũ. **21** Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ūrĩa ngũrĩitĩe wĩke. **22** Hamwe na ūguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtikĩrio njũke kũrĩ inyũĩ nĩ ūndũ wa mahooya marĩa mũhooyagĩra. **23** Epafara, ūrĩa tuohetwo nake nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. **24** O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tũrutithanagia wĩra nao, nĩmakũgeithia. **25** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ūrogĩa na roho waku.

Ahibirania

1 Matukū-ini ma tene Ngai nīaririre maithe maitū na tūnua twa anabii maita maingī, na njira mwanya mwanya, 2 no matukū-ini maya ma kūrīgīria-rī, ithuī niatwaririre na njira ya Mūrū, ūria aature mūgai wa indo ciothe, o we ūria thī yothe yombirwo na ūndū wake. (aiōn g165) 3 Mūrūwe-rī, niwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na niwe mūhianire mūkinyaniru kūna wa ūria Ngai atariī, ningī niwe ūnyītirire indo ciothe na kiugo gīake kirī hinya. Nake aarikia gūtheria andū mehia-rī, nīakarire thī guoko-inī kwa ūrō kwa Ūnene kūu igūrū. 4 Nī ūndū ūcio agītūka mūnene gūkira araika, o ta ūria rīntwa rīria agairwo riri inene gūkira rīao. 5 Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrikū Ngai arī eera atirī, “Wee niwe Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatūka Thoguo?” O ta kana akimwira atirī, “Nī ni ngūtūka Ithe, nake atūke Mūrū wakwa?” 6 Na ningī-rī, Ngai aarehe irigithathi rīake gūkū thī, oigire atirī, “Araika othe a Ngai nīmāmūnamirire, mamūhohe.” 7 Akīaria ūhorō wa araika oigire atirī, “Atūmaga araika ake matūke huho, nacio ndungata ciake agacitua nīmīmbi cia mwaki.” 8 No ha ūhorō ūkonīī Mūrū ekuuga atirī, “Wee Ngai, gītī giaku kia ūnene nīgīgatūra tene na tene, nakio kihooto nikio gīgaatūka mūthigi wa ūthamaki waku. (aiōn g165) 9 Wee wendete ūthingu no ūgathūra waganu; nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, niakwambararitie gūkira athiritū aku othe na ūndū wa gūgūtīria maguta ma gīkeno.” 10 Ningī aokoiga atirī, “Wee Mwathani, o kiambirīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī, o narō igūrū nī wira wa moko maku. 11 Cio nigūtūra igaathira, no wee nigūtūra ūgaatūra; igaathira o ta nguo. 12 Ūgaacikūnja o ta ūria nguo ndaaya ikūnjagwo; ikaagarūrūka o ta ūria nguo igarūrūkaga. No wee ndūgarūrūkaga, na miaka yaku ndrī hīndī igaathira.” 13 Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrikū Ngai arī eera atirī, “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrō, nginya rīria ngaatūma thū ciaku ituīke gaturwa ka makinya maku?” 14 Githī araika othe ti maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagire arī makaagaya ūhonokio?

2 Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrīrwo kūrūmbūiya mūno ūhorō ūria tswanaigua, nīguo tūtīkake gūtūgūgio tweherio kuuma hari guo. 2 Tondū-rī, angikorwo ūhorō ūria waririo nī araika warī mūrūru-rī, na mūndū o wothē wareganaga na ūhorō ūcio na akaūremera nīaherithagio o ūria kwagīrīre-rī, 3 tūngikīaga atīa kūrīerithio tūngīnarara ūhonokio mūnene ūū? Ūhonokio ūyū, ūria waambire kūhunjo nī Mwathani, nīwacookire gwīkīrwo hinya kūrī ithū nī andū arīa maamūguire. 4 Ningī Ngai agītīria ūhorō ūyū ūira atī nī wa ma na ūndū wa kuonania marūrū na morirū, o na kūrīnga ciama cia mīthemba mīingī, na akiheana iheo cia Roho Mūtheru kūrī andū kūrīngana na wendi wake. 5 Thī rīria tūkwarīa ūhorō wayo, araika tio maaheetwo wathani wayo. 6 No nī harī mūndū mūna ūheanite ūira handū hamwe aokoiga atirī: “Mūndū akīrī kī tondū ūikaraga ūkīmwiicīaraga, nake mūrū wa mūndū akīrī kī atī nikio ūmūmenyagīrīra? 7 Watūmire atigie o hanini aiganane na araika, na ūkīmūhumba thūmbī ya riiri o na gītīo, 8 na ūkīga indo ciothe rungu rwa magūrū make aciathage.” Nake akīga indo ciothe rungu rwa mūndū-rī, hatirī kīndū o na kīrīkū Ngai aatigire gītārī watho-inī wa mūndū. No rīu tūtūnaga indo ciothe irī watho-inī wa mūndū. 9 No tuonaga Jesū, ūria gwa kahinda kanini watūtīwo mūnini gūkira araika, no rīu ekīrītwo thūmbī ya riiri na ya gītīo nī tondū nīanyarīrīkire na agīkua, nīgeetha, nī ūndū

wa Wega wa Ngai atūke wa gūcama gīkūū handū ha andū othe. 10 Nīgūkorwo nī kwagīrīre atī Ngai, ūria wombire indo ciothe na itūūruga nī ūndū wake-rī, atūme mwambīrīria wa ūhonokio wao agīrīre kūna kūna na ūndū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nyingī riiri-inī wake. 11 Jesū ūria ūtūmaga andū matūke atheru, o hamwe na acio matūtīwo atheru, andū matūkaaga andū a nyūmba imwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta arīu na aarī a Ithe. 12 Akoiga atirī, “Nīngōimbūra rītīwa rīaku kūrī arīu na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia gūkūgocōa ndrī kūngano-inī.” 13 Ningī aokoiga atirī, “Nīī ngūga mwīhoko wakwa harī Ngai.” O na ningī aokoiga atirī, “Nīī ūyū haha, na ciana irīa Ngai aaheete.” 14 Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o nake aatūkire o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa gīkūū giake ahothe kwananga ūria ūrī na hinya wa gīkūū, nake niwe mūcukani, 15 na ohore arīa matūire mohetwo ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra gīkūū. 16 Nīgūkorwo ti-itherū ti araika ateithagia, no ateithagia rūciarō rwa Iburahīmu. 17 Na nī ūndū ūcio no nginya angīahaananirio na arīu na aarī a Ithe maūndū-inī mothe, nīguo atūke mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūyūrītīwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na nīguo arute horohō nī ūndū wa mehīa ma kīrīndī. 18 Nīgūkorwo we mwene niathīnikire rīria aageragio-rī, nīahotaga gūteithia andū arīa mageragio.

3 Nī ūndū ūcio, inyuī arīu na aarī a Ithe witū atheru, o inyuī mūgwatanīre ūhorō wa gwītīwo kūrīa kuumīte na igūrū, mwcīranagīe ūhorō wa Jesū, o we mūtūmwō na mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūria tuumbūruga ūhorō wake. 2 We aarī mwīhokeku kūrī ūria wamwamūrīre, o ta ūria Musa aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai. 3 Jesū nīonekanīte aagīrīre kūheo gītīo kinene gūkira Musa, o ta ūria mwaki wa nyūmba aagīrīrwo nī gūtīo gūkira nyūmba yo nyene. 4 Nīgūkorwo nyūmba o yothē nīrī mūndū ūria wamīakire, no Ngai niwe mwaki wa indo ciothe. 5 Nake Musa, aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai arī o ndungata, agakīrutaga ūira wa maūndū marīa makaahēanwo thuutha-inī. 6 No Kristū arī Mūrū aarī mwīhokeku na akarūgamīria nyūmba ya Ngai. Na ithū tūrī nyūmba iyo yake, tūngīkara tūrūmīte ūmīrīru witū na kūrīgīrīro kīria twīrahagīra. 7 Nī ūndū-rī, o ta ūria Roho Mūtheru oigaga, atirī: “Ūmūthī, mūngīgīgia mūgambo wake, 8 mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī rīria mwanemeire, andū makīngīeria marī kūu werū-inī, 9 kūrīa maithe manyu maangerīre na makīndoria, na makīona ciiko ciakwa, ihinda rīa mīaka mīrongo ina. 10 Nīkio ndaarakarīre rūciarō rūu, ngīkūgia atirī, ‘Ngoro cia andū arīa itururaga hīndī ciothe, na mothe maamenya njīra ciakwa.’ 11 Nī ūndū ūcio ngīhīta na mwīhītwa ndakarīte, ngiuga atirī, ‘Matirī hīndī magaatoonya kīhurūko-inī giakwa.’” 12 Ariū na aarī a Ithe witū, mwīmēyerere hatīkagīe o na ūmwe wanyu ūrī na ngoro nīhaga na itetīkagīa, irīa īgarūrūkaga, īgatīgana na Ngai ūria ūrī muoyo. 13 No ūmanagīrīrīai mūndū na ūria ūngī o mūthenya, o rīria rīothe mūthenya ūrītītagwo Ūmūthī, nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe wanyu ūkūūmio ngoro nī ūndū wa kūheenerio nī mehīa. 14 Tondū ūcio, tūngīrūmia wega mwīhoko ūria twarī naguo kuuma o kiambirīria nginya ithīrīro-rī, nītūgaatūka a kūgwatanīra hamwe na Kristū. 15 O ta ūria kwīrītwo, atirī: “Ūmūthī, mūngīgīgia mūgambo wake, mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī rīria mwanemeire.” 16 Nī andū arīkū acio maagīuire na makīmūkararīa? Githī ti arīa othe moimite Misiri matongoretio nī Musa? 17 Ningī-rī, nī

andũ arĩkũ aarakarĩre miaka ĩyo mĩrongo ĩna? Gĩthĩ ti arĩa meehirie, na magĩkua, o arĩa ciimba ciao ciagũire kũu werũ-inĩ? **18** Nĩngĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ Ngai ehĩtire na mwĩhĩtwa atĩ gũtĩrĩ hĩndĩ magaatũonyũ uĩhurũko-inĩ wake, tĩga o andũ acio maaregire kũmwathĩkĩra? **19** Tũgakĩona atĩrĩ, matiahotire gũtoonyũ kuo nĩ undũ wa kwaga gwĩtikĩa kwao.

4 Nĩ undũ ũcio-rĩ, kuona atĩ kĩranĩro gĩa gũtoonyũ uĩhurũko-inĩ wake kĩrĩ o ho-rĩ, nĩtwĩmenyererei gũtikagĩe o na ũmwe wanyu ũtagagĩkĩnyĩra. **2** Nĩgũkorwo o na ithuĩ nĩtũhũnjĩrio Ũhoru-ũyũ-Mwega o tao; no ũhoru ũrĩa maaiguire ndũigana kũmaguna, tondu arĩa maũiguire matiwamũkĩrĩre na wĩtikio. **3** Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie nĩ ithuĩ tũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kũu, o ta ũrĩa Ngai oĩgĩre atĩrĩ, “Nĩ undũ ũcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngũiga atĩrĩ, ‘Matĩrĩ hĩndĩ magaatũonyũ kĩhurũko-inĩ giakwa.’” O na gũtuĩka wĩra wake nĩwathĩrĩte kuuma o rĩrĩa thĩ yombirwo. **4** Nĩgũkorwo nĩ harĩ handũ hana aarĩtie ũhoru wa mũthenya wa mũgwanja, akoĩga atĩrĩ: “Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja, agĩtigana na wĩra wake wothe.” **5** O na nĩngĩ hau mbere nĩoĩgĩte atĩrĩ, “Matĩrĩ hĩndĩ magaatũonyũ uĩhurũko-inĩ wakwa.” **6** Nĩtũkuona atĩ nĩ kũrĩ amwe matigaire gũtoonyũ kĩhurũko-inĩ kũu kĩeranĩrwo, nĩgũkorwo arĩa maahũnjĩrio Ũhoru-ũrĩa-Mwega mbere matiatũonyire tondu nĩmagire gwathĩka. **7** Nĩ undũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akĩwũta ũmũthĩ, thũthwa wa matukũ maĩngĩ gũthĩra rĩrĩa aarĩrie na kanua ka Daudi, ta ũrĩa oĩgĩte hau mbere atĩrĩ: “Ũmũthĩ, mũngĩigua mũgambo wake, mũtikoomie ngoro cianyu.” **8** Tondu korwo Joshua nĩamaheete uĩhurũko-rĩ, Ngai ndangĩacookire kwaria ũhoru wa mũthenya ũngĩ thũthwa ũcio. **9** Tondu ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kĩhurũka ya andũ a Ngai; **10** nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩa ũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kĩa Ngai o nake nĩahũrukaga agatigana na wĩra wake, o ta ũrĩa Ngai aahũrũkire agĩtigana na wĩra wake. **11** Nĩ undũ ũcio, nĩwĩrutanĩrie na kĩyo gũtoonyũ uĩhurũko-inĩ ũcio, nĩgeetha gũtikanaagĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũ nĩ undũ wa kũrũmĩrĩra kĩonereria kĩa ũremi wao. **12** Nĩgũkorwo ũhoru wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Nĩ mũgĩ gũkĩra rũhũ rwa njora rũnooretwo mĩena yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkania muoyo na roho, o na ũkagayana marũngo na maguta marĩa makoragwo mahĩndũ-inĩ, na nĩngĩ ũgatũira meciiria na matua ma ngoro. **13** Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa iria ciombirwo kĩhĩhĩtuo kuuma maitho-inĩ ma Ngai. Indo ciothe nĩhumbũrie na ikaguũrio mbere ya maitho ma ũrĩa tũkaaha ũhoru wĩtũ. **14** Nĩ undũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũhũngĩrĩte agakĩnyũ o igũrũ, na nĩwe Jesũ mũrũ wa Ngai-rĩ, nĩtũrũmĩe na hinya wĩtikio ũrĩa tũumbũraga. **15** Nĩgũkorwo tũtĩrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ũtangĩhota gũtũguĩra tha ũhũthũ-inĩ wĩtũ, no nĩ tũrĩ na ũmwe wanagerio ikĩro-inĩ ciothe o ta ithuĩ, no ndaigana kwĩhĩa. **16** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩtũkuhĩrĩrei gĩtĩ kĩa ũnene kĩa kĩa Wega wake tũrĩ na ũmĩrĩru, nĩgeetha tũkaiguĩrwo tha, na tuone Wega wake wa gũtũeithagĩa hĩndĩ rĩrĩa tũbatarĩte.

5 Rĩu-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o wothe athuuragwo kuuma gatagati ka andũ na agatũuo wa kũmarũgamĩrĩra maũndũ-inĩ marĩa makonĩĩ Ngai, nĩguo arutage maruta na magongona nĩ undũ wa kũhoroheria mehĩa. **2** Nake nĩahotaga gũkĩrĩrĩra arĩa matarĩ na ũmenyo o na arĩa maturũrũrĩte, kuona atĩ o nake nĩarĩ ũhũthũ wake. **3** Undũ ũyũ nĩguo ũtũmagũ arute magongona ma kũhoroheria mehĩa make mwene, o ta

ũrĩa amarutaga nĩ undũ wa mehĩa ma kĩrĩndĩ. **4** Gũtĩrĩ mũndũ wĩheaga gũtũio kũu we mwene; no ngĩnyũ akorwo etĩtwo nĩ Ngai, o ta ũrĩa Harũni eetĩrwo. **5** Nĩ undũ ũcio, o nake Kristũ ndaigana kwĩyoera ũgocoo ga gũtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. No nĩ Ngai wamwĩrĩre atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatũka Thoguo.” **6** Na handũ hangĩ oĩgĩte atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ngĩnyũ tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩrĩ.” (**aiĩon g165**) **7** Matukũ-inĩ marĩa Jesũ aatũũraga gũkũ thĩ-rĩ, nĩahooiyaga na agathĩtha Ngai, agĩkayaga mũno agĩtaga maithori kũrĩ ũcio ũngĩahotire kũmũhonokia kuuma gĩkũ-inĩ, na nĩaiguagwo nĩ undũ wa kwĩnyũhĩa gwake. **8** O na gũtuĩka aarĩ mũrũrũ, nĩerutire gwathĩka nĩ undũ wa ũrĩa aanyarĩrĩkire, **9** na aarĩkia gũtũuo mwagĩrĩru kũna, agĩtuĩka kĩhumo kĩa ũhonokia ũrĩa ũtagaathĩra harĩ arĩa othe mamwathĩkagĩa, (**aiĩonios g166**) **10** nake Ngai akĩmũtũta mũthĩnjĩri-Ngai mũnene o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩrĩ. **11** Nĩtũrĩ na maũndũ maĩngĩ tũngũmwĩra makonĩĩ ũhoru ũyũ, no nĩ hinya kũmũtarĩrĩa tondu mũtĩnyũitaga maũndũ narua. **12** Nĩ undũ-rĩ, o na gũtuĩka rĩu mwagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũrĩ arutani-rĩ, nĩmũbatarĩte mũndũ wa kũmũruta maũndũ marĩa mwarũtĩtwo kĩambĩrĩria ma kiugo kĩa Ngai o rĩngĩ. Inyuũ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! **13** Mũndũ o wothe ũnyuuyaga iria, tondu no kagenge-rĩ, ndangĩmenya wega ũhoru wa ũrutani wa ũthingu. **14** No irio iria nyũmũ nĩ cia andũ arĩa agĩma, arĩa nĩ undũ wa kũmenyera gũcĩhũthĩra kaĩngĩ, nĩmerũtĩte gũkũũrana wega na ũũru.

6 Nĩ undũ ũcio nĩtũtĩganeĩ na morutani marĩa ma kĩambĩrĩria ma ũhoru wa Kristũ, na tũthĩĩ na mbere na gũkũra, na tũtĩge kwambĩrĩria gwaka mũthingĩ rĩngĩ wa kũrutana ũhoru wa kwĩrĩa nĩ undũ wa ciiko iria cierekagĩria mũndũ gĩkũ-inĩ, na ũrutani wa gwĩtikĩa thĩĩnĩ wa Ngai, **2** na morutani ma ũbatĩthio, na ma kũgĩrĩrwo moko, o na ma kũrĩũka kwa arĩa akuũ, o na ma gũtũrwo ciira wa tene na tene. (**aiĩonios g166**) **3** Na noguo tũrĩkaga, Ngai angĩtĩkĩria. **4** Na rĩrĩ, nĩ undũ ũrĩ hinya mũno kũrĩ andũ arĩa maanathererwo nĩ ũtheri, na magacama kĩheo kĩrĩa kũmĩte igũrũ, na magakorwo matũtũwo a ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, **5** o acio macamĩte wega wa kiugo kĩa Ngai na maahinya ma ihĩnda rĩrĩa rĩgooka, (**aiĩon g165**) **6** andũ acio mangĩgĩa na matigane na maũndũ macio-rĩ, gũtĩngĩhoteka kũmacockia rĩngĩ merire, nĩ tondu nĩ kwambĩthia marambĩthia Mũrũ wa Ngai mũtĩ igũrũ o rĩngĩ, na makamũnyararĩthia kũrĩ kĩrĩndĩ. **7** Mũgũnda ũrĩa uragĩrwo nĩ mbura kaĩngĩ na ũgacooka ũgaciara maciaro mega ma kũguna arĩa marĩmĩrwo-rĩ, nĩũrathĩmagwo nĩ Ngai. **8** No mũgũnda ũrĩa ũkũraga mũigua na mahĩu ma nyeki-inĩ nĩ wa tũhũ, na ũrĩ ũgwatĩ-inĩ wa kwĩrehĩthĩria kĩrumi. Marĩgĩrĩrio-inĩ nĩgũcĩnwo ũgaacĩnwo. **9** Arata akwa nyendetũ mũno, o na tũkĩaragĩa ũguo, ha ũhoru wanyu-rĩ, nĩwĩrĩgĩrĩre maũndũ mega kũrĩ macio, o marĩa marehanaga na ũhonokia. **10** Tondu Ngai ndaagĩte kĩhooto; ndakaariganĩrwo nĩ wĩra wanyu o na wendo ũrĩa muonanĩte nĩ undũ wa rĩtwa rĩake rĩrĩa mwateithagĩa andũ arĩa aamũre, o na rĩu no mũrathĩĩ na mbere na kũmateithĩa. **11** Tũngĩnda mũndũ o mũndũ wanyu onanie kĩyo o ta kũu o ngĩnyũ mũthĩa, nĩguo mũkaahĩngĩrio maũndũ marĩa mũtũire mwĩrĩgĩrĩre. **12** Tũtĩkwenda mũtũũke igũũta, no tũkwenda mwĩgerekanagĩe na andũ, arĩa nĩ undũ wa gwĩtikĩa na gũkĩrĩrĩria kwao nĩkuo gũtũmagũ magairwo maũndũ marĩa meranĩrwo. **13** Rĩrĩa Ngai eerĩre Iburahĩmu kĩranĩro gĩaake, eehĩtire akĩgĩwetaga we mwene, nĩgũkorwo gũtĩarĩ na ũngĩ mũnene kũrĩ we wa kwĩhĩta nake, **14** akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngũkũrathĩma na ngũhe njĩaro nyingĩ.” **15** Na nĩ undũ ũcio, thũthwa wa Iburahĩmu

wweiterera akiriiririe-rí, niaheirwo kíría eerirwo. **16** Tondú rírí, andú mehítaga na mündú úria múnene kúmakíra, naguo mwihítwa úgakindiría úria kwírítwo, na úgakíniina ngarari ciothe. **17** Na tondú Ngai niendaga kuonania hatari nganja kírí agai a maündú maría meraniirwo atí itua riake ríría aatuíte rítngígáruúka-rí, níakindiríre úhoró úcio na mwihítwa. **18** Ngai eekire úgaga na úndú wa maündú meeri matangígáruúka, o maría gútangíhoteka Ngai aheenaníe namo, nígeetha ithuí aría tuonete handú ha kúúrira twígwatíre kíringíríro kíria túheetwo, túhote kúúmíríria múnó. **19** Kírígíríro gíkí túri nakío kíhaana ta nanga ya ngoro, nakío ní kírumu, na ní kía ma. Nakío gítoonyaga handú-haría-haamúre thuuha wa gítama kíria kíneke, **20** o haría Jesú, úria wathíire mbere iitú, aatoonyire ithenya riitú. Nake níatuúkíte múthínjírí-Ngai úria múnene o nginya tene, o ta úria Melikisedeki aataríi. (aión g165)

7 Atírírí, Melikisedeki úcio aarí múthamaki wa Salemu na múthínjírí-Ngai, o Ngai-Úria-úrí-Igúrú-Múnó. Níwe watúngire Iburahímu akínúka aaríkía kúhóota athamaki, na akímúrathima, **2** nake Iburahímu akímúhe gícunjí gía ikúmi kía indo ciothe. Ríitwa riake rígitáurwo mbere ní kuuga “múthamaki wa úthingú”; ngingí “múthamaki wa Salemu” ní kuuga “múthamaki wa thayú”. **3** Ndaarí na ithe kana nyina, kana kíruka gíake, na ndaarí na kíambíríría kía matukú kana múthia wa muoyo wake, ní úndú úcio, we ahaana ta Múru wa Ngai, egútúura arí múthínjírí-Ngai nginya tene. **4** Ta mwíciirie úria aarí múnene: Atí o na ithe wítú Iburahímu níamúgáire gícunjí gía ikúmi kía indo iría aatahíte! **5** Na rírí, watho ugúte atí andú a rúciaro rwa Lawí aría matuúkaga athínjírí-Ngai metage gícunjí gía ikúmi kuuma kúri andú, úguo ní kuuga aría a ithe wao, o na gwaúka aríu a ithe wao ní a rúciaro rwa Iburahímu. **6** No mündú úcio ndaarí wa rúciaro rwa Lawí, no níamúkíríre gícunjí gía ikúmi kuuma kúri Iburahímu, na akírathima úcio werírwo cíiraníro. **7** Na hatírí nganja atí mündú úria múnini níwe úrathimagwo ní úria múnene. **8** Túgakíona atí, mwena úmwe gícunjí kíu gía ikúmi kíungangío ní andú aría macookaga gúkua, na ní Alawíi; naguo mwena úcio úngí, kírutagírwo mündú úria uumbúrítwo úhoró wake atí atúuraga o muoyo. **9** O na mündú no oige atí Lawí, úcio úrutagírwo gícunjí kíu gía ikúmi, we mwene níarutire gícunjí kíu na njíra ya Iburahímu, **10** tondú híndí íría Melikisedeki aacamanírie na Iburahímu, Lawí aarí múthíimo-iní wa ithe úcio wa tene. **11** Korwo úkinyanírú kúna níungónékanire na njíra ya úthínjírí Ngai wa Alawíi-rí, (ní úndú kírinđi kíaheirwo watho na njíra íyo), gwakírí bata úngí úrikú gúúke múthínjírí-Ngai úngí, útaríi ta Melikisedeki, na ndatuúke ta wa nyúmba ya Harúní? **12** Nígúkorwo úhoró wa úthínjírí-Ngai úngígáruúrwo-rí, o naguo watho no nginya úgarúrwo. **13** Nake mündú úria maündú maya maarítio ní úndú wake oimíte múhírígá-iní úngí, úria gútarí mündú waguo úri watungatíra Ngai kíongona-iní. **14** Nígúkorwo níkuúkaíne wega atí Mwathani wítú oimire múhírígá-iní wa Juda, na ha úhoró wa múhírígá úcio-rí, Musa ndaigana kuuga úndú o na úrikú úkoní athínjírí-Ngai. **15** Na rírí, úhoró úria twarítie no úmenyeke wega makíría angíkorwo múthínjírí-Ngai úngí útaríi ta Melikisedeki níonekaníte, **16** úria útuúkíte múthínjírí-Ngai, na tí kíringana na mútugo wa rúciaro rwake, no ní tondú wa úhóti wa muoyo úria útathiraga. **17** Nígúkorwo níkuumbúrítwo atírí: “Wee úri múthínjírí-Ngai nginya tene, o ta úria Melikisedeki aataríi.” (aión g165) **18** Watho wa mbere níutigánítwo naguo tondú ndwarí na hinya na úkaaga bata **19** (nígúkorwo watho ndúri

úndú watímire wagíríre kúna), no nítuheetwo kíringíríro kíega makíría kíria gítúhóthítgía gúkuhíríría Ngai. **20** Na úndú úyú ndwekirwo hatarí mwihítwa! Andú acio angí nímatuúkaga athínjírí-Ngai hatarí mwihítwa, **21** nowe aatuúkire múthínjírí-Ngai na mwihítwa, ríría Ngai aamwíríre atírí: “Jehova níehítite, na ndangíríicúkwó, akoíga atírí: ‘Wee úri múthínjírí-Ngai nginya tene.’” (aión g165) **22** Ní úndú wa mwihítwa úyú, Jesú níatuúkíte múrúgamíríri wa kírikaníro kíria kíega makíría. **23** Níngí-rí, nígúkorétwo na athínjírí-Ngai aingí ta acio hau mbere, nígúkorwo nímakuaíga magakígírío gúthíi na mbere na útungata úcio. **24** No tondú Jesú atúuraga muoyo nginya tene-rí, úthínjírí-Ngai wake ní wa gútúura nginya tene. (aión g165) **25** Ní úndú úcio níahotaga kúhonókía kúna aría othe mokaga kúri Ngai magereire harí we, nígúkorwo egútúura amathaitanagíríra. **26** Tondú ní kwagíríre túgie na múthínjírí-Ngai múnene ta úcio, atúhingagíríre bata wítú, na akorwo arí mútheru, na atarí úcuúke, kana ríhia, na aamúranítio na ehía, o na agatúúgírío igúrú ría igúrú. **27** We ndekúbatara kúrúta magongona múthenya o múthenya ta úria athínjírí-Ngai anene acio angí meekaga, mbere ní úndú wa mehía make mwene, na thuutha úcio ní úndú wa mehía ma kírinđi. We níarutire igongona ní úndú wa mehía mao ihinda o rímwe ría kíugana híndí íría eerutire we mwene. **28** Nígúkorwo watho túuaga andú matarí hinya athínjírí Ngai anene; no mwihítwa, úria wokire thuutha wa watho, níwaamúrire Múriú, úria útuúkíte mwagíríro kúna nginya tene. (aión g165)

8 Atírírí, úhoró úria túraarí ní atí: Ní túri na múthínjírí-Ngai-múnene, úria úikaríte thí guoko-iní kwa úrio gwa gítí kía Únene kía úthamaki wa igúrú, **2** nake ní mútungatírí wa handú-haría-haamúre, o kúu hema-iní ya gúttinganwo íría ya ma íría yaakirwo ní Mwathani, no tí mündú. **3** Na rírí, múthínjírí-Ngai múnene o wothe aathuuragwo níguo arutage íheo na magongona, na ní úndú úcio o nake no nginya akorwo arí na kíndú gía kúrúta. **4** Korwo arí o gúku thí-rí, ndangírí múthínjírí-Ngai, nígúkorwo ní kúri andú aría marataga íheo iría ciathanítwo ní watho. **5** Nao matungataga múhianíre wa handú-haría-haamúre na kíururu kía maündú maría marí igúrú. Úndú úcio níguo watúimire Musa ataarwo híndí íría eeharagíría gwaka Hema-ya-Gúttinganwo, akírúro atírí: “Menyerera wone níwathondeka indo ício ciothe kíringana na múhianíre úria wonírío úri kírima-iní.” **6** No rírí, útungata úria Jesú aheetwo níúkiríte wao, o ta úria kírikaníro kíria arí we múiguithania wakío gíkiríte kíria gíkurú, na ngingí kíhaandítwo na cíiraníro njega makíría. **7** Nígúkorwo kírikaníro kía mbere gítangírí na mahítia, gúttingagíríre bata wa gwetha kíngí gía keerí. **8** No Ngai níoonire andú marí na mahítia, akiuga atírí: “Matukú nímarooka, ríría ngaarikaníra kírikaníro kíerú na nyúmba ya Isiraeli, o hamwe na nyúmba ya Juda, níguo Mwathani ekuuga. **9** Nakío kírikaníro kíu gítikaahana ta kírikaníro kíria ndaarikaníre na maithe mao ma tene ríría ndaamaníyitire na guoko, ngímatongoría, ngímaruta búrúri wa Misiri, na tondú matiígana gúikara marí ehokeku harí kírikaníro gíakwa, na ní ngímahutatíra, úguo níguo Mwathani ekuuga. **10** Gíkí níkío kírikaníro kíria ngaarikaníra na nyúmba ya Isiraeli ihinda ríu ríathira, níguo Mwathani ekuuga. Níngékíra watho wakwa meciría-iní mao, na níngí ndíwaandíke ngoro-iní ciao. Na níi ngaatuúka Ngai wao, nao matuúke andú akwa. **11** Gútigacooka gúkorwo na mündú úkurúta úria úngí, kana mündú arute múru wa ithe amwíríre atírí, ‘Menyana na Mwathani,’ tondú andú othe nímagakorwo maamenyete, kuuma úria múnini

mũno wao nginya ūria mũnene. **12** Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.” **13** Na rĩrĩ, rĩrĩa ekwaria ūhoru wa kĩrĩkanĩro kierũ-rĩ, nĩgũtua aatuire kĩrĩa kĩa mbere gikũrĩ; na kĩndũ o gĩothe kirakũra-rĩ, gĩtuikaga gĩa gũthira, gikabuĩria o biũ.

9 Rĩu-rĩ, kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩa mbere nĩ kiarĩ na mawatho maakonĩ ūhoru wa kũhooya Ngai, o na nĩngĩ nĩ kwari na handũ-harĩa-haamũre gũkũ thĩ. **2** Nĩ kwari na hema yathondeketwo, na kanyũmba kayo ka mbere nĩ haarĩ na mũtĩ ūria wa gũcuuria mawata, na metha, na mĩgate irĩa mĩamũre; hau niho heetagwo “Handũ-harĩa-Hatheru.” **3** Thuutha wa gĩtama gĩa keerĩ haarĩ na kanyũmba geetagwo, “Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno,” **4** na hau niho haarĩ kigongona gĩa thahabu gĩa gĩcinĩrwu ūbumba, na niho haarĩ ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩahumbĩrĩtuo na thahabu kũndũ gothe. Thĩĩni wa ithandũkũ rĩu nĩ haarĩ na nyũngũ ya thahabu yarĩ na mana, na rũthanju rwa Harũni rũrĩa rwathundũkĩte, na ihengere cia mahiga irĩa ciandikĩtuo. **5** Igũrũ wa ithandũkũ rĩu nĩ haarĩ na akerebi a Riiri, mahumbĩrite gĩtĩ-gĩa-tha. No rĩu tũtingĩhota gũtaarĩria wega rĩu ūhoru wa kĩndũ o kĩndũ. **6** Nacio indo ciothe kirĩkia kũbangwo ūguo-rĩ, athĩnjĩri-Ngai nao maatoonyaga kanyũmba kau ka mbere hĩndĩ ciothe nĩguo marute wĩra wao wa ūtungata. **7** No rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene nowe wiki watoonyaga kanyũmba karĩa ga thĩĩni, na aatoonyaga o ihinda o rĩmwe mwaka, na ndangĩtoonyire atakuĩte thakame ya kũruta igongona nĩ ūndũ wake mwene na nĩ ūndũ wa mehia ma andũ marĩa meekĩte matekũmenya. **8** Ūndũ ūyũ nĩguo Roho Mũtheru oonanagia naguo atĩ njĩra ya gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ndĩakoretwo ĩguũranĩro ihinda rĩrĩa rĩothe hema ya mbere yarĩ ho. **9** Gĩkĩ gĩkĩrĩ o kĩonereria kĩa matukũ maya tũrĩ, atĩ maruta na magongona marĩa maarutagwo matingĩahotire gũtheria thamiri ya mũndũ ūria mũhooi Ngai. **10** Maũndũ macio makonĩ o ūhoru wa kũria na kũnyua, na magongona ma mĩthemba mĩingĩ ya gwĩtheria na mawatho ma na igũrũ tu, marĩa maathanĩtuo megagwo nginya ihinda rĩrĩa maũndũ makeerũhio rĩgaakinya. **11** Rĩrĩa Kristũ ookire arĩ mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene wa maũndũ mega marĩa marĩ kuo-rĩ, niagereire hema-inĩ irĩa nene na nginyanĩru irĩa itathondeketwo na moko ma andũ, naguo ūguo nĩ kuuga ti ya mũmbire wa thĩ ino. **12** Ndaatoonyire na ūndũ wa thakame ya mbũri na njau; nowe aatoonyire Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno riita o rĩmwe rĩa kũigana na ūndũ wa thakame yake we mwene, arĩkĩte gũkũura andũ na ūkũuri ūria ūtagaathira. (aiōnios g166) **13** Thakame ya mbũri na ndegwa, na mũhu wa moori icĩnitwo, ciamĩnjaminĩro arĩa marĩ na thaahu, nĩciamatheragia na ikaniina thaahu mũrĩ yao. **14** Gĩthĩ thakame ya Kristũ, ūria werutire arĩ igongona rĩtarĩ kaũũgũ harĩ Ngai nĩ ūndũ wa Roho wa tene na tene, ndĩngĩgĩtheria thamiri ciitũ makĩria nĩguo itigane na ciiko irĩa cierekagĩria mũndũ gikũ-inĩ, nĩguo tũtungatagĩre Ngai ūria ūtũũraga muoyo! (aiōnios g166) **15** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, Kristũ niwe mũguithania wa kĩrĩkanĩro kierũ, nĩguo arĩa metĩtuo mahote kũgairwo igai rĩrĩa rĩranĩrwu rĩtagaathira, kuona atĩ rĩu niakuĩte arĩ mũkũuri wa kũmakũura kuuma mehia-inĩ marĩa meekĩtuo kĩrĩkanĩro-inĩ kĩrĩa kĩa mbere. (aiōnios g166) **16** Tondũ ha ūhoru ūkonĩ kwĩgaya-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũmenyeke wega atĩ ūcio wĩgaĩte niakuĩte, **17** nĩ ūndũ kwĩgaya kũgiaga na hinya rĩrĩa mũndũ ūria wĩgaĩte arĩkia gũkua; kwĩgaya gũtirĩ hinya rĩrĩa rĩothe ūria wĩgaĩte arĩ muoyo. **18** Ūguo noguo o nakĩo kĩrĩkanĩro kĩa mbere gĩtingĩgĩre na hinya hatarĩ thakame. **19** Hĩndĩ irĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ

othe maathani mothe marĩa maandikĩtuo watho-inĩ-rĩ, nĩoire thakame ya njau, o hamwe na maaĩ, na guoya mũtũne, na mathĩgĩ ma mũthobi akĩminjaminĩria ibuku rĩa gikũnjo o na andũ othe. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “ĩno nĩyo thakame ya kĩrĩkanĩro, kĩrĩa Ngai amwathĩte mwathĩkagĩre.” **21** Nĩngĩ o ūndũ ūmwe, akĩminjaminĩria Hema-ya-Gũtũnganwo thakame o hamwe na indo irĩa ciothe ciahũthagĩrwo gũtungatĩra Ngai nacio. **22** Na ti-itherũ, kũringana na watho hakuĩrĩ indo ciothe itheragio na thakame, na hatarĩ gũtũtuo gwa thakame-rĩ, gũtirĩ kũrekerwo kwa mehia. **23** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ kwagĩrĩre mĩhaano ya indo irĩa irĩ igũrũ itheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene itheragio na magongona mega kũri macio. **24** Nĩgũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-harĩa-haamũre haakĩtuo na moko ma andũ hahanaine na handũ harĩa ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũria rĩu arũgamĩte mbere ya Ngai nĩ ūndũ wĩtũ. **25** O na ndaatoonyire igũrũ nĩguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ūria mũthĩnjĩri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno o mwaka arĩ na thakame itarĩ yake mwene. **26** Kũngĩrĩ ūguo-rĩ, Kristũ angĩtũũraga anyariiragwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. No rĩu, matukũ-inĩ maya ma kũrigĩrĩria, niagũũranĩro riita rĩmwe rĩa kũigana nĩguo ehierie wĩhĩa na ūndũ wa kwĩrũta atũike igongona we mwene. (aiōn g165) **27** Na o ta ūria gũtũtuo atĩ andũ makuae o riita rĩmwe, na thuutha wa ūguo magatũrwu ciira-rĩ, **28** ūguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe nĩguo ehierie mehia ma andũ aingĩ; nake niakagũũranĩro riita rĩa keerĩ, no tigeetha akue mehia, no niigeetha arehere arĩa mamwetagĩrĩa ūhonokio.

10 Rĩu-rĩ, watho no kĩrũru kĩa maũndũ mega marĩa magooka, no ti mũhianĩre wa maũndũ marĩa mo mene. Nĩ ūndũ ūcio watho ndũngĩhota gũtũma magongona marĩ marutagwo o mwaka o mwaka mategũtĩgĩthĩrio matũme andũ arĩa mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. **2** Tondũ korwo nĩ kwahotekire-rĩ, gĩthĩ magongona macio matingĩagĩtĩgĩre kũrutagwo? Nĩgũkorwo arĩa maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe rĩa kũigana, na matingĩacookire gwĩcuukĩra mehia mao. **3** No rĩrĩ, magongona macio maarĩ ma kũrĩkanania mehia mwaka o mwaka, **4** tondũ gũtingĩhoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehia. **5** Nĩ ūndũ ūcio, hĩndĩ irĩa Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ: “Wee ti magongona na maruta weriragĩria, no nĩ mwĩrĩ wahaarĩrĩre; **6** ndwakenirio nĩ maruta ma njino, o na kana maruta ma kũhoroheria mehia. **7** Hĩndĩ iyo ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ūyũ haha, o ta ūria ūhoru wakwa wandikĩtuo ibuku-inĩ rĩa gikũnjo, atĩrĩ: njũkĩte gwĩka wendi waku, Wee Ngai.’” **8** Mbere oigire atĩrĩ, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroheria mehia, ti mo weriragĩria, o na kana ūgakenio nĩmo” (o na gũtuĩka watho nĩwaathanĩte marutagwo). **9** Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha, njũkĩte gwĩka wendi waku.” Eheragia ūhoru wa mbere nĩguo ahaande ūcio wa keerĩ. **10** Na nĩ ūndũ wa kwenda kũũrĩ, nĩtũtũtuo atheru nĩ ūndũ wa igongona rĩa mwĩrĩ wa Jesũ Kristũ rĩrĩa aarutire ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **11** Mũthenya o mũthenya mũthĩnjĩri-Ngai o wotho arũgamaga na akaruta mawĩra make makonĩ kĩrĩra kĩa Ngai, agakĩruta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no nĩ magongona matangĩhota kweheria mehia. **12** No rĩrĩ, mũthĩnjĩri Ngai ūyũ aarĩkia kũruta igongona rĩmwe rĩa kũigana rĩa kweheria mehia, nĩakarire thĩ guoko-inĩ kwa ūrio kwa Ngai. **13** Kuuma hĩndĩ iyo niatũũraga etereire o nginya rĩrĩa thũ ciake igaatũuo gaturwa ka makinya make, **14** nĩ tondũ na ūndũ wa igongona rĩu rĩmwe, niatũĩte

aria maratuuo atheru magirire kuna nginya tene. 15 O nake Roho Mutheru niatumburagira ugoro iyü. O mbere akoiga atiri: 16 “Giki nikio kirikaniro kiria ngaarikanira nao thuutha wa matuku macio, üguo niguo Mwathani ekuuga. Ningekira mawatho makwa ngoro-ini ciao, na ndimaandike meciiria-ini mao.” 17 Ningi agacooka akoiga atiri: “Ndigacooka kuririkana mehia mao na ciko ciao cia üremi o ri o ri.” 18 Na riri, mehia marikia kurekanirwo-ri, gütingicooka kurutwo igongona ringi ria kweheria mehia. 19 Ni ündü ücio, ariü na aari a lthe witu, kuona ati türi na mwihoko wa gütoonya Handu-haria-Hatheru-Müno, na ündü wa thakame ya Jesü, 20 tondü niatüthingürüre njira njerü na iri muoyo ya kühitükira gitambaya-ini, nakio nikio mwiri wake, 21 na kuona ati ni türi na müthünjiri-Ngai münene müno üria ürügamiriire nyumba ya Ngai-ri, 22 nitükühririe Ngai türi na ngoro itari na ühinga, na tüyürtitwo ni witikio kuna, nacio ngoro ciütü iminjaminjiri niguo tütherio thamiri ciütü ciage ücuuke nayo miri iütü ithambitio na maa matheru. 23 Ningi nitürümieie ühoro wa künigiriro kiria tuumburaga tütegüthangania, nigükorwo üria wiranire kiraniro kiu ni mwihokeku. 24 Hamwe na üguo, nitwüüranie üria tüngürahürana o mündü na üria üngi ühoro-ini wa kwendana na gwika ciko njega. 25 Na ningi tütigatige künganaga hamwe, ta üria andü amwe mamenyete gwikaga, no nitümanagiriirie mündü na üria üngi, na makiria müno tondü wa üria mükuona ati Müthenya ücio niürakühriria. 26 Tondü tüngüthii na mbere na kwihia na ütürüka thuutha wa künyeya ühoro-üria-wa-ma-ri, gütiri na igongona ringi ria kweheria mehia ritigaire, 27 tige o gweterera türi na guoya ciira o na mwaki ürürimbükaga üria ükaaniina thü cia Ngai. 28 Mündü üria wothe wareganaga na watho wa Musa ooragagwo ateküigüirwo tha na ündü wa üria wa andü eeri kana atatu. 29 Mügwüciiria mündü agüirwo niküherithio müno makiria atia, üria ürangüriirie Müru wa Ngai thi, na agatua ati thakame ya kirikaniro iria aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho üria üheanaga wega wa Ngai? 30 Nigükorwo nitüü üria woigire atiri, “Kürihaniria ni gwakwa, na ni ni ngaarihaniria,” na ningi akiuga atiri, “Mwathani niwe ügaatüira andü ake ciira.” 31 Ni ündü wa küguoyohia müno mündü gükumbatwo ni Ngai üria üri muoyo. 32 Ririkana matuku ma tene thuutha wanyu kwariwo ni ütheri, üria mweyümiriirie mbaara nene riria mwanariiragwo. 33 Mahinda mamwe mwathinagio mbere ya kirindi mukürumagwo; na mahinda mangi nimwanyitanagira na aria meekagwo üguo. 34 Ningi nimwauigüira aria mohetwo njeera tha, na mügetikagira gütinywo indo cianyü mükenete, tondü nimwamenyete ati inyu mwarü na ütonga üngi mwega makiria na wa gütüura. 35 Ni ündü ücio, mütigatige üümürü ücio wanyu; nigükorwo niükamürehere uumithio münene. 36 Mwaigüirwo nigüküriria, niguo mwarikia gwika üria Ngai endaga, mükaamükira kiria eeranire. 37 Nigükorwo kahinda kanini gaathira-ri, “Üria üroka niägüka, na ndegütüira. 38 No mündü wakwa üria müthingu agaatüura muoyo ni ündü wa gwitikia. Na angigacooka na thuutha, ngoro yakwa ndigakenio niwe.” 39 No ithü tütiri a thiritü ya aria macookaga na thuutha makora, no türi a thiritü ya aria metikagä, makahonokio.

11 Rü-ri, gwitikia nikügia na ma ya maündü maria twirigiriire, na kümenya na ma ati maündü maria tütonaga mari ho. 2 Ündü ücio niguo watüme andü aria maari kuo tene magaathiriio. 3 Ni ündü wa gwitikia-ri, nitümenyaga ati thi yothe yombirwo na kiugo kia Ngai, na ni ündü ücio indo iria cionagwo itathondekirwo kuma küri indo

iria cionekanaga. (aiön g165) 4 Ni ündü wa gwitikia-ri, Habili niarutire Ngai igongona riega gükira ria Kaini. Na ni ündü wa gwitikia niagathiriio ta mündü müthingu riria Ngai aaheanire üria mwega ni gwitikiria maruta make. Na ni ündü wa gwitikia o na rü no aaraga o na gütüka niakuire. 5 Na ündü wa gwitikia-ri, Enoku niherio mütüüre-ini üyü, niguo ndagacame gükü; na ndacookire kuonwo tondü Ngai niaweheririe. Nigükorwo ataneherio, niagathiriio ati aari mündü wakenagia Ngai. 6 Na riri, gütarü na witikio gütingihoteka gükenia Ngai, tondü mündü üria wothe ükaga hari we no nginya etikie ati ni küri Ngai, na ati niwe üheaga aria othe mamücaragia na kyo iheo ciao. 7 Ni ündü wa gwitikia-ri, hindü iria Nuhu aamenyithiio ühoro wa maündü maria matoonekete-ri, niaakire thabina ari na wutigiri wa ngoro niguo ahonokie andü a nyumba yake. Ni ündü wa gwitikia gwake niatüiriire thi ciira, na agitüka mügai wa üthingu üria uumanaga na gwitikia. 8 Ni ündü wa gwitikia-ri, Iburahimu riria eetirwo athii büri üria aaheagwo ütüke igai riäke, niathikire na agüthii, o na akorwo ndaamenyaga küria aathiaga. 9 Ni ündü wa gwitikia-ri, agitüka mütüri büri-ini wa küranio ahaana ta mügeni büri-ini wene; aatüura hema-ini, o ündü ümwe na Isaaka na Jakubu, aaria maari agai a küranio kiu hamwe nake. 10 Nigükorwo niataanyaga kuona itüura riri na mithingü mirümu, riria müthondeki na mwaki wario ni Ngai. 11 Ni ündü wa gwitikia-ri, Iburahimu, o na gütüka niatindikite matuku, nake Sara aari thaata, niathithiio gütüka ithe wa mwana tondü niatüite ati Üria weranire küranio kiu aari mwihokeku. 12 Na ni ündü ücio kuuma hari mündü üyü ümwe, o na aari ta mündü müku-ri, gügüciarwo njiaro nyingi o ta njata cia igürü, o na ta müthanga üria ütangitarika üri hügürü-ini cia iria. 13 Andü aya othe maatüire marümitie witikio nginya riria maakuire. Matiagna kühingirio maündü maria meerirwo; no nimamonaga mari o küraya na makamakena. Nao ni moimburaga ati o ni ageni na agendi gükü thi. 14 Andü aria moigaga maündü ta macio monanagia ati ni gwetha methaga büri üria üri wa kümbe. 15 Korwo nimeeciragia ühoro wa büri üria moimite-ri, ni mangigite na mweke wa gücoka kuo. 16 Handü ha üguo, o meeriragia büri mwega küri ücio, naguo ni büri wa igürü. Ni ündü ücio Ngai ndaconokaga gwitwo Ngai wao, nigükorwo nihaariire itüura inene ni ündü wao. 17 Ni ündü wa gwitikia-ri, Iburahimu, riria aageririo ni Ngai, niarutire Isaaka atüke igongona. Ücio werirwo ciirano nihaarire küruta müru wake wa mümwe igongona, 18 o na gütüka Ngai niawürite atiri, “Rüciaro rüria rügeetanio nawe rükoima hari Isaaka.” 19 Iburahimu niatüite na ngoro ati Ngai no ariükie mündü mükuü, na ni ündü ücio no kwirwo na ngerekano ati niacookerio Isaaka ta oimite küri aria aku. 20 Na ündü wa gwitikia-ri, Isaaka niarathimire Jakubu na Esaü akiratha ühoro wa matuku mao ma thuutha. 21 Ni ündü wa gwitikia-ri, Jakubu, riria aari hakuhi gükua, niarathimire ariü a Jusufu, o mündü riita riäke, na akihooya Ngai enyitüire müthigi wake. 22 Ni ündü wa gwitikia-ri, Jusufu, nake, ihinda riäke ria müthia riakühriria, niarire ühoro wa güthaama kwa andü a Israeli kuuma büri wa Misiri, na agiathana ühoro ükonii mahindü make. 23 Ni ündü wa gwitikia-ri, aciari a Musa ni mamüthithire ihinda ria mieri itatu kuuma aaciarwo tondü nimoonire aari mwana mwega, na matietigirire watho wa müthamaki. 24 Ni ündü wa gwitikia-ri, Musa riria aatükire mündü mügina niagire gwitwo müru wa mwarü wa Firaüni. 25 Niathurire künyariirio hamwe na andü a Ngai, handü ha gwikenia na miago ya wihia ya ihinda inini. 26 We

niatuire atī kūmenwo nī ūndū wa Kristū nī uumithio mūnene gūkīra ūtonga wa Misiri, nī tondū nīacūthagīrīria gūkaae kīheo. **27** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, nīoimire Misiri ategwītīgīra marakara ma mūthamakī; nīakīrīrīrīrie tondū nīoonire Ūrīa ūtonekaga. **28** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, nīarūmirie gīathī kīa Bathaka na ūhorō wa kūminjaminjanīro gwa thakame, nīguo mwanangī wa marīgīthathi ndakae kūhutīa marīgīthathi ma andū a Isiraeli. **29** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, andū nīmatuikanīrie Irīa Itune taarī thī nyūmū maagereire; no rīrīa andū a Misiri maagerīrie gwīka ūguo, makīrandanio nī maai. **30** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, thīngō cia Jeriko nīciagūire andū maarīkia gūcīthīūrūrūka matukū mūgwanja. **31** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, mūmaraya ūrīa wetagwo Rahabu, tondū wa kūnyīita athigaani ūgeni, ndoraganīirio na andū arīa maarī aremi. **32** Ingiuga atīa ūngī? Ndirī na ihinda rīa kūheana ūhorō wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefītha, na wa Daudi, na wa Samūeli, o na wa anabīi, **33** acio othe nī ūndū wa gwītīkia-rī, nīmatoorīrie mothamakī, na magīka maūndū ma kīhoo, na makīgwatīra kīrīa kīeranīirwo; nao makīhīnga mīrūūthī tūnua, **34** na makīthoria mwakī warīrīmbūkaga, na makīhonokio matīkanīinwo na rūhīū rwa njora; ūhīnyaru wao wagarūirwo ūgītūka hīnya; ningī maarūire na ūcamba mbaara-inī na magītooria mbūtū cia ita cia ndūrīrī ingī. **35** Nao andū-a-nja makīrīūkīrio andū ao arīa maakūite, magīcooka muoyo. Andū angī nao nīmaregīrie kūrekererio, makīnyarīirwo nīgeetha makaarīūkio magīe na muoyo mwega makīria. **36** Andū angī nīmanyūrūrīrio na makīhūrwo na ībokō, o na angī makīohwo na mīnyororo na magīkio njera. **37** Nīmahūrūrwo na mahīga; o na magīatūrano na thoo maita meerī; ningī makīūrāgwo na hīū cia njora. Maathīiaga mehubīte njūa cia ng'ondū na cia mbūrī, na marī ngīa, na makānyarīirwo, o na magekagwo ūuru; **38** thī ndīamaagīrīrie. Moorūrāga werū-inī na irīma-inī, o na ngurunga-inī na miungu-inī ya thī. **39** Andū aya othe nīmagathīrīrio nī ūndū wa wītīkio wao, no gūtīrī o na ūmwe wao wahīngīrīrio kīranīro kīrīa kīeranīirwo. **40** Ngai nīatūhaarīrie ūndū mwega makīria nīgeetha andū acio matīgatūuo aagīrīru ithuū tūtārī hamwe nao.

12 Nī ūndū ūcio, kuona atī nītūrīgīcīrio nī aira angī ūguo mahaana ta itū inene-rī, nītūwīyāurei kīrīa gīothe gītūrītūhīre, o na wīhīa ūrīa ūtūrīgīcīga mūno, na tūgīteng'ere ihenyā rīrīa tūgīrwo mbere iītū kīrīrīrīrie. **2** Nītūcīthīrīrie Jesū, ūrīa mwambīrīria na mūkīnyanīria wa gwītīkia gwītū, ūrīa nī ūndū wa gīkeno kīrīa aīgīrwo mbere yake-rī, nīoomīrīrie kwambō mūtharaba-inī, atekūūria gūconoro, na rīu akarīte thī guoko-inī kwa ūrō gwa gītī kīa ūnene kīa Ngai. **3** Rīu-rī, cūrānīa ūhorō wa ūcio wakīrīrīrie ngararī nyingī ūguo kuuma kūrī andū ehīa, nīgeetha mūtīkananoge kana mūrwo nī hīnya. **4** Inyūī mūkīgīana na mehīa-rī, mūtīrī mūrārūa o ngīnya mūgaita thakame. **5** Na nīmūrīganiirwo nī kiugo gīa kīmūmūrīria kīrīa kīmwaragīria ta cīana cīake, atīrī: “Mūrū wakwa, ndūkahūthīe irūthīa rīa Mwathani, o na ndūkoorwo nī hīnya hīndī rīa egūgūkūūma, **6** nīgūkorwo Mwathani nīarūthīagia arīa endete, na akaherīthīa ūrīa wothē etīkīrīte atuīke mwana wake.” **7** Inyūī kiragīrīrīai mathīna marī taarī irūthīa; nīgūkorwo Ngai aramwīka ūguo ta mūrī cīana cīake. Nī ūndū-rī, nī mwana ūrīkū ūtarūthīagio nī ithe? **8** Mūngīkīaga kūrūithio (na gūtīrī mūndū ūtarūthīagio), inyūī mūrīrī cīana cia mūtūmia wa njīra, no tī cīana cīake. **9** Ningī-rī, ithuothe twanakorwo na maithe maitū marīa maatūciarīre na mūciarīre wa mwīrī, arīa maatūrūthīagia na ithuū tūkamātīa nī

ūndū wa ūguo. Tūkiagīrīrie kwīnyīhīria atīa Ithe wa marohō maitū nīguo tūtūire muoyo! **10** Maithe maitū nīmatūrūthīrie gwa kahinda kanīni o ta ūrīa moonaga kwagīrīrie; no Ngai atūrūthīagia tūteithīke, nīguo tūgwatanīre nake ūtheru wake. **11** Gūtīrī irūthīa rīonekaga rī rīega ihīnda-inī ta rīu, tīga rīrī rīa o ruo. No thūutha-inī-rī, nīrīciaraga magetha ma ūthīngu na thayū harī andū arīa merutaga narīo. **12** Nī ūndū ūcio-rī, tambūrūkīai moko manyu marīa macunjurīte, na maru manyu marīa maregeru nīguo magīe hīnya. **13** “Rūngarīa njīra cia magūrū manyu,” nīgeetha ūrīa ūthuaga ndakae kuonja, no nī kaba ahonio. **14** Mwīrutanatherī; mūndū gūkīranīa na andū othe na thayū, na gūtūka atherī; tondū hatarī ūtheru-rī, gūtīrī mūndū ūkoona Mwathani. **15** Menyererai gūtīkagīe mūndū o na ūmwe wanyu ūkwaga gūkīnyīrwo nī Wegā wa Ngai, na mūtīgetīkīrie ūndū mūtūru ūhaana ta mūrī wa mūtī mūrūrū ūkūre thīnī wanyu, ūcooke kūrehe thīna na ūthaahie andū angī. **16** Tigīrīrai nīmuona atī gūtīrī o na ūmwe wanyu mūhūrī maraya, kana mūndū ūtetīgīrīte Ngai ta Esaū, ūrīa wendīrie igai rīa ūrīgīthathi wake nī ūndū wa irīo cia irīa rīmwe. **17** Thūutha-inī, ta ūrīa mūtī, hīndī rīra eendīre kūgaya kīrathīmo gīake, nīaregīrwo. Ndaahotire kuona kamweke ga kwīrīra, o na gwatūka nīacarīrie kīrathīmo kīū na maithori. **18** Mūtūkīte kīrīma-inī kīrīa kīngīhūthio, na kīrīa kīraakana mwakī; o kīū kīrī na nduma, na gīgāthīmba, o na kīrī na kīhūhūkanio; **19** ningī kūrīa kūrī mūgambo wa corō, o na kana mūgambo waragīa na ciugo irīa arīa maacīgūire maathāithanīre matīkahe ūhorō ūngī o na ūmwe, **20** tondū mātīngīomīrīrie ūrīa gwathanītwō, atīrī; “O na nyamū ūngīhūthīa kīrīma kīū, no ngīnya ihūrwo na mahīga ikue.” **21** Handū hau haarī na ūndū wa kūguoyohīa mūno, ūū atī Musa nīoigīre atīrī, “Nīndīrainaina mūno nī guoya.” **22** No inyūī mūtūkīte Kīrīma-inī gīa Zayunī, itūūra inene rīa Ngai ūrīa mūtūūra muoyo, na nīrīo Jerusalemu ya Igūrū. Nīmūtūkīte kīūngano-inī gīa gīkeno kīrī arāika ngīrī na ngīrī, **23** kūrī kanītha wa marīgīthathi, arīa marītwa mao maandīkītwō kūrīra Igūrū. Mūtūkīte kūrī Ngai, ūrīa mūtūrī andū othe cīira, na kūrī marohō ma andū arīa atīngingī matūkīte akīnyanīru kūna, **24** na kūrī Jesū ūrīa mūtūguithanīa wa kīrīkanīro kīrīa kīerū, o na kūrī thakame irīa yakūminjaminjanīrio irīa yaragīa kiugo kīega gūkīra thakame ya Habīli. **25** Menyererai mūtīkarege ūrīa ūkwaria. Angīkorwo matīgana gwīthara hīndī rīra maaregīrie ūrīa wamakaanāgia arī gūkū thī-rī, gīthī ithuū tūtingīkīaga o makīria gwīthara, tūngīkīhūthātīra ūrīa ūtūkaanāgia arī igūrū? **26** Hīndī iyo-rī, mūgambo wake nīwainanīrie thī, no rīu nīeranīrie akoiga atīrī, “Ihīnda rīngī to thī īkī ngainainīa, no nīngainainīa igūrū o narīo.” **27** Ciugo īci, “ihīnda rīngī,” ironanīa kweherio gwa kīrīa kīngīyenyenyeke, nacio nī indo irīa cīūmbītwo, nīgeetha kīrīa gītāngīyenyenyeke gītūire. **28** Nī ūndū ūcio tondū tūrāmūkīra ūthamakī ūtangīyenyenyeke-rī, nītūcookeī ngaatho na tūhooyage Ngai na njīra irīa yagīrīrie, tūkīmūtūaga na tūkīmūtīgītagīra, **29** nīgūkorwo “Ngai wītū nī mwakī ūnīnanaga.”

13 Ikaragī mwendaine ta arīū na aarī a Ithe wītū. **2** Mūtīkanarīganīrwo nīgūtuga ageni, nī ūndū andū amwe tondū wa gwīka ūguo maanyīita arāika ūgeni matekūmenya. **3** Rīkanagā andū arīa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mūrīrīkanage arīa marathīnīno taarī inyūī ene mūrānyamarīo. **4** Ūhorō wa kūhīkanīa nīwagīrīrwo nīgūtūto nī andū othe, naguo ūrīrī wa arīa mahīkanītie ndūgathaahīo; nīgūkorwo Ngai nīagacīrīrīthīa arīa othe matharagīa, na

ahūiri-maraya othe. **5** Ikaragai mūtegūkorokera mbeeca, na mūiganagwo nī kīria mūrī nakīo, tondū Ngai oigite atīrī, “Ndirī hīndī ngaagūtiganīria; na ndigagūtirika o narī.” **6** Nī ūndū ūcio no tuuge tūmūrīrie atīrī, “Mwathani nīwe mūndeithia; ndingītīgira. Mūndū-rī, nī atīa angīhota kūnjika?” **7** Ririkanagai atongoria anyu arīa maamūheire ūhoro wa Ngai. Cūranagai ūhoro wa maciaro ma mīkarīre yao, na mwīgerekanagerie nao ūhoro-inī wa gwītikia kwao. **8** Jesū Kristū atūūruga atekūgarūrūka, ira, na ūmūthī, o na nginya tene. (aiōn g165) **9** Mūtikaheenagīrīrio nī mīthemba yothe ya morutani mageni. Nī wega ngoro ciitū ciikīragwo hinya nī Wega wa Ngai, na ti na ūndū wa kūrīa irio cia magongona iria itagunaga arīa macirīāga. **10** Ithuī nī tūrī na kīgongona kīria andū arīa matungataga kūu hema-inī iyo matarī na rūtha rwa kūrīāga magongona marīa marutagīrwo ho. **11** Mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene akuuaga thakame ya nyamū akamītware Handū-haria-Hatheru-Mūno itūike ya kūhoroheria mehia, no mīrī ya nyamū icio īcinagīrwo nja ya itūūra. **12** Ūguo no taguo Jesū aanyariirīrwo nja ya kīhingo gīa itūūra inene, nīgeetha andū matheragio nī thakame yake. **13** Nī ūndū ūcio-rī, nītumagarei tūthī kūrī we kūu nja ya itūūra, tūkuuanīre nake gīconoko kīria we aakuire. **14** Nīgūkorwo gūkū tūtīrī na itūūra inene rītagaathira, no tūcaragia itūūra inene rīria rīgooka thuutha-inī. **15** Nī ūndū ūcio-rī, nītūthī na mbere kūrūtira Ngai igongona rīa kūmūgocoo nī ūndū wa Jesū tūtegūtīgithīria, na nīrio itunda rīa tūnua tūrīa tuumbūraga rītwa rīake. **16** Na mūtikanariganīrwo nī gwīkaga wega, o na kūgayanaga kīria mūndū arī nakīo na andū arīa angī, nīgūkorwo magongona ta macio nīmo makenagia Ngai. **17** Athīkagīrai atongoria anyu, na mwīnyīihagīrie wathani wao. Maikaraga meiguīte nī ūndū wa mīoyo yanyu taarī o makoorio ūhoro wanyu. Maathīkagīrei nīgeetha wīra wao ūgatuika gīkeno, no ti mūrigo, nīgūkorwo ūndū ūcio ndūngītūika wa kūmūguna. **18** Tūhooyagīrei. Tūrī na ma atī thamiri ciitū itīrī na ūcuuke, na nītūkwenā gūtūūra na mīkarīre mīega maūndū-inī mothe. **19** Nīngūmūthaita mūno mūhooyage nīgeetha hotithio gūcōoka kūrī inyuī o narua. **20** Nake Ngai mwene thayū, ūria wariūkirie Mwathani witū Jesū, ūria Mūrīithi ūria mūnene wa ng’ōndu, akīmūruta kūrī arīa akuū na ūndū wa thakame ya kīrīkanīro kīria gīa tene na tene-rī, (aiōnios g166) **21** aromūhe kīndū o gīothe kīega gīa kūmūhotithia gwīka ūria endaga, na aroeka thīinī witū maūndū marīa mamūkenagia thīinī wa Jesū Kristū, nake arogocagwo tene na tene. Amenī. (aiōn g165) **22** Ndamūthaita arīu na aarī a lthe witū, mūkirīrīrie ciugo ciakwa cia kūmūtaara nīgūkorwo ndamwandīkīra o marūa makuhī. **23** Nīngwenda mūmenye atī mūrū wa lthe witū Timotheo nīarekereirio. Nake angūka narua, nītūrīūka nake kūmuona. **24** Geithiai atongoria anyu othe na andū othe, a Ngai. Andū a kuuma Italia nīmamūgeithia. **25** Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī inyuothe.

Jakubu

1 Nĩ nĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesũ Kristũ, Ndĩramwandikira inyuĩ a mihiĩrĩga ĩria ikũmi na ĩri mũhurunjĩtu thĩ yothē: Nĩndamũgeithia. **2** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma miĩthemba miĩngĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gikeno gĩtheri. **3** tondu nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkĩrĩria. **4** Rekei gũkĩrĩria kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mũtũike andũ aagĩrũ kũna na agĩma, mũtarĩ na undũ mwagite. **5** Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angikorwo aagite ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũrĩa ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũũru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. **6** No rĩrĩa ekũhooya-rĩ, nĩahooe etikite, na ndagathanganio, tondu mũndũ ũrĩa ũthanganagia ahaana ta ikũmbĩ rĩa iria inene, rĩrĩa rĩhurutagwo nĩ rĩũhuo na rĩkarũgarũũgĩ. **7** Mũndũ ũcio ndageciirie atĩ nĩakaheo kĩndũ o nakĩ nĩ Mwathani; **8** ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akĩndagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **9** Mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũrĩa wĩnyĩhagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ undũ niatũũgĩrĩtio. **10** No ũrĩa mũtongu nĩerahage nĩ undũ wa kũnyĩhio gwake, tondu ũgaathira ta ihũ rĩa gĩthaka. **11** Nĩgũkorwo rĩua rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina narĩo rĩkahooeia mũmema; nakĩo kĩro kĩaguo gĩgaitika na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũrĩa mũtongu akaahwerekerera o akĩrutaga wĩra wake. **12** Kĩrarĩhimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũmagĩrĩria rĩria ekũgerio, tondu aatoria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo ĩria Ngai erĩre arĩa mamwendete. **13** Hĩndĩ ĩria mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoige atĩrĩ, “Ngai nĩarangeria.” Nĩgũkorwo Ngai ndangĩhota kũgerio nĩ ũũru, o nake mwene ndageragia mũndũ o na ũrĩkũ; **14** no rĩrĩ, mũndũ nĩkũgerio ageragio hĩndĩ ĩria ekũguucĩrĩrio na akahaenererio nĩ merĩrĩria make mooru. **15** Namo merĩrĩria marikia kũgĩa nda, maciaraga mehĩa; namo mehĩa hĩndĩ ĩria maakũra biũ, magaciara gĩkuũ. **16** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno-rĩ, mũtikanaheenio. **17** Kĩheo gĩothe kĩega na gĩkinyanĩru kĩumaga igũrũ, gĩkũrũkĩte kuuma kũrĩ Ithe wa motheri ma igũrũ, ũrĩa ũtagarũrũkaga ta ciĩruru iria igarũrũkaga. **18** Nĩwe watũciarire nĩ kwenda na undũ wa ũhoro-ũria-wa-ma, nĩguo tũtũke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe iria ombire. **19** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, menyai ũũ: O mũndũ nĩahiũhage gũthĩkĩrĩria, no ndakahiũhage kwaria o na kana kũrakara, **20** nĩgũkorwo marakara ma mũndũ matirehaga mũtũũrĩre wa ũthingu ũrĩa Ngai endaga. **21** Nĩ undũ ũcio-rĩ, ehariai maũndũ mothe marĩ magigi, na ũũru ũrĩa ũkĩrĩrĩrie kũingĩha, na mwĩnyĩhite, mwĩtikire kiugo kĩrĩa kĩhaandĩtwo thĩnĩ wanyu, o kĩrĩa kĩngĩmũhonokia. **22** Mũtigatũke o a gũthĩkagĩrĩria kiugo tu, no tuĩkai a gwĩka ũrĩa kiugĩte, nĩguo mũtũkeheenio inyuĩ ene. **23** Mũndũ o wothē ũthĩkagĩrĩria kiugo no ndekaga ũrĩa kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũrĩa wĩroraga ũthĩũ na gĩcicio, **24** na thũthua wa kwĩrora, agethĩra na akariganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ahaana. **25** No mũndũ ũrĩa ũroraga wega watho ũrĩa mũkinyanĩru kũna ũrĩa ũheanaga wĩyathi, na agathĩ na mbere gwĩka ũguo, atekũrganĩrwo nĩ ũrĩa aigũte no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathĩmagĩrwo maũndũ marĩa ekaga. **26** Mũndũ o wothē angĩtũta mũndũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rũrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheanagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. **27** ũndini ũrĩa Ngai Ithe witũ etikagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoria na atumia a ndigwa hĩndĩ ĩria marĩ

mathĩna-inĩ mao, na nĩngĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta etikia thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ũrĩa ũrĩ riiri-rĩ, tigagai gũthutũkanagia andũ nĩ undũ wa maũthĩ mao. **2** Tondũ-rĩ, ĩ hĩhi kũngĩtũka mũndũ kũngano-inĩ kĩanyu ekĩrĩte gĩcũhĩ gĩa thahabu na nguo njega, na gũũke mũndũ mũthĩnĩ ũtehumbĩte nguo njega-rĩ, **3** na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbĩte nguo njega gĩtĩto, mũmwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kĩega gĩa gũkarĩra,” no mwĩre mũndũ ũcio mũthĩnĩ atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” **4** gĩthĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatũka atuianĩrĩ ciira marĩ na meciiria mooru? **5** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thĩkĩrĩria: Gĩthĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩnĩ gũkũ thĩ nĩguo matũke itonga ũhoro-inĩ wa wĩtikio na magairwo ũthamaki ũrĩa erĩre arĩa mamwendete? **6** No inyuĩ nĩ mũnyaragaga arĩa athĩnĩ. Gĩthĩ ti itonga imũhinyagĩrĩria? Gĩthĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? **7** Nĩngĩ gĩthĩ ti o macambagia rĩtwa rĩrĩa rĩrĩ gĩtĩto, o rĩu rĩa ũrĩa mũrĩ ake? **8** Angikorwo nĩmũhingagia watho ũrĩa mũtũe nĩ mũthamaki ũrĩa wandĩkitwo Maandiko-inĩ atĩrĩ, “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wiyendete we mwene,” nĩmwĩkaga wega. **9** No angikorwo mũtĩagĩra andũ maũthĩ-rĩ, nĩ kwĩhia mwĩhagia na mũrĩ atuĩre nĩ watho atĩ mũrĩ aagarari watho. **10** Nĩgũkorwo ũrĩa wothē ũhingagia watho wothē, no akahĩngwo nĩ kaũndũ o kamwe ka guo, mũndũ ũcio nĩagararĩte watho wothē. **11** Tondũ ũrĩa woigire atĩ, “Ndũkanathariane,” nowe woigire atĩ, “Ndũkanoragane.” Rĩu-rĩ, ũngĩaga gũtharania no ũragane-rĩ, wee nĩtũũkĩte mwagarari wa watho. **12** Aragiai na mwĩkage maũndũ manyu o ta mũrĩ arĩa magaatũrwo ciira nĩ watho ũrĩa ũheanaga wĩyathi, **13** tondu mũndũ ũrĩa ũtuaniire ciira atekũguanĩra tha-rĩ, ũcio nake aagaatũrwo ciira atekũguĩrwo tha. Nacio tha nĩtooragia ũtuaniĩrĩ wa ciira! **14** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, gũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ mũndũ angĩaga atĩ arĩ na wĩtikio, no ndarĩ na ciiko? Wĩtikio ũcio wakĩmũhonokia? **15** Mũrũ wa Ithe witũ kana mwarĩ wa Ithe witũ angikorwo ndarĩ na nguo cia kwĩhumba, kana irio cia kũria o mũthenya, **16** nake ũmwe wanyu amwĩre atĩrĩ, “Thĩ na wega; gĩa na ũrugarĩ na ũrĩ wega,” no ndarĩ undũ aamũteithia naguo mabataro-inĩ make ma mwĩrĩ-rĩ, undũ ũcio ũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ? **17** ũguo no taguo wĩtikio mũtheri ũtarĩ na ciiko ũhaana, nĩ mũkuũ guo mwene. **18** No mũndũ no oige atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ na wĩtikio; na nĩ ndĩ na ciiko.” Nyonia wĩtikio waku ũrĩa ũtarĩ na ciiko, na nĩ nĩngũkuonia wĩtikio wakwa na undũ wa ũrĩa njikaga. **19** Wee nĩwĩtikĩte atĩ Ngai no ũmwe. ũguo nĩ wega! O nacio ndaimo nĩciitĩkĩte ũguo, na ikainaina. **20** Wee kĩrimũ gĩkĩ, nĩ ũira ũrakĩbua wa kuonania atĩ wĩtikio ũtarĩ na ciiko nĩ wa tũhũ? **21** Gĩthĩ Iburahĩmu, ithe witũ wa tene, ndaatũrwo mũthingu nĩ undũ wa ũrĩa eekire rĩrĩa aarutire mũrĩũ Isaka kĩgongona-inĩ? **22** Mũtigũkĩona atĩ wĩtikio wake nĩ warutire wĩra hamwe na ciiko ciake, naguo wĩtikio wake ũgĩtũmo mũiganĩru kũna nĩ undũ wa ciiko icio ciake. **23** Namo Maandiko makĩhingio marĩa moigĩte atĩrĩ, “Iburahĩmu agĩtĩkia Ngai, nakuo gwĩtikia kũu gũgĩtũma atũuo mũthingu,” nake agĩtũwo mũrata wa Ngai. **24** Nĩmũkuona atĩ mũndũ atuagwo mũthingu nĩ undũ wa ũrĩa ekaga, no ti undũ wa wĩtikio wiki. **25** O nake Rahabu ũrĩa warĩ mũmaraya-rĩ, gĩthĩ ndaatũrwo mũthingu nĩ undũ wa ũrĩa eekire hĩndĩ ĩria aanyĩtĩre athigaani arĩa ũgeni na akĩmooenereria njira ĩngĩ ya kũũrĩra? **26** O ta ũrĩa mwĩrĩ ũtarĩ na roho ũrĩ mũkuũ-rĩ, ũguo noguo wĩtikio ũtarĩ ciiko ũrĩ mũkuũ.

3 Ariu na aari a lthe witu, ti aingi anyu magirirwo ni gutuika arutani, tondü ni müü atí ithuü aria túrutana nítugaatúirwo ituíro ría hinya gúkíra andü aría angí. **2** lthuothé nítúhíngícgawo ní maíndü maingí. Mündü angikorwo ndarí na mahítia thíiní wa maíndü maría aragía-rí, úcio ní múkinyaníru kúna, na níahote kúriira mwírí wake wothe. **3** Híndí íría twekíra mbarathi míkwa túnua níguo itwathíkíre-rí, nítúhotaga kúgarúra nyamü íyo írí yothe. **4** Ningí ta rorai úhoro wa marikabu úrí ta kíonereria. O na gútuíka ní nene na itwaraagwo ní rúhuho rúrí na hinya-rí, níigarúragwo na gathukani kanini, ikarorio o kúríá mútarwathia wacío ekwenda gúciroria. **5** Úguo no taguo rúrími rúhaana. Ní kíga kinini kía mwírí, no ní rwíkagíríra múnó. Ta mwícíríre íría mútitü múnene úgwatagio mwaki ní gathandí o kanini. **6** Ningí rúrími ní mwaki, tondü rúyítíríte míthemba yothe wa maíndü ma waganu thíiní wa cíga cia mwírí. Rúthúkagia mwírí wothe, rúkagwatia mwaki mútúíríte wothe wa mündü, naruo rwene rúkoragwo rúmundítio mwaki ní Jehanamú. **(Geenna g1067)** **7** Nyamü cia míthemba yothe, na nyoni, na nyamü iria itambaga thí, na nyamü cia íría-iní ríria inene cíothe níihooreragio na cianahoorerio ní mündü, **8** no gútirí mündü o na úríkú úngihota kúhooreria rúrími. Níruo kíndü kíuru gítangíkindíría na rúyítírítwo ní thumu wa kúuragana. **9** Túgoocaga Mwathani, o we lthe witu, na rúrími, na túkaruma andü naruo, o acio mombítwo marí na múhianíre wa Ngai. **10** Kanua o kau-rí, no ko koimaga úgoocí na gakoima irumi. Ariu na aari a lthe witu, úguo tigo kwagíríre gútuíka. **11** Kai maai mega na maai ma cumbí mangítherúka kuuma gíthima kímwe? **12** Ariu na aari a lthe witu, múkúyü no úhote gúciara ndamaiyü, kana múthabíbü úciare ngúyü? O nakío gíthima kía maai ma cumbí gítíngítherúka maai mega. **13** Thíiní wanyu-rí, núü úrí na úgí na agataúkírwó ní maíndü? Mündü úcio níakionanie maíndü macío na úndü wa kwáa kúhóire wake mwega, na cíko cíikíítwo na njíra ya kwínyíihia kúríá kuumanaga na úgí. **14** No múngíkorwo ngoro-iní cianyü ní mútúúragia úru na úhoro wa kwenda kwiyambatíría-rí, mútikae kwíráhíra úndü úcio kana mútuíke a gúkaana úhoro wa ma. **15** “Úgí” ta úcio tigo úikúrukaga uumíte igúrí, no ní wa thí íno, na ti wa kírohó, úcio ní úgí wa múcukani. **16** Nígúkorwo haría harí na úru na úhoro wa kwenda kwiyambatíría-rí, hau ního hakoragwo na ngú na cíko cíothe cia waganu. **17** No úgí íría uumaga igúrí o mbere ní mútheru; níngí níwendete thayü, na níucaayanagíra, na níwínyíihagia, na ní úyúúritwo ní tha na macíoro mega, níngí ndúthutúkanagia, na ndúrí úhinga. **18** Nao ateithúrani aría mahaandaga thayü-rí, magethaga maciario ma úthingu.

4 Atírírí, ní kí gítúмага kúgíe na mbaara na ngú thíiní wanyu? Gíthí ítiúмага meríríria-iní manyu maría marúaga thíiní wanyu? **2** Mwíríragíria kíndü no múkaaga kúgía nakío. Ningí múúraganaga na múgacumíkíra, no mútíngíhota kúgía na kíria múkwenda. Mútetanagía na múkarúa. Múgakíaga kuona kíndü tondü wa kwaga kúhooya Ngai. **3** Híndí íría mwahooya-rí, nímwagaga kúheo, tondü múhooyaga múrí na muoroto múuru, tondü mwendaga múitangage kíria mwahéo na maíndü ma gwíkenia. **4** Inyüú atharania aya, kai mútoói atí kúgía úrata na thí ní kúgía úthü na Ngai? Ní úndü úcio mündü o wothe úthuúragia kúgía úrata na thí níkúgía úthü ya Ngai. **5** Kana múgwícíría Maandíko maaragia úhoro útarí na gítúmi, atí roho íría Ngai aatúmiré útúúrage thíiní witü ní úguaga úru múnó? **6** No níatúheaga waga wake makíría.

Kíu níkió gítúмага Maandíko moige atírí: “Ngai níareganaga na aría etíí no aría menyíihagia níó aheaga wega wake.” **7** Ní úndü úcio mwínyíihagíríe Ngai. Reganagai na múcukani, nake níekímúúríra. **8** Kúhíríríraí Ngai, nake níekímúkúhíríría. Mwithambei moko manyu inyüú ehía, na mútherie ngoro cianyü inyüú andü a ngoro igírí. **9** Iguaí kíeha, múcúkae, na múgíríke. Garúrai mítheko yanyu ítuúke macakaya, nakío gíkíno kíanyu kígarúríke gítuúke kíeha. **10** Mwínyíihíríe Mwathani, nake níekímútúúgíría. **11** Ariu na aari a lthe witu, tígai gúcamania mündü na úría úngí. Úría wothe waragia úhoro wa gúcamania múru kana mwari wa íthe kana akamútuúra cíira-rí, ní watho acambaga na akatútuúra cíira. Híndí íría úgútuúra watho cíira-rí, ndúkoragwo úkíhíngia watho, no úkoragwo úrí mútuáníri cíira. **12** Kúrí Múheani wa watho, na Mútuáníri cíira o úmwe, o we úría úrí na úhoti wa kúhónokia na kúniinana. No wee-rí, úkírí ú níguo útuúre mündü úría úngí cíira? **13** Rúu ta thíkíríríraí, inyüú mugaaga atírí: “Úmúthí kana rúciü nítúgúthíi ítuúra rína túúkare kuo mwaka úmwe, túrute wíra wa wonjoria kuo, túgíe na mbeeca.” **14** No rírí, inyüú mútúú úría gúgaatúika rúciü. Muoyo wanyu úkírí kí? Inyüú múrí o kíbí kíria kíonekaga o kahinda kanini, gígacooka gígathira bíie. **15** Handü ha úguo-rí, mwagírírwó ní kugaga atírí, “Mwathani ángienda-rí, ní túgútuúra muoyo na twíkage úndü úyü na úyü.” **16** No ríu inyüú ní kwíraha mwíráhaga múrí na ngúthi. Mwíraho ta úcio wothe ní múuru. **17** Ní úndü wa úguo, mündü wothe úú gwíka wega na ndekaga-rí, úcio ní kwíhía ehagia.

5 Rúu ta thíkíríríraí, inyüú ítonga íci, ríraí na múgíríke tondü wa mathíina maría maramúkora. **2** Útonga wanyu ní úbuthé, mako nguo cianyü ní ndie ní memenyi. **3** Thahabu na betha cianyü ní írootete. Kúroota gwacio ní úru wa atí níireganíte na inyüú, na níúkíría múrí yanyu ímúniine o ta mwaki. Inyüú mwígíire múthithü múngí wa matukú ma kúrigíríria. **4** Atírírí! Mícaara íría mwaregíre kúríha aruti a wíra aría maamúríímíre mígúnda níramúkaíra. Gúkaya kwa aría maamúgetheire írio nígúnkinyíire matú ma Mwathani Mwene hinya wothe. **5** Mútúúrite gúkú thí na míago na múgúkenagia. Inyüú mwínoretie ní úndü wa múthenya wa gúthínjwo. **6** Inyüú ní mútúúíre andü cíira na múkamooraga matarí na mahítia, o acio matarí úuru na inyüú. **7** Ní úndü úcio, aríu na aari a lthe witu, kíragíríríraí, o ngínya ríría Mwathani agooca. Ta rorai úría múrími etagíríra múgúnda wake úrute írio íría írí bata, na agakíríríríria ngínya cíurírwo ní mbura ya mbere o na ya keerí ategúthethúka. **8** O na inyüú-rí, kííríríríraí na mwíhaandé wega, tondü Mwathani arí hakuhí gúka. **9** Ariu na aari a lthe witu, tígagai gútetania, nígeetha mútikanaatúirwo cíira. Mútuáníri cíira arúngí o múrangó-iní! **10** Ariu na aari a lthe witu, mwírutei na maíndü maría mooru anabí meekírwó, o acio maaragia thíiní wa rúttwa ría Mwathani, naguo úhoro úcio útuúke kíonereria kíanyu gía gúkíríríríria ríría múkúnyamarío. **11** O ta úría müü, acio maakírírírírie-rí, túmatuaga arathime. Nímúguúte úhoro wa gúkíríríríria kwa Ayubu, na nímuonete úría Mwathani eekire marígírírio-iní. Mwathani aiyúúritwo ní útugi na tha. **12** Ariu na aari a lthe witu, igúru ría maíndü mothe-rí, tígagai kwíhíta. Mútíkanéhíte na igúru kana na thí, o na kana na kíndü kíngí o na kí. Inyüú-rí, mwoiga “Í” nítuúke íi, na mwoiga “Aca” nítuúke aca, níguo mútikae gútuúro cíira. **13** Ní harí mündü thíiní wanyu wonete úru? Úcio níahooe. Ní harí mündü úkenete? Úcio níaine nyímbo cia kúgooca. **14** Ní harí mündü thíiní

wanyu mūrūaru? Ūcio nīete athuuri a kanitha mamūhooere na mamūhake maguta thīnī wa rītwa rīa Mwathani. **15** Namo mahooya mangīhooywo na wītīkio nī megūtūma mūdū ūcio mūrūaru ahone; Mwathani nīekūmwarahūra. Angīkorwo ehītīe-rī, nīekūrekerwo mehia make. **16** Nī ūndū ūcio umbūranagīrai mehia manyu o mūdū na ūrīa ūngī, na mūhooyanagīre nīgeetha mūhonagio. Ihooya rīa mūdū mūthingu nī rīrī hinya na nī rītūmaga maūdū manene mekīke. **17** Elija aarī mūdū o ta ithuī. Nake nīahooire Ngai na kīyo atī mbura ndīkoire, nayo mbura ndīoirire būrūrī-inī ūcio ihinda rīa miaka itatū na nuthu. **18** Ningī agīcooka akihooya, nakuo matu-inī gūkiuma mbura, nayo thī īgīciara maciaro mayo. **19** Atīrīrī ariū na aarī a lthe witū, mūdū ūmwe wanyu angīagaga oime ūhoro-inī wa ma nake mūdū ūngī amūgarūre-rī, **20** ririkanai ūū: Mūdū ūrīa wothe ūgarūruga mwīhia kuuma njīra-inī yake njūru-rī, nīkūmūhonokia akaamūhonokia kuuma harī gīkuū na ahumbīre mehia maingī.

1 Petero

1 Nī nīi Petero, mūtūmwo wa Jesū Kristū, Ngūmwandikira marūa maya, inyuī arīa Ngai eyamūriire, na mūtūūrīte mūrī ageni gūkū thī, na mukahurunjūkīra mabūrūri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, **2** o inyuī mwathuurirwo kuringana na ūriā Ngai Ithe aamūmenyete o mbere, na akamūtheria nī ūndū wa Roho, nīguo mwathikagire Jesū Kristū, na mūminjaminjīro thakame yake: Wega na thayū iromūngithira. **3** Ngai, o we Ithe wa Mwathani witū Jesū Kristū, arogoocwo! Ngai niatūciarīte rīngī nī ūndū wa tha ciake nyingī nīguo tūgīe na kūrīgīrīro kīrī muoyo, nī ūndū wa ūriā Jesū Kristū aarītūkire akūma kūrī arīa akuū. **4** Aatūciarīre nīguo tūgīe na igai rīrīa rītāngībutha, kana rīthūke, kana rīhwerereke, rīrīa mūtūūrīro kūu igūrū, **5** o inyuī mūtūūrīro nī hinya wa Ngai nī ūndū wa gwītīkīa, o nginya hīndī rīrīa ūhonokio ūgooka ūriā ūhaarīiro gūkaaguūranīro ihinda rīa mūthia. **6** Ūhoro ūcio nīguo mūkenagīra mūno, o na gwatuīka rīu nīmūgīuithītio kīeha kahinda kanini nīkūgerio na magerio ma mīthemba yothe. **7** Maūndū maya mokīte nīgeetha wītīkio wanyu woneke nī wa goro mūno gūkīra thahabu, rīrīa īthiraga o na yakorwo ītheragio na mwaki, ningī ūmenyeye atī nī wa ma, na atī nīkarehe ūgocōi, na riiri, na gītūio hīndī rīrīa Jesū Kristū akaaguūranīro. **8** Nīmūmwendete o na gūtūika mūtīrī mwamuona; ningī mūkamwītīka o na gūtūika rīu mūtīramuona, na mūkaiyūrwo nī gīkeno gītāngīehanīka ūhoro wakio, o kīrīa kīrī riiri, **9** nīgūkorwo nīmūramūkīra ūndū ūriā mūtanyaga kuona nī ūndū wa wītīkio wanyu, na nīguo ūhonokio wa ngoro cianyu. **10** Ūhoro ūcio wa ūhonokio-rī, nīguo anabīi, arīa maarathaga ūhoro wa wega wa Ngai ūriā warī ūtūke kūrī inyuī, maacaragīa na kiyo, na mākāūtūriā na ūmenyereri mūnene, **11** makīgeria kūmenya nī hīndī rīrīkū Roho wa Kristū ūriā warī thīini wao orotaga rīrīa aarathaga ūhoro wa kūnyariirīka gwa Kristū na riiri ūriā ūkarūmūrīra. **12** Nao nīmāguūrīro atī to o ene meetungatagīra, no nī inyuī maatungatagīra, hīndī rīrīa maaragīa ūhoro wa maūndū marīa mwīrītūw rīu nī arīa maamūhunjīrīre Ūhoro-ūrīa-Mwega na ūndū wa Roho Mūtheru ūriā watūmirwo kuuma igūrū. Maūndū macio nīmo araika meriragīrīa mūno kuona. **13** Nī ūndū ūcio, ikaragai mwīhaarīrīre mecīrīa-inī manyu; tuikai andū a kwīrīgagīrīra merīrīra ma mwīrī, na mūge kūrīgīrīro kīanyu hīi harī wega ūriā mūkaahe hīndī rīrīa Jesū Kristū akaaguūranīro. **14** Tuikai ciana cia gwathīka, na mūtīgatongoragīo nī merīrīra mooru marīa mwtūire namo mbere hīndī rīrīa mūtaamenyete Ngai. **15** No tondu ūriā wamwītire nī mūtheru-rī, o na inyuī tuikai atheru maūndū-inī mothe marīa mūtīrīkaga; **16** nīgūkorwo nī kwandīkitwo atīrī: “Tuikai atheru, tondu o na nī ndī mūtheru.” **17** Na rīrī, tondu inyuī mūkayagīra Ngai mūkimwītāga Ithe wanyu, o we ūriā ūtuagīra o mūndū o mūndū kūrīgana na wīra wake ategūthutūkīania-rī, gīkaragei mūmwītīgīrīte na mūkarage ta mūrī agendi gūkū thī. **18** Nīgūkorwo nīmūū atī rīrīa mwakūūrīro mūtīgane na mūtūūrīre wa tūhū ūriā mwatīgīrīro nī maithe manyu-rī, ti indo iria ibuthaga ta betha kana thahabu mwakūūrīro nacio, **19** no mwakūūrīro na thakame ya goro mūno ya Kristū, ūriā wahaanaga ta gatūrūme gatārī na kīmeni kana kaūūgū. **20** Nake nīwe wathuurītū thī itānombwo, no niaguūranīro mahinda maya ma kūrīgīrīra nī ūndū wanyu. **21** Na inyuī nīmwtīkītīe Ngai nī ūndū wake, Ngai ūriā wamūrīūkīre kuuma kūrī arīa akuū na akīmūhe riiri, nīgeetha wītīkio wanyu na mwīhoko ikorwo iri o hārī Ngai. **22**

Na tondu rīu nīmwtītheretie nī ūndū wa gwathīkīra ūhoro ūriā wa ma, na mūgatūika a kwendana kūna na arīu na aarī a Ithe wanyu hatarī ūhinga-rī, inyuī ene endanagai biū na ngoro cianyu. **23** Nīgūkorwo nīmūciarītūw rīngī, no mūtīciarītūw kuuma kūrī mbeū rīrīa ibuthaga, no nī rīrīa itarī ya kūbutha, na ūndū wa kiugo kīa Ngai kīrīa kīrī muoyo na gītūūrāga tene na tene. (aiōn g165) **24** Tondu rīrī, “Andū othe mahāana ta nyeki, na ūthaka wao wothe ūhaana ta mahūa ma mūgūnda; nyeki nīhoothaga, namo mahūa magatīka, **25** no kiugo kīa Mwathani gītūūrāga nginya tene.” Na kiugo kīu nīkio mwahunjīrīro. (aiōn g165)

2 Nī ūndū ūcio-rī, eheriaī rūmena ruothe na maheeni mothe, na ūhinga, na ūiru, na gūcābania o guothe. **2** Na mūtūike ta tūkenge mwīrīragīre iria rīrīa rīega rīa kīroho, nīgeetha rīmūtūkūragīe ūhonokio-inī wanyu. **3** Tondu rīu nīmūcamīte, mūkaigua atī Mwathani nī mwega. **4** Ūkai kūrī we, o ūcio lhiga rīrī muoyo, o rīu rīaregiro nī andū, no Ngai akīrīthūra, na nī rīa goro harī we, **5** o na inyuī, ta mahīga marī muoyo-rī, nī gwakwo mūraakwo mūtūike nyūmba ya kīroho, na mūtūike gīkundi gītheru kīa athīnjīrī-Ngai gīa kūrūtāga magongona ma kīroho marīa mangītīkīrīka nī Ngai nī ūndū wa Jesū Kristū. **6** Nīgūkorwo Maandīko moigīte atīrī: “Nīnjīgīte ihiga Zayuni, ihiga ithuure rīa koine na rīa goro, na mūndū ūriā ūmwīhokete ndagaacōnorītho.” **7** Na rīu kūrī inyuī arīa mwītīkītīe, ihiga rīrī nī rīa goro. No kūrī arīa matetīkītīe, “Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūkītīe ihiga inene rīa koine.” **8** na ningī atīrī, “Nīrīo ihiga rīrīa rītūmaga andū mahīngwo, na rwaro rwa ihiga rīrīa rītūmaga magūe.” Mahīngagwo tondu wa kūrega gwathīkīra ūhoro, na noguo maathīrīrīro. **9** No inyuī-rī, mūrī rūrūka rīthuurītūw, na thīrītū nī Ngai nī ūndū wa nyūmba ya ūthamaki, ningī mūrī rūrūrī rwamūre, o na andū a Ngai kīūmbe, nīguo mwanagīrīre ūgocōi wa ūcio wamwītīre muume nduma-inī mūtūoonye ūtheri-inī wake wa magegania. **10** Kūrī hīndī mwarī andū mataarī kīene, no rīu mūrī andū a Ngai; kūrī hīndī mwāagīte kīūgūrīro tha, no rīu nīmūgīūrīrīro tha. **11** Arata akwa nyenda mūno, ndamūthāitha mūrī ta ageni na agendi gūkū thī, mwīrīgagīrīre merīrīra marīa mooru ma mwīrī, o marīa marūaga na roho wanyu. **12** Tūūrāgai na mītūūrīre mīega mūrī gatagatī ka andū arīa mataoō Ngai, nīgeetha o na mangīmūgīrīra atī nīmwtīkītīe ūuru, meonagīre cīko cianyu njege na magakumia Ngai mūthenya ūriā agooka. **13** Nī ūndū wa Mwathani-rī, athīkagīrai wathani o wothe ūriā ūheanītūw thīini wa andū: o na wakorwo nī wa mūthamaki, arī we mūnene igūrū rīa anene arīa angī othe, **14** o na kana nī wa abarūthī arīa matūmagwo nīwe nīguo maherīthage arīa mekaga ūuru na makagaathīrīra arīa mekaga wega. **15** Nīgūkorwo ūriā Ngai endaga nī atī mwīkage wega nīguo mūkīragīe mīario ya ūrimū ya andū arīa matarī ūndū mooī. **16** Tūūrāi ta andū matarī ngombo, no mūtīkanareke wīyathī wanyu ūtūike wa kūhithīrīra waganu; tūūrāgai mūrī ndungata cia Ngai. **17** Heagai mūndū o wothe gītīio kīrīa kīmwagīrīre: Endagai ngwatanīro ya andū arīa etīkīa, na mwītīgagīre Ngai, o na mūtūiāge mūthamaki. **18** Inyuī ngombo-rī, athīkagīrai anene anyu na mūmatīāge mūno, na to arīa ega na maiguānagīra tha, no nī o na arīa mataiguānagīra tha. **19** Nīgūkorwo nī ūndū mwega mūndū angīkīrīrīra ruo o na akīnyariiragwo hatarī kīhooō tondu wa kūmenya ūriā Ngai endaga. **20** No ūngīhūūrīro nī ūndū wa gwīka ūuru o na ūkīrīrīre-rī, ūngīgīgīaathīrīro kī? No ūngīnyariirwo nī ūndū wa gwīka wega na ūkīrīrīre-rī, ūcio nī ūndū mwega maitho-inī na Ngai.

21 Ündü üyu nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ündũ wanyu, akimütigira kionereria nĩguo mügeragire o makinya-inĩ make. 22 “We ndaigana kwĩhia, o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.” 23 Hindĩ irĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩrĩa aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtira. Handũ ha kũhooro, we nĩ kweneana eaneanaga kũri irĩa ũtuaga ciira na ũhutoo. 24 We mwene niakuuire mehia maitũ na mwĩri wake mütĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithuĩ tũkue ũhoro-inĩ wa mehia, na tũtũire muoyo nĩ ündũ wa ũthingu; mĩtũnda irĩa aahũuriro niyo itũmĩte mũhone. 25 Nĩgũkorwo mwatĩri ta ng’ondũ itururite, no rĩu nĩmũcookereire Mũriĩthi na Mũrii wa mũoyo yanyu.

3 O ũguo noguo o na inyuĩ atumia, mwagĩrĩrwo nĩ gwashikagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetikĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarũro ngoro o na hatarĩ ciugo nĩ ündũ wa mĩtugo ya atumia ao, 2 nĩ ündũ wa kuonaga mĩtũũire yanyu ya ũthingu na ya gĩtĩo. 3 Kwĩgemia kwanyu gũtigatũike o kwa mwĩri, ta kũrama nĩũri, na kwĩhumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, 4 no handũ ha ũguo-rĩ, gemagai mĩndũ ũria wa hitwo wa ngoro thĩĩni, na ũgemu ũria ũtathũkaga wa roho wa ũhooreri na wa gũkindĩria. Kwĩgemia kũu nĩkuo kũri bata mũno maitho-inĩ ma Ngai. 5 Nĩgũkorwo ũguo nĩguo atumia arĩa atheru a tene arĩa mehokete Ngai meegemagia, na ündũ wa gwashikagĩra athuuri ao ene, 6 o ta Sara, ũria waathikagĩra Iburahĩmu na akamwĩtaga mwathi wake. Inyuĩ mũri ciana ciake mũngũka ũria kwagĩrĩre mĩtegwĩtigira. 7 O ũguo noguo o na inyuĩ athuuri mwagĩrĩrwo nĩgĩtũũrĩra na atumia anyu na nĩjira ya ũũgĩ, mũkĩmatĩaga tondũ nĩ aruti a wĩra hamwe na inyuĩ, na tondũ matĩri hinya mĩngĩ wa mwĩri ta inyuĩ, ningĩ tondũ mũri agai hamwe na atumia anyu a kiheo kĩa ũtugi wa muoyo. Īkagai ũguo nĩguo gũtikagie ündũ ũngĩgĩrĩrĩa mahooya manyu. 8 Ngĩrĩkĩrĩa, ngũmwĩra inyuotha atĩri, mütũũranagie mĩũguanite mĩndũ na ũria ũngĩ; mĩũguanagĩre tha, ningĩ mwendange ta ciana cia nyina ũmwe, na mũtũike ataana, na mũkarage mwinyĩhiĩtie. 9 Tigagai kwĩrĩhĩria ũũru na ũũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage, tondũ ũguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagĩrwo kirathimo. 10 Nĩgũkorwo, “Mũndũ ũria wothe ũngĩdane gũtũũra muoya na one matukũ mega, no nĩginya arĩgĩrĩre rĩrĩmĩ rwake kwaria ũũru, na mĩromo yake kwaragia maheeni. 11 No nĩginya agarũrũke atige gwĩka ũũru, na ekage o wega; no nĩginya acaragie thayũ na aũthingatage. 12 Nĩgũkorwo maitho ma Mwashani maikaraga macũthĩrĩrie andũ arĩa athingu, na matũ make magathikagĩrĩa mahooya mao, no andũ arĩa mekaga ũũru, ũthũu wa Mwashani nĩkũmookĩrĩa ũmookagĩrĩa.” 13 Atĩrĩrĩ, nũũ ũngĩmwĩka ũũru mũngĩkorwo mũri na kĩyo gĩa gwĩka wega? 14 No rĩrĩ, o na mũngĩnyariirwo nĩ ündũ wa gwĩka ũria kwagĩrĩre-rĩ, inyuĩ mũri arathime. “Tigagai gwĩtigira maũndũ marĩa metigagira; mũtikanamake.” 15 No ngoro-inĩ cianyu-rĩ, mwĩyamũrĩre Kristũ atũke Mwashani. Ikaragai mwĩhaarĩrie hindĩ ciothe gũcookeria mĩndũ wothe ũria ũngĩmũũria gĩtũmi gĩa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũri nakĩo. No ikagai ũguo mũri na ũhooreri na gĩtĩo, 16 mũri na thamiri itegwĩcuuka, nĩgeetha arĩa macambagia mĩtugo yanyu mĩega tondũ mũri thĩĩni wa Kristũ, maconokage nĩ ündũ wa gĩcambanio kũu kĩa. 17 Nĩ kaba kũnyariirwo nĩ ündũ wa gwĩka wega, angĩkorwo nĩ kwenda kwa Ngai, handũ ha kũnyariirwo nĩ gwĩka ũũru. 18 Tondũ Kristũ aakũire nĩ ündũ wa mehia ihinda o rĩmwe rĩa kũigana, ũria mũthingu agĩkua nĩ ündũ wa arĩa matarĩ athingu, nĩguo atũtware kũri Ngai. Ooragĩrwo arĩ

thĩĩni wa mwĩri, no ha ũhoro wa Roho, agĩcookio muoyo, 19 agĩthĩ arĩ na muoyo ũcio wa Roho akĩhũnjĩria maroho marĩa maarĩ njeera, 20 marĩa maaremete kuuma o tene rĩria Ngai aatũire eteire akĩrĩrĩrie matukũ-inĩ ma Nuhu, rĩria thabina yaakagwo. Thĩĩni wayo haarĩ o andũ anini, nao othe maarĩ andũ anana tu, arĩa maahonokĩrio maĩ-inĩ, 21 namo maai macio nĩmo ngerokano ya ũbatĩthio ũria o na inyuĩ mũũhonokagia, na ti ũhoro wa kweheria o gĩko kĩa mwĩri, no nĩ mwĩhĩtwa wa thamiri itarĩ na ũcuuke kũri Ngai. Kũbatĩthio kũu nĩkuo kũmũhonokagia nĩ ündũ wa kũrĩũkio kwa Jesũ Kristũ, 22 ũria wathiire igũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ũrio kwa Ngai, nao araka, na aathani, o na maahinya magatũika ma gwashagwo nĩwe.

4 Nĩ ündũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩri-inĩ-rĩ, o na inyuĩ kĩhotorei mũri na meciiria o ta macio aarĩ namo, tondũ mĩndũ ũria ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩri nĩatiganite na mehia. 2 Nĩ ündũ wa ũguo, mütũũrĩre wake ũria ũtigarĩte wa gũtũũra gũkũ thĩ ndarĩtũũraga nĩguo ahingagie merĩrĩa mooru na arĩa makũite, no arĩtũũraga nĩguo ekage ũria Ngai endaga. 3 Tondũ nĩmütũũrĩte ihinda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ marĩa andũ arĩa matetikĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni, na merĩrĩa mooru ma mwĩri, na ũrĩu, na gũthiagie maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyu njoothi, o na mũhoore ũrĩ thaaahu wa kũhooya mĩhianano. 4 Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mũtiranyĩtanĩra nao hindĩ irĩa marakĩrĩrĩa ũmaramari-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagia. 5 Nao no nginya makaahena ũhoro wa maũndũ mao kũri ũria wĩhaarĩrie gũtũũra ciira arĩa marĩ muoyo na arĩa makũite. 6 Nĩgũkorwo gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire ũhoro-ũria-Mwega ũhũnjĩrio o na andũ arĩa makũite, nĩgeetha ha ũhoro wa mwĩri magaatũrwo ciira o ta ũria andũ arĩa angĩ magaatũrwo, no ha ũhoro wa roho matũũre muoyo o ta ũria Ngai atũũraga. 7 Itĩrĩro rĩa maũndũ mothe nĩrĩkũhĩrĩrie. Nĩ ündũ ũcio ikaragai mũri na ũũgĩ wa ngoro, na mũkarage mũterĩgĩtuo nĩguo mũhotage kũhooya. 8 Ngĩngĩ gwĩka maũndũ mothe, ikaragai mwendaine mũno mĩndũ na ũria ũngĩ, tondũ wendani nĩũhumbagĩra mehia maĩngĩ. 9 Ngĩngĩ mĩtuganage mĩtekwĩnuguna. 10 O mĩndũ nĩ ahũthire kiheo o gĩothe kĩria amũkĩrite nĩguo atungatagire andũ arĩa angĩ, arĩ ta mĩramati mwĩhokeku wa wega wa Ngai wa mĩthemba maĩngĩ. 11 Mũndũ o wothe angĩkorwo akĩaria-rĩ, nĩarie taarĩ mĩndũ ũkũheana ciugo cia Ngai. Nake mĩndũ o wothe angĩkorwo agĩtungata-rĩ, nĩatungate na hinya ũria ũheanagwo nĩ Ngai, nĩgeetha Ngai agoocagwo maũndũ-inĩ mothe thĩĩni wa Jesũ Kristũ. Nake nĩwe ũgũtũũra arĩ na riiri na hinya nginya tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) 12 Arata akwa nyenda mũno, mĩtikagegio nĩ magerio marĩa mũranyariirwo namo, taarĩ ündũ mĩgeni ũrekĩka thĩĩni wanyu. 13 No kenagai nĩgũkorwo nĩ mũgwatanĩire thĩĩni wa kũnyariirũka gwa Kristũ, nĩgeetha mũkaiyũrĩrwo nĩ gĩkeno hindĩ irĩa riiri wake ũkaagũranĩrio. 14 Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũngĩrumwo nĩ ündũ wa rĩtwa rĩa Kristũ, nĩ ündũ Roho ũria ũrĩ na riiri, o we Roho wa Ngai, arĩ igũrũ rĩanyu. 15 Mũndũ wanyu ndakananyariirwo ta mũũragani, kana mũici, kana mũgeri ngero ingĩ o yothe, o na kana ta mĩndũ ũria wĩtoonyagĩrĩa maũndũ-inĩ ma andũ angĩ. 16 No rĩrĩ, mĩndũ angĩnyariirwo tondũ wa gũtũika Mũkristano-rĩ, ndakanaconoke, no nĩagoocoe Ngai tondũ nĩaheetwo rĩtwa rĩu. 17 Nĩgũkorwo ihinda nĩ ikĩnyu ciira wambĩrĩrie gũtũũrwo andũ a nyũmba ya Ngai; na angĩkorwo ũkwambĩrĩria na ithũrĩ-rĩ, gũgaagĩtũika atĩa harĩ arĩa mataathikagĩra ũhoro-ũria-

Mwega wa Ngai? **18** Na rĩrĩ, “Angĩkorwo nĩ ùndũ ùrĩ hinya m̀ndũ ùrĩa m̀thingu kũhonoka-rĩ, naguo ùhoru wa m̀ndũ ùrĩa ùtetikĩtie Ngai na ùrĩa mwĩhia ùgaakĩhaana atĩa?” **19** Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, andũ arĩa manyariĩrĩkaga kũringana na ùrĩa Ngai endete, nĩmaheane mĩoyo yao kũrĩ Mũũmbi wao ùrĩa wa kwĩhokeka, na mathiĩ na mbere gwĩkaga maũndũ mega.

5 Ndi na ùhoru ngwenda gũthaiha athuuri a Kanitha arĩa marĩ hamwe na inyuĩ, ndĩ mũthuuri wa Kanitha o tao, na ndĩ mũira wa kũnyariirwo gwa Kristũ, o na ndĩ ùmwe wa gũkaagaĩrwo riiri ùrĩa ùkaaguũranĩrio: **2** Atĩrĩrĩ, tuikai arĩithi a rũũru rwa Ngai rũrĩa mwĩhokeirwo, mũgĩtungataga mũrĩ arori, na ti tondũ wa kũringĩrĩrio, no nĩ ùndũ wa kwiyendera, o ta ùrĩa Ngai endaga m̀tũike; m̀tegegũkorokera mbeeca, no m̀tungatage m̀rĩ na kiyo m̀no; **3** m̀tigetue anene a andũ arĩa mwĩhokeirwo, no m̀tũike cionereria njega kũrĩ rũũru rũu. **4** Na hĩndĩ irĩa Mũrĩithi Ūrĩa Mũnene akaaguũranĩrio-rĩ, nĩmũkaheo thũmbĩ ya riiri irĩa itagatheũka o na rĩ. **5** O ũguo no taguo o na inyuĩ aanake mwagĩrĩrwo nĩ gwachĩkĩra andũ arĩa akũrũ. Inyuĩ othe-rĩ, ikaragai mwĩnyiihanĩrie m̀ndũ na ùrĩa ũngĩ, tondũ-rĩ, “Ngai nĩareganaga na arĩa etĩĩ no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake.” **6** Nĩ ùndũ ùcio mwĩnyiihagiei, m̀rĩ guoko-inĩ kwa Ngai kũrĩa kũrĩ hinya, nĩguo akaamũtũgĩria hĩndĩ irĩa njagĩrĩru yakinya. **7** Na m̀mũrekegĩrĩrie maũndũ manyu mothe marĩa mamũtangaga, tondũ nĩwe ùmũrũmbũyagia. **8** Ikaragai mwĩguĩte na mwĩhũgage. Tondũ-rĩ, thũ yanyu m̀cukani icangacangaga ta m̀rũũthi ũkũrarama ũgĩcaria m̀ndũ wa gũtambuura. **9** No rĩrĩ, m̀mwĩtiirie, mwĩhaandite wega thĩinĩ wa wĩtikio, tondũ nĩmũmenyete atĩ ariũ na aarĩ a lthe wanyu gũkũ thĩ guothe maranyariĩrĩka o ta inyuĩ. **10** Nake Ngai mwene wega wothe, o we ùrĩa wamwĩtire riiri-inĩ wake wa tene na tene thĩinĩ wa Kristũ, we mwene nĩakamũcookereria, na amwĩkĩre hinya, na amũtue arũmu na m̀tangĩenyenyeka, thuutha wa kũnyariĩrĩka kahinda kanini. (aiõnios g166) **11** Naguo hinya ũrotũka wake tene na tene. Amenĩ. (aiõn g165) **12** Ndamwandĩkĩra marũa maya makuhi ndeithĩtio nĩ Silivano, ùrĩa nduaga m̀rũ wa lthe witũ mwĩhokeku, nĩguo ndĩmũmĩrĩrie, na heane ũira na ma atĩ ùhoru ũyũ nĩguo wega wa Ngai ùrĩa wa ma. Mwĩhaandei wega thĩinĩ waguo. **13** Kanitha ùrĩa ũrĩ gũkũ Babuloni, ùrĩa ũthuurĩtwo hamwe na inyuĩ, nĩwamũgeithia, o nake m̀rũ wakwa Mariko nĩamũgeithia. **14** Geithaniai m̀ndũ na ùrĩa ũngĩ na ngeithi cia kĩmumunyano iria cia wendo. Thayũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe arĩa m̀rĩ thĩinĩ wa Kristũ.

2 Petero

1 Nĩ nĩ Simoni Petero, ndungata na mütümwa wa Jesu Kristü, Ngümwandikira marüa inyuü aria mürükitie kwamükira wifikio wa goro o ta üria türü naguo nĩ ündü wa üthingu wa Jesu Kristü, üria arĩ we Ngai witü na Mütülonokia: **2** Wega na thayü iromüinghĩra nĩ ündü wa kümenyana na Ngai, o na Jesu Mwathani witü. **3** Riuru-rĩ, hinya wake wa üngai nütüheete kiria gïothe gitübataragia nĩguo tühote gütüüra muoyo na twiamüriire Ngai, nĩ ündü wa kümenyana nake ücio watwĩre tũgie na riiri wake mwene o na wagĩru wake. **4** Nĩ ündü wa maündü macio-rĩ, nĩatüheete maündü manene müno ma ciiraniro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ündü wacio mũgwatanagire nake mütüüriire-inĩ wa üngai wake na mwitheemage kuuma kürü übuthu wa gükü thĩ üria ürehagwo nĩ merirĩria mooru. **5** Na nĩ ündü wa gitümi kiu kũembe, kũrutanĩrie müno nĩguo muonganĩrie wifikio wanyu na wagĩru; naguo wagĩru müwonganĩrie na ümenyo; **6** naguo ümenyo müwonganĩrie na kwigirĩria merirĩria ma mwĩri; nakuo kwigirĩria merirĩria macio-rĩ, mükuonganĩrie na gükirĩria; nakuo gükirĩria mükuonganĩrie na kwiyamũria Ngai; **7** nakuo kwiyamũria Ngai mükuonganĩrie na gütüga ariü na aarĩ a Ithe witü; nakuo gütüga ariü na aarĩ a Ithe witü mükuonganĩrie na wandani. **8** Nĩgũkorwo mungigĩa na mawega macio na mamüingihire müno-rĩ, nĩmarĩgiragia mũgũtare kana mwege maciaro harĩ ühoro wa kümenya Mwathani witü Jesu Kristü. **9** No mündü angĩaga maündü macio-rĩ, mündü ücio ndarona wega na nĩ mütumumu, na nĩariganĩruo atĩ aatheriio nĩguo atigane na mehia make ma tene. **10** Nĩ ündü ücio, ariü na aarĩ a Ithe witü-rĩ, ikagĩrai kiyu makiria nĩguo mütũme gwĩtwo kwanyu na güthuurwo kwanyu kürũme biü. Nĩgũkorwo mungũka maündü macio-rĩ, gütirĩ hindĩ mükaagüa, **11** na nĩmügetikĩrio na ütugi mütũonye thĩni wa üthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witü Jesu Kristü. (**aiönios g166**) **12** Nĩ ündü ücio ngütüüra ndĩmürĩkanagia maündü macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩni wa ühoro wa ma üria müri naguo. **13** Na ngwiciiria nĩ kwagĩriire ndĩmürĩkanagia maündü maya hindĩ iria yothe ngütüüra thĩni wa hema ñno ya mwĩri üyü. **14** tondu nĩnjũü atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩaüra, o ta üria Mwathani witü Jesu Kristü aanyonirĩ. **15** Na nĩngwĩrutaniiria müno nyone atĩ ndaarĩkia gükia nĩmürĩhotaga küririkana maündü maya hindĩ ciothe. **16** Hindĩ iria twamüenyithirĩ ühoro wa hinya na wa güüka kwa Mwathani witü Jesu Kristü-rĩ, tütiahüthirire ng'ano cia gwĩtungĩra na wara, no ithuü nĩ kwõnera tweyoneire úkaru wake na maitho maitü. **17** Nĩgũkorwo nĩaherwo gütiõ na riiri kuuma kürü Ngai Ithe, hindĩ iria mũgambo wamũkorire uumite kürü Üria Mwene Riiri üria Mũnene ükiuga atiri, “Üyü nĩwe Müri wakwa üria nyendetee müno; nĩ ngenaga müno nĩ ündü wake.” **18** Ithuü ene nĩtweigũriire mũgambo ücio úkiuma igũrü hindĩ iria twarĩ nake kĩrima-inĩ kiria githeru. **19** Na nĩngĩ ühoro üria warathirwo nĩ anabii üria twĩ naguo nĩwikĩritwo hinya makiria, na no mwike wega mungũthikĩriia, ühaana ta üttheri úkwara handü harĩ nduma, o nginya gükie nayo njata ya rüciini ikenge ngoro-inĩ cianyu. **20** No mbere ya maündü mothe-rĩ, no nginya mümenye atĩ gütirĩ ühoro wanarathwo Maandiko-inĩ Matheru üngitaüruwo nĩ münabii na ütãuri wake mwene. **21** Nĩgũkorwo kihumo kĩa ünabii gĩtioimanire na

kwenda kwa mündü, no andü nĩmarirĩ ühoro uumite kürü Ngai, o ta üria Roho Mütheru aamatongorirĩ.

2 No rĩri, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩni wa andü, o ta üria gügaakorwo na arutani a maheeni thĩni wanyu. Nao nĩmagatoonyia ürutani wa maheeni wa güthũkia andü na waara, o na makaane Mwathani üria wamagũriire, na nĩ ündü ücio, merehere kwanangwo kwa narua. **2** Andü aingĩ nĩmakarümirĩria mĩthiire yao ya üura-thoni na matũme njira iria ya ma icambio. **3** Nĩngĩ nĩ ündü wa úkoroku wao, arutani acio nĩmagatongogia na inyuü na kũmwĩreaga ng'ano cia maheeni. Itũiro rião ria ciira rĩtüire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gütiikaraga ta gükomete. **4** Nĩ ündü-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũiguüra araiika aria mehirie tha, no nĩkümaikia aamaikirie Jehanamu, akĩmohithia marima-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire ütũiro-rĩ, (**Tartaroo g5020**) **5** nĩngĩ kuona atĩ ndaigũriire thĩ ya tene tha hindĩ iria aahereire kũguü kĩa maaĩ kürü andü aria maatüüraga kuo matetikĩtie Ngai, no akĩgũtia Nuhu, üria warĩ mũhunja wa üthingu na andü angĩ mũgwanjã; **6** na angĩkorwo nĩatũriire matüüra ma Sodomu na Gomora ciira na ündü wa kũmaciona magũtiika mühu, na akĩmatuwa kíonereria kĩa üria gügaatũika kürü andü aria matetikĩtie Ngai; **7** na angĩkorwo nĩahonokirie Loti, mündü warĩ mũthingu, na waiguithagio kĩa nĩ mütüüriire ya üura-thoni ya andü acio aaganu, **8** (nĩgũkorwo mündü ücio mũthingu, üria waikaranagia nao o mũthenya, nĩaiguithagio ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ ciiko cia waganu iria onaga na akaigua); **9** angĩkorwo üguo nĩguo kürü-rĩ, Mwathani nĩõo kũhonokia andü aria meamũriire Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũga andü aria matarĩ athingu nginya mũthenya wa ciira ükinye, o akĩmaherithagia. **10** Na makiria harĩ andü aria marũmagĩria merirĩria mooru ma mwĩri maria marĩ magigi na makanyarara wathani o wotho. Andü acio nĩ ndũrika na nĩ etiĩ na matiitigagĩra kũruma ciũmbe cia igũrü iria irĩ riiri; **11** no rĩri, o na gütüka araiika nĩ marĩ hinya na ühoti makiria, matirumaga ciũmbe ücio magicithangaga kürü Mwathani. **12** No andü acio nĩmarumanaga maündü-inĩ maria matooü. Mahaana ta nyamü itarĩ na meciriia, iria ciũmbitwo itarĩ na ümenyo, na iciarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũniinwo, na o ta nyamü-rĩ, o nao nĩ kũniinwo makaaniinwo. **13** Nao nĩmakarĩhwo üuru na üuru kũringana na üria matüire mekaga. O monaga atĩ kürũo mũthenya barigicia nĩkuo gwĩkenia. Andü acio nĩ imeni na ütũgũ, rĩria megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hindĩ iria mekũrianiira na inyuü. **14** Marĩ na maitho maiyũrite ütharia, na matitigaga kwĩhia; o maguucagĩriia andü aria marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua cia úkoroku, na nĩ rüciaro rürume! **15** Nĩmatigĩte njira iria nũgarũ makooora makarümirĩria njira ya Balamu wa Beori, üria wendaga müno mücaara wa gwĩka üuru. **16** No niakũmĩruwo nĩ ndigiri, nyamü itaaragia, nĩ ündü wa gwĩka üuru, ikiaria na mũgambo wa mündü, na ikiriira igũrüki wa münabii ücio. **17** Andü acio nĩ ithima itarĩ maaĩ, na nĩ ibii iria itwaragwo nĩ kihuhũkanio. Nao no nduma nene makiria metereirio. (**questioned**) **18** Nĩgũkorwo maaragia ndeto cia tũhũ na cia mwĩtũio, makaguucagĩriia na merirĩria mao mooru ma mwĩri o na üura-thoni andü aria marethara moime thĩni wa aria matüüraga mahĩtagia. **19** Mameeragĩra gükũüruwo úkombo-inĩ, o rĩria o ene marĩ ngombo cia ühoro wa kũbutha, nĩgũkorwo mündü nĩ ngombo ya ündü üria wotho ümwatharia. **20** Mangĩkorwo nĩmetherĩte kuuma thĩni wa maündü maria marĩ magigi ma gükü thĩ nĩ ündü wa kümenyana na Mwathani na Mũhonokia witü, Jesu Kristü na nĩngĩ macooke kuohanio na maündü na magatoorio nĩmo-

rī, mütūūrīre wao wa marīgīrīrio-inī ūgaakorwo ūrī mūūru gūkīra wa kīambīrīria. **21** Nī kaba matangīamenyete njīra ya ūthingu, gūkīra kūmīmenya na magacooka kūhutātīra watho ūrīa mūtheru maatīgīrwo. **22** Ūhorō ūcio wao, nīwonanītio nī wa ma nī thimo iria ciugaga atīrī: “Nguī ĩcookagīrīra matahīko mayo,” na, “Ngūrwe ya mūgoma yathambio ĩcookaga ĩgathī kwīgaragarīa mūtōndō-inī.”

3 Arata akwa nyendete mūno, maya nī marūa makwa ma keerī kūrī inyuī. Na thīnī wamo meerī ndīmaandīkīte marī ma kūmūrīrīkania mwarahūke mūgīe na meciirīa marīa magīrīru. **2** Nīngwenda mūrīrīkane ciugo iria ciarīrio tene nī anabī arīa atheru na watho ūrīa waheanīrwo nī Mwathani na Mūhonokīa wītū na mūgīkīnyīrio nī atūmwō anyu. **3** Mbere ya maūndū mothe, no ngīnya mūmenye atī matukū ma kūrīgīrīria nīgūgooka anyūrūrania, manyūrūranagīe na marūmagīrīre merīrīria mao mooru. **4** Nīmakooranagīa atīrī, “Gūūka gwake kūrīa eeranīire gūgaakīnya-rī? Kuuma rīrīa maithe maitū maakuire, maūndū mothe mathīiiga na mbere o ta ūrīa maatarī kuuma rīrīa thī yombīrwo.” **5** No nīmerīganīire o na makīmenyaga atī o tene, nī ūndū wa kiugo kīa Ngai, kūrīrīa ĩgūrū nī kwagīire, nayo thī ĩkīūmbwo na maaī kuuma kūrī maaī. **6** Nīngī maaī o macio no mo maarīndanīrie thī ya ihīnda rīu, na makīmīananga. **7** Nīngī nī ūndū wa kiugo o ro kīu, ĩgūrū na thī irīa irī ho rīu nīcīgīrwo mwakī, ĩgeterērio mūthenya wa cīira, o na wa kwanangwo kwa andū arīa matetīkītie Ngai. **8** No rīrī, arata akwa nyendete mūno, mūtīkarīganīrwo nī ūndū ūyū ūmwe, atī kūrī Mwathani mūthenya ūmwe no ta mīaka ngīrī, na mīaka ngīrī no ta mūthenya ūmwe. **9** Mwathani ndagondagīrīra kūhīngīa cīranīro ciake, ta ūrīa andū amwe meciiragīa atī nīagondagīrīra. We nīamūkīragīrīria, tōndū ndendaga mūndū o na ūmwe oore, no endaga andū othe merire. **10** No rīrī, mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta mūici. Mūthenya ūcio-rī, ĩgūrū nīrīkabuīrīa na mūrurumo mūnene; nacio cīūmbe iria itūire kūu ĩgūrū nīkaahīa nī mwakī ithire, nayo thī na kīrīa gīothe kīrī kuo nīgacinwo ithire biū. **11** Kuona atī indo ciothe nīikaanangwo na njīra ĩyo-rī, inyuī mūkīagīrīrwo gūkorwo mūrī andū a mūthemba ūrīkū? Inyuī mwagīrīrwo nīgūtūūruga mūtūūrīre mūtheru na wa kwīyamūrīra Ngai, **12** mūgītanyaga na mūkīrīragīria mūthenya ūcio ūkīnye narua. Mūthenya ūcio wakīnya-rī, ĩgūrū nīrīkaanangwo na mwakī, na indo ciothe iria irī kuo ihīe nī mwakī, itweke. **13** No kūrīngana na ūrīa eeranīire-rī, nītwīrīgīrīre ĩgūrū rīerū na thī njerū, o kuo kūrīa gūtūūruga ūthingu. **14** Nī ūndū ūcio, inyuī arata akwa nyendete mūno, kuona atī nīmwīrīgīrīre ūndū ūyū-rī, kīrutanīriei mūkoragwo mūtārī na kīmeni, na mūtārī na ūcuuke, na mūrī na thayū nake. **15** Menyai atī gūkīrīrīria kwa Mwathani wītū nīkuo gūtūmaga mūhonokio, o ta ūrīa mūrū wa Ithe wītū Paūlū, ūrīa twendete aamwandīkīre arī na ūūgī ūrīa Ngai aamūhete. **16** Marūa-inī make mothe aandīkīte o ūhorō wa maūndū macio. Marūa-inī make nī kūrī maūndū mamwe marītū mūno kūmenya, marīa andū arīa matoōī na arīa matakīndagīria mogomagīa, o ta ūrīa mogomagīa Maandīko marīa mangī, nao makereherere mwanangīko. **17** Nī ūndū ūcio, arata akwa nyendete mūno, kuona nīmūrīkītie kūmenya maūndū macio-rī, mwīmenyererei nīguo mūtīkaheenererio mūgūe muume ūhorō-inī wanyu wa gwīkīndīra wega nī kūhīthīthio nī mahītia ma andū arīa matamenyagīrīra watho. **18** No rīrī, thīī na mbere gūkūra thīnī wa wega na ūmenyo wa Mwathani na Mūhonokīa wītū Jesū Kristū. Nake arotūūra arī na rīrī rīu na ngīnya tene! Amenī. (aīōn g165)

1 Johana

1 Ūhoro ūria warī kuo kuuma o kiambirīria, ūria tūguite, na ūria tuonetē na maitho maitū, na tūkawirorera, namo moko maitū makaūhutia, o ūhoro ūcio wa Kiugo kia muoyo, nīguo tūhunjagia. **2** Muoyo ūcio nīwonithanirio; na ithuī nītūwonetē na tūkaheana ūira waguo, na ithuī tūkamūhunjagīria ūhoro wa muoyo wa tene na tene, ūria watūire na Ithe witū, na ūkionithanio kūrī ithuī. (aiōnios g166) **3** Ithuī tūmūhunjagīria kīria tuonetē na tūkaigua, nīgeetha o na inyuī mūgie ngwatanīro na ithuī. Nayo ngwatanīro iitū nī ngwatanīro na Ithe witū, o na Mūriū Jesū Kristū. **4** Tūramwandikīra maūndū maya nīguo gīkeno giitū kiiganire. **5** Ino nīyo ndūmirīri irīa tūguite kuuma kūrī we, na nīyo tūramūmenyithia, atī: Ngai nī ūtheri; thīnī wake gūtīri nduma o na hanini. **6** Tūngiuga atī tūrī ngwatanīro nake, tūgithiagia na mīthiire ya nduma-rī, ūguo nīkūheenania, nāguo ūhoro wa ma ndūtūiraga thīnī witū. **7** No tūngithīi na ūtheri, o ta ūria we arī ūtheri-inī, tūrī na ngwatanīro mūndū na ūria ūngī, nayo thakame ya Jesū, Mūrū wake, nītūtheragia, tūgathirwo nī mehia mothe. **8** Tūngiuga tūtīri na mehia, nī kwīheenia tūkwīheenia, nāguo ūhoro wa ma ndūrī thīnī witū. **9** Tūngiumbūra mehia maitū-rī, we nī mwīhokeku na nī wa kīhooto, na nīegūtūrekerā mehia maitū na atūtherie tūthirwo nī maūndū mothe marīa matarī ma ūthingu. **10** Tūngiuga tūtīihitīe-rī, tūkūmūtua wa maheeni, nāguo ūhoro wake ndūrī na handū thīnī witū.

2 Twana twakwa nyendete, ngūmwandikīra maūndū maya nīgeetha mūtikehagie. No mūndū o na ū angīthīa-rī, nī tūrī na mūtūciirīri harī Ithe witū, na nīwe Jesū Kristū, Ūria Mūthingu. **2** We nīwe igongona rīa kūhoroheria mehia maitū, na to mehia maitū moiki, no nī mehia ma andū othe a thī. **3** Na ithuī nītūmenyaga atī nītūmūūī, angīkorwo nītūwathīkagīria maathani make. **4** Mūndū ūria uugaga atīrī, “Nīndīmūūī,” no ndekaga ūria aathanaga-rī, ūcio nī wa maheeni, na ūhoro wa ma ndūrī thīnī wake. **5** No mūndū o wothe angīathīkīra kiugo giake-rī, ti-itherū wendo wa Ngai nīmūkinyanīru kūna thīnī wake. Ūndū ūyū nīguo ūtūmagā tūmenye atī tūrī thīnī wake: **6** Ūria wothe uugaga atī nīatūire thīnī wake-rī, no ngīnya athīi na mīthiire ta irīa Jesū aarī nayo. **7** Arata akwa endwa, ti rīathani rīerū ndīramwandikīra, no nī rīathani rīrīa rīa tene, o rīrīa mūtūire narīo kuuma o kiambirīria. Rīathani rīrīrī rīa tene nīrīo ndūmirīri irīa mūguite. **8** No rīu nī rīathani rīerū ndīramwandikīra; nāguo ūhoro wa ma warīo wonekaga thīnī wake na thīnī wanyu, tondū nduma no irāthira, nāguo ūtheri ūria wa ma nīūrīkītīe kwara. **9** Mūndū ūria uugaga atī arī ūtheri-inī no nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio arī o nduma-inī. **10** Ūria wothe wendete mūrū na mwarī wa ithe atūiraga ūtheri-inī, na thīnī wake gūtīrī ūndū ūngītūma ahīngwo. **11** No ūria wothe ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe, arī nduma-inī na athiiga na nduma; ndamenyaga kūrīa arathīi, tondū nduma nīmūtūite mūtūmumu. **12** Ndīramwandikīra, inyuī twana twakwa nyendete, tondū nīmūrekeirwo mehia manyu nī ūndū wa rīitwa rīake. **13** Ndīramwandikīra, inyuī maithe, tondū nīmūmenyete ūria warī kuo kuuma o kiambirīria. Ndīramwandikīra, inyuī andū ethī, tondū nīmūtooretie ūria mūūru. Ndīramwandikīra, inyuī twana twakwa nyendete, tondū nīmūmenyete Ithe witū. **14** Ndīramwandikīra, inyuī maithe, tondū nīmūmenyete ūria warī kuo kuuma o kiambirīria. Ndīramwandikīra, inyuī andū ethī, tondū mūrī na hinya, nakīo

kiugo kia Ngai nīgītūūiraga thīnī wanyu, na nīmūtooretie ūria mūūru. **15** Mūtīkendē thī kana kīndū o giothe kīrī thīnī wa thī. Mūndū o na ū angīkorwo nīendete thī-rī, wendo wa Ithe witū ndūrī thīnī wake. **16** Nīgūkorwo ūndū o wothe ūrī gīkū thī, na nīmo merirīria ma mwīrī, na merirīria ma maitho make, na mwīraho wa kīrīa arī nakīo na ūria ekaga: maūndū macio matiamanīte na Ithe witū, no moimanīte na thī. **17** Thī na merirīria mayo nīithiraga, no mūndū ūria wīkaga ūria Ngai endaga atūūiraga ngīnya tene. (aiōn g165) **18** Twana twakwa nyendete, rīrī nī ithaa rīa kūrīgīrīria; na o ta ūria mūguite atī mūmena-Kristū nīarooka, o na rīu amena-Kristū angī nīmokīte. Na nī ūndū ūcio nītūmenyete atī rīrīrī nīrīo ithaa rīa kūrīgīrīria. **19** Kuuma nīmōimire kūrī ithuī, no matiarī aitū. Nīgūkorwo mangiarī aitū-rī, nīmangaikarire hamwe na ithuī; no gūthī kwao kuonanirīe atī gūtīarī o na ūmwe wao warī witū. **20** No rīrī, inyuī mūrī ahake maguta nī Ūria Mūtheru, na inyuī inyuothē nīmūūū ūhoro wa ma. **21** Ndīramwandikīra tondū mītūūū ūhoro wa ma, no ngūmwandikīra tondū nīmūūū ūhoro wa ma, na tondū gūtīrī ūhoro wa maheeni uumanaga na ūhoro wa ma. **22** Nūū ūkīrī mūheenanīa? Nī mūndū ūria ūkaanaga atī Jesū nīwe Kristū. Mūndū ta ūcio nīwe mūmena-Kristū: mūndū ūcio nīkaanaga Ithe o na Mūriū. **23** Gūtīrī mūndū ūkaanaga Mūriū ūkīrī na Ithe witū; ūria wothe uumbūraga Mūriū arī na Ithe o nake. **24** Mwīmenyerere nīguo ūndū ūria mūrīkītīe kīugua kuuma o kiambirīria ūkarage thīnī wanyu. Ūndū ūcio ūngīkara thīnī wanyu-rī, o na inyuī mūrīkaraga thīnī wa Mūriū, o na mūrī thīnī wa Ithe. **25** Na ūndū ūyū nīguo atwīrīre: o muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ndīramwandikīra maūndū maya makonīī ūhoro wa andū arīa marageria kūmūhītīthia. **27** Na inyuī-rī, maguta marīa mwahakīrwo nīwe-rī, megūtūūra thīnī wanyu, na mūtībatairīo nī mūndū o na ū wa kūmūruta ūhoro. No rīrī, o ta ūria ihaka rīake rīa maguta rīmūrūtuga ūhoro wa maūndū mothe, na o ta ūria rīrī rīa ma, na ti rīa maheeni: o ta ūria rīmūrūtūite-rī, tūūrai thīnī wake. **28** Na rīu, inyuī twana twakwa nyendete, kīrīrīriaī gūikara thīnī wake nīgeetha rīrīa akoonithanio tūgaakorwo tūrī na ūmūrīru na tūtegūconoka mbere yake hīndī irīa agooka. **29** Angīkorwo nīmūūū atī we nī mūthingu, kīmenyei atī mūndū ūria wīkaga maūndū marīa magīrīire nīaciarītwo nīwe.

3 Onei ūria wendo ūnēhete, ūria Ithe witū atwendete nāguo, atī twītagwo ciana cia Ngai! Na ūguo nīguo tūrī! Gītūmi kīa andū a thī mage gūtūmenya nī ūndū o nake matiamūmenyire. **2** Arata akwa endwa, rīu ithuī tūrī ciana cia Ngai, no gūtīrī kūrāmenyithanio ūria tūgaatuīka thūutha-inī. No nītūūū atī hīndī irīa akoonithanio nītūkahaanua nake, nīgūkorwo tūkaamuona o ūria atarī. **3** Mūndū o wothe ūrī na kūrīgīrīro gīkī thīnī wake nīetheragia, o ta ūria Kristū nake arī mūtheru. **4** Mūndū o wothe wīhagia nī watho oinaga; kwīhīa-rī, nīkuo kuuna watho. **5** No inyuī nīmūūū atī nīonithanirio nīgeetha ehērie mehia maitū. Na thīnī wake gūtīrī mehia. **6** Mūndū o wothe ūtūūiraga thīnī wa Kristū ndehagia. Mūndū o wothe wīhagia ndarī amuona o na kana akamūmenya. **7** Twana twakwa nyendete, mūtīkanareke mūndū o na ū amūhītīthie. Ūria wīkaga ūria kwagīrīre nī mūthingu, o ta ūria Kristū arī mūthingu. **8** Mūndū ūria wīhagia nī wa mūcukani, tondū mūcukani atūire ehagia kuuma o kiambirīria. Gītūmi kīa Mūrū wa Ngai onithanio-rī, nīgeetha athūkie wīra wa mūcukani. **9** Gūtīrī mūndū ūciarītwo nī Ngai ūthiiga na mbere na kwīhīa, tondū mbeū ya Ngai ūkaraga thīnī wake; we ndangīthī na

mbere na kwihia, tondū nīmūciare nī Ngai. **10** Ūndū ūyū ūmenyithanagia ūtiganu wa ciana cia Ngai na cia mūcukani: Mūndū o wothe ūtekaga ūria kwagiriire ti mwana wa Ngai; o hamwe na ūria ūtendete mūrū kana mwarī wa ithe. **11** Ūno nīyo ndūmīriri ūria mwaiguire kuuma o kīambīrīria: No nginya twendanage mūndū na ūria ūngī. **12** Mūtīkahaana ta Kaini, ūria warī wa ūria mūrū, na akīūrāga mūrū wa nyina. Nī kīi gīatūmire amūūrāge? Aamūūrāgire tondū ciiko ciake mwene ciarī njūru, nacio cia mūrū wa nyina ciarī cia ūthingu. **13** Ariū na aarī a Ithe witū, andū a thī mangīmūmena-rī, mūtīkagege. **14** Nītūūi atī nītuumīte gīkuū-inī tūgathī muoyon-inī, tondū nitwendete ariū na aarī a Ithe witū. Mūndū o wothe ūria ūtendanaga atūūrāga gīkuū-inī. **15** Mūndū o wothe ūria ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī mūūrāgani, na inyuū nīmūū atī gūtīrī mūūrāgani ūrī na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **16** Ūndū ūria ūtūmaga tūmenye ūria wendo ūhaana nī ūyū: Jesū Kristū nīarutire muoyo wake nī ūndū witū. Na ithuū nītawgīrīrwo tūrute mīoyo iitū nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū. **17** Mūndū angīkorwo arī na indo cia gūkū thī, na one mūrū kana mwarī wa ithe wao ūbataire nī ūteithio no aage kūmūguira tha-rī, wendo wa Ngai ūngīgīkorwo ūrī thīnī wake atīa? **18** Twana twakwa nyendete, nītūūte kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nītwendanage na ciiko na twendane na ma. **19** Ūū nīguo tūmenyaga atī tūrī a ūhorō ūria wa ma, na ūria tūrīgāga ngoro ciitū itarī na nanganja tūrī mbere yake, **20** rīria rīothe ngoro ciitū itaratūtūira ciira. Nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkīra ngoro ciitū, na nioī maūndū mothe. **21** Arata akwa endwa, ngoro ciitū ingāga gūtūūira ciira-rī, nītūrīkoragwo tūrī na ūmīrīru mbere ya Ngai, **22** na nīarītūheaga kīria gīothe tūrīmūhooyaga, tondū nītwithakīgāra maathani make na tūgeeka maūndū marīa mamūkenāgia. **23** Narīo rīrī nīrīo rīathani rīake: Nī gwītīkia rīitwa rīa Mūrīū, Jesū Kristū, na twendanage o ta ūria aatwathire. **24** Ariā maathakīgāra maathani make nīmatūūrāga thīnī wake, nake nīatūūrāga thīnī wao. Naguo ūndū ūria tūmenyaga naguo atī nīatūūrāga thīnī witū nī ūyū: Nī ūndū wa Roho ūria aatūheire.

4 Arata akwa endwa, mūtigetīkage roho o wothe, no mūrōrage maroho muone kana moimīte kūrī Ngai, tondū anabī aingī a maheeni nīmōimagarīte magathī thī yothe. **2** Ūū nīguo mūngihota gūkūūrana Roho wa Ngai: Roho o wothe ūria uumbūrāga atī Jesū Kristū niokite arī na mwīrī, ūcio uumīte kūrī Ngai, **3** no roho o wothe ūria ūtoimbūrāga Jesū, ūcio nduumīte kūrī Ngai. Ūcio nī roho wa mūmena-Kristū, ūria mūguite atī nīūgooka na o na rīu nīūrīkīte gūūka gūkū thī. **4** Inyuū twana twakwa nyendete, inyuū mūrī a Ngai na nīmūmatoreete, tondū ūria ūrī thīnī wanyu nī mūnene gūkīra ūria ūrī gūkū thī. **5** Acio moimīte gūkū thī, na nī ūndū ūcio maarāgia ūhorō wa maūndū ma gūkū thī, na thī na andū a gūkū thī makamathīkīrīria. **6** Ithuū tuumīte kūrī Ngai, nake mūndū o wothe ūria ūūī Ngai nīatūthīkīgīrīria; no ūria wothe ūtoimīte kūrī Ngai nīatūthīkīgīrīria. Ūguo nīguo tūkūūrānaga Roho ūria wa ma, na roho ūria wa maheeni. **7** Arata akwa endwa, nītwendanagei mūndū na ūria ūngī, nīgīkorwo wendo uumaga kūrī Ngai. Mūndū o wothe ūria wendanaga, aciarītwo nī Ngai o na nioī Ngai. **8** Mūndū o wothe ūria ūtendanaga ūcio ndooī Ngai, tondū Ngai nī wendo. **9** Ūū nīguo Ngai oonanirie wendo wake harī ithuū: Nīatūmire Mūrīū wake, o we wa mūmwē, gūkū thī nīgeetha tūtūire muoyo nī ūndū wake. **10** Ūyū nīguo wendo: ti atī nī ithuū twendire Ngai, nowe nīwe watwendire, na agītūma Mūrīū

wake atūike igongona rīa kūhoroheria mehīa maitū. **11** Arata akwa endwa, kuona atī Ngai nīguo atwendete-rī, o na ithuū nītūkīgīrīrwo twendanage. **12** Gūtīrī mūndū ūrī ona Ngai; no tūngīendana mūndū na ūria ūngī-rī, Ngai nīatūūrāga thīnī witū, naguo wendo wake ūgakinyānīra thīnī witū. **13** Ūndū ūria ūtūmaga tūmenye atī tūtūūrāga thīnī wake nake agatūūra thīnī witū, nī atī nīatūheete Roho wake. **14** Na nītuonen na tūkoimbūrā atī Ithe witū nīatūmīte Mūrīū atūike Mūhonokia wa thī yothe. **15** Mūndū o wothe angūmbūra atī Jesū nī Mūrū wa Ngai-rī, Ngai atūūrāga thīnī wake, nake agatūūra thīnī wa Ngai. **16** Na nī ūndū ūcio nītūmenyete na tūkehoka wendo ūria Ngai atwendete naguo. Ngai nī wendo. Mūndū o wothe ūtūūrāga endanīte atūūrāga thīnī wa Ngai, nake Ngai atūūrāga thīnī wake. **17** Ūguo nīguo wendani ūkinyanāgīra thīnī witū nīgeetha tūkaagīa na ūmīrīru mūthenya ūria gūgaatuanīrwo ciira, tondū tūrī gūkū thī nī tūhaanane nake. **18** Wendo ndūrī guoya. No wendo ūria mūkinyanīru nīūngataga guoya, tondū guoya ūkonainīe na iherīthīa. Mūndū ūria wītīgāgīra, ndatuagwo mūkinyanīru thīnī wa wendo. **19** Ithuū twendanaga tondū we nīwe waambire gūtwendā. **20** Mūndū angīuga atīrī, “Nīnyendete Ngai,” na nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī wa maheeni. Nīgūkorwo mūndū o wothe ūtendete mūrū wa ithe, ūria atūire onaga, ndangihota kwenda Ngai, ūria atarī oona. **21** Nake nīatūheete rīathani rīrī: Mūndū o wothe wendete Ngai, no nginya ende mūrū kana mwarī wa ithe o nake.

5 Mūndū o wothe wītīkīte atī Jesū nīwe Kristū aciarītwo nī Ngai, nake mūndū o wothe wendete mūciari nīendete o na mwana wake. **2** Ūū nīguo tūmenyaga atī nitwendete ciana cia Ngai: nī kwenda Ngai na kūhingīa maathani make. **3** Ūū nīguo kwenda Ngai: nī gwathīkīra maathani make. Namo maathani make ti marītū, **4** Nīgūkorwo mūndū o wothe mūciare nī Ngai nīatorāgia maūndū ma thī. Naguo ūhootani ūria ūtooretīe maūndū ma thī, nī gwītīkia gwītū. **5** Nūū ūcio ūtoorāgia maūndū ma thī? Nī mūndū ūria wītīkīte atī Jesū nīwe Mūrū wa Ngai. **6** We nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame, o Jesū Kristū. We ndokire na ūndū wa maaī moiki, no nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame. Nake Roho nīwe mūrīa, tondū Roho nīwe ūhorō ūria wa ma. **7** Nīgūkorwo aira nī atatū (kūu igūrū: nao nī Ithe witū, na ūhorō, na Roho Mūtheru; nao aya atatū nī ūmwe. Gūkū thī nakuo aira nī atatū): **8** nao nī Roho, na maaī, na thakame; nao acio atatū nīmaiganīte. **9** Angīkorwo nītwithakīgāra ūira wa mūndū, ūira wa Ngai nī mūnene makīria, tondū nī ūira wa Ngai ūria aheanīte ūkonīī Mūrīū. **10** Mūndū wothe wītīkīte Mūrū wa Ngai arī na ūira ūcio ngoro-inī yake. Mūndū wothe ūtetīkīte Ngai nīamūtūte wa maheeni, tondū ndetikīte ūira ūria mūheane nī Ngai ūkonīī Mūrīū. **11** Naguo ūyū nīguo ūira atī Ngai nīatūheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ūcio wī thīnī wa Mūrīū. (aiōnios g166) **12** Ūria ūrī na Mūrīū arī na muoyo; nake ūria ūtarī na Mūrū wa Ngai ndarī na muoyo. **13** Ndīramwandīkīra maūndū maya inyuū arīa mwītīkīte rīitwa rīa Mūrū wa Ngai, nīgeetha mūmenye atī mūrī na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **14** Ūmīrīru ūria tūkoragwo naguo tūgīkūhīrīria Ngai nī atī tūngīhooya ūndū o wothe kūringana na wendo wake-rī, we nīatūguaga. **15** Na tūngīmenya atī nīatūguaga, ūndū-inī o wothe ūria tūhooyaga-rī, nītūū atī nīatūheete ūndū ūria tūmūhoote. **16** Mūndū o wothe angīona mūrū kana mwarī wa ithe agīka rīhīa rīria rītangīmūtwarā gīkuū-inī, nīahoe, nake Ngai nīakamūhe muoyo. Ndīraaria ūhorō wa andū arīa

rīhia rīao rītārī rīa kūmatwara gīkuū-inī. No nī kūrī rīhia rīngītware mūdū gīkuū-inī. Nīī ndiroiga atī mūdū ahooe nī ūndū wa rīhia ta rīu. **17** Cīiko ciothe njūru nī mehia, no nī kūrī rīhia rītangītware mūdū gīkuū-inī. **18** Nītūū atī mūdū o wothe ūciarītwo nī Ngai ndatūūruga ehagia; mūdū ūrīa ūciarītwo nī Ngai, ūcio nīamenyagīrīrwo nī Ngai, nake ūrīa mūūru ndangihota kūmwika ūūru. **19** Ithūī nītūū atī tūrī ciana cia Ngai, na tūkamenya atī thī yothe yathagwo na wathani wa ūrīa mūūru. **20** Ningī nītūū atī Mūrū wa Ngai nīokīte na niatūheete ūtaūku, nigeetha tīmūmenye ūrīa arī we ūhoru wa ma. Na ithūī tūrī thīinī wake ūcio ūrīa arī we ūhoru wa ma, tūrī thīinī wa Mūrūwe Jesū Kristū. We nīwe Ngai ūrīa wa ma, na nowe muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **21** Twana twakwa nyendete, mwīmenyagīrīrei ngai cia mīhianano.

2 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to nī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhoru ūrīa wa ma: **2** makamwenda tondū wa ūhoru ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūrāga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene: (aiōn g165) **3** Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa Ithe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhoru wa ma, na wa wendo. **4** Nīngenete mūno nikuona ciana imwe ciaku igīthī na njīra ya ūhoru ūrīa wa ma, o ta ūrīa Ithe witū aatwathire. **5** Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rierū ndrīrakwandīkīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūrīa atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. **6** Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiige na njīra ya gwathīkīra maathani make. O ta ūrīa mūguūte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiige mūrī o na wendani ūcio. **7** Aheenania, aingī arīa matetikītie atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenanā na nī mūmena-Kristū. **8** Mwhūgagai nīguo mūtigate kīrīa mūrūtīire wīra, no mūtūike a gūkaaheo mūcaara wanyu ūrī wothe. **9** Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūikaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na Ithe witū o na Mūriū. **10** Mūdū o wothe angīka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyīite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. **11** Mūdū wothe ūngīmwmūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake ciiko ciake cia waganu. **12** Ndī na maūdū maingī ma kūmwandīkīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguorī, ndrīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno giitū kīganīre. **13** Nīmwegeithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

3 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndakwandikīra, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūria nyendete kūna kūna. **2** Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagīre ūgima wa mwīrī, na atī maūndū mothe magaacīre, o ta ūria ngoro yaku īkarīte īgaacīre. **3** Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa aarī a lthe witū amwe gūūka kūnjīra ūhorō wa wihokeku waku ūhorō-inī ūria wa ma, na ūria ūkīrīrīrie gūthī na njīra ya ūhorō ūria wa ma. **4** Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiiga irūmīrīre njīra īria ya ūhorō ūria wa ma. **5** Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwihokeku thīinī wa maūndū marīa wīkagīra ariū na aarī a lthe witū, o na gūtuika ndūmooī. **6** Nīmerīte kanitha ūhorō wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūria kwagīrīre harī Ngai. **7** Moimagarie nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetikītie Ngai. **8** Nī ūndū ūcio ithū-rī, twagīrīrwo gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagīe wīra wa ūhorō ūria wa ma tūrī hamwe. **9** Nīndandīkīre kanitha, no Diotirefe, ūria wendaga gūtuika ta mūnene, nīareganire na ithū. **10** Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoiga maūndū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a lthe witū ūgenī. Agacooka akagīrīrīra arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī. **11** Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhorō ūria mūūru, no wīgerekanagerie na ūhorō ūria mwega. Mūndū o wothe ūria wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūria wothe wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. **12** Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhorō ūria wa ma guo mwene. O na ithū nītūmūgaathagīrīra, na inyuī nīmūū atī ūira witū nī wa ma. **13** Ndī na maūndū maingī ma gūkwandikīra, no ndikwenda gūkwandikīra na karamu na rangī. **14** Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga. Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmakūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marīitwa mao.

Judasi

1 Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu, Ndiraandikira arĩa metitwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai lthe, na makamenyagĩrĩro nĩ Jesũ Kristũ: **2** Mũroingĩhĩro nĩ tha, na thayũ, o na wendani. **3** Arata akwa endwa, o na gũtuika nĩndĩrendete mũno kũmwandikira ũhoru wa ũhonokio ũrĩa tũgwataniire na inyuĩ-rĩ, nĩndironire kwagĩrĩre ndĩmwandikire nĩguo ndĩmũringĩrĩre mũrũagĩrĩre wĩtikio ũrĩa wehokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoru wao wagũtuĩrwo ciira waandikĩtwo o tene nĩmetoonyereirie na hittho thĩĩnĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarĩruga Wega wa Ngai witũ ũtuĩke wa kũmetikĩria kũhũura ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ. **5** O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoru ũyũ wotho-rĩ, nĩngwenda kũmũrĩkania atĩ Mwathani nĩakũũrĩre andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetikĩtie. **6** Nao arĩa arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũũra-rĩ, acio nĩamahingĩre nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereirio itũro rĩa ciira wa Mũthenya ũrĩa mũnene. **(aiĩdios g126)** **7** Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũũra marĩa maariganĩtie nĩmeneanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatuĩkire kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwaki wa tene na tene. **(aiĩnios g166)** **8** O na ningĩ noguo, arooti acio mathũkagia mĩrĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciĩmbe cia kũu igũrũ. **9** No rĩrĩ, o na Mikaeli, mũraika ũrĩa mũnene, hĩndĩ irĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” **10** No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ irĩa iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo. **11** Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmũrĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihinya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũtũkĩrĩra wathani ta Kora. **12** Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩithi arĩa merũithagia o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũluho; o na ningĩ mahaana ta mĩtĩ itarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, imunyĩtowo na mĩri ikooma biũ. **13** Mahaana ta makũmbĩ ma irĩa marĩa matangĩgĩrĩrĩka, makĩhũyũkaga ciĩko ciao cia thoni ta mũhũũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũũruga, irĩa ciigĩrwo nduma irĩa ndumanu mũno nginya tene. **(aiĩon g165)** **14** Enoku, ũrĩa wa rũciarwo rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoru ikonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri **15** nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na agũũthie kĩhootho andũ othe arĩa matetigĩrĩte Ngai, nĩ ũndũ wa ciĩko ciothe cia kũremera Ngai, irĩa maaneka mategwĩtigĩra Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciugo ciothe njũru irĩa ehia arĩa matamwĩtigĩrĩte manaaria cia gũũkĩrĩra Ngai.” **16** Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩra merĩrĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo megune o ene. **17** No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, rĩrĩkanai ũrĩa atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩrĩre o mbere. **18** Maamwĩrĩre atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagia na anyũrũrania arĩa makarũmagĩrĩra merĩrĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” **19** Acio nĩo andũ

arĩa mamwamũranagia, arĩa marũmagĩrĩra merĩrĩria ma mwĩrĩ, no matĩrĩ na Roho. **20** No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩĩnĩ wa wĩtikio wanyu ũrĩa mũtheru mũno na mũhooyage mũrĩ thĩĩnĩ wa Roho Mũtheru. **21** Ikaragai thĩĩnĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagĩrĩra tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkĩnyia muoyo-inĩ wa tene na tene. **(aiĩnios g166)** **22** Iguagĩrai tha andũ arĩa marĩ na mathangania, **23** tharai arĩa angĩ kuuma mwaki-inĩ mũmahonokie; arĩa angĩ-rĩ, maigũrei tha, mũrĩ na guoya, na mũgĩthũũruga o na nguo ciao irĩa ciĩkĩrĩtowo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie. **24** Na rĩu, kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũgĩtira mũtikagwe, na kũmũrũgamia mbere ya ũthiũ wake ũrĩa wĩ rĩrĩ mũtarĩ na ũũgũ, na mũrĩ na gĩkeno kĩnene: **25** Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩ na rĩrĩ, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kĩambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amen. **(aiĩon g165)**

Kũguũrĩrio

1 Ūyũ nĩguo ūguũro wa Jesũ Kristũ, ūrĩa Ngai amũguũrĩrie nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa makirĩĩ gwĩkĩka o ica ikuhĩ. Aamenyithanirie ūhoru ūcio na ūndũ wa gũtũma mũraika wake kũrĩ ndungata yake Johana, 2 ūrĩa nake wacookire kumbũra ūhoru ūrĩa wothe oonire, nago nĩ ūhoru wa kiugo kĩa Ngai na ūira wa Jesũ Kristũ. **3** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūrĩa ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyũ, na kũrathimwo nĩ andũ ūrĩa maiguuga ūhoru ūyũ na makaiga ngoro-inĩ ciao ūhoru ūrĩa wandĩkitwo ūrathi-inĩ ūyũ, tondu ihinda nĩrĩkuhĩrĩrie. **4** Nĩ nĩ Johana, Ndĩratũmĩra makanitha marĩa mũgwanja marĩ kũu bũrĩri wa Asia ūhoru ūyũ: Atĩrĩrĩ, wega na thayũ irogi na inyuĩ kuuma kũrĩ ūrĩa ūrĩ ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, na kuuma kũrĩ maroho mũgwanja marĩa maikaraga mbere ya gĩtĩ gĩake kĩa ūnene, **5** o na kuuma kũrĩ Jesũ Kristũ, mũira ūrĩa mwĩhokeku, o we irigithathi rĩa arĩa akuũ, na mwathi wa athamaki a thĩ. Kũrĩ ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuuma mehia-inĩ maitũ na ūndũ wa thakame yake, **6** na agatũtua andũ a ūthamaki na athĩnjĩri-Ngai, nĩguo tũtungatage Ngai na lthe wake: ūgocci na wathani irogi kũrĩ we tene na tene! Amenĩ. (aiõn g165) **7** Atĩrĩrĩ, nĩ gũũka arooka na matu, na gũtĩrĩ riitho rĩtakamuona, o na andũ arĩa maamũtheecire nĩmakamuona; nao andũ othe a thĩ nĩmagacakana nĩ ūndũ wake. Ūguo nĩguo gũgaatũka! Amenĩ. **8** Mwathani Ngai ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Alifa o na Omega, ūrĩa ūrĩ ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.” **9** Nĩ, Johana, mũrũ wa lthe wanyu, na mũgwatanĩri na inyuĩ thĩnĩ wa mũnyamaro, na ūthamaki, na gũkirĩrĩria tũmĩrĩrie, o iria irĩ ciitũ thĩnĩ wa Jesũ, ndaarĩ gĩcĩgĩrĩra-inĩ kĩa iria kĩria gĩtagwo Patimo tondu wa ūhoru wa Ngai na ūira wa Jesũ. **10** Na rĩrĩ, ndaarĩ thĩnĩ wa Roho Mũthenya wa Mwathani, na nĩ ngĩũgũra mũgambo mũnene thuuha wakwa warĩ ta wa karumbeta, **11** ūkiuga atĩrĩ, “Andika ūrĩa ūkuona ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, na ūcooke ūtũmĩre makanitha marĩa mũgwanja: nĩmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelfia, na wa Laodikia.” **12** Na nĩ ngĩũhũgũra nĩguo nyone mũgambo ūcio wanjaragĩria. Na hĩndĩ rĩa ndehũgũrĩrie, ngĩona mĩtĩ mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa, **13** na gatagati ka mĩtĩ iyo nĩ haarĩ na mũndũ “wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ,” wehumbĩte nguo yamũkinyĩte o nyarĩrĩ, na akeoha mũcĩbi wa thahabu gĩthũri. **14** Naguo mũtwe wake na njuĩrĩ yake ciarĩ njerũ cua ta guoya wa ng’ondũ, cĩerũhĩte o ta iria, namo maitho make maahaanaga ta nĩnĩmbĩ cia mwaki. **15** Namo magũrũ make maahaanaga ta gĩcango gĩgũkenga kĩrĩ mwaki-inĩ wa atĩrĩ, nago mũgambo wake watarĩrĩ ta mũrũrumo wa maaf maingĩ. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ūrĩo aanyĩtĩte njata mũgwanja, na kuuma kanua-inĩ gake hakoima rũhiũ rwa njora rũũgĩ miẽna yeerĩ. Naguo ūthĩũ wake watarĩrĩ ta rĩũa rĩrĩa rĩarĩte mũno. **17** Rĩrĩa ndaamuonire ngĩgwa magũrũ-inĩ make ta mũndũ mũkuũ. Nake akĩnjĩgĩrĩra guoko gwake kwa ūrĩo, akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtagĩra. Nĩ nĩ wa Mbere, na nĩ nĩ wa Kũrigĩrĩria. **18** Nĩ nĩ Ūrĩa-ũrĩ-Muoyo; nĩndakuĩte, na rĩũ ngũtũũra muoyo nginya tene na tene! Na nĩ nĩ ndĩ na cabĩ cia gĩkuũ na Kwa Ngoma. (aiõn g165, Hadēs g86) **19** “Nĩ ūndũ ūcio, andika maũndũ marĩa wona, marĩa marĩ kuo rĩũ na marĩa magooka thuuha-inĩ. **20** Nayo hitwo ya njata icio mũgwanja wonire guoko-inĩ gwakwa kwa ūrĩo, na ya mĩtĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa nĩ ño: Njata icio mũgwanja nĩ

araika a makanitha marĩa mũgwanja, nayo mĩtĩ iyo mũgwanja ya kũigĩrĩra matawa nĩ makanitha macio mũgwanja.

2 “Kũrĩ mũraika wa Kanitha wa Efeso, mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūrĩa ūnyĩtĩte njata icio mũgwanja na guoko gwake kwa ūrĩo, ūrĩa ūthĩagĩra mĩtĩ-inĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa. **2** Nĩnjũũĩ cĩiko ciaku, o na wĩra waku mũritũ, o na ūkirĩrĩria waku. Nĩnjũũĩ atĩ ndũngĩkirĩrĩria andũ arĩa aaganu, na atĩ andũ arĩa moigaga nĩ atũmwo no ti atũmwo nĩwamageririe, na ūkĩmenya atĩ nĩ a maheeni. **3** Nĩũkirĩrĩrie na ūkomĩrĩria mathĩĩna nĩ ūndũ wa rĩtwa rĩakwa, na ndũrĩ wanoga. **4** No rĩrĩ, ūndũ ūrĩa ngũgũcuukĩra nĩ atĩrĩ: Nĩwatĩgĩre gũikara na wendani ūrĩa warĩ nago mbere. **5** Ririkana kũria uumĩte ūkagĩal Wĩrĩre ūcooke wĩke maũndũ marĩa wekaga mbere. Waga kwĩrĩra, nĩngũũka kũrĩ we na njeherie mũtĩ waku wa kũigĩrĩra tawa kuuma handũ haguo. **6** No rĩrĩ, ūrĩ na ūndũ ūmwe mwega: Wee nĩũthũire cĩiko cia andũ arĩa metagwo Anikolai, iria o na nĩ thũire. **7** Ūrĩa ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ūrĩa Roho areera makanitha. Ūrĩa wa gũtoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria kũria maciaro ma mũtĩ wa muoyo, ūrĩa ūrĩ mũgũnda-inĩ wa Ngai wa gikeno. **8** “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Simurina, mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūrĩa wa Mbere na nowe wa Kũrĩkĩrĩria, ūrĩa wakuire na agĩcooka akĩrĩũka. **9** Nĩnjũũĩ mũnyamaro yaku na ūthĩĩni waku, no ūrĩ gĩtonga! Nĩnjũũĩ ūrĩa ūrumagwo nĩ arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi no ti Ayahudi, no nĩ thunagwo ya Shaitani. **10** Ndũkake gwĩtagĩra maũndũ marĩa ikĩrĩĩ gũthĩĩnio namo. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũcukani nĩarĩũka amwe anyu njeera nĩguo amũgerie, na mũnyamario handũ ha mĩthenya ikũmi. Wee ikaraga ūrĩ mwĩhokeku, o nginya gũka, na nĩngũkũhe thũmbĩ ya muoyo. **11** Ūrĩa ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ūrĩa Roho areera makanitha. Ūrĩa wa gũtoorania-rĩ, ndakahutio o na hanini nĩ gĩkuũ kĩria gĩa keerĩ. **12** “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Perigamo mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūrĩa ūrĩ na rũhiũ rũũgĩ miẽna yeerĩ. **13** Atĩrĩrĩ, nĩnjũũĩ kũria ūtũũruga, o kũu Shaitani arĩ na gĩtĩ kĩa ūnene. No ūtũũrĩte ūrĩ o mwĩhokeku harĩ nĩ. Wee nĩũũgũga kũkaana wĩtkio ūrĩa warĩ nago thĩnĩ wakwa, o na matukũ-inĩ ma Antipa, mũira wakwa mwĩhokeku, ūrĩa woragĩrwo itũũra-inĩ rĩanyu inene, o kũu Shaitani atũũruga. **14** No rĩrĩ, ndĩ na maũndũ matarĩ maingĩ ngũgũcuukĩra: atĩrĩ, ūrĩ na andũ kũu marũmĩtĩe ūrutani wa Balamu, ūrĩa warutire Balakĩ kũheenereria andũ a Isiraeli mehie na ūndũ wa kũria irio irutĩrwo mĩhianano, o na mahũũrage ūmaraya. **15** O na ningĩ no ūrĩ na andũ amwe marũmĩtĩe ūrutani wa andũ arĩa metagwo Anikolai. **16** Nĩ ūndũ ūcio, kĩrĩrĩ! Waga gwĩka ūguo, nĩngũũka kũrĩ we ica ikuhĩ, hũũrane nao na rũhiũ rũrũ rũrũ kanua gakwa. **17** Ūrĩa ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ūrĩa Roho areera makanitha. Ūrĩa ūgaatoorania-rĩ, nĩngamũhe mana mamwe marĩa mahithe. O na ningĩ nĩngamũhe ihiga rĩerũ rĩandĩkitwo rĩtwa rĩerũ, na gũtarĩ ūngĩ ūrĩũũ o tĩga ūcio ūkaamũkĩra ihiga rĩũ. **18** “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Thuatira, mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia Mũrũ wa Ngai, ūrĩa ūrĩ na maitho matarĩ ta rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki, na magũrũ make matarĩrĩ ta gĩcango kĩria gĩkumuthe gĩgathera. **19** Nĩnjũũĩ cĩiko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wĩtkio waku, na ūtungata waku, na ūkirĩrĩria waku, o na ngamenya atĩ cĩiko ciaku cia kũrigĩrĩria nĩkĩrĩte iria cia mbere. **20** No rĩrĩ, ūndũ ngũgũcuukĩra no atĩrĩ, atĩ nĩũkirĩrĩrie mũndũ-wa-nja ūcio wĩtagwo Jezebeli, ūcio wĩtuaga mũnabĩ. Nĩ ūndũ wa ūrutani wake, nĩahĩtithagia ndungata ciakwa ihũũrage ūmaraya, na irĩage irio iria irutĩrwo mĩhianano. **21** Nĩndĩmũheete ihĩnda

ria kwirira umaraya ucio wake, no niaregete. 22 Nĩ undũ ucio ngũmũkia gĩtanda-inĩ kia mũnyamaro, na ndũme arĩa matharagia nake manyamare mũno, tiga no meririre matigane na mũthĩre yake. 23 Nĩngooraga ciana ciake. Namu makanitha mothe nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ thuthuagaria ngoro na meciiria, na nĩngarĩha o mũndũ wanyu kũringana na ciiko ciake. 24 Na rĩu inyuĩ arĩa mũrĩ kũu Thuatira, o inyuĩ mũtarũmitie ũrutani wake, na mũtarĩ mwamenya maũndũ marĩa marikĩru ma hitho cia Shaitani, ta ũguo andũ acio moigaga, inyuĩ ngũmwĩra atĩrĩ (no ndĩrĩ na mũrĩgo ũngĩ ngũmũgĩrĩra): 25 Ikaragai mũrũmitie O maũndũ marĩa mũrĩ namo o nginya rĩrĩa ngooka. 26 Nake ũrĩa ũgaatoorania na ahingagie wendi wakwa nginya mũthiari, nĩngamũhe wathani aathage ndũrĩrĩ: 27 ‘Nake niagaciathaga na rũthanju rwa kigera; agaacimemenda o ta ũrĩa nyũngũ ya rĩũmba imemendagwo,’ o ta ũrĩa nĩ heetwo wathani uumite kũrĩ Baba. 28 Na ningĩ nĩngamũhe njata rĩra ya rũciĩnĩ. 29 Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, niakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha.

3 “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Saride, mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa ũrĩ na maroho mũgwanja ma Ngai, o na njata mũgwanja. Atĩrĩrĩ, nĩnjũũ ciiko ciaku; nĩmenyete atĩ mũrĩ ngumo ya gũkorwo ũrĩ muoyo, no ũrĩ mũkuũ. 2 Arahũka! Ikĩra hinya maũndũ marĩa matigaire na marenda gũkua, nĩgũkorwo ndionete ciiko ciaku irĩ nginyanĩru maitho-inĩ ma Ngai wakwa. 3 Nĩ undũ ucio, ririkana maũndũ marĩa wamũkĩrite na ũkamagaga; maathĩkire na wirire. No ũngĩrega kwarahũka-rĩ, nĩngooka ta mũici, na ndũkamenya ihinda rĩrĩa ngaagũkorerera. 4 No rĩrĩ, nĩ ũrĩ andũ matarĩ aingĩ kũu Saride arĩa matekĩrite nguo ciao gĩko. Nĩmagatwaranaga na nĩ mehubembe nguo njerũ, nĩgũkorwo nĩmagĩrĩre. 5 Mũndũ ũrĩa ũgaatoorania-rĩ, niakahumbwo nguo njerũ tao. Ndirĩ hĩndĩ ngaatharia rĩitwa riake kuuma ibuku-inĩ rĩa muoyo, no nĩngoimbũra rĩitwa riake mbere ya Baba, na arĩa aake. 6 Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, niakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha. 7 “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Filadelifia, mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ũrĩa mũtheru na wa ma, ũrĩa ũnyĩitie cabĩ ya Daudi. Kũrĩa ahingĩra gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhingana, na kũrĩa ahingana gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhingũra. 8 Nĩnjũũ ciiko ciaku. Atĩrĩrĩ, nĩnjikĩrite mũrangũ mũhingũre mbere yaku, ũrĩa ũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũhingana. Nĩnjũũ atĩ hinya ũrĩa ũrĩ naguo nĩ mũnĩni, no nĩrũmũmitie kiugo gĩakwa, na ndũigana gũkaana rĩitwa riakwa. 9 Nĩngatũma andũ arĩa a thunagoga ya Shaitani, arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi o na gũtũka tio, no nĩkũheenania maheenana, ndũme moke mainamĩrĩre mbere ya magũrũ maku, na moimbũre atĩ nĩngwendete. 10 Na tondu nawe nĩtũũrĩre ũrũmitie rĩathani riakwa rĩa gũkara ũmĩrĩre-rĩ, o na nĩ nĩngagũkaria ihinda rĩa kũgerio rĩrĩa rĩgooka mabũrĩ mothe kũgeria arĩa matũũragũ gũkũ thĩ. 11 Ngũũka o narua. Rũmia kĩrĩa ũrĩ nakĩo, nĩgeetha gũtikagie mũndũ ũkuoya thũmbĩ yaku. 12 Ũrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamũtua gĩtugĩ thĩni wa hekarũ ya Ngai wakwa. Ndarĩ hĩndĩ ingĩ agacooka kuuma kuo. Nĩngamwandĩka rĩitwa rĩa Ngai wakwa o na rĩitwa rĩa itũũra inene rĩa Ngai wakwa, nĩrĩo Jerusalemu rĩra njerũ, rĩrĩa rĩraikũrũka kuuma igũrũ kũrĩ Ngai wakwa; o na ningĩ ndĩmwandĩke rĩitwa riakwa rierũ. 13 Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, niakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha. 14 “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Laodikia, mwandĩkire atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ũcio Amenĩ, mũira ũrĩa mwĩhokeku na wa ma, o we mwathi wa ciũmbe cia Ngai. 15 Nĩnjũũ ciiko ciaku, ngamenya atĩ wee ndũrĩ mũhoru na ndũrĩ mũhiũ. Kũngĩrĩ wega korwo waheha kana ũhiũhe! 16 No tondu ũrĩ mũraru, ũkaaga kũhiũha na ũkaaga

kũhōra-rĩ, ngirie gũgũtua thĩ uume kanua gakwa. 17 Wee ugaga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ gĩtonga, ngagia na indo nyĩngĩ, na ndĩrĩ kĩndũ njagĩte.’ No wee ndũũ atĩ ũrĩ mũnyamariki, na ũrĩ wa kũigũrwo tha, na ũrĩ mũthĩni, na ũrĩ mũtumumu, o na ũrĩ njaga. 18 Ngũgũtaara atĩ ũgũre thahabu rĩra therie na mwaki kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha ũtonge, na ningĩ ũgũre nguo cia rangi mwerũ cia kwĩhumba, nĩguo ũhumbire thoni cia njaga yaku, na ũgũre ndawa wĩhake maitho maku, nĩguo ũhote kuona. 19 Arĩa nyendete nĩndĩmarĩthagia na ngamaherithia. Nĩ undũ ucio gĩa na kũyo, na wirire. 20 Atĩrĩrĩ, ndũgamite mũrangũ-inĩ ngĩũringaringana. Mũndũ o wotho angũgia mũgambo wakwa, na ahingũre mũrangũ, nĩngũtoonya thĩni ndĩanĩre irio nake, nake arĩanĩre na nĩ. 21 Ũrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria aikare hamwe na nĩ gĩtĩ-inĩ gĩakwa kia ũnene, o ta ũrĩa nĩ ndatooranĩre na ngĩkaranĩra hamwe na Baba gĩtĩ-inĩ giake kia ũnene. 22 Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, niakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha.”

4 Thuutha wa maũndũ macio ngĩrora, na rĩrĩ, hau mbere yakwa haarĩ na mũrangũ warĩ mũhingũre kũu igũrũ. Naguo mũgambo ũrĩa ndaigũite mbere iyo ũkĩnarĩria, ũrĩa wagambaga ta coro, ũkiuga atĩrĩ, “Ambata, ũũke haha, na nĩngũkuonia maũndũ marĩa arĩ o nginya mageekĩka thuutha wa maũndũ maya.” 2 O rĩmwe ngĩkorwo ndĩ thĩni na Roho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa harĩ na gĩtĩ kia ũnene kũu igũrũ, na nĩ harĩ na mũndũ wagĩkarĩre. 3 Nake ũcio wagĩkarĩre onekaga atarĩ ta ihiga rĩa mũthembwa wa njathibi na wakiki. Naguo mũkũnga-mbura ũrĩa wonekaga ũhaana ta kahiga karĩa getagwo thumarati, nĩguo warĩgĩcĩrĩre gĩtĩ kũu kia ũnene. 4 Nakĩo gĩtĩ kũu kia ũnene nĩkarĩgĩcĩrĩro nĩ itĩ ingĩ cia ũnene mĩrongo rĩrĩ na inya, nacio ciakarĩrwo nĩ athuuri mĩrongo rĩrĩ na ana. Athuuri acio meehumbĩre nguo njerũ na magekĩra thũmbĩ cia thahabu mũtwe. 5 Hau gĩtĩ-inĩ kũu kia ũnene nĩhoimaga heni, na ngwa, na marurumĩ. Mbere ya gĩtĩ kũu kia ũnene haarĩ matawa mũgwanja maakanaga. Matawa macio nĩmo maroho marĩa mũgwanja ma Ngai. 6 Ningĩ hau mbere ya gĩtĩ kũu kia ũnene nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahaana ta iria rĩa gĩcicio, narĩo rĩarĩ ikembu mũno, rĩkahaana o ta gĩcicio. Ningĩ hau gatagati, gũthiũrũkĩria gĩtĩ kũu kia ũnene, haarĩ na ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio ciayũrĩtuo nĩ maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. 7 Nakĩo kĩũmbe kia mbere kĩaahaana ta mũrũũthi, na gĩa keerĩ kĩaahaana ta ndegwa, na gĩa gatatũ kĩarĩ na ũthiũ watarĩ ta wa mũndũ, nakĩo gĩa kana gĩatarĩ ta nderi ikĩrera. 8 O kĩũmbe kĩmwe gĩa ciũmbe icio inya irĩ muoyo kĩarĩ na mathagu matandatũ, nakĩo ciayũrĩtuo nĩ maitho mwĩrĩ wotho o nginya rungu rwa mathagu ma kĩo. Mũthenya na ũtũkũ itiatĩgĩthagĩria kuuga atĩrĩ: 9 Rĩrĩa rĩothe ciũmbe icio irĩ muoyo ikũgocca, na igekĩrĩra, na igacookeria ngaatho ucio ũkarĩre gĩtĩ kia ũnene, o ucio ũtũũraga tene na tene-rĩ, (aĩon g165) 10 nao athuuri acio mĩrongo rĩrĩ na ana megũthagia thĩ mbere ya ucio ũkarĩre gĩtĩ kia ũnene, na makahooya ucio ũtũũraga muoyo tene na tene. Maigaga thũmbĩ ciao mbere ya gĩtĩ kũu kia ũnene, makoiga atĩrĩ: (aĩon g165) 11 “Wee Mwathani na Ngai witũ-rĩ, niwagĩrĩre kũgocagwo, na gũtũo, na kũgĩa na ũhoti, nĩgũkorwo niwe wombire indo ciothe, nacio ciombĩrwo na undũ wa kwenda gwaku, na ikĩgĩa na muoyo.”

5 Ningĩ ngĩona ibuku rĩa gĩkũnjo rĩrĩ guoko-inĩ kwa ũrio kwa ũrĩa waikarĩre gĩtĩ kia ũnene rĩandĩkĩtuo miĩna yeerĩ, na rĩahingĩtuo na gũcĩnĩrĩrwo na ũtũembe mũgwanja twa mũhũra. 2 Ngĩcooka ngĩona mũraika warĩ na hinya mũno akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene akooria atĩrĩ, “Nũũ mwagĩrĩru

kümethūra tütembe tütü twa mühūra, na ahingüre ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo?” **3** No gũtiarĩ mündũ o na ũmwe kũu igũrũ, kana gũkũ thĩ, o na kana rungu rwa thĩ ũngĩahotire kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo o na kana arĩrore thĩĩnĩ. **4** Na nĩ ngĩrĩra mũno tondũ gũtioneke mündũ o na ũmwe mwagĩrĩru wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kana arĩrore thĩĩnĩ. **5** Hindĩ iyo ũmwe wa athuuri acio akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga kũĩra! Atĩrĩrĩ, Mũrũũthĩ ũrĩa wa mũhĩrĩga wa Juda, Thuuna irĩa ya Daudĩrĩ, nĩatooanĩtĩe. We arĩ na ũhoti wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na amethũre tütembe tũu mũgwanja twarĩo.” **6** Nĩngĩ ngĩona Gatũrũme arũgamĩte gatagatĩ ga gĩtĩ kĩa ũnene, nako kahaanaga ta gathĩnjĩtwa, gathĩũrũkũĩrĩo nĩ cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo, na athuuri acio. Kaarĩ na hĩa mũgwanja na maitho mũgwanja, na nĩmo maroho mũgwanja ma Ngai marĩa matũmitwo mathĩage thĩ yothe. **7** Nake ũcio Gatũrũme agĩthĩrĩ akĩoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kuuma guoko-inĩ kwa ũrĩro kwĩ ũcio waikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene. **8** Na aarĩkia kũrĩoya-rĩ, cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo, na athuuri arĩa mĩrongo rĩrĩ na ana makĩgũũthĩa thĩ mbere ya Gatũrũme. O ũmwe aarĩ na kinanda kĩa mũgeeto na maanyĩĩtĩe mbakũrĩ cia thahabu ciyũrĩte ũbumba, na nĩguo mahooya ma andũ arĩa aamũre. **9** Nao nĩmainire rwĩmbo rwerũ, makiuga atĩrĩ: “Wee nĩwe mwagĩrĩru wa kuoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na kũmethũra tütembe tũu twarĩo, tondũ wee nĩworagĩrwo, ũkĩgũrĩra Ngai andũ na thakame yaku kuuma mĩhĩrĩga yothe, na thĩomi ciothe, na andũ othe, o na ndũrĩrĩ ciothe. **10** Wee nĩũmatũĩte andũ a ũthamaki na athĩnjĩrĩ-Ngai a gũtungatagĩra Ngai witũ, nao magathamaka gũkũ thĩ.” **11** Nĩngĩ ngĩrora, na nĩ ngĩgua mũgambo wa arĩa aingĩ, mũigana wao warĩ ngĩrĩ na ngĩrĩ, na ngĩrĩ ikũmĩ maita ngĩrĩ ikũmĩ. Nao maathĩũrũkũĩrĩe gĩtĩ kĩa ũnene, na cĩumbe irĩa irĩ muoyo, na athuuri acio. **12** Nao mainaga na mũgambo mũnene, makoĩga atĩrĩ: “Kwagĩrĩra nĩ Gatũrũme, karĩa kooragĩrwo, nĩguo kagĩe na ũhoti, na ũtonga, na ũũgĩ, na hinya, na gĩtũĩo, na rĩrĩ, o na ũgooci!” **13** Ngĩcooka ngĩigua cĩumbe ciothe irĩ kũu igũrũ, na irĩa irĩ thĩ, na irĩa irĩ rungu rwa thĩ, na irĩa irĩ irĩa-inĩ, o na indo ciothe irĩa irĩ thĩĩnĩ wacio, ikĩina atĩrĩ: “Ūgooci, na gĩtũĩo, na rĩrĩ, na ũhoti, irogĩa kũrĩ ũrĩa ũkarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, na kũrĩ Gatũrũme, ngĩnya tene na tene!” (aĩon 6165) **14** Nacio cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo ikiuga atĩrĩ, “Amenĩ”, nao athuuri acio makĩgũũthĩa thĩ, makĩhooya.

6 Nĩngĩ nĩndonire ũcio Gatũrũme akĩmethũra gatembe ka mbere ga tütembe tũrĩa mũgwanja twa mühūra. Ngĩcooka ngĩigua kĩumbe kĩmwe gĩa cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo gĩkiuga na mũgambo wagambaga ta marumurĩ atĩrĩ, “Ūka!” **2** Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi njerũ hau mbere yakwa! Ūrĩa wamĩhaicĩte anyĩĩtĩe ũta, nake akĩheo thũmbĩ, akĩumĩra atarĩĩ ta mũtoorania werekeire o gũtoorania. **3** Rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga keerĩ, ngĩigua kĩumbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa keerĩ kĩoĩga atĩrĩ, “Ūka!” **4** Nĩngĩ gũkĩumĩra mbarathi ingĩ, nayo yarĩ ndune mũno. Ūrĩa wamĩhaicĩte nĩaheetwo ũhoti wa kũniĩna thayũ kuuma thĩ, na atĩme andũ mooragane. Nake akĩheo rũhĩu rwa njora rũnene. **5** Nĩngĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga gatatu, ngĩigua kĩumbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa gatatu kĩoĩga atĩrĩ, “Ūka!” Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi njĩrũ hau mbere yakwa! Ūrĩa wamĩhaicĩte anyĩĩtĩe ratĩrĩ na guoko gwake. **6** Nĩngĩ ngĩigua kĩndũ kĩarũumire ta mũgambo ũkuuma gatagatĩ-inĩ ga cĩumbe icio inya irĩ muoyo, ũkiuga atĩrĩ, “Kĩbaba kĩa ngano kũmage mũcaara wa mũthenya ũmwe, na ibaba ithatũ cia ngano ya cairĩ cĩumage mũcaara

wa mũthenya ũmwe, no ndũgathũkie maguta kana ũthũkie ndibeil!” **7** Nĩngĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga kanarĩ, ngĩigua mũgambo wa kĩumbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa kana woĩga atĩrĩ, “Ūka!” **8** Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi theũku hau mbere yakwa! Ūrĩa wamĩhaicĩte-rĩ, eetagwo Gĩkuũ, nake Jehanamu aamumĩte thuutha, amũkuhĩrĩrĩe. Nao makĩheo ũhoti wa gwatha gĩcunjĩ kĩa inya gĩa thĩ, nĩguo mooragane na rũhĩu rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro, o na nĩngĩ nyamũ irĩa ndĩani cia gĩthaka. (Hadēs 986) **9** Nĩngĩ aamethũra gatembe ga gatano-rĩ, ngĩona hau rungu rwa kĩgongona maroho ma andũ arĩa mooragĩtwa nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai, na nĩ ũndũ wa ũra ũrĩa maagwatiĩrĩe. **10** Nao magĩkaya na mũgambo mũnene, makĩũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, Wee mũtheru na wa ma, ũgũikara ngĩnya rĩ ũtatũrĩre atũrĩ a thĩ ciira nĩguo ũrĩhĩrĩe thakame iitũ?” **11** Nao makĩheo o mündũ nguo ndaaya ya rangi mwerũ, na makĩrwo metereer hananĩ, ngĩnya mũigana wa ndungata irĩa maarũthĩhanagĩ wĩra nacio ũhingĩe, na nĩo arĩu na aarĩ a lthe witũ arĩa maarĩ mooragwo o ta ũrĩa o mooragĩrwo. **12** Nĩngĩ ngĩrora na ngĩona aamethũra gatembe ga gatandatũ. Nakuo gũkĩgĩa na gĩthingĩthĩa kĩnene. Narĩo rĩrĩa rĩkĩgarũrũka, rĩkĩira ta nguo ya ikũnia itũmitwo na guoya wa mbũrĩ, nago mwerĩe wothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtũnĩha ta thakame, **13** nacio njata cia igũrũ ikĩgũia thĩ, o ta ũrĩa ngũyũ irĩa thaatu ciitĩkaga kuuma mũkũyũ-inĩ rĩrĩa wainainio nĩ rũhuho rũnene. **14** Narĩo igũrũ rĩkĩeherio o ta ũrĩa ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkũnjagwo, nacio irĩma ciothe na icigĩrĩra ikĩeherio ikũma kũndũ gwacio. **15** Nao athamaki a thĩ, na anene, na anene a thĩgari, na itonga, na andũ arĩa marĩ hinya, na ngombo ciothe, na andũ arĩa othe eyathi, makĩhĩthĩa ngurunga-inĩ, na gatagatĩ ka ndwaro cia mahĩga ma irĩma. **16** Nao nĩmeeraga irĩma na ndwaro cia mahĩga atĩrĩ, “Tũgwĩre, mũtũhithe twehere ũthĩũ-inĩ wa ũcio ũrĩa ũkarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, na kuuma kũrĩ mang’ũrĩ ma Gatũrũme! **17** Nĩgũkorwo mũthenya ũrĩa mũnene wa mang’ũrĩ mao nĩmũkĩnyu, nake nũũ ũngĩhota kũwĩtĩria?”

7 Thuutha wa ũguo ngĩona arĩa ana marũgamĩte iturĩ-inĩ irĩa inya cia thĩ, marĩgĩrĩrĩe huho irĩa inya cia thĩ nĩgeetha rũhuho o ruothe rũtikahurũtane gũkũ thĩ, kana irĩa-inĩ rĩrĩa inene, o na kana mũtĩ-inĩ o wothe. **2** Ngĩcooka ngĩona mũraika ũngĩ akĩambata oimĩte mwena wa irathĩro, arĩ na mũhũrĩ wa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. Nake agĩta arĩa acio ana na mũgambo mũnene, acio maahetwo ũhoti mathũkie thĩ na irĩa rĩrĩa inene, akĩmeera atĩrĩ: **3** “Mũtĩgathũkie thĩ, kana irĩa, o na kana mũtĩ, ngĩnya tũkorwo tũrĩkĩtĩe gwĩkĩra ndungata cia Ngai witũ rũrĩrĩ ithĩĩthĩ-inĩ ciao.” **4** Nĩngĩ ngũigua mũigana wa arĩa meekĩrĩrwo rũrĩrĩ, nao maarĩ: 144,000 kuuma mĩhĩrĩga yothe ya Isiraelĩ. **5** A mũhĩrĩga wa Juda arĩa meekĩrĩrwo rũrĩrĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Rubeni maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Gadĩ maarĩ 12,000, **6** na a mũhĩrĩga wa Asherĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Nafitalĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Manase maarĩ 12,000, **7** na a mũhĩrĩga wa Simeonĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Lawĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Isakarũ maarĩ 12,000, **8** na a mũhĩrĩga wa Zebulunĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Jusufũ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Benjamĩnĩ maarĩ 12,000. **9** Thuutha wa maũndũ macio ngĩcooka ngĩrora, na hau mbere yakwa-rĩ, ngĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩtangĩtarĩka nĩ mündũ, kĩa andũ moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, na a mũhĩrĩga yothe, na iruka ciothe, na thĩomi ciothe, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, na mbere ya Gatũrũme. Nao meehumbĩte nguo ndaaya cia rangi mwerũ, na makanyĩta makĩndũ na moko. **10** Nao maanagĩrĩra na

mugambo mune makoiga atiri: “Kuhonokania ni kwa Ngai witu, uria ukariire giti kia unene, na gwa Gaturume.” **11** Nao araka acio othe maarugamite mathiururukiriie giti kiu kia unene, na magathiururukiria athuuri acio na ciimbe icio inya iri muoyo. Nao magiturumithia mothiu mao thi hau mbere ya giti kia unene, makihooa Ngai, **12** Makiugaga atiri: “Amenil Ugooci, na riri, na uigi, na ngaatho, na gitio na uhoti, na hinya, irotuura na Ngai witu tene na tene. Amenil” (aiōn g165) **13** Na riri, umwe wa athuuri acio akinjuiuria atiri, “Andu aya mehumbite nguo ndaaya cia rangi mweru ni a, na moimite ku?” **14** Na ni ngimucokeria atiri, “Mithuuri uyū, niwe uui.” Nake akinjira atiri, “Aya ni aria moimite minyamaro-ini iria minene; nake nimathambitie nguo ciao na magacieruhia na thakame ya Gaturume. **15** Ni undu ucio, “riu maikaraga mbere ya giti kia unene kia Ngai, na mamutungatagira muthenya na utuku thini wa hekaru yake; nake uria ukaragira giti kia unene egutuura atamburukitie hema yake iguru riao. **16** Gutiri hinda magacooka kuhuuta; na matigacooka kunyoota. Matigacinwo ringi ni riu, o na kana ni urugari muhiu o na uriku. **17** Nigukorwo Gaturume uria uri gatagati ga giti kia unene niwe ugaatuika maariithi wao; niakamatongoria, amakinnye ithimani- ni cia maa na muoyo. Nake Ngai niakamagiria maithori mothe mathire maitho-ini mao.”

8 Ngingi riria Gaturume aamethuriere gatembe ka mugwanjari, kiu iguru gugikirwo ki ihinda ta ria nuthu ithaa. **2** Na ni ngona araka mugwanja aria marugamaga mbere ya Ngai, nao makitheo turumbeta mugwanja. **3** Nake muraika ungi, uria wari na rugio rwa thahabu, agiuka akirugama kigongona-ini. Nake akiheo ubumba muingi nigeetha aurute igongona hamwe na mahooya ma aria othe aamure hau iguru ria kigongona gita thahabu kiria kiri mbere ya giti kia unene. **4** Nayo ndogo ya ubumba ucio, hamwe na mahooya ma andu aria aamure, ikiambata mbere ya Ngai yumite guoko-ini kwa muraika ucio. **5** Nake muraika ucio akioya rugio riu rwa thahabu, akiriuyiria mwaki kuma kigongona-ini, akiiukia thi; nakuo gikigya ngwa na marurumi, na heni, na githingithia. **6** Hindi iyo araka aria mugwanja maaru na turumbeta mugwanja makithaariria gutuhuhu. **7** Muraika wa mbere akihuha karumbeta gake, nakuo gikigya mbura ya mbembe na mwaki itukanite na thakame, nacio igikio thi. Nakio gicunji gita ithatu gita thi gikithia, na gicunji gita ithatu kia miti ikithia, o na nyeki yothe nduru ikithia. **8** Muraika wa keeri nake akihuha karumbeta gake, nakio kindu kiahanaanaga ta kirima kinene giakanaga mwaki-ri, ggigiuo thini wa iria riria inene. Nakio gicunji gita ithatu kia iria riu gigituika thakame, **9** na gicunji gita ithatu gita ciimbe iria iri muoyo thini wa iria riu igikua, na gicunji gita ithatu kia marikabu ikianangwo. **10** Nake muraika wa gatatu akihuha karumbeta gake, nayo njata nene muno ikiuma iguru yakanite ta gicinga, ikigwira gicunji gita ithatu kia njuii na ithima cia maa, **11** nario ritwa ria njata iyo ni Kurura. Gicunji gita ithatu kia maa macio gikirura, na andu aingi magikua ni kunyua maa macio maruru. **12** Nake muraika wa kana akihuha karumbeta gake, nario riu rikiringwo gicunji gita ithatu, o nguo mweri gicunji gita ithatu, o na njata nacio gicunji gita ithatu, tondū ucio gicunji gita ithatu gacia gigituika nduma. Nakio gicunji gita ithatu kia muthenya gikiaga utheri, o na gicunji gita ithatu kia utuku o taguo. **13** O ndorete-ri, ngigua nderi yombukaga riera-ini ikianirira na mugambo mune, ikoiga atiri: “Ka i kuri na haaro-ri! Ka i kuri na haaro-ri! Ka i inyu

aria muturaga thi muri na haaro-ri, tondū wa turumbeta turia tukirie kuhhuo ni araka acio anga atatu-ri!”

9 Nake muraika wa gatano akihuha karumbeta gake, na ni ngona njata yumite iguru ikagya thi. Nayo njata iyo ikinengerwo cabi ya Irima-ritari-Gituri. (Abyssos g12) **2** Hindi iria aahingurire Irima-ritari-Gituri-ri, rikiuma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Nario riu na matu igikirwo nduma ni ndogo iyo yomaga Irima-riu-ritari-Gituri. (Abyssos g12) **3** Na thini wa ndogo iyo gikiuma ngigi, igiuka thi, nacio ikiheo uhoti utari ta wa tung'auru twa thi. **4** Nacio ikirwo itikeehie nyeki ya thi, kana muma o wothe o na kana muti, o tige andu aria matari na ruri rwa Ngai ithiithi ciao. **5** Nacio ikiaga kuche uhoti wa kumooraga, o tige wa kumaherithia mieri itano. Naruo ruo ruria maiguire waru o ta ruo rwa kang'auru karathite mundu. **6** Matuku-ini mario andu ni magacargia giuku, no matigakiona; nimakeriragiria giuka, nakio giuku gikamoorira. **7** Ngigi icio ciahanaanaga ta mbarathi ihaaririo ni undu wa mbaara. Mitwe-ini yacio ciari na kindu kiahanaanaga ta thumbi cia thahabu, namo mothiu maacio maahaanaga ta mothiu ma andu. **8** Njuiri yacio yahaanaga ta njuri cia andu-a-nja, namo magego maacio maari ta magego ma muruuthi. **9** Nacio ciari na ngo cia kugitira githuri ciahanaanaga ta ngo cia kigera, nguo mugambo wa mathagu maacio wari ta mururumo wa mbarathi nyingi na ngari cia ita iteng'ere ireote mbaara-ini **10** Ciari na miting'oe, o na mboora ta cia tung'auru, na miting'oe-ini yacio ciari na uhoti wa kunyariira andu ihinda ria mieri itano. **11** Na ni ciari na muthamaki waciathaga, na niwe muraika wa Irima-ritari-Gituri, nario ritwa riake na ruthiomi rwa Kihibirania ni Abadoni, ningi na Kiyunani agetwo Apolioni. (Abyssos g12) **12** Haaro wa mbere niyathira; haatigara ingi iria igiuka thuutha. **13** Muraika wa gatandatu nake akihuha karumbeta gake, na ni ngigua mugambo ukiuma hia-ini cia kigongona gita thahabu kiria kiri mbere ya Ngai. **14** Ukira muraika ucio wa gatandatu wari na karumbeta atiri, “Ohora araka aria ana aria moheirwo ruii-ini ruria rüene rwa Farati.” **15** Nao araka acio ana, aria maathagathagtwo ni undu wa ihinda riu, na ni undu wa muthenya ucio o na ni undu wa mweri ucio, o na mwaka ucio makiohorwo nguo moorage andu gicunji gita ithatu kia andu giuku thi. **16** Nacio mbutu cia mbaara iria ciahacite mbarathi miigana wacio wari milioni magana meeri. Nindaiguire miigana wacio. **17** Mbarathi icio ndonire na kioneki hamwe na aria macihacite-ri, ciahanaanaga atiri: Ngo ciao cia kugitira githuri ciari cia rangi mutune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni uhaana ta ubiriti. Ciongo cia mbarathi icio ciahanaanaga ta ciongo cia miruuthi, natuo tunua twacio twoimaga mwaki, na ndogo, o na ubiriti. **18** Gicunji gita ithatu kia andu a giuku thi nikioragirwo ni mithiro iyo itatu ya mwaki, na ndogo, na ubiriti iria cioimaga tunua-ini twacio. **19** Hinya wa mbarathi icio wari tunua-ini twacio na miting'oe-ini yacio, nigukorwo miting'oe yacio yahaanaga ta nyoka iri na ciongo iria ithagia andu nacio. **20** Andu a thi acio anga, aria matoragirwo ni mithiro iyo, matiigana kwirira mehia ma wira wa moko mao; matiigana gutiga kuhooa ndaimono, na mihiiano ya thahabu, na ya betha, na ya gicingo, na ya mahiga, na ya miti, o mihiiano iria itanghota kuona, kana igue, kana itware. **21** O na ningi matiigana kwirira ni undu wa mehia ma uragani wao, kana urogi wao, kana umaraya wao, o na kana uici wao.

10 Ningi ngicooka ngiona muraika ungi wari na hinya muno agiikurika oimite iguru. Nake ehumbite itu ta nguo, na iguru ria mutwe wake haari na mukunga-mbura; naguo uithi wake wahaanaga ta riua, namo maguru make maahaanaga ta itugi cia mwaki. **2** Nake aanyitite na guoko gwake kabuku kanini ga gikunjo kari kahingure. Aakinyithite kuguru gwake kwa urio iria-ini, nakuo kwa umotho agagukinyithia thi nyumu. **3** akiguthuka na mugambo munene ta wa muruuthi ukirarama. Hindi iria aaguthukire-ri, migambo ya ngwa iria mugwanja ikigamba. **4** Na riria ngwa icio mugwanja ciagambire, ndaari hakuhi kwandika; no ngiuga mugambo kuuma iguru ukiuga atiri, "Mohoro macio maario ni ngwa icio mugwanja-ri, maige mari hitho, ndukamaandike." **5** Nake muraika ucio ndonete arugamite iria-ini na akarugama thi nyumu agitamburukia guoko gwake kwa urio na iguru. **6** Nake akihita na uria utuura guo muoyo nginya tene na tene, o we uria wombire iguru na indo ciothe iria iri kuo, na akumba thi na indo ciothe iria iri kuo, o na akumba iria na indo ciothe iria iri thini wario, akiuga atiri, "Hatiri na ihinda ringi ria gweterera!" (aiōn g165) **7** No matuku-ini maria muraika wa mugwanja agaakorwo akiri kuhuha karumbeta gake-ri, hitho ya Ngai nikahingio, o ta uria eerire anabii ari ndungata ciake. **8** Ningi mugambo uria ndaiguite uumite iguru ukinjaria ringi, ukinjira atiri: "Thii, woe kabuku kau ga gikunjo kari kahingure kuuma guoko-ini kwa muraika ucio urugamite akinyite iria, na agakinya thi nyumu." **9** Ni undu ucio, ngithi kuri muraika, na ngimuria aahe kabuku kau ga gikunjo. Nake akinjira atiri, "Koe, ukarie. Gaakinya nda nigegukuru, no kari kanua gegukorwo kari na murio ta uuki!" **10** Ngikioya kabuku kau ga gikunjo kuuma guoko-ini kwa muraika ucio, na ni ngikaria. Kari kanua kaari na murio ta uuki, no ndarikia gukaria, gakindura. **11** Ngicooka nguru atiri, "No nginya urathe uhoro ringi ukoni andu aingi, na nduriri nyingi, na thiom nyingi, o na athamaki aingi."

11 Ningi nginengerwo murangi wa guthima wahaanaga ta rathanju, nguru atiri, "Thii uthime hekaru ya Ngai na kigongona, na utare andu ari marahooya Ngai kuo. **2** No nja ya hekaru utigane nayo, ndukamithime tondū nitheto andu-a-Nduriri. Nao nimakarangirira itura ruu itheru ihinda ria mieri mirongo ina na iri. **3** Na ni ningahe aira akwa eeri hinya, nao nimakaratha uhoro handu ha matuku 1,260 mehumbite nguo cia makunia." **4** Acio nio mitamaiyi iria iri, na nio miti iria iri ya kugirwo matawa iria irugamite mbere ya Mwathani wa thi. **5** Mundu o wotho angikaageria kumeke uru, mwaki ukoimaga tunua twao ukaniina thu icio ciao. Na mundu o wotho ungikenda kumeke uru no nginya akue o uguo. **6** Andu aya mari na hinya wa kuhinga iguru nigeetha gutikae kuura mbura ihinda riria makaaratha uhoro; ningi mari na hinya wa kugarira maa matuike thakame. O na ningi mari na hinya wa kuhura thi na mithemba yotho ya mithiro maita maingio o ta uria mangianda. **7** Riria makaarika kuheana ura wao-ri, nyamu iria yambataga yumite Irima-riia-Ritari-Gituri nikamatharikiria imatoorie, na imoorage. (Abysos g12) **8** Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganite njira-ini cia itura riria inene, riria rigerekanagio rigetwo Sodomu kana Misiri, na nikuo Mwathani wao ambirwo muti iguru. **9** Na ihinda ria mithenya itatu na nuthu, andu a kuuma iruka ciothe, na mihiriga yotho, na thiom ciothe na nduriri ciothe, nimakerora ciimba ciao, na magirie ithikwo. **10** Nao andu ari matuura ga thi nimagakenerera aira acio, na makungure magitumanagira iheo, tondū anabii acio eeri nimanariiraga andu a giku thi. **11**

No thutha wa mithenya itatu na nuthu, mihumu ya muoyo ikimatoonya yumite kuri Ngai, nao makirugama na maguru mao, na ari maamonire makinyitwo ni kimako kinene muno. **12** Ningi makigua mugambo munene uumite iguru ukimeera atiri, "Ambatai na giku." Nao makimbata iguru mari itu-ini, thu ciao imeroreire. **13** Ithaa o ruu-ri, gukigia na githingithia kinene, nagio gcunji gia ikumi gia itura ruu gikimomoka. Andu ngiri mugwanja makiragwo ni githingithia kiu, nao ari maatarire makimaka na makigooa Ngai wa iguru. **14** Haaro ya keeri nyathira, haaro ya gatatu-ri, igiuka o narua. **15** Nake muraika wa mugwanja akihua karumbeta gake, nakuo gukigia na mugambo munene kuu iguru, mayo ikiuga atiri: "Uthamaki wa thi nituukite uthamaki wa Mwathani witu, o na Kristu wake, nake egutuura athamakaga nginya tene na tene." (aiōn g165) **16** Nao athuari ari mirongo iri na ana, ari maakariri ite ciao cia unene mbere ya Ngai, magiturumithia mothe itu mao thi makihooa Ngai, **17** makiuga atiri: "Nitwagucokeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe, o Wee uri ho, na nowe wari ho, tondū niwoete hinya waku munene, ukambirira guthamaka. **18** Nduriri nacio nicarakarire; namo mang'uri maku nimakinyite. Hindi ninginyu ya andu ari akuu gutuuruwwo ciira, o na ya kuche anabii, ndungata ciaku, iheo, hamwe na ari aamure, na ari metigirite riitwa riaku, ari anini na anene, o na ya kwananga ari manangaga thi." **19** Ningi hekaru ya Ngai kuu iguru ikihingurwo, na thini wa hekaru yake gukionea ithanduku riria ria kirikaniro giaka. Nakuo gukigia na heni, na marurumi, na ngwa, na githingithia, na mbura nene ya mberbe.

12 Ningi kuu iguru gukionea uriru munene wa kugegania: gukionea mundu-wa-nja wehumbite riua, agacooka agakinya mweri na maguru, na agekira thumbi ya njata ikumi na igiri mutwe. **2** Aari na nda, na niakayaga ni ruo tondū aari hakuhi kuche mwana. **3** Ningi gukionea uriru ungi kuu iguru na atiri: ni ndamathia nene yari ndune, na yari na ciongo mugwanja, na hia ikumi, na thumbi mugwanja ciongo-ini ciayo. **4** Naguo muting'oe wayo ukihaata gcunji gia ithatu kia njata cia iguru na igicirekania thi. Ndamathia iyo ikirugama mbere ya mundu-wa-nja ucio wari hakuhi kuche mwana, niguo itambuure mwana ucio aaciwarwo o uguo. **5** Nake mundu-wa-nja ucio akigia mwana wa kahii, uria ugaathaga nduriri ciothe na rathanju rwa kigera. Nake mwana ucio akihuro, agitwarwo iguru giti-ini kia unene kia Ngai. **6** Mundu-wa-nja ucio akurira weru-ini, handu haria aathondekeirwo ni Ngai, haria aari amenyererwo handu ha ihinda ria matuku 1,260. **7** Na riri, kuu iguru gukigia mbaara. Mikaeli na araka ake makirua na ndamathia iyo, nayo ndamathia na araka ayo makirua nao. **8** No ndamathia ndari na hinya wa kugegania, nayo hamwe na araka ayo makiaga ukaro kuu iguru. **9** Nayo ndamathia iyo nene ikinyugutwo thi, na niyo nyoka iria ya tene, o iria itagwo mucukani, na igetwo Shaitani, iria ithithagia andu a thi yotho. Nayo ikinyugutwo thi hamwe na araka ayo. **10** Ningi ngicooka ngiuga mugambo munene kuu iguru, ikiuga atiri: "Ruu uhonokio ni mukinyu, na uhoti, na uthamaki wa Ngai witu, o na wathani wa Kristu wake. Nigikorwo uria ucuukaga arii na aari a Ithe witu, uria umacuukaga mbere ya Ngai muthenya na utuku, nihaarurukio thi. **11** Nao nimamutoorie na undu wa thakame ya Gaturuite, o na ni undu wa kiugo kia ura wao; na matiigana kwenda kuhonokia mioyo yao, o na maatuika a gikua. **12** Ni undu ucio, kenai inyu iguru, o na inyu ari matuura guo! No kai thi na iria riria inene iri na haaro-i,

tondū mūcukani nīaikūrūkīte kūrī inyuī! Nake aiyrūtwo nī marūrū manene, tondū nīoī atī ihinda riake rīrīa rītīgaire nī inyinyi.” **13** Rīrīa ndamathia īyo yoonire atī nīnyayugutwo thī, ikiambīrīria kūnyariira mūdū-wa-nja ūcio waagūte mwana wa kahī. **14** Nake mūdū-wa-nja ūcio akīheo mathagu meerī ma nderī rīa nene nīgeetha ombūke athī werū-inī handū harīa aathondekirwo, harīa aarī amenyerero kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harīa atangīakinyīrīrwo nī nyoka īyo. **15** Nayo nyoka īyo ikīhorora maai kuumā kanua kayo o ta rūūī, nīgeetha ikīnyīrie mūdū-wa-nja ūcio, itūme atwarwo nī kīgūū kīu. **16** No thī nayo īgīteithīrīria mūdū-wa-nja ūcio na ūndū wa gwachama kanua kayo, nayo ikīmeria rūūī rūu rwahororetwo nī ndamathia īyo kuuma kanua kayo. **17** Hīndī īyo ndamathia īyo ikīrakarīra mūdū-wa-nja ūcio mūno, nayo īgīthī kūrtūa na ciana irīa ingī ciake, na nīo andū arīa maathīkagīra maathani ma Ngai, na makagwatīrīa ūira wa Jesū.

13 Nayo ndamathia īyo ikīrūgama hūgūrūrū-inī cia irīa. Nīngī ngīcooka ngīona nyamū ikīuma irīa thīnī. Nyamū īyo yarī na hīa ikūmī, na mītwe mūgwanja, na hīa-inī ciayo yarī na thūmbī ikūmī, na o mūtwe wayo warī na rītīwa rīa kūruma Ngai. **2** Nyamū īyo ndonire yahaanaga ta ngarī, no magūrū mayo maatarī ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mūrūthī. Nayo ndamathia īyo ikīhe nyamū īyo hīnya wayo na gītī kiayo kīa ūnene o na wathani mūnene. **3** Mūtwe ūmwe wa nyamū īyo wonekaga ta waringītwo iringa rīa kīūrāgo, no iringa rūu rīa kīūrāgo nīrīahonete. Nayo thī yothe nīyagegete na ikīrūmīrīra nyamū īyo. **4** Nao andū magīkīhooya ndamathia īyo tondū nīyaheete nyamū īyo ūhoti wayo, o na makīhooya nyamū īyo, na makoorāgia atīrī, “Nūū ūtarī ta nyamū īno? Nūū ūngīmūkīrīra, arūe nayo?” **5** Nayo nyamū īyo ikīheo kanua ga kwaria ciugo cia mwītīo na cia kūruma Ngai, na ikīheo ihinda rīa gwathana rīa mīeri mīrongo īna na īrī. **6** Nyamū īyo īgītūmūra kanua rīume Ngai, na īcambie rītīwa rīake, na gīkaroo gīake, o na arīa matūrāga kūu īgūrū. **7** Nīyaheirwo hīnya nīguo īrīe na arīa aamūre na īmatoorie. Na ikīheo wathani īgūrū rīa mīhīrīga yothe, na andū a iruka ciothe, na thīomi ciothe, o na ndūrīrī ciothe. **8** Nao andū othe arīa matūrāga gūkū thī kuuma rīrīa thī yombirwo, arīa othe marītīwa mao matarī maandike ibuku-inī rīa muoyo rīa Gatūrūme karīa gaathīnjirwo, makīnamīrīra nyamū īyo mamīhooe. **9** Mūdū ūrīa ūrī na gūtū nīakīgūe. **10** Mūdū o wothe angīkorwo nī wa gūtāhwo, nīegūtāhwo athī. Mūdū o wothe angīkorwo nī wa kūrāgwo na rūhīu rwa njora-rī, ndarī hīndī atakoorāgwo na rūhīu. Ūguo nīkuonania atī andū arīa aamūre nīmabataire gūkīrīrīra, na marī na wītīkio. **11** Ngīcooka ngīona nyamū īngī, ikīuma na thī. Nyamū īyo yarī na hīa īgīrī ta cia gatūrūme, no yaarāgia ta ndamathia. **12** Nyamū īyo īgīathana na ūhoti wothe wa nyamū rīra ya mbere ithenya rīayo, īgītūma thī na arīa othe matūrāga kuo mahooyage nyamū īyo ya mbere, o īyo yahonete iringa rīayo rīa kīūrāgo. **13** Nayo ikīringa ciama nene na morīrū, o na īgītūma mwakī ūikūrūke uume īgūrū ūuke thī andū makīonaga. **14** Tondū wa morīrū macio nīyaheirwo hīnya wa kūrīngā ciama ithenya rīa nyamū īyo ya mbere, ikīheenia andū arīa matūrīe thī. Nīngī īgīathā andū mathondecke mūhianano nī ūndū wa gūtīrīa nyamū īyo, yagurarītīo na rūhīu rwa njora no yarī o muoyo. **15** Nīyaheirwo hīnya wa kūhe mūhianano ūcio wa nyamū īyo ya mbere mīhūmū, nīguo ūhote kwaria, na ūtūme arīa othe maaregete kūhooya mūhianano ūcio wa nyamū īyo moorāgwo.

16 Nīngī nīyaathire andū othe na hīnya, arīa anīni na arīa anene, arīa itonga na arīa athīnī, arīa meyathīte na arīa ngombo, o mūdū ekīrwo rūrī guoko gwake kwa ūrīo kana thīthī-inī wake, **17** nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūngīndia kana agūre, atarī na rūrī rīu, na nīruo rītīwa rīa nyamū īyo, kana namba ya rītīwa rīayo. **18** Ūndū ūyū nīūbataire ūgī. Mūdū o wothe angīkorwo arī na ūmenyo-rī, nieke ithabu rīa namba ya nyamū īyo, nīgūkorwo nī namba ya mūdū. Nayo namba yake nī 666.

14 Ngīcooka ngīrora, na nī ngīona Gatūrūme arūgamīte Kīrīma-inī gīa Zayuni, arī na andū 144,000 arīa maandīkītīwo rītīwa rīake na rītīwa rīa lthe mothīū-inī mao. **2** Nīngī ngīgūa mūgambo uumīte īgūrū ūtarī ta mūhūyūko wa maai maratherera na nīngī ta mūrurumo wa ngwa. Mūgambo ūcio ndaigūre watārī ta wa anī na inanda cia mūgeeto makīina na inanda ciao. **3** Nao makīina rwīmbo rwerū marī mbere ya gītī kīa ūnene, na marī mbere ya ciūmbe irīa inya irī muoyo, na athuuri. Gūtīarī mūdū ūngīahotire kwīruta rwīmbo rūu tīga o acio 144,000 arīa maakūrītīwo kuuma thī. **4** Acio nī arīa mateethūkītīe na andū-a-nja, nīgūkorwo nīmeigite marī atheru. Nao maarūmagīrīra Gatūrūme o kūrīa guothe aathiaga. Nīo maagūrīrwo kuuma kūrī andū, na makīrūtīwo marī maciaro ma mbere kūrī Ngai o na kūrī Gatūrūme. **5** Matīrī hīndī marī maheenanī; o na matīrī ūcuuke. **6** Nīngī ngīona mūraika ūngī oombūkīte rīera-inī, nake aarī na ūhorō-ūrīa-Mwega wa tene na tene wa kūhūnjīra andū arīa matūrāga thī, ūguo nī kuuga ndūrīrī ciothe, na mīhīrīga yothe, na thīomi ciothe, na andū othe. **(aīōnīos g166)** **7** Nake akiuga na mūgambo mūnene atīrī, “Mwītīgīrei Ngai na mūmūgoocē we, tondū ihinda rīake rīa gūtūa cīra nīkīnyu. Mūhoee ūrīa wombire īgūrū, na thī, na irīa rīrīa inene, na ithīma cia maai.” **8** Nake mūraika wa keerī akiuga atīrī, “Nīrīgūul Itūūra rīrīa inene rīa Babuloni nīrīgūu, rīrīa rīanyuthīrie ndūrīrī ciothe ndībei rīa ya maūdū mooru ma ūtharia warīo.” **9** Nīngī mūraika wa gatātū akīmarūmīrīra, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Mūdū o wothe angīhooya nyamū īyo na mūhīano wayo, na ekīrwo rūrīu rwayo thīthī kana guoko-rī, **10** o nake nīakanyua ndībei īyo ya marakara ma Ngai, rīra ītīrīrīrwo gīkombe-inī kīa mang’ūrī make itatukanītīo na kīndū. Nake nīakanyarīrwo na mwakī wa ūbīrītī mbere ya arīa arīa atheru na mbere ya Gatūrūme. **11** Nayo ndogo ya kīnyarīrīko kīao īgūtūūra yambataga ngīnya tene na tene. Gūtīrī kīhurūko mūthenya kana ūtūkū kūrī arīa mahooyaga nyamū īyo na mūhīano wayo, kana kūrī mūdū o wothe ūrīa wīkīrītīwo rūrīu rwa rītīwa rīayo.” **(aīōn g165)** **12** Haha nīhabataire ūkīrīrīra harī andū arīa aamūre, o arīa maathīkagīra Maathani ma Ngai, na magātūūra marī ehokeku harī Jesū. **13** Ngīcooka ngīgūa mūgambo woima īgūrū ūkiuga atīrī, “Andīka atīrī: Kūrathīmwo-rī, nī andū arīa akuū, arīa makuīte marī thīnī wa Mwathani kuuma rīu.” Nake Roho ekuuga atīrī, “Īī, nīguo makīhurūke mawīra mao marītū, nīgūkorwo cīko ciao irīa maneeka nīikomaia thūutha.” **14** Nīngī ngīrora, ngīona hau mbere yakwa haari na itū rīerū, na itū rīu nīrīaikarīrwo nī mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū” arī na thūmbī ya thahabu mūtwe, na arī na rūhīu rūgī rwa kūgetha guoko-inī gwake. **15** Nake mūraika ūngī akīuma thīnī wa hekarū, agītā mūdū ūcio waikarīre itū na mūgambo mūnene, akīmwrīa atīrī, “Oya rūhīu rūu rwa kūgetha, ūgethe, tondū ihinda rīa kūgetha nīkīnyu, nīgūkorwo magetha ma thī nī makūrū.” **16** Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio waikarīre itū akīhīūrīra rūhīu awake thī, nayo thī ikīgethwo.

17 Nake mūraika ūngi akiuma thīini wa hekarū kūu igūrū, o nake aarī na rūhiū rūūgi rwa kūgetha. 18 Na mūraika ūngi, ūria wathaga mwaki, akiuma kīgongona-inī, agūta ūcio warī na rūhiū rūūgi rwa kūgetha na mūgambo mūnene, akimwira atiri, “Oya rūhiū rūu rwaku rūūgi rwa kūgetha, na ūcookanīrīrie imanijika cia thabibū kuuma harī mūthabibū ūria wa thī tondu thabibū ciayo nī njuru.” 19 Nake mūraika ūcio akihīrīria rūhiū rwake thī, agīcookereria thabibū ciayo, na agīcooka agīciikia kihīhiro-inī kīria kīnene kīa mang’ūrī ma Ngai. 20 Nacio ikirangīrīrio kihīhiro-inī kīria kīari nja ya itūūra inene, nayo thakame īgītherera yumite kihīhiro-inī, īgīkina handū ha itīna rīa mairū ta īgana rīa mīrongo īnana, na ikīambata o ngīnya īgīkina mīkwa-inī rīa yohaga mbarathi tūna.

15 Ngīcooka ngīona ūrīrū ūngi mūnene na wa kūgegania kūu igūrū: ndonire araike mūgwanja makuuīte mīthiro mūgwanja ya mūthia. Mīthiro īyo nīyo yarī ya kūrīkīrīria mang’ūrī ma Ngai. 2 Ngīcooka ngīona kīndū kīahaanaga ta iria rīa gīcio gītukanītio na mwaki, na ngīcooka ngīona arīa maatooretie nyamū rīa na mūhiano wayo, na namba ya rīitwa rīayo, marūgamite rūtere-inī rwa iria rīu. Nao maanyiitīte inanda cia mūgeeto iria maaheetwo nī Ngai, 3 nao maainaga rwīmbo rwa Musa ūria ndungata ya Ngai, na rwīmbo rwa Gatūrūme, makoiga atiri: “Maūdū maku marīa wīkīte nī manene na ma kūgegania, Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Njīra ciaku nī cia kīhoo to na nī cia ma, Wee Mūthamaki wa mīndī na mīndī. 4 Nūū ūtangīgwītīgīra, na agoocithie rīitwa rīaku, wee Mwathani? Nīgūkorwo Wee wiki nīwe Mūtheru. Ndūrīrī cīothe nīgūoka ihooe irī mbere yaku, nīgūkorwo cīiko ciaku cia ūthingu nīgūūrītio.” 5 Thuuhta wa maūdū macio nīndarorire, na ngīona hekarū kūu igūrū, rīa arī hema nyamūre ya ūira, nayo ikīhingūrwo. 6 Nao araike mūgwanja arīa maarī na mīthiro rīa mūgwanja makiuma kūu thīini wa hekarū īyo. Nao meehumbīte nguō cia gatani rīa theru yahenagia, na makeyoha mīcibi ya thahabu ithūrī-inī ciao. 7 Hīndī īyo kīūmbe kīmwe gīa cīūmbe iria inya irī muoyorī, gīkīnengerā araike acio mūgwanja mbakūrī mūgwanja cia thahabu, cīyūrītio mang’ūrī ma Ngai ūria ūtūūrāga muoyo tene na tene. (aiōn g165) 8 Nayo hekarū ikīyūra ndogo yumite rīiri-inī wa Ngai na thīini wa hinya wake, na gūtīrī mūdū ūngīahotire gūtōonyā hekarū īyo ngīnya mīthiro īyo mūgwanja ya araike acio mūgwanja irīkīrīre.

16 Ningī ngīgua mūgambo mūnene ūkīuma thīini wa hekarū, naguo ūkīra araike acio mūgwanja atiri, “Thīi, mūkonorerie thī mbakūrī icio mūgwanja cia mang’ūrī ma Ngai.” 2 Nake mūraika wa mbere agīthī akīonoreria mbakūrī yake thī, nacio ironda njūru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūūrī rwa nyamū īyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo. 3 Nake mūraika wa keerī akīonoreria mbakūrī yake iria-inī rīria inene, narīo iria rīu rīkīgarūrūka rīgītūika ta thakame ya mūdū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo iria-inī rīu gīgīkua. 4 Ningī mūraika wa gatātū akīonoreria mbakūrī yake njūūrī-inī na ithima-inī cia maaī, nacio igītūika thakame. 5 Ngīcooka ngīgua mūraika ūria wathaga maaī akiuga atiri: “Wee ūrī na kīhoo ūgītua matūrō maya, Wee ūria ūrī ho, na nowe warī ho, o Wee Mūtheru, tondu wa gūtua cīira ūguo; 6 nīgūkorwo nīmaītīte thakame ya andū aku aamūre, na ya anabīi, nawe nīumahaete thakame manyue ta ūria magīrīrwo.” 7 Na ngīgua kīgongona gīacookīa atiri: “Ī nīgūo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe, matūrō maku nī ma ma, na nī ma kīhoo.” 8 Nake mūraika wa kana

akīonoreria mbakūrī yake rīua-inī, narīo rīua rīkīheo hinya wa gūcina andū na mwaki. 9 Andū magīcinwo nī ūrugarī ūcio mūnene, nao magakīrumaga rīitwa rīa Ngai ūcio warī na hinya wa gwatha mīthiro īyo, no matiigana kwīrira mamūgooco. 10 Mūraika wa gatano akīonoreria mbakūrī yake gītī-inī kīa ūnene kīa nyamū rīa, naguo ūthamaki wayo ūkīyūra nduma. Nao andū makūrīuma nīmī nī ūndū wa ruo, 11 na makūma Ngai wa igūrū nī ūndū wa ruo rūria maiguaga na nī ūndū wa ironda iria maarī nacio, no matiigana kwīrira nī ūndū wa maūdū marīa meekīte. 12 Nake mūraika wa gatandatū akīonoreria mbakūrī yake rūūrī-inī rūria rūnene rwa Faratī, namo maaī maruo makīhwa nīgūo athamaki a kuuma mwena wa Irathīro mathondekerwo njira. 13 Ngīcooka ngīona maroho matatū mooru maahaanaga ta cīūra; namo moimire kanua ka ndamathia, na makūma kanua ka nyamū rīa, na kanua-inī ka mūnabīi ūria wa maheeni. 14 Namo nīmo maarī maroho ma ndaimono marīa maringaga cīama, namo mathīiuga kūrī athamaki a thī yothe, nīgūo mamacookanīrīrie nī ūndū wa mbaara rīa īkaarūo mūthenya ūcio mūnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe. 15 “Na rīrī, ngūtūka o ta mūici! Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūkaraga eiguīte na agaikara ahaarīrie nguō cīake, nīgeetha ndakanae gūtūhī njaga, nake acionerithio.” 16 Namo maroho macio magīcookanīrīria athamaki handū harīa hetagwo na Kīhibirania, Arimagedoni. 17 Nake mūraika wa mūgwanja akīonoreria mbakūrī yake rīera-inī, na rīrī, hekarū thīini gūkīuma mūgambo mūnene uumite gītī-inī kīa ūnene, ūkiuga atiri, “Ūhoro ūcio nīwarīka!” 18 Gūgūcooka gūkīgīa heni, na marurumī, na ngwa o na gīthingithia kīnene. Gūtīrī kwagīa gīthingithia kīngī kīnene ta kīu kuuma rīria thī kwagīire andū, nī ūria gīthingithia kīu kīarī kīnene mūno. 19 Narīo itūūra rīria inene rīgīatūkana njatū ithatū, namo matūūra ma ndūrīrī makīmomoka. Nake Ngai akīrīrikana Babuloni itūūra rīria inene, na akīrīhe gīkombe kīaiyūrītio ndibeī ya ūrūrū wa mang’ūrī make. 20 Nacio icīgīrīra ikīūra cīothe, nacio irīma ikīaga gūcooka kuoneka. 21 Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ūrītū wa ta kilo mīrongo itano o ihiga, makīgīra andū. Nao makīruma Ngai nī ūndū wa mūthiro ūcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondu mūthiro ūcio warī wa kīmakanīa mūno.

17 Nake mūraika ūmwe wa araike acio mūgwanja, maarī na mbakūrī mūgwanja agūtūka, akīnjīra atiri, “Ūka, nguonie iherithia rīa mūmaraya ūria mūnene, ūria ūkarīte igūrū rīa maaī maingī. 2 Na nīwe athamaki a thī maatharīrie nake, na andū arīa matūūrāga thī makarīio nī ndibeī ya ūtharia wake.” 3 Ningī mūraika ūcio akīnjoīya ndī thīini wa Roho, akīndwara werū-inī. Ndī kūu werū-inī ngīona mūdū-wanja aikarīire nyamū yarī ndune ta gakarakū, na yayīūrītwo nī marītwa ma kūrūma Ngai mwīrī wayo, na yarī na cīongo mūgwanja na hīa ikūmī. 4 Mūdū-wa-nja ūcio ehumbite nguō cia rangi wa ndathi na mūtune, na akēgemia na thahabu, na tūhiga twa goro, o na rurū. Guoko-inī gwake nīanyiitīte gīkombe gīa thahabu kīyūrītio maūdū marī magigī, na cīiko cia ūtharia wake. 5 Thīithi-inī wake aandīkwo rīitwa atiri: KĪRIGA BABULONI ŪRĪA MŪNENE, NYINA WA MARAYA, NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪA MARĪ MAGINA MA THĪ. 6 Nīndonire atī mūdū-wa-nja ūcio arī mūrītū, akarīio nī thakame ya andū arīa aamūre, o na thakame ya andū arīa maarī aira a Jesū. Na rīria ndaamuonire, ngīgega mūno. 7 Nake mūraika ūcio akīnjūūra atiri: “Wagegio nī kī? Nīgūgūtāarīria hitō ya mūdū-wa-nja ūcio na ya nyamū īyo ahaicīte, īyo irī na

ciongo mūgwanja na hīa ikūmi. **8** Nyamū iyo wonire yari ho, na rīu ndīrī ho, na īrī hakuhī kuuma Irima-rīrīa-Rītarī-Gīturi īthīi ikaanangwo. Nao andū arīa matūūruga thī, arīa marīitwa mao mataandikītwo ibuku-inī rīa muoyo kuuma rīrīa thī yombirwo nīmakagega mona nyamū iyo, tondū hīndī īmwe yari ho, na rīu ndīrī ho, no nīrīūkā. (**Abyssos g12**) **9** “Ūndū iyū ūkwenda gwīciirio na tūgī. Ciongo icio mūgwanja nī irīma mūgwanja iria ciikārūrwo nī mūdū-wa-nja ūcio. **10** Nīngī nī athamakī mūgwanja. Atano nīmeherete, ūmwe arī ho, na ūrīa ūngī ndarī arooka; no ooka-rī, no ngīnya aikare o kahinda kanini. **11** Nyamū rīra yari kuo, na rīu ndīrī ho, nīyo mūthamaki wa kanana. We nī ūmwe wa acio mūgwanja, na rīu erekeire kwanangwo. **12** “Hīa icio ikūmi wonire nī athamaki ikūmi arīa mataahetwo ūthamaki, no nīmakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rīmwe hamwe na nyamū iyo. **13** Marī na muoroto ūmwe, na nīmakaheana ūhoti na wathani wao kūrī nyamū iyo. **14** Nao nīmakarūa na Gatūrūme, no Gatūrūme nīakamatooria tondū nīwe Mwathani wa aathani, na Mūthamaki wa athamaki, na andū arīa agaakorwo hamwe nao nī arūmīrīri ake arīa metītwo, na magathuurwo, na nī ehokuku.” **15** Nīngī mūrāika ūcio akīnjīra atīrī, “Maāī macio wonire hau mūmaraya ūcio aikarīe nī iruka cia andū, na irīndī, na ndūrīrī, na thīomi. **16** Nayō nyamū iyo wonire, na hīa icio ikūmi nīgūthūra īgaathūra mūmaraya ūcio. Nacio nīkamwananga na imūtige arī njaga; nīkaarīa nyama ciake, na imūcīne na mwaki. **17** Nīgūkorwo Ngai nīekīrīte ngoro-inī ciao rīchīra rīa kūhinga muoroto wake na ūndū wa kūinguanīra mahe nyamū iyo hinya wao wa gwathana, ngīnya ciugo cia Ngai ihinge. **18** Mūdū-wa-nja ūcio wonire nīwe itūūra rīrīa inene rīrīa rīathaga athamaki a thī.”

18 Thuutha wa maūdū macio nīndonire mūrāika ūngī agīkūrūka oimite igūrū arī na ūhoti mūnene mūno, nayō thī īkīarūrwo nī ūkengi wake. **2** Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: “Nīrīgū! Babuloni itūūra rīrīa inene-rī, nīrīgū! Nīrītūikite gīikaro kīa ndaimono, na rīgātūka gītūoro gīa gūthāakīro nī ngoma o yothe thūku, rīgātūka gītūoro kīa nyoni ciothe iria irī thaahu na thūūre. **3** Nīgūkorwo ndūrīrī ciothe nīnyūte ndībei rīra ya maūdū mooru ya ūtharia wake. Nao athamaki a thī nīmatharīe nake, nao onjorīthia a thī magītongio nī mūtūrīre wake wa mīago mīkīru.” **4** Nīngī ngīguā mūgambo ūngī uumite igūrū ūkiuga atīrī: “Inyū andū akwa, umai kūrī we, nīgeetha mūtīkagwatanīre na mehīa make, na nīguo mūtīkaiē kwamūkīra mīthīro yake; **5** nīgūkorwo mehīa make nīmeiganīrīre magakīnya o igūrū, nake Ngai nīarīkanīte mawaganu make. **6** Mūheei o ta ūrīa araheanaga; mūrīheī maita meerī ma ūrīa ekīte. Gīkombe kīrīa aramūringagīrīa-rī, mūrīngīrīeī kīo maita meerī. **7** Mūnyamarīeī, na mūmūhe kīeha kīiganaine na mwīgaatho na mwīkīrīro wake. Ngoro-inī yake erahaga, akoiga atīrī, “Nī njīkaraga ta mūthamaki-mūdū-wa-nja; ndīrī mūtūmia wa ndīgwa, na ndīrī hīndī ngaacakaya.” **8** Nī ūndū ūcio, mīthīro yake nīkamūkīnyīrīa mūthenya o ro ūmwe: nayō nī gīkuū, na macakaya, o na ng’aragu. Agaacinwo na mwaki, nīgūkorwo Mwathani Ngai ūrīa ūmūtūrīre ciira arī hinya. **9** “Rīrīa athamaki a thī arīa maatharagīa nake na makagwatanīra nake mīago-inī yake makoona ndogo yake akīhīa-rī, nīmakamūrīrīra na mamūcakaīre. **10** Nao mākārūgama haraaya nī ūndū wa gwītīgīra kīnyarīrīko gīake, nao marīre, makiugaga atīrī: “īya-ī! īya-ī, wee itūūra inene, wee Babuloni, itūūra rīa hīnyal Itūoro rīaku rīrī gūkīnya ithaa-inī o rīmwe!” **11** “Onjorīa a

thī nīmakamūrīrīra na mamūcakaīre, tondū gūtīrī mūdū ūgaacooka kūgūra indo ciao rīngī: **12** indo cia thahabu, na betha, na mahīga ma goro, na ruru; nīngī mataama ma gatani rīra njega, na marīa ma rangī wa ndathī, na marīa ma harīrī, na mataama marīa matune ta gakarakū; nīngī mīthemba yothe ya mītī rīra mīnūngī wega, na indo cia mīthemba yothe iria īthondeketwo na mīguongo, na mbaī cia goro, na gīcango, na kīgera, na mahīga mathaka ma nyaigī; **13** nīngī mīrīgo ya ndarathīni na irīki, na ya ūbumba, na maguta marīa manūngī wega, na ūbani, na ya ndībei na maguta ma ndamaiyū, na ya mūtū ūrīa mūhīnyū mūno, o na ngano; nīngī ng’ombe na ng’ōndu; o na mbarathī na mākārī; ngīnya ngombo o na mīoyo ya andū o nayō. **14** “Nao nīmakoīga atīrī, ‘Itunda rīrīa werīragīrīa nīrīkwehereire. Ūtonga waku wothē o na ūkengi waku nīthīrīte, na gūtīrī hīndī īgaacooka kuoneka o na rī.’ **15** Onjorīa arīa meendagīa indo icio na magītonga kuuma kūrī we-rī, mākārūgama o haraaya nī ūndū wa gwītīgīra kīnyarīrīko gīake. Nīmakarīra, na macakae, **16** na maanīrīre, moīge atīrī: “īya-ī! īya-ī! Wee itūūra inene, wee wīhūmbete nguo cia taama wa gatani rīra njega, na cia rangī wa ndathī, na cia rangī mūtune ta gakarakū, na ūkegemia na thahabu, na tūhīga twa goro, o na ruru! **17** Ūtonga ūcio mūnene ūguo nīwanangwo ithaa-inī o rīmwe!” “Anene othe a marīkabu cia iria-inī, na arīa othe mathīiga na marīkabu, atwarīthīa a marīkabu, na arīa othe marutaga wīra kūu iria-inī rīrīa inene, mākārūgama o haraaya. **18** Rīrīa makoona ndogo ya itūūra rīu rīkīhīa-rī, nīmakānīrīra moīge atīrī, ‘Kūrī kwagīa itūūra rīngī inene ta itūūra rīrī?’ **19** Nao nīmakehūrīra rūkūngū mītwe o makīrīraga na magīcakayaga, na makae, makiugaga atīrī: “īya-ī! īya-ī, Wee itūūra inene, kūrīa arīa othe ene marīkabu cia iria-inī inene maatongeire nī ūndū wa ūtonga warīo! Nīrīanangwo ithaa-inī o rīmwe! **20** Rīkenerere, wee igūrū! Kenai inyū andū arīa aamūre, na inyū atūmwō, o na inyū anabī! Ngai nīarītūrīre ciira nī ūndū wa ūrīa rīamwīkīre.” **21** Nīngī mūrāika ūrī hinya akīoya ihīga rīaiganaga ta ihīga inene rīa gīthīi, akīrīkīa thīnī wa iria rīrīa inene, akiuga atīrī: “Ūguo nīguo itūūra rīu inene rīa Babuloni rīgaatengemanīo thī na hinya, narīo rīage gūcōoka kuoneka o na rī. **22** Nacio nyīmbo cia ahūrī inanda cia mūgeeto na aini, na ahūhī a mītūrīrī, na ahūhī a coro, matīgacooka kūguuo thīnī waku o na rī. Gūtīrī mūruti wa wīra wa mūthemba o wothē ūgaacooka kuoneka thīnī waku o rī. Mūgambo wa ihīga rīa gīthīi ndūrī hīndī ūgaacooka kūguuo thīnī waku. **23** Gūtīrī hīndī ūtheri wa tawa ūgaacooka kwara thīnī waku o na rī. O nago mūtūgambo wa mūhīkania na wa mūhīki ndūrī hīndī ūgaacooka kūguuo thīnī waku o na rī. Onjorīa aku nīo maarī andū marī igweta gūkū thī. Nacio ndūrīrī ciothe cīahītīthīro nī ūragūrī waku. **24** Thīnī wake nīku gwakorīwo thakame ya anabī, na ya andū arīa aamūre, o na ya arīa othe makoarīgīro gūkū thī.”

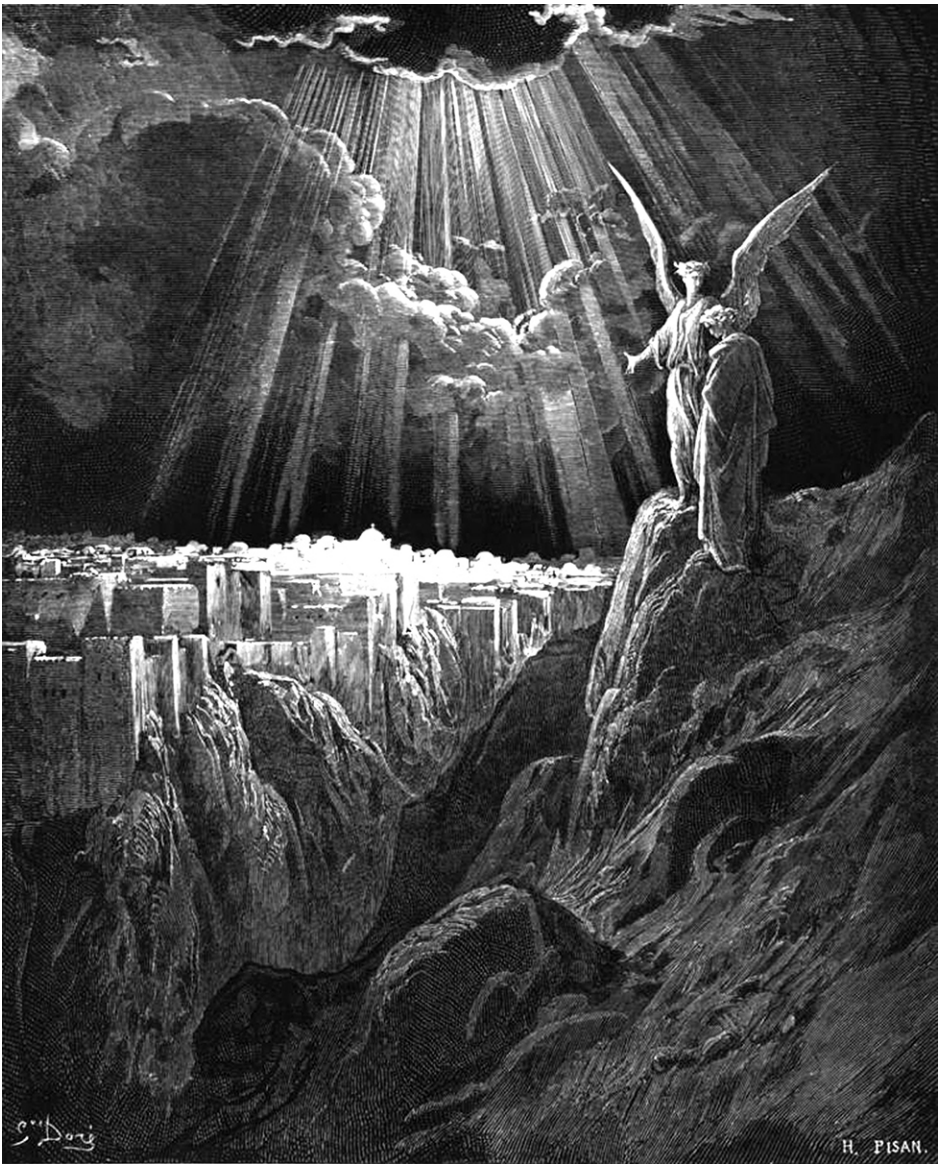
19 Thuutha wa maūdū macio ngīguā kīndū kīagambaga ta mūrurumo wa kīrīndī kīnene kīa andū makīanīrīra kūu igūrū, makoīga atīrī: “Haleluya! Ūhonokio, na rīrī, na hinya nī cia Ngai wītū, **2** nīgūkorwo matūrīo make ma ciira nī ma ma, na nī ma kīhōoto. Tondū nīatūrīre mūmaraya ūcio mūnene ciira, ūcio wathūkīrīe thī na ūtharia wake. Na nīamūrīhītīe thakame ya ndungata ciake.” **3** Na makīanīrīra o rīngī, makiuga atīrī: “Haleluya! Ndogo yake īgūtūūra yambataga ngīnya tene na tene.” (**aiōn g165**) **4** Nao athuuri arīa mīrongo īrī na ana, na cīumbe iria inya irī muoyo, makīgūtūthīa thī makīhōoya Ngai, ūrīa waikarīe gītī kīa ūnene. Nao makīanīrīra atīrī: “Amenī,

Haleluya!" 5 Ningi mūgambo ūkiama gīti-ini kīu kīa ūnene, ūkiuga atiri: "Gocai Ngai witū, inyuū ndungata ciake inyuothe, o inyuū mūmwītīgīrite, arīa anini na arīa anene!" 6 Ngīcōoka ngīgūa mūgambo warī ta wa kīrīndī kīnene mūno, wahaanaga ta mūrurumo wa maā megūtherera na ta mūrurumo mūnene wa ngwa, nagu ūkīanīrīra, ūkiuga atiri: "Haleluya! Nīgūkorwo Mwathani Ngai witū, o we Mwene-Hinya-Wothe, nīarathamaka. 7 Nītūkenei, na tūcanjamūke, na tūmūgoocel Nīgūkorwo ūhiki wa Gatūrūme nīmūkinyu, nake mūhiki wake nīehaarīrie. 8 Nake mūhiki ūcio akitheo nguo cia taama ya gatani irīa njega, ī gūkenga na theru, nīguo ehumbe." (Taama wa gatani irīa njega nīguo ciiko cia ūthingu cia andū arīa aamūre.) 9 Ningi mūraika ūcio akīnjīra atiri, "Andīka atiri: 'Kūrathimwo-rī, nī arīa metītwo iruga-inī rīa ūhiki wa Gatūrūme!'" Agīcōoka akiuga atiri, "Icio nī ciugo cia ma cia Ngai." 10 Rīrīa ndaiguire ūguo, ngīgwa magūrū-inī make ndīmūho. No akīnjīra atiri, "Tiga gwīka ūguo! O na nī ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na arīu na aarī a thogu, arīa magwatīrie ūira wa Jesū. Hooya Ngai arī we! Nīgūkorwo ūira wa Jesū nīguo roho wa ūrathi." 11 Ningi nīndonire igūrū rīhingīkīte na hau mbere yakwa haarī na mbarathi njerū, nake ūrīa wamīhaicite etagwo Mwīhokeku na Wa-ma. Nake atuaga ciira, na akārīa mbaara arūmīte kīhoo. 12 Namo maitho make mahaana ta mwaki ūgwakana, na arī na thūmbī nyingi mūtwe. Nīandīkitwo rītwa, rītarī mūdū ūngī ūrītū tiga we wiki. 13 Ehumbite nguo irīnditwo thakame-inī, narīo rītwa rīake etagwo Kiugo-kīa-Ngai. 14 Nacio mbūtū cia ita cia igūrū ciamuumite thuutha, ihāicite mbarathi njerū na ikehumba nguo cia taama wa gatani irīa njega, njerū cua na theru. 15 Ningi kanua-inī gake koimite rūhiū rwa njora rūgī rwa kūūraga ndūrīrī naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kīgera na arangīrīrie ihīhiro rīa ndibeī rīa mangūrī marūrū ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. 16 Nguo-inī yake na kiero-inī giake nīandīkitwo rītwa rīrī: "MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI." 17 Ngīcōoka ngīona mūraika ūmwe arūgamite thīnī na rīua, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, agīta nyoni iria ciarereke rīera-inī, agīciira atiri, "Ūkai, mūngane hamwe iruga-inī rīrīa inene rīa Ngai, 18 nīgeetha mūnye nyama cia mīrī ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andū arīa marī hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mīrī ya andū othe arīa eyathi na arīa ngombo, o na arīa anini na arīa anene." 19 Ningi ngīona nyamū irīa, na athamaki a thī, na mbūtū ciao cia ita mecokanīrīrie hamwe nīgeetha marūe na ūcio wahāicite mbarathi na mbūtū yake ya ita. 20 No rīrī, nyamū ūyo ikīnyitwo, o hamwe na mūnabī ūrīa wa maheeni ūrīa waringaga ciama ithenya rīayo. Na ūndū wa ciama icio nīahīthīthīte andū arīa mekīrītwo rūrī rwa nyamū ūyo na makoohyo mūhianano wayo. Nao eerī magīkīo icua-inī rīa mwaki wa ūbirīti ūgwakana. (Limmē Pyr g3041 g4442) 21 Arī maatigaire makīūragwo na rūhiū rwa njora ruoimite kanua ka ūcio wahāicite mbarathi, nacio nyoni ciothe ikīhūūnīrīra nyama cia mīrī yao.

20 Ningi ngīona mūraika agīkūrūka oimite igūrū, arī na kīhingūro kīa Irīma-rīrīa-Rītarī-Gīturi, na anyiitite mūnyorwo mūnene guoko-inī gwake. (Abyssos g12) 2 Nake akīnyīta ndamathia irīa, na nīyo nyoka irīa ya tene, na noyo mūcukani kana Shaitani, akīmīoha mīaka ngiri imwe. 3 Akīmīkia Irīma rīu-Rītarī-Gīturi, akīmīhingīrīria kuo, na akīrīcinīrīra mūhūri, nīguo amīgīrīrīrie ndikanacooke kūheenia andū a ndūrīrī rīngī nginya mīaka ūyo ngiri imwe ithire.

Thuutha wa ūguo nīkarekererio ihinda inini. (Abyssos g12) 4 Ngīcōoka ngīona itī cia ūnene irīa ciaikarīrwo nī arīa maheetwo hinya wa gūtūra andū ciira. Na ngīona mīoyo ya andū arīa manatinio mītwe nī ūndū wa ūira wa Jesū o na nī ūndū wa kiugo kīa Ngai. Acio matiahooete nyamū irīa o na kana mūhiano wayo, na matiekīrītwo rūrī rwayo ithiithi-inī ciao kana moko-inī mao. Nao magīcōoka muoyo na magīathana hamwe na Kristū mīaka ngiri imwe. 5 (Andū arīa angī othe maakūite matiigana gīcōoka muoyo, nginya rīrīa mīaka ūyo ngiri imwe yathirire.) Kūu nīkuo kūrīūka kūrīa kwa mbere. 6 Kūrathimwo na gūthera nī arīa magwatīrie na kūrīūka kūrī kwa mbere. Gīkūū gīa keerī gītīrī na hinya igūrū rīao, no magaatūka athīnjīrī-Ngai o na Kristū, na magaaathamaka hamwe nake mīaka ngiri imwe. 7 Rīrīa mīaka ūyo ngiri īgaathira, Shaitani nīkuohorwo akoohorwo oime njeera ūyo yake, 8 nake nīagathī kūheenia ndūrīrī ituri-inī irīa inya cia thī, nīcio Gogu na Magogo, nīguo acicokanīrīrie hamwe nī ūndū wa mbaara. Mūigana wao nī ta mūthanga wa hūgūrūrū cia irīa rīrīa inene. 9 Nao magītuikanīria warī wa thī, makīrīgīciirīa kambī ya andū a Ngai, o na itūūra rīu inene endete. No mwaki nīwoimire igūrū, ūkīmāniina. 10 Nake mūcukani, ūrīa wamaheerīe, agīkīo irīa rīa mwaki wa ūbirīti, o kūrīa nyamū irīa na mūnabī ūrīa wa maheeni maikīto. Nao magaatūra manyarīragwo mūthenya na ūtukū tene na tene. (aiōn g165, Limmē Pyr g3041 g4442) 11 Ningi ngīona gītī kīnene mūno kīa ūnene kīa rangi mwerū, na ngīona ūrīa wagīkarīrie. Nayo thī na igūrū ikīūra, ikīehera ūthīū-inī wake, ikīaga handū ingīkara. 12 Na ningi ngīona arīa akūū, anene na arīa anini, marūgamite mbere ya gītī kīu kīa ūnene, namo mabuku makīhingūrwo. Narīo ibuku rīngī rīkīhingūrwo, na nīrīo ibuku rīa muoyo. Nao andū arīa akūū magītūirwo ciira kūringana na ciiko irīa meekīte, o ta ūrīa kwaandīkitwo mabuku-inī macio. 13 Narīo irīa rīrīa inene rīkīrūta arīa akūū maarī thīnī warīo, nakīo gīkūū na Kwangoma ikīrūta arīa maarī thīnī wacio, na o mūdū agītūirwo kūringana na ciiko irīa eekīte. (Hadēs g86) 14 Thuutha ūcio gīkūū na Kwa-ngoma igīkīo irīa-inī rīa mwaki. Icuā rīu rīa mwaki nīrīo gīkūū gīa keerī. (Hadēs g86, Limmē Pyr g3041 g4442) 15 Na rīrī, mūdū o wothe akorwo rītwa rīake rītionekire rīandīkitwo ibuku-inī rīa muoyo-rī, agīkīo irīa-inī rīu rīa mwaki. (Limmē Pyr g3041 g4442)

21 Ngīcōoka ngīona igūrū rierū na thī njerū, tondū igūrū rīrīa rīa mbere na thī irīa ya mbere nicieherete igathira, narīo irīa rīrīa inene rītarī ho. 2 Ngīona Itūūra rīrīa Itheru, Jerusalem irīa njerū, rīgīkūrūka rīumite igūrū kwa Ngai, rīhaarīrio ta mūhiki agemeirio mūthuuriwe. 3 Ningi ngīgūa mūgambo mūnene uumite gītī-inī-kīa-ūnene, ūkiuga atiri, "Rīu gīkaro kīa Ngai kīrī hamwe na andū, nake nīegūtūrīria nao. Megūtūka andū ake, nake Ngai we Mwene arikoragwo hamwe nao, na atuīke Ngai wao. 4 Nake nīakamagīria maitiori mothe mathire maitho-inī mao. Gūtīrī hīndī ingī gūgaakorwo na gīkūū, o na kana gūcakaya, kana kīrīro, kana ruo, nīgūkorwo maūdū marīa ma mbere nīmeherete magathira." 5 Nake ūrīa waikārīrie gītī-kīa-ūnene akiuga atiri, "Nī kwerūhīa ndīrerūhīa maūdū mothe!" Agīcōoka akiuga atiri, "Andīka ūndū ūyū, nīgūkorwo ciugo ici nī cia kwīhokwo, na nī cia ma." 6 Agīcōoka akīnjīra atiri: "Maūdū nīmāhingo. Nīī nī nī Alifa o na Omega, Kīambīrīria o na Kīrīkīro. ūrīa mūnyootu nīngamūhe maaf anyue kuuma githima kīa maaf ma muoyo, anyue o ūguo tūhū atekūgūra. 7 Mūdū ūrīa ūgūtōorania nīwe ūkaagaya maūdū macio mothe, na nī nīngatuīka Ngai wake, nake atuīke mūrū

Ngĩona Itũũra rĩrĩa ltheru, Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga aĩrĩ, "Rĩu gĩikaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene aĩkoragwo hamwe nao, na atũke Ngai wao.

Kũguũrĩrio 21:2-3

Reader's Guide

Kikuyu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kikuyu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Gikuyu---Kikuyu/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Aroma 10:7
Kūguūrīrio 9:1
Kūguūrīrio 9:2
Kūguūrīrio 9:11
Kūguūrīrio 11:7
Kūguūrīrio 17:8
Kūguūrīrio 20:1
Kūguūrīrio 20:3

aidios

Aroma 1:20
Judasi 1:6

aiōn

Mathayo 12:32
Mathayo 13:22
Mathayo 13:39
Mathayo 13:40
Mathayo 13:49
Mathayo 21:19
Mathayo 24:3
Mathayo 28:20
Mariko 3:29
Mariko 4:19
Mariko 10:30
Mariko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Johana 4:14
Johana 6:51
Johana 6:58
Johana 8:35
Johana 8:51
Johana 8:52
Johana 9:32
Johana 10:28
Johana 11:26
Johana 12:34
Johana 13:8
Johana 14:16

Atūmwō 3:21
Atūmwō 15:18
Aroma 1:25
Aroma 9:5
Aroma 11:36
Aroma 12:2
Aroma 16:27
1 Akorinitho 1:20
1 Akorinitho 2:6
1 Akorinitho 2:7
1 Akorinitho 2:8
1 Akorinitho 3:18
1 Akorinitho 8:13
1 Akorinitho 10:11
2 Akorinitho 4:4
2 Akorinitho 9:9
2 Akorinitho 11:31
Agalatia 1:4
Agalatia 1:5
Aefeso 1:21
Aefeso 2:2
Aefeso 2:7
Aefeso 3:9
Aefeso 3:11
Aefeso 3:21
Aefeso 6:12
Afilipi 4:20
Akolosai 1:26
1 Timotheo 1:17
1 Timotheo 6:17
2 Timotheo 4:10
2 Timotheo 4:18
Tito 2:12
Ahibirania 1:2
Ahibirania 1:8
Ahibirania 5:6
Ahibirania 6:5
Ahibirania 6:20
Ahibirania 7:17
Ahibirania 7:21
Ahibirania 7:24
Ahibirania 7:28
Ahibirania 9:26
Ahibirania 11:3
Ahibirania 13:8
Ahibirania 13:21
1 Petero 1:23

1 Petero 1:25
1 Petero 4:11
1 Petero 5:11
2 Petero 3:18
1 Johana 2:17
2 Johana 1:2
Judasi 1:13
Judasi 1:25
Kūguūrīrio 1:6
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 4:9
Kūguūrīrio 4:10
Kūguūrīrio 5:13
Kūguūrīrio 7:12
Kūguūrīrio 10:6
Kūguūrīrio 11:15
Kūguūrīrio 14:11
Kūguūrīrio 15:7
Kūguūrīrio 19:3
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 22:5

aiōnios

Mathayo 18:8
Mathayo 19:16
Mathayo 19:29
Mathayo 25:41
Mathayo 25:46
Mariko 3:29
Mariko 10:17
Mariko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Johana 3:15
Johana 3:16
Johana 3:36
Johana 4:14
Johana 4:36
Johana 5:24
Johana 5:39
Johana 6:27
Johana 6:40
Johana 6:47
Johana 6:54
Johana 6:68

Johana 10:28
Johana 12:25
Johana 12:50
Johana 17:2
Johana 17:3
Atūmwō 13:46
Atūmwō 13:48
Aroma 2:7
Aroma 5:21
Aroma 6:22
Aroma 6:23
Aroma 16:25
Aroma 16:26
2 Akorinitho 4:17
2 Akorinitho 4:18
2 Akorinitho 5:1
Agalatia 6:8
2 Athesalonike 1:9
2 Athesalonike 2:16
1 Timotheo 1:16
1 Timotheo 6:12
1 Timotheo 6:16
2 Timotheo 1:9
2 Timotheo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filemona 1:15
Ahibirania 5:9
Ahibirania 6:2
Ahibirania 9:12
Ahibirania 9:14
Ahibirania 9:15
Ahibirania 13:20
1 Petero 5:10
2 Petero 1:11
1 Johana 1:2
1 Johana 2:25
1 Johana 3:15
1 Johana 5:11
1 Johana 5:13
1 Johana 5:20
Judasi 1:7
Judasi 1:21
Kūguūrīrio 14:6

eleēsē

Aroma 11:32

Geenna

Mathayo 5:22
Mathayo 5:29
Mathayo 5:30
Mathayo 10:28
Mathayo 18:9
Mathayo 23:15
Mathayo 23:33
Mariko 9:43*

Mariko 9:45
Mariko 9:47
Luka 12:5
Jakubu 3:6

Hadēs

Mathayo 11:23
Mathayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Atūmwō 2:27
Atūmwō 2:31
1 Akorinitho 15:55
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 6:8
Kūguūrīrio 20:13
Kūguūrīrio 20:14

Limnē Pyr

Kūguūrīrio 19:20
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 20:14
Kūguūrīrio 20:15
Kūguūrīrio 21:8

Sheol

Kīambīrīria 37:35
Kīambīrīria 42:38
Kīambīrīria 44:29
Kīambīrīria 44:31
Ndari 16:30
Ndari 16:33
Gūcookerithia 32:22
1 Samūeli 2:6
2 Samūeli 22:6
1 Athamaki 2:6
1 Athamaki 2:9
Ayubu 7:9
Ayubu 11:8
Ayubu 14:13
Ayubu 17:13
Ayubu 17:16
Ayubu 21:13
Ayubu 24:19
Ayubu 26:6
Thaburi 6:5
Thaburi 9:17
Thaburi 16:10
Thaburi 18:5
Thaburi 30:3
Thaburi 31:17
Thaburi 49:14
Thaburi 49:15
Thaburi 55:15
Thaburi 86:13
Thaburi 88:3
Thaburi 89:48

Thaburi 116:3
Thaburi 139:8
Thaburi 141:7
Thimo 1:12
Thimo 5:5
Thimo 7:27
Thimo 9:18
Thimo 15:11
Thimo 15:24
Thimo 23:14
Thimo 27:20
Thimo 30:16
Kohethehu 9:10
Rwīmbo 8:6
Isaia 5:14
Isaia 7:11
Isaia 14:9
Isaia 14:11
Isaia 14:15
Isaia 28:15
Isaia 28:18
Isaia 38:10
Isaia 38:18
Isaia 57:9
Ezekieli 31:15
Ezekieli 31:16
Ezekieli 31:17
Ezekieli 32:21
Ezekieli 32:27
Hosea 13:14
Amosi 9:2
Jona 2:2
Habakuku 2:5

Tartaroō

2 Petero 2:4

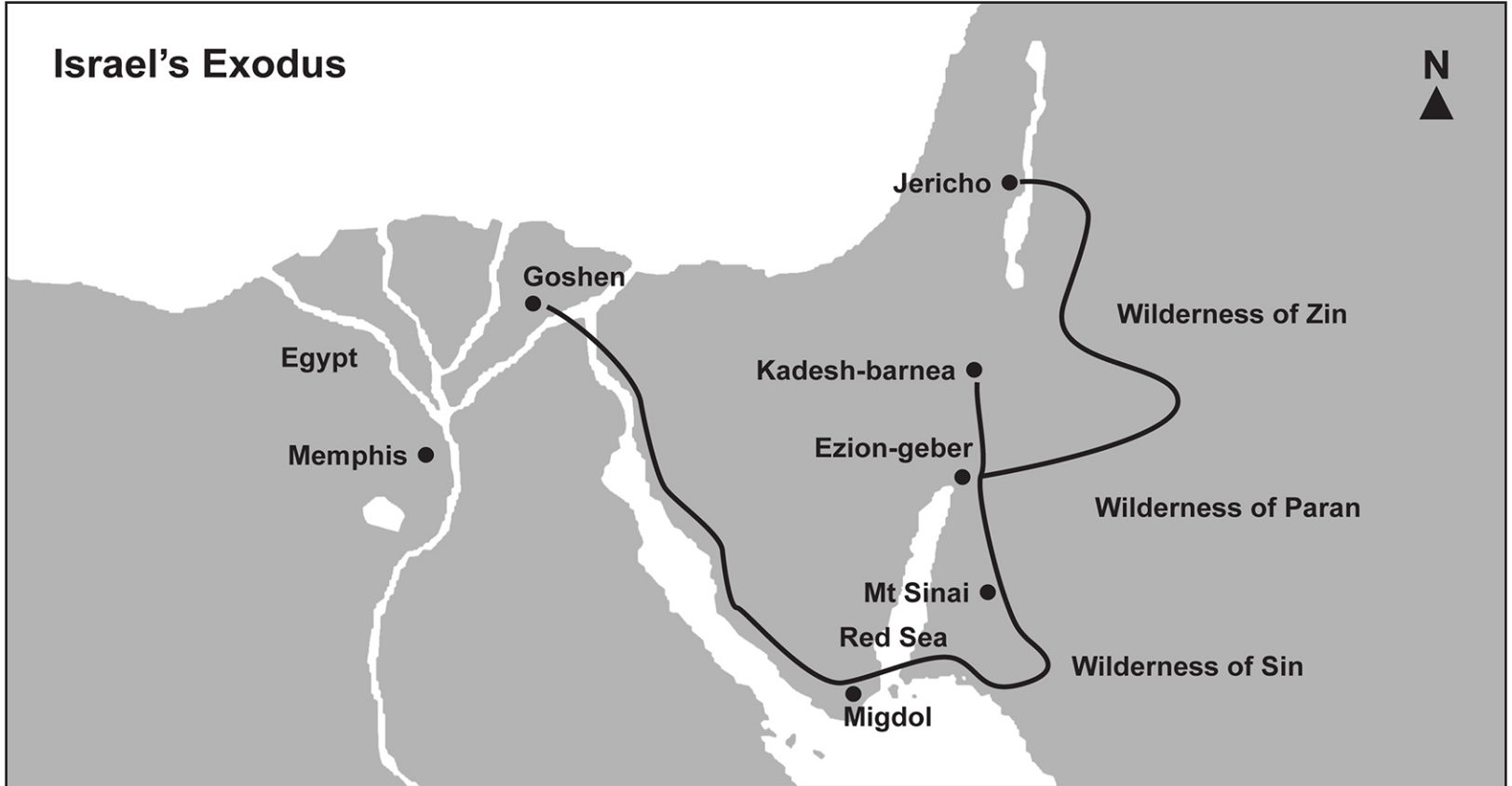
Questioned

2 Petero 2:17

Nĩ ùndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, Iburahĩmu rĩrĩa eetinwo athĩĩ bũrũri ũrĩa aaheagwo ũtuĩke igai rĩake, nĩathĩkire na agĩthĩĩ, o na akorwo ndaamenyaga kũrĩa aathiaga. - Ahibirania 11:8

Israel's Exodus

Rīřa Firaūni aarekereirie andū a Isiraeli mathiī-rī, Ngai ndaamatongoreirie njīra-inī ya kūhītūkīra būrūri wa Afilisti, o na gūtuika ūyo nīyo yařī njīra řřa nguħī. Nīgūkorwo Ngai oigire atīřī, "Mangīcemanina na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke būrūri wa Misiri." - Thaama 13:17

Jesus' Journeys

Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩhe thogora wa gũkũira andũ aingĩ. - Mariko 10:45

Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩĩtwo ndũike mũtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, - Aroma 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1614	Japanese kill 40,000 Christians
1572	Jesuits reach Mexico
1517	Martin Luther leads Reformation
1455	Gutenberg prints first Bible
1323	Franciscans reach Sumatra
1276	Ramon Llull trains missionaries
1100	Crusades tarnish the church
1054	The Great Schism
997	Adalbert martyrd in Prussia
864	Bulgarian Prince Boris converts
716	Boniface reaches Germany
635	Alopen reaches China
569	Longinus reaches Alodia / Sudan
432	Saint Patrick reaches Ireland
397	Carthage ratifies Bible Canon
341	Ulfilas reaches Goth / Romania
325	Niceae proclaims God is Trinity
250	Denis reaches Paris, France
197	Tertullian writes Christian literature
70	Titus destroys the Jewish Temple
61	Paul imprisoned in Rome, Italy
52	Thomas reaches Malabar, India
39	Peter reaches Gentile Cornelius
33	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		Mankind is created in God's image, male and female He created us				
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		Sin entered the world through Adam and then death through sin				
Where are we? ▶			When are we? ▼						
			Innocence		Fallen			Glory	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
Who are we? ▶	God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City	
		Son	God's perfect fellowship		John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate		Luke 23:43 Paradise
		Holy Spirit			Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people		Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
		Deceased believing			Luke 16:22 Blessed in Paradise				
		Deceased unbelieving			Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
	Angels	Holy		Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command					
		Imprisoned		2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus					
		Fugitive		Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels			Revelation 20:13 Thalaasa		
		First Beast	1 Peter 5:8, Revelation 12:10		Revelation 19:20 Lake of Fire				
	False Prophet	Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 20:2 Abbyss				
	Satan					Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels			
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all				

Destiny

Kikuyu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philipians 2:9-11.

Ní ùndù ńcio thĩĩ mũgatũme andũ a ndũrĩĩ ciothe matũĩke arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa lthe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, - Mathayo 28:19